Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

M. VERVS AVRELIVS ANTONINVS
IMPERATOR ET PHILOSOPHVS.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ, ΒΙΒΛΙΑ ιβ'.

MARCI ANTONINI IMPERATORIS,

De rebus ſuis, ſive de eis quæ ad ſe pertinere cenſebat,

LIBRI XII.

Locis haud Paucis Repurgati, Suppleti, Reſtituti:

VERSIONE inſuper LATINA NOVA;

Lectionibus item variis, *Lociſq; parallelis* ad *Marginem* adjectis:

AC

COMMENTARIO PERPETUO

EXPLICATI atque ILLUSTRATI.

Studio Operâque

THOMÆ GATAKERI, Londinatis.

Huic Secundæ Editioni acceſſere

Annotationes Selectiores A. D'ACERII

LATINITATE DONATÆ,

NECNON

MARCI ANTONINI *VITA*,

Paſſim aucta, & Idoneis Scriptorum Veterum Teſtimoniis firmata;

à GEO. STANHOPE, Coll. Reg. apud *Cantabr.* quondam Socio.

LONDINI: Impenſis *Edv. Millingtoni*, in Vico vulgò dicto *Little-Britain*.
Veneunt apud Bibliopolas *Londin.* & utriuſque Academiæ. 1697.

Honoratiſſimo Illuſtriſſimóque Domino,

JOANNI

Domino SOMMERS,

Baroni de EVESHAM,

Summo *ANGLIÆ* CANCELLARIO,
Sacræ Majeſtati Regiæ à Sanctioribus Conſiliis.

QUOD *ſibi ſolent præſidii quærere, qui Magnorum Nominum umbone tecti Invidiæ extra jactum ſe ſiſtunt;* Id, Illuſtriſſime Domine, *ut mihi comparem, hujus Incepti ſuadet ratio. Præſertim cùm is ſim, qui non Malevolorum tantùm lividos, ſed accuratos etiam Eruditorum oculos jure merito reformidem. Et ſane limatum in paucis Judicium, atque exquiſita* Amplitudinis Veſtræ *Sapientia ſuſpenſum me & ſolicitum haberet nimis, niſi Optimis quibuſque & verè Magnis id eſſe familiare animo ſuccurreret, à Divino quo propiùs abſunt faſtigio, cultu demereri eos debito ſtudentibus tanto ut ſe præſtent æquiores. Hæc igitur*

poſtquam audentiorem feciſſet cogitatio, cùm Munuſculi aliquod digni de proprio minimè ſuppeteret penu, ad illorum Artificium confugere non ſum veritus, qui à Vicinis opulentioribus ea ſumunt mutuò, quibus & Officio fieri ſatis, & inopiæ ſublevari poſſit ſuæ.

Habeas itaque, Vir Illuſtriſſime, *animoque quo ſemper es in Literatos prono, excipias oro obteſtorque lucubrationes, non tàm Noſtras quidem, quàm D'Acerianas. Nam & alienam arrogare laudem mihi non eſt integrum; Et luculentior inde affulſit ſpes, Officii hoc qualecunque excuſatius apud Te futurum, quod Viri nomen præ ſe ferat, de Literis quidem humanioribus jampridem bene, de M. verò Antonino nunc tandem optimè meriti. Quanquam & ipſi D'Acerio nonnihil (ut ſpero) acceſſit incrementi. Qui jam Latinus noſtrâ prodiens operâ Beneficii fructum ſui diffundit longè pluribus percipiendum; Et Gatakero in ſocietatem adſcitus nihil quod in hoc Opere deſideretur amplius reliquit; Tum etiam Teſtimoniis firmatus, Veterum Scrutator & Interpres tum fidei tum diligentiæ ſpectatiſſimæ jam omnibus factus eſt palàm. Quod quidem quo conſtaret magìs, per omnem Marci vitam ab ipſis potiùs hauriendum fontibus, & Authorum veſtigiis, imò & verbis utplurimùm inſiſtendum duxi.*

Sed nec D'Acerio innixus uni ad Virum plurimis honorandum nominibus *accedo. Hem etenim Regium, cui noſtrî famulatus eſt uterque, Advenam! Quem etiam benigniſſimo excipiendum hoſpitio indoles & Illius*

& Veſtra fiduciæ facit plurimum. Id verò temere factum nequis ſuſpicetur, quòd Imperator Philoſophans cum ejuſmodi Viro conſueſcere geſtiat, animo ſecum recolat velim, in Amicitiâ quantum poſſit Morum & Ingenii Similitudo. Quod enim mihi de Te vel inaudienti, vel de longinquo tantùm ſuſpicienti interdum obtigit, id mirum nî Familiaribus & Neceſſariis tuis frequens & quotidianum credere eſt fas; Virum nempe graviſſimis diſtrictum negotiis horas tamen ſubciſivas in Literas impendentem bonas, Magnatem Amicis nihilominùs comem & in loco ſuavem, Conſiliarium arduis regni rebus perſpicaci proſpicientem ſolertiâ, Cancellarium jus dicendo indefeſſum, Cauſas perorantium Auditorem patientiſſimum, Judicem integerrimum diu noctuque cognoſcentem, ut ſuum quod eſt cuique quantum primum tribuatur; Hæc, inquam, atque alia qui conſpicantur ſimilia, quidnî Marcum videantur Aurelium in Muſéo, Foro, Curiâ, videre denuò redivivum?

Qui utique jam es, eſſe precor pergas diu, Sereniſſimæ Majeſtati, ſive Suis præſtò Adjutor idoneus, ſive peregrè profectæ Prorex vigilantiſſimus; Æqui Verique tum Indagator ſagaciſſimus, tum acerrimus explorati Vindex; Nequitiæ Malleus, & vafris Legum cauponatoribus hoſtis inexorabilis; Sanctiſſimum injuriâ vexatis Aſylum; Miſeris & egenis ſolatium & levamen; Virtuti & Literaturæ ingens & Præſidium & Ornamentum. Faxit denique Optimus Maximus, ut Deo & Eccleſiæ, Regi & Regno, Tuis atque Omnibus ità Te fidum, utilem, charum præbeas, ut (quod omnium eſt

inſtar,

inſtar, & pro Ordinis noſtri ratione obnixè præ cæteris efflagitandum) *quos pompâ & honoribus anteis, Virtutum pariter ſplendore prælucens, ampliſſima tanti muneris præclarè geſti præmia in Illo tandem reportes Die.*

Nec id pigebit dicere, Antonini tum Philoſophiam, tum Exemplum momenti aliquantulum ad hoc conferre poſſe. Quippe quo nemo unquam hominum Imperii aut onus expertus eſt gravius, aut curas expedivit feliciùs, aut pericula & caſus lubricos tulit conſtantiùs, aut fortunæ blandientis lenocinia contempſit fortiùs. Hujus equidem dum ſingula expenderem, miro me ſenſi Sanctoque perfuſum gaudio. Quod in aliorum etiam animos ità demum credidi faciliùs illapſurum, ſi Libellum Veſtro priùs Patrocinio commendatum exhiberem. Hoc autem conſilio qui plurimis prodeſſe ſtudet, ſi Tibi ſaltem Uni gratum acceptumque fecerit, id verò ſeriò triumphabit.

Illuſtriſſimæ Amplitudini Tuæ

Devotiſſimus

GEO. STANHOPE.

M. Aurelii Antonini Philosophi

VITA;

AB

A. D'ACERIO,

ET

Aliis Authoribus excerpta, & Veterum Testimoniis firmata.

Amdudum erant res Romanæ varias fortunæ vices expertæ, ex quo in unius ditionem redactæ fuissent, Triumvirorum scilicet, post Julium interfectum, Neronis & Domitiani crudelitatem, insolentiam & tyrannidem calamitatibus funestis gravissimisque injuriis infamem perpessæ; Justitiæ verò, Clementiæ, & Pietatis fructibus amplissimis jucundissimisque auctæ & refectæ optimorum Principum beneficio, imperantibus Augusto, Vespasiano, Trajano, Adriano, & Antonino Pio. Sive igitur virtutem, sive vitia spectes, dixeris Civitatem hanc, in rerum statu tam diverso, exempla utriusque indolis ob oculos habuisse consummatissima. Sed Is qui regnantium & seriem, & ingenia ita comparat Deus, prout vel infortuniis rempublicam atterere, vel infractam & lapsam erigere sibi visum fuerit, perfectam virtutis imaginem Marco demùm Aurelio reservabat exhibendam; Præ cujus radianti fulgore quicquid antehac Cæsarum habitum est illustre, tanquàm umbra, aut crepusculum Soli, huic Virtutis laude & admiratione, facilè locum cessit. Ut verbo omnia Sapientiam hujus Principis ita videtur divinum composuisse consilium, ut calamitatibus istis, quæ illum regnantem manebant funestissimæ, par is esset unus; qui omnium ferè quotquot uspiam regnarunt, unus esse potuit par. Nunquam etenim imperio Romano tot simul, & tam atroces incubuerant procellæ, ab omni ferè plagâ co-ortæ, quibus non fractum tantùm, sed & submersum deletúmque periisset funditùs, absq; illo fuisset gubernatore. His igitur qui perlegendis operam impendunt, id unum monitos velim, nè callida Politicorum consilia, nè technas aulæ solennes, & structos dolos, ac simulationes hominum insolentium involutas nè denuò artes, (quas vocant) regnum administrandi callidè in hoc sperent Principe. Sapuit is quidem, sed sapientiâ illi longè diversissimâ. Imperatorem nempe depingimus, sed Imperatorem philosophantem, Principem morum simplicitate, veritate, pietate, modestiâ, & candore, & omni vitæ sanctitate ornatissimum. Regem, qui sibi imperare primo, & nequid velle, præterquam quod & justitia vellet, & recta suaderet ratio, & edidicit, & omnium habuit primum. *Lib. 9. § 24.*

Jul. Capitol. Eutrop. Dion.

In M. Aurelii originem recurrentibus, vix alia per Italiam ſubire poteſt animum familia, aut majorum ſtemmate perinde longo, aut pari virorum ſplendore, & claritate ſtirpis, inſignis. A Numâ ſiquidem pater ejus Annius Verus ſanguinem traxit, à Proavo ſatus eſt Prætore, & Patricio, Avo ter Conſule, & urbi Præfecto. Pater in Prætura deceſſit, relictis liberis tantùm duobus, Anniâ Cornificiâ, & Annio Vero, qui poſtea M. Aurelius eſt dictus. Cujus Amita Annia Galeria Fauſtina, Antonino Pio Imperatori juncta eſt connubio. Hoc tantùm de M. Aurelii origine paternâ poſteris innotuit. Mater Domitia Calvilla à [a] Rege Salentinorum ſtirpem duxit, Calviſii Tulli bis Conſulis filia, Avus etiam maternus Catillius Severus bis Conſul, & Præfectus urbi. [b] Natus eſt Marcus Romæ Sext. Calendas Maias in monte Cœlii, Proavo ejus * materno iterum Conſule, cujus & ipſi inditum eſt nomen Catilius Severus. [c] Adhæſit ei poſtea nomen Veriſſimi, ob amorem & ſtudium veritatis, quo is flagrabat maximo, ab Adriano impoſitum. Togâ verò indutus virili, paternum reſumpſit nomen, & Annius Verus audiit iterum, donec in Aureliam veniret gentem.

[a] Malennio ei nomen erat. Daſumsmi filio a quo Domitiorum appellatio inter Romanas gentes deſluxit. Cataub. in Capitol.

[b] Capitol.

[c] Dio.

[d] Sed ab Antonino Pio adoptante adſcitus, patris adoptivi ſuſcepit nomen, & Marcus Aurelius vocatus eſt. [e] Patre ejus, dum is teneram adhuc ætatem ageret; vitâ functo, apud avum eductus eſt, qui ſimul annos nutricum auxilio indigentes egreſſus eſſet, [f] Præceptori virtutis famâ celeberrimo tradendum curavit. Ab Euphorione literas, à Gemino Comœdo iſtius ætatis laudatiſſimo venuſtè pronunciandi morem, ab Androne Muſicam, & Geometriam didicit: Grammaticis uſus eſt, Græco quidem [g] Alexandro, Latinis autem Troſio Apro, Pollione, & Eutychio Proculo [h] Africano; Oratoribus Annio Marco, Caninio Celere, & [i] Herode; Latino verò [k] Frontone Cornelio. Indole autem cùm eſſet eximiâ, & animo verè virili & erecto, qui ad majora contenderet Studia, præditus: Veritatis præſertim appetentiſſimus, non multum in his abſumpſit temporis, quæ cenſuit ejuſmodi, quibus pueris potius innorandum eſſes: ſed ad Scientiam ſublimem magis & neceſſariam, & tali ingenio dignam ſe contulit: [l] necdum duodecimum ingreſſus annum, ad graviſſimam Stoicorum Philoſphiam animum adjunxit omnem. Ad ſe igitur adjutores juſſit accerſendos, [m] Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem, [n] Junium Rufticum, [o] Claudium Maximum, [p] Cinnam Catulum Stoicorum tunc temporis doctiſſimos clariſſimóſque, quibus etiam adjecit & [q] Claudium Severum ſcholæ quidem Peripateticæ, ſed nominis egregii virum.

[d] Capitol.

[e] L. 1. § 9.
[f] L. 1. § 7.
[g] L. 1. § 15.
[h] L. 1. § 13.
[i] Capitol.

Præceptores ſummo ſemper honore eſt proſequutus, & ſibi in pauciſſimis charos habuit; Princeps probè gnarus, quanti ſint, qui animo excolendo incumbant, & virtutum incremento fælicem miniſtrent opem. Privatâ ſiquidem beneficii memoriâ haud contentus, publicas exhibuit grati animi ſignificationes; ſtatuas enim Frontoni in Senatu petiit, & Ruſtico etiam, poſtea & Julium Proculum ad Conſulatum provexit, & hujus quidem cùm res eſſet tenuior paulò, quàm quod oneri tanto ferendo eſſet, inopiam ſublevabat, & muneris impenſas de proprio ſuffecit. Illi verò tantum detulit, ut in publico convenientem, & etiam ante Præfectos Prætorio, oſculo eum excipere non dedignaretur. Sed quæ forſan aliis cum illo principibus communia, iſta minus moror; Hem itaque quod multò maximum, & Marco peculiare non agnoſcas ſolum, ſed & demirere. Virum ſapientiſſimum id omnium ſefellit minimè, bona caduca, & brevi interitura, veris & ſempiternis bonis pari pretio & mercedi idoneæ eſſe non poſſe.

Capitol.

Quicquid igitur vel virtutis vel ſapientiæ, illorum lucubrationibus & miniſterio ſive orum ſive culturam & incrementum in animo debuerat ſuo, id omne palàm faciendum decrevit, & tum præſenti ſæculo tum poſteris edicere, ſe non tam ſuæ ipſius ſive Solertiæ, ſive Induſtriæ & Studio, quàm illorum inſtitutis acceptum tuliſſe. Quod etiam libello, quem jam Lectori commendatum damus, adeò eſt familiare, ut vel hujus rei gratiâ excogitatum

* *Secundum Severi conſulatum, ad annum urbis conditæ 872. Chriſti autem 120. rejecit Helvicus in chronico, cui & Jul. Capitolinus accedit, Marcum Vero avo paterno iterum, & Auzure Coſ. natum referens, anno ſcil. proximè ſequenti, quod ad annum Chriſti 121. quadrat magis, quanquam Euſeb. in Chronico Severi conſulatum ad annum Chriſti 121. reponat.*

gitatum & literis mandatum, fit conjicere. Singularem prorſus habes animi gratiſſimi modeſtiam. Nec quiſquam ferè, quantum novimus, eſt hominum; vel veterum cujus ad exemplum ſe hac in re compoſuerit Marcus, vel recentiorum, qui ad Marci morem, componat ſuum. Virtutes nimirum ſuas nemo non arrogat ſibi, ab illarum laude & ſplendore tantum exiſtimans detractum, quantum operæ deputatur alienæ. Sed à turpi iſto amore proprio abhorruit Marcus plurimùm, quò magis præceptores Deorum fere habuit, loco. Nam & opibus & honoribus poſteaquam vivos auxiſſet ornâſſétque, imagines defunctorum aureas in lararío habuit ſuo, & ſepulchra adiru, hoſtiis, & floribus ſemper honoravit.

Quod à ſtudio Philoſophiæ percipitur commodi, in actione id poſitum eſſe omne certò certius eſt; huic itaque accedat juſtitiæ & juris ſcientia neceſſe eſt, ut & Principis officio fiat ſatis, & utilitati publicæ, (qui fructus etiam eſt ipſius Philoſophiæ ampliſſimus) conſulatur optimé. Hanc itaque magno excolendam ſtudio cenſuit Marcus, in quo L. Voluſium Mecianum celeberrimum tunc temporis juriſconſultum, Ducem habuit & Prælectorem. *Capitol. Ariſtid. in Marc. Encom. Orat. 9. Tom. 1.*

A primâ uſque infantiâ Adriano charus, & in illius gremio educatus erat, qui etiam ſexenni equi publici honorem delatum illi voluit; ætati tam teneræ novum prorſus & inuſitatum. *Capitol.*

Juventuti tunc temporis Patricio prognatæ ſtemmate, id erat moris, ut in Sacerdotum cooptati collegium, ita tandem ad alia deligerentur munera. Is itaque, ubi annum pertigiſſet octavum, Saliis (Martis ii ſacerdotes erant) adſcriptus, munia obibat omnia, non illorum ad ritum, qui nonniſi hanc ad majora affectant viam, ſed aſſiduâ adeò & accuratâ operâ, ut ad id unum honoris culmen aſpirâſſe dixeris: Et Præſulis itaque officio, & Præcentoris & Magiſtri officiis ipſe eſt functus; Et, quod aliis haud ſolenne erat diligentiæ, formulas omnes memoriâ tenuit, ut & ordini accenſendos inaugurârit, & exaugurârit excedentes, nemine præunte. Adeò quod aliis in mandatis dederat, & ipſe etiam eſt in omnibus obſequutus, ut *quicquid in manibus eſt ſtrenuè perageretur, prout virum decet, exquiſitâ quantum poterit, nec ſtudioſâ tamen nimis gravitate*, &c. *Ibid.* *Lib. 11. § 5. Gravitas pajſim.*

In illo munere primum accepit imperii omen. Cùm enim coronæ in pulvinar pro more eſſent Sacerdotibus projiciendæ, aliæ quidem aliis hæſerunt locis, Hujus autem, velut manu de induſtriâ capiti impoſita, ſtatuæ Martis (quam ſertis coronare ad Imperatorem pertinebat unum) temerè projecta licet, aptata eſt. *Capitol. 4.*

Annos natus quindecim virilem togam ſumpſit, ſtatímque ei deſponſata eſt L. Cejonii Commodi filia (ex Adriani juſſu) nec multò poſt Præfectus eſt urbi, dum Conſules ad ferias Latinas in montem Albinum concederent. Quo quidem ita functus eſt officio, ut nec dignitatis Imperatoriæ, nec gravitatis & prudentiæ ſenilis quicquam in illo Roma deſideraret. *Ibid.*

In Annam Cornificiam ſororem, quam Numidio Quadrato collocaverat nuptum, Patrimonium paternum contulit, quin & Mater ut & ſua itidem conferret bona conceſſit, nè ſcilicet eo nomine à marito ſperneretur, quòd conjugem is opibus inferiorem eſſet nactus. *Ibid. 4.*

Artem pingendi gravioribus adjunxit ſtudiis, cui & ſub Diogneto magiſtro operam dedit. " Sed is an Diognetus fuerit Philoſophus, cujus in Lib. 1. meminit Marcus, eruditis inter ſe parùm convenit; quibus etiam id videndum relinquo, Philoſophus illi Diogneto diverſus necne, ad quem, ut Chriſtianæ veritatis fidem illi faceret, Epiſtolam habemus à Juſtino Martyre conſcriptam. Ipſe quidem, (licet multæ quæ ſuadeant concurrant ſimul opiniones) animo tamen hæreo. *Ibid. 4.*

Amavit pugilatum, luctamina, & curſum, pilâ luſit apprimè, venationem, & aucupatum exercuit, & in deliciis habuit; quæ tamen omnia non tam animi oblectandi, quàm ſanitatis tuendæ causâ adhibenda cenſuit. Ariſtippum nempe & Socratem ſecutus duces, quibus, corporis exercitationem ad virtutem adipiſcendam momenti conferre plurimum, viſum novimus. *Ibid.*

Dio. Apros etiam venatum ibat, & cum ferociſſimis ſæpè conflixerat, ut laudem omnium idcirco & admirationem mereretur; & hæc quidem, dum adhuc vires ſupereſſent integræ, nec corpus nimio curarum & ſtudiorum afficeretur impendio. Sed animum ſtudio veritatis intentum ab iſtis omnibus facilè abduxit Philoſophia. Cujus deſiderio, ab infantiâ uſque primâ, tam vehementi ardebat, ut habitum Stoicorum duodenarius aſſumpſerit. Nec habitum tantùm, ſed & omnem diſciplinæ iſti, quæ præ cæteris corpus tractabat duriter, *Capitol. 2.* familiarem tolerantiam; adeò ut & humi, & in pallio cubare ſuſtinuerit; ut inſtrato ſaltem pellibus lectulo decumberet matris precibus & conſilio, inductus quidem, ſed ægrè; ut obſequium Filii, non animi mollitiem agnoſcas. Et is quidem videtur à natura comparatus, qui iſtam demum Philoſophiam reſtitueret, virtutis integerrimæ & ſapientiæ cuſtodem fideliſſimam. Tanta enim, à puero uſque, animi erat gravitas & conſtantia, ut vultum nec gaudio unquam præſtiterit nec mœrore immutatum: ſed idem ſemper color, *Ibid. 4.* eadem ſemper ſerena frons. Quæ tamen ab eo, ut amicis comem minùs aut commodum redderet, aberat plurimùm; Serium quidem experti ſunt, quibuſcum erat conſuetudo, ſed nec auſterum nec difficilem; gravis enim erat ſine triſtitiâ, ſapiens & frugi ſine contumaciâ, ſuis indulgens & placendi ſtudioſus, ſine aſſentatione & ſordido nimis obſequio.

Capitol. 5. Spartian. in Adrian. 24. in Ael. Vero. 3. Ann. Chriſt. 138. Adrianus ad Baias mortuus. 6to Id. Julii Spartian. in Adrian. 25. Euſeb. Chron. Capitol. Dio. Cejonium Commodum adoptaverat valetudinis parùm firmæ Adrianus, cujus non multò poſtea morte abrepti deſiderio quò animum ægrum levaret, ſimul & imperio Romano, quantum poterat optimè, de ſucceſſore conſuleret, in Marcum Aurelium oculos animúmque conjecit. Sed cùm is ætate erat tanto muneri inidoneâ, utpote qui ad decimum octavum nondum pertigiſſet annum, Antoninum cognomine Pium interea loci adſcitum voluit. Eâ tamen lege, ut Marcum is Aurelium, & Lucium Commodum, Verum proximè mortui filium, ſibi ſucceſſores adoptaret. Marcus igitur Aurelius decimum octavum jam nuper ingreſſus annum, à Pio, ſed Adriano ſuperſtite, eſt adoptatus: eodem fortè quo adoptatus eſt die, viſus eſt in ſomnio humeros eburneos habere; quos, an oneri ferundo ſatis eſſent apti, expertus, ſolito reperit fortiores. Inſignem ſanè & calamitatis rempublicam prægravaturæ, & viri imperium ſuâ unius moderatione atque prudentiâ ſuſtentantis imaginem.

Capitol. Nuncium de adoptione apportatum, non hilaris aut in lætitiam effuſus (quod ſolet) excepit; ſed animo potius triſti & deterrito. Quod cùm familiares & domeſtici demirarentur, quid moleſti eſſet adeò in adoptione regiâ ſuſcitantibus de graviſſimis imperii malis eum verba feciſſe, & quibus illud difficultatibus & incommodis urgeatur, fuſiùs explicuiſſe perhibent.

Spartian. in Adrian. Euſebii Chronic. Vid. Caſaub. in Capitol. Antonin. 6. qui ipſa de funere Annii Veri Avi paterni non adoptativi Adriani funere interpretatur. Capitol. in Pio. 6. in Marco 6. ubi vide Salmaſ. de his Nuptiis. Ann. 142. Euſeb. 143. Adoptatus itaque, & in domum Adrianam traductus, necnon Aurelii nomine inſignitus, paucis pòſt diebus, Quæſtor eſt deſignatus. Ætatis nempe gratiam fecerat Senatus, Adriano referente. Quod etiam amoris & benevolentiæ indicium omnium extremum ab illo imperatore acceptum tulit Marcus, priuſquam Baias morbi ergo concederet; ubi quum nihil profeciſſet, aquâ non ita multò poſt periit intercute. Huic Marcus Aurelius juſta magnificè explevit, gladiatorum etiam munere in honoris gratiam edito.

Poſt exceſſum Adriani ſponſalia ſtatim diſſolvit Pius, quibus L. Cejonii Commodi filia Marco conjuncta erat; ſuam ut duceret filiam Fauſtinam. Lucio quidem illa Vero deſponſata erat, ſed cùm is ætate eſſet adhuc nuptiis impari, Marcum ſibi generum maluit Antoninum. Quem etiam & Quæſtorem ante tempus deſignavit, & ad Conſulatum è Quæſtore provexit; & Cæſaris appellatione donavit, & Sevirum turmis equitum creavit; & edenti cum collegis ludos Sevirales adſedit, & aulico faſtigio renitentem ornavit, & in collegia Sacerdotum jubente Senatu recepit.

Marco intereà loci, qui ſe non tàm auctum quàm oneratum tantis honoribus ſenſerat, utpote minimè exoptatis, ſed ingratiis potius acceptis, id moleſtiæ haud paulum faceſſebat, quòd patris actibus & conſiliis neceſſariò intereſſe teneretur; ad regendum ſcilicet ſtatum hoc demum pacto formandus. Ex quo factum eſt, quò magis impeditum haberent & curis occupatum publica Imperii negotia, Philoſophiæ ut amor & ſtudium ingens eò accenderet animum

animum vehementiùs. Ab hâc itaque perquam ægrè avulsus, morem sibi gessit quantum potuit plurimum, nec otii vel tantillum subtraxit, quin & studiis impenderet, & lucro deputaret. *Capitol.*

Huic etiam Philosophiæ amori fovendo, Imperator ipse Pius haud parum contulisse censendus. Nam & suo edoctum exemplo stimulabat, & Apollonium Chalcidenum, Philosophum tunc temporis inter Stoicos celeberrimum, ab Athenis usq; accersendum curaverat; Cujus à præceptis & consuetudine quantum Princeps adolescens emolumenti ceperit ab Antonino ipso sas est Lectorem in sequentibus discere. Iste verò Philosophus quis esset; & qualis tiam, qui hominis stultitiam risserit, Imperator, vel ex illo scitu est facile: Quòd eum nempe cùm Pius ab Antoninâ ad Tiberianam domum in quâ habitabat, vocasset, ut Marcus illi traderetur præceptis illîc instituendus; respondit iste, *Non magistri esse ad discipulum, sed discipuli esse potiùs ad magistrum accedere.* Quo nuntio accepto, risit eum Imperator, *Facilius nimirum* (inquiens) *Apollonio fuit, à Chalcide Romam venire, quàm à domo sua in Palatium*; nec morem hominis moratus Marcum ad illum misit erudiendum Domî. *Lib. 1. §. 8.* *Capitol. Pio c. 10.*

Ad id ferè tempus Marci Educator diem vitæ extremum confecerat, quod eximio pietatis indicio locum præbuit. Is nempe gravi mœrore, & viri desiderio perculsus, insolitâ morum constantiâ & animo casibus immoto excidere sustinuit, ut etiam in lachrymas effusus ploraret mortuum; Quod cùm Aulici nè facere perseveraret prohiberent, ostentationem pietatis criminantes, & Philosopho & Cæsare indignam: *Permittite* (inquit Imperator) *illi ut homo sit, neque enim vel Philosophia, vel Imperium tollit affectus.* *Ibid.*

Faustinam duxit uxorem, secundo, ex quo factus est iterum Consul, anno. Eximiæ quidem formæ, sed ingenii desultorii nimis fœminam, & ad amores proni magis, quàm vel honestam oportuit, vel conjugem Philosophi. Matris ad exemplum mores composuit suos; nec quidquam in animo erat priùs, quàm si formæ captos illecebris suî posset amore incendere. Ex illo filiam suscepit unam, primo statim à nuptiis anno; quo etiam & Tribuniâ auctus est potestate, & imperio Proconsulari, quod non nisi Imperatoriæ Majestati Romæ deferri solitum accepimus. *Capitol. 6.*

His etiam & illum adjecit maximum honoris cumulum, quem olim Augusto ut assentaretur excogitaverat, Senatus. Inventum verò Posteri, nè sibi in adulandis Imperatoribus majores antecellerent, omnem præter modum amplificatum dederant. Quicquid rerum in Senatu ageretur, non nisi ipso Consule qui cætui præsidebat referente decretum est: Consules autem, quò magis Augusto obsequerentur, ab hoc jure recesserunt ultrò; & id prærogativæ solenni quâdam lege Imperatori decreverunt, ut ipsi semel in unoquoq; die ad Senatum referre liceret: Quicquid nempe illi visum est unum, ut illis acceptum haberet. Juris quidem vinculis semel laxatis, dictu est difficile, quò tandem obsequii & injuriæ evaserint, aut quis ad servitutem festinantibus, poni possit modus. Quod & in hac re factum vidimus. Jus enim Relationis unicæ tantum Augusto concessum, in secundæ tum postea, tertiæ, quartæ, necnon & quintæ (nam & illam jam Marco indulserat Senatus) demum excreverat. Quibus ita Imperatori concessis, frustra sit Senatus necesse est; Quantulum enim Patribus decernendum erat reliqui, cùm nihil ad hos pertineret prorsus, donec Imperator quotidie quinquies quicquid sibi visum est petere, tulisset prius? *Vid. Salmas. in Capitol. Marc.*

Quod verò, aliis commissum, exitio esse posset, id potestatis, non suo, sed reipublicæ bono transmittit Marcus; Libertatem potius tuendam, & populi fælicitatem eò sanctam magis & præ omnibus aliis antiquiorem habendam ratus, quò ipsi plus in illam licuisset, Et Is sane, quæ à populo ad principem emanârant commoda, non insolentiæ ergò putabat & tyrannidis affectandæ donata, sed, quò ille ad repentinos casus paratior majora potuit, studio ut vehementiori ad salutem & utilitatem publicam conferre se debere omnia; & læsæ fidei, nî faciat, obstrictum crimine, sentiret. Ita quæ suâpte quidem naturâ certissimum in exitium cessissent reipublicæ, Marco imperante in malorum remedium conversa sunt. *Capitol.*

Nec

Nec minùs existimatione usus est modestè, quam apud Antoninum adeptus erat maximam; siquidem is nunquam fine eo quenquam facilè promoverit, quod eò quidem consultiùs voluit, quoniam illius commendationem minimè vulgarem omnes intellexerant, utpote apud quem neminem gratiosum esse constitit, qui non & idem vir probus, & ad munus obeundum apprimè esset idoneus. Animum autem adeò non efferebat tanta potentia, ut quanto plus potuit, eò studiosius Pio obsequeretur. Eandem prorsus in omnibus reverentiam, qualem patri suo privatorum quilibet, exhibuit; per viginti & tres annos in Pii domo ita versatus, ut ejus quotidie amor cresceret, nec præter duas noctes per tot annos, ab eo mansit diversis vicibus.

Capitol. in Pio 7.

Sedulitas ista, & obsequii amorisque certissima indicia, Antoninum jure prohibuêrunt optimo, istis ne aurem aut animum insusurrantibus accommodaret, qui id agebant, ut tantæ tamque ingenuæ virtutis suspicionem illi haud levem inuterent. Usque adeò ne simplicissimæ quidem & minimè fucatæ virtuti qui criminari studeat nusquam desunt; cum nec Marcus ipse à culpâ, confictâ saltem, vacaret. Præ cæteris autem quod feciſſe perhibetur Valerius Omulus minimè reticendum arbitror. Is Imperatori comes inter deambulandum adscitus, ubi Lucillam (matrem Marci) in viridario venerantem simulacrum Apollinis vidisset; ita Pio insusurravit, *Quid illam censes nunc Deum tanto vogare studio? ut diem nempe tuum claudas, & filius imperet.* Sed ea tamen erat Imperatoris fiducia, ea Marci probitas, & in principatu modestia, ut quod tyranni suffusum animo & matrem poterat & filium in ultimum capitis discrimen adegisse, tantâ effatum malevolentiâ adeò non odio Pii subjecit, ut nihil omninò apud eum valeret. Integra igitur permansit, & sanctissima principum amicitia, non nisi morte alterutrius dirimenda. Quæ Antonino hujusmodi contigisse narratur. Lorii febre commotus quum gravari se, & finem instare vitæ videret, vocatis amicis & præfectis, ut successorem Imperii, (nec L. Veri interim mentione habitâ) Marcum omnibus commendavit atque firmavit: statimque signo *Æquanimitatis* tribuno dato, (id nempe subindicans, quòd talem sibi Imperii successorem relinquenti, nihil erat quod ultrà desiderandum restaret) Fortunam auream, quæ publicæ felicitatis omen in Imperatorum cubiculo poni solebat, ad Marci cubiculum transire jussit.

Capitol. 6.

Capitol. in Pio 12. in Marc. 7.

Ann. Ch. 161. Eusch. Capitol. in Marc. 7. in Vero 4.

Post excessum Divi Pii, à Senatu coactus regimen in se publicum suscepit, cujus tamen id primum potestatis indicium esse voluit, ut fratrem sibi in imperio quod illi soli detulerat senatus designaret participem; quem igitur & Cæsarem & Augustum dixit, indultâ simul Tribunitiâ potestate, & Proconsulatûs etiam honore delato. Ex eo pariter cœperunt rempublicam regere, & tunc primum Romanum imperium duos Augustos habere cœpit. Spectaculum eò magis & insperatum, & planè mirum, illi præsertim urbi, cui ingenti adeò civium & sanguinis dispendio unicum eligendi Dominum copia haud ità pridem, (nec semel quidem) steterat.

Capitol. Vide Salmas. in Notit.

Eo ipso die, Antonini nomen Marcus & ipse recepit, & imperii consorti addidit, filiámque suam Lucillam illi despondit. Lætitiam ob hanc conjunctionem quò magis animis conceptam facerent palàm, pueros & puellas novorum nominum frumentariæ perceptioni ascribi præceperunt. Actis igitur quæ agenda fuerant in senatu, pariter castra prætoria petiverunt; & vicena millia numm. ûm singulis ob participatum imperium militibus promiserunt, & cæteris pro ratâ. Adriani autem sepulchro corpus Patris intulerunt magnifico exequiarum officio, & Justitio mox indicto, ad ritus in imperatoribus consecrandis receptos, ordinem funeris expediendum curavere. Qui quidem qualis fuerit, lectori haud molestum fore credimus, ex sequentibus advertere.

Vid. Herodian. de Severi funere.

Ceream imprimis imaginem Imperatori quantum potuit defuncto simillimam, fingendam jusserunt, eámque in regiæ vestibulo proponendam, supra eburneum lectum, maximum atque sublimem, vestibus instratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recubuit. Circa lectum verò utrinque magnam diei partem consederunt, à lævâ quidem senatus omnis vestibus atris amictus; à dextrâ verò matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honestabat, quarum nulla vel aurum gestans, vel ornata monilibus

bus conſpecta eſt, ſed veſtibus albis exilibus indutæ mœrentium ſpeciem præbuerunt: Hæc ita per ſeptem dies fecerunt continuos, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inſpectámque velut ægrum deteriùs ſe habere, ſubinde pronuncíantibus.

Dein ubi jam extremum obiiſſe diem renunciatum eſſet, lectum humeris extulerunt equeſtris & ſenatorii ordinis nobiliſſimi ac lectiſſimi juvenes. pérque viam ſacram in vetus forum detulerunt, ubi magiſtratus Romani deponere imperium conſueverant. Utrinque autem gradus quidem, ad ſcalarum ſimilitudinem extructi ſunt, in quibus, alterâ ex parte poſitus eſt è nobiliſſimis atque patriciis, puerorum chorus; alterâ, fœminarum illuſtrium, hymnos in defunctum pæanaſque canentium, verendo & lugubri admodum carmine emodulatos.

His ita peractis, lectum rurſus extulerunt extrà urbem, in campum Martium humeris geſtantes; ubi, quà campus patet latiſſimus, ſuggeſtus eſt quidam, ſpecie quadrangulâ in pyramidis formam gradibus aſſurgens & magna lignorum vi compactus. Is quidem cubiculi figuram nactus, interior totus eſt aridis fomitibus oppletus, extrà autem intextis auro ſtragulis, atque eburneis ſignis, variiſque picturis exornatus. Secundus verò gradus, minuſculus quidem, ſed formâ & ornatu priori perſimilis, portis januiſque patentibus. Tertius item & Quartus ſemper inferiore contractior; ac deinceps alii, donec ad extremum, eumque breviſſimum omnium, perventum fuerit. Lecto igitur in ſecundum tabernaculum ſublato, aromata & ſuffimenta omnis generis, fructus, herbáſque, ſuccóſque omnes odoratos acervatim huc effuderunt loci; quippe neque gens eſt, neque civitas, neque qui honore ullo aut dignitate præcellat, quin certatim pro ſe quiſque ſuprema illa munera principis honori deferant.

Ubi verò ingens aromatum acervus aggeſtus eſt, ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud obequitatum eſt univerſis equeſtris ordinis, certâ quidem lege ac recurſu, motu * Pyrrichio numeróque in orbem decurrentibus. Currus item ſimili circumacti ordine, inſeſſi purpuratis rectoribus, perſonas induti, quæ ducum omnium Romanorum Principumque illuſtrium imagines referebant.

* *De Pyrrichio motu. vid. Athenæum. l. 14. p. 630. & Cajano. in Dottr.*

Hæc ubi celebrata ſunt, Auguſti duo, face manibus captâ, eam tabernaculo admoverunt; tum cæteri omnes undique ignem ſubjecerunt; cunctáque illicò fomitibus illis aridis & odoribus referta, igni valido correpta flammis emicuerunt. Mox ab extremo minimóque omnium tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam ſimul cum ſubjecto igni aſcendit in ætherem aquila, quæ in cœlum credita eſt ipſam defuncti principis animam deferre: Qui jam ex illo inter Deos relatus, eodem cum cæteris numinibus cultu & honore habitus eſt Divus Antoninus Pius.

His ritè peractis, imperatores laudavere uterque pro roſtris patrem, flaminémque ei ex affinibus, & ſodales ex amiciſſimis Aurelianos creavere; poſtremò verò ludos in honorem defuncti gladiatorios, funebre munus dederunt. *Capitol. 8. in Pio 13.*

A Patre ſtatim conſecrato, literæ undique ſupplices ad Marcum frequentes delatæ ſunt, à Gentilium Sacerdotibus, Philoſophis, & Provinciarum Præſidibus conſcriptæ, id unum prolixè orantes, Chriſtianos ut ipſis liceret ſuppliciis exagitare; quos ab impetu & furore hoſtium vefano Adriani Piíque clementia jamdudum præſtiterat incolumes. Imperator, qui nec Patri, nec Avo virtutis & clementiæ priorem ceſſit gloriam; nec aliud maluit magis, quàm ut ad eorum exemplar rerum componeret adminiſtrationem; cæcam hominum amentiam improbans totus, rogatum abnuit. Quos autem maximo locorum intervallo diſtinctos præſenti tutelâ non potuit, ut authoritate tamen à nefariis malevolorum incœptis propugnaret, literas ad Commune Aſiæ, quod tum Epheſi convenerat, admiratione dignas dedit: Quas cùm Euſebius nobis integras ſervaverit, nos non pigebit hîc loci exhibere;

Ego

Ἐγὼ μὲν οἶδα ὅτι καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιμελὲς ὅτι, μὴ λαθόντειν τοὺς πίστας. πολὺ γὰρ μᾶλλον αὐτὶ κολάσουσιν ἂν τοὺ μὴ βουλομένους αὐτοὺς θεραπευειν, ἢ ὑμεῖς. ὡς εἰς ταραχὴν ἐμβάλλετε, βεβαιοῦντες τὴν γνώμην αὐτῶν ἣν περ ἔχουσιν ὡς ἀθέων καταγνόντες. εἰη δ' ἂν κρεῖττον, τὸ δοκεῖν καταγελωμένοις τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν, ὑπὲρ τῆ οἰκείᾳ Θεῷ. ὅταν καὶ γένωσι θεομένοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἢ περ πεισθέντες οἷς ἀξιοῦτε ποιεῖν αὐτούς. τὸ δὲ ὅτι καὶ τῶν γεγονότων καὶ γινομένων, οὐκ ἄτοπον ὑμᾶς ὑπομνῆσαι ἀνθρώπους μὲν ὅταν περ ὦσι, παραβάλλοντας δὲ τὰ ἡμέτερα πρὸς τὰ ἐκείνων. οἱ μὲν ἐν εὐπαρρησιαστοτέροι γίνονται πρὸς τὸν Θεὸν· ὑμεῖς δὲ πρὸ πάντα τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀγνοεῖν δοκεῖτε, καὶ τε Θεῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀμελεῖτε, καὶ τῆς θρησκείας τῆς πρὸς τὸν ἀθάνατον, ὃν δὴ τοὺ χειστιανὺς θρησκεύοντας ἐλαύνετε καὶ διώκετε ἕως θανάτε. ὑφ' ᾧ καὶ πίστων, ἤδη καὶ πολλοὶ καὶ πρὸς τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων καὶ τῷ θειοτάτῳ ἡμῶν ἔγραψαν πατρὶ; οἷς καὶ ἀντέγραψε μηδὲν ἐνοχλεῖν τοῖς τοιούτοις, εἰ μὴ φαίνοιντό τι πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐγχειροῦντες, καὶ ἐμοὶ δὲ περὶ πολλῶν τοιούτων πολλοὶ ἐσήμαναν οἷς δὴ καὶ ἀντέγραψα, κατακολουθῶν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ. εἰ δέ τις διώκοι τινὰ καὶ τοιούτων εἰς πρᾶγμα φέρων ὡς δὴ τοιοῦτον, ἐκεῖνο ὁ καταφερόμενος ἀπολελύσθω τῆς ἐγκλήματος, καὶ ἐὰν φαίνηται τοιοῦτος ὤν. ὁ δὲ καταφέρων ἔνοχος ἔστω δίκης. Euseb. Eccl. Hist. Lib. IV. Cap. XIII.

Equidem scio Diis ipsis curæ esse, nè hujusmodi homines lateant. Multò enim magis illis convenit punire eos qui colere ipsos recusant; quàm vobis. Qui eorum adversus quos tumultuamini sententiam ac propositum amplius confirmatis, dum eos accusatis tanquam impios. Illis autem longè optabilius fuerit ut in jus vocati mortem oppetere videantur pro Deo suo, quàm ut incolumes remaneant. Ita victores evadunt, animas suas potius projicientes, quàm ut ea facere quæ vos jubetis in animum suum inducant. Cæterùm de terræ motibus, qui vel facti sunt, vel etiamnum fiunt, non absurdum videtur vos commonere, qui & animos abjicitis quoties hujusmodi casus contingunt, & vestra eum illorum institutis comparatis. Atqui illi quidem majorem tunc fiduciam in Deo collocant. Vos verò per omne illud tempus, quo præ imperitiâ labi mihi videmini, Deos negligitis, & tùm altas cæremonias insuper habetis, tùm cultum Immortalis illius: Et Christianos qui illum venerantur expellitis, & ad mortem usque infestiùs perurgetis. Porrò de his hominibus plurimi provinciarum rectores divo patri nostro antea scripserunt. Quibus ille rescripsit, ejusmodi homines nullâ molestiâ afficiendos esse, nisi forte contra statum imperii Romani aliquid moliri viderentur. Sed & multi ad me de illis retulerunt. quibus ego patris mei constitutionem secutus respondi. Quòd siquis adhuc pergit cuiquam illorum negotium facessere, ex eo quòd Christianus sit, delatus quidem crimine absolvatur; tametsi constet eum reipsâ Christianum esse. Delator autem ipse pœnas luat.

Proposita est hæc Epistola Ephesi in publico conventu Asiæ.

Capitol. Huic rescripto obtemperatum est, pax & felicitas per omne imperium imperturbata initium hujus regni serenum adeò securúmque præstiterat, ut lenitatem Pii nemo desideraret. Ita enim se civiliter ambo egerunt, ac si ejus ingenium & mores etiam jure quodam hæreditario adepti essent filii. Quod tamen eò mirum esse debeat magis, cum horum ingeniis & moribus nimium quantum inter se distaret.

Marcus siquidem Antoninus, vir animi constantis & molesti, gravis, sed ità ut & facilis & comis tamen; Clementissimus simul & justus; Aliis tàm æquus & lenis, quàm sibi durus, cui sanè non pepercit uni; Gloriæ inanis expers, boni conscientiâ contentus. In inceptis firmus, quæ quidem non nisi diu cogitata susceperat; nihil ille præ animi impetu, vel pertinaciâ molitus; Delatoribus infensus; citra ostentationem pius; in dictis factisque omnibus egregiè moderatus; Tantæ soliditatis, ut sibi semper esset par, sui semper compos; Rationi in omnibus obsequutus uni; Dissimulare nescius, Domitor amoris proprii vigilantissimus; Animo nec ægro, nec irrequieto, quem nullus rei eventus aut extulit, aut dejecit. Delinquentibus in se commissa ad condonandum facilis; in rempublicam, & in quibus vertebatur salus aliena, acerbus & inexorabilis; ità tamen, ut ad extrema summenda supplicia coactus quodammodo videretur. Leges tulit omnibus ex æquo utiles, subditorum jura summâ religione tuenda existimavit, non sibi quàm ipsis subjectis minùs chara

chara. Quos igitur ſuo regere poterat arbitrio, liberos maluit. Id unum egit ſemper, ut bono in omnibus conſuleretur communi; propriæ interim Voluptatis, & Utilitatis, & Gloriæ, modò rei prodeſſet publicæ, minimè ſtudioſus. Ut verbo omnia. Hoc illi in votis erat atque animo, ut aliis ſe utilem poſſet præſtare, ut obſequentem Deo; ex quo factum eſt, ut in omni actione nihil non juſtum fuerit, in omni ejus ſermone nil niſi verum.

Lucius autem Verus, ingenio ab hoc diverſiſſimo, animo erat impotenti, & ad omnem libidinem ſoluto; nec eſt quod virtuti & laudi illi duci poſſit, præter hoc unum, quòd vitiis caruerit atrocioribus iſtis & Belluinis, quæ regiam poteſtatem in lævitiam ſolent & Tyrannidis inſolentiam impellere. Hæc tamen morum contrarietas ad tempus fefellit plurimos; Is enim fratri, ſive quòd ita ferebat indolis lenitas, ſive quòd beneficii recordatio id grati animi indicium poſtulare eſt viſa, obſecutus eſt maximè: Et dum ſimul eſſet, ad Marci mores ſe compoſuit, & perquam egit graviter. Nec ingenium tantùm & mores, ſed & ſtudia, & ſapientiam Marci in exemplum traxiſſe, videri ſaltem voluit; non tam imperii Socium, quàm Legatum ſe Proconſuli, aut Præſidem Imperatori præſtitit: Ut, nomine tantùm dempto, unicum adhuc Romæ Auguſtum, & Marcum regnare ſolum dixiſſes. Sed vim iſtam & ſimulationem vitium diutiùs ferre non poteſt; nec tàm tollitur in improbis libido, quàm laceſſitur ingratiis coercendo, & alienam induendo perſonam. Verus utique, ubi primùm tempus & locum nactus erat clam Marco peccandi, quis eſſet confeſtim oſtendit; &, tanquam ruptis obicibus, in omnem laſciviam & luxum prorumpens eò diffluit vehementiùs, quò magis invitus à Genio indulgendo ægrè antehac temperâſſet ſibi.

Primo hujus regni anno nondum abſoluto, editus eſt in lucem Commodus; nec deerant dira ſatis, quæ principis humanæ naturæ infenſi & ſummo dedecori futuri nativitatem nobilitarent prodigia. ut nulli non & Diis iratis & hominibus infeſtus videri poſſet natus. "Siquidem & mater cum eſſet Commodo cum fratre prægnans, viſa eſt in ſomnis ſerpentes parere, ſed ex his unum ferociorem; quod poſtea res ipſa probavit, cum gemellos enixa, & hunc, & fratrem Antoninum (qui quadrimus elatus eſt) præſagia inſomnii ventura depingentis expleret." Ex illo omnia continuò in pejus ruere, & Imperium calamitatibus publicis undique obſideri. Longa quidem malorum ſeries, ſed quæ à Tiberis inundatione initium traxit; Fluvius enim extra ripas effuſus ingenti torrentis impetu ipſam adortus eſt urbem; non domicilia tantùm disjecit, ſed & vicos, & magnam Romæ partem proſtravit; vim pecoris immenſam abſorpſit, ſegetes corrupit, campos vaſtavit, famem denique & inopiam extremam urbi agróque intulit. Imperatores interèa loci, medelam huic malo quam poterant adhibere ſedulò; inediâ laborantibus opem ferre, & creſcentem omnibus modis annonam laxantes, metum & pauperiem ingraveſcentem ſublevare. Sed en triſtis iterum rerum facies! Hanc enim exundationem ſecuti confeſtim Terræ motus, Oppidorum incendia, Aeris univerſi corruptio, unde Inſectorum vis nata eſt incredibilis, quæ quicquid undis ſupereſſet reliqui, diripiunt devaſtántque omne. Quibus accedit, quòd armorum ſtrepitus, & bellorum ab omni parte ſimul ingruentium rumor & apparatus ingens impleverant omnia. Et Parthi quidem Vologeſo Duce Romanis inopinantibus ſupervenientes, exercitum ferè omnem cædunt, Avidium Cornelianum in fugam conjiciunt, & Syriam, quam ipſe adminiſtrabat, ingreſſi, impune depopulantur. Catti in Germaniam irruperant, igni ferróque omnibus minitati; nec minus infeliciter de Britannis nuntiatum, quod illi etiam ab officio defecerant, & motus non ciere tantùm, ſed bellum inſtaurandum denuò meditari.

Nat. prid. Cal. Aug. ſit. 161.

Lamprid. in Commod.

Capitol. in Marc. 8.

Adverſus Britannos quidem Calphurnius Agricola miſſus eſt: contra Cattos Aufidius Victorinus; Parthicum verò Bellum, Senatu conſentiente; Vero reſervatum.

Capitol.

Et Is quidem, paucis pòſt diebus, in expeditionem profectus eſt; Marcus autem remanſit Romæ, quòd res urbanæ Imperatoris præſentiam poſtularent. Verum nihilominùs officii ergò Capuam uſque proſecutus eſt, amicis etiam comitantibus à Senatu ornavit; auxit etiam officiorum omnium Principibus. Quam id fecerit ob cauſam, dubio eſt locus; ſive ut quid rerum gereretur hoc fieret pacto certior; ſive, (quod Antonini ingenio, ab omni ſuſpicione alieniſſimo, convenit maximè) ut Principi

Comitatûs ſplendore obſequium, & reverentiam conciliaret; ſeu denique (quod Marci ſapientiæ, ingenii humani probe gnaræ haud videtur abſimile) nimiam Juvenis licentiam veritus, ut fræno quodam coerceret; dum quicquid ſuaſerit libido, reprimeret pudor, & quem ſuî continuerat adhuc conſuetudo, ut neceſſariorum & miniſtrorum tum poſtea perinde contineret. Sed quod illi præſertim in animo erat, conjiciendum forſan. Id unum certò ſcimus; Conſilia hæc incaſſum recidiſſe omnia: Verus diu diſſimulando deſeſſus, & perſonam abjiciendi nactus copiam, amicos, quos Marcus itineris adjunxerat comites, neglectui extemplò habere cœpit. A fratris itaque conſpectu ſimul ſeſe abſtraxerat, (quem dum verſaretur unà, Magiſtri illum loco veneratum diximus) ſublato metu: vel clam rati fore omnia, vel excuſſo jugo an fierent palam non jam ſolliciti, impetu recurrebat majori, & facilè obſequentem, imò fortiùs impellentem experta eſt natura. Legiones itaque Romanas ex improviſo cæſas fugatáſque, & Syriam jam à Romano deſciſcentem obſequio, inſuper habuit; Id unum agens, ut vitæ liberiori indulgeret; Et infamiam Reipublicæ parvam exiſtimans, niſi, qui iſtam ut deleret macu'am miſſus, adeo non abſterſiſſet, ut graviorem inurerer, & Sibi & Civitati: Laxatis itaque libidini & intemperantiæ habenis, adulteriis etiam & juventutis amoribus infamatus, in morbum incidit Canuſii: Gravem adeò, ut ad extremum vitæ diſcrimen penè deventum eſſet. Vix itaque Romam reverſus erat Marcus, quin Verum apud Canuſium graviter ægrotare acciperet; Quibus auditis, ab itinere quantumvis recens, proficiſcitur denuò, & rectà ad eum videndum contendit. Pietatis tamen etiam dum feſtinaret memor, vota in Senatu ſuſcepit priùs, quæ poſteaquam Romæ rediit, auditâ Veri tranſmiſſione, ſtatim reddidit.

Capitol.

Verus autem ad ſanitatem quidem reſtitutus, ſed morbo tamen nihilo ſapientior, aut moribus ſanior, in omnem iterum ſe luxum laſciviámque effudit. In itinere nullum non locum vitiis infamem reddidit; ſed ubi primum in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vivere non erubuit. Locus iſte, (in quo omnia ad amœnitatem comparata ſunt, Cœli aeríſque temperamentum maximum, Solum & Naturâ & Arte luxuriæ accommodum, Arbores umbriferæ, florum gratia, aquarum & fontium Copia) mollitie diffluentibus gratiſſimus atque his adeò uſurpatus, ut infamis eſſet plane, nec citrà Turpitudinis notam honeſtis frequentandus. Nemus autem & urbem, quæ totum terrarum orbem nequitiâ & libidinum ſuperabat maculis, Verus nequiorem præſtitit, & vitiis infecit exquiſitis magis, & eò uſque vel Antiochiæ & Daphne ignotis.

Sed dum ipſe ſe Luxuriæ totum dedit, Duces Parthicum bellum confecerunt; Artaxata Statius Priſcus ſubegit cepítque. Vologeſum Caſſius, & Martius Verus in fugam conjecerunt. Quo pulſo, & Seleuciâ deinde captâ, Babylonem & Cteſiphontem incendio vaſtabant, & magnificam Vologeſi Regiam æquabant ſolo. Copiis tamen in hoſtem victrices, quæque ad hominum quinquies mille per quadriennium profligaverant, hoſtis multo gravior revertentes manebat. Cum inediâ ſiquidem & ægritudine illis adhuc erat dimicandum; quibus adeò victi ſunt cæſique, ut illorum, quos Belli fortuna ſuperſtites reliquerat, enectis fame & morbo pleríſque, vix partem dimidiam reducem videret Imperator; Caſſius autem è ſuis perexiguam quidem partem in Syriam reportaret. Quæ tamen adeò Verum non commovebant, ut, tanquam res & fæliciſſimè fuiſſent, & Ipſo duce geſtæ, ob hanc victoriam inſolentior factus, animum extulerit. Gloriæ itaque vel inde ſibi acceſſiſſe incrementum exiſtimans *Armenicus* & *Parthicus* appellari ſuſtinuit. Titulos nimirum ſuſcepit non alio debitos nomine, niſi quòd in mediâ libidinum illuvie, dum omnes turpitudine & vitio facile exſuperaret, Victor idcircò nuncupari meruiſſet.

Capitol. in Vero 7.

Dion. Lib. 71.

Marco interim Antonino, qui Fraternæ Libidinis neſcius videri ſalem voluit, id erat præſertim curæ, ut animum à mollitie turpi, & diſſolutâ vivendi ratione abſtraheret. Quocirca ab amoribus illicitis avulſum iri ratus, ſi nuptiæ quamprimum conficerentur, filiam continò ſuam Lucillam eximiæ formæ virginem, Vero nupturam, ſorori ſuæ commiſit, in Syriam deducendam. Proficiſcentem verò Ipſe Brunduſium uſque proſecutus eſt. Ferunt quidem à Româ profectum eſſe, ad Verum uſque filiam deducendi animo, ſed rediiſſe Romam à Brunduſio, ne illorum malevolentiæ locum daret, qui ſermones ſpargere

Capitol. in Vero 4.

gere non sunt veriti, Marcum gloriæ fraternæ invidentem, finiti velle belli gloriam sibi vindicare, atque idcircò in Syriam iter instituere. Frigidæ sane istud Ambitionis nimis; quæque in hominem Philosophum neutiquam cadat; alienæ ut interveniat gloriæ, qui non minimum in eo laudis ponit, ut sit Contemptor suæ. *Capitol.*

Filiam itaque ubi navigio vidisset impositam, Brundusium reliquit; Literis priùs ad Proconsules & Provinciarum, per quas eundum esset, Præfides datis, ne quis Filiæ iter facienti occurreret; sed à pompâ potiùs & tumultu Principibus peregrè abeuntibus, nuptiis præsertim, solenni abstinerent. Cùm ex tantâ (inquit) hominum frequentiâ id unum efficitur, ut compluscuti sub pedibus conculcentur.

Verus autem, Marcum ipsum Filiam ad se usque deducere ratus, veritus ne libidines & scelera quibus Antiochiam nobilitaverat, reficere posset, si ipsum accederet vitii Theatrum tam infame; occurrendum illi censuit, & Ephesi potius sponsam excipiendum. Quo facto, statim post celebrata nuptiarum solennia cum Imperatrice Antiochiam iterum concessit. Quæ quidem, ceu vel Loci, vel Mariti nequam contacta labe, adeò se ad ejus mores, & ingenium composuit, ut per omnem flagitiosissimæ famosissimæque vitæ consuetudinem, & Veri posses Consortem, & Faustinæ Filiam agnoscere. *Capitol. in Vero 7.*

Confecto demum bello, post Regem Armeniis præfectum, & Parthos in potestatem redactos, rediit Verus. Invitus tamen, quantumvis ad triumphum, quòd Syriam, tanquam suum regnum, relinqueret. Cum Fratre igitur pariter triumphavit. Victoris tamen reditus parum abfuit, quin funesti magis Imperio Romano fati fuisset, quam hostis cujuslibet ingruentis Impetus. Siquidem in omnes, per quas rediit, provincias Romam usque, luem secum detulit. Et nata fertur pestilentia in Babylone, ubi de templo Apollinis direpto, ex arculâ aureâ, quam in adyto quodam concluso miles forte inciderat, spiritus pestilens evasit, ab ipsis Persarum finibus adusque Rhenum & Gallias cuncta contagiis polluens & mortibus. Videtur autem longè vero similius, labem istam ab iis ortum traxisse morbis, quibus ægri reduxit exercitûs reliquias Cassius, à Parthis pulsis subactisque in Syriam reversus. *Ann. Christ. 167, 168.* *Capitol. in Vero 8.* *Ammian. Marcell. l. 23.*

"Post Veri reditum Patris Patriæ nomen ambobus decretum est, quum se Marcus absente Fratre erga omnes Senatores atque homines moderatissimè gessisset. Corona præterea Civica oblata est ambobus, petiitque Lucius, ut secum Marcus triumpharet. Petiit præterea, ut filii Marci Cæsares appellarentur. Sed Marcus tantâ fuit moderatione, ut quamvis Profligato bello uterque *Parthicus* appellatus est, & quum simul etiam triumphâsset; post mortem tamen fratris, Lucium tantùm *Parthicum*, *Germanicum* se vocaret, quod sibi bello proprio pepererat. *Capitol.* 12.

Namque, ut res plerunque sunt humanæ, istius Victoriæ gaudia & triumphos non lues tantùm dira, sed & belli rursum ingruentis horror contaminavit. Siquidem eodem ferè tempore Germani, qui trans Rhenum incolunt, venere usque in Italiam, agros devastârunt, &, nullo prohibente, Romanis maxima ac gravissima incommoda attulerunt. Pertinax, (qui & postea Imperator factus est,) Virtutis spectatæ admodum vir, nonnullis tamen invisæ (ut solet cæteris nimis antecellens) (cui nec sua præclare gesta, nec Amicorum opes antehac efficere poterant, nisi ut copiis quibusdam auxiliaribus præficeretur) jam tandem eam apud Imperatorem existimationem est adeptus, ut omnî, quam, injecerant malevoli, amotâ suspicione, is demum unà cum Pompeiano ejus amicissimo dux huic Barbarorum inundationi opponendæ deligeretur. Ambos itaque Legatos constituit suos, & Belli hujus Gloriæ participes voluit Marcus. Pertinax, (quem quanti Imperatoris existimatio, & tanta in eo collocata fiducia ducenda esset, minimè fefellit) id sedulo enixus est, ut ne quid Marcum Legati pœniteret. Multis itaque tum fortitudinis, tum prudentiæ, tum Amicitiæ & Gratitudinis in Principem fidissimæ indiciis, compertum Antonino præstitit, & rebus Reipublicæ periclitantibus, & Disciplinæ bellicæ, quàm opportunus is esset & idoneus adjutor. Hostes, ubi ventum erat ad pugnam, magno adortus est impetu; non minùs quidem ad pugnandum paratos; & fortiter diu, dubioque Marte utrinque dimicatum est. Sed cæsi sunt tandem Germani, &, (quod in illâ *Ann. Chr. 168, 169.* *Euseb. Chron. Dio.*

victoriâ minimè reticendum,) Inter Barbororum Cadavera corpora mulierum (ea erat & Conjugum in Maritos, & Matrum in Filios pietas) armata, & cum suis simul trucidata, reperta sunt.

Dio. Prœlium quidem hoc pacto confectum est maximum ; Quo tamen nec adeò se passus est efferri Marcus, ut Militibus postea pecuniam rogantibus stipendium adaugere sustinuerit ; Respondit nimirum id efflagitantibus pro victoriâ reportatâ prœmii ; *Siquid plus quàm esset constitutum acciperent, id ex sanguine parentum ipsorum propinquorúmque exactum iri ; cujus & sibi apud Deum, Principum illum judicem unum, reddendam esse rationem.* Adeò enim temperans & continens erat in Imperio, ut ne quid periculo commotus, cum tot tantáque bella gereret, faceret contra quàm fas esset, Assentationis aut Timoris causâ.

Ibid. Partâ deinde Victoriâ, *Imperator* quintò renunciatus est ; & *Germanicus* audiit ; cum anteà, ob illas quas Verus peperisset, ad quatuor usque vices Imperatorio Nomine fuisset insignitus. Pridie quàm manus cum Germanis consererent, exploratorem prope Castra captum in ejus Tentorium milites deducebant. Quem cum interrogare voluisset, is nihil motus respondit ; *Præ frigore vehementi loqui nequeo ; siquid igitur ex me scire tibi est animus, vestem inprimis jube, siqua suppetit, ut algenti circundent.* Non ægrè tulit Hominis confidentiam ; & vestimento, cujus indigebat, indutum dimisit Marcus.

Ibid. Nec id silentio prætermittendum, quòd miles quidam, cùm esset noctu in Danubii custodiâ, audirétq; trans flumen clamorem Romanorum, qui fortè in hostium manus inciderant ; statim, ut erat, tranavit, & cum liberâsset captos, eâdem secum in castra reduxit viâ.

Anno proximè sequenti, exortum est anceps magis, & periculosius multo, istis quæ dudum profligaverat, bellis. In hoc uno tempestivum, quòd finito jam Orientali, diu Romanorum ducum qui aderant arte suspenso, id tandem agi posset. Marcomanni siquidem & Quadi, Gentes bellicosissimæ, arma capiebant. Et hostes ferocissimi metum ingentem incusserant ; & grassans indies pestilentia, quæ omnia cadaveribus compleverat ; ut vix mortuis domi terra condendis, nedum hosti potentissimo essent propulsando, Romani. Imperator solus non desperavit, & propriâ virtute mactus, & Divinâ fretus in arduis præsentiâ. Numini igitur (ut potuit) placando primam is operam dedit. *Capitol. 13.* Tantus enim Terror hujus Belli fuit, ut urbem omni genere lustraverit ; Lectisternia per septem dies Romano ritu celebraverit ; tum, ne quid Diis deesse posset flectendis, peregrinos etiam acciverit Sacerdotes, ut illorum etiam ritus impleret. Quinetiam, quod nobis mirum esse debeat magis, Isidis etiam sacra, ab Augusto usque Imperante proscripta & eliminata, restituit denuò. Nec Deam adorare dubitavit Marcus, cujus fanum, Tiberio regnante, dirutum, & æquatum est solo ; Statua in Tiberim præcipitata, Sacerdotes autem obtruncati fuerant. Victimarum autem vis ingens adeò ad gratiam Deorum conciliandam cæsa est, ut Irrisoribus (quorum neque privato ullo neque publico infortunio repressa est unquam Audacia) locum dederit haud inficetè Superstitionem perstringendi ; Id maximoperè metuendum dicentibus, ne si Marcus forte revertteretur Victor, nihil per totum Imperium supereesset amplius, quod Diis immolare posset pecoris, ubi gratiæ demum essent rependendæ.

Capitol. in Vero 9. Hâc itaque Pietatis specie diu retardatus, tandem cum fratre Vero profectus est ; quem nec sine se ad bellum mittere, nec in urbe dimittere luxuriæ causâ, sustinuit. Sed secum traxit invitum. Paludati itaque ambo Imperatores urbe egressi, ad Aquileiam recta contendunt. Nec mora, in hostes, qui castra haud procul erant metati, impetum fecerunt ; *Capitol. 14.* exuerunt castris ; & ingentem Barbarorum Stragem ediderunt. In hâc pugnâ Furius Victorinus præfectus Prætorio cum exercitus parte, & Juventute delectâ interiit : Sed neque ob hostes fugatos cœsosque Securitas, nec ob suos amissos dolor Imperatoribus obstitere, quò minùs instarent Victis ; quos ad id usque sæpiùs proterendo redegerunt perturbationis, ut in partes scinderentur contrarias. Reges ergo plerique, quos defectionis jam tædebat suæ, cum populis suis se retraxerunt. Tumultûs illi authores interemerunt, &, *Capitol. in Vit. 9.* Legatis ad Imperatorem missis, veniam sibi & pacem supplices postulârunt. Et Lucius quidem

dem, quoniam Urbanas desiderabat voluptates, isto contentus obsequio, condonandum illis censebat, & Romam, ubi poterant primum, redeundum. *Nec enim, ut res se tunc habebant Romanæ, quid magni sperandum esse amplius; Hostem ad desperationem adigere, id esse & sibi consulere pessimè, & suam, quæ celari debuit potius, debilitatem facere palam; Id satius*, inquit, *& Imperatore dignius, ut ex illorum terrore & ignorantiâ quæstum faciamus; nec tam vindictæ, quàm recepti aperiamus viam.* Ita quidem urgebat Verus, non tàm rem ipsam perpendens, quàm militiæ tædio motus; Cui contrà Marcus, Nihil Barbaris esse fidendum, fictam suspicari se fugam; cæteraque quæ metûs & perturbationis præ se ferebant speciem idcirco simulata, ne tanti apparatûs mole premerentur. Veritus itaque, ne si fictam pœnitentiam sibi profecisse sentientes, aliquid molirentur novi, consultius id esse dixit, ut ne illis fractas disjectasque copias recolligendi daretur spatium; sed opus ut absolvant, & animo jam & viribus inclinatos pergant prosternere, ne vel inimicorum redintegretur, vel Romanorum, morbo grassante vergens in deterius, vix victis quidem par esset, Exercitus. Suos itaque in hostem promovendos statuit

Denique transcensis Alpibus longiùs processerunt; cum hostibus sæpiùs fælici prœlio conflixerunt; Quibus tandem dissipatis prorsus depulsisque, citrà magnum suorum dispendium reversi sunt; compositis prius, quæ ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant omnia. Hieme jam ingravescente, Aquileiam redierunt, Anni tempestatem itineri commodam expectandi & illuc commorandi animo; sed cum in illâ quoque urbe sæviret pestis, Romam cum parvâ manu aufugere coacti sunt. Illud postea quam ingressi sunt iter, sedens cum fratre in vehiculo Lucius, non longè ab Altino, subito morbo quem Apoplexin vocant correptus est. Depositus ergò à vehiculo, & detracto sanguine, ad Altinum perductus est; ibi quum triduo mutus vixisset, periit. Corpus ejus Romam deportatum supremis prosecutus est honoribus Marcus; Adriani id sepulchro illatum, in quo & Cæsar pater ejus Naturalis erat sepultus. Marcus autem, cujus adhuc in vivis vitia celaverat, quum ei vehementissimè displicerent, eundem mortuum Divum appellare non est gravatus; sacris etiam plurimis honorare, & eodem quo Pium diximus ritu cultum voluit; quin & Flaminem insuper, & Antoninianos sodales, cæterósque, qui Divis habentur honores Vero dedicavit.

Capitol. 14.

Galen.

Ann. Chr. 170.

Capitol. in Vero. 9.

Ibid. 11.

Capitol. in M. Ve. 15.

Nec id mihi mirum esse fateor, quod ferunt nonnulli, Marcum fratris mortem tulisse, minùs quàm solent plerique familiariter. Quidni etiam inde vel gaudii aliquantulum percipere, & Viri eximiâ Virtute & Sapientiâ, & Amore, quo subditos est prosecutus, dixerim dignissimum? Qui tamen longè absum, ut idem illud quod ab aliquo Scriptorum prædicatur, crediderim: Imperatorem nempe dum gratias in Senatu ageret, id gaudii testatum fuisse palam. Quod quidem à Marco perquam alienum, & fide neutiquam dignum arbitror. Is nempe asserere est ausus, Imperatorem inter perorandum in Senatu submonuisse, Parthicum bellum, absque suis esset consiliis, inauspicatò fuisse cessurum; enarrâsse vero, se nunc demum quasi à Principio acturum esse Rempublicam, amoto fratre remissiori, cum non esset amplius Imperii socium habiturus, luxu & inertiâ diffluentem. Antoninum ignoret prorsus oportet, qui hæc sibi persuasa habeat: Non ista hominis Ingenium, non mores tulerunt; Modestiam & Verecundiam facta ejus sapiunt, Dicta etiam spirant omnia: Longe is aliter de Vero in primo *ad seipsum* libello; longe denique ista ab Orationis tunc temporis habitæ consilio. Quam cum idcirco institueret, quòd, illo Referente, Verum Divis decreverant accensendum; Veri laudibus & Virtuti vel tantillum ut detraheret, ab Incepto nimium quantum abhorruisse quis non videt? Hocce nimirum effinxerunt fabulæ, quos Marci Virtutes urebant malè, ut tetriori adhuc esset in subsidiis; quam spargere nonnulli non sunt veriti. Illum nempe de consilio ipsius è vitâ tollendi à Vero initi edoctum, fratrem priusquam insidias ipsi structas perageret, vel veneno sustulisse, vel certè per medicum Posidippum, qui ei sanguinem dicitur intempestivè emisisse. Hoc quidem, quantumvis Veri & cogitata & facta mererentur, de Marco tamen nefas est putari. Sed hominum usque adeò, nedum Principum est nemo, quem non

Capitol. in Marc. & Vero.

gravis

Capitol. in Vero. gravis perſtringat fama. Quæ quidem injuria cæteris æquiori eſt animo ſuſtinenda, cùm etiam tantum poſſet malevolorum rumor, ut Marcus ipſe in intiuſmodi ſermonem venerit.

Capitol. in Vero. 10. Sed quam Imperatoris effecit virtus fabulam ut purgatam totam & confutatam reſpuerent Scriptores. Fauſtinæ infamia non eſt perindè amolita. Verus nempe & Socrum inceſtâſſe dicitur, & ejus extinctus dolo; propterea quòd conſuetudinem, quam cum Matre habuerat, filiæ prodidiſſet. Sed iſta præ cæteris invaluit Sententia, quæ Uxori ejus flagitium mortis aſſignat, idcircò quòd Fabiæ ſorori indulſerat Verus, Hujus potentiam, cùm uxor Lucii ferre poſſet minus, quam Viri contemptum (quippe quæ ſe efferebat inſolentiâ culpæ minime diſpari, nec jura cognationis violâſſe contenta ferociùs læſam & impotentiùs impeteret,) de Viro ſupplicium ſumere maluit. Sororem nempe faſtu tumidam, ità demum minùs impune laturam exiſtimans, ſi omni deſtitutam præſidio, ab illo deturbaret faſtigio; Et cùm nihil jam ei ſupereſſet quod Vero acceptum tulerat, præter unam Culpæ noxam & infamiam, non ultrà metuendum, ne Privata & Famoſa, Imperatoris ſe. tum Filiæ, tum Viduæ poſthàc æquare auderet.

Capitol. 9. Honoribus ſupremis Vero perſolutis, & ipſo in Deorum cenſum adſcripto, ne rabem feralem magis, quam quæ jam tantum graſſata eſt, in Aulâ & Urbe ſpargerent, qui Veri vitiis in Syria famulati erant Liberti; id egit Marcus ut hos amoveret procul. In quo tamen faciendo, ne memoriæ fratris impingeret maculam, ſpecie honoris abjiciendos curavit. Munera itaque & Dignitates impertitus eſt, iſtis quidem in commodum & honorem cedentia, reverà autem ut exularent honeſtiùs; Electo uno retento, cui magis fidebat; Deo ità volente, ut hic demum à Patre Pientiſſimo, quid ſit futurum, (ut ſunt humanæ mentes) neſcio; tanquam ad Filii, hominum quotquot uſquam unquam fuerunt nequiſſimi, necem reſervaretur.

Lamprid. in Comod. 15.

Ethnicorum jam furor, belli (ut ſolet) licentiâ expergefactus, Imperatoris reſcriptum ſuprà memoratum inſuper habuit, & partim infortuniis, (quæ ſolenne illis erat Chriſtianis adſcribere omnia) exagitatus; partim nihil non inter arma auſus; qui in provinciis agebant Româ diſſitis Chriſticolas denuò vexare cœpit. D. Polycarpum Epiſcopum Smyrnenſem illorum rabies primam immolaverat victimam; cujus rogo ſubjectus ignis, multos accendit. In Galliis præſertim atque Aſiâ Martyrum complures Fidei teſtimonium præſtiterunt, & Perſecutio vehementiſſimè flagravit. Non deſunt, qui Antoninum perſecutoribus animos addidiſſe autument. Galliarum ſiquidem Præſidi, quid de Chriſtianorum nonnullis in carcerem conjectis factum vellet conſulenti, reſcripſiſſe; *qui faſſi fuerint, illos ſupplicio Capitis multandos, cæteros autem continuo liberandos.* Quod tamen non ità intellexerim, ac ſi id habuiſſet in animo, quotcunque ſe profeſſi ſint Chriſtianos confeſtim capite truncandos, ſed qui Criminum, quorum inſimularentur, ſe reos agnoſcerent; & deferentium criminationes ſuo demum firmarent teſtimonio. Præſides etenim & Legati, cum id agerent præſertim, ut Chriſtianos eradicarent funditùs, nec aliter in illos ſævire poſſent, niſi Imperatori ſcrupulum & ſuſpicionem injicerent, technas ſtruere, falſas nectere calumnias, atrociſſima quævis flagitia audacter objicere, ſervos nempe vel mercede ſceleris conductos, vel metu miniſque coactos adhibere teſtes, in mediis cruciatibus quicquid iſti effutierint, Imperatori pro veris & idoneis reatûs indiciis exponere: Ita demum vel extortam habebant vel ſuffuratam prorſus, quæ in noſtros intentabant mala, infligendi poteſtatem. Quin & Facultatem falsò conceſſam, & verbis, ut ſolent iſtiuſmodi formulæ, latioribus paulò conceptam, ità ſunt interpretati, ut ſub eorum præſidio fræna furori & malevolentiæ laxare poſſent impunè. Quod ſi ità factum fuerit, cur id Antonino vertatur vitio, mihi minimè omnium conſtat. Nec enim quiſquam eſt Principum, cujus Legati, Duces, Magiſtratus, poteſtate ſibi conceſſâ non aburuntur; & quæ jure optimo indulta eſt agendi ſive imperandi copia, in injurias impendunt authoritate munitas. Abſit tamen, quæ Viri omnium peſſimi moliuntur, inferuntque, Imperatorum ut juſſu facta, aut his denique deputanda arbitremur. Cogites velim, Lector, Tempus, Locum & ſimilia; Cogites itidem indolem Marci egregiam, & mores ſanctiſſimos; quâ fuerit is Benevolentiâ,

volentiâ, Juſtitiâ, Animi Magnitudine & Conſtantiâ; His nimirum perſpectis perpenſiſque, haud ſimile, ni fallor, videbitur vero, Illum ſceleri & Sævitiæ Chriſtianos inſequentium jus fuiſſe daturum, quorum haud irâ pridem majorum exempla ſecutum atrocitatem eundem cohibuiſſe conſtat. Nedum tum demum dediſſe, cum Imperium teneret ſolus, Imperium tàm lue quam bello tantùm non ſubditis ſpoliatum exhauſtumque. Iſta denique Perſecutio illius juſſu infenſiſſima, viderint, qui Antoninum ſanguinis Sanctiſſimi reatu implicatum eunt, quî tandem cum iſtis convenire poſſit, *Animam omnem nonniſi invitam veritate privari, nec ideo dignos eſſe odio, à rectâ errantes, ſed quorum potius miſereſcere nos debeas.* Sed nè diutius rei tam apertæ immorer, vel id unum mihi ſatis eſt indicio, quantum à Chriſtianos mulctando male abhorruerit Marcus, quòd Urbs Romæ cædibus aliàs infamis, illo tamen regnante, nè ullius quidem Martyris Sanguine contaminata eſt. L. XI. 18.

" Atque hæc quidem D'Acerius, ut Marcum ab omni ſuſpicione liberet perſecutionis
" illo Imperante incaleſcentis plurimùm: Aliis haud perinde forſan erit perſuaſum, læ-
" viriam in provinciis tantam, clàm illo, aut ſub alio quovis prætextu, gliſcere adeò po-
" tuiſſe. Nec huic Opinioni videtur vel Marci lene ingenium, vel publica Bellis mor-
" biſque accepta Calamitas officere: Siquidem quò quiſque eximiæ magis eſt indolis, eò
" magis eſt ad Pietatem in Deum pronus; Ipſe verò Pietatis in Deum affectus, ſi errori-
" bus implicitus hoſtes ſuperſtitionis ſuæ tollendos crediderit, adeò non ingenii manſue-
" tudine coercetur, ut, humanitate in furorem versâ, alieno potiſſimum ſanguine litare
" ſtudeat. Ab ipſo novimus Servatore notatos, *qui cum ſuos trucidarent, oblationem ſe* Johan. xvi. 2.
" *Deo offerre arbitrarentur.* Quo minùs nobis eſſe poſſit mirum, ſi in mediis infortuniis,
" & extremis Reipublicæ anguſtiis, in Chriſtianos impetum facerent maximè. Id enim
" & Populi erat inſcitiæ, & Sacerdotum Ethnicorum aſtutiæ, ſive peſtis populum eſſet Tertull. Apol. c. 40.
" depaſta, ſive Bella motuſque cierentur, ſive res alicunde publicæ ceſſiſſent malè, ut Chri-
" ſtianis iſta deputata eſſent omnia. Marci quidem nomini inurere maculam neutiquam
" eſt meum; Sed, ut quòd res eſt dicam, Baronii illud totus improbare nequeo, qui de
" metu & ſuperſtitione Imperatoris Bellum Marcomannicum auſpicaturi, ità ſcripſit. *At* Ad ann. Chr. 169.
" *ſi uti moris eſt, iis temporibus, quærebantur à Diis reſponſa; eadem ſi non vera, ſaltem*
" *conficta omnia pariter in necem Chriſtianorum conſpirâſſe; & quaſi prætextu placando-*
" *rum Numinum, illorum hoſtes eſſe tollendos reſpondiſſe. Par eſt exiſtimare. Quamobrem*
" *qui inter Chriſtianos erant omnium ſpectatiſſimi, eos ad necem petendos ante alios Impe-*
" *ratorum conſilium fuiſſe videtur. Quapropter ſanctus Polycarpus*, &c.

" Fateor quidem quòd atrociùs tunc temporis tractarentur Chriſtiani, nonnullis à
" Vero impulſore viſum; D'Acerium etiam de Marco Imperante ſolo præſertim locutum, Cluver. in Hiſt. Univerſ. Epit.
" quem etiam Melitenſem ideò illam Legionem conſcripſiſſe, ut, dum peregrinos ritus
" omnes impleret, nequa ſibi gens hominum deficeret, quorum precibus Numen expe-
" riretur præſens & propitium, non deſunt qui ſtrenuè ſatis aſſerant. Hæc, quo inter
" ſe conveniant pacto, Lectori judicandum relinquo. Id nimis liquidò conſtat, ſævitiam
" Ethnicorum, Marco imperante, adeo incruduiſſe, Martyrum complures ſanguinem
" effudiſſe, Chriſtianos etiam multis in locis, adeo mulctatos male, ut tunc temporis ex
" illis una incubuerit, quæ inter Decem acerbiſſimas Perſecutiones numerari mereretur?
" Neque id ab Antonino alienum proſus aut inſperandum puto, gratias ſiquidem is ha-
" beat Diogneto maximas, quòd animum ejus adverſus ſuperſtitiones vanas præſtiterat Lib. I.
" munitum, quibus, qui morem loquendi Ethnicis uſitatiſſimum norunt, quin Fides Chri-
" ſtiana, Marco judice, accenſeri debuerit, vix illis dubio erit locus. Sed de his fortean plus
" ſatis.

Filiam ſuam Lucillam Juctus tempore nondum decurſo, grandævo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit Marcus, non ſatis quidem nobili, ſed egregiæ tamen virtutis Viro, & quæ ſummos poſſet honores promereri. Fides illi Intemerata, Probitas, Capitol. 20. Fortitudo, Gravitas verè priſca, Uſus, & (quæ vel optimè merentibus non ſemper contingit) magna apud omnes Exiſtimatio. Hæc adeo commendatum apud Marcum habue-

runt,

runt, ut tali virtute præditum Magnatibus opulentiſſimis anteferre non dubitaverit. Quippe qui Generum non pro opibus aut proſapiæ claritate, ſed ex merito & virtute propriâ expendendum æſtimandumque conſuit. Lucilla autem, quæ & Auguſta eſſet & Auguſtæ filia, longe aliter ſentire. Has itaque Nuptias, & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, invitæ habuerunt. Sed Antonino tamen id erat curæ, ut Filiæ prioris faſtigii jura conſervarentur integra, Viro etiam bis Conſule facto; quæ cum tàm Matri quàm Filiæ ſolatio ceſſerunt, nec defuit & illud rem æquius ferendi argumentum, quòd Licentiæ & libidini adhuc ſupereſſet loci: Nullo itaque diſpendio ſuo, privati licet conjux, pro Imperatrice etiamdum eſt habita; ſolutioris autem vitæ appetentior, cum non tàm Marito quàm Servo ſe junctam exiſtimaret, effrænatiùs ingenio obtemperari poſſe rata, commodè ſatis grandævo, ignobili collocata, & ſibi & Fauſtinæ viſa eſt. Solatia ſane haud abs re, ſed iſtâ tantum Matre, & iſtâ filiâ digna.

Capitol. 17. Id unum agebat Marcus ut Filiam Viri Boni committeret tutelæ, quo facto ad Bellum Marcomannicum proficiſcitur. Iſta nempe gens, Quadis, Sarmatis, Vandalis etiam firmo junctis fœdere, cum aliis etiam finitimis; & acriùs inſtabant, & copias multo magis quàm antea reformidandas in aciem produxerant. Omnia metûs plena; nec enim vel Hannibal, vel Cimbri olim graviorem Romæ incuſſerant terrorem. Bellum igitur quantum nullâ unquam memoriâ fuit, tùm virtute tum etiam fælicitate tranſegit; ità tamen ut in primis congreſſibus hoſte multò minor diſcederet. Huic etenim bello, illud accenſendum exiſtimo, quod tùm Romanum exercitum, tùm Aquileiam urbem in extremum diſcrimen adduxerat prœlium. Rem omnem ut erat Lucianus ordine expoſuit; nos breviori paulò compendio ſummam ejus exhibebimus.

Lucian in Pſeudomant. Alexander Impoſtor, cujus Vitam & Res geſtas Lucianus pro ſuo lepore depinxit, tantam erat tunc temporis exiſtimationem adeptus, ut etiam Dei ferè haberetur loco. Is Imperatori, (quâ erat audaciâ) oraculum venditare non eſt veritus, hiſce verſiculis conceptum.

Gurgitibus fluvii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros;
Monte feras alitas; tum quantum alit Indicus aer
Florum atque herbarum bene-olentum; mox que futura eſt,
Et Victoria, Pax & amabilis, & Decus ingens.

Baron. ad Ann. Chr. 171. Antoninus, ſive religione commotus, ſive ut ex animi ardore, quo milites hoc vaticinio fretos incendi ſenſerat, ut aliquid percipere poſſet commodi, tentandum ſaltem decrevit. Miſſis igitur in fluvium Leonibus, herbis etiam, Aromatis, & ingenti florum vi; Feras quidem Barbari fuſtibus facilè arcebant, & ſimulac in hoſtium regionem enatâſſent, ictibus continuò confectos dabant. Manum vero conſerentibus utriſque, Romanorum protinus maxima ſtrages conſecuta eſt; viginti quinque millibus ſimul extinctis. Copiis vero disjectis fugatiſque Barbari ad Aquileiæ uſque portas à tergo inſtabant. &, abſque Imperatoris eſſet egregiâ animi virtute ac ſolertiâ, qui fuſos ægrè tandem in agmen denuò coegit, Urbs ipſa capta atque direpta ab hoſtibus fuiſſet. Romanis animos adjecit pudor. Admiſſo igitur dedecore acriùs poſteà ſtimulati, hoſtilem adorti ſunt exercitum & multis deinde proſtratos prœliis, arcebant; id ſibi ſummæ rati fore infamiæ, ſi non omni Pannoniâ de integro vindicatâ, damnum & dedecus ità reſarcirent.

Ann. Chr. 170, 171. quibuſdam 168. Mauri, id tempus defectionem meditantibus opportunum rati, dum funeſtum adeó cum Marcomannis bellum Imperatorem haberet occupatiſſimum, mala multa & graviſſima Hiſpaniæ intulerunt. Ad hæc motus latronum in Ægypto, qui Bucoli, quaſi paſtores Boum dicuntur, factus eſt; cæteris etiam Ægyptiis à Sacerdote quodam, & * Iſidoro ad arma capienda ſollicitatis. Hi enim primo ornati muliebri veſtitu, ſimulanteſque ſe uxores Bucolorum eſſe Romanoque Centurioni aurum pro viris ſuis daturas; eum nimiâ credulitate captum, ubi ad illos accederat, doloſè interfecerunt, cæteris etiam qui in præſidio erant unà Militibus trucidatis. Id etiam, rebus adhuc feliciter geſtis inflati, immanitatis adjecerunt; quòd, quodam è Captivis mactato, in viſceribus ejus fumantibus conjuraverunt

** Ità Dion. Cæſ. lxxi. 4. &c. non Sacerdote quodam cui nomen Iſidoro eſt D'Acerius.*

verunt denuò, quæ etiam, ut ſolenniori ſe ad defectionem obſtringerent Sacramento, poſteà connederunt. Par erat Ducis fortitudini ſucceſſus. Iſidorus enim omnibus ætatis ſuæ antecellit. Ex eo uſque proſperum graſſatum eſt ſcelus, ut Romanos in Ægypto ſæpius proſternerent; nec abeſſet multùm, quin ipſam cepiſſent Alexandriam. Caſſius itaque Dux è Syriâ adverſum eos miſſus, qui cum propter deſperationem & multitudinem aperto prælio congredi non fuerit auſus, quo tumultuantes opprimere poſſet, iniit conſilium. Diſcordiâ is, & ſeditione inter ipſos clam concitatâ, ut à ſe ipſi diſtraherentur, & in obſequium redirent, citrà ſuorum diſpendium, quod viribus non poterat, dolo atque arte effecit. *Dion. in Marc. Lib. LXIII. Capitol. 21. Vulcat. in Caſſio. 6.*

Idem fere Mauros in Hiſpaniâ rebellantes manebat exitus; agros vaſtantium partem pleramque interemerunt Legati, cæteros repulerunt. disjeceruntque. *Capitol. 22.*

Ipſe interea loci Marcus rem non minus geſſit feliciter: Is à ſeptentrione rebelles aſſiduis laboribus prœliiſque fatigavit, repreſſit, confecit, quaſque ipſi viſum eſt leges imponere, in iis acquieſcere coegit. Quibus demum peractis, ad Romam reverſus Decennalia celebravit, votis pro more majorum factis, perſolutiſque quæ ad Deorum cultum pertinerent omnibus.

Nec minus ille pacis quàm belli ſtrenuus, & ſuis utilis. Siquidem, dum in tranquillo eſſent res Romanæ, ab illo pariter ſanis ſunt auctæ legibus; & Adminiſtratio Politica in melius reſtituta eſt. Inter hæc liberales cauſas ità munivit, ut quali quiſque ſtirpe prognatus fuerit, indiciis firmare certiſſimis in promptu eſſet. Primus nempe juſſit, apud præfectos ærarii Saturni unumquemque Civium natos liberos profiteri: Per provincias itidem Tabulariorum publicorum uſum inſtituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarii: Ut ſi forte aliquis in Provinciâ natus cauſam liberalem diceret, teſtationes inde petere, illi eſſet in proclivi; atque hanc totam legem de Aſſertionibus firmavit. *Capitol. 13.*

Nec vulgare id Beneficium huic retulit acceptum populus, quòd is diſertè vetuit, ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæreretur. Ne quod autem maleficium negotiumve impunitate vel morâ elaberetur, diebus feſtis, qui maximo populi impendio agebantur frequentiſſimi, Auguſti ſecutus exemplum detraxit, & judiciarios addidit; Ità ut ducentos jam triginta dies quotannis, rebus agendis litibuſque diſceptandis conſtitueret. Unde non illud tantùm perceptum eſt Commodi, ut in jure dicundo, maturiùs dirimerentur controverſiæ; ſed & litigandi magnâ ex parte demptæ ſunt occaſiones, cùm id ſæpiùs otioſis & genio indulgentibus contingere ſoleat, qui rerum ſuarum negligentiores facti, (ut procax & laſcivum eſt hominum male feriantium ingenium) alienis injuriam inferre eò paratiores ſeſe præbent. *Capitol. 10.*

Pupillorum curam habuit, & Prætorem primus Tutelarem fecit: Quum enim Tutores antehâc à Conſulibus poſcerentur, quibus de ſingulis dijudicare per otium minimè licuit; jam Huic id unum dedit negotii, ut ſummâ quâ potuit diligentiâ coram ipſo de Tutoribus tractaretur. De Curatoribus verò, cum antè non niſi ex lege Lætoriâ, vel propter laſciviam, vel propter dementiam darentur, ità ſtatuit, ut omnes adulti Curatores acciperent non redditis cauſis. *Ibid.*

Id illi erat in primis Curæ, ut à nuptiis lege vetitis arceret ſubditos, quos arctiſſima jam ſanguinis conjunxerat propinquitas eos in matrimonium ne coire pateretur. Nobilis itaque fœminæ cujuſdam avunculo ſuo jamdudum locatæ (Flavia ea erat Tertulla) nuptias diremit, ità tamen ut liberi inde concepti pro legitimis haberentur. Marci & Lucii nomina præ ſe fert Reſcriptum, per libertum quendam miſſum, quod hîc ſane locum nanciſcatur minimè indignum. Hem igitur tibi, Lector!

Movemur & temporis diuturnitate, quo ignara juris in matrimonio avunculi tui fuiſti; & quòd ab Avià tuâ collata es: & numero liberorum veſtorum: idcircoque cùm hæc omnia in unum concurrunt, confirmamus ſtatum liberorum veſtrorum in eo matrimonio qui eſtorum, quod ante annos quadraginta contractum eſt, perinde atque ſi legitimè concepti fuiſſent. *Digeſt. Lib. 23. Tit. 11. 57. Marcian. in Lib. 2. de Adultiis.*

Cavit ſumptibus publicis, Gladiatoria ſpectacula omnifariam temperavit; Indis poſuit
Capitol. 11. modum, ne vel iſtis intenti nimium in levitatem delaberentur ſuorum animi.; vel vanis & irritis impenſis ad iſta adornanda factis, aut res privatorum in poſterum profunderetur familiaris, aut inimicitiæ & ſimultates (quod ſæpe jam erat factum) inter optimates intercederent graviſſimæ. Scenicas etiam is donationes temperavit.

Ibid. 9. Vias urbis atque itinerum diligentiſſimè curavit. Leges de menſariis & auctionibus tulit. Leges etiam addidit de viceſimâ hæreditatum; quam extranei, ad quos ſive hæreditates ſive Legata devenerant, publico perſolvere tenebantur; cui tamen à * Trajano aliquantum olim detractum eſt oneri. De Bonis etiam maternis, & filiorum pro parte maternâ ſucceſſionibus, leges ſcripſit.

Vid. Digeſt. Lib. 1. Tit. 9. 11. de Senatoribus. Plin. Ep. 6, 19. Jamdudum legibus cautum fuerat, Senatores qui Romæ Magiſtratus & dignitates ambirent peregrini, Urbem atque Italiam pro patriâ quò deinceps haberent ſuâ, ut tertiam patrimonii partem in ea quæ ſolo continerentur, conferrent. Quod Antoninus, cum graviuſculum cenſeret, ut ad Quartam tantùm in Italiâ poſſidendam obſtringerentur, decrevit.

Senatum honoribus quibus potuit maximis auxit; multis Cognitionibus, & maximè ad ſe pertinentibus, Judicem dedit; ità etiam ut ab illo ne liceret provocare. Multis Senatoribus vel pauperibus ſine crimine, dignitates Tribunitias, Ædilitiaſque conceſſit; Nec
Capitol. 10. quenquam in ordinem legit, niſi quem & illi comprobâſſent prius ſuffragiis, & ipſe bene ſcîſſet. Hoc quoque detulit, ut quoties de eorum capite eſſet Judicandum, ſecretò pertractaret, atque ità in publicum prodiret; nec pateretur Equites Romanos talibus intereſſe cauſis. Semper autem quum potuit, interfuit Senatui, etiamſi nihil eſſet referendum, ſi Romæ fuit; Si verò aliquid referre voluit, etiam de Campaniâ ipſe venit. Curatores
11. multis Civitatibus, quo latiùs Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit. Id, quod Auguſtus olim, arbitratus, Principem nempe Optimates & Magiſtratus honoribus & dignitatibus cumulando, ſuam ipſius Majeſtatem & Reverentiam, quæ nonniſi Juſtitiæ fundamentis inniti debeat, ſanctam & munitam magis eâdem operâ præſtare.

Nec tamen qui tantum in Senatum impendit curæ, cæteros neglectui habuit; cùm Omnis & Status, & Conditio ſollicitum illum & ſibi utilem experiretur. Inter cætera ſi-
Dio. Capitol. 12. quidem Pietatis ejus hæc quoque moderatio prædicanda eſt: Quòd nec Gladiatoribus conceſſit acuto ferro dimicare, ſed obtuſis gladiis, & teretibus tantùm; Et Funambulis culcitras ſubjici juſſit; unde etiam diuturna ut rete illis prætenderetur invaluit conſuetudo.

13. Leges ſepeliendi Sepulchrorumque Peſte etiam graſſante, aſperrimas ſanxit; Tantaque clementia fuit, ut & ſumptu publico vulgaria funera juberet efferri. Ad condonandum verò quàm eſſet facilis vel ex illo ſatis patet indicio, hîc loci neutiquam reticendo. Planus quidam, cùm diripiendæ urbis occaſionem cum quibuſdam conſciis requireret; De Caprifici arbore in campo Martio concionabundus, ignem de cœlo lapſurum, finemque mundi affore dixerat; Si ipſe lapſus ex arbore in Ciconiam verteretur. Plebs Religionis vanæ, ut ſemper, credula, nuntio attonita, ſummâ cum reverentiâ vatem excepe-rat; ad Caprificum turba convenerat ingens; Conſciis interim Urbem incolis vacuam planè & diſertam, cùm ſceleris opportunum nacti eſſent tempus, pro arbitrio diripientibus.

---

* *Quæ de hâc Lege Plinius in Panegyrico paucis adnotanda cenſui. Novi,* inquit, *ſeu per Latium in Civitate, ſeu beneficio principis veniſſent niſi ſimul cognationis jura impetrâſſent, alieniſſimi habebantur; quibus conjunctiſſimi fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in graviſſimam injuriam; Civitaſque Romana inſtar erat odii, & diſcordiæ, & orbitatis; quum chariſſima pignora ſalvâ ipſorum pietate diſtraheret. Invenichantur tamen, quibus tantus amor noſtri nominis ineſſet, ut Romanam Civitatem non vigeſima modò, verùm etiam affinitatum damno bene compenſari putarent. Sed his maximè debebat gratuita contingere, à quibus tamo magno æſtimabatur. Igitur Pater tuus ſanxit, ut quod ex Matris ad Liberos, ex liberorum bonis perveniſſet ad Matrem, etiamſi Cognationum jura non recepiſſent, quum Civitatem adipiſcerentur, ejus ne vigeſimam darent. Eandem immunitatem in paternis bonis filio tribuit, ſi modò reductus eſſet in Patris poteſtatem; ratus improbe, & injoienter, ac pene impie his nominibus inſeri publicanum; nec ſine piaculo quodam ſanctiſſimas neceſſitudines, velut intercedente vigeſima ſcindi; nullam eſſe tanti vectigal, quod Liberos ac Parentes faceret extraneos.* Hactenus ille.

Veterator

Veterator interea loci ſtatuto tempore decidit, Ciconiam è ſinu pronus emiſit; ſeipſum verò turbæ extemplo immiſcens, ſpectatores fefellit. Populus prodigio obſtupefactus Cælos ardentes ſperare, flammas jam æthere erumpentes fingere ſibi, Romam mox (ut videbatur) interituram amentes repetere, omnia denique ſtrepitu atque tumultu implere. De quibus Marcus tandem factus certior, Impoſtorem exquirendum curat, perductum ad ſe interrogat, technam denique confeſſo veniam pollicitus, & dedit, &, tum Hominis aſtutiam, tum Populi Credulitatem cùm penitus perſpexiſſet, animo vultuque quo is erat conſtanti, ægrè tamen à riſu ſibi temperavit. *Ibid.*

Mores Matronarum compoſuit diffluentes, & Juvenum nobilium. Suâ interim hos emendari quantum intereſſet, plane inſcius. Conjugis ſiquidem Fauſtinæ Virum omnino fefelliſſe libidinem, Literæ ejus mox ſubdendæ evincunt ſatis. Nec mihi videtur vero ſimile, Marcum, ſi illam reſciviſſet demum, ad diſſimulanda potius flagitia, quàm idoneis cohibenda, & quantum poterat medenda remediis, ſe fuiſſe comparaturum. Ab illo ſiquidem ingenio indulgentia turpis adeò & vituperio omnium digna, abhorret maximè; præſertim cùm nec otioſus eſſet in hâc causâ dolor, Legibus vindictam & ſupplicium nequaquam aſpernandum iſti etiam in privatis impudicitiæ expoſcendum decernentibus. *Capitol. 23.*

Non me fugit quidem quod apud Hiſtoriæ Scriptorem quendam occurrit. Marcum nempe, quum de Fauſtinâ ei diceretur, ut repudiaret ſaltem ſi non occideret, dixiſſe, ***Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem***; quod etiam & pleriſque fidem feciſſe, & vehementer placuiſſe, ſatis ſcio. *Capitol. 19.*

Sententiæ pervulgatæ, & diu conſenſu & calculis fere omnium receptæ, privatam opponere ſuam, quàm anceps ſit atque audax facinus, me neutiquam latet. Sed cùm Unius tantùm qui rem ſe in ſuſcepit referendam, ſuſpicione non immeritâ laboret fides, cùm is præſertim ſit, cujus nec perſpicacis ingenii, nec diligentiæ in rebus exquirendæ laudem unquam meruerint ſcripta; Reſponſum Marci iſtud, ſingulari eóque non magni nominis teſtimonio ſuffultum apud pleroſque locum obtinuiſſe, non tam rei, quòd vero ſit ſimilis; quàm Lectorum incogitantiæ, quibus Scriptorum probitati nimium confiſis narrata temerè excipere ſolenne eſt, deputandum exiſtimo. Mihi quidem videtur, Imperio quantumvis in dotem accepto, Antoninum tamen ad excuſationem frigidam adeò confugere neutiquam ſuſtinuiſſe; ſed potiùs Dignitatem Regiam tam ſordido & illiberali emptam pretio, apud Philoſophum & Probum ſordeſcere debuiſſe. Sed longe aberat ut illam à Socero acciperet Dotem; Ad imperium nimirum deſtinatus, ne ullâ quidem hujus conjugis ratione habitâ: Statim nempe ab ipſo adhuc puero in Familiam & Hæreditatem regiam adſcito, deſponſata eſt ei L. Cejonii Commodi filia ex Adriani voluntate. Quorſum igitur in re minime probabili, aut Viri moribus congruâ, Authori tantum deferatur, quem ſibi planè contrarium, & rationes labefactantem ſuas, in eâdem Marci vitâ deprehendere eſt? *Vid. Salmaſ. & Caſaub in Capitol. c. 6.* *Capitol. 4.*

Nec multum apud me valet, quod mimi in ſcenâ, præſente Antonino, dixiſſe perhibentur: Ii nimirum, Tertullum, quem Marcus prandentem cum Uxore deprehenderat, perſtringentes, ſtupidum induxerant maritum adulteri uxoris nomen à ſervo quærentem, cui is ter reſpondit, *Tullus*; Et quum ille adhuc ſtupidus quæreret, reſpondit iterum ſervus, ***Jam dixi, Ter, Tullus*** dicitur. Quid enim obſtiterit, quò minus alteri cuivis id cenſeret tribuendum Marcus, nullus equidem intelligo. *Capitol. 19.*

Vehicula dudum antehac in urbem ingredi, aut equis in Civitatibus ſederi prohibuerat Adrianus; idem etiam interpoſitis vetuit pœnis Antoninus. Nec enim iſta vulgo uſurpanda ſuſtinuit, quæ Cæſar & Auguſtus ſolenni triumphorum pompæ reſervata, aut tunc tantùm, cùm Imperator ipſe maximè ſuſpiciendus prodiret, ſolebant conſcendere. *Spartian. in Adrian. 22.* *Capitol. 23.*

Principes, & ſuo & Reipublicæ peſſimo, indignos & immerentes ad munera & Magiſtratus evehere, rectè judicans; id ſibi præcipuè dedit negotii, ut nonniſi probis & virtutis ſpectatæ viris ad iſta emergere liceret. Nec itaque renuere illum rogantibus unquam præ pudore pigebat, quarum ſi conceſſiſſet, pudere debuiſſet. Quum autem quendam Veterasinum famæ deteſtandæ honorem petentem moneret, ut ſe ab Opinionibus

populi vindicaret; & ille contrà reſpondiſſet, Multos qui ſecum in arenâ pugnâſſent, ſe Prætores videre: Patienter tulit Marcus cavillantem; id agens unicum ita ab iſto edoctus, ut nè talibus in poſterum conviciis eſſet locus.

Siquis rem utilem faceret, eum ſine invidiâ collaudabat; eóque homine ad eam rem utebatur: Dicebat enim *Fieri non poſſe, ut homines aliquis tales efficiat, quales habere velit; iis vero qui ſint, prout aliquis eorum prodeſſe Reipublicæ poſſit, utendum eſſe.* Ex meritis & virtute unâ hominum quemque æſtimabat; cæteris, quæ honorem & gratiam conciliare ſolent, poſthabitis omnibus. Amicos nemo unquam principum libentiùs locupletavit: Horum alios ad dignitates ſummas evexit; alios, quorum vivendi ratio munera non tulit publica, donis cumulavit; aut Stipendiis auxit: In vitæ ſcilicet ſplendorem & honores repudiantis ſolatium. Ita tamen ut nequid publicæ in iſtos collocaretur pecuniæ, qui ſuis etiam Studiis non tantundem Civitati rependerent. Pium nempe ſecutus, qui Salaria ſubtraxit otioſis, *Nihil eſſe* dicens *ſordidius, imo crudelius, quàm ſi Rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent.* Illius opem nunquam incaſſum egeni popoſcere, quorum is egeſtatem lætus, & tanquam ſibi benefaciens ipſi, ſublevabat; prolixas inſuper idcircò Diis habens gratias, quòd, quotieſcunque animus fuit hanc ex alieno commodo voluptatem percipere, nunquam ei non ſuppeteret, unde animo gratificaretur ſuo.

Eutrop. in Pio.

Capitol. in Pio. 7.

Lib. 1. ad Seipſ. § 17.

Crimina mos erat illi punire, minore quàm legibus plecti ſolent ſupplicio. Cauſas, Capitales præſertim hominum honeſtorum, ipſe cognovit, & quidem ſummâ æquitate; ita ut Prætorem reprehenderet, qui citò reorum Cauſas audierat, juberetque illum iterum cognoſcere: Dignitatis eorum intereſſe dicens, ut ab eo audirentur, qui pro populo judicaret. Alium quoque Prætorem, dum peſſimè egerat, non abdicare ſe Præturâ juſſit, ſed Collegæ juriſdictionem mandavit. Per omnia denique moderatiſſimus, in hominibus deterrendis à malo; invitandis ad bona; remunerandis copia, indulgentia liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos.

Capitol. 24.

12.

Capitol. 23.

Eorum quæ facere amant Principes, nihil non magnum quid aliis momenti confert, & optimo vel peſſimo exemplo admittitur. Vehemens utique, quo animum ad Philoſophiam adjunxerat Marcus ſtudio, parum id abfuit, quin Romanos maximis urgeret incommodis. Siquidem tanta ſubito Philoſophorum excreverat ſeges, quæ habitum & ſpeciem Virtutis & Sapientiæ veræ expertem arriperent, quanta non privatis tantùm eſſet oneri, ſed ipſam etiam vexaret rempublicam. Remedium is confeſtim adhibuit morbo, ſtipendiis & privilegiis protinus ſubtractis; ut inane nomen jactantibus nihil inde creſcere poſſet commodi. Quo facto, aperto ſtatim patuit indicio, inter Titulum & Rem ipſam, Philoſophiæ Virtutes, & Commoditates ambientes, quantum intereſſet diſcriminis. Ita demum Viri verè boni & Sapientes ſuis adhuc prærogativis, nullo malo publico, gaudebant; explosis interim & depulſi, (quod æquum erat) nomen illud ſanctiſſimum ſibi temerè arrogantibus.

Sæpius dicebat, non decere Imperatorem propere quicquam & tranſcurſim agere: Cùm vel in minimis negligentia, rebus in quibus vertuntur maxima maculam non rarò inurat; & Principem graviſſimo probro afficiat. Idcircò maximè, quòd ſi in levibus præterniſiſſe deprehenderetur, in cæteris calumniam effugere non poſſet. Advocatis, ubi jus redderet, liberam dicendi veniam, & quos vellent aquæ modios dari juſſit. Summæ enim & temeritatis eſſe & inſcitiæ, ſiquis Cauſis, priuſquam quales ſint conſtare poſſit, dicendis modum ponat præſtitutum. Perorantes ſiquidem expectare ad Juſtitiam cùm maximè pertinet; cujus officio ſit ſatius, ſi multa ſuperflua & inutilia veniam adipiſcantur, quàm ſi vel unico neceſſario non detur Copia. In Cauſis itaq; omnibus examinandis & diligenter cognoſcendis longior eſſe paulò, ut undecunque vel in leviſſimis, jus inveſtigaret; nec enim in jure reddendo, leve quid eſſe poſſe exiſtimabat. In gravioribus autem & momentoſis ſtatuminandis, etiam decem aliquando & duodecim dies abſumere non eſt gravatus. Interdum etiam & noctu cognovit; quin & Comitiis ad noctem uſq; frequenter intercubuit; neque unquam receſſit de Curiâ, niſi Conſul dixiſſet, *Nihil vos moramur, Patres Conſcripti.*

Vid. Lib. 4. 12.

Capitol. 10.

Conſcripti. Quæ omnia & laude & admiratione tanto digniora, quòd is valetudine uſque adeò infirmâ erat, ut non modò frigus initio ſufferre non poſſet; ſed etiam modico cibo, idque etiam noctu, ſemper uteretur; Nihil enim capiebat interdiu præter Theriacum, quòd erat infirmo ſtomacho atque pectore. Sibi tamen minimè omnium pepercit, nec eum vel ſalutis ratio prohibere potuit, quò minus, quæ debita credidit Subditis, perſolveret; & iſta omnia & obiret & expleret munera, quibus ſe, quippe qui tum Legiſlator, tum Rex omnium præſtantiſſimus, ſanctiſſimè obſtrictum atque devinctum ſentiret. *Dio.*

Grande nimirum credebat nefas, & ſummæ impietatis poſtulandum, ſi vel tantillum temporis in rebus nihili contereret. Quoties igitur populari vitæ obſequendi gratiâ, ludis aut ſpectaculis interfuit, erat illi conſuetudo, ut legeret, aut audiret aliquid, aut denique ſubſcriberet. Idem in itinere fecit, & in caſtris. Quodque cæteri temporis animo ſolent oblectando, aut laborem fallendo impendere; Is adeò non ibat perditum, ut ſecum tum demum verſaretur per quàm familiariter; meditando, ſubmonendo quid factu opus, quæ jam fecerint rationem exigendo: Huic ſiquidem curæ ut nunquam non ſuo viveret compendio, Opuſculum planè mirandum retulimus acceptum. Ad calcem ſiquidem Libri primi & ſecundi notata, Carnunti hunc, Illum verò Quadis compoſitum docent: Bello interim omnium infeſtiſſimo cruentiſſimoque Regem nihilominùs ſollicitum habente. Pleraque etiam ejuſdem notæ alia Animus ſapientiæ feraciſſimus, & horarum adminiſtrator frugi produxit: quæ temporum injuriâ perierunt. Et illa quidem interiiſſe omnia minus eſſet iniquo ferendum animo; Si Commentarios ſaltem, in quibus vitam omnem morêſque depinxerat ſuos, & quos tanquam Archetypum ad quem ſe Filius componeret, reliquit, in tanti diſpendii ſolatium, meliora ſervâſſent auſpicia. *Capitol. 15.*

Salutem & Gloriam Reipublicæ in eo verti potiſſimum ratus, ut ſanis omnia maturentur Conſiliis; ſemper ille cum Optimatibus non ſolum Bellicas res, ſed etiam Civiles, priuſquam faceret aliquid, contulit; Sapientiſſimis nempe ex omni Civium ſtatu delectis. Nec id, ut ſolet ferè, oſtentationis causâ factum, aut inani laudis affectandæ ſtudio; ſed alienam potius ut inveſtigaret ſententiam quàm ambitiosè ut venditaret ſuam. Præcipuum nempe in ore illi fuit: *Æquius eſt ut tot & talium amicorum conſilium ſequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem ſequantur.* Ad Iſtam autem refutandam qua animos præpediri ſolenne eſt opinionem: Aliorum nempe judicio cedere, laudibus hoc eſſe detrahere ſui; id ſibi, nobiſque præcepti dedit, & veriſſimi, & maximi hac in re momenti: *Homines,* ſcilicet, *arbitrio proinde libero uti, aliorum obſequutos conſilio, ac à ſeipſis excogitata tantùm & animi proprii ſtudia inter agendum adhibentes.* *Capitol. 22.*

Fidem datam fallere ſumma illi Religio erat. Iſtis itaque quò minus Politicorum figmentis, veritatis interim diſpendio, morem gereret, qui Principem regnandi peritum à pacto omni & promiſſione liberum autumant, ex quo illi non pepigiſſe expediret magis; & ſuo ſi inſculptum animo, & alienis infigendum penitus reliquit, Principibus verò præſertim ſanctiſſimè obſervandum, *Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas.* *Lib. 3. § 7.*

Provincias ex Proconſularibus Conſulares, aut ex Conſularibus Proconſulares, aut Prætorias, pro Belli & Reipublicæ neceſſitate fecit. Quas utique Senatus Populuſque Romanus pro ſuis vindicabat, cum illis quæ Imperatoris habebantur propriæ ſæpe permutavit. Nec id temere factum. Ità enim, quod monuit olim Auguſtus, à quibus nihil erat metuendum, illas commiſit populo; in quibus autem illi fiduciæ erat parum, iſtas in ſe, per Præſides & Legatos, hoc demum pacto ſuſcepit coercendas. *Capitol. 22.*

Famæ erat ſuæ curioſiſſimus, & requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, non eo ut licentiam malevolorum comprimeret conſilio, ſed animo emendandi quæ bene reprehenſa viderentur; non, ut laudantium ſeſe efferret encomiis, ſed ut ad faſtigium virtutis, ità demum pergendo, tandem evaderet. Et is quidem, quia durus ex Philoſophiæ inſtitutione viſus, ad militiæ labores, & ad omnem vitam graviter carpebatur; ſed male loquentium dictis, vel literis vel ſermone reſpondebat; vel ut ſe omni eximere culpa, vel ut illis falſi arguere, & ad rectum perducere poſſet. *Capitol. 20.* *Capitol. 21.*

" Falſis

Capitol. 11. "Falsis delatoribus notam appoſuit; Delationes quibus fiscus augeretur contempſit; "cui etiam in Cauſis Compendii nunquam judicans favit: Curatoribus Regionum ac "viarum poteſtatem dedit, ut vel punirent, vel ad præfectum urbi pnniendos remitte- "rent, eos qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegiſſent. Cum populo denique "non aliter egit, quàm eſt actum ſub Civitate liberâ.

Magnifica quæ cæteris Imperatoribus perquam grata erant Nomina, ſibi delata Marcus per verecundiam recuſavit. Ædem ſibi & aras extructas noluit, Virtutis eſſe unius Homines Diis conſociare exiſtimans, populi vero adulationes, & officioſa Senatûs decreta nihil ad id adjumento eſſe poſſe. Quicunque autem bene regnaverit, illi Totum terrarum orbem Templi, Sacerdotum probos pioſque univerſos, vice defungi certus.

Id unum interea loci agebant Marcomanni, ut ficto lactatum obſequio amoverent procul Imperatorem; viribus per ejus abſentiam receptis, armis denuò, ubi primum idoneum nacti eſſent tempus, ferociores adverſus Victorem inſurrecturi. Copiis igitur Capitol. 22. adauctis, metum Romanis haud mediocrem incuſſerant, ea propter præſertim, quod Gentes omnes ab Illyrici limite Galliam uſque, belli ſibi ſocias adjunxiſſent. Hoſti tam formidando acceſſit & iſtud infortunii, quòd peſtis etiamdum læviret maximè, quæ magnam militum partem dudum abſumpſerat; nec Marco, unde Legionibus tàm morbo quàm prœlio confectis ſupplementa conſcriberet, facile erat excogitatu. Adhæc, ærarium ad hoc bellum jam omne exhauſtum difficili adeo rerum ambage implicuerat, ut quæ antehac Reipublicæ incubuerant mala, levia præ præſentibus viderentur omnia; Ad extrema igitur deventum eſſe exiſtimantibus, & quo ſe poſſent expedire pacto prorſus ignaris, in unâ Imperatoris Prudentiâ ſpei erat reliquum.

Militibus is igitur conſcribendis operam impendit quantam potuit maximam, &, urgente rerum neceſſitate, Gladiatores armavit, Latrones etiam Dalmatiæ, Dardaniæque, nec- Capitol. 21. non & ſervos ſtipendia facere coegit, quod etiam olim Bello factum Punico accepimus. Deforme quidem id, & famoſum nimis viſum eſt auxilium, ſed rebus deſperatis nihil aſpernandum eſſe medelæ, rectè exiſtimavit. Id forſan magis demirere, quòd Populus tanto terrore percitus, tot tantiſque ſimul attritus infortunſis, quo tamen res eſſent loco, aut parùm cogitans, aut præ voluptatibus & ſpectaculis (ut vulgi fert ingenium) nihil curans, pacem & Victoriam tanti emptam noluerit. Paſſim igitur audire erat Gladiatoria repoſcentes munera, vituperia etiam per vicos & graviſſima in Imperatorem jactata Capitol. 23. Convicia; *Philoſophiæ nempe ſtudioſum, & ipſum ſeveriorem paulò, illos etiam jam ludis & ſpectaculis ſpoliatos, ut vel ingratiis fierent Philoſophi, coacturum.* Nihil ille querimonias, aut contumelioſas moratus obmurmurationes, utpote quem vulgi mores minimè omnium fefellerint. Nec abs re iſtos arbitror hariolatos, qui his in hâc causâ laceſſitum injuriis, id nobis Apophthegmatis verè aurei excogitâſſe exiſtimant, quod ad Lib. Τῶν εἰς ἑαυτὸν. iv. § 16. occurrit: *Intra decimum diem Deus illis ipſis videberis, quibus nunc pro Belluâ haberis, ſi ad decreta rationiſque cultum te retuleris.*

Cæterùm gravius longè de Fiſco opibus exhauſto reſtabat, cui haud perinde erat in promptu medelam adhibere incommodo. Quod potuit tamen, * Nervam & Trajanum * Plin. in Paneg. ſecutus duces, in tantâ pecuniæ inopiâ Bona Imperialia, & Supellectilia pretioſiſſima, venum decrevit ſecum exponenda. Provincialibus extrà ordinem aliquid imperare, (quod perpaucis eſſe ſolet regnantibus, durâ præſertim premente Ærarii anguſtiâ) ſumma erat illi Religio. Sed quoniam Privatis Ornamenta adeò magnifica, nedum Majeſtatis Imperatoriæ propria geſtare, aut illis uti fruive nefas eſſet; cautum eſt inprimis lege, ut viri clari eodem quo & ipſe uterentur cultu, vel miniſteriis ſimilibus convivia exhiberent, quin & alio quovis Supellectili ut auctis eſſe liceret. Pocula itaq; Aurea, Chryſtallina, & Myrrhina, vaſa etiam regia, Veſtem Uxoriam Sericam & Auratam, Gemmáſque quas in re- Capitol. 17. poſitorio Sanctiore Adriani repererat multas, ſatius habuit vendere; quàm Belli Commeatum ratione aliquâ novâ, & Legibus ignotâ, Subditis extorquere. Per duos quidem menſes Auctio celebrata eſt in foro Trajani; nec fruſtrà illud fuit conſilii. Genti enim Romanæ (quo in Reges eſſe animo omnes ferè ſolent Populi) quibus, Bello quod ſuâ perinde

atque

atque illius intereſſet gerendo, aut unde optimi Principis extremis rerum impeditarum angustiis ſubveniri poſſet, nihil ſuppetebat argenti; tanta erat in promptu Ornamentis emendis pecuniæ vis; ut in Ærarium continuò redigeretur, quantum Marco reliquias belli Marcomannici ex ſententiâ perſequenti ſuffecerit. Poſtea idem poteſtatem Emptoribus dedit, ut ſiquis vellet empta reddere, atque aurum recipere, ſciret licere. Nec molestus ulli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit.

Sub ipſis profectionis diebus filium natu minorem, Nomine Verum Cæſarem, Septennem amiſit; Tubere ſub aure (præ Medicorum nimirum imperitiâ) intempeſtivè exiecto. Forti is & æquo tulit animo, Jovis Optimi Maximi qui tunc erant ludos luctu interpellatos publico noluit, * Medicos eſt ipſe conſolatus, & præmiis (quantumvis infelicis Operæ) ornavit: Ut ſtatuæ tantummodò filio mortuo decernerentur juſſit, & Imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & ut Saliari Carmini nomen ejus inſereretur. Poſthæc conſolationibus tanto dignis viro vacans, publicis actibus ſe reddidit, Deorum ſacra ritè peregit, & votis pro more factis hoſti profectus eſt obviam. *Capitol. 22.*

* *Lætissimam iſtam conſolatus Medicos Caſaub. & Salmaſ. imprebant maximè. Gruterus admittendam cenſet. Sed in iſta interpretum diſcrepantia, ut ipſe D'Acerii veſtigiis inſiſterem, muneris & incepti ratio poſtulat.*

Bellum ità demum de integro orditus eſt, & diuturnum, & anceps, & operoſum, præ cæteris quibus implicitus eſt omnibus. In Carnunto ſtativa habuit, Copias ponti navigiis confecto impoſitas Iſtrum trajecit; ipſe Dux viæ in hoſtem profectus eſt. Plurimis potior factus proeliis villas & domicilia vaſtavit incendio; Multos conjuratorum principes, quos victoriæ tam præcipitis inceſſerat formido, veniam poſcentes in gratiam & amicitiam recepit.

Fauſta tamen ineuntis belli auſpicia, parum abfuit, quin ingens luctu & dedecore contaminâſſet calamitas. Dum enim propter fluvium quendam opportuna forte militibus exploraret vada, qui & ſuis objectus moram faceret, & Barbarorum præſidio aggeris ad inſtar oppoſitus eſt; tantum ex improviſo lapidum imbrem effuderunt ab hoſte funditores, ut abſque Militum eſſet Clypeis, qui vim ingruentis procellæ, Imperatorem ſedulò circumfuſi, arcebant, obrutus illic cecidiſſet loci. Romani verò, ut & Ducis in ſummum adacti diſcrimen de hoſte ſumerent ſupplicium, & ſe adeò non periculis animos demittere, ut inde audaciores factos potiùs oſtenderent, fluvium magno impetu tranſeunt, & in hoſtem extemplò tantâ vi irruunt, quantam cum Barbari ſuſtinendo non eſſent, ingentem ediderunt ſtragem. Poſtquam à dimicando utrinque ceſſatum erat, Pugnæ locum reviſit Imperator, non ille quidem partâ victoriâ efferendi ſeſe, aut oculos cæde & ſanguine depaſcendi animo; ſed (ut erat ingenio omnium humaniſſimo) quò miſeris illachrymaret interemptis; tum ſi quid ſauciis opis aut medelæ ſupereſſet loci, ut vitæ ſaltem reliquias curaret ſervandas. Grati denique animi ob proelium feliciter pugnatum indicio, victimas priùs immolandas juſſit, quàm illinc loci cum exercitu progreſſus eſſet.

Quadi, quod ipſa res erat, Hoſtes inſecuturos eſſe exiſtimantes, ſagittarios cum turmis equitum expeditiſſimis, qui illis in Subſidiis ſubſtarent, & vim Romanorum exciperent, in locorum anguſtiis collocaverant. Hi proeliantium ad tempus exhibere Speciem, & aditu venientes prohibere. Callidi nimis, ut quos rerum eventus incautos fecerat lætus, opportunum nanciſcerentur opprimendi locum. Nec Spes homines feſellit, ſiquidem Romani, ardentiores quàm par erat, in Sagittarios impetu temerario effundebant ſeſe; qui pedem, (ſtout anteà inter ipſos convenerat) referentes, præcipiti quam dolo ſimulabant fugâ, inſequentes eò perduxerunt, ut montibus tandem aridis præruptiſque tenerent intercluſos. Et Hi quidem, quanto premerentur periculo neſcii, conferti fortiter pugnârunt, omnia virtuti ſuæ pervia nulli dubitantes. Iſti verò proelium interim diſtulerunt; nec enim id ſuo moliri periculo viſum eſt, quod locus ipſe & mora mox eſſent effectura. Romanos, quos temperandi à cæde conſilium quid ſibi vellet omninò latuit, Calor tandem Solis, vires exhauſtæ, vulnerum dolor, & ſitis importuna, morte quàm abeſſent propè, & quibus caperentur hoſtium inſidiis, edocuerunt. Serò quidem miſeris patuit, nec receptui ſupereſſe locum, *Dio. Baron. Annal. ad Ann. Chriſti 176.*

locum, nec pugnæ; Id unum reſtare, ut moribundos vel Ardor, & Sitis; vel gladius hoſtilis conficeret. Quum itaque in tantas difficultates incidiſſent, quibus nec furor ipſe potuit nec deſperatio mederi, Antoninus illorum vicem magis quàm ſuam dolens, ordines obequitare, hortari, ſolari, rem facere divinam, ut Numine ſaltem pacato animos illis erigeret. Sed incaſſum omnia, cùm vel ab ipsâ ſpe jam decidiſſent. Occupatos itaque loci anguſtiis, & Solis ardore diu vexatos, penituſque effætos, hoſtes jam ad pugnam ſe parabant, ut victimarum inſtar mactarent. Illis neque in virtute, neque fortunâ, neque Diis ſuis amplius erat fiduciæ; ſed tanquam gladio præbentibus cervicem, nihil niſi Ejulatus, & Gemitus per omnem aciem. Cùm ſubito rebus deſperatiſſimis, in ipſo internecionis articulo, auxilium maturaret Deus. Nubes enim derepente ita coactæ ſunt, ut ipſi tenebras offunderent Soli, & Imber aquæ maximus in exercitum delaberetur. Miſera interim hominum ſpectra, quæ pedibus ſe ægrè ſuſtinuerant, animis ab aquâ decidente paululum reſumptis, quam largiorem alibi locorum effundi credebant, gradum quantum poterant promovebant, ut loca à Sociis relicta maturius occuparent; hi itaque in cœlum ſuſpicientes univerſi, imbrem non ore tantùm, ſed & ſcutis & galeis ſubjectis excepiſſe, inde etiam & ſorpſiſſe affatim, & equis ad bibendum dediſſe perhibentur.

Dio. Romani igitur, dum in eo eſſent toti ut ardentem ſitim extinguerent, nec locum tenere, nec ordines ſervare, nec mandatis obſequi; quorum de tumultu ut commodi aliquantum perciperent Barbari, magno undique impetu ingruebant. Hi vero gravia cùm damna propterea accepiſſent, quòd adeò in bibendo occupati eſſent, urgentibus tamen hoſtibus, & bibiſſe ſimul & pugnâſſe dicuntur, compluresque ſaucios ſanguinem infuſum in galeas fama eſt cum aquâ ſimul abſorbuiſſe.

Sed vel ità tandem ad vitam reſtitutis parum profeciſſet demiſſa cœlo pluvia, niſi & vehemens grando, & complura fulmina ſimul in hoſtes & numero longè plures & viribus potiores cecidiſſent. Videre utique erat in eodem loco aquam ignemque ſimul de cœlo cadere, atque ob eam cauſam humectari alios & ſitim levare, exuri autem alios & flammis opem humanam ludentibus interire. Nec deſunt, qui Ignem aut non attigiſſe prorſus Romanos autument, aut ſi quos forte attigiſſet, continuò extinctum; Imbrem itidem Barbaros minime irrigâſſe, ſed eos haud ſecus ac oleum inflammâſſe potiùs, ut etiam aquam miſeri requirerent, dum pluviâ perfunderentur. Quin & partem ſibi vulnera ultrò inflixiſſe, quò ignem ſaltem ſanguine reſtinguerent; partem verò multo maximam ad Romanos confugiſſe, quaſi apud illos tantummodò Aqua ſaluturis eſſet. Quorum Marcus, quâ erat animi clementiâ, miſertus eſt maxime; Milites autem, apud quos plus acceptæ contumeliæ potuit pudor, quàm periculi vel ſui recordatio vel alieni Miſericordia, quicquid inimicorum ſe auſum eſt opponere neci tradiderunt, Cæteris vel Bello captis, vel in fugam conjectis.

Ibid.

Et de hoc quidem Exercitu ſtupendis planè modis ab internecione liberato, plurima (ut ſolet) & longe inter ſe diverſa tradidit Fama. Arnuphin quendam perhibent nonnulli, qui cum Marco erat, Magum Ægyptium, dæmonas quibuſdam artibus Magicis Aereos invocaviſſe, ac per eos pluviam extorſiſſe. Nec id nobis mirum eſſe debet, ſi inter tot tamque Superſtitioſa Ethnicorum delitamenta, id vehementi ageretur Studio, ut Romæ ſervatæ honos & remedia periculi ſpem omnem exſuperantis illorum Religionis figmentis, & Numinibus falsò creditis, accepta referrentur. Cujus tamen vel leviſſimæ Suſpicioni id unum eliminandæ eſt ſatis, quod de ſe Marcus in Primo *Ad Seipſum* Libello poſteris mandavit; *Quòd is nunquam*, ſcilicet, *rebus inanibus impenderit ſtudium, neve eis fidem adhibuerit, quæ à Præſtigiatoribus & Magis de Incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliiſque ejuſmodi impoſturis dicuntur.*

Ibid. Lamprid. in Heliogabal. 9.

§ 6.

Precibus Alii unius Imperatoris, de Virtute ejus & Pietate, quæ revera erant laudatiſſimæ, honorificè ſentientes, id tribuere Miraculi nulli dubitant; Ipſum enim, manibus in cœlum ſublatis, cum jam de ſe ſuiſque pene actum eſſet omnibus, ità ferè inclamâſſe, " *Domine Deus*, Vitæ *Author & Origo, Te ſupplex opem poſco; manibus ad te ſublatis, ab alieno ſanguine puris!*

Capitol. 24.

Ethnici

Ethnici verò, ut ſuæ Religioni eventûs tam eximii tamque mirandi gloriam arrogent, dum tantam impendunt operam; id ſaltem nobis Veri de ſuis relinquunt exſculpendum mendaciis; ut ab operosè diſceptantibus unde facta fuerit, quin facta fuerit omnino res ipſa, diſceptationi nihil ſupereſſet loci. Quanquam nec ab inimicis Veritati petenda ſunt idonea Facti teſtimonia; cùm & certiſſimis, quæ ſera poteſt vel habere vel ſperare poſteritas, id traditum ſit nobis & compertum monumentis. Nec igitur verendum, ne aut credulitatis temerariæ arguamur, aut rei Chriſtianæ ſtudioſi nimis fabuloſis ſuſtentandam fulcris anxii curemus. Non iſtis indiget Fides noſtra adminiculis; non ii ſumus Chriſtiani qui verî ergò falſa fingere ſuſtineamus. Sed ut nec falſi ſimus nec creduli, manet tamen huic Narrationi ſolidum ſuum & idoneum veritatis fundamentum. Quid enim illis reponendum contrà excogitabis, quæ eâdem ferè ætate Authores ſcriptis mandârunt, Dionem interim mendacii poſtulantes? Quòd nempe Marcus, quum Legionem unam haberet ex militibus Melitenis (è Cappadocia ſunt iſti) qui omnes Chriſtum colebant ad eum Præfectus Prætorianorum venit, neſcientem in illo prœlio quid conſilii caperet, timentemque toti exercitui. Ei hic fertur dixiſſe, Nihil eſſe quod ii qui Chriſtiani nominantur precibus impetrare non poſſint, eſſéque Legionem integram in exercitu hominum hujus generis. Opportunum itaque id fore oppidò, ſi quam aliunde ſperare non potuit Salutem, an ipſorum danda ſit precibus, experiretur. Marcum hâc re cognitâ ab iis convocatis petiiſſe, ut Deo ſuo preces funderent ſupplices. Quod quum feciſſent, Deum eos exaudiviſſe ſubitò, & hoſtes fulmine dum percuteret, Romanos autem recrearet pluviâ, ſe unum eſſe & verum Deum illo teſtatum indicio, cui venti & fulgura obtemperant ſoli, & Patres illorum ad extrema uſque diſcriminum adactos miris eripere modis olim erat ſolenne. *Xiphilin.*

Sed nec id etiam iis qui mente ſunt ſanâ ambigendum, quin literis ad Senatum ſcriptis rei ut erat hiſtoriam retexuerit Marcus, Chriſtianos collaudaverit, nequid in illos atrocius admitteretur, ne quis impune Religionis ergò poſtularet, quin ſanctiſſimè inhibuerit. Quæ omnia certis ſatis indiciis eſſe poſſunt, opem cœlitùs demiſſam horum precibus cum acceptam retuliſſe. Has ſæpius apud Veteres memoratas conſtat, nec literas eſſent Imperatorias crepare auſi, Tertullianus, aliique ejuſdem ferè temporis Scriptores, temerè, aut niſi iis qui jam tum ſuperſtites eſſent notiſſimas. Id nempe Procacitatis fuiſſet minimè ferendæ, id cauſam Chriſtianam adeò non coram perſequutoribus dicentis, ut labem potius eſſet inurentis, & Scapulam Senatumque quo potiſſimum ad ſævitiam & rabiem incenderet pacto, ſedulò excogitantis. *Tertull. Apolog. cap. 5.* *Ad Scap. cap. 4.*

Sed nec iis aſſentior tamen, qui Juſtini Apologiæ ad calcem adjectam ipſiſſimam opinantur Marci Epiſtolam. Iſta nimirum ad Senatum data eſt, hominum cœtum Superſtitionibus imbutorum, qui iſtius teſtimonii honorem Chriſtianis invidebant maximè: Nec illos non omnem moturos lapidem ſperare fas eſt, quò minus id intemeratum poſteris mandaretur, quod vim & potentiam Deorum ſuorum irritam, Chriſtianos autem voti compotes factos, & ipſorum Deum etiam in extremis omnium facile potentem prædicaret. Spiritui igitur Mendacii & Invidiæ tribuendum, quòd perierit Epiſtola Chriſtianis in honorem ſempiternum ceſſura. Periiſſe ſiquidem nullus dubito, cum nedum Euſebio Hiſtoriam ſcribenti genuinæ ſupereſſent Antonini literæ, ab illo nimirum (ſi ſecus fuiſſet) integræ operis ut ſolet filo intertexendæ. Iſtâ tamen ad Juſtinum Epiſtolâ ne ſe fraudatum conqueratur Lector, adjiciendam (hîc loci) curavimus.

MARCI IMPERATORIS EPISTOLA

ad Senatum Romanum: qua teſtatur, Chriſtianos victoriæ Romanorum contra barbaros cauſam fuiſſe.

IMperator Cæſar M. Aurelius Antoninus [Philoſophus] Germanicus, Parthicus, Sarmaticus, populo Romano & ſacro Senatui ſalutem. De magnitudine conſilii inſtitutique mei vos certiores feci. Supra modum conſequutæ ſunt in Germania ærumnæ graves ad confinium periclitantibus laborantibuſq; & à ſeptuaginta quatuor draconibus nono miliario oppreſſis nobis in Cotino. Qui cum non longe abeſſent, exploratores id nobis indicarunt: & itidem Pompeianus copiarum noſtrarum Militarium præfectus ea ſignificavit, quæ prius nobis cognita erant. Oppreſſus autem eram ab ingenti multitudine, cum mecum eſſent copiæ delectæ legionis primæ, decimæ, geminæ, ferentariorum, miſtæ. Cum ergo renunciatum eſſet, exercitum ex omni turba conferta noningentorum ſeptuaginta milium adeſſe: ipſe quoque vires meas inquirens, & copiarum numerum iniens, & cum multitudine barbarorum atque hoſtium conferens, ad rem divinam diis patriis per preces faciendam decurri. Et vires meas in anguſtum rediri cernens, evocavi qui apud nos dicuntur Chriſtianos: ac per inquiſitionem magnum eorum inveni numerum: acriuſque in eos infremui. Quod quidem minime factum oportuit, propter eam quam in illis poſtea comperi eſſe virtutem: unde illi pugnam, non autem à telorum armorumque expeditione, quod ingratum atque inimicum hoc eis fit, erunt. Quapropter æquum eſt, quos à Diis & à Diis alienos eſſe ſuſpicati ſumus, in eos norimus Deum in conſcientia, ſuapte ſponte illapſum atque ibi incluſum [ſeu potius incolentem,] habere. Nam projicientes [e in terram, non pro me tantum,

ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐν ᾗ μαρτυρεῖ Χριστιανοὺς αἰτίους γενέσθαι τῆς νίκης αὐτοῖς.

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Γερμανικὸς, Παρθικὸς, Σαρματικὸς, δήμῳ Ῥωμαίων, καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ χαίρειν. φανερὰ ὑμῖν ἐποίησα τὰ ἐξ ἐμοῦ σκοπεῖν μεγίστη, οἵα ἐν τῇ Γερμανίᾳ ἐκ πλείστων διὰ πλείστων ἐπακολουθήματα ἐποίησα ἐν τῇ μεθορίᾳ κωμῶν καὶ ἀστέων, ἐν Κοτίνῳ καλαμβανομένοις ὑπὸ δρακόντων ἑβδομήκοντα τεσσάρων, ἀπὸ μιλίου ἐνάτου. ἠμυνάμην δ' αὐτοῖς ἐγγὺς ἡμῶν, ἐξαπλωσάντων ἐμαυτὸν ἡμῖν, καὶ Πομπήιανὸς ὁ ἡμέτερος πολέμαρχος ἐδήλωσεν ἡμῖν ἄπερ εἴδομεν· καλαμβανόμενος δ' ἡμῶν ἐν μεγίστῃ πλήθει ἀνίκλυε, καὶ τραυμάτων λεγεῶν πείρας δεκάτης, γεμινατρικησίας μίγμα καλουμένου) πλῆθη παρεῖναι μυρίκλα ἄχλυ χιλιάδων ἐννακοσίων ἑβδομηκοντατριῶν. ἐξελάσας ἐν ἐμαυτὸν καὶ τὸ πλῆθος τὸ ἐμὸν πρὸς τὸ μέγεθος δεῖ βαρβάρων καὶ πολεμίων, κληδέχομαι εἰς τὸ θεοῖς εὔχεσθαι πατρῴοις. ἀναλύμενος δ' ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὴν στοιχείαν μου διαιρήσας τῆς δυνάμεως, παρεκάλεσα τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους Χριστιανούς, οὓς ἐφωτήσας, εὗρον πλῆθος καὶ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμβεβιασμένως εἰς αὐτοὺς· ὅπερ οὐκ ἔφριξα, διὰ τὸ ὕστερον ἐπιγνωκέναι με τὴν δύναμιν αὐτῶν· ὅθεν ἠρξάμην, ἃ βελῶν ἐφέρετησιν, ἤτοι ὅπλων, ἤτοι σαλπίγγων, διὰ τὸ ἐχθρὸν εἶ τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς, διὰ τὸν θεὸν ὃν φορεῖσι κατὰ συνείδησιν. εἰκὸς ἦν ὄζειν, ὃς ὑπολαμβάνομεν ἀθέους εἶναι, θεὸν ἔχοντα αὐτόματον ἐν τῇ συνειδήσει τεθεσπισμένον. βίᾳ ἴσως γὰρ ἑαυτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, οὐκ neque à tubarum claſſico, exordiuntur: propter Deum, quem in conſcientia ge-

tantum,

ὑπὲρ ἡμῶν μόνον ἐδεήθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς παρούσης στρατιᾶς, παρῆσαν γνῶναι δίψης καὶ λιμοῦ τῆς παρούσης. πεμπταῖοι γὰρ ὕδωρ οὐκ εἰλήφεμεν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι. ἦμεν γὰρ ἐν τῇ μεσομφάλῳ τῆς Γερμανίας, καὶ τοῖς ὄφεσιν αὐτῆς. ἅμα δὲ τῇ τούτων ῥίψαι ὑπὸ πλὴν γλῶ ἑαυτοὺς καὶ εὔχεσθαι θεῷ, ᾧ ἐγὼ ἠγνόουν, ἐυθέως ὕδωρ ἠκολούθει ἐξαύδην, ὑπὲρ μὲ ἡμᾶς ψυχεότατον, ὅπου δὲ τοῦ Ῥωμαίων ὑπόκειται, χάλαζα πυρώδης ἀλλὰ καὶ ἐυθὺ θεῖα παρουσία ἐν ἐυχῇ γνωρίζω παρεστῶσα, ὡς ἀνυπόβλητα καὶ ἀκαταλύτα. αὐτόθεν ἦν ἀρξάμενοι, συγχωρήσωμεν τοῖς τοιούτοις ἐπὶ Χριστιανοῖς, ἵνα μὴ κατ' ἡμῶν τι τοιοῦτον αἰτησάμενοι ὅπλον, ὀτυχῶσι. τὸν δὲ τοιοῦτον συμβουλεύω, διὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι Χριστιανὸν, μὴ ἐγκαλεῖσθαι. Εἰ δέ τις εὑρεθείη τις ἐγκαλῶν τῷ Χριστιανῷ ὅτι Χριστιανός ἐστι, τὸν μὲν ἀφεσταγμένον Χριστιανὸν ἀφέλλον εἶναι βούλομαι μηδὲν ἐγκαλούμενον, ἢ ὅτι Χριστιανός ἐστι μόνον· τὸν δὲ ἀφεστάναι τε τοῦτον, ζῶντα κρίνεσθαι. τὸν δὲ Χριστιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ σωτασφαλισάμενον ἀπὸ τοῦ τοιούτου, τὸν πεπεισμένον τινὰ ἐπαρχίαν εἰς μείζονας καὶ ἀνελευθερίας τὸν τοιοῦτον μὴ μετάγειν. ταῦτα δὲ καὶ τῆς συγκλήτου δόγματι κεκυρῶσθαι βούλομαι, καὶ καλῶ τοῦτο μου τὸ διάταγμα ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Τραϊανοῦ ἀφεστῶσαι, ἀφ' οὗ τὸ δίναμις ἀναγνώσεσθαι. φέρτατος ὁ ταμίευτος Βηρασιανὸς Πολλίων εἰς τὰς πύλας ἐπαρχίας πεμφθῆναι· πάντα δὲ τὸν βούλομενον χρῆσθαι καὶ ἔχειν, μὴ κωλύεσθαι λαμβάνειν ἐκ τῶν ἀφεστώτων παρ' ἡμῶν.

tantum, ſed & pro exercitu qui tum ibi aderat univerſo, precati ſunt; ita ut ſolatio nobis eſſent in præſenti fame & ſiti: in quintum enim jam diem aquam, quod ea defeciſſet, non ceperamus: nam in meditullio Germaniæ, & in finibus hoſtium eramus. Simul atque vero illi in terram ſunt provoluti, & Deum precatione invocarunt, quem ego ignorabam, confeſtim aqua de cœlo eſt conſequuta: ad nos illa quidem frigidiſſima, in Romanorum vero imminentes hoſtes grando ignea. Sed & cum oratione ipſa illico præſentia Dei affuit, tanquam inſuperabilis & invicti. Inde igitur incipientes, permittemus hiſce, Chriſtianis eſſe: ut ne id genus armorum adverſus nos [precibus] illi utentes, voti compotes fiant. Quocirca conſulens ſtatuo, ne hominem hujuſmodi, quod videlicet Chriſtianus ſit, accuſare liceat. Si quis autem inveniatur Chriſtianum, propterea quod Chriſtianus ſit, deferre; delatum ipſum Chriſtianum, qui hoc ſit profeſſus, nulloque alio crimine accuſatum, quam quod Chriſtianus ſit, manifeſto ſe pro eo gerere: delatorem vero ipſum vivum comburi volo. At Chriſtianum confeſſum, ac proinde eo nomine tutum atque ſecurum, is cui provinciæ præfectura credita eſt, ad pœnitentiam ejuſmodi profeſſionis & ſtatum illiberalem non traducet. Hæc vero etiam Senatuſconſulto confirmari volo: & conſtitutionem hanc meam in foro Trajani proponi jubeo, ut legi poſſit. Illam quoque in provincias quaſque mittendam curabit Veraſius Pollio præfectus. Quicumque autem hac uti, & habere exemplar ejus voluerit, ne recipere id ex eo quod à nobis propoſitum eſt, prohibeatur.

Iſtud etiam hallucinatos eſſe nonnullos non eſt diffitendum, quod Legionem Melitinenſem idcirco *Fulminatricem* nuncupatam autumant, quòd Quadi eorum precibus ſint fulmine percuſſi. Satis enim conſtat, Legionem, cui *Fulminatrix* erat cognomini, etiam apud Auguſti exercitum extitiſſe; titulo nimirum iſto inſignitam, ob Clypeos, in quibus Fulmen erat depictum, in manibus, diſcriminis ergò, geſtatos. Vid. Baron. ad Ann. Chr. 176. Scalig. in Euſeb. Chron. p. 222, 223. Ann. Chr. 174. ad Euſeb. Chron. Edit.

Brachio, uti jam dictum eſt finito, Antoninus à Militibus ſeptimùm Imperator appellatus eſt. Quod etſi admittere non conſueverat, priùs quàm eſſet decretum à Senatu, tamen non repudiavit. Fauſtina quoque Auguſta *Mater Caſtrorum* appellata eſt.

Marcus iſthic tam infamis loci minimè commorandum ratus, eâ ipſâ nocte diem portentoſum ſequutâ, caſtra movit; & ſpatia nactus commoda vallo ſepſit. Militibus deinde corpora curandi per dies aliquot indulta eſt copia; quibus exactis, de hoſtibus certior per Speculatores factus, adhibitis ad conſilium Præfectis, quam illi inſiſtebant viam in ſequendum decrevit. Caſtra propter fluvium metatos invenit, Pagis utrinque poſitis, qui exercitûs extrema clauderent. Flumen Copiæ trajecerunt, Funditoribus & Sagittariis quantumvis obnitentibus; ripam deinde ſimul adverſam attigiſſent, magnam in Barbaros Vim fecerunt. Et irruentem quidem illi aciem exceperunt, ſed, ubi fortiſſimos quoſque, & ad pugnam acerrimos primus iſte proſtraviſſet impetus, cæteri virtute parum ſiſi loco poſteà ceſſerunt. Cædes ibi ſecuta eſt atrociſſima, Campi omnes cadaveribus pleni; furorem enim Militis ægrè admodum cohibuit tandem Imperator; cui familiare id eſt, ut quamvis laboribus pene confectus, de victo tamen hoſte dum ſumit Supplicium, ut vires refici credat ſuas. Ingens hominum multitudo capta eſt, & è Regibus etiam conjuratis nonnulli, cum liberis etiam & uxoribus, ferro vincti ad Antoninum deducti ſunt.

Hâc partâ victoriâ exercitum Imperator ad Granum flumen admovit, (quod Quados à Sarmatis, Jazygum gente omnium quotquot Barbarorum ſunt bellicoſiſſimâ, diſterminat;) & ut in promptu eſſet illi trajiciendo juſſit. Ab iſto non longe & alterum aberat, ſpatium autem fluminibus interjectum occupaverat omne Sarmatarum acies. Legio Fulminatrix prima caſtris educta, pontem navigiis junctum conſcendit, Sarmatas progredientes repellere conatos detrudit, quorum pleriſque vel trucidatis, vel in torrentem præcipitatis, in fluminis ſecundi ripâ Aquilas defixit. Dum hæc agerentur reliquus trajicitur exercitus; qui cum omnis ripam ulteriorem conſcendiſſet, Antoninus Diis ſacra facere extemplo, caſtrorum ambitum delineare, vallo denique & muniendis Caſtris incumbere. Tantis obſtupefacti & tam inopinatis progreſſibus, legatos confeſtim mittunt Barbari; ſed conditionibus ab Antonino reprobatis, Claſſicum canendum, & aciem illico in procinctu habendam juſſit. Alterum itaque amnem Legio Fulminans tranſiit prima, & in equitatum Jazygum tanto ſeſe effudit impetu, ut protinus in fugam converſus & profligatus fuerit omnis. Agri itaque profligatis his extemplo vaſtantur, præda reportata eſt ampliſſima, tam pecoris quam hominum vi magnâ captâ. Regionum circumjacentium Incolæ ſe Marco protinus dedunt, pacem orantes; Obſides ille fidei firmandæ traditos admiſit; & Principes, pro more Barbaris uſitato, concilia in locis variis atque deſertis habere, cum ab his accepiſſet; maturandum cenſuit, & gradu tam concitato produxit copias, ut inopinatos opprimeret. Iſti adventu tam improviſo, quique nuntios & famam ipſam anteverterat, attoniti, ſtupore magis quàm terrore perciti, ad genua ejus provoluti veniam obteſtantur. His itaque in caſtra ablegatis, ipſe cum copiarum delectu progreſſus eſt ultrà, Exercitum inter ſylvam & paludem arundine conſitam caſtrametatum, ut temporis & loci tulerit ratio, adorturus. Acriter utrinque eſt dimicatum; Romani præſertim tanto ſunt furore accenſi, ut fractis Sarmatarum copiis, occiſis pleriſque, numero Captivorum ingenti, agro atque oppidis flammâ ferroque devaſtatis nondum contenti, aufugientes facibus accenſis exquirerent, qui noctu ſe in ſylvam & paludoſas latebras receperant. At Antoninus ut ſe tunc temporis geſſerit reticere ſummum jure nefas haberetur, cùm omni id & victoriâ & Trophæo ſit virtutis monumentum perennius. Is ſylvam eſt ingreſſus, ut exploratos qui ibi laterent fugitivos furori militum ſubduceret, & non tàm rogantibus condonandi, quàm ut rogati clementiam ejus experiri ſuſtinerent, impetrandi animo. " Uſque adeò ſuum ipſius ingenium moreſque graphicè depinxit, dum qui aliis prodeſt, eâdem eum operâ ſibi præſertim benefacere monuit.

Vid. *Sulpic. ad Calcem* l. 1.

Lib. VII. 13. 14. *Lib.* XI. 4. *& alibi.*

Hoſtem tot tantiſque cladibus atque infortuniis attritum nondum ſuæ Ditionis fecerat; pulſi Sarmatæ fugatique prœlium tamen redintegrant, nec niſi juſtâ demum victoriâ finis huic imponi bello potuit. Hanc autem de Barbaris reportare omnium erat difficillimum, quibus exercitum omnem diſcrimini objicere non eſt moris; ſed ita potiùs decertare, ut victis etiam ampla ſatis, ad hoſtem vel repellendum vel laceſſendum, ſuperſint ſemper copiarum Subſidia. Anni igitur jam in hyemem devergentis incommoda, ut quantum poſſet, ſuis

lis amoliretur, quo tempestivum bellum confici posset nihil non tentavit. Legatos itaque, non tàm pacis consequendæ, quàm temporis terendi gratiâ missos, insuper habuit; In abdita penetrare certus, ut subsidiis, in quibus fiduciæ iis erat plurimum, simul deturbatis, direptisque opum reconditarum præsidiis, ad rei perveniri exitum posset. Quod tamen anceps eo erat magis & aleæ plenum, quoniam & via longa erat, & loci aditu difficiles, & Milites à Barbarorum quotidianis irruptionibus vexarentur, & lentè progrediendum esset, ne præ nimiâ festinatione incauti vel cæcis opprimerentur insidiis, vel regione parum perspectâ, aut loco parùm commodo, ad arma deventum esset. Sed istis se demum difficultatibus emersit Antoninus Ad castra nempe Sarmatarum admovit copias, inter Sylvam spatiosam, & Istrum gelu strigentem posita. Hîc, habitâ prius deliberatione, quo potissimum pacto munitos aggrediretur, exercitum in aciem produxit. Fecerunt idem & Barbari. Classico protinus audito spicula Romani in hostes contorquent, qui firmo pede ingruentium impetum excepere. Ancipiti diu cruentoque decertatum est prælio; donec Romanos tandem se parum profeciſſe ægrè ferentes, & obnixu tam præfracto in furorem verso, & ira stimularet & pudor. Ictus itaque ingeminant, & Equitatum tandem loco pulsum ad ripas Istri profligarant. Jam Flumen Hostes conglaciatum petunt, pedites Romani nihil sibi metuentes periculi, ubi Salutem sperabant Barbari, insecuti simul; eò promptiores, quòd quos jam terrâ vicerant, Aquâ denuò vincendi desiderio flagrarent. Hîc enim perinde, imò acrius & vehementiùs, quàm in continente erat, pugnatum est. Jazyges, quum Romanos se pone sequi intelligerent, sperarentque facile se posse eos conficere, quòd glaciei essent insueti, Impetum jam impune sustineri posse putaverunt. Ergo Romanos alii à fronte adoriuntur, alii à lateribus Equites irruunt, quòd eorum equi in hujusmodi glacie currere tutò didicerant. Et sanè concussa est impressione ferocissimâ acies Imperitoria, effractáque esset penitùs, ni novum sibi Scutorum usum in locò excogitâssent. Siquidem malè tractati animos tandem resumunt, conversi adversique facti hostibus magna pars secuta deponunt, atque quò minùs cadant, pedem in iis alterum firmant. Hoc pacto eorum impetum primò sustinent, arreptisque alii frænis, alii Scutis & contis eos ad se pertrahunt; Hinc implicati simul, & manus conferentes, Sessores equis dejiciunt. Nam Barbari, quòd leviter erant armati, Romanis qui gravioris erant armaturæ resistere minùs poterant. Ex quo factum est, ut pauci admodum de multis vel in sylvarum latibula aufugerent, vel in Castra munitionibus instructa, se reciperent. Imperator, de fugitivis parum sollicitus, quos & timor imbelles reddiderat, & rerum inopia brevi retraheret, arces & propugnacula continuò adortus est. Nec prohibere poterat vel loci opportunitas vel obstinatus propugnantium furor, quin is tandem potiretur, & ab extremo hoc in quo fiducia erat omnis posita, perfugio Barbaros depelleret.

His ità compositis, Copias Antoninus in hiberna misit, Syrmio ipse usus est, oppido ad belli subsidia & fomenta propter propinquitatem idoneo. Dum ibi ageret per Demostratum & Praxagoram delatus est apud illum Herodes, Horum Criminationem, & istius defensionem sibi cognoscendam sumpsit; Herodem isti tyrannidis & insolentiæ postulabant, necnon & Intimam, quæ Illi cum Vero intercesserat consuetudinem insimulabant & amicitiam, Criminis participem insinuantes Vero affecti, & conjuratum simul in Marci vitam veneno tollendam. Herodes autem Insidias ab ipsis, Athenienses nempe in Regem excitantibus, sibi instructas esse dictitabat. Herodis adversarios fovebant stimulabantque Quintilii, qui cùm Græciæ præessent, magnam existimationem adepti sunt, Attico vero infensi, Exitium ejus omnibus quibus poterant modis moliebantur. Quintilios siquidem is, cum magnis à Rege honoribus affectos videret, *Equidem*, inquit, *Jovem Homericum reprehendo, quod Trojanos adeò diligat.* Momordit nimirum Viros Troade oriundos, & inveteratas peperit Simultates; Nec tanti quos voluit perstringere, quanti sibi constitit Authori, hæc Sententia. Quintiliis enim adjuti Demostratus & Praxagoras, qui absque illorum esset ope parum potuissent, apud Imperatorem pollebant plurimùm, & magnas Herodi molestias faceſſebant.

Is est qui Marcum & Verum instituit Rhetor celeberrimus Herodes Atticus supra memoratus.

vid. *Philostr. in Vitâ Herodis.*

Aurea

Philostr. Aures illis facillimas præbebant & Marcus & Augusta etiam, & causam sæpiùs dicentes tam prono excipiebant studio, ut nullus dubitaret Herodes, quin Athenienſium cauſæ ut faveret magis, Conjugis & Filiæ, (quibus gratioſum ſe præſtiterat Demoſtratus,) precibus commotus Antoninus, animum induxiſſet ſuum. Herodes autem, tum ob æquiorem inimicis Imperatorem indignabundus, tum ob ærumnam, quam ob geminas puellas ſibi chariſſimas, (quas filiolas nuncupare ſolitus erat) ſulgure ſimul noctu interfectas conceperat, amens animi factus, ad Regis prætorium manè acceſſit. Mortis utique cupidus, nec mentis compos. In Imperatorem acriter, & nudâ linguâ his vocibus invectus eſt. *Hæc ſcilicet affert mihi Lucii Commercium, quem Tu ad me diſcipulum & hoſpitem miſiſti; unde jus dicis, Mulierculæ, & Puellulæ trienni me concedens.* Ibi cùm Præfectus Prætorio, mortem minitatus, manum ei eſſet injecturus, Antoninus ne faceret interdixiſſe, quin & nec Supercilia contraxiſſe fertur, nec oculos torſiſſe; ſed tantùm ad Athenienſes converſus *Cauſam ut dicerent ſuam* juſſiſſe, *tametſi Herodes non permitteret.* Ibi verò Demoſtratum audiens in multis doluit, cum verò Herodem incuſabant, *beatos illos qui lue graſſante moriebantur*, prædicantem, ità concuſſus eſt corde, ut in apertas lachrymas adactus fuerit. Jam verò cùm Athenienſium Apologia libertorum etiam Herodis accuſationem contineret, in iſtos iram convertit Marcus, caſtigatione tamen, pro more atque ingenio, quàm fieri potuit moderatâ uſus. Puellarum autem, quas modò memoravimus, patri pepercit, & ſupplicium in ſolidum remiſit; ſatis ſuperque Illi eſſe liberorum jacturam affirmans. Quæ omnia quàm Philoſophicè ſint à Marco peracta, Lectorum nemo non videt.

Aſcribunt porrò exilium Herodi, cum nec exilium ipſi indictum ſit, neque prorſus ſuſtinuerit. Sed in eo hallucinati ſunt, quòd cum diu Orici in Epiro commoratus eſſet, cum è Pannonia reverteretur morbo correptus, relegatum illuc putarent. Sed falſi arguuntur vel ex ipſius Marci teſtimonio. Cùm enim is ad Imperatorem ſcripſiſſet, an infenſus eſſet ſibi facturus periculum, non tàm defenſionis, quàm expoſtulationis præ ſe ſpeciem ferebant Literæ. *Atenim mirari ſe aiebat, quid tandem de illo fuerit tempore ſuperiori factum cum ità crebrò ſcriberet, ut tres aliquando Tabellarii unâ eademque die ad ſe ab illo accederent.* Nec minus Sententiam iſtam convellunt, quæ Marcus deinde ad Herodem reſcripſiſſe perhibetur. Is nempe, cùm de Belli priùs hibernis verba feciſſet, & Mulierem defleviſſet recens ipſi mortuam, adjunctis etiam quibuſdam de corpuſculi tunc temporis ægrè affecti imbecillitate; Ita pridem exorſus, *Salvus mihi ſis, amice Herode; Te verò*, inquit, *& valere ex animo precor, ac de me ut tibi benevolo ita cogitare cupio. Neque te injuriâ affectum exiſtimare, ſi deprehenſis quibuſdam delinquentibus, animadverſione in eos uſus ſum, quàm fieri potuit æquâ. Propter illa quidem ne mihi ſuccenſeas. Quod ſi quâ te in re dolore affecerim, aut tibi ſim moleſtus, expoſcas velim à me pœnas, in Templo Minervæ Athenienſis, in Myſteriis Initiorum. Namque in votis habui, etiam quando bellum ingraveſceret maximè, Sacris initiari. Utinam id fiat etiam Te ſacrorum antiſtite.* Adeo benigna fuit Marci Oratio, ab iſtâ nimirum, quâ principes quos exilio mulctaverant allequi ſolent, abhorrens plurimum.

Marcus vere primo exercitum ex hibernis eduxit, quò Barbaris novas ſibi copias adſciſcendi ſpatium interciperet. Danubio itaque trajecto, multis hoſtem prœliis attritum, Spe tandem omni tantâ virtute, vigilantiâ, Induſtriâ ſimul & Sapientiâ ducem debellandi præciſâ prorſus atque amiſsâ, Legatos qui pacem orarent mittere, & obſidibus datis fidem firmare coegit. Hoc illi jam reſtabat unum, ut Barbarorum Legatis reſponſa daret, & Reges finitimorum fidem & ſocietatem pollicitos, ad ſe accedentes exciperet. Sarmatarum quidem qualis adhuc eſſet Rex vel ex eo patuit, quòd centum millia Captivorum reſtituerit. Prætereà quòd nomine Societatis octo illi de ſuis equitum millia conceſſerit, quorum pleramque partem Imperator in Britanniam miſit.

Vid. Dion. ex Theodoſio.

Ibid. Cæterùm Marcus populos, qui cum illo per Legatos agebant, non omnes iiſdem conditionibus admittebat; ſed prout quilibet eorum digni erant, ſive animo ad obſequium proclivi magis, ſive ad deſciſcendum propenſo, ita vel plura illis remittenda vel legibus duris coercendos conſtringendoſque cenſebat. Voluit quidem Marcomanniam provinciam, vo-

Capitol. 24. Vulcat. in Caſſio 7. luit etiam Sarmatiam facere; & feciſſet, niſi Avidius Caſſius rebellâſſet ſub eodem in Oriente,

Oriente, qui Imperatorem se appellavit. Illius igitur in Syriâ novas res tentantis & Marcum vehementer commovit nuntius, & Sarmatis addidit animos. Barbari itaque de libertate semper tuendâ quàm de fide solliciti, tempus se nactos opportunum oppido rati, quo aliquantum hinc elicerent sibi commodi, Marcum, ut è conventis jam pactis quædam remitteret, complura denuò concederet, pacem denique novis nixam legibus ut contra sententiam animi sui pangeret, premente jam rerum temporisque angustiâ, cogebant. Hinc est factum arbitror, quòd ne quidem Senatui conditiones perscripserit, quibus in gratiam cum eis rediisset, quemadmodum alioqui facere consueverat. *Dio. Theodos.*

Imperii quidem arripiendi sibi consilium nemo hominum erat qui ad ineundum Cassio magis esset idoneus, nam & viri Mores & existimatio exitum quem vellet huic præ cæteris spondere videbantur. Militibus is inprimis charus, & ob victorias in Armeniâ, Arabiâ, & Ægypto reportatas, summo habitus honore: Virtute bellicâ eximius, in hostes ferox, animi audax & inconcussus, moribus variis & ad libitum confictis; Avidus vini, & tamen idem abstinens & inediæ patiens. Veneris cupidus & castitatis amator; Alieni appetens, sui profusus; Nonnunquam trux & asper, aliquando mitis & lenis; sæpe religiosus, aliàs contemptor sacrorum; ingenium vero ad dolos & simulationem natum adeò usu comparaverat, ut & naturæ quibus urgebatur vitiis velum obtenderet, & quas non habuit Virtutes, earum ut speciem præ se ferret egregiam. *Volcat. in Cassio 3.*

Disciplinæ Militaris tenacissimus fuit, & qui se Marium dici vellet; nec enim si quid in imperium peccatum esset, vel minimis ad ignoscendum exorabilem se præbuit. Milites, qui provincialibus aliquid per vim tulissent, in illis ipsis locis in quibus peccaverant, Morte mulctavit. Is quum exercitum adversus Germanos duceret, & inscio ipso manus auxiliaria, centurionibus suis auctoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidissent, & cum prædâ ingenti ad eum rediissent; Sperantibus centurionibus præmium, quòd perparvâ manu tantum hostium, segniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidissent; rapi eos jussit & in crucem tolli, servilique supplicio affici. Dicens evenire potuisse, ut essent insidiæ, ac periret Romani imperii * reverentia. Ingens ob id Exempli tàm atrocis visi exorta est in Exercitu seditio. Quâ Cassius adeo non perterritus est, ut nudus campestri solo tectus processerit, torvoque milites vultu intuitus, *Percutite*, inquit, *Me si audetis, & corruptæ disciplinæ facinus adjicite.* Tunc conquiescentibus cunctis meruit timeri, quia non timuit. Quæ res tantum disciplinæ Romanis addidit, tantum terroris Barbaris injecit; ut exercitum imperii observantissimum, quique etiam Victores si temerè vicissent supplicio affecit, inexpugnabilem rati, pacem continuò supplices peterent. *Ibid. 4.* * Vid. Paqqr. *apud Liv.* lib. viii. c 34.

Hic etiam primus Desertoribus aliis manus excîdit, aliis crura incîdit & poplites; ut vivens miserabiliter criminosus majus exemplum quàm occisus ederet. Idem præter Lardum, & Buccellatum, atque Acetum militem in expeditione portare prohibuit. Arma militum septimâ die semper respexit; vestimenta etiam, & calceamenta, & ocreas; Exercitium etiam septimi diei fuit omnium, ut & Sagittas mitterent, & armis luderent. Dicebat enim, Miserum esse, quum exercerentur Athletæ, Venatores, & Gladiatores, non exerceri Milites: Quibus minor esset futurus labor, si consuetus esset. Luxum & Delicias omnes de castris submovit, jussitque reos hyemem sub pellibus agere, nisi corrigerent suos mores; & egissent, nisi honestiùs vixissent. Severitas ista Antoninum perpulit, legiones dum Verus ageret in Syriâ mollitie discinctas, ut huic potissimum Duci, qui collapsam restitueret disciplinam, mandaret. De quo extat Epistola Divi Marci ad Præfectum suum talis. *Volcat. in Cassio 5.* *Ibid. 6.*

Avidio Cassio legiones Syriacas dedi, diffluentes luxuriâ, & Daphnicis moribus agentes, quas tetas excaldantes se reperisse Cæsonius Vectilianus scripsit. Et puto me non errâsse, si quidem & Tu notum habeas Cassium, hominem Cassiane severitatis & disciplinæ. Neque enim Milites regi possunt nisi vetere disciplinâ. Scis enim Versum à bono Poetâ dictum & omnibus frequentatum. *Volcat. in Cassio 5*

Moribus antiquis stat res Romana, Virisque. *Ennius.*

Tu tantùm fac adsint legionibus abunde commeatus, quos, si bene Avidium novi, scio non perituros.

Præfecti

Præfecti ad Marcum responsio, quibus fuerit moribus, quâque existimatione Cassius luculentiùs adhuc docebit. Hem itaque!

Rectè consuluisti, mi Domine, quòd Cassium præfeciſti Syriacis Legionibus. Nihil enim tam expedit, quàm homo severior Græcanicis militibus. Ille sanè omnes excaldationes, omnes flores de capite, collo & sinu militi excutiet. Annona militaris omnis parata est, neque quicquam deest sub bono Duce: Non enim multum aut quæritur, aut impenditur.

Dio. Ille tamen Cassius tantâ morum severitate, quod magis mirere, natione erat Syrus, cui pater Heliodorus ille, qui propter multam artis Rhetoricæ peritiam, Adriano olim à Scriptis secretis, ad Ægypti deinde præfecturam pervenerat.

Quæ verò stirpem hominibus novis mutare nequit Fortuna, ut quâ sint reverâ oriundi dissimulare satagant, sæpenumero facit. Cassius utique, ut se ad magnitudinem evectum, & apud Imperatorem multum pollentem senserat, ab illo demum Cassio oriundus videri voluit, qui in Caium Julium conspiravit. Arrogatæ sibi prosapiæ Causam juvabat maximè nominis similitudo; quæ vel per se satis nonnunquam habetur divitibus & imperio potitis in nobilium censum adrogandis. Deinde verò, quod istiusmodi ferè ingeniis usuvenire solet, ut quibus se jactant majoribus, ad illorum mores se summo componant studio, ne à suis degeneri præditus animo videretur, odisse Cassius Principatum cœpit, nec ferre poterat Imperatorium nomen; dicebatque *nihil esse gravius nomine Imperii, quod non posset è republica tolli, nisi per alterum, eodem nomine insignitum.* Id etiam sibi dedit negotii, ut illius instar Rempublicam & libertatem de integro restitueret; in ore siquidem ipsi hoc illi frequentissimum, *Tantùm Dii faveant bonis partibus, Reddent Cassiani reipublicæ principatum.* Auxit Imperatoriæ Majestatis odium Animus Gloriæ avidissimus, & modum servare nescius, eo confidentior, quòd Auguriis & Vaticiniis nescio quibus de futurâ ejus magnitudine inniteretur. Quæ omnia jam tum adolescentem ad id perpulerant amentiæ, ut etiam Pio principatum tentaret extorquere; Sed per patrem Heliodorum, virum Sanctum & gravem, affectationem tyrannidis repressam, & impunem idcircò celatam referunt; quòd animum & mores tum procaciores, ætate & sapientiâ ad maturitatem perductâ, correctum in spes magna subesset. Et iri quidem superstiti adhuc Patri satis est obsequutus, sed illo demum extincto, ingenium (ut solent quæ vi magnâ cohibentur,) tanto prorupit impetu, quantum vel ille adeo dissimulandi peritus ægrè admodum, ut ne omnibus fieret palàm, efficere potuit. Vero id olim suboluisse, cùm in Syriam copias educeret, satis est notum; qui occasionem Viri deperdendi oblatam gavisus, cujus Virtutis & rerum præclarè gestarum laudes illum urebant male: Antoninum ad ejus exitium pertrahere, his demum literis enixus est.

Vulcat. in Cassio 1. *Avidius Cassius avidus est Imperii, quantum & mihi videtur, & jam inde sub Avo meo Patre tuo innotuit, quem velim observari jubeas. Omnia ei nostra displicent; Opes non mediocres parat; Literas nostras ridet. Te Philsopham Aniculam, Me Luxuriosum Morionem, vocat. Vide quid agendum sit: Ego hominem non odi: Sed vide ne Tibi & Liberis tuis non bene consulatur; quum tales inter præcinctos habeas, quales milites libenter audiunt, libenter vident.*

Suspicionem hanc levem nimis arbitratus, & Veri animum, seu tantò duci æmulum, seu tacitâ quâdam simultate ægrum incessisse, sequentibus rescripsit Marcus.

Epistolam tuam legi, & sollicitam potiùs quàm Imperatoriam, & non nostri temporis. Nam si ei divinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etsamsi velimus. Scis enim pro-avi tui dictum,* Successorem suum nullus occidit: *Sin minus; ipse sponte sine nostrâ crudelitate fatales laqueos inciderit, Adde, quod non possumus reum facere, quem nullus accusat, &, ut ipse dicis, Milites amant. Deinde in causis Majestatis hæc natura est, ut videantur vim pati etiam quibus probatur. Scis enim ipse quid Avus tuus Adrianus dixerit,* Misera Conditio Imperatorum quibus de affectatâ tyrannide nisi occisis non potest credi. *Ejus autem exemplum ponere, quàm Domitiani, qui hoc primus dixisse fertur, malui. Tyrannorum enim etiam Bona dicta non habent tantum autoritatis quantum debent. Sibi ergo habeat suos mores Cassius, maximè quum bonus dux sit, & severus, & fortis & Reipublicæ necessarius. Nam*

* *Adrianum id effatum pervulgatissimum.*

Vulcat. in Cass. 2.

quda

quod dicit, liberis meis cavendum esse morte illius, planè Liberi mei pereant, si magis amari merebitur Avidius quàm Illi; & si Reipublicæ expediet Cassium vivere quàm Liberos Marci.

Certiorem postea Marcum res ipsa fecit, Verum de Cassii consiliis & ingenio nequaquam hallucinatum; & Ipsum potiùs virtute mactum suâ, & Cassii severitate productum, æquius paulò judicâsse. Sed ita ferè fert sincera morum sanctimonia, à quibus ipsa abhorret plurimum, ea ab aliis admissa credere facinora, ut ne temere animum inducere possit suum.

Cogitata vero perficere, ob impensum illum, quo Antoninum subditi ejus prosecuti sunt amore atque studio, Cassio haud ita erat in proclivi. Nec, quas apud Syros & Ægyptios adeptus est opes, quicquam illi profecissent, nisi morte Antonini falsò creditâ adjutæ. Alii igitur dicunt, ementitâ hujus morte Cassium Imperatorem se appellâsse, quum Divum Marcum appellâsset. Deceptum alii à Faustinâ, quæ quum Virum suum imbecillum & annis infractum videret, ut jam de illius valetudine spei nil esset reliquum; Commodum autem adolescentem adhuc, & regio muneri ineptum cogitaret; Sibi etiam metuens, ne si principatus ad alium deveniret, privatam vitam agere cogeretur, simul etiam ut filios tueri posset; huic secretò persuasisse, ut se compararet, ut & Ipsâ pariter & Imperio potiretur. Sed mihi vero haud videtur simile, Faustinam imprudentem ita rationes iniisse; nec multis opus est ut sententiam falsi arguamus, cui satis est convellendæ vel unum Cassii ingenium. Eum nempe, utut se cætera habuerint, pervulgasse id nuntii constat, Marcum diem obiisse suum; non sine mœroris gravissimi ea propter concepti specie; Exercitum etiam Pannoniæ tunc temporis agentem, cui Commodus regno immaturus videbatur, ipsum designâsse Imperatorem, adjecit. Et quanquam non ità multò post verum rescivit, tamen quòd semel motum fecerat, de sententia non decedendum sibi, sed imperium potius armis firmandum, putavit. Præfectis igitur Exercitui, quorum in amicitiâ & virtute illi fiduciæ erat plurimum, quicquid in illud fastigii contendenti obicem opponere potuit, aut conciliandum aut debellandum suscepit. Et brevi quidem temporis spatio omnia quæ intra Taurum erant, sui juris fecit. *Vulcat. in Cassio. 7. Capitol. 24.* *Vulcat. Ibid. Capitol. ibid. Dio.*

Sub idem fere tempus Epistolam ad filium, seu generum ejus Druncianum, qui tum Alexandriæ præsidebat conscripsit; in quâ & consilii rationem omnem enarrâsse, & aliqualem facti purgationem instituisse videtur. Illa vero qualis fuerit, dijudicabit Lector, Ita enim se habet.

*Misera Respublica, quæ istos divitiarum cupidos & divites patitur miseros. Marcus homo sane optimus; qui dum clemens dici cupit eos patitur vivere, quorum ipse non probat vitam. Ubi L. Cassius, cujus nos frustra tenet nomen? Ubi Marcus ille Cato Censorius? Ubi omnis disciplina Majorum, quæ olim quidem intercidit, nunc verò quæritur? Marcus Antoninus philosophatur & quærit de Clementiâ, & de Animis, de Honesto & Justo, nec sentit pro Republicâ. Vides multis opus esse gladiis, multis * Elogiis, ut in antiquum statum publica forma reddatur. Ego verò istis præsidibus provinciarum —— An Ego Proconsules, an Ego Præsides putem, qui ob hoc sibi à Senatu & ab Antonino provincias datas credunt, ut luxurientur, ut divites fiant? Audisti Præfectum Prætorii nostri Philosophi, ante triduum quàm fieret, mendicum & pauperem, sed subitò divitem factum. Unde quæso, nisi de visceribus Reipublicæ, & Provincialium fortunis? Sint sane divites, sint locupletes, ærarium publicum refercient. Tantum Dii faveant bonis partibus: Reddent Cassiani Reipub. principatum.* *Vulcat. in Cassio. 13.*

* Titulis nempe quibus pudendorum criminum indagitantur.

" Ad ista quisquis animum advertat, Cassium de occupando imperio Marco quantum-
" vis superstite cogitâsse, nec per mortui ejus nuntium stetisse quòd is nova moliretur,
" facilè existimaturum constat. Quod ut obiter moneretur haud abs re censui.

Martius Verus Antonini Legatus victoriarum à Cassio olim in Armeniâ reportatarum partem sibi jure vindicare posset minimè contemnendam. Is jam Cappadociam obtinens, ad Marcum misit primus, qui Cassium ab illo defecisse nuntiarent. Ille Com- *Dio. Xiph.*

modo præfertim metuens, ne vel apprehensum teneret Cassius, vel de medio tolleret, literis ad Romam clam scriptis ad se accersit; rem autem interea dissimulat celatque. Posteà tamen, ubi Milites perlato rumore commoveri vehementer cœperunt, & multa colloqui, exercitum convocari jubet, atque apud ipsos pauca in hanc sententiam exponit.

Οὐκ ἀγανακτῶν, ὦ συστρατιῶται, ἢ ὀδυρόμενος παρελήλυθα. χαλεπαίνειν μὲν γὰρ τί δεῖ θεοῖς τὸν δαιμόνιον, ᾧ πάντα ἔξεστιν; ὀλοφύρεσθαι δὲ ἴσως ἀνάγκη τοὺς ἀδίκως δυστυχοῦντας· ὃ κἀμοὶ νῦν συμβέβηκε. πῶς γὰρ οὐ δεινόν, πολέμοις ἡμᾶς ἐκ πολέμων συμφέρεσθαι; πῶς δ' οὐκ ἄτοπον καὶ ἐμφυλίῳ συμπλακῆναι; πῶς οὐκ ἀμφοτέρως καὶ δεινότατον καὶ ἀτοπώτατον νικᾶν, τὸ μηδὲν ἧττον ἐν ἀνθρώποις εἶναι, ἀλλ' ὑπεβεβλῆσθαί τε μὴ ὑπὸ τῆς φιλτάτης, καὶ εἰς ἀγῶνα ἀκίνδυνον καθίσαντας, αὐτὸ τοῦτο φιλτάτης, μήτε τι ἠδικηκότα, μήτε τι πεπλημμεληκότα; τίς μὰν γὰρ ἀρετὴ ἀσφαλὴς, τίς δὲ φιλία ἔτι νομισθήσεται, ἐμοῦ ταῦτα πεπονθότος; πῶς δ' οὐκ ἀπόλωλε μὰν πίστις, ἀπόλωλε δὲ ἐλπὶς ἀγαθή; ἀλλ' εἰ μὲν μόνῳ ἐγὼ ἐκινδύνευον, παρ' οὐδὲν ἂν τὸ πρᾶγμα ἐποιησάμην· (οὐ γάρ που καὶ ἀθάνατος ἐνομισθην) ἐπεὶ δὲ δημοσία τε ἀπόστασις, μᾶλλον δὲ ἐπανάστασις γέγονε, καὶ ὁ πόλεμος πάντων ὁμοίως ἡμῶν ἅπτεται· ἐβουλόμην, εἰ οἷόν τε ἦν, προσκαλέσασθαι τὸν Κάσσιον, καὶ δημοσιολογήσασθαι πρὸς αὐτὸν παρ' ὑμῖν ἢ ἐμοῦ τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἡδέως ἂν ἐμαχεσάμην παρεχόμενος αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας, εἰ τοῦτο τῷ κοινῷ συμφέρειν ἐδεδόκει· ὑπὲρ γὰρ τοῦ κοινοῦ καὶ πόνων καὶ κινδύνων διατελῶ· τοσοῦτόν τε ἐπιδοὺς χρόνον ἔξω τῆς Ἰταλίας πεποίημαι ἄνδρα καὶ γέροντα ἤδη καὶ ἀσθενῆ, καὶ ὅτε τρόπῳ ἄλυπον, ὃ δ' ὕπνον ἄφροντιν λαβεῖν δυνάμενον· ἐπεὶ δ' οὐκ ἂν ποτε συγχωρήσειαν εἰς τοῦτο ὁ Κάσσιος ἐξελήσειν, (πῶς γὰρ ἂν πιστεύσειέ μοι, ἅπερ ὅτου φίλτατα γεγηθημένου;) ὑμᾶς γὰρ συστρατιώτας χρὴ δαρρεῖν. ὅ γάρ τις χρείσσους Κίλικας, καὶ Σύρους, καὶ Ἰουδαίους, καὶ Αἰγυπτίους ὑμῶν ἔστε ἐγένοντό ποτε, ἔστε ἔσονται, ἢ ἂν μυριάκις πλείους ὑμῶν, ὅσῳ νῦν ἐλάττους εἰσὶν, ἀθροισθῶσιν. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ Κάσσιος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ στρατηλάτης ἦν καὶ πολλὰ κατορθωκέναι δοκῇ, λόγῳ που ἄξιος νῦν ἂν φανείη. ὅτε γὰρ αἰσχρὸς πολιοῖτο, ἢ καὶ λέων νεβρῶν ἡγησάμην, ἀξιόμαχος γίνεται καὶ τὸν Ἀραβικὸν τοῦτο Παρθικὸν ἐκεῖνον πόλεμον ὁ Κάσσιος ἀλλ' ὑμεῖς κατειργάσασθε. ἄλλως εἰ καὶ ὀνείδους ἕνεκα τοῦ θεοῖς Πάρθοις προσθέντων εὐδοκιμεῖν ὄζει, ἔχετε καὶ ὑμεῖς Βῆρον, ὃς οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτὸς καὶ οἰκήσας πλείω καὶ κατεπήσατο. ἀλλὰ τάχα μὲν καὶ ἤδη μετανενόηκα ζῶντά με μεμαθηκώς. ὅ γάρ τις καὶ ἄλλος, ἢ ὡς τετελευτηκότος μου, τοῦτ' ἐποίησεν.

Etsi non huc veni, Commilitones succensendi aut lamentandi animo (Quid enim Deo succenseatur in cujus potestate sunt omnia?) *tamen eos qui præter meritum infelices sunt, adversam fortunam lamentari necesse est; id quod mihi quidem nunc evenit. Quàm enim grave est & molestum bella nobis ex bellis trahi? Quàm porrò calamitosum civili bello nos implicari? Quàm verò utroque & gravius est & insolentius, fidem apud homines nullam superesse? Insidias autem in me strui ab homine amicissimo; meque invitum, nullâ factâ injuriâ, nullo admisso delicto, in certamen rapi? Quæ Virtus ullpiam tuta, aut quæ tandem Amicitia firma existimabitur, cùm mihi hæc facta sit injuria? Nonne Fides, nonne bona Spes omnis periit funditùs? Quod si meum unius esset periculum, nihili certè facerem* (nec enim ipse natus sum immortalis.) *Jam verò, cùm publica facta sit defectio, vel rebellio potiùs, bellumque ad nos omnes pariter pertineat, Vellem, si fieri potuit, evocatum Cassium, ut cum eo apud Vos, aut coram Senatu, de jure disceptarem. Nullo siquidem prælio commisso libenter imperium ei concederem, si id utilitati publicæ expedire videretur. Etenim Reipubl. gratiâ labores & pericula sustineo, ejus ergò tamdiu longe extra Italiam commoratus sum, idque senio jam & imbecillitate confectus, ut neque cibum doloris expertem, neque somnum curis vacuum capere possim. Sed quoniam nollet Cassius mecum in hâc convenire causâ, (quo pacto enim mihi Is habeat fidem, qui fidem mihi datam adeo jam læserit?) Vos Commilitones, animo esse forti fas est. Nec enim Cilices, Syri, Judæi, & Ægyptii vobis unquam aut fuerunt, aut erunt potiores. Non, si Milites quanto nunc numero minores, eò plures quàm vos congredentur. Sed neque Cassii ipsius, quantumvis ille bonus videatur Imperator, multaque consultò & prosperè gessisse, ratio ulla impræsens habenda. Nec enim Aquila Graculorum, aut Leo Hinnulorum dux aptus esse ad bellum protinus gerendum potest. Jam verò illud Parthicum & Arabicum bellum non Cassius, sed Vos confecistis. Quòd si ille, præsertim de rebus contra Parthos gestis, adeptus est gloriam, Vos quoque M. Verum habetis, non modò non illo inferiorem, sed multò etiam potiorem, à quo longe plura Bello victa & parta sunt. Quinetiam illum jam incepti fortasse pœnitere cœperit, quòd me vivere intelligat; Neque id nimirum, nisi me mortuum credidisset, factum fuisse arbitror.*

Quod

Quod si manet etiamdum in proposito susceptoque consilio, ubi primum de profectione nostrâ fuerit edoctus, resipiscet tamen; Et vos enim metuet, & me reverebitur. Itaque illud tantum vereor, Commilitones, ne aut Ipse sibi manus afferat, quod scilicet præ pudore sceleris, in nostrum venire conspectum non audeat; aut alius quispiam, cognito adventu meo, ad officiosè sedulus faciat. Mihi enim amplum oppidò præmium belli atque victoriæ, quantum unquam reportavit nemo, ita demum eripiet. Quale verò isthoc? Id nempe, Homini qui injuriam fecerit ignoscere; Eique, qui amicitiam fidemque violaverit, amicum nihilominus & fidelem me præbere. Hæc vobis fortasse fide majora videantur, quam tamen istis haud oportet derogatam, cum non omnia prorsus bona ex hominum commercio exterminata sunt; Sunt enim & adhuc apud nos antiquæ virtutis reliquiæ. Quòd si quis mihi fidem parum habeat, tantò vehementiùs excupio, ea quæ videntur fieri non posse, omnibus ob oculos à Me effecta ponere. Hæc enim sola mihi ex malis præsentibus lucranda foret utilitas, si rebus bene compositis, cunctis ostendere, nos bellis etiam Civilibus bene uti posse.

ἂν ᾖ κἀπιθέσιον ἀντίσχῃ, ἀλλ' ὅταν γε κἀμὲ αἰσθόμενος, πάντως μεταμελήσει, καὶ ὑμᾶς φοβηθεὶς, καὶ ἐμὲ αἰδεσθείς. ἐγὼ μοῦ ἓν μόνον δ' ὑποπτεύω δέδοικα, (εἰρήσεται γὰρ πᾶσι πρὸς ὑμᾶς ἡ ἀλήθεια) μὴ ἴσως αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποκτείνῃ, αἰσχυνθεὶς ἐς τὸν ἡμέτερον ὄψιν ἐλθεῖν, ἢ ἕτερός τις μαθὼν ὅπερ τι ἔγω καὶ ὅπι ἐπ' αὐτὸν ὁρμῶμαι, τοῦτο ποιήσῃ. μέγαν γάρ μοι ἆθλον καὶ τῆς πολέμου καὶ τῆς νίκης, καὶ πλέον οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἔλαβεν, ἀφαιρήσεται. τί δὲ τοῦτό ἐστι; ἀδικήσαντα ἄνθρωπον ἀφεῖναι, πρὸς φιλίαν τε βεβαίαν φίλον μεῖναι, πίστιν καταλύσαντα πιστὸν διαφυλάξαι. παράδοξα μὲν ἴσως ταῦτ' ὑμῖν φαίνεται, ἀλλ' οὐκ ἀπιστεῖν ὑμᾶς αὐτοῖς δεῖ. οὐ γάρ πω καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἀλλ' ἔστι καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς λείψανον. ἐν δέ τῳ ἀπιστῇ τις, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ὀφείλω τὸ ὑπόμνημα, ἵνα ὃ πάντες ἐν πιθάνοσιν ἡγεῖσθαι δύνασθαι, τοῦτο ἐγὼ ἡγοῦμαι. ὡς ἔγωγε τοῦτ' ἐν μόνον ἐκ τοῦ παρόντος κακοῦ κερδάνειμι, εἰ δυνατὸν εἴη καλῶς διὰς τὸ πρᾶγμα, καὶ δεῖξαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι καὶ ἐμφυλίοις πολέμοις ὀρθῶς χρήσαιτο.

Hæc Marcus & apud Milites concionatus est, & ad Senatum scripsit, qui Cassium Hostem appellavit, & Bona ejus proscripsit. Quæ, cum Antoninus in privatum ærarium congeri noluit, Senatu præcipiente in ærarium publicum sunt relata. Commodus interea loci ad Exercitum pervenerat, quem Marcus Tribunitio munere ornavit. Paratis jam omnibus ad iter capessendum necessariis, copias promoveri jussit, ipse interim in Italiam contendit, ut Augustam, & Regiorum Liberorum cæteros expeditionis comites adhiberet. Ubi verò Albanum usque montem pertigisset, ad Faustinam literas dedit, quorum hoc exemplum est. *Dio. Capitol. 2. Volcat. in Cassio, 7. Lamprid. in Commod. 2.*

Verus mihi de Avidio verum scripserat, quòd cuperet imperare. Audisse enim te arbitror quod æruscatores de eo nuntiarent. Veni igitur in Albanum ut tractemus omnia Diis volentibus, nihil timens. *Volcat. in Cass. 9.*

En itaque quæ rescripserit Faustina.

Ipsa in Albanum eras, ut jubes, veniam. Tamen jam hortor, ut si amas Liberos tuos, istos rebelliones acerrimè prosequaris, malè enim assueverunt & Duces & Milites, qui, nisi opprimuntur, opprimunt.

Cum autem nonnulla obstarent, quò minus ad Albanum Imperatorem ex condicto conveniret: Ad Formianum accersit denuò, ut ibi navigium simul conscenderent. Sed Filiâ natu maximâ tum Romæ ægrotante, ab itinere instituto iterum depulsa, ita demum scripsit. *Volcat. in Cassio, 10.*

*Mater mea Faustina Patrem tuum * Pium * ejusdem in defectione Celsi sic hortata est, ut pietatem primùm circa suos servaret, sic circa alienos. Non enim pius est Imperator, qui non cogitat uxorem & filios. Commodus noster vides in quâ ætate sit. Pompeianus Gener, & Senior est, & † peregrinus. Vide quid agas de Avidio Cassio, & de ejus consciis. Noli parcere hominibus qui Tibi non pepercerunt; & nec Mihi nec Filiis parcerent, si vicissent. Ipsa iter tuum mox consequor. Quia Fadilla nostra ægrotabat, in Formianum venire non potui. Sed si te Formiis invenire non potero, assequar Capuam: Quæ civitas & meam & filiorum nostrorum ægritudinem poterit adjuvare. Soteridam mecum in Formianum ut dimittas rogo: Ego autem Pisitheo nihil credo, qui puellæ virgini curationem nescit adhibere.*

* Tium alii, alii quidem eliminandum censent. Mihi videtur potius pro Celsi, debere rescribi Cassi. quæ, ut supra dictum. Pio imperio dudum obtemperabat extortum. † Fuit is genere Antiochensis.

Signatas mihi literas Calphurnius dedit, ad quas reſcribam ſi tardavero; per Cæcilium ſenem Spadonem hominem (ut ſcis) fidelem; cui verbo mandabo quid uxor Avidii Caſſii, & filii, & gener de te jacta e dicantur.

Caſſium neutiquam fefellit, magna & audacia facinora moram non pati, aditum igitur quò ſibi fæliciorem in Italiam aperire poſſet, Græciam ad ſuas partes pertrahere ſummo obnixus eſt ſtudio. Herodis nuper memorati facundia & exiſtimatio quantum apud illam gentem poſſent probè gnarus; nihil inexpertum reliquit, quo ſibi eum adjungeret. Sed ità demum ſe quo vellet perventurum ſperabat, ſimultate, quam is in Antoninum diu conceperat, denuò expergefactâ. Exitum habuerunt conſilia ab Authoris mente longè diverſum. Herodes enim, qui ne literas quidem perlegere ſuſtinuit, reſponſum breve perquam, ſed mordacem ſatis & iſtâ dignum causâ, retuliſſe perhibetur, uniço tantum verbo vecordiam hominis exprobrans.

Philoſtr. in vita Herodis.

Herodes Caſſio Mαίνῃ. Inſanis.

Multos etiam alios Caſſius expertus eſt fruſtrà, nec enim civitatem ex potentioribus ullam ab officio dimovere, aut ſceleris ſibi participes devincire, præterquam qui vel ære alieno, vel criminibus & vitiis obſtricti ſuis, niſi à rebus perturbatis quod ſperarent, non habuerunt. Hinc factum, ut, qui unicè olim à ſuis dilectus eſt auctoritate (ut ſolet quoties minùs rectè cedunt conſilia) infirmatâ, & amore in odium atque contemptum verſo, hoſtem illum tollendum Milites primi meditarentur. Ita tandem Imperator, non tàm factus quàm ſibi viſus, Menſes tres cum ſex diebus ex quo defecerat, interemptus eſt. Antoninus enim Centurio initer pedibus facientem irruit, & cervicem de improviſo vulneravit; Quod tamen cum non eſſet mortiferum vulnus, is equo concitato facinus imperfectum reliquit, ſed brevi abſolvit Decurio quidam, & capite Ducem truncavit.

Dio. Volcat. in Caſſio 7.

Volcat. in Caſſio 11.

Capite ad Antoninum in Formiano agentem delato, is non elatus eſt; ſed ad Fauſtinam iterum reſcripſit. Quæ verò & qualia ſubdita perdocebit Epiſtola.

Tu quidem mea Fauſtina religiosè pro marito, & pro noſtris liberis agis. Nam relegi Epiſtolam tuam in Formiano, quâ me hortaris, ut in Avidii conſcios vindicem. Ego verò & ejus Liberis parcam, & Genero, & Uxori, & ad Senatum ſcribam, ne aut proſcriptio gravior ſit, aut pœna crudelior. Non enim quicquam eſt quod Imperatorem Romanum melius commendet gentibus, quam Clementia. Hæc Cæſarem Deum fecit, hæc Auguſtum conſecravit, hæc Patrem tuum in primis Pii nomine ornavit. Denique, ſi ex meâ ſententiâ de bello judicatum eſſet, nec Avidius eſſet occiſus. Eſto igitur ſecura.

Dii me tuentur. Diis pietas mea
Cordi eſt. *Horat.*

Pompeianum noſtrum in annum ſequentem Conſulem dixi.

Capitol. 24.

Tanta Imperatoris Clementia ab aliis illi erat laudi, ab aliis vitio ducta. Cùm autem quidam diceret reprehendendum Antoninum, quòd tàm mitis eſſet in hoſtem ſuum, ejuſque liberos & affectus, atque omnes quos conſcios tyrannidis reperiſſet, addente illo, *Quid ſi Caſſius viciſſet?* dixiſſe Marcus dicitur, *Non ſic Deos coluimus, nec ſic vivimus, ut ille nos vinceret.* Enumeravit deinde omnes Principes, qui occiſi eſſent, habuiſſe cauſas quibus mererentur occidi; nec quenquam facilè Bonum, vel victum à Tyranno vel occiſum dicens. Meruiſſe Neronem, debuiſſe Caligulam, Othonem & Vitellium nec imperare valuiſſe. De Galba etiam paria ſentiebat, quum diceret, *In Imperatore avaritiam eſſe acerbiſſimum malum.* Denique non Auguſtum, non Trajanum, non Adrianum, non Parentem ſuum Pium à rebellibus potuiſſe ſuperari; quum & multi fuerint, & ipſis vel invitis, vel inſciis, extincti. Præclara quidem illa, & quæ in Virtutis præſidio quantum ſibi erat fiduciæ ſatis oſtendunt; ſed quæ quantumvis in iſtis exemplis veriſſima, longe tamen abſunt, ut in omnibus & ſemper fuerint. Quocircà ita cum bonis actum iri principibus ſperare æquius eſt, quàm nunquam non agi. afferere. Ad Senatum verò qualem poſthac orationem miſerit, intereſt ſcire.

Vulcat. in Caſſio 12.

Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ generum meum Conſulem, Pompeianum dico: Cujus ætas olim remuneranda fuerit Conſulatus niſi viri fortes interveniſſent, qui-

bus

bus reddi debuit, quod à Republicâ debebatur. Nunc quod ad defectionem Caſſianam pertinet, Vos oro atque obſecro. P. C. ut cenſurâ veſtrâ depoſitâ, meam pietatem clementiamque ſervetis, imò veſtram: Nejue quenquam ullum Senatus occidat. Nemo Senatorum punia ur, nullius fundatur viri Nobilis Sanguis; deportati redeant, proſcripti bona recipiant. Utinam poſſem multos etiam ab Inferis excitare. Non enim unjuam placet in Imperatore vindicta ſui doloris; quæ etſi juſtior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidii Caſſii, & Genero, & Uxori veniam dabitis. Et quid dico Veniam, cum illi nihil fecerint? Vivant igitur ſecuri, ſcientes ſub Marco ſe vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte dimi to. Auro, argento, veſtibus fruantur. Sint divites, ſint ſecuri, ſint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant Meæ, circumferant Veſtræ pietatis exemplum. Nec magna hæc eſt P. C. clementia, veniam proſcriptorum Liberis & Conjugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conſcios Senatorii Ordinis & Equeſtris, à cæde, à proſcriptione, à timore, ab infamiâ, ab invidiâ, & poſtremò ab omni vindicetis injuriâ. Detiſque hoc meis temporibus, ut in Causâ Tyrannidis, qui in Tumultu occidit, probetur occiſus.

" Hanc ejus clementiam Senatus acclamationibus & Benedictionibus proſequutus eſt, *Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens Dii te ſervent: Antonine clemens Dii te ſervent: Tu noluiſti quod licebat, nos fecimus quod decebat. Fac ſecuri ſint Liberi tui. Bonum imperium nulla vis ledit. Præſentiam tuam rogamus. * Philoſophiæ tuæ Patientiæ tuæ, Doctrinæ tuæ; Nobilitati tuæ; Innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, Hoſtes exſuperas. Dii te tuentur,* &c."

* Scil. Pere
Procamur

Marcus interea loci Caſſii caput humandum curavit, & mortem ejus doluit palam. Quo facto iter inſtitutum progreſſus eſt ut Copias deſciſcentes in officio contineret, & Orientales reduceret. Ab Ægypto exorſus, Ignovit Civitatibus quæ Caſſio conſenſerant; & quum multa Alexandrini in Caſſium dixiſſent fauſta, tamen omnibus ignovit, & filiam ſuam, in paternæ benevolentiæ pignus, apud eos reliquit. *Capitol.* 25, 26.

Poſtquam ad Peluſium appuliſſet, ſacra Serapidis ibi celebrata comperit, confluente illuc undique ingenti hominum turba. Quantum inde excreverit licentiæ & libidinis, & quam famoſus fuerit Numinis hujuſce cultus, à pluribus jam notatum non opus eſt ut enarrem. Marcus itaque de populi querimoniis parum ſollicitus, qui Cultum Deorum immutatum iniquo ſemper ferunt animo, Ferias abrogavit, pompam conſuetam exegit, populum à Sacris faciundis arcendum juſſit, & ſolos deinceps Sacerdotes rituum conſcios permiſit. Ubicunque locorum venerat, Templa, Scholas, & conventus publicos ingreſſus, populum edocebat, in conſuetudinem & colloquium excipiebat; Nodos Philoſophiæ, & quæſtiunculas abſtruſiores diſcutiebat, enucleabat; nuſquàm non relictis & egregiis Sapientiæ veſtigiis, & maximâ ſui apud omnes, optimos præſertim & eruditiſſimos, admiratione. *Capitol.* 23. *Capitol.* 26.

Ubi primum deventum erat Syriam, Caſſii literas omnes in ſupellectili inventas conſcidit, & in ignem conjecit; nec perlectas voluit, ne cogeretur quenquam invitus odiſſe. Ferunt nonnulli, Martium Verum anteà in Syriam præmiſſum, (quam etiam in virtutis & fidei præmium regendam obtinuerat) ſponte priùs ſuâ aboleviſſe; id Marco gratum inprimis fore autumantem. Quòd ſi forte ob eam is cauſam ſuccenſeret, longe fore melius ſe unum pro multis interire. Exemplum Charitatis & Benevolentiæ inſigne ſane & in paucis eximium; in Ethnico, nedum in Aulico, præ mirâ paucitate planè ſtupendum. *Dio.*

Sub hujus anni exitum Antoninus Octavùm Imperator renuntiatus eſt, quod ex Nummis nobis colligere eſt, qui Titulum Imperator VIII. cum Anno Tribunitiæ poteſtatis XXIX. ſimul exhibent.

Fauſtinam uxorem ſuam inter hoc itineris in radicibus montis Tauri, exanimatam ſubito morbo amiſit; cujus Mortem vehementer luxit. Senatus itaque animum ejus Fauſtinæ conſiliis in Caſſiani ſceleris conſcios inſenſiſſimum factum exiſtimans, nec in illo dolore, quem ex illius interitu conceperat, opportuno magis ſolatio uti poſſe, quam ſi Caſſio *Capitol.* 26. *Dio.*

qui

qui tuliſſent opem huic ægritudini devori morte afficerentur, gravius in illos per adulationem & obſequium ſtatuere cœpit. Vitium uſque adeò non privatis tantùm, ſed publicis ſolenne nimium eſt, & auguſtiſſimis Conciliis, ut ſanguinem & eadem præ Principis Studio parvi pendant; & ſedulo nimis officio impulſi, quod nec fieri debuit, nec factum
Dio. placet, maturent ultrò. Id nunc à Senatu factum, qui Marci Orationem aut negligentes, aut ad ſpeciem tantùm confictam arbitrati, eum uſque adeo perpulit, literas ut reſcriberet denuò, quæ vindictam de ſeditioſis ſumptam minimè omnium ſibi gratam affirmarent; Ab illius mente abeſſe plurimum ut quiſquam vel ſuo, vel illorum decreto capite damnetur. Quinetiam ad extremum addidit; *Si id à vobis non impetrabo, ad mortem ipſe ibo celeriter.*

Reipublicæ interim ut ſaluti in poſterum & tranquillitati conſuleret, Conſtituit, ut
Dio. nemo in eâ, unde ortus eſſet gente aut provinciâ, rerum potiretur. Caſſius etenim cum in Syriâ patriâ ſuâ imperium haberet, hoc fretus patrocinio res novas molitus fuerat.

Voleat. in Caſſio, 7. Caſſii filios quod attinet, Mecianus natu maximus, cui erat commiſſa Alexandria, quique conſenſerat ſpe participatus Caſſio, invito atque ignorante Antonino, eo ipſo quo pater in Syriâ periit die, à ſuis interemptus eſt. Deportatus eſt Heliodorus, Alii vero liberum exilium acceperunt cum Bonorum parte. *Capitol. 25. Vulcat. 9.* Alexandria Filia, & Druncianus gener, liberam evagandi ubi vellent poteſtatem habuerunt. Jura illis integra ſervata ſunt; vixeruntque, non quaſi Tyranni pignora, ſed quaſi Senatorii Ordinis in ſummâ ſecuritate. Nam & illis etiam in lite objici fortunam propriæ vetuit domûs; damnatis aliquibus quòd in eos petulantes fuiſſent.

Senatus interim, cujus in rebelles plectendo acerbitas Imperatori diſplicebat maxime, an honoribus Fauſtinæ delatis gratiam ſibi conciliare poſſent, tentandum cenſuit. Æde itaque illi decretâ Auream etiam Fauſtinæ ſtatuam in ſellâ collocavit, quam quoties Marcus ſpe-
Dio. ctaret, in primâ Theatri ſede, unde ſuperſtes ipſa ſpectare conſueverat, ponendam juſſit; eique ut omnes præſtantiſſimæ fœminæ aſſiderent. Quinetiam adulationi ſtudentes majoribus ignotæ, Marco & Fauſtinæ decrevit ſtatuas argenteas in Templo Veneris collocari; aramque extrui, in quâ virgines omnes quæ nuberent in Urbe, unà cum ſponſis ſacrificarent.

Capitol. 26. Laudata eadem ab Antonino, quam etiam Divam à Senatu appellatam publicè gratulatus eſt; Novas autem ipſe Puellas, Fauſtinianas in honorem uxoris mortuæ ut ſodales olim Antoninianos in Pii memoriam, inſtituit. Fecit & Coloniam vicum in quo obiit, & ædem illi extruxit, ſed hæc poſtea (fato tam impudico numine digno) Heliogabalo dedicata eſt, monſtro hominis omnium quotquot uſpiam fuerunt impuriſſimo.

Orientalibus rebus ordinatis, Romam redire decreverat Antoninus. Smyrnæ aliquantiſper commoratus eſt, ubi quoniam de Ariſtide multa acceperat, ne in magnâ ſalutantium turbâ deſpectus ipſi vir fuiſſet veritus, familiares nunquid is adeſſet Interrogabat. Hoc enim illi ſemper erat ſolenne, quâvis virtute aut præſtantiâ cæteris prælucentes, honore & ſtudio proſequi palam. Quod cum Ariſtidi non factum ſuſpicaretur, male id ſe habere, Quintiliis qui
Philoſtr. in Ariſtide. Græciæ ut ſupradictum eſt præerant, edicit, ne vir egregiæ inter ſuos famæ neglectui habitum ſe indignaretur. Hi verò, neque ipſos eum conſpexiſſe aſſeruerunt; alioqui enim minimè fuiſſe prætermiſſuros, quò minus commendarent. Craſtino vero die redierunt, Ariſtidem deducentes comitem. Tum allocutus ipſum Imperator, *Quare*, inquit, Te *ſerò* vidimus? Subjecit Ariſtides; *Theoremati* O Rex *heri incumbebam, atqui mens occupata ab eo quod quærit ægre admodum ſe ſuſpenſam fert.* Exhilaratus Imperator viri indole tanquam ſimpliciſſimâ, *At quando*, inquit, *audiam te?* Cui Ariſtides contrà pari animi fiduciâ, *Hodie ſi lubet propone, & cras audies, non enim ex iis ſumus, qui quicquid in buccam venerit temere evomunt, ſed in iis qui accuratè lojui inſtituunt. Liceat autem, O Rex, notos etiam & Familiares intereſſe Auſcultationi. Licet*, inquit Marcus, *Concedatur etiam* (addidit Ariſtides) *ipſis exclamare & plaudere quantum*
Ariſtid. Tom. 2. Orat. 15. *valent, nullâ Tui præſentis ratione habitâ. Hoc*, inquit Imperator ſubridens, *in Te ſitum eſt.* Poſtero igitur die laudes Urbis Smyrnæ, fælici admodum facundiâ ornatas coram Antonino deprædicavit; quæ quidem ad nos uſque permanſit Oratio.

Smyrnæ

Smyrnâ Athenas conceſſit, quodque diu illi in votis fuerat, Cereris ſacris initiatus eſt, quâ non ſanctior apud Ethnicos, aut ſolennior erat Religio. Hujus utique Templum ingreſſos, ſummâ morum innocentiâ & nullius ſibi ſceleris conſcios, oportuit. Quin ut Examine accuratius inſtituto opus erat, nec niſi qui Sacerdoti, cujus erat de ſingulorum ſtatu dijudicare, ſe comprobarent, adeundi copiam mos erat elargiri. Quò magis hanc ad vitæ integerrimæ famam affectabat viam Antoninus, ut virtutem tam luculento teſtimonio cohoneſtatam, & ſæculo præſenti & poſteris commendaret. *Capitol. 7.*

Magnos itaque honores Athenienſibus tribuit; Doctores etiam in eorum urbe, annuâ mercede conductos conſtituit, qui omnis generis Scientiam excolerent. Donis etiam auxit munificentiſſimis, prærogativas etiam & immunitates plurimas ampliſſimaſque illis indulſit. Revertens ad Italiam navigio tempeſtatem graviſſimam paſſus eſt. Brunduſii togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe juſſit; nec unquam, eo imperante, Romæ, aut in Italiâ ſagati prodierunt milites. *Dio. Philoſtr. in vit. Adriani. Capitol. 27.*

Romam ut venit, omnia gaudio & acclamationibus plena; Ipſe autem, quum annos octo peregrinatum abfuiſſet, Populo octo aureos viritim largitus eſt. Quicquid etiam vel fiſco, vel ærario publico debebant, ab annis ſex ad quadraginta, abſque ſexdecim annis Adriani, omnibus remiſit: juſſitque Syngraphas omnes de ære illo ſcriptas in foro comburi. Commodum, quem puerum adhuc Cæſarem appellaverat, togâ virili induit, Collegam in Tribunitiam poteſtatem junxit, cum eo triumphavit unà, Conſulem in annum ſequentem deſignavit; quem ut cohoneſtaret magis, ad Conſulis currum triumphalem in Circo pedes ipſe cucurrit. Exinde Lavinium profectus eſt, ut in illo ſe receptu Philoſophiæ totum impenderet, quam *Matrem* ſæpe ſuam, Aulam verò *Novercam* appellare, familiare illi erat. Sententia Platonis ſemper in ore illius fuit, *Florere Civitates, ſi aut Philoſophi imperarent, aut Imperatores philoſopharentur.* Cùm tamen populum victorem & otioſum ſpectaculis gaudere, & prudentis eſſe nôſſet, labores & dura belli ludis & pompâ lenire; ſimul ut animos hujuſmodi oblectamentis occupatos, à novis & Reipublicæ noxiis abſtraheret moliendis, Congiarium, & magnifica inprimis ſpectacula donavit. Ipſe quidem ſuopte ab his ingenio alieniſſimus, popularibus tamen ſuos attemperare mores, ubi uſus eſſet, nequaquam dedignatus. *Dio. Capitol. 27. Ann. Chriſt. 176. Capitol. 6. vid. lib. vii. § 3.*

Roma interea, dum Imperatore tandem præſenti, dum gaudiis atque otio laboribus ejus & periculis parto frueretur, triſtiſſimo perculſa eſt nuntio, Smyrnam nempe incendio penè abſumptam, & terræ motu graviter conquaſſatam, ut pars ædificiorum multò maxima ſolo æquata, incolas etiam pleroſque ruinis & ruderibus obrutos ſimul improviſâ morte opprimeret. Orationem ad Antoninum ſcripſit Ariſtides, miro planè artificio, in quâ calamitoſæ urbis infortunia adeò deploravit, ut ſæpe ingemuerit is inter lectitandum, tandem verò etiam in lachrymas effuſus, urbem confeſtim inſtaurandam Senatori mandaret; Pecuniam reficientibus largitus eſt ampliſſimam, ut ne priſtina quidem deſiderari magnificentia, aut ſuo periiſſe diſpendio, potior ex ruinis rediviva, videretur. Æream cives Statuam in foro Smyrnenſi Ariſtidi erexerunt; grati ob urbem reſtitutam animi indicium; cum illius impulſu annuerit reſtaurationi Marcus. Honorem ſane exemplo carentem! nec niſi fauſtis & virtutis ſtudioſis proprium temporibus, in quibus Monumentum perenne vel Regiâ largitate dignum, Oratoris facundia mereri potuit. Sed Antoninus beneficium, non tàm contulit in Smyrnenſes, quàm officio pridem devinctus rependit. Illi ſiquidem, dum Parthicum gereretur bellum, Atidium Cornelianum Syriæ tunc temporis præfectum, fugatum fauciumque, fuſaſque ejus copias, benigniſſimo exceperant hoſpitio. Cornelianum vulneribus confectum juſtis proſecuti erant exequiis; Milites autem non humaniter tantùm, ſed etiam certatim curabant, Arma, Sumptus, Veſtimenta largâ ſuppeditabant manu, Venuſinæ olim poſt infamiam & Cladem Cannenſem benevolentiæ æmuli. Sed nec his opus erat Antonino ad benignitatem & munificentiam excitando; cum aliis præterea Civitatibus, non Italis tantùm, ſed peregrinis etiam largitus eſſet; Carthagini ſcilicet, Epheſo, Nicomediæ pari concuſſis infortunio. *Dio. Philoſtr. in Ariſtide. Ariſtid. tom. orat. 20, 21. Philoſtr. in Ariſtide.*

Sumptus

Capitol. 23. Sumptus ſpectaculorum ingentes, munera populo crebrò donata, pecuniæ vis immenſa in urbes incendio & terræmotibus labefactatas erogata; Debita Romanis & Vectigalia dimiſſa, exhauſto etiam tunc temporis ærario, Viri indolem atque ingenium adeò prædicant; ut illiberalitatis purgationem neſas ſit inſtituere. Frugi equidem Principem & agnoſcimus & collaudamus; qui Pii exemplo edoctus res fiſci curaret ſeduló; largum tamen & profuſum, ſiquem unquam alium, ubi aut Populo ex uſu fuerat, aut Romani nominis intereſſet. Cogitavit nempe, & perſpectum penitus habuit Vir Sapientiſſimus, tum tantùm cum res agitur publica, ſumptibus ponere modum Principi minimè decere; Avaritiam verò in neceſſariis, & tempeſtivo rei gerendæ articulo, malum eſſe omnium longè acerbiſſimum. Subditos, dicere ſolebat, tributa lubentiori perſolvere animo, qui Principem in publicis magnificum, in domeſticis parciſſimum perſpexerint: Ab opibus probè gnaros & copiam & fælicitatem ſuam proficiſci omnem; nec ab Imperatore egeno bene rem geri poſſe. Nec tamen eſt, quòd Antoninum miremur injuriâ notatum; cùm iſta ſola collaudare munera ſit populo ſolenne, quæ perperam & temerè conferuntur: quæ verò regni commoditates ſuadent, & recta moderatur ratio, ea parſimoniæ inſimulare. Rerum nempe, & quid ex uſu ſit prorſus ignari, quantum inter dandum & profundendum interſit, dijudicare nequeunt; Data verò non ex ipsâ re, aut accipientis merito, ſed ex avido ſuo & inſatiabili ingenio æſtimant. Id ſatis conſtat, Antoninum præ cæteris qui Romæ imperitârunt beneficentiſſimum ſe præſtitiſſe; Is utique ædem primus omnium extruxit in honorem Deæ Beneficiorum patronæ; quæ forſan virtutum unica *Beneficientiam* dico, apud Romanos divinos honores nondum erat nacta. Sed ab Illo præſertim illius Numinis cultum inſtitutum oportuit, qui per omnem vitæ conſuetudinem, & dona temperare, & virtutem excolere, & decorum in omnibus ſervare, & quæ temerè dantes utrinque urgent vitia declinare novit; dandi peritiſſimus & ſcientiâ & uſu factus. Antoninum hoc anno exeunte Imperatorem Romæ nonò renunciatum Nummi compertum dabunt; illud enim anno Tribunitiæ poteſtatis trigeſimo primo factum docent.

Dio. *Capitol.* 23. *Dio.* *Ibid.*

Fabia, quam, Veri quantumvis ſororem, cum illo tamen turpiſſimè conſueviſſe jam ſuprà memoravimus, ne minor videretur Imperii libido, quàm morum Impudicitia, eniſa eſt maximè, ut, Fauſtinâ mortuâ, in Marci matrimonium coiret. Is infamiæ ſuæ conjugis tametſi neſcius, at quid fœminæ Fabia eſſet probè gnarus, ſin minus, nec animo ad alteras nuptias propenſo, technas ejus irritas dedit omnes. Fertur quidem ille Concubinam ſibi aſciviſſe, ne tot liberis ſuperinduceret novercam: ſed fertur tantum, &, nî animus me fallit, temerè. Id minimè omnium me fallit, rumores non rectè ſemper refutatum iri, ex eo quòd iſtiuſmodi facta à dictis abhorreant plurimùm: Sermonibus enim cum vitæ conſuetudine nimium quantum inter ſe ſæpe ſæpius diſconvenit. Et hominum quidem id vulgo familiare novimus, ſed de Antonino tale quid cogitare nefas. In ejus nimirum ſcriptis hominis ingenium & mores legere eſt: ut non tàm aliis quàm ſibi præcepta dignoſcas: Hujus itaque famam injuriâ hâc inuſtam labe vel inde æquum eſt credere, quòd in primo *Ad Seipſum* Libello, Gratias Diis adeò habuerit prolixas, *ob ſeipſum adoleſcentem apud Avi concubinam non diutiùs enutritum.* Quo itaque ſe puerum non contaminatum exemplo ſeriò gratulatus eſt, eundem ſuis iſtud demum liberis ætate jam grandiorem objeciſſe, ego equidem ut credam, animum haud facile induxerim.

Capitol. in fine. § 17.

Sed nec Pax, nec Romæ commoratio diuturna fuit. Triennio enim poſteà Scythæ, adſcitis etiam è Septentrionalibus auxiliis, arma ſumpſerunt denuò; Legatos adorti nihil tale metuentes, nec ſibi aut provinciæ tuendis pares. Res igitur perturbatæ cùm Imperatoris & præſentiam, & ingentem ex improviſo belli apparatum poſtularent, tum denique Marcus primò pecuniam à Senatu petivit. Erat quidem illa in principis Poteſtate, ſed quod licebat, noluit tamen. Argentum is nempe cæteráque omnia eſſe Senatûs Populique Romani exiſtimavit. *Nos enim*, inquit, Senatum allocutus, *uſque adeo nihil habemus proprium, ut etiam veſtras ædes habitemus.*

Dio.

Filio

Filio deinde suo Brutii Præsentis, Viri consularis, filiam junxit, nuptiis celebratis exemplo privatorum. Deinde hastæ cruentæ in Bellonæ templo Ritum pro more persecit. Ritus iste apud Veteres, nunc tantùm, cum Bellum in Regiones transmarinas procul transferrent, est usitatus. Marcus itaque peregrè profecturus hastam arripit in templo repositam, & suprà columnam in Circo Flaminio oppositam, agrum hostium versus contorsit. *Capitol. Dio.*

Romani Imperatori jam senio & laboribus infracto, novis etiam belli eunti obviam periculis metuentes; tum etiam optimo Principe, & tam egregiâ quæ in hoc uno superstes vita est sapientiâ privatum iri se veriti, ad ædes ejus confluxerunt frequentes; animo & moribus instituendis ab illo præcipienda avide accepturi. Hoc illis nimirum in votis erat, tum ob insignem Viri Reverentiam, tum si sibi Dii accensendum eum decernerent, ut Virtutis Viam, quam præeunte Illo & exempli facem præferente pridem institerant, præceptorum olim memores pergerent porrò tenere. Antoninus, voluptate ex animis ita affectis perceptâ haud mediocri, rogatis annuit lubens; nec per Triduum integrum Scientiæ Moralis quæstiones exponere, difficultates expedire, bene vivendi regulas in breve redactas compendium, & memoriæ facile commissas excogitare, atque impertire gravatus est. *Ann. 173.*

Profectus deinde ineunte Mense Augusto, Filio etiam Commodo itineris socio, Copiis Paternum præfecit, eumque ad prælium cum hoste committendum mittit. Exercitûs Hostilis partem multò maximam in illâ pugnâ confecerunt Romani, postquam à primo manè usque ad Vesperum, obstirmato utrinque animo, & ancipiti diu Marte esset dimicatum. Quâ demum partâ victoriâ Antoninum Imperatorem decimò lætus renunciavit exercitus. *Dio.*

Quas in annorum horum extremâ Antonini expeditione is res præclarè gesserit, ex illâ tantùm scire est quam Imperio Romano afferebant gloriam. Singulas autem oratione posse persequi inter optata nobis referendum est; cùm nemo superstit Authorum, qui in se suscepit enarrandas. Id unum constat, bellum contra Scythas durum perinde & grave, ac olim vel Parthicum fuerat, vel Marcomannicum. Pleroisque fidei suspectæ duces Scytharum regem ob clandestina cum hoste consilia, aut inita, aut saltem iniri credita, capite truncâsse; Marcum cum illis sæpiùs cruento admodum & obstirmato prælio manum conflixisse; exercitum ejus hoste potiorem, tanti ducis exemplo factum; qui animi solertiâ planè incredibili omnia inter pugnandum disponebat, suorum quantumvis senex agmen ducebat, pericula nulla detrectabat; Sed hostem ubi multis attritum præliis, arcibus extructis, & præsidiis per omnem regionem dispositis, per biennium coercuisset; Terriam jam expeditionem susceperus; ineunte mense Martii, Viennæ Austriorum, vel ut alii Syrmii, gravissimo correptus est Morbo, quo etiam paucos intra dies absumptus interiit.

Ferunt quidem nonnulli Medicos, quò Commodo gratificarentur magis, mortem ejus maturâsse: Quod si verum est, (& Dio sanè verissimum esse præstat,) quàm suis id erat rebus opportunum, quod is in ore habuisse frequentissimum perhibetur? *Quàm multa sunt ob quæ à nobis liberari desiderent haud pauci? Illi ipsi elatum me optant, pro quibus tam multa examinavi, supplicavi, procuravi: Illi injuam ipsi elatum me optant, tanquam qui levamen forsan hinc aliquod sperent.* Et is quidem suo tum præsertim præcepto, quod ibidem memoratum habes, obsequutus est. *Nec propterea tamen minus illis propitius discedas, sed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis.* Ab eodem utique Dione accepimus, Marcum morti proximum Commodum militibus commendâsse, (noluit enim videri, quòd sibi ab illo allata est credere) Tribuno etiam Militum Tesseram postulanti, *Abi ad Orientem*, respondisse, *Ego enim jam ad Occasum commeo.* "Quod eo creditu est proclivius, quòd Antoninum constet, quâ esset mirâ animi in suos benevolentiâ, propinquorum vitia dissimulare solitum." *Dio. Dio. Lib. 2. §. 16.*

Sed tenera adhuc Commodi ætas, quæ nondum indolis adeò turpis atque immanis indicia dederat, ignominiam & culpam hanc injuriâ illi inultam ut credam facit. Præsertim, quum non nisi mortuo patre in vitia delapsum narret Herodianus. Mores sanè *Herodian. in Commod. p.*

cruenti, quibus se omnibus brevi reddidit infestum, ut hujus etiam parricidii reum existimarent, plerosque poterant inducere; ut nequid sit facinoris aut flagitii, quo non ipse se contaminâsse putaretur. Nec insolens est iis omnibus facilem adhibere fidem, quæ etsi pridem, & illis forsan insciis vel facta, vel conficta, extremo tamen vitæ actu Principes in se admitti potuisse ostendunt. "Hæc quidem D'Acerius pro suo etiam in malos æqui-
" ori ingenio: cujus affectum & mores benevolos non laudare nequeo: Sed id tamen mo-
" nendum duxi, Herodiani testimonium à Capitolino perquam esse diversum; qui & An-
Capitol. 27. " toninum perhibet moribundum *Sententiam de filio tandem quam Philippus de Alexandro*
" *ostendisse, quum de illo malè sentiret*; (sensu nempe longè alio, Imperium Romanum Com-
" modi vitiis & profusæ libidini minimè suffecturum) quin & *minimè se ægrè mortem ferre,*
" *cum filium superstitem relinqueret*, qualem verò docent sequentia, *Nam jam Commo-*
" *dum turpem se & cruentum ostentabat.* Et mox tum postea. *Fertur illum mori voluisse*
" *eum filium talem videret futurum, qualis extitit post ejus mortem; ne, ut ipse dicebat,*
" *similis Neroni, Caligulæ, & Domitiano esset.*

Statim ex quo perculsus erat morbo, salus ejus deplorata est. In illum tum demum scopulum impingens, ubi naufragium faciunt pars hominum maxima; qualis revera esset, & quantum potuerit Virtus & Sapientia intimis animi sensibus insculpta, omnibus o-
Herodian. in Com. 3, 4. stendit. Pectus tamen etiam constantissimi Viri diversæ scindebant curæ. Quicquid divinæ visum est voluntati, æquo ille & modesto, quod Philosophum decuit, animo tulit: Populus tamen, quem Imperatori inprimis charum oportuit, quid tandem ipso vitâ functo fieret, cogitare acerbum; & anxio timore plenum. Diem quem morte clausit extremum agebat mœstus; Multa adeò, quibus animi angebatur, revolventi subibant mentem. Terrebat nempe ingenium adolescentium à rectâ honestâque disciplinâ ad luxum voluptatésque facilè delabens; nec hominem minimè imperitum fugit multorum memoria Principum, qui Juvenes imperium suscepissent; qui vitiis & adulatione victi, voluptatibus tantùm studebant, & imperio grave dedecus infligebant. Solicitabant etiam animum recentiora Neronis & Domitiani Exempla, qui nihil sibi ad extremam crudelitatem reliqui fecerant. Filio itaque timebat suo, ne lubricum nactus locum ab instituto desciscceret; bonis artibus, studiisque (quibus tanto curarum & laboris impendio ætas ejus tenera fuisset imbuta,) relictis, ebrietati sese & crapulæ dederet; Virtutis etiam, Justitiæ, & in patriam Charitatis obrutis seminibus & extinctis, pro Patre Patriæ Tyrannum ageret. Terrebat præterea Germaniæ vicina gens, quam nondum planè subjecerat; sed partim in societatem adsciverat, alios autem armis belloque edomuerat; quibus, quantumvis metu principis in præsens contineantur, mos est tamen quamlibet levibus momentis ad arma resumenda facillimè impelli. Quare dubitabat, ne despectâ mox filii ætate, & regnandi imperitiâ, conjurati iterum vindictam quærerent, & infamiam victoriarum à se reportatarum delendam. His igitur Curarum fluctibus æstuans, amicos propinquosque omnes, quotquot aderant, convocari jubet. Qui postquam convenerunt, constituto in eorum conspectu adolescente filio, paululúmque se, ut potuit, è grabbato sublevans, hujusmodi habuit orationem.

Ibid. 4, 5.

Marci Imperatoris Oratio pro Commodo.

Δημηγορία τοῦ βασιλέως Μάρκου περὶ Κομμόδου.

DOlere vos atque angi cum ita me affectum contemplamini, minime mirandum. Quippe humanum est hominis casibus ingemiscere: multoque magis misericordiam provocant, quæ oculis usurpamus. Cæterum peculiaris vobiscum nostra ratio est. Nam de mei erga vos animi conscientiâ, mu-

Ἄχθεσθαι μὲν ὑμᾶς, ἐφ' οἷς ἐμοῦ πέρι με διανοεῖσθον, θαυμαστὸν οὐδέν. φύσει τε γὰρ τὸ ἀνθρώπινον ἐλεεινὸν, ἐν τοῖς ἀλλοφύλων συμφοραῖς· τό τε δεινὰ ὑπ' ὀμμάτων πάσχοντα, οἰκτίρειν τοσούτῳ μείζονα. ἐμοὶ δὲ πρὸς ὑμᾶς ἰδίᾳ λόγος· ἐπὶ γὰρ οἷς αὐτὸς διάκειμαι πρὸς ὑμᾶς, ἀμοιβαίαν εὔνοιαν εἰκότως ἔχω.

πεια. τῶν ἢ ἐμοὶ εὐνοίᾳ, ἐμοί τε αἰδέσθης, καὶ μάτην σοὶ ὑμᾶς ποτὲ χρόνῳ πολλῷ τε καὶ σπουδῇ καταθεῖναι τὴν τοσαύτην χάριν, δόξασιν ὅτι ἐμοὶ ὧν ἐτύχετε, οὐκ ἀμνημονεῖτε. ὀφείλετε δὴ μοι τὸν υἱὸν, ὃν αὐτοὶ ἀνεθρέψασθε, ἄρτι τῆς μειρακίου ἡλικίας ἐπιβαίνοντα, καὶ πόντου ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ, τῷ κυβερνῶντων, μέσου που φερόμενον ὑπ' ἀτελοῦς τῆς τῷ πόντων ἐμπειρίας, οἷ φαῦλα ὑπολαμβάνοντα σφαλερὰ ἀχθῇ. χρόσθε δὴ ἓν αὐτῷ ὑμεῖς ἀντ' ἐμοῦ, πατέρες πολλοὶ ἀγαθοί τε, καὶ τὰ ἄριστα συμβουλεύοντες.

etiam spero à vobis quasi meo jure benevolentiam. Nunc autem illud accidit, cum & mihi sit judicium faciendum, frustrane vobis honorem tam diu habuerim, studiumque omne meum lubens detulerim: & vobis referenda gratia ostendendum, non esse eorum quæ acceperitis immemores. Videtis filium, quem ipsimet educastis, primas nunc adolescentiæ metas ingredientem, quasique in salo, atque in fluctu vitæ, gubernatoribus indigentem: ne rerum imperitiâ de recto quasi cursu ablatus, malis artibus impingat. Este igitur vos illi pro me uno multi parentes, excolendo scilicet, atque optima suggerendo.

Οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος ἰδίαν αὐταρχὰς ἐς τυραννίδος ἀκρασίαν, ὥστε δορυφόρων φρουρὰ ἰσχυρὰ ῥύεσθαι τὸν ἄρχοντα, οἱ μὴ εὐμενῆ χαρακτῆρα τῆς ἡγεμονικῆς εὐνοίας μάλιστα ἐν ἑκάστοις ἐς ἀρχὰς μάλιστα ἀκινδύνους ἥλασαν, ὅσοι μὴ φόβου ἐξ ὠμότητος, πόθον ἢ τῆς αὐτῶν χρηστότητος, τοῖς τῶν ἀρχομένων ψυχαῖς ἐνίσαξαν. ὃ γὰρ οἱ δι' ἀνάγκης δουλεύοντες, ἀλλ' οἱ μὴ σεσθῆς ὑπακούοντες, ἀνύποπτοι, καὶ ἔξω κολακείας σεσωσμένοι ἀρῶντές τε καὶ πλέοντες διατελοῦσιν, ὅπόταν ἀφιλοπόνως, ἢν μὴ βίᾳ καὶ ὕβρει δεῖ τούτῳ ἀχθῆναι. χαλεπὸν ἢ μαίνεσθαί τε, καὶ ὅσον ἐπιθυμεῖν ἀκαδυμίας, ὑπερτάσας ἐξουσίας. τοιαῦτα ἢ συμβουλεύοντες αὐτῷ, καὶ ὧν ἀκούει παρὼν ὑπομιμνήσκοντες, ὑμῖν τε αὐτοῖς καὶ πᾶσιν ἄρειον ἀποδείξατε βασιλέα, τῇ τε ἐμῇ μνήμῃ χαρεῖσθε τὰ μέγιστα, ὅτῳ τὸ μέγιστον αὐτοῖς παῖσι δυνήσεσθε.

Neque enim ut pecuniæ vis tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia satellitum agmina tueri principem possunt, nisi illi ipsi quos reges, animum imperanti benevolentiamque accommodent. Quippe ii demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed amorem ex bonitate civium suorum animis instillant. Neque enim quos servire necessitas coegit, sed quos obtemperare suæ quemque voluntas adegit, ii sunt in agendo, patiendoque à suspicione omni, assentationeque vacui: nunquamque imperia detrectant, nisi violenter contumelioseque sint habiti. Est autem difficile, in maximâ licentiâ moderari sibi, quasique frænos imponere cupiditatibus. Quòd si bene vivendi autores illi fueritis, & quæ nunc coràm audit, identidem admonueritis, unâ operâ & ipsum vobis reliquisque omnibus optimum principem redditis & memoriam nostram demeribemini quam scilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere.

Talia dicentem Marcum ita repente animus defecit, ut statim conticesceret, ac languore nimio Supinus, in lectulum relaberetur. Quum itaque diem unum duntaxat & noctem supervixisset, fato est functus: sic ut magnum suî desiderium ejus ætatis mortalibus, posteris verò etiam virtutis memoriam reliquerit sempiternam.

Postquam illius mortem fama vulgavit, incredibilis repente exercitum ipsum, plebem, atque Italiam adeò omnem luctus occupavit. Nullus unquam nuntius tantum dolorem Romæ excitavit, tantum unquam terrorem intulit. Imperii Gloriam & Felicitatem integram cum Antonino interiisse unà diceres; quem omnes certatim unâ voce, alii Parentem, Fratrem alii, alii Ducem Fortissimum, Bonum quidam Imperatorem, nonnulli etiam Probum, Continentem, Sapientem, Moderatum Principem, Virtutis denique consummatissimæ Exemplar vocitabant; quodque vix alibi usquam factum accepimus, tot in laudes ejus conspirantium ne quisquam sanè aut falsus aut nimius habebatur.

Capitol. 18. Senatus Populusque, etiam priusquam funus conderetur, non divisis locis, sed in unâ sede propitium Deum dixit. Et parum sanè fuit, quod illi & Aurea poneretur in æde Julii Statua, & honores divinos omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio ac dignitas dedit, nisi quòd etiam sacrilegus judicatus est, siquis ejus imaginem in suâ domo non habuit, qui per fortunam vel habere potuit, vel debuit. Denique in multis domibus M. Antonini Statuas moris erat inter Deos penates consistere.

Ita demum conquievit omnium, qui Romæ unquam principatum tenuerunt, optimus, maximusque Marcus, Diis vitâ & morte conjunctus, cùm annum ætatis quinquagesimum nonum nondum exegisset. Annos novem Fratrem habuit imperii participem; decem regnavit solus. Quem variis exagitatum fortunis, & plurima præclarè prosperéque gerentem, idcircò tamen præsertim fælicem ducere fas est, quòd immane Filii ingenium, & flagitia (quibus is humano generi & pestem & probrum brevi se præstitit) nefanda, parum adhuc perspexisset.

Ann. Christ. 180. Dio. Capitol. Sexagesimum primum egisse narrat. Dio lviii. annos, menses x. dies xxii. natum occubuisse.

PRÆ-

PRÆLOQUIUM,

IN QUO

De Disciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica, & Academica Vetere, Epicurea verò præcipuè collata; deque eorum, qui hanc secuti sunt, quæ supersunt, Senecæ, Epicteti, Marci nostri cumprimis, scriptis disseritur: Operisque hujus totius ratio atque institutum exponitur.

Stoicam Disciplinam, præ cæteris Philosophorum priscorum Sectis ad dogma Christianum proximè accessisse, è nostris qui censuerint, non desunt. Et Josephus quidem Judæus, ubi *vitæ suæ* rationem denarrat, de *Phariseorum*; quam apud suos αἵρεσιν ἀκριβεστάτην fuisse [1] Paulus pronunciat, quamque horum uterque, & Josephus & Paulus, aliquando sectatus fuerat; [2] ἡ Φαρισαίων, inquit, αἵρεσις πλησιάζει κατὰ πάντα τῇ παρ' Ἕλλησι Στωϊκῇ λεγομένῃ. *Pharisæorum Secta ei est affinis, quæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus verò noster verbis planè disertis; [3] *Stoici*, inquit, *nostro dogmati in pleriſque concordant.* Et in multis quidem convenire, ambigi non potest, si quis instituti utriusque τοὺς τῆς φρονήσεως regulas legésque secum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, quàm Secta alia ulla; quum nulla, credo, comperta sit, quæ pietatis ac virtutis studium exercitiúmque aut pluris faciat, aut altiùs evehat, aut fortiùs spiret, aut acriùs urgeat, aut penitiùs inculcet, aut enixiùs proyehat.

Hoc quo clariùs eluceſcat, de Sectis eminentioribus quibusdam cum ista collatis videbitur. Atq; hìc mitto Pythagoræ, [4] mysticam an magicam dixerim, disciplinam, cujus rudera duntaxat & λείψανα disjecta jam supersunt. *Aureum* enim *carmen*, quod hujus nomine prostat, ejusdem esse notæ censent eruditi cum Phocylidæ *Monitorio*; suppositititium utrumq;. Sed nec in ullo numero habendam existimem,

[1] Paul. apud Lucam, *Act.* 26. 5.

[2] Joseph. in *Vita sua de Bello Judaic.* libris *subjuncta.*

[3] *In Esaiam Comment. cap.* 11.

[4] Videatur *Pythagoræ Vita*, apud Laert. l. 8. & ab Jamblico conscripta, *cap.* 13, 14, 23, 24. necnon *Jamblichi vita*, apud Eunap. in *Vit. Sophist.*

ſlimem, aut Cynicorum affectatam illuviem, fœdáq; in propatulo etiam perpetrata [5] χειρουργήματα; (quos [6] *à Stoicis tunica tantùm diſtare*, haud ritè pronunciâſſe videtur Satyricus, quam illi [7] obſcœnitates iſtiuſmodi, ſordéſq; etiam, [8] tanquam à natura humana alienas, ſint averſati:) aut Academiæ etiam Novæ ἀκαταληψίαν, quæ cùm ſenſibus tam externis quàm & internis fidem omnem detrahat, [9] mentíſque pariter atque corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps eſſe animal patitur.

Ad illos accedo, qui Philoſophiam nobis excultiorem dederunt, Scholáſq; frequentiores, ampliores, illuſtriores habuerunt. Ex his ſunt, qui è Platonis Gymnaſio prodiêre, *Academici Veteres*, & Peripatetici: quos, quia [10] *nominibus* ſolis *locíſq;* (cùm *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) à ſe invicem *diviſi*, *rebus* interim *conveniebant*, unà junxiſſe, compendio dabitur. Inter iſtos cumprimis emicuit Ariſtoteles. Is in ſcientiis diſciplíniſque omne genus tradendis, *Logicâ*, *Rhetoricâ*, *Poeticâ*, *Politicâ*, *Oeconomicâ*, *Ethicâ*, *Phyſiologicâ* [11], ad [12] miraculum uſq; tantum præſtitit, ut plus illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, [13] quàm priſcorum, non dico uni alteri alicui, ſed eis, quorum ſaltem ad ætatem hanc ſcripta perennârunt, etiam univerſis. Nam quòd [14] *Platonem* hujus Magiſtrum, familiæq; illius utriuſq; parentem, *excipere* ſolent, qui huic alioqui primas deferunt; haud advertiſſe ſatìs videntur, Platonem non tam in diſciplinis ttadendis, quàm in ſui temporis [15] Sophiſtis, ſub perſona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocâſſe. Unde natum, ut in *Dialogis* pleriſque, per anfractuoſas diſceptationum ambages, artificio ſingulari ſibi invicem implicatas & innexas, in immenſum ferme protractâ diſſertationis ſerie, veri certíque ſitiens lector, niſi quòd dictionis amœnitate, inventionis varietate, ſtructuræq; elegantiâ, quæ feſſum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac laciniosis penè delaſſatus, cùm [16] quod pro certo

[5] De quo videri poterit, ni pudor prohibeat, Dio Pruſ. *orat.* 6. in *Diogen.* ſive, *de Tyran.* & Laert. *l.* 6. in *Diogen.* quo loco vim vocabuli non aſſecutum Ambroſ. Camald. Interpretem, non eſt mirum, quum H. Stephan. præterierit.

[6] Juvenal. *Sat.* 13.

[7] Proinde Zeno αἰδήμονα εἶναι τὸν κυνικὸν ἀναισχυντίαν, à Cratete defecit. Laert. *l.* 7.

[8] Τὸ καθῆκον πολλοῖς ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου ἔνεστι· καὶ εἴ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο μὴ ζῷον χωρίζεται. Epictet. *diſſert. l.* 4. & per totum *cap.* 11. quod his verbis claudítur, Πᾶσα ἐπιδοτὸν ἄνθρωπον γίνεται· αὕτη ἡ ἰσχὺς ἐστὶ τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴν εἶναι. *Naturâ homo mundum & elegans animal eſt.* Senec. *epiſt.* 92.

[9] Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 20. & Senec. *ad Lucil. ep.* 88.

[10] Cicer. *Academ. l.* 1.

[11] *Muſicam*, *Mathematicam*, *Medicam* non adjicio, quia periiſſe videntur, quæ de his ſcripſiſſe diſcimus ex Laertii laterculo: ſed nec Metaphyſicam, quia nomen priſcis illis ignotum; aliúdque planè ſonat τὰ μετὰ τὰ φυσικά.

[12] *Talem eſſe unum hominem miraculoſum eſt potius, quàm humanum.* Averroes in *Proœm. Phyſic.*

[13] *Ariſtoteles meo judicio in Philoſophia prope ſingularis.* Cicer. Academ. *lib.* 4.

[14] *Ariſtoteles, excepto Platone, Philoſophorum princeps.* Cicer. *de finib. lib.* 1. *Ariſtot. longè omnibus (Platonem ſemper excipio) præſtans ingenio & diligentiâ.* Idem *Tuſculan. lib.* 1.

[15] *Sophiſtæ è Platone intelligimus luſos à Socrate.* Cicer. *de finib. lib.* 2.

[16] *Platonis in libris nihil affirmatur; & dum in utramque partem multa diſſeruntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur.* Cicer. Academ. *lib.* 1.

ſtatuatur

ſtatuatur nihil occurrat, in quo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione dubitationéque omni depoſitâ, firmus conſiſtat, ac ſecurus acquieſcat, vix aut nè vix quidem tandem deprehendere queat.

Ariſtotelem itaque ſeligemus, qui in eis, quæ ad mores formandos, vitæque rationem ritè inſtituendam pertinent, (de his enim jam agimus) reliquorum nomine ſententiam ferat. Is poſt Platonem, cum agmine utroque dicto, in tres claſſes *Bona* diſpeſcit univerſa, *animi, corporis,* & quæ *extra horum utrumque* conſiſtunt, vitæ hujus adminicula. Quamvìs autem *animi bona præſtantiſſima* eſſe cenſeat, & *per ſe* maximè eſſe *expetenda* concedat; tanti tamen poſteriora duo iſta facit, tantúmque [17] ad ſortem beatam conſtituendam momenti viriumque eis tribuit, ut [18] virum virtute licèt universâ inſtructum, ſed alteris illis orbatum ac deſtitutum, *beatorum* numero eximat, præſertim [19] ſi in adverſa graviora, calamitatéſque inſigniores inciderit; iſta ſiquidem, ubi incurſaverint, *beatitudinem,* quanquam, [20] *mutatu haud facilem,* [21] *intercidere* tamen, *abrumpere* & *corrumpere* prorſus.

At Stoici, adeò nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externíſque iſtis permittebant, ut præ animi illis nec in *bonorum malorúmve* cenſu collocanda cenſerent; ſed pro rebus *mediis* prorſus haberent, quæ in neutram partem momenti multum conferrent: cùm [22] *nihil bonum* ſtatuerent, *niſi quod pium, juſtum, humanum, honeſtum ſoret; nihil malum, niſi quod impium, injuſtum, inhumanum, inhoneſtum* exiſteret. Proinde *miſerum* eſſe *inſipientem, iniquum, improbum, impium* quemque, quantumcunque, quæ aliis habentur, *bonis, corporeis exteríſque inſtructus ſuffultúſque vitam exegerit;* [23] *beatum* contrà *bonum piúmque* quemlibet, quantumcunque *malis,* quæ cæteris reputantur, *obſtrictus divexatúſque ævum tranſegerit.* Hunc denique ſolùm *ſapere,* verè *liberum* eſſe, *ſui compotem, numini charum, cujus ſub tutela curáque, cùm perpetim agat,* ſolùm poſſe [24] *ſecurum malique omnis metu*

[17] Τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συμπληροῦν. Ariſt. *Ethic. Magn. l.* 1. *c.* 2.

[18] Περὶ δὲ τοῦ ὁ εὐδαίμων ἅπαξ ἐν σώματι ἀγαθῶν, καὶ ἅπαξ ἐκτὸς, καὶ τῆς τύχης. Idem. *Ethic. Eudem. l.* 6. *c.* 13. *Multi & magni Philoſophi hæc ultima bonorum juncta faciunt; ut Ariſtoteles, qui virtutis uſum cum vitæ perfecta proſperitate conjunxit.* Cic. *de fin. l.* 2.

[19] Ἀνὰ μὲν ἐκτὸς ἀγαθῶν· οὐκ ἐνδέχεται

εὐδαίμονα εἶναι. Ariſt. *Eth. Mag. l.* 2. *c.* 8. [20] Οὐ μακάριος γε, ἂν περιπέσῃ τοιαύταις τύχαις καὶ πάθεσιν. Ariſt. *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. Οἱ δὲ τελειζοῦντες καὶ τοῖς ἐκτὸς μεγάλοις καὶ πολλοῖς ἐπιπίπτοντα εὐδαίμονα εἶναι φάσκοντες, ἐὰν ἦ ἀγαθὸς, οὐδὲν λέγουσι. Idem *Magn. l.* 6. *c.* 13. [21] Οὐκ εὐμετάβολον. [22] Θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον. Ibid. idem *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. [23] Τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἀγαθά ἐστι. τὰ δὲ κακά· τὰ δὲ οὐδέτερα. ἀγαθὰ μὲν τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐναντία· οὐδέτερα δὲ, ἃ μήτε ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, οἷον ζωὴ, ὑγεία, ἡδονὴ, κάλλος, ἰσχὺς, πλοῦτος, δόξα, εὐγλωττία. Laert. *l.* 7. *Zenon.* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, οἷόν ἐστι βασιλεὺς φιλοσοφίας. Clemens Alex. *ſtrom. l.* 5. Mox poſt nonnulla ejuſdem notæ interjecta, ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωικοί. *Unum bonum eſt, quod honeſtum eſt: cætera falſa & adulterina bona ſunt.* Sen. *Epiſt.* 71. *Nihil eſt bonum niſi quod honeſtum eſt.* Id. *Ep.* 120. Sed & Ambroſ. noſt. idem *Scripturam aſſerere, Offic. l.* 2. *c.* 3. *Media, ſive indifferentia vocamus, quæ nec bona, nec mala, morbum, dolorem, paupertatem, exilium, mortem.* Sen. *ep.* 82. [24] *Virtus ad vitam beatam per ſe ipſa ſatis eſt.* [Hac prædito] *adjice cæcitatem, debilitatem, dolores continuos & graves, non fit miſer, Quem tam multa mala in miſeram vitam non tranſferunt, nec ex beata quidem eduunt.* Sen. *epiſt.* 91. Διὰ τί γὰρ φοβηθήσεταί τι τῶν μνουμένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα συμβάσεται ἰσχυρὰ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας, καὶ ἀκαταφρονήτους, καὶ ἀδιοικήτους ἀλλ' ὅπου τὸ ἧττον ἔχειν πεπιστευκὼς καὶ πατέρα καὶ κηδεμόνα, οὐχ ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9.

immunem.

immunem degere, utpote [25] *cui mali nihil aut viventi aut morienti obtingere permissurus is sit,* [26] *cui ipse regendum se totum permiserit: nec posse itaque fieri, ut vel sorte beatâ unquam excidat, vel in calamitates ullas ejusmodi incidat, quæ beatitudinem incidendo miserum faciant.* Et hæc quidem fuêre Stoicorum dogmata, in quibus quatenus tam Peripateticos, quàm & Academicos veteres transcendebant, eò ad regulam populo Christiano præscriptam illis utrisque propiùs utique accesserunt.

Etiamsi autem concedere nequeam, quod post [27] Antiochum [28] Cicero, post Ciceronem [29] Augustinus, ab istis illos *vocabulis* tantùm *discrepantes rebus* interim *convenisse*, cùm hoc apud [30] Ciceronem Cato nervosè ac luculenter satis refellere videatur; nolim tamen diffiteri, quod Orator celeberrimus ille, [31] *honestum* saltem *inter hos certamen* fuisse, cùm *omnis* esset *de Virtutis dignitate contentio*; hoc tantùm interesset, quòd partes *primas* alteri, alteri *totas* integrasque *Virtuti* concederent. Cæterùm Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magistros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, discinctos & dissolutos cum altè cinctis, arctè strictis committi & in certamen descendere, [32] indignissimum planè videtur, & à ratione omni alienum non immeritò habeatur. Nec defuere tamen istud qui tentarent: idque, quod mirum magis minusque ferendum, ex eis etiam, qui Stoicis nomen dederant, horum saltem in classe locum ambiebant. Sed quid in hunc sensum proferatur, audiamus, ab eo qui Stoicus ipse haberi volebat.

[33] *Non est*, inquit, *quòd putes magnum, in quo dissidemus.* Exiguum scilicet spatiolum interjectum fuerat, quod utrosque à se invicem dispesceret, cùm *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* isti pro *bono* vel *summo*, vel *solo* etiam haberent.

Sed, [34] *Quam*, inquit, *virtuti legem dicimus, ille dicit voluptati.* At Stoici *Virtuti legem non dicunt, à virtutis norma legem accipiunt* ipsi. Nec si eadem suis quæ & illi in nonnullis præcipiunt, ideo non longè à se invicem diviси existunt. Ecquis *Medicum* à *Philosopho* non distare multùm dixerit? Eadem tamen suis in victu vitáque communi præcipiunt isti, præscribunt illi. Medicorum principem & parentem audiamus. [35] Πόνοι, inquit, σῖτα, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια· πάντα μέτρια. *Labores, escæ, potiones, somni, venerea; moderata sunto omnia.* Ecquid aliud

[25] Ἐν τούτῳ διαφοραῖς δεῖ ἀλλήλοις, ἐπ' ἐκ ἴσης ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν ὑδὲν ὅτι ζῶντι, ὅτε τελευτήσαντι· ὑδὲ ἀμελοῦσι τοῦ θεοῦ τὰ τούτων πράγματα. Socrat. apud Plat. in *Apol. Pro certissimo habeatur quod dicturus sum. Nec cuiquam bono quicquam mali evenire potest, nec vivo nec mortuo, nec unquam res eorum à Deo negligentur.* Cic. ex Plat. *Tuscul. l.* 1. & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. ecquid hæc, quàm quæ Solomon Parœm. 1. 33. & Paulus Rom. 8. 28.

[26] Ἄγε δή μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη ὅπῃ ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος· ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος. Cleanthes. ἐπὶ παντὸς εὐκτέον ταῦτα. Epictet. *enchir. c.* 52. *dissert. l.* 3. *c.* 22. *Duc me parens, celsique dominator poli, Quocunque placuit: nulla parendi mora est; Assum impiger.* Sen. *epist.* 107.

[27] Cicer. *de Deorum nat. lib.* 1. [28] Cicer. *de finibus, lib.* 4. [29] August. *de Civit. Dei, lib.* 9. *c.* 4. [30] Cicer. *de finib. lib.* 3. [31] Cicer. ibid. *lib.* 2. [32] Κακὸν, ἀλλὰ δίκη γυναικὶ πόρνῃ μάχη. *dura res, Matronæ cum meretrice contestatio.* Menand. apud Cyril. *adverss. Julian. lib.* 7. [33] Senec. *de Vit. beat. c.* 13. [34] Senec. *ibid.* [35] Hippocrat. *epidem. l.* 6. *sect.* 6. § 5. & ex Hipp. Galen. *Hortat. c.* 6.

Philoso-

Philoſophus, ſive Stoicus, ſive Epicureus etiam, ſive alius quilibet? ſed aliis planè rationibus, & diverſis prorſus, ſinguli. [16] *Finem* aiunt, *dare appellationem*, & *in re ethica formæ rationem habere*. Iſtic ergò vere uſurpatur, quod diverbio vulgari dicitur,

[17] Χωρὶς τὰ Μυσῶν ἢ Φρυγῶν ὁρίσμαλα.
Fines Myſorum ſunt Phrygúmque diſſiti.

nec ſecus [18] *Medici & Philoſophici, Epicurei & Stoici* fines ſunt diviſi. Medicus ſiquidem valetudini proſpicit, ne in morbum mutet; Epicureus voluptati, nè in dolorem vertat; Stoicus virtuti, nè à tramite iſtius vel tantillum declinando, in vitium protinus proruatur. Toto denique, quod aiunt, cœlo à ſe invicem ſunt diſſiti, quorum alteri *Virtutem*, tanquam Reginam legitimam, Principem juſtam, cui cætera concedant omnia, in faſtigio ſummo collocant; *Voluptatem* huic vix in famulitium etiam admittunt, quæ vel ad pedes ſubſerviat, vel à tergo ſubſequatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* ſubſtituunt, [19] cui in ſolio regali ſedenti, ancillulæ inſtar, aſtet illa, hoc duntaxat officium ſuum ducens, Dominam in aurem admonere, caveat, ne quid perficiat, à quo dolor aliquis oriatur.

Sed, [20] *ſancta*, inquit, & *recta præcipit Epicurus*; imò *rigida* & *triſtia*, *fortia* etiam, *ſi propiùs acceſſeris*.

Et propiùs igitur accedamus, quò penitiùs & accuratiùs introſpiciamus. idque eò lubentiùs, quia [21] multos monet Orator hac officiâ allectos Epicureas partes ſequi, quia *recta & honeſta* ipſum plurimùm facere putant.

Sancta ergò ſcilicet præcipit is, cui [22] *numen rerum humanarum curam nullam planè gerit*. cui [23] πρᾶγμα ὁ θεὸς, ὅτε αὐτὸς ἔχει, ὅτε ἄλλοις παρέχει. [24] *negotii quicquam Deus nec ipſe habet, nec alteri exhibet*. quod impii illi olim fœcibus ſuis immerſi infixique Judæi, [25] *Deus nec beneficio nec maleficio quenquam eſt affecturus*; [26] *nec propitius eſſe, nec iraſci cuiquam poteſt*. qui denique, uti gloriantur aſſeclæ ipſius, [27] *primus adverſus numen cæleſte oculos attollere* eſt *auſus*, [28] *omnémque funditus* (quantùm in ipſo fuerat) *religionem ſuſtulit*.

Recta verò ab eis quænam, aut quorſum quis expectet? *qui* [29] *amicitiam, fidem, juſtitiam, virtutem ullam, niſi* [30] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam cenſeant*; (cùm

[16] Ὁρίζεται ἕκαστον τῷ τέλει. Ariſtot. *Ethic. l.* 3. *c.* 7.
[17] Strabo *geogr. l.* 12.
[18] Χωρὶς τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ὥστε πολλὰ τῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα. Plut. *de valetud. præcept.* quod idem de *Viris bus* & *Philoſophis* uſurpavit Damaſcius in *Vit. Iſidori*, à Suida adductus, quem ex Photio alibi reſtitutum damus.
[19] Videatur Cleanthis pictura apud Cicer. *de fin. l.* 2.
[20] Senec. *ubi ſupra epiſt.* 33. & alibi.
[21] Cic. *de fin. l.* 1.
[22] *Semota à rebus noſtris, ſejunctaque longè; Nec bene promeritis capitur, neque tangitur irâ.* Lucret. *l.* 1.
[23] Senec. Στωϊκολοκυνθ. τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον, ὅτε αὐτὸ πρᾶγμα ἔχει, ὅτε ἄλλῳ παρέχει. ὥστε ὅτε ὀργαῖς, ὅτε χάρισιν συνέχεται. Epicur. apud Laert. *lib.* 10.
[24] Cicer. *de nat. Deor. lib.* 1.
[25] Zeph. 1. 12.
[26] Cicer. *in Piſon.*
[27] Lucret. *de rer. nat. lib.* 1.
[28] Cicer. *de nat. Deorum, lib.* 1.
[29] *Quis hæc benevolentiam conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quietè vivendum, charitatem.* Torquat. apud Cic. *de fin. lib.* 1.
[30] *Quia tutiorem vitam, & voluptatem efficiunt plenorem.* Idem *ibid.*

[51] *nihil horum per se bonum, suíque caussâ expetendum existiment; qui* [52] *honestum ipsum inanem sine re subjecta sonum, nec tam solidum, quàm splendidum nomen pronunciant; quin* [53] *nec flagitio, facinore, scelere ullo, quod voluptatem conciliet, lucellúmve pariat, propter se abstinendum statuunt, (cùm* [54] *hujusmodi nihil ex se malum reputent) nisi supplicii,* [55] *damni, mali alicujus insecuturi metu coërceantur; nec à numine hoc (à quo iram vindictámve ob istiusmodi quicquam, vel expectare, vel formidare vanitatis & superstitionis nomine, non damnant tantùm, verum etiam derident) sed* [56] *ab hominum conscientia, qui ab iniqua & scelesta perpetrantibus pœnas exigere, ac vindictam sumere, sive pro autoritate publica, sive pro viribus privatis valent; hos autem* [57] *latendi fiducia nulla possit unquam haberi.*

Sed pergamus, & *rigida* ac *tristia* ista Epicurea videamus, ut [58] *imperitorum scil. errore sublato*, ex horum patrono intelligamus, *ea quæ voluptuaria, delicata, mollis habetur disciplina, quàm gravis, quàm continens, quàm severa sit.* [59] Epicurus ergò ipse τὰς ἀκολάστους & ἀσώτους castigat & damnat, qui *voluptatis specie objectâ allecti, præsentium deliciarum blanditiis deliniti, cupiditatéque enormi corrupti & occæcati, luxuriis ac libidinibus constringendos se temerè tradunt, nec quid porrò eventurum sit, quos morbos, quos dolores excepturi sint, provident.*

Verùm quo fundamento istos reprehendat, extrema hæc satìs liquidò produnt. [60] *Luxuriam* utique *severus* iste, *per se, aut propter se reprehendendam non putat:* siquidem [61] *Voluptas omnis*, inquit, *bonum est:* (ità nec turpissima re ulla perceptam excludit) Et, [62] *si ea*, inquit, *quæ sunt luxuriosis, efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum & mortis & doloris metu, docerentq;, qui essent fines cupiditatum, nihil esset eorum quod reprehenderem, cùm undique complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte aut dolens aut ægrum, aut malum.* Ità nec luxuriosos ob eam caussam reprehendit, quia luxuriosè vivant; probat potiùs ac collaudat, quia voluptatibus omni ex parte complentur; modò cætera caveant, quorum primum quidem & præcipuum est, ut omnem numinis è mentibus metum excutiant. Quâ ergò ratione castigat asotos istos damnátque Epicurus? quia utique [63] *Voluptates*, quas immodicè sectantur isti, *Voluptatem* ipsam *multis modis conturbant & corrumpunt*,

[51] Nè justitiam quidem rectè quis dixerit per seipsam optabilem; sed quia jucunditatem afferat. Idem *ib.* τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἡδονὴν αἱρεῖσθαι, ὡς δ' αὐτός. Epicur. apud Laert. *l.* 10.

Nihil justum esse naturâ, & crimina vitanda esse, quia metus vitari non possit. Sen. *epist.* 97.

[52] Torq. *ubi sup.*

[53] *Nihil tam turpe, quod hominum conscientiâ remotâ non facturus videatur.* Cic. *de fin. lib.* 2. Vid. Sen. *sup.*

[54] Ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλ' ἐν τῇ ταραχῇ τὴν ἐπιφορὰν φόβου, εἰ μὴ λήσει τοὺς ἐφεστηκότας κολάσεις. Epicur. apud Laert.

[55] *Plus hinc in ipsa injuria detrimenti est, quàm in eis rebus emolumenti, quæ injuriâ petuntur.* Torquat. *ubi sup.*

[56] Οὐκ ἔστι τὸν λάθρᾳ τι ποιοῦντα πεποιθέναι ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις κατὰ τὸ παρόν λανθάνῃ· μένει γὰρ πάντα τὸν βίον ἄδηλον εἰ λήσει. Epic. apud Laert. *Eleganter Epicurus, potest nocenti contingere ut lateat, latendi fides non potest.* Sen. *epist.* 97. [57] *Tuta scelera esse possunt, secura non possunt.* Sen. ipse *ibid.* [58] Torquat. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [59] Torquat. *ib.* [60] Torq. idem *ib.* & Cicer. *de finib. l.* 2. [61] Πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. Epicur. apud Laert. *l.* 10. [62] Epicur. in χρείαις δόξαις Cicerone interprete, *de fin. l.* 2. Εἰ τὰ ποιητικὰ τῆς τοῦ σώματος ἡδονῆς ἔλυε τοὺς φόβους τῆς διανοίας τούς τε περὶ μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνος, ἔτι τε τὸ πέρας τῆς ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν· οὐκ ἂν πάντα ἐγκωμίων ὅτι μεμφόμεθα αὐτοῖς, παντὸς ἂν ἔδοξεν ἐμπεπλῆσθαι τῆς ἡδονῆς, καὶ ἐδίδασκεν μήτε τὸ ἀλγεῖν, μήτε τὸ λυπούμενον ἔχειν, ὅπερ ὄντι τὸ κακόν, Laert. *l.* 10. [63] Τὰ πικρὰν ἡδονὴν ποιητικὰ πολλαπλασίους ὑπάρχει τὰς ὀχλήσεις τῆς ἡδονῆς, Epicur. *ibid.*

corrumpunt, dum iſtis procurandis & proſequendis, [64] *in morbos graves, in damna, in dedecora incurrunt, ſæpe etiam legum judiciorúmque pœnis obligantur.* Hæc ſcil. *rigida*, hæc *ſevera*, hæc *triſtia* ſunt, quæ ſuis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdiſſimis, vel obſcœniſſimis indulgeant, totóſque ſe dedant, concedit; caveant duntaxat, nè uſu an abuſu immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in ſe arceſſant ſupplicia.

Sed temperantes, ſobrii, bonæque frugis fuiſſe referuntur, ex eis qui *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magiſtri extitêre*, eámq; pro *bono ſummo* habuerunt. [65] Gloriatur utiq; Epicurus ipſe, *aſſe non toto ſe paſci; Metrodorum, qui nondum tantùm profecerit, toto.* [66] *diffluere ſe corpuſculi voluptate profitetur, aquâ & pane veſcentem, epuláſq; ſumptu magno comparatas deſpicere ac deſpuere:* [67] *aquam & polentam ſi habuerit, Jovi ipſi de felicitate controverſiam facturum:* [68] *ſummam enim iſta voluptatem exhibere, ubi indigentiâ affectus ea quis ſumſerit,* [69] *nec minorem voluptatem ex victu tenuiſſimo, & contemtiſſimis eſcis & potionibus percipi, quàm ex rebus ad epulandum exquiſitiſſimis, ubi quicquid dolorem creat, eis ſublatum fuerit.*

Et Eudoxo quidem, qui Epicuro prior, de *Voluptate* huic gemina tenuiſſe & tradidiſſe videtur, [70] *temperantiæ & ſobrietatis in victu inſignioris teſtimonium perhibet Ariſtoteles luculentum. quâ etiam* [71] *vitæ ratione fidem dogmati ſuo eſt ampliorem conſecutus; utpote qui* [72] *non affectu vitioſo, aut partium ſtudio, ſed judicio incorrupto* [73] *& veritatis vi victus* [74] *de principatu pro voluptate ſententiam tuliſſet.* de Epicuro verò ambigi non immeritò poteſt; quem Timochares narrat, non *aſſem nec totum*, ſed [75] *minam* integram *in victum diurnum quotidie impendere ſolitum*, idq; [76] ipſum alibi de ſe eſſe profeſſum. Aliud itaque fuiſſe videtur, quod ex uſu communi, aliud quod per exercitium peculiare factitabat. [77] *Certos* utiq; *habebat dies, quibus malignè famem extingueret, viſurus an aliquid deeſſet ex plena & conſummata voluptate, vel quantum deeſſet, & an dignum quod quis magno labore penſaret,* ſive, quibus tanquam [78] *ad palum exerceretur, nè imparatum fortuna deprehenderet, &* [79] *ut contra injurias fortunæ inter ejuſdem beneficia firmaretur.* Hoc per intervalla feciſſe videtur, quod Eudoxus forſan jugiter. Vi-

[64] Torq. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.

[65] Senec. *ep.* 18.

[66] Γρυαίζω πρὸς τὸ σωμάτιον ἡδύ, ὕδατι καὶ ἄρτῳ χαίρειος καὶ παρατίθημι τῆς ἐκ πολυτελείας ἡδονῆς. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[67] Ἐτοίμως ἔχειν καὶ πρὸς Διὸς εὐδαιμονίας ἀγωνίζεσθαι, μᾶζαν ἔχοντα καὶ ὕδωρ. Idem apud eundem, ſed vitiatus, & ſic reſtituendus. quam vocem ἀσπάσιος notat. Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. ac ampliùs intendit & extendit Seneca *Epiſt.* 110. *Fateamur*, inquit, *oro te, etiamſi iſta defuerint.* Et ipſe *Epiſt.* 25. *Intra hæc quiſquis deſiderium ſummum clauſit, cum ipſo Jove de felicitate contendat.*

[68] Καὶ μᾶζα καὶ ὕδωρ πρὸς ἀπολαύσεως δ' ἄν τις ἡδονὴν, ἐπειδὰν ἀνίαν τὰς αὐτὰς παρασκευάσῃ. Epic. *ibid.*

[69] Idem apud Ciceron. *de finib. lib.* 2. Οἱ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτην πρὸς ἡδονὴν ἀπεργάζονται, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν ἐξαιρεθῇ. apud Laert. *lib.* 10. [70] Διαφερούσας ἐδόκει σώφρονας εἶναι. Arift. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 1. [71] Ἐπιδίδοσι οἱ λόγοι. διὰ πρὸς τῷ ἤθει αἱρετόν. Ibid. [72] Οὐχ ὡς φίλοθ- τᾶς ἡδονῆς. [73] Οὕτως ἔχειν καθ' ἀλήθειαν. *Ibid.* [74] Σωπηρεῖσθαι δεῖ τὴν ἀρετὴν τῇ ἡδονῇ, *Ibid. lib.* 1. *cap.* 12. [75] Μνᾶν ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς πρὸς τραπέζαν. Laert. *lib.* 10. [76] In *Epiſt. ad Lamium meretriculam, & ad diſciplinæ ſuæ obſervantes Mitylenæos philoſophos.* [77] Senec. *epiſt.* 18. ex Epicuri *ad Polyænum epiſt.* [78] Idem *ibid.* [79] *Ibid.*

ctum autem tenuem ſimplicémq; qua de cauſſa lautiori ac multiplici, perpetim uſurpatæ præſertim præferendam exiſtimet rationes ab ipſo proditas habemus. Et primo quidem loco, [80] *non ob luxum ipſum aut intemperantiam,* [81] quam *nec propter ſe fugiendam,* utì [82] *nec temperantiam propter ſe expetendam,* definiat; ſed *ob moleſtias graves, quæ indè provenire poſſint.* Quia nimirum ex largiore ac lautiore victu jugiter habito, ingentes in re familiari excitantur tempeſtates, quibus, dum epulandi modus nullus adhibetur, facultates funditus exhauriuntur, & *patrimonia* integra, quaſi [83] *pila in modum convoluta,* [84] *ovi ſorbilis inſtar,* ità penitus *deglutiuntur,* ut rerum omnium egeſtas ſumma protinus conſequatur. Sed nec in re familiari tantummodo tam gravia iſtinc emergunt, ſed & in corpore ipſo, [85] quod eſt illis *boni maliq; omnis,* quia *voluptatis & doloris,* utì mox videbitur, *ſedes præcipua.* [86] *Conſequuntur enim,* inquit, *magni dolores eos, qui voluptatem ratione ſequi neſciunt:* dum [87] *quæ deſiderantibus alimenta erant, onera fiunt plenis;* [88] *multóſq; morbos multa faciunt fercula;* & [89] *miſerabilior ex cruditatibus quàm ex fame enaſcitur macies;* ex deniq; crapulam ebrietatémq; ſequuntur [90] *capitis vertigines,* oculorum ſuffuſiones, *cerebri æſtuantis verminationes,* artuum reſolutiones, corporis totius affectus moleſtiſſimi, [91] quos ſi vel præſentiſcerent homines, vel prævíſos haberent, negat ille apud Comicum Græcum, futurum, ut luxui vinolentiæq;, aut toties, aut tantopere indulgerent. Adhæc proſpectum hac ratione volebant, cùm ipſe, tum & ipſius aſſeclæ, *ut* [92] *cùm in ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparâſſet, nunquam expaveſcerent, quod ſæpiùs experti, priùs didicerant, minúſq; moleſtè id perferrent, ſi neceſſitas incideret, cui antè aſſueverant.* Porrò ut experiundo addiſcerent, [93] *quàm exiguum naturæ ſatisfaciat, quantúmq; ex iſtis voluptatis percipi poſſit,* [94] *ubi indigentiâ affectus quis ſumſerit ea.* Deniq; ut [95] *ex victu lautiore voluptas plenior* accreſceret, cùm [96] *voluptates uſu rarior commendare* atque [97] *intendere ſit natus;* frequentior autem, & continuus magìs multò ſenſum contrà obtundere atque hebetare conſueverit. ac proinde aſſiduam eſcæ delicatioris uſurpationem [98] *ſumtûs quàm oblectamenti amplius habere* pronunciant. [99] Acriores

[80] Οὐ δι' αὐτὰς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐταῖς δυσχερῆ. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[81] Torq. apud Cic. *de finib. l.* 1.

[82] Idem *ibid.*

[83] Σφαῖραν ἀπίδιζε ἢ παχρώας ὕσιας, ἢ πᾶν ἰταμῶς ἀπαῖλα κατεμάσσατο. Alexis *Cnidii,* apud Athen. *lib.* 4.

[84] Ὥσπερ ὄὸν τις ῥοφῶν, ὕτω ἐωιεσεσγάλεται, κἀξεπόκκυσε. Nicomach. apud eund. *l.* 2.

[85] Videantur, quæ apud Cic. ex Epicuro *de finib. lib.* 2. paulò poſt exhibentur.

[86] Torq. apud Cic. ex Epicur. ſententia, *de finib. l.* 1.

[87] Senec. *ep.* 95.

[88] Idem *ibid.*

[89] *Ibid.*

[90] *Ibid.*

[91] Εἰ τῶ μεθύοντι καὶ σφίγγεσθαι τὸ κεφαλὴν ἔμελλεν ἢ ἐμοὶ, καὶ ἂν εἷς εἶνόν ποτε προείτο πλέον τῆς μιᾶς ἥξειν. σφηκίως τοῦ ἀκράτος πίνοντος. Alexis *Phryge.* Et in eandem mentem Clearchus *Corinth.* Εἰ τοῖς μεθυσκομένοις ἐκάστης ἡμέρας, Ἀλγεῖν συμβαίνει τὴν κεφαλὴν σφῆ τῆ πόων τὸν ἄκρατον, ἢμᾶς ἐδεῖς ἔπινεν ἄν· νῦν δ' σφίγγεσθαι γὰρ τῆ πόνω τὴν ἡδονὴν σφαλαμβάνοντες ὑπερῶμεν πάλαθε. Habet utrumque Athenæus in *Dipnoſophiſtis,* hoc *l.* 1. illud *l.* 15.

[92] Sen. *epiſt.* 18. σφὸ τὸν τύχον ἀφόβως παρασκευάζει. Epicur. apud Laert. *l.* 10.

[93] Epic. apud Senec. & Laert. *ibid.*

[94] Epicur. apud. Stob. *ſup.*

[95] Torq. apud Cicer. *de finib. l.* 1.

[96] Juv *ſat.* 11.

[97] Τῶν ἡδέων τὰ ἀσυνήθεστα μᾶλλον ἡμᾶς κατατείνει. Democr. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[98] Τερπόλλων δὲ τέρψις μὲν ἐκ ἔνεστι, πολυτέλεια δέ. Alexis *Amante.* ſive Δαπάνη σφέρουσιν, ἡδονὴ δ' οὐδ' ἡπαοῦν. Idem. *Mentiente.* Athen. *l.* 10.

[99] *Acriores ſunt morſus intermiſſæ libertatis, quàm retentæ,* Cic. *offic. l.* 2.

utique

utique ad res placitas intermissas revertimur: esuíque [1] *lenocinium* est *antecedens* esuries, ut liberationis *muneri metus*. [2] *Cibi* itaque *condimentum famem* Socrates dicebat, *potionis sitim*. quemadmodum autem ille [3] *ad cœnam venturam famem se obsonare* aiebat *ambulando*: Epicurus itidem [4] *ad epulas* insecuturas *appetitum vehementiorem*, [5] *famem maligniùs extinguendo, aucupabatur*, quò amplior ex lautitiis haberetur voluptas. Cæterùm ad virtutem veram, laudémque justam nihil habet momenti, quicquid non honesti caussâ, sed vel lubentiæ ampliori conciliandæ, vel molestiæ majori amoliendæ suscipitur.

Ità *rigida, severa, tristia* vidimus; *fortia* videamus. *Fortis*, inquit, est Epicurus, *& fortia* loquitur: [6] *fortis, licèt manuleatus; fortis, sed stolâ indutus*. Ecqua re fortis? Quia non prudenter tantùm, sed & fortiter agit. Etiamsi enim [7] *Voluptatem omnem in se bonum, dolorem omnem in se malum* censeat; [8] *bono* tamen *quandoque tanquam malo utitur, & malo* vicissim *tanquam bono*; [9] prout expedire *vel non expedire visum fuerit*. [10] *siquidem & voluptatibus quibusdam quandoque se abstinet, ob molestias, quas admissæ essent parituræ*; [11] *& labores dolorésque graviores etiam ac diuturnos nonnunquam sponte lubénsque sustinet, quò voluptatem indè ampliorem deinceps consequatur*: ([12] *istius* enim *consequendæ gratiâ universa & patrare & perpeti* disertè profitetur) quod non prudentis duntaxat, sed & fortis est.

Verùm non est illico *fortis* pronunciandus, quicunque asperi aut adversi quicquam subire sustinuerit. Alioqui *fortes amantes* cum [13] Nasone prædicemus, vel *amentes* etiam; quorum illi libidinis œstro perciti, nihil non laboriosum sustinent ultronei; illi per mentis errorem arrepti abreptíque, in nihil non periculi plenum [14] citra formidinem ullam proruunt. *Fortis* fuerit [15] Mutium agens maleficus, qui *tunicâ præsente molestâ*, in focum ardentem manum ultrò immittit. *Fortes* fuerint, qui [16] *vitæ tædio, quam vitæ genere inquietam sibi fecerint ipsi, ad mortem confugiunt*; adversus quos [17] Epicurus ipse pronunciat: *fortiùs* facturi, censente Epigrammatario, si [18] refugerit ille, [19] sustinerent isti. *Fortes* contrà, qui [20] vitæ cupidine nimiâ, cruciatûs & tormenti nihil subire ac perpeti recusent, [12] non tam quò *vitam ulteriùs protollant*, quàm *quò mortem diutiùs protrahant*. *Fortis* fuerit Mæcenas,

[1] Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 11. [2] Cicer. *de finib. lib.* 2. [3] Cicer. *Tusculan. l.* 5. ὅλον συναγειν ὡς τὸ δεῖπνον. Laert. *lib.* 2. [4] Τοῖς πλουτοῦσιν ἐκ διαλλάγματος ὑπὲρ συμφορᾶς χρεῖττον ἡμᾶς διατίθησι. Epicur. apud Laert. [5] Senec. *epist.* 18. [6] Idem *ep.* 33 & *de vit. beat. cap.* 13. [7] Πᾶσα ἡδονὴ διὰ τὸ φύσιν οἰκείαν ἔχειν ἀγαθόν· καὶ οὐ πᾶσα ἡδονὴ αἱρετή. Epicur. apud Laert. *lib.* 10. [8] Χρώμεθα τῷ ἀγαθῷ κατά τινας καιρὺς ὡς κακῷ τοῦ δὲ κακοῦ τὸ ἔμπαλιν ὡς ἀγαθῷ. *Ibid.* [9] Τῇ συμμετρίσει καὶ συμφερόντων καὶ οὐ συμφόρων βλέπειν πάντα τὰ πράγματα κείνουσες. [10] Ἐγὼ γὰρ ὅτι πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομαι, ὅταν πλείων τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἐπιτρέχῃ. [11] Καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν ὅταν εἰ μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ πολλὸν χρόνον ὑπομείναντι τὰς ἀλγηδόνας. Id. *ib.* [12] Τούτου γὰρ χάριν πάντα πράττομεν. *Ib.* [13] *Amor. l.* 1. *eleg.* 9. [14] *Mente lapsi, mortem non metuunt.* Sen. *ep.* 36. [15] *In matutina nuper spectatus arena Mutius, imposuit qui sua membra focis. Si patiens fortisque tibi durusque videtur, Abderitanæ pectora plebis habes.* Martial. *l.* 10. *ep.* 25. [16] Senec. *ep.* 22. [17] Idem *ib.* [18] *Nam cùm dicatur, tunicâ præsente molestâ,* Ure manum, *plus est dicere,* Non facio. Martial. *ubi sup.* [19] *Rebus in angustis facile est contemnere vitam: Fortiter ille facit, qui miser esse potest.* Id. *l.* 7. *ep.* 57. [20] *Optat ultima malorum, & quæ pati gravissimum est, vitæ longioris mercede.* Sen. *ep.* 101. Θάνατον, ἀεὶ μακρότερον πεῖν πωλῶν. Plut. de ser. num. vindict. *Quid hujus vivere est? diu mori.* Sen. *ep.* 101.

molli-

[1] *Apparet mollem fuisse, non mitem.* Senec. *epist.* 114. cujus de eodem videri potest censura, cùm *ibi*, tum & *epist.* 19. & *epist.* 92.
[2] Apud Sen. *epist.* 101.
[3] Senec. *ibid.*
[4] August. *in Psal.* 34. & *epist.* 167.
[5] Καλῶ ἕνεκα ἀνδρῶν ὑπομένει καὶ πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Aristot. *ethic. l.* 3. *c.* 7.
[6] Torquat. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.
[7] Τῶν ἀνδρείων φύσει μὲν γίνεσθαι, λογισμῷ δ' ἢ τῷ συμφέροντος. Epicur. apud Laert.
[8] Ἐὰν στρεβλοῦσθαι ὁ σοφὸς, εὐδαίμων ἔσται. Idem *ibid.*
[9] Idem, apud Cicer. Tusc. *lib.* 2. & *lib.* 5. & Senec. *epist.* 66.
[10] Μακρὰν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου ἐγεώρουν τινί. Epicur. *epist. ad Idomen.* Laert. *lib.* 10. Cicer. *Tusc. lib.* 2. & *de finib. lib.* 2. Senec. *epist.* 66. & 92.

mollitie infamis, si carmen illud horridum ex vero animi sensu emisit;

[2] *Debilem facito manu,*
Debilem pede, coxâ:
Tuber astrue gibberum;
Lubricos quate dentes.
Vita si supersit, bene est:
Hanc mihi, vel acutam
Subde, sustineo, crucem.

[3] *Suffigas*, inquit, *licèt, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti vulnus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id, quod est in malis optimum, supplicii finem. Fortis* demum fuerit, quicunque dura pertulerit, quò vel naturæ necessitatibus urgentibus satisdet, vel affectui vitioso alicui gratum faciat. [4] *Caussa*, aiunt, *non pœna, martyrem facit.* nec fortem arguunt perpessiones ipsæ, sed perpetiendi rationes. Ille duntaxat *fortis* jure censetur, [5] qui *honesti caussâ* istiusmodi strenuè pertulerit. Nunquam autem *honesti caussâ* quicquam perpeti sustinuerit, cui *honestum* ipsum voluptate semotâ, vel pro nihilo, vel pro re nihili habetur, utpote quod [6] *umbram nescio quam* meram reputat, cui solidi nihil subsit; quíque [7] *fortitudinem ex rei natura nullam* esse existimat, nisi quòd *utilitatis ratione dura tolerantur.*

Sed *fortia* tamen Epicurus loquitur, extántque hujus revera quædam vaniloquæ magis quàm magnanimæ voces. *Sapientem* utiq; suum affirmat, [8] *etiamsi torqueatur beatum fore*; imò, [9] *si in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Quàm suave, quàm dulce hoc est? quàm hoc non curo?* Se verò decumbentem spiritúmq; extremum trahentem, [10] *supremum eundem & beatissimum vitæ diem agere* profitetur, [11] *cùm tanti vesicæ viscerúmque morbi cruciatúsque adessent ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere.* [12] *compensatam enim cum summis torminibus lætitiam, quam ex inventorum suorum memoria capiebat.*

Cæterùm, [13] *non quid dicat quis, sed quid sentiat, refert.* Et ista quidem is dicere poterat, cui [14] *unum bonum honestum, unum malum turpitudo*; cui [15] *nihil bonum malúmque sit, nisi bonus malúsque animus*; cui [16] *virtus sola ad vitam beatam sufficit, &* [17] *ipsa per se satis est*; cui per cruciatus quoscunq;, quantoscunq; [18] *de sorte beata nihil defringitur*, nihil decedit, nihil deperit; cùm *virtus*, nec [19] *ad rotam* unà *ascendere*, nec *ad equleum* unà descendere, defugiat; nec ad [20] *tunicam incendialem* admotam, aut indutam etiam deserat, sed in ea comes individua

[11] Στεργυεία τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσυντευκτῷ παίδι, εὐπαρόλεπτα τὰ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθυς, Ibid.
[12] Ἀντιπαρετάττετο δὲ τούτοις τὸ κατ' ψυχὴν χαῖρον, ὅτι τῇ σφῶν γεγονότων ἡμῶν διαλογισμῷ ἡμέρᾳ, *Ibid.*
[13] Senec. *ep.* 9. [14] Idem *de vit. beat. c.* 4. [15] Idem *ibid.* [16] *Ibid. c.* 16. [17] Idem *ep.* 92. [18] Ibid. [19] Cicer. *Tusc. l.* 5. [20] Tertull. ad Nat. *l.* 1. *c.* 18.

adhæreat

adhæreat, & [1] *per ignes* illos ipſos, qui corporis membra depaſcunt & abſumunt, *colluceat*. his principiis imbutum iſtiuſmodi proloqui fas eſt, quum decretis dicta ſint conſentanea, nec à dogmate ſermo diſſentiat. Ecquis verò eſt adeò aut mentis impos, aut ſenſûs communis expers, qui hæc ex animi ſententiâ protuliſſe, aut proferre potuiſſe credat eum, qui [2] *Voluptatem* ſtatuit eſſe *ſummum bonum, dolorem* & cruciatum *ſummum malum*, [3] *omneſque*, etiam *animi voluptates & dolores, ad corporis voluptates & dolores pertinere* contendit; qui negat [4] *gaudere quenquam niſi propter corpus*, aut [5] *animi gaudium eſſe ullum, niſi quod à corpore oriatur, & ad corpus referatur*; qui denique diſerte profitetur, [6] *nec intelligere quidem ſe poſſe, ubi ſit, aut quid ſit ullum bonum, præter illud, quod ſenſibus corporeis, ex cibis potionéque, formarum aſpectu, aurium delectatione, & obſcenâ voluptate percipiatur.*

[7] *Non eſt*, inquit poeta, *beatus, eſſe ſe qui non putat.* aſtipulatur Epicurus; nec, *qui non beatum ſe putat*, dixiſſe contentus, [8] *qui non beatiſſimum ſe judicat*, dixit. Quî autem, non jam, *beatum*, dico, *putare*, ſed *beatiſſimum* etiam *judicare* ſe poterat, cùm non in *ſummo* tantùm *malo*, ſed in ſummi mali gradu ſupremo, quo altiorem aut intenſiorem dari poſſe negat, verſatum ſe profitetur?

Sed diutiùs in hara hac, non quidem purganda, ſed luſtranda hæſimus. ab ea ad porticum, auræ liberiori ac ſalubriori captandæ, & contrà, quàm de ſe olim [9] Cynicus Lacedæmone Athenas proficiſcens, *ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰς ἀνδρωνῖτιν, à fœminis ad* [10] *viros, à mulierculis ad* [11] *mares*, tranſeamus.

Apud Stoicos ergò omnia, à veris ſaltem Epicureis illis, diverſa; imò eis adverſa plané.

Numen iſti *cæleſte* [12] *rerum humanarum curam gerere; nec univerſi tantummodo, ſed hominum etiam ſingulorum, & rerum quoque ſingularum; rebus humanis præſtò eſſe*, [13] *generique humano, non ad bona verè ſic dicta duntaxat, ſed & ad vitæ hujus commoda & adminicula ſuppetias ferre. Deum* itaque *ante omnia* [14] *colendum*, [15] *ad omnia invocandum*, [16] *per omnia cogitandum, in omnibus* [17] *agnoſcendum*, & [18] *comprobandum*,

[1] Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 4.
[2] Epicur. dogma apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 1, & 2.
[3] Cicer. *de fin. l.* 2.
[4] Torquat. *ib. l.* 1.
[5] *Ibid. lib.* 1. & 2.
[6] Οὐ γὰρ ἔχω τὸ κοινὸν τοῦτο ἀγαθὸν, ἀφαιρῶν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονὰς, τὰς δ' ἀφροδισίων, καὶ τὰς δ' ἀκροαμάτων, καὶ τὰς διὰ μορφῆς. Epicur. *lib. de finib.* apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 2. & *Tuſcul. l.* 3.
[7] Poeta neſcio quis, apud Senec. *epiſt.* 9.
[8] Epicur. *ibid.*
[9] Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. Diogen. Laert. *lib.* 6.
[10] Ἡ ἀνδρωδεστάτη αἵρεσις Στωϊκή. Laert. *lib.* 6. in *Antiſthen. Stoici virilem ingreſſi viam.* Sen. *de conſtant. ſap. cap.* 1. *Stoicorum rigida & virilis ſapientia.* Idem *ad Helv. cap.* 12.
[11] *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, quantum inter fœminas & mares.* Idem *de conſtant. cap.* 1.
[12] Epictet. *diſſert. lib.* 1. *cap.* 12. & *cap.* 14. & *cap.* 16. Marc. *lib.* 2. § 11. & *lib.* 6. § 43.
[13] Marc. *lib.* 1. § 17. & *lib.* 9. § 27. & § 40.
[14] Τί ἀρκεῖ ἄλλο, ἢ θεὸν μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δ' ὠφελεῖν. Marc. *lib.* 5. § 33.
[15] Ἐφ' ἅπασι δὲ θεὸν ἐπικαλοῦ. Idem *l.* 6. § 23. Καὶ πᾶν καὶ τὸ μικροπαθὲς ὕπο ποιεῖν. Idem *lib.* 3. § 13.
[16] Ἐκ παντὸς ἐπὶ παντὶ μηχανᾶσθαι σωὶ μνήμη θεοῦ. Idem *lib.* 6. § 7.
[17] Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς διὰ τὰ θεῖα σωτηριοποιοῦς εὐ ποιεῖς, ὅτε ἔμπαλιν. Idem *lib.* 3. § 13.
[18] Τοῖς θεοῖς σύμφωνον· ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διατίθεσι καὶ ἀποπέμπουσιν. Idem. *l.* 6. § 16. Ἐγὼ σοι λέγω ἀπὸ παντὸς τόπου ποιεῖς τὸν ἄνθρωπον εὐλογήσομαι. Epictet. *lib.* 2. *cap.* 16.

de

[1] Ποτὲ ὁ ἐγὼ ἡμάρτανον, νῦν δὲ οὐκ ἔτι· χάρις τῷ θεῷ. Id. *lib.* 4. *cap.* 4. Ἐφ' ἑκάστῳ ἥδη ἐν κόσμῳ μνημόνευε, ῥᾴδιον ὅσον ἐξωμάσαι τῷ θεῷνοιαν, ἂν δυο τρεῖς ἔχῃ, δυνάμεις τε συνεργητικὰς ἅμα καὶ ἀναγκαίων, καὶ τὸ εὐχάριστον. Id. *lib.* 1. *cap.* 6. & apud Stob. *serm.* 1. *l.* 1. *c.* 4. ex quo emaculandi codices Epicteti. Idem *lib. ejusd. c.* 16. post recensita varia providentiæ divinæ

[1] *de omnibus laudandum & celebrandum*; [2] *huic uni in omni negotio simpliciter obsequendum*, [3] *ab ipso, quicquid obvenerit, animo promto ac lubenti excipiendum atque amplexandum*; [4] *nihil melius*, [5] *nihil convenientius*, [6] *nihil conducibilius*, [7] *nihil opportunius aut tempestivius, quàm id quicquid existat, quod ipse voluerit, existimandum*; [8] *quocunque ducere visum fuerit*, [9] *citrà tergiversationem aut murmurationem, sponte sequendum*; [10] *locum stationémque, quemcunque is assignaverit, strenuè tuendum, exinde tuendum*, etiamsi *mortem millies oppetere oporteret.*

Hæc de *Numine* Stoici, & erga Numen affectu: de *Homine* quid, & officiis adversus congenerem sibi præstandis?

Hunc & [11] *cordiùs diligere, &* [12] *curare*, [13] *&* [14] *sustinere*, [15] *injuriâq; omni (ut quæ* [15] *impietatis etiam notam inurat) abstinere, &* [16] *beneficentiâ prosequi*, [17] *nec sibi soli genitum censere se, aut vivere, sed* [18] *in commune bonum ac beneficum* [19] *cunctis, pro facultate viribúsque, semet exhibere*; [20] *re ipsâ, reique bene gestæ conscientiâ, (*[21] *nec hac etiam ipsâ quadantenus reputatâ) citra* [22] *testem, aut* [23] *mercedis spem*, [24] *commodúve proprii intuitum, contentum agere*, [25] *à beneficio uno præstito ad aliud transire*,

epoteleſmata, Ταῦτα, inquit, τίς ἐξαρκεῖ λόγος ὁμοίως αὐτὰ ἐπαινεῖν, ἢ ἄξιος εἶναι; οἱ γὰρ νῦν ἔρχεσθε, ἄλλο τί δεῖ ἡμᾶς ποιεῖν ἢ κοινῇ ἢ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον, ἢ εὐφημεῖν, ἢ ἐπιξερχοῦς τὰς χάριτας; οὐ δεῖ ἢ σκάπτοντας, ἢ ἀρώντας, ἢ ἀνθρώπους, φάγειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; Μέγας ὁ θεός, ὅτι ὑμῖν παρέχει ὄργανα ταῦτα, δι' ὧν τὸν γῆν ἐργασόμεθα. Μέγας ὁ θεός, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι ἀνεπαισθήτως, ὅτι καθεύδοντες ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστοις εὐφημεῖν δεῖ καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον τὸν ὕμνον ἐφυμνεῖν ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, καὶ ὁδὸν χρησικήν. Et quæ sequuntur his gemina, homine Christiano quovis non indigna; Christum modò donatum nobis adjecisset. [1] Ἐγὼ ἔχω τινὶ ὑποτετάχθαι, τίνι φαίνεσθαι δεῖ, τῷ θεῷ, Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 12. Ἐκεῖνο σεαυτὸν τῇ κλωθοῖ συμπεπλέχθαι, παρέχων συμπᾶσαι, οἱῳσί ποτε θελήματα βάλητε. Marc. *l.* 4. § 33. [3] Ἀρεσκόμενος τοῖς ἐκ θεῶν ἅπασι μοιρίοις. Idem *ibid.* § 25. ἀπαλλάσσομαι ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα πάντα. Idem *l.* 3. § 4. Ἀνθρώπου μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει. Epictet. *l.* 2. *c.* 17. Περισπάσατε τὰ μὲν τῷ ὁμιλῶ τῷ θεῷ· ἃ ἐκεῖνος θέλει, κἀγὼ θέλω· ἃ ἐκεῖνος οὐ θέλει, κἀγὼ οὐ θέλω. Idem *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7. [4] Κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. Idem *ibid.* [5] Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ ἀπονεμόμενον· τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; Marc. *l.* 7. § 57. [6] Συμφέρει ἐκεῖνο, ὃ φέρει ἐκεῖνο ἢ ἅπασι φύσις. Idem *l.* 10. § 10. [7] Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκεῖνα φέρει. Ibid. [8] Τῷ θεῷ ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. Marc. *l.* 12. § 27. & 31. Περισείομαι δίκην καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορέγομαι ἀπλῶς συνθέλω. Epict. *l.* 4. *c.* 7. Cleanthis votum, huic toties repetitum; *Ench. c.* 52. *dissert. l.* 2. *c.* 17. & *c.* 23. *l.* 3. *c.* 22. & *l.* 4. *c.* 4. [9] *Optimum est Deum, à quo omnia proveniunt, sine murmuratione sequi. malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur.* Senec. *epist.* 107. [10] Ἦν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐκλείσῃς, μενεῖς ὑποδαρθάνων σφάττειν ἢ παύτῳ ἐγκαταλείπειν. Epict. *lib.* 3. *cap.* 24. post Socrat. in Platon. *apolog.* [11] Ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ καρδίας φιλεῖν τοὺς ἀνθρώπους. Mor. *lib.* 7. § 12. Καὶ συγγενῶν αὐτοῖς, ὡς φύσει φίλοις. Idem *lib.* 7. § 29. [12] Καὶ κήδεσθαι αὐτῆς. Id. *lib.* 9. § 18. [13] Καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῆς. Idem *lib.* 5. § 33. [14] Καὶ ἀπέχεσθαι αὐτῆς. Idem *ibid.* [15] Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ. Id. *lib.* 9. § 1. [15] Καὶ ἐυπιείκειαν. Idem *lib.* 5. § 33. [17] Κατεσκεύασεν τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν τὸ μὲν ἓν σφεγγόμενον ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει τὸ κοινωνικὸν ἔχει. Idem *lib.* 7. § 55. [18] Ἀρκεῖται ἡ φύσις λογικὴ, τὰς ὁρμὰς ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα. Idem *lib.* 8. § 5. [19] Παρῆκε κήδεσθαι Idem *l.b* 3. § 4. [20] Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα σοφῶν κοινωνική. Idem *lib.* 9. § 6. Ἑαυτὸν ἀρκεῖσθαι δικαιοσυνεγγύῃ. Id. *lib.* 7. § 28. [21] Οὐδὲ οἶδεν ὁ πεπόνηκεν. Idem *lib.* 5. § 6. *dedisse dum daret, oblitus.* Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 6. [22] Οὐ δεῖται μάρτυρος. Marc. *l.* 3. § 5. *In omnibus factis re, non teste, moveri.* Cicer. *de fin. l.* 2. [23] Μισθὸν γὰρ ἄνθρωπον τινὰ ἄνθρωπον φιλεῖ, κατ' Ἐπίκτητον. Plut. *de amor. prol.* [24] Καλλονικῶς διάκεισθαι, ὥστε ὑπ' αὐτῆς τῆς πράξεως ἐυδὺς ἀπεπλησμένον πάντα τὸν καρπόν. Marc. *l.* 9. *fin.* [25] Ἐπὶ πᾶσιν καὶ σφόδρα ἁπλῶς, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικήν. Id. *l.* 6. § 7. & *l.* 5. § 6

fructus

[1] *nec unquam benefaciendo defetiſci*; [2] ſed *vitæ telam, tanquam vivendi fructus hic ſit, benefactis ſibi invicem continenter annexis ità totam pertexere*, [3] *ut nuſquam interveniat* [4] *hiatus ullus vel minimus*; [5] *beneficii loco, quòd benefecerit habentem*; [6] *ſibiq; profuiſſe exiſtimantem, ſi alii cuiquam uſui eſſe potuerit*; [7] *nec extra ſe proinde quicquam vel laudis humanæ vel lucelli, aut aucupantem aut expetentem.* Adhæc [8] *nihil mentis cultu antiquius*, [9] *nihil honeſti ſtudio potius aut pretioſius habere:* [10] *ab eo* denique, *quod officii ſui eſſe nôrit*, [11] *nullâ vel vitæ, nedum alius rei cujuſpiam, cupidine abducendum, nullâ mortis, cruciatúſve ullius, nedum damni aut detrimenti, formidine abigendum, ſ. permittere.*

Hæc *Stoicorum* ſunt *decreta* & *præcepta*, & ipſorum principiis quidem planè congruentia, *ſancta, recta, ſevera, fortia*; *pietatem, caritatem, humanitatem, magnanimitatem* ſpirantia: quibus priora illa, quæ ſunt ſaltem verè Epicurea, nihil ſapiunt, nihil ſonant minús.

Sed adverſus Stoici nominis profeſſores objiciuntur, *raritas, hypocriſis, defectio, defectus.* de ſingulis videbitur.

Ac primo quidem loco *raritas* ſub animadverſionem venit. Pauciores utiq; omni ævo reperiri, qui diſciplinam hanc ſunt amplexati, quàm qui ad ſectas alias ſeſe applicuerint. Et hâc revera in parte triumphant ſplendidè, atq; efferunt ſeſe Epicurei, qui [12] Epicurum tot amicos & ſectatores nactum gloriantur, ut *nec urbes integræ eos capere* poſſent. agnoſcitq; qui in Torquato Epicurum oppugnat Cicero, [13] *populum, qui vim maximam, autoritatem minimam habet, cum Epicuro facere.*

Nec reverà quicquam iſtic mirandum occurrit. Notum eſt Stratonis Phyſici illud, [14] *Plures eſſe qui lavari, quàm qui ungi velint.* hoc eſt, ad thermas plures itare quàm ad palæſtras. [15] *Semitæ utique arctiori atque aſperiori pauciores inſiſtunt; latiore & læviore confertim inceditur.* [16] *Multitudo numerum habet; pondus non habet.* Calculi ubiq; numeroſiores ſunt quàm gemmulæ. Diverbium vetus eſt, [17] *Plures mali.* [18] *Turba peſſimi indicium eſt.* [19] *eximia, raritate commendat natura.* [20] *nec unquam*

[1] Καὶ μὴ κάμνειν. Id. *l.* 7. § 74.

[2] Τῆς ζωῆς ὑπολαμβάνειν, συνεχῶς πράττοντα ἀλλοίᾳ ἄλλῳ ἀγαθόν. Marc. *l.* 12. § 29.

[3] Ὥστε μήτε τὸ βεβαιότατον διάστημα ὑπολείπεσθαι. Id. *ib.*

[4] Ἡ γὰρ ἕξις οὐ μὴ ἔχει τινὰ ἀναίρεσιν, εἴτε συνεχῶς, εἴτε πόρρωθεν, ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὐτὴ διαπᾶν τὸν βίον. Id. *l.* 9. § 23.

[5] Ἀνθρώπου εὐεργετικὸς πεφυκὼς ὁπότου τι εὐεργετικόν, ἢ ἄλλως εἰς τὸ μέσα συνεργητικὸν πρὸς ἕξιν, πεποίηκε πρὸς ὃ καλεσθῆναι, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ. Id. *l.* 9. *fin.*

[6] Ὠφελήμενος, ἐν ᾧ ὠφέλει. Ibid. § 74.

[7] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖ, καὶ ἄλλος εὖ πάσχων, τί ἔτι ζητεῖς πέπων, ὡσανεὶ μωρὸς,

τὸ καλὸν εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἁμαρτεῖν τυχεῖν; Ibid. [8] Τὸ ἓν σοι κεφάλαιον πᾶσιν, τὸ τοῖς ἄλλοις χώμενον, καὶ ὑφ' ἕ ὁ σὸς βίος διοικεῖται. Idem *lib.* 5. § 21. Πρὸς τοῦτο μόνον ἕτοιμος ἀεὶ, καὶ τοῦτον γνησίως διεγηγέρθω. Idem *l.* 2. § 13. [9] Μηδὲν χρεῖττον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, &c. τούτων πᾶλλα πάντα μικρότερα καὶ εὐτελίστερα. Idem *l.* 5. § 21. Τί τίμιον καταλείπεται; τὸ χρῆσθαι ἰδίαις καθαρσίοις καὶ ὁσίοις καὶ ἠρέμοις. Idem *lib.* 6. § 16. [10] Ἐγὼ τὸ ἐμαυτῷ καθῆκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με ἀ ἀπτεται. Idem *lib.* 6. § 22. Ὅτι ἂν τις πιῇ, ἢ λάγνῳ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Idem *lib.* 7. § 15. Μνημονεύετε, ὅτι ἀγαθὸν σε εἶναι δεῖ, καὶ τί τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἀπαιτεῖ, σκοπεῖν τοῦτο ἀμέλει πρωτον. Idem *l.* 8. § 4. [11] Μηδὲ κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι ἢ ζῆν ἢ πεθνάναι ἀνδρὶ, ὅτου τι καλὸν μικρὸν ὄφελος, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκου πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα, ἢ κακά. Idem ex Plat. *apol. l.* 7. § 44. [12] Φίλοι πάσσοι τὸ πλῆθος ὡς ὑπὸ ἀν πόλεσιν ὅλαις μετρεῖσθαι. Laert. *l.* 10. [13] Cicer. *de fin. l.* 2. [14] Πλείους εἶναι τοὺ λόεσθαι ἢ τοὺ ἀλείφεσθαι βουλομένους. [15] Matt. 7. 13, 14. [16] *Multi ſunt, & quis numeret? ſtateram profer, appende: vide contra pauca grana quantam paleam levet.* Aug. *in Pſal.* 39. [17] Πλείους κακοί. Bias. Auſon. *Lud.* 7. *Sap.* [18] Senec. *de Vit. beat. c.* 2. [19] Id. *ep.* 42. [20] Id. *de Vit. beat. c.* 2.

cum rebus humanis tam feliciter eſt actum, ut meliora plurib⁹ placerent.

Verùm ſicut in diſciplinam hanc ſe pauciores dedêre; ità ab eadem hac ad alias, Epicuream præſertim, complures deſciverunt, cùm ab aliis ad hanc rari deprehendantur tranſiiſſe.

Nec hoc certè quam illud mirum magis. Celebre ſatis eſt Arceſilai illud, qui percunctanti, cur à ſectis aliis ad Epicureos tam frequentes deficerent, non contrà viciſſim ab his ad illos, reſpondit, *Quia* [1] *è viris Galli fiunt, non autem è Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliquam, ſed Cybeles myſtas, qui teſtâ Samiâ reſecti, virilitatem exuebant, volens intelligi nos noſtris familiari magis dicterio diceremus, *Quia* [2] *è gallis capi fiunt, non è capis viciſſim galli.* Nec gnarum minùs, quod Caliſtoni meretriculæ Socrates, glorianti Philoſopho præferendam ſe, ipſum enim ſuorum neminem ad ſe pellicere poſſe, cùm ipſa illius ſectatores pleroſq; ad ſe, ſi id vellet, traducere valeret; [3] *Probabile admodum eſſe quod dicat: ipſam enim ad declivia homines deorſum propellere, cùm ipſe contrà ad ardua ſurſum impellat.* Ad voluptatem utique proclivis eſt via; ad virtutem [4] acclivis ſemita. cùm autem *ingenium humanum* ex vitio innato ſit ſponte ſuâ propenſum ac [5] *proclive à labore ad libidinem*, ecquid mirum complures, itineris tædio devictos, hac deſertâ, ad illam tranſcurrere.

Sed ex eis etiam qui in diſciplinæ hujus profeſſione perſtiterunt, extitiſſe haud paucos, qui à dogmate, quod mordicùs tamen tenebant, & enixè interim tuebantur, vitæ rationem diverſam & averſam planè inſtituerint; titulo habitúq; duntaxat ſpeciem Stoicam præferentes, cùm ex ſtudio vitæq; inſtituto Epicurei, aut aliud quid potiùs quàm Stoici jure cenſerentur, adverſus Stoicos, poſt [6] Lucianum, qui hoc nomine ſectam hanc paſſim inſectatur, ab aliis pariter intorquetur.

Nec eſt ſcil. hîc nova nupérve nata, ſed antiqua querimonia, in ſecta unaquaq; repertos, [7] *citharis*, [8] *lyris*, [9] *tubis*, *lituis* compares, quæ *eorum* utique, *quæ aliis modulantur, canunt, crepant, perſonant*, [10] *nihil quicquam audiunt, percipiuntve ipſe.* Et in aliis ſectis, non Stoicâ ſolâ, [11] compertum eſt deprehenſos, quod ex Pacuvio Macedo, *homines ignavâ operâ, & philoſophâ ſententiâ*; ſive, quod ex Epicteto Favorinus, [12] *Verbis tenus Philoſophos, factis procul.* Quin & inter nominis Chriſtiani profeſſores, quod Scriptores quoque ſacros & confeſſos & conqueſtos legimus, comparuêre, qui [13] *Numinis notitiam, quam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qui [14] *pietatis, cujus larvam gerebant,*

[1] Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γαλλοι, οὐκ ἐκ Γάλλων ἄνδρες ἂν γένοιντο. Laert. *l.* 8.

[2] Varro *de re ruſtic. l.* 2. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 9.

[3] Καὶ μάλα γε εἰκότως· οὐ μὴν γὰρ ὅτι πρὸς τοῦτο κατάγει πάντας ἄγεσθαι, ἐκεῖνό γ' ὅτι πρὸς ἀρετὴν οὐκ ἦν εὐάλωτον. ὁρᾷς γὰρ ἡ ἀνάγκη, ἡ ἀνθρώπους πρὸς τὰ πολλοῖς. Æl. *hiſt. Var. l.* 3. *c.* 32.

[4] Prov. 15.24.

[5] Terent. *Andr.* 1. 1.

[6] In *Vitarum auctione*, *de ſectis*, *Micyllo*, alibi.

[7] Κιθάρας μὲν δὴ διαφέρουσι πρὸς αὐλοὺς λύρας, ἢ πρὸς σάλπιγγας. Diog. Laert. *l.* 6.

[8] Ὅμοιόν τι πάσχειν τοῖς λύραις, αἱ καλῶς ἡρμοσμέναι οὐκ ἀκούουσιν. de Peripateticis Cleanthes. Laert. *l.* 7.

[9] Σάλπιγγα Antiſthenem vocabat Diogenes: αὐτῷ γὰρ οὐκ ἀκούειν φθεγγομένῳ μέγιστον. Dio Pruſ. *orat.* 8.

[10] Μήτε ἀκούειν, μήτε αἰσθάνεσθαι. Laert. *l.* 6.

[11] Gellius *Noct. Attic. l.* 12. *c.* 8.

[12] Ἀνὰ τὸ θεάτρου, μέχρι τῶν λόγων. Idem. *l.* 7. *c.* 19.

[13] Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Paul *ad Tit.* 1. 16.

[14] Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. Id. *ad Tit. ep.* 2. 3. 5.

vim virtutémque abnuerent, qui [1] *gratiam divinam in laſciviam verterent*; *qui* [2] *libertatem Chriſtianam nequitiæ improbitatiſque velamentum facerent*; [3] *libertatémque aliis pollicerentur, cùm in corruptelæ ſervitio agerent ipſi.* nec ex horum tamen moribus de religione Chriſtiana ſententiam ferre, æquum fuerit, quum politiæ Chriſtianæ iſti, nec viva, nec vera, nedum ſana, aut integra membra jure cenſeantur, ſed φύματα potiùs mera [4] & ἀποσήματα, ut cum Marco noſtro loquar, ſive [5] *vomicæ* & *carcinomata*, ut de ſuis Auguſtus. Haud eſt incelebre Cratetis illud, [6] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliquod*; Varronis itidem, [7] *Nec in ſegete bona nullum ſpicum nequam* reperiri. In agro Dominico quoque [8] *zizania* ſteriléſque non *ſuccreſcunt* tantummodo, ſed [9] *dominantur* etiam aliquando avenæ: ex quibus tamen de ſegete tota judicari iniquiſſimum fuerit.

Quod denique præſcribitur, inſigniores etiam pleroſque non per omnia decretis præceptíſque ſuis conſentanea præſtitiſſe, ſed à norma reguláque, quam fixerant ipſi, in nonnullis declinâſſe.

Ecquem, quæſo, mihi dabis, ex eis etiam qui ſunt γνήσιοι Χριστιανοὶ, qui ab ea, quam profitetur, vitæ inſtituendæ ratione non quandoq; declinet. Ex eis inter hos fuerat, [10] qui *columnæ* & *exiſtimabantur* & revera exiſtebant, cujus ingenua vox illa, [11] *In multis offendimus omnes*; ſive *impingimus univerſi.* ad quæ verba [12] Beda noſter, *Non*, Offendiris, dixit; *ſed*, Offendimus, *inquit*; *&* In multis *præmiſit*; Omnes, *ſubjunxit*. Ex eiſdem & qui illud, [13] *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, decipimus nos*, (dum [14] *peccantium* utique *numero excipimus*) *nec penes nos eſt veritas.* [15] *Nec*, habuimus, (inquit Auguſtinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (quæ *per ignorantiam* variáſque indè enatas *cupiditates* tota exacta eſt) *dictum quis ſuſpicetur.* Ex apoſtolis ipſis, qui Chriſtum proximè acceſſerant, quíque lateri ejuſdem comites individui adhæſerant, ut reliquos mittam, nec de proditore quicquam dicam, [16] *primi* & [17] *noviſſimi*, agmen qui ducit, & qui claudit, utriuſque etiam firmati jam, [18] nævi aliqui in tabulis ſacris proditi extant: ut apud exteros quoſvis diſciplinæ etiam ſeveriſſimæ profeſſores, ſectæque exactiſſimæ ſectatores, à dogmate aliena nonnunquam deprehendi, minùs mirum videri debeat. Oraculi vicem meritò ſibi vendicat Æſchyli illud,

[19] Ἁμαρτάνει κ' ὁ σοφῷ σοφώτερος.
Sapiente qui plùs ſapiat, eſt cùm lalitur.

[1] Τὴν τῆς θεᾶς χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν. Jud. ep. v. 4.
[2] Ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας ἐλευθερίαν. Pet. ep. 1. c. 2. v. 16.
[3] Ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. Idem ep. 2. c. 2. v. 19.
[4] Marc. l. 2. § 16. Idem lib. 4. § 28.
[5] Sueton. l. 2. c. 85.
[6] Ἐν ῥοιᾷ τὸ καλὸν σαπρόν τι κύκλον. Laert. l. 6.
[7] Varro Leg. Mæn. apud Nonium, in Spicum.
[8] Ζιζάνια. Matth. 13. 25. 27. de qua voce alibi diximus.
[9] De ſeculo ſuo, Salvian. de Dei gubern. l. 3. *Præter pauciſſimos quoſdam, qui mala fugiunt, quid eſt aliud pene omnis cœtus Chriſtianorum, quàm ſentina vitiorum?*
[10] Οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, Paul. ad Gal. c. 2. v. 9.
[11] Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. Jacob. 3. 1.
[12] Beda in Jac. epiſt.
[13] Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. Joan. ep. 1. c. 1. v. 8.
[14] De Phariſæo Luc. 18. 15. Bern. de grad. humil. & ſuperb. *Dum ſe ſingulariter exultat, aliis arroganter inſultat, & ſe ſolum decipit, quem ſolum excipit, dum alios damnat.*
[15] Aug. in 1 Joan.
[16] Matt. 10. 2.
[17] 1 Cor. 4. 9. & 15. 8, 9.
[18] Gal. 2. 11. Act. 15. 39.
[19] Stob. tom. 2. tit. 3.

Stoici certè præceptis decretísque ſuis; [1] non tam quid ipſi valerent, aut aſſecuti jam eſſent, quàm ad quid contenderent, modíſque omnibus elaborandum atq; enitendum cenſerent, deſignatum volebant. quod & idem de ſe [2] Apoſtolus liberè ingenuéque profitetur.

Veruntamen ex eis qui ſectæ hujus in diſciplinam ſeriò ſedulóq; ſeſe dederunt, per ſingulas quaſq; fere ætates reperti ſunt, qui fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono atteſtantibus, ità dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretáq; vitæ inſtituto æquabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Chriſtiani profeſſoribus pleriſque pudorem incutere, ruborem ſuffundere meritò queat. In his fuere; poſt Zenonem, cui teſtimonium dat inſigne Athenienſium pſephiſma, quo [3] *virtutis ac temperantiæ nomine,* eò quòd [4] *vitâ ſuâ eis quæ diſſerebat congruente cunctis in exemplum expoſitâ, ad optima quæq; quoſq; incitaret,* [5] *imagine æreâ, coronâ aureâ donandum,* [6] *ſepulcrum ſumptu publico extruendum,* [7] *piláſque duas, quarum utriq; teſtimonium iſtud incideretur, erigendas,* decernitur: poſt hunc, inquam, alióſque qui in Schola hac eidem ſucceſſerant, emicuêre viri magni, diſciplinâ iſtâ imbuti, virtutis maſculæ imagines vivæ vivacéſq; conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philoſophiam diſertè profeſſos præteream) Cato Uticenſis, Thraſeas Pætus, Helvidius Priſcus, & Marcus cumprimis Antoninus, qui iſta commentandi occaſionem nobis præbuit.

Verùm à diſciplina ipſa, ad eos, qui eam ſcriptis ſuis illuſtrârunt, hos præſertim quos reliquos habemus, tranſeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno & Chryſippus: quorum alter Stoam primus condidit; unde & Straboni, [8] ὁ τῆς Στωικῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης· & Galeno, [9] ὁ πατὴρ ἁπάσης τῆς περὶ Στωικῶν αἱρέσεως· *ſectæ Stoicæ totius princeps patérque*; & Balbo apud Ciceronem, [10] *Stoicorum pater*, dicitur. alter eandem adeò ſtrenuè felicitérque [11] *ſuffulſit*, ut de eo dictum fuerit.

[12] Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στόα.
Chryſippus nî fuiſſet, nec Stoa foret.

Et complura quidem uterque reliquit ſcripta: alter iſte [13] *uſque ad ſeptingenta quinque* συγγράμματα, ſive [14] *opuſcula*: cùm [15] Epicuri πολυγραφίᾳ æmularetur, [16] quem tamen aſſecutum negant; cùm [17] *ad* [18] *volumina ter centena uſq;* iſte pertigerit, quorum quodlibet utiq; συγγράμματα complura complectebatur: alioqui Chryſippum πολυγραφίᾳ non æquâſſet, nedum Scriptorum numeroſitate anteceſſiſſet. Cæterùm

[1] *Non dicebant, quemadmodum ipſi viverent, ſed quemadmodum vivendum eſſet.* Sen. *de vit. beat. c.* 18.

[2] Οὐκ ὅτι ἤδη λαβὼν, ἢ τετελείωμαι· ἐπιδιώκω δὲ, εἰ καταλάβω ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ. Paul. *ad Phil.* 3. 12, 14.

[3] Ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. pſephiſma apud Laert. *l.* 7.

[4] Πρὸς τὰ βέλτιστα, ἕξιν τὸν ἴδιον βίον εὐθεῖς ἅπασιν, ἀκόλουθον ἅπασι τοῖς λόγοις, παρόρμα.

[5] Εἰκόνι χαλκῇ. χρυσῷ στεφάνῳ.

[6] Οἰκοδομῆσαι τάφον δημοσίᾳ.

[7] Ἐγγεγλύφθαι τὸ ψήφισμα στήλαις δυσί.

[8] Strab. *geogr. lib.* 14.

[9] Galen. *de dogmat. Hippoc. & Platon. l.* 2. *c.* 6.

[10] Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. de *Zenone*, non *Cleanthe*, uti inadvertentiâ, an memoriâ, lapſus Lipſius, *manuduct. ad Stoic. philoſoph. diſſert.* 11.

[11] *Qui fulcire putatur porticum.* Cic. *Acad. l.* 4.

[12] Laert. *l.* 7.

[13] Idem *ibid.*

[14] Ità malim vertere, eo ſenſu, quo *poſt mortem opera, non opuſcula penſanda*, dixit Sidonius *l.* 8. *ep.* 4. quàm cum Lipſio, *volumina*.

[15] Ex Carneade, Laert. *l.* 10.

[16] Πάνυ μὲν ἐφιλοτιμήθη καὶ πολλὰ συνέγραψε βιβλία. de Epic. Laert.

[17] Κυλινδομένῳ δὲ ἐοικὼς τετρακοσίους εἰσί. Laert. *ib.*

[18] Κυλινδόμενα, *volumina*, quæ *cylindri* figuram convoluta referebant. vocabulum notione eâ vix alibi repertum.

etrùm par ſcripta utriuſq; fatum ſunt experta. nec Zenonis ſiquidem, nec Chryſippi, quin nec ſeculi priſci illius è Stoa cujuſquam ſcriptum ullum integrum ad tempora noſtra perennavit. Superſunt fragmenta duntaxat, ἀποσπασματα, apud Plutarchum, [1] qui paſſim exagitat; Galenum, [2] qui plerumq; oppugnat; Laertium, [3] qui ſimpliciter recitat; Ciceronem, [4] qui in partem utramque diſceptat. Citerioris ævi ſuperant ex eis qui diſciplinam hanc ſunt aſſectati, quorum diſſertationes commentationéſque ad manus noſtras pervenerunt, Seneca, Epictetus, & Marcus noſter iſte.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: quem dignitate tamen æſtimationéq; verâ è duobus illis alterutri poſthabendum exiſtimem. [5] Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, ſublimia; & arguta, ſubtiliáque complura; éſtque dignus admodum, qui non ab humanioris literaturæ tantùm, ſed à Theologiæ etiam ſtudioſis, ſedulò quidem, ſed judicio atque examine juſto adhibito, legatur. Verùm non eſt unius ejuſdémque ubiq; coloris; nec per omnia conſtat ſibi. Neque verò vitam attingo; quam Caſſius tamen arrodit, [6] *tanquam à dogmate præceptionibúſque quàm maximè diſſentaneam:* de ſcriptis ago. In his, [7] quàm fœdè Claudio, dum apud ſuperos, ex mente etiam Neronianâ, [8] *morabatur*; nec huic duntaxat, ſed & in gratiam illius, ejuſdem mancipio, [9] *licentiæ intolerandæ maſtigiæ*, Polybio, adulatur? quem tamen è vivis exemtum, [10] dictione Satyricâ & ſarcaſticâ, vernilitatis prægnate, acerbiſſimè proſcidit, & publicè ſubſannandum propinavit. De animæ corpore excedentis ſtatu, quàm repugnantia ſtatuit? dum τῇ ὑποδύσει δυλεύων, nunc [11] in ſedes cœleſtes integram ſubvehit, nunc [12] in flatum halitúmve merum diſpergit, tædæque inſtar, materiâ, quâ alebatur, abſumptâ, deficientis prorſus extinguit. Epicurum eſt ubi accuſat, increpat, deprimit, damnat, ut [13] *degeneris & humillimæ mentis, apud quem voluptas imperat hominem*, [14] *voluptatis Magiſtrum* ipſum, ſcholam, [15] *voluptatis officinam*, nuncupat. Eſt contrà, ubi (quo Lucilio ſuo forſitan hujus aſſeclæ, quem [16] *Virorum optimi* titulo ſubinde cohoneſtat, gratum faciat) eundem non excuſat tantùm, ut qui [17] *immeritus malè audiat & infamis ſit*; ſed comprobat etiam & collaudat, ut qui [18] *ſancta & recta* præcipiat, *& ſi propiùs acceſſeris*, triſtia. Deniq; quod *in* [19] Chryſippo

[1] In *Stoic. repugnant. de communn. notitiis, & de paradox.*
[2] *In libris de dogmat. Hippocrat. & Platon.*
[3] *Lib. 7. in Zenon. & Chryſip.*
[4] In *Academ. Tuſcul. de finib. & de nat. Deor.*
[5] *Multæ in eo claræque ſententiæ; multa etiam morum gratiâ legenda. multa in eo probanda, multa etiam admiranda ſunt; eligere modò curæ ſit.* Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1.
[6] Πάσας ἐναντιώτατα, οἷς ἐφιλοσόφει ποτὲ, ὧν ἠλέγχθη. Dio Caſſ. *l* 61. in Jo. Xiphil. *excerptis.*
[7] In *Conſolatorio ad Polybium.*
[8] *Morari* eum *inter homines deſiſſe*, productâ primâ ſyllabâ jocabatur. Suet. *l.* 6. *c.* 33.
[9] Cùm in ſcena Pantomimus illud protuliſſet, Ἀφ' ὧν ἅπας ἂν εὐτυχῶν, μαστίγιας, omnium oculos in Polybium hunc defixos refert Dio Caſſ. *l.* 60.
[10] In ἀποκολοκυντώσει.
[11] *Ad Lucil. ep.* 102. *ad Polyb. conſol. c.* 28. *ad Marc. conſol. c.* 25. *ad Helv. c.* 17.
[12] *Ad Lucil. ep.* 54. cùm morti proximus videretur.
[13] *Ad Lucil. ep.* 42.
[14] *Epiſt.* 18.
[15] *Epiſt.* 9.
[16] *Epiſt.* 13. & 21. & 48. & *quæſt natur. præfac. l.* 1.
[17] *De vit. beat. c.* 13.
[18] *Ibid.*
[19] *Chryſippi acumen nimis tenue retunditur, & in ſe ſæpè replicatur: etiam cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat.* Sen. *de ben. l.* 1. *c.* 4. *Chryſ. penes quem ſubtile acumen eſt, totum librum ſuum his inanibus replet.* Ibid. *c.* 3.

ſippo

sippo & [1] Zenone non semel reprehendit, contráque id [2] quod ipse præcipit, [3] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad subtilitates rei vacuas non rarò delabitur, & argutiolis leviusculis, frigidis etiam ineptísque aliquoties ludit. Neque tamen hæc, quæ, nec primus, nec solus, dixi, sed me priores, eruditione & judicio cum primis pollentes, ità sumi velim, quasi [4] à Senecæ lectione (quem tyronibus studiosis de Scriptoribus eligendis legendísque consultus, inter alios commendare consueverim) abstentum quenquam, atque absterritum, aut quò de viri tanti (quem eruditi quique indolis ingeniíq; acerrimi nomine suspiciunt, imitandum etiam proposuisse sibi videntur haud pauci) magnitudine justâ quicquam detractum eam: sed quò ostendam, à virilitate illa Stoicis peculiariter ab ipso etiam adscriptâ (quam Chrysippus quoque subtilitate nimiâ enervâsse, eidem ipsi [5] cum aliis incusatur,) desciviisse; nec duobus illis alteris (Epictetum, & Marcum dico) aut scripto, aut facto etiam, parem sese præstitisse: qui in sorte diversa, vel adversâ etiam quàm maximè, in [6] servitii gradu infimo alter, summo alter in imperii fastigio, positi; disciplina hæc quanti sit, quantúmque in statu quovis possit, tum præceptionibus sanctissimis virtutis genus omne spirantibus, tum & vitæ formâ ad decreta sua accuratè compositâ uberrimè demonstrârunt. Et noster quidem (prout & [7] Epictetus eo prior, [8] cujus ex commentariis profeciisse se profitetur) sui per omnia similis, *seriúsq;* ac *severus* (quod [9] ille poscit, licèt ipse non servaverit) ubique deprehenditur.

Denique, ut ad illud revertar, quod in pagina liminari ex Hieronymo monueram, ad disciplinam nostram quod horum utriusque scriptis monitísque propiùs accedat, in exterorum priscorum, quæ hodie extant, monumentis, nihil reperiri, fidenter pronunciari posse existi-

[1] *Libet ridere ineptias Græcas; quas quamvis mirer, (mirere Lipsi.) nondum excussi. non vis severiùs loqui, nec morituro risum movere? adversus mortem tam minuta jacularis? fabulâ leonem excipis? acuta sunt ista quæ dicis. nihil est acutius aristâ. quædam inutilia & inefficacia ipsa subtilitas reddit.* de Zenone. Idem *epist.* 82.

[2] *Pro veritate simplicius agendum est. Ibid. At qui ingenia sanare, & officiorum memoriam ingerere volunt, seriò loquantur, & magnis viribus agant.* Idem *de benef. l.* 1. *c.* 4.

[3] *Rerum pondera minutissimis sententiis frangit.* Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. Iniquiùs tamen illi, nescio, qui apud Gellium (An Agellium, quod Lipsi. mavult) *Noct. Attic. l.* 12. *c.* 2. *Res atque sententiæ, aut inepto inanique impetu, aut ut levi & quasi dicaci argutiâ,* &c. Moderatius Erasmus, *præfat. ad Sen. Habent nonnihil veri, quæ doctissimi scriptores de illo pronunciârunt, subinde ludit in Græculos, & interdum absque caussa. Nasonem aliquoties attingit, quod indulserit ingenio suo. at magis ipse indulget ingenio suo in oratione prosa ac seriis argumentis, quàm Ovidius in poematibus plerunque ludicris. Jam hoc ipsum, quod in Seneca cum primis laudatur, corruptum est. Insectatur mores hominum liberè salsèque; sed non semper in loco; interdum immodicè; tum aliquoties affectatiùs, isque modis, ut non ità multum absit à scurrilitate. quædam vitia sic describit, dum insectatur, ut videatur ridere potiùs quàm odisse, atque doceat magis quàm detestetur. quin ubique plurimus videtur jocorum affectator, etiam in rebus maximè seriis, in quibus optarim illum aliquanto longiùs abesse ab inepti, obscœnitate, vitioque scurrilitatis.* Hæc inter alia Erasmus. mitto enim ea, quæ cùm Marci patris sint, Lucio filio, nomine communi deceptus, ascribit. Lipsius deniq; ipse, qui adversus priores duos illos Senecam défendere satagit, in Judicio super Senecam, ejusque script. *Ego Senecam universè admiratione magis quàm laude prosequendum arbitror. in partibus aliquid esse, quod censeas, aut cui succenseas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à se mutat: ut in jocis aut dictis, quàm ineptus alibi, sive affectatus est? in laudibus, vituperiis, sine modo?* &c.

[4] Quod apud Gellium censores rigidi atque importuni illi, *Cujus libros attingere nullum pretium operæ sit. Noct. l.* 12. *c.* 2.

[5] Notant eundem hoc nomine Plutarchus, Galenus, alii. [6] Δοῦλος Ἐπικτητος χωλὸς, καὶ πενίᾳ βεβαρημένος. Leonid. *epitaph.* Epictet.

[7] *Epist. verus ac Severus Stoicus & Stoicorum vel maximus.* Herodes apud Gell. *l.* 1. *c.* 2. *Philosophorum maximus,* Favorinus *ibid. l.* 17. *c.* 19.

[8] *Marc. lib.* 1. § 7. [9] Seneca *de benef. l.* 1. *c.* 4. & *epist.* 82.

mem

mem. Certè quæcunque Dominus ipſe Chriſtus in concionibus collationibúſque ſuis Hiſtoriæ Evangelicæ inſertis intextíſque, de [1] *mali cogitatione etiam abſtinenda*, de [2] *affectibus vitioſis ſupprimendis*, de [3] *ſermone otioſo non inſuper habendo*, de [4] *animo cumprimis excolendo, &* [5] *ad imaginem divinam effingendo*, de [6] *beneficentia ſimpliciſſimè exhibenda*, de [7] *injuriis æquanimiter ferendis*, de [8] *admonitione & increpatione cum moderatione cautionéque accurata exercendis*, de [9] *rebus quibuſlibet, adeoque vitâ ipsâ, ubi res ratióque poſcit, nihili habendis*, de aliis denique pleriſque [10] *pietatis*, [11] *caritatis*, [12] *æquitatis*, [13] *humanitatis officiis* [14] *quam exquiſitiſſimè obeundis exequendíſque*, præcepta dedit; apud noſtrum hunc eadem, perinde acſi illa lectitâſſet ipſe, in diſſertationum commentationúmque harum congerie inſperſa paſſim, nec ſine vehementia & vivacitate inſigni, quæ in præcordia ipſa penitiùs penetret, atque in animo infixos altiùs relinquat aculeos, inculcata ſubinde, Lector quivis ſedulus advertet, ingenuus agnoſcet.

Sed iſta forſitan dixerit quis, quorſum aliunde, ab extero præſertim, eóque fidei Chriſtianæ adverſo, petantur? quum è pagina ſacra, in qua proſtant, poſſit promtiùs haberi, & à Magiſtri ipſius ore profecta, cùm imperii autoritate potiore præcipiantur, tum & obſequii neceſſitate arctiore percipiantur.

Cui ego præſcriptioni poſſim verbulo occurrere; pari utique ratione rejici poſſe omnes in univerſum ab eruditis piiſque concinnatas Inſtrumenti ſacroſancti utriuſq; enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, quo proceſſerant apud nos haud ità pridem, par ferè geminum, cerebri certè parùm ſani uterq; quorum alter præter paginam ſacram nihil aut legebat, aut lectitandum cenſebat; alter, poſtquam Anachoretæ cujuſpiam inſtar, cum ſuis domi ſuæ ſe concluſerat, librorum (quam pro hominis privati ſorte cenſúq; amplam ſatis habebat) ſupellectilem omnem, Bibliis ſacris exceptis, foco accenſo, flammis abſumendam tradidit: neuter ſanè, aut fundo juſto, aut exemplo bono, & quod imitatione ſuâ dignum ſobrius quis ſanúſq; ſentiat.

Verùm enimvero ratione non unâ utilis eſſe poterit noſtri hujus in his, cum animadverſione ſeria conjuncta, lectio ſedula.

Primò, quod quæ in Sermonibus Dominicis (quorum Capita præcipua duntaxat, *σωλήμως* plerunque apud Scriptores ſacros extant delibata & digeſta) ſummatim ferè propoſita habemus, iſtic latiùs diducta, fuſiùs explicata, magnâ argumentorum inſignium varietate firmata, illuſtrata, ingeſta, inculcata, ad vitæ uſum communem accommodata habeantur. quod ut eſt ſcriptis aliis cum iſto commune, ità in hoc genere haud paucis iſtud præcellit.

[1] Matth. 15. 19.
[2] Matth. 5. 22, 28.
[3] Matth. 12. 36.
[4] Matth. 5. 20. & 6. 33.
[5] Matth. 5. 45, 48.
[6] Matt. 6. 1, 3.
[7] Matth. 5. 39.
[8] Matth. 18. 15, 16.
[9] Luc. 14. 26, 33.
[10] Matth. 22. 37.
[11] Matth. 22. 39.
[12] Matth. 7. 12.
[13] Matt. 5. 44. Luc. 10. 37.
[14] Matth. 5. 19, 20.

Tum

Tum nec illud levis eſt momenti, quòd dogmatis Chriſtiani æquitas rationi etiam ipſi conſentanea deprehenditur, dum ab ipſis etiam extraneis & adverſariis comprobata & collaudata demonſtratur. [1] *Grave eſt*, ponderíſq; non exigui (ut Iſidorus Ægyptius) *teſtimonium ab inimicis profectum.* Et, (quod Dio Pruſæus) [2] *Encomium ab eis, qui non ſuſcipiunt, & ſuſpiciunt tamen, palàm eſt illius*, ſive perſonæ, ſive diſciplinæ, *laudem eſſe præſtantiſſimam.* Non neſciebat hoc Apoſtolus, cùm ab [3] exterorum inſcriptionibus ſcriptíſque, ei quod afferebat & promulgabat, dogmati aſſerendo, teſtimonia advocabat. Nec parùm idcirco præcepti documentíque Dominici æquitati ac [4] *rationabilitati* (ſi ità loqui licuerit) apud quoſvis vindicandæ formandæq; conduxerit, quòd ab homine extero, nec nomini Chriſtiano favente (cùm nec myſterii noſtri gnarus eſſet, nec fidei rationes aſſequeretur) tanta tamen cum vehementia, argumentíſq; tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [5] *Quis non intelligat*, (inquit gravis Autor) *bonam eos habuiſſe cauſſam, qui eam apud medios judices obtinere potuerunt?* quid eam dixerit quis, quæ apud averſos & adverſos etiam, ubi [6] hoſtes ipſi judices conſident, obtineat?

Adhæc divina in iſtis relucet & providentia & benignitas, quòd in homine à ſe dilapſo imaginem ſui non intercidere omnino & aboleri prorſus paſſus eſt, ſed ſcintillulas quaſdam aſſervavit reliquas; quas & diſciplinis variis excitavit, & ad miraculum uſque evexit: partim, quò ſocietati humanæ conſervandæ ac continendæ proſpiceretur; nè [7] efferati prorſus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum proruerent univerſi; quum [8] *abſque diſciplina nulla homine truculentior aut immanior ſit bellua:* partim, quò *Numini* [9] *dignoſcendo*, [10] & *indagando*, his adminiculis adjuti, poſſent operam dare; quæ ſi vel contemtim, vel neglectim haberent, [11] ἀναπολόγητοι planè haberentur. Verum eſt proculdubio Claravallenſis illud, [12] *Imaginem divinam uri poſſe, exuri non poſſe.* [13] *Imaginem* certè animæ rationali primitus impreſſam funditus eradere, [14] *facem* in mente hominis cœlitùs accenſam penitus extinguere, nec vitioſitas humana, nec malignitas diabolica valuêre: (tertium quiddam, [15] *flammas gehennales* adjecit ille) quam inter ruinas & incendia defectionem primitivam conſecuta, in generis humani commodum, ſuorúmque beneficium ſervatam confotámque volebat bonitas divina.

Quin nec divinæ erga nos miſericordiæ gratiæque planè gratuitæ teſtimonium monumentúmque luculentum minùs in iſtis oculis

[1] Σεμνὸν γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 228. & *l.* 3. *ep.* 335.

[2] Τὸ γὰρ [μὴ] ἐπαινούμενον ὑπὸ τῶν ἀποδεχομένων ἔγκωμιον, δῆλον οἷς κἀλλιστος ἔπαινος ἐκεῖνα ἂν εἴη. Dio Pruſ. *orat.* 51.

[3] Act. 17. 23, 28.

[4] Λογικὴ λατρεία. Rom. 12. 1. Ἅπτεσθαι τοῦ λόγου καὶ τοῦ Θεοῦ. Marc. *l.* 12. § 31.

[5] Aug. *ep.* 170.

[6] Deut. 32. 31.

[7] Μηδὲν ἀποδέουσιν ἀνθρώπου μηδὲ θηρίου τὸ μὴ κοινῇ μετ' ἀλλήλων ἀποθνῄσκειν. Polyb. *hiſt. l.* 1. & *legat.* 122.

[8] Ὁ ἄνθρωπος πανοπλίας μὲν ἡμερωτάτων ἐστὶ ζῴων, ἀγριωτάτων δὲ ἂν γένηται πάντων, ὅσα γῆ τρέφει. Plato *de legib. l.* 6.

[9] Τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ. Rom. 1. 19. & v. 21. γνόντες τὸν Θεόν.

[10] Εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν. Act. 17. 27.

[11] Rom. 1. 20.

[12] Bern. in *annunc. ſerm.* 1.

[13] Gen. 1. 27. & 9. 6.

[14] Prov. 20. 27. Rom. 2. 15.

[15] *Imago in gehenna ipſa uri poterit, non exuri; ardere, non deleri.* Bern. *ubi ſup.*

noſtris

noſtris obverſatur; cum [1] eis, apud quos dotes tam eximiæ, tam admiratione penè omni ſuperiores, ſe produnt, præteritis, nobis, nobis, inquam, [2] in tenebris, umbráq; ferali ac letifera cum illis pariter conſidentibus, imò in vitiorum cœno altiùs longè demerſis, fœdiùs contaminatis, tenaciùs etiam ac pertinaciùs infixis, lumen illud ſalutiferum, [3] *Sermonis* ſui ſacri *Spiritúſque* ſancti ope operâq; uſus, [4] effulgere procuraverit; [5] quo prævio ac prælucente, per [6] ſeculi tenebricoſi hujus caliginem pluſquam Cimmeriam, aut [*] Ægyptiacam etiam, veritatis ſupernæ, vitæq; verè ſic dictæ, inter diverticula tam frequentia, à recto utrinq; abducentia, tramitem & invenire, & inventum ad itineris exitum uſq; tenere poſſemus; & abſq; quo per obliquas & tortuoſas mundi hujus nequiſſimi ac perturbatiſſimi ſemitas, ſine luce, ſine duce temere palantes, in exitii æterni voraginem horrendam præcipites tandem prolaberemur. Subit me certè ſubinde (ità iſta dum lego, affectum me ſentio, & ingenuè agnoſco) non ſtupor duntaxat, ſed horror etiam, cum arcani divini admiratione vehementiſſima conjunctus, ſeriò apud me reputantem, quàm longè in multis ab eo abſim, quod de ſe Vir iſte, veri ad ſalutem perducentis tramitis ignarus, de ſe profitetur, nec quin verè & ingenuè, ambigi poſſe videtur. Ut proinde & Marco & Epicteto altiùs aſſurgens, *Hymnum* [7] illius vel *maximo* majorem ac præſtantiorem decantare jugiter debeam; [8] *Magnus,* [9] *divéſq; miſericordiâ Deus, qui me miſerum,* [10] *cum gente humana universâ collapſum* [11] *& perditum, ſed cum paucis è turba reliqua* [12] *ſelectum,* [13] *maſsâ ſecretum,* [14] *mihi reſtituit,* [15] *ſibi reconciliavit,* [16] *Filium miſit,* [17] *qui redimeret;* [18] *Spiritum immiſit, qui* [19] *refingeret,* [20] *culpam omnino omnem remiſit, quo &* [21] *ſupplicio culpæ debito omni eriperet, & ſupplicii ſubeundi* [22] *metum dirum eximeret,* [23] *nequitiæ ſervitio liberum emiſit, quò* [24] *in famulitium ſuum adſciſceret, &* [25] *in filiorum ſuorum numerum cooptaret,* [26] *gratiam ſpiritualem impræſentiarum donavit,* [27] *gloriam cœleſtem deinceps* [28] *donaturum repromiſit.*

Eſt in his denique, quod ad altiora enitendi, nomen Chriſtianum profeſſis, calcar acerrimum ſubjiciat, cùm à fide ac familia ea exteros in tam celſa evaſiſſe adverterint; ac pudore meritò ſuffundat, quod in imis adhuc ſubſelliis ſubſiſtant hæreántq; cum adminiculis fortioribus firmioribúſq; tam amplis ad ea conſequenda inſtructi ſint, & adjutari, nî nolint ipſi, poſſint. Certè plùs poſſe naturæ jam collapſæ reliquas vires, diſciplinæ ſecularis accedentibus auxiliis, quàm gratiæ divinæ animis cœlitùs illapſæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inſerviunt, pro dedecore inſigni non immeritò habeatur; éſtque quod probro eos, qui hujus participes

[1] Matth. 11. 25, 26.
[2] Eſai. 9. 2. Luc. 1. 79.
[3] Eſai. 59. 21.
[4] 2 Cor. 4. 6.
[5] Luc. 1. 79.
[6] Epheſ. 6. 12.
[*] Exod. 10. 22, 23.
[7] Epicteti *Hymnum* habes, ſupra ad marginem ex *diſſert. l.* 1. *c.* 16.
[8] Pſal. 145. 8, 9.
[9] Eph. 2. 4.
[10] Rom. 3. 19, 23.
[11] Matt. 18. 11.
[12] Matth. 20. 16. & 22. 14.
[13] Rom. 9. 21.
[14] Eph. 2. 5.
[15] Col. 1. 21.
[16] Gal. 4. 4.
[17] Apoc. 5. 9.
[18] Ezek. 36. 27.
[19] Joann. 3. 5.
2 Cor. 3. 18.
[20] Col. 2. 13.
[21] Rom. 8. 1. Gal. 3. 13.
1 Theſſ. 1. 10.
[22] Rom. 8. 15. Heb. 2. 15.
[23] Rom. 6. 22.
[24] Eph. 2. 19.
[25] Rom. 8. 14, 15.
Gal. 4. 6.
[26] Joan. 1. 16.
[27] Rom. 8. 18, 30.
[28] Rom. 6. 23. χάρισμα. donativum Tertul.

ticipes se ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipso nomine, nomini, quod profitentur, Christiano [1] opprobrio esse se senserint, quòd à nomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande quippiam & insigne visus est, sibi saltem, protulisse, qui adversus mortis metum dissertatiunculam clausit monitu illo; [2] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit.* futile revera & frivolum est. Pari siquidem ratione Epicurus probaverit, *Turpissimum esse, aut Numinis offensam subvereri, aut sceleris conscientiam formidare; cùm neutrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eámque nobis securitatem non præstare sapientiam, ad quam insciția & desipientia perducit.* [3] Fatui scil. laminam candentem contrectare non metuunt; [4] infantuli facis accensæ flammæ manum admovere non formidant. num turpissimum ideo horum alterutrum scientem prudentem timendo refugere, quia neutrum neutri illi timeant? Verùm turpe est revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipsam, mortéq; ipsâ pejores graviorésq; mortis moras, pro veritate divina, fide Christiana, asserenda, conscientia integra & intaminata custodienda, nî deficere & delinquere velimus interminata atque intentata; si defugere maluerimus, aut detrectare, nec mente promptâ, animo propenso alacriter constantérq; subire ac perpeti; cùm hæc omnia pro pietate fidéq; conservandâ, homines ethnici, & fortiter libentérq; sustinenda definierint, & ipsi strenuè sustinuerint. turpe est præcepta documentáq; Dominica, [5] *de sui ipsius abnegatione,* [6] déq; *suorum omnium, bonorum, opum, facultatum, necessitudinum, affectuum, vitæq; adeò ipsius abdicatione* gravia, molesta, dura, difficilia, tristia, rigida, iniqua conquerendo ducere homines Christianos; cùm à religione Christianâ alieni quoque, argumentis etiam validissimis adjectis, hæc eadem pia, justa, æqua, rationi rectæ consentanea, naturæque humanæ congruentia censuerint; nec eam nobis magnanimitatem aut æquanimitatem præstare fidem veram, ad quam ratio illos, recta quidem, nec renata tamen & recocta adhuc, perduxerit. Insignis igitur Scriptorum istiusmodi usus, apud Christianos etiam, nomine non uno, vel ista quæ diximus, vel istis paria, seriò perpendenti, liquidò comperietur.

Illud interim observatu non indignum fuerit, aliâ ratione Epicteti, aliâ Marci monumenta fuisse ad nos transmissa. Epicteti siquidem [7] ab ore differentis excepta, Arriani operâ sunt scripto tradita, eisdem ipsis, quantum assequi poterat, quibus ille differebat verbis. quo modo à Domino Christo, dum in terris inter mortales agebat,

habiti

[1] *Christiani in opprobrium & contumeliam Christi.* Salvian. *de provid. lib.* 4.

[2] Senec. *ep.* 36.

[3] Fatui mentio fit in *Legend. Pontific.* apud *Discipul. de Tempor.* qui ferri candentis massam sine læsione contrectavit imprudens. Credat qui volet.

[4] Ind. Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 4. ait, eos qui mortem metuunt, peccatum non metuunt, παιδικὸν φόβον φοβεῖσθαι, puerulis compares, qui larvam timent, lucernam non timent.

[5] Matt. 16. 24. Luc. 9. 23.

[6] Luc. 14. 26, 33.

[7] Ὅσα ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἀπενέγθη αὐτοῖς ὀνόματος, ὡς οἷόν τε ὢν γεγλαφότος. Arrian. *præfat. ad differt.*

habiti ſermones, (cùm [1] nihil ipſe ſcripſiſſet) [2] ab audientibus memoriter conſervati, Evangeliſtarum calamo, ſed Spiritu Sancto aſſiſtente, & linguâ quidem aliâ, Græcâ utique, cùm is Syriacâ uſus fuerit, ſunt evulgati. Id quod tam de Enchiridio, quàm de *Diſſertationum* libris, ex *Epiſtola* ejuſdem *ad Maſgalenum*, cui ſcriptum illud dedicabat Arrianus, licèt jam perierit, conſtare teſtatur qui eam vidit, Simplicius. At Marci *diſſertationes* & *commentatiunculas* iſtas, ex ipſius *Adverſariis* deſumta liquet. quo modo Regis Sapientiſſimi *Paræmiarum* partem non exiguam ab Ezechiæ Regis amanuenſibus ex ipſius autographis fuiſſe deſcriptam, docet *Cap.* 25. præfixum lemma. In more namq; habebat Vir iſte ſummus, ſtudiis philoſophicis, ſive domi, ſive militiæ agebat, intentus, quæ inter meditandum ſuccurrebant, chartis, quas ad hos uſus jugiter præſtò habebat, illinere: nullâ rerum ipſarum ſerie continuâ conſtanter obſervatâ; ſed pro locorum temporúmque, quibus vel ab ipſo concipiebantur, vel aliunde in mentem memoriámq; ſe ingeſſerant, ratione digeſta. patet hoc ex locis alicubi, quibus ſcripſerat, nominatim deſignatis; cujuſmodi ſunt *libris*, vel *primo* & *ſecundo* adnexa, vel *ſecundo* potiùs *tertióque* (ut ego reor) præfixa lemmata, de quibus ſuo loco [3] diſſeruimus. Indè natum eſt, ut neque ſibi invicem cohæreant pleraque (quanquam *Liber primus* uno quaſi filo perpetuo totus pertexitur) eadémque ſæpiùs iterata reperiantur, prout mentem ſæpius pulſabant: nec ſuccinctè tantùm, ſed ſuccisè quoque repræſentata reperiantur complura; (prout in Ciceronis *ad Atticum* alióſque *Epiſtolis*, Græca, formularúmque uſitatarum haud pauca) quod ad rei ipſius notæ ſatis ac familiaris memoriam refricandam & reficiendam ſuffecerat, cùm ad uſum privatum maximè deſtinarentur. quin & ἀνέφαλα, & quaſi abruptè inchoata nonnulla. quod & de Serpentis ad Evam dictione prima prout à Moſe refertur, opinantur [4] Interpretes quidam eruditi. Indè aliis obſcuriora multa, & de dictionis vel ſenſu vel ſcopo divinationes incertæ; cùm vel quæ adnotantis mens, vel quæ adnotandi occaſio fuerit, conjicere difficile admodum exiſtat. ſed & de locis variis, quaſi vel mutilatis vel depravatis ſuſpiciones fruſtrà conceptæ, de lectione quaſi non ſincera & genuina vel integra ſolicitationes admiſſæ, immutationes tentatæ; cùm non aliter ſe habeant, quàm ab Autoris ipſius calamo primitùs prodierint. Verùm de iſtis, in *Commentario*, prout occaſio dabitur, ampliùs videbitur.

Atque hæc quidem ſuffecerint, cùm de *Stoica diſciplina* ipſa, tum & de eis hanc amplexis & ſecutis, quorum ad nos ſcripta pervenêre; Marco præſertim noſtro, cujus impræſentiarum denuo edendi conſilium

[1] Fictitiæ ſunt enim *literæ* amœbææ *Agbari ad Chriſtum, Chriſti ad Agbarum*, quomodo & *Senecæ* ad *Paulum*. quarum meminere tamen Euſeb. *hiſt. Eccleſ. l.* 1. *c.* 13. & Hier. in *Script. Eccleſ. catalog.*

[2] Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γεγόμενοι. Luc. *præfat. Evang.*

[3] Cui adjectum velim, ex perpetuo dictionis contextu, tot temporum variorum res ſingulas complexo, domi potiùs per otium, quàm militiæ ſub pellibus agenti *Liberum primum* confectum conſcriptúmq; videri.

[4] De hoc videri poterunt Tremellius & Junius; ſed inprimis Piſcator.

ſilium inſtitutúmque paucis expoſitum ubi dederim, in limine Lectorem non ſum diutius detenturus. Anni itaque ultra quadraginta jam exceſſerunt, ex quo, dum apud Juris noſtratis Profeſſores ac ſtudioſos in Hoſpitio Lincolnienſi, quod eſt in ſuburbano Londinenſi ſitum, agentes, Præconis Evangelici munus ſuſtinebam, in Marci Imperatoris ſcriptum hoc, à Viro doctiſſimo, & in negotio hoc exercitatiſſimo Gul. Xylandro Baſileæ iteratò cum Græcis aliis quibuſdam editum, inter codices à manu ſecunda (quod aiunt) venum expoſitos, incideram. Hoc nactus, per vacationem à munere publico autumnalem, ex Juſtitio ſolenni intercedente obvenientem, otium aliquod adeptus, dum ruri ago, cùm diligentiùs evolviſſem, adeò meditationibus ac præceptionibus pietatem, gravitatem, caritatem, magnanimitatem, virtutis nullum non genus ſpirantibus, à capite ad calcem uſque conſtipatum reperi, ut nec poſſem non perlecto ſummopere affici, nec lectione repetitâ etiam affectui ſatisfacere; cùm nihil in hoc genere apud exterum quenquam (Epicteto uno excepto; quo nec inferiorem, niſi quòd ille amplior eſt, Marcum noſtrum cenſuerim) eximium magìs legiſſe meminiſſem. Cùm autem in multis vitiatum, mutilatum, lacerum, luxatum animadverterem, nec Verſionem Xylandrianam Græcis commodè ſatìs reſpondere, de recenſione & pariter verſione novâ inſtituendâ animum ſubibat cogitatio. Hæc meditanti ad manus venit ſcripti ejuſdem editio altera Lugdunenſis, à qua ſubſidium aliquod ſperabam: ſed fruſtra: cum Xylandriana ea, quâ uſus fueram, inquinatiorem ac corruptiorem deprehenderem. jam autem ex viri doctiſſ. cujus *Verſio* ſcripti hujus *Anglicana* poſt prodiit, D. Merici Caſauboni *prolegomenis* Editioni Græcæ à ſe nuper adornatæ præfixis, è Xylandri priore Tigurina (cujus in Baſileenſis *Præfatione* mentionem ipſe facit, quamque niſi in Viri Doctiſſ. manibus, cùm me comiter inviſiſſet, quod in *Prolegomenis* illis ipſe commemorat, nunquam oculis uſurpavi) expreſſam edoctus ſum. Cùm autem codicum penuriâ laborarem, partim ex ingenio, partim ex Suida ſcriptoribúſque aliis, qui ex libris his nonnulla laudaverant, partim eruditorum quorundam, quibuſcum neceſſitudinem aut familiaritatem aliquam habebam, conſilio opéque uſus, loca quæ vitii quoquo modo ſuſpecta videbantur, reſtituere annitebar. Quumque in Viri Illuſtriſſ. D. Cl. Salmaſii *commentariis* nullo non literaturæ humanioris genere refertiſſimis, Marci nonnulla ſecius, quàm in eis, quos penes me habebam, codicibus expreſſa offendiſſem; unde editionem aliam aliquam ſecutum ſuſpicabar; amici communis interventione uſus, (aliter enim compellare ignotum

tum planè verecundia prohibebat) Virum Clariſſ. per literas conſulebam, quibus tum quid molirer ſignificabam, tum & de locis tam illis, quos ab ipſo aliter quàm aut Baſileenſis, aut Lugdunenſis habebat, exhibitos repereram, quàm aliis etiam, ad quos hæſitabam, ménſque tunc temporis ſuggerebat, nec conjecturis de quibuſdam propriis celatis, ſententiam illius cenſurámq; ſciſcitabar. Is pro eximia, quâ cumprimis pollet humanitate, inter cætera, in hæc verba ingenuè reſcripſit. *In tam utili ad vitæ præcepta ſcripto, & ad imbuendos virtute illâ forti & humanorum contemptrice animos, quam ponere operam deſtinas, ſummopere laudo. Editum illud ſcivi linguâ Anglicanâ à Merico Caſaubono, ſed ultra nihil. quid enim præſtiterit, præ illius linguæ ignorantia haud etiam ſcire mihi licuit. Hoc tamen mihi pronunciare certò poſſe videor, ſatis operæ eſſe in illo opere perfectè abſolvendo quæ non ſolùm duos, ſed etiam plures fabros diſtineat. ità ſpiſſa eſt materia, vix multis cuneis evincenda, vix optimis runcinis dedolanda. Haud alium puto autorem ex antiquitate Græca corruptiorem ad nos, injuriâ temporum, fortean etiam hominum, qui eum interpolârunt, tranſmiſſum. Ubique hiatus, & lacunæ, quæ tamen ſolidum mentiantur. Tranſpoſitiones etiam multis locis commiſſæ ab hominibus, uti videtur, ſciolis, qui ſententias plerumque minutis punctiunculis Stoico more ſignatas non capiebant. Præter ea, quæ obſervâſti, atque in ſchedam mihi miſſam conjeciſti, alia toto paſſim opere vitio laborant. & quædam ex his tibi impertienda duxi, ut locum expleant eorum, quæ à te propoſita diſſolvere non potui.* Hæc vir ſummus ille; qui & liberaliter admodum mecum, homine peregrino, nec de nomine etiam, opinor, antè noto, egit; cùm non de eis duntaxat, quæ quæſieram, ſed de aliis quoque, quæ inter ea diſquirenda occurrebant, nec requiſitus, animi ſui ſenſum ultroneus impertiretur; adjectâ inſuper invitatione humaniſſimâ, quâ ad alia quælibet ulteriùs operam præſtare promptum, *tempúſque* eo fine *negotiis aliis ſuffuraturum, nec imputaturum* profitebatur. Et de aliis quidem, pollicitatione tam liberâ, tam largâ animatus, per literas alteras Virum Clariſſimum ſum percontatus. Verùm per ſubitaneam illius occaſionibus quibuſdam Lugduno-Batavorum in Gallias ſuſceptam profectionem, (ſive literis meis ad manus illius non pervenientibus, ſive ab ipſo ad acceptas reſponſione in reditum dilatâ: ſimul per amici communis, cujus interventu uſus fueram, è partibus iſtis demigrationem, ſponſionis repetendæ opportunitate ſublatâ) factum eſt, ut à Viro Celeberrimo nihil ampliùs acceperim. Illud obiter monere viſum eſt, *Editione Argentinenſi* uſum ſe ſcribere, ſed quæ cum *Baſileenſi* per omnia convenire viſa ſit. Præter hunc operâ uſus ſum Viri Eruditiſſimi,

tiſſimi, linguarúmque peritiſſimi D. Arnoldi Bootii, Doctoris Medici, qui vir quantus in his ſit, *Animadverſionum Sacrarum* opus elaboratiſſimum uberrimè teſtatur. Is pro animi propenſione, & humanitate ſingulari, ſæpiùs conſulenti non deerat. Sed nec Virum Doctiſſimum, nec comitatis nomine illorum alterutri poſtponendum, D. Patricium Junium fas eſt mihi hîc præteritum, qui & conjecturas mihi ſuas communicavit; ſicut & ipſe illi viciſſim meas; & ubi ad Conventum Veſtmonaſterienſem evocatus fueram, in partibus illis occurrentem non ſemel de Antonino edendo ſolicitabat. Ab his autem aliiſque, quorum ſcripta pervolutaveram, quicquid accepi, ſuo cujuſque loco mentione factâ, animo liberrimo lubentiſſimóque acceptum cuique gratanter fero.

Verſione ſiquidem jam confectâ, de *Annotationibus* ſuccinctioribus porrò adjiciendis cogitare primò ceperam. pòſt de *Commentario* juſto & ampliore etiam, qui Scriptum tam inſigne dignum valde videbatur. Huic conficiendo inter curas operáſque paſtorales, quibus per annos ultra quadraginta eodem loci, quò ab Hoſpitio dicto tranſieram, jugiter diſtrictus inſudavi, niſi quòd ante ſexennium morbo gravi correptus, ad tempus aliquod intermittere, tum reverſus denuo remittere aliquid, demum incidere ferè prorſus, coactus fuerim, inter horas ſubſecivas, quæ & rariores intervenerant, & per intervalla diductiora redierant, dum intendo, in molem eam opus iſtud excreviſſe animadverteram, ut de evulgando ſpem omnem abjicerem; ſiquidem, contrà quàm in Flacciano illo, *urceus inſtitui* cùm cepiſſet, *rotâ currente, amphora exiit*; expertus utique, Bibliopolæ & Typographi noſtri, quàm ægrè aliquid etiam minoris negotii in hoc genere ſuſcipiant. Verùm cùm annos apud me delituiſſet haud paucos, amicorum tandem quorundam flagitatione frequente, qui & edendum poſcebant, & de impenſis ad id perficiendum proſpectum iri, fiduciam faciebant, eorum in manus quod confeceram totum contradidi, pro ipſorum optione, vel premendum, vel prelo ſubjiciendum, & in lucem publicam (quod ab illis jam eſt effectum) emittendum.

Ipſe in hoc opere quid præſtiterim; præſtare ſaltem conatus ſim (dextréne ac feliciter, an ſeciùs alii viderint) ſic habeas. Primo loco; poſt Scriptorum variorum, tam antiquioris quam & ævi recentioris de *Marco* Scripti hujus Autore *elogia* & *encomia*, déque *Scripto* hoc ipſo *teſtimonia* & *judicia*; Marci *contextus Græcus* exhibetur, (niſi ſi, dum affectus imponit, ſpes fallat) vitiis mendíſque, quibus antè paſſim ſcatebat, haud paucis ſublatis, repurgatior; lacunis,

cunis, quibus hiabat, ſuppletis aliquot, integrior; loco motis quibuſdam ad ſedes proprias revocatis, aptiùs haud paulò concinnatus & compoſitus; interpunctionibus neceſſariis, & ſectionibus, ſive paragraphis, (utì Juriſtæ loqui ſolent) commodis (quod Lugdunenſis infeliciùs paulò primus tentaverat) accuratiùs quàm antea, pro dictionis ſenſu genuino interſtinctus, pro materiæ ſubjectæ ratione diſtinctus: ad marginem adſcriptis lectionibus variantibus, locíſque parallelis, in quibus ſententiæ, formulæ, voculæ, vel eædem, vel geminæ, reperiuntur, ut nec ad *Commentarium* ampliorem in ſingulis quibuſque recurrere neceſſum eſſet; & Marcus ex Marco ipſo, vel explicatus, vel illuſtratus, haberetur. Adjecta eſt *Verſio Latina* nova, ad Græcum contextum eo, quo ſuperiùs eſt dictum, modo reſtitutum, accommodata. Sequitur *Commentarius* in Scriptum totum perpetuus, in quo Verſionis à prioribus diſcrepantis, mutationis, ſuppletionis, commiſſionis, diſtinctionis, expunctionis cujuſque ratio redditur; *verſionibus* etiam atq; *annotationibus* antegreſſis, prout occaſio ſe tulerat, examini ſubjectis, & pro ea, quæ probabilis tunc videbatur, ratione, vel admiſſis, vel rejectis: formulæ Marco uſurpatæ, ex aliis, vel Græcis, vel Latinis, (nam & ex ſermone Latino hominem Romanum, licèt Græcè ſcribentem, mutuari non eſt inſolens) ſacris etiam nonnullæ Scriptoribus explicantur. Sententiæ & dogmata ex aliorum itidem, vel conſentientium, vel diſſentientium & diſſidentium etiam, ſive ſcriptis, ſive dictis, ſive moribus factíſque, vel firmantur, vel illuſtrantur. ad eos, eorúmque loca, à quibus, & è quibus, Marcus mutuo ſumſerit, aut excerpſerit quicquam, quantum aſſequi datum eſt, digitus intenditur. de hominibus locíſque, quorum mentio alicubi occurrit, ex monumentis hiſtoricis, quæ in manibus habentur, prout in horum etiam ruderibus ruſpando deprehendi quicquam poterat, lux aliqua datur. Sacræ denique paginæ periochæ formulæque nonnullæ, prout occaſio intervenerat, obiter, vel è Marco ipſo, vel aliunde enarratæ, aliorum quoq; Scriptorum emendatæ inſuper complures repræſentantur. In his autem quamvis diligentiâ aliquâ ſim uſus, multa tamen ſedulitatem meam ſubterfugiſſe nullus ambigo; plura quoque reſtare, quæ cùm vel mihi forſitan ſine cauſſa ἀνίατα ſint viſa, vel dextrè minùs tentata aut curata fuerint, medici peritioris manum opémque requirant. Nihil in hoc genere, vel in alio ullo, prodit, cui non aliquid (meis quibuſque plurimum, ſat ſcio) adjecto opus ſit. latus amplúſque ſatìs adhuc patet iſtîc campus, in quo ingenia feliciora, cum laude fructúque

ctúque ſe exerceant. In meis his interim ſiquid præſtitum ſit, quod vel Theologiæ ſacræ candidatis, vel literaturæ humanioris ſtudioſis, vel aliis etiam quibuſcunque uſui eſſe poterit, laboris in eis ſuſcepti inſumtíque merces ampla ſatis futura eſt. Siquid autem vel iſtîc, vel in Opere toto, (quod eveniſſe ſæpenumero ſuſpicor ipſe) humanitùs admiſſum occurrerit, quod notam ſequiorem ſeveriorémve mereri jure videbitur, Lectorem humanum rogatum pervelim, ut nè ſtricto jure agere volupe ſit, ſed [1] ſortis memor humanæ, humanitatíſque (prout in Schola loqui amant) ſuæ quoque ſibi conſcius, utpote qui, [2] *homo cùm ſit, humani nihil à ſe alienum* cenſere aut ſentire debeat, pro humanitate, quâ ingenitâ, quâ inſitâ, humaniter ignoſcat. Iſtam enimvero *diſſertatiunculam*, mente, ratione non unâ minùs validâ, oculo à ſenio caligante à lema lippiente; manu tam à frigore, (cùm nec rigens ignem propinquiorem ſuſtineam; quod nôrunt probè, qui me familiariter habent) quàm à morbo, tremulâ, (cùm ad manum amanuenſis nullus exiſteret) non tam concinnabam, quàm conſarcinabam, conſcribillabam magis quàm conſcribebam, in agri Surreienſis pago Urbi natali adſito Rotherithienſi, menſe Januario, hyeme ſæviente, cui & gemina altera, [3] *ætatis* & *invaletudinis*, (quæ [4] rariùs ſejunctæ reperiuntur) acceſſerat; Anno à Virginis Θεοφόρου & Θεοδόκου conceptu ſalutifero (ſecundùm computandi ritum vulgò receptum) Milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo primo; Ætatis propriæ, non tam currentis, quam decurrentis & devergentis, ſeptuageſimo octavo.

[1] Τὸ μηδὲν ἀμαρτεῖν ὄντως ἐστὶν ἄνθρωπον, καὶ μόνῳ Θεῷ. Gregor. Naz. *orat.* 15.

[2] Terent. *ſe punient.* 1. 1.

[3] Χειμῶνα τῷ βίῳ, ſenectutem dixere, Pythagoras, apud Laert. *l.* 8. Ariſtoteles in *Chriis*, Eratoſthenes, & Patrocles, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 117. — πῶς ἔχει, Μηδέποτ' ἐρώτα τοῦτ' ἐπὴν γέροντ' ἴδῃς, ἢ χαῦν πιν' ἢ δι' ἀυδὺς, ὅτι κακῶς ἔχει. Philem. apud Stob. & Maxim. *collectan. c.* 41. Τὸ γῆρας ὄζον αὐτὸ νόσημα. Apollodor. *Senectus ipſa morbus eſt.* Ter. *Phorm.* 4. 1. Senec. ad illud Virgilii ex *georg. lib.* 3. *Jubeunt morbi, triſtiſque ſenectus. morbos & ſenectutem unà ponit; non immeritò: ſenectus enim inſanabilis morbus eſt. epiſt.* 108.

[4] rariùs ſejunctæ reperiuntur) acceſſerat; Anno à Virginis Θεοφόρου & Θεοδόκου conceptu

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
Τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβλίον α'.

I. B avo meo Vero accepiſſe agnoſco moris eſſe candidi, & ab iracundia alieni.

II. A fama memoriaque genitoris mei modeſtam ſimul ac maſculam indolem.

III. A matre, pietatis ſtudium, & largiendi promptitudinem: nec à malo patrando tantùm, ſed cogitando etiam continere. tum victu ſimplici, quíque ab opulentorum more ac inſtituto abſcedat *quàm longiſſimè*, contentum eſſe.

IV. A proavo, quòd publicas exercitationes adierim; quódq; bonis præceptoribus privatim ſim uſus; & quod in res iſtiuſmodi impensè erogandum intellexerim.

V. Ab educatore, ne in certamine equeſtri Praſinæ, aut Venetæ factioni néve in gladiatorio Thraci aut ſecutori fautor fierem: aut labores ſuſtinerem; minimo contentus agerem; operi manus admoverem: negotiis alienis me neutiquam *immiſcerem*; nec delationem facilis ullam admitterem.

VI. A Diogneto, ne rebus inanibus ſtudium impenderem: néve eis fidem adhiberem, quæ à præſtigiatoribus magíſq; de incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliíſque ejuſmodi impoſturis dicuntur: ne cotúrnices ad pugnam alerem, néve rebus iſtiuſmodi animum adjicerem; útque liberè dicta æquanimiter ſuſtinerem. eidem debeo, quòd philoſophiæ me addixerim; quódque [a] Bacchium primum, tum [b] Tandaſidem, & [c] Marcianum audiverim: quòd dialogos, puer adhuc, conſcripſerim; quódque pro ſtratis grabatulum ac pellem expetiverim; cæteráque inſtitutionis Græcanicæ adminicula.

VII. A Ruſtico, quod in eam cogitationem devenerim, morum cor-

I. ΑΡΑ τῷ πάππῳ Οὐήρῳ, τὸ καλήθες καὶ ἀόργητον.

II. Παρὰ τῆς δόξης καὶ μνήμης τῆς περὶ τὸν γλυκύσιμον θεόν, τὸ αἰδήμονα, καὶ [1] ἀρρενικόν.

III. Παρὰ τῆς μητρός, [2] τὸ θεοσεβές. καὶ [4] μεταδοτικόν· καὶ ἐφεκτικὸν ἐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης· ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὸν δίαιτον, καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς ἀγωγῆς.

IV. Παρὰ τοῦ προπάππου, τὸ μὴ [5] εἰς δημοσίας ἀγωνίας φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρήσασθαι. καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς [6] τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

V. Παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε Πρασινοῦς, μήτε Βενετικοὺς, μήτε παλμυλάριος ἢ [7] σκυλάριος ἡμέρας· καὶ τὸ [8] φερέπονον καὶ ὀλιγοδεές, καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ [9] ἁπλούστερόν μου, καὶ [10] τὸ [11] δυσπρόσδεκτον βλασφημίας.

VI. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀνεπόστατον· καὶ τὸ [12] ἀπιστικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν περιόδων, καὶ γοήτων, περὶ ἐπῳδῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ [13] ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακέναι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ· καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν [14] Βακχίου, εἶτα [15] Τανδασίδου, καὶ [16] Μαρκιανοῦ, καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμποδος καὶ δορᾶς ὑπομεῖναι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐγχώμια.

VII. Παρὰ Ῥουσίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρῄζειν διορθώσεως καὶ θερα-

[1] Confer. *l.* 6. §. 3 *l.* 9. §. 29.
[2] *L.* 2. § 5.
[3] *L.* 6. § 30.
[4] Inf. § 14.
[5] τὸ *ut* vel, τὸ εἰς. Mer.
[6] τοὺ τοιότους. f. Jun.
[7] Σκυλάριος. Lipſ.
[8] *L.* 5. § 5. & *l.* 9. § 12.
[9] *L.* 3. § 5.
[10] *L.* 6. § 30.
[11] δυσπρόσδ.
[12] ἀπιστ. Suid.
[13] ὀρτυγοκοπεῖν. Suid.
[14] Εὐτυχία. for.
[15] Ἀνδρωνος. Caſ.
[16] Μαικιανοῦ. f.
[a] Eutychium, f.
[b] Andronem, f.
[c] Mœcianum, f.
[17] *L.* 7. § 12.

πείας

πεῖραι τῆς ὕλης· ☾ [1] τὸ μὴ ἐκλαπῶναι εἰς ζῆλον σοφιστικὸν, μηδὲ τοῦ συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικοὺς λογαρίου ἀγαλέγεσθαι, ἢ φιλοσοφοπλήκτους τ' ἀσκηλικόν, ἢ τ' [1] εὐεργετικὴν ἄνδρα ὑπολείπουδαι· ☾ τὸ ἀποβιῶναι [5] ῥηϊδίκως ☾ ποιητικῶς, ☾ [6] ἀσφαλείας· ☾ τὸ μὴ ἐν [7] σολῇ κατ' οἶκον φιλοπαλεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· ☾ τὸ τὰ ὑπηρόλια ἀφελῶς γεγράφειν, οἷον τὸ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινουέσσης τῇ μητρί μου γεγράφειν· ☾ [8] τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήνδρους ☾ πλημμελήσαντας εὐμαλακτώς ☾ [9] εὐχαλέκλως, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι, μαλακέως. ☾ τὸ ἀκριβῶς μαγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς νοοῦντα [10] ὁλοχερῶς, μηδὲ τοῖς [11] φιλαλλοῦσι τάχως συγκαλακθεῖσαι ☾ τὸ ἐνευχεῖν τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἴκοθεν μετέδωκε.

VIII. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον ☾ [12] ἀμεταμφιβόλως ἀκύβδυτον· ☾ [13] πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδ' ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· ☾ τὸ [14] ἀεὶ ὅμοιον, ἐν ἀληθοῦσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακραῖς νόσοις· καὶ τὸ ὅτι παράδειγμα· ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς, ὅτι δύναται [15] ὁ αὐτὸς σοφὸς καὶ φῦ ☾ [16] αὐτάρκης· ☾ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχερανικόν· ☾ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον [17] σαφῶς ἐλάττονα τοῦ ἑαυτοῦ καλῶν ἡγεμόνων τὴν ἐμπειρίαν, ☾ τὴν ἐντέχναν τοῦ παρὰ τὸ παραδιδόναι τὰ θεωρήματα· ☾ τὸ μαθεῖν πῶς δεῖ λαμβάνειν παρὰ δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε ἐξηπλωμένον ἀγαθὸν [18] ζῶντα, μήτε ἀναισθήτως παραπέμποντα.

ci, & quo modo beneficia, quæ dicuntur, ab amicis accipere oporteret, ut nec acceptis obnoxius fierem, nec citra ſenſum tamen omnem tranſmitterem.

IX. Παρὰ Σέξτου, τὸ [19] εὐμενές· ☾ τὸ παράδειγμα τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομευμένου· ☾ τὸ [20] ἔννοιαν τοῦ κατὰ φύσιν ζῆν· ☾ τὸ [21] σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· ☾ τὸ ἀνεκλείπτως τῶν

IX. A Sexto, benevolum erga alios affectum: familiæ affectu paterno adminiſtratæ ſpecimen: de vita naturæ convenienter inſtituendâ cogitationem: gravitatem item neutiquam perſonatam: & ſedulam amicorum obſervationem: & imperitorum,

[1] Infr. § 16. & l. 6. 30.
[1] τὸ f.
[5] Infr. § 9, 11. & l. 9. § 12.
[5] ἐνεργ. Xyl.
[6] Infr. § 17. & l. 3. § 5.
[6] ἀσχολογ. Xyl. & Lugd.
[7] σολίῳ Suid.
[8] Infr. § 15.
[9] εὐαναλλάκτως, Suid. εὐαλλάκτως, Xyl.
[10] L. 5. § 36. & l. 9. § 3.
[11] πρὸς [αὐτὸν] vel πρὸς [ἄλλον] λαλ. Xyl.
[12] L. 3. § 9. & l. 9. § 7.
[13] Inf. § 16. & l. 3. § 6.
[14] L. 2. § 16. & l. 11. § 21.
[15] Infr. § 16.
[16] L. 4. § 26.
[17] σαφῶς, F. Jun.
[18] παύτας Jun.
[19] L. 3. § 4. & l. 9. § 11. & l. 11. § 9.
[20] Infr. § 17. & l. 3. § 4. & l. 4. § 49. & l. 5. § 29. & l. 7. § 55. & l. 10. § 15. & l. 12. § 32.
[21] L. 2. § 5. & l. 9. § 29.

ritorum, eorúmq; qui citra consideratione opinione merâ ducuntur, tolerationem: & mores quibusvis accommodatos, ita ut quamvis consuetudo ipsius adulationem omnem suavitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipsis eodem ipso tempore non minùs extiterit. adhæc dilucidam ac methodicâ cùm inventionem, tum & dispositionem, decretorum ejusmodi, quæ ad vitam rectè instituendam conducerent. quódq; nec iracundiæ, nec perturbationis alius alicujus, indicium exhibebat; sed cum affectibus immunis prorsus existeret, ad affectum genuinum erat tamen propensissimus: favere promptus, sed sine strepitu vanéq;, citra ostentationem, eruditus.

X. Ab Alexandro Grammatico, increpationibus abstinere; nec probrosè excipere, si quis barbarū quid, vel solœcum, vel absonum protulerit, sed illud tantùm, quod dici debuerat, dextrè proponere; idq; sub specie vel respondendi, vel calculū dictis contribuendi, vel de re ipsa, non autem de dictione, unà despiciendi, vel per aliam aliquam istiusmodi scitam, sed quæ obliquè facta sit, commonefactionem.

XI. A Frontone ut scirem, quæ invidentia, versutia, simulatio tyrannidem consequatur: quódq; ut plurimùm qui patricii nobis nuncupantur, ab affectu genuino alieniores existant.

XII. Ab Alexandro Platonico, ne crebro, néve nisi necessitate adactus, aut dicto aut scripto significem alicui, non vacare me: néve hoc modo sub negotiorum distinentium prætextu officia ea, quæ vitæ hujus necessitudo à nobis exigit, solens deseram.

XIII. A Catulo, ne insuper haberem amicorum querimonias, etiamsi ratio earum nulla subesset, sed in statum ipsos pristinum restituere anniterer: ut præceptores promptè impenséque prædicarem; quod de Domitio atq; Athenodoto refertur; liberósq; meos affectu sincero prosequerer.

XIV. A fratre meo* Severo, fami-

ἰδιωτῆ. ⁊ τὸ [1] ἀδεώρητον τῆ οἰομένων ⁊ τὸ πρὸς πόλεις [2] εὐάρμοστον, ὥστε ἡδονὴν μὴ πάσης προσλωβᾶσθαι τῷ ὁμιλίαν αὐτῶ, ἀδεσπότητον ⁊ αὐτοῖς ἐκείνοις τῆ αὐλῆ ἐκεῖνον τὸν χαρακτῆρα εἶναι. ⁊ τὸ καθολικῶς ⁊ [1] ὁδῶ ἐξευρετικόν τι ⁊ τακτικὸν τῆ εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων. ⁊ τὸ μηδὲ ἔμφασίν ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς παθους προσχεῖν, ἀλλὰ ἅμα μὲ ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα ⁊ φιλοστοργότατον. ⁊ τὸ εὔφημον, ⁊ τοῦτο ἀψοφητί. καὶ ⁊ πολυμαθὲς [4] ἀνεπιφθόνως.

X. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπίπληκτον. ⁊ τὸ [5] μὴ οἰκειστικῶς ὑπολαμβάνεσθαι τῆ βάρβαρον, ἢ σόλοικόν τι, ἢ ἀπηχὲς προσειλημμένων, ἀλλ' ὑπαδέξιως αὐτὸ μόνον ἐκεῖνο, ὃ ἔδει εἰρῆσθαι, προφέρεσθαι, ὃν τρόπον ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ ῥήματος ἢ δι' ἐπέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς παρυπομνήσεως.

XI. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ὑπόπτας οἷα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, ⁊ ὑποκρισις. ⁊ ὅλως ὡς ὑπόπτως οἱ καλούμενοί τινες παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, [6] ἀσυγκίνητοί πως εἰσί.

XII. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολλάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρός τινα, ἢ ἐν ὑπιστολῇ γράφειν ὅτι ἀσχολοῦμαι μηδὲ ἁπλῶς τοιοῦτόν τι συνεχῶς προφασίζεσθαι τὰ [7] τὰς πρὸς τὰς συμβιοῦσας χρείας καθήκοντα, προβαλλόμενον [8] τὰ ἀναγκαῖα πράγματα.

XIII. Παρὰ Κάτυλλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου αἰτιωμένου τι, κἂν τύχῃ ἀλόγως αἰτιῶμενον, ἀλλὰ πειρᾶσθαι ⁊ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σωφρονοῦν. ⁊ τὸ ἁπλῶς τῆ διδασκάλων ἐκδήμως εὔφημον, οἷα τὰ περὶ Δομιτίου ⁊ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονεύματα ⁊ τὸ περὶ τὰ τέκνα [9] ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

XIV. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου [10] Σεουήρου τὸ

[1] τῶ ἀδεωρήτω Salm. τῆ ἀθεωρήτως ci. ou. f.
[2] L. 6. § 15. B.
[3] L. 3. § 11. & l. 5. § 25. & l. 6. § 17, 26.
[4] Supr. § 7. & l. 7. § 67. & l. 9. § 29.
[5] Inf. § 16. & l. 11. § 13, 18.
[6] Infr. § 13.
[7] L. 3. § 1. & l. 8. § 27. & l. 11. § 18.
[8] Infr. § 15. & l. 6. § 11.
[9] Supr. § 11. [10] Οὐήρου Scal. & Salm.
* An. Vero.

[1] L. 6. § 30. φιλόικειον, & φιλάληθες, & [1] φιλόδικαιον, & τὸ δι' αὐτὸν γενέσθαι θέλειν, Ἐλβίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντάζεσθαι πολιτείας ἰσονόμου, καὶ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, & βασιλείας τιμῶσης πάντων μάλιστα τὸ ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· & ἕξιν ἀπὸ αὐτοῦ τὸ ἀμελές, & ὁμοίτροπον ἐν τῇ τιμῇ τὸ φιλοσοφίας· & τὸ εὐποιητικόν,

[2] Supr. § 3, 4. & l. 6. § 48. καὶ τὸ [2] εὐμεταδότους ἑκτενῶς· & τὸ εὔελπι, & τὸ πιστικὸν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· & τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς κατὰ γνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· & τὸ μὴ δεῖσθαι συγχωρεῖν τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί μὴ θέλει, ἀλλὰ δῆλον εἶναι.

[3] Παρὰ Κλ. M. Mer. Παρὰ M. Salm. [4] παρίφορον Lug. & Mer. παράφ. Xyl. & Jun. l. 2. § 7. [5] Sup. § 12. & l. 9. § 13, 39. [6] L. 9. § 12. [7] παράπεπ. [8] L. 12. § 13. [9] L. 7. § 69. [10] προσεσπερὸς L. 11. § 18. [11] Sup. § 7. & l. 7. § 26. [12] L. 7. § 12.

XV. [3] Παράκλησις Μαξίμου, τὸ κρατῆσαι ἑαυτοῦ, & καὶ μηδὲν [4] παρίφορον εἶναι· & τὸ εὔθυμον ἔν τε τοῖς ἄλλοις [5] πᾶσι καὶ ἐν τοῖς νόσοις· & τὸ εὔκρατον τοῦ ἤθους, & μειλίχιον, & γενναῖον· & [6] ὁ γελοῖος καταγελαστικὸν πρόσωπον· & τὸ πρόνοιαν αὐτῶν ποιεῖσθαι, πᾶσι ὧν λόγου, ὅπως ἅπαντας φρονεῖ, & καὶ ὧν πράττουσι, ὅπως ὑγιῶς καὶ πρακτέον· & τὸ [8] ἀθαύμαστον, & ἀνέκπληκτον· & [9] μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμηχανοῦν, ἢ κατηφῆ ἢ [10] προσεσπερές, ἢ πάλιν δυσμήνιον, ἢ ὑφορώμενον· & τὸ συγγνωμονικόν· & τὸ ἀψυδὲς, & ἀληθέσι μᾶλλον ἢ [12] διορθωμένῳ φαντασίαις παρέχειν· & ὅπου ὅτε φήθη δεῖ ποτε τις διαφορᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἔτε ὑπέμεινεν δεῖ κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν· & τὸ

[11] ὁ χαρ. Sup. § 7. & l. 3. § 5. [14] L. 3. § 5, 15. & l. 11. § 9. [15] L. 6. § 30. [16] L. 5. § 2. [17] L. 6. § 30. [18] Sup. § 8.

[1] συγαειενθίζεσθαι.

XVI. Παρὰ τοῦ παιδὸς, τὸ ἥμερον, & [14] μουσικὸν ἀγαθύμως ὅπως τὰ ἐζητασμένως κειμένων· & τὸ [15] ἀνεπιδόξως περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· & τὸ [16] φιλόπονον, & ἐνδελεχές· & [17] τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν· & τὸ ἀπροσδεῶς ἐπὶ τὸ καθ' ἀξίαν ἀποτεμνικὸν ἑκάστῳ· καὶ τὸ [18] ἔμπειρον, πῶς μὲν χρεία ἑκάστου, πῶς δὲ

XV. A Maximo, mei compotem esse; nec ulla in re transversum abripi. sed & animo bono esse, cum in morbis, tum & in aliis casibus adversis; moribus esse probè temperatis, suavibus, verendis: negotia objecta citra quiritationem conficere. adhæc quòd ita se gerebat, ut fidem quibusvis faceret, quæcunq; diceret, ex animi sententia dixisse; quæcunq; faceret, animo haud malo fecisse. tum quòd nihil admirabatur, ad nihil obstupescebat; nusquam festinus, aut segnis erat; nusquam perplexus, aut dejectus, aut ringi solitus: nec rursus iracundiæ, aut suspicionibus deditus. adhæc quòd beneficere promptus, & ignoscere. q' verax; quódq; hominis ejusmodi specimen dare videretur, qui perverti nesciret potiùs, quàm qui corrigi unquam opus haberet. quòd nemo quisquam inventus sit, qui vel contemptui ab illo haberi se existimaret, vel præstantiorem se illo opinaretur. deniq; quòd urbanitatis laudem neutiquam affectaverit.

XVI. A patre mansuetudinem, & in rebus accuratè jam decretis constantiam immotam. quòd in honoribus qui habentur, nihil conceditur; quòd laboribus ferendis cùm idoneus, tum & assiduus, se dederit. q' eos audire prompt' fuerit, qui differre quid poterant, quod in publicū conduceret: quódque nemo illum abducere quiverit, quin pro merito suo unicuiq; rependeret. quòd probè noverat, ubi vehementiùs, ubi remissiùs

nihilius agere opus eſſet: quòd ab adoleſcentium amoribus coercuerat ſe. quòd civiliter admodum ſe geſſit. quòd amicis vel cœnandi ſecum, vel abſtinendi optionem liberâ permittebat, nec peregrè euntem comitari, niſi ipſis allubeſceret, neceſſe erat: quòd affectum adversùs ſe pariter ſemper deprehendebant, etiamſi occaſione aliquâ impediti, eum neutiquam eſſent comitati. quòd in conſiliis, quid facto opus eſſet, accuratè perquirendo conſtanter inſiſtebat, nec ſpecie rerum obviâ quâvis acquieſcens, indagationem incidebat. quòd etiam amicorum retinendi ſtudioſus; nec faſtidio mutans, nec inſanè diligens. quòd in ſtatu quocunq; ſorte contentus, vultúq; ſerenus. è longinquo futuri præſagus; & de minimis quibuſq; citra tumultum providus. acclamationes omnémq; adulationem reprimere: imperio quæ neceſſaria erant, ſedulò cuſtodire; ſumptus cautè attemperare; de rebus iſtiuſmodi ſugillantes patienter ſuſtinere. nec in Deis colendis ſuperſtitioſus, nec in hominibus, aut muneribus, aut blanditiis auram captans popularem; ſed in rebus quibuſq; ſobrius, ſolidus, nuſquam ineptus, aut novitatis ſtudioſus. Porrò quòd ad vitam commodiùs tranſigendā conducentibus rebus, quarū copiam illi dapſilem ſors ſuppeditabat, citra faſtum, nec liberè tamen minus, utebatur; ut & præſentibus ſimpliciter frueretur, neq; abſentiâ multùm deſideraret. quòd nemo illum aut ſophiſtam, aut vernaculum, aut ſcholaſticum dixerit; ſed virum maturum, conſummatū, adulatione ſuperiorem, rebus & propriis & alienis adminiſtrandis idoneum. adhæc quòd verè philoſophantes in honore habebat, cæteris nihil exprobrabat. in congreſſib⁹ facilis & feſtivus, nec ad faſtidium id tamen. corporis ſui curâ tam probè attemperatâ, ut nec vitæ avidus videretur, aut elegantiæ ſtudioſus, nec neglectui tamen id haberet; ſed per ſuam ipſius diligentiam efficeret, ut medicorum pharmacis fomentiſve externis quàm minimè indigeret. quod maximum eſt quod citra invi-

ἀμέσεως· καὶ τὸ πᾶσιν τοῖς περὶ τὴς ἐμπείρους τῶν μειρακίων· καὶ ἡ κοινονομοσύνη· καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτὸν πάντας, μήτε συναποδημεῖν ἐπιμελῶς· αἱ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνουσι τοῖς περὶ τὴν ἀλλὰ ἐξείας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ τὸ ζητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλίοις, καὶ ἐπίμονον, καὶ ἀλλ' ὃ τὸ περαπέμπειν τὴς ἐρεύνης ἀρκεθεὶς ταῖς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ ἀλλ' ὅ ποτε φρ. Βοηθ. Καθαρικὸν τὴν φίλων, καὶ μηδαμῶς ἀφίκοσον, μηδὲ ὀπιμάς· καὶ τὸ αὐταρκὲς ἐν πᾶσι, καὶ τὸ φαιδρόν· καὶ τὸ πόρρωθεν προνοητικόν· καὶ τὴν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀφαλάδως· καὶ τὸ τὰς ὀπθοφῆς, καὶ πάσην κολακείαν ἐπ' αὐτῷ καλλῶαι· καὶ τὸ φυλακτικὸν ἀεὶ τὴν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ παμβιωτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομονητικὸν τῆς ὀπὶ τοιούτων τινῶν καταπάσεως. καὶ ὃ μήτε περὶ τὰς Θεὰς δεισιδαίμων, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικὸν, ἢ ἀρεσκόλικον, ἢ ὀχλοχαρὲς, ἀλλὰ νήφον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμῶς ἀποιερόκαλον, μηδὲ καινοτόμον· καὶ ὃ τοῖς εἰς συμφοιτὰν βίῳ φέρουσί τι, ὧν ἡ τύχη παρέχει δαψιλείαν, χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀποφατικὸς, ὥστε παρόντων μὲν ἀπολαύειν ἀπλέως, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι· καὶ ὃ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅλως σοφιστὴν, μήτε ὅλως οἰκονόμον ἐπιφοιτήσαι, μήτε ὅλως ὀλοσχερῆ, ἀλλ' ὅλον ἄνδρα πεπειρᾶσθαι, τελεῖσθαι, ἀκολακεύτως, ποδεσάσαι δυνάμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. ποὸς τούτοις ὃ καὶ ὃ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων τοῖς ὃ ἄλλοις ἐπιχαριδιστικόν. ἔτι ὃ ὃ εὐόμαλον, καὶ εὔχαρι ὁ κατακόρως· καὶ ὃ τὸ ἰδίου σώματος ὀπιμελητικὸν ἐμμέτρως, ὅτε ὡς ἂν τις φιλόζωος, ὅτε ποὸς καλλωπισμὸν, ὅτε μὴ ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε ἀπὸ τούτου ἰδίου ποοσχήσει, εἰς ὀλίγιστα ἰατρικῆς χρήζειν ἢ φαρμάκων καὶ ὀπθημάτων ἐκτός. μάλιστα

[1] Supr. § 9.
[2] L. 6. § 3.
[3] ὀπίσω ἀλλαχοῦ φ. Mer.
[4] ἀλλ' ἐπὶ Πρ. Cal. ἀλλ' ὅ ποτε φρ. Βοηθ. Lug. καὶ ὅπου φρ. f.
[5] ὃ ποεπαπεῖναι Jun.
[6] ἀχειδέντα. Jun.
[7] L. 11. § 3.
[8] συσαλ. XVI.
[9] πνῶν.
[10] L. 6. § 30.
[11] L. 5. § 5.
[12] L. 4. § 28.
[13] L. 4. § 3.
[14] Sup. § 7. & L. 6. § 30.
[15] Sup. § 10.
[16] ὀλίγα πάνυ. Suid.
[17] ἰατρικῆς. Suid.
[18] ἐκτὸς καὶ ἐκπτός. Suid.

ὃ τὸ φιλοχωρητικὸν ἀβασκόπως τοῖς διὰ μίμησιν ἐνασκηθεῖσιν, οἷον τῷ φαρσικῷ, ἢ [1] τῶν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν [2] παραμυθίων· καὶ συμπαθητικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι. πρῶτα δὲ κατὰ τὰ πάτρια προϊόντων, [3] ὡς ἐπὶ αὐτοῦτο ὑπὸ τῶν ὑπὸ σφῶν φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάττειν. ἐξ ὧν τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ [4] ῥιπαστικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ παραγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τῆς παροξυσμοῦ τῆς κεφαλαγίας, νεαρὸν οὐδὲν καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ σωμάτια ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόῤῥητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἔν τε θεωρείων ἐπιτελέσι, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ ἁρμονίαις, καὶ τοῖς [5] τοιούτοις θεάμασιν, [6] πρὸς αὐτὸ ὃ τὸ δέον προσχθῆναι [7] δεδορκότος, καὶ πρὸς τὸ ὅτι τοῖς προσχθεῖσι εὐδοξίαν. [8] ἐκ[ὲν]άρει λέξις· [9] ἐκφιλοικοδόμος· καὶ περὶ τοὺς ἐδωδὰς ἐπινοητὴς, καὶ περὶ ἐδητῶν ὑφὰς καὶ χρόας, καὶ περὶ σωμάτων ὥρας· ἢ [10] ἀπὸ [11] χοιρίου [12] σολῆ, φιάλης ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, [13] καὶ τῷ ἐν Λαυρεντίῳ τὰ πολλά· τῷ [14] τελώνῃ ἐν Τόσκλοις [15] παραπλησμόνῳ ὡς ἐμοῦσαι, καὶ πᾶς [16] ὁ τοιοῦτος βίος. εὐδὲν ἀπηνές, οὐδὲ μανιῶδες ἀδυσώπητον οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ [17] ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἱδρῶτος· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι. ὡς ὅπι σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐῤῥωμένως, [18] συμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόζει δὲ ἄν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονευόμενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρός τε τὰς ἀποχὰς ἀδένεις, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδόλκως ἔχουσι. τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ [19] ἐπικαρτερεῖν καὶ ἀνηφῆν ἑκατέρῳ ἄνδρὸς ἕξιν ἄριστον καὶ ἀήττητον ψυχῆς ἕξιν, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

XVII. Παρὰ τῶν θεῶν, τὸ ἀγαθὸς πάπ-

[1] τῶν φιλ.
[2] παρ. [ἐμπειρίαν] Jun.
[3] Sup. 7. 9. & l. 7. § 60.
[4] L. 5. § 5.
[5] τοιούτοις· [ἢ] ἀνθρώποις π. Xyl. τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις Mer τοιουτοῦποις, ἀνθρώπους π. α. τ. Boot. τοιοῦτοῦποις φρ. α. τ. vel τοιούτοις· ἄνθρωπος ὃ φρ. α. τ. δι. Salm.
[6] L. 4. § 25. & l. 5. § 3. & l. 9. § 12. & l. 10. § 11, 12.
[7] δεδεγκότος. f. Mer. δεδοξκώς. Salm.
[8] ἐκ ἀφορεῖ Lug.
[9] L. 60. § 30.
[10] ὅπι χοίρειον vel ὅπὶ Λαυρεῖ Salm. ἀπό.
[11] Λαυρεῖ Lug.
[12] σόλιον Lug.
[13] χωρὶν ἐν. Salm.
[14] φελόνῃ Sal.
[15] παραπλησμένως Salm.
[16] ὁ τῆς τοι. Boot.
[17] L. 6. § 30. & l. 9. § 12.
[18] Sup. § 8. & l. 6. § 30.
[19] ἐπιφορτ. vel ἐγκ. f.
[20] τῆς θ. f.

dentiam eis concedebat, qui in facultate aliquâ claruerunt, sive oratoriâ, sive legum vel morum vel aliarum quarumvis rerum notitiâ: sed & operam illis conferebat suam ut pro eis, quibus maximè præcellebant, dotibus, existimationem singuli suam consequerentur. quòd, cum secundùm majorum instituta omnia exequeretur, ne hoc quidem affectaverat, ut majorum instituta præcisè observare videretur. quod nec dimoveri proclivis, nec divagari, sed cum locis, tum & rebus eisdem, immorari consuetus. quòd post capitis, quibus affici solebat, dolores, recens statim vegetúsque ad consueta munera redibat. quòd arcana haud multa, sed pauca admodum & rarissima habebat; eáq; quæ ad rempublicam duntaxat pertinerent. prudentiam item & moderationem, in spectaculis exhibendis, fabricis extruendis, congiariis largiendis, aliísq; istiusmodi; utpote cùm is esset, qui non ad celebritatem ex rebus à se gestis acquirendam, sed id duntaxat quod facto erat opus, respiceret. non illi intempestivus balneorum usus; non ædificandi studium insanum, non de victu, non de vestium textura tincturáve, non de servitiorū specie exquisitâ curiositas. toga, quâ Lorii utebatur, à villa inferiore comparata: Lanuvii tunicatus plerunq; in Tusculano, sed q[4] excusare solebat, pænulatus. totius deniq; vitæ facies hæc fuerat. nihil immite, nihil immodestū, nihil vehemens, aut de quo usurpari posset, q[4] solet vulgò dici, *Ad sudorem usq;*: sed quasi per otium cum consideratione matura, placidè, compositè, strenuè, consentaneè sibi invicem disposita universa: ità quadrabat in illum, quod de Socrate perhibetur, quòd & abstinere & frui rebus eis nôrat, quibus pleriq; nec per infirmitatem abstinere, nec frui citra intemperantiam possunt. posse autem in altero tolerantem, in altero temperantem se præstare; illud verò verè viri est animo consummato invictóq; planè præditi. deniq; quomodo in Maximi ægrotatione se gesserit.

XVII. Deis acceptum fero, quòd bonos

bonos avos, bonos parentes, bonam ſororem, bonos præceptores, bonos familiares, neceſſarios, amicos, bona omnia ferè habuerim. tum quòd adverſùs neminem eorũ temerè aliquid deliquerim, etiamſi ità affectus fuerim,ut, ſi occaſio incidiſſet, ejuſmodi aliquid admiſiſſem. cæterùm numinis beneficio factum eſt,quod nulla ex rerum concurſu occaſio contigerit, quæ affectum illum proderet. ab eiſdem fuit, quòd apud avi concubinam non ſim diutiùs enutritus: quòd ætatis florem indelibatum ſervaverim,nec ante tempus juſtum virilitatis ſpecimen dederim,ſed ultra etiam quàm opus erat,id facere diſtulerim.quòd principi patríq; eidem ſubditus fuerim,qui me à faſtu omni alienum redderet ; fidémq; faceret, poſſe in aula ita degi, ut nec ſatellitio, nec veſtitu inſigniore,nec funalibus ſtatu iſq; iſtiuſmodi,atq; apparatu conſimili opus ſit : ſed poſſe eum, qui rebus præeſt, ità contrahere ſeſe,ut ad privati ſpeciem proximè accedat,nec propterea tamen,vel demiſſiùs,vel remiſſiùs ſe gerat in eis,quæ pro republica ad morem imperatorium ſunt exequenda. quòd fratrem eum nactus ſim, qui ad curam mei agendam ſuis moribus me extimularet, quíq; ſimul honore affectúq; erga me ſuo animum mihi oblectaret. quod liberi mihi neq; ingenio tardi,nec corpore diſtorti obtigere, quòd progreſſus non fecerim ampliores in rhetorica, poeticà,ſtudiiſq; aliis ejuſmodi quæ me forſan præpeditum detinuiſſent, ſi in eis me feliciter profeciſſe ſenſiſſem. quòd nutritios meos ad honores, quòd expetere ipſi videbantur mihi, maturè evexerim, nec ſpe diſtulerim, cùm juvenes adhuc eſſent, deinceps id facturum me.quòd Apollonium, Ruſticum, Maximum nôrim. quòd de modo vitæ naturæ convenienter agendæ,claras ſatis ac frequentes eas, cogitationes in animo habuerim: ut, quantùm ad Deos attinet, ac ſuggeſtiones, adjutationes, inſpirationes ab ipſis profectas, nihil obſtet omnino, quo minùs juxta naturæ præſcriptum con-

πως, ἀγαθὸς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοὺς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, [1] σχεδὸν ἅπαντα χρῆν. Ὧν οὐκ περί τινα ἐτόλμησα [2] παρέπεσον πλημμελῆσαι, καίτοι [3] τοσαύτην ἕξιν ἔχων τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχεν, καὶ ἐπεγένετό μοι τοιοῦτό τι· τὸ θεῶν δ' οὐσιῶν τὸ μηδεμίαν συνῳκειῶσθαι παραγωγὴν ἠρέμα, ἧκόν μοι ἐμέλλησε ἐνεργῆσαι. Ὧν τὸ μὴ πλέον ἐκφαῦλίσαι ἔσχε τὴν παλλακὴν τοῦ πάππου· Ὧν τὸ τὴν ὥραν ἀφαιρῆσαι· Ὧν τὸ μὴ [4] παρὰ ὥραν ἀνδρεωθῆναι, ἀλλ' ἔτι Ὧν βεβληθεῖν τοῦ χείρω· τὸ ἄρχοντι Ὧν παρεῖναι ὑπολαχθῆναι, ὃς ἔμελλεν πέμπειν τὸ τύφον ἀφαιρήσειν μου, Ὧν εἰς ἔννοιαν ἄξειν τοῦ, ὅτι [5] δυνατὸν ἐστι ἐν αὐλῇ βιῶναι, μήτε δορυφορήσεως χρήζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, [6] μήτε λαμπάδων, Ὧν ἀνδριάντων τοιοῦδε δέ τινων, Ὧν τοῦ ἐμοῦ κήμοῦ. ἀλλ' ἕξεσι ἐγυμνάτου ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτὸν, Ὧν [7] νὴ Δία τοῦτο παραινέσαντος ἧττον ῥᾳθυμότερον ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν κοινῶν [νὴ Δία μὲν] δικαίως μεμφομένους παρακινῆσαι δέοντα. τὸ ἀδελφῷ τοιούτῳ τυχεῖν. διωκημένου μοι ἤδη ἐπεγείραί με πρὸς ὑπομέλειαν ἐμαυτοῦ, ἅμα τοῦ Ὧν ἐμὴ Ὧν γοργὴ ἀναφαίνοντός μοι τὸ παιδία μοι ἀφυῆ μὴ γράφειν, μηδὲ κατὰ τὸ ζωμάτιον ἀσκεῖσθαι. [8] τὸ [9] μὴ ὑπὸπλεόν με φρονῆσαι ἐν ῥητορικῇ, Ὧν ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπὸπιάσμασι, ἐν οἷς ἴσως ἂν καταβεβλήμην, εἰ ἡδέως ἐμαυτὸν ἐώδουν παρεῖόντα. τὸ φθάσαι, τὰς ὑφέας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, ὃ δὴ ἐδόκουν μοι ὑπιόμειν, Ὧν μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι, τοῦ [10] μὴ, ἐπεὶ νέοι ἦμεν, ὕστερον αὐτὸ παρασχεῖν. τὸ γνῶναι [11] Ἀπολλώνιον, Ῥέστικον, Μάξιμον. τὸ φιλοπαθῆσαι καὶ πρὸ τοῦ [12] κατὰ φύσιν βίου [13] ἐναγῶς Ὧν πολλάκις, οἷος πάς ἐστι· ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, Ὧν τὰς ἐκεῖθεν ἀφορμὰς Ὧν [14] συλλήψεσι, Ὧν [15] ἐπινοίαις, [16] μηδὲν κωλύειν [17] ἤδη κατὰ φύσιν

[1] [ἀγαθὰ] χ f.
[2] παρέπεσον Lug.
[3] L. 11. § 18.
[4] παρὰ Lug.
[5] L. 5. § 16.
[6] –δῶν Lug.
[7] νὴ Δία Lug. [νὴ Δία μὲν] διὰ Mer. διὰ μὲν τ. f.
[8] Sup. § 7.
[9] μὴ Lug.
[10] με.
[11] Sup. § 8. 7. 15.
[12] Sup. § 9.
[13] ἐνεργ. Mer.
[14] L. 9. § 40. & l. 12. § 14.
[15] ἐπιπνοίαις Mer.
[16] ἢ δὴ Lug.
[17] L. 2. § 9. & l. 3. § 12. & l. 4. § 49. & l. 5. § 34. & l. 6. § 17, 8. & l. 8. § 36. & l. 9. § 11. & l. 10. § 32. & l. 11. § 9. & l. 12. § 8. 26.

φύσιν

φύσιν ζῆν με, ἢ ἀπολείπεσθαι ἔτι τούτῳ τῷδε τῷ ἐμοὶ αἰδέσιμον, καὶ τῷδε τὸ μὴ ἀλλοτριοῦν τὰς ἐκ τῆς Θεοῦ ὑποθήκας, καὶ μνονουχὶ διδασκαλίας τὸ [1] ἀντίσχειν μοι τὸ σῶμα ὅτι τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἁψασθαι, μήτε Θεοδότου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς πάθεσι γλυκόμυθον ὑγίαναι· τὸ χαλεπαίνοντα πολλάκις Ῥουστικῷ, μηδὲν πλέον πεποιῆσαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων. τὸ μέλλουσάν μοι τελευτᾶν τὴν τεκοῦσαν, ὁμοίως οἰκοῦσαν μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη. τὸ ὁσάκις ἐβουλήθην ὑπερῆσαί τινι πενομένῳ, μὴ εἰς ἄλλό τι χρήζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι οὐκ ἔστι μοι χρήματα, οὐδὲν γλύκιον· καὶ τὸ αὐτὸν ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὡς ἂν ἑτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, ὅπως μοὶ πρεπωδέστατον, ὅπως ἦ φιλόστοργον, ὅπως ἦ ἀφελῆ· τὸ ἐπιτηδείων ἰσχύειν εἰς τὰ παιδία ὑποθήκας. τὸ [2] δι' ὀνείρατων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν, καὶ [3] τὸ ἐν Καιήτῃ ὥσπερ [4] χρῆσαι. [5] ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἴς τινα σοφιστὴν, μηδὲ ἀποκαθῆσαι [6] ἐπὶ τὰς συγγραφὰς, ἢ συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δέονται.

[1] L. 6. § 29.

[2] L. 9. § 11, 27.
[3] τοῦτο ἐν K. ὡς πρόσχεισαι. vel τοῦτο ἐν K. ἐντυχῆσαι. Salm.
[4] χρήσῃ f. Xyl. χρήσει, Boot. χρησμὸν, Lug. χρεὼν, Mer.
[5] [τὸ] ὅπως τε ἐπ. Sal. τὸ ὅπως ἐπ. f.
[6] Δῆσαι, Lug. δῆσαι, f.

Τὰ ἐν Κουάδοις περὶ τὸν Γρανόαν.

festim vivam, nisi ipse tandem in culpa sim, qui Deorum submonitiones, & tantùm non claras præceptiones neutiquam observem. quòd in vita, qualis ea fuerit, corpus mihi tam diu perduraverit. quòd nec Benedictam, nec Theodotum attingerem: sed & postea, ex affectibus amatoriis, quibus correptus fueram, ad sanitatem redierim. quòd cum Rustico sæpe succenserem nihil ultrà admiserim, cujus pœnitere me posset. quòd mater mea, quamvis juvenis esset decessura, mecum tamen novissimos ætatis annos transegerit. quòd quotiescunque animus fuit pauperi alicui, aut aliàs indigo, opem ferre, nunquam responsum est, non suppetere nummos mihi, unde id fieret: quódq; nulla mihi unquam talis necessitas obtigerit, ut ab alio sumere cogerer. quòd uxor ejusmodi mihi obvenerit, tam obsequens, tam amans, tam simplex. quod eâ fuerim illorum copiâ instructus, qui ad liberos educandos mihi idonei existerent. quòd per insomnia remedia mihi fuerint indicata, cùm alia, tum adversus sanguinis excreationem & capitis vertiginem; quod & Cajetæ aliquando factum est. quòd cum philosophandi cupiditas incessisset, non in sophistam aliquem inciderim, nec commentariis evolvendis, vel syllogismis resolvendis, vel meteorologicis discutiendis, tempus deses contriverim. etenim ista omnia Diis adjutoribus ac Fortunâ indigebant.

Quæ apud Quados ad Granuam.

ΒΙΒΛΙΟΝ β'.

LIB. II.

[1] Εἴωθε, Xyl.

[1] Ἐντεῦθεν προλέγειν ἑαυτῷ, συμβήσεται ἐμοὶ πολυπράγμονι, ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀκοινωνήτῳ. πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις [2] τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ ἀγαθὰ καὶ κακά. ἐγὼ δὲ τεθεώρηκὼς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλόν· καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρόν· καὶ τὸν αὐτὸν

[2] Inf. § 13. & l. 3. § 11. & l. 7. § 22, 26. & l. 11. § 18.

MAnè prædicere memento tibi, Hodie futurum est, ut rem habeam cū curioso aliquo, ingrato, protervo, doloso, invido, illiberali. obveniunt illis ista omnia à bonorū malorúmq; insciti. ego verò, cùm & naturam boni nôrim, q' honestū, maliq; q' inhonestum sit, ipsámq; adeò delinquentis naturam, q' congener mihi

mihi ſit, non tam quod ſanguinis ſeminiſq; ejuſdē, quàm quòd mentis ac portionis divinæ mecum particeps; nec lædi poſſe me ab horum ullo compertum habeo; (neq; enim inhoneſta realiquâ me quiſquam involverit) ſed nec ſuccenſere congeneri poſſum, eúmve odiſſe. ſiquidem ad mutuas operas nati ſumus; quo modo pedes, manus, palpebræ, dentium ſuperiorum inferiorúmq; ordines adverſari itaq; ſibi invicem præter naturam: adverſantis eſt autem ſuccenſere & averſari.

II. Quicquid ſum, conſtat id omne caruncula, animulâ, & parte principante. proinde mitte libros. nec diſtrahere ampliùs: (nihil obſtat, quò minùs hoc facias) ſed tanquam qui jam ſtatim moriturus ſis, carnes iſtas contemnas. cruor eſt, & oſſicula, & reticulum ex nervis, venulis arteriiſq; contextum. Quin & animam conſidera, qualis ſit. Spiritus eſt, ſive aër, nec is ſemper idem, ſed qui jugiter efflatus denuò reſorbetur. tertium reſtat, pars illa principatum gerens. tu ergò ſic tecum: ſenex es: partem tui principem ſervire ulterius ne ſiveris; ſed nec motibus à communione humana alienis raptari, nec quicquam, quod fato deſtinatum tibi fuerit, vel jam aſcitum averſari, vel futurum pavere.

III. Deorum opera providentiæ plena ſunt. nec quæ fortunâ fiunt, abſq; naturæ ope proveniunt, aut ſine connexu implexúq; rerum earũ quæ providentiâ diſpenſantur. indè profluunt omnia. accedit & neceſſitas quædam, & totius mundi, cujus tu pars es, utilitas. illud eſt autem parti unicuiq; bonum quod univerſi fert natura, quódque ad eandem conſervandam conducit. porrò conſervant mundum hunc, ſicut elementorum, ita & concretorum ex his mutationes. Iſta tibi ſufficiant: decretorum vice jugiter ſint. librorum verò ſitim pelle; ut ne murmurans moriaris, ſed verè propitius, Deóq; ex animo gratus.

Ἀμῦδαμόνιον φύσιν, [1] ὅτι μοι συγγενὴς, ἐχέμαιον ἢ σπέρμαιον ἢ αὐτὸ, ἀλλὰ νῷ, & [2] θείας ἀπομοίρας μέτοχον, [3] ὅτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῷ δύναμαι· αἴρεῖ γάρ με οὐδεὶς ἀβλαβῆ. [4] ὅτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, ὅτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. [5] γεγονὸς γὰρ εἰς συνεργίαν, [6] ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ἄνω & τῶν κάτω ὀδόντων. [7] τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν. ἀντιπαρατάσσεσθαι δὲ τὸ ἀγανακτεῖν & ἀποστρέφεσθαι.

II. [8] Ὁμῶς ποτὲ τοῦτο εἶμι, σαρκία ὀλίγα & πνευμάτιον, & τὸ ἡγεμονικόν. [9] ἄφες τὰ βιβλία· [10] μηκέτι σπῶ· οὐ δέδοται· [11]. ἀλλ' [12] ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· [13] λύθρου & ὀστέα, & κερκώφατνον, ἐκ πλοκῆς, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα ὁποῖόν τι ἐστίν· [14] ἀνεμος· οὐδὲ αἰεὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσας ὥρας ἐξεμέμψιον, καὶ πάλιν ῥοφύμενον· πόσον ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. ὧνδε [15] ἀπονοήθητι. [16] γέρων εἶ· μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς [17] δουλεῦσαι. μηκέτι κατ' ὁρμὴν [18] ἀκοινώνητον, [19] πολυπραγμονῆσαι μηκέτι [20] τὸ ἁμῦδαμόνιον, ἢ παρὸν διηρᾶναι, ἢ μέλλον [21] καταδύεσθαι.

III. [22] Τὰ τῶν Θεῶν προνοίας μεστά. τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ [23] συγκλώσεως, καὶ ὑποπλοκῆς τῇ προνοίᾳ διακεκμῶσαν. [24] πόθεν ἐκεῖνα ῥεῖ· προέρχεται δὲ [25] τὸ ἀναγκαῖον, καὶ [26] τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον. [27] ὃ μέρος εἶ. [28] πρὸς δὲ φύσεώς μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ δὲ ὅλη φύσις. καὶ ἃ ἐκείνης ἐστὶ σωτικόν. [29] σώζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τροπαὶ τοιχείων, ὅτων & αἱ συγκεκμῶτων μεταβολαί. [30] ταῦτα σοι ἀρκείτω, ἀεὶ δόγματα ἔστω. [31] τὼ δὲ βιβλίων δίψῃ ῥῖψον, ἵνα [32] μὴ γρύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ [33] ἵλεως ἀληθὴς, καὶ ἀπὸ καρδίας [34] εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

[1] L. 3. § 4, 11. & l. 7. § 22. & l. 9. § 22. & l. 12. § 26. [2] Inf. § 4. & l. 5. § 27. & l. 12. § 26. [3] L. 4. § 7, 8. & l. 11. § 18. [4] L. 5. § 22. & l. 7. § 26. [5] L. 3. § 4. & l. 4. § 3. & l. 5. § 16. & l. 7. § 55. & l. 8. § 56. & l. 11. § 18. [6] L. 7. § 13, 19. [7] Inf. § 16. & l. 7. § 24. [8] L. 3. § 16. & l. 6. § 32. & l. 12. § 3. [9] Inf. § 3. & l. 3. § 14. [10] Inf. § 7. & l. 4. § 3, 26. [11] -tai; f. L. 3. § 14. l. 9. § 29. [12] Inf. § 5, 11. l. 3. § 12. l. 7. § 29. [13] L. 3. § 3. l. 8. § 37. [14] L. 5. § 33. l. 6. § 15. [15] cmv. f. [16] Inf. § 6. [17] L. 3. § 3. l. 7. § 55. l. 11. § 19. [18] L. 3. § 5. l. 7. § 72. l. 9. § 9, 23. [19] L. 3. § 5, 16. l. 6. § 16. l. 7. § 3, 29. l. 12. § 19. [20] Inf. § 5. l. 3. § 4. [21] καταδύσασ. f. [22] L. 4. § 27. l. 6. § 10, 38. l. 7. § 9. [23] L. 3. § 16. [24] Inf. § 17. l. 4. § 26. l. 6. § 36. l. 8. § 23. l. 9. § 39. [25] L. 4. § 9. l. 10. § 28. [26] Inf. § 12. l. 5. § 8. l. 8. § 50. l. 12. § 23. [27] Inf. § 4, 14. l. 9. § 39. l. 10. § 6. [28] L. 6. § 44. l. 10. § 20. l. 12. § 23. [29] L. 4. § 46. l. 6. § 15. l. 7. § 18, 25. [30] L. 3. § 13. [31] Sup. § 2. [32] L. 3. § 3. l. 8. § 18. l. 9. § 37. [34] Inf. § 17. l. 5. § 33. l. 8. § 45. l. 9. § 3. l. 12. § 36. [35] L. 4. § 48.

IV. [1] Μίμνησο ὅν πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὁπόσακις θεοῖς ἀποδιορισμὸν λαβὼν παρέλθῃ τὸν ἀποδιορισμὸν, καὶ μηκέτι ἐπανίῃς. δεῖ δὴ ἴσως ποτὲ ἀναβλέψαι, ἵνα [3] κόσμου μέρος εἶ, καὶ πάντος [4] διοικήσεως τὸ κόσμου [5] ἀπόρροια ἐστίν· καὶ ὅτι [6] ὅρος ὀξὺ σοι ἐφεστήξεται μιμήσεως τῆς κατὰ φύσιν, ἐν ᾧ [7] εἰς τὸ μὴ [8] ἀναμφιβόλως χρήσῃ οἰκειότητι, καὶ οἰκήσεται, καὶ οἰκήσει, καὶ οὐδὲν τούτων ἥξεται.

V. Πάσαν ὥραν φρόντιζε σθεναρῶς [9] ὡς Ῥωμαίῳ, καὶ [10] ἀρρένι, [11] τὸν ὄντως μὴ ὑποκριτικῶς ἀκεραίως καὶ [12] ἁπλοϊκῶς καὶ σεμνοπρεπῶς, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ δικαιοσύνης ποιοῦντα· καὶ [13] ἀπολύειν σεαυτὸν ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν πειρᾶσθαι. πεισθήσῃ δέ, ἂν [14] οὕτως ἕκαστον βίον, καὶ [15] ἀπαλλαγμένον πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ [16] αἱρεῖσθαι λόγον, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ [17] δυσαρεστήσεως πρὸς [18] τὰ συμμεμοιραμένα, ὁρᾷς [19] πῶς ὀλίγα δεῖται, ἂν κεφαλαιώσῃ τις, ἵνα τὴν [20] εὐροῦν καὶ θεοφιλῆ βιώσῃ βίον· καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι τοὺς τὰ τούτων φυλάσσοντας.

VI. [21] Ὑγιάζε, ὑβριζό[22] αὐτῷ, ἡ ψυχὴ τοῦ ἐμπόνου σαυτῷ [23] ἐπὶ πᾶσι καιροῖς ἔξεις. [24] εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ [25] ὕπνος δὲ σοι σφόδρα ἐπίμονος, μὴ αἰσθανομένῃ σαυτῷ, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν ἄλλων ψυχῇ πεπαιδευμένῃ σὺν νῷ [27] συμμιγείσῃ.

VII. [28] Περίεστά σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα ἀφορμὴν παρέχοντα σαυτῇ τοῦ σχολὴν ἄγειν ἀγαθόν τινα, καὶ [29] ῥεμβόμενον. ἤδη δὲ τοῦ [30] περιφορᾶς φυλακτέον. λυπεῖ γὰρ τοῦ ἀπὸ τοιαύτης ἀναστροφῆς, οἱ πεκμηκότες τῷ βίῳ, [31] μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ κατάτασιν φαντασίας ἀπευθύνουσιν.

VIII. [32] Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφικέσθαι, τί

IV. Memento, quamdiu ista differueris, & quoties opportunitates à Diis tibi oblatas neglexeris. tandem advertas oportet, cujusnam mundi pars sis, & cujusnam mundi rectoris propago. sed & præscriptum esse tibi temporis terminum: quod nisi ad animum serenandum accommodaveris, avolaturum est illud, te simul abrepto, nec deinceps rediturum.

V. Cura hæc jugiter incumbat tibi, ut quicquid in manibus est, strenuè peragas, prout Romanum, virúmq; decet, cum exquisita, nec accersita tamen, gravitate, humanitate libertate, justitiâ: animúmq; interim ab aliis omnibus cogitationibus abducas. abduces autem, si tanquam vitæ tuæ novissimam, actionem unamquamq; peregeris; temeritate omni liberam, & declinatione per affectus vim à rationis dictamine; simulatione itidem, & amore sui, eorúmq; quæ à numine destinata sunt aversatione. Vides, quam pauca sint, quæ si quis tenuerit, prosperam ac divinam propemodum vitam degere detur. siquidem & dii ipsi nihil amplius exigent ab eo, ista qui observaverit.

VI. Ignominiâ, ignominiâ, inquã, te afficis, ô anima. honorem autem tibi tuum vindicandi, haud erit ampliùs opportunitas. fugit enim unicuiq; brevis ætas. ea verò tibi propè confecta est, dum tui ipsius reverentiam nullam habes, sed in aliorum animis felicitatem tuam collocas.

VII. Ne te distrahant; quæ extrinsecus obveniunt tibi; sed otium tibi præstes, quo boni aliquid addiscas & huc illuc ferri desinas. cæterùm & alia hîc hallucinatio cavenda est. nugas siquidem agunt actuosi haud pauci, dum vitam agendo conterunt, sed scopum, ad quem conatus suos cogitationésq; omnes dirigant, sibi propositum nullum habent.

VIII. Vix, aut ne vix quidem

[1] L. 3. § 14.
[2] τοῖς Lug. An.
[3] Sup. 3. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[4] L. 6. § 1, 5.
[5] Sup. § 1.
[6] Inf. § 6. l. 4. l. 4. § 17, 28. l. 6. § 49.
[7] μὴ εἰς τό.
[8] L. 8. § 28.
[9] ὁ Ῥωμ. Cas.
[10] L. 1. § 2. l. 3. § 5. l. 4. § 3.
[11] L. 3. § 12. l. 6. § 2. l. 7. § 27, 29.
[12] L. 1. § 9. l. 9. § 29.
[13] L. 3. § 4.
[14] Sup. § 2. Inf. § 15. l. 3. § 12.
[15] Inf. § 13, 16. l. 3. § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20, 21.
[16] προαίρεσιν. Lug.
[17] Sup. § 2.
[18] L. 3. § 4. & l. 6. § 39.
[19] L. 4. § 3. l. 10. § 8.
[20] L. 5. § 34. l. 7. § 67. l. 10. § 6.
[21] Ὑγίειε, vel, Ὑγιαίνε.
[22] Inf. § 16.
[23] Sup. § 4.
[24] βεκκῶς Sal. εἰς Boot φύγεις f.
[25] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15.
[26] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4.
[27] L. 5. § 36.
[28] Μὴ ἀκατάπαυστον Sup. § 24. l. 4. § 3, 26. & l. 8. § 1.
[29] L. 3. § 4. l. 4. § 22. l. 10. § 37. l. 11. § 20.
[30] περιφ. Jun. L. 1. § 15.
[31] Inf. § 22. Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. l. 7. § 55.

quisquam,

quiſquam, ideo infeliciter agere deprehenſus eſt, quia in alienis animis quid ageretur non animadverterit. cæterùm qui animorum ſuorum motus non attendunt, hi verò infeliciter agant, neceſſe eſt.

IX. Horum meminiſſe ſemper oportet: quæ univerſi, quæ tua natura ſit; quomodo hæc ad illam affecta, qualiſq; pars qualis univerſi exiſtat: quod etiam nemo ſit, qui prohibere te poſſit, quò minùs ea facias dicáſq; ſemper, quæ naturæ illi, cujus pars es, conſentanea fuerint.

X. Philoſophicè Theophraſtus, in peccatis inter ſe conferendis (prout vulgò conferri ſolent) dicit; graviora eſſe quæ per cupidinem, quàm quæ per iram admittuntur. etenim, qui iraſcitur, cum dolore quodam & contractione animi occultâ à rationis tramite declinare videtur: qui verò per cupidinem delinquit, quia voluptate vincitur, intemperantior quodammodo, & in peccando effœminatior videtur. rectè igitur, nec indignè philoſopho, pronunciavit, amplioris eſſe criminis, quod cum voluptate, quàm quod cum dolore admittitur. atq; omnino alter ei ſimilior exiſtit, qui prior læſus, doloris ratione ad iraſcendum adigitur: cùm is ſponte ſuâ ad lædendum feratur, qui ad perpetrandum quidquam cupidine ducitur.

XI. Ita quæq; facias cogitéſq; oportet, ut qui confeſtim è vita hac poſſis diſcedere. humanis autem excedere, ſiquidem Dii ſunt, nihil eſt grave. neq; enim malo ulli illi involvent te. ſi verò, vel nulli ſunt, vel nullam rerum humanarū curam gerunt, quid attinet tandem vivere in mundo vel Deorum, vel providentiæ inani? cæterùm & ſunt illi, & res humanas curant: & ne in ea, quæ verè mala ſunt, incidat quiſquam, in ipſius arbitrio prorſus poſuere. reliquorum ſiquid malum exiſteret, & de hoc utique pariter proſpexiſſent, quò in ipſo litum foret, in iſtud quoque ne incideret. at verò, quod hominem deteriorem non facit, vitam hominis deteriorem efficere quî poſſit? nec imprudens autem, nec pru-

---

ΙΧ. Τούτων ἀεὶ δεῖ μεμνῆσθαι· ὡς ἡ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχει, καὶ [1] ὁποιόν τι μέρος, ὁποίου δὲ ὅλου ἔστι, καὶ ὅτι [2] οὐδεὶς κωλύων τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, [3] ἧς μέρος εἶ, πρᾶξαί τι ἀεὶ καὶ λέγειν.

Χ. Φιλοσόφως [4] ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συγκρίσει τῇ ἁμαρτημάτων, ὡς δὴ ὡς [5] κοινόν τινα τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ὀργὴν πλημμελήματα τῶν κατ' ἐπιθυμίαν. ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος μετά τινος λύπης καὶ ἀνιαθείας συσπᾶσθαι φαίνεται τοῦ λόγου ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερος τῶν φαίνεται, καὶ μαλακώτερος ἐν ταῖς ἁμαρτίαις· ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μείζονος ἔγκλήματος εἶναι, ὃ μετ' ἡδονῆς ἁμαρτανόμενον, ἢ ὃ μετὰ λύπης. ὅλως τε ὁ μὲν παροξυνόμενος μᾶλλον ἔοικε, καὶ ἅτε λύπην ἀναλαμβάνων ἀμυνόμενος· ὁ δὲ, αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὁρμῶν, φέρεται ὅτι τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

ΧΙ. [6] Ὡς ἤδη δυνατὸν ὄντος ἐξιέναι τοῦ βίου, οὕτως ἔχε τὰ ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ διανοεῖσθαι. τὸ μὲν γὰρ [7] ἐξαίφνης ἀποθανεῖν, [8] εἰ μὲν θεοί εἰσιν, εὐθὲν δεινόν· κακῶν γάρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν· [9] εἰ δὲ οὐκ εἰσὶν, ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· [10] τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; ἀλλὰ [11] καὶ εἰσὶ, καὶ [12] μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲ κατ' ἀληθείαν κακοῖς, ἵνα μὴ ἐμπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, [13] ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προῐδοντο. ἵνα ἐπὶ παντὶ τὸ μὴ ἐμπίπτειν αὐτῷ. ὃ δὲ χείρω μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου χείρω ποιήσειεν; [14] οὔτε δὲ κατ' ἄγνοιαν, οὔτε εἰδυῖα μὲν, μὴ δυνα-

---

[1] L. 5. § 24. l. 12. § 32.
[2] L. 1. § 17. l. 3. § 12. l. 5. § 10, 29, 34. l. 6. § 17, 58. l. 10. § 32, 33. l. 11. § 39.
[3] Sup. § 3, 4.
[4] ..λόσοφος Lug. An.
[5] L. 6. § 45.
[6] Sup. § 2, 5. l. 5. § 29. l. 6. § 30. l. 7. § 29, 69.
[7] L. 3. § 3.
[8] L. 9. § 28.
[9] εἰ δὲ δὴ Lug. An. εἰ δ' ὅπου f.
[10] L. 6. § 10.
[11] L. 12. § 28.
[12] L. 1. § 17. l. 6. § 44. & l. 9. § 11, 27.
[13] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 40.
[14] L. 10. § 2

μὴν ὃ φεφυλάξασθαι ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, [1] ἢ τ ὅλων φύσις παρεῖδεν ἀν· [2] ἔτε αὖ πολλὸν ἔτον ἥμαρτεν, ἤτοι πρ ἀδυναμίαν, ἢ πρ ἀπειρίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ & τὰ κακὰ [3] ἔθηκεν τοῖς πεφυρμένως συμβαίνη θάνατος δέ γε & ζωὴ, δόξα & ἀδοξία, [4] πόνος & ἡδονὴ, πλοῦτος & πενία, [5] πάντα ταῦτα ἔθηκεν συμβαίνη ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς & τοῖς κακοῖς, ἔτε καλὰ ὄντα, ἔτε αἰσχρά· ἔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, ἔτε κακά ἐστι.

XII. Πῶς [7] πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δ' αἰῶνι αἰμνησίᾳ αὐτῷ; οἷά ἐστι τὰ αἰσθητὰ πάντα & μάλιστα τὰ ἡδονῇ δελεάζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβοῦντα, ἢ [8] τῷ τύφῳ δεδοξασμένα· πῶς [9] εὐτελῆ & εἰκαταφρόνητα, & ῥυπαρὰ, & εὐφθαρτα, & [10] νεκρὰ, νοεραῖς δυνάμεως ἐφιζάνει. [11] τί εἰσιν ἕτοι ἐν αἰσθήσει & αἱ φωναὶ, τ' εὐδοξίαν [12]. τί ἐστι τὸ ἀποθανεῖν· & ὅλ ἐὰν τις αὐτὸ μόνον ἐνθῇ, & [13] τῷ μεριστικῷ τ ἐννοίας ἀφαιρύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα ἀπ', σπείκ ἄλλο κ ὑπολήψεται αὐτὸ εἶ ἢ [14] φύσεως ἔργον. [15] φύσεως ὃ ἔργον, εἴ κς φοβεῖται, [16] παιδίον ἐστί· τοῦτο μέντοι ὐ μόνον φύσεως ἔργόν ἐστιν, ἀλλὰ & [17] συμφέρον αὐτῇ πῶς ἅπεται [18] θεῦ ἀνθρώπου, & κτ' ἰ αὐτοῦ μέρος, & [19] ὅπῃ πῶς [20] ἔχει [21] διακεῖσθαι, τὸ δ' ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

XIII. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριέρχεσθαι, & [22] τὰ πέρθεν γᾶς φησιν, ἐρευνᾶν, & [23] τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τοῦ πλησίον ἀφὴ τεκμάρασθαι ζητοῦντα, μὴ ἀρκούμενον ᾧ, ὅταν ἀρχὴ θεὸν μόνῳ [24] τῷ ἐνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶ), & τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. θεραπεία ᾧ αὐτοῦ [25] καθιερεῦν πάθος ἀπαθῆ, & εἰκαιοπλοΐας, & δυσαρεστήσεως πρὸς τὰ ἐκ [26] θεῶν & ἀνθρώπων γινόμενα.

[1] L. 6. § 1.
[2] L. 12. § 12.
[3] L. 4. § 39. l. 5. § 10.
[4] L. 6. § 33. & l. 9. § 1.
[5] L. 6. § 34.
[6] L. 7. § 64. l. 8. § 1. l. 12. § 23.
[7] L. 3. § 10. l. 4. § 3. 14, 32, 33. l. 5. § 23. l. 6. § 36. l. 7. § 10, 19. l. 8. § 18. l. 9. § 29. l. 12. § 21, 32.
[8] L. 3. § 6. l. 6. § 13.
[9] L. 4. § 48. l. 5. § 10, 12, 33. l. 12. § 27, 31.
[10] L. 12. § 33.
[11] L. 6. § 59. l. 8. § 53. l. 9. § 34. l. 10. § 13, 19.
[12] [χρεί(ονται)] f. ἀφαιρῶνται. Lug. An.
[13] L. 3. § 11. l. 4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 2, 16.
[14] L. 4. § 5. l. 9. § 3. l. 10. § 36.
[15] Inf. § 17.
[16] L. 11. § 23.
[17] Sup. § 3.
[18] Θεὸς ἀνθρώπῳ Lug. An. L. 12. § 2.
[19] π s. ὅ.
[20] ἔχον Bot.
[21] διάκειται vel διαχέηται p. διάκηται Bot.
[22] Pindarus apud Platon. Theæt. l. 11. § 1.
[23] Sup. § 8.
[24] Inf. § 17. l. 3. § 3, 5, 7, 16. l. 5. § 27. l. 12. § 26.
[25] [τῶν] ex Suid. Sup. § 5. Inf. §

dens utiq; sed præcavere aut corrigere impotens, universi natura neglexit ista; nec errorem tam immanem admisisset unquam, sive per impotentiam, sive per imperitiam, ut bona ac mala, bonis malisque ex æquo hominibus, nullo facto discrimine, contingere pateretur. atqui mors, & vita, honor & ignominia, dolor & voluptas, opes & paupertas, ista omnia bonis pariter malisq; contingunt, cùm nec honesta ea nec inhonesta sint. nec bona itaque nec mala sunt.

XII. Facultatis rationalis est, considerare, quàm velociter evanescant omnia, in mundo corpora, in ævo eorundem etiam memoria: cujusmodi sint omnia quæ sub sensum cadunt; horúmque ea maximè, quæ vel voluptate alliciunt, vel dolore percellunt, vel cum fastu celebrantur; quàm vilia, quàm contemnenda, quàm sordida, caduca, mortua sint. quinam ii sint, quorum opiniones vocésq; claritatem largiuntur. quid sit ipsum mori; quódq; siquis rem ipsam per se intueatur, cogitationéq; ab illa submoverit ea omnia, quibus tanquam larvis horrendis instructa imaginationi nostræ se objicit, nihil esse aliud comperiet quàm opus naturæ. opus autem naturæ ullum quisquis expaveſcit, puer est. verùm enimverò mori non est opus tantùm naturæ, sed quod eidem &. conducat, ejusdem deniq; facultatis fuerit, considerare, homo Deũ quomodo, & quâ sui parte contingat; quóq; pacto habitura se sit pars ista, ubi corpore soluta fuerit.

XIII. Nihil homine illo miserius est, qui omnia undiq; pervagatur, & cùm ea quæ subter terram sunt, q' ille ait, scrutatur, tum quæ in animis alienis, conjecturâ nititur indagare; nec intelligit interim sufficere sibi, ut cum eo, quem intra se gerit, genio versetur, eúmq; legitimè colat. colet autem, si affectibus immunem custodierit, & temeritate alienum, nec offensam re aliquâ, quã vel Dii vel homines egerint; quæ età τὰ γὰρ ἐκ θεῶν ἀξέπτυστα δι'

nam

nim Dii agunt, virtutis nomine, veneranda; quæ homines, cognationis ratione, ſunt amica; ſed & modo quodam miſeranda quandoq; ob bonorum malorúmque ignorationem. nec ſanè defectus hic minor eſt illo, qui alba & nigra internoſcere prohibet.

XIV. Etiamſi ter mille annos victurus eſſes, & totidem inſuper myriadas, illud tamen meminiſſe debes, nec ullam aliam vitam ab ea, quàm degit, amittere quenquam; nec aliam ab ea, quàm amittit, degere. eodem ergò redit longiſſimum ætatis ſpatium, cum eo quod eſt breviſſimum. præſens ſiquidem tempus eſt omnibus æquale: & quod amittitur ergò, æquale eſt omnibus. eadémq; ratione id quod amittitur, momentaneum tantùm eſſe conſtat. neq; enim aut præteritum, aut futurum amittere quis poteſt. nam quis cuiquam id, quod non habet, abſtulerit? horum itaq; duorum meminiſſe oportebit: alterius nimirum, quod omnia ab æterno conſimilia fuerint, & in orbem ferantur: itaque nihil intereſſe, per centum, an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem quis viſurus ſit. alterius verò, quòd is qui quàm diutiſſimè vixerit, & is qui quàm celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorſus amittit uterq;. præſens ſiquidem duntaxat uterq; tempus amittit cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere poſſit quis, quod non habet.

XV. In opinione ſita ſunt omnia. docent hoc, quæ à Monimo dicta ſunt. horum autem utilitas comparebit, ſi quis quæ feſtivè ab illo conſcripta ſunt, quatenus veritatem habent patrocinantem, admiſerit.

XVI. Contumeliâ ſe afficit anima humana: inprimis, quando abſceſſus & quaſiſtruma mundi, quantum in ipſo eſt, evadit. abſceſſionem enim facit à natura, in cujus parte aliquâ reliquorum omnium cujuſq; natura continetur, qui re aliquâ obveniente offenditur. deinde cùm vel hominem quemcunq; averſatur, vel lædendi conſilio adverſatur alicui. hujuſmodi ſunt autem iraſcentium animæ, tertiò contumeliâ ſe afficit,

ἀρετιμὺ· τὰ ᾗ ἐξ ἀνθρώπων [1] φίλα λέγε συγγένειαν· ἔστι ᾗ ὅπως καὶ [2] ἔθνος κινα ἐλεεινὰ, [3] διὰ ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ὁμοίως ἐλάττων [4] ἡ πίστωσις αὐτὴ τὸ στερισκέσθαι ὄψεως τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ μέλανα.

XIV. [6] Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτακις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [7] ἀποβάλλει. εἰς τοῦτο οὖν καὶ διήκει τὸ μάκιστον τοῦ βραχυτάτου. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, [8] [εἰ] καὶ τὸ ἀπολλύμενον, [9] σὸν ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον φανερὸν ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. [10] ἔτι γὰρ τὸ παρελθὸν, ἢ τὸ μέλλον ἀποβάλλει. διὰ τί οὖν ὁ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνῆσθαι· ἑνὸς μὲν, ὅτι [11] πέφυται ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ, καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ [12] οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν δισχιλίοις. ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὄψεται· ἑτέρου δ', ὅτι καὶ [13] ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα πεθνηξόμενος τὸ ἴσον ἀποβάλλει. [14] τὸ γὰρ παρὸν ὁδὸς μόνον, ὃ στείσκεσθαι μέλλει, [15] ὥστε γὰρ ἔχει καὶ τοῦτο μόνον. καὶ ὃ μὴ ἔχει τις οὐκ ἀποβάλλει.

XV. [16] Ὅλη [17] δῆλα μὲν γὰρ τὰ ὡρῶς [18] τῶν Κυνικῶν Μόνιμον λεγόμενα· [19] δῆλον δ' καὶ τὸ χρήσιμον ὃ λεγόμενον, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ κόσμιον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.

XVI. [22] Βλάπτει ἑαυτὸν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν ὅταν [21] ἀπόστημα, καὶ οἷον φῦμα, τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ γένηται· τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασίς ἐστι τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει ἑκάστου τῶν λογικῶν φύσεις πεφύκασι μετέχειν· ἔπειτα δ' [22] ὅταν τῳ ἀνθρώπων λοιδορῇ, ἢ καὶ ἐναντίως φέρηται, ὡς βλάψουσα, οἵαι εἰσὶν αἱ τῶν ὀργιζομένων. πέμπτον βλάπτει ἑαυτὸν, [23] ὅταν

[1] Sup. § 1. l. 3. § 4.
[2] L. 7. § 26.
[3] Sup. § 1.
[4] L. 4. § 29.
[5] μέλαινα.
[6] L. 3. § 10. l. 4. § 47, 50. l. 9. § 28, 33. l. 12. § 26.
[7] [ἀν] ἀποβάλλῃ Suid.
[8] delet Suid.
[9] ὂν f.
[10] L. 6. § 32.
[11] L. 4. § 32. l. 6. § 37, 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28, 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[12] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[13] L. 4. § 50. l. 9. § 33.
[14] L. 12. § 3.
[15] ὥσπερ vel ὥσπερ.
[16] L. 3. § 9. l. 4. § 3, 7. l. 7. § 14. l. 8. § 49, 47. l. 9. § 32. l. 11. § 18. l. 12. § 8, 22, 26.
[17] δηλοῖ f.
[18] τῶν Κυνικῶν Μονίμων f.
[19] δηλοῖ f.
[20] Sup. § 7.
[21] L. 4. § 29. l. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[22] Sup. § 1.
[23] Inf. § 17. l. 3 § 4. l. 11 § 19.

[1] Inf. § 17. l. 18. § 19. [2] Sup. § 7. [3] Sup. § 5. [4] L. 1. § 8. l. 3. § 6. l. 9. § 23. [5] L. 3. § 12, 16. l. 4. § 12. l. 12. § 31. [6] L. 3. § 11. l. 4. § 3, 4, 23. l. 6. § 44. l. 12. § 36. [7] L. 10. § 11. [8] L. 3. § 10. l. 4. § 26. l. 5. § 24. l. 6. § 36. [9] L. 5. § 33. [10] Ibid. [11] σύγκρασις Jun. [12] ῥέμβος. [13] L. 4. § 3. Xyl. [14] L. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 6. § 15. [15] L. 6. § 31. [16] L. 10. § 31. l. 12. § 24, 27. [17] L. 3. § 10. l. 4. § 3, 19. l. 7. § 10. [18] Sup. § 13. [19] Sup. § 16. l. 8. § 8. [20] Sup. § 5. [21] Sup. § 16. [22] L. 4. § 29. [23] Sup. § 3. l. 8. § 23. l. 10. § 5. [24] Sup. § 3. l. 4. § 48. l. 5. § 33. [25] L. 5. § 10. l. 9. § 3. [26] L. 4. § 5. l. 7. § 32, 50. l. 8. § 25. [27] L. 8. § 18, 20. l. 10. § 7. [28] L. 4. § 37. [29] Sup. § 12.

ΤΟΥ ΔΗΘΕΝΤΟΣ ΒΙΟΥ, [8] ὁ μὲν χρόνος, σημεῖον· [9] ἡ δὲ ὑσία, ῥέουσα· [10] ἡ δὲ αἴσθησις, αἰμυδρά· ἡ δὲ ὅλη τοῦ σώματος [11] σύγκρισις, εὐσηπής· ἡ δὲ ψυχή, [12] ῥεμβός· ἡ δὲ τύχη, δυσεκμόρτον· [13] ἡ δὲ φήμη ἄκριτον· συνελόντι δὲ ἁπάντων, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, [14] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [15] ὄνειρος καὶ [16] τύφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ὁπηδημία· [17] ἡ δὲ ὑστεροφημία δέ, λήθη. τί οὖν δὴ πέμψαι διναμένων; ἓν καὶ μόνον φιλοσοφία. τοῦτο δέ, ἐν τῷ τηρεῖν [18] τὸν ἔνδον δαίμονα ἀβύβριστον, καὶ ἀσινῆ, [19] ἡδονῶν καὶ παντὸς κρείσσονα, [20] μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, [21] μηδὲ διεφθυσμένως καὶ μὴ ὑποκρίσεως, [22] ἀμεταδεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαι ἢ. ἢ μὴ ποιῆσαι· ἔτι [23] τὰ συμβαίνοντα καὶ κτώμενα δεχόμενον, ὡς ἐκεῖνόν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ὅπερ πᾶσι δέ ἐστι τὸ θάνατον [24] ἴλεφ τῇ γνώμῃ [25] ἀπεκδεχόμενον ᾖ, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ [26] λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῷον συγκέκριται. [27] εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διλυσκῶς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, ἀφ' τί [28] ὑποπτεύει τις τὴν τῶν πάντων μεταβολὴν καὶ ἀφάνισιν; [29] κατὰ φύσιν γάρ· [30] οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ [31].

XVII. Vitæ humanæ tempus, punctum est: materia, fluida: sensus, obscurus: corporis universi fabrica, putrescere prona: anima, vaga: fortuna, res imperveſtigabilis: fama, res incerta: & ut verbo dicam, omnia, corporis quidem, fluvius; animæ verò, somnium & fumus: vita, militia, & hospitis in peregrino mora: fama posthuma, oblivio mera. quidnam est ergò, quod hominem deducere & transmittere possit? res sola & unica est, philosophia. ea autem in hoc consistit, ut genium suis interim conservet integrum, contumeliâ ac læsione omni immunem, voluptate ac dolore omni superiorem, nihil temerè aut fictè simulatéq; agentem, sibi sufficientem, cùm ut alii faciant aut nè faciant quid, opus nihil habeat: porrò quæcunq; eveniunt ac destinantur sibi ità excipientem, tanquam indè obvenientia, unde venerit ipse: mente denique propitiâ placidâque mortem ipsam expectantem, tanquam elementorum eorum dissolutionem, ex quibus animal unumquodq; constitit. si autem elementis ipsis nihil grave contingit, quod in alterum unumquodq; eorum jugiter transmutatur, cur corporis universi mutationem ac dissolutionem metuat aut suspectam quis habeat? secundùm naturam quippe fit. nihil est autem malum, quod est naturæ consentaneum.

Quæ Carnunti.

[31] L. 6. § 1, 33. l. 10. § 7. l. 11. § 34. [31] κάτω Lug.

LIBER III.

NON est hoc tantùm nobis cogitandum, singulis diebus absumi vitam, minorémq; ejusdem superesse portionem: sed & illud reputandum, quòd, si quis diutiùs vitam protraxerit, incertum sit, utrùm mentis vires pariter idoneas sit habiturus ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem earum quæ ad rerum divinarum humanarúmq; peritiam contendit. nam si delirare cœperit, perspiratio forsan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & istiusmodi reliqua, neutiquam deficient. ea verò vis, quâ sese uti possit, & officii sui numeros omnes absolvere, & quæ animo conceperit distinctè explicare, & de hoc ipso, an mortem sibi conscisc ere debeat, considerare, & ejusmodi universa, quæ rationem probè subactâ desiderant, hæc, inquam, vis jam prorsus extincta jacebit. Festinandum itaq;, non hâc solâ ratione, quia mortem propiùs per momenta singula acceditur, sed hâc insuper, quia rerum cogitatus & intellectus ante mortem nos sæpenumero destituit.

II. Etiam istud est observatu non indignum, quod ea quoq; quæ à naturâ genitis superveniunt, gratiam suam quandam & venustatem obtinent. quemadmodum panis cùm coquitur particulas quasdam diffindi cernimus. attamen intercisa & hiantia ista, quamvis ab artis pistoriæ instituto aliena, decoris speciē quandā præ se ferunt, & comedendi desiderium suo modo irritant. fic[a] quoq; ubi plenè maturuerint, dehiscunt. sed & in olivis præmaturis, illud putredini vicinum, gratiam peculiarem quandam baccæ conciliat. spicæ itidem deorsum vergentes, & leonis superciliū, & aprorū abore diffluens spuma multáq; alia istiusmodi; quæ seorsim siquis intueatur, sunt venustate omni procul; quia tamen rebus naturalibus adnascuntur, & ornatum illis adjiciunt, & contemplantium quoq; animos afficiunt. proinde, siquis animum ac cogitationem nòrit altiùs defigere in ea quæ in u-

ΒΙΒΛΙΟΝ γ'.

ΤΑ μὲν τοίνυν τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπομαλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο λογιστέον, εἰ καὶ ὀπὶ πλέον βιώη τις, ἐκεῖνό γε ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὐτῷ ἡ διάνοια πρὸς τὴν συίεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν θεωρίαν τῶν συλλεινόντων εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. ἐπὶ γὰρ παραλυτικῷ ἄρξηται, τὸ μὲν ἀναπνεῖν, καὶ πέφευγε, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὀρμᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, σὺν οὐδενὶ ἐστί· τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ τὰς καθήκοντας ἀριθμὸν ἀκριβῶν, καὶ τὰ φαινόμενα διαδρᾶν, καὶ περὶ αὐτῶ δ, εἰ ἤδη ὄξακτέον αὐτὸν, ἐφισάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμῶ συγγεγυμνασμένα πάνυ χρήζει, παραπόβίνυται· χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι, ἀ μόνον τῷ ἐγγυτέρω δ θανάτω ἐκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ὀννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς παρακολούθησιν παραπολήγειν.

II. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ τὰ ὀπτιγινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις, ἔχει τινὰ εὐχάριν καὶ ἐπαγωγὴν, οἷον ἄρτοι ὀπτωμένοι παραρρήγνυταί πως κατὰ μέρη· καὶ ταῦτα αὐτὰ τὰ διέξοδα ὕπως καὶ τρόπον τινὰ παρὰ δ ἐπάγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ὀπωσοῦν πως, καὶ παραθυμίαν πρὸς τὸ τρόφιμον ἰδίως ἐμποιεῖ. πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπόταν ὡραιότατα ἔξι, κέχηνεν. καὶ ἐν ταῖς ὀρυπεπέσι ἐλάαις, αὐτὸ δ ἐγγὺς τῆς σήψεως, ἰδιόν τι κάλλος. τῷ κάρπῳ παρίστησιν. οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ δ λέοντος ὀπισθίνιον, καὶ ἡ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις σκοποίη, πόρρω ἄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὅμως πρὸς τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθοῦν, συνεπιχαρεῖ, καὶ ψυχαγωγήσει· ὥστε εἴπερ ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν ᾧ ὅλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν ἀ-

χὴ

a L. 6. § 16.

b L. 5. § 21. l. 7. § 55.

c L. 1. § 12. l. 6. § 26.

d L. 5. § 29.

e L. 12. § 15.

f L. 2. § 4, 6.

g [διὰ] τὸ Jun.

h L. 6. § 36. l. 8. § 50.

i πτίσι Lug. πτίσι Xyl.

καὶ δόξει αὐτῷ ἐκ τῶν κατ' ἐπαγωγὴν συμβαινόντων ἡδέως πως ἀγασώσασθαι· ὅπως ἂν ἐκ σημείων ἀληθῶν χάσμαλα, οὐχ ἧσσον ἡδέως ὄψεται, ἢ ὅταν γεφεῖς ἐκ πλάσεως μιμήμασι δεικνύωσιν. καὶ γεφὺς ἐκ γέφυρα ἀκριβῶς ἐκτὸς ἐκ ὥρας, ἐκ ὃ ἐν [1] πᾶσιν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἐμπροσθεν σώφρασιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν δυνήσεται· ἐκ πολλὰ τοιαῦτα ἡ πρώτη πάθη, μόνῳ ᾧ πρὸς τὴν φύσιν, ἐκ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ᾠκειωμένῳ [2] προσπεσεῖται.

[1] πᾶσιν Mer.

[2] προσπ.

III. Ἱπποκράτης [3] πολλοὺς νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν. οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν εἶτα ἐκ αὐτοὺς ὃ περιφερόμενον κατέλαβεν. [4] Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήιος, ἐκ Γάιος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἀνδρῶν τοσαυτάκις ἀνελόντες, ἐκ ἐν θεάτρῳ πολλαὶ μυριάδας ἱππέων ἐκ πεζῶν καταπλήξαντες, καὶ αὐτοὶ ποτε ἐξέπλευσαν ἐκ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ [5] τῆς ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας ὕδατος τὰ ἐντὸς πλεωθεὶς βολβίτῳ καταχρισθεὶς ἀπέθανεν. Δημόκριτον μὲν οἱ φθεῖρες, Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν· τί ταῦτα; [6] ἐπὶ σὲ ἐβησαν, ἐπλεύσας, κατέσχες· ἔκβηθι. [7] εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, ἐκ ἔστιν θεῶν κενόν, ἐκ ἔστι ἐνθάδε· εἰ δὲ ἔστιν ἀναισθησία, παύσῃ πόνων ἐκ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, ἐκ [8] καταδούλων τοσούτῳ χείρονι [9] ᾧ ἀγλεύῃ. [10] ἡ προῖεσι δὲ ὑπηρετεῖν· δεῖ μὲν γὰρ νοῦς ἐκ [11] δαίμων, δεῖ δὲ [12] γῆ ἐκ λύθρος.

[3] L. 4. § 48. l. 6. § 47. l. 7. § 19. l. 8. § 25.

[4] L. 4. § 32, 48. l. 6. § 24, 47. l. 8. § 31.

[5] L. 10. § 7. l. 11. § 1.

[6] L. 2. § 3. l. 12. § 36.

[7] L. 2. § 11.

[8] L. 2. § 2. l. 11. § 19.

[9] L. 10. § 38.

[10] ὅπερ δεῖ τὸ ἐπ'. Bor.

[11] ὅπερ. Mer.

[12] ἢ, vel ἢ [δὲ] π. τ. ὕ. f. v. κ.

IV. [13] Μὴ καταλείψῃς δὲ ὑπολιπόμενον τὸν βίου μέρος ἐν τῇ περὶ ἑτέρων φαντασίᾳ αὐτοῦ, ὁπότε μὴ τὴν διαφορὰν ἔχῃ εἰς κοινωφελὲς ποιῆσαι. [14] ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, τυτθὶ, φαντάζομενος τί ὁ δεῖνα πράττει, ἐκ ἵνα ἕνεκεν, ἐκ τί λέγῃ, καὶ τί ἐνθυμεῖται, ἐκ τί παρασκευάζεται, ἐκ ὅσα τοιαῦτα, ποιοῦσι [15] ἀπορρέμβεσθαι τὸν ἴδιον ἡγεμονικὸν ἀδιαπτῶτον. [16] χρὴ μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐν ᾧ εἱρμῷ πρὸς φαντασιῶν

[13] L. 2. § 5, 16

niverſo hoc fiunt, nihil ferè etiam in eis, quæ quaſi appendicis cujuſdam loco res naturales conſequuntur, deprehendet, quod non etiam cum oblectatione quadam huic ipſi commendare ſeſe videatur. quin & idem ferarum rictus veros haud minore cum voluptate contuebitur, quàm pictorum fictorúmve arte per imitationem expreſſos. tam vetulæ item vetuſtæ maturitatem quandā ac decorem, quàm & quicquid in pueris venuſtatis animum allicientis deprehenditur, caſtis oculis ſpectare poterit. denique contingunt multa hujuſmodi, quæ non cuivis ſunt grata, ſed illi duntaxat qui adversùs naturam operāq; ejuſdem animum habuerit probè conciliatum.

III. Hippocrates, ubi multos ſuſtulerat morbos, morbo tandem & ipſe ſublatus eſt. Chaldæi, cùm multorum mortem prædixiſſent, morti demum & ipſi conceſſerunt. Alexander, Pompeius, C. Cæſar, cùm tot urbes funditùs evertiſſent, tot hominum myriades in prælio cecidiſſent, ipſi quoq; tandem vitâ exceſſerunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè diſſeruiſſet, aquâ intercute viſcera diſtentus, ſtercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi; Socratem etiam pediculi, ſed aliuſmodi, ſuſtulerunt. quorſum iſta? navem conſcendiſti, navigâſti, appuliſti: egredere. ſi ad vitam alteram; nihil, nè ibi quidem, numinis eſt inane. ſin ſenſu carituras ſis, deſines voluptatibus ac doloribus diſtineri; deſines vaſi tanto deteriori inſervire. an non enim præſtantius eſt id quod inſervit? cùm alter mens & genius, alter limus & ſanies ſit?

IV. Quod ſupereſt vitæ reliquū, nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, niſi ſiquid ad communem utilitatem ſpectaverit; puta, cogitando, quid iſte vel ille agat, & quorſum hoc vel illud agat, quid loquatur, quid cogitet, quid machinetur, & cætera. etenim operis alieni obſervatio, à mentis propriæ cuſtodiā cogit evagari. oportet itaque in cogitationum ſerie fruſtraneum, & ſuperfluum omne declinare: curioſum

ſum autem & malignum multò magis. aſſuefacere vero te debes, ut ea duntaxat cogites, de quibus ſiquis ſubitò te requiſiverit, quid nunc in animo verſas? liberè ſtatim reſpondere queas, iſtud vel illud. unde palam fiat extemplò, eſſe omnia apud te ſimplicia, benevoliq; animalis ſicut ſocialis, & cogitationes omnes neglectum habentis, quæcunq; voluptatem aut luxum ullo modo reſpiciant; aut æmulationem etiam, aut invidentiã & ſuſpicionem, aut aliud quidlibet, de quo proloqui pudeat, hoc te vel illud in animo habuiſſe. Vir ità compoſitus, quò minùs in optimorum numero cenſeatur, jam nihil eſt, cùm deorum ſacerdos ac miniſter quidam exiſtat, eóq; quod intra ſe gerit, numine ritè utatur. quòd hominem utiq; præſtet intaminatú voluptatibus, dolore omni illæſum, contumeliâ intactum, improbitatis nè ſentientem quidem; certaminis præſtantiſſimi, ne ab affectu ſcilicet ullo ſubvertatur, athletam; juſtitiâ penitùs imbutum; ex animo prorſus amplexantem quæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qui rarò admodum, nec citra magnam aliquam atq; in commune utilem occaſionem advertat, quid alius quiſpiam dicat, faciat, cogitet. ſuis enim duntaxat agendis intentus eſt; ſibíq; ab univerſo deſtinata cogitat aſſiduè. & illa quidem honeſta præſtat, iſta optima eſſe perſuaſum habet. ſors enim unicuiq; aſſignata, & conducit ei, & in eum finem eſt eidem collata. meminit etiam, cognatum eſſe rationale omne: & naturæ ipſius humanæ rationem ab unoquoq; hoc exigere, ut hominum quorumvis curam habeat. porrò nec à quibuſlibet exiſtimationem eſſe capeſſendã, ſed ab eis tantùm, qui naturæ conſentaneam viram agunt. qui ſeciùs vivunt, quales ſint domi, quales foris, quomodo noctu, quomodo interdiu ſe gerant, quales cum qualibus volutentur, in memoria habet. itaque laudem illorum nihili pendit, qui nè ſibi quidem ipſis placent.

λεῖ. [19] ὃ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ ἑαυτοῖ ἀρέσκοντας.

καὶ καχύποπτος καὶ [1] ἐπιτήδειον ἑαυτὸν μέλλα φαντάζεσθαι, ᾧ ἐν εἴ τις ἄτινα διανέοιτο, τί νῦν διανοῇ; μηδ' παῤῥησίας ἐπιδεχόμενα ἀλλ' ἀπροκείναιο, ὅλη τὸ, καὶ τὸ· ὡς ὄξ αὐτῷ οὐδὲν δῆλα ἔῃ), ὅτι πάντα [2] ἁπλᾶ καὶ [3] εὐμμιῆ, καὶ [4] ζῶν κοινωνικῷ, καὶ ἀμελῶν παντὸς ἡδονικῷ, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῷ φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασκανίας ἢ ὑποψίας, ἢ ἄλλο τινὲς, ἐφ' ᾧ ἀν ἐρυθριάσας ἐξηγέμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ ἔχες. ὁ γὰρ τοιοῦτος, [5] ὃν ἔτι ἱερεῖ καθαρὸν ἥμενος, τὸ ἂς ἐν ἀρίστοις ἤδη ἔῃ), ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ [6] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτῷ, ὃ παρέχεται τὸν ἀθεώρητον [7] ἄχραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ πάντος πόνου, πάσης ὕβρεως ἀμέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ τοῦ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι, δικαιοσύνῃ [8] βεβαμμένον εἰς βάθος, [9] ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις ᾖ, μηδὲ χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φαντασζόμενον, [10] τί ποτε ἄλλο λέγῃ, ἢ πρόσεστι, ἢ διανοεῖται. [11] μόνα γὰ τὰ ἑαυτῷ πρὸς ἐνέργειαν ἔχῃ, καὶ [12] τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλωθόμενα διϊσχυρῶς ἐννοεῖ· καὶκεῖνα ἐξ καλὰ παρέχεται, [13] ζῶντα ᾖ ἀγαθὰ ἔῃ) πάντως. [14] ἡ γὰ ἐκάστῳ νεμομένη μοῖρα συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. μέμνηται ᾖ; καὶ ὅλη [15] συγλυὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅλη [16] κηδεσθαι ἐξ πάντων ἀνθρώπων, καθὼ πολὺ τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἔχίν· δόξης ᾖ ἐκὶ τῆς ὑπὸ πάντων ἀνδεκτέον· ἀλλὰ τοῦ [17] ὁμολογουμένως τῇ φύσῃ βιέντων μόνον. οἱ ᾖ μὴ ὕπως βιῶντες, [18] ὁποῖοί κινες οἴκοι τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μθ' ἡμέραν, οἷοι μθ' οἵων φύρωνται. μεμνῆσθαι δὲ πᾶν τοιούτων ἐπαμνον ἐν λόγῳ πίθεται, οὔτε

[1] Inf. § 12. l. 12. § 4.
[2] L. 11. § 15.
[3] Inf. § 12. l. 6. § 47. l. 9. § 10.
[4] L. 5. § 16, 30. l. 9. § 9.
[5] L. 8. § 22.
[6] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7, 16. l. 2. § 13, 17.
[7] L. 2. § 16, 17.
[8] L. 5. § 16. l. 10, 34.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 16. l. 4. § 1. 23, 25, 26. l. 10. § 11. l. 12. § 1, 3, 11.
[10] L. 2. § 8, 13.
[11] L. 7. § 67.
[12] L. 2. § 5.
[13] L. 10. § 1.
[14] L. 4. § 10, 23. l. 5. § 8. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[15] L. 2. § 1. Inf. § 11.
[16] Inf. § 6. l. 9. § 3. l. 10. § 6.
[17] L. 1. § 9.
[18] L. 9. § 13, 27. l. 10. § 13. l. 11. § 18.
[19] L. 6. § 57. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27.

V. Μήτε [1] ἀχθόμενος ἐνεργῇ, μήτε [2] ἀκοινώνητος, μήτε [3] ἀνεξέταστος, μήτε [4] ἀνθελκόμενος· μήτε [5] κομψεία τὴν Ἀθηναίαν σε καλλωπιζέτω· μήτε πολυρρήμων, μήτε [6] πολυπράγμων, ἔσο. ἔτι δὲ [7] ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω [8] προστάτης. ζῴου [9] ἄρρενος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολίτου, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀναπεπταχότος ἑαυτὸν, οἵου ἂν εἴη τις [10] ὠφειμένων τὸ ἀνακλιτικὸν ἐκ τοῦ βίου [11] εὔλυτος· μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε [12] ἀθῴου τινὸς μάρτυρος. [13] ἐν ᾧ [14] ὅ φαιδρὸν, καὶ [15] ὅ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ [15] τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ὧν ἄλλοι παρέχουσιν· [16] ὀρθὸν οὖν εἶναι, καὶ ὀρθούμενον.

V. Neq; invitus quicquam agas, neq; societatis communis immemor, nec nisi re probè priùs exploratâ, aggrediis. nec affectibus abreptus. sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qui in te residet Deus, præsès sit animantis masculi, ætate provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qui ita se composuerit, ut qui promptus decedere, classicum duntaxat, quò è vita avocetur, expectet. quiq; nec juramento proprio, nec alius cujusquam testimonio opus habeat. porrò vultus adsit hilaris; animúsq; ita comparatus, ut nec externo aliquo indigeas ministerio, nec tranquillitate ea, quam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum deniq;, non surrectum ac suffultum esse oportet.

VI. [17] Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκῃς ἐν ᾧ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ καθάπαξ τοῦ [18] ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν Ἀθηναίαν σε ἐν οἷς κεῖ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν προάγοντά σε παρέχεται, καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις ἀπονεμομένοις εἰ τοῦτο, φημὶ κρεῖσσόν τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, ὃ ἀρίστου εὑρισκομένου ἀπόλαυε· εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνοιτο [19] ἀυτοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τοῖς τε ἰδίαις ὁρμαῖς ὑποτεταχότος ἑαυτῷ, καὶ τοῖς φαντασίαις [20] ἐξεταζούσης, καὶ [21] τοῦ αἰθητικοῦ τούτου, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος, καὶ [22] τοῖς θείοις ὑποτεταχότος ἑαυτὸν, καὶ [23] τοῦ ἀνθρώπων προνοοῦντος· εἰ [24] τοῦτο πάντα τὰ ἄλλα μικρὰ καὶ εὐτελέστερα εὑρίσκοις, [25] μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ ῥέψας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, σὺν [26] ἀφέσει τοῦ ἀγαθοῦ ἐκεῖνο τὸ ἴδιον καὶ σὸν πρόκριμα διωκέτω· ἀντικαθίσταται γὰρ τῷ λογικῷ καὶ [27] πολιτικῷ ἀγαθῷ, ὃ νῦν ἐλέγομεν, ὑπὲρ οὗ καὶ ἔτι πρόσθεν ἐλέχθη, οἷον τὸ ὑπὲρ τῶν πολλῶν ἕπαινον, ἢ ἀρχάς, ἢ πλοῦτον, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν, πάντα ταῦτα, κἂν πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζῃ δόξῃ.

VI. Si quid in vitâ humanâ deprehenderis præstabili justitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; &, ut uno verbo absolvam omnia, animo ita affecto, ut in eis, quæ secundùm rationis dictamen peragenda sunt, sibimet ipsi, in eis quæ citra consilii proprii opem obveniunt, fato acquiescat. si quid, inquam, præstantius hoc adverteris, eò te vertas, eodémq; tanquam bono præstantissimo, quò fruaris, toto animo fac incumbas. sin præstabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ita fuerit comparatus, ut motus suos omnes sibi subjecerit, & visa quæq; diligenter exploret, & à sensuum affectionibus, quæ Socrates dicebat, sese abstraxerit; Deis autem se regendum permiserit, hominibúsq; quibusvis curam lubens impendat. si animo sic affecto inferiora vilioráque cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiquam locum concedas, ad quam animo devergente si inclinaveris quicquam, bonum illud proprium & peculiariter tuum quò minùs liberè colas præferásq; obstabit. bono liquidem rationali & publicum spectante nihil extraneum ex adversum consistere fas est; vulgi, puta, existimationem, principatus, divitias, aut vitam voluptuariam. horum enim quisquam si vel minimum adjungere visum fuerit, prævalebit. confestim & abripiet te. at tu simpliciter

[1] L. 5. § 1.
[2] L. 2. § 2.
[3] Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
[4] L. 2. § 2. l. 10. § 36.
[5] L. 1. § 7, 15. Inf. § 8.
[6] L. 1. § 5. l. 4. § 24.
[7] L. 1. § 3. l. 12. § 26.
[8] L. 5. § 27.
[9] L. 2. § 5.
[10] L. 9. § 3. l. 11. § 3, 20.
[11] ἐυλύτως f. ut Inf. §. 7. l. 8. § 33. Inf. § 16.
[12] L. 7. § 67. l. 9. § 29.
[13] ἓν Boot. ἕνι f. vel ἐνῇ.
[14] L. 10. § 12.
[15] L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
[16] L. 7. § 12.
[17] Inf. § 7.
[18] L. 5. § 14, 15, 16. l. 9. § 20.
[19] L. 2. § 13. 17. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7, 16.
[20] Sup. § 5.
[21] L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7 § 55.
[22] L. 4. § 31, 34. l. 10. § 14.
[23] Sup. § 4.
[24] L. 7. § 72.
[25] L. 1. § 8.
[26] L. 2. § 16.
[27] πολιτικῷ ut l. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 21.
[28] L. 1. § 8. l. 2. § 16.

pliciter liberéq; id quod præſtantius eſt eligito, eíq; ſtrenuè adhæreſcito. præſtat autem id quod conducit. itaq; ſi conducere tibi videbitur, quatenus ratione præditus es, retineas; ſin, quatenus animatus es tantùm, repudies; judiciúmq; quò minùs externà rerum facie ſpecieque corrumpatur, integrum ſervare curæ ſit, quò rerum examen exquiſitiùs inſtituas.

VII. Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas, modeſtiam deſeras, oderis quenquam, ſuſpectum habeas, execreris, ſimules, appetas quicquam quod parietes circumjectos velamentàq; deſideret. qui enim mentem geniúmq; eundem ſuum, & virtutis hujuſce ritus ſacros, cæteris omnibus antetulerit, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiſcit, non ſolitudine, non frequentiâ opus habet: quod eſt maximum, victurus eſt, mortis nec appetens, nec metuens. quin nec tantillum intereſſe cenſebit, ſpatio temporis prolixiore an contractiore animâ ſuâ corpore inclusâ utatur. utpote qui, ſi ſtatim demigrandum fuerit, perinde promptus ſit decedere, ac aliud quid agere, quod modeſtè & decorè agi oporteat. hoc autem unum per vitam totam cavet religioſè, ne mens ſibi quicquam eorum ſubterfugiat, quæ animantis rationalis & civilis propria ſunt munera.

VIII. In hominis caſtigati atque expurgati animo, nihil ſuppurati, nihil impuri, nihil ſubdoli offendas. neq; verò vitam hujus non conſummatam fatum unquam abruperit. perinde ac ſi tragœdum dixerit quis ante fabulam peractam ſcenà ceſſiſſe. quin nec ſervile quippiam in eodem aut affectatum deprehendas, aut addictum, aut abſciſſum, aut quod cenſuram refugiat, aut quod latebras requirat.

IX. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim ſita ſunt omnia, ut menti tuæ nulla inſit cogitatio, quæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni

κατηκεάτησεν ἄφνω, ⁊ πρήνεγκεν. σὺ δέ, φημι, ἁπλῶς ⁊ ἐλευθερίως ἑλοῦ τὸ κρεῖττον, ⁊ [1] τέτυ ἀντέχου. κρεῖττον ἢ τὸ συμφέρον, [2] εἰ μὲ τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφαιναι, ⁊ [3] ἀτύφως φύλαττε τὴν κρίσιν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς ποιῇ τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

VII. [4] Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτῷ, ὃ ἀναγκάσῃ σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος [5] τοίχων ⁊ παραπετασμάτων δεομένου. ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ [6] νοῦν ⁊ δαίμονα, ⁊ τὰ [7] ὄργια τὰ τούτου ἀρετῆς προτελούμενα, [7] τραγῳδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, [9] οὐκ ἐρημίαι, οὐ πολυπληθείαις [10] δείσεται. ὅ μέγιστον, ζῆσαι, [11] μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [12] πότερον ἢ ὁπόσον πλέον ἀλάσημα χρόνου ᾧ σώματι προσεχρήσατο τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἔλαττον χρήσεται, ὑπολόγιζε μηδέν. ἀπαλλάσσεσθαι δεῖ, ὅταν [14] ὑλύτως ἄποφαίνῃ, [15] ὡς ἄλλο τι τῶν ἀδημόνως ⁊ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσεων· τοῦτο μόνον πρὸ ὀλίγου τὸν βίον ὑλακέμενον, ὃ τὸν [16] ἐν τοῖς οἰκείοις νοεροῦ πολιτικοῦ ζώου [17] ζῆσαι ἠρέσθαι.

VIII. [18] Οὐδὲν αὐτὸν ἐν τῇ διανοίᾳ ὃ κεκολασμένον ⁊ ἐκκεκαθαρμένον πυῶδες, οὐδὲ μιαρὸν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὑπόλοιπον εὕροις. [19] ὑδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ πεπρωμένη καταλαμβάνει, [20] ὡς ἄν τις εἴποι τὸν τραγῳδὸν, ὃς ἐν τοῖς πλέοσι τῶν διαλογισμῶν ἀπαλλάττεσθαι. ἔλκ ὃν οὐδὲν δοῦλον, [21] ὑδὲ δημῶδες, οὐδὲ περισπασμένον, οὐδὲ [22] ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπόδικον [23] οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

IX. [24] Τῷ ὑπολοιπικῷ δυνάμει σέβε [25] ὃν ταύτῃ ὅ πάν, ἵνα ὑπόληψις ᾖ ἡγεμονικῷ σε μηκέτ' ἐγγίπτειν δυσκόλυτον [26] τῇ φύσει, ⁊ τῇ ἐν λογικοῦ ζώου κατασθενῇ

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
[3] ἄτυφον f. L.
§ 12. l. 6. § 13.
[4] Sup. § 6.
[5] Inf. § 8, 16.
[6] l. 10. § 9.
[7] Sup. § 3, 5.
[7] ἔργα Lug.
[9] ἔρημα Annot.
[10] L. 5. § 28. l. 9. § 29.
[11] Sup. § 4, 5.
[12] Inf. § 8, 16.
[14] δήσεται Lug.
[15] [τὸ σῶμα τοῦτο] μ. f. L. 9. § 3.
[16] Inf. § 12.
[17] L. 2. § 14.
Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[18] L. 2. § 11.
[19] Sup. § 5.
[20] L. 6. § 2.
[21] Sup. § 6.
[22] ζῆτῳ Lug.
[23] L. 9. § 3.
[24] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7. § 69. l. 8. § 32. l. 10. § 1. l. 11. § 1, 3.
[25] L. 12. § 36.
[26] Sup. § 5. l. 4. § 51.
[27] L. 8. § 34.
[28] Sup. § 7.
[29] L. 5. § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[30] L. 2. § 15.
[31] σοῦ Lug.

σκοδῇ. αὕτη ὃ ἐπαγγέλεται [1] ἀπερισπωσίδη, καὶ [2] τὸ περὶ ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ [3] τὸ τοῖς θεοῖς ἀκολουθεῖν.

X. Πάντα ἓν ῥίψαι, [4] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σώιεχε· καὶ ἐκ συμμνημόνευε, ὅτι [5] μόνον ζῇ ἕκαστος ὃ παρὸν τοῦτο, ὃ ἀκριβαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ· μικρὸν μὲν οὖν ὁ ζῇ ἕκαστος, [6] μικρὸν δὲ καὶ τὸ γῆς γωνίδιον ὅπου ζῇ· [7] μικρὸν δὲ καὶ μνήμη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὲ κενοδοξίᾳ ἀνθρωπαρίων τάχιστα πεθνηξομένων, καὶ οὐκ εἰδότων οὐδὲ ἕκαστος, ἔτι γε ὃ παλαὶ πεθνηκότα.

XI. Τοῖς δὲ εἰρημένοις προσχήμασιν ἓν ἔκ προσέσω, [8] ὃ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν ἀεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φαντάσου, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' ὐσίαν [9] γυμνόν, ὅλον δι' ὅλων [10] διῃρημένως βλέπειν· καὶ ὃ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ διαλυθήσεται, λέγειν περὶ ἑαυτοῦ. [11] σοῦν γὰρ ὕτως μεγαλοφρονήσεως ποιητικὸν, ὡς τὸ ἐλεύθερον [12] ὀφθῆναι καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι, καὶ τὸ ἀεὶ ὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν ὁποίῳ τινὶ τῷ κόσμῳ, ὁποίαν τινὰ τοῦτο χρείαν παρέχομενον, [13] τίνα μὲ ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς ὅλον, κἀγὼ ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, [14] πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [15] τί ἔστι, καὶ ἐκ τίνων συνέστηκεν, καὶ [16] πόσον χρόνον πέφυκε παραμένειν τοῦτο, ὃ [17] τὸ φαντασιάν μοι νῦν ποιεῖ· καὶ [18] τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκείας, τῶν λοιπῶν. ὥστε δεῖ ἐφ' ἑκάστῳ λέγειν, [19] τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἥκει· τοῦτο δὲ [20] κατὰ τὴν σύλληξιν, καὶ τὴν συμπεπλεγμένην σύγκλωσιν, καὶ τὸ τοιαύτην συντυχίαν τινὰ καὶ τύχην. τοῦτο δὲ [22] παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ κοινωνοῦντος

non sit consentanea. postulat autem ista, ut nihil temerè statuamus, ut hominibus benevoli, Deisq; obsequentes simus.

X. Miliis itaq; rebus cæteris, pauca ista apud te habeas. meminerisq; insuper, unumquemq; præsens tantummodo ætatis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum tempus vel jam exactum, vel in incerto planè situm. exiguũ est itaq; quivivit quisq; ; exiguus & telluris, in quo vitã agit angulus: exiguũ quiddam, quæ & diutissimè prorogatur, posthuma fama; eáq; homuncionũ morti celerrimè concedentium, qui ne seipsos quidem probè norint, nedum jam olim defunctum quempiam, successionibus propagata.

XI. His quæ dixi monitis salutaribus, istud unũ adjectũ sit: ut definitio sive descriptio fiat semper rei illius quæ sub cogitationem cadit; quò ipsa per se nuda ex natura sui, eadémq; integra, per partes sui universas, quale quid sit, distinctè possis dijudicare; útq; apud te perpendas, & quodnam sit nomen ejus, quæq; eorum ex quibus constat, & in quæ futurum est ut resolvatur denuò, nomina. nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atq; expeditè veréq; discutere posse unumquodq; eorum quæ in vita contingunt; eadémq; fic intueri semper, ut mentẽ simul subeat, quali mundo qualem usum hoc præbeat, quamnam universi respectu dignitatem obtineat; quamnam, hominem quod attinet, qui civem agit civitatis supernæ illius cujus reliquæ civitates istæ quasi familiæ existunt; quidnam sit, & ex quibusnam principiis consistat, & quamdiu durare natũ sit, quod phantasiam mihi afficit impræsentiarum: quanam item virtute adversus rem eam sit usus; mansuetudine puta, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, frugalitate, an alia aliquâ. de singulis ergo rebus dicendũ est; Hoc divinitùs venit; hoc à fati serie connexâ contextúq; vel à concursu fortuito istiusmodi: hoc à contribuli, congenere, sodale; qui ipse

[1] L. 4. § 49. l. 7. § 55.
[2] L. 7. § 31.
[3] L. 7. § 31, 67
[4] L. 2. § 5.
[5] L. 2. § 14.
[6] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 12. § 32.
[7] L. 4. § 3, 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[8] L. 2. § 12. l. 6. § 13. l. 7. § 68. l. 10. § 18
[9] L. 11. § 2, 16. l. 12. § 8.
[10] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[11] L. 4. § 21.
[12] L. 10. § 11.
[13] L. 1. § 9.
[14] L. 6. § 3.
[15] L. 2. § 16.
[16] L. 2. § 12.
[17] L. 9. § 25.
[18] L. 12. § 18.
[19] L. 9. § 11, 42
[20] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[22] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[21] L. 2. § 1.

quidem

quidem quid naturæ suæ consentaneum sit nescit. cæterùm ego, cùm norim, ideo adversus illum benevolè justéq; me gero, juxta societatis legem à natura latam. interim tamen in mediis istis pro rei cujusq; æstimatione rationem ejusdem habeo.

XII. Si rationi rectæ obsecutus, id quicquid est, quod jam instat, sedulò, strenuè, placidè egeris, nec extra opus institutum accessorium aliquid respexeris; sed genium tuum purum integrúmq; servaveris, ac si illum statim redditurus esses: huic, inquam, si adhæseris, nihil ulteriùs expectans, nihil fugitans: sed quod præ manibus est juxta naturæ dictamen agere, & in dictis quibusq; animo heroico veritatem liberè proloqui contentus; prosperè planè victurus es. hoc autem quin facias, qui impediat, nullus est.

XIII. Quemadmodum chirurgi instrumenta & ferramenta sua ad curationes subitaneas semper habent ad manum: ita tu dogmata in promptu apud te habeas, quorum ope res cùm divinas tum & humanas dignoscas; & rem quamq; etiam levissimam, ità peragas, ut qui memineris duo ista esse invicè connexa. neq; enim, homines quod spectat, quicquam rectè egeris sine habito ad res divinas respectu: nec vice versâ.

XIV. Ne diutiùs evageris. neque enim futurum est, ut commentarios tuos perlegas, aut Romanorum ac Græcorum priscorum res gestas, aut ex autoribus variis excerpta, quæ, quò in senectute usui tibi essent, reposuisti. ad finem itaq; festina, & spes vanas mittens, si rationem tui ullam habes, tibi consule; quod licet.

XV. Nesciunt quàm variæ significationis sint vocabula ista, furari, serere, emere, quiescere, quid facto opus est videre, quod quidem non oculis corporeis, sed visu quodam aliusmodi efficitur.

XVI. Corpus, anima, mens. corporis sensus sunt, animæ affectus, mentis decreta. visorum imagines admittere, etiam pecudum commune est: affectibus tanquam fi-

μῦσι ἐκ ἰ ἀυτῷ κτ φύσιν ἔστιν. ἀλλ' ἐγὼ ἐκ ἀγνοῶ. Σὺ δὲ τοῦτο [1] ἀγῶνα ἀυτῷ κτ τῆ κοινωνίας φυσικὸν νόμον, [2] εὐνοϊκῶς, & δικαίως ἅμα μῦσι [3] τὸ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνεχάζομαι.

XII. Ἐὰν [4] σὺ παρὸν ἐνεργῇς, [5] ἐπιμελῶς, & ὀρθῶ λόγῳ ἐπιστάμενος, ἐρρωμένως, [6] εὐμενῶς, & μηδὲν ἀπρεπὲς ὁρμᾶν ἀλλὰ [7] τὸ ἐμαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἐσῶσα πρῆξις, [8] ὡς εἰ & ἤδη ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν [9] τοῦτο συνάπῃς, [10] μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ ὀρθῇ κτ φύσιν ἐνεργείᾳ, & τῇ ὧν λέγῃς & φθέγγῃ, ἡρωϊκῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, ἀνεζωσμένος· [11] ἔστι σοι ἀδιάκοπος ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος.

XIII. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα & σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια θεραπεύματα· οὕτω [12] τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε πρὸς τὰ θεῖα & ἀνθρώπινα εἰδέναι, & [13] πρὸς & τὸ μικρότατον ὅτου ποιοῦν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. ἄτερ γὰρ ἀνθρωπίνου [14] λόγου τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, ἄτερ ἐμπαλιν.

XIV. [17] Μηκέτι πλανῶ· ἄτε γὰρ τὰ ὑπομνήματά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, ἄτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων & Ἑλλήνων πράξεις, & τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογάς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σεαυτῷ ἀπεκάθητο· [16] σπεῦδε οὖν ἐς τέλος, & ταῖς κεναῖς ἐλπίδας ἀφεὶς, [17] σαυτῷ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σεαυτοῦ ὡς [18] ἔξεστιν.

XV. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει ὁ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, [19] ὃ δὴ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

XVI. [20] Σῶμα, ψυχή, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαί, νοῦ δόγματα. τὸ φαντασιοῦσθαι [21] τυποῦσθαι φαντασιῶν, & τὸ βοσκήματος

[1] L. 6. § 2. l. 8. § 2.
[2] ἐνωμοτίαν Jun.
[3] L. 4. § 32. l. 6. § 5.
[4] L. 2. § 5. l. 8. § 2, 32, 36, 44. l. 9. § 1, 6. l. 12. § 1, 3.
[5] L. 10. § 12. l. 12. § 31.
[6] Sup. § 3. l. 2. § 25.
[7] L. 2. § 16.
[8] L. 2. § 5.
[9] τότῳ. Mer.
[10] Sup. § 7.
[11] L. 1. § 17. l. 6. § 52. l. 7. § 16. l. 9. § 11.
[12] L. 2. § 3. l. 4. § 3. l. 6. § 48. l. 12. § 20.
[13] L. 12. § 29.
[14] L. 6. § 7, 23. l. 7. § 68.
[15] L. 2. § 2, 3.
[16] L. 2. § 4, 6. l. 4. § 17, 26. l. 6. § 47.
[17] L. 5. § 36.
[18] L. 2. § 2. l. 5. § 2, 5. l. 8. § 8, 55. l. 12. § 1.
[19] L. 10. § 26. l. 11. § 12.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 5. § 33. l. 6. § 16, 23.

τῷ

τὸ ὃ [1] νοσερόπαις ἡδὺς ἐρμηκῶς, καὶ τῷ δημείων, καὶ τῷ αὐθεργιῶν, καὶ Φαλαρείδῃ, καὶ Νέρωνι· [2] τὸ [ὃ] τὴν νῦν ἡγεμόνα ἔχειν ὅπῃ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ τῷ θεὸς μὴ νομιζόντων, καὶ τῷ τὰ πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, καὶ τῷ [3] ποιούντων, [4] ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας· εἰ οὖν [5] τὰ λοιπὰ ἡμῖν ἔοικε πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τῆς ἀγαθῆς, [6] φιλεῖν μὲ καὶ ἀποπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ [7] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [8] τὸν δ' ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ [9] ἵλεων ἔχειν πρᾶον, κοσμίως [10] ἑπόμενον ὡς θεῷ, [11] μήτε φθεγγόμενον ἃ μὴ πρὸς τὰ ἀληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα μὴ πρὸς τὰ δίκαια. [12] εἰ δ' ἀπιστεῖται αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, οὐκ ἁπλοῦς καὶ αὐθημόνως καὶ εὐδύμως βιοῖ, [13] ἔστε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [14] ἔστε προσκόπτουσι τῇ ὁδῷ τῇ ἀγέσης ὅπερ τὸ πλῆθος τῷ βίῳ, ἐφ' ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρόν, ἡσύχιον, [15] εὔλυτον, [17] συμπεφρασμένον.

diculis agitari, atque abripi, feris quoq; competit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deserentibus, & postquam fores sibi occluserint, quidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qui jam dicti sunt, communia fuerint, restat, ut viri boni hoc sit peculiare, in eis quæ officii sui esse videbuntur, mentis ductum sequi, & fatis volventibus casus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra se in pectore situm, nec polluere, nec visorum congerie perturbare; sed placidum servare; huic tanquam Deo, decenter obsequi: nihil à veritate alienum proloquendo, nihil à justitiæ ratione devium exequendo. Quòd si nemo illi fidem adhibuerit, quòd simpliciter, modestè, tranquillè degat, neque id à quoquam ægrè ferre, aut à via ea, quæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere: ad quem par est accedere purum, pacatum, promptum, sponte suâ fato suo sese accommodantem.

[16] ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ

[1] L. 2. § 2.
[2] Vide Not.
[3] [πάντα] π. Lug. αἰχεῖν ὁπῇν] π. Xyl. [ὁπῇν] π. f.
[4] Sup. § 7, 8.
[5] L. 12. § 31.
[6] Sup. § 4.
[7] L. 2. § 4.
[8] Sup. § 3, 4, 5, 6.
[9] L. 12. § 3.
[10] Sup. § 12. l. 12. § 31.
[11] L. 6. § 47. l. 12. § 1, 3, 29.
[12] Sup. § 5. l. 7. § 62.
[13] L. 2. § 1. l. 5. § 32.
[14] L. 1. § 16. l. 11. § 8. l. 12. § 1, 14.
[15] Sup. § 5, 7.
[16] L. 10. § 28 l. 7. § 68.
[17] L. 4. § 23.

ΒΙΒΛΙΟΝ δ'.

LIB. IV.

[1] L. 10. § 38.
[2] L. 7. § 64.
[3] ἐστήκει. Jun.
[4] L. 3. § 4, 16.
[5] ἀποστῆ. Jun.
[6] προκείμενα Xyl. προηγούμενα f. vel προηγωμένα.
[7] L. 5. § 20. l. 6. § 50. l. 11. § 37.
[8] L. 6. § 50. l. 7. § 58, 63. l. 8. § 32.
[9] L. 10. § 31.

ΟΥ [1] ἔνδον [2] κυκλεῖσθον, ὅπου τις φύσιν ἔχει, ὅτως [3] ἔσπευδε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [4] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μεταλαμβάνεσθαι ῥᾳδίως. ὕλην γὰρ [5] ἀποτεταγμένῳ οὐδεμίαν φιλεῖ. ἀλλ' ὁρμᾷ μὲ πρὸς τὰ [6] ἡγούμενα [7] μὴ ἀποξαιρέτως· [8] τὸ δ' ἀντεισαγόμενον ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ· [9] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ὀπτικαλῇ τῷ ἐμπιπτόντων, ὑφ' ὧν δὲ μικρὸς ἦς λύχνος ἐσβέσθη τὸ δ' ἀφθονον πῦρ, τάχιστα ἐξωκείωσεν ἑαυτῷ τὸ ὀπτορρυέμενον, καὶ κατανάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῷ ἐκείνων ὅτι μεῖζον ἦν.

QUÆ intra nos pars principatum obtinet, ubi secundùm naturam habuerit se, adversùs ea quæ contingunt ità est comparata, ut ad id quod potest & concessum est, facilè se transferat. neq; enim de materia certa ulla solicita est: sed ad ipsa etiam præposita cum exceptione fertur: & quicquid eorum loco adversi se ingerit, id pro materia, in qua exerceat se, habet: quemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, quæ lucernam exilem citò extinxissent, accommodat sibi & absumit, & ex eis ipsis incrementa capit.

II. Nihil

II. Nihil operis eſt fruſtra temerè exequendum, neq; aliter quàm ut artis regulis quàm exactiſſimè reſpondeat.

III. Receſſus ſibi requirunt multi multos, villas agreſtes, litora, montes. iſtiuſmodi loca & ipſe plurimùm ſoles appetere. hoc autem totum *vulgarium* cum primis eſt hominũ. cùm liceat, quocunq; ipſe volueris tempore, in teipſum ſecedere. nuſquam enim aut quietior aut otii amplioris cuiquam receſſus datur, quàm in ſuam ipſius animam. præcipuè, ſi quis ea intra ſe repoſita habuerit, quorum contemplatione ſummam extemplò tranquillitatẽ conſequatur. tranquillitatem eam dico, quæ *in* animi probè compoſiti ſtatu conſiſtit. hoc itaq; receſſu jugiter uſus, te renova. habeas autem penes te brevia quædam & principalia documenta, quæ ſtatim ubi ſuccurrerint, omnem animi moleſtiam eluere tibi poſſint, remittántque te nihil ægrè ferentem eorum, ad quæ reverteris. ecquid eſt enim, quod ægrè ferre debeas? nunquid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius cauſsà natos eſſe; tum æquanimitatem eſſe juſtitiæ portionem; porrò invitos delinquere; deniq; quàm multi ubi inimicitiis exercendis, ſuſpicionibus ſovendis, odiis, litigiis, vitam exegiſſent, tandem defuncti & in cineres redacti ſint, deſine tandem tibi moleſtiam faceſſere. At univerſi ipſius adminiſtratio, & inde obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam disjunctivũ illud, aut numinis providentià, aut atomorum concurſu conſtant univerſa: vel ea etiam argumenta, quib⁹ liquidò demonſtratur, mundum iſtũ civitatis inſtar obtinere. Verùm tangunt angúntq; te ea quæ corpus attingunt. at tu conſidera, mentem tuam, ubi ſemel agnitâ vi propriâ, ſubduxerit ſeſe, ſpiritui ſive leniter ſive aſperè moto neutiquam immiſceri. quibus adjicias licet &, quæ de dolore ac voluptate audieris aliquando, & aſſenſu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forſan te torquet. cogita quam citò oblivione ſepeliantur omnia, quámq; vaſtum chaos infiniti ævi utrinq; conſtiſtat:

II. Μηδὲν ἐνέργημα [1] εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ [2] κατ' ἀξιώρημα συμπληρωτικὸν τῶν πάντων ἐνεργείσθω.

[1] L. 2. § 7.
[2] L. 8. § 52.

III. Ἀναχωρήσῃς [3] σαυτοῖς ζητῶσιν, ἀγροικίας, καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ ὄρη· ἐώθασι δὲ καὶ σὺ ταῦτα μάλιστα ποθεῖν. ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἧς αὖ ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. οὐδαμοῦ γὰρ ἥπιον ἡσυχιώτερον, ἢ ἀναγκαιότερον ἄνθρωπος ἀναχωρεῖ, ἢ [4] εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· μάλιστα, ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐπιβλέψας, ἐν πάσῃ [5] εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται τὸ εὖ εὐμαρείαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [6] Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ [7] ἀνακαίνου σεαυτόν. [8] βραχέα δὲ ἔσται καὶ στοιχώδη, ἃ εὐθὺς ἀποτυπώσηται, ἀρκέσει εἰς τὸ πᾶσαν [9] ἀυτὴν [10] ἀποκλύσαι, καὶ ἀποπέμψαί σε, [11] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. [12] Τίνι γὰρ δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ λόγιον, ὅτι [13] τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκεν γέγονεν· καὶ ὅτι [14] τὸ μὲν ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης· καὶ ὅτι [15] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· καὶ [16] πόσοι ἤδη διεξελθόντες μισήσαντες, ὑποπτεύσαντες, δι' ἀλλοφαλῆ ἐσόμενοι [17] ἐκτεθνᾶσι, τεφρωθέντες· παῦσον ποτέ. ἀλλὰ καὶ [18] τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνεις· ἀναπεισάμενος τὸ διεζευγμένον, [19] ἢ τοι προνοία, ἢ ἄτομοι, ἢ ὅτι ἐξ ὅλων ἀπεδείχθη, ὅτι [20] ὁ κόσμος ὡσπερεί πόλις· ἀλλὰ τὰ ὦ μαλακά σε ἅψεται· ἵνα [21] ἐννόησας ὅτι [22] ἐκ θανάτου δὲ λείως ἢ τραχέως κινουμένου πάθῃ ἢ διάνοια, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα τῷ πόνῳ καὶ ἡδονῇ ἀνήκοας, καὶ συναπτόμενα. ἀλλὰ τὸ δοξαρεῖόν σε [23] ὠφελισάτω. [24] ἀπόδων εἰς τὸ τάχος τὰ πάντων λήθης, καὶ [25] τὸ χάος τῶν ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρων αἰώνων,

[3] αὐτοῖς.
[4] L. 7. § 59.
[5] L. 1. § 16.
[6] L. 6. § 11.
[7] L. 7. § 2.
[8] L. 2. § 5. Sup. § 3.
[9] ἀνίαν. Xyl.
[10] ἀπολύσαι. Jun.
[11] L. 5. § 9.
[12] L. 12. § 12, 24.
[13] L. 2. § 1. l. 3. § 4.
[14] L. 5. § 33.
[15] L. 7. § 22, 63. l. 11. § 18
[16] L. 7. § 58.
[17] Inf. § 48.
[18] L. 8. § 17.
[19] Inf. § 27.
[20] L. 2. § 16.
[21] ἐννόησον. Lug.
[22] Inf. § 4, 23.
[23] ὠφελισάτω Jun.
[24] L. 2. § 17. Inf. § 19, 32, 33, 35. l. 5. § 33. l. 8. § 37. l. 9. § 30.
[25] Inf. § 30. l. 7. § 35.

Inf. § 33. l. 5
§ 33. 2
L. 2. § 17. l. 7
8. § 52, 53.
Inf. § 16. 8
L. 9. § 18. 9
ἐυμαιῶν. 4
L. 9. § 30. 5
L. 8. § 24. l. 6
10. § 17.
L. 3. § 10. 7
L. 6. § 59. l. 8
7. § 62. l. 8. § 53.
L. 7. § 28. 9
L. 2. § 2. 10
Inf. § 32. l. 11
6. § 26.
L. 8. § 3,4. 12
L. 2. § 5. l. 13
3. § 5.
L. 3. § 13. 14
L. 5. § 19. l. 15
9. § 15. l. 11.
§ 11.
L. 8. § 47. 16
L. 2. § 12. l. 17
7. § 23, 25.
μεταβαλλῆ. 18
Jun.
Inf. § 48. l. 19
6. § 56. l. 7. § 18.
L. 8. § 6. l. 20
9. § 19. l. 10.
§ 7.
L. 2. § 15. 21
L. 7. § 8. l. 22
9. § 8.
νοερὸν. 23
L. 2. § 16. 24
Sup. § 3.
L. 3. § 4. 25
L. 9. § 8. 26
L. 5. § 13. 27
L. 11. § 35. 28
L. 5. § 4, 13. 29
L. 2. § 12. 30
L. 5. § 4. 31

(ἐ) [1] Τὸ κενὸν τ ἀπηχήσεως, (ἐ) [2] τὸ ευμεταβόλον, (ἐ) [3] ἄκρατον τῶ [4] ἱερῶ ἡμῶν δυκένλων, (ἐ) [5] τὸ σεσὸν τῦ τόπυ ἐν ᾧ ωδειγεάφεται· [6] ὅλη τε γὰ ἡ γῆ σιγμὴ, (ἐ) [7] ζώντης πόσον γωνίδιον ἡ καθοίκησις αὕτη; (ἐ) ἐνταῦθα πόσοι, (ἐ) [8] οἷοί τινες οἱ ἐπαγερόμενοι; λοιπὸν οὖν [9] μέμνησο τ ὑποχωρήσεως τ ἐς τῦτο τὸ ἀρθρίδιον ἑαυτῦ· (ἐ) ωερὶ πρίλος [10] μὴ σπῶ, [11] μηδὲ καταντείνυ, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἴσο, (ἐ) [12] ὅρα τὰ ωράγματα [13] ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπ, ὡς πολίτης, ὡς ἔνηλιν ζῶον. Ἐν ᾧ τοῖς [14] ωροχειρόταις εἰς ἃ ἐγκύψῃς, ταῦτα ἔσω τὰ δύο, ἔν μὲ, ὅκ [15] τὰ ωράγματα ἔχ ἅπτεται τ ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα· [16] αἱ δ' ὀχλήσεις ἐκ μόνης τ ἔνδον ὑπολήψεως ἔπεται ἕκαστον. ὅτι [17] πρόπτα ταῦτα ὅλα ὁρᾶς, ὅσον ἐνδέχεται τω [18] μεταβάλλει, (ἐ) ὅσον ἔτι ἔσαι· (ἐ) [19] ὅλων ἤδη, μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας ἑωυεχῶς ἀπαυστί. [20] ὁ κόσμ, ἀλλοίωσις· [21] ὁ βί, ὑπόληψις.

IV. Εἰ [22] τὸ [23] νοερὸν ἡμῖν κοινὸν, (ἐ) ὁ λόγ καθ' ὃν λογικοί ἐσμεν κοινός· εἰς τῦτο, (ἐ) ὁ ωροσακτικὸς τ ποιητέων, ἢ μὴ, [24] L. 8. § 6. l. 20 λόγ κοινός· εἰ τῦτο, ἢ ὁ νόμος κοινός· εἰ τῦτο, πολίτης ἐσμέν· εἰ τῦτο πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τῦτο, [24] ὁ κόσμος ὡσπεὶ πόλις ἔστι. ἴκνος γὰ ἄλλην φήσ τις [25] τὸ τ ἀνθρώων ωρὸς τὸ ἀνθρώων πᾶν κοινῦ πολιτεύμα μετέχειν; ἐκεῖθεν ἡ ἐκ τ κοινῆς ταύτης πόλεως, (ἐ) αὐτὸ τὸ νοερὸν (ἐ) λογικὸν (ἐ) νομικὸν ἡμῖν, ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰ [26] τὸ γηώδες μοι ἀπό τινος γῆς ἀπομεμέρισται, (ἐ) τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρυ στοιχείυ, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ ἀτρεμὲν (ἐ) πυρώδες ἔκ τινος [27] ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰ ἐκ τῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ [28] μηδὲ εἰς τὸ σὸν ὂν ἀπέρχεται) οὕτω δὴ (ἐ) τὸ νοερὸν ἥκει ποθέν.

V. [29] Ὁ θάνατος τοιῦτος, οἷον γένεσις, [30] φύσεως μυστήριον, [31] σύγκρισις ἐκ τῶν

tum quàm inanes planè applausus isti: quàm mutabile & judicii expers faventium vulgus; quàm angusto deniq; spatio laus ista terminetur. liquidem & terra tota puncti instar habet; hujusque ipsius angulus quàm exiguus incolitur; istic autem agentium quota pars, & hi quales sunt, qui te celebraturi sint? proinde, memento tandem in particulam istam secedere: & cum primis, cave distraharis, cave obnitaris. liber esto potiùs, résque ipsas intuere, ut vir, ut homo, ut civis, ut animal mortale. Ista autem duo præ reliquis ad manum tibi sint maximè, ad quæ jugiter intendas. alterum, quòd res ipsæ animam non attingunt, sed extrinsecùs immotæ manent: molestiæ autem ab opinione sola proveniunt. alterum verò, quòd universa quæ hìc vides, mox sunt mutatura, nec futura ampliùs. sed & perpende tecum, quàm multarum rerum mutationibus interfueris ipse. alteratione mundus constat, opinione vita.

IV. Si intellectus nobis communis est, etiã ratio quâ rationales dicimur communis est. si ratio, etiam ea quæ quid agendum. quid omittendum præscribit, ratio communis est. si hæc, lex quoq; communis est. hoc si conceditur, cives sumus: & hoc dato, politiæ alicujus participes: & ex consequenti, civitatis instar mundus est. ecquam enim aliam excogitaverit quisquam politiam, cujus universum genus humanum sit particeps? unde ergo nobis intellectu, ratione, atq; adeò lege agere posse, nisi inde, à communi illa civitate? sicut enim quicquid in me terreum existit, à terra aliqua mihi pro parte mea obvenit; quicquid humidum, ab elemento diverso: quicquid aëreum, à fonte suo aliquo; quicquid calidum & igneum item à fonte aliquo peculiari: (nihil enim aut ex nihilo provenit, aut ad nihilum redit) sic & intellectus alicunde manat.

V. Tale quiddam mors est, quale nativitas; naturæ utrumque mysterium est. ex eisdem elementis concretio

concretio illic, in quæ istic resolutio. nihil omnino, cujus quenquā pudeat: cùm nil subsit, quod animali intellectu prædito non congruat, vel constitutionis ejusdem rationi repugnet.

VI. Ab ejusmodi hominibus fieri istiusmodi necesse est. siquis aliter vult esse, idem ficum succo acri carere velit. illud interim omnino memineris, brevi futurum, ut vestrum uterq; defungatur: tum paulò post nè nomina quidem utriusque superfutura.

VII. Opinionem tolle, tollitur simul & querimonia illa, læsus sum. hoc sublato, tollitur damnū omne.

βέβλαμμαι. ἄφον δ βέβλαμμαι, ἦρται δ, καὶ βλάβη.

VIII. Quod hominem ipsum sese deteriorem non facit, nec vitam illius fecerit deteriorem; sed nec damno aut interiore aut exteriore affecerit.

IX. Commodi sui caussâ natura facere hæc cogitur.

X. Cogita, etiam justè contingere, quicquid contingit, id quod si sedulò observaveris, facilè deprehendes, non ex connexione duntaxat necessaria, sed ex ratione justa consequi universa, & tanquam ab eo, qui pro dignitate cuique suum tribuit, provenire. hoc itaq; prout cepisti, observare pergas; & quicquid feceris, bonum te præstes, quomodo bonus quis propriè dicitur. in omni actione tua serves istud.

XI. Tu nè ea opineris, quæ is autumat, qui contumeliâ te afficit; vel etiam quæ ille autumare te vult. verùm res ipsas, quomodo verè se habeant cogites.

XII. Duo ista in promptu tibi semper sunt habenda: alterum, nihil ut facias, nisi quod partis regere legémq; dare natæ ratio suggesserit, idque ad generis humani utilitatem. alterum, ut in partem diversam transeas, siquis affuerit, qui te corrigat, & sententiam tibi mutet. veruntamen sententiæ mutatio ista niti semper debet probabilitate aliquâ, vel justum esse, vel in publicum utile, vel aliud hujusmodi, id ad quod transitur,

ἀφῆλ στοιχείων [1] εἰς ταυτά. ὅλως ἢ [2] ἐὰν ἐφ' ἂν αὖ τις αἰχνυθέη. ὁ γὰρ φῶς ὃ ἔξης τῷ ποιητῷ ζώῳ, ἐσθὶ φῶς ἡ λόγον ἢ παιδιόν.

VI. Ταῦτα ὕτως ἀεὶ ἢ τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι [3] ἐξ ἀνάγκης· ὁ ὃ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει [4] ἢ συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. ὅλως δ' ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι [5] ἔντος ὀλίγος χρόνος ἐς σὺ ἐς ὕτος πανθήξεσθε· [6] μετὰ βραχὺ ὃ ἐσθὶ ὄνομα ὑμῶν ἐπαλειφθήσεται.

VII. [7] Ἄφον ἡ ἀπόληψιν, ἦρται ὅδ, καὶ ἄφον ὃ βέβλαμμαι, ἦρται ἡ βλάβη.

VIII. [8] Ὁ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἀδύνατον ὑ ποιῇ, τοῦτο ἐσθὶ ἡ βίον αὐτοῦ χείρω ποιῇ, [9] ἐσθὶ βλάπτει, ἔτι ἔξωθεν, ἔτι ἔνδοθεν.

IX. [10] Ἠνάγκασται [11] ἡ τῇ Συμφέροντος [12] φύσις τοῦτο ποιῆν.

X. [13] Ὅλ πρᾶ ὃ συμβαίνον, δικαίως συμβαίνῃ· ὃ ἐὰν ἀκριβῶν [14] ὦν φυλάσσῃς, εὑρήσῃς, [15] ὑ λέγω μόνον κατ' ὃ ἔξης, ἀλλ' ὅλ κατ' ὃ δίκαιον, ἐς [16] ὡς ἀπ' ἐκείνου τινὸς ἀπὸ ἐμοῦ ἕπεσθαι ὃ κατ' ἀξίαν· ὧν φυλάσσειν ὡς ἤρξω· ἐς ἔτι αὖ ποιῇς, σῶ τούτῳ ποιεῖ, συὶ τὸ [17] ἀγαθὸς εἶ· καὶ ὃ γενόμενον ἰδίως ὁ ἀγαθός. τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

XI. [18] Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑβρίζων κείνει, ἢ οἷά σε κείνῃν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτά [19], ὁποῖά κατ' ἀλήθειάν ἐσθι.

XII. Δύο ταῖς [20] ἑτοιμήτοις ἔχειν ἀεί δεῖ· τὸ μὲν, πρὸς [21] τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅτῳ δῶ ὁ ἡ βασιλικῆς ἐς νομοθετικῆς λόγος ὑπαλλάττῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων. τὸ ὃ [22] πρὸς τὸ μεταδίδῳ, ἐὰν ἄρα τις σφῇ διορθοῦν ἢ μεταγνῶναι ἀπὸ λυπούσης αἰτίσεως. τὸ μῆ τοι μεταγνῶναι, ἀεὶ ἐπὶ λυπούσης πιθανότητος ὡς [23] δικαίου, ἢ [24] χρησιμωφελοῦς γίνεσθαι, ἐς τὰ πλησίον τοιαῦτα μόνον

[1] [ἢ ἄθλωσις] εἰς ἑ. [2] ἐς ἑ. [3] Inf § 42. l. 2. § 11. [4] L. 8. § 14. [5] Sup. § 15. [6] L. 7. § 22. L. 5. § 33. Inf. § 33. l. 8. § 25. [7] L. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. 49. [8] L. 7. § 64. [9] L. 2. § 1. [10] L. 2. § 3. l. 3. § 4. [11] ἐρεσα. ἑ. [12] ἢ φ. ἑ. [13] L. 3. § 4. [14] —ζῶς. [15] Inf. § 45. l. 6. § 38. [16] L. 7. § 31. l. 10. § 25. [17] πῆ Lug. [18] Inf. § 18. [19] L. 3. § 11. [20] L. 3. § 13. [21] L. 2. § 16. l. 3. § 12, 16 [22] L. 6. § 21. [23] L. 7. § 12. l. 8. § 16. [24] L. 10. § 12. [25] L. 7. § 5.

[1] L. 5. §2. [2] L. 11. §16. [3] L. 5. §28. l. 11. §39. [4] L. 6. §22. [5] L. 5 §6. l. 7. §73. [6] L. 2. §3. [7] L. 2. §12. [8] Inf. §21,23. l. 6. §24. l. 10. §7. [9] L. 2. §14. Inf. §47. [10] Sup. §3. [11] L. 2. §4. [12] L. 8. §22. l. 10. §16. [13] L. 2. §8. Inf. §24. [14] ὑγρόλ. [15] Inf. §25. l. 5. §24. l. 7. §55, 67. [16] ἢ ἀγ. Jun. ἢ διενοήθη· ἀλλὰ Lug. [17] Ἀγάθωνα. Xyl. Lug. [18] μὴ νωθείας Jun. V. N. Inf. §28. [19] ἀνεπιτήδ. Boot. [20] L. 5. §14. l. 8. §57. l. 10. §11. [21] L. 3. §10. [22] L. 2. §17. [23] Sup. §3. [24] Inf. §51. [25] Inf. §32. [26] παρεῖς, vel παύεις f. παύοντες Boot. [27] ἐχμεν- f. ἔχομεν λόγον. Λοιπὸν, πᾶν. Boot. [28] L. 5. §34. l. 9. §31. [29] L. 6. §2.

ἔξ) δεῖ, ὃχ ὅλε [1] ἡδὺ ἢ [2] ἔνδοξον ἐφάνη.

XIII. [3] Λόγον ἔχεις ; ἔχω. Κἀῦν ἀχρᾶς ; [4] τέτυ γὰρ τὸ ἑαυτῷ ποιῆσαι. [5] Κἄλλο θέλεις ;

XIV. Ἐυπέρης, [6] ὡς μέρος· [7] ἐναφανισθήσῃ τῷ ὅλῳ νῦν· μᾶλλον δὲ [8] ἀναλλοιωθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν καὶ μεταβολαί.

XV. Πολλὰ λιβανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ, τὸ μὲ πρόπεσεν, τὸ δ' ὕστερον· [9] διαφέρει δ' οὐδέν.

XVI. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν [10] θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θεῖον & πίστις, ἐὰν ἀποκάμψῃς ὅτι τὰ δόγματα, & τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

XVII. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτι ζῆν. [11] τὸ χρεὼν ἐπίρρητον. [12] ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γίνου.

XVIII. [13] Ὅσῳ [14] ἀπολιδῶ κερδαίνει, ὁ μὴ βλέπων, τί ὁ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενοήθη· ἀλλὰ [15] μόνον ἐὰν αὐτὸς ποιῇ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, & ὅσιον, [16] ἢ κατὰ τὸν [17] ἀγαθὸν μὴ [18] μέλαιναν ἔχοντα [19] φιλοπερίεργον, ἀλλ' [20] ἐπὶ τὴν γραμμῆς τρέχειν ὀρθὸν, μὴ διερρυμμένον.

XIX. Ὁ τῆς ὑστεροφημίας ἐπιθυμῶν, ὁ φαντάζεται ὅτι [21] ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα & αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἶτα πάλιν καὶ αὖται ὁ ἐκεῖνον διαδεξάμενος, [22] μέχρι & πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ καὶ ἐπιθυμῶν & συννυμφίων φερομένα ταύτῃ δ' ὅτι & ἀθάνατοι μὲ οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· [23] τί σοὶ τοῦτο πρός σε ; παρεῖς, vel & οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα ; [24] ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα, τί ὁ ἔπαινος, [25] πλὴν ἄρα δι' οἰκονομίαν τινά ; [26] πάρες γὰρ νῦν ἀκμῆς τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς [27] ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

XX. Πᾶν τὸ καλὸν ὁπωσοῦν καλὸν, οὐδὲν ἔλαττον ἑαυτοῦ καλόν ἐστι, & [28] ἐφ' ἑαυτοῦ καταλήγει, οὐκ ἐ χον μέρος ἑαυτοῦ [29] τὸν

non autem quod jucundum aut glorioſum exiſtat.

XIII. Ratione præditus es? Sum. cur ergo eâ non uteris? hæc enim ſi quod ſuum eſt fecerit, ecquid eſt amplius quod requiras?

XIV. Tanquam pars univerſi hujus, extitiſti. in id quod produxit te evaneſces. vel potiùs mutatione quâdam interveniente in rationem ſeminalem recipieris.

XV. Multæ thuris glebulæ in ara eadem; alia citiùs, alia ſeriùs decidit: citiùs autem an ſeriùs, nihil intereſt.

XVI. Intra decimum diem Deus illis ipſis videberis, quibus nunc pro bellua & ſimia haberis, ſi ad decreta rationiſque cultum te retuleris.

XVII. Tu nè tanquam annorum millia aliquot adhuc victurus, rem geras. inſtat fatum. dum vita ſuppetit, dum datur, bonus eſto.

XVIII. Quantum is otii lucratur ſibi, qui non animadvertit, quid proximus quis dixerit, egerit, cogitaverit; ſed quid ipſe tantùm agat, quò id juſtum ſit piúmq; nec, ut Agatho loquitur, mores nigros quod reſipiat. non eſt itaq; circumſpiciendum, ſed lineæ inſiſtendum, per quam citra evagationem omnem rectâ curras.

XIX. Qui de fama poſthuma ſolicitus eſt, non cogitat fore, ut unuſquiſq; eorum qui ipſius meminerint, mox fato ſit conceſſurus; & qui huic ſucceſſerit, ipſe pariter; donec tandem memoria omnis prorſus per ſuſpicientes eoſdémq; mox extinctos protelata, & ipſa prorſus extinguatur. finge, verò & immortales, qui tui meminerint, memoriámq; tui & ipſam immortalem fore, quid hoc ad te tamen? nec ad mortuum jam dico, ſed ad ſuperſtitem ipſum laus quid facit? niſi forſan ratione diſpenſationis cujuſdam. omittis enim intempeſtivè id quod in te natura poſuit, dum ab aliorum interim ſermonib⁹ pendes.

XX. Bonum etiam qualecunque, ex ſe bonum exiſtit, & in ſeſe terminatur, nec partem ſui ullam laudem

habet

habet. itaq; laudando nec melius, nec deterius efficitur, atq; hoc de eis quoq; dico, quæ vulgari sermone bona dicuntur: puta, de rebus corporeis artiúmq; operibus. quod est igitur verè bonum, id nihilo ulterius indigebit. non magis quàm lex, quàm veritas, quàm benevolentia, quàm modestia. ecquid enim horum vel laude fit bonum, vel corrumpitur vituperio? smaragdus num deterior fit, nisi laudatur? quid aurum, ebur, purpura, pugio, flosculus, arbuscula?

XXI. Animæ si perennant, quomodo eas ab æterno ceperit aër? quomodo verò, quæ ab ævo tam immenso in ea condita sunt, corpora terra capit? sicut enim hîc corpora, ubi ad spatium aliquod temporis in terra permanserint, mutata & dissipata, cadaveribus aliis locum concedunt: ita & animæ, in aërem translatæ, ubi aliquandiu ibi perstiterint, mutantur, funduntur, succenduntur, in seminalem universi rationem receptæ: locúmque hoc pacto faciunt aliis intra sedes easdē insuper recipiendis. hoc respondere licebit, si pro concesso sumatur, animas corporibus esse superstites. quin & reputanda est non sepultorum tantùm hoc modo corporum multitudo, sed & animalium, quæ quotidie tum à nobis, tum à bestiis, comeduntur. quàm ingens enim horum turba absumitur, & in vescentium visceribus hâc ratione quasi sepelitur? & tamen capit hæc omnia locus iste, dum partim in sanguinem, partim in aëriam, igneamque naturam transmutantur. quænam est istic veritatis notitia? elicitur ea per distributionem rei in materiam & formam.

ἡ ἰσονομία καὶ ἡ ἀλήθεια; [11] Ἀφαίρεσις εἰς τὸ ὑλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰκῶδες.

XXII. Noli divagari sed in omni conatu tuo justitiæ ratio habeatur, in omni viso intellectus integer servetur.

XXIII. Quicquid tibi convenit, ô Munde, convenit & mihi. nihil mihi immaturum vel serum est, quod tibi tempestivum. fructùs instar id est omne mihi, quod tempestates tuæ, ô Natura, ferunt. à te omnia

ἔπαινον· ἆρα γῶν χεῖρον ἢ κρεῖττον γίνεται ὃ ἐπαινούμενον. τοῦτο φημὶ καὶ ὅπη τῶ κομψοτέρω καλῶν λεγομένων· οἷον ὅπη τῶ ὑλικῶ, καὶ ὅπη τῶ τεχνικῶ καὶ σκευασμάτων. ὃ οὖ δὴ ὄντως καλὸν [1] κνθ. χρείαν ἔχει, ἢ μᾶλλον ἢ νόμθ., ἢ μᾶλλον ἢ ἀληθείᾳ· ἢ μᾶλλον ἢ εὔνοια, ἢ αἰδώς. τί τούτων ἀφ' οὗ ἐπαινεῖται καλόν ἐστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; σμαράγδιον γὰρ [3] ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῆται; καὶ οὖ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον;

XXI. Εἰ ἀθανάτους αἱ ψυχαί, πῶς αὐταὶ ὑπ' αἰῶνα χωρεῖ ὁ ἀήρ; πῶς οὖ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτόμενα σώματα; ὥσπερ γὰρ ἐνταῦθα, [4] ἡ τούτων [5] ἀναλυσις ἔνια ὀπταθαμενίῳ μεταβολὴ καὶ ἀφάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεταβαίνουσαι ψυχαί, ὅπη ποτὲ συμμείνασαι μεταβάλλουσι, καὶ χέονται, καὶ [6] ὑπεκπίπτουσι, [7] εἰς τὸν τοῦ ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμεναι. καὶ τοῦτον τὸν χρόνον χώραν τοῖς [8] προσοικιζομένοις παρέχουσι. τοῦτο δ' ἂν τις ἀποκρίναιτο, ἐφ' οἷσπερ [9] αἱ ταὶ ψυχαὶ ἀθανάτους. χρὴ οὖ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν θαπτομένων ὑπὸ σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων, ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ὅσοι γὰρ ἀριθμοὶ καταναλίσκεται, καὶ ὑπὸ σοί πως ταφέται ἐν τοῖς τῶν προσφερομένων σώμασι, καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα [10] αὐτά· ἀλλὰ τὰς ἐξαμματώσεις, ἀλλὰ ταὶ εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις. τίς ὅπη τούτων [11] ἀναδρόμη ἐστίν.

XXII. [12] Μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι, ἀλλ' ὅπη πάσης ὁρμῆς [13] τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι· καὶ [14] ὅπη πάσης φαντασίας ζῴου τὸ καταληπτικόν.

XXIII. [15] Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε. [16] οὐδέν μοι ἄωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τὸ σοὶ εὔκαιρον· πάντα μοι καρπός, ὃν φέρουσιν αἱ σαὶ ὧραι, ὦ φύσις·

[1] [ὦ] πνθ., vel πνθ
[2] L. 7. § 15.
[3] [ἐχ' ἑ. Lug.
[4] L. 2. § 3. l. 6. § 15.
[5] [μὴ] πάσιμα πρὸ f.
[6] L. 12. § 5.
[7] Sup. § 14. l. 6. § 24.
[8] προσιοντ.
[9] σὲ Lug.
[10] αὐτὰ f.
[11] L. 2. § 12. l. 7. § 29. l. 8. § 11. l. 12. § 10, 18, 29.
[12] L. 2. § 7. l. 3. § 4.
[13] Sup. § 18. Inf. § 22.
[14] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[15] L. 3. § 4, 16. l. 6. § 39, 44. 45. l. 7. § 57.
[16] L. 10. § 20. l. 11. § 13. l. 12. § 35.

[1] L. 6. § 36. l. 10. § 1. [2] L. 8. § 50. [3] Sup. 14, 21. l. 8. § 18. [4] Sup. § 3. [5] L. 3. § 11. [6] Democritus. [7] μηδὲν ἀμ. τῶν. Xyl. [8] L. 11. § 19. [9] L. 9. § 10. 12.

ἐκ σῦ πόλις, ἐν ζοὶ πόντα, εἰς σὲ πόντα. Ἐκεῖνος μύ φησι, πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ ὃ οὐκ ἐρεῖς, ὦ πόλι φίλη Διός;

XXIV. Ὀλίγα πρᾶττε, φησίν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν. μή ποτε ἄμεινον τὰ ἀναγκαῖα πράττειν, ἢ ὅσα ὁ τῆς φύσεως πολίκης ζώου λόγος αἱρεῖ, καὶ ὡς αἱρεῖ. τοῦτο γὰρ καὶ εὐθυμότερον φέρει, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα πράττεσθαι. τὰ πλεῖστα γὰρ ὧν λέγομεν καὶ πράττομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα. ἐὰν οὖν ἐκείνη, συνελόντι καὶ ἀπαραλλάκτως ἔχει. ὅθεν δεῖ καὶ πρὸ ἔργου ἕκαστα ἑαυτὸν ἐπανερωτᾶν, μή τι τοῦτο τῶν περιττῶν ἐστιν; Δεῖ δὲ μὴ μόνον περιττὰς μὴ ὑπαλλαγὰς ἐκκόπτειν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· ὅτως γὰρ οὐδὲ περιττὰς ἐπακολουθήσουσι.

[10] Sup. § 18. l. 12. § 2. [11] L. 2. § 16. l. 3. § 4. [12] L. 1. § 16. Sup. § 13. [13] L. 3. § 16. l. 7. § 66. [14] L. 3. § 3, 12. l. 7. § 3.

XXV. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ θεὸς ἀγαθὸς αὐθεώπῳ βίῳ, καὶ ἀρεσκομένῳ τοῖς ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένοις, ἀρκουμένῳ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ ἀγαθοειδεῖ συμβεβηκός.

[15] L. 7. § 16. l. 9. § 32. [16] L. 7. § 31. l. 10. § 9. [17] L. 9. § 4, 20, 38. [18] L. 2. § 3. l. 5. § 8. l. 8. § 23, 27. [19] L. 2. § 17. [20] L. 2. § 4. l. 6. § 2. l. 8. § 44.

XXVI. Ἑώρακας ἐκεῖνα; ἴδε καὶ τοῦτα. σεαυτὸν μὴ τάραττε. ἄπλωσον σεαυτόν. ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. συμβέβηκέ σοι τι κακόν; ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονενεμῆσθαι σοι συγκαθείμαρτο, καὶ συνεκλώθετο πᾶσι συμβαίνον. ὅ τι ὅλον, βραχὺς ὁ βίος· κερδαίνεον δὲ πρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ· νῆφε.

[21] L. 1. § 16. l. 6. § 31. [22] L. 1. § 8. [23] Inf. § 45. l. 6. § 10. l. 9. § 39. l. 12. § 14. [24] L. 6. § 38. [25] Inf. § 40. [26] Sup. § 18. [27] L. 5. § 11. l. 9. § 39. [28] Inf. § 44, 46. l. 8. § 15, 49.

XXVII. Ἧτοι κόσμος διακεκραμένος, ἢ χυδαῖον· συμπεφορημένος μέν, ἀλλὰ κόσμος ἢ ἐν σοὶ μὲν ἔστι κόσμος· ὑφίσταται δὲ καὶ διάκρισις, ἐν ᾗ τοῦ πολιτικοῦ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα ὅτως πάντων διακεχριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

XXVIII. Μέλαν ἦθος, ἁπλοῦν ἦθος, θηλυσπελὲς ἦθος, θηλώδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

XXIX. Εἰ ξένος κόσμου, ὁ μὴ γνώ-

sunt, in te consistunt, ad te redeunt. O *Urbs amica Cecropis*, inquit ille: tu verò non dicturus es, O *Urbs amica Jovis*.

XXIV. *Pauca agas*, inquit, *si tranquillus esse cupis*. an non præstiterat dixisse, quæ necessaria sunt agas, quæq; animantis civilis ratio dictat, & quo modo dictat. istud enim non eam duntaxat, quæ bona agendo, sed & eam, quæ pauca agendo comparatur, tranquillitatem producit. pleraq; enim eorum quæ dicere & facere consuevimus, cùm necessaria non sint, si amputaverimus, à negotiis multò vacabit magis, minúsq; perturbata futura est nobis vita nostra. oportet itaq; ad singula sibi suggerere, an non istud ex earum numero est, quæ non sunt necessaria? nec actiones tantùm, sed cogitationes etiam minùs necessariæ sunt recidendæ. siquidem id agendo fiet, ut nec actiones consequantur supervacaneæ.

XXV. Periculum facito, quomodo procedat tibi vita viri boni. eum dico, qui rebus ab universo sibi assignatis acquiescit, & propriâ actione, quæ justa, affectione, quæ benevola sit, contentus agit.

XXVI. Illa vidisti? & ista vide. nè te conturbes. simplicem te præstes. peccat aliquis? sibi peccat. boni aliquid tibi obvenit? abinitio tibi, quicquid contingit, ab universo destinatum & fato certo assignatū est. huc summa redit; brevis est vita: quod instat tempus lucrandum est, considerate justéq; agendo. in animo remittendo sobriè te geras.

XXVII. Mundus vel est ordine justo dispositus, vel miscela temeraria, congesta quidem ea, sed ut mundus sit tamen. quid enim? fierine potest, ut in te mundus quidam sit & dispositio concinna, in universo verò inconcinnitas mera? idque rebus omnibus ita quanquam discretis ac diffusis, conspirantibus tamen.

XXVIII. Mores nigri, effœminati, præfracti, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

XXIX. Si peregrinus in mundo est,

eſt, qui ignarus eſt eorum, quæ in mundo exiſtunt : perinde certè in mundo peregrinus eſt, qui ignarus eſt rerum quæ in eodem geruntur. profug⁹, qui rationem civilem fugit. cæcus, qui mentis oculos clauſos habet. mendicus, qui alterius cujuſquā *indiget*. neq; apud ſe habet, quicquid ad vitam conducat. abſceſſus mundi, qui abſcedit, séq; à naturæ communis ratione ſejungit, dum eis quæ contingunt offenditur. hoc enim, quicquid eſt, profert eadem, quæ à te protulit. abſciſſus civitatis, qui animam propriam à rationalium reliquorum anima, quæ una omnium eſt communis, abſcindit.

XXX. Iſte ſine tunica philoſophatur ; ille ſine libro : alius quiſpiam ſeminudus. panes, inquit, cùm deſint, rationi tamen inſiſto. mihi verò, inquit alter, cùm nec ex diſciplinæ exercitio qui præberi ſolet, commeatus ſuppetat, perſiſto tamen.

XXXI. Quam didiciſti artem, eam diligito, eidémq; acquieſcito. quod autem vitæ reliquum eſt, ita exigito, ut qui Diis tua omnia ex toto animo commiſeris ; nullíq; homini vel ſervum vel tyrannū te exhibeas.

XXXII. Cogita, verbi gratiâ, tempora ſub Veſpaſiano acta, eadē prorſus omnia, quæ nunc ſunt, deprehendes. nuptias contrahentes, liberos tollentes, ægrotantes, defungentes, militantes, ferias agentes, mercaturam exercentes, agros colentes, adulationi deditos, arroganter pervicaces, ſuſpicionibus indulgentes, inſidias ſtruentes, mortem aliquorum expetentes, de rerum ſtatu præſente quiritantes, opes congerentes, conſulatūs, regníve appetentes. ita tranſiit, nec jam uſquam eſt illorum vita : Rurſus ad Trajani tempora te transferas. eadem denuo cuncta comperies. iſtorū quoq; vita morte jam commutata eſt. pari modo tempora alia notâ peculiari aliqua deſignata, vel etiam gentes totas contemplare ; ſimúlq; conſidera, quàm multi cùm in rebus iſtiuſmodi enixè ſe contendiſſent, paulò poſt occiderint, & in elementa ſua reſoluti ſint. illi verò cum primis ſunt memorià recolendi, quos

εἰζων τὰ ἐν αὐτοῖς ὄντα, ὐχ ἧττον ξένῳ, ⁊ ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γιγνόμενα. [1] φυγὰς, ὁ φεύγων τὸν πολικὸν λόγον. [2] τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι. [3] πτωχὸς, ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου, ⁊ μὴ πόρρωθεν ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. [4] ἄπρημα κόσμου, ὁ ἀφισάμενος, ⁊ χωρίζων ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, ὅτι ἀπὸ δυσαρεστῶν τοῖς συμβαίνουσι. [5] ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ ⁊ σὲ ἤνεγκεν. [6] ἀπόκισμα πόλεως ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς λογικῆς ἀποχίζων, [7] μίας ὄντος.

XXX. Ὁ μὴ χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφῶν, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου, ἄλλος [8] ὕτως ἡμίγυμνος. ἄρτους οὐκ ἔχω, φησὶ, ⁊ ἐμμένω τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ βοηθείας ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, ⁊ ἐμμένω.

XXXI. [9] Τὸ πρᾶγμα, ὃ ἔμαθες φίλε, τοῦτο θέρεσμαπαῦε. [10] τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελθε, ὡς [11] θεοῖς μὲν ὅπερ ἔξεστι τὰ σαυτοῦ πρᾶττε [12] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς [13] [14] μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον ἑαυτὸν παρίστα.

XXXII. Ἐπινόησον λόγῳ χάριν τὰς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιρὰς, [15] ὄψει [16] ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, [17] αὐθαδιζομένους. ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθνήσκοντάς τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρῶντας, ἀποστρεφομένους, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. ἐκῶν [18] ἐκεῖνο μὲν ὁ τούτων βίος, ὐκ ἔκ ἐστιν. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς ἔρχου. Τραϊανοῦ μεταβῆθι. πάλιν τὰ αὐτὰ πράττει. [19] τέθνηκε καὶ ἐκεῖνος ὁ βίος. ὁμοίως ⁊ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων ⁊ ὅλων ἐνόησον ἐπιθεώρει ⁊ βλέπε, [20] πόσοι καταπλαδέντες, μὴ μικρὸν ἔπεζον, ⁊ [21] ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα· ⁊ μάλιστα ὃ ἀναπλήσιον ἐκείνους, ὃς αὐτὸς ἔγνως [22] κεκαὶ

σωμένους,

[1] L. 10 § 25. [2] L. 12. § 1, 13. [3] L. 2. § 17. *l.* 3. § 5. *l.* 10. § 1. *l.* 11. § 1. [4] L. 2. § 16. [5] L. 2. § 3. [6] L. 8. § 34. *l.* 9. § 23. *l.* 11. § 8. [7] L. 9. § 8. [8] ὕτος. f. [9] L. 5. § 1, 9. *l.* 6. § 7, 43. [10] L. 8. § 1. *l.* 7. § 46, 56. [11] L. 3. § 6. Inf. § 34. [12] L. 3. § 4. [13] vid Lug. An. [14] L. 7. § 66. *l.* 11. § 18. [15] L. 2. § 14. *l.* 7. § 1. [16] ταὐτὰ, vel τὰ αὐτά. [17] L. 12. § 27. [18] Sup. § 3, 19 *l.* 7. § 8. [19] L. 8. § 25, 31. [20] L. 3. § 3. Sup. § 3. [21] L. 5. § 4. *l.* 7. § 50. *l.* 8. § 18. [22] Sup. § 3.

σωμάτιον, [1] ἀφέ(ε)ως ποιεῖν ὃ χρὴ τὴν ἰδίαν κατασκευήν, καὶ τοῦτο [2] ἀπαρίξ ἔχεσθαι, καὶ [3] τούτῳ ἀρκεῖσθαι. ἁμαρτάνον δέ ὧδε ὃ μεμνῆσθαι. ὅλη καὶ [4] ἡ ὑπηρεσία [5] καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, [6] ἰδίαν ἀξίαν ἔχειν καὶ συμμετρίαν· ὅπως δὲ [7] σὺν ἀπροσπτώσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ πλέον ἢ προσῆκε περὶ τὰ ἐλάττω καταγίνῃ.

XXXIII. Αἱ πάλαι ζωηφεῖς λέξεις, γλωσσήματα νῦν ὅπως ἂν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλαι πολυϋμνήτων, νῦν ἔστιν ἅπερ ἵνα γλωσσήματά ἐστιν, Κάμιλλος, Κάσων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, κατ' ὀλίγον ὁ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἶτα καὶ Αὔγουστος, εἶτα καὶ Ἀδριανός, καὶ Ἀντωνῖνος. [8] ἐξίτηλα δὲ πάντα, καὶ [9] μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ πάμπαν λήθη κατέχωσεν. καὶ ταῦτα λέγω ὅπου τὰ δοκιμαστὰ πως λαμπρύνων. οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, [10] ἄϊστοι, ἄπυστοι. τί ὁ καὶ ἔστιν ὅλως ἀείμνηστον; [11] ὅλον κενόν. [12] τί οὖν ἐστι, πρὸς ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο, [13] ἁβάνοια δικαία, καὶ πρᾶξις κοινωνική, καὶ λόγος οὗτος μήποτε ἁβαφὴς καὶ ἀψεύδεστος, καὶ [14] διάθεσις ἀσπαζομένη πᾶν ὃ συμβαῖνον, ὡς [15] ἁμαρτάνον, ὡς [16] γνώριμον, ὡς [17] ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης, καὶ πηγῆς ῥέον.

XXXIV. [18] Ἑαυτὸν τῷ κλωθοῦντι Σωκρατίδην, πρέχων ζωῆσαι, οἷς καί ποτε πράγμασι βούλεται.

XXXV. [19] Πᾶν ἐφήμερον καὶ ὃ μνημονεῦον, καὶ ὃ μνημονεύομενον.

XXXVI. Θεώρει διηνεκῶς, [20] πάντα [21] κατὰ μεταβολὴν γινόμενα [22] γίνεται· καὶ ἐθίζου συνορᾶν, ὅτι [23] οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις, ὡς ὃ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὁμοια. σπέρμα γὰρ πάντων ἅπερ ἵνα πᾶν ὃ ὃν ἐξ αὐτοῦ ἐκφύεται. [24] οὐ γὰρ μόνα σπέρματα [25] φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν, ἢ μήτρας βαστάζομενα· τοῦτο γὰρ λίαν ἰδιωτικόν.

ipse nôris aliquando se rebus inanibus distinuisse, cùm id interim facere, quod conditioni propriæ consentaneum erat, huic firmiter inhærere, eodémq; contentum esse, neglexerint. illud etiam istic meminisse oporter, in actione unaquaq; eam, quæ adhibetur, curam, pro rei dignitate ac congruentiâ esse attemperandam. ita fiet, nè quando fastidio corripiaris, si in rebus minoris æstimationis, non diutiùs, quàm par est, fueris occupatus.

XXXIII. Quæ fuerunt usitata quondam vocabula, glossematũ loco nunc habentur. pari modo & eorũ, qui quondam celeberrimi fuerunt, nomina, quasi glossemata quædam nunc facta sunt: Camillus, Cæso, Volesus, Leonnatus: paulò post Scipio, & Cato: tum Augustus etiam: dein Hadrianus, & Antoninus. evanida enim sunt omnia citóq; fabularum instar obtinent; mox & oblivione prorsus obruuntur. atq; hæc de eis dico, qui cum admiratione hominũ aliquando claruerunt. cæteri enim statim atque expiraverint, ignoti ac nè fando quidem auditi fiunt. porrò quidnam est hoc ipsum memoriam æternam consequi? mera vanitas. ecquid est igitur, in quod studium conferre par sit? unũ hoc, ut mens sit justa, actio socialis, dictio mentiri nescia, affectio quicquid contigerit amplecti prompta, ut necessarium, ut familiare, ut à principio fontéq; istiusmodi profluens.

XXXIV. Fato sponte tuà te dedas; ei permittens, quibuscunq; libuerit rebus te destinet.

XXXV. Dieculæ ferè unius sunt, & quod commemorat & quod commemoratur.

XXXVI. Hoc jugiter considera, omnia ista quæ fiunt, mutatione fieri. & assuesce te cogitationi isti, nihil æquè diligere universi naturam, ac ea quæ jam existunt mutare, & ex eis sic mutatis nova germina refingere. seminis enim rationem habet quandam quicquid est, ad id quod ex eodem futurum est. etenim semina ea sola opinari, quæ in terram uterúmq; dejiciuntur, plebeium est nimis.

XXXVII

[1] Sup. § 19. l. 9. § 26.
[2] L. 3 § 6. l. 8 § 5.
[3] L. 5. § 14. l. 8. § 7, 45.
[4] L. 8. § 19. l. 10. § 11.
[5] L. 8. § 32.
[6] L. 3. § 11. Sup. § 22.
[7] L. 5. § 9.
[8] L. 3. § 10. Sup. § 19.
[9] L. 8. § 25. l. 12. § 27.
[10] Odyss. α. v. 242. l. 6. § 47
[11] Sup. § 3, 19
[12] L. 6. § 47.
[13] Sup. § 18, 22 Inf. § 37, 48.
[14] L. 3. § 4, 16.
[15] L. 2. § 3.
[16] Inf. § 44.
[17] L. 6. § 38.
[18] L. 3. § 4, 6. Sup. § 31. l. 7. § 46. l. 10. § 8, 11, 14, 28.
[19] Sup. § 19. Inf. § 48. l. 3. § 10. l. 8. § 21, 25. l. 9. § 14.
[20] [ὅπ]ῃ vel [πῶς] π. vel mox.
[21] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 32, 33.
[22] γίνεσθαι.
[23] L. 7. § 23. l. 8. § 6. l. 10. § 34.
[24] l. 7. § 30. l. 10. § 26.
[25] φαντάζῃ.

XXXVII. Jam jam moriturus es: necdum simplex es, imperturbatus, posse extrinsecus lædi suspicione immunis, cunctis propitius, justè agere unicam prudentiam ratus?

XXXVIII. Mentes illorum intuere, & studia etiam, qualia fugiant, qualia prosequantur.

XXXIX. In alterius mente malum tuum non est situm. sed nec in mutatione & alteratione corporis animam ambientis. ubi ergo? in ea nimirum parte tui; quæ de malis opinatur. ista malum nihil opinetur, & bene se habitura sunt omnia. etiamsi, quod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, quiescat tamen pars ea quæ de istis opinatur. h. e. nè censeat aut malum aut bonum esse, quod viro malo bonóq; pariter potest obvenire. quicquid enim & secundùm naturam & præter eandem viventi ex æquo contingit, id ipsum neq; secundùm neq; præter naturam est.

XL. Cogita jugiter, mundum esse animalis unius instar, quod materiam unam, animámq; unam obtineat: item quomodo ad sensum hujusce, unum & illum, omnia referantur: unóq; quasi impetu ferantur universa, & ad omnia producenda cooperentur; quis deniq; rerum connexus & contextus sit.

XLI. *Animula es cadaver gestans*; aiebat Epictetus.

XLII. Nihil mali est rebus mutationem subeuntibus, sicut nec eis quæ mutatione interveniente consistunt.

XLIII. Flumen quoddam & torrens rapidus est ævum, ex eis quæ hic fiunt consistens. simul enim atque comparuerit quicquam, abripitur; & aliud quidem abripitur, illud verò denuo inferetur.

XLIV. Quodcunque contingit, tam consuetum támque notum est, quàm aut rosa vere, aut æstate fructus. tale quiddam & morbus, &

XXXVII. [1] Ἤδη τι δυνήξῃ, ἢ ὅπως ἔτι ἁπλοῦς, ἔτι ἀπαθὴς ἔσῃ, ἔτι [2] μὴ ὑποπτος τῷ βλαβῆναι μὴ ἔξωθεν, ἔτι [3] ἵλεως πρὸς πάντας, ἔτι τὸ φρονεῖν [4] ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν κεῖσθαι δύνῃ;

XXXVIII. [5] Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν σκόπει, ἢ [6] τοὺς φρονίμους, [7] οἷα μὲν φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

XXXIX. [8] Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐκ ὑφίσταται· οὐδὲ [9] μὲν ἐν κακῷ ζῴῳ ἢ ἐπὶ ἄλογον τῶν πολιτικῶν. πῶς οὖν; [10] ὅπου δὲ πολὺ κακῶν ὑπολαμβάνον σοι ἔξι. [11] τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβάνετω, ἢ [12] πάντα εὖ ἕξει. [13] κἂν δὲ ἐγγυτάτω αὐτοῦ δὲ ᾖ μύκον, πέμνηται, κάμηται, ἀποθνήσκηται, σίπηται, ὅμως δὲ ὑπολαμβάνον πολὺ τούτων μέσον, ἠσυχαζέτω [14] τοιοῦτον ὄντι, [15] κρίνετω μήτε κακὸν εἶναι, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ἐπίσης συμβαίνει ὁμοίως κακῷ καὶ βιωτῇ ὁποίᾳ συμβαίνει, ἔτι τοῦτο κατὰ φύσιν ἔστιν, ἔτε πρὸς φύσιν.

XL. [17] Ὡς [18] ἓν ζῷον τὸν κόσμον, [18] μίαν οὐσίαν, καὶ [19] ψυχὴν μίαν ἔχοντα, συναισθάνεσθαι αὐτοῦ· καὶ πῶς [20] εἰς αἴσθησιν μίαν τὰ τούτου, πορέγεται ἀναδίδοται· καὶ [21] πῶς ὁρμῇ μιᾷ πάντα συνεργεῖ· καὶ πῶς παύτα πάντων τῶν γινομένων συναίτια· καὶ οἵα τις [22] ἡ συμπλοκὴ καὶ συμπήρωσις.

XLI. [23] Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

XLII. [24] Οὐδέν ἐστι κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· οὐδὲ ἀγαθὸν ἐκ μεταβολῆς ὑφισαμένοις.

XLIII. [25] Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. [26] ἅμα τε γὰρ ὤφθη, καὶ παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, καὶ τοῦτο ἐνεχθήσεται.

XLIV. Πᾶν δὲ συμβαῖνον ὥρας [27] σύνηθες καὶ [28] γνώριμον, οὕτως δὲ νόσος καὶ ὀπώρα ἐν τῷ ἔτει τοιοῦτον καὶ νόσος

[1] Sup. § 17. l. 10. § 1.
[2] L. 2. § 17. l. 7. § 53. l. 10. § 12.
[3] L. 8. § 26. l. 11. § 13.
[4] Sup. § 25.
[5] L. 9. § 18, 27.
[6] τὰς φρονίμους. f.
[7] L. 7. § 34. l. 10. § 13.
[8] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 4, 38.
[9] μὲν
[10] L. 9. § 15.
[11] L. 2. § 15.
[12] Sup. § 7.
[13] L. 10. § 1.
[14] τοιοῦτον Xyl.
[15] L. 2. § 11. l. 11. § 11, 18.
[16] [πρὸς ἔτι φύσιν] κ.
[17] L. 5. § 8.
[18] L. 7. § 9. l. 12. § 30, 32.
[19] L. 6. § 14. l. 9. § 8.
[20] Sup. § 27.
[21] L. 6. § 42.
[22] L. 6. § 38, 39. l. 8. § 23.
[23] L. 9. § 24. l. 10. § 23.
[24] Sup. § 5. l. 7. § 23. l. 9. § 21. l. 11. § 17.
[25] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[26] L. 5. § 23. l. 6. § 15.
[27] Sup. § 32. l. 7. § 1. l. 9. § 14.
[28] Sup. § 29. l. 7. § 29, 66, 68.

καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ὕπνος βουλή, καὶ ὄξος [2] τὰς μορὰς ὑφραίνει ἢ λυπῇ.

[2] L. 5. § 23, 36. l. 7. § 73. l. 11. § 23.

XLV. [3] Τὰ ἐξῆς ἀεὶ τοῖς προηγουμένοις οἰκείως ὕπεισιν· οὐ γὰρ οἷον καταριθμήσει τις ὕλην ἀπαρτημένων, καὶ μόνον τὸ κατεπειγόμενον ἔχειν· ἀλλὰ [4] συμφέρεια εὔλογος· καὶ ὥσπερ [5] συμπαγῆ συμπεφορημένα τὰ ὄντα, ὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαλυθήσεται φιλίᾳ, ἀλλὰ θαυμασίᾳ τινὰ οἰκειότητα ἐμφανεῖ.

[3] Sup. § 27, 40.

[4] L. 6. § 10.

[5] L. 5. § 8. l. 7. § 9.

XLVI. Ἀεὶ τῦ Ἡρακλειτείυ μεμνῆσθαι· ὅτι [6] γῆς θάνατος ὕδωρ γένεσις, καὶ ὕδατος θάνατος ἀὴρ γένεσις, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ [7] τῦ ὑπολανθάνοντος ἡμᾶς ὁδῦ ἄλλης καὶ, ὅτι ᾧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται· καὶ [8] οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυρῶσι, ταῦτα ἀυτοῖς ξένα φαίνεται· καὶ, ὅτι [9] οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκεῖμεν ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ [10] ὅλως οὐ δεῖ [11] παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἔστι, χάριν, ἀλλὰ καθόλου φροντίζειν.

[6] L. 7. § 17. l. 9. § 28. l. 10. § 11.

[7] L. 2. § 7.

[8] Sup. § 29. l. 12. § 1.

[9] L. 6. § 31.

[10] ὅπ δ. π. τ. [μιμνῆσθαι, οὐ κ. τ. τ. ἐστι, κ. τ. λ. Sal. ὅ. οὐ δ' ὡς

[11] παῖδας τοκέων

XLVII. Ὥσπερ εἴ τις σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι [12] αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτιον, τὸν π. f. [13] πυθομένης σου ἔτ' ἂν οὐδὲν μέγα ἐποίει, τὸ εἰς τρίτιον μᾶλλον, ἢ αὔριον, εἰ γὰ μὴ ἐσχάτως ἀλγυνῆς εἰ. [13] πόσον γὰρ ὄζει τὸ μεταξύ; ὕτως [14] καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα ἡγοῦ νόμιζε.

[12] πυθομένης σου ἔτ' ἂν οὐδὲν μέγα ἐποίει, τὸ εἰς τρίτιον [μιμνῆσθαι] Boot

[13] L. 10. § 8.

[13] Inf. § 50.

[14] L. 5. § 24.

XLVIII. Ἐννοῦ συνεχῶς· [15] πόσοι μὲν ἰατροὶ ἐπιπεπηκασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς συνοφρυωμένοι· [16] πόσοι μαθηματικοὶ, ἄλλων θανάτους, ὡς τι μέγα προεπόντες· [17] πόσοι φιλόσοφοι, περὶ θανάτου ἢ ἀθανασίας μυρία διατεινάμενοι· [18] πόσοι ἀριστεῖς πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινῆς φρυάγματος, ὡς ἀθάνατοι κεχρημένοι· καὶ πόσαι πόλεις ἐξαίφνης ἀπολώλασιν, οἷον Ἑλίκη καὶ Πομπηϊανὸς καὶ Ἡρκλάνον καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. προσθεῖναι καὶ τὰς καθ' ἕνα ἐπισκοπεῖν, ὅσας εἶδες αὐτὸς· πρῶτον μὲν Εὐτυχῆ, εἶτα Φορτουνᾶτον, εἶτα Ἀκάστον, εἶτα Κλεόδοτον, εἶτα τὸν ἐπὶ σοὶ ἕκαστον. πάντες ἐπορεύθησαν, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ

quot etiam urbes, ut ſic dicam intermortuæ ſint; Helice, Pompeii, Herculanum, aliæq; innumerabiles. Percurre itidem quoſcunq; noveris ipſe, qui vice frequenti, alii alios ubi ſepelierant, & ipſi tandem elati ſunt: quámque exiguo hæc omnia tempore contigerint. horum ſumma huc redit, ut humana omnia ſemper ſic aſpicias, tanquam quæ diurna & vilia ſint: quod enim heri mucus fuerat, cras ſalſura fit aut favilla. útq; temporis ideo punctum hos inſecabile naturæ convenienter tranſigas, ac propitius decedas; perinde ac oliva maturitatem adepta eeciderit, naturam quæ protulit collaudans, arboríq; è qua prodiit, gratias agens.

XLIX. Promontorii par eſto, cui fluctus jugiter cùm allidantur, ipſum tamen conſiſtit, undarúmque circumfuſum ſibi æſtum compeſcit. Infelicem me, inquit ille, quòd mihi iſtud contigerit. imò, felicem me, quòd etiamſi contigerit, nil doleam tamen, nec aut præſentibus frangar, aut futura reformidem. accidere enim ejuſmodi quid cuivis poterat: at non quivis citra animi ægritudinem caſum ejuſmodi tuliſſet. quamobrem ergo illud infelicitatis potiùs, quàm felicitatis iſtud loco habetur? num illud hominis infortunium dicis, quod naturæ humanæ neutiquam adverſatur? aut naturæ humanæ adverſari quicquam dixeris, quod ſecundùm ejuſdem voluntatem contingit? quid autem ea velit, non eſt ut nunc diſcas. nunquid caſus ullus prohibeat te, juſtum eſſe, magnanimum, temperantem, prudentem, temeritate, errore immunem, modeſtum, liberum, aut aliud quid eorum, quæ ubi affuerint, natura humana ſua obtinet univerſa? memineris deinceps, quoties inciderit quicquam quod ad triſtitiam impellat te, decreto hoc uti: Non eſt infelix caſus iſte, ſed fortiter ferre hoc felicitatis eſt.

μῶν· πόσαι δὲ πόλεις ὅλαι, ἵν' ἔτως εἴπω, [1] τεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπήιοι, καὶ Ἡ- [1] L. 10. § 18.
ράκλειον, καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. ἔπειτα δὲ καὶ [2] ὅσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, [3] ὁ μὲν [2] Sup. § 3.
τεθνηκὼς ὑπὸδύεται, εἶτα [4] ἐκφέρεται, ὁ δὲ ἐκφε- [3] Inf. § 50. l. 8. § 25.
ρων· πόντα δὲ ἐν βραχεῖ· τὸ γὰρ [5] ὅλα κα- [4] Sup. § 3.
τάδηλα ἀεὶ τὰ ἀνθρώπινα ὡς [6] ἐφήμερα· [5] ὅλον Mer.
καὶ [7] σπληνὴ καὶ ἐμπὰς μὲν [8] μυξάριον, ἄψυχον [6] Sup. § 35. l. 9. § 14.
δὲ [9] πάριχος, ἢ [10] τέφρα· [11] τὸ ἀκρεμ- [7] L. 2. § 12. l. 6. § 36.
μὸν οὖν τοῦτο δεῖ χρόνῳ [12] καὶ φύσιν διελ- [8] L. 6. § 13.
θεῖν, καὶ [13] ἵλεων καταλῦσαι· ὡσαύτως δὲ [9] L. 5. § 33.
καὶ πέπειρον ἡμομφὴν ἔπιπεν, ἀφημῦ- [10] L. 12. § 27.
σαι τὴν ἀνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδυῖαν τῇ [11] L. 5. § 24.
φυσικῇ δένδρῳ. [12] L. 1. § 9.
[13] L. 2. § 3.

XLIX. [1] Ὅμοιον ἐστὶ τῇ ἄκρᾳ, ἣ διηνεκῶς τὰ κύματα προσῤῥήγνυται· ἡ δὲ ἕστηκε, καὶ περὶ αὐτὴν ἡσυχάζεται τὰ φλεγμαίνοντα τοῦ ὕδατος. Ἀτυχὴς ἐγώ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη· ἐμμενῶ· ἀλλ' οὐκ ἀτυχὴς ἐγώ, ὅτι [14] τού- [14] L. 9. § 40.
του μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος δυνατὸς ἀπελθεῖν ἔτι παρόντος φαντασμοῦ, ἔτι βλέπειν φοβερόν. συμβαίνει μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο πανταχοῦ· ἄλυπος δὲ ἢ πᾶσι δηλονότι τούτῳ δύναται διατελεῖν. Πρὸς τί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου; ὃ οὐκ ἔστιν ἀποτέλεσμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί [15] L. 5. § 1.
σοι δοκεῖ, ὃ μὴ [15] πρὸς τὸ βέλτιστον τῆς φύ- [16] L. 5. § 29. l. 11. § 9.
σεως αὐτοῦ ᾖ; τί οὖν τὸ βέλτιστον, μεμάθη-
κας. [16] μήτε [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο
κωλύσῃ δίκαιον εἶναι; μεγαλόψυχον; σώ- [17] L. 3. § 9. l. 5. § 9.
φρονα; ἔμφρονα; [17] ἀπερίπλωτον; [18] ἀ- [18] L. 2. § 17.
δάφθυρσον; αἰδήμονα; ἐλεύθερον; τἄλ- [19] ἄν σ.
λα, [19] ἃ συμπρόσντων ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀν- [20] L. 8. § 32. l. 9. § 42. l. 11. § 1.
θρώπου [20] ἀπέχῃ τὰ ἴδια· μέμνησο λοιπὸν
ὅτι πρὸς τοῦτο εἰς λύσιν σε προαγομένη, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι. [21] ὃ γὰρ [21] ἔστι γάρ.
οὐκ τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

L. [1] Ἰδιωτικὸν μέν, ὅμως ὅ γε δυνατὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἡ ἀναπόλησις τῶν [2] γλίχρως ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν· τί οὖν ὠφελεῖς πλέον, ἢ τοῖς ἀώροις; πάντως πού ποτε κεῖνται, [3] Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἴ τις τοιοῦτος, [4] οἳ πολλοὺς ἐξενέγκαντες, εἶτα ἐξενεχθησόμενοι. [5] ὅλον μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ [6] μετ' οἵων ἐξαναλώμενον, καὶ ἐν οἵῳ σωματίῳ; [7] μὴ οὖν ὡς περαίνοντα βλέπε γὰρ ὀπίσω [8] τὸ ἀπειρον τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄπειρον. ὃν δὴ τούτῳ, [9] τί διαφέρει ὁ τριακοντούτης τοῦ τριετοῦς;

L. Vulgare quidem hoc est, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, si eos recolas qui vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. quid enim amplius illis, quam immaturè defunctis contigit? Omnino jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, aut si quis alius hujusmodi, qui postquam multos extulerant, efferebantur & ipsi. exiguum enim omnino intercedit spatium; idq; per quot molestias, cum quibus hominibus, in quali corpusculo exantlatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. si enim ævi præteriti immensitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, quid tandem distabit, triduanus qui fuerit, ab eo qui secula tria transegerit?

LI. [10] Ἐπὶ τὴν αὐτομάτην ἀεὶ πρόχειρος αὐτομάτου ἴθι κατὰ φύσιν. ὥστε [11] κατὰ τὸ ὑγιέστατον, πᾶν λέγειν καὶ πράττειν. ἀπαλλάττει γὰρ ἡ τοιαύτη προαίρεσις, κόπων, πραγματείας, καὶ παντὸς [12] οἰκονομίας, καὶ [13] κομψείας.

LI. Vià compendiosà semper incedas. compendiosa est ea, quæ secundùm naturam est. in omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectíq; curam habere. etenim propositum istiusmodi molestiis, militiàq;, sed & dissimulatione ostentatione immunem præstabit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ε'. LIB. V.

Πρῶι [1] ὅταν δυσκίνητος ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι. [1] ἐπὶ οὖν δυσκολαίνω, εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ἃ ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν χάριν παρῆγμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ὅτι τοῦτο κατεσκεύασμαι, ἵνα καταπεμπόμενος τοῖς σπλαγχνίοις ἐμαυτὸν θάλπω; ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. [3] πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας; ὅλως ἢ πρὸς τὸ ποιεῖν, ἢ πρὸς συνεργίαν; ἃ βλέπεις [4] τὰ φυτάρια, τὰ σπυράρια, τὰς μύρμηκας, τὰς ἀραχνας, τὰς μελίσσας, [5] καὶ πῶς συγκοσμοῦσι κόσμον; σὺ [5] δὲ θέλεις [6] τὰ ἀνθρωπικὰ ποιῆσαι; οὐ πρόχεις ὅτι τὸ κατὰ φύσιν; ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. δεῖ. ἔδωκε

L. [1] Mane, cùm gravatim exurgis, in promptu sit tecum hoc modo disserere; Ad opus humanum jam expergiscor. num verò ægrè feram, si ad ea agenda proficiscor, quorum gratiâ natus & in mundum productus sum? aut nunquid ad hoc conditus sum, ut stragulis involutū decumbens me foveam? At hoc, inquis, oblectat magis. Nunquid ergo ad oblectandum te natus es? non autem ad faciendum aut agendum aliquid? an non arbusculas, aviculas, formicas, araneas, apiculas vides eam quam in mundo stationem obtinent, excolere satagentes? tu autem, quæ hominis sunt, facere recusas? & non properas potiùs ad id, quod naturæ tuæ convenit? At quiete quoq; opus est, inquis.

quis. Est fateor; sed quiescendi modum etiam natura præscripsit. præscripsit & edendi atq; bibendi. tu verò ultra modum, ultra id quod sufficit, in istis procedis. cæterùm in agendo secùs te geris, & intra id quod poteras, contines te. etenim verè temet non diligis. alioqui naturam tuam, quæq; illa vult, diligeres. siquidem artes suas qui diligunt artifices, earundem operibus etiam intabescunt, illuvie inediàq; affecti. tu verò naturam tuam minoris æstimas, quàm tornator tornaturam, aut histrio histrionicam, aut avarus argentum, aut ambitiosus gloriolam. & isti enim, ubi rebus hisce addicti fuerint, nec cibum, nec somnum capere magis expetunt, quàm ista, ad quæ tam enixè feruntur, promovere: cùm tibi actiones societatem humanam spectantes sordeant magis, quàm ut pari industriâ dignæ censeantur.

II. Quàm facile est imaginationem omnem vel turbulentam vel inconvenientem ita amoliri & abstergere, ut in summa statim tranquillitate consistas?

III. Nullum aut sermonem aut actionem indignum te censeas, qui naturæ fuerit consentaneus. neq; avertat ab eo te, quæ sequi possit, quorumlibet hominum reprehensio aut *vituperatio*. sed si dictu factúve honestum fuerit, indignum te nè existimes. habent enim illi mentem propriam, proprióq; ducuntur impulsu: quæ tu noli attendere, sed rectà perge, naturæ tum propriæ, tum & communi obsecutus. eadem enim est harum utriusq; via.

IV. Per ea quæ naturæ sunt consentanea incedo, donec occumbens tandem conquiescam, eô expirando, unde spiritum quotidie haurio, eóq; recidendo, unde & seminium mei pater, & sanguinem mater, & lac nutrix collegit; unde quotidianum per tot annos cibum potúmq; accepi; quod calcantem, & ad tam varios usus eo abutentem me sustinuit.

V. Acumen tibi non est, quod sit admirationi cuiquam. multa tamen sunt alia, de quibus dicere

με ϰ τάτυ μέτρα ἡ φύσις ἔδωκε μοί τι ϛ ϐ ἐωδίῳ, ϛ πόμῳ ϛ ὕμνοις σὺ, ὑφ' τὰ μέτρα, ὑφ' τὰ ἀρκοῦντα πορεχώρησ. [1] ὧν δ' [2] πορόξεσι ἧ σὸν ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς ϐ δυνατῆ. ἐ γὰ φιλῆς σεαυτόν. ἐπεί τοι ϛ [2] τ φύσιν δ' σε, ϛ [3] ϐ βέλημα τοῦτ' ἐφίλεις· ἄλλοι τε [4] τὰς τέχνας ἑαυτοῖς φιλοῦντες, συνκαταπίπτοντας τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, ἄλυτοι ϛ ἄσιτοι. σὺ τ φύσιν τ ϛαυτῆ ἧλαττον ἡμᾶς, ἢ ὁ τορνευτὴς τ τορνευτικὴν, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τ ὀρχηστικὴν, ἢ ὁ φιλάργυρος ϐ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον· ϛ ὅτοι, ὅταν [5] πορσταθῶσιν, ὅτε φαγεῖν, ὅτε κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν πορὸς ἃ φέρουσι ϐ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις σύπλεσαι φαίνονται, ϛ πάντος ἀσυδῆς ἄξιαι;

II. Ὡς εὔκολον, [6] ἀπώσασθαι ϛ [7] ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν τ ὀχληρὰν, ἢ ἀνοίκειον, ϛ εὐθὺς [8] ἐν πάσῃ γαλήνῃ ἦ).

III. [9] Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνε πάντος λόγυ ϛ ἔργυ ϐ χ[ρ] φύσιν· ϛ [10] μή σε πάρεπά τυ ἢ [11] ἐπακολυθοῦσά κινων μέμψις ἢ [12] λόγος. ἀλλὰ [13 14] ἐκαλὸν πεφεῖσθαι, ἢ ἐρῆσθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίυ. ἐκεῖνοι μὲ γὰ, [15] ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχυσι, ϛ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· [16] ἃ σὺ μὴ πφοσβλέπε, ἀλλ' [17] εὐθεῖαν πόρευε, [18] ἀκολυθῶν τῇ φύσῃ τῇ ἰδίᾳ ϛ τῇ κοινῇ· μία ϐ ἀμφοτέρων τούτων ἡ ὁδός.

IV. Πορεύομαι δὴ τ [χ] φύσιν, μέχρι πεσὼν ϖ ἀπαύσομαι, [19] ἐναποπνεύσας μὲ τούτῳ, [20] εἰς ὃ καθ' ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν ϐ ἐπὶ τούτῳ, εἰς ὃ ϛ [21] ϐ σπερμάτικον ὁ πατήρ μυ συνέλεξε, ϰ τὸ αἱματικὸν ἡ μητὴρ, ϛ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφὸς, [22] εἰς ὃ καθ' ἡμέραν τοσούτοις ἔτεσι βόσκομαι, ϛ ἀρδεύομαι, ὃ φέρει με πατοῦντα, ϛ εἰς τοσαῦτα ἀποχρώμενον ἑαυτῷ.

V. [23] Δεινότητά σ σὸν ἔχυσι θαυμάσαι; ἴσω· ἀλλὰ ἄφεα πολλά, ἐφ' ὧν σὸν

[1] Inf. § 3 a.
[2] L. 8. § 26.
[3] L. 4. § 49.
[4] L. 4. § 31. l. 11. § 5.
[5] L. 12. § 3.
[6] L. 4. § 3. l. 8. § 47. l. 12. § 22, 25.
[7] L. 7. § 29. l. 11. § 16, 19.
[8] L. 7. § 33. l. 12. § 22.
[9] L. 11. § 16. l. 12. § 17.
[10] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 6. § 2.
[11] ἐπακολύθουσα. Jun.
[12] ψόγος. Jun.
[13] L. 12. § 17.
[14] al. κ.
[15] Inf. § 25. l. 8. § 56.
[16] L. 7. § 55.
[17] L. 8. § 57. l. 10. § 11.
[18] L. 6. § 14. 16. l. 9. § 2.
[19] L. 4. § 4, 21. l. 6. § 15. l. 7. § 50.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 10. § 26.
[22] Sup. § 7.
[23] L. 7. § 52, 67. l. 8. § 8.

ἔχῃς εἰπεῖν, ἢ γὰρ πέφυκα. ἐκεῖνα οὖν παρέχω, [1] ἄνωθεν ὅλα ὄντα ἐν σοί, τὸ ἀκίβδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ [2] φερέπονον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμψίμοιρον, τὸ [3] ὁλιγοδεές, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀπέριττον, τὸ ἀφυέστατον. τὸ μεγαλεῖον. οὐκ ἀφαιρεῖ[4], πόσα ἤδη παρέχεις δυνάμενον, ἐφ' οἷς εὐθέμεια ἀφυΐας καὶ ἀνεπιτηδειότητος φορέφασις, ὅμως ἐκ κάτω μένεις ἐκών; ἢ ὀργίζῃ, καὶ [6] γλιχρεύεις, καὶ κολακεύῃ, καὶ τὸ σωμάτιον καταπλάττεσθαι, καὶ [8] ἀρεσκεύεσθαι, καὶ [8] ταραττεσθαι, καὶ τοσούτοις [9] ῥιπάζεσθαι τῇ ψυχῇ, δεῖ τὸ ἀφυὲς καταπαύσαι, μᾶλλον δέ; ὦ, μὰ τὸν Δία. ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο· μόνον ἦ, εἰ ἄρα ὡς βαρύτερον, καὶ δυσαισθητότερος κατανενόησεσθαι [10], καὶ τοῦτο ἦ ἀσκητέον, μὴ ταλαιπωρουμένῳ, μηδὲ ἐμφιλήδονος τῇ [11] νωθείᾳ.

VI. Ὁ μὴ λέληθεν ὄντα, ὅταν τι δεξιὸν πράξῃ, προσφέρων καὶ λογίζεσθαι αὐτῷ τὴν χάριν· ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲ ὁ προσφέρων, [12] ἄλλως μήτοι γε πρὸς ἑαυτόν, ὡς πρὸς χρεώστην ἀφαιρεῖται, καὶ οἷόν ὁ πεποίηκεν· [13] ὁ δέ τις τρόπον τινὰ οὐδὲν οἶδεν ὁ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ βότρυας ἐνεγκούσῃ καὶ [14] μηδὲν ἄλλο προσποιησαμένῃ, μετὰ τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνεγκεῖν. [15] ἵππῳ δρομέως, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δὲ εὖ ποιήσας, οὐκ ὀπίσω, ἀλλὰ [16] μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸ βότρυας ἐνεγκεῖν. ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπον τινὰ ἀνθρακολουθοῦσι τοῖς ποιοῦσι; ναί· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ ἀνθρακολουθῆσαι. [17] ἴδιον γάρ, φησι, τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ ἀγαθάνεσθαι οἷς κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ, [18] μὰ Δία, βούλεσθαι καὶ τὸ κοινωνὸν ἀγαθόν. ἀληθὲς μέν ἐστι τὸ λεγόμενον· τὸ δὲ νῦν

[1] L. 8. § 29. l. 9. § 11. l. 10. § 32.
[2] L. 1 § 16.
[3] L. 1 § 5.
[4] νῦν.
[5] L. 9. § 37.
[6] L. 4. § 50.
[7] L. 11. § 14.
[8] ταραττεσθαι Lug.
[9] L. 1. § 16.
[10] σκεπτέον, vel σκεπτὸς [μέλλης.]
[11] νωθείᾳ f. νωθρείᾳ Lug. An.
[12] ἀλλὰ f. vel, ἀλλ' ὅς.
[13] L. 7. § 73. l. 9. § 42.
[14] L. 4. § 13.
[15] Sup. § 1. l. 10. § 8.
[16] L. 6. § 7. l. 11. § 4 l. 12. § 29.
[17] Inf. § 16.
[18] L. 11. § 15.

nequeas, non esse te ad ea aptum natum. hæc itaq; præsta, quæ in te omnino sunt sita, animum sincerum, gravem, laborum tolerantem, voluptatum abstinentem, forte contentum, paucorum indigum, mitem, liberum, luxu alienum, serium, sublimem. an non intelligis quàm multa præstare cùm jam possis, ad quæ inhabilitatis naturalis aut ineptitudinis nullus suppetit prætextus, sponte tamen in eis inferior adhuc persistis? num & per conditionis naturalis defectum aliquem obmurmurare, restrictum esse, adulari, corpusculum tuum incusare, assentari, ostentare te, animo tantopere jactari, cogeris? nequaquam, per Jovem; sed his omnibus jam olim licuit tibi esse immunem. hoc tantummodo nomine si notari poteras, quòd tardiori hebetioríq; ingenio natus sis, exercitatione vitium istud corrigere conandum fuerat, hebetudinem tuam neq; insuper habendo, neque in eadem tibi complacendo.

VI. Est, qui ubi gratum quid alicui fecerit bneficium imputare proclivis sit. est, qui etiamsi imputare haud ita proclivis sit, pro debitore tamen apud se habet eum cui benefecit, quidq; fecerit, novit. est &, qui, quid fecerit, quodammodo nè novit quidem; sed viti sit similis, quæ racemum ubi tulerit, fructúmq; sibi proprium semel dederit, nihil ulteriùs requirit. sicut equus, ubi cucurrerit, canis venatus fuerit, apes mel confecerit; ità iste, ubi benefecerit, non clamore prosequitur, sed ad aliud ejusmodi opus se transfert; quemadmodum vitis ad racemos alios denuo suo tempore producendos. in horum ergo numero esse oportet, qui quid faciant, ipsi quodammodo nè intelligunt quidem? ita planè. At hoc ipsum, inquis, quid agas, intelligere necessarium est. est enim societatis legem colentis proprium hoc, ut sentiat se secundùm legem illam agere; úrque velit etiam, per Jovem, eum quocum sic agit, id persentiscere. Verum est, fateor, quod dicis. Veruntamen, quod

quod jam dictum eſt, ſi ſeciùs ceperis, ex eorum numero futurus es, quorum priore loco memineram. ſiquidem & illi rationis ſpecie quadam probabili abducuntur. tu autem, ſi id quod dixeram rectè intelligere volueris, noli metuere, nè hac de cauſsâ benefaciendi occaſionem ullam ſis omiſſurus.

VII. Athenienſium votum erat, *Plue, plue, chare Jupiter, ſuper Athenienſium arva & prata.* aut nihil omnino precari, aut hoc modo ſimpliciter & ingenuè precari par eſt.

VIII. Cujuſmodi illud eſt, quod dici ſolet, *Æſculapium* huic vel illi *coordinaſſe*, ut equitet, ut frigidâ proluatur, ut diſcalceatus incedat: ejuſmodi quiddam eſt, & quod huic vel illi coordinavit univerſi natura, ut morbo teneatur, corpore mutiletur, liberos amittat, aut aliud tale quippiam. ſiquidem & ibi *coordinavit* illud, ſenſum hunc habet, acſi diceretur, hoc ad illud ordinavit, tanquam quod ad ejuſdem ſanitatem conducat: atq; iſtic pariter, quicquid unicuique contingit, ad illud ordinatur quodammodo quod fato congruum exiſtat. atq; hinc eſt quod ea convenire nobis dicimus: quomodo lapides quadratos in mœnibus aut pyramidibus convenire dicunt artifices, cùm ſibi invicem ſcitè compoſiti coaptantur. omnino enim una quædam eſt rerum omnium compages. & quemadmodum ex cunctis corporibus mundus iſte, quô corpus ejuſmodi ſit, conſummatur; ita ex cauſſis univerſis, quô cauſſa ſit ejuſmodi fatum conficitur. intelligunt hoc quod dico etiam rudiſſimi quiq;. dicunt enim *tulit hoc illi*, ſors nimirum. hoc itaq; illi ferebatur; iſtúdq; illi coordinabatur. proinde ita excipiamus iſta, quomodo ea ſolemus, quæ Æſculapius præceperit. multa ſiquidem & in illis aſpera ſunt, quæ ſanitatis ſpe tamen libenter admittimus. ejuſmodi itaq; quiddam videatur tibi, eorum quæ naturæ communi viſa ſunt, perfectio & conſummatio, cujuſmodi eſt valetudo tua. eodémq; modo, quicquid evenerit, quamvis

λεγόμενον [1] προεκδέχῃ, ἀλλὰ τοῦτο ἔστω εἰς ἐκείνων, ὧν σεσόφιεσο ἐπεμνήσθης. ὁ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότητι φέρονται· ἐὰν δὲ θελήσῃς σωφρονεῖν ἐπί τινι ὅτι τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ ἀπέχῃ τοῦτο πράττων· οὐδὲν γὰρ ἐργον κοινωνικόν.

[1] [ἀν] π. ε.

VII. Εὐχὴ Ἀθηναίων, ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, ἐπὶ τοὺς ἀρούρας τοὺς Ἀθηναίων καὶ τὴν πεδίων. ἤτοι ἡ μὲν εὐχὴ, ἢ ὅτως ἁπλῶς καὶ ἀδιαφόρως [2].

[2] Ἀδείως. Caſ.

VIII. Ὁποῖόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ὅτι συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίδιον, ἢ ψυχρολουσίδιον, ἢ ἀνυποδησίαν· [3] τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, συνέταξεν τούτῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις νόσον, ἢ πήρωσιν, ἢ ἀποβολὴν, ἢ ἄλλο τι τοῦ τοιούτων. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ συνέταξεν, τοιοῦτον καὶ σημαίνει, ἔταξε τοῦτο πρὸς τοῦτο, ὡς καταλληλον εἰς ὑγίειαν. καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἑκάστῳ πως τεταγμένως πρὸς αὐτὸ καταλληλον εἰς τὴν εἱμαρμένην. [4] ὅτως γὰρ καὶ ἀπὸ συμβαίνειν ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσι, [5] ἢ ἐπὶ συναρμόζεσθαι συμβαίνειν οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντας ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλως γὰρ [6] ἁρμονία ἐστὶ μία. καὶ ὥσπερ [7] ὁπὸ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται· ὅτως ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται νοῆσαι ὃ ὁ λέγω, καὶ οἱ τέλεοι ἰδιῶται. φασὶ γὰρ, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ. ὑκῦν [8] τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνεταττετο. διχόμθα οὖν αὐτὰ, ὡς [9] ἐκεῖνα [10] ὁ Ἀσκληπιὸς συνετάξατο. πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγιείας· τοιοῦτόν τί σοι δοκείτω, αὔρυσις καὶ σωτήρια πᾶσι τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγίεια. καὶ ὅτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπλοίστερον

[3] L. 3. § 4. l. 4. § 10, 33. l. 6. § 16. l. 10. § 20. l. 12. § 23.

[4] L. 4. § 23. l. 6. § 44, 45. l. 7. § 57. l. 9. § 39.

[5] ἢ ἐπὶ π. Suid.

[6] L. 4. § 27.

[7] Sup. § 40.

[8] L. 6. § 44. l. 10. § 6, 20. l. 12. § 23.

[9] Inf. § 9.

[10] ὁ, vel [ὰ] ὁ

ρον δοκῇ, ἀλλὰ δ ὁσῳ ἄμεν, [1] ὅπῃ τῇ τοῦ κόσμου ὑγιείᾳ, καὶ τῇ τοῦ Διὸς συοδίᾳ καὶ συμφορᾷ. ἐπεὶ γὰρ [2] τοῦτό σε ἤνεγκεν, εἰ μὴ τῷ ὄντι συνέφερεν. ἐπεὶ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ τῷ προσκεῖσθαι ὑπ' αὐτῆς καταλληλίαν ἔχει. ἔτι δὲ δύο λόγους [3] ἔστιν ἃ δεῖ συμβαίνοντά σοι. καθ' ἕνα μέν, ὅτι σοι ἐπήγετο, καὶ σοι συνεπλέκετο, καὶ πρὸς σὲ πως εἶχεν, [4] ἄνωθεν ὡς τῷ προεσυπάρχοντων αἰτίων συγκλωθόμενον. καθ' ἕτερον δέ, ὅτι [5] τῷ ὅλῳ διοικοῦντι τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν συμπλοκὴν, καὶ νὴ Δία, τὴν συμμοιρίαν αὐτοῦ αἴτιόν ἐστι· πρῶτον μὲν τὸ ὁλόκληρον, ἐκεῖνο καὶ ὅπερ ἀφαιρεῖ τὴν συναφείας καὶ συνοχείας, ὥσπερ τῶν μερῶν, ὅταν τὰ καὶ τὰ αἰκίσῃ. [6] ἀφαιρεῖται δὲ ὅσον ἐπί σοι, ὅπου δυσαρεστῇς, καὶ ζόφον τινὰ ἀναπλάττῃς.

IX. [7] Μὴ συνχαίνειν, [8] μηδὲ ἀπαυδᾶν, μηδὲ [9] ἀποδυσπετεῖν, [10] εἰ μὴ καταπίπτοντά σοι τὰ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσῃ· ἀλλὰ [11] ἐκκρουόμενος, πάλιν ἐπάνιθι, καὶ [12] ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω μεθοδικώτερα, καὶ [13] φίλει τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπάνηλθες· καὶ μὴ ὡς πρὸς [14] παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπάνιθι· ἀλλ' ὡς [15] οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸν ὠόν, ὡς ἄλλοι πρὸς κατάπλασμα ὡς πρὸς καταπόνησιν· οὕτως γὰρ ἔστιν [16] ὅπῃ δείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ [17] μεταπαύσῃ αὐτῷ. μέμνησο δὲ ὅτι [18] φιλοσοφία μόνα θέλει ἃ ἡ φύσις σου θέλει· οὐ δὲ ἄλλο ἤθελες [19] ἢ κατὰ φύσιν. [20] τί γὰρ τούτων πρόσηνέστερον; ἢ ἡδονὴ ἴσως; ἀλλ' [21] ἴδε σφάλλῃ; ἀλλὰ θεάσῃ εἰ πρόσφορον μεγαλοψυχία, ἐλευθερία, ἁπλότης, εὐγνωμοσύνη, ὁσιότης. αὐτοῦ γὰρ φρονήσεως τί πρόσφορον; ὅταν τὸ [22] ἄπαυστον, καὶ [23] εὔροον ἐν πᾶσι [24] τοῖς κατὰ κοινωνικὴν καὶ δαιμονίαν εὐμένειαν.

[1] L. 2. § 3. l. 10 § 1.
[2] τοῦτο f.
[3] L. 6. § 44, 49.
[4] L. 4. § 26. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[5] L. 2. § 3. l. 8. § 5.
[6] L. 4. § 29. l. 10. § 25. l. 11. § 8.
[7] Inf. § 10.
[8] L. 6. § 29. l. 7. § 70.
[9] L. 4. § 32.
[10] L. 9. § 29.
[11] L. 6. § 11, 12.
[12] L. 7. § 27.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 10. § 36.
[15] Sup. § 8.
[16] ἐπιδείξεις Boot. ἐπιδείσῃ, vel ἐπιδείσῃ τῇ π. Sal. ἐν δείσῃ [εἰς] τὸ π. vel ὑπὸ ζητήσεως [ἢ] τὸ π. f.
[17] L. 4. § 31. l. 6. § 12.
[18] L. 6. § 30. l. 10. § 2. l. 11. § 20.
[19] ἢ f.
[20] L. 8. § 12.
[21] τοῦτο Xyl.
[22] L. 4. § 49.
[23] L. 4. § 3. Inf. § 34. l. 10. § 6.
[24] L. 3. § 5. l. 7. § 4.

asperius visum fuerit, libens admittito, quandoquidem ad mundi integritatem Jovisque prosperitatem atque felicitatem ferat. neque enim tulisset is, nisi ad universi bonum contulisset. cùm nec natura quælibet quicquam ferat, quod non ei mundo, qui ab ipsa administratur, congruens existat. ità duplici ratione diligas oportet, quicquid evenerit tibi alterà, quod tibi natum & tibi coordinatum, & ad te quodammodo affectum est, à caussis antiquissimis retro tibi contextum. alterà, q[a] universi gubernatori prosperitatis & consummationis, atque adeò permansionis ipsius procurandæ ex parte caussa sit. mutilatur enim integrum ipsum, si quid vel minimum abscindas à connexione & continuitate, ut partium universi, ita & caussarum. abscindis autem quantum in te est, quando molestè fers aliquid, tollisq; quodammodo.

IX. Noli ægrè ferre, aut animum despondere, aut stomachari, si juxta decreta recta agere volenti, haud perinde semper successerit. verùm, ubi excussum aliquando te sensseris, regredere, pluribúsque pro officii humani ratione gestis contentus sis; atq; illud, ad quod regrederis, fac diligas. nec, tanquam ad pædagogum, ad philosophiam redeas; sed quomodo ad ovum & penicillum, qui oculis laborant, quomodo ad emplastrum alius, alius ad perfusionem, confugit. ità nihil deerit ulteriùs, quod rationis obsequelæ conciliet te, sed eâ sponte tuâ acquiesces. illud autem memineris, philosophiam ea sola velle, quæ natura tua ipsa velit. tu verò aliud aliquid velis, quàm quod naturæ tuæ convenit? ecquid enim istis blandius fuerit? voluptas autem nonne hâc ratione nos fallit? sed vide, gratiórne sit magnanimitas, liberalitas, simplicitas, æquanimitas, sanctitas. ipsâ verò prudentiâ quid gratius compereris, cùm facultatem intelligentiâ scientiâque in re præditam ejusmodi cogitaveris, quæ nusquam impingat, sed in omni re prosperè feratur?

X. Res

X. Res quidem ipſæ adeò ſunt abditæ, ut philoſophis haud paucis, nec vulgaribus eis, omnino percipi nil poſſe viſum ſit, quin & Stoicis perceptu difficiles admodum videntur. éſtq; reverà aſſenſus noſter omnis labilis & mutabilis. ubinam enim gentium eſt, qui ſententiam, falſus quandóq; non mutaverit? ad ſubjecta jam ipſa ſi tranſieris, quàm caduca, quàm vilia ſunt; quæq; etiam cinædo, ſcorto, latroni in poſſeſſionem cedere poſſint. mores autem eorum, quibuſcum degis, ſi adverteris, tales eſſe comperies, ut etiam gratiſſimum quemlibet vix ſuſtineas, ut nè adjiciam ſeipſum etiam vix ſuſtinere quenquam. in hujuſmodi itaque caligine ac ſorde, tantóq; materiæ, temporis, motuum, rerúmq; morarum fluxu, nihil poſſum comminiſci, quod æſtimatione ſtudióve dignum videatur. contrà potiùs ſolari ſe quemque par fuerit, diſſolutionem ſui naturalem operiendo, morémq; interea haud gravatè ferendo, dum duobus hiſce acquieſcit prorsùs; altero nimirum, nihil obtingere ſibi poſſe, quod non ſit univerſi naturæ conſentaneum; altero, in ſua eſſe poteſtate ſitum, ut nihil faciat præter genii Deique ſui voluntatem. hanc enim tranſgredi qui cogat, nullus eſt.

XI. Quam ad rem animâ nunc utor meâ? hoc te jugiter interroga, ſimúlq; te percontare; Ecquid mihi nunc verſatur in parte mei illa, quæ principalis dici ſolet? aut cujuſnam ego nunc animam gero? num pueruli? num adoleſcentuli? num mulierculæ? num tyranni? num jumenti? num belluæ?

XII. Cujuſmodi ſint quæ pleriſq; bona videntur, hinc licet deprehendere. ſi quid eorum quæ reverâ bona ſunt mente quiſpiam conceperit, puta, prudentiam, temperantiam, juſtitiam, fortitudinem, iſta, inquam, ſi animo præconceperit, non ſuſtinebit adjectum huic audire quicquam, quod non rei bonæ probè congruat. at verò quæ vulgò λεγόμενα ἀγαθὰ, οἷον φείσηται, ὧν τὰ τοιαῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀνέξεται διακωθεῖν [22] τί. ἐπὶ ᾧ γὰρ ἀγαθῷ λέγεται ἐφαρμόσῃ

X. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ ὑποκειμένη ὕλῃ τοιαύτην ἔχει κάλυψιν, ὥστε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν ἔδοξε μὴ παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι. πλὴν ἀλλοῖς γε τοῖς Στωικοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ. ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἀμετάπειστος συγκατάθεσις, μεταπίπτουσα· ὧν γὰρ ὁ ἀμεταπίπτων; [1] μέχρι τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα. οἷς [2] ὀλιγόχρονα, ἐπὶ [3] συπλῇ, ἐπὶ [4] διαφθορὰ ἐν κλίνῃ κυναίδου ἢ πόρνης, ἢ λῃστοῦ εἶναι. μετὰ τοῦτο ἔπειθι ὅπῃ [5] τὰ τῶν Συμβιούντων ἤθη, [6] ὧν μόλις ἔστι ἐπὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅλκ ἐπὶ [7] ἑαυτόν κε [8] μόχλις ὑποφύσει· ἐν τοιούτῳ οὖν ζόφῳ, ἐπὶ [9] ῥύπῳ, ἐπὶ τοιαύτῃ [10] ῥοῇ τῆς οὐσίας, ἐπὶ τοῦ χρόνου, ἐπὶ τῆς κινήσεως, ἐπὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἔστι τὸ ἐκλεπτὸν ἀξιῶσαι, ἢ τὸ ὅλως σπουδαστέον διαφέρειν· ἐναντίον γὰρ δεῖ προσφέρεσθαι ἑαυτὸν [11] ἀφειμένως τῇ φυσικῇ λύσει, ἐπὶ [12] μὴ ἀγάλλεσθαι τῇ ἀκριβείᾳ, ἀλλὰ τούτοις μόνοις [13] προσανατείνειν· ἐνὶ μὲν ᾧ, ὅτι [14] οὐδὲν συμβήσεταί μοι, ὃ οὐκ ἐκ τῆς τοῦ ὅλων φύσεώς ἐστιν ἑκάστῳ ἔστιν. ἑτέρῳ δὲ, ὅλκ [15] ἔξεστί μοι μηδὲν ποιῆσαι παρὰ τὸν ἐμὸν [16] θεὸν, ἐπὶ δαίμονα. [17] οὐδεὶς γὰρ ὁ καταναγκάσων τοῦτον παραβαίνειν.

XI. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; πᾶν ἔκαστον τοῦτο ἐπανερωτᾶν ἑαυτόν, καὶ [19] ἐξετάζειν, τί μοί ἔστι νῦν ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; ἐπὶ τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; [20] μή τι παιδίου; μή τι μειρακίου; μή τι γυναικείου; μή τι τυράννου; μή τι κτήνους; μή τι θηρίου;

XII. [21] Ὁποῖά τινά ἐστι τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, ἐπὶ ἐνθένδε λάβοις εἰ γάρ τις ἐπινοήσειεν ὑπάρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, οἷον φρονήσεως, σωφροσύνης, ἀνδρείαν, οὐκ ἂν

1 L. 8. § 22.
2 L. 7. § 1.
3 L. 4. § 48.
4 L. 2. § 11. l. 4. § 39.
5 L. 9. § 3.
6 L. 10. § 36.
7 L. 8. § 53.
8 μόλις Lug.
9 L. 9. § 14.
10 φύσει Inf. § 23. l. 6. § 15.
11 L. 2. § 17. Inf. § 33. l. 9. § 3.
12 Sup. § 9.
13 L. 6. § 12.
14 Sup. § 8. l. 3 § 4. l. 12. § 24.
15 L. 2. § 2. l. 3. § 14.
16 L. 3. § 3. Inf. § 27.
17 L. 2. § 9.
18 L. 5. § 2. l. 10. § 24, 37. l. 12. § 19. 33.
19 L. 10. § 37.
20 L. 4. § 28. l. 9. § 39.
21 L. 2. § 12. Inf. § 33.
22 πῦ ἀγαθῶν ὄφ ἐφ. Sal π, ὄφ πῦ α' ὐκ ἐ. f.

μόνῃ· τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας κε, ἐξακούσεται, & ῥᾳδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ὑπολεγόμενον τὸ ὑπὸ Ζ κωμικοῦ εἰρημένον. οὕτως γὰρ οἱ πολλοὶ φρονταίζοντας τ' διαφορᾶν. ὃ γὰρ ἂν [1] τοῦτο μὴ προσέκοπτεν & ἀπηξιοῦτο[2]· τὸ δὲ ὑπὸ Ζ πλούτου & τῆς πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν εὐκληρημάτων προδιαχόμεθα, ὡς ἐκνευμένως & αἰσίως εἰρημένον. πρόϊδι οὖν καὶ ἐξέστω, εἰ κρεῖττον & ἀγαθὰ ὑπολαμβάνειν τὰ τοιαῦτα. ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ὑποφέροιτο, τὸ τὴν κεκλημένον αὐλὰ, ὑπὸ τ' εὐπορίας σὴν ἔχειν ὅπου [2] χέσῃ.

[1] [ἐπὶ] τούτων, vel ἐπ' ἐκείνων μ. f.
[2] —το πάλι· ὑπὸ δὲ f.
[3] δίκη Boot.

XIII. [4] Ἐξαλοιφὴς & ὑλικοῦ συνέστηκε· [5] διάπειρον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσε[3]· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ Ζ μὴ ὄντος ὑπέστη. ὑπάρξαν ἅπαν [6] καταταχθήσε[3] πᾶν μέρος ἐμὸν κοσμικὸν μεταβολὴν εἰς μέρος τι & Ζ κόσμου· & πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος Ζ κόσμου μεταβαλεῖ· & ἧδη εἰς ἄπειρον. κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν κἀγὼ ὑπάρξειν, & οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, & ἐπὶ τοιοῦτόν εἰς ἄλλο ἄπειρον. οὐδὲν γὰρ κωλύει φύσαι, κἂν [7] κατὰ περιόδους πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῆται.

[4] L. 2. § 2. l. 6. § 32.
[5] L. 4. § 4.
[6] L. 2. § 3. l. 6. § 15. l. 7. § 18 25. l. 8. § 18. l. 9. § 28.
[7] L. 10. § 7. l. 11. § 1.

XIV. [8] Ὁ λόγος & ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυτῆς ἀρκούμενα, & τοῖς κατ' ἐνέργειαν ἑαυτῆς ἔργοις. ὁρμᾷ[3] μὲν οὖν ἀπὸ τ' οἰκείας ἀρχῆς· [9] ὁδοῦται δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος. κατὰ κατόρθωσις οὖν τοιαύτη[3] πράξεις ὀνομάζονται, [10] τοῦτ' ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

[8] L. 4. § 13, 25. l. 7. § 18. l. 8. § 7. l. 11. § 1.
[9] Inf. § 34. l. 8. § 60.
[10] L. 4. § 18, 51.

XV. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπῳ, [11] ἃ ἀνθρώπῳ, κατὰ ἄνθρωπος, ἐκ ὑπάλλει. οὐκ ἔστιν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλε[3] αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τέλειότητες εἰσὶ τ' Ζ ἀνθρώπου φύσεως. οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐλοῖς ὄζει τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους τὸ ἀγαθόν. ἔτι εἴ τι τούτων ἦν ὑπάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ

[11] L. 8. § 12, 16.

pro bonis habentur, ubi animo præconceperit quis, auribus æquis accipiet, faciléq; admittet, tanquam aptè adjectum id, quod à comico quandóq; dictum est, ità etiam vulgus hominum differentiæ istius habent aliquam notitiam. alioqui enim non offenderet & tanquam dictu indignum repudiaretur, si de illis enunciaretur; cùm de divitiis eíſq; fortunæ bonis quæ ad luxum pompámve ferunt, tanquam aptè ſcitéq; dictum admittamus. Eas nunc & quæras licet, utrùm in honore habendæ, aut in bonis cenſendæ ſint res hujuſmodi, quibus animo priùs conceptis illud commodè poſſit adjici, homini iſtis inſtructo præ opulentia ſua *non ſuppetere, ubi ventris onus deponat.*

XIII. Formâ conſto & materiâ. harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum nec ex nihilo proceſſit. omnis ergo pars mei, mutatione interveniente, in mundi partem aliquam pro ratione ſui redigetur. & hæc rurſus in aliam mundi partem mutabitur: & ſic in infinitũ. mutationis autem hujuſmodi operâ & ipſe extiti, & qui me genuerant, atq; ita retro in aliud infinitum. nihil enim vetat, quo minus hoc dicam, etiamſi ſecundùm periodos finibus certis terminatas mundus iſte digeratur.

XIV. Ratio árſq; ipſa rationalis, facultates ſunt, quæ ſibi operibúſq; ſuis ipſæ ſufficiunt. à ſuo itaq; cientur prodeúntq; principio; at ad propoſitum ſibi finem rectà proficiſcuntur. unde & rectè factorum appellationem ſortitæ ſunt actiones iſtiuſmodi, quâ viæ rectitudo ſignificetur.

XV. Nihil horum hominis eſſe dicendum eſt, quod non ad hominem quâ homo eſt, pertinet. iſta enim nec ab homine exiguntur, nec pollicetur ea natura humana, nec ad eam perficiendam ferunt. nec proinde in iſtis conſiſtit, aut naturæ humanæ finis, aut bonum aliquod quod ad finem hunc conficiendum conducat. tum ſiquid iſtorum ad hominem pertineret, hominis non eſſet

ea

habere, eíſque ſeſe opponere, nec laude dignus haberetur, qui iſtis minùs indigentem ſe præſtiterit. imò ne bonus quidem vir eſſet, qui ſibi horum alicui interdixerit, ſiquidem ea verè bona exiſterent. atqui contrà, quò quis horum híſque ſimilium plura ſibi detraxerit, aut ab aliis detracta æquanimiter ſuſtinuerit, eò melior meritò cenſetur.

XVI. Talis futura eſt mens tua, qualia ea ſunt quæ creberrimè cogitaveris. imbuitur enim cogitationibus anima. imbue ergò illam cogitationibus iſtiuſmodi. verbi gratiâ; ubicunque vivere, ibidem & bene vivere licere. in aula verò vivere licere: ergo & in aula bene vivere dari. & rurſus, cujus gratiâ quidque conditum eſt, ad id agendum eſſe conditum; ad quod autem agendum conditum eſt, ad id ferri: ad quod fertur verò, in eo finem ſuum ſitum habere: in quo autem finis rei cujuſque ſitus eſt, eodem utile bonúmque ejuſdem conſtare. bonum itaque animantis ratione præditi, ſocietas eſt. ad hanc enim natos eſſe nos, ſupra demonſtratum eſt. an non enim liquet planè, deteriora quæque præſtantiorum gratiâ eſſe condita, præſtantiora ſui invicem? præſtant autem inanimatis quidem animata; ex animatis verò quæ ratione ſunt prædita.

XVII. Quæ fieri nequeunt ſectari, inſanum eſt. fieri autem non poteſt, quin iſtiuſmodi quædam improbi agant.

XVIII. Nihil cuiquam contingit, quin à natura habeat, ut id ferre poſſit. aliis eadem contigere, qui vel caſuum ſuorum ignari, vel animi magni ſpecimen dare cupidi, immoti illæſique manſerunt. indignum eſt autem ignorantiam & arrogantiam prudentiâ plus poſſe.

XIX. Res ipſæ nullâ ratione animam attingunt; neque aditum ullum ad eam habent; neque mutare eam, aut movere poſſunt. ipſa ſola ſeſe mutat movétque. qualia autem decreta fuerint, quibus ipſa

δῶ [1] τὸ ὑφ' ἑτέρου αὐτῷ, ⁊ [2] καπξανόμενον, ὅπ βάλλον ἰῶ. σὺδὲ ἐπαινετὸς ἰῶ, ὁ ἀφορσδεῖ τέτων ἰωῖὸν πρεχόμυος. ἐπ' ἂν ὁ ἐλατίωτικὸς ἑαυτῷ ἔν τινι τέτων ἀγαθὸς ἰῶ, ἐὰν ζῶντα ἀγαθὰ ἰῶ. νῦν δ' [3] ὀσφ γὰρ πλέω τις ἀφαιρῶν ἑαυτῷ τέτων, ἢ τοιέτων ἑτέρων, ἢ ⁊ ἀφαιρόμυα [4] π τέτων ἐνέγκαν, τοσῴδε μᾶλλον ἀγαθὸς ἔςι.

[1] Inf. § 31. *l.* 8. § 8. *l.* 10. § 8.
[2] *L.* 8. § 39.
[3] *L.* 10. § 33.
[4] -νός.

XVI. [5] Οἷα δῶ πολλάκις φαντασθῆς, τοιέτη σοι ἔσαι ἡ διάνοια· [6] βάπτεται γὰρ ὑπὸ τ φαντασιῶν ἡ ψυχή· βάπε ἓν αὐτοῖς, τῇ συνεχείᾳ τ τοιέτων φαντασιῶν οἷον, ὅτι ὅπυ ζῆν ἔςιν, ἐκεῖ ⁊ εὖ ζῆν. ἐν αὐλῇ ὃ ζῆν ἔςιν· [8] ἔςιν ἄρα ⁊ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· ⁊ πάλιν, ὅτι [9] ἔφ' ἑνὶ ἑκάςῳ καπισθύασα [10], πρὸς ὃ ἡ καπισθύασα, πρὸς τέτο φέρεται. πρὸς ὃ φέρεται ἡ, ἐν τέτῳ τὸ πέλος ἀῶτος· ὥσπυ ἡ τὸ πέλος, ἐκεῖ ἐᾷ τὸ συμφέρον, ⁊ τἀγαθὸν ἑκάςυ· [11] τὸ ἄρα ἀγαθὸν τῆς λογικῆς ζάης, κοινωνία. ὅτι γὰρ [12] πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. πάλαι δεδείχθη. ἢ σὺκ ἴσν ἐναργὲς, ὅτι [13] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, τὰ ἡ κρείττω ἀλλήλων ἡ [14] κρείττω ἡ τῶν μὴ ἀψύχων, τὰ ἔμψυχα· τῶν ἡ ἐμψύχων τὰ λογικά.

[5] *L.* 7. § 3. *l.* 12. § 1.
[6] *L.* 3. § 4.
[7] *L.* 8. § 45. *l.* 10. § 33.
[8] *L.* 1. § 17. *l.* 8. § 9.
[9] *L.* 6. § 16, 40. *l.* 7. § 55. *l.* 8. § 12.
[10] [πρὸς τὸ καπισθύασα.]
[11] Sup. § 6. Inf. § 34. *l.* 6. § 7. *l.* 7. § 74. *l.* 9, 42.
[12] *L.* 2. § 1. *l.* 7. § 1.
[13] Inf. § 30. *l.* 7. § 55. *l.* 11. § 10.
[14] *L.* 6. 23.

XVII. Τὸ [15] τὰ ἀδύνατα διάνοιαν, μανικὸν· [16] ἀδύνατον ἡ τὸ [17] τὺς φαύλυς μὴ τοιαῦτά ἐνα ποιῆν.

[15] *L.* 6. § 50. *l.* 11. § 18, 33.
[16] Inf. § 28. *l.* 9. § 42. *l.* 12. § 16.
[17] ὃν Lug.

XVIII. [17] Οὐδὲν σοὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ. ἄλλῳ τὰ αὐτὰ συμβαίνει, ⁊ ἢτοι ἀγνοῶν ὅπ συμβέβηκεν, ἢ ὀδυρόμυος μεγαλοφρονεῖν [19] ἐν καθῆ, ⁊ ἀκάκωτος μένει· [20] δεινὸν ἓν ἄγνοιαν ⁊ ἀρέσκειαν ἰσχυρᾶς ἓν φρονήσεως.

[18] *L.* 8. § 46.
[19] *L.* 6. § 10. *l.* 11. § 9.
[20] *L.* 8. § 48.

XIX. [21] Τὰ πράγματα αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν ψυχῆς ἅπτεται· [22] σὺδὲ ἔχει εἴσοδον πρὸς ψυχήν· [23] σὺδὲ τρέψαι, σὺδὲ κινῆσαι ψυχὴ διὰ ἑαυτῆς· [24] πρέπει ἡ ⁊ κινῆ αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· ⁊ οἷον δῶ κρεμάτων καταξιώσῃ

[21] *L.* 4. § 3.
[22] *L.* 8. § 41. *l.* 11. § 6.
[23] *L.* 6. § 52. *l.* 7. § 16.
[24] *L.* 6. § 8.

ἑαυτῷ, ποιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσφερόμενα.

XX. [1] Καὶ ἔστιν μὲν ἡμῖν ἕν τι οἰκειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον [2] εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐν τισὶ τούτοις εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, [3] ἔν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. [4] τοῦ τούτων δὲ ἐνέργεια μή τοι ἐμποδιστέα ἐμοί· [5] ὁρμῆς δὲ καὶ προαιρέσεως, ὑπηρετούσης ἐμοὶ διὰ [6] διπλῆν ὑπεξαίρεσιν, καὶ πλὴν προσκόψεως· προσκρούει γὰρ καὶ μαθήσει πρᾶγμα ὃ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἦν ἀφόρητον εἰς ὃ προῆγεν ἐμποδίζον· καὶ προὸν ἔργον γίνεται ὃ δὲ ἔργον τοῦτο ἐφεκτέον· καὶ προὸν ὁδός, ὃ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατέον.

XXI. [7] Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὃ κράτιστον ὅλον ἐστὶ δὲ τοῦτο ὃ πᾶσι χρώμενον, καὶ [8] πρᾶττα διέπον· ὁμοίως δὲ καὶ [9] τὸ ἐν σοὶ ὃ κράτιστον ὅλον ἐστὶ δὲ τοῦτο, τὸ [10] σκείνῳ ὁμογενές· καὶ γὰρ ὅτι σε [11] τὸ τοῖς ἄλλοις χρήσιμον, τοῦτο ἔξει, καὶ ὁ σὸς βίος [12] ταῦτα τύτῳ διοικεῖσθω.

XXII. [12] Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερόν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει· ὅτι πάσης τῆς βεβλάφθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα. εἰ ἡ πόλις ταῦτα μὴ βλάπτει, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι. εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται [13], σὺν ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι πρὸς πόλιν. [14] τί τὸ πρόσφορον.

XXIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ, [15] τὸ τάχος τῆς μεταφορᾶς καὶ ἐπεξαγωγῆς τῶν ὄντων πῶς καὶ γινομένων. [16] ἡ τε γὰρ οὐσία οἷον ποταμὸς ἐν διωσεκεῖ [17] ῥύσει, καὶ [18] αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν ποικίλαις [19] ζοπαῖς. καὶ σχεδὸν [20] οὐδὲν ἑστώς, καὶ τὸ παρεγγύς [21]. τὸ δὲ [22] ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανές, [23] ὃ πάντα ἐναφανίζει. πῶς οὖν οὐ [24] μωρὸς ὁ ἐν τούτοις

[1] L. 2. § 1.
[2] Inf. § 33.
[3] L. 6. § 32. l. 8. § 56.
[4] L. 8. § 32, 41.
[5] L. 3. § 12. Inf. § 34. l. 10. § 33. l. 11. § 9.
[6] L. 4. § 1.
[7] Inf. § 33.
[8] L. 6. § 5, 9. l. 9. l. 6. § 14, 16. l. 12. § 1, 19.
[9] L. 6. § 14.
[10] L. 3. § 1. l. 7. § 55.
[11] Inf. § 35. l. 6. § 44, 54. l. 8. § 55. l. 10. § 6.
[12] L. 2. § 1. l. 7. § 26.
[13] [ἀκλεῖον ἦ] five, [ἀλλὰ ἀκτ.] ἢ Inf. § 28. l. 10. § 4. l. 11. § 13.
[14] L. 4. § 43.
[15] L. 2. § 43.
[16] Sup. § 10.
[17] l. 7. § 18, 25. l. 9. § 19. l. 11. § 35.
[18] L. 8. § 6.
[19] Inf. § 33.
[20] ὡς πᾶς f.
[21] L. 4. § 3. l. 12. § 7.
[22] L. 2. § 12.
[23] L. 4. § 44.

in se locum dederit, talia facit sibi adventitia quæque.

XX. Aliâ quidem ratione nobis conjunctissimus est homo; quatenus officii est nostri juvare illos ac sustinere. at quatenus in actionibus debitis obsistunt nobis quandoque, hac ratione inter res medias etiam mihi censetur homo; nihilo minus quàm aut sol, aut ventus, aut bellua. hæc enim omnia actum impedire mihi possunt. Verùm conatûs aut affectûs impedimentum non datur, exceptionis atque circumversionis beneficio, circumvertit enim mens transfértque effectionis impedimentum omne ad id quod est potius. ità fit ut & quod opus meum hoc inhibet, ad opus conducat; & ad viam conferat, quod viæ initæ obstabat.

XXI. Eorum quæ mundus complectitur, quod præstantissimum est colito. hoc est autem illud, quod cæteris omnibus utitur, quod reliqua omnia administrat. pari modo & quod in te præstantissimum est, colito. hoc est autem, quod superiori illi affine est. istud enim est, quod cæteris in te omnibus utitur; & à quo vita tua gubernatur.

XXII. Quod civitati non est noxium, nec civi nocet. hanc ad ea omnia regulam adhibe, quibus noceri tibi posse videbitur. si civitati ab hac re nihil nocetur, nec mihi: quin & etiamsi civitati nonnihil indè nocumenti accederet, ne sic quidem succensendum esset civitatem lædenti, sed ostendendum in quo delinquat.

XXIII. Sæpe cogita, quanta cum celeritate abripiantur & subtrahantur, quæ sunt siúntq; universa. est enim rerum natura instar fluvii cujusdam, qui in jugi sit fluxu. effectiones verò mutationibus continuis, & causse ipsæ conversionibus innumeris subjacent. nec quod consistat ferè quicquam est. cogita itidem vastum istud utrinque adjacens præteriti ac futuri temporis immensum, quo conduntur universa. quì igitur non pro fatuo merito habeatur, qui istis vel inflatur, vel cruciatur,

cruciatur, vel de re aliqua, quæ ad ſpatium perbreve moleſtiam exhibeat, quiritatur, quaſi diu id fiat.

XXIV. Memineris & naturæ univerſæ, cujus particulam exiguam admodum obtines; & ævi univerſi, cujus ſpatium breve & momentaneum tibi aſſignatum eſt; & fati, cujus quantilla es particula?

XXV. Peccat quis aliquid adversùs me? ipſe viderit: propriam habet diſpoſitionem, operationem propriam. ego nunc habeo, quod nunc habere me vult rerum natura; facióque quod nunc me facere vult natura mea.

XXVI. Quæ principatum ac dominium obtinet pars animæ tuæ, immota maneat, ad levem vel aſperum carnis tuæ motum: nec ſe carni immiſceat, ſed circumſcribat ſeſe, & intra membrorum limites coerceat affectiones iſtas. quòd ſi aliâ ratione ſe ad mentem ſubvexerint, quatenus nempe ea corpori unita eſt, tunc ſenſui, cùm à natura ſit, non eſt obnitendum, ſed ſiſtenda partis principalis cenſura, nè de his tanquam aut bonis aut malis ſententiam ullam ferat.

XXVII. Cum Deis vivendum. hoc autem faciet, qui animum exhibuerit ità jugiter affectum, ut rebus ſibi deſtinatis acquieſcat; faciátq; quæcunq; genius ille voluerit, quem ſui particulam à ſe avulſam Jupiter cuique attribuit, præſidem ducémque eidem futurum. hic autem cujuſque mens eſt & ratio.

XXVIII. Num ſuccenſes ei qui hircum olet? num ei, cui halitus gravem os emittit? quid enim fecerit? ejuſmodi os huic, illi alæ ſunt, ut fieri nequeat quin tale quid ab utroque ſe proferat. at homo, inquis, ratione præditus eſt, poteſtque ſi advertat, dignoſcere quid delinquat. Bene tibi ſit. proinde, tu quoque ratione cùm ſis præditus, rationali facultate tuâ eandem in illo excitato, errorem oſtendito, commonefacito. ſiquidem enim te audiverit, ſanâſti eum, nec

φυσάμψῃ, ἢ σωλήνῃ, ἢ χειλιάζων, οὐδὲν ἐν τούτοις χρόνῳ ἔσῃ ὃ μὴ μικρὸν ἀνοχλήσεως.

XXIV. Μέμνησο τῆς ζυμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις, καὶ τοῦ συμπάντος αἰῶνος. βραχὺ γὰρ ἀνάγκη σοι ἀφόρισται, καὶ τί εἰμαρμένης, ἧς πῶς ἐστι μέρος.

XXV. Ἄλλος ἁμαρτάνει καὶ εἰς ἐμέ. ὄψεται· ἴδιον ἔχει ἀφάστασιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. ἔχω νῦν ἔχει, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ ἐμοὶ κοινὴ φύσις, καὶ ποιῶ ὃ με νῦν ποιεῖν θέλει ἡ ἐμὴ φύσις.

XXVI. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ πνευμάτιον τῆς ψυχῆς σου μένει, ἀπρεπῶς ἔχον, ἐὰν τὸ ἐν τῇ σαρκὶ λείαν ἢ τραχείαν κίνησιν καὶ μὴ ζυγκεκινέσθω, ἀλλὰ φυλαττέτω αὐτὸ, καὶ φυλαττέτω ταῖς πείσεις ἐκείναις ἐν τοῖς μέρεσιν. ὅταν δὲ καὶ ἀναδιδῶται καὶ ἔπεται συμπάθειαν εἰς τὸ ἀφρόνιον, ὡς ἐν σώματι, τότε μὲν τὸ αἰσθητὸν, φυσικὸν ὄντος, οὐ πειρατέον ἀκολουθεῖν· τὸ δὲ ὑπολαμβάνειν, τὸ ὡς μὲν ἀγαθὸν ἢ κακὸν, μὴ παρακολουθεῖτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὐτοῦ.

XXVII. Συζῆν θεοῖς· συζῇ δὲ θεοῖς ὁ σωζόμενος αὐτοῖς τὸ ἑαυτοῦ ψυχικὸν ἀρεσκόμενον μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, πάντα ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἐκάστῳ τῶν ἀφορισμάτων καὶ ἐπιτροπεύειν καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ ἕκαστος δὲ ἐστιν, ὁ ἕκαστος νοῦς καὶ λόγος.

XXVIII. Τῷ γείτονι μὴ ὀργίζῃ; μὴ τί σοὶ ποιεῖ; τοιοῦτον σῶμα ἔχει, τοιούτας μάλας ἔχει, ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. ἀλλ' ὁ λόγος ἔχει, φησὶ, καὶ δύναται συνοῦν ἑαυτὸν τῇ πλημμελεῖ σου γλώττῃ τοιαῦτα. καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ ἀγαθότητι, λογικὴν ἀγαθότητα· δεῖξον, ὑπόμνησον· εἰ γὰρ ἐπακούσῃ, θεραπεύσεις,

[1] L. 2. § 9. l. 12. § 32.
[2] L. 4. § 26.
[3] L. 4. § 48. l. 11. § 18.
[4] L. 4. § 26. l. 11. § 13. l. 12. § 26.
[5] πως Xyl.
[6] Sup. § 3.
[7] L. 4. § 34. l. 7. § 57.
[8] L. 6. § 22.
[9] L. 4. § 3. Sup. § 19.
[10] L. 7. § 16, 67. l. 10. § 24.
[11] αὐτὸ f. l. 7. § 68.
[12] L. 3. § 6. l. 7. § 55. l. 8. § 26.
[13] L. 4. § 8. l. 7. § 14.
[14] L. 10. § 1. l. 12. § 5.
[15] L. 2. § 17. l. 3. § 16. l. 7. § 54.
[16] Sup. § 10.
[17] L. 3. § 5.
[18] L. 2. § 4. l. 12. § 26.
[19] L. 11. § 15.
[20] Sup. § 17.
[21] L. 4. § 13. l. 11. § 39.
[22] Sup. § 22. l. 6. § 27. l. 8. § 59. l. 9. § 11. l. 10. § 4. l. 11 § 13.

πόλεως, ἢ ὁ ἀρέα ὀργῆς· [1] [ὅτι [2] τραγῳδὸς, ὅτι πόρνη]

XXIX. [3] Ὡς ἐξελθὼν ζῆν δύναῃ, οὕτως ἐνθάδε ζῆν ἔξεστιν. ἐὰν δὲ μὴ ὑπομένωσι, τότε [4] ἢ τὸ ζῆν ἔξιδι· οὕτως μοί τοι, ὡς [5] μηδὲν κακὸν πάσχων. [6] ἢ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. ἵνα αὐτὸ [7] προσλάμβανε δοκεῖς; μέχρι δέ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγῃ, μένω ἐλεύθερον, ἢ [8] οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω· θέλω δὲ [9] κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ, ἢ κοινωνικοῦ ζώου.

XXX. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. πεποίηκε γοῦν [10] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· ἢ [11] τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. ὁρᾷς [12] πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, ἢ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, ἢ [13] τὰ κεκτημένα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

XXXI. [14] Πῶς προσενλιπέξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικὶ, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φίλοις, οἰκείοις, οἰκέταις· εἰ πρός πάντας σοι μέχρι νῦν ὄζει τὸ μήτε ἕνα ῥῆξαι ἐξαίσιον, μήτε εἰπεῖν. ἀναμιμνήσκου δέ, ἢ δι' οἵων διεληλύθας, ἢ οἷα ἤνεσας ὑπομεῖναι· ἢ ὅλη [15] πλήρης ἤδη σοι ἡ βίου, καὶ [16] τελεία λειτουργία· ἢ πόσα ὧπται χαλᾷ· ἢ [17] πόσων μὲν ἡδονῶν ἢ πόνων ὑπερεῖδες· [18] πόσα δὲ ἐνδόξα πρᾶξις· [19] εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας ὑγνωμόνων ἤθη.

XXXII. [20] Διὰ τί συγχέουσιν ἄπειροι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον ἢ ὑπόμνημα; [21] τί οὖν ψυχὴ ἔντεχνος ἢ ὑπομένουσα; ἢ εἰδέναι ἀρχὴ ἢ πέλος, ἢ [22] ἡ ἀρχὴ ἡ ὑσίας διήκουσα λόγον, ἢ ἀεὶ πρὸς τὸν αἰῶνα· [23] καὶ περιόδους παραγμένας [24] οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

XXXIII. Ὅσον οὐδέπω [25] σποδὸς ἢ σκελετός, ἢ [26] ἤτοι ὄνομα, ἢ [27] οὐδὲ ὄνομα· [28] τὸ δὲ ὄνομα, ψόφος ἢ ἀπήχημα. τὰ δὲ

[1] L. 4. § 31.
[2] L. 3. § 7. l. 11. § 18.
[3] L. 2. § 11. l. 11. § 3.
[4] L. 8. § 47.
[5] L. 2. § 11, 12 et f.
[6] L. 4. § 50.
[7] L. 1. § 16. l. 2. § 9. l. 8. § 48.
[8] L. 1. § 9. l. 3. § 4. Sup. § 16. l. 6. § 14.
[9] Sup. § 16.
[10] L. 8. § 59.
[11] Sup. § 8. l. 9. § 1.
[12] L. 9. § 9.
[13] L. 1. § 17. Sup. § 11. l. 6 § 48. l. 10. § 37.
[14] L. 2. § 14.
[15] L. 3. § 8.
[16] Sup. § 15.
[17] Sup. § 1.
[18] L. 7. § 65.
[19] L. 2. § 1. l. 3. § 16. l. 6. § 35.
[20] L. 19. § 18. l. 8. § 3.
[21] L. 4. § 40.
[22] Sup. § 13.
[23] Sup. § 21.
[24] L. 4. § 48.
[25] L. 12. § 27.
[26] L. 4. § 6. l. § 13.
[27] L. 4. § 3.

irâ ampliùs opus jam erit. [Ne tragœdus, nec ſcortum.]

XXIX. Quo modo vivere cogitas vitâ mox exceſſurus, eodem, ſi volueris, vivere jam licet. ſin id minùs permiſerint, quibuſcum hîc degis, exeas licèt è vita; ità tamen, ne tanquam mali quid paſſus. ſi fumus moleſtus eſt mihi, diſcedo. cur hoc momenti alicujus eſſe videatur? interim verò dum nihil me ad educendum me adigit, liber maneo; utpote quem nemo prohibere poſſit, quo minùs faciam quæ velim; velim autem, quæ animantis ratione imbuti ad ſocietatem nati naturæ ſunt conſentanea.

XXX. Univerſi mens communionis mutuæ amans eſt. itaq; deteriora quæq; præſtantiorum cauſâ fecit: præſtantiora ſibi invicem conciliavit. vides ut res ſingulas ordine juſto ſubdiderit, congeſſerit, pro dignitate ſua ſuum cuiq; attribuerit, præſtantiſſimas mutuo ſibi invicem conſenſu devinxerit.

XXXI. Recole tecum quo modo te hactenus geſſeris erga Deos, parentes, fratres, liberos, conjugē, præceptores, educatores, amicos, familiares, famulos; nunquid hactenus adversùs horum aliquem, quod minùs deceat, quicquam vel facto, vel dicto etiam admiſeris. recole quoq; quæ tranſegeris negotia, quibuſque ſuſtinendis ſuffeceris. cogita & vitæ tuæ hiſtoriam jam eſſe conſummatam, muneréque tuo te jam defunctum. recole itidem, quot præclara videris; quot voluptates ac dolores ſpreveris; quot pro glorioſis habitæ neglectui habueris; quot improbis denique æquum te exhibueris.

XXXII. Quorſum arte inſtructum ac peritum quenquam rudes animæ imperitæq; conturbent? verùm quænam eſt anima perita artéq; inſtructa? Ea quæ principii finiſq; rerum eſt gnara rationiſque illius quæ res omnes permeat, ac per ævum omne ſtatis periodis univerſum hoc adminiſtrat.

XXXIII. Cinis jamjam futurus es, aut oſſa nuda; noménque tantùm, vel ne nomen quidem tui, ſuperfuturum eſt. nomen autem ip-

ſuum nihil eſt aliud quam ſonitus inanis & echo quædam. quin & illa ipſa, quæ in hac vita tanto habentur in pretio, vana ſunt, putida, exilia, canicularum inſtar invicem rixantium, aut puerulorum ſecum invicem litigantium, & ridentium modò, mox plorantium. Cæterùm fides, modeſtia, juſtitia & veritas, ad cœlum, à terra longè latéq; patente, ſeſe contulerunt. ecquid igitur reſtat quod te iſtic detineat? ſiquidem res ſenſui ſubjectæ, mutari promptæ, & conſiſtère neſciæ; ſenſus ipſi hebetes & imagines falſas admittere proclives: animula ipſa, exhalatio à ſanguine emiſſa: apud eos, qui iſtiuſmodi ſint, celebrem eſſe, inane quiddā. quin ergo expectas placidus, vel extinctionem tui, vel tranſlationem? iſtius tempus donec obvenerit, quid ſuffecerit niſi ut Deos colas celebréſq;, hominibꝰ benefacias, ſuſtineas eos eiſdémque abſtineas; memineríſq; ea omnia, quæ extra corpuſculi animulæque tuæ terminos conſiſtunt, nec tua eſſe, nec in poteſtate tua ſita?

ἐν τῷ βίῳ πολυλίμπτα, [1] κενὰ, καὶ [2] σαθρὰ, καὶ [3] μικρὰ, καὶ [4] κυνίδια ἀλλαλοκνώμενα, καὶ [5] παιδία φιλονεικα, γελῶντα, εἶτα καὶ εὐθὺς κλαίοντα. πίστις δὲ καὶ αἰδὼς, καὶ δίκη, καὶ ἀλήθεια, [6] πρὸς Ὄλυμπον, ἀπὸ εὐρυοδείης τὶ ἂν ἔλθ ὅ ἐνθάδε κατόπιν; εἶτα [7] τὰ μὲν αἰσθητὰ συμπάλλητα, καὶ [8] ἐχ ἑαυτῶν· τὰ δὲ αἰσθητήρια, [9] ἀμυδρὰ καὶ σύντροφα τῷ πάντι· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον, [10] διαναθυμιάσεις ἀφ' αἵματος. [11] τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν ἐν δόξῃ τοιούτοις, κενόν. [12] τί οὖν; [13] φιλοφρονεῖσθαι; [14] ἵλεως [15] τ' εἶναι σθένειν εἶτα μεταστατικὸν. ἕως δὲ ἐκείνης ὁ κυρίος ἐφίσταται, [16] ἀπόθου· τί σοι; [17] θεοὺς μὲν σέβειν καὶ [18] ἀνθρώπους δὲ εὐποιεῖν, καὶ [19] ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὅρων τοῦ κρέατος, ἢ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνῆσθαι [20] μήτε σὰ ὄντα, μήτε ὄντα σοι;

[1] L. 4. § 32. [2] L. 9. § 36. [3] L. 6. § 36. [4] L. 7. § 3. [5] L. 9. § 24. [6] Heſiod. l. 1. v. 195. [7] L. 2. § 17. l. 6. § 4, 14. [8] Sup. § 23. [9] L. 2. § 17. [10] L. 4. § 3. [11] L. 4. § 33. [12] πῶς ἔχ. π. ἴλ. [13] Sup. § 10. [14] L. 2. § 3. [15] L. 7. § 32. [16] Sup. § 14. [17] L. 6. § 10, 30. [18] L. 5. § 20. [19] Sup. § 20. [20] L. 12. § 3.

XXXIV. Proſperè tibi res tuæ ſunt perpetuò proceſſuræ, ſi ritè incedere potueris, rectâque methodo & opinari & agere. communia ſunt animæ ratione præditæ, ſive Dei, ſive hominis, ſive alius alicujus animantis duo iſta: alterum, quod ab alia re nulla poſſit impediri; alterum, quod in animi affectione actionéq; juſtâ bonum ſuum ſitum habeat, nec ultra hæc quicquam appetere neceſſe habeat.

XXXIV. Διώκειν αἰεὶ [21] εὐθεῖαν, ἔστιν δὲ καὶ [22] ὁδοῦσιν, ἔστιν δὲ [23] ὁδῷ ἐπιλαμβάνειν, καὶ περάσαι [24] δύο ταῦτα κοιναὶ, τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάντος λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ [25] μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ [26] ἐν τῇ δικαίᾳ ἕξει καὶ θεωρίᾳ εἶναι τὸ ἀγαθόν, [27] καὶ ἐπιθυμίαν παντὸς ὀρέξεως ἀποληγειν.

[21] συθείαν, ſed ſic Sup. § 14. [22] Sup. § 14. [23] L. 1. § 9. [24] -ατειν. Xyl. [25] Sup. § 20. [26] Sup. § 16. [27] L. 4. § 20. l. 9. § 31.

XXXV. Si nec aut vitioſitas hæc mea ſit, aut effectum vitioſitatis meæ; nec communitas ea læditur, cur de re iſta ipſe differor? communitatem autem quid læſerit?

XXXV. Εἰ [28] μήτε κακία ἐξ αὐτοῦ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια τῆς κακίας ἐμοῦ, [29] μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί μοι μέλει αὐτοῦ μέμφεσθαι; [30] τίς γὰρ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

[28] Sup. § 25. l. 7. § 22. l. 9. § 4. [29] Sup. § 22. [30] L. 8. § 55.

XXXVI. Ne imaginatione ullâ temerè abripiaris: ſed opis tuæ indigis, prout potes & par eſt, opem feras. nec ſi in rebus mediis hiſce detrimentum ſuſtinuerunt, ideò lædi eos exiſtimes. nihil enim mali ſubeſt. ſed quemadmodum ſenex diſcedens alumni turbinem poſcebat, cum turbinem tamen, hoc eſt, ludicrum quiddam, eſſe meminiſſet. ita & iſtic te geras. ad roſtra ubi declamitans fueris, an oblitus es,

XXXVI. Μὴ [31] ὁλοχερῶς [32] τῇ φαντασίᾳ συναφπάζειν· ἀλλὰ [33] βοηθεῖν μὲν καὶ κατ' ἀξίαν καὶ εἰς τὰ μέσα ἐλαττοῦσθαι, μὴ μὴν τοι [35] βλάβεσθαι [36] ἐθέλειν· ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπολλὼν τὸν τρέφοντα ῥόμβον ἀπῄτει, μεμνημένος ὅτι ῥόμβος ἦν τοῦτο τὸ ἐμβόλιον· [37] γίνῃ καλὸν ἐπὶ τῷ ἐμβόλῳ

[31] ὁλοχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναφπάζειν, ſed ſic Sup. § 14. [32] ὁλοχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναφπάζειν, ſed ſic Sup. § 14. [33] L. 4. § 22. l. 7. § 43. [34] L. 6. § 30. [35] L. 3. § 11. [36] ἔθειν f. [37] γίνῃ καλὸν Xyl.

[1] L. 9. § 29.
[2] L. 4. § 44.
[3] ἐ.ω. εὐμ. Sal. ἡμῖν ἀν, ὁ. ἡ εὔμ. Boor.
[4] --λαφθεὶς Sal. & Boor.
[5] ἄνθρωπε, σὺ εὔμ. ὁ. κατ. S
[6] L. 7. § 17.
[7] -δοὶ τέρπου. S.

ἀνθρωπε, ἐπελάθυ κ' ταῦτα ἰῶ; ναί· ἀλλὰ τούτοις θεωτάζα. [1] Ἀφ' τοῦτ' οὖν ἐ σὺ [2] μοῖρος ἡμῖν; [3] ἐγωμόμαν πυ, ὁπωσδήποτε καταλειφθεὶς, [5] εὔμοιρος ἀνθρωπος· ὃ ὃ [6] εὔμοιρος, ἀγαθῷ μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· ἀγαθαὶ ὃ μοῖραι, ἀγαθαὶ [7] ζοπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

homo, hæc quidnam sint? memini satis, inquis; verùm ea sunt, in quibus isti pretium studiúmque ponunt. num ergo & te fatuum esse necesse est, quia illi sunt? quocunq; loco deprehensus, felix futurus iis. felix est autem qui sortem sibi bonam comparaverit. sors vero bona si quid sit quæras, ea moribus bonis, motibus bonis, bonis denique actionibus constat.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ'.

LIB. VI.

[1] Inf. § 5. l. 7. § 23.
[2] L. 2. § 11. l. 10. § 7.

Τῶν ὅλων ἐσία, εὐπειθὴς, ἐ εὐηρεπὴς, [2] ὁ ὃ ταύτῃ διοικῶν λόγ. εὐθυμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει ὃ κακοποιῆσ· κακίαν δ' οὐκ ἔχει, οὐδὲ κακῶς ποιῆ, οὐδὲ βλάπτεται γὰρ ὑπ' ἐκείνου.

[3] L. 3. § 11. Inf. § 8.

[3] πάντα ὃ κατ' ἐκῆνον γίνεται, ἐ περαίνεται.

[4] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 5. § 3. Inf. § 7. l. 8. § 2.
[5] L. 7. § 44, 45, 46.

II. Μὴ διαφέρῃ, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος· ὃ φρόνιμον ποιεῖς· ἐπότερον νυσάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· [4] ἐ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· ἐ [5] πότερον

[6] L. 3. § 7. l. 10. § 8.
[7] L. 8. § 32. l. 9. § 6.
[8] L. 2. § 5. l. 3. § 12.

ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἄλλοῖον. [6] μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων ἐ αὕτη ἔξι, καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν· [7] ἀρκεῖ οὖν κ' ὅτι ταύτης [8] ὃ πρὸν εὖ ἔχῃ.

[9] L. 3. § 11. l. 5. § 36. l. 7. § 29, 30.
[10] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[11] L. 8. § 25. l. 10. § 7.
[12] -αθήσεται. Lug.

III. [9] Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία, πρὸς τρέπου σε.

IV. Πάντα τὰ ὑποκείμενα [10] τάχιστα μεταβάλλει, ἐ [11] ἤτοι ἀναθυμιάσεται [12], εἴτε ἤνωται ἡ ἐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

[13] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.

V. [13] Ὁ διοικῶν λόγ. οἶδε πῶς διάκειμαι, ἐ τί ποιῶ, ἐ ὅτι τίνος ὕλης.

[14] L. 7. § 15, 65.
[15] L. 8. § 26, 42.

VI. [14] Ἄριστ. ζῆπος ἔ ἀμύνεσθ· [15] ὃ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

[16] L. 4. § 31.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13. Inf. § 23.

VII. Ἑνὶ [16] πέπτω ἐ [17] ἀναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς [18] μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικὴν, ἐν μνήμῃ θεοῦ.

Niversi materia obsequens est & parere prompta. mens rectrix ejusdem, nullam in se maleficii causſam habet; cùm malitiam in se nullam habeat; neq; malefecit cuiquam, nec à quoquam lædi-tur. secundùm hanc verò fiunt & perficiuntur universa.

II. Pari loco habeas, frigore rigens, an calore fotus, quod est officii tui, feceris. item utrùm dormituriens, an somni satur; malè audiens, an collaudatus; moriens itidem, an aliud quid agens, nam ex vitæ hujus officiis, hoc est etiam, quòd morimur. & in hoc ergò sufficit, quod præ manibus est ritè disponere.

III. Introspice, cavéque ne rei cujusquam qualitas dignitásve propria te fugiat.

IV. Præsentia hæc omnia quàm citissimè mutabuntur; & vel in exhalationem abibunt, (siquidem unita sit rerum omnium substantia) vel dissipabuntur.

V. Novit mens universi rectrix, quomodo se habeat, quid faciat, & in qua materia versetur.

VI. Optimus injuriam ulciscendi modus est, inferenti ne sis similis.

VII. Hoc uno te oblecta, in eóque acquiesce, ut ab una, quæ communitatem juvet, actione, ad alteram transeas, numinis memor.

VIII. Pars

VIII. Pars animæ principalis se susciat, se vertit; se facit, qualem ipsa voluerit; quæque contingunt quælibet, talia sibi videri facit, qualia ipsa voluerit.

IX. Secundùm universi naturam perficiuntur singula. neque enim secundùm aliam ullam, quæ vel exteriùs contineat, vel interiùs contineatur, vel extra etiam quasi appensa sit.

X. Universum aut est cinnus quidam rerum, nunc concursu fortuito invicem implexarum, mox dissipatarum denuò; aut est compages rerum in unum ordine justo convenientium, quæ providentiâ regatur. si prius illud, quid est, quod desiderem in temeraria miscela colluviéq; istiusmodi ulteriùs commorari? aut cur aliud quicquam mihi curæ sit, quàm ut quoquo modo in terram redigar? quorsum etiam perturbor? quicquid enim egero, superveniet aliquando dissipatio. sin quod posterius est positum, rectorem veneror, eodémque fretus, firmus animi consisto.

XI. Siquando à rebus circumstantibus per vim quandam adactum perturbari te senseris, citò ad te redi, nec plus quàm necesse est, ab animi tenore congruo recede. tenoris enim servandi valentior fies, ad eum jugiter recurrendo.

XII. Si novercam simul matrémque haberes, etiamsi & illam coleres, ad istam tamen frequentissimè te reciperes. harum instar habeant apud te, aula & philosophia. ad hanc sæpiùs accede, hac acquiesce, cujus ope, cùm quæ ibi occurrunt tibi futura sunt toleratu facilia, tum & ipse in eis toleratu facilis.

XIII. Quemadmodum de obsoniis atq; eduliis ejusmodi cogitare licet, hoc piscis esse cadaver, hoc avis, hoc suis: ac rursus de falerno, esse uvulæ succum; de purpura, esse oviculæ capillos conchylii cruore tinctos; de coitu, esse intestini fri-

VIII. [1] Τὸ ἡγεμονικὸν ἕξι, ὃ ἑαυτὸ ἐγεῖραν καὶ πρέπον, ὡς ποιῶν μὲ ἑαυτὸ οἷον αὖ ὡς θέλῃ, [2] ποιῶν ὃ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν ὃ συμβαῖνον, οἷον αὐλὸ θελῇ.

[1] *L.* 5. § 14. *l.* 11. § 1.
[2] *L.* 3. § 9. *l.* 5. § 19. *l.* 7. § 14. *l.* 12. § 25.

IX. [3] Κατὰ πᾶν τῶν ὅλων φύσιν ἔκβασα πεφύκεται· ἐ γὰ κατ' ἄλλω γέ τινα φύσιν, ἤτοι ἔξωθεν ὑφειέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένω ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπρτημένων.

[3] Sup. § 1, 4.

X. [4] Ἤτοι κυκεών, ὡς δωδεκαθεοκή, ὡς σκεδασμός· ἢ ἕνωσις καὶ τάξις, [5] καὶ πρόνοια. [6] εἰ μὲ οὖν τὸ πρότερα, ἵ' ὡς ὅτι δυνατῶ εἰκάφ συγκέκριμαι, καὶ φυρμῶ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δὲ μοι καὶ μέλει ἄλλω λιγός, ἢ τῷ ὅπως πρτε [7] ἅια γένεσθαι; ἵ' ὃ καὶ παρέσομαι; [8] ἥξει γὰ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμός, ὅ,κ ἂν ποιῶ· εἰ δ' διάπερά ἕξι, [9] σέω καὶ [10] ὑφαρῶ, καὶ διαρρῶ [11] τῷ διοικοῦν κ.

[4] *L.* 4. § 27.
[5] [κ] *sp.*
[6] *L.* 2. § 11.
[7] Iliad. *n.* v. 99.
[8] *L.* 7. § 46.
[9] *L.* 5. § 21, 33.
[10] *L.* 5. § 18.
[11] Sup. § 5, 9.

XI. [12] Ὅταν ἀναγκαθῇς [13] ὑπὸ τῶν περεστώτων οἱονεὶ ἀλλαεαθῆναι, [14] ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν, καὶ μὴ ὑπὲρ τὸ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τῦ ῥυθμοῦ· ἔσῃ γὰ ἐγκρατέστερος τ ἁρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὸν ἐπανέρχεθαι.

[12] *L.* 1. § 12. *l.* 11. § 9.
[13] *L.* 4. § 3. Inf. § 12.
[14] σὺς Lug. An.

XII. Εἰ μητρυιᾷ τι ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνω τ' αὖ ἐθεράπευες, ὅμως ἡ ἐπάνοδός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχὴς ἐγίνετο. τοῦτό σοι νῦν ἔξιν ἡ αὐλὴ, καὶ φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις [15] ἐπάνιθι, καὶ [16] πρόσταμα παῦε ταύτη, δι' ὧ καὶ τὰ ἐκτός σοι αὐεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐλοῖς ἀνεκτός.

[15] Sup. § 11.
[16] *L.* 5. § 9, 10

XIII. Οἷον δή, τὸ [17] φλυταισάμω λαμβάνειν ὅτι τ' ὄψων, καὶ τ' τριήτων ἐδωδίμων· ὅτι νεκρὸς ἔτο ἰχθύο, ἔτο δ' νεκρὸς ὄρνιθο, ἢ χοῖρ καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνο, χυλάριόν ἕξι σταφυλίω· καὶ [18] ἡ περιπόρφυρο, τεκία πρὸς τὸ αἱματῶδες κύσχης διάδυμμα· καὶ ἐπὶ τ ἐπὶ τῇ συνουσίαν,

[17] *L.* 3. § 11. Sup. § 3. Inf. § 14. *l.* 7. § 29, 30.
[18] *L.* 9. § 34.

συνουσίαν, ἐντρέπεσθαι, καὶ μετά τινος σωφροσύνης [1] μυξαρίου ἔκκρισις. [2] οἷόν δὲ αὐτά εἰσιν αἱ φαντασίαι καθικνούμεναι αὐτοῦ τοῦ πράγματος καὶ διεξιοῦσαι δι' αὐτοῦ, ὥστε ὁρᾶν ἄπινά ποτ' ὄντα. [3] ὕπως δεῖ πρὸς ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπρεπέστατα πράγματα φαντάζεται, [4] ἀπογυμνοῦν αὐτά, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καθορᾶν, καὶ τὴν ἰσχύαν, [5] ὑφ' ἣν σεμνύεται, περιαιρεῖν. [6] δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογίσασθαι· καὶ ὅταν δοκῇς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγελᾶσθαι. ὅρα γοῦν ὁ Κράτης, τί περὶ αὐτῆς ὁ Ξενοκράτους λέγει.

[1] L. 4. § 49.
[2] οἷα vel ᾗ.
[3] L. 10. § 26. l. 11. § 2.
[4] L. 2. § 12. l. 10. § 9. l. 12. § 8.
[5] ἐφ' f.
[6] L. 2. § 12. l. 3. § 6.

XIV. [7] Τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πολυὺς θαυμάζει, εἰς ἡμικόπαλα φύεται, τὰ ἀπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ὀλίγῳ μεταμορφώτερον, εἰς τὰ ἀπὸ ψυχῆς, οἷον, ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐκ ταμιείων, εἰς τὰ ἀπὸ λογικῆς ψυχῆς, ἢ μᾶλλον καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ πολιτική, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχής, ἢ πρὸς ψιλὸν, τὸ πλῆθος ἀνδραποδώδη κεκλῆσθαι. [8] ὁ δὲ ψυχῇ λογικῇ [9] καθολικῇ καὶ πολιτικῇ κεῖται, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ὑπερφέρεται· περὶ ἀπάντων δὲ τῶν ἑαυτοῦ ψυχῇ [10] λογικῇ καὶ κοινωνικῇ [11] ἔχεσθαι, καὶ κινήσιον ἀγαπᾷ, καὶ [12] τοῦ ὁμοίου εἰς τοῦτο [13] ἀνέργεσθαι.

[7] Sup. § 13.
[8] L. 3. § 9.
[9] L. 5. § 21. l. 12. § 30, 32.
[10] L. 5. § 29.
[11] ἔχεσθαι f. Inf. § 16.
[12] L. 5. § 21.
[13] Inf. § 42.

cuilibet, ut hoc ipsum præstet, operam itidem mutuatur suam.

XV. [14] Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύσθη γεγονέναι, καὶ τῶν γινομένων δὲ ἤδη τι ἀπέσβη. [15] ῥύσις καὶ ἀλλοίωσις, ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται [16]. ἐν δὴ τούτῳ [17] τῷ ποταμῷ, τί ἄν τις τούτων τῶν σπουδαζομένων ἐπὶ μήσῃ, [18] ἐφ' ᾧ τινα σπουδὴν ἔξεσιν; ὥσπερ εἰκός. τι τῶν σπουδαζομένων σρυθίων φιλεῖν ἄρχοιτο· [19] τὸ δὲ ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. τοιοῦτον δή ἐστι καὶ αὐτὸ

[14] L. 5. § 23. Sup. § 4.
[15] L. 2. § 3. l. 7. § 25.
[16] -ται [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.]
[17] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[18] L. 5. § 10.
[19] Sup. § 23.
[20] L. 4. § 43.

ctionem, mucíque cum convulsione quadam excretionem: cogitationes enim istæ ità res ipsas attingunt, easdémque pervadunt, ut quæ nam eæ sint, penitiùs perhoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum est, ut res eas etiam, quæ comprobatu dignissimæ videbuntur, prorsus denudemus, vilitatémque earum intueamur, & tollamus eam, quâ evehi solent, narrationis pompam omnem. gravis enim impostor fastus est; & tum maximè effascinat, cùm circa ea quis versatur, quæ studio digna videntur. Vide igitur de Xenocrate ipso Crates quid dixerit.

XIV. Eorum quæ vulgus hominum admiratur, pleraque ad generalissima rerum capita referuntur, quæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qualia sunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: quæ autem moderatiores paulò susspiciunt, ad ea referuntur, quæ animâ sunt prædita, veluti greges & armenta. quæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, quæ animâ continentur rationali, non quidem universali illâ, sed quâ artium cultrix, aliásve solers existit, aut quâ merè talis, ut servitiorum turbam possidere. cæterùm qui animam rationalem universalem ac civilem veneratur, is reliquis rebus omnibus insuper habitis, in hoc præcipuè incumbit. ut animam in eo statu suam conservet, quo rationi ac communioni consentaneè se habeat gerátque, & congeneri suo operam itidem mutuatur suam.

XV. Quædam fieri properant, quædam fuisse: & illius etiam quod fit, aliquid jam abscessit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, sicut temporis successio nunquam intermissa ævum interminatum exhibet novum subinde. in hoc igitur flumine, in quo consistere non datur, quorsum quis horum sic præterlabentium quicquam in pretio habeat? perinde ac si avicularum prætervolantium aliquam diligere quis inciperet, cùm ea è conspectu statim abscesserit. hujusmodi res est & vita cujusque, quasi

quasi exhalatio nempe quædam à sanguine orta,& ab aëre spiritùs attractio. quale enim quiddam est aërem semel traxisse, mox reddere, quod momentis singulis facimus; tale quiddam est & totam illam respirandi facultatem, quam heri & nudiustertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò hauseras.

XVI. Non est æstimatione multà dignum, aut perspirari, quod & plantarum est; aut respirare, quod & pecudum & belluarum est; aut à sensibus rerum imagines impressas admittere; aut ab affectibus sigillarium instar impelli; aut gregatim convenire; aut nutriri: hoc enim perinde est atque alimenti quod est superfluum excernere. ecquid est igitur, quod pretio aliquo dignum sit? num plausibus excipi? nequaquam. itaque nec linguarum strepitu excipi. quid enim sunt aliud vulgi acclamationes, quàm linguarum strepitus? ita cùm & gloriolam missam feceris,quid tandem superierit pretio dignum? hoc unum, opinor, secundùm conditionis suæ rationem, moveri sèq; sistere, hoc est, ad quod studia reliqua artésq; nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut quicquid producit, ad opus illud aptum sit, ad quod productum est. siquidem hoc vinitor qui vites colit, hoc qui equos domat, hoc qui canes curat, intendit. quin & puerorum institutiones & disciplinæ ad quid aliud contendunt? istîc ergo reperitur quod in pretio sit habendum. atq; hoc benè si habuerit, nihil aliud quod acquiras, opus erit. non tu desines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaque futurus es, nec tibi sufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim necesse erit invidere, æmulari, eos suspectos habere, qui his privare te possunt, eis struere insidias, qui id, quod tu tanti æstimas, possident. omnino necesse erit macerari te, ubi horum tibi aliquid defuerit; & de Diis etiam sæpenumero conqueri. at contra mentem propriam si in veneratione ac honore habueris, & tibi gratum id te faciat. & commu-

ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον [1] ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, ⁊ [2] ἡ ἐκ τῆς ἀέρος ἀναπνοὴ σις. ὁποῖον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἐλκῦσαι τὸν ἀέρα ⁊ ἀποδοῦναι, [3] ὅπερ καθ' ἡμέραν ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι ⁊ [4] τὸ τὰ σύμπαντα ἀναπνευστικὰ δύναμιν, ἣν χρὴς ⁊ φρονίμως ἀποτρεφεῖς ἐκπλῆσαι· ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

[1] L. 5. § 33.
[2] L. 2. § 2.
[3] L. 8. § 54.
[4] L. 5. § 4.

XVI. [5] Τίμιον, ἢ τὸ [6] ἀγαπᾶσθαι ὡς τὰ φυτά· ἢ τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ θηρία· ἢ τὸ [7] φαντασίαις· ἢ τὸ [8] νευροσπαστεῖσθαι κατ' ὁρμάς· ἢ τὸ [9] συναγελάζεσθαι. ἢ τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ [10] ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι· ἠχή. [12] σὺν οὖν καὶ τὸ τῶν γλωσσῶν [13] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ ἀπὸ πολλῶν εὐφημίαι, [14] κρότος γλωσσῶν. ἀφῆκας οὖν ⁊ τὸ δοξάριον, τί γὰρ ἀλλο πέτεται τίμιον; δοκῶ μοι, τὸ κατ' ἰδίαν κατασκολιὸν κινεῖσθαι, ⁊ [15] ἴσκεσθαι, ἐφ' ὃ ⁊ αἱ ὀρμέλειαι ἄγουσι ⁊ αἱ τέχναι. [16] ἡ γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο ζητεῖ, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ὀρθῶς ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατεσκεύασται. ὁ τε φυτουργὸς ὁ ὀρμελοῦμενος ⁊ ἀμπέλου, ⁊ ὁ πωλοδάμνης, ⁊ ὁ τοῦ κυνὸς ὀρμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ· αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ὀρθὴ τί ἀποδίδωσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. ⁊ τοῦτο μὲν δὴ εὖ ἔχει, ἐὰν τῶν ἄλλων πρᾶγμα ποιήσῃ σεαυτῷ. [17] ὁ παύσῃ ⁊ ἄλλα πολλὰ κομψά; ὅτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, ὅταν αὐτάρκης, ὅταν ἀπαθής. ἀναγκη γὰρ φθονῆσαι, ζηλοτυπῆσαι, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὰ κεκτημένα τοῦ σοῦ· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων κρίνοντα δεῖ· προσέκ ὃ πολλὰ ⁊ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· [18] ἢ ὃ ἰδίαν ἀφροσύνην αἰδῆ ⁊ κρίνειν, σεαυτῷ τι [19] ἄρεστον σε ποιήσει, ⁊ τοῖς κοινωνικοῖς

[5] Ὡς τὸ φῦ τὸ τ. δ. Bas. & Lug.
[6] L. 3. § 1.
[7] L. 8. § 54.
[8] L. 3. § 16.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[10] L. 9. § 9, 39.
[11] L. 9. § 39.
[12] L. 8. § 52.
[13] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[14] L. 3. § 16. Sup. § 14.
[15] ἴσκεσθαι Sup. § 14.
[16] L. 5. § 14.
[17] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[18] L. 3. § 9. l. 11. § 1.
[19] L. 8. § 53.

[1] L. 1. § 9. ηῖς [1] ὐαάρμοσον, ☙ τοῖς θεοῖς σύμφωνον,
[2] L. 5. § 8. τυτέσιν, [2] ἐπαινῦντα ὅσα ἐκεῖνοι ἁρμόμενοι ☙ ἁρτιζόμενοι.

[3] L. 9. § 28. XVII. [3] Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φορὰ τῶν στοιχείων. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν τοῖς θείοις μέν τίς ἐστιν, ἀλλὰ θειοτέρου τινός, ☙ [4] ὁδῷ [5] δυσεπινοήτῳ πορεύουσα [6] ὐοδῷ.

[4] Sup. § 14. [5] Inf. § 22. [6] L. 7. § 53. l. 8. § 7.

XVIII. Οἷόν ἐστιν, ὃ ποιοῦσιν; τοὺς μὲ ὅτι τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ☙ μεθ' ἑαυτῶν ζωΐζοντας αὐθεώπους ὐυφημεῖν ἢ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ [7] τὸν τῶν μεταγενεσέρων ὐυφημεῖσθαι, ὡς ἔτι εἶδόν ποτε, ἔτι ἔψονται, πρὸ πολλοῦ ποιοῦνται. τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπεῖσθαι αὖ, ὅτι ἠχὶ ☙ οἱ προγενέσεροι πρό σφ λόγους ὐυφήμους ἐποιοῦντο.

[7] L. 3. § 10. l. 8. § 44.

[8] L. 12. § 6. XIX. [8] Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκατόρθωτον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν. ἀλλ' [9] εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν ☙ οἰκεῖον, τοῦτο ☙ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

[9] L. 8. § 36, 46.

[10] L. 12. § 16. XX. Ἐν τοῖς γυμνασίοις ☙ ὄνυξι [10] κατέπληξέ τις, ☙ τῇ κεφαλῇ [11] ἐρραγεῖς, πλησίον ἐποίησεν. ἀλλ' ὅτε ὑποπτεύομεν, ὅτε προσκοπόμεθα, ὅτε ὑφορώμεθα ὕστερον, οὐδὲν ἀνεθέλομεν· καί τοι φυλακτόμεθα, ἀμὴ τοιοῦτόν ἐστιν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίνομεν συμφανῶς. [12] τοιοῦτόν τοι γνώσθω, ☙ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρεγυμνώμεθα, πρὸς οἷον [13] προγυμναζόμενοι. ἔξεστι γάρ, ὡς ἔφην ἐκκλίνειν, μηδὲ ☙ ὑπονοεῖν, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

[11] προσπεσεῖς An. Lug ἐρραγεῖς, vel ἐνεργεῖς, vel ἐνεργεῖς f.
[12] L. 4. § 3. Inf. § 26, 27. l. 7. § 22, 38. l. 10 § 6.
[13] L. 10. § 31.

[14] L. 4. § 12. Inf. § 38. l. 8. § 16. l. 10. § 12.

XXI. [14] Εἴ τίς με ἐλέγξαι, ☙ ἀποδεῖξαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράττω, δύνατος χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων τῇ ἑαυτοῦ ἀπάτῃ ☙ ἀγνοίᾳ.

[15] τὸ f. [16] L. 5. § 25. l. 7. § 15, 19. [17] L. 2. § 7. [18] L. 7. § 38. [19] L. 9. § 42. [20] L. 3. § 15.

XXII. Ἐγὼ [15] μὲν ἐμαυτοῦ [16] καθῆκόν ποιῶ· [17] τὰ ἄλλα με ὁ ποιῶν· ἤτοι [18] ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ [19] πεπλανημένα, ☙ [20] τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

nioni accommodum, & Diis consentientem, dum quæcunque illi attribuunt ac constituunt, laudas.

XVII. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa. virtutis verò motus nullâ harum viâ fertur. sed divinius est quiddam, viâque haud facili apprehensu progrediens, prosperè semper procedit.

XVIII. Quale, quæso, hoc est, quod faciunt homines? eos, qui eodem secum tempore vivunt, laudare cùm renuant; ipsi à posteris, qui eos nec nôrint unquam nec viderint, celebrari plurimi faciunt. hoc autem idem est prope, ac si quis contristaretur, quia homines prisci encomiis eum non sint prosecuti.

XIX. Noli, siquid tibi fuerit effectu difficile, opinari ideo, hominem nullum id posse. Sed siquid fuerit, quod possit quisquam, hominisque sit munus, id te quoque assequi posse existimes.

XX. Inter exercendum siquis unguibus lancinaverit, aut capite alliso plagam impegerit, nullam indignationis notam edimus, nec offendimur, nec tanquam insidiatorem deinceps suspectum hunc habemus. cavemus tamen nobis ab eo quantum possumus, sed nec tanquam ab hoste, aut tanquam suspicaces, verùm ita, ut animo placato declinemus tantùm. eodem plane modo & in reliqua nos vita geramus. nè advertamus illis animum, quæ ab eis, qui nobiscum in vita quali committuntur, hujusmodi nobis multa contingunt. licet enim illos cavere & declinare citra suspicionem ullam aut odium.

XXI. Si quis convincere me poterit, palámque mihi facere, quod in re ulla minùs rectè vel sentiam vel me geram, lætò lubentique animo mutabo. sector enim veritatem, à qua nemo unquam læsus est. læditur verò, qui in errore suo & ignorantia perstitit.

XXII. Ego, quod mei est officii, exequor. reliqua me neutiquam sollicitum habent. aut enim sunt in anima, aut rationis expertia, aut aberrantia, viæque nescia.

XXIII. Ani-

XXIII. Animantibus, adeóque omnibus in universum rebus ac subjectis rationis exortibus, utpote ratione præditus ipse qui sis, magno liberóque utaris animo. homines verò, cùm rationis sint tecum participes, tanquam societate tibi conjunctos, habeas. in cunctis verò opem divinam advoces: nec interesse existimes, quamdiu hæc facturus sis. suffecerint enim sic exactæ vel horæ tres.

XXIV. Alexander Macedo, ejusdémque mulio, simul ac mortui fuerant, ad idem planè redacti sunt. vel enim in easdem mundi rationes seminales recepti, vel in atomos pariter sunt dissipati.

XXV. Cogita tecum, quot intra nostrûm unumquemque, tam in corpore, quàm & in anima, uno eodemque temporis momento simul fiant. ità fiet, ne miraculo sit, si plura multa, vel cuncta potiùs quæ fiunt, in hoc uno, quem mundum utique vocamus, universo, simul producantur.

XXVI. Si quis te rogaverit, Antonini nomen quomodo scribatur, nunquid cum vocis intensione elementa singula proferres? quid igitur? si irascuntur tibi, num tu vicissim illis succensebis? & non potiùs literas singulas placidè enumerare perges? proinde & istic pari modo memineris, officium omne quasi numeris quibusdam absolvi: quibus observatis, oportet te nec perturbatum, nec indignationem indignatione pensantem, sed rectà pergentem perficere quod præ manibus est.

XXVII. Crudele quiddam est, non permittere hominibus, ut ad ea ferantur, quæ ad se pertinere sibíque conducere opinantur. atqui hoc tu illis quodammodo non permittis facere, cùm peccare illos ægrè fers. feruntur enim prorsus, cùm peccant, ad ea de quibus ipsi sic opinantur. Verùm res, inquis, aliter se habet. tu itaque illos doce, errorémque illis ostende, sed absq; iracundiâ.

XXIII. Τοῖς μὲ ἀλόγοις ζώοις χ̀ ὅλοις πράγμασι & ὑποκειμένοις, [1] ὡς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως & ἐλευθέρως. τοῖς δ̀ ἀνθρώποις, [2] ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. [3] ἐφ' ἅπασι δ̀ θεὸν ἐπικαλοῦ & [4] μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πίσω χρόνῳ ἀλλὰ πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ & τρεῖς ὧραι τοιαῦται.

[1] L. 4. § 13. l. 5. § 36.
[2] L. 5. § 16, 30.
[3] Sup. § 7. l. 9. § 40.
[4] L. 9. § 33.

XXIV. [5] Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, & ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ ἀποθανόντες εἰς τ' αὐτὸ κατέστησαν· [6] ἤτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τοὺς ἀτόμους.

[5] L. 3. § 3.
[6] L. 4. § 14. l. 7. § 32.

XXV. Ἐνθυμητέον πόσα κατ' τὸν αὐτὸν ἀκριβῆ χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ & ψυχικά· & ὅτως ἐθαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δ̀ σχεδὸν τὰ γινόμενα ἐν [7] τῷ ἑνί τε & συμπάντῳ, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσαται.

[7] L. 4. § 40. l. 5. § 8.

XXVI. Ἐάν τίς σοι προβάλλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μὴ [8] καταντικρὺ τοῖς στοιχείοις ; τί οὖν ; ἐὰν ἐρίζωνται, μὴ ἀντερίζῃς ; μὴ ὑπ ἀριθμήσῃ πρός [9] γραμμάτων ; ὅτως οὖν & ἐνταῦθα μέμνησο, ὅτι [10] πρὸς κάθηκον ἐξ ἀριθμοῦ τινων συμπληροῦται. τούτους δ̀ τηροῦντα, & μὴ ἀπορυβόμενον, [11] μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀλλὰ δυσχεραίνοντα, [12] περαίνῃ ὁδῷ τὸ προκείμενον.

[8] L. 4. § 3.
[9] προγμάτων Xyl.
[10] L. 3. § 1.
[11] Sup. § 20.
[12] περαίνῃ Inf. § 21, 30. l. 5. § 31.

XXVII. [13] Πῶς ὠμὸν ἔστι, [14] μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα & συμφέροντα. καί τοι τρόπον τινὰ ὑ Χρύσιππος αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖ, ὅταν ἀχθομένους ὁρᾷ ἁμαρτάνουσι. φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεῖα & συμφέροντα αὐτοῖς. Ἀλλ' σὺ ἔχε ὅτως. ἐκεῖνον [15] δίδασκε, & [16] δείκνυε [17] μὴ ἀχθόμενος.

[13] Πῶς [ἐκ' ὠμόν, vel 'Ωμόν πως ?.
[14] Inf. § 50. l. 7. § 58.
[15] L. 11. § 18.
[16] L. 10. § 4.
[17] L. 11. § 13.

XXVIII. Θάνατος [1] ἀνάπαυλα ἀφορμῆς [2] αἰσθητικῆς, καὶ ὁρμητικῆς [3] νευροσπασίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ [4] τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

XXIX. Αἰσχρόν ἐστι, ἐν ᾧ βίῳ [5] ὁ σωμάτιόν σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ [6] τὴν ψυχὴν προαπαυδᾶν.

XXX. Ὅσα μὴ ἀποκαισαρωθῇς, [7] μὴ βαφῇς· γίνεται γάρ. τήρησον [8] οὖν σεαυτὸν [9] ἁπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, [10] ἀκόμψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐρρωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. [11] ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς [12], οἷον σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. [13] αἰδοῦ θεούς, [14] σῶζε ἀνθρώπους. [15] βραχὺς ὁ βίος· εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, εὐάδεια ὁσία, καὶ πρᾶξεις κοινωνικαί. [16] πάντα, ὡς Ἀντωνῖνος μαθητής· ὅθεν τὴν κατὰ λόγον προαιρουμένων εὔτονον ἐκείνου, καὶ ὅ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ ὅ ὅσιον, καὶ ὅ [17] εὐάδιον τοῦ προσώπου, καὶ ὅ μειλίχιον, καὶ ὅ [18] ἀκενόδοξον, καὶ ὅ πρὸ τοῦ καθαπλῦναι τὰ πράγματα φιλότιμον· καὶ [19] ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἀνέβαλλε πᾶσιν, μὴ πρότερον εὖ μάλα καλῶν, καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς [20] ἔφερεν ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως μεμφομένους [21] μὴ ἀντιμεμφόμενος· καὶ ὡς [22] ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν· καὶ ὡς [23] διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστὴς ἠθῶν καὶ πραγμάτων· καὶ [24] οὐκ ὀνειδιστής, ἢ ψοφοδής, οὐκ ὑπόπτης [25], ἢ σοφιστής· καὶ ὡς [26] ὀλίγοις ἀρκέμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς [27] φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ οἷος [28] μὴ ἐν τῷ μέχρι ἐσχάτας ἀνάγκης λιτοὺς διαιτᾶσθαι, μηδὲ τοῦ δύνασθαι τὰ παρίτα ἀπολαύειν πάσῃ ἡμέρᾳ ἕτοιμος· καὶ [29] ὁ βέβαιος καὶ ὅμοιος ἐν ταῖς φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ [30] ἀνέχεσθαι ἀνθαιρούντων παῤῥησιαστικῶς τὰς γνώμας αὐτοῦ, καὶ [31] χαίρειν εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον· καὶ ὡς [32] θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' [33] ἔστω συνειδήτω σοι τοιούτου καὶ τῶν ἄλλων σεμνωμάτων, ὡς ἐκείνου.

XXVIII. Mors finem imponit sensuum impressioni, & affectuum impulsui, & mentis discursui, & obeundo circa carnem ministerio.

XXIX. Turpe est in vitæ tuæ instituto, priùs animam tibi deficere, quàm corpus deficiat.

XXX. Cave ne in mores Cæsareos transeas, ne inficiaris. Solet enim hoc fieri. itaque serva te simplicem, bonum, integrum, gravem, serium, justi amantem, pium, placidum, affectu genuino præditum, in officio præstando strenuum. contende, talis ut persistas, qualem facere te philosophia volebat. Deos verere, homines tuere. brevis est vita. fructus unus hic terrestris vitæ istius, dispositio pia, actióque benefica. Tanquam Antonini discipulus, fac quæcunque facis. imitare constantem illius in rebus ritè gestis tenorem, in cunctis æquabilitatem, pietatem, vultûs serenitatem, comitatem, gloriæ inanis contemptum, in rebus indagandis studium; útque nihil omnino præterierit, priusquam sedulò considerâsset & liquidò perspexisset: útq; tulerit immeritò reprehendentes, nec eos vicissim redarguerit. ut nihil enixè aut festinè moliebatur: ut delationes non admiserit. ut morum actionúmque accuratus explorator fuerit; non conviciator, non meticulosus, non suspicionsus, non sophista. ut paucis contentus, tecto nempe, strato, veste, victu, servitio: ut laborum amans, iraſci tardus, eodem loci ad vesperam usque, diætæ tenuis beneficio, manere potis; nec excernere, nisi tempore consueto, necesse habens. adhæc constantiam & æquabilitatem in amicitiis colendis. útq; sententiis ipsius liberè se opponentes sustinuerit; gavisus etiam, si quis melius quicquam proferret. deniq; ut citra superstitionem fuerit religiosus. hæc, inquam, imitare, ut probè conscio tibi, sicut illi olim superveniat hora novissima.

XXXI. Exper-

[1] L. 9. § 21.
[2] L. 3. § 16. Sup. § 16.
[3] L. 2. § 2.
[4] L. 3. § 3.
[5] L. 1. § 17.
[6] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[7] L. 5. § 16.
[8] -σον Lug.
[9] L. 7. § 31.
[10] L. 3. § 5.
[11] L. 10. § 8.
[12] L. 5. § 9.
[13] L. 5. § 21, 33. l. 7. § 31.
[14] L. 5. § 20. 36. l. 7. § 46.
[15] L. 2. § 4, 17.
[16] L. 1. § 16.
[17] εὔδιον Xyl.
[18] L. 1. § 16.
[19] Ibid.
[20] L. 11. § 13, 18.
[21] Sup. § 24.
[22] L. 1 § 16. l. 10. § 12.
[23] L. 1. § 5.
[24] Sup. § 16.
[25] Ibid.
[26] Ibid.
[27] Ibid.
[28] μὴ ἐν τῷ ἑαυτῷ, m. Cas.
[29] Ibid.
[30] Ibid.
[31] Sup. § 21.
[32] L. 1. § 3.
[33] L. 2. § 11. l. 5. § 29.

XXXI. Expergiſcere, téque revoca. & ſomno excuſſo, ubi intellexeris, ſomnia mera fuiſſe, quæ te conturbabant, iſta vigilans jam denuo intuere, quo modo illa es intuitus, quæ in ſomniis vidiſti.

XXXII. Ex corpuſculo atque anima conſto. corpuſculo indifferentia ſunt omnia. neque enim res diſtinguere novit. menti verò indifferentia ſunt, quæcunque non ſunt peculiaria ejuſdem opera. hæc omnia in poteſtate ſua ſita habet: & ex his etiam ea ſola ad eam pertinent, quæ circa id quod in manibus jam eſt, verſantur. futura enim & præterita illius opera, & ipſa eidem jam ſunt indifferentia.

XXXIII. Nullus eſt pedi aut manui præter naturam labor. dum pes quod pedis eſt, manus, id quod manûs eſt, faciat. pari modo nec homini quâ homo eſt, labor ullus eſt præter naturam, dum id quod hominis eſt, faciat. ſi autem præter naturam illi non eſt, nec malum eſt ei.

XXXIV. Quantâ voluptate perfunduntur etiam latrones, cinædi, parricidæ, tyranni?

XXXV. Nonne vides, ut artifices mechanici, etiamſi hominibus imperitis quadantenus concedant, artis tamen ſuæ rationem nihilominus enixè adversùs illos tueantur, nec ab ea quicquam abſcedere ſuſtineant? num ferendum ergo, architectum medicúmve artis ſuæ rationem pluris facere quàm hominem ſuæ, quæ eſt illi cum Diis ipſis communis?

XXXVI. Aſia, Europa, orbis ſunt anguli. mare quodvis orbis guttula; Athos mons, ejuſdem glebula; tempus inſtans omne, punctum ævi. parva omnia, caduca, evanida. proveniunt indidem univerſa, à mente communi illa vel directè profecta, vel per conſequentiam neceſſariam; etiam rictus leonis, & venena, & noxium quidvis, ſicut ſpina, & lutum, quæ rerum illarum ſpecioſarum ac pulcrarum appendices ſunt. noli ergo iſta ab eo quem colis aliena opinari: ſed

XXXI. [1] Ἀνάνηφε σὲ μιᾶκελῦ σεαυτόν. σὲ [2] ἐξυπνισθεὶς πάλιν σὲ ἐννοήσας, ὅτι [3] ὄνειροί σοι ἰωώχλιν, πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

[1] L. 7. § 2. [2] L. 4. § 46. [3] L. 2. § 17.

XXXII. [4] Ἐκ σωματίε εἰμὶ σὲ ψυχῆς. ὡ μὲ οὖν σωμαλίφ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὸ δύναται διαφέρειν. [5] τῇ ὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἔστιν αὐτῆς ἐνεργήματα. ὅσα ὲ γε αὐτῆς ἔστιν ἐνεργήματα, [6] ταῦτα πάντα ἐν αὐτῇ ἔστιν. σὲ τέτων μιᾶ τοι, [7] ἃ δὲ μόνον ὃ παρὸν προσμαλύεται· [8] τὰ γὸ μέλοντα καὶ προῳχήσεται ἐνεργήματα αὐτῆς, σὲ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

[4] L. 2. § 2. l. 5. § 13. [5] L. 5. § 20. l. 7. § 58. [6] L. 5. § 14. [7] L. 3. § 12. L. 7. § 54. [8] L. 12. § 1.

XXXIII. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ ὡ πρὸ ὡδὶ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πῦς· ὃ δὲ πούς, σὲ ἡ χειρ τὰ ἴδια χρές. ὕτως ἔχει οὐδὲ [10] ἀνθρώπῳ ὡς ἀνθρώπῳ ὡδὶ φύσιν ἔστιν ὁ πόνος, μέχρις ὰν ποιῇ τὰ ἴδια ἀνθρώπε. [11] εἰ ὲ ὡδὶ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν αὐτῷ.

[9] τὸ Lug. [10] L. 5. § 1. [11] L. 2. § 17. Sup. § 1.

XXXIV. [12] Ἡλίκαι ἡδοναὶ παθήσεως λῃσταὶ, κίναιδοι, παλιγραφίαι, τύραννοι;

[12] L. 2. § 11. l. 5. § 10. l. 9. § 1.

XXXV. [13] Οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ βαύσοι τεχνῖται) ἀνθέξονται) μὲ ἄχρι τινὸς πρὸς τὸς ἰδιώτας, οὐδὲν ἧττον μέν τοι ἀντέχονται) τῆς λόγε τῆς τέχνης, σὲ τέτε ἀπορῶνται οὐκ ἀναμένουσιν; ὃ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, σὲ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον αἰδέσεται) τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ [14] ὁ ἀνθρωπος τὸν ἑαυτῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τὸς θεός;

[13] L. 4. § 31. L. 5. § 1, 32. [14] L. 11. § 5.

XXXVI. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, [15] χωρίαι σὲ κόσμε· πᾶν πέλαγος, ταχὺ σὲ κόσμος· [16] Ἄγως βωλάριον τῦ κόσμε· πᾶν τὸ ἐνεστὸς τῦ χρόνε, [17] στιγμὴ τῦ αἰῶνος. [18] πάντα μικρὰ, εὐφθαρτὰ, [19] ἀναφανιζόμενα· [20] πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται, [21] αὐτ' ἐκείνε τῦ κοινῦ ἠγεμονικῦ ὁρμήσαντος, [22] ἢ κατ' ἐπακολύθησιν. σὲ [23] τὸ χάσμα οὖν σὲ λοιμὸς, σὲ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς [24] ἀκανθαι, ὡς βόρβορος, ἐκείνων [25] διηγήματα τῶν σεμνῶν σὲ καλῶν. μὴ οὖν αὐτὰ ἄλλότρια τέτε, ὃ σέβῃ, φαντάζε·

[15] L. 4. § 3. l. 8. § 21. [16] L. 12. § 32. [17] L. 2. § 14. l. 3. § 16. [18] L. 4. § 48. [19] L. 2. § 12. [20] L. 2. § 3. [21] L. 7. § 75. l. 9. § 28, 39. [22] -τὸς f. [23] L. 3. § 2. [24] L. 8. § 50. [25] L. 3. § 2.

φαντάζῃ. ἀλλὰ [1] τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζῃ.

XXXVII. [2] Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐκλύεται, καὶ ὅσα εἰς ὃ ἄπειρον ἔσται· [3] πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

XXXVIII. Πολλάκις ὀνήσῃ [4] τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ φύσιν πρὸς ἄλληλα. Ἕπεται γάρ κατὰ πάντα ἀλλήλοις ὁπωσοῦν πεπλέχθαι, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί. καὶ γὰρ ἄλλῳ ἐξῆς ἐστὶ τοῦτο, ἀφ' ἑτοιμίᾳ [5] κόσμου καὶ σύμπνοιαν, καὶ [6] τὴν ἕνωσιν τῆς οὐσίας.

XXXIX. [7] Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, [8] τούτοις ζωάρμοζε σεαυτόν. καὶ [9] οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, [10] τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

XL. [11] Ὄργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ [12] πρὸς ὃ κατεσκεύασται ποιεῖ, εὖ ἔχει. κἂν τοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας ἐκποδών· ὅτι ὃ ἔμπροσθεν ἀπὸ φύσεως συνεχομένων, [13] ἔνδον ἔστι, καὶ σκαμβύει ἡ κατασκεύασα δυνάμις· καὶ δὴ καὶ μᾶλλον [14] αἰδεῖσθαι αὐτὸν δεῖ καὶ νομίζειν, [15] ἐὰν τοῦ βέλτιστα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξαγαγῇς, ἔχει σοι πάντα κατὰ νοῦν· ἔχει δ' ὕστερον καὶ τῷ πάντι κατὰ νοῦν τὰ ἑαυτοῦ.

XLI. [16] Ὅ,τι δὲ τῶν ἀπροαιρέτων ἐστὶν αὐτῷ ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀνάγκη κατὰ τὰ πρόσπιπτα τῷ τοιούτῳ κακῷ, ἢ τῷ ἀποτυγχάνειν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μεμφάσθαί σε θεοῖς, καὶ ἀνθρώπους ὃ μισῆσαι τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ [17] ποιήσουσίν ἔσεσθαι, ἢ ἀποβλέξεως, ἢ προσπιπώσεως· ἐν ἀδικήμασι δὴ πολλὰ, ἀφ' ἃ πρὸς ταῦτα ἀφορᾶν. ἐὰν ὃ [18] μόνα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ [19] κακὰ νομίζῃ, εὐθυμία αἰεὶ καταλείπεται, [20] ἔστι θεῷ ἐγκαλέσαι, ἔστι πρὸς ἄνθρωπον ἔχειν κατὰ πολεμίᾳ.

XLII. [21] Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότες καὶ συνακολουθητικῶς, οἱ δ' ἀνεπιστάτως [22] ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας.

rerum universarum originem tecum perpende.

XXXVII. Qui præsentia vidit, cuncta vidit, tum quæ ab æterno fuere, tum quæ in æternum futura sunt. cuncta enim & cognata sunt & uniformia.

XXXVIII. Perpende tecum jugiter rerum omnium, quæ in mundo sunt, connexionem mutuam, quamq; ad se invicem affectionem habeant. sunt enim omnia quodammodo sibi invicem implexa, atq; ea ratione sibi invicem amica. alterum enim alterius consequens est, & per connexionem localem, & per conspirationem mutuam, & per materiæ continuitatem.

XXXIX. Quibus destinatus es rebus, eis te accommoda; & quibuscum vivere sortitus es, homines eos, idque veraciter fac diligas.

XL. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si id ad quod conditum est facit, bene se habet. ibi tamen opifex, qui condiderat, jam abiit. at in eis, quæ à natura continentur, intus est, ibiq; residet, quæ ea condiderat, vis. proinde magis illam vereri oportet; existimandúmque tibi, si secundùm illius voluntatem te habueris degerisque, omnia tibi ex animi sententia se habere. sic autem & universo ex animi sententia sui habent de sua.

XLI. Siquid eorum, quæ extra arbitrium tuum sunt, bonum malúmve esse præsumpseris, necesse erit, ut ubi istiusmodi vel in malum incideris, vel bono excideris, Deos incuses, oderis homines, qui horum alterutrius tibi vel autores fuerint, vel etiam fore suspicaris. quin & multa iniquè agimus, dum ad ista contendimus. at si ea sola, quæ arbitrii sunt nostri, bona malàque censuerimus, nulla jam supererit amplius caussa, aut Deum incusandi, aut inimicitias adversùs hominem quenquam gerendi.

XLII. Ad unum eundémque effectum operam conferunt universi suam, alii scientes ac intelligentes, alii effectionis inscii. quomodo dormientes quoq; Heraclitus,

οἶμαι,

---

[1] L. 3. § 11. l. 4. § 33. l. 8. § 23.
[2] L. 2. § 14. l. 11. § 1.
[3] Inf. § 46. l. 9 § 35.
[4] L. 4. § 40, 45. l. 7. § 9.
[5] κόν. Xyl. σύνκοσμον f. l. 4. § 34.
[6] L. 4. § 40.
[7] L. 4. § 23, 25. l. 5. § 8. l. 8. § 23.
[8] L. 3. § 16. l. 4. § 34.
[9] L. 10. § 36.
[10] L. 7. § 22, 31.
[11] L. 9. § 42. l. 10. § 38.
[12] Sup. § 16. l. 5. § 16.
[13] L. 3. § 3, 4, 5, 6, 16.
[14] L. 2. § 6. Sup. § 15.
[15] L. 9. § 1, 26.
[16] Sup. § 16. l. 9. § 1. l. 12. § 31.
[17] L. 4. § 37.
[18] L. 3. § 6, 7.
[19] κενοῦμαι.
[20] L. 10. § 1.
[21] L. 4. § 40.
[22] -σίτως f.

opinor, operarios esse dixit,& ad ea quæ in mundo aguntur,operas conferre. alius verò alio modo operam confert. ex abundanti verò & is qui quiritatur, & qui in adversum nititur, & qui ea quæ fiunt, tollere conatur. nam & sic affectis mundus opus habebat. proinde cogita tandem, quorum in numerum te referas. siquidem rector ille universi omnino te probè utetur, téque in operariorum operásque mutuas conferentium partem recipiet. tu verò cave pars ejusmodi sis, qualis in fabula vilis & ridiculus versus ille, cujus meminit Chrysippus.

XLIII. Nunquid Sol pluviæ munus ambit, aut telluris Æsculapius? quid sidera ipsa, nonne diversa quamvis sint, ad unum tamen idémque efficiendum operas mutuas conferunt?

XLIV. Siquid de me eisque quæ mihi sunt obventura Dii consuluerint, omninò bene consuluerunt. etenim consilii expertem Deum nec cogitare facile fuerit. ut autem malè mihi facerent, ecquid eos impelleret? ecquid enim vel illis ipsis, vel universo, cujus præcipuè curam gerunt, inde accederet? quod si de me speciatim nihil consuluerint, at de rebus universi saltem omnino consuluerunt; quibus & mea cùm consecutione necessaria cohæreant, amplecti hæc debeo eisque acquiescere. sin de nulla prorsus re consilia ineunt, quod tamen impium est credere,quorsum tunc immolemus, supplicemus, juremus, alia faciamus, quæ facimus singuli, tanquam si Deos præsentes & conversantes nobiscum habeamus? at si de nulla re, inquam, nostra consilia ineunt; quidni egomet mihi consulam? mihi autem deliberatio competit, de eo quod conducat mihi. conducit verò unicuique, quod est constitutioni & naturæ ipsius consentaneum. porrò natura mea rationalis & civilis est: civitas & patria quâ Antoninus Roma; quâ homo, mundus. hisce civitatibus quæ utilia, & mihi sunt bona.

οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας ἔνια λέγει τὰ συνεργὰς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων. ἄλλος, ἢ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· [1] ἐκ τοιαύτας ἢ [2] τὰ μεμφόμενος, τὰ ἀνακαίνειν [3] τοῦτο ἔχρηζεν ὁ κόσμος. λοιπὸν σὺ σκόπει εἰς οἵαν ἑαυτὸν καταστάσῃς· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται [4] ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδέξεταί σε εἰς μέρος [5] τῶν συνεργῶν καὶ συνεργικῶν. ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γίνου, οἷος ὁ σύντριμμα ἐν τῷ δράματι, ὃν Χρύσιππος μέμνηται.

XLIII. [6] Μήτι ὁ ἥλιος τὰ ὑετοῦ αἰτεῖται; ἢ ὁ Ἀσκληπιὸς τὰ τῆς καρποφόρου; ἕκαστον τῶν ἄστρων ἕκαστον, ἐχέ [7] Ἀφροδίτη μία, συνεργά ἐστι πρὸς τὰ αὐτό;

XLIV. [8] Εἰ μὲν ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβαινόντων οἱ θεοί, καλῶς ἐβουλεύσατο· [9] ἄβουλον γὰρ θεὸν εὐκόλως ἐστὶν εἰπεῖν· [10] καὶ ποιῆσαι δέ με τίνα αἰτίαν ἔμελλον ὁρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, ὃ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιγένοιτο; εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περί γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσατο, οἷς [11] κατ' ἐπακολούθησιν [11] ταῦτα συμβαίνοντα, [12] ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλεύονται, πιστεύειν μὲν ἐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τἆλλα πράττωμεν, ἅπερ ἕκαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιοῦντας τοὺς θεοὺς πράττομεν. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλεύονται, [13] ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ [13] βουλεύεσθαι· ἐμοὶ δὲ ἔστι σκέψις περὶ τοῦ συμφέροντος· [14] συμφέρει δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν [14] ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν. ἡ δὲ ἐμὴ φύσις [15] λογικὴ καὶ πολιτική· [15] πόλις καὶ [16] πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι [17] ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος· [18] τὰ τὴν πόλεσιν ἐν ταύταις ὠφέλιμα, μόνα ἐστί μοι ἀγαθά.

XLV.

1 L. 7. § 56.
2 L. 8. § 35. l. 10. § 28.
3 L. 9. § 42.
4 Sup. § 1, 5.
5 Sup. § 14. l. 7. § 19.
6 L. 4. § 27.
7 L. 9. § 9.
8 L. 3. § 4. l. 7. § 41. l. 9. § 28.
9 L. 2. § 11.
10 Sup. § 1.
11 L. 5. § 8.
12 L. 3. § 16.
13 L. 9. § 28
14 Sup. § 16.
15 L. 2. § 16. l. 3. § 11.
16 L. 12. § 1.
17 L. 2. § 5.
18 L. 4. § 23. l. 5. § 22.

XLV. [1]Ὃ ἑκάστῳ συμβαίνῃ, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρει· ἤρκεῖ τοῦτο· ἀλλ' ἐπ' ἐκεῖνο, ὡς ὑπὸ πᾶν ὄψῃ σοι φυλάξας, ὅσα ἀνωφελῶς [2]ἢ ἐπιφελῆ ἀνωφελῶς. [3]χρηστὸν ἔσται σοι τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβάνειν.

XLVI. [4]Ὅσπερ προσίσταταί σοι τὰ ἀμφὶ τὸ θέατρον καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς [5]ἀεὶ τὰ αὐτὰ ὁρᾶν, καὶ ὁμοειδῆ, προσκορῆ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ὅλου τοῦ βίου πάσχειν. [6]πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτά, καὶ ἐκ πολλοῦ αὐτοῦ. μέχρι λίνου οὖν;

XLVII. Ἔννοει συνεχῶς [7]πάντοθεν ἀνθρώπους, καὶ πολλοὶ μὲν ὑπὸ δυσμῶν, παντοδαπῶν ἐθνῶν, πεπνεύκασι· ὥστε καταίρειν τοῦτο μέχρι Φιλισίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος· μέλλει νῦν ὑπὸ τὰ ἄλλα φῦλα· ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ [8]σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες παλαιοὶ, πρὸ τούτων στρατηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὔδοξος, Ἵππαρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, παντοῖαι, [9]αὐθάδεις· ὡς τὸ ὑπὸ κόρυ καὶ ἐφημέρου τὰ ἀνθρώπινα ζωῆς χλιδαναί, οἷον Μένιππος καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. περὶ πάντων τούτων σπουδή, ὅτι [10]πάλαι κεῖνται· τὸ οὖν τοῦτο [11]ὄγκον αὐτοῖς; τί καὶ τοῖς [12]μηδ' ὀνομαζομένοις ὅλως; [13]ἓν ὄφελε πολλοῦ ἄξιον, τὸ [14]μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης [15]συμβῆναι τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκοις ἀνθρώποις.

XLVIII. Ὅπου σαυτὸν θέλεις, [16]ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν Συμβιόντων. οἷον, τοῦ μέν, τὸ ἐργατικὸν· τοῦ δὲ [17]τὸ αἰδήμον· τοῦ δὲ τὸ [18]συμπαθητικὸν· ἄλλου δ' ἄλλό τι. ἔστιν γὰρ ὥσπερ συφραγὶς, ὡς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν ἐμφαινόμενα τοῖς ἤθεσι τῶν Συζώντων, καὶ ἀβέρα ὡς οἷόν τι Συμπίπτοντα. δὸς καὶ [19]πρόχειρα αὐτὰ ἔχειν.

XLV. Quæcunq; unicuiq; contingunt, universo conducunt. hoc sufficere poterat. sed & illud adjiciatur, quod in universum observatione habitâ deprehendes, quicquid alicui conducit, etiam aliis conducere. conducibilis verò vocabulum in sensu communi nunc sumatur, cùm de rebus mediis adhibetur.

XLVI. Quemadmodum afficere te solent ea quæ theatro locísque ejusmodi repræsentantur, ut eadem semper uniformiter exhibita, spectandi satietatem pariant: eodem modo & in vita tota sis affectus. universa enim sunt sursum deorsum eadem, & ex eisdem. quousq; igitur?

XLVII. Istud jugiter cogita, omnis generis, omniumque tam studiorum, quàm & nationum, homines, mortem obiisse. descende hoc modo usque ad Philistionem, Phœbum, Origanionem. tum ad alias classes te transfer. eò nimirum nos concedere oportet, quò tot oratores diserti, tot philosophi verendi, Heraclitus, Pythagoras, Socrates; tot heroës prisci; tot hos secuti imperatores, tyranni: Eudoxus insuper, Hipparchus, Archimedes; alia acuta, sublimia, industria, versuta, arrogantia ingenia: ipsi vitæ hujusce caducæ & in dieculam durantis subsannatores, qualis Menippus, illiusque similes. hos omnes jam olim occubuisse memineris. at ecquid indè illis mali? ecquid & illis, quorum nè nomina quidem supersunt? unicum ergo istic est, quod sit plurimi faciendum, ut veritatem justitiámque colens ipse, cum mendacibus injustísque benevolè degas.

XLVIII. Oblectare te siquando libuerit, virtutes eorum, qui tecum vivunt, cogita; hujus industriam, illius modestiam, alterius liberalitatem, alterius aliam aliquam. nihil enim animum oblectat magis, quàm virtutum imagines in moribus eorum qui unà degunt nobiscum exerentes se, &, quàm fieri potest confertissimè, mentis oculis se ingerentes. in promptu itaque esto tibi istiusmodi.

XLIX. Nun-

XLIX. Nunquid quòd tot pondo, non autem trecentorum sis, ægrè fers? nec itaq;, quòd tot annos, non autem plures, victurus sis, ægrè feras. Sicut enim statura, sic & temporis, quantum assignatum est tibi, tanto contentus sis oportet.

L. Aliis quæ justa sunt, persuadere annitamur. Sed invitis etiam facito, quod justitiæ ratio exegerit. quòd siquis vi adhibitâ obsisterit tibi, tu ad æquanimitatem & tranquillitatem te transfer, eóque quod obstat ad virtutis alterius exercitium fac utare. memineris etiam, quòd cum exceptione opus aggrediebare, nec id appetebas, quod fieri non potest. quid ergo? conatum istiusmodi. hunc autem assequeris, etiamsi ea quæ conatus fueras, non fiant.

LI. In actione aliena ambitiosus bonum suum situm opinatur: in passione sua voluptuarius: in actione sua vir prudens.

LII. Licet de re hac vel illa nihil opinari, atque ità animi perturbationem omnem effugere. neque enim habent in se res ipsæ vim ullam judicia nostra eliciendi.

LIII. Assuesce eis quæ ab alio dicuntur animum sedulò adhibere,& quantum poteris dicentis animo penitus interesse.

LIV. Quod examini non conducit, nec api conducit.

LV. Si gubernatori nautæ,medico ægroti maledicerent,ecquem alium auscultarent? aut quo modo exequerentur illi, quod navigantibus salutem parerent,ægrotantib⁹ sanitatem?

LVI. Quàm multi eorum, quibuscum in mundum intraveram,ex eodem jam excesserunt?

LVII. Aurigine affectis mel amarum videtur; à cane rabido morsis, aqua formidabilis: contrà pueris pila pulcrum quid. quare igitur cuiquam succenses? an minùs posse putas mentis errorem, quàm apud arquatum bilem, apud lympharicum virus?

XLIX. Μὴ διαχραίνεις, ὁτι [1] τοσῶν δὲ πενῶν λιτρῶν εἶ, ἢ ὁ πεντακοσίων: ὕτω δὴ ἢ ὅτι μέχρι [2] τοσῶν ἢ τοσῶνδε ἔτη βιωτέον σοι, ἢ ὑ μέχρι πλείονος. [3] ὥσπερ γὰρ τῆς ὑσίας, ὅσον ἀφώρισταί σοι τέτυχε, ὕτως ἢ [4] ἐπὶ τῦ χρόνυ.

L. [5] Πειστέον μὲν πείθειν αὐτύς. [6] χρᾶτέον ἢ τῇ ἀκρότητι. ὅτου τὸ δικαιοσύνης ὁ λόγος ὕτως ἄγει. ἐὰν μέν τοι βία τις τοῦτο κωλύῃ, [7] μεταβαινέτω ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἄλυπον, ἢ συγχεῖ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τὴν κωλύσαν. ἢ μέμνησο ὅτι [8] μὴ ὑ πεξαιρέσεως ὁρμᾷς, [9] ὅτε ἢ [10] τῆς ἀδυνάτου σοι [11] ὀρέξεως. κίνησις οὖν; τ [12] τοιαύτη δὲ [13] ἐφ' οἷς προῄρησο, [14] ζῶντα [15] γίνεται.

LI. [16] Ὁ μὲ φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, [17] ἰδίαν πάθεσιν, [18] ὁ δὲ νῦν ἔχων, ἰδίαν προαίρεσιν.

LII. [19] Ἔξεστι τοίνυν τούτων μηδὲν ὑπολαμβάνειν, ἢ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· [20] αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῆς ἡμετέρας κρίσεως.

LIII. [21] Ἔθισον σεαυτὸν πρὸς [22] ὃ τί φησιν ἕτερος λεγόμενον [23] ἀναβρενθυόμενος, ἢ ὡς οἷόν τι ἐν τῇ ψυχῇ τῷ λέγοντι γένου.

LIV. [24] Τὸ τῷ σώματι μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει.

LV. Εἰ κυβερνῶνται [25] οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύονται [26] οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῳ τινὶ δὲ προσεῖχον; ἢ πῶς αὐτὸς ἐνεργοῖ, τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

LVI. [27] Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπελήλυθασιν;

LVII. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· ἢ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν. [28] καὶ οὖν ὀργὴ ζωμῷ; ἢ δοκεῖ ἔλαττον ἰχῦσαι τὸ διεφθαρμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτερικῷ, ἢ ὁ ἵππος τῷ λυσσοδήκτῳ;

[1] τοσῶν δὲ πενῶν.
[2] τοσῶνδε.
[3] L. 8. § 7.
[4] L. 2. § 4.
[5] L. 3. § 11.
[6] L. 11. § 9.
[7] L. 4. § 1. l. 7. § 58.
[8] L. 5. § 20.
[9] καὶ ὅπ.
[10] L. 5. § 17.
[11] ὀρέξεως
[12] τοιαύτης δὲ πάσης
[13] [εἰ] ἐφ' Xyl.
[14] θης f.
[15] [μὲ] γ. vel τ. [ὲ] γ.
[16] L. 2. § 7.
[17] L. 3. § 6. l. 10. § 33.
[18] L. 5. § 15, 34, 35. l. 9. § 16.
[19] L. 5 § 2. l. 7. § 2, 14.
[20] L. 5. § 19.
[21] L. 7. § 4, 30.
[22] τῷ vel ὁμοίως
[23] L. 10. § 8.
[24] L. 5. § 22.
[25] νῶντα Cant.
[26] ονται. Cant.
[27] L. 4. § 3. Inf. § 59.
[28] Sup. § 26, 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.

[1] L. 2. § 9.
[2] L. 5. § 2.

LVIII. [1] Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως, βίῳ σε μηδεὶς κωλύσῃ· [2] πρὸς τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως, οὐδεὶς σοι ἐμποδὼν ἔσται.

[3] L. 4. § 3. l. 7. § 62. l. 9. § 27
[4] L. 10. § 19.
[5] L. 2. § 12. l. 3. § 10.
[6] Sup. § 56.

LIX. [3] Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσαι, καὶ [4] διὰ τίνα πρόφασιν πράσσουσι, καὶ διὰ οἵων ἐνεργειῶν· ὡς [5] ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει, καὶ [6] ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

LVIII. Quo minùs ſecundùm naturæ tuæ rationem vivas, nemo te coëgerit. præter rationem verò naturæ communis nihil tibi contigerit.

LIX. Perpende tecum, quales ſint quibus placere cupis, & quarum rerum potiundi cauſsâ id velis, quibúſque officiis iſta demereàris. item quàm citò ævum omnia condet, quótq; etiam res jam condiderit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ'.

LIB. VII.

[1] Inf. § 58.

[1] Τί ἐστι κακία; τοῦτ' ἔστιν, ὃ πολλάκις εἶδες. καὶ ὅτι παντὸς τοῦ συμβαίνοντος σοὶ σαφέστερον ἔχεις, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες.

[2] L. 2. § 14. l. 6. § 17, 46.
[3] L. 8. § 15. l. 12. § 26.
[4] L. 8. § 6.
[5] L. 6. § 37.
[6] Συμπάσῃ γῇ
[7] L. 5. § 11.
Inf. § 23. l. 12 § 24.
[8] L. 8. § 1.
[9] Al. f.
[10] L. 6. § 52.
[11] L. 5. § 19.
[12] L. 3. § 5. Inf. § 12.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 6. § 31.
[15] L. 12. § 29.
[16] Inf. § 48. l. 9. § 24.
[17] L. 4. § 3.
[18] L. 5. § 33.
[19] -μῦκες,
[20] L. 11. § 22.
[21] L. 2. § 2.
[22] L. 4. § 25. l. 8. § 5, 43.
[23] L. 5. § 16.

[2] ὅλως αὖθις κάτω τὰ αὐτὰ εὑρήσεις, [3] ὧν μεσαὶ αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαὶ, αἱ μέσαι, αἱ καθ' ἡμᾶς· ὧν νῦν μεσαὶ αἱ πόλεις. καὶ οἰκίαι· [4] φροῦδον κάμιόν· [5] πάντα [6] καὶ συμπάθη [7] ὀλιγοχρόνια.

II. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύνασαι νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάληπλαι αὐτοῖς [8] φαντασίαι σβεσθῶσιν; [9] ὡς δύνασαι ὡς ἀναζωπυρῆν ὅτι σοί ἔξεστι· [10] δύναμαι, φησὶ τοῦτο ὃ δεῖ καταλαμβάνειν. εἰ δύναμαι, τί παρενοχλοῦμαι; [11] τὰ ἔξω δὲ ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν· τοῦτο πάθε, καὶ [12] ὀρθὸς εἶ. [13] ἀναβίωναί σοι ἔξεστιν· [14] ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἑώρας· [15] ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

III. [16] Πομπῆς κενοσπουδία, ὅτι σκηνῆς θεάματα, σώματα, ἀγέλαι, [17] ἀλωπεκῶν σωροί, [18] κυνιδίοις ὀστάριον ἐρριμμένον, ψωμίον εἰς ταραχὴν ἰχθύων δεξαμενῆς, [19] μυρμήκων ταλαιπωρίαι, καὶ ἀλθοφορίαι, [20] μυϊδίων ἐπτοημένων ἀλωδρομαί, [21] σιγιλλάρια νευρόσπαστα· ἐμοὶ δοκεῖ πάντα τοιαῦτα εἶναι. ἰδεῖν δὲ ἐν τούτοις [22] συμπαθῆ μὲ καὶ μὴ φρυαττόμενον ἐσκέψαι. πλὴν ἀληθῆ μέν τοι, οἷα [23] τοσούτου ἄξιος ἕκαστός ἐστιν, ὅσου ἄξιά ἐστι ταῦτα περὶ ἃ ἐσπούδακεν.

QUid eſt vitioſitas? hoc, quod ſæpe vidiſti. in omni caſu occurrat idem, hoc eſt quod ſæpè vidi. omnino ſurſum deorſum eadem deprehendes, quibus referta ſunt hiſtoriæ priſcæ, mediæ, præſentes; quibus civitates atque familiæ ſcatent. nihil eſt novi. conſueta & caduca ſunt omnia.

II. Dogmata in te aboleri quo modo poterunt, niſi cogitationes bis congruæ extinguantur? quas refuſcitare tibi, quoties libuerit, licet. poſſum de re iſta. quod oportet, opinari. Si poſſum, quid perturbatur mihi animus? nihil quicquam ad mentem faciunt, quæ extra mentem ſunt ſita. hoc modo ſis affectus, & rectus conſiſtis. reviviſcere tibi licet: res ipſas intuere prout priùs vidiſti: hoc eſt enim reviviſcere.

III. Pompæ ſtudium inane, fabulæ ſcenicæ, greges, armenta, velitationes, cæſulis projectum oſſiculum, offula in piſcinam immiſſa, formicarum ærumnæ & bajulationes, muſculorum perterritorum diſcurſus, ſigillaria verticillis cita. hoc genus ſunt externa cuncta. in his igitur benevolum placidúmq; conſiſtere par eſt, non autem inſoleſcere: intelligere nihilominus, tanti quemque eſſe, quanti illud eſt in quo ſtudium poſuerit.

IV. In

IV. In ſermone, eis quæ dicuntur; in conatu omni, eis quæ fiunt animum advertere oportet: & in altero quidem, quid deſignetur; in altero verò, quorſum referatur, conſiderandum.

IV. [1] Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ κατ' ἐνέργειαν ὁρμὴν γινομένοις. καὶ [2] ὅπου μὲν τοῦ ἑτέρου, εἰσὶν οἱ σκοποὶ ἡμῖν, [3] ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἡ ἀναφορά. ὅπου δὲ τοῦ ἑτέρου, παρακολουθεῖν, τί δὲ σημαινόμενον.

[1] Inf. § 30. *l.* 6. § 53. [2] *Vide Not.* [3] L. 2. § 16.

V. Sufficitne ad iſtud mens mea, necne? ſi ſufficit, eâ tanquam inſtrumento ab univerſi natura mihi dato ad hoc efficiendum utor: ſi non ſufficit, aut opus illi concedo, qui me meliùs id efficere poteſt, niſi aliter ad officium meum pertinuerit; vel quod poſſum facio, eo adſcito qui mentis meæ operâ uſus id poſſit, quod ad ſocietatem humanam eſt hoc ipſo tempeſtivum ac utile. quicquid enim, vel per me, vel cum alio fecero, ad id duntaxat tendere fas eſt, quod eſt ſocietati utile & congruum.

V. Πότερον ἀρκεῖ ἢ ἀρκεῖ μοι πρὸς τοῦτο, ἢ οὔ; εἰ μὲν ἀρκῶ, χρῶμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς ὅλων φύσεως δοθέντι. εἰ δὲ μὴ ἀρκῶ, ἤτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ κωλύῃ· ἢ πειράσω ὡς δύναμαι, [4] προσλαβὼν τὸ δυνάμενον χρήσασθαι τοῖς ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιήσασι[5] πρὸς τὸ κοινωνίᾳ νῦν κεῖμενον [6] καὶ χρήσιμον. [6] ὅ,τι γὰρ ἂν δι' ἐμαυτοῦ, ἢ συν ἄλλῳ ποιῶ, ἅπερ μόνον χρὴ σπουδάζειν, [7] εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάρμοστον.

[4] Inf. § 7. [5] Inf. 54, 55. [6] L. 8. § 2. *l.* 9. § 23. [7] L. 4. § 12.

VI. Auxilii nè te pudeat. hoc eſt enim tibi propoſitum, ut quod eſt muneris tui facias, quomodo militi in dimicatione murali. quid ergo, ſi ad propugnaculum aſcendere ſolus, quia claudus es, nequeas, ab altero verò adjutus poſſis?

VI. [8] Ὅσοι μὲν πολυθύμητοι γεγόνασιν, ἤδη λήθῃ παραδέδονται; ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσουσιν, πάλαι ἐκποδών;

[8] L. 3. § 3, 10.

VIII. De futuris ſolicitus nè fis. accedes enim ad ea, ſi ita neceſſe fuerit, ratione inſtructus eâdem, quâ nunc ad præſentia uteris.

VII. [9] Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνέργειν [10] ὃ δύνασαι, οἷς στρατιώτῃ ἐν καταλήψει· εἶτα οὕτω ἔχει σοι μὴ χωλαίνοντι ὅπως τὸ ἐπαλξιν ἀναβῆναι μόνῳ μὴ δύνῃ, σοὶ ἄλλῳ δυνατὸν ἢ τοῦτο;

[9] Sup. § 5. *l.* 10. § 12. [10] Sup. § 25.

VIII. [11] Τὰ μέλλοντα μὴ ταραττέτω. [12] ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτά, ἐὰν δέῃ, [13] φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρῇ.

[11] L. 8. § 36. [12] *l.* 12. § 1, 3. [13] Inf. § 46. [13] L. 12. § 9.

IX. Omnia ſunt ſibi invicem implexa, & vinculo quodam ſacro ſibi invicem ſic devincta, ut nihil alterum ab altero ſit alienum. coordinantur enim ſimul, eundémq; mundum cohoneſtant. etenim & mundus unus, & Deus unus eſt in omnibus, & materia una, & lex una; ratio nempe animantium intelligentium omnium communis; & veritas una: ſiquidem & perfectio una animantium ſibi invicem congenerum, ejuſdemque rationis participum.

IX. [14] Πλέγμα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται καὶ ἡ συμπάθεια ἱερά, καὶ σχεδὸν οὐδὲν [15] ἐστὶν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ· [16] συγκατατέτακται γάρ, καὶ [17] συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. [18] κόσμος τε γὰρ εἷς ἐξ ἁπάντων, καὶ Θεὸς εἷς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ [19] νόμος εἷς, [20] λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ [21] ἀλήθεια μία. ἔπειγε καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογνώμων, καὶ ὅσα αὐτοῦ λόγου μετέχοντα ζώων.

[14] L. 6. § 38. [15] L. 9. § 1. [16] L. 5. § 8. [17] L. 4. § 23. Inf. § 48. [18] L. 4. § 40. [19] L. 2. § 16. [20] L. 4. § 4. [21] L. 9. § 1.

X. [1] Πᾶν ὃ ἕνυλον, ἀναφανίζεται τάχιστα τῇ τοῦ ὅλων οὐσίᾳ· ὃ πᾶν αἴτιον, [2] εἰς τὸ τοῦ ὅλων λόγον ταχίστα ἀναλαμβάνει· καὶ [3] πάντας μνήμην ταχίστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

XI. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις [4] κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

XII. [5] Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενον.

XIII. Οἷόν ἐστιν ἐν ἀνωμαλίοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον [6] ἐν διεστῶσι τὰ λογικά, [7] πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. μᾶλλον δὲ εἰς ἡ τούτου νόησις προσπεσεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι [8] μέλος ἐσμὶ τὸ ἐκ τοῦ λογικοῦ συστήματος. ἐὰν δὲ μόνῳ τῷ στοιχείῳ [9] μέρος εἶ ἑαυτὸν λέγῃς, οὔπω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὔπω σε καταλαμβάνει [10] ἀποπικῶς καὶ συμφαίνον δὲ συνεργεῖ· ἔτι ὡς προέπον αὐτὸ φιλεῖν ποιεῖς. οὔπω ὡς [12] αὐτὸν εὖ ποιῶν.

XIV. Ὃ θέλει, ἔξωθεν [13] προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐν τῇ προσπλάσεως ταύτης δυναμένοις. [14] σκήνα γὰρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα· [15] ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω ὅλως κακὸν ὃ συμβεβηκὸς, οὔπω βέβλαμμαι. [16] ἔξεστι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

XV. [17] Ὃ, τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, [18] ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι· ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς, ἢ [19] ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, [20] ὅ, τι ἂν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

XVI. [21] Τὸ ἡγεμονικὸν, αὐτὸ ἑαυτῷ ἀρκεῖ συνοχλεῖ [22]. οἷον, λέγω, ἐὰν φοβῇ [23] ἑαυτὸ εἰς ὃ πτοεῖται. εἰ δέ τις ἄλλον αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑπολήψεται [25] ὁ πρόσωπον εἰς τοιαύτας τροπάς· [26] τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω. εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ μὲ πάθῃ τὸ ὑγιαίνειν, τὸ φοβούμενον,

[1] L. 2. § 12. Inf. § 19.
[2] L. 4. § 14.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 9. l. 9. § 9.
[5] L. 3. § 5. Sup. § 2.
[6] L. 9. § 9.
[7] L. 2. § 1.
[8] L. 8 § 7. l. 10. § 6.
[9] L. 2. § 3, 4.
[10] -λικῶς l. 9. § 42.
[11] L. 8. § 26.
[12] Inf. § 74. l. 11. § 4.
[13] προσπιπτ. Lug. An.
[14] Inf. § 16, 33 l. 8. § 28.
[15] L. 4. § 7. l. 6. § 8.
[16] L. 6. § 52.
[17] L. 4. § 18, 19. l. 6. § 2, 22. l. 12. § 1.
[18] L. 8. § 5.
[19] L. 4. § 20.
[20] ὅ, τι ἂν τις π.
[21] L. 5. § 19. l. 8. § 29, 40.
[22] χλεῖ; [23] ζεῖ; [24] [ὑ λυπεῖ;] εἰς ἐπ ὑ κινεῖ;] Boot. [ἐκ ἀγει] εἰς ἀθυμίαν Sal.
[25] L. 5. § 26.
[26] Inf. § 33. l. 5. § 28.

X. Materiale omne, in universi substantiam quàm celerrimè evanescit: caussale omne, in universi rationem non minùs citò resorbetur; memoria denique rei cujusq; pari celeritate in ævo quasi defossa sepelitur.

XI. Animali ratione prædito eadem actio est, & secundùm naturam, & secundùm rationem.

XII. Aut rectus, aut erectus sis.

XIII. Quo modo se habent in continuis corporis membra, eodem se habent in dissitis quæ ratione sunt prædita. ad mutuas enim rei eidem conficiendæ operas conferendas nata sunt utraque. consideratio hæc animum tuum magis attinget, si te frequenter sic allocutus fueris, Membrum sum ego compagis istius quæ ex ratione præditis componitur. sin partem duntaxat esse te dixeris, homines ex animo nondum diligis, hoc ipsum benefacere per se nondum oblectat te: adhuc tanquam quod fieri deceat tantùm facis, nondum perinde acsi tibi ipsi benefacias.

XIV. Quicquid voluerit, eis extrinsecùs accidat, quæ casibus istiusmodi affici possunt. ipsa enim, quæ affecta sunt, conquerantur, si velint. ipse nisi malum censuero id quod contingit, nondum sum læsus. in me autem situm est, nihil tale opinari.

XV. Quicquid vel fecerit vel dixerit quisquam, probum esse me oportet. haud aliter, quàm si aurum aut smaragdus aut purpura ita jugiter diceret, Quicquid fecerit dixeritve quisquam, smaragdum esse me oportet, nitoremque meum retinere.

XVI. Mens an non ipsa perturbat se? verbi gratiâ, an non ipsa in formidinem, in mœstitiam impellit se? alius quis si terrefacere eam aut contristari possit, faciat. in ipsius voluntate situm est, ut nè ad motus istiusmodi opinando se commoveat. corpusculum nè quid patiatur, sibi curæ habeat, si possit; & quando patitur quicquam, conqueratur. animula verò, quæ timet,

timet, quæ dolet, quæ super his omnino aliquid opinatur, nihil horum patietur, nisi si eam ipse in judicium istiusmodi demiseris. nullius rei alterius per se indiga est mens, nisi ipsa sibi indigentiam creaverit. eadémque ratione & perturbatione & impedimento omni immunis, nisi ipsa se perturbaverit aut impediverit.

XVII. Felicitas est bonus genius, sive mens bona. quid igitur facis hìc, ô phantasia? facesse hinc, per deos, utì accessisti: nihil enim opus te habeo. more antiquo accessisti. nec succenseo tibi tamen. facesse tantúm.

XVIII. Cur mutationem quis metuat? ecquid enim fieri potest absque mutatione? ecquid autem aut gratius aut familiarius universi naturæ? ipse num balneo uti poteris, ni ligna mutationem subeant? num nutriri, ni edulia itidem mutentur? nunquid aliud utile quicquam perfici, nisi interveniente mutatione? an non vides simile quiddam esse & mutationem tui, nec universi naturæ minùs necessarium?

ὅπ Ϲ αὐτὸ δὲ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοίον ἔξι, Ϲ ὁμοίως [12] ἀναγκαῖον τῇ τοῦ ὅλων φύσει;

XIX. Per mundi substantiam, tanquam per torrentem, corpora transeunt universa, ipsa universo, prout membra sibi invicem nostra, coalita & eidem coöperantia. quot Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetos jam dudum absorpsit ævum istud? idem tibi de quovis tum homine, tum re succurrat.

XX. Hoc unum me solicitum habet, nequid ipse faciam, quod hominis conditio vel minùs velit, vel secus velit, vel nunc nolit.

XXI. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris; instat, & quo omnes tui.

XXII. Hominis est, etiam eos qui offendunt diligere. hoc fiet, si unà succurrat tibi, tum esse tibi cognatos, tum inscios invitósque peccare: adhæc, paulò post utrosque vestrùm morti concessuros:

Ὃ λυπούμενον, Ὃ τοὺς τούτων ὅλως ὑπολαμβάνειν, ἐσθὶν μὴ πάθῃ· [1] ἡ γὰρ ἕξεις [2] αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. [3] ἀπροσδεὴς ἔξιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, Ὃ ἠρεμονικὸν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἐνόχλαν ποιῇ· καὶ ταύτῃ Ϲ ἀπόρεκτον, Ϲ [4] ἀνεμπόδιστον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ Ϲ ἐμποδίζῃ.

XVII. [5] Εὐδαιμονία ἔξι, [6] δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν [7]. τί οὖν ὧδε ποιεῖς, [8] ὦ φαντασία; ἀπέρχου, [9] τὸν θεόν σοι, ὡς πάλαι. ἐλήλυθας· ἐγὼ γὰρ χρήζω Ϲ ἐλήλυθας ἢ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. οὐκ ὀργίζομαί σοι· μόνον ἄπιθι.

XVIII. Φοβεῖταί τις μεταβολήν; [10] τί γὰρ δυνατὸν χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; [11] τί δὲ φίλτερον ἢ οἰκειότερον τῇ τοῦ ὅλων φύσει; σὺ ἢ αὐτὸς λέβητα δύσασθαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; ἁφὴν ἢ δύασθαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο ἢ τί τῇ χρησίμων διάταξιν ἀπολαῦσαι χωρὶς μεταβολῆς; οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅπ Ϲ αὐτὸ Ὃ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοίον ἔξι, Ϲ ὁμοίως [12] ἀναγκαῖον τῇ τοῦ ὅλων φύσει;

XIX. [13] Διὰ τοῦ τοῦ ὅλων ὑσίας, ὡς διὰ χειμάρρου διεκπορεύεται σώματα, [14] ᾧ ὅλῳ συμφυῆ Ϲ συνεργὰ, ὡς [15] τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. [16] πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτης, πόσους Ἐπικτήτους κατεπόντισεν Ὃ δ' αὐτὸ καὶ [17] ὅπι πότε ὁ τυχὸν ἀνοσίου τινὸς ἀνθρώπου τι Ϲ πράγματος ἀποστάτου.

XX. [18] Ἐμὲ ἓν μόνον φοβεῖται, μήπ' οὐτὸς ποιήσῃ, ὃ ἢ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑ θέλει, ἢ ὡς ὑ θέλει, ἢ [19] ὃ νῦν ὑ θέλει.

XXI. [20] Ἐγγὺς ἅπ ἢ σὺ ἀφ' πάντων λήθη. ἐγγὺς ἢ ἢ πάντων ἀφ' σὲ λήθη.

XXII. [21] Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν Ϲ τοὺς πλησίον ὄντας. τοῦτο ἢ γίνεται, ἐὰν συμφορητικὰ ᾖ, ὅπ Ϲ [22] συγγνώμης, Ϲ [23] δι' ἄγνοιαν, Ϲ [24] ἀναγκαίως ἁμαρτάνουσι, Ϲ ὡς [25] μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι

[1] ἡ ἐνέργεια vel παράξεις αὐτὸ Salm.
[2] αὐτῷ Xyl.
[3] L. 3. § 5. l. 11. § 1.
[4] L. 5. § 20.
[5] L. 5. § 36.
[6] L. 10. § 13.
[7] -δὸν [ἠρεμονικόν.]
[8] Inf. § 29.
[9] [σοὶ] τ. θ. σὺ Lug. An.
[10] L. 4. § 3,42 Inf. § 25. l. 8. § 6. l. 9. § 19.
[11] L. 8. § 35. l. 9. § 21.
[12] L. 2. § 3. Sup. § 10. l. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 9. § 29.
[13] L. 6. § 41.
[14] L. 2. § 1 Sup. § 13.
[15] L. 4. § 48.
[16] Sup. § 30.
[17] L. 2. § 17. l. 6. § 22. l. 8. § 1.
[18] Sup. § 2. l. 4 § 23. l. 5. § 25.
[19] L. 4. § 19. Inf. § 34. l. 8. § 21.
[20] Inf. § 26. l. 8. § 2, 24. l. 9. § 27.
[21] L. 2. § 1. l. 3. § 4. 11.
[22] L. 2. § 1. l. 3. § 11
[23] Inf. § 63. l. 8. § 3.
[24] L. 4. § 3.
[25] μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι

φότερον πεδνήξεται, ἢ μεθ' ἡμέραν, ὅλε [1] οὐκ ἔβλαψέ σε· [2] ὁ γὰρ ὃ πρεσβυτικὸν σε χεῖρον ἐποίησεν, ἢ μεθόδευτον ἦν.

[1] L. 2. § 1.
[2] L. 9. § 38.

XXIII. [3] Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ὁκ τ' ὄλης οὐσίας, [4] ὡς κηρῦ, νῦν μὲ ἱππάριον ἔπλασε· συγχέασα ὃ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχήσατο τῇ ὕλῃ αὐτῦ· εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλό τι· [5] ἔσχατον ὃ τούτων μικρὸν ὀλίγιστον ὑπέστη [6] ἀθρόον ὃ ὑδὲν ὃ χαλεπαίνειν ἔχει ὠλίῳ· ὥσπερ οὐδὲ ὃ συμπαγῆναι.

[3] Sup. § 18. Inf. § 25. l. 4. § 36.
[4] L. 6. § 1.
[5] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[6] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.

nihilo magis moleſtum eſt, quàm compingi primò fuerat.

XXIV. [7] Τὸ ὀθνεῖον τῇ προσώπῳ λίθῳ ἀθρὸ φύσιν, ὅπερ [8] πολλάκις [9] ἀναπνήσειεν ἢ προσχήμα, [10] ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθη, ὥστε ὅλως ἀξαφνῶσαι μὴ διεναντίως· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἀθρὸ κωλυθεῖν πειρᾶ, ὅλε ἀθρὸ τ' λέγειν. εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις ἀμβλύνεται [11] ἀμβλύμενον οἰκήσεται, [12] εἰς ἕλε τῇ ζῆν αἰκία;

[7] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60, 65.
[8] L. 11. § 18.
[9] γένηται,] ἐναπνήσει, ἢ τὸ ap. T. d. Boot.
[10] εἰ Mer.
[11] -θῆ [μὴ] ἀ. Mer.
[12] L. 9. § 2. l. 10. § 8.

XXV. [13] Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ὀσὸν ὕπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, ἐκ ἄλλα ἐκ τ' ὑσίας αὐτῇ ποιήσῃ, ἐκ πάλιν ἄλλα ἐκ τ' ἐκείνων ὑσίαν, [14] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

[13] Sup. § 23.
[14] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.

XXVI. Ὅπερ τις ἁμάρτῃ τι εἰς σε, εὐθὺς ἐνθυμοῦ [15] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαμβὼν ἥμαρτε. τοῦτο γὰρ ἰδὼν, [16] ἐλεήσῃς αὐτὸν, ἐκ [17] θαυμάσῃς, [18] ὅτε ὀργισθῇς. [19] ἦτοι γὰρ ἐκ αὐτὸς ὃ αὐτὰ ἐκείνῳ ἀγαθὸν εἶε ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλα ὁμοιοδῆ. [20] δεῖ οὖν συγγινώσκειν. [21] εἰ ὃ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥᾷον [22] εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρεῤῥῶνι.

[15] L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.
[16] L. 2. § 13.
[17] L. 8. § 14.
[18] L. 5. § 28.
[19] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[20] L. 1. § 15.
[21] L. 2. § 1.
[22] L. 11. § 13. Inf. § 52, 63.

praeomnibus denique, nihil eos te lædiſſe. neque enim mentem tuam deteriorem facere poſſunt, quàm priùs fuerat.

XXIII. Univerſi natura ex communi rerum omnium materia, tanquam è cera, nunc equuleum effingit; quem mox denuo diffingit, ejuſdémque materiâ ad arborem producendam abutitur; tum ad homuncionem, dein ad aliud quidpiam. horum autem quodlibet ad breve temporis ſpatium ſubſiſtit. iſtis autem, ſicut arcæ, diſſolvi

XXVII. [23] Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοῦν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν ἀφθόνων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκειν, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ ἀφθόνει, ἅμα μέντοι φυλάττειν, μὴ ἄγαν [24] ἔθ ὕπως [25] ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ὥστε ἐάν ποτε μὴ ἀφθῇ παρεῖναι ἀνιᾶσθαι.

[23] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32, 36.
[24] τὸ Lug. An.
[25] L. 5. § 9.

XXVII. Non tam quæ deſunt tibi, quàm quæ adſunt, cogita. ex his autem ſelige quæ gratiſſima ſunt tibi, quo reputes tecum quanto cum ſtudio ea, ni jam adeſſent, tibi requireres. cave tamen interim, nè, dum iſtis lubenter acquieſcis, eo in pretio habere aſſueſcas te, ut ſiquando deeſſe contigerit, turberis.

XXVIII. In temet convolutus esto. mens etenim rationalis ita est naturâ comparata, ut sibi sufficiat ipsa justè agens, & hoc ipso nacta sibi tranquilliratem.

XXIX. Imaginationes absterge: affectuum motus compesce: tempus præsens circumscribe: dignosce, quicquid vel tibi, vel alii cuiquam contingit. rem subjectam quámque divide & partiro in formam & materiam. horam novissimam cogita. quod alteri peccatum est, ibi ubi extitit, relinque.

XXX. Eis quæ dicuntur, animum simul intende: in ea quæ fiunt faciúntve, mente altiùs descende.

XXXI. Exorna te simplicitate, modestiâ, affectu adversùs res mediás indifferenti. genus humanum dilige. Deo obsequere.

—*Certâ, inquit ille, decurrunt omnia lege.*

quid verò si elementa sola? meminisse sufficerit, lege certâ pleraque ferri, aut paucis saltem duntaxat exceptis.

μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομοῖ ἔχει, ἢ [19] δηλίῳ ὀλίγα.

XXXII. Mortem quod attinet, sive fuerit dissipatio, sive in atomos redactio, sive exinanitio; vel est extinctio vel translatio.

XXXIII. De dolore sic habeas. si ferri non potest, interimit: si diutiùs duraverit, ferri potest. mens interim opinionis ope tranquillitatem servat suam; nec deterior quicquam inde sit pars animi princeps. corporis verò membra, quæ dolore sunt afflicta, ipsa si quid possunt, de eo statuant.

XXXIV. Quod ad gloriam, animos eorum, à quibus ea expetitur, considera, quales existant, & qualia tum fugiant, tum & sectentur. illud item dispice, sicut arenarum cumuli alii aliis superingesti priora abscondunt; perinde in vita contingere, ut antegressa à succedentibus quàm celerrimè abscondantur.

XXXV. Platonis dictum. Cui igitur animus sublimis fuerit, quíq; & tempus omne, & substantiam omnem contempletur; nunquid

XXVIII. [1] Εἰς αὐτὸν ζωικὸν. [2] φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκοῦσαν δικαιοπραγοῦντι, καὶ τοῦ αὐτὸ τοῦτο [3] γαλήνιον ἔχοντι.

XXIX. [4] Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν· [5] παῦσον τὴν ὁρμητικὴν κίνησιν· [6] περίγραψον σεαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου. [7] γνώριζον δὲ συμβαῖνον, ἢ σοὶ, ἢ ἄλλῳ. [8] διέλε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ αἰκιῶδες καὶ ὑλικήν. [9] ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν· [10] τὸ ἐκείνῳ ἁμάρτημα ἐκεῖ καταλιπὲ, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

XXX. [11] Συμπεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδύεσθαι τοῖς νῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι καὶ αἰδοῖ, καὶ τῇ μέσῃ τοῦ δικαίου μέσῃ ἀρετῇ καὶ πᾶσιν ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ·

—ἐκεῖνο μέν φησιν, ὅλε [16] πάντα νομοῖ. [17] ἔπι εἰ [18] δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ ὃ

[19] ἢ δὴ λίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot.

XXXII. Περὶ θανάτου· [20] εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [21] ἤτοι θέσις, ἢ μετάστασις.

XXXIII. Περὶ πόνου· [22] τὸ μὲν ἀφόρητον, ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ [23] ὃ ἐξάγει τὸν ἑαυτῆς γαλήνιον κύ [24] ἀπολήγειν ἀναγκαῖον, καὶ [25] ὁ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν ἠργάσατο· [26] τὰ δὲ κακώμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἰ δύναται, φρενοῦτω ἑαυτοῖς ἀποφαινέσθω.

XXXIV. Περὶ δόξης· [27] ἰδὲ τὰς διανοίας αὐτῶν, οἵας, καὶ οἷα μὲν φεύγουσι, οἷα δὲ διώκουσι. καὶ ὅλε [28] ὡς αἱ λῖνες ἄλλα ὑποφορήματα κρύπτουσι τὰ προηγησάμενα· ὕπως ἐν τῷ βίῳ, τὰ προτερήσαντα ὑπὸ τῶν ἐπιγενομένων τάχιστα σκαλύφθη.

XXXV. Πλατωνικὸν· [29] [30] ᾧ ἓν ὑπάρχει διάνοια [31] μεγαλοπρεπὴς, [32] καὶ [33] θεωρία πάντος μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, [34] ἆρα

[1] *L.* 4. § 3. *l.* 6. § 11. *l.* 8. § 48. [2] *L.* 5. § 14. *l.* 6. § 51. [3] *L.* 2. § 4. *l.* 8. § 28. [4] Sup. § 17. *l.* 9. § 7. [5] *L.* 2. § 2. [6] *L.* 3. § 12. *l.* 6. § 32. [7] *L.* 4. § 29. *l.* 6. § 3. *l.* 8. § 46. [8] *L.* 4. § 21. [9] *L.* 2. § 5, 11. [10] *L.* 9. § 20, 33. [11] Sup. § 4. [12] *L.* 6. § 3. [13] *L.* 4. § 26. *l.* 11. § 15. [14] *L.* 3. § 9. *l.* 6. § 39. Sup. § 22. *l.* 11. § 16. [15] *L.* 10. § 11. *l.* 12 § 27, 31. [16] *L.* 3. § 11. *l.* 4. § 24. *l.* 5. § 33. [17] ἢ δαίμονα μία Mer. ἔπι μᾶλλον εἰ δαίμονα Boot. [18] δαιμόνια Xyl. [19] ἢ δὴ λίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot. [20] ἢ Xyl. Mer. [21] *L.* 5. § 33. *l.* 6. § 24. Inf. § 49. *l.* 8. § 25, 58. *l.* 10. § 7. [22] *L.* 10. § 3. [23] *L.* 5. § 2, Inf. 68. [24] κύτλ. [25] Inf. § 64. *l.* 4. § 7. [26] Sup. § 15. [27] *L.* 3. § 4. *l.* 4. § 38. *l.* 6. § 59. *l.* 9. § 18, 27. [28] Sup. § 21. *l.* 4. § 14. 19. *l.* 5. § 33. [29] *Plato pol. l.* 5. [30] ᾗ ἔν. [31] -νοία. [32] -πρεπὴς. [33] *L.* 4. § 48, 50. *l.* 6. § 36, 37. *l.* 9. § 30. *l.* 10. § 17. [34] οἵᾳ τι οἷα. οἷα

οἴει τοῦτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸ ἀνθρώπινον
[1] L. 6. § 47. βίον; ἀδύνατον, ἢ δ' ὅς. ὑκοῦν καὶ θάνατον
ὑ δεινὸν ἡγήσηται ὁ τοιοῦτος; ἥκιστά γε.

XXXVI. Ἀνεσθενικόν. [2] βασιλικόν,
[2] *Arrian. l. 4. c. 6.* [3] μὲν εὖ πάσχειν, κακῶς δὲ ἀκούειν.
[3] εὖ μὲν *rec.* vel *rec. m.* εὖ.

XXXVII. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον
ὑπήκοον εἶναι, καὶ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὸν δ' ὑφ'
ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

[4] *Eurip. Bellerophon. l. 11. § 6.* XXXVIII. [4] Τοῖς πράγμασιν δὲ [5] ἐκεῖ
[5] L. 6. § 20, 22. θυμοῦσθαι χρέων.

Μέλει δὲ αὐτοῖς οὐδέν.

XXXIX. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν
χάρματα δοίης. (σάχνη.

[6] *Euripid. Hypsipyl.* XL. [6] Βίον [7] θερίζειν, ὥσπερ κάρπιμον
[7] L. 11. § 34. Καὶ [8] τὸ μὲν εἶναι, [9] τὸ δὲ μή.
[8] [9] τὴν Lug.
[10] L. 11. § 6. XLI. [10] Εἰ δ' ἠμελήθη ὁκ θεὸν καὶ
[11] ἐμοῦ Plut. παῖδ' [11] ἐμόν,
[12] L. 6. § 4. *l.* 12. § 5. [12] Ἔχε λόγον καὶ τοῦτο.
[13] *Aristoph. Acharn.* XLII. [13] Τὸ γὲ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.
[14] L. 5. § 36. XLIII. [14] Μὴ συνεπῄρωσον, [15] μὴ σφύζειν.
[15] Inf. § 69. XLIV. Πλατωνικά. [16] Ἐγὼ δὲ τούτῳ
[16] *Plato Apolog.* δὴ δίκαιον λόγον ἀντιποιοῦμαι· εἶκε δ' ὅπως
λέγεις, ὦ Δεύθερε, εἰ οἴει δεῖν κινδυνον ὑπολογίζεσθαι τὸν ζῆν, ἢ τεθνάναι δεῖ ἔργα. ὅτου τι
[17] L. 3. § 6, 7. *l.* 6. § 2. καὶ σμικρὸν ὄφελος· ἀλλ' ὑκ [17] ἐκεῖνο μόνον
σκοπεῖν ὅταν πράττῃ πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ.

[18] *Plato ibid.* XLV. [18] Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, ὃν ἂν τις αὐτὸν τάξῃ
ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ μένοντα
κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

[19] *Plato Gorg.* XLVI. [19] Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅσα μὴ
[20] ἢ τοῦ. ἄλλου ἐστὶ τὸ ἡδύ, καὶ τὸ ἀγαθόν, [20] ἢ τὸ ζῆν τι καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μέν, τὸ ζῆν
ὑποδὺ χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, [21] ἑαυτὸν δεῖ, καὶ ὑ φιλοψυχητέον, ἀλλ'

[21] ὑκτέον.

huic magnum quiddam putas posse videri hominis vitam? Fieri, inquit, non potest. Neque mortem igitur grave quid reputabit. Minimè verò.

XXXVI. Antisthenis illud. Malè audire, cùm benefacias, regium est.

XXXVII. Indignum est, vultum animo obsequentem, pro ejus imperio conformare & componere semet; ipsum autem animum ad suiipsius arbitrium non conformari & componi.

XXXVIII. *Nam neutiquam hominem rebus iratsci decet!*
Nil quippe curant ipsæ.

XXXIX. *Diis leto exemptis ac nobis gaudia dones.*

XL. *Spicas velut frugiferas, sic vitam meti:*
Ut hic sit, ille non sit.

XLI. *Si me meosque liberos Dii negligant,*
Hujus etiam constat ratio.

XLII. *Æquum bonúmq; à me est.*

XLIII. *Lamentantibus nè collamenteris, nève commovearis.*

XLIV. Platonis ista. Ego huic responsum hoc, justúmque illud, referrem. Parùm rectè censes, mi homo, si hominem, qui vel ullius sit usùs, existimas mortis vitæque discrimen in numero aliquo habiturum; nec hoc duntaxat consideraturum, id quod agit, justum an injustum, hominísque probi an improbi sit.

XLV. Ejusdem. Sic enim se revera habet, viri Athenienses; quocunq; loco semet collocaverit quis, statum eum sibi optimum ducens, aut à principe fuerit collocatus, eum hunc tueri (utì mihi videtur) oportet, etiamsi cum discrimine conjunctum id sit, nec ullius rei cujusquam, nè mortis quidem, præ eo quod est turpe, rationem habere.

XLVI. Ejusdem. Verùm, ô bone vir, illud videris, annon aliud quid generosum esse bonúmq; existat, quàm servare & servari. neq; enim hoc est, quod, vir verè qui sit, tantopere expetere debeat, ut temporis tantundem vivat; neque

vitæ

vitæ oportet avidum esse; sed istis Deo dimissis, & mulierculis etiam fide adhibitâ, fieri non posse ut fatum quisquam quoquo modo effugiat; hoc deinceps ei perpendendum, quomodo tempus hoc, quo victurus sit, quàm optimè exigat.

XLVII. Astrorum cursus contemplare, tanquam unà cum illis circumactus. elementorum etiam mutationes animo jugiter revolve. istiusmodi enim cogitationes vitæ hujus terrestris sordes expurgant.

XLVIII. Præclarum est & Platonis illud. Quin & de hominibus sermonem instituentem, contemplari oportet, quasi de specula quadam desuper, terrestria quoque ista, per cœtus, exercitus, agriculturas, nuptias, inducias, ortus, mortes, fori tumultus, loca deserta, barbarorum gentes varias, festa, funera, nundinas, miscelam omnigenam, mundúmque ex rebus contrariis conflatum & instructum.

XLIX. Præterita recole, tórque imperiorum mutationes. indè licet & futura prospicere. ejusdem enim generis omnino futura sunt; nec possunt eorum quæ nunc fiunt modulum transgredi. proinde par est, per annos quadraginta vitam perlustrare humanam, atque per annorum decem millia. quid enim ampliùs fis visurus?

L. *Retrò; meant, quæ terra dedit*
Iterum ad terram: ac quod ab æthereo
Venerat ortu, cœleste poli
Repetit templum.——

aut hoc est atomorum invicem implexorum dissolutio, aut elementorum sensus expertium dispersio.

LI. *Potu, cibóq; atq; id genus cupediis*
Cursum moramur, vita mors nè nos obruat.
Divinitùs at spirantem auram
Pati necesse est cum labore & lacrymis.

LII. Est quisquam te luctæ peritior. at vide nè liberalior, nè modestior, nè ad casus quosvis obsequentior, nè adversùs aliorum errata placidior.

[1] ὑπομέμνησο καὶ τῶν τῷ θεῷ, καὶ πῶς ἀφιδρύσηται τῇ γνώμῃ, ὅπως [2] τὸ εἱμαρμένον [3] οὐδὲν ἂν ἐκφύγοι, ὃ ὅτι τούτῳ σκεπτέον, τίνα δὴ τρόπον, [4] τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιώναι, ὡς ἄριστα βιώῃ.

XLVII. [5] Περιώπτευ [6] ἄστρων δρόμους, ὥσπερ συμπεριδινούμενος· καὶ [7] τὰς περὶ στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοεῖν. ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τοιαῦται φαντασίαι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.

XLVIII. Καλὸν δὲ τὸ Πλάτωνος· καὶ δὴ καὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιήσασθαι, [8] ὅπως ἀεὶ καὶ τὰ ὑπήνεμα, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ὑπαίθρια, ὡσαύτως πανταχόθεν λόφον, καὶ ἀγέλας, καὶ γεωργίας, γάμους, συναλύσεις, γονὰς, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορτὰς, θρήνους, ἀγορὰς [9], τὸ πανμιγὲς, καὶ τὸ [10] ἐκ τῶν ἐναντίων συγκερασμένον.

XLIX. [11] Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν [12] τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολάς. ἔξεστι καὶ τὰ ἐσόμενα προεφορᾶν. [13] ὁμοειδῆ γὰρ πάντα ἔσται, καὶ οὐκ οἷόν τε ἐκβαίνειν τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων. ὅθεν καὶ [14] ἴσον, τὸ πεντηκοντούτην ἑκατὸν ἔτεσιν ἰσορροπῆσαι καὶ δισχιλίοις. ὃ δὲ ἔτι μύρια. εἰ γὰρ πλέον ὄψεταί

L. Καὶ [15] τὰ [16] ἐκ γῆς μὲν φύντα, εἰς γῆν δὲ· [17] τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γένη, εἰς [18] αἰθέριον πάλιν ἦλθε πόλον· [19] ἢ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν τοῖς ἀτόμοις ἀντιπλοκῆς, [20] καὶ τοιοῦτός τις σωρισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.

LI. [Καὶ] [21] σίτοισι καὶ πώμασι, καὶ [22] μαστῷ Παρεκπερῶντες [23] ὀχλοῦμεν, ὥστε μὴ λανθάνειν. Θεόθεν δ' πνέοντ' ἔασιν

[24] Ἀνάγκη τλῆναι πάντα θνητοῖς ἀνοδύρτοις.

LII. [25] Καθαλιώτερος [26] ἀλλ' ἐχὶ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος, οὐδ' [27] εὐτακτότερος ὅτι τοῖς συμβαίνουσιν, οὐδὲ [28] εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίον πταίσματα.

[1] L. 4. § 31, 46 l. 12. § 1.
[2] Sup. § 8. Inf. § 51. l. 6. § 10.
[3] οὐδὲν ἂν ἐκ.
[4] L. 4. § 31. Inf. § 56. l. 8. § 1. l. 12. § 3.
[5] L. 8. § 26. l. 11. § 1.
[6] L. 11. § 27.
[7] L. 4. § 46. l. 9. § 28.
[8] L. 8. § 26. l. 9. § 30. l. 12. § 24.
[9] Sup. § 3.
[10] Sup. § 9.
[11] L. 6. § 46, 47.
[12] L. 8. § 31. l. 10. § 27.
[13] L. 6. § 37.
[14] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[15] Eurip. Chrysip.
[16] L. 5. § 4. l. 9. § 9. l. 10. § 7.
[17] L. 4. § 21. l. 6. § 15.
[18] θεάνιον Clem.
[19] Sup. § 32.
[20] ἢ, vel [ἢ] καὶ
[21] Eurip. Supplic.
[22] μαζῷμαι Eurip. cod. μαγδώμασι Plut.
[23] ὄλεθεν Gror.
[24] Sup. § 46.
[25] L. 5. § 5.
[26] -κώτερος [σώφρονες] f.
[27] Inf. § 54.
[28] Sup. § 26.

LIII. [1]Ὅπου ἔργον ὑπολείπεται δυνατὸν καὶ τὸν [2] κοινὸν λόγον, ἐκεῖ εὐδὲν δεινόν· ὅπου δὲ [3] ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι [4] ἀφὶ οἷς ἐνδέχεται, καὶ μὴ [5] ἐπιπολάζῃ βλάβη ὑφεστάναι.

LIII. Ubicunque effici poterit opus ullum secundùm rationem eam, quæ mortalibus est cùm Diis ipsis communis, nihil ibi potest esse grave. ubi enim fructum consequi licet actionis prosperè fluentis, & juxta conditionis propriæ naturam progredientis, nulla ibi subest damni suspicio.

LIV. [6] Παντὶ καὶ παντὸς [7] ὅτι σοι ἔξεστι, καὶ [8] τῇ παρούσῃ [9] συμβάσῃ θεοστυγῶς συναρέσκειν, καὶ τοῖς παροῦσιν [10] ἀνθρώποις καὶ δικαιοσύνῃ προσφέρεσθαι, καὶ τὴν [11] ἐπιοῦσαν φαντασίαν ἐμφιλοπαθεῖν, ἵνα [12] μὴ ἐκκαταλήπτου προσδοκῇ.

LIV. Omni loco omnique tempore, in te situm est, & casu præsenti piè acquiescere, & cum hominibus præsentibus secundùm jus fasque versari, & visa præsentia peritè explorare, nequid incompertum clàm subrepat.

LV. [13] Μὴ περιβλέπου ἄλλοτε ἡγεμονικάς· ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε [14] κατ' εὐθύ, [15] ὅτι σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ. ἢ τῷ ὅλῳ, ἀφ' οὗ συμβαίνουσι σοι, καὶ ἡ σὺ, ἀφ' ὧν πρακτέον σοι, καὶ ἡ σὺ. [16] πρακτέον δὲ ἑκάστῳ τὸ ἐξῆς τῇ καταπεπομένῃ· κατεσπασμένης δὲ τὰ μὲ λοιπὰ πρὸς λογικοῦ ἕνεκεν, ὥσπερ καὶ ὅτι πολλὰ ἄλλα, [17] τὰ χείρω τῷ κρειττόνων ἕνεκεν, [18] τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ μὲν οὖν πρωτεύμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου καταπομένῃ, [19] τὸ κοινωνικόν ἐστι· δεύτερον δὲ, [20] τὸ ἀνένδοτον πρὸς ταῖς σωματικαῖς πρόσφοραις. [21] λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον [22] περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεσι γὰρ ἐκάτερα. [23] ἡ δὲ νοερὰ ἐνδέλεχον προσήκει δύειν, καὶ μὴ καταπεπλεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων· δικαίως γάρ. [24] πέφυκε γὰρ χρησικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. τρίτον ἐν τῇ λογικῇ καταπομένῃ [25] τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν [26] οὐδὲν περαινέτω, καὶ [27] ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

LV. Nolito aliorum mentes circumspicere, sed eò rectâ intuere, quò natura te ducit; natura, inquam universi, in eis quæ tibi contingunt, & tua etiam, in eis quæ tibi sunt agenda. illud autem est unicuique agendum, quod est conditioni ipsius consentaneum. porrò, condita sunt, reliqua quidem rationalium gratiâ, quemadmodum & in re omni alia, deteriora præstantiorum; rationalia verò sui invicem. itaque in hominis natura primum ac præcipuum est societatem colere; secundùm, corporis affectionibus neutiquam succumbere. est enim hoc motus rationalis & intellectualis proprium, circumscribere semet, & nec sensus nec affectus motibus unquam superari: animalis enim uterque est. vis autem intellectualis principatum sibi vendicat, nec ab eis in ordinem redigi patitur. jure quidem. etenim intellectus natus est eis omnibus uti. tertium in natura rationali est, lapsu & seductione immunem esse. his igitur adhærens mens rectà procedat, habétque quicquid suum est.

LVI. [28] Ὡς ἀποθανησόμενος δὴ τὰ μέλλοντα βεβαιωτέα, [29] τὸ λοιπὸν ἐκ τῆς περιόντος, ζῆσαι κατὰ φύσιν.

LVI. Tanquam vitâ jam functus, ejusdémque munere defunctus planè, quod reliquum est tanquam ex abundanti, naturæ convenienter fac vivas.

LVII. [30] Μόνον φιλεῖ τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συνκλωθόμενον. [31] τίς γὰρ ἁρμοδιώτερον;

LVII. Id solum diligas, quod obvenit, & à fato destinatum est tibi. ecquid enim magis est congruum?

[1] L. 2 § 17. l. 5. § 3, 14. l. 6. § 2.
[2] L. 12. § 23.
[3] Inf. § 74.
[4] L. 6. § 17.
[5] L. 10. § 12.
[6] L. 5. § 16. l. 10. § 32.
[7] L. 2. § 11. l. 3. § 12.
[8] L. 6. § 2, 32.
[9] L. 5. § 27. l. 10. § 6, 11.
[10] Sup. § 28. l. 4. § 33.
[11] παῖσαν.
[12] L. 4. § 22. Inf. § 55. l. 8. § 7.
[13] L. 2. § 8. l. 5. § 3.
[14] L. 8. § 60.
[15] Inf. § 56. l. 8. § 1.
[16] L. 5. § 16.
[17] Sup. § 30.
[18] Sup. § 13.
[19] L. 3. § 4. Inf. § 67. l. 9. § 23. l. 11. § 37.
[20] L. 3. § 6. Inf. § 64.
[21] L. 3. § 16. l. 5. § 26. l. 11. § 1.
[22] Inf. § 67.
[23] L. 2. § 2. l. 11. § 20.
[24] L. 5. § 21. Inf. § 68. l. 10. § 38.
[25] L. 3. § 9. l. 4. § 49. Sup. § 54.
[26] L. 5. § 14, 34. l. 6. § 26. l. 10. § 11, 12.
[27] L. 9. § 42. l. 11. § 1.
[28] Sup. § 46.
[29] L. 6. § 42.
[30] L. 3. § 4. Sup. § 54.
[31] L. 4. § 23, 33, 34.

LVIII. In omni casu eos ob oculos habeas, quibus eadem cùm contigissent, ægrè tulerunt, pro insuetо habuerunt, quiritati sunt. at ubi tandem jam illi? nusquam planè. cur tu igitur horum similis esse velis? aut cur non potiùs motus alienos eis relinquas, qui his alios afficiunt, & afficiuntur ipsi; ipse totus in hoc intentus, quo modo casibus istiusmodi utare? etenim rectè uti poteris; virtutisque materiam tibi suppeditabunt. tu tantùm attende tibi, atque in omni actione tua bonum præstare te velis. denique in utroque horum memineris, medium quiddam esse illud, circa quod actio versatur.

LIX. Introspice te. intus est boni fons, qui perenniter scatebit, si jugiter foderis.

LX. Corpus etiam fixum esse oportet, ut nec motu, nec gestu temerè jactetur. quale enim in vultu specimen sui exhibet mens, dum scitè eum atque decenter componit; tale quiddam & in toto corpore exigitur. cæterùm ista citra affectationem sunt observanda.

LXI. Ars vivendi est luctatoriæ quàm saltatoriæ similior. cùm in hoc sit posita, ut adversùs contingentia improvisa in procinctu semper quis ac immotus consistat.

LXII. Crebrò tecum perpende, qualésnam sint à quibus probari & prædicari velis, qualíq; sint mente prædicti, ità neq; aut incusabis eos, ubi impingunt inviti, nec approbationem eorum expetes, si opinionis affectuúmque fontes quos habeant, perspexeris.

LXIII. *Omnis anima*, inquit ille, *veritate privatur in vita*. quin & justitiâ pariter, & temperantiâ, & æquanimitate, & hujusmodi quâvis virtute. hoc jugiter meminisse cumprimis necessarium est. eris enim erga omnes mitior.

LXIV. In dolore omni hoc præsto sit, nec turpem eum esse, nec mentem gubernatricem facere deteriorem. neque enim eam, aut

LVIII. Ἐφ' ἑκάστῳ συμβάλλου ἑαυτὸν τοῖς ὁμμάτων ἔχειν, οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν, ἔπειτα ἠγανάκτουν, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἑαυτοὺς ἐκεῖνοι πᾶσι; ἐδάμησι· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ἐμβιοῦν; ἔχε δὲ ταῖς μὲν ἀλλοτρίαις ὕλαις καταλιπεῖν τοῖς πράττουσι τὰ πρόσφορα· τὰ προσπίπτοντα δὲ σοὶ ὑπὸ τοῦ τί πως χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλου γίνεσθαι; χρῆσις γὰρ καλῶς τὰ ὑλικὰ σὺ ἔσται μόνον σοῦ θέλε σαίνειν καλὸς εἶναι, ὅπερ πάντας τὰ πρόσφορα μέρους ἀμφοτέρων, ὅπερ ἐστὶν ἀφορᾶν ἐφ' ἑκάστῃ πρᾶξις.

LIX. Ἔνδον βλέπε, ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς.

LX. Δεῖ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρίφθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει, οἷον γάρ περὶ τὸ πρόσωπον παρέχει ἡ φρόνησις, σωστέον αὐτὴ καὶ εὔσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ὅλῳ τῷ σώματι ἁπαντητέον. σῶσον γὰρ ἀφεκτέον καὶ σῶσον τοῦ μεμνῆσθαι τὴν πρὸς πάντα ἀκολουθίαν φυλακτέα.

LXI. Ἡ βιωτικὴ τῆς παλαιστικῆς ὁμοιοτέρα ἢ τῆς ὀρχηστικῆς, ἐν ᾧ δεῖ τὸ ἐμπίπτοντα καὶ ἐὰν προσγινόμενα, ἑτοίμως καὶ ἀπλῶς ἑστάναι.

LXII. Σκοπεῖν ἐφίστασθαι, τίνες εἰσὶν οὗτοι ὑφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ κατὰ ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. ὅτι γὰρ μέμψῃ τοῖς ἀκουσίως ἁμαρτάνουσιν, ὅτι δὲ μαρτυρήσουσι δέον, εἰ βλέπουσιν εἰς τὰς πηγὰς τῆς ἀπαλλάξεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

LXIII. Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσά, φησιν, ἀφῄρηται ἀλήθειαν· ὁμοίως οὖν καὶ δικαιοσύνης, καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ πάσης τῆς τοιαύτης. ἀναγκαιότατον ὂν δεῖ διὰ παντὸς τύπου· ἔσῃ γὰρ πρὸς πάντας πραότερος.

LXIV. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου, προχείρου ἔστω, ὅτι οὐκ αἰσχρὸν, οὐδὲ τὴν ἡγεμονικὴν κακοεργοῦσθαι χείρω ποιεῖ· ἔτι γὰρ καὶ τὴν ὑλικὴν

[1] L. 4. § 3, 32. l. 11. § 6, 18.
[2] L. 6. § 27. l. 9. § 26, 27.
[3] L. 6. § 50. Inf. § 68.
[4] L. 4. § 1.
[5] σοι f.
[6] φρ. σε ἢ θ. π.
[7] Sup. § 15. Inf. § 67.
[8] [ἐπ'] ἀμφ. f.
[9] ἀδιάφ. l. 6. § 32.
[10] L. 8. § 28. l. 10. § 38.
[11] Inf. § 62. l. 8. § 51.
[12] Sup. § 24. l. 11. § 15.
[13] L. 1. § 16.
[14] L. 11. § 1. l. 12. § 9.
[15] L. 4. § 3, 38 l. 6. § 59.
[16] Inf. § 63. l. 11. § 18. l. 12 § 12.
[17] L. 3. § 4, 5.
[18] οἷς Cl. Reg. vel οἱ βλέπουσι
[19] Sup. § 59.
[20] Plato Sophist.
[21] Sup. § 62.
[22] Sup. § 26.
[23] L. 2. § 1, 11. l. 11. § 18.
[24] L. 4. § 8. l. 9. § 42.

ἔχειν, ἔτε καλὸ κοινωνικὴν διαφθείρει αὐτήν· ἔτι μὴν τοι τῶν πλείστων πόνων, καὶ ὃ τῷ Ἐπικούρῳ βοηθέτω, ὅτι [1] ἔτε ἀφόρητον, ἔτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὅρων μνημονεύῃς, καὶ [2] μὴ προσδοξάζῃς· καὶ εἶναι ὃ μέμνησο, ὅτι πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσφορεινόμενα, οἷον τὸ νυστάζειν, καὶ ὃ καυμαλίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τινι τούτων δυσφορῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι [3] πόνῳ ἐνδίδως.

[1] Sup. § 33. l. 10. § 3.
[2] L. 8. § 49.
[3] Sup. § 55. l. 11. § 18.

LXV. Ὅσα [4] μήποτε τοιοῦτον πάθῃς πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους, οἷον οἱ [5] ἀνδρώποι πρὸς τοὺς ἀνδρώπους.

[4] L. 5. § 31. l. 6. § 6, 26. Sup. § 15.
[5] ἀνθρ. f.

LXVI. Πόθεν ἴσμεν, εἰ πλάσσης Σωκράτης, καὶ ἀφώρισεν χρείσσων ἰδὲ ὁ ἀρχὴ, εἰ Σωκράτης ἀνδρικώτερον ἀπέθανεν, καὶ ἀντιρρητικώτερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ ψύχῳ διενυκτέρευεν, καὶ [6] τὴν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν ἠναισχύντως ἔδοξεν ἀντιβλέπειν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· πρὸς ἃ καὶ μάλιστ' ἂν τις [7] ὑποπτεύσειεν, εἴτε ἀληθῶς ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνο δῆλον ποιῆσαι, ποίαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο [8] ἀρκεῖσθαι τῷ [9] δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεούς, [10] μήτε εἰκῇ πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτεῖν, μηδὲ μὴν δυσκόλων τινῶν ἀνοίᾳ, [11] μήτε τὰ ἀπονεμηθέντων ἐκ τύχης ὅλως ὡς ξένον τι δεχόμενον, ἢ [12] ὡς ἀφόρητον ὑπομένοντα, [13] μήτε τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν ἐμπρέπειν συμπαθῆ τὴν ψυχήν.

[6] Plato Apolog.
[7] ἀφῃς. f.
[8] L. 4. § 13, 25. l. 6. § 14. Sup. § 28.
[9] L. 11. § 20. l. 12. § 1.
[10] L. 4. § 31. Sup. § 1.
[11] L. 4. § 29, 44. Inf. § 68.
[12] L. 8 § 46.
[13] L. 5. § 26. l. 10. § 24.

LXVII. Ἡ φύσις οὐκ ἔπεισε σύμπηξαι [14] τῷ Συγκράματι, ἐκ μὴ ἐφ' ἑαυτῷ [15] ὑπερίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ αὐτὰ ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι. [16] λίαν γὰρ ἀνθρώπινον δόξειεν ἂν ἡγεῖσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἠμφιεσθῆναι· τοῦτο μέμνησο ἀεί· καὶ ἔτι ὀλίγων, ὅτι [17] ἐν ὀλίγοις κεῖται ὁ εὐδαιμόνως βιῶσαι· καὶ [18] μὴ ὅτι ἀπέλπισας διαλεκτικὴς καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο δεσπότης καὶ [19] ἀλόγιστος [20]

[14] [σε] τ. σ. f.
τὸ σε συσκευάσαν Salm.
[15] Sup. § 55. l. 11. § 1.
[16] L. 3. § 4, 5. l. 10. § 9.
[17] L. 2. § 5.
[18] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[19] L. 4. § 49. l. 8. § 1.
[20] Θεὸς Mer.

quatenus materiale quiddam, aut quatenus societatis est studiosa, corrumpit. in plerisque verò horum Epicuri illud tibi adsit, nec intolerandum nec æternum esse, si terminorum memor fueris, nec opinionem adjeceris. illud etiam memineris, multa tædio nos afficere, quæ non advertimus eandem cum dolore rationem habere, verbi gratiâ, dormitare, quando vigilare libet, æstu affici, fastidio laborare. quoties ergo horum aliquid ægrè fers, dic tibi, dolori succumbere te.

LXV. Cave erga inhumanos sic afficiaris, quomodo ipsi erga homines solent.

LXVI. Unde constat nobis Socratem clarâ fuisse reliquisque præstantiore indole? neque enim hoc sufficit, quòd mortem gloriosissimè oppetebat; aut quòd cum sophistis acutissimè differebat; aut quòd in frigore summo patientissimè sub dio pernoctabat; aut quòd Salaminium illum sistere jussus, resistere generosissimè malebat; aut quod per compita fastuosè incedebat; quod tamen an verum fuerit, meritò dubitaveris. verùm illud considerare oportet, quo modo affectam animam habuerit Socrates. utrùm hoc contentus agere poterat, quod in rebus humanis justus, in divinis plus existeret, nec malitiæ cujusquam frustra indignatus, nec cujusquam insaniæ assentatus, nec ab universo assignatum quicquam, aut tanquam peregrinum quid excipiens, aut tanquam intolerandum sustinens, nec carunculæ affectionibus mentem passus coaffici.

LXVII. Non ita comparavit natura compagem tui, ut tibi nequeas terminos figere, & quæ tui sunt muneris per te exequi. omnino enim fieri potest, ut divinus homo quis sit, & ignotus tamen cunctis degat. hoc semper memineris; sed & illud, paucissimis ad beatè vivendum opus esse. quódque etiamsi desperes dialecticæ aut naturalis scientiæ peritiam, nihil esse tamen quod animam despondeas, quasi liber & modestus fieri

fieri nequeas, & communitatis cultor, & obsequens Deo.

LXVIII. Vi omni immunem, in summa animi hilaritate, vitam transigere licet, etiamsi quæ libuerit adversùs te vociferentur homines universi, etiamsi massæ istius corporeæ coalitæ & circundatæ tibi membra ferè discerpant. quid enim obstat, quo minùs inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus circumstantibus verè judicet, objectisque commodè utatur? ut judicium occurrenti ac irruenti rei cuivis dicat, Hoc es revera, etiamsi opinione aliusmodi esse videaris. usus dicat eidem, Te quærebam. etenim semper mihi præsens res omnis materiam præbet virtutis rationalis & socialis, artisque prorsus vel humanæ vel divinæ exercendæ. siquidem quicquid contingit, vel ad hominem spectat vel ad Deum, nec aut novum est, aut tractatu difficile, sed familiare & facile.

LXIX. Hoc in se habet morum perfectio, quod diem omnem tanquam novissimum exigit, nec aut festinat, aut torpescit, aut simulatè quicquam agit.

διεξάγῃ, καὶ [14] μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, [15] μήτε ὑποκείνεσθαι.

LXX. Dii, immortales cùm sint, non ægrè ferunt tamen, quod per ævum tam immensum ipsos oporteat omnino, tot talésque qui sint, improbos jugiter sustinere: imò quod amplius est, omnimodam horum curam gerunt. tu verò, qui mox es desiturus, malos tolerando defetisceris? idque cùm ex eorum ipse sis numero.

LXXI. Ridiculum est malitiam cùm tuam, quod potes, non effugias, fugere te velle, quod non potes, alienam.

LXXII. Quicquid intellectualis socialisque facultas, nec ad intellectum nec ad usum socialem facere deprehenderit, id ipsum inferius se meritò judicat.

LXXIII. Ubi bene tu alicui fecisti, & beneficio ille affectus est, quid stultorum instar tertium quippiam ultra hæc quæras, puta, benefici hominis existimationem, aut beneficii accepti remunerationem?

καὶ ἀδήμων, καὶ [1] κοινωνικὸς, καὶ [2] εὐπειθὴς θεῷ.

[1] Sup. § 55. [2] L. 3. § 6, 9.

LXXVIII. [3] Ἀβιάστως βλαζῇ ἐν πλείστῃ ἡμέρᾳ, κἂν πάντες καταβοῶσιν ἄπτηνα βέλη, κἂν τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια ἅ περιπεθαμμένα τέτῳ φυσάμαθον. [4] εἰ γὰρ κωλύει ἐν πᾶσι τούτοις τὸ βλάπτον σώζειν ἑαυτὸν ἐν γαλήνῃ, καὶ [5] κρίσις περὶ τῶν πρακτέων ἀληθὴς, καὶ [6] χρῆσις πᾶσι ἑτοίμη· ὥστε τὸ μὲν κρίσιν λέγειν ὦ φαντασιοκλὲ, [7] τοῦτο ὑπάρχεις κατ' ἐξοχήν, καὶ ἂν πᾶς δόξαν ἀλλοῖον φρονῇ· τὸ δὲ χρῆσιν λέγειν τὸν ὑποπίπτοντι, σὲ ἐζήτουν· ἀεὶ γάρ μοι τὸ πρόχειρον, ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύμπλουν τύχης ἁπάσης θεώρημα ἢ θεοῦ πρᾶξις γάρ τὸ συμβαῖνον, [9] θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ οἰκεῖόν τι, καὶ [10] οὔτε καινὸν, οὔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ [11] γνώριμον καὶ εὐεργές.

[3] L. 4. § 39. [4] Sup. § 33. l. 8. § 28. [5] L. 8. § 47. [6] L. 10. § 32. [7] L. 3. § 11. [8] L. 4. § 1. Sup. § 58. [9] L. 3. § 13. [10] Sup. § 1, 66. [11] L. 4. § 33, 44.

LXIX. Τοῦτο ἔχει [12] ἡ πλείστης τῆς ἠθους, [13] τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν. Sup. § 56. [14] Sup. § 43.

[12] L. 3. § 7, 8. [13] L. 2. § 11.

LXX. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι ὄντες, [16] ἃ l. 1. § 15. δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεῖσθαι ἀνάγκη τοὺς πάντως ἀεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι· πρόσεισι δὲ καὶ [17] κἀκεῖνο· [18] αὐτῶν πρόνοιαν. σὺ δὲ [18] ὃν οὐδέπω λήγεις μέλλων, [19] ἀπαυδᾷς; καὶ ταῦτα, [20] εἰς ὧν τῶν φαύλων;

[15] L. 8. § 5. [16] L. 9. § 11, 27. [17] Sup. § 27. [18] L. 8. § 5. [19] L. 5. § 9. l. 12. § 15. [20] L. 11. § 18.

LXXI. Γελοῖόν ἐστι τὸ μὴ ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, [21] ὃ καὶ δυνατόν ἐστι τὸ δὲ τῶν πᾶσιν ἄλλων φεύγειν, [22] ὅπερ ἀδύνατον.

[21] L. 8. § 55. [22] Sup. § 4. l. 9. § 42.

LXXII. [23] Ὁ λόγος ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὑρίσκει [24] μήτε νοερὸν, [25] μήτε κοινωνικὸν, εὐλόγως [26] καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνῃ.

[23] L. 3. § 8. l. 4. § 2. [24] L. 8. § 2. [25] L. 11. § 37.

LXXIII. [27] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεποιηκέναι, [29] ἢ τὸ ἀμφιβόλῃς τυχεῖν; [26] L. 3. § 6. [27] L. 3. § 6. l. 9. § 42. [28] L. 4. § 44.

LXXIV.]

LXXIV. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ἀφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. μὴ οὖν κάμνε ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελῇς.

LXXIV. Emolumentum capiendo nemo defatigatur. atqui emolumentum eſt actio omnis naturæ conſentanea. noli ergo defatigari emolumentum in eo capiendo, quod alteri præſtas.

LXXV. Ἡ τοῦ ὅλου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιΐαν ὥρμησεν· νῦν δὲ ἤτοι πᾶν ὃ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ ἀλλὰ καὶ τὰ κυριώτατα τῆς φύσεως ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίᾳ ὁρμῇ ὃ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. εἰς πολλά σε γαλήνιόν ποιήσῃ, τοῦτο μνημονευόμενον.

LXXV. Ad mundum condendum univerſi natura olim ſe intendit. nunc verò, aut quicquid fit, conſequentiæ neceſſariæ lege certâ producitur, aut principalia etiam illa, ad quæ mundi mens peculiariter intenta eſt, ratione nullâ gubernantur. in multis tranquilliorem fecerit te, hoc in memoria ſi habueris.

ΒΙΒΛΙΟΝ η'. LIB. VIII.

ΚΑΙ τοῦτο πρὸς τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅτι δεῖ ἐπὶ διώσαι τὸν βίον ὅλον, ἢ τὰ πλεῖστα ἀπὸ τούτου φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σαφῶς δῆλος γέγονας, πύρρῳ φιλοσοφίας ὢν· πέφυρσαι οὖν ὥστε τὸ μὲ δόξαι τὸ γε φιλοσόφου κλῆσαι, ἐκεῖνο ῥᾴδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ἐπίνοησις· ἔνθεν οὖν ἀληθῶς ἐφέρεσθαι πρὸς κάτω τὸ πρᾶγμα, τί μὲ δόξεις, ἂν ἀρκέσθῃς, εἰ καὶ τοῦ λοιποῦ τὸν βίον, ἕσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσῃ: κατανόησον οὖν τί θέλει, καὶ ἄλλο μηδὲν ἐνοχλείτω. πεπείρασαι γὰρ πολλὰ πλανηθείς, ἀλλ' οὐχ εὗρες τὸ εὖ ζῆν· οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἡδυπάθειᾳ, ἀλλαχοῦ· ποῦ οὖν ἐστιν; ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσῃ; ἐπὶ τίνων δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. τίνα δόγματα; περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ὡς οὐδενὸς μὲ ἀγαθὸν ὄντος ἀνθρώπῳ,

HOC etiam ad inanis gloriæ ſtudium minuendum conducit, quòd vitam totam, eam ſaltem quæ à juventute hactenus tranſiit, non potes præſtare philoſophicè ductam. ſiquidem cum aliis haud paucis, tum & tibiipſi compertum eſt, à philoſophia longè te abeſſe. conturbatæ ſunt itaque rationes tuæ: neque adeò aut facile eſt tibi philoſophi exiſtimationem comparare; & vitæ etiam inſtitutum adverſatur. proinde ſi verè perſpexiſti. in quo res ipſa ſita ſit, miſsâ exiſtimatione, in hoc duntaxat incumbe, ut vitæ quod ſupereſt, quantulumcunque id fuerit, pro naturæ tuæ ductu ac dictamine tranſigas. tu itaque illa quid velit, intuere, nec te aliud quicquam moleſtum habeat, etenim expertus jam es, per quàm multa divagatus vitam bonam beatámque nuſquam inveneris; non in ſyllogiſmis, non in divitiis, non in gloria, nec in voluptate, necullibi. in quonam ergo conſiſtit? in eis faciendis quæ exigit natura humana. at hæc quomodo quis faciat? ſi decreta nactus ſit, à quibus appetitiones actúſque iſtiuſmodi profluant. quænam, inquis, decreta? de bonis maliſque, ut nihil nimirum homini

[1] L. 5. § 6. l. 6. § 29.
[2] Sup. § 13, 53.
[3] L. 6. § 38. l. 9. § 1, 28. l. 10. § 5.
[4] τὰ λοιπὰ ἢ λοιπὰ vel ἃ λοιπὰ, τὰ λ. Mer.
[5] Sup. § 68.
[1] L. 1. § 16.
[2] L. 7. § 73. l. 10. § 11.
[3] L. 7. § 46, 56.
[4] [ὡς] ἢ f.
[5] σοι. Boot.
[6] L. 2. § 7. l. 7. § 20.
[7] L. 12. § 1.
[8] L. 7. § 54, 55, 56.
[9] σοι [πε] f.
[10] L. 3. § 13. l. 7. § 2.
[11] Inf. § 14.
[12] L. 2. § 11.

mini bonum censeat, quod non justum, temperantem, fortem, liberalem faciat; nihil malum, quod non istis contrarium.

II. In omni actione interroga te, quomodo ista mihi sese habet? num futurum est, ut ejus pœniteat me? prope adest tempus, quo morituru sum, omniáque mihi transitura. quid ergo expeto ulteriùs, quàm ut illud quod impræsentiarum ago, opus sit animantis rationalis, socialis, eadémque cum Deo ipso lege agentis.

III. Alexander, Caius, Pompeius, quid ad Diogenem, Heraclitum, Socratem? isti siquidem res ipsas perspectas habebant, formásque earundem & materias. atq; hoc modo instructæ erant mentes horum. illis verò, cùm ea neutiquam perspecta haberent, de quàm multis solicitos esse necesse fuit? quàm multis rebus inservire?

IV. Eadem nihilominus facturos memineris, etiamsi tu te ruperis.

V. In primis nè commovearis. obveniunt enim secundùm rerum naturam universa: ipse autem paulò post, nullus, nusquam futurus es, quomodo & Hadrianus, & Augustus. tum rem ipsam penitiùs intuitus, eam in se considera. simul memineris, probum esse te oportere. quod autem hominis à te natura exigit, hoc constanter facito, quodque justissimum videbitur, loquitor; placidè duntaxat, modestè, citráque dissimulationem.

VI. Universi natura hoc solenne habet; quæ istîc existunt illò transferre, res mutare, hinc tollere, illic deponere, omnia vices has subeunt: usitata sunt omnia, ut metuendum non sit, nequid novi emergat. Siremps denique omnibus de istis lex.

VII. Natura omnis sese prosperè procedente acquiescit, prosperè autem procedit rationalis natura, ubi in cogitando nec falsò, nec incertò assentitur, impulsus suos ad opera, quæ societatem juvent, sola dirigit, appetitiones & aversationes ad ea sola, quæ in nobis sita

ὃ ἐγὼ ποιῶ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρῶον, ἐλεύθερον [1], εὐθυνὸς ὃ κακῶ, ὃ ἐγὼ ποιῶ παναρίθμοις εἰρημένοις.

II. [2] Καὶ ἐκάστω πρᾶξιν ἐφίστα σεαυτὸν, πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ [3] μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; [4] μικρὸν δὲ τεθνήξομαι, δὲ πᾶν τὸ ἐκ μέσου. [5] τί πλέον ὀπιζητῶ, εἰ [6] ὃ παρὸν ἔργον ζῶω [7] νοερῶ, δὲ κοινωνικῶ δὲ ἰσονόμω θεῶ;

III. [8] Ἀλέξανδρος δὲ Γάϊος, δὲ Πομπήιος τί φησὶ Διογένην, δὲ Ἡράκλειτον, δὲ [9] Σωκράτη; [10] οἱ μὲν δὴ εἶδον τὰ πράγματα, δὲ τὰς ἀρχὰς, δὲ τὰς ὕλας, δὲ τὰ ἡγεμονικὰ ἑκάστων [11] πῶς τε ἐκεῖ ἦσαν πράσσοντα; δὲ [12] πολλὰ πίσω;

IV. Ὅλη [13] ἐστὶν ἥτις τὰ αὐτὰ ποιήσει, κἂν σὺ θλιβρᾶγῆς.

V. Τὸ πρῶτον [14] μὴ ταράττου· [15] πάντα γὰρ κατὰ τὴν ὅλου φύσιν· δὲ [16] ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς ὑδαμοῦ ἔσῃ· ὥσπερ οὐδὲ Ἁδριανὸς, οὐδὲ Αὔγουστος. ἔπειτα [17] ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, δὲ συμνημονεύσας, ὅτι [18] ἀγαθόν σε ἄνθρωπον εἶναι δεῖ· καὶ [19] τί τῷ ἀνθρώπῳ ἡ φύσις ἀπαιτεῖ; ποιῆσαι [20] ἀμεταστρεπτὶ δὲ εἰπεῖν, ὡς δικαιότατον φαίνεταί σοι· μόνον [21] εὐμιλοῦς, δὲ αἰδημόνως, δὲ [22] ἀνυποκρίτως.

VI. [23] Ἡ τῶν ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον εἶχε, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μεταθεῖναι, μεταβάλλειν, ἄφειν ἔνθεν δὲ ἐκεῖ φέρειν. [24] πάντα ῥοπαί· [25] καὶ οὐκ ὥστε φοβηθῆναι, [26] μήτι καινόν· [27] πάντα εὐπρεπῆ· δλλὰ δὲ [28] ἴσα καὶ ἀνεπαίσχυντα.

VII. [29] Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδοῦσα· φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ, [30] ὃν μὴ φαντασίαις, μήτε ψεύδεσι, μήτε ἀδήλῳ συγκαταθέμενον· [31] τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀποδιδοῦσα· [32] τὰς ὀρέξεις δὲ ἐγκλίσεις τὸ ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη.

[1] -θεων Mer. l. 7. § 67.
[2] L. 5. § 11.
[3] Inf. § 10.
[4] L. 7. § 70. Inf. § 5, 34.
[5] L. 5. § 3, 6.
[6] L. 6. § 2. l. 10. § 1.
[7] L. 7. § 72.
[8] L. 9. § 29.
[9] L. 7. § 66.
[10] L. 5. § 32. Inf. § 5. l. 9. § 25.
[11] ταῦτα Mer. τοιαῦτα Xyl.
[12] L. 9. § 29, 40. l. 10. § 19.
[13] L. 7. § 71. l. 12. § 26.
[14] L. 4. § 3. l. 5. § 23. l. 9. § 29, 37.
[15] L. 5. § 8, 10.
[16] Sup. § 2.
[17] Sup. § 3. l. 4. § 3.
[18] L. 7. § 15.
[19] L. 5. § 3. l. 7. § 55.
[20] L. 3. § 6. l. 4. § 32. l. 10. § 12. l. 11. § 9.
[21] L. 7. § 3.
[22] Sup. § 69.
[23] Sup. § 18. 23.
[24] L. 4. § 3. l. 5. § 23.
[25] ὥστε ἐκ ἐ.
[26] L. 7. § 1. l. 9. § 35.
[27] L. 4. § 44.
[28] Inf. § 6.
[29] Inf. § 45. l. 5. § 1, 4, 34.
[30] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[31] L. 5. § 16.
[32] L. 6. § 50.

[1] τὸ 51.

[3] L. 2. § 17. l. 3. § 4.
[2] L. 2. § 3, 4.
[1] τὸ ἡ ἐπὶ τ̃ κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπαζομένη· [2] μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστιν· ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τ̃ τοῦ φυτοῦ φύσεως. πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως ἀλόγου καὶ ἀναισθήτου, καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδιζεσθαι δυναμένης· ἡ δὲ ἀνθρώπου φύσις,

[3] L. 7. § 13.
[4] L. 5. § 20, 34.
[3] μέρος ἐστὶ [4] ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· [5] εἶναι [6] ἴσως καὶ κατ' ἀξίαν τὰς [7] μερισμὰς χρόνων, οὐσίας, αἰτίας, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἐκβάσεις ποιεῖ· σκόπει δή, μὴ εἰ ὃ πρὸς ὃ ἔν ἴδιον εὑρήσεις ὅτι πάμτοις· ἀλλὰ εἰ ζυλήδιον τοῦ πάντα [8] τῆ ἡ, πρὸς ἀθέατα τὰ τῆ ἑτέρα.

[5] ῆ μ. Mer.
[6] Sup. § 6.
[7] L. 6. § 49.
[8] ἐστὶ Mer.

[9] L. 3. § 14.
[10] L. 2. § 17. 5. § 15.
[11] L. 4. § 3.
[12] L. 2. § 1. l. 9. § 42.
[13] L. 3. § 4. l. 7. § 22, 70.

VIII. [9] Ἀναγινώσκειν σοι ἔξεστιν· ἀλλὰ ὕβριν ἀμείρειν ἔξεστιν· ἀλλὰ [10] πόνων καθυφίστασθαι ἔξεστιν· ἀλλὰ [11] τῆ δοξαρίου ὑπαίθριον ἔξεστιν· ἀλλὰ [12] ἀναισθήτοις καὶ ἀχαρίστοις μὴ συμῆσθαι, παρόσον [13] κήδεταί αὐτῶν ἔξεστιν.

[14] L. 5. § 16.
[15] σὺ Lug.

IX. Μηκέτι σε μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου [14] τὴν ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ [15] τὴν σεαυτοῦ.

[16] Sup. § 2. l. 12. § 16.
[17] L. 6. § 45.
[18] Inf. § 39. l. 5. § 15.

X. [16] Ἡ μετάνοια ἐστιν ὀπίληψις ἐκ ἑαυτοῦ, ὡς [17] χρήσιμόν τι πεπραγότος· ὃ δ' ἀγαθὸν χρήσιμόν κ δεῖ εἶ), καὶ ὀπιμελητέον αὐτοῦ τῷ ἀγαθῷ καὶ καλῷ δεῖ· [18] οὐδεὶς δ' ἀν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσειεν, ὅτι τῷ ἡδονίῳ τινὰ πεπρακέναι· ἔτε ἄρα χρήσιμον, ἔτι ἀγαθὸν ἡδονή.

[19] L. 3. § 11.
[20] L. 4. § 21.

XI. [19] Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ καταστάσει; [20] τί μὲ ὃ ὑποστάσις αὐτῆς καὶ ὑλικόν· τὶ ἡ τὸ αἰτιῶδες· τί ἡ ποιεῖν ἐν κόσμῳ· πόσον ἡ χρόνον ὑφίσταται.

[21] L. 5. § 1.
[22] L. 5. § 16. l. 7. § 35.
[23] Sup. § 15. Inf. § 26, 45, 46. l. 9. § 23.
[24] L. 5. § 9.

XII. [21] Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμιμνήσκου, [22] ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ [23] κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πρᾶξαι κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ ἡ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ ἡ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον, καὶ δὴ [24] καὶ προσηνέστερον.

lita sunt, adhibet, à rerum natura deniq; quicquid assignatum fuerit, amplectitur. hujus enim pars est, ut folii natura pars naturæ est arboris. hoc tantùm interest, quod ibi folii natura pars est naturæ sensûs rationisque exortis, & impedimento obnoxiæ. cùm hominis natura pars sit naturæ impediri nesciæ, rationalis, justæ. hæc autem & tempora, & materiam, & formam, & facultates, & casus ex æquo distribuit singulis quibusque pro uniuscujusque dignitate. id quod deprehendere licebit, si non seorsim unum aliquod in re ulla consideraveris, sed istius omnia cum alterius alicujus confertim sumptis contuleris.

VIII. Adeò es illiteratus, ut nec legere possis. at potes contumeliâ abstinere, potes voluptate & dolore superiorem te præstare, potes gloriolam nihili facere, potes stupidis & ingratis non succensere, imò & illorum curam gerere.

IX. Nemo, aut vitam aulicam, aut tuam etiam, insimulantem te audiat.

X. Pœnitentia est suiipsius reprehensio quædam, ut qui utile aliquid omiserit. bonum autem quódque necessariò etiam est utile; quódque est ejusmodi, id viro bono probóque curæ esse oportet. at neminem virum bonum probúmque pœnituerit, quòd voluptatem usquam ullam omiserit. neq; utile itaque, neque bonum voluptas est.

XI. Hoc quidnam in se est ex constitutione suâ? quænam illius substantia sive materia? quæ forma? quid in mundo facit? quàmdiu consistit?

XII. Quando somnum gravatim excutis, reminiscere, & conditioni tuæ & naturæ humanæ consentaneum esse, ut actiones ad communitatem conducentes edas, cùm dormire etiam brutis animantibus commune sit. quod autem est naturæ cujusque consentaneum, hoc & familiarius, & aptius, & jucundius est utique.

XIII. Assiduè

XIII. Assiduè, in omni, quantum potes, viso menti oblato, considera, quænam ejus natura, ad mores quid faciat, quid in se habeat veritatis.

XIV. Ubi quenquam conveneris, statim tu tecum, Iste quænam habet de bonis malisq; decreta? qui enim de voluptate ac dolore, & efficientibus utriusq;, vel de fama & ignominia, morte & vitâ, decreta istiusmodi habeat, si hujusmodi fecerit, nihil mihi mirum novúmq; videbitur. simul & hoc succurret, necessariò facere illum quæ facit.

XV. Memineris, æquè turpe esse mirari quenquam tanquam de re insueta, quod ea mundus, quorum ferax est, profert; ac mirari quenquam, quòd ficus ficus ferat, aut mirari medicum, quòd quis febricitaverit, gubernatorem, quod ventus adversus flaverit.

XVI. Memineris, æquè tibi liberum esse sententiam mutare & corrigenti parere, atque in re cœpta ulla persistere. etenim & hæc tua est operatio, utpote quæ juxta intentionem judiciúmque tuum, atque adeò ex animi etiam tui sententiâ perficiatur.

XVII. Si tui istud est arbitrii, cur facis? sin alterius, quem incusas? atomos, an Deos? insani utrumque est. neminem igitur est incusandum. siquidem enim potes, rem ipsam corrige. sin minùs, quid tibi queri profuerit? nihil autem est agendum frustra.

XVIII. Nihil, quod moritur, mundo excidit. istic autem si manet ac mutat, istic & in sua, quæ & mundi & tui eadem sunt, elementa resolvitur. atque hæc quoque mutant, nec murmurant tamen.

XIX. Ad opus aliquod natum est unumquodque puta, equus, vitis. quid miraris? sol etiam ipse, Dique reliqui ad opus aliquod extitere. tu ergo ad quid? nunquid ad oblectandum te? cogita tecum an sensus communis id ferat.

XX. Natura rei cujusque rationem habet; tam finem, quàm orum & durationem, quod attinet:

XIII. Διλωεκῶς ⸋ ὅτι πάσης εἰ οἵου τε φλυταισίας, [1] φυσιολογίαν, παθολογίαν, διαλεκτικὴν ἔσεσθαι. [1] L. 10. § 9.

XIV. [2] Ὦ ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σεαυτῷ σχόλιον· ὅτι ⸋ ἵνα δόγματα ἔχῃ περὶ ἀγαθῶν ⸋ κακῶν; [4] ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς ⸋ πόνου, ⸋ τῶν ποινικῶν ἑκατέρου, ⸋ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς τοιάδε [5] ἵνα δόγματα ἔχῃ, [6] εὐθὲν θαυμαστὸν ἢ ξένον μοι δόξει, ἐὰν [7] γὰρ δέ τινα πιῇ· ⸋ μεμνήσομαι, ὅτι [8] ἀναγκάζεται ὅπως ποιῇ. [2] L. 7. § 62. *l.* 9. § 18. *l.* 11. § 18. [3] Sup. § 1. *l.* 7 § 26. [4] ἢ γ. Lug. εἰ Cal ἢ ἢ f. vel ὃ γ. [5] [χάρ] τινα δ. ἔχων f. [6] L. 6. § 27.

XV. [9] Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ [10] ἀέρον ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει, ὅπως [11] εἰ ὁ κόσμος ταῦτα ἵνα φέρει, ἐν ὅσῳ φορεῖ· ⸋ ἰατρῷ ⸋ κυβερνήτῃ, ἀέρον ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν ὅτου, ἢ εἰ ἀνίκπνοια γέγονεν. Inf. § 15. *l.* 9. § 42. [7] [ταῦτα τινα] [8] L. 4. § 6. *l.* 6 § 57. *l.* 10. § 30. [9] Μιμνήσκομαι Lug.

XVI. Μέμνησο, ὅτι, ⸋ [12] ὃ μεταλαβεῖν ⸋ ἔπεσθαι τῷ διορθοῦντι, ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. [13] σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ [14] ζωὴν ὁρμὴ ⸋ κείσῃ, ⸋ δὴ ⸋ κατὰ νοῦν τὸν περαινομένην. [10] L. 4. § 6. *l.* 12. § 16. [11] L. 4. § 29. *l.* 12. § 1, 13. [12] L. 4. § 12. [13] σὺ Lug. [14] σὼ Idem.

XVII. Εἰ μὲν· ὅτι σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δ' ἐστὶν ἄλλῳ, [15] τίνι μέμφῃ; τοῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφότερα μανιώδη· [16] σοὶ μεμπτέον. εἰ μὲν γὰρ δύναται, διόρθωσον τὸ σὸν ἔργον αὐτό· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύναται, τί σοι φέρει ὄφελος μέμφεσθαι; [17] εἰκῇ γὰρ οὐδὲν ποιητέον. [15] L. 4. § 3. *l.* 12. § 24. [16] L. 12. § 12. [17] L. 2. § 5. *l.* 3. § 4. *l.* 4. § 2

XVIII. [18] Ἔξω τοῦ κόσμου ὃ ἀποθανὸν ἢ πίπτει· εἰ ὧδε μένει ⸋ [19] μεταβάλλει, ὧδε ⸋ [20] διαλύεται. εἰς τὰ ἴδια ἀποστοιχειοῦται. [18] L. 4. § 23. Inf. § 50. [19] L. 5. § 13. [20] L. 4. § 32. Inf. § 25.

XIX. [23] Ἕκαστον πρός τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; ⸋ ὁ ἥλιος· [24] ἐρεῖ, πρὸς [25] τὶ ἔργον γέγονα, ⸋ οἱ λοιποὶ θεοί. οὐ οὖν πρός τί; ὃ ἥδεως; ἴδε εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια. [21] L. 2. § 17. *l.* 9. § 19. [22] L. 2. § 3. [23] L. 5. § 1. [24] ἔφεξε πρός τι. [25] πῶ ἐ. γέγονε Lug.

XX. [26] Ἡ φύσις ἐσχάτην ἐνέργειαν, εὐθὲν ἐλάσσον τὴν ἀπολύσεως, ἢ τὴν ἀρχῆς πε⸋ [26] L. 2. § 4. *l.* 6. § 49.

διεξαγωγῆς ὡς ἀμαθάλλων ἢ σφῆραν.[1] τί ἦν ἀγαθὸν τῷ σφαίρᾳ αἰωρουμένῳ, ἢ κακὸν καθαφερομένῳ ἢ ἐν πεπωκότι; τί ἢ ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστώσῃ, ἢ κακὸν διαλυθέσῃ; τὰ ὅμοια ἢ ἐπὶ λύχνου.

XXI. [2] Ἔκτρεψον, καὶ θεάσῃ οἷόν ἐστι, γεωργὸς ἢ οἷον γίνεται, νοσῶν ἢ, [3] πορνεύων· [4] βεβαιοῦν ἢ καὶ ὁ ἐπαινῶν ἐν ἐπαινήμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος· ὥσπερ ἢ καὶ [5] ἐν γωνίᾳ τούτων ἕκαστον κλίματος, καὶ [6] ὅσοι ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ [7] ὅσοι αὐτὸς ἐσμὲν ἑαυτῷ· καὶ [8] ὅλη ἢ ἡ γῆ σιγμή.

XXII. [9] Περίσχες [10] τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ [11] τῷ συμφρονοῦντι· [12] δικαίως ταῦτα πάσχεις· [13] μᾶλλον ἢ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶ.

XXIII. Ποιῶ τι; [14] ποιῶ ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν ἀναφέρων· συμβαίνει τί μοι; [15] δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ [16] τῆς πάντων πηγῆς, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμπνέεται.

XXIV. Ὁποῖόν σοι φαίνεται ἢ λύεσις; ἔλαιον, ἱδρώς, ῥύπος, ὕδωρ, γλοιώδες, πάντα σικχαμία. [17] τοιοῦτον πᾶν μέρος ἢ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

XXV. [18] Λουκίλλα Οὖηρον ἔπαθε Λουκίλλα. Σέκουνδα Μάξιμον· ἔπαθε Σέκουνδα. Ἐπιτύγχανος [19] Διότιμον· ἔπαθε Ἐπιτύγχανος. [20] Φαυστῖνα Ἀντωνῖνος· ἔπαθε Ἀντωνῖνος. τοιοῦτα πάντα· Κέλερ Ἀδριανόν· ἔπαθε Κέλερ. [21] οἱ ἢ δαιμονικοὶ ἐκεῖνοι, ἢ φορτικοὶ ἢ πεπυρωμένοι πῦ; οἷον, δαιμονικοὶ μέν, [22] Χάραξ καὶ [23] Δημήτριος ὁ Πλατωνικοί, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τι τοιοῦτος. [24] πάντα ἐφήμερα, τεθνηκότα πάλαι· [25] ἔνιοι μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγον μεμνημένοι· οἱ ἢ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ ἢ ἤδη ἐκ μύθων ἐξίτηλοι· τούτων ἢν μεμνῆσθαι, ὅτι [26] δεήσῃ ἥντινα σκεδασθῆναι ἢ συγκριμάτιον σε, ἢ σκεδασθῆναι ἢ πνευμάτιον, ἢ μεταχωρῆσαι, καὶ ἀλλαχοῦ καταφθαρῆναι.

[1] L. 7. § 23. l. 9. § 17. l. 10. § 5. l. 12. § 23. 36.

[2] Ἔκτρεψον Lug. Σκέψον Annot. l. 3. § 11. Sup. § 11. l. 11. § 17.

[3] σάντε. καὶ ἀποπεύσαι f. l. 9. § 2.

[4] L. 3. § 10. l. 7. § 6. l. 10. § 34.

[5] L. 3. § 10. l. 6. § 36.

[6] L. 4. § 3. l. 11. § 18.

[7] L. 3. § 4. Inf. § 53.

[8] L. 4. 3. l. 10. § 17.

[9] L. 4. § 32. l. 9. § 22.

[10] L. 5. § 10. l. 9. § 6.

[11] L. 7. § 4. l. 10. § 8.

[12] L. 9. § 26.

[13] L. 4. § 17.

[14] L. 10. § 6.

[15] L. 2. § 17.

[16] L. 6. § 36.

[17] L. 5. § 10. Inf. § 37. l. 9. § 14.

[18] L. 4. § 32, 33, 50. Inf. § 31, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 27, 34.

[19] Inf. § 37.

[20] Α. Φ. ἔπαθε Α. Κ Α ἔπαθε κτλ. π. Salm.

[21] L. 4. § 48. l. 10. § 21.

[22] χάραξ Lug.

[23] L. 9. § 29.

[24] L. 4. § 35, 48. l. 9. § 4.

[25] L. 5. § 33.

[26] L. 7. § 32.

quemadmodum & is qui pilam mitti, pilæ pariter rationem habet. ecquid autem pilæ, vel ſurſum miſſæ boni, vel deſcendenti cadentíque mali? ecquid & bullæ vel conſiſtenti boni, vel ſubſidenti mali? de lucerna idem dictum ſit.

XXI. Inverte corpus tuum, atq; inſpice, quale ſit, ubi ſenuerit; quale ſit, ubi morbidum fuerit; quale ſit, ſpiritum ubi efflaverit. brevis autem eſt vitæ & qui celebrat, & qui celebratur; & qui commemorat pariter, & qui commemoratur. adhæc & in plagæ iſtius angulo duntaxat id geritur; ubi etiam neq; omnes inter ſe conſentiunt, neque quiſquam ſibi. deniq; terra omnis puncti inſtar habet.

XXII. Animum adverte præſenti vel decreto, vel facto, vel dicto. meritò hæc pateris, qui bonus mavis cras fieri, quàm eſſe hodie.

XXIII. Facio quicquam? ita facio, ut ad homines juvandos referam. contingit mihi quicquam? ità excipio, ut ad Deos referam, fontémque rerum omnium, à quo, quæcunque fiunt, ordine præſtituto derivantur.

XXIV. Ipſum lavari quale quid tibi videtur? oleum, ſudor, ſordes, aqua, ſtrigmentum; putida omniatale quiddam eſt & vitæ pars quævis, & materia ſubjecta quælibet.

XXV. Lucilla Verum extulit; mox & Lucilla ipſa elata eſt. Secunda Maximum; mox & Secunda. Epitynchanus Diotimum; mox & Epitynchanus. Antoninus Fauſtinam; mox & Antoninus. Celer Hadrianum; mox & Celer. hujuſmodi ſunt omnia. quin & ſolertes illi, aut futurorum præſcii, aut faſtu inflati, ubinam jam ſunt? ſolertes inquam, quales Charax, Demetrius Platonicus, Eudæmon, & ſi quis alius ejuſmodi. omnia caduca ſunt, & jam olim morte ſepulta ſunt. alii nec brevem ſui memoriam ſunt conſecuti; alii in fabulas abierunt; alii etiam è fabulis evanuerunt. horum ergo memineris, aut compagem tui diſſiparum iri, aut extinctum ſpiritum, aut migraturum, atque alibi iri diſpoſitum.

XXVI. Ho-

XXVI. Homini volupe eſt, quæ hominis propria ſunt, facere. proprium autem eſt hominis, contribuli ſuo benevolum eſſe, ſenſuum motus inſuper habere, viſa probabilia diſcernere, univerſi naturam, eaq; quæ ſecundùm hanc fiunt, contemplari.

XXVII. Affectiones ſinguli quique tres habent; unam, ad cauſam ambientem, alteram, ad cauſam divinam, à qua proveniunt omnibus omnia; tertiam, ad eos quibuſcum in hac vita verſatur.

XXVIII. Dolor aut eſt corpori malum. quod ſi ſit, corpus id cenſeat. aut animæ. at illi licet etiam inter dolores ſerenitatem ſuam tranquillitatémque ſervare, nec opinari malum eſſe. omne enim judicium, & impetus, & appetitus, & averſatio intus eſt; quo mali nihil aſcendit.

XXIX. Imaginationes dele; ſæpe tecum ſic loquendo, In poteſtate mea nunc ſitum eſt, ut nulla in hac anima exiſtat improbitas, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio: ſed ut omnibus qualia reapſe ſint perſpectis, pro exiſtimatione ſua ſingulis utar. memento poteſtatis hujus à natura tibi tributæ.

XXX. Et in ſenatu, & apud quemlibet privatim, curæ ſit modeſtè potiùs quàm diſertè loqui. ſano verò apud omnes ſermone utare.

XXXI. Auguſti aula, uxor, filia, nepotes, privigni, ſoror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Arius, Mæcenas, medici, popæ, aula tota morti conceſſit. tum ad alia te transfer; mortémque cogita, non unius hominis, ſed gentis totius, Pompeiorum putà. nec illud minùs, quod tumulis inſcribi ſolet, *Ultimus hic generis ſui.* dein reputa tecum, quàm anxiè egerint horum anteceſſores, ut ſucceſſorem aliquem ſibi ſuperſtitem relinquerent: cùm neceſſe tamen fuerit, ut aliquis tandem ultimus exiſteret. atque hîc rurſus gentis totius mortem conſidera.

XXVI. [1] Εὐφροσύνη ἀνθρώπου [2], ποιεῖν [3] τὰ ἴδια ἀνθρώπου. ἴδιον ὁ ἀνθρώπου [4] εὔνοια πρὸς ὅμοφυλον, [5] ὑποφόρασις τῶν [6] ἀδιστιπλήπτων κινήσεων, [6] ἀφάκελσις τοῦ πιθανοῦ φαντασιῶν, [7] ἐπιθεώρησις τοῦ τῶν ὅλων φύσεως, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

XXVII. Τρεῖς [8] σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἴτιον τὸ περιέχοντον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, [9] ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα· ἡ [10] δὲ πρὸς τοὺς συμβιοῦντας.

XXVIII. Ὁ πόνος ἤτοι τῷ σώματί κακόν· [11] ἐκεῖνο ἀποφαινέσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' [12] ἔξεσιν αὐτῇ τὴν ἰδίαν [13] ἀθεώρητον καὶ [14] γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ [15] μὴ ὑπολαμβάνειν ὅτι κακόν. πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις, [16] ἔνδον· καὶ [17] οὐδὲν κακὸν ὧδε διαβαίνει.

XXIX. [18] Ἐξάλειφε ταὶς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων. [19] νοῦ ἐστ' ἐμοὶ ὄρεξις, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ὄρεξις, μηδὲ ὅλως παραχὴ τις· ἀλλὰ [20] βλέπων πάντα ὁποῖά ἐστιν, [21] χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν. μέμνησο ταύτης [22] τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

XXX. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὁντινοῦν κομψίως, [23] μὴ περιέργως [24] ὑγιεῖ [25] λόγῳ χρῆσθαι.

XXXI. [26] Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφὴ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλος, Ἄρειος, Μαικήνας, ἰατροί, θύται, ὅλης αὐλῆς θάνατος· εἶτα ἐπὶ [27] ταῖς ἄλλαις, μὴ κατ' ἐνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἷον Πομπηίων κατάκειται ὁ ἐπιγεγραμμένος τοῖς μνήμασιν, ἔσχατος· [28] ἐκ ἰδίας γνώμης ἐπιλογίζεσθαι, πόσα ἐσπουδάκασιν οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἵνα ἀφώδυνόν τινα καταλίπωσιν. εἶτα, [29] ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γηρᾶσαι· πάλιν ὧδε ὅλη γνώμη θάνατος.

[1] L. 6. § 7. l. 7. § 13.
[2] -που. f.
[3] L. 5. § 15, 16.
[4] L. 4. § 37. l. 7. § 22. l. 11. § 1. l. 12. § 30.
[5] L. 5. § 26.
[6] Sup. § 7. l. 5 § 36. l. 6. § 3.
[7] L. 7. § 47, 48.
[8] L 1. § 12.
[9] L. 2. § 3, 17
[10] L. 11. § 18. l. 12. § 26.
[11] L. 7. § 16, 33.
[12] L. 5. § 2, 26. l. 7. § 68.
[13] L. 2. § 4.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 47, 48.
[16] Sup. § 59.
[17] Sup. § 41, 48.
[18] Sup. § 29.
[19] Sup. §5, 54. Sup. § 8.
[20] L. 3. § 11. Sup. § 11.
[21] L. 3. § 11. l. 11. § 18, 37.
[22] L. 5. § 5.
[23] L. 3. § 5.
[24] L. 4. § 51.
[25] -εῖ [ʒ] f.
[26] Τγ. λόγ. χρ. αὐλὴ A. Boot.
[27] Sup. 26. Inf. § 37.
[28] -απον. Lug. Annot.
[29] L. 4. § 50.

[1] L. 4 § 2, 25, 26. l. 12. § 35 36.
[2] L. 6. § 2, 32. l. 4. § 54. l. 9. § 6.
[3] L. 4. § 49.
[4] L. 2. § 9. l. 5. § 10.
[5] L. 5. § 20. Inf. § 41. l. 10. § 12.
[6] L. 4. § 1. l. 6. § 50.
[7] Inf. § 35.

XXXII. [1] Σωμάτιον δεῖ τὸν βίον, κὴν μίαν ῥᾳδιουργίαν· ἢ [2] εἰ ἐκφύγοι ὃ ἑαυτῆς παρέχῃ ὡς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα ὃ [3] ὃ ἑαυτῆς ἀπέχῃ, [4] τοῦτο εἰς σε κωλῦσαι δύναται. ἀλλὰ σφάσεται ἢ ἐξωθεῖ; τοῦτον εἰς γε ὃ δικαίως ἢ σωφρόνως ἢ εὐλογίστως· [5] ἄλλο δέ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ [6] τῇ ῥοῇ αὐτοῦ τὸ κώλυμα ἀφαιρεθήσῃ, ἢ τῇ ὑπὸ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι μεταβάσῃ εὐθὺς ἄλλη ῥᾳδιουργία ἀνακαθίσεται, [7] ἐναρμόσασα εἰς τὴν αὐτοῦ θέσιν, ὥρᾳ ἧς ὁ λόγος.

XXXII. In ſingulis actionibus vitam componere oportet; ut ii unaquæque quantum datur, quod ſuum eſt tulerit, in eo acquieſcas. quo minùs autem ferat, quicquid ſuum eſt, prohibere nemo poterit. ſed exterius aliquid obſtabit? nihil, quicquam, quo minus juſtè, ſobriè, conſideratè in ea te geras. ſed alius alicujus facultatis fortaſſis effectus impedietur. atqui dum impedimentum ipſum placidè fers, & ad id quod datur æquo animo te transfers, alia ſtatim prioris vice actio emergit, quæ ad eam, de qua ſermo inſtituitur, vitæ compoſitionem non minùs aptè conducat.

[8] L. 1. § 16.
[9] L. 3. § 5, 7, 16. l. 10. § 14.
[10] L. 4. § 29.
[11] Inf. § 43.
[12] L. 2. § 16. l. 3. § 8.
[13] L. 9. § 23.
[14] L. 2. § 3.
[15] L. 11. § 8.
[16] ἢ Lug.

XXXIII. [8] Ἀτύφως μὲ λαβέσθω, [9] εὐλύτως ὃ ἀφεῖναι.

XXXIII. Sic accipe, nè faſtuoſus fias; ſic poſſide, ut dimittere proclivis ſis.

XXXIV. Εἴ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα ἢ κεφαλὴν ἀποτετμημένην, χωρεὶς ὡς ἔστι ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κεκμηκώς, [10] τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, [11] ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, ἢ [12] ἀποχίζων ἑαυτὸν, ἢ [13] ὁ ἀκοινώνητόν τι τοῦ ὅλου. ἀπέρριψαι ὡς ἔστι ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἐνώσεως· ἐπεφύκεις γὰρ [14] μέρος· νῦν σεαυτὸν ἀπέκοψας. ἀλλ' ὥρᾳ ἧς κομψὸν ἐκεῖνο, ὅτι [15] ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν. τοῦτο ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, ἀποτμηθέντι καὶ διακοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. ἀλλὰ σπέρμα τῆς χρηστότητος, [16] ἣ τετίμηκε τὸ ἀνθρώπειον· ἢ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀποῤῥαγῇ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· ἢ ἀποῤῥαγὲν πάλιν ἐπανελθεῖν, ἢ συμφῦναι, ἢ τὴν γε μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

XXXIV. Si quando manum abſciſſam vidiſti, vel pedem, aut caput etiam amputatum, & ſeorſim alicubi à reliquo corpore ſitum; talem planè ſe facit, quantum in ipſo eſt, qui abſcindit ſeſe, dum vel id quod contingit non vult, vel adversùs ſocietatis jus aliquid perpetrat. revulſum quodammodo abjeciſti te aliquò ab ea quæ ſecundùm naturam eſt unione. pars enim naturâ fueras: nunc verò temet abſcidiſti. cæterum iſtic illud ſcitum eſt, quod unire te denuo licet. hoc autem nulli alii parti eſt à Deo conceſſum, ut revulſa ſemel & præciſa denuo coaleſcat. Verùm benignitatem ejus conſidera, quâ hominem cohoneſtavit; cùm & in ipſo poſuerit, nè primitùs ab univerſo revelleretur, & facultatem tribuerit, ubi fuerit revulſus, redeundi denuò; coaleſcendi, & partis ordinem, quem tenuerat, recuperandi.

[17] τῆς ὅλης λ. φύσεως λεγ. τῆς φύσις, ὕστερ ἢ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ πᾶν ἀὐτῆς εἰλήφαμεν. πρὸ ὅλων p. f.
[18] L. 6. § 42.
[19] L. 4. § 1. Sup. § 32.

XXXV. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἔχομεν τὸ λογικὸν ἅπαν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ· ἢ τὸ λογικὸν φύσις, ὕστερ ἢ τὸ λογικὸν ἐν ἑαυτῷ πᾶν ὃ ζῷον δυνατὸν ἅπαν κώλυμα ὕλῃ ἑαυτὸ ποιεῖν, ἢ χρῆσθαι αὐτῷ ἐφ' οἷον ἂν ἢ ὥρμησε.

XXXV. Sicut reliquas facultates rationalium unuſquiſque ferè ab univerſi natura accepit; ita hanc nos ab eadem facultatem accepimus: quod quemadmodum illa quicquid obſtat & renititur, in uſum ſuum circumvertit, & in fato diſponit, atque ita partem ſui facit; ita & animal rationale, ex impedimento omni materiam creare ſibi poſſit, eóq; uti ad illud quod intenderat, quodcunq; tandem id futire.

XXXVI. Nè

XXXVI. [1] Μὴ σε συλχείτω ἡ τῦ ὅλε βίε φαντασία· μὴ συμπεφόρεσθω ὅπόσα οἷα ἓ ὅσα πάσχον [2] ὁπόσοις συμβέβηκε· ἀλλὰ κατ' ἕκαστον τῶν πρόσθεν ἐαυτὸν, [3] τί τὸ ἔργον ἓ ἀόρατον ἓ ἀνύποιστον; αἰσχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογῆσαι. ἔπειτα μεμνῆσθαι σεαυτὸν, ὅτι [4] ἔπι ὃ μέλλον, ἔπι ὃ παρῳχηκὸς βαρύ σε, ἀλλὰ ἀεὶ ὃ πρόσω. [5] τῦτο ἢ κατασμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον θεωρήσῃς, ἓ ἀπελέγχῃς τὴν φαντασίαν, εἰ θεωρητῦ τὸ φλύαρον ἀντέχειν μὴ δύναται.

XXXVII. Μήτε νῦν θεὸν καλέσηται τὴν τῦ [6] κυρίε σωρὸν, Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί ἢ τὸν Ἀδριανῦ, [7] Χαβρίας ἢ [8] Διότιμος; γελοῖον· τί ἢ εἰ παρεκάθηντο, ἵνα μέλλον ἀρεσκάνεσθαι; τί ἢ εἰ ἠρέσκοντο, ἵνα μέλλον ἠνέσθαι; τί ἢ εἰ ἤνεσθε, ἐμέλλον ἔτι αὐτοῖς ἔσεσθαι; [9] ἃ γὰρ τέτοις θεῶν μὲν χάρις ἓ γέρων ἓς ἔφυγε, εἶτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ἔτερον ἔμελλον ἐκεῖνοι ποιῆσαι τῶν ἀποθανόντων; [10] χρέος σον [11] πρὸς τῦτο, ἓ λύθεν ἐν θυλάκῳ.

XXXVIII. [12] Εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε [13] κρίνων, φησὶ, σφοδρότητος [14].

XXXIX. Δικαιοσύνης κατεξάμασκαλικὸν ἀρετὴ ἐχ ὁρῶ ἐν τῇ τῦ λογικῦ ζῴε κατασκευῇ. [15] ἡδονῆς ἢ ὁρῶ, τὸν ἐγκράτειαν.

XL. [16] Ἐὰν ἀφέλῃς τὸ σὸν ὑπόληψιν περὶ τῦ λυπῆσαί σε δικαίως, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔσηκας. τίς αὐτός; ὁ λόγος. ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. ἔστω. οὐκοῦν [17] ὁ μὲ λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπείτω. εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, [18] ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ σεαυτῦ.

XLI. [19] Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν ἓ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. ἔστω τοίνυν ἐμποδισμὸς

XXXVI. Nè confundat te vitæ tuæ totius cogitatio: neque animo simul complectere, quot qualésq; moleſtias ſuperventuras eſſe tibi veriſimile ſit. ſed ad præſentium unumquodque interroga te, quidnam hac in re eſt, quod ſubiiri aut ſuſtineri nequeat? confiteri námq; erubeſces. tum cogita tecum, nec quod futurum eſt, nec quod præteritum eſt, ſed id ſemper duntaxat quod præſens eſt, moleſtiam tibi faceſſere. minuetur autem iſtud, ſi ſeorſim per ſe circumſcriptum dederis, mentémque redargueris, ſi nè huic quidem ſoli tolerando ſuffecerit.

XXXVII. Nunquid etiamnum Veri tumulo aſſidet Panthea; aut Pergamus? nunquid Hadriani Chabrias, aut Diotimus? ridiculum foret. verùm, ſi aſſiderent, nunquid ipſi hoc ſentirent? aut ſi ſentirent, nunquid illos juvaret? aut ſi eos juvaret, nunquid hi immortales futuri eſſent? annon & iſtis deſtinatum eſt, ut primò ſeneſcant, tum moriantur? ecquid ergò facerent illi, mortuis iſtis? fœtor eſt hoc omne, & ſanies in ſacco.

XXXVIII. Si acutè cernere vales, acumine tuo utere, inquit ille, in rebus eis, quæ ſapientiam maximè exigunt.

XXXIX. In animantis rationalis conſtitutione virtutem nullam video, quæ juſtitiæ ſe opponat: at voluptari quæ opponat ſeſe, continentiam video.

XL. Si opinionem tuam ab eo, quod vexare te videtur, ſemoveris, ipſe in tutiſſimo mox conſiſtes. quis ipſe? Ratio. at non ſum ratio. eſto, ratio itaque nè vexet ſe. ſiquid autem aliud tibi malè habet, idipſum de hoc ipſo, ſi poterit, opinetur.

XLI. Sensûs impeditio, malum eſt naturæ animalis. motûs impeditio itidem ejuſdem eſt malum. eſt & aliud quod vegetativam conditionem pariter impediat, éſtq; malum ejuſdem. mentis quoque perinde

[1] L. 7. §. 8.
[2] ὁπηνοῦν, Xyl.
[3] L. 7. § 14. Inf. § 46.
[4] L. 2. § 13.
[5] L. 11. § 2.
[6] Κύρε Lug. Ann. κύρε Sal.
[7] χαβείας Xyl. Mer.
[8] Sup. § 25.
[9] Sup. § 25.
[10] L. 2. § 2. l. 3. § 3. Sup. § 24.
[11] ος f. l. 9. § 36.
[12] L. 10. § 12.
[13] Κείτων, vel Zλώων f. Sal.
[14] φώταλα... Xyl. ος. Sal.
[15] L. 5. § 15.
[16] Sup. § 28. Inf. § 47.
[17] L. 7. § 12. l. 11. § 2.
[18] Sup. § 28.
[19] Sup. § 22.

διασμὸς ἴσ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. πόθεν δὴ τοῦτο ὅτι σεαυτῷ μεταφέρε πάντα, [1] ἡδονὴ ἅπεται σοι; [1] ὄφελος ἡ ἀμαθία. ὀρμύσῃς ἔνστημα ἐνδύεται; [2] εἰ μὲ δύνηται ξαίρετως ἅρμας ἤδη ὡς λογικῷ κακόν· εἰ δ' ὅ σοι κακὸν λαμβάνεις, ὅπως βέλαφαι, σεαυτὸν ἐμπεπόδισαι. [3] τὰ μὲν τοι τοῦ νοῦ ἴδια ἃ ὑδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν· [4] τοῦτο γὰρ ὑ πῦρ, ὑ σίδηρος, ὑ τύραννος, ὑ βλασφημία, ὑχ ὅπων ἅπεται· [5] ὅπου γὰρ σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

XLII. Οὐκ αἰμὶ ἄξιος [6] ἐμαυτὸν λυπεῖν· σεαυτὸν γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησας.

XLIII. [7] Εὐφραίνει ἄλλον, ἄλλο· [8] ἐμὲ δ', ἐὰν [9] ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, [10] μὴ ἀποστρεφόμενον, μήτε δυσθεωρόν τινα, [11] μήτε πρὸς δυσθεώρητοις συμβαινόντων. ἀλλὰ [12] πρὸς εὐμενὲς ὀφθαλμοῖς [13] ὁρῶντα καὶ δεχόμενον, καὶ [14] χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν.

XLIV. [15] Τοῦτον [16] ἰδὼν τὸ χρόνον σεαυτῷ χρεία· [17] οἱ δ' ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες, ὑ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι ἔσ), οἵοι εἰσὶν οὗτοι ὓς βαροῦνται· κἀκεῖνοι δ' ὀνεῖροί. τί δ' ὅλως σοὶ σὲ, ἀφ' ἑκεῖνοι [18] φωνὰς τοιαύτας ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπόληψιν τοιαύτην περί σε ἔχωσιν.

XLV. [19] Ἄφες μὲ καὶ βάλλε ὅπου θέλῃς. ἐκεῖ γὰρ ἕξω [20] τὸ ἐμὸν δαίμονα ἵλεων, τοῦτ' ἔστιν, [21] ἀρκούμενον εἰ ἔχοι καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἑξῆς [22] τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ· [23] ἆρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχῃ ψυχή, καὶ χεῖρον ἑαυτῆς ᾖ, [24] συνεσταλμένη, ὀρεγομένη, [24] συνδυομένη, πτοουμένη; καὶ τί εὑρήσεις τούτου ἄξιον;

XLVI. [25] Ἀνθρώπῳ συμβαίνει ὃ δύναται, ὁ ὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοΐ, ὃ ὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ ἀμπέλῳ, ὃ

[1] Sup. 28, 40.
[2] L. 4. § 1. l. 5. § 20.
[3] Sup. § 32. Inf. § 47.
[4] Sup. § 28. l. 11. § 36.
[5] Inf. § 48. l. 11. § 12. l. 12 § 3.
[6] L. 7. § 16. Inf. § 47.
[7] L. 6. § 34. l. 10. § 10.
[8] Sup. § 26.
[9] L. 10. § 35.
[10] Sup. § 34.
[11] μήτε [π] Lug. An.
[12] Sup. § 7, 8.
[13] l. 4. § 25. l. 7. § 3.
[14] ἑρῶν f.
[15] Sup. § 29.
[16] Sup. § 17, 26.
[17] ἥδη. f.
[18] L. 2. § 17. l. 4. § 19.
[19] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[20] L. 10. § 15, 23, 33.
[21] L. 2. § 13. l. 3. § 5, 7, 16.
[22] Sup. § 7. l. 9. § 26.
[23] L. 5. § 16.
[24] συνδεομένη f. vel συνιόχυμένη.
[25] L. 9. § 37.
[26] L. 5. § 18. Sup. § 36.

impeditio, naturæ intellectivæ malum eſt. hæc jam tu omnia ad te transferas. dolor, voluptas attingit te? viderit ſenſus. aliquid molienti tibi obſtitit quippiam? ſi citra exceptionem moliebaris, jam tuum, quâ rationalis malum eſt. at, ſi id quod communiter fieri ſolet, tibi proponebas, nondum aut læſus es, aut impeditus etiam, mentis utique propria quæ ſunt, nemo alius impedire ſolet. hanc enim nec ignis, nec ferrum, nec tyrannus, nec vituperium, nec aliud quidlibet attingit, ubi facta fuerit ſphæræ inſtar, teres tota atq; rotunda.

XLII. Indignum cenſeo, ut me ipſe vexem, qui neminem unquam volens vexârim.

XLIII. Alia oblectant alios. me verò, ſi mentem ſanam habuerim, quæ nec hominem quenquam, aut humanum quicquam averſetur; ſed quicquid obvenit, oculo benigno aſpiciat excipiátque, & pro ſui exiſtimatione ſingulis utatur.

XLIV. Hoc ipſum quod jam adeſt, tempus tibimet fac impertias. qui famam poſthumam affectant potiùs, non cogitant, alios quoſdam ejuſmodi fore poſteros illos, quales iſti ſunt, quos nunc gravatim ferunt. ſed & utrique ſunt mortales. quid autem tuâ intereſt ſi vocibus iſtiuſmodi adſtrepuerint illi tibi, aut exiſtimationem hanc vel illam de te habuerint.

XLV. Tolle me, & quocunque libuerit projice. etenim illîc quoque genium meum habiturus ſum propitium placidúmque; hoc nempe contentum, ſi pro conditionis ſuæ officio habere ſe ageréque poſſit. num hoc tanti eſt, ut hac de cauſſa anima mea malè ſe habeat, ac deterior fiat, dum deprimitur, extenditur, confunditur, conſternatur? ecquid reperiam, quod tanti ſit?

XLVI. Nihil homini cuiquam contingere poteſt, quod non humanus ſit caſus; nec bovi, quod non bovis ſit; nec viti, quod non

vitis

vitis sit; nec lapidi, quod non lapidis ipsius sit. Si ergo contingit id cuique, quod & usui & naturæ ejus est consentaneum, quid est, ægrè quod feras? neque enim quicquam tibi tulisset natura communis, quod ferri non posset.

XLVII. Siqua te angit res externa, non est ea ipsa, quæ molestiam facessit tibi, sed tuum ipsius de ea re judicium. hoc autem statim delere in te situm est. siquid vero in interna animi dispositione te angit, quis prohibere potest, quo minùs opinionem tuam corrigas? pari modo, si anxium te habet, quia hoc aut illud quod rectum tibi videtur, non facis, cur non facere potiùs quàm angi velis? sed obstat, inquis, valentius aliquid. nihil est ergò quod anxius sis. neque enim non agendi caussa in te est. sed nec vivere tanti est, ni id fiat. excede ergò è vita æquo animo, quo modo excederes si id agere daretur, simul etiam obstantibus ipsis propitius.

XLVIII. Memineris, inexpugnabilem fieri mentem, quando in se contracta, ipsa se contenta manet, dummodo nil faciat quod ipsa nolit, tametsi non ratione, sed obstinatione merâ instructa sit. quid ergò futurum est, si ratione in consilium adhibitâ considerate de re aliquâ sententiam tulerit? propterea arx est quædam mens perturbationibus immunis. neque enim aliud ullum habet homo hoc validiùs communitum præsidium, ad quod ubi confugerit, in nullius potestatem possit deinceps venire. hoc qui non videt, imperitus; qui videt, nec eò recipit se, infelix est.

XLIX. Nihil ulteriùs tecum reputa, quàm quod visa primariò renunciaverint. nunciatur tibi, hunc vel illum tibi conviciatum. hoc nunciatum est. non & illud læsum esse te. video, puerulum ægrotare, hoc video. at periclitari, non video. hoc igitur modo in primò vilis consiste semper, nec ampliùs quicquam eis à te intus adjicias, & nihil tibi accidit, quod commoveat te. vel adjicias potiùs aliquid, ut qui

ἐκ ἔξιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὁ ἐκ ἔξι λίθῳ ἴδιον. [1] εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, ὁ [2] ἄωδεν. κ᾽ πέφυκεν, κ᾽ αὖ δυσχεραίνοις; [3] ὁ γὰ ἀφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

XLVII. [4] Εἰ μ̂ ἐχά κ πρ̂ ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σου ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ ὃ σὺν αὐτῷ κρίμα· [5] τοῦτο ὃ ἤδη ἐξαλεῖψαι [6] δπί ῳ ἔξιν. εἰ δὲ λυποῦ σέ κ πρ̂ ἐν τῇ σῇ ἕξει, [7] κ᾽ς ὁ κωλύων διορθοῦσθαι ὃ δόγμα; ὅμως ὃ ἐ εἰ λυπῇ, ἔκ ἐχὶ [8] τὸ δίκ ἐνεργεῖς ὑγιές ῳ φαινόμενον, κ᾽ ἐχὶ μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; ἀλλὰ ἰσχυρότερόν κ ἐνίστατο· [9] μὴ οὖν λυποῦ· ὁ γὰ ἀδρά σε ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. [10] ἅπαξ οὖν ἐκ τοῦ ζῆν ἐκβηθῆς, [11] ἢ κ᾽ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκῃ, ἅμα [12] ἵλεως τοῖς ἐνεργουμένοις.

XLVIII. Μέμνησο, ὅτ᾽ [13] ἀκαταμάχητον γίνεται ὃ ἡγεμονικόν, ὅταν [14] εἰς ἑαυτὸ συναφὲν [15] ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, [16] μὴ ποιῇ τι ὃ μὴ θέλει, [17] κἂν ἀλόγως ἀθετῇ. ξε). τί οὖν [18] ὅταν ἐ μ᾽ λόγου εὐβεβουλευσαμένως κρίνῃ πρὸς τὸν Θ.; ἔχά τοῦτο ἀκρόπολίς ἐστιν [19] ἢ ἐλευθέρα παντὸς ἔχά· οὐδὲν γὰ ὀχυρώτερον ἔχῃ ἄνθρωπος, ἐφ᾽ ὃ καταφυγὼν [20] ἀσφαλὴς λοιπὸν ἔσῃ· ὁ μ̂ οὖν μὴ ἑωρακὼς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ ὃ ἑωρακὼς ἐ μὴ καταφύγων, ἀτυχής.

XLIX. [21] Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ ἀρχηγέμφυαι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν· ἤγγελται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. [22] ἤγγελται τοῦτο τὸ ὅτι βέβλαπται, οὐκ ἤγγελται· βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον; βλέπω. ὅταν οὖν μηδὲ αἰσθάνωμαι, ὃ βλέπω. ὅτως οὖν μηδὲ ἀεὶ ὅτι πρ̂ ἀρχὰς φαντασιῶν, ἐ μηδὲν ἄλλως ἐπιλέγε, ἐ οὐδὲν σοι γίνε). μᾶλλον ὃ ἐπιλέγε, ὡς

[1] L. 10. § 3. l. 11. § 13.
[2] L. 12. § 26.
[3] L. 6. § 19. l. 7. § 66.
[4] L. 4. § 7, 8. l. 5. § 26.
[5] Sup. § 29.
[6] L. 6. § 52. l. 7. § 2, 14.
[7] L. 9. § 11. l. 12. § 25.
[8] πόθ.
[9] Sup. § 32, 42, 45.
[10] L. 5. § 29.
[11] ἢ f.
[12] L. 2. § 3.
[13] Sup. § 41.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 7.
[16] L. 5. § 29. l. 10. § 33.
[17] L. 11. § 3.
[18] L. 5. § 18.
[19] L. 1. § 9.
[20] L. 11. § 36.
[21] L. 7. § 64.
[22] L. 4. § 7, 11.

[1] L. 4. § 29. l. 7. § 29, 66. ὡς [1] γνωρίζων ἕκαστα τῷ ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

rerum omnium, quæ in mundo isto contingunt, naturam perspectam habeas.

[2] L. 6. § 36. L. Σίκυε πικρός· ἄφες. [2] βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἔκκλινον. ἀρκεῖ. μὴ προσθεῖπῃς, τί δὴ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; ἵνα εἰ καταγελασθῇ ὑπὸ δρυθρώπου φυσιολόγου, ὡς αὖ ἡ ὑπὸ τέκτονος σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ [3] ξέσματα καὶ περικόμματα τῷ καταπρυαζομένων ὁρᾷς· καίτοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι ποῦ αὐτὰ ῥίψωσιν· ἡ δὲ τοῦ ὅλων φύσις, [4] ἔξω οὐδὲν ἔχει. ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τῆς τέχνης ταύτης ἐστίν, ὅτι περιέχουσα ἑαυτὴν πρὸς οὐδὲν ἄλλο φθείρεται καὶ γηράσκει καὶ ἄχρηστον [5] εἰς δύναται, [6] εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅπ[6]πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτὴ ποιεῖ· ἵνα μήτε ὕσιαν, ἔξωθεν χρήζῃ μήτε ὅπου ἐκβάλῃ τὰ σαπρότερα προσδέηται. ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρᾳ τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

[3] L. 3. § 2.

[4] L. 4. § 23. Sup. § 18.

[5] L. 7. § 25.

[6] Sup. § 23.

LI. [7] Μήτε ἐν τῇ προαιρέσει δυσχεραίνειν· μήτε ἐν τῇ ὁμιλίαις φύρειν· [8] μήτε ἐν τῇ φαντασίαις ἀλλοῦσθαι· μήτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ σωέλκεσθαι· ἢ ἐκθορυβεῖσθαι· μήτε ἐν τῷ βίῳ ἀφροσύνῃ. [9] κλείουσι, κρεμνοῖσι, καὶ ἀραῖς ἐλαίου. τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μὴ ἀκαθαρτον, φρενήρη, σώφρονα, δικαίαν; οἷον [10] εἴ τις παρὰ πηγὴν διαυγῆ καὶ γλυκεῖαν, βλασφημοίη αὐτὴν, ἡ δ' ὑ πάυσεται πάκμον ἀναβλύουσα· [11] κἂν πολὺν ἐμβάλῃ, κἂν κοπρίαν, πάντα διαχεάσασα αὐτὰ ἐκκλύσει, καὶ [12] ὑδαμῶς βαφήσεται. πῶς οὖν [13] πηγὴν ἀέναον ἕξεις, καὶ μὴ φρέαρ; φύσει σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, [14] μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἁπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

[7] L. 3. § 16.

[8] L. 7. § 66. Sup. § 13.

[9] Sup. § 68. Sup. § 28.

[10] Sup. § 1. l. 3. § 4. l. 7. § 15.

[11] L. 12. § 1.

[12] L. 6. § 30.

[13] L. 7. § 59.

[14] L. 11. § 9, 13.

LI. Nec in actionibus languidus; nec in congressibus turbidus sis; nec in cogitationibus vagus; nec animâ præceps abreptus & temerè exiliens; nec in vita multis implicitus negotiis. occidunt, concidunt, diris te devovent. quid hæc obstant, quominùs mentem serves puram, prudentem, sobriam, justam? quemadmodum si quis fonti astans limpido ac dulci, conviciis eum incesserit, at illi nihilominùs laticem potui accommodum fundere non cessat. quin & si lutum quis simúmque injecerit, dispergetcitò diluétque eum, nec eodem inquinabitur. quomodo ergo fieri potest, ut fontem perennem in te, non puteum, habeas? si usu assiduo libertatem cum æquanimitate, simplicitate, modestiâ quasi nativam tibi reddideris.

LII. [15] Ὁ μὴ εἰδὼς ὅλε ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅπου ἐστίν. ὁ δὲ μὴ εἰδὼς πρὸς ὅ,τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν ὅστις ἐστὶν, οὐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. ὁ δὲ ἕν τι τούτων ἀπολιπὼν, οὐδὲ πρὸς ὅ,τι αὐτὸς πέφυκεν εἶπει. τίς ἂν φαίνεταί σοι [16] ὁ τῶν κεχλένταν ἔπαινον

[15] L. 4. § 29.

[16] Sup. § 44.

LII. Qui nescit esse mundum, ubi sit nescit. qui nescit ad quid natus sit, nec quis ipse, nec quid mundus sit, novit. qui autem in horum alterutro deficit, nec ad quid ipse natus sit, dicere potest: qualis ergò tibi videtur is, qui vanos hominum eorum plausus vel aversatur

aversatur vel aucupatur, qui nec ubi sint, nec qui sint ipsi, nôrunt?

LIII. Num in votis habes ab eo laudari, qui intra horulæ spatium ter semet execratur? num ei studes placere, qui nec sibi ipse placet? aut quomodo sibi placet, quem omnium ferè, quæ facit ipse, pœnitet?

LIV. Curæ tibi deinceps sit, non tam cum aëre ambiente te conspirare, quàm menti cuncta ambienti consentire. neque enim minùs vis illa intellectualis ubique diffusa est & permeat cuivis expolita qui attrahere eam potest, quàm aëria cuilibet cui respirationis est compos.

LV. Generatim malitia mundo non obest. particulatim nec alteri cuiquam. huic tantùm est noxia, cui concessum est ab ea immunem esse, quandocunque id ipse voluerit.

LVI. Arbitrio meo ex æquo res indifferens est arbitrium vicini mei, atque animula aut caruncula ejus. etiamsi enim quàm maximè alter alterius causâ mutuò nati simus, mentium tamen nostrarum cuilibet peculiaris sua constat potestas. alioqui vicini mei malitia malum me faceret: id quod Deo non est visum, nè alieni arbitrii esset miserum me facere.

ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ ὃ ἐμὲ ἀτυχῆσαι.

LVII. Sol defundi videtur, & ubique quidem diffunditur, nec effunditur tamen. illa enim diffusio est extensio tantùm. itaque ab extendendo radii ejus nomen sortiti sunt. cujusmodi verò res sit radius, perspicere licet, si per angustum aliquod foramen lumen à Sole profectum in domicilium tenebricosum subingredi videris. rectà enim procedit, & refringitur quodammodo, ubi corpus aliquod solidum occurrerit, quòd aërem ultrà non admittit. ibi autem consistit, & nec delabitur, nec decidit. talem ergò mentis solutionem & diffusionem esse oportet, non effusionem utique, sed extensionem, quæque adversùs obvia quælibet impedimenta non violentam & impetuosam collisionem adhibeat, nec

φόβων [1] ἢ δίων, [ἢ] οἳ ὑπ' ὀλίγου εἰσίν, ἢ τί οἱ κενὲς εἰσι γινάσκουσι;

LIII. [2] Ἐπαινεῖσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τὸν τρὶς τ' ἄρας ἑαυτῷ καταρωμένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, [3] ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; [4] ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν οἷς πράσσει;

LIV. Μηκέτι μόνον [5] συμπνεῖν τῷ σώματι ἔχοις ἀεί, ἀλλὰ καὶ [6] συμφρονεῖν τῷ λογικῷ ἀεί· τὸ γὰρ ἧττον ἡ νοερὰ δύναμις ἁπτὴ κέκτηται καὶ ἀπερίσπαστα τῆς σαρκὸς δυναμένη, ἴσον ἢ ἀξέρωτος τῷ ἀναπνεῦσαν δυναμένῳ.

LV. Γενικῶς μέν, [7] ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον. ἡ δὲ κατ' μέρος, [8] οὐδὲν βλάπτει τὸ ἕτερον. [9] μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστι τούτῳ, [10] ᾧ ἐπιτρέπεται καὶ ἀπολλάσσεται αὐτῆς, ὁπόταν θελήσῃ.

LVI. [11] Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ δὲ τὸ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ σωδυμάριον αὐτοῦ, καὶ τὸ βραχίδιον. καὶ γὰρ εἰ ὅλοι μάλιστα [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν, ὅμως τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἕκαστον [13] τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεί τοι [14] ἔμελλεν ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· [15] ὅπερ οὐκ ἐβούλετο ὁ θεός, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ ὃ ἐμὲ ἀτυχῆσαι.

LVII. [16] Ὁ ἥλιος καταχεῖσθαι δοκεῖ, καὶ πάντη γε κέχυται. ἐστὶ μὲν οὐκ ἐκκέχυται. ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστὶν· ἀκτῖνες γὰρ αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐκτείνειν λέγονται. ὁποῖόν τι ἐστὶν ἀκτὶς, ἰδοις ἂν εἰ διά τινος στενοῦ εἰς ἐσκιασμένον οἶκον ἡλίου φῶς εἰσδυόμενον θεάσαιο· γίνεται γὰρ [17] κατ' εὐθεῖαν, καὶ ὥσπερ διαιρεῖταί τι στερέμνιον, ὅταν τι αὐτὸν ἀπαντήσῃ, διέργον τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· [18] ἐνταῦθα γὰρ ἔστη, καὶ ὑπολισθαίνει οὐδὲ ἔπεσε. τοιαύτην οὖν τὴν λύσιν καὶ διάχυσιν τῶν διανοίας εἶναι χρὴ, μηδαμῶς ἔκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ [19] πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα, μὴ βίαιον μηδὲ παλσμὸν τὴν ἐπέρεισιν τοιοῦτος

[1] ἢ δίων. Xyl. Lug ἢ διώκων f. l. 11. § 11.
[2] L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[3] L. 5. § 10
[4] L. 6. § 16. Sup. § 10.
[5] L. 6. § 16. l. 9. § 8.
[6] L. 9. § 1. l. 10. § 21.
[7] L. 5. § 35.
[8] L. 2. § 1. l. 4. § 7.
[9] L. 9. § 4.
[10] L. 2. § 11. l. 7. § 71. l. 10. § 13.
[11] L. 5. § 20. 6. § 32.
[12] L. 2. § 1. Inf. § 59.
[13] L. 5. § 3. l. 12. § 3.
[14] L. 2. § 1. l. 5. § 35.
[15] L. 2. § 11.
[16] L. 12. § 30.
[17] Inf. § 60.
[18] L. 10. § 33.
[19] L. 6. § 50. l. 8. § 32. l. 10. § 12.

μηδὲ μὲ καταπτῆναι, ἀλλὰ ἵστασθαι, καὶ ἀπολαμπύνω ὃ ἐνέχυμον. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει τὸ αὐγῆς, ὃ μὴ προσπέμπον αὐτῷ.

LVIII. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ ἄλλην αἴσθησιν ἑτέραν. ἀλλ' [1] εἴτε οὐκέτι αἴσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἴσθησιν κτήσῃ, ἄλλαιον ζῶον ἔσῃ, καὶ οὐ ζῆν ἐπαύσῃ.

LVIII. Qui mortem formidat, vel sensûs extinctionem, vel aliusmodi aliquem sensum formidat. atqui, si sensum nullum prorsus habueris, nec mali quicquam sensurus es; sin sensum aliusmodi, animal aliusmodi futurus es, nec vivere desines.

[1] L. 7. § 32. Sup. § 25.

LIX. [2] Οἱ ἀνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. [3] δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

LIX. Homines alter alterius causâ nati sumus. itaque aut doce, aut sustine.

[2] Sup. § 56. [3] L. 5. § 28. l. 9. § 11.

LX. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρει· ὁ μέν τοι νοῦς, καὶ ὅπου ἐνλαβῆται, καὶ ὅπου πρὸς τὸ σκέψιν τρέφεται, [4] φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν [5] ἧττον, καὶ ἐπὶ ὃ προκείμενον.

LX. Aliter sagitta, aliter mens fertur. mens enim tam cùm cavet, quàm cùm considerat, rectà fertur, nec minus ad scopum sibi propositum tendit.

[4] L. 6. § 16. Sup. § 57. [5] ἧττον s. τ. π. [καὶ] εἰσὶ μὲ [πέφυκεν] f.

LXI. [6] Εἰσπέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου πρόσχει [7] ὃ καὶ ἑτέρῳ παρὰ εἰσπέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

LXI. In mentem alterius cujusque descende; sed & in tuam ipsius descendere quemlibet patere.

[6] L. 9. § 17. [7] -ἔχειν Boot.

ΒΙΒΛΙΟΝ θ'.

LIB. IX.

[1] L. 2. § 1. l. 8 § 59.

Ἀδικῶν, ἀσεβῶν. [1] τῇ γὰρ τῶν ὅλων φύσεως καταστασιαζούσας τὰ λογικὰ ζῶα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἀλλήλους κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς· ὁ [2] τὸ βέλημα τούτου παραβαίνων, ἀσεβῶν δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν· ἡ γὰρ τῶν ὅλων φύσις, ὄντων ἁπάντων φύσις. [3] τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ συμπαρηγμένα τῶν ὄντων οἰκείως ἔχει· ἔτι δὲ καὶ ἀληθῆ αὐτὰ ὀνομάζεται καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. ὁ μὲν οὖν ἑκὼν ψευδόμενος ἀσεβής, καθόσον ἐξαπατᾷ ἀδικῶν· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὅλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ ἐν κόσμῳ φύσει· μάχεται γὰρ ὁπόταν τοῖς ἀληθέσι φερόμενος πρὸς ἑαυτὸν

[2] L. 6. § 40.

[3] L. 7. § 9.

QUI injustè agit, impiè agit. cùm enim universi natura animalia rationalia, sui invicem gratiâ condiderit, ut sibi invicem pro cujusque dignitate prosint, nec ullâ ratione sibi invicem obsint; qui naturæ placitum hoc violat, impiè prorsus agit adversùs numinum omnium antiquissimum. etenim universi natura, rerum est omnium natura. omnia autem quæ existunt necessitudine quâdam mutuâ sunt sibi invicem conjuncta. sed & eadem, quæ veritas quoque nuncupatur; estque prima omnium quæ vera sunt, caussa. itaque qui sciens volens mentitur, impiè agit, in quantum fallendo injustè agit; qui nolens nesciúsq;, in quantum universi naturæ dissentit, & in quantum mundi ordinem pulchrè compositum infringit, dum mundi naturæ adversatur enim, qui, quantum in se est, ad ea quæ veritati adversa sunt, fertur. à

natura

natura ſiquidem ſubſidia jam olim acceperat, quibus neglectis factum eſt, ut falſa à veris nunc dignoſcere nequeat. Quin etiam, qui voluptates, tanquam quæ ſint bonæ, ſectatur, dolores, tanquam quæ mala ſint, fugit, impiè hic quoque agit. neceſſe eſt enim, ut is qui ſic affectus fuerit, de rerum natura ſæpe conqueratur, quaſi ea bonis maliſque præter meritum utriuſque aliquid attribuat; cùm mali ſæpenumero voluptatibus diffluant, eiſque rebus, quibus eæ comparantur, abundent; boni contra in dolore verſentur, atque in caſus ejuſmodi, qui dolorem ſolent parere, incidant. adhæc, qui dolorem timet, eorum aliquid timebit, quæ in mundo neceſſariò futura ſunt. hoc eſt autem impium. & qui voluptatem ſectatur, injuriam inferendo non abſtinebit. hoc autem apertè impium. oportet autem, ad quæ rerum natura ex æquo ſe habet, (nec feciſſe utique utraque, niſi ad utraque ſe ex æquo haberet) adversùs hæc eadem eum pariter eſſe ex æquo affectum, qui naturæ ductum ſequi deſiderat, quo naturæ conſentire poſſit. quicunque ergò adversùs dolorem & voluptatem, vel mortem & vitam, vel gloriam & ignominiam, ad quæ rerum natura ex æquo ſe habet, non ex æquo afficitur, impiè hunc agere liquidò conſtat. per hoc autem quod dicitur univerſi naturam iſtis ex æquo uti, intelligo iſta ex æquo uti evenire ex ſerie quadam rerum prodeuntium ſibique invicem ſuccedentium juxta antiquiſſimum quendam providentiæ motum, quo à principio illa ad hanc rerum omnium ordinationem & adornationem ſe contulit cùm rationes quaſdam rerum futurarum apud ſe concepiſſet, & facultates quaſdam exiſtentiarum, tranſmutationum, & ſucceſſionum iſtiuſmodi fœcundas diſcreviſſet.

ἀφορμὰς γὰρ παρειλήφει αὐτὴ τῆς φύσεως, ὧν ἀμελήσας ἐκ οἷός τε ἔσει νῦν [1] διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν· ἔτι μὴν [2] ὁ ταῖς ἡδοναῖς ὡς ἀγαθαῖς διώκων, τὰς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβήσει. [3] ἀνάγκη γὰρ τὸ τοιοῦτον, μεμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς πᾶσι μὲν ἀξίαν τινὰ ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις, ἔτι τοῖς σπουδαίοις· ἀλλὰ ὃ πολλάκις τοὺς μὲ φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, ἔτι τὰ ποιητικὰ τούτων κεκτῆσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους, πόνῳ, ἔτι τοῖς ποιητικοῖς τούτου ἐκπίπτειν. ἔτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεταί ποτε τῶν ἐσομένων ἐν τῷ κόσμῳ. τοῦτο δὲ πᾶν ἀσεβές. ὅτε διώκων τὰς ἡδονάς, [4] οὐκ ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν. τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. χρὴ δὲ πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἴσότιμα ἔχει (ἐπεὶ γὰρ ἀμφότερα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφότερα ἴσότιμα ἦγε) πρὸς ταῦτα ἔτι [5] τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἕπεσθαι, [6] ὁμοιογνώμονας ὄντας, [7] ὁμοίως διακεῖσθαι. ὅστις οὖν πρὸς πόνους, ἔτι ἡδονάς, ἢ θάνατον ἔτι ζωήν, ἢ δόξαν ἔτι ἀδοξίαν, οἷς ὁμοίως ἡ κοινὴ τῶν ὅλων φύσις χρῆται), αὐτὸς οὐκ ὁμοίως ἔχει, δῆλον ὡς ἀσεβές. λέγω δὲ ὅτι χρῆσθαι τούτοις ὁμοίως τῇ κοινῇ φύσιν, δμῶν τῷ [8] συμβαίνειν ὁμοίως τοῖς ἐξῆς γινομένοις, ἔτι ὁπωσοῦν γινομένοις ὑπὸ [9] ἀρχαίᾳ τῇ προνοίᾳ, [10] καθ' ἣν ἀπό τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ὅδε τις τῶν διακοσμήσεων, συλλαβοῦσά κινάς λόγους τῶν ἐσομένων, ἔτι δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα, ἀποσάσεών τε, ἔτι μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

[1] L. 8. § 26.
[2] L. 2. § 11.
[3] L. 6. § 16, 41.
[4] L. 11. § 18.
[5] L. 3. § 12. l. 6. § 55. l. 10. § 15.
[6] L. 8. § 54. l. 10. § 21.
[7] L. 11. § 16.
[8] L. 2. § 11. l. 6. § 34.
[9] L. 11. § 20.
[10] L. 7. § 75. Inf. § 28.

II. Gratius equidem foret, ut priùs defungeretur quiſpiam, quàm mendacitatem, ſimulationem, luxum, faſtum delibâſſet. ſecundus autem ab hoc gradus, horum ſatur ſaltem ut emori præoptet, quàm improbitati immorari. an nondum

II. Χαριέστερον μὲν οὖν ἂν εἴη [11] ἄγουσον ψευδολογίας, ἔτι πάσης ὑποκρίσεως ἔτι τρυφῆς ἔτι τύφου ἠλευθερωμένον ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. τὸ δ' οὖν [12] προεδρεύειν γε τούτων [13] ἀποπνεῦσαι, δεύτερον πλοῦς, [14] ἢ προηρῆσθαι προσκαθῆσθαι

[11] L. 3. § 8.
[12] Inf. § 37.
[13] L. 5. § 4.
[14] προηρῆ ἢ προσκ. Lug.

ωρος καθῆσθαι τὴ καμία. καὶ ὕπως σε σὸδὲ ἡ πεῖρα πείσῃ φεύγειν ἐκ τῦ λοιμῦ; λοιμὸς γὰρ ἀφαφρεσ ἀφανοίας, πολλῷ γε μᾶλλον ἤπερ ἡ ἐπ' ἀέρος ἐπιπεχυμένη τότε πνεύματος τοιάδε τις δυσκρασία ἐστὶ ζητῆσαι ἆρα μὴ γὰρ ζώων λοιμὸς, καθὸ ζῶά ἐστιν· ἐκείνη δ' ἀνθρώπων, καθὸ ἄνθρωποί εἰσιν.

III. Μὴ καταφρόνει θανάτου ἀλλὰ [1] εὐαρέστῃ αὐτῷ, ὡς καὶ τότε ἑνὸς ὄντος, ὧν [2] ἡ φύσις ἐνθέλει. οἷον γάρ ἐστι τὸ νεάσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ πατέρα, καὶ κυοφορῆσαι, καὶ ἀποκῦσαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ βίου ὧραι φέρουσιν, [3] τοιοῦτο ἐστὶ τὸ θάνατος. τοῦτο μὲν οὖν κατ' ἄνθρωπον ἐστι λελογισμένον. [4] μὴ [5] ὀλιγωρῶς, μηδὲ ὠσικῶς, μηδὲ ἐπιφαύσως πρὸς τὸ θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ φρόνιμόν ὡς [7] μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν· ὡς γὰρ παιδὸς σοῦ ἐξέλθῃ, ὅταν ἐκδέχωμαι τὸ ὥραν ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύσῃ τότε ἐκπεσεῖται. εἰ δὲ [8] ἰδιωτικὸν πάθημα ἀφικάρδιον θέλεις μάλιστα σε εὔκολον πρὸς τὸ θάνατον ποιῆσαι, ἢ βλέπε τὰ [9] ἐπισκέμματα, [10] ὧν μέλλεις ἀφίστασθαι, καὶ [11] μεθ' οἵων ἠθῶν ἐπὶ τοῦ [12] ἐμπεφυρμένη. [13] προσκόπτεσθαι μὲν οὖν αὐτοῖς [14] κρὴ δῆσα δῆ, ἀλλὰ καὶ [14] κηδεῖσθαι καὶ πρᾴως φέρειν· μεμνῆσθαι μέντοι ὅτι [15] ἐκ ἀπὸ ἀνθρώπων ὁμοδογμάτων ἡ ἀπαλλαγή ἐστιν. τοῦτο γὰρ μόνον ἔστιν ἄρα, αἰθεῖλκεν ἀνὴρ καὶ εἶχεν ἐν τῇ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφεῖτο τοῖς τὰ [16] τοιαῦτα δύσματα προπεποιημένοις. νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσον ἀπέχθεια ἐν τῇ διαφωνίᾳ τοῦ συμβιώσεως ὥστε εἰπεῖν, θᾶττον ἔλθοις, ὦ θάνατε, μή πως καὶ αὐτὸς [17] ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

IV. [18] Ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. [19] ὁ ἀδικῶν ἑαυτὸν κακῶν, κακὸν ἑαυτὸν ποιῶν.

[1] L. 2. § 3.
[2] L. 2. § 17.
[3] L. 3. § 7. l. 6. § 2.
[4] L. 3. § 7. l. 10. § 14.
[5] L. 5. § 36.
[6] L. 2. § 17. l. 5. § 10.
[7] L. 2. § 12. l. 4. § 5.
[8] L. 4. § 50.
[9] L. 8. § 22.
[10] L. 6. § 27, 28.
[11] L. 4. § 50.
[12] ἢ ἐμψυχὴ f.
[13] L. 2. § 1. l. 6. § 26, 27.
[14] L. 3. § 4.
[15] L. 10. § 36. l. 11. § 9.
[16] αὐτὰ f.
[17] Inf. § 9.
[18] L. 5. § 25, 35.
[19] L. 8. § 55. l. 11. § 18.

experientia tibi ipsa suadet, ut è peste ista profugias? pestis est enim, mentis corruptio, & pernicioſa quidem magis ea, quàm aëris hujus circumfusi intemperies & alteratio ejusmodi. hæc enim animalium, quà sunt animalia; illa hominum lues est, quà sunt homines.

III. Mortem noli contemnere, sed animo lubenti excipe, tanquam ex eorum quæ natura vult, numero quod sit. cujusmodi enim res est, adolescere, senescere, crescere, adultum esse, barbatum esse, dentire, canescere, ferere, prægnantem esse, parere, aliáq; id genus opera naturalia, quæ vitæ tuæ secum ferunt ætates, ejusmodi planè res est & dissolvi. hominis est igitur considerati, nec temerariè, nec impetuosè, nec fastuosè adversùs mortem se gerere: sed tanquam opus naturale, eam præstolari, quo modo nunc præstolaris, donec uxoris tuæ utero fœtus prodeat. ità expectanda est hora, quà animula tua involucro isti excidet. si autem vulgare vis pharmacum, quod cor tamen attingat, morti facilem cumprimis præstabit te, si consideraveris res subjectas à quibus morte divelleris, moréque hominum quales sint quibus anima tua ulterius non immiscebitur. etiamsi enim offendi eis te neutiquam oportet, sed curare eos, placidéque ferre; meminisse tamen licuerit, quod ab hominibus haud idem tecum sentientibus discessurus es. hoc enim solum, siquid aliud, nos retraheret & in vita retineret, si cum eadem sentientibus vitam degere daretur. nunc autem vides, quanta molestia ex dissensu mutuo eorum quibuscum vivitur, oriatur. ut dicere liceat, *Propere accedas ô mors; nequando etiam ipse obliviscar mei.*

IV. Qui peccat, sibimet ipsi peccat qui injustè agit, sibi nocet; dum malum se facit.

V. Ἀδικεῖ

V. Sæpenumero contingit ut injustè agat, tam qui non facit aliquid, quàm & qui facit.

VI. Sufficit præsens existimatio certa, & actio præsens communicativa, & affectio præsens casum omnem à prima rerum omnium caussâ provenientem lubenter excipiens.

VII. Imaginationes absterge; motus compesce; appetitionem extingue; mentem in potestate sui contine.

VIII. In animantia irrationalia, anima una distribuitur; in rationalia verò anima una intellectiva dispertitur. quemadmodum & terrestrium omnium una est terra; unâque luce cernimus omnes, & aëre uno spiramus, quotquot visùs vitæque participes sumus.

IX. Quæcunq; aliquid in commune participant, ad id quod est generis ejusdem secum promptè feruntur. ad terram mole suâ fertur terrestre quodvis; in idem confluit humidum omne; & aëreum itidem quodcunq;. ut necesse sit vi aliquâ intercludi ea, id nè faciant. sursum fertur ignis ob ignem elementarem. cum omni verò, qui istic est, igni adeò simul accendi proclivis est, ut materia omnis siccior paulò incendi prompta admodum sit, eò quòd minùs sibi admixtum habeat, quod incendium prohibeat. proinde & quicquid naturæ intellectualis est in commune particeps, ad sibi cognatum pariter, vel multò magis etiam, promptè fertur. quò est enim rebus aliis præstantius, hoc est promptius. ei quod sui generis est commiscèri & cum eo quodammodo coalescere. hinc apud irrationalia existunt examina, armenta, pullorum educationes, & quasi amores quidam. etenim istis animæ insunt; it.que in subjecto præstantiori vis illa congregativa intensior reperitur, quàm in stirpibus, lapidibus, aut lignis. hinc & in rationalibus, respublicæ, amicitiæ, familiæ, concilia; item belli tempore fœdera, & induciæ. quin & in præstantioribus adhuc, licèt modo quodam à se in-

V. Ἀδικῆ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, ὑ μόνον ὁ ποιῶν τι.

VI. [1] Ἀρκῆ ἡ [2] παροῦσα [3] ὑπόληψις καταληπτικὴ, & ἡ παροῦσα [4] ὁρμὴ κοινωνικὴ, & ἡ παροῦσα διάθεσις [5] εὐαρεστικὴ τοῖς κατὰ τὸ [6] ἑπόμενα τὸ ἐκ τῶν αἰτίων συμβαῖνον.

VII. [7] Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν· παῦσαι ὁρμὴν σβέσαι ὄρεξιν· ἐφ' ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

VIII. [8] Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα, μία ψυχὴ διήρηται· [9] εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται· ὥσπερ & [10] μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γεωδῶν, & [11] ἑνὶ φωτὶ ὁρῶμεν, & [12] ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατικὰ & ἔμψυχα πάντα.

IX. [13] Ὅσα κοινῇ τινι μετέχει, φέρεται ὀμοφυὲς πρὸς ὁμοφυές· [14] τὰ γεώδη πρὸς γῆν ῥέπει ὅτι γάμ, τὰ ὑγρὸν πρὸς [15] συῤῥοῦν, τὰ ἀερώδη ὁμοίως· ὥστε χρῄζειν τοῖς διειργόντων & βίας. τὸ πυρώδες μὲν, διὰ τὸ στοιχειώδες πῦρ· πρὸς τὸ συνεξάπτεσθαι ἑτοιμότερον ἔστιν, ὥστε & πρὸς τὸ ὑλικὸν τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον, εὐέξαπτον ἔστι, διὰ τὸ ἐλαττον ἐγκεκρᾶσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικόν. πρὸς ἔξαψιν. & τοίνυν [16] πρὸς τὸ κοινὸς νοερᾶς φύσεως μέτοχον, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως εὐδιδάκτως, ἢ κἂν μᾶλλον. ὅσῳ γὰρ ἔστι κρεῖττον τῶν ἄλλα, τοσούτῳ & πρὸς τὸ συγκιρνᾶσθαι τῷ οἰκείῳ & συγκεῖσθαι ἑτοιμότερον. οὐδὲν γοῦν [17] ὅπως μὴ πρὸς ἀλόγων εὑρέθη ζωῶν, κἂν ἀγέλαι, & νεοσσοτροφίαι, & οἷον ἔρωτες· ψυχαὶ γὰρ ἔνθα ἔνεστιν ἐνταῦθα, & τὸ ζωαγωγὸν ἐν τῷ κρείττονι ὑπεῖναι ὀφείλον εὑρίσκετο, οἷον ἔνθα ὅπως φυτῶν ἐστιν, ἔνθα ὅπως λίθων, ἢ ξύλων. ὅπως δὲ [18] πρὸς λογικῶν ζώων, πολιτείαι, & φιλίαι, & οἶκοι, & σύλλογοι, & ἐν πολέμοις συμπνοίαι & αἰχμαί. ὅπου δὲ πρὸς ἔτι κρειττόνων, & ἐκδιεστηκότων ζῆν οἷόν τε ἕνωσις ὑπέστη,

[1] L. 8. § 7, 22 l. 7. § 54. l. 12. § 3.
[2] L. 6. § 2.
[3] L. 8. § 26.
[4] Inf. § 23.
[5] L. 3. § 6.
[6] παρὸν f.
[7] L. 7. § 29.
[8] L. 4. § 40. l. 12. § 30.
[9] L. 4. § 4. l. 7. § 9.
[10] Inf. § 9.
[11] L. 8. § 57. l. 12. § 30.
[12] L. 8. § 54.
[13] L. 5. § 4. l. 7. § 50.
[14] Sup. § 9.
[15] ὅπη τὸν ῥεῦν f. Lug. An.
[16] L. 5. § 16. 30. l. 12. § 26.
[17] L. 6. § 16. l. 11. § 18.
[18] Inf. § 23. l. 12. § 30.

οἷόν τε

οἷα [1] ὅτι τὰ ἄστρων· ὅτως ἡ ὅτι τὸ κρεῖττον ἐπαινάβασις συμπάθημα, [2] ὡς ἐν διεστῶσιν ἐργάζασθαι ἐδυνατο. ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. [3] μόνα γὰρ τὰ νοερὰ νῦν [4] ὁπλέλησεν τὰ πρὸς ἄλληλα ἀνευδὴς ὡς συνδύσεως, ὡς τὸ σύρρουν ὧδε μόνον· ὃ βλέπεται· ἀλλ' ὁμοίως κἀμὲ τοι φθάνοντες ἀδικαζαλαμβάνονται. κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὥστε ἐστὶν ὃ λέγω παρεφυλάκοντων. [5] ῥᾷον γὰρ εὕρει τις δοῦ γεώδες τι μηδενὸς γεώδους προσαπτόμενον, ἢ ἀνθρώπου ἀνθρώπῳ ἀπεσχισμένον.

X. [7] Φέρει καρπὸν, ὡς ἄνθρωπος, ὡς θεὸς, ὡς ὁ κόσμος· ἐν τῷ οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. εἰ δὲ ἡ ζωηθεία κυρίως [8] πέφυκεν ὅτι ἀμπέλῳ ὡς τῷ ὁμοίων, σοὶ τοῦτο· [9] ὁ λόγος δὲ, ὡς κοινὸν, ὡς ἴδιον καρπὸν ἔχει· ὡς γίνεται ἐξ αὐτῶν τοιοῦτ' ἕτερα, ὁποῖόν τι ἀνθρώπου ἐστὶν ὁ λόγος.

XI. [10] Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μή, μέμνησο, ὅτι [11] πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένεια σοι δέδοται· ὡς [12] οἱ θεοὶ δὲ συμμαχοῦσι τοῖς τοιούτοις εἰσὶν· εἰς ἔνια δὲ ὡς συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· ὅτως εἰσὶ χρηστοί. [13] ἔξεστι δὲ σοὶ [14] εἰ εἰπεῖν, [15] τίς ὁ κωλύων;

XII. [16] Πόνει, μὴ [17] ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ [18] θαυμάζεσθαι θέλων. ἀλλὰ μόνον ἓν θέλε, κινεῖσθαι ὡς ἴσχεσθαι, [19] ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

XIII. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περισάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν [20] περίστασιν· [21] ἔξω γὰρ ἦν ἐμοὶ, ἀλλὰ [22] ἔνδον ἐν τῇ ὑπολήψει.

XIV. Πάντα [23] ταῦτα, [24] συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· [25] ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ. [26] ῥύπος δὲ τῇ ὕλῃ. [27] πάντα νῦν, οἷα ἐπ' ἐκείνων ἃς κατεθάψαμεν.

[1] L. 6. § 43. l. 11. § 27.
[2] L. 7. § 13.
[3] L. 11. § 18, 20.
[4] Sup. § 3.
[5] L. 12. § 30.
[6] L. 8. § 34.
[7] Sup. § 19. l. 11. § 1.
[8] πέπεφεν Lug.
[9] L. 4. § 24.
[10] L. 5. § 28. l. 8. § 59.
[11] Inf. § 42.
[12] L. 7. § 70. Inf. § 27.
[13] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[14] ἢ
[15] L. 3 § 12. l. 8. § 47.
[16] L. 1. § 5. l. 5. § 5.
[17] L. 1. § 15, 16.
[18] L. 1. § 7.
[19] L. 4. § 24. Sup. § 8.
[20] L. 1. § 15. Inf. § 41.
[21] L. 4. § 3.
[22] L. 10. § 38
[23] ταὐτὰ Inf. § 28. l. 7. § 1.
[24] L. 4. § 44.
[25] Sup. § 48.
[26] Inf. § 36.
[27] L. 2. § 14.

vicem diffitis, in aſtris nempe, unio tamen quædam exiſtit. ità ſortis præſtantioris eminentia etiam in diſtantibus affectionem ad ſe invicem mutuam producere valuit. vide interim quò res redierit. ſola enim rationalia mutui hujus in ſe invicem ſtudii ac conſenſûs nunc ſunt oblita : conſluxúſque ille apud iſta ſola non cernitur. veruntamen, fugiant licèt hoc homines, undique occupantur. prævalet enim natura. obſervando autem id, quod loquor, comperies. faciliùs enim quis terreni quippiam terrenæ rei nulli adjunctum repererit, quàm hominem ab homine omni prorſus ſejunctum.

X. Fructum fert & homo, & Deus, & mundus. & in propria tempeſtate fert horum unumquodque. etiamſi autem uſus formulam hanc loquendi viti ac ſimilibus præcipuè attribuerit, nihil tamen hoc obſtat, quo minùs & de illis dicatur. ratio verò fructum habet & communem & proprium. oriuntúrque ex ea alia ejuſmodi, cujuſmodi ipſa eſt ratio.

XI. Peccantem, ſi potes, meliora doceto. ſi minùs, memineris, hoc fine clementiam tibi datam eſſe; & Dii autem adversùs tales clementer ſe gerunt. in quibuſdam etiam opem eis porrigunt ſuam, ad ſanitatem nempe, divitias, gloriam conſequendam, adeò benigni exiſtunt. idem & tibi licet facere. aut dicas, quis te prohibeat?

XII. Laborem ſuſtine, non ut miſer, nec quo miſerationi vel admirationi ſis aliis. ſed hoc unum velis, ita moveri motúmve ſiſtere, prout ratio civilis exigit.

XIII. Hodie moleſtiâ me omni exemi. vel potiùs moleſtiam à me omnem abjeci. neque enim extra, ſed intra me, in opinione mea exiſtebat.

XIV. Eadem ſunt omnia, uſu familiaria, tempore diaria, materiâ ſordida. præſentia omnia, qualia apud illos quos ſepelivimus.

XV. Τὰ

XV. Res ipſæ foris apud ſemet conſiſtunt; nec de ſe quicquam aut norunt ipſæ, aut narrant nobis. quid ergo de eis pronunciat? mens.

XV. [1] Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδότα πρὸς [2] αὐτόν, μήτε ἀποφαινόμενα. [3] ἡ οὖν ἀποφαίνεται πρὸς αὐτόν; ὁ ἡγεμονικόν.

[1] L. 4. § 3. [2] αὐτόν. [3] L. 4. § 39.

XVI. Non in paſſione, ſed actione ſitum eſt, rationalis ac civilis animantis bonum malúmque; quo modo nec virtus vitiúmve illius in paſſione, ſed in actione conſiſtit.

XVI. [4] Οὐκ ἐν πάθει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ ὁ [5] τῆς λογικῆς πολικῆς ζώου καλὸν καὶ ἀγαθόν· ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πάθει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

[4] L. 6. § 51. [5] Sup. § 3, 9.

XVII. Lapidi projecto nihil eſt mali, quòd deorſum feratur; quòd ſurſum, nihil boni.

XVII. [6] Τῷ ἀπαρριφέντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν ὃ καταπεσεῖται, οὐδὲ ἀγαθὸν ὃ ἀνενεχθήναι.

[6] L. 8. § 20.

XVIII. Mentes hominum penitiùs introſpice. videbis, quos judices pertimeſcas; quales etiam de ſemet judices ſint.

XVIII. [7] Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὄψῃ [8] οἵους καὶ πρὸς [10] αὐτοὺς ὄντας κριτάς.

[7] L. 7. § 62. l. 8. § 61. [8] L. 5. § 32.

XIX. In tranſmutatione univerſa exiſtunt. tu quoque in jugi alteratione, & corruptione quadam verſaris; & mundus tecum univerſus.

XIX. [11] Πάντα ἐν μεταβολῇ. καὶ [12] αὐτὸς σὺ ἐν διωκεκῇ ἀλλοιώσει. καὶ κατά τι φθορᾷ· καὶ [13] ὁ κόσμος ὅλος.

[9] L. 3. § 4. l. 8. § 52. [10] αὐτούς. [11] L. 5. § 23. l. 7. § 18. [12] Inf. § 21. [13] L. 4. § 3.

XX. Quod alteri delictum eſt, apud eum relinquendum eſt.

XX. [14] Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

[14] L. 7. § 29. Inf. § 38.

XXI. Actionis terminatio, intentionis aut opinationis ceſſatio, mors eidem eſt quædam. veruntamen nihil in ſe mali habet. ad ætates tranſi, puerilem putà, adoleſcentiam, juvenilem, ſenilem. & harum mutatio omnis mors eſt quædam. ſed nunquid grave? tranſi rurſus ad ætatem ſub avo, tum ſub matre, mox ſub patre tranſfactam: cúmque alias haud paucas differentias mutationéſque deprehenderis, interroga te, ecquid in his grave ſit. pari igitur modo nec grave quicquam in vitæ totius terminatione, ceſſatione, mutatione.

XXI. [15] Ἐνεργείας ἀπόληξις, ὁρμῆς, [16] ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, [17] οὐδὲν κακόν. μέλει νῦν ὅτι ἡλικίδιον, οἷον τὸ παιδικόν, τὸ τῆς μειρακίου, τὸ νεότητος, ὁ γῆρας· καὶ δὴ [18] τούτων πᾶσα μεταβολή, θανατος· μὴ τι δεινόν; μέλει νῦν ὅτι βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἶτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρί, εἶτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρί· καὶ ἄλλας πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολήξεις εὑρίσκων, ἐπερώτα σεαυτόν, μὴ δεινόν. ὕπως τοίνυν οὐδὲ [19] ἡ τοῦ ὅλου σου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

[15] L. 12. § 23. [16] [ὑπ] ὑπ'. [17] L. 2. § 17. l. 11. § 34. [18] Sup. § 19. l. 11. § 35. [19] L. 7. § 23.

XXII. Recurrito ad mentem tuam, ad univerſi, ad delinquentis cujuſvis. ad tuam, ut ipſam juſtam exhibeas: ad univerſi, ut recorderis, cujuſnam ſis pars: ad delinquentis cujuſvis ut conſideres, inſcius an conſultò deliquerit; cogitéſque ſimul eſſe tibi cognatum.

XXII. [20] Τρέχε δὴ ὁ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν, καὶ ὁ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ τούτου. τὸ μὲ σεαυτοῦ, ἵνα [21] νῦν δικαίως αὐτὸ ποιήσῃ· τὸ δὲ τοῦ ὅλου, ἵνα συμμνημονεύσῃς· [22] κίνδυνος μέρους εἰ. τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπισκήψῃς [23] ποτὲ ἐὰν [24] ἄγνοια, ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογίσῃ [25] συλλήψει.

[20] L. 5. § 3. l. 8. § 7, 22. [21] L. 3. § 16. [22] L. 2. § 3, 4. [23] L. 11. § 18. [24] ἀγνοία. [25] L. 2. § 1. [26] Sup. § 9. l. 4. § 4. [27] L. 2. § 16.

XXIII. Sicut ipſe es ad cœtum civilem complendum conſtitutus: ità actio tua quævis ad vitam ejuſmodi conſummandam referatur quæcunque igitur actio tua ad finem ſui [26] πολικοῦ συστήματος. Συμπληρωτικὸς εἰ, ὕπως καὶ [27] πᾶσα πρᾶξις σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολικῆς. [28] ὅτις ἐὰν οὖν πρᾶξις σου [29] μὴ ἔχῃ

[28] ὅπως ἐὰν νῦν Lug. ὅπως & νῦν delet Ant. [29] L. 11. § 19.

[2] L. 2. § 2. l. 4. § 29.
[2] ἀσυμφ. Salm.
[3] L. 5 § 33. l. 7. § 3.
[4] L. 4. § 41.
[5] L. 7. § 29. l. 10. § 26.
[6] L. 3. § 11. l. 10. § 9.
[7] L. 10. § 7. l. 12. § 30.
[8] L. 4. § 32. l. 10. § 33.
[9] L. 5. § 14, 15, 16.
[10] ποιῇ πνΘ Arg. ποιῆνπ Lug.
[11] ἀλλ' ἀλλοῖα Boot. Ἀλλ' ὅ-πως ἄλλΘ Sal.
[12] Inf. § 37.
[13] νώσῃ f.
[14] Sup. § 18. Inf. § 34.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 7. § 22.
[17] L. 11. § 9.
[18] Sup. § 11.
[19] L. 1. § 17.
[20] Inf. § 40. l. 11. § 10.
[21] πὰ αὐτὰ M. Sup. § 14.
[22] L. 4. § 32.
[23] L. 2. § 14.
[24] L. 7. § 1.
[25] Inf. § 35.
[26] L. 6. § 36.
[27] ἢ
[28] ἔν τι γίνεται, τι. τ. Boot. τὶ ἐν τινι Sa.V.N
[29] ἄτομα Sal.f. ἢ ἀτ. [ἢ] ἀμ. f. Inf. § 39.
[30] L. 2. § 11.
[31] L. 6. § 44. l. 12. § 20.
[32] L. 6. § 59.
[33] L. 2. § 17.
[34] L. 7. § 34.
[35] Inf. § 29, 32, 33.

ἔχῃ τιὼ διάφορεὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν ὅτι τὸ κοινωνικὸν τέλΘ., αὕτη [1] διαφωᾶ τ βίον, ⁊ οὐκ ἐᾷ ἕνα εἶ), ⁊ στασιώδης ὄξιν, ὥσπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὑτὸν μέρΘ. διϊσάμβυος ἀπὸ τ τοιαύτης [2] συμφωνίας.

XXIV. [3] Παιδίων ὀργαί, ⁊ παίγνια, ⁊ [4] πνδυμάκια νεκρὺς βαστάζοντα, ὥστε ἐνεργέστερον προσπεσεῖν τὸ τ νεκύας.

XXV. [5] Ἰη ὅτι τ ποιότητα τῆ αἰκίᾳ, ⁊ ἀπὸ τῆ ὑλικῆ αὐτῆ προσεφάψας θεάσαι· εἶτα ⁊ [6] τ χρόνον περιόρισον, ὅσον πλεῖστον ὑφίσαδς πέφυκε τῆτο [7] τὸ ἰδίως ποιόν.

XXVI. [8] Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ [9] ἀρκεῖσδς τῷ Ϛῷ ἡγεμονικῷ [10] ποιῆνκ ταῦτα οἷα κατεσκεύασας· [11] ἀλλὰ [12] ἄλις.

XXVII. Ὅτε μ ἄλλΘ ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά κινα ἐκφωνῶσιν [13], [14] ἔρχε ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῆ, δίελθε ἔσω, ⁊ ἴδε ποῖοί τινες εἰσίν· ὄψῃ, ὅτι [15] ὐ δεῖ σε σπᾶδς, ἵνα τέτοις δὲ ποσε πρὸς σὺ δοκῇ· [16] ἀνοσῆν μῆ τοι ἀυτοῖς δῇ· [17] φύσῃ γὰ φίλοι. ⁊ [18] οἱ θεοὶ ᾗ πᾶσι τοίοις αὐτοῖς βοηθῶσι, [19] δι' ὀνείρων, διὰ μαντείων, περὶ ταῦτα μῆ τοι, [20] περὶ ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται.

XXVIII. [21] Ταῦτά ὅτι τὰ τῆ κόσμυ [22] ἑνώκλισις, [23] ἄνω κάτω, [24] ἐξ αἰῶΘ εἰς αἰῶνα. ⁊ [25] ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ ἓ ὅλυ διάνοια· ὅσῳ εἰ ὅτιν, ἀποδέχυ [26] τὸ ἐκείνης ἐρμηῖον. [27] ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ ᾗ λοιπὰ κατ' ἐπακολύθησιν· ⁊ [28] πί ἓν κίνι. ξύσον γὰρ κινα [29] ἄτομοι, ἢ ἀμερῆ· τὸ ᾗ ὅλον, [30] εἰ τις θεὸς, εὖ ἔχῃ πρῶτα· εἶτε τὸ εἰκῇ, [31] μὴ κάμε σὺ εἰκῇ· [32] ἤδη πρῶτας ἡμᾶς γῆ καλύψῃ· ἔπειτα ⁊ [33] αὐτὴ μεταβαλῇ· καὶ ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον μεταβαλῇ· ⁊ πάλιν ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον. [34] ταῖς γὰ ὅτι κυματώσῃς τῆ μεταβολῶν ⁊ ἀλλοιώσεων ἐνθυμεμβμός κε, ⁊ [35] τὸ τάχΘ., πρὸς ἀνητῆ καταφρονήσῃ.

nem hunc vel immediatè vel mediatè non tendit, ita vitam tuam divellit, nec unam eandémque esse patitur, & est seditiosa, perinde ac in populo ille, qui factionis suæ homines à consensione istiusmodi in partes trahit.

XXIV. Puerulorum rixæ, & ludicra; & animulæ cadavera gestantes; ut vehementiùs afficiat quod in Mortualibus exhibetur.

XXV. Formæ qualitatem animo adi; & à materia abstractam contemplare: tum & tempus tecum definito ad quod plurimùm res sic affecta perdurare possit.

XXVI. Innumera perpessus es, quia non didicisti mente tuâ contentus esse agente ea ad quæ condita est, sed ad alia eadem abuteris.

XXVII. Ubi te alii vituperaverint, vel oderint, vel ejusmodi aliquid oblocuti fuerint, adi animulas eorum, penitiùs introspice cujusmodi sint. facilè videbis, nihil esse quod te angat, quicquid illi de te judicent. bene velle tamen illis oportet. sunt enim naturâ amici. quin & Dii ipsi omnimodam illis opem ferunt, per insomnia, per vaticinia, etiam in eis ad quæ feruntur illi.

XXVIII. Eadem planè sunt mundana omnia, sursum deorsum, à seculo ad seculum, in orbem redeuntia. mens autem universi vel singula quæque se promovet. quod si fuerit, ad quod illa se promoverit, tu excipe. vel semel operi se admovit; reliqua verò per consequentiam necessariam à primis illis ita profluunt, ut serie quadam continuâ unum quiddam constituant. vel atomi & corpora indivisibilia pro rerum principiis habenda erunt. denique si quis Deus est, omnia bene se habent. sive temerè ferantur; tu nè temerè feraris, mox futurum est ut tellus nos omnes condat: dein & ipsa in alia mutabitur: & ista in infinitum. mutabuntur: & ista rursus in infinitum. siquidem qui mutationes & alterationes fluctuum instar sibi invicem supervenientes, vicissitudinum harum celeritatem consideraverit, næ ille mortale quicquid est despectui habebit.

XXIX. Tor-

XXIX. Torrentis est instar rerum natura; omnia secum abripit. quàm viles autem sunt & mucci pleni, etiam politici isti, &, ut ipsis videtur, philosophicè se gerentes homunculi? id agas, ô homo, quod nunc te poscit natura. aggredere, quatenus tibi datur. nec circumspice, nunquis adsit, qui advertat. nec Platonis rempublicam expecta. verùm sufficiat tibi, si vel parùm admodum res processerit; nec vel hoc ipsum parvum quiddam existimaveris. nam dogmata hominum quis mutaverit? & tamen absque his mutatis, quid aliud supererit, nisi ingemiscentium, dum obsequium simulant, servitus. age nunc, & Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi refer. viderint illi, an quid natura communis poscat, nôrint, & ad hujus dictamen sese instituerint. sin tragicè semet ostentârint, quis ad illorum imitationem me addixit? simplex quiddam & modestum est philosophiæ opus. noli me ad fastum insolentem abducere.

XXX. Intuere desuper armenta innumerabilia, & ritus innumerabiles, & navigationis omne genus, in procellis, in tranquillo mari, & rerum præteritarum, præsentium, decedentium differentias. considera & vitam quæ sub aliis olim est acta, quæ post te erit transigenda, quæque apud gentes barbaras jam agitur. & quàm multi sint, qui nec nôrint nomen tuum, quàm multi, qui mox ejusdem oblivisc entur; quàm multi, qui cùm te nunc laudent, mox vituperaturi sint. quod denique, neque memoria, neque gloria, neque ejusmodi quicquam æstimatione ullâ dignum est.

XXXI. Mentis tranquillitas tibi sit in eis, quæ ab externa caussâ proficiscuntur. justitiæ ratio in eis quæ ab interna efficiuntur. hoc est, intentio tua actióque omnis hunc solum sibi finem propositum habeat ut ad societatem humanam quod conducat fecerit, utpote quod naturæ tuæ consentaneum existat.

XXXII. Supervacanea multa, quæ molestiam tibi pariunt, præcidere, cum in opinione tua tota

XXIX. [1] Χειμάρρους ἡ τῶν ὅλων αἰτία πάντα φέρει· ὡς [2] σύτελῆ ἦ δὲ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, δ, ὡς οἴεται, φιλοσόφως [3] πραττόμενα· ἀμύθητοι [4] ἄνθρωπίσκοι; ἄνθρωπε, [5] τί ποτε ποίησον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. [6] ὅρμησον, ἐὰν δύνῃ, καὶ [7] μὴ περιβλέπου εἴ τις ἐρεῖται· μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε· ἀλλὰ [8] ἀρκοῦ, εἰ τὸ βραχύτατον προέρεισι· καὶ τέτοιον αὐτῷ τὶ ἔκβασιν, ὡς ἐ μικρόν τι δόξει, σχολῇ. [9] δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβάλλει; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς, τί ἄλλο, ἢ [10] δουλεία γενόντων, καὶ πειθαρχία στρουθίων. ὕπαγε νῦν, καὶ [11] Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ [12] Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. ὄψονται, εἰ [13] ἔδοξεν, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς [14] ἐπαιδαγώγησεν. εἰ δὲ [15] ἐτεραλγῶδες μὲν εἰς μὲ κατασκεύασμα μιμοῦς. ἁπλοῦν δὲ καὶ [16] αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον. μή με ἀπάγε δὴ [17] σεμνοτυφίας.

XXX. [18] Ἀνωθεν δὴ θεωρῶν ἀγέλας μυρίας, καὶ πελετὰς μυρίας, καὶ [19] πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συνιστομένων, ἀπογινομένων. [20] ὑπόνοει δὲ καὶ τὸν ἐπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, τὸν μετὰ σὲ βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον. καὶ [21] ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γνώσονται, [22] ὅσοι δὲ τάχιστα θαυμάσονται, [23] ὅσοι δὲ ἐπαινοῦντες ἴσως ἐμοῦ σε τάχιστα ψέξουσι· καὶ ὡς [24] ἔστι μνήμη ἀξιόλογον γε, [25] ἔστι δόξα, ἔστι ἄλλο τι ὃ σύμπαν.

XXXI. [26] Ἀταραξία μὲν, ὡς τὰ ἀπὸ σοῦ καὶ ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. δικαιότης δὲ, ὃν τοῖς ἐκ σοῦ αἰτίοις ἐνεργουμένοις· τυπτέσθω, ὁρμὴ δὲ πρᾶξις, [27] καταλήγουσα ἐν αὐτῷ ὃ κοινωνικὸν πρᾶξαι, ὡς τοῦτο σοι κατὰ φύσιν ὄν.

XXXII. Πολλὰ ἀφειρεσθαι ἀφιελθὼν ἐν ὀχλήσεσι σοι δύναται, [28] ὅλα ἐπὶ τῇ

[1] L. 2. § 17. [2] L. 7. § 19. [3] L. 2. § 12. [4] L. 4. § 48. [5] φησὶ Lug. An ὦπαι. [6] L. 8. § 26. [7] L. 4. § 3. [8] Sup. § 32. [9] Sup. § 1. [10] L. 5. § 9. [11] L. 8. § 4. [12] Sup. § 40. [13] Sup. § 3. [14] Sup. § 25. [15] L. 3. § 7. l. 5. § 28. [16] L. 5. § 36. l. 7. § 58. [17] L. 1. § 2. [18] L. 1. § 9. [19] L. 7. § 48. l. 12. § 24. πλοῦτον Xyl. [20] L. 7. § 49. [21] L. 3. § 10. l. 8. § 21. [22] L. 4. § 19. [23] L. 3. § 4. l. 4. § 3. [24] L. 4. § 3, 19. [25] L. 6. § 16. [26] L. 7. § 54. Sup. § 6. [27] L. 4. § 26. l. 5. § 34. Sup. § 23. [28] L. 2. § 15. l. 11. § 18.

ἐπολήψῃ σε κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν εὐπετοποίησε ἤδη σεαυτῷ, [1] τὸν [2] ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν ἴδιον αἰῶνα περιεργάσῃ, καὶ τὸ τῷ ὅλῳ μέρει ἑκάστῳ πρεπόμενον. [3] ταχεῖαν μεταβολὴν βλέπουσι, ὡς [4] βραχὺ μὲν ὃ ἀπὸ γενέσεως μέχρι ἀλλοιώσεως, [5] ἀπείρως δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μὴ τὸ ἀλλοῖον ὁμοίως ἄπειρον.

XXXIII. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, [6] τάχιστα φθαρήσεται. καὶ [7] οἱ φθείροντα αὐτὰ ἔτι δόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται. καὶ [8] ὁ ἐκατόγωνος ἀποθνὼν εἰς ἴσον καταστήσει τῷ πεντώρῳ.

XXXIV. [9] Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, καὶ περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' οἷα [10] φιλοῦσι καὶ τιμῶσι. γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐγκωμιάζοντες, [11] ὅση οἴησις.

XXXV. Ἡ ἀποβολὴ ἔοικεν ἄλλο τι εἶναι, ἢ [12] μεταβολή· [13] τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, [14] καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται. [15] ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. [16] τί οὖν λέγεις, ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, [17] ὁ καὶ πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται; [18] ἔσθ' ὅπως ἄρα δυνάμεις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξευρεθῆναι μὲν ἡ δημιουργήσαντα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

XXXVI. [19] Τὸ ὑποκείμενον ἑκάστῳ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, πηνίς, ὀστάρια, [20] γέος· ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα, καὶ ὑποστάθμη ὁ χρυσός, [21] ὁ ἄργυρος, καὶ [22] τρίχες ἡ ἔδνις, καὶ αἷμα ἡ πορφύρα. καὶ τἆλλα πάντα τοιαῦτα· καὶ [23] τὸ πνεῦμα τοῦτο ἄλλο τοιοῦτον· καὶ [24] ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

XXXVII. [25] Ἄλις τοῦ ἀθλίου βίου. καὶ [26] λογισμοῦ, καὶ πτοήσεως. [27] τί ταράττῃ; [28] τί τούτων καινόν; [29] τί σε ἐκπλήττει; [30] τὸ

[1] L. 7. § 35.
[2] [τοῦ] τὸν
[3] Sup. § 19, 28. Inf. § 33.
[4] L. 5. § 24.
[5] L. 4. § 3.
[6] Sup. § 28, 32.
[7] L. 8. § 25.
[8] L. 2. § 14. l. 4. § 50.
[9] Sup. 18, 27.
[10] χαλεῖσι Lug.
[11] L. 11. § 18.
[12] L. 4. § 3. l. 8. § 18.
[13] L. 7. § 18.
[14] L. 4. § 45.
[15] Sup. § 28.
[16] L. 12. § 5.
[17] ἢ ὅτι
[18] L. 10. § 7.
[19] Sup § 14. l. 5. § 33. l. 11. § 2, 17.
[20] L. 8. § 37.
[21] [καὶ] ὁ
[22] L. 6. § 13.
[23] L. 2. § 2.
[24] Sup. § 28. l. 10. § 1.
[25] Sup. § 2, 26. L. 2. § 3. l. 5. § 5.
[26] L. 5. § 23. Inf. § 39.
[27] L. 7. § 1.
[28] L. 12. § 19.
[29] L. 7. § 29.
[30] τὸ

tota sita sint, animúmq; anguſtiis exemptum plurimùm dilatare poteris, ſi mundum totum & ſeculum in quo degis, mente complexus fueris, & rei cujuſque ſigillatim tranſmutationem celerem conſideraveris, quámque exiguum temporis ſpatium inter ortum ejuſdem & interitum intercedat; cùm & immenſum ſit quod ortum præceſſerit, & interminatum pariter, quod interitum ſit conſecuturum.

XXXIII. Corrumpentur brevi, quæcunque vides: corrumpentur brevi, & qui corrumpi hæc vident, & qui ſenectute extremâ confectus moritur, in eundem ſtatum redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

XXXIV. Animulas hominum nudas intuere, ut videas, quales mentes gerant, quibus rebus ſtudeant, & quarum cauſsâ alios diligunt ac honorent. tùm quando vel vituperando obeſſe, vel laudando prodeſſe cuiquam videntur, quanto cum faſtu id faciant.

XXXV. Nihil eſt aliud amiſſio quàm mutatio. hac autem gaudet natura, quæ nihil non rectè facit. ab æterno iſta pariter facta ſunt; & in æternum alia ejuſmodi fient. ecquis ergò dixerit omnia & facta fuiſſe, & ſemper factum iri mala? nec penes Deos, qui tot fuerint, potentiam extitiſſe corrigendi iſta, quo minùs mundus ad mala iſta addiceretur, quibus perpetim teneretur implicitus?

XXXVI. Quàm putida eſt ſubjecta rei cuique materia? aqua, pulvis, oſſicula, ſordes. aut rurſus, calli terræ, marmora; ſedimenta, aurum, ac argentum; pili, veſtis; ſanguis, purpura; & ejuſmodi alia quævis. etiam quod formæ rationem obtinet, & ipſum aliud quiddam iſtiuſmodi eſt; & ex aliis in alia tranſit.

XXXVII. Jam ſatis eſt vitæ calamitoſæ, & obmurmurationis, & nugarum. quid perturbaris? ecquid in his novi? quid te tandem percellit?

percellit? num forma? hanc vide. num materia? & hanc. extra hæc autem nihil eſt. quin erga Deos itaque tandem aliquando ſimplicior melioſque affectus ſis. perinde habet annis centum an tribus iſta nôris.

XXXVIII. Siquis deliquerit, penes ipſum eſt malum. fortaſſis autem nec deliquit.

XXXIX. Vel ab una mente, quaſi fonte communi, tanquam uni corpori ſuperveniunt univerſa: nec partem oportet de eis conqueri, quæ à toto fiunt. vel atomi obtinent, nec aliud eſt quicquam quàm cinnus & diſperſio temeraria. quid ergo perturbaris? num menti dices, mortua es, corrumperis, egeris, armentitia es, pecudis inſtar paſceris, in feram belluam tranſiiſti.

XL. Aut nihil poſſunt Dii, aut poſſunt. ſi nihil poſſunt, cur precaris? ſi poſſunt, cur non hoc potiùs ab eis prece poſcis, nequid horum cupias, nequid de horum ullo anxius ſis, quàm uthorum quicquam vel eveniat vel non eveniat? ſiquidem enim omnino hominibus opem ſuam conferre poſſunt, etiam ad hæc poſſunt. ſed dices fortaſſe, Deos iſta in poteſtate tua poſuiſſe, an non ergò potius fuerit eis quæ in poteſtate tua ſunt cum libertate uti, quàm ad ea quæ extra poteſtatem tuam ſunt, cum ſervitute animique abjectione anxiè ferri? quanquam quis dixerit, Deos nobis opem non conferre ad ea etiam quæ in nobis ſita ſunt? iſta ergò Deos prece poſcere incipias; videbis quid futurum ſit. orat hic, quomodo fiet, ut illius mulierculæ concubitum obtineam? tu ora, quomodo fiet, ut illius concubitum nè concupiſcam? alter, quomodo illius imperium abjiciam? tu, quomodo ut nè abjicere opus habeam? alius, quomodo filiolum nè amittam? tu, quomodo nè amittere metuam? huc, inquam, omnino vota verte tua, & vide quid futurum ſit.

XLI. Ego, cum decumberem, inquit Epicurus, non de corporis

ἄγκον; ἴδε αὐτό. ἀλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. ἔξω δ' τούτων οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερον καὶ ἠθικώτερον [1] ἥμυε. [2] ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ ὅ τρισὶ χιλιάσι. ταῦτα ἰσορρόπησαν.

XXXVIII. [3] Εἰ μὲ ἥμαρτεν, ἐκεῖ ὃ κακόν. [4] τάχα δ' οὐκ ἥμαρτεν.

XXXIX. Ἢτοι [5] ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα, [6] ὡς ἐνὶ σώματι, [7] ὀφείλει συμβαίνειν καὶ [8] ὡς δεῖ μέρεσι τοῖς τοῦ ὅλου γινομένοις μέμφεσθαι. ἢ [9] ἄτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ [10] κυκεὼν καὶ σκεδασμός. [11] τί οὖν ταράττῃ; [12] τῷ ἡγεμονικῷ λέγε, [13] τέθνηκας, ἐφθάρησαν, [14] ἀποκείνῃ, [15] σαπρεύῃ, [16] λάζῃ, βόσκῃ.

XL. [17] Ἢτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοὶ, ἢ [18] [σημείωσαι] δύνανται. εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὔχῃ; εἰ δὲ δύνανται, ἆρα τί οὐχὶ μᾶλλον εὔχῃ; διδόναι αὐτούς, [19] ὅ μήτε φοβεῖσθαί τι τούτων, μήτε ὀφθυμεῖν περὶ τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ὅτι περὶ τούτων [20], μᾶλλον [21] τῷ μὴ πράσσειν τι τούτων, ἢ [22] τῷ πράττειν; πόθεν γὰρ εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, τοῦ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. ἀλλ' ἴσως ἄρξῃ τοῦ [23] ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησε. ἕνεκα, τοῦ χρεῖττον χρῆσθαι τοῖς ὑπ' ἐμοὶ μετ' εὐλαβείας, ἢ [24] ἀφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ὑπ' ἐμοὶ μετ' [25] ἀβελείας καὶ ταπεινότητος; εἰς δὲ σοὶ εἶπεν, ὅτι οὐχὶ εἰς [26] τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; [26] ἄρξαι γοῦν περὶ τούτων εὔχεσθαι, καὶ ὄψει ὅτι εὔχεται, πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; οὐ πῶς μὴ ὀφθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης; ἄλλου, πῶς ταπεινώσω ἐκείνην; οὐ, πῶς μὴ χρῄζω τοῦ ταπεινῶσαι; ἄλλου, [27] πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ παιδίον; οὐ, πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν; ὅλως ὧδε ἐπίτρεψον τοῖς θεοῖς, καὶ θεράπευε ὡς γίνεται.

XLI. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ

[1] ἐμοῦ Xyl. ἡμῶν Lug.
[2] L. 3. § 7. l. 6. § 23.
[3] Sup. § 4. l. 12. § 26.
[4] L. 11. § 18. l. 12. § 16.
[5] L. 2. § 3. l. 6 § 36.
[6] L. 4. § 40.
[7] L. 5. § 8.
[8] L. 2. § 3.
[9] Sup. § 28.
[10] L. 4. § 27.
[11] Sup. § 37.
[12] L. 4. § 28. l. 5. § 11.
[13] τί λέγεις; τῷ ἡγ. Sal.
[14] ἀποκείνει Mer. νεις vel νῃ f.
[15] L. 6. § 16.
[16] λάζῃ Lug.
[17] [σημείωσαι] C. Inf. § 40.
[18] ἢ δέεται Lug. Annot.
[19] L. 4. § 49.
[20] τῶν
[21] τῶν
[22] L. 2. § 11.
[23] Sup. § 27.
[24] L. 8. § 3.
[25] L. 1. § 17. l. 12. § 14.
[26] L. 6. § 13.
[27] L. 10. § 35 l. 11. § 33, 34.

νόσῳ σὸν ποσὶ μοι αἱ ὁμιλίαι περὶ τῆδε τῆ σωματίῳ παιζῶν, οὐδὲ πρὸς τὰς εἰσιούσας τοιαύτα κένα, φησὶν, ἐλάλουν. ἀλλὰ τὰ προηγέμματα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτοῖς τούτῳ ὢν, πῶς [1] ἡ ἀθάνατα συμμεταλαμβάνοιεν τῆ ἐν τῆ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταραξία, ὃ ἴδιον ἀγαθὸν πρᾶσσε. καὶ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, καταφρᾴζεσθαι, [2] ὡς δὴ ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος [3] ἤρτητο εὖ καὶ καλῶς. [4] ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ κινὶ [5] πρᾶττε. ὃ γὰρ μὴ ἀφίστησι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ [6] ἢ φυσιολόγῳ [7] συμφλυαρῆν, πάσης αἱρέσεως ξένον, [8] πρὸς μόνῳ [9] τῷ πρακτομένῳ βλέπειν, καὶ τῷ ὀργάνῳ δι' οὗ πράσσῃ.

1 L. 5. § 26.
2 φρενᾴπασιν. Sal. l. 7. § 3.
3 ἤγετο Boot.
4 ταὐτὰ
5 Sup. § 13.
6 μὴ ους. vel, καὶ [μὴ] φ. vel, ἄφυσ. f. l. 10. § 9.
7 L. 7. § 43.
8 Sup. § 6.
9 [δὲ] τῷ
10 L. 6. § 41. l. 8. § 15.
11 L. 5. § 17. l. 7. § 71. l. 11. § 18, 33.

XLII. Ὁπόταν τινὸς ἀναισχυντίαν προσκόπτῃς, εὐθὺς παραγγέλλε σεαυτῷ, [10] δεήσεται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναισχυντίας μὴ εἶναι; ὃ δυνατὸν. [11] μὴ οὖν ἀπαίτει ὃ ἀδύνατον. εἷς γὰρ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, ὃν ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν πανούργων, καὶ ἐπὶ τῶν ἀπίστων, καὶ πάντων ὅσων ἁμαρτάνουσιν. ἔσω σοι προχείρου. ἅμα γὰρ τῇ ἐπιστασθαι, ὅτι ἀγνοούμενα τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἦν, [12] συμμέτρως ἔσῃ πρὸς τὸν καθ' ἕνα. εὔχρηστον δὲ καὶ κεῖνο εὑρήσεις ἐννοῆσαι, [13] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο ὃ ἁμάρτημα. ἔδωκε γὰρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸ ἀγνοούμενα τὰ παράπτωματα, πρὸς δὲ ἄλλον, ἀλλίου τινὰ διόρθωσιν. ὅλως δὲ [14] ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸ πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τινὸς προσεπιμύθου, καὶ [15] πεπλάνηται. [16] τί δὲ καὶ βέβλαφας εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς ἃ παρῆξεν, [17] πεποιηκότα τι ταῦτον, ἐξ οὗ ἡ ἀθάνατα σοι κακὸν ἔμελλε γεννήσειν. [18] δὲ δὴ κακόν σε καὶ βλαβερὸν, ἐν-

12 L. 1. § 9. l. 4. § 37. l. 7. § 63.
13 L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
14 L. 8. § 59. Sup. § 11.
15 L. 6. § 22.
16 L. 8. § 49, 55.
17 L. 2. § 1. l. 5. § 35. l. 7. § 22.
18 L. 4. § 39. l. 8. § 56.
19 L. 11. § 13.
20 L. 12. § 16.

affectionibus cum eis, qui inviſebant me, colloquia habebam, nec iſtiuſmodi ſermonibus illos alloquebar, verùm eis, quæ circa rerum naturam priùs meditatus fueram, diſſerebam. atque in hoc præcipuè incumbebam, quò mens, etiamſi motuum in corpuſculo iſtiuſmodi particeps unà, imperturbata conſiſteret nihilominus, bonúmq; ſuum retineret. ſed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent ſeſe, quaſi magni quid agerent. ſed vita mihi etiam tunc quàm optimè agebatur. eadem tu, quæ ille, ſive in morbo, ſi contigerit, ſive in alio quovis caſu adverſo, feceris. etenim hoc eſt ſectæ cujuſvis commune, in caſibus quibuſcunq; à philoſophia non abſiſtere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis unà nugari: ſed rei tantùm præſenti agendæ intendere, & inſtrumento per quod fiat.

XLII. Quando alterius cujuſpiam impudentiâ offenderis, ſtatim ſic percontare te, Fieríne ergo poteſt, ut impudentes in mundo nè ſint? non poteſt. tu itaq; quod non poteſt, nè poſcas. eſt enim hic impudentium illorum unus, quos in mundo eſſe neceſſe eſt. idem in promptu tibi ſit, de fraudulento, infido, delinquente quolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non poſſe, quin exiſtat hoc genus hominum, mox erga ſingulos mitiùs te habiturus es. utile eſt admodum & ut apud te cogites ecquam homini virtutem natura dederit adversùs hoc vitium. dedit enim ea, tanquam antidotum, adversùs ſtolidum manſuetudinem, adversùs alium, aliam aliquam facultatem. omnino verò licet tibi deceptum meliùs edocere. quiſquis enim delinquit, à propoſito aberrat & deceptus eſt. tum tibi quid is obfuit? nihil enim horum, quibus ſuccenſes, quenquam feciſſe deprehendes, quod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmque in hoc ſolo conſiſtit. ecquid autem mali aut inſueti fit, ſi ineruditus, quæ ineruditi

diti ſunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incuſare debeas, quod non expectaveris fore, ut hoc ille delinqueret; quodq; cum ratio occaſiones tibi juſtas ſuppeditet cogitandi, probabile eſſe illum hoc eſſe admiſſurum, tum tamen hoc oblitus, admiſiſſe illum admiraris. præcipuè verò quando, tanquam infidum aut ingratum aliquem incuſas, in temet cenſuram converte. peccatum enim proculdubio eſt tuum, ſive quod hominem ſic affectum credidiſti fidem tibi ſervaturum, ſive beneficium cùm dares, quod non abſolutè dediſti, nec tanquam qui totum actionis tuæ fructum jam ſtatim percepiſſes. quid enim ampliùs velle debebas, ubi homini benefeceras? annon hoc ipſum tibi ſufficit? quod eſt naturæ tuæ congruum ubi quid feceris, tum facti iſtiuſmodi mercedem quæris? hoc eſt perinde ac ſi oculus viſus mercedem poſcat, aut pedes inceſſus. quemadmodum enim membra iſta ad munus aliquod obeundum condita ſunt, quod ubi pro conditionis ſuæ ratione obierint, quicquid ſuum eſt adepta ſunt; ad eundem & homo cùm ad benefaciendum natus ſit, ubi beneficum quippiam aut quod in commune conducat, egerit, illud fecit ad quod conditus eſt, & quod ſuum eſt obtinuit.

τὰ τῆ ἀπαγδότυ φεμένῃ; ὅρα μὴ [1] σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλῇν ὀφείλῃς, ὅτι ὑ φρονδοκήσας ἐτέτων τὸ ἁμαρτήσεσθαι. σὺ ἢ γὰρ ἀφορμὰς ἐκ τῆ λόγυ εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκὸς ὄζι τέτον τὸ ἁμαρτήσεσθαι, ὅμως ὅτι παραδόμυ. [2] θαυμάζεις εἰ ἥμαρτεν. μᾶλιστα μὲν ὅταν ὡς ἀπιστῇ, ἢ ἀληθείᾳ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφε. πρόδηλος γὰρ σὸν τὸ ἁμάρτημα, εἴτε πρὸς τὸ τοιαύτην ἢ διάθεσιν ἔχοντα ὅτις ἦν, ὃν ἢ πίστιν φυλάξῃ, εἴτε ἢ χάριν δῷς, [3] μὴ καταλήκτικῶς ἔδωκας, μηδὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς ἢ τῆς πράξεως ἀνδὸς ἀπειληφέναι πάντα ἢ κέρδος. [4] τί γὰρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; [5] σὸν ἀρκῇ [6] σοι; κατὰ φύσιν ἢ σοὶ ἐνήργησας; τέτῳ μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ [7] ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτει, ὅτι βλέπει· ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζυσιν. ὥσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τόδε ἢ γέγονεν, [8] ἅσα [9] κατὰ ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργῆντα [10] ἀπέχει τὸ ἴδιον· ὕτως ὁ ἄνθρωπος [11] ἐνεργητικὸς πεφυκὼς, ὁπόταν τι ἐνεργητικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πρᾶξιν, [12] πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, [13] ἔχει τὸ ἑαυτῆ.

[1] L. 10. § 4.
[2] L. 7. § 26. l. 8. § 14, 15.
[3] L. 5. § 6. l. 7. § 13.
[4] L. 7. § 73.
[5] L. 8. § 32.
[6] σοι [ὃτι] a. f.
[7] L. 2. § 1.
[8] ὅπερ
[9] L. 6. § 40.
[10] ἔχει Lug. An.
[11] L. 8. § 7, 12.
[12] L. 5. § 16. l. 6. § 16.
[13] L. 4. § 49. l. 7. § 55.

LIB. X.

BIBΛΙΟΝ ι'.

ECquando futura es, ô anima, bona, ſimplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecquando diſpoſitionem dilectioni & affectui genuino dedita deguſtabis? ecquando futura es plena, rei nullius indiga, nihil deſideraris ulteriùs, nihil expetens vel animatum vel inanimum, quo frui tibi volupe ſit, neque tempus, in quo diutiùs fruaris, neq; locum, aut regionem, aut cœli blandam temperiem, aut hominum amicam ſocietatem; ſed ſtatu præſenti acquieſces, & præ-

[1] Ἔσῃ ποτὲ ἆρ', ὦ ψυχή, ἁγαθὴ, [2] ἁπλῆ, μία, [3] γυμνὴ, [4] φανερωτέρα τῆ περικειμένῳ σοι σώματι; γεύσῃ ποτὲ ἆρα ἢ φιλικῆς [5] ἑρπτικῆς διαθέσεως; ἔσῃ ποτὲ ἆρα [6] πλήρης, [7] ἀνενδεὴς, [8] ἐπιθυμῶσα ἐδενός, ὥτε ἐμψύχυ, ὥτε ἀψύχυ πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; [9] ἐδὲ χρόνυ, ἐν ᾧ ὅτι μακρότερον ἀπολαύσῃς; ἐδὲ τόπυ, ἢ χώρας, ἢ ἀέρων συμμετρίας; ἐδὲ ἀνθρώπων συναρμογίας; ἀλλὰ [10] ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ κατασάσει, [11] ἡδέσῃ τοῖς παροῦσι, πᾶσι, [12] συμπεισῇς

[1] L. 4. § 37. Inſ. § 7. l. 11. § 18. l. 12. § 1.
[2] L. 6. § 30.
[3] L. 11. § 27.
[4] L. 12. § 2, 3.
[5] ἑρπτικῆς.
[6] L. 3. § 8. l. 5. § 3.
[7] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 11. § 1.
[8] L. 11. § 37.
[9] L. 3. § 7.
[10] L. 7. § 54. l. 8. § 2. l. 9. § 6.
[11] L. 3. § 4. l. 4. § 23.

συμπείσῃς σεαυτὸν ὅλα πάντα σοι πάρεστι,
[1] πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ [2] παρὰ θεῶν πάρεστι, καὶ [3] εὖ ἕξει ὅσα φίλον αὐτοῖς, καὶ [4] ὅσα μέλλουσι δώσειν [5] ὅτι σωτηρία τοῦ πλείω [6] ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου. καὶ καλοῦ, καὶ [7] γονιμωτικὰ πάντα καὶ συνέχοντα, καὶ σώζοντα, καὶ σωλαμβάνοντα [8] διαλυόμενα εἰς ἄλλοιον ἑτέρων ὁμοίων; ἔστι ποτὲ ἀρα τοιαῦτα, οἷα [9] θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις ὕστω [10] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [11] μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

II. Παρατήρει [12] τί σοι ἡ φύσις ὀπίζητει, ὡς [13] ὑπὸ φύσεως μόνον ὁλικωμένῳ· εἶτα ποιεῖ αὐτὸ καὶ πρόσεσο, εἰ μὴ κρεῖττον μέλλει ὁλοθεσθαί σε ἡ [14] ὡς ζῴου φύσις. ἔξεις δὲ παραπλήσιον, τί ὀπίζητεί σε ἡ ὡς ζῴου φύσις. καὶ πᾶν τοῦτο παραλλάττεον, εἰ μὴ κρεῖττον μέλλει ὁλοθεσθαι, ἡ ὡς λογικοῦ φύσις. ἔστι δὲ [15] τὸ λογικὸν αὐτοῖς καὶ πολιτικόν· τούτοις δὴ κανόσι χρώμενον, μηδὲν περιεργάζου.

III. [16] Παντὸς τοῦ συμβαίνοντος, ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν οὖν Συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχεραίνε· ἀλλ' ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχεραίνε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπιμελῶς. μέντοι μέμνησο μέντοι ὅτι [17] πέφυκας φέρειν πᾶν, ὃ ἐὰν ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει τῇ Σῇ φορητὸν καὶ συνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, καὶ φιλοσόφου συμφέρειν ἢ καθῆκεν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν...

IV. [18] Εἰ μὲ Σφάλλεται, διδάσκειν [19] συμμέτρως, καὶ [20] τὸ παρορώμενον δείκνυε· εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [21] σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.

V. [22] Ὃ τι αὖ Σοι συμβαίνει, τοῦτό Σοι ἐξ αἰῶνος προκατεσκεύαζετο· καὶ ἡ ὅλη πλοκὴ τὰ αἰτίων [23] συνέκλωθε τὴν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ ἀϊδίου, καὶ τὰ τούτου σύμβασιν.

VI. [24] Εἴ τε ἄτομοι, εἴ τε [25] φύσις, πρῶτον ὑποτιθέσθω, ὅτι θεοί εἰσιν, καὶ πάντα κατὰ νοῦν διοικεῖται· εἶτα καὶ ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις μὴ εἰκῇ φέρεσθαι τὸν κόσμον δύνασθαι νόμιζε. ἀλλ' εἴ γε μόνη φύσις, πρῶτον ὑποτιθέσθω, ὅτι ἡ σὴ μὲν σύστασις ἀπὸ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως ἐπιμελῶς διοικεῖται· εἶτα καὶ ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις μὴ εἰκῇ φέρεσθαι τὸν κόσμον δύνασθαι νόμιζε. ἀλλ' εἴ γε μόνη φύσις, πρῶτον ὑποτιθέσθω, ὅτι ἡ σὴ μὲν σύστασις ἀπὸ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως ἐπιμελῶς διοικεῖται· εἶτα καὶ ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις μὴ εἰκῇ φέρεσθαι τὸν κόσμον δύνασθαι νόμιζε.

sentibus oblectabere quibuſq; & perſuaſum habitura es, cuncta tibi adeſſe cuncta tibi benè ſe habere; ſed & à Deis provenire, benéque habitura, quæcunq; ipſis concedere viſum eſt, & quæcunq; conceſſuri ſunt, utpote quæ ad ſalutem faciant animantis, perfecti, probi, juſti, honeſti, quod cuncta iſta, quæ ut alia ſimilia indidem oriuntur, diſſolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecquando ità affecta futura es, quò cum Deis hominibúſq; ità verſeris, ut nec eos quicquam inſimules, neque ab eis ipſa condemneris?

II. Obſerva quid natura tua exigat, quatenus à natura mera regitur. atque id facias & admittas, niſi natura tua, quà es animal, inde deterior futura ſit. tum obſerva, quid natura, quà es animal, expoſcat. & hoc quicquid eſt, concede tibi, niſi natura tua, quà es animal rationale, deterius indè ſe habitura ſit. quod eſt autem rationale, protinus eſt & civile. his regulis uſus, nihil ulteriùs ſategeris.

III. Quicquid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus ſis, vel ut non ſis, ſi contingit ita, ut ferre natus ſis, nè gravatim te habeas, ſed prout natus es, feras. ſin ita contingat, ut ferre non natus ſis, nec ſic quidem graveris; ubi enim te abſumpſerit, & ipſum concidet. memineris tamen, naturâ eſſe comparatum te, ad quidlibet ferendum, quod in opinione tua ſitum eſt, ut tolerabile, faciat vel conducere tibi, vel officii eſſe, ut illud facias, cenſendo.

IV. Siquis fallitur, docendo comiter huic errorem ſuum indica. aut hoc ſi nequeas, te culpa, vel nec te etiam.

V. Quicquid tibi contingit, ab æterno deſtinatum eſt tibi. cauſárúmque ſeries ſibi invicem implexarum tui ipſius ſubſiſtentiam cum caſu illo ab æterno conglomeravit.

VI. Sive atomi obtinent, ſive natura regit univerſa; hoc primò ſtatuatur,

[1] *L.* 4. § 39.
[2] *L.* 3. § 11.
[3] *L.* 6. § 41. *l.* 7. § 41. *l.* 9. § 28. *l.* 12. § 5.
[4] *L.* 3. § 4.
[5] *L.* 2. § 3. *l.* 5. § 8.
[6] *L.* 4. § 40.
[7] Sup. § 23. Inf. § 14.
[8] *L.* 7. § 23, 25.
[9] *L.* 5. § 27.
[10] *L.* 3. § 11. *l.* 4. § 3. *l.* 12. § 36.
[11] *L.* 6. § 41. *l.* 12. § 12, 24.
[12] *L.* 3. § 6. *l.* 5. § 9.
[13] Inf. § 33.
[14] *L.* 3. § 6.
[15] *L.* 9. § 9, 16, 23.
[16] *L.* 7. § 33, 64.
[17] *L.* 8. § 46.
[18] *L.* 5. § 28. *l.* 9. § 11.
[19] *L.* 11. § 18.
[20] Sup. § 13.
[21] *L.* 9. § 42.
[22] *L.* 5. § 8. *l.* 7. § 75.
[23] *L.* 3. § 4, 11, 16.
[24] *L.* 9. § 28, 39.
[25] φύσει Xyl. φύσις *l. l.* 11. § 18.

ſtaruatur, partem eſſe me univerſi à natura adminiſtrati. deinde, neceſſitudine me quadam partibus generis ejuſdem eſſe conjunctum. ſiquidem iſta recordatus; quatenus pars ſum totius, nihil ægrè feram ab univerſo mihi attributum. neq; enim parti poteſt eſſe noxium, quod univerſo conducit. neque habet quicquam univerſum, quod non ſibi conducat. cùm hoc naturæ omnes in commune ſortiantur: mundi verò natura & hoc ampliùs obtineat, quod à nulla cauſſa externa cogi poſſit, ut ſibi ipſi noxium quicquam producat. ubi ergo meminerim, partem eſſe me univerſi iſtiuſmodi, futurum eſt, ut quicquid evenerit, gratum mihi acceptúmque ſit. in quantum verò neceſſitudine quadam ejuſdem generis partibus conjunctus ſum, nihil facturus ſum, quod communionis jus violet: ſed cognatorum potiùs rationem habebo, omnémque conatum meum ad id dirigam, quod in commune conducat, & ab eo quod eſt huic contrarium, abſtinebo. his ita peractis, vita proſpera mihi fluat neceſſe erit, quemadmodum civi illi vitam proſperè fluere quivis exiſtimet, qui in actionibus quæ civitatis ſecum ejuſdem conſortibus utiles ſint, obeundis conſtanter perrexerit, & quicquid civitas ipſi attribuerit, gratanter acceperit.

τον κεῖμαι, ὅλε [1] μέρος εἰμὶ τῷ ὅλῳ [2] ὑπὸ φύσεως διοικουμένῳ ἔσεσθαι, ὅτι [3] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. τούτων γὰρ μεμνημένος, καθόλου μὲ μέρος εἰμί, [4] ἐσόμενον ἀγαρεσκῶ τῇ ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένῳ. [5] οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. [6] ἓν γὰρ ἔχει τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ. πασῶν μὲν φύσεων κοινὸν ἐχουσῶν τοῦτο τὸ ἐν τῷ κόσμῳ προσειληφέναι, τὸ μηδὲ [7] ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι βλαβερόν τι ἑαυτῇ ποιεῖν. κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνῆσθαι, ὅλε [8] μέρος εἰμὶ ὅλου τοιούτου, [9] εὐαρεστήσω πᾶσι δὲ ἀποβαίνοντι καλόν· ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [11] ὑπὲρ δὲ πράξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον δὲ [12] σπουδάσω τὰ ὁμογενῆ, καὶ [13] πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσιν ὁρμὰς ἐμαυτῷ ἄξω, καὶ [14] ἀπὸ τἐναντίου ἀπάξω. τούτων δὲ ὄντων σφαιρομένων, ἀνάγκη τὸν βίον [15] εὐροῆ· ὡς δὲ καὶ [16] πολίτου βίον εὔρυθμον ὑπονοήσαι, προϊόντος καὶ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, καὶ ὅσαν δὲ ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

[1] *L.* 2. § 3, 4.
[2] Sup. § 2.
[3] *L.* 7. § 22.
[4] Inf. § 11. *l.* 5. § 27.
[5] Inf. § 20. *l.* 6. § 45.
[6] Inf. § 33. *l.* 8. § 55.
[7] Inf. § 7.
[8] *L.* 2. § 9. *l.* 4. § 14. *l.* 8. § 7.
[9] *L.* 7. § 54, 57.
[10] Sup. § 13.
[11] *L.* 8. § 23. *l.* 9. § 8, 9, 23.
[12] *L.* 3. § 4.
[13] *L.* 9. § 31.
[14] *L.* 2. § 2.
[15] Sup. § 5.
[16] *L.* 6. § 45.

VII. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα, [17] φημί, περιέχεται ὑπὸ τοῦ κόσμου, [18] ἀνάγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω δὴ τοῦτο συμβεβηκὸς [19] τοῦ ἀλλοιοῦσθαι. [20] εἰ δὴ (φημὶ) κακόν τι, καὶ ἀναγκαῖον ἔσται τοῦτο αὐτοῖς, ἐὰν αἱ τοῦ ὅλου καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς [21] ἀλλοτρίωσιν ὄντων, καὶ πρὸς τὸ φθείρεσθαι ἀναφορὰς κατασκευασμένων. [22] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακῶν, καὶ ἐμπέπωτικὰ τοῦ κακοῦ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐμπέπωτα εἰς τὸ κακὸν ποιῆσαι, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν ταῦτα; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. εἰ δέ τις τὴν ἀφέλειαν τῆς φύσεως, τὸ πεφυκέναι ζῶντα ἐξηγοῖτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι [23] πεφυκέναι τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν,

VII. Universi partes, quotquot, inquam, mundi ambitu continentur, corrumpi neceſſe eſt. corruptionis nomine alterationem intelligo. hoc autem, cùm ſit neceſſarium, ſi & malum illis fuerit, cum univerſo ſanè ſequiùs ageretur, cùm partes ejus in alteratione frequenti agerent, & ad corrumpendum multifariam eſſent comparatæ. nunquid autem dicemus, aut naturam ipſam inſtituiſſe partes ſuas malo afficere, & ita condidiſſe, ut in malum incidere non nata tantùm eſſent, ſed in malum etiam neceſſariò inciderent? aut clam ipsâ iſtiuſmodi factas eſſe? neutrum eſt veriſimile. ſin, miſſo quis naturæ nomine, ità nata eſſe dicere voluerit, vide quàm ridiculum ſit, ut qui dicat univerſi partes mutare natas, idem hoc ipſum

[17] del. Lug. An.
[18] L. 2. § 3. *l.* 9. § 19.
[19] L. 4. § 3, 4, 5.
[20] *L.* 9. § 21. *l.* 12. § 23.
[21] ἀλλοίωσιν, Xyl.
[22] *L.* 2. § 11. *l.* 9 § 35.
[23] *L.* 8. § 18. *l.* 9. § 19.

μεταβάλλῃ. ἅμα γὰρ ὡς ἔπι τινι τῶν ἀλλοφύσιν συμβαίνοντι [1] δυσμαχίᾳ, ἢ [2] δυσχεραίνειν; ἄλλως τε, ἡ [3] τῆς ἀλλύσεως εἰς [4] ταὐτὸν γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνέστη. [5] ἢ τοι συγκεχυσμὸς στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ σποδὸς τροπή, [6] εἴ μὲ τερεμνὸν εἰς τὸ γεώδες, εἴ τι πνευματικὸν, εἰς τὸ ἀεροῦδες. οὕτω δὲ ταῦτα [7] ἀναληφθήσεται εἰς τὸ ἓν ὅλον λόγον, εἴτε [8] κατὰ περίοδον [9] ἐκπυρωμένου, εἴτε [10] αἰωνίοις ἀμοιβαῖς ἀλλοιουμένου· καὶ τὸ τερέμνιον τοῦ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φθαρτάζειν τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. πρῴην γὰρ τοῦτο ἔχεις καὶ τεττάρων ἡμέραν, [11] ἐκ τοῦ σιτίου καὶ [12] ἐληλαμένου ἀέρος τοῦ ἐπιῤῥολῆς ἔλαβεν. τοῦτο οὖν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. ταύτῃ σὶ, ὅτι ἐκφυό σε λίαν φερεπαλὴς [13] ᾧ ἰδίως ποιᾷ, εὐδὲν ἔντι οἷμαι φερὲ τὸ νῦν λεγόμενον, obſtabit, quo minùs verum ſit quod jam dictum eſt.

ſum mutare illas, tanquam quod præter rerum ipſarum naturam contingat, miretur & ægrè ferat: præſertim, alia ut mittam, cùm in eadem ipſa reſolvatur unumquodque, ex quibus conſtiterat. aut eſt enim elementorum, ex quibus concretum fuerat, diſſipatio, aut converſio, quicquid eſt ſolidi in terram, quicquid aërei eſt in aërem; ut & iſta in univerſi rationem redigantur, ſive illud certo temporis ſpatio revoluto deſiagret, ſive viciſſitudinibus perpetuis jugiter renovetur. quin & ſolidum illud aut aëreum nè cogites, quod ab ortu primo extitit. hoc enim, quod nunc habes, omne heri ac nudiuſtertius ab alimentis aëréque attracto influxit. hoc ergo mutat, quod poſt acceptum eſt, non quod mater primò peperit. quanquam ponatur, illud ipſum te valde addicere huic peculiariter ſic affecto, nihil tamen verum ſit quod jam dictum eſt.

VIII. Ὀνόμαλα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθὴς, ἔμφρων, σύμφρων, εὐφρων, φρόντιζε μήποτε μεταβαλὼν, καὶ ἀπολλύῃς ταῦτα τὰ ὀνόματα, καὶ ταχέως ἐπάνιε ἐπ' αὐτά. μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲ ἔμφρον, ἐβούλετό σοι [14] σημαίνειν [15] τὴν ἐφ' ἕκαστα ψυχαγωγικὴν ἐπίστασιν, καὶ [16] τὸ ἀπερινόητον· τὸ δὲ σύμφρον, [17] τὴν ἐκείνου ἀπόδεξιν τοῦ κατὰ τὴν κοινῆς φύσεως διονεμημένου· τὸ δὲ [18] εὔφρον, τὴν εὐφρτασιν ἐν φθονερῷ μορίῳ [19] εὐφρ λείαν ἢ τραχείαν κίνησιν τῆς ὁρμῆς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸ θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐὰν οὖν ψαύσῃς σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, [20] μὴ γλιχόμενος δὲ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ [21] εἰς βίον εἰσελθοῦσι ἕτερον. τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον ἦν, οἷον μέλλει νῦν γίγνεσθαι, καὶ [22] ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν δεῖ ἀναισθήτου καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιθνήτοις ἀπελομάζοις, οἵ τινες μεσοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, σφαγὰς καλοῦσιν, ὅμως

VIII. Nomina tibi ubi ſumpſeris iſta, boni, modeſti, veracis, prudentis, unanimis, magnanimis, cave nequando tranſnomineris, & amittas denuò nomina iſta, celeritérque (ſiquid tale contigerit) ad ea revertaris. memineris autem, prudentis nomen tibi denotare ſingularum rerum conſiderationem, animadverſionémque ſedulam. unanimis nomen, exceptionem eorum omnium ſpontaneam, quæ à natura communi fuerint aſſignata. magnanimi verò, ſubvectionem mentis ſupra omnem, lenem aſperúmve carnis affectum, ſupra gloriolam, ſupra mortem, & ejuſmodi univerſa. Intra nomina igitur iſta ſi te continueris, nec ut alii his te titulis cohoneſtent concupiveris, alius jam futurus es, quam pridem fueras, aliámque initurus vitæ rationem. etenim talis perſiſtere, qualis hactenus fueris, & in vita iſtiuſmodi fœdè volutari ac diſcerpi, hominis eſt ſensûs expertis planè vitæque nimis avidi, nec beſtiariis illis abſimilis, qui ſemiadeſi, vulneribus ſaniéque oppleti, in diem

craſtinum

[1] L. 8. § 15.
[2] L. 2. § 17. l. 3. § 16.
[3] L. 2. § 17. l. 4. § 5.
[4] ταυτὰ
[5] L. 6. § 4, 24
[6] L. 17. § 50.
[7] L. 4. § 14.
[8] L. 5. § 13. l. 11. § 1.
[9] L. 3. § 3.
[10] L. 7. § 25.
[11] L. 5. § 4.
[12] L. 6. 15.
[13] L. 9. § 25.
[14] L. 8. § 22.
[15] Sup. § 7, 26.
[16] L. 6. § 53.
[17] Sup. § 6. Inf. § 11.
[18] L. 5. § 25.
[19] Sup. § 26.
[20] L. 6. § 2. l. 8. § 1.
[21] L. 7. § 2.
[22] L. 4. § 32.

craſtinum tamen reſervari ſupplicant, iiſdem unguibus morſibúſque iidem ejuſmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & ſiquidem in illis perſiſtere potes, perſiſtas, tanquam in fortunatorum inſulas quaſdam trajectus; ſin excidere, nec ſtatum tueri poſſe te ſenſeris, in angulum aliquem, ubi poſſis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino diſcedas, nec iratus tamen, ſed ſimpliciter, liberè, modeſtè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita ſic exieris. ad nominum autem iſtorum recordationem, multùm conducet meminiſſe Deorum, quódque nolunt illi ratione præditos ipſis adulari, ſed ſimiles ipſis fieri. meminiſſe &, ficum eſſe quæ ea quæ ficûs ſunt facit; canem, quæ canis; apem, quæ apis; & hominem pariter, qui quæ hominis.

IX. Mimus, bellum, terror, torpor, ſervitus, decreta illa ſacra tua, nì caveas, expungent quotidie, quæcunque è ſtudioſa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet autem unumquodque ità & conſiderare & agere, ut & activa facultas conſummetur, & contemplativa ſimul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujuſque ſcientia orta ſervetur, latens quidem, nec abſcondita tamen. tunc enim ſimplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujuſque notitiâ diſtinctâ, quid ex natura ſua exiſtat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura ſit, ex quibus conflata ſit, quibus poſſit obvenire, qui dare eam & auferre poſſint.

X. Aranea muſcam ubi ceperit, ſe effert tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepuſculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi urſos; alius, ubi Sarmatas. nam & iſti, qui hos capiunt, quid latronibus diſtant, ſi mentes ac decreta utrobique ſpectaveris?

[1] εἰς τ ἄμεινον φυλαχθῆναι, ϖϖ ϛ ἑλκυσθῆναι σύμμοιοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι ϛ δήγμασιν. ἐμβίβασον σῶν σαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλίγα ζῶντα ὀνόματα. κἂν μὲ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ δυνῇ, [3] μόνε, ὥσπερ εἰς μακάρων ἰκνεῖσθαι νήσους μεταφυτευόμενος. ἐγὼ γ ἀόδηλος ὅλος ὀκνῶ, ϛ ὁ ϖϖ ἐκκαλῶς. ἄπιθι θαρρῶν εἰς γοητίδα ἰκνεῖ, ὅπου κρατύσῃς· ἢ ϛ πρὸ τούτου [4] ἕξι- ὃι δ εἶν, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς ϛ ἐλευθέρως, ϛ αἰδημόνως, [5] ἵν γε τοῦτο μόνον πρᾶξαι ἐν τῷ βίῳ, τὸ ὕπως ἐξελθῇν. πρὸς μόνοι δ [6] μεμνῆσθαι τῶν ὀνομάτων. μεγάλως συλλήψεταί σοι, δ μεμνῆσθαι θεῶν, ϛ ὅτι τῶν ὑ κολακεύεσθαι ὅτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικά· πρὸς ϛ ἔτι, τ μ συκᾶν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τ ϑ κυνὸς, τὰ κυνός, [7] τ ϑ μέλισσαν, τὰ μελίσσης, [8] τ ϑ ἀνθρώπων, τὰ ἀνθρώπου.

IX. [9] Μίμ, [10] πόλεμ, πτοία, νάρκη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπολείψεταί σοι τὰ ἱερὰ ὀκεῖνα δόγματα, [11] ὁπόσα [12] [13] ὁ φυσιολογικὸς φθονεῖζῃ ϛ ϖϖ πέμπτῳ· δ ϑ ϑ πρῶ [14] ὅτου βλέπῃν ϛ ϖϖ ἀνῇν, ὥστε ϛ ϑ ϖϖ εἰσαῦθις ἅμα συμπλέεσθαι, ϛ ἅμα ϑ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, ϛ ϑ ὀκ τ ϖϖ ἐκείνων ἐπιζήμιος [15] ἀΐδαδες σώζεσθαι [16] λήθην, [17] ἐχὲ κρυπτόμενον. [18] [19] πότε γ δ ἁπλότητος ἀπολωλύσῃς, [20] πότε ϑ σεμνότητος, πότε [21] ϑ [22] τ ἐφ' ἑκάστῳ γνωρίσεως, [23] ἵ τί ἐστιν κατ' οὐσίαν, ϛ ἵνα χρόνον ἔχῃ ἐν τῷ κόσμῳ, ϛ [24] ὅτι πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι, ϛ ὀκ ἐκείνων συνέκφερεται, ϛ ἵνα δύναται ὑπάρχῃν, ϗ τίνες δύανται αὐτὸ διδόναι τε ϛ ἀφαιρεῖσθαι.

X. [25] Ἀράχνιον μῦν θηράσῃ μεγαφερνεῖ, ἄλλ ϑ λαγίδιον, ἄλλ ϑ σαγήνῃ ἀφύλλ, ἄλλ ϑ ζυίδια, ἄλλ ϑ ἄρκτους; ἄλλ ϑ Σαρμάτας. ἆτοι γ ὁ λῃσταί, ἐκεῖ τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[1] L. 4. § 15, 47, 50.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 32. l. 8. § 47.
[5] L. 6. § 2.
[6] L. 3. § 11.
[7] L. 5. § 1.
[8] L. 8. § 26.
[9] Λοιμὸς, Xyl.
[10] πόλεμος, [11] πόσα Mer.
[11] L. 8. § 13.
[12] [13] ὁ ἀστυσολογικὸς f. l. 9. § 41. Inf. § 31.
[14] L. 8. § 26, 27
[15] L. 6. § 47.
[16] L. 7. § 67.
[17] L. 3. § 7, 8.
[18] Sup. § 1.
[19] [20] [21] πότε f.
[22] L. 7. § 29.
[23] L. 3. § 11.
[24] L. 9. § 25.
[25] L. 8. § 43.

XI. [1] Πῶς αἱ ἄλληλα τρέπται μεταβάλλ. θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι. & [2] διαπεραίνε, & συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο ὃ μόνον. [3] οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν ἐξεδύσατο ὃ σῶμα, & ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπόνται ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, [5 6] μόνην ὀλίγον ἑαυτόν, [7] διακοσμεῖν [8] μὲ εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτῷ ἐνεργήματα, ἐν ᾧ τοῖς ἄλλοις συμβαίνει, τῇ τοῦ ὅλων φύσει. [9] τί δ' ἐρεῖ τις, ἢ τὰ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτόν, ὑπολήψεται εἰς νῦν βάλλε. δύο τούτοις [10] ἀρκέσθω αὐτὸς, [11] δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πραγτόμενον, & [12] φιλεῖν τὸ νῦν ἐπιτρεπόμενον ἑαυτῷ [13] ἀσχολίας δὲ πάσας & ἀπροθύμως ἀφιέναι. & εἰσὶν ἄλλο βούλεται, ἢ [14] συνθεῖναι περαίνειν [15] ζῶν θεῶν νόμιμα, & συνθεῖναι φράγονται [16] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ὑπονοίας χρεία, [18] παρὸν σκοπεῖν τὰ δεῖ πραχθῆναι; κἂν μὲν σωφρονῇς, ἐμμενεῖς, [19 20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρῶν. ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχεις, & [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα φαίνηται τούτων ἐμποδίζοντα, πορεύου κατὰ τὰ πρόσφορα λελογισμένως, [23] ἐχόμενον ὃ φαίνοιτό σοι δικαίου· ἄριστον γὰρ καταλαμβάνειν τοῦτο. ἐπεί τοι ἡ γε ἀποτυχία ἀπὸ τούτου [24] ἔστω, συνεσκοπεῖν καὶ & ἅμα [25] συνιέναι δεῖ, & [26] φιλεῖν ἅμα & συμφέρεσθαι, [27] ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πάντα ἑπόμενον.

XIII. Παντάπασι σεαυτῷ, ψυχή, ἐξ ὕπνου γενόμενον, [28] μὴ δοκεῖ σοι, ἐὰν ἄλλοι ἐμπαίζωσι τὰ δίκαια & καλῶς ἔχοντα ἢ ὑπ' οὐδενός. μνήσθητι δὲ, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις & ψόγοις φρυαττόμενοι, [29] τοιοῦτοί μὲν ἐστι καὶ κλίνης εἷς, τοιοῦτοι ἐστὶ καὶ συμποσίου, οἷα ἐστὶ παίζουσιν, [30] οἷα ἐστὶ φεύγουσιν, οἷα ἐστὶ διώκουσιν, οἷα ἐστὶ κλέπτουσιν, οἷα ἐστὶ ἁρπάζουσιν, οὐχροὶ καὶ πόσιν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ τῷ ἑαυτοῦ μέρει, [31] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδώς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων·

XI. Methodo contemplativa instructus sis, quâ perspectum habeas, quomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qui sic affectus est, reputánsque secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum seſe permittit, justitiæ, in eis quæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis quæ obveniunt ipsi. quid autem alius quispiam de ipso sive dicat, sive existimet, aut adversùs ipsum faciat, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hisce etiam contentus sit, quicquid impræsentiarum agit, justum præstare, & quicquid impræsentiarum sibi obvenit, diligere: negotiis verò studiisq; reliquis omnibus missis, nihil aliud velit, quàm rectâ juxta legem proficisci, rectâq; proficiscentem Deum ipsum sequi.

XII. Ecquis suspicionis usus est, cùm quid fieri oporteat considerare præsto sit? & siquidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos quosque in consilium adhibere; denique si aliud quippiam, quo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, considerate progredi, ei quod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim assequi, ut justè agas, optimum est: nec nisi ab hoc aberrando excideris. quietum quiddam, & agile tamen, alacre pariter & compositum est, quisquis rationi per omnia obsequitur.

XIII. Somno excusso statim percontare te, nunquid tuâ interierit, si justa bonáque ab alio aliquo fiant, nihil interierit. nunquid oblitus sis, quales isti, qui de aliis laudandis vituperandísque tantopere se efferunt, in lecto sint, quales ad mensam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ sectentur, quæ suffurentur, quæ rapiant ad se, non manibus pedibúsque, quod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, quâ, ubi libuerit, consequi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆκε Lug. An.
[7] L. 3. § 16.
[8] καὶ Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [κ]αὶμ Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] τοῦτο Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3 § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XIV. Cuncta dantì pariter ac recipienti naturæ, homo probè institutus ac modeſtus dicet, *Da quod vis; repete quod vis.* nec elatus hoc dicet, ſed obſequens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

XV. Exiguum eſt quod ſupereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim intereſt hìc an illìc, ſiquis ubicunque in orbe, tanquam in urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. ſin non ſuſtinent, occîdant. hoc enim ſatius eſt, quàm ita vivere, uti ipſi vivunt volúntve.

XVI. Nè ulteriùs occupere totus, diſſerendo qualis vir bonus ſit, ſed enitendo ut ipſe ſis.

XVII. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. quodque particularia omnia, ſubſtantiam quod attinet, milii ſunt inſtar; tempus quod attinet, terebri circumvolutio.

XVIII. Rerum præſentium unamquamq; advertendo, conſidera eam jam diſſolutam, & in mutatione & quaſi putrefactione quadam, aut diſſipatione, conſtitutam, ſive ut mori quodammodo nata ſit.

XIX. Cogita, quales ſint homines veſcentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejuſmodi agentes. rurſus, quales, ubi inflantur, efferuntur, iraſcuntur, tanquam in ſublimi ſiti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inſerviebant; & paulò poſt, quo in ſtatu futuri ſunt.

ϗ [21] δ' οἷα· ϗ [22]

XX. Confert cuique, quod fert cuique natura univerſi. & tum confert, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & altus æther. amat & mundus facere quicquid futurum eſt ut fiat. dico itaque mundo ipſe, *ecquid tu amas? idem ipſe amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò *Amat*, hoc vel illud *fieri*.

XXII. Vel iſtic vivis, & vitæ huic jam aſſueviſti; vel foràs vadis, & hoc volebas; vel moreris, & munere defunctus es. præter iſta nihil reſtat. bono itaq; ſis animo.

ἀπαθανάτισις, ϗ [31] ἀπαλείψησαι.

XIV. Τῇ [1] πᾶσι διδύσῃ ϗ ἀπολαμβάνουσῃ φύσῃ, ὁ πεπαιδευμένος ϗ ἰαιδήμων λέγει· [2] δὸς ὃ θέλεις. [3] ἀπόλαβε ὃ θέλεις. λέγει ϗ τοῦτο [4] ὁ καταθερασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον ϗ συνοῦσι αὐτῇ.

XV. [5] Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. [6] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [7] οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐκεῖ ἢ ὧδε, ἐὰν θέλῃς πανταχοῦ, [8] ὡς ἐν πόλει, τὸν κόσμον ἐθέτωσαν, ἰσονομείσθωσαν οἱ ἄνθρωποι [9] ὁμοίωμον ἀληθινὸν [10] τῆς φύσεως ζώντων. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποπνιγέτωσαν. [11] κρεῖττον γὰρ, ἢ οὕτως ζῆν.

XVI. Μηκέθ' [12] ὅλως ὦσὶ τοῦ οἵου τινὸς εἶναι τὴν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι. ἀλλὰ [13] εἶναι τοιοῦτον.

XVII. [14] Τοῦ ὅλου αἰῶνος, ϗ τῆς ὅλης οὐσίας ζωοειδοῦς φρόνησις, ϗ ὅλου πράγματος τοῦ κατὰ μέρος, ὡς μὲν [15] πρὸς οὐσίαν, κοσμικαμίτης· ὡς δὲ [16] πρὸς χρόνον, πρύτανις περιστροφή.

XVIII. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφίσταλα, [17] ὅπως αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, ϗ ἐν μεταβολῇ, ϗ οἷον σήψει ἢ σπεδάσει γινόμενον, ἢ καθόλου ἕκαστον πέφυκεν, [18] ὥσπερ θνήσκειν.

XIX. [18] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι ἀνδρονομέοντες, ϗ γαυριόμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, ϗ ἐξ ὑπεροχῆς ὀπιπλήττοντες· πρὸ ὀλίγου ἦ [20] ἐβεβλυον πύσεις, μετ' ὀλίγον, ἐν [23] τοιούτοις ἔσονται.

XX. [24] Συμφέρει ἐκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις. ϗ [25] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. [26] Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [27] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι τὰ μέλλοντα γενέσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [28] σοι ζωοειῶ. μῶν δ' ὅτι καὶ ἐκεῖνο γίνεται ϗ λέγεται, ὅτι [29] φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

XXII. Ἦτοι ἐνταῦθα ζῇς, ϗ ἤδη [30] εἰθισμένος· ἢ ἔξω ὑπάγεις, ϗ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀπαλλάγηθι, ϗ [31] ἀπηλλάγησαι. αὐτὸ δὲ ταῦτα ἱκανὸν οὐδέν.

[1] Sup. § 1. [2] L. 4 § 23. [3] L. 3. § 6. [4] L. 4. § 31. [5] L. 8. § 33. [6] L. 9. § 3. [7] L. 2. § 2, 6. [8] Sup. § 11. [9] Inf. § 22,23. [10] L. 8. § 45. [11] L. 4. § 3, 4. [12] Sup. § 8. [13] Sup. § 2. [14] L. 9. § 2. [15] ὅλου. [16] L. 4. § 17. [17] L. 7. § 35. [18] L. 11. § 1. [18] L. 4. § 3. [20] L. 5. § 24. [23] Sup. § 7. [18] L. 4. § 48. [19] L. 9. § 21. [19] Sup. § 43. [20] L. 8 § 3. [21] L. 6. § 59. [22] L. 3. § 3. [23] ὁποίοις f. [24] L. 4. § 23. [25] L. 11. § 13. [26] Euripid. [27] L. 7. § 18, 25. [28] L. 9. § 1. [29] Sup. § 35. [30] L. 12. § 6. [31] Sup. § 36.

XXIII. Ἐναργὲς ἔστω ἀεὶ σοι, ὅλης τοιοῦτον ὑπάρχειν οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο ὃ ἀγρεύει· καὶ πῶς πάντα ἔστι ταῦτα ἐνηρτῆσθαι τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐν θύμοις τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντικρυς γὰρ εὑρήσεις τὰ Πλάτωνος, σπεῖρον ἐν ὄρει, φησί, περιβαλλόμενον· [καὶ βάλλειν βλήματα]

XXIV. Τί ἔστί μοι ὁ ἡγεμονικὸν μου καὶ ποῖόν με ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; καὶ πρός τί σκοπῷ αὐτῷ νῦν χρῶμαι· μήτε κενὸν νοῦ ἔστι; μήτε ἀπολελυμένον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας; μήτε συγκεκεραμένον καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε τούτῳ συμπέσοι;

XXV. Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παραβαίνων, δραπέτης, ἅμα καὶ ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, ὅ τι βούλεταί τι γενόμενον, ἢ γενέσθαι, ἢ μὴ γενέσθαι, τῶν τοιούτων πάντων διοικητὴς τῶν ὅλων ἐστὶν ὁ νόμος, ὃς ἔστι νέμων ἑκάστῳ ὅσα καθήκει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

XXVI. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεσφορεῖ. ἐξ οἵου, οἷον; πάλιν ἐκφεύγει ἀπὸ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἄδηκτον, καὶ ὁρμὴν τὸ ὅλον ζωὴν καὶ ῥώμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ σκοτεινῇ ὑλῇ νοούμενα θεωρεῖν, καὶ ἡ διάνοια ἵνα ὁρᾷ, ὡς καὶ τὰ βεβύθισται, καὶ τὰ διώκειν δεῖ, οὐ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

XXVII. Συνεχῶς ὄψει, πῶς πάντα τοιαῦτα, οἷα νῦν γίνεται, καὶ πάλαι ἐγίνετο· καὶ ὄψει ὁμοίως ἐσόμενα, καὶ ὅλα δράματα καὶ σκηναὶ ὁμοειδεῖς, ὅσα σὺ πέρας ἢ σὺ, ἢ τὰ προσφυτέρας ἰσορίας ἔγνως, οἷον ὅλην Ἀδριανοῦ, καὶ ὅλην Ἀντωνίνου, καὶ ὅλην Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ὅμοια τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

XXIII. Illud tibi semper constet, ejusmodi quiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius quilibet. eadémque esse omnia istîc agentibus, quæ eis, qui in montium verticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris, versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ septo circundatus.*

XXIV. Quidnam est mihi nunc mens mea? vel qualem ego eam præsto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid est intellectu vacua? nunquid à societate communi soluta & revulsa? nunquid caruncularum ità agglutinata & permixta, ut cum illa muretur una?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus est. dominus autem est lex. ergò qui legem transgreditur, fugitivus est. idem est & qui ideo angitur, vel irascitur, vel metuit, quod secus, quam ipse velit, aut factum sit, aut fiat, aut futurum sit eorum quicquam, quæ ab universi rectore sunt constituta, qui est ipse lex unicuique quod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qui metuit, vel angitur, vel irascitur.

XXVI. In uterum semen qui misit, abscedit: hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit; ex quali qualem? alimentum rursus mater per gulam demittit; quod alia insuper causa ubi exceperit, sensum, motúmque, adeóq; vitam ac vires & alia (quot ea numero & qualia?) conficit. hæc, tantâ licèt involvantur caligine; contemplari oportet, facultatémque ità intueri quæ ista facit, prout vim eam cernimus, quâ vel deorsum, vel sursum corpora feruntur, non oculis quidem externis, sed nec minùs clarè tamen.

XXVII. Cogita tecum jugiter, qualia nunc sunt omnia, talia priùs actitata; cogita & talia futura esse. propone tibi ob oculos, fabulas totas scenasque uniformes, quæcunq; vel ex notitia tua, vel ex historia antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi, ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

XXVIII. Hominem de re ullâ dolentem, atque ægrè ferentem quicquam, similem habe porcello, qui dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujusmodi est & qui decumbens tacitè solus secum sortem deplorat suam. considera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali soli datum esse, ut eis quæ eveniunt, sponte obsequi possit; cùm sequi ipsum omnibus sit necessarium.

XXIX. Considerata seorsim, quam instituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda sit, quia eâ te privet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis, translatione factâ perpende tecum, annon ipse ejusmodi aliquid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud istiusmodi. hoc enim si adverteris, ira statim tibi excidet. præsertim, si succurrerit unà, cogi hominem. quid enim faceret? aut, si poteris, tu illum vi illâ expedias.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenem. & Euphratem ubi videris, Eutychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viso, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi respexeris, Cæsarum aliquem. & in quolibet cogitando, geminum ei quempiam. tum mentem tibi subeat, Ubi nunc sunt illi? nusquam sané: aut ubi tandem? ità enim perspectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil esse, præsertim, si simul fueris recordatus, quicquid semel mutârit, per spatium temporis infinitum non esse ampliùs futurum. tu verò spatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non sufficit spatium hoc tam breve, prout te decet, transigere? quàm pulchram bene agendi materiam occasionémque subterfugis? quid enim sunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vitâ quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perspexerit, exercitationes. persiste ergò. dum & ista tibi familiaria effeceris, quo

XXVIII. Φλυτάζε πῶτα ἢ ἐφ' ἑκάτῳ λυπέμενον, ἢ δυςαρεςῆται. [1] ὅμοιον τῷ ϑυμῷ χοιρίδιῳ, ἀπολακίζοντι & κεκραγότι. [2] ὅμοιον & ὁ οἰμάζων ὅτι τῷ κλινιδίῳ μόνος σιωπῇ τὸ ἔνδοϑεν ἡμῖν & οἷς μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, [3] ἐκχυσίως ἅπασιν τοῖς γινομένοις. [4] τὸν δὲ ἄπαϑαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστῳ ὧν ποιῇ ἐφιστάνων, ἐρώτα σαυτὸν, [5] εἰ ὁ δάνατος δεινὸν ἀφ' ὅτου τούτου φέρεται.

XXX. Ὅταν παροφθῇς ὅτι τινος ἁμαρτίᾳ, αὐτὸς μεταβαίνε, [6] λογίζου τὸ παρόμοιον ἁμαρτάνεις. οἷον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, ἢ ἡδονὴν, ἢ δόξαριον, & κατ' ἄλλο. τούτῳ γὰρ ὑπαλλάττων, ταχέως ὑπολήσῃ τὴν ὀργήν· συμπαρόντος τοῦ, ὅτι [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιήσῃ; ἢ [9] εἰ δύνασαι, ἄφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον.

XXXI. Σατύριονα [10] ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζε ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμῆνα, & Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φαντάζε· & Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζε· & Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σεβῆρον φαντάζε. & εἰς ἑαυτὸν ἀποβλέψας, πρός Καισάρων τινὰ φαντάζε, & ἐφ' ἑκάστῳ ὃ ἀπάλογον, εἶτα συμφοραπέτω σοι. [11] ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; ἠδαμοῦ· ἢ [12] ὅπουδή. ὕπως γὰρ συνεχῶς ἰδεῖν τὰ ἀνϑρώπινα, [13] καπνον, & ὃ μηδέν. μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι [14] ὃ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' σοι [15] ἀρκεῖ σοι [16] ὃ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; [17] οἷον ὕλαι & ὑποδήσεις φεύγεις; τί γὰρ ἔξι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν [18] γυμνασμάτα λόγου [19] ἐωρακότος ἀκριβῶς & [21] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μένε οὖν, μίσει ἀλλοτρίως ἑαυτῷ & ταῦτα· ergò. dum & ista tibi familiaria effeceris, quo

[1] L. 11. § 18. l. 12. § 27.
[2] L. 12. § 27.
[3] Sup. § 8.
[4] L. 2. § 3. l. 4. § 42.
[5] L. 12. § 31.
[6] L. 7. § 26. l. 11. § 18.
[7] L. 5. § 28. l. 8. § 14.
[8] L. 12. § 16.
[9] L. 9. § 11.
[10] Ἰσως f.
[11] L. 7. § 58. l. 8. § 25, 31. l. 12. § 27.
[12] ὅπου δή;
[13] L. 2. § 17.
[14] L. 12. § 33.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 6. § 2. l. 9. § 6.
[17] L. 4. § 26. L. 7. § 58.
[18] L. 6. § 20.
[19] L. 8. § 26.
[20] L. 10. § 9.

[1] Inf. § 35.
[2] L. 4 § 1.

ὡς ὁ ἐρρωμένως παρασχευασμένος πάντα ἕξοικειοῖ, [2] ἐκ δὲ λαμπρᾶς πῦρ, ὅ,τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἕξ αὐτοῦ ἐξαυξάνεσθαι ποιεῖ.

[3] L. 11. § 13.
[4] L. 12. § 1.

XXXII. [3] Μηδενὶ ἕξεστω εἰπεῖν ἀληθῶς περὶ σοῦ, ὅτι οὐκ [4] ἁπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ φανείτω, ὅστις τούτων τε περὶ σοῦ καταλήψεται.

[5] L. 5. § 5.
[6] L. 8. § 32. Sup. § 33.
[7] Sup. § 8.

[5] πρὸ ἧς τοῦτο ἔπεισι σοι. [6] τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἁπλοῦν; σὺ μόνον κρῖνον [7] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. ἐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

[8] Sup. § 12, 31.
[9] Sup. § 32. l. 11. § 9.
[10] L. 9. § 26.
[11] L. 6. § 51.

XXXIII. [8] Τί ἔξεστιν ὅτι ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστερον πραχθῆναι, ἢ ῥᾳθυμίας ἕνεκα; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [9] ἔξεστιν αὐτὸ πρᾶξαι ἢ ἐπιτυχεῖν. καὶ μὴ προφασίζου, ὡς κωλυόμενος· ἀ πρόπειρον παύσῃ [10] ζῆν ὧν, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅπερ [11] οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἢ τρυφῇ, τοῦτό σοι τὸ ὅτι τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης [12] ποιεῖν τὰ οἰκεῖα τῇ ἀνθρωπίνῃ [13] ἀπολαυσιν γὰρ δεῖ ὑποβαλλομένην, πρὸς ὃ ἔχει κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [14] πρὸς ἅπαν δὲ ἔξεστι τῇ μὲν ὕδατι κωλύσθαι, ἀ πρὸς ἅπαν κινδύνῳ, ἀ πρὸς ἅπαν δύναται φέρεσθαι τὸ ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲν τῇ ὕδατι, οὐδὲν πυρί, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα [15] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται· τὰ γὰρ διειργόντα καὶ ἐνισάμενα πολλά. [16] νοῦς δὲ καὶ λόγος πρὸς πάντα τὰ ἀνακόπτοντα ὕπαιθρον δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. ταύτῃ τὰ ῥαιστώνῃ περὶ ὀμμάτων τιθέμενος καθ' ἣν ἐνεργήσεται ὁ λόγος πρὸς πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, [17] μηκέτι μηδὲν ὑπζήτει. τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκώμματα ἤτοι τῆς σωματικῆς ἐστι [18] τῆς νεκρᾶς, ἢ [19] χωρεῖς ὑποπλήσεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, [20] ἀ ὁρᾶται, [21] ἐδὲν ποιεῖ κακὸν ἀδύτιον· ἐπεί τοι καὶ [22] ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς οὐδὲ ἐνθάδε ἐγίνετο. ὅτι γοῦν τῶν ἄλλων κακοδαιμονημάτων, πρόσεστιν ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν ξυμβῇ, ὧδε τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον ἐνταῦθα

[12] L. 5. § 16. l. 6. § 16, 40.
[13] L. 6. § 7. l. 8. § 26, 43. l. 11. § 16.
[14] L. 7. § 54. l. 8. § 45. l. 11. § 7.
[15] Sup. § 2.
[16] L. 5. § 10, 20. l. 8. § 7, 32, 41.
[17] L. 7. § 73. l. 8. § 2.
[18] L. 4. § 41. l. 12. § 33.
[19] L. 4. § 7, 11.
[20] L. 8. § 56, 57.
[21] Sup. § 28.
[22] Sup. § 55.

modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, igniſque validus, quicquid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

XXXII. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, aut non eſſe te bonum. ſed mentiatur, quiſquis horum quicquam de te opinatus fuerit. hoc autem totum in te ſitum eſt. quis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, quàm talis futurus ſis: neque enim ratio id poſcit, ni talis ſis.

XXXIII. Ecquid eſt, quod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? quicquid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas impediri te. ante ingemiſcere non deſinas, quàm eò te adegeris, ut quod voluptuariis hominibus eſt luxu diffluere, hoc tibi fuerit de ſubjecta quaque oblata tibi materia ea facere, quæ humanæ conſtitutioni conveniant. etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, quicquid ſecundùm naturam tuam agere tibi datur. datur autem hoc ubique. ſiquidem cylindro quidem non conceditur, ut motu proprio ubique feratur; ſed nec aquæ nec igni, nec alii rei cuiquam, quæ à natura mera, vel anima regitur irrationali. quæ enim coerceant & obſiſtant, multa ſunt. verùm mens & ratio per obſtantia quæliber prout nata eſt, & prout vult ipſa, procedit. tu ergo ob oculos iſtud habens, rationem per omnia facilitate ferri eàdem planè, quâ ignis ſurſum, lapis deorſum, per declive cylindrus, nihil quæras ulteriùs. reliqua enim obſtacula, vel ſunt corporis, quod cadaveris inſtar habet, vel opinione, & rationis inclinatione ſemotâ, non infringunt, aut mali quicquam efficiunt. alioqui ea quî patitur, malus fieret. atqui in aliis quidem operibus omnibus ita ſe habet, ut quicquid alicui horum mali contigerit, deterius illud faciat, quòd eo afficitur. iſtîc verò, ſi ità dicere licuerit,

euerit, præſtantior ſit homo ac laude dignior, dum eis quæ objiciuntur, reſtè utitur. in ſumma memineris, civem indigenam nihil lædere, ni civitatem lædat. civitatem nihil lædere, ni legem lædat. horum autem, quæ infortunia dicimus, nihil legem lædit. quod autem legem non lædit, nec civitatem, nec civem læſerit.

XXXIV. Qui decretis veris imbutus eſt, hunc dictum breviſſimum & è trivio arreptum quodlibet commonere ſuffecerit de mœrore metúve pellendo, quale illud eſt,

Sternit humi frondes alias vis aſpera venti :
Aſt alias natura parat, quæ vere vireſcent.
Sic hominum genus eſt : hic naſcitur, occidit ille.

foliola ſunt & filioli tui ; foliola ſunt & homunciones iſti, qui tanto cum ſtrepitu, tanquam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & ſubſannant. foliola itidem, qui famam tui poſthumam excepturi ſunt. iſta enim omnia verno tempore prodeunt ; dein ventus ubi ſtraverit, ſylva horum vice novâ alia profert. commune autem omnium eſt, breve exiſtendi ſpatium. at tu omnia, tanquam æterna futura, fugis appetiſve. mosa parvula, & lumina tibi condentur : eúmque qui te extulerit, alius aliquis lugebit.

διάνοιας. [12] μικρὸν ἐστὶ καταμύσαι.

XXXV. Sani eſt oculi, cernere viſibilia quævis, nec dicere, *Viridia velim.* hoc etenim lippientis eſt. ſed & auditûs ac olfactûs eſt ſani, ad ſonos odoréſve quoſvis percipiendos promptum eſſe. & ſtomachi valentis, adversùs edulia quævis pariter ſe habere; ſicut molam ad omnia, ad quæ molenda condita eſt. pari igitur ratione & mentis eſt ſanæ, ad obvenientia quæq; idoneam eſſe. quæ verò dixerit, *Liberos mihi ſalvos velim* ; &, *Omnes quicunque mecum peccant mihi charos eſſe.*

ἢ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἔτι [1] κρείττων γίνεται ὁ ἀνδρεῖος, ἔτι [2] ἐπαγρυπνήσει, [3] ὀρθῶς χρήσεται τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως μέμνησο, ὅτι [4] ἡ φύσις πολίτου οὐδὲν βλάπτει, ὁ πόλιν οὐ βλάπτει· οὐδὲ γὰρ πόλιν οὐ βλάπτει, ὃ νόμῳ οὐ βλάπτει· τούτων δὲ πᾶσι καλυμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

[1] L. 4. § 1.
[2] L. 5. § 15.
[3] L. 7. § 68.
l. 8. § 29.
[4] L. 5. § 22.

XXXIV. Τῷ [5] δεδογμένῳ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς δογμάτων, ἀρκεῖ ἔτι τὸ βεβιωτικὸν τοῦτον, ἔτι ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ἀπόμνησιν ἀλυπίας ἔτι ἀφοβίαν οἷον,

[6] Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δὲ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὡς ἀνδρῶν γενεὴ, ἣ μὲν φύει, ἣ δ' ἀπολήγει.

[7] φυλλάριον δὴ καὶ τὰ τικνία σου· [8] φυλλάρια δὲ ἔτι ζῶντα τὰ ὑποδοῦντα ἀξιοπίστους, ἔτι ὑποφημοῦντα, ἢ ἐκ τῆς ἐναντίων καταρώμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα, ἔτι χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως, ἔτι [9] τὰ διαδεξόμενα τὴν ὑστεροφημίαν· πάντα γὰρ ταῦτα ἔαρος ὑπογίγνεται ὥρη· εἶτα ἄνεμος καταβάλλει· ἔπειτα [10] ἡ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. [11] ὃ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν πᾶσιν· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις, ἔτι [13] ἡ δεξιὰ ἐγκεκύφασί σε ἤδη, ἄλλος δρεπτήσῃ.

[5] Alii Xyl. & Lug. Scholiaſtes l. 3. § 4.
[6] Homer. Il. ζ. v. 147.
[7] L. 11. § 34.
[8] L. 5. § 36. l. 8. § 21.
[9] L. 4. § 19.
[10] L. 7. § 23, 25.
[11] L. 5. § 10.
[12] L. 7. § 70. l. 8. § 2, 5.
[13] L. 4. § 50.

XXXV. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ ὁρατὰ, ἔτι μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμωττὸς ἔξι. ἔτι τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν, ἔτι ὄσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὀσφραντὰ ἑτοίμως ἔχειν. ἔτι [14] τὴν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα ἔδιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα ὅσα ἀλίσθα κατασκάζειν· ἔτι τοίνυν [15] τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ ὑπαντῶντα ἑτοίμως ἔχειν. ἡ γὰρ λέγουσα, [16] τὰ τικνία σωζέσθω, ἔτι πάντα

[14] Sup. § 31.
[15] L. 8. § 43.
[16] L. 9. § 40.

ὅσα

ὅ,τι δῶ προέξω ἐπαγγείλασθαι, ὀφθαλμὸς ὄζει τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὀδόντες τὸ ἀπαλόν.

quid fecere laudent, velim; oculi est instar viridia poscentis, vel dentium tenella postulantium.

[1] L. 5. § 10. [l. 9. § 3.] XXXVI. [1] Οὐδείς ἐστιν οὕτως εὐπόλεμος, ᾧ ἀποδημήσαντι ἢ ἀφαιρησόμενοί τινες ἀσπαζόμενοι δ συμβαῖνον χαλεπὸν ταχέως καὶ ὁσίως. μὴ δ' ἀνύστατον ἔσται εἰς ὁ καθ' αὑτὸν λέγων; ἀναπνεύσω [2] ποτὲ [3] ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν ἄλλοις ἡμῖν ἴσως· ἀλλὰ πολλάκις, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν, ταῦτα μὲν οὖν ὅτι τοῦ ταχέως. ἐφ' ἡμῖν ἦν πόσα ἄλλα ἐστί, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλαγησόμενος ἡμῖν [4] τοῦτον ἂν ἐννοήσῃς ἀποδημήσοντα, καὶ ὡσπερανεὶ ἐξελεύσῃ, λογιζόμενος, ὅτι τοιούτου βίου ἀπέρχομαι, ὃν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοί, ὑφ' ὧν τοσαῦτα ἠγωνισάμην, ηὐξάμην, ἐφρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐπεύχονται ἐμοὶ ἀπελθεῖν, ἵνα ἄλλοις κἀκεῖ τυχὸν ἐκ τούτου ῥᾳστώνην ἐλπίζοντες. εἰ δ' οὖν ὡς αὐτέχοιτο τὸ εὐθὺς μαχαιρίδιον ἀφαιρεθῆς; [6] μὴ μέντοι τὸ ἀλγεῖν τοῦτο ἔλαττον ἐμοὶ ἔσται ἀπιόντι, ἀλλὰ [6] ὅ ἴδιον ἕκαστον ἀλγοῦν, [7] φιλοῦν, καὶ εὔνουν, ἵλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποστησόμενον. ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ συναπτομένου. [9] εὐκόλως δ ψυχάριον ἀπὸ σώματος ἐξαλεῖται, τοιαύτῃ καὶ ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ δεῖ [10] τούτοις ἡ φύσις συνῆψε, καὶ συνέκρινεν. ἀλλὰ νῦν διαλύει; ἀλγοῦμαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων μέν, ἐθιζόμενος. ἀλλ' ἀείσως· [12] ἓν δὲ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

[1] L. 5. § 10.
[l. 9. § 3.] XXXVI. [1] Nemo quisquam adeò felix est, cui morienti non adstabunt aliqui, qui præsenti lætentur malo. bonus sapiénsque fuerit, annon ad extremum futurus est qui de illo dicat, *Respirabimus jam tandem à pædagogo isto. non erat reverà asper nostri cuiquam: sensi tamen tacitè illum damnásse nos.* hæc igitur de viro bono. at nos quod attinet, quàm multa sunt alia, ob quæ à nobis liberati desiderent haud pauci? hoc si inter moriendum cogitaveris, libentiùs discedes; cùm ità tecum rem putaveris, Ex ea vita discedo, in qua ipsi ejusdem mecum participes, pro quibus tam multa exantlavi, supplicavi, procuravi, illi, inquàm, ipsi elatum me optant, tanquam qui levamen forsan hinc aliquod sperent. cur ergo diutiùs istîc moram trahere quis cupiat? nec propterea tamen minùs illis propitius discedas, sed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis. quin rursus nec tanquam vitæ avulsus, sed, prout eis, quibus mortis felicitas quædam obtigit, animula à corpore leniter exolvitur, talis & tua ab istis etiam esto discessio. eis enim te natura annexuit & conjunxit. at nunc disjungit. disjungor itaque tanquam à necessariis, non abstractus tamen, sed sponte discedens. nam & hoc ex eis est, quæ sunt secundùm naturam.

[2] L. 2. § 12, 17. XXXVII. Ἐνθυμητέον ὅτι πάντες, ἐφ' οἷόν τε, δ' ἂν πράσσωμέν τι τινος, ὁπόθεν ἥκει κἀμοί, [13] ἔστι τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; ἄρχου ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ [14] σαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε.

[13] Sup. § 16. l. 7. § 4. [14] L. 3. § 5. l. 5. § 11. [15] L. 2. § 2. [16] L. 7. § 59. l. 8. § 28. [17] L. 12. § 33. [18] Sup. § 3. [19] Sup. § 2, 3. [20] L. 3. § 3.

XXXVII. Solenne tibi sit, in cujusque (quoad ejus fieri potest) actione omni, apud te quærere, *Istud iste quo fine facit?* à temet autem auspicare, téque primo loco scrutare.

XXXVIII. Μέμνησο, ὅτι [15] δ νοῦς σαυτῶν ἐστιν ἐκεῖνο, [16] τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμμένον· [17] ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωή, [18] ἄνθρωπος, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἄθεωτος. μηδέποτε συμπεριφλαύζῃ [19] τὸ περικείμενον [20] ἀγ-

XXXVIII. Memento illud quod te velut fiduciis citat, esse intra te reconditum quiddam. illud est fundela, illud vita, illud (si fas dicere) homo est. nè cùm illo junctim contempleris unquam circumjectum, vasis

vasis instar, conceptaculum hoc, & instrumenta hæc undique ex eodem efficta. sunt enim aliciæ similia ista. hoc tantùm interest, quòd agnata sint. siquidem membrorum istorum, absque forma quæ ea cieat sistatque, non magis usus est, quàm radii textrici, aut scriptori calami, aut aurigæ flagelli.

γειώδες, & τὰ ὀργάνια ζῶντα τὰ σφιπλασμένα. ὁμοία γάρ ἐστι σκεπάρνῳ. μόνον δὲ διαφέροντα, καθὸ προσφυῆ ἐστιν. ἐπεί τοι καὶ μᾶλλόν τι τούτων ὀφελός ἐστι τὰ μοριώτερα, χωρὶς τῆς κινήσεως & ἐχέσεως αὐλὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφάντικῇ, & τοῦ καλάμου τῷ γραφικῷ, & τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ. [1] L. 5. § 21. & 7. § 55. Sup. § 26.

LIB. XI.

ΒΙΒΛΙΟΝ ια'.

HÆ sunt animæ ratione præditæ proprietates. se cernit, fingit, artátque, ut lubet, qualemque vult ipsa, facit: fructum, quem profert, ipsa carpit. cùm arborum fructus, quódque istis in animalibus respondet, alii carpant. finem semper suum assequitur, ubicunque constiterit vitæ terminus. neque enim sic se habet, quo modo in saltando aut in fabulam agendo alii ísque ejusmodi, in quibus siquid incîderis, actio tota fit mutila; sed in quacunque parte, & ubicunque deprehensa fuerit, quod præcessit plenum prorsus & perfectum sibi facit: ut dicere liceat, *Ego quæ mea sunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, quod ambit hunc, vacuum, figurámque ejusdem contemplatur, & in ævi immensitatem se porrigit, & universi per intervalla certa renovationem comprehendit & considerat; vidétque simul, quòd nihil novi visuri sint posteri nostri, sicut nec ampliùs quicquam viderunt antecessores nostri, sed ità fit quodammodo, ut quadraginta annos qui egerit, mentem modò aliquam habuerit, & res gestas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria sunt animæ rationalis & ista; proximos diligere, veracem, verecundam esse, nihil sibi præferre, quod & legis est proprium. ità inter rectam rationem & justitiæ rationem nihil interest.

Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· [1] ἐαυτὴν ὁρᾷ, [2] ἑαυτὴν διαρθροῖ, ἑαυτὴν ὁποίαν αὐτὴ βούλεται ποιεῖ, [3] τὸν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρποὺς, & τὰ ἀναλόγον ὅσα τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται) [4] & ἴδιον τέλους τυγχάνει, ὅπου ἀεὶ τὸ τοῦ βίου πέρας ὅρισται. [5] οὐχ ὥσπερ ὅταν ὀρχήσεως & ὑποκρίσεως & τῶν τοιούτων ἀπολείπῃ ἡ ὅλη περαίωσις, ἐάν τι ἐξαφθῇ. ἀλλ' ὅταν παντὸς μέρους, & ὅπου ἀεὶ καταληφθῇ, [6] πλήρες & ἀπερισπάστως ἑαυτῇ τὸ προκείμενον ποιεῖ ὥστε εἰπεῖν, [7] ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. ἔτι δὲ [8] περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, & τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν, & τὸ σχῆμα αὐτοῦ, & [9] εἰς τὸν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, & [10] τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπερι-λαμβάνει, & προνοεῖ, & θεωρεῖ, ὁκ [11] ὀλιγώτερον νεώτερον ὄψονται οἱ μετ' ἡμᾶς, οὐδὲ πλείονα εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν. ἀλλὰ [12] ζέσπον κινά ὁ τεσσαρακονταέτης, ἐὰν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, & τὰ ἐσόμενα ἐώρακε [13] κατὰ τὸ ὁμοειδές. ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, & [14] τὸ φιλεῖν τὸν πλησίον, & ἀλήθεια, & αἰδὼς, & τὸ [15] μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον & νόμου· ὅτως ἄρα ὀρθὸν διωρίσατο λόγος ὀρθὸς, & [16] λόγος δικαιοσύνης.

[1] Inf. § 12.
[2] L. 6. § 8.
[3] L. 9. § 19.
[4] L. 3. § 8.
[5] L. 12. § 36.
[6] L. 2. § 17. & 3. § 5.
[7] L. 4. § 29, 49.
[8] L. 7. § 35. & 9. § 30.
[9] L. 10. § 31.
[10] L. 9. § 28. & 10. § 7.
[11] L. 6. § 37. & 7. § 1.
[12] L. 2. § 14. & 12. § 35.
[13] L. 7. § 49.
[14] L. 6. § 16. & 8. § 26.
[15] L. 3. § 9. & 5. § 21.
[16] L. 10 § 1. & 12. § 1.

II. Ὡδῆς ὄπτηρτῆς, καὶ ὀρχήσεως, καὶ παγκρατίου καλλαφρονήσῃς, ἐὰν τὸ μὲν ἐμμελῆ φωνὴ καλαμερίσῃς εἰς ἕκαστον τῶν φθόγγων, καὶ κατ' ἕνα πύθῃ σεαυτόν, εἰ τούτων ἥττων εἶ· δι' ἃ καὶ παραπίσῃ γάρ. ὁμοίως ὁ ὀρχήσεως δὲ μιᾶς λόγον ποιήσας κατ' ἐκείνην κίνησιν ἢ σχῆμα. ὁ δ' αὐτὸς καὶ ὅτι τοῦ παγκρατίου. ὅλως οὖν χωρὶς ἀρετῆς, καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ὅτι τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἰέναι· ὁ δ' αὐτὸς καὶ ὅτι τὸν βίον ὅλον μεταφέρε.

III. Οἵα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἑτοίμου, ἐὰν δέῃ ἤδη ἀπολυθῆναι δὴ τοῦ σώματος, καὶ ἢ σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι; ὅταν ἑτοίμου τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἔρχηται, μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι, ἀτραγῴδως.

IV. Γεπαϊκὰ κ κοινωνικῶς; ἐκεῖνο ὠφέλημα. τοῦτο ἵνα αἰεὶ προκεχόμενον ἀπόμνα· καὶ μηδαμοῦ παύου.

V. Τίς σου ἡ πρᾶξις; ἀγαθὸν εἶναι· τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται, ἢ ἐκ θεωρημάτων, τῶν μὲν τοῦ ὅλου φύσεως, τῶν δὲ τοῦ ἰδίας δ' ἀνθρώπου κατασκευῆς;

VI. Γρῶτον αἱ τραγῳδίαι παρήχθησαν ὑπομνηστικὰ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι οἷς ὅπη τὰ σκηνῆς ψυχαγωγεῖσθε, τούτοις μὴ ἀχθεσθε ὅτι τὰ μείζονος σκηνῆς. ὁρᾶτε γάρ, ὅτι οὕτω δεῖ ποιοῦντα περαίνεσθαι, καὶ ὅσοι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κακεργάται, Ἰὼ Κιθαιρών, καὶ λέγεται δὲ ἃ ἕνεκα τῶν δραμάτων ποιούντων χρησίμως. οἷον ὅτι ἐκεῖνο μάλιστα.

Εἰ δ' ἐμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμοὶ, Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.—— καὶ πάλιν, Τοῖς πράγμασιν γὰρ ἐλλύμεθα.—Καὶ, Βίος θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.

II. Cantilenam jucundam, saltationem, pancratium contemnes, si voce concinnâ in sonos singulos divisâ, de his sigillatim te percontatus fueris, *Num istud me victum habet?* erubescis enim id fateri. de saltationis motibus gestibusque singulis, de pancratio itidem, si gemina feceris, futurum est ut pari modo adversùs hæc afficiaris. itaque virtute solâ exceptâ & virtutis actionibus, in reliquis omnibus ad particulas seorsim consideratas recurrere memento, ut ab harum disjunctione res ipsas contemptum eas. hoc autem ipsum & ad vitam totam transferas.

III. Qualis est anima ea, quæ parata est jam statim, si oportuerit, è corpore emigrare, & vel extingui, vel dispergi, vel permanere? ità paratam dico, ut à judicio peculiari promptitudo hæc profluat, non ab obstinatione mera, pro Christianorum more: ut mortem obeas consideratè, compositè, citra tumultum, quò & aliis idem suadere possis.

IV. Nunquid feci, quod in commune conducat? beneficium hoc ipso accepi. hoc tibi semper succurrat: nec desinas unquam.

V. Quam artem profiteris? bene vivendi. hoc quo modo melius fit, quàm documentorum ope, quorum alia sint de universi naturâ, alia de hominis conditione propria.

VI. Primò tragœdiæ inventæ sunt, quæ casuum & eventuum hominum commonefacerent, quò & ista sic fieri nata monerentur; nec quibus in scenâ oblectarentur, ea in scenâ majori, gravatim sustinerent: cùm viderint non posse hæc aliter transigi, & quod perferant ea etiam illi qui exclamant, *Eheu, Citharon.* & revera dicuntur à dramaticis poëtis utiliter nonnulla. quale illud est imprimis;

Si me meusque liberos Dii negligunt,
Hujus etiam constat ratio.

Et rursus,

Nam nequiquam hominem rebus irasci decet. Et,

Spicas velut fruziferas, sic vitam meti.

& cætera

[1] L. 10. § 18.
[2] L. 8. § 36.
[3] L. 3. § 11.
[4] L. 6. § 13. l. 10. § 26.
[5] Sup. § 1. l. 2. § 5, 11.
[6] [δεῖ] ἀπ. f.
[7] L. 5. § 33. l. 8. § 25.
[8] Sup. § 48. l. 9. § 53.
[9] L. 3. § 1.
[10] L. 1. § 16.
[11] L. 7. § 13, 74.
[12] L. 5. § 6.
[13] L. 4. § 31. l. 6. § 35.
[14] Sup. § 1. l. 8. § 26. Inf. § 12.
[15] L. 5. § 16. Inf. § 20.
[16] L. 4. § 29. l. 7. § 50.
[17] L. 12. § 36.
[18] *Tragic. N. Q. apud Arrian.* Epictet. l. 1. cap. 24.
[19] L. 7. § 41.
[20] Ibid. § 38.
[21] *Eurip. Hypsip.* Ibid. § 40.
[22] Βίον.

& cætera quæ sunt ejusmodi. Tragœdiæ successit vetus comœdia, quæ libertate magistrali instructa, nec obliquâ sed disertâ oratione usa, factum dejicere non ineptè satagebat: quo fine & Diogenes ex his quædam adhibuit. considera & quæ deinceps fuerit media comœdia, & quorsum tandem introducta sit nova, quæ in inimicum artificium paulatim defluxit. (nam & ab istis utilia dici nonnulla, nemo est qui nesciat.) sed & quo spectet totum hoc poesios hujusmodi & fabularum agendi institutum.

τῆς ποιήσεως & δραματουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε.

VII. Quàm liquidò compertum habes, nullum aliud vitæ institutum ad philosophandum magis esse idoneum, quàm hoc in quo jam versaris?

VIII. Ramus à ramo cui proximè adhæsit abscissus, non potest non à stirpe totâ abscindi. ad eundem modum ergò & homo ab homine quovis rescissus, communitate totâ excidit. porrò ramum alius abscindit; homo verò se ipse à proximo suo separat, dum eum odit & aversatur: nec advertit interim, quòd unà semet à societate civili totâ abscideriit. veruntamen hoc à societatis hujusce conditore Jove indultum sibi habet, quòd ei liceat denuo coalescere, cui priùs adhæserat, & ad universi complementum locum recuperare suum. quanquam hoc frequentiùs si fiat, dissociatio istiusmodi & difficilibus resarcitur, & restitutio ægrè procedere consuevit: omnino denique non pariter se habent furculi duo, quorum alter à prima germinatione cohæsit, & cum stirpe reliqua constanter quasi conspiravit; alter post abscissionem insertus est: quem plantarum cultores dicere solent, *confrutescari* quidem, sed non *configurari*.

IX. Qui ad rationis rectæ normam progredienti obsistunt tibi, sicut à rectè agendo avertere te nequeunt, ità nec benevolum erga illos affectum excutiant tibi. sed ad utrumque horum teneas te, ut

Ἃ ὅσα παιδιὰ, μὴ ᾖ τὴ τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρῆξεν, παῤῥησίαν ἔχουσα, & τὴ ἀστυφίας σὺν ἀρχῇ τινος δι' αὐτῆς τὴ συμμιγνύσης πρὸς οἷόν τε & Διογένης ἔζωπε παρελάμβανε. μὴ ταῦτά πως ἡ μέση κωμῳδία, & λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρείληπται, ἡ κατ' ὀλίγον ὑπὶ τὸ ὀκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερῤῥύη, ὑπίσησον. ὅτι μὲν δὴ λέγω & ἐκ τούτων ἔνα χρήσιμα, σὺ ἀγνοεῖται. ἀλλὰ ἡ ὅλη ὑπόθεσις τὴ τοιαύτης ποιήσεως & δραματουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε.

VII. Πῶς ἐναργὲς προσοίσεις, ὃ μὴ ᾖ ἄλλου βίου ὑποδῆσιν εἰς ὃ φιλοσοφεῖν ὕπος ὑπαιδειον, εἰς ταύτην ἐν ᾗ νῦν ἐν τυγχάνῃς;

VIII. [3] Κλάδος τῆ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεὶς, ἃ δύναται μὴ & τῆ ὅλη φυτῆ ἀποκολλᾶσθαι. ὕτω δὴ & [4] ἄνθρωπος, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀπορραγεὶς ἄλλης τ κοινωνίας ἀπεπέπλωκε. κλάδου μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόψει· [5] ἄνθρωπος ὃ ἑαυτὸς ἑαυτὸν τῆ πλησίον χωρίζει, μισήσας & [6] ἀποστραφεὶς· ἀγνοῇ ὃ ὅλε & τῆ ὅλη πολιτεύματος ἅμα ἀποστέμνειν ἑαυτόν. πλὴν ὀκεῖνό γε δῶρον ὃ συνεπαμένη τ κρονίδη Διός. [7] ἔξεστι δὲ πάλιν ἑνῶσαι τῆ προσεχεῖ, & πάλιν τῆ ὅλου σώματος [8] μέρει γενέσθαι. πλεονάκις μέντοι γινόμενον ὃ κῇ τ τοιαύτην διαίρεσιν, δύσκολον & δυσαποκατάστατον προσχωρῆσαι ποιῇ. ἄλλως τε ἐχ ὁμοίως ὁ κλάδος & ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλαστήσας, & σύμπνους συμμείνας, τῆ μὴ τ ἀποκοπῆναι αὖθις ἐναντιωθῆναι· ὅ, ἅ ποτε λέγουσι οἱ φυτουργοί, [9] ἐμφύεσθαι μὲν, μὴ ὁμοφυλετεῖν δέ.

IX. Οἱ ἐνιστάμενοι προῒόντι σοι κῇ τ ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ [10] ἀπὸ τ ὑγιοῦς προάξεως ἀποστρέψαι σε & διωθήσονται, ὕτως [11] μηδὲ τ πρὸς αὐτὺς εὐμένειαν ἐκπρεπτέσθω· ἀλλὰ φύλαττε ἑαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον

[3] L. 2. § 16. l. 8. § 34.
[4] L. 5. § 8.
[5] L. 4. § 29.
[6] Inf. § 9, 20. ἄποσ.
[7] L. 8. § 34.
[8] ῥώμαῖ. Jun.
[9] ὁμοιαξῆν, vel ὁμοιοπαθῆν Boot ὁμοσωματεῖν Salm. ὁμογνωματεῖν l. 9. § 3.
[10] L. 3. § 16.
[11] Sup. § 11. l. 6. § 47, 50.

μόνον ὅτι [1] τῆ ἐυσταθοῦς κρίσεως ἐκ προαιρέσεως, ἀλλὰ ἐκ ὅτι [2] τῆ πρὸς τὰς κωλύσεις ἐπιχειρῆσαι, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας προσκόπτω. ἐκ γὰρ [3] τοῦτο ἀδυνάτου, ὃ χαλεπαίνειν ἀνδρῖς, ὥσπερ [4] ὃ ἀποστῆναι τῆ προαιρέσεως, ἐκ ἐνδῦναι καταπλαγέντα· ἀμφότεροι γὰρ ὑπόσοις [5] λιποτάκται, ὁ μὲ ὑποστρέψας, ὁ δὲ [6] ἀλλοτριωθεὶς πρὸς τὴ φύσι [7] συγγενῆ, ἐκ [8] φίλον.

X. Οὐκ ἔστι χείρων τεχνίτης φύσις τέχνης· ἐκ γὰρ αἱ τέχναι ταῖς φύσεις μιμοῦνται· εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πασῶν τῶν ἄλλων τελειοτάτη ἐκ εὐλιπεστικωτάτη φύσις, τοῦ ἂν ἀπολείποιτο τῆ τεχνικῆς συμπλανίας· [9] πᾶσαι δὲ γε τέχναι τῶν χειρόνων ἕνεκεν τοῦ χείρω ποιοῦσιν· τοιοῦν ἐκ [10] ἡ κοινὴ φύσις· ἐκ δὴ ἐνθεν μὲ γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ ἧ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται· ὑ γὰρ τηρήσεται ὃ δίκαιον, ἐὰν ἤτοι [11] ἀμφιέσμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ [12] συνεξαπατῶσι ἐκ προπετῶς ἢ [13] μελαγχολικῶς ὠμῶς.

XI. Εἰ [14] σοὶ ὄργεται ἐπί σε τὰ φαύλματα, ὧν αἱ διώξεις ἐκ φυγαὶ δορυβῖαί σε, ἀλλὰ ἔσον τινὰ αὐτὸς ἐφ' ἑκεῖνα ἔρχῃ· [15] τὸ γὰρ κείμενον τῶ ἐπὶ αὐτῷ, ἡσυχάζοντα, [16] κἀκεῖνα μὴ ἀναμένοντα, ἐκ [17] ὅπως διώκων ὅπως φεύγων ὀφθήσῃ.

XII. [18] Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής, ὅταν μήτε ἐκτείνῃ ἐπί τι, μήτε ἔξω συντρέχῃ, μήτε συνιζάνῃ, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, [19] ᾧ τὴ ἀληθείαν ὁρᾷ [20] τὰ πάντων, ἐκ [21] τὸ ἐν [22] αὐτῇ.

XIII. [23] Καταφρονήσῃ μου τίς; οὐδέποτε· ἐγὼ δὲ οὐδαμοῦ [24] ἵνα μήτι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσων. ἢ λέγων εὐρίσκωμαί τινος μισῶν; οὐδέποτε. ἀλλὰ ἐγὼ [25] συμβιοῦς ἐκ εὔνους πᾶσι, ἐκ τούτου αὐτοῦ ἕτοιμος [26] τὸ παραφθέγξασθαι δεῖξαι, ἐκ [27] ὀνειδίσαι, ἐδὲ ὡς καταπεπονημένος ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως ἐκ χρήσως, οἷος ὁ Φωκίων ἐκεῖνος,

1 L. 5. § 18.
2 L. 7. § 26, 56, 65. l. 9. § 11, 42,
3 Inf. § 18.
4 L. 10. § 12.
5 Sup. § 25.
6 Sup. § 8. Inf. § 20.
7 L. 2. § 1.
8 L. 9. § 27.
9 L. 7. § 55.
10 L. 5. § 16.
11 Inf. § 16. l. 9. § 27.
12 L. 3. § 9.
13 L. 5. § 10.
14 L. 4. § 3.
15 Sup. § 39.
16 L. 9. § 15.
17 Sup. § 1.
18 L. 8. § 41, 48.
19 L. 3. § 15.
20 L. 8. § 26.
21 Sup. § 1.
22 αὐτῆ
23 L. 5. § 25, 32.
24 L. 10. § 1, 32.
25 L. 4. § 37. l. 7. § 26. Sup. § 9.
26 L. 5. § 22. l. 10. § 4.
27 Inf. § 18. l. 16. § 30.

& in judicio actione que constanti perſiſtas, & in manſuetudine erga illos, qui vel impedire te conantur, vel alio modo quopiam moleſti tibi ſunt. etenim tam hoc imbecillis eſt animi, ſuccenſere iſtis, quàm ab actione deliſtere, & conſternatum ſuccumbere. uterque enim ex æquo ſtationis deſertæ reus eſt, & qui metu perculſus, & qui naturâ cognatum ſibi atque amicum fuerit averſatus.

X. Nulla natura arte inferior eſt. naturam enim imitantur artes. hoc ſi datur, ſequetur, naturam eam quæ eſt conſummatiſſima, cæteráſq; omnes in ſe complectitur, artificis ſolertiæ neutiquam concedere. atqui in artibus omnibus deteriora quæque præſtantiorum gratiâ fiunt: à communi ergo natura hoc idem fit. atque hinc ſanè juſtitia oritur: ab hac verò reliquæ naſcuntur virtutes. neque enim quod eſt juſtum æquumque ſervabitur, ſi vel ad res medias anxiè feramur, vel deceptu faciles & temerarii & inconſtantes fuerimus.

XI. Si, quarum perſecutio & fuga perturbat te, res eæ ad te non accedunt, ſed ad illas ipſe quodammodo accedis, cùm ipſæ interim immotæ maneant; judicium proinde tuum de eis quieſcat, eáſque nec proſequeris ampliùs, nec fugies.

XII. Uniformis prorſus eſt animæ ſphæra, cùm nec ad exterius quicquam ſe extendit, nec cum eodem ullo intùs concurrit, nec conſidit & comprimitur; ſed lumine illo illuſtratur, quo veritatem, tum rerum omnium cæterarum, tum & in ipſa ſitam, cernit.

XIII. Contemnit me quiſquam? ipſe viderit. ego mihi cavebo, nequid contemptu dignum vel egiſſe vel dixiſſe deprehendar. odit me quiſquam? ipſe viderit. at ego mitis eſſe ac benevolus cuique pergam; & huic etiam ipſi, errorem oſtendere promptus; neq; id contumeliosè, neque ut qui patientiam oſtentare cupiam, ſed ingenuè, benignè, quo modo Phocion ille,

nihi

nisi si simulatè agebat. interiùs enim ità affectum esse oportet, ut ipsi Dii videant, hominem esse te, qui nihil quicquam indignè ægréve ferat. quid enim tibi mali contigerit, modò quod naturæ tuæ conveniat, id ipse facias? annon amplecteris, quod universi naturæ nunc est tempestivum, cùm homo sis ad hoc compositus positúsque, ut id fieri, quocunque tandem modo, velis, quod in commune conducat?

XIV. Qui se invicem contemnunt, iidem & sibi invicem assentantur: quíque se invicem transcendere cupiunt, sibi invicem se submittunt.

XV. Quàm putidus & insincerus est, qui dicit, *Ego simpliciter tecum agere statui.* quid facis, mi homo? quid prædicere opus est? res ipsa appareat, fronti inscriptam oportuit vocem hanc, in oculis ipsis relucere statim, quomodo animus se habeat: sicut in amantis oculo cuncta statim dignoscit amasius. talem planè virum simplicem bonúmque oportet esse, qualis is qui hircum olet; ut qui astiterit, simulac accesserit, velit, nolit ipse, protinus persentiscat. simplicitatis verò affectatio tortuosa est. amicitiâ lupinâ nihil est fœdius. hoc omnium maximè fugias. vir bonus, simplex, benevolus ità in oculis gerit hæc, ut neutiquam lateat.

XVI. Optimè vivendi facultas hæc est in anima sita, si adversùs res indifferentes indifferenter se habeat. indifferenter autem se habebit, si divisim & integrè earum unamquamque consideraverit, simúlque recordatus fuerit, quòd nihil horum cogere nos potest, ut hoc vel illud de ipso opinemur; nec accedit ad nos, sed quiescit; nos autem sumus, qui judicia de his proferimus atque nobis ipsis inscribimus, cùm nec inscribere in nobis situm sit, & si clanculum irrepserint, statim obliterare: quòdque ad breve admodum tempus opus futurum est cautelâ hac; tum vita terminabitur. ecquid est autem in

εἰ γε μὴ φρονεῖσθαι τὰ [1] ἔξω γε δεῖ. [1] L. 12. § 2.
τοιαῦτα ἔστι, ὁ τοῦτο πῶς θεῶν βλέπειν δύναιτο [2] πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διακείμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. [3] τί γὰρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν [4] ποιεῖς ὃ [ἐστὶ] τῇ σῇ φύσει σου οἰκεῖον; [5] ἢ δέχῃ ὃ νῦν τῇ πρὸς ὅλων φύσει εὔκαιρον, [6] ἄνθρωπος πεπαυμένος πρὸς ὃ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον;

[2] Inf. § 18. *l.* 6. § 26.
[3] *L.* 6. § 27.
[4] *l.* 9. § 42.
[5] ποιεῖς Mer.
[6] *L.* 4. § 23.
[6] Inf. § 20. *l.* 5. § 8.

XIV. [7] Ἀλλήλων καταφρονοῦντες, ἀλλήλοις [8] ἀρεσκόμενοι, καὶ ἀλλήλων ὑποφέρειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκαλακεύονται.

[7] *L.* 4. § 32.
[8] *L.* 5. § 5.

XV. Ὡς αἰσχρὸς καὶ κίβδηλος, ὁ λέγων, ἐγὼ σοι χρήμαι ἁπλῶς σοι προσφέρειν; τί ποιεῖς ἄνθρωπε; τοῦτο δεῖ πρόδηλον. [9] αὐτὸ φανήσεται. [10] ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει οὕτως ἡ φωνή. [11] τοιοῦτον ἔχει, οὗτος ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει· ὡς τῇ ἐρασθεῖσα ἐν τῷ βλέμματι πρώτα οὕτως γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. τοιοῦτον ὅλως δεῖ τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, [12] οἷον γεγλύφθαι, [13] ἵνα ὁ παρὼν, ἅμα τῷ προσελθεῖν, δέλτα ὑ θέλει, ἀμέσως. ὀπτικόθυσις ἡ ἁπλότης. [14] σκάλμη ἔστιν· οὐδὲν ἔστιν ἄμεινον λυκοφιλίας. πρώτων μάλιστα τοῦτο φεύγε. ὁ ἀγαθὸς, καὶ [15] ἁπλοῦς, καὶ εὐμενὴς, ἐν τοῖς ὄμμασιν ἔχουσι ταῦτα, καὶ ὑ λανθάνει.

[9] αὐτὸ f.
[10] *L.* 7. § 60.
[11] ὁποῖον f. vel τ. ἔχει;
[12] *L.* 5. § 28.
[13] *L.* 5. § 6.
[14] σκαλλωπὸς Xyl. σκαιὸς Boot. σκαμβὸς Sal.
[15] *L.* 7. § 31.

XVI. Κάλλιστα [16] ἡ ζωὴ, [17] δύναμις αὐτὴ ἐν τῇ ψυχῇ ἐὰν [18] πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ· ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν [19] ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένως καὶ ὁλικῶς· καὶ μεμνημένος, ὅτι [20] οὐδὲν αὐτῶν ὑποβλήσει πρὸς ἡμῖν ἐμποιεῖ, [21] οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ [22] τὰ μὲν ἀκίνητα [23] ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γλυφόντες, καὶ οἷον γεγράφοντες ἑαυτοῖς [24] ἐξὸν μὲν μὴ γεγράφειν, [25] ἐξὸν δὲ καὶ πως λάθῃ, οὐδὲν ἐξαλεῖψαι. [26] ὀλίγου χρόνου ἔσῃ ἡ τοιαύτη προσοχὴ καὶ λοιπὸν πεπαύσῃ ὁ βίος, τί γὰρ οὐ δύσκολον

[16] *L.* 10. § 11, 15.

καλῶς

καλῶς ἔχῃ ταῦτα; [1] εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστί, χαῖρε αὐτοῖς, καὶ ῥᾴδια [2] ἔσῃ σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, [3] ζήτει ἐκ ἔστι σοι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. καὶ [4] ὅπως τοῦτο σπεύδῃ, κἂν ἄδοξον ᾖ· [5] πολλὰ γὰρ συγχωρῶμεν ὁ ἴδιον ἀγαθὸν ζητῶν.

XVII. [6] Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ [7] εἰς τίνων ἔκαστα ἀποκαμψίων, καὶ [8] εἰς τί μεταβάλλει, καὶ [9] οἷον ἔσται μεταβαλλόμενον, καὶ ὡς [10] οὐδὲν κακὸν πείσεται.

XVIII. [Καὶ] περὶ τῶν, [11] εἰς ἃ ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι χρῆσις. καὶ ὅτι [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. καὶ κατ' ἕτερον λόγον, προεστῶμεν αὐτῶν γέροντα, ὡς κριὸς ποίμνης, ἢ ταῦρον ἀγέλης. ἄνωθεν δὲ ἔτι, ἀπὸ σπορᾶς, [13] εἰ μὴ ἄτομοι, [14] φύσις ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα. εἰ τοῦτο, [15] τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· [16] ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δέ, [17] ὁποῖοί τινές εἰσιν ὅταν τραπέζης, ἐν ᾗ κλινάριῳ, παλλακὴ μάλιστα δέ, [18] οἵας ἀναίσχυντα δόγματα κειμένας ἔχουσιν· καὶ ὡσαύτως δὲ ταῦτα [19] μὴ οἵᾳ τύχῃ ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι εἰ μὴ ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, ἀ δὲ δυσχεραίνω· εἰ δὲ οὐκ ὀρθῶς, [20] δηλονότι [21] ἀκοντες καὶ [22] ἀγνοοῦντες. [23] πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στερεῖται, ὥσπερ δὲ ἀληθὼς, ὕπως καὶ δέ [24] κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ προσφέρεσθαι. ἄχθονται γὰρ ἀκούοντες ἀδίκους, καὶ ἀγνώμονας, καὶ πλεονέκτας, καὶ καθόλου ἁμαρτητικοὺς περὶ τοὺς πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ [25] αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις, καὶ [26] ἀλλοῦ [27] τοιοῦτος εἶ καὶ ἐκείνων ἀμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ [28] πλήν γε ἕξιν ποιητικὴν [29] ἔχεις, εἴ τι δὲ δειλίαν, ἢ δόξοκοπίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν ἀπέχῃ πρὸς ὁμοίων ἁμαρτημάτων.

Πέμπτον, ὅτι [30] οὐδὲ εἰ ἁμαρτάνουσι κατείληφας. πολλὰ γὰρ κατ' [31] οἰκονομίαν γίνεται καὶ ὅλως πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πράξεως καταληπτικῶς τι ἀποφήνηται.

his difficile? siquidem enim naturæ congrua sunt, eis oblecta te, & facilia futura sunt. sin præter naturam, investiga, quid sit naturæ tuæ congruum, & ad hoc te accinge, etiamsi minus gloriosum sit. venia enim cuique habenda est, qui bonum suum sectatur.

XVII. Cogita tecum, unde prodierit unumquodque, & ex quibus consistat, & in quid mutet, & ubi mutaverit, quale futurum sit, & quod mutando mali nil patitur.

XVIII. De eis qui adversus te delinquunt cogita: Primò, quam relationem ad illos habeas. quódq; alteri alterius caussà nati sumus: tu autem speciali quadam ratione etiam illis præfectus, ut gregi aries, armento taurus. quin & altiùs rem repete: vel atomos obtinere, vel naturam universa disponere. hoc si est, deteriora constat præstantiorum causà esse condita, præstantiora sui invicem.

Secundò cogita, quales sint ad mensam, in lectulo alibi. præsertim verò, quas à decretis intus sitis necessitates perpetiantur: quantáq; cum prudentiæ opinione hæc ipsa, in quibus delinquunt, agant.

Tertiò, quòd, si hæc rectè faciunt, ægrè ferre non oportet: sin minùs, nolentes utique & nescientes agunt. omnis etenim anima, prout veritate privatur invita, sic etiam erga quemque pro dignitate cujusque gerendi se peritiâ. itaq; injustos, ingratos, avaros, vicinis injurios dici se non sustinent.

Quartò, quòd & ipse multa peccas, & aliàs ejusmodi es planè, quales illi sunt. atque etiamsi peccatis quibusdam abstineas, habes tamen intra te habitum talia perpetrare proclivem, licèt vel ignaviæ, vel famæ, vel alius alicujus ratione à peccatis paribus te cohibeas.

Quintò, quòd nec an peccaverint etiam, nôsti satis. multa enim per dispensationem geruntur. atq; omnino multa priùs edocearis oportet, quàm de facto alieno certi quicquam statuere possis.

Sextò

[1] L. 8. § 26. L. 10. § 33.
[2] ἔσῃ f.
[3] L. 10. § 2.
[4] L. 4. § 12. L. 5. § 3.
[5] L. 6. § 27.
[6] L. 3. § 11.
[7] L. 9. § 36.
[8] L. 8. § 18. L. 12. § 24.
[9] L. 8. § 21. L. 10. § 19.
[10] L. 4. § 42.
[11] L. 8. § 27.
[12] L. 2. § 1.
[13] L. 9. § 39.
[14] L. 10. § 6.
[15] Sup. § 10.
[16] L. 5. § 16.
[17] L. 3. § 4.
[18] L. 8. § 14.
[19] L. 9. § 34.
[20] δῆλοι ὅτι
[21] L. 7. § 62.
[22] L. 2. § 1.
[23] L. 7. § 63.
[24] L. 8. § 29.
[25] L. 7. § 26.
[26] Sup. § 70.
[27] λως f.
[28] L. 1. § 17.
[29] ἔχεις
[30] L. 9. § 38.
[31] L. 4. § 51.

Sextò, quando quàm maximè indignaris, vel ægrè fers, memineris momentaneam esse vitam humanam, omnésque nos brevi componendos fore.

Septimò, non esse actiones aliorum, quæ nos conturbant; sunt enim hæ in mentibus ipsorum sitæ: sed opiniones tantùm nostras. istas igitur tolle, missóque de re ipsa, tanquam grave quiddam sit, judicio, ira protinus evanescet. sed quomodo tollam? reputando nihil tibi inhonestum contigisse. nisi enim malum id sit duntaxat quod inhonestum est, necesse futurum est, ut & tu multa pecces, & latro, vel quidlibet etiam, fias.

Octavò, cogita quanto graviora patiamur ex iracundia ac mœstitia, quàm de istis concipimus, quàm ex eis ipsis, quorum caussà succensemus & angimur.

Nonò, mansuetudinem insuperabilem esse, si genuina fuerit, non personata & fucata. quid enim fecerit tibi, qui vel maximè contumeliosus est, si mansuerè adversùs illum te gerere perrexeris, & si occasio tulerit, placidè illum admonueris, & eodem ipso, quo te lædere molitur, tempore quietus ipse hominem meliora docueris; *Noli sic agere mi fili; ad aliud nati sumus. mihi quidem noceri nequit. sed ipse ladaris, mi fili.* monstraveris etiam scitè, & generatim ostenderis, nec apes ità se gerere, nec eorum ullum, quæ gregatim agere nata sunt, animantium. quin neque irrisoriè faciendum hoc, neque contumeliosè, sed cum genuino amoris affectu; neque animo quasi attacto & exulcerato, neque tanquam in schola, neque ut astanti alicui ejs admirationi, sed ità semper, ut cum solo agas, etiamsi alii forsan circumstiterint nonnulli.

Capita novem ista in mente reposita habeas, tanquam dona quædam à Musis accepta; atque incipias tandem homo esse, dum vivis. Veruntamen ex æquo cavendum, sicut nè irascaris eis, ita etiam nè aduleris. utrumque enim societatis jus violat, & ad damnum tendit.

Ἕκτον, ὅτι [1] ὅταν λίαν ἀγχυμαχῇς, ἡ δὲ [2] δυσκαθῆς, [2] ἀκαιρεῖται ὁ ἀνθρώπειος βίος, καὶ [3] μετ' ὀλίγον πάντες [4] ἐξετάσθημεν.

[1] L. 7. § 58.
[2] L. 4. § 48.
[3] L. 12. § 21.

Ἑβδομον, ὅτι [5] ἐχ αἱ παρέξεις αὐτῆς ἐ- [4] L. 4. § 3.
[5] Sup. § 11.
νοχλοῦσιν ἡμῖν· [6] ἐκεῖναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς [6] L. 5. § 25.
ἐκείνου ὑγκμονικοῖς· ἀλλὰ [7] αἱ ἡμέτεραι ὑ- [7] L. 7. § 16.
πολήψεις· [8] ἄρον γῶν, καὶ θέλησον ἀφεῖναι [8] L. 4. § 7.
τὸ ὡς περὶ δεινοῦ κείμεν, καὶ [9] ἀπῆλθεν ἡ [9] L. 5. § 22.
ὀργή. πῶς οὖν ἀρῶ; λογισάμενος, ὅτι
[10] οὐκ ἀμαρτον. ἐὰν γὰ μὴ [11] μόνον τὸ ἁμάρτον [10] L. 2. § 2.
[11] Sup. § 11.
κακὸν, [12] ἀνάγκη καὶ σε πολλὰ ἁμαρτάνειν, [12] L. 9. § 1.
καὶ λήσειν καὶ πάντοιον ἠλίθιον.

Ὄγδοον, [13] ὅσῳ χαλεπώτερα ὑπομένουσιν [13] L. 7. § 24.
αἱ ὀργαὶ καὶ λύπαι αἱ ὅταν τοῖς τοιούτοις, ἢ ὧν
αὐτοὶ ὄζιν ἐφ' οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἔνατον, ὅτι [14] ὁ συμβιὸς ἀνίκητον, ἐὰν [14] Sup. § 13.
γνήσιον ᾖ καὶ μὴ [15] σοφιστὴς, μηδὲ ὑποκρισις. [15] L. 1. § 15.
τί γάρ σοι ποιήσῃ ὁ ὑβριστικώτατος, ἐὰν
ἀγαπᾷς [16] συμβιὸν αὐτῷ, καὶ, εἰ ὕπνου ἔτυ- [16] L. 3. § 11.
χε πρὸς ὥραν ἀφυίας καὶ [17] μεταδιδάσκῃς σω- [17] L. 5. § 28.
φρονεῖν ἀπ' αὐτῶν ἐκεῖνον τὸ κακόν, ὅτι
κακὰ ποιεῖν σε ἐπιχειρεῖ; μὴ τέκνον· [18] φεύ- [18] L. 2. § 1.
γειν πέφυκαμεν. [19] ἐγὼ μὲν ὁ μὴ βλαβῶ, [19] L. 10. § 33.
[20] σὺ δὲ βλαφθῇς, τέκνον. καὶ [21] δύσκολον εὑρε- [20] L. 9. § 4.
[21] L. 10. § 4.
φῶς καὶ ὀλίγως, ὅτι τοῦτο ὕπνος ἔχει, ὅτι [22] ὑδὲ [22] L. 9. § 9.
μέλιττα ἀνὸ ποιεῖν, ἀλλ' ὅσα ζῶα ἀγα-
πᾷ πέφυκε· δεῖ δ' [23] μήτε ἀφυιτικῶς [23] Sup. § 13.
ἀνὸ ποιεῖν, [24] μήτε ὀνειδιστικῶς, ἀλλὰ φι- [24] L. 1. § 10.
λοστόργως καὶ ἀδήκτως [25] τῇ ψυχῇ· καὶ [26] μὴ [25] 16. πρὸ f.
ὡς ἐν σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος ὑπ' αὐτοῦ θε- [26] L. 10. § 36.
ραπεύσῃ· ἀλλ' [27] ἅπαξ πρὸς μόνον, καὶ ἐὰν [27] ἀεὶ τε Mer. ἀεὶ οἷς Xyl.
ἄλλοι ἴνες παρεστήκωσι.

Τούτων τὰ ἑνέα κεφαλαίων μέμνησο, ὡς ὑπὸ τῶν Μουσῶν δῶρα εἰλημφὼς, καὶ [28] ἄρξαί ποτε ἄνθρωπος εἶναι, ἕως ζῇς· [28] L. 10. § 1. l. 12. § 1.
[29] φυλακτέον δ' ἔπεισι τὸ ὀργίζεσθαι αὐ- [29] L. 4. § 31.
τοῖς, ὃ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφότερα γὰ ἀκοινώνητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει.

παρέχεσθαι

[1] Sup. § 9. πρόχειρον ἢ ἐν ταῖς ὀργαῖς, ὅπι [1] ἐκεῖ δεῖ ἡμεῖς αὐδρικήν, ἀλλὰ δεῖ πρᾶον εἶναι ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, ἢ ἄρρενικώτερον, εἶναι ἰσχυρὸν εἶναι νεύρων εἶναι ἀνδρείας τούτῳ μέτεστιν, ἐκεῖ ᾧ ἀγριακτῆναι εἶναι δυσαρεστῆναι. ὅσῳ γὰρ ἀπαθείᾳ τοῦτο οἰκειότερον, τοσούτῳ εἶναι δυνάμει. ὥσπερ τε ἡ λύπη ἀδενής· ἔστως εἶναι ἡ ὀργή. ἀμφότεροι γὰρ πέπτωνται, εἶναι [3] ἐνδεδώκασιν.

adversùs iram verò præstò sit illud; irasci haud virile esse; sed mansuetum placidúmque animi affectum, ut humanius quiddam, ità & masculum magis. atque is certè, qui ità affectus est, robur animi nervosque & fortitudinem penes se habet, non autem is qui indignatur & offenditur. quò enim propiùs hoc ad immunitatem ab affectibus omnem prorsùs, eò etiam ad potentiam propiùs accedit. quemadmodum autem tristitia, sic

[3] L. 7. § 64. & ira imbecillis est animi. utraque enim vulnus accepit, & succubuit.

Εἰ γὰρ βούλει, εἶναι δέκατον παρὰ τῶν μουσηγέτων δῶρον λάβε· ὀκ [3] ἂ [4] μὴ ἀξιῶν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους μανικόν. [5] ἀδυνάτου γὰρ ἐφίεται· ἃ γὰρ συγχωρεῖν ἄλλοις μὴ ἄξιοι τοιούτους, ἀξιῶν γὰρ μὴ εἰς σὲ ἁμαρτάνειν, [6] ἄγνωμον εἶναι τυραννικόν.

Quod si volueris, etiam decimum à Musarum præside donum accipe. velle improbi nè peccent, insaniæ est. id enim quod fieri non potest, appetit. tum concedere, ut adversùs alios tales sint, sed nè in te peccent postulare, & stolidum est & tyrannicum etiam.

[3] L. 5. § 17.
[4] ἀξιῶν μὴ
[5] L. 7. § 71.
[6] L. 6. § 27.

XIX. Τέσσαρας μάλιστα ζοπὰς τῆς ἡγεμονικῆς παραφυλακτέον διλωσεκῶς, εἶναι ἐπειδὰν φωράσῃς, [7] ἀπαλειπτέον, ὅπι λέγοντα ἢ ἐνθυμοῦ ἔστως· τοῦτο δὲ φάσμα [8] ὀκ ἀναγκαῖον. τοῦτο [9] λυτικὸν κοινωνίας· τοῦτο [10] ὀκ ἀπὸ καιροῦ μέλλῃς λέγειν· ὃ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγῃ ἐν τοῖς ἀποπωτάτοις νόμιζε. τέταρτον δέ ἐστι, καθ' ὃ σεαυτῷ [11] συνειδήσῃς f. [11] ὀνειδιεῖς, ὅπι τοῦτο [12] ἡττωμένου ἐστὶ εἶναι [13] συγκαλακλινομένου τῷ ἔνδον θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμοτέρᾳ εἶναι [14] θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος εἶναι ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς.

[7] Sup. § 16.
[8] L. 4. § 24.
[9] L. 9. § 23.
[10] L. 2. § 16.
[11] συνειδήσῃς f.
[12] L. 3. § 3.
[13] L. 12. § 19.
[14] L. 4. § 41.

XX. Τὸ μὴ πνευμάτιόν σου, εἶναι ὃ πυρῶδες πᾶν ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῆ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τοῦ ὅλου διατάξει, συγκρατεῖται ἐνταῦθα ὁμοῦ τοῦ συγκειμένου. εἶναι ὃ γεῶδες ἐστὶ ὃ ἐν σοὶ πᾶν, εἶναι τὸ ὑγρὸν, καίτοι καταφερῆ ὄντα, ὅμως ἐγήγερται εἶναι ἕστηκε τὸ ὑγρὸν ἑαυτοῦ φυσικῶς σάπιν. ὥστε ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὅλοις, [15] ἐπειδήπερ καταδεδεμένα συνέχεται, μένοντα, μέχρις ἂν ὁκεῖθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τοῦ διαλύσει σημεῖον· [16] ὃ δὴ νόον οὖν μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειθεῖ

XX. Quicquid aëreum & igneum immixtum est tibi, etiamsi natura sursum feratur, utrumque ut tamen universi dispositioni obsequatur, in massa composita istic detinetur. quicquid itidem in te terreum & aqueum existit, etiamsi naturâ deorsum vergat, attollitur nihilominus, & stationem occupat non suam usqueadeo etiam elementa universo obtemperant, dum ibi, ubi per vim disposita sunt, manent, donec dissolutionis signum detur. an non iniquum est ergo, mentem tantùm tuam im-

[15] L. 3. § 5.
[16] L. 9. § 9.

morigeram

morigeram esse, nec statione suâ acquiescere? & huic tamen nihil violentum injungitur, sed ea sola quæ ei secundùm naturam sunt. nec sustinet tamen, sed in contrarium fertur. motus enim omnis ad injurias, luxus, dolores, formidines. nihil est aliud, quàm à natura defectio. quin & mens, quoties eventum aliquem ægrè fert, stationem tunc suam deserit: ad æquanimitatem enim & pietatem est condita, non minùs quàm ad justitiam. siquidem & ista ad communionem tuendam faciunt; imò actionibus justis antiquiora sunt.

νοητικας, μᾶλλον δ' [9]

XXI. Cui non unus idémque semper vitæ scopus est, hic unus idémque per vitam totam esse non potest. non satis est quod dixi, nisi illud etiam adjeceris, qualis scopus hic esse debeat. quemadmodum enim opinio eadem non est de omnibus quæ vulgò hominum quoquo modo bona videntur, sed de certis quibusdam, communibus nempe: ad eundem modum & scopum illum qui est civilis & communioni congruus proponi oportet. qui enim ad istum conatus suos omnes direxerit, is actiones suas omnes sibi similes præstabit, & hoc modo semper idem futurus est.

XXII. Murem agrestem & domesticum cogita. hujusque pavorem ac trepidationem.

XXIII. Socrates plurimorum decreta *lamias* appellabat, puerulorum terriculamenta.

XXIV. Lacedæmonii in spectaculis suis, peregrinis in umbra sedilia collocabant, ipsi ubicunque obrigerat, considebant.

XXV. Perdiccæ accersenti excusabat se Socrates; *nè pessimo*, inquit, *exitio peream, cùm gratiam collatam referre nequeam.*

XXVI. In scriptis Epicureis præcipitur, ut in mente ac memoria semper habeamus antiquorum aliquem eorum, qui virtutem coluerint.

εἰ καὶ ἀγθμαχεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καίτοι [1]σόδν γε βίαιον τόπῳ ὀπιζόντι. ἀλλὰ [2]μόνα, [2]κατὰ φύσιν ἔζιν ἀυτῷ· ὁ μὴ τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐνδυλίαν φέρεται. ἡ γὰρ ὄρμὴ τοῦ ἀδικήματος καὶ τὰ ἀκολασήματα, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς φόβους κίνησις, σόδν ἄλλο ἔζιν, ἢ [3]ἀφισαμένου τὴν φύσεως. καὶ ὅπερ δὲ κινεῖ πρὸς συμβαινόντων δυσχεραίνει ὃ ἡγεμονικόν, [4]καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. ὁσὸς [5]ἰσότητα γὰρ καὶ [6]ἀποσέβεσθαι κατεσκεύασεν, ἢ χεῖρον ἢ ὁσὸς [7]δικαιοσύνην. καὶ γὰρ [8]τοῦτο ἐν εἴδει ἔζι τὸ ἀνοικειοτέρα πρὸς δικαιοπραγήματων.

XXI. Ὦ, μὴ [10]ἐις καὶ ὁ αὐτὸς ἔζιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς, ἔτι. [11]ἐις καὶ ὁ αὐλὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶ ἀ δύναται· σὸν ἀρκεῖ ὃ εἰρημένον, ἐὰν μὴ [12]καὶ κεῖνο προσῇ, οἱονεῖ δεῖ τοῦτον τὸν σκοπόν. ὥσπερ γὰρ ἀφ' ἧς πάντων πρὸς ὁποσοῦν πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ἀποληψις ὁμοία ἔζιν, ἀλλ' ἢ τῶν τοιῶνδε κυνῶν, τυτέσι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ [12]τὸ κοινωνικὸν καὶ [13]πολιτικὸν ἀποσκοπεῖν.

ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀποβυθιῶν, πάσας τὰς προσήκους ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ [14]τοῦτο ἀεὶ ὁ αὐλὸς ἔσται.

XXII. Τὸν μυῶν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν καταικίδιον, καὶ [15]τὸν πόιδν τότε καὶ θόρυβον.

XXIII. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, λαμίας ἐκάλει, [16]παιδίων δείματα.

XXIV. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν τῇ θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσθαν· αὐτοὶ δ' ὃ ἔτυχεν ἐκαθέζοντο.

XXV. Τῷ Περδίκκᾳ [17]ὁ Σωκράτης ὠδὶ ὃ μὴ ἔρχομαι πρὸς αὐτὸν, ἵνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι, τυτέσι, μὴ εὖ παθὼν ὑ δυνατὸς αὐτὸν ποιῆσαι.

XXVI. Ἐν τοῖς τῶν [18]Ἐφεσίων γράμμασι, θέγγελμα ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνήσκειν τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

[1] L. 5. § 9.
[2] [a] κ.
[3] Sup. § 8.
[4] Sup. § 9.
[5] Sup. § 4, 6.
[6] L. 7. § 66.
[7] L. 9. § 1.
[8] Sup. § 13.
[9] L. 9. § 1.
[10] L. 2. § 7, 16.
[11] L. 1. § 8.
[12] L. 5. § 16.
[13] L. 9. § 23.
[14] Inf. § 27.
[15] L. 7. § 3.
[16] L. 2. § 12.
[17] L. 4. § 44. l. 7. § 68.
[18] Ἐπικυρείων f.

[1] L. 7. § 47.

XXVII. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔνθεν [1] εἰς τὸ ὑπερῶον ἀφορᾶν, ἵν' ὑπομιμνησκώμεθα τῆς [2] ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἑαυτῆς ἔργον φαινόντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ τῆς [3] γυμνότητος. ἔστιν γὰρ περικάλυμμα ἄστρου.

[2] Sup. § 21. l. 9. § 9.
[3] L. 10. § 1. l. 12. § 2.

XXVIII. Οἶδε ὁ Σωκράτης δ' κάδιον ὑποζωσμένος, ὅτε ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα δ' ἱμάτιον ἔξω περῆλθε· καὶ εἰπόντος ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεῖσθαι καὶ ἀναχωρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσταλμένον.

XXIX. Ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἀναγινώσκῃν, ὑ προτερον ἄρξεις, πρὶν ἀρχθῆς σοῦ πολλῷ μᾶλλον ὂν τῷ βίῳ.

[4] Tragic. N. & Philo de boni libert.

XXX. [4] Δῶρος πέφυκας, ὑ μάτηρ σοι λόγος.

[5] Homer. Odyss. I. v. 413.

XXXI. — [5] Ἐμὸν δ' ἐγένοντο φίλον κῆρ,

[6] Hesiod Oper. lib. I. v. 184.
[7] ἄρα τοὺ Hes.

XXXII. [6] Μέμφονται δ' [7] ἀρετὴ χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσιν.

[8] L. 5. § 17. Sup. § 18.
[9] L. 9. § 40.

XXXIII. Σύκην χειμῶνος ζητῆν. [8] μαινομένου· τοιοῦτος [9] ὁ παιδίον ζητῶν, ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.

[10] L. 10. § 34.
[11] L. 2. § 17.

XXXIV. Καταφιλοῦντα δ' παιδίον, ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἔνδον ὑπολαβών, [10] αὔριον ἴσως ἀποθάνῃ. δύσφημα ταῦτα; [11] οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικῷ ἔργῳ σημαινόμενον· ἢ καὶ τὸ σῦκα [12] στερεοῦσθαι, δύσφημον.

[12] L. 7. § 40.
[13] L. 9. § 21.

XXXV. [13] Ὄμφαξ, σταφυλή, σταφίς, [14] πάντα μεταβολαί, [15] οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

[14] L. 5. § 23.
[15] L. 4. § 4.

[16] L. 8. § 41.

XXXVI. [16] Λῃστὴς περιαίρεσις ὑ γίνεται, τὸ δ' Ἐπικτήτου.

[17] L. 7. § 54.

XXXVII. Τέλειον ἔφη [17] εἶναι τὸ συγκατάθεσις εὑρεῖν. καὶ ὃν [18] δεῖ τὰς ὁρμὰς τόπῳ τὸ προσηκούσῃ φυλάττειν, ἵνα [19] μὴ ἀπεξαιρέσεως, ἵνα [20] κοινωνικαί, ἵνα [21] κατ' ἀξίαν. καὶ [22] ὀρέξεως μὲν πανταχόθεν ἀπέχεσθαι· [23] ἐκκλίσεως δὲ πρὸς μηδὲν τῶν ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

[18] L. 8. § 7.
[19] L. 4. § 1.
[20] L. 7. § 72.
[21] L. 8. § 29.
[22] L. 10. § 1.
[23] Sup. § 25.

XXVII. Pythagorei manè cœlum suspicere præcipiebant, quò eorum commoneamur, quæ eundem perpetuò cursum servant, eodémque modo peragunt opus suum; úrq; ordinem eorundem observemus, & puritatem, & nuditatem. astri siquidem velamentum nullum est.

XXVIII. Cogita Socrates qui fuerit pelle succinctus, quando Xanthippe veste ipsius sumptà foras se proripuerat. quæque amicis suis dixerit, pudore suffusis pedémque retrahentibus, cùm sic indutum illum conspicarentur.

XXIX. Nec in scribendo, nec in legendo aliis præcipias, nisi priùs præceptum fuerit tibi. in vita multò magis sic se habet.

XXX. *Cùm liber haud sis, jus loquendi non habes.*

XXXI. —— *at cor carum mihi visti.*

XXXII. *Dura suos fundendo incessent verba parentes.*

XXXIII. Insani est, ficum hyeme quærere. assidet huic, qui puerulum requirit, cùm non ampliùs conceditur.

XXXIV. Filiolum deosculanti præcipiebat Epictetus, intus apud se diceret, *Cras forsan moriturus est.* at malè ominata sunt ista. mali ominis nihil est, quod munus naturale ullum designat. alioqui spicas etiam demeti, infaustum fuerit.

XXXV. Uva acerba, matura, passa; mutationes sunt omnia ista, non in id quod non est, sed in id quod nondum est.

XXXVI. *Voluntatis latro nullus est,* inquit Epictetus.

XXXVII. Artem assensum præbendi inveniendam idem monebat. & conatus ità cohibendos esse, ut cum exceptione fiant, ut societatis jus spectent, ut pro rei cujusque dignitate adhibeantur. & appetitu quidem abstinendum prorsus: aversationem verò in re nulla adhibendam. quæ nostri juris non sit.

XXXVIII. Non eſt itaque, inquit, de re vulgari certamen, ſed de eo, utrum inſaniamus, nécne.

XXXIX. Socratis dictum. Quid vultis? rationalium, an irrationalium animas habere? rationalium. quorumnam rationalium? ſanorum an pravorum? ſanorum. quare ergo non quæritis? quia jam habemus. cur ergo pugnatis & contenditis invicem?

XXXVIII. Οὐ πρὸς τοῦ τυχόντος ἐσμεν, ἔφη, ὅ ἐστιν ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ περὶ τοῦ [1] μαίνεσθαι, [2] ἢ μή. [1] L. 5. § 17. [2] ἢ μή.

XXXIX. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων; λογικῶν. τίνων λογικῶν; [3] ὑγιῶν ἢ φαύλων; ὑγιῶν. τί [4] οὖν ζητεῖτε; ὁλ [5] ἔχομεν. τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε; [3] L. 10. § 35. [4] οὖν [ὃ] Xyl Lug. [5] L. 4. § 13. l. 5. § 28.

LIB. XII.

ΒΙΒΛΙΟΝ ιϚ'.

PASTA omnia, quæ per ambages aſſequi contendis, jam conſequi potes, nî tibi ipſe invideas. hoc autem fiet, ſi præteritum omne miſſum feceris, futurum omne providentiæ divinæ permiſeris, & quod præſens eſt tantùm ad pietatis ac juſtitiæ normam direxeris: ad pietatis normam, dum quicquid deſtinatur tibi diligis; cùm & tibi hoc natura tulerit, & huic te: ad juſtitiæ, dum liberè & ſine ambage ulla quæ vera ſunt proloqueris, & quæ legi conſentanea ac pro rei cujuſque dignitate ſunt, facis: nec impediverit te, quo minùs ſic te geras, aut aliena ſive vitioſitas, ſive opinio, ſive ſermo, aut ſenſus etiam cingentis te maſſæ iſtius carneæ. viderit enim id quod patitur. ſi igitur, cùm in exitu ferè jam ſis, miſſis cæteris omnibus, id duntaxat, quod in te principatum gerit & divinum eſt, in pretio ac honore habueris; nec hoc metueris, nè vivere deſinas aliquando, ſed nè ſecundùm naturam vivere tandem occipias; mundo qui te protulit, dignum te præſtabis, deſinéſque in patria tua peregrinus eſſe, eáque quæ quotidie eveniunt tanquam inopinata admirari, & ex hac vel illa re ſuſpenſus teneri.

II. Mentes omnes, vaſis hiſce corporeis, & corticibus, & ſordibus Deus, denudatas intuetur. ſolâ

Π Ἅπαντα ἐκεῖνα ἐφ' ἃ [1] ἰὼν περιόδευε εὔχη ἐλθεῖν, [2] ἤδη ἔχεις δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς· τοῦτο δὲ ἔστιν, ἐὰν [3] πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, καὶ [4] τὸ μέλλον ἔσται πρόψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ [5] τὸ παὸν μόνον ἀποδύνῃς [6] πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνῃ. ὁσιότητα μὲν, ἵνα [7] φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον· [8] σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τούτῳ δικαιοσύνῃ δὲ, ἵνα [9] ἐλευθέρως καὶ χωρὶς πλασμοῦ [10] λέγῃς τε ταληθῆ, καὶ πράσσῃς τὰ [11] κατὰ νόμον, καὶ [12] κατ' ἀξίαν. [13] μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε [14] κακία ἀλλοτρία, μήτε [15] ὑπόληψις, μήτε φωνὴ, μηδὲ μὴν [16] αἴσθησις τοῦ περιπεφυραμένου σοι σαρκιδίου. [17] ὅλωσι γὰρ τὸ πάσχον. ἐὰν οὖν [18] ὅτε δήποτε πρὸς ἐξόδου γνώμῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου, καὶ [19] τὸ ἐν σοὶ θεῖον κρατήσῃς. καὶ [21] τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῆς, ἀλλὰ τόγε [22] μηδήποτε ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσῃ ἄνθρωπος [23] ἄξιος τοῦ [24] γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύσῃ [25] ξένος ὢν [26] τῶν παρεῖσθαι, καὶ [27] θαυμάζων οὐκ ἀπροσδόκητα [28] τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ [29] κρεμάμενος ὀπὸ τοῦδε καὶ τοῦδε. [1] L. 8. § 1. [2] L. 3. § 14. l. 8. § 55. [3] Inf. § 2. l. 6. § 32. [4] L. 7. § 8, 46. [5] L. 3. § 12. [6] L. 11. § 20. [7] L. 3. § 16. [8] L. 5. § 8. [9] L. 7. § 31. [10] L. 3. § 16. [11] L. 10. § 11. [12] L. 11. § 37. [13] L. 5. § 34. [14] Sup. § 35. [15] Sup. § 3. [16] L. 7. § 15. [17] Sup. § 68. [18] Sup. § 16. [19] L. 6. § 2. [20] L. 2. § 12. [21] μὴ τὸ π. l. 3. § 3. [22] L. 10. § 1. [23] Inf. § 5, 14. [24] Inf. § 26. [25] L. 4. § 29. [26] L. 6. § 44. l. 8. § 15. [27] L. 4. § 46. [28] L. 9. § 26. [29] L. 11. § 13.

II. [30] Ὁ Θεὸς πρὸς τὰ ἡγεμονικὰ, γυμνὰ τῆς ὑλικῆς [31] ἀγλαΐας καὶ φλοιῶν καὶ ῥυπαρμάτων [30] L. 10. § 38. [31] Inf. § 8.

χαρμάτων ὁρᾷ. μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτῆ νοερῷ
[1] L. 2. § 12. μόνων [1] ἅπτεται τὸ δὲ ἑαυτῆ εἰς ταῦτα [2] ἐρ-
[2] Sup. § 1. Inf. 26. ρυηκότων καὶ ἀπωχεδυμμένων. ἐὰν γὰρ καὶ σὺ
[3] L. 2. § 2, 7. τοῦτο ἐνδέσῃς ποιεῖν, [3] τὴν περὶ σωσασμὸν
[4] Inf. § 3. l. 10. § 1, 38. σεαυτῆ σπουδαιρήσεις. ὁ γὰρ μὴ [4] τὰ σπουδεικείμενα χρεάδια ὀφῶν, ἅπερ γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίδιον, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην σπουδολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, [5] ἀσχολήσεται.

[1] ἐνεργ. f. ut l. 4. § 18.
[4] L. 2. § 2.
[7] L. 5. § 33. l. 10 § 2.
[8] L. 10. § 38.
[9] δὴ
[10] L. 4. § 18.
[11] ἄλλα
[12] ἢ
[13] L. 6. § 32.
[14] L. 7. § 7.
[15] -αυτὸς σε
[16] Sup. § 2.
[17] L. 2. § 2.
[18] L. 4. § 26.
[19] [καὶ] ἀπ.
[20] L. 10. § 12.
[21] L. 2. § 17.
[22] L. 3. § 12.
[23] L. 5. § 1.
[24] Sup. § 1.
[25] L. 8. § 41.
[26] Σφαῖρος ὡς Salm.
[27] δίνῃ σεμνῇ Idem.
[28] L. 2. § 14. l. 3. § 10.
[29] L. 8. § 44.
[30] L. 7. § 46, 56.
[31] L. 3. § 16.
[32] L. 2. § 6.
[33] L. 3. § 4.

III. [6] Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας, σωμάτιον, πνευμάτιον, νοῦς. τούτων τὰλλα [7] μέχρι μὲν ὀπιμελεῖας δοῦναί σοι τὸ δὲ πρῶτον μόνον [8] προσήκει σόν. [9] ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ, τυπώσιν, ἀπὸ τῆς φαντασίας, [10] ὅσα [11] ἄλλα ποιοῦσιν ἢ λέγουσιν, [12] ἢ [13] ὅσα αὐτὸς ἐποίησας ἢ εἶπας, καὶ [14] ὅσα ὡς μέλλοντα παραλήψῃ [15], καὶ ὅσα [16] σοι συμπλέκει σώματος, ἢ [17] τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀποφαίρεται φέσεσιν, καὶ ὅσα ἡ ἔξωθεν περιῤῥέουσα δίνη ἐλίσσῃ, ὥστε [18] τὴν συνεμπεφορημένην ἀζημίαν καθαρὰν τὴν νοεραν δύναμιν [19] ἀπόλυτον, ἐφ' ἑαυτὴν ζῆν, [20] ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ [21] θέλουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ [22] λέγουσαν ταληθῆ, ἐὰν χωρίσῃς, φημί, τοῦ ἡγεμονικοῦ τὰ περισπασμένα ὅσα [23] περισταθείσης, καὶ [24] τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ πεφωνηκότα, ποιήσῃς τε σεαυτὸν, οἷον ὁ Ἐμπεδόκλειος,

[25] Σφαῖρος [26] κυκλοτερὴς [27] μονῇ περιθεὶ γαίων.

μόνον τε ζῆν ἐπιμελησόμενος [28] ὃ ζῇς, τυτέστι, [29] τὸ πρόσον, διαπίσῃ τοῦ μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν [30] ὑπολιπόμενον, ἀπαρέγκλητος καὶ εὐηνίως καὶ [31] ἵλεως τῷ σεαυτοῦ δαίμονι ἀφειδιᾶναι.

IV. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἔχας μᾶλλον πάντων φιλεῖ, [32] τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλαττόνι λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. ἐὰν γοῦν τινα θεὸς ὑπισχνῆται, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ ἀφανοεῖσθαι, [33] ὃ μὴ ἅμα γε γινώσκων ἐξοί-

enim mente suâ, illas à sese demanantes & derivatas, attingit. hoc idem tu si feceris, multâ temet molestiâ liberabis. qui enim circumjectam sibi carnem non respexerit, nec de vestitu, domicilio, fama, aut apparatu instructúque reliquo cogitando, negotium ullum faceisset sibi.

III. Tria sunt, ex quibus constas, corpusculum, animula mens. horum priora duo hactenus sunt tua, utpote quorum cura commissa est tibi, tertium tantummodo propriè tuum est. proinde si à te, hoc est, à mente tua sejunxeris quæcunque alii dicunt faciuntque; & quæcunque ipse aliquando dixeris feceríque & quæcunque te tanquam futura conturbant, & quæcunque vel circundati tibi corpusculi, vel huic coalitæ animulæ, arbitrii tui non sunt; denique quæcunque externa rerum vertigo jugis volvit, ita ut mens tua rebus fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se vivat, justa faciens, destinata volens, ac vera proloquens. si à mente, inquam, tua hæc sejunxeris, quæ ex affectu vehementiore ei adhærere solent, & temporis quicquid vel præteritum vel futurum est; feceríque te talem, qualis mundus hic Empedocli dicitur,

Orbis habens instar jugi vertigine gaudens.

illúdque tantummodo, quod vivis, hoc est, quod impræsentiarum adest, vivere fategeris; poteris tandem, quod supereſt vitæ tuæ, ad mortem usque, tranquillè, generosè, genióque tuo propitius transigere.

IV. Sæpenumero sum miratus, quî fiat, ut cùm sese præ cæteris omnibus diligat unusquisque, suam tamen de se existimationem minoris faciat, quàm alienam. itaque si vel Deus vel præceptor prudens quis astans præceperit cuiquam, nè quid apud se cogitet mentéve agitet quod non simul ac conceperit proferat, nè ad diecu-

lam

lum quidem id ſuſtineret. ità proximos magis, quid de nobis ſentiant, veremur, quàm nos ipſos.

V. Quî fit, ut Dii, qui pulcrè ac cum ſingulari erga genus humanum amore diſpoſuerunt univerſa, hoc unum neglexerint, curare nempe, nè homines, boni cumprimis, quique frequentiſſima cum ipſis quaſi commercia habuerint, atque per opera pia ſacráque miniſteria quàm maximè familiares ipſis extiterint, ubi ſemel defuncti ſunt, non exiſterent ampliùs, ſed omnino extinguerentur? hoc verò ſiquidem ſic ſe habet, pro certo ſcias, aliter facturos eos fuiſſe, ſi aliter fieri oporteret. Si enim juſtum erat, & fieri poterat; & ſi juxta naturam, id natura protuliſſet. vel hinc ergò quòd aliter ſe habet, ſi aliter ſaltem ſe habet, compertum habeas, fieri non oportuiſſe. vides enim, quòd in hujus rei indagatione de jure cum Deo diſceptas. non autem de jure cum Deo diſceptaremus, niſi optimi illi ac juſtiſſimi forent. quî ſunt autem iſtiuſmodi, nihil in mundi diſpoſitione injuſtè atque irrationabiliter neglectum inſuper habuiſſent.

VI. Illis etiam aſſueſce, quæ fieri poſſe deſperas. nam & ſiniſtra manus, cùm ad alia opera per deſuetudinem inepta ſit, frænum quàm dextra validiùs tenet; quia huic operi aſſuevit.

VII. Cogita qualem te, tum corpore, tum animâ, à morte deprehendi oporteat: vitæ etiam hujus brevitatem; ævi retrorſum prorsúmque vaſtitatem immenſam: materiæ denique cujuſque imbecillitatem.

VIII. Formas corticibus nudatas contemplare: actionum item intentiones: quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria: quis cuique moleſtiarum autor: quo modo nemo ab alio quopiam impediatur: quod denique opinione conſtant omnia.

IX. In decretorum uſu, pugili, non gladiatori ſimilem eſſe te oportet. iſte enim enſe, quo utitur, ...

σῇ, εἰδὼ θεὸς μόνῳ ἡμέραν τοῦτο ἐπιμεῖναι. ὕστε τὰς πέλας μᾶλλον αἰδεῖσθαι καὶ ποιεῖν ἅπερ ἡμῖν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

V. Γῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως συγκατέξαμεν οἱ θεοί, τοῦτο μόνον παρέιδον, ὃ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων καὶ πάνυ χρησίμους, καὶ πλεῖστα θεοῖς ὃ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια ἠμμένους, καὶ ἔτι πλεῖστα δι' ἔργων ὁσίων καὶ ἱερουργιῶν [1]συνήθως τῷ θείῳ γενομένους, ἐπειδὴ ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς ὃ πάντελὲς [2]ἀπεσβηκέναι; τοῦτο ὃ εἴπερ καὶ ὕστως ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι [3]εἰ [ὡς] ἐπέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησεν ἄν. εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν δὴ καὶ δυνατόν. καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἦνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ὃν δὴ διὰ μὴ ὕστως ἔχειν, εἴπερ ὑχ ὕστως ἔχει, πιστεύω σοι τὸ μὴ δεῖσαι ὕστω γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ καὶ αὐτός, ὅτι τοῦτο πάλαι πρὸς δικαιολογοῦ θεοὺς τ θεόν. ὃν ἂν δι' ὕστω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιότατοί εἰσιν· [4]εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν ἦν τὸ περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἠμελημένον τ ὂν τῇ διακοσμήσῃ.

VI. [5]Ἔλιττε καὶ ὅλα ἀπογινώσκῃς, καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἄλλα ἀχρεῖον· ἀνέλιττον ἀρχὰς ἕξα, τῷ χαλινῷ ἐρρωμένεστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατῇ. τοῦτο γὰρ [6]ἔλιττεν.

VII. [7]Ὁπῖον δῆ κατάληψιν ἔσχε τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, [8]τὴ βραχύτητα τοῦ βίου, [9]τὴ ἀχανείαν τοῦ ὀπίσω, καὶ [10]τὴ ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

VIII. [11]Γυμνὰ τὴ φλοιῶν διάσκεψαι τὰς αἰτιώδη· [12]τὰς ἀναφορὰς τ πράξεων· [13]τί πόνος· [14]καὶ ἡδονή· [15]τί θάνατος· [16]καὶ δόξα· [17]καὶ ὁ ἑαυτῷ ἀχλίας αἴτιος· πῶς [18]οὐδεὶς ἄν ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι [19]πάντα ὑπόληψις.

IX. [20]Ὅμοιον δεῖ δῆ σε τῇ πρὸς δολομάτων παῖδα, παλαιστριαστῇ, ὑπὲ μονομάχῳ

[1] L. 5. § 27.
[l.] 10. § 1. Inf. § 23.
[2] L. 4. § 21.
[3] L. 9. § 35.
[4] L. 7. § 41.
[5] L. 6. § 19. [l.] 10. § 22.
[6] L. 10. § 22.
[7] L. 2. § 11.
[8] [l.] 3. § 5. [l.] 11. § 3.
[9] L. 5. § 24.
[10] L. 4. § 3, 48. L. 9. § 33, 36.
[11] Sup. § 2.
[12] L. 10. § 37.
[13] L. 7. § 33.
[14] L. 5. § 26.
[15] L. 7. § 33.
[16] L. 6. § 16.
[17] L. 9. § 26.
[18] L. 5. § 34.
[19] L. 2. § 15.
[20] L. 7. § 61.

μάχῃ· ὁ μὲν γὰρ ὃ ξίφει, ὧν ἔδεησεν, ἀποκόψας, καὶ ἀφαρέσας· ὁ δὲ τὴν χεῖρα [1] ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ συσπάσμα αὐτῷ δοκεῖ.

[1] L. 7. § 8.

X. [2] Τοιαῦτα [3] τὰ νοεράγματα ὁρᾶν, [4] διαρρῆξαι εἰς ὕλλια, ἄπιον, ἀναφορεάν.

[2] Ποῖα αὐτὰ
[3] L. 2. § 12.
[4] L. 7. § 29.

XI. Ἡλίκων ἐξουσία ἔχει ἄνθρωπος, [5] μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅσα μέλλει [6] ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ [7] δέξεται πᾶν ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

[5] L. 8. § 29.
[6] L. 10. § 1.
[7] Sup. § 1, 3.

XII. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, [8] μήτε θεοῖς μεμπτέον· [9] οὐδὲν γὰρ ἑκόντας ἢ ἄκοντας ἁμαρτάνουσι. μήτε ἀνθρώποις. [10] οὐδὲν γὰρ ἑκόντες. ὥστε [11] οὐδενὶ μεμπτέον.

[8] L. 3. § 4.
[9] L. 2. § 11.
[10] L. 7. § 62.
[11] L. 8. § 17.

XIII. Γέλοιος [12] γάλοιος γ' [13] ξένος, [14] ὁ θαυμάζων ὁτιοῦν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων;

[12] L. 8. § 15.
[13] Sup. § 1.
[14] L. 1. § 15.

XIV. [15] Ἢ τοι ἀνάγκη εἱμαρμένη, ἀπαραβατος τάξις, ἢ προνοία ἱλάσιμος, ἢ φυρμὸς [16] εἰκαιότατος ἀκαταστατος. εἰ μὲν οὖν ἀναπόβλητος ἀνάγκη, τί ἀντιστῇς; εἰ δὲ προνοία ὑποδεχομένη τὸ ἱλάσκεσθαι, [17] ἄξιον αὐτὸν ποιῆσον [18] τῆς ἐκ θεοῦ βοηθείας. [19] εἰ δὲ φυρμὸς ἀπονενεμημένα ἄτομος, ἀσυμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι ἀψυχὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ λογικὸν ἡγεμονικόν. κἂν περιφέρῃ σε ὁ κλύδων, ἀπαφερέτω σὸ σαρκίδιον, σὸ πνευμάτιον, τἄλλα. [20] τὸ γὰρ νοῦν ἔχειν τοῦτο.

[15] Ἢ τοι Lug. -ὰτοι Ann.
[16] Sup. § 1.
[17] L. 9. § 40.
[18] Sup. § 28.
[19] Sup. § 3. l. 3. § 16.
[20] L. 6. § 29. l. 7. § 70.

XV. Ἡ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς μέχρι σβεσθῇ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· [21] ἢ ὃ ἐν σοὶ ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη, [22] καὶ σωφροσύνη πρὸ παντὸς πάσης.

[21] L. 3. § 1.
[22] L. 3. § 1.

XVI. Ἐπὶ δὲ φαντασίαν ἀπαγόντων, ὅτι ἥμαρτε [23]. τί δαὶ οἶδα, [24] εἰ τοῦτο ἁμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν, ὅτι [25] κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν. καὶ ὅτως ὅμοιον τοῦτο τῷ [26] κατατρώσαι τὴν ἑαυτοῦ ὀφθαλμόν. ὅπου [27] ὁ μὴ θέλων τὸ φαῦλον ἁμαρτάνειν, ὅμοιος ἐστὶ μὴ θέλοντι τὸ συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βέφη κλαυθμυρίζειν, καὶ τὸ ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα ἄλλα ἀνάγκαια. [28] τί γὰρ παθὼν τὸ ἕξιν ἔχοντα τοιαύτην; εἰ δὲ ὀργὴν σοι, [29] ταύτην θεράπευσον.

[23] -τε [τε]
[24] L. 9. § 38.
[25] L. 8. § 10.
[26] L. 6. § 20.
[27] L. 4. § 6.
[28] L. 8. § 14.
[29] L. 10. § 30.

posito, ſtatim interficitur. ille autem manum ſemper præſtò habet, quâ vibratâ duntaxat opus eſt.

X. Res ipſas quales ſint intuere, in materiam, formam, finem dividendo.

XI. Quanta eſt hominis potentia, in cujus ſitum eſt arbitrio, ut nihil faciat, niſi quod Deus ipſe comprobaturus eſt, & quicquid Deus illi aſſignaverit, libens excipiat?

XII. Quicquid naturæ conſentaneum contingit, de eo nec Dii ſunt incuſandi; nihil enim vel ſponte vel inviti peccant: nec homines: nihil enim & ipſi ſponte. nulli ergo ſunt incuſandi.

XIII. Quàm ridiculus & peregrinus eſt, qui quicquam eorum quæ in vita hac fiunt miratur?

XIV. Aut eſt neceſſitas fatalis, & ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confuſio temeraria, & rectoris orba. ſi neceſſitas inviolabilis, quorſum reniteris? ſin providentia, quæ placari poſſit, auxilio divino dignum te præſta. ſi denique confuſio rectoris orba, ſat habe, quòd in æſtu iſtiuſmodi rectricem quandam intra te mentem habes. quòd ſi te æſtus corripuerit, carunculam, animulam, cætera alia abripieat: mentem duntaxat nè abripiat.

XV. An cum lucernæ lumen, uſquedum extinguatur, luceat, nec ſplendorem amittat ſuum; tu admiſſurus es, ut in te veritas, juſtitia, temperantia ante extinctum temet extinguatur?

XVI. Ubi obrepſerit tibi cogitatio, peccâſſe aliquem, hæc tu tibi, Unde novi, an peccatum hoc ſit; aut ſi peccavit, an peccati ipſe ſe reum peregerit? hoc enim perinde eſt, ac ſi faciem ſibi dilacerâſſet: tum illud memineris, eum qui improbos delinquere non vult, parem eſſe illi, qui ficum in ficubus ſuccum acrem gerere; & infantes vagire, & equum hinnire, aliáque ejuſmodi quæ neceſſaria ſunt, nolit. quid enim fecerit, qui ſic affectus fuerit? hunc tu, ſi tantùm poſſe te putas, ſana.

XVII.

XVII. Ni decorum sit, nè feceris; ni verum sit, nè dixeris. ad ista enim duo semper intentio tua tendat.

XVIII. Considera semper, quid illud sit, quod cogitationem tuam afficit; curæque sit tibi hoc ipsum in formam, materiam, finem, & tempus, intra quod desiturum sit, distinguendo explicare.

XIX. Sentias tandem aliquando, aliquid esse in te præstantius ac divinius eis quæ affectus in te excitant, & quasi fidiculis quibusdam distrahunt te. quæ mihi, nunc dicas tibi, mens est? num metus? num suspicio? num libido? num aliud aliquid istiusmodi?

XX. Primò vide, nequid temerè, aut absq; certo aliquo fine. secundò, nè ad ullū alium finem, quā qui societati conducat referatur.

XXI. Cogita tecum, brevi fore, ut nec ipse ullus usquam futurus sis, nec quicquam eorum quæ vides, nec horum quisquam qui nunc vivunt. omnia enim mutare ac verti & interire nata sunt, ut nova alia serie perpetuâ producantur.

XXII. Omnia in opinione sita sunt: & hæc ipsa in te. quandocunq; ergo volueris, opinionem tolle, & sicut promontorium prætervecto tranquillitas, sic stabilia tibi futura sunt omnia, & sinus æstu immunis.

XXIII. Operatio unaquæq;, quæ tempore suo desinit, nihil inde mali patitur, quia desiit; nec autori ejus, cessationis hujus ratione, mali quicquam contingit. pari ergo modo actionum omnium complexio, quæ vita dicitur, si tempore suo desierit, nihil inde quicquam mali patitur, quia desiit. nec qui tempore opportuno seriem hanc terminavit, malè ideo afficitur. tempus autem & terminum assignat natura: eáq; quandoq; peculiaris, ut in senectute fit; semper verò communis, cujus partibus assiduè mutantibus novus perpetuò vegetúsq; mundus permanet universus. bonum autem semper ac tempestivum est, quod universo conducit. proinde vitæ cessatio non

XVII. [1] Εἰ μὴ καθήκει, μὴ ποίει· [2] εἰ μὴ ἀληθές ἐστι, μὴ λέγε· ἅπας δὲ ὁρμή σου ἔστω[3].

XVIII. Εἰς ὃ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν, [4] τί ἐστιν αὐτὸ ὀκεῖνο ὃ τὴν φαντασίαν σοι ποιεῖ, καὶ [5] ἀναπτύσσειν διαιροῦντα, εἰς τὸ ἄϊκον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφοράν, εἰς τὸ χρόνον, ἐντὸς ὃν πεπαύσθαι αὐτὸ δεήσει.

XIX. Αἴσθου ποτὲ ὅτι [6] κρεῖττόν τι ἐστὶν ἐν σαυτῷ δαιμονιώτερον ἔχεις ὑπὲρ τὰ παθήματα ποιοῦντα, καὶ καθάπαξ [7] περὶ νοερόσαρκα ἐντα σε. [8] τί μοι νῦν ἐστιν ἡ ὑπόνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑπόψια; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλό τι τοιοῦτον;

XX. Πρῶτον, δ' [9] μὴ ἀκῆ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. δεύτερον, πρὸς [10] μὴ ἐπ' ἄλλό τι, ἢ δεῖ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

XXI. Ὀλίγου [11] μετ' ὀ πολύ, οὐδεὶς ἐσόμεθα οὔτε ἔσῃ, οὐδὲ τάδε ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων· [12] πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθείρεσθαι πέφυκεν, [13] ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γένηται.

XXII. Ὅπ [14] πάντα ἡ ὑπόληψις· καὶ [15] αὐτὴ ἐπὶ σοί. [16] ἄειρον ὖν, ὅτε θελῃς, τὴν ὑπόληψιν καὶ, ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν [17] γαλήνη, σοι ἔσται πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

XXIII. Μία ἡ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν ἡ μὴ τελεσθεῖσα κακὸν [18] οὐδὲν κακὸν πάσχει, καὶ ὁ πεπαυμένος· οὐδὲ ὁ ποιήσας τὴν ποίησιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακόν τι πέπονθεν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου συστήματος, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος· ἐφ' ὃν καιρὸν παύσῃ, [19] οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καλὰ παύσας [20] ὃν κάμοι τὴν ἑρμὴν τοῦτον, κακῶς διέπεθη. [21] τὴν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν ἡ ἰδία, ὅπερ ἐνίοτε πάντως δὲ ἡ τῶν ὅλων· [22] ἧς τὰ μέρη μεταβαλλόντων, [23] νέα καὶ ἀεὶ καὶ ἀκμάζοντα ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. [24] καλὸν δὲ ἀεὶ καὶ ὡραῖον τὸ συμφέρον καὶ ὅλῳ. ἡ ἐν καλὰ παυσις ἐκ βίου, ἐκ τῶν

[1] L. 5. § 3.
[2] L. 3. § 16.
[3] Vid. Not.
[4] Sup. § 11.
[5] Sup. § 8, 10.
[6] L. 5. § 21.
[7] L. 2. § 2.
[8] L. 5. § 11.
[9] L. 2. § 16.
[10] L. 5. § 16.
[11] L. 9. § 28.
[12] L. 7. § 23.
[13] Sup. § 25.
[14] Sup. § 8.
[15] L. 6. § 52.
[16] L. 8. § 40.
[17] L. 5. § 2.
[18] L. 9. § 21.
[19] L. 5. § 29.
[20] Inf. § 35.
[21] Inf. § 38. l. 6. § 20.
[22] L. 7. § 25.
[23] L. 4. § 23.
[24] L. 5. § 8.

ἐκφυγὼν [1] ὃ κακὸν ἦν, οὐκ αὐτὸ ἀγαθὸν· ἔστιν ὃ ἀπρεπέστερον, ὃ [2] οὐκ ἀκοινώνητον· ἀγαθὸν ἦν, ἔστιν [3] τῷ ὅλῳ κύριον, ὃ [4] συμφέρον, ὃ συμφερόμενον. ὕτω γὰρ ὃ θεοφόρητος, [5] ὁ φερόμενος καὶ ταῦτα θεῷ, ὃ ὅπη ταῦτα τῇ γνώμῃ φερόμενος.

[1] L. 2. § 11. l. 8. § 1.
[2] L. 7. § 72.
[3] L. 10. § 20, 21.
[4] L. 2. § 3.
[5] Sup. § 5. l. 7. § 53.

XXIV. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν· ὅτι μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ [6] μήτε εἰκῇ μηδὲ ἄλλως ἢ ὡς αὐ [7] ἡ δίκη αὐτὴ ἀνήργασεν· ὅτι δὲ τὸ ἔξωθεν συμβαινόντων, οὐκ [8] ἦτοι κατ' ὀπτυχήν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· [9] ἔτι δὲ τῇ ὀπτυχίᾳ μεμπτέον, [10] ἔστι τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον· δεύτερον, ὃ [11] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ [12] σπέρματος, μέχρι ψυχώσεως, ὃ ἀπὸ ψυχώσεως, [13] εἰς οἷον ἡ σύγκρισις, ὃ [14] εἰς οἷα ἡ λύσις. τρίτον, [15] εἰ ἄνω μετέωρος ἐξαρθεὶς κατασκέψαιτο τὰ ἀνθρώπεια, ὃ τὴν πολυτροπίαν ὅση κατηυθυσμένη σωμιδὸν ἅμα, ὃ ὅλον τὸ προσοικοῦν, ἐναερίων ὃ ἐναιθερίων· [ὃ] ὅλη ὁσάκις ἀνέξαρθῇς, [16] ταῦτα ὄψῃ, [17] τὸ ὁμοειδές, [18] τὸ ὀλιγοχρόνιον, ὅπη τούτοις, [19] ὁ τύφος.

[6] Sup. § 20.
[7] Sup. § 1.
[8] Sup. § 14.
[9] L. 8. § 17.
[10] Sup. § 12.
[11] Sup. § 10, 18.
[12] σπέρμα] Θ, vel σωρήμα] ς. f. l. 10. § 26.
[13] L. 3. § 11.
[14] L. 11. § 17
[15] L. 7. § 48, 49.
[16] L. 9. § 28.
[17] L. 6. § 37.
[18] L. 7. § 1.
[19] L. 6. § 13.

XXV. [20] Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν, σέσωσαι· τίς οὖν ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

[20] Sup. § 22.

XXVI. Ὅταν δυσφορῇς ὅπη ἔχει, ἐπελάθου δὲ, ὅτι [21] πάντα κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν γίνεται· ὃ δὲ, ὅτι [22] τὸ ἁμαρτάνον μὴ ἀλλότριον. ὃ ὅπη τούτοις τοῖς, ὅτι [23] πᾶσι τὸ γινόμενον ἔστιν ἀεὶ ἐγίνετο, [24] ὃ γήσεται, ὃ νῦν πανταχοῦ γίνεται· τοῖς, [25] ὅσοι ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. [26] ἐν γὰρ αἱμάτιόν ἢ σπερμάτιον, ἀλλὰ νῦν κοινωνία. ἐπελάθου δὲ ὃ τοῦ, ὅτι [27] ὃ ἕκαστος ἡμῶν θεός, ὃ [28] ἐκεῖθεν ἐρρύηκε· τοῖς, ὅτι [29] οὐδὲν ἴδιον ἐστὶν ἐκ. ἀλλὰ ὃ τὸ παιδίον, ὃ τὸ σωμάτιον, ὃ αὐτὸ τὸ ψυχάριον [30] ἐκεῖθεν· δεῖ, ὅτι [31] πάντ' ἐστὶν ὑπόληψις· δεῖ, ὅτι [32] τὸ πρὸς μόνον ἕκαστος ζῇ, ὃ τοῦτο ἀποβάλλει.

[21] L. 5. § 8.
[22] L. 4. § 26.
[23] L. 7. § 1.
[24] L. 8. § 4.
[25] L. 3. § 4.
[26] L. 2. § 1.
[27] L. 5. § 10.
[28] Sup. § 1, 2.
[29] L. 2. § 3.
[30] L. 4. § 23.
[31] Sup. § 22.
[32] L. 2. § 14.

XXVII. Συνεχῶς ἀνάπολει, [33] τὰς

[33] L. 7. § 58.

est malum cuiquam, quia nec inhonestum: siquidem nec optionis sit nostræ, nec communitatis legibus adversetur. imò bonum est; siquidem universo tempestivum, eidémque conducens & congruum ita numine divino fertur, qui eâdem, quâ Deus, vià fertur, mentéque suâ ad eadem fertur.

XXIV. Tria hæc in promptu habenda sunt. in eis quæ agis, nequid frustra, aut secus fiat, quàm jus ipsum fecisset. in eis verò quæ extrinsecùs eveniunt, vel fortè fortunâ quodq; vel providentiâ obvenire. atqui nec de fortuna conquerendum est, nec providentiam incusandum. secundum, qualenam unumquodque sit à satione usq; ad animationem, ab animatione usq; ad animam emissam. item ex quibus conflatur, & in quænam resolvitur. tertium, si in sublime subvectus res humanas despiceres, ubi varietatem earum quanta esset perspexisses, simúlq; uno conspectu comprehenderes, quantum undiquaque aëriorum & ætheriorum sedes suas habeat, quòd quotiescunq; subvectus esses, eadem semper occurrerent. ejusdem enim generis sunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen insoleſcimus.

XXV. Opinionem ejice; salvus es. ejicere autem ecquis impediat?

XXVI. Quando molestè fers quicquam; oblitus es, omnia secundùm universi naturam fieri. item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, quicquid fit, ita semper factum, sempérq; futurum, & nunc etiam ubique fieri. porrò, quæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio. neq; enim tam sanguinis aut seminis, quàm mentis exiſtit communio. oblitus es, & mentem cujusq; Deum esse, & divinitùs defluxisse. &, nihil esse cujusquam proprium; sed & filiolum, & corpusculum, & animulam ipsam indè prodiisse. sed &, opinione constare cuncta. & quod tempus deniq; præsens tantùm cuiq; & vivitur, & amittur.

XXVII. Eos apud te crebrò recolas,

colas, qui re aliqua vehementer indignati fuerint, qui vel in summa gloria, vel in insigni miseria, inimicitia, fortunâ qualibet extitere. tum scisciture, *ubi ista nunc sunt omnia?* fumus utique sunt, & cinis & fabula, vel nè fabula quidem. succurrat tibi simul & quicquid est ejusmodi, quale est Fabius Catulinus in agro, Lucius Lupus & Stertinius Bajis, Tiberius Capreis, & Velius Rufus; omnisque omnino cum existimatione in re ulla eminentia. quamque vile sit omne in quod studium tantopere impenditur. quantóque Philosophiæ magìs consentaneum in oblata sibi materia justum, temperantem, Deis obsequentem se simpliciter præstare. fastus dein de fastùs contemptu inflatus omnium est maximè intolerabilis.

XXVIII. Interrogantibus, ubi Deos conspicatus, aut unde esse compertum habens, hos ità veneraris, responsum sit: Primò etiam visu percipi possunt. deinde, animam meam, cùm nullus unquam viderim, in honore tamen habeo. pari igitur ratione & Deos, cùm eorum potentiam jugiter experiar, propterea & esse compertum habeo & veneror.

XXIX. In hoc vitæ salus sita est, ut unumquodque quid sit in universum discernas; quídq; materiæ, quid formæ habeat. atque ex animo toto justa facias, & vera dicas. quid enim supereſt, nisi vità frui, bonum bono ità adnectendo, ut nè minimum quidem intervallum bono vacuum relinquatur.

XXX. Unum solis est lumen, licèt parietibus, montibus, aliis innumerabilibus dispescatur: una materia communis, etiamsi corporibus peculiaribus affectionibus distinctis innumerabilibus dispescatur: una anima, etiamsi naturis innumerabilibus, & circumscriptionibus peculiaribus dispescatur. una anima rationalis, etiamsi dirimi videatur. aliæ ergò rerum dictarum particulæ, formæ nempe & materiæ sensûs expertes, necessitudinis vinculo non connectuntur sibi invicem. & ista tamen mens universi continet, &

ἐπί τινι λίθῳ ἀγθμαχήσωμεν, [1] τὰς ἐν μεγίστας δόξας, ἢ συμφορὰς, ἢ ἔχθρας, ἢ ὁποιασοῦν τύχας ἀκμάσωμεν. εἶτα ἐφιστάνειν, [2] ὦ νῦν πόντα ἐκεῖνα; [3] καπνὸς, [4] καὶ σποδὸς, [5] καὶ μῦθος, ἢ ὐδὲ μῦθος. συμπροσοπιπτέτω ὃ καὶ τοιοῦτο πρᾶγμα, οἷον, Φάβιος Κατυλλῖνος ἐν ἀγρῷ, καὶ Λύσιος Λοῦπος καὶ Στερτίνιος ἐν Βαίαις, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρίαις *, καὶ Οὐήλιος Ῥάφος, καὶ ὅλως ἡ περὶ ὅλων [6] μετ' οἰήσεως διαφορά. καὶ [7] ὡς οὐπολὺ πρᾶγμα τὸ καπνολεινόμενον. καὶ ὅσῳ φιλοσοφώτερον, [8] τὸ ἐπὶ τῇ δοθείσῃ ὕλῃ ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, [9] θεοῖς ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. οὐδὲ [*] ὕβρεως ἀτυφίαν [*] τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

XXVIII. Πρὸς τὸς ὀπιζητοῦντας, πῶς γνῶ ἰδὼν τὸς θεὸς, ἢ πόθεν καταληφθὲν ὅλον [10] εἶναί σε θεῖς; πρῶτον μὲν καὶ ὁρατοί εἰσιν. ἔπειτα μήτοι γε διὰ τοῦτο τὴν ψυχήν μου ἐμαυτῷ ἐώρακα, καὶ ὅμως [11] τιμῶ. ὕπως οὖν καὶ τὸς θεὸς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκάστοτε πειρῶμαι, ἐκ τούτων ὅλον τι εἶναι καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

XXIX. [12] Σωτηρία βίου, [13] ἕκαστον δι' ὅλου αὐτὸ κατ' ἐξιν ὁρᾶν, κατὰ μὲν αὐτῦ τὸ ὑλικὸν, τί δαὶ τὸ αἰτιῶδες· [14] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς [15] τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ ταληθῆ λέγειν· κατὰ λοιπὸν ἡ [16] ἀπολαύειν τῦ ζῆν, [17] συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθῷ, ὥστε [18] μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπεσθαι;

XXX. [19] Ἓν φῶς ἡλίου, κἂν [20] διήρηται τοῖχος, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις· [21] μία ὕλη κοινὴ, κἂν διήρηται [22] ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις· [23] μία ψυχὴ, κἂν φύσεσι διήρηται μυρίαις, καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς· [24] μία νοερὰ ψυχὴ, κἂν διακεκριμένη δοκῇ. τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη πρὸ εἰρημένων, οἷον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείωτα ἀλλήλοις· κατά τι καὶ ἐκεῖνα * τὸν

[1] L. 3. § 3.
[2] L. 10. § 31.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 4. § 48.
[5] L. 8. § 25.
[*] Λύσιος Xyl. Mer.
[*] - σίαις.
[6] L. 9. § 34.
[7] L. 2. § 12.
[8] L. 7. § 58, 67
[9] L. 10. § 11.
[*] ὄβρει, vel [*] τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος. [*] - φίας
[10] L. 2. § 11.
[11] L. 3. § 9.
[12] L. 7. § 2.
[13] Sup. § 18.
[14] L. 3. § 4.
[15] Sup. § 1, 3.
[16] L. 3. § 6.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13.
[19] L. 9. § 8.
[20] L. 8. § 33.
[21] L. 4. § 40.
[22] L. 9. § 25.
[23] Inf. § 32.
[24] Sup. § 26.
[*] τὸν f. τὸ νοῦν

[3] L. 10. § 26. νῦν συνέχῃ, καὶ [1] τὸ [2] ἕπεσθαι αὐτὰ βέλτιον.
[4] ὅτι τὰ f.
[5] L. 3. § 11. ἀλλ' ἀναγκαῖα ᾖ ἰδίως [4] ὅτι τὸ ὁμόφυλον γίνεται,
[3] L. 9. § 9. συνίσταται, καὶ [3] ὁ διέρχεται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

XXXI. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ ἀναγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὁρμᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὖθις; τὸ φωνῆ χρῆσθαι; τὸ ἀναννοεῖσθαι; [4] ἐκ τούτων τινὸς σοι ἄξιον δοκεῖ; [5] εἰ δέ ἐστι [5] συγκαταφρόνησις, προέσθαι ὅτι τελευταῖον, τὸ [6] ἕπεσθαι τῷ λόγῳ [7] καὶ τῷ θεῷ. ἀλλὰ [8] μάχεται τοῖς τιμῶσι ταῦτα, τὸ ἄχθεσθαι, [*] ἢ [9] ἀφαιρεῖσθαι τοῦ ζῆν αὐτῷ.

XXXII. [10] Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχρόνου αἰῶνος ἐπιμερίσασθαι ἑκάστῳ; [11] ταχέως γὰρ ἀναλυφανίζεται τὰ ἀτόμου. [12] πόσον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον δὲ [13] τῆς ὅλης ψυχῆς; [14] ἐν πόσῳ δὲ [15] βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φρονίζειν, [16] ἢ τὸ [17] ὡς μόλις ἡ σὴ φύσις ἄγει, πράττειν, [18] πάσχειν δέ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

XXXIII. [19] Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν· [20] ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἔστι· τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ ἀφαίρετα ἔστιν, ἢ ἀφαίρετα,

[21] νεκρὰ καὶ [22] καπνός.

XXXIV. Περὶ θανάτου καταφρόνησιν ἐναργεστάτην, ὅταν καὶ [23] οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τοῦτο καταφρονῶσιν.

XXXV. [24] Ὃ [24] τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν, καὶ [25] ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν νομίζειν ἀποδοῦναι τῇ ὀλιγοστείᾳ, ὃν ἴσῳ ἔστι, καὶ [26] ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ ὁ ἀφαιρεῖται, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

XXXVI. [27] Ἄνθρωπε, [28] πολιτεύῃ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; [29] τί σοι διαφέρει εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. τί οὖν δεινόν, εἰ τῆς πόλεως

[1] L. 10. § 26.
[2] L. 3. § 11.
[3] L. 9. § 9.
[4] L. 3. § 6, 16.
[5] L. 2. § 12.
[6] L. 3. § 2.
[7] Sup. § 27.
[8] L. 9. § 1.
[9] L. 10. § 28.
[10] L. 5. § 24.
[11] Sup. § 23.
[12] Sup. § 24.
[13] Sup. § 24.
[14] L. 6. § 14.
[15] L. 3. § 10.
[16] L. 6. § 36.
[17] L. 10. § 2.
[18] Sup. § 14, 21.
[19] Sup. § 24.
[20] L. 3. § 9.
[21] L. 2. § 12.
[22] L. 10. § 31.
[23] L. 9. § 41.
[24] Sup. § 23.
[25] L. 8. § 2.
[26] L. 9. § 37. Inf. § 36.
[27] L. 10. § 1.
[28] L. 3. § 11.
[29] Sup. § 35.

culras illa, cujus vi eodem loci feruntur. intellectus verò adversùs contribulem ſuum peculiariter afficitur, eidémque conſociatur, nec poteſt communionis appetitus prorſus revelli.

XXXI. Quid expetis? num exiſtere? num ſentire, movere, creſcere, denaſci? an rurſus voce uti, cogitare? ecquid horum tibi deſideratu dignum videtur? ſi ergò contemptu digna ſatìs iſta videntur omnia, ad illud perge, quod ultimum reſtat, Deo nempe ac rationi obſequi. atqui inſtituto huic repugnat, ſiquis ægrè ferat, quòd iſtis morte privandus ſit.

XXXII. Quantula pars infiniti ac immenſi ævi unicuique aſſignatur? ab interminato enim quàm celerrimè abſorbetur. quantula item totius materiæ? quantulum & animæ univerſæ? in quantula etiam telluris totius glebulâ repis? hæc omnia cum cogitaveris, nihil magnum reputa, hoc ſolo excepto, ut ea facias ad quæ natura tua te ducit, ea ſuſtineas quæ natura communis infert.

XXXIII. Vide, quo modo ſe mens utatur tua. in hoc enim ſunt omnia. reliqua, ſive arbitrii tui ſint, ſive non ſint, cadavera ſunt & fumus.

XXXIV. Nihil magìs ad mortem contemnendam incitaverit, quàm ſi conſideres, etiam eos qui voluptatem in bonis, dolorem in malis habent, eam tamen contempſiſſe.

XXXV. Cui illud tantummodò quod tempeſtivum eſt, bonum habetur; nec intereſſe putat, plures an pauciores rationi rectæ conſentaneas actiones ediderit, mundúmque longiori an breviori temporis ſpatio contemplatus ſit; huic nec mors formidabilis eſſe poterit.

XXXVI. In hac magna civitate verſatus es, homo. quid tua refert, ſi quinque duntaxat annos? etenim quod ſecundùm leges fit, id omnibus æquale eſt. ecquid igitur

gitur grave pateris, si te non tyrannus, nec judex iniquus, sed natura quæ induxit, emittat: perinde ac si histrionem prætor qui conduxerat, è scena dimitteret. sed actus fabulæ quinque nondum absolvi. rectè dicis. cæterùm in vita etiam tres actus fabulam integram faciunt. terminat enim hanc, qui ejusdem olim componendæ cùm fuerit, nunc & dissolvendæ autor est. neutrum autem horum à te est. discede ergò propitius. nam & qui te dimittit, propitius est.

ἀποπέμπει σε ὁ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' [29] ἡ φύσις, εἰσαγαγοῦσα; οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει [30] τῆς σκηνῆς ὁ στρατηγὸς· ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία· καλῶς εἶπας· [31] ὃν μὲν τοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δραμά ἐστι. τὸ γὰρ πλεῖον ἐκεῖνος ὁρίζει, [32] ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ δικαίως ἀμφοτέρων· [33] ἄπειρι ἐν ἵλεως· ἱλεως γὰρ ὁ ἀπολύων ἵλεως.

[29] L. 8. § 20.
[30] L. 11. § 6.
[31] L. 9. § 37.
[32] L. 11. § 20.
[33] L. 2. § 3.

Finis duodecim librorum Antonini. Τέλος τῶν τοῦ Ἀντωνίνου ιβ' βιβλίων.

DE

Marco Vero Aurelio Antonino

IMPERATORE

ELOGIA & JUDICIA.

Suidas in Μαρκ.

Μάρκ. ὁ καὶ Ἀντωνῖν. βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπικλητὸς καὶ πάνυ φιλόσοφ.

Idem.

Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκωλύθησαν σωθῆναι μᾶλλον, ἢ ἐπανελθεῖν ῥᾴδιον. ἐκ παίδων γὰρ ἥδη τῆς ἀλκίας, ἐνεδείκνυτο καὶ βίον ἐσωφρονισμένον, ὅτι καὶ λίθ. ὅτε καὶ ἡδονὴν τρυφερὰς τὸ παράπαν οὐδὲν πώποτε. ἐπαινεῖ δὲ καὶ φιλοσόφων τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητὴς, ὃ μόνον καὶ τὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς διατριμάτων ὀλιγωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ καὶ τὸν ἐν τοῖς καθημάτων αὐλισθῆναι. τὸν τε γὰρ ἐν ἱματίῳ βίον ἐν λατρείᾳ πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐξέβη, ὑδὲν τῇ ἐκποιήσει τῶν ἡμῶν ἀλλοιωθείς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὸν ἡγεμονίαν, καὶ μοναρχίαν ἐξηγούμενος, καὶ τὸν ἄκρον δυνεστείαν καρπούμενος, ὅμως ὑδιμίαν ἀλαζονείαν ὑπῆλθε πώποτε· ἀλλ' ἦν ἁπλότερος καὶ ἀκαμψίλης ἐν τοῖς συγκτήμασι, ἀγαθὸς δὲ καὶ μέτριος ἐν τοῖς καθ' ἑαυτῶν δικαίοις.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ εὐσεβὴς ἐπικληθείς. ἐπεὶ ἦλθε μὲν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας· καὶ ἄκρα δὲ ἁπάντων καθ' ἑκάστην ἡμοιρήσατο πρὸ ἦρξε· πλεῖστον δὲ ἐν εὐσεβείᾳ διῆγε. — αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν ἀμπτημάτων ἀπείχετο· τὰ δὲ καθ' ἄλλων ἀμπτήματα, καὶ μάλιστα τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ἔστε ἐπολυωρεγμένει, ὅτε ἐκόλαζεν. ἀλλ' εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔφερεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ· εἰ δὲ ἕτερόν τι ἐφέρετο, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο ὃ ἐφέρετο. καὶ ἐκ τοῦ ἐκείνου ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ, καθ' ἕτερόν τι ἐφέρετο, καὶ ὅτι τὸ φερόμενον ἐκεῖνο ἦν. πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ παιδείας ὠφελήθη ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς. πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη. λέγει καὶ ἄλλως μείζους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων.

Dio Caſſius hiſt. Rom. l. 71. ex Joan. Xiphilini epitome.

Ὁ μὲν Μάρκ. ἄριστα δὴ πάντων καθ' ἑαυτὸν κρίνειν ἡμοιρήσατο ἄξιος, ὅτως ἐπῄνεσεν, ὃν καὶ μὲν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, πλεῖστον δὲ ἐν εὐσεβείᾳ διῆγε· αὐτὸς μὲν γὰρ ἀπάντων καθ' ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, καὶ ἔστε ἐκεῖνος ἔστε ἔχων ἐπῄνει· τὰ δὲ δὴ καθ' ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ἔστε ἐπολυωρεγμένει, ὅτε ἐκόλαζε. καὶ εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔφερεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ, καθ' ἕτερόν τι ἐφέρετο, καὶ ὅτι τὸ φερόμενον ἐκεῖνο ἦν. πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ παιδείας ὠφελήθη ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς —— πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη· καὶ γὰρ ἐφὶν ἐκείνοις ὁμιλήσας, ἰσχυρῶς ἐς ἀρέσκειν ἔρωτα ἔσχε· τοῖς τε γὰρ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλουσίοις τε ὄσιν, ὅτου τι ἐπ' αὐτοῖς ἐν ἤρεσεν, ἐδὲ ὑπὸ πάντων ἀγαπηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὃν μάλιστα εἰς τὸ ἦθος ποιηθείς, ἐκ ἐφερεγένησεν. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων αἰεὶ διεπίμπλατο.

Herodianus hiſtor. l. 1.

Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ, ἀρετῆς μὲν πάσης ἔμελεν αὐτῷ· λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐρασὴς, ὡς μηδενὸς μήτε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι. δικαίοι δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτὸν ἢ γεγραφέντα. παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον βασιλέα, τοῦ δὲ στρατοῦ δεξιούμενος, καὶ λιάν

νῶν τε τοὺ θεὸ αὐτὸν δορυφόρους ὑποσοβεῖν τοὺ ἐντυγχάνοντας· μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν ἢ λόγοις, ἢδὲ δογμάτων γνώσει, σεμνῷ ἦθει, καὶ βίῳ σώφρονι, ἐπιδείξατο πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν, ἡ ἦν ἐκείνη καρπῶν φορά. φιλεῖ γάρ πως αἰεὶ τὸ ὑπήκοον ζῆλῳ τῆς τῦ ἄρχοντος γνώμης βιᾶν.

Τὰς δυνατέρας ἐν ὥρᾳ ἡμιωβύς ἔξέδοτο ἀνδράσι τῆς συγκλήτυ βυλῆς τοῖς ἀείστοις, ἢ τοῖς, ἡμῖν μαχεταῖς διαδοχαῖς εὐπατείδας, ἢδὲ τοὺ πλούτυ πειθολαῖς λαμπρύς, κοσμίους ἦ τὸν τρόπον, καὶ σώφρονας τὸν βίον, χαμερεῖς αὐτῷ ἡνέδαι δόλων· ταῦτα γὰ μόνα ψυχῆς ἴδια, καὶ ἀναφαίρετα ἠγεῖτο κλήματα.

Τελευτήσαντος ἦ Μάρκυ ἐπειὼ διεφοίτησεν ἡ φήμη, πᾶν τε τὸ παρὸν γραπτὸν καὶ τὸ δημῶδες πλῆθος ὁμοίως πένθει κατείχετο. ἐδέ τις ἦν ἀνθρώπων ὃν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχὼ, ὃς ἀδάκρυτ' τοιαύτῃ ἀγγελίαν ἐδέχθ'. πάντες ἦ ὥσπερ ἐκ μιᾶς φωνῆς, οἱ μὲν πατέρα χρηστὸν, οἱ ἦ ἀγαθὸν βασιλέα, γνησίον δ' ἕτεροι σεβαστὸν, οἱ ἦ σώφρονα καὶ κόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλεν· καὶ ὠδύρετο.

Aristides oratione in Regem.

Ἀλλ' ἐμοί γε δοκεῖ ἦδ' καλῶν εἶ), ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν διεγωμυΐᾳ, μεμνῆσθαί τ καὶ λέγειν, ὡς τῆ θείᾳ καὶ φιλανθρώπῳ βασιλέως. ἐ γὰ δὴ δίος γε, μὰ ἐπαινεῖν αὐτὸν σεσιλόμενος, ἔπειτα ἀποροίμεθ' λόγων, ἀλλὰ μὰ τὰ τοιαῦτα ἢ τὰ ὑπάρχοντα τῇ βασιλεῖ, ὥστε μηδένα οἰκεῖν ἀξίως ἂν δυνηθεῖεν ὡς αὐτῇ. Ἐγὼ δ' ὅτε χρόνε πλῆθος ἱκανὸν, ὅτε λόγον ἐδένα ὀρᾶ τῆ βασιλέως ἀξιον, ἐδὲ ὅσις [ὡς f.] αὐτὸν ἀκριβῶς ἐγκωμιάσαι δυνήσεται.

Ἓν μὲν ἓν τῦτο θεῖον καὶ μέγιστον ὑπάρχει λέγειν ὡς αὐτῷ, ὅτι καὶ σεστεῦχε ἢ κλασῆναι εἰς τὸ ἀρχεῖ, ἄξιος τῆς βασιλείας ἦν. εἴτε γὰ φόβῳ τῷ σεὸς αὐτὸν, εἴτε αἰδοῖ τῆ κρείττονος, εἴτε γνώμῃ τῇ βελτίσῃ καὶ δικαοτάτῃ συγχωρεῖν οἴονται δεῖν, πῶς ἂν ἓξ ἁπάντων τύτων φανείεν, ὅστις ἐχρῶ ἔ) τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰ μαθόντα ἃ χρῆ, καὶ πεπαιδευμένα, καὶ μηδενὸς ἦσ καλῶν ἀμελήσαντα, μηδὲ ἀμαθῆ ἡμόμων, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι κεκαλλωπισμένα τῷ ψυχῷ, εἰκὸς ἦν πάσης ἕξω ἡμύδαι ἀμβρίας. ταύτῃ τοίνυν τῷ παιδείᾳ, καὶ ὁ βασιλεὺς παιδευθείς, καὶ πάντων ἦσ καλλίστων μεταχὼν, ἦσ μὲν καὶ ἀπὸ φύσεως ὑπαρξάντων αὐτῷ, ἦσ ἦ καὶ ἀπὸ παιδείας ἡμωμένων, ἐ μέσως, ὑδ' ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ποὶν, ἀλλὰ σεὸς ὑπερβολὴ ἐκείνε, ἦν μὲν μέγα ὄφελος τῇ βασιλεῖ καὶ σρὸς εἰς ταύτῃ κεκλεῖσθαι. Ἐπεὶ ἦ πάντα διοικῆσαι σεφύκει καὶ διατάξασα, καὶ τῦτον ἐκάθισεν εἰς τὸν βασίλειον θρόνον, τὸν δικαιότατον, καὶ ὁσιώτατον βασιλέων. — ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλέων, καὶ γνώμῃ σεφύκων, — ἔτως ἐξηγεῖ) καὶ δίκαιον τὸ τῆς ἀρετῆς, ὅτῳ χρὴ τρόπῳ· τῇ ἐυσέβειαν μὲν καὶ δικαιοσύνῃ, ἔτ ἦ σωφροσύνῃ, καὶ ἐγκρατείᾳ, καὶ φρονήσει, καὶ τῇ ἄλλῃ κοσμίῳ γε ἀρεῖῃ ἤρξατο μὲν ὥσπερ σεφύκει, ἀπὸ ἐυσεβείας· διεξῆλθε ἦ καὶ δὰ ἦσ ἄλλων μερῶν τῆς ἀρετῆς· τίς μὲν γὰ δικαιοσύνης; τίς ἦ φιλανθρωπίας; τίς ἦ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τοσαῦτα δέγματα καὶ τοιαῦτα, ὅσα καὶ [οἷα] ὁ βασιλεὺς ἔτος ἐξεύρηκε;

Ὁ δ' ἐπίδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτῃ ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε ἓξ τὸν αὐτὸν δὰ τέλυς ἔ), τοιῦτον μὲν σεὸ τῆς βασιλείας σεφύκοι ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν ἦ τῇ βασιλείᾳ, ἐκ ὀκνεῖ ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ τρόπῳ χρώμενος.

Verùm videnda integra oratio; quam, ad Commodum deflexione factâ, ſic claudit.

Σὲ ἦ, ὦ παῖ ἡμεῖς ἡμεῖον, κατ' ἴχνος εἶν βαίνειν τῆ παλεῖς. τῦτο γὰ ὡς γε ἐν βραχεῖ πλεῖστον εἰρήσθω.

Idem oratione in Romam.

Ὅ γε μὲν νῦν ἄρχων μέγας, οἷον ἀγωνιστὴς ἐμβριθὴς, τοσῦτον ὑπεραίρει τοὺ σεὸ αὐτῷ [καὶ] τὸν πατέρα, ὅσον, ὑδ' εἰπεῖν βέλτιον, ἑτέρυς αὐτὸς ὑπεραίρει· καὶ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνῃ καὶ νόμιμον ἔ) τῦτο ὡς ἀληθῶς, ὅ,περ κείνεσιν ἦτος.

Idem in Panegyrica Cyzicena de Marci imperio.

Ἄξιον ἦ καὶ τῆς τύχης ἕνεκα ὑμῖν ζωπυρῆσαι ἐπιγεράφαδι μὲν γὰ τὸν ἀέσιον σῆ εἰς ἐμῆνον τὸν χρόνον βασιλέων· ἦκει ἦ ὑμῖν τὸ ἔργον σεὸς τέλος ἐν τοῖς δὴ τοῖς κμείοις, οἳ τὰ καλῶν αὖ κάλλιστα οἰκήσαν, καὶ ὑπὲρ ὧν δικαιότατ' ἂν χαριστήριον τοῦτον ὑμνικὸς εἴη τοῖς θεοῖς, ἐπιδεῖξαι ὑ ῥᾴδιον ἦν μείζων ἐξεργεῖν.

Στρατηγοὶ μὲν σεσήγεις ἤδη ἐν κινδύνοις σεγένοντο· καὶ πόλεις ἀλλήλας ὅτι κμείων παρέλαβον· καὶ βασιλεῖς σεὸς βασιλέας φιλίας καὶ ζωπύρας ἐποιήσαντο, καὶ ὕτοι τῆς χρείας ὡς τὰ πολλὰ ἐπιδεήσεις, καὶ μίχρι τύτε κοινωνίας ἴσιμον ἡγαθύμας. Βασιλεὺς ἦ ἑκών, βασιλέα δὴ σεφίλετο ἑαυτῷ ἦσ ὅλων, καὶ μόνος ἦσ ἐν τῇ πάντος αἰῶνος, ὑκ ἀρχῇ σεφιλαβῶν μᾶλλον ἰζύσησε, ἢ βασιλέα σεφιλαβῆν ὅτι πᾶσι τοῖς ἔσι. ὃ καὶ ἦσ εἰς μνήμης ἥκοιμεν ἐν λόγῳ θαυμασότατον. καὶ πᾶσιν τῷ ἐυγνώμᾳ τε καὶ παιδείαν ἔχει συλλαβὸν, καὶ ἔτ' ἰδιώτης ὑδεὶς δύναται ζωπῆσ. πόλις τε ἅπασα καὶ ἡμῖν ἅπαξ ἀνθρώπων ἐκπέπληκται.

Idem

Idem Palinodiſ in Smyrnam reſtauratam.

Τοῖς τε πάλαι ἀείσοις βασιλεῦσιν πᾶσαι πόλεις ὑφ' ἑαυτοῖς ἔχυσι τιὼ καλλίσλω οἰκίσσω φιλοτιμίαν ἔχων τῇ τε πόλει τὸ διὰ τούτων ἀνεγερθῆναι, καὶ τοιούτους ἀρχηγέτας ὀπτηγεσάσθαι, τιὼ συμφορὰν εἰς εὐπραξίαν μετάλαβε. σεβόμενον μὲν γὰρ Θησέα καὶ Ἀλέξανδρον ἡδομὰι τὸν μὲν ἀπ' ἐν Ἕλλησιν ὄιμαι, φιλανθρωπόταλον τὸν δ' συμπάντων βασιλέων μάλιστα δὴ θαυμαζόντα τῆς εἰς τοὺ πολέμους τόλμης ἕνεκα. τιῶν δ' ἔτι λαμπροτέρους καὶ μείζονας οἰκίσας σεβασλάζομαὶ δὶς πᾶσα μὲν γῆ καὶ θάλαττα ὑπήκοος, ἐν πατέρων τε καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ σεσπέρτωται, σοφίας δὲ καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, καὶ χρησότηλος, οὐκ ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ πλέον τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχύος πεῖσαι.

Philoſtratus in vitis Sophiſtar. l. 2. in Philiſco.

Ἀγλωνίζετο δ' ὢν αὐτοκράτωρ ὁ τῆ φιλοσόφω πᾶς.

Idem in Herode.

Ἐπαίδαζε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος καὶ Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον, θαμίζων αὐτῷ, καὶ φοιτῶν δὶς ἡμέρας. ἐπεὶ δ' ἦκεν ἐς τιὼ Ῥώμαν, ὁ Λύκιος ἤρετο τὸν αὐτοκράτορα σεβόμενος, Ποῖ βαδίζεις, καὶ ἐᾷ ὅ, τι; καὶ ὁ Μάρκος, καλὸν, ἔφη, καὶ γηραίσεσθαι τὸ μανθάνειν· ἅμα δ' ἐς Σέξτον τὸν φιλόσοφον, μαθησόμενος ἃ ὕπω οἶδε. καὶ ὁ Λύκιος ἐξάρας τιὼ χεῖρα ἐς τὸν οὐρανὸν, ὦ Ζεῦ, ἔφη, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γυμνάσιον ἤδη λίλοιπε ἐξαλαλάκως ἐς διδασκάλε φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες· ὁ δ' ἐμὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, δύο καὶ τεσσάκοντα ἐτῶν ἀπέθανεν.

Ibid.

Ὁ Μάρκος φύσει δημοτικώτερος. *Quo loco, & Herodem Sophiſtam quâ patientiâ Marcus tulerit, refert.*

Idem in Theodoto.

Περίεσι δὲ καὶ τῆς Ἀδριανοῦ γνώμης σεσῶτος ὅτι πᾶς ἐκ βασιλέως μειράκιον. καὶ ἐ τοῦτό γε λόγε ἄξιον· ἐ γὰρ πάντες οἱ ὁπωσατιόντες τῆ θρόνε τούτε, λόγε ἄξιοι· ἀλλ' ὅτι τοὺ μὲν Πλαθωνέως, καὶ τοὺ ἀπὸ τῆς ςοᾶς, καὶ τῆ Πεισιάτε, καὶ * αὐτὸν Ἐπίκτητον [* ἑαυτῆ Ἐπικήτε] σεσπίαξεν ὁ Μάρκος τῆ Ἡρώδη κεῖναι· τὸν δ' ἀνδρεῖα τοῦτον, ὑπὸ τῆς θεᾶ αὐτὸν λέξης αὐτὸς ἀπικεῖνε τοῖς γνώσι, ἀγωνιεῖσθαι δὴ πολεμικῶν σεσκεπτὸν λόγων, καὶ βιωσεικῆς ὄφελος.

Idem in Hermogene.

Ἑρμογένης ἐ' ἔτη γεγονὼς, ἐφ' ὅτω μέγα φρόνεν τῆς δὴ σοφιςῶν δόξης, ὡς καὶ Μάρκω βασιλεῖ ἀφελεῖν ἐρῶσα ἀκεράσσως. ἐθάδιτο γὰρ ὅτι τιὼ ἀκεραν αὐτῆ ὁ Μάρκος· καὶ ἤδη μὲν διαλεγομένε ἐθαύμαζε ἢ χειλάζοι, δωρεὰς ἢ λαμπρὰς ἔδωκεν.

Idem in Ariſtide.

Ὀνησιῶ ἢ καὶ τὸν Ἀριστείδω τῆς Σμύρνης, ἐκ ἀλαζὼν ἔπαινος, ἀλλὰ δικαιότατός τε καὶ ἀληθέσατος. τιὼ γὰρ πόλιν ταύτιω ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, ὅτω τι ὠλοφύρετο σεὸς τὸν Μάρκον, ὡς τῆ μὲν ἄλλη μονωδία. θαμὰ ὀπτευάζαι τὸν βασιλέα· ὁπὶ ἢ τὰ, ζέυγεσι ἐρήμων αὐτιὼ κεφαλαπόνοις, καὶ δάκρυα τὰ βιβλίῳ ὀπτεάζαι — Καὶ ἔ φημὶ ταῦτα ὡς ὄχλ καὶ τῆ βασιλέως, ἀνοικίσαι δὴ ἂν ἀπολωλῶσαν πόλιν, ἰῶ ὅσων ἐθαύμασεν· ἀλλ' ὅτι αἱ βασίλειοί τε καὶ διατάσσοι φύσεις, ἰῶ σεσυγείρη αὐτὰς ξυμβολίαι καὶ λόγε, ἀναλάμπσι μᾶλλον, καὶ σεὸς τὸ ποιεῖν ἓν ξυῶ ὁρμῇ φέρεσθαι. *Eundem quam familiariter Marcus habuerit, ibid. vide.*

Ibid. in Adriano.

Κατὰ ἢ τοὺ χρόνους, ὡς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀδριάζε ὑπὲρ μυσηείων ἐσάλη, ἐκεφάτου μὲν ἤδη τῶν δὴ σοφιςῶν ἦσαν ὁ ἀνὴρ ἐν ἅ. ἐν μέρει ἢ ὁ Μάρκος τῆς δὴ Ἀδριανῶν ἰσοείας [ἐπίδοσι] μνήμ τιὼ ἐκείνε σοφίαν, ἀγνοῶν καὶ γὰρ δὴ ἐπέταξεν αὐτὸν τοῖς νέοις, ὐκ ἀκεράσει βασανίσας, ἀλλὰ ξυνθέμενος τῆ θεᾶ αὐτῆ φημὶ. —— ἀγαθεὶς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ὁτὶ μέγα ἦρε δωρεᾶς τε καὶ δώρις. καλῶ ἢ δωρεὰς μὲν, τὰς τε σπίσεις, καὶ τὰς σεσδείας, καὶ τὰς ἀτελείας, καὶ τὸ ἱερᾶδαι, καὶ ὅσα ἄλλα λαμπρύνει ἀνδρὸς· δῶρα ἢ χρυσὸν, ἀργύριον, ἵππες, ἀνδρόποδα, καὶ ὅσα ἐμιλυδίνη πλῆτον ὢν αὐτόν τε ἀνέπλησε καὶ γένος τὸ ἐκείνε πάντας.

Galenus de Theriaca ad Piſonem.

Τὸν θεῖον Μάρκον καὶ ἡμεῖς ὁίδαμεν ἐνθάσιμον τοτὲ βασιλεύοντα, καὶ ἀκειβῶς ἑαυτῆ διὰ τιὼ σύνεσιν τῆ συγκράσει τὸ σωμαλῆ πυρακολεθήσαλα.

Idem de libris ſuis.

Ἐπορεύθιμ μὲν ὑπ' ἀνάγκης. ἐλπίζων ἢ τάξεσθαι παραυτίκα. ἦκον γὰρ εἰς τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, εὐγενώσονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ φρόνιμον, ὃς ἐκαλεῖτο μὲν ἀρχῆς Βῆρος, &c.

Idem

Idem lib. περὶ τῦ φερομένου.

Χρησὸν τε ὄντα καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐλπίζω πᾶσι καταλείπειν με ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regilæ Epitaph.

Καὶ βασιλεὺς Διὶ πατρὶ φυλὼ καὶ μῆτιν ὅμοιος.

Athenæus Dipnosophistarum l. 1.

Ὁ πάνυ ἄκρος βασιλεὺς Μάρκος.

Zosimus histor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ ἡγεμονίαν παραλαβόντες, Νερούας τε καὶ Τραϊανὸς, καὶ μετὰ τούτον Ἁδριανὸς, ὅτε ἐυσεβὴς Ἀντωνῖνος, καὶ ἡ σὺν αὐτοῖς ἀδελφῶν σωφρὼν βουλὴ καὶ λαὸς, πολλὰ σὺν λελωβημένων ἤδη τῶν πραγμάτων διορθώσεως καὶ μόνον, ἀλλ' εἶχον ἀπολωλοκότες οἱ πρὸ αὐτῶν ἀνεκτήσαντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ σὺν ὄγκῳ προσέθεσαν.

Julianus in Symposio.

Ἔδοξε μὲν ὁ Μάρκος, τά τε ἄλλα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ σοφὸς διαφερόντως, ἅ τε ὅσιος διαγινώσκων, λέγειν θ' ὅπου χρὴ, καὶ σιγᾶν ὅσον καλόν.

Justinianus in Novellam tit. 22.

Τοῦτο μὲν οὖν ἀξιάγαστος, καὶ φιλοσοφώτατος ἐδόκησε Μάρκος.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι Μάρκος.

Lucius apud Justinum apologiâ 1.

Οὐ φρόνημα εὐσεβὲς αὐτοκράτορι, οὐδὲ φιλοσόφῳ Καίσαρος πρέπει, οὐδὲ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κείνεις, ὦ Οὐρσίκα.

Justinus apologiâ 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἐραστὴ παιδείας ἀκούετε πανταχοῦ.

Melito lib. ad Imperatorem apud Euseb. hist. Eccles. l. 4. c. 26.

Σὲ δὴ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων τιμῶ αὐτὸν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολὺ μᾶλλον φιλανθρωπότερον καὶ φιλοσοφότερον, πιστεύομεν πάντα πρᾶξαι, ὅσα σε δίκαια.

Athenagoras in legatione pro Christianis, ad M. Antoninum, & Commodum.

Αὐτοκράτορι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, καὶ Λουκίῳ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ μέγιστον φιλοσόφοις· τὸ πρᾶον ὑμῶν καὶ ἥμερον, καὶ τὸ πρὸς ἅπαντα εἰρηνικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμάζοντες, οἱ μηδὲ καθ' ἕνα ἰσονομεῖσθαι· αἱ δὲ πόλεις πρὸς ἀξίωμα τῆς ἴσης μετέχουσι πάσης. καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη ὑμετέρᾳ σωφρονεῖ βαθείᾳ εἰρήνῃ διαλάμπει. —— τί δὴ δεῖ πρὸς ὑμᾶς πάντα λόγον κεκτημένους, ἢ πάντας μεμεμνῆσθαι, ἢ καὶ ἑτέρους δόξαι ἐξετάζειν;

Ἴσως δὲ καὶ ὑμεῖς ταῦτα ἀξιολογώτερον, ὡς ἂν ἐν πᾶσι, καὶ ὑπὲρ πάντας τοῖς παλαιοῖς συγγενόμενοι.

Οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσον σωφρονεῖ καὶ ἰσχύει τῆς βασιλείας πάντων ὑπερέχετε, τοσοῦτον καὶ τῇ πᾶσαν παιδείαν ἀκριβῶν πάντων κρατεῖτε· ὅτου καθ' ἕκαστον παιδείας μέρος καταρθύντες, ὡς οὐδὲ οἱ ἐν αὐτῆς μόνον ἀποτετυχόμενοι.

Τιμᾶς δὲ, ὅ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρηστὰ, καὶ μέτριοι, καὶ φιλάνθρωποι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι.

Jo. Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν ὁ Μάρκος ἀθρηνὶς τὸ σπέρμα, ἐφόλαζε δὲ τοῖς λόγοις ἅπας, ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ χρηματίσας, οὐ διδάσκαλε φοιτᾷν, ἀλλὰ Σέξτου συνεφιλοσόφει, τοῦ Βοιωτοῦ, καὶ Ἑρμοκράτει τῷ ῥήτορι συνεμάνησαν, μᾶλλον δ' ἀνεπαιδεύετο τοῖς Στωϊκοῖς.

Οὗτος δὲ καὶ σοφρονικὸς καὶ ἐγκρατὴς ἦν ἄκρος, ὥστε καὶ ἐν πολεμίοις μετὰ τὴν δυσεντερικὴν ἐκείνην νόσον πρὸς τὸ σκληρότερον αὐτῆς, μετὰ τὴν φύσιν ποιῆσαι.

Ὅτε δὲ μὲν πολέμοις ἐφόλαζεν, ἐδίκαζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι πρὸς ὕδωρ λέγειν πλέον ἐγχεῖν τὸ ὕδωρ ἐκέλευεν, ἵν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκριβῶν. ἐν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν· καὶ ὕδωρ ἐν παρέργῳ ὅτ' ἐπίοι, ὅτ' ἔγρηγορεν, ὅτ' ἔλεγε· μὰ δῆτα νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ πρέπειν μᾶλλον τελάζειν· καὶ ταῦτα σώφρων τυγχάνων ἀθρηνῆς.

Αἰσχρὰ δὲ ἀξίως μετήλλαξεν. —— ἐν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλῆσαι δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. ὃ μή τοι ἀξίως τῆς ἀρετῆς ἐυδαιμόνησεν. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἂν τις αὐτὸν, ὅτι ἀλλοκότοις, καὶ ἐξαισίοις χρησάμενος πρέγμασιν, αὐτός τε ἀπεκρύπτετο καὶ τοῖν ἀρχὴν διεσώσατο.

Constantin. Manasses in annal.

Οὗτος ἐν πάσῃ τέθεικτο σοφίᾳ καὶ παιδεύσει
Καὶ χρεὼν τῆς ἀρετῆς κατάκορος ὑπῆρχε
Καὶ πάσιας κατεγλάϊσε τὰς ἀρετὰς ἰδέας.
Διὸ καὶ σεμνότερος πᾶσι σοφοῖς ἐτίμας,
Καὶ σωφρόνων ἠρέθη τῶς μεγαλοψυχίας.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ab Adriano Annius Veriſſimus vocatus eſt.

Ad quem locum Is. Caſaubonus.

Antè dicebatur Annius Verus. Hadrianus juſſit dici Annium Veriſſimum. quare? ὅτι τῷ τῶν Ῥωμαίων ῥήματι φιλαλήθης ἐγένετο, inquit Dio. hoc eſt, quod eſſet veritatis amantiſſimus & tenaciſſimus; magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generoſi.

Jul. Capitolinus in Marco.

Marco Antonino in omni vita philoſophanti viro, & qui ſanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, &c. Erat enim ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio. Philoſophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quoſque magiſtros acceperat, & undique ipſe collegerat.

Quamvis eſſet conſtans, erat etiam verecundus: erat frugi ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis.

In imperio ità civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.

Dabat totum ſe philoſophiæ, amorem civium affectans.

Cum populo non aliter egit, quàm eſt actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatiſſimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos. Cùm igitur in amore omnium imperâſſet, atque ab aliis modò pater, modò frater, modò filius, ut cujuſque ætas ſinebat, diceretur, & amaretur, octavo-decimo anno imperii ſui, ſexageſimo & primo vitæ, diem ultimum clauſit. tantúſque illius amor die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum cenſuerit; certis omnibus quod à diis commodatus, ad deos rediiſſet. Denique priuſquam funus conderetur, ut plerique dicunt, (quod neque antea factum fuerat, neque poſtea) Senatus populuſque non diviſis locis, ſed in una ſede propitium Deum dixit.

Tantùm ſanè valet boni principis vita, ſanctitas, tranquillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Denique Antonino, cùm ſuos mores ſemper teneret, neq; alicujus inſuſurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deúſque etiam nunc habetur.

Vir tantus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulcatius Gallic. in Avidio Caſſio.

*Antoninum hoc nomine (Dialogiſtæ) ſignificans; qui tantùm enituit in philoſophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè quid fatale proveniret, rogatus ſit, non adulatione, ſed ſeriò, ut philoſophiæ præcepta ederet. nec ille * timuit, *[renuit Caſ.] ſed per ordinem paræneſcon, id eſt, præceptionum, per triduum diſputavit.*

Avidius Caſſius apud eundem, & epiſtolâ ad generum ſuum.

Marcus homo ſanè optimus, qui dum Clemens dici cupit, eos patitur vivere, quorum ipſe non probat vitam.

Marcus Antoninus philoſophatur, & quærit de elementis, & animis, & de honeſto ac juſto; nec ſentit pro republica.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud ſanctum (Antoninorum) vitæ genere auxiſſe videtur, Verus autem degenerâſſe.

Aurel. Victor. in Breviario.

Iſte virtutum omnium, cœleſtíſque ingenii extitit ærumníſque publicis quaſi defenſor objectus

jectus est. Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profectò quasi uno lapsu ruissent omnia statûs Romani.

A principio vitæ tranquillissimus, ut ab infantia vultum nec ex gaudio nec ex mœrore mutaverit.

Philosophiæ studens, literarumque Græcarum peritissimus.

Constat tantùm Marco sapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac literarum fuisse, ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus, philosophorum obtestantium vi circumfunderetur, nè se expeditioni aut pugnæ priùs committeret, quàm sectarum ardua & occulta explanavisset. ità incerta belli, ejus salute, doctrinæ studiis metuebantur: tantúmque illo imperante floruere artes, ut illam gloriam etiam temporum putem.

Quod de Romulo ægrè creditum est, omnes pari sensu præsumserunt; Marcum cœlo receptum esse.

Eutropius hist. Rom. l. 8.

Marcus Antoninus, quem facilius quis admirari quàm laudare possit.

A principio vitæ tranquillissimus, adeò ut in infantia quoque vultum neque ex gaudio neque mœrore mutaverit. Philosophiæ deditus Stoicæ: ipse etiam non solùm vitæ moribus, sed etiam eruditione philosophus. tantâ admiratione adhuc juvenis, ut eum successorem paraverit Adrianus relinquere.

Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit; ad nullam insolentiam elatus est, imperii fastigio.

Cùm igitur fortunatam rempublicam, & virtute & mansuetudine reddidisset, obiit imperii anno xviii, vitæ Lxi, & omnibus certatim adnitentibus, inter deos relatus est.

Æl. Spartianus in Severo.

Sed ut omittamus adoptivos, nè nobis Antonini Pius & Marcus, numina reipublicæ occurrant.

Quid Marco felicius fuisset, si Commodum non reliquisset hæredem?

Pescennius apud eundem.

Amavit de principibus Augustum, Vespasianum, Titum, Pium, Marcum; reliquos fœmineos vel venenatos vocans.

Flavius Vopiscus in Caro.

Romana respub. Domitiani vulnerata immanitate, per Nervam atque Trajanum usque ad Marcum solito melior.

Idem in Aureliano.

Sed ex his, optimi, ipse Augustus, Flavius Vespasianus, Titus, Cocceius Nerva, Divus Trajanus, Divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini.

Manlianus Statianus apud eund. in Probo.

Si rectè cogitemus, non nobis Aurelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Claudius, requirendi sunt, omnia in uno principe constituta sunt; rei militaris scientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipub. atque omnium prærogativa virtutum.

Gordianus senior referente Jul. Capitolino.

Scripsit præterea, quemadmodum Virgilius Æneidos, Statius Achilleidos, & multi alii Iliados, ità etiam ille Antoninеidos; hoc est, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, versibus disertissimis; libris triginta, vitam illorum, & bella, & publicè privatimque gesta perscribens.

Æl. Lampridius in Anton. Diadumeno.

Ut scirent omnes Antoninos pluris esse quàm deos,

deos, ac trium principum amorem, quo ſapientia, bonitas, pietas conſecrata ſit; in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco ſapientia.

Idem in Heliogabalo:

Compenſationem ſibi lector faciet, cùm legerit Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, & Marcum, contra hos prodigioſos tyrannos.

Alex. Severus Imper. referente Æl. Lampridio.

Antoninorum nomen, vel jam numen potiùs, quale fuerit, meminit veſtra clementia. ſi pietatem, quid Pio ſanctius? ſi doctrinam, quid Marco prudentius?

Diocletianus referente Jul. Capitolino.

Eam vos ipſi, ſacratiſſime Imperator Diocletiane, inter numina veſtra, non ut cæteros, ſed ſpecialiter veneramini; ac ſæpe dicitis, vos vitâ & clementiâ tales eſſe cupere, qualis fuit Marcus; etiamſi in philoſophia, nec Plato eſſe poſſit, ſi revertatur in vitam.

Conſtantinus Imper. referente Æl Lampr.

Quod [Antoninorum nomen] tu Conſtantine ſacratiſſime, ità veneraris, ut Marcum & Pium inter Conſtantios Claudióſque, velut majores tuos, aureos formaveris, adorans virtutes veterum, tuis moribus congruentes, & tibi amicas charáſque.

Ammianus Marcellinus rerum geſt. lib. 21.

Marci illius diſſimilis principis verecundi.

Tertullianus apologet. cap. 5.

Marcus Aurelius graviſſimus Imperator. Quales ergò leges iſtæ, quas adversùs nos ſoli exequuntur impii, injuſti, turpes, truces, vani, dementes? quas nullus Pius, nullus Verus imprеſſit?

Paulus Oroſius hiſtor. l. 7. c. 17.

Marcus Antoninus graviſſimus ac modeſtiſſimus Imperator.

Joan. Bapt. Egnatius de Rom. princip. lib. 1.

Quam læta felixque ſucceſſio optimis, piis, philoſophis, imperatoribus, referendis! nam hic eâ ingenii bonitate, hic virtutibus excelluit, ut exemplum deſit. & ea temporum calamitas affuit, ut ſolus ærumnis publicis obſtiterit. niſi enim hic præfuiſſet, majeſtas Romani nominis facilè tum concidiſſet.—Feliciſſimus certè princeps, niſi hæredem Commodum reliquiſſet.

Claudianus de Honorii conſulatu 4.

Non tantis patriæ ſtudiis ad templa vocatus,
Clemens Marce redis.—— Et mox:
——omne tonantis
Obſequium Marci mores potuêre mereri.

Auſonius in Cæſaribus.

Poſt Marco tutelæ datur, qui ſcita Platonis
Fecit ad imperium, patre Pio melior.

Joan. Aventinus annal. Bojor. l. 2.

Marcus Aurelius Antoninus Pius, ante Annius dictus, ſapientiſſimus graviſſimúſq; principum; omni virtutum genere ſe exercuit: literarum ſtudio, nemini Græcorum Romanorúmque ſecundus. quamobrem philoſophus & cognominatus eſt, & fuit.

Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat: Tranquillitati ſummæ ſucceſſerat, quo manifeſta fiunt rerum humanarum volumina,

sævissima tempestas: cui divinitùs Marci prudentia constantiáque objecta est. nisi hisce virtutibus præditus rector contigisset, de Romano imperio actum fuisset.

Conradus Urspergens. in Chron.

Hic omnes virtutes, & cœleste habebat ingenium, & in calamitatibus publicis factus est quasi defensor. & si in illis temporibus ipse non fuisset, sine dubio gloria Romana periîsset.

Martinus Polonus, in supputationibus.

Iste optimus fuit.

Philippus Bergom. supplement. Chron. l. 8.

Marcus Antoninus, qui & Verus, cognomento Philosophus: quem certè ob ejus præstantissimam virtutem, laudare plurimùm licet. quippe qui ad nullum rei eventum unquam se extulit. tantæ enim fuit soliditatis, ut ejusdem vultûs, quamvis fortunâ adversâ, semper fuerit habitus. literarúmque semper studiosus; & quàm maximè philosophiæ. nec propterea ipsa philosophia illum à rebus imperii & bellicis retardavit. propterea ità diligebatur amabatúrque, ut sacrilegi nomen incurreret, qui imaginem ejus domi non haberet. — Et omnibus acclamantibus inter deos relatus est.

Warn. Rolevinkus fasciculo temporum.

Hic bonus & victorioſus fuisse describitur. Dicitur quòd tantæ severitatis & constantiæ fuerit, quòd ad nullum eventum unquam vultum mutaverit, sive ex lætitia, sive ex mœrore, &c. dum adhuc esset puer. Tantæ fuit humanitatis, ut quâdam vice, cùm jam exhausto ærario nihil haberet quod militibus daret, nulli volens esse molestus, magìs elegit vasa aurea & ornamenta uxoris, & alia supellectilia vendere, quàm senatum, vel provincias prægravare. sed victoriâ habitâ, & illa recuperavit, & provinciis tributa relaxavit.

Jo. Carion, Chron. lib. 13.

Princeps optimus fuit, sapiens, justúsque, modestus, beneficus, amans, & intelligens doctrinarum.

Fra. Petrarcha, de officio & virtutibus Imperatoriis.

Adde his M. Aurelium Antoninum longè sapientissimum, eum dico, qui philosophicum maluit quàm Cæsareum nomen.

Idem in Libro Augustali.

Fuit enim magnus philosophus, sanctitate vitæ omnibus præponendus; nunquam mutans vultum. qui vir tantæ virtutis, poterat dici felix, si uxorem Faustinam, & filium Commodum non habuisset.

Lilius Gyraldus, hist. de poetis dial. 3.

Fuit hic unus inter Cæsares omnes æquissimus, ac optimus, expressum illud certè in eo est, quòd à philosophis quæri solet, cur ex optimis parentibus pessimi plerunq; filii nascantur. Nam quò M. Antoninus melior & justior, eò filius Commodus immanior & sceleratior.

Sebast. Munsterus, Cosmograph. lib. 2.

Fuit M. Antoninus vir omnium virtutum, & sanctitate vitæ præcipuus, cœlestisque ingenii; in omni vita philosophiæ deditus.

Pandulph. Collenutius in panegyrico Maximilian.

Ipse rerum omnium sator, à quo princeps terrarum gubernaculis imponitur, — fessas res humanas

humanas pro ſapientiæ ſuæ luce, bonos interdum principes indulgendo ſublevat, erigit, ſolatur, fovet. Sic Octavium poſt civilium bellorum lachrymas dedit: ſic Veſpaſianum poſt Neronem; poſt Domitiani crudelitatem Trajanum & Antoninos; poſt Commodi furores Severum; poſt Heliogabali veſaniam, Alexandrum: ſic alios plures quaſi diſtinguendis malorum principum ordinibus, ſedandiſque reipub. fluctibus moderatores dedit.

Hæ virtutes (pietas, prudentia, juſtitia, manſuetudo, magnitudo animi, clementia, liberalitas) Auguſtum conſecrârunt; Trajanum, Antoninos, omneſque bonos principes, cœleſtes planè viros effecerunt.

Joan. Boterus de illuſtr. politia l. 1. c. 20.

M. Aurelius in imperio conſtitutus, nihil magis aut timuit, aut deprecatus eſt, quàm avaritiæ infamiam, quam ut deterrimum malum, & imperii labem deteſtatus ſemper fuerat.

Jo. Bodinus de republ. lib. 6.

Quis Aurelio Imperatore moderatiùs unquam ſe geſſit?

Ibid. lib. 4.

Commodum Imperatorem Aurelii patris virtus amabilem fecit: etſi patri omnino diſſimilis eſſet.

Bapt. Fulgoſus memorabilium l. 2. c. 5.

Legitur Antoninum philoſophum, propter doctrinam, virtutémque in eam veniſſe exiſtimationem majeſtatémque, ut eo imperante ferrent palàm, Platonis impletum eſſe verbum, quo dicebat; Tum orbem terrarum feliciter habiturum cùm contigiſſet, ut philoſophi rerum potirentur.

Idem l. 3. c. 2.

Fiduciæ ingentis verbum, ſed non majoris tamen, quàm illius virtus, & morum ſanctitas requireret. quod dixit, *Non ità nos cum diis hominibúſque gerimus, ut Auſidius unquam bello vincere nos deberet.*

Ibid. lib. 5. cap. 1.

Omnes clementiâ atq; humanitate, M. Antoninus philoſophus Imperator longè ſuperat.

Ibid. lib. 8. cap. 7.

M. Antoninus phil. Imp. ultra publicas curas quas nunquam deſeruit (cujus rei argumentum eſt, quod diu paratum tenuit Romanum imperium) plurimùm ſtudii literis impendit, cùm de philoſophia vel ſcriberet vel diſputaret. itaque ejus dicta ſcriptáque, inter philoſophos eo tempore magni facta fuerunt.

Cæſ. Baronius annal. tom. 2. ad an. 164.

Quod in philoſophia Stoicos ſectatus eſſet, ſic ſe vultu, animóq; compoſitum eſſe monſtravit, ut nec triſtibus & adverſis doleret, nec jucundis & proſperis lætaretur.

Rich: Dinothus de rebus & factis memorabilibus lib. 8. cap. 4.

M. Antoninus adeò philoſophiæ ſtudiis addictus fuit ut Stoicorum præcepta perfectè didicerit; in aliarum ſectarum placitis, non ſegniter verſatus. ita ut Philoſophus peculiari inter Imperatores cognomine fuerit vocatus.

Seth. Calviſius in opere chronologico.

Marcus Imperator ipſe philoſophus & philoſophis deditus, eos Romam evocat & ſtipendiis fovet.

Gul.

Gul. Canterus novar. lection. l. 7. c. 1.

Marcus Aurelius Antoninus Imperator optimus, atq; idem philoſophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen.

Juſt. Lipſ. monit. politic. l. 1. c. 8.

M. Antonino Philoſophi cognomen hæſit, quòd ſuprà alios in eo ſtudio deditus eſſet. Stoicam etiam ſectam profeſſus: & quis tamen vitâ melior, imperio mitior, aut felicior dabitur?

Iſ. Caſaubon. ad Athen. dipnoſ. l. 13. c. 8.

M. Antoninus Imper.re & nomine philoſophus.

Idem ad Perſii ſatyr. 1.

Sapientiſſimus ille Imperator Marcus ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατος.

Idem ad Capitolini Marcum.

Vir ille divinus, neque ſatis unquam vel cognitus, vel laudatus. Optimus, nec ambitioſus Princeps.

Sapientiſſimus Princeps, jam inde à puero philoſophans.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Marcum.

Princeps optimus, in cujus vita, ac moribus nihil fictum aut ſimulatum.

Princeps Philoſophus, Stoicæ philoſophiæ plurimùm deditus: plurimus in philoſophiæ ſtudiis.

Meric. Caſaubonus præfat. in verſionem Marci Anglicanam.

Antoninus, opum ac magnitudinis ſeculariſ ratione, hoc Solomone longè major, quo regnorum plurium magnorum (auſim dicere) dominus, quàm oppidorum per totum regnum magnorum Solomon fuerat. Bonitatis verò ac ſapientiæ nomine, ab omnibus dum viveret in ea æſtimatione honoréque habitus, quâ nemo unquam vel ante ipſum, vel, quòd novimus, poſt ipſum fuerit.

Ad Antonini illuſtris hujuſce laudem nunquam intermorituram dictum ſit, prout ſcripſerat vixiſſe.

Hæc igitur Antonini laus eſto, prout dixerat ſcripſerátque vixiſſe: meditationes illi actiones erant, cum ſententiis actionibus conveniebat.

Nunquam ita conſpirârunt ſcriptores in tribuendo cuiquam quæcunque poterant bonitatis, integritatis, innocentiæ, cujuſvis denique; tituli apud Ethnicos ſpecioſiſſimi teſtimonia. Celebrant illum non tantùm ut principem optimum, ſed ſimpliciter atque abſolutè, ut hominem optimum, & philoſophum optimum omnium qui unquam extiterunt. Eſtque hoc ipſius peculiare encomium; quòd cùm ita prædicetur, citra exceptionem ullam prædicatur. Si quid adverſus illum in vulgus ſparſum fuerit, tanquam rumorem merum commemorant, non tanquam apud ullos fide dignos fidem meruerit.

De

De hoc SCRIPTO.

Suidas in Μάρκος.

Οὗτος ἔγραψε τὸν ἴδιον βίον διαγεγραμμένον ἐν βιβλίοις ιϛ'.

Anonymus quidam εἰς βιβλίον Μάρκου, quod ex vetustis membranis exhibuit Cl. Salmasius ad Vulcatii Cassium.

Εἰ λύπης κεφάλαιον ἐθέλοις,
Τὴν δὲ μάκαιραν ἀναπτύσσειν
Βίβλον, ἐπίρχου ἐνδυκίως.
Ἧς ἐστὶ γοῦμα ὀλκίστιον
Ῥᾳδίως τὸν ὄλβιον, εὐσυθμίαν,
Ὄντων, καὶ παρεγχωρίαν
Τερπνόλιον ἀνίβυ τε
Κἀπὶ μακρὸν ἀφοστίχειν.

Nicephorus Callist. hist. Eccles. l. 3. c. 31. incertum tamen de hoc an alio aliquo.

Πλὴν γε οἰδέναι χρεών, εἰς ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος ἔτος ἐς βιβλίον παιδείας τὸν παρὰ Μάρκῳ ζωηδέστατον πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας ἐς παιδείας μέσον.

Themistius in Philadelpho.

Οὐκ οἶσθα τὸν ὑπὸ Μάρκου φιλοσοφηθέντα, ἐφ' ὅτῳ χρεὼν ὁ λόγος τὸν αὐτοκρατόρειον ῥῆμα σεμνύσῃ.

Jo. Carion. chronic. l. 3.

Extat M. Antonini liber de seipso, qui recens editus est. in eo libro sunt commonefactiones, de virtutibus principi necessariis, de justitia, de beneficentia, de patientia in ferendis injuriis.

Ibidem.

Marcus in libris de vita sua.

Lilius Gyraldus de poetis hist. dial. 3.

Dignus & [ut inter poetas connumeretur] Marcus Antonimus Pius, cognomento Philosophus. cujus licèt versus non legerim, tantæ tamen eruditionis, & doctrinæ fuit, ut meritò cum his laudandus sit.

Ejus certè librum græcè scriptum, legi. cujus titulus Μάρκου Ἀντωνίνου εἰς τὰ καθ' ἑαυτόν. *ex quo variam illius & multiplicem sapientiam facilè colligere possumus.*

Gul. Canterus novar. lect. l. 7. c. 1.

Duodecim conscripsit de officio suo libros; maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum testes plenissimos: Et cum quibus multorum philosophorum operosa præcepta collata meritò sordere possint.

Just. Lipsius ad Tacit. annal. l. 1.

Marcus Antoninus in libris Vitæ suæ.

Idem in Saturnal. l. 2. c. 24.

Antoninus Imperator in Vita sua.

Is. Casaub. in Jul. Capitolini Marcum.

In primo aureolorum Marci librorum:
Res humanas, non ridere, sed ritè suo pretio æstimare solitus his vir sapientissimus.
Hoc ille nos docet divinis illis suis libris; non enim mihi tempero, quin mellitissimi doctoris verba adscribam.

Idem

Idem in Baronii annal. exercit. 1. § 10.

Multa in hanc ſententiam ſcribit M. Antoninus Imperator in ſuis illis divinis libris.

Idem in Perſii Sat. 1.

Quam ſententiam Imperator Marcus iis, quæ de ſe ſcripſit, ſæpe inſeruit.

Ibid. in Sat. 2.

Antoninus in tertio eorum quæ de ſe ſcripſit.

Et in Sat. 3.

Spectat eodem ſapientiſſ. Marci præceptum.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de Vita ſua. Et mox, *Locus Marci Philoſophi inſignis eſt.*

Idem ad ejuſdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per quos, aut in literis aut in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunenſis.

Marci Philoſophi ſcriptio abſciſſa & horrida eſt, ſed firma & potens, quæ ſapit Imperatorem, & in qua multa ſilentur quæ ſupplere oporteat. Utitur vocibus planè ſuis, quas raro apud alios autores invenias.

Jo. Rualdus in vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo aureolorum librorum, quos de vita ſua compoſuit.

ANNO-

Annotationes in TITULUM.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ Αὐτοκράτορος | De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγκλήτου iſtius, utì Suidas vocat, autore, qui ab Antonino Pio Adriani juſſu adoptatus, nominis id adeptus eſt, cùm ex patris avíq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* ante diceretur, videndi cum primis Julius Capitolinus, & Dio Caſſius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Ariſtides etiam Rhetor, *oratione* εἰς βασιλέα, & in *Panegyrico Cyzicena*. Philoſophiæ, Stoicæ cum primis, ſeriò deditum, etiamſi illi nulli dicerent, commentarii iſti, quos præ manibus habemus, cumulatiſſimè teſtarentur; de quibus conſuli poterunt Guiliel. Canterus *novar. lection. l.* 7. *c.*1. Cl. Salmaſ. *annot. ad Jul Capitol. Marc.* Iſ. Caſaubon. *in Commentar. ad Perſ. Sat* 1. Meric. deniq; Caſaubon. (τῶν πλείστων τὸ πλεῖον) *in Prol. ad verſionem ſuam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν | *de vita ſua*, Scaliger, Lipſius, Salmaſius, Xylander; Suidam forſan ſecuti, qui τῶν ἰδίων βίβλους διαγραφὴν Marcum aſſerit ſcripſiſſe: quanquam aliud eſt *vitam ſuam* ſcribere, aliud *vitæ inſtitutum* deſcribere. Caſaub. *de ſe.* ita fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de ſe*; quo modo εἰς αὐτὸν, *de eo.* Lucæ, *Act.* 2. 25. & Paulo ad *Eph.* 5. 32. εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Chriſto & de Eccleſia.* quò facit & quod de Marco noſtro Suidas, Λέγει καὶ ἄλλως μυρίως ἑαυτὸν εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & quod *ad* Latinum ſic uſurpari quandoq; monent Critici noſtri. Plaut. *Aulul.* 3. 5. *Nimis lepidè facit verba ad perſimoniam.* pro *de perſimmia.* & Symmach. *l.* 4. *ep.* 56. *poſtquam vos ad virtutem verba feciſtis*, i. e. *de virtute.* nec ſpernenda forſan Caſaub. filii argutia, qui exponi poſtulat ex Apuleii dicto illo in *de Socratis Deo: Inveniis in rationibus multa profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, dico, dæmonis cultum.* Canterus, quod non improbem, *de officio ſuo*, h. e. *de eis*, quæ *ad ipſum* ſe ſpectare ac pertinere, ſive officii ſui eſſe ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus ſuis*, quo modo Pauſan. in *Attic.* Τὰ μὲν ἐς Τολμίδην, τοιαῦτα ἐπανωρθωμένα ἐστί. Et in *Corinth.* de Meduſa, τὰ δὲ ἄλλα ἐς αὐτὴν, ὅσα ἐμνημόνευσα, *de Tolmidæ rebus iſta accepimus, & aliæ res ejus dictæ ſunt.* Et de Augea *Elian.* 1. Οἱ ἀποσιωπῶντες τὰ ἐς αὐτὸν, &c. *Qui res illius ſubtollunt, non Elei, ſed Helii*, i. e. Solis *filium fuiſſe dicunt.* & Eunapius de ſe in *Proœreſ.* Τὰ ἐς αὐτὸν δὲ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας πεπυκνίνται, *Agnoſcit ſcriptor ipſe res ſuas divinæ providentiæ haud expertes fuiſſe.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; poſſe τὰ εἰς αὐτὸν eſſe, *quæ propter ſe, in ſui gratiam, in uſum ſuum* deſcripſerat, & in adverſaria miſerat. quo modo εἰς αὐτὸν V.C.Lud. de Dieu poſſe accepi exiſtimat, Arabémque accepiſſe docet, apud Lucam *Evang.* 16. 16. *Propter ipſam in gratiam ipſius*: & Paulus Apoſt. *ad Tim.* 1. *ep.* 4. 10. dixit, εἰς τοῦτο κοπιῶμεν, *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint: cæterùm Lil. Gyraldus *de Poetis l.* 8. titulum his verbis conceptum legiſſe ait; Μ. Ἀντωνίνου ἐκ τῶν καθ' αὑτόν. tanquam iſta tantum excerpta ſint quædam ex eis *quæ apud ſe* in uſum ſuum repoſita habebat. & τὰ καθ' αὑτὸν ea nuncupantur quomodo Syneſii *Dionem* inſcriptum volunt, οὗ τῆς καθ' αὑτὸν, vel καθ' ἑαυτὸν (quod Vulgati codices κατ' αὐτὸν præferunt) διαγωγῆς. Themiſt. in *Philadelpho*, Τὰ Μάρκου ἀποφθέγματα, i. e. *Marci præcepta*, nuncupâſſe videtur. niſi fortè ad illa reſpexit *præcepta philoſophiæ*, quæ *per ordinem paræneſeon, quotidiano ſuorum convitio effligitatus*, ut cum Fabio loquar, antequam expeditionem Marcoman. iniret, *per triduum* à Marco noſtro *diſputata* refert Vulcat. in *Avid. Caſſ.* vel etiam ad *Inſtit. Imperialis librum*, quem πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστὸν, *ſeculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*, Commodo filio reliquiſſe autor eſt Nicephorus Calliſt. *Hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 31.

Βιβλία ιβ' | Ita Suid. ἐν βιβλίοις ιβ'. quæ tamen diſtributio operis in *libros* 12. utrum à Marco ipſo fuerit, an ab aliis, qui poſtea in unam congeriem coacta digeſſerunt, quæ ab illo per varias occaſiones concepta, ſparſímq; chartis commiſſa fuerant, (quod in Solomonis *paræmiis* factum novimus) ambigi poteſt non immeritò: atq; in iſtam partem mihi mens propendet magis.

Annotationes in Librum I.

§ 1.
Ἀεὶ τὸ πάντα | Verbum ἔμαθον, aut aliquid tale ſubintelligendum, & iſtîc, & in ſequentibus quibuſdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Suidà forſan autore; qui quædam iſtinc delibans, vocabulum illud interſerit. Ego potiùs, quod latiùs pateat quidpiam ἔλαβον, aut ἔσχον, *accepi, habui*: cùm ſequantur non pauca, quibus ἔμαθον illud competere nequeat, vel etiam fortaſſe pro argumento, de quo agitur, vario, varia ſubſtituere commodum fuerit vocabula.

Οὐήρου. | *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus eſt.* Jul. Capitol.

Καλόηθες | *Placidos mores.* Xyl. Ego *candidos* malim; ut τὸ καλόηθες τῷ κακοήθει opponatur, quod *malignitatis* ſignificationem obtinet. Vocabulum alibi non memini legiſſe.

§ 2. Τῆς μνήμης τὸ ἡνιόχου | *A memoria genitoris.* Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gaudebat, *Annius Verus* itidem dictus. Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixiſſe videtur, quòd in ætate minori patrem amiſerit; utî ex eodem colligere licet: itaq; recordando potiùs perdiſcere adultior jam poterat, quæ apud patrem puer adhuc vidiſſet, quàm in ea ætate ita in animum defigere, ut penitiùs eis, quaſi imbueretur. Κίνδυνος ἡ ἀμνήμων πρὸς τὰ ἴσα. Greg. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδήμον καὶ ἀρρενικὸν | De Marco pariter Capitol. *Sane quamvis eſſet conſtans, erat tamen verecundus.* Et rurſus, *Erat frugi ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis.* De Catone pariter Saluſt. *in Catilin. Cum ſtrenuo virtute, cum modeſto pudore certabat.*

§ 3. Τῆς μητρὸς | Mater *Domitia Calvilla.* Capitol. eadem & *Lucilla* eidem poſt dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβὴς | Ita Timotheus ab Eunice matre aviáq; Loïde pietatem hauſiſſe perhibetur, Lucæ, *Act.* 16. 1. & Paulo, *ep.* 1. *ad Tim.* 4. 6. & *ep.* 2. 1. 5. & 3. 15. commemorantur & à Luca αἱ σεβόμεναι γυναῖκες. *Act.* 13. 50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad ſuperſtitionem, ſexus ille ſequior. Perſius, *Sat.* 2. *v.* 31.

Ecce avia, aut metuens Divûm matertera——

& *Sat.* 5. *v.* 93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

De Antonino Pio à quo adoptatus, exquiſitiùs paulò *l.* 6. § 30. ὡς θεοσεβὴς χρεὼς θεοσεβεστέρου.

Καὶ μεταδοτικὸν | quod Apoſt. *ad Tim. ep.* 1. 6. 18. εὐμετάδοτον εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infra* § 14.

Καὶ τῆς ὅλης ἐννοίας ἡμᾶς τοιαύτης | *Abſtinere non à perpetrando tantùm ſed ab intendendo malum.* Caſ. meliùs Xyl. *à cogitando.* quod ampliùs eſt. poteſt enim cogitare quis, quod non intendat tamen. Vid. § 9. Idem valent, ἐπί ἐννοίας τινος γίνεσθαί τινα, ἔννοιαν τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι τινα, *cogitare aliquid aliquem.* Eſt autẽ hoc ſanè religionis peculiare cumprimis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertull. *in apol. c.* 36. dogma Chriſtianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de quoquam, ex æquo vetamur.* Et Minutius in Octav. *Apud nos & cogitare, peccare eſt.*

Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.——Juvenal. *Sat.* 13. *v.* 209.

impurâ ſcil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. *in apol.* Quin & quod Thales, autore Laërtio, quærenti, Εἰ λήσει θεὸς ἄνθρωπον ἀδικῶν, reſpondit, Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, *Nec cogitata numen latere poſſunt.* Idémq; cum primis diſcendum proponit Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 14. Μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι θεὸς ἐστὶ καὶ προνοεῖ ὅλου· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανούμενον, οὐδὲ συμβαῖνον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.* 1.) πάντα θεοὺς οἰδέναι τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα. & Juſtinus *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον. Nimirum ut Clem. Alexand. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰσθητὸν φῶς τις· τὸ δὲ νοητὸν, ἀδύνατόν ὅτι λαθεῖν. ἢ, ὡς Ἡράκλειτος, τὸ μὲ δυῦν ποτε πῶς ἄν τις λάθοι; imò, πῶς ἄν τι λάθοι; Quod Iſidorus *Peluſ. l.* 4. *ep.* 47. Τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν οὐδὲς λήσει, οὐδὲν λήσει. Siquidem, *Nihil Deo cluſum eſt, intereſt animis noſtris; & cogitationibus mediis intervenit.* Senec. *ep.* 83. quò reſpexerit forſan Minutius in Octav. ubi dixit, *Deus autor omnium, ac ſpeculator omnium, à quo nullum poteſt eſſe ſecretum, tenebris intereſt; intereſt cogitationibus, quaſi alteris tenebris.* Vide *l.* 6. § 30. & *l.* 12. § 2.

Τὸ λιτὸν καὶ πρὸ ὄψεσιν | Laudat & in Marco pariter Ariſtides, βίου εὐκολίαν, καὶ διαίτης εὐτέλειαν. Eam Chriſticolis commendat & Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 12. his verbis, Περιττὰ τοίνυν λειτέτω ἀκροάζειν τοῦ Χριστοῦ λεγόντος. τὸ ὀπτὸν ὃ λιτότης ἀγωνοῦσα περιμαθέτω, ἐξισοῦσα τὰς πλεονεξίας, καὶ δὲ ἧσσ πυθόμενον πρὸ ὑπὸ ἧσσ πεσθῶν καμηλοῦδρο χρεία. τὸ γὰρ λιτὸν, ἢ καὶ τύφωμα ἐμφαίνει, οὐκ ἐξέχει, οὐδὲ κρατεῖ τι ὀγκῶται ἢ τυπῶται· ὁμαλὸν ἢ ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπερίσπαστον, καὶ ταύτην ἐμφαίνον ὄψιν. quo loco forſan pro τυπῶ) Clemens τυφῶ) ſcripſerat. Vide quæ de Pertinace ex Herodiano poſt paulò exhibentur.

Τῆς πλατωνικῆς διαγωγῆς | Πλατωνικὸς dictum eadem

dem analogiâ, qua Ἀγοραῖος, pro quo vulgo Ἀγορ-αιϊκὸς dicitur, *ad divites pertinens*, sive *divitibus solennis & familiaris*. Neq; enim H. Stephano, qui idem quod πλέσιος vel πλέταξ potiùs, esse vult, possum assentiri: malimq; *opulentos* quam *opulentiam*, cum Xyl. & Cas. *comitante* sive *consequente*, vertere. Est enim à πλέσιος, non à πλῆτος, efformatum. Διαχορλῶ autem πλυσπαχλῶ Marcus dixit, quod δεῖγμα πλυσπαχὸν Plutarch. *de avarit.* pompam illam epularum sumptuosam ac magnificam, quæ apud ditiores exhiberi solet. At Alexis apud Athenæum *l.* 13. πλυσπαχὸν κακὸν etiam *mollitiem* dixit versibus illis, quos Casaub. feliciùs quàm Stephanus restituit.

§ 4. Τῷ θρεπτῷ. | *Proavus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus.* Capitol. illum opinor hîc voluit.

Τὸ μὲν εἰς δημοσίαν διατριβὰς φοιτῆσαι | Τὸ μὲν εἰς δημοσίαν, sive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorsus expunctâ legit Meric. Casaub. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis, *Frequentavit & declamatorum scholas publicas.* Quod est idem prorsus cum eo, quod de se Marcus istic. De Pertinace Herodian. *l.* 2. Οὗτος γὰρ μέτριος καὶ ἐπίσημος ἦν, ὡς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἤδη μειράκιον ὄντα, μήτε εἰς τὸ βασίλειον αὐλὸν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη θεμένους, διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἰδίᾳ διδόντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα φέρειν, ἐδίδου τῷ ἢ πομπεῖῳ παρεχόμενον βασιλικῶς.

Ὅπως εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐντεῦθεν ἀναλίσκειν. | Ἐντεῦθεν ἀναλίσκειν potest esse, vel *prompte, alacriter*; sic enim Hesych. ἐντεῦθεν, σφοδρῶς, *vel studiosè, vehementer.* Suid. ἐντεῦθεν, ὀλοψύχως, vel *impensè, prolixè.* Pollux, ἐντεῦθεν, παχέως, quod & pro ἐντεῦθεν Phrynicus substitui monet. Vult certè Marcus fieri contra planè quam Scoptica illa Cratetis Thebani, quam Laërtius exhibet, Ephemeride;

Τίδει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμήν·
Κόλακι τάλαντα πέντε, συμβύλῳ κανθήν·
Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
Coquus minas decem, medicus drachmam ferat;
Talenta quinque scurra, fumum consulens;
Scortum Talentum, philosophus triobolum.

aut quam suo seculo fieri solitum non sine stomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. quo loco, post impensas in ædificia extruenda exornandáque immensas enarratas hæc subjicit:

Quanticunq; domus, veniet qui farcula ductè
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumptus, sestertia Quintiliana,
(Ut multum) duo sufficient, res nulla minoris
Constabit patri quàm filius. cui hic scil. erudiendo conducitur. Hâc autem ratione se tutabatur Aristip. quòd à discipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet saltem notatus: ἀργύριον λαμβάνειν οἴεσθαι, οὐχ ἵνα αὐτὸς χρῆται, ἀλλ' ἵνα οἰδίσιν εἰς τίνα δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις. refert Laërt. *lib.* 2. Quin & de Alexand. Gramm. pariter Aristides: ὃς μὲν τοι τέχνης οὐκ ἠμύνετο λαμβάνων· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθήματον ἕνεκα τολμᾶν θρασέσθαι. Et Libanius in *apolog.* Τὸ μὲν δοῦναι, ῥᾳθυμοτέρους ποιεῖ. τὸ γὰρ ἐξεῖναι θρασέα λαβεῖν, ὑπὸ θρᾳθυμίας ἐπαναπαύεται λαμβάνειν. ὧν γάρ τις ἐπήσθη πολύ, ταῦτα οὐκ ἀλγεῖ μὴ κομιζόμενος. Nec incelebre illud à Philostrato laudatum Damiani Sophistæ dictum, cum mercede data neutiquam vulgari, Aristidem Adrianúmq; Rhetores audivisset, Πολλῷ ἥδιον ἐς τοιαῦτα δαπανᾷν παιδικά, ἢ ἐς κηλάς τε καὶ κηλὰς ὥστε ἔντοι. Laudantur Principes hoc nomine, Alexand. Macedo, qui præterquam quod in Philosophos Anaxarchum, Xenocrat. Callisthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium historiam octingenta talenta dicitur contulisse. ut Athen. *dipnos. l.* 9. Vespasianus, qui licèt alioqui pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primúsq; è fisco Latinis Græcisq; Rhetoribus annua centena constituit*, Sueton. *l.* 10. *c.* 18. Anton. Pius, qui *Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias & honores & salaria dedit.* Capitol. in *Pio.* quod & ab Alexan. Severo, quem post Marcum nostrum summæ suspiciendum Suidas censet, & *continuatum* & *dilatatum*, autor est Lamp. Marcus ipse, qui & Philosophos omne genus ὅσοι μυείαις profitentes Athenis instituit, uti ex Lucian. & Philostr. *ad Capitol. Pium* docet Cl. Salmasius. Nec tacendi videntur, aut M. Scaurus civitatis princeps, qui *Latatium Daphnidem Grammat.* IIIMDCC (vel ut Budæus, *de asse* CCCMDCC) *sestertiis emerat, pretio hominis in servitio geniti maximo ad hanc diem*, inquit Plin. *l.* 7. *c.* 39. quanquam à Q. Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumissum*, apud Sueton. habetur *de illustr. Gram. c.* 3. Aut Leo Macelles, qui cùm annonam Eulogio Philosopho dari præcipienti, dixisset Eunuchus quidam, in milites potiùs ista esse insumenda, respondit; Εἴθε ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἐμῶν χρόνων, οὕτω τὰ ἐπὶ στρατιώτας εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχοιτο, *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum stipendia ad doctores transferrentur.* Suidas. Cæterùm nolim omissum, quod doctiss. Patr. Junius pro εἰς τὰ τοιαῦτα, suspicatur εἰς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in istiusmodi, vel homines instituentes*, vel *instituta* ipsa.

§ 5. Τῷ θρέπτῳ | *Educatorem suum mortuum flevisse* Marcum, refert Capitolinus. Verùm is quis fuerit nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε θρασιαῖος, μήτε βενέτιανος | Aurigarum factiones *Prasina* & *Veneta*, à vestium, quas habebant, coloribus sic nuncupatæ, de quibus videndi Tertul. *de spectac. c.* 9. Cassiodor. *Var. l.* 3. *ep.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circens. c.* 10. De L. Vero Marci consorte, Capitol. *Amavit & aurigas, Prasino favens & Volucri equo Prasino aureum simulacrum fecerat,*

quod ſecum portabat. at Venetæ contra Vitellium, qui *quoſdam de plebe, quod Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sueton. *l.* 9. *c.* 14. Marcus quod hiſce ſe neutiquam immiſcuerit, educatori ſuo, quiſquis is fuerat, acceptum refert. Plin. jun. 9. 6. de Circenſibus populóq; ad eos ſpectandos confertim jugitérq; confluente locutus. *Si tamen*, inquit, *aut velocitate equorum, aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc favent panno, pannum amant: & ſi in ipſo curſu, medióq; certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium favórq; tranſibit, & repentè agitatores illos, quos procul noſcitant, quorum clamitant nomina, relinquent. tanta gratia, tanta autoritas in una viliſſima tunica; mitto apud Vulgus, quod vilius tunica eſt; ſed apud quoſdam graves homines.*

Παλμυλάριος ὁ σκυτάριος | Παλμυλάριος, *Palmularius.* Meurſ. *in Gloſſ.* & Παλμυλάριον. ὄνομα κύριον, Suidas. quod idem & de Βερπιανὸς pronunciat. falſus uterque. Eſt enim Παλμυλάριος *Parmularius*, literâ aſperiore in leniorem immutatâ, ut κοριάνδρον, *coriandrum*, καλίανδρον· *forcimen*, φαλλίμιον· *barca*, βάλκα· *cardinalis*, καλδινάριος· κελεβαρ, κλίβανος, *clibanus*; λείριον, *lilium*; γαργαρεὼν, γαργαλεών, *gurgulio*; μορμύρων, *myrmillo*: nec eſt proprium perſonæ, ſed ſectæ ſtudiíq; vocab. ſicut reliqua quæ iſtîc ſimul recenſentur. *Parma*, ſive *parmula* & *ſcutum*, inter arma gladiatoria, illa Thracum, iſtud Samnitum; utl ex Feſto & Livio docet Lipſius in *Saturnal. l.* 2. *c.* 9, & 11. Martialis magnitudine maximè diſcrepâſſe docet, *l.* 14. *epig.* 213.

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, quæ vincere rarò,
Parma, tibi ſcutum pumilionis erit.

& Nonius, *Parma ſcutum breve.* Quanquam Parmæ militares benè magnæ videantur fuiſſe. Polyb. *de diſcipl. Rom.* Περιφερὴς δ' ἐστὶ τὸ σχῆμα, πέντε σπιθαμὴν ἔχει τὴν διάμετρον. Et de Velitibus Liv. *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* σκουτάριος *Scutarius.* Xylan. & σκουτάριος, *ſcutarius, ſcutatus.* Meurſ. in *Gloſſar.* eandem ſcripturam agnoſcit & Suidas in Περσικὸν. quod ſi ſequimur, alterius factionis ſtudium deſignabitur, cui *ſcutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipſius hîc non σκουτάριος ſed σκουτάριος legit, ubi ſuprà *c.* 24. Ita *Parmularius*, qui Thracibus, *Secutorius* ſive *ſecuterianus, qui ſecutoribus favebat*; de quibus videri poterit Lipſius idem *ib. c.* 7. Martialis *l.* 9. *epig.* 70.

Vincenti parmæ cum ſua turba favet.

Hos autem Parmularios nuncupatos ex Sueton. diſcimus; qui *l.* 12. *c.* 10. *patremfamiliâs quendam, quòd Thracem Myrmilloni parem, muneratio imparem dixerat*, refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, inpiè locutus Parmularius.* Ad quod facinus reſpexit in *Panegyr.* Plinius ubi dicit, *Jam quàm libera ſpectantium ſtudia? quàm ſecurus favor? nemini invidetur, ut ſolebat, objecta, quòd odiſſet gladiatorem. nemo ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergo nulli gladiatorum factioni addictus: contra planè quam filius, imperii paterni, non & inſtituti, hæres; qui, ut Lamprid. *gladiatoribus convixit, & gladiatorem ſeſe perfectum exhibuit: Secutoribus* cum primis tam impensè favens, ut (Dione autore) eorundem armaturà uteretur, & inter triumphalia nomina geſtiret audire, Περσικὸς Σκυτέων· qua de voce videatur, poſt Lipſ. & Scalig. V. Cl. Salmaſ. *in Lamprid.*

Τὰ αὐτουργικὰ | *Manibus propriis operari*; ſive *operi manus ipſummet admovere*, ſuíſq; id nonnunquam manibus exequi, quod alienis ſi vellet, poterat. De Danao Lucianus *dial. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, αὐτουργὸν διδάσκων. Catonis majoris τὸν αὐτουργὸν ἀγρὸν prædicat Plutarchus, μὴ τῇ οἰκετικῇ ἐργαζόμενον ſoliti. De Quintio Dictatore apud Suid. autor innominatus, τὸν αὐτουργὸν ἡμῶν βίον. Pacatus *paneg. Theodoſ. Detrahit laudem patientiæ inopia: majoris exempli eſt labor ſine neceſſitate.* Laus ea Tranjani apud Suid. ex aurore incerto, Καὶ ἐθέλετο ἔξω πάντα τοῖς ἄλλοις ὅπου τινὰ ποιεῖν. At verò mollitiem hominum, qui alienis ad omnia manibus utuntur, falsè tetigit Cynicus, qui (referente *l.* 6. Laërt.) ex his quendam à famulo calceari conſpicatus, dixit, ὅπου μανθάνεις εἰ, ἂν μή σε ἡ μαμμύζη τοῦτο ἤδη ποιεῖν πεφυκέναι σοι τὰς χεῖρας, *Nondum ſat beatus es, niſi te alter etiam emungat* (non utl Eraſm. reddidit, *abſtergat*) *quòd ſi mancus fueris, futurum eſt.* id q^d de Ariſtagora ſuſpicata eſt Gorgo puella Lacæna, quem cùm idem factitare animadverteret, ad patrem (Cleomenis erat) converſa, Πάτερ, inquit, ἁ ξένος ὅτος χεῖρας οὐκ ἴσχοι, *Pater, hoſpes iſte manibus careret.* Plut. in Apoph. Itaq; adulatoriè nimis Conſtant. Panegyriſt. *Deceat te, Imperator, hoſtem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore nim. cenſuit, quod de Deo ſenſit, qui Ariſtotelis nomen præfert, Autor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτουργὸν εἶναι· μήτε καλὸν μηδὲ εὐσχῆμον αὐτουργεῖν τὸ θεῖον γένος· οὗτο γὰρ ἂν δεήσοι τὸν θεὸν ἀνθρώπου ἡμέρου δεσπότου, παντὶ τῷ πόνῳ ἐφεδρεύοντος ἀσχήμονος. Quod Apul. ſic ἀδιαφορίζει, *Non ut orbem manibus ſuis inſtruxerit: talis quippe humilitas dejecti & minus ſublimis officii; nec cum homine quidem convenit qui ſit paululum conſcientiæ celſioris, qualis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id ſuis manibus factum velis, quod ſit curæ levioris.* Atqui de Deo nos aliter docent literæ ſacræ, etiam τὸ θεῖον χεῖρῶν αὐτουργῶν non dedignari prorſus; etiamſi ad plurima exequenda creaturarum miniſterio utatur. Quin & apud Hom. (qui id Heroibus ſuis dedecori non eſt futurum opinatus) αὐτουργοῦσιν ἥρωες, ſúntq; αὐτοδάικτοι, ut Euſtat. monet *ad Il.* 1. αὐτουργοῦσιν Ulyſſ. & Achilles ipſe; αὐτουργῶν deprehenditur ab Ulyſſe Laërtes. quod obſervat Ælian. *hiſt. var. l.* 7. *c.* 5. eo utiq; ſemet exercent opere, quod in Cyro minore admiratus eſt Lyſand. apud Xenoph. in *Oeconomico*; & quo nihil

nihil regale magis huic viſum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi ſtudio. De Pittaco notum eſt ex nænia muliebri, ſive ἐκ τῆς ᾠδῆς ἐπιμυλίου, utì appellant Athenæus *l.* 14. Euſtath. *ad Od. δ.* & Pollux *l.* 7. *c.* 33. § 8. (apud quem tamen *l.* 4. *c.* 7. § 1. ἐπιμύλιον φδὴν perperam eſt edit. quod *Carmen ſeculare* interpres reddidit) quam, dum molam verſabant, quo laboris tædium tollerent mulierculæ ſibi accinebant. Eam Plutarch. in 7. *ſapientum ſympoſio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πίττακος ὁ ἀλλᾶ, μυάλαι Μιτυλιναίας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholaſticum objurgandi anſam arripit Iſidorus Peluſiota *l.* 1. *ep.* 470. Αὐτὸς μὲν ἐφύσησεν ἡγεμὼν πόνου χαμεύνιον ἐργασίαν. ὁ Μιτυληναῖος δὲ Πιττακὸς, καὶ τοι βασιλεὺς ὢν τὴν μύλωνα πυτύζων, καὶ ἐναργῶς γυναικίζων, καὶ πλὴν ἔοικεν ἐργαζόμενος. ubi vitioſè μύλωνα codices, nec ſanius interpres: *piſtrinum manibus ſuis extruebat.* imò, *in piſtrino ipſe operas obibat, ſimul ſeſe & exercens, & labore ſuo de victu proſpiciens ſibi.* Nam quod Theod. Zuingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola*, Pittacum tradit molæ encomium conſcripſiſſe, quod ἐπιμύλιον nuncupârit, quo autore dicat neſcio. apud Ælian. quem certè laudat *var. hiſt. l.* 14. nihil ejuſmodi comparet. queritúrq; Pictorius ad Marbod. *de gemmis*, molæ laudes poetam nullum celebrâſſe. De Romanis priſcis Seneca *ad Helviam, c.* 10. *Scilicet majores noſtri, quorum virtus etiam nunc vitia noſtra ſuſtentat, infelices erant, quia ſibi manu ſuâ parabant cibum.* Et mox, *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noſter, qui Samnitum legatos audit, cùm viliſſimum cibum in foco ipſe manu ſua verſaret.* Manium Curium Dentatum dubio procul intelligit: quanquam Conſul ille, non Dictator. *Cibum viliſſimum* quem dicit, γογγυλίδας fuiſſe refert, ex Megacle *de viris illuſtribus*, Athenæus *l.* 14. & Plutarch. *in Apoph.* i. e. *rapa*, ut ex *Annal.* Plin. *l.* 19. *c.* 5. *rapum*, inquit, *torrentem in foco inventum.* Hiſtoriam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio laudatus, & in *Catone majore.* Nec peccare puto Athenæum, (quod Pet. Victorius cenſet, *Var. lect. l.* 10. *c.* 5.) cùm Sabinos dicit, quos Samnites illi. poteſt enim fieri, nec eſt vero abſimile, Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuiſſe: cùm ex L. Flori *epit. Livianâ l.* 11. compertum ſit, Curium iſtum tam Samnitibus cæſis, quam & Sabinis victis, & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâſſe.

Διωρθώκτου δαιτὸς | leg. διωρθώσατο. De Antonino Pio, *l.* 6. § 30. ὡς δαιτὸς ἐκ ἐλήγετο. De Trajano itidem Dio, δαιτὸς ἥκιστα ἔπαυε. C. Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam conſignatum, à Sueton. *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit, contendens nihil ſibi admiſſum cur cuiquam inviſus eſſet; negavitq; ſe delatoribus aures habere.* Præclarum & illud Domitiani, ab eodem in literas relatum, ſi in tenore cœpto is perſtitiſſet, quod *fiſcales calumnias, magnâ calumniantium pœnâ repreſſit; adjectâ voce illâ memorabili,* PRINCEPS QUI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. De Marco noſtro, qui hîc conſtans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, ſed ſemper diu quæſivit quod erat verum. Quin & calumniis quadruplatorum interceſſit, appoſitâ falſis delatoribus notâ: delationéſq; quibus fiſcus augeretur, contempſit.* Optimè Menander à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 42. adductus, & poſt Stobæum ab Ant. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 53. & à Max. *coll. c.* 10.

Ὅστις ἢ δαιτολαΐοις πείθηται ταχὺ,
Ἢτοι πονηρὸς αὐτὸς ὢν τοιοῦτος ἦν,
Ἢ παιδάριον ταυδευτὸν γνώμην ἔχει.
Qui mentem addicit credulam calumniis,
Aut ipſe eſt prævis inquinatus moribus,
Aut certè ingenio nil ſupra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογνήτου | *Operam pingendo ſub Diogneto magiſtro dedit.* Capitol. Verùm de Diogneto iſto pictore, an philoſopho, an utroq; etiam, videndi Joſ. Scal. *com.* ad *Euſeb. Chron.* & Cl. Salm. *ad Capitol.* Philoſophum certè Marcus ipſe nullus appellat; potuítq; Marcum ad philoſophiæ ſtudium impellere, monitáq; iſtiuſmodi eidem ſuggerere, etiam qui philoſophiam non eſſet profeſſus. quanquam nec pingendi artificium quicquam impedit, quo minus & philoſophiam profiteretur, eadem ſaltem imbutus fuerit, cùm inter diſciplinas liberales *pictura* olim haberetur; unde de Hil. Bithyno Eunap. in *Priſco*, ὡς τὸ καθαρὸν τῆς ἄλλης παιδείας καὶ γεγραπται ὅτου φιλοσοφήσας, ὅτι μὴ ἐπιθήκατο ἐν τοῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ. quæ verba Hadr. Junius ſic reddidit: *In arte pingendi adverſus liberalium artium vacuos ita philoſophatus eſt, ut appareat in illius manibus non eſſe extinctum Euphranorem.* cùm debuiſſet potius ſic vertere, *Qui præter ingenuam, ſive liberalem, reliquam diſciplinam, in pictura quoq; ita verſatus eſt, ut per ejus manus Euphranor adhuc ſupereſſe videretur.* τὸ καθαρὸν τῆς παιδείας, eſt ἡ καθαρὰ παιδεία, *ingenua ſive liberalis diſciplina.* φιλοσοφῆσαι, *ſtudere, exerceri in ſtudio, exercitátóve aliquo verſari.* Euphranor pictor nobiliſſimus, fictórq; idem ex Plinio notus ſatis, qui *l.* 34. 8. *l.* 35. 11. videri poterit. Cæterùm in Hilario ſuperſtes, qua ratione dicatur, ex Fabio meliùs quàm ex Plin. diſcas. Is *Inſt.* 12. *c.* 10. *Euphranorem admirandum fecit, quòd & cæteris optimis ſtudiis inter præcipuos, & pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit.* quod idem planè de Hilar. Eunapius.

Τὸ ἀκαυθαιτευθὲν | Citat quædam hinc Suidas ſub vocabulo iſto. *Plut. de commun. notion. c.* 17. Τίς ἂν ἀζήλωτον πρὸς ἀνόητον παιδίαν φεύγοιεν, καὶ καυθαιτευθὲν ὑπομένοιεν; ἢ γὰρ ὅπου τοῖς μικροῖς ἀπαδὴ μέμψιν φέρει. Ariſtid. in *Panath.* Si autem ἐπὶ μικροῖς, certè ὅπου καυοῖς multò magis. poſſunt enim μικρὰ eſſe, etiam quæ καινὰ protinus non ſunt. Sunt autem καινὰ ſive *vana* & *vacua*, & hoc nomine indigna in quibus

ſtudium collocetur, vel τὰ τ' παιδίας καὶ γέλωτας, *res ludicras*. quo nomine Laco quidam Athenienſes notabat, quos dicebat, μεγάλα ἀμβλύνειν, τ' παιδιὰ εἰς τ' παιδίαν καταναλίσκοντας. Plut. *de glor. Athen.* ſive ἐκ σοφιστῶν τ' πόλιν εἰς παιδιᾶς παιδὸς παίζουσαν. Idem *Symp. l.* 7. *c.* 9. qui & rectè ſubjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Cat. Maj. dicere ſolebat, τοὺ παιδίζοντας ἐν τοῖς γελοίοις, ἐν τοῖς παιδικοῖς ἔτι καὶ χαλεπωτέρους. Idem in *Apoph.* Itaq; Iſocr. *ad Demon.* § 23. μήτε σὺ τὰ γελοῖα παιδίζων· μήτε σὺ τὰ παιδικὰ τοῖς γελοίοις χαίρων. Vel etiam τὰ ἀσεσῆ καὶ μάταια, quæ licet ſeria ſint, fructus tamen & emolumenti *inania* exiſtunt, quales ματαιοπραγίαι illæ, quas commemorant damnántq; ſimul, Galenus *hortat. c.* 6. & Fabius, *Inſt. l.* 2. *c.* 21. ἐν τῷ τίλῳ ὁ βιοτρελὲς, ut Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 185. quáſq; nihil eſſe aliud, quam χθὲς ἐφαντάσια, Ælian. pronunciat, *var. hiſt. l.* 1. *c.* 17. ſed & *triſtes* illæ *ineptiæ*, utl Cæcilius apud Senec. *ep.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loquitur, *l.* 2. *epigr.* 86. quas Seneca idem (licèt eiſdem ipſe indulgentior paulò, & in quibus Chryſippus nimius fuiſſe videtur) tantopere exagitat toties, *ep.* 45, 48, 49, 88, 106, & 111. & *de benef. l.* 5. *c.* 12. Vide *l.* 4. § 32. καὶ παιδιάρια. Optimè Plut. *de commun. notit. c.* 4. Ἄλλῳ γὰρ ἐστὶ φιλοπόνως τὸν κυβερνήτην ἀφορίζομαι ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τὸν τὸν μὴ εἰς ἀναπαλὶ πορεῖν καὶ ἀδιαφόρως, τὸν δ' ἔνιοι τῆς συμφορᾶς τοῦτον, καὶ λυττητῶν.

Τὸ ἀπεμπτὸν | Rectè: nec cur ἀπεδεμπτὸν legiſſe Xylan. velit Meticus noſter, cauſam ullam video: etiamſi τὸ πεδεμπτὸν infrà § 15. legatur. at Suidæ codices iſtinc omnino corrigendi, qui ἀπεμπτὸν perperam exhibent: nam quod vir eruditus admitti poſſe exiſtimat; & ἐφ' ᾧ τὸ ἐφεσίνιον ἦτοι ἐξελεῖν deducit, quaſi eis Marc. ex parte ſaltem animum adjecerit; nec Gram. ratio id patitur, quæ παρὰ τὸ ἐφίημι τὸ ἐπετὸν, (non τὸ ἐπεμπτὸν, quod ab ἐπίεμαι oritur,) & ἐπεμπτὸν deducit: nec præter tantùm, ſed contra prorſus, autoris ipſius mentem eſſe videtur. Θεὸν δὲ μέγαν Σωκράτης καὶ γοητείαις ὁ Μάγνης χαίρειν ἐάσειν. Jo. Xiphil. in *M. Ant. Neq; enim magorum conſuetudini aut præſtigiis deditum fuiſſe Marcum quiſquam meminit.* & ipſe etiam hoc loco id apertè diffitetur. qua ratione ſubnixus Xiphil. idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aquar. penuria inſigni, Arnuphis magi procuratione impetratis, de quibus *inf.* ad huj. lib. calcem dicetur. Quin & ſcripturam receptam probat Joſ. Scal. *in Euſeb.* qui & *ad Dionis Claudianiq; vanilocuentiam conſodiendam, non poſſe ſolum teſtimonio hoc efficacius inveniri* autumat, *ſiquis omnem induſtriæ ſuæ vim intendat. Cui enim*, inquit, *potius quàm ipſi Marco da ſe ſcribenti, Magis nunquam fidem adhibuiſſe, & ab eorum vanitate ipſum avertiſſe Diognetum?* Accedit quod Paulus in *Digeſt. l.* 48. *tit.* 19. *de pœnis, l.* 30. *Marcum*, ait, *reſcripſiſſe, in inſulam relegandos, qui aliquid facarent, quo leves hominum animi ſuperſtitione numinis terrerentur.* quod Modeſtini nomine laudat Iſ. Caſaub. *ad Capitol.* Chriſtianos autem quòd hoc loco à Marco notatos Mer. exiſtimat, fieri poteſt reverâ ut ad illos etiam ſpectet illud περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς· de quibus Tertull. *apol. c.* 32. *Dæmonas adjurare conſueuimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen ſe extendere Marci verba, & ad Ethnicas ſuperſtitiones pertingere, etiam pater ipſius ὁ μανικώτατος cenſet. Verùm de iſtis utcunq; ſe res habuerit, τὸ ἀπεμπτὸν, cùm ſit planè vox nauci, nullâ ratione hîc admitti meretur: nec cur ſcriptura recepta aut mutetur aut ſolicitetur, quicquam comparet. Xylandri lapſum geminum habes *infrà* § 11. ἀπεῖπον.

Περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς | Hujus generis eſt ſuperſtitioſus mos ille, quo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, utl rebantur ipſi, ſuccurrere ſolebant. Alex. Aphrodiſ. *probl. l.* 1. *p.* 46. Κατὰ γὰρ χαλκὸν καὶ σίδηρον οἱ τοῦ δεύματος ἀπαλαίοντες, διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φωσῆρες ὑπ' ἀπεπτίας ἀλλοκότους, καλυπτοὺς τῆς φαίνης δαιμόνων. Pariq; ratione *Manes exigi* prodit Naſo *Faſt. lib.* 5.

Rurſus aquam tangit, Temeſæque concrepat æra,
Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.
Cùm dixit novies, Manes exite paterni,
Reſpicit; & puræ ſacra peracta putat.

Cui gemina planè Papicolarum ſuperſtitio, qui campanis tintinnabuliſq; pulſis dæmonas abigi credunt. Vide Paul. Girland. *de ſortileg.* & Hier. Magium *miſcell. l.* 4. *c.* 14.

Ὀρτυγοσοφῶν | At Suidas non ὀρτυγοσοφῶν, ſed ὀρτυγοκοπῶν hîc legit. Id ludi genus Græcis familiare deſignat: de quo conſuli poſſunt Suid. *ib.* à Leopardo *l.* 1. *c.* 5. emendatus: Ariſtoph. Schol. *ad aves*, ab eodem laudatus: & Pollux *l.* 9. *c.* 8. à Meurſio *de lud. Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. Poet.* & Athen. *diposoph. l.* 11.

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακώς | *rebus iſtiuſmodi deditum* ſive *addictum*, eiſque nimiopere affectum eſſe. Vide ad *l.* 4. § 19.

Τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας | De Marco Capitol. *Moderate nonnullorum cavillationes ferebat: male loquentium dictis, vel literis, vel ſermone, reſpondebat.* & de Marco Lucióque pariter: *Adepti imperium ita civiliter ſe ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo deſideraret, cùm eos Marullus ſui temporis mimographus cavillando impunè perſtringeret.*

Βακχεῖον *Bacchius* iſte quis fuerit, nuſquā comperio. neq; enim quenquā hoc nomine inter illos reperio, quib. Marc. noſter in diſciplinam ſe dediſſe perhibetur: Εὐτυχῆ forſan ipſe ſcripſerit, quod in Βακχεῖον literis fugientib' an confuſis, per excriptorum errorem

errorem tranſierit. *Eutychius Proculus Siccenſis* certè inter Grammaticos Latinos, quibus Marcus uſus eſt, à Capitol. ponitur. Verùm in re tam incerta quid ſtatuas certi? Vide *l.* 10. § 31.

Tardionis. | Depravatum eſſe etiam nomen iſtud Caſaub. *ad Capitol.* cenſet, & ſuſpicatur *Andronem* poſſe reponi, quo *Magiſtro Muſico ac Geometrâ* uſus eſt Marcus. De *Baſilide* haud minùs forſitan probabilis conjectura fuerit; quem Marco *præceptorem* quoq; extitiſſe, ex Euſebio autores ſunt Geo. Monachus & Marianus Scotus.

Μαρκιανῦ | Quod ſi conjecturis indulgere libuerit, iſtîc nihilominùs oboriri poſſit ſuſpicio, pro *Marciano Metianum* ſubſtituendum; de quo Capitol. *Studuit & juri, audiens L. Voluſium Metianum.* Ea porrò mutatio proclivior fuerit, ſi cum Caſaub. non Mercianum ſed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut *τὸ Μαρκιανῦ ἀντὶ τῦ Μαιανῦ* irrepſerit, deflexione planè leviſſimâ.

Τὸ γεγλαφαλαλόγως | Ingenii ſc. & calami exercitandi causâ. Alioqui tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.* 2. *c.* 1. qui hoc tanquam re magnâ gloriabatur, *Ἰδὲ πῶς διαλόξας συντίθημι. Ecce quomodo dialogos componam.* Hinc autem *Dialogiſtam* Caſſio Marcum dictum, referente Vulcatio, autumat Caſaub. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ | *In puerili ætate*, Xyland. ſive, *puer cùm eſſem.* phraſis inſolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodian. *l.* 6. *Παῖς ἦν μὲν ἐν παιδὶ πάνυ ἀγενεῖ*, &c. pro quo Lucian. etiam *ἐν παιῒ* dixit, in *Necyomantia.* *Ἐγὼ γὰρ ἄχει μὲν ἐν παιῒν ἦν.* quanquam ibi *ἐν παιῒν εἶναι* poteſt verti, *inter pueros verſari, è puerorum numero eſſe.* Sed eodem planè modo Philoſtr. *ἐν μειρακίῳ* dixit *in Hermocrate Sophiſta, οἷς μικρὸν δεῖν ἐπ' αὐτῷ τῷ Καλλιστοῖ ἀφῆναι ἐν μειρακίῳ ἀποθανόντι, ut nec lacrymam emitteret Calliſto ad mortem illius in adoleſcentia defuncti.* Obſervavit & Caſaub. ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. *Τὸ παῖς* pro *ἡλικία παιδική* uſurpatum ab Hermeſianacte Colophonio in *Elegia* illa quam *in Leontium* meretriculam compoſuit, ubi inter alia de Heſiodo,

Πόλλ' ἤμαθεν, ὅσους ἦ λόγων ἀνεξέλατο βίβλους
Τμῶν, ἐν ἀρότοις παῖδες ἀνερχόμενοι.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyl.* 15.

Ἴσσον ἦ τὸν ψυχὴν ὅσιν παιάλισα διδίξω
Ἐκ παιδός.——

quod Marc. *Evang.* 9. 21. *παιδιόθεν, à puero*, i. e. *à puerili ætate.* Paul. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 15. *ἀπὸ βρέφους* dixit. Plato Hipp. maj. *ἐκ παίδων. ἐν παίδων ἀρξόμενος.* quomodo Lucianus etiam, plurali uſus numero, cùm de Demonacte ſolo, & Longin. in *de Fine*, apud Porphyr. in *Plotini vita*, cùm de ſe ſolo loqueretur. ſed & quod *ἐκ μειρακίου* Epicurus dixit, in ep. ad Idomen. ap. Laërt. *l.* 10. verbis illis *Σὺ ἦ ἄξιος τῆς ἐκ μειρακίου παιδείας ἐμοὶ καὶ φιλοσοφίας*, &c. id *ab adoleſcentia*, Cicero *de finibus, l.* 2. *Sed tu, ut dignum eſt tuâ ergà me & philoſophiam voluntate ab adoleſcentia ſuſcepta*, &c. Aliud tamen phraſis illa *ex puero*, apud Sidonium ſonare videtur, ubi dixit, *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adoleſcens, atque adhuc nuper ex puero.* h. e. cùm nuperrimè *ex ephebis exceſſiſſem.* ut Ter. *And.* 1. 1. vel ut Cicer. *ad Brut. adoleſcentulus & penè puer.* Sidon. ipſe *l.* 9. *ep.* 14. *adoleſcens, vel penè adhuc puer.* ut *ex* iſtic eam vim obtineat, quam in illis *Expræſectus, Exadvocatus*, &c. nec puerilem ætatem includat ſed excludat potiùs.

Σκίμποδος καὶ δοκός | i. *Pro ſtratis grabbatulum & pellem, cæteraq; Græcanica inſtituta; eorum nempe qui à Philoſophis Stoicis inſtituebantur.* Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 53. faciunt huc quæ de Marco noſtro Capitol. *Duodecimum annum ingreſſus habitum philoſophicum aſſumpſit: & deinceps tolerantiam; cùm ſtuderet in pallio, & humi cubaret, vix autem, matre agente, in ſtrato pellibus lectulo cubaret.* quæ verba de *lectulis lucubratoriis, quibus pelle inſtratis philoſophi ſtudebant*, exponunt Caſaub. & Salmaſ. de quibus vide ſis illum *ad Sueton. l.* 2. *c.* 78. plenâ manu, vel etiam *ὅλῃ τῇ δικέλῃ* congerentem, cui ego acervo adjiciam tantum illud Gellii ex *Noct. Att. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in ſcimpodio Græciensi; circum undique ſedentibus multis doctrinâ, aut genere, aut fortunâ nobilibus.*

Ἑλλωτικῆς ἀγωγῆς | quam & *παιδείαν Ἑλλωτικὴν*, Plut. in *Alex.* de Barſene.

§ 7. *Pusium* | *Audivit & præcipuè Junium Ruſticum, quem & reveritus eſt & ſectatus, qui domi militiæque pollebat, Stoica diſciplinæ peritiſſimum, cum quo omnia communicavit publica privatáq; conſilia.* Capitol. Alius ergo iſte à Junio Ruſtico, cujus meminit Plutarch. *de curioſitat.* quemque Suetonius *l.* 12. *c.* 10. à Domitiano cæſum narrat, quod Pæti Thraſeæ & Helvidii Priſci laudes edidiſſet, appellaſsétq; eos *ſanctiſſimos homines.* Stoicus tamen uterq; unde priorem illum, quem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modeſti elogio, *bipedum omnium nequiſſimus, Stoicorum ſimiam*, per contumeliam appellabat. Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 5.

Τὸ χρέος ἀποδώσους | Qua nimirum opus habent & præſtantiſſimi quiq; unde & Baſilius Cæſar, *ep.* 77. poſcit à ſuis *γεγράμματα, οὐκ σφάλματα, διορθώματα. οὐκ ἀγνοῶ γὰρ*, inquit, *μυρίοις σφάλμασιν ὑποκείμενα, ἀνθρώπους ὄντας, καὶ σαρκὶ ζῶντας.* Seneca *epiſt.* 6. *Intelligo non emendari me tantum, ſed tranſigurari: nec hoc promitto jam aut ſpero, nihil in me ſupereſſe quod mutandum ſit. quidni multa habeam quæ debeant corrigi, quæ extenuari, quæ attolli? & hoc ipſum argumentum eſt in melius tranſlati animi quòd vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, videt. quibuſdam ægris gratulatio fit, cùm ſeipſos ægros eſſe ſenſerunt.* Epictet. apud. Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. *Εἰ βύλει ἀγαθὸς εἶναι, σεαυτῷ πίσδοσον, ὅτι χρεὼς εἶ.* Vide ad *l.* 11. § 39.

Ζῆλον σοφιστικὸν | quem exagitat paſſim apud Platonem Socrates ille Sophiſtomaſtix: de quo & Plutarch. Τὸν ὑπὸ τύφου, ὥσπερ κακόν τινα φιλοσοφίας παῖδα σοφιστὴν ἀποκτείναντας, &c. *lib. de Socratis genio.* Vid. *l.* 7. § 66. Hoc autem genus hominum Dio Pruſ. qui & ipſe tamen Sophiſta audit; nunc *Pavonibus* confert; *orat.* 12. Ταῖς ποικίλαις, δόξῃ δὲ μαθητῶν ἐπαφρίδων, οἷον πτερῶν, nunc *Spadonibus libidinoſis*; *orat.* 4. Ὅτι δὲν διαφέρει σοφιστὴς ἀνδράποδα ἐνίοτε ἀκολάστου. τέτων γάρ φασιν οἱ ἀσιλήσαντες, ἄνδρες εἶ ζῶδα verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπέρογκα ζῶα πτερωτοῖ ὁ θεὸς, ὧδε ἐᾷ φαλάζεσθαι, *neque patitur efferre & oſtentare ſe*; quomodo plumis expanſis pavi ſolent. Sed & τὸ ἐμφαλαζόμενα Marco noſtro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait, θαυμαλοποιεῖν ζωὰ ἐκπλήξει φαινομένους *quaſi miracula edant, cum aſpicientium ſtupore viſendos ſe præbere*; & amplius adhuc, ſi pro φαινομένους φαλαζομένους dixiſſet. De exercitiis autem ad oſtentationem adhibitis Epictetus in *diſſertat. l.* 3. *c.* 12. Τὰς ἀσκήσεις ὁ θεὸς διὰ τῆς ὄψεως φύσει ἐποίησεν ἐπιδεικτικὰς ἀλλήλων· ἐποίησε τοι τῆς θαυματοποιῶν ἴδιον διδασκάλου ἐν λέγεσθαι φιλοσοφῶν. Δύσκολόν ἐστι γὰρ τὸ ἔθος χρῆναι φαίνεσθαι· καὶ ὁ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον. τίνα ἕνεκα δεῖ καὶ ὑμᾶς μελέτᾳν, ἐπὶ πλεῖον φαίνεσθαι ἢ φύσις ἐβούλετο, ἢ ἀνδρείας παρελαμβάνειν; ὑδαμῶς· οὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἀποτρόπαιον ὀφθῆναι. ἀλλὰ τὸ φέροντι τῷ ὀφειλομένῳ ἐπιτηδεῦσαι· τί δ' ἐστὶ τὸ ὀφειλόμενον ἐπιτηδεῦσαι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκολύτων ἀναφέρειν. Quod autem dicit, ἀνδρίας παρελαμβάνειν, Diogenem Cynicum notare videtur, qui *gela cunctis rigentibus, ſtatuas æneas inſpectante populo circumjectis brachiis amplecti* ſolebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ ὅτε μὲν ὀπὸ χάμιν ζεσῆς ἀνυλισθῆτο χειμῶνος ὁ ἀνδρίας κυκλούμενος παρελάμβανεν ἑαυτὸν συνασκῶν. Itaque vanitatem hominis perſtringens Plato, cum aliquando θερμαινομένῳ, i. *gelidâ undiq*; *perfuſus* in turba media conſiſteret, miſeranti populo, εἰ βέλεσθε, inquit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si miſereri vultis illius, diſcedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, οὐκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti*, τί οὖν μέγα ποιεῖς; *quid ergo*, inquit, *magni facis?* Subjungit autem prioribus illis Epictetus, Ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῆς γυμναζόντων αὐτὸ, ἐν μὲν ᾧ δεῖ σε βάπτειν πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἶναι ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά· ἂν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω γεγόνασι δεῖ, (quod Plutarch. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l.* 9. § 25. quanquam leg. forſan, ἔξω γεγόνατος δεῖ; *ſunt ejus qui extra prominent*, Volph. ut cum ſequentibus cohæreat aptius) καὶ ἄλλο τι θεραπεύει, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοῦ ἱερέως ὡς μεγάλα ἀνδράπο-

Concludit denique diſſertationem ſuam Apollonii cujuſdam monito, ὅτι ὅταν διάῃς σεαυτῷ ἀσκῆσαι, δύω

τοιαύτῃ φαλασίᾳ κεκαλλιδωμένῳ τῆς Ἀθηνᾶς, *tanto cum apparatu*, vel *tanta cum oſtentatione*. ex Hippocrate οὐδὲ ἐνύπνια. ποιέειν δὲ ἐόντα μηδὲν αὐτῷ θεώρημα, μηδὲ κατὰ φαντασίην, *nihil curiosè, vel oſtentatoriè facere*. ex Ariſtotelis *Rhetor. l.* 3. *c.* 1. Ἄπρεπῆ ταῦτα φαλασία ἐστὶν, *hæc omnia ad pompam & ſpeciem tantum faciunt*. inde Clementi, *Pædag. l.* 3. *c.* 1. εἶδος φαλασματικὸν, *forma*, ſive *decor oſtentatorius*, ſive *oſtentationi expoſitus*. Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπέρογκα ζῶα πτερωτοῖ ὁ θεὸς, ὧδε ἐᾷ φαλάζεσθαι, *neque patitur efferre & oſtentare ſe*; quomodo plumis expanſis pavi ſolent. Sed & τὸ ἐμφαλαζόμενα Marco noſtro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait, θαυμαλοποιεῖν ζωὰ ἐκπλήξει φαινομένους *quaſi miracula edant, cum aſpicientium ſtupore viſendos ſe præbere*; & amplius adhuc, ſi pro φαινομένους φαλαζομένους dixiſſet. De exercitiis autem ad oſtentationem adhibitis Epictetus in *diſſertat. l.* 3. *c.* 12. Τὰς ἀσκήσεις ὁ θεὸς διὰ τῆς ὄψεως φύσει ἐποίησεν ἐπιδεικτικὰς ἀλλήλων· ἐποίησε τοι τῆς θαυματοποιῶν ἴδιον διδασκάλου ἐν λέγεσθαι φιλοσοφῶν. Δύσκολόν ἐστι γὰρ τὸ ἔθος χρῆναι φαίνεσθαι· καὶ ὁ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον. τίνα ἕνεκα δεῖ καὶ ὑμᾶς μελέτᾳν, ἐπὶ πλεῖον φαίνεσθαι ἢ φύσις ἐβούλετο, ἢ ἀνδρείας παρελαμβάνειν; ὑδαμῶς· οὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἀποτρόπαιον ὀφθῆναι. ἀλλὰ τὸ φέροντι τῷ ὀφειλομένῳ ἐπιτηδεῦσαι· τί δ' ἐστὶ τὸ ὀφειλόμενον ἐπιτηδεῦσαι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκολύτων ἀναφέρειν. Quod autem dicit, ἀνδρίας παρελαμβάνειν, Diogenem Cynicum notare videtur, qui *gela cunctis rigentibus, ſtatuas æneas inſpectante populo circumjectis brachiis amplecti* ſolebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ ὅτε μὲν ὀπὸ χάμιν ζεσῆς ἀνυλισθῆτο χειμῶνος ὁ ἀνδρίας κυκλούμενος παρελάμβανεν ἑαυτὸν συνασκῶν. Itaque vanitatem hominis perſtringens Plato, cum aliquando θερμαινομένῳ, i. *gelidâ undiq*; *perfuſus* in turba media conſiſteret, miſeranti populo, εἰ βέλεσθε, inquit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si miſereri vultis illius, diſcedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, οὐκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti*, τί οὖν μέγα ποιεῖς; *quid ergo*, inquit, *magni facis?* Subjungit autem prioribus illis Epictetus, Ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῆς γυμναζόντων αὐτὸ, ἐν μὲν ᾧ δεῖ σε βάπτειν πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἶναι ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά· ἂν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω γεγόνασι δεῖ, (quod Plutarch. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l.* 9. § 25. quanquam leg. forſan, ἔξω γεγόνατος δεῖ; *ſunt ejus qui extra prominent*, Volph. ut cum ſequentibus cohæreat aptius) καὶ ἄλλο τι θεραπεύει, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοῦ ἱερέως ὡς μεγάλα ἀνδράπο-

Concludit denique diſſertationem ſuam Apollonii cujuſdam monito, ὅτι ὅταν διάῃς σεαυτῷ ἀσκῆσαι, δύω

ἀλλῶν ποτε καύματος, ἐφίλωσεν βεῖσχον ψυχῇ ἢ ἔκπυσον, ἢ μηδενὶ ὄπτης. Apollonii verò istius, quisquis is fuerit, (vix enim crediderim esse, de quo proximè Marcus) dictum, videtur librariorum incuriâ perveniſſe ad nos minùs ſincerum. nec ſatis animo facit illud, ἐφίλωσεν βεῖσχον ψυχῇ. cogitabam aliquando βεῖσχον illud expungendum, vel etiam uſum forſan Apollonium verbo βεσχθίσω, quod ἀπὸ τῆ ῥοφῆσω poſitum in *problemat.* Ariſtoteli tributis, *l.* 7. *q.* 3. verbis illis τὸ μὲ πῖσι, ἀλλὰ ἢ βεσχθίσω. ut dixiſſe potuerit, ἐφελκύσως βεῖσχον ψυχῇ. Verùm Etymol. quem Favorinus tranſcripſit, Βεῖσχος eſt ὄλιγον πῶμα. & Heſychio, Βεῖσχες, ῥύφημα. βόφημα, opinor. *Sorbitio*, pro eo quod ſorbetur. hoc ſi admiſerimus, nihil mutato erit opus. *Frigidæ*, inquit, *aliquantulum ſorbillando ſumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipſe *l. ejuſd. c.* 14. Ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ, ἢ ποτῆ τι ἀκάπτικὸν, ὁπ πόσος ἀφορμῶς λέγει αὐτὸ πρὸς παῖδας. Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνῃν; ἄνδρωπε, εἰ σοι λυσιτελῆ πίνειν, πίνε· εἰ ἢ κὰ, γαλόως πίνεις. οἱ ἢ συμφέρον σοι, ἢ πίνεις, σώπα. Οὕτως, ὐκ ἀρκεῖ τὸ μαθεῖν ἀλγεῖν, ἀν μὲ καὶ χαίρειν; Quin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.* 70. Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ πόσος ἀφορμῆς λέγε ὅτι ὕδωρ πίνω. καὶν ἀσκῆσαί ποτε θέλῃς, σαυτῷ, ἢ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ πρὸ ἀνδρεάντας σκιαμάχει· ἀλλὰ [ἢ] μὴ πότε σφοδρῶς, ἀπέχεσθαι ψυχῇ ὕδατος ἢ ἔκπυσον, ἢ μηδενὶ ὄπτης. ἀπέχεσθαι ψυχῇ ὕδατος hîc dixit, quod illic ἐφίλωσεν βεῖσχον ψυχῇ. quanquam iſtîc non tam moderationis, quàm tolerantiæ exercitium inſinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud ſubjiciat. quomodo hydropicos qui curant, aquâ illos os colluere permittunt, quam demittere tamen prohibent. De ſtatuis amplexandis quid voluerit, ex ſupra dictis patet ſatis. Quod eò magis moneo, quia Simplicius iſtîc ab Epicteti mente quàm longiſſimè aberravit. Vide Ariſtid. *in Eteon. ad l.* 9. § 29. vide & *l.* 9. § 12.

Εὐεργητικὸν | ut ἐυπεπτὸν, *infrà* § 14. ſed ἐνεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐνεργητικὸν ἄνδρα ἐπιδήμιον, bifariam poteſt intelligi: vel de eo, qui *occupatiſſimum eſſe ſe ſimulat*, & qui *multis variiſque negotiis diſtineatur*: vel de eo qui *virium roboriſque corporei oſtentandi gratiâ ſeſe exercet.* Nos Anglicè ſic diſtinguimus, ut alterum dicamus **A man of action**, h.e. *actuoſum*; alterum, **An active man**, quaſi *activum* dixeris. Prioris generis fuit Attalus ille, de quo Martial. *l.* 1. *epigr.* 80.

Semper agis cauſſas, & res agis, Attale, ſemper:
Eſt, non eſt quod agas, Attale, ſemper agis.

de quo eodem videndus & idem *l.* 2. *epigr.* 7. Sed & Juridicus ille, de quo feſtivè Chaucerus noſter in *fabulis* ſuis quas *Cantuarienſes* indigitavit.

A buſier man than he no where there nas:
And yet he ſeemed buſier than he was.

Notat vitium hoc Seneca *ep.* 62. *Simulant occupationes, & augent, & ipſi ſe occupant.* Notat & Marcus noſter, *infrà* § 12. ubi morem tangit quorundam, qui vel cùm ad ſuos ſcriberent, vel ab eis convenirentur occupationes & negotia prætendere ſolenne habebant. Ad poſterius pertinet, quod de ſtudio athletico verbis proximis dixerat: quò eodem & iſta referri poſſunt. De Marco ſiquidem in iſtis quoq; non infeliciter verſato, ex Caſſio Xiph. Τοσαύτῃ ἐυτξίᾳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σὺς ἀγεῖν ἐν θήρᾳ κατελαῦσαι καὶ ἅλλα. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & curſum: & aucupatus, & pila apprimè luſit, & venatus eſt. Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium eum Philoſophiæ abduxit, ſeriúmq; & gravem reddidit.* De Conſtantio maj. Libanius *orat.* 3. Οὐ γὰρ φήσω σὸν κραδήμονα πυρφόρον, ἀλλ' ἐυδὺς ἀπὸ γεφυρῆς ἐνεργὸς ἐφαίνετο. Mox de Conſtantino, Ἀεὶ πρὸς ἴχνος ἰὼν τοῖς τι χρῆσας καὶ τὸν λογισμὸν καὶ ὅτε ἡμέρας φανείσης ὕπνου γυμνὸς ἐπληθύσθη, ἴχνε τις ἂν εἰπεῖν, ὅπ ἔλεγεν, ἢ ἐμεμφοτίζετο.

Τὸ ἀποσῶναι ῥητορικῆς, ἢ ποιητικῆς] Zeno certè Stoicus, autore Laertio *l.* 7. dicere ſolebat, μηδὲν εἶναι τὴν ποίησιν ἀλλοτριώτερον πρὸς κατάληψιν τ' ὀρθοῦ. quin & idem non *rhetoricam* ſolùm, ſed & *dialecticam* fugillâſſe videtur, cùm dicerer, Ἐοικέναι τοὺς διαλεκτικοὺς λόγους τοῖς ἀγοραίοις, ἃ καὶ τοὺς δοκοῦντα τεχνικῶν τι ἐμφαίνειν, ἀχρηῖα ὄντα. Deniq; ſi Caſſio Scepticо ab eodem adducto fides, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorſus pronunciavit:* nec Seneca ipſe hâc in parte à Zenone longè diſceſſiſſe videtur: quem videas licèt *ep.* 88. prolixiùs iſta diſſerentem. quanquam εὐχρηστῶν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, dixit Chryſippus; nec id omnino diffiteri auſus eſt Seneca. Cæterùm Marcus, cùm iſtic, tum & *inf.* § 17. gratulatur ſibi, quod vel ab iſtis abſtinuerit, vel haud magnos in eis progreſſus fecerit, utpote quæ animum à gravioribus magiſq; neceſſariis avocaturæ fuiſſent.

Ἀσεμνολογίας | Ἀσεμνολογίας. Xyland. Seneca *ep.* 88. *Venio nunc ad illum, qui cæleſtium notitia gloriatur, &c.* Et Greg. Naz. *in Hieron.* Τῶν (philoſophiæ utiq; præcepta ſalubria) ἧς συλλογισμῶν, καὶ ἧς γεωμετρίας, καὶ τῆ καχλάσεως πρὸς τὸ ἀστεῖος, ἆρ' ὦ μακρῷ σεσημάσει τις ὑπερφυῶν; Ἐκεῖνο ἐνθυμηθεὶς, ὅτι συναγόντων μὲ πάντων, ἢ γεωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, ἦλθεν ἂν ὁ βίος ἐμοὶ πρὸ τοῦτο ὠφεληθεῖν, ὅτι μὴ τὰ πάντα λυθείη). Ego tamen nihil iſtîc movendum cenſuerim: quùm ἀσεμνολογία, *Sermonis elegantiam* ſive *feſtivitatem* indicet; cujus ſtudium cum Rhetorica ac Poetica aptiſſimè conjungitur. Seneca *epiſt.* 75. ubi orationem, quam Philoſopho vult convenire, deſcribit: *Non delectent verba noſtra, ſed proſint: ſi tamen contingere eloquentia non ſolicito poteſt, aut ſi parata eſt, aut parvo conſtat, aſſit, & res pulcherrimas proſequatur. ſit talis, ut res potius quàm ſe oſtendat, aliæ artes ad ingenium totæ pertinent: hîc animi*

animi negotium agitur. Verùm, *eloquentiam* ut aliquâ ex parte admittat, *festivitatem* certè illam ſive *urbanitatem*, quæ facetiis jocíſq; plurimùm conſtat, quamq; in oratore probant laudantq; dicendi magiſtri, in philoſopho Stoicorum gens ſevera vix ferat. Siquidem illi, ut Laërt. in *Zenon.* Αὐτοὺς φασιν εἶναι πάντας τοὺς σπουδαίους, τῷ μήτε αὐτοὺς δεῖν ὑδρίαν ὠμολεῖν, μήτε παρ' ἄλλου τὸ δεῖν ὑδρίαν δεχεσθαι· καὶ ἄλλως ἢ εἶναι αὐτάρκεις, ἐξαναπλήσαι λαμβάνοντας τοῦ αὐτάρκους οἶνον ᾧ δεῖ μὴ φαυλακοπιᾶν χαίροντας, δεῖν ἢ πεῖσαι ὃ κάλλιστον. Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. αὐτάρκειαν λέγουσι τὸν σπουδαῖον, καθ' ὅσον ἔστι σοφὸν τινί, ὅτι σοφὸν ἢ δεῖν χρεῖαν λόγων. Itaq; Epictetus, *Enchir. c.* 32. ubi characterem typúmq; certum delineat, quem in congreſſibus ac conventibus obſervari poſtulat. § 13. Ἀπίοντι ἢ καὶ τὸ γέλωτα κατεῖν· ὀλιγάκις δὲ ὁ θόρυβος οὐκ ἐδιατροιδεῖ, καὶ ἅμα ἰσχνὸς τοῦ αἴδω τοῦ πρὸς σε ἢ φλαύον ἀνάλυσιν. Marcus ipſe *l.* 3. § 5. Μήτε κομψεύεσθαι τοῦ δεῖν ἐν γυναικωνίτῃ.

Τὸ μὲν ἐν στολῇ μετ' οἴκου ἀποκλεῖσαι | *domi neque veſtitu, neq; aliis hujuſmodi rebus utendum.* Xyl. quod meritò notat Annotator Lugdunenſis. *Quaſi verò*, inquit, *domi nudum ambulare oporteat. tu verte, ne domi ſtolâ fœmineâ, vel talari, quale eſt Syrma Citharœdorum & Scenicorum, utaris. id enim eſt ſtola.* Fuit reverà ſtola veſtis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp.* 2. *Sumpſiſti virilem togam, quam ſtatim muliebrem ſtolam reddidiſti.* Et Petronii illud de cinœdo; *Quid ille alter, qui togæ virilis die ſtolam ſumpſit?* ita enim reſtituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharœdorum* ac *Scenicorum Syrma*; (quanquā *Syrma* propriè non tam veſtis ipſa. quàm pars veſtis oblonga, quæ ſolū verrit, *cauda* quibuſdam, noſtris **train** dicta, aut ejuſmodi ſaltem, qualis illa:) at fœmineo amictu, & Citharœdico aut Scenico multò minùs, nec domi, nec foris indutū conſpici Marcum noſtrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaq; (ut nihil dicam de Medorum *ſtola* peculiariter ſic dicta, quam deſcribit Xenoph. *pæd. l.* 8.) laxiùs noſter hîc uſurpâſſe videtur, pro *toga*, ſive prolixiore quavis veſte, quâ induti in publicum procedere ſolebant. Aliam enim *domeſticam* veſtem habebant plerique, qui notæ ſaltem alicujus erant, aliam *forenſem*. Cicero *de finibus l.* 2. *Aut ut veſtitum, ſic ſententiam habeam, aliam domeſticam, aliam forenſem.* Cato in *carmine de moribus*, apud Gellium *l.* 11. *c.* 2. *Veſtiri in foro honeſtè, mos erat; domi quod ſatis erat.* Plutarchus *Sylla*, ὥσπερ ἡ ἄλλων μὲν οἰκῶν, ἄλλων ἢ εἰς ἀγορὰν περιερχόμενος, *Veſtem aliam, cùm domi maneret, aliam cum ad forum procederet.* Sueton. *l.* 9. *c.* 8. de Vitellio, *ſubitò à militibus è cubiculo raptus, ità ut erat in veſte domeſtica, Imperator eſt conſalutatus.* De Maximo & Balbino Imperat. Herodianus, Ἀφαιροῦνται τοὺς στρατιώτας, ἀπειρήκασι ἢ ἐς ἔχθραν ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἐλθόντας λυπεῖ, ἔτι οἰκαδε διαπέμποντες, *Senem utrumq; corripiunt, lacerantiſque veſtibus quæ gerebant, vilioribus ſanè, utpote domi ſe continentium*, &c. De Hunnis Ammian. *hiſt. l.* 31. *Nec eſt alia illis domeſtica veſtis, alia forenſis.* Itaq; tam domi forenſi veſte uti, curioſitatis ac faſtus, quàm foris domeſtica, ruditatis ac ruſticitatis fuerit. Romanis *Forenſis Toga.* Nonius *Toga à tegendo dicta, veſtimentum, quo in foro amicimur*, quod & *Tectum* dictum antiquis tradit idem ex Titinnii *Geminâ*; (ita reſtituente Lud. Carrione *antiq. lect. l.* 1. *c.* 11.)

——*ſi rus*
Cum ſcorto inſtituit ire, claves illicò
Abſtrudi jubeo, tecti ne ſit copia.

i. e. *Togæ ruſticæ*, inquit Nonius: nimis forſan de ſuo liberalis. ſiquidem *togam*, quam in foro, ſive foris, geſtare ſolebant, Romani (quod Baiſius *de re veſt.* obſervat) ubi domum redierant, componere & ſeponere conſueverant: niſi ſiqui faſtuoſiores forſan fuerant. Hoc autē quod à Ruſtico accepiſſe ſe Marcus ſcribit, potuiſſe & à Pio patre, obſervat Cl. Caſaub. quem & *viſum ab amicis cum privatis veſtibus*, (i. e. *ſine toga, tunicatum tantùm, aut, ſi frigus eſſet, penulatum*) *& domeſtica quædam gerentem*, refert Capitolinus. Verto itaque, *ne toga indutus intra ædes obambularem.* narrat enim de ſe Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Suidam hic, ἐν στολῷ legere. quod *veſtem philoſophicam* H. Stephanus eſſe vult, *ad ſtolæ inſtar talarem.* Amictus certè iſtiuſmodi uſum, tanquam faſtus gravitatiſq; affectatæ indicium, in Phariſæis notat D. Chriſtus, re eiſdem planè cum Marco verbis; τοὺς θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, *qui ſtolis*, ſive *togis*, veſtibus prolixis ad talos demiſſis, induti, libenter *obambulant.* Marc. 12. 38. & Luc. 20. 46. Faſtus itidem, ſed & mollitiei ſimul, Flaccus *epod.* 4. in Mena Pompeii Magni liberto,

Vidéſne ſacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

hujus Cicero itidem in Catilinæ aſſeclis, *Pexo capillo nitidos, manicatis ac talaribus tunicis*, (ita Nonius, *triſtis*, meritò exerto reddit) *Velis amictos, non togis.*

Τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γεγράφθαι | Seneca *ep.* 75. Lucilio conquerenti, quòd minùs accuratè ſcriberet, *Qualis ſermo meus eſſet, ſi una ſederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis; tales eſſe epiſtolas meas volo, quæ nihil habeant accerſitum, nec fictum.* Philoſtratus item de *charactere epiſtolico*; Ἔχέτω ἢ τὸ εὔχαριν ἐν τῷ μὴ ἐσκευάσθαι. Εἰ γὰρ ὁμιλητέον, φιλοπαθῶς λέξομεν φιλοπαθῶς ἢ ἐν ἐπιστολῇ μειρακιωδῶς. Quin & idem ex Regibus Marcum aſſerit in hoc ſcriptionis genere primas tuliſſe: πρὸς γὰρ, inquit, τῷ κεκμηκότι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ ἐρρῶσθαι τὸ πᾶσιν ἐπιπόνως τοῖς γεγραμμένοις, *Siquidem præter limatum*

in

in verbis judicium (quod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba sunt, non captata.*) *morum etiam constantiæ ac stabilitatis indicia in literis illius elucent.*

Εὐανακλήτους, ἢ εὐδιαλύκτους | Locum hunc citat, sed miserè depravatum, Suidas in vocabulo, **εὐανακλήτους**, quod ille exiliter & jejunè nimis **εὐμετρῶς** interpretatur. est vocabulum à re militari petitum. Siquidem **τὸ ἀνακλητικὸν**, *classicum*, dicitur illud, *quo à pugna vel fusorum prosecutione milites revocantur.* quanquam Xenoph. etiam de canibus indagatoriis usurpavit in **κυνηγετικῷ** verbis istis; **τὰ δ' ἐπόμενα αὐτοῖς ῥᾳδίως βοηχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ.** *ut revocatu faciles sint.* h. e. quæ ad venantis vocem signúmve datum à fera persequenda facilè revocentur. **εὐανακλήτους** itaque **ἔχειν**, ut Suidas habet, sive **ἀκροᾶσθαι**, ut Marcus istic, is dicitur, *qui ad classicum illud exaudiendum promptus*, ad pugnam intermittendam sponte suâ proclivis est: qualis Laco ille de quo ad *l.* 3. § 5. tralatitiè verò, qui ad simultates privatas deponendas solvendasque facilem sese exhiber, & **εὐδιαλλάκτους** pariter, quod pro **εὐδιαλύκτους** Xyl. in *annot.* reposuit. etsi in contextu *alloquii facilitatem exhibendam* verterit. Cæterùm Suidæ codices **εὐαναδιάκλιτος** exhibent; quòd, si verbum istiusmodi alicubi legeretur, pro **εὐανακλήτους** irrepsisse crederem. interim Xylandri emendationi acquiesco. **Εὐανακλήτους** itaque **καὶ εὐδιαλλάκτους ἀλλήλων**, qui sint *reconciliatu faciles.* quibus opponuntur **οἱ δυσδιάλυτοι** Aristoteli *Ethic.* 4. 5. dicti, qui ad offensiones & dissensiones solvendas difficiliùs adducuntur. De re ipsâ præceptum habemus dominicum, Luc. 17. 3, 4. **ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ**, &c. Sed & Dionis Prus. monitum non aspernandum *Orat.* 38. **Μὴ σπουδὴν ὅμοιόν τι τοῖς ἄφροσι τοῖς πάλαι, οἳ τοὺς αἰδήμονας, μὰ Δία τῶν μάτην ἀηδιάζειν τοῖς πολίταις τοὺς μετρίους, ὑ βύλονται καταλλάττεσθαι ῥᾳδίως.** Denique, ut Seneca, *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui venia est opus.

Ἐπισκέψασθαι τὸ χρεὼν καὶ τοῦ ἐπιτηδείου ἕνεκα | **τὸ χρεὼν** istud non agnoscunt Suidæ codices, & est forsan superfluum. neque enim tam redeundi in illis, qui læserant, quàm in gratiam recipiendi, in læso, celeritas est, quæ in laudem eidem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγνόντα | **ἀκριβῶς** *accuratè, diligenter*, singula pensitando. Cui opponitur mox **τὸ ὁλοχερῶς ἀκηκοέναι**, quando *summatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur.* Ad Marci mentem planè Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpiùs licet, sive dubites, sive memoriæ affigere velis.* repetimus *autem & tractamus, & ut cibos mansos ac prope liquefactos dimittimus quò facilius digerantur. ita lectio non cruda, sed multa iteratione mollita, & velut confecta, memoriæ imitationique tradatur.* Et mox, *Sed diligenter, ac penè ad scribendi solicitudinem, legendum est.*

Καὶ μὴ ἀρκοῦσθαι ἀκηκοέναι τὰ ὁλοχερῶς | *neque omnino considerationem summariam satis putandum.* Xyl. *perceptionem*, malim. nam editor Lugdun. cur sincerum vas incrustare; vel corrumpere potiùs voluerit, *considerationem accuratam*, pro *summaria* substituendo, nisi Marci mentem invertere & pervertere prorsus curæ habuit, ariolari nullus possum. Quanquam **τὸ ὁλοχερῶς** in alio planè, quàm quo Marcus hîc usus est, imò contrario prorsus significatu usurpatum, haud rarò deprehendo. Dioscoridi siquidem 5. 82. **ὁλοχερῶς συνθλᾶσαι**, uti Marcel. Virg. vertit, est *penitus contundere*: sive, ut idem *lib. eodem c.* 92. **εἰς ὁλοχερίσαλα μίκρα θλᾶσαι**, *in minutissimas partes conterere*, sive *confringere*, ut **ὁλοχερίσαλα μίκρα** sint, quæ **λεπτομερίσαλα** idem alibi: & **ὁλοχερῶς κοπῆναι** *l.* 2. *c.* 90. quæ **λεπτοκοπισθέντα**, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, quo hîc, sensu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. **Ἀκριβάσια κρίνετα. ὅσα θηλυκὴ μὲν, μηρυκισμὸν ἢ ὑκ ἀνάγει, ταυτὶ δὲ καὶ αἱρετικὲς ἐκδέχονται. ὀνόματι μὲν παῦες ἢ ὑῦ ὀπεδεδικάτας τλὼ ἢ πλ' λοχίον ἀκριβῶ σαφήνειαν λεπτογρᾶν ἢ πολλαπλάσιον ἐξαιτοῦντας· ἐργᾷ δ' ἢ τὰ βαρὰ δικαιοσύνης ὁλοχερίσεται, ὑπὲ ἀκριβίσεται, μετρικωμένης ὅτι ἢ μετὰ δοτῆν.** quo loco quemadmodum & apud Marcum istic, **τὸ ἀκριβίσεται** ἢ **τὸ ὁλοχερίσεται** sib invicem opponuntur. **τὸ ἀκριβῶν** ἢ **τὸ λεπτογρᾶν**, tanquam **συνώνυμα ἐν ἀδιαλλάκτῳ** ponuntur: cum apud Dioscoridem aliter prorsus se habeant. Itaq; **ὁλοχερὴς ἀκοὴ** est *perceptio summaria & superficiaria*, quæ generatim & confusè facta sit, cui **ἀκριβὴς ἀνάγνωσις** apud Marcum nostrum, **λεπτογρᾶ** quoq; apud Clementem, quâ singula quæq; etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, aversatur. Ita in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 13. **ὡς ἂν ὁλοχερίσειεν εἴπως τις.** **ὁλοχερίσειεν εἰπεῖν** est *generalius* & minùs distinctè *loqui.* ita etiam **τὸ ὁλοχερῶς τῆ χῖ μέρει ἀκηκοέναι**, apud *Polyb. l.* 2. **ποτὲ μὲν χῖ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοχερῶς συμπεσόντων.** Et Epicurus apud Laert. *l.* 10. in *ep. ad Herodot.* **Τοῖς μὲ δυναμένοις ἅπαντα τῆ ἀκρὶ φύσιος ἡμῖν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβῶν, μηδὲ τὰς μείζας τῆ συντάγματων βίβλων διαπεῖν, ὁλοτρόπως τῆς ὅλης πραγματείας, εἰς τὸ κατορθοῦν τῆ ὁλοχερεσάτην δόξαν τλὼ μύθλω ἱκανὰς, εὐπετῶς παρεσκεύασα.** Et mox, **Καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκριβὲς σῶμα πᾶν ἐξεφήνατο, τῆ ὁλοχερεσάτην πάντων ἐμπεριλημμένων καὶ μετεωρολογημάτων.** qui locus nostrum cum primis illustrat. Siquidem accuratæ fusioríque rerum tractationi epitomen summa rerum capita tantùm complectentem opponit, sive **κεφαλαιώσασθαι ἐπιτομώτερα**, ut ipse loquitur. Aliter paulo, nec multo secùs tamen, **τῆ ὁλοχερῶς**

Marcus

Marcus usus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μηδὲ τοῖς φευλαλέοις παχέως συσχολάζειν | φευλ [ἄλλων], vel φευλ [αὐτῷ] λαλέοις, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, quos Græci φευσολόγους, cautio data intelligatur. Verùm retineri potest istud φευλαλῆν, ut *blaternes*, garruli, nugacésque designentur. Aristophan. *concionatr.*

Μὴ φευλαλῶμεν.——

Idémque de Euripide in *Nebulis*, si Laërtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, [Εὐριπίδης δ' ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν] τὰς φευλαλούσας, ἔτ' ἂν τὰς σοφάς. atque ita Suidas adductis etiam Marci ipsius verbis. φευλαλεῖν ἀντὶ τοῦ φευσολογεῖν, φλυαρεῖν. Hinc φευλαλήμασια, vocabulum eidem restituendum, in Καταγελασιλήσιμασια, pro quo perperam ibi φευλαλείμασια legitur. Sic enim Etymologus, γωμώλια, φευλαλήματα. & Suidas alibi, Καμψὸν, δείγματον, φέλαθον. Cui suffragatur & quod Scholiastes *ad Sophoclis Antigon.* Κύμβδε, φευλάου· κομψὲς γὰρ ἦλεγον, ὡς νῦν ἡμεῖς ἀφελεῖς καὶ πολυλάλους φαμέν. quæ novissima laudans D. Heinsius, in *ad Cor. ep.* 1. *cap.* 13. *ver.* 4. ἀφελεῖς καὶ φευλάλους legit. Inde & Aristoph. in *Ranis*, Ἀφευλάλητον. quod Schol. pessimè ἐκ εἰθύτου λαλεῖν, est interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Suidas ὃν οὐκ ἂν τις φευλαλήσοι, *quem loquacitate vel superare vel compescere nullus possit.*

Τὸ ἐντυχὸν | *quod inciderim.* Cas. meliùs forsan, *nactus sim*; cum non casu fortuito, sed amici hominis Marci commodo prospicientis, beneficio an officio, commentariorum illorum compos sit factus. quo sensu & ἐντυχάνειν pro *adipisci* usurpatur. Verùm Xyl. vertit, *quod commentarios legerim.* nec spernenda ea versio. siquidem γεγμμασι ἐντυχάνειν est *scriptum legere.* Apud Herodian. *l.* 4. Antoninus Severi filius, χιλίαις Μαικίνῳ ἀνηκάνη καὶ ἰδιάσαντι, ἐντυχεῖν τοῖς γεγμμασι, καὶ εἴ τι ἑαυτῷ εἴη, δηλῶσαι αὐτῷ, *Macrinum jubet, ubi secesserit, litteras ad se datas privatim legere, & si quid continent, quod properato opus sit, id sibi indicare.* atque ita accipere licuerit etiam in illis Dioscorid. in *præfat. Oper.* Παρακαλῶμεν δὲ σε, καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς ὑπομνήμασι, *qui commentarios istos lecturi sint.* tam potest verti, quàm, *qui in eosdem inciderint, vel eosdem nacti fuerint.*

Τοῖς ἐπιτηδείοις ὑπομνήμασι | Ita in operis *proœmio* indigitat Arrianus ipse *dissertationes Epicteti*, quas diligentiæ illius debemus. Idemq; quod haud perinde vulgò innotescit, *Enchir.* quoq; concinnavit ex ejusdem *dictis collectaneis*, quod ex *epist.* ad Masgalenum quendam, cui commentarium illum inscripsit, constare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periisse videtur *epistola* illa, unà cum Philosophi ipsius *vita*, quam & prolixè descripsisse Arrianu n eundem ex eodem autore discimus: qui cum Epicteto superstes fuisse videatur, & post obitum ejusd. tum *dissertationes dictáq; collectanea*, tum & *historiam* illam conscripsisse, haud et probabile, quod Suidas refert, Epictetum ipsum ad Marci imperium pertigisse. Vide *ad l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλωνίῳ | *Usus est & Apollonio Chalcedonio* (*Chalcidensi*, Salmas. & Casaub. quanquam & Euseb. χαλκιδήνιον.) *Stoico Philosopho.* Jul. Capitolin. qui & in imperatoriam dignitatem jam adscitum ad domum Apollonii discendi causâ ventitâsse testatur. De eodem idem in *Pio*, *Cùm Apollonium, quem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, vocâsset, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixisset, Non magister ad discipulum debet venire, sed discipulus ad Magistrum*; *risit eum, dicens, Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, quàm à domo sua in palatium: cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.* Quin & Lucianus eundem à Demonacte Cynico perstrictum meminit, cùm de ipso accomitatu ejus ad Imperatorem proficiscentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonautas ejus*: quasi vellus aureum petiturus, *h. e.* quæstûs causâ, se ad aulam regiam conferret. Hunc autem Apollonium *Nicomediensem* Dio cur dicat, alii disputant. Ac fieri potest ut *Arriani* nomen interciderit, quem & *Philosophum* vocat Eusebius, & *Nicomediensem* fuisse testatur, & inter Marci nostri magistros recenset. Cæterùm Apollonius idem hîc esse videtur, quem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hæres.* 56. Ἀντωνῖνος ἐτάξατο vocat, & à quo Bardesanem de fide deserenda frustra solicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀκύβδηλον | De hoc ipso, inter alia, loco, cùm clariss. virum Dom. Cl. Salmasium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentissimè ac candidissimè præbitam, plurimùm debere me semper agnoscam, per epistolam consuluissem, is in hæc verba responsum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀκύβδηλον. *Hominis est qui certo semper proposito & consilio res agit*; *qui non fluctuat in deliberatione sua, nec quicquam incertis fortunæ casibus eorum quæ acturus est committit: quod qui faciunt*, κυβδεύειν τοῖς πράγμασι *Græci nos dicunt.* τὸ ἀκύβδηλον *igitur in eo est, qui nihil aggreditur, nisi cujus certus est futurus eventus*, κυβδεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qui vitam suam periculis exponunt.* Κυβδεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμου, *ille dux vel Imperator dicitur, qui prælium cum hoste committit, de exitu securus, quem fortunæ commendat. Incertus auctor apud Suidam*: Τὸ στρατηγῆσαι ἰδιωτικὸν κύβον ἀναρρίψαι πολέμου τοῦτο. *Polybius apud eundem*: Οἱ μὲν ἀλογίστως καὶ ματαίως ἔφασαν εἶναι, τὸ ἁπλῶς καὶ κυβδεύειν τῷ βίῳ, *quod ipse exponit* Παρὰ λόγον πράττειν καὶ ῥιψοκινδυνεύειν. (quibus adjici potest, quod Suidas idem: Κυβδεία, κύβον, εἰς κίνδυνον στρατιᾶς. μὴ ἁπλῶς λέγε, (καὶ) κυβδεύειν τῷ βίῳ. Et rursus, Ἐγκυβεύειν τοῖς πράγμασι, τὸ ῥιψοκινδυνεύειν καὶ ἐπιλέγειν, ἀρρίφου κυ-

ς quod tamen ad τὸ κυβευτὴν κυβείας τὸ ὄνειδος ἀπώσασθαι ῥητέον, rectiùs ille retuliſſet) *qui certâ itaq; ratione omnia agere inſtituit, is τὸ ἀκύβευτον habet.* Κυβεία *etiam* ἀνθρώπων *eodem ſenſu uſurpatur ab Apoſtolo eo loco quem notáſti.* (ſimul enim de loco illo *Eph. c. 4. v. 14* quæſieram) *puerorum enim ætas improvida, qui nudum certæ rationis uſum habent, paulo momento huc & illuc impellitur.* κυβείαν ἀνθρώπων *Apoſtolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, quæ nullo certo conſilio explicantur. Veteres tamen* κυβείαν πανουργίαν *interpretati ſunt. quod minùs placet. nam de* πανουργία *ſequitur ſtatim. Eo referenda hæc Suidæ gloſſa.* Κύβεια, πανουργία. *Interpres quoq; Arabs exponit,* خديعة *quod eſt fallacia & aſtutia, certè in ludo teſſerario,* ἢ κύβων. *ut veteres iis ludebant, non ſolùm fortuna locum habebat, ſed etiam ars, cùm id quod malè ceciderat ex teſſerarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis auctoribus explicavimus ad hiſtoriam Auguſtam.* Hæc vir ille illuſtriſſ. Cujus verbis noviſſimis & illud adjici poteſt, non artem ſolam in jactibus diſponendis, ſed fraudem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire: quò & Apoſt. forſan reſpexerat. Eò certè loci, more ipſi non inſolente, ῥητορικῶς πάνυ, metaphoras, tanquam teſſellas quaſdam, orationi ſuæ varias intexuit. prima eſt à puerulis ducta, quos pomis, crepundiis, rebus leviculis quibuſvis pellicias facilè & traducas quo ipſe velis. altera à navibus, quæ ἀνερμάτιστοι, & *juſto ſine pondere labant,*

Pérq; mare inſtabiles nimiâ levitate feruntur,

ut Naſo *Met. l. 2.* tertia, poſteriorem hunc ſi admittimus ſenſum, ab aſtutiâ ac fraudib⁹ aleatorum, quibus ludi ignaris aut improvidis facilè imponunt; prout Lyſandri dictum celebre illud docet, q⁴ quidam tamen Philippo Maced. ut Ælian. 12. 7. alii Dionyſ. majori, ut Plutarchi nom. autor *de Alex. l. 1.* tribuunt; Τὰς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τοὺς δ' ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὅρκοις ἐξαπατᾶν ὄντα. Plut. in *apoph.* & *in Lyſan.* & *Sympoſ. l. 9. c. 20.* & Dio Pruſ. *orat. 74.* itaq; κυβείαν, Eraſm. *verſutiam*; Auguſt. *illuſionem* reddidit. *de Civ. Dei l. 22. c. 18.* Apoſtolus ipſe forſitan per πανουργίαν expoſitum volebat. Ad eum autem Apoſtoli locum reſpexiſſe videtur Clem. Alex. in *hortat.* ubi myſteria exotica appellat, μανικὴ ἀνθρώπων ἀπάτων σοφιστεία, καὶ πάλης ἀκμῆτι κυβευτικῆ. quæ verba noviſſima cùm exſcriptorum incuria exciderint, ex Euſebio *præp. l. 1. c. 5.* Clementi ſunt reſtituenda. Verùm de loco Apoſtoli viderint eruditi: Marci mentem quin vir literatiſſimus clariſſimè explicaverit, ambigi vix poteſt.

Πρὸς μηδὲν ἄλλο βλέπειν | Vide *ſuprà ad § 7.* ex Epict. *l. 3. c. 12.* Idem *Enchir. c. 50.* Σωκράτης ἔτως ἀπερίλυπτος, ὥστε πάντων ἀφόρητον ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ ἀφορητὸν, ἢ τῷ λέγειν.

Μηδ' ἐπ' ἀλίγον | Vide *ad l. 3. § 6.* Syneſ. *de providen.* Ὥσπερ ἡ ὁδὸν ἡ ἀφ' ἡλίου ἀεὶ κατὰ ἕρχουσα διηρῶσα, ἀφ' ἧσα πλέον ἀεί τι ποιεῖ, καὶ τελευτῶσα κατατιθεῖσιν εἰς πλῆσιον τὸ ἀντικείμενον· ὅπως ἴδοι τις ἂν καὶ ὅλη ἡμῖν γέγονε χαλάσμου, καὶ τὸ σμικρὸν εἰς διαφορὰν, πλῆσιον ἀφίσησι ἀφίοντας.

Ἀεὶ ὅμοιον | Vide *infrà ad § 16.* Senec. *ep. 20. Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ, & indicium, ut ipſe ubiq; par ſibi idémq; ſit.* De Marco noſtro Dio *l. 71.* Ὅμοιος δὲ πάντων ἐφάνη, καὶ ὁ αὐτὸς ἀλλοιόθη, quod eſt illi argumentum, ὅτι ὁ ἀφρονέστατος, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε. ὅτως, inquit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ ὁ μὲν ἀφρονέστατον ἔλεγε. De eodem Suidas, Ἐκ φύσεως γὰρ ἦν τῆς παλαιᾶς εὐσταθὴς καὶ ἡσύχιον βίον ἐπασκημένος, ὥστε καὶ ἦθος, ὥστε καὶ ἡδονὴν πρᾶσιν τὸ φρόνημα ἄφθη πάντοτε. Capitolin. item, *Erat ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio.* Et Aur. Vict. *A principio tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia (in infantia* quoque Eutrop.) *vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito ſuo Xanthippe dictum refert Ælian. 9. 7. Ὡς ὅμοιον ἰδοῦ τὸν Σωκράτους φρόνημα, καὶ φορητὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἀπαυθάδη ἀεὶ διάγον. quod de eodem Epictet. *diſſert. l. 3. c. 5.* Τὸ αὐτὸ φρόνημα ἀεὶ καὶ εὐφρόνειν, καὶ σοφρόνειν. & *l. 1. c. 25.* ἓν ἔχων φρόνημα ἀεὶ διατελῶ. Plinius *l. 7. c. 19. Ferunt Socratem clarum ſapientiâ, eodem ſemper viſum vultu, nec aut hilaro magis aut turbato.* Hinc Seneca *epiſt. 104.* ubi Socratem *ſenem perpeſſitium, per omnia aſpera* (quæ & recenſet quamplurima) *jactatum dixerat: Hæc,* inquit, *uſq; eo animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint, illam mirabilem laudem & ſingularem uſque ad extremum ſervavit: non hilariorem quiſquam, non triſtiorem Socratem vidit. æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l. 2. c. 6. Quid indignius, quàm ſapientis affectum ex alienâ pendere nequitiâ? deſinet ille Socrates poſſe eundem vultum domum referre, quem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l. 3. Eundem ſemper vultum habere non poſſumus, quod de Socrate falsò Philoſophi gloriantur, quanto magis animum?* Eraſm. *in Annot. ad eund. Is agelaſtos eſt dictus, ſemper eodem vultus habitu, nec alio fuit, cùm ebiberet cicutam, quàm quo ſolebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lamprid. *Fronte ſemper pari, & letus ad omnia.* De ſe tale quidpiam pollicetur Flaccus ad *Florum, l. 2. ep. 2.*

——— *Ego utrùm*
Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Quanquam de Marco Dio refert, quòd Fauſt. uxoris mortem ἰσχυρῶς ἐπένθησε, *vehementius luxerit: πλέον ἢ φορητὸν, pluſquam convenerat*; Julian. qui hoc nomine Marcum notat in *ſympoſ.* & Capitol. quòd *educatorem ſuum mortuum fleverit*; unde *cùm ab aulicis miniſtris notaretur ab oſtentatione pietatis,* dixerit

Pius

Marcus uſus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μηδὲ τοῖς ἀλαζόσι παρέχειν συγκατασπᾶσθαι | ἀλλων, vel ἐμὲ [αὐτὸν] λαλῆσαι, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, quos Græci ἀλαζόνας, cautio data intelligatur. Verùm retineri poteſt iſtud ἀλαλεῖν, ut *blateremus*, garruli, nugacéſque deſignentur. Ariſtophan. *concionatr.*

Μὴ ἀλαλαζώμεν. ———

Idémque de Euripide in *Nebulis*, ſi Laërtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, [Εὐριπίδης δ' ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν] τὰς ἀλαλούσας, ὅτ@ ἔλεγε τὰς σοφάς. atque ita Suidas adductis etiam Marci ipſius verbis. ἀλαλῆσαν ἀντὶ τοῦ ἀδολεσχῆσαι, φλυαρῆσαι. Hinc ἀλαλήματα, vocabulum eidem reſtituendum, in Καταγλαττίσματα, pro quo perperam ibi ἀλαλεύματα legitur. Sic enim Etymologus, γωμώλιαστα, ἀλαλήματα. & Suidas alibi, Καμψὸν, ἀδίκημα ἀλάλητον. Cui ſuffragatur & quod Scholiaſtes *ad Sophoclis Antigon.* Κὐμψὸν, ἀλαλὸν· κομψὸς γὸ ὁ λόγος, ὃς νῦν ἡμεῖς ἀφελεῖς καὶ πολυλάλους φαμὲν. quæ noviſſima laudans D. Heinſius, in *ad. Cor. ep.* 1. *cap.* 13. *ver.* 4. ἀφελεῖς καὶ ἀλαλάς legit. Inde & Ariſtoph. in *Ranis*, Ἀλαλάκ]@. quod Schol. peſſimè ἐκ ἐλάττω λαλεῖν, eſt interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Suidas ὃν οὐκ ἂν τις ἀλαλήσαι, *quem loquacitate vel ſuperare vel compeſcere nullus poſſit.*

Τὸ ἐντυχεῖν | *quod inciderim.* Caſ. meliùs forſan, *factus ſim*; cum non caſu fortuito, ſed amici hominis Marci commodo proſpicientis, beneficio an officio, commentariorum illorum compos ſit factus. quo ſenſu & ἐντυχάνειν pro *adipiſci* uſurpatur. Verùm Xyl. vertit, *quod commentarios legerim.* nec ſpernenda ea verſio. ſiquidem γράμματι ἐντυχάνειν eſt *ſcriptum legere.* Apud Herodian. *l.* 4. Antoninus Severi filius, καλέσας Μαικῖνον ἐνετύγχανε τοῖς γράμμασι, ἐντυχεῖν τοῖς γράμμασι, καὶ εἴ τι ἐκεῖθεν εἴη, δηλῶσαι αὐτῷ, *Macrinum jubet, ubi ſeceſſerit, literas ad ſe datas ſibiq; in manum traditas, privatim legere, & ſi quid continerent, quod properato opus ſit, id ſibi indicare.* atque ita accipere licuerit etiam in illis Dioſcorid. in *præfat. Oper.* Παρακαλῶμεν δ' ὅτι, καὶ τοὺ ἐπιδέξονται τοῖς ὑπομνήμασι, *qui commentarios iſtos lecturi ſint.* tam poteſt verti, quàm, *qui in eoſdem inciderint, vel eoſdem nacti fuerint.*

Τοῖς ἐπικτητείοις ὑπομνήμασι | Ita in operis *proœmio* indigitat Arrianus ipſe *diſſertationes Epicteti*, quas diligentiæ illius debemus. Idemq; quod haud perinde vulgò innoteſcit, *Enchir.* quoq; concinnavit ex ejuſdem *dictis collectaneis*, quod ex *epiſt.* ad Maſgalenum quendam, cui commentarium illum inſcripſit, conſtare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periiſſe videtur *epiſtola* illa, unà cum Philoſophi ipſius *vita*, quam & prolixè deſcripſiſſe Arrianu n eundem ex eodem autore diſcimus: qui cum Epicteto ſuperſtes fuiſſe videatur, & poſt obitum ejuſd. tum *diſſertationes dictáq; collectanea*, tum & *hiſtoriam* illam conſcripſiſſe, haud et probabile, quod Suidas refert, Epictetum ipſum ad Marci imperium pertigiſſe. Vide *ad l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλωνίῳ | *Uſus eſt & Apollonio Chalcedonio (Chalcidenſi*, Salmaſ. & Caſaub. quanquam & Euſeb. χαλκιδήνιον.) *Stoico Philoſopho.* Jul. Capitolin. qui & in imperatoriam dignitatem jam adſcitum ad domum Apollonii diſcendi causâ ventitâſſe teſtatur. De eodem idem in *Pio, Cùm Apollonium, quem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, vocâſſet, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixiſſet, Non magiſter ad diſcipulum debet venire, ſed diſcipulus ad Magiſtrum*; *riſit eum, dicens, Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, quàm à domo ſua in palatium: cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.* Quin & Lucianus eundem à Demonacte Cynico perſtrictum meminit, cùm de ipſo accomitatu ejus ad Imperatorem proficiſcentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonautas ejus*: quaſi vellus aureum petiturus, *h. e.* quæſtûs causâ, ſe ad aulam regiam conferret. Hunc autem Apollonium *Nicomedienſem* Dio cur dicat, alii diſpiciant. Ac fieri poteſt ut *Arriani* nomen interciderit, quem & *Philoſophum* vocat Euſebius, & *Nicomedienſem* fuiſſe teſtatur, & inter Marci noſtri magiſtros recenſet. Cæterùm Apollonius idem hîc eſſe videtur, quem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hæreſ.* 56. Ἀρτεμίτα ἑταῖρον vocat, & à quo Bardeſanem de fide deſerenda fruſtra ſolicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀκίνδυνον | De hoc ipſo, inter alia, loco, cùm clariſſ. virum Dom. Cl. Salmaſium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentiſſimè ac candidiſſimè præbitam, plurimùm debere me ſemper agnoſcam, per epiſtolam conſuluiſſem, is in hæc verba reſponſum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀκίνδυνον. *Hominis eſt qui certo ſemper propoſito & conſilio res agit; qui non fluctuat in deliberatione ſua, nec quicquam incertis fortunæ caſibus eorum quæ acturus eſt committit: quod qui faciunt,* κυβεύειν τοῖς πράγμασι *Græci nos dicunt.* τὸ ἀκίνδυνον *igitur in eo eſt, qui nihil aggreditur, niſi cujus certus eſt futurus eventus,* κυβεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qui vitam ſuam periculis exponunt.* Κυβεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμου, *ille dux vel Imperator dicitur, qui prælium cum hoſte committit, de exitu ſecurus, quem fortunæ commendat. Incertus auctor apud Suidam:* Τὸ τραπεζῦ ἀκίνδυνα ἔχον]@ κύβον ἀναρρίπτειν πολέμου πούτου. *Polybius apud eundem:* Οἱ μὲν ἀλογιστίαν καὶ μανίαν ἔφασαν εἶδ, τὸ ὅλως ἐκκλίνειν καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ, *quod ipſe exponit* Παραλόγως καὶ προπετῶς καὶ ῥιψοκινδύνως. (quibus adjici poteſt, quod Suidas idem: Κυβεύω, κύβον, εἰς κίνδυνον προπετῆ. καὶ ἐκκλίνειν, (καὶ) κυβεύειν τῷ βίῳ. Et rurſus, Ἐγκυβεύσαι τοῖς πράγμασι, τὸ ῥιψοκινδύνως καὶ προπετῶς. καὶ ἐπιπόνως, ἀῤῥήτως κυ-

C&G-quod tamen ad τὸ κυβιστᾶν μειῶσι τὸ δεῖ παραλῆς ῥιπῆσιν, rectiùs ille retulisset) *qui certâ ita; ratione omnia agere instituit, is* τὸ ἀκύβιστον *habet.* Κυβεία *etiam* ἀνθρώπων *eodem sensu usurpatur ab Apostolo eo loco quem notâsti.* (simul enim de loco illo *Eph. c.* 4. *v.* 14 quæsieram) *puerorum enim ætas improvida, qui nondum certæ rationis usum habent, paulo momento huc & illuc impellitur.* κυβείαν ἀνθρώπων *Apostolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, quæ nullo certo consilio explicantur. Veteres tamen* κυβείαν παιγνίαν *interpretati sunt. quod minùs placet. nam de* παιγνίᾳ *sequitur statim. Eo referenda hæc Suidæ glossa.* Κύβεια, παιγνία. *Interpres quoq; Arabs exponit,* خديعة *quod est fallacia & astutia, certè in ludo tesserario, ubi* κύβειαν. *ut veteres iis ludebant, non solùm fortuna locum habebat, sed etiam ars, cùm id quod malè ceciderat ex tessiarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis auctoribus explicavimus ad historiam Augustam.* Hæc vir ille illustriss. Cujus verbis novissimis & illud adjici potest, non artem solam in jactibus disponendis, sed fraudem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire: quò & Apost. forsan respexerat. Eò certè loci, more ipsi non insolente, ῥητορικῶς πάνυ, metaphoras, tanquam tessellas quasdam, orationi suæ varias intexuit. prima est à puerulis ducta, quos pomis, crepundiis, rebus leviculis quibusvis pellicias facilè & traducas quo ipse velis. altera à navibus, quæ ἀνορμάπτους, & *justo fine pondere labant,*

Pérq; mare instabiles nimiâ levitate feruntur,

ut Naso *Met. l.* 2. tertia, posteriorem hunc si admittimus sensum, ab astutiâ ac fraudib⁹ aleatorum, quibus ludi ignaris aut improvidis facilè imponunt; prout Lysandri dictum celebre illud docet, q¹ quidam tamen Philippo Maced. ut Ælian. 12. 7. alii Dionys. majori, ut Plutarchi nom. autor *de Alex. l.* 1. tribuunt; Τὰς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τοὺς δ' ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὅρκοις ἐξαπατᾶν δεῖν. Plut. in *apoph.* & *in Lysan.* & *Sympos. l.* 9. *c.* 20. & Dio Prus. *orat.* 74. itaq; κυβείαν, Erasm. *versutiam*; August. *illusionem* reddidit. *de Civ. Dei l.* 22. *c.* 18. Apostolus ipse forsitan per παιγνίαν expositum volebat. Ad eum autem Apostoli locum respexisse videtur Clem. Alex. in *hortat.* ubi mysteria exotica appellat, μανικὴν ἀνθρώπων ἀπάτην σοφιστείαν, καὶ πλάνης ἀκμὴν κυβευτικήν. quæ verba novissima cùm exscriptorum incuria exciderint, ex Eusebio *præp. l.* 1. *c.* 5. Clementi sunt restituenda. Verùm de loco Apostoli viderint eruditi: Marci mentem quin vir literatissimus clarissimè explicaverit, ambigi vix potest.

Πρὸς μηδὲν ἄλλο βλέπων | Vide *suprà ad* § 7. ex Epict. *l.* 3. *c.* 12. Idem *Enchir. c.* 50. Σωκράτης ὅτου ἀπτόητο, ὅτι πάντων ἀφόρητον ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων, ἢ τῷ λόγῳ.

Μηδ' ἐπ' ἀλλοις | Vide *ad l.* 3. § 6. Synes. *de providen.* Ὥσπερ ἡ ὀδὼν ἡ φύσει ἀλγεινὰ χρησαμένη διηρθωσε, φεύγουσα πλέον ἀεί τι ποιεῖ, καὶ τελευτῶσα καταπέπαυκεν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον· ὅπως ἴδοι τις ἂν καὶ δεῖ φύσει γινόμενον, καὶ τὸ σημαῖνον εἰς διαφορὰν, πλεῖον ἀφίστησι φεύγοντας.

Ἀεὶ ὅμοιον | Vide *infrà ad* § 16. Senec. *ep.* 20. *Maximum hoc est & officium sapientiæ, & indicium, ut ipse ubiq; par sibi idemq; sit.* De Marco nostro Dio *l.* 71. Ὅμοιος δὲ πάντων ἐφάνη, καὶ ὃν ὑπνοῦ ἀλλοιότητα, quod est illi argumentum, ὅτι ὑ φρονιμώτατος, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἐποιεῖτο. ὅτως, inquit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ ὑδὲν φρονιμητὸν ἄγαν. De eodem Suidas, Ἐκ φύσεως γὰρ ἦν πρὸς τῆς πολιτείας εὐκαθῆτο καὶ ἡσύχου βίου ἀπονησάμενος, ὅτε καὶ ἦν, ὅτε καὶ ἡδονῇ τραπεὶς τὸ φρόνημα ἔφθη πάσητο. Capitolin. item, *Erat ipse tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio.* Et Aur. Vict. *A principio tranquillissimus, adeò ut ab infantia (in infantia* quoque Eutrop.) *vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito suo Xanthippe dictum refert Ælian. 9. 7. Ὡς ὅμοιον ἦν τὸ τῆς Σωκράτους φρόνημα, καὶ φρονοῦντος ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἐπαινοῦντος ἐν ἀγορᾷ. quod de eodem Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 5. Τὸ αὐτὸ φρόνημα ἀεὶ καὶ εὐφρόνων, καὶ ἀφρόνων. & *l.* 1. *c.* 25. ἂν ἔχων φρόνημα ἀεὶ διατέλει. Plinius *l.* 7. *c.* 19. *Ferunt Socratem clarum sapientiâ, eodem semper vissum vultu, nec aut hilaro magis aut turbato.* Hinc Seneca *epist.* 104. ubi Socratem *senem perpessitium, per omnia aspera* (quæ & recenset quamplurima) *jactatum dixerat: Hæc,* inquit, *usq; eo animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint, illam mirabilem laudem & singularem usque ad extremum servavit: non hilariorem quisquam, non tristiorem Socratem vidit. æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l.* 2. *c.* 6. *Quid indignius, quàm sapientiæ affectum ex alienâ pendere nequitiâ? desinet ille Socrates posse eundem vultum domum referre, quem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l.* 3. *Eundem semper vultum habere non possumus, quod de Socrate falsò Philosophi gloriantur, quanto magis animum?* Erasm. *in Annot. ad eund. Is agelastos est dictus, semper eodem vultus habitu, nec alio fuit, cùm ebiberet cicutam, quàm quo solebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lamprid. *Fronte semper pari, & lætus ad omnia.* De se tale quidpiam pollicetur Flaccus ad *Florum, l.* 2. *ep.* 2.

——— *Ego utrùm*
Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Quanquam de Marco Dio refert, quòd Fausti uxoris mortem ἰσχυρῶς ἐπένθησε, *vehementius luxerit:* πλέον ἢ σωφρονοῦντα, *plusquam convenerat*; Julian. qui hoc nomine Marcum notat in *sympos.* & Capitol. quòd *educatorem suum mortuum fleverit*; unde *cùm ab aulicis ministris notaretur ab ostentatione pietatis,* dixerit

Pius

Pius, *Permitte illi, ut homo sit; neq; enim vel philosophia, vel imperium tollit affectus.* ut in hoc saltem vel Apollonio vel Socrati dispar videatur. Verùm Dio de animi moderatione sinceritatéque minimè fucatâ, non de affectibus istiusmodi, locutus videtur. Capitolinus quî secum constare possit, ipse viderit. Cæterùm Suidas, vel alius quis apud Suidam, Apollon. Tyanensi tribuit, quæ de Chalcidensi Marcus istîc, in Ἀεὶ. Ἀεὶ χρὴ τὸν σοφὸν εἶ ὅμοιον, ὃν ἀλγηδόνα ὀξείαις, ἐν ὑποζυγῇ τέκνων, ἐν μακραῖς νόσοις. οἷ⊙ ὧδ Ἀπολλώνι⊙ ὁ Τυανεύς. Ad quem locum Portus mirum in modum sed incassum, se torquet.

Ἐπὶ φρονήμα⊙ ζῶν⊙ | Ennodius, *l. 1. ep. 1. Domi habes, unde adhortationis meæ viva sumas exempla.* Quam autem vim habeant *viva exempla* ista docet Seneca *ep. 6. Plus tibi*, inquit, *viva vox, & convictus, quàm oratio proderit. in rem præsentem venias oportet. primùm, quia homines amplius oculis quam auribus credimus. deinde quia longum est iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodò audisset. Vitæ ejus interfuit, secreta perspexit, observavit illum, utrùm ex formula sua viveret. plus Plato ex moribus quàm ex verbis Socratis traxit. Metrodorum & Hermachum & Polyænum, magnos viros, non schola Epicuri, sed contubernium fecit.* Itaque Aristides in *Alexandri Epitaph.* ex Platone, *Phædr.* concludit, Παιδιὰν εἶναι δεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι, σπουδὴν τὰς ὁμιλίας αὐτὰς ὑφ' σοφῶν ἀνδρῶν.

Ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς ζηλοτυπώτατός τε εἶ, κ) ἀνεπιφθόν⊙ | *Posse eundem & vehementissimum esse, & remissum esse.* pro rerum scil. in quibus versatur, varietate. quod de Pio infra § 16. De Patre suo Gregor. Naz. in *epitaph.* Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ αὐτὸς, ἡμεῖς μὲν, εἰ καί τις ἄλλ⊙ ἐκφρὼν ἢ κατὰ τὸ ἡμερον. δύο γὰρ τούτων ὡς τὰ πολλὰ μαχομένων ἀλλήλοις κ) ἀντιπαρισταμένων, ἁπλότητ⊙ κ) πραότητ⊙, κ) τῆς μὲ τὸ ἡμερον ἰσχύσης μετὰ τῆ ἀνωφελήτ, τῆς ἢ τὸ φειδωλὸν δίχα τῆ φιλανθρώπε, ἐκείνῳ ζωπύλῳ θαυμασίως ἀμφότερα φερόντων ὑπὲρ ὧν αὐτὸς, μετὰ τῆς ἡμερότητος ὑφειδῆ ἢ, ὡς ἀνωφελῆ, μὴ τῆς ἐντολῆς.

Τὸ ἐν ταῖς ἀκροάσεσι μὴ δυσκεκρατικὸν | *Ut in percipienda doctrina me non morosum præberem.* Xyl. tanquam in differentes audiendo morositatem eam notaret, quam in auditorib. haud paucis observat multisq; exagitat Plut. *lib. de audiendo.* at Cas. cui assentior potiùs, *in disciplinis tradendis morositate omni immunem* vult intelligi; utpote qui audientium ac discentium, vel importunitate, vel incapacitate, neutiquam offenderetur. Siquidem ut ex Philemone Comico Theophilus *ad Autolyc. l. 2.*

Καλεπὸν ἀκροατὴς ἀσιώπη⊙ κ) σιωπῶν⊙·
Ὑπὸ γὰρ ἀνοίας ἑαυτὸν μέμφεται.
Molesta res est fatuus auditor sedens:
Se namq; præ stupore non redarguit.

Vide *infra* § 9. Τὸ ἀνεπιφθόν ὑφ' ἑαυτοῦ.

Καὶ τὸ ἰδιῶν ἄνθρωπον σκοπῶς | *Sed circumspicerem de homine.* Xyland. ut cum clausula priore cohæreat. quod non videtur. *exemplar verum hominis.* Cas. ad verbum, *& quod viderim hominem.* pro σκοπῶς autem σκοπῆς legendum conjicit doctissim. Junius. utrumlibet constare poterit. vel quòd *manifestè* id is sentire se ostendebat, vel quod sapienter agebat, quod id *sentiret.*

Ἑλάχιστον ὑφ' ἑαυτῷ ποιῶν ἡγούμενον τὸν ἐμπειρίαν | Eodem sensu Heracl. apud *Laert. l. 9.* Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε κ) Πυθαγόραν. Quod Philosophi dictum ab Ambrosio Camald. Laërtii interprete pessimè acceptum; à Gell. cujus codicibus jamdiu exciderat, in *præfatione* operis adductum, restituit simul explicátq; Salmas. *exercit. in Solin.* Apud Athenæum *dipnosoph. l. 13.* secius paulò sic effertur; Πολυμαθῆ νόον ἔχειν, οὐ διδάσκει. quo loco etiam Hipponis Athei, & Timonis Phliasii in eandem ferè sententiam dictum refertur, quo pronunciatur, τῆς

Πολυμαθησιοσύνης οὐκ εἶναι κυριώτερον ἄλλο. Clemens itidem *Stromat. l. 1.* ubi Platonis illud, tanquam ex *Demodoco*, quod in Ἐρασταῖς, legitur (ubi Socrates πολυμάθειαν aliud à *philosophia* esse multis contendit) adduxisset; Μὴ δὴ ἡμᾶς τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν, ἀλλὰ τὰς τέχνας κινδυνεύοντα ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἀλλό τι. Subjungit, Ἡδη γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἤδη πολυμαθῆ νόον ἔχει· ὁ διδάσκει κατ' Ἡσίοδον. qui locus cùm sit depravatissimus, ex M.S. Hœschelius legendo, ὡς ἄρα πολυμάθειαν νόον ἔχειν, ex parte satis feliciter restituit; sed mendum omnium fœdissimum intactum reliquit. legendum ergo, Πολυμάθεια, νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. atq; ita fortasse etiam Athen. scripserat. Deniq; tanquam Democriti idem ferè laudat Stobæus *tom. 2. tit. 4.* Πολλοὶ πολυμαθίες, νόον οὐχ ἔχουσι. quod apud nostros vulgari dicterio est celebre, *Peritissimos quosq; non & prudentissimos esse*, **The greatest clerks are not always the wisest men.** Cæterùm Apollon. bonorum suorum minimum censet, quod alii in se summum reputant: hi verò inane prorsus ac futile quiddam pronunciant. Vide *infra* § 9. Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφθόντως. Optimè verò sive Democritus sive Heraclitus (alterius enim dictum esse nullus ambigo, etiamsi nomen nullum adscriptum extet) apud Stob. *tit. 34.* Πολυμαθίη καρτὰ μὲν ὠφελέει, καρτὰ ἢ βλάπτει τὸν ἔχοντα. ὠφελέει μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα· βλάπτει ἢ τὸν βιῶδες φρονεῦντα πᾶν ἔπ⊙, κ) ἐν παντὶ δήμῳ. Nec dispar Aristip. illud, ὅτι πολυμαθίᾳ σεμνυνομένῳ· Ὥσπερ οὐκ οἱ πλεῖστα ἐδίοντες κ) γυμναζόμενοι ὑγιαίνειν μᾶλλον ἢ τὰ δέοντα φερτερεμῶσιν· ἔτως οὐκ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναμνώσκοντες, εἰσὶ σωφρονέστεροι. Porphyrius deniq; *de abstinent. l. 1.* οὐκ ἔστιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῖν θεωρία, λόγων ἄθροισις, κ) μαθημάτων πλῆθ⊙, ὡς ἄν τις ὑπολάβοι — ἔστω γὰρ ἡδὺ ἂν ἐπαύλυς

λυς τοὺ πᾶν μέθημα συναίροντας, εἶναι δυσαίμονας. τοῦ δ' ἐχ ὅπως πᾶν μέθημα ὐ συμπληρῶ πλῶ δικαίας, ἀλλ' ὑδὲ τὰ ἀεὶ ἦ ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ φρονῆ, ἢ ὃ κατ' αὐτὰ φυσίωσις ἢ ζωή. Audiant Christiani, ab ore hominis nomini Christiano infensi, dogma sanè Christianissimum.

Πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δούλους χρείας | τὰς δούλους χρείας, sicut *infra* § 16. τὰς δούλους τιμάς. & *l.* 4. § 3. Τῶν εὐφημιῶν δούλων. quia hoc loco multa vulgò habentur, quæ Stoici eo nomine neutiquam dignanda censent. Ars est quædam in beneficiis dextrè tam accipiendis, quàm & largiendis. Plut. *de Socratis genio*, Ἡ χάρις ὐχ ἥττον δεῖται τοῦ λαμβάνοντος ἢ τοῦ διδόντος, ἐξ ἀμφοῖν τελεῖται φερὸς τὸ καλόν. ὁ δ' μὴ δεξάμενος, ὥσπερ ἔφερεν εὖ φερομένων, κατέχρυσεν ἀτελῆ ποιῶσαν. Eandem imaginem aliò transtulit Plutarch. idem in *lib. de audiendo*, Ὥσπερ ἐν τοῖς χορείζειν τοῖς βαλόντι δεῖ συγκινέμενον εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον· ὕτως δεῖ ἦ λόγον ἔχειν τινὰ εὐρυθμίαν ἢ σχεῖν τὸν λέγοντα, ἢ σχεῖν τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἐκπίπτοντα τοῦ φερομένου αὐτῷ φυλάττῃ. Seneca, *de benefic. l.* 2. *c.* 17. *Volo Chrysippi nostri uti similitudine de pilæ lusu: quam cadere non est dubium aut mittentis vitio, aut accipientis. tunc cursum suum servat, ubi inter manus utriusque, aptè ab utroque & jactata & excepta, versatur.* Laudat hoc nomine Lacedæmonios apud Herodotum *l.* 6. Anacharsis, τούτοισι ἦ ἥκιστα μίνοισι σωφρόνως δῆναί τε ἢ δεξιῶς λόγον.

Διὰ ταῦτα | D. Junius vult ταῦτας, χρείας, scil.

§ 9. Σέξτε | *Audivit & Sextum Chæronensem Plutarchi nepotem.* Capitolin. & Eutrop. ἀδελφιδῆν. Euseb. τὸν ἐκ Βοιωτίας. Dio, Suidas & Philostr. in *Herod.* Quæri forsan possit an idem sit, qui Pyrrhonias opiniones scripto propugnat. negant in *Plut. vit. c.* 5. Rualdus, & *ad hist. Aug.* Salmas. qui & Sexto Afro istud tribui monent. negat & *ad hist. eund.* Casaubon. qui *ad Laërt. vit.* tamen secus statuerat.

Οἶκον τῶ πατρονομικῶν | *domus ad arbitrium patrisfamilias institutæ.* Xyl. quo ferè sensu Suidas. Πατρονομικοί, οἱ τοὺ παρὰ ἦ πατρῴων παραδεδομένους νόμους τηροῦντες. nisi quod hîc ad majorum jam defunctorum, illîc ad superstitum adhuc parentum leges vivitur. Ita certè Plato primos mortales ait, *de leg. l.* 3. Ἔθεσι ἦ τοῖς πατρικοῖς νόμοις ὑπομένους, *institutis legibusq; patriis vixisse.* móxq; ubi de Cyclopibus Homeri illud ex *Odyss.* 1. laudaverat,

——Θεμιστεύει ἦ ἕκαστος Παίδων ἠδ' ἀλόχων,

à *patrio* hoc regimine *regium* dicit profluxisse, in quo scil. primo ætati honos ille deferebatur. διὰ τὸ ἦ ἀρχικὸν ἐν πᾶσι ἦ μᾶλλον γεγονέναι, οἷς ὑπόμνοι, καθάπερ ὄφεσι, ἀγκῶσι ὑποίσαν, πειθομένοις ἦ βασιλικῶς πασῶν διηκοτίτῳ βασιλεύμενοι. quem locum Suidas, opinor, explicare volebat. Verùm meliùs Casaub. *domum patrio affectu gubernatam* intelligit: in qua Dominus domus, etiam quoad servos & famulos, non titulo tenùs tantùm sed re verâ, paterfamilias exiſtit. non eâ quidem ratione, quâ Martiali, *l.* 1. *ep.* 85. quia

Domumq; & agros implet equitibus vernis,
Pater familiæ verus est Quirinalis.

Sed quâ Seneca ex majorum mente monet, *ep.* 47. *Vide*, inquit, *quam omnem invidiam majores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint. dominum patrem familiæ appellarunt; Servos, quod etiam in mimis adhuc durat, familiares.* Verus ergo paterfamiliæ, qui & erga servos paterno more se gerit, Plinius *l.* 5. *ep.* 19. *Est mihi semper in animo, & Homericum illud, πατὴρ δ' ὡς ὑπῶ ἦεν, & hoc nostrum, paterfamilias.* Tertull. *apolog. c.* 34. *Gratius est nomen pietatis, quàm potestatis: etiam familiæ magis patres, quàm domini vocantur.* Cæterùm fruſtra vocantur, nisi nomini suo reipsa respondeant. Qualem autem hic Marcus Sexti domum, tale Dionysii regnum voluit esse Dio, σωφροσύνῃ ἦ δικαιοσύνῃ μετ' εὐμενείας πεφυτευμένῃ. Plut. *Dion.* Atq; hoc est quod in Ulysse suo celebrat Homer. *Odyss.* Ϛ'. *v.* 47.

Τοῖς δίοσιν βασιλεὺς· πατὴρ δ' ὡς ὑπῶ ἦεν.

& *ibid. v.* 234. & ζ. *v.* 12.

Λαῶν οἷσιν ἄνασσε· πατὴρ δ' ὡς ὑπῶ ἦεν.

His, quos rexit, mitis erat populis, patris instar.

Ad illud autem Homeri oculum habuit Libanius *or.* 14. ubi narrat se de Florentio Cilices quosdam percontatum, εἰ μέμνηται ἦδ' ἀεὶ Ὀδυσσέως εἰρημένον Ὁμήρῳ, ἦ ὅτις δὴ φρεὶ τοῦ Ἰθακησίου. ab eis responsum retulisse, his verbis, quæ quo mentem genuinam indicem, subjicio: ἦ λέγειν ἔφασαν· ἦ ὅτι δεῖν ἥδιον, ὅτι πλέοντα. ubi δεῖν ἥδιον illud cum vitiosum esse autumaret Vir doctiss. Fed. Morell. ἥδιον expuncto, ἥδεῖ subſtituit: vertitq; *illi admodum se meminisse dixerunt, & neq; opus esse lætari, neq; ferire.* quæ sanè verba quid sibi velint, Oedipo aliquo, qui explicet, opus est. mitto quod *ipsos meminisse* refert, lapsu gemino cum eo, quo εἰ μέμνηται antè verterat, *nunquid memimissent*, cùm de Florentio præside ab ipsis Libanius, non de ipsis, quæsivisset. Tum an *non lætari opus* habebant, qui præfectum φρεὶ τοῦ δεχομένους (Libanium audis) ἥμερον βίλτιστόν τι, Ulyssis instar, nacti essent. Verùm sanus ac sincerus est locus, quem vitii suspectum vir doctiss. habuit, qui in Libanio & creberrimè, & turpissimè lapsus deprehenditur. de Florentio utiq; respondent Libanio *illum admodum meminisse*; (eorum scil. quæ de Ulysse à Poëta dicta sunt) réq; ipsâ exhibere. *neq*; enim *aut vincire libenter aut ferire*, h. e. *nec in vincula conjicere, nec plectere quenquam proclivem esse.* ita τὸ δεῖν usurpavit & Plato *in Crat.* ubi ἄπτειν & δεῖν, *nectere & vincire*, sive *ligare*, idem ferè

ferè esse affirmat. Quod autem in Ulysse Homer⁹, idem in Cyro prædicat apud Xenophon. *ped. l.* 8. his verbis Chrysantas. Πολλάκις μὲν δὴ κ᾽ ἄλλοτε κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς εἶδιν διαφέρει κακοῦ ἀγαθῦ. οἵ τε γὰ πατέρες σφᾶς αὐτοὺς πάντα ἀγαθὰ ὄντας ἐκ παίδων, ὅπως μήποτε αὐτοὺ τἀγαθὰ ὀλιγοστήσῃ. Κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συνεκλέγειν ἡμῶν, ἐφ᾽ ὃν μάλιστα εὐδαιμονοῦντες διατελοίημεν. & Xenophon ipse, *libro eodem*, ὑπὸ φησὶ ἀρχομένων πατρὸς κολάζεσθαι addit etiam, & à servis, φησὶ εἰς τὸ δικαίως κατεσκευάσθαι. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factâ, profitetur Tullius Rex, apud Dion. Halicarn. *l.* 4. Πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ ἀγαθὸς υἱοῖς αὐτῦ χρώμενος. Quódq; ille de Cyro, de Antonino nostri patre Pausanias in *Arcadic.* Τὸν Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ὀνόμασαν οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐς τὸ θεῖον τιμῆ μάλιστα ἐφαίνετο χρώμενος· δόξῃ δ᾽ ἐμοὶ κ᾽ τὸ ὄνομα τῦ Κύρε φέρεσθαι ἂν τῷ προσβυτέρῳ, πατὴρ ἀνθρώπων κολάζων. idem & in Justiniano celebrat Procop. *de structuris orat.* 1. & Arcadio commendat Synesius *de Regno*. Libanius, *orat.* 12. Ἐοικέναι δεῖ παρὰ τὸν βασιλέα. Et Erasmus *in institut. princip. Bonus princeps non alio animo debet esse in suos cives, quàm bonus paterfamilias in suos domesticos. quid enim aliud est regnum quàm magna familia? quid Rex nisi plurimorum pater?* Hic opponuntur οἱ παραλαίοντες τὰ πάτρια, καὶ δυσπειθέστερος ἀρχῆς ὀργάνους. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 10. Hoc nomine Cambysem notant Persæ, cum dicerent, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κῦρος δὲ πατήρ, *Darium institorem esse*, quia nundinabatur omnia; *Cambysem* herum, quia asper & insolens; *Cyrum patrem*, quia mitis, bonus, benignus, beneficus. Herodot. *l.* 3. Optimè Th. Morus noster.

Legitimus immanissimis
Rex hoc tyrannis interest:
Servos tyrannus quos regit,
Rex liberos putat suos.

Putat? imò *habet*. pro liberis habet, & habet liberos. Idem: *Princeps pius nunquam carebit liberis:*

Totius est regni pater.
Princeps abundat ergo felicissimus
Tot liberis quot civibus.

Καὶ πλὴν ἔννοιαν | omisit Xyl. *propositum*, Cas. reddidit. *cogitationem*, oportuerat. Vide § 3.

Τῇ κατὰ φύσιν ζῆν | Refert Laërt. *l.* 7. in *Zenon. Citiensi*. Zenonem primum in *lib. de nat. hominum* statuisse, Τέλος εἶναι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, quod idem esse τῷ κατ᾽ ἀρετὴν ζῆν. ὅπ ἄγει ἐπὶ ταύτην ἡμᾶς ἡ φύσις. (quod & Cic. *Offic. l.* 3. *Quod à Stoicis dicitur, convenienter naturæ vivere, id habet hanc, ut opinor, sententiam, cum virtute congruere semper.*) Eum secutum Cleanthem *l. de volup.* Hecatonémq; & Posidonium *lib. de finib.* Verùm Jo. Stobæus *collect. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenonem asserit τὸ τέλος dixisse, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. quod cùm posteriores deficientiùs dictum existimarent, Cleanthem primùm τὸ τῇ φύσει adjecisse. Subjicit autem ipse, ἰσοδυναμεῖν ταῦτα, τὸ κατὰ φύσιν ζῆν, καὶ τὸ καλῶς ζῆν καὶ τὸ εὖ ζῆν. Retinuerunt istud deinceps Stoici. Noster *l.* 3. § 4. Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιόντων. quod Cicero *de finib. l.* 3. *Congruenter naturæ convenientérq; vivere.* Senec. *epist.* 5. *Nempe propositum nostrum est, secundum naturam vivere.* Et *de vit. beat. c.* 31. *Solemus dicere summum bonum esse secundùm naturam vivere.* Philo Jud. *de migrat.* Τὸ δὲ τὸ εὖ ζῆν τοῖς ἄσκησι φιλοσοφήσουσιν ὁμολογουμένως τέλος, τὸ ὁμολόγως τῇ φύσει ζῆν· γίνεται δ᾽, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τέλειον ἀρετῆς ἐπιτηδεύμασιν ἐλθὼν κατ᾽ ἴχνος ἀρθῇ λόγου βαίνων, καὶ ἕπηται θεῷ, καὶ σφετέρων αὐτῷ διανοημάτων, καὶ πάσης ὁμῦ καὶ παντοίας ἕξεως τε καὶ λόγοις βεβαιώμενος. Idem vult esse, *secundùm naturam vivere, rectæ rationis semitam tenere, & Deum sequi mandatis ipsius per omnia obsequendo.* Vide *infrà ad* § 16, & *ad lib.* 2. § 9, & *lib.* 4. § 42, & *ad lib.* 5. § 39.

Τὸ σεμνὸν ἀπλάστως | Ita *l.* 2. § 5. μὴ σεμνόπτος ἀπλάστως. Vide notas ibi. Contra L. Vero imperii cum Marco consorti, *callidam severitatis simulationem* impingit Jul. Capitol. in *Marc.* Nec à nota saltem aliquâ hac in parte Marcum ipsum immunem evasisse idem indicat, dum refert *datum ei vitio, quod & fictus fuisset, nec tam simplex quàm videretur, aut quàm vel Pius vel Verus fuisset.* Vero certè *simplicitatem* tribuit Al. Severus, ubi Antoninorum virtutes peculiares commemorans, dixit, *Quid Pio sanctius? quid Marco prudentius? quid Vero simplicius? quid Bassiano fortius?* Lamprid. Quin & de Vero Capitolinus ipse in *Pio: Amavit tamen Antoninus Pius simplicitatem ingenii, puritatémq; vivendi: hortatúsq; est ut imitaretur & fratrem.* ubi *puritatem vivendi*, καθαριότητα, i. e. *munditiem*, interpretatur Cas. quæ vitio quandoq; affinis est. Verùm Capitolino de Vero secum convenire quî possit, viderint alii. mihi locus ille prior in Marco mendi suspectus est: nisi si ita accipi debeat, quòd ad Marci mores per tempus aliquod ille se specie saltem tenus accommodaverit. ut fuerit quod in senatoribus quibusd. Plin. perstringit. 6. 13. *temporaria gravitas, vel potiùs gravitatis imitatio.* eò inclinarem lubens, nisi ut vitium ingenitum autor notâsset. Quod autem de Sexto Marcus hîc, de Liciniano quæstore pariter Sidonius Apollinar. *l.* 3. *epist.* 7. *Nihil affectatum simulatúmque; vera potius severitas, quàm severitatis imitatio.* Vide *infra ad* § 14. φιλάνθρωπος.

Τὸ συνετικὸν φίλων | *In consulendo amicis sagacitatem.* Xyl. ut συνετός hic fit *conjecturari* & *conjecturando sagaciter indagare*, quid quis velit, quóve opus habeat. Atq; ita Marcus usus est *infrà* § 14. Μὴ δεῖσθαι συνετοῦ τοῦ φίλου. sed meliùs Cas. *Amicorum ingenia sedulò observare.* ut συνετός istic sit *obser-*

observare, & observando rationem alicujus habere, quò ad ingenium ejusdem se accommodet. Etenim σχολάζειν τινῶν, est *rationem alicujus habere.* Galen. *de fractur. l.* 1. Ἐγὼ γὰρ, ὅταν μὴ παρὰ παρόντι ξυγγραφέως τὸ βιβλίον, ἀκριβῶς σχολάζειν δύναμαι τῇ μίσει τῆς ἐξηγήσεως, ἀποκλίνων ἐκάστοτε πρὸς τὰ μανθάνοντα ἔξιν. ὅταν γ' ὑγιάζω πάλιν, ὅτε τῇ ἀκρισίᾳ παρεκβαίνομεν, ὅτε τῇ χρείᾳ σχολάζομεν. τὸ μὲν γὰρ τοῖς πλείοσι ἀσαφὲς ἴσως· τὸ τὰ δ' ἀντίθετα χρονίζοντας ἐν τοῖς σαφέσιν. ἄριστον ἂν ἡγοῦμαι τὸν μέσον ἔχειν ἐχόντων σχολάζειν. *In privata lectione accuratam prorsus habeo discentis rationem; in scriptis nec optimè nec pessimè imbuti, sed mediocrium tantùm rationem habeo.* Polybius *hist. lib.* 6. Ἦν μὲν σύγκλητος πάλιν ἢ πληθυσμὸν ἴσχυε διαμεῖναι, ἐν τοῖς κοινοῖς μεγίστας ἀναγκάζεται ποιεῖσθαι τὰς πόλεις, καὶ σχολάζειν τῷ δήμῳ. *Senatus multitudinem respicere, populique rationem habere cogitur.* Et mox; Ὁμοίως γε μὴν πάλιν ὁ δῆμος ὑπόχρεως ὢν τῇ συγκλήτῳ, καὶ σχολάζειν ταύτης ὀφείλων, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν. *Populus Senatui obnoxius est, ejusdémque rationem habere, sive eundem observare necesse habet.* Et rursus; Ὀφείλουσι δὲ ἀεὶ ποιεῖν οἱ ἡγεμονεύοντες τὸ δοκοῦν τῷ δήμῳ, καὶ μάλιστα σχολάζοντες τῇ τούτου βουλήσει. *Id exequi quod populo videbitur, ejusq; voluntati sese accommodare.* Marcus ipse *l.* 3. § 11. Τὴν κατ' ἀξίαν συσχολάζομεν. *Simul rationem habeo cujusque pro existimatione sua.* & *l.* 10. § 6. σχολάζομεν τῷ ὁμογνωμόνι. *Cognatorum mihi rationem habeo.* & *l.* 8. § 3. ἡ φύσις ἐσχόλασεν. *natura universique rei rationem habet, curam gerit.*

Καθημονικῶς | *Sedulò, studiosè, cum cura cautione*que *benevolâ & amicâ.* Polyb. ibid. Τὸν μὲν ἐχθρὸν καὶ ἀκηπυλλάκητον, τὸν δὲ φιλικῶς καὶ καθημονικῶς ἔχειν. Inde oxymoron Clementis illud *Pædag. l.* 1. *c.* 8. Ἀλλ' ἀεί ἀλλότριον τὸ σωτήριον λόγου, καθημονικῶς λοιδορεῖας. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς θείας φιλανθρωπίας φάρμακον· εἰ γὰρ ψέξει χρὴ καὶ λοιδορεῖας δεῖ. & *c.* 9. Νυθέτησις μὲν ἔν ἐστι, λόγος καθημονικὸς, τὸ ἐμπαιπικόν. Facetè Alexis *Midone*(referunt Athen. *l.* 15. & Eustath. *ad Odyss.* ϰ'.)

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνίας πορεύεσθαι
Τὰς νυκτὸς, ὡς τις καθημερὸν ἦν δακτύλων.
Qui primus docuit cum laterna incedere
Noctu, digitorum egregius curator fuit. Grot.

Καὶ τὸ ἀνεπιτήδειον τῶν ἰδιωτῶν | *Facilitatem erga privatos.* Xyl. parùm commodé. Ἰδιῶται enim, homines *imperiti*, qualis plebs esse plerumq; solet. Sic Lucas *Act.* 4. 13. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. & Athenæus *l.* 4. ὁ εὐτελὴς καὶ ἰδιώτης, πρόσεστι καὶ ἀναλφάβητος. Sed & Chaldæo Paraphrastæ, & Judæis Doctoribus עמי הארץ istinc pro *vili, plebeio, rudi, literarum imperito.* Talium imperitiam & stoliditatem *sustinere* posse, artis laudisq; est haud infimæ. Pythagoras apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 19. Μεγάλης δεῖ παιδείας, τὸ ἀνεπιδόσιον ἰδιωτῶν φέρειν. Vide *supra* § 8.

Καὶ τὸ ἀδιαφόρητον τῶν ὀλιγωρίων | Locus depravatus, & Xylandro conclamatus. Annotator Lugdun. *Interpretor,* inquit, *ut ea spectare non cuperem, quæ opinione tantùm constant.* οἴεσθαι enim est *opinari.* Est reverà; sed ὀλιγωρία pro *opinabilibus* vix, opinor, quisquam admiserit. Addit idem; *Vel, ut spectare non cuperem eos qui magnificè de se sentiunt.* οἴησις enim & οἴησις apud Plutarchum, Laërtium & Dionysium significat *præsumptionem* & ἔπαρσιν. Meric. Casaub. Τῶν ὀλιγωρίων nomine τοὺς ἰδιώτας designari existimat. idémq; hîc de Sexto prædicare Marcum, quod Epictetus *Enchir. c.* 68. hisce verbis præcepit; Μὴ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν διαφημάτων. Q. genus vitii notans Cicero *de Orat. l.* 2. *Omnium autem,* inquit, *ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud scio an ulla sit major, quàm illorum, qui solent quocunq; in loco, quoscunq; inter homines visum est, de rebus, aut difficillimis, aut non necessariis argutissimè disputare.* Verùm id mihi animo insidere nequit, cùm in clausula proximè antegressa τῶν ἰδιωτῶν meminerit; nec verisimile videatur Marcum de eisdem prorsus agentem, verbulo tantum unico interjecto, vocabulum alterum usurpâsse voluisse. Sed nec ex ipsis verbis, prout exhibentur, quî elici posset iste sensus, intelligo. Cl. Salm. οἱ ὀλίγωροι *sunt,* inquit, *qui res,* τῇ οἰήσει, i. e. *opinione tantùm metiuntur. notum illud, Sapientis non esse dicere, Non putabam. non tantùm sic delicta sua multi excusant ac defendunt, sed etiam τὸ putabam in multis aliis locum habet. Putabam sic rem casuram, aut non putabam. Puto tamen locum hunc non vacare vitio. legendum fortasse,* καὶ τὸ ἀνεπιτήδειον τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τῆς ἀδιαφόρητου τῶν ὀλιγωρίων. i. e. *Qui facilè ferret idiotas ac rerum imperitos; sed & inconsiderationem eorum, qui leviter res perpendunt, & solam* οἴησιν *pro attentione & districtiori examinatione afferunt.* Conjecturam meam adjicere licuerit, à D. Salmasii vestigiis paulùm admodum deflectendo, à sensu nihil, legerim, καὶ τῶν ἀδιαφόρητον ὀλιγωρίων, *eósq; qui citrà considerationem opinantur, & de rebus quibusvis temerè statuunt.*

Καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρεστον | Quod de se Apostolus 1 Cor. 9. 20. Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος (μὴ ἄνομος θεῷ ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινας σώσω. & 10. 33. Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. *In licitis omnibus nimirum omnibus placere & satisfacere satagebat; omnia factus omnibus; non amittendo fidem; sed ostendendo pietatem.* Gregor. Rom. *pastor. l.* 2. *c.* 5. & *regist. l.* 1. *ep.* 24. *Compassione misericordiæ, non simulatione fallaciæ.* Augustin. *ad Hieron. ep.* 1. *Nunc ad licita convalescendus, nunc à licitis se cohibeni:*

bens : nunc moralia docens, nunc mystica differens. Gilbert. *in Cant. Serm.* 27. qui videndi ulteriùs in locis adnotatis : sed & Irenæus *adv. Valent. l.* 3. *c.* 5. & Oecumenius ex Chrysost. Theodoret. Phot. aliisq; 1 *Cor.* 9. Estq; sanè ars quædam, nec contemnenda, nec obvia passim, eóq; laude dignior, quò plerumq; rarior comparet, accommodandi sese gnaviter citra decori leges imminutas quibuscunq;, ad ipsorum, quibus id datur, emolumentum procurandum, offensionémve declinandam quam & Marco *indulgentiæ* nomine tributam à Capitol. censet Cl. Casaub., & ἐναρμοσίαν τοῦ τρόπου interpretatur ex Platone *de Repub. l.* 3. Cæterùm ista degenerat & in vitium devergit, ubi in mores se induit, quæstúsque vel blanditiæ causâ adhibetur. quod genus hominum nunc Chamæleonti assimilatur, qui *colorem subinde mutat, redditque quemcunque proximè attingit.* Plin. *l.* 8. *c.* 33. & Solin. *c.* 43. Ità Plut. *de adulat.* Ὥσπερ γοῦν θεῖον, ὅσα περυκότα τὴν χρόαν πρόσεστι, ζωγραφουμένοις τοῖς ὑποκειμένοις χρώμασι καὶ χωρίοις, ἀλλοτρίοις χρώμασι, χάτει οἰκείων, κοσμούμενον. nunc Polypo; qui & *colorem mutat ad similitudinem loci.* Plin. *l.* 9. *c.* 29. Ὥστε τὴν χροιὰν, ἃς ἂν πλησίον, πάσχειν ὁμοίαν. Plut. *natur. quæst.* 19. Vide & Lucian. *dialog. marin.* 5. inde Pindarus *ibid.* & *de animal. solert.* ab eodem adductus. Ποντίῳ θηρὶ χρωτὶ μάλιστα νέον σεσφίγγων, πᾶσιν πολίταισιν ὁμιλεῖ. ubi forsan tamen legendum, ὁμίλει· ut præcepti monitive rationem habeat; quale & Theognidis illud, eidem cùm ibidem, tum & περὶ πολυφιλίας, laudatum :

Πολύποδος νόον ἴσχε πολύφρονος, ὃς ποτὶ πάντῃ
Τῇ φρ ὁμιλήσῃ, τοῖσ᾽ ἰδεῖν ἐφάνη.

quæ in Theognidis tamen, quas nunc habemus, *elegiis* aliter paulò sic concipiuntur,

Πολύπου ὀργὴν ἴσχε πολυμήχανον, ὃς ποτὶ πάντῃ
Τῇ σεσυμένῃσι, τοῖσ᾽ ἰδεῖν ἐφάνη.

Quam lectionem secutus est, qui in Philostratum Ægyptium, Philostrato Lemnio referente in *vit. Sophist. l.* 1. per παρῳδίαν istud transtulit ;

Πολύπου ὀργὴν, ἴσχε Φιλοστράτου, ὃς Κλεοπάτρῃ
Νῦν σεσυμένῃσιν, τοῖσ᾽ ἰδεῖν ἐφάνη.

At contra Phocylides ;

Μηδ᾽ ὡς πεζοφυὴς πολύπους χθὼν χῶρον ἀμείβου.

Ióq; Tragic. apud Athen. *l.* 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύπουν χθονός.

Quin & de viro verè bono Greg. Nazian. *orat.* 27. Ὥστε θεῖόν τι πάσχων, καὶ τὸ τῆς θεᾶς ᾄδασθαι λέγειν, Ἐγὼ δ᾽ ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἀλλοίωμαι. ἔκυν μεταποιηθήσεται, οὐδὲ μετατεθήσεται, οὐδὲ συμμεταπεσεῖται τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς σεσάγμασιν, ἄλλοτε ἄλλον γνόμενον, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τοὺς ἀπὸ πυρῶν οἱ πολύποδες, οἷς ἂν ὁμιλήσωσι. Verùm nulla imago vitiosum istud περὶ κολάκων καὶ ἀρέσκου τὸ ἀνάρμοστον depingat meliùs, quàm Plutarchi illa *lib. de adulat.* ab aquis desumpta; quæ per fluxilem labilémq; quam obtinent, naturam, vel vasis cujuslibet concipientis, vel corporis immersi cujusvis, figuram confestim induunt. Ὁ δὴ κόλαξ, inquit, ἅτε δὴ μίαν ἑσίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτῷ βίον ζηλωτὸν αἱρετὸν, ἀλλ᾽ ἑτέρῳ καὶ σοῖς ἑτέρου πλάττων καὶ σεσαγμένος ἑαυτὸν, οὐκ ἁπλῶς, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ πανδαπὸς ὅτι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον, ἐξ ἄλλου τύπον, ὥσπερ τὸ κατειλημμένον ὕδωρ, ἀνυπόστατον ἀεὶ καὶ μεταρρυμπτόμενον τοῖς ὑποδεχομένοις. Vide *ad l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 42.

Κολακείας μὲν χάριν σεσυνθεσίαν τὴν τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ | Quod de Dexippo Sophista (opinor) apud Suidam nescio quis, Ὁ αὐτὸς συμβουλικὸν μὲν καὶ σπουδαστικώτατον, ὅμως ἐπίχαρις λίαν ἐν ταῖς ὁμιλίαις, ὥστε ἥδιον ἦν ὅτι χάριν θαυμαζομένων.

Αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις | De Bruto Cicero in *Oratore* § 35. *Admirabilis fama virtutum incredibilium, quæ specie dispares, prudentiâ conjunguntur. Quid enim tam distans, quàm à severitate comitas ? quis tamen unquam te aut sanctior est habitus, aut dulcior ? quid tam difficile, quàm in controversiis dijudicandis ab omnibus diligi ? consequeris tamen, ut eos ipsos, quos contra statuis, æquos placatósq; dimittas. ita efficis, ut cum gratiæ caussâ nihil facias, omnia tamen sint grata, quæ facis.* De Agricola Tacitus : *Nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut severitas amorem deminuit.* Et Seneca *de beat. c.* 8. *Virum sapientem* ait fore, in his quæ agit, *cum comitate magnificum.* De Marco pariter Capitol. *Philosophiæ serium & gravem reddidit : non tamen prorsus abolitâ in eo comitate, quam præcipuè suis, mox amicis, atq; etiam minùs notis exhibebat.*

Καὶ ὁδῷ ζητητικόν τε καὶ τεκμηρικὸν | formula Marco nostro admodum familiaris ; *quâ certâ ratione methodóq;* aliquid institutum designatur. ita ὁδῷ ὑπολαμβάνειν *l.* 5. § 34. &, ὁδῷ μεμένειν. *l.* 6. § 26. &, ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἐλέγχειν. *l.* 3. § 11. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 16. Deum ait dedisse nobis τὴν διάνοιαν τὴν ἐξακολουθητικὴν τούτων, (externa vult) καὶ ὁδῷ χρησιμὴν. Aristides *palinod. in Smyrn.* Πάντα ὁδῷ ὥσπερ ὁδῷ καχωρηκέναι φαίνεται. Apud Plut. *de commun. notit. præfat.* Stoici quidam Arcesilaum Academicósq; appellant, λυμεῶνας δὴ ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀναιρέσεως. Zeno Citt. apud Laërt. *l.* 7. Τὸν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. quod Cicero de Nat. Deor. *l.* 1. *ad gignendum progredientem viâ*, & *ibid. quæ is tandem* (de Dialectica loquitur) *non sit viâ & ratione* & *quæ* ὁδῷ, i. e. *viâ & ratione*, ut solet loqui Cicero. Sanè *viam* & *rationem* conjunxit Cicero in *Verrin.* 2. *viam & artem in Bruto.* Sed & in *de finib. l.* 2. qui est locus huic germinus, *Omnis in quærendo, quæ viâ quadam & ratione habetur oratio*, &c. Confirmat autem istinc Ruald. in *Plut. vit.* Sextum istum non esse Empiricum illum, qui disciplinas omnes oppugnatum & eversum ibat.

Μηδὲ

Μηδὲ ἔμφοβόν ποτε | quod Cicer. *de fato. ut nemo in eo libidinis veſtigium viderit.* de Stilpone Megarico loquitur.

Ἅμα τε ἀπαθέστατον ἦν, ἅμα δ᾽ φιλοσοφώτατον | Ita ſcil. exemplo ſuo oſtendit Sextus, quod Seneca *de Clement. l. 2. c. 5. Secta Stoicorum, licèt apud imperitos malè audiret tanquam nimis dura, nullam beniguiorem lenioremq; eſſe, nullam amantiorem hominum.* poſſeq; φιλοσοφίαν uberrimam etiam cum ſumma ἀπαθείᾳ conſiſtere ſimul. Infandum interim facinus ac ridiculum ſimul patravit editor bonus ille Lugdunenſis, qui ἀπαχθέστατον pro ἀπαθέστατον nobis hoc loco ſuppoſuit. dignúmq; patellà operculum adjecit Annotator, cùm ἀπαχθὴς, quod propriè *odioſum* ſignificat, hìc *odio vacuum* deſignare adnotavit. cum lectionis genuinæ hominem monere poſſet adjecta interpretatio. res ſcil. admiratione digna fuerit, eſſe hominem eundem & odio vacuum & ad amorem propenſum. Verùm ut idem & affectuum perturbationibus cum maximè immunis, & ad amorem genuinum interim propenſiſſimus exiſteret, miraculi propè loco haberi poterat. Siquidem ut vulgato dicterio dici ſolet,

Amare & ſapere vix Deo conceditur.

Τὸ εὔφημον καὶ τοῦτο ἀφορμὴ | *quòd benè paſſim audiret, idq; ſine ſtrepitu.* quum *nec ipſe* ſcil. *ſibi plauderet*, ut de Tacito Plin. *l. 9. ep. 14.* & aliorum plauſus etiam nihil moraretur, ſed ſupprimeret potiùs, quod de Servatore noſtro Matth. 9. 30. & Luc. 5. 14. Contra quàm Cicero, qui cùm elogia & encomia ab aliis ſedulò aucupabatur, & ſolicitè emendicabat, tum & ſuas ipſe laudes aliis quibuſq; materiis intercalares ſubinde facere geſtiebat. quàm Creſcens Cynicus, quem Juſtinus *apol. 1.* non φιλόσοφον, ſed φιλόδοξον, καὶ φιλόκομπον vocat. quanquam uſu venit ferè, ut quod de Agricola Tacitus *ipſâ diſſimulatione famæ fama fiat auctior.* quod & Chriſto Domino contigiſſe monent Matth. *ibid. v.* 31. & Luc. 5. 15. De Catone Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus, malebat: ità, quò minùs glo-riam petebat, eò magis aſſequebatur.* Atq; hoc ſenſu τὸ εὔφημον iſtic interpres uterq; accepit, ac ſi τὸ εὔφημον idem quod τὸ εὐδόξον eſſet. in quorum & ego ſententiam lubens concederem, ſi τὸ εὔφημον uſpiam ita uſurpatum occurreret. Verùm cum pro *faventia*, i. e. fauſtà expetitione, aut honorificâ exiſtimatione, externis indiciis palam factà, quæ ſolet aliis exhiberi, frequentiſſimè adhibeatur, nec hìc ſecùs à Marco ſumptum exiſtimem. eò magis, quia *infr.* § 13. ità prorſus accepit. itaq; verterim, *favere promptum, ſed ſine ſtrepitu.* ut medium quendam affectum, candidum moderatúmq; ſimul, deſignet, qualem in auditore Plutarchus deſiderat: μήτε ἄτεγκτον καὶ ἀτενῆ, οἰήμα]Θ᾽ ὑπάκτε μισὸν, μήτε ὀρχοῦ καὶ χεῖμα κινοῦντα, μήτε φονλὼ ἐυγνώμονΘ᾽ μαίνεσθαι φιλικοῖς πρείμασιν, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι καταπλάττω καὶ χειμαπορίᾳ ἐπεώμενον. δόξαν ἐυσταθῆς καὶ βάθΘ᾽ ἔχονΘ᾽ ἀνδρὸς· ὥστε αὖ πάλιν ἐλαφρόν τινα καὶ ὀρχεώδη, καὶ ῥᾴμα καὶ συλλαβὴν ἐφιεμένου καὶ κιχραστά. qui nec aliis laudem meritam deferre, ubi occaſio datur, detrectat, & eandem tamen exhibet ſine partium ſtudio, ac ſine contentione aut vociferatione minùs decorà. Horum autem ſenſuum optionem liberam ego lectori relinquo.

Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως | *abſque oſtentatione.* cui contrarium τὸ φαντασιοπλήκτως ἐπιδεικνυσθαι, καὶ ἐπιδιδόναι φαντασίαν, ut noſter *ſuprà* § 7. & *infrà* § 16. τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ φανπὸν, ut Caſaubon. qui videndus ad illa Perſ. *Sat. 1. v. 70.*

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?

At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, Hic eſt.

id eſt, δακτυλοδεικτῆσθαι· ut Philo loquitur. Senec. *ep. 16. Non eſt Philoſophia populare artificium, nec oſtentationi paratum.* Vide *ſuprà* § 8. τὸν ἐμφανείαν, &c.

§ 10. Ἀλεξάνδρῳ τῷ γραμματικῷ | *Uſus prætereà Grammaticis, Græco, Alexandro,* &c. Capitolin. De Alexandro iſto viſe iſis in eundem Ariſtidæ Sophiſtæ *ſermonem epitaphium.*

Τὸ ἀνεπίπληκτον | De Alexandro Ariſtides. ΜόνΘ᾽ ἰδιώτας τε οὐκ ἤλεγχε, καὶ παρὰ τοῖς δόξασιν εἰς τὰ κρείττω ἐθαυμάζετο.

Μὴ ὀνειδιστικῶς | Ita *l. 11. § 13.* τὸ παροράματος δῦξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς.

Παρυπομνήσεως | Qualem Socratis diſciplinam laudat Plutarch. *de adulat. & amic.* ὃς ὥσπερ ἀτρέμα τοῦ νέου ἤλεγχεν, ὡς μηδ᾽ αὐτὸς ἀπλανῶΘ᾽ ἁμαρτίας, ἀλλὰ μετ᾽ ἐκείνου οἰόμΘ᾽ δεῖν ἀεντιοῦν ὑπομαθόντα, καὶ ζητῶν τὸ ἀληθές. Et *Platonic. quæſt. 1.* δοκῶν ζητῶν κοινῇ τὸν ἀλήθειαν.

§. 11. ΦρόντωνΘ᾽ | *A Frontone*; quem cur *Frontinum* hìc Mer. Caſ. vocare maluerit, neſcio. aliter enim conſtanter hiſtorici omnes. Et Frontinº Rhetor Alexandri, qui poſt Marcum diu vixerat, præceptor fuit. De Marco Capitolinus: *Oratoribus uſus eſt, --Latino, Frontone Cornelio, --Cui & ſtatuam in Senatu petiit.* & Dio *l. 71.* ἐν τοῖς ῥητορικοῖς τὸν Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον. quem eundem & *l. 69.* idem hoc elogio ornat; ὃ τὰ πρέποντα τῇ τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φρονοῦΘ᾽. Et Panegyrici Maximiniano dicti autor; *Fronto Romanæ eloquentiæ, non ſecundum, ſed alterum decus.* ut Ciceroni, quem primum omnes agnoſcunt, non ſecundum ſed parem velit. A *gravitate* laudat Sidonius *l. 4. ep. 3.* qui & *Marcum Frontonem* appellare videtur, *l. 8. ep. 10.* cùm tamen *Marci Frontonis* alterius, *viri Conſularis*, meminerit Gellius *l. 2. c. 26.* qui eodem tempore vixerit, nec noſtro interim tacito, quem *Frontonem Cornelium*, quaſi ab altero illo diſtinguendo, appellat, *l. 19. c. 8.* Eandem cum Sidonio *gravitatis* laudem Frontoni huic tribuit & Hieronymus, *epiſt. ad*

ad Ruſticum: quo loco, falſus eſt Eraſmus, (erroris ducem ſecutus forſan Joannem Sarisber. Policrat. *l.* 8. *c.* 14.) quòd *Jul. Frontonem*, cujus meminit Juvenalis *Sat.* 1. *v.*12. & præter Juvenalem Tacitus *hiſtor. l.* 1, & 2. ab Hieronymo deſignatum cenſet. *Siccitatis* nomine notat Macrobius, vel apud Macrobium Euſebius, *Saturnalium lib.* 5. *cap.* 1. *Quatuor ſunt*, inquit, *genera dicendi: copioſum, in quo Cicero dominatur; breve, in quo Saluſtius regnat: Siccum, quod Frontoni adſcribitur: Pingue & floridum, in quo Plinius ſecundus quondam, & nunc nullo veterum minor noſter Symmachus luxuriatur.* Dignitate Conſulari à Marco fuiſſe ornatum, autor eſt Auſonius in *grat. act. Gratian.* Ex Frontonis ad Marcum Imper. epiſtolâ (uti videtur) ſive oratione aliquâ, citat hæc Chariſius *inſtit. grammatic. l.* 2. *Mihi ſatis abundèq; honorum eſt, quos mihi quotidiano tribuis.* Nec illud omiſſum velim, videri Frontonem hunc adverſus Chriſtianos vel ſcripſiſſe, vel egiſſe, ex Minutio Felice, cujus hæc in *Octavio* verba; *Sic de iſto & tuus Fronto, non ut affirmator, teſtimonium fecit; ſed convicium, ut orator, aſperſit.*

Ἐπιξῆτα | *ut ſcirem.* Xyl. potiùs *ut conſiderarem, animadverterem.* eſt enim ab ἐφίσημι, non ab ἐπίσταμαι. Vide *ſuprà* § 6. ἀπιστικόν.

Οἷα ἡ τυραννικὴ βασιλεία, ἢ πολιτεία, ἢ ὑπόκρισις | Polyb. *hiſt. l.* 2. αὐτὸ γὰρ τὸ τέρμα [τὸ τυράννου] σπεύδει πᾶσι διαβεβαίως ἔμφασιν, ἢ πᾶσας παρειλῆφε τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας ἢ ἀσεβείας. Thyeſtes apud Senecam,

Ut nemo doceat fraudis & ſceleris vias,
Regnum docebit.—

&, *Ubicunq; tantùm honeſta dominanti licent,*
Precariò regnatur.—

&, *—ſanctitas, pietas, fides,*
Privata bona ſunt: reges, quâ volunt, eant.

Scilicet ut idem *Agamemn.*

Id eſſe regni maximum pignus putant,
Si quicquid aliis non licet, ſolis licet.

& Lepidus apud Saluſt. *Omnia retinendæ dominationi honeſta eſſe.* Cæterùm regnum illi cùm dicunt, tyrannidem intelligunt. Quum enim, ut Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.*2. Πρώτη ἢ θειοτάτη, ἡ βασιλεία. *Regnúmq; res ſit inter Deos hominesq;* (Ethnicum pro ritu ſuo loquentem habes) *pulcherrima.* Livius *l.* 2. unde & Plato *polit.* 9. pronunciat, ὡς παντὶ δῆλον, ὅτι πόλεως τυραννουμένης οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα, βασιλευομένης ἧ οὐκ εὐδαιμονεστέρα. nil mirum, ſi (quod Polybius *l.* 6.) συμβαίνει τοὺς συγχῶντας πάντας οἱ μάναρχοι, καθ' ὅσον οἷοί τ' εἰσὶ, τῷ τῆς βασιλείας ὀνόματι. ſi inquam, *monarchæ quivis*, tyranni quoq; quantum poſſunt, *ementito regni nomine abutantur.* Inter *tyrannum* interim, *regémq;* juſtum quantum interſit, nemo meliùs Dione Pruſ. docebit, *oratione* quæ *de Regno* eſt, 1, & 3. & quæ eſt *de tyrannide*, 6. cui Syneſium adjungere licet, *lib. de regno.* & è recentioribus Eraſmum in *inſtitutione principis Chriſtiani.* Sed nec tyrannum quiſquam accuratiùs depinxerit. quàm Plato id præſtitit, *politic. l.* 8. & 9.

Βασανίζει | *tyrannicam invidentiam* dicit; ſive quâ illis invidetur.

De qua Statius *l.* 5. *Syl.* 1.

Quiſnam impacatâ conſanguinitate ligavit
Fortunam invidiamq; Deus?—

Et in eandem ferè mentem Tragicus in *Thcb.*

Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium atque regnum.—

Et Attius apud Cicer. *Offic. l.* 3.

Multi iniqui atq; infideles regno, pauci ſunt boni.

Unde Lycus apud M. Senecam, *Here. fur.* 2.2.

Ars prima regni eſt, poſſe te invidiam pati.

& de Dionyſio Siculo tyranno, Corinthi agente, Juſtinus, *l.* 21. *Laborabat invidiam præteritorum, contemptu præſentium demere; expertus, quàm inviſa tyrannorum forent etiam ſine opibus nomina.* Sive etiam ipſam *tyrannorum invidentiam*, quâ illi cùm ſeſe invicem inviſos, tum & bonos quoſvis etiam exoſos, habent. Siquidem ut Claudian. *de Honor. Coſſ.* 4.

—Sors iſta tyrannis
Convenit, invideant claris, fortéſq; trucident.

Ὑπόκρισις | *Hypocriſin* dicit *tyrannicam*, quâ illos cum primis diligere & in pretio habere ſe ſimulant, quos quàm maximè oderunt. Tiberius, de quo ampliùs *infr. ad* § 14. *nullam, ut rebatur, ex virtutibus ſuis magis quam diſſimulationem diligebat.* Tacit. *annal. l.* 4. De Domitiano itidem Caſſius, Ἄνδρωπον ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα, πλὴν γυναικῶν πως. ἐφιλάσθη δ' ἀγαπᾶν ἀεὶ, ἂν ἀεὶ μάλιστα ἀπατᾶσθαι ἤθελεν· de quo eodem & eundem videas *ad l.* 10. § 17. exempla, quibus id comprobatum dederit, habes apud Suetonium 12. 11. Sed & quâ cuncta *ſimulare ac diſſimulare* ſolenne habent, ubi id è re ſua eſſe putant. De Alexandro 6. Pontifice Romano, filióq; ejuſdem Valentino, (quem Nic. Machiavelius tanquam exemplar Principibus imitatu dignissimum proponit, *de princip. c.* 11.) tradit Guicciardinus, *hiſt. l.* 6. adeò ſimulatione ac diſſimulatione celebres, ſive infames potiùs, fuiſſe, ut quaſi proverbiali dicterio vulgò jactaretur, *Pontificem nunquam quod diceret, facere; Valentinum nunquam quod faceret, dicere.* Nec aliunde illud Sigiſmundi Cæſaris effatum; *Neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare.* Æn. Syl. *in Panorm. l.* 1. Elegantiſſimè vir illuſtriſſimus Dan. Heinſius *Herode act.* 2. *Scen.* 2.

Non tot receſſus abditos æther habet,
Non inferi, non te ima, non totum mare,
Quot aula, quam deſerta vis recti fugit:
Impervia aliis ſemper eſt, ſemper ſuis.

Huic & ὑπόκρισιν αὐλικὴν illam adjicere licet,

καθ' ἑαυτὸν (inquit Julian. *epist.* 12. expertus ipse forsan, nec ejusd. expers, ejeret licèt, quum Basilium eâ ipsâ tam blandè compellet & ad se invitet, quem non poterat non odisse) ἐπαινῶν τε, καὶ ψέγων ἐπιτηδείως, ἀλλήλοις ἐπιτήδειον μᾶλλον, ἢ πολεμιώτατος. & Polybius *hist. l.* 4. Καιρὸς γὰρ ἦν τις ἔτυχεν ἐπιφανὴς διαβολῆς, τὸ μὲν ψέγοντας, ἀλλ' ἐπαινοῦντας λυμαίνεσθαι τοὺς πέλας. ἔνιοι δὲ μᾶλιστα καὶ φανερὸν τοιαύτῃ κακοτεχνίᾳ καὶ βασανίᾳ καὶ δόλῳ, ἐν οἷς περὶ τὰς αὐλὰς διατρίβοντες, καὶ τῆς τοιούτου φύσεως ἀλλήλους ζηλοτυπίας καὶ πλεονεξίας. Hoc est, quòd in *vita Agricolæ* Tacitus: *Pessimum inimicorum genus, laudantes.*

Εὐπατρίδαι ἀφορμότεροι | De Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 52. *Filiorum, neque naturalem Drusum, neque adoptivum Germanicum patriâ charitate dilexit.* Scil. ut Naso *Metam. l.* 2.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.——

Certè qui istiusmodi hominum æmulationes fœdas diráſq;, quas cum natura sibi conjunctissimis exercuere, quarum prægnans est omnis omnium ætatum, omniúmq; gentium historia, animo recoluerit, oraculi vicem obtinere meritò censebit, quod à Frontone noster hîc se accepisse profitetur.

§ 12. Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ | Plures hoc nomine tum philosophos, tum Sophistas recenset Suidas. Verùm noster iste an ex illis sit, certò statuere nullus habeo. Alexandri Cilicis Sophistæ inter cæteros meminit, de quo latiùs etiam Philostratus in *vit. Soph. l.* 2. qui πλατωνιστὴν dictus fuerit. Platon. nimirum, si non dogmate, dictione saltem æmularus videtur. unde declamantem ubi audiverat quidam ex Herodis Attici Sectatoribus, τὸν μὲν πλάτωνα ἐμιμήσατο dixit, τὸν δὲ Πλάτωνα ζητεῖν. A Marco autem accitum, *ab epistolis Græcis* eidem fuisse, autor est Philostratus. qui & Favorini γνησιώτατον ἀκροατὴν extitisse eum ait. Favorinus autem iste in eorum albo censetur, qui & *philosophi* simul & *sophistæ* etiam habebantur. Fieri itaque potest ut Alexander ille is ipse sit, quem hic Marcus *Platonicum* appellat. Meminit & Galenus *lib.* περὶ τῶν θεριακῶν Alexandri cujusdam, qui eisdem temporibus Romæ vixerit, Damasceni. Cæterùm istum ait γνώριμον μὲν τὰ τῶν Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῖς Ἀριστοτέλους θεραπεύειν μᾶλλον· & φιλονικίας nomine à plerisq; notatum. Ad priorem illum itaq; potiùs inclinaverim.

Ἡ ἐν ὑπηρεσίᾳ γνῶσις | Non ineptè istud in Alexandrum illum conveniat, cujus operâ ad epistolas Marcus est usus.

Ὅτι ἀσχολὸς εἰμι | Vide *suprà* § 7. Ἀσχολος ὁ μὴ ἐνεργῶν. σχολὴ γὰρ ἡ ἐν τῇ λογικῇ συμπλοκῇ ἐνεργεία. Suidas. qui & hæc ipse Marci subjungit. Cicer. *ad Attic. l.* 1. *ep.* 11. *Vereor, ne putidum sit, scribere ad te quàm sim occupatus.*

Τὰ πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκουσα | Epictet. *Enchirid. c.* 29. Τὰ καθήκοντα ὡς ὅλως τοῖς σχέσι προσηκόντως. *Officia ut plurimum pro relationibus & qualitatibus personarum* (quas invicem gerunt) *definiuntur.* σχέσεις autem, sive *relationes* & affectiones mutuæ, vel sunt naturales, vel adscititiæ. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 2. Δεύτερός ἐστι τόπος, ὁ περὶ τὸ καθῆκον. ὃ δεῖ γὰρ μὴ εἶναι ἀπαθῆ, ὡς ἀνδρείαστα, ἀλλὰ τὰς σχέσεις πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιτήδειος, ὡς εὐσεβῆ, ὡς ὑὸν, ὡς ἀδελφὸν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. quod idem habet & *lib.* 2. *cap.* 14. Cæterùm de his ampliùs vide sis Simplicium in *Commentario ad Epicteti Enchiridium*, & Casaubonum *ad Persii Sat.* 3. *v.* 70. Sed & Marcum ipsum *infr. lib.* 8. § 27. & *l.* 11. §. 18.

Τὰ θεωρῆτα πράγματα | id est, ut Demost. *Olynth.* 1. ἅπερ ἂν ἡμᾶς θεωρῇ τὰ πράγματα. quæ autem Marcus θεωρῆτα πράγματα, ea Plutarch. θεωρητικὰ πράγματα dixit *de Superstit.* Τοιαῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀζυμήτοις καὶ θεωρητικοῖς λεγομένοις πράγμασι καὶ χρείαις ἡ δεισιδαιμονία βαπτίων ἢ ἄθεα ἐν τοῖς ἤθεσι τῆς ἀθεότητός. Clemens simpliciter τὰ θεωρητά. Ità *Strom. l.* 7. τῆς ἀνδρείας, sive *fortitudinis* munus inter cætera statuit, τὸ περιστατικὸν ὑπομένον. & *lib.* 5. Pios sæpenumero ad virtutis exercitium Deo permittente, τοῖς θεωρητικοῖς πειρᾶσθαι. denique *lib.* 4. ἓν μέλος τοῖς θεωρητικοῖς ἅπασιν εἶδός τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι πρὸς γνωστικόν. Galen. in *hort. ad art. c.* 2. θεωρήσεως πραγμάτων dixit. Κἂν τῷ βίῳ μείζονων ναυαγίων περὶ πολλὰς οἴκοις γινομένων. ἢ περὶ τὰ σκάφη καὶ διάλυσιν, οὐκ ὀρθῶς μανθάνοντές ἐστιν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις θεωρήσεσι πραγμάτων τυχῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐπιστήμῃ. Idem *de sanit. tuend. l.* 2. *cap.* 1. Πολλοῖς γὰρ ἤδη ἀνθρώπων μὴ θεωρήσεως πραγμάτων ὁ βίος καὶ βλαπτὸς μᾶλλον ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτοῖς, ἀποδύναι ἢ δύνασθαι. inde βίος θεωρητικὸς, Origeni *adversus Celsum l.* 1. *Vitæ negotiis molestiisque implicitæ*; cui opponitur ὁ ἀπολελυκὼς. Sed & Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum sensu; Τῶν καθηκόντων τὰ μὲν ἀνθ' ἑαυτῶν· τὰ δὲ θεωρητικὰ πράγματα itidem pro *negotiis* & *molestiis.* ità Aristophan. *ranis act.* 1. *scen.* 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ πόνων καὶ πραγμάτων;
Quis in requiem ex malis vult & molestiis?

Menander in *Agricola*, ab Aristoph. *Schol.* adductus *ad Plut. act.* 3. *Scen.* 2.

Ἐν πράγμασιν, ἐν μάχαις.——
Molestiis in negotiis, in prœliis.

Epicurus apud Laërtium, in *Epic.* & Senecam, in *Claud.* Πράγματα ὁ θεὸς, ὅτε αὐτὸς ἔχει, ὅτε ἄλλοις παρέχει. id est, vertente Cicerone *de Nat. Deorum lib.* 1. *Negotium Deus nec ipse habet, nec aliis exhibet.* Eodem sensu & θεωρήσεις dicuntur

euntur. Vide *infrà* § 15. *l.* 6. § 11. & *l.* 9. §. 13.

§ 13. Κατύλλ | Inter *Stoicos*, quos audiverit, *Cinnam Catullum* ponit Capitolin. quo loco Catullum legi poſtulat Cl. Salmaſius.

Τὸ περὶ τοὺς διδασκάλους ἐνδόμυχον ἔυφημον | Senec. epiſt. 73. *Verè philoſophus præceptores ſuos veneratur & ſuſpicit, quorum beneficio illis ſe vitiis exuit.* Sive, *illis in viis exiit.* altera lectio à Mureto eſt, à Lipſio altera. Idémque *epiſt.* 64. *Quidni ego magnorum virorum & imagines habeam, & natales celebrem? quidni illos honoris cauſſa ſemper appellem? Quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si Conſulem videro aut Prætorem, omnia quibus honor haberi ſolet, faciam; equo deſiliam, caput adaperiam, ſemitâ cedam. Quid ergo? M. Catonem utrumque, & Lælium ſapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleanthemque in animum meum ſine dignatione ſummâ recipiam? Ego verò illos veneror, & tantis nominibus ſemper aſſurgo.* Juvenal. *Sat.* 7. *v.* 206.

Dii majorum umbris tenuem & ſine pondere terram
Spirantéſque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco —

Talis Marcus noſter, qui, ut Capitol. *Tantum honoris magiſtris ſuis detulit, ut imagines eorum aureas in larario haberet, ac ſepulcra eorum aditu, hoſtiis, floribus ſemper honoraret.* Talis & Alexander, qui, ut Plutarchus eſt autor, Ariſtotelem præceptorem cum primis coluit, οὐχ ἧττον τοῦ πατρὸς ἀγαπῶν dictitans, ὡς δι' ἐκεῖνον μὲν ζῶν, διὰ τοῦτον ὀ καλῶς ζῶν. Cui ſententiæ aſtipulatur & Ariſtoteles ipſe apud Laërt. his verbis. Τῶν γονέων τοὺς παιδείας ἐπιμελείας εἰδ' ἧττον μόνον ἠξιώσαν· τοὺς μὲν γὰρ τὸ ζῆν, τοὺς δ' τὸ καλῶς ζῆν παρέχειν. Et Plut. *adverſ. Colot.* Τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς ἡμῖν ἔδωκαν· ἔθεν δ' ἧττον φιλοσόφων δίκης ἢ νόμων σωτῆρες οἰόμεθα, λόγον ἐπιδυμιῶν πολαιλὼ λαβόντες, εὖ ζῆν. Et Ariſtides *pro Themiſtocl.* Τοῖς ὑπηρετήσασιν εἰς τὸ ἡδέσθαι, καὶ δι' ὃν ἔρχεται ἥλιομεν εἰς φῶς, τούτοις τὸ αὐτὸ μᾶλλον χάριν ἡγέμεθα δεῖν ἔχειν, μὴ τοὺ ὃτι τούτων αἴτιοι γεγένηνται· οἱ πίνυν τοῖς γονεῦσι δ' αὐτὸ τὸ εἶ μόνον τοσοῦτον ἔχουσι χάριν, καὶ ὁμολογοῦσιν ὀφείλειν χάριν πάντων μεγίστων ὑπερβάλλειν, πῶς οὐκ ἐκείνους πλέον τι ποιεῖσθαι χρὴ δοκεῖν, ὅτι πρὸς τῷ ζῆν μόνον, καὶ τῆς σωτηρίας αἴτιοι κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ βελτίους ἀντὶ χειρόνων εἶδιζον εἶ).

Τὰ περὶ τὰ τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν | quod in eis rarius, qui ſunt in dignitatibus ſummis conſtituti. Sicut enim illi plerumq; ἀστοργότεροι, utì noſter monuit *ſuprà* § 11. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *epiſt.* 2. *Filiolâ tuâ te delectari lætor, & probari tibi στοργὴ φυσικὴ* eſſe τὸ πρὸς τὰ τέκνα.

§ 14. Τοῦ ἀδελφοῦ μου Σευήρου | Οὐήρου legendum aliquando ſuſpicatus eram ex Dione Caſſ. & Jul. Capitolino, apud quos *Verus*, non *Severus*, Marci frater, adoptione tamen, non genere, (nam Ceionii Commodi filius hic fuit) & imperii conſors, toties occurrit. Quin & Joſ. Scaliger in *animadv. ad Euſeb.* & Cl. Salmaſius in *annot. ad Capitol.* ſic corrigendum uterque cenſuit. Errorem conſimilem in Galeni, Theophili, Epiphanii, aliorúmq; ſcriptis, apud quos ἀντὶ τοῦ Βῆρος, ἤτοι Οὐῆρος, Σέβηρος, ἢ Σεύηρος, pro *Vero Severus* reperitur, obſervârunt Gulſtonus noſter, *ad Galen.* Scalig. *ad Euſeb.* Salmaſ. *ad Capitol.* Petav. *ad Epiphan.* Verùm cùm Verus ille vitæ impuriſſimæ, & flagitioſiſſimæ, moribus perditiſſimis ac profligatiſſimis fuerit; non video qui potuerit in tam fœtido fæculentóq; ſterquilinio virtutum iſtiuſmodi ſeges ulla, nedum tam ampla, quàm iſtic depingitur, deprehendi. *Claud.* itaq; *Severum* philoſophiæ Peripateticæ διασώτην, quê inter cæteros audiviſſe Marcum noſtrum autorem habemus Capitolinum, intellexiſſe fors fuerit. Eóq; magis hunc voluiſſe videri poſſit, quòd hujus ipſi?, à quo tamen multa traxerit neceſſe eſt, nuſpiam alibi meminerit. Sed nec iſtud ſatisfacit, cùm nec quâ ratione *fratrem* illũ appellaret, occurrat; & fratris quaſi germani & genuini infrà rurſus meminiſſe videatur § 17. alioqui, quid ſi pro ἀδελφῷ legamus φίλῳ? ut *amicus* non *frater* indigitetur Severus iſte: quo modo Nabud Nathanides Solomonis *Regis amicus. Reg. l.* 3. *c.* 4. *v.* 5. Verùm iſtud potiùs Jun. Ruſtici fuerit; de quo vide ſis quæ ex Capitolino *ſuprà* adduximus *ad* § 7. & quæ apud eundem de eodẽ ſequuntur. Proinde caligine ſeptis undiq; nihil lucis cùm affulgeat, nihil certi renunciare datur. Ego itaq; ἐπέχω, & (quod in ambiguis ſolet) mihi *non liquere*, ingenuè profiteor. Addito tamen, potuiſſe Marci conſanguineum aliquem qui *proavi materni* utriuſq; communis (*Catilius Severus* dictus is, Capitol.) nomen geſſerit, *fratris* nomine deſignari. alii viderint.

Φιλοίκειον | De Vero Capitolinus, enumeratis omnibus ejus magiſtris in diverſo genere ſcientiarum, *Hos omnes*, inquit, *amavit unicè, atq; ab his invicem dilectus eſt.* Atq; hoc eſſe τὸ φιλοίκειον, quod à Fratre ſuo Vero didiciſſe Marcus profitetur, cenſet Salmaſ. *ad Capit.* ambigo tamen. Marci verò τὸ φιλοίκειον habemus à Capitolino his verbis, commendatum, dixerim, an perſtrictum? *Jam in ſuos tantâ fuit benignitate, ut cùm in omnes propinquos cuncta honoris ornamenta contulerit, tum in filium Commodum, & quidem ſceleſtum atque impurum, citò nomen Cæſaris & mox ſacerdotium, ſtatimque nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & conſulatum.*

Φιλάληθες | *Simplicitatem* certè Vero tribuiſſe Severum, eandémq; in illo adamâſſe Pium monuimus

mus *ſuprà ad* § 9. ſed & Capitolin. de eodem, *Erat*, inquit, *morum ſimplicium, & qui adumbrare nihil poſſet.* Verùm iſtud infirmitatis potiùs ἢ ἁπλότητος ἦτοι εὐηθείας, quàm candoris ingenui ἢ φιλαληθείας fuerit. *nihil potuiſſe*, dicit; *nihil voluiſſe adumbrare*, non dicit. Siquidem idem eidem alibi impingit, (quòd & ſuprà notavimus) *callidam ſeveritatis ſimulationem*: quâ nimirum per imperii initia, graviter ſe, & ad Marci mores egerit. Cæterùm *membrana tenuis, & bracteata* tantùm (ut cum Seneca *ep.* 115. loquar) erat illa ſeveritas, cujus fucus facilè deprehendi poterat. nec perſonam illam diu ſuſtinuit; ſed ad ingenium indolémq; pravam citò deflexit. docuítq; verum eſſe, quod Greg. Naz. *orat in Jul.* 1. Ὡς οὐδὲν θερμοτητος, μόνιμον, i. e. *quæ ſimulata ſunt diuturna eſſe non poſſe.* ut Ambroſius *de Offic. l.* 2. *c.* 22. Ego interim non video (quod & priùs monui) quomodo Capitolinus ſibi ipſi conſtet, qui in Vero modò *ſimplicitatem* prædicat, modò *callidam ſimulationem*, tanquam vitium illi ingenitum, notat. At Marcum hac ratione *pro Vero Veriſſimum* appellabat Adrianus. Caſſ. & Capitol.

Φιλοδίκαιον | Verùm Pio an Marco (nam ambiguè locutus eſt) *fidem, non & amorem exhibuiſſe*, autor eſt Capitolinus. Eſt autem *fides juſtitiæ pars*; ut Cicero, *Offic. l.* 1. Cæterùm *fides* ab *amore* ſejuncta, φιλοδικαίου elogium neutiquam meretur. Utrumq; autem hoc & φιλαληθὲς & φιλοδίκαιον interpres Anglic. (quâ ratione motus, mihi incertum) omiſit.

Θερσίταν | De Thraſeâ Pæto, Tacit. *annal. l.* 16. Dio Caſſ. in *Neron.* & in *Dioclet.* Suetonius *l.* 6. *c.* 37. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. in *Epictet. diſſert. l.* 1. *c.* 1.

Ἑλβίδιον | De Helvidio Priſco, Thraſeæ genero, Tacit. *ibid.* & *hiſt. l.* 4. Dio Caſſ. in *Veſpaſ.* Sueton. *l.* 10. *c.* 15. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. *l.* 1. *c.* 2. & *l.* 3. *c.* 26. & Plin. min. *l.* 9. *ep.* 23.

Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον | De his, præter cæteros hiſtoricos, fuſiſſimè Plutarchus; qui ex profeſſo res geſtas horum omnium deſcripſit. Verùm quid cum heroibus iſtis L. Vero, homini *vitiorum Cajanorum, & Neronianorum, & Vitellianorum æmulo, & in pluribus Neroni?* Capitolini ſunt de Vero verba. Nero ſcil. alter Thraſeam Marco conciliaverit, & in notitiam ipſius eum inſinuaverit? Accedit, quod ex hìc poſitis videri poſſit, Marcum Lucio in diſciplinam quandoq; datum; & ab eodem in eis, quæ referuntur iſtîc, aliquâ ſaltè ex parte, inſtitutū. Verùm repugnat planè ſententiæ huic, tum utriuſq; ætas, cùm Marc⁹ Luciū anteceſſerit, utpote qui Pii filiam ideò duxerit uxorem, quòd Luci⁹, cui ab Hadriano deſtinata fuerat, impar ætate videbatur, filiámq; ſuam Lucillā nomine eidem Vero jam transnominato nuptum dederit: tum etiam quòd Luci⁹ hic, poſt ſeptimum annum in familiam Aureliam traductus, *Marci moribus & autoritate formatus* perhibetur. Vide Capitolinum in *Marco* (ſed à Salmaſio reſtitutum) & in *Vero.* Alius igitur eſt neceſſariò Marci frater requirendus, in quem iſta poſſint competere.

Πολιτείας ἰσονόμου | Πολιτείαν ἰσόνομον & noſter iſtîc, & Plut. in *ſap.* 7. *ſympoſ.* appellat τὴν δημοκράτουσαν. in qua ſingulis quibuſq; civibus jus ex æquo competit. Ἰσονομίαν eandem appellat Herodot. apud quem Otanes *l.* 3. Πλῆθος ἦ ἄρχον, ἄφατα μὲν ὄνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἰσονομίην. Eúmq; ſecutus Thucydides, qui *l.* 3. Οἱ ἐν ταῖς πόλεσι φρονήσαντες, μετ' ὀνόματος ἐκάτεροι εὐγνωμοσύνης, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀειδοκρατίας σώφρονος σωφρονίσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ διεκρίνοντες, ἄθλα ἐποιοῦντο, &c. Quanquam autem, ut *Sen. ep.* 3c. *Prima pars æquitatis eſt æqualitas*, non immeritò tamen Plutarchus, Πασῶν ἀδικιῶν μείζων ἡ τοῦ ὁμοίου καὶ τοῦτο ἰσότητα, pronunciat, in *ſympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. &, *æqualitate iſtâ nihil inæqualius*; Plin. min. *l.* 2. *ep.* 12. Nec ſanè minùs veritati conſonum quicquam, quàm Lactantii illud *inſt. l.* 5. *c.* 14. *Ubi non ſunt univerſi pares, æquitas non eſt.* Itaque non infrunitè Lycurgus, monenti *democratiam* induceret, *Tu*, inquit, *eam primò domi tuæ inſtitue.* Plut. *ſap. ſympoſ.* & in *apoph.* qui & eo nomine eundem laudat, *ſympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. quod *proportionem arithmeticam*, tanquam δημοκρατικὴν καὶ ὀχλικὴν, repudians, *geometricam* ejus loco in rempubl. à ſe efformatam induxit. Ἡ μὲν γὰρ, inquit, ἀριθμῷ τὸ ἴσον, ἡ δὲ λόγῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει. Vide Caſaubon. *ad Sueton. l.* 2. *c.* 51. Poteſt tamen & πολιτείαν ἰσόνομον à Marco dicta videri, *in qua juxta legum præſcripta jus cuiq; ex æquo redditur.* Ita Plinius in *panegyr. Trajano*: *Dicitur actori, agis; etiam procuratori tuo, In jus veni, ſequere ad tribunal, nam tribunal quoq; excogitatum principatui*, (ità Lipſ.) *eſt par cæteris. Sors & urna fiſco judicem aſſignat. eodem foro utuntur principatus & libertas. quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpe vincitur fiſcus; cujus mala cauſa nunquam eſt, niſi ſub bono principe.* Sed & de Marco ipſo Eutropius, *Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit.* Cæterùm tale potius eſt regium regimen, quale verbis ſequentibus depingit.

Τῷ ἐλευθείῳ ἅμα ἀρχομένῳ | Claudianus *in Stilicon.*

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
Servitium, nuſquam libertas gratior extat.

Optimè itaq; Euripides *Ægeo*, à Stobæo laudatus, *tom.* 2. *tit.* 47.

Ἀνδρὸς δ' ὑπ' ἐσθλοῦ καὶ τυραννεῖσθαι καλόν.

Perferre regnum rege ſub bono juvat.

Certè Marcus noſter, ſi Capitolino credimus, *cum populo non aliter egit, quàm eſt actum ſub civitate libera.* Itaq; cùm pecunias ex publico ad bella gerenda à Senatu poſtularet, Ἡμεῖς γὰρ, inquit, ὅταν ἐδέω

ἴδιον ἔχωμεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκεῖμεν. refert Cassius. Quin & de eodem Aristides, Φιλανθρωπία γε μεγάλη τις μείζων ταύτης καὶ φανεροτέρα, ἢ κατεπήχθε ἅπαν τὸ ὑπήκοον, καὶ ὑφ' ὁρᾶν δεδιὸς ἐμβλωθρούμενον, πολλῶν ἤδη καὶ ἀηθῶν ὄντων καὶ ἀτακτούντων κτλ. *Nisas tàs πόλεις, εἴ τις φθέγξαιτό τι, ἀλλ' ἴσθι ἢ ἐδὲν ὕστερον ἢ οὐδὲν εἰπεῖν οἷόν τε ὄν· ἀνηρημένης τῆς σωφρονος καὶ δικαίας παῤῥησίας, πάντων ἢ ἑκάστου, σκιὰν ἀπώλλαξε τῷ φόβῳ τούτῳ, καὶ ἀλλοιώσας τὰς ἁπάντων ψυχὰς, ἐστελλε καὶ ὁλόκληρον ὑποδοὺς τῷ ἀλλοιείαν αὐτοῖς.* Laus eit Nervæ apud Tacitum, in *vita Agricolæ*, quòd *res olim dissociabiles miscuerit, Principatum & libertatem.* laus eadem & Marco noſtro, hiſce autoribus,debetur.

Τὸ ἀμελὲς | *Curis vacuum*, Xyl. ad ſequentia refert M. Caſ. *tenorem conſtantem in philoſophiæ ſtudio æſtimationéq; obſervare, curis diſtractionibuſq; aliis ventiquam interruptum.* forſan tamen *corporis negletum* Marcus voluit.Si tamen locus integer fuerit. ſiquidem τὸ ἀμελὲς alioqui in vitio plerumq; ponitur. quin & infrà § 17. talem ſe habuiſſe fratrem prædicat, qui moribus ſuis σφὸς ὀλιγωρίαν ἑαυτῷ excitaret ipſum.

Ὁμότονον ἐν τῇ πρὸς τὴν φιλοσοφίας | De Pio certè Aurel. Victor. *Adeò æqualis probiſq; moribus, uti planè docuerit, eô demum fortunatas urbes fore, ſi regna ſapientiæ ſint.* Reſpexit ad celeberrimum Platonis illud, quod Oraculi vicem jam diu obtinuit, nunquam bene cum rebus humanis actum iri, aut civitates probè conſtitutas fore, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῆς φιλοσοφίας γένος ὀρθῶς τε καὶ ἀληθῶς ἅμα εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ τῆς δυναστευόντων ἐν τοῖς πόλεσιν ἔκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ, *epiſt.* 7. & *polit. l.* 6. Ἐὰν μὴ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν τοῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλεῖς τε καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταὐτὸν ξυμπέσῃ δύναμις τε πολιτικὴ, καὶ φιλοσοφία. Quod Hierocles *de Providentia l.* 2 apud Photium *cod.* 252. ſic expreſſit, Τὰς φιλοσόφους ἀρχοντας τῶν πόλεσιν ἁρεσθαι, ἵνα λήξωσι ποτὲ τῆς κακῶν· καὶ ὡς οὐκ ἂν ποτε εὐδαιμονήσει πόλις, εἰ μὴ αὐτῇ διαγλάψειαν οἱ τοῦ θείου παράδειγμα χαράμενοι. Ex Juliani mente Gregorius Naz. συλλευτ. 1. Χρῆναι γὰρ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, εἰς ταὐτὰ συνελθεῖν. Cicero *ad Quint. frat. ep.* 1. ſic extulit. *Tum deniq; fore beatas reſpublicas, ſi aut docti & ſapientes homines eas regere cepiſſent, aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina ac ſapientiâ collocâſſent. hanc conjunctionem videlicet poteſtatis ac ſapientiæ, ſaluti cenſuit civitatibus eſſe poſſe.* Juſtinus in *apolog.* 2. Ἔφη γάρ που καὶ τὸν τῆς παλαιᾶς, Ἂν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, οὐκ ἂν εἴη τὰς πόλεις εὐδαιμονῆσαι: de principibus ſubditiſq; ſimul pronunciavit, quod de illis ſolis Plato dixerat. præſumpſiſſe Platonem forſan exiſtimavit, principe philoſophante,idem & populum facturum. Ita certè de Numa Plutarchus: Ἐναργὴς ἐξέλαμψε παράδειγμα καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ὡς ὕστερος ἐκείνου καὶ ὀλίγοις χρόνοις ῥυόμενος ἐτόλμησεν ἀφεῖναι τὴν δὲ πολλείας, ὡς μία κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις οὖσιν ἔκ τινος τύχης θείας, εἰς ταὐτὸ δαιμονίᾳ φιλοσόφῳ βασιλικὼ συμπεσοῦσαν δύναμιν, ἐγκρατῆ καὶ σωφρόνιον τῆς κακίας τὸν ἀρεσμὸν καθαρῶσαι. μακάριος ὄντως ὁ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς μακάριος ἢ οἱ Ζωπύροι ἢ ἐκ τῆς σωφρονοῦντος σώματος ἰόντων λόγων. τάχα γὰρ ἂν ἀνάσχοιτο πνὸς δεῖ θεᾶς τοῦ πολλοὺς, οὐδὲ ἀπειλῆς, αὐτοῦ ἢ τῷ ἀρετῷ ἐν ἐνσήλῳ παραδείγματι καὶ λαμπρῷ βίῳ τῷ ἄρχοντος, ἐκκύσιος σωφρονοῦσι καὶ συμμαίζοντας θεοὺς αὐτόν. De Oſiride pariter Synelius *de provident.* Καὶ θεσπιδείαν ἦν Ὀσιρεις ἠξίωτο παιδείαν γὰρ ἀρετῆς ὤετο πηγὴν εἶναι. unde per Ægyptum totam eo regnante virtutem adeò floruiſſe. εἰς ἐοικέναι τῷ χάρεσιν ἀρετῆς διδασκαλείῳ, ἢ παίδων θεὸς ἵνα βλεπόντων τὸν ἡγεμόνα, καὶ δράντων τε ἂν ὅ, τι ὁρῶεν, καὶ λεγόντων ἂν ὅ, τι ἀκούοιεν. Idem Synesius *ad Arcad. Imper. de regno*, Τῆς φιλοσοφίας ὦν νῦν μας καὶ εἴη γε τυχεῖν τῆς εὐχῆς, ὡς Πλάτων εὐξάμενος ἔκ ἐπύχετο. ἰδιωτὶ σε τῇ βασιλείᾳ θεσπεσιωτάτῃ φιλοσοφίαν. Quod in Arcadio optaverat Syneſius, in Juſtiniano contigiſſe refert Agapetus in *Paræn.* Ἐφ' ἡμῖν ἀνεδείχθη τῆς εὐχαίας ὁ χρόνος, ὃ θεσπέσιε τις ἢ παλαιῶν ἔσωζε, ὅταν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσι· καὶ γὰρ φιλοσοφοῦντες ἠξιώθητε βασιλείας, καὶ βασιλεύσαντες ἔκ ἀπέστητε φιλοσοφίας. Cæterùm q^a ille videre optaverat, iſte vidiſſe ſe profitetur,id in Marco noſtro ab omnibus agnitum eſt. Huic etenim,Capitolino referente, *ſententiæ Platonis ſemper in ore fuit: Florere civitates, ſi aut Philoſophi imperarent, aut Imperatores philoſopharentur.* Nec in vita, quàm in ore, minùs ; quum, ut idem autor eſt, *honoribus in ſe receptis, philoſophiæ operam vehementer dederit ; tantúmque in eo philoſophiæ ſtudium fuerit, ut adſcitus jam in Imperatoriam dignitatem,tamen ad Philoſophorum domos diſcendi causâ ventitaret.* quod & Caſſius etiam his verbis affirmavit, Λέγεται καὶ αὐτοκράτωρ ὢν, μὴ αἰδεῖσθαι, μηδὲ ὀκνεῖν ἐς διδασκάλου φοιτᾶν. Quin & conſpicatũ hoc Luciũ quendam, philoſophum & ipſum, ad cœlum manibus ſublatis, exclamâſſe refert Philoſtratus in *Herode*, & ex Philoſtrato Suidas, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηρᾷσκων ἤδη, δίλτον ἐξαφάμενος, ὡς διδασκάλου φοιτᾷ ὥσπερ οἱ παῖδες! *Proh Jupiter, Romanorum Rex ſenceſcens jam, libro ad latus appenſo, ſicut pueri ſolent, ad præceptoris ædes itat!* Verùm tantum abeſt ut hoc ſibi Marco dedecori putârit, aut à verè ſapientibus ei notam aliquam attraxerit, ut contrà ſtudium philoſophiæ conſtans & indefeſſum nomen illi celeberrimum conciliârit. Itaque non immeritò forſan & Diocletianus, Capitolino referente, *vitâ & clementiâ talem ſe cupere, qualis fuerit Marcus, etiamſi philoſophiâ*

phiâ nec Plato esse possit, si revertatur in vitam. Quin & à Casaubono nostro ad Pers. Sat. 1. elogio honoratissimo planè ampliſſimóq; isto ornatur: *Sapientissimus ille Imperator Marcus,* ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφικώτατος. In eam deniq; propter doctrinam virtutémq; exiſtimationem veniſſe dicitur, ut eo imperante ferrent palam, *Platonis implerum esse verbum, quo dicebat, Tum orbem terrarum feliciter habiturum, cùm contigisset ut Philosophi rerum potirentur.* Fulgoſ. *memorab. l. 2. c. 5.* De Leone cognomine Sapiente, Baronius, *annal. tom. 10. ann. 911.* ubi orationem ejuſdem quandam piam admodum ac eruditam recitaverat: *Ità planè cum vel Philosophi Christiani regnant, vel reges philosophantur.* E noſtris, De Henrico I. Guilielmus Malmesbur. *l. 5. Fuerunt illi (ut verè confirmo) literæ, quamvis tumultuariè libatæ, magna supellex ad regnandi scientiam, juxta illam Platonis sententiam, quâ dicit, Beatam esse rempublicam, si vel Philosophi regnarent, vel reges philosopharentur.* Et de Jacobo Rege Andr. Dunæus, ἐν τῇ λεξικῷ. Πέφυκα σωφρονεῖν ὁμῶς, μεγάλη τε ἀξιοῦμαι καὶ ἀσφαλὴ φρόνησις· ἧς συζυγίας οὐδὲν χρῆσθ' ἐν τῷ βίῳ μακαριώτερον. ὡς ὅταν εἰς ταυτὸν τῷ φρονεῖν τις καὶ σωφρονεῖν ἢ μεγίστη δύναμις ἐν ἀνθρώποις ξυμπίπτῃ, τότε πολιτείας ἀρίστας, καὶ νόμων ἧκιστ' ἐπιτίθεται φύσεται χρήσιμοι, φησὶ που Πλάτων. Deniq; in hanc eandem mentem Doctores Hebræi: אדם ראוי למלוך או חכם או מלך שירוש החכמה ואמר חכם או מלך שירוש החכמה *Ecquis homo est regno dignus? vel sapiens, vel rex sapientiæ studiosus.* Quanquam Platonis sententiam illam, tot autoribus tantísque comprobatam, ridet exagitátq; multis apud Athenæum *dipnoſoph. l. 5.* Maſurius, Themiſtius etiam cenſuræ ſubjicere eſt auſus. Sic enim ille *ad Jovianum Imp. orat. 12.* Πλάτων μὲν ὖν, εἰ καὶ τἄλλα πάντα θεῖος καὶ ἀοίδιμος, ἀλλὰ τοῦτόν γε ἀτεχνῶς ἀποκεκινδυνευμένον φρονήσεως λόγον, ὅτι μὴ φρόνιμον τὸ κρατοῦν λάξει τοῖς ἀνθρώποις, πεῖν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Mox Ariſtotelem Platoni opponens, qui dixerit è contrario, φιλοσοφεῖν μὲν τὸν βασιλεῖ, ἂν ὅπως ἀναγκαῖον ἦ), ἀλλὰ καὶ ἐμποδὼν τὸ ἧ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς ἐπιτιθέναι, ξυνειδὼς καὶ ξυνὼν. hunc probans, ἔργων γὰρ ἀγαθῶν, inquit, τὸν βασιλεύσαι ἐπαινοῦσιν, καὶ ῥημάτων. quaſi in verbis, non in factis philoſophia conſiſtat. Concludit ipſe; Ἀγαπῶμεν ἧ, εἰ φανείη ποτὲ βασιλεὺς, ἂν αὐτὸς αὐτάρκων φιλοσοφίαν, τοῖς ἧ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς ξυνειδὼς καὶ ὑπάρχων. Atqui à regibus ſacræ philoſophiæ, an theoſophiæ, ſtudium etiam codex divinus exigit, *Deut. c. 17. v. 16, 17.* Cæterùm, miſſis his, quæ hîc Marcus, quî poſſint Lucio competere, non video, cujus vita, tum principis, tum & privati, à philoſophica diſciplina fuit ſemper alieniſſima.

Τὸ πεδητὸν ἀεὶ τῷ ὑπὸ ἧλ φίλων φιλεῖσθαι | Apud Livium *l. 22.* Acedux Hiſpanus; *vult ſibi quiſque credi; & habita fides ipſam plerumque obligat fidem.* Et Seneca, *epiſt. 3. Fidelem ſi putaveris, facies.* De amore pariter habeas. Imò idem de utroque Plut. in *præcept. conjugal.* Ποιεῖ γὰρ καὶ τὸ πεδεῖν, δοκεῖν πεδεῖσθαι· καὶ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

Τὸ ἀνεπίκριτον | Verum reverâ Capitolinus (quod & ſuprà non ſemel monuimus) ait fuiſſe *morum ſimplicium, & qui adumbrare nihil posset.* nec tamen eum eſſe exiſtimo, de quo Marc. iſtîc. Certè fratrem ſuum, quiſquis is fuerit, talem Marcus hîc depingit, qualem Achillem (puto) Ennius apud Gellium *lib. 19. c. 8.* — *eo ego,* inquit, *ingenio Natus sum, amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gerere.* De Clearcho itidem Xenophon, *expedit. lib. 2.* Τὸ ξυνὸν, τό τε φαιδρὸν αὐτῷ ἐν τοῖς περισπουδάστοις ἔφασαν φαίνεσθαι. vid. *l. 11. § 15.*

Τὸ μὲ δεῖσθαι χαλεπῶν πρὸς φίλους αὐτῷ, πρὸς τὸ πᾶν θέλειν, ἢ τὸ μὲ θέλειν | Contrà prorſus quàm Dominus, qui κρυπτίνης Dioni Caſſio prædicatur. & quàm Tiberius multò magis; qui ſenſus ità privatos obtegere eſt ſolitus, ut ancipiti eventu, quid expeteret, quid averſaretur, ariolari ſuos neceſſe fueris, & graviſſimam ſæpe officiis eis offenſionem incurrerent, quibus potiſſimùm demereri ſe poſſe ſperabant. Eum nobis ſic Caſſius *l. 57.* depingit. Φύσει ἧ ἀνωτάτῳ ἐκέχρητο. ὅτε γὰρ ὧν ἐπεθύμει περιποιητό τι, καὶ ὃν ἔλεγε, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐψεύδετο· ἀλλ' ἐναντιωτάτως τῇ περιεστώσῃ τὸν λόγους ποιούμενος, πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἠρνεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει προσεποιεῖτο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ὅπου κἂν, ἐν οἷς μάλιστα ἠγαπᾶτο, ἐδάκνετο ἔνδον. ἥλιέ τε σὺν ὧν, ὃς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχθρὸν ἐποιεῖτο, ὃς σωτῆρά τοι τὸν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατον ὄζειν ὅτε ἐώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ προσεφέρετο· τό τε σύμπαν, ἐκ ἧξίου τὸν αὐτάρχη λαβεῖν κατάδηλον ὧν φρονεῖν εἶναι· καὶ εἰ μὴ μόνα ταῦτ' ἔχων, ἀφύλακτος ἂν τοῖς εἰς πεῖραν αὐτῷ ἐλθοῦσιν ἦν· πρὸς γάρ τοι τὸ ἐναντιούμενον πάντα ἀναλαμβάνοντες, ὀλίγου τῷ ἴσῳ τό τε μὲ βλάπτειν δι' τι αὐτὸν τῷ πάνυ ποθεῖν, καὶ τῷ ὀργίζεσθαι τινὶ τὸ μὲ ὠφελεῖν ἐνόμιζον· νῦν ἧ ὠργίζετο, εἴ τις αὐτῷ σωτὴρ φανερὸς ἐγίγνετο· καὶ πολλοὶ οὐδὲν ἄλλο σφίσιν, ἢ ὅτι σωτῆρές αὐτὸν, ἐγκαλέσαι ἔχων, ἀπέκλεισε. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν αὐτῷ σώσασιν πιστεῦσαι· πολλὰ γὰρ ἄττα πρὸς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ μὲ πρὸς τὸ βουλόμενον σωσαντῆσιν ὁρᾶ, ἐσφάλλοντο. χαλεπώτερον ἧ σωθέναι. τῷ τε γὰρ ὀπιπεύσαι αὐτῷ καταφωρᾶν, καὶ τότε καὶ ἀχθεσθαι αὐτῷ ὑποπτεύοντο. μόνῳ ὖν, ὡς εἰπεῖν, ὅσῳ τε ἀσφαλεστάτῳ ὄζει διεχρήσατο, ὃς ὅτ' ἠγνόησε τῷ φύσιν αὐτῷ, ὅτ' ἤλεγξεν ὅτου χρὴ, ὅτε πεδᾶσθαι αὐτῷ ἠπατήθη· ὅτε ἐνδεξάμενος νοεῖν ἃ ἔφραζεν, ἐμισήθησαν πάνυ γὰρ πολλοὶ ὄχλον παρεῖχεν, εἴ τέ τις ἐναντοῖτο εἰς ἔλεγχον, εἴτε καὶ σωφρονοίη τι. τὰ μὲν γὰρ ἀληθῶς χρῆσθαι, τὸ ἧ δοκεῖν βέλεσθαι, πάντως τε πρὸς τὸ ἐμπεσεῖν

ἀκάτεργον ἐναντιμφόρις ἔχε, καὶ διὰ τοῦτο, τοῦ μὲν τῆς ἀληθείας, τοῦ δὲ τῆς δοκήσεως ἕνεκα ἤχθαρσε. Sed & de Domitiano, Caſſius idem, *lib.* 67. Καί τοι καὶ τοῦτο δεινότατον ἔχων, ὅτι καὶ κολακεύεσθαι ἤθελε, καὶ ἀμφοτέρως ὁμοίως ἤχθετο, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μὴ τοῖς μὲν, ὅτι ψευδεῖς, τοῖς δὲ ὅτι κἀφρονῶν ἐδόκει.

§ 15. Παρήκλησις Μαξίμε | *Maximus me adhortatus eſt.* Xyl. Verùm addititium videtur [κλῆσις] illud. lego, Παρὰ, ut ſupra. atque ità citare comperio If. Caſaubonum *ad vitam Marci.* Legere tamen videtur Salmaſ. *ibid.* Παρὰ Κατύλε καὶ Μαξίμε. Sed cum *Catuli* ſuprà § 13. meminerit, quare denuò, præter morem ſuum, eundem reponeret, cauſſam nullam video. minúſq; jam placere ſibi, quod olim voluerat, vir candidiſſimus profitetur. Meric. Caſ. Παρὰ Κλ. Μαξίμε, *à Claudio Maximo. Cl. Maximus* inter *Stoicos* à Capitolino recenſetur, quibus Marcus noſter in diſciplinam ſe dederit. Verùm nec viro clariſſimo ea lectio probatur; quum nec in aliis citandis duplici nomine ſit uſus, παρὰ Οὐήρε, παρὰ Διογήτε, παρὰ Ῥυσίκε, παρὰ Σέξτε, παρὰ Φρόντωνος, παρὰ Κατύλε. *Ergò & hic ſcripſit*, inquit, παρὰ Μαξίμε. *Et ſic legendum cenſeo.* Cui accedit & *ad Capitolinum* Caſauboni patris calculus, qui *ſolis cognominibus Catulum Maximúmque* monet, *à Marco in hoc ſcripto nuncupatos.* Etiamſi autem Μαξίμου Τυρίου Euſebius in *canone chronico* (utl ex Georgio monacho patet, qui eundem tranſcripſit) inter Marci noſtri præceptores collocaverit: unde & ſupplendus videtur Marian. Scotus, apud quem *Maximi* nomen intercidit, *Tyrii* remanſit; vix adducor tamen ut credam quod Viri illuſtres Joſ. Scaliger *notis in Euſeb.* & Jac. Capellus *hiſtor. Eccleſ. cent.* 2. autumant, *Maximum* hunc, *Tyrium* illum eſſe, cujus extant διαλέξεις, cùm iſte quantus quantus eſt, totus *Platonicus* eſſe videatur, illum *Stoicum* extitiſſe conſentiunt autores. Sed & *Tyrium* iſtum ſub Commodo, non ſub Marco, Romæ διατρίβαι Suidas prodiderit.

Τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ | *ut ſuo exemplo meipſum regerem.* Xyl. ad verbum, *ſe continere*, vel, *ſui continentem*, ſive *potentem eſſe*, ut Flaccus, *carm. l.* 3. *od.* 29. & Seneca, *ad Marc. c.* 20. vel etiam, *Sibi imperioſum*, ut Flaccus idem *Serm. l.* 2. *c.* 7.

Quiſnam igitur liber? Sapiens, ſibi qui imperioſus.

Sic κρατεῖν τῆς χειρὸς apud Plutarchum Ariſtides, de Themiſtocle quem peculatus reum agebat, ex Tragico an Comico aliquo;

Σοφὸς μὲν ἀνὴρ, τῆς δὲ χειρὸς οὐ κρατῶν.

Sapiens quidem vir, ſed manus non continens.

h. e. manum (à publico, ſive alieno) continere ac cohibere haud potis. Et κρατεῖν ὀργῆς. Dionyſius Halicarn. apud Stob. tom. 2. tit. 20. Ὅπη μεγάλη καὶ δυσνίκητος ἔῃ καὶ ὀνίκητος τῷ κρατεῖν ὀργῆς, ἡ εὐβουλία καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ μὴ πταίειν μείζων. Ὀργῆς κρατεῖν dixit, quod ὀργὴν κατέχειν Menand.

Ὅσος τὸ κατέχειν δεῖ τὴν ὀργὴν πόνος;

Cohibere quantus impetum eſt iræ labor!

Rex ſapientiſſimus, *Proverb.* c. 16. v. 32. *Potior eſt longanimis robuſto; & qui in animum ſuum imperium obtinet, expugnante civitatem.* Græc. Κρείσσων ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, καλλίων πολιορκητοῦ πόλεως. Optimè, Siquidem, ut Plut. *de ira cohib.* Ἀνδρώπων μὲν κρατῆσαι, καὶ χείρονι βελτίονι, ὑπῆρξε· τὸ δ' ἐν ψυχῇ σῶσαι κατὰ θυμὸν, τρόπαιον μεγάλης δεῖ καὶ νικητικῆς ἰσχύος. Socratis dictum eſt; à Stobæo relatum tom. 1. *l.* 2. tit. 7. μείζω μὲν ἀρχὴν εἶδε τὴν βασιλείαν, ἀείζω δὲ τὸ ἑαυτῆς ἄρχειν. & de Alexandro Plut. τῆς νικᾶν τοῦ πολεμίους, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγεῖτο. Seneca, *de Benef. l.* 5. *c.* 7. *Gentes facilius eſt barbaras impatientesque alieni arbitrii regere, quàm animum ſuum continere, & tradere ſibi.* &, *epiſt.* 75. *Hæc eſt abſoluta libertas, in ſeipſum habere maximam poteſtatem. inæſtimabile bonum eſt ſuum fieri.* Et, *epiſt.* 113. *Sibi imperare maximum eſt imperium.* Et, *quæſt. nat. l.* 3. *Nulla major eſt victoria, quàm vitia domuiſſe. innumerabiles ſunt, qui urbes, qui populos habuere in poteſtate; pauciſſimi, qui ſe.* Horat. *Carm. l.* 2. *od.* 2.

Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Et Claud. *de* 4. *Conſ. Honor.*

——*tunc omnia jura tenebis,*
Cum poteris rex eſſe tui.——

Rectiùs enim is appellabitur Rex, (qui hoc præſtiterit,) *quàm Tarquinius, qui nec ſe nec ſuos regere potuit.* Cic. *de fin. l.* 3. Dio Pruſ. Orat. 49. Τὸ γὰρ ὅλως φιλοσόφου τὸ ἔργον, ἢ αὐτῷ ἀρχή. Τῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἰσχυρῶς καὶ ἐγκρατῶς ἔχοντι, κάλλιστον ἤδη καὶ συμπάντων ἀνθρώπων κρείττονα γίνεσθαι. Et rurſus, Ὁ τοίνυν φιλόσοφος αἰεὶ αὐτῷ ἄρχει· ὁ τῷ παντὶ κάλλιστος, ἢ συμπάντων μὲν ἐλλιπὴς, συμπάντων δὲ βαρβάρων βασιλεύειν. Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 11. § 29.

Κατὰ μηδὲν παίφορον | ità Baſil. Verùm παίφορον vox eſt nauci. παραφορον D. Junius vult. quod Xyl. etiam legiſſe videtur, quum *præcipitem* vertit. Eſt enim παραφορος propriè qui *tranſverſus abripitur*; eíq; optimè opponitur, qui in ſuo ſui imperio ſe continet. ità Herod. *l.* 8. de quibuſdam qui fluvium tranare volentes in aquas unà cum equis ſe dederant, παρενεχθέντες ἀπώλοντο. *Vi fluminis abrepti perierant.* indè ἡ παράφορος à torrente flumine tranſlatum, *l.* 5. § 23. & *l.* 12. § 14. ὁ κλύδων παραγέρει, *æſtus abripere*, dicitur. at Lugd. παίφορον exhibet. quod ſecutus M. Caſaub. *circumactum*

cumactum reddidit. atq; ità περιφέρεσθαι etiam uſurpatur ab Apoſtolo, de hominibus inſtabilibus, qui cùm judicio certo nulli nitantur, ab aliis facile circumaguntur, *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 14. κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας. metaphora ducta à navibus ἀνθρωπίσεως, uti priùs dictum, ad § 8. Sed prius illud magis arridet. Vide *l.* 2. § 7.

Ἐν πᾶσι ἄλλαις πρεπούσαις | πρεπούσης iſtìc, ut Galeno ſuprà ad § 12. adducto, pro *rebus* ejuſmodi nos *circumſtantibus*, quæ negotium nobis moleſtiámq; aliquam faceſſant. de qua vocabuli hujus ſignificatione dicetur ulterius ad *l.* 9. § 13.

Τὸ εὐκράτον τῆ ἤθους | *mores benè temperati.* ſive *morum inſigne temperamentum.* De Auſidio Cicero *ad famil. l.* 12. *ep.* 37. *Eſt autem ità temperatis moderatiſque moribus, ut ſumma ſeveritas, ſumma cum humanitate jungatur.* Idem de Lentulo *ad Attic. l.* 4. *epiſt.* 6. *Virum bonum, & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi, multâ temperatum humanitate.* Tractum videtur ab aëris conſtitutione temperata, quando nec æſtu torret, nec vexat frigore. Æſchines (hujus enim eſſe docent Laert. Athen. alii) *Axiocho*: ὅτε γὰρ χεῖμα σφοδρὸν. ὅτε δὲ λάσιος ἐγίνετο, ἀλλ' εὐκράτως ἀὴρ κεῖτο, ἀπαλαῖς ἡλίου ἀκτῖσιν ἀναπνεόμενος. Poteſt & à vino aquâ mitigato in quibus miſcendis ſi juſta ratio habita fuerit, (artis autem id eſſe docet Athenæus *l.* 10.) ἀφαιρήσει ἡ κρᾶσις τὸ οἶνον τὸ βλάπτον, ἃ σωιζοῦσα τὸ χρήσιμον. Plut. *de l.g. poet.* Inde οἶνος εὔκρατος, Polluci *l.* 6. *c.* 3.

Οὐ ῥᾳτίως καὶ ἐργασικὸν ἦν τὰ πεπραγμένα | *Ut quæ inſtituiſſem, expedite, nec magnâ cum moleſtia perficerem.* Xyl. *Negotia, quæcunque ea fuerint, cùm exquiſitè, tum ſine quiritatione, exequi.* M. Caſaub. Eóq; ſenſu τὸ καλεργάζεσθαι uſurpâſſe Xenophon videtur, *memorab. l.* 4. Καίτοι γε τοσούτῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκαλεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳ περ πλείονων περὶ ταῦτα σωμάτων, ἐλάττους οἱ καλεργάζομενοι γίγνονται. Thucydid. etiam *l.* 4. Οὕτω τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι, ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δίκαια ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπροσώτατα μεγάλῃ τῇ ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ καλεργάζεσθαι. Vide *l.* 9. §. 12. Uſurpatur & de cibis digerendis concoquendiſq;: unde alimenta εὐκαλέξεργα, *concoctu facilia*, & δυσκατέργαστα, *concoctu difficilia*, in medicorum ſcriptis frequentiſſima. & indè forſan mutuatum fuerit.

Πάνυ ἀυτῷ πεπεῖσθαι | De Xenocrate Laërt. *l.* 4. Ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα. ὥστε μὴ ὄμνυν, ἀνάμολον ὑπέτυθεν, τούτῳ μόνῳ σωιζόμενον Ἀθηναῖοι. *Tantæ apud ſuos fidei exiſtimationem obtinuit, ut quod nemini cuiquam alioqui licitum, huic etiam injurato teſtimonium perhibere Athenienſes permitterent.* Vide *ad l.* 3. §. 5. Eàdem ferè apud eoſdem autoritate fidéque pollebat Ariſtides: ſed & apud Romanos Cato Uticenſis. Unde factum, ut de rebus fide omni prorſus indignis παροιμιωδῶς diceretur, Τοῦτο μὴ δὲ Κάτωνος λόγος πιθανὸν ἔστιν. *Hoc nec Catone prædicante fidem meretur.* Plut. *in Caton.* Malè autem Xyl. iſtìc, *Dicebat ſibi verba facienti*, &c. quaſi hoc de ſe prædicâſſe Maximus diceretur, quod tam à Maximi moribus quàm & à Marci mente alienum eſt.

Ὅπου ἁ κακῶς περίπη | Geminum de Jeſu noſtro elogium populi apud *Marc. c.* 7. *v.* 37. καλῶς πάντα πεποίηκε. Sed & de Davide dictum *hiſt. Regum l.* 2. *c.* 3. *v.* 36. *Populo rectum videbatur, quicquid rex fecerat.*

Τὸ ἀθαύμαστον καὶ ἀνεκπληκτον | alterum horum interpres Ang. omiſit. Vide *l.* 12. §. 13. Zenonis placitum eſt apud Laërt. *l.* 7. τὸν σοφὸν μηδὲν θαυμάζειν. Quin & Zenone prior Democrit. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Σοφίλῳ ἄθαμβον, ἀξίλῳ πάντων καὶ τιμωτάτῳ, pronunciavit. Nec Democrito in hoc prorſus quicquam adverſatur Heraclitus; Βλακὸς ἀνθρώπου δοκεῖ πᾶσι λόγῳ ἁπλοῦς φιλεῖ. quod uſurpat Plutarch. *de Poet. leg. c.* 10. & *de audiend.* Verùm illi moderantiùs. At utroq; iſto antiquior longè Pythagoras, Zenoni planè σύμψηφος, hunc ſeſe ex philoſophia fructum percepiſſe profeſſus eſt, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, *quòd nihil admiraretur*, ſive *quod nihil admiratione ſuâ dignum duceret.* quod tamen perperam à quibuſdam acceptum monet Plut. *de audiend.* Hinc Horat. *l.* 1. *epiſt.* 6.

Nil admirari prope res eſt una, Numici,
Solique, quæ poſſit facere & ſervare beatam.

Ex adverſùm tamen Plato in *Theæteto*: Μάλα φιλοσόφῳ τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη· οὐκοῦν ὁ τὸν Ἶριν θαύμαντος ἔκγονον φήσας, οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. Cui & Clemens Alex. calculum contribuit ſuum, *Stromat. l.* 2. Τῆς ἀληθείας ἀρχὴ, inquit, τὸ θαυμάζειν, ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει. καὶ Ματθαίας ἐν παραδόσεσι παραινῶν, Θαύμασον τὰ παρόντα· βαθμὸν τοῦτον τοῦ τῆς ἐπέκεινα γνώσεως ὑποτιθέμενος. ἢ κἀν τῷ κατ' Ἑβραίους εὐαγγελίῳ, Ὁ θαυμάσας, βασιλεύσει, γέγραπται· καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Nec in hac parte à Magiſtro ſuo diſſentiens Ariſtot. περὶ τὰ φυσικὰ, *l.* 1. *c.* 2. Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς τὰ πρόχειρα περὶ ἄπορων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν προϊόντες, καὶ περὶ τῶ μειζόνων διαπορήσαντες. Et mox: Ἀρχὴ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν πάντες. Verùm conciliari poterunt iſtæ, quæ ex diametro repugnare ſibi invicem videntur, ſententiæ; ſi de tyrone philoſopho Platonis iſtud, de veterano ſapientiæ jam apicem ſummum aſſecuto, priora illa acceperimus. Cyrus deniq; Perſas ſuos ità inſtituiſſe refert Xenophon, *l.* 8. Ὡς μηδὲ μεταστρέφωμαι φανερὸς εἶεν, ὡς ἐδὲν θαυμάζοιμεν.

Καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν | quod *lib.* 7. § 69.

69. dixit, μήτε ζοῦζειν, μήτε ναρκᾶν.

*Ἡ ἀμηχανῶν | ἀμηχανεῖν propriè *in eis esse angustiis, e quibus nullâ ratione, nullâ machinâ expedire vel extricare te possis.* itaq; verto *perplexum esse.*

*Ἡ σεσεισηρὸς | Suspecta vox. forsan σεσωσηρὸς, ut gemina litera altera exscriptoris vitio exciderit, quo modo in σεσωσωικιζομένας, *l.* 4. § 16. Xyl. *neq; mœstitiæ, neq; gaudii nimium.* Cas. *ridere,* vertit; sed ita ut *risûs excessum* designet. Mihi aliò inclinat animus. σισηρέναι est quod Latinis *ringi,* vel etiam *dentibus renidere.* usurpatur plerumq; de *risu simulato,* qualis eorum, qui Græcis antiquis γναθμοῖς ἀλλοτρίοις, recentioribus ξεναῖς παρειαῖς γελᾶν, utì Eustath. *ad Odyss. σ'. malis alienis ridere,* Latinis dicuntur, ut Flacco *Sat.* 3. *l.* 2. vel etiam de *indignatione, dissimulata* quidẽ, sed quæ istiusmodi oris habitu re prodat, qui cùm *risum,* vel *irrisionem præ se ferat,* ab animo tamen exacerbato proveniat. ità *ringi* Latinis, non simpliciter *irasci,* utì exiliter nimis Nonius, sed *tacitum stomachari, cùm aliud præ te feras,* utì Donatus in Terentiano illo *Phorm.* 2.2. ubi *risui vero* opponitur ;

——— *ille ringitur, tu rideas.*

Sidonius *carm.* 23. *v.* 87.

Multum ringitur otiosa virtus.

Marcus noster *l.* 11. § 18. Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἂν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σεσηρὸς, μηδ' ὑπόκρισις. *Si verum ac genuinum fuerit, non personatum & mentitum.* quale eorum, qui vultu oriſq; habitu externo offensionis speciem nullam læsi proferunt, sed injuriarum despectum quendam præ se ferunt, cùm animus tamen intùs odiis occultis æstuet. Apud Suidam, Procopius, opinor, Ἐν τοῖς ἀνυδρότοις, Λίαν δὲ ἐς αὐτὸν ἡ Θεοδώρα ἠγριαίνετο καὶ ἐσησήρει. *Valdè adversus eam exacerbata erat, & ringebatur.* ut sit istîc σεσωσηρέναι, sive σισηρέναι σοὶ τι. *ad rem aliquam,* sive *ad occasionem aliquam ringi,* h. e. vel exacerbari vel renidere aliquem, ad risum quendam adscititium compositò vultu, cum animo tamen angeretur. id quod *affectationem caninæ æquanimitatis stupore formatam,* nuncupâsse videtur Tert. *de Pat. c.* 2.

Καὶ τὸ συγγνωμονικὸν | De Demonacte Lucianum vide ad *l.* 5. § 22. Præclara sanè Catonis majoris, referente Plutarcho, vox illa, Πᾶσιν μὲν τοῖς ἁμαρτάνουσι χωρὶς ἑαυτοῦ δοῦναι συγγνώμην. Cui gemina Plinii minoris ista, *l.* 8. *ep.* 22. *Optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet ; ita peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat.* Concinna & Senecæ illa, *de benef.* 1. 10. *Hoc tu cave, tanquam maximum crimen, ne admittas : ignosces tanquam leviſſimo, si admiſſum est.* &, *ad Mart. c.* 4. *Nec quicquam pulchrius existimo in fastigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* In quam ferè sententiam de Marco Dio Cass. *l.* 71. Αὐτὸς μὲν ἁπάντων σφῶν ἁμαρτημάτων ἀπέχετο, καὶ ὅτι ἐκὼν ὅτι ἀκὼν ἐπλημμέλησε τὰ μὲν καὶ πρὸς ἄλλων ἀμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ὅτε ἐπολυπραγμόνει, ὅτε ἐνέλαζε. Cæterùm Stoicorum placitis ista adversari prorsus videntur. Censent siquidem illi ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* sapientes, ἐλεήμονας μὴ εἶναι· συγγνώμων τε ἔχειν μηδενί. Et Stob. Collectan. *tom.* 2. *tit.* 46. Φασὶ μηδέποτε συγγνώμων ἔχειν μηδενὶ, τὸν τῦν ἔχοντα· καὶ λέγουσι τὸ μηδὲ συγγνώμων ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι. Hæc tum commemorat, tum & exagitat Cicero *Or. pro Murœna. Fuit quidem summo ingenio vir Zeno, cujus inventorum æmuli Stoici nominantur. hujus sententiæ sunt & præcepta hujusmodi ; sapientem gratiâ nunquam moveri ; nunquam cujusquam delicto ignoscere. neminem misericordem esse, nisi stultum & levem. Viri non esse, neq; exorari, neq; placari.* Et mox, *Supplices aliqui veniunt, miseri & calamitosi ? sceleratus & nefarius fueris, si quidquam misericordiâ adductus feceris. Fatetur aliquis se peccâsse, & ejus delicti veniam petit ? nefarium est facinus ignoscere ; exorari, scelus ; misereri, flagitium.* Et rursùs sua illorum præceptis opponens. *Nihil ignoveris. Imo aliquid, non omnia. Nihil gratiæ causſa feceris. Imò ne resistito* [al. *persisto*] *gratiæ, cùm officium & fides postulabit. Misericordiâ commotus ne sis. sed tamen est etiam in dissolvenda severitate laus aliqua humanitatis.* Agnoscit, sed explicare ac mollire conatur Seneca *de clement. l.* 2. *c.* 5. *Scio malè audire apud imperitos sectam Stoicorum tanquam nimis duram. Objicitur enim illi, quod sapientem negat misereri, negat ignoscere. hæc si per se ponantur, invisa sunt. videntur enim nullam spem relinquere humanis erroribus, sed omnia delicta ad pœnam deducere. Quod si est, quid hac sectâ durius, quæ dedisscere humanitatem jubet, portúmque adversùs fortunam certissimum, mutuum auxilium claudit ? sed nulla secta benignior leniórq; est, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior.* Et, *c.* 7. *At, quare non ignoscat, dicam. Venia est pœnæ meritæ remissio. ei igitur ignoscitur, qui puniri debuit. Sapiens autem nihil facit, quod non debet ; nihil prætermittit, quod debet. Itaq; pœnam quam exigere debet, non donat : sed illud, quod ex venia consequi vis, honestiore tibi viâ tribuit. Parcit enim sapiens, consulit, & corrigit. idem facit, quòd si ignosceret, nec ignoscit. quoniam qui ignoscit, fatetur aliquid se, quod fieri debuit, omisisse. Aliquem verbis tantùm admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuens : aliquem invidiâ criminis manifestè laborantem, jubebit incolumem esse ; quia deceptus, quia per vinum lapsus : hostes dimittit salvos, aliquando etiam laudatos, si honestis causſis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti sunt. Hæc omnia non veniæ sed clementiæ opera sunt.* Verùm hæ sunt Stoicorũ argutiolæ spinosæ, & subtilitates supervacaneæ, quas Marc⁹ noster, solidior quàm subtilior, minùs curâsse videtur : imò meræ sunt, Senecâ ipso censente, λογομαχίαι. Sic enim ipse demum

ibidem.

ibidem. De verbo, ut meâ fert opinio, quæstio est; de re quidem convenit. Sed de istis ampliùs, ad *lib.* 2. § 13. De Pio certè Capitolin. *Ad indulgentias promptissimus fuit.* Et, *His quos Adrianus damnaverat, in Senatu indulgentias petiit.* Idémque de Marco. *Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis: fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens.* & rursus: *Erat mos iste Antonino, ut omnia crimina minori supplicio quàm legibus plecti solent, puniret: quamvis nonnunquam contra manifestos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret.* Καὶ ἄρα συμβῆ τοι τὴν τιμωρίαν ὑπερβῆναι, ἐ τὸ παθεῖν ἢ δῦναι δίκλιν δοκῶ νομίζειν, ἀλλὰ μὴ μᾶλλον ποιῆσαι δεῖν, κἀμοὶ πιθοῦ. Aristid. de eodem. De Agricola Tacitus, *Omnia scire, non omnia exequi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœnâ semper, sed pœnitentiâ sæpiùs contentus esse.* Vide *infrà* § 16. τὸ ἥμερον.

Καὶ ἀδιαστόφου μᾶλλον ἢ δοξαμόφου φαντασίαν παρέχων | *magisq; constantiam erroris securam, quàm erroris correctionem præ se tulisse.* Xyl. obscuriùs pauló. Hoc vult. Cùm sit prima felicitas, à recti norma ne minimum quidem, vel discedere, vel distorqueri: secunda, siquis quoquo modo deflexerit, εἰς δοξασίους κρίσεις, (ut ipse de se dixerat, suprà § 7.) ad rectitudinis statum pristinum denuò reduci; quùm, *quod naturâ bonum est, neq; emendari, neq; corrigi se poscat*, ut *l.* 2. Arnobius; eam in Maximo rectitudinis firmitatem & stabilitatem extitisse, ut ope alterâ istâ nihil opus habuerit, πλὴν ὀρθοῦ δόξαν ἐ λογισμοῦ, quod de Deo Aristot. *de mund. c.* 6. ita saltem *in bonum transfiguratus*, ut *nihil in eo supereſſet, quod mutandum videretur*, ut Seneca, *ep.* 6. In quem eundem sensum & illa accipi possunt, quæ habentur *l.* 3. § 5. Ὀρθὸν ἓν τῷ κὰὶ ὀρθὸν ἀεὶ ὀρθόμενον. Et *l.* 7. § 7. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθόμενος. Neq; enim ἀδιαστροφίαν sive *pertinaciam* illam Marcus noster in Maximo aut offenderat, aut si offendisset, prædicaret; quâ nihil in natura sua magis laudare ac probare palam profitebatur, portentum illud hominis, Caius Caligula, ut Sueton. *l.* 4. *c.* 29. cùm nihil sit hâc magis aut devitandum, aut detestandum; ab eâq; Marcus & ipse se cum primis abhorrere doceat, *l.* 6. § 21. & alios itidem seriò sedulóq; dehortetur, *l.* 4. § 12.

Οὔτε ὑπόμενον ἐν κρείττονα ἀπὸ αὐτὸν ὑπολαβεῖν | Miranda de hominis præstantiâ aliorum omnium consensio, cui nemo quisquam deprehensus est, qui exæquare se ausus esset. Stupenda etiam, non suspicienda duntaxat, in tanta universorum existimatione, hominis modestia, qui neminem quenquam unquam neglectui aut despectui habuerit.

Καὶ τὸ εὐχαριτίζειν | Nec occurrere alibi vocem hanc existimo; & hoc loco mihi suspecta est planè. Siquidem χαριτωμὸς sive *urbanitas*, parum distare videtur, vel ab ἀστειολογίᾳ, quam repudiat Marcus *suprà* § 7. vel à κομψείᾳ etiam, quam non semel damnat. *l.* 3. § 5, & 6. & *l.* 4. § 51. unde τὸ χαριτίζειν καὶ τὸ κομψὸν δίειν à Platone conjunguntur, *polit. l.* 4. εἰ ἔτι μᾶλλον χαριτίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψόμενον &. quin & Suidas τὸ καταφερῶς δίειν exponit per χαριτίζειν. quod Marco itidem in vitio ponitur, *l.* 5. §5. forsan tamen existimaverit quis, τὸ εὖ istud adjectum, urbanitatem ita condire posse, ut suo modo suáq; tempestate adhibita, (quod non observant οἱ χαριτιζόμενοι ἐν μὴ χαρίεντι καιρῷ, uti Dionys. Halic. in *Lysia* loquitur) etiam citra Stoicæ severitatis violationem uliam locum suum obtineat. quum τὸ εὐχαρι in Pio prædicet ipse *infr.* § 16. Xyl. *liberaliter quoq; facetum esse.* quod tam à Maximi instituto, quàm & à Marci, puto, ingenio, aberat procul. Verùm ego Marco ipso autore, τὸ εὐ χαριτίζειν rescribere non dubitem; atq; ita Marcum ipsum scripsisse, pignore etiam interposito, contendere ausim. τὸ χαριτίζειν certè in sequiorem partem usurpari, docent, cum ex Aristophanis illo, χαριτίζεις (γὴ f.) καὶ καταπαίζεις ἡμᾶς καὶ βωμολοχεύῃ. apud Etymologum & Suidam; qui & χαριτιζόμενοι exponunt εὐλεγομολοῦμενοι, σκώπτοντες. tum & ex Glossario, ubi χαριτίζειν, *Carinari*. *Carinari* autem in Isidori *Glossis* est *illudere*. Et *Carinantes* ap. Festum, *probra objectantes*, sive *objicientes*. quibus accedit quod *Carinare*, Servius *ad Æn. l.* 8. *obtrectare*. adductis Ennii illis,

—neq; me decet hanc Carinantibus edere chartis.

&, *Contra Carinantes verba atq; obscœna profatus.*

ubi in priore versu pro *hanc, haic*, sive *hæc* Merula; in altero, pro *atque, aiquè*, sive *æquè*, Castricom. legendum censet. porrò *Carinare à navium carinis dictum* vult Festus, an hujus mutilator Paulus, *quod ut infima navis pars carina; ita sortis infimæ homines, quibus scommata id genus jacere usus esset.* at Joſ. Scaliger, & hunc secuti Merula *ad Ennium*, & *ad Strabonem* Casaubonus, *carinari* Latinis eodem modo dictum statuunt, quo Græcis γαυλίζειν. nec indicant tamen unde nominis id tractum velint. à *Carinis* ne loco in urbe sic dicto; an à *navium carinis*, ut ad nautis usitata convitia respiciat, de quibus Flaccus *Serm. l. Sat.* 5.

Tum pueri nautis, pueris convitia nautæ
Ingerere.—nam Festo quæ tribuitur notatio nec nauci est. ego sanè à χαριτίζειν ipso *carinari* vel deductum, vel corruptum nullus ambigo.

§ 16. Τῷ παῖδι | *Patri* mne velit naturalem, *Annium Verum*, de quo suprà § 2. an adoptivum, *Antoninum Pium*, ambiget forsan quispiam. Verùm hunc potiùs designatum existimem, cum quia ille Marco nostro impube adhuc, excessisse videtur; ut ex Capitolino conjicere est; tum quia hæc eadem (quæ

&-

& magna ex parte ſunt principis potiùs, quàm privati hominis, virtutes) pleraque ferè de Pio enunciata deprehenduntur *l.* 6. § 30. idem ſtatuit & Caſaub. *ad Marci vitam.* Interim falſus eſt Theodoretus, ſi Pii gnatum Marcum exiſtimavit, quod verba ipſius ſonare videntur, *therapeut. l.* 9. ubi poſtquam de Hadriano dixerat, ᾧ Ἀντωνῖνος, inquit, ᾧ Βῆρος ὁ ὀξὺς ἐκεῖνος. & Acciaolus, *Antoninus qui Hadriano ſucceſſit, quique ex eo genitus eſt Verus.* Marcum enim potiùs quàm Luciũ deſignatum opinor, cùm eo loci, tum & operis ejuſd. *l.* 6. ubi Imperatorum Series ità digeritur, Ἁδριανὸς, ᾧ Ἀντωνῖνος ὁ σεμνὸς, ᾧ Βῆρος, ᾧ Κόμμοδος. Cæterùm de Vero neutro verum eſt, *ex Pio* fuiſſe *genitum.*

Τὸ ἥμερον | De Pio, Capitolin. *Erat moribus clemens, ingenio placidus & mitis. Nulli acerbus, cunctis benignus.* Eutrop. & Aurel. Victor. *Adeò manſuetus, ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum conjuraverant, perſequendos, compreſſerit quæſtionem. uſque eò autem mitis fuit, ut cùm ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſitâ placare, quàm ulciſci ſeditionem.* Marcum pariter prædicat Galenus in *commentar. de libris ſuis*, εὐγνώμονά τε καὶ μίτιον, ἥμερόν τε καὶ σεμνόν. Clementiam Marci celebrat cum aliis & Capitol. Sed præcipuè Ariſtides & Dio. Ille *orat. in Regem*; Ὤν γὰρ, inquit, πολιτικὸς ὁ Καισὰρ, ἡμερώτατα καὶ ἐπιεικέστατα διενυκτέρευε πάντων βασιλέων. Iſte in *Marco*, ὅτου τι, inquit, κατορθοῦν δεῖ πάντων, καὶ χρηστὸς καὶ εὐσεβὴς ἐφάνη, ὡς ἔγωγε τῇ βελῇ μαθήσεται τῇ Καισίῳ συναγομένῃ πεπόνθαμεν. Μὴ γὰρ γένοιτο, ἔφη, μισεῖνα ὑμᾶς ἐπ' ἐμοὶ, μήτε τῇ ἐμῇ, μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψηφῷ σφαλῶσι. καὶ τέλος ἔφη, ὅτι ἂν μὲν τότε τύχω, παύσω τοῖς τὸν θάνατον. Unde in Senatu acclamatum ei refert Vulcat. in *Caſſ. Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens, Dii te ſervent.* Vide *ſuprà* § 15. Τὸ συγγνωμονικόν.

Μεγαλικὸν ἀσαλάτως ὅτι ἧσσ' ὀξεταμιῶς κελεύεσθαι | Ita *l.* 6. § 30. Τὸ ὑπὲρ ἧσσ' χρόνον σεσωτομιῶν ἔντονον. Verùm cave iſtic intelligas ἀδιαφθορίαν illam, quam Cajum Imperator. in ſe maximè probaſſe, ex Sueton. ſupra monuimus, ad § 15. aut Neronis etiam pervicaciam, dixerim an præcipitantiam obſtinatam, cui illud Caſſio referente, ſubinde in ore, Πρεῖ ὧν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι με αὖθις πύθῃ. Siquidem ut Seneca, *de benefic.* 4. 38. *Hoc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratúmque ſit.* Quomodo apud Antiphan. ille in *Gorgythæ*, referente Athenæo *l.* 8.

Ἥδιον γ' ἀποπίομ' ἄν, ὦν σεσωλόμην,
Ἢ Κυνισμέδων γλαυκὰ σεσίοιτ' ἂν κεφάλαι.

Nec ſtultitiæ tantùm, ſed & inſcitiæ proprium. Syneſ. *in calvit.* de plebe imperita: Καὶ γὰρ ἀμαθεῖς ἐσμὲν, ἰσηγορούμενοι εἶσι, καὶ χαλεποὶ σεσάπται ἧσσ' ἀτόπων σεσωλήνων ὅσ' ἂν τις ἧσσ' παιδίον ἀξιώσειε, ταχὺ πεῖσαι τὸ κύριον. Verùm rationibus veris certiſq; ſubnixam conſtantiã intelligit in rebus accuratè perpenſis, & veritati æquitatíq; conſentaneè conſtitutis. Rectè Senec. *ep.* 23. *Conſtituendum eſt quid velimus, & in eo perſeverandum. Nam illi, qui ex aliis propoſitis in alia tranſiliunt, aut nè tranſiliunt quidem, ſed caſu quodam tranſmittuntur, quomodo habere quidquam certum manſurúmve poſſunt?* Et, *de Beat. c.* 8. *Fidens ſit animi: ſed fiducia ejus non ſine ſcientia ſit, non ſine conſtantia. ita manebunt illi ſemel placita, nec ullæ in decretis ejus litura ſit.* A conſtantia certè laudat Pium Capitolinus; uti mox videbitur. Verùm de argumento iſto habetur elegans ſanè Epicteti diſſertatio apud Arrian. *l.* 2. *c.* 15. ubi inter alia hæc habet. Τοῖς κειδεῖσιν ἐμφύτου δῆ, ὦ πάσιν ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. — ὦ θέλεις τιὼ ἀρχὼ ποιῆσαι ᾧ τὸ ἡμίλιον, τὸ κεῖμα σκέψαδε, πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιὲς, ᾧ ὅτω λοιπὸν ἐπακολουθῆν αὐτῷ τιὼ ἐυλογίαν, τιὼ ἀσφάλειαν; ἂν δ' σαφὲς ἀφοσιῶσῃ ᾧ καταπίσδον, οὐκ οἰκοδόμημά τ' ὂν, ὅσῳ ἂν πλέονα ᾧ ἰσχυρότερα ἐπῇς, τοσούτῳ δεῖσον κλονεχθήσεται. Vide *ad l.* 8. § 16.

Τὸ ἀκαταδέκτως πρὸς τὰς δοκούσας τιμάς | idem & *l.* 6. § 30. De Pio Victor. *Appetentiâ gloriæ carens & oſtentatione.* Quin &, Capitolino teſte, *menſes* Septembrem *atque* Octobrem cùm *Antoninum atque Fauſtinam* (ab ipſius uxoríſq; fuæ nominibus) *appellandos decreviſſet Senatus, id Antoninus reſpuit.* quanquam cæteroquin honoris ſibi ſuiſve ab eiſdem oblatum delatúmque, quod legitur, aſpernatus. Vide *infrà*, § 17.

Τὸ φιλόπονον! Verùm iſta potiùs Ælii Adriani laus fuerit, de quo Victor: *Immenſi laboris: quippe qui provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium prævertens.* Sed & hanc laudem etiam Marco tribuit Dio: Vide *infrà ad illa*, ὦ σεφανίσω. Capitolinus item verbis illis: *Magno igitur labore, etiam ſuo, gentes aſperrimas vicit.*

Τὸ ἀκμικὸν ἧσσ' ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν | De eodem *l.* 6. § 30. Τὸ ἀνεμέδζ ἀνθιεαυτόντων παῤῥησιαστικῶς τοῖς γνώμαις αὐτῶ, ᾧ χαίρειν, εἴ τις ἀντίον βέλπον. Optimè Agamemnon *Iliad.* ξ'. *v.* 107.

Νῦν δ' ἄγε. ὃς τῆς ἧς γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσσει,
Ἥ νέος, ἠὲ παλαιός· ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.

Sopho l. Antigon.

Ἄναξ, σὺ τ' εἰκὸς, ἄλλο τι χαίρειν λέγει,
Μαθεῖν, σὺ τ' αὖ τῶν δ' ἓν γὰ εἰρῆσθ' ἀκμαῖ.

Et rurſus:

Μὴ νῦν ἐν ἡδονῇ μόνον ἐν σωτῇ φέρε,
Ὡς ἔστ σὺ, κ' ἐδὲν ἄλλο, τῶτ' ὀρθῶς ἔχειν.
Ἀλλ' ἄνδρα κἀν τις ἧ σοφὸς, τὸ μανθάνειν
Πολλ' αἰσχρὸν ἐδὲν, ᾧ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.

Et denuò,

Καὶ ἧσσ' λεγόντων ἓν, κλύειν τὸ μανθάνειν.

Et

Et ibid.

Εὖ σοι φρονήσας, ὃν λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον ὃν λέγουσ', εἰ κέρδ' φέρει.

Anacharsis apud Plutarchum in *Symposio*, cùm quæreretur, ecquid regem maximè illustrem faceret, respondisse dicitur, Εἰ μόνος φρόνιμος εἴη. *Si solus sapuerit.* quod mihi videtur à ratione quàm longissimè dissitum. Itaque malim, quod Stobæus exhibet 2. 48. Εἰ μὴ μόνος φρόνιμος εἴη. Si non solus sapuerit. si sapientiâ suâ non fuerit contisus nimis, dum se solùm sapere existimat. Quod de Tiresia Homer. *Odyss.* κ'. *v.* 495. de Scipione Cato apud Plut. in *apoph.* & *Polit.* De Chrysippo alii apud Laërt. *l.* 7.

Οἱ μὲν πέπυται· τὸ δὲ σιγᾶν ἄϊστον.

Et Callimach. hymn.

Μοῦνος πεπύσθω.

Qualis Creon depingitur à Strattide in *Phœniss.* apud Athen. *l.* 14.

Οὐδὲν σωίσῃ πᾶσα θηβαίων πόλις,
Οὐδὲν ποτε. —

Et à Sophocle in *Antigon.*

Οἱ πολλοὶ δὲ χ' ἥδιστα δὴ
Φρονεῖν σοὶς ἀνδρὸς πολλὰ δ' τῷ φύσει;

Siquidem, ut apud eundem Creontem filius patrem prudentior monet;

Ὅστις δ' αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ γλῶσσαν ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

& Euripidis Æolo apud Stob. *tom.* 2. *c.* 22.

— τούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἶναι φίλος,
Μήτε ξυνοίκει, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
Πέφυκεν, ἄλλης τοῦ φίλης ἠγούμενος.

Ità qui solus sapit, bis desipit; dum aliorũ consilia respuit & despuit, aliorúmq; consortia abs se abdicat. quibus duobus nihil potest esse principibus perniciosius. fit deniq; quod Plato *ad Dion. epist.* 4. & ex Platon. Plut. *de adulat.* & in *præcept. polit.* αὐθάδεια ἐρημίᾳ ξυοίκους. De Marco nostro Capitol. *Semper sanè cum optimatibus, non solùm bellicas res, sed etiam civiles, priusquam faceret aliquid, contulit.* denique, sententia illius præcipua semper hæc fuit, *Æquius est, ut ego tot & talium amicorum consilium sequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem sequantur.* Optimè L. Æmylius apud Livium *l.* 44. *Non sum is qui non existimem admonendos duces esse: imò eum, qui de sua unius sententia omnia gerat, superbum judico magis quàm sapientem.*

Τὸ ἀπαραγρίπτως εἰς τὸ καθ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἐνόντος | De eodem *l.* 6. § 30. Ὡς ἀκριβὴς καὶ ἐξετασὴς ἦν ἀνδρῶν καὶ ἀρετῶν. Capitol. *Fuit sanè eâ constantiâ, ut septenis & novenis annis in provinciis bonos præsides detineret.*

Τὸ ἐμμελὲς, τοῦ μὲν χρῆσθαι ἐπιτάσει, τοῦ δ' ἀνέσει | *Diligens agri cultor, mitis, largus; & omnia hæc cum mensura.* Capitol. Vide *suprà* quæ de Apollonio § 8. Seneca, *epist.* 89. *Impetus ex dignitate rei cujusque concipitur, proinde remissior acriore, prout illa digna est peti.*

Τὸ παῦσαι τὰ ἀπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ Ἁδριανοῦ | quibus scil. cum Hadrianus, tum & Trajanus nimioperè addicti: utl ex Dione liquet & Capitolino. Vide *infrà* § 17. Θεωδότου.

Ἡ κοινονοημοσύνη | *quod utilitati publicæ omnes cogitationes impendebat.* Xyl. Κοινονοημοσύνη vocabulum compositione novâ, vel à nostro fabricatum, vel à suis receptum. hoc enim Stoicis familiare fuisse deprehendet, qui in eorum quæ supersunt fragmentis versatus fuerit, nova subinde prout usus postulabat, compositionis Grammaticæ ope, comminisci & procudere vocabula. Insolens itaq; vox ista, & rei propemodum insolentis. Nam quod Paulus conqueritur *ad Philip. c.* 2. *v.* 21. Πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν. *Quæ sua sunt, plerique quærunt:* (quod charitatis esse negat idem Apost. *ad Cor. ep.* 1. 13. 5. οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς) in ore subinde habentes, vel Davidicum illud *Psal.* 4. 6. *Quis nobis commodi aliquid repræsentabit?* vel Theocriticum istud ex *Idyll.* 16.

Αὐτῷ μοί τι γήσιτο. —

Et quod Pindarus *Nem.* 1. Gregor. Naz. *in Julian. l.* 1. & Greg. Presb. in *vit. Naz.* Τὸ οἰκεῖον πάσχειν πᾶν. τῷ δὲ δημοσιεύειν καὶ κοινῇ διαφέρουσιν ὀλίγοι τοῖς καθ' ἕνα φρονοῦσι. Herodian. *l.* 2. hoc est, ut Tacit. *Annal. l.* 17. *Privata cuique stimulatio, vile decus publicum.* Ità quod idem *ibid. pessimum veri affectus venenum, sua cuique utilitas.* Et quod Livius *histor. l.* 20. *Privatæ res semper officere, officiéntque publicis consiliis.* Dum, Ἐν βραχεῖ μὲν μοιρίῳ σκοπῶσι τὰ κοινῶν οἱ πλείους· τὰ δὲ πλείονα τὰ οἰκεῖα θεράπουσιν. ὥστε τῷ ἰδίῳ λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀνθρώπους φθειρόμενον. Thucyd. *hist. l.* 1. &, quod Lysias *adv. Philon.* Παρέντες τῷ τῆς πόλεως κοινῷ ἀγαθῷ, ὅτι τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἦλθον, διὰ τοῦτο μὲν τὴν πόλιν, ἀλλὰ ὑσίαν, παιδικὰ αὐτοῖς ἡγοῦνται. Πόλεμος δ' ἀχθος, ὁ αὐτῷ ἄεκτος. Euripid. *Heracl.* vide & Aristotel. *polit. l.* 2. *c.* 3. Eò igitur laudabilior fuerit in Antonino κοινονοημοσύνη ista, quò in plerisque rarior: quâ *potior* habetur *privatis vel rebus vel necessitudinibus respublica*, ut Liv. *l.* 24. &, *communia propriis præjudicare*, ut Bernard. *de temp. Serm.* 58. ὁ γὰρ τὰ ἴδια καὶ κοινῶν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ καὶ ἰδίων προτιμήσειεν. Apollon. Tyan. *epist.* 66. Eam principi suo Claudian. his verbis commendat, in *Honor. Cos.* 4.

— *consule cunctis,*
Non tibi: nec tua te moveant sed publica vota.

Eam certè in Pio cum primis prædicat Capitolinus his verbis: *Tantâ sanè diligentiâ subjectos sibi populos rexit, ut omnia & omnes, quasi sua essent, curaret. itaque provinciæ sub eo cunctæ floruerunt. Ibid.* & in Catone, Lucanus *l.* 2.

— *urbi*

——*urbi pater est, urbique maritus;*
In commune bonus.——

In Galba, Plaut. in *Galb.* Ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὲν δίκαιος ἦν τὰ κοινὰ πράττων. In Severo, Galenus *ad Pison. de Theriac.* Νομίζεται τὸ μέγιστον εἶναι τῆς βασιλείας μέρος, τὸ τὰ κοινὰ σώζειν. In Athenienſibus príſcis Demoſth. *Olynth.* 3. Οὐ γὰρ εἰς ἀκρισίαν ἐπορίζετο, αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ἦστο δεῖν. In Lacedæmoniis cum primis, Plut. in *Lycurg.* Τὸ δὲ ὅλον, inquit, εὐδίκει τοὺς πολίτας μὴ βούλεσθαι μόνοι ὑπὲρ αὑτῶν κατ' ἰδίαν ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας ἀεὶ, καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλουμένους περὶ τὸν ἄρχοντα, μικρὰ μὲν ἐξιεμένους ἑαυτῶν χάριν ἐνδιαιτασμοῦ καὶ φιλοπαιδίας, ὅλως δὲ τῆς πατρίδος. vide *l.* 7. § 4.

Cæterùm in diverſum abit & reclamat hîc Xylandro de vocabuli hujus interpretatione par illud in republica literaria honoratiſſimum, Iſaac. Caſaubonus & Claud. Salmaſius, in eruditiſſimis ſuis *ad hiſtoriam Auguſtam commentariis.* Ille, *Propria,* inquit, *Marco vox eſt iſta, eruditiſſimo interpreti minùs intellecta. Sic autem appellat civilitatem, & virtutem illam, per quam cenſeri communi cum cæteris civibus jure æquo animo aliquis patitur. Herodianus vocat* τὸ μέτριον καὶ ἰσόμοιρον. vide pòſt in Διατριβικὸν ἦθος φίλων. Iſte pariter pro eo vult ſumi quem *communem ſenſum* vocat Juvenal. *l.* 3. *Sat.* 8. verbis iſtis;

Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit & inflatum plerumque Nerone propinquo.
Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortunâ.

Significat, inquit, *modeſtam illam, moderatam, uſitatam, & ordinariam, ut ità dicam, hominis mentem, quæ in commune quodammodò conſulit, nec omnia ad commodum ſuum refert, reſpectumque etiam habet eorum cum quibus verſatur, modeſtè, modicéque de ſe ſentiens.* Eodémq; refert uterq; quod in ſequentibus adjicitur, tanquam vocabuli iſtius interpretamentū, de facilitate animi in concedendo amicis, nè ſe comitarentur, aut ſecum convivari cogerentur, ſi id ipſi nollent: quam & in Marco notat Galenus, qui in *comment.* περὶ τῆς ἀφιλονεικήσεως, φιλανθρωπίας καὶ χρηστότητος ἐν τῷ περὶ ἠθῶν βιβλίῳ, μετειρήκασι καὶ οὐσταμοσωΐλιον, nuncupat. Juvenali Senecam adjungere licet, *ad Lucil.* ſuum *epiſt.* 105. *Odium ex offenſa ſic vitabis, neminem laceſſendo gratuitò: à quo te ſenſus communis tuebitur.* De Tho. Moro noſtro Eraſmus *epiſt. ad Ulr. Huttenum, Nemo minùs ducitur vulgi judicio: ſed rurſus nemo minùs abeſt à ſenſu communi.* Nec multùm diſtat quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 16. Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. *Communem ſenſum* in Trajano hunc prædicat Plin. in paneg. *non de tyranno, ſed de cive; non de domino, ſed de parente loquimur. unum ille ſe è nobis putat; nec minùs hominem ſe quàm hominibus præſſe meminit.* In Marco Eutrop. *hiſt. Rom. l.* 8. *Hic cùm omnibus Romæ æquo jure egit: ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio.* Etiam poſt imperium collatum & ſuſceptum, τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ πρόσθεν. Ariſtid. *orat. in Marc.* De Claudio Sueton. *l.* 5. *c.* 12. *In ſemet parcus atque civilis, præ nomine Imperatoris abſtimuit,* nimios honores recuſavit. Sed *c.* 35. *non ſine nota aliqua, jactator civilitatis.* De Pio ipſo Jul. Capitolinus, *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit.* De Marco denique noſtro Capitolin. idem, *In imperio ità civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.* Et mox; *Cum populo non aliter egit, quàm eſt actum in civitate libera.* Déque eodem Joan. Aventinus *annal. Boior. lib.* 2. *Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat.*

Καὶ τὸ ἠρεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνοῦν αὐτοὺς πάντας | Lamprid. de Alexandro Severo: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis eſſet eis ſæpe conſeſſus, iret & ad convivia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos. quotidiani igitur illi convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adeſſe quodammodo cogebantur, quòd ſine illis eſſe non poſſet princeps.* non tenuit autem hunc morem Marcus, ſed amicos liberabat hac neceſſitate veniendi, & gratiam illis faciebat ſecum convivandi, ubi ipſis collibuerat; Patrem Pium, ut hoc loco ipſe teſtatur, imitatus, quòd ſequiùs tamen interpretati ſunt quidā, & ad mores Marci arrogantes referre conati ſunt, qui faſtigium principis ſervare cuperet. *Dederunt crimini,* inquit Capitolinus, *quod aulicam arrogantiam confirmaverit, ſubmovendo amicos à ſocietate communi atque à conviviis.* Salmaſ. *ibid.*

Μήτε συναποδημεῖν | dicere nimirum ſolebat, *Grævem eſſe provincialibus comitatum principis etiam nimis parci.* Capital. Verùm Marcus hac ratione Pium prædicat profectionem communem amicis condonâſſe, ne illis ipſis gravis potiùs ac moleſtus officio minùs neceſſario exiſteret. quo nomine Marcum item commendat Galenus locis paulò ante adductis. Χρηστὸν τ' ὄντα, inquit, καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθη ποιῆσαι μᾶλλον ἐν τῇ Ῥώμῃ μᾶ.

Ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν παραλαμβάνειν ὑπὸ τῆς δὲ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων | M. Caſaub. de negotiis accipit, quæ cum neceſſaria aliqua occaſione interveniente, priuſquam confici poſſent, abrumpere cogebatur, eundem illū, h.e. pariter affectum, pariáque ſentientem, ubi ad illa jamdiu intermiſſa rediret, ſemper deprehenderent. At Xyl. (cui accedo potiùs, ſuadente dictionis ipſius ſerie) de perſonis, amicis putà, familiaribus, miniſtris; quòd etiam cum neceſſitate aliqua eum comitati non fuerant,

rant, aut etiam ob cauſſas neceſſarias, quo minùs id poſſent, ab ipſo, cùm aliquò proficiſceretur diutius forſan abfuturus, relicti, eundem tamen tam abſentes quàm præſentes experti ſint. Vitium illud notâſſe videtur crebrum nimis, à quo Pius immunis fuerit, quo abſentium amicorum rationem nullam aut exiguam ſaltem habere ſolent plerique, quos præſentes tamen colere cum primis præ ſe ferant. Quò trahit Athenæus *dipnoſoph. l.* 5. tritum ſermone vulgari illud, quod ille τῷ μισανθρωπότατῳ ἥκει παροιμίᾳ indigitat;

Τηλοῦ φίλοι ναίουσι, οὐκ εἰσὶν φίλοι.

Amici, amici non ſunt, qui degunt procul.

Et reverâ ſicut apud Romanos *lege Pompeiâ, ab honorum petitione abſentes ſubmovebantur*; Suet. *l.* 1. *c.*28. ità & pleriſque, bonis etiam candidiſque, abſentium benè meritorum quoq; oblivio quandoq; obrepit. Cæterùm quod in Pio Marcus hìc prædicat, Epicuri dogma vult eſſe Laërt. *l.* 10. qui ſapientem dixerit, húncque ſolum, Χάριν ἴξειν φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως, διά τε ὁδοῦ. ὅτε μή τις στρεβλοῦται, ἔνδα καὶ μύξει καὶ ὀιμώξει. deſcripſi & quæ ad præſens negotium nihil faciunt, quò loco malè habenti medelam tentarem. Sic vertit Ambroſ. Camaldun. *Gratiámque amicis præſentibus æquè ac abſentibus habiturum ſapientem, ſolum, atque item in itinere: quum tamen cruciatur, & ingemiſcet & ejulabit.* Verùm, quid hoc eſt, *in itinere gratiam habere?* aut quò ſpectat? tum quæ arena ſine calce? aut quàm bella commiſſura illa? *quum tamen cruciatur*, &c. quid enim iſtud ad gratiam amico habendam? eò, utì videtur, reſpexiſſe voluit, quod antè dictum fuerat, Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. forſan autem illud, διά τε ὁδοῦ, ad ſequentia pertinebat; ut ſenſus ſit, *etiam in itinere, ſi quem torqueri viderit, commiſeratione attactum, ſortem hominis deploraturum.* Sed reverâ prioribus illis poſtrema iſta ſic conjungenda autumo, ut legatur; Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα· ὅτε μέντοι στρεβλοῦται, ἔνδα καὶ μύξει καὶ ὀιμώξει. ità ſenſus erit, *ſapientem, etiamſi in tormentis quoque conſtitutus beatus ſit, inter torquendum tamen ingemiſcere atque ejulare.* μύζειν *ingemiſcere.* de Delphino Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 2. Ἔξω δὲ ζῇ πολὺ χρόνον, μύζων καὶ στένων. atque indè μυσμὸς, ὁ στεναγμός. Suid. tum ſubjungenda, μένον τε χρὴν ἔξειν τὸν σοφὸν, &c. quæ ad præſens inſtitutum pertinent.

Καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκεκῶς — καὶ ὀλίμονον· ἀλλ' ἴσως σφαπίσει | Ex conjectura adſcripſi, καὶ ὅτι ἴσως σφαπίσει, ejuſmodi aliquid exigente ſenſu, & dictionis ſerie. Verùm D.Bootius mavult, ἀλλ' ἴσως πῶς σφαπίσει· quod & Annotator Lugd. cenſuit. D. Jun. ἴσως σφαπισθῆναι & ἀχυδίσια. Illud autem Merici, ὀλίμονον ἄλλο, quod de *patientia* vult intelligi *in aliis audiendis*, ego concoquere non poſſum: ſicut nec, quod ex paternis commentariis adducit, ἀλλ' ἴσως τὸ Περσαπίσει, &c. acſi alterius cujuſpiam dictum citaretur. De Pio pariter iterum Marcus *l.* 6. §. 30. Καὶ τὸ ὅτι καταλιπεῖν σφαλερὸν φιλόπαιον· καὶ ὡς ἐκεῖνος ἂν ἔν τι ὅλως παρῆκεν, μὴ σφίσιν ἓν μᾶλλον κρίνειν καὶ σαφῶς νοήσας. Ubi vides & ſententiam eandem; & geminam huic, quam nos damus, ſeriem etiam dictionis. De eodem Jo. Xiphilin. Λέγεται δ' ὁ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ σὺν τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς τυχοῦσι τῆς ἀκριβολογίας ἀφίεσθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σωφρονοῦντες καὶ κινεῖσθαι κελεύειν ἐκέλευον. Nec hac in parte Pio diſpar Marcus; de quo Caſſius, Δικάζων τάς τε πίστεις καὶ τὰς ἀναπείσεις ὅσῃ μακρότητι ἐποιεῖτο, ὥστε παλαχόθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν.——φιλόπονος γάρ, καὶ ἀκριβῶς πᾶσι τοῖς τῇ ἀρχῇ προσήκουσι προσφέρεσθαι καὶ ἐν παρέργῳ ὅτι ἔλαθε, ὅτι ἐγένετο, ὅτι ἐποίει· ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ σὺν τῷ βραχύλογα ἡμᾶς ὅλας ἀνήλισκεν, ὡς ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ὑπόνοιάς τι προσθεῖναι. Pertinet autem huc Platonis illud in *Phædon.* Ἐμοὶ δοκεῖ σὺν θεῷ τοῦτον, τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ ἀδύνατον εἶναι, ἢ παγχαλεπόν τι. τὸ μέντοι γε αὖ τὰ λεγόμενα σὺν αὐτῷ μὴ ἐκ παντὸς τρόπου ἐλέγχειν, καὶ περαίνειν πρὶν ἂν παντάπασι σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ ἐστὶ ἀνδρός.

Τὸ διατεθρυπτῆσθαι φίλων | *l.* 6. §. 30. τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις. De Auguſto Sueton. *l.* 2. *c.* 66. *Amicitias neque facilè admiſit, & conſtantiſſimè retinuit.* Et de Conſtantio Liban. *Orat.* 3. Εἰς μὲν τὸν σὺν ὀλιγωρίᾳ καλέσαντα, ὑπνώσας ἐσπουδάκει· ὃς δ' ἐσπούδασεν ἀπαξ, οὐκ οἶδας ἐξαμύσσων· ἀλλ' ἀναλίσκων χρόνῳ τὸ φίλτρον, ἀλλ' ὀλιγώρων τῇ σωτηρίᾳ τὸν πόθον. Solonis id monitum, Φίλους μὲν παχὺ κλῶ· ὡς δ' ἂν κλήσῃ, μὴ ἀποκάμνειν. Laert. *l.* 1. De Pio Capitol. *Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter uſus eſt, quàm privatus.* Et rurſus; *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica. Frequentavit & ipſe amicorum ſuorum convivia.* Verùm hæc potiùs ad civilitatem referenda fuerint.

Καὶ μηδαμοῦ ἀφίκοιτο, μηδὲ ὑπαυξὴς | ſcil. *furor & faſtidium*, ſive *amor inſanus*, & *præpropera ſatietas*, apud animos verſatiles per vices obtinent, ſibiq; invicem ſuccedunt. ità Thamarem ſororem Amnon Davidis filius, quam paulò antè inſanè deperierat, expletâ libidine, mox penitiſſimè eſt averſatus. *Hiſt. Reg. l.* 2. *c.* 13. *v.*15. Πτῶσαι γὰρ αἱ σφόδρα ἐφέσεις ταχεῖαι, inquit Clemens *pædag. l.*2. *c.*10. καὶ σβέννυται μετανοίᾳ τὰ φίλτρα· τρέπεται δὲ πολλάκις τὸ φιλεῖν εἰς τὸ μισεῖν, ὁπόταν αἱ ἡδοναὶ τῆς κορεσθείσης ὁ κόρος. Apud Senecam Tragœd. *Medea*, 3. 1.

Si quæris odio miſera quem ſtatuas modum,
Imitare amorem. ——

Ità quod Plato *politic. l.* 8. Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλων φιλεῖ εἰς τἀναντίον καταβολὴν ἀναπηδᾶν. Hoc eſt quod in juvenibus notat Ariſtoteles

Rhetor. l. 2. c. 12. Ὅτι νῦν ἡ εὐμετάβολος καὶ ἀφύλακτος πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ σφόδρα μὴ ἐπιθυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται. Est autem ἀφύλακτον metaphoricè ab eis translatum, qui cibos statim, ubi minimum libârunt, satiati repudiant. Suid. ἀφύλακτος, ἀκαταπάλαιστος, ἢ ὁ πρόχειρος καὶ ἄμα τοῦ ἀλλοδαποῦ κορεννύμενος. qui & Marci verba mox subjungens σωτηρίαν δὲ εἶδε πρὸς τοὺς φίλους, καὶ μαλακοῦ ἀφύλακτον. Eum secuti interpretes ad Pii adversùs amicos affectum referunt haud incommodè. quanquam potest etiam latiùs sumi, ut reliquum etiam vitæ institutum respiciat.

Τὸ αὐτάρκες ἐν παιδί | ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος. *l. 6. § 30.* neque enim assentior Xylandro vertenti, *In omnibus omnia sua in se reposita habebat.* nec ea mens Marci, istic saltem. malim, vel *modico*, vel *forte contentus.* Epicur. *ad Menac.* Τῶν αὐταρκείας ἕνεκα γινομένων ὡς μεγάλων μεγάλα νομίζομεν· ὡς ἵνα πᾶσι τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα· ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως, ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσι οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι.

Τὸ φαυλότερον | τὸ ἥδιον τῆς σφενδόνης. *ibid.*

Τῶν ἐλαχίστων σφενδονητῶν | Nec in hoc Pio dispar Marcus, qui *cunabulis post puerorum lapsum culcitras subjici jussit. unde hodieque rete prætenditur.* inquit Capitol. Ità *Philosophia* (ut apud Senecam *epist.* 17. Cicero) *& in maximis opitulatur, & ad minima descendit.* Verùm in Capitol. Salmasius pro *cunabulis*, *funambulis* legendum contendit; quem vise is *ad Marci vitam.*

Καὶ πᾶσαν κολακείαν ὑπ' αὐτῷ φαλλίᾶς | συμφαλλίᾶς. Xyland. Verùm mutatu nihil opus: cùm & φάλλαξ & φαλλίᾶς simplex, *comprimendi, reprimendique* significationem obtineat. ità medicis dicuntur pharmaca quædam καταλίας φάλλειν, *ventrem supprimere*, ut Alexandro Aphrodisæo, an Tralliano (hoc enim vult Mercurial. *gymnast. l. 1. c. 11.*) in *præfat. problem.* idémque alibi, αἷμα δὲ φαλὸς· *cùm autem sanguis repressus fuerit.* De Alexandro Mammææ Lamprid. *Salutabatur autem nomine, hoc est, Ave Alexander: si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, utì adulator vel abjiciebatur, vel ridebatur.*

Τὸ φυλακτικὸν τῆς ἀναγωγίας τῆς ἀρχῆς | Hujus rei documentum esse potest, quòd *salaria multis subtraxit, quos otiosos videbat accipere, dicens, Nihil esse sordidius, quàm si rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent.* Capitol. qui & de Marco: *In largitionibus pecuniæ publicæ parcissimus fuit: quod laudi potiùs datur, quàm reprehensioni.*

Καὶ ταμιεῖα τῆς χρείας. | *Sumptus procurabat.* Xyl. *Impensarum ratiocinarium custodiebat.* Cas. qui & de *Imperii ratiocinario* accipit, quod apud se Pius habuerit. de quo & Capitol. *Rationes omnium provinciarum scivit & vectigalium.* indéque κωμικώτερον dictum, quòd in istis exigendis districtiùs ageret. Verùm de diverbii illius occasione suprà diximus. Malim & istic τὸ ταμιεῖον τῆς χρείας, de *sumptuum erogatione moderandâ & attemperandâ*, quàm de redituum rationibus exquisitè conficiendis interpretari. Pium scil. in illis *eundum* magis quàm *promum* se exhibuisse.

Καὶ ἀνυπερήφανον | Ità *l. 6. § 30.* τὸ μακρόθυμον· καὶ ὡς ἔφερεν ἐπὶν τοῦ ἀδίκως αὐτὸν μεμφομένους μὴ ἀντιμεμφόμενον.

Ἐπὶ δὲ τούτων τοιούτων | τόνον istic *rigorem* significare vult Mericus. Verùm τόνων, non τοιούτων, esset à τόνος· & *rigores* dicere durius paulò videatur. Xylander τοιῶν legit, cui calculum do, operarum mendum merum subesse opinatus.

Μήτε περὶ τοὺς θεοὺς δεισιδαίμων | Ita *l. 6. § 30.* de Pio: Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Μήτε φιλὸς ἀνθρώπους δημοκοπικὸν | quod de eis usurpatur, qui muneribus ac viscerationibus populum demereri studio habent. Plut. *præcept. polit.* Τὸν μὲν ὑπ' ἀνδρὸς ἢ φασὶ δεῖν ἄπτον κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν οὐ δεῖ ἄπτον ἄγειν δεῖ μᾶλλον· καὶ ἐκεῖνος μὲν ἡνίοις δεῖ ἀγωμένοις χρῆσθαι λόγον, (leg. λόγῳ) καθάπερ ἁμάξης ἢ ἁρίστης ζητοῦντες ἐν τοῖς πωλικοῖς τῆς γαστρὸς ἔλαιον, ἐπιχέοντες, ἢ τῷ βαλανείῳ δίδοντες, ἢ παρθένοις πνεῦμα φοβερὸν καὶ ἀπειλοῦντι ἀοὶ, δημαγωγοῦσι, μᾶλλον δὲ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγου ποιοῦσα δῆμον· εἰ δὲ τοιαῦτα παιδαγωγοῦσιν ἀεὶ ὄχλον, ἐστὶν ἀλόγου ζῴου ἄγειν καὶ βουκολεῖσθαι διαφέρουσι. nec multò post idem genus hominum perstringens: Οὗτος ἀπὸ τῶν ἐφόδων ἰσχυρὸς ἄμα καὶ δεινὸς δόξαι ὁ πόλεσι καὶ δήμοις ἀρέσκειν ἐπιθυμῶν. εἰ δὲ καὶ δεδῶσι, καὶ ψευσόμενον, καὶ μαγοῦσιν ἐοικότα δίνυμι πιεῖν καὶ φιλοδημήτρους, ἐπιεικῶς ἐοίκασι κολακείας ὄχλου, εἰ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ σφοδρότερον ἐφήσουσί τινα καὶ ἀδέλφιον δόξαν. δημοκοπίαν & δημαγωγίαν distinguit, ut illa sit populi favorem muneribus captantium, ista orationibus.

Νῆφον ἐν πᾶσι | *præcipuè sobrium.* Capitol. Verùm hoc restrictius. Apostolus *ad Timoth. ep. 2. c. 4. v. 5.* Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι. Et *ad Thessal. ep. 2. c. 3. v. 6.* παραγγέλλομεν καὶ νουθετοῦμεν. De Scipione Polyb. *l. 10.* ἀδρὸς καὶ νήφων. quod ob vocabuli insolentiam observo magis.

Παρόντων μὲν ἀνεπιδεᾶ τῶν ἀπόντων, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι | Ità paulò post, καὶ ἀπόντων καὶ ἐπιόντων ἐδύνατο. Quod de Aristippo ferè Laert. *l. 2.* Ἀπόλαυε μὲν γὰρ ἡδονῆς φησὶ παρόντων, μὴ ἐδούλου δὲ πόνου τῶν ἀπολαυεῖν φησὶ τῶν παρόντων. Sensit nimirum, quod idem *ibidem*, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ μὴ ἥττασθαι ἡδονῶν, ἄριστον, εἰ τὸ μὴ χρῆσθαι. De Aristippo tamen Flaccus *l. 1. epist. 17.*

Tentantem majora, ferè præsentibus æquum.

Quod Isocrates Demonico § 19. φεύγει μὲν τὰ παρόντα, ζητεῖ δὲ τὰ βέλτιω. Ἀπει-

Ἀπόντων ἢ μὴ δεῖσθαι | τότε γὰρ λύμασα, ὅταν δὲ τὸ μὴ παρῶναι ἀλγῶμεν. Epicur. *ad Menec.*

Καὶ τὸ μήτε ἄν τινα αὐτῶν | rectè Xyl. *Nemo fuit, qui eum esse diceret.* id est, verè dicere posset: per opprobrium scil. neque enim ἐγκωμιαστὰ sunt quæ sequuntur, ut eruditus interpres Anglicanus opinatur; Sed συκοφαντικὰ potiùs καὶ διαστρεπτικά.

Μήτε ὅτι σοφιστὴς | Allusit ad ζῆλον σοφιστὴν, quem suprà attigerat, § 7. De eodem *l.* 6. § 30. ὁ σοφιστής. Et Capitolin. *Fuit vir formâ conspicuus, ingenio clarus, — Singularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, — & hæc omnia cum mensurâ, & sine jactantia.* Nam quod vir doctissimus *Sophistæ*, aut *Scholastici* etiam nomen in meliorem partem hîc accipi laudisque loco haberi opinatus est, ab autoris mente quàm longissimè aberravit. quod & illud ex *l.* 6. planissimè adstruit. Marci sensum optimè explicabit Plutarch. *de audiend.* ubi sophistarum ingenium praxinq; depingens; Ὁ μὲν γὰρ, inquit, Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διονύσου τραγῳδίας ἐρωτηθεὶς, οὐκ ἔφη κατιδεῖν αὐτὴν ἐπὶ ἡδονάτων ὀκτακισχιλίων· αἱ δὲ πολλῶν διαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν, ὧν μόνον τοῖς ὀνόμασιν ἐφαπτόμενοι χαίρουσι καὶ διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τῷ φορτίῳ ἐπιμελείας τινὰ καὶ μαλακότητα καὶ ἀνεσιν ἐπιδεικνύντες ἐπλεκτάνοις καὶ ἀνεφέσεσι τοῦ ἀκροατηρίου, τοῦτο ἡδονὴν διδόντες, καὶ κατατρέχειν δόξαν ἀπολαμβάνοντες. Clemens itaque *strom. l.* . Ἡ δὲ σοφιστικὴ, inquit, τέχνη, διαλαμὶς ὅτι φαντασικὴ, δεῖ λόγων δόξαν ἐμποιητικὴ φιλοδόξων, ὡς ἀληθῶν. παρέχει γὰρ οὐχ ὑφ' ἑαυτῇ τοῦ ῥητορικοῦ· οὐδὲ τὸ ἀγωνιστικὸν ἢ τοῦ διαλεκτικοῦ. ἀντικρὺς γὰρ ὁ Πλάτων κακοτεχνίαν προσεῖπεν τοῦ σοφιστικοῦ· ὅ, τε Ἀριστοτέλης ἐνθυμῆμα, κλεπτικοῦ τινα αὐτοῦ ἀποφαίνεται· ἔστι τὸ ὅλον τῆς σοφίας ἔργον πιθανῶς ὑφαινομένην, καὶ ἐπαγγελλομένην σοφίαν, ἧς οὐκ ἐπιλείπουσι. ἐν βραχεῖ ἢ εἰκὼν, καθάπερ τῆς ῥητορικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ πιθανὸν· ἔργον ἢ, τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τέλος, τὸ πειθεῖ· ὥσπερ οὖν τῆς διαλεκτικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ ἐν ῥητορικῇ, τὸ δόξαν· ἔργον ἢ τὸ ἀγώνισμα· καὶ τέλος, ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ φαινόμενον· ἔργον ἢ δόξαν· τὸ μὲν ἐν ῥητορικῇ, ἀξιοδίκαν φαινόμενον· τὸ ἢ ἐν διαλεκτικῇ, ἐξεταστικόν· τέλος ἢ αὐτῆς ἡ ἔμπληξις. Vide Platonem in sophista, qui totam illam dissertationem satis prolixam in hoc genus animalium definiendo insumpsit, cujus instituti rationem prodit nobis Plutarch. insignem nimirum nugatorum istorum per Græciam eo seculo feracitatem, qui acceptâ à juventute potissimùm pecuniâ sapientiam edocturos sese pollicebantur, cùm nihil minùs quàm quod profitebantur præstarent. Sic enim ille *Plat. quæst.* 1. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ πύλης, τότε φοιτῶν σωφίζειν σοφιστῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ τότοις οἱ νέοι πολὺ πλεῖστοι ἀργύριον, ἐπίπαν ἐπλουτοῦντο, καὶ δόξοσοφίας, καὶ λόγων ζήλῳ, χαλεπὸν καὶ διαπεφαὶς ἀνεξίκακον ὂν ἕξιν καὶ φιλοπαίδας ἄγαν τοῖς, καλὸν ἢ καὶ χρήσιμον ἐπ' ὀνῶν. Itaq; Dio Prus. *orat.* 4. Eunuchis istos confert, quos, ut illa apud Comicum, *aiunt mulierum esse amatores maximos, sed nihil posse*; saltem, siquid quàm maximè moliti fuerint, nihil procreare, est certo certius. Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 9. §. 29.

Μήτε ὅτι σύκοφαντὴς ἀνδράσι | Συκοφαντὴς ad verbum, qui Hebræis יְלִיד בַּיִת *Jerem. c.* 2. *v.* 14. quanquam Mericus noster glossema esse merum censet, quod è margine in textum irrepserit. Verùm de hoc alii viderint. Servi interim, ut Mosis Græcus interpres, *Genes. c.* 17. *v.* 13. vel sunt ἐργαστήριοι, vel συκοφαντῆς. eandem habes distinctionem apud Tragicum in *Oedipo Rege*; ubi opilio regius οὐ δοῦλος, ἐκ ἀνητὸς, ἀλλ' οἰκοτροφεύς. Hi Latinis *Vernæ, vernulæ, vernaculi*, quod hic noster usurpavit. De Macrino Capitol. *In vernaculis vel aulicis, tam impius, tam asper, ut servi illum sui non Macrinum dicerent, sed Macellinum.* Seneca de *benefic. lib.* 6. *cap.* 11. *Alter apud proximum circulatorem residit, & dum vagus atque erro vernaculis congregatur & ludit,* &c. Horum autem, cùm sub oculos ipsorum educarentur parvuli, petulantiâ & procacitate oblectabant sese familiariter patroni. Talis ille, qui Senecæ *ep.* 12. *Non cognoscis me?* inquit. *Ego sum Felicio, cui solebas sigillaria afferre, Philisti villici filius, deliciolum tuum.* Martial. *l.* 14. *epigr.* 54.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat teneræ garrula sistra manu.

Et de Erotio *vernula* sua, sic enim appellat *l.* 5. *epigr.* 38. *Deflere non te vernulæ pudet mortem?* *ibid. ep.* 35.

Inter tam veteres laudat lascivus patronos,
Et nomen blæso garriat ore meum.

Seneca *de provident. cap.* 1. *Cogita filiorum non modestiâ delectari, vernularum licentiâ; illos disciplinâ tristiori contineri, horum ali audaciam.* Indè *vernæ procaces* dicti Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat.* 6. & *vernilitas* ἀπὸ τῆς βωμολοχίας. Martial. *lib.* 1. *epigr.* 42.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi. quid ergo? Verna es.

Et *l.* 10. *epigr.* 3.

Vernaculorum dicta, sordidum dentem,
Et fœda linguæ probra circulatricis.

Cicero *Brut.* § 172. *Ego memini T. Tincam Placentinum, hominem facetissimum, cum familiari nostro Q. Granio dicacitate contendere. Sed Tincam, non minùs multa ridiculè dicentem, Granius obrue-bat nescio quo sapore vernaculo.* Ammianus *hist. l.* 17. *Julianum appellantes loquacem talpam, literionem Græcum, & huic congruentia plurima atque vernacula jactantes.* De Vitellio Suetonius *l.* 9. *c.* 14. *Nullis tamen infensior quàm vernaculis & mathematicis.*

cis. quam ſcripturam tamen ſolicitat Joſ. Scalig. propugnat Juſt. Lipſius. De mancipiis pariter Senec. *de Sap. conſtant. c.* 11. *Nos mancipiorum noſtrorum urbanitas, in dominos contumelioſa, delectat: quorum audacia ità demum ſibi in convivas jus facit, ſi cepit à domino.* Quòd autem ex Epicteto *differt. l.* 4. *c.* 2. ἁδὺ τοῖς συνοῦσι, ſive *officioſum atque obſequioſum* hominem, vir doctus hic deſignari exiſtimavit, nullâ id certè ratione niti videtur; cùm iſtud τὸν ἄρεσκον magìs quàm *vernulam* ſapiat; & procacem potiùs, ac pro *vernularum* more leviculè ſe gerentem Marcus voluiſſe videatur; ſive ut Plautinâ linguâ loquar, ex *Mil.* 4. 2.

Cavillatorem facetum magis quàm convivam commodum.

Meliùs certè Ann. Lug. *dicaculus, quales ſunt vernulæ.*

Μήτε ὅτι σχολαστικὸς | *homo de ſchola*, Xyl. atque ità Cicero *de Orat. l.* 2. *homo de ſchola, atque à magiſtro, & Græcis literis eruditus.* De Maximinis patre & filio Alexander Mammææ in *epiſt. ad matrem*, quam Capitol. in *Max. min.* exhibuit; *Sed timeo, nè ſoror mea Græcis munditiis erudita, barbarum ſocerum ferre non poſſit; quamvis ipſe adoleſcens & pulcher, & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur.* Quo loco, *barbaro ſcholaſticus* opponitur, h. e. cultu liberaliore ſtudiiſque imbutus literariis. prout cl. Caſaub. adnotavit. Verùm iſtìc πρὸς ἀνδρεῖ πατρίῳ, i. *viro maturo* ὁ σχολαστικὸς ἀντιτίθεται· ut eum deſignet qui *in ſcholis ſub præceptore* adhuc *agat*, aut agere etiam opus habeat. indè Plutarch. *de audiend.* μελέτας σχολαστικάς. quo loco notat, τοὺς τὰς φύσεις πολύβοτον ἢ πεπυκνευκότων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φοιτᾶν δεῖν τοὺς φιλοσόφους ὑπολαμβάνοντας. Vel ejuſmodi etiam, qui *pro ſcholaſtico ſe venditet.* quod *in mundialibus ſcriptoribus* (ità autor loquitur) in *epiſt. ad Salon.* reprehendit Salvianus. *Omnes*, inquit, *in ſcriptis ſuis cauſſas tantùm egerunt ſuas; & propriis magìs laudibus, quàm aliorum utilitatibus conſulentes, non id facere adniſi ſunt, ut ſalubres ac ſalutiferi, ſed ut ſcholaſtici ac diſerti haberentur.* Facitque huc, quod ſequitur, τὸ ἀκροατήριον. Quin & *ſcholaſticus* quandoque pro *declamatore* ſive *rhetore* adhibetur, qui in *ſchola*, tanquam in *ſcena*, conflictas cauſſas controverſiâſque tractat, & ab *oratore* diſterminatur, qui in foro judiciario veras agit. Virgil. iſtorum diſciplinis vale-dicens;

Ite hinc inanes Rhetorum manipli; ite hinc
Inflata vore non Achaico verba;
Et vos, Sile, Albuti, Arquitique, Varróque,
Scholaſticorum natio madens pingui,
Ite hinc, inanis cymbalon juventutis.

Tacitus, an Fabius, *de cauſſ. corrupt. eloquent. At nunc adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, qui rhetores vocantur.* Eas mox ex Cicerone, *ludum impudentiæ* nuncupat, addítque ſimul: *Deducimur in ſcholas, quibus non facilè dixerim, utrúmne locus ipſe, an condiſcipuli, an genus ſtudiorum plus mali ingeniis afferant. nam in loco nihil reverentiæ, ſed in quem nemo niſi imperitus æquè intrat. in condiſcipulis nihil profectûs, cùm pueri inter pueros, & adoleſcentuli inter adoleſcentulos pari ſecuritate dicant & audiantur. Ipſæ verò exercitationes magna ex parte contrariæ: — Suaſoriæ, & controverſiæ. — Sequitur autem ut materiæ abhorrenti à veritate declamatio quoque adhibeatur.* In eandem ferè mentem Petronius in Satyric. iſtorum exercitamenta inſectando; *Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantùm proficiunt, ut cùm in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos: & ideò ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex eis quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in littore ſtantes, ſed tyrannos edicta ſcribentes,* &c. — *ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa: qui inter hæc nutriuntur, non magìs ſapere poſſunt, quàm bene olere, qui in culina habitant.* & quæ ſeq. Fabius ipſe denique *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Nam ut de noſtris potiſſimùm ſtudiis dicam, quid attinet tam multis annis, quanquam in more eſt plurimorum (ut de iis, à quibus magna in hoc pars ætatis abſumitur, taceam) declamitare in ſchola? cùm ſatis ſit modico tempore imaginem veri diſcriminis, & dicendi leges comperiſſe. quod non dico, quia ſit unquam omittenda dicendi exercitatio; ſed quia non ejus ſpecie conſeneſcendum. cognoſcere enim, & præcepta vivendi perdiſcere, & in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus.* indè *ſcholaſticæ epiſtolæ* Plinio *l.* 9. *ep.* 2. quæ ficta habent argumenta, & exercendi ſtyli cauſſâ exarantur. *Niſi fortè volumus ſcholaſticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere.* Plinius idem *l.* 2. *ep.* 3. de Iſæo. *Diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. annum ſexageſimum exceſſit, & adhuc ſcholaſticus tantùm eſt. quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius. nos enim, qui in foro verſique litibus terimur, multum malitiæ, quamvis nolimus, addiſcimus. ſchola & auditorium, & ficta cauſſa, res inermis & innoxia eſt.* At non ſunt tamen ejuſmodi iſta, quæ virum maturum, vel arguant, vel deceant. Eſt enim is, qualem Romanum ſapientem Fabius deſcribit, *inſtit. l.* 12. *c.* 2. *qui non ſecretis diſputationibus, ſed rerum experimentis, atque operibus, ſe verè civilem virum exhibeat.* Marci interim mentem genuinam iſta niſi clariſſimè aperiant, ego nihil video. Neque enim laudi, quod eruditus interpres Angl. exiſtimavit, ſed vitio, quod & annotator Lugd. obſervavit, vituperio ſaltem, *ſcholaſtici* nomen iſtìc tribuitur. Quanquam reticere religio eſt, quod Epict. habet *differt. l.* 1. *c.* 11. Ὁρᾷς ἂν, ὅτι σχολαστὸν σε δεῖ γράψαι (τοῦτο τὸ ζῷον, ὃ πάνυ ὀλίγοι καταγινῶσιν) ἐπὶ ἄλλῃ διάνοιαν ἢ σεαυτῷ.

ἀπὸ λογιδίων τοιούτων; Hoc nimirum vocabulo vulgò perſtringebantur, qui ad ſtudia ſeveriora animum ſeriò advertebant. Verùm tamen qui Scholaſticis tricis totos ſe dederent, pro ſtolidis ſtultiſque idem habebat. Sic enim *l.* 3. *c.* 26. Ἄρχειν ἐαυτῶν τὰ περὶ γελοιαστὴν καὶ περὶ μικρῶν.

Περιεῖναι δυνάμενος καὶ περὶ ἑαυτὸν καὶ ἄλλων | *Qui & ſeipſum regere & alios poſſet.* Xyl. & Caſ. contrà quàm Tarquinius ille, *qui nec ſe nec ſuos regere potuit*: ut Cicero *de fin. l.* 3. Vide *ſuprà ad* § 15. Verùm articulum περὶ expungere videntur illi, quod ego nolim. Verto, *& ſuis & alienorum rebus præfici dignus*; vel, *rebus & propriis & alienis adminiſtrandis idoneus.* Hoc eſt, quod Xenophon. in *Oeconom.* Οἰκονόμει ἀγαθοῦ ἔργον ἐστὶ τὸν οἰκεῖον τὸν ἑαυτοῦ οἶκον· καὶ τὴν ἄλλην δὴ οἰκίαν, ἣ ἐπιτρέπουσί τινες αὐτῷ, διώκειν ἂν, οἶμαι, βέλτιστα τὸν οἰκεῖον, ὥσπερ καὶ τὸν ἑαυτοῦ.

Τὸ τιμητικὸν περὶ ἀλαζόνας φιλοσόφους | quibus *honores & ſalaria detulit.* Capitol. Vide *ſuprà ad* § 4.

Τοῖς δὲ ἄλλοις | Quales Epictetus olim dixerat philoſophos, ἀνὰ τὸ φερόμενον μάχεσθαι τοῖς λόγοις, i. *factiis procul, verbis temis. noct. Attic. l.* 17. *c.* 19. de quibus feſtivè Iſidorus Peluſ. *l.* 5. *ep.* 28. Εἰ τις ἐν λόγοις φιλοσόφοις, ἔργοις ἀφιλοσόφοις ὀφθείη, ἐκλόγως ἂν ὁ λόγος τῶν τοιούτων φορτίον. aut etiam quales Herodes Atticus dixerat, *nihil habere philoſophi, præter barbam & pallium.* Gell. ibid. *l.* 9. *c.* 2. de quibus Fabius *inſtit. l.* 1. in *præfat. Noſtris temporibus ſub hoc nomine maxima in pleriſque vitia latuerunt. non enim virtute ac ſtudiis, ut haberentur philoſophi laborabant*; *ſed vultum & triſtitiem, & diſſentientem à cæteris habitum, peſſimis moribus prætendebant.* Tales autem, utì videri poſſit, nonnulli, imò non pauci etiam, ſub Marco obrepebant, Τῷ τῆς φιλοσοφίας σχήματι τὰ κακὰ κρύπτων, (ut Dionis in *Veſpaſ.* verbis utar) cùm philoſophiæ titulo vitia obtegerent ſua. Teſtis Dio idem in *Marco*, σπανιωδῶς, inquit, φιλοσοφῶν ἐπλάσθη, ἵν' ὑπ' αὐτῷ πλείστους ἔχοι. Indè factum, ut *famæ fuerit, quòd ſub Philoſophorum ſpecie quidam rempub. vexarent & privatos. quod ille tamen purgâſſe dicitur.* Capitol.

Οὐκ ἐξεφοβήθη | Ità *l.* 6. § 30. Οὐκ ἐφοβήθη. *Apollonii* tamen *Chalcidenſis avaritiam mercedibus notavit.* Capitol. Vide *ſupr. ad* § 8.

Τὸ εὐκόμιλον καὶ ἥσυχον ἀπὸ γελοιότητος | De Lacyda philoſopho pariter Laërtius *l.* 4. Ἀνὴρ σεμνοπρεπὴς —— ἥσυχος δ' ἄλλως καὶ εὐκόμιλος. *Vir erat graviſſimus, in congreſſibus tamen facilis & feſtivus.* Idem de Pio Marcus, partem alteram quod attinet, dictione temperatà: ἥσυχος, ἀπὸ γελοίου. *feſtivus, ſed non immodicè*, ſive *ad faſtidium uſque.* contrà quàm Cicero, de quo Plutarch. Ἡ δὲ περὶ τὰ σκώμματα καὶ τὴν παιδιὰν αὐτοῦ ἐυτραπελία, δηλονότι μὴ ἐδόκει τὸ γλαφυρὸν· χρώμενος δ' αὐτῇ πολλάκις, πολλοὺς ἐλύπησε, καὶ κακοηθείας ἐλάμβανε δόξαν. *immodico urbanitatis abuſu multos offendit.*

Τὸ τῆς ἰδίας σώματος ἐπιμελητὴν ἀμιμήτως | Galen *de valetud. conſerv. l.* 3. de Antonino Pio an Marco, Ὁ γὰρ, ὧν ἴσμεν, αὐτοκράτωρ ἑτοιμότατα ὡς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἀφικόμην Ἀντωνῖνος, &c. De Socrate Xenophon *comment. l.* 1. Ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς σώματος αὐτός τε ἦν ἐπιμελὴς, τούς τε ἐπιμελουμένους ἐκέλευεν. Viſe ſis quæ ſequuntur.

Διὰ τὴν ἰδίαν ὀφρυοκλοῦν, εἰς ὀλίγον ἰαμβικῶν χλεύων | De Andronico Imperat. Nicetas Chron. *l.* 2. *c.* 13. Ἦν γὰρ τὴν τοῦ σώματος φύσιν εὐφυὴς, ἀγχίνους τὸ εἰκός, ὀρθὸς ἀναλογίαν, τὴν ὑλικὴν ἠρωϊκὸς, κἂν τῷ βαδεῖ γήρᾳ τὴν ὄψιν νεανικὸς, ὑμενοπάτης τε ἀνδρώπων, ὅπη μηδ' ὁλοφάρης φαίνων λύπῃ, καὶ ἀκρατὴς ἔχων κοιλίας, ὡς ζωροπόπας καὶ τένδης, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ ἥρωας, μάλιστα τοῖς ὀπτοῖς ὀφρύκηστο τοῦ πυρός. ὅθεν καὶ ἐρυσίπονός τις αὐτὸν ἐδιάσυρε. ἀλλ' εἴ ποτε πλημμελῶς εἶχε σωμάτων, σπουδαίως μὲν τὴν νησείαν καὶ τὸ βορρᾶ ἐνοχλοῦν ἐπεφύκει, ψυχρῷ ἄρτῳ καὶ οἴνῳ κεφαλῇ, κλυσμοῖς τῆς ἡμέρας, ἐπιμελῶν τῆς διαγωγῆς τοῦ σώματος· ὑπὲρ ὃν ἐκ ἀντιδότων ἐχρήσατο πυκνῶς, εἰ μὴ ἄπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τοῦτο ὑπὸ ἰατρῶν τότε ἐποφωνούντων ἀνάγκη, φαμένων, εἰ καὶ μὴ δι' ἐσκληκασιν κεχλίκασιν, ἀλλ' ὑπ' ὀφρυλακῆς χρὴ τὸ ἀνύσιμον χρεῶν ὀφρυσυγκλεῖσαι φάρμακον. De Aureliano pariter Vopiſcus; *Convivium de aſſaturis maximè fuit. vino* [*ruſſo*, Salm.] *ruſo maximè delectatus eſt. medicum ad ſe cùm ægrotaret, nunquam vocavit*; *ſed ipſe ſe inediâ præcipuè curabat.* Et de Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 68. *Valetudine proſperrimâ uſus eſt, tempore quidem principatûs penè toto, propè illæsâ: quamvis à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adjumento conſiliòve medicorum.* Indè Tacit. *annal. l.* 6. *Ludere ſolitum* refert *medicorum artes, atque eos qui poſt tricenſimum annum ad internoſcenda corpori ſuo utilia vel noxia alieni conſilii indigerent.* quod tamen Plutarchus commemorans in *præcept. ſalubr.* Ὡς ἀνὴρ ἐξήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ ὀφείλων ἰατρῷ χάριτα, κελεύσαντος ὃς quo loco fruſtra Liptius τεσσαράκοντα legi poſtulat, quaſi vitiati ſint codices; cùm pari modo dictum illud autor idem exhibeat in *libello de ſene politico*, nec ſcopus loci aliter legi permittat. fuerit itaq; ſcriptoris potiùs ἁμάρτημα μνημονικὸν, quàm exſcriptoris σφάλμα γεγραφικόν. Plato certè, *politic. l.* 3. Τὸ ἰατρικὸν δεῖ, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἢ τινῶν ἐπιδείων νοσημάτων ἀπροσδόκητον, ἀλλὰ δι' ἀχθίας τε καὶ διαίτας ἰὼν διήλθομεν, (Συριττίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων καὶ Κοισθίαν κόρην καὶ τὴν τοιαύτην σίτησιν) ῥημάτων τε καὶ πραγμάτων ὡς τὸν

ὥσπερ λίμνας, ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ κατάρρους τοσούτοις ὀνόμασιν ἀναπιμπλάναι τοῦ κομψεύεσθαι ἕνεκα; Multùm hac in parte valet proba corporis ipsius constitutio. Philo *de vit. Mos. l.* 1. Τὰ εὐπλοϊκὰ τῆς σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν εὐκινησία, φεύγοντος ἀπελαύνεσθαι τοῦ ἀλιπλαγοῦς, ὃ δὴν ἡ βραχεῖα παράγουσιν εἰς ἐπιμέλειαν ὥσπερ καὶ γλαγοὺς τὸ ἐυδιαφθὲς καὶ τὸ εὐρυῆ δηδέρα, βελτίωμα δ' ἑαυτῆς. Nec minùs tamen temperantia, fedulàq; tutela. Senec. *epist.* 58. *Illud simul cogitemus, si mundum ipsum, non minùs mortalem quàm nos sumus, providentia periculis eximit, posse tandem aliquatenus nostrâ quoque providentiâ longiorem prorogari huic corpusculo moram, si voluptates, quibus pars major perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiâ pertulit. Erat quidem corpus validum ac forte fortitus, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum quæ aviditatem evocant modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, multis prohibentibus caussis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de quo Clearchus *vitarum l.* 10. referente Athenæo *dipnosoph. l.* 12. Ὅτι δὲ τὸ σωφρόνως ζῆν, ἀξιόν ἐγκρίνασθαι τῷ φρονεῖν συνέβαινεν.

Ἡ φαρμάκων καὶ ἐπῳδιμάτων ἐπιτὸ | Suidas, qui per præceptionis formulam, transcripsit ista, vocabulis duabus auctiorem dedit. ἐπιτὸ καὶ ἐπιτὸς, ut illud ad *pharmaca*, istud ad *epithemata* referatur.

Τὸ ἀδιαχώρητον ἀδαπάνης | Contrà quàm Dionysius Siculus ille, de quo Plut. *de tranquil.* οὐκ ἀγάπα μέγιστον ὢν ἐν τότε τυράννων, ἀλλ' ὅπ φιλοξένε τῶ πάντῶ καὶ βέλτιον ἦδει μηδὲν, μηδὲ πειθὼν ἐκ τῆς Διηγόνδου Πλάτωνος, ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δ' ἀπέδοτο πέμπας εἰς Αἴγινας. Contrà quam Hadrianus, de quo Cassius, & ex Cassio corrigendus Suidas; Φιλοπαίγμων τε ἀπλῶς ἐχρῆτο, καὶ ἔστι τοῦτο ἐν τ' ἄλλα πάντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπιτηδεύσει καὶ ἐδίν ὅτι ἂν ἀφίωσιν, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἰδιωτικὸν εἰδέναι ἔλεγεν. ἐν τούτων δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς, πολλὰς μὲν κατέλιπε, συχνὰς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βιβλίοις δὲ πάντων ἐν ἐκείνοις, ἐμίσει τοὺς ἐν τοῖς ἐφαλεγίοις. *professores omnium semper, ut doctior, risit, contempsit, contrivit; cùmq; eis ipsis professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; quo loco & Favorini festivum dicterium refert, qui arguentibus amicis quod Hadriano de verbo quodam reprehendenti sine caussa, cessissset; *Non rectè suadetis*, inquit, *qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.* Idem tamen, Philostrato referente, tria ista paradoxa dictitabat sibi in vita contigisse; Γαλάτης ὢν, ἑλληνίζειν· Εὐνοῦχος ὢν, μοιχείας κεκρίθαι· βασιλεῖ διαφέρεσθαι, καὶ ζῆν.

Ἡ τοῦ ἐξ ἰσοτείας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν προσμάτων | transponenda illa τοῦ τοῦ, legendúmque τοῦ τοῦ ἐξ ἰσοτείας νόμων, liquet. Verùm & deesse vocula aliqua videtur, cui articulus prior innitatur. Itaque ἐμπειρίαν post προσμάτων supplet D. Junius: qui & ἰσοτείας nomine non *historiam* vult intelligi, sed *peregrinationem* & *locorum dissitorum lustrationem*. ego *notitiam* opinor quoquo modo acquisitam. ità Marcus ipse cepit *l.* 4. § 21. ἡ ἰσοτεία τῆς ἀληθείας. & *l.* 9. § 3. ἴσον τὸ ἔκτοτον ἔτεσι, καὶ τὸ τελεῖ, τοῦτο ἰσοῤῥοπίαν. & *l.* 10. § 15. ἰδίτωσαν, ἰσορροπούτωσαν.

Οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιπόδιον φαίνεσθαι | nihil enim putidius affectationis affectatione, imitationisque ostentatione. Contrà verò quod Plut. *Sympos. l.* 1. *c.* 1. ὃ μόνον ἐχάτης ἀδικίας ἄξιον, ὃς φησι Πλάτων, μὴ ὄντα δίκαιον, δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ σωφρόνως ἄκρας, φιλοσοφίας, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν. Vide *l.* 7. § 60. σὺν τῷ ἀνεπιπόδιτῳ.

Τόποις καὶ περιγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατρίβειν | Seneca Lucilio *epist.* 69. *Mutare te loca, & de alio in alium transilire nolo. primùm quia tam frequens migratio, instabilis animi est... coalescere otio non potes, nisi desinas circumspicere & errare. ut animum possis continere, prius corporis tui fugam siste. deinde plurimùm remedia continuata proficiunt. interrumpenda non est quies.* Et *epist.* 2. *Ex his quæ mihi scribis, & ex his quæ audio, bonam spem de te concipio. non discurris, nec locorum mutationibus inquietaris. ægri animi ista jactatio est. primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere, & secum morari: nusquam est, qui ubique est. nihil æquè sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, quæ sæpè transfertur. nihil tam utile est, quod in transitu prosit.*

Ἐγὼ δὲ ἀκριβῶν ἐπιτηδεύσεων | Et istic Marcus Pii æmulus, *Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit: Et gladiatorii muneris sumptui modum fecit. temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς | *In operum extructionibus, congiariisque.* Xyl. illis siquidem *magnificentiam*, istis *munificentiam* suam Imperatores Romani ostentare ac venditare solebant. Cæterùm vir doctiss. Patr. Junius *operum distributiones* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, περὶ αὐτὸ ἦ τὸ δίον περιχθῆναι δεδορκότος. | Xyl. legisse videtur: καὶ τοῖς τοιούτοις [καὶ] ἀνθρώπῳ περὶ αὐτὸ ἦ &c. Meric. καὶ τοῖς τοιούτοις· τοῖς ἀνθρώποις, &c. qui & δεδορκότος pro δεδορκότες legi posse suspicatur. D. Boot. καὶ τοῖς τοιούτοις, ἀνθρώπου περὶ αὐτὸ τὸ δίον περιχθῆναι δεδορκότος· &c. ut genitivus ἀνθρώπου ab ἔμφρων, quod præcessit, regatur. Salmas. καὶ τοῖς τοιούτοις. tum aliâ orationis facie, ἀνθρώπῳ ἦ περὶ

πρὸς αὐτὸ τὸ Νοῦ πρ. λαβοιμὶ. Vel etiam, ἢ τῆς πολυτρόπους. πρὸς αὐτὸ τὸ Νοῦ, &c. ut suprà. De sensu satis constat: Moderatum fuisse Pium in iis omnibus exhibendis, quibus animi hominum plausûsq; captari solent: hominémq; ejusmodi qui respiceret ad id quod agi oporteret, non ad gratiam gloriámve quæ indè consequeretur. De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectéque facti, non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit.* hoc est, quod Naso *Tristium l.* 5. *eleg.* 14.

— *pretium cui virtus ipsa petitum.*

Plinius idem ipse, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animo honestatis in conscientia quàm in fama reponitur.* Liberaliter satis de se *ad Constantium* in *Claudio* Trebellius; *Testis est, tua conscientia, & vita mea, nihil unquàm cogitásse, dixisse, feciísse gratiosum.* De se id perhibenti fidem habeat, qui volet. Interim quod de Pio Marcus hîc, pro viri optimi charactere Epictetus habet, *differt. l.* 3. *c.* 24. ἐκ ὅτου δ' ὅτι ἀνὴρ καλὸς ἢ ἀγαθὸς, ὃς τὸν ποιεῖ τὸ λέξαι ἕνεκα, ἀλλὰ τὸ παρὰ χθὰς καλῶς; Vide *lib.* 3. § 12. & *lib.* 9. § 42.

Οὐκ ἐν ἀωρὶ λούσις | *Non utebatur alieno tempore balneis.* Xyl. quomodo illi, qui, ut Flacc. *l.* 1. *epist.* 6.

— *crudi tumidique lavantur.*

Pers. *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,
Gutture sulphureas lentè exhalante mephites.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.

Vult laviſſe ſemper horâ balneari, & ſibi commodâ & iis qui circa ipſum. Casaub. ad Capitol. ἐν illud, quod exhibet Basil. omittit Salm. & Lugd. retinet Casaub. ego vel expunxerim, vel, si retinere visum, ἀωρίᾳ legerim; quomodo Græc. *Psal.* 119. *v.* 146. ἐκέκραξα ἐν ἀωρίᾳ. Sed illud, puto, potius.

Οὐχὶ φιλοπολέμους | ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷς ἐστὶν, σκυμνῇ, ἐδῆτι, τροφῇ, ἐσθῆτι: *l.* 6. § 30. De Augusto Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Instrumenti ejus & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc, reſiduis lectis atque menſis, quorum pleraque vix privatæ elegantiæ ſunt, nè toro quidem cubuiſſe aiunt, niſi humili & modicè inſtrato.*

Οὐ σφὸδ τὰς ἐδωδὰς ὀπυωντὴς. | *non circa victum curioſus, aut ſtudioſus. anxius,* Xyl. ὀπυωτὴς, ἐπιτήδευμα. Hesych. ὀπυωτὴς, vox insolentior, qualia apud Marcum non pauca.

Οὐ περὶ σωμάτων δέος | *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. quem & Cas. sequitur. de Pio ipso uterque accepit. ut sit idem quod priùs de eodem dixerat, ὃ πρὸς πολλαπλασίονα τῆς ἰδίας σώματος ὀπυωλητικόν. Ego aliter prorsus velle existimo, nec idem (quod Marcus non solet) repetitum. Verto itaque *non circa corporum*, id est, famulitii & servitiorum, *speciem.* σώματα enim pro *servis* sive *famulis* dicebant. Antholog. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφων, ἢ δώματα πολλ' ἀνεγείρων,
Ἅρπαγ' ἰὼ πενίῃ δῶν ἑτοιμότατα.
Corpora multa alere, ac ſimul ædes condere multas,
Multam ad pauperiem per breve pandit iter.

Corpora, i.e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrianum illud quod ad *l.* 3. § 3. plenius exhibebitur,

Ἀνοῖξαι τι δεῖ, ἢ κάλλιον ἦν σωμάτων.

Harpocration in Πάνδημος, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Solonem σώματα ἀγορεύσασθαι ὑπερορᾶν, ὑπὸ τίγρεως τῶν δὲ τὸν νέων, &c: quo nomine à Philemone Comico in *Delphis* laudatur, referente *l.* 13. Athenæo. Aristoteles *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. externam felicitatem constituit ἐν εὐανδρίᾳ, κλημάτων ἢ σωμάτων, καὶ δωδέκας φυλακίκης τε ἢ μεγαλοπρεπῶς τόπων. mox σωμάτων illud quasi explicans quid velit, ἀνδρεπόδων, inquit, πλῆθει, ἢ μεγέθει, ἢ κάλλει διαφερόντων, ut frustra sit Pollux, qui *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἁπλῶς, inquit, ἐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ δοῦλα σώματα. Romanorum autem curiositatem, an luxuriem, in servitiis speciosissimis undique conquirendis, excolendis, disponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratus,
Quàm fuit & Tulli census pugnacis, & Anci,
Et nè te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola. — nescit tot millibus emptus
Pauperibus miscere puer. Sed forma, sed ætas
Digna supercilio. —

Et Seneca *Epist.* 95. *Transeo puerorum infelicium greges: quos post exacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. transeo agmina exoletorum, per nationes coloréſque deſcripta, ut eadem omnibus levitas ſit, eadem prima menſura languinis, eadem ſpecies capillorum, nequis cui rectior eſt coma, criſpulis miſceatur. transeo ſiſtorum turbam, transeo miniſtrorum, per quos ſigno dato ad inferendam cænam diſcurritur. Dii boni! quantum hominum unius venter exercet?* Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. Παῖδας ἢ παρθένους τοὺς μὲν ἐν κόσμῳ καὶ ἀφειδεῖς, ἀντὶ τῆς τροφῆς, ἢ σκυλδείας, καὶ τῆ χθὲς ἀφόρητον κύρος ἀπομαξαμένους πλέον ἢ ὄσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κατασκιμπόδες. πρὸ δὲ τῆς κλίνης, ἵνα ἄκρον δικλίνων ἔχοντας, ὡς ὅτου τὸ ἐυσαρκεῖσθαι ἢ ἀσφαλίζεσθαι πρὸ δὲ ὑπὲρ καρδίης ἄνευον τῆς ῥᾳθυμοῦντας, ἢ τῆς ἐν χειρῶν αὔρας τὸ πλῆθος ἀπὸ σκιαῶν ἀναψυχούσας.

Ἡ καὶ χωρὶς τοῦτο | *locus iſte*, ſiquis alius, inquit, clariſſ. Salmasius, *in hoc ſcripto corruptiſſimus.* Itaque Mericus noſter, lacunâ contextui ſuo interjectâ, ut depoſitum, conſultò prorsùs omiſit. τοῦτο pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator

Lugdun. qui ϛόλος legi poſtulat. fruſtra. cùm de *veſtitu* agatur. Salmaſ. ad Capitol. ἐπιχώριον, legit. Caſaub. ἀπὸ χωρίου, retinet. de ſenſu utriq; convenit, placuiſſe Pio veſtem τὴν ἐπιχώριον, *indigenam*, non exoticam, ſive τὴν ἀπὸ χωρίου, hoc eſt, *qualis vulgò fiat*, & quidem ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, *è villa propria*, & *ferè de reditibus Lanuvinis*. ita Caſaubon. *ad vitam Pii*. De Auguſto iſtiuſmodi quiddam Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Veſte non nisi domeſtica & à uxore & ſorore & filia neptibúſque confecta.* De ſe Seneca, *de tranquill. cap.* 1. *Placet non ex arcula prolata veſtis, non mille ponderibus aut tormentis ſplendere cogentibus preſſa; ſed domeſtica & vilis, nec ſervata nec ſumenda ſolicitè.* De Pio Capitolin. *Viſus eſt ſanè ab amicis & cum privatis veſtibus*, &c. Cæterùm editio Lugdun. pro χωρίου nobis Λωρίου exhibet. Hoc ſi non ſit typothetarum mendum, quod ſuſpicari forſan quis poſſit, *Lorium* villam deſignat, in qua Pius & educatus, & verſatus plurimùm, cùm palatium ibi conſtruxiſſet, & tandem etiam defunctus eſt, autore Capitolino. Hanc autem ſequendo lectionem, Salmaſius mavult, ἢ ἐπὶ Λωρίου ϛολῆ· ut de *toga* accipiatur, quâ *in ſeceſſu Lorinæ villæ* uti ſolitus erat. eam togam ipſi veniſſe dicit ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως. de qua proximè videndum.

Ἀνάγκαιον ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως | τὸ κάτω iſtud. Caſaub. omittit. D. Boot. legit, διαγωγὴ ὅλη ἦν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων, id eſt, *commoratio ruri in villis.* ut κατ' ἀγρὸν adjectum ſit, quò *villæ* iſtæ *à ſuburbanis* diſtinguerentur. Conſtat autem è Capitolino, Pium in agris atque propriis fundis plurimùm vixiſſe, etiam poſtquam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hîc, non *caſa*, ut Xyl. vertit, ſed *villa*. Philo in *vit. Moſis l.* 1. λαίας ἢ πολλῆς ἄγαν ἐκπεφώνωϛε, ἔκ τε τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἰδιοτικῆς κατ' ἀγρὺς ἐπαύλεων. Idémque *de vit. contempl.* τὴν μὲν ἐν ἀσφαλείαις εἰ ἐν πίλῳ περίχυτον ἐπαύλεις τε καὶ κάμινα. *Credidi aliquando*, inquit clariſſ. Salmaſius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in quo vulgares togæ fiebant ac venum ibant. citerioris & ulterioris vici mentio apud Sextum. quidni & ſimiliter inferior & ſuperior ex ratione ſitûs? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii eſſet, uſum eſſe vili ac vulgari togâ, quales venibant in vico inferiore Romæ. an potius ἡ κάτω ἔπαυλις villa aliqua ruſtica infra Lorium, ubi ejuſmodi togæ fiebant? ἔπαυλις* certè *villam, & etiam pagum ſignificat. quicquid ſit, oportet vilem eſſe & vulgarem togam, non imperatoriam, qua in Lorii ſeceſſu utebatur. hæc enim exempla affert, ut oſtendat, ὡς ἐπιτηδεία fuiſſe τοῖς ἀδύτοις ὑφὰς καὶ χρόας.*

Καὶ ἦν ἐν Λανουβίῳ | Caſaub. nihil mutat; & ad veſtis materiem refert, ſive locum unde ea petebatur, ut ſuprà viſum. At Salmaſius, *Notat*, inquit, *quibus in locis quem habitum uſurpare ſolitus fuerit.* iraq; lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἀχίτων ἐν Α. τὸ πολλὰ, τὸ φελόνῃ ἐν Τ. π. ἐχρῆσατο· velítque Marcus *Sine tunica Lanuvii egiſſe Pium: more, ut videtur, antiqui Catonis, qui ſolo campeſtri accinctus, ſuper id togam accipiebat; & quidem etiam cùm prætor jus redderet, ut ex Val. Maximo conſtat l.* 3. *c.* 6. *& Aſconio. quod idem in Catone minore etiam Plutarchus notat,* περιεζωσμένος οὖν τὸν ἀγορᾷ ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων, ἱμάτιον μὴ σεμνὸν. Vel etiam ἐν χιτῶνι Λανουβίῳ τὸ πολλὰ, ſive χιτῶν ἐν Λ. τὸ π. *ut in ſola tunica ſeceſſum illum Lanuvinum tranſegiſſe dicatur; quomodo plerumque Romani ruri ſolebant & in provinciis: Hinc tunicata quies, tam ſæpe Martiali commendata & laudata l.* 10. *ep.* 51. Hæc ille.

Ἐν Λανουβίῳ | *Lanuvium* Italiæ oppidum juxta viam Appiam ſitum, de quo Strabo *l.* 5. ubi Λανούϐιον pro Λανούϊον Caſaubonus repoſuit. *In villa* interim *Lanuvina natum Antoninum Pium* autor eſt Capitolin. &, *è municipio Lanuvino ortum*, Victor Aurelius. quanquam Caſaub. in Capit. codices Manuſcriptos *Lavinià* exhibere teſtatur, eundémq; locum exiſtimat deſignari, ubi autor idem de Marco: *Ex Aſia & Syria reverſo, exinde Lavinium profectus eſt.* Certè *Lanuvium* & *Lavinium* idem eſſe utrumq; Joſ. Scaliger contendit, Car. Sigonio *ad Livii l.* 8. refragante, & renitente.

Τῇ τελείᾳ ἐν Τύσκλοις περιεστιλμένῳ ὡς ἐχρῆσατο] *Inter Lanuvinos plerumque Tuſculano publicano utebatur, etiam deprecante.* Xyl. ut ad *comitatum* referatur. Annot. Lugd. *lego*, inquit, περιεστιλμένος. *quaſi excuſans & deprecans utebatur.* Salmaſ. τῇ φελόνῃ ἐν Τύσκλοις, an Τύσκλοις, περιεστιλμένος ἐχρῆσατο. *cùm in Tuſcos, an Tuſculanos, agros ſecederet, non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii, ſed penulam ſuperinduebat: quod cùm faceret, excuſabat tamen ſe, & quaſi veniam deprecabatur, hoc eſt, quod ait,* περιεστιλμένος ἐχρῆσατο. *Penula*, inquit Nonius, *eſt veſtis, quam ſuprà tunicam accipimus. eâ adverſus pluviam maximè munire ſe ſolebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

—fremeret ſæva cùm grandine vernus
Juppiter, & multo ſtillaret penula nimbo.

Indè Varroni petitus jocus in *virga divina*, dum virtutis τὸ αὐτιμᾶσθαι prædicat; *Non eſt quærenda homini, qui habet virtutem, penula in imbri.* contrà planè quàm Lucil. *l.* 15. qui *penulam per imbrem iter obeunti, ſapientiâ ipsâ utiliorem* eſſe pronuncias, certè etiam ſapienti, vel in imbre vel in frigore, Stoicis ipſis fatentibus, ſaltem ἐυχερῶς futura eſt: quum ut Philo *de providen.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ὑπὸ ὄμβρου ἀναγκαίου τὸν σοφὸν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ διάγοι, καταζέχειν βούλεται ἡ ψυχὴ κατασπόνδως, φύσει παθῶν καὶ ψύχει. Sed & L. Galbæ, cuidam penulam roganti, *Non poſſum commodare, domi manco.*; cùm cœnaculum ejus perplueret. alteri item

item ejusdem usum poscenti, *Non pluit? non est opus tibi: si pluit, ipse utar.* Refert Fabius *instit. l. 6. c. 4.*

Καὶ πῶς ὁ τοιοῦτος θεός | Xyl. (quem & secutus est Mer.) cum sequentibus conjungit, dum sic reddit; *Omnibus in ejus moribus nihil inerat inhumanum.* Verùm præcedentia potiùs claudere videntur. Itaq; D. Boot. legit, καὶ πῶς ὁ θεὸς τοιοῦτος. *Totius deniq; vitæ facies erat, qualem suprà depinximus.*

Ἕως ἰδρῶτος | *Suspecta* ista & *salebrosa* Xylandro. Sed immeritò. est dictum proverbiale, à medicis mutuatum, quo exercitii modum illi mensurámq; justam ac legitimam in affectibus quibusdam præscribunt. Memini V. cl. Tho. Plaifirum adolescente me sacræ Theologiæ apud Cantabrigienses nostros professorem, Apostoli verba *ad Hebr. c. 12. v. 6.* enarrantem ex Autore medico (cujus nomen jam excidit) protulisse monitum aliquod istiusmodi, *Ad ruborem, non ad sudorem*; cùm Apostolus de fidelibus eo loci dicere visus sit, *Ad sudorem, non ad sanguinem.* Quò videri possit allusisse, quod de Diogene Cynico Laërtius, Xeniadæ, domini sui liberos exercuisse, οὐκ ἀθλητικῶς, ἀλλ' ἐρυθήματος χάριν καὶ εὐεξίας, *non athletico more, sed quantum ad ruborem honestumque corporis habitudinem conduceret.* nisi quòd ἐρύθημα ibi colorem vividum valetudinis indicem potiùs designare doceat adjuncta εὐεξία. Hoc procul dubio Marcus hîc voluit, Pium nulla in re nimium fuisse. ita *lib. 6. § 29.* ὡς ἐπ' ὀλίγον ἱκανὸν ἦν.

Οὐδὲν ἀπλῶς | Inde forsan *Pius* dictus, quòd verè natura clementissimus; & nihil temporibus suis asperum fecit. Siquidem & *sub Adriano, cùm consiliis illius adesset, mitiorem sententiam semper ostendebat, & principatûs sui initio cùm multi accusarentur, & ad supplicium nominatim etiam deposcerentur, neminem tamen interfici passus est, cùm diceret, non oportere se principatum suum sactis ejusmodi auspicari. Quin & dcinceps, seditiones ubicunq; factas, non crudelitate, sed modestiâ & gravitate compressit.* Capitol. & Xiphil.

Συμφώνως ἑαυτοῖς | De eodem *l. 6. § 30.* Τὸ ὁμαλὲς παντεχοῦ. & de Apollonio supr. §. 8. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. Quod de historia Lucian. Χρὴ ὅμοια τὰ πάντα καὶ ὁμόχροα εἶναι, καὶ ζωγράφου τῇ κεφαλῇ τὸ ἄλλο σῶμα, ὃς μὲν χρυσῆν ἰδὼν τὴν κεφαλὴν τὸ λοιπὸν ἅπαν, διαφεῖ ἢ πάνυ μαλακῶς ὑπὸ βακῶν πωθεῖν, ἢ ἐκ διαφόρων σωμάτων συγκεκριμένον, καὶ ἢ ἀσπὶς οἱ ἀνδρεῖον, καὶ χαλκοῦν τὸν πῆχυν. De poemate Horat. in *art.*

Denique sit quodvis simplex duntaxat & unum:
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

& de persona idem,

——*servetur ad imum*
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.

De Stoica philosophia Cicer. *de finib. l. 5. Mirabilis est apud Stoicos contextus rerum, respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus.* De vita Senec. *epist. 20. Exigit philosophia, ut ipsa inter se vita unius, sine actionum dissensione, coloris sit.* Idémq; *epist. 23. Verum bonum unde subeat, interrogas? ex placido vitæ & continuo tenore unum prementis viam.* Et *ep. 31. Huc & illud accedat, ut perfecta virtus sit, æqualitas ac tenor vitæ per omnia consonans sibi.* Et *epist. 120. Virtutem ostendit constantia, & omnium inter se actionum concordia; quando idem semper quis est, & in omni actu par sibi.* Et mox: *Magnum rem puta, unum hominem agere: præter sapientem autem nemo unum agit. cæteri multiformes sunt. modò frugi tibi videbimur & graves, modò prodigi & vani; alternis Catones, alternis Vatinii mutamus subindè personam, & contrariam ei sumimus, quam exuimus. hoc ergò à te exige, ut qualem instituaris præstare te, talem usq; ad exitum serves.* Et *ep. 35. Ante omnia hoc cura, ut constes tibi.* Hoc est quod Zeno voluit, cùm finem statueret, Τὸ ὁμολογουμένως ζῆν, i. e. κατ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν. ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 5.* Vide supr. ad § 9. Sed & *l. 11. § 27.* Ambros. *epist. 82. Vetus dictum est, Adsuesce unus esse: ut vita tua quandam picturam exprimat, eandem servans semper imaginem, quam acceperit.* Optimè Aristoteles, *Ethic. Nicom. l. 9. c. 4.* Ἔοικε γάρ, κατάπερ εἴπεται, μᾶλλον ἑκάστῳ ὁ ἀρετὴν καὶ ὁ σπουδαῖος εἶναι. ὅτου γὰρ ὁμογνωμονεῖ ἑαυτῷ, καὶ ὅλῃ αὐτῇ ὀρέγεται χαὶ πᾶσαν τὴν ψυχήν. De Adriano contrà Aurel. Victor. *Varius, multiplex, multiformis, ad vitia atq; virtutes quasi arbiter genitus; impetus mentis quodam artificio tegens.* Et Æl. Spartian. *Idem severus, latus; comis, gravis; lascivus, cunctator; tenax, liberalis simulator; sævus, clemens; & semper in omnibus varius.* De Avidio idem Cassio Vulcatius: *Fuit his moribus, ut nonnunquam trux & asper videretur, aliquando mitis & lenis; sæpe religiosus, aliàs contemptor sacrorum; avidus vini, interim abstinens; cibi appetens, & incidiæ patiens, veneris cupidus, & castitatis amator.* At de Epaminonda & Agesilao Plutarch. *lib. de adulat.* Πλείοσιν ὁμιλήσασι ἀνδράσι καὶ τόποις καὶ βίοις, τὸ σφοδρὸν ἦθος αὐτοῖς παντεχοῦ, καὶ σκληρὸν, καὶ δριμὺ, καὶ λόγῳ καὶ βίῳ διεφύλαττον. Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ· καὶ σφὼ Διονύσιον, οἷος σφὼ Δίωνα.

Τὸ ἐπὶ τῷ Σωκρατικῷ | De Socrate Xenophon *memorial. l. 1.* Αὐτὸς γὰρ σφὼ πάντα (τὰ ἀφροδίσια) φανερὸς ἦν ἑαυτὸν παρεσκευασμένος, ὥστε ῥᾴδιον ἀπέχεσθαι ἦν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων, ἢ οἷόν ἄλλοις ἦν αἰσχίστων καὶ ἀωροτάτων. ἐπεὶ μὲν δὲ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων ἔστιν κατεκράτει μόνος ἦν. καὶ φασὶν ἐλθεῖν ἐν ἤθει ἀρκούντως ἔχοντας ἔτι πολλὰ ἐπὶ τούτοις παρεγκαλοῦντα, λυπεῖσθαι γὰρ πολὺ ἧττον. Atque hunc locum forsan præ oculis habuit Marcus, cùm ista scriberet.

Καὶ

Καὶ ἐπίχαρις ἡ ἀπολαύειν | Quod de se Apollus *ad Philip. c. 4. v. 12.* Οἶδα δὲ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· quod suprà, παρόντων μὲν ἄπειρος, ἀπόντων δὲ μὴ δεόμενος.

Τὸ δὲ ἐμοὶ γε καὶ ἔτι χαριεῖν | ἔτι quid hic velit, nullus video. ἐπιχαριεῖν forsan scripserat Marcus, vel quod usitatius est, ἐγχαριεῖν, ut mox ἐντύχον. Socrates à Thalete ; qui, ut Laërt. *l. 1.* Ἔφασκε τριῶν τύχην ἔχειν χάριν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, καὶ ὁ θηλυ εἶτα, ὅτι ἀνὴρ, καὶ ὁ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην, καὶ ὁ Βάρβαρος. Postremum tantummodo de suo addidit Plato. Nec reticendum quod Judæi habent in preculis suis virorum peculiaribus : *Benedictus esto, Domine Deus, quòd me virum creâsti, non mulierem : quòd Israelitam, non alienigenam.*

Ὅτι ἐν τῷ νόσῳ τῷ Μαξίμου | Istud an ad superiora respectum habeat, quod Xylander censuit, ambigi potest. commodè posse vix videtur. Ego itaq; tanquam distinctum quid posui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, quòd cùm cætera ἀπαιδὲς planè videretur, μόνον αὐτὸν ὑπέλαβε φίλον τοῦ θεοῦ· ὡς ἂν ἡ τὸ μέγιστον ἐν ἀνθρώποις ἀγαθὸν, περὶ φιλίαν ἠγύμνωτο. Tale quippiam in Pio Marcus forsan adverterat. & οἷ forsan legendum fuerit.

§ 17. Παρὰ θεῶν | Piè Marcus noster hîc divinæ procurationi plurima adscribit, quæ fortunæ pleriq; solent tribuere.

Πάππος | *Avus paternus*, *Annius Verus* (de quo *supr.* § 1.) *maternus*, *Calvisius Tullus*. Jul. Capitol.

Γοναὶ | Vide *supr. ad* § 2, 3.

Ἀδελφὴ | *Habuit & sororem natu minorem, Anniam Cornificiam.* Capitol.

Διδασκάλους | quorum *supr.* meminerat, § 5,6,7. &c. quibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Celf. l. 3.* Καὶ Ἕλλησι δὲ φήσομεν, ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶναι σοφοῖς, κατὰ πολλὰ τὴν εὐτυχίαν εἶναι αἰτίαν· οἷον ἐκεῖ διδασκάλων τοιῶνδε, καὶ τὸ ἐκπεσεῖν τοῖς κρείττοσιν ὄντων καὶ ἐν τοῖς ἐναντίας αἱρέσεις διδασκόντων· καὶ ἐκεῖ ἀναζητῆσαι τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς γὰρ καὶ τὸ τῆς ἀναζητήσεως τοιούτοις γεγόμενα, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιτηδειότητος ἐν κρείττονα λαβεῖν· ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἐν ἀφορμῆς ἡλικίας, ἤτοι ἐν παιδικοῖς ἔτι ἀκολάστων ἀνδρῶν, ἢ διατροφῆς, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ κωλύσει τὴν ψυχὴν ἀναζήτησιν κακοδαιμονίᾳ. τὰς δὲ ἐκεῖ τούτων αἰτίας, πάντως μὲν οἶδεν ἔτι ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις· σπάνιον δὲ αὐτὰς οἶδ ἀνθρώπους, ὃν εὐχερές. Vide sectionis istius verba novissima, deprehendes cum Origenianis istis quàm suavissimè concinnere. De Platone Plut. in *Mario* : Πλάτων μὲν οὖν ἦλθε πρὸς τελευτῆς γηράσκων, ὑμνῶν τὸν αὐτὸν δαίμονα καὶ τύχην, ὅτι πρῶτον μὲν ἄνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, εἶτα Βάρβαρος, ἐδέξατο ἅπαντα τῇ φύσει θείως γένεσθαι πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς Σωκράτους χρόνοις ἐπεβίωσεν ἢ γένεσις αὐτῷ. At Lactantius *institut. l. 3. c. 18. Plato* aiebat *se* gratias agere naturæ ; *Primùm quòd homo natus esset, potiùs quàm mutum animal : deinde quòd mas, potiùs quàm fœmina; quòd Græcus, quàm Barbarus : postremò, quòd Atheniensis, & quòd temporibus Socratis.* Quo contendit ipse, immeritò tamen, *Nunquam quicquam dictum esse in rebus humanis delirius.* Idémq; *ib. c.* 19. ubi Socratem acriùs, & in quibusdam iniquiùs etiam paulò, perstrinxerat ; *In cujus temporibus natum se homo sapiens gratulatur.* Quod autem in Platone tantopere exagitat Lactantius, id is à Socrate accepisse videtur ; qui, ut Dio Prus. *or.* 64. Ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸν ἐμακάριζε, καὶ ὅτι ζῷον λογικὸν, καὶ ὅτι Ἀθηναῖος. Socrates à Thalete ; qui, ut Laërt. *l. 1.* Ἔφασκε τριῶν τύχην ἔχειν χάριν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, καὶ ὁ θηλυ εἶτα, ὅτι ἀνὴρ, καὶ ὁ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην, καὶ ὁ Βάρβαρος. Postremum tantummodo de suo addidit Plato. Nec reticendum quod Judæi habent in preculis suis virorum peculiaribus : *Benedictus esto, Domine Deus, quòd me virum creâsti, non mulierem : quòd Israelitam, non alienigenam.*

Σχολὴν ἅπαντα ἔχειν | supplendum, ἀγαθὸν, quod excidisse existimem. ut sit [ἀγαθὸν] σχολὴν ἅπαντα ἔχειν.

Τῶν θεῶν ἡ ἐπιμέλεια | Digna Christiano quovis providentiæ divinæ, quâ factum fuerit, ut ne peccatis occuparetur, cùm peccare prona dispositio non deesset, agnitio. Agnoscit ipse de se, quod Deus Abimeleco ; *Ego te cohibui, ne peccares, Genes. c. 20. v. 6.* Habent his paria è nostris ; Bern. *de temp. serm. 79. Prima miseratio quod à multis adhuc peccatis in seculo positum custodivit. quis enim non videat, quòd sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotens pietas conservâsset ?* Qui & argumentum idem tractat fusiùs, *de divers. serm. 13.* Augustin. homil. 23. *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est ; ille gubernante Deo pauca commisit. cui deputat ille, quod demisit, huic & iste deputet, quod non commisit. Adulter non fuisti in vita illa tua præterita, plenâ ignorantiâ ? Hoc tibi dicit Deus tuus ; Regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres. Suasor defuit ? ut suasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit ? & ut hæc deessent, ego feci. Affuit suasor ; non defuit locus ; non defuit tempus : ut non consentires, ego terrui. Agnosce ergò gratiam ejus, cui debes & quod non admisisti. Mihi debet iste, quod factum est & dimissum vidisti : mihi debes & tu, quod non admisisti. Nullum est enim peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector à quo factus est homo.* Piissimè, & ad nostri meritum plenissimè.

Περίπεσον πλημμελῆσαί τι | Lugd. περίπεσον. quod probare non possum. Xyl. *quòd nihil deliqui.* pleniùs rectiùsq; Cas. *quòd nihil temerè aut præcipitanter deliquerim.* περιπίπτω, *procido, præceps feror.* indè περιπτὴς, *præceps* : & περιπτῶς, *præcipitanter, temerè, inconsideratè.* Vide *l. 3. § 9.* ἀνεμπλήστως. alioqui suspicare quis posset, scripsisse Marcum περιφθεῖσα. Sicut paulò inferiùs, τὸ φθεῖσαι τοῦ ἔρωτος ἐν ἀξιώμασι καταστῆσαι.

Μὴ

Μὰ πλέον ἐντεθραμμένα παρὰ τῇ παλαιᾷ τὸ πάσσυ] Siquidem *in domo avi sui Veri educatus est* in ætate teneriore, utì Capitol. docet. Pari autem ratione gratulatur Alcmon Poeta sibi, in *epigrammate* (quod Alexandro Ætolo *exercit. in Solinum* Salmasius vindicat) apud Plut. *de exilio*, quòd origine Lydus cùm esset, Sardibus tamen diutius educatus non sit, ubi luscus forsan sacerdos, aut Gallus tympanotriba evasisset; sed Spartam nactus puerilis indolis formatricem, ubi Musarum disciplinis initiatus & enutritus fuerit.

Καὶ τὸ τῆς ὥρης διαῤῥῦσαι] ὥρα *flos ætatis*, ut *Ver anni*. unde Periclis illud ab Aristotele *rhetor. l.* 1. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 10. laudatum, Τῶν νεότητα τῶν ἀπολωλότων ὑπὸ πολέμου ἄκμην ἡφανίζε ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. Tempestas nimiùm quàm lubrica, & lapsibus exposita. Præsertim ubi natalium splendor, status honestior, educatio delicatior, res lautior, & forma venustior accesserint. Πολλοὶ γὰρ δὴ τὸ κάλλος ὑπὸ τῆς ἐξαλοις ἀξιαγωνιάτου διαῤῥέουσιν. Socrates apud Xenophont. *memorial. l.* 4. Inde Juven. *Sat.* 10.

I nunc, & juvenis specio lætare tuâ, quem
Majora expectant discrimina.

Τὸ μὲ ὡς ὥρας ἀνδρωθῆναι] Lugd. ὡς ὥρας, perperam. Verùm aliud hîc ὥρα, ab eo quod supra. ὥρα enim istîc, non tam *flos ætatis*, quàm ὁ καιρὸς, *tempus opportunum* & *idoneum* rei alicui vel aggrediendæ vel absolvendæ. Timon Phliasius de Dionysio Heracleota, qui & Metathemenos dictus, quòd ætate devergente à secta Stoica ad Epicuream transisset, apud Athen. *l.* 13.

Ἡνίκ' ἔχειν δυνέων, τηνῶ ἄρχεται ἡδυπάθεια.
Ὥρη ἀρᾶν, ὥρη τε γαμεῖν, ὥρη τε πιαυεῖσθαι.

Ita Thales, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 68. Conjugium suadentem matrem eluit; natu minor cùm esset, ἔτι καιρὸς· *nondum tempus*: provectior factus, οὐκέτι καιρὸς· *non amplius tempus* esse, sive nuptiis *idoneam ætatem* jam præteriisse, respondendo. Beneficii ergo non contemnendi loco ducit Marcus, quòd non præmaturè se rebus venereis dederit. hoc est enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, sive virilitatis specimen dare, quomodo γυναῖκα γίνεσθαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, quam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata esset, postridiè γυναῖκα nomine salutâsse. Laërt. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, quòd puellam virginem homo sexagenarius duxisset, *Cras*, inquit, *mulier erit*. Fabius *instit. l.* 6. *c.* 4. Clarissimè Hesych. Ἀνδρεῖαι· αὐξηθεῖσαι. &, Ἀνδρωθῆναι, ἀνδρὶ συνοικῆσαι, διαπαρθενῶσαι, i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc sensum usurpavit Hippocrates in *lib.* περὶ παρθενίων. Locus est insignis, sed ab Anutio infeliciter tentatus, & sub correctionis prætextu corruptus planè. Verba sic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὀκόσην ὥρην γάμου ἔχουσαι ἀνδρώμεναι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum priùs omnium consensum solicitat vir doctissimus, & cui Medicorum pater princépsque ille alioqui plurimùm debet, & ex Regio MS. ὥραι rescribi postulat. Vertit autem, *Virgines, quibus propè nuptiarum tempus instat ut viro conjungantur*. explicat in *Oeconomia*; *quæ ad nubiles annos & virilitatem prope accedunt*. h. e. *quæ propè sunt maturæ viro, & virilitatem aut maturam viro ætatem ingrediuntur*. Verùm primò, *virilitatem*, sive *virilem ætatem*, de virgine dictam nusquam deprehendi existimo. Tum ἀνδρῶδες Græcis, ubi de muliere usurpatur, non *viro maturam esse*, sed *virum experiri* significat. Porrò cùm ὀκόσην ὥρην γάμου dixisset, quid opus erat, ἐκ τῆς ἡλικίης, quod idem prorsus valeret, τὸ παρθενικὸν μέλλουσι, subjicere? quod concisa nimis respuit dictio Hippocratica. Deniq; aliud est ἀνδρῶδες, aliud παρθενικὸν, utì mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego quidem velim, sed admissâ lectione jam olim receptâ, commatísq; notulâ duntaxat post γάμου, interstitâ, sic verterim. *Virgines quibus nubendi tempus adest, ni virum experiantur, affectui isti magis fiunt obnoxiæ*. Atq; hanc esse genuinam Hippocratis mentem, è sequentibus planè perspicuum fit. Siquidem ubi incommoda ea recensuerat, quæ ex affectu isto virginibus jam *viro tempestivis*, ut Horatius loquitur, quas ἀνδρὸς ἀρήιας Græci dicunt, obtingere consueverunt, remedii loco subjungit, Κελεύω δ' ἐγὼ τὰς παρθένους ὀκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιστα ξυνοικῆσαι ἀνδρὶ ἐοῖ· ἢν γὰρ κυήσωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ δὲ μὴ, αὐτίκα ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ μικρὸν ὕστερον ἀλώσονται, ὥσπερ μὴ ἀνδρωθεῖσαι. Præcipit sic affectis, ut quàm primùm nubant siquidem indè futuram conceptùs spem; quòd malo isti medeatur: quod nisi virum expertas affectaturum est probabile. ita τὸ ἀνδρωθῆναι est, Hippocrate ipso interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τῷ ἀνδρῶδες verò q. e. virum experiri, eodem autore, opponitur τὸ παρθενικὸν. h. e. *a viro præteriri, neglectim haberi*, & *viri*, sive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertam esse*. & παρθένοι φθονεράμμεναι, quas ἀφροσύνης ἧς γάμων Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l.* 3. *c.* 10. Aristotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τῷ χρόνῳ] *Sed tempus expectavi*. Xyl. sed nec ἐπιλαβεῖν ejusmodi aliquem habet significatum; & ἔτι illud aliud prorsus innuere videtur. Rectiùs M. Casaub. *Sed longiùs etiam, quàm necesse erat, distuli*. Ita ἐπιλαβεῖν τῷ χρόνῳ erit de tempore, quod liberum datur, aliquid sumere, quo cùm possis frui, nolis tamen. Phrasis duriuscula, fateor, & insolens. Sed ea proculdubio Marci mens istîc, non quam Xyl. voluit.

Διωπτὸν ἔχειν ἐν αὐλῇ βιῶντα] Ita *l.* 5. § 16.

Διωπτὸν

Δωματῶν ἄρχ. καὶ οὐ ζῆν ἐν αὐλῇ· quem locum vide.

Ἐδήτων σημειωτῷ | sive σημειωδῶν, ut Lugd. quod usitatius est, & eodem recidit. utrumq; enim *vestes notabiles* & *insigniores* sive *splendidiores* designat. Hoc eo, quoniam, ut Jesus noster, *Luc. c. 7. v. 25.* Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἐδῆτας σημειώδεις, inquit Annotator Lugd. vocat *imaginibus textas, pictas, palmatas,* χρυσοπήμους, *auro vel purpurâ clavatas.* De Augusto Sueton. *l. 2. c. 73. Togis usus est neq; restrictis, neq; fusis; clavo nec lato, nec angusto.* De Antonino Pio Capitol. *Usus est sanè ab amicis, cum privatis vestibus, & domestica quædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & vestibus tulit, quibus usus fuerat Elagabalus. veste albâ usus est, nec auratâ, penulis togisque communibus.*

Μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοῖν δι' πυρ | Just. Lipsius ad Tacit. *annal. l. 1. principatûs insignia* intelligi vult, inter quæ *ignis prælatio.* Herodian. in *Commodo* de Lucilla sorore ejus, καὶ τὸ πῦρ ἀφαιρούμενον αὐτῆς. Et de Marcia ejusdem Concubina, πάντα ἀπῆρχεν, ὅσα σέβας, πλὴν τοῦ πυρός. De Pertinace, Καπιτ. ὅτι τὸ ζωπύρειον, ἵνα τὸ πῦρ ἰδίους ἑαυτῷ ἀφαιρούμενον, ὅτι τ ἄλλο τῆς βασιλικῆς συμβόλου εἰς ὕψος ἀρθῆναι. Quibus addas licet & ex eodem de Nigro, καὶ ἀφαιρούμενον τοῦ πυρός. Eum *ignem lampadem* fuisse affirmat ex hoc Marci nostri loco; quarum usum, ut *in Deorum cultu,* sic & *in Imperatorum,* extitisse. Accidit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas,* inquit, vocat, *quæ præferebantur Imperatoribus, ut ignis Regibus Persarum.* Corippus de adventante Imperatore in theatrum,

——*præcuncius ante*
Signa dedit cursor, posita de more lucerna.

Verùm Meric. Casaubon. in adversum contendit; *lampadesq;* & *statuas* sive *imagines* eodem refert, ad *simulacra* scil. *lampadas manibus gestantia,* de quibus Lucret. *l. 2.*

Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyss. φ. v. 100.* Alcinoi aulam describendo,

Χρύσειαι δ' ἔσαν αὐτοῦ, ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας ἐν χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Eustath. χρυσοῦς κύρεις, ἀνδριάντας exponit. Ideo autem Marcum τοῖν δι' πυρ adjecisse, *ut à vulgaribus, quæ in ædibus plebeiis etiam plerisque reperiuntur, imagines hasce distingueret.* Ego verò inter summos istos viros arbitrum me neutiquam interponam: aliorum, uter Marci mentem attigerit propiùs, per me judicium fuerit.

Ἐγνωτίσω ἰδίᾳ τὸν σύνολον ἑαυτόν, | De Marco Capitolin. *Adoptatus in aulicam domum, omnibus parentibus suis tantam reverentiam, quantam privatus, exhibuit, eratq; haud secùs rei suæ quàm in privata domo parcus ac diligens; pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Et Aristid. *orat. in regem:* Ἐπίδειξον, ὅτι καὶ ἰδιώτου ὄντα καὶ βασιλέα, οἷόν τε ὂν τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους. τοιοῦτον μὲν οὖν τῆς βασιλείας ἀξίωσον ἑαυτὸν, ὥστε ἀνεῖναι ἀξιοῦντας πάντας· ἐν ᾧ τῇ ἐκ ἐκείνης ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ τε καὶ ζήλῳ χρώμενος. De Pio pariter Capitolinus; *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit. nec omnino quicquam de vitæ privatæ qualitate mutavit. vindemias privati modo cum amicis egit. quum sibi & filiis honores peteret, omnia quasi privatus fecit. quin & Senatui tantum detulit Imperator, quantum cum privatus esset, deferri sibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac quam in Augusto laudat Sueton. *l. 2. c. 51.* Vide Casaubonum ibidem. Sed & quæ superiùs ad § 16. κοσμοκρατορίαν.

Καὶ νὴ Δία τῶν τοιούτων | Lugd. νὴ Δία. Sed legendum μὰ Δία. Sive ut M. Cas. νὴ Δία μὰ Δία τοῦτο. Rem quod attinet; *nihilo demissior?* imò tantò major, tantò augustior. Siquidem, ut scitissimè, sed & verissimè, Plinius in *panegyr. Cui nihil ad augendum fastigium supereſt, hoc uno nihilo crescere potest, si se ipse demittat, securus magnitudinis suæ.* neque enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abest, quàm humilitatis. De Pio Capitolinus, postquam *civilitatem* ejus descripserat, utq; species imperatorias superfluas à se amandaverat; *& tamen,* inquit, *ingenti autoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδελφῶν | Marci fratrem hunc adhuc quærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δυσμενῆ μὲν δὴ ἦθος ἀνυφεῖναί μοι | At tantùm ab eo abfuit Lucius, ut Marcum moribus suis ad rem bene gerendam excitaret; ut contrà *post illius obitum Marcus solus rempublicam tenuerit, multò melior & feracior ad virtutes: quippe qui nullis Veri jam impediretur aut simulatis callidæ severitatis erroribus, aut his, quibus præcipuè displicebat Marco jam inde à primo ætatis suæ tempore, vel institutis mentis pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῇ καὶ σοφίᾳ ὑπερφαίνοντές με | *Honorem* quidem *Marco exhibuisse Lucium, si susciperet, obsecutum, ut legatum proconsuli. vel præsidem imperatori* (ad quæ verba videndus Salmas.) autor est Capitol. qui de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεχόμην | Senec. *de brevit. vit. c. 14. Dubitare se Fabianus noster aiebat, an satiùs esset nullis studiis admoveri, quàm his implicari.* Ipse Senec. *ibid. c. 13. De illis nemo dubitabit, quin operosè nihil agant, qui in literarum inutilium studio detinentur.* Idémque *epist. 88. Ista liberalium artium consectatio molestos, verbosos, intempestivos*

tempestivos, sibi placentes facit; & ideò non discentes necessaria, quia supervacua didicerunt. Vide *suprà ad* § 7.

Παιδία | *Filios* habuit *Verum*, quem septennem amisit; *Commodum*, cui imperium reliquit, patri per omnia dissimillimum; & *Antoninum* huic geminũ, qui quadrimus est elatus; cùm tamen parem astrorum cursu Commodo Mathematici promisissent. *filias* plures, quarum Commodus tres superstites reliquit. Cass. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & sorores.* Lampr. in *Com. Fadillam.* Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφυῆ, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάφορα | Et fuit reverà Commodus *formâ corporis justâ*, ut Lampridius, sed ingenio moribúsque planè distortissimis.

Τὸ μὲν ἐπιπλέον μὴ σφαλῆναι ἐν ῥητορικῇ ἢ ποιητικῇ | Τὸ μὲν Lugd. perperam. Vide *suprà* § 7. De re Musica perinde Philippus Macedo, qui filio, quem scitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inquit, *qui nôris tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolemæo reprehensi, ad *l.* 4. § 31. Psaltæ item cujusdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l.* 6. § 35.

Τῷ μὲν ἐπιπλέον μὴ σφαλῆναι | Pro μὲν, μὴ adscripsi, sensu exigente.

Ἀπολλώνιον | de quo suprà § 8.

Ῥούφον | suprà § 7.

Μάξιμον | suprà § 15.

Τῇ κατὰ φύσιν βίᾳ | vid. suprà ad § 9.

Ἐναργῶς | *Perspicuè.* Xyl. *efficaciter.* Cas. ἐνεργῶς. crebra apud autores Græcos vocabulorum horum ab exscriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen istic nihil mutem.

Ἐπινοίας | *Cogitationes injectas:* Xyl. ἐπιπνοίας malim. atque ità Cas. *inspirationes.*

Μηδὲν κωλύον ἦν | Lugd. ἢ ἦν, quod & ferri potest, quia ἢ alterum sequitur. Vide ad *l.* 2 § 9.

Τὰς ἐκ θεῶν ἐπινοίους καὶ μυστικὰς διδασκαλίας | Plato *Philebo*, philosophiam esse ait, θεῶν εἰς ἀνθρώπους δῶρον. Cicero *Tuscul. l.* 1. *Philosophia quid est aliud, nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epist.* 90. *Deorum immortalium munus est, quòd vivimus; philosophiæ, quòd bene vivimus. itaq; tantò plus nos huic quàm diis, quantò majus bonum est bona vita quàm vita, pro certo deberemus, nisi ipsam dii philosophiam tribuissent.* Hæc eò retulerim, quòd διδασκαλίας noster dicit: ἐπινοίους verò pro occasionibus singulatim *suggestis* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad.* τ'. *v.* 485. & ψ'. *v.* 270.

——— Διὸς ἔμβαλε θυμῷ.

& *Odyss.* τ'. *v.* 10.

——— τὸ δ' ἐπὶ φρεσὶν ἔμβαλε θύμῳ.

Ità in sacra pagina de Artaxerxe Memore Esdras *c.* 7. *v.* 27. *Indidit eam animo Regis rem Deus.* & Nehemias *c.* 2. *v.* 12. & *c.* 7. *v.* 5. *Indidit Deus meus animo meo.* Vide ad *l.* 2. § 11. ἐπινοίους verò καὶ διδασκαλίας ità distinguere videtur, ut illæ per signa quædam obscuriora, istæ per indicia clariora, quasi disertè præcipiendo quid facto opus sit, procedant. Galen. *de opt. sect. c.* 11. ex Empiricorum sententia: Τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὴ αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἔρυθρον· ἃ δὴ ἐπομνησικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δ' ἔδιν καταλαμβάνεται ἐπόμνησιν ἀπὸ τῆς ἐνδείξεως, aperte distinguit.

Τὸ ἀντιπεῖν μοι τὸ σῶμα | Αὐτὸς μὲν δὴ ἀσθενὴς διὰ τὸ σῶμα. Dio *Habuit enim corpus valetudinarium.* quod studio intentiori Capitolinus adscribit. *Tantum*, inquit, *operis & laboris studiis impendit ut corpus afficeret, atq; in hoc solo pueritia ejus reprehenderetur.* Sed & Cassius, Ἐκ τῆς πολλῆς, inquit, ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀδυνάτως τὸ σῶμα ἔχει· καὶ τοι τοιαύτην εὐεξίαν ἀπ' ἀρχῆς ἐκ παιδὸς κεκτημένον, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ ὡς ἄγελυς ἐν ἡμέρᾳ καταβαλεῖν ἀπὸ ἵππου. Et mox; Οὔτε ἔῤῥωτο, καὶ κακοῖς πλείοσι ἢ πᾶσιν, οἷς εἰπεῖν, τὸν ἡγεμονίαν ἔσχηκεν. quæ postrema illustrant, quod adjecit hîc Marcus, ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ. Nec tacendum quod apud Suidam scriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, subjungit, Καὶ τοῦτο ἐξ ἀδυνατίας κρεῖττον κατέδειξε. Tribuit autem hoc Cassius theriaci, quod quotidiè sumebat, beneficio. De quo videri poterit Galenus, qui hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l.* 1. *c.* 1.

Μὴ ἅλασθαι | ἅπτεσθαι eo sensu, quo Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Μηδὲ μιᾷ ἅπτεσθαι πρὸς πλοῦ γαμετῆς τὸ σῶμα τῆς ἑαυτῆς γυναικός. *Prov. c.* 6. *v.* 29. Οὐκ ἀθῳωθήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. *quisquis eam attigerit, haud futurus est insons.* de uxore aliena. Eadem mente Ἅπτειν & Ἁπτέσθαι usurparunt. Plut. *Alex.* Παρθένων σφόδρα κεκαλυμμένων καὶ γυναῖκας ἁλῶναι γυναικός. —— ἀλλ' Ἀλέξανδρος ἔτε τούτων ἔδεήθη, ἔτε ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου, πλοῦ Βαρσίνης.

Βενδίκιτας | Ex pallacis aulicis videtur ista fuisse.

Θεοδότη | ex numero exoletorum iste. Vide *supr.* §. 16.

Τὸ κελαπήσασα Ῥεγίλῳ, μηδὲν πλέον σφάξαι, ἐφ' ᾧ ἔδει πατέρων | Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infensum mitigantis interpellatio, Regisq; ipsius tum mulierculæ, tum & Deo ipsi eo nomine benedicentis acclamatio, *Historiæ Reg. l.* 1. *c.* 25. *v.* 31, 32, 33. Atq; hoc est, quod Apostolus monet, *ad Ephes. c.* 4. *v.* 26. Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. de quo loco alibi diximus.

Μέλλουσι γέαν τελδίᾳν τὸν τεκοῦσαν | Obiisse videtur,

videtur ex Capitolino Marci mater, antequam filius imperium Pio defuncto adiret: quâ tamen ætate fato conceſſerit, incertum.

Οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὸ παλάτιον ἔτι | Capitol. *Ab Adriano adoptatus, juſſuſque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis receſſit.*

Ὅπου οὐκ ἔστι μοι χρήματα | Quòd nec defuerit unquam, unde aliquid poſcenti ſe ſubveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris noſtri; Μακάριόν ἐστι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act.* 20. 35. & quod optimum quemq; cenſere Greg. Nazianz. aſſerit *orat. pro pauper.* Τὸ ἐνπιστεῖν τῷ πάσχειν πιστότερον καὶ ἀσφαλέστερον κἀμοὶ δοκεῖ. Eruditus vir D. Bootius χρέον legendum ſuſpicatur: χρῆος idem quod χρησμὸς, ut χρηματισμὸς interdum pro χρηματισμὸς dicitur. ut ſenſus ſit, *quemadmodum ſibi divinitus remedia ad quoſdam morbos monſtrata fuerunt, ità etiam cùm Cajetæ aliquando agens verſaretur in periculo alicujus morbi alterius ve caſûs, auxilium, quo eum depelleret, oſtenſum fuiſſe, idque tanquam oraculo, cùm alias in ea urbe oracula nulla edi ſolerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qui legit, καὶ τοῦτο ἐν Κ. ἄνεφ χρησμόν. ac vertit, *Hócq; Cajetæ tanquam oraculum quoddam.* Clariſſ. Salm. *ſine aliquo* θεοπίμῳ (quales Marcus iſtîc loquitur) *ὀνείρῳ ſanum fieri locum vix poſſe* cenſet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit, legendum ſcil. vel καὶ τοῦτο ἐν Καιέτῃ ἐνυπνίῳ, ut *loci* meminerit, in quo monitum illud à numine acceperit: vel, καὶ τοῦτο ἐν Καιέτῃ, ὡς ἀσκληπίου, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, quod *circumlinere* ſibi aliquid juſſus ſit. In re tam ambigua ipſe ſtatuere nihil auſim.

Ὅπως τε ἐπιδίμοιτο | [τὸ] ὅπως τε ἐπιδ. ſic ut in præcedentibus paſſim. Salmaſ. forſan, τὸ, ὅπως ἐπιδ. ut τε ex τὸ factum ſit.

Ἀπονοθεύσαι ἐκ τοῦ συγγενοῦς [Lugd. ἀπονοθεῦσαι. forſan ἀπονοθεῖς. uſitatiùs autem ἐκ τῆς συγγενείας diceretur. Sed & Thucydides *l.* 1. χρῆσθαι ὅτι τῷ ἰσίᾳ, dixit. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 6. ὡς ὧδε τοιοῦτε, τοιοῦτον μὲν ἀκουσόμενε, τοιαῦτα δ' γεγραψόμενα, τοιοῦτε δ' χόρτε ἀξιωσομενθαι. Verum ἀπονοθεῖς, quo Marcus hic uſus videtur, difertius eſt vocabulum. Significat enim *deſidem & ignavum aſſidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *deſidiam* denotantia vocabula, ἀπονοθεῖαν & ἀπονοθέσθαι collocat. Vetus Edictum Cenſorium ex Suetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum eſt nobis, eſſe homines, qui novum genus diſciplinæ inſtituerunt; ad quos juventus in ludum convenit: eos ſibi nomen impoſuiſſe Latines Rhetoras: ibi homines adoleſcentulos totos dies deſidere.* hoc eſt, quod Marcus, ἀπονοθεῖσθαι.

Ἐλπίζω δὲ αὐτὸν ἐπὶ σοὶ τροφίμῳ καὶ παιδαρίῳ ἔξειν ἵλεως καὶ ὑμῖν τε καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων γεγονόσιν. *Filium mihi genitum ſcias; quo nomine Diis gratias ago, non tam proinde quia natus, quàm quòd eum naſci contigerit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut à te edoctus eruditúſque, dignus evadat, qui & nobis, & rebus à nobis ſuſceptis ſuccedat.* Refert Gellius *l.* 9. *c.* 3. Commodum autem Marcus & *ſuis præceptis, & etiam magnorum atque optimorum virorum operâ erudire conatus eſt. habuit literatorem Græcum, Oneſicratum; Latinum, Capellam Ariſtium: orator ei Anteius Sanctus fuit. Sed tot diſciplinarum magiſtri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὰ δι' ὀνείρων βοηθήματα | De remediis iſtiuſmodi per inſomnia indicatis ſuperſtitioſa multa in *ſermonibus ſacris* Ariſtides; ſed & Cicero *de divinat l.* 1. tangit & noſter, *l.* 9. § 27.

Καὶ τοῦτο ἐν Καιέτῃ ἄσπερ χρήσῃ | Locus mutilus; quod & Xylander monuit. *forſan,* inquit in *notis,* ἄσπερ χρήσῃ, *quemodo uteris.* At in verſione *ſicut Chreſe:* ac ſi loci alicujus nomen proprium eſſet. quò inclinat & Mericus; ſed ut viri, non loci, appellatio ſit, & χρύσῃ legatur. quaſi dicat Marcus, *Cajetæ, quæ in regione Campana maritimum eſt oppidum, ſe Deis vota facientem, fauſta retuliſſe; prout & Chryſæ Phœbi ſacerdoti olim contigerat ſupplicanti* παρὰ δίγα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. *Il. α'.*

Θεῶν βουλῇσι καὶ πρόνοιαν λέγων | Expreſſiſſe videtur, quod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobæus *ſerm.* 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα καὶ κατὰ δαίμονα καὶ τύχην καὶ ὥραις τ' ἐπόμενα διακοσμεῖται ξυμπάντα. quanquam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *caſus* potiùs *fortuitos* rerúmq; contingentiam providentiâ divinâ diſpoſitam & gubernatam. quomodo & Solomon rex uſurpavit, *Eccleſ. c.* 9. *v.* 11. quo loco, quod Plato τύχην καὶ ὥραις, Solomon עת ופגע dixit. Stoici enim omnia fato fieri ſtatuebant; & fortuita etiam quæ dicuntur, eodem referebant. Ità Ariſtoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19. § 8. Ἐν δ' ἅπασι βέλτιον ἕπεσθαι τῇ αὐτομάτῃ, ὅτι φιλόσοφοι ὄντες, καὶ ἔχοντες τοῦτο τὸ θεῖον πως πεφυκότες, διὰ τὸ γεγενῆσθαι

ῥῆμα ἀγαθὸν ἀπὸ τῆς πύλης. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor, *lib.* 4. *epist.* 8. *Sed nimirum quæ sunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipisci arduum, sic etiam sperare nimium est, quod dari non nisi à Diis potest.*

Τὰ ἐν Κουάδοις] Ambigi potest, utrùm ad antecedentia lemma istud, an ad subsequentia pertineat. Ex usitata siquidem formula, si antegressa spectaret, dicendum videatur, τὰ ἐν Κουάδοις, *apud Quados ista*; concepta nimirum vel conscripta sunt. Istud autem, Τὰ ἐν Κουάδοις, h. e. *Quæ apud Quados*, agenti scil. concepta & conscripta; tituli præfixi potiùs, quam subjunctæ clausulæ significationem præ se fert. Atq; in hanc partem hoc in loco M. Casaub. accepisse videtur; in libro proximo exeunte illam alteram secutus. Ipse interim ea disceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum dare nihil quicquam dubitavi: cùm & huc usq; seriem quandam cominuam, quæ hîc planè inciditur, autor ipse tenuerit, miscelam deinceps meram exorsus; & sectiuncula illa ipsa, à qua liber secundus in hactenus excusis inchoatur, ad proximè præcedentia respectum habeat satis clarum.

Κουάδοις] *Quadi* Germaniæ populus, de quibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. German.* Adversùs istos Marcomannis junctos non sine prospero successu bella gessisse Marcum nostrum, autores sunt Dio Cassius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pseudomanti*, cujus hæc sunt verba, ὅτι θεὸς Μάρκῳ ὢν τοῖς Μαρκομάννοις καὶ Κουάδοις συνεπολέμει. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Christianorum suppliciis impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus siti ferè confectus jam esset, Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atq; Apollinario Euseb. *hist. Eccles. lib.* 5. *cap.* 5. & *Chron. lib.* 1, & 2. Niceph. Callist. *l.* 4. *c.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 5. Xiphilinus in *Marc.* Oros. *hist. l.* 7. *c.* 15. Otho Frising. *chron. l.* 3. *c* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. quanquam istud Cassius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Suidam alius nescio quis, Marcigis procurationibus, Marci ipsius precibus Capitolinus, moribus pietatiq; Claudianus, Christiano nomini iniquiores, adscribant. Videatur Scalig. *ad Euseb. chron.* & Xiphilin. *supr. ad* § 6.

Ad Librum II.

§ 1. Ἔδει πυκλίναι] δεῖ, (ut *l.* 3. § 1.) χρὴ, μέλλοντα, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale quid, subintelligendum. q; cùm in scriptis istiusmodi est frequentissimum, tum nostro istîc cum primis familiare. Cæterùm Xyl. εἶναι legit, vertitq;, *solebat is sibi prædicere.* Sed monentis potiùs quid velit, quàm quid assuevesse narrantis, dictio videtur. quin nec in persona tertia, quam dicunt Grammatici, de se Marcus loqui assolet.

Συναλλάξομαι ἀλόγῳ, ἀχαρίστῳ] Seneca, *de ira l.* 2. *c.* 10. *Placidus sapiens & æquus erroribus, non hostis, sed corrector peccantium, hoc quotidie procedit animo; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciam, quàm ægros suos medicus.*

Παρὰ τὴν ἄγνοιαν] Creberrimè istud inculcat noster, uti in locis collatis videre licet. vide *infr. ad* § 13. Sed & Epictetum latiùs idem differentem, *l.* 1. *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 8. *Mali sunt ignorantiæ recti & boni.*

Ἐγὼ γὰρ πεφυκὼς] Ita *l.* 3. § 11. ἀλλ' ἐγὼ ἀκολούθως. quod & urget vehementiùs, dilemmate usus. *l.* 7. § 26. Vel insciliâ rerum pari & ipse laboras; & pariter affecto ignoscendum: vel perspicaciâ majore imbutus es; & caliganti æquior esse debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τῷ φύσει τὸ ἀγαθὸν, ὅτι καλὸν, καὶ τὸ κακὸν, ὅτι αἰσχρὸν] Imò solum illud bonum, hoc solum malum esse. Sic enim statuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chrysip. *de honesto*; Μόνον τὸν καλὸν ἀγαθὸν εἶ]ναι καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν καλὸν εἶ]ναι καὶ ἐπαινετὸν πρὸς καλῶ τὸ ἀγαθόν. & Seneca, *epist.* 76. *Unum est bonum, quod honestum.* De Helvidio Prisco Tacit. *hist. l.* 4. *Doctores sapientiæ secutus est, qui sola bona, quæ honesta; mala tantùm quæ turpia; potentiam, nobilitatem, cæteráque extra animum, neque bonis, neque malis annumerant.* Vide *infr. ad* § 11.

Συγγένει, καὶ αἵματος καὶ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ] Ita *l.* 12. § 26. Ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. ὑφ' ἓν αἷμα καὶ πνεῦμα, ἀλλὰ τῇ κοινωνίᾳ. Non hac duntaxat, aut præcipuè ratione: sed & istâ tamen. Paulus Apost. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *instit. l.* 6. *c.* 10. *Si ab uno homine, quem Deus finxit omnes orimur, certè consanguinei sumus.* Itaque τὸ μίσος

μόνον hìc ſubintelligendum, cujus frequens paſſim Ellipſis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δικαιότερον, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς σεβόμενοι. *Hominem Dominum nullum, ſed Deos ſolos adoratis.* Ita ſupplet Chriſtus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. quod omiſsâ particulâ illâ Moſes dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémque ſervies.* Paulus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio iſta ad circumciſos (ſolos) an & ad præputiatos pertinet?* Quod Caſtellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumciſionem ne cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ τῇ | Syneſ. *de providentia.* Ἔστι γὰρ ἡ μία ψυχὴ καὶ σωμάτων συγγένεια. ἡ γὰρ τοῦ τοῖν αὐτοῖν ἐπὶ γῆς ἀφῶσα γονέοιν, τῆσδε προσήκει ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ ἐκ μιᾶς ῥιζῶσα πηγῆς. qui tamen fontes, unde deriventur animæ, duos ſtatuit; terreſtrem alterum, alterum cœleſtem; indè Oſiridi, Typhoni hinc animàm contigiſſe. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio *cùm* Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 10. eodem, quò Marcus iſtìc collineans; *Si ab uno Deo*, inquit, *inſpirati omnes & animati ſumus, quid aliud quàm fratres ſumus? & quidem conjunctiores, quòd animis, quàm qui corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Denique; cæleſti ſumus omnes ſemine oriundi:
Omnibus ille idem pater eſt. ———

Subjungit Lact. noſtro conſentiens: *Ergo pro beluis immanibus habendi ſunt, qui hominibus nocent.* —*Ob hanc enim neceſſitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunquam facere, ſemper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter ſe congruentibus cohæret ac nititur: ſic omnes homines inter ſe naturâ confuſi, pravitate diſſentiunt; nec intelligunt ſe eſſe conſanguineos, & ſubjectos omnes ſub unam eandémq; tutelam. quod ſi teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχα | Θεία ἀπόμοιρα i. e. *portiuncula divina*, ὁ νοῦς, i. e. *mens*, ſive *anima rationalis* hìc dicitur. ſicut infr. § 4. τῶν τὸν κόσμον διοικοῦντα ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. § 27. τῶν Διὸς ἀπόσπασμα. de quibus, ſuis locis dicetur. Eadem Epicteto diſſert. *l.* 1. *c.* 1. Τῶν Διὸς μόρια. Senecæ *epiſt.* 92. *Dei pars eſt.* & *de otio ſapient. Divini ſpiritûs pars ac veluti ſcintilla quædam.* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

——— *divinæ particula auræ.*

quo modo Ammianus, tanquam ex Phyſicorum ſententia, *l.* 21. *Sol mens mundi noſtras mentes ex ſe, velut ſcintillulas, diffunditat.* Et Manilio Aſtron. *l.* 2.

——— *pars ipſa deorum eſt.*

Plutarch. *quæſt. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ μὲν παντὸς οὖσα καὶ λογισμῷ, οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μίξῳ, ἐπ' ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Sanius Auguſtinus, *epiſt.* 157. *Animam, Dei non particulam eſſe, ſed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* quem & ampliùs viſe ſis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *Deus animæ ſuæ umbram, ſpiritûs ſui auram, oris ſui operam, viliſſimo alicui commiſerit?* Animam loquitur humanam corpori inditam. Pulcherrimè Gregor. Naz. Auguſtino ſenſu conſentiens, quamvis modo loquendi diſpar, *apol.* § 33. Περὶ ψυχὴν ἡ ἀπορία, πῶς ἐκ θεοῦ καὶ θείας, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγλωττίας μετέσχεν, καὶ σοφὸς ἐπαίνου ἐστερωμένη, εἰ καὶ τοῦ λόγου ἔσωθεν. Modeſtiſſimè Epiphanius, in *ancorat.* § 55. Οὔτε μίξῳ θεοῦ λέγομεν εἶναι τὴν ψυχὴν, ὅτι ἀλλότριον τῆς ἀμφυσίσεως. (ita enim legendum autumo, quod ἀμφυσήματος vulgò legitur) πῶς ἢ τὸ λεπτὸν τοῦτο νοεῖται θεοῦ μόνῳ ἔγκειμαι. Sed & Syneſius *epiſt.* 105. τὸν νοῦν indigitat τὴν ἐν τῇ ψυχῇ μοῖραν τὴν θείαν.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τινος αὐτὴν δύναμαι | Argumentum à noſtro crebriùs repetitum, utì in collatione indicatum, noſtris etiam non inſolens, qui lædi neminem, niſi à ſeſe, poſſe contendunt. Habes à Joanne Chryſoſt. fusè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς δύναται βλάπτειν. Inter exteros verò Maximus Tyrius *diſſertationem* eadem de re ingenioſam admodum inſtituit, numero 2ª. quà & Socratis dictum illud celeberrimum laudat, à Platone in *apol.* poſitum, à Plutarcho *de tranquill.* ab Epicteto *enchiridio extremo*, & *diſſert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repoſitum, à Thraſea etiam apud Dionem in *Nerone* uſurpatum. Ἐμὲ μὲν Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere quidem poſſunt, ſed lædere non poſſunt.* In eundem hunc ſenſum & Dominus noſter de ſuis apud Lucam *Evang.* 21. quibus etiamſi prædiceret, fore ut morte ipsâ multarentur (καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) ſubjicit tamen, nihil indè ad ipſos damni, ne vel minimum quidem, rediturum. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite veſtri cujuſquam periturus eſt.* v. 18. ὃ γὰρ θέμις, inquit Maximus, ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπὸ πονηροῦ βλάπτεσθαι. quod Plato, ὃ γὰρ δεῖται δικαίου ἀνδρὸς ὑπὸ κακοῦ βλάπτεσθαι. *neque enim jus ſasque patitur, ut vir bonus quiſpiam ab improbo quoquam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum noſtro conſentiens planè Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 87. Εἰ γὰρ ὑδὲν πάσχοις δεινὸν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε βλάψαντι κακόν; *Si mali nil pateris, cur ei ſuccenſes, qui te malo non afficit?* Julianus deniq; *de Cyniſm. orat.* 2. Κἂν τις ὑπίσχηται ἔχειν πρὸς αὐτὸν κακίαν, φαίμι, πολλοὶ πρὸς θεούς. ἐκείνῳ μὲν ὑπάρξειν ἐχθρός.

ἐκεῖ

ὐδὲ γὸ βλακερὸς· αὐτὸς ϑ᾽ αὑτῷ, βαρύτλον ὀπθὸς τίμημα τιὼ τῦ κρείτονος ἀγνοιαν, ἔχημος τῆς ὀπείνε ϖεϱιϛάσεως

Αἰσχῦ γάϱ με ὐδὶς ϕευδάλλει· αἰσχῦ ϕευδάλλειν, ut & κακῷ ϕευδάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu ſumpta, qui corpori circumjicitur, quóq; corpus ipſum involvitur. qualis illa Pſalmæ *Pſal.* 109. 18, 19. ἐνεδύσατο κατάϱαν ὡς ἱμάτιον. — ϑμπέτω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ὃ ϕευδάλλει). *turpi,* inquit, *aliquo nemo me involverit.* quia virtutem ſcil. nemo eripere cuiquam poteſt, in qua ſola τὸν καλὸν, & in cujus ſolius privatione τὸ αἰσχϱὸν Stoici collocant. Λέγυσι ϑ᾽ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶ)· εἶ) ϑ᾽ τῦτο ἀϱέσκει. Laërt. *Zenon.* & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus noſtris unum bonum eſt virtus.* &, *de conſtant. c.* 5. *Unum malum illis eſt turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qui & idem *ad Attic l.* 10. *epiſt.* 4. *Nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit.* itaq; τὸ αἰσχϱῷ ϕευδάλλειν, & τὸ κακῷ ϕευδάλλειν, Marco noſtro idem ſunt. Maximus Tyr. *orat.* 2. Ἀδικία ὄζιν ἀφαίϱεσις ἀγαθῦ. τὸ ϑ᾽ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀϱετή; ἢ ϑ᾽ ἀϱετὴ ἀναφαίϱετον. ὐκ ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τιὼ ἀϱέσλιὼ ἔχων· ἢ ὐκ ἔϛιν ἀδικία, ἀφαίϱεσις ἀγαθῦ. ὐδὲν γὸ ἀγαθὸν ἀφαιϱετὸν, ὐδὲ ὑπόλοιπον, ὐδὲ ἐλαϛὸν, ὐδὲ λυπηϱόν Eodémq; Chryſoſtomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

— *nam ſi regnum à me fortuna atque opes*
Eripere qui vit, at virtutem non quiit.

Λυπεῖ γὸ ϖεϱιαίϱεσις ἀ γίνεται. Epictetus apud noſtrum. *l.* § 36. *Prædo virtutis nullus eſt.* Itaque Maximus: Ἀνὴϱ ἀγαθὸς κ᾽ δίκαιος κἂν ϖαγκλάσηται γάλαλα ἀκϱαιφνῆ ὁϱῶν τῦ ἀδίκυς ἐπ᾽ αὐτὸν ἀϱμιδίυς ϖτεϱῶσαν, οἰκτίϱει τὸ ϖϱᾶγμ, ϖϱῶϛας δ᾽ ὐδέν. ἀλλὰ κ᾽ ἀπαμαζόνιον ἐκείνον, βοήσεται τὸ τῦ Ἀχιλλέως. *Iliad.* ι'. 604.

— ϕεϱτέϱ᾽ ὑπερμενέϊ Διὶ ἶσον.

κ᾽ ἀφαιϱεμιδίυν τὰ χρήματα, ϖεπόηται ὡς ϖαλαιὰ κ᾽ αἰσχϱαλέως ἀφαιϱεμιδίυς. κ᾽ ὑποδανεῖται, ὡς ὑπὸ πυϱετῦ κ᾽ λίθυ, ὐδὲν ἀγαναπτὸν ϖεὸς τὸν ὑποπίπτυντας. Senec. de conſtant ſap. cap. 5. *Injuria propoſitum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem ſapientia non reliquit locum. unum enim malum illi eſt turpitudo: quæ introire eò, ubi jam virtus honeſtumq; eſt, non poteſt. injuria ergo ad ſapientem non pervenit. nam ſi injuria alicujus mali patientia eſt; ſapiens autem nullius mali eſt patiens; nulla ad ſapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8. § 1.

Οὔτε ἀϱχίζεσθαι τῦ συγγνῶι δίκαιον, ἔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ | Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν ϖϱᾶγμα δύο ἔχει λαβάς, τιὼ μὲν ϕοϱητιὼ, τιὼ ϑ᾽ ἀϕόϱητον. ὁ ἀδελϕὸς ἐάν ἀδικῇ, ἐπ᾽ αὐτῦ ϑεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ. αὕτη γὸ λαβὴ ὄζιν αὐτῦ ὁ ϕοϱητὸ ἀλλὰ ἐκεῖϑεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελϕὸς, ὅτι Συνέθϱε κ᾽ λέλυ αὐτὸ, ταῦτ᾽ ἐ ϕοϱητόν ὄζιν. Idem *differt. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἔδει ὕτω μοι ϖϱοσυνεχθῆναι τὸν ἀδελϕόν· ἀ. ἀλλὰ τῦτο μὲν ἐκεῖνο ὄψεται. ἐγὼ δ᾽ ὡς ἂν ϖϱοσυνεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χϱήσομαι τοῖς ϖϱὸς ἐκεῖνον. τῦτο γὸ ἐμόν ὄζι, ἐκεῖνο δ᾽ ἀλλότϱιον· τῦτο ὐδεὶς κωλύσει ϖοιῆσαι· ἐκεῖνο κωλύσει. Vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν ϖϱὸς Συνεϱγίαν | Quod *l.* 4. § 3. τὸ λογικὸ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθϱωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. ϖϱὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. ϖϱὸς μίαν τινα Συνεϱγίαν. Vide *infra ad* § 2. Senec. de *ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus eſt. & epiſt. 95. *Natura nos cognatos edidit, cùm ex eiſdem & in eadem gigneret. hæc nobis amorem indidit mutuum, & ſociabiles fecit: illa æquum juſtúmque compoſuit: ex illius conſtitutione miſerius eſt nocere quàm læsi: & illius imperio paratæ ad juvandum manus. iſte verſus & in pectore & in ore ſit:*

Homo ſum: humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1. 1. *Habeamus in commune, quòd nati ſumus. Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt; quæ caſura, niſi invicem obſtarent; hoc ipſo ſuſtinetur.*

Ὡς ϖόδες | Ideò, πᾶν τὸ ἀνύπνυν ἐξ ἀνάγκης ἀϱτίως ἔχει τῶν ϖοδῶν. Ariſtot. *de animal. inceſſ. c.* 8. & *hiſt. anim. l.* 1. *c.* 5 & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles. Ἐν τῷ ϖεὶ ϕιλαδελϕίας apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελϕοὶ τεῦϖόν ϖως τὰ αὐτὰ μέϱη ϖυχάνυσιν, ὥϖεϱ οἱ ὀϕθαλμοὶ, κ᾽ τὰ σιδία, κ᾽ αἱ χεῖϱες, κ᾽ τὰ λοιϖά. ὥϖεϱ ὖν οἱ ὀϕθαλμοὶ, κ᾽ αἱ χεῖϱες, εἷς ϑ᾽ ἕκαϛον ἰδίαν ϕυχὴν κ᾽ νῦν λαβόντα, ϕέϱεται ἐν τὰ λοιϖὰ ϖάσῃ μηχανῇ διὰ τιὼ εἰϱηνικὼν κοινωνίαν, τῷ μὲν αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔϱγον οἷά τε ἦ ϖαϱέχειν ϖαντὸς δίκαια τῆς ϑ᾽ ἑτέϱων ϖαϱυσίας· ὕτω ϑ᾽ κ᾽ ἡμᾶς ἀνθϱώϖυς γε ὄντας, κ᾽ τιὼ ϕυχιὼ (forſan ϕυχιὼ μίαν. Vide *ad l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. ult.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογῦντας ἔχειν, μιᾶν ϖαείναι ϖαντὸς, ὥϖεϱ τῷ ϖδόντος ϖϱοσϕέϱεσθ τὶς ἀδελϕοῖς. κ᾽ γὸ αὖ κ᾽ ϖλεῖόν τι ϖϱὸς τὰ μέϱη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελϕοὶ ϖεϕύκασιν· οἵ τε γὸ ὀϕθαλμοὶ μὴ ὁϱῶσιν ἀλλήλους ϖαϱόντας ϖαϱόντα, κ᾽ χεὶϱ Συνεϱγάζεται ϖαϱόσῃ χαϱὶ ϖαϱοῦσα· ἢ ϑ᾽ ἀδελϕῶν σύμϖνοια ἀλλήλοις ϖολυχυτέϱα ϖώς ὄζι ϖϱοσϕέϱυσα γὸ τὸ κοινῇ διαϕέϱοντα, κ᾽ διεϛηκότες ϖάμϖαν, μέγα δ᾽ ἀϖάϱχυσιν ἀλλήλοις ὄϕελος, κἂν μυείον ᾖ τὸ διάϛημα. Ita enim locus ille inſignis, ſed fœdiſſimè vitiatus, ex parte ſaltem reſtitui poterit. Baſil. Cæſ. *epiſt.* 68. Ἀκϱιβῶς εἰδότες ὅτι ϖλέον ἡμεῖς τῆς ἑνὸς ἑκάστυ ϖϱὸς ἀδελϕῶν ὀϕικειάς δεόμεθα, ἢ ὅσον ἕ ἑτέϱυ ϖϱὸς χειϱῶν τῆς ἑτέϱας. ἐπεὶ κ᾽ ἐξ αὐτῆς τῆς τῦ σώμα[illegible] ἡμῖν καλασκευῆς, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύϱι ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅταν ϖοῦς αὐτὰ ταῦτα ἀϖίδωμεν τὰ μέλη ἡμῶν, ὅτι ἓ ἑαυτῷ

ἑαυτῷ ποῦ ἐπέρχεται αὐτάρκεια. ἔστι γὰρ ἂν τῆς ἀσφαλοῦς βασίλειος, καὶ συμπαιζούσης τῇ ἑτέρᾳ ἔτ' αὖ ὀφθαλμὸς ὑγιὴς ἴδιος, μὴ κοινὸν ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ κατ' αὐτοῦ συμφώνως ἀφορίζειν τοῖς ἀρχικοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα, ἢ δ' ἄμφω τῶν πόρων πλὴ φωνὴν δηλούμενα· καὶ ἀντίληψις κρατιστεύσα τῇ κοινωνίᾳ τῆς δακτύλων. καὶ ἀπλῶς ὑδὲν ἔστι τῆς ἐν φύσει, ἔστι τῆς ἐν ἀναιρέσει κρατηθὲν ὀφῶ, ἄνδ' τῆς τῆς ὁμοούλων συμπαθείας ἐπιτελέμβιον. Cæterùm de usu finéque Marcus, de necessitate Basilius loquitur.

Ὡς χεῖρες | De manibus Galen. *de usu part. l.* 1. Σύμμαχον ἑτέρᾳ πλὴ ἑτέρᾳ ἢ φύσις ἐπέδωσε. τοῦτο ἄρα καὶ ἡ παρὰ ἀλλήλας γενέσεως· ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγόνασι. Indè nata proverbialia illa Menandrianum apud Gnomologum;

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σῴζει πόλιν·
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τὸν δάκτυλον.
Servat virum vir, civitatem civitas:
Digitum lavátque digitus, & manum manus.

Epicharmeum apud Æschinem in *Axioch.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Ἀ χὴ χεὶρ τὰν χεῖρα νίπτει· δὸς τι, καὶ τι λάμψεται.
A manu manus lavatur: da quid, & quid accipe.

quanquam quod Stob. νίπτει, Æsch. νίζει habet. Erasm. & Grot. καίζει malunt. ut sit, *A manu manus fricatur.* sive ut vulgò efferri solet, *Manus manum fricat.* Denique Euripideum illud in *Heraclid.*

— μιᾶς δ' χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.
Invalida pugna est, una quam geris manu.

Virgilius an Septimius in *Moreto:*

Admovet indè manus operi, partitus utrique:
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem.
Interdum fessa succedit læva sorori,
Alternátque vices. —

Ὡς βλέφαρα | quæ ad oculi tegmen & tutelam amicè conspirant.

Ὡς οἱ σφῶν ἅμα ἐλέναν | qui veluti in mola *asillus* & *meta*, mutuas sibi invicem operas jugiter præstant.

Τὸ ὑπ' ἀντιπαθείας ἀλλήλοις πρὸς φύσιν | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Illud ante omnia cogita, eadem esse & execrabilem vim nocendi, & alienissimam homini, cujus beneficio etiam fera mansuescunt.* Apud Xenophontem *commentariorum l.* 2. Socrates fratres duos dissidentes his verbis alloquitur. Νῦν μὲν ὕτω διάκεισθε, ὥσπερ οἱ τὰ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἐποίησεν, ἀφαιρεῖσθον τοῦτο, τρέπεσθε πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὸ πόδε ἕνεκα μέρε πεποιήκασι πρὸς τὸ συμβαίνειν ἀλλήλοις, διαλύσετε τοῦτο, ἐμποδίζοντε ἀλλήλοις. ἐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρε ἢ πόδε, ἢ ὀφθαλμώ, ἢ τἄλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔρυσιν ἀνθρώποις.

§. 2. Σαφηνία δεῖ, καὶ πλείονος καὶ τὸ ἡγεμονικόν | Eandem distributionem habes fæpiùs repetitam. *l.* 3. § 16. & *l.* 6. § 32. & *l.* 12. § 3. Idem ferè aliis verbis Apost. *ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 23. Τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. quo loco τὸ σῶμα est quod Marco hic σαφηνία. ἡ ψυχὴ, quod πλείονος τὸ πνεῦμα, quod τὸ ἡγεμονικόν.

Ἄφες τὰ βιβλία | Vide *infrà ad* § 3. sed & Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4.

Μανίαν ἐμοῦ | Ita *l.* 4. § 3. ἐμοὶ πιστὸς μὴ ἐμοῦ, μηδὲ κρίσεως. quod eleganter admodum sic expressit Pers. *Sat.* 5. *v.* 154.

En quid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
Hunccine an hunc sequeris? subeas alterius oportet
Ancipiti obsequio dominos; alternus oberres.

Οὐ δέδοται | *Non datum est.* Xyl. at Lugd. *Non licet.* nam quod *Nè stude*, reddidit Annotator Lugd. &, μανίαν ἐμοῦ ζητεῖς, mavult legi; à Marci mente alienum est. M. Cas. *Non est futurum, non dabitur.* quod exponi vult ex illis *l.* 3. § 14. Μανίαν πλανᾷ. ἐ γὰρ τὰ ὑπομνηματά σε μέλλει διαγενέσθαι, &c. *Noli te fallere. neque enim futurum est ut Commentariorum tuorum & excerptorum, vel alienorum de antiquitus gestis rebus scriptorum, evolvendi & perlegendi copia tibi suppetat.* & est reverà probabilis satis expositio. Videatur tamen an non forsan ἐρεπιμαπτῆς legi debeat, ἐ δέδοται; *annon datur? annon est in potestate tua positum,* ut hoc facias? h. e. ut distractione & perturbatione omni immunem te reddas. Ita *l.* 4. § 1. τὸ δυνατὸν καὶ δέδομενον. & *l.* 9. § 29. ἔρημον, ἐὰν δέδῶται. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. δέδοταί σοι ταῦτα; & ἐφ' ὅσον ἐν ἐμοί τι ᾖ, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν δέδοται. & Rufus Thraseæ apud eundem *lib.* 1. *c.* 1. ἐ φίλος μαλακῆς, ἀρκεῖται τῷ δεδομένῳ; hinc θεὸς φυσικὸς. *lib.* 4. § 19. quâ nimirum

——*natura beatis*
Omnibus esse dedit, siquis cognoverit uti.

Claud. *in Ruffin. l.* 1. Occurrit nimirum objectioni vulgari illi, de qua Seneca, *epist.* 104. eodémq; planè, quo Seneca, modo occurrit. *Totiens,* inquit hic, *mihi occurrunt isti, qui non putant fieri posse, quicquid facere non possunt, & aiunt nos loqui majora quàm quæ natura humana sustineat. At quantò ego de illis melius existimo? ipsi quoque hæc possunt facere; sed nolunt. Denique quem unquam ista destituêre tentantem? cui non faciliora apparuere in actu? non quia difficilia sunt, non audemus; sed quia non audemus, difficilia sunt.* Quem vide amplius *ad l.* 6. § 19. Eodem planè sensu Hebræi Doctores in *Patrum dictis c.* 3. § 15. אפשרות נתנה *Potestas data est.* τοῦ αὐτεξουσίου scil.

Αὐθωρεί | Ita *l.* 3. § 3. γῦν καὶ αὐθωρεί. & *lib.* 8. § 37.

§ 37. κρέων πᾶν, οὗτοι, ἐγὼ λύθρον ἐν δυλάκῳ. Euſtath. *ad* Il. ζ. λύθρον, ὃ τῷ αἵματι μιαρὸς ἀναμιμνήσκῃ τῇ κόνει. *cruor pulveri commiſtus.* dictum à λύω, unde & λύμα, τὸ ῥύπασμα· per theta ſcribi, ut à λύτρον diſtinguatur. Eadem ferè & *ad* Il. λ. & *ad* Odyſſ. χ. Utrumque autem, & λύθρος & λύθρον dici monet idem *ad* Il. ϕ. pleniùs paulò Heracleo in *Schol. ad* Il. υ. Τὸ μὴ κονιορτῷ ἐγὼ ἐρῶντες ἀνδρῶν αἷμα, λύθρος κηλῖται· *ſanguis pulveri & ſudori commiſtus.* itaque de athletis uſurpat Clem. Alex. *Strom. l.* 2. Verùm iſtîc potiùs eſt Marco idem quod ἰχὼρ αἱματώδης, Oppiano κυνηγ. *l.* 2. *v.* 279. *ſanies cruenta.* σῆψις γὰρ αἵματος, ἰχὼρ. Clem. Alex. *protrept.* quanquam *cruorem* vult tantum & *ſanguinem* ipſum: ſed quem ad rei vilitatem exprimendam ſic nuncupat.

Κεκυφαλοῦ | *reticulum* malim cum Xylandro, quàm cum H. Stephano *peplum.* tum quia κρεκύφαλος τῆς κεφαλῆς idem ſtatuit Euſtath. *ad Iliad.* χ. tum quia ſequitur mox, ὀνειδίων, φλαύρων, ἀσημάντων πλεγμάτων. κρεκύφαλον autem dictum vult Schol. *ad Ariſtoph. Veſp.* ὅτι διὰ κρόκης ὑφαίνεται. Ex quo Suidas corrigendus, apud quem perperam legitur, ὅτι διὰ κρόκης ἐκφαίνεται. Verùm illis omnibus conſtanter, contrà quàm noſtro, κρεκύφαλος formâ maſculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *amentum*, licet id Polluci νήδυμον πλέγμα dicatur; nec *cutem* ipſam, cum Merico noſtro, deſignari iſtîc exiſtimo; ſed *contextum* illum, integrum, (cute tamen non exclusâ prorſus; ſiquidem τὸ δίκτυον ἐκ φλεβῶν καὶ νεύρων, καὶ ἀρτηριῶν πλεγμάτων. κρεκύφαλον autem dictum vult Schol. *ad Ariſtoph. Veſp.* ὅτι διὰ κρόκης ὑφαίνεται. Ex quo Suidas corrigendus, apud quem perperam legitur, ὅτι διὰ κρόκης ἐκφαίνεται. Verùm illis omnibus conſtanter, contrà quàm noſtro, κρεκύφαλος formâ maſculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *amentum*, licet id Polluci νήδυμον πλέγμα dicatur; nec *cutem* ipſam, cum Merico noſtro, deſignari iſtîc exiſtimo; ſed *contextum* illum, integrum, (cute tamen non exclusâ prorſus; ſiquidem τὸ δίκτυον ἐκ φλεβῶν καὶ νεύρων, καὶ ἀρτηρίας, *cutis* etiam ex iſtis conſiſtit, Ariſtot. nom. *de ſpir. c.* 5.) qui per corpus totum permeat, *venarum, nervorum, arteriarum* intercurſantium, ſibique invicem implexorum, quo corporis moles quaſi continetur & conſtringitur: ὃ δὴ καὶ περιεκτείνομεν τῷ τοῦ κόρμου πλέγματι· inquit Plato in *Timæo.* ad quæ verba forſan & Marcus reſpexerit, ubi πλεγμάτιον idem nuncupat. de eo loco videri poterit Galenus in explicatione eorum quæ *in Platonis Timæo* medicè ſunt dicta.

Ἄνεμος | *Anima* ergò *ventus* ſive *ſpiritus* & *flatus* Stoicis: quod confirmat Laert. *l.* 7. & Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. Ità Marcus denuò, *l.* 6. § 14. Ἕνον ἢ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐν τῷ θέρει ἀνάπνοια. Quin & Tertull. *de anim. c.* 5. *Et Stoicos allego, qui ſpiritum dicunt animam: penè nobiſcum. penè,* inquit: non prorſus. nec hoc tamen, quaſi noſtri non & *ſpiritum* dicant, ex Salomone *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. & aliis: ſed quia aliâ ratione ſive *ſpiritum* ſive *flatum animam* nos dicimus; non tanquam aëreum quiddam ſit, ut Marcus iſtîc, qualis ſpiritus ille quem ſpirando trahimus; ſed *ſpiritum*, quia propriam quandam habet *naturam corporis expertem, & mundana molis elementis omnibus excellentiorem ſubſtantiam*, ut Auguſtin. epiſt. 28. *flatum*, quia *Deo eſt inſufflante* creata. ut ex Moſe *l.* 1. *c.* 2. *v.* 7. idem *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 24. quo etiam loco, nè Stoicis calculum dare ſuum videretur, qui de ſubſtantia divina mentem ſaltem derivatam tradiderunt, ſubjungit: *ſicut autem nos poſſumus non de noſtra natura, qua homines ſumus, ſed de iſto aere circumfuſo quem ſpirando & reſpirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm ſufflamus: ità omnipotens Deus non de ſua natura, neque de ſubjacente creatura, ſed etiam de nihilo potuit facere flatum, quem corpori hominis inſerendo inſpirâſſe vel inſufflâſſe commodiſſimè dicitur, incorporeus incorporeum, ſed immutabilis mutabilem, quia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè quàm Marcus hîc, *de opific. Dei c.* 17. *Animam qui ventum putant, hoc falluntur, quòd ex aere ſpiritum ducentes vivere videamur. Varro itaque definit: Anima eſt aer conceptus ore, defervefactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus. hæc apertiſſimè falſa ſunt. Anima non eſt aer ore conceptus: quia multò prius gignitur anima, quàm concipi aer ore poſſit.* Ex hoc contrà quàm Stoici, qui à partu animam in corpus inſinuari ſtatuebant; quod & Lactant. *ibid.* monet; & Plut. *de Stoic. contradict. c.* 38. Vide *l.* 12. § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, πνεῦ ψυχὰς ἐν τῷ δὲν εἰσίσας, ἀναντίορτον φορυμβάλων ἐπὶ τῇ ἀνέμων. Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima* τοῦ ἀνέμου. Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pſeudo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Quin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan. Zinzerling. in *promulſ. critic.* & Meurſ. *Critic. Arnob. l.* 3. *c.* 3. ad illa Arnobii; *Nunquid ſuas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *quod corpus animat*, ut Pſeudo-Auguſt. in *defin. orthod. c.* 20. & *de ſpir. & anim. c.* 9. præpoſterum eſt planè; cùm contrà hoc ab illo duci dicique manifeſtum ſit. Vide ampliùs ad *l.* 5. § 4.

Πάσας ὥρας | *in horas* Xyl. & § 5. *Singulis horis.* idem. *Singulis horarum momentis.* Caſ. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, ſive ſubulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus:

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῇ θεοὶ νοῦν οὐκ ἐνέφυσαν·
Ἀλλ' ἅμα τῇ φυσῇ καὶ νόος ἐκπέτεται.
Eſt tibicinibus mens cælitus indita nulla:
Nam ſimul ac inflant, evolat illa ſimul.

Ἐξεμέσθην | Ità Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.

Purpuream vomit ille animam.——

idem enim ipſum in morte ſemel fieri, quod in reſpiratione fit jugiter, vult Marcus noſter, *l.* 5. § 4. ſicut autem *animam evomere*, ità *ſpiritum expuere* dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus.* quæ tamen verba aliter diſtinguit Lipſius. Idem (ſi idem, nam Marco potiùs tribuunt haud pauci) in *Thyeſte v.* 244.

Ferro peremptus ſpiritum inimicum expuat.

& *Troad. v.* 1168.

Ubi hanc similis expuam leti moram.

Unde & in *Herc. Oetæo. v.* 1467. Jo. Zinzerling. *promulſ. c.* 14. vocabulum idem reſtituendum contendit, pro eo quod *expulit* vulgò legitur,

Ictus ſagittis qui tuis vitam expuit.

Varro, ἐξαγοντὶς· *Andromeda vincta, & propoſita ceto, non debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo, in eo expuere vitam?* Val. item Flaccus *Argonaut. l.* 3. *v.* 97.

——*purpuream ſingultibus expuit auram.*

quod Statius *Thebaid. l.* 5. *v.* 262. *animam ſingultare* dixit;

Semineces pueri trepidae in limine vitae
Singultant animas.——

Epiphanius verò in *Ancorat.* § 76. etiam *mentem expuere* dixit verbis illis: Οἱ λέγοντες, ὑμεῖς ἢ χρεὼ τὴν ἔχουσι, (*Corinth. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.) τὸν αὐτὸν τὸν ἔχον, καὶ ὃν ἐξεπύησαν. Cæterùm *purpuream animam vomere* dixit Maro pro eo quod Homerus, αἷμ' ἐμέειν, *ſanguinem vomere* dixerat *Iliad. δ. v.* 11. itaque Servius notat *ſecundùm eos dictum, qui volunt ſanguinem eſſe animam: cùm alibi aliorum opinionem ſequatur, qui dicunt ſpiritum eſſe animam: ut eſt,*

——*in ventos vita receſſit.*

Καὶ πάλιν ῥοφύμβιον | quod ψυχορροεῖν uno vocabulo dici poſſit. quanquam id alio ſenſu uſurpari monet Suidas, ἀντὶ τοῦ τὸν ψυχὸν ἐκπίνειν. pro *animam*, id eſt, *ſanguinem, exorbere.* quomodo Ariſtoph. in *nebul.* de cimicibus, quos Corinthios, cùm κόρεις vellet, per jocum nuncupat;

Δάκνουσι δ' ἐξέρπουσιν ὡς Κορίνθιοι,
Καὶ τὸν ψυχὸν ἐκπίνουσι.

Hinc autem delirium Stoicum de animæ natura refutantem Plutarchum *de commun. notit. c.* 41. vide ad *l.* 3. § 16. Quod autem dicit καὶ πάλιν ῥοφύμβιον, id in *ænigm.* 72. de utre ſic extulit ſympoſius;

Non ego continuò morior, dum ſpiritus exit:
Nam redit aſſiduè; quamvis & ſæpe recedat.

Ὦ ἢ ἀπονοεῖσθαι | forſan ἐπινοεῖσθαι, *animadverte, conſidera.* niſi ſi ἀπονοεῖσθαι hoc ſignificatu reperiatur alicubi. nam contrarium prorsùs paſſim obtinet.

Γέρων εἶ | Senec. *ep.* 76. *Perge Lucili, & propera, nè tibi accidat, quod mihi, ut ſenex diſcas: imò idcò magis propera, quoniam id nunc aggreſſus es, quod perdiſcere vix ſenex poſſis.* Et, *epiſt.* 19. *Si potes, ſubduc te iſtis occupationibus: ſin minùs, eripe. Satis multum temporis ſparſimus; incipiamus in ſenectute vaſa colligere. in freto viximus; moriamur in portu.* Et, *ep.* 68. *Utinam quidem hoc propoſitum ſequi olim fuiſſet animus tibi: utinam de vita non in conſpectu mortis ageremus. Sed nunc quoque non moremur: quod facere ſolent, qui ſeriùs exeunt & volunt tempus celeritate reparare, calcar addimus: Et quando, inquis, tibi proderit illud, quod in exitu diſcis, aut in quam rem in hanc, ut exeam melior.* Præclarè Epicurus ipſe, *epiſt. ad Menæc.* Μή τι νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν· μήτε γέρων ὑπερεχέτω, τοιαύτῳ φιλοσοφῶν· ὅτε γὰρ ἄωρος ὐδεὶς ὅτε, ὅτε πάρεστι, οὐδὲ τὸ ἐπ' ψυχῇ ὑγιαίνον. Ὁ ἢ λέγων, ἢ μήπω τῆς φιλοσοφείᾳ ὑπάρχειν ὥρας, ἢ παρῳχηκυίαι πάλαι ὥρας, ὁμοίως ἔχει τῷ λέγοντι, ὡς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι πάλαι ἄρχειν, ἢ μηκέτι εἶναι. [πάλαι ὤρχειν Clem.] ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ [νεωτέρῳ Cl.] καὶ γέροντι· τῷ μὲν ὅπως γηρᾷσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν [χαρᾶν f.] τὴν γηρότητος· τῷ ἢ, ὅπως νέος ἅμα καὶ πρωΐμως ἢ, διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Refert Laertius vit. *lib.* 10. & Clemens, *ſtrom. l.* 4. vide ad § 4.

Μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς δουλεύσαι | *mentem*, inquit, *nè patiaris ſervire*: vel *corpori* nimirum, vel *cupiditatibus.* Ἡ γὰρ ψυχὴ ἐλεύθερον φερομένη καὶ μὴ κατεχομένη, μήτε αἰδημοσύνης, μήτε ἁρμοπικῆς κηδεμονίας. Noſter *l.* 7. § 55. hoc eſt autem δουλεύσαι· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. Petr. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. Itaque noſter *infra* § 16. Ὑπείζει ἑαυτὴν ἡ τῆς ἀνθρώπου ψυχὴ, ὅταν ἡσσᾶται ἡδονῆς ἢ πόνου. τοῦτο γὰρ ἥττημά ἐστι καὶ ὑπονοσπαλινεμόνη τῆς ἐν σοὶ θειοτέρας μέρεος τῇ ἀτιμοτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῆς τοῦ σώματος, καὶ τοῖς τούτου παρεῖναις ἡδοναῖς. Idem *l.* 11. § 18. *Extrema autem eſt ſervitus, cum animæ vitiis deditæ rationis propriæ poſſeſſione ciciderint.* Boeth. Conſul. Et, ἀνθρωποδουλίαι, ὅτε τοῖς ἡδοναῖς δουλεύσῃς. Iſidor. *Pel. l.* 2. *ep.* 147. Itaque Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 13. Εἰ τις ἐρωτᾷ μὲ ἀνδράποδον, δοῦλόν ἢ πάθεσιν, ἐγὼ γ' ἂν πολλὰ ἀνδράποδα δουλικώτερα εὑροιμι. Et Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Τὸ ὑποπεσεῖν καὶ ἡττηθῆναι τοῖς πάθεσιν, ἐκάτερα δουλεία. Καλῶς γὰρ ἔφη κρείσσους δεσπότας δουλεία. Socrates apud Xenoph. *memorial. l.* 4. Hoc voluit Seneca ubi dixit, *ſibi ſervire, gravisſima ſervitus eſt. Proœm. l.* 3. *quæſt. nat.* Qui & idem, *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illi materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.* Plato *Phædon.* Ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τὸ μὲν δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις προστάττει, τῷ ἢ ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ἢ οὖν δοκεῖ σοι, τὸ μὲν θεῖον εἶναι ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ ἢ θνητὸν ἄρχεσθαι καὶ δουλεύειν; —— καὶ ἆρ' οὐ τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχὴν τὸν δ' ἀνθρώπινον καὶ θνητὸν καὶ ἀνόητον καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. Viſe noſtrum ulterius *l.* 3. § 3. & *ad l.* 8. § 3.

Καθ' ὁμιλίαν ἀκοινώνητον | *L.* 6. § 16. κατ' ὁμιλίαν ſimpliciter. & *l.* 3. *c.* 16. ὁμιλητικῶς. ὁμιλίαν ἀκοινώνητον, *vim non communem*, vertit H. Calaub. *ad*

ad Perſ. Sat. 5. eámque intelligit, quæ, ut Perſius, — *extrinſecus intrat & nervos agitat.* Xyland. *alieno impetu raptari.* atque eſt illud reverâ, τὸ νδρεφασιεῖος videtur potiùs *motus*, ſive *impetus*, aut *impulſus* ejuſmodi denotare, *qui à naturæ communis generiſve humani communione ac commoditate alieni ſint.* quod & Mer. Caſaubonus advertiſſe videtur, qui *affectus motuſque neutiquam ſociabiles* vertit. Inculcat enim Marcus paſſim, eſſe hominem ζῶον κοινωνικόν *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 16. 30. & *l.* 9. § 9. actiones ejuſdem motúſque exigit, ut ſint ὁρμαὶ καὶ πράξεις κοινωνικαὶ *l.* 9. § 23. & *l.* 11. § 37. damnat ubique τὸ ἀκοινώνητον. *l.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9. 23. & *l.* 11. § 8. denique *l.* 7. § 55. Περαιτέρω, inquit, ἐκδύω τὸ ἔξης τῇ καταστάσῃ καταστάσας ἢ τὸ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ δὲ σφηνούμενον ἐν τῇ ἧπ ἀνθρώπου καταστάσῃ, τὸ κοινωνικὸν ὄζει. Vide *ſupra ad* § 1.

Νδρεφασπιστῶσι | *neuroſpaſtorum more impelli*, & in diverſa motu alieno moveri. Vocabulum à noſtro ſæpe uſurpatum; utì ex locis collatis patere poterit; tractum à *ſigillaribus* ſive *neuroſpaſtis*, quæ cùm per ſe κίνητα exiſterent, verticillis quibuſdam nerviſque movebantur. horum meminit & noſter *l.* 7. § 3. dum res ludicras contemptúque dignifſimas recenſet; ad quem locum de eis uberiùs & opportuniùs dicetur. De uſu vocabuli ad rem Ethicam tralati videatur Caſaub. *ad Perſii* illud *Sat.* 5. *v.* 128.

Te nihil impellit, nec quicquam extrinſecus intrat,
Quod nervos agitet? —

quod ex Horatio expreſſum monet, qui *Serm. lib.* 2. *Sat.* 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

vel ex Platone potiùs ab utroque deſumptum; cujus hæc verba, *legum l.* 1. Τὰ πολλὰ ἐν ἡμῖν ὥσ νεῦρα ἢ μηχανοί τινες ἐνοῦσι, σφοί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀντιπάλλουσιν, ἐναντίας ὁρμὰς, ἐπ' ἐναντίας πράξεις. Hinc & Tertulliano *adv. Valentin. c.* 18. *ductus ſigillarius. A qua*, inquit, *occultò nihil ſentiens ejus, & velut ſigillario extrinſecus ductu, in omnem operationem movebatur.* Et *motus ſigillarius* eidem, *de anima c.* 6. *velut ſigillario motu, ſuperficiem intus agitante.* Gellius, in Favorini *adversus Genethliacos* diſſertatione, *l.* 14. *c.* 1. comprehensà; *Ut planè homines, non, quod dicitur,* λογικὰ ζῶα *ſed ludicra & ridenda quædam* νδρεφασπιστὰ *eſſe videantur, ſi nihil ſuâ ſponte, nihil arbitratu ſuo faciunt; ſed ducentibus ſtellis & aurigantibus.* Vide *ad l.* 10. § 37. Quod autem hoc loco dixit Marcus, καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον νδρεφασπιστῆσθαι, ipſe optimè explicat *l.* 3. § 5. ubi vetat, ἐκφοβεῖν μήτε ἀκοινώνητον, μήτε ἀνθελκόμενον. hoc eſt enim τὸ νδρεφασπιστῆσθαι, quod ἀνθελκοῦς ὁρμὰς ποιεῖ, ut Plato. Dio Pruſ. *orat.* 30. μύθια πάθη ἔχειν ἐν ἑαυτῇ, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ὑπὸ τύπων ἀεὶ καταπλήττεσθαι καὶ τρέπεσθαι.

Μηκέτι τὸ εἰσρέον, ἢ παρὸν δυσχεραίνειν | hoc eſt, quod Rufus ſuprà apud Epictetum, ἀφεκτῶς τοῦ δεδοικότος. & *l.* 3. § 4. ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα καὶ ὑποτιθέναι. quod autem hic μὴ δυσχεραίνειν, idem *infra* § 5. μὴ δυσαρεστεῖν, dixit.

Ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι | *vel impendens ſubterfuge.* Xyl. quem & Mer. ſequitur. at ὑποδύεσθαι, eſt *ſubire*; quod eſt *ſubterfugiendi* verbo prorsùs adverſum. forſan ergò ὑπεκδύεσθαι legerant; quod eſt *clam elabi.* verùm non eſt iſtud in cujuſquam poteſtate ſitum, ut effugiat τὸ εἰσρέον· ſed nec τὸ μέλλον ὑπεκδύεσθαι commodè ſatis diceretur. malim ergò, ὑποδείσαντος, *nec futura pavere*; ὑποδεὴς enim ὑποφοβος. Suid.

§ 3. Τὰ ἧπ θεῶν προνοίας μεστὰ | Ἄκλητον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἀνιστῶσι ῥᾴδιον. Infrà *l.* 6. § 44. qualem tamen fingebant ſibi Epicurei.

Τὰ τῆς τύχης ἐκ ἄνευ φύσεως καὶ συγκλώσεως | *non ſine natura aut conſilio*, etiam *fortuita* quæque. itaque Ariſtot. phyſic. *l.* 2. *c.* 6. Ἔστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια, ὧν ἂν ἡ νοῦς γένηται αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν. Et *c.* 5. Ὅσα τε ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσα ὑπὸ φύσεως ἐνδέχοιτ', ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια γένηται, ὑπὸ τύχης φαμὲν εἶναι. Ità τὸ ὑποκείμενον, ſive ſubjectum caſus fortuiti cujuſvis eſt, vel à natura, vel à conſilio profectus actus aliquis. Cauſſam verò rerum omnium primam ſummamq; ſi ſpectemus; illius providentiâ diriguntur ac gubernantur, etiam quæ maximè fortuita videntur. quod de ſorte ipſa, quâ nihil incertius, rex ſapientiſſimus pronunciat, *Prov. c.* 16. *v.* 33. Deum ergò, ac diſpoſitionem divinam ſi ſpectemus, quod Senec. *de provid. c.* 5. *veniunt cuncta*; *non incidunt.* quod & idem Marcus mox.

Συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς | Vide ad *l.* 3. § 11. συγκλωσιν, & § 16. συγκλωθόμενα.

Πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ | Ità de prima principéque mente, *l.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἤρχεται. de providentia divina *l.* 8. § 27. ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα. Vide & *l.* 9. § 35. de fato Liban. *orat.* 31. μείζω τε καὶ ἁλάβω, πάντα ἐκεῖθεν. Apoſtolus pariter de Deo, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Et *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. Laudat itaque cum primis Chryſippus Homericum illud, *Il.* ὁ. *v.* 109. de Jove enunciatum;

Τῷ ἔχεθ' ὅπλισιν ὅμμι κακὸν πέμπουσιν ἑκάστῳ,
Ἡ ἀγαθόν. —

Pendet ab hoc, quodcunque malúmve bonúmve quibuſq;
Immiſſum fuerit. —

Plut. *de Stoic. contrad. c.* 47. quanquam ἢ ἀγαθὸν illud apud Homerum non habetur, ſed videtur eſſe Chryſippi; cui non infrequens illud, Homericis à ſe laudatis de ſuo aliquid liberaliùs adjicere.

Πλέγμα ἢ χὴ ἀναγκαῖον | *Neceſſarium*, & quoad nos: quia *hanc rerum conditionem mutare non poſſumus*, ut Seneca *epiſt.* 107. & quoad Naturam ipſam quoque, ſi Stoicis credimus, *quæ aliter non poteſt*, ut noſter hic *l.* 4. § 9. tum quia *artifex materiam mutare non potuit*, *ut* Seneca *de provident. c.* 5. tum quia *nec aliter univerſi commodo conſuli*, ut Chryſippus *de natur. l.* 2. apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. & *de commun. notit. c.* 13. Vide *infrà* ad § 11.

Τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον | Quæ ſibi invicem adverſa ſunt, ad totius tamen bonum & incolumitatem conſpirant & conducunt. Τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον. Ariſtot. nomine autor *de mundo c.* 5. quem latiùs hoc *ibidem* proſequentem viſe ſis. Sen. *epiſt.* 107. *Contrariis rerum æternitas conſtat.* Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Διάταξον ὁ θεὸς διέῤῥιψεν εἰς χειμῶνα, καὶ φορεῖν καὶ ἀφορείαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας ὑφ' συμφωνίας τῆ ὅλων. De malis, & malitiâ etiam ipsâ, Chryſipp. *de juſtit. l.* 1. Καλὴν ἡ κακίαν φέρει, ὅτι δυνατὸν ἦν, ὑπ' ἦχει καλῶς ἀρθῆναι· & *de diis l.* 2. Ὅθεν καὶ ἀπονέμουσι χὴ τὸν Δία ὡς λόγον· ἤτοι ὅτι καλόν, ἢ κατ' ἄλλην ἰσχύουσαν πως φύσιν τὰ ὅλα διοικεῖσθαι· Et *de natur. l.* 2. Γίνεται καὶ ἡ κακία πως κατὰ τὸν φύσεως λόγον· καὶ ἵν' ὕστερον εἴπω, ἐκ ἀνάγκης γίνεται φύσις τὰ ὅλα. Refert Plut. de Stoic. contradict. *c.* 31, 32. qui ſubjungit tamen Δεινὸν τοῦτο, τὸ καὶ γίνεσθαι τὰ κακίαν καὶ πολεμεῖσθαι κατὰ τὸν τῆς Διὸς λόγον. Non abhorrent tamen etiam noſtri. Auguſtinus apud Proſp. *ſent.* 140. ex *Civit. Dei l.* 11. *c.* 18. unde & Proſper corrigendus. *Nullum Deus vel angelorum vel hominum crearet, quem malum futurum eſſe præſciſſet, niſi pariter nôſſet, quibus eos bonorum uſibus commendaret, atque ità ordinem ſeculorum tanquam pulcerrimum carmen, etiam ex quibuſdam quaſi antithetis honeſtaret.* Videri poſſunt, quæ de eodem argumento habet idem *ibid. c.* 22. Idem *de Geneſ. ad lit. l.* 11. *c.* 9. à Petro Longobard. *ſent. l.* 2. *diſt.* 21. § 1. laudatus. *Cur eos creavit, quos tales futuros eſſe præſciebat? quia ſicut prævidit, quid mali eſſent facturi, ſic etiam prævidit, de malis factis eorum, quid boni eſſet ipſe facturus.* Et in *Enchir. c.* 96. *Quamvis ea quæ mala ſunt, in quantum mala ſunt, non ſint bona: tamen ut non ſolùm bona, ſed etiam ſint & mala, bonum eſt. Nam niſi eſſet hoc bonum, ut eſſent & mala, nullo modo eſſe ſineretur ab omnipotente bono: cui proculdubio quàm facilè eſt quod vult facere, tam facile eſt quod non vult eſſe non ſinere.* Videatur Magiſter *Sent. l.* 1. *diſt.* 46. § 4.—10. Aug. idem denique *adv. Jul. l.* 5. *c.* 3. *Non enim quenquam malorum Deus temerè ac fortuitò creat, aut quid de illis boni operetur ignorat, cùm & hoc ipſum bonum operetur, quòd in eis humanam creat naturam, & ex eis ordinem ſeculi præſentis exornat.* Vide *ad l.* 5. § 8.

Οὐ μέρος ἐσί | Ità paſſim noſter. Vide *infrà ad* § 9. & *ad l.* 7. § 13.

Παλλὶ ἡ φύσις μέτρι ἀγαθόν | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Σώζεται ἡ κόσμος εἰ μὴ ἀκολαί | Elegantiſſimè Autor *de mund. c.* 5. Τῶν ὅλη μέρος, τὰ μὲν γίνεται, τὰ δ' ἀκμάζει, τὰ δ' φθείρεται· καὶ εἰ μὲν ἡμέρους ἐπιπάσσουσι τοῖς φθορεῖς εἰ δ' φθορεὶ κωλύζουσι τοῖς ἡμέρους. μία δ' ἐκ πάντων περιστολῶν σωτηρία διατελεῖ, ἀντιπαρεξιόντων ἀλλήλοις, καὶ τότε μὲν κρατούντων, τότε δ' κρατουμένων, φυλάττει τὸ σύμπαν ἄθραυστον δι' αἰῶνος. Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Ἃ δ' ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθορεῖς, καὶ ἐφ' οἷς ὀλυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου. τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. quem & vide ulteriùs *ad l.* § 46. Tertull. *de pallio c.* 2. *Diverſa in unum; ex demutatione diverſa ſunt. Denique diverſitatis diſcordiam vices fœderant. ità mutando erit mundus omnis, qui & diverſitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Idem *apologet. c.* 48. *Lux quotidie interfecta reſplendet, & tenebræ pari vice decedendo ſuccedunt. Sidera defuncta reviviſcunt. Tempora ubi finiuntur, incipiunt. Fructus conſumuntur, & redeunt. Certè ſemina, nonniſi corrupta & diſſoluta, fœcundiùs ſurgunt. omnia perendo ſervantur: omnia de interitu, reformantur.* Et *de reſurr. c.* 12. *Reverâ fœnore interitu, injuriâ uſurâ, damno lucro, univerſa conditio recidiva eſt. Quodcunque conveneris, fuit: quodcunque amiſeris, nihil non iterum eſt. Omnia in ſtatum recidunt, cùm abſceſſerint: omnia incipiunt, cùm deſierint. ideò finiuntur, ut fiant. nihil deperit, niſi in ſalutem.* Vide noſtrum, *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 15. & *l.* 8. § 18. & *l.* 12. § 23.

Τιμὴ ἡ τῆ βιβλίων δίαν βίβλον! Ità *ſuprà* § 2. Ἄφες τὰ βιβλία. Iſidorus Sophiſta Damaſcio referente, apud Photium *codic.* 242. Βιβλίων τὸν ὁμαδὸν παρητεῖτο, πολυδοξίας μᾶλλον εἶπον ὕλην, ἢ πολυνοίας. *Librorum copiam repudiabat, tanquam opinionis magis quàm mentis augendæ inſtrumentum.* Senec. *de tranq. c.* 9. *Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quarum dominus, vix totâ vitâ ſuâ indices perlegit? onerat diſcentem turba, non inſtruit: multóque ſatiùs eſt paucis te autoribus tradere, quàm errare per multos.* Idem *ad Lucil. epiſt.* 45. *Librorum iſtic inopiam eſſe quereris. non refert quam multos, ſed quàm bonos habeas. qui quò deſtinavit pervenire cupit, non per multa vagetur. non ire iſtud, ſed errare eſt.* & *ep.* 88. *At enim delectat artium notitia multarum. Tantum itaque ex illis retineamus, quantum eſt neceſſarium. an tu exiſtimas reprehendendum, qui ſupervacua uſu ſibi comparat, & pretioſarum rerum pompam in domo explicat; non putas eum, qui occupatur in ſupervacua literarum ſupellectile? Plus ſcire velle quàm ſit ſatis, intemperantia*

rantiæ genus est. & *ep.* 2. *Illud vide, nè ista lectio multorum autorum, & omnis generis voluminum, habeat aliquid vagum & instabile. certis ingeniis immorari & immutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. nusquam est qui ubique est. In peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. idem accidat necesse est eis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properantes transmittunt. non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. nihil æquè sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, quæ sæpe transfertur. nihil tam utile est, quod in transitu prosit. distrahit animum librorum multitudo: itaque cùm legere, non possis quantum habueris, sat est habere quantum legas. sed modò, inquis, hunc librum evolvere volo, modo illum. Fastidientis est stomachi. multa degustare: quæ ubi variæ sunt & diversa, inquinant, non alunt. probatos itaque semper lege: & si quando ad alios divertere libuerit, ad priores redi.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 26. Νῦν ἢ μὲν δυωάμφοι πυες τὸν λαμὼν ηβλαπίνεν, σωτάζεις ἀγορεύοντας, διδάλλοντας ἰάδιον. ἀλὰ τῦτο ἐμῆσιν, ἢ ἀπιπεῖσιν. Et Polyb. *hist. l.* 3. Ἀγνοῦσι φθονεῖσθαι τι πλέονος τοῖς λιχνοῖς πᾶσι δηπυᾶσι. καὶ γὰ ἐκείνοις πάντων ἀπογνόντων πᾶσι φθονεῖσθαι, ὅτε καὶ τὸ παρὸν ὑδενὸς ἀπολαύουσι πᾶσι βεβαιότατον, ὑπὲρ εἰς τὸ μέλλον ὀφείλιμον ἐξ αὐτῶν τοῖς ἀνάδοσιν καὶ προφὼ κομίζονται, πᾶν ἢ τοναντίον. ὅστε τοῖς ἀνάγκαιον τὸ παρακόλεσον ποιεῖσθαι, ὅτι τῆς αὐτῶν διαγωγῆς ἀπλῶς, ὅτι τῆς οἷς τὸ μέλλον ὠφελείας ζοχάζονται.

'Ιλεως ἀπλῶς | Ita *l.* 4. § 48. ἵλεων ηβτιλῦσαι. & *l.* 5. § 33. Τί ὁ θεμιθίως ἵλεως, & *l.* 8. § 47. ἔπωδι ἐυμθὴς καὶ ἵλεως. & *l.* 12. § 36. ἵλεως ἄπωδι. De Socrate Plato in *Phædon.* & ex Plat. Plut. *de malit. infelic.* καὶ ὃς λαβὼν, (cicutæ poculum, quo interiit, vult) καὶ μάλα ἵλεως,——μάλα ἐυχερῶς καὶ ἐυκόλως ἐξέπιε. De Cephisodoro à vulnere moribundo, Plut. idem *de Socrat. genio*; Τῷ Πελοπίδᾳ πλὴ ἥκιδα ἐυίκης, καὶ πρὸ ἄλλης ἀπαντᾶν δμα, ἵλεως ἐξέπνευσε. Apul. *de Philosoph. Jam ille diem mortis suæ propitius, nec mœstus expectat.* Senec. *epist.* 30. *Magna res est hæc & diu discenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire.* & *ep.* 61. *Bene mori est libenter mori.* Vide *l.* 3. § 5. ἕυλυτος.

'Ευχέρειος τοῖς θεοῖς | quod eleganti similitudine expressit *l.* 4. § 48. Ὥσπερ ἐλαία πίονες ἡμοιμένη, ὑπνθεν, ἐυπιμῶσα πλὴ ἐπιῤῥῦσιν, καὶ χάριν εἰδῖα τῷ φυσαντι ἀπόδωκε. Præclarissimè in hanc sententiam Clemens *Strom. l.* 4. Ἀπολιπὼν ἢ πλὴ ὕπνον καὶ πλὴ ἔδεσιν, καθάπερ καὶ πλὴ χρῆσιν, ἀσχαλῶς· σχολῆς τῷ ἀπαγγεῖλαι τῷ βίῳ σωτηρίαν· ἐλαμῶς ἐπὶ τοῦ ὑδρίαν ἀφορμὴν ὑπερφόβως· ἐυχαριτήσας μὲν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ, ἐυλογῶν ἢ δεῖ τῇ ἐξόδῳ. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 18. Τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, μὴ ἀλλοτρίων μὲν ἀπέχεσθαι. ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, καὶ διδόμενα ἢ μὴ ποθεῖν· ἀφαιρεμένῳ δὲ πρός, ἀποδιδόναι ἐυκόλως, καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα, ὅ ἐχρήσατο χρόνῳ. & *l.* 3. *c.* 26. Οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσάγει, ὡς συμπολιτεύοντα ἑαυτῷ καὶ συνεφτάζοντα περὶ ὀλίγου; ὑ δίλοις ἦν, ἕως δέδοται σοι, διατάδῳ πλὴ πομπὴν καὶ πλὴ παρήγυειν; ἅτε ὅταν σ' ἐξάγῃ, πορεύσθαι προσκυνήσας, καὶ ἐυχαριτήσας ὑπὲρ ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; Vide & quæ Epictet. idem *l.* 3. *c.* 5. *ad l.* 6. § 30. repræsentanda.

§ 4. Μίσπου ἐκ πόσε πεῖτα ἀναδλῆ | *distileris ista* Xyland. rectè. Sincerum enim vas incrustant, Lugdunensis editor, dum ἀναδλλῃ exhibet; annotator, dum ἀναδάλλεις subsituit. Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Τὸ ἀεὶ μέλλειν ἀτελείας ποιεῖ τὰς πράξεας. *Cunctatio jugis actiones imperfectas facit.*

Αἰεὶ δ' ἀμβολιηρὸς ἀνὴρ ἄτης παλαίσι.
Dilator nunquam non conflictabere damnis.

Hesiod. *oper. l.* 1. & ex Hesiodo Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Epicurus apud Stob. *ibid. tit.* 16. Γεγόναμεν ἅπαξ, δὶς ἐκ ἔστι γενέδαι· σὺ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' ἦσι. σὺ ἢ τῆς αὔριον ἐκ ὢν κύριος, ἀναδάλλῃ τὸν καιρόν. ὁ ἢ πλείσων βίος μελλησμῷ παραπόλλυται. *Semel nati sumus: bis nasci non licet. sed finiri ævum necesse est. Tu verò cùm nec crastini sis dominus, tempus (quod datur) tempestivum differs, ità cunctorum vita cunctatione disperditur.* Dum ut Manil. *l.* 4.

Vitturos agimus semper, nec vivimus unquam.

scitéque ac festivè Flaccus *epist.* 2.

——*qui rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans dum defluat amnis, at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.

Senec. *epist.* 45. *Multos ipsa transiit vita, dum vitæ instrumenta conquirunt. nullius non vita spectat in crastinum. quid in hoc sit mali quæris? infinitum. non enim vivunt, sed victuri sunt. omnia differunt. etiamsi attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, quasi aliena transcurrit; & ultimo die finitur, omni perit.* Idem *de vit. brev. c.* 9. *Maxima jactura vitæ, dilatio est. illa primum quemque extrahit diem: illa eripit præsentia, dum ulteriora promittit. maximum vivendi impedimentum est, expectatio, quæ pendet ex crastino. perdis hodiernum. quod in manu fortunæ positum est, disponis: quod in tua, dimittis. quò spectas? quò te extendis? omnia quæ ventura sunt, in incerto jacent, protinus vive.* Spectant horsum Martialis illa toties repetita, quibus ille tamen ad vitam διολαυστικὼν suos nequiter instigat, monita; *l.* 1. *ep.* 16.

Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam.
Sera nimis vita est crastina: vive hodie.

Et *l.* 5. *ep.* 60.

Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.
Die mihi, cras illud, Postume, quando venit?
Cras vives: hodie jam vivere, Postume, serum est.
Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.

&, *Quisquam vivere, cùm sciat, moratur? ibid. ep.* 21.
&, — *properat vivere nemo satis.* *l.* 2. *ep.* 90.
& *l.* 8. *ep.* 44.

Titulle, moneo, vive semper: hoc serum est.
Sub pædagogo ceperis licet, serum est.
At tu, miser Titulle, nec senex vivis.

Vide ad § 2. χέρων εἶ. Nigrinus pariter, referente Luciano, Παρήνει τοῖς συμβᾶσι, μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅσῳ τοῦ πολλοὺς ποιεῖν, σεμνοποιίας ὀφείλομεν ἑορτὰς, ἢ πανηγύρεις, ὡς ἀπ' ἐκείνων ἀρξομένους τοῦ μὴ φάσκειν, καὶ τὰ νῦν πρᾶσσειν. ἠξίου δὲ ἀμέλλητον εἶναι τὴν σπουδὴν τὸ καλὸν ὁρμῶν. *Præcipiebat auditoribus suis ne bonum differrent, id quod multi faciant, præstituentes sibi diem certum aliquem, festum puta solemne conventúmve celebrem, ad quem nihil amplius meutiri, eáque quæ oporteat exequi incipiant. postulabat enim ut semotâ cunctatione omni, quod honestum esset, aggrederentur.* Sed & dilationem geminam tangens taxánsque Gregor. Naz. *orat. de Bapt.* Τί τὸ καὶ τὸ σκήπτῃ, καὶ σοφασίζῃ σοφάσεις ἐν ἀμβάσεσι; μιμοῦ τὰ φῶτα τὸ πάσχα μοι πιωότερον· τῶν πενήκοντα δὲ ἐκδέχομαι. Bambilius Cæl. *exhort. ad Bapt.* Τί ὀκνεῖς, καὶ βυλάῃ, καὶ διαμέλλεις; σπεύσεις διὰ βίου; καπάσομαι μᾶλλον γύρας; πίσυσι, τὸν παρόντα καιρὸν ὀξυδέρκει νῦν πάλιν, ἀναμβόεις τὸν ἐπόντα. ὅσα μὴ ἐυρεῖν μακροτέρας τῆς ζωῆς τὰς ὑποχρίσεις ποιέμενον. ἐκ οἶδας, τί τέξεται ἡ ὀπώσα· μὴ ὑπαγγέλλε τὰ μὴ σά. Epictetus denique *enchir. c.* 50. Ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς, καὶ ῥαθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ ὑπερθέσεων ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, καὶ σεμνότητες ἐκ σεμνότητων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὀρέξῃς, μαθ' ἃς σεμνύξεις σαυτὸν, λύσεις σαυτὸν ἀ σεμνόφρας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 22.

Ὀπυσάμης σεμνότητα λαβὼν, ἃ χρὴ αὐτῆς ‖ *Nihil adest,* inquit Xyland. *ad quod illud* αὐτῆς *referri possit.* itaq; mutila esse suspicatur ista. Sed immeritó. Adest enim ad quod referatur, σεμνότης collectivè sumpta. éstque transitio à numero ad numerum haud infrequens. Sic enim Pythagoras in *aur. carm.*

Βιᾶλόν ἢ σεῦ ἔρχυ, ὅπως μὴ μωρὰ πάληται.

Euripid. *Helen.*

— ὅστις ἐν παῖδὸς χρηστοῦ μιγεὶς,
Εἰς ταυτὸν ἦλθε τοῖς τεκοῦσι τοῦ τέκνου.

Synes. in *laud. Calvit.* Εἰ ἢ καὶ ἡ σαφοιμία σοφόν· πῶς δ' οὐχὶ σοφὸν, ἅπερ ἂν Ἀριστοτέλης φησὶ, ὅτι παλαιᾶς οἷοί φιλοσοφίας ἰσκαταλείμματα; &c. Liban. *in Florent. orat.* 14. Διαφέρει ἢ ὀδὸς ὁδοιπόρῳ· ὡς ἐγὼ πολλάκις εἶδον πρὸς σμίλην εἰς ἔργον ἀφιγμένας, ὁμοιώσας ἐν αὐτῇ τὰ πάντα τῇ σφίσιν· Epiphan. *hæres.* 67. § 4. Αἱ ἐδωδαὶ αἱ καλλιδιδόμεναί τινι πυρέσσοντι, πικραὶ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ φαίνονται. Dio, an Xiphilinus, in *Severo:* Δεηθεὶς πολλὰ κατρέως, ὡς ἢ λίμνη μεγάλως ἐκβέρου. Marcus ipse *l.* 4. § 50. ἢ εἴ τις τοιοῦτος, οἷ πολλὰς ὑξλώνγκαν. & *l.* 5. § 6. ubi dixerat. ὁ Ἀνὴρ τέχνον τινὰ οὐδὲ οἶδεν. — &, ἀνθρωπ@ δ' ἐυτοκίας. Subjungit, ἐν τούτοις ἓν τῇ δεῖ. Virgil. *Æn. l.* 8.

Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cælo
Dejicit in terras. —

Terent. Eunuch. 1. 2.

— *eunuchum dixti velle te,*
Quia solæ utuntur his regina. —

Et in prologo:

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis
Quam plurimis, & minimè multos lædere;
In his poeta hic nomen profitetur suum.

Cicer. pro Milone: *Si tempus est ullum hominis nescandi, quæ multa sunt.* In sacra pagina, Rex Psaltes *Psalm.* 127. *v.* 5. de liberis agens, quos sagittis superiùs contulerat: *Beatus vir ille, qui pharetram suam istis impleverit: non confundentur, ubi cum adversariis suis in porta disceptabunt.* Et *Psalm.* 140. *v.* 9. *Nè concedas improbo desiderium ipsius; cogitationem scelerata ejus nè provehas: alioqui efferent illi sese.* Rex Parœmiastes *c.* 24. *v.* 24. *Dicentem improbo, Justus es, execrabitur populus: — corripientibus verò illos, pulcrè erit.* Paulus denique *ad Tim. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 15. Σωθήσονται ἢ διὰ τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, &c. quod posterius membrum non ad *liberos,* utì Hieronymus voluit *ad Salvin.* & *adv. Jovin. l.* 1. *q.* 1. sed ad *mulieres* ipsas referendum esse, claret per se satis, & ab interpretibus plerisque tum antiquioribus tum & recentioribus agnoscitur. Nihil itaq; opus, cum Annotatore Lugd. pro αὐτῆς istic αὐτοῖς reponere: *non uteris,* inquit is, *illis, quæ in aliud tempus differs. imò, non uteris occasionibus & opportunitatibus ad ista tibi divinitùs concessis.* Vide *l.* 4. § 29. Nequeo tamen manum de tabula, nisi & si Petri illud ex *epist.* 2. *c.* 3. *v.* 1. cùm tam geminum sit Marci huic, quàm est ovum ovo, lac lacti, adjecero: ταύτην ἤδη δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν. *Secundam hanc epistolam scribo, in quibus,* vel, *quibus, mentem sinceram vobis monitione repetitâ suscito.*

Τὸν κόσμον μέσος ἕλ ‖ Idem ferè *suprà* § 3. & *infrà* § 9. & *l.* 10. § 6. Vide *ad l.* 3. § 4. & Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 72.

— humanâ quâ parte locatus es in re.

Τὸν διοικοῦντα τὸν κόσμον ἀπόῤῥοια ‖ secundùm partem potiorem dictum hoc, mentem videl. quam θείαν ὑπόμνησιν superiùs dixerat, § 1. Ità Sapientiâ Pseudo-Solomoni, sive is Philo, ut veteres quidam, sive alius quis fuerit, dicitur. *c.* 7. *v.* 15.

ἀπόῤῥοια

ἀπάθειαι τῆς τῦ παντοκράτορος δόξης. Et Clemens Alex. in *hortat.* Πᾶσιν γὰρ ἀπαξαπλᾶς ἀνθρώποις, μάλιστα δ τοῖς θεὸν τὸν λόγον εὐδιατρίβουσιν, ἐπέστακταί τις ἀπάθεια θεϊκή. Idemque *Strom. l.* 5. ex Platonis sententia, τὸν νᾶν ἐν τῇ ψυχῇ θείας μοίρας ἀπόρροιαν ὑπάρχειν.

Ὅρας ἤδη σοι πεπεισμένῳ τῦ χρόνυ | Ita Job. 7. 1. *Annon est tempus præfinitum homini?* id enim צבא designat, à re militari tractum vocabulum. atque ita reddidit Junius *ibid. c.* 14. *v.* 14. Idem *c.* 14. *v.* 5. *Præcisi sunt dies hominis: & penes Deum numerus mensium ejus: ipse terminos vitæ illius constituit, quos transgredi nequeat.* Fuscus apud M. Senecam *Suasor* 2. *Statuta nascentibus in finem vitæ dies est.* L. Senec. ad Marc. *consol. c.* 20. *Fixus est cuique terminus; manebit ubi positus est; nec illum aut diligentia aut gratia promovebit.* Idemque *Herc. fur.*

Certo veniunt ordine Parcæ:
Nulli jusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem.

Vide *ad l.* 8. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὦ, ἐὰν εἰς τὸ μὴ ἀπαυθεισθαι χρήσῃ | Legendum transpolitis voculis, ᾧ ἐὰν μὴ εἰς τὸ ἀπαυθεισθαι χρήσῃ, vel, ᾧ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαυθεισθαι μὴ χρήσῃ. Vulgaris siquidem lectio autoris menti ex diametro est adversa. Est autem τὸ ἀπαυθεισθαι, αἰθρίαν ἄγειν, *serenare*, sive *nubibus discussis serenitatem inducere*: cui opponitur συνεφεῖν, quod est τὸ νέφη συνάγειν, *nubes cogere*, & obducere, sive obnubilare. docet id Suidas ex Aristophanis isto,

— τί δῆτα ὁ Ζεὺς ποιεῖ;
Ἀπαυθεισθαι τὰς νεφέλας, ἢ συνεφεῖ;
— *Jupiter quid nunc agit?*
Cœli faciem serenat, anne obnubilat?

Ἔστι δ᾽ ἡ αἰθρία ὑδὲν ἄλλο πλὴν ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος, ἀντίπαλον ἔχον τῇ ὁμίχλῃ. Autor *de Mund. ad Alex. c.* 3. De mentis serenitate Marcus noster hîc usurpavit; eodem quo de Superis sensu Lucret. *l.* 2.

— *proh sancta Deûm tranquillâ pectora pace,*
Quæ placidum degunt ævum, vitámq; serenam!

Et de sole, sed nimium quàm soli tribuens, Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Hic cœli tristitiam discutit, atque etiam humani nubila animi serenat.* id est, ἀπαυθεισθαι. Sicut contra *caligare* Pacuvius de tristitia dixit, in Atalanta,

Quid istuc? vultum quæ caligat tristitas?

ita lege, pro eo quod apud Nonium perperam editur, *alligat tristitias.* quo loco legendum & *Tristitas* (non *Tristitias*) *pro tristitia*, & διαυλεῖν Apollonius apud Philostratum *l.* 1. *c.* 5. de vino, διαυλεῖν τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. *Sudum ac serenum mentis obturbare*, sive *turbidum ac nubilum reddere.* Et Boethius *consolat. l.* 1. *c.* 7.

Nubila mens est,
Hæc ubi regnant.

Et de vultu quidam apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Ac ne oris quidem aut vultus serenitatem Stoici hominis unquam ullâ posse ægritudine obnubilari.* Denique αἰθείαν καὶ γαλήνην eodem sensu in eodem argumento usurpavit Marcus, *l.* 8. § 28. Miror autem quid editori Lugdunensi in mentem venerit, ut quæ Xyl. rectè verterat, *Quod quidem tempus si non impenderis tranquillitati animi parandæ*; corrumpere voluerit sic reddendo, *Quod q. t. si otiosus intra parietes consumpseris.* Verùm non uno in loco bonum ille Xylandrum noxâ istiusmodi afflixit.

Οἰχόμεται καὶ οἰχόμεθα. | Senec. *de vit. brev. c.* 9. *Clamat ecce maximus vates, & velut divino furore instinctus, salutare carmen canit;*

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit. —

quid cunctaris? inquit, quid cessas? nisi occupas, fugit: cùm occupaveris tamen fugiet. itaque cum celeritate temporis, utendi velocitate certandum est. velut ex torrente rapido, nec semper casuro, citò hauriendum est. & *ad Lucil. ep.* 108. *Egregium illud Virgilii;*

— fugit irreparabile tempus.

Et, *Optima quæque dies, —* &c.

Prima fugit —

Nunquam dies dicit ire, sed fugere: quod currendi genus concitatissimum est. quid ergo cessamus nos ipsi concitare, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æquare? Vigilandum est: nisi properamus, relinquimur. agit nos, agitúrque velox dies. insciis rapimur. omnia in futurum disponimus; & inter præcipitia lenti sumus.

Καὶ αὖθις οὐκ ἤξεται | Cicero de *finib. l.* 2. *Non potest esse sæpius dies, qui semel fuit.* Lucret. *l.* 1.

—fugit irrevocabilis ætas.

Et Virg. *Georg l.* 3.

—fugit irreparabile tempus.

Et *Æneid. l.* 10.

—breve & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ.—
—ut, Stygis irrevocabilis unda.

Eidem *l.* 6. Ovid. *art. l.* 3.

— eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præteriit, cursu revocabitur unda.
Nec quæ præteriit, hora redire potest.

Auson. *epigr.* 13.

Nec revocare potes, qui periere, dies.

Augustin. *in Psalm.* 38. *Momentis transvolantibus cuncta rapiuntur: torrens rerum fluit: nihil de præterito revocatur.* Seneca *epist.* 123. *Fluunt dies: & irreparabilis vita decurrit.* Et *de vit. brev. cap.* 8. *Nemo restituet annos; nemo iterum te tibi reddet. ibit, quâ cepit, ætas, nec cursum suum revocabit aut supprimet.* Audaciùs paulò, denique, Phædrus *fab.* 89.

—tempus

— *tempus elapsum semel*
Non ipse possit Juppiter reprehendere.

Quod autem illi de *tempore* in universum, de *occasione*, quæ est, ut Cicero *de invent. l.* 5. *pars temporis habens in se alicujus rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem*, haud minùs aptè dici potest. Polidipp. *antholog. l.* 4. *c.* 14. εἰς Καιρὸν ἐπίγραμμα.

Ἡ γὰρ πόμπη πρὸ ὀλίγου; Ἀναπεπόμφασι λαβίδας.
Νὴ Δία, τὸ ξύσμα δεῖ πρὸς τὴν φαλακρὸν πίλου;
Τὸν γὰρ ἄπαξ πλωτῖνον ἀφαιρήσασά με ποιεῖν,
Οὔτις ἔτ' ἰμάτιον δέξεται ἐξόπιθεν.

Callistratus item *imagin.* 6. Ἡ χρὴ τὸν μετέωρον νοῦν· τὸ γὰρ ὄπιθεν πλουτοῦν ἐλπίδεσι. ὅτι φρονιμώτερον ἐμοὶ αὐτῷ, λαβίδας ῥάδιον· παρελθόντα γὰρ, ἃ δεῖ περιμάτων ἀνευ ζωστῆρος, καὶ ὀλίγα ῥυθμίσαι λαβεῖν τὸν κομέν. Salubriter ergo Gregor. Nazianz. Δεῖ καὶ περίεδαι τὸν κομὲν, ἵνα πάλιν τυχεῖν ἀμύσσωσιν.

§ 5. Φείδηται σιδαρῶς | *Enixè curato.* Casaub. ut cùm φείδηται conjungatur. at Xyl. *ut fortiter peragas.* tanquam si ad φείδηται, quod sequitur, referatur. & huc potiùs accedo.

Ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἀρρὴν | Casaub. *ad Pers. Sat.* 1. adductis istis nostri verbis, in quibus tamen, Ὁ Ῥωμαῖος legit, (quod γενικὸν an μυκητικὸν ζῷον fuerit, incertum est) *Mollia*, inquit, *facta, dictáque nec Romano nec masculi spiritûs viro conveniunt.* Noster *infra l.* 3. § 5. Ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω μεγαλήτωρ ζῷον ἄρρεν καὶ Ῥωμαῖον, & *l.* 4. § 3. Ἐλεύθερος ἴσθι, καὶ ὅρα τὰ φρονήματα, ὡς ἀνὴρ. Vide & Gilbert. Cognatum *adag.* Ἀνὴρ Ῥωμαῖος & Guilielm. Xylandrum *ad Plut. Paul. Æmilium.* Cassiodor. *l.* 2. *ep.* 3. *Vixit inter nos, non consuetudine peregrinâ; sed gravitate Romanâ.* Nec *gravitatis* tantùm, sed *strenuitatis* nomine prædicantur *Romani*, unde Cordi Cremutii illud, qui C. Cassium *Romanorum ultimum* dixit. Tacit. *l.* 4.

Τὸ ἐν χερσί | i. e. τὸ παρὸν, *id quod in manibus*, vel *præ manibus est.* ut *infra l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. Livius, *l.* 4. *Cùm tantum belli in manibus esset.* & *l.* 26. *omittere id quod in manibus erat, bellum coegerunt.* Plin. min. *l. ep.* . *Non vacat, quia vindemiæ in manibus.* Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 1. *Nihil tam necessarium, aut magis cum cura dicendum, quàm quod in manibus est.* Plaut. Bacchid. 4. 3. *Reddidi patri omne aurum, mihi quod fuerat præ manu.* Atq; est reverâ Τὸ παρὸν μόνον *in manu nostrâ.* Senec. *supr. ad* § 4. *de brev. vit. c.* 9. *Quod in manu fortunæ positum est, disponis; quod in tua, dimittis.* Quod autem ἐν χερσὶ hîc Marcus, Pindarus τὸ ἐν ποσὶ, & τὸ πὲρ ποδὸς dixit. Vide ad *l.* 4. § 21. quod Terent. *Adelph.* 3. 3. *quod ante pedes est*, dixit, *Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est*
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt.

Ἀσπάζου σεμνότητος | commendat *gravitatem simplicem* ac *genuinam*; cui opponitur ἡ κατάπλαστος βαρύτης, ut Plut. *de audiend.* quam & συμβέβηλα πλασμάτια, Isocrates in *Archidamo*; ὑπόπλαστον ἢ συμβεβηλὸς ἀπόκρισιν, Clemens dixit, *pædag. l.* 3. *c.* 11. i. e. *gravitas ficta*, sive *vultûs severitas affimulata*, ut Ammian. *l.* 14. sive *callida severitatis simulatio*, ut Capitol. in *Marc.* quâ *nihil ineptius* pronunciat Petronius. ita *frontem asseverare*, dixit Apuleius, *metamorph. l.* 8. i. e. *fictæ severitatis personam induere*, ut Cassiod. *l.* 1. *ep.* 4. ita enim malim, quàm *mducere*, quòd vulgati exhibent. De Sexto *supr. l.* § 9. τὸ σεμνὸν ἁπλῶς. De P. Crasso Cicero in Bruto § 282. *Erat sine arrogantia gravis, & sine segnitie verecundus.* De Perseo Rege contra Polybius apud Suidam, κατὰ τὴν ἐπίφασιν ἔχων ἀπλότητα, *Vultûs speciem præ se ferebat ad severitatem compositam.* Vide *ad l.* 3. § 2. Et de Aristippo Tertullian. *apolog. c.* 46. *Aristippus in purpura sub magna gravitatis superficie nepotatur.* Plut. in *Pericle.* Τὸν δὲ τῆς Περικλέους τὴν σεμνότητα, δεξιοτεχνίαν τε καὶ τύφον ἀναμεμιγμένους, ὁ Ζηλέων παρεκάλει καὶ αὐτὸς ἐπιδεῖν δεξιοτεχνοῦντα, ὡς τῆς ἀπατήσεως αὐτῆς δεῖ πολλῶν ἀπατωμένους ἕνα λανθάνειν ζῆλον καὶ φθόνον.

Ἄν οὖν ἐφάπτῃ τῷ βίῳ ἐφέδρου φρόνησιν ἐπεργῆς. | Pulcherrimum plurimiq; momenti monitum, quod & *infrà* denuò inculcatur, § 11. Ὡς ἤδη δυνατὸν ὅλῳ ἐξίστασο τῷ βίῳ, ὅπως ἔτι ἔχοντα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Et *l.* 2. § 12. Ἐὰν τὸ παρὸν ἐπεργῇς ἐπιθυμίαις, ἐρρωμέναις, &c. καὶ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα κρατεῖν ἐσπουδακὼς ᾖς, ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀπολέσας. Et *l.* 7. § 29. ἐπιβάσεως τῷ ἐφέδρῳ δέσει. In eandem sententiam Zaleucus in *legum* suarum *præmio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 42. Δεῖ ἕκαστον παρ' ἑαυτῷ φρουρὸν εἶναι σωφροσύνην τὸν τῆς τελευτῆς καιρὸν, ὡς ἀεὶ παρόντα. ὅτῳ γὰρ ἂν μάλιστα τοῦτο κεῖται καὶ τοῦ δικαίου φρουρεῖται. Seneca *epist.* 114. *Quicquid facies, respice ad mortem.* Idémq; de se *ep.* 61. *Hoc animo tibi hanc epistolam scribo, tanquam cum maximè scribentem mors evocatura sit. paratus exire sum.* Vide & *ad l.* 3. § 12.

Ἀπὸ τῆς αἰρούσης λόγου | ἀπὸ τοῦ κρείττονος λόγου. *à meliore ratione.* rescribi postulat Annot. Lugd. nam interpres uterque τῆς αἱρούσης illud insuper omnino habuit. Verùm nec mutandum quicquam, & vertendum, *à dictante ratione*, sive *à rationis dictamine.* Usitatum est λόγος αἰρεῖ, i.e. ἀξιοῖ, *dictat, poscit, exigit.* Vide *ad l.* 4. § 19. Restituenda vox eadem apud Epictetum *enchir. c.* 50. ubi διαφύοντα λόγον, ἀντὶ τοῦ αἱροῦντα, perperam legitur. Vide *ad l.* 3. § 4.

Συμμιμητερμόνα | quod *l.* 3. § 16. Συγκαθεδμόνα.

Ὁρᾷς ὡς ὀλίγα | Antisthenes apud Laert. *l.* 6. Τῶν ἀρετῶν μὴ ἔχειν εἶδος, μήτε λόγων πλήθους δεομένων, μήτε μαθημάτων. Hinc Alexandro Diogenes

ogenes apud Dionem Pruſ. *orat.* 4. Καὶ σὺ, ἐπεὶ ὥσπερ πίνυρας, ἐὰν τύχῃς ἐπιτιμῶν ἀνδρὸς, ἐγγύς σοι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, πρὸς τὸ σωτηρίαν τὸ πεζὸν μὲν καὶ τὸν τρόπον, ὡ ὑπὲρ ἐν δείπνοις ποικίλων σοφισμάτων ἢ λόγων. Senec. *epiſt.* 106. *Paucis opus eſt ad mentem bonam litteris.* Et *epiſt.* 94. *Infinita, inquis, præcepta ſunt. Falſum eſt: nam de maximis & neceſſariis rebus non ſunt infinita. tenues autem differentias habent, quas exigunt tempus, loca, perſonæ. ſed his quoque dantur præcepta generalia.* Fabius *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Brevis eſt inſtitutio vitæ honeſtæ beatæq;, ſi credas.* (*credas* ſ. ſiquidem in voluntate plurimum poſitum contendit) *longam enim facit operam, quod repugnamus.* De Antonio Niceph. Calliſt. *hiſt. eccleſ. l.* 8. *c.* 40. Τεχμήματα δὲ μὴ μακρὰν, ἀλλ' ἐν εἰδότα διὰ θαύματος ἐκεῖνον ἄγαν δ' ἀγαθὸν, ὡς γραμμάτων προσβύτερον καὶ πρὸς τοιούτων εὑρετὴν, μᾶλλα ἐπαίνου. μαθὲ γὰρ εἴ τινων ἀνάγκαν, τῷ τῆς ἱερωσύνης ἄγαν. Vide *l.* 7. § 66.

Εὖρεν καὶ διῆλθε βίαιος βίον | Εὑρεν βίον dixit, & iſtic, & *l.* 10. § 6. pro *vita beata, proſpera, in qua omnia ex voto ſuccedant & quaſi fluant*; metaphora ab eis quæ ſecundo flumine feruntur. Ita Stoici reliqui. Jo. Stob. ecl. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenon. ait εὐδαιμονίαν finiviſſe εὐροιαν βίου· eaq; definitione uſos etiam Cleanthem, Chryſippum, eorúmq; poſteros. Chryſippus certè οἶδε γὰρ τεχνῶν, referente Laërtio *l.* 7. in *Zenon. Citt.* Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὸ τῆς εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὐροιαν βίου, ὅταν πάντα προχέηται κατὰ τὸν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστῳ δαίμονος ὁ τοῦ ὅλου διοικητὴς βούλησιν. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 4. Οὐκ ἄλλως τὸ εὐροῦν καὶ ἀπαθὲς ἀφαιρεῖται τὴν ἀνθρώπων, ἢ ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυχόντι, ἐν ἐκκλίσει δ' μὴ περιπίπτοντι. Et mox: Ἡ ἀρετὴ ταύτῃ ἔχει τὴν ἀπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν παρέσται, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὐροιαν. Inde verbum εὐροεῖν iſtis oppido quàm familiare. Vide *infra, ad l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 6.

Θειᾶς | i. e. Θεοειδῆς. *Vitam divinam; divinæ parem.* Ita Homer. *Odyſſ.* ζ'. *v.* 121. & ϑ'. *v.* 576. νῦς θειδὴς, *mens divina, Deo ſimilis.*

— καί σφιν νόος ἔνδον ἐθειδὴς.

& θεμὸς θειδὴς. *Odyſſ.* τ'. *v.* 365. *animus divinus.*

— θειδέα θυμὸν ἔχοντα.

& Apollon. *Argonaut. l.* 2. ἄνδρες θειδεῖς, *homines divini, Deo ſimiles*, in illis;

Ζῆς αὐτὸς τε ἕκας· ὀπιδέρκεται· ἀλλ μιν ἄνδρες
Λήθομεν ἴμασθον, οἵ τε θειδέες, ἠδὲ δίκαιοι.

Et Marco perinde βίος θειδὴς, *vita divina, ei quæ deorum eſt par proſſus.* Vide hac in parte typhum Stoicum *ad l.* 3. § 7.

§ 6. Ὄφελε, ὄφελε αὐτῷ, ὦ ψυχὴ | Prava ſanè dictio, depravatáq; proculdubio lectio. neque enim è fæce hominum quiſquam, nedum Marcus noſter, ut *ipſa ſeſe contumelia afficiat, animam* ſanus hortetur ſuam. legendum, vel ὄφελος, vel, quod malim, ὄφελες. ut corripientis, non adhortantis ſit. Nam quòd lectionem receptam ſecutus, quaſi ἐφαντικῶς dictum M. Caſaub. accipit, mihi neutiquam vero ſimile videtur. Marcus ſiquidem nuſquam ironiis uſus deprehenditur. Plato *de leg. l.* 5. Τιμᾷ ἢ τῷ ψυχῷ αὐτῶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὥσπερ ὀδεῖς ὀρθῶς δοκεῖ Ν. quo loco & quibus rationibus animas ſuas contumelioſè habeant pleriq;, cùm honorare videantur, multis diſſerit docétque; quo modo & noſter *infra* § 16.

Εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ | M. Caſaub. legendum autumat, Εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ [παρ' ἑαυτῷ] vel etiam, repetito quod mox ſequitur, [αἰδωμόν ἑαυτόν.] ut ſenſus ſit, *felicitas cujuſque pendet à ſeſe*; vel *felicitas cujuſq; in eo conſiſtit, ut reverentiam ſui habeat.* Verùm nec video, quomodo verba ipſa hunc ſenſum exhibere poſſint: & proclivior mihi ac germanior emendatio futura videtur, ſi legamus, prout ad marginem ex conjectura adſcripſimus; φύγει γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ. Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti. fugit hora: hoc quod loquor inde eſt.

Naſo *Faſt. l.* 5.

Tempora labuntur, tacitiſq; ſeneſcimus annis;
Et fugiunt fræno non remorante dies.

& *Amor. l.* 1. *el.* 8.

Labitur occultè, fallitq; volatilis ætas:
Et celer admiſſis labitur amnis equis.

i. e. quàm concitatiſſimè ac contentiſſimè fugit. Itaq; *Metam. l.* 10. ſubjungit, idem planè locutus,

Et nihil eſt annis velocius ——.

& *el.* 11. *Dum loquor, hora fugit.* ——

Quod Horat. *Carm. l.* 1. *Ode* 11.

—— *Dum loquimur fugerit invida*
Ætas: carpe diem, quàm minimùm credula poſtero.

Silius *bell. Pun. l.* 15.

— *currit mortalibus ævum;*
—*fugit hora rapitque*
Tartareus torrens.—

Pulcerrimè Anacreon. *carm.* 4.

Τροχὸς ἅρμασι γὰρ ὅμοιος,
Βροτοὺς πρόσω κυλίσεις.
Rota nam velut curulis,
Properat velocis ætas.

Sen. Herc. fur.

Properat curſu vita citato:
Volucrique die rota præcipitis
Vertitur anni.

Idémq; ſi idem utriuſq; autor, *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis: cogita brevitatem hujus ſpatii, per quod citatiſſimi currimus.* Quin & *ad Marc. Conſol. c.* 10. quod ad noſtri mentem proximè accedit: *Rapina rerum omnium eſt; (miſeri neſcitis?) & fuga, vivere.* Vide *ſuprà ad* § 4. ὀλίγοντες. Hoc ſi minùs placuerit, habeas D. Arn. Bootii ingenioſam ſanè, nec temerè aſpernandam, conjecturam, ut legatur; Εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ· *Unica enim*

enim est unicuique vita : nec altera ulla, istic saltem, expectanda. Epicurus supra, Γεγονεμῶ ἅπαξ· δὶς δ' οὐκ ἔστι γενέσθαι ; *Nec nasci bis posse datur.*— Silius *l.* 15. id quod Euripides voluit, ubi dixit in *Alcest.*

Ψυχῆ μιᾷ ζῆν, ἃ δυοῖν ὀφείλομεν.
Unam agere vitam, non duas nobis datur.

Quem & in *supplic.* idem pluribus conquestum suprà monuimus. Verba ipsa, quia ad lectionem istam illustrandam cum primis faciunt, exhibere istic neutiquam pigebit.

Οἴμοι· τί δῆτα θεσπίσιν οὐκ ἔστιν τόδε,
Νέους δὶς εἶναι, κἄπειτα γέροντας αὖ πάλιν ;
Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ὧν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμασιν ὑστέροισιν ἐξορθούμεθα.
Λύπην δ' ἔχει τιν'. εἰ δ' ἦμεν νέοι
Δὶς κἀγέροντες, εἴ τις ἐξημάρτανεν,
Διπλᾶ βίᾳ λαχόντες, ἐξορθούμεθ' ἄν.

id est, vertente Grotio :

Proh fata! cur non est datum mortalibus
Duplici juventâ, duplici senio frui ?
Intra penates siquid habet incommodè,
Fas seriore corrigi sententiâ :
Hoc vita non permittit. at qui bis foret
Juvenis senéxque, siquid erratum foret
Priore, id emendaret in cursu altero.

Idémq; *ibid.* — τοῦτο γὰρ μόνον βροτοῖς
Οὐκ ἔστι τ' ἀνάλωμ' ἀναλωθὲν λαβεῖν,
Ψυχὴ βεβίωται· χρημάτων δ' εἰσὶν πόροι.
— *unicum mortalibus*
Hoc est, semel quod perditum recipi nequit,
Hæc vita : reliqua copia est reparabilis.

εἰσὶ δέ τινες, οἳ τὸν παρόντα μὲν βίον ὡς ζῶσιν· ἀλλὰ θεραπεύοντες πολλῇ σπουδῇ, ὡς ἕτερόν τινα βίον βιωσόμενοι, ὃν τὸν παρόντα καὶ ἐν τούτῳ θεμελιούμενον ὁ χρόνος οἴσεται. Antiphon. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. ubi leg. forsan θεμελιούμενον. Gesn. θεραπευόμενον. Quibus adjici possunt & Bionis errorem hunc corrigentia illa ex *Idyl.* 5.

Εἰ μὲν γὰρ βίοτον διπλόον χρόνον ἀμῖν ἔδωκεν,
Ἦ Κρονίδας, ἢ Μοῖρα πολύξυπος, ὡς ἀγαθοῖς
Τὸν μὲν ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα, τὸν δ' ἐνὶ μόχθῳ,
Ἦν τάχα μοχθήσαντι πολὺ ὕστερον ἐσλὰ λιγαίνῃ
Εἰ δ' ὅσοι κατένευσε ἕνα χρόνον ἐς βίον ἐλθεῖν
Ἀνθρώποις, καὶ τὸν ὃ βεβαιοῖ καὶ μόνα πάντων,
Ἐς πόσον, ἄ δειλοί, καμάτῳ κ' εἰς ἔργα πονεῦμες ;
Nam si vivendi nobis geminata dedisset
Tempora seu Fatum, seu Jupiter esset ut ævi
Altera lætitiæ pars, altera dicta labori,
Responsura quies tandem sudoribus esset.
Sin vitæ spatium miseris mortalibus unum
Concessere Dei, modicóque id fine coercent,
Quid juvat in tristes animos impendere curas ?

Grot. Itaq; Lucian. *de merced. conduct.* τίνα ἄλλον ὁ μαινὸς ἑκαυτῷ βιώσομαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἄλλῳ βεβιωκώς ; Attamen, ut scitè Martial. *l.* 10. *ep.* 23.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus : hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

Cæterùm Cl. Salmasius lectionibus hisce omnibus præfert ; βεβιωκὼς ὁ βίος ἐκεῖνος. quomodo Hippocrates *aphorism.* 1. Sed & Marcus ipse *l.* 4. § 26. Ego in medio ista lectori relinquo.

Οὗτος δέ σοι ταχὺ διλύσει | quod *supra* § 2. dixerat : χέρων εἰ. tanquam ipse se alloquatur. Et *l.* 10. § 15. ὀλίγον ὄντι τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο.

Μὴ αἰδεσθῇς σεαυτῷ | De Catone Plutarchus in *Apophtheg.* Μάλιστα ἡ ἐνόμιζε δεῖν ἔχειν αἰδῶ ἑαυτόν. μηδὲν γὰρ ἑαυτῷ μηδέποτε χωρὶς ἦν. Unde emendandus Stobæus, *tom.* 2. *tit.* 31. apud quem pro μηδένα, μηδὲν legitur. Theophrast. *ibid.* Αἰδοῦ σεαυτόν, καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ. Musonius itidem : Αἰδοῦς ἄρξῃ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ, ἐὰν σεαυτὸν ἄρξῃς σεαυτὸν αἰδεῖσθαι. Omniúmque optimè Democritus : Φαῦλον, κἂν μόνος ᾖς, μήτε ἐρεῖν μήτε ποιῆσαι. μᾶλλον δὲ τοῦ πάντων μᾶλλον αὐτὸν αἰσχύνεσθαι. Idémq; *ibid. tit.* 46. Μηδὲν τῶν μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑαυτοῦ· μηδὲ τῶν μᾶλλον ἐξαιρέτως κωλύειν, εἰ μέλλοι μηδεὶς εἰδήσειν, ἢ εἰ πάντες ἄνθρωποι. ἀλλ' ἑαυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι, καὶ τοῦτον νόμον τῇ ψυχῇ καθιερώσαι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπίσκεπτον. Quod Isocrat. *ad Demonic.* Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, ἑαυτῷ γε συνειδήσεις. *Quid autem proderit non habere conscium, habenti conscientiam ?* Ex Seneca Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. At verò, ut Diphilus, si Stobæo *tit.* 24. referenti, Philistio, si Maximo *c.* 40. fides ;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Συνειδὼς αὑτῷ φαῦλον ἁμαρτεσιλήθῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται ;
Qui non veretur ipse semet, conscius
Sibi mali facinoris, quod commiserit,
Hic quomodo alios nescios reverebitur ? Grot.

Vide *l.* 12. § 4 & Galenum *ad l.* 10. § 9.

§ 7. Περιστᾷ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπήξαντα | Scriptura mendi manifesta. Mer. Cas. transpositâ unâ voculâ legere videtur, Τί περιστᾷ σε ; *cur te distrahant ?* &c. Ego malim, restituta quæ excidit negante particulâ, (quia sequitur γὰρ) [Μὴ] περιστᾷ σε, &c. *ne distrahant te.* quod & Xylandrum secutum video. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περιστᾷ σε. Et *l.* 4. § 3. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περιστᾷ. Et *l.* 7. § 20. Ἐμὲ ἓν μόνον περιστᾷ. Basil. Cæsar. *in Psal.* 45. Τίς γὰρ μεμιμῶν τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐμβαδύων τοῖς περισπασμοῖς τῆς σαρκὸς, δύναται τοῖς τοῦ θεοῦ λόγοις προσέχειν. καὶ τῇ ἀπειρίᾳ τῶν πολυτρόπων διαφημάτων ἐρχεῖν ; Interpretes Græci *Eccles. c.* 1. *v.* 13. תְּנוּנָה reddunt περισπασμόν Latinus, *distentionem.* eò quòd *in varias solicitudines mens hominis distenta lanietur.* Hieron. Vide *supra* § 2. μηκέτι σοῦ.

Καὶ χαλῶ πάρεχε σεαυτῷ | καὶ, ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ. copulativa

copulativa loco adverſativæ. Sic in *Evang.* Matt. *c.* 12. *v.* 43. **ζητῶν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.** *requiem quærit, ſed non invenit.* & *c.* 16. *v.* 3. **γνοὺς πανοῦργος σημεῖον ὀπτήσεται, καὶ σημεῖον ὁ δοθήσεται αὐτῇ.** *generatio prava ſignum requirit: verùm ſignum illis non dabitur.* Luc. *c.* 4. *v.* 2. **καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.** *Nihilque per dies illos comedebat: ſed eis conſummatis poſtea eſuriit.* & *c.* 20. *v.* 19. **Καὶ ἐζήτησαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν.** *Quærebant manus ei injicere; verùm à populo metuebant ſibi.* *Act. c.* 7. *v.* 42, 43. **Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; — καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ.** *Num victimas hoſtiaſque obtuliſtis mihi? — Sed Molochi tabernaculum bajulaſtis.* Plato *Theætet.* adducendus *infra ad* § 13. **πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένου καὶ ἐκάστου ὅλου, εἴς τε καὶ ἐγγὺς ὑδὲν αὐτῷ συγχωροῦντος.** *Omnem ubique univerſi totius naturam perſcrutans; verùm ad eorum quæ ſunt propè, nihil ſeſe demittens.* Senec. *epiſt.* 57. exhibendus *ad lib.* 4. § 21. *Permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi.* pro, *ſed ſtatim ſpargi.*

Παῦσαι ῥεμβόμενος | Sic *l.* 4. § 22. **Μὴ ἀπορρέμβεσθαι.** & *l.* 3. § 4. **παυσῇ ὑπορρέμβεσθαι. ῥέμβεσθαι** & **ὑπορρέμβεσθαι** *à re inſtituta,* vel etiam *abſq; certa re ulla inſtituta, temerè huc illuc divagari.* Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 1. *ad Timoth. homil.* **Τὸ νῦν πολλάκις ἀλλαχοῦ ῥεμβομένου, καὶ χεὶρ αὐτόθεν ἔλαθε.** *Mente ſæpenumero alibi divagante; ſponte interim movetur manus.* Plutarch. *de curioſit.* **Δεῖ δὲ μὴ κεφαλὴν προφάσεως ἀνάγκην, ἕξω ῥέμβεσθαι τὸν νοῦν, ἀλλ' ἀποπεμπομένου ὑπὸ τῆς ψυχῆς ὅλου τὰ σώματα, συμπυγχάνειν αὐτῆς ταχὺ καὶ διαγγέλλειν ὅτι πάλιν ἐστὸς εἰμὶ πρὸ λογισμοῦ, καὶ προσέχειν αὐτῷ.** Idémque eodem, quo noſter hîc ſenſu, qui à corpore ad animum tranſtulit, *de commun. notit. c.* 13. **Νήφων γὰρ ὑδὲ εἷς ἂν εὕροις ἄνθρωπος, ἀλλὰ ῥεμβόμεθα πάντες ἀσημοσύνῃσις καὶ κακοδαιμοσύνῃσις.** Expreſſit autem pulchrè, quod noſter hîc, Senec. *de tranquil. c.* 12. *Circumcidenda eſt concurſatio,* [*circumcurſatio* potiùs] *qualis eſt magnæ partis hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium, alienis ſe negotiis offerunt, ſemper aliquid agentibus ſimiles, horum ſi aliquem exeuntem domo interrogaveris; Quò tu? quid cogitas? reſpondebit tibi; Non mehercule ſcio: ſed aliquos videbo, aliquid agam. ſine propoſito vagantur, quærentes negotia: nec quæ deſtinaverunt, agunt; ſed in quæ incurrerunt. Inconſultus illis vanuſque curſus eſt: qualis formicis per arbuſta repentibus; quæ in ſummum cacumen, deinde in imum, inanes aguntur.* Idémq; *epiſt.* 95. *Vita ſine propoſito vaga eſt.* i. e. **ῥεμβός.** ut Marcus *infr.* § 17. Vitam autem iſtiuſmodi graphicè itidem depingit nobis Ennius in *Iphigenia* à Gellio *l.* 19. *c.* 10. laudatus, quem à Scriverio, Salmaſióq; emaculatum reſtitutúmq; exhibemus.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minùs, quàm eùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, is nullo negotio
Id agit; ſtudet ibi, mentemq; atq; animum delectat ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit, quid quidem velit.
Hoc ita eſt, neq; nunc domi nos, neq; nunc militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc: eùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

h. e. ut vir clariſſ. **εἰκῇ βιοῦται.**

Τὴν ἑτέραν ἀφροσύνην φυλακτέον | D. Jun. **παραφροσύνην** mavult: quomodo de Maximo *l.* 1. § 15. dixerat, **κατὰ μανίαν παράφορον. παραφροσύνη** reverà *mentis errorem, hallucinationem, delirium, deſipientiam* creberrimè denotat: unde & à Gorrhæo pro *leviori mentis emotione*; & à Fœſio, pro *graviore* etiam in medicorum libris ſumi obſervatum eſt. Cæterùm & **ἀφροσύνην** nihilo minùs pro *errore, mentiſq; obturbatione* uſurpari Budæus teſtimoniis haud paucis comprobat. inter quæ illud eſt ex Græcis Solomonis interpret. *Eccleſ.* 2. 12. **ἰδεῖν σοφίαν καὶ ἀφροσύνην καὶ ἀφρονσωλίαν.** Et rurſus ibid. *c.* 2. *v.* 2. **τῷ γέλωτι εἶπα ἀφροσύνη·** *riſum reputavi errorem.* Vulg. quibus & adjici poteſt illud, *c.* 7. *v.* 26. **γνῶναι ἀσεβῆ ἀφροσύνην καὶ ἀφροσύνην.** itaq; nihil forſan mutandum fuerit.

Μὴ ἔχοντες σκοπὸν | *Infra* § 16. inter ea, quibus anima contumeliam ſibi facit, hoc ponit, **Ὅταν φορᾶξῃ τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφῇ.** Perſ. *Sat.* 3. *v.* 60.

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris corvos teſtaque, lutoque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis?

Metaphora **ὑπὸ τῶν ἀσκοπα τοξευόντων**, ut Lucian. in *Toxari.* quod nos dicimus, **to ſhoot at rovers**, ſeu **at randome.** Vide Caſauben. *ad Perſ.* & *infra* ad § 16. & *ad l.* 10. § 27.

§ 8. **Παρὰ τὸ μὴ ἐφιέναι, τὸ ἐν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ** | Cohibere vult **τὸ ἀλλοτριοεπίσκοπον**, uti Petrus loquitur, *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 15. ut illîc, ſic *infra* § 13. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 18. & *l.* 7. § 55.

Τὰς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ ἀξιακολουθοῦσας | *Qui ſuiipſius animi motibus non obſequitur,* Xyl. imò, *qui motus non aſſequitur,* quod & M. Caſaubonum obſervâſſe video. **ἀξιακολουθεῖν**, ſicut & ſimplex **ἀκολουθεῖν**, eſt eorum, quæ dicuntur aut aguntur etiam, *ex animadverſione obſervationeq; diligenti, intelligentiam conſequi.* Id unico tantùm, cùm frequentiſſimum ſit, ex Galeni ſcriptis loco firmatum fuerit, quem *ad l.* 5. § 5. *infra* exhibebimus. Quin & Xyl. ipſe **τὸ παρακολουθεῖν** *intelligere* vertit. *l.* 7. § 21. Et Sextus Empir. *adv. diſciplin. l.* 1. *c.* 13. duo iſta **ἐκ τοῦ παρακολουθεῖν** poſuit: Πᾶ-

γάρ

γάρ τις δυνάται ἀφ' ἁρμαμένων χαμαιλεόντων Ἡρακλείδου Ζωπύρου, καὶ Πλάτωνι ἀκολουθῆσαι; Indè Marco *l.* 5. § 9. ἡ ἀκολουθητικὴ καὶ ὀπισθοτονικὴ δύναμις. Vide & *l.* 7. § 4.

§ 9. Τίς ἡ περὶ ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή | Vide *supra ad l.* 1. § 9. Laërt. *Zenon. Citt.* Φύσιν ἡ χρύσιππος μὲν ἕξαιρεῖσθαι, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ ζῆν, τοῦτο τὸ κοινόν, καὶ ἰδίως τοῦτο ἀνθρωπίνῳ. Ὁ δὲ Κλεάνθης ἢ κοινὸν μόνῳ ἐνδέχεσθαι φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐπὶ μέρους. Conciliat utrumq; Marcus noster, qui idem planè utrumq; ſtatuit eſſe, *juxta naturam propriam & juxta communem vivere.* Vide *l.* 5. § 3.

Καὶ ὀποῖόν τι μέρος ὁποῖός τις ὅλου | Vide *ſupr. ad* § 3. & Caſaubon. *ad* illud *Perſii Sat.* 3. *v.* 12.

— quem te Deus eſſe
Juſſit, & humanâ quâ parte locatus es in re.

Οὐδεὶς ὁ κωλύων | Hoc paſſim inculcat, *bonam mentem nihil impedire poſſe.* Ita *l.* 1. § 17. μηδὲν κωλύειν κατὰ φύσιν ζῆν. & *l.* 3. § 12. οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσει γενέσθαι. & *l.* 4. § 49. μήτε κωλύσει γένηται εἰ), μεγαλόψυχον, σώφρονα, ἔμφρονα, &c. & *l.* 5. § 29. οὐδεὶς σε κωλύσει πρᾶξαι ἃ θέλω. & *l.* 6. § 58. κατὰ λόγον τῆς σῆς φύσεως βίον σε οὐδεὶς κωλύσει. & *l.* 9. § 10. οὐκοῦν τῆς ὁ κωλύων. & *l.* 8. § 47. τίς ὁ κωλύων δογματίσαι τὸ δόγμα; & *l.* 12. § 25. τοῦτο ὑπόλαμψιν τίς κωλύσει ἐπιδέξασθαι; & aliis verbis *l.* 8. § 41. τὸ σὸν οὐ δύνασαι οὐδεὶς ἄλλος οὕτω ἐμποδίζειν. & *l.* 11. § 9. Οἱ ἐπιτιμῶντες ἀγνοοῦσι σου κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃν τῆς ψυχῆς ἀρετῆς ὑπορρέοντα σε οὐ δυνήσονται). & *l.* 12. § 8. οὐδεὶς γὰρ ἄλλο ἐμποδίζει). quod & ipſum *l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 32. Νῦν καὶ λόγῳ δεῖ πολλὰ τοῦ ἀνυπαίτιον ὄντως προδήλως δύναται), ὡς πάρεστι, καὶ ὡς θέλει. Hoc eſt autem verè liberum eſſe. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐλεύθερός ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται) κωλύσαι. Et faſtuoſiùs, vixque piè ſatis idem *ibid. c.* 1. τοῦτο προαίρεσιν ἢ οὐδ' ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται).

Ἧς μέρος ἐστί | Idem *ſupra* § 3, & 4. & *infra* § 16. Apud Laertium *Zenon. Citt.* Chryſippus *de finib.* Μέρη δ' εἶναι αἱ ἀρεταὶ φύσεως τῆς τοῦ ὅλου.

§ 10. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος | *Philoſophicè Theophraſt.* Xyl. rectè φιλοσόφως, id eſt, φιλοσοφίας ἀξίως. utì ipſe ſe Marcus mox explicat. itaque ut cum Annot. Lugd. φιλοσοφῶ ὁ Θεόφραστος legamus, quod ſuadeat nihil eſt. nec eſt commoda ſatis loquendi formula.

Ὡς ἂν τις κοινότερον ταῦτα συγκρίνειε | *Quatenus ex communiore hominum ſenſu & ſententiâ vulgari iſta quis inter ſe contulerit.* Ita Senec. *epiſt.* 59. *Permitte mihi uti verbis publicis, nec illa ad ſignificationem Stoicam revoca.* & *epiſt.* 82. *Malè nunc ſic accipe, quemadmodum à populo dici ſolet.* Hoc autem ideò Marcus iſtic, quia Stoici *peccata omnia paria* prorsùs eſſe ſtatuebant. Eodem modo *l.* 6. § 45. κοινότερον ἢ πᾶσι τὸ συμφέρον ἐστὶ μόνοις λαμβάνεσθαι. Contra *l.* 4. § 10. καθὸ τοιοῦτος ἰδίους.

Βαρύτερα τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα | Idem multis contendit Ariſtoteles *Ethic. Nicomach. l.* 7. *c.* 6. nimirum, ὅτι ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τῆς θυμοῦ, ἢ ἡ περὶ ἐπιθυμίαν· καὶ ὅτι αἰσχίων ἡ τοῦ θυμίας ἀκρασία, τῆς τοῦ θυμοῦ.

Ὁ δὲ θυμὸς μετὰ πόνου λύπης | Ita Ariſt. ubi priùs, ὀξεῖς ὑπείκει λυπούμενος· ὁ δ' ἐπιθυμῶν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ' ὑπείκων, ἥδεται. Et *Rhetor. l.* 2. *c.* 2. Ἔστω δὴ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, &c. & *ibid. c.* 5. Ἡ ὀργὴ μετὰ λύπης.

Ὀρθῶς δέ | Ita quod Flaccus *Serm. l.* 1. *Sat.* 1.

Quæis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant,
Cùm ventum ad verum eſt: ſenſus moreſq; repugnant,
Atque ipſa utilitas, juſti quoque mater & æqui.

Τὸ μὴ ἥδεσθαι | Hoc argumento contendit Septimius noſter, gravioris eſſe reatûs, adulterium perpetrâſſe, quàm pœnarum metu abnegâſſe Chriſtum. *de pudicit. lib. extremo. Urget nos dicere rei indignitas. contaminata potiùs corpora revocabis quàm cruentata? quæ pœnitentiæ miſerabiliùs, ſtillatam proſternens carnem, an verò laniatam? quæ juſtior venia in omnibus cauſſis quam voluntarius, an quam invitus peccator imploret? nemo volens negare compellitur; nemo nolens fornicatus. nulla ad libidinem vis eſt, niſi ipſa: negat, quod libet, cogi. negationem porrò quanta compellunt ingenia carnificis, & genera pœnarum? quis magis negavit, qui Chriſtum vexatus, an qui delectatus amiſit? qui cùm amitteret, doluit; an qui cùm amitteret, riſit?*

Ὁ μὴ ἀγανακτῶν | Ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργὴ ἔστιν. Ariſtot. *Ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 8. & *Eudem. l.* 4. *c.* 6. Itaque quod ex Ariſtarcho Athenæus *dipnoſoph. l.* 13. ex Chæremonis *Theſeâ* Suidas; ex Menandri *Olynthia* Zenobius *præm.* à Demoſthene etiam, vel quiſquis is eſt, in *orationis adverſus Nearam* ingreſſu ipſo, uſurpatum;

Οὐχ ὡς ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος.
Ut non qui prior incipiat, ſed ſe vindicans.

iratus quiſq; facere videtur, quod facit. hoc autem excuſationis defenſioniſque ſatis juſtæ ſpeciem præ ſe ferre videtur. Demoſth. idem ipſe ἀπαιτοῦντος ἀπὸ τιμωρεῖσθαι τὸν ὑπάρχοντα. Plat. *Gorg.* δίκαιον κεῖσθαι τούτοις (armis ſcil. viribuſq;) ὅστις μὴ πολεμίους ἀδικοῦντας, ἀμυνοῦμαι, καὶ ὑπάρχοντας. Beliſarius apud Procop. *Vandalic. l.* 2. neceſſarios adoriri coactus, ἤχθετο ἢ τῷ κακῷ παραψυχὴν τοῦ ἧσσον ἀνιᾶσθαι τοὺς αὐτοὺς ἀμυνάσθαι, ὅσπερ καὶ ἐκείνοις ὑπῆρξαν. Ideo & Ariſtoteles ubi ſuprà, *intemperantiam iracundiâ*, non αἰσχίονα tantùm, ſed & ἀδικωτέραν, pronunciat.

Φεύγων

θορύβους ὑπὲ τὸ προῆκαί τινα κατ' ὀλιγωρίαν | peſſimo conſilio iſta à ſuperioribus avulſa cum periocha ſequente commiſit editor Lugd. quâcum nihil commune habent.

§ 11. Ὡς ἥδιον ζωγραφῆ ἐξίναι τῆ βίᾳ | Vide *ſupra ad* § 5. & *infra ad l.* 3. § 8. Ex Pythagoræ præceptis illud erat, Συνδῆν ὀνομάζει τὸ σῶμα τὸν λιμόν. (leg. τὸν σφαιρίσαν λιμόν, quod alii, τὸ σφάματα ἀεὶ συνδιδύμα ἔχειν) eo ſignificans ὡς ἀνδριάντα ἢ τινὰ τοιοῦτον ἢ δεῖν ἀεὶ συνεπιδιατρίβειν τὸν κηδεμόνα ἀξιοῦν τῆς ἐκεῖ πορείας. Porphyr. apud Stob. *tom.* 1. *l. tit.* 1. 40. Senec. *epiſt.* 93. *Nec ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat, ſed nullum non tanquam ultimum aſpexi.* & *epiſt.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum ſit. nihil differamus: quotidie cum vita pariæ faciamus. Vita noſtra non premineat, ſed ſe colligatur.*

Ἐξίναι τῆ βίᾳ | quod ἐξίναι τῆ ζωῆ, & ἐξιέναι ſimpliciter. *l.* 5. § 29. Plin. *l.* 3. *ep.* 9. *Videtur voluiſſe exire de vita, cùm defendi non poſſet.*

Ἐξ ἀνθρώπων ἀπαλλάττειν | Plato *Apolog.* οἷον ἀπαλλαγέα, ὁ Δάναθος. Et Plut. *ad Apollon.* Ἀπολλὼν ἀφοσιοῦται ὁ Δάναθος, ἢ τῇ εἰς κοινὸν παιδὸς πορείᾳ. qui & Socratem dixiſſe perhibet, παρεκάλουν ἔγωγε τὸν Δάναθον, ὅπως τῇ βαδίστῃ ἥκῃ, ἵνα ἀπαλλαγῶ μακρᾶ ἢ πολυχρονίῳ, &c. Joan. ὁ χρυσορρόας *de ſtatuis orat.* 5. Τί ποτέ ὄζι Δάναθος; ἀπαλλαγὴ ἀφόβου· ὕπνος μακρότερος ἢ Σιμίθυς. Simocrat. *epiſt.* 25. δεῖ μακρὰν ἀπαλλαγὴν οἱ πεπνυκότες ἐρᾶν. De Proteo Philoſopho Marcellinus *hiſtor. l.* 29. *cùm mundo digredi ſtatuiſſet.* Et de Conſtantio *l.* 22. *mundo citius digreſſurum.* De Demonacte Lucian. πάντων ἀπαλλάττομαι, ἀπαλλάττομαι τοῦ βίου. Tertull. *de patient. c.* 9. *Profectio eſt, quam mortem putamus.* Hieron. *ad Salvin. Sic extulit, ut eum profectum crederes, non amiſſum. Non emori, ſed emigrare.* Idem *in Nepotian.* ut de Metello Velleius *hiſt. l.* 1. *de vita migrare potius quàm mori.* Et *abiit, non obiit.* Ambroſ. de Theodoſ. *Mors ſiquidem migratio eſt.* Cicer. *Tuſc. l.* 1. *aut finis, aut tranſitus.* Senec. *epiſt.* 65. imò, *non finis, ſed tranſitus.* Cyprian. *de mortal. Non eſt exitus, ſed tranſitus.* quomodo Chriſtus apud Joan. *c.* 13. *v.* 1. μετέβαινεν αὐτὸς τὸν Δάναθον κόσμου, utì obſervant Jo. Chryſoſt. & Theodoret. Et *exitus* tamen, ſed ſenſu tuo; quomodo ἔξοδος dicitur, Lucæ *c.* 9. *v.* 31. & Petro *epiſt.* 2. *c.* 1. *v.* 15. *Exceſſus* ſcil. *de corpore.* ut Tertull. *de reſur. c.* 43. Itaque quod dubitanter Senec. *ep.* 63. *Fortaſſe quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Sed audentiùs *ep.* 99. *Quem putas periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *ad Marc. c.* 19. *Dimiſimus illos; imò conſecuturi præmiſimus.* Fidentiſſimè noſtri; nec immeritò, firmiore fulcro ſubnixi; *Præceſſerunt, non deceſſerunt.* Auguſt. *de diverſ. ſerm.* 43. *præmiſſi, non amiſſi.* Idem *epiſt.* 6. & 120. Claudam locum hunc Cypriani monito in *orat. de mortal. Non ſunt lugendi fratres noſtri acceſſione dominicâ de ſeculo liberati; cùm ſciamus eos non amitti, ſed præmitti, recedentes præcedere; ut proficiſcentes & navigantes deſiderari eos debere, non plangi.* Vide & *infrà ad* § 17. & *l.* 11. § 3.

Καιρῷ γάρ σε οὐκ ἂν ἀφελέσθαι | Conſimili phraſi *ſuprà* dixerat, § 1. αἰσχρῷ γάρ σε οὐδεὶς ἀφελέσθαι. Deum autem neminem poſſe malo afficere ſtatuunt Stoici, quia ipſe bonus. Noſter *l.* 6. § 1. Ὁ τοῦ ὅλου οὐσίαν διοικῶν λόγος, οὐδεμίαν ἐν αὐτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ· οὐδὲ βλάπτεται τι ὑπ' ἀνάγκης. Eſt reverà Deus non ἀγαθὸς duntaxat, ſed μόνῳ ἀγαθός. Matth. 19. 17. quod Hermes Triſmeg. *Pœm. c.* 6. Τὸ ἀγαθὸν ἐν οὐσίᾳ, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ θεῷ· μᾶλλον ἢ τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός· Et Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 6. *Bonus naturâ Deus ſolus. qui enim quod eſt ſine initio habet, non inſtitutione habet illud, ſed naturâ.* Meliùs multò quàm Senec. *epiſt.* 95. *Dii immortales nullam didicere virtutem, cum omni editi; & pars naturæ eorum eſt, eſſe bonos.* Porrò *cùm Deus optimus, diabolus peſſimus, non magis à bono aliquid mali, quàm à malo boni aliquid poteſt editum videri.* Tertull. *de patient. c.* 5. Porphyrius item, *de abſtin. ab eſu animant. l.* 2. Δεῖ ἐμπεδῶς πιστεῦσαι, ὅτι ἔστι τὸ ἀγαθὸν βλάπτειν πώποτε, ἔστι τὸ κακὸν ὠφελεῖν. ὃ γὰρ θαυμάσιος Πλάτων, τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ τῷ ἐναντίῳ οὐδὲ τῷ θερμῷ τὸ βλάπτειν· τὸ γὰρ ἐναντίον οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἂν ποτε γένοιτο. δικαιότατον ἡ φύσει φύσει πάντων τὸ θεῖον, ὅτου οὐδὲ ἂν ἦν θεῖον. Senec. *epiſt.* 95. *Quæ cauſſa eſt Diis benefaciendi? natura. errat, ſi quis putat illos nocere velle: non poſſunt. nec accipere injuriam queunt, nec facere. Ladere etenim ladique conjunctum eſt. Summa illa ac pulcerrima omnium natura, quos periculo exemit, nec periculoſos quidem fecit.* Et *de ira l.* 2. *c.* 27. *Quædam ſunt, quæ nocere non poſſunt, nullâmque vim niſi beneficam & ſalutarem habent: ut Dii immortales, qui nec volunt obeſſe, nec poſſunt. natura enim illis mitis & placida eſt, tam longè remota ab aliena injuria, quàm à ſua. Itaque Deos nemo ſanus timet. furor eſt enim metuere ſalutaria.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 19. Cautè tamen, & *cum grano ſalis*, quod dicitur, iſta admittenda. Nam ut Senec. idem *epiſt.* 95. *Hi nec dant malum, nec habent: Cæterùm caſtigant, & coercent, & pœnas irrogant, & aliquando ſpecie mali puniunt.* Itaq; Deus & ob majeſtatem ſuſpiciendus, & ob bonitatem verendus, & ob juſtitiam etiam formidandus eſt. Qui & (quia juſtus) quod Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 2. *tunc maximè eſt optimus, cùm tibi non bonus. ſicut ſol tibi, etiam quando non putas, optimus & utilis; & cùm acrior & infeſtior, rationi tamen ſuæ par eſt.* Verùm Marcus iſtic *malum* Stoico more pro *vitio* accepit, quod illis *ſolum malum*, non *ſummum* tantùm.

tantúm. in quem ſenſum & Jacobus Apoſt. *c.* 1. *v.* 13. dixit: Ὁ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν· πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Ἢ ἢ εἴπ | Ex conjectura adſcripſi, εἰ ἢ ἤτοι. at Annot. Lugd. vult εἰ ἢ ἔστι, *ſi jam non ſunt.* vel ἤτοι, inquit, *certè non ſunt.* Verùm ſenſus proclivis eſt, *ſi verò, vel non ſunt, vel nulla eis de nobis eſt cura.* ἤτοι, & ἢ apud Marcum paſſim ſibi invicem reſpondent.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῆς; | In eandem ſententiam *l.* 6. § 10. Τί γὰρ ὄνησιν εἴη ἂν ἐμοὶ ζυγκείμενα καὶ φυσιῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν;

Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ | *Eſſe Deum*, ſive *Deos*, ut ille pro ſuo ritu loqui amat, unde conſtet, vide *l.* 12. § 38.

Καὶ μέλει αὐτοῖς ἡμῶν ἀνθρωπείων | Obſervat Briſſon formulam illam receptam (utpote quæ è naturæ ipſius penetralibus prodierat) quâ *Deos eſſe* proclamabant. *Eſt cæleſte numen. Es magne Jupiter.* Manlius apud Liv. *l.* 8. & *l.* 3. *Pro ſe quiſque, Deos eſſe, & non negligere humana, fremunt.* Ita conſtanter Stoici. Quò magis miror Theophilum Antioch. *ad Autolyc. l.* 2. dicere; Ἔνιοι μὲν τῆς σοφῆς ἀφνίσαντο καὶ τὸ εἶναι θεὸν εἶπον· ἢ οἱ μὲν ἔστι, μηδενὸς φασι προνοητικὸν τὸν θεὸν, πλὴν ἑαυτοῦ. in qua ſententia etiam Chryſippum affirmat cum Epicuro planè conſenſiſſe. Cæterùm in adverſum prorſus Stoici unanimiter concedunt, & contendunt etiam acerrimè adverſus Epicureos, quos hoc nomine perſtringunt & oppugnant paſſim. Senec. *præfat. ad quæſt. nat. l.* 1. *Nec hæc intra vulgum dementia eſt*; (ἄνοιαν & Theophilus nuncupat) *ſapientiam quoque profeſſos contigit. Sunt qui putent ſibi ipſis animum eſſe, & quidem providum ac diſpenſantem ſingula, & ſua, & aliena: hoc autem univerſum, in quo nos quoq; ſumus, expers eſſe conſilii, & aut ferri temeritate quadam, aut naturâ neſciente quid faciat.* At non ſic οἱ ἐκ τῆς σοφῆς. Ἄκλεον γὰρ θεὸν ἁπλῶς ἐπιτρέπειν ῥᾴδιον inquit, noſter *l.* 6. § 44. Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 12. ubi varia aliorum de diis judicia retulerat, primum aſſerentium, μηδ' εἶναι τὸ θεῖον· ſecundum, εἶναι μὲν, μὴ προνοεῖν δὲ μηδενός· tertium, εἶναι, καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων· quartum, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τῶν ἀρχαίων, (ἀνθρωπίνων, leg. ex Stob. *ſerm.* 1. *l.* 1. *tit.* 6.) εἰς κοινὸν δὲ μόνον, καὶ οὐχὶ δὲ κατ' ἰδίαν ἑκάστου. ultimo loco illud, quod Stoicorum eſt, Ulyſſis apud Homerum verbis, à Socrate alicubi uſurpatis proponit, ὅτι οὐδέ σε λήθω κινύμενος. Verùm legendum κινύμενον, tam ex Stobæo, quàm & ex Homero. Sic enim Minervæ Ulyſſes *Iliad* ν'. *v.* 278.

——ἦ τέ μοι αἰεὶ
Ἔν πάντεσσι πόνοισι παρίστασαι· οὐδέ σε λήθω
Κινύμενον.——

ubi Euſtath. ex priſcorum ſententia; κινύμενος, ὃ ἔδει καὶ ἐν κινυμένῳ καὶ διαλογιζόμενος. Et certè de Socrate Xenophon *memorial. l.* 1. Σωκράτης ἡγεῖτο θεοὺς εἶναι, τὰ τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα· πανταχοῦ δὲ παρεῖναι, καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων. Quin & Socrates idem in Platonis *Phædone*; Τὸ δὲ γέ μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺ ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺ ἀνθρώπους ἐν τῷ κτήματων τοῖς θεοῖς εἶναι. Et *de legib. l.* 10. quem locum ob oculos videtur habuiſſe Epictetus, cùm ſuperiora illa diſſereret, quandoquidem ibi etiam variæ illæ & recenſentur & refutantur ſententiæ, Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς θεμιτὸν ζωόν εἰσι θεοὶ, οὐχ ἧττον ἢ τῷ μεγίστῳ διαφερόντως. ἤκουσι γάρ που, καὶ παρεῖσι τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πάσαν ἀρετὴν, πλὴ τῷ πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῷ ἅπασι κτήμασιν). Et poſt, Οὐκοῦν δὴ τό γε ἀνθρώπινα προνοεῖσθαι τῆς τε ἡμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτὸ δεῖ πάντων ζώων ἀνθρωπος· θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὅσῳ καὶ τὸν ὑφ' ἑαυτὸν ὅλον. πῶς δ' ὅς; ἦ δὴ τοίνυν ζωμεν ἢ μεγάλα τις φάτο ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. ὑπέρφευ γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀκαλεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ὑπομελεστάτοις γε ὄντι καὶ ἀείζοις. Deniq; in Epinom. hoc pro fundamento ſtatuitur; Ὡς οἱ μὲν θεοὶ, ὑπομελέμφυοι πάντων, σωμάτων καὶ μοζόνων. Verùm de iſtis, quia eos advocârat Epictetus, ad Stoicos redeamus. Epictetus loco ſuperiùs adducto: Εἰ μὲ εἰσὶ θεοὶ, πῶς δεῖ τέλος, ἕπεσθαι θεοῖς; εἰ ἢ εἰσὶ μὲν, μηδενὸς δ' ὑπομελέμφυοι, καὶ ὕτω πῶς ὑγιὲς ἔσαι; ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ὑπομελεμφύων, οἱ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους δεῖν ἐξ αὐτῶν, καὶ τὰ Διά γε καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ ἄτοις ὑγιὲς δεῖ; Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 23. *Cogitavit nos ante naturam quàm fecit: nec tam leve opus ſumus, ut illi potuerimus excidere.* Naturæ nomine *Deum* vult. Ipſe ſe explicet, *epiſt.* 95. *Deus ipſe humano generi miniſtrat; ubique & omnibus præſtò eſt.* Et mox: *Nunquam ſatis perfectum erit, niſi qualem debet Deum mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratis dantem.* Et rurſum: *Primus eſt Deorum cultus, Deos credere. deinde reddere illis majeſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine qua nulla majeſtas eſt: ſcire, illos eſſe qui præſident mundo, qui univerſa vi ſuâ temperant, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curioſi ſingulorum.* Quo loco cave, *interdum* illud aliter quàm pro *interim* accipias. In eandem, ſed pleniùs, ſententiam Auguſt. *Confeſſ. l.* 3. *c.* 11. *Bonus omnipotens ſic curat univerſos tanquam ſingulos, ſic ſingulos tanquam ſolos.* Et Gregor. Rom. *in Job. l.* 25. *c.* 19. *Sic intendit ſingulis, acſi vacet à cunctis; & ſic ſimul intendit omnibus, ac ſi vacet à ſingulis.* Quod preſſiùs Ariſtides *in Panathen.* πάντων, ὡς μόνων ἐκείνων, ἐφιεὶς. Nec eleganter minùs è noſtris quidam, [Barn. Porter in *conc. funebr.* & Georg Hacvil.

Hacvil. *in Pſal.* 102. *v.* 2.] qui providentiam divinam ſimilem dixerunt εἰκόνι τεχνικῶς πάνυ γεγραμμένῃ, τῇ τοὺ παίοντας πάντας ὁρώσῃ, ut Gregor. Nazianz. *orat. in Athan. epitaph.* h. e. *imagini eo artificio concinnatæ, ut in aſtantium unumquemq; oculos defigere videatur*; imò ſic aſtantium unumquemque intueri videatur, acſi ipſum ſolummodo intueretur. Balbus deniq; ex Stoicorum ſententia, (nam de Chryſippo, quem hac ipſa de cauſſa taxat Plutarchus, tanquam qui numen κυνόσσουδον faciat, dicetur ad *l.* 7. § 32.) apud Ciceron. *de nat. Deor. l.* 2. *Nec verò univerſo generi hominum ſolùm, ſed etiam ſingulis à diis immortalibus conſuli & provideri ſolet.* Vide *ad l.* 1. § 4, 17. & *l.* 6. § 30.

Ἐφ' αὑτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο | Humanis viribus nimium quantum hac in parte Stoici videntur tribuiſſe: ſed nec iſti ſoli. Cicero *Paradox.* 2. ex Stoicorum mente: *Nemo poteſt non beatiſſimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quiq; in ſe uno ſua ponit omnia.* Et ad *Luc. famil. l.* 5. *ep.* 13. *Hanc laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam, non aliunde pendere; nec extrinſecus aut bene aut male vivendi ſuſpenſas habere rationes.* Senec. *epiſt.* 31. *Unum bonum eſt, quod beatæ vitæ cauſſa & firmamentum eſt, ſibi fidere.* Excuſatius hoc forſan, ſi eo ſenſu ſumeretur, quo Plato dixit in *Epitaph.* Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ, ἢ κακῶς πράξαντων πλανᾶσθαι ἀναγκάσει καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄρισα παρεσκεύασεν ζῆν, — διὰ τοῦτο αὐτὸς πεποίθασι. id eſt, vertente Cicerone, *Tuſcul. l.* 5. § 36. *Nam cui viro ex ſeipſo apta ſunt omnia, quæ ad beatè vivendum ferunt, nec ſuſpenſa alienis aut bono caſu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur; huic optimè vivendi ratio comparata eſt; — quod ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponat ſui.* Quanquam religioſiùs Julian. *in Conſtant. orat.* 2. Ὅτῳ αὐ δὲ εἰς τὸν θεὸν ἀνήρτηται πάντα, &c. *Cui viro ex Deo apta ſunt omnia*, &c. Verùm ulteriùs progreditur Seneca, non ut *hominum* tantùm *opes operamq;*, ſed ut *numinis* etiam *opem* excludat. *Turpe eſt*, inquit, *etiamnum Deos fatigare. quid votis opus eſt? fac te ipſum felicem.* Et rurſus, *Hoc eſt ſummum bonum; quod ſi occupas, incipis Deorum eſſe ſocius non ſupplex. Quomodo, inquis, iſto pervenitur? Tutum iter eſt, jucundum eſt, ad quod natura te inſtruxit. dedit tibi illa, quæ ſi non deſerueris, per Deo ſurges.* & *epiſt.* 41. *Facis rem optimam, & tibi ſalutarem, ſi, ut ſcribis, perſeveras ire ad bonam mentem. quam ſtultum eſt optare, cum poſſis à te impetrare? non ſunt ad cœlum elevandæ manus.* &c. Idem tamen *epiſt.* 10. *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias; alia de integro ſuſcipe: roga bonam mentem, bonam valetudinem animi; deinde corporis.* Hoc eſt quod Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 356.

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.

qui ſubjicit tamen *v.* 363.

Monſtro quod ipſe tibi poſſis dare. Semita certè
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Et Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 18.

Hæc ſatis eſt orare Jovem, qui donat & aufert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

Sed & Cotta Academicus apud Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 3. *extremo*; quo loco latius iſta differuntur: *Judicium hoc omnium mortalium eſt, fortunam à Deo petendam, à ſeipſo ſumendam eſſe ſapientiam* Et rurſus; *Atque hoc equidem omnes mortales ſic habent; omnem commoditatem proſperitatemque vitæ à Diis ſe habere: virtutem autem nemo unquam acceptam Deo retulit.* Impiè planè, falſóq;. Quanquam in eandem ferè mentem Syneſ. *de provident.* Μηκέτ' ἂν ἐνόχλει τοῖς θεοῖς, οἰκοθεν, ὦ ἐθέλης, δωσάμενος πόλεσι. αὐτὸς γάρ τις ἔσῃ ἑαυτῷ τοιούτῳ (τῷ εὐδαίμονι βίῳ) τιμίας, ἀγαθὸς εἶναι βουλόμενος. Pium magis quod Marcus *l.* 9. § 40. etiam ad iſta manum nobis ſuam numen porrigere. In quam ſententiam & Seneca ipſe *epiſt.* 41. *Bonus vir ſine Deo nemo eſt. an poteſt aliquis niſi ab illo adjutus exurgere? ille dat conſilia magnifica & erecta. in unoquoque bonorum virorum,*

Quis Deus incertum eſt, habitat tamen Deus.

(quod non ex *Naſon. metam.* utì Lipſius opinatur; ſed *ex Maronis Æn. l.* 8. ſumptum eſt) niſi quòd in ambiguo reliquiſſe videtur, de numine ipſo divino, an de animo humano cœlitus indito, quem & cum noſtro *Deum* familiariter appellat, intelligi hæc voluerit. Vide *l.* 5. § 10. Certè, quod Plut. *de Stoic. contradict. c.* 27. ex fundamentis à Stoico etiam dogmate deſumptis: Εἴπερ ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις· ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετον ὂν· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χορηγὸς ἀρετῆς δίδωσιν· ἐκ ὠφελῶ. *Deus ſi non virtutem hominibus largiatur, ſed eam ſibi ipſi tribuant mortales; opes vero corporiſque valetudinem citra virtutem largiatur; næ ille hominibus nihil quicquam prodeſt.* Veriſſimum nihil ominus, quod noſter *infrà l.* 8. § 56. & *l.* 9. § 40. *Non eſſe in alius cujuſquam poteſtate, ut malum miſerumve quenquam faciat.* Οὐδεὶς γὰρ ὁ φαῦλόν ἀναγκάζων, *nemo ſiquidem eſt, qui cogere quenquam poſſit ut recti bonique rationem tranſgrediatur. l.* 5. § 10. nec verum certúmve minùs, *Nullius cujuſquam felicitatem ab aliorum dictis, factis, perpeſſionibus pendere*: quod & Marcus *infra* §. 17. eis verbis voluit; ἀνενδεὴ τὸ ἄλλου ποιῆσαί τι, ἢ μὴ, &c.

Μὴ δυναμένῃ ἧ | Obſervat M. Caſ. rectè tangere iſtic, & ex parte corrigere Marcum, Stoicum dogma quoddam minùs pium, & potentiæ divinæ imminutivum, quo cenſebant illi ideo bona malaq; externa hæc quibuſvis ex æquo obvenire, quòd Deus aliter iſta diſponere nequibat. Ita Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Ὥσπερ ἔν γε ἄξιον, τὸ κεφήνων

ἀπάντων ἢ κωλῦον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὸν χρῆσιν τῷ ὀρθῷ τῆς φαντασίας, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἐν ἡμῖν. ἀφεῖχε ὅπη οὐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι οἱ ἐδύναντο, καὶκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν· ἀλλὰ πάντως οὐκ ἐδύναντο. Senec. *epiſt.* 58. *Mittamus animum ad ea quæ æterna ſunt; miremur in ſublime volitantes rerum omnium formas, Deúmque inter illa verſantem & providentiam, quemadmodum quæ immortalia facere non potuit, quia materia prohibebat, defendat à morte, ac ratione vitium corporis vincat.* Et *de benef. l.* 2. *c.* 29. *Quicquid nobis negatum eſt, dari non potuit. — magna accepimus, majora non cepimus.* Vide *ſuprà ad* § 3. φεύγει ἢ κὴ ἀναγκῶον.

Δόξα κὴ ἀδοξία | *Famam* & *infamiam* in *mediis* ponit. Vide *ad l.* 4. § 19. Stoici ἄτυφόν φασιν εἶ) τὸν σοφόν. ἴσως γὰρ ἔχει φύσις τι τὸ ἔνδοξον κὴ ἄδοξον. Laërt. *l.* 7. *in Zenon.* & ex Laërtio corrigendus Suidas, qui pro τὸ, τὸν exhibet.

Πόνῳ κὴ ἡδονῇ | Gregor. Nyſſ. *orat. catech.* 8. Ἐκεῖνο τῇ φύσει μόνον δεῖν ἀγαθὸν, ὃ ἡ αἴδησις οὐκ ἐφάπτεται· κὴ μόνον ἐκεῖνο κακὸν, ὃ τῇ ἀγαθῇ ἀλλοιώσεις· πόνους ἢ κὴ ἡδονὰς τὸ κακὸν κὴ τὸ κακὸν κεῖνται, τῆς ἀλόγου φύσεως ἴδιόν ἔχον, ἐφ' ὧν τῷ ἀληθῶς καλῷ ἡ κατανύσεις, διὰ τὸ μὴ μείζονα εἶναι τὴν κὴ διαπόνησιν, χάριν οὐκ ἔχει.

Πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει τοῖς τε ἀγαθοῖς κὴ τοῖς κακοῖς | Idem hominum ſapientiſſimus, *Eccleſ. c.* 9. *v.* 2. *Omnia juſtis & ſapientibus, quæ aliis omnibus, contingunt; & unus idémque eſt bonis atque malis eventus. Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.* P. Syrus apud Senec. *de tranquil. c.* 11. & *ad Marc. conſol. c.* 9. Senec. ipſe *ibid. c.* 17. *Moveret hoc me, ſi eſſet cuique pro moribus fortuna, nunquam mala bonos ſequerentur. Nunc video exempto diſcrimine, & eodem modo, malos bonóſque jactari.* Nimirum, ut Hieron. *adverſ. Jovin. l.* 2. *q.* 4. *In eodem mari navigantibus eadem tranquillitas eſt, eadem tempeſtas.* Piè prudentérque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 8. *Placuit divinæ providentiæ præparare in poſterum bona juſtis, quibus non fruentur injuſti; & mala impiis, quibus non excruciabuntur boni. iſta verò temporalia bona & mala utriſque voluit eſſe communia, ut nec bona cupidiùs appetantur, quæ mali quoque habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, quibus & boni plerumque afficiuntur.* quibus gemina ferè habet Gregorius Rom. *paſtor. l.* 3. *c.* 1. Hom. *Odyſſ.* ζ'. *v.* 188. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. reponendus:

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλυμπίῳ ἀνδράποσιν
Ἐσθλοῖς, ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλησιν ἑκάστῳ.
Divitias pariter juſtíſque maliſque ſupremus
Juppiter ipſe ſui pro numinis arbitrio dat. Grot.

Οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, ὅτε κακὰ | Concludit hinc, externa iſta nec in *bonorum*, nec in *malorum* eſſe numero habenda, quia promiſcuè poſſunt vel *bonis* vel *malis* contingere. Iſocrat. *ad Demon.* § 32. Τοσούτῳ χρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ ἐκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης ἢ τοῖς σπουδαίοις ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Vult ille bonum iſtud præſtantius eſſe, Stoici *ſolum & ſingulare.* Senec. *epiſt.* 71. *Summum bonum eſt, quod honeſtum eſt. & quod magis admireris, unum bonum eſt, quod honeſtum eſt. Cætera falſa & adulterina bona ſunt.* quod & latiùs proſequitur *epiſt.* 76. & 85. Idem *epiſt.* 120. *Hæc duo* (*bonum & honeſtum*) *apud alios diverſa, apud nos tantum diviſa. iſta duo quidem facimus, ſed ex uno. nihil eſt bonum, niſi quod honeſtum eſt. quod honeſtum eſt utique bonum. Bonum putant aliqui eſſe, quod utile eſt. itaque hoc & divitiis, & equo, & vino, & calceo nomen imponunt: tanta eſt apud illa vilitas boni, & adeò uſque ad ſordida deſcendit. Nihil nobis bonum videtur, quo quis & malè uti poteſt. Vides autem divitiis, nobilitate, viribus quàm multi malè utantur.* & *epiſt.* 117. *Id medium atque indifferens* (hoc eſt, *nec bonum nec malum*) *vocamus, quod tam malo contingere quàm bono poteſt; tanquam pecunia, forma, nobilitas.* Et *epiſt.* 87. *Quod bonum eſt, bonos facit: fortuita bonum non faciunt. ergo non ſunt bona.* quod idem & Cicero *Paradox.* 1. *Poteſtne bonum cuiquam malo eſſe? aut poteſt quiſquam in abundantia bonorum ipſe eſſe non bonus? atqui iſta omnia talia videmus, ut etiam improbi habeant, & abſint probis.* Et rurſus *ibidem*; *Verum eſt ergo, quod contemptiſſimo cuique contingit, bonum non eſſe.* E noſtris Baſil. Cæſar. *in Pſalm.* 1. Τούτων οὐδὲν ἔχων ἀγαθὸν τῇ ἑαυτοῦ φύσει· ἀ μόνον κρίθη ῥᾳθυμίαν ἔχει πρὸς τὰ ἐναντία ἀδιάφορα, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἀγαθὰς δύναται τοῦ κακημόνος ἀποτελεῖν. Auguſtin. *concion. ſolem.* 236. *Bona ſunt iſta, unde facias bene; non quæ te faciant bonum. non quæ bonum faciunt, ſed unde bonum fiat.* Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 1.

§ 12. Πάντα ταχέως ἐναφανίζεται | Ita *l.* 4. § 14. Ἐναφανιδήσῃ τὸ γνώσῃ. & *l.* 6. § 9. Πᾶν τὸ ὕλυλον ἐναφανίζεται τάχα τῇ πρὸ ὅλων οὐσίᾳ. & *l.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς τάχα φθαρήσεται, κὴ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ὁπωσδήποτε τάχα κὴ αὐτὸ φθαρήσονται.

Ἡ τοῦ πύρ ἐκπύρωσις | Ita *l.* 6. § 13. Δεινὸς γὰρ ὁ πύρ παραλογισής. Vide & *l.* 12. § 24.

Ὧν αἱ ὑποστάσεις κὴ αἱ φοραὶ, πλὴν εὐδοξίαν | ſupplendum, παρέχει, χαρίζονται, aut aliud ejuſmodi. Iſta enim malim, quàm cum Annot. Lugd. ἀφαιροῦσι, *auferunt.* niſi ſi utrumque, quod & poteſt, ſupplere libuerit. Vide *infra* § 17. & *l.* 3. § 4.

Τὰ ἐμφαντάζόμενα αὐτῷ | *Quibus, tanquam larvis horrendis, inſtructa mors imaginationi noſtræ ſemet objicere aſſolet.* Senſuum prægnans vocabulum. Vide *l.* 1. § 7. φαντασία ἢ ἥκιστα. Ita Epictet. *diſſert.*

ſert. l. 2. c. 6. Πολλὴν δυσκολίαν ἔχει, τὸ ψηφίσμιον φιλοῦσι; τὸ δὲ φοβερὸν ἢ μάχαιρά ἐστιν, ἢ ξυλὸς, ἢ δήλασμα, ἢ πυρὰ, ἢ τύραννος. τί σοι μέλει, ποῖα ὀδὰν κατασῇς εἰς ἅδην; ἴσα πᾶσι οἶσιν. εἰ δὲ δόλος ἀκοῦσαι τέλεσθαι, Σωτηρίτερα, ἵνα πίμπτη ὁ τύραννος. ὑπνοῦ ὑδὲ τύραννος ἐξ μισὶ τινα ἔσφαξε· πυρετὸς δὲ ἐν ἑαυτῷ πολλοὺς. φόβος δὲ τοῦτα πάντα, ἐν κόμπος κενῶν ὀνομάτων. quibus gemina habet & *l. 4. c. 7.* Quod autem de morte iſtic Marcus, de rebus quibuſvis externis idem *infra l. 6. § 13.* ὅτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, ἐν ὅτι λίαν ἀξιοπρόσιτα πρόγματα φαντάζεται, ὅσον γωμῶν αὐτὰ, ἐν τὴν ἰσυχίαν, ἐφ' ᾗ συμπέφυτε, περιεργεῖν. Plutarch. *de exil.* τύτων (ὧν ἡ φύσις ὑδὲν ἔχει κακὸν, ἀλλὰ ὅλον ἐν πᾶν τὸ λυπῶν ἐκ κενῆς δόξης ἀναπέπλασται) δεῖ, καθάπερ τοῖς παιδίοις τὰ φοβερὰ παιδίοις, ἴσως ἐν ὑπὸ χεῖρα ποιοῦντες ἐν ἀπαρρόφοντες ἐξέσω καθαφεῖν, ὅτως ἴσως ἀπομόμυς ἐν Σωκράτους τὸν λογισμὸν, τὸ σαθρὸν ἐν τὸ κενὸν ἐν τεταραγμένον ἀπομαλύπτειν. Senec. *ep.* 24. *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre quid in quaq; re ſit: ſcies nihil eſſe in iſtis terribile, niſi ipſum timorem. quod vides accidere pueris, hoc nobis quoque majuſculis pueris evenit. illi quos amant, quibus aſſueverunt, cum quibus ludunt, ſi perſonatos vident, expaveſcunt. Non hominibus tantùm, ſed & rebus perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua. Quid mihi gladios & ignes oſtendis, & turbam carnificum circa te frementium? tolle iſtam pompam, ſub qua lates, & ſtultos territas. mors eſt, quam nuper ſervus meus, quam ancilla contempſit. quid tu rurſus mihi flagella & eculeos magno apparatu explicas? quid ſingulis articulis ſingula machinamenta, quibus extorqueantur, aptata, & mille alia inſtrumenta excarnificandi particulatim hominis? pone iſta, quæ nos obſtupefaciunt. jube conticeſcere gemitus, & exclamationes & vocum inter laceratione elifarum acerbitatem. nempe dolor eſt, quem podagricus ille contemnit, quem ſtomachicus ille in ipſis deliciis perfert, quem in puerperio puella perpetitur.* Et epiſt. 14. *Timetur inopia; timentur morbi; timentur quæ per vim potentioris eveniunt. ex his omnibus nihil magis nos concutit, quàm quod ex aliena potentia impendet. magno enim ſtrepitu & tumultu venit. naturalia mala, quæ retuli, inopiæ atque morbi, ſilentio ſubeunt, nec oculis, nec auribus quidquam terroris incutiunt. ingens alterius mali pompa eſt: ferrum circa ſe & ignes habet, & catenas & turbam ferarum, quam in viſcera immittat humana. cogita hoc loco carcerem & cruces, & eculeos, & uncum; & adactum per medium hominem, qui per os emergat, ſtipitem; & diſtracta in diverſum actis cruribus membra; iliam tunicam alimentis ignium & illitam & intextam; quicquid aliud præter hæc, commenta ſævitiæ eſt. non eſt itaque mirum, ſi maximus hujus rei timor eſt, cujus & varietas magna, & apparatus terribilis eſt. nam quemadmodum plus agit tortor, quò plura inſtrumenta doloris expoſuit; ſpecie enim vincuntur, qui patientiâ reſtitiſſent: ita ex his, quæ animos noſtros ſubigunt & domant, plus proficiunt, quæ habent quod oſtendant. illæ peſtes non minùs graves ſunt; famem dico & ſitim, & præcordiorum ſuppurationes, & febrem viſcera ipſa torrentem. Sed latent, nihil habent, quod intendant, quod præferant. hæc, ut magna bella, aſpectu paratúq; vicerunt.* Idem *quæſt. nat. c. 59. Contemne mortem, & omnia, quæ ad mortem ducunt contempta ſunt; ſive illa bella ſunt ſive naufragia, ſeu morſus ferarum, ſeu ruinarum ſubito lapſu procidentium pondera. numquid amplius facere poſſunt, quam ut corpus ab anima reſolvant? hæc nulla diligentia vitat, nulla felicitas domat, nulla potentia evincit.* Et *ibid. l. 6. c. 32. Quid ad me quam ſint magna, quibus pereo? ipſum perire non eſt magnum.* Vide *ad l. 7. § 68.*

Φύσιος ἔργον | Ita *l. 11. § 34.* φυσικὸν ἔργον. *l. 4. § 5.* φύσιος μυστήριον. & *l. 9. § 3.* φυσικὰν ἐνέργημα. Senec. *in quæſt. natur. l. 6. c. 32. Mors naturæ lex eſt: mors tributum, officiúmq; mortalium.*

Παιδίον δὲ | Senec. *epiſt. 110. Talis eſt animorum noſtrorum confuſio, qualis Lucretio viſa eſt. (l. 2.)*

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ità nos in luce timemus
[Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, fingúntq; futura.]

Quid ergo? non omni puero ſtultiores ſumus, qui in luce timemus? & *epiſt. 36. Deniq; finem faciam ſi hoc unum adjecero, nec infantes,* [tatuos f.] *nec pueros, nec mente lapſos timere mortem: & eſſe turpiſſimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad quam ſtultitia perducit.* Vide eundem ſupra ex *ep. 24.* & *de Conſtant. c. 4. ad l. 8. § 48.* Vide & *ad l. 4. § 3.* ὡς ἀνήρ. Epictet. *diſſert. l. 3. c. 24.* Περὶ τούτων ὑπὸ θεῶν εἰς τὴν πόλιν ταύτην οἰκονομεῖται, ἐν ὧδε ἕκαστος ἔργον ὀφείλων ἀπιδόσθαι, ἵνα μὴ θεὸς ὄπισθεν ἐν μέμφηται, ἐν κάμπτει σε ἐν ἀποκλαίσεται κλαίοντα. γνώσεται μοχθηρὸς ὤν; ὅτως οὐκοῦν παίσῃ παιδίον, ὃν γνώσεται; οὐκ οἶδ' ὅτι ὁ τὰ παιδία ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσούτῳ μαλιότερος ἐν Vide *l. 11. § 23.* Idem *ibid. c. 19.* ὅτω ἐν αὐξηθέντες φανούμεθα παιδία. πᾶς γὰρ ἐν μυστηρίοις, ὁ ἄμυσος· ἐν γεμμαστηρίοις, ὁ ἀγεώμματος, ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

Καὶ συμφέρον αὐτῇ | Quia ſcil. rerum natura rerum mutationibus iſtis conſtat; ut *ſup. § 3.* Et licuit Muſa rhetor, referente M. Senec. *præfat. controv. l. 5.* de nobis, *Mortibus vivimus*; ità mortibus mundus renovatur vigétque, uti noſter *lib. 6. § 15.*

Πῶς ἀπέστω θεῦ ἄνθρωπος, ἐν χι τί ἀυτῇ μέρος | Pendent à ſuperioribus iſta; ut novam iſtinc lectiunculam ordiri neutiquam ſit conſentaneum.

Hæc enim quæ ſequuntur, ex eorum ſunt numero, quæ Marcus nobis diligentiùs conſideranda in periocha iſta proponit: quâ nimirū parte homo Deū attingat, &c. neq; enim opus eſt, ut receptam cum Annot. Lugd. lectionem ſolicitemus, & ἀντιστέφοντες legamus. Θεὸς ἀνθρώπῳ, quanquam & Marcus *l.* 12. § 2. *de Deo*, μόνῳ τῷ ἑαυτῷ νοερῷ μόνων ἅπτεται ἧλιος ἑαυτοῦ, &c. Plut. *Numa*, ἐκ ἐφάπτεσθαι θεὸν δύνατον ἄλλως ἢ νοήσει. Dionyſius, ὑστερολιμαῖος *de divin. nomin. c.* 1. Τοῖς ἀπερίληπτος καὶ ἀγνώστως ζωοποιοῦσα, καὶ πᾶσι κρείττονα πάσῃ καθ' ἡμᾶς λογικῇ καὶ νοερᾷ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἕνωσιν. Epictet. *aſſert. l.* 1. *c.* 3. Δύο ταῦτα ἐν τῇ φύσει ἡμῶν ἐγκατεμίγνυται, τὸ σῶμα μὲν, κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος ἢ καὶ ἡ γνώμη, κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς. De anima rationali Galen. in *hortator. c.* 2. Ὦ, μόνῳ ἧλιος ἐν ἡμῖν κοινωνούμενον θεοῖς. Et *ibid c.* 7. Τὸ δὲ ἧλιος ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ὁπηνικοῦν κοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις; τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν. βέλτιον ἂν ἦν τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας ἀπαναύδωμεν, ὁπηνικοῦν πταίσειεν. οἷς τυγχάνοντες, τὸ μέγιστον ἧλιος ἀγαθῶν ἐξώμνυ. Porphyr. apud Euſeb. *præparat. Evangel. l.* 3. *c.* 9. Ψυχὴ μὲν ἐν λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νῦς ἁπλοῦς ἐν ἀνθρώπου φύσει, εὖ μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἀποσῴζειν θεοῦ καθόσον ἄϋλος καὶ ἀσώματος, νοερά τε καὶ λογικὴ πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου κεκτῆσθαι, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σοφίας δεκτική. Feſtive Clem. *Strom. l.* 3. de homine; Ἔοικεν δ' οἶμαι, Κενσωρῖνε Θεότιμε, ταλικῷ πλάσματι, ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου συγκειμένῳ, ψυχῆς καὶ σώματος· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, γλοιῷ τε ἐργάζεται, καὶ ἀποδύει εἰς γλοῦ. τέτακται δὲ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεόν, ἥ γε διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς παιδαγωγεῖται.

Καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ διακέκηται | Xyl. *præterea quomodo afficitur eo tactu pars illa.* Verùm verſionis rationem nullam dat, unde quid legerit ariolemur. M. Caſaub. legit διαχέηται vertiq; *quomodo pars ea afficitur, quando diffundi videtur.* addit & conjecturam alteram, legi poſſe, ὅταν πῶς ἔχει ἢ διάκειται, ut poſterius vocabulum ſit prioris ἐξηγητικὸν, vel à Marco ipſo, vel à gloſſematario aliquo. D. Boot. ὅταν πῶς ἔχον διάκειται, *quomodo ſe habeat, & afficiatur pars iſta.* Ego malim, tranſpoſitis vocibus lociſq; ſuis redditis, quò ſenſus conſtet, καὶ πῶς ἔχει ὅταν διέκηται, *quomodo ſe habeat anima, ubi permanſerit, ſive perrexerit*; ad Deum ipſum nimirum, vel ad locum eum, quicunq; ille tandem fuerit, ſibi divinitùs deſtinatum, poſtquam à corpore ſejuncta fuerit; εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθεῖσα τόπον, utì Æſchines in *Axiocho.* vel etiam cum Merico, ὅταν διαχέηται, ſed ſenſu diverſo; *ubi diffuſa & diſſipata fuerit*, corporis nimirum compage ſolutâ. Marcus lucem præfert, qui *l.* 1. § 21. ὅπῃ ποσὸν συμμείνασα μεταβάλλοι καὶ χέοιτο. Senec. *ep.* 88. *Innumerabiles ſunt quæſtiones de animo. unde ſit; qualis ſit; quando eſſe incipiat; quam diu ſit; an alicunde aliò tranſeat, & domicilium mutet, ad alias animalium formas aliaſque conjectus: annon ampliùs quàm ſemel ſerviat, & emiſſus vagetur in toto: utrum corpus ſit, annon ſit; quid ſit facturus, cùm per nos aliquid facere deſierit: quomodo libertate ſua uſurus, cùm ex hac effugerit cavea: an obliviſcatur priorum, & illìc noſſe ſe incipiat, cùm de corpore abductus in ſublime ſeceſſit.* Varias autem hac in parte Stoicorum ſententias (neq; enim ſatis ipſis inter ſe convenire videtur) apud Lipſium legas licet, *Phyſiolog. Stoic. lib.* 3. *cap.* 14. Ambiguè noſter ubique ferè. Sed & Seneca, & Socrates ipſe; utì oſtendemus ad *lib.* 4 § 16. Salmaſius interim titulum fuiſſe iſtà ſuſpicatur tractatûs alicujus, qui jam perierit, inſequentis.

§ 13. Καὶ τὰ νέρθεν γᾶς, φησὶν, ἐρευνᾶν | Pindari verba ſunt, à Socrate in Platonis *Theæteto* de genuino philoſopho uſurpata, cujus verba *infr.* ad *l.* 11. § 1. ſunt exhibenda. Uſurpârunt & poſt Socratem ex Platone Porphyr. *de abſtin. animal. l.* 1. Galen. *hortator. ad artes c.* 1. Clemens Alex. *Strom. l.* 5. Et ex Clem. Euſeb. *præpar. Evang. l.* 13. *c.* 13. Theodoret. *therap. l.* 12. Verùm aliter illi omnes quàm noſter iſtìc.; qui non virtuti, ſed vitio dat, quòd iſtorum curioſi homines, vitæ mentiſque ſuæ inſpiciendi ac diſcutiendi negligentiores exiſtant. Pari ferè modo artes illas, quæ *liberales* vulgò dicuntur, exagitat Seneca *ep.* 88. *Metiri me geometres docet latifundia, potius doceat, quomodo metiar, quantum homini ſit ſatis. Numerare docet me Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos, potius doceat, nihil ad rem pertinere iſtas computationes: non eſſe feliciorem, cujus patrimonium tabularios laſſat: imò quàm ſupervacua poſſideat, qui infeliciſſimus futurus eſt, ſi quantum habeat, per ſe computare cogatur. Quid mihi prodeſt ſcire agellum in partes dividere, ſi neſcio cum fratre dividere? quid prodeſt colligere ſubtiliter pedes jugeri, & comprehendere etiam ſiquid decempedam effugit, ſi triſtem me facit vicinus potens, & aliquid ex meo abradens? Doces me, quomodo nihil perdam ex finibus meis? at ego diſcere volo, quomodo totus hilaris amittam.* Et reverâ, ut Auguſt. *Confeſſ. l.* 5. *c.* 4. leviuſculè inflexus. *Dubitare ſolitum eſt, quin fidelis homo, quamvis nec ſaltem ſeptentrionis gyros noverit, melior ſit, quàm menſor cœli, & numerator ſyderum, & penſor elementorum, & negligens ſui.* cùm ille, *tui*, dixerit, Deum allocutus.

Τὰ ἐν τοῖς πλησίον ψυχαῖς διὰ τεκμηρίων ζητοῦντος | Vel phyſiognomonas notat, qui ex indiciis externis de aliorum ingeniis conjecturam facere profitentur: vel innatum illud generi humano vitium perſtringit, quo in alienos affectus cordiſq; receſſus intimos induere ſeſe plerique geſtiunt; *curioſum genus ad cognoſcendam vitam alienam deſidioſum ad corrigendam*

corrigendam ſuam, ut ſcitè Auguſt. *conſeſſ. l.* 10. *c.* 2.

Πρὸς φύσιν τοῦ ἔνδον | Opportunum itaq; hîc monitum illud Homericum *Odyſſ. Λ. v.* 392.

Ὅστις τοι ἐν μεγάροισι νοήσῃσ' ἀγαθόν τι πίνῃ.

quem verſum Socrates præ omnibus ſemper rebus ſibi cordi eſſe dicebat, ut Gellius ſcripſit *noct. Attic. l.* 4. *c.* 6. eidémq; in ore crebrum fuiſſe, tradidit Demetrius Byzantius, utì Laërt. *l.* 2. quò à naturæ rerum aliarum phyſicâ ſpeculatione abduceret homines ad ethicæ ſive moralis philoſophiæ ſtudium, quâ animum cujuſque proprium diſcutiendi, dignoſcendi, corrigendi, perpoliendi, modus methodúſq; commonſtratur. quin & eo fine uſurpatum, à Diogene, prodit Diocles apud Laërt. *l.* 6. in *Menedem. Cynic.* ab Ariſtippo, Euſeb. *præpar. Evang. l.* 1. *c.* 5. Laudant & Plutarch. in *præcept. Salub.* & *de Commun. notit. c.* 10. Sext. Empir. *de philoſoph l.* 1. *c.* 1. & *l.*10. *c.* 1. Dio Pruſ. *orat.* 40. Optimè Plut. *de Curioſ.*

Τί τ' ἀλλότριον, ἄνθρωπε βασανάτα,
Καυὸν ὀξυδερκὴς, τὸ δ' ἴδιον οὐδὲ κλίνεις;
κατάδηλε ἔσθιον, ἢ κατάχεφον οἷον τὸ πολυπραγμοσύνιον.

Τῷ ἔνδον ἑαυτῷ δαίμονι | *Mentem* cujuſq; nunc *dæmonem*, nunc & *Deum* dicit. Sic *l.* 3. § 3. Ὁ ἐμὸς γὰρ νῦς ἢ δαίμων. & § 16. τὸν ἔνδον ἐν τοῖς στέρνοις ἱδρυμένον δαίμονα. & *l.* 5. § 27. ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ προσετάξω ἢ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν. & *ibid.* § 10. τὸν ἐμὸν Διὸν ἢ δαίμονα. & *l.* 3. § 5. ὁ ἐν σοὶ θεός. Plato in *Timæo*: Τὸ μὲν δὴ θεὸν τὸ κυριώτατον περὶ ἡμῶν ψυχῆς ὅσῳ διανοεῖσθαι δεῖ τῷ λόγῳ, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἐκάστοις δέδωκε τοῦτο. ὃ δὴ φαμὲν οἰκεῖν μὲν ἡμᾶς ἀπ' ἄκρου τοῦ σώματος, θεῖόν τε τῷ ὄντι ἐν ἡμῖν συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντας φυτὸν, οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον.

Καὶ τοῦτον γοητείας ἀπεφαίνετο | Plato *Timæo* poſt ſuperiora illa: Τὸν μὲν δὴ ἀεὶ διεγηγερμένον τὸ θεῖον, ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξυνοικοῦντα ἐν αὐτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι. Διεφθαρμένη δὲ πάντη παιδὸς μία, τὰς οἰκείας ἑκάστου τροφὰς καὶ κινήσεις, ἀποδιδόναι τῷ δ' ἐν ὑμῖν θείῳ ξυγγενεῖς εἶναι κινήσεις, αἱ δὴ παιδὸς διανοήσεις καὶ περιφοραί. Apul. *de Socrat. gen.* Si quotidianas eorum æra diſpungas, invenies in rationibus multa prodigè profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, dico, dæmonis cultum. Et Senec. *ep.* 41. *Sacer intra nos ſpiritus ſedet, malorum bonorúmq; noſtrorum obſervator & cuſtos. hic prout à nobis tractatus eſt. ita nos ipſe tractat.*

Καθαρὸν πλοῦς | οὕτω κ. τ. Suidas in Εἰκῇ γε. qui & mox Διῆ pro Διᾶν. Affectus autem Stoicos prorsùs ſuſtuliſſe, nulli non notum.

Καὶ εἰκαιότητα | Εἰκαῖον, μάταιον, ἀνωφελές. Suid. adductis Marci verbis hîcce.

Φίλα διὰ συγγένειαν | Eam nimirum, de quâ *ſuperiùs* § 1. Sed & *l.* 9. § 27. φύσει γὰρ φίλαι. Et *l.* 11. § 8. φύσει συγγενῆ καὶ φίλον.

Τέφραν τινὰ ἐλεεινὰ | Ita *l.* 7. § 26. *Ubi quis in te peccaverit, cogita ſtatim apud te, quid illud fuerit, quod bonum malumve ratus, id culpæ admiſcrit: τοῦτο γὰρ ἰδὼν ἐλεήσεις αὐτὸν. hoc enim perſpecto, miſereberis hominis*, quod tali nimirum opinione imbutus ſit. Et ſunt reverà improbi homines οἴκτου μᾶλλον ἢ φθόνου ἄξιοι, (contra quàm de rebus ſuis Andocides *orat. de reditu.*) *miſeratione potius quàm indignatione digni. Nam ſicuti corporum languor, ita vitioſitas quidam eſt quaſi morbus animorum. cum itaque ægros corpore minimè dignos odio, ſed potius miſeratione judicemus, multò magis non inſequendi, ſed miſerandi ſunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas.* Boeth. *Conſol. phil. l.* 4. *c.* 4. Et Hilar. *in Pſal.* 118. § 7. *Sanctus quiſque cum cæditur, non humilitatis ſuæ qui caſus eſt, ſed inſolentiæ ejus qui cædit, miſeretur: ut à veſano filio pater, ut ab amente ægroto medicus contumeliam paſſus dolorem, non ex eo quod perpeſſus fuerit, ſentit; ſed ob id, quod ille quem ſanum eſſe cuperet, injuriam ſibi veſanus intulerit.* Libanius itidem *orat.* 12. Τὸν ἁμαρτάνοντα ἄνθρωπον, ἢ κολάζειν νόμῳ, ἀλλ' ἐλεεῖν, ἢ πειρᾶσθαι πέμπειν τῇ ψυχῇ ἰατρὸν ἐπιτηδεῖον. οὕτως ἡ πάθος τὸν μανόμενον. οὕτε ἕλκωμα νόσου ποιούμενος, πῶς νόσον κατηγορεῖ. Stoicis autem improbi omnes amentes habentur. Ita Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Πεπλάνηται δεῖ ἀγαθῶν ἢ κακῶν. χαλεπαίνειν ἂν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; quaſi diceret, iſtud potiùs. Et Marcus *l.*7. § 25. δεῖ ἂν συγγινώσκειν. *ignoſcere oportet.* Sed & *l.* 1. § 15. τὸ συγγνωμονικὸν, à Maximo, qui & Stoicus ipſe, didicitſe ſe profitetur. Verùm cautè iſtîc & cum reſtrictione aliqua, Τέφραν τινὰ ἐλεεινὰ, id eſt, *modo quodam miſeranda* dixit, nè in dogma Stoicum peccare videatur, quod ſtatuit ἔλεον εἶναι πάθος, ἢ συναλγὲς ἄλογον, *miſericordiam eſſe ægritudinem ſive perturbationem, contractionémque animi, à ratione alienam.* itaque τὸν σοφὸν ἐλεήμονας μὴ εἶναι. *Sapientes non eſſe miſericordes.* Laërt. *lib.* 7. in *Zenone.* de quo & Lactant. *inſtitut. lib.* 3. *c.* 22. *Illud ſatis ad coarguendum hominis errorem, quod inter vitia & morbos miſericordiam ponit.* Cicero *orat. pro Muren.* ex Zenonis ſententia, *cujus inventorum æmuli ſint Stoici, Neminem miſericordem eſſe, niſi ſtultum & levem.* cùm Platò & Ariſtoteles contra docuerint, *Viri boni eſſe miſereri.* Quin & Euripid. contra prorſus quàm Stoici, in *Antiopa* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἔνεστι δ' οἴκτου, καὶ δικαίᾳ μὲν ὑβρισθῇ,
Σοφοῖσι δ' ἀνδρῶν. ἢ δὲ νὺξ αἰζήσιμον
Γνώμην ἐκεῖνον τοῖς σοφοῖς λέγει σοφόν.
Non imperiti motus eſt miſereſcere,

Sed eſt viri ſapientis, noxæque imminet,
Cum ſapere ſeſe qui putant, ſapiunt nimis.

Et Senarius Græcus,

Ἀνδρὸς πονηροῦ σκληρὸν ἡ μαλακότης.
Miſereſcere haud ſcit impii cordis rigor.

Nec incelebre, aut inſcitum, Phocionis illud apud eundem, *tit.* 1. Οὔτε ἐξ ἱεροῦ βωμοῦ, ὅτε ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον· *Nec è templo aram*; (ad quam miſeris & vexatis receptus ſit;) *nec ex vita humana tollendam miſericordiam.* Iſtâ ſi-quidem ſublatâ, quod Plin. *l.* 7. *c.* 19. *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam torvitatemq; naturæ duram & inflexibilem, affectúſque humanos adimit.* Verùm Stoicorum dogma iſtud Seneca clariſſimè explicat, *de clement. l.* 2. *c.* 4, 5. *Miſericordiam plerique ut virtutem laudant, & bonum hominem vocant miſericordem: hæc autem vitium animi eſt. Eſt enim vitium puſilli animi, ad ſpeciem alienorum malorum ſuccidentis. itaque peſſimo cuique familariſſima eſt.* Et mox: *Miſericordia eſt ægritudo, ob alienarum miſeriarum ſpeciem. ægritudo autem in ſapientem virum non cadit.* Denique *c.* 6. *Miſericordia vitium eſt animorum, nimis miſeriæ faventium: quam ſiquis à ſapiente exigit, propè eſt, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Porrò iſta, quia durius aſperiúſque dicta videri poterant, mitigare conatur idem *ibidem*, ubi ſubjicit, *c.* 5. & 6. *Sapiens ergo non miſeretur; quia & ſine miſeria animi non fit. Cæterùm omnia, quæ qui miſerentur, dolentes facerent, hic libens & alacri vultu faciet. Succurret alienis lacrymis, non accedet: dabit manum naufrago, exuli hoſpitium, egenti ſtipem: donabit lacrymis maternis filium, & catenas ſolvi jubebit, & ludo eximet; & cadaver etiam noxium ſepelict. at facict iſta tranquillâ mente, vultu ſuo. Ergò non miſerebitur ſapiens, ſed ſuccurret, ſed proderit, in commune auxilium natus ac publicum bonum, &c.* Itaque Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι δὴ φιλοσόφων τὸ τὸν ἔλεον ψέγουσι ὡς ἀτυχῆσαι ἀνθρώπως νενόμιγον, ὡς καλὸν τὸ βοηθεῖν, καὶ συμπάσχειν καὶ συνεπιδιδόναι τοῖς πάσχουσι· ὃ δὲ μεῖζόν ἐστιν, ἀδὲ αὐτῷ ἀλυπτανόντων καὶ διακειμένων φαύλως τὸ ἧδος αἰσθανομένους ἀνυμῆν καὶ συστοχῆν ἔσαν, ἀλλὰ διεγπδιεν ἀνδ λύπης πλὴν καλίας. Scilicet talem volunt eſſe ſapientis affectum, qualem noſtri *miſericordiam divinam* prædicant. Qui, ut autor libri *de patient.* ſub Auguſtini nomine, ſive Hugo is de S. Victore, ſive alius quis eſt. *c.* 1. *Zelat ſine aliqua moleſtia, iraſcitur ſine aliqua perturbatione, miſeretur ſine aliquo dolore, patiens eſt ſine ulla paſſione. Si, tanquam noſtra, illa cogitamus, in illo nulla ſunt.* Videatur Anſelm. *proſolog. c.* 8. & Thom. Aquin. *ſumm. l.* 1. *q.* 21. *a.* 3. Quin. & Aug. ipſe *de morib. Eccleſ. Cathol. l.* 1. *c.* 27. *Quare illa omnia, quibus hujuſcemodi malis incommodiſve reſiſtitur, qui officioſè atque humaniter præbent, miſericordes vocantur, etiamſi ſapientes uſque adeò ſint, ut jam nullo animi dolore turbentur. nam quis ignoret ex eo appellatam eſſe miſericordiam, quòd miſerum cor faciat condolentis alieno malo?* Quanquam reverà *miſericordia* potiùs dicta, *quòd cordi ſit aliena miſeria.* Zanch. *de natur. Dei, l.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Verùm pergit Aug. *Et quis non concedat ab omni miſeria liberum eſſe debere ſapientem, cùm ſubvenit inopi, cùm veſtit nudum, cum peregrinum tecto excipit, cùm oppreſſum liberat, cùm denique humanitatem ſuam uſque ad ſepulturam porrigit mortuorum? etiamſi id faciat mente tranquillâ, nullis aculeis doloris inſtinctus, ſed adductus officio bonitatis, miſericors tamen vocandus eſt. huic enim nihil obeſt nomen, cùm abſit miſeria.* Verùm & ea Græco vocabulo abeſt. quod & Zanchius obſervavit. itaque de nomine tantùm controverſia eſt. Veruntamen mox Stoicos obliquè perſtringens, quibuſcum tamen de re ipſa conſentire planè videtur; *Stulti verò*, inquit, *cum miſericordiam quaſi vitium devitant, quia officio ſatis moveri nequeunt, ſi nec perturbatione commoventur, congelaſcunt potiùs rigore inhumanitatis, quàm rationis tranquillitate ſerenantur. Itaque multò prudentiùs Deus etiam ipſe miſericors dicitur: qui quemadmodum dicatur, reſtat intelligere iis, qui ſeſe idoneos religione ſtudioq; præſtiterint.* Vides, uti Senecæ gemina ferè, quoad ſenſum, loquatur; de vocabuli uſu duntaxat Senecæ neutiquam concedens. Nam quod *retract.* 1. 7. de ſapientibus quod hìc dictum eſt, *non ſic accipiendum* monet, *quaſi definierit, in hac vita eſſe tales ſapientes, quandoquidem non, cùm ſint; ſed etiamſi ſint, dixerit.* Nec hoc à Stoico dogmate abhorrere prorſus videtur, qui, *quis ſapiens ſit, aut fuerit*, inquit Cicero *Academ. l.* 4. *nec ipſi ſolent dicere.* quique *ſapientem*, vel ſapientis ideam potiùs, *talem nobis delineant, qualem nemo mortalis eſt unquam conſecutus*, ut idem *de amicit.* Ἔστι δὲ οὗτος ἄδαμος γῆς, οὐδὲ γέγονεν, ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 13. Quanquam audentiùs Senec. *de ſapient. conſtant. c.* 7. *Non eſt, quod dicas, ità ut ſolet, hunc ſapientem noſtrum uſquam inveniri. non fingimus iſtud humani ingenii vanum decus, nec ingentem imaginem falſæ virtutis concipimus, ſed qualem confirmamus, exhibuimus & exhibemus.* Non te certè, Seneca; quod & ipſe alibi fateris. Ad veritatem propiùs acceſſere illi, qui (Stobæo referente *collectan. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8.) κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους σοφόν τινα γενέσθαι νομίζουσι· hoc eſt, *primis temporibus*, ante lapſum nimirum primævum, *ſapientem exiſtimant quendam extitiſſe.* Verùm hæc utcunque ſe habeant, patet hinc interim, cur noſter iſtic oratione ſuſpensâ uſus, πέπων τινα, non ἁπλῶς, ἐλεεινὰ dixerit.

Δι' ἀγνοιαν | Vide *ſupr.* § 1. & *lib.* 11. § 18. Polyb. *hiſt.* 12. Δεῖ τοῖς μὴ κατ' ἄγνοιαν παραπταίσασι. διδόναι συγγνώμην· τοῖς δὲ κατ' ἀπροαίρετον, ἀναμαρτήτως ἔχειν. Sic Perſ. *Sat.* 3.

—— *caret culpâ, neſcit quid perdat.* ——

Verùm

Verùm in iſtis diſtinctiones quaſdam adhibet Ariſtot. *Ethic. l.* 3. *c.* 1. primò ſiquidem diſtinguit τῆς ἀγνοίας. Ἀγνοεῖ μὲν ἕν πᾶς ὁ μοχθηρὸς, ἃ δεῖ πράττειν, καὶ ἐν ᾧ ἀφεκτέον· καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως κακοὶ γίνονται. τὸ δ' ἀκούσιον βούλεται λέγεσθαι, ὅταν τις ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια, αἰτία τοῦ ἀκουσίου, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. ὑπὸ δὲ καθόλου φέρονται καὶ διά γε ταυτὸ· ἀλλ' ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἐλεῶ καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως πράττει. Secundò diſtinguit inter τὸ δι' ἄγνοιαν, καὶ τὸ ἀγνοοῦντα πράττειν. Ἕτερον δ', inquit, ἔοικε καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν, τοῦ ἀγνοοῦντα πράττειν. ὁ γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων· οὐκ εἰδὼς δέ, ἀλλ' ἀγνοῶν. Clemens Marco σύμφωνος planè, *Strom. l.* 4. Κἂν μισῶσι τὸν ἐπιεικῆ πάντες, οἷόν ἐστι τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν, οἰκείωσιν τῆς ἀμαθίας τὴν γνώμην αὐτῶν Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Τί χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλάνηται παλαίπωρος οὖσα τῶν μαίστων; ὑγιὲς δ' ἐκεῖ ἄφες μᾶλλον ἐλεῆς, ὡς τοῦ τυφλὸς ἐλεεῖθ', ὡς τοῦ χωλὸς, ὅταν τοῦ τὰ χυλιώταλα πεπορωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους; Obiter monendum, apud Suidam hinc reſtitui poſſe vocem ἐλεεινὰ, quæ periochen iſtam recitanti in Δαίμων, excidit; ſicut & in ſequentibus negativa.

Οὐκ ἐλάττων ἡ πήρωσις αὕτη | quâ laborant ii, quos πεπηρωμένους περὶ ἀρετὴν Philoſophus dixit, *Ethic. l.* 1. *c.* 9. Hæc eſt illa ſive πήρωσις ſive τυφλότης, non corporis, ſed *mentis cæcitas*, de quâ & noſter *infrà l.* 4. § 23. τυφλὸς, ὁ καλαμῶν τῷ νοερῷ ὄμματι· quam & ſacra pagina paſſim tangit. Eſai. *c.* 6. *v.* 9, 10. & *c.* 42. *v.* 18, 19. Matth. *c.* 13. *v.* 13, 15. & *c.* 15. *v.* 14. Joan. *c.* 9. *v.* 39, 40. & *c.* 12. *v.* 40. Luc. *Act. c.* 28. *v.* 26, 27. Paul. *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 18. Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. Joan. *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Eam Marcus non immeritò corporeâ illâ nihilo minorem, imò maiorem deteriorémque multò, pronunciat. Καὶ γὰρ ἔστι, τὸ κυλιώταλον ἐν αὐτοῖς, δλάνεια πεπηρωμένα, ἧς βαθυσκότος ἀφεσσύη καλέεται. Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. Evang. l.* 8. *c.* 14. Ἄγνοια δὲ χαλεπωτέρα τῆς ἐν τῷ σώματι πήρωσιν ὀπτικὴν οὖσα τῇ ψυχῇ, πάντων ἀμαρτημάτων αἰτία γίνεται. Idem *de ebriet.* Epictetus etiam *diſſert. l.* 1. *c.* 18. ubi eandem, quam Marcus hìc, cauſam agit: Ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον οὐκ ἐλεῶ μᾶλλον, καὶ ἀποτυφλωμένον, ἃ τῶν ὄψιν τῶν διανοητικῶν ἐλάχιστον καὶ μελάνην, ἀλλὰ τῶν γνώμην τῶν διανοητικῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν μὴ ἀπολλύσαι. πῶς ἀνάγκαιον τοῦτο; καὶ ἀνάγκη ὅμοιον τοῦτον ἦν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύσαι, καὶ τὸν κωφόν; μᾶλλον γὰρ βλάπτει ἡ τῶν μείζων. Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 10.

Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſve medullis;
Quàm qui non poterit verum diſtinguere falſo.

Contrà Antonius Didymum ob cæcitatem corpoream triſtiùs paulò ſe habentem, cùm tamen mentis acumine cumprimis polleret, *Miror*, ait, *prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ & muſcæ & culices habent; & non lætari illius poſſeſſione, quam Sancti ſoli & Apoſtoli meruerunt. Ex quo pervicàs,* (Hieronymi ſunt *ad Caſtrutium*) *quod multò melius ſit ſpiritu videre, quam carne; & illos oculos poſſidere, in quos peccati feſtuca non poſſit incidere.* Vide *l.* 3. § 14.

§ 14. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὅτως ἀκμαιότατον ἀναφαίνεται! Corrupta iſta eſſe monitu nihil opus. corrigere forſan haud ità proclive fuerit. Suidas in Ἀκμαιότατον (pro quo tamen, Ἀκραιότατον ſubſtituendum eſſe liquet) ſic habet: Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον ὅτως ἀκραιότατον φαίνεται. Quid ſi legerimus? Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἦν ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὅτως ἀκραιότατον ἀναφαίνεται. ab autoris mente certè iſta neutiquam diſcedunt: hoc enim vult; *Nihil refert, vitam quis diutiſſimè protrahat, an breviſſimè defungatur. idem ſiquidem prorſus eſt, quod uterque iſtorum tum ſuperando vivit, tum moriendo amittit; atque idipſum punctum temporis inſecabile dumtaxat. quum enim tempus præſens idem utrique ſit, nec amitti poſſit niſi quod impræſentiarum habetur; idem neceſſe eſt id ſit, quod uterque moriendo amittit. Illud autem eſt inſecabile quiddam. & hoc igitur.* Ita *l.* 12. § 26. Τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει. Communicavi conjecturam hanc meam viro clariſſ. D. Salmaſio, qui de aliis locis requiſitus, pro liberalitate ſua, & de iſto ſententiam ſuam reſponſo inſeruit, cui probari cùm videam, non jam ampliùs pro mera conjectura habeo.

Εἰς ταὐτὸ ἦν καθίσαντας | Ità *lib.* 9. § 33. Καὶ ὁ ἐφαλογήρως ὑπεδυσὼν εἰς ἴσον καθαστᾶται τῷ περιόντι. Sen. *quæſt. nat. l.* 6. *c.* 32. *Hæc omnia ſic res conſtanter, ſi cogitaveris nihil intereſſe inter exiguum tempus & longum. horæ ſunt quas perdimus. puta dies eſſe, puta menſes, puta annos: perdimus illos, nempe perituros, quid, oro te, refert, num pervenìam ad illos? fluit tempus, & avid.ſſimos ſui deſerit. nec quod futurum eſt, meum eſt, nec quod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo: & magni eſt modicum fuiſſe.* eleganter Lælius ille ſapiens dicenti cuidam, *Sexaginta annos habeo: Hos, inquit, dicis ſexaginta, quos non habes? ne ex hoc quidem intelligimus incomprehenſibilis vitæ conditionem & ſortem temporis ſemper alieni, quòd annos annumeramus amiſſos.* Quæ poſtrema favere poſſent ſuperioris clauſulæ lectioni vulgatæ, quam Mer. Caſaub. etiam admiſit, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον ut *tempus præteritum, quod jam amiſ-*

ſum eſt, inæquale eſſe concedatur, eùm longius his, illis brevius extiterit: ſi id Marci illatio ullo modo pateretur. Verùm is illud tantùm amitti, quod habetur, contendit: & utrumque *inſecabile* eſſe concludit, & quod amittitur & quod habetur.

Ἀκρεμόνιον | *Infrà* § 17. Τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ὁ χρόνος στιγμή. & *l.* 3. § 10. Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκρεμόνιον· τὰ δ' ἄλλα ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *Singuli tantùm dies, & hi per momenta præſentes ſunt.* & *ibid. In tria tempora vita dividitur; quod eſt, quod fuit, quod futurum eſt. Ex his quod agimus breve eſt, quod egimus certum, quod acturi ſumus dubium.* Et in hoc igitur ſenſu verum eſt, quod Poeta neſcio quis, apud eundem. *ibid. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, quam nos vivimus.

quod eſſe ex Menandri *plocio* traductum, unde iſtud Stobæo *tom.* 2. *tit.* 108. laudatur,

Μικρόν τι τοῦ βίου ἡμῶν ἐστὶν ζῶμεν χρόνον;

docet Janus Rutgerſius *Var. lect. l.* 4. *c.* 17.

Ὃ γὰρ ἂν ἔχῃ, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτῷ ἀφέλοιτο | Hinc proverbialia illa, Plaut. *Aſin. act.* 1. *ſcen.* 1. *v.* 79.

——— *maximas nugas agis.*

Nudo detrahere veſtimenta me jubes.

Tene ego defraudem, cui ipſi nihil eſt in manu?

Apul. *fabul. Mileſ. l.* 1. *Quid viatori de ſumma pauperie latrones auferre poſſunt? an ignoras, inepte, nudum nec à decem palæſtritis deſpoliari poſſe?* Joannes ille oris aurei *in Matth. homil.* 83. *nec à centum.*

Ἢ οὐκ ἀκούεις, inquit, τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι τὸν πένητα καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἕκαστον ὁμῶ συλῆσόντες δύνανται ἀποδῦναί ποτε.

Πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοίως | Ità *l.* 6. § 37. Πάντα ὁμοιοῦται καὶ ὁμοιοῦται. & § 46. ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὰ ὅμοια. & *lib.* 9. § 35. ἐξ αἰῶνος ὁμοιοτρόπως ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦτ' ἔστιν ἔσται. & *lib.* 7. § 1. πάντα συμπέφυκε, καὶ οὐδὲν χωρίον. & *l.* 12. § 26. πάντα τὰ γινόμενα ὥσπερ ἀεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ πάντα συμπλοκῆς γίνεται. Idem tractat argumentum & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 27. Lucret. *l.* 3.

——— *eadem ſunt omnia ſemper.*

Ἀπαντικρύμβια | Sic *l.* 9. § 28. Ταὐτὸ ἔστι τὰ ἐπὶ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ariſtot. *Phyſic. l.* 4. *c.* 14. & *Problem. l.* 17. *q.* 3. Καλάφ φασὶ, κύκλον εἶ τὰ ἀνθρώπινα. quo loco & Alcmæonis illud feſtivum commemoratur, πάντ' ἀνθρώπους διὰ τοῦτο ἀπόλλυσθαι, ὅτι οὐ δύνανται πρὸς ἀρχὴν τῷ τέλει συνάπτειν hoc eſt, ἀπαραπόδιστον πάλιν εἰς πρὸ ἀρχῆς, καὶ σαπρὸν ποιεῖν. itaque *circulationem* iſtam intelligendam de rebus, non numero, ſed ſpecie iiſdem recurrentibus, & Plato *Timæo*: τοῦτο ἅμα πᾶν, οὗ τεχνῇ ἀπεικασμένον, γίγνεται. Senec. *epiſt.* 24. *Nullius rei finis eſt: ſed in orbem nexa ſunt omnia: fugiunt ac ſequuntur. diem nox premit, dies noctem: aſtas in autumnum deſinit, autumno hyems inflat, quæ vere compeſcitur. omnia tranſeunt, ut revertantur. Velut in orbe aut pilâ, motu ordo mutatur, & quæ ſequebantur præcedunt, & quæ occidebant oriuntur; omnia, quomodocunq; ierint, in idem revertuntur.* Idem *de benef. l.* 5. *c.* 8. Tertull. *de reſurr. c.* 12. pòſt ſuperiùs exhibita *ad* § 3. *Totus hic orbis revolubilis rerum*, &c. Tacit. *annal. l.* 3. *Rebus cunctis ineſt quidam velut orbis.* Et Aurel. Victor. in *Aurelian. Cuncta in orbis modum verti: nihilque accidere, quod rurſum naturæ vis ferre nequeat ævi ſpatio.* ità reſtituit ſententiam optimam, peſſimè habitam Cl. Salmaſius *ad Spart. Sever.* Sophocl. *Trachin.* Ἐπὶ πᾶσι γὰρ χαρὰ πᾶσι κυκλοῦσιν, ὥσ' ἀφ' ἑσπέρας στρέφεσθαι κάλυδνοι. Et Ariſtot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὰς τύχας πολλαῖς ἀνακυκλοῦσι καὶ παντοδαπαῖς.

Οὐδὲν διαφέρει | *Nihil*, inquit, *refert per breve aliquod temporis ſpatium, an in perpetuum iſta videris.* quare? quia nimirum, ut *l.* 6. § 36. Ὁ τὰ ὄντα ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. πάντα γὰρ ὁμοφυῆ καὶ ὁμοειδῆ. Ità *l.* 9. § 37. Ἴσον τὸ ἕκαστον ἔτεσι, καὶ τὸ πεπρωμένον ταῦτα ἐνεργῆσαι. & *lib.* 12. § 35. Τὸν κόσμον διαφθεῖραι πλέοντι ἢ ἐλαύνοντι χείμων, οὐδὲν διαφέρει. Ità quod Senec. *ep.* 101. *Nihil intereſt inter diem & ſeculum.* Vide & *l.* 3. § 7. & *l.* 7. § 49. Menander *ſuppoſititio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

——— τοῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
Ὅστις θεωρήσας ἁλύπως, Παρμένων,
Τὰ σώματ' ταῦτ' ἀπῆλθεν, ὅθεν ἦλθεν ταχύ·
Τὸν ἥλιον, τὸν κοινὸν ἀσπάσῃ, ὕδωρ, πῦρ,
Πάρ. ταῦτα κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσεται,
Ὀλίγοι παρόντα· κἂν ἐνιαυτοὺς σφόδρ' ὀλίγους,
Σεμνότερος τούτων ὅτερος οὐκ ὄψεται ποτέ.

i. e. Vertente Grotio:

——— *hunc credo feliciſſimum,*
Qui cùm ſpectárit, Parmeno, placidè Deûm
Auguſta dona, rediit citò unde venerat:
Jubar, inquam, ſolis publicum, nubes, aquas,
Ignem. namque annos quamvis centum vixerit,
Eadem videbit: ſitque licèt ævi brevis,
Tamen iſtis nihil eſt conſpicari pulcrius.

Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 16. conquerenti exuli quòd Athenas non videret: Πότε γὰρ Ἀθήνας πάλιν ὄψεσθε, καὶ πῶς ἀποβαλόντες; πάλαι οὐκ ἐρεῖ σοι, ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, ὅλου ἄρτου, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης;

Ὁ τάχα τεθνηξόμενος | Deprehenditur vox eadem hæc *l.* 3. § 10. de qua liceat mihi bona cum venia diſſentire ab Hen. Stephano, licèt rerum Græcarum peritiſſimo; qui τεθνήξομαι vult eſſe *futurum ſecundum*, ſive *paulò pòſt futurum*, ut Grammatici vulgò nuncupant, à θνήσκω· eoſque notat, qui thema fingunt inauditum, τεθνήκομαι nimirum, cujus futurum ſit τεθνήξομαι. Quum tamen neutrum horum neceſſarium ſit ad vocabuli iſtius analogiam ſtatuendam.

endam. Siquidem, ut monet Euſtath. *ad Iliad. μ. more Syracuſanis familiari, ex præteritis præſentia ſæpenumero formantur.* Sic κέκληγα κεκλήγω, πέπληγα πεπλήγω, ἔσηκα ἑσήκω, τεθνηκα τεθνήκω. Sicut ergò ἑσήκω ἑσήξω, & in media voce, ἑσήξομαι. Unde Sopater *epiſt. ad Hemeter.* apud Stob. *tom. 2. tit. 46.* Τίς ὢν ὕπνω χρῆ Σιμωνίδην λόγον τερπέμεν, ὃς καὶ πᾶσιν τύχῃ ἢ πεφυσιάσθαι μεταῤῥᾶσιν ἀσφαλὲς ἑσήξεται; & Marcus *lib.* 10. § 36. ἀεὶς ὃεν ἔτως ὑποπίμπλαμαι, ἢ ἀποθήσονται ἢ παρεσήξονται τινες ἀσαναζόμενοι τὸ συμβαῖνον καιρόν. Ità τεθνήκω τεθνήξω. Unde Marcus *l.* 7. § 22. ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφ ὑπερῳ τεθνήξεται. ut τεθνήξω illud in Ariſtoph. *Acharn.* cur ſit Stephano ſuſpectum, nihil ampliùs exiſtat. quod & apud Suidam autor innominatus.

Τοῖς δ ὑπόπτοις φόβοις, ὡς αὐτίκα τεθνήξοντος. | Et in voce media τεθνήξομαι. *lib.* 4. § 37. Ἤδη τεθνάξη. Et *ibid.* § 47. Εἰ τῷ σοι δοῦν εἶπον, ὅτι αὔριον τεθνάξῃ. unde participium τεθνηξόμενος, quo noſter etiam non ſemel uſus eſt. Clem. *Strom. l.* 4. Τιμήσειν τοὺς ἐπιπλοῦς βιώσεσθαί τε, κἂν μὴ λῇ, τεθνήξεσθαι ὅσῳ ἂν ἧττον διὰ χειρὸς ζωοποιῆται. Quod & Tatian. *adv. Græc.* τοῦτον μόνον (Deum vult) ἀρνεῖσθαι παλιλόγως, ἢ ποιδήσομαι, τεθνήξεσθαι δ μᾶλλον. Lucian. *Anthолog. l.* 1. *c.* 12.

Ὡς τεθνηξόμενος, δεῖ σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε·
Ὡς δ βιωσόμενος, φείδου σῶν κλήρων.

§ 15. Πᾶν ὑπόλημμα | Et πᾶσα ὑπόληψις Nihil iſtis apud noſtrum crebriùs occurrit. ità *l.* 12. § 8, 22, 26. & *l.* 4. § 3. Ὁ βίος ὑπόλημμα. & *l.* 3. § 9. Ἐν πάσῃ τῇ πᾶν. Senec. *epiſt.* 78. *Omnia ex opiniene ſuſpenſa ſunt. — tam miſer eſt quiſque, quàm credit.* Vide *ad l.* 8. § 47.

Δῆλα | Δηλεῖ, forſan; *oſtendunt, probant hoc.* Ità de Marco noſtro Herodianus: Δηλεῖ δ ὅτι μὴ εἰς ἡμᾶς ἔλθοι, ἢ λεχθέντα πρὸς ἀυτῶ, ἢ χαριέντα. Mendum par apud Theophr. tollas licet, *de cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 27. Τὸ φυτὸν τοῦτο ξηρὸν μᾶλλον δεῖ ἄλλων. δῆλον (leg. δηλοῖ) δ ἢ ξηρορυλλία, καὶ ἢ μικροκαρπία, καὶ ἡ χρόα τῷ καρπῷ. πάντα γὰρ ταῦτα ξηρότητος.

Τὰ πρὸς τὸν κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα | De *Monimo* Cynico Diogenis ac Cratetis Sectatore, Laert. *l.*6. quænam autem vel ad iſtum vel adversùs iſtum ſcripta (ità enim verba, prout habentur, ſonant) Marcus hîc reſpexerit, mihi tam incertum eſt, quàm quod eſt incertiſſimum. M. Caſauboni interim ſententiam hactenùs probo, ut Monimi ipſius ſcripta deſignari exiſtimem. non tamen ut in eis per *dialogiſmum* ſub aliena perſona iſtud Monimo dictum dicatur, cùm Monimi ipſius dogma fuerit. Itaque legendum literulà unicà immutatà, τὰ πρὸς τῶ Κυνικῶ Μονίμω λεγόμενα, *quæ à Monimo Cynico dicta ſunt.* neque enim eſt, quod de Syntaxi ambigat quiſquam, cùm familiaris admodum ea ſit. Sic enim, præter Herodianum ſuperiùs adductum, Homerus *Iliad. α. v.* 159.

Τίπτε μοι αἰγυιάμενοι —
Πρὸς Τρώων. —

id eſt, παρὰ τῶν Τρώων. *Schol. Pœnas ſumentes, vel exigentes, à Trojanis.* Et *Odyſſ. ζ' v.* 207.

— πρὸς γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντες.
Omnes enim à Jove ſunt.

Et Clemens *Strom. l.* 1. κολάζονται πρὸς τῶ νόμου οἱ τούτων αἴτιοι. *Horum autores à lege puniuntur.* Et Sophocles,

— ἐπαίνῳ τάξεται πρὸς γῆν ἐμῆ.
— *a me certe laudem feret.*

Et apud Tragicum Caſſandra, referente Plutarcho in *præcept. polit.*

Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι· πρὶν παθεῖν δ μαίνομαι.
Ab his, qui in ipſa inciderunt jam mala,
Sapiens perhibeor: mala nondum expertis, furens.

Cæterùm ad Pyrrhonios ſive Scepticos inclinâſſe Monimus videtur. quanquam enim admittere illum in familiam iſtam Sextus Empiricus renuit; idem tamen inter τοὺ τὸ κριτήριον ἀνελόντας i.e. *eos qui veritatis dijudicandæ medium certum juſtulerint*, Monimum Canem recenſet, *lib.* 1. *adv. Logic. c.* 2. eúmque aſſerit, τῇ σκιαγραφίᾳ ἀπεικάζειν τὰ ὄντα, τοῖς τε κατ' ὕπνους ἢ μανίαν παρεμπίπτουσι ταῦτα ὁμοιοῦσθαι id eſt, *ea quæ ſunt, picturæ adumbratæ conſuliſſe, noſtras eorundem perceptiones, eis quæ dormientibus aut mente captis ſe ingerunt, geminas prorsùs cenſuiſſe.* Quin & dogma ejus quod fuerit, clariùs indicat autor idem *adv. eoſd. l.* 2. *c.*1. Μόνιμος ὁ Κυνικὸς τύφον εἶπε τὰ πάντα· ὅσῳ γὰρ ὀνείρῳ ὅτι μὴ ὄντων, οὕτως ὄντων. *Monimus Canis typhum eſſe dixit omnia.* (nam Hervetus cur *typhonem* pro *typho* ſubſtitueret, nihil erat) *id eſt autem, opinio eorum quæ non ſunt, ac ſi eſſent revera.* quod aliis verbis Xenophanes dixit ab eodem *loco ſuperiore*, & *Pyrrhon. hypotyp. l.* 2. *c.* 4. adductus.

Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ὀπὶ πᾶσι τέτυκται.
Certi aliquid nemo novit; ſed opinio cuncta eſt.

nec immeritò vana opinio *typhi* nomine nuncupata eſt. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῆς γνώσεως φυσεῖ· καὶ τύφου ἐμπίπλησιν· ut Clem. *Strom. l.* 1. ex Apoſt. *ad Cor. ep.*1. *c.*8. *v.* 1,2. Lucem hinc obiter claram medelâmque dabimus certiſſimam Menandri verbis à Laertio ex *Equiſone* (non ex *Cithariſta*, quod fruſtra Cl. Caſaub. ariolatus eſt) adductis, quæ viros inſignes inaniter hactenus torſerunt. Ea in Laertii codicibus ità exhibentur:

Τὸ γὰρ ὑπολειφθὲν τοῦτον εἶ πᾶν ἕρπ.

Quod Ambroſ. Camald. vertit;

Nam cuncta ſiſtum dixit eſſe cætera.

præter pervia, ſcil. *aut tres etiam*, quas habere dixerat, *pervias.* Verùm id ſeriem orationis non pati cùm adverteret

verteret Grotius in *excerpt.* is hoc modo definxit:

Τὸ γὰρ ὑπολαμβὰν τυφλὸν εἶ πᾶν ἔφη.

ac si mens esset;

Cæcum esse dixit omne quod præsumitur.

& tanquam *Lavernionem* perstrictum vult à Comico philosophum. Ac felici quidem in priore vocabulo conjecturâ usus est: τῦφον in τυφλὸν quòd mutavit, fefellit divinatio. Legendum ergò Sexto præeunte,

Τὸ γὰρ ὑπολαμβὰν τῦφον εἶ πᾶν ἔφη.

Typhum esse dixit omne quod præsumimus.

id est, *opinionem meram ceritudinis inanem.* nec aliud ferè, verba si spectemus, Marcus hîc. πᾶν ὑπόληψις. nam mentem si attendimus, aliud planè. Quæri igitur potest quomodo Marco cum Monimo, Stoico cum Sceptico convenire queat: cùm certitudinem nulla secta aut exertiùs professa sit, aut enixiùs propugnaverit, quàm Zenonia & Chrysippea. Verùm hoc vult Marcus, ea, quæ à Monimo sunt adhibita ad dogma suum de *opinione mera* statuminandum, ostendere simul, multum imò totum fere in hoc consistere, quibusnam quisque opinionibus inbutus fuerit. Vide *infr.* § 17. ὄνειρος καὶ τύφος.

Ἐάν τις ἁπτῆ τὸ νόσιμον μέχει τοῦ ἀληθοῦς δέχηται | *Si quis quod ab illo suaviter ac jucundè dictum est, eatenus amplectatur, quatenus est veritati consentaneum.* Quod ideò dictum, quia Monimus, Laertio teste, γέγραφε παίγνια τινὰ σποδῇ λεληθότα μεμιγμένα, i. e. *ludicra quædam scripsit, quibus seria subjecit.* Id quod & de Socrat. Galen. *de usu part. l.* 1. *c.* 3

Αὐτὴ γὰρ ἡ Σωκράτους μῶσα, παιγνίοις ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει παιδιᾶς. Quin & de Diogene in *Cynismo* Julian. Imper. Μὴ τοιοῦτόν τι πάθωμεν, ὅσα ἔπαθε, ταῦτα αὐτὸν ἐκπεδαχέναι νομίσωμεν. ἔστι μοὶ γάρ τι καὶ ἐν ἐκείνοις ἐκ ἀχρεῖον. Senec. *epist.* 58. ubi de ideis Platonicis differuerat; *Quid,* inquis, *ista subtilitas mihi proderit? Si me interrogas; nihil. Sed quemadmodum ille calator oculos diu intentos ac fatigatos remittit, &, ut dici solet, pascit: sic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibusdam oblectamentis reficere. Sed ipsa oblectamenta opera sint: ex his quoque, si observaveris, fumes quod fieri possit salutare, hoc ego facere soleo: ex omni natione, etiamsi à philosophia longissimè aversa est, eruere aliquid conor, & utile efficere.* cur autem τὸ ἡδὺ loco τοῦ νόσιμον legi voluerit Annot. Lugd. nullus assequor; præsertim cùm τὸ νόσιμον ductâ à reditûs ad suos jucunditate metaph. idem significare agnoscat.

§ 16. Ὑγιείζει ἑαυτὸν ἡ ψυχή | Ità *suprà* § 6. Ὑγιείζεις, ὑγιείζεις αὐτὸν, ὦ ψυχή.

Ἀπόσημα καὶ οὐ φῦμα τοῦ κόσμου | Ità *lib.* 4. § 23. Ἀπόσημα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τῆς κοινῆς φύσεως λόγου. Eum, qui vel sorti suæ ab universi Domino assignatæ non acquiescit, vel hominem aliquem sibi congenerem averlatur, *apostemati* sive *abscessui* confert. Galen. *therapeutic. ad Glaucon. l.* 2. Ἀπονήματα vocant Medici τὰς διαθέσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίστανται τὰ σφίγγοντα ἀλλήλων χαίροντα σώματα. Φύματα verò idem *ad Epidem. l.* 6. definit, τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους τοὺς πεπονωμένους ἀπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας γινομένους· μάλιστα δὲ τοὺς πρὸς τὴν ἐπὶ τόπον ἐπιφορὰν ἐπιτηδείως ἀπὸ τῆς ἐν τῇ γῇ φυομένων sic dictos. licentiùs tamen ista quandoque sumuntur: & τὸ φῦμα ἀντὶ τοῦ ἀποσήματος usurpatur. hinc in historia illa celebri sive Promethei Thessali, ut Plut. *de adul.* & Simplic. *in Aristot. Physic. l.* 2. sive Jasonis Pheræi, ut Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. Et Valer. Max. *l.* 1. *c.* 8. (nam Phaleræum perperam exhibent codices Pliniani *l.* 7. *c.* 50.) quod Græci illi φῦμα, Latini *vomicam, tuber* dixit Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 19. prout & Celsus φύματα *tubercula* vertit, *l.* 5. *c.* 18. § 13, 16, 17.

Ἧς ἐν μέρει | Vide *supr.* ad § 9.

Ἐπ' ἴσης σκοπὸν | Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 10. § 36. Basil. Cæsar. *orat.* 24. Καί τοι πάνυ ἔχω λόγον, κυβερνήτῃ μὴν ἐκ εἰκῇ τοῖς πνεύμασιν ἐοικέναι, ἀλλὰ πρὸς ὅρμιν εὐδιείαν τὸ σκάφος· καὶ τοξότῃ καὶ σκοπὸν βάλλειν καὶ μὴν δὴ καὶ χαλκοῦν πυρὰ ἢ τεκτονικὸν ὅλως τὸν καὶ τινὰ τέχνην ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τοιούτων ἅπαντων ἀπολείπεσθαι, πρὸς γε τὸ σωφρόνως διωκάζειν τὰ ἡμέτερα; ὡς γὰρ δὴ χειροναξὶν δεῖ πέρας τῆς ἐργασίας, τὸ δ' ἀνθρώπινον βίου σκοπὸς ἐκ ἔστι, πρὸς ὃν ἀφορῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν χρὴ, τὸν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις προστοιχίσαι μέλλοντα. ἢ ὥσπερ ἂν εἰπεῖμι ἀτεχνῶς καὶ δὴ πλοίου τὰ ἀνερμάτιστα, ὕδατος ἡμῖν νῦν ἐπὶ δὴ τῆς ψυχῆς οἰάκων κατεζομένου, εἰκῇ καὶ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω φερόμενοι. Senec. *epist.* 95. *Hæc nemo facit quemadmodum debet, nisi habuerit, quò referat. proponamus oportet finem summi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum nostrum dictumque respiciat. veluti navigantibus, ad aliquod sidus dirigendus est cursus. Vita sine proposito, vaga est.* & *ep.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est.* Hæc à navigantibus translata sunt. Metaphora, quâ noster hîc usus est, à *sagittariis* est desumpta; de quibus Senec. id. *epist.* 71. *Scire debet quid petat ille, qui sagittam vult mittere; & tunc dirigere, & moderari manu telum: errant consilia nostra, quia non habent quò dirigantur.* Et *ep.* 94. *Qui jaculari discit, destinatum locum captat, tum manum formet ad dirigenda quæ mittit.* Et Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 11. Ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπὴν καὶ καθάπερ τοξόται, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. Et Eudem. *l.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἅπαντα τὸν ἁπλοῦν ζῆν καὶ τὸν αὐτὸν προαίρεσιν. διὰς τινα σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων, ποιήσεται πάσας τὰς πράξεις· ὡς τό γε μὴ σωτεταχθαι τὸν βίον πρὸς τι τέλος, ἀφροσύνης πολλῆς σημεῖόν ἐστι. Itaque Cicero, *de finib. l.* 1. *Quid est in vita tantopere quærendum, quam quis sit finis, quod extremum, quod ultimum, quo sint omnia bene vivendi, rectèque faciendi consilia referenda?*

referenda? Et Marcus eremit. *de leg. spir.* § 54. Ὁ ἀκόπως ὀδυνώμενος, ματαιοπονήσει.

Εἰκῇ. | *temerè*, hoc est, ἄνευ ἀναφορᾶς, ut *l.* 12. § 20. *citra respectum habitum ad finem aliquem certum.* Epictet. *l.* 3. *c.* 23. Ἔκαστον γὰρ ἧς γινομένων ὑφ' ἑαυτῆς, ἂν μὴ ὅτι μηδὲν ἀναφέρωμαι, εἰκῇ ποιήσομαι, ἐὰν δ' ἐφ' ᾧ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως.

Καὶ ἀπαρακολουθήτως | *Nullique consequentiâ.* Xyl. Sed hoc effet ἀναπολουθήτως potiùs. *Sine justa ratiocinatione & consideratione, ad finem communem consequatur, necne.* Caſ. ἀκολουθεῖν *intelligendo assequi vel consequi.* ἀπαρακολουθήτως igitur ἐνεργεῖν, eſt *facere aliquid, nesciis quid agas, aut quid velis.* Sicut ἀπαρακολουθήτως οὐ ποιεῖν, *ità bene facere cuiquam, quasi nesciss, aut non adverteas quid agas. l.* 5. § 6.

Δέον γὰρ τὰ μικρότατα πρὸς τὸ ὅτι τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι | Siquidem ut noſter ipſe *l.* 9. § 22. Ἡ τοῦ πράξεως μὲν ἔχει τὸν ἀναφορὰν, αὕτη διαστρέφει τὸν βίον *Omnis actio, quæ ad finem debitum respectum*, vel propinquum vel remotum ſaltem, *non* 20 *honoverit, vitam noſtram quaſi in partes diſtrahit*, ſibíq; minimè per omnia conſentientem reddit. Plutarch. *de profect. indic.* Καὶ γὰρ αἱμασιάν τινα καὶ θεῖσιν ἀκαθαιμῶσιν ἢ διαφέρει ξύλον τὸ τυχὸν, ἢ λίθον ἐπιζεῦξαι χωδῶνι, ἢ σύριγγα ὑποδεῖναι θεμελίοις ἀπὸ μνημάτων, οἷα ποιοῦσιν οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν, ὡς ἔτυχε, συμφορεῖσθαι εἰς ταὐτὸ καὶ σωρεύοντες· ἀλλ' ὅταν πρόκοπτον, οἷς ἥδη, κανόνι ἱερῷ τινι οἰκοδομήματος καὶ βασιλικῷ τὸν βίον μικρότατα χρυσία κρηπὶς, ἥδιον εἰκῇ προσίενται ἢ γινομένων, ἀλλ' οἷς ἀπὸ σκάμμης τῷ λόγῳ προσάγουσα καὶ προσαρμόττουσα ἕκαστον.

Καὶ τὰ μικρότατα | Epictet. *differt. l.* 2. *c.* 11. Καιρίους εὐρήσεις, ἀπροσκόπτους χώματα, ἵνα αὐτῷ μηδὲν διάκλυστον ἐπείνοντες. Julian. Imper. *orat.* 1. Νόμος ἐστὶ παλαιὸς πρὸς τοῦτο φιλοσοφίαν ἀνθρώποις φήνασθαι ὑπωσοῦν, ἅπαντας πρὸς τὸν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὸ καλὸν βλέποντας, ὑπερβάλλον ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, ὅτι πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατὰ βίον ἀκροις καὶ μείζοσι τῆς πλήξ πάσης ἐφιεῖς. ubi Petav. pro ἄκρεσις, μικρεῖς ſubſtituit. at Suart. *analect. l.* 3. *c.* 17. ἄκρεσις retinendum contendit, & tenuiſſima quæque & exilia maximè eo vocabulo vult deſignari.

Τὸ ὅπλον τοῦ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς ὁρισθυπάτης λόγου καὶ σκοποῦ | Orbem, *urbis* ac *civitatis* inſtar habere vult: in qua homines univerſi, cives cùm ſint, civitatis iſtius legibus ac inſtitutis conformiter per omnia agere ipſos oporteat. Hanc autem iconem, quæ pulcerrima eſt ſanè, frequenter ad modum uſurpat. Ità *l.* 3. § 11. ἀνθρώπους πολίτας εἶ πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις, ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν. & *l.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ὥσπερεὶ πόλις. & *ibid.* § 23. Διὸς πόλις. & *l.* 6. § 44. πόλις καὶ πατρίς μοι, ὡς ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. & *l.* 12. § 36. ἄνθρωπε, ἐπολίδευσα ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. Ad noſtri planè mentem Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 12. Πάντα ἓν ταῦτα ὁ κόσμος καὶ ἀγαθὸς ἐπεσκεμμένος. τὸν αὐτὸν γνώμων ὑποτέτακε τοῖς δυνατοῖς τὰ ὅλα καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. Idemque *l.* 3. *c.* 24. Τίς τοῦτο ἐπιτέτραφεν; ὁ ἡγεμών, ἡ ὁ στρατηγὸς, ἡ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δεῖ γάρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πειθόμενον ἐν παντί. Chrylippus *de finib. l.* 1. a Laertio *lib.* 7. in *Zenon.* laudatus: Ἴσον ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, τῷ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν· μέρη γάρ ἐσμεν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου. διὸ καὶ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν αὐτὸ, καὶ κατὰ τὸν τοῦ ὅλων, ἐδὲν ἐνεργούμενα ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διὶ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως οὔσῃ. Vide *ad l.* 10. § 1. Autor *de Mundo c.* 6. ubi de politiæ humanæ ratione ac inſtituto pluribus diſſerueratⅈ ὅτως εὐπαιδεύτου καὶ σεμνῆς πολιτείας, λέγω δὴ τῆσδε τῆς κόσμου. νόμος μὲν γὰρ ἡμῖν ἐστὶν ὁ θεὸς, ἐλευθερίαν ὑποδεχόμενος δίκαιον ἢ μετάδοσιν· χρείαν δ' οἶμαι καὶ βεβαιότερος ἧς ἐν κύρεσιν ἀναγκαιοτάτων· ἡγεμὼν δὲ ἀκίνητος αὐτὸς καὶ ἐμμελὴς, ὁ σύμπας διοικονομῶν διάκοσμον ἔργων καὶ χρῆσις, &c. Et Philo *de Joseph.* Ἡ μὲν γὰρ μεγαλόπολις, ἥδε ὁ κόσμος ἐστὶ, καὶ μιᾶς χρῆται πολιτείας καὶ νόμου ἑνός. λόγος δέ ἐστι φύσεως, σπερματικὸς μὲν ὢν σπερκτέον, ἀπαρεσκόπους δ' ὢν ἀ ποιητέον. αἱ δὲ κατὰ τόπους αὗται πόλεις, ἀποίκων παροικοι τε εἰσὶν ἀεὶ δήμου, καὶ πολιτείας χρῶνται διαφόρους, καὶ νόμοις οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς. Vide *l.* 7. § 5. & *l.* 11. § 20.

§ 17. Ὁ μὲν χρόνος στιγμή | Στιγμὴν χρόνου, Græci; & *punctum temporis*, Latini, pro ſpatio auguſtiſſimo dixere: uti obſervat Donatus *ad Terent. Phorm.* 1. 4. tranſlatione à Mathematicis factâ, quibus στιγμὴ ſive σημεῖον id dicitur ἧς μέρος οὐδὲν ut Euclid. *element. l.* 1. § 1. ideóque eſt inſecabile, nec pro quanto habetur. Eóque ſenſu noſter hìc; Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος στιγμὴ· & *l.* 6. § 36. πᾶν τὸ ὑπὸ τὴν χρόνον, στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Ità Plut. *de puer. educ.* Σπιγμὴ χρόνου, πᾶς ὁ βίος. & Senec. *epiſt.* 49. *Punctum eſt quod vivimus; & adhuc puncto minus*: quod à Simonide forſan acceptum eſt. illius enim Plutarchus dictum hoc in *Conſol. ad Apollon.* refert: ὅτι τὰ γήλια καὶ τὰ μύελα ἔτη, στιγμή τις ἐστὶν ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μορίου τινὸς βραχύτερον στιγμῆς. Quod autem illi στιγμὴν, id eſt, *punctum*, Jo. Chryſoſt. *in epiſt. ad Philip. orat.* 2. ῥοπὴν, id eſt, *momentum*, dixit. Ῥοπή ἐστιν ἅπας ὁ βίος. ὡς μία γὰρ ῥοπὴ, φησὶν, ὁ πᾶς ἀνὴρ αὐτὸν σφετερίσατο τὸν αἰῶνα τὸν ἀπειρον. Vide *ſuprà, ad* § 14. & *infrà ad l.* 5. § 24. & *l.* 6. § 36.

Ἡδεῖα, ῥέουσα | *L.* 5. § 35. Τὰ αἰσθητὰ ὑγρὰ λάλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα. De Stoicis Plut. *de commun. notit. c.* 39. Συγχωρεῖσιν ὅτου, τὰς μὲν ἐν αἰ-

ſenſi

γει πάσας ὑσίας ῥεῖν καὶ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐτῆς μεζονίσεως, τὰς δὲ, πρὸν ὁλοσχερῶς οἷς δὲ φορήσει καὶ ἀπτοίαν ἀναθυμιῶς ἢ πλανᾶσθαι, πάντα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι τῶν εἰσιμένων φορσόδοις, ἐξαλλαγὴν τῆς ὑσίας λαμβανομένης· αὐξήσεις δὲ καὶ φθίσεις, ὃ καὶ δῆλον ἐπὶ τῶν ζώων θείας γενικῶσθαι, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι ῥύσεις δὲ καὶ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι φορσόνων. ὅτι τὰ καθεστῶτας εἰς ἕτερον ἐκβιάζουσι τὸ δὲ αὔξεσθαι καὶ τὸ μεῖσθαι, πᾶσι σώματός ἐστιν ὑποκειμένου καὶ διαμένοντος. Quid Platonici? Maxim. Tyr. *dissert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ καὶ φέρεται ὀξέως, Εὐείπε δῆλον, εἰ καὶ βραδέως. νυνὶ μὲν ἐν ἀκμῇ ἐστι καὶ ἕστηκεν, νυνὶ δὲ ἐξ ἕξεως εἰς γῆρας ἐκπίπτον καὶ ὑποφερόμενον. Senec. *epist.* 58. *Quæcunque videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, quæ esse propriè putat. fluunt enim, & assiduâ diminutione atque adjectione sunt. nemo nostrûm idem est in senectute, qui fuit juvenis: nemo est manè, qui fuit pridie. ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ casibus. Mundus quoque æterno res & invictâ, mutatur, nec idem manet.* Nec dissentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenuesque figuras,
Mittier ab rebus summo de corpore earum:
Quæ quasi membranæ summo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultro citróque per auras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atque recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est. ——

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus quascunque videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare necesse est
Corpora. ——

Et mox:

Usque adeò omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique partes.
Nec mora nec requies interdatur ulla fluendi.

Inde Claudian. *in Mallii Coss.*

—— *Jemperque fluentis Materiæ.* ——

Ἡ δὲ αἴσθησις ἀμυδρά· | Ita *l.* 5. § 35. Τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρά, καὶ ἐνπαγῆ πάντα. Ἡ δὲ ὅλη τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπής· | *Corporis totius fabrica, putrefacere apta*, sive *putredini obnoxia.* Σύγκρισις Junio magis placet, pro eo quod σύγκρισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam autore, legas, qui *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις οὐχ ὕστερα ζωμπάσχει τὸ συγκεκριμένον σῶ. Æschines Axiocho: Τῆς συγκρίσεως ἄπαξ διαλυθείσης, καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἀφραιθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. sed & *l.* 3. § 11. ὃν πάντων συγκάκεται. & *l.* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων. In eandem cum Marco illîc mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipsa fluidúmque corpus: ex infirmâ fluidâque contextum: ipso situ & otio iturum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaque non *fluido* tantùm *generi*, quod dixere veteres, ut Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hist. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici quidam, Plutarch. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chrysippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr. *de animal. non comed. l.* 3. aut piscibus duntaxat; quod Philo Jud. *lib. de mund. opif.* sed & animantibus quibusvis (humano etiam generi) *animam, ne putresceret corpus, pro sale datum*, haud absurdè dici poterit. Plaut. *Trinum. Act.* 5. *Sc.* 4.

—— *nos homunculi,*
Salillum animæ, quam cùm extemplo amisimus, &c.

Ad quem locum interpretes: *Vasculum salis sumus*, i.e. *corpuscula animata: quia corpora sunt animarum vascula; anima verò corpori salis vice. quemadmodum enim carnes pecudum, si diu serventur sine sale, putrescunt: ita & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaq; Plut. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Τὸ δ' ἅλας ἧκιστα σωμάτων τὰ νεκρὰ διαπρῦν ἀσηπτα καὶ μόνιμα πολὺν χρόνον, ἀντιπίπτοντα τῷ διαπύῃ, καὶ ὑπ' ἀφθορίας ἐξολισθεῖν καὶ ἀφανισθῆναι τὸ ἀσηπτόν. ἀλλ' ἄνους ἡ ψυχή, διὸ πιστὸν ἔσται ἧκιστα, τὰ ζῶντα σώματα καὶ ῥεῖν ὑπ' ἀφθορίας τὸν ὄγκον· ὅταν ἡ ἧκιστ' ἁλῶν φύσις τὰ νεκρὰ παραμένουσα, καὶ μαρανθὲν τὸ τῆς ψυχῆς ἔχον, ἀπαναισθήτου φερομένου ἐπὶ πολὺ φθορᾶς, καὶ κρατεῖ καὶ ἴσχει, &c.

Ἡ δὲ ψυχὴ ῥεμβός· | Ita restituit Xyland. cùm ante ῥέμβος legeretur. ῥεμβός, *vagus, sive divagatio.* nam & abstractè sumitur. Plut. *de exil.* πολλὰ ἄλλα καὶ ῥέμβον. inde ῥεμβεσθαι. *supr.* § 7. καὶ ἀπορρέμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Casaubonus tamen *ad Adriani vitam*, ῥόμβος legit; sed *vagam* exponit, ex Athanasii illo, ὃν πολλὰ ῥεμβόμενα.

Ἡ δὲ τύχη ἀνεκμόρτου | *Fors, conjectu difficilis:* ob casûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaque τύχην dixere Anaxagoras & Stoici, ἄδηλον αἰτίαν ἀφορισμῷ λογικῷ. Epicurus, ἀσύστατον αἰτίαν φαινομένοις, κενοῖς, τελέοις. Plut. *de placit. philosoph. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de confus. Ling.* ἡ τύχη ἀδόκητον καὶ ἀδιόρατόν τι πρᾶγμα. Theophrastus denique, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄπονον ἡ τύχη, καὶ διὰ παρολίσθησιν τὸ ἀφροντιστικόν, καὶ μεταβάλλει πολὺ δοκοῦσι συμπεσεῖν, ὅθεν καιρὸν ἔχειν τινὰ. & Plut. ipse *de poet. leg. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatúmque*, τύχῃ καὶ εἱμαρμένῃ, convenire, quòd in utroque τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμᾶς τῆς αἰτίας exsistat.

Ἡ δὲ φήμη ἄπειτον· | Ità *l.* 4. § 3. Τὸ ἐνπαθὲς καὶ ἄπειτον τῆς ἐνημμένων δοκούντων. *Fama*, inquit, *est judicii expers quiddam.* Siquidem, ut Senarius antiquus habet,

Ἰσχὺν ὄχλος ἔχει, οὐ τὸ χρῆ ἡ τύχη.
Res nempe valida turba est, sed mentis cæcæ.

Ab

Ab iſtiuſmodi ergo profecta, pérque eorum ora volitans fama, nil mirum, ſi fuerit, ut Virgilius cecinit, *Æn. l.* 1.

Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri,

aut recti etiam dilaudatrix. Vide *ſupra* § 12.

Τὰ μὲν τῆ σώμαθ. ποταμός. | Ita *l.* 4. § 43. ποταμός τις ἡ ῥύσμα βίαιον, ὁ αἰών. & *l.* 5. § 23. Ἡ γὰρ ὑσία, οἷον ποταμὸς, ἀλωσκεῖ ῥέουσα. & *l.* 6. § 15. Ἐν ᾧ τύπῳ τῆ ποταμῆ. Sicut autem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* quendam, quia in perpetuo ſunt fluxu; ita eaſdem alibi, ob fluxùs illius curſum rapidiſſimum, χειμάῤῥουν etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l.* 7. § 10. Διὰ τῆς ἧῆ ὅλων ὑσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διεπορεύεται πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἡ ἧῆ ὅλων αἰτία. Senec. *ep.* 58. *Corpora noſtra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Pſal.* 1. Methodius *orat. de reſurr.* Apud Epiphan. *hæreſ.* 64. § 14. Οὐ κακῶς ποταμὸν ὠνόμασεν τὸ σῶμα, διότι ὡς ῥεῦς τὸ ἀκατάσχετος, τάχα δὲ ἐν ὀλίγων ἡμερῶν τὸ ῥεῦσιν ὑποκείμενον τοῦτον ὄζιν. Cæterùm etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* inſtar habere Heraclitus cenſuit, ſi Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Euſeb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, Ἐυλόμῳθ γὰρ ἐμφαίνει, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναδυομένου νοεραὶ ἀεὶ γίνονται, οἵαπερ αὐτὰς πῆς ποταμοῖς, λέγων ὅτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ὀπῄῤῥεῖ. καὶ ψυχαὶ ἀπὸ ἧῆ ὑχῶν ἀναδυομένου. Vide *ad l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallenſ. *de op.* 6. *dier. c.* 7. *Aquarum nomine hominum generationes intellige; quæ ſicut de fonte in rivum, de rivo in fluvium labuntur: ita homines de conceptu in partum, & de infantuli ætate in ſenium inquieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum noſtrum autumo Platonis illa in *Timæo* reſpexiſſe, quibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ὀπῄῤῥυτον καὶ ἀπῤῥύτων inditas & innexas. & mox de eiſdem, αἱ ᾧ εἰς ποταμὸν ἐνῆθεσαι πολλὼ, &c. ubi *corpus* diſertè *flumen* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ ᾧ ὑ ψυχῆς ὄνειρος | Homer. *Odyſſ.* λ *v.* 221.

Ψυχὴ δ' ἠὺτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.

Avolat illa, velut ſomnum quæ fallit imago.

Ita *l.* 6. § 31. ὅτι ὄνειρί σοι ἠνάλλεν. *Vana*, ſcil. *quaſi per ſomnum viſa*, animos afficere ſolent humanos, & dormientibus velut illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metroclem, poſtquam Crateti in diſciplinam ſe dederat, commentariis ſuis in ignem miſſis, dixiſſe,

Τάδ' ἐς' ὀνείρων νεοτέρων φαντάσματα.

Hæc ſomniorum ſunt imaginacula.

Quin & Euripideum illud ex *Iphigen. Tauric.*

Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ', ὐδὲν ἦτ' ἄρα.

Valete vana, nil eratis, ſomnia.

de vanis animi affectibus ac perturbationibus uſurpárunt, tum Clem. Alex in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indiv.* quem exhibebimus *infra ad l.* 6. § 31. Optimè Baſilius Cæſar. *ep.* 42. τὰ ἀνθρώπινα τοῦτα σκιᾶς ἔχει ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα· & quæ ſequuntur. Plutarch. ipſe eam quam illic de rebus divinis notitiam habemus, *inſomnii* rationem obtinere aſſerit. In *tract. de El. Delph.* ὡς ᾧ νῦν ἐν τῷ κιθαρίσῳ ἧῆ ἐνυπνίων τὸν Θεὸν ὀνειροπολοῦντες· & *in Erotic.* Δοκεῖ ᾧ διὰ ἧῆ ἐνυπνίων ἡ ψυχὴ ἀποτίθεται καὶ πεῖται τὸ κιθαρίζειν καὶ ᾄδειν τότε.

Ἀμφὶ ᾧ οἰ δολόεντα φιλόῤῥοφα χέδον ὄνειρα. Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *diſſert.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ἐν γῇ βίθ ταῖς ἧῆ ἀνθρώπων ψυχαῖς ὀνείρατ ἔοικε μακρῷ καὶ πολυείδει. eóq; illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ πύῤθ | πύῤθ hic quod alibi καπνὸς, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Eſt enim πύῤθ κοινὸς idem quod καπνὸς, *fumus*; etiamſi pro *fatu* frequentiùs μεταφορὰν uſurpetur. indè notat Euſtath. *ad Odyſſ. β'.* τυφογέροντας καὶ τυφεδανὲς *ſenes* σκωπτικῶς nuncupari, ſive quod ob peritiam variam experientiâ longâ multiplicíq; conquiſitam faſtuoſiùs plerumq; gerere ſe ſoleant; ſive, διὰ τὸ δεῖν ἤδη πύῤεσθαι ἤτοι νεκρικῶς καίεσθαι τοὺ τοιούτους, *quaſi jam infumum dari eos, concrematis* nimirum *cadaveribus, oporteat.* De Socrat. Plut. *lib. de Socrat. Dæmon.* Τὸν ᾧ πύφον, ὥσπερ τινα καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοὺ σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. Et Apollon. *Argonaut. l.* 2. de apibus agens, quod & Xylander obſervavit,

——— ἐπίνεφ ᾧ λιγυόφωνα

Καπνῷ τυφόμενα πέτρης ἐκὰς αἰθύσσουσιν.

Ubi Schol. καπνῷ τυφόμενα, ἀντὶ τοῦ καπνιζόμενα. ſed & terra Troica Euripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ τυφομένη καταφοίτιδα. Poteſt tamen Marcus hìc, ad Monimi placita, cujus paulò antè meminerat, reſpexiſſe, qui πύφον καὶ ὄνειρον πάντα εἶναι pronunciaverat. Vide *ſupra ad* § 15. *Sapientiæ Solomonis* autor *c.* 2. *v.* 2. Καπνὸς, ἡ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν. καὶ ὁ λόγος, σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν. Et Lucret. *l.* 3.

——— *naturam animai*

Diſſolvi, ceu fumus in altas æris auras.

Ὁ ᾧ βίθ, πόλεμθ | Ita vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia eſt vita hominis ſuper terram:* Certè Chriſtiani hominis vita, in ſacris literis, tanquam *jugis militia* paſſim prædicatur. Vide Paulum *ad Epheſ. c.* 6. *v.* 12. Petrum *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. Octav. *Quod corporis humana vitia ſentimus & patimur, non eſt pœna, militia eſt.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in ſeculo ſumus, adhuc in acie conſtituti.* Chryſoſt. *in Act. orat.* 15. Ἀγὼν ὄζιν ὁ παρὼν χρόνθ. πόλεμος ὅτι καὶ μάχη. Et in 1. *ad Theſſ. hom.* 3. Πολέμῳ καιρὸς, πᾶς ὁ τῆ βίῳ χρόνθ. Et in *Geneſ. orat.* 3. Διωγμὸς ἡμῖν ὄζιν ὁ πόλεμθ, καὶ ἀνακωχὴν οὐδέποτε ἔχων. Auguſt. *adv. Julian. l.* 4 *c.* 16. *Nullum ſine bello in-*

teſtinum

ſtino diem duis. Epictetus ipſe *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Σχολεία τὸ χρῆμα. Σχολεία τίς ὄζιν ὁ βίος ἐκάστου, ἢ αὐτη μακρὰ ἢ ποικίλη. Et Hierocles, περὶ φιλαδελφίας. Apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Ὅλως ἢ ἐνδυμητέον, ὡς βίος ἡμῖν παιδιᾶς μακρᾶς τις ὢν ἢ πολυετὴς πόλεμος. Senec. *ep.* 96. *Vivere, militare eſt.* & *ep.* 51. *Nobis quoq; militandum eſt: & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur.* & *de provident. c.* 5. *Optimum quemq; militare & operas edere.*

Καὶ ξένου ἐπιδημία | In Senecæ *excerpt. Morieris. peregrinatio eſt vita. multùm cùm deambulaveris, domum redeundum eſt.* Hoc & ſacra pagina ſubinde inculcat. Apud Moſem *lib.* 1. *c.* 47. *v.* 9. Jacobus Patriarcha Pharaoni: *Dies annorum peregrinationis meæ ſunt centum triginta anni: pauci malique fuerunt dies annorum vitæ meæ; neque attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, quibus illi ſunt peregrinati.* ad quem locum Auguſt. *qu.* 156. *incolatus dicitur ſanctorum vita.* David Rex, *Pſal.* 39. *v.* 12. *Peregrinus ſum iſtic & inquilinus, prout & majores omnes mei,* hoc eſt, παροικοῦντες καὶ παρεπίδημοι. ut Petrus Apoſtolus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. alluſione habitâ ad ſortem ipſorum, quibus epiſtolam ſuam inſcripſerat, tunc temporis παροικούντων. Argutiùs tamen forſan, quàm ſolidiùs Hieronym. *de terr. promiſſ. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, ſed accolæ & peregrini; ubique terræ habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatiſſimè ad rem præſentem Paulus Apoſt. *ad Corinth. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 6. 8. Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. —— εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Quem locum reſpiciens Bernard. *de conſider. ad Eugen. l.* 5. *Repatriâſſe erit hoc; exiſſe de patria corporum in regionem ſpirituum. ipſa eſt Deus noſter maximus ſpiritus, maxima manſio ſpirituum beatorum: à quo interim abſumus dum iſtic ſumus.* Vide *ſupr. ad* § 11.

Ἡ ὑστεροφημία ἢ λήθη | rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam ſuperſtitem*, petas licet, ex *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 35. & *l.* 7. § 5, 10. Solomon itidem *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Nulla eſt præteritorum memoria: nec etiam poſteriorum quæ futura ſunt, ulla futura eſt apud eos qui in poſterum ſunt, memoria.*

Παρεπιμύθιον δυσώδυνον | Metaphora, vel à *deductione honorifica*, vel à *funebris pompæ & exequiarum ſolennitate* traducta. De Platone Laërt. *lib.* 3. Ἕπεται ἢ ἐν τῇ Ἀναδημίᾳ, καὶ παρεπιμύθιον ποιοῦνται τοῖς ἐπὶ αὐτῇ. *Una*, inquit, *eſt virtus, quæ magnifice tranſmittere poteſt, non ad rogos, ſed ultra rogos ad poſteros.* quomodo de ſe Ennius, apud Cicer. *Tuſc. l.* 1.

Nemo me lachrymis decoret, nec funera fletum
Faxit. cur? volito vivu' per ora virûm.

Et Naſo *Ponti l.* 3. *eleg.* 2.

Corpora debentur mœſtis exanguia buſtis:
Effugiunt ſtructos nomen honórque rogos.

Occidit & Theſeus, & qui comitavit Oreſtem;
Sed tamen in laudes vivit uterque ſuas.

Et Maro *Æn. l.* 10.

——*ſed famam extendere factis,*
Hoc virtutis opus.——

Senec. *ep.* 93. *Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, cui quantulumcunq; temporis contigit, bene collocatum eſt. Vidit enim veram lucem; non fuit unus è multis. & vixit, & viguit.* —— *Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad poſteros uſque; tranſiliit, & ſe in memoriam dedit.* Nec *ad poſteros* tantùm, ſed *ad Superos* etiam: Maro *Æn. l.* 6.

—— *ardens evexit ad æthera virtus.*

Flaccus *carm. l.* 3. *Od.* 2.

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ; &
Spernit humum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l.* 3. —— *ire per ora*
Nomen in æternum paucis mens ignea donat,
Quos pater æthereis cœleſtûm deſtinat oris.

Et *l.* 15. Sub perſona virtutis:

Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus.

Manil. *Aſtron. l.* 1.

An fortes animæ, dignatáque nomina cœlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terráque remiſſa
Huc migrant ex orbe, ſuúmque habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundique fruuntur.

Lucan. *l.* 9. de Pompeio:

At non in Pharia manes jacuere favilla;
Non cinis exiguus tantum compeſcuit umbram:
Proſiluit buſto, ſemiuſtáque membra relinquens
Degenerémque rogum, ſequitur convexa Tenantis,
Quâ niger aſtriferis connectitur axibus aër.
Quódque patet terras inter Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Fecit, & æternos animum collegit in orbes.

Senec. *Herc. Oet. Act.* 4. *Scen.* 4.

Sed locum virtus habet inter aſtra.

Et *Act.* 5. *Scen.* 4. Hercules. —— *virtus mihi*
In aſtra & ipſos fecit ad Superos iter.

Ibid Scen. 2.

Non eſt gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fieri vetat.

Et *Scen.* 5.

Nunquam Stygias fertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos ſævæ per annos
Vos fata trahent; ſed cùm ſummas
Exiget horas conſumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Euripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λείψανα τῶν ἀγαθῶν
Ἀνδρῶν ἀφανῆ τὰ χείρω·

Ἃ δ' ἀφεπὶ ἢ θανῶσι λάμπει.
Quod reliquum bonis
Poſt mortem ſupereſt, nulla abolet dies.
Virtus incolumis poſt cineres micat. Grot.

Idem *Temen.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ δ', κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυ·
Ζῇ δ' ὑπ' ἔτ' ὄντος σώματος. κρυβεῖσι δ'
Ἅπαντα φῶτα ζωὸν ὑπὸ χθονός.
Virtus, & ubi quis interit non interit;
Sed vivit & poſt corpus. at ſiquis malus
Intereat, ejus cuncta ſub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν γὰρ ὁ θάνατος τῷ παντὸς ἀπαλλαγὴ, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τῷ δ' σώματος ἅμα ἀπαλλάχθαι, καὶ τῆς αὐτῆς κακίας, ἅτε τὰ τῆς ψυχῆς. νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται ἅπερ ἐστὶ, ἀπ' ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τῷ εἰς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· αἷ δὴ καὶ μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *ep.* 98. *Egregiè Metrodorus in epiſtola ad ſororem: Mortale eſt omne mortalium bonum. de his loquitur bonis ad quæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur. certum eſt ſempiternúmque, ſapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epiſt.* 93. *Vis ſcire quid inter hunc interſit vegetum contemptorémq; fortunæ, functum omnibus vitæ ſtipendiis, atque in ſummum bonum evectum, & illum cui multi anni tranſmiſſi ſunt? alter poſt mortem quoque eſt, alter ante mortem periit.* Itaque Antiſthenes dicere ſolebat, τοὺς βελομένους ἀθανάτους εἶναι, δεῖν ζῆν εὐσεβῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Αἶσα τοι λάθετο, Ἀρμόνια πρεάξας ἀνήρ.
Orci obliviſcitur, quiſquis congrua geſſerit.

Atque hæc quidem de virtute vera veriſſimè dicta fuerint. Cæterùm quod de *jure juſtitiaq;* Cicero *Offic. lib.* 3 § 69. Veræ germanæque virtutis *ſolidam miſeri* illi *& expreſſam effigiem nullam tenebant, umbrâ & imagine ſolâ efferebantur.*

Τιμᾶν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύσειεν | *animum* ſive *mentem* vult, quam & *dæmonem* ſive *genium* ſuprà dixerat, § 13. & quomodo contumeliâ afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον μὴ φύρειν, &c. vide ad *lib.* 6. § 30. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ὁ ἔνδον ἐκάστου νοῦς, ἔτος ὄτι δαίμων τῷ ἔχοντος ἀνδρός. Sed & Plat. in *Philebo*, ἀθέως κέκληκε μυθικῶς, τοῦ τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς, ἐν τῇ παιδῶν οἰκειώσει. Clemens *pædag. l.* 4. *c.* 10.

Ἀσυνῆ, ἡδονῶν, καὶ πόνων κρείσσονα | Quod *l.* 3. § 4. ἄκρατον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου. Senec. *epiſt.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τὰ ἄλλου ποιῆσαί τι, ἢ μὴ | Ita *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεής. contra quàm, ὁ μὲ ἔχων παρ' ἑαυτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4 § 20. Vide Platon. in *Epitaph. ſupr. ad illa* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα | Signatè dictum. utì & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμόμενα· & *l.* 6. § 16. ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι. quia nimirum πάντα νομοῖ. ut *infra l.* 7. § 31. καὶ ὑπὸ τοῦ ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν | Vide *ſupra ad* § 3.

Ἴλεω τῇ γνώμῃ ἀφεμένοντα | Ita *l.* 5. § 33. πρὸς ἀφεμένους ἵλεως; vide *ſupra ad* § 3. At quomodo hoc præſtitit Cato tuus, Seneca? quem tantopere ſuſpicis, & de quo tamen, *ep.* 24. *Impreſſit deinde mortiferum corpori vulnus. quo obligato à medicis, cùm minus ſanguinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantùm Cæſari, ſed ſibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generoſum illum contemptorémque omnis potentiæ ſpiritum, non emiſit, ſed ejecit.*

Λύσιν φθορᾶς στοιχείων | Mors στοιχείων λύσις· ut contra γένεσις ſive *ortus*, ἐκ φθορᾶς στοιχείων σύγκρισις. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἡ διάλυσις φθορὰ ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντιμπλοκῶν, ἢ καὶ σκορπισμός τις φθορὰ ἀπαθῶν στοιχείων. quod *l.* 8. § 25. σκεδαθῆναι τὸ συγκεκμαπον dixit; mortémq; στοιχείων ἐξ ὧν συνεκείθη σκεδασμόν. *l.* 10. § 7. Ita Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* συνεκείθη καὶ διακείθη. *Concretum eſt*, in ortu ſcilicet; & *diſcretum eſt*, in interitu nempe.

Ἐκχεῦν εἰς ἕτερον διὰ μικῶς μεταβάλλειν | *alterum in alterum mutando tranſire.* Vide *l.* 5. § 13. Ita *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ ἢ μεταβάλλει καὶ ὑ χρῄζει. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπόνοῃ *Siniſtrè ſuſpicetur.* Xyl. *metuat.* Caſ. haud incommodè uterq; nam ὑφορώμενος, ὑπονοῶν, φοβούμενος. Heſych. ὑποιδίας ergo tam φοβεῖσθαι, quàm ὑπονοεῖν. ſiquidem ſuſpicionis pediſſequa ſolet eſſe formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν | Ita *ſuprà* § 12. φύσεως ἔργον. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει. & *l.* 9. § 3. ἐν τούτῳ, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Ita & Ariſtot. *phyſ. l.* 5. *c.* 6. Ἐπὶ γενέσεως ἢ καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος ὅτι γὰρ ἡ μὲν γένεσις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ φθορὰ παρὰ φύσιν τὸ γὰρ γενέσθαι κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ τελευτᾶν. Itaq; Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis* 5. Εἰ διὰ τοῦτο τελευτᾶς ἀλγεῖς, ἀλγεῖ διὰ τοῦ ἐθίσαι καὶ διὰ τοῦ πίνοντας. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, ἵνα καμάτου μὴ λυπεῖτω σε τὰ τῆς φύσεως· λυπείτω σε ἢ τὰ τῆς πονηρᾶς προαιρέσεως.

Οὐδὲν

Οὐδὲν ἦ κακὸν κατὰ φύσιν | Ira *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν δύσφημον φυσικῶς πνεῖ ἔργον σημαντικόν. & *lib.* 6. § 33. Εἰ δὲ φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνύντῳ | De inſcriptionibus iſtiuſmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνέτῳ ſicut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto.* Verùm illud, opinor, potius. Eſt autem Καρνῦς, Καρνῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. ſive Καρνοῦντον, ut Marcus hîc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hiſt. l.* 30. qui *Illyriorum* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum noſtrum triennio jugiter militum delectum habuiſſe, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor eſt Oroſius *hiſtor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum*, inquit, *jugi triennio perſeveraſſet, bellum Marcomannicum confecit.* Quin & Dio Caſſius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, τὴν Παιονίαν ὁρμητήριον, *Pæoniam pro ſtativis, ſive pro eo loco, in quo copias ſuas contineret, & ex quo in adverſarios excurſiones ſubinde faceret*, habuiſſe. Verùm apud Dionem aut Παννονίαν legendum fuerit, aut *Pæoniam* autor pro *Pannonia* acceperit; quomodo Seb. Munſterus *coſmogr. l.*4. de Hungaris agens, *Pannones* aſſerit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipſe 3. *geogr. l.*7. diverſas has eſſe longéq; à ſe invicem diſſitas tum regiones, tum gentes, diſertè ſtatuat. Ego prius illud lubentiùs adniſerim, librarii ſubeſſe culpam, qui lapſu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (niſi ſi à Xiphilino erratum eſt) non ſolùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejuſdémq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Bæot.* Juſtin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.*7. *excerpt.* Caſſius ipſe *l.* 49.) ſitus non patitur, ut eo fine uſui eſſe Marco potuerit adverſus gentes illas Iſtri accolas militanti: verùm etiam quòd *Pannoniam* poſtea autor idem tanquam ſedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, quod Capitolinus narrat in *Marco, Marcum Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Vandalis, ſimul etiam Quadis extinctis, ſervitio liberâſſe*; & in *Vero, compoſito, in Pannonia bello, in urbem deſtinatum eſſe.* Illud deniq; palmarium argumentum in hac cauſa fuerit, quod Caſſius idem, non ille operâ alienâ contractus, ſed integer *hiſt. l.*49. (quo loco ſe poſt patrem etiam *Pannoniæ* præfuiſſe commemorat) Græcorum quorundam, qui commiſcebant iſta, errorem ipſe refert, rejicit, refellit. Ex eorum autem numero fortean Herodianus fuerit, qui Marcũ ſcripſit ἐν Παιονίᾳ, in morbum noviſſimum, unde & obiit, incidiſſe. Sed & Philoſtratus is, qui ſophiſtarum vitas deſcripſit. Iſte ſiquidem in *Herode* de Marco agens; Ἐκάθητο, inquit, ἐς τὰ Παιόνια ἔθνη, ὁρμητήριον τοῦ Σιρμίου χωρίου. & rurſus, μὴ τὰ ἐν τῇ Παιονίᾳ. quo utroq; loco *Pannoniam* eſſe intelligendam docent, & Marci hiſtoria, & *Sirmium* ipſum *Pannoniæ inferioris* oppidum, utì teſtantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiſcus; tum & *Marci obitu*, qui ſpiritum ibi hauſit noviſſimum, utì Tertullian. *apol. c.* 25. factum illuſtrius. Nec tacendum, quod Strabo *l.* 7. *Segeſticam Pannoniorum urbem* dicet eſſe, εὐχυὲς ὁρμητήριον τοῦ θεῖς Δακὸς πολέμου, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur.* qui & ipſi ex Strabone vicini fuiſſe videntur gentibus illis, quas ſubegiſſe Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus eſt: *non inter ſtrepitus Baianos fremituſq; balneorios, aut clamores vociferationeſq; Circenſes*, quod tanquam magnum quiddam de ſe prædicat Seneca *ep.* 56, & 83. ſed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philoſophiæ ſtudiis ſeriò ſedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Αὐ ἐκάστῳ ἡμέρᾳ ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2. *Singula de nobis anni prædantur euntes.* *Anni*, inquit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipſa. *Singuli dies aliquid ſubtrahunt viribus.* Sen. *ep.* 26. & Memor, ſi Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2. *Florem decoris ſinguli carpunt dies.* Quod de *viribus* ille, de *decore* iſte, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Memini te illum locum aliquando tractâſſe, non repentè nos in mortem incidere, ſed minutatim procedere. Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cùm creſcimus, vita decreſcit. uſq; ad heſternum quicquid tranſiit tempus, periit. hunc ipſum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepſydram non extremum ſtillicidium exhaurit, ſed quicquid ante defluxit:*

fluxit: ſic ultima hora, quâ eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola conſummat. tunc ad illam pervenimus, ſed diu venimus. Et *epiſt.* 120. *Vide in quanta celeritate aetas noſtra ſit. Hoc quod futurum dico, cùm maximè fit, & pars ejus magna jam facta eſt. nam quod viximus tempus, eo loco eſt, quo erat antequam viximus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem ſinguli conferant. non ille gradus laſſitudinem facit, in quo deficimus; ſed ille profitetur, ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis, quae nos illa, non corripit.* & *epiſt.* 4. *Ex quo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Aſtron. l.* 4.

Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet.

Morus noſter:

Nugamur, mortémque procul, procul eſſe putamus:
At mediis latet haec abdita viſceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm naſcimur, horâ,
Prorepunt junctò vitaque mórſque pede.
Partem aliquam furtim quâ ſe metitur, & ipſam
Surripit è vita quaelibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipſo in tempore mors eſt:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc eſt noviſſimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loquimur, fugerit invida Aetas —

& Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor inde eſt.

& quod in Camilli Aquilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam quae inchoat, hora rapit,

Expreſſum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpſit hora vitam, prima quae dedit.

Quòd ſi ex illo quiſque incipit mori, ex quo in ipſo agi ceperit ipſa mors, id eſt, vitae detractio, profectò ex quo eſſe incipit in hoc corpore, in morte eſt. quid enim aliud ſingulis momentis agitur, donec ea conſummata mors, quae agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus eſſe poſt mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μίρος ἕλαττον ἀυτῦ καλείπεται | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de ſpatio vivendi demitur; & quotidie minus minúſq; reſtat.* Idem *de verb. Dom. ſerm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm creſcunt pueri, quaſi accedunt illis dies, & neſciunt quia minuuntur: & ipſa eſt falſa computatio. creſcentibus enim accedunt potiùs dies quàm accedunt. conſtitue enim homini nato, verbi gratiâ, 80 annos: quicquid vivit, de ſumma minuit.* Idem latiùs proſequitur *& de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipſa ſuis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια | Nempe, ſi morbo mens ſepelitur, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima*, prodigitur. *Phrenitis*, inquit, *mentem prodigit.* Ideò vulc maturiùs ſtudiis bonis incumbendum, quia nec vitae prolixioris certitudo; & haec etiamſi prorogetur, incidere poſſint, quae intelligentiae vim vigorémque imminuant, imò uſum liberum ſuperſtiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι | *Spirare.* Xyland. *reſpiratio.* M. Caſ. verùm aliud longè eſt **τὸ διαπνεῖσθαι** quod à Marco ipſo etiam *plantis* tribuitur. & **ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς** diſertè diſtinguitur *infrà l.* 6. § 15. Ariſtot. *problem. l.* 1. *q.* 21. **Ὅταν ἡ ἐν ψύξει ἀναπνοὴ, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τῆς ἀρτηριῶν.** Idémq; (ejuſd. ſaltem nomine; ſunt enim qui Alexandro potiùs accenſeant) *de ſpiritu c.* 5. **Τὸ δὲ πνεῦμα ἐκ ελεθὸς καὶ ὑδάτων καὶ ἀρτηίας. — ἐξ ἀρτηίας δὲ, ὅτι διαπνοὴν ἔχει.** quam **ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς** autor idem diſterminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. ſalubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *ſect.* 1. adduxerat. **Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσπεπτότατα φέρουσι, χειμῶνι δὲ ῥᾴιστα, ἢ ἐν ἄλλῳ ὡρῃ.** Ex *aphor.* 15. rationem dicti ſubjungens, **Αἱ κοιλίαι,** inquit, **χειμῶνι καὶ ἦρος θερμόταται φύσει.** (quae verba ſunt Hippocratis) **διότι τὸ σύμφυτον ψυχρὸν ὑπὸ τοῦ ἐκπυρουμένου θερμοῦ καὶ καλαλείπει τὸ ἔμπυρον θερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῷ θέρει διαφοιτᾷ μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ ψυχρὸν θερμόν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὴν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην.** Idémq; explicatius **ὑγιεινῶν** *l.* 1. *c.* 12. **Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον ὠφέλημα βαδίως ἐκπίνεται, πρός τε τῆς ἐμπύτου θερμότητος εἰς ἰδέαν ἀτμοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκπεπυρούμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν ὅπνος ἰδρώς· τὸ δὲ ἕτερον, οὐδὲν ἔχον ὄνομα, ὅπ οὐδὲ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τῶν ὄλων ἐκφεύγον ὑπὸ λεπότητος, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῆς ἧς φωσφάντων αὐτῶν τὸ λογισμῷ· καὶ τῶν δὲ τῶν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκρίνεται τι καὶ τῆς παχυτέρας ὠφελήματος.** Ἀναπνοὴ ergo *reſpiratio*, quae pulmonum opera perficitur, quâq; aer ſive ſpiritus externus iſte per os, tanquam per oſtium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. **διαπνοὴ** ſive *perſpiratio*, quâ non ſpiritus tantùm illi per arterias diſtribuuntur, ſed vapor quaſi quidam illis diffunditur (quomodo Moſchio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros ſive meatus quoſdam obſcuros occultà quadam ratione latentur exhalatur. quod & Auguſt. obſervavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc **εὔπνους τόπος,** & **εὔπνουν σῶμα.** Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. **Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος.** *facilè perſpirabilis eſt capitis locus.* quod indè confirmat, **τῷ μανὸν εἶναι**, *quòd cutem raram habeat.* Et mox *q.* 10. **Ὁ τόπος ἀραιὸς καὶ ἰσχνὸς διὸ καὶ εὔπνους.** Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo loco eadem, ſed viriata reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ὅτι ὧν γὰρ ἡ πόλις ὑγιαινὴ καὶ τέτ῾ ἔυπνος· οὕτω καὶ σῶμα τὸ ἔυπνον. hoc eſt, τὸ ἐυ διαπεπόμφον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις ἴσως καὶ εὐσλοσ῾. Sicut apud Theophraſtum *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐσλοδα καὶ ἔυπνοα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non ἔυδηλα, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3. & 4. ἡ ἔυπνοια ἐυχρσιαν ποιεῖ. ſed & εὐδιάπνευν eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακὸ πλα γὰρ τῶ χαλκοῦ, εὐδιάπνευν γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè eſt de ſpiritibus ac vaporibus uſurpatum διαπνοὴ quod de cibis alimentiſq; craſſioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις quanquam hæc etiam eodem ſenſu, quo & διαπνοὴ ſumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι ſunt οἱ ῥᾳδίως διαπεπόμφοι. quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνδυσοι. Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ ἐυξήρανλον εἶ) τῆ πυκνότητι ἧσ πόρων· διὸ καὶ δυσδιάπνδυσον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ ſpiritus ſive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quà eorundem ſuperflua & excrementitia per poros ſive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τῆς διεκπνοῆς complexus eſt Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa ſupervacanea etiam quod eſt utile & conducibile ex parte ſenſim exhalet, idq; copioſiùs, ubi pori ſive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam ſæpenumero inſignem parit, unde interitus etiam quandoq; conſequitur; hinc factum eſt ut τὸ διαπνεῖδς *properire* & *interire* quoq; uſurpetur; cujus exempla alibi daturi ſumus. Monet iſtud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδὲς ὅτιν, ὃς ὑ φησὶ διαπνεῖδς τὰ ἧσ ζώων σώματα, τῆ διὰ ἧσ ἀδήλου αἰδήσει διαπνοῆ πόρων. Et inox: Τὸ μὲν πέριξ διαπ῾, ὑ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάν῾ ὁμοίως ἐκκρινοῖ, διαφορῶν ἅμα τοῖς περιττοῖς ἧσ ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κτ᾽ φύσιν ἐν αὐτῶ περιεχόμενα, κτ᾽ τὸν ἀπὸ ἧσ ἑαυτῶν ὀνομαζομένων ἄδηλον ἀναπνοήν. Spectátque eodem ejuſdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum ſpeciebus agens; Βλάπτοιεν δ᾽ ἄν, inquit, ἧττον τὸ λέπια, ὅσῳ τὸ σκληρὸν τε καὶ πυκνὸν ἐκπεπόμφασ᾽ ἔτιος γὰρ ἂν εἴη δυσαθέτερον. ὡς εἶναι καὶ διαπνεῖδαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἡδύναλο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπεργαζόμεδα. νυνὶ δ᾽ ἐπειὸν ὅσῳ ἅμφω χρὴ παρασκευάζεσαι καλῶς αὐτὸ, καὶ ὅσῳ τὸν ἧσ ἔνδοδεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὸν ἧσ ἔξωδεν ὁμαλότητα βίας, ἄμεινον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων ἧσ ὑπερβολῶν. εἰ δ᾽ ἄρα ποτὲ μὲ φυλάξοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἀπορρῶσαν γυμνασίαις εἶναί τε. τὸ δ᾽ τῆς ἑτέρας διαθέσεως ἐυπαρέκτησον ὑπὸ ἧσ ἔξωδεν αἰτῶν, ὅτ᾽ ἀπόρρωσίν τινα ἑτέρου ἐπιόντος ἔχει. καὶ σφόδρα δ᾽ αὐτῶ βλάβη τις ὑ μικρὸ, διαφορεμένων πολλάκις, ὑ ἧσ περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità diſtinguunt iſta, ut inutilis materiæ *perſpirationem.* utilis verò *diffluxionem* indigitent. Nec illud ſilendum διαπνοῆς occaſione hujuſce anſam arripuiſſe Sanctorium quendam Juſtinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiſcendi; quam libro peculiari, quem *Statigomaſtiga* inſcripſit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrarienſis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν ſtatuiſſe videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus ſe inſinuet, quo ſufficiatur id quod expiratione abierit. Διὸ δὴ (inquit, nimirum, ὅπ κενὸν ἐδὲν) τὸ ἧσ σηδὼν καὶ τὸ τῆ πνεύμον῾ ἔξω μεδὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ ἀεὶ τὸ σῶμα ἀείρης, εἴσω διὰ μανῶν ἧσ σαρκῶν δυομένης καὶ περιλαυνομένης, γίνεται πλῆρες. αὖδις ὑ ἀποχρεπόμεν῾ ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώμαλ῾ ἔξω ἰὼν, εἴσω τὸν ἀναπνοὴν ποιεῖδαι, κτ᾽ τὸν τῆ σώμαλ῾, καὶ ἧσ μυκτήρων δύσεν.

Τὸ δ᾽ ἑαυτῶ χρῆδαι | Senec. *epiſt.* 58. *Multis iners vita ſine uſu jacuit ſui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui ſe utitur. qui verò latitant & torpent, ſic in domo ſunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipſo nomen marmori inſcribas; mortem ſuam anteceſſerunt.*

Τὰς τῆ καθήκον῾ ἀειθμὰς ἀκριδῶν | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀειθμῶν πων συμπληρῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δ᾽ λέγεσι τὸ τέλειον ἀγαδὸν, ὅδεν τὸ πάν῾ ἀπέχειν τοῦ ὁπζηπυμόνος ἀειθμὸς ὑπὸ τῆς φύσεως. ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ᾽ εἶ) λέγεσι καθῆκον πάν῾ ἐπέχον τοῦ ἀειθμὸς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque abſolutum eſt, & ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant κατορθώματα, omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam eſſe poteſt caſu factum, quod omnes in ſe habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem eſſe dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non creſcit, ſic nec virtus quidem. habet numeros ſuos, plena eſt.* & *epiſt.* 115. *Non poteſt quiſquam niſi ab initio formatus, & totâ ratione compoſitus, omnes exequi numeros, ut ſciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris ſaltatoriis* cenſet cl. Caſaubonus; ſiquidem Latini ſolent pro ὀρχεῖδς dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerumque exultant ſanguine læti.

vel *ad numerum moveri.* Perſius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miſcere neſas; nec cùm ſis cætera foſſor,
Tres tantum ad numeros ſatyrum moveare Bathyllo.

ubi

ubi *fossor*, imperitus, insipiens. *Satyrum movere*, sive *saltare ad tres numeros Bathylli*; δὶς ἢ τρὶς χαλῶς ἐρχήσασθαι καὶ βάθυλλον *duos aut tres staticulos ex arte facere & perficere*. Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si paulo se movit extra numerum, aut si versus pronunciatus est syllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & exploditur: in vita, quæ omni gestu modulatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dices?* Hæc pleraque *ad Pers.* Casaub. At Lipsius *palæstræ* peculiare vocabulum esse contendit in *motibus illis & formatione flexuque membrorum*: atq; indè formulam hanc desumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib. 7. c. 1. Magnus luctator est, non qui omnes numeros nexusque perdidicit, quorum usus sub adversario rarus est; sed qui in uno se aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem sententiam Fabius *instit. lib. 12. c. 2. Palæstrici doctores illos, quos numeros* (ità Lipsius *nervos*, malè) *vocant, non idcirco discentibus tradunt, ut iis omnibus quæ didicerunt in ipso luctandi certamine utantur; sed ut subsit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus se occasio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum se exercente, *Sat. 6. v. 250.*

Atque omnes implet numeros. ——

De Amesia Sentia caussâm suam apud populum agente Val. Max. *l. 8. c. 3. Partesque omnes ac numeros defensionis, non solùm diligenter, sed & fortiter executa.* ità restituit ex Manuscriptis St. Pighius, quod priùs, *Motúsque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem istîc πάντας τοὺ ἐυθμοὺς ἀκριβῶν, ἢ ἐπίσχεν, id Lucianus πάσας τὰς χαμμαῖς ἀπηκριβώθη, dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, ἢ πάσας τὰς γραμμὰς ἀπηκριβωμένη. translatione *a pictura* petita, cui manus novissima ità est admota, ut nihil ampliùs desiderari possit.

Τὸ προφαινόμενα διαθεῖν | *Quæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes subitaneas corrigere.* Cas. quod est διορθοῦν. malim, *animo præconcepta distinctè explicare.* Aristot. *Ethic. l. 1. c. 7.* δεῖ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρῶτον, εἶτ' ὕστερον ἀναγράφειν. δόξειε δ' ἂν πᾶσιν εὖ προηγεῖν ἢ διαθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem περὶ μὴ τὰ φυσικά. *l. 2. c. 6.* εἰ μὴ καλῶς διαθρῶσιν οἱ λέγοντες. & *l. 1. c. 5.* σαφῶς μὲν ὁ διέθρωται. Metaphorâ ductâ *à re physica, fœtûs* scil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obstetricia*, in qua mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad situm figuramque debitum componunt.* in scriptis autem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθρῶν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτόν | *Utrùm educere atque exigere se oporteat.* è vita scil. Ità & Clemens usurpavit, *Strom. l. 4.* de hæreticis quibusdam, qui martyrio se ultrò objiciebant, ἐπισπώμενοι τὸ θανάτῳ Τίτος ἐξάγειν ἑαυτὸν ἀμαρτύρως, λέγω δὲ, καὶν δημοσίᾳ καλάζωνται. quo loco τὸ ἀμαρτύρως (quod obiter adnotamus) non est cum λέγω δὲ, (uti Sylburgius putavit) sed cum ἐξάγειν ἑαυτὸν conjungendum. *dicimus eos ità sibi mortem accersere, ut martyres tamen non sint, nec martyrium obire dici debeant.* ἢ γὰρ, inquit, τὸν χαρακτῆρα σώζεσι τὸ μαρτυρίου τοῦ πιστοῦ. Vide *ad lib. 11. § 3.* & mox ex Cl. Heinsii restitutione: Αὐτίκα ἔυλογον ἐξαγωγὸν τῷ σοφῷ συγχωρεῖσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, εἴπερ τὸ φρονεῖν ἔστι πρήσσειν αὐτόν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς φρονήσεως. Vid. *l. 8. § 47.* Philosophi isti cum primis sunt Stoici. istorum enim hoc est dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita sese educere. & ἔυλογον ἐξαγωγὸν eam nuncupabant, *cùm justa caussa*, quam illi censebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuscul. l. 1.* Jo. Stob. *Collectan. tom. 1. l. 1. tit. 4. § 8.* Φασὶ δέ ποτε καὶ τῷ σοφῷ ἐξαγωγὸν ἐκ τοῦ βίου τοῖς ἀπαθέσι καθηκόντως καὶ πολλοῖς τρόποις. Pleniùs planiùsque Laert. in *Zenone.* Ἔυλογος τέ φασι ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων. καὶν ὀδυνηρᾶς γίνηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epist. 70. Sapiens vivit, quantum debet, non quantum potest. videbit ubi victurus sit, cum quibus, quomodo, quid acturus. — Si multa occurrunt molesta & tranquillitatem turbantia, emittit se. nec hoc tantùm in necessitate ultima facit, sed cum primùm illi ceperit suspecta esse fortuna. nihil existimat suâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epist. 17. Si necessitates ultimæ inciderint, exiliet è vita, & molestus sibi esse desinet.* Idem *epistol. 58. Itaque de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri, sed manu facere. propè est à timente, qui fatum segnis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qui amphoram exiccat, & fæcem quoque exorbet. de hoc tamen quæremus, pars summa vitæ, utrum fæx vitæ hæc sit, an liquidissimum ac purissimum quiddam; si modò mens sine injuria est, & integri sensus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus est. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at si inutile ministeriis est corpus, quid mi oporteat educere animum laborantem? & fortasse paulo antè quàm debeat faciendum est, nè cùm fieri debeat, facere non possit. & cùm majus periculum sit malè vivendi, quàm citò moriendi, stultus est qui non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam senectutem, si me totum mihi reservabit; totum autem ab illa parte meliore. at si cœperit concutere mentem, si partes ejus convellere, si mihi non vitam reliquerit sed animam; profiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, dentaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci est. hunc tamen si sciero perpetuò mihi esse patiendum; exibo;*

non propter ipſum, ſed quia impedimento mihi futurus eſt ad omne propter quod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qui propter dolorem moritur : ſtultus, qui doloris cauſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cum ab his (quæ ſecundum naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia : non ſine cauſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vitâ, & in vita manſionem. in quo enim plura ſunt, quæ ſecundum naturam ſunt, hujus officium eſt in vita manere : in quo autem ſunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium eſt, è vita excedere. ex quo apparet, & ſapientis aliquando eſſe officium, excedere è vita, cùm beatus ſit ; & ſtulti manere in vita, cùm ſit miſer.* Hanc autem ſententiam, quæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento ſubſternitur, ità Stob. expreſſit. τοῖς καθήκουσι καὶ τοῖς κατὰ τὸ καθῆκον, μεταβάσεως τοῦ τε ζῆν καὶ τοῦ ἀπαλλάττεσθαι. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde paucula adhuc ſuperſunt fragmina, quæ argumenti totius guſtum dent aliquem. Refutavit feliciter ſatis Alexander Aphrodiſ. in *libello*, quo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtenditque ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τοῦ ἐυλόγου ὀρεγομένοις τοῦ ἐξαγωγοῦ. Πῶς ἔυλογος, inquit, ἐξαγωγὴ πρὸ τοῦ ἀρετῶν ἔχειν, ἐν μακαρίῳ βίῳ ὄντι ; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· ἅτινα ἄτοπον καὶ τῷ ὁπόσους τούτῳ μακαρίους ζῆν τε (audis ſaltùs Stoici verba ; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν ἐυλόγως τούτου τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε παρόντος κακοῦ, μήτε προσδοκωμένου, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας οὔσης, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν, βάλεσθαι, θαυμάσιον, καὶ τῷ ὄντι λόγου μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τοῦ ἀρετοῦ τοῦτ' ἀπαλλάττειν τὸν σοφόν ; οὐδὲ γὰρ ἄλογον ὅτι μὴ ἄλλου τινὸς, ἕνεκα τῆς καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλλο ἔχον. οὐδὲ γὰρ κόρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς, οὐ θάνατος γὰρ τῆς τιμῆς ὄρεξις· καὶ ὃν ἐπ' ἄλλό τι αὐτὴν ἀναφορά. Ità abſurdum eſſe dogma contendit ; utpote quod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. ἐστι ; reverâ pietati veræ religioniq; ſanæ prorſus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone* : ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι· καὶ οὐ δεῖ αὐτὴν ἐκ ταύτης ἐξάγειν, οὐδὲ ἀπολύεσθαι. Et tanquam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis ; nec injuſſu ejus à quo ille eſt vobis datus, ex hominum vita migrandum eſt ; nè munus aſſignatum à Deo defugiſſe videantur.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoras injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & quamvis ſciat ſe terrenis relictis conſcaturum eſſe meliora, niſi perpetiendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. lib.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius eſt, quia hominis extinctor eſt : eidem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat ; quia hominem necat : imò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtra ſponte venimus ; ita rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejuſdem juſſu recedendum eſt, qui nos in hoc corpus induxit, tam diu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit ; habeamúſque judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, ne incidat in perpetuas : neminem propter aliena peccata ; nè hoc ipſo incipiat habere gravioſſimum proprium, quem non polluebat alienum : neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari : neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur ; quia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cauſſa, propter quam ſe quis occidat ; nè in peccatum ruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſuademus, ſe illico interimant ? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint deleta præterita. porrò hoc ſi quis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò quia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi ulla juſta cauſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior quàm illa non eſſet. quia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Eraſinum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit : *ſi paricida cò ſceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat ; & in ipſis paricidis, quantò propinquiorem quiſque peremerit, tantò judicatur immanior ; ſine dubio pejor eſt, qui ſe occidit, quia nemo eſt homini ſeipſo propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum, tanquam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, quod prohibetur in proximo ?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐπικούρου | Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare, utrum commodius ſit, vel mortem properare ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi ceperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, numquid illo die deſinendum*

ſit.

ſit. Plin. min. *l.* 1. *epiſt.* 22. *Impetu quodam & inſtinctu currere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, utque ſuaſerit ratio, vitæ mortiſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi. Deliberationem* ea de re ſeriam inſtituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epiſt.* 77. *cogitationem* & *conſultationem* Titus Ariſtio apud Plin. *epiſt. ſupradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inquit Marcus, jam non poteſt.

Περαπεθνηκυῖαν | Ita *l.* 12. § 15. **περαπεθάνειν**, de quo Lucretii illud uſurpari poterit, *l.* 3.

Mortua cui vita eſt prope jam vivo atque videnti.

atque hoc eſt, quod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum cenſet, ex vivorum numero excedere, antequam moriare.*

Χρὴ ἓν ἑστάναι | Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρῳ τοῦ θανάτου ἐκάστοτε γίνεσθαι | D. Jun. f. **διὰ τό.** Verùm **τῷ** cum verbo infinito idem valet ac **διὰ τό.** Alexand. Aphrodiſ. *problem. lib.* 1. *qu.* 36. **τῷ τὸν θεὸν αὐτοῦ ἀέρα ποιεῖσθαι.** id eſt, **διὰ τό.** *eò quod aër eis circumfuſus afficitur.* Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 16. **Μεγάλας ὑδροφορεῖ διαφορὰς ἴσχυσιν οἱ καρποὶ, τῷ ξυλώδεις, ἢ γεώδεις, ἢ ξηρεῖ, ἢ λιπαρεῖ τῇ φύσιν ἔχειν.** *eò quòd vel lignoſi, vel terrei, vel ſicci, vel pingues ſint naturâ.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. **Εἰ μὴ ἄρα τῷ πολὺ πόρους ἐναῦθα ἔν τῃ αἰτίᾳ σθαι, τῷ μὴ ἀρμόττειν.** *niſi ſi quis poros in cauſſa eſſe exiſtimaverit, eo quod minùs ſint congrui.* quem locum fruſtra ſolicitat Clariſſ. Jul. Scaliger. & *c.* 14. **Ἔστι δὲ τὰ γ' ἐν τοῖς ἁλισθεῖσι φυόμενα, τῷ ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ, ὡς ἄλογον,——ὑγιᾶ δὲ εὐχυλώτερα καὶ βελτίω γίνεσθαι.** *eò quod ſalſedinem quandam habeant.* Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet; Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex quo quiſque in iſto corpore morituro eſſe ceperit, nunquam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo quippe eſt, qui non ei poſt annum ſit, quàm ante annum fuit, & cras quàm hodie, & hodie quàm heri, & nunc quàm paulò ante propinquior, ut omnino nihil ſit aliud tempus vitæ hujus, quàm curſus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebit quiſque, quantum illi dies primus adſcripſit. ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingreſſus eſt, acceſſitque fato propior: & illi ipſi qui adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur.——quò facilius obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. incrementa ipſa ſi bene computes, damna ſunt.* Idémq; *epiſt.* 120. *Quotidie propiùs ab ultimo ſtamus; & illò unde nobis cadendum eſt, hora nos omnis impellit.*

Nam vita morti propior eſt quotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Quod Poeta recentior pluribus ſic extulit:

Velut ſecundo vecta navis flumine
Senſim propinquat litori: ſic indies
Vivendo morti appellimur propinquius.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *ep.* 26. *Vita noſtra navigationi eſt ſimilis, in namq; qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit, quia impulſu navis ducitur. ita ergo & nos ſumus, qui ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes, ſive quieſcentes, ſive volentes, ſive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. **Τὰ ὀπτανόμενα** | Quæ & **ὀπτηθέντα** dicuntur, *l.* 6. § 36. *Quæ rebus eis, quas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, aut caſu aut neceſſariò etiam, ſed præter intentionem utriuſque ſuperveniunt aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. **Καθάπερ ἐν τοῖς ὑφ' τεχνῶν χειρουργίαις, τὸ μὲν ὑπὸ τέχνη σφαγιαζόμενον σφάττουσι τῇ τέλος, τὰ δ' ἕπεται τῇ χειρουργίᾳ. ὁ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη. σαπρότης τε ἐξ ἀκμοῦ, καὶ ὀπτὰ βαύνει αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, ὁ σφαγιάζων δ' τῇ τεχνίτῃ· ὅπως ἀμύλου καὶ ὅσα θεὶ γλιῶ πάθη γίνεται, ἃς καλάμῳ κακῶν ἀνθρώπινον ἐμβολάς, ἐσλαῦτα ἡγητέον ἀναίτιον καὶ τλιῦ τέχνῃ, ὄντα δ' ταῦτα τῆς τὸ ὅλη διακοσμήσεως ἄπαντα τινὰ ἐπιμέλειαν καὶ ἀναγκαίαν φύσιν.** quod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Euſebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) **Αἱ δὲ στοιχεῖων μεταβολαὶ ταῦτα ἡμῶσιν, ὁ σφαγιάζομεν ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἐπίμοιρα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς σφαγιαζόμενοις ἐπακολουθοῦντα.** Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptiſſimè: **Ὅσα δὲ ὁμοίως ἔστι ἐπακολουθήματα, οὐκ ἔργα φύσεως σφαγιάζομεν, φυσικοῖς δ' ὑπουργοῦντα ἔργοις, ὁ μὲν ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς σφαγιαστηρίοις.**

Ἄρτος ὀπτώμενος | *Cùm panis pinſitur.* Xyl. at *panis* non pinſitur, ſed *far* vel frumentum ad panem. Varro de *ling. Lat. l.* 4. *Pilum, quod eo far pinſunt. id ubi fit, piſtrinum.* & *de re ruſtic. l.* 1. *c.* 63. *Far, quod in ſpicis condideris per meſſem, promendum hyeme, ut in piſtrino pinſatur & torreatur.* Idem Nonio laudante, in **ταφῇ Μενίππου** *Nec piſtorem ullum noſſent, niſi eum qui in piſtrino pinſeret farinam.* Sed nec *farina* pinſitur, ſed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo reſcribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qui ruri far pinſebat.* Verto itaque, *panis cum coquitur.* nec ſum inſcius Græcis aliud **ἕψειν**, aliud **ὀπτᾶν** ſonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenienſibus, **Ταῖς ὥραις δύοντες οὐκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψουσι τὰ κρέα.** contra planè quàm Hebræis indictum, cùm agnum paſchalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, quærenti uter piſcis præſtaret, *congrus* an *lupus*, **ὁ μὲν ἑφθός, ὁ δ' ὀπτός.** quod nos Angli diceremus, **the one boiled, and the other broiled.** Itaq; ſi vocabuli Græci ſignificatum peculiarem ſequamur, *panes torrere* potiùs, quàm *coquere* diceremus,

& *fruges* quidem *toſtas* etiam Latini dicunt, utl & *ſor* ſuprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

——*fruges*que receptas
Et torrere parant flammis & frangere ſaxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinſere*, ſic rariuſculè *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera*; —— *à coquendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Coctulæ, quæ coquebant panem, primùm ſub cinere, poſteà in furno.* Cato *de re ruſtic. c.* 74. *Panem depſtitium, ubi bene ſubegeris, defingito, coquitóque ſub teſtu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo ſub teſtu coquito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otiosè percoquas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, uſus eſt Cicero, quo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, *ἂν δὲ γῆ ὀπτήσῃ ὑπὸ τῷ ἡλίῳ, terram ab ſole percoqui.*

Πεφθομένας σὺς τὸν τοῦλον ἔλκει ἀναπτῦ | Ità Naſo *remed. l.* 2.

Non facilè eſuriens vitâ retinebere mensâ:
Et multùm ſaliens incitat unda ſitim.

alii *multam.* quid ſi *nullam* legerimus? ut ſit ſenſus; *ſitim ſuſcitat, etiam ubi nulla prius fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπόταν ὀψαύστατα ᾖ, κάκιστα | Naturæ vi ſcil. ſed & artis ope nonnunquam, quæ *ἐπεισακτὰ* dicta, Theophraſt. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permiſceatur. is culices parit, qui ad ficum adſitam volantes, morſúque crebro ficum ora* (an *coria*, ut Dalechamp.) *aperientes, atque ità penetrantes, intus ſolem primò ſecum adducunt, cerealéſque auras immittunt foribus apertis.* Plin. *hiſt. nat. lib.* 15. *cap.* 19. *τὸ κάκιον* autem & de *malis punicis* uſurpavit Caſſianus Baſſus, ſub Conſtantini Cæſaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. *Ὅσα ῥοιᾶς μὴ κάκιον.*

Δρυπεῖον ἐλαίας | Δρυπτὸν, Xyland. alii, *δρυπτέον*. illud potius, ſi aut notationem reſpicimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim *δρυπεπεῖς* ſive *ἐλαίας*, ſive *ἰσχάδας*, *παρὰ τὸ πίπτειν τὰς ἐκ τοῦ δένδρου παπαυομένας*, monet Euſtath. *ad Il. β.* & *Odyſſ. μ.* & Suidas. at verò *δρυπεῖς*, *παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πίπτουσας, ὡμὰς*, Heſych. nec diſſentit Plinius *hiſt. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, priuſquam cibo matura ſit, jam tamen colorem mutans.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Quantò maturior bacca, tantò pinguior ſuccus, minuſque gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémque, incipiente baccâ nigreſcere. noſtri vocant Drupas*, Græci verò *Drypetas*: vel, ut alii codices, *drypetidas*. Obiter reſtituenda in Theophraſt. de *cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 11. vox *δρυπεῖς*, vel *δρυπεῖς* ſaltem, ubi perperam in excuſis Venet. *ὀδρυπεῖς*, Lugd. *δρυπετεῖς*, legitur.

Τὰ ἐγχυῖς τῇ σικύᾳ | Καὶ ὁ ἢ δρυπὴς ἐν σικύᾳ. Theophr. *de cauſſ. plant.*

Ἕλκει τι τοῦλον | Senec. *epiſt.* 12. *Gratiſſima ſunt poma, cùm fugiunt. puerilia maximus in exitu decor eſt: deditos vino potatio extrema delectat, illâ quæ mergit, quæ ebrietati ſummum manum imponit. quod in ſe jucundiſſimum omnis voluptas habet, in finem ſui differt. jucundiſſima eſt ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema tegula ſtantem, judico habere ſuæ voluptates: aut hoc ipſum ſuccedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Ὅτι σάκχους ἢ κάπου νόσους | Quod eſt grandiratis graviratíſque indicium. Plut. *de profect. indic.* Ὅτι καὶ τὸ μακρὰ καὶ σαλῶδες ἄδενα ὀφθεὶς πολὺ κακλιθῶντος καὶ νόσους ὑπὸ γῆν, πολὺ δ' ὑπὸ πορφύρᾳ αἰσχυθέντος ἄνω, κακὸς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας. ἔτω δὲ καὶ πρὸς φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων, οἱ μάλιστα κακοὶ καὶ βάσεις ἐκ ἔχοντες, δεόμενος ἔχουσι καὶ χώματος, καὶ βάθρου, καὶ σχοίνου ὑποδρομίας καὶ ἀλαζονείας μισθὸν, ἀφειδέσας ἀπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληρέσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῆς λόγων, τὸ σύκαζον καὶ φλοιῶδες ἀποβάλλουσι. De vite pariter Senec. *epiſt.* 41. *Vitem laudamus, ſi fructu palmites onerat, ſi ipſa ad terram, pondere eorum quæ tulit, adminicula deducit.* quò reſpexit forſan interpres Anglicanus, qui cùm *uvas* verterit, non *σάκχους* ſed *σφυρίδας* legiſſe videtur. Ità Homer. de loco vitibus conſito, *Il. σ. v.* 561.

——σφυρίδῃσι μάλα βεβύσσατο καρπῷ.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyſſ. τ. v.* 112.

——βεβίασι δ' ἄνδρια καρπῷ.

quod Lucret. *l.* 1.

——creſcunt ipſæ, fructúque gravantur.

ſed & de papavere, *Iliad. Ɔ. v.* 306.

Μήκων δὲ ἑτέρωσε κάρη βάλε, ἅτ' ἐν κήπῳ
Καρπῷ βεβριθυῖα.——

Segetem autem iſtiuſmodi inter pulcerrima ſimul ac jucundiſſima ponit Tragicus neſcio quis apud Platon. *epiſt.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς πατρίδι σοι,
Ἓν διαπρὸ δυσκλεὲς βίᾳ,
Οὐδ' ἀδάμας, οὐδ' ἀργύρου κλίναι,
Ἀνδρώπων δυσμαλόμῳ ἀκρόπολιν πρὸς ὄλεσσε,
Οὐδὲ χαλκὸς εὐρυπόδου χθονὸς
Βεβριθυῖαι αὐτόχειρες γύαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμορόφιμον νέμουσι.

Vide *Pſal.* 64. *v.* 13.

Τὸ τῦ λέοντος ὀβριμώτατον | Ἐπισκύνιον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone uſurpavit Homerus *Iliad. ε. v.* 136.

Πᾶν δ' ὀβριμώτατον κάτω ἔλκε δ' ὄσσε καλύπτων.
Lumina demiſſúmque ſupercilium obnubebat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

—— τὸν ἐπ' ἀν πλόῳ λάθοντα
Θρασυαλίας τε ἴμεντα ἀναλάβοντ' ἐν ἀγῶνι·
Τόδιον ὀβριμώτατον βλοσυρῷ ἐπικείσατο προσώπῳ.
——*procul quem contra nemo tueri*
Conſtans ſuſtinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale ſupercilium torvæ incubuit faciei.

aliquan-

aliquando & in *gravitatis* ac *severitatis*. ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζήνων σὺ πολιῷ σμηρὸς ὀπισθίῳ.
Spectandus cano Zeno supercilio.

Cicero *pro P. Sext. Nam quid ego de supercilio dicam? quod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio respub. tamquam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τῆς ὀφρὺς αἴσιλα accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

Τὸν τῆς ὀφρῦς αἴσιλα συμποιοῦσι γλαῦκα,

De homine loquitur gravi & severo; non de trifti mœroríque plano, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. quandoque in *fastûs* etiam & *superbiæ*. Plin. *hist. nat. lib.* 11. *cap.* 37. de *superciliis*: *Hæc maximè indicant fastum. Superbia alibi conceptaculum, sed hic sedem habet. in corde nascitur, huc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiúsque invenit in corpore, ubi solitaria esset.* Itaque Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὴ μικρὸν εἶ) μέρος τῆς ὀφρῦς. ὅλην γὰρ ὑποκρίνου διάνοιαν τῷ βίῳ. Est autem τὸ ἐπισκύνιον, (quod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cùm τῷ σκύνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῆς ὀφρύων μέρος, ut Eustathius; τὸ ἐπάνω τῆς ὀφθαλμικῆς ὀφρύδιον, ἢ τὸ μετάφρενον, ut Hesych. vel etiam τὸ σωφρόνισμα τῆς μετώπου, ut Heracleo Scholiastes; *oculis incumbens supercilium*, vel etiam *superciliorum in fronte commissura*. distinctiùs paulò Pollux, *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπὲρ τῶν ὀφρῶν βλεφάρων, σκύνια. ἴσως δὲ τὰ ὀφρῶν μὲν τὰς ὀφρῦς χείσα, ἐπισκύνια *quæ palpebris imminent, sive palpebrarum partes superiores*, σκύνια *unde* ἐπισκύνια, *fuggrundarum instar prominentes circa frontem superciliorum projectus*. quâ ratione Aristot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρύας καὶ βλεφαρίδας οὐ γίνεσθαι esse dixit. Et Apul. *de dogmat. Platon. Superciliorum sæpes præmuniunt oculos, ne desuper proruat, quod teneras visiones molliéque perturbet.* Ὀφρὺς from: & indè Latina vox non à *feriendis oculorum*, ut Isidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. aut *quod in ea siti sint oculi, qui sunt quasi fores & fenestræ animi*; ut Jungus noster *in Psal.* 131. nec à φέρειν, *quid ea fronte contracta indicetur*, ut alii. σκύνιον, *cilium*. & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos*, ut Isidor. ubi suprà. aut à *cilendo*, id est, movendo, ut Balbus in Cathol. Gloss. *Cinum*, ἐπισκύνιον imò σκύνιον potiùs. quod & *Scenam* dixisse Apuleium *Miles. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, restituit Scalig. *Auson. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cinus supinat, obviæ offert genas.

quo loco *Quinos* perperam legebatur. *Cinum* autem, *cilium*, & *cilium*, inquit Herald. *adverss. l.* 1. *cap.* 4. σκύνιον *cilium*, ut νύμφον λίμνην, νυμφὴ *lympha*, τρίχωμα *trichila*, si Scaligerum sequimur; nam reclamat Salmasius. atque hoc malo, quàm quod Guichard. *in harmon. lingu.* à κοχλὶς, quod est tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ὀπισθίων, *supercilium*. Plin. loco superiùs laudato: *Extremum ambitum genæ superioris antiqui cilium vocavere: unde & supercilia. Episcynion* etiam è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum censoriæ intentionis episcynio dispenso*. Aspectûs autem in *Leone torvitas* non est decora minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaq; eos, qui hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. in *epitaph.* ex quo mutuatus est Isid. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰσχύνοιτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πιθήκειον, βλέπει.

Ὁ δὲ ἐν τῷ στίλβοντι ῥίνων ἀφεὶς | de equo pariter, ac *cane*. indè tanta pictoribus solicitudo de spuma scitè exprimenda. quo in conatu fortem arti tulisse suppetias, Protogene canem, Nealce equum depingente, autor est Plin. *l.* 35. *c.* 10. quanquam istud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 12.

Σεσεισμωμένῃ | Vide quæ ex Augustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἥδιόν που διασωίσασθαι | *eleganter factum esse*. Xyl. ut vel ἀστεῖος legerit, vel ἡδίως eodem sensu ceperit. Glossar. Διασωίσασθαι, *constituo, instituo*. potest tamen istic & in *commendandi* sive *conciliandi* significatu sumi, qui τῷ σωίζεσθαι solennis est. idque secutus videtur Cas. quum vertit, *in quo oblectamentum ac volupe aliquid offendat*.

Ὅσα γεωφῶσι καὶ πλάσσει μιμούμενοι διεκινοῦσιν | Aristotel. *politic. l.* 1. *c.* 4. Τῷ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ὀπτικοῖς ἔργοις. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς καὶ ἀνθρώπων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. leg. c.* 12. Γεγεωμετρήκασι σοφῶς οἱ πάντων ἢ Θεόφραστον ἡδίστης ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς κακὸν, ἀλλ' ὡς ὄμοιον. Et mox: Τοὺς βοῦς καὶ φόρον προσαλίας καὶ πυθμάνων ῥοῖζον καὶ διαλείπης κτύπον εἰκόνες. ἐσοχλούμεθα καὶ συχφαίνομεν· ἂν δέ τις πάντως ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρράσιον τὸν ὦν, καὶ Θεόδωρος τὰς προσαλίας, ἡδόμεθα. καὶ νεανίσκον ἰδόντες ἄνδρειον καὶ ὑπερήφανον, ὡς ἀτρεκὲς διάκειται φαίνεται τὸν ἦθος Ἀλκιβιάδου καὶ Φιλοκτήτου, καὶ τὸν Σικελικὸν Ἰοκάστην ὁμοίως φύσιν καὶ ἀπαθύσκειν πεπτωκότας ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympos. l.* 5. *c.* 1.

Γεγὼς καὶ γέροντος ἀκμὴν πω καὶ ὥρᾳ | Siquidem, præterquam quod de Agathone Euripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* ἥβη κάλλους καὶ τὸ μετόπωρον κάλλος est & in ipsa canitie speciosum quiddam; quam idcirco non minùs esse senibus decori, quàm adolescentibus vires ornamento, testatur Rex sapientissimus, *Parem. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus sapientiam, quæ in ætate illa minùs viget, per-

peram ſubſtituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμῳ καὶ παιδιᾷ, σοφίᾳ· ἄξια ἦν πρεσβυτέρων, παλιαί. Nec omittendum Chryſippi illud, qui inter virtutis opera ponit, *lib. de Jove*, τὸ ἐγκρατῶς ὑποφέρειν καὶ δυσαπαιτήτους γεραιούς. quaſi τὸ ἐπαφρόδιτον aliquid etiam iſtiuſmodi ſilicernis ineſſet. καὶ τὸ σωφρόνως δυσαπαιτήτους ἀποτείλασθαι πρεσβύτην. quod certè majus quiddam meritò duci poſſet, quam σώφρονα ὀφθαλμοῖς παιδιὰν ὀφεῖν δυόμενον. Utrumq; refert Plut. *de Stoic. Contradict. c.* 9. & *de commun. notit. cap.* 3.

Τὸ ἐν παισὶν ἐπαφρόδιτον] M. Caſ. quare πᾶσιν legere voluerit, cauſſam nullam video. rectè Xyl. *puerorum, amori aptum, florem*, ſive, *quicquid in pueris conſpici poteſt*, quod in animis impudicis fœdum accendere poſſit amorem. opponitur enim τὸ ἦθος παίδων ἐπαφρόδιτον, τῇ ἡλικίᾳ γέροντων ὄφελος.

Σώφρονα ὀφθαλμοῖς] Sophocles in prætura Periclis collega cùm prætereuntis pueri formam impenſiùs laudáſſet, Pericles, Ὦ Σοφόκλεις, inquit, ἐν τοῖς χεῖρας μόνον δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν στρατηγόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄμμας. Plut. *Pericl.* quod in *vitis Rhetorum* tamen Iſocrati ab eodem (ſi idem ſaltem eſt, quod ego nullus credo) tribuitur. id eſt, vertente Cicerone *offic. l.* 1. *At enim prætorem, Sophocles, decet, non ſolum manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Et Valerio Max. latiùs diducente; *l.* 4. *c.* 3. *Prætoris non ſolum manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.* quod καθαρὰς ὄψεις Plutarch. id σώφρονας ὀφθαλμοὺς noſter iſtic. quod oculos tales habere illi, id Stobæus, ὅμμα ἔχειν παρ' ἑαυτῷ. qui tamen τὸ τῆς σώφρονος vocabulum non omiſit prorſus. ità enim extulit *tom.* 2. *ſub tit.* 17. Ὦ Σοφόκλεις, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὄμμα ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Nam quod Eraſm. *l.* 5. *in Peric. apoph.* 21. *linguam continentem* reddit, non video, quâ ratione motus id fecerit. Opponuntur autem iſtis à Petro *epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 14. ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος· quales notat, vetátque Dominus apud Matth. *c.* 5. *v.* 28. Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Περὶ γὰρ ψυχῆς τῆς σώματος διαφθείρεσθαι οἱ ὀφθαλμοί. *Et impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.* Aug. *epiſt.* 109. videndus cum primis. Indè ſcitum illud Rhetoris cujuſdam, qui impudicum an impudentem quendam dixit, ὐ πόρνε, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχεις. Plut. *de verecund.* Luſit nimirum à vocabuli vario ſignificatu, quod & *puellam*, & *pupillam oculi* deſignat: quomodo & Cynicus, qui Didymoni medico adulterii nomine infami virginis cujuſdam oculum curanti, Ὅρα, inquit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παιδίσκης ἰατρεύων, τὴν κόρην φθείρῃς. Laert. *lib.* 6. in *Diogene.*

Οὐ παντὶ πιθανά] *Non cuivis credibilia.* interpres uterque. malim, *non cuivis grata.* gratiam, decorem, venuſtatem, voluptatem ſuprà inculcaverat. πιθανὸν, *gratum, blandum, lepidum, elegans.* hujuſmodi enim cum primis ſunt perſuaſoria. unde dictum Ariſtot. τὸ ἡδὺ καὶ πιθανὸν ὀλίγου συλλογιστικόν ἐστιν. Laërt. *l.* 5. Grammaticus quidam à Budæo laudatus; Πιθανὸν ἡδύ, τὸ ἁδύ, καὶ τὸ τοῦ ὁρᾶν πεῖσον θαυμάζειν. Lucian. alicubi, πολὺ τὸ πιθανὸν καὶ ἀπατηλόν. *blanditiæ multum & illecebræ.* Ariſtid. ἡδοὶ γὰρ ἅτε κόσμοι καὶ μᾶλλον πιθανοὶ τοῖς πολλοῖς. *plebi grata.* Gregor. Naz. σπλιτ. 1. Καὶ ὦ λίαν ἀνάνδρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνδρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον. De Phæace Plut. in *Alcib.* Εὐτραπελικὸς γὰρ ἰδίᾳ καὶ πιθανὸς ἐδόκει μᾶλλον, ἢ φέρειν ἀγῶνας ἐν δήμῳ δυνατός. *blandus magis ac conventibus privatis idoneus, quàm forenſia certamina potis ſuſtinere.* de Alcibiade item. τῇ δὲ φωνῇ τὸν τραυλότητα ἐμφέρειαν, καὶ τῷ λάλῳ πιθανότητα ἁβρολογεῖν, χάριν ἐπιτιθέσαν. *linguæ bleſitatem decuiſſe ſatis, & gratiam haud injucundam ſermoni præbuiſſe.* Ità capiendum opinor illud Apoſtoli *ad Coloſ. c.* 2. *v.* 4. μὴ τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ *ne quis vos verbis blandis*, ſive *ſermonis blanditiâ ſeducat.* ut ſit idem ferè ἐν πιθανολογίᾳ παραλογίζεσθαι quod διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατᾶσθαι eidem *ad Rom. c.* 16. *v.* 18. quanquam & ad dictionis elegantiam, & artificium rhetoricum referri poſſit: de quo Baſil. *in hexaem. orat.* 3. Ὅσῳ τὸ ἐν τοῖς σώφροσι ἡδὺ καὶ ἐπιεικὲς σεμνότερον· τοσοῦτον καὶ ἧττον ἡμετέρων λόγων ἐσὺ τοῦ ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ μὲν γὰρ κατλιμασμένον τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις ἐπάγουσιν· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ τυγχάνομεν ἡ ἀλήθεια σεμνοτέρα. *Sublimitate ſermonum*, Vulg. interpres reddidit. *ſermone blando*, Bud. *fuco ſpecioſo rationis humanæ*, Vatabl. *ſermonis probabilitate*, Leo Jud. & Beza. quibus non repugnaverim prorſùs, quia πλεονεξία σωτῆρος *verſ.* 2. præceſſerat. malim tamen *ſermone plauſibili*, aut *perſuaſibili.*

Καὶ τὰ ταύτης ἔργα] *Et omnia ejus opera.* M. Caſ. ac ſi eſſet, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς ἔργα. quod non eſt neceſſe.

Πολυσθένητα] leg. πολυανθρώπητα· *multa ejuſmodi occurrent.* quod interpretes cùm non adverterent, clauſulam iſtam parùm commodè cum præcedentibus commiſerunt.

§ 3. Ἱπποκράτης] Idem de medicis in genere. *l.* 4. § 48.

Πολλοὺς νόσους ἰασάμενος] *Quum multos ſanâſſet morbos.* Xyl. malim, *ſuſtuliſſet.* Celſ. *præfat. l.* 1. *quia non interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat.* Naſo *Ponti l.* 1. *eleg.* 4.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Ὅτε χαλεπαίνοι] De prognoſtis gemina, *lib.* 8. § 25.

Ἀλέξανδρος καὶ Πομπήιος] De *regibus, imperatoribus, tyrannis* in genere itidem *l.* 4. § 48. & *lib.* 6.

lib. 6. § 47. Basil. Cæs. in illud, *Attende tibi.* Πεκλείσαι πρὸ σοῦ τῆς ἐν ταῖς ὑποίαις φεναπάταις ἐξεπιδίκως. πρὸ οἱ τὰς πολιτικὰς δωπατίας φενακίζαντες; πρὸ οἱ λυσιτελεῖς ῥίπτορες; πρὸ οἱ τὰς παπυρίας διαπέμποντες; οἱ λαμπροὶ ἱπποτρόφοι; οἱ σφιγκτῆρες; οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; ὦ πάντα κόνις; ὦ πάντα μάδος; ἐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῆς; Vide *lib.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philistione an Philemone* à Jan. Rutgersio *var. lect. l.* 4. evulgato.

Ὅταν εἰδέναι θέλῃς σεαυτὸν ὅστις εἶ,
Ἐμβλεψον εἰς τὰ μνήματ', εἰς ὀδοιπορεῖς.
Ἐνταῦθ' ἔστιν ὀστᾶ καὶ κόφη κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μέγα φρονούντων ὅτι ἦσαν καὶ χρήμασιν,
Αὐτῆς τε δόξη, καὶ κάλλει τῆς σωμάτων·
Καὶ οὐδὲν αὐτῆς τῆς δ' ἐπέκεινα χρόνον.
Κοινὸν τὸν Ἅιδην ἔχουν οἱ πάντες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ' ὁρῶν γένοιο σωφρονέστερος, ὅστις εἶ.

Novisse si vis, qualis aut quisnam sies;
Hominum sepulcra, quæ secus viam, inspice.
His ossa, pulvis atque inanis clauditur,
Regum, tyrannorum, & virûm sapientium,
Superbientiúmque opibus & propagine,
Suáque gloriâ, atque formâ corporum.
Communis est dis omnibus mortalibus.
Hæc intuendo discito qualis sies.

Cur autem τῆς σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim quàm *corporis* cum Rutgersio & Grotio reddere, discas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. τὸ σωμάτων ἄγας. certè antithesis illa inter αὐτῆς δόξας, & τῆς σωμάτων κάλλους, sensum eum quem ibi posui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obstabat, quo minùs tam τῆς σώματος quàm τῆς σωμάτων dicere potuisset. Ὅλας πόλεις ἀρδην ποσωτάκις ἀνελόντες, καὶ πολλὰς μυριάδας καλακόφαγες.

Ἡρακλειτος | De *philosophis* in genere pariter *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως | Ità Laert. *l.* 9. ex Heracliti sententia, Ἔστι δὲ τὸν κόσμον, φησὶ καίεσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρός, καὶ πάλιν ἐκ πυρὸς συστῆναι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forsan Stoici. Vide Lipsi. *Physiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec nostri dissentiunt, nisi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoscunt. Vide Petr. *epist.* 2. *cap.* 3. *vers.* 7, 10, 12, & quæ congessimus in *Orat. de Noæ obedientia in Hebr. cap.* 11. *v.* 7.

Τὸ πᾶν τὸ ἔνυλος πληρωθεὶς | Festivè; hominem qui *de mundo igne absumendo* primus dogma protulerit, ipsum *aquâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremũ obiisse. *Aquâ oppletum* certè obiisse consentiunt plerique, ab aqua, quâ oppleri sit, non desunt qui negent. Siquidẽ, ut Laert. *l.* 9. refert, pleriq; aquâ intercute cùm laboraret, à medicis ait quæsiisse, εἰ δυνατὸν ἐξ ὑπομβείας αὐχμὸν πιέσαι, *num ex diluvio siccitatem inducere possint.* Arq; ità Plut. in *præc. salub.* quod cùm illi quid vellet non intelligerent, in boum stabulũ condidisse se fimo circumquaq; obrutũ, quo humorem, si id fieri posset, evaporaret. id cùm neutiquam succederet à morbo interiisse. Hermippus verò medicos percontatũ esse, *numquis eorum compressis intestinis humorem educere valeret.* quod fieri posse negantib⁹, ad solem stercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipsum se exposuisse. ità decumbentẽ, ab exiccato induratóque fimo convulsis artubus diem obiisse, Tarianus; à canibus dilaceratum esse tradit Neanthes. Caterùm Hippobotus & Aristo etiam, referente Sotione, hydrope curatà, superstitẽ, alio nescio quo morbo interiisse, in scriptis suis sunt testati.

Δημόκειτον δὲ οἱ φθίσεις | Atqui Laert. *l.* 9. ex Hermippo, senio confectum duntaxat obiisse, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduũ in vita se continuisset, quo Cerealibus superstes esset. de pediculis nè quidem. cùm tamen *l.* 1. Pherecidẽ juxta quosdam morbo fœdo hoc periisse. quod cum epistola ipsius ad Thaletem data, tum & Aristoteles confirmat *histor. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qui pari fato defuncti sint Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nusquam legisse memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 18.

Denique Democritum postquam matura vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.

déque eodem Anton. *Meliss. l.* 1. *c.* 58. (quo autore tamen, nescio) ὃν νοσήσας καὶ ληθάργου φέρεσθαι, ὡς ἀνήνεγκεν, ἤδειν με, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλόζωος, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Quæ cum Laërtii narratione haud planè conveniunt. Caterùm etiamsi diversa à se invicem de Democriti obitu tradant autores isti, at à Marco istic omnes dissentiunt.

Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθῆναι | *Falsum est*, inquit Xyland. itaque substituit, *historiam* (utì ait) *secutus, Socratem cicuta absumpsit.* Verùm illud, ἄλλοι Xylandr. monere poterat, de *aliusmodi pediculis* Marcum locutum, qui philosophum illum sustulerint. Anytum mirumni & Melitum voluerit; quos *pediculos* non absurdè nominat, quasi animalcula vilissima, nulli prorsus usui, nisi hominibus infestandis & conficiendis. Nec abludit quod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἡμῖν μεγάλα θηρία εἰσὶν οἱ δὲ θηρίδια κοπίδη καὶ μάχεσθε, ἀφ' ὧν δεῖν οἰόμενοι, Λέων με καὶ φάγεται. Tyrannos & militares viros *leonibus, lupis*, animantibus feris, sed generosioribus aut robustioribus confert; sycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis vilissimis*, sed noxiis, cujusmodi sunt *viperæ, vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plautus *Curcul. act.* 4. *sc.* 2.

Item

Item genus eſt lenonium inter homines, meo qui-
dem animo,
Uti muſcæ, culiceſque, pedeſque, puliceſque.
Odio & malo & moleſtiæ; bono uſui eſtis nulli.

Ubi *pedes* pro *pediculis*, quod & Non. Marcellus ità alibi uſurpatum monuit. Sed & de paraſitis atq; adulatoribus feſtivè admodum Anaxilaus apud Athenæum *l.* 6.

Ἐστὶν ἡ κόλαξ ὥσ' ἐχῖνος ὑσίας
Σκώληκας εἰς ἓν ἄνδρα κοινὸν ἀνθρώπων τρόπον
Ἐσδὺς ἔνας ἐδίοις καθήμενος,
Ἕως ἂν, ὥσπερ πυρὸν, ἀποδείξῃ κενόν.
Ἔπειθ' ὁ μὲν λέμμ' ὄζει· ὁ δ' ἑτέρους δάκνει.

Adulatores, quos adulant, divitum
Sunt veluti vermes. namque in hominem ſimplicem
Seſe inſinuando, huic aſſidentes exedunt,
Triticeum ut granum, donec vacuefecerint.
Ità hic jam gluma eſt: ille alios admordicat.

Ἐνίους, ὑπλοῦσας, καπήλους ἐκδῦναι | *Navigationi vitam* confert: (quâ imagine uſus eſt & Epictetus *Enchir. c.* 7. exhibendus *infr. ad* § 5. ſed aliâ ratione) *mortem portui.* quomodo & Plut. *de tranquill.* Ἐγὼ ὁ λιμὴν, ᾧ πάρεστιν ὑπονήξασθαι τὸ σῶμα, ὥσπερ ἀρολχὴν καὶ σέρνον. Juncus itidem *lib. de ſenect.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. Δοκεῖ δέ μοι ἐκφέρειν αὐτὴν (ὅ, τι γέρων ὑποδυών, κ) ὁ νέος) ἐοικέναι τοῖς ἀγωνιζομένοις δρόμον, ἢ τοῖς πλοῦσι κ) ὁ μὲν διελθὼν τὸ μέγα πέλαγος, ὅταν ἴδῃ λέγω τὸν βίον, καταίρει ἐπί τινα λιμένα, τῇ κυβερνήτῃ καλόν· ὁ δὲ τῆς νέως ἢ τι διαφυσιούμενος ἐν τῷ σαλῷ, κ) τῇ πεύκῃ τυχὼν, ὑποπέπτωκε τοῖς ἀγῶσιν. ὅδ' ἕτερος ἐν μέσῳ τῷ πόρῳ τῆς θαλάττης διαφθάρη, καὶ διελθὼν τὸν ἀφορισμένον αὐτῷ πλοῦν, ὥσπερ ἢ πολλάκις εὔξατο. ἄλλος πρόσχων ἐν τῷ σαλῷ, καταποθεὶς, ἀτερόπτηται κ) ἐξενεμίσθη. Et Junco ſaniùs Seneca *epiſt.* 70. *Noviſſimè incipit oſtendi publicus finis generis humani. Scopulum eſſe illum putamus, dementiſſimi? portus eſt, aliquando petendus, nunquam recuſandus. in quem ſi quis intra primos annos delatus eſt, non magis queri debet, quàm qui citò navigavit. alium enim, ut ſcis, venti ſegnes ludunt ac detinent, & tranquillitatis lentiſſimo tædio laſſant. alium pertinax flatus celerrimè perfert. alios vita velociſſimè adduxit, quo veniendum erat etiam cunctantibus: alios maceravit & coxit.* Vide eund. *ad Polyb. c.* 28.

Ἐνίους Ἐμβαίνειν, *navem conſcendere.* Apud Suidam autor innominatus; Ἐνίοι δὲ ναῦν ἐπιβῆναι τοῖς ἐπιβάταις. Liban. *orat.* 11. Ὥστε τὰ μὲν ἀναπαύσαντες (f. ἀναπαύσαντας) τὰ δ' ἐμπλήσαντες, ἐνέβαινον εἰς τὰς ναῦς ἐν ὁρμαῖς Κυπρίοις· τὰ πλοῖα μὲν ὡς νεηγὰ φερόμενοι· τὰ δ' ἄρτι διξάμενα τῷ τείχει ἐν τῇ δύξῃ δὲ ἀρχαίων ἀφέντες ut partim accelerando, partim reſtituendo, evexerint ad naves, &c. Morell. imò, *ut hiſce revulſis, illis ſubſtitutis, naves conſcen-derint.* de ſimulacris loquitur per fraudem ſubrepsis.

Ἔτι μὲν ἐφ' ἕτερον βίον | Ità de ſtatu animarum poſt mortem ambigendo paſſim Marcus ſermonem inſtituit. Vide *ad l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. Sed & Plut. *ad Apollon. pag.* 190. quem: quia prolixior eſt in hoc argumento, tranſcribere piget. Sen. *epiſt.* 71. *Aut in meliorem emittitur vitam, lucidius tranquilliúſque inter divina manſurus: aut certè ſine ullo futurus incommodo, naturæ ſuæ remiſcebitur, & revertetur in totum.*

Παίσῃ πίνων | Gemina his habes *lib.* 6. § 28. Θάνατος πίνων ἀπόλαυσις· ἀλλὰ κ) πεπῶν, unde τελευτὴ λυσίπονος Pindaro dicta. Plut. *ad Apollon.* & *ibid.*

Ἄλυπος γὰρ ὄντως ἐὰν ἅπαξ πεκρῷ.
Nam morte functos nullus attingit dolor.

quod Æſchylo tribuit Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 121. & Sophocl. *Trachin.*

Τοῖς γὰρ θανοῦσι μόχθος οὐ προσγίνεται.
Nam morte functos nullus aſſequitur labor.

Lucret. *l.* 3.

Tu quidem, ut es lecto ſopitus, ſic erue ævi
Quod ſupereſt, cunctis privatus doloribus ægris.

Senec. *epiſt.* 24. *Moriar? hoc dicis, deſinam ægrotare poſſe; deſinam alligari poſſe; deſinam mori poſſe.* Cæſar. apud Saluſt. in *Catilin. Mortem ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe: eam cuncta mortalium mala diſſolvere: ultrà neque curæ, neque gaudio locum eſſe.*

Καὶ ἡδονῶν ἀνοχλήτως | Πόνων γὰ ἡδονῶν ἀντέχεσθαι, *dolores voluptateſque ſuſtinere.* quaſi non ſit minor moleſtia iſtis, quàm illis diſtineri. Certè quo modo Terentiana illa parturiens, *Adeph.* 3. 4.

— *Miſeram me; differor doloribus:*

eodem planè Plautinus adoleſcens, gaudii prægnans, *Trucul.* 4. 1.

— *ut ego lætus ſum, & lætitiâ differor!*

diſertè Seneca *epiſt.* 39. *Quis hoſtis in quemquam tam contumelioſus fuit, quàm in quoſdam voluptates ſuæ ſunt? quorum impotentiæ atque infamæ libidini ob hoc unum poſſis ignoſcere, quod quæ fecere, patiuntur.* Celebre eſt Antiſthenis illud, Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡδεσθείην. *Inſanire dictu potius, quàm voluptate affici.* Refert Laërt. *l.* 5. & Sext. *comment. l.* 10. *c.* 2. & *Pyrrhon. hypotheſ. lib.* 3. *cap.* 22. Hinc Clemens *Strom. l.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. Ἀντισθένης ἢ μανείην μᾶλλον, ἢ ἡδεῖαν αἰσθέσθαι. Et ab eadem mente Senec. *epiſt.* 82. *Male tibi eſſe malo, quàm molliter.* Sophocles itaq; jam ſenex, cùm ab eo quæreretur, num rebus Venereis adhuc uteretur, Εὐφήμει, inquit, ὦ ἄνθρωπε· ἀποφεύγομαι μόλις τοῦτο ἐπιθυμῶν, ὡς τὸν λυττῶντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών. *Bona verba, mi homo: libentiſſimè iſtinc, tanquam à domino agreſti ac furioſo profugi.* Plato *Polit. l.* 1. Cicer. *de ſenect.* Val. Max. *lib.* 4. *cap.* 3.

cap. 3. Plut. *de avarit.* & *de fcite polit.* Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. ubi videnda etiam Junci de eodem argumento diſſertatio. Quod autem ille ſenectuti beneficium tribuit, morti Marcus hic, & quidem meritò magis, adſcribit. Spectat horſum Cratetis feſtivum illud, quod Laërt. *l.* 5. & Suid. in *Crat.* exhibent.

Ἔρωτα παύει λιμὸς· εἰ δ' οὐ μὰ, χρόνος·
Ἐὰν δ' τύτοις μὴ δῷς χρῆσθαι, βέβληκε.
Fames amorem ſedat; aut ſaltem dies:
Si non medentur iſta, idem laqueus facit.

Λατρεῖον τοῦτο χέρσου | Plut. *ad Apollon.* Ὁ μεταλλαξὰς ἀνθρώπινον βίον μετάληψεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τὸ σῶμα λατρείας, καὶ ἀπὸ δούλου τινὸς ἐλεύθερος γέγονε τούτου φροντίδων καὶ σωμάτων. Et *ibid.* Τὸ δὲ μὴ δεδουλῶσθαι σφᾶς καὶ τοῖς πάθεσι τούτοις δηλεῖν, ὑφ' ὧν κατακούμβου ὁ τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπιμπλάται φλυαρίας, ἐνδῶμέν τι καὶ μαλθακὸν. quo loco & ex Platonis *Phædone*, ἀσχολίας καὶ φλυαρίας recenſet varias, quibus ſervitii hujus ratione obnoxia fit anima. Cujus illud inter alia: Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα. Vide Senec. *epiſt.* 65. *ſupr. ad l.* 2. § 2. vide & *infr. l.* 6. § 28. Sed & Gregor. Naz. *ad l.* 2. § 1. τῷ χείρονι συνδεῖν. & Tertull. *ad l.* 7. § 66. Hinc querulæ voces illæ quorundam apud Epictetum *diſſert. l.* 1. *c.* 9. ὑκὶ ἀσχολοῦμαι μὲ τῷ σωματίῳ τύτῳ δεδεμένος, καὶ τῦτο πρόσωπον, καὶ ποτίζομαι, καὶ ἀναπαύομαι, καὶ γραμματίζομαι, εἶτα δ' αὖτὸ συμπεριφερόμενος τοῖσδε καὶ τοῖσδε. Ipſe apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119. Θαυμαστὴ ἡ φύσις, καὶ ὡς φησι Κτησιφῶν, φιλόζωον. τὸ γὰρ σῶμα, τὸ πάντων ἀνελεύθερον καὶ βυπαρώτατον, σκέπομεν καὶ περιφερόμεθα. Ἐξ ὧν ἔδει πάντας μόνας ἡμέρας διεφθάρθαι τὸ τὰ χείτονα σῶμα, ὑκ ἂν ὑπεμείναμεν. ἔστι γὰρ οἷόν ὅτι, ἔνδον ἀνακάθαρτα, φέρειν τὸν ὀδόντας τὸ ἀλλοτρίας, καὶ τὴ ἅλλ' ἀναγκαῖον ποιήσαι. ἀπορίζομαι ἐκεῖνα τὰ μέρη. πῶς ὅτη δαιμονῶν ὅτι φιλεῖν φέρηται, ἢ πεσοῦται λειτουργοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. πάππω τυτονὶ τὸν δάλακον· εἶτα κυνῶ. τί τύτε βαρύτερον; ἀλλὰ δεῖ με ὑπηρετεῖν. διὰ τῦτο ὠμῶ, καὶ ἀνέχομαι λύων τὸ λύσιτον τῦτο σωμάτιον, χορτάζων, σκέπων· ἕως αὐτὸς ἔπῃ, Ἄφες αὐτὸ ἤδη, καὶ μυκᾶται φέρηται ἔχε. ubi πάππω Geſnerus vertit, *ſarcio.* cùm *farcio* potiùs debuiſſet. hoc eſt enim, non illud, licèt uſitatum minùs, τὸ πάττω, quod & τὸ σάττω, infercio. Sed & iſtud forſan autor ipſe uſurpaverit.

Τῷ ἀγγείῳ | Corpus ἀγγεῖον ſive *vaſculum* appellat, quomodo σκεῦος Apoſtolus *ad Theſſal. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 4. Neque enim Eſtio noſtro *in decalog. leg.* 7. accedo, qui τὸ σκεῦος ſive *vas* vult eo ſenſu ibi accipi, quo apud Comicum ſumitur, in *Pœnul. act.* 4. *ſcen.* 2. ubi Milphio:

Facio quod manifeſtò mœchi haud ſermè ſolent.
— refero vaſa ſalva.—

Ità *anima vas*, *corpus*, Lucretio *l.* 3.

— corpus, quod vas quaſi confitit ejus.

Cicer. *Tuſcul. l.* 1. *Corpus eſt quaſi vas animi, aut aliquod receptaculum.* Idémque *Lactant. l.* 7. *c.* 12. Vide & *l.* 10. § 38. & *l.* 12. § 2. M. Caſ. *domicilium* ſive *caſtra* vertit; quod à Marci ſchemate longiuſculè abſcedit.

Ἢ τὸ μέλλει τὰ ὑπηρετῆσαι | Xyl. *quinetiam quod ſervit, id ſuperavit.* Verùm hoc Marcus hic non aſſerit. in priore membro tanquam incertum poſuit. in poſteriore, quaſi non ſupereſſe dato, qui futurum tunc ſit, diſſerit. Locus eſt procùl dubiò perperam habitus. Legendum opinor vel, ἢ μέλλει, *quo illud quod inſervit præſtantius eſt*: vel, ἢ [ὃ] μέλλει τὸ ὑπηρετῆν; *annon præſtantius eſt id quod inſervit?* firmare videntur, quæ ſequuntur. Senec. *epiſt.* 65. *Major ſum, & ad majora genitus, quàm ut mancipium ſim mei corporis: quod equidem non aliter aſpicio, quàm vinculum aliquod libertati meæ circumdatum.* Vide & *infrà lib.* 5. § 21. & *lib.* 11. § 19. Verùm D. Boot. mavult, ὅσῳ δεῖ τὸ ὑπηρετῆν· & exponit, *quod inſervire debet.* ut τὸ λατρεῖον animo, τὸ ὑπηρετῆν corpori adſcribatur. M. Caſaub. ὅσῳ μέλλει τὸ ὑπ' *deſines vaſculo inſervire tantò deteriori, quanto id quod inſervit præſtantius exiſtit.* At clariſſ. Salmaſ. hæc mutilata ſuſpicatur; cùm in autore iſto disjunctivum ἢ non reperiatur, quin præcedat ἤτοι. ex inſequentibus itaque ſententiis ſuppletâ, locum totum ſic reconcinnat, ἤτοι γὰρ ἄλλο ἔργον ἐστὶν, ὑπὲρ τοῦ ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ· ἢ μέλλει τὸ ὑπηρετῆν· *aut aliud quod agas, non habes, cum relationem non facis ad aliquid in commune profuturum; aut quod ſervire debet in te dominatur.* μέλλει τὸ ὑπηρετῆν, *ſuperiores ferè, ſuperat.* Grammatici μέλλειν interpretantur. unde μέλλειν τῆς πόλεως. & μέλλησις, μελλήσειν. Incertus autor apud Suidam; ὅτι ἐπέρως μέλλησις ἐστιν ἐν τῷ ἀμάχῳ πατάσσει. Accederem libens, niſi obſtaret, quod de animæ ſtatu poſt mortem ſermo inſtituatur. itaque ἐπέχω, animúſque inclinat potiùs ad ſententiam D. Bootii, ſi liberiùs refingendi detur licentia, ut legatur, ὅσῳ εἰκὸς ὑπηρετεῖν. *quod inſervire æquum eſſet.* viderint alii.

Νῦς καὶ δαίμων | Vide *ſuprà ad l.* 2. § 13.

Τῇ καὶ λύρᾳ | Vide *ad lib.* 2. § 2.

§ 4. Ἐν τοῖς μὲν ἑτέρων φαυλότητας | Curioſitatem coercet. ut *ſuprà l.* 2. § 8, 13.

Ἤτοι γὰρ ἄλλο ἔργον ἐστὶν — ποιεῖ ἀπερέμβλητος τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ ἀφορμήσεως | lego: ἢ τοι γὰρ ἄλλο ἔργον πέφυκε, vel ἢ γὰρ τὸ ἄλλο ἔργον πέφυκε. quanquam vir eruditus, quod ſuprà monuimus, antegreſſis iſta interſerit. At D. Bootius pro ἤτοι vult ἤδη legi. *dehortatur*, inquit, *ab inquiſitione in alienos mores. poterat aliquis quærere, quid in eo mali? occurrit, damnum eſſe præſentaneum; quia jam, eodem videlicet temporis ſpatio quod id facis, privaris ſive impedi-*

ris

ris ab alio operæ. quod autem opus id ſit, mox declarat, ὑ τε ἰδίᾳ ἡγεμονικῇ ἐξετάσεως. Verùm de iſtis aliorum judicium eſto.

Τυτίσι, *φαντάζομαι* | Σολοικοφανὲς ſive *ἀπροσδιάλλακτον, ἢ ἀνακόλουθον* eſſe videtur; quod locutionis genus apud autores etiam celebriores occurrit quandoque, atq; in hoc quaſi tumultuario & *αὐτοσχεδιαστικῷ* ſcribendi genere jure veniam mereatur: in pagina Stoica præſertim; cùm his Chryſippus *de rhetor. l.* 1. permiſerit, autore Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 25. *ἢ συλοικισμοὺς, ἐφ' οἷς ἄλλοι ἂν ἐμέμψαντο οὐκ ὀλίγοι, etiam Solœciſmos eos admittere in ſcriptis ſuis, quorum alios haud paucos diſpuderet.* Verùm ſic Homer. *Il β'. v.* 350.

Φημὶ γὰρ ἓν κλαγξάσας ἐφορμῆσαι Κρονίωνα, &c.
Ἀστεμφὲς σημεῖον, ἐναίσιμα σήματα φαίνων.

Et ibi Euſtath. ex Euripide:

Πάλαι δέ σ' ἔξεραστὸν σὸν
Σχολή μ' ἀπέῤῥιψε. — & — πολλὰ γὰ
Πάλαι σφενδόνασ', ὑ πόνε πολλῶν με δεῖ.

Terent. *Eunuch. act.* 5.

P. *Cur ergò in his ego te conſpicor regionibus?*
T. *Vobis fretus.* — Idémque
Nos omnes, quibus eſt alicunde objectus labor,
Omne quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum eſt, lucro eſt.

Hujuſmodi videntur eſſe in ſacra pagina, illud Lucæ *Evang. c.* 22. *v.* 20. Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Illud item Joannis *Apoc. cap.* 1. *v.* 5. Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, &c. & mox: τῷ ἀγαπήσαντι, καὶ λύσαντι ἡμᾶς, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Sed & illud ejuſdem *Evang. cap.* 1. *verſ.* 14. Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. de quo tamen loco Beza videatur, qui prius membrum παρὰ πατρὸς facit; & Heinſius ad Nonnum, qui cum Theophylacto πλήρη legit. Illud etiam Pauli *ad Coloſſ. c.* 3. *v.* 16. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, &c. Syntaxin denique hujuſmodi habes & *l.* 4. § 48. ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν ἕτερον κηδόμενος, &c. & *l.* 8. § 31. Ἀυλὴ Ἀυγέτα, γυνὴ, δυσάρης — ὅλης αὐλῆς δεσπότης. Verùm poteſt iſtic, non parentheſis ab autore, ſed metatheſis ſive tranſpoſitio ab excriptore, ſubeſſe. atq; in hanc demum ipſe partem propendeo; totámq; periochen ità exiſtimo & eſſe concipiendam, & à Marco ipſo fuiſſe conceptam: Μὴ καταλήψῃς τὸ ἀσυλλόγιστον τῶν βίου μέρος ἐν τοῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις· τυτίσι, *φαντάζομαι* εἴ ὁ δεῖνα φρονεῖ, καὶ ἵνα τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἡ γὰρ τὰ ἄλλα ἔχουσι τήρησις, ποιεῖ ἀπορῤῥέμβεσθαι τῆς τὰ ἰδίᾳ ἡγεμονικῇ παρατηρήσεως. Ita concepto, tam in proclivi ſunt omnia, quàm eſt imber cùm pluit.

Ποιεῖ ἀπορῤῥέμβεσθαι | Ità *lib.* 4. § 22. μὴ ἀπορῤῥέμβεσθαι. Vide *ad l.* 2. § 7.

Τὸ εἰκῇ καὶ μάτην | Vide *l.* 2. § 16.

Ἐν τῷ εἰρμῷ τῶν φαντασιῶν | *In cogitationum ſerie.* ubi ſcil. cogitatio cogitationem ſerit: prout uſu venire ſolet.

Πεφεῖσαι | *Fugere, & declinare.* Xyland. quo ſenſu Paulum vult uſurpâſſe *ad Timoth. epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 16. verbis illis; τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. quo loco & Latinus interpres Vulgatus ità vertit, *Devita:* ſicut & in illis *ad Tit. c.* 3. *v.* 9. Μάχας νομικὰς περιΐστασο. An antiqui tamen autores ſic uſi fuerint, neſcire ſe profitetur. Cæterùm ex exteris, haud valdè antiquis tamen, loca ſuppeditant non pauca viri clariſſimi Iſ. Caſaubonus *ad Athen. l.* 15. *c.* 5. & Andr. Dunæus *ad Joan. Chryſoſt. in epiſt. ad Tit. orat.* 6. & *ad Hebr. orat.* 38. quibus τὸ περιΐστασθαι ſignificet, ἐκφεύγειν, ἐκκλίνειν, *Vitare, fugere, fugiendo declinare.* Ego tamen in locis illis ex Apoſtolo productis malim τὸ περιΐστασθαι in *cohibendi,* ſive *coercendi* ſignificatione ſumere. quomodo Beza & Stephanus reddidêre, quum utrumque utrobiq; monet Apoſtolus & Timotheum & Titum, ut *vaniloquia profana* ille, *litigia legalia* iſte, in aliis potiùs *compeſcat,* quàm ut ipſe alteruter *devitet.* quod patet ex verbis ad Timotheum proximis *ver.* 17. alioqui τῷ φεύγειν vocabulo utitur, ubi virum ſanctum illum admonet, quid ipſi cavendum ſpernendúmq; velit. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 7. & *epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 23. Oecumenius utramque ſignificationem admittit, *in epiſt. ad Tim.* περιΐστασο, ἢ φεύγειν, ἢ πειστικῶς ἴσασο, εἰς τὸ παῦσαι καὶ κωλῦσαι. Et *in ad Tit.* ἐξουτέλλεσθαι καὶ παραιτεῖσθαι. De Apoſtoli loco quid ſentiam dixi: de Marci loco iſto Xylandro non invitus conceſſerim. Verùm de iſtis alibi fuſiùs pleniúſq; ea diſſerui, quibus iſtîc recitandis commentariũ iſtum neceſſariò minùs nolim oneratum.

Μόνα φαντάζεσθαι, πρὶν ἂν εἴ τις ἄρνω ἐπιφθέγξαιτο | Vult nihil cogitari, quod proloqui pudeat pigeátve. cujus contrarium tangit notátq; in plerisque *l.* 12. § 4. Hoc autem argumento ſani nihil honeſtive Alcæum animo volutare Sappho concludit; quæ dicenti illi,

Θέλω τί τ' εἰπῆν· ἀλλά με κωλύει αἰδώς.
Dicere velim aliquid, præpediret ni pudor.

reſpondit (Ariſtotele referente *Rhetor. lib.* 1. *c.* 9. Scaligero *ad Cirin.* reſtituente,)

Αἰ δ' ἦμί σ' ἰτλῶν ἴυσες ἢ κάλων,
Καὶ μηδὲν εἰκῆ γλῶσσ' ἐκύρη κακὸν,
Αἰδὼς κεν οὐχὶ σ' ὄμματ',
Ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῶ δικαίω.
At ſi boni quid cor tibi tangeret,
Nec turpe linguæ ſuggereret malum,
Audaciter abſque omni pudore
Proloquereris honeſta quævis.

Quod autem de cogitatis iſtîc Marcus noſter, de eiſdem

dem Marcus alter *Offic. l.* 3. *Vir bonus, non modò facere, ſed ne cogitare quidem quidquam audebit, quod non audeat prædicare.* Quin & de conſultis idem *lib. eod. Ea deliberanda omnino non ſunt, in quibus eſt turpis ipſa deliberatio. atque etiam in omni deliberatione celandi atque occultandi ſpes opinioque removenda eſt.* De votis Perſius, *Sat.* 2. *v.* 3, &c.

——*non tu prece poſcis emaci,*
Quæ niſi ſeductis nequeas committere Divis.
Haud cuivis promptum eſt, murmurque humileſq; ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Contrà ſcil. quàm *bona pars procerum tacitâ quæ libat acerrâ*; &, *Labra movet metuens audiri* — ut Horat. *l.* 1. *epiſt.* 16. Itaq; Pythagoras ſuos monebat, μὴ φανῆς εὐχόμενος, i. e. *clarâ voce precari.* Οὐχ ὅπως τὸ θεῖον ᾖτον μὴ διδόναι ἢ μὴ ἰσυχῇ φθεγγομένων ἐπίτευον, ἀλλ' ἵνα δικαίως ἐξέλαιτο εἴ τις εὐχαίς. Clemens *Strom. l.* 4. prope finem. Ita Senec. *epiſt.* 10. *Tunc ſcito eſſe te omnibus cupiditatibus ſolutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, niſi quod rogare poſſis palam. nunc enim quanta dementia eſt hominum? turpiſſima vota diis inſuſurrant: ſi quis admoverit aurem, conticeſcent, & quod ſcire hominem nolunt, Deo narrant.* Et mox: *Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat: ſic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.* Reſpexit horſum Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 7. ubi dixit: *Præceptum eſt philoſophiæ: ſic loquendum eſſe cum hominibus, tanquam dii audiant; ſic cum diis, tanquam homines audiant.* Hinc Martial. *l.* 1. *epigr.* 40.

Si quis erit recti cuſtos, imitator honeſti,
Et nihil arcano qui roget ore deos.

De factis, vitâq; totâ, Seneca idem *epiſt.* 43. *Tunc felicem te eſſe judica, cùm poteris in publico vivere, cùm te parietes tui tegent, non abſcondent; quos plerumque circondatos nobis judicamus, non ut tutiùs vivamus, ſed ut peccemus occultius. Rem dicam ex qua mores æſtimes noſtros. Vix quenquam invenies, qui poſſit aperto oſtio vivere. janitores conſcientia noſtra, non ſuperbia, oppoſuit. Sic vivimus, ut deprehendi ſit, ſubitò aſpici. Quid autem prodeſt recondere ſe, & oculos hominum aureſque vitare? bona conſcientia turbam advocat; mala etiam in ſolitudine anxia atque ſollicita eſt. Si honeſta ſunt quæ facis, omnes ſciant: ſi turpia, quid refert neminem ſcire, cùm tu ſciaſ?* Oh te miſerum, *ſi contemnis hunc teſtem.* Idemq; *de vit. beat. c.* 20. *Populo teſte fieri credam, quicquid me conſcio (excuſi peſſimè, nejcio) faciam.* Galen. *de affect. cur. c.* 5. Ἀτυχήσαντα δὲ ἢ δύσκα διαπεσὸν τῆς οἰκήσεως ἐξίσω τοῖς σωνδίσον ἑπάνω πάντα χωρεῖν, ἢν ὕπως ἦς παρασκευασμένος. δεῖ ἓν διόρθου, ὡς κατὰ μηδενὸς εἰσιόντων ἐνεικεκῆς μηδενὶ πεπληγμένον ἀπάτημα. ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ σεμνόντες εἰς τὸ δημόσιον ἄπαντα ποιῶνται σκέπτεσθαι πάσιμα· ὅτω καὶ σὺ κρῖνε πρὸς ἰδίαν οἰκίαν σκέπτεις. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀδικήσει τοὺς ἄλλους [τοῖς ἄλλοις f.] ἀμφίονίας ἢ φωσκαλίας, μόνος ἑαυτὸς οὐκ αἰσχύνεται· σὺ δ' σαυτὸν αἰδῆ μᾶλλον, πειθόμενος τῇ φάτνῃ, Πάντων δὲ μᾶλις αἰσχύνεο σαυτόν. De ſe denique fidenter ſatis, vere nécne ipſe viderit, profitetur Apuleius in *apolog. Nihil unquam cogitaſſe, quod eloqui non auderet; nullamque ſuam factum vel dictum extare, de quo diſſerere publicè non poſſit.* Vide *ad lib.* 1. § 3. & *infrà* § 7. & 15. & *l.* 6. § 16.

Εἴ τις ἄρνω διανέρχοιτο | Facit huc Zenonis monitum illud: Πάντα σκέπτειν, ὡς ἀπολογισαμένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. Galen. *de affect. cur. c.* 4. De viro bono ac juſto Cicero apud Lactantium *l.* 17. *c.* 24. *Itaque talis vir, non modò facere, ſed nè cogitare quidem quicquam audebit, quod non audeat prædicare.* Vide & quæ ſequuntur ibidem.

Ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων | Vide *infrà ad* § 6. ἀπραξίαν.

Οὐκ ἔτι ὑπερβιβάζω τὸ ὡς ἐν ἀείσοις ἤδη εἶ] Notat procraſtinationem ſtudii & conatûs ad optima enitendi, ut iſtic, ità *l.* 8. § 22. verbis illis; Μᾶλλον ἢ θέλεις ἀγαθὸς αὖξειον ἤδη ἢ σήμερον εἶ. Epictet. *Enchir. c.* 50. Ἐς ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ, τὸ ἐν βελτίοσιν ἀξιῶν σαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιρεθέντα λόγον; quo loco pro διαιρεθέντα, αἱρεθέντα legendum ex Marco monuimus, *ad l.* 2. § 5. Vide & Epicurum *epiſt. ad Menœceum, ad lib.* 2. § 4.

Ἱερεῖς τινες | Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. de Stoicis; Λέγουσι γὰρ οἱ ἱερεῖς μόνον εἶναι τὸν σοφὸν, φαῦλον δὲ μηδένα. Porphyr. *de abſtinent. lib* 2. Ὁ ὅλως φιλόσοφος, τοῦτ' ἔστι πᾶσιν θεοῖς ἱερεύς. Ità viri ſancti quiq; in pagina ſacra nuncupantur, Βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τοῦ θεοῦ *Apoc.* 1. *v.* 6. & *c.* 5. *v.* 10. &, ἱερεῖς τῷ θεῷ, *ibid. c.* 20. *v.* 6. &, ἱερατεύμα ἅγιον καὶ βασιλικὸν, Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 5, 9. quod eodem recidit; ut eruditè docet Caſaub. *ad Athen. l.* 1. *c.* 9.

Καὶ ὑπερχὰς θεῶν | Ità Epictet. *lib.* 3. *cap.* 24. Diogenes, τοῦ Διὸς διάκονος. Et viri boni, τοῦ θεοῦ διάκονοι καὶ μέτοχοι. *ibid. c.* 26. Et Galeno in *hortator. cap.* 2. ὑπαχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ.

Τῷ ἑνὸν ἰδρυμένῳ | Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 15.

Πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίδητον πονηρίας | *Intactum à libidine, inſcium omnis malitiæ.* Xyl. ut ad ipſius affectum utrumque referatur, & libidine omni & malitiâ alieni. Caſ. *immunem omni injuriâ*, ſive *contumeliâ, quam ipſe ſibi inferat*, ex *l.* 2. § 16. *incapacem mali ullius, ab aliis* ſcil. *illati.* neutrum ſatis arridet. Ego de *molitionibus alienis* utrumque ceperim. ὕβρεως ἀνέπαφον, *injuriâ* ſive *contumeliâ intactus.* Siquidem injuria ad ſapientem non pervenit. Senec. *de conſtant. ſap. c.* 5. *Nulla ad ſapien-*

ſapientem injuria pertinet. majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus eſt, quàm ut ulla vis noxia uſque ad illum vires ſuas perferat. Ibid. c. 4. ἀναίσθητον πονηρίας, *improbitatis*, alienæ ſcil. *ne ſenſu quidem ullo affectus.* hoc eſt, adversùs eam perinde affectus ac qui ne ſentiat quidem, πονηρίαν ſumit, quomodo ἀνωδυνίαν Apoſt. *ad Hebr. c. 12. v. 4.* ὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, *scilicet* πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντα-γωνιζόμενοι.

'Αθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου | Viros bonos, virtutiſq; ſtudioſos *athletas* nuncupari ſolenne eſt. Demoſthen. *contra Ariſtogit.* οἱ καλῶν ἔργων ἀθληταί. Philo *de Joſeph.* 'Αθλητὴς εἶμι οὐ σωμάτων ἀσκήσεως ἕνεκεν γυμνασμοῖς πολλαῖς καὶ παντοδαπαῖς, ἀλλ' ὑπὲρ ἀνδρείας, ἐγκρατείας, σωφροσύνης, ἀναγκαζόμενος, ἄχει τῆς ψυχῆς ἐπιζωννύμενος ὧν ἤκιστ' ἐγὼ θέλω. Idemque *de Athlet.* Οἱ μὲν παρελθόντες ὡς εἰς ἱερὸν ἀγῶνα, ἀθληταὶ ἀρετῆς ἀνδρείοτατο. Et monachos *ajcetas*, 'Αρετῆς ἀθλητὰς appellat. Theodoret. *hiſtor. lib. 5. c. 20.* Epictet. *lib. 1. c. 18.* ἕτερος μοί ἐστιν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής quem & *l. 2. c. 18.* contendens cum aliis athletis; χαῖρε παῖδιον. ἐγὼ τοῦ σώφρονος τούτους παῖδας (πύλας leg. niſi forſan per ludibrium ita nuncupare placuit) καὶ παγκρατιαστὰς, οὐδὲ τοῦ ὁμοίους αὐτοῖς τοῦ μονομάχους Salsè Diogenes apud Laërt. *l. 6.* Περὶ μὲν τῆς παρρησίας καὶ λακτίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· περὶ δὲ κολακονομείας οὐδένα. Leo etiam Spartanus, referente Plutarcho, conſpicatus curſores circa carceres ſatagentes, alter alterum qui præverteret, Ὅσῳ μᾶλλον, inquit, οἱ δρομεῖς σπουδάζουσι περὶ τῆς ταχύτητος, τοσῷ μᾶλλον τῆς δικαιοσύνης; Vide Platon. *epiſt. 4. ad l. 7. § 51.* Atqui, ut Philo de *providen.* apud Euſeb. *præpar. l. 8. c. 14.* Μαθήσεσθε δὲ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐτονίᾳ πεφύσηνται, μὴ ὑφαιρεῖν, ἀπιδόντες εἰς τὰς τῶν ἀνημέρων καὶ ἀπαθεστάτων ζώων ἀμυθήτους ἀγέλας, οἷς ἰσχὺς καὶ ῥώμη συγγεγόνασι. τῶν δὲ ἀτονωτάτων ὄντων, ὅτι θείων ἀρετῶν καὶ ταῦτα παρεδημεύμενον ἐν αὐτῷ, ἄνθρωπον ὄντα σημαίνειν. Itaque Ariſtot. *polit. l. 8. c. 4.* Τὸ καλὸν, ἀλλ' οὐ τὸ θηρῶδες, δεῖ προσλαγωνιστεῖν· οὐ γὰρ λύκῳ, οὐδὲ τῶν ἄλλων θηρίων τι ἀγωνίσαιτο ἂν ὕδατα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός. Et Senec. *epiſt. 124. Quid vires corporis alis & exerces? pecudibus iſtas majores ferisque natura conceſſit.—— Vis tu, relictis in quibus vinci te neceſſe eſt, dum in alienis niteris, ad bonam reverti tuum? Quid hoc eſt? animus ſcil. emendatus ac purus, æmulator dei, ſuper humana ſe extollens, nihil extra ſe ſui ponens.* En tibi Marci noſtri ἆθλον μίμησαι· en ἆθλα μείζω ἀθλητοῦ. Vin' tamen maximo iſto majus? Audi Apoſtolum *ad Timoth. epiſt. 1. c. 6. v. 12.* Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς· & *ad eundem epiſt. 2. c. 4. v. 7.* Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα· τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. & *ad Philipp. c. 3. v. 14.* κατὰ σκοπὸν διώκω, εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Habes certamen præclariſſimum, & in exitu feliciſſimum. Indè Patribus antiquis Chriſtiani omnes, martyres cum primis, *Dei, Chriſti, fidei, pietatis athletæ* dicti.

Τῶν ὑπὸ μονομάχων πάθους καταγελῶσα | A lucratoribus tranſlatum vocabulum: de quo dicetur ampliùs, *ad l. 7. § 52.* Vide & *ad l. 7. § 61.* Acutiſſimè pariter atque elegantiſſimè Johannes Chryſoſt. *in ad Epheſ. orat. 22.* Παλαίωμεν καὶ διασπαντὸς κατέχωμεν· ἂν παλαίοντες ἐξέλθωμεν, νενικήκαμεν. οὐ γὰρ ὡς ὅτι δεῖ ἀθλεῖν, οὕτω καὶ σπουδάζομεν. ἐκεῖ μὲν γάρ, ἂν μὴ καταβάλῃς, οὐ νενίκηκας. ἐνταῦθα, ἂν μὴ καταβληθῇς, νενίκηκας, ἂν μὴ καταβληθῇς, κατέβαλες. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ὑπὸ νίκης ἀπολαύουσι, κἂν ὁ ἕτερος καταβληθῇ, ὁ ἕτερος στέφανοῦται. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ βληθεὶς ὑπὸ τῆς ἡττῆσεως πᾶσι ἀπολαύσεως. ὅταν ἓν αὐτὸν ἀφέλωμαι τοῦτο ὑπὸ οὗ ἀπολαύσεις, εἴρηκα. οὐ γὰρ ὥστε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὥστε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· αὐτὸς γὰρ ἥδη βέβληται, καὶ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ἐστίν· ὥστε ἂν μὴ καταβάλω, μὴ καταβληθῶ ἔγωγε, νενίκηκα. Diogenes Olympionicam quendam conſpicatus in ſcortum quoddam oculos defixum, Ἰδοὺ κριὸν ἀρειμάνιον, ὡς ὑπὸ τυχόντος κορασίου τεχνολίζεται· *En arietem Martium, quomodo à vili puella proſternitur.* Laërt. *l. 6.* ſive, ut Plut. *de curioſ.* Ὁρᾶτε τὸν ἀθλητὴν ὑπὸ παιδισκαρίου τεχνολιζόμενον· *Videte athletam ab ancillula elifum.* Idémque in Iſthmiis coronam victoribus tribui ſolitam, tanquam ſibi meritò magis debitam poſcebat. Πολλὰς γὰρ, ἔφη, ἀνταγωνιστὰς νενίκηκα καὶ μεγάλους, οὐκ οἶα ταῦτα ὄζοι τὰ ἀνδράποδα, τὰ νῦν ἐστῶτα παλαίοντα καὶ δισκεύοντα καὶ τρέχοντα· τοῦ πατρὸς δὲ χαλεπωτέρους, πυθίαν, καὶ φυγὴν, καὶ ἀδοξίαν· ἔτι δὲ ὀργὴν τε, καὶ λύπην, καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον καὶ τὸ πάντων ἀμαχώτατον ἢ καὶ δυσμαχώτατον θηρίον, ὕπνον καὶ μαλθακὸν, ἡδονήν· ἢ οὐδεὶς ἔστι πῶς Ἑλλήνων, ἔστι πῶς Βαρβάρων ἄξιος μάχεσθαι καὶ θρύπτεται, τῇ ψυχῇ κεκτῆσθαι· ἀλλὰ πάντες ἥπτηνται καὶ ἀπειρήκασι πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σύροι, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἀσιανοὶ, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πλὴν ἐμοῦ. Dio Pruſ. *orat. 9.* Magnificè admodum & gloriosè te prædicas, ô Cynice, verùm cogita tecum, quàm turpe ſit, poſtquam hæc omnia ſuperaveris, à faſtu, quem Plato tibi non ſine cauſſa objecerat, ſuperari; ut ne adjiciam, quàm miſerandum ſit, poſt iſta omnia conculcata, diabolo mancipatum teneri.

Δικαιοσύνη βεβαμμένον εἰς βάθος | hoc eſt, quod Perſius *Sat. 2. verſ. penult.* dixit;

Compoſitum jus faſq; animi, ſanctoſq; receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

ubi incoctum pectus, animus non leviter tinctus colore

colore virtutis,ſed perfectè,&, ut Græci dicunt, εἰς βάθος ac δύσοπτον βαφήν Thomas Mag. in *collect.* Δύσοπτος, ὁ εἰς βάθος βεβαμμένη βαφή. ita Marcus iſtic: Et Plut. *de Stoic contradict. cap.* 5. διὰ βάθους ἐγκεκρύφθαι τοῖς φυσικοῖς λόγοις. Senec. *epiſt.* 36. *Perſeveret modò colere virtutem, perbibere liberalia ſtudia; non illa, quibus perfundi ſatis eſt, ſed hæc quibus tingendus eſt animus.* Et *nat. quæſt. l.* 1. *c.* 3. *Purpura, intereſt, quamdiu macerata ſit; — ſæpius merſa ſit & excocta, an ſemel tincta.* Idémque *ep.* 71. *Quemadmodum lana quoſdam colores ſemel ducit, quoſdam niſi ſæpius macerata & recocta non perbibit: ſic alias diſciplinas ingenia, cum accepère, protinus præſtant; hæc niſi altè deſcendit, & diu ſedit, animum non coloravit, ſed infecit; nihil ex his quæ promiſerat, præſtat.* Huic βαφῇ, quæ nunquam remittit, (unde δύσοπτά τε καὶ ἀναπότιστα, Syneſio *epiſt.* 44.) contraria eſt ὑποτρυβή, ex eadem tinctorum officina vox petita. (quò & Clemens alluſit *Strom. l.* 1. ubi philoſophiam dicit εἰς παιδολογίαν τῆς ἀληθείας, *ad veritatis veræque virtutis tincturam ſuſcipiendam* hominum animos præparare, προτυποῦσαν καὶ προϋφαίνουσαν τὸ ἦθος, *mores præfigurando & præſubigendo*, quomodo lana ad colores imbibendos præparatur.) ἀρετῆς autem ὑποτρυβὴν Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 2. Sic expreſſit: *Non ſufficit imaginem virtutis effingere, & ſolam, ut ſic dixerim, cutem, vel potiùs illas Epicuri figuras, quas è ſummis corporibus dicit effluere.* Hæc ferè Caſaub. ad Perſ. adjicias licet, opponi etiam huic βαφῇ δυσοπτῳ colorationem illam, quam à ſole contrahere obſervat in eodem ambulantes Cicero *de orat. l.* 2. in cute tantùm & ſuperficie corporis exteriore exceptam, non ulteriùs altiúſve in interiora penetrantem. ὃ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν τὴν χρόαν μιλάνων εἶναι πάντα μέλανα, *neque enim neceſſe eſt, qui cutem nigram habent, reliqua omnia* (etiam interna) *pariter habere colorata.* Ariſtot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 2. quo loco Herodotum refutat, qui *l.* 3. Æthiopum genituram nigram eſſe dixerat. Ita Plato *ep.* 7. Οἱ μὲν ὄντως μὴ φιλόσοφοι, δόξας δ' ὀπιχρωσμένοι, καθάπερ οἱ τὰ σώματα ὑπὸ τῆς ἥλιος ὀπικεχαυμένοι. Nec ſileri digna ejuſdem illa *politic. l.* 4. quibus de fortitudine, ſed fuſiùs, gemina his quæ de juſtitia ſtrictim Marcus hîc, dixerit; ἐκεῖνο οἶδα ὅτι οἱ βαφεῖς, ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔριον, ὅτι ἐν ἀλουργὰ, πρῶτον μὲν ἐκλέγονται ἐκ πολλῶν χρωμάτων μίαν φύσιν τοῦ ἔριου· ἔπειτα προδιαπονοῦσιν ἐκ ὀλίγῳ τινὶ διαπονοῦντες ὅπως δέξονται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ ἔτω δὴ βάπτουσι· καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῇ, δύσοπτον γίγνεται τὸ βαφέν. καὶ ἡ πόλις ἔτ' ἀνδρὶ ῥυμμάτων, ὅτε μετὰ ῥυμμάτων δικαίων αὐτῇ τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι ἃ δὴ ἂν μὴ οἶδα οἷα γίγνεται, ἐάν τέ τις ἄλλα χρώματα βάπῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα μὴ προδιεργάσηται, ὅπ ἔκπυστα καὶ μα-

λοῖα; πιθῶν τοίνυν ὑπόλαβε καὶ δικαίων ἐργάζεσθαι καὶ ὑμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα πρὸς σφᾶς καὶ ἐπαιδαίρομεν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ καὶ ἀνδρὶ οὐκ ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα πρὸς νόμους πειθόντες δέξοιντο, ὥσπερ βαφὴν, ἵνα δύσοπτοι αὐτῆς ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ πρὸς δεινῶν καὶ πρὸς ἡδονὴν καὶ πρὸς ἄλλων, διὰ τὸ πρὸς τε φύσιν καὶ πρὸς ζῆλον ὀρθὴν ἐπιτηδείαν ἐσκευάσθαι· καὶ μὲν αὐτῆς ἐκπλύσεις πρὸς βαφὴν τὰ ῥυμματα ταῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν, ἃ πειθὼ καὶ πᾶσαι, παντὸς χαλεπωτέρα ὅσα πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπην τε καὶ φίλον καὶ ἐπιθυμίαν, παντὸς ἄλλα ῥύμματος. πρὸς δὴ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διαπαντὸς δόξης ὀρθῆς ἀνδρείαν ἴσχυν καλῶ καὶ πάσαν. virtus itaque ubi penitiùs hoc modo ſe in animum induerit, quod de Muſica Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 121. quaſi συνοικῆται τῇ ψυχῇ καὶ φύσις καθίσταται, ut Gregor. Nazianz. *orat.* 13. *animúſque in ea quæ didicit, transfiguratur.* ut Senec. *epiſt.* 6. & 94. Et *ſicut lanarum colores, quibus ſimplex ille candor mutatus eſt, elui non poſſunt:* Fabius *inſtitut. l.* 1. *c.* 1. *nec illarum conchylia quiſquam in priſtinum candorem revocet.* ita, *Difficulter eraditur, quod in hanc modum rudes animi perbiberunt.* Hieron. *ad Lætam.* Itaque *adv. Rufin.* idem: *Si literas didiciſſes, oleret teſta ingenioli tui, quo ſemel fuiſſet imbuta. lanarum conchylia nullæ aquæ diluunt.* Et de talibus Greg. Nazianz. pronunciat, ἐργωδέστερον ἢ τὸ μιαίνεσθαι, ἢ ῥᾳδίως ἀπ' ἀρχῆς ἁλῶναι. Alluſit eodem & Plutarch. cùm in *Dione* de Dionyſio diceret, πρὸς βαφὴν ἐκ ἀνιέντα τῆς τυραννίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ δύσοπτον ὄντα καὶ δυσέκπλυτον. Attulit & Clemens *ſtrom. l.* 6. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἐρίοις ἡ σύψις τῆς βαφῆς ἐμμένασα, πρὸς ἰδιότητα καὶ παραλλαγὴν τρέπει τὰ λοιπὰ παρέχει ἔρια· ὕτως καὶ τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν πόνος παρῆλθε, μένει δὲ τὸ καλόν· καὶ τὸ μὲν ἡδὺ καλαίνεται, ἀναμάσσεται δὲ αἰσχρόν. αἵ τοι γὰρ ἑκατέρας ψυχῆς χαρακτηριστικὰ ποιότητες, ἀφ' ὧν γνωρίζεται. Quod non advertens eruditus interpres Hervetus,aliter longè accepit,quàm autor ipſe voluerat,& ac ſi lana colore aliquo intincta & imbuta, ad alius eundem transferre diceretur, cùm ille tinctúræ moram diuturnam poſt operam in macerando tingendóq; inſumptam deſignatam vellet. Alluſiſſe videtur Muſonianum illud à Gellio *l.* 16. *c.* 1. laudatum. Ἂν τι περίεργος καλὸν μὴ πόνος, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἂν τι ποιήσης καλὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ δὲ μὲν οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Quod Cato in *oratione Numantia habita* ſic extulit. *Si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet, benefactum à vobis, dum vivitis, non abſcedet. Sed ſiqua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum illud apud vos ſemper manebit.* Vide *ad l.* 5. § 16. & *l.* 6. § 30. μὴ βαφῆς. & *l.* 10. § 34. πρὸ δυσμῶν.

Ἀπαζόμενον δὲ ὅλης τῆς ψυχῆς τοι συμβαίνοντα | Ita

Ita *l.* 2. § 17. & *infr.* § 16. & *l.* 4. § 23, 25, 26. & *l.* 12. § 11. Vide & *l.* 4. § 31. ὑξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Συσκωδύμια | Vide *infr.* § 11, 16. & *l.* 4. § 26, 34.

Κφκοῦνα μὴ καλὰ παρέχεται | Ita Epictet. *differt. l.* 4. *c.* 10. Ἀρκῶ μοι, ὃν ἔχω ὑξουσίαν. ταῦτά με δὲν κάλιστα φυλάσσει.

Ταῦτα ἢ ἀγαθὰ εἰ βούλεται | ὡς ὑσὸ τῆς ἀείσης γνώμης ὑπειλήμμα. Epictet. *Enchirid. c.* 38. Ita Charidemus Dionis Pruſ. *orat.* 30. Τὰ μὲν θεῶν ἔρ-γα, δῶρα καλῶς ὀνομάζει (Hom. *Il.* γ'. *v.* 65.) ὡς ἔπεσθαι ἀγαθὰ ὄντα, καὶ ἐκ' ἀγαθῷ γιγνόμενα. Expreſſit quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Οἴδαμεν ἢ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Vel Ezechiæ potiùs regis illud, Eſaiæ *c.* 39. *v.* 8. *Bonum eſt, quod locutus es, verbum Domini.* bonum eſt, quicquid Deus vult, qui ſummè bonus niſi bonum velle non poteſt. Vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 10. & *l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 35. & *l.* 10. § 1.

Ἡ γὰρ ἐκείνῳ τεταγμένη καὶ ἐμὴ μοῖρα | Ἡ εἱμαρμένη sive *fatum* cum Stoicis noſter paſſim inculcat. V. *l.* 5. § 8.

Συναμφίεστά τι καὶ συνεμφέρει | Locus mihi ſubobſcurus, eóq; magis quòd vocabula à Marco hîc uſurpata, niſi ſint, quod ſuſpicari forſan quis poſſit, vitiata, nuſquam alibi deprehendiſſe meminerim. Xyl. *Et conſtat aliunde, & ſecum aliud adfert.* Verſio textu ipſo etiam obſcurior. Tentemus an è Marco ipſo elicere poſſimus mentem ejus. *L.* 12. § 23. ἀγαθὸν ἢ, inquit, εἶναι τὸ ὅλῳ κείμενον, καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. *Bonum eſt, ſiquidem univerſo opportunum, & conducens, & collatum,* vel *congruum.* Et *l.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τοῦ ὅλου φύσις. *Confert cuique, quod fert cuique natura univerſi.* Et *l.* 4. § 9. ἠνέσχετο ἢ τῷ συμφέροντος φύσις τῶνδε ποιεῖν. *Cogebatur hoc facere natura conducibilis,* vel *natura ea quæ in commodum inferebat.* denique *l.* 5. § 8. formulas illas urget, à vulgari ſermone petitas, τοῦτο ἤνεγκεν ἑαυτῷ. *hoc illi tulit:* & τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, id eſt, *συνετάξατο. hoc illi latum,* id eſt, *præſcriptum eſt,* à medico nimirum, tanquam utile & ſalutare. &, de univerſi natura, imò Jove ipſo, ὑκ ἂν τοιοῦτό τι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν, *non tuliſſet ejuſmodi aliquid, niſi univerſo id contuliſſet.* Illud itaq; forſan & hîc voluit, *Et præſcriptum eſt,* à mundi nimirum adminiſtratore Deo; *& conducit etiam:* (ut idem ſit τὸ συνεμφέρει quòd τὸ συμφέρει) vel, *Et in nos infertur, & nos etiam ſecum fert;* eò nimirum quò deſtinamur. Senſum priorem ſecutus eſt M. Caſ. qui vertit, *& inevitabile eſt, & utile.* eodémque faciunt, tum Marci ipſius verba proximè antegreſſa, ταῦτα ἢ ἀγαθὰ εἰ βούλεται. tum & Sophoclis illud, *Oedip. Colon.*

Τὸ φέρεσθαι δὲν θεῷ, καλῶς
Χρὴ φέρειν.
Quod fata ferunt, id ferre decet. Grot.

ubi Schol. ἐμμένειν δίδωσι τοῖς ἐγκειμένοις παρὰ θεῶν. φέρειν γὰρ φησὶ, μὴ τὸ ὑπ' αὐτῶν πλημμύρον καλῶς. Ad poſteriorem illud Palladæ, in anthолog. *l.* 1. *c.* 13. Et Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ σέρε· εἰδ' ἀγαναχλεῖς,
Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Si te fata ferunt, ferto ſertorque. gravatim
Si fers, te cruciás; nec minus illa ferunt.

Vel ut Maximus exhibet *collectan. c.* 18.

Ὡς κε θέλῃ τὸ φέρον σε φέρῃ, φέρε· εἰδ' ἀπιθήσεις;
Καὶ σαυτὸν βλάψεις, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Quò tua ferre volunt te fata, ferare. recuſas?
Te lædis; læſum ſic quoque fata ferent.

Quod utrumq; in verſione ſua expreſſit elegantiſſimè H. Grotius;

Si quem fors agat atque ferat, ferat atque feratur:
Ni ferat, & feret hunc fors, magis & feriet.

Nec unquam ſatis prædicatum Cleanthis votum illud, quod ὅλῃ παιδὸς σεύχεσθαι. vult eſſe Epictetus *Enchir. c.* 52.

Ἄγε δέ μ', ὦ ζεῦ, καὶ σύγ' ἡ πεπρωμένη
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος·
Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἧσσον ἕψομαι.

Seneca ſic reddidit *epiſt.* 107. & ex Seneca Aug. de *Civit. Dei, l.* 5. *c.* 8.

Duc me, parens celſique dominator poli,
Quocunque placuit, nulla parendi mora eſt:
Aſſum impiger. fac nolle, comitabor gemens:
Maliſque patiar, quod bono licuit pati.

Vide *l.* 10. § 28. Addo tertiam D. Boot. interpretationem, qui τὸ συνεμφέρειν in *accommodandi* ſenſu hîc ſumit; ut hoc ſit quod Marcus velit, *fatum & nobis accommodari, & facere etiam ut noſmet ipſos eidem accommodemus.* in quam ferè ſententiam Marcus *l.* 4. § 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. Et *l.* 5. § 8. Τὸ συμβαῖνόν σοι ἐφεπτὸν ἦν σοί, καὶ ἐφὸς σὲ πως ἦκεν. Et *l.* 3. § 16. ἀδιαστάτως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον. Et *l.* 7. § 57. μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συνῳδώτερον. τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; in hanc denique ſententiam quam proximè, *l.* 12. *c.* 1. σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σε τότῳ. Tu quiſquis es, quamcunq; ex iſtis ipſe volueris, amplectare per me licet; aut potiorem aliquam, ſi comminiſci potueris.

Συνῳδὲς πᾶν τὸ λογικὸν | λογικῶν appellatione Deũ atq; Dæmonas ſimul cum hominibus intelligit. Iſtic autem conjunctionis illius tantummodo meminit, quæ ratione prædita invicem aſtringit omnia. alibi ſæpius nexum & conjunctionem cum univerſo mundo inculcat; ut *l.* 2. § 4. Caſ. *ad Perſ. Sat.* 3.

Κήδεσθαι μὲν πάντων | *Aliorum,* inquit, *curam gerere, eſt naturæ conſentaneum.* Ita *infra* § 6. θεῖν ἀνθρώπων φρονιμόμως. & *l.* 9. § 3. κήδεσθαι θεῶν. & contra, *l.* 2. § 1. τὸ ἀνηφελόστειν θεοῖς φύσιν. Impia itaque, & humanitatem quali abjurantis & amolientis

amolientis à ſe, Caini vox illa, *Numquid ego cuſtos ſum fratris mei? Gen. c. 4. v. 9.* Ad quæ verba Joannes ille ὁ χρυσορρήμων *in Gen. orat. 19.* cum Marco noſtro planè conſentiens; Καί τοι εἰ σοι κατ' ἀναλυσίαν ἄκουε ἐπιτρεχόντι, ἀλλ' οὐκ ἐχρῆν σε φύσεως νόμων, ἐχρῆν σε ἀδελφοῦ σωτηρίας. οὐτο γὰρ ἡ φύσις ἐπίταγμα. Et Ambroſ. *de Caini & Abel. lib. 2. cap. 9. Recuſat fraternæ munus cuſtodiæ, quaſi exors naturæ.* Contrà Julian. Imper. de ſe *epiſt. 12.* Ἐγὼ γὰρ ἐκτρεφόμενος, οὐκ ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ μᾶλλον, ἢ ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὡς εἰκὸς, ἐκτρέφομαι. De Demonacte Lucianus: Φίλος μὲν ἦν ἅπασι καὶ οὐκ ἔστιν ὃν τινα οὐκ οἰκεῖον ἐνόμιζεν, ἄνθρωπον γοῦν. Ità Apoſtol. *ad Galat. cap. 6. v. 10.* ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. Facit huc & parabola illa Lucæ *c. 10.* quà oſtendit D. Jeſus τὸν πλησίον ἡμῶν quemvis eſſe, cui, cum ope noſtrâ indigeat, ſubvenire poſſimus.

Δόξης δ' ἐκ τῶν ἀρίστων | Plato *Lachet.* ἔστι μέν τοι ὁ ἔπαινος ὦ παῖδες, ἐπ' ἀνδράσιν ἀξίοις πρεπόντως. Hector apud Nævium,

Lætus ſum laudari me abs te, pater, laudato viro.

Cicer. *Tuſc. l. 4. § 67.* & *epiſt. famil. l. 5. ep. 12.* & *l. 15. ep. 6.* ubi ſubjungit: *Ea eſt enim profectò jucunda laus, quæ ab iis proficiſcitur, qui ipſi in laude vixerunt.* Idémque Seneca explicans, *epiſtol. 102. Cùm Tragicus ille apud nos ait; Magnificum eſſe laudari à laudato viro; laude digno, ait.* Et ibid. *Claritas, bonorum virorum ſecunda opinio eſt. vel laus eſt à bono bonis reddita.* & mox: *claritatem à gloria* diſtinguens; *Gloria multorum judiciis conſtat, claritas bonorum.* Itaq; Lucilius *Sat. 14.* apud Nonium profitetur,

Paucis ſe malle & ſapientibus eſſe probatum,
Quàm populo ſtultis & parum prudentibus ædem.

Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βίων | Quod *naturæ convenienter vivere*, Flaccus, *l. 1. epiſt. 10.* & Cicero *Offic. l. 3.* Idémque *de Finib. l. 3. Congruenter naturæ convenientérque vivere.* & *Tuſcul. l. 5. Congruere naturæ, cùmque ea convenienter vivere.* Vide *ad l. 1. § 9.*

Οἱ ἐμὲ ὄντως βιώσεις, ὁποῖος | Idem ferè *lib. 9. § 18, 27.* & *l. 10. § 13.* & *l. 11. § 18.* Cicero *pro domo ſua: Laudatio hominis turpiſſimi, mihi ipſi erat penè turpis.* Senec. *epiſt. 52. Quid lætaris, quod ab hominibus iis laudaris, quos non potes ipſe laudare?* Idem in *excerpt. Non poteſt ullam auctoritatem habere ſententia, ubi qui damnandus eſt, damnat. Malis diſplicere, laudari eſt.* Bern. *epiſt. 248. Non poteſt bonus non eſſe, qui bonis placet: nec minus validum argumentum mihi videtur, quòd bonus ſit, ſi malis è regione diſplicent.* At editor Lugdun. hic negativam omiſit, in dictionis Marcianæ fraudem non ferendam.

Καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν | *Nocturque & interdiu.* ità Maximus in Proculo *cap. 3. ad lib. 4. § 50.* repræſentandus; νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. quo loco non erat, quod Heraldus *animad. in Iambl. c. 4.* Scripturam editam ſubmoveret, & μεθ' ἡμέρας ſubſtitueret. etenim μεθ' ἡμέραν eſt *interdiu*, ut Marco iſtîc, ità aliis paſſim. Ariſtoph. *Pluto 4. 3.*

Οἴμοι τάλας ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν.

Væ miſero mihi, ſpolior iſtic interdiu.

Demoſt. *in Midiam.* Καὶ γὰρ ἐχθρὸς ἦν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζεν. *& interdiu*, ſive *ipsâ luce, ſciens prudenſque contumeliâ afficiebat.* Polyb. *lib. 1.* ἠνείχοντο ἧττον ἀδικημάτων καὶ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν. &, ποτὲ μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ὑπερακόμβῳ, Plut. in *Publicol.* Ὥστε μεθ' ἡμέραν τοῦ Ῥωμαίους ἐρῶντας, &c. nihil tritius aut pervulgatius. Adjiciam tamen unum amplius locū ex Luciani *cataplo*, quia ad Marci mentem facit. ibi Lychnus ſive *Lucerna*, Rhadamantho coram adversùs Megapentheum teſtimonium perhibens; Ἐγὼ τὰ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ οἶδα· ἃ γὰρ παρ' ἐμοῦ ἔφη νυκτὸς ἐποίει καὶ ἔπασχεν, οἶμαι λέγειν. Vide *l. 10. § 13.*

Οἷοι μεθ' οἵων φύρεσθαι | *Ac quibus ſe hominibus admiſceant.* Xyl. Et poteſt reverà ex neceſſitudinibus & familiaritatibus de hominum affectu conjectura ſæpenumero haud vana fieri. juxta illud Phœnicis Euripidei, quod laudant Æſchines *adverſ. Timarch.* Diodor. Sic. *l. 12.* & Plin. min. *l. 4. ep. 27.*

Ὅστις δ' ὁμιλῶν πλείστοις κυκᾶται βίον,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτος ἦν οἷος περ πλεῖστοι σκυθρ.
Si quis malorum paſcitur conſortio,
Inquirere ultrà parco; compertum hoc habens,
Talem eſſe quemque, quali amicitiâ utitur. Grot.

Cæterùm haud plenè ſatis Marci verba expreſſit is. pleniùs exactiúſque Caſ. *quales cum qualibus volutentur*, ſive commiſcendo ſeſe invicem fœdant & inquinant. Eſt enim metaphora à limo lutóve, quod è terra fit, humido aliquo commaceratâ. unde & φύρδην non eſt tantùm μίγδην, vel μανδόνδην, ſed & μαλακίδην & φυρμὸς, ῥύπος, μίασμα, μολυσμός. Heſych. unde forſan & noſtrum, quo Caſ. uſus eſt hîc, moſl. Vide *l. 7. § 67.*

Παρὰ τοῦτον ἔπαινον | Cicer. *de fin. lib. 2. Nihil eſt turpius quàm ſapientis vitam ab inſipientium ſermone pendere.* Idémque *de Oratore perfect. § 41. Ego cùm à noſtro Catone laudabar, vel reprehendi me à cæteris facilè patiebar. Sic Socrates videtur teſtimonio Platonis aliorum judicia debere contemnere.* Senec. *epiſt. 52. Quanta dementia ejus eſt, quem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt?* Apud eundem Epicurus *epiſt. 29. Nunquam volui populo placere. nam quæ ego ſcio, non probat populus; quæ probat populus, ego neſcio.* Subjungit Seneca; *Idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici, Academici, Stoici, Cynici.*

nici. quis enim placere poteſt populo, cui placet virtus? malis artibus popularis favor quæritur. ſimilem te illis facias oportet. non probabunt, niſi agnoverint. conciliari niſi turpi ratione amor turpium non poteſt. Idem *epiſt.* 92. *Eleganter Demetrius noſter ſolet dicere, eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo ventre reddita crepitus. Quid enim, inquit, mea refert, ſurſum iſti an deorſum ſonent? Quanta dementia eſt vereri, nè infameris ab infamibus?* Epicuri illud ob oculos habuiſſe videtur Clemens, cùm iſta ſcriberet, *Strom. lib.* 1. Οὔ ποτε ἄρα ὀφεκλήσειν τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν· ἃ μὲν γὰρ ἐκείνοις εἰδέλων, ἐκ ἀσκέμβω ἡμεῖς. ἃ δ' ἡμεῖς ἴσμεν, μακρὰν ὄζει τῆς ἐκείνων διαθέσεως. qui locus cùm corruptelæ manifeſtus ſit; ità interpretari Herveto viſum, ac ſi pro ἐκείνοις εἰδέλων, ἐκείνοις ἥδει, vel ἐκεῖνοι ἀνδάνει legiſſet; Sylburg. ἐκείνοις εἰδέμβω, ἀσκεῖν, ſcil. reponendum poſſe exiſtimat, ut ſit, *quæ nos novimus illos exercere.* mihi neutrum ſatisfacit. forſan potiùs, ἐκεῖνος εἰδεῖεν, *quæ illi nôrint*, ut in membro altero, ἡμεῖς ἴσμεν, *quæ nos ſcimus.* Vide *l.* 4. § 3.

Οὐδ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται | Vide *lib.* 8. § 52, 53. Senec. *epiſt.* 9. *Niſi ſapienti ſua non placent. omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui.* Et *de tranquill. c.* 2. *Unus effectus eſt vitii, diſplicere ſibi.* & *epiſt.* 47. *Hoc habent inter cætera boni mores; placent ſibi & permanent. Levis eſt malitia, ſæpe mutatur, non in melius, ſed in aliud.* Ariſtot. item *Ethic. l.* 9. *c.* 4. Διαφέρονται ἑαυτοῖς οἱ φαῦλοι· καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βέλονται. Vide iis cætera.

§ 5. Μήτε ἀκούσῃ | Apud. Ariſtotel. *Rhetor. l.* 2. *c.* 24. neſcio quis.

Εἰ γὰρ ὑμῖν τοῖς κακῶς λέγουσιν
Ἀκοὴν, δίκαιον εἰς ὀργὴν πίπτειν
Οὕτ' εἰγ' ἀναγκαῖός τις εὖ λέγειν τινί,
Πρῶτον μὲν ὄζει τὰ δ' ὀφθαλμὼ χάειν.
Si noſtra in illum ſe ira non recte ferat,
Qui non ſuâ aliquid ſponte commiſit mali;
Nec qui coactus alteri benefecerit,
Ullum meretur aut honorem aut gratiam. Grot.

Vide *l.* 4. § 34. Auguſtinus *confeſſ. l.* 1. *c.* 12. & ex eodem Petr. Lomb. *ſentent. l.* 2. *diſtin.* 40. § 2. & Proſper. *ſent.* 172. *Nemo invitus benefacit, etiamſi bonum eſt quod facit.* Idémque *in Joan. Evang. tract.* 43. *Quod quis invitus vel neceſſitate facit, non bene facit. Sapientem* verò *invitum nihil facere*, Stoicum dogma eſt. Cicero *paradox.* 5. *Soli hoc contingit ſapienti, ut nihil faciat invitus, nihil coactus.*

Μήτε ἀκοινώνητος | Quod ubiq; damnat. Vide ad *l.* 2. § 2. Gregor. Naz. *in Baſil. epitaph.* Μήτε τὸ φιλόσοφον ἀκοινώνητον, μήτε τὸ πρακτικὸν ἀφιλόσοφον. Senec. *de beat. c.* 20. *Sic vivam, quaſi ſciam aliis me natum: & naturæ rerum hoc nomine gratias agam.* & *ep.* 48. *Non poteſt quiſquam beatè degere, qui ſe tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates ſuas convertit. alteri vivas oportet, ſi vis tibi vivere. Hæc ſocietas diligenter & ſanctè obſervanda eſt, quæ nos omnes omnibus miſcet, & judicat aliquod eſſe commune jus generis humani.*

Μήτε ἀνεξέταστος | Ità Baſil. Cæſar. *epiſt.* 44. Οὐδὲν ἀνεξέταστος προσπίπτει. Et *epiſt.* 54. Πάντα μᾶλλον λόγου, πᾶσαν δὲ πρᾶξιν καὶ νίκην ἀνεξετάστως ἀπεπεμμένος ὀπισθεν ἥκει. Vide & *inſr.* § 6. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 37. Idémque *in Eſaiam.* & apud Simeon. Logothet. *orat.* 21. Χρὴ ὥσπερ δίκαιον, τὸν λόγον τῶν ἀναπάντων χωρὶς παρ' ἡμῶν λαχόντα, ἕκαστα κρίνειν καὶ ἐξετάζειν τά τε δίκαια καὶ μή, καὶ συγκαταθέσει μὴ προχείρῳ, καὶ ταῖς ὁρμαῖς τῆς ψυχῆς μὴ ἀκρίτως ὁπαγείσας ὑπηρέτειν. ἀνεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος, ἐν οἷς ὅτιν ἀνεξέτακτος. Galen. *hortat. c.* 6. Itaque ἐν τῷ μὴ ἀνεξετάστῳ, τὸ ἀνεξέλεγκτον καὶ ἀνεξαπάτητον γίγνεται, de quo Marcus *l.* 7. § 55. At contrà Apelles hæreticus referente apud Euſebium *hiſt. Eccleſ. l.* 5. *c.* 13. Rhodone, Μὴ δεῖν ὅλως ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλ' ἕκαστον, ὡς πιστὸν ἅπαξ διαμένειν. quod eſt prorſus interdicere homini, animal nè ſit rationale, ſaltem nè ratione, quâ eum conditor Deus inſtruxit, utatur. nec multùm abſcedunt aut ſuperſtitioſi Judæuli, qui, ut refert Hieronymus à ſancta fide in *Hebræomaſtig. l.* 2. *c.* 2. ex Moſis verbis *l.* 5. *c.* 17. *v.* 11. perperam acceptis, tradunt, quòd, *ſi ſapientes dixerint tibi, dextram eſſe ſiniſtram, vel contrà, credi ſervarique debeat*; aut ſupercilioſi Jeſuitæ, qui, referente Paulo Soarpio in *Hiſtor. de Interdict. Pauli* 5. *adv. Venet. l.* 2. in *Regulis* Potavii relictis ann. 1606. *reg.* 3. aſſerunt, *Si Pontifex Romanus nigrum eſſe definierit, quod oculus album eſſe renunciaverit, aut vice versâ, illius definitioni eſſe acquieſcendum.* atqui hoc eſt etiam oculos hominibus eruere, non rationis tantùm uſum eripere.

Μήτε ἀνθελκόμενος | *Neque patere, te retrahi.* Xyl. *nec cum reluctatione*, Caſ. Malim, *neque affectibus abreptus.* quod Jacob. Apoſt. *c.* 1. *v.* 14. ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος. Et Marcus *inſr.* § 15. ὀφθαλμῶν ἀνθελκόμενος. Eodem vocabulo uſus eſt Plato *leg.* 1. τὰ πάθη αὐτοῦ τι ἡμᾶς καὶ ἀνθέλκειν. Vide *l.* 2. § 2.

Μήτε κομψεία | Ità § 8. Οὐδὲ κομψόν. & *l.* 4. § 51. καὶ τῆς κομψείας & ἄκομψον. *l.* 6. § 38. quæ ἀπὸ τῆς φιλοπαίκτου καὶ χαείεντος. uſurpari monet Pollux *l.* 5. *c.* 45. Ariſtoph. *nubib.* 2. 1.

Πρῶτον μὲν εἶ κομψὸν ἐν συνουσίᾳ.
Primò quidem ut ſis lepidus in congreſſibus.

Idem *avib.* 1. 3.

Μὴ 'γὼ νόημα κομψότερον ἤκουσά πω.
Noema nunquam audiveram elegantius.

Ubi Schol. κομψεία, ἐλαφεία, ἀστειότης, *feſtivitas, urbanitas.* Euripid. apud Ariſtot. *Polit. l.* 3. *c.* 4.

Μή μοι τὰ κομψ', ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ.
Speciosa mitte; prome queis urbi eſt opus. Grot.

Ariſtot. *de Cœlo l.* 2. *c.* 13. κομψῶς μὲν, οὐκ ἀλη-

θῶς

Σῶς δέ. *argutè quidem, haud verè tamen.* In ſermonis autem elegantia aut feſtivitate ſtudium poni Marcus alibi vetat. Vide *l.* 1. § 7. ἀσκολίας. & *l.* 8. § 30. εὐτελεστῶς. Plato in *Politic.* Κἂν δεσμωλάξῃς τὸ μὴ ἀποδύεσθαι ὅπῃ τοῖς ὀνόμασιν. πλουσίοτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. Latiùs tamen extendit idem *epiſt.* 10. Τὸ γὰρ βέλτιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιὲς, τοῦτο ἐγώ φημι εἶναι τῷ ἀληθινῷ φιλοσόφῳ· τὰς δ' ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας εἶναι μειρακιώδεις, καὶ ὀρθοῖς ὀνόμασιν. Aliud eſt τὸ κομψὸν *l.* 8. § 34. Senec. *ep.* 115. *Oratio vultus animi eſt: ſi circumtonſa eſt & fucata, & manufacta, oſtendit illum quoque non eſſe ſincerum, & habere aliquid fracti. non eſt ornamentum virile, concinnitas.* Sed de ſententiarum potiùs ratione Marcus iſtìc. Cæterùm, μήτε κομψείαν ἢ διάνοιάν σε καλλωπίζετω, Xyl. cùm reddidit, *nè in cogitationibus tuis aſſutiam ſectaris*; à Marci mente nimiùm quantum receſſit. διανοίας σχήματα, ſive *figuræ ſententiarum* rhetoricæ magiſtris quid ſint, docet Fabius *inſtit. l.* 9. *c.* 1.

Πολυρρήμων | Epictet. *Enchir. c.* 32. § 1. Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔχου, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δ' ὀλίγον. Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 14.

Rarus ſermo illis, & magna libido tacendi.

Πολυπράγμων | Vide *l.* 4. § 24. De ſapientibus ex Stoicorum ſenſu Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἀπραγμονάς τε εἶναι· ἐκκλίνειν γὰρ τὸ πολυπράγμον. Plut. *de Stoic. contrad. c.* 16. ait, Chryſippum *vitarum l.* 4. τὸν σοφὸν λέγειν ἀπραγμονά τε καὶ ἰδιοπραγμονα εἶναι· Verba Chryſippi, Οἶμαι γὰρ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπράγμονα εἶναι, καὶ ὀλιγοπράγμονα, καὶ τὰ αὑτῷ πράττειν. ὁμοίως τῆς τε αὐτοπραγίας καὶ ὀλιγοπραγμοσύνης ἀρετῶν ὄντων. Idem *lib. de eligend. propt. ſe.* τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται ὁ κατὰ τὸν βίον ἀκίνδυνόν τι καὶ ἀσφαλὲς ἔχειν ἢ πάνυ φίλων δυναμένων τοῦτο συνιδεῖν. itaque Tertull. *de pall. c.* 5. non *Epicuros* tantùm, ſed & *Zenonas quietis magiſterium* dicit. Quanquam Tigellinus impurus ille Neronis Palpo, apud Tacitum *annal. l.* 14. Stoicæ ſectæ objicit, quòd *turbidos & negotiorum appetentes faciat.* Siracides *c.* 38. *v.* 26. Ὁ ἐλαττούμενος πράξει αὐτοῦ, σοφισθήσεται.

Ὁ ἔν σοι θεός | Mentem nunc *dæmonem*, ut *l.* 2. § 13. & *infr.* § 6. nunc & *Deum* dicit, ut hoc loco, ſic *l.* 12. § 26. ὁ ἐκάστου νοῦς θεός. ibi plura vide.

Περαίτω | Ità *l.* 5. § 27. περαίτω καὶ ἤγεμόνα.

Ἄρρενος | Vide *lib.* 2. § 5. De Zenone apud Laërt. *l.* 2. Zenodotus:

Ἄρρενα γὰρ λόγον εὗρες ——

Maſcula enim verba inveniſti — vel

Maſculam enim vitæ rationem tu reperiſti.

Et Senec. *epiſt.* 33. *Totus contextus illorum virilis eſt.* Apud Perſium *Sat.* 5. *v.* 144. *Maſculam bilem.* i. e. *Maſculum animum criminis loco luxuria objicit juveni in ſuis caſtris militanti.* Caſaub. ibi.

Ἀναπεπλεγότος | *qui ſe ita comparaverit.* Xyl. vel *compoſuerit.* ἀναπλάσαντος, συντεθεικότος. Heſ. & Suid.

Πτειμιώων τὸ ἀναλυπικὸν | Tranſlatum videtur à re militari: quod & Suidas cenſet, ubi locum hunc laudat, niſi quòd τὸ ἀναλυπικὸν illud eſſe *claſſicum* exiſtimet, *quo eis πόλεμον οἱ ῥᾳθυμοι ἀναλαῦν), ignaviores ad prælium in eundem incitantur*; cùm ſit potiùs, ut Budæus, *quo receptui ſignum datur, & à pugna, fuſorumve proſecutione milites revocantur.* quomodo Plut. in *apoph. Lacon.* Ἄλλος δέ τις παρεκτάξεως τοῦ πολεμίου τὸ ξίφος καθαφέρειν μέλλων, ἐπεὶ τὸ ἀναλυπικὸν ἐσήμηνεν, ἐκάτι κατηνέγκε. quod idem & de Chryſanta Perſa narrat, in *collatione Pelopidæ & Marcelli*, & in *capit. Rom. quæſt.* 39. à Cyro eo nomine laudato; ex Xenophont. *paed. l.* 4. Ita & Pollux *oromaſt. l.* 1. *c.* 9. § 19. ubi τὸ εἰς ἔφοδον opponit τῷ ἀναλυπικῷ. Et clariùs adhuc *l.* 11. *c.* 11. παρακελευστικὸν, ᾧ τὸ κατὰ τοὺς μάχης συμβολοὺς· ἀναλυπικὸν δέ, τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀναλαῦν. Ita Diodor. Sicul. *l.* 17. *c.* 7. Ἀνεκαλίσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. & Polyb. *l.* 1. ἀνακαλεῖσθαι τοὺς ἑαυτῶν παρήγγελε τοῖς σαλπιγκταῖς· & Plut. in *Fabio*: Τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν. quod Syneſ. in *Calvit.* καλδίαι ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι τὰς σάλπιγγας. Sed & Longus *Paſtoral. lib.* 4. de Caprario, cujus cantibus capræ aſſueverant: Πρῶτα μὲν ὀλίγον ἐνέπιδυσι, καὶ αἱ αἶγες ἔκνευσαν, τὰς κεφαλὰς ἀφεμένας· εἶτα ἐνέπιδυσε τὸ νόμιον, καὶ αἱ αἶγες ἐνέμοντο κάτω· αὖθις λιγυρὸν ἔδωκε, καὶ ἀρθραι καπεκλίθησαν· ἐσύρισέ τε καὶ ὀξὺ μέλος, αἱ δ', ὥσπερ λύκοι προσιόντος, εἰς τὸ ὕλαιο κατέφυγον· μεθ' ὁλίγον ἀνακλητικὸν ἐφθέγξατο, καὶ ἐξελθοῦσαι τῆς ὕλης, πλησίον αὐτοῦ, τῶν ποδῶν ζωιθέρμων. Sed & apud eundem *l.* 1. Dorcona pelle lupina invadentes canes ἀνακλήσει σωτῆρος ἡμέρωσαν Daphnis fertur. Idémq; *l.* 2. Λαβὼν τὸ σύριγγα, συρίζει γερόν, ὡς ἱερὸν· ἐρωτικὸν, ὡς φείδων· ἀνακλητικὸν, ὡς ὀπίζηθαι. Eodem reſpexit Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 29. Ἐὰν δ' ὁ θεὸς σημήνῃ τὸ ἀναλυπικὸν ὡς τὸν Ζωκράτει, πειθητέος δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Idem *l.* 3. *c.* 13. Ὅταν ᾖ μὴ παρέχη παρασκευὰς, τὸ ἀναλυπικὸν σημαίνει, τὸν θύραν ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. Et *c.* 26. Τί ἐν, ἐὰν μὴ παρέχῃ ὄφιας; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς, τὸ ἀναλυπικὸν μοι σεσήμανκε; πειθόμαι, ἀκολουθῶ, ἐπιφημίζω τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτὸ τὰ ἔργα. Et *c.* 24. Ἂν μ' ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπως κτίσω φύσιν διεξαγωγὴν ἔχουσαν ἀνθρώπων, ἢ σοι ἀπλοῦν ἔξεστι· ἀλλ' ὡς σῶ μοι σημαίνοντος τὸ ἀναλυπικὸν, ἀπειθήσω· ὅτι μοι χρείαν οὐκ ἔχεις. Poteſt & à re nautica ſumptum videri. quâ imagine eàdem ferè in argumento eodem uſus eſt Epictetus *Enchir. cap.* 7. Καθάπερ ἐν πλῷ, τῆς πλοίου καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν παίρεσθον, καὶ κοχλίδιον

ἀναλάξῃ ἢ βολδέλιον, τιτᾶζ [al. τίτιδα] ἢ δεῖ πῶ διάνοιαν ὅλη τὸ πλοῖον, ἢ συνεχῶς ἐπιῤῥᾶδαι, μή τοι σί γε ὁ κυβερνήτης κελεύσῃ, ἢ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφεῖναι, ἵνα μὴ διδράσκῳ ποσβαλθῆς, [ἐκλιπθῆς vulg. perperam.] ὡς τὸ σῶμα. ὅτου ἢ ἐν βίῳ, ἐὰν διδῶται αὐτῇ βολεῖν ἢ κελεύειν γυμνάσιον ἢ πυθέσθαι, ἐδὲν κωλύσει. ἐὰν ἢ ὁ κυβερνήτης κελεύσῃ, τρέχε ὅλη τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ὀπωροφώμενος· ἐὰν ἢ γέρων ἦς, μηδὲ ἀπαλλαγῆς ποτε τῆ πλοίᾳ μακρᾷ, μήποτε κελεύσῃ ἐκλίπῃς. Vide ad *l.* 9. § 3. & *l.* 11. § 20. quo loco, quod ἀναλλητικὸν istic, ἐναίσιμον idem dici videtur.

Εὔλυτος | Citat Suidas è Marco ista, sed non explicat. Sic *infr.* § 7. ἐυλύτως ἔπεισι. & § 16. εὔλυτον. Potest autem τὸ εὔλυτον istud à *vestitu* sive *calceatu* translatum videri, qui quò minùs arctè astringitur, eò faciliùs exolvitur & exuitur. De Iphicrate Diodor. Sicul. *l.* 15. Τὰς ἢ ἐπινοίσεις τῶν στρατιωτῶν ἐυλύτους ἢ κύφας ἐποίησε, τὰς μὲ χεῖρα τῶ νῶ ἰφικρατίδας ἀπ' ἐκείνης καλεῖσθαι. Indè Luc. 3. *v.* 16. λύειν τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων. quem locum tractans, & more suo in allegoriam trahens, Clemens *Strom. l.* 5. χρῆναι γὰ πᾶν κατεργαζομένους, ἀπολύειν τῶ σώματος, ἢ ὥσπ τότε ἀπῤῥιπτόντων τὰ ψυχὰ, ἅπαντ τῶ λογικῶ τὸν πόδα. Ità Lucr. *l.* 1.

—*vita quoque omnis*
Omnibus è nervis atque ossibus exoluatur.
—*veluti cùm lubrica serpens*
Exuit in spinis vestem. —

Sicut idem *l.* 4. & *l.* 3.

—*vestémque relinquere ut anguis,*
Gauderet.— de anima corpus exuente. De Diogene Cynico Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐκεῖνος ὡσ, ἔτι ἀπεσκελύκει πάσας τὰς τῆς ψυχῆς λαβάς· πάντα εὔλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσεπημμένα. *omnia appensa tantum, non adstricta habebat.* Interpres enim doctissimus perperam reddidit; *Omnia à seipso pendentia.* Potest à *fructibus maturis*, quæ sponte suâ decidunt, quum immatura valdiùs adhæreant. Theophr. *de caus. plant. l* 5. *c.* 4. Παντελὴς γὰ ὁ καρπὸς, αὐτομάτως ἀποῤῥεῖ· ὅταν ἢ τῶ παντελῶν, μᾶλλον ἰσχύει ἢ προσπεπλᾶσθαι. Vide *l.* 12. § 3. Cicer. *de Senect. sicut poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur, si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.* quod Senec. *epist.* 30. *Senectus leniter emittit, non repente avulsum vitæ, sed minutatim subductum.* Vide *l.* 9. § 3. Aptissimè ad Marci mentem, Idem in *Oedip.* 4. 2.

Animam senilem mollis exolvit sopor.

Contendi autem possunt cum Marci istis Epicteti illa *dissert. l.* 2. *c.* 6. Ἀλλὰ χρυσίδας μὲν πολλὰν μᾶλλον τὸν πολέμιον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν ἀναμαλάσσει, ἀνίησιν. ὅτου προῃρήκειτον ἔδοξεν αὐτῷ, τὸ τῆ στρατηγῶ προστάσσειν, ἢ τὸ ἴδιον πυθέσθαι ἢ ὑδεὶς ἄλλο, ἀλλ' τῆς ἀνάγκης κελεύσης, ἐκλύτως ἀκαπόνως αὐτῆ· ἀλλὰ χλαιούσης ἢ στένοντας πάντων ἃ πάντων & fortasse istic etiam ἐκλύτως fuerat. Vide ad *l.* 8. § 33. *l.* 9. § 3.

Μήτε ὅρκω δόλῳ | Juramentum omne viro, ejusmodi, qualem Marcus istîc delineat, variis rationibus neutiquam necessarium videri possit. Ac primò quidem διὰ τὸ ἀξιόπιστον. quia, cùm veracem se jugiter ac constantissimè exhibuerit, etiam injurato à quibusvis fides adhibebitur. ἢ γὰρ τοιοῦτος εἰμὶ ὅρκων ὁ τρόπος ut Libanius *orat.* 28. In quam sententiam argutè Clemens *Strom. l.* 7. Τὸ ἀληθεύειν καὶ τὸν ὅρκον, ἢ συμφωνίας τῆς καὶ τὸ ἀληθὲς ζητεῖν· τὸ εὑρεῖν [ità Heinf. quod vulg. εὑρεῖν.] ἓν συμβαίνει καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν πρὸ ἐν τοῖς καθήκουσι. ἐπὶ τούτων ἦν τῶ ὅρκω χρεία, τῷ καὶ ἄνευ ἀληθείας βιῶναι; Clariùs Isidor. Pelus. *l.* 2. *epist.* 148. Ὁ ἢ εὖ βιοὺς λόγῳ ὅρκω πρότερος πᾶσι πάντων ἢ ἀκατάστατον φαίνεται ψῆφος. ἐκεῖ, ἐπισεύσθαι βουλόμενος, εὖ βιῶμεν. Sed & Pythagoras, sectatoribus suis præcipiebat, Μὴ ὀμνύειν θεούς· ἀσκεῖν γὰ αὐτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν. Laert. *l.* 8. Quod Gregor. Naz. in *Iamb.*

Ὅρκον ἢ φεύγε πάντα. πῶς ἂν πείσομαι;
Λόγῳ, τέκνον τε τὸν λόγον πίστωσόν.

De Essenis Josephus *captiv. Jud. lib.* 2. *c.* 12. πᾶν μὲ τὸ ῥηθὲν ἂν αὐτῶν ἰσχυρότερον ὅρκου· τὸ ἢ ὀμνύειν αὐτοῖς ἀπείρατος, χαλεπόν τι τῆς ἀπιστίας ὑποληψόμενος. ἤδη γὰ δὴ κατεγνῶσθαι φασὶ τὸν ἀπιόρκου δίκας θεῖ. Cicero *pro Balbo*: *Athenis aiunt, cùm quidam apud eos, qui jurè gravitérque vixisset, & testimonium publicè dixisset, & ut mos Græcorum est, jurandi causâ ad aras accederet, unâ voce omnes judices, nè is juraret, reclamâsse.* Xenocrates is fuit, uti docet Laërt. *l.* 4. in *Xenocr.* Ἦν ἢ, inquit, καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα· ὥστε μὴ ἔχων ἀνώμοτον μαρτυρῆν, τότε μόνον συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Sed & Val. Max. *memorab. l.* 2. *c.* 10. qui hoc ipsum ubi retulerat, subjunxit; *Judices, quod sibimet ipsis postmodum dicendæ sententiæ loco remissuri non erant, sinceritati ejus concedendum existimârunt.* Vide quæ de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. Plaut. *Amphitr. Act.* 1. *Scen.* 1. *v.* 281.

Nam injurato scio plùs credet mihi, quàm jurato tibi.

Ità quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 27. Æschylus;

Οὐκ ἀνδρὸς ὅρκου πίστις, ἀλλ' ὅρκος ἀνδρός.
Dat fidem vir juramento, non juramentum viro.

sive ut Grotius reddit,

—*vir sacramento fidem*
Debet mereri, non sacramentum viro.

Deinde, διὰ τὸ ἀπαθὲς καὶ τὸ ἀστεμφὲς. quia, cùm sit sponte suâ æqui bonique tenacissimus, juramento nihil opus habiturus sit, cujus religione ad officium suum præstandum adigatur. Etenim quemadmodum de legibus Demonax Cynic. ap. Lucian. οἱ ἀναγκαῖοι νόμοι ὑ διαφέρουσι, nimirum, πολίτας ἐκόντας

διὰ

διὰ τὸν λόγον, ἃ ἄλλοι ἄκοντες διὰ τὸν νόμον. οἱ γὰρ ἀληθῶς φιλοσοφοῦντες μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ ποιοῦσιν ἄκοντες οἱ λοιποὶ διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κωμῳδοῦ ἢ γαλεοῦ φόβῳ τινὶ ἡδονὴν ἀποτρεπόμενοι, καὶ φεύγοντες τὸ δεινὸν ἀποκλίποντες. Xenocrates apud Plut. *adv. Colot. & de virt. moral.* Et Conſtantius Imper. *orat. pro Themiſtio:* Εἰ δυνατὸν ἦν πᾶσιν ἀνθρώποις φιλοσοφεῖν, τῆς ἐκ φόβου νόμων ἀνάγκης οὐκ ἂν ἦν χρεία. ὧν γὰρ τυῖ διὰ τὸ δέον ἐπιχεῖσθαι, ταῦτα ἂν ἑαυτῶν ἐκ προαιρέσεως. Itaque Ariſtippus, Τί πλέον ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι, requiſitus, reſpondit, referente Laërtio; Ἐὰν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν, ὁμοίως βιώσομεν. *Eodem quo nunc vivunt modo victuros philoſophos, etiamſi leges omnes tollerentur.* Siquidem id ſuâ ſponte facient, quod legibus facere coguntur. De juramento pariter dici poterit; nihil iſtoc viro bono opus, quò ad id quod eſt officii ſui obeundum, vel impellatur, vel obſtringatur: quum ſponte ſuâ facturus ſit illud, quod alii vix etiam juramenti vinculis conſtricti exequantur. Ità M. Fabius fugientibus cohortibus poſt Q. Fabium in prælio occiſum; *Hoc juráſtis* inquit, *milites? fugientes vos in caſtra reditures? adèò ignaviſſimos hoſtes magis timetis, quàm Jovem Martémque per quos juráſtis? at ego injuratus aut victor revertar, aut propè te hic, Q. Fabi, dimicans cadam.* Liv. *l.* 2. De Numa Livius idem *l.* 1. *Eâ pietate omnium pectora imbuerat, ut fides ac jusjurandum, propulſo legum ac pœnarum metu, civitatem regerent.* Cæterùm Fabium fides pietáſq; in patriam etiam citra juramentum in officio continebant. Atq; hoc eſt quod Solon, ut Laert. *l.* 1. Κόμωνα μάλιστα ἔχειν πεπεῖσθαι ἔφη. Quanquam nec *injuratus* prorſus vir bonus: *ſacramento*, non vulgari tamen illo, adactus, ſed ſanctiore etiam, ſi quid in iſtis aliud alio ſanctius æſtimatur, quódq; facit, ut illius idcirco nullus indigeat. Senec. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum eſt ad bonam mentem, promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es.* & *epiſt.* 65. *Sapiens, aſſectatórque ſapientiæ, velut ſacramento rogatus,* &c. Et *de vit. beat. c.* 15. *ad hoc ſacramentum adacti ſumus.* Cæterùm ego ſenſui, quem priore loco propoſueram, ἐμμένω. Tertio deniq; (id quod Marcum iſtîc cum primis velle, nullus ambigo) διὰ τὸ αὐτάρκως καὶ ἀσφαλῶς· quia eo ſit animo eâque ſui fiducia, ut juramentum interponere nihil habeat neceſſe, ſi dicenti fides derogata fuerit; cùm ab aliorum de ſeſe opinionibus ac judiciis bonum ſuum ac beatitatem neutiquam pendere perſuaſum habeat. quò ſpectat & quod ſequitur, ut nec juramentum proprium, ità nec teſtimonium alienum, ſic affecto, uſui (neceſſario ſaltem) futurum.

Μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος | Ità *l.* 7. § 62. ἔτι ἀναμφιλόγους διδόντος. Et *infrà* § 16. οἱ δὲ κἂν τοῖς ἔσω αὐτῷ, &c. *parum penſi habiturum, etiamſi non ipſi fidem adhibuerint, talem eſſe reverà, qualem præ ſe fert.* Τί δ' ἐρεῖ τις ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτῶν, ὑπ' οἰκείων γὰρ βάλλεται. *lib.* 10. § 11. aliud eſt autem quod *lib.* 9. § 29. μὴ ἀσκλήπιε, εἴπις ἔσεται.

Ἐν ᾧ τὸ φαυλότερον | Vitioſa proculdubio ſcriptura. ambigua ſatis emendatio. Eruditus vir D. Boot. vult ἓν ᾧ, quaſi dicat: *hoc unum cum primis attendatur*, vel *agatur.* quomodo Apoſt. *ad Philip. c.* 3. *v.* 13. ἓν δέ. *Unum hoc* eſt quod ago, quod attendo. Ego exiſtimaverim legi poſſe, ἐνῇ ᾧ, vel, quia id forſan poetarum eſt peculiare, ἔνι ᾧ, ἐστὶ τὸ ἔνεστ ᾧ, *ineſt autem* hujuſmodi, quam ſuprà delineaveram, animi conſtitutioni *alacritas* jugis καὶ αὐτάρκεια. Vel ſi cui minùs hoc arriſerit, quia moniti ſeu præcepti rationem præcedentia habent, ἐνῇ ᾧ, aut ἐνέστω ᾧ, *inſit autem*, aut *ineſto verò*, &c. Cæterùm aliorum arbitrium eſto. ego nihil ſtatuerim.

Τὸ φαυλότερον | Apul. in *apolog.* *Cæterùm Platonica familia nihil novimus niſi feſtum & lætum, & ſolenne & ſuperum & cæleſte.* Senec. *epiſt.* 60. *Talis eſt ſapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper Lunam: ſemper illîc ſerenum eſt.*

Ὀρθὸν οὖν δεῖ χρῆ, οὐχὶ ὀρθούμενον | *Rectum igitur eſſe oportet, non autem erectum.* hoc eſt: qui *rectè* ipſe per ſe jugiter conſiſtat *incedátque talo*, ut Horatius loquitur, *l.* 2. *ep.* 1. non qui lapſus, vel lapſabundus alienâ manu erigi opus habeat; quomodo de Hectore Homer. *Il. n. v.* 272.

——ὁ δ' ὄπιθεν ἀΐξας παύρου

Ἀστὸν ἰσχίμφαντος· τὸν δ' ἂψ ὄρσασαν Ἀπόλλων.

Et de Euryalo, *Il. ψ. v.* 601.

Ὡς πληγεὶς ἀνέπαλτ' αὖτις μεγάθυμος Ἐυρυάλος

Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε. ——

Sophocles *Oedip. Colon.*

Γέροντα δ' ὀρθῦν, φλαῦρον, ὃς νέῳ πίσυ.

Fruſtra, in juventa lapſus, erigitur ſenex.

Plutarch. *ad præfect. indoct.* ἔτι γὰρ πεπτωκότος ἄλλου ὀρθῦν, ἔτι διδάσκειν ἀγνοοῦντα. *Neque enim aut erigere alios idoneus eſt, qui ipſe cadit; aut docere, qui ipſe neſcit.* Vide *ad l.* 1. § 15. Suid. Ὀρθὸς λέγεται καὶ ὀρθῶς. Μάρκος. Ὀρθὸν ᾧ. (f. δεῖ) εἶ καὶ μὴ ὀρθούμενον. Verùm ſæpiùs iſtîc jam nominatus & deinceps nominandus, non ſine grati animi ſignificatione, D. Boot. aliorſum hæc accipit. *Eſſet*, inquit, *plus quàm Stoica rigiditas, ἀναλγησίαν exigere à ſectatoribus ſapientiæ, cùm illa non niſi ipſis ſapientibus competat. deinde ſibi ipſi contradiceret, ut qui paſſim monet à peccatis quidem cavendum eſſe omni curâ & diligentiâ; ſin in aliqua prolabaris, reſurgendum eſſe, & meliora monſtranti obtemperandum.* Vide *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 9, 10. & *l.* 6. § 11, 21. & *l.* 8. § 16. *Quæ & l.* 7. § 12. *iiſdem verbis, quæ hic difficultatem pariunt, ſed ſenſu diverſo,* Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος. *Senſus itaque, ni fallor, hic eſt.* Ὀρθὸς inter alia valet, quod Latinis *erectus* vel *jurectus*; τὸ ἰσάμπλουν καὶ ἄνω βλέπον, καὶ μὴ συγκεκυφὸς, ut

Græci Grammatici exponunt. Ità Xenoph. in *Sympoſ.* Μετὰ γὰρ τοῦτο κύκλῳ ἐστεφανῶντο ἁβέωτος ξιφῶν ὀρθῶν. Theophr. *l.* 5. *de cauſſ. c.* 4. ᾧ τοῦτο τοὐναντίον, ὅταν ὀρθὰ φαίνῃ, πολὺ ὕδωρ ἀφίησι Lucian. ὃς οὐ μόνον ὅτι μεθ' ἑαυτοῦ σωίζοντων, ἀλλ' ὅπως καθίζῃς ἔχων ὀρθός. Vult igitur Marcus, *è diſciplinæ ſuæ placitis, ut rectus inſiſtas, idque per te, ità ut externis velati fulcris non indigeas: alioqui fore, ut ſemper verſeris in metu ruinæ, videlicet fulcris illis (honore, divitiis, liberis, &c.) in quæ te inclinabas, ac quibus te probè ſuſtultum putabas, ſubductis; quod facillimè ac multis occaſionibus fieri poteſt.* igitur hæc verba nihil aliud volunt, quàm illud triſtiſſimum Stoicorum dogma, *Viro ſapienti debere omnem felicitatem intra ſeſe repoſitam eſſe, ità ut non pendeat à rebus externis, extra ipſius poteſtatem ſitis.* Itaque ſic interpretor, *Oportet ut ſtes erectus, non ut erectus tencaris ab aliis.* Vide Platon. in *Menex.* ſupr. *ad l.* 2. § 11. Marcus ipſe *l.* 7. § 2. Τοῦτο πάσχει, ᾗ ὀρθὸς εἶ. favent huic interpretationi, & antegreſſa illa, τὸ ἀπεσπάσθαι τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, &c. quibus adjungi poſſunt & Epicteti illa, *l.* 3. *c.* 24. Τοῦτο ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ, ᾗ πείσων αὐτὸς σεαυτὸν, ᾗ σχέσεις ποιῶν, οὐδέποτε δόξεις τῷ παραμυθουμένῳ τὸ ὑπερφυὲς. Ità fuerit, ſed à corpore ad animum traductum, quod de ſe Umbricius apud Satyricum *ſat.* 3.

—*pedibus me*
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.

§ 6. Εἰ μὲν χρεῖττον φαίνεται | Ità Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. Εἰ τινα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, ποίει ἃ ποιεῖς.

Ἀρκοῦσα ἑαυτῇ | *ſuprà* § 5. teſte nullo, ope operâve nullâ indigens. Vide *l.* 9. § 26.

Καὶ ἐν τῇ εὐδρομίᾳ | Vide an non [ἐν] illud inducendum ſit: ut ſententia ſic procedat, ἀρκοῦσα ἑαυτῇ, in eis quæ rationis ope adminiſtrantur, ᾗ τῇ εὐδρομίᾳ, in eis quæ ἀπροσκόπτως contingunt vel decernuntur potiùs.

Τῷ δείσει εὐεπικρίτῳ ἀπόλαυε | Ità *l.* 12. § 29. dixit ἀπολαύειν τῆς ζωῆς. Senſuum prægnans dictio. Eſt enim ἀπολαύειν, ſive *frui*, cum oblectatione quadam in re adepta prorſus acquieſcere. Ideo *mediis uti, fine frui* dicimur. indè tritum illud in ſchola Theologica, *peccatum in hoc omne conſiſtere, quòd aut fruimur utendis, aut utimur fruendis.* Videatur Auguſt. *de doctrin. Chriſt. l.* 1. *c.* 22, 32, 33. Et *de Trin. l.* 9. *c.* 8. & *l.* 10. *c.* 10, 11. & 83. *quæſt.* 30. Petr. Longob. *ſent. l.* 1, *diſt.* 1. & Thom. Aquin. *Sum. part.* 1. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3, 4. Verùm Marco ipſo nemo meliùs τὸ ἀπολαύειν iſtud nobis explicaverit. Is *l.* 10. § 32. ἀπόλαυσιν, inquit, δεῖ ἀπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἕξεσι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν· ἀπόλαυσιν ſive *fruitionem oportet ducere, quicquid ſecundùm naturam ſuam exequi datur.* hoc autem quomodo fiat, ibidem docet. nempe, cùm eo loco iſta nobis ſunt, οἷον ὅτι τοῖς ἥλιον παρῆσιν ἡ ἀγυιὴ, quo *deliciæ & luxus ſunt hominibus voluptati deditis*, qui in ea nimirum ſummum bonum ſtatuunt, & quorum vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur Ariſtoteli *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 5. & *Eudem. l.* 1. *c.* 4. & ipſi ἀπολαυστικοὶ. *ibid. lib.* 2. *c.* 4. quo ſenſu & ἀπολαυστικὴ φαντάσμαλα, *ſuprà* § 4. quæ ἡδονικὴ *ibidem.* Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 13. *Viri officium eſt, inter alia, & beneficium dare. quare ergo dat? ne non det,* (q. d. nè officio ſuo deſit) *ne occaſionem beneficiendi perdat. vobis voluptas eſt, inerti otio aſſuefacere corpuſculum, & ſecuritatem ſoporis ſimillimam appetere, & ſub denſa umbra latitare, tenerrimiſque cogitationibus, quas tranquillitatem vocatis, animi marcentis oblectare torporem, & cibis potionibuſque intra hortorum latebram corpora ignaviâ pallentia ſaginare: vobis voluptas eſt dare beneficia, vel laborioſa, dum aliorum labores levent; vel periculoſa, dum alios è periculis extrahant; vel rationes noſtras aggravatura, dum aliorum neceſſitates & anguſtias laxent.*

Εἰ δὲ μηδὲν χρεῖττον φαίνεται | Quod Flac. *l.* 1. *ep.* 12. —*ſi cuncta putas unâ virtute minora.*

Τῷ ἐνθυμηθέντι ἐν σοὶ δαίμονι | Vide *lib.* 2. §13.

Τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος | Explicat, quod ſuprà dixerat § 5. μὴτε ἀνεξέτασον. Epictet. *l.* 3. *c.* 12. Ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέτασον βίον μὴ ζῆν· ὕτως ἀνεξέτασον φαντασίαν μὴ παραδέχεσθαι· ἀλλὰ λέγειν, ἔκλεξαι, ἄφες, ἴδω τις εἶ, καὶ πόθεν ἔρχῃ· ὡς οἱ νυκτοφύλακες, δεῖξόν μοι τὰ σωσθήματα· ἔχεις τὸ ἀφὸ τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ πᾶν παραδεχόμενον ἔχειν φαντασίαν; Cæterùm etiam ſupra miraculum omne cautionem ἀκριβεστάτην idem proponit, *l.* 3. *c.* 2. ἴσθι μηδ' ἐν ὕπνῳ λαθεῖν τινα ἀνεξέτασον παραδεξάμενον φαντασίαν, μηδ' ἐν οἰνάσσοις, μηδὲ μελαγχολῶντας. quæ & eadem ferè habet *l.* 2. *c.* 17. quo loco, nec immeritò, iſtud poſcenti fucclamat, σὺ δοὺς εἶ, ὃ ἄνθρωπε· σὺ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς. neque enim reverà natura humana fert iſta; ſed nec divina patitur.

Τῶν αἰδημόνων πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυσάτω | πεῖσιν Suidas πλὴν ἀπάθειαν, id eſt, *ſuadelam, ſualionem* interpretatur. atq; ità Xyl. iſtic accepit, & *perſuaſionem* reddidit. Verùm πεῖσις, pro *morbo, affectu*, ſive *perpeſſione* quavis corporeâ, haud infrequens deprehenditur in medicorum aliorúmq; etiam ſcriptis. Hippocr. *de loc. in hom.* εἰ τις βάλοιτο τῷ σώματος ὑπολαβὼν μέρος κακῶς ποιέειν τὸ σωκεόμενον, πᾶν τὸ σῶμα αἰδήσεται πᾶσι πεῖσιν, ὁκοίη ἂν τις ᾖ. Galen. *de Sect. optim. c.* 10. § 18. ἐπὶ ἥπατι πείσει, ᾗ ἐπὶ σπλῆνος πείσει. *in hepatis & ſplenis affectibus*: ſive, *in hepate atque in liene affecto.* Alex. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 138. τοπικὴ δὲ γίνεται ἡ τῆς χολῆς πεῖσις. *eſt enim topica nervorum linguæ affectio.* Caſtus *problem. q.* 59. ἡ χολερὰ πεῖσίς ἐστι τοῦ στόμαχου· *Cholera ventriculi affectio*

fectio eſt. Marco etiam noſtro familiaris admodum ea vox. nam *l.* 7. § 55. πείσεις συναστρὰς, quas iſtic αἰδησεῖς, appellat, & *lib.* 5. § 26. τὰς πείσεις ἐν τοῖς μυελοῖς. & *lib.* 6. § 51. voluptuarium hominem dixit, ἰδίαν πεῖσιν, id eſt, *corporis ſui affectionem* ſive *paſſionem*, pro ſuo ſummo bono habere. Sed & apud Sextum Empiric. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. ubi ex Stoicorum ſententia dicitur, τὸ ἡγεμονικὸν ἐτερεῖσθαι πρὸς πῆσιν. Et ἰδίωμα πείσεως τὴν πρὸς φαντασίαν· quam & πίπτωσιν ἐν ψυχῇ ex eorundem mente *ibidem* definit: de qua vide *infr.* § 16. reſtituenda eſt huic vocabulo ea ſignificatio: cùm Gentianus interpres *perſuaſionem* paſſim verterit. mutanda inſuper & corrigenda vox eadem apud Plut. *de mor. cohibend.* ubi πῆσις ὀμιχλὴ vulgò exhibetur, quod viros eximios Joan. Hartungum, Def. Eraſmum, Gilb. Cognatum in fraudem illexit, dum nunc *Obedientiam*, nunc *Perſuaſionem Homericam* vertunt, novúmque indè proverbium exculpunt: quum πείσις, non πῆσις, legendum ſit, cùm ex Plut. eodem *de Loquac.* & Homero ipſo *Odyſſ.* υ'. *v.* 23. tum & ex Syneſio *de Calvit.* ubi dicit, πήσιον ἐν πείσῃ, φασὶ, πλὴν ἐφ' ἅλα. ità enim legendum, non ἐν πίσῃ, quod Beat. Rhenanum, & hunc ſecutum Hadr. Junium fefellit, qui ad *Piſæa certamina* alluſum autumabant quum πείσῃ ibi, quomodo & in Homeri loco illo, unde iſtud autores illi mutuati ſunt, χρύσιον ἀσφάλειον, i. e. *finis anchoralis* ſit. quod & Paul. Leopardus monuit *emend. l.* 15. *c.* 19. malè enim Euſtathius πῆσιν ibi πλὴν πυθὼ interpretatur. meliùs Heracleonis *ſcholia*, quæ cum ſint hoc loco fœdiſſimè depravata, ità reſtauranda ſunt. Ἐν πείσῃ, ἀντὶ τῆς κατ' ἀφέσεν. ἐκ τῆ λιθ' ἐν κινήσει, ἀλλ' ἐν ἡσυχίοις ἤμεν. Aſtipulatur Heſychius, qui Poetæ verba adducens, Πείσῃ, inquit, πείσματι, χρείᾳ. Et mox: Πείσματα, χρείαι ἀσπάγια, φρυμνήσια. Talem nempe vult animi ſtatum, qualem deſcribit apud Plut. *de virt. moral.* neſcio quis verbis hiſce; quæ etiam, quo emaculatem, libentiùs laudo;

——ἠύτε (ρητα vulgó.]

Ναῦς, ὅτις ἐν μὴ γῆς * ἀνήρτηται ἐρέτμοις, [* ἀνήρτηται]
Πνεῖ δ' ἔρις, ἡμῖν δ' εὐκρατοῖ τὰ πείσματα.

Verùm latiùs evagati ſumus: ad Marcum revertamur. Apud Platonem à Socrate ubi omnino uſurpetur vocabulum iſtud, nondum reperio. παθημάτων duntaxat αἰδησῆ, quod τοῖς πείσεσιν αἰδησιμοῖς fortean æquipolleat, meminit Plato in *Timæo.* Itaque verba illa, ὡς Σωκράτης ἔλεγε, ad ſequentia potiùs referenda exiſtimo, deſignaríq; locum illum Platonis ex *leg. l.* 1. (unde & *ad l.* 2. § 2. quædam ſuprà delibavimus) ubi is ſub Hoſpitis Athenienſis perſona; poſtquam τὰ πάθη, ſive *affectus*, dixerat, *inſtar nervorum* vel *funiculorum* quorundam, *nos in diverſas partes alternis diſtrahere, nunc ad virtutem*, quæ ex altera; *nunc ad vitium*, quod ex altera parte ſit ſitum; ſubjungit, μιᾷ φησὶν ὁ λόγος δεῖν ἕλξεσιν ξυνεπόμενον ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀντέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύρεσι ἴσχυον. ut ſit ἀφέλκειν hic noſtro quod ἀντέλκειν ibi Platoni; quod & noſter forſan ſcripſerit. Illud tantùm inter Platonem Marcúmq; intereſſe poteſt; quòd ille *affectibus* nos virtutem versùs *attrahi*, & attrahentibus nos tradere totos voluerit; hic ab *affectibus* ipſis nos prorſus *abſtractos* velit, quos vitiorum loco habebant Stoici, Peripatetici non item. Perpendat inſuper & lector ſagax, an non iſta, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγε, loco ſint mota, cùm priorib⁹ illis, τὰς φαντασίας ἐξεταζόντος, proximè ſubjuncta eſſent.

Τοῖς θεοῖς ὑποτεταγμένος ἑαυτόν | Vide Cleanthis votum, *ad* § 4. Et Marcum *ſupr.* § 5. Epictet. *l.* 4. *c.* 3. Ἐλεύθερος γὰρ εἰμί, καὶ φίλος τῷ θεῷ, ἵν' ἐκὼν πείθωμαι αὐτῷ. ἀλλ' οὐκ ἄλλων ἀνδρὸς ἀνυποπτεῦσαί με δεῖ, ἢ σώματος, ἢ κτήσεως, ἢ ἀρχῆς, ἢ φήμης, ἁπλῶς ὀχλικοῦ. — οὐδὲν δυνάμενα παρελθεῖν ἀλλ' ἐντολῶν ἰδικῶν. — τίνα τοῖς διατάγμασι ὑποτεταγμένον εἶ δεῖ, ἢ τοῖς Μασσαλία καὶ Καίσαρι. ecquid pium magís?

Τῶν ἀνθρώπων φειδομένου | Hoc enim exigit à nobis humana natura, ſive humanitas ipſa. Vide *ſupr.* § 4.

Τέτε πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα | Vide *l.* 7. § 72. Jo. Chryſoſtom. in *Matth. orat.* 49. alludens ad Chriſti illud *ibid. c.* 6. *v.* 33. καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ γὰρ φειδόμενοι ταῦτα ἐκείνων. ὅτως εὐτελῆ ταῦτα καὶ μικρὰ, πρὸς ἐκεῖνα ἐξεταζόμενα, κἂν μεγάλα ᾖ. Ex Platone Plut. *de util. ex inimic.* & *adv. Colot.* Ἅπας γὰρ ὁ κάτω γῆς καὶ κατὰ γλῶ χρυσὸς, ὃν ἀνταίζιος ἀρετῆς. Itaque Solonis illud ſemper ad manum, imò in mente habendum monet, cujus etiam in *lib. de profect. indic.* & *de tranquill.* meminit; & Stob. integrum *tom.* 2. *tit.* 1. exhibuit; quo modo & in Theognidis monitis reperitur, *v.* 315.

Πολλοὶ μὲν πλοῦτον κακοὶ, ἀγαθοὶ δ' ἦσαν πένητες·
Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἢ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον. ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον ἀεὶ
Κεκτῆσθ' ἀνθρώπῳ· χρήματα δ' ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.
Dites ſæpe malique, bonoſque ærumnoſa egeſtas:
At mihi virtutis munera divitiis
Permutare nefas. manet uſque immobilis illa:
At fluxas nunc hic, nunc habet alter opes.

quod Marcus etiam verbis mox ſequentibus adſirmat. Baſilius item Cæſar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magiſt. *orat.* 1. Τὰ μὲν ἄλλα τῆς κτήσεως, ἢ μᾶλλον τῆς ἐκτίσεως, ἢ καὶ ὑπνοῦσιν ἤδη ὀπτυχίνων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ κύβων, τῇδε κἀκεῖσε μεταβαλλόμενα. μόνη δὲ ἡμέτερον ἢ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι ξυμβιῶσα. Ὅθεν δὴ καὶ δόλῳ μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἐυπόρους εἰπεῖν, τὸ, Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἢ διαμειψόμεθα, &c. Rectè omnino, ſiquidem, ut Plato *Phædone*;

Νομίσματα μὴ μείζω θεὸς ἐλάττω καλλαΐπετας· ἐκεῖνο ἦ μονον τὸ νόμισμα ὀρθὸν, ἀντὶ, ἃ δεῖ πάντα ταῦτα ὑπέμενε τε καὶ προσκόμματα καλλαΐπεδα, φέγησις.

Μηδενὶ χώραν δίδε ἑτέρῳ | Χώραν διδόναι, ἐγχωρεῖν, παραχωρεῖν, *cedere, concedere, admittere, inque ſemet ipſo locum præbere.* Ità uſurpat apud Athenæum *dipnoſoph. l.* 9. Poſidippus in *Saltatricib.*

— τῷ κενῷ χώραν δίδε. *Vanitati da locum.* id eſt, vanus eſto & pompaticus. Caſaub. *ib. c.* 5. Ariſtides *ad Rhod. de concord.* ὃ δώσει χώραν τοῖς παροξυσμοῖς. *non dabit locum exacerbationibus*; hoc eſt, non admittet in ſe, eiſve ſuperatum & abreptum ſeſe dabit. Liban. orat. 19. *pro ſaltatoribus adv. Ariſtidem:* ᾧ μηδαμοῦ δόναι χώραν αἰτίᾳ. *Et locum criminationi neutiquam dediſſe.* Greg. Naz. *orat.*

Οὐ χώραν δίδως ὀλυμπίοις. *non das locum luctibus.* non luctui & lamentationi dedis te. Non abſimilis phraſis, ſed ſenſu paulò diverſo Paulus, *ep. ad Epheſ. c.* 4. *v.* 27. μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. *nec locum dederitis*, i. e. anſam occaſionémq; præbueritis, vel *diabolo*, id eſt, *Satanæ*, ut Chryſoſtomus & pleriq; interpretes, vel etiam *calumniatori*, ut Eraſmus. Et *ad Roman. c.* 12. *v.* 19. δότε τόπον τῇ ὀργῇ. *locum date*, id eſt, permittite, *iræ*, hoc eſt, vindictæ divinæ. Ità Chryſoſt. & ex eodem Theophyl. & Oecumen. συγχώρησον τῷ θεῷ ἐπεξελθεῖν· τοῦτο γὰρ τὸ, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. aliter itaque illic multò, quàm in Poſidippi verbis, ſumitur; quod vir doctiſſimus neutiquam advertiſſe videtur.

Οὐκ ἔπ ἀσελείας | Ità Apoſtol. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 35. πρὸς εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. De Cynico item Epictet. *lib.* 3. *cap.* 22. Ἀσέλγασον ἐν δὲ ἕλον πρὸς τὴν διακονίαν τὸ θεῖον. quo etiam loco forſan ἀσελγασάτως ſcriptum fuerit. Quod autem hîc ἀσελγασάτως, idem *l.* 4. § 26. ἀπελὴς dixit. Sed & Athenag. *de reſurr. mort.* πάλιν ἢ ζωῆς ἔμφρονος καὶ λογικῆς κείσεως ἐκ ἂν ἐμάρτοι τι εἰπὼν, τὸ τούτοις ἀσελγασάτως συνδιαιωνίζειν, οἷς μάλιστα καὶ φρόνιμος ὁ φυσικὸς συμπεμοχεν, τῇ τε διανοίᾳ τὸ ὂν ὄντως, καὶ ἧς ἐπείνης δόξης ἀπαυστος ἐπαγάλλεται. Hæc de uſu vocabuli ſenſum quod attinet. Optimè Epictet. *l.* 4. *c.* 2. Εἰ τοῦτο χρήσιμον, ἀπόδοσον αὐτόθεν ὅτι τοῦτο, μηδὲ σὺ ἀσελγασάτως οἱ ἄλλοι διαλογισμοί. ὑμεῖς γὰρ ἐπαμφοτερίζουσι διώκατε φρονήσει, hoc eſt, quod Jacob. *epiſt. c.* 1. *v.* 8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάσταθος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Vehementiùs idem *ibid. c.* . Ἀπὸ ἐν ἐκείνῳ μέμνησο, ὅτι πᾶν ὃ ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σαυτοῦ πέπονθας, ἀπόλυσαι τοῦ προαίρεσιν. forſan, ὅτι εἰ πᾶν ὄπιον, &c.

Ἀνηκάθαρτα γὰρ τῷ λογικῷ καὶ πολιτικῷ ἀγαθῷ, ἃ δῆμος ἀδ' ὀπῶν ἑτερογλώς Ità lego; cùm codices excu i pro πολιτικῷ perperam πιπτικῷ habeant. Sic enim *l.* 7. § 72. ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις & *l.* 10. § 2. ἔστι δὲ τὸ λογικὸν ὑγιὲς καὶ πολιτικόν. Vide & *infrà* § 8. & *l.* 11. § 21. Eſt autem τὸ ἀνηκάθαρτα vocabulum iſtîc ἐμφατικώτατον. hoc enim inſinuat, nihil quicquam omnino dignum eſſe, quod *ex-adverſum* virtuti etiam *conſideat*, id eſt, quoquam modo cum ea in comparationem veniat, vel in collatione compareat. Liban. *orat.* 28. Τὸ μὴ ἐναί μοι τὸν ἀνηκάθαρτον. *cùm nemo eſſet qui ex-adverſum mihi conſideret.* quo vocabulo & in vita ſua non ſemel eſt uſus, pro eo quod Apoſtolus τὸν ἀνηκέστατον dixit, *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 4. tralatum à re bellica, copiiſque militaribus in conſpectu hoſtium conſidentibus; utì ex Xenophonte Budæus docet. cui adjici poteſt ex Zoſimi *lib.* 2. illud, συχνὰς μὴ ἡσυχίας ἀνέκαθέζετο τὰ στρατόπεδα. quanquam Libanius εἰς τὰς καθέδρας, ἵππε θρόνους, ἧς ἐν τοῖς λόγοις διατεθόντων καὶ ἐπιδεικνυμένων, *ad cathedras ſive thrones orationes conficientium & ſpecimen facultatis ſuæ exhibentium* reſpexiſſe videatur. Optimè Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ὁ γὰρ ἁπαξ εἰς τοῦτο θεὸς ἧς τοιούτων ὀχέψιν καὶ τὰς ἧς ἐκτὸς ἀξίας συναθροίζειν καὶ ὑφιέζων, ἐγγὺς ὃς ἧς ἐπιλελησμένων τὸ ἰδίου προσώπου.

Πάντα ταῦτα | *Hæc omnia.* Xyl. *horum quicquam* potiùs. ſuprà enim ἀδ' ὅπ ἕν dixit. ità כל Hebræis. Ezec. *c.* 18. *v.* 11, 13. וחוא את כל אלח לא עשח *Etiamſi omnia iſta non admiſerit; ſed in montibus comederit, vel uxorem proximi ſui polluerit*, &c. *non eſt victurus,* את כל התועבות האלה עשח *quia ex abominandis iſtis ullum pertraverit.* את מאחר מאלה id eſt, *unum quodpiam ex eis, v.* 10. ità ſolvitur τὸ ἐναπορρίπτειν. *Exod. cap.* 20. *verſ.* 10. in *lege Sabbataria* לא תעשה כל מלאכה & Græc. ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον. *ne facito opus ullum*, ſive *operis quicquam, in ea. Exod. c.* 34. *v.* 10. בכל רגוים בכל תמה ἔθνεσι. Lat. *nec in ullis gentibus.* ſive, *in ulla gente. Pſal.* 147. *v.* 20. *non ſic fecit* לכל גוי Græc. παντὶ ἔθνει Lat. *omni nationi*, id eſt, *ull*. Demoſth. *in Mid.* πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. *quidvis potiùs quàm iſta dicendum.* Lat. interpres *Deut. cap.* 5. *v.* 8. *Non facies tibi ſculptile, neque ſimilitudinem omnium quæ in cælo ſunt*, id eſt, *ullius*, ſive *cujuſquam eorum quæ in cælo ſunt.*

Κἂν πρὸς ἐλίγον | Inter cætera profectûs in virtutis ſtudióque indicia, ponit iſtud Plutarchus; Τὸ μηδὲν ἐπ μικρὸν ἡγεῖσθαι ἧς ἀμβιτασομένων, ἀλλ' ἐξαλαζεῖας καὶ προπετείας ἅπασιν. ὥσπερ γὰρ, inquit, οἱ τὸ πλυθήσειν ἀπεγνωκότες, ἐν ὀλίγοι πάντα τὰ μικρὰ διαπαίγματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν μέγα τὸ μικρῷ πνι προστεθέμενον, ἡ δ' ἐλπὶς ἐγγυτέρω τοῦ τέλους βαδίζουσα τῷ πλήθει συνώζει τὴν φιλοπλουτίαν· ὅπως ἐν τοῖς περὶ ἀρετὴν προφασισιν, ὁ μὴ πολλὰ συγχωρῶν τῷ, τί γὰρ τὸ τοσοῦτο τοῦτο; καὶ γὰρ μὴ ἔτως, αὖθις ἦ βέλπιον, ἀλλὰ προστιθεὶς ἐκάστῳ, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἡ καιρὸς ποτε τῶν ἁμαρτημάτων ἐνδῦναι συγγνώμην πυείζηται, συ-

συναγαγὼν

ἀφεῖναι καὶ συστολαίνων, ἁπλῶς ὅτι μὴ ἦν τὸ καθαρὸν κλύζων ἑαυτό, καὶ ἀεὶ ὀπισθεν ἐξιὸν ῥυπαίνεσθαι. τὸ δ' μηδὲν οἶσθαι, κατ' Αἰσχύλον, μέγα, μηδ' ἔχειν, συγχρεῖς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγωρεῖς. Vide *supr. ad l.* 2. § 16. ſed & *l.* 1. § 8.

Κατεκράτησεν ἄνω | Tatian. Aſſyr. *adv. Græc. c.* 47. Τῶν γὰρ πονηρίας σύσασιν ἐοικυῖαν τῇ τῶν βραχυτάτων σπερμάτων ἴσμεν· ἃ τε διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τὰ πονηρὰ κεφαιωθέντες. Epict. *diſſ. l.* 2. *c.* 9. Ὀλίγων γὰρ χρεία ἐστὶ πρὸς τὴν ἀπόλεσιν, τὴν πάντων ἀναστροφήν, μικρᾶς ὑποσοφῆς τὸ λόγε. Ἵν' ὁ κυβερνήτης ἀναγκάσῃ τὸ πλοῖον, ὃ χρείαν ἔχει τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι· ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ὀλιγορέψῃ· [ὀλιγορέψῃ f. permiſerit, non obverterit, ut Volph.] καὶ μὴ αὐτὸς ἐκὼν. ὑστεραρεύσιμι δὴ, ἀπόλετο. τοιοῦτόν ἐστι καὶ ἐνδοθὲ μικρὸν ἂν ὑπουσάζῃς, ἀπόλωλε πάντα. Idemque *Enchir. c.* 50. Ὅτι παρὰ μίαν ἦλθαν καὶ ἔνδοσιν, ἢ ὑ, ἢ ἀπόλυται σφαλεῖσι, ἢ σώζεται. Ità reſtituit Iſ. Caſaubonus; quem non audio tamen vertentem, *ſemel vitium eſſe & ceſſiſſe*, aut non, deſtruit quod perfectum eſt, vel ſervat. σφαλεῖσι liquidem *profectum*, non *perfectum* ſonat. at quod perfectum eſt non proficit. Sed εἰ forſan mente Laert. *l.* 7. *Zenon.* Δοκεῖ δ' αὐτοῖς μήτε τὴν διαφωνίαν ἀφίσασθαι φιλοσοφίας ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου περιλείπειν ὅλον τὸν βίον, ὡς καὶ Ποσειδωνίῳ ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς. quem locum tamen minùs ſincerum exiſtimo. Non diſſimile his quod de pictura Ariſtid. περὶ τοῦ ὑποχωρῆσαι ἡ γραμμὴ σωθεῖσα τὸ πᾶν ἔσωσε. *lineæ una ſervata totum ſervat.* minùs enim clarè Canter. *linea obſervata totum abſolvit opus.* Senec. *epiſt.* 85. *Si in noſtra poteſtate non eſt, an ſint affectus; nè illud quidem eſt, quanti ſint. ſi ipſis permiſiſti incipere, cum cauſſis ſuis creſcent, tantique erunt, quanti ſient. Adjice nunc, quòd iſta, quantumvis exigua ſint, in majus excedunt. nunquam perniciosa ſervant modum. quamvis levia initia morborum, ſerpunt; & ægra corpora minima interdum mergit acceſſio. Illud verò cujus dementiæ eſt credere, quarum rerum extra noſtrum arbitrium poſita principia ſint, earum noſtri eſſe arbitrii terminos? quomodo ad id finiendum ſatis valeo, ad quod prohibendum parùm valui? cum facilius ſit excludere, quàm admiſſa comprimere.* Et *epiſt.* 116. *Nullum vitium eſt ſine patrocinio; nulli non initium eſt verecundum & exorabile: ſed ab hoc latiùs funditur. non obtinebis ut deſinat, ſi imiſeris permiſeris. imbecillis eſt primò omnis affectus: deinde ipſe ſe concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur facilius quàm expellitur.* Ariſtot. *politic. l.* 6. *c.* 4. Ὀλίγον μὲν πονηρὸν παροφθὲν πολὺ δ' ὑστέρωλον ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλον δῆλ. Marcus eremit. *de leg. ſpirit.* § 91. Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐξολυθρεύει ὁ διάβολος· ἄλλως γὰρ ἐπὶ μεῖζον κακὸν ἀγαγεῖν οὐ δύναται. Et § 128. Μὴ ἀφῆς ἀνεξάλειπτον ἁμάρτημα, κἂν βραχύτατον τυγχάνῃ, ἵνα μὴ ὕστερον ἐπὶ μεῖζον κακὸν καθέλκυσῃ σε. Gregor. Naz. *orat.* 31. Τὸ γὰρ μέγας ὑφελκόμενον, ἀναπόδηστον μὲν τῷ θεῷ τὸ παρὸν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κεφάλαιον δ' τῆς κακίας ἁπαρᾷ. Qui & in *monitis* ergò *ad Virgines. Carm.* 4.

Μὴ μικρὸν ἐν κακῇ θείης ποτέ· μηδὲ τὸ μικρὸν
Τυφοῖς ἀνίσωσα, χειρίσῃ ἄκοτε κύρσοις.

Joannes ὁ χρυσορρήμων, *in epiſt. ad Rom. orat.* 12. Τῶν ἀρχῶν φυλαττώμεθα, καὶ τὰ μικρὰ φεύγωμεν κακά· τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων πίπτει. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, καὶ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. τοῦτο γὸν τῷ κακίαν εἰσάγαγε τοῦτο τὰς θύρας ἀνέῳξε τῷ λησῇ· τοῦτο τῆς πόλεως τὰ τείχη κατέβαλε, τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν φέρει τοῦτο. ὅταν καὶ ὑπὸ τῶν σωμάτων τὰ μέγιστα ἄρρωστα νοσήματα, ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῇ. Idem *in Matth. orat.* 49. Μὴ τίνυμα λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ' ἐκεῖνο. τοῦτο γὸ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. Et rurſus: Τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ ταῦτα ὀλιγωρεῖν καὶ ἀμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Idem *ibid. orat* 56. Διὸ χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἀναιρεῖν. μὰ γὸ δι' ὀργὴν τῷ φύσιν ἴδης τὸ ἁμάρτημα, ὅτι μικρὸ, ἀλλ' ὅτι μεγάλων γίνεται ῥίζα ἀμελουμένη. εἰ γὸ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ὁ τοιοῦτος δεῖ σοφὸς τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ εὐτελῆ. ἐκεῖνα μὲν γὸ οὐτὶ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ὑποφέρειν σφαλερὸν ἐργάζεται· τὰ δὲ μικρὰ ἀπ' αὐτῶν τούτων εἰς βαθυμίαν ἐμβάλλει, καὶ ἐκ ἀφίησι γλυκαίως διανεύσαι πρὸς τὴν αὐτῆς ἀναίρεσιν· διὸ καὶ ταχὺς γίνεται μεγάλα καθυδύνων πάθη. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαίνον ἴδοι τις ἄν· — καὶ πάντα δὲ τὰ κακὰ ἐκ τότε ἴδοι τις ἂν γινόμενα. οὐδεὶς γὸ ταχέως ἀθρόον ὑπὸ τὴν κακίαν ἐκπεσᾶ. ἔχει γὸ, ἔχει τινα αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῖν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῶ, καὶ ἀθρόον ἂν οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀ αἰσχυνθεῖεν, ὡς ὑφ' ἓν ἅπαξ ῥίψαι, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπολυται, ὅταν ἀμελῇ· ὑπὸ μὲν ἂν τῶν μικρῶν ἔτω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνο· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων τὸ ἀπεγνωκέναι, ἀλλὰ ταύτῃ μάθοδον ἐκ ἐλάττονα τῆς προτέρας εὑρών. Idem in *orat. de ſtatuis* 19. Τὸ ὀλίγον τοῦτο ἀμεληθὲν καὶ τὸ λοιπὸν ἄπαν καθαιρεῖ. πολλάκις γὰν εἰκίας εἰκοδομήσαντες ἄνθρωποι, καὶ πᾶν ὕστερον ἐπιθέντες, μιᾶς παραμίσου ἀποτεναχθείσης μὴ προσπαύσωσι σπεύδοντες· ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ἐπὶ ἱματίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὸ ἐκεῖ μικρὸν ῥῆγμα γλυκύνοντες, καὶ μὴ ῥάσαν, πολὺ τὸ σχῖσμα ἐποίησε· τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς χειμαῤῥοῦς συβαίνει πολλάκις· καὶ γὸ ἐκεῖνοι μικρᾶς ἂν ὀπλάζουσι μόνον εἰσόδους, ὁλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσάγουσιν. Et *in ep.* 1. *ad Corinth. orat.* 8. οὐδὲν μέσον κακὸν ἀτίμητον ἐστὶ, ὃ δὲ τὸ μικρότατον· ὁ γὸ μικρὸν ἀποστὰς, καὶ πολὺ φρενῶν ἀποπέπτωκε· καὶ γὸ τὸ σῶμα, ἂν μικρὸν ἀπὸ ζέσεως διάστασιν δέξηται,

ται, διαφθείρεται. ἢ ἡ οἰκοδομὴ, κἂν μικρὸν διαχάνῃ, καταλύεται· ἢ τῆς ῥίζης τὸ κλῆμα, κἂν μικρὸν ἀποκοπῇ, χέρσον ἄχρηστον. ὥστε τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ σχεδὸν τὸ ὅλον δεῖν. ὅταν οὖν μικρόν τι πλημμελήσωμεν, ἢ ἢ ῥαθυμήσωμεν, μὴ παρίδωμεν τὸ μικρόν· ἐπεὶ ταχέως παρορᾶται τοῦτο μέγα γίνεται. ἔτι δὲ ἐμπόνον ἀσκεῖν βίον καὶ ἀμελητὸν, ἀλλ' ὅλης τὸ ῥᾴστης ἐπιστήμης. καὶ ὄρνιθος ὀλίγων κεράμων καλαμίνων παρορθεὶς, ὀλόκληρον τὸν οἶκον κατώκωκα. ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδέποτε τοῦ μικροῦ καταφρονῶμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν. Jaſon. Siracides *Soph. c.* 19. *v.* 1. ὁ ὀλιγωρῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται. Quem locum laudans Auguſtin. *de Trinit. l.* 12. *c.* 11. *Non ad turpiſſima ſimul & ſemel proſilitur.* (quod Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 83.

Nemo repentè fuit turpiſſimus.)

Sed quomodo coluber nec apertis paſſibus, ſed ſquamarum minutiſſimis niſibus repit: ſic lubricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, & qui ſpernit modica, paulatim decidet. Idémque *homil.* 42. *Vel levia, vel minuta nè contemnantur. de minutis guttis flumina implentur, per anguſtas rimulas inſudat aqua, navis impletur; & ſi negligatur ſentina, mergitur navis. Quid autem intereſt ad naufragium, utrum uno grandi fluctu navis operiatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat navem atque ſubmergat?* Idem *epiſt.* 108. Et *in Joan. tract.* 12. *Etiam minuta ſi negligantur, occidunt. minutæ ſunt guttæ, quæ flumina implent. minutæ ſunt arenæ grana; multa tamen impoſita premit & opprimit. hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens. paulatim aqua per ſentinam intrat, ſed in diu intrando & non exhauriendo mergit navem.* Videri non indignus idem *in orat. dominic.* & *in Pſal.* 118. *conc.* 3. & *de diverſ. ſerm.* 12. & 34. & *in Pſal.* 39. & Ruffin. *ibid.* Accedit quod de *peccatorum paritate* diſſerunt Stoici. Cicer. *Paradox.* 3. *Eſt peccare quaſi tranſilire lineas. quod cùm feceris, culpa commiſſa eſt: quàm longè progrediare, cùm ſemel tranſieris, ad augendam tranſeundi culpam nihil pertinet.* Nec abnuit Demoſthen. *Philipp.* 3. Τὸ δ' εὐσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον, ἂν τ' ὀλίγ μικρῷ τις, ἂν τ' ὀλίγ μείζονι παραβαίνῃ, τῷ αὐτῷ ἔχει σώματι. Certè quod Jo. Chryſoſt. *in Act. orat.* 24. Ἐν λύρᾳ παραφωνίᾳ καὶ ποικίλως ἐκδιασμῷ, ἂν ἀμεληθῇ τὸ τυχὸν, τὸ πᾶν ἠμέληται καὶ διέφθαρται. Claudantur iſta monito illo Hippocratico, quod tam in re *Ethica* quàm in *Medica* eſt obſervatu digniſſimum, Μικρὰν εἰκῆ, μηδὲν ὑφορᾶν. *epidem. l.* 6. *c.* 7. § 17.

Ἐλᾶ τὸ κρεῖττον | Pythagoræ monitum; ἐλᾶ βίον ἄσκει· ἡδὺ δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Plut. *de ſanit.* & *de tranquill.* & *de Exil.* Galen. *de affect. dignoſc.* & *cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Quod Senec. *de vit. beat. c.* 8. *Præceperunt veteres, optimam ſequi vitam, non jucundiſſimam: ut rectæ ac bonæ voluntatis, non dux, ſed comes voluptas ſit.* Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Μηδὲ ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνοι λόμενα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ' ἀναμνησθέντες τῆς παραινέσεως, ὅτι δεῖ βίον μὲν ἄσκητον ἔχειν φιλοσοφεῖν, ἡδονὴν δὲ σωφρονεῖν, ἐγχωρεῖν τοῖς βελτίοσι. Alludit eodem Niceph. Calliſt. *hiſt. Eccleſ. l.* 8. *c.* 40. de Antonio Eremita agens, Εἰδὼς γὰρ μὴ τὸν ἄσκητον βίον τῇ συνηθείᾳ ἡδὺ ἐσόμενον, εἰ καὶ χαλεπός τις ἐν τοῖς πρώτοις. Diogenes apud Laert. *l.* 6. Δέον ἦν, εἰπεῖν πρὸς ἀρχήσων πόνων τοὺς κατὰ φύσιν εἰλουμένους, ζῆν εὐδαιμόνως, ἀφ' τῶν ἀνοήτων κακοδαιμονᾶσι. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἡ καταφρόνησις ἥδιστόν ἐστι περιλειπομένη· καὶ ὥσπερ οἱ σωφρονοῦντες ἡδέως ζῶσιν, οὕτως οἱ τὸναντίον μετιόντες, ἥδιον αὐτῆς τῆς ἡδονῆς καταφρονῶσι. vid. *l.* 12. § 6.

Καὶ τοῦτο ἀντέχει | Ità *l.* 4. § 32. ἀπείξ ἔχει. Quod Paulus *ad Theſſ. epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 21. Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. Clemens *Strom. l.* 1. ex neſcio quo ſcripto. Γίνεσθε γὰρ δόκιμοι τραπεζῖται· τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες. Epictet. *Enchir. cap.* 50. Πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀῤῥάκτος. Vide Sect. proximam. Seneca *epiſt.* 16. *Plus operis eſt in eo, ut propoſita cuſtodias, quàm ut honeſta proponas. perſeverandum eſt,* &c. Vide *l.* 10. § 8.

Κρεῖττον γὰρ τὸ συμφέρον | Plato *polit. l.* 5. Καίλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idem in *Alcibiad.* 1. multis diſſerit, τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ συμφέροντα εἶναι. Cicero ex Poſidonii ſententia *offic. l.* 3. *Nunquam poteſt utilitas cum honeſtate pugnare.* Et mox: *Accepimus, Socratem ſolitum exercrari eos, qui primùm hæc naturâ cohærentia, opinione diſtraxiſſent. cui quidem ità ſunt Stoici aſſenſi, ut quidquid honeſtum eſſet, id utile eſſe cenſerent; nec utile quidquam, quod non honeſtum.* Vide *l.* 6. § 43.

Τὸ ὡς λογικῷ | Vide Marcum pleniùs de his ſeſe explicantem *l.* 10. § 2.

Ἀτύφως φύλαττε τὸ κεῖσθαι μόνον | *Judicium integrum retine.* Xyl. qui & clauſulam ſequentem vertere neglexit. M. Caſ. *à concluſione iſta ſpecies omnes externas & apparentias plauſibiles diligenter arceto.* Vúltque reſpexiſſe Marcum ad *typhum*, quem δεινὸν θεόλογιστὴν appellat. *l.* 6. *c.* 12. Aſſentior. Veruntamen vertere malim, *judicium tantummodo à typho*, ſive *pompâ externâ*, quâ falcinari ſolet & corrumpi, *immune ſervare curæ ſit*, quo rerum iſtarum examen exquiſitiùs inſtituas. addo etiam poſſe τύφος nomine τοῦ οἴεσθαι, ſive *opinationem vanam* intelligi: quo modo Monimum uſurpâſſe Sextus monuit ad *l.* 2. § 15. exhibitus. Cæterùm utrovis ſenſu ceperis, videtur ἄτυφον potiùs quàm ἀτύφως legendum. Baſilius Cæſar. *orat.* 12. Ἐπειδή τι ἔχομεν παρ' ἑαυτοῖς κεκτημένον φυσικὸν, δι' ὃ τὰ καλὰ φύσει πονηρῶν διακείμεθα,

διακείνουμ, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς αἱρετέου ὁρᾶς πειθεσθαι τῇ σοφωτάτου τὰς διακρίσεις, καὶ οἷον τινα δικαστὴν γενόμενοι τοῖς ἐναντίοις βεβαιοῦντα, πείθεσθαι μὲν τῇ ἀρετῇ, καταδικάζειν δὲ τῆς κακίας. οἷον πορεία καὶ σωφροσύνη παρά σοι κείνεται· καὶ ὕλακὸς φερομένης σε ὀνὲς πικρὰ μωμᾶται τὸ δικαιότερον· καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ ξυμπορεῖ τῇ πορνείᾳ· ὁ δὲ φόβος τῇ διὰ τὴν σωφροσύνη ζημίᾳται. ἐὰν μὲν ἐν κρατήσῃς τῆς ἀμαρτίας, δῶρά σε νικήσαι τῆς σωφροσύνης, εὐθείαν ἐποίησε τὴν κρίσιν τὸ φόβημα· ἐὰν δὲ τῇ ἡδονῇ δῶς τὸ ῥοπὴν, φορτικοτέρην ἀποφήνῃς τὸν ἀμαρτίαν, σκολιὸν ἐποίησε τὸ κρίμα.

§ 7. Ὁ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι] Justin. *apol.* 2. Ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ διὰ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, τὸν φιλαλήθη, κἂν δάκρυα ἀπειλῶσι, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖσθαι δεῖ. Polyb. *l.* 4. Ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ γέροντες ἧττον ἀνδρῶν, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν ὑπόπτως ἔχειν πρὸς πάντα καὶ δύσκολον ἕξιν πεποιῆσθαι. Cicer. *Offic. l.* 1. *Nemo justus esse poterit, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egestatem, timet, aut qui ea quæ sunt contraria, æquitati anteponit.* Juvenal. *Sat.* 8. *v.* 80.

— *ambiguæ si quando citabere testis*
Incertæque rei, Phalaris licèt imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Senec. *ep.* 88. *Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nullâ necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Ure, inquit, cæde, occide; non prodam: sed quò magis secreta quæret dolor, hoc illa altius condam.* Idémque *ep.* 76. *Vir bonus, quod honestè se facturum putaverit, faciet, etiamsi laboriosum erit; faciet, etiamsi periculosum erit. rursus quod turpe erit, non faciet, etiamsi pecuniam affert, etiamsi voluptatem, etiamsi potentiam. ab honesto nullâ re deterrebitur; ad turpia nulla spe invitabitur.* Huc animosa illa nescio cujus in Euripidis *Telepho* verba; quæ Stob. *tom.* 2. *tit.* 13. exhibet.

Ἀγάμεμνον, ὦδ' εἰ πλήξω σὸν χερσὶν ἔχων,
Μέλλοι τις εἰ σφάγιον ἐμβαλεῖν ἐμόν,
Σιγήσομαι, δίκαια γ' ἀντοπεῖν ἔχων.
Non, si minante jam securigerâ manu
Cervix sub ictu staret, Agamemnon, mea,
Munitus æquo liberam vocem premam. Grot.

Illa etiam mulieris, sed virilia prorsus, apud Tragicum incertum verba:

Ἃ δ' ἐκπεπόθασι τῆς ἐμῆς χείρὸς φρενὸς,
Οὔτ' ἂν κλαίσαν, οὔτε κρατὸς ἐξ ἀκμῆς
Δεινὰς κλαδεῖς πέλοιας εἰς ἄκρας πόδας·
Πύθοιο ἄν, ὦδ' εἰ στόμα πολλὰ σφριβάλοις.
Quæ suscitari de meo vis pectore,
Non si cremes me, aut dente si ferri aspero
Secet ad imos vertice à summo pedes,
Non cuncta vincla si aggeras, intelliges. Grot.

Refert Clemens *Strom. l.* 4. quo loco & quamplurima constantiæ in hoc genere suspiciendæ exempla congessit: è quibus complura & Tertullianus habet in *ep. ad Martyr.* Vide & *ad l.* 6. § 48.

Τοίχων καὶ ὑποπλασμάτων δόμων] Plut. *Sympos. l.* 7. *c.* 5. Οὐδεμία δὴ τοιούτων ἡδονῶν ὑπόκρυφος ἔξω, οὐδὲ σκότος δόμων, καὶ δὴ τοίχων ἀπεστόμωται, ὡς αἱ γυναῖκες λέγουσιν. Vide quæ ex Seneca supra adduximus *ad* § 4. verba illa; Μόνα φαντάζεσθαι, ἃ ὧν εἶπε ἄγνω ἐπαύρεσθαι, τί νοῦν διανοῇ; μὴ παῤῥησίας ἀφαιρῇ ἂν ἀποκείναιο, ὅπου τὸ, καὶ τό. Facit huc quod Dominus noster apud Joan. *c.* 3. *v.* 20. Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, &c. *Qui malè agit quisque, lucem odit.* Scilicet ut Seneca *ep.* 122. *Gravis malæ conscientiæ lux est.* Et Bernard. de *consideral. l.* 5. *Et turpium pœna Deus est. lux est enim. & quid tam invisum obscœnis flagitiosisque mentibus?* Siquidem ut Apostolus ad *Ephes. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἔστι καὶ λέγειν. *Turpe est ac pudendum etiam profari illa quæ in occulto ipsi perpetrant.* Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. *Omnia autem manifesta fiunt, cum in lucem protracta ab eadem arguuntur. Et enim lux est, quæ res omnes conspicuas facit.* ità siquidem malim locum illum interpretari. ut τὸ φανερούμενον significatum transeuntem habeat, & πᾶν eidem in regimine substituatur; quàm cum Syro & Latino veteri interprete, quos Zanchius & Beza sequuntur, *Omne quod manifestatur, sive conspicuum facit, lumen est*; ut τῷ πᾶν adjectum sit τὸ φανερούμενον. vel etiam, quod omnium minimè probandum videtur, cum Græco Scholiaste, cui Piscator adhæret, *Quicquid manifestum, sive conspicuum sit, lux est.* ut τὸ φανερούμενον non emanantis, sed immanentis significationem obtineat. Verùm ista eruditionibus dijudicanda & censenda dimitto. Hinc verò τὰ τῆς σκότους ἔργα, *tenebrarum opera*, peccata quælibet nuncupantur eidem Apostolo, *ad Rom.* 13. 12. & *ad Ephes.* 5. 11, 13. sed & τὰ νυκτὸς, *noctis, nocturna. ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 6, 7. improbósq; Job. 24. 13, 17. ait *tenebras optare & aucupari, diem odisse, lucem matutinam pro umbra letali habere.* Itaq; ex illorum voto Horat. *l.* 1. *ep.* 16.

— *pulcra Laverna,*
Da mihi fallere, da justum sanctumq; videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῦ τοίχου προβέβλωται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι ἧττον τοιοῦτον ποιῶσι, καὶ τὰ κρύμματα πολλὰ ἔχουσι. τὸν δὲ κυνικὸν ὑμῖν δεῖ ἀποκρύπτειν τι ἧττον ἑαυτοῦ. Sophocl. *Electr.*

— πῶς τόδ', εἰ καλὸν,
Τὔργον σκότος δεῖ;
Siquidem est honestum opus hoc, quid est tenebris opus?

Quò

Quò & illud Martial. *l.* 11. *epigr.* 2.

— *regula morum,*
Quicquid & in tenebris non fumus. —

Elegantiſſimè Tertullianus *apolog. c.* 1. *Quod verè malum eſt, ne ipſi quidem, quos rapit, defendere pro bono audent. Omne malum aut timore, aut pudore natura profudit. Denique malefici geſtiunt latere, devitant apparere; trepidant deprehenſi, negant accuſati; nè torti quidem facilè, aut ſemper, confitentur.* Quæ eadem ferè habet & *ad Nationes l.* 1. *c.* 1. Cæcilius apud Minut. *Honeſta ſemper publico gaudent, ſcelera ſecreta ſunt.* Plutarchus denique apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 6. ex *libro adverſus voluptatem*: Τί δ' ὁ πάντων ὁρώντων ἀκρᾳδίεις, ἀλλὰ κ̀ σοῦτον αἰδέμωμ& φεύγεις, νυκτὶ κ̀ σκότω τῆς ἁμαρτύρεις πεδίον τὶω ὕβριν; ὑδὶς γὰρ ἥλιον ἔργων σκότος ἀφεδάλει, τὸ φῶς αὐτῆς μάρτυρεῖν αἰσχυνόμω&· ἀλλὰ ὅλον ἅμα τὸν κόσμον ἥλιον ἡγήσαι, ἀφ' ὧ κατορθοῖ, βύλοιτ' ἄν. ἅπασα ἡ καλία ὀφᾷ χωρὶ φυλάττεται, σκέπτω ἀφεδαμομένη τὰ πάθη. Vide *infra* § 8. & 16. & *l.* 10. § 9.

Τὸν ἑαυτῦ νῦν κ̀ δαίμονα | Vide *ſupra l.* 2. § 13.

Καὶ τὸ ὄφελμα τῆς τύτε ἀρετῆς | *Sacra virtutis ejus.* Xyland. rectè. à myſteriis Ethnicis tranſlatio. Ἔργα Lugdun. edit. malè. nec meliùs *Annotat.* Ἔργα.

Τραγῳδῆσαι ὑ ποιεῖ | *Neque tragicè ſe gerit*, quod τραγῳδεῖν dicit *l.* 9. § 29. eodémque videtur ſpectare, quod *l.* 5. § 28. dicit, ὅτι τραγῳδὸς ὅτι πόρνη. vel, *neque tragicis de ſe materiam ſuppeditat.* Τί γὰ ἄλλο δεῖ τραγῳδίας, ἢ ἀνδρώπων πάθη τεθαυμακότων τὰ ἐντὸς, διὰ μάτων τοῦδε ὀπδεκυδίμενα; Epictetus *l.* 1. *c.* 4. *Quid enim aliud eſt Tragœdia, quàm metro quodam expreſſi, externa iſta admirantium hominum affectus?* Hoc autem cùm non admittat iſte, quem hîc Marcus depingit, tragœdiæ argumentum fieri non poteſt.

Οὐκ ἐρημίας, ὑ πολυανθρωπίας δεήσεται | Malim cum Lugd. δεήσεται. *Nec ſolitudine opus habebit*; quia *ubicunque eſt, & quocunque loco conſiſtit, ſibi ipſi vacat, & ſuus eſt*: ut Senec. *ep.* 62. *Nec ullus hominum avitémque concentus interrumpit cogitationes bonas, ſolidáſque, & jam certas.* Idem *ep.* 56. Vel etiam, quia quod ſupra monuerat, *nihil faciat, quod aliorum conſcientiam aſpectumque refugiat.* Sed nec *multitudine*; cùm *nemine teſte aut ſpectatore indigeat*, ut *ſupra* § 5. ſed *conſcientiâ ſit contentus ſuâ. ſupra* § 6. & Senec. *ep.* 8. inſuper etiam ejuſmodi ſit, *qui ſibi tutò credi poſſit*; contra quàm *imprudentes, quorum nemo eſt, qui relinqui ſibi debeat.* idem *ep.* 10. Huc Antiſthenis illud, qui interrogatus, quid ex philoſophia lucri cepiſſet, reſpondit, Τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν. *quod poſſet ſecum, ubicunque foret converſari & colloqui.* Laërt. *l* 6. Senec. *q. nat. l.* 4. *præf. Turbam rerum hominumque deſiderent, qui ſe pati neſciunt. tibi tecum optime convenit.* quanquam nec δεήσεται illud eſt incommodum prorſus. Siquidem timent conſcientiam ac frequentiam hominum vitántque, qui parietibus eam excludere ſatagunt; quod ſuperiùs tetigerat. Solitudinem autem pavorem infligere, nemini non eſt notiſſimum.

Ζήσει μήτε διώκων, μήτε φεύγων | Deeſſe aliquid nemo non viderit. & ſuſpicetur quis legendum μήτε διώκων [π] μήτε φεύγων. quo modo *infra* § 42. dixit, μηδὲν θεωρῶν, μηδὲ φεύγων. Verùm aliud eſt θεωρεῖν, aliud διώκειν. nec idem utrobique ſenſus eſt. vel etiam quo modo *l.* 11. § 11. ὅτε διώκων, ὅτε φεύγων, cùm de eis priùs egiſſet, quorum αἱ διώξεις κ̀ φυγαὶ perturbant nos. Verùm, quia aliò quæ ſequuntur ſpectant. malim, [ὃ δύνατον] μήτε διώκων μήτε φεύγων. Commentarii vicem præſtabit, præter proximè hîc adjecta, *l.* 9. *periocha* 3. Eſt quod Martial. *l.* 10. *epig.* 47.

Summum nec metuit diem, nec optat.

Siquidem ita formatus eſt, ut *illi nec amor vitæ, nec odium fit*; *nec vita tædio ſit, nec mors timori.* Senec. *ep.* 65. & 78. Itaque *nec ſpe mortis patienter dolet: nec tædio doloris libenter moritur. hunc fert, illam expectat.* Idem *ep.* 98.

Πότερον ὖ δὴ πλέον διάστημα | Nihil, inquit, ſapienti intererit, diuturniorem an breviorem in corpore moram faciat. quia nimirum vitam ſemper perfectam & conſummatam habet: ut *infrà* § 8, & 12 & *l.* 10. § 1. Vide & *l.* 2. § 14. Chryſippus apud Plutarch. *de Stoic. contradict. c.* 23. Ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον ὑδὲν μᾶλλον εὐδαιμονῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως κ̀ ὀλίγοις τοῖς τὸν ἀμείω χρόνον εὐδαιμονίας μετειλήφασιν. Et *de commun. notit. c.* 7. Ὅτι ἀγαθὸν ὁ χρόνος ὐκ αὔξει θεωρημόμω&, ἀλλὰ κἂν ἀκμὴς π ὦρας ἡμῖτα φθίνιμ&, ὑδὲν ἧττον εἰς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τῆ τὸν αἰῶνα χρωμένῳ τῇ ἀρετῇ, κ̀ μακρείως ἐν αὐτῇ κατελιῶν]&· cùm tamen idem alibi afferat: ὑδὲν ἦν ἀρετῆς ὄφελ& ὀλιγοχρονίᾳ. Cicero *de finib. l.* 2. *Qui bonum omne in virtute ponit, is poteſt dicere, perfici beatam vitam perfectione virtutis. negat enim ſummo bono adferre incrementum diem.* Et *l.* 3. *Recta affectio, item convenientia, denique ipſum bonum, quod in eo poſitum eſt ut naturæ conſentiat, creſcendi acceſſionem nullam habet. Ut enim opportunitas non ſit major productione temporis: ſic hæc, de quibus dixi non ſunt temporis productione majora. Ob eámque cauſſam Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda beata vita, ſi ſit longa, quàm ſi brevis. Ut ſi cothurni laus ſit, ad pedem aptè convenire, neque multi cothurni paucis anteponerentur, neque majores minoribus: ſic quorum omne bonum convenientiâ atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinquiora brevioribus anteponentur.* Senec. *epiſt.* 101. *Mens ſtabilita ſcit, nihil intereſſe inter diem & ſeculum.* Et *epiſt.* 85. *Beata vita una eſt. in optimo illam ſtatu ponit qualitas ſua, non magnitudo. itaque in æquo eſt longa & brevis,*

brevis, diffusa & angustior; in multa loca, multisq; partes distributa, & in unum coacta. qui illam numero æstimat, & mensurâ & partibus, jam illi, quod habet eximium, eripit. Quid est autem in beata vita eximium? quòd plena est. finis, ut puta, edendi bibendique satietas est. hic plus edit, ille minus: quid refert? uterque jam satur est. hic plus bibit, ille minus: quid refert? uterque non sitit. Hic pluribus annis vixit, hic paucioribus: nihil interest, si tam illum multi anni beatum fecerunt, quàm hunc pauci. Idémque *epist.* 74. *Summum bonum nec infringitur, nec augetur. in suo modo permanet, utcunque fortuna se gessit. Sive illi senectus longa contigit, sive citra senectutem finitus est, eadem mensura summi boni est, quamvis ætatis diversa sit. Utrùm majorem an minorem circulum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam. licèt alter diu manserit, alterum statim obduxeris, & eum in quo scriptus est pulverem solveris, in eadem uterque forma fuit. Quod rectum est, nec magnitudine æstimatur, nec numero, nec tempore: non magis produci, quàm contrahi potest. Honestam vitam ex centum annorum numero in quantum voles corripe, & in unum diem coge; æquè honesta est.* & *epist.* 78. *Mors licèt immatura sit, licèt mediocri præcidat ætatem; perceptus longissimè fructus est. — Scit tempore honesta non crescere.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 17. *Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam morâ non fit beatior vita, sed longior.* Hinc illud è porticu non ὄχλον tantùm, sed πολύλογον etiam, (ut Cleanthis in contrarium dictione utamur, ex Epicteti *dissert. lib.* 4. *cap.* 1.) sive ἄλογον planè καὶ ἄτοπον prorsus, ὡς ὑπάρχειν ἀρετῇ τὸν Δία τῷ Δίωνι. Chrysippi verba sunt apud Plut. *de commun. notion. c.* 29. sive, τὴν μὲν ἀγαθῶν εὐδαιμονίαν τῆς θείας εὐδαιμονίας μηδὲν διαφέρειν· καὶ γὰρ μηδὲν αἱρετωτέραν εἶναι, μήτε πολλῷ, μήτε σμικρότερον τὴν τοῦ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν· Idem apud Stob. *eclog. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Sextius item apud Senecam *ep.* 73. *Jovem plus non posse quàm bonum virum.* Inculcat passim & Seneca ipse *epist.* 59. *Sapiens cum Diis ex pari vivit.* & *epist.* 31. *Dedit tibi natura illa, quæ si non deseruerit, par Deo surges. hoc est summum bonum, quod si occupas, incipis Deorum esse socius, non supplex.* Verùm unde paritas ista? Indè nimirum, quia *Bonus tempore tantùm à Deo differt.* Idem *de provident. c.* 1. & *epist.* 73. *Jupiter quo antecedit virum bonum? diutius bonus est.* & *epist.* 53. *Quid inter te & Deos interfuturum sit, quæris? diutius erunt.* Et *de constant. Sap. c.* 8. *Sapiens, exceptâ mortalitate, similis est Deo.* At ista temporis aut diuturnitatis distantia ad virtutem aut beatitudinem nihil habet momenti, sed in æquilibrio prorsus rem ipsam relinquit. Siquidem, *Tantùm sapienti sua, quantùm Deo omnis ætas patet. magnique; est artificis clausisse totum in exiguo.* Senec. *epist.* 53. Et *epist.* 73. *Quemadmodum ex duobus sapientibus qui senior decessit, non est beatior eo, cujus intra paucos annos terminata virtus est; sic Deus non vincit sapientem felicitate, etiamsi vincat ætate.* Et Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. *E virtutibus vita beata exsistit, par & similis Deorum, nulla re, nisi immortalitate, quæ nihil ad bene vivendum pertinet, cedens cœlestibus.* Epictetus denique *dissert. l.* 1. *c.* 12. Κατὰ γὰ τὸν λόγον ἐδὲν χεῖρον ἢ δεῦτερος εἶ. λόγῳ γὰ μέχρος ὑ κἀκεῖ, ἀλλ' ὑ δεῖ κεῖνται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vah τῆς φλυαρίας, καὶ τῆς ἀσεβείας. Itaque cautè legendi isti; nec tantum illis tribuendum, ut pro divinis, quod à multis fieri solet, habeantur. Verùm ab istis vel deliriis ridendis, vel proterviis execrandis Marcus noster immunis videtur. Illud interim observatu non indignum in hoc dogmate de beatitudinis diuturnitate Stoicis gemina Epicurum etiam ipsum censuisse. Apud Laert. *lib.* 9. in *Select. Sentent.* Ὁ ἄπειρος χρόνος ἴσον ἔχει τῷ ἠδονῷ καὶ ὁ περιορισμένος. Quod pleniùs Cicero *de finib. lib.* 2. *Negat Epicurus diuturnitatem temporis ad beatè vivendum aliquid afferre: nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, quàm si illa sit sempiterna.* Sive ut idem *lib.* 1. *nec majorem voluptatem ex infinito tempore ætatis percipi posse, quàm ex hoc percipiatur, quod videmus esse finitum.* Nec relatu indignum planè Themistii illud, quo Chrysippeum hoc vellicat, *orat* 12. Χρύσιππος ἄχει τῷ ῥημάτων ἔοικα ἀνδρείᾳ, ταῦτα τὸν δικαιοσύνην φάσκων ἀνδρεῖα· καὶ δεδιὼς μίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ καὶ μίαν ὥραν, πολλοῖς ἐναυτοῖς. ὁδὲ γὰ ἰδιώτης φιλοσοφοῦντι κατὰ τὸ ἔργον, ἀνδρὶ ἀρχῆς ἀσχολάζοντι, καὶ διὰ τὸ ἀσφαλὲς ἐλλιμένισαν τὴν ἀρετὴν ἐυθὺς ἀποβῆναι· ἀνδρεῖα δ',

Ὦ, λαοὶ ἐπιτετράφατε, καὶ τόσα μέμηλε, καὶ ὃ πᾶσαν μὲν γλῶ, πᾶσαν δὲ διάλεκτον κοινωνεῖν ἀνάγκη τῷ ἀγαθῷ, πῶς, ὃ βέλτιστε χρύσιππε, ἐ σωθήσῃ τὸν χρόνον καὶ ἔξω τῆς φύσεως; ὅσῳ γὰ ἐκεῖνο μακρότερον ποιεῖς, τοσούτῳ μακροτέραν ποιεῖς τὴν τῷ ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν. Peripatetici planè in adversum ibant. Aristotel. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. Μία χελιδὼν ἔαρ ὐ ποιεῖ, ὐδὲ μία ἡμέρα· ἔτω δὲ ὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα, μία ἡμέρα, ὐδὲ ὀλίγος χρόνος. Verùm hoc illi, quia ad beatitudinem constituendam externa advocabant; quibus exui denuo & excidere daretur. quod Stoici omninò repudiabant.

Εὐλύτως ἀπιέναι | Ità *Jupr.* § 5. Εὐλυτῶς. Sen. *epist.* 24. *Vir fortis ac sapiens, non fugere debet ex vita, sed exire.* Et *epist.* 54. *Sapientis est exire, non ejici.* Quemadmodum enim Marcus hic εὐλύτως ἀπιέναι, ità Epict. *l.* 2. *c.* 6. Εὐλύτως ἀπαλλάσσει·

Ὡς ἄλλό τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐκτελεῖν δεῖ | Ut aliarum rerum, sic & mortis etiam decentè obeundæ quasi ars & virtus quædam est peculiaris. Senec. *epist.* 26. *Egregia res est mortem condiscere.* & *epist.* 30. *Magna res est, & alii discenda.*

ſcenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire. & *epiſt.* 62. *Antè ad mortem, quàm ad vitam præparandi ſumus.* & *de brevit. Vit. cap.* 7. *Totâ vitâ diſcendum eſt mori.* & *epiſt.* 30. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuerat. Itaque compone te,* inquit, *ad diem illum, quo remotis ſtrophis ac fucis, de te judicaturus es, utrùm loquare fortia an ſentias: numquid ſimulatio fuerit & mimus, quicquid contra fortunam jactavisti verborum contumacium. — Mors de te pronuncianda eſt.* Idem *epiſt.* 26. Et mox: *Supervacuum forſitan putas id diſcere, quo ſemel utendum eſt? hoc eſt ipſum quare meditari debeamus. Semper diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus.* & *epiſt.* 30. *Hoc philoſophia præſtat; in quocunque corporis habitu fortem, in conſpectu mortis hilarem lætúmque, nec deficientem, quamvis deficiat. — Hoc facit Baſſus noſter. Eo animo vultúque finem ſpectat, quo alienum ſpectare nimis ſecuri eſſe putares. — Videtur mihi proſequi ſe, & componere, & vivere tanquam ſuperſtes ſibi, & ſapienter ferre diſcidium ſui.* Vide *l.* 9. § 3.

Τῦτο μόνον | Xylandrum non audio cum ſequentibus iſta committentem. ſequor potiùs Caſaubonum, qui prioribus agglutinat.

Νοσῶ πολιτικῶ ζώω | Quod *ſupr.* **λογικὸν καὶ πολιτικόν.** § 6.

Τρυφῇ | Annot. Lugd. **τρόπῳ.** atq; ità prorſus accepit interpres uterque. Sed fallus uterq; ſiquidem hîc *fuga.* Cavet **ἐν τρυφῇ ζῶντες,** *in fuga eſſe,* id eſt, *fugere, ſubterfugere.* metaphora ab eis qui **πεπόμφοι,** in prælio ſuperati *in fugam vertuntur.*

§ 8. **Κεκολασμένε** | *Caſtigati.* explicat vim vocabuli philoſophus *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 12. **τὸ δ' τοιῦτον (τὸ μετρίως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι) εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον.** Marcum **σύμφορον** habiturus, ſi pro moderatis affectibus, nullos ſubſtituere concedatur. Cæterùm hinc **πάντα κεκολασμένα,** pro *accurata & exquiſita victûs ratione* uſurpatur. Plut. in *Lycurg.* & Lucian. in *Hermot.* & **ῥήτωρ κεκολασμένος, ὁ δισμυριόμνιος καὶ ἡκιβωμένος** Pollux *l.* 4. *c.* 3. & **ἵππος κεκολασμένος τὸν γάστορα, δίκωλος τὸν σιαγόνα.** & **γαστὴρ κεκολασμένη** *venter reſtrictus.* Liban. *orat.* 19. eſt autem metaphora à ſtirpibus vitibúſve ducta, quibus cùm flagella luxuriantia, aut ſarmenta ſuperflua demuntur, **κολάζεσθαι,** i.e. *caſtigari* perhibentur. ità Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 21. **Νύδρα κολαζόμενα** dicuntur, **εἰς τὸ ἄκρον ἀφαιρεῖται,** uti *ibid. c.* 17. id eſt, *quibus ſupervacua detrahuntur,* ut Columell. *l.* 4. *c.* 6. aliud eſt *corrigere,* & aliud rurſus *caſtrare*; quod utrumq; uſurpavit Cato *c.* 33. & ex Catone Plin. *l.* 17. *c.* 22. apud quem *porrigere* perperam legitur. Quin & Latinis *caſtigatum* dicitur, quicquid immodicâ omni luxurie atq; exuberante redundantiâ immune, intra decori limites juſtos coercetur & conſiſtit. Ità *pectus caſtigatum,* Naſo in *amor. l.* 1. *eleg.* 5.

Quàm caſtigato planus ſub pectore venter?

contrà quàm quod in equo laudat Maro *Georg. l.* 3.

Luxuriátque toris pectus. —

frons caſtigata, Statio *Sylvar. l.* 2. *poem.* 1.

Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis.

juba caſtigata, eidem *Thebaid. l.* 9. de equo;

Colla ſedent, nodis & caſtigata jubarum
Libertas. —

Carmen caſtigatum Flacco in *arte*:

— *carmen reprehendite, quod non*
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non caſtigavit ad unguem.

ambitioſa nimirum *recidendo ornamenta*; utì idem *ibidem.*

Πυῶδες | Id eſt, **σαπρὸν καὶ διεφθαρμένον.** tale ſiquidem quiddam eſt **τὸ πύον,** ut Ariſtot. *de gener. animal. l.* 4. *c.* 8. qui ideo Empedoclem **ἀκρασίας** arceſſit, quòd **τὸ γάλα πύον λευκὸν,** *lac, pus candidum* dixerit, ſicut & *topic. l.* 4. *c.* 5. quod **οἶνον ὕδωρ σεσηπὸς,** *vinum, aquam putrefactam.* Ad animum tranſtulit, utì Marcus iſtic, ità Senec. *epiſt.* 68. *In pectore collectio & vomica eſt.* Eſt enim vomica materiæ purulentæ collectio. Idémq; *epiſt.* So. *Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta eſt, aut gravis & ſuppurata triſtitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam eſſe miſeros; ſed inter erumnas cor ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem.* Horat. itidem. *Serm. l.* 1. *Sat.* 7.

— *Regis Rupili pus atque venenum.*

pro livore & virulentia.

Τὸν Τυφλὸν | In Theſpeſii apud Plutarch. *de Inferis fabula,* dicuntur in animis ſceleratorum à Juſtitia mulctatis, **ἕλκη καὶ μώλωπες ἐμπύειν.** de hypocritis autem boniq; ſimulatoribus feſtiva ſubjicit, quomodo Juſtitiæ ſatellites cum illis agant. **Ὅσοι δὲ φόβημα καὶ δέος ἀρετῆς ἀλλοτρίως διαθέσεως κακίᾳ λαμβάνουσι, τύπτειν ὀπτάνους καὶ ὀδυνηρῶς ἰωμένους ἔπεσι ἀναγκάζουσιν ἐκτρέπεσθαι τὰ ἔντος ἔξω τῆς ψυχῆς, ἑλκωτοὺς ἀφεῖ φύσιν καὶ ἄμα καμπτομένους, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι κατατίθενται τὸ ἄγκιστρον ἐμβέβυσιν αὐτάς. ἐνίοις δ' ἀναδέξαντες αὐτὴν καὶ ἀναπύσαντες, ἀναδείκνυσιν ὑπέλυς καὶ πτικίλους, ἐν τῷ λογισικῷ καὶ κυείῳ τῆς μοχθηρίας ἔχοντας.**

Ἀσωτελῆ τὸν βίον ἀπῇ | Senec. *epiſtol.* 32. *Conſidera, quàm pulcra res ſit, conſummare vitam antè mortem; deinde expectare ſecurum reliquam temporis ſui partem, in poſſeſſione beatæ vitæ poſitum: quæ beatior non fit, ſi longior.* Idem *epiſt.* 98. *Ipſe vitæ plenus eſt, cui adjici nihil deſiderat ſuâ cauſſâ, ſed eorum quibus utilis eſt. liberaliter facit quod vivit.* Et *epiſt.* 93. *Non ut diu vivamus, curandum eſt; ſed ut ſatis. Nam ut diu vivas, fato opus eſt; ut ſatis, animo.*

mo. Longa eſt vita, ſi plena eſt. impletur autem, cùm animus ſibi bonum ſuum reddidit, & ad ſe poteſtatem ſui tranſtulit. Quid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? non vixit iſte, ſed in vita moratus eſt. — intereſt mortem ejus ex quo die numeres. At ille obiit viridis. ſed officia boni civis, boni amici, boni filii exceutus eſt; in nulla parte ceſſavit. licèt ejus ætas imperfecta ſit, vita perfecta eſt. Et mox: *Non ideo plures annos mihi accedere recuſaverim, nihil tamen ad beatam vitam defuiſſe dicam, ſi ſpatium ejus inciditur. non enim ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat; ſed nullum non tanquam ultimum aſpexi. Quid me interrogatis, quando natus ſim? an inter juniores adhuc cenſear? habeo meum. Quemadmodum in minore corporis habitu poteſt homo eſſe perfectus: ſic & in minore temporis modo, poteſt eſſe vita perfecta. — Quæris quod ſit ampliſſimum vitæ ſpatium? uſque ad ſapientiam vivere. qui ad illam pervenit, attigit non longiſſimum finem, ſed maximum.* Idem *ep.* 77. *Iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris: vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunque deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* Et *epiſt.* 101. *Qui quotidie vitæ ſuæ ſummam manum impoſuit, non indiget tempore: — ſcit nihil intereſſe inter diem & ſeculum; — ſingulos dies, ſingulas vitas putat. qui hoc modo ſe aptavit, huic vita ſua quotidie fuit tota.* Contrà, ut idem *ibidem*; *Maximum vitæ vitium eſt, quòd imperfecta ſemper eſt, quòd etiam aliquid ex illa differtur.* Ex Epicuro idem *ep.* 13. *Inter cætera mala, hoc quoq; habet ſtultitia proprium, ſemper incipit vivere. — Quàm autem fœda eſt hominum levitas, quotidie novæ vitæ fundamenta ponentium, novas ſpes etiam in exitu inchoantium? — quid turpius, quàm ſenex vivere incipiens?* Vide *l.* 2. § 4. 11. & *ſupra* § 7. & § 12. & *l.* 7. § 56, 69.

Ὡς ἂν τις εἴποι τὸν τραγῳδόν | Vide *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 36. Senec. *epiſt.* 77. *Quomodo fabula, ſic vita; non quàm diu, ſed quàm bene acta ſit, refert. nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas. quocunque voles deſine: tantum bonam clauſulam impone.* Matial. *l.* 8. *ep.* 77.

Qui ſic vel medio finitus vixit in ævo,
Longior huic facta eſt, quàm data vita fuit.

Καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ὑποκείμενός πονούμενος ὅτι δεῖ, σώζεται μᾶλλον, ἢ ὑποκειμένομος δεδὲ χαμαί. Epictet. *lib.* 4. *c.* 1. Rectè Varro in *Modio. Non eos optimè vixiſſe, qui diutiſſimè, ſed qui modeſtiſſimè. Non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere.* Sen. *ep.* 70. Ar, *Nemo* (inquit idem *ep.* 22.) *quàm bene vivat, ſed quàm diu, curat: cùm omnibus poſſit contingere, ut benè vivant; ut diu, nulli.*

Ἀπροσπτώτου | Vide *l.* 8. § 34.

Ἐμφωλεύον | Philo *Allegor. l.* 2. Ὁ φαῦλος ἀκεῖ ἔξω τὸν θεὸν ἐν τόπῳ, μὴ ἐνιδρύσασθαι, ἀλλὰ ἐνιζάνοντα· ἢ χρεὼν ἡγεῖται ἀποκρύπτεσθαι, ὡς κατ' ἐκεῖνο τὸ μίσος ἐκ ὄντος τῆς αἰτίας, καθ' ὃ φωλεύειν λέγονται. Tranſlatio eſt à *ſerpentum* uſu petita, qui in *ſpecus* ac *cavernas* abdere ſe ſolent. Expreſſit hoc graphicè Tertullian. *adverſ. Valentinian. c.* 3. *Abſcondat ſe ſerpens, quantùm poteſt; totámque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat; altè habitet, in cæca detrudatur; per anfractus ſeriem ſuam evolvat, tortuoſe procedat, nec ſemel totus, luciſuga beſtia. Noſtræ columbæ domus ſimplex; etiam in editis ſemper & apertis, & ad lucem. Nihil veritas erubeſcit, niſi ſolummodo abſcondi.* Senec. *epiſt.* 97. *Bona conſcientia prodire vult & conſpici, ipſas nequitia tenebras timet.* Vide *ſupr.* § 7. & *infrà* § 15. & *ad l.* 10. § 9. λανθάνον, ἢ κρυπτόμενον.

§ 9. Τῷ ὑπολήψει ἀκλαιον σίζε | Vide *l.* 5. § 21.

Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν | Vide *lib.* 2. § 11, 15. Epictet. *lib.* 1. *c.* 11. Ἐν ᾧ ταὐτόν ἐστιν ὅτι πάντων, τὸ αὐτὸν τῷ πιεῖν τ ἰωσᾶς ἢ μὴ πιεῖν. Senec. *ep.* 78. *Omnia ex opinione ſuſpenſa ſunt.*

Ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτ ἐγγένηται ἀνακόλουθον τῇ φύσει | M. Caſ. *nequid opinio tua in mente tua generet naturæ contrarium.* quaſi ὠπ & ἐγγενήται legerit. Xyl. *ut pars tui principalis nihil unquam animo concipiat, quod eſt naturæ alienum.* Senſus in aperto eſt, Verborum, prout exhibentur, verſio haud item. Lugd. quod rarò ſolet, literulâ immutatâ omnia reddidit proclivia, dum ἀνακόλουθος legit, ὑπόληψις ſcil. *nè qua opinio ultrà menti innaſcatur*, vel *in mente excitetur, quæ naturæ neutiquam conſentanea ſit.* Vide *l.* 1. § 9.

Αὕτη ἡ ἐπαγγέλλεται | *Illius autem eſt munus.* Xyl. Malim, *poſtulat autem*, ſive *exigit iſta.* ἐπαγγέλλεται, ἀξιοῖ. Suid.

Ἀσυγκαταθεσίαν | Ἀσυγκαταθεσίαν definit Zeno apud Laërt. *l.* 7. ἐπιστήμην τοῦ ποτὲ δεῖ συγκαταθέσθαι ἢ μή. *Scientiam, quâ quis nôrit, quando aſſenſum adhibere vel inhibere oporteat.* Eſt igitur ἡ ἀσυγκαταθεσία, ſive ut *lib.* 4. § 49. & *lib.* 7. § 55. τὸ ἀσυγκατάθετον, *à temeritate vacuitas*, ut Xylander, (qui συγκαταθεσίαν, quæ vox tamen vix, opinor, reperitur, idem eſſe monet cum eo. quod συγκατάθεσις frequentiùs dicitur) hoc eſt, *à temerè aſſentiendi proclivitate ac præcipitantia immunitas.* Hinc Clitomachus apud Cicer. in *Lucullo*; *Herculis quendam laborem exantlatum à Carneade, quod, ut feram & immanem belluam, ſic ex animis noſtris aſſenſionem, id eſt, opinationem & temeritatem, extraxiſſet.* hoc eſt autem τῆς ὑπολήψεως καταληπτικῆς, ut Marcus loquitur, *l.* 9. § 6. πῶς φαντασίας ἐμφιλοτεχνήσεις, ἵνα μήτε ἀκατάληπτον παρεισρεύῃ· *l.* 7. § 54. *Sedulo caveris, nè quid minùs liquidò comprehenſum clàm ſurrepat*: ſive μήτε φαῦλόν, μήτε ἀσύνλογον συγκαταθησόμενος, *lib.* 8. § 7. *nec falſo, nec incerto aſſentientis*: quâ ratione & ἀσυγκατάθετος dicitur. Quanquam ſtrictiùs paulò quandoque

doq; τὸ περιπίπτειν usurpâsse videntur Stoici, qui referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 49. τοὺς περιστοιχοῦντας τῇ ἑτέρᾳ ἢ μὴ ἐπιχρῄσθαι, ἀμῴβρυνεν λέγουσι· ἐν μὲν ἀδήλοις ἐκκωφοῦντας, περιπίπτοντας ἐν ᾗ ψεύδεται, ψευδομένοις· ἐν ᾗ κοινῶς ἀγκαλλίπτοις, δοξάζοντας. ubi rectè Petr. Valentianus *in Academic.* περιπίπτοντας reponit, pro eo quod περιπίπτοντας vitiosè legitur. emendationem adfirmo ex ipsius Chrysippi ἐν τῷ περὶ τοῦ Διὸς verbis, à Plut. *ib. c.* 9. repræsentatis; qui inter τὰ κρίσεις ἀρετὰς ἔργα recenset ista, ἀνεπείσους τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι, ἢ ἐγκρατῶς ἀναγκασθῆναι δυσαπατήτους γεγονέναι ἢ περιπίπτωσι ἀκόπως τοῦ τε τελεία τέτρασι μὴ εἶναι πλάσεις. quo loco tamen liberiùs laxiúsq; usurpari video τὸ ἀπερίπτωτον. Et disertiùs etiam in Stoicorum placitis à Stobæo coacervatis, *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. ubi τὸ περιπίπτειν exponitur, τῷ καταλήψεως συγκατατίθεσθαι. Et in eundem sensum Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 1. Τίς θέλει ζῆν ὄζα πατώμενος, περιπίπτων; qui locus Volphio negotium sine caussa facessit. Fallitur ergò Budæus, (& Budæum secutus Stephanus) cùm ἀπερισπάστως legit apud Laërtium, (tanquam sit à περισπάω, quod *impingere* significet) & ad *lapsum* in vitæ actionibus refert. Neque enim τῷ περιπίπτειν eo sensu usurpati exemplum ullum exhibetur. Stoicósque palam est, tria ista, τὸ ἀπερίπτωτον, τὸ ἀδιάπτωτον, τὸ ἀνεπίπτωτον ità solitos distinguere, ut τὸ ἀπερίπτωτον, ad ὑπόληψιν, sive *opinionem*, τὸ ἀδιάπτωτον, ad ὄρεξιν, sive *actionem*, τὸ ἀνεπίπτωτον, ad πάθος, sive *perpessionem* referrent; dum *sapientem*, *nec falli*, *nec labi*, *nec lædi* posse contendebant. Videatur Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 3, & 8. Marcus autem τὸ ἐναπότυπτον ἢ περιπτωτικὸν ἢ μεταπτωτικὸν conjunxit. *l.* 11. § 9. Epictetus verò *l.* 2. *c.* 8. ista φιλοσόφου νεῦρα facit, ὄρεξιν ἀναπότυκτον, ἔκκλισιν ἀπέπτωτον, ὁρμὴν κατάκυρον, πρόθεσιν ἀκώλυτον, συγκατάθεσιν ἀπερίπτωτον. Idémque *l.* 1. *c.* 4. hominis opus constituit in tribus hisce; ἐν ὀρέξει ἢ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότυκτος ᾖ· ἐν ὁρμαῖς ἢ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προθέσει ἢ ὑποχῇ, ἵν' ἀπρόσκοπτος.

Τιμᾶ τοὺς ἐνθάδε οἰκοῦντας | Vide *supr.* § 4.

Τιμᾶ τοὺς θεοὺς ἀκολουθίᾳ | Vide *l.* 7. § 31, 67.

§ 10. Πάντα ὑπὲρ φίλας | Vide *l.* 2. § 7. Senec. *epist.* 17. *Projice omnia ista, si sapis, imo ut sapias; & ad bonam mentem magno cursu ac totis viribus, tende. Si quid est, quo teneris, aut expedi, aut incide.* Et *ep.* 5. *Quòd pertinaciter studes, & omnibus amissis hoc unum agis, ut te quotidie meliorem facias, probo & gaudeo; nec tantùm hortor ut perseveres, sed etiam rogo.* Et *epist.* 72. *Non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus.* —— *resistendum est occupationibus: nec explicandæ, sed submovendæ sunt. tempus quidem nullum est parùm idoneum studio salutari.* Et *epist.* 88. *Magna & spatiosa res est sapientia: vacuo illi locus opus est.* —— *Non dabit se in has angustias virtus. laxum spatium res magna desiderat. expellantur omnia: totum pectus illi vacet.* —— *ut habere possit liberum hospitium, supervacua ex animo tollenda sunt.*

Μόνον ζῷον ἄμοιρον τοῦ παρόντος τοῦτο τὸ ἀγαθοῦ | Vide *l.* 2. § 14, 17. & *l.* 12. § 3. Apud Ælianum *l.* 14. *c.* 6. Aristippus: Μόνον ἡμᾶς ἔφη τὸ παρόν, μήτε ὃ πέφευγεν, μήτε τὸ προσδοκώμενον. τὸ μὲν γὰρ ἀπολωλέναι τὸ δ' ἄδηλον εἶναι, εἰ ἔσται. Plut. *de commun. notion. c.* 37. Οὐκ ἔστι γὰρ τὸ παρῳχημένον ἢ ἀπὸν νῦν τὸ μέλλον. *Quod præteriit, non est: quod futurum est, nondum est.* Augustin. *Confess. lib.* 11. *cap.* 14. & *in Psalm.* 38. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *In tria tempora vita dividitur; quod est, quod fuit, & quod futurum est. ex his, quod agimus breve est; quod acturi sumus, dubium; quod egimus, certum.* — Siquidem *singuli tantùm dies, & hi per momenta præsentes sunt.* Et mox: *Præsens tempus brevissimum est; adeò quidem, ut quibusdam nullum videatur. in cursu enim semper est; fluit, & præcipitatur. antè desinit esse quàm venit. nec magis moram patitur, quàm mundus, aut sidera, quorum irrequieta semper agitatio; nunquam in eodem vestigio manet. solum igitur ad occupatos præsens pertinet tempus; quod tam breve est, ut arripi non possit; & idipsum illis, districtis in multa, subducitur.* Censorin. *de die natal. c.* 15. *Ævum est immensum, sine origine, sine fine, nec ad quemquam magis hominem quam ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, præteritum, præsens, futurum: ex quibus præteritum initio caret, exitu futurum: præsens autem, quod medium est, adeò exiguum & incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neque aliud esse videatur, quàm transacti futurique conjunctio; adeò porrò instabile, ut ibidem sit nunquam; & quicquid transcurrit, à futuro decerpit, apponitque præterito.*

Ἐν ἀδήλῳ | Solomon *Eccles. cap.* 10. *vers.* 14. & *c.* 11. *v.* 2. *Ecquis novit quid futurum sit?* Anacreon. *Carm.* 24.

Χρόνον ἄγων, οὐ παρῆλθον·
Οὐ δ' ἔχω δρεπτὸν, οὐκ οἶδα.

Pittacus apud Laërt. Τί ἀφανές; τὸ μέλλον. Isocr. *ad Demonic.* τὸ μέλλον ἀβέβαιον. Plut. *adversus Colot.* Ἄδηλον τὸ μέλλον. Seneca *ad Marc. c.* 23. *Omne futurum incertum est.* Pindar. *Olymp. Od.* 12.

Σύμβολον δ' ὅτις ἐπιχθονίων
Πρὸς, ἀμφὶ σεσείσθω ἰσ-
ξοῦδάς τ' ὄφρα δόξαν.

Horat. *Carm. l.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus.

Μικρὸν μὲν ἐν ᾧ ζῇ ἕκαστος | *Parvum* & concisum est admodum, hac ratione, *quod vivimus*; quia ad momenti τὸ ἀκρὲς atq; *insecabile* restringitur. Verùm cæteroqui etiam haud longa aut diuturna esse vita

vita poteſt, etiamſi ortu obitúque, tanquam cancellis ſeptiſq; quibuſdam, eam definiamus, & ab illo ad iſtum pertingentem conſideremus. Vide *l.* 4. § 26. & *l.* 11. § 16. *conſiderat.* 6.

Μικρὸν ἢ τὸ τῆς γῆς χωρίδιον, ὅσον ζῇ | Ita *l.* 6. § 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη χωρία τῆς κόσμου. Et *l.* 8. § 21. ἢ ἐν χωρίῳ τούτῳ τῷ κλίματος. Et *l.* 12. § 32. ἐν τόπῳ βαλαφρῷ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις.

Μικρὸν ἢ ἡ μακρὰ ὑστεροφημία | Διὰ τὸ πάχος τῶν παντὸς λίθων *l.* 4. § 3. βραχύβιον γὰρ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος *l.* 8. § 21. Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 3, 19. & *l.* 7. § 6. Cicer. *de republ. l.* 6. in *Somn. Scip. Ipſi autem, qui de vobis loquuntur, quàm diu loquentur? quinetiam ſi cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes uniuſcujuſque noſtrùm à patribus acceptas poſteris prodere, tamen propter eluviones exuſtionéſque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe eſt, non modò non æternam, ſed nè diuturnam quidem gloriam aſſequi poſſimus.* Et mox: *Sed loquentur de te. Sermo autem omnis iſte, & anguſtiis cingitur iis regionum, quas vides, nec unquam de ullo perennis fuit; & obruitur hominum interitu, & oblivione poſteritatis extinguitur.*

§ 11. Τοῖς ἢ εἰρημένοις προσχήματα. | Xyl. *præceptis.* ac ſi προβλήματα, προκαλύμματα, vel παραπλήματα legiſſet. M. Caſ. *auxiliis.* eſtque reverâ συλίσασθαι *aſtare, adeſſe, auxiliari.* itaq; quanquam προσχήματα hoc ſenſu nuſquam occurrat, fieri poteſt tamen, ut Marcus eo iſtic uſurpaverit. ut προσχήματα hìc dixerit, quæ *infrà* βοηθήματα *l.* 4. § 30. quia τὸ συλίσασθαι eſt βοηθῆσαι. poteſt forſitan & *documentis* reddi. nam πρόσχημα, quod ejuſdèm eſt originis, etiam pro *documento* ſumi quandoque docet Budæus.

Τυμνὸν | Vide *ſupra l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 34.

Διηγημένος | Vide *l.* 4. § 21.

Οὐδὲν γὰρ ὅπως μεγαλοφρονοῦμεν ποιήσομεν | Idem *l.* 10. § 11. Vide Calaubon. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 72.

Ὀλίγῳ γὰρ ἀληθείᾳ | Vide *ad l.* 1. § 9.

Πολίτῃ ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης | Vide *ad l.* 2. § 16. & *ad l.* 4. § 3, & 23. & *ad l.* 6. § 44. In eundem ſenſum Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 10. Πολίτης εἶ τῆς τάξεως, καὶ μέρος αὐτῆς. *Mundi civis, ejuſdemque pars es.* Idémque *l.* 1. *c.* 9. Τί ἄλλο ἐπιλείπει τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τῆς Σωκράτους, μηδέποτε φάναι τὸν πυθόμενον, ποθαπὸς ἔσχι, εἰπεῖν, ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι Κόσμιος; Quod Cicer. *Tuſcul. l.* 5. *Socrates cum rogaretur, cujatem ſe eſſe diceret, Mundanum,* inquit, *totius enim mundi ſe incolam & civem arbitrabatur.* Et *de finib. l.* 4. ex Stoicorum ſententia: *Mundum hunc omnem, oppidum eſſe noſtrum. ut Cicceius qui habitet, hunc omnem, mundum ſuum municipium eſſe exiſtimet.* Diogenes pariter apud Laërt. *l.* 6. interrogatus unde eſſet, reſpondit Κοσμοπολίτης. de quo Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πᾶσα γῆ πατρὶς ὑμῖν ἐκείνῳ· ὑπὸ οὐρανῷ ἡ ὑπαιθρία. Et Baſilius Cæſar. *epiſt.* 41. ad Maximum Philoſophum, Σὺ ἢ πολίτευε σεαυτὸν τῆς οἰκουμένης ἐπόπτην. *Tu te mundi totius civem efficiſti.* Senec. *epiſt.* 68. *Sapienti reſpubl. ipſe dignam dedimus,* id eſt, *mundum.* Verùm ſint illi *mundani, ſive mundi cives.* hoc nos illis Chriſtiani libenter concedimus. At nos potiùs, qui *è mundo* nos eſſe diffitemur, Joan. 15. 19. & 17. 16. Sumus reverâ, quod Marcus iſtic, τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης πολῖται· ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. ut Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. *Municipium noſtrum in cœlis eſt.* Siquidem, ut Tatianus Aſſyrius *adv. Græc. c.* 33. κόσμε μὲν ἡ κρίσεως, κρίσις. τὸ ἢ ἐν αὐτῷ πολίτευμα, φαῦλον. Nobiſque, quod Seneca *epiſt.* 102. *Patria eſt, quodcunque ſuprema & univerſa circuitu ſuo cingit.* ut verè liceat nobis Luciani illud in *Hermot.* uſurpare; Ὅρᾳς οὖν ὁ μάτην, ὑπὲ δεῖ μικρῶν κεκινεῖσθαι, πολῖται ὑπερθυμοῦντες ἡμῖν ὅσον κόλπος ἢ εὐδαίμων πόλεως. liceat cum Anaxagora (Laërtio *l.* 2. referente) digito in cœlum intendentes dicere, Αὕτη πατρίς. *iſta nobis eſt patria, civitas iſta.* Siquidem Chriſtiani quiq; genuini ſunt ὑπερκόσμιοι, ut Iſidorus Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 251. *cives* nimirum, τῆς ἄνω καὶ ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, *ſupernæ cœleſtiſque illius Hieroſolymi, quæ eſt fidelium ſanctorúmque univerſorum metropolis:* ut Apoſtolus *ad Galat.* 4. 26. & *ad Hebr.* 12. 22. ὑπερκοσμίους nomine dignior longè, quàm Marci, quâ Antoninus, ut ipſe loquitur, *patria*; quam eo nomine inſignire Athenæo viſum eſt, *dipnoſoph. l.* 1. Rectè Philo *de agricult.* Παροικεῖν, ὃ καινοῖν ἄλλοθεν. πρὸ γὰρ ὅτου πᾶσι ψυχὴ ζωῆς, πατρίδα μὲν ὑπερόπτην, χώραν ἢ ξένην ἔλαχε. Itaque eò revertuntur, ubi hinc recedunt, πατρίδα μὲν τὸν ὑπέρτατον χῶρον, ἐν ᾧ πολιτεύεται, ξένην ἢ τὸν ἐνταῦθα, ἐν ᾧ παροίκησαν, νομίζουσι. Idem *de lingu. confuſ.* Clemens denique *Strom. l* 4. *extremo*: Λέγουσι γὰρ καὶ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν ὑπερκόσμιον κυρίως πόλιν τὰς ἢ ὅλη γῆς ἐπαῦξα ἐκάστη πόλεις λέγεσθαι μέρη γὰρ ἐκ ἂν εἴη. ἡ παιδιὰν γὰρ ἡ πόλις, καὶ ὁ ἥμων ἀστεῖόν τι σύγκριμα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἀπὸ νόμου διοικουμένων.

Τί ἐστι, τὸ τοῦτο φαντασθέν μοι νῦν ποιῶν | *Quid eſt, quod modo cogitationem animo meo attulit.* Xyl. *quid eſt, in quo defixa eſt nunc phantaſia mea.* Caſ. malim, *quid ſit, quod phantaſiam meam afficit impræſentiarum.* ut & ſententia continuetur, ad σωπᾶν καλλιον reſpiciens: & τὸ ποιῶν, à ποιόω, non à ποιέω ducatur. Vide Aphrodiſ. *ſupr. ad* § 1. & Marc. *l.* 12. § 18. quanquam & φαντασίαν ποιεῖν etiam dicitur. Nemeſian. *de nat hom. c.* 6. Ex Stoicorum ſententia; φαντασίαν μὲν λέγοντες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε, καὶ τὸ

πονηρὸς φαῦλος ἐν. ὡς γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐγγίνεται πάθος, ὅταν αἰσθανηται ἔτι καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, ἅταν ἐνοήσῃ· εἰκὸς ἄρα καὶ ἐν ἑαυτῇ λέγειν τὸ νοητὸν φαῦλος ὄν, τὸ πονηρὸς τῶν φαύλων αἰσθητόν. Utrovis modo sumpseris, eodem recidet.

Αὐταρκείας] *Ex qua totus ex me aptus sum.* Xyl. Sed hoc laxum nimis; quum de virtute aliqua peculiari agatur. *Contentatione.* Cas. ego, *frugalitate.* ita Polybius usurpavit, Budæo referente; Ἄξιος ἀνὴρ ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι, μάλιστα μὲν τῆς αὐταρκείας τῆς βίου. *frugalitatis nomine cum primis.*

Τῶτο μὲν οὖν τοῦ Διὸς ἦκεν] Ita *l.* 2. § 3. πάντα ἀκριβῶν ῥεῖ. Vide & *l.* 8. § 20. & *l.* 9. § 1. & *l.* 10. § 1. Ἀπὸ θείας αἰτίας συμβαίνει πᾶσι πάντα. Idem *l.* 8. § 23. Exagitat Stoicos passim Plutarchus in libris *de Stoicis contradictionibus*, & *de communibus notitiis*; quod etiam mala humana, bella, cædes, pestes, & consimilia (quæ illi tamen malorum loco non habebant) Deo adscriberent, & divinitus contingere assererent. Verùm Stoicis hac in parte suffragium contribuit suum codex sacer haud semel. Apud Esaiam 45. 7. Deus ipse: *Ego sum, qui & lucem produco, & tenebras obduco: qui statuo pacem, malumque creo. Ego Jova ista omnia facio.* Jeremias Thren. c. 3. *v.* 37, 38. *Ecquo dicente existit quicquam, nisi Dominus id præceperit? Ex ore altissimi annon prodit, tam malum quodq; quàm & bonum?* Amos 3. 6. *An erit malum in civitate, quod Jova non efficerit*; Itaque sicut de *bono* Psaltes, *A Domino factum est istud, Psal.* 118. *v.* 23. Ità de *malo* pariter vates: *A Domino extitit istud.* Historiæ Regum *l.* 3. *c.* 12. *v.* 24. Job sanctus, tam prædonum manu abacto pecore, quàm & gregibus igne cœlitus misso absumptis, liberisque ædium ruinâ turbine impulsarum oppressis; *Dominus*, inquit, *dedit*; *Dominus abstulit.* Jobi 1. 21. Uxorique per animi impotentiam, cùm ulcere fœdo jam oppletus in cinere volutaretur, minùs sana consilia suggerenti; *Scilicet bonum à Domino acceperimus*; *& non malum etiam laturi simus?* Ibid. 2. 10. Denique Rex pius à maledico rabula convitiis impetitus: *Iste*, inquit, *maledixit, quia Dominus edixit.* Reg. *l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. Itaque *Obmutueram*, ait; *silentiúmque mihi indixeram, quia tu, Domine, illud feceras.* Psal. 39. 9. Nec refragantur exteri. Homer. *Od.* Δ'. *v.* 237.

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε δίδοι. —
Ipse bonúmque malumque Jovis dat. —

Idémque *Odyss.* Θ'. *v.* 63.

— δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
— *dabat ipse bonúmque malúmque.*

Et *Iliad.* ο'. *v.* 109.

Τῷ ἔχεθ', ὅτι νῶι κακὸν πέμπτον ἐνίκα.
Ἦ ἀγαθόν. —

Ita siquidem legit Chrysippus, secus quàm nunc habetur, à Plutarcho *de Stoic. contradict. cap.* 47. adductus.

Ipse malum quodcunq; bonúmve immiserit ulli,
Acceptum huic fertur. —

Sophocl. *Ajace Lorar.*

Ξυὶ τοῦ θεῷ πᾶς ἢ γελᾷ κἀδίρεται.
Equivis delirat, vel ridet, ut visum Deo.

Idémque *ibid.*

Ἐγὼ μὲν οὖν ἢ ταῦτα κἀτὰ πάντ' ἀεὶ
Φαίην ἂν ἀνθρώποισι μηχαρῆν θεός.
Ego hæc & alia quæ accidunt mortalibus
Venire cuncta nutu dixerim Deûm.

Vide Epict. *l.* 3. *c.* 24. *ad l.* 2. § 16.

Κατὰ σύλλῆξιν ἢ διὰ συμπαροιμένην σύγκλωσιν] Ita *l.* 2. ὑπ' ἀϊδίου φύσεως ἢ συγκλώσεως. *supra* § 4. & *infra* § 16. συγκλωθόμενα. Allusit ad Parcarum (quæ & indè Κλωθὼ Homero dictæ *Odyss.* π'. *v.* 197.) stamina ducentium & fata intexentium figmentum poeticum. Ità & *l.* 4. § 21. συγκαθείμαρτό σοι ἢ ξυγκλώθεται. Et *l.* 5. § 8. Συγκλώθεται. & *l.* 8. § 20. Συμπεφύτευται. Seneca pariter *epist.* 107. *Quare impigri atque alacres excipiamus imperia*; *nec deseramus hunc operis pulcerrimi cursum, cui quicquid patimur, intextum est.* Figmentum autem de Parcis illud autor libri *de mundo*, qui sub Aristotelis nomine prostat, *c.* 7. Sic explicat: Τρεῖς μὲν αἱ μοῖραι, ἢ τοὺ χρόνου μερισμὸν νῆμα ἢ ἀτράκτου. τὸ μὲν, ἐξεφασμένον τὸ ἦ, μέλλον τὸ ἦ, ἐπιστρεφόμενον τέτακται ἢ ἢ μὲν τὸ γεγονὸς, μία ἐξ μοιρῶν ἕδρασε. ἐπὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἀτρεπτά ἐστ ἢ ἢ τὸ μέλλον λάχεσι εἰς πάντα γὰρ ἡ ἢ φύσιν ἰδίαι λῆξις ἢ ἢ τὸ ἐνεστὼς, κλωθὼ, συμφαίνουσα τε ἢ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα ἢ πάντα ἐστὶν, ὑπ' ἄλλα τι, πάλιν ὁ Θεός. quod & Platonem dicere. Sed & Chrysippus apud Theodoret. *therap. l.* 6. Τὴν μὲν πεπρωμένην, πεφασμένην εἶ ἢ συντελεσμένην δοίκησιν τοῦ ἢ Εἱμαρμένην, εἰρομένην πᾶ, εἴτ' ἐξ θεῶν βούλησις, εἴτε ἢ ἐξ οἵας δήποτε αἰτίας τὰς ἢ Μοίρας ὠνομάσθαι ἀπὸ τῦ μεμερίσθαι ἢ καλαπεπεμπθαί τινα ἑκάστῳ τὸν ἢ ἀεὶ μὸν ἐξ Μοιρῶν τοῦ τρεῖς χρόνους παραδηλᾶν, ἐφ' οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα, ἢ δι' ὧν ὁλοτελῆται ἢ λαχεσιν μὲν καλεῖσθαι, παρὰ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον. Ἄλεφτος ἢ κτὶ τὸ ἀτρεπτὸν ἢ ἀμετάστατον τῦ μερισμῦ. Κλωθὼ ἢ, ἐξ τὸ συγκλώθεσθαι ἢ ξυμπερᾶσθαι τὰ πάντα.

Σωτάξιν τε ἢ πύκλωσιν] Vide *ad l.* 1. § 17. *extremum*, & *l.* 2. § 3.

Συμφύλου ἢ συγγενοῦς] Vide *supra* § 4.

Ἀγωνιᾷ] *supra l.* 2. § 1.

Ἐγὼ ὑπ' ἀγωνιῶ] *Ibid.*

Ἀκούω αὐτῷ Marci dictum in hanc eandem sententiam laudat Suidas in Marco. Ποιοῦσι μὲν τινες ἀνθρώπους ἀπόνους βέλτιστα ἔχειν, ἀδυναμίᾳ ἔχειν τοῖς ἢ δι' ἕσι φορτίοις, ἐς ὃ, τι ἂν τις αὐτῷ τοῦ χρείαν ἢ χρῆσις. Eâm

Ἐυνοις | D. Junius mavult ἐυμοῖς. Sicut *supr.* § 4. πάντα ἀπλᾶ καὶ ἐυμοῖ. & *infr.* § 12. ἐυμοῖς, quibus addas licet, *l.* 6. § 45. ἐυμοῖ. Verùm nihil obstat, quo minùs ἔυνους istîc retineatur. ficut *l.* 9. § 26. Ἐυνοῖν μᾶλλον αὐτοῖς δεῖ. etiamsi enim Phrynichus in *Atticismis*, ἔυνους ἔχειν dici vetet, ἐυνοϊκῶς loco illius usurpari jubeat; non est tamen Marcus noster elegantiarum istiusmodi curiosus.

Κατ' ἀξίαν | Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Ἀλλ' πρὸς ἀξίαν ἐφέξω ἀποδείσιν. Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 8. § 29, 43. Τῷ καλῷ, hoc est, *honesto*, sive *virtuti*, quod in solio majestatis collocabant, utpote quod *summum*, imò *solum*, *bonum* censebant, μεγίστην ἀξίαν, i. e. *maximam dignitatem*, sive, ut Stoicè loquamur, *æstimationem* tribuebant Stoici. Cætera omnia, etiamsi pro *adiaphoris* rebúsq; *mediis* ducerent, utpote quæ verè boni partem nullam obtinerent, quædam tamen ex eis in pretio atq; æstimatione aliquâ habebant, quæ ideò προηγμένα, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Senec. *ep.* 74. *promota* sive *præposita*, ut Cicero *de finib. l.* 3. nuncupabant. Ideo autem istis ἀξίαν τινά, i. e. *æstimationem præmiumque* aliquod tribuebant, ut Laert. *l.* 2. Διὰ τὸ μέσον τινὰ διάφορον ἢ χρείαν ἔχειν, συμβαλλομένων πρὸς τὸ κατὰ φύσιν βίον, i.e. *quia medium quandam vim usumve haberent, ad vitam secundùm naturam agendum conducentem*. Ex istis rursus, Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν, *alia majoris æstimanda, alia minoris* censebant; ut Stob. *tem.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 6. Et Sen. *epist.* 82. *Est & horum, quæ media appellamus, gradus discrimen.* Atque hoc est, quod Marcus, tum istîc, tum alibi, τὸ κατ' ἀξίαν in rerum usu observandum inculcat. Illud interim observatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum usu, usq; ad ineptias etiam, non minutias tantùm, superstitiosi existerent, sicut *promota* sive *præposita* illa, λαμπρὰ μὲν, διὰ δὲ οὐκ αἰρετὰ, οἰκεῖα, ἀλλ' οὐκ ἀγαθά, χρήσιμα μὲν ἐνίοις, ἀλλ' οὐκ ἀφέλιμα, dici sanxerunt; quod ridet Plut. *de commun. notit. c.* 17. ità τιμὴ ἀξίαν, ubi de *adiaphoris* usurpatur, nôluisse reddi, *dignitatem*, sed *æstimationem*; quâ voce usus est Cicero *de fin. l.* 3. vel *pretium*; quâ usus est Seneca *de vita beat. c.* 22. *Pretium quidem*, inquit, *aliquod erit*; *certè dignitas non erit.*

Συνεχέζωμεν | *Conjecturam facio.* Xyl. malim, *rationem habeo.* Vide Τὸ συλλογιστικὸν, *l.* 1. § 9.

§ 12. Τὸ μετὰ | Vide *ad lib.* 6. § 2. Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

——*quod adest memento*
Componere æquus,——

Ἐπόμενον τῷ ὀρθῷ λόγῳ | Ità *l.* 10. § 12. Τῷ λόγῳ τῷ πᾶν ἐπόμενον. Et *l.* 12. § 31. ἕπεται τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ.

Καὶ μηδὲν παραπόρδημα | *Neq; præter istud quod proposueris tibi, accessorium aliquid vel captaveris vel cæperis.* deesse videtur verbum aliquod ποιῇ puta, vel ὀφλήσῃς. Est autem τὸ παραπόρδημα vox à re mercatoria tralata: significátque proprie *negotiationem aliquam ei, quæ primariò instituitur, accedentem, vel incidentem etiam*; & ex consequenti, *lucrum è negotiatione istiusmodi acquisitum*; ut Budæus interpretatur. cui debemus quæ sequuntur, ex Basil. *epist.* 73. de adversariis suis. Ἐμπορικὸν βίον μεταχειζόμενος, παραπόρδημα ποιοῦντα τὴν ἡμετέραν διαλογήν. *Vitam mercaturiam sive nundinariam exercentes, negotiationi quæ isti accessoriam faciunt vestri obtrectationem.* Et ex Lucian. *de hist. conscrib.* Οἶμαί σε ἐν ἐπιδείξασθαί μοι βουλόμενον, τὸ μόνον ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, τῷ δώρῳ παραπόρδημα ποιῆσαι τὸν Δημοσθένην. *Videris mihi, cùm hoc unum proposuisses, ut ostenderes mihi Homerum bonum esse poetam, dono munerive promisso accessorii, sive mantissæ, loco adjecisse Demosthenem.* quibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 10. qui de exercitiis agens; ubi dixerat, ἀλλὰ καὶ ὁ πάλης αὐτάρκης, ἀγεῖν δὲ βαδίζοντι, ἢ εἰς ἄσκησιν ἱκανὸν. adjecit, εἰ δὲ καὶ σωμάτιόν τι ἀφελοῦντι, ὡς ἀνήνυτος τὸ παραπόρδημα οἰκονομικὸν γυμνασίου γαγγραίνη. *præter exercitii, quod intenditur, beneficium, etiam rei familiari emolumenti aliquid accedit obstet.* Cæterùm D. Junius, nihil deesse apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium subsitui debere, ut sit μηδὲν παραπορδόμενον· quid si verbum reponamus, παραπορδεῖν? quia sequitur ἀναπαρῆς. Est autem τὸ παραπορδεῖν, quod Greg. Naz. *orat. in Basil.* de Saule agens, qui dum asinos investigat in diadema incidit, τὸ πάρεργον, sive τὸ παρὰ τὸ ἔργον ἐμπορδεῖν dixit. βασιλείαν εὗρεν μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐπορδήσαντα. De sensu constat, qui idem futurus est, quocunq; ex dictis modo legerimus. Quod Marcus voluit, optimè expressit Clemens *Strom. l.* 4. ubi de gnostico agens, Οὐ φιλοκερδήσει, inquit, εἴ τι λυσιτελὲς ἴδοιεν ἕτεροι πόρδε ἢ σπάνιοις αὐτῶν ἀμείνων ἢ τῶν ὄντως ὄντων ἐφέσει ἐλκόμενον· ἢ πρὸς τὸ δίον ἀγόμενον, θεοσεβῆ, ἴδιον ἐπὶ εἰ ἢ κατ' ἐπίδοσιν οὐσίας λαβεῖν παρὰ τῶν θεοῦ παιδῶν τὸ ἀπαραπόρδωτον, ἀπωμόσατο τὸν ἐπὶ εἰ ἢ μηδὲν τὸ μακάριον ἀγαθὸν λήψεσθαι ὀπὶ τοῖς ἢ ἐπαγγελίαν προσλάβοι· ἀλλ' εἰ ἢ λήψεσθαι τὸν θεὸν ὑπὲρ οἷς πρᾶξαι, σπουδὴν ὅτι ἀδύνατον πρᾶξαι τι ἄξιον τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν ἐπιλήσεσθαι τοῦ ἐν τῷ ὄντως καλὸν ἢ αἱρετὸν ὂν ἑαυτὸν, ἢ παύσεσθαι ἀγαπῶν τὸν θεὸν ἢ ἐλόμενον. Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 9. § 39.

Τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα | Idem *infra* § 16. Vide ad *l.* 2. § 14.

Καθαρὸν ἐξῶτα | Clemens *Strom. lib.* 4. Εἰ γὰρ κακεῖνο εἴρηται, Ἴδε καὶ λυπρὸν, ἀλλὰ νόμῳ πειθαρχεῖς ἀγεῖσθαι δὲ οἶμαι, τελείᾳ, ἢ τῷ νῷ ἢ ἐν ἔχουσα ἢ ἐν διανοημάτων, πρὸς ἢ ἢ ἐν λόγων ἀλιπείστως, ἢ τελεστῶσα, ἢ κατὰ τὸ εὐπιστα

ἀναμάρτητος, estque hæc revera τὸ ἀνεξέταστος ἐκεῖνος, ut cum Marco loquamur, quam depingit Clemens. Cæterùm cùm ista in carne constitutis sit ἀνάγκαῖον, planè, ideò rectè subjungit, ἐκεῖνο δέ, οἶκεῖα, ἀνθρώπῳ κατάστασις, καὶ ἀνάγκαια καὶ δικαία.

Ὡς οὐ δεῖ ἤδη ἀποθνήσκειν | Vide *ad l.* 2. § 5. 11. Epictet. *Enchir. c.* 22. Ὁ θεὸς οὐκ ἀφαιρεῖ ἔτι σοι κατ' ἡμέραν, καὶ ἐάν ποτε παρασκευὴν ἐποιήσατο, ὅτε ἄγαν ἀπροφυλάκτους πόας. Senec. *ep.* 101. *Qui hoc modo se aptabit, cui vita sua quotidie fuit tota, securus est.* Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

——*ille potens sui*
Lætúsque degit, cui licet in diem
Dixisse, Vixi.——

Ἐὰν τοῦτο συναίσῃς | *Ità si perseveres.* Xyl. at Cas. *si hæc*, genio nempe tuo, *adhæseris.* ita τοῦτο συναίσῃς legeris. συναίσθου pro *hærere* vel *adhærere* Theophrasto usurpatum *de plant. l.* 4. *c.* 9. Φύεται δὲ καὶ ἐν ἕλεσι καὶ τοῖς λίμναις, ἀλλ' οὐ συναίσθεται τῇ γῇ· *In lacubus ac paludibus nascitur, sed terræ non adhæret:* Ὥσαυτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὀχυμάτων, πῆξιν οὐκ ἔχοντα. ut de plantis istiusmodi Gregor. Naz. σπλιτ. 1.

Μυρία ἀξιώσεων | Senec. idem *ep.* 12. *Ille beatissimus & securissimus est sui possessor, qui crastinum sine solicitudine expectat.* Et *epist.* 1. *Sic fiat, ut minimè ex crastino pendeas, si hodierno manum injeceris.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Οὕτως οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ πλέον πεῖσον, ὡς τὸν χείονα, ὃς σφόδρα διάνοιαν αὐτῷ μεῖζον ἀγαθὸν· ἀλλ' ἐν αὐτάρκειᾳ τῷ παρόντι καὶ γεγονότι ἤδη μένειν· ὃ δὲ ἀμφιβάλλει, καὶ τὸν πλείονα χρόνον ἀξιοῦν.

Εὐζωΐαν | Aristot. *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 8. Κινδυνεύει δὲ τὸ λεγόμενον, καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν αὐτὸν ἔχειν· σχεδὸν γὰρ εὐζωΐα τις ἐστὶν, καὶ εὐπραξία. Et Alex. Aphrodis. *de virtut. sufficient.* Τὸ εὖ ζῆν, καὶ τὸ εὖ βιῶναι, καὶ τὸν εὐζῆν, εὐδαιμονίαν φασὶν εἶναι. Et mox; Λέγεται εὖ ζῆν ὁ χαίρων ἀρετῇ, καὶ ζῶν κατ' αὐτὴν καὶ σωφρόνως τε καὶ ὁσίως καὶ δικαίως· καὶ ζῶν κατ' αὐτὴν καὶ σωφρόνως τε καὶ ὁσίως καὶ δικαίως ἀνθρώπου ἐστὶν εὐζωΐα. Iraq, εὐζωΐαν, quod est nostri peculiare vocabulum, est *felicem esse*, sive *felicem degere*, quod in virtute prorsus situm Marcus hic statuit, contrà quàm Aphrod. qui concludit ibidem; ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐζωΐαν τε καὶ εὐδαιμονίαν.

Οὐδὲν κωλύσει | Vide *supr. ad l.* 2. § 9.

§ 13. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ἔσχατα καὶ σπάνια παρέχεσθαι ἔχουσι. Solebant Stoici suos monere, ut eorum quæ in scholis didicissent summa capita sic memoriæ infigerent, ut illa semper ad manum haberent, & ad omnem occasionem eis uterentur. Hæc sunt, quæ παρήγγελμα δογμάτων Epictetus appellat. neq; alio fine *Enchiridium* ab illo, an ab alio quodam ipius sectatore Arriano dixerit: forsan, ut ex Simplicio videtur, est scriptum, quod & nomen refertur, *Manuale*: nam *Pugionem* qui reddidere, ab autoris mente aberrârunt prorsus. Itaque Marcus hic medicos & chirurgos imitandos dicit: & ut illi parata semper artis suæ instrumenta habent; ità in promptu habenda dogmata. prout Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. observavit. Eodem alluſit Epictetus locis à Casaubono *ibidem* indicatis; *dissert. l.* 1. *c.* 27. Τὰς φορτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἐπαναγκάσεις καὶ παραγγέλματα ἔχειν δεῖ. Et *l.* 3. *c.* 10. Ἐκεῖνος δογματικός ἐστιν ὁ χρεία παρῇ, παρέχειν αὐτὸ ἕτοιμον δεῖ ἐν ἀεὶ σοι, τὸ μὲν ἀεὶ σοι ἐν βαλανείῳ, τὸ τοῦ βαλανεύειν· ἐν τῇ κοίτῃ, τὸ αὖ τῆς κοίτης. Verùm, quod Bernardus olim conqueſtus est, *de consid. l.* 2. *Sic se habent plerumque mortalium corda, quod scimus, cùm necesse non est, in necessitate nescimus.* Per moniti istius utique inadvertentiam atque incuriam.

Οὕτω τὰ δόγματα σοὶ ἕτοιμα ἔχε | Indè ὑπομνήματα vocat (*l.* 4. § 3.) hujusmodi præcepta ad usum semper parata. Apud Senecam *de benef. l.* 7. *c.* 1. Demetrius Cynicus; *Plus prodesse, si pauca præcepta sapientiæ teneas, sed illa in promptu tibi & in usu sint, quàm si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* Idémque, *Hæc utraque manu tenere proficientem jubet, nec usquam dimittere, imò affigere & partem sui facere, eáque quotidianâ meditatione producere, ut suâ sponte occurrant salutaria, & ubiq; ac statim deliderata præstò sint.* Et Seneca ipse *epist.* 94. *Subinde reducendus es in memoriam: non enim reposita præcepta esse debent, sed in promptu.* Et hæc *Casaub. ibid.*

Πῶν τὸ μικρότατον | Monitum auro, non aurichalco tantùm, contrà, minimè charum, ut in minimis etiam ac leviſſimis quibuſque, quatenus nimirum rei subjectæ fert ratio, tam divini, quàm & humani officii respectus habeatur. Idem prorsus, licèt aliis verbis, Apostolus ad *Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 31, 32. Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Sed & Epictetus, à quo Marcus forsitan sumpserit, *dissert. lib.* 2. *cap.* 19. Εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντας, ἐκείνῳ πάντα καὶ μικρὰ καὶ μεγάλα. R. Joses. in *Pirke Aboth. c.* 2. § 12. בל מעשיך יהיו לשם שמים *Fiant opera tua omnia ob nomen cæli*, i. e. propter Deum cœli Dominum fiant.

Τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συναλλάσσης | Res divinæ ac humanæ, cùm quoad theoriam, tum & quoad πρᾶξιν sunt invicem conjunctæ. Minuc. in Octav. *Ità cohærentia, connexa, concatenata sunt ista; ut nec Homo quid sit, unde sit, quare sit, hoc ipsum explorare & eruere, sine universitatis inquisitione possimus; & nisi divinitatis rationem diligenter excusseris, nescias humanitatis.* quod Calvin. *instit. lib.* 1. *c.* 1.

Multis

Multis vinculis inter ſe ita connexæ ſint cognitio Dei & cognitio noſtri, ut utra alteram præcedat, & ex ſe pariat, non facilè ſit diſcernere. De praxi Joann. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 21. *Hoc mandatum à Deo habemus, ut qui Deum dilexerit, etiam fratrem ſuum diligat.* qui & crebrò ab alterius horum dilectione vel poſita vel negata, ad alterius vel ſtatuendam vel tollendam concludit.

Οὔτε ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ὄντως τὸ θεῖα συναναφορᾶς | Hoc eſt, quod & noſtri jugiter inculcant, In Deo, & propter Deum, hominem eſſe diligendum.

§ 14. Μηκέτι πλανᾶ | *Non erra amplius.* Xyl. & M. Caſ. forſan meliùs, *Nè evageris diutiùs* : ut ſit idem hìc πλανᾶσθαι, quod ὑποῤῥέμβεσθαι, *ſupr.* § 4. utrumvis ſenſum verba ferent.

Τὸ ὑπομνηματίσεις | Deo ipſe ſe gratias agnoſcit debere, quòd non iſtis diuturniùs aſſederit. *l.* 1. § 17.

Ἂς εἰς τὸ γῆρας συντηρῇ ὑπόμνησιν | Commentarios, inquis, componis, multáq; ex antiquis autoribus excerpta congeris, quæ in ſenectute ſc. evolvere cogitas, & ad vitæ tuæ uſum accommodare, cùm vita ipſa interim defluat, ad cujus uſum iſta comparas. Hoc eſt quod Cato major diſciplinam Iſocraticam ſuggillans dicebat, γηρᾷν παρ' αὐτῷ τοὺ μαθητὰς, ὡς ἐν ᾄδῃ χρησομένους τοῖς ἔργοις, καὶ δίκης ἐρῶντας. Plut. in *Cat.* Pari ratione Hermotimum ſuum ludos facit Lucianus. Cùm enim philoſophorum ſcriptis evolvendis ſectiſque ac ſententiis diſcutiendis tot annos aſſignâſſet, ut octogenarius neceſſariò priùs fuerit futurus, quàm veritatis cognitionem certam, ſi quando tamen, aſſequi poſſet. Καὶ τίς, inquit, ἐξυπνίσῃ δῆτ' σοι, ὅπ βιώσῃ τοσοῦτα; ἔπειτα ἐς πόσον ἔτι τὸν λοιπὸν χρόνον ἀπολαύσεις ὧν τῶν, γέρων ἤδη, καὶ παῖδὸς ἡδέως ἔξεως ὤν, καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων; εἰ μή τι ἐς ἄλλον βίον σεσημαίζεις σαυτὸν, ὡς ἐς ἐκεῖνον ἐλθὼν, ἄμεινον διαγάγοις, εἰδὼς ὅν τινα τρόπον χρὴ βιῶν.

Σπεύδε ἤν εἰς τὸ τέλος | Senec. *epiſt.* 27. *Non quidem ceſſatur adhuc, ſed non feſtinatur. multum reſtat operis, in quod ipſe neceſſe eſt vigiliam, ipſe laborem tuum impendas, ſi effici cupis.* vel ut Lipſius legit ; *Non quidem ceſſaturo, ſed feſtinaturo multum reſtat operis.*

§ 15. Οὐκ ἴσασι | Ab his verbis interpretes novum paragraphum exorſi, ſic vertunt : *Neſciunt quàm multa ſignificet vocabulum Furari, &c.* Eam lectionem ſequi ſi libuerit, habeas D. Bootii explicationem : Dicit idiotas nihil rectè intelligere ; neq; *furtum*, quod de pecuniis ſolùm aliiſq; talibus audiunt, cùm majus ac pejus ſit *furtum*, aliquem in errorem conjicere, atq; ità veritatem *furari* : neſciunt quid ſit *ferere, emere*, cùm iſta in vitæ ac corporis ſubſidium data, iſti in longè alios uſus, ad ſatisfaciendum voluptatibus ſuis, atq; ad procudendas divitias : neſciunt quid ſit *quieſcere*, cùm illi non aliam nôrint *quietem*, quàm ſi à nulla re extrinſecus incidente turbentur, cùm vera *quies* non alibi quàm in animo quærenda ſit, ubi in mediis quoq; negotiorum atq; periculorum fluctibus manet imperturbata : non intelligunt quid ſit *facere quæ agenda ſunt*, utpote qui omnia ex propriis commodis atq; affectibus metiantur. has autem res dicit illos non perſpicere, quia utut oculis bene valeant, è mente tamen laborant, ad quam harum rerum dignotio pertinet. Confer cum *ſect* 33. *l.* 10. Hæc ille. Fieri poteſt tamen ut interpunctione locus laboret, & periodi nota, poſt οὐκ ἔξεστιν, quod præceſſerat, tollenda ſit. Quod ſi admiſerimus, ſenſu continuato ſententia ſic concepta fuerit, ὡς ἔξεστιν οὐκ ἴσασι, ut τὸ ἴσασι illud, participium, non verbum ſit, & Marci mens exiſtat iſta : *Id quod faciendi poteſtas eſt etiam neſcientibus, quàm varia ſint vocabulorum iſtorum ſignificata.* quaſi diceret : Poſſunt ſibi ipſis ad bene vivendum ſuppetias ferre, etiam qui Grammaticas de vocum ſignificatis præceptiunculas, vel Dialecticas etiam de eiſdem argutiolas minùs callent. Vide *ad l.* 1. § 6, 7, 17. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67. & *l.* 8. § 8. & Senec. *epiſt.* 45, 48, 49. qui & idem *epiſt.* 88. *Grammaticus circa curam ſermonis verſatur ; &, ſi latiùs evagari vult, circa hiſtorias ; jam ut longiſſimè fines ſuos proferat, circa carmina. quid horum ad virtutem viam ſternit ? ſyllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, & verſuum lex ac modificatio ? quid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat ?* Et inter alia multa, *epiſt.* 45. *Quid mihi vocum ſimilitudines diſtinguis, quibus nemo unquam, niſi dum diſputat, captus eſt ? res fallunt. iſtas dijcerne.* & *epiſt.* 48. *Hoc mihi ab iſtis ſubtilibus præcipi malo, quid amico præſtare debeam, quid homini, quàm quot modis Amicus dicatur, & Homo quàm multa ſignificet.* Hoc eſt diſertè, quod iſtìc Marcus, ſi hoc modo concinnare libuerit. Ego tamen re in medio relictâ, Syntaxin receptam ſecutus ſum.

Ἑτέρᾳ πνὶ ὄψει | *Mentis* ſcil. *oculo.* quem *ſuprà* tetigit *l.* 2. § 13. & *infr. l.* 4. § 29. Vide & *lib.* 10. § 26. & *l.* 11. § 12. De iſto Pſaltes, *Pſal.* 119. *v.* 18. *Aperias oculos meos.* Et Chriſtus Paulo, *Act. c.* 26. *v.* 18. ἀνοῖξαι ὀφθαλμὺς αὐτῶν. Et Paulus *ad Epheſ. c.* 1. *v.* 18. πεφωτισμένους τοὺ ὀφθαλμὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. De Livio Druſo. Val. Max. *l.* 18. *c.* 7. *Senem illum natura, cæcum fortuna potuit facere : at neutra interpellare valuit nè non animo & videret & vigeret.* Plato in *Symp.* Ἡ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἀρχὴν ἄν βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειῇ. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. χρεία τοίνυν ἡμῖν καὶ νοερῶν ὀμμάτων, εἰς τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν κατανόησιν. καὶ καθάπερ δεόμεθα τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ὁρατὴν ὁδοιπορῶν, ὅτω δῆπου χρήζομεν πίστεως, εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ θείου μᾶλλον ἢ ὅστερ

ὀφθαλμὸς δεῖται φωτὸς ἐπιδεικνύοντος τὰ ὁρατὰ, ὥστε δὴ καὶ ἡ νοῦς δεῖται πίστεως δεικνυούσης τὰ θεῖα, καὶ τῇ ταύτην δόξαν φυλαττούσης βεβαίαν.

§ 16. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς | Eandem habes diſtributionem *ſuprà l.* 2. § 2. & *infr. l.* 12. § 3. Parilis diſtributio & in ſacris literis reperitur, *ad Theſſ. epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 23. σῶμα, ψυχὴ, πνεῦμα, qui & νοῦς *Rom. c.* 7. *v.* 25.

Τυπῶσθαι φαντασικῶς | Ità *l.* 5. § 35. τὰ αἰσθητὰ ἀμυδρῶς καὶ ἐνυποστάτως. Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Chryſipp. *de anim. l.* 12. Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ. νοεῖται δὲ ἡ φαντασία, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ὑπάρχον ἐναποσφραγισμένη καὶ ἐναπόθετον ποιοῦντος καὶ ἐναπεσφραγισμένη. qui tamen monet, ὁ δεκτέον τῇ τύπωσιν, οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος. ἐπεὶ ἀνέκδεκτόν ἐστι πολλὰς τύπους καὶ τὸ αὐτὸ ἅμα τὸ αὐτὸ χωρεῖσθαι. Apud Euſeb. *præpar. l.* 11. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. ex Zenonis ſententia; Αἰσθητικὴν δὲ αὐτὴν (τὴν ψυχὴν) εἶναι, ὅτι τυποῦσθαί φησιν ὑπὸ τῶν ὄντων καὶ ἀπαρχήν τινα διὰ τῆς αἰσθήσεως, καὶ παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Apud Suidam autor incertus; ἡ φαντασία φησὶ τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα τὴν αἴσθησιν τοῦ τύπου, ἐν ἑαυτῇ τύπους ἀναπλάττει. eandem νῦν παθητικὴν Ariſtoteli dictam; νῦν μὲν ὡς ἔνδον ἔχουσα τὸ γινωσκὸν, καὶ ἀπλῇ τινὶ ῥοπῇ ὥσπερ ἐκείνῳ ὑπεικάζουσα παθητικὸν ἦ, διότι μὴ τύπων καὶ ἐκμαγείων. Sextus Empir. *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. de Stoicis agens: Φαντασία ἔστιν ὅτι κατ' αὐτοὺς, τύπωσις ἐν ψυχῇ. quo tamen loco de modo rei ſententias eorundem diſcrepantes ſubjungit. Et Plut. adverſus eoſdem diſſerens *de commun. notit. c.* 41. Φαντασία τις ἡ ἔννοιά ἐστι· φαντασία ἦ τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχὴ ἦ φύσις ἀναδυομένη, ἣν τυποῦσθαι μὲν ἐκ ἐρῶσιν διὰ μανότητα, δεξαμένην ἦ ταρπῆναι τύπωσιν ἀδύνατον. ῥεῦμα γὰρ ἂν τις μᾶλλον ὕδατος φερομένου διανοηθείη σχῆματα καὶ τύπους καὶ εἴδη διαμένειν, ἢ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς ἄτμοις καὶ ὑγρότησιν, ἑτέρῳ ἦ ἔξωθεν ἐνδιδοχῶς οὗ ἀεῤῥῳ καὶ ἀλλοτρίῳ πνεύματι κεκραμένου. Philo in *allegor. l.* 1. Τὸ ζῷον τῷ μὴ ζῴῳ δυσὶ παρέχει, φαντασίᾳ καὶ ὁρμῇ. ἡ μὲν ἦν φαντασία συμίσγεται, κατὰ τὴν ἐκτὸς φοίσιν τυποῦσθαι· ἡ δ' αἰσθήσεως· ἡ ἦ ὁρμὴ τὸ ἀδιαλεῖν τῆς φαντασίας κατὰ τὴν τῷ νῷ τοιχὴν δύναται, ἣν τοίνυν δ' αἰσθήσεως ἅπτεται τῷ ὑποκειμένῳ καὶ πρὸς αὐτὸ χωρεῖ, γλιχόμενον ἐφικέσθαι καὶ συλλαβεῖν αὐτό. Idem *ibid.* Τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν πανδεχές ἐστι, καὶ ἔοικε κηρῷ πάσης τοὺς τύπους καλῆς τε καὶ αἰσχρᾶς δεχομένῳ. Et paulò poſt, Ὥσπερ ἐν τῷ κηρῷ δυνάμει μὲν εἰσι πᾶσαι αἱ σφραγῖδες ἐνδελεχείᾳ ἦ μόνη ἡ τετυπωμένη· ὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ κηρωειδεῖ ὑπάρχουσι, πάντες οἱ τύποι φανέντα δυνάμει· ἀποτελέσματι ἦ κρατεῖ ὁ εἷς χαραχθεὶς ἐν αὐτῇ, ἕως μὴ ἀπαλειφθῇ ὑφ' ἑτέρου ἐνεργέστερον καὶ ἐναλλὰξ μᾶλλον ἐπιχαραξάντος. Idémque *de numin. immutab.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ. ἃ γὰρ αἰσθανόμεθα ἐκ τῆς αἰσθήσεων, ὥσπερ δακτύλιός τις ἢ σφραγὶς ἐναπομάξαντο τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα· κηρῷ ἦ ἔοικεν ὁ νοῦς, τὸ ἐκμαγεῖον δεξάμενος ἄκρως παρ' ἑαυτῷ φυλάττει, μίχεις ἂν τὸν τύπον λεάνασα λήθη ἢ ἀνήκεστος μήκιστος, ἀμυδρὸν ἐργάσηται, ἢ παντελῶς ἀφανίσῃ. Τὸ ἦ φανὲν καὶ τυπῶσαν, τότε μὲν οἰκείως, τότε ἦ καὶ ὡς ἑτέρως διέθηκε τὴν ψυχήν. quæ Philonis verba, tanquam è *lib. de munio* ſumpta, H. Stephanus theſauro ſuo, memoriâ lapſus, inſeruit, ubi fruſtrà quæras. Origen. *ad Celſ. l.* 1. Τί ἄτοπον, τὰ τυπωθέντα τῷ ἡγεμονικῷ ἐν ὀνείρῳ, δυνάμει αὖ τυπωθῆναι καὶ ὕπαρ πρὸς τὸ χρήσιμον τῷ ἐν ᾧ τυπῶται; Quin & Ariſtoteles ipſe, *de memor. c.* 1. ubi quærit quomodo res, quum abſint ipſæ, memoriâ comprehendi poſſint. τὸ φάντασμά ἐστιν ὅμοιον, ὥσπερ τύπος, ἡ γεγραμμένη πίναξ. Et rurſus: Δῆλον γὰρ ὅτι δεῖ ποιῆσαι τοιοῦτον τὸ γινόμενον διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ μοιῴῳ τῷ σώματι· τοῦ ἔχοντι αὐτὸ, οὗ ζωγραφήματι π, τὸ πάθος, ἕως φαμὲν τινὰ ἕξιν εἶναι μνήμην. ἡ γὰρ γινομένη κίνησις ἐνσημαίνεται οἱονεὶ τύπον τινὰ τῇ αἰσθήσει, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐν κινήσει πολλῇ διὰ τὸ πάθος ἡ δ' ἡλικίαν ἔσην, ἃ γίνεται μείζω, καθάπερ ἂν εἰς ὕδωρ ῥέον ἐμπεσούσης τῆς κινήσεως καὶ τῆς σφραγῖδος· τοῖς ἦ διὰ τὸ ψύχεσθαι, καθάπερ τὰ παλαιὰ τῆς οἰκοδομημάτων, καὶ διὰ σκληρότητα τοῦ ληφθέντος τὸ πάθος, οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Καὶ τῆς βοσκημάτων | Ariſtot. *de anim. l.* 3. *c.* 3. Τῆς δοξαστικῆς ὑπάρχει πίστις· φαντασία ἦ πᾶσιν. Et mox: Τῆς δοξαστικῆς ἐνίοις φαντασία μὴ ὑπάρχει λόγος ἦ ὦ. Indè apud Laert. *l.* 7. ex Stoicorum mente diſtributio illa: Φαντασιῶν αἱ μὲν λογικαὶ, αἱ ἦ ἄλογοι. λογικαὶ μὲν, αἱ τῆς λογικῶν ζώων· ἄλογοι ἦ, αἱ τῆς ἀλόγων. illas νοήσεις dici, has nomine peculiari carere.

Νδιαστεῖσθαι | Vide *ad l.* 2. § 2. *l.* 7. § 3. & *l* 12. § 19.

Καὶ τῆς ἀνδρογύνων | *Androgyni* etiam Ciceroni dicti, *de divinat. l.* 1. qui (ut Livius *l.* 27. loquitur) *ambigue inter marem & fœminam ſexu ſint nati.* Xyland. vel potiùs, qui *utriuſque naturæ*, ut Plin. *l.* 7. *c.* 2, & 3. ſive *utriuſque ſexûs*, qui & *Hermaphroditi* dicti. Gell. *l.* 9. *c.* 4. Verùm *ambigui ſexûs* haud abs re Livius; quia *in his ſic uterq; ſexus apparet, ut ex quo potiùs debeant accipere nomen, incertum ſit.* Auguſt. *de civit. Dei. l.* 16. *c.* 8. Διφυεῖς καὶ ἀνδρογύνους appellat Philoſtratus in *Favorino.* De hyæna Clemens Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Οὔκουν ὑδί τινὰ ὕαιναν μεταβάλλειν τινὰ φύσιν ποτέ. ὑδὶ γὰρ αἰδοῖα ἔχει τὸ αὐτὸ ζῶον ἅμα ἄμφω, ἄῤῥενός καὶ θήλεως, καθάπερ ἀποκήρυκά τινες, ἑρμαφρόδιτος τερατολογοῦντες, καὶ τελείως ταύτῃ μεταξὺ θηλείας καὶ ἄῤῥενος, ἀνδρόγυνον κεκτημένης

τετμῆσθαι φύσιν. Tales tamen extitiſſe haud paucos gentium omnium hiſtoriæ teſtantur. Cæterùm aliâ ratione ἀνδρόγυνον ab initio conditum Adamum fingunt Talmudiſtæ Judaici. bicorporem enim planè,& à parte quidem anteriore marem, à poſteriore fœminam, utriſq; quaſi glutino quodam per dorſi ſpinam ſibi invicem commiſſis, fabulantur extitiſſe. id quod partim ex *Geneſ. c.* 1. *v.* 27. partim ex *Hymn.*139. *v.*5. non juxta rei veritatem ac Spiritûs ſancti mentem piè ſimplicitérq; enarratis, ſed miſerè detortis, ridiculéq; atq; irreligiosè habitis elicitum eunt. de quo commento videri poterunt Moſes Maimonides in *perplexorum edoctore*, & Manaſſes Iſraelitides in *Conciliatore ad Geneſ. quæſt.* 8. eandem fabulam & ſub Ariſtophanis perſona in *Sympoſio* ſuo Plato, à quo & Mercurius Larvatus ille in *Pœmandro* mutuatus eſt, verbis iſtis propoſuit: Ἀνδρόγυνον γὰρ ἦν τότε μὲν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα, ἓξ ἀμφοτέρων κοινὸν τῆς τε ἄῤῥενος καὶ θήλεος· νῦν δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἐν ὀνείδει τοῦτο κείμενον. ἐν ὀνείδει, inquit, κείμενον, i. e. probrosè nunc ſumitur nomen hoc. ſiquidem non ſolùm pro corpore portentoſo natis ſumitur, verùm etiam pro mollibus, effœminatis, imbellibus. Ἀνδρόγυνος, ἀθενὴς, ἀνίσχυρος. Heſych. Et Pollux de *cinædis* uſurpari docet, *l.* 6. *c.* 30. Ità Theodoret.*therapeut. l.* 8. de Baccho; Γυναικὸς ὢν, καὶ θηλυδρίας, καὶ ἀνδρόγυνος. Et Clem. *pædag. l.* 3 *c.* 2. Ἀνέρριψε τοῖς Ἕλλησι τὴν βάρβαρον φιλοκομίαν, καὶ τὸ ἀνδρόγυνον πυρρόν. de Paride loquitur. Philo etiam *de vit. contempl.* (quo loco Platonis quoq; fabulam illam obiter tangit) Ἀνδρείαν μὲν τοῖς βιωφελεστάτοις ἀρετοῖς καὶ πόλεμον καὶ κατ' εἰρήνην ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον τῆς ψυχῆς ἀφορμαζόμενος· καὶ ἀνδρογύνους παρασκευάζων, ὃς ἐκεῖνο πᾶσι τοῖς θεοῖς ἀλλοῖ δόκιμοι συγκεχύθαι. Quin & γυναίνδρους eoſdem dictos reperio. Suidas. Γυναιδεῖς, κίναιδος. Ὁ γυναιδεύς τε καὶ μάλθων τύραννος. ἀντὶ τοῦ ἔκλυτος. Sed & Νῦν Valentinianum, quem Irenæus *ad Valent. c.* 1. *Maſculo fœminam*, Tertullianus *adverſ. eoſdem c.* 10. *Fœminammarem* dixit. Inq; hanc partem cepiſſe Marcum iſtîc ex conjunctis & conſociatis manifeſtum fit. Quanquam nolim cum interprete Anglicano redditum, *& monſtris, quales Phalaris Neriique fuerant*: de iſtis ſiquidem diviſim loquitur, etiamſi in hoc ipſo conſentientibus, quod *neuroſpaſtorum* more moveantur. Cæterùm aliâ, & adversâ prorſus, ratione Androgynem dictam Amæſiam Sentiam refert Val.Max. *l.* 8. *c.*3. quia *ſub ſpecie fœminæ virilem animum gerebat.* Cùm iſti planè contrà: quod elegantiſſimè notavit epigrammate quodam quo portenta hominum iſtiuſmodi perſtrinxit anonymus quidam, *Florilegii l.* 2. *c.* 5.

Ἀνέρες ἠρήσαντο, καὶ οὐκ ἐθέλουτο γυναῖκες·
Οὔτ' ἄῤῥης ἐγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν·
Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλαχον ἀνδρῶν.

(quod de Eunuchis ſpontaneis Epiphan. *l.*2. *tom.*1. *hær.* 58. §3. ὅτι οὐ ἄνδρες εἰσὶ, διὰ τὸ ἀφηρημένον ὅτι γυναῖκες δυνάμει εἰσὶ, διὰ τὸ ἔξω φύσιν.) denique,

Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδρόγυνοι εἰσὶ γυναῖκες.

Ità Curio pater in *oratione* quadam, J. Cæſarem *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellavit. Sueton. *l.*1. *c.* 52. Et de Verre Cicero *Verr.* 2. *Vir inter mulieres, inter viros muliercula.* Idemque de Clodio *pro domo ſua*: *Impurus atque impius, qui contra fas inter viros ſæpe mulier, & inter mulieres vir fuiſſet.* Vide & de Alcibiade quod Pherecrates *ad l.* 4. § 3. αἰσχύνῃ. *Ad Roman. c.* 1. *v.* 27. Jo. Chryſoſtomus. Εἶτις ὑπερλῃ ποιον πίκλειν ἄνδρας καὶ λοχάδεσθαι, ὃν ἂν ἐπλήσθημεν θυμοῦ; ἀλλὰ χαλεπώτερα ἑαυτοὺς κατειργάσαντο, οἱ τὰ τοιαῦτα λυπῶντες. ὁ γὰρ ὄζιν ἴσην, εἰς γυναικείαν μεταβαλεῖν φύσιν, καὶ μᾶλλον ἄνδρας ἡδέσθαι γυναῖκας· μᾶλλον δὲ μήτε τοῦτο, μήτε ἐκεῖνο.

Τὸ δὲ τὸν νῦν ἠγμόνα | Iſta loco mota ac luxata, καὶ τυφλῷ δῆλον. Quid enim? *mentis rationiſque ductum* (juxta Solonis monitum apud Laert. *l.* 1. Νῦν ἠγμόνα ποιοῦ) *ſequi atheos, in numen, in patriam impios, maleficos quoſq;* Marcus noſter unquam dixerit? Itaque poſt illa, καὶ τοὺς ἀνδρογύνους καὶ Φαλαρείους καὶ Νέρωνας, ſubjungendum immediatè, καὶ τοὺς μὴ νομιζόντων, καὶ τοὺς τῶν παιδικὰ ἐκκαλυπτόντων, καὶ τοὺς [ὁπῶν] ποιούντων, ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας. tum periodus nova inchoanda; & particulâ unicâ expunctâ, alterâ interjectâ legendum: Εἰ ἦν τὰ λοιπὰ καινὰ ὄζι ἐκεῖ τὰ εἰρημένα, λοιπὸν ἴδιόν ὄζι τῆς ἀγαθῆς, τὸ τὸν νῦν ἠγμόνα ἔχειν ὅπῃ τὰ φανόμενα κρῖναι, καὶ φιλεῖν μόνα, &c. Marci mentem quiſquis fuerit aſſecutus, calculū dare ſuū nullus detrectabit.

Καὶ τοὺς ποιοῦντων ὑπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας | Deeſſe aliquid liquidò conſtat. Annot. Lugd. πάντα reponit. Xyland. in verſione ſua, *Nihil non turpe*, interſeruit. ut ſit, καὶ τοὺς [αἰσχρὸν ὁπῶν] ποιούντων. ego ſufficere opinor τὸ ὁπῶν· ut ſit, τοὺς [ὁπῶν] ποιοῦντας. *etiam eorum qui quidlibet*, ſive, *nihil non, perpetrant*, quodcunq; illud fuerit, *ubi foribus occluſis hominum conſpectum ſummoverint & excluſerint.* De iſtiuſmodi Apoſtolus *ad Epheſ. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ὄζι καὶ λέγειν. Præclarum autem & opportunum hîc illud Epicteti monitum *diſſert. l.* 1. *c.*14. Ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μεμνῆσθε μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνος εἶτε· οὐ γὰρ ἔστε· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔνδον ὄζι, καὶ ὁ δαίμων ὄζι· καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; *Ubi foras clauſeritis, tenebraſque vobis intrà feceritis, nolite dicere, ſolos jam eſſe vos: neque enim eſtis: ſed & Deus intus eſt, & genius veſter* (hoc eſt, *mens* ipſa, ut Marcus mox) *intus eſt. quid autem lumine opus eſt iſtis, quo conſpiciant ea quæ perpetratis?*

Huc faciunt Senarii illi celebres; Menandri apud Clem. *Strom. l.* 5. Et Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. (quem Philemoni tamen tribuunt Justin. *de Monarch.* & H. Steph. in *Comic. fragm.*)

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πάντοθεν παρών.

& apud Plutarch. *adverſ. Colot. c.* 9.

Πάλαι γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς ἐγγυθὲν βλέπει.

& apud veterem Gnomologum, *tit.* 28.

Πάντη γάρ ἐστι πάντα τε βλέπει θεός.
Adeſt ubique, nilque non ſpectat Deus.

Vide & *ſupr. ad* § 4. & 7. ſed & *ad lib.* 1. § 3.

Φιλεῖν μὲν ἀπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα | Vide *ſuprà* § 4. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 21. Seneca *epiſt.* 96. *Nihil unquam incidet, quod triſtis excipiam, quod malo vultu.*

Συγκλωθόμενα | Idem *ſuprà* § 4. Vide ad § 11. & *ad l.* 4. § 26.

Τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα | Vide *ad l.* 2. § 13. & 17. Piè Porphyr. *de abſtinent. l.* 4. ab Euſebio etiam *Præpar. l.* 4. *c.* 8. adductus, de pio quovis: Ὁ δ' αὐτὸς δ' ἑαυτῷ σεμνὸν τὸν θεὸν, ὃς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ καλάγχοις ἵδρυται, ἀεὶ τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται ὑπαδοὺς ὅλως ἐκεῖ συῤῥύσας, &c. ἱδρύεσθαι, ὥσπερ ἐν ἕδει, *In pii anima, ſed & in corpore, tanquam in delubro quodam, collocari atque habitare* vult *numen divinum.* quod & Apoſtolus inſinuat, ubi *Dei, Spiritúſque ſancti templa, ſanctos,* atque adeò eorundem *corpora,* nuncupat; *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 16. & *c.* 6. *v.* 19.

Εἰ δὲ ἀπίσωσιν | Vide *ſuprà ad* § 5.

Τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ σωφρονοῦντι | Vide *l.* 2. § 23. & *l.* 7. § 57.

Ad Librum IV.

§ 1. Τὸ ἔνδον κυβερνᾶν | hoc eſt, τὸ ἡγεμονικόν. quod & σοφιστὴν appellat, *l.* 3. § 5. & *l.* 7. § 64. τῷ κυβερνῶντι. & *l.* 4. § 12. τῷ βασιλικῷ καὶ νομοθετικῷ. Stoic. apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Ἡγεμονικὸν δὲ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς. Cicer. *de nat. deor. l.* 2. *Principatum id dico, quod Græci* ἡγεμονικὸν, *quo nihil in quoque genere nec poteſt, nec debet eſſe præſtantius.*

Πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ δίδυμον μετατίθεσθαι | Ità *l.* 5. § 20. ἀκωλύτως γὰρ καὶ μιδέποτε πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς τὸ σεσημειωμένον. Ἅλλο γὰρ ὑποτεταγμένον ἑαυτῇ ὕλην φιλεῖ | *Neque unquam materiam aliquam ſibi propriam ſubjectam habet.* Xyl. *Nunquam enim certo alicui ſubjecto abſolutè ſeſe addicit & applicat.* Caſ. ad Marci mentem propiùs. quanquam ὑποτεταγμένον ὕλην poſſis reddere, *attributam & aſſignatam ſibi materiam.* at D. Junius vult ὑποτεταγμένον *ſubjectam ſibi materiam,* quod & Xyl. forſan legerit. Hoc eſt quod vult, de materia circa quam ſe exerceat non eſt ſolicitus; neq; enim hoc in poteſtate ipſius ſitum eſt, eligere quam ipſe velit; ſed quomodo circa eandem ſe gerat. *materiam ergò aſſignatam ſibi nullam diligit,* quia *mediam* quiddam eſſe novit; in hoc totus eſt, quomodo naturæ convenienter eâ uti poſſit, artémque ſuam in ea ritè elaboranda exercere, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Δεῖ γὰρ κἀντῦθα τινα φῦλ' ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ἀποδεχόμενον, ἀλλ' εἴα ἂν ᾖ ἐκείνη, τοιοῦτόν σε φιλοτεχνίαν ὑπεδείκνυντα. ὕτως καὶ ὁ ὑφάντης οὐκ ἔστι ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι ἂν παραλάβῃ, τοῦτο αὐτὸ φιλοτεχνεῖ. Hoc intereſt inter eam de qua Marcus hîc, cæteráſque artes; quòd illæ certam aliquam materiam habent, circa quam verſantur; iſta nullam reſpuat. Syneſ. *de providen.* Βίῳ γὰρ ὑδεὶς, οἰκεῖῳ ἡμῶν ἀλλοτρίῳ ἢ ἔξωθεν περικείμενα· ἡμᾶς ἢ τὸ χρώμενον ἑνδοθεν, ἀμείνους καὶ χείρους αὐτοὺς ποιοῦντές τε καὶ διακυβεύοντες, ἀγωνίσας ζώντων δεσμάτων. ταῦτ' ἔστ' ὥσπερ ἐδῶτές ὅτιν αὐτὸς ἀμφιέσασθαι καὶ μεταμφιέσασθαι. Vide amplius *ad l.* 12. § 36.

Ὁρμᾷ μετ' ὑπεξαιρέσεως | Hoc eſt, *cum exceptione,* quales illæ apud Senecam *de ſap. ſeceſſ. c.* 30. Epicuri; *Non accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid intervenerit.* Zenonis; *Accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid impedierit.* Verùm ad Marci mentem explicatiſſimè Seneca idem *de benefic. l.* 4. *c.* 34. *Sapiens ad omnia cum exceptione veniet, ſi nihil inciderit, quod impediat. Ideo omnia illi ſuccedere dicimus, & nihil contra opinionem accidere: quia præſumit animo, poſſe aliquid intervenire, quod deſtinata prohibeat. Imprudentium iſta fiducia eſt, fortunam ſibi ſpondere.* Cæterùm *ſapientis eſt* (ut idem *de tranquill. c.* 13.) *ſemper de fortuna cogitare, & ſibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, niſi ſiquid inciderit: &, Prætor fiam, niſi ſiquid obſtiterit: &, Negotiatio mihi reſpondebit, niſi ſiquid intervenerit. Hoc eſt, quare ſapienti nihil contra opinionem dicamus accidere. non illum caſibus hominum excepimus, ſed erroribus: nec illi omnia, ut voluit, cedunt, ſed aut cogitavit. In primis autem cogitavit, aliquid poſſe propoſitis*

positis suis resistere. Marcus *infr. l.* 5. § 20. Ὀρμῶς ἡ κ διαθέσεως ὁ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν κ προϊδωπίν. & *l.* 6. § 50. Μέμνησο, ὅτι μηθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾶς. Vide & *l.* 11. § 37. Epictet. *Enchir. c.* 2. § 2. Μόνῳ ἡ τῷ ἐθέλειν κ ἀποθέλειν χρῶ, κέφως μὴ τοι, κ μεθ' ὑπεξαιρέσεως. quo loco vir doctiſſ. Hier. Vollius malè vertit, *cum diminutione.*

Πρὸς τὰ ἡγούμενα | *Ad ea quæ propoſita ſunt.* Xyl. *ad ea quæ intendit & proſequitur.* Caſ. Neutrum ſatisfacit. neq; enim ἡγεῖσθαι aut in *proponendi*, aut in *proſequendi* ſenſu uſpiam reperitur. forſan ex *l.* 5. § 20. τὰ προηγούμενα legendum fuerit, vel etiam τὰ προηγούμενα. *ad ea, quæ potiora videntur*; ſive *ad præpoſita* etiam, ut ipſi loquuntur, *cum exceptione quadam ſertur.* & ad ea multò magis, quæ nec ad iſtum quidem æſtimationis gradum promoverint. Vide *ad l.* 3. § 11. κατ' ἀξίαν. Xyl. προκείμενα legiſſe videtur. ut *l.* 5. § 14.

Τὸ ἡ ἀνθισταμένων ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ | Ità *id quod offertur ei.* Xyl. *quicquid, contra quam intenderat, contingit.* Caſ. quod ejus vice contrà immittitur, ſive introducitur. ἀνθεισάγειν *in alterius vicem introducere.* Clemens *Strom. l.* 3. Μὴ ἀποδέχεσθαι γάμον κ παιδοποιΐαν, μηδὲ ἀνθεισάγειν τῷ κόσμῳ συσχήσοντας ἑτέρους, μηδὲ ὑπηρετεῖν τῷ θανάτῳ τροφεῖα. Verùm ſtrictiùs paulò hoc loco, opinor, pro eo quod alterius vice ità introducitur, ut eidem adverſetur: quomodo νόμον ἀντεισφέρειν, eſt *legem legi obrogare*, ſive *quæ prioris loco obtineat, contrariam ferre.* Ità *l.* 7. § 58. & 68. & *l.* 8. § 31. Seneca. *de provident. cap.* 4. *Calamitas virtutis occaſio eſt.* quod & *ibidem c.* 2. 3, 4. fuſiſſimè diſſerit. Idem *epiſt.* 85. *Sapiens ipſe ſemper in actu eſt, non in effectu: tunc maximus, cum illi fortuna ſe oppoſuit.——per totam vitam opus ejus extenditur. Ità nulla fortuna, nulla res, actus ſapientiæ excludit. Id enim ipſum agit, quo alia agere prohibetur. ad utroſque caſus aptus eſt; bonorum rector, & malorum victor. Sic, inquam, ſe exercuit, ut virtutem tam in ſecundis, quàm in adverſis exhibeat: nec materiam ejus, ſed ipſam intuetur. —Tu illum putas premi malis? utitur. non ex ebore tantùm Phidias ſciebat facere ſimulacra; faciebat ex ære. ſi marmor illi, ſi adhuc viliorem materiam obtuliſſis, feciſſet quale ex illa fieri optimum poſſet. ſic ſapiens virtutem, ſi licebit, in divitiis explicabit; ſin minùs, in paupertate: ſi poterit, in patria; ſi minùs, in exilio: ſi poterit, imperator; ſi minus, miles: ſi poterit, integer; ſi minùs, debilis. quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet.* Quod Ariſtot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν κ ἔμφρονα πάσας εὐκόλως φέρειν, κ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αἰεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν· καθάπερ κ στρατηγὸν ἀγαθὸν, τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα. κ αὐτοτίμων, ἐκ τῶν δοθέντων αὐτῷ κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν ἡ τέκτονα κ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. Gregor. Naz. *orat.* 28. Ὁ φιλόσοφος εὐδοκιμεῖ τοῖς πάθεσιν, κ ὕλαν ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρὰ κ τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλλωπίζεται. Clemens *Strom. l.* 4. Θαυμάζειν ἡ ἄξιον κ τοὺς Στωικούς, οἳ πνεῦ φασι, μηδὲν τῷ ψυχῷ ὑπὸ τοῦ σώματος διαπίπτειν, μήτε εἰς κακίαν ὑπὸ τῆς νόσου, μήτε εἰς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς ὑγιείας· ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι. καί τοι κ Ἰώβ, ἐγκρατείας ὑπερβολὴν κ πίστεως ὑπεροχὴν, πίνης μὲν ἐν πλούτῳ, ἄπορος ἡ ἐξ ἐνδόξου, αἰχμὴς ἡ ἐν κάλλει, κ νοσερὸς ἐξ ὑγιεινοῦ γεγονώς, ἡμῖν τοῖς δεῖ παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναγεγραμμένος· δυσωπῶν τὴν πονηρίαν, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων ἅπαντα τὰ δεύτερα, ὡς τὰ πρῶτα διδάσκων εὖ μάλα τοῖς πειρατικοῖς ἅπασι οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωτικόν. Vide *infra* § 49. & *l.* 10. § 31.

Τὸ ἡ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξωκείωσεν ἑαυτῷ τὰ ὀπτορέμματα | Hanc ob cauſſam *Ignem*, cùm omnia abſumat, (unde παμφάγα πυρὸς δίκλα, Philo. Vide ad § 21. & πᾶμα παμφάγα πυρὸς, Euripid. *Medeâ*) *feram* eſſe *animatam* cenſebant Ægyptii Herodot. *lib.* 3. Αἰγυπτίοισι νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα ἡ αὐτὸ καταδαμεῖν, τὰ ἂν λάβῃ· πλησθὲν ἡ αὐτὸ τῆς βορῆς, συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιόμενῳ. Hinc Agur Hebræus, inter ea quæ nunquam exaturantur, aut, *vbi, jam ſatis eſt*, diſcere nata ſint, *Ignem* commemorat, *Prov. c.* 30. *v.* 16. Et Plin. *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 107. *Quæ eſt illa natura, quæ voracitatem in toto mundo avidiſſimam ſine damno ſui paſcit?* Eidem autem, quâ iſtic, imagine uſus eſt Marcus & *l.* 10. § 30. Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ, τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτῆς κ αὐχλὼ ποιεῖ. Nec diſſimili Plutarchus, licèt in argumento diverſo, *de ſene polit.* Τὸν φθόνον ἴσως τῷ καπνῷ παρεικάζουσι· πολὺς γὰρ ἐν τοῖς ἀγχωμόροις διὰ τὸ φλέγεσθαι προσκρίπτων, ὅταν ἐκλάμψωσιν, ἀφανίζεται. Et in *politic. præcept.* Οὔτε πῦρ φησιν ὁ Λείσων κατὸν ποιεῖν, ὅτι δόξαν φθόνον, ἰὼ εὐδὼς ἐκλάμψῃ κ ταχέως. Itaque idem *de invid. & odio.* Αἱ ἡ δὴ εὐτυχημάτων ὑπεροχαὶ κ λαμπρότητες τὸν φθόνον ἀποσβεννύουσιν. Verùm diversa planè in eadem materiâ Seneca *de provident. cap.* 2. *Quemadmodum tot amnes, tantum ſupernè dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium, non mutant ſaporem maris, nec remittunt quidem; ità adverſarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. manet in ſtatu; & quicquid evenit, in ſuum colorem trahit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 20. Τοῦτό τὸ τῆς Ἑρμοῦ ῥαδιούργου. θέλεις, φησὶν, ἅλας, κ χρυσᾶν ἔσῃ. ἔ, ἀλλ' ὃ θέλεις, φέρε, καὶ ἀγαθὸν αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. —— Κακὸς παιᾶς; αὐτός. ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθὸς· κακὸς γείτων; αὐτός· ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθὸς· γυμνάζει με τὸ εὐχωμον. τὸ στενόν. φέρε πόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοι-

δορίαν,

δοξίαν, δίκλιν δὲ μὴ ἐμαύτον, πάντα ταῦτα τῷ βασιλίῳ τῷ Ἑρμῇ ὀφείλομεν ἔτι. τὸν θάνατον τί ποιήσεις; τί δ' ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ; ἢ ἵνα δείξῃ τῷ ἔργῳ δ' αὐτῷ, τί ὄζον ἄνθρωπος τοῦ βελτίματι τῆς φύσεως φθονολυθῶν; τίνι γόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τίνι φύσιν· διαφέρω ἐν αὐτῇ, ἐυσταθήσω, ἐυρεήσω. — τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, ἐυδαιμονικόν, σεμνόν, ζηλωτόν. Euge, Epictete! erubescamus Chriſtiani.

Καὶ ἐξ αὐτῆς ἐκείνου ὅτι μᾶζον ἤρθη | Scil. ut Naſo *triſtium l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis ceſſat, non cognita, rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis.

Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Ἦ τί οἴει ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἐπέβη, εἰμὴ λέων τοιοῦτος ἐφύετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σῦς, καὶ ἀδικοί τινες ἄνθρωποι; Senec. *epiſt.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit. Catoni gladium aſſerterem libertatis extorque, magnam partem detraxeris gloriæ.* Idem *de provid. c.* 3. *Magnum exemplum, niſi mala fortuna non invenit.* De P. Popilio, Cicer. *pro domo ſua: Fortis & conſtans in optima ratione civis P. Popilius ſemper fuit: tamen ejus in omni vita nihil eſt ad laudem illuſtrius, quàm calamitas ipſa.* Et de Q. Metello: *Q. Metelli præclarum imperium in re militari fuit, egregia cenſura, omnis vita plena gravitatis: tamen hujus viri laudem ad ſempiternam memoriam temporis calamitas propagavit.*

§ 2. Μηδὲν εἰκῇ | Vide *lib.* 2. § 5. Plut. in *pædag.* Καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν, μήτε πράττειν. Cicer. *Offic. l.* 1. § 10. *Omnis autem actio vacare debet temeritate & negligentiâ.*

Κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης | *Secundum contemplationem, quâ artis defectus compleatur.* Xyl. imò, *ut artis regulis undequaque pleniſſimè reſpondeat.* Vide *lib.* 8. § 32. Ab *artificibus* tractum, qui etiam in minutiſſimis quibuſq; artis ſuæ & præcepta obſervant, & ſpecimen edunt. Ità Apelles ex lineæ unicæ ductu ſolo Protogeni innotuit. Plin. *l.* 37. *c.* 10.

§ 3. Ἀναχωρήσους αὐτοῖς ζητοῦσιν | *Seceſſus ſibi quærunt, & ſolitudines.* Fruſtra. Audi Baſilium Cæſar. *epiſt.* 1. Κατέλιπον μὲν τὰς ἐν ἄστει διατριβάς, ὡς μυρίων κακῶν ἀφορμὰς, ἑμαυτὸν δ' ὅπῃ ἀπολιπεῖν ἠδυνήθην. ἀλλ' ὁμοίως εἰμὶ τοῖς ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς χαλεπῆς ἀπονοίας ἀπολυμβάνοις καὶ ναυπηγοῦσιν. οἱ τῷ μεγέθει τῶν πλοίων λυσχραίνουσιν, ὡς πολλὴν τὴν θάλασσαν παρέχομεν, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν λιμένα ἢ τὸ ἀκρωτήριον μεταβαίνοντες, παλαχῆ ναυπηγοῦσι καὶ ἀπορεῖν ταῖς· συμμετέχεται γὰρ αὐτοῖς ἡ ἀνδρία καὶ ἡ χολή. τοιοῦτον ἔν τι καὶ τὸ ἡμέτερον. τὰ γὰρ ἔθνη πάντα συμπεφορήκασι, παλαχῆ μὴ ὄντα ὁμοίως δορύκτητα ἡμῖν. ὥστε ἔδειν μέγα τῆς ἐρημίας ἀπονάμεθα ταύτης. Et Iſidor. Pel. *l.* 1. *epiſt.* 191. Ἡμεῖς τὰς πόλεις ὡς δορυκτήτους περιγαμῶ· καὶ δορύκτητος ὅτι τῆς ἐρημίας εὑρήκαμεν. Baſilius quod dixit, Plutarchum imitatus videtur, cujus hæc ſunt, *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ οἱ θαλαττοπλοῦντες ἐν τῷ πλεῖν, εἶτα ῥᾴον οἰόμενοι διάξειν, ἐὰν εἰς γαλήνην ἐξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τεῖχος μεταβῶσιν, ἐδὲν ὠφελοῦσι, τῷ χολῇ καὶ τῷ θαλάσσῃ συμπαραφέροντες ἑαυτούς· ὕπως αἱ τῆς βίου ἀνταπαλλήλεις ἐκ ἐξαίρουσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ παρέχουσι. Senec. *epiſt.* 82. *Quid prodeſt ſeceſſiſe, tanquam non trans maria nos ſolicitudinum cauſſæ perſequantur? quæ latebra eſt, in quam non iniret metus mortis? quæ tam munita, & in altum ſubducta vitæ quies, quam non dolor territet? Quocunque te abideris, mala humana circumſtrepent. multa extrà ſunt, quæ circumeunt nos, quo aut fallant, aut urgeant: multa intus, quæ etiam in mediâ ſolitudine exæſtuent.*

Ἰδιωτικώτατον | Ut *infrà* § 50. ἰδιωτικὸν, *vulgare.* atque ità hîc verterim, *vulgarium cum primis hominum eſt.*

Εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν | Senec. *de Sap. ſeceſſ. c.* 27. *Proderit primò in ſeipſos ſecedere.* Νῦν μὲν γὰρ καὶ σκιδναυύμενοι ὅτι τὰ ἔξω, μηδ' ὅσα μὴ αἰδιωτικεῖον ὅτι τὸν κόσμον διαχεόμενοι, ἐπάγειν μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δ' ἑαυτῷ ἧ πρὸς τὸν θεὸν ἐνοίας ἀναλαίνει. Baſil. Cæſar. *epiſt.* 1. *Non multùm autem ad hoc locus confert, niſi ſe ſibi præſtet animus, qui ſecretum & in occupationibus mediis, ſi volet, habebit. at ille qui regiones eligit, & otium captat, ubique, quo diſtringuatur, inveniet.* Sen. *epiſt.* 104. *Quid prodeſt mare trajicere, & urbes mutare? ſi vis iſta, quibus urgeris, effugere, non alibi ſis oportet, ſed alius.* Idem. ſcil. ut Flaccus *l.* 1. *ep.* 11.

Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.

Vide *ad l.* 8. § 9.

Ἔνδον ἔχων τοιαῦτα | Δόσματα nimirum πρόχειρα καὶ ἕτοιμα, h. e. *in promptu & quaſi ad manum* ſemper in mente recondita, de quibus *l.* 3. § 13.

Εἰς ἃ ἐσκύψας | *Ad quæ introſpiciens.* Sic *infr.* ὁ δὲ ἧ τῶν πρόχειροτάτων, εἰς ἃ ἐγκύψεις, &c. τὸ παρακύπτειν etiam eâdem notione uſurpavit Jacobus Apoſtolus *c.* 1. *v.* 25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον. utrumque autem, τό τε ἐγκύπτειν καὶ τὸ παρακύπτειν, *metaphoram* in ſe habet traductam ab eis qui *caput inclinant*, quò accuratiùs ac penitiùs intueantur rem aliquam, vel in locum aliquem introſpiciant.

Ἐν πάσῃ εὐμοιρίᾳ εὐθὺς γίνεται | Seceſſus, inquit, iſte, quo in ſe ipſe quis ſecedit, ſeq; ipſe ac ſua luſtrat, ſeceſſuum omnium quietiſſimus ac placidiſſimus futurus eſt illi, qui pectus decretis atq; inſtitutis ejuſmodi inſtructum habuerit, quæ animum ſtatim tranquillum ac bene compoſitum conſtituant. Aliter affecti, nihil mirum, ſi, quod Plut. *de Curioſ.* τὸν ἴδιον βίον, ὡς ἀτερπέστατον διάπαυμα, περισκοπεῖν οὐκ ἀποβλέπουσι, δὲ ἀναπλάσαι τὸν λοιπὸν, ὡς φῶς,

ῶς, ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀπαγαγεῖν. quum possit de illis dici, quod ex Euripidis *Philoctete* (ut Dio Prus. *orat.* 59. docet) autor idem usurpavit,

Δύσμορφα πάντα τἀνδον ὄζιν εἰσδέειν.
Sunt universa, quæ intus his, deformia.

Itaque, ἡ ψυχὴ αὐτὴ γέμουσα κακῶν παντοδαπῶν, καὶ φείδηται καὶ φοβηθῇ τὰ ἔνδον, ἐκπηδᾷ δύσεται, καὶ πλανᾶται ἀεὶ τ' ἀλλότρια. Idem *ibid.*

Εὐμάρειαν λέγω οὐκ ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν | Observat Suidas εὐμάρειαν apud Marcum εὐκοσμίαν significare. hunc locum in animo habuit. βίον εὐμαρεῖ τῆς, utì Marcus ipse, *l.* 1. § 16. ideo autem per εὐμάρειαν quid istîc designatum velit, monet: quia est &, quæ quibusvis obtingere potest.

Σπουδῶν ἐν δὲ σαυτὸ παύτου τῶ ἀναχώρησον | *L.* 6. § 11. Ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτόν. Senec. *epist.* 15. *Quicquid facies, cito redi à corpore ad animum.* Et *epist.* 25. *Tunc præcipuè in te ipse secede, cum esse cogéris in turba, si bonus vir, si quietus, si temperans es: alioquin in turbam à te recedendum est. istic enim malo viro propiùs es.*

Ἀνανέω σαυτόν | *Renova te*; vel *renova memoriam tui*, eorúmque quæ apud te habes reposita. ut mox, ἀναπαύομαι. vel *recrea te.* Sic enim *renovare* etiam Latinis in usu pro *reficere* sive *recreare.* Fabius *institut. l.* 6. *c.* 4. de Risu. *Tristes solvit afflictus, & animum ab intentione rerum frequenter avertit, & aliquando etiam reficit, & à satietate vel à fatigatione renovat.* Id Matius uno verbo *recentare* diceret. Nonius: *Recentari honestè positum pro novari* (sive, *renovari*) *quod est Græcis* ἀναπλάττειν. Matius:

Jam jam albicascit Phœbus, & recentatur.

ex quo forsan emendari poterit Alex. Trallianus *l.* 11. § ἀεὶ ἀφροδισίων. Λαμβανέτωσαν ἢ ῥοδίνου, ἢ ἀψινθίτου, ψυχείζοντες ὠσαύτως, καθάπερ εἰώθασι ποιεῖν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ καλούμενον ῥαικεντάτον. leg. ῥικεντάτον. ut sit *Recentatum* idem quod τὸ ψυχρωθὲν, *quod refrigeratione renovatum* & quasi *recens denuo factum* sit. Quanquam & ῥαικεντάτον illud ferri potest, eodem commate, quo apud Suidam Ῥαίκλωρ, pro *Rectore*, ex Græcorum recentiorum scriptis legitur.

Βραχέα ἢ ἕξω | Vult illa, sive *decreta* sive *præcepta*, de quibus suprà (eò enim ista referenda sunt) *brevia* esse; qualia illa, inquit Casaubon. *ad Pers. Sat.* 3. quæ κομματικὺς λόγους appellant philosophi.

Καὶ στοιχειώδη | *Elementaria*, id est, *elementorum vicem obtinentia*; ut Xyland. sive, *quæ elementa contineant doctrinæ universæ*; ut Casaub. quid si *summaria* dixerimus? quæ rerum *summulas* comprehendant. Talia sunt *decem* illa *verba* Dominica, utì Moses appellat, *Deut. c.* 10. *v.* 4. quæ legis æternæ *Summulam* in se continent. Aristotel. περὶ μὲν τὰ φυσικὰ *l.* 4. *c.* 3. Τὸ μικρὸν καὶ ἁπλοῦν, στοιχεῖον λέγεται, ὅθεν ἐλάχιστα τὰ μέλισσα καθόλου στοιχεῖα ἔδη, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἐν ὂν καὶ ἁπλοῦν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει.

Εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλύσαι | *Quæ totum perfundant animum.* Casaub. Verùm τῆς ψυχῆς, i. e. *animi* nulla in præcedentibus fit mentio; nec occurrit quicquam, quod τὸ αὐτὴν istud respiciat. Quin & ambigi possit, an ἡ ψυχὴ ἀποκλύζεσθαι dici possit citra ἀκωλογίαν τινα. Ego itaq; ad Xylandr. potiùs accedo, qui vertit, *Quæ omni te molestiâ liberent.* ut ἀνίαν, aut legerit, aut legendum saltem censuerit: quod & ipse nullus ambigo. itaq; reddiderim, *Quæ anxietatem omnem eluere & extergere valeant.* ἐπικλύζεται ἡ ψυχὴ, ἀποκλύζεται ἡ ἀνία. Liban. *vit. sua*: ἔκ τε τῆς ῥᾳθυμίας τὸν λυπηρὸν ἀποκλύζειν. D. Jun. ἀπολύσαι mavult; quod & *dissolvere*, sive *diluere*, vertas.

Τὸ κεῖμαι | Κεῖμαι hîc, utì *l.* 5. § 19. & 47. & *l.* 8. § 4. idem est quod δόγμα. *ibid. l.* 9. § 29. *decretum*, prout Seneca reddit, *epist.* 95. ità κέκεκρικα, *decrevi*: Corellii Rufi ad mortem spontaneam obfirmati vox, apud Plin. *l.* 1. *epist.* 12. quod de Didone Virgil. *Æn. l.* 4.

Decrevitque mori.——

& κέκριται, *decretum est.* Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 15.

Τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκα | Vide *supr. ad l.* 2. § 1. Plato *ad Archyt. epist.* 9. Ὅτι μὲν ἓν ἥδιστον ὄζιν ἐν τῷ βίῳ, τὸ τὰ αὐτῶ πράττειν, ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἕλοιτο τοιαῦτα πράττειν οἷα καὶ σὺ, μάλιστα παντὶ δῆλον. ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν, οὐκ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς πατρίδος ἡμῶν τὸ μέν τι ἃ παιδεύει μᾶλλον, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ φίλοι. Quod Cicer. *offic. l.* 1. *Non nobis solùm nati sumus: ortúsque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.* Idémque *definib. l.* 2. *Atque, ut ad Archytam scripsit Plato, non sibi soli se natum meminerit, sed patriæ. ut perexigua pars ipsi relinquatur.* Latius multò Gregor. Naz. *orat. in Heronem*: Πανταχῆ χὴ τῷ καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν συλλαμβάνειν, ψυχῆς τε πιλεωτάτης τε καὶ φιλοσοφωτάτης ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ ἑαυτῷ γεγωνέναι μόνον ἕκαστον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ὅσοι τῆς αὐτῆς μετέχουσι φύσεως, καὶ ἀφ' ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς γεγόνασιν. Hoc est quod de Catone Lucan. *l.* 2.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.

Pulcrè Seneca *epist.* 48. *Consortium rerum omnium inter nos est: nec secundi quicquam singulis, nec adversi. in commune vivitur. Non potest quisquam beatè degere, qui se tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, quæ nos omnes omnibus miscet, & judicat aliquid esse commune jus generis humani.* Vide *ad l.* 1. § 16. κοινονομοσύνη.

Τὸ ἀνέχεσθαι μέρος τῆς δικαιοσύνης | Ità *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι.

Ἀκούειν

Ἀκοντες ἀωσταὶ | Idem habet *l.* 7. § 22. & *lib.* 11. § 18. cujus ſententiæ rationem reddit, *l.* 7. § 63. & *l.* 8. § 14. ibi viſe.

Διαδεξαπιδεύσες | *Conſoſſi.* Xyland. Malim, *velitantes, ſeſe mutuò impetentes.* Δορατίζομενοι, δόρασι μαχόμενοι. Heſych. Et Salmaſ. *in Solin.* διαδορατίζεσθαι, *haſtis velitari:* ut διξιφίζεσθαι, *gladiis certare;* διακερατίζεσθαι, *cornibus pugnare.* indè διαδορατισμοὶ, *velitationes: infrà l.* 7. § 3. Senec. *de brev. vit. c.* 20. *Interim dum rapiuntur & rapiunt, dum alter alterius quietem rumpit, dum mutuò ſunt miſeri; vita eſt ſine fructu, ſine voluptate, ſine ullo profectu animi: nemo in conſpicuo mortem habet.* Vide *ad l.* 7. § 22.

Ἐκτέταλαι | *Extenſi.* i. e. *mortui, defuncti, ſunt.* & *infrà* § 48. εἶτα ἐξετάθη. *deinde ipſe extentus,* i. e. *defunctus eſt.* & *l.* 11. § 16. ἢ μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν. *& paulò poſt omnes extendimur.* i. e. *defuncti jacemus.* Tractum à geſtu ſive conlocatione mortuorum, quibus non pedes tantùm, ſed & corpus totum dirigitur atque extenditur. Homer. *Il.* φ. *v.*119. de Lycaone ab Achille cæſo;

Κεῖτο παθείς.——
Extenſus jacuit.——

quod idem & de Harpalione dictum *Il.* 1. *v.* 655. & de Sarpedone *Il.* π. *v.* 485.

——κεῖτο τανυσθείς.

Eodem retuliſſe priſcos Grammaticos & τὸ ὀρεχθῆναι, i.e. *porrigi*, docet Euſtath. in illis *Il.* ψ. *v.*30.

Πολλοὶ μὲν βόες ἀρτοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι.——

ὀρέχθεον, inquiunt, ἀντὶ τοῦ ἀναιρούμενοι ἀφέροντο, ἤτοι ἐξετείνοντο, ἢ ἀπὸ τῶν πιπτόντων εἰώθειν, τανύουσι. Apollonius Argonaut. *l.* 1. *v.* 104c.

——πολεῖς δ' ἐπαρηγόνες ἄλλοι
Ἔκταδον.——

ἀντὶ τοῦ ἐκτάθησαν. quod vel à κτείνομαι, vel ab ἐκτείνομαι, analogiâ pariter favente, deduci poteſt. Phlegon. *de mirabil.* Τοσοῦτα εἰπὼν, φάσμα ἐγήγετο νεκρὸς, ἐξετάτατό τε ὅλη τῆς κλίνης ἐμφανὲς τὸ σῶμα. Euripid. *Hippolyt. coronat.* de Phædra, poſtquam ſuſpendio perierat:

Ὀρθώσατ' ἐκτείνοντες ἄθλιον νεκρόν.
Miſerum cadaver dirigendo extendite.

Et mox:

Ἤδη δ', ὡς νεκρὸν, νιν ἐκτείνει δόμος.
Cadaveris nunc inſtar, illa extenditur.

Indè & Latinis *calces extendere*, de mortuis. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 105.

In portum rigidos calces extendit.——

Et *extendere* ſimpliciter, pro *occidere.* Statius *Theb. l.* 1. *v.* 700. de Phœbo;

——*tu matris honori*
Tirrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.

extendis, i. e. ἐκτείνεις, κτείνεις· ſi Tornorupeum ſequimur. nam & alia inſuper Tityi *extenſio* celebris habetur. Cæterùm ſic de Arcentis filio à Mezentio occiſo, Maro *Æn. l.* 9.

——*multâ porrectum extendit arenâ.*

Cui & geminum eſt illud Diodori *l.*16. *extremo*, de Philippi Macedonis percuſſore Pauſania, τὸν βασιλέα νεκρὸν ἐξέτεινεν. Moribundi item, ſive animam agentis mortiſque proximi poſitus formulâ eâdem exprimitur. de Alexandro ex ſanguine copioſiùs emanante deliquium paſſo, Curtius *l.* 9. *c.* 5. *Linquique animo Rex, & caligine oculis effuſâ, veluti moribundus extendi.*

Τετίφρωται | *In cineres redacti ſunt*, ſive *cineſacti ſunt*, ut Lucretius loquitur *l.* 3. & ex Lucretio Nonius habet. reſpexit ad buſta, de quibus ibi Lucretius. Sic *infrà* § 39. τάφος, ἢ τίφρα. Alluſit eò Bio Boriſthenit. qui, Laertio *l.* 4. autore κατεγίνωσκε τῆς τοῦ ἀνθρώπου καταφρόνησεως μὴ, ὡς ἀναιδῆς· πυρικαύστων δὲ, ὡς ἀλθαιομένους. clauſulam alteram interpres Ambroſius omiſit prorſus, cùm quid vellet, aſſequi nequiret: Eraſmus ſic reddidit, *damnabat homines qui ſic exurerent, quaſi ſenſu vacarent; ſic adurerent, quaſi ſentirent.* & ad bellatores ferro flammâq; omnia vaſtantes retulit. Verùm ſenſu neutiquam idoneo. Forſan κατακαλοῦντας, vel ἐπικαλοῦντας, fuerat. *damnabat eos, qui defunctos ſuos cremabant, ac ſi ſenſu vacarent; deflerent interim, ac ſi flammarum vim perſentiſcerent.* Porrò illud miraculo ferè deputari poteſt, quod fertur corpori reliquo in cineres redacto, dentes integros ſupereſſe. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ἀλλὰ καὶν ἐμφρήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον, ὥστε φησὶν ἐμφῆσαι, μόνον αὐτῷ τὰ δόγματα ἐν τῇ ψυχῇ καθαρὰ, οἷμαι δὴ καταφρονοῦντα νεκρῶν τοὺς ὀδόντας φασὶ διαμένειν, τὰ ἄλλα σώματος διαπεπηγότος ὑπὸ τοῦ πυρός. Plin. *lib.* 7. *c.* 16. *Dentes tantum inuſti ſunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Hinc Tertull. *de reſurr. c.* 42. *Conſtat & dentes incorruptos perennare; quæ ut ſemina retinentur fructificaturi corporis in reſurrectione.* Ità iſta, ut cum Platone loquar in *Phædone*, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀδάματά ἐστιν. & tamen, quod ſubjicit Plinius *ibidem*, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ.*

Ἀναπωσάμενος | Quod ſuprà ἀναλογισάμενος. *tecum reputans, animóque revolvens*, ſive *in memoriam reducens tibi.* ità Suid. Ἀναπωσάμενος, ἀναμνησθεὶς, εἰς ἔννοιαν ἐλθών. Subintelligendum in clauſula tum membri hujus, tum & inſequentium, παύσε ποτέ. quod ſuperiora clauſerat, vel ejuſmodi aliquid. alioqui ſuſpenſa futura eſt ſententia, nec ſuppetet quippiam, in quod vel τὸ ἀναπωσάμενος iſtìc, vel τὸ ἐννούσας, ἢ τὸ ἀπιδὼν illìc ſe reclinet. nam quod Annot. Lugd. pro ἐννοήσας, ἐννόησον legi poſtulat; non ſatis fuerit, niſi & τὸ ἀπιδὼν pari modo immutaveris. nam quod iſtìc legere ſe profitetur, μίμνησο, ὅτι ὁ Ζεὺς ἀναπωσάμενος, Delium poſt natatorem.

Τὸ

Τὸ διζόμενον | De quo & *infra* § 27. quo modo autem huc faciat, docet apertius *l.* 11. § 18.

Ὅτι ὁ κόσμος ἔοικε πόλει | *Quòd mundus civitatis instar obtinet.* Et quid tum postea? Nimirum nos autem omnes ejusdem cives. nec civi incommodum quicquam debet videri, quod in civitatis commodum cedat. quo argumento non semel utitur Marcus. *inf.* § 4. & 23. & *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 6. Ejusmodi aliquid excidisse istic verisimile est. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὅτι ὁ κόσμος ἔοικε καὶ πόλει. quod & frequenter inculcat. Minuc. in *Octav. Non possis pulcre gerere rem civilem, nisi cognoveris hanc communem omnium, mundi civitatem.*

Λεῖος ἡ τραχύς | *Lævia* corpori grata sunt, *aspera* offendunt. Mens autem, inquit, neutri istorum se immiscet, si ad ea duntaxat, quæ sui sunt muneris, attenderit, & intra proprios sese cancellos circumscripserit. Sen. *ep.* 78. *Illud autem est, quod imperitos in vexatione corporis malè habet: non assueverunt animo esse contenti: multum illis cum corpore fuit. Ideò vir magnus ac prudens animum diduxit à corpore, & multùm cum meliore & divina parte versatur: cum hac querula & fragili, quantum necesse est.*

Ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὸν ἀπολάβῃ | *Cùm semel seipsam collegerit.* Xyl. *recollegerit.* Casaub. Malim *seposuerit*, vel *abduxerit se*; ut ad recessus sive secessus illos, de quibus egerat, alludsum sit. Marc. *Evang. c.* 7. *v.* 33. ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν. *Cùm à turba illum abduxisset.* Ubi tamen Vulg. *apprehendens*, ἀπολαβόμενος. prout & Complut. exhibet.

Πρὸ ἰδίαν ἐξωσίαν | De qua *l.* 5. § 14. & *l.* 7. § 28.

Τὸ πάχος τῆς σαρκὸς λέβης | Vide *supr. l.* 2. § 17. & *infr.* § 19. 33.

Τὰ χεῖρον τῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἀπορεῖ | Vide *infr.* § 41. Stoici apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Τοῦ χείρονος, τὸν μὲν παρεληλυθότα οὐ τὸν μέλλοντα, ἀπορεῖν· τὸν δὲ ἐνεστῶτα, πιπτειν μόνον.

Τὸ κοινὸν τῆς ἀνομοίας | Vide *infr.* § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 6. § 16. Festivè Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 156.

——— *tunicam mihi malo lupini,*
Quàm si me toto laudet vicinia pago.

Τὸ ἐπισκόλιον | Vide *infra l.* 8. § 52. Cicer. *pro domo sua. Hoc in imperita multitudine est vitiosissimum, varietas & inconstantia, & crebra tanquam tempestatum, sic sententiarum commutatio.* Senec. *epist.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? non est unius una.* Flaccus *Epist. l.* 1. *epist.* 1.

Iidem eadem possunt horam durare probantes?

Καὶ ἄνεσιν | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 9. § 18. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Οὔτε τῷ συμφέροντι, οὔτε τῷ δίκῃ, οὔτε τῷ κοινῷ σωτῆρι, ὁ πολὺς ὄντως ἐδὼν φαύλων καὶ ἀτόπων κεῖται πανδημεί. *undique.* Tacit. *annal. l.* 17. *Plebi non judicium, non veritas.* Cicer. *pro Planc. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia, non judicat semper populus; sed movetur plerunque gratiâ, odii precibus, denique si judicet, non delectu aliquo, aut sapientiâ ducitur ad judicandum, sed impetu, & quadam etiam temeritate. ex opinione plurima, ex veritate pauca judicat.* Plin. min. *l.* 2. *ep.* 14. *Scito eum pessimè dicere, qui maximè ab his laudatur.* Itaq; Asopodorus Musicus, cùm in proscenio constitsens, tibicinem in scena canentem coronæ plausu ingenti exceptum audiret, Δῆλον, ὅτι μέγα κακὸν γέγονε. *Apparet*, inquit, *hinc, hunc hominem malum ingens admisisse.* οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐν τοῖς πολλοῖς ἐκρυμάσθη. *aci aliàs turbæ neutiquam probaretur*, inquit Athenæus, qui & refert *l.* 14. sed & Hippomachus gymnasta, cùm discipulo suo artis athleticæ specimen exhibenti populus frequens acclamâsset, virgulâ attactum his verbis corripuit; Ἀλλὰ σύ γε κακῶς, ἐπεὶ οὐχ οὕτως ἐχέλως ἐπαίνους, ὅσῳ ἐχέλως ἄμεινον ἠκόνεις. ὁ γὰρ ἐπαινέσας ἔστι τιχτικὸν σε δεδουλῶσθαι. Ælian. *l.* 2. *c.* 6. qui & *l.* 14. *c.* 18. Hippomachi tibicinis factum geminum refert, dictúmque; Κακῶς ἤκουσας· ὁ γὰρ ἂν ἔτι σε ἐπῄνουν. Phocion etiam Athenienses, cùm dicentem populus universus collaudâsset, & quasi uno ore applausisset, ad amicos conversus, requisivit ab eis, μή τι που κακὸν τι λέγων, ἐαυτὸν λέληθα; *numquid perperam dictum inscio excidisset.* Antisthenes item Cynicus dicenti cuidam, Πολλοί σε αἰνοῦσι· *Collaudant te multi:* Τί γὰρ κακὸν πεποίηκα; *Ecquid*, inquit, *mali feci?* Laert. *l.* 6. (quod tamen Demetrio Phalereo tribuit Brusson. *memorabil. l.* 3. *c.* 3.) Idémque ab improbis quibusdam collaudatus; Ἀγωνιῶ, μή τι κακὸν ἐργασωμαι. *Quàm vereor*, inquit, *ne mali quippiam admiserim!* οὕτως γὰρ φαύλοις τοῖς αὐτοῦ ἐπαινοῦσιν ἀναμίγνυμι. Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 220. *Neque enim malus quispiam (& sunt plures mali) bonos laudare sustineat.* Itaque Antagoras, an Antigenes, apud Anton. *Meliss. lib.* 1. *cap.* 51. & Maxim. *Collect. cap.* 41. Ὅταν ἐπαινῶσί με πολλοί, τότε νομίζω μηδὲν ἄξιος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος. Quin & Anaxagoras, referente Aristotele, *ethic. Nicom. lib.* 10. *cap.* 9. Ὅτι οὐκ ἂν δαιμόνιον, εἰ τις ἅπαξ φανείη τοῖς πολλοῖς· ἔστι γὰρ κείνων τοῖς ἐπιτηδείοις, τούτων αἰσθανόμενος μόνον. Idémq; eodem *Eudem. l.* 1. *c.* 4. referente; interroganti improbo cuidam, Τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, *quisnam esset felicissimus*; respondit, Οὐδείς, ὃν σὺ νομίζεις· ἀλλ' ἅπαξ ἄν τις σὺ φανείη (ubi forsan ἀλλ' ὃς legendum) *Nemo quisquam eorum, quem tu existimas; sed qui absurdus tibi videretur.*

Τῶν ἐφ' ἡμῖν δοκίμων | leg. ἐφ' ὑμῖν δοκίμων. Sensu exigente. & bene δοκίμων adjecit; quasi vocibus illi favere videantur, non reverâ faveant. Sicut enim Sen. *ep.* 60. *nihil interesse*, dixit,

inter

inter amicorum vota & inimicorum odia; &, *parentum vota pro execrationibus haberi*, utpote quæ sint *eò inimiciora, quò ceſſere felicius*: Siquidem, ut idem *epiſt.* 31. *Bono animo malè precantur.* ità Clemens Alex. *Strom. l.* 7. Ἡ δὲ πολλῶν ὠφελία, δυσφημίας ὀλίγου διαφέρει. *Vulgi*, inquit, *encomia ſæpenumero à vituperiis nihil diſtant*; quum & pravo ſæpiſſime nitantur fundamento, eſſque in quos conferuntur dedecori potiùs quàm decori exiſtant. Ariſtides itaq; cùm præter morem ſuum populo quædam indulſiſſet, & eo nomine magnopere ab eis efferretur; ὅτι μὲν, inquit, πρῶτός τε καλῶς ὑμῖν ἤρξα, φρονηλαχίδλιν ἐστὶ δ' πολλὰ δὲ κοινῶν καλεσθείμεν τοῖς πλήθεσι, θαυμαστὸς εἶ δοκῶ πολίτης· αὐτὸς μὲν ἐν αἰσθόμενος τῇ γνώμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ σχήμῃ καθίκω. σωφρόνως δ' ὑμῶν, παρ' οἷς ἐνδόξοτερόν ἐστι τὸ σώζειν τὰ δημόσια τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πονηροῖς. Vide *ad l.* 3. § 4.

Τὸ γενὸν τῶν ἀνθρώπων, ὃν ἡμεῖς ἀσυγχρήστως | Pari planè ratione adverſus famæ nominiſq; cupiditatem pugnat M. Cicero *de repub. l.* 6. in *Somnio Scipionis*; ubi Africanum Corn. Scipionem ſic alloquentem inducit: *Tu quàm celebritatem ſermonis hominum, aut quàm expetendam gloriam conſequi potes? vides habitari in terra raris & angustis in locis: & in ipſis quaſi maculis, ubi habitatur, vaſtas ſolitudines interjectas: hoſque qui incolunt terram, non modò interruptos ità eſſe, ut nihil inter ipſos ab aliis ad alios manare poſſit; ſed partim obliquos, partim aversos, partim etiam adverſos ſtare vobis, à quibus expectare gloriam quidem nullam poteſtis.* tum ubi docuerat, *quanta pars terræ, vel pruinâ ità obrigeat, vel ſolis ardore terreatur, ut cultum ac incolatum reſpuat omnem*, concludit tandem; *Ex his ipſis cultis notiſque terris, num aut tuum aut cujuſquam noſtrûm nomen, vel Caucaſum hunc, quem cernis, tranſcendere potuit, vel illum Gangem tranſnare? quis in reliquis Orientis aut abeuntis ſolis ultimis, aut Aquilonis Auſtrive partibus tuum nomen audiet? quibus amputatis, cernis profectò, quantis in angustiis veſtra gloria ſe dilatari velit.* Boethius item *Conſol. lib.* 2. *c.* 7. *Fama quàm ſit exilis & totius ponderis vacua, ſic conſidera. Omnem terræ ambitum ad cæli ſpatium, puncti conſtat obtinere rationem*: id eſt, *ut ſi ad cæleſtis globi magnitudinem conferatur, nihil ſpatii prorſus habere judicetur. Hujus igitur tam exiguæ in mundo regionis quarta ferè portio eſt, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quartæ, ſi quantum maria, paludeſque premunt, quantúmque ſiti vaſta regio diſtenditur, cogitatione ſubtraxeris, vix angustiſſima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circumſcripti, atque concluſi, de pervulgandâ famâ, de proferendo nomine cogitatis? At quid habet amplum, magnificúmque gloriæ, tam angustis exiguiſque limitibus arctata? Adde quod hos ipſum brevis habitaculi ſeptum plures incolunt nationes, linguâ, moribus, totius vitæ ratione diſtantes: ad quas tum difficultate itinerum, tum loquendi diverſitate, tum commerciî inſolentiâ, non modò fama hominum ſingulorum, ſed nè urbium quidem pervenire queat. Vidiſne igitur quàm ſit angusta, quàm compreſſa gloria, quam propagare ac dilatare laboratis?* Vide & *l.* 9. § 30.

Ἡ γῆ σῶμα | Cicer. *Tuſcul. lib.* 1. *Perſuadent Mathematici terram in medio mundi ſitam, ad univerſi cæli complexum, quaſi puncti inſtar obtinere, quod κέντρον illi vocant.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Terram hanc cum populis urbibúſque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco penimus, ad univerſa referentes.* Idémque *quæſt. nat. præfat. l.* 1. *Punctum eſt iſtud, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna diſponitis.* Et rurſus; *Hoc eſt illud punctum, quod inter tot gentes ferro & igni dividitur.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 2. *cap.* 9. *Licèt apud nos Atlanticum mare, magnum vocetur, de cælo tamen deſpicientibus non poteſt magnum videri: cùm ad cælum terra ſignum ſit, & punctum quod dividi non poſſit in partes.* Ammian. *hiſt. l.* 15. *Ambitus terræ totius, quæ nobis videtur immenſa, ad magnitudinem univerſitatis inſtar brevis obtinet puncti.* Plut. *de exil.* ex Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. reſtitutus ac ſuppletus: Τί ἂν τῆς οἰκουμένης μέρος, ἢ τῆς γῆς ἀπόσπασμα, ἕτερον ἑτέρου μακρὸν ὄντ, ὡς ὑπερβάλλουσιν οἱ μαθηματικοὶ σημεῖον λόγον ἔχοντα διαιρεῖτε πρὸς τὸν ὅλον; ἀλλ' ἡμεῖς ὅταν μίμησις ἢ μ'λέτης, μυρμηκιᾶς μᾶς ἢ κυψέλης ἐκπορίζεις ἀδημονοῦμεν ἢ ξυνοικοδομῶμεν, ὡς εἰδότες ὅτι μικρὰ πολίτευμα εἰκότως τὸ πόλεως ποιεῖσθαι καὶ νομίζειν, ὅσον ὅδε. Σημεῖον dixit, quod σῶμα Marcus, κέντρον Cicero, *punctum* Seneca, *ſignum* Macrobius, eleganter autem utl iſtic γῆ σῶμα, ità πόλεως χωρίον, Marco dicitur, *l.* 6. § 36.

Γεωίδιον | Vide *l.* 3. § 10.

Ἐς οὗτο τὸ ἀξιδείδιον | In *cor* nimirum: de quo Plin. *hiſt. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Ibi mens habitat.* (quanquam de *cerebro* idem *ibid. Hîc mentis eſt regimen.*) quódq; ejuſdem domicilium ſtatuebant Stoici. quos Plutarch. *de commun. notit. c.* 40. hoc nomine exagitat, quòd cùm ἀρετὰς, κακίας, πάθη, μνήμας, φαντασίας, ὁρμὰς, πάθη, σώματα eſſe ſtatuerent, πόσον πᾶσι τούτοις ἔνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πόρον σῶμεῖον ἀπέλιπον, ἵνα τὸ ἡγεμονικὸν συρέλλωσι τῆς ψυχῆς. Laert. *lib.* 7. in *Zenone*: Τὸ ἡγεμονικὸν εἶ ἐν τῇ καρδίᾳ. Plutarch. *de philoſoph. placit. l.* 4. *c.* 5. ubi de principalis loco agit. Πλάτων, Δημόκριτος, ἐν ὅλῳ τῷ καρδίᾳ. Ἐπίκουρος δὲ τῷ μέσῳ τῆς ἰσχάδος, ὃ ἐστὶ μεταξὺ λόγου. Ἡρόφιλος ἐν τῇ τῆς ἰσχάδος κοιλίᾳ, ἣ τις δὲ ἡ βάσις. Παρμενίδης, ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι, ἡ Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῷ τοῦ αἵματος συσίσει· οἱ

ἢ, ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς καρδίας· οἱ δ', ἐν τῇ ἀνὰ μέσον καρδίας ὑμένι. ἧπερ ὕστερον Νίννες, δίκην ἀπὸ καταλῆς μάχεις τὴν διαφεύγουσαν. Πυθαγόρας τὸ μὲν ζωτικὸν, ἀπὸ τοῦ καρδίαν, τὸ δὲ νοερὸν ἀπὸ τοῦ καφαλοῦ. Hujusitaq; potius fuerat, quàm stoicorum, quod idem *ib. c.* 21. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὅπερ ἐν νόσῳ, καπνὸς ἐν τῇ πυκτίδι σταφυλῆς καφαλῇ. Tertull. *de anim. c.* 15. *Christiani apud Deum de utroque deducimur, & esse principale in anima, & certo in corporis recessu consecratum.* Et mox: *Simul utrumque dilucet, & esse principale in anima, & in eo thesauro corporis haberi, ad quem Deus respicit;* (*corde* nimirum) *ut neque extrinsecus agitari putes principale istud, secundùm Heraclitum; neque per totum corpus ventilari, secundùm Moschionem; neque in capite concludi, secundùm Platonem; neque in vertice potiùs præsidere, secundùm Xenocratem; neque in cerebro cubare, secundùm Hippocratem; sed nec circa cerebri fundamentum, ut Herophilus; nec in membranulis, ut Strato & Erasistratus; nec in superciliorum meditullio, ut Strato Physicus; nec in tota loricâ pectoris, ut Epicurus: sed quod & Ægyptii renunciaverunt ei, & ille versus* Orphei vel Empedoclis; *Namque homini sanguis circumcordialis, est sensus.* (versus is apud Etymologum, sed depravatior, in Αἷμα, apud Stob. *tom.* 1. *tit.* 40. ex Porphyrio *de Stygc*, emendatior, reperitur;

Αἷμα γὰρ ἀνθρώπου φρονέειν δοκέει, ὅτι νόημα.)

etiam Protagoras, etiam Apollodorus & Chrysippus hæc sapiunt. Idem *de resurr. c.* 15. *Adeò non sola anima transigit vitam, ut nec cogitatus auferamus à collegio carnis. Siquidem in carne, & cum carne, & per carnem agitur ab anima, quod agitur in corde. hanc denique carnis speciem, arcem animæ Dominus in suggillationem cogitatuum taxat,* Matth. *c.* 9. *v.* 4. *Sed etsi in cerebri, vel in medio superciliorum discrimine, vel ubi philosophis placet, principalitas sensum consecrata est; quod hegemonicon appellatur, caro erit omne animæ cogitatorium.* Cicer. *Tuscul. lib.* 1. § 18. *Aliis cor ipsum animus videtur. ex quo excordes, vecordes, concordesque dicuntur: & Nasica ille prudens bis Consul, Corculum; &*

Egregiè cordatus homo, Catus Æliu' Sextus.

Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. aliis pars quædam cerebri visa est animi principatum tenere. aliis nec cor ipsum placet, nec cerebri quandam partem esse animum; sed alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi esse sedem & locum. Plato triplicem finxit animum; cujus principatum, id est, *rationem in capite, sicut in arce, posuit: & duas partes separare voluit, iram & cupiditatem; quas locis distulit; iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit.* A Timæo Locro sumpsit id Plato; cujus in *lib. de anim. mundi* hæc sunt. Τᾶς δὲ θνατᾶς ψυχᾶς τὸ μὲν λογικὸν καὶ νοερὸν· ἔδρα τᾶς καφαλᾶς ἵδρυται μόριον, ὡς τάλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς ἁγᾶ τῷ σώματι ὑπηρετῶν τούτῳ, καθάπερ ἂν αὐτῷ τῷ σκάφει ἄπαντι· τὸ δ' ἀλόγου μέρος, τὸ μὲν θυμοειδὲς, ἔδρα τὰν καρδίαν· Τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν, ἔδρα τὸ ἧπαρ. quod & in Timæo suo ipse fusiùs pertractavit. Vide ad *l.* 2. § 13. Sed & Galen. *de dogmat. Hip. & Plat. l.* 6. *c.* 2. & Aepul. *de Plat. dogmat.* Suffragari Stoicis, Lipsio in Stoic. Physiol. *l.* 3. *c.*18. existimatur Hippocrates; cujus ista ex libello *de corde* profert. Γνώμη δὲ ἦν τῶν ἀνθρώπων πόνους ἐν τῇ λαπῇ κοιλίᾳ, ἢ ἔχειν τὰς ἄλλας ψυχάς. Is locus forsan & Sylburgium in eundem errorem induxit; qui in *notis ad Clem. Alex.* de Hippocrate idem affirmat. Verùm contrariam planè partem ex professo tenet & tuetur Hippocrates; (prout & Tertullianus verè dixit.) hæc enim ipsius ex tractatu *de sacro morbo* ipsissima sunt verba. Κ· τὰ ταῦτα νομίζω τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν πολλὴν ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἐπὸς δὲ ἡμῖν ὅτι ἧδε ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου γινώμεθα ἐμμανέες, καὶ δείματα καὶ φόβοι ἐπίλυποι ἔχουσιν, τὰ μὲν πλείω, τὰ δὲ ἐλάσσω, καὶ οὐκ ἐν νυκτὶ μᾶλλον ἢ ἐν ἡμέρῃ, καὶ ἀπαιδίαι καὶ ἀμαθίαι καὶ παραπληξίαι. τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου γίνεται, ὅταν θερμότερος γένηται οὗτος ἢ κατὰ φύσιν, ἢ ψυχρότερος, ἢ ὑγρότερος, ἢ ξηρότερος, ἢ ἄλλου τινὸς πάθεος ἐπίκηται οἷον οὐκ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐόντος ὑγιέος. Διὸ χρὴ τὸν ἐγκέφαλον εὖ τὸν ἐμμανέα εἶναι. τὰ δὲ ἐξίσταται ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐπὶ τὰς φλέβας, καὶ ἐπὶ τὰς σάρκας, καὶ ἐπὶ τὰς σάρκας, καὶ ἐπὶ τὰς φλέβας, καὶ ἐπὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ ἐπὶ τὰς καρδίας, καὶ ἐπὶ τὰς πλεύμονας, καὶ ἐπὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ

Conſilium, quod nos minimum mentémq; vocamus,
Idque ſatum media regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Nyſſenum Sylburgius; cujus in *orat.* 1. *in feſt. Paſch.* hæc ſunt: Ἔστι τις ὅτι τῶ νοῖ ἡ καρδία· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι πιστεύεται. Verùm Gregor. Nyſſ. *in lib. de opific. hom. c.* 12. & 14. oppugnat eos exagitátq; qui vel in corde vel in capite ſedem mentis conſtituunt, & per corpus totum diffuſam contendit. Δεῖξαι ἡμῖν ὁ λόγος προέθετο τὸ, μὴ μέρει τινὶ τῶ σώματος ἐνδιδόντα τὸν νοῦν· ἀλλὰ παντὸς τοῦ ἴσου ἐφάπτεσθαι, καὶ ἀλλήλοις τῇ φύσει τῶ ὑποκειμένῳ μέρει ἐνεργοῦντα τὴν κίνησιν. Et, Ζηλοτυπῶν τοίνυν πᾶσα σοφιστικὴ μαλακολογία τῆς μείζοσι περὶ σωματικοῖς τὴν νοητὴν ἀποκλειόντων ἐνέργειαν. ἔστι οἱ μὲν ἐν καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι τίθενται, ἄλλοι δὲ ἄλλοι πως τὴν μέσην τοῦ παντὸς σώματος ἐπίσχον χώραν αὐτῇ· ὡς τῆς θερμαντικῆς κινήσεως ἐνταῦθα ἐν τῷ μέσῳ πρὸς ἅπαν μεταξὺ τὸ σῶμα, καὶ ὅπως οἱ ἐνεργοῦσαι φορῖται. οἱ δὲ τῇ ἐγκεφάλῳ τὸν νοῦν ἐνδιατάττειν φασίν· ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τῶ παντὸς σώματος τὴν κεφαλὴν διδομένης θεᾶς τῆς φύσεως λέγοντες ἐνοικεῖν ἢ ταύτῃ καθάπερ τινὰ βασιλέα τὸν νοῦν, δίον τινὰ ἀγγελιαφόρους, ἢ ὑπασπιστὰς, τοὺς αἰσθητηρίους ἐν κύκλῳ δορυφορέμενον. In poſteriore hoc ſenſu è noſtris collocandi, Clem. Alex. *Pædagog. l.* 1. *c.* 2. ἐνθρονίζεται δὲ ὁ λογισμὸς ἐν τῇ ἐγκεφάλῳ. & *Strom. l.* 5. adductis Molis verbis ex *Geneſ. c.* 2. *v.* 7. Ψυχὴν δὲ τὴν λογικὴν ἀναδεῖν ἐμπνεύσαντα ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πρόσωπον ἐντυπῶσθαι γὰρ ἰδρῦσθαι τὸ ἡγεμονικόν. Ambrol. *hexaem. l.* 6. *c.* 9. *Caput tanquam arcem, in qua regalis habitet ſapientia, juxta dictum propheticum. Ipſa ſiquidem mens, quaſi in aula imperiali illic locata eſt, ſecundum plurimorum ſententiam, & maximè Solomonis.* Idem *de Noe & Arc. c.* 7. & loco ſuperiore: *Non immeritò igitur huic quaſi conſultori ſuo cætera membra famulantur, & circumferunt illud ſervili geſtamine ſicut numen, atque in ſublime locatum vehunt. unde cenſoriâ poteſtate quò vult dirigit quorundam obſequia famulorum, & præcepta ſingulis obeunda decernit. Videas imperatori ſuo ſingula gratuito ſtipendio militare. alia portant, alia paſcunt, alia defendunt, & miniſterium ſuum exhibent; parent ut principi, ancillantur ut domino. indè velut quædam procedit teſſera, quam debeant pedes obire regionem; quæ militia munia manus conſummandis operibus exequantur; quam venter abſtinendi vel edendi formam teneat diſciplinæ.* Syneſius item *de provid. orat.* 1. *infrà ad* § 22. exhibendus. Philonem enim quod attinet, quem Clementi σύμψυχον opinati ſunt Hœſchel. & Sylburg. nec quicquam hîc ſtatuit, & aliò potiùs, eodem nempe, quò Nyſſenus, inclinat. Siquidem in *lib. de ſacrif. Cain, & Abel,* ad quem locum illi digitum intendunt. Ubi ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν nuſpiam altari impoſita legi dixerat: rationem ſubjungit, ὥσπερ ἐν τῷ ἑτέρῳ τόπῳ τὸ ἡγεμονικὸν ἀναπολόγητος. *in altero,* inquit, *in utro,* non dicit. nec ambiguè minùs eadem de re loquitur, in *lib. de Cœni inſidiis.* Vide *ad l.* 5. § 27. nam in *lib. de inſomn.* perſtringit eos, qui vel iſtam vel illam ei ſedem aſſignant. Ποῦ ἢ ἀμπρόσθεν τῆς αὐτῆς; ἔξω ἄνω κυλίφεται; Οἱ μὲν γὰρ πλὼ ἀκρόπολιν ἐν ἡμῖν ἀνίδρυσαν αὐτῷ τὸν κεφαλὴν, ὡς ἐν ᾗ εἰδήσεις λαχοῦσαν· εἰκὸς ἦν γουλόσασθαι ἐγγὺς, οἷα μεγάλου βασιλέως, ἐφεδρεύειν τοῦ δορυφόρους. οἱ δ' ὑπὸ καρδίας αὐτὸν ἀγαλματοφορεῖσθαι διανοήσαντες, γοητομαχοῦσιν. Ipſe quid? *lib. de agricult.* Τὸ μὲν ἔτυμον ἄλογον δ' ἄλογον ἀεδὲν, ἐπιφημίδη τῆς. *Mentem totam per totum corpus diffundi* affirmat: prout & Nyſſenus, ubi ex profeſſo argumentum hoc pertractat. unde forſan ſuſpicio oboriri poſſit, non eſſe Nyſſeni γνήσιον fœtum, *orationem* illam *panegyricam.* Joan. Chryſoſt. itidem *cordis ſedem* aſſignare animæ videatur, ſi fragmentum illud quod ex *oratione in Suſannam* Hœſchelius edidit, ſpectemus. Ἔστι γὰρ, inquit, ἡ ψυχὴ καθάπερ παρθένος ἐν θαλάμῳ τινὶ, τὸ μέσον τῆς καρδίας ἰσυχάζουσα, καὶ ὑπὸ μὲν πίστις αἰδέσιον, ὥσπερ ὑπὸ πυρὸς περιφανίδων δορυφορεμένη. Verùm ipſe οὐδὲ τῆς ἀκριβείας, *orat.* 5. nihil in hoc negotio certò ſtatui poſſe contendit. Ὅπως ἄμεμπτος ἔσται ἐν τῷ σώματι, ἀπὸ τούτου ἴσμεν οἱ πάντες. τί γὰρ ἔχει τις ἂν εἰπεῖν; ὅτι περιπλέκεται τῇ τοῦ σώματος ὄψει; σωμάτων γὰρ ἴδιον τοῦτο.——ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ' ἐν μέρει τινὶ συμπλοκίας. ἀνάγκη γενέσθαι τὰ λοιπὰ χίνεσθαι μέρη· τὸ γὰρ ἄψυχον πτῶσιν γενέσθαι. ἀλλ' ἀπὸ τούτου ἔστιν εἰπεῖν· ἀλλ' ὅτι μὲν ἔστιν ἐν τῷ σώματι ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Vide in eandem mentem & Lactant. *de opific. Dei c.* 16.

Μὴ αὖθις | Vide *l.* 2. § 2. ſic *infrà* § 32. πάλιν αὖθις.

Μηδὲ κρατοῖτο | *Ne vehementiùs contendas te.* quemadmodum Naſo *Pont. l.* 1. *eleg.* 6.

Non libet in tales animum contendere curas.

vel etiam, *nè in adverſum contendas. nè obnitaris,* fato nimirum, ac diſpoſitioni divinæ. Sed illud potiùs. ut *infrà* § 32. πόσοι κατατυθέντες & *lib.* 6. § 24. μὴπω κατατεθνάθω. & *l.* 12. § 27. ὡς ἐκτελὲς πᾶν τὸ κατεσκευάσμενον.

Ὅσα τὰ φαντάσματα | Senec. *epiſt.* 104. (ex Mar. *Æn. l.* 6.

Terribiles viſu formæ, letúmque labórque?
Minimè quidem, ſi rectis oculis intueri illa poſſit, & tenebras perrumpere. Multa per noctem habita terrori, dies vertit ad riſum. cur timeat laborem vir, mortem homo? & *epiſt.* 110. *Tanti putemus oculos intendere: jam apparebit, quàm brevia, quàm incerta, quàm tota timeantur.* Vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 7. § 67.

Ὡς ἀνὴρ | Quod *ſupr. l.* 2. § 5. ὡς ἀνὴρ. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 2. Pugil quidam cum de vita periclitaretur, nili membrum virile chirurgi manu abſcin-

abſcinderetur; ſuadente fratre philoſopho ut id fieri permitteret, recuſavit, obfirmatóq; animo eſt mortuus. Percontante autem quodam, quomodò id feciſſet, *ut philoſophus*, an *ut athleta* reſponſum eſt, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir.* Euripid. *Cyclope.*

—— ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.
—— *ut vir ſis, vide.*

(quod uno verbo Hebræi אִישׁ חִתְאוֹשָׁשׁ Eſaiæ *c.* 46. *v.* 8. & Græci, ἀνδρίζεσθε. Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 16. *v.* 13.) Idémque *Philocteta*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 29. & Dione Pruſ. *orat.* 59. laudatus, unde ſuppleri poteſt, quod Ariſtoteles omiſerat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Eudem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè quàm Lambinus cenſuit,

Τὲς γὰρ φρονίμους καὶ τὴ σοφίαν πλέον
Τιμῶμεν, ἄνδρας τ' ἐν πόλει νομίζομεν.

quod μεταφράζων Dio, τοὺς γὰρ φρονίμους, inquit, καὶ πλείονων ἄξιους τιμῶντας, χρῆσθαι τούτοις ἅπασι δυναμένους, καὶ τῷ ὄντι ἄνδρας ἡγούμεθα. quaſi reliqui, nomine tenùs tantùm ſint *viri*. Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atque, ut dixi vidi planè virum.* Senec. *ep.* 98. *Reſtituamur, ut poſſimus dolores, quocunque modo corpus invaſerint, perferre, & fortunæ dicere; Cum viro tibi negotium eſt; quære quem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demum vir erit, cujus animum nec proſpera flatu ſuo efferet, nec adverſa infringet.* Senec. item *de ſap. conſtant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, quantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingreſſi viam.* Et Lucian. de ſectis: Ἥκιστον ἀπολίπωσι λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φιλήδονοί εἰσιν· οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, φιλόπλουτοι· οἱ Πλατωνικοὶ δὲ, φιλόδοξοι· σὺ δὲ ἡμῖν Στωικῶν πολλοὶ ἔφασκον, ὅτι ἀνδρώδεις. indè Laërt. *l.* 6. *initio.* Τὴν Στωικὴν ἀνδρωδεστάτην dixit. Quin & Arceſilaus interrogatus quì fieret, ut ab aliis ſectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros deſciſcerent, reſpondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γάλλοι γίνονται· ἐκ δὲ γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. *Quia ex viris Spadones* (qui & *evirati*) *ex Spadonibus verò viri neutiquam fiant.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πάντα πανταχῇ Ξενοκράτης ἀνὴρ μεγάς.

Contrà de Antonio Plutarch. ἔνθα δὲ φανερὸν αὐτὸν ἐποίησεν, ὅτε ἄρχοι καὶ, ὅτε ἀνδρεῖος, ὅτε ὅλως ἰδίοις λογισμοῖς διοικοῖτο. Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1. § 61.

Vos etiam juvenes animos geritis muliebres,
Illáq; virgo viri.——

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ἦν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
Ἀνὴρ ἀπάντων τῶν γυναικῶν ὅτι νυνί.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir ſubitò factus fœminarum eſt omnium. Grot.

vel ad mentem forſan poetæ propiùs,

Nunc Alcibiades, cùm nè vir quidem ſit,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut ſit oxymoron, omnium eſſe mulierum virũ eum, qui nè vir quidem ſit. Vide ad *l.* 3. §. 16. ἀνδρογύνων. Verùm iſtud in ſenſum obſcœniorem dictum. Alexander Moloſſus, cùm in Italiam tranſ'er, dixiſſe fertur, ſe quidem *ad Romanos ire, quaſi* ἀνδρωνῖτιν, *Macedonem iſſe ad Perſas, quaſi* γυναικωνῖτιν. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiſcens, in itinere quónam concederet percontanti, reſpondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὸν γυναικωνίτιν. *Ex andronitide in gynæceum.* Quanquam & Spartanis ipſis *virilitatis* nomen ægrè ſatis & gravatim impertitus videtur. Siquidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἄν τις ἄνδρας; *quinam in regione Græciæ viros bonos videriſet*, reſpondit, Ἄνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros quidem nuſquam: pueros autem Lacedæmone.* Idémque cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διάξιππος ἄνδρας. *Vincit viros Dioxippus.* ὁ μὲν δὴ ἀνδρόποδα ἄνδρας ἔφη. *Ille verò*, inquit, *mancipia: at ipſe viros.* Laërt. *l.* 6.

Τὰ πράγματα οὐκ ἅπτεται τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ' ἔξω ἔσηκεν ἀπρεμοῦντα] Ità *l.* 9. §. 15. ἔξω δυρεῶν ἔσηκεν. & *l.* 11. § 11. οὐκ ὀπὶ σι ἔχεται.

Αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. nili quod hìc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epiſt.* 76. ibi κείμα & δόγμα, i. e. *decretum*, ut idem *epiſt.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuſcul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur: nam & metus opinio magni mali impendentis; & ægritudo eſt opinio magni mali præſentis; & quidem recens opinio talis mali, ut in eo rectum videatur angi: id autem eſt, ut is qui doleat, oportere opinetur ſe dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epiſt.* 71. *Quid enim mutationis periculo exemptum eſt? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, quamvis Deo agente ducatur. non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus: naſci debent, creſcere, extingui. Quæcunque vides ſupera nos currere, & hæc quibus innixi atque impoſiti ſumus, veluti ſolidiſſimis, carpentur ac deſinent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqualibus iſta ſpatiis temperatura demittit.*

Καὶ ἐκ τοῦ ἴσου] *non erunt amplius.* id ſcil. quod priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc eſt, ἐν ἀλλοιώσει. ut *l.* 9. § 19. ità Plato in *Theæt.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν. quod nonnulli explicans, dicit, πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι &, πάντα ἀεὶ γί-

γνεσις. quod Hippocrates *de diæt. l.* 1. Συμμισγόμενα καὶ διαλυόμενα ἀλλοιοῦται. Vide *ad l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ solitus solenne munus est. fingitur & ipso mundus iste, quem incumbimus. metatio certè nostra, totum versiforme est. dies & nox invicem vertunt. Sol stationibus annuis, Luna modulationibus menstruis variat. Syderum distincta confusio interdum dejicit aliquid, interdum resuscitat. cæli ambitus, nunc subdivo splendidus, nunc nubilo sordidus: aut imbres ruunt, aut signa missilia cum imbribus, debinc subsiliunt, & denuo sudum. Sic & mari fides infamis, dum & flabris æquè mutantibus, de tranquillo probum, de flustris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat. Sic & terram si recenseas temporatim vestiri amantem, propè sis eandem negare, memor viridem cùm conspicis flavam, mox visurus & canam. Cæteri quoque ejus ornatus siquid, non aliud ex alio mutant, & montium scapulæ decurrendo, & fontium venæ cavillando, & fluminum viæ abhumando. mutavit & totus mundus aliquando, aquis omnibus obsitus. Sed & enatando rursus in forma: mutavit rursus orbis, alius idem.* Vise sis eundem argumentum idem pereleganter prosequentem, *de resurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 3. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις | *Vita tota in opinione consistit.* quod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὸ νοερὸν ἡμῶν κοινὸν | quod *suprà l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc plenius, *l.* 9. § 8. Εἰς τὸ λογικὸ ζῶα μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται.

Ὁ κόσμος οὗτος πόλις | Idem *supr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστὶ καὶ ἡ ὕλη, ἐξ ἧς διαμίσγονται, μία. Tertull. *apolog. c.* 38. *Unam omnium rempublicam agnoscimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non est eis terribile, qui omnem orbem terrarum unam urbem esse ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλου — κοινῆς πολιδίμαλος;] nullius certè alius homines indiscriminatim universi. at Christicolas alius, τοῦ ἐν τοῖς ἀγγέλοις. utì Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν | de communi isto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc est, quod *l.* 2. § 4. dixerat, esse *mentem* cujusque τῆς τοῦ κόσμου διοικητικῆς ἀπορροίας. *defluxum quendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ πηγῆς τινος | Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum sententiâ; *Uno ex fonte omnium nostrûm defluunt animæ.*

ἢ Οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται· ὅσῳ μηδ' εἰς ἓν ἂν ἀπέρχεται. | Ità *l.* 5. § 13. Contrà quàm Eurip. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

—τὸ μηδὲν εἰς ὃδὲν ῥίπτει.
—*nil quod erat, in nil abit.*

& quàm Tertull. *adversus Hermog. Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Pers. *Sat.* 3.

—*gigni*
De nihilo nihil; in nihilum nil posse reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσῳ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὕτ' εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ ἀδαμῆ ὄντος ἀμήχανόν ὅτι ἡμέρας τί· τότε ὂν ὑπερπολλάς, ἀνίλυτον καὶ ἄφαυστον. Qui locus Ludov. Nagoralæ virii suspectus habetur. itaque legi postulat pro ἀνίλυτον, ἀνήπυστον, & ἄπιστον pro ἄφαυστον. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ μὴ ὄντων ἀποτελεῖσθαι, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus pariter *epist. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μέν, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἄν, σπερμάτων μὴ ὄντων προσδεόμενον. καὶ εἰ ἀφθείρετο ἦν τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν ἀπόλωλότα τὰ πράγματα, ὄντων εἰς ἃ διελύετο. Quod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ἑρμηνεὺς *lib.* 1.

Principium hinc quojus nobis exordia sumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil posse creari
De nihilo. —

Et mox: *Nam si de nihilo fierent; ex omnibus rebus*
Omne genus nasci posset, nil semine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Aristoteles etiam *physic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ γιγνόμενον ἐκ μὴ μὴ ὄντων γίγνεσθαι ἀδύνατον. ὧδε γὰ ταύτης ὁμολογουμένως τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως. Et rursus *c.* 8. Κοινὴ δόξα μὴ φυσικῶν, οὐδὲν γίγνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὁ μάλιστα φοβούμενοι διετέλεσαν οἱ παλαιοὶ φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι παρὰ τὸν ὄντα. Atque huc pertinet, quod de priscis philosophis idem *Physic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίαν παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν τὴν ἀλήθειαν, — φασὶν ὅτε γίνεσθαι μὴ ὄντων οὐδέν, ὅτε φθείρεσθαι. neq; enim simpliciter, aut produci aut corrumpi quicquam, ei negabant; sed nihil aut è nihilo produci, aut in nihilum evanescere; verùm substantiam ipsam semper manere, novis affectibus sibi invicem succedentibus, asserebant. quod & Aristot. ipse agnoscit, φησὶ μὲν τὰ φυσικὰ *l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὲ παλαιοτέρων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἶδει μόνον ὑπέθεσαν ἀρχὰς εἶναι πάντων. ἐξ ὧν γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ ὧν γίγνεται πρῶτα, εἰς ὃ φθείρεται τελευτῶν, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασὶν εἶναι καὶ ὄντων καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε γίνεσθαι οὐδὲν οἴονται, ὅτε ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaque Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergò omnium interitus atque obitus natura conficiet: & erit aliquid, quod aut ex nihilo oriatur, aut in nihilum subitò occidat. quis hoc physicus dixit unquam?* De posteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

§ 5. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷ γένεσις | Siquidem, ut Aristot. *de gener. & corrupt. l. 1. c. 3.* Ἔστιν ἡ διαπέρα γένεσις ἀεὶ, ἐπὶ τοῦτο ἐστὶν, ἄλλο φθορᾶ καὶ ἄλλο γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius.* At Apollonius Tyan. *epist. 66.* Θάνατος ὑδεὶς ὕδενός, ἢ μόνον ἐμφάσει. καὶ θάνατος ὑδὲ γένεσις ὕδενός, ἢ μόνον ἐμφάσει· τὸ μὲν γὰρ ἐξ ὑσίας πρώτην εἰς φύσιν, ἔδοξε γένεσις· τὸ δ' ἐκ φύσεως, εἰς ὑσίαν καὶ ταύτα, θάνατος. ὅτι μὲν οὖν καὶ ἀληθείαν τινες, ὅτι φθειρόμενόν ποτε μόνον ὃ ἐμφανὲς ὄντος, ἀορίστου τε ὕστερον, τῷ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τῷ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς ὑσίας, ὕσπερ μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ σάσει. Porphyrius apud Stob. *tom. 1. l. 1. tit. 40.* ex Pythagoreorum sententia, Τὸν δικαίως ἀναιρεῖσθαι, οἷος τὸ ἀποθνῆσκον τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ γυμνὸν ἔχει οἷος τὸ γυμνούμενον. ἐφ' ὅτερον δὲ τῆς ψυχῆς μεταβολὴ· τὸ μὲν εἰς σῶμα, γένεσιν· τὸ δὲ ἀπὸ σώματος, θάνατον.

Φύσεως ἰωσήειον] Ità *l. 2. § 12.* φύσεως ἔργον. Senecæ *excerpt. Morieris. ista hominis natura est, non pœna.*

Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταὐτά] deesse videntur voces aliquot, necessariò supplendæ, ut sensus sit integer. [ἡ διάκρισις] εἰς ταὐτά. vel ut *l. 10. § 7.* [ἡ διάλυσις] εἰς ταὐτά. Ità Aristot. *de gener. & corrupt. l. 1. c. 1.* Συνιόντων καὶ διακοσμούντων (τῶν στοιχείων) ἡ γένεσις συμβαίνει καὶ ἡ φθορά. Et *c. 2.* γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι συγκεινόμενα καὶ διακεινόμενα. Ibidémq; Democritus & Leucippus, διακείσει, καὶ συγκείσει, γένεσιν καὶ φθορὰν, definiunt. Empedocli quoq; ὅτι φύσις ὑδενός ἐστιν, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. quod idem & τῶν αὐτῶν τὰ φυσικὰ, *l. 4. c. 1.* reperitur. de quo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib. 4. c. 7.* Ἀλλ' ἤδη κομιδῆς ἀποδανεῖν. καὶ τεσσαράδει τὸ τεθνηκὸς, ἀλλὰ εἰπὲ ὡς ἔχει. ἤδη κομιδῆς πῶς ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; τί γραῦς καινὸν, παράλογον; Vide *l. 5. § 4. & 13.* & *infr. § 30. & l. 7. § 50. & l. 8. § 18.*

Ἐφ' ὧν ἂν τις αἰσχυνθείη | ὃ γὰρ τὸ πυρέττειν αἰσχρὸν, ὑδὲ τὸ ἀποθνήσκειν. Dio Prus. *orat. 33.* & Marc. *l. 12. c. 23.* ἡ κατάπαυσις τοῦ βίου ἐ κακὸν, ὅτι ὑδὲ αἰσχρόν.

Οὔτε φόβῳ τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζώῳ | quia scil. est θνητὸν ζῶον *supr. § 3.* Itaque Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ἤδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de mansuet.* vel, ut idem *de tranquil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l. 4. c. 13.* ἤδειν θνητὸν γεγόνος. vel etiam ut Laërt. *l. 1.* qui liberos plures simul amissos refert, ἤδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεγονότας. Et Ælian. *lib. 3. cap. 2.* ἤδειν θνητοὺς γεγεννηκότας. ubi tamen legendum γεγεννηκὼς, ex Dion. Prus. *orat. 37.* & Epictet. *dissert. l. 3. c. 24.* Cicer. *Tuscul. l. 3. Sciebam me genuisse mortalem.* Val. Max. *l. 5. c. 10. Ego illum ex me natum sciebam esse mortalem.* At turpissimè ac scelestissimè hominis monstrum merum Gallienus ille Imperatoris nomine indignus, qui (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, quòd à Persis captus esset, id quod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *sciebam me genuisse mortalem*, de patre dixit Imperatorum pessimus, *sciebam patrem meum esse mortalem.* ità cùm patris miserias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qui eum quasi *constantem principem* laudaret. Cæterùm, quod Sen. *epist. 99. Cui nasci contigit, mori restat. & epist. 30. Vivere noluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est.*

Οὐδὲ φόβῳ τὸν λόγον τῆς παραιδοῦς | quia, ἢ τὸ σώματος σύγκρισις ἔυκαμπτον. *l. 2. § 17.* Et, ut Epictetus *infr. § 14.* Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c. 11. Mortalis nata es; mortales peperisti. putre ipsa fluidumque corpus, & casibus morbisque repetita, sperâsti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestâsse?* Et mox: *Quid est homo? quodlibet quassum vas, & quodlibet fragile. jactatu, non tempestate magnâ, ut dissideris, est opus. ubicunque arietaveris, solveris. Quid est homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cum benè lacertos exercuit, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima: ex infirmis fluidisque contextum; frigoris, æstûs, laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabem: alimenta metuens sua; quorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ solicitæque tutelæ; precarii spiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί δ' θαυμαστὸν, εἰ τὸ τιμιώτερον τέτμηται, εἰ τὸ πικτὸν πέπικται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Augustinus jam morti propinquus, acceptis cladibus, quæ per barbarorum incursiones passim contigerant, sapientis cujusdam sententiâ se consolabatur dicens; *Non erit magnum, quod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Posidon. in *vit. Aug.*

§ 6. Τοῦτα ὕπως | Abrupta ista; nec cum prioribus cohærentia, & ἀνάρμοστα insuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia*, inquit, *ab istiusmodi perpetrari solemne est.* Senec. *Excerpt. Malè de te loquuntur homines. sed mali. moverer, si judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, quod solent. quibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latrent.* Ista autem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunensis.

Ἐξ ἀνάγκης | *aliter nequeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat. 3.* Κακῶς λέγουσι, ἐπειδὴ καλῶς ὐκ ἔμαθον. Quod idem apud Laërtium *l. 2.* Socrates. Sed & Leotychides Aristonis Laco, apud Plut. in *apophth.* Οὐ θαυμάζω καλῶς γὰ λέγειν ὑδεὶς ἂν

αὐτῷ δυνηθείη. Senecæ excerpt. *Malè de te loquuntur. Bene nesciunt loqui.* Ità *sup.* § 3. Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. Et *l.* 8. § 12. ἀναγκάζονται ὅτου ποτ' οὖν. Et *l.* 10. §. 29. βιάζεται. Pari modo ille apud Epicharmum in *Hercul. fur.* se excusat, referente Eustrat. *in Aristot. ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τά δε πάντα ποιέω.

Hæc ego ex necessitate facio, quæ facio, omnia. Grot. Nec; tamen Zenonis servulo præscriptio ea proderat, qui cùm ob furtum à Domino castigarus, εἶ-μαρτό μοι κλέψαι, *in fatis sibi* diceret *fuisse, ut furaretur*; respondit ille, Καὶ δαρῆναι' *in fatis iisdem fuisse & ut cæderetur.* Sed nec Spartani servo, qui cùm inter flagella, subinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus peccavi*; regessit herus, Ἄκων τοίνυν κὴ κολάζυ. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib.* 7. § 63.

Θέλει τῷ συκλῷ ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l.* 12. § 16. affine quippiam & *l.* 8. § 15. Lactis autem sive liquoris ficulnei meminisse videtur; ὅ-περ συκῆς ὀπὸς πάντων δεμύτατος. ut Aristot. *problem. l.* 20. *c.* 18. sive, ut Plin. *l.* 23. *c.* 7. quoniam *fici succus lacteus aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit.* quod aliter paulò Dioscoridi. *l.* 1. *c.* 149. πικρός ὅτι γάλακτος, ὥσπερ ἡ πτία· λύει γὰρ τὸ πιπτόν, ὥσπερ τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus haud paucis succus is nobilis, quas apud eosdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. Scit pauciss-imos omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet. nemo autem naturæ sanus irascitur. quid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta senteſque non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καί σου κὴ ὅτος τεθνήξεσθε] Ità *l.* 7. § 22. μετ' ὀλίγον ἀμυδρότερος τεθνήξεται. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 42. *Nulla res adversùs iram magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis. sibi quisque ut alteri, dicat; Quid juvat tanquam in æternum genitos iras indicere, & brevissimam ætatem dissipare? Quid ruimus in turbam? quid certamina nobis accersimus? quid imbecillitatis obliti, ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus? jam istas inimicitias, quas implacabili gerimus odio, febris aut aliud malum corporis vetabit geri. jam par accerrimum medius mors dirimet. quid tumultuamur, & vitam seditiosi conturbamus? stat super caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiusque ac propiùs accedit. istud tempus quod alienæ destinas morti, fortasse* [haud] * *citra tuam est.* [* *circa* Lipſ.] Et rursus: *Quin potiùs vitam brevem colligis, placidamque & tibi & cæteris præstas. quin potiùs amabilem te, dum vivis, omnibus; desiderabilem, cùm exesseris, reddis. Quid servo, quid domino? quid regi, quid clienti tuo iraſceris? sustine paullum. venit ecce mors, quæ nos pares faciat. Ridere solemus inter matutina arenæ spectacula, tauri & ursi pugnam inter se colligatorum; quos cùm alter alterum vexárit, suus confector expectat. Idem facimus. aliquem nobilem alligatum lacessimus: cùm victo victorique finis æquè maturus immineat. numquid amplius isti cui iraceris, quàm mortem optas? etiam te quiescente morietur. perdis operam: facere vis, quod futurum est. Quieti potiùs pacatique, quantulumcunque supereſt, transigamus. sive de ultimis suppliciis cogitas, sive de levioribus, quantulum est temporis, quò aut ille pœnâ suâ torqueatur, aut tu malum gaudium ex aliena percipies? jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines sumus, colamus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo simus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum respicimus, quod aiunt, versamusque nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum est illud, ad quod ille respexit, quódque Aristoteles exhibet, *rhetor. lib.* 2. *c.* 21.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαπε θνητὸς ὤν.

Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθεαν μὴ φύλαπε θνητὸς ὤν.

Mortalis odia ne gere immortalia.

Quod latiùs extulit Euripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Ὥσπερ ὃ θνητὸν κὴ τὸ σῶμ' ἡμῖν ἔφυ·
Οὕτω φρονεῖν, μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.

Mortale quando corpus est homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Quisquis magistrâ sapere naturâ volet. Grot.

Romanis, ab Hetruscis missi de Tarquinio legati, apud Dionysium Halicarn. *l.* 5. Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φρονεῖν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib.* 8. ubi Deos etiam, per gravia atque atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúsque leniri dixerat, εἰ μὴ σύ, inquit, ἀξιοῖς, τοὺς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶ), τὰς δὲ ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

Θυμῷ γὰρ ὠδὴν γῆρας ὧδιν ἄλλο πλὴν θανεῖν.

Iræ senectus unica est, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epist.* 51. Τῆς μὲν τῶν ἄλλων ἔχθρας ὅσοι τὶ κακὸν μὲ δεδρακασιν, ὡς πεφυκαλεῖς, καὶν ὀλιγοψύχως θνητοῦ γὰ ὄντας, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὡς φασί τινες, ἀ φρονοῦντες. τῆς μὲν τοι, Πύθωνος εἰς ἑαυτὸν συμπνοίας, ἃ μόνον ζῶν, ἀλλ' ἐπ' ἂν ἀποθανών, ὃ πᾶσι συμβαίνει τοῖς τετελευτηκόσιν, ὀλιγοψύχως.

Οὐδὲ ὄνομα ὑμῖν ὑπολειφθήσεται] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 25. Hesiod. *oper. l.* 1. *v.* 153.

Ἐῶσα.

Βῶμον ἐς ὑψόθεσα δόμων ὑπερθε ἄϊδαο,
Νάνυσιν. ——

quo loco (ut obiter adnotem) ὑψόθεσα malim vertere, *situ obſitum*, quàm cum interpretibus, *latum*.

§ 7. Ἄρχειν τινὰ ἀναλγησίαν, ἤγουν τὸ, βάλλεσθαι | Idem ferè *l.* 7. § 14. & *l.* 8. § 35, 41, 47. & *l.* 12. § 22, 25. Huc illud Menandri, apud Plutarch. *de tranquill.* & *de exil.* & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.

Οὐδὲν πάσχουσας ἄνδρ', ἂν μὴ σφετεροῦ. 10
Nil paſſus es mali, ipſe ni præ te feras.

Epictet. *Enchirid. c.* 29. Σὲ γὰρ οὐ βλάψει, ἂν μὴ τὸ δόλιον. τότε γὰρ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ἀπατηθῇς βλαπτόμενος.

§ 8. Ὁ χείρων αὐτὸν ἑαυτῷ ἄνθρωπον ὁ πολίτης | quod *l.* 7. § 64. ὑπὸ τινὸ δεινοτέρου τινὸ κυβερνῶσαν χείρονος. quia ſcil. *Animus cujuſque, is eſt quiſque.* Cicer. *Somn. Scip.* Vide *l.* 2. § 1.

§ 9. Ἡδύγνωμον | Ita *l.* 2. § 3. Πρόσεσι δὲ τὸ ἀναγκαῖον. ibi vide. commation autem hoc ſuperioribus adfigit Caſ. ſequentibus præfigit Xyl. cùm neutra ſatis cohæret. dictionis ſeries hiulca eſt, & deeſſe aliquid videtur. ad ſequentia potiùs dicti mens vergit: ut rationes varias ſimul congerat, ob quas æquanimiter contingentia quæque ferre oporteat; quia nempe neceſſaria, utilia, juſta.

§ 10. Ὅτι τῶν τὸ συμβαῖνον, δηλοῖ συμβαίνον | Ità ſolent excerpta ſua, vel χρησμοδοίας, vel adnotata ordiri, Ὅτι τόδε, ἢ τόδε, ut videre eſt paſſim apud Photium, Euſtathium, alios. Aliquando tamen pleniùs, Ἰσέον ὅτι, aut ejuſmodi aliud quid, quale & iſtîc ſubintelligendum. Quod autem *omnia quæ contingunt nobis, juſtè contingere* dicit, intelligendum eſt, quoad primam cauſſam. Nec abhorret ab hoc philoſophia Chriſtiana, ſed cumprimis inculcat. Pſaltes *Pſal.* 119. *v.* 139. *Juſtus es, Domine, juſtæque ſunt judicia tua.* & *v.* 75. *Novi, Domine; recta eſſe judicia tua; juſtèque te afflixiſſe me.* Et *Pſal.* 145. *v.* 17. *Juſtus eſt Dominus in omnibus viis ſuis, ſanctúſque in operationibus ſuis.* Vates etſam Jerem. *c.* 12. *v.* 1. etiamſi ægrè ferre videatur, quod bonis malè, malis bene ſit; hoc tamen pro fundamento immoto prouſus ſubſternit, *Tu, Domine, certè juſtus es.* Sen. *epiſt.* 107. *Quæcunque fiunt, debuiſſe fieri putet; nec velit objurgare naturam.* & *epiſt.* 96. *Solet fieri. parum eſt. debuit fieri. decernuntur iſta, non accidunt.* Galen. *in Hippocr. de fract. l.* 1. § 2. Ὅταν ἀφίκῃ παράγγελμα τὸ οἰκεῖον φυλάξαντα, δηλοῖ ἔχειν τι καὶ διοικεῖται. οἰκεῖον δ' οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὸ κατὰ φύσιν. ad Marci mentem aptiſſimè.

Κατὰ τὸ ἑξῆς | *Secundùm rerum ac cauſſarum ἀκολουθίαν*, ſive *connexionem ac concatenationem* quandam, quam imaginabantur Stoici. Vide *infr.* § 45. & *l.* 6. § 38.

Ὑπὸ τοῦ ἀνυπάρκτου τὸ κατ' ἀξίαν | Nihil poterat piè magis ac religiosè dici, quàm omnia provenire à cauſſa quadam ſuprema, aſſignante quaſi certâ lege cuique, quod ipſi maximè ſit congruum. Vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 25.

Σὺν τὸ ἀγαθὸς εἶ | Syntaxis τοῦ poſcit. Sicut *l.* 7. § 66. ἀρκεῖ σοι τοῦ δίκαιος εἶ. atque ità Lugd. *Bonum* autem fore dicit, ſi juſtè evenientibus ſe ſponte ſummiſerit. quod Cleanthes ſuprà, *ad l.* 3. § 4.

Malúſque patiar, quod bono licuit pati.

Καὶ δ' γενόμενος ἰδίως ὁ ἀγαθός | *Virum bonum*, dicit; non *quomodo omnes candidatos bonos viros dicimus, quomodo obvios, ſi nomen non ſuccurrit, dominos ſalutamus*: ut Senec. *epiſt.* 3. ſed *perfectum, abſolutum; quem malum facere nulla vis, nulla neceſſitas poſſit.* Idem *epiſt.* 34. Itaque τὸ ἰδίως νοούμενον, iſtîc opponitur τῷ καινοτέρῳ λεγομένῳ, *l.* 2. § 10. aliúdque hîc τὸ ἴδιον, aliud τὸ ἰδιωτικὸν, *infr.* § 50. Fabius *inſtit. l.* 12. *c.* 1. cùm Oratorem *virum bonum* definiviſſet. *Ego ſecundùm communem loquendi conſuetudinem ſæpe dixi dicámque perfectum Oratorem eſſe Ciceronem, ut amicos & bonos viros, & prudentiſſimos dicimus vulgò, quorum nihil niſi perfectè ſapienti datur. Sed cùm propriè & ad legem ipſam veritatis loquendum erit, eum quæram oratorem, quem & ipſe quærebat.*

§ 11. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε | Senec. *de ſap. conſtant. c.* 17. *Genus ultionis eſt, eripere ei quæ fecit contumeliæ voluptatem. Solent dicere; Miſerum me. puto, non intellexit! adeò fructus contumeliæ in ſenſu & indignatione patientis eſt.* Tertull. *de patient. c.* 8. *Nempe idcirco quis te ledit ut doleas: quia fructus omnis ledentis in dolore læſi eſt. ergò cum fructum ejus everteris non dolendo, ipſe doleat neceſſe eſt amiſſione fructûs ſui.*

§ 12. Ἐτυμόπαππος | i. e. δηλωτικὸς ἑτυμου. ut *l.* 3. § 13.

Ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος | i. e. τῷ ἡγεμονικῷ, ſive *mentis*, quam & τὸ κυβερνῶσαν, *ſuprà* § 1. & τινὸ κυβερνῶσαν, *l.* 7. § 64. vocat. Vide Ambroſ. *Hexaemer. lib.* 6. *cap.* 9. *ſuprà ad* § 3. Verùm nobis, *Unus eſt Rex idem & Legiſlator, Jova.* Eſaiæ *c.* 33. *v.* 22. cujus & legem νόμον βασιλικὸν Jacobus indigetat. *c.* 2. *v.* 8.

Μεταδίδου | Vide *ad l.* 1. § 15, 16. & *l.* 6. § 21. Notum illud Heſiodium *oper. l.* 1. *v.* 291.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει,
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα, καὶ εἰς τέλος ἐσσεται ἀμείνων.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρεῖος ἀνήρ.
Ille quidem ante omnes, per ſe ipſe quia utile, quid non,
Qui videt, & longè fines proſpectat agendi:
Qui bene conſultis didicit parere, ſecundus.
At qui conſiliis pollet nihil ipſe, nec audit
Suadentes alios, nullos homo vivit ad uſus.

Ità vertit apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 3. & 4. Grotius; quem mirum αὐτῷ repoſuiſſe denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτὸς legeretur. præſertim cùm & in verſione illud potius expreſſerit, & Heinſium audire potuerit, de ſcriptura gemina monentem *in notis ad Heſiodum*: ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς γοῦν πάντα, *eſt*, ὁ χρὴ πάντα αὐτὸν, τυτέστι, κατ' αὐτὸν, σοφὸς ὤν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaque dixit Heſiodus, hoc eſt, qui ipſe*; *non autem*, ὁ αὐτῷ, *qui ſibi, ſapit*, juxta illud Euripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. relatum, à Ciceron. *famil. l.* 13. *epiſt.* 15. Lucian. in *apolog.* Plut. *de latend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* uſurparum. opponitur autem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ διὰ ἀτέρων τινὸς νουθετήσεως σοφῷ γεγονότι. Eandem hanc lectionem confirmat Ariſtides rhetor, in *orat. Platon.* 1. non quidem ut vulgò legitur, ſed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod.* 247. qui ubi Heſiodia illa recitaverat, ſubjungit: Πρῶτον μὲν ἔοικε τὸν αὐτὸν αὐτῷ νοῦν τὸ βέλτιστον ἔχειν ἢ ἀμαθίᾳ, τὸν ὑπὸ συμβούλου νουθετούμενον· μᾶλλον ἢ ἀμαθίᾳ, ὥσπερ ἐν ἀμαθίᾳ ὄντας, τὸν τῷ συμβούλῳ πειθόμενον, τοῦτῳ χάριν τοῦ νοῆσαι, ὅτῳ βέλτιον τοῦ μετ' ἐκείνου, μὴ πειθόμενον. Et mox: Τὸν μὲν πολλῶν ἄνδρα, οἷς δοκῶ ἢ θεῶν ἀγχίνοια σοφὸν ἢ κρίσιν μὲν ἔχειν, ὃς ἢ αὐτὸς πάντα νοεῖ· τὸν ἢ ἀκούοντα καὶ μανθάνοντα ἀγαθόν. Sed & Ariſtoteles *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 4. & Diogenes Laert. *l.* 7. apud quem Zeno Heſiodi verſiculos illos non ſine nota aliqua refingit, ut dicatur,

Κἀν τῷ μὲν πανδέκτης ὃς τὰ ἑαυτοῦ πάντα·
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.

Κρείττονα γὰρ εἶναι τὸν ἀκοῦσαι καλῶς δυναμένων τὸ λεγόμενον καὶ χρῆσθαι. τῷ δ' αὐτῷ τὸ τῷ συνιόντι· τῷ μὲν γὰρ εἶναι τὸ συνιέναι παρ' αὑτοῦ· τῷ δ' εὖ πειθόμενον ὠφελεῖσθαι καὶ παρ' ἄλλου. Quod etiamſi Themiſtio *in orat. quinquennal.* placuiſſe videor; mihi tamen eodem loco habetur, quo Zenonis ejuſdem cavillum illud, quo Phocylidis monitum nemini non probatum eludere conabatur. (ὑσσῳ.

Μηδὲ δίκλιν διόδευε, πεζὸν γ' ἀμοῖν μᾶλλον ἀ- de quo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad. c.* 4. Verùm propiùs acceſſit Artabanus apud Herodot. *l.* 7. Ἴσον, inquit, ἐκεῖνο παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐπίλεσθαι πιθέσθαι. Cæterùm Heſiodo ſuffragatur proſus Ariſtoteles *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 4. quo loco non primus tantùm verſiculus ad autoris mentem ritè efformatus reperitur; ſed & quartus, qui hoc admiſſo, prout ſuperiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhiberur. ſiquidem μήτ' αὐτὸς ibi legitur, quod μηθ' αὐτῷ apud alios, etiam qui mendum prius ſuſtulerant, mendosè habetur. Greg. etiam Naz. *ep.* 43. Ἀνιάσομαι δὲ, (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτεστιν) εἰ μήτε αὐτὸς συνορᾷς τὸ δέον ὁ τῆς σοφίας καὶ φύσεως ἐπαγγελλόμενος· μηδ' ἄλλῳ τῷ πίστιν παρασκευάζοντι· ὁ τῆς δευτέρας. Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Εἰ μὲν οὖν ἐφθύμως ἠκροώμεθα τῶν λεγομένων, τῆς δευτέρας ἦν ἀποτυχεῖν ἴσως παρ' Ἡσιόδου μοίρας. εἰ δὲ μή, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι λυμῆρες· αὐτὸς δὲ μάντις ἦν ἀπὸ τῶν δικλοῦν, ἐν οἷς ἑαυτῷ φησὶ ἄμεινον μὲν εἶναι τὸν παρ' ἑαυτῷ τὰ δίκαια ξυμβαίνοντα ἰσθλὸν ἢ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς παρ' ἑτέρων εὖ συνδεχόμενον ἀκούοντα· πλὴν ἢ τοῦτο οὐδὲν ἧττον ἐπαίνου, εἰ χρεία ἔναι τοῦς ἄκροις. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Cor. orat.* 18. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα αὑτῷ, φησὶν, ἄνευ ἡμῶν εἰ καταδέξαιμεθα, κἀγὼ σωτῆρος ἂν ἡμῶν καὶ ἀντιλήπτορος ἐφρόντισα. ubi, quod monet Dunæus noſter, illum primæ notæ σοφὸν, hunc ſecundæ συνετὸν nuncupat. Cicero *pro Cluent.* *Sapientiſſimum eſſe dicunt eum, cui quid opus ſit ipſi venire in mentem: proximè accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet. in ſtultitia contrà eſt. minus enim ſtultus eſt is, cui nihil in mentem venit, quàm ille, qui quod ſtultè alteri venit in mentem, comprobat.* Minutius apud Liv. *l.* 22. *Sæpe ego audiqui, eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat, quid in rem ſit: ſecundum eum, qui bene monenti obediat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. nobis quoniam prima animi ingeniique negata ſors eſt, ſecundam ac mediam teneamus, & eam imperare diſcimus, parere prudenti in primum inducamus.* Senec. item *de benefic. l.* 5. *c.* 21. *Meruiſſe velle ac poſſe ſecunda virtus eſt.* ſive ut ſcholia Manuſcripta in codice meo, (nam & Lipſius locum manucum eſſe advertit) *Non meruiſſe*, (hoc eſt, *monitu non indigere*) *prima virtus eſt: velle ac poſſe ſecunda.* Ibi mox: *Animus, quod paucis, ſui rectè, optimum: proximi ſumus, qui admoniti in viam redeunt.* Tales eſſe nè pudeat pigeátve, Marcus vult iſtic; non quales Niceras Conſtantinopolitanos ſuos deſcribit in *Iſaac & Alex. c.* 1. μετ' αὐτόδυν τοῖς ἐμφυτοῖς συγχωρῆσαι, μηδ' ἑτέρῳ πειθαρχῆσαι αἰσχυντηρὸν τὸ λῆμα. Facit huc Philippidæ Comici in *Anemoſi*, apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 1. illud:

Ὅτ' ἂν ἁμάρτῃς τι, κακῶς ἀπάλαιστος
Μάλιστα γὰρ ὅταν αἰσχύνῃ τὸ συμφέρον.
Ne turpe vinci, ſiquid erraris, puta:
Hæc namque vera eſt ad bonam frugem via. Grot.

Sophocl. *Antigon.* —— ἔγωγε καὶ προσθοίμην πολύ,
Φῦναι τὸν ἄνδρα πάντ' ἐπιστήμης πλέων·
Εἰ δ' ὧν (φιλεῖ γὰρ τῶνδε καὶ τάδ' ἕρπειν)
Καὶ μὴ λέγοντι τῷδε τὸ μανθάνειν.
Hoc mi videtur, expedire plurimum,
Scientiâ plenus ſi quiſque exiſteret:
Sin minus hoc, (namq; hoc res haud nata eſt vergere)
Bonum eſt à bene monente quovis diſcere. Grot.

Et *ibidem*:

Ταῦτ' ἔν, τέκνον, φρόνησον· ἀνθρώπῳ γὰρ

Τοῖς

Τοῖς πᾶσι κοινὸν ὄζει τὸ ἐξαμαρτάνειν.
Ἐστὶ δ' ἁμάρτη, κἄν τις ἐκτὸς ἐσ' ἀνὴρ
Ἀζυλος ἀεὶ ἄνολος, ὅστις ἐς κακὸν
Πίσσων ἀκίνητος, μηδ' ἀκίνητος πίλαι·
Αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει.
Hæc ut modesto pectore evolvas, rogo:
Errare cunctis insitum mortalibus:
At ille nec sine mente, nec vacuus spei,
Remedia qui receptat implicitus malis,
Nec pertinaciam addit errori suo. Grot.

Senec. *Agamemn.* 2. 2.

Remeemus illuc, unde non decuit prius
Abire; sed nunc casta repetatur fides.
Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccâsse, penè est innocens.

Andocides *orat. de reditu:* Καὶ ἐυτυχέστατοι μὲν, ἃ ἐκλέξασθε ἐξαμαρτόντες· σωφρονίσεσθε δ, οἷ ἂν τάχιστα μετανοήσωσιν. Gregor. Naz. *in patr. sum.* Τὸ μὲν μηδὲν ἁμαρτεῖν, ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου θεοῦ. τὸ δ' ἐξαμαρτάνοντας διορθώσεσθαι, ἀνθρώπου μὲν, ἀλλ' ὀπαδικῶν, καὶ τῆς σωζομένης χαρίδος· τὸ δ' ἀθεράπευτον, τῆς πονηρᾶς καὶ αὐτοκεμβούς δεῖ φύσεως, καὶ ἧς ἐστ' ἐκείνης ἐκφυγαμίσυον. Idem in *Apolog.* Κἂν οἱ τὸ σφέτερον τὸ λόγῳ μὲν σώζοιεν, ἀλλὰ τὸ μὴ δίκαιον ἐκείνου. τὸ ἁμαρτάνοντας μεταδιώκειν τοῦ μὴ δι' ἀρρωστίαν, τῆς κατὰ φύσιν, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης, ἢ πάντων ἄπεστι, καὶ ἧς Νέαν ἰσχυρῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν τὸ δ' ἀθεράπευτον, καὶ ὡς ἀλλοίως ἐπιπεπλεῖν, τοῦτο λοιμικῶν, καὶ τῆς χάριτος Idem *irenic.* & *adv. Julian.* 2. Μέγα μὲν τὸ μηδὲν τῶν ἀρχὴν τυχὸν ἁμαρτάνοντας, ἢ μὴ τὰ μέγιστα ἐπτοῆσθαι τὸ παντελῶς ἀναμάρτητα, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἔταξεν ὁ θεός· δεύτερον δ, ὡς ἐμοὶ μὲ δοκεῖ, τὸ παίσαντας τι καὶ παιδευθέντας, ἐπαινέσαι. Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 351. Κάλλιστον μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ σφὼν θεὸν ἔχον ἐγγύτατα κατὰν δ καὶ τὸν ἁμαρτόντα γνησιαχῆσαι, καὶ ταχέως ἐξανασῆσαι τὸ πάθματος. Idemque *ibid. ep.* 435. Τὸ ἀναμάρτητον θεοῦ μόνου, καὶ ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. τὸ δ μηδενὸς ἐφάπτεσθαι ἧς κτ' χαλεπὸν ἀδυνάτου, ἀνθρώπου δεῖν ἐναγῶς καὶ τὸ μὴ πολλοῖς ἐκκαπῆναι ἧς ἀκυσίων, οἰκεῖον ἧς ἐγγίστου θεοῦ βελομένου· καὶ τὸ ἧττον μὲν ἐκείνου, ῥᾷον δ πολλοῖς, τὸ μὲ ἐπὶ μέγιστον ἐμφθέσθαι τοῖς ἁμαρτήμασιν. Cyprian. *epist.* 3. *Primus gradus felicitatis est, non delinquere: secundus, delicta cognoscere. illa innocentia quæ servat; hæc medela, quæ sanat.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 17. *Prima virtus peccata non perpetrare, sed vitare: secunda, perpetrata corrigere.*

Κοινωφελῶς | Vide *l.* 1. § 16. κοινονομοσωμίας. & *l.* 7. § 4.

Οὐχ ὅτι ἡδύ | Aug. *contr. Julian. lib.* 5. *cap.* 7. ubi illud Lucani *l.* 2. de Catone elogium retulerat.

In commune bonus: nullosque Catonis in actus
Surrepsit, partemque tulit sibi nata voluptas.

quoniam, inquit, *& quod non faciebat sine voluptate non faciebat propter voluptatem.* Cicer. *Academ. l.* 4. § 140. *Virtus esse nulla potest, nisi sit gratuita. nam quæ voluptate, quasi mercede aliquâ, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióque virtutis.* Senec. *de vit. beat. c.* 10. *Sapiens nihil voluptatis caussâ faciet.* Allusum est forsan ad Gorgiæ Leontini dictum, qui interroganti, τίνι διαίτῃ χρώμενος ὤν τις ἐμμελῶς καὶ μὴ αἰσθήσεως τοσοῦτον χρόνον ζήσειεν, respondit, ὑδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πρᾶξας ex Clearcho *vitarum l.* 2. Athen. *dipnosoph. l.* 12. Apud Plut. in *Stoic. Contradict. c.* 18. Chrysippus ἐν τῷ περὶ πολιτείας, ὑδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πρᾶξειν, ὑδὲ φθονηδιάσειν τοὺ πολίτας. Antisthenes verò suis præcepit, μηδὲ δάκτυλον ἐκτείναι πρὸ ἕνεκα ἡδονῆς, *ut nè digitum quidem voluptatis caussâ unquam extenderent.* Theodoret. *therapeut. l.* 12. cujus illud item celebratur; Μανείλιν μᾶλλον, ἢ ἡδεῖλιν. *Furere malim, quàm voluptate perfundi.* Laert. *l.* 7. Sext. Empir. *adv Ethic. cap.* 2. & *Pyrrhon. hypoth. lib.* 3. *cap.* 23. Clem. *Strom. l.* 2. Theodoret. *therapeut. l.* 3. Gell. *l.* 9. *c.* 5. Veruntamen etiam Stoici ipsi in hanc partem secessionem quandoq; feciſse visi sunt. quod de Aristone Magistro suo festivè Eratosthenes apud Athen. *l.* 7. Τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότητον διοριζόμενοι παρὰ τὴν ἡδονὴν. Neque tamen ullo modo admittendum, quod Epiphanii codices habent, *adv. hæres. l.* 3. *tom.* 2. *epilog.* § 9. Chrysippum statuisse τὸ τέλος πάντων τὸ ἥδυ πάθος εἶναι. nec id sanè Epiphanius unquam dixerit. Verùm aut vitiata ista, & ἀπαθὲς pro ἡδυπαθὲς legendum; aut loco mota, & Diogeni Rhodio, cujus dogma proximè refert, quorum istud probè convenit, τὰ σύμπαντα σωίζεσθαι ἐξ ἡδονῆς. *voluptate constare omnia,* tribuendum. Cæterùm in dogmatum prisorum illorum recensione Epiphaniana haud pauca istiusmodi, vel depravata, vel perperam relata occurrunt.

Ἡ ἔνδοξον | Contrà quàm illi, *qui nihil honestum esse putant, nisi quod in vulgus gloriosum.* Cicer. *Academ. lib.* 4. Senec. *de beat. cap.* 20. *Nihil opinioni caussâ, omnia conscientiæ facta.* Et *epist.* 113. *Nihil sit illi cum ambitione & fama: sibi placeat.* De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert.* Vide *lib.* 1. § 16. & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

§ 13. Τί ἂν ὦ χρᾷ; Bernard. *de bon. deser.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo,* (hoc est, ut Simocat. *epist.* 13. Τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος) *ratione vigens & ratione non videns.*

Τί ἄλλο θέλεις; | Puta laudem, aut mercedem. ut *l.* 7. § 73. & *l.* 9. § 42. Vide & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 11.

§ 14. Ὡς μέρος. | Vide *l.* 2. § 3.

Ἐναφανίσῃ | Vide *l.* 2. § 12.

Ἀναλήψῃ | Verbum idem de Domino Jesu, ſed ſenſu paulùm diverſa uſurpatur, Marc. *c.* 16. *v.* 19. Luc. & *Act. c.* 1. *v.* 2,11,12. Et indè ἀνάλημψις, de ejuſdem aſcenſione uſurpata Luc. *Evang. c.* 9. *v.* 51. Verùm in iſtis τὸ ἀνὰ *ſubvectionis* ſignificatum obtinet, ut rectè Beza; non *reſtitutionis*, uti Budæus & Eraſmus de voce altera, ſed ratione tamen haud eâdem uterq;, cenſuerunt. quum Marco noſtro *reditum* & *reſumptionem* deſignet. quomodo & mors Salomoni *reditus* dicitur ſive *receptio*, ubi *corpus* aſſerit *ad terram unde ſumptum eſt, reverti, ſpiritum ad Deum, à quo prodierit, recipi. Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. Vide *l.* 7. § 49.

Εἰς τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ αἰσθητικοῦ | id eſt, *Deum* ipſum, unde deciſus, & cujus pars es. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* de Deo. ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ αἰσθητικὸν πεπόηται, ὅταν ἡ ἕξις τοῦ σπερματικοῦ λόγου ὅλα τὰ μόρια, &c. Vide & *infr.* § 21, 23.

§ 15. Τὸ μὲν παρελήλυθεν, τὸ δ' ὑστερεῖ | Vide *infr.* § 47, & 48, & 50. Senec. *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis, cogita brevitatem hujus ſpatii, per quod citatiſſimi currimus. obſerva hunc comitatum generis humani eodem tendentis, minimis intervallis diſtinctum, etiam ubi maximus videtur.* Et *epiſt.* 49. *non poſſunt longa intervalla eſſe, in ea re, quæ tota brevis eſt.*

§ 16. Ἐντὸς ὀλίγου πᾶσαν ἴσως αὐτοῖς δόξεις | Novi eſſe videntur argumenti iſta: nihil ſtatuo tamen. Poſſunt autem intelligi, vel de mutatione ac metamorphoſi illâ ſtupendâ, quam in ſapiente ſuo prædicabant Stoici, & exagitat Plut. in *Stoic. paradox.* utpote quâ ὁ χθὲς ἕκθιστος ἅμα καὶ κάκιστος, τὴμερον ἄφνω μετασκέυασιν εἰς ἀρετὴν, καὶ γίγνεται ἐκ βιαίου καὶ ἀκόλου καὶ λυπεροῦ γλυκὺς, εὐφρανὴς, ἡσυχάζων, ἡμέμπτως. ὁ κάκιστος πρὸ, δείλης ἄξιος· ὁ καθαρθεὶς ἐμπλήκτως, καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἀκόλαστος, καὶ δύλος, καὶ πένης, καὶ ἄπορος, αὐθημερὸν εὐπορεῖται καὶ βασιλὶς, καὶ ὅλεθρος γονεῶν, σώφρων τε καὶ δίκαιος, καὶ βέβαιος, καὶ ἀδόλως. ὁ χθιζὸς φύσας, ὐδ' ἥλιον ἐν σώμασι νῦν καὶ ἀπαλῷ, ἀλλ' ἐν ἀσθενεῖ καὶ ἀπαλῇ ψυχῇ καὶ ἀνάνδρῳ καὶ ἀβέβαίῳ, τῶν τέλεων, ἄκρων φρόνησιν, ἰσόθεον ἡδονὴν, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν ἰσχνὸς, καὶ ἐξαίφνης πέως τις, ἢ δείμων, ἢ θεὸς ἐκ θείου τοῦ κακίστου ἡθύμου. vel etiam de vulgi mutabilitate, καὶ οἷα τὸ συμπαθὲς ἅπαν ἐφημεῖν δοκεῖν. *Supr.* § 3. quibus hodiè quis bellua aut ſimia, eiſdémque rurſus intra paucos dies idem genius aut Deus. Ità Athenienſi populo, ut Ariſtoph. *equit.*

Ὅ τῶν μὴ ὄντων, εἴθιον δ' ὑφρύζειν.
Qui nullus hodie, cras futurus ſummus eſt.

De Menedemo Laert. *l.* 7. Τὰ μὲν παρῆκται πρεσβυτῶν, κίνων καὶ λάγνος ὑπὸ γῆρ· Ἐφεσίων ἀνέων ὕστερον δ' ἐθαυμάσθη, ὅτι καὶ τὴν πάλιν ἡγεμονίαν ἔσχε. Inſigne autem inconſtantiæ popularis iſtius exemplum in Chriſti famuſis ſacra pagina ſuppeditat. Paulus & Barnabas Lyſtris à populo *pro diis habiti humanâ formâ indutis*; Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. iidem paulò pòſt λιθασθέντες, *lapidibus impetiti*, & pro mortuis jam habiti, extra urbem projiciuntur. Lucas *Act. c.* 14. *v.* 10, 18. Contrà Paulus idem à Melitenis pro *homicida* vel *facinoroſo* habitus, quem *Nemeſis* ultrix à tergo inſequeretur, dum viperam è manu pendentem conſpicantur; mox tamen idem ab iiſdem pro *numine* ſuſpicitur, ubi beſtiam abſque læſione ulla excuſſam vident. μεταβαλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. *Ibid. c.* 28. *v.* 4, 6. Meliùs autem hîc Guil. Xyland. *Intra decimum diem Deus videberis eis, qui te nunc beſtiam & ſimiam putant, ſiquidem ad præcepta & venerationem mentis reflectas*, &c. quàm Mer. Caſaub. qui è contrario ſic extulit; *Intra decem dies Deus habeberis, qui, ſi ad dogmata rationiſque venerationem redieris, nihilo te bruto mero aut ſimiâ præſtantiorem cenſebunt.* Pro Xylandro calculum dabit Epictetus, cujus hæc ſunt verba, *Enchir. c.* 23. quæ & Marcus forſan ob oculos habuit cum hæc ſcriberet, certè Marci menti explicandæ commentarium exhibent luculentiſſimum. Φιλοσοφίας ὑπόθεσις; ἐξαναδίδαξε αὐτόν, ὡς κατεγελάσθη μόνος, ὡς κεκλαυμένων αὐτὸν πολλῶν, ὡς ἐρέσθαι, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανῆλθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὐτὴ ἡ ὀφρύς; σὺ δ' ὀφρυοῦ μόνῳ μὴ σχῆς· ἀλλ' ἢ βελτίων σοι φαινομένων ἴσθι ἔχων, ὡς ἱκανὸ τῷ θεῷ πεπαιδεῦσθαι εἰς πάντα τὸν χρόνον καὶ τάξιν. εἰμήσω δ', ὅτι ἐὰν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σου πρότερον, ὕστερόν σε θαυμάσονται· ἐὰν δ' ὑπὸ δοῦς αὐτοῖς, πολλῶν σοι καταγέλωτα. Vide *ad l.* 9. § 34. & *l.* 10. § 8. & *l.* 11. § 16.

§ 17. Μὴ ὡς μέλλων ἤδη ζῆν | Nec iſta cum prioribus videntur cohærere. *Ne*, inquit, *tanquam annos innumerabiles victurus adhuc*, te geras: iſtud enim, aut ejuſmodi aliquid neceſſariò ſuppleudum eſt. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Quantus tumultus hoc tam contemptum animal movet? in quantas cogitationes oblitum conditionis ſuæ venit? immortalia, æterna volutat animo, & in nepotes ac pronepotes diſponit; cùm interim longa cunctantem mors eum opprimit.* Bernard. *ad Eugen. de conſider. l.* 2. *Qui longiora ſibi vitæ metitur tempora, nonne verè ingreditur iter exterminii, tranſiens vitæ terminos productiori ſolicitudine? indè eſt quòd homines in præſentia à ſe exules per oblivionem, in alia per inanem ſolicitudinem migrant ſecula, non profutura; imò nec futura. at prudens homo longioris vitæ non abducetur incertò.* Vide *infr.* § 32.

Τὰ χρεὼν ἐπείγεται | *Feſtinandum eſt: inſtat à tergo mors.* Senec. *ad Marc. c.* 10. τὸ χρεὼν, mors, naturæ debitum. Syneſ. *epiſt.* 12. οἱ μὲν τὸ χρεὼν ὑφέντες

ἤρθαπε. *nisi mors prævenisset.* Vide *lib.* 2. § 4. & *l.* 6. § 10. & *infrà* § 26.

Ἕως ζῇς, ἕως ἔξεσι | Quod Apostolus *ad Galat. c.* 6. *v.* 10. ὡς καιρὸν ἔχωμεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. & quod Petronianus ille, sed sensu sequiore; *Ergò vivamus, dum licet esse bene.*

§ 18. Ὅσῳ ἀχολίαν | imò εὐχολίαν. ità *infrà* § 24. εὐχολώτερος. & *lib.* 12. § 2. εὐχολήσεται Magnam ibi tranquillitatem conciliat, qui aliena dicta, facta, cogitata non attendit. Contrà, ut Rex sapientissimus *Prov. c.* 26. *v.* 17. *Prehendit auribus canem, qui liti alienæ immiscet se.* In ejusmodi ergo homines quadrat diverbium à Zenobio ac Suida relatum, Ἀνδρὶ Λύδῳ περίγραμμα ἐν χιῷ, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπείλησο. *Lydo negotia cùm nulla essent, foras profectus conquisivit.* Vide *ad libr.* 2. § 7. & *l.* 3. § 11.

Ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιῇ | Vide *ad lib.* 2. § 8, 13.

Ἢ χεῖρ τὸν ἀγαθὸν | Xylandro libens accedo, qui pro ἀγαθὸν, Ἀγάθωνα substituit, cujus illud, τὸ μέλαν ἦθος, quod sequitur, fuerit. Annot. Lugd. amplius mutat, vúltque, δεῖ χεῖρ τὸν Ἀγάθωνα. Verùm D. Junius ἀγαθὸν illud retinendum censet: totúmque locum, uti mox dicetur, reconcinnat.

Μὴ μέλαν ἦθος ἀνεκλίπτως | *Non circumspicit nigros mores.* Xyland. *aliorum*, nimirum. Meric. ut activo sensu verbum accipiatur. atque ità *l.* 7. § 55. Μὴ ἀνεκλίπτου ἀλλότρια ἡμαρτήματα. & *l.* 5. § 3. ἃ σὺ μὴ ἀνεκλίπτε, ἀλλ' εὐθέως πέραινε. Cæterùm D. Boot. mavult ἀνεκπίπτως legi, ut respondeat τῷ πρέχειν ὀρθόν, quod mox sequitur. *Ne eorum instar, qui nigris ingeniis sunt præditi, circumagaris, & obliquus ac tortuosus incedas.* D. Junius denique neq; de *Agathone*, neque de *moribus nigris* istîc quicquam vult dici. Sic itaque conjecturâ sanè probabili admodum, mutatione haud enormi, locum autumat posse restitui, ut cum præcedentibus cohæreat; χὠσιον, χὠγαθὸν· μὴ χεῖρ νωθείας ἀνεκλίπτως, &c. *ut quod facit, sit justum, & pium, & bonum: neque cum pigritia & segnitie*, sive *quod segnium ac pigrorum est, circumspiciat; sed rectà procedat.* Quid si Xylandri lectione ex parte admissâ, sic concinnaverimus? ἢ χεῖρ τὸν Ἀγάθωνα μὴ μέλαν ἦθος ἔ. δεῖ δὲ μὴ ἀνεκλίπτως, &c. Viderint alii.

Ἐπὶ τῆς γεμμῆς | *Quasi ad lineam ductam.* Sic Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 17. *Linea insistere*, pro in instituto persistere ac permanere. & *adv. Hermog. c.* 39. *Lineis excidere.* pro, ab instituto & proposito deerrare & divagari. quod à re Geometrica tractum censet Hadr. Jun. *cent.* 6. *adag.* 75. à re Gymnica, Petr. Faber *agonist. l.* 2. *c.* 7. cui potiùs accedo.

Τρέχειν ὀρθὸν | Irà *l.* 5. § 14. κατορθώσεως ὀνομάζονται, ἀπὸ ὀρθότητος τῆς ὁδῷ συμβαινούσης. quod *l.* 8. § 57. καλὸν εὐθὺ φέρειν. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν. Apostolus *ad Galat. c.* 2. *v.* 14. ὀρθοποδεῖν. licut Lucas, sed citra metaphoram istiusmodi, *Act. cap.* 16. *v.* 11. & *cap.* 21. *v.* 1. εὐθυδρομεῖν.

Μὴ πλεῖμμῆνον | *Non vagum.* Xyland. nunc in hanc partem, nunc in illam procurrentem, & incerto quodam animi æstu jactatum & abreptum, & quasi disjectum. quod in sacris Scripturis occurrit toties, *neque ad dextram neque ad sinistram*, i.e. neutrobique *declinando. Deut. c.* 2. *v.* 27. & *c.* 5. *v.* 32. & *c.* 17. *v.* 11, 20. & *c.* 28. *v.* 14. *Prov. c.* 4. *v.* 25, 26, 27. *Josh. c.* 1. *v.* 7. & *c.* 23. *v.* 6. *Reg. histor. l.* 1. *c.* 6. *v.* 12. & *l.* 2. *c.* 2. *v.* 19, 21. & *l.* 4. *c.* 22. *v.* 2. & *Amal. l.* 2. *c.* 34. *v.* 2. *Esai. c.* 30. *v.* 21. quia πρέχειν ὀρθὸν præcesserat. Potest tamen ab oculorum affectione sumptum esse; eâ nimirum, quam Galen. *comment. in Hippocr. prognost.* 1. ὕπνον dici testatur, quando oculi sunt ἀσκελεῖς, καὶ πλείμμηνος διὰ παντός. id vitium aliquando inlitum, aliquando est adventitium. de isto Hippocr. *prænot. Coac.* § 218. πονηρὸν καὶ, τὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλεῖμμηνος ἔχειν. Et huc alluserit, si ἀνεκλίπτως retineatur.

§ 19. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν σπουδὴ | Retundi meritò digna vanitas illorum, qui de nomine suo propagando & ad posteros transmittendo solicitè satagunt. nec tamen, quam sui sit memoriam relicturus, cùm & in honorem numinis & in bonum publicum conducat, incuriosum prorsus esse quenquam fas est. Optimè Plato *epist.* 2. Ἀνάγκη γὰρ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν καὶ τοῖς ὕστερα γενησομένοις καὶ συγγένεσι κατὰ τινα φύσιν, οἱ μὲν ἀνδραποδωδέστατοι ἑαυτῶν φροντίζοντες αὐτῶν, οἱ δ' ὀλιγωρήσαντες, πᾶν ποιοῦσιν, ὅπως ἂν εἰς τὸν ὕστερον χρόνον εὐκλεεῖς. Verùm σπουδῆς δεῖ τι, est rei alicui nimiopere addictum esse, ut ad eam quasi arrotinitus & perculsus consistas, aut saltem pro re eximia & admiratione dignâ habeas: quomodo ergo famam posthumam affici, est à ratione omni alienum. Socrates apud Plat. in *Phædone*, σωφροσύνην definit, τὸ μὴ λίαν τοῖς ὀπαδυμίαις καὶ σπουδῇ, ἀλλ' ὀλιγωρίᾳ ἔχειν καὶ κοσμίως. *Cupiditatibus non esse vehementius addictum, sed parvi pendere & modestè habere.* Aristot. *hist. animal. lib.* 6. *c.* 18. χεῖρ πάντων ἡ φύσις ζώων ποιεῖ, τὸ δεῖ τινὶ ὀλιγωρίαν καὶ, τινὶ ἡδονὴν ἐπιθυμίας, τινὶ ἀπὸ τῆς ὀχείας μάλιστα. Ibid. *l.* 9. *c.* 6. Οὕτω δὲ σφοδρὰ καὶ οἱ πόρδηκες, καὶ οἱ ὄρτυγες ἐπόλωται περὶ τινὶ ὀχείαν, ὡς εἰς τοὺ θηρεύοντας ἐμπίπτειν, καὶ πολλοὺς καθιζάνειν ὀπὶ τὰς κεφαλάς. quod Plin. *l.* 10. *c.* 33. vertit, *Rabie quidem tantâ feruntur.* quomodo Flacc. *serm. l.* 2. *Sat.* 3.

Insanit veteres statuas Damasippus emendo.

hoc est, ἐπιθυμεῖ περὶ τοὺ ἀνδριάντας. Marcus ipse *l.* 1. § 6. μηδὲ περὶ τὰ παιδία ἐπιπόνως. *neque rebus istiusmodi addictum esse.*

Ἔκφυσε

Ἕκαστος ἥδ' μιμνηῴων | Vide *ad lib.* 2. § 17. & *infra* § 35.

Διὰ ἐπῳονιμῴων | *Per attonitos inani famâ.* Xyl. ut de gloriam ambientibus dictum sit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præsumit. Meliùs Cas. *per admirantes.* alius est ὁ περὶ τὰ ὑστερήματα ἐπῳονιμῴων, *qui de famæ posthumæ laborat, & circa eam insanit quodammodo.* alii οἱ ἐπῳονιμῴοι istìc, *qui eum* virâ jam functum *admirantur, celebrántque quasi cum stupore quodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλακὸς ἀνδρωπος ὀὺ παυῖὶ λόγῳ ἐπῳονῆς φιλεῖ. quod idem *lib. de audiend.* ἥδ' θαυμασικῶν esse ait, *eorum qui nihil non admirari laudibusque efferre solenne habent.*

Τί ὖν τῦτο σοῖς σε; | Senec. *epist.* 77. *Ad nos nihil pertinebit posterorum sermo.* Boeth. *consol. l.* 2. *c.* 7. *Quid est quod ad præcipuos etiam viros, qui virtute gloriam petunt, de famæ post resolutum morte supremâ corpus attineat? nam si, quod nostræ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla est omnino gloria: cum is, cujus ea esse dicitur, non extet omnino. Sin verò sibi mens bene conscia terreno carcere resoluta, cælum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, quæ se, cælo fruens, terrenis gaudet exemptam?* Festivè lusit in hanc mentem, quisquis fuit, *Anthol. l.* 3. *c.* 6.

Οὐκοιμά μοι. τί ὄ τῦτο; πατρὶς δ' μοι. ἐς τί ὄ τῦτο;
Κλεινῦ δ' εἰμὶ γένος. οἱ δ' ἀφανεςάτυ;
Ζήσας ἐνδόξως, ἔλιπον βίον. Εἶ δ' ἀδόξως;
Κεῖμαι δ' ἐνδαίδ' νῦν. τίς πτι τῶν τα λέγει;

Πρὸς τὸν ζῶντα τί ὁ ἔπαινος; | Siquidem, δόξα καὶ ἀδοξία, ἥδ' ἀδιαφόρων ἐσίν. ut *supr. l.* 2. § 11. Deinde; ut Aristot. *ethic. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ τὶ πλὴν ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ τῷ πεφυκέναι. itaque non est οἰκεῖον τι. Vide *infr.* § 20.

Δι' οἰκονομίαν τινά | hoc est, ὡς τὰ μόνον πρὸς τὴν, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φαίνεσθαι, Clem. *paedag. l.* 3. *c.* 11. Itaque Julian. *de viduit. c.* 22. *Nobis necessaria est vita nostra, aliis famæ nostræ.* Et Aug. nom. *ad fratr. in erem. orat.* 52. *Conscientia nobis necessaria est, famæ proximo: qui conscientiâ fidens famam negligit, crudelis est.* Verùm ut nostri mentem meliùs assequamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, sive de *famâ* & *laude*, penitiùs paulò est introspiciendum. Illi, ut Laert. *l.* 7. in *Zenone*, ἐν τοῖς διαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, quæ nec bonæ nec malæ sunt, ista ponebant: quod & noster facit, *l.* 2. § 11. Verùm διάφορα illa cùm distinguerent, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præposita & rejecta*, ut Cicero vertit: de quibus vide *ad l.* 3. § 15. in *præpositis*, i.e. *quæ æstimationem & pretium aliquod haberent*, ut Senec. *de brev. c.* 22. πλὴν ἐνδοξίαν habebant. Cùm autem rursùs *præposita* sive *præferenda* illa in tres ordines distribuerent, ut quædam *per se* præponenda dicerentur, quædam *propter usum*, quædam *propter utrumque*; ἐν τῆς ἐνδοξίας, *de bona fama*, in quo trium istorum ordine ei sedem tribuerent, inter se Stoici dissentiebant. Siquidem, ut Cic. *de finib. l.* 3. § 57. Chrysippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, nè digitum quidem ejus causâ porrigendum esse dicebant*, (atque hoc est, quod Marcus hìc dixit, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά) qui autem post eos fuerunt, cùm Carneadem sustinere non possent, *Propter se præpositam & sumendam* esse dixerunt, esseque *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene audire, à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris*, idque *propter rem ipsam*, non *propter usum*: dicúntque, *ut liberis consultum volumus, etiamsi posthumi futuri sint, propter ipsos*; *sic futuræ post mortem famæ, tamen esse propter rem, etiam detracto usu, consulendum.* Verùm si cui cordi & animus est, adeat Senecæ *epist.* 102. in quâ is de *claritate*, quam à *famæ* secernit, utrùm *bonum* sit necne, argutiolis Stoicis adscitis, fusissimè disceptat. Dio quidem Prus. *orat.* 24. Ἐπεὶ τό γε ἐπαινεῖσθαι καὶ ἔνδοξον εἶναι ἀνδρώπων, οἷοί πέρ εἰσιν οἱ πολλοὶ, ἢ τὸ διώκεσθαι ὑπὸ τῶν τοιῶτων, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, ὑδὲν ἂν διαφέροι πρὸς εὐδαιμονίαν, τῷ ἥδεσθαι, ἢ μὴ ἥδεσθαι ἑκάτερα, καὶ ἐπιπόνως ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapeut. l.* 7. *c.* 1. Ὁ γάρ τοι περὶ πολλῶν ἀνδρώπων ἔπαινος, εἰς μὲν ἰσχίας τινὰς ὀρθοπνοϊκὰς ὄργανον ἐνίοτε γίγνεται τοῖς ζῶσιν· ἀποθανόντας δ' ὑδὲν ὠνίνησιν, ὥσπερ ὑδὲ περὶ ζώντων ἐνίους. Marcus ipse etiamsi haud multum istud alioqui facere videatur, *l.* 3. § 16. & *infrà* § 51. hac tamen ratione, prout testatur Capitolinus, *Erat famæ suæ curiosissimus: & unde loquentium dicta, vel literis vel sermone responderet.* Idémque, *Nihil magis timuit & deprecatus est, quàm avaritiæ famam: de quâ se multis epistolis purgat.* Nec silendum hìc Chrysippi illud in *lib. de rhetorice.* Οὕτω φιλοδόξου καὶ φιλοδοξοῦντα τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τῶν πλούτου ὄντα ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 1. dum nimirum ad eorum rationem captúmque sese accommodat. ésto; ista etiam οἰκονομίας τινὸς, ut Marcus hìc loquitur. Vide *ad l.* 11. § 18. Πολλὰ κατ' οἰκονομίαν λέγεται.

Πάσης δὲ τιμῆς | Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens; de quo suo loco erit disserendum.* Verùm ista ex contextûs verbis quâ ratione eruí possint non video. Ego itaq; ἀπόβλης. *omittis enim nunc & amittis*, πλὴ φυσικὴν δόσιν, *quod naturæ tibi concessit.* nimirum, ut quod tui est officii agas, tuâ solius conscientiâ contentus degas, omniáque tua in te posita habeas. ut *supra* § 3, 8. & *l.* 2. § 11, 13. & *infr.* § 29. sic *infr.* § 32. ἀφέντας ποιεῖν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον ἐκλαμβάνειν, καὶ τέτῳ ἀρκεῖσθαι. & *lib.* 5. § 16. τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον κατασκευὴ καὶ ἕξεις. Vide *l.* 5. § 36.

Ἄλλα πρὸς ἐχθρῶν λέξιν λοιπόν. | lego, ἐχθρῶν. *dum ab alterius sermone pendes.* nisi si placuerit cum D. Bootio legere; παρέξει, & ἔχεσθαι λόγου, *omittimus quod nostrum est, dum alterius rei,* quæ

quæ ſcil. rarum ad nos facit, *rationem habemus*. Senſus utrumvis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterum λειτὸν illud vult idem eſſe novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λειτὸν, πᾶν τὸ ἐξ ὑπαρχῆς καλὸν, &c. *Denique quicquid pulcrum eſt, ſuâ ex ſe pulcrum eſt, ut alienæ laus ei nihil adjiciat.* cui libens aſſentior. Siquidem pari modo Marcum bis uſurpaſſe *ſuperius* § 3. deprehendo. quanquam & τὸ λειτὸν ſatis crebrò etiam ſententiam claudit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σχῆμα λειτὸν. *Laceto deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δοκῶ τινὶ ὑμῶν ἐπὶ τῷ Λεγεὼν τούτῳ, ἢ τῶν Δανιὴλ ἐπάγειν λειτόν, &c. Itaque diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ — καλὸν ἐξ ἑαυτοῦ καλόν | Itaque Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκέραιόν ἐστι καὶ πρὸς ἑαυτὸ συγκεκλεισμένον ἀπίστων ψυχῶν. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχω μέχρι πότε τοῦτο ἐρῶ | Eſt enim ὁ ἐπαινος ἐξω. ut *ſupr.* § 19.

Οὔτε γῆν χεῖον ἢ πρᾴτερον τὸ ἀποκείμενον | Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δ' οὐκ ἀμείψαντα εἰ σωματώσεις, ἢ διαχεῖσθαι, ὅσον οἱ βορέου μέρος ἀναιωρώντες, ἢ μέρος βόρεσιν, καὶ τοῖς νοτίοις τῇ ἐπιπλοῇ συλλήψεσθαι, ἵνα διαχεῦσαι δὲ μεδεπωλίας· ἢ πολλὰ ἂν κατέβαλον χειμάλια τῶν ἐπιπόνων. εἰ μὲ βιαίως τοῖς ἐπείροις εἰργάζονται σωῆ ἢ ὀχ ἵνα τοῦτο ἔχει, πόθεν; ἀλλ' ὅτῳ εἰμὶ, τοῦτο μόνῳ καὶ διατηρεῖσθαι καὶ διαμαζεῖσθαι. Apud Plut. *de anim. Procr.* Εἰ τὸ ἄγαν ἔμελλεν ἀπαυδάζειν ὑπερον ποιῶν καὶ ὑπερφυῆ, ἐκ ἂν ἐμαρτάνον ἀθάνατον, τῶν ποιῶν μᾶλλον ἢ παθῶν καὶ πρᾴγματα ἔχων. ὁ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ ἀπὸ ἂν εἰς ἀπαθῆ, εἰ τοῖς ἀπαυθρώποις ἀφάλειαν καὶ πάντρεψις. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarch. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς ἀ γένεται χεῖρον ἀπαυδᾷ· ἀλλ' ἀνθρώπου ἢ σωφρονεῖν καὶ ἀσκλύειν εἰ ἄλλοις καὶ πρὸς ἀξίαν ἀπαυδᾷ. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam creſcere, & inuentuſtum calcatam gloriam habere, nec parum animo vires addere*; Naſo monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, quod Marcus vult, nihil rei cujuſquam bonitati, eo ipſo quod laudatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ ἢ δ' ὄντως καλὸν τοῦ χείρω ἔχει. | Leg. τὸ ἢ δ' ὄντως καλὸν [ὃ] τοῦ χείρω ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. nili ſi ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τοῦ χείρω ἔχει; *ecquâ re indiget?* Sed illud potius adjecta poſcere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide ad *l.* 2. § 1.

Σωφρόνιον δὲ ἑαυτῷ χεῖον | Annot. Lugd. negativam hic ſine cauſſa interſerit, quum oratio etiam in *edit. Lugd.* ſit erotematica. σωφρόνιον autem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δενδρύφιον, ἀνδύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀστέριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qualia ab Ariſtophane in *Babyloniis* uſurpata Ariſtoteles monet *rhetor. lib.* 3. *c.* 2. χυσίδιον, ἰματιδάριον. λοιδορημάτιον, νοσημάτιον. eaque πρὸς τὸ ἔλαττον ποιεῖν, *ad rem* quâ de agitur, *deprimendam* & *elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὔφυια | Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ αἰὼν | indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici *l.* 2. § 2. eodémque reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς ἡ ἡ γῆ | *Et quomodo terra* Xyl. ac ſi quæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; quod & Caſ. advertit. q.d. idem de animis in aërem emiſſis ſentias, quod de corporibus terrâ conditis.

Πρὸς ὃν τινα διαλογισμὸν | *In alium, qualiſcunq; is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. quod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior verenti, *quum aliquandiu in terra delituêre*, vel *permanſêre*. idem enim his verbis de animis, vult dicere, quod de corporibus mox illis, πρὸς ἥντινα ἐπιδιαστολὴν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμείναντα | Animam corpore exutam *longævam* quidem, non *æternam* tamen aut *immortalem* prorsùs Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μὴ διαμένειν ἐπιπόνων φθαρτὴν ἢ εἶ). Cic. *Tuſcul. l.* 1. §. 77. *Stoici vitæ uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros* (aiunt) *animos, ſemper, negant.* Verùm nec hac in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς ἀπὸ σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſque permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca tum ſaltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos quoque felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parva ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (quem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum pleraque retulit, ego nullius aſſequor) ex Stoicorum ſententia; Διαμένειν τὰς ἀπὸ ὑποδύσεων ψυχάς· Et mox: Τὴν ἢ ψυχὴν ἡμιπλὴν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν ἐκ ὑπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ὅταμὲν πᾶς χρόνος καθ' ἑαυτὴν. τὴν μὲν ἀπὸ σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως ἀπὸ πάντων· τὴν ἢ ἀπὸ φαύλων, μέχρι πόσου πᾶς χρόνος. Respexit horſum Dionyſius Halicarn. (etiamſi leviculè nimis Lipſius, qui vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, quiſquis Stoicum dogma aliquod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ ἢ ἀθάνατοι μέχρι τῆς παντὸς τυχόντων αἱ ψυχαὶ πάσαι ἔσαι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον, μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος ἐνδιαμένουσι, μᾶλλον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' χρόνον

ἢ

ὃ αἱ ψυχαὶ κρατῶν, &c. Reſpexit & Tacitus in *gricolis*, ab eodem adductus; (quem tamen nemo, opinor, Stoicum fuiſſe ſuſpicabitur) ubi ait; *ſi, ut ſapientibus placet, non cum corpore extinguuntur anima Magnæ.* Nam quòd, ut Seneca *epiſt.* 57. *exiſtimabant animam hominis magno pondere extritam, permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi, quia non fuerit illi exitus liber.* quod & Statius *Theb. l.* 6. de auri ſcruatore montis ruinâ oppreſſo;

——*latet intus, monte ſoluto*
Obrutus, ac penitus fractum obductúmque cadaver
Indignantem animam propriis non reddidit aſtris.

Ridet ac refutat Senec. *ibid. Quemadmodum enim,* inquit, *flamma non poteſt opprimi: nam circa id diffugit, quo urgetur: quemadmodum aer verbere aut ictu non læditur; nec ſcinditur quidem: ſic animus, qui ex tenuiſſimo conſtat, deprehendi non poteſt, nec intra corpus affligi: ſed beneficio ſubtilitatis ſuæ, per ipſa, quibus affligitur, erumpit.* Servius verò, unde habeat, neſcio, quod de Stoicis aſſeruit *ad Æn. l.* 3. dicere eos *tam diu durare animam, quamdiu durat & corpus.* ideoque *Ægyptios ſapientiæ peritos, condita diutiùs reſervare cadavera,* (quaſi ſcil. à Stoa dogma iſtud arripuerint) *ut anima multo tempore perduret, & corpori ſit obnoxia, nec citò ad alia redeat.*

Μὴ ἀλλὰ, ἢ χέονται, ἢ ἐξάπτονται | Non ergò uſque ad ἐκπύρωσιν, ſive *conflagrationem*, ut illi ſuperiùs adducti, permanere vult Marcus noſter: ſed *ſolvi, immutari, refundi, redaccendi,* ut aliis ſuccedentibus & ſubeuntibus quotidie locum faciant: prout de corporibus dixerat in terram reſolutis. Atque hoc eſt fortaſſe quod Epiphanius voluit, ubi de Stoicis dixit *l.* 1. *hær.* 5. μεταχωρεῖν τὴν ψυχὴν καὶ μετενσωματοῦσθαι ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα κρείττονα ἢ χείρονα σωμάτων, ἢ δὲ αὖ πάλιν ἀποδύεσθαι καὶ ἀναπαλιν χωρεῖν. Et ex Epiphanio Joan. Damaſcen. in *lib. de hæreſ. Stoici animam de corpore in corpus migrare volunt.* Quo nomine Pythagoreis adjungit Stoicos Lactantius *inſtitut. lib.* 3. *c.* 18. *Supereſſe animam poſt mortem Pythagorici & Stoici dixerunt: eáſque non naſci, ſed inſinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Ambigit certè Senec. *ep.* 65. *Semel,* inquit, *hæc mihi videnda ſint, an ſæpe.* Verùm aliud longè hac in parte Stoicus noſter hìc, quàm Pythagoras olim cenſebat. nec conſentiunt ſibi invicem in Stoicorum dogmate recenſendo, aut Epiphanio Lactantius, cùm ille *animas* dicit ἀνάπαλιν χωρεῖσθαι; iſte, non *naſci,* ſed *inſinuari* duntaxat; aut etiam ſibiipſi Epiphanius, in eo quod ſubjungit, μέχρις ἂν πᾶν τὸ ἀΐδιον τῷ ψυχῷ ἀπῶσιν quomodo enim *immortalem* ſtatuunt, quam *naſci ſæpiùs* contendunt? Utrumq; verò Stoicis falsò tributum ab Epiphanio aſſerit Dionyſ. Petav. Habent tamen aliquid Stoici dogmati Pythagorico affine, quòd ex animarum materia quaſi conflata & recocta novas procudi & produci ſtatuunt. Verùm hac ratione, non magis *anima* quàm *corpori immortalitatem* aſſerunt, non minùs *animæ* quàm *corpori corruptionem* & *mortalitatem* adſcribunt. Atque hac ratione forſan accipi voluit, quod, referente Luciano, Demonax Cynicus, interroganti, εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχή, reſpondit, Ἀθάνατος, ἀλλ' ὡς πολλά. Vide *l.* 8. § 18. Tale quid & Oraculum apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. de Animis;

Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου ἡμιόφρων, ἀὴρ ἀναλαστῶν,
Ψυχῆσιν γονίμοις φύσεως ἐγκεδάσασι κρατοῖς.
Ex alio tamen eſt alius, ſempérque novatur,
Naturæ inſinuans ſeſe genitalibus arvis. Grot.

Servius interim, loco ſuperiùs recenſito, *Stoicos* ait *mediam viam ſecutos, cum Plato animam perpetuam dixerit, & ad diverſa corpora tranſitum facere ſtatim pro meritis vitæ prioris: Pythagoras verò, non μετεμψύχωσιν, ſed πολυσωμίαν eſſe dicat, hoc eſt, redire,* ſed *poſt tempus.*

Ἐξάπτονται | *Connectuntur.* Xyland. perperam. Verto, *accenduntur,* vel *ſuccenduntur.* Senec. pariter *epiſt.* 54. *Nos quoque, & accendimur, & extinguimur.* Alluſum eſt ad eorum dogma, qui *animam igneam* ſtatuebant. in quo cenſu cum aliis haud paucis & Stoici. Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. *de Animæ natura:* Οἱ ἀπὸ Ἀναξαγόρου ἀερώδη ἔλεγον. οἱ Στωϊκοὶ πνεῦμα θερμόν. Δημόκριτος πυρώδες σύγκριμα. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 46. Ἀναξαγόρας, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος, Διογένης, ἀερώδη. Οἱ Στωϊκοὶ, πνεῦμα νοερὸν, θερμόν. Παμφίλης ὃ ἐκ Πάμφυλος, πυρώδη. Δημόκριτος, πυρώδες σύγκριμα. Ἀδιαφόρως, ἐκ πυρὸς εἶδος. Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἐξ ἀέρος. Ἵππων ἐξ ὕδατος. quo loco pro Πάμφυλος leg. Ἵππασος. Sic enim Theodoret. *therapeut. lib.* 5. Ἀναξιμένης καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Ἀρχέλαος, αἰθερώδη τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰσάγουσιν· οἱ δέ γε Στωϊκοὶ, πνεῦμα πλὴν μετέχουσι τοῦ θερμοῦ. Παμφίλης ὃ καὶ Ἵππασος καὶ Ἡράκλειτος πυρώδη· ὁ δὲ Ἡρακλείδης, φαντασιῶδη· Ἐπίκουρος δὲ τετάρων τῶν πανταχοῦ ῥεόντων, πυρώδες καὶ ἀερώδες καὶ πνευματικὸν καὶ τετάρτου τινὸς ἀνωνύμου· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς μίγμα ἐξ αἰθερώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας· Κεκίλιος, ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ὑγροῦ. De Democr. etiam Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 2. πῦρ τι καὶ θερμὸν φασιν αὐτὴν εἶναι. Tertull. *de anima c.* 5. *Animam effingunt Hipparchus & Heraclitus, ex igni; Hippon & Thales, ex aqua; Empedocles & Critias, ex ſanguine; Epicurus, ex atomis; Critolaus & Peripatetici ejus, ex quinta ſubſtantia: Stoici, penè nobiſcum, ſpiritum prædicant;* verùm hunc igneum. Apud Laërt *l.* 7. Zeno & Poſidonius, Πνεῦμα ἔνθερμον εἶναι τὴν ψυχήν. Galen. *de anim. ſeq. corp. temperat. cap.* 4. Stoicis animam eſſe κρᾶσιν ἐκ συμμετρίας γινομένης τῆς ἀερώδους καὶ πυρώδους οὐσίας. Cicer. *Tuſcul. lib.* 1. *Zenoni Stoico animus ignis videtur.* Et *de natur. Deor.*

Deor. l. 3. *Omnia Stoici ſolent ad igneam naturam referre; Heraclitum, opinor, ſecuti.* Et mox: *Dicunt omnem vim eſſe ignem. itaque & animantes eùm calor defecerit, interire: & in omni natura rerum id vivere, id vigere, quod caleat.* Ità Chryſippus *de provid. l.* 1. Διόλου ὡφ' ὧν ὁ κόσμος πυρώδης, εὐθὺς καὶ ψυχή ἐστιν ἑαυτῆς καὶ ἡγεμονικόν. Idemque de Sole pariter, quem ἔμψυχον καὶ νοερὸν, aſtriſque, quæ etiam *animata* cenſebat, *de natur. l.* 3. Οἱ δ' ἀστέρες ἐκ θαλάσσης μὲν τῆς ἡλίου ἀναθυμιῶνται. Quem idcirco hoc nomine exagitat Plut. *de Stoic. contrad. c.* 38. & *de commun. notit. c.* 41. quod cùm *animam* ſtatuat τῇ περιψύξει καὶ πυκνώσει, οἷς σωμάσιν τινί, hoc eſt, *infrigidatione, & condenſatione, ferri inſtar, quod obfirmandi cauſsâ, candens etiammum, aquâ tingitur, produci*; unde & ψυχὴ παρὰ τὸ ψύχειν dictam. (vide *ad l.* 12. § 24.) idem tamen, ὅταν ἐκπύρωσις γένηται, διόλου ζῆν καὶ ζῷον εἶναι, *tunc vivere cuncta atque animari dicat, cùm ignitio quaſi quædam obvenerit*; itaq; ποτὲ μὲν τὸν ἀέρα, ποτὲ δὲ τὸν περιψύχειν, ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιεῖν, *nunc infrigidationem, nunc accenſionem principium animationis conſtituere.* cúmque animam, quàm πῦρ νοερὸν, i. e. *ignem intelligibilem* definit, περιψύχει τινὶ produci velit; torqueri poſſe in Chryſippum, quod Cleanthes olim reſpondit, narranti cuidam, vidiſſe ſe ἐγχέλεις ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, *anguillas quæ in aqua calida degerent*; ἐκεῖνον ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἐνήσοντα. *In frigida igitur coquemus eas.* Sed & Porphyr. *ad Boethium de anima*, apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 8. Πῶς δὲ ἐκ ἀιχμῆς γάμων, ὁ πνεῦμά πως ἔχειν αὐτὸν ἀποδιδοὺς, ἢ πῦρ νοερὸν, τῇ περιψύξει καὶ οἷς βαθῇ τὸ ἀέρος ἀναφθὲν, ἢ σωμοειδὲς; Verum de ignea animæ natura Stoicis conſentiunt, Phurnutus, an Cornutus, *de Deis c.* 3. Καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ πῦρ εἰσι. Varro *de ling lat. lib.* 4. *Ignis à naſcendo, quod hinc naſcitur omne: & quòd naſcitur, igneſcit; ideò calet: ut qui denaſcitur, ignem amittit, ac frigeſcit.* Et ibid.

Ova parire ſolet genu' pennis condecoratum;
non animas, ut ait Ennius.
Indè venit, pullis divinitus inſinuans ſe,
Ipſa anima: ——

ſive, ut Zeno Citticus, animalium ſemen ignis, qui anima & mens; qui calor è cælo, quia hic innumerabiles & immortales ignes. Itaque Epicharmus Enii de mente humana dicit;

Iſtic eſt de Sole ſumptus ignis, iſque mentis eſt.

Sic enim Scaliger reſtituit. Idemque Ennius in *Epicharmo* à Priſciano *l.* 6. prolatus:

Terra corpus eſt; at mentis ignis eſt.

Virgilius *Æn. l.* 6.

Ignicus eſt ollis vigor, & cæleſtis origo.

E noſtris etiam Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *eo* (*capite* ſcil.) *mens, & ignis ille divinus, tanquam cælo, tegitur.* Cùm autem anima ignis haberetur, quo accenſo homines vivere, extincto emori neceſſe exiſteret; enatum eſt hinc delirium illud, de quo Servius *ad Æn. l.* 1. *Grave* nimirum *eſſe, perire naufragio, quia anima eſt ignea, & perire videtur in mari.* id quod tangit etiam Syneſius in *epiſt.* 3. digitum ſimul intendens ad dictum quoddam Homericum, quod huc trahi ſolebat; *Odyſſ. δ. v.* 511.

Αἴας δ' ὑζαπόλωλεν, ἐπεὶ πλὸν ἄλμυρὸν ὕδωρ.
Ajax diſperiit, poſtquam bibit æquoris undam.

Εἰς τὸν ἅπαντα λόγον ἀναλαμβανόμενα | Laert. *l.* 7. in *Zenone*: de Stoicis agens: Δοκεῖ δ' αὐτοῖς τὸν ψυχὸν αἰθερικὸν εἶναι τὸ συμφυὲς ἡμῖν πνεῦμα· φθαρτὸν δ' εἶναι· τὸν δὲ ὅλον ἄφθαρτον, ἐκ μέρους εἶναι τὰ ἐν τοῖς ζῴοις. Quid clarius? Hinc tamen *immortalem eſſe animam* concludebat Pythagoras, referente Laertio *lib.* 8: Εἶναι δὲ τὸν ψυχὸν ἀπόσπασμα τοῦ αἰθέρος —— ἀθάνατον τε εἶναι αὐτὸν· ἐκπυροῦσθαι δὲ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπόσπασμα, ἀθάνατον ὄν. Numenius *de bono l.* 1. Εἶναι δὲ τὸν ψυχὸν ἐν τῷ ὅλῳ φασὶν, ὃν καλοῦσιν αἰθέρα· —— τὰς δὲ λοιπὰς συμπεφυκέναι ταύτῃ. Et mox: Ἔνιοι δὲ τὸν μὲν τὸ ὅλον αἰθέρα· τὰς δὲ λοιπὰς συμμίγνυσθαι ὅτι τελευτῶν εἰς ἐκεῖνον. Videmus hic, quis ſit ille λόγος σπερματικὸς, de quo iſtic, & *ſupr.* § 14. & denuo *l.* 6. § 24. Unam ſcil. animam communem & univerſalem ſomniabant Stoici, unde reliquæ omnes eſſent quaſi deciſæ ſive quæ reliquarum omnium fons quidam exiſteret; in quem etiam denuò quaſi refunderentur. Vide *ſuprà* § 4. *infr.* § 23. & 34. & *l.* 9. § 7. Verùm Mercurius Ægyptius, referente Tertulliano *de anim. c.* 33. dicit, *animam digreſſam à corpore non refundi in animam univerſi, ſed manere determinatam.*

Τοῖς περιοικοῦσιν | *Adventantibus.* Xyl. *inſuper excipiendis*, atque intra ſedem eandem recipiendis. Sed quoquo modo verteris, legendum videtur, περιοικιζομένοις. nam Caſ.dum vulgatam ſequitur ſcripturam, Marci mentem minus cepit. Parmendum apud Tatianum *adv. Græc. c.* 29. animadvertere licet Πῶς ὕλῃ καλὸν περιοικάπτειν τὸν εἰς τοὺ μεμνόσας βοήθειαν, καὶ μὴ τῷ θεῷ; leg. περιοικοπάπτειν. iterata litera ſcriptorem minùs cautum fugerat. Quod autem de animabus Marcus, idem de hominibus pariter Epictet. *l.* 2. *c.* 26. Ἔξεστι δὸς ἄλλοις τόπον. δεῖ γοῦσθαι καὶ ἄλλες, καθάπερ καὶ σὺ ἐγοῦ. καὶ γοωμοῦμες ἔχειν χώραν, καὶ οἰκήσεις, καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἂν δ' οἱ περὶτι μὲ ἀποξόγωσι, τί προσλείπεται;

Ἐφ' ὑποδέσει τῷ τὰς ψυχὰς διαμένειν | Nihil itaque certi hìc ſtatuit Marcus. Sed & ambiguè paſſim loquitur. *l.* 2. § 2. εἰ μοὶ εἰς ἕτερον βίον. & *lib.* 6. § 24. ἤτοι ἐλήφθησαν εἰς τοὺ τοῦ κόσμου περιοικιζικὸς λόγους, ἢ διεσκεδάσθησαν εἰς τοὺ ἀτόμους. & *l.* 7. § 32. ἤτοι σβέσις ἢ μετάστασις. quibus gemina habet, & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 25, 58. & *l.* 10. § 7. Nec aliter Seneca, qui veſtigium quâ fi-

gat:

gat, incertum planè se prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in quo versabatur, ratio trahere aut propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, *c.* 28. *Ne invideris fratri tuo: quievit tandem tutus, tandem æternus est. fruitur nunc aperto & libero cœlo: ex humili & depresso in eum emicuit locum, quisquis ille est, qui solutas vinculis animas beato recipit sinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, sed securiorem sortitus est. non reliquit ille nos, sed anteceſſit.* Helviam matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; *c.* 17. *Qualem me cogites, accipe. lætum ac alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimæ, quum animus — ad summa prorumpit, & pulcherrimo divinorum spectaculo fruitur, æternitatisque suæ memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus seculis, vadit.* Marciæ de filii excelsu dejectæ animum erigens *c.* 25. *Non est quod ad sepulchrum filii tui curras. pessima ejus, & ipsi molestissima istic jacent, ossa cineresque: non magis illius partes, quàm vestes, aliique tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus excessit: paulumque supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia situmque omnem mortalis ævi excutit; deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas; excipitque illum cœtus sacer, Scipiones, Catonesque, utique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & quæ sequuntur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epist.* 102. *Cùm venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc ubi inveni, relinquam: ipse me diis reddam. nec unus sine illis sum, sed gravi terrenoque detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longiorique proluditur. quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non sibi, sed illi loco in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partem. alia origo nos expectat, alius rerum status. nondum cœlum nisi ex intervallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. quid cunctaris, quasi non priùs quoq; relicto, in quo latebas, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum quoque magno nisu matris expulsus es. gemis, ploras. & hoc ipsum flere, nascentis est. sed tunc debebat ignosci. rudis & imperitus omnium veneras: ex materno viscerum calido mollique fomento, afflavit aura liberior. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus antè pars fueris. æquo animo membra jam supervacua dimitte; & istud corpus inhabitatum diu pone. scindetur, obruetur, abolebitur. quid contristaris? ità solet fieri. pereunt semper velamenta nascentium. quid ista sic diligis, quasi tua? istis opertus es, Veniet, qui te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantùm potes, subvola: jam hinc altius aliquid sublimiusque meditare. Aliquando naturæ tibi arcana retegentur: discutietur ista caligo; & lux undique clara percutiet. tunc in tenebris vixisse dices, cùm totam lucem totus aspexeris: quam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris, & tamen admiraris tam procul. quid tibi videbitur divina lux, cùm illam suo loco videris? hæc cogitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil humile, æternitatem proponere.* Vides, quàm magnanimè, quàm magnificè se effert, dum mulierculæ solamina adhibet: dum Lucilium suum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdissimè adulatur: ὡς χαλεῖς ἀνεξαρίστως ἀναμαρτοβήτως de istis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epist.* 82. *Magna hæc verba excidunt, cùm mors propiùs accessit.* Vis igitur, quibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipse se suffulciebat: & (si Lucretio saltem fidem adhibemus, qui de morti propinquis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.)

Quid reverà Seneca ipse hac in parte senserit? Audi Lucilium suum alibi sic alloquentem, *ep.* 54. *Uni morbo quasi assignatus sum. satis apte dici suspirium potest. nullum mihi videtur molestius. aliud enim quicquid est, ægrotare est. hoc est animam agere. itaq; medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliquando spiritus ille, quod sæpe conatus est. Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus lætis ac fortibus acquiescere. Quid hoc est? inquam. tam sæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus sum. Quando? inquis. antequam nascerer. Mors est, non esse. id, quod antè fuit: sed quale sit, jam scio.* (ità sunt distinguenda, quæ in excusis, serie continuatâ, sensu nullo bono, leguntur) *hoc erit post me, quod ante me fuit. Si quid in hac re tormenti est, necesse est & fuisse antequam prodiremus in lucem: atqui nullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non stultissimum dicas, si quis existimet lucernæ pejus esse cùm extincta est, quàm antequam accenderetur? nos quoque accendimur, & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur: utrinque verò alta securitas est.* Libet illud Tragici ex Phœnissis hìc usurpare,

Ὀδὰ Οἰδίπους τὸ μὴ τὰ κλεῖν' αἰνίγματα;

& Homericum illud *Odyss.* ω. *v.* 181.

Ἀλλοῖος μοι, ξεῖν', ἰφάνης νέον, ἠὲ πάρος περ.

quantùm enim Seneca ille ab illo mutatus; qui de *animæ immortalitate* tam erectè, tam elatè differebat; tam disertè, tam clarè, tam fidenter pronunciabat? Etenim quid ista sunt aliud quàm quod Euripides *Troad.*

Τὸ μὴ φυέντα τοῦ θανεῖν ἴσον λέγω.
Non esse natum, & mortuum esse, idem puto.

Quod Lucretius *l.* 3.

Respice item, quàm nil ad nos antacta vetustas
Temporis æterni fuerit, quàm nascimur, antè.

Hoc

Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.

quod Plinius *hiſt. nat. l. 7. c. 55. Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus ullus, aut corpori, aut animæ, quàm ante natalem.* quod ipſi denique in eadem *ad Marciam conſolatione* excidit, *c. 19. Mors nos in eadem tranquillitate, in qua antequam naſceremur jacuimus, reponit.* Itaque paſſim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epiſt. 63. Fortaſſe; ſi modò ſapientum vera fama eſt, recepitque nos locus alius; quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *epiſt. 76. Si modo ſolutæ corporibus animæ manent, felicior illis ſtatus reſtat, quàm eſt dum verſantur in corpore.* Idem *epiſt. 117. Cùm de animarum æternitate diſſerimus, non leve momentum apud nos habet conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium.* Verùm iſta ipſe rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epiſt. 82.* & *ad Marc. c. 19.* Imò ſomnii fermè loco ponit dogma hoc ipſum, ſive ὑπόληψιν potiùs. Ità enim *epiſt. 102. Quomodo moleſtus eſt jucundum ſomnium videnti, qui excitat: aufert enim voluptatem, etiamſi falſam, effectum tamen vera habentem: ſic epiſtola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, ſi licuiſſet, ulteriùs. Juvabat de æternitate animarum quærere; imò meherculè credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratiſſimam promittentium magis quàm probantium. dabam me ſpei tantæ. — ſubitò experrectus ſum.* Ità & à Stoicis ſuis ſecedit Seneca, dum *non probatis*, utl ipſe cenſet, *aſſentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in quo inſiſtat, *nihil certi* habere profitetur. Quid divinus ille Plato, aut Socrates potiùs, quo nemo in hoc negotio aut fortiùs aut fidentiùs aut efficaciùs etiam verſatus videtur? Diſſertationem ſcil. uberrimam ſpecioliſſimámque in *Phædone* aggreſſurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι ἀεὶ αὐτῷ τοῦτο ὁ φιλόσοφος ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπιστοῦντες, φιλονεικῶ· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περὶ τοῦ ἀμφισβητῶσιν, ὅτι μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, ὁ φέροντίζουσιν, ὅπως δ' αὐτοὶ δόξουσι, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο περιυμῶνται. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. ὁ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι περιυμήσομαι, εἰ μὴ εἰη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, ὥτως ἔχειν· λογίζομαι γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, (καὶ θέασαι εἰς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πειθόμενον· εἰ δ' ἀπολεῖ ὅτι τελευτήσαντι, ἀλλ' ἔν γε τούτῳ γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀηδὴς ἔσομαι ὀδυρόμενος· ἢ γὰρ ἄγνοιά μου αὕτη ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. Quid illa ejuſdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἐρχόμεθα ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. *Sed tempus eſt jam hinc abire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum autem ſit melius, Dii immortales ſciunt; hominem quidem ſcire arbitror neminem.* Cicer. *Tuſc. l. 1.* qui & ipſe in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ ſequi* ſe profitetur, *cùm ultrà quò progrediatur, quàm ut verſimilia dicat non habeat; certa dicturos, qui & percipi ea poſſe dicunt, & ſe ſapientes eſſe profitentur.* Quò faciunt & quæ loco ſuprà dicto Socrates ille idem paulò antè poſuerat: Τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, ἄλλο ὅτιν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, &c. Diſſertationem deniq; de argumento hoc ſuam, his tandem verbis (quod & Lactantio, *Inſtitut. l. 7. c. 8.* obſervatum) concludit, *Harum ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit.* quid ſunt autem, inquam, hæc omnia, niſi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confeſſio, claram ſatis & illorum perſtrictionem in ſe continens, qui certi aliquid de ea ſtatuerent? Nec ſunt aliuſmodi, quæ in Phædone Magnus idem ille de ſe, ad ſuos; Νῶν ἧ ἔν γε, ὅτι παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διϊσχυρισαίμην. ubi & de ſtatu animæ poſt mortem diſſertationem illam prolixam ſic claudit: Καλὸν τὸ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸν μὲν ἐν ταῦτα διϊσχυρίζεσθαι ὅπως ἔχειν ὡς ἐγὼ διεληλύθα, ὃ πρέπει γὰρ ἔχοντι ἀνδρεῖ, ὅτι μὲν τι ἢ ταῦτ' ὅτιν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, ἐπεὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπεὶ γε ἀθανάτου γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεύσαι οἰομένῳ ὥτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utique & hæc, prout priora illa, optantis ſperantiſq; potiùs, quàm ſpondentis ſtatuentiſve, vera eſſe quæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamſi falſa autumet. Scitè proinde Tert. de anim. *c. 1. Adeò omnis illa tunc ſapientia Socratis, de induſtria venerat conſultæ æquanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità ſummi illi philoſophi, ſapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámq; futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loquitur, credebant, & quaſi per nebulam iſta intuebantur; conjecturis meris atq; humanis ſuſpicionibus nitentes. At nos Chriſtiani λόγον βεβαιότερον cui inſiſtamus, habemus, ut Petrus *ep. 2. c. 1. v. 19.* quibus *non caro & ſanguis*, ſed *Deus Pater, qui in cœlis eſt*, Matth. *c. 16. v. 17.* & *filius*, qui *in ſinu patris exiſtit*, Joan. *c. 1. v. 18.* & ſpiritus, qui τὰ βάθη τοῦ θεοῦ *ſcrutatur ad* Cor. *ep. 1. c. 2. v. 10.* ea liquidò patefecerunt. Quo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, ſanctitatis ſanctè colendi neceſſitas major incumbit; qui iſtarum præmia, fide certâ ſubnixi, ſpiramus. *Rom. c. 8. v. 24, 25.* & *Hebr. c. 11. v. 1.* nec *ſpes* nobis *incerti*, ut illis, quod *Senec. ep. 10.* Sed certiſſimi *nomen eſt bonj. Rom. c. 5. v. 5.* Præſertim cum illi, præmiorum

illorum

ſtorum incerti, iſtis tamen etiam ad mortem uſq; laborandum atque inhærendum cenſuerint.

Θάπτεται ἐν τοῖς τεθνεώτων σώμασι | Alluſiſſe videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi ;
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus ?

Clariùs de Metio Suffetio Ennius *annal. l.* 2. apud Priſcian. *l.* 6.

Vulturis in ſylvis miſerum mandebat hominem.
Heu, quàm crudeli condebat membra ſepulcro ?

Lucret. *lib.* 5. de homine à feris diſcerpto ac depaſto ;

Pabula viva feris præbebat dentibus hauſtus,
Viva videns vivo ſepeliri viſcera buſto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis ſepulcrum eſt ipſe parens.

Naſo de Tereo *Metamorph. l.* 6.

Flet modo, ſæpe vocat buſtum miſerabile nati.

Lycophron de Pelope :

Οὗ πάπτον ἐν γαμφαῖσιν ἑνδαία ποτὲ
Ἕρμιννʼ ἰεννὺς θυέλα ξιφηφόρος,
Ἄσαρκα μυελὸς ἐπύμβδισεν τάφῳ,
Τὸν ὠλενίτιδι χόνδρον ἐνδιαζωθέν.

Cujuſque avum quondam in molaribus ſuis
Hercynna Educa, quæ gerit ſeceſſitam,
Fartim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri vorax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis :

Πολλῶν γὰρ ἐν κοιλαγχύαις τυμβεύσεται,
Βρωθεὶς πολυσίχροις καμπίων γνάθοις
Νήεδυμος ἰσμός.——

Nam plurimarum ventre funerabitur
Serratidentum fauce camparum abditam
Examen ingens.——

Et de Saturno :

Τύμβῳ γὰρ κίνταυρες ὠμόφρων σορᾶς.
Prolis ſepulcrum triſte ſemiferus juæ. Joſ. Scal.

De ſe Ignat. *ad Roman.* κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλίπωσιν ἐκ τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βαρύς τινι ὑπεξέλθωμαι. Val. Max. de Artemiſia *lib.* 4. *c.* 6. *Quid de illo inclyto tumulo loquare, cùm ipſa Mauſoli vivum ac ſpirans ſepulchrum fieri concupierit, eorum teſtimonio, qui eam extincti oſſa potione aſperſa bibiſſe tradunt ?* Apul. *fab. Miles. l.* 5. *At hic jam tua eſt exiſtimatio, utrùm ſororibus pro tua cara ſalute ſolicitis adſentiri velis, & declinatâ morte nobiſcum ſecura periculi vivere, an ſæviſſimæ beſtiæ ſepeliri viſceribus.* Quintilian. *declamat.* 12. *Æſtuant adhuc intra pectus ſepulta ventribus noſtris cognata viſcera.* Nicol. Clemang. *epiſt.* 33. *Patre in Scropharum alvis impiiſſimâ crudelitate ſepulto.* Neotericus innominatus ;

Alit cadaver alites, alit feras :
Vivum ſepulcrum mortuo ſic obtigit.

Prout & Andreas Cæſar *in Apocal. c.* 16. A canibus devoratos, *canum ventres viva ſepulcra ſortitos.* Quod Τρκανίαν παρὼν, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.*123. eò quòd Hyrcanis id ſolenne in propinquis ſuis ; qui & eo fine canes alebant, quos κυνὰς ἐνταφίους nuncupabant. Ex Oneſicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hìc ratione γύπες, ἔμψυχοι τάφοι Gorgiæ dicti : quem eo nomine perſtringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionyſ. Longin. *de ſublim.* Venter item τάφος καὶ τάλασσα, non *buſtum* aut *ſepulcrum* tantùm, ut ſupra, ſed *Orcus* & *Tartarus* Plut. *Conviv.* Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῖν, καὶ ὁ τάρταρος, ὡς ἐν Ἅιδου, θηρίων τινῶν ῥεμμάτων, καὶ πνεύματος ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφορημένων, καὶ νεκρῶν ἀπάτλεως. *Ciborum conditura, ἐνταφιασμός.* Idem *de eſu carn. orat.* 1. Ἡμεῖς δ' ὥσπερ ἐν τῷ μιαφόνῳ τεμάχῳ, ὅτε ὄψον τὸ κρέας θερμαινόμενον, εἶτα ὄψον ἐσθίομεν καὶ ὄψον ἀναμιγνύντες ἕλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ἡδύσμασι ζυμακοῖς, Ἀρχεπολεῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 2. Πῶς γὰρ ὁ τὸ παθὸς ἱερὸς, αὐτὸς τάφος γίνεται νεκρῶν σωμάτων ὑπομένει ; Ità denique de Jona à balena abſorpto Baſil. Seleuc. *orat.* 12. ὦ Ἰωνᾶς ἐν ζῶντι τάφῳ φερόμενος, γηχόμενον οἰκῶν διασωτήριον, ἐγκυκώμενον φάραγξι θανάτου χρεῖον οἰκῶν, νεκρῶν παδοχεῖον, ἐν ζῶντος οἰκῶν γαστρὸς μητέρα.

Καὶ ὅμως λέγεται ἡ χρεία αὐτῇ | Forſan αὐτὰ, ut de *ventre* intelligatur : alioqui de terra ſumendum fuerit. De *ventre* autem feſtivè Diphilus in *Paraſito* apud Athen. *l.* 6.

——— παλαιπωρέστερον ἄδην ὅτι γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν πᾶσαν ἂν πάντ' ἐμβάλοις;
Ἀλλ' οὐκ ἕτερον ἀγγεῖον. ἐν πήρᾳ φέρεις
Ἄρτους ἂν, ἀλλ' ἐ ζωμὸν, ἢ διαθρεῖς·
Εἰς ἀσκὸν εἰ βάλοις ἐμβαλεῖς, ἀλλ' ἐ φακῆν·
Οἰνάριον εἰς λάγυνον, ἀλλ' ἐ χάραγον.
Εἰς τοῦθ' ἅπερ εἰσῆλθεν ἢ ταὐτὰ εἰσφορεῖς
Τὰ πάνθ' ἑαυτοῖς ἄδην ἐμολογήμενα.

——— *nam certè ventre nihil eſt miſerius :*
In illum cuncta conjicis : at in vas aliud
Idem non liceat : panem fers in mantica,
Jus non fers ; aliter manticam corruperis :
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis inviſum compingi ſolent
Etiam quæ inter ſe nil habent commercii. Grot.

Alius quidam :

Heu, quàm ſtupenda nos agit voracitas !
Quicquid ferarùmve, pecoriſve paſcitur,
Quicquid volucrum aerem pennis quatit,
Quicquid profunda piſcium maria incolit,
Quicquid reponit terra frugum, fructuum,
Noſtris id omne ut ſepeliatur ventribus ?

Seneca *epiſt.* 89. *Profunda & inſatiabilis gula, hinc maria ſcrutatur, hinc terras. alia hamis, alia laqueis,*

quæ is, alia rerum variis generibus cum magno labore perſequitur. nullis animalibus, niſi ex faſtidio, pax eſt.

Δέχεται | indè αἱ τῆς γαστρὸς ἀξάμυναι. Philo *de agric.* Ἡ γὰρ θεὸς πᾶν σιτίον τε καὶ ποτὸν ἀφεὶς ἑαυτοῦ ἐνδυὺς ἑρμήσασα, τάττ' ἤδη ἐυτρεπιδέντα ὑπολίσεται, καὶ πᾶναν ἄλικτον καὶ ἄπλητον ἔχει πρὸς ἅπαντα, ὡς κἂν αἱ τῆς γαστρὸς ἀποπληρώσωσι δεξάμεναι, μαργῶσιν ἔτι καὶ μαμῶσαι τὴν ἀεὶ κενὴν ὑπεδυμίαν ἀειλέπτως καὶ ἀειροιτάτην, μή τί που παρεξελθὸν λείψανον ἄφετον, ἵνα καὶ τοῦτο παμφάγε πυρὸς δίκην ἐπαλιχμήσηται.

Διὰ τὰς ἐξαιματώσεις | ad verbum, *ob ſanguificationes:* quia pars nimirum in ſanguinem convertitur. Alex. Aphrodiſi. *problem. l. 1. q. 118.* Vegetativæ animæ operationes recenſens; τὰς πέψεις καὶ τροφῶν, καὶ χυμῶν τὰς μελαίνας, καὶ τὰς ἐξαιματώσεις, καὶ ἀγαθύσεις, τὰς ἐρέψεις, τὰς ὁμοιώσεις. Galen. *ad Glauc. l. 2.* Γενικῶς ἡμῖν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα ἐν ἅπαν καὶ τῷ ἐξαιματώσιν, ἀνάλογον τῇ καὶ τὸν οἶνον πυρί. Et indè ἡ ἐξαιματωτικὴ, ſanguinem generandi facultas. Aphrodiſi. *ibid. l. 2. q. 63.* Ἡ θερμὴ καὶ ὑγρὰ συμμέτρως κρᾶσις τοῦ ἅπαντος βλαστάνει τῷ ἐξαιματοῦντι δυνάμει, ἡ φυλάττει κατὰ πᾶσι· ἡ δ' ἐξαιματωτικὴ ῥώμη τῷ ἐξαιμάτωσιν· ἡ δ' ἐξαιμάτωσις, δείκνυσι τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱμάτωσις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l. 8. c. 7.* Ἡ πέψις ἡ σιτίων, ἤτ' ἀνάδοσις, ἤθ' αἱμάτωσις, ἤτε θρέψις. Idémque, Αἱματοῦται ἡ τροφὴ καὶ τὸ ἅπαρ. *In jecore alimentum in ſanguinem vertitur.* Scitè Clemens Alex. *pædag. l. 1. c. 6.* ut oſtendat ex ſanguine lac conſiſtere. Εἰ πίνων ἡ μὴ κατεργασίᾳ τῆς τροφῆς ἐξαιματοῦται, τὸ ἢ αἷμα ἐκγαλακτοῦται, παρακδὺ γίνεται τὸ αἷματὸ γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex ſanguine; καὶ δὴ τὸ καὶ γαστρὸς, τὸ ὡὺ σεσῶτον ὑγιὲς δὲι σύστασις γαλακτοειδὴς. ἕπεται ἐξαιματωμένη σαρκὶ ἡ σύστασις αὕτη· πυγμιαίαν ἢ ἐν τῇ ὑστέρᾳ κατὰ τὰ φυσικὰ καὶ θερμὰ πάλιμτος, ὑφ' ἃ διαπάσχεται τὸ ἔμβρυον, ζωογονεῖται. Vide *l. 10. § 25.*

Εἰς τὸ ἀερώδες ἢ πυρώδες | ſcil. διὰ τῆς ἀτμίδων καὶ τῆς ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes*, quorum illi ad *aëream*, an *aqueam* potiùs, iſtæ ad *igneam* naturam propiùs accedunt. Vide Ariſtot. *meteor. l. 1. c. 3.*

Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ εἰς τὸ εἰδοποιὸν | hoc eſt, *in materiam & formam*, ut vulgò dicitur. De eadem hac diviſione monet & *l. 7. § 29.* & *l. 8. § 11.* & *l. 12. § 29.* addit tamen membrum tertium, τῶν ἀναφορέων, *l. 12. § 10.* & quartum etiam, τὸν χρόνον, *ibid. § 18.* Verùm iſta duo ſunt τῶν ἔξω τῶν ὑποκειμένων. duo illa tantùm τὰ συνιστάντα. Laërt. *l. 7. in Zenon.* Δοκεῖ δ' αὐτοῖς ἀρχαὶ εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. τοῦτον γὰρ ὄντα αἴδιον διὰ πάσης αὐτῆς διήκειν ὄγκον. Vide *l. 12. § 30.* Seneca *epiſt. 64. Dicunt Stoici noſtri, duo eſſe in rerum natura, ex quibus omnia fiant, cauſſam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, ceſſatura, ſi nemo moveat. cauſſa autem, id eſt, ratio, materiam format, & quocunque vult verſat: ex illa varia opera producit.* Et poſt aliis verbis: *Nempe univerſa ex materia & ex Deo conſtant. Deus iſta temperat, quæ circumfuſa rectorem ſequuntur & ducem. Potentius autem eſt quod facit, quod eſt Deus, quàm materia, patiens Dei.* Lactant. *Inſtit. l. 7. c. 3. Stoici naturam in duas dividunt partes. unam, quæ efficiat; alteram, quæ ſe ad faciendum tractabilem præſtat. in illa prima eſſe vim faciendi; in hac materiam: nec alterum ſine altero eſſe poſſe.* Reliqua paulò pòſt exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἐκπεσεῖσθαι | Vide *ad l. 2. § 7. ne aberres, vel tantillum, aut ab æquitate in conatibus, aut à veritate in aſſenſionibus.*

Ἐπὶ πᾶσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδίδοναι | Vide Senec. *ep. 89. infr. ad § 32.*

§ 23. Πᾶν μοι σωφρονίζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε | quia nimirum ipſe mundi pars ſum. Mundus autem Stoicis Deus ipſe. Vide *ad l. 10. § 21.* Plut. *de Philoſoph. placit. l. 1. c. 7.* Θεὸν καὶ κόσμον, καὶ οὐσίαν, καὶ τὸν γόνον λέγουσι τὸν δι' ἀποτάτου πάντων, οὗν ἐκ αἰθέρος. Epiphan. *hæreſ. præfat.* Στωϊκοὶ τὸν αἰδιότατον τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσιν. & *l. 1. hær. 5.* de eiſdem: Φάσκοντες εἶναι οὖν τὸν θεὸν, ἡ φυσὶς τοῦ ὀνομάτου κύτους, ἐξανθὲ τε γῆς καὶ γῆν, καὶ ἄλλον, ὡς ἐν σώματι ζῷον. Arius Didymus in *epitom.* apud Euſeb. *præpar. l. 15. c. 11.* Οἱ Στωϊκοὶ ὅλον τὸν κόσμον, ὡσὶ τοῖς μέρεσιν ἄπτῳ, συνεχόμενον θεόν. Seneca *quæſt. nat. l. 2. c. 45. Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipſe enim eſt totum quod vides, totus operibus ſuis inditus, & ſe ſuſtentans vi ſuâ.* Idem *epiſt. 94. Totum hoc, quo continemur, & unum eſt. & Deus eſt: & ſocii ejus & membra ſumus.* Manil. *aſtronom. l. 1.*

Quâ pateat mundum divino numine verti,
Atque ipſum eſſe Deum.——

Plin. *nat. hiſt. l. 2. c. 1. Mundum & hoc, quod nomine alio cælum appellare libuit, cujus circumflexu teguntur cuncta, numen eſſe credi par eſt.* Pertinet huc Æſchyli illud, apud Clement. *Strom. l. 5.* & Euſeb. *præpar. l. 13. c. 13.*

Ζεύς ἐστιν αἰθὴρ· Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός·
Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὅ τι ὑπὲρ τούτων ἐστί.
Æthera, telluſque, & poli arx eſt Jupiter:
Eſt cuncta; & iſtis quicquid eſt ſublimius.

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone laudatum. *l. 4.*

Iſtic eſt is Jupiter, quem dico, quem Græci vocant

Aerem; *qui ventus eſt, & nubes, himber poſtea,*
Atque ex himbre frigus; *ventus pòſt fit, aer denuo.*
Hæcce propter Jupiter ſunt iſta, quæ dico tibi.

Pertinent & Euripidis illa toties repetita, à Ciceronе *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct.* & *phyſic. quæſt* 29. Lucian. *Jove Tragœd.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat.* & *Strom. l.* 5. Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὑψῦ, τὸν δ' ἀπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πιεζ ἔχουδ' ὑγρᾶς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ὑγρᾶ Θεόν.

Quod Cicero licentiùs vertit;

Vides ſublime fuſum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc ſummum habeto divum, hunc perhibeto Jovem.

caſtigatiùs Grotius:

Sublime fuſum cernis immenſum æthera,
Cujus tenetur uvidis amplexibus
Terra? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Euripide Ennius in *Thyeſte* (unde & ex Euripidis tragœdia cognomine fuiſſe deſumpta, proclivis eſt conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Feſtum in *ſublime*:

— *adſpice hoc*
Sublime candens, quem vocant omnes Jovem.

Uterque Chryſippum expreſſit; qui, ut Cicero ibidem, *diſputavit, Æthera eſſe eum, quem homines appellant Jovem.* Quod & Plato Comicus;

Ἀὴρ, ὃν ἤν τις ὀνομάσειε κἀ Δία.
Aer, quem nuncupare quis Jovem queat.

Reſpexit eadem & Lucretius verbis verſibúſque illis *lib.* 5.

Denique jam tuere hoc, circum ſuperáque, quod omnem
Continet amplexu terram: quod procreat ex ſe
Omnia; quod quidam memorant; recipitq; perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter eſt quodcunque vides, quocunque moveris.

Idem de *Deo* dogma Judæis Ethnici affingebant. cùm enim ſimulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere autumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 244. de Moſe Judæorum legiſlatore verba habens; Ἄγαλμα δ' οὐδὲν τὸ σύνολον ἐποίησεν, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν οὐρανὸν μόνον εἶναι θεὸν, καὶ τῶν ὅλων κύριον. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil præter nubes, & cæli numen adorant.

Cœli numen, i. e. cœlum ipſum, quod numen illis eſt. ut numina Deorum, pro Diis ipſis. quo modo de Judæis iiſdem Petronius,

Et cæli ſummas advocet auriculas.

quanquam nec deſunt, qui *lumen* legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Aug. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum ſe arbitrari animam mundi*: & *hunc ipſum mundum eſſe Deum*, quæ verba explicans Auguſtinus: *Sicut hominem ſapientem, cùm ſit ex animo & corpore*; *tamen ab animo dicimus ſapientem*: *ità mundum Deum dici ab animo, cùm ſit ex animo & corpore.* Ea explicatio Auguſtiniana lucem dat verbis, cùm Chryſippi apud Ciceronem, ubi ſuprà; *Vim divinam in ratione eſſe poſitam, & univerſæ naturæ animo atque mente*: *ipſumque Mundum Deum dici, & ejus animi fuſionem univerſam.* tum & Senecæ *quæſt. nat. præfat. Quid eſt Deus? Mens univerſi. Quid eſt Deus? Totum, quod vides*; *& quod non vides, totum.* Atque hæc eſt διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qua *ſupr.* § 21. Diſtinctiùs paulò Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Λέγουσι δ' κόσμον τειχᾶς αὐτόν τε τὸν Θεὸν, ἐκ τῆς ἁπάσης οὐσίας ποιὸν (ſicut τῶν ὅλων ἄποιον contrà dicunt) ὃς δὲ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως καὶ αὐτῷ δ' τῷ διακόσμησιν ἅπαν ἀσείρων· καὶ τέλτον, τὸ συνεκτικὸς ἅπαξ ἅμφοιν. Verùm ſexfariam dici Κόσμον, ſive Mundum, ex Diodoro monet Joſ. Scalig. quem vide ſis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cætera, Κόσμος, ἔστιν ὁ διακοσμήσας πάντα· ἔοικε δ' νῦν ἡ σεμνοτέρα λέγειν.

Οὐδὲν μοι σεμνὸν, οὐδὲ ὄλμιον, τὸ σοι ἔυκειμενον | Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ quæ venit ipſa die.

i. e. τῇ παροιμίᾳ. Scalig. de cæteris ſingulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. ὃ δίκῃ τὸ νῦν τῇ πρὸ ὅλων φύσει ἔυκειμενον;

Πᾶν μοι καρπὸς | Ità *l.* 2. § 3. Παντὶ δ' φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἢ τῷ ὅλῳ φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἐκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἢ πρὸ ὅλων φύσις. καὶ τότε συμφέρει, ὅταν ἐκείνη φέρει. καρπὸς autem illic pro *emolumento*, quod ex re quapiam provenit, ut fructus ex ſtirpe vel arbore. Ità Apoſtol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, quod *operæ pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις | quomodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Quid enim aliud eſt Natura quàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inſerta?* & *quæſt. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis. eſt enim ex quo nata ſunt omnia, cujus ſpiritu vivimus.* Ità iſti (Lactantii ſunt verba ſuperiùs paulo poſitis ſtatim ſubjuncta) *uno Naturæ nomine res diverſiſſimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus. dicimtque alterum ſine altero nihil poſſe*; *tanquam Natura ſit Deus Mundo permiſtus. nam interdum ſic confundunt, ut ſit Deus ipſa mens Mundi, & Mundus ſit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα | Meliùs iſta Apoſtolus noſter de *Deo*, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuvius *Chryſe* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hoc

Hoc vide circum, supráque, quod complexu continet
Terram : noſtri cælum memorant, Græii perhibent Æthera.
Quicquid eſt hoc, omnia id animat, format, auget, alit, creat,
Sepelit, recipitque in ſeſe omnia ; omniúmque idem eſt pater.
Indidémque eadémque oriuntur, de integro eadémque occidunt.

Iſta enim cum primis illis connexa vult Joſ. Scalig. quæ Voſſius mavult adnecti verſiculo ejuſdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.* *(jugat.*

Mater eſt terras ; ea parit corpus, animam æther ad-

Ἐν σοὶ πόλις | Ἐκτὸς γὰρ τῆς παντὸς οὐδέν. εἰ γὰρ τὶ ἔξω, ἐν τῷ παντί ἐστι. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κέκροπος | Ex Tragœdo aliquo, de Civitate Athenienſi dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός | Mundum appellat Διὸς πόλιν. quomodo & Dio Pruſ. *orat.* 36. Τῆ Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ οἴκῳ, quippe cujus ipſe Rex ſit potiùs, quàm paterfamilias: etiamſi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἔστι πως ἡ εὐκοσμία. Eſtque reverà illa Διόσπολις multò potius nuncupanda, quàm illa Ægyptiaca, de qua Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις illa, de qua Pſaltes *pſalm.* 87. *v.* 3. Apoſtolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Joannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὅλως φῆναι, φησὶν, | *dicere ſolent.* Caſ. φασί. imò, *inquit ille, φησί.* Quis autem hoc dixerit, docet nos Senec. *de ira l.* 3. *c* 6. *Proderit nobis illud Democriti ſalutare præceptum, quo monſtratur tranquillitas, ſi neque privatim, neque publicè multa, aut majora viribus noſtris egerimus.* Et *de tranquill. c.* 12. *Hoc ſecutum puto Democritum, ità cæpiſſe*; (hoc eſt, volumen egregium, quod περὶ εὐθυμίας inſcripſit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorſum) *Qui tranquillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα, χρὴ μὴ πολλὰ πράσσειν, μητὲ ἰδίᾳ, μητὲ ξυνῇ, μηδ' ὅσ' ἂν ὑπὲρ τε δύναμιν αἱρῆται τῇ ἑαυτοῦ καὶ φύσιν. Marcus noſter, *lib.* 3. § 5. Μητὲ πολυπράμων, μητὲ πολυπράγμων ἦσθ. Euripides pariter :

Ὃ πολλὰ πράσσων, οὐκ ἐς ἀσφαλῆ βίον.
Res agere multas, tuta vitæ haud eſt via. Lipſ.

Idémque *Antiopâ* : apud Strob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δ' πράσσει πολλά. μὴ πράσσειν μεθ',
Μῶρος, πεφὼν ζῆν ἡδέως ἀπραγμόνα.
Qui multa jatagit, nullâ ubi neceſſitas,
Quum ſuaviter, agens nil, vivat, deſipit.

Et in Oenomao :

Ὃ πλεῖστα πράσσων, πλεῖστ' ἁμαρτάνει βροτῶν.
Peccare quiſque plus ſolet, quo plus agit. Grot.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranquil.* in ipſo ferè libri limine. Ὁ μὲν ἔν οἷς φησὶν, ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα, μήτε πολλὰ πράσσειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, πρῶτον μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν παρέσχηται, ἡμουσίαν οὖσαν ἀπραξίας. ἔπειτα καὶ ψεῦδός ἐστι, τὸ εὐθυμεῖν τοῦ μὴ πολλὰ πράσσοντας. ἔδει γὰρ εὐθυμοτέρους εἶναι γυναῖκας ἀνδρῶν, οἰκουρίᾳ τὰ πολλὰ σωφρονούσας. ἐνίοις δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minus, quàm cum eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, nullo negotio
Id agit, ſtudet ibi ; mentem atque animum delectat ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit quid quidem velit.
Hoc ità eſt : neque domi nunc nos neque nunc militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet.

Incertè errat animus ; præterpropter vita vivitur.

Ità verſus elegantes ſanè ſed miſerè deartuatos refingunt collatis ſymbolis viri clariſ. Hug. Grotius, Cl. Salmaſius. & Joan. Voſſius ; qui Chori verba eſſe monet, qui militibus conſtabat Græcis, de otio ſuo, dum ob maris malaciam Aulide moram trahebant conquerentium. Sed & Marcus hic Democriti præceptum refingit, & ad recti normam πυχινὸς πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. § 5.

Μήποτε ἄμεινον, τ' ἀναλαβεῖν πράσσειν | Fruſtrà Xylander, quem & Caſ. eſt ſecutus, illa, dum Marci mentem non eſt aſſecutus, immutavit, & conjecturam ſuam in textum intulit, μηδὲν ἄμεινον τῆ ἀναλαβεῖν πράσσειν. At Marcus ; Democritus, inquit, *conſulit ei, qui tranquillum animi ſtatum obtinere vult, ut nè multa agat : at tu vid', ne ad hunc finem conducat potiùs, ut neceſſaria quis agat, & quæ conſtitutioni ſuæ ſunt accommoda.* Deeſt ὅρα, vel βλέπε, vel ejuſmodi quippiam : quod non animadverſum Xylandrum in fraudem induxit. Prout & ſimilis elliplis ab Apoſtolo uſurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis ſuis ; Ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos*, expectando ſive experiendo, *num aliquando Deus illis ſit reſipiſcentiam daturus*; non obſervata, vulgato interpreti impoſuit, ansámq; dedit vertendi, *Eis qui reſiſtunt, nequando Deus det illis pœnitentiam*, quaſi eo modo dictum ſit, quo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἐπιστρέψωσι quum, ut rectè Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 270. μετανοίας ἐλπίδα, οὐκ ἀναίρεσιν ἐμφαίνει. Contrà planè, quàm in Iſaiæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangeliſta prolato ; in quo interpretando lapſus eſt è contrario bonus Iſidorus. quin & idem D. Jo. Leifildum τὸν μαχαίτλω fugiens, in cauſſa fuit, quod Apoſtoli verba illa interpretatus eſt de

oppositа prorsùs voluntati divinæ in natura humana dispositione, quâ homines irà affecti sunt, ut resipiscentiam dare parato numini renitantur. quod eò moneo, in eundem lapidem nè impingat quisquam denuò. Occurrunt ellipses huic geminæ in scriptis sacris apud Mosem *l.* 1. *c.* 3. *v.* 22. & *c.* 11. *v.* 4. & *c.* 42. *v.* 4. Matthæum Evang. *c.* 25. *v.* 9. Lucam. *Act. c.* 5. *v.* 39.

Τ' ἀναλκῆα περάσειν | Supervacuas & minimò necessarias occupationes rescindere monet, essque 10 duntaxat intendere, quæ aliquà saltem ratione necessaria existant. quod monitum & rursus repetitum dat, *l.* 12. § 18. At nobis *in supervacuis*, non *subtilitas*, ut Senec. *epist.* 106. *Sed tempus*, imò *vita fere vota*, ut idem *epist.* 49. & 88. *teritur*: dum, quod olim Agatho scitè dixit, apud Athen. *dipnosoph. l.* 5. & Clem. *Strom. l.* 5.

Τὸ μὴ πάρεργον, ἔργον ὡς, ποιώμεθα·
Τὸ δ' ἔργον, ὡς πάρεργον ἐκπονώμεθα.
Operosè id agimus, agere quod non est opus:
At in eo quod opus est, opera perfunctoria est. Gror. Eodémque alludens Isidor. Pel. *l.* 5. *epist.* 108. Τὰ μὲν ἔργα, πάρεργα εἶ ἡγούμεθα· τὰ δὲ πάρεργα, ὡς ἀναλκῆα, ἀνύομεν. Vide *infr. ad* § 21.

Λόγος αἱρεῖ | *ratio delegit.* Xyl. *mandat & injungit.* Casaub. meliùs. λόγος αἱρεῖ, *ratio dictat, evincit, postulat, exigit.* Sic & *l.* 10. § 32. Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος. *neque enim ratio postulat.* & *l.* 2. § 5. Ὑπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου. *à ratione dictante*, sive *rationis dictamine.* Herodot. *l.* 2. Καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος ὕτως αἱρέει. *ratio ipsa dictat, evincit.* Gregor. Naz. apud Suidam: Καὶ ὁ λόγος αἱρεῖ, μὴ ἡδέως φέρωμεν. *ratio ipsa postulat.* Apud. Plutarch.. *Consol. ad Apollon.* Plato: Ὥσπερ ὁ πιθανὸς νοῦς, ὅταν τὰ πιθανώτατα πίθηται τὰ ἑαυτοῦ φεύγοντα, ὅτι λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. *prout ratio evincit optimè habituram.* Et Plut. ipse *de commun. notion. c.* 19. Ἀξίαν ἢ ἔχει τιμὴν ἑκάστῳ, ὃ πολλάκις αἱρεῖ λόγος αὐτὸ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ φεύγειν. *ratio postulat.*

Ἀπὸ τοῦ κλῶσι πεφάνειν εὐδυμίαν | Ità Plut. *de tranquill.* Δεῖ δὲ μὴ πλήθει μηδὲ ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ κλῶσι καὶ τῷ αἱρεῖν τὸ εὔδυμον θεωρεῖν καὶ τὸ δύσθυμον. ἡδὺ γὰρ κλῶσι ἡ περιπλοκὴ ἔχει πολὺ ἢ ἁπλοῦν ἢ φαῦλον ἡ πρᾶξις ἀναιρεῖ ὅτι καὶ ταραχώδης. Idémque *de sene polit.* Ubi Cani Sibicinis dictum posuisset, ἀγνοεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὅσῳ μᾶλλον αὐτὸν αὐλῶν ἢ ἑτέρους εὐφραίνειν λαμβάνειν γὰρ ἐν μισθὸν, ὁ δίδραι, τοῦ ἀκούειν ἐθέλοντας. Subjungit; Ἆρα οὐκ ὀκνοῦμεν ἡλίκας ἡδονὰς αἱ ἀρετοὶ τοῖς χαμαιρόοις ὑπὸ τῆς κλῶσι πρᾶξεων ἐξ τῆς κοινωνικῶν ἔργων καὶ φιλανθρώπων παρασκευάζουσι; ὁ κιθαρῳδὸς, ὁ δὲ ὑρχηστὴς, ὥσπερ αἱ εἰς πύρκα λέαι καὶ φορυτοῦς γινόμενοι κινήσεις· ἀλλ' αὐτοὶ μὲν αἰσχρῶς καὶ ἀξίως καὶ μεμιγμένον πονηρίᾳ ἔχουσιν· αἱ δὲ ὑπὸ τοῖς κλῶσι ἔργοις ὁ ταῖς Εὐμενίσι χρυσοῖς πλέκεσθαι, ἀλλὰ τοῖς Πλατωνικοῖς ἐκείνοις καὶ ἀρχαίοις πλέκεσθαι ὅμοια, πλὴν ψυχῆς μόνης καὶ φρονήματος μὴ γένους λαμβάνουσα ἀναγέρσιν.

Εὐσχολώτερος | *majore otio utetur.* Xyl. *otii multum insumet.* Casaub. Verto, *quietior*, vel *à negotiis quietior, futurus est.* Εὔσχολος, ἥσυχος *quietus.* Et εὐσχολῶν, ἡσυχίαν ἄγων, ᾧ ἡ διάνοια ὁ διατεθεῖται. Vide Epict. *ad l.* 11. § 19. & *l.* 12. § 2. εὐσχολώτερος καὶ ἀπερισπάστερος ἔσῃ. pro eo quod initio dixerat, εὐθυμήσει.

Ἀλλὰ καὶ φαλάσεως | resecari vult non actiones tantùm non necessarias, verùm & *cogitationes.* quomodo & *supr. l.* 3. § 4. Ità Dominus noster, non solùm πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, *verbum quodque otiosum*, Matth. *c.* 12. *v.* 36. Sed & *cogitationes vanas* ac *inanes*, amandandas monet. Jer. *c.* 4. *v.* 14.

Οὕτως γὰρ ἂν αἱ περίξεις παρέλκωσι ἀκολουθήσουσι | radice nimirum ipsâ evulsâ. Siquidem, ut Augustin. *de persever. c.* 13. *Cogitantes agimus, quicquid agimus; & cogitantes loquimur, quicquid loquimur.* atque *ex cordis abundantia*, non *os* tantùm *loquitur*, Matth. *c.* 12. *v.* 34. Sed & *manus operatur.* Ibid. *cap.* 15. *v.* 19. Chrysippi dictum apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. τὴν διάνοιαν εἶ λόγων πηγήν. *orationis fontem esse cogitationem.* Verùm non *orationis* tantùm is, sed & *operationis fons* existit: itaque qui hunc custodierit, pro Solomonis monitu, *Prov. c.* 4. *v.* 23. etiam sermones actionésque suas in potestate habebit.

§ 25. Πείσομαι, πῶς σοι χωρεῖ | Epictet. *l.* 4. *c.* 1. Πείσομαι γ' οὐκ ἔστιν αἰσχρὰ ἡ πεῖρα. Et *l.* 2. *c.* 19. Πρώτιστα ἡσύχασον· καὶ τὰς ἡμέρας ἀείθμει, ἃς οὐκ ἀεργίας. καὶ ἡμέραν εἰ ὤφθην ὀργιζόμενος νῦν παρ' ἡμέραν εἶτα πυρὰ δύο· εἶτα πυρὰ τρεῖς. ἂν δὲ τριάκοντα παραλίπῃς ὀδύνων τῷ θεῷ. ἢ γὰρ ἔξεις ἐκλύσῃ· πρώτιστα εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται σύμεσον οὐκ ἐλυπήθην, ὁδ' αὖθις, ὁδ' ἐφεξῆς δὶς ἢ τρὶς ἐλυπήθην καὶ τελευτῶν· ἀλλὰ προσέχω γνωμόνων πάντων ἐρεθισμικῶν. γίνωσκε, ὅτι κομψῶς σοι ἔχει.

Πῶς σοι χωρεῖ | *quomodo quadret.* Xyl. & Casaubon malim, *quomodo procedat, quos progressus tecum faciat.* Apud Suidam historicus: ὁ χωρέσαντων αὐτῷ ἐπὶ τὸ ζητούμενον πραγμάτων τῇ νῦν. *Cum res illi ex animi sententia non procederent.*

Ἀρεσκομένῳ | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 1.

Ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις | Vide *ad lib.* 7. § 31.

Ἀρκυμένῳ τῇ ἰδίᾳ πρέξει | Vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *infr.* § 51.

§ 26. Ἐώρακας ἐκεῖνα | Antegressis ità annectit istud Casaubonus ut ad vitæ prioris fœciùs administratæ experientiam referatur. Ego potiùs monita superiùs data respicere opinor: ut *lib.* 3. § 11.

Ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει | Ità *l.* 9. § 5. ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. & § 38. Εἰ μὴ ἥμαρτεν.

ἥμαρτεν, ἐμοὶ τὸ κακόν· Itaque, τὸ ἄλλο ἁμάρτημα, ἐμοὶ δὲ κακόν. ibid. § 20. Clem. Strom. l. 4. ἡ ἀκολασία ἓν ἄλλο πρὸς ἂν δοξάζοιτο εἶναι κακὸν, ἢ τὸ ἀκολασαίνειν.

Ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθάμαρτε καὶ συμπλάθητο | Vide *supr.* § 10. *l.* 3. § 11. & *infrà* § 34. Apud Lucianum Proteſilaus in νεκυικοῖς. Οὐ γὰρ ἐμοὶ τύπτων αἴτιος, ἀλλ' ἡ Μοῖρα, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ὕπνος ἐπικαλῶς. Ità paſſim Homer. de Ulyſſe. *Odyſſ.* α. ν 16.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπικλώσσωσι θεοὶ ἀλγινόεν νέεσθαι.

Apud eundem Telemachus *Odyſſ.* γ. ν. 208.

Ἀλλ' ἔ μοι τοῦτον ἐπίκλωσον θεοὶ ὄλεθρον.

Ulyſſes *ibid.* λ. ν. 138 à Tireſia ſciſcitatur,

——τὸ μὲν ἄρ τις ἐπικλώσσω θεὸς αὐτῷ.

Eumæus *ibid.* π. ν. 64.

Πλαζόμενος· ὡς γάρ οἱ ἐπίκλωσεν τάδε δαίμων.

Alcinous *ibid.* θ. ν. 579.

Τὸν μὲν θεοὶ μῦθον πῦσαν, ἐπικλώσαντο δ' ὀλεθρον
Ἀνθρώποισι, ἵνα ἦσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.

Achilles denique *Il.* α. ν. 525. quem locum laudat Plut. *de legend. poet.* c. 4. & c. 6. & in *conſol. ad Apollon.*

Ὡς γὰρ ἐπικλώσσουσι θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοισι. ——

Leo Imper. in *oraculis* apud Jan. Rutgerſ. *Var. lect. l.* 5. *c.* 8.

Σπύλος γὰρ ὀφθεὶς ἐν πόλει καλλωπίζος.

Senec. *de benefic. l.* 6. *c.* 23. *Dii in prima illa conſtitutione, cùm univerſa diſpoſuerent, etiam noſtra viderunt, rationémque hominis habuerunt. in noſtras utilitates in principio rerum præmiſſa mens eſt, & is ordo mundo datus, ut appareat curam noſtri non inter ultima habitam.* Idem *de provident. c.* 5. *Fata nos ducunt, & quantum cuique reſtet, prima naſcentium hora diſpoſuit. cauſſa pendet ex cauſſa. privata ac publica longus ordo rerum trahit. non incidunt cuncta, ſed veniunt. Olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas. & quamvis magna videatur varietate ſingulorum vita diſtingui, ſumma in unum venit.*

Βραχὺς ὁ βίος | Flaccus *ſerm. l.* 2. *Sat.* 6.

Dum licet, —— vive beatus :
Vive memor quàm ſis ævi brevis.——

R. Simeon in Pirke Aboth.

חיום חצר והמלאכה מרבה

Dies brevis, & opus multum. Et Ben-Syræ magiſtro ob ætatem repellenti, *An neſcis diem brevem, & opus multum eſſe?* Druſ. in *apophth.* Hippocr. *aphor.* 1. Ὁ μὲν βίος βραχὺς· ἡ δὲ τέχνη μακρή. Senec. *de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur, quod hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis ſpatia decurrant; adeò ut exceptis admodum paucis, cæteros in ipſo vitæ apparatu vita deſtituat. Inde illa maximi medicorum exclamatio eſt; Vitam brevem eſſe, artem longam.* Et *c.* 16. *Tempus breve eſt & præceps : multóque fit brevius vitio noſtro.* Vide *l.* 5. § 24. Βραχὺ καὶ ἀναγκαῖον διάπνοια. Zeno apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Οὐδενὸς ἡμᾶς ὄντα πένητας, ὡς χρόνου. Quod Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Μηδενὸς ἡμᾶς ὄντος ἰδιώτας, ὡς χρόνου. Βραχὺς γὰρ ὄντως ὁ βίος, καὶ ἡ τέχνη μακρὰ, καὶ μᾶλλον ἢ τὰς τῆς ψυχῆς νόσους ἰάσασθαι δυναμένη. Lucian. *de ſectis :* Χρὴ γὰρ μηδένα χρόνον παρεῖναι, εἰδότας ἀληθῶς τὸ τοῦ Κῴου ἰατροῦ, ὡς ἄρα βραχὺς μὲν ὁ βίος, μακρὰ δὲ ἡ τέχνη. καὶ τοι ἐκεῖνος ἰατρικῆς πέρι ταῦτ' ἔλεγεν, ἐυμαθείᾳ περίγραπτος. φιλοσοφία δὲ καὶ μακρῷ τῷ χρόνῳ ἀνέφικτος. ἵνα μὰ πολλὴν τῆς ἐγκηρέως, ἀτενὴς ἀεὶ καὶ χαλὰν ἀποκλίπῃ εἰς ἀυτίκα. Itaque Philo *de vita contemplat.* Χρόνος μὲν φείδεται χαλεπῶς ἑκουσίως τοῦ ἑαυτοῦ ἱπποκέλευθος, Ὁ μὲν βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρά. Seneca *de brev. vit. c.* 32. *Non multum accepit homo temporis, etiamſi totum illud ſibi vindicat. Cui licet nihil facilitate eripi, nihil negligentiâ patiatur excidere, tamen ad immortalium cognitionem nimis mortalis eſt.* & *epiſt.* 48. *Etiamſi multum ſupereſſet ætatis, parcè jam diſpenſandum erat, ut ſufficeret neceſſariis. nunc quæ dementia eſt, ſupervacua diſcere in tanta temporis egeſtate?* Alluſit ad Zenonis illud ſuperiùs relatum. Et. *epiſt.* 117. *Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliquid ex illo vacet perdere. Ex hoc tempore tam anguſto, & rapido, & nos auferente, quid juvat majorem partem mittere in vanum?* Contrà tamen Methodici (ſecta ea eſt medicorum) Galeno referente, *de ſectis c.* 6. Τῷ γὰρ βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν ὑπολαμβάνειν· τἀναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. Sed & Seneca ipſe *de brev. vit. c.* 1. *Non accepimus brevem vitam, ſed fecimus : nec inopes ejus, ſed prodigi ſumus. non exiguum temporis habemus, ſed multum perdimus. ſatis longa vita, & in maximarum rerum conſummationem largè data eſt, ſi tota bene collocaretur.*

Κρεμάμενον τὸ παρὸν | Vide *ad l.* 2. § 6. & *ſupr.* § 17. & *l.* 6. § 2. Plinius *epiſt.* 7. *l.* 3. *Sed tantò magis hoc quicquid eſt temporis futilis & caduci, ſi non datur factis; nam horum materia in aliena manu; nos certè ſtudiis proferamus : & quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid quo nos vixiſſe teſtemur.* Sen. *epiſt.* 49. *Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis appareat reſpicientibus. Nam ad præſentia intentos fallit : adeò præcipitis fugæ tranſitus levis eſt. Punctum eſt quod vivimus, & adhuc puncto minus. cujus brevitatem aliquando futuram cogitemus. Non ſolebat mihi tam velox tempus videri; nunc incredibilis curſus apparet : ſive quia admoveri lineas ſentio, ſive quia attendere cepi, & computare damnum meum. Eò magis utique indignor; aliquos ex hoc tempore,*

quod ſufficere nec ad neceſſaria quidem poteſt, etiamſi cuſtoditum diligentiſſimè fuerit; in ſupervacua majorem partem erogare. Non vaco ad iſtas ineptias, ingens negotium in manibus eſt. mors me ſequitur, fugit vita. adversùs hæc me doce aliquid. effice nè ego mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc eſt quod Ἐξαγοράζειν τὸν καιρὸν, i. e. *occaſionem*, ſive *opportunitatem redimere*, dixit Apoſtolus *ad Epheſ. c.* 5. *v.* 16. Plut. in *pædag.* Σπουδὴ χρῆται πᾶς ὁ βίος ὅτι. ζῆν καὶ ὁ παίζειν ἀναγκαῖον. παίζειν dixit, quod Ennius Iphigen. apud Gell. *l.* 19. *c.* 10. à V. C. Salmaſio *in exercit. Plinian.* reſtitutus;

——— *præterpropter vitam vivitur.*

Quod Senec. *de brev. vit. c.* 9. *Perdis hodiernum, quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis; quod in tua, dimittis.* Ità quod Plaut. Pſeudol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atque hoc evenit,
In labore atque in dolore ut mors obrepat interim.

Νῆφε ἀνειμένῳ | Julian. Imper. *epiſt.* 12. Ἐν δὲ τῇ ἕξει ἡμῶν, ἀνειμένοις τε ἀπολύεσθαι, καὶ ἀπολύσαι μὲ ταλαιπωρεῖσθαι. Et Gregor. Naz. *in Baſilium.* Τῷ ἄνεσιν ἴλυσιν μὲ ποιήσαι. hoc eſt, *frontem remittere, non reſolvere. Multum autem intereſt, remittas aliquid, an ſolvas.* Seneca *de tranquil. c.* 15. Itaque Ambroſ. *offic. l.* 1. *c.* 20. *Cavendum, nè dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & quaſi concentum ſolvamus.* Et Martin. Dumienſ. *de morib. Sapiens animum habebit, aliquando remiſſum, nunquam ſolutum.* Valer. Max. *l.* 8. *c.* 8. *Otium induſtriæ ſubnecti debet, non quo evaneſcat virtus ſed quo recreetur.* Et Cicer. *Offic. l.* 2. *Lucendi modus quidam retinendus eſt, ut nè nimis omnia profundamus, elatique voluptate in turpitudinem dilabamur.* Quod de Muſica præcipiebat Pratinas,

Μὴ σώτονον δίωκε, μάτ' ἀνειμένῳ.
Intenſior nec eſto, nec ſolutior.

Ἀνειμένῳ | Vide *ad l.* 5. § 1. Senec. *de tranq. c.* 15. *Danda eſt remiſſio animis: nec in eadem intenſione æqualiter retinenda mens, ſed ad jocos revocanda. meliores acrioréſque requieti ſurgent. ut fertilibus agris non eſt imperandum; citò enim exhauriet illos nunquam intermiſſa facunditas: ità animorum impetus aſſiduus labor frangit; vires recipient paulum reſoluti & remiſſi. naſcitur enim ex aſſiduitate laborum, animorum hebetatio quædam & languor.* Ariſtot. *ethic. l.* 10. *c.* 4. Πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀδύνατα τῇ σωματικῇ ἐνεργεῖν. Ovid *epiſt.* 4.

Quod caret alternâ requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, membráque feſſa levat.

Itaque *ſapientis eſſe, remittere interdum animum rebus gerendis intentum.* Aug. *de Muſic. l.* 2. *c.* 14. Siquidem ut Naſo *Ponti l.* 1. *el.* 5.

Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Et Stat. *Sylv. l.* 4.

——— *vires inſtigat, alitque*
Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.

Hinc de *arcu lyrâque* imago illa tantopere celebrata. Dio in *œconom.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 62. Αἱ ἀνέσεις παραπαιδαγωγοῦσι πόνων εἰσὶ καὶ τέχνη, καὶ λύρα, καὶ ἀνθρώπῳ, ἀκμάζει δὲ ἀναπαύσεως. *Ibid. tit.* 3. Socrates: Ὁ βίος, ὥσπερ ὄργανον, ἀνέσεως καὶ ἐπιτάσεως δεόμενός ἐστιν. Democritus apud Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 45. Ὥσπερ ὄργανον ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν λαμβάνον ἀεὶ γίνεται· ὕπνου καὶ ὁ βίος. quod idem Plutarcho tribuit Maxim. *Collectan. c.* 32. Verùm in *collectaneis* illis autorum nomina ſæpius permutata, confuſa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pædag.* Ὁ βίος ἡμῶν οὐκ ἄνεσιν καὶ ἀπολὴν δέχεται καὶ ἡ ἀνάπαυσις οὐδὲ πόνων ἄρτυμά ἐστι. (id quod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνου ἄλυσμα. quo eodem ſchemate uſus eſt & Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 10.) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ἐπιτείνας δυνηθῶμεν. καθάπερ οὖν σώζεται, σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ καὶ πλησμονῇ, ψυχὴ δὲ ἀνέσει καὶ πόνῳ. Amaſis apud Herodot. *l.* 7. Τὰ τόξα οἱ ἀκκημβόλοι, ἐπὰν μὲν μέλλωσι χρῆσθαι, ἐντανύουσι· ἐπὰν δὲ χρήσωνται, ἀνιᾶσι· οἱ γὰρ δὲ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμμένα ἔῃ, ἐκλείπειν ἂν ὥστε ἐς τὸ δέον ἐν ἐὸν ἔχειν αὐτοῖσι χρῆσθαι· ὕτω δὲ καὶ ἀνθρώπῳ πρήσσοντι, εἰ ἐθέλοι καταπονέεσθαι ἀεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτῷ ἀνίεναι, λεύσσοι ἂν ὅτι μανεὶς ἢ ἀποπλαγχθῇ χρόμμυος. Gregor. Naz. *poſt redit. ex agro:* Εἰκότως τοῦ πόνου ἀεὶ ταῖς τοιαύταις διαλύσεσιν ἀνίσταν. ἐπεὶ μηδὲ νόμος φέρει τὸ σώτονον ἀεὶ τεινόμενα καὶ δέεταί τι μικροῦ ἧσσ' γλυφίδων ἀλύσεως, οἱ μάλλον παθόντες πάλιν, καὶ μὴ ἄχρηστος ἴσως τῇ τοξότῃ, μηδὲ ἀνόρνιθι ἐν καιρῷ χρήσωνται. Naſo *epiſt.* 4.

Arcum ni ceſſes tendere, mollis erit.

Æſopus Phædri *l.* 3. *fab.* 53.

Citò rumpis arcum, ſemper ſi tenſum habueris:
At ſi laxâris, cùm voles, erit utilis.
Sic luſus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

De Joanne Evangeliſta gemina his referunt Abraham Abbas apud Joan. Caſſian. *collat.* 24. *c.* 21. Thom. Aquin. *ſum. p.* 2a. 2æ. *q.* 168. *a.* 2. & Hen. Herp. *ſpecul. aur. in præcept.* 3. *ſerm.* 2. ſed & de Antonio Eremitâ baliſtæ exemplum eodem trahente, Antonin. *ſum.* 2. *par.* 2. *tit.* 1. *c.* 23. § 1. & Guil. Pepin. *de confeſſ. tract.* 2. *par.* 3. *c.* 6. ex *Vitis patrum.* Quod autem ex adverſo, Plut. *de ſene polit.* Τόξον μὲν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται, ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. Unde de Theophraſto Laërt. *lib.* 5. Ῥήγνυς σοφὸς τόξον ἀνιέμενον. hoc eſt, ut Publius Syrus:

Arcum intenſio frangit: animum remiſſio.

id de ſolutiore illa remiſſione capiendum eſt, quam vitandam cavendámque hîc Marcus monet.

§ 27. Ἥτις

§ 27. Ἥτοι κόσμῳ διαπεπλωμένῳ | Vide *infr.* § 45. & *l.* 2. §. 3. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 4. *Quem κόσμον Græci nomine ornamenti appellaverunt, eum nos à perfecta absolutáque elegantia, mundum. nihil enim omnium rerum melius est mundo, nihil præstabilius, nihil pulcrius. utpote in quo universa ità constituta sunt, ut neque ad usum meliora esse potuerint, neque ad speciem pulcriora.* Cicero *de Nat. Deor. l.* 2. & Senec. *ad Helv. c.* 8. *Mundo nihil neque majus, neque ornatius, rerum natura genuit.* Autor *de Mund. c.* 2. Κόσμος μὲν οὖν ὅτι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων λέγεται ὁ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τοῦ ὅλου τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ τε καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. & Eustath. *ad Il. d.* Κόσμος ἡ τάξις ἐν τῷ παντὶ· ἀφ' οὗ καὶ ὁ πάντων ἀσκητικὸς, κόσμος, ὅτι καὶ τὸν ἐντακτον ἡ φύσεια ἔταξεν. Apul. *de mund. Mundus est ordinata ordinatio, Dei munere.* & rursus: *Quid mundo præstantius? Lauda, quam putas speciem: portio à te laudabitur mundi. admirare quam voles temperantiam, ordinationem, figuram. hic & per hunc illud quodcunque est, invenietur esse laudandum. nam quid, oro te, ornatum atque ordinatum videri potest, quod non ab ipsius exemplo imitatura sit ratio? unde κόσμος Græcè nomen accepit.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Quod colimus, Deus unus est, qui totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, quo jussit, ratione, quâ disposuit, virtute, quâ potuit, de nihilo expressit, in ornamentum majestatis suæ: Unde & Græci nomen mundo κόσμον accommodaverunt.* Greg. Naz. *de pace* 1. Κόσμος τὸ ὅτι ὅπερ λέγεται καὶ κάλλος ἀσφαλτον.

Ἢ κυκεὼν | *Cinnus.* Ità *l.* 6. § 10. Ἥτοι κυκεὼν καὶ ἀντιμολυὴ, καὶ σκεδασμός. quibus verbis κυκεὼν quid velit, explicat. & *l.* 9. § 39. κυκεὼν καὶ σκεδασμός.

Συμπεφορημένῳ μὲν, ἀλλὰ κόσμῳ | Vide Heraclitum *infra.*

Ἐν σοὶ μὲν τις κόσμος | *in te* scil. qui es μικρὸς κόσμος τις. (quomodo τὸν σμικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον dixit Clem. Alex. in *hortator.* & *Mundi instar habere fabricam humani corporis.* Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9.) & *majoris illius imaginem geris.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 1. *c.* 12. *Ideo physici Mundum magnum hominem, & hominem brevem mundum esse dixerunt.* Si est ergò, inquit, in te fabricâque tui ordinata rerum dispositio, in mundo ipso multò magis. Siquidem, ut Tertull. *de resurr. carn. c.* 30. *Etsi figmentum veritatis in imagine est, imago ipsa in veritate est sui; necesse est esse prius sibi, quàm alii configuretur. de vacuo similitudo non competit; de nullo parabola non convenit.* Idem *adv. Hermogen. c.* 40. *Confusa res erat, nunc verò composita est. & vis ex compositis incomposita præberi? nulla res speculum est alterius non coæqualis. nemo se apud tonsorem pro homine mulum inspexit: nisi si, qui putat in hac extructione mundi disposità jam & emptâ, informem & incultam materiam respondere. quid hodie deforme in mundo? quid retrò speciatum in materia; ut speculum sit mundus materiæ? cum ornamenti nomine sit penes Græcos Mundus, quomodò inornatæ materiæ imaginem refert? Nec materiæ certè mundus imago esse poterit, si compositus ille & exornatus, confusa verò & inornata ista; nec homo mundi, si in homine ordinata partium membrorumque dispositio, in mundi compage nullo ordine legéve certâ disposita, sed commissa commistáque temere universa.* Quanquam mundum non minorem, sed majorem imaginis divinæ ratione haud absurdè prorsùs dixit Greg. Naz. *in Pasch.* τὸν ἄνθρωπον ὁ θεσπεσιος, οἷόν τινα κόσμον ἕτερον ἐν μικρῷ μέγαν ὄντα γῆς ἴσιον. At verò Synes. *de providենt.* 1. non *hominem* tantùm integrum, sec *caput hominis* ipsum *mundum minorem* indigitat, in quo *mens* tanquam *numen* quoddam resideat. Ἄνω μὲν ἐν ἀγίοις, κάτω δ' ἐν κεφαλαὶ σφαιροειδεῖς διαπάσησιν, ἵν' ὦσιν οἷοι ψυχῶν ἐν κόσμῳ κόσμοι μικροί. Respexit, opinor, id quod in philosophor. placitis Plutarchi nomine evulgatis, *l.* 4. *c.* 21. Stoicis perperam tribuitur; τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Quod autem ille de *capite*, de *corde* Auson. *monosyll.*

Cor vegetum mundi instar habens.——

Vide *supr. ad* § 3. Quomodò autem Marcus istic illos perstringit, qui quem in semetipsis agnoscunt ordinem, ornatum, eundem mundo, cujus & ipsi sunt partes, negant: pari modo & Epicuri sectatores Senec. *præfat. quæst. nat. l.* 1. hoc ipso notat nomine, quòd cùm *animum* putent esse sibi ipsis, eúmque *providum & singula dispensantem, universum* interim, in quo & ipsi sunt, *expers* esse *consilii ac temerè ferri* contendunt. Vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐν ᾧ πατὴ ἀκοσμίᾳ; | Nihil minús. Autor *de mundo.* Κόσμον δ' ἐτύμως τὸ σύμπαν, ἀλλ' οὐκ ἀκοσμίαν ὀνομάσας ἄν. Reverà, ut Plut. *de anim. gener.* Ἀκοσμία δ' ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Erant siquidem primò omnia, ut Moses *l.* 1. *c.* 1. *v.* 2. תֹהוּ וָבֹהוּ id est, ut Naso *Metam. l.* 1.

——*rudis indigestáque moles.*

Nec quicquam nisi pondus iners, congestáque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.

Verùm *hanc Deus* (is est *melior potiorque natura* illa) *Item dirimit, molem discrevit:* κρίνας τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς ἀκοσμίας ἐλάμβανεν. ut Gregor. Naz. πρὸς εὐταξίαν. Atque hoc est quod Anaxagoras apud Laërt. *lib.* 2. Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. εἶτα νοῦς ἐλθὼν, αὐτὰ διεκόσμησεν. Sive ut Timon in *Sillis*;

Πάντα συνεφύκασιν ὁμοῦ πεπαχυσμένα σοφίστην.

Et apud Hermiam in διασυρ. Ἀρχὴ πάντων ὁ νοῦς· καὶ ἔστιν αἰτία καὶ κύριος τοῦ ὅλου καὶ παρέχει τάξιν τοῖς ἀτάκτοις, καὶ κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις, καὶ διά-

κρισιν τῆς μεμιγμένοις, καὶ κόσμον τοῖς ἀκόσμοις. Demonax Cynicus (referente Luciano in *vita ejusdem.* & Antonius *Meliss. l. 2. c. 76.*) dissentientibus quibusdam de mundi anima ac figura, Ὑμεῖς, inquit, οὐδὲ τὸν κόσμον πολυπραγμονεῖτε, οὐδὲ ἢ ταῦτα ἀκοσμία ἢ φροντίζετε. Indè argumentum arripuit Dio, quo Dionysium ad virtutis studium impelleret. ὅπως διακοσμηθεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρετὴν λόγων, καὶ πρὸς τὸ θειότερον ἀφομοιωθεὶς παράδειγμα ᾗ ὅτων καὶ κάλλιστον, ᾧ τὸ πᾶν ἡγεμὼν πεποίηκεν ἐξ ἀκοσμίας κόσμον ὄντα, πολλῷ μᾶλλον εὐδαιμονίαν ἑαυτῷ μηχανήσηται, πολλῷ ᾗ τοῖς πολίταις, ἡμόμενος βασιλεὺς ἐκ τυράννου. Plut. *Dion.*

Διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων | Vocem harum priorem Lugd. omisit. quo id consilio incertum mihi. Sen. *quæst. nat. l. 7. c. 27. Tota hujus mundi concordia ex discordibus constat.* Et *epist. 107. Contrariis rerum æternitas constat.* Heraclitus apud Aristotelem *Ethic. l. 8. c. 1.* Τὰ ἀντίξυν συμφέρον καὶ ἐκ ᾗ διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν. Idémque apud Autorem *libri de mundo c. 5.* Συναρμογίας ἔλαι καὶ ἑνὸς ἔλαι συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον σωτῆρον καὶ διαῖον καὶ ἐκ πάντων ἕν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα. Et ex eodem Apuleius: *Sic totius mundi suorum instantia initiorum inter se impares conventus, pari nec discordante consensu Natura veluti Musicam temperavit. namque uvidis arida, & glacialibus flammida, velocibus pigra, directis obliqua confudit; unúmque ex omnibus, & ex uno omnia, juxta Heraclitum constituit,* &c. Quod & Autor idem *ibidem* variis à re politica, pictura, musica, grammatica imaginibus illustrat. Τῦτο πολιτικῆς ὁμονοίας τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι ἐκ πολλῶν μίαν, καὶ ὁμοίαν ἐξ ἀνομοίων ἀποτελεῖ διάθεσιν, ὑποδεχομένη καὶ πᾶσαν φύσιν καὶ τύχην. ἴσως ᾗ καὶ ᾗ ἐναντίων ἡ φύσις γλίγεται, καὶ ἐκ τύτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον, ὐκ ἐκ ᾗ ὁμοίων. ὥσπερ ἁμέλει τὸ ἄρρεν συναγαγὸν πρὸς τὸ θῆλυ, καὶ ὐχ ὁπότερον πρὸς τὸ ὁμόφυλον· καὶ ᾗ πρὸς ἑαυτὸν ὁμόνοιαν διὰ ᾗ ἐναντίων σωτῆρ, ἐ διὰ ᾗ ὁμοίων. ἔοικε ᾗ καὶ ἡ τέχνη τῇ φύσει μιμεῖσθαι τὸ αὐτὸ ποιεῖν. ζωγραφία μὲν γὰ, λευκῶν τε καὶ μελάνων, ἀχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκρασαμένη φύσεις, τὰς εἰκόνας τοῖς φαινομένοις ἀπεπέλεσε συμφώνως. μουσικὴ ᾗ, ὀξεῖς ἅμα καὶ βαρεῖς τε καὶ βραχεῖς φθόγγους μίξασα, ἐκ διαφόρων φωνῶν μίαν ἀπετέλεσεν ἁρμονίαν· γραμματικὴ δὲ, ἐκ φωνήεντων καὶ ἀφώνων γραμμάτων κράσιν ποιησαμένη, τῇ ἴδιᾳ τέχνῃ ἀπ' αὐτῆς σωτεύσατο. ὅτως ὖν καὶ τῇ ᾗ ὅλων σύστασιν διὰ τῆς ᾗ ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μία διεκόσμησεν ἁρμονία· ξηρὸν γὰ ὑγρῷ, ὀρμὸν ᾗ ψυχρῷ, βαρεῖ τε κυφὸν μικρῷ, καὶ ἀρδὸν περιφερεῖ, τὸ ὅλον διεκόσμησε μία διὰ πάντων δύναμις ἁρμονία, ἐκ ᾗ ἀμίκτων καὶ ἑτερίων τὸν σύμπαντα κόσμον δημιργήσασα, τάς τε ἐναντιωτάτας ἐν αὐτῇ φύσεις ἀλλήλαις ἀναλαβόσα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκ τύτων μηχανησαμένη τῇ παντὶ σωτηρίαν. Quæ Latinè ab Apuleio versa vide *ad l. 7. § 48.* Synes. *de insomn.* Ἔστι τις ὡς ἐν συγγενείᾳ τοῖς μέρεσι καὶ διηνεκεῖα. ὁ γὰρ ὅλον κόσμος τὸ ἁπλῶς ἕν, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἕν· καὶ ἔστιν ὡς αὐτῷ μέρη μέρεσι φιλοσόφως καὶ μαχόμενα, καὶ τῆς φύσεως αὖθις εἰς τὸν αὐτὸν ὁμόνοιαν συμφωνόντα, ὥσπερ ἡ λύρα σύστημα φθόγγων ὄντων ἀντιφώνων τε καὶ συμφώνων· τὸ δ' ἐξ ἀντικειμένων ἦν, ἁρμονία καὶ λύρα καὶ κόσμος. Plut. *de amic. multit.* Ἡ σοφὴ φύσις καὶ φιλόμυθος ἁρμονίαν δι' ἀντιφώνων ἔχει τὸ σύμφωνον. Tertull. *apologet. c. 48.* [*Divina*] *ratio universitatem ex diversitate composuit, ut omnia æmulis substantiis sub unitate constarent, ex vacuo & solido, ex animali & inanimali, ex comprehensibili & incomprehensibili, ex luce & tenebris, ex ipsa vita & morte.* Et *de pallio c. 2. Mundus iste ex diversis substantiis officiisque constat. diversa in unum; ex demutatione diversa sunt. denique diversitatis discordiam vices fœderant. ità mutando mundus est, qui ex diversitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Ità est *rerum omnium*, uti idem mox *ibidem, distincta confusio.* Gregor. Naz. *in Julian. 1.* Πάντα διῆλε, καὶ συνέδησε, καὶ τὸ πᾶν τῦτο κόσμον ἔσα ἐκ πλειόνων πεποίηκε.

Καὶ συμπαθῶν | Ità *l. 6. § 37.* φίλα ἀλλήλοις, καὶ σύμπνοιαν ἔχοντα Manil. *Astron. l. 2.*

Totumque alterno consensu vivere mundum.

De corpore humano pariter Hippocrates *de aliment.* Συῤῥοια μία. ξύμπνοια μία. ξυμπάθεια καὶ ἕλα μάλιστα πάντα. de quo videatur Galen. *de faculs. nat. l. 1. c. 5. & l. 3. c. de differ. febr. l. 2. de usu puls. l. 1. de causs. pulss. l. 2.* & *de usu part. l. 1.* Vide *infr. § 42.* Apud Sextum Empir. *adv. Physic. l. 1. c. 2.* Philosophi quidam: Ἐπὶ ὖν ὁ κόσμος σῶμά ὄζι, ἤτοι ἡνωμένον ὄζι σῶμα, ἢ ἐκ ᾗ συναπτομένων, ἢ ἐκ διεστώτων· ἔστι ᾗ ἐκ συναπτομένων, ἔστι ἐκ διεστώτων. ὡς δείκνυμι ἐκ ᾗ σὲ αὐτὸν συμπαθεῖν, ἐξ ὧν συμφανὲς, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα καθέστηκεν ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰ ᾗ ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώτων, ἁ συμπάρχει τὰ μέρη ἀλλήλοις· ὅτι ᾗ ᾗ ἡνωμένων συμπάθεια τίς ὄζιν. ἡνωμένον τοίνυν ὄζι σῶμα ὁ κόσμος.

§ 28. Μέλας ἦδος | Ad *sectionem* 18. pertinere ista olim ariolabar, unde librariorum culpâ subducta fuissent: à Marco verò interpretamenti loco subjuncta quibus sc. explicatum ibat, quid *melanos ethos* nomine designatum vellet, utpote quod latiùs ibi sumeret, quàm usus vulgaris pateretur, aut quàm Agatho, à quo ipse mutuatus esset, usurparat. quomodo *tyranni* nomen Seneca *de animo impotenti, cupido, delicato, epist. 114.* Vide *ad § 25.* Sed & *nigri* vocabulum hoc ipsum, *epist. 48. Per istud* (nugas tricásque dixerat) *philosophiæ sunt nigræ & turpes, infamésque, etiam ad album sedentibus, exceptiones.* Ità Xylander existimavit, quum verterit, *Mores nigri vocantur mores effœminati,* &c. Verùm

rùm fieri poteſt, quod & aliis plactuiſſe video, ut πεσσχὼ integram iſta conficiant, quâ Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atq; ingenia recenſuerit, quos ſtylo ſuo perſtringeret, vitandóſq; moneret; *nigros* ſcil. *effœminatos, præfractos, belluinos*, &c. Sicut autem *candor* pro *ingenuitate* & *ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſynceris, integris, benignis, benevolis.* Ovid. *triſt. l.* 3. *eleg.* 6.

Quique eſt in charis animi tibi candor amicis.

Idémq; *Pont. l.* 4. *el.* 14.

Tam felix utinam, quàm pectore candidus, eſſem.

& alibi. ——*ſed ſunt tua pectora lacte,*
Et non calcatâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Contráque lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candide judex.

& *l.* 1. *Satyr.* 5.

— *animæ, quales neque candidiores*
Terra tulit. ——

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salsè Solon, apud Laert. *l.* 1.

Πεφυλαγμένος ἀνδρὸς ἕκαστον,
Ὅστις μὰ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων
Κερδέϊ, φαιδρῷ προσώπῳ προσπτύσσεται,
Γλῶσσα δὲ μὴ δικαίῳ
Ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγωνῇ.

Tu virum caveto quemque,
Abditum ne geſtet enſem
Corde, vultu dum te amico
Intuetur, & biſulcâ
Blandâ promit dicta linguâ
Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

——*abſentem qui rodit amicum*;
Qui non defendit alio culpante; *ſolutos*
Qui captat riſus hominum, famámque dicacis;
Fingere qui non viſa poteſt; *commiſſa tacere*
Qui nequit, hic niger eſt. ——

Et mox:

Hic tibi comis, & urbanus, libérque videtur,
Infeſto nigris. ——

Et rurſus ubi hominem induxit, ità amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdoléq; notam illi aliquam affigat;

— *hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*
Ærugo mera. —

De Sexto Clodio Cic. *pro Cæcin.* *Nec minùs niger, nec minùs confidens, quàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen *in Pythiis od.* 4. φρένας λευκὰς, ſive *albæ præcordia*, pro *ſatuis ſtolidiſque* poſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* 3. *adag.* 32. qui fallitur tamen, quod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il. η. v.* 63. cùm *fortitudinis* ſint potiùs, neq; enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* quaſi imbelles illi plerumque ac inutiles ſint. qualis Nireus,

— ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦεν — *Il. β. v.* 673.

& Paris, cui ſcil. — καλὸν
Εἶδος ἔην, ἀλλ' οὔ οἱ ἐπὶ φρεσὶν, οὐδέ τι ἀλκή. *Il. γ. v.* 45.

Πεσικελὲς | ἦθος, *mores præduri, præfracti, rigidi, refractorii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

— σκληρὸν πέλαγος.

i.e. αἱ ἄγαν σκληραὶ. *Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

— ὃς σκαρτέρων,
Βαφῇ σίδηρος ὡς.

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet:

Ἀλλ' ἴσθι τοι, τὰ σκληρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτειν μάλιστα· κἠν τὸν ἐγκρατέστατον
Σίδηρον ὀπτὸν ἐκ πυρὸς σκεπτὸν σκλῆ,
Θραυσθέντα κἠ βαφέντα πλεῖστ' ἂν εἰσίδοις.
Præfracti at animi plurimum, ſcias velim,
Cadere aſſolent: & ipſa vis ferri igneis
Exacta flammis rigidi & intractabilis,
Diſcedit icta ſæpe, & in partes abit. Grot.

quamquam & de quibuſvis rebus uſurpatur, quæ ſic exaruerunt, ut præduræ fiant. παρὰ τὸ σκέλλειν. Poſſunt & σκεπτὸς ἦθος, *mores difficiles, moleſti* & *moroſi* dici. Siquidem σκεπτὸς Heſychio, non σκληρὸς tantùm, ſed & δυσχερὴς exponitur. Ità Theophr. *de cauſſ. l.* 2. *c.* 4. ὁ σκεπτὸς ἀνὴρ cui opponitur, Ὁ εὐκρατὴς κἠ μαλακὸς, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* Φάρμακα σκεπτὰ· *medicamenta moleſta, & aſpera.* ſive δύσκολα κἠ ἐρεθίζοντα σφοδρῶς. utl Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. καύματα σκεπτὰ, *æſtus ardoréſque graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, σκεπτὰς φέρειν, non eſt, *ægrè ferre*, quod cl. Caſaub. cenſuit, nec *æquè*, quod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex priore vocabuli uſu, & *infracto* adversùs fortunam animo, quod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet:

Πρὸς ἅπαντα δειλὸν ὁ πένης δεῖ προσέχειν τὸν νοῦν,
Καὶ πάντας αὐτῷ καταφρονεῖν ὑπολαμβάνειν.
Ὁ γὰρ μετρίως προσέχων, σκεπτὸς ἐλεύθερον
Ἅπαντα τἀνταῦθα, λαμπρία, φέρει.
Mens timida ſemper pauperi eſt; atque omnibus
Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.
At quorum res ſunt, Lampria, meliuſculæ,
Animo obſtinatiore perdurant multa. Grot.

Θηλυδρίας, βοσκημάτων δεῖς | Vide *ad l.* 5. § 11.

Παιδαρίων δεῖς | *Viris quoque puerilia ac mulebria ingenia ſunt.* Senec. *de ira, l.* 1. *c.* 16.

§ 29. Πῶς

§ 29. Ξένῳ κόσμῳ | Quia τὰ κόσμια ξένα ipsi videntur. *infra* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. & 13. *Peregrini* enim videtur esse, quæ civitatis, in qua agit, sint solennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.* 24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ; Itaque & Petrus Apostol. *ep. β. 1. c.* 4. *v.* 12. pios persecutionem à mundanis perpessos (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔξειν, i.e. *in mundo* atque à mundo, qui ipsos odio habiturus sit, *afflictos fore* Dominus ipse prænonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.* 15. *v.* 18. & *c.* 16. *v.* 33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει πρὸς πειρασμὸν γινομένῃ, ὡς ξένου αὐτοῖς συμβαίνοντος. Itaque hac in parte, prout Marcus istic, non vult Christianos esse ξένους κόσμου. Alioqui ξένοι κόσμου καὶ παρεπίδημοι, *peregrini & inquilini mundi* istius, quoad vitæ rationem & institutum, prædicantur pii omnes, idq; illis laudi ducitur. Autor *ad Heb. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chrysost. in *epist. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ φρόνησις ἀρετὴ, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετὴ, τὸ ξένον εἶδος τοῦ κόσμου τούτου καὶ παρεπίδημον, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχον πρὸς τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ἀλλ' ἀπηρτῆσθαι αὐτῆς, ὥσπερ ξένον. vel ut alii, ὥσπερ ξένον.

Φυγὰς | ἀγαπήτης idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. lib.* 2. φυγὰς ὁ φαῦλος, *fugitivus vitiosus* quivis.

Τυφλὸς, ὁ κεκαμμένον τῷ νοητῷ ὄμματι | i. e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Paulus *ad Eph. c.* 1. *v.* 18. sive τῷ νοημάτων. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. τυφλός ἐστι καὶ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Christo usurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. Et Paulo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγὸς. Et Angelo Ecclesiæ Laodicenæ Dominus Joannis *Apoc. cap.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι τυφλὸς εἶ. Vide *supra ad lib.* 2. § 14. Sophocles *Oedip. rege.*

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα.
Mentémque & aures cæcus est, & lumina.

Τῷ νοητῷ ὄμματι | Autor *de Mund. cap.* 1. Ἡ γῆν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ὑγιαίνοντα τὸν νοῦν, καὶ θείῳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα κεκαλακεῦσα, &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχὸς | Ità de Ecclesiæ Laodicenæ Angelo, *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ τυφλὸς. *mendicus & cæcus.*

Ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου | Vide *lib.* 3. § 5. & *l.* 9. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 8. Εἰ μέ τις βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν ποιῶ· οἶ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ ἐνδεὴς εἰμί. *Si me quis lædere potest; nihil ago; si alterius opem expecto, qui me juvet; nihil sum ego.*

Ἀπόσπασμα κόσμου | Ità *l.* 2. § 16. ἀπόσπασμα καὶ οἷον φύραμα τοῦ κόσμου.

Ἐκείνου γὰρ ἔργον τοῦτο, ὃ καὶ σὺ ἤνεγκας | Ità *l.* 12. § 1. Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὺ τοῦτο. τοῦτο, cum τοῖς συμβαίνουσι priùs dixisset. transitio à numero ad numerum, plurali ad singularem: sicut vice versâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἐκόντες ἀδικοῦντες, καὶ ἑκόντες ἐπιβαλόμενοι, καὶ καλὰ ἐργασάμενοι, βελτίους ἂν εἶεν ἢ ἀκόντων, οἷς πολλὰ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλό τι κακὸν ποιήσῃ. Paulus *ad Cor. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. ὧδε ἤ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c* 6. *v.* 1. Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Salust. in Catilin. *Interea servitia repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Eunuch.* 2. 1.

Adeóne homines immutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse?

Id. *Cujus maximè mos est consimilis vestrûm, huc se ad vos applicant.*

Plaut. *Pseud.* 3. 2.

Si quo hic gradietur, pariter progrediminor.
Manum si protollet, pariter proferto manum.

Usum hujus enallages, qui & Hebræis familiaris (de quo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Drus. *quæst. l.* 3. *c.* 33.) in distributionibus solennem, monet M. Seneca *Suasor.* 2. qui ubi Corn. Severi illud de militibus Romanis laudaverat,

——— *stratique per herbam,*
Hic meus est, dixere, dies. ———

Illud, inquit, *Porcellus Grammaticus arguebat in hoc versu, tanquam solœcismum, quòd cùm plures induxisset, diceret, Hic meus est dies, non, Dies hic est noster. & in sententia optima accusabat id quod erat optimum. — nam quasi proverbii loco est; Hic dies meus est. & cùm ad sensum retuleris, ne Grammaticorum quidem calumnia habebit locum. dixerunt enim, non omnes simul, sed singuli ex his, Hic meus est dies.* Nec secùs in *Historia* sacra *Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *v.* 13. de Naomane, *Allocuti sunt eum servi ejus, dicentes, Pater mi*, &c. i.e. horum quasi seorsum singuli. Sic hoc loco τοῦτο, i. e. τούτων καθ' συμβαινόντων ἕκαστον. Sed de istis alibi fusiùs diximus.

Ἀπόσπασμα πόλεως | Hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀπόσπασμα πόλεως. Cas. *qui in civitate seditionem suscitat.* Xyl. *frustum à civitate amputatum.* ego malim, quo uno verbo exprimam, insolenti forsan uti vocabulo, quale & Marci ipsum est, sed analogiâ eâdem, quâ *abscessus*, formato, *abscissum civitatis*, vertere. Ejusmodi autem hominem nunc *membro abscisso*, *l.* 8. § 34. nunc *ramo avulso*, *l.* 11. § 8. nunc *civi seditioso*, *l.* 9. § 23. similem pronunciat. Quin & τῆς ἀποσήμου vocabulum etiam de cive istiusmodi usurpavit Plutarch. *in præcept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐχθρὸν

θεὸν μανθάνα νομίζειν πολίτην, ἂν μή τις, οἷον Ἀλεξίων, ἢ Νάβις, ἢ Καπλίνας, νόσημα καὶ ἀκόσμημα πόλεως ἐγκρίνῃ.

Μιᾶς ὄντος | *Animam* totius *unam* ſtatuebant Stoici, cujus ſingulæ omnes quaſi membra eſſent. Vide *ſupr.* § 21. & *infr.* § 40. & *l.* 9. § 8.

§ 30. Χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ | *Alius ſine toga philoſophatur.* Xyl. imò, *ſine tunica:* Ità Cynici. Salmaſ. ad Tertull. *de pallio.* *Græci generis omnes cùm tunicam, tum interulam ſimul induti habebant, haud minùs quàm Romani ſub toga. Soli Cynici præter omnium Græcorum morem, tunicam non gerebant,* ſed interulam tantùm. Lucian. in *Cynico dialogo:* Τί ποτε, ὦ ἄνερ, πώγωνα μὲν ἔχεις καὶ κόμην, χλαῖναν δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chryſoſt. περὶ ἀρίστου *orat.* 72. Τύχη γὰρ μικρὸν κατέπλευσε ἐκείνοτε ὀφθῆναι περὶ τὸ καπηλεῖον ἀναζωσαμένους, ὑπόπτως τοῦτο ποιοῦντας καταγελῶν δ' ἂν τύραννον, εἰ μὴ ὄντως ἐνεσκευασμένους εἶδεν, ὡς οἰκείου τοῦ σχήματος ἀπεσχημένους τῆς ἁβρασίας, ἣν μεταχειρίζονται, ἐπειδάν τινα ἴδωσιν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ, κομῶντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γένεια, οὐκ οἶδ' ὅτι εἰσὶ φοβοῦνται τύχης ἀσυγίαν ἄγειν, καὶ σιγῇ παρέρχονται· ἀλλ' ἐρίσαντα, καὶ ἐρεθίζοντα, καὶ ὅτου κατηγέλασαν, ἢ ἐλοιδόρησαν, ἢ ἐνίοτε ἔλαιον ἐπιβαλόμενοι καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι τοῖς κεκμηκόσι φιλοσόφοις ξυνηθές ἐστιν ἡ σολὴ αὕτη, καὶ ὅπου τινὰ ἀποδεδυκότα. *Philoſophis,* inquit, *conſuetus hic habitus;* Cynicis nimirum, non & cæteris. Et hæc illis cauſſa pallii duplicandi, quòd ſine tunicis eſſent. Unde Diogenem tunicam petentem juſſit Antiſthenes, πῆξαι δισσήν. (Indè Teles apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 49. de Metrocle jam Cynico: ἡμεῖς μὲν ζητοῦμεν παχυτέραν ἱμάτιον· ὁ δὲ διαλύσας τὴν τρίβωνα. φησίν, ὅπου τινὰ δύο ἱμάτια ἔχων.) De Antiſthene Laërtius; τῷ ἱματίῳ ἐχρῆτο μόνῳ· quod ſcil. *tunicam non haberet.* idémq; de Cynicis, τρίβωσι μόνοις χρῆσθαι· ἀχίτωνες itaque erant Cynici, & qui Cyniſmum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

Ἑρμοδότου τόδε δῶρον τὸ πάνσοφον· εἶπε γὰρ ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πεινάτω, δεῖς τὸ χιτωνάριον·

Hermodoti ſapiens dogma hoc: ſi defuerit cui Æs, poſitâ tunicâ, nè amplius eſuriat.

hoc eſt, ſi quis eſurit, & viam reperire vult, quâ non amplius eſuriat, depoſitâ tunicâ habitum Cynici capeſſat. perperam viri docti δεῖς χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere.* Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

— *& Stoica dogmata tantùm*
A Cynicis tunicâ diſtantia. —

quia Stoici tunicas, ut reliqui philoſophi, & Græci omnes geſtabant, quibus carebant Cynici. Hæc ibi ferè Salmaſ. & *ad Marci* noſtri *vitam* à Capitolino delineatam. quæ non advertit vir doctiſſimus Jo. Cameron in *prælect. ad Matth. cap.* 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio diſtâſſe.* à Satyrici *Scholiaſte* forſan *Vetere* deceptus, qui *Cynicos pallio uſos* negat. *pallium* enim utrique Sectæ amictus ex æquo communis erat. Quin & Romanos priſcos ἀχίτωνας egiſſe, autor eſt Gellius *lib.* 7. *c.* 12. *Viri,* inquit, *Romani primò ſine tunicis togâ ſolâ amicti fuerunt.*

Χωρὶς βιβλίου | Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 4. Ἔξεστι δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς πεπολιτευμένῳ καὶ ἀνδρογεγραμμάτων φιλοσοφῆσαι. Quin & è noſtris quidam de *librorum ſupellectile* interrogatus; *Fabricam mundi,* Creaturáſq; eodem comprehenſas *librorum* vicem abundè ſibi ſupplere reſpondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις ἐστὶ γεγονότων καὶ πάντων, ὅτι βούλομαι, τοῦ λόγου ἀναγινώσκειν τοῦ θεοῦ. *Naturæ,* inquit, *rerum mihi liber eſt; in quo Dei oracula, ubi libuerit, legere licet.* Ex Evagrii ſcripto Nicephorus Calliſti *l.* 11. *c.* 43. Eum autem qui hoc dixerat, Antonium is *Juſtum* appellat, quem alii cum Sozomene *Magnum:* qui & *hiſt. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γεγράφθαι μὲν οὐδὲ ἠπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν· ἀλλὰ νῦν ἀγαθὸν, ὡς ἀρχαιοτέρου καὶ γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὑρετοῦ ἐπῄνεσεν. *literas nec nôrat, nec ſuſpiciebat: Sed mentem bonam, tanquam eis antiquiorem, ipſámque earundem inventricem collaudabat.*

Ἄλλος ἔτος | Malim, ἄλλος ἕτος. *alius quiſpiam.* Ità Demoſth. *adv. Midiam:* ἀλλοτριοῦσι τοὺς ἀναλώσεις, &c. Liban. *orat.* 22. καί τις ἕτος ἕτερος.

Ἡμίγυμνος | De Cynicis Cyprian. *orat. de patient. Excrti ac ſeminudi pectoris invereconda jactantia.* De Alcidamante Cynico Lucian. in *Sympoſ.* Ἑστὼς τύδαφος κεφαλὴν ἑαυτὸν, ἔλεγε ἡμίγυμνος. Senec. *epiſt.* 62. *Demetrium virum optimum, mecum circumfero, & relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter audio, quæ dicit Demetrius noſter, cùm illum vidi nudum, quantò minus quàm ſtramentis incubantem? tunc enim non præceptor veri, ſed teſtis eſt.* De Chriſtianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras deſpiciunt ipſi ſeminudi.* Cæterùm peculiari quâdam ratione *Cynici ſeminudi*; nimirum, *quia* (Cl. Salmaſii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *partem pallii de ſub dextro humero ſuper ſiniſtrum rejiciebant; & ſic excluſo dextro, obvelato ſiniſtro erant: ità pallium Cynicum humerum lævum duplici textu tegebat, & dextrum nudabat, cùm commune in utroque humero ſimplex ſederet.* Ammianus *in Cynicum antholog. lib.* 2. *c.* 52. πωγώνιον, ὦμον ἔξω. indè ἐξωμὶς veſtis, quâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. lib.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπὸ ἐξωμίδος φησίν· ἡμεῖς δ' ὡς οἱ ἀπὸ Δαμοῦ. Et ab hac Cynici Ἐξωμίδα. Lucian. βίον περίεισι, de Cynico, ὅτις, ὁ τὴν πέρην ἐξηρτημένος, ὁ ἐξωμίας. fruſtra eſt vir Cl. H. Stephanus, quum ad humerorum altitudinem refert. Indè

&

& de Cynicis Tatian. *cap.* 41. Θατέρῳ ἥδ' ἄμων ἐξαμιλᾶσθαι. quem *nudum* ſcil. *& exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρδις οὐκ ἔχω | Hoc vult. nihil impedire, quo minùs quiſpiam, etiam in ſumma rerum omnium indigentia, operam det Philoſophiæ, in eâque perſiſtat. Sen. *ep.* 17. *Licet ad philoſophiam etiam ſine viatico pervenire.* Legas ſis totam epiſtolam. Epictet. *Enchir. c.* 11. § 1. Ἐὰν φορτικὰ θέλῃς, ἄφες τοὺ τυφῶς διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσῃς ἥδ' ἐμοῦ, οὐκ ἔξῃ διατροφάς. χρείσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφοβίαις παρεμπόδιον. Τροφὰς τὰς ἐκ παιδιμάτων | *Educationis bonæ inſtructionisque alimenta.* Caſ. *Ex diſciplinis ſuis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ πρῶτον ὦ ἔμαθες, φίλε | Senarius proverbialis ab Ariſtophane in *Veſpis*, à Stratonico (ſed cum levi inflexione) apud Athen. *lib.* 8. uſurpatus.

Ἐρδοι τις, ἣν ἔχῃσιν οἰδεῖν τέχνην.

Straton. Ἄρδοι. Quod Cicero *Tuſcul. l.* 1. *Quam quiſque norit artem, in ea ſe exerceat.* Horat. *l.* 1. *epiſt.* 14. *Quam ſcit uterque, libens cenſebo, exerceat artem.* Apoſtolus ipſe *ad Corinth. epiſt.* 1. *cap.* 7. *v.* 20,24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω παρὰ τῷ θεῷ.

Τέκτων ὑπογραπτικός | Intra limites iſtius te contine: nec ad alias artes, aliáve ſtudia animum adjicias; eiſve te intermiſceas. quod Apoſtolus appellat, τὰ ἴδια πράσσειν, *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles ſutorem, quem *de crepidarum anſis* reprehendentem lubenti gratóq; animo pridiè audierat, *de cruris efformatione* poſtridiè cavillantem monuit, *Ne ſutor ſupra crepidam judicaret.* quod & ipſum in proverbium venit. Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

——*ſed te, mihi crede, memento*
Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Alluſit ad Proverbium; *intra pelliculam ſuam ſe continere.* Stratonicus itidem Mynaco ſutori de re Muſica ſecum diſceptanti, ὃ προσῆκεν αὐτῷ, ἔφη, ὅπ ἀνώτερον τῆς σφυρᾶς λέγει. *parum ſe faccre, quid ille dicat, cùm ſupra talum loquatur.* Athen. *l.* 8. nam quod Mynacum *fabrum* opinatus eſt Eraſmus, & *ultra malleum* locutum à Stratonico dictum, in eo falſum eſſe ſummum illum virum, docet Leopard. *emend. l.* 10. *c.* 2. Quin & idem Proſemæo de re cithariſtica litem intendenti, Ἔτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud eſt*, inquit, *ô Rex, ſceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo aulico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipſi, ut Plin. loco ſup. memorato, de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια ταῦτα τὰ μυλίδια πείθοντα; πάνυ σοι προσοίχ τὸν νῦν σιωπῶντι, ὡς τῶν πορφύρων ἐξαίνοντα καὶ τὰ χρυσία. τοῦτ' ἦν ὃ σὺ ἐπαγγελᾷ, ὡς ὧν ὁ μαλθακὸς ἀρτιμαθὴς λαλεῖν. admonuit nempe *derijſi eſſe illum pueris, qui colores terebant.* Sed & Baſilius Cæſar: Demoſtheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, ſed imperitè barbaréque, cum Epiſcopo diſceptanti; ſubridens, Ἐθαυμάσθη καὶ Δημοσθένει ἀγορεύσαντι. *Etiam Demoſthenem*, inquit, *illiteratum vidimus.* ampliúſq; ſuccenſenti; Σὺ δὲ τῆς περὶ λόγους παιδείας φροντίζεις. λογιμάτων γὰρ δεῖσθαι ὑπὸ σοῦ ἀκούεις, βδελυσσόμενος ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tuum eſt pulmentorum cenſuram curare: neque enim dogmata potes audire divina, qui aures ſordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hiſt. Eccleſ. l.* 4. *c.* 19. Nec ſupprimi dignum illud Butleri noſtri medicinæ nomine celeberrimi, quem cum Juridicus quidam inſignis in convivio frequenti de re medica jactantiùs paulò ſe efferens, ſubinde compellaret, quærerétq; inter alia, quonam in Galeni opere dictum quoddam inveniretur, reſpondit, *in decimo tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleiis noſtris ſolennem legum capita citandi formulam. tanquam jure ſuo contentum, intráq; limites ejuſdem ſe continentem, in meſſem medicam falcem mittere, neutiquam oportuerit. Verùm, contrà quàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranquill.*

Ἐν ἅρμασι μὲν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς.
Currum equus, aratrum bos trahat.
Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 14.

——*nec quiſquam ferè, quam ſibi ſortem*
Aut ratio dederit, aut fors objecerit, illâ
Contentus vivit; laudat diverſa ſequentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Ità:

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.

Idem *ep.* 14. In hoc, quod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis uſu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum agro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique.——

Atqui ut Plut. de tranq. ἓ πάντα πάντων δεῖν. ἀλλὰ δεῖ τῇ Πυθικῇ χρήσασθαι παιδόμενον, αὐτὸν καθαυτὸν σκοπεῖν. εἶτα χρῶ ἐν ὁ πέφυκε, καὶ μὴ ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῆλον ἔλκειν, καὶ παραδιάζεσθαι πρὸ φύσιν. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Περισσαπεύω | Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὲν ἐπιτετραφὼς τὰ σαυτοῦ πράττε. | Socrates apud Platon. in *Criton.* & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *diſſert. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταῦτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταῦτη γενέσθω. David noſter; *Faciat me Dominus, quod illi viſum fuerit. Reg. hiſt. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita paſſim pia iſtiuſmodi, גול על־יהוה דרכך *Devolve ſuper Deum viam tuam. Pſal.* 37. *verſ.* 5. &

Pſal.

Psal. 55. *vers.* 22. השלך על-יהוה *Rejice ad Deum munus omne tuum.* Et Solomon filius; *Prov. c.* 16. *v.* 3. גול אל-יהוה מעשיך *Devolve ad Deum opera tua.* Et Petrus Apost. *ep.* 1. *cap.* 5. *vers.* 7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν. Vide *infr. ad* § 34. Sed & Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346. *ad l.* 5. § 7.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς | Phrasis Marco familiaris, ità *supr. l.* 3. § 4. ἀπασπάσωμεν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμπλέκοντα. & *l.* 12. § 29. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὸ θυμὸν ποιεῖν, καὶ ταλαντοῦ λέγειν. & *l.* 2. § 3. ἀπὸ καρδίας ἐυχάριστον. Quod idem in sacra pagina toties occurrit. *Deut. cap.* 6. *Vers.* 5. *Diliges Dominum Deum tuum* ואהבת את-יהוה אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך. Ubi Græcus interpres; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. Sed & Lucas *Evang. c.* 10. *v.* 27. & Marc. *c.* 12. *v.* 30. At Matth. *Ev. c.* 22. *v.* 37. Ebraisans magìs; ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.

Ἀνθρώπων ἢ μισθοῦ | Annot. Lugd. *mutilus.* quorsum, quæso?

Μήτε πέρατον, μήτε δέλεαρ | Neque præter jus fasque quendam opprimendo, neq; præter decorem alicui inserviendo. Illud Apost. *ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν ἢ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Istud idem *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 23. Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Atque hoc forsan fuerit, quod Marcus voluit verbis illis, *l.* 5. §. 28. ὅτε τραχηλὸς, ὅτε πόρνη. Laxiùs *tyranni* nomine abusus Seneca *ep.* 114. *Animus noster modò rex est, modò tyrannus. rex, cum honesta intuetur, salutem sibi commissi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil sordidum: ubi vero impotens, cupidus, delicatus est; transit in nomen detestabile ac durum, & fit tyrannus.* Illud interim observetur, quæ hìc sejuncta Marcus posuit, *tyrannicè* nimirum *agere* & *serviliter assentiri*, in eisdem personis conjunctim frequentissimè deprehendi. De Pseudoprophetis Judas Apost. *epist. v.* 16. Τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπερογκα. θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. De sui temporis Episcopis Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 125. Ὡς τὰ πολλὰ, ἢν μὲν ἄρχωσι, τοῖς μὲν δοκοῦσι καὶ τοῖς μὴ ὑπάρχουσι, τοῖς δὲ ὑπερηφάνοις καὶ τοῖς μὴ κακῶς παίουσι, τοῖς δὲ χαρίζονται τοῖς μὲν ἐπιτιμῶσι, τοῖς δὲ ὑποπτεύουσι καὶ φοβοῦνται μὴ τύπτωσι, μισοῦνται δὲ ὑπὸ τούτων. De Carthaginiensibus Plut. *præcept. polit.* Καρχηδονίοις δήμῳ ἤδη ὑπήκοον τοῖς ἄρχουσι, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀγριώτατον ἐν φόβοις, ἀγενέστατον ἐν ὀργαῖς. De Persei Regis aulicis, Livius *hist. l.* 45. *Servire regibus humiliter, aliis superbè imperare assueti.* Et de turba in genere, *l.* 24. *Hæc natura multitudinis est; aut servit humiliter, aut superbè dominatur.* Hinc illa Senecæ expostulatio, *de benef. lib.* 3. *c.* 28. *Servum tu quenquam vocas, libidinis & gulæ servus, & adulteræ, imò adulterarum commune mancipium? negas tibi beneficium à servo tuo posse dari, cui osculum alieni servi beneficium est? quæ est tanta animi discordia? eodem tempore servos despicis, & colis: imperiosus intra limen, atque impotens; humilis, fortis; & tam contemptus, quàm contemnens. neque enim ulli magis abjiciunt animos, quàm qui improbè tollunt; nullique ad calcandos alios paratiores, quàm qui contumelias facere accipiendo didicerunt.* Ità quod Peripateticus quidam apud Procop. in *ineditis.* Τὰ ἐναπόταλα ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμβαίνει εἶ), ὥς φ ἐν ἧδ χρωμάτων τῇ μίξει. quod & Marcus ipse monuisse videtur. *l.* 11. § 14.

§ 32. Ταῦτα πάντα | forsan ταὐτὰ, ut mox, τὰ αὐτὰ. *eadem quæ nunc vides.* Vide *ad l.* 2. § 14.

Ἀυθαδιζομένους | *Jactabundos.* Cas. hoc est, ἀλαζονευομένους. *præfractos se gessisse.* Xyl. Malim, *arroganter pervicaces*, vel *contumaces.*

Ἀποθανεῖν πρὸς εὐχομένους | *Mori optantes.* Cas. quod Joannes *Apoc. c.* 9. *v.* 6. ἀποθανεῖν ἐπιθυμοῦντας dixit. & Xyl. *votis mortem vocâsse.* Verùm aliud, opinor, Marcus voluit. *aliorum mortem voto*, sive *prece expetentes.* quod, optione datâ, non petivisse Salomonem, Deo gratum fuit. *Annal. l.* 2. *c.* 1. *v.* 11.

Οὐκ ἐπ' ὀδαμῶ | Idem argumentum tractat, *l.* 8. § 25. & 31. Vide & *supr.* § 3. & *l.* 7. § 58. & *infr.* § 33.

Ἐπιγεγραφὰς χρόνων | *Periodos.* Cas. ἐπιγεγραφὰς. Malim, *signaturas*, sive *signationes*, eo sensu, quo Tacitus an Fabius *de caus. corrupt. eloq. Primum hoc rogabo, quos vocetis antiquos, quam oratorum ætatem signatione istâ determinetis:* ut ὁπηγεγραὰ χρόνων, sint *tempora* regis alicujus imperio, aut ejusmodi notâ aliquâ insigniore *designata.*

Κατενλαδόντες | *Cùm ad summum contendissent.* Xyl. *Cùm hoc aut illud enixè contendissent.* Cas. optimè. Vide *supr.* § 3. μηδὲ κατεπείγου.

Ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ σοικεῖα | quod Psaltes *Psal.* 146. *v.* 4. *Abscedit spiritus; ad pulverem suum redit: eo ipso die intercidunt omnia cogitata ejus.*

Κενὰ σωμάτως | Vide *lib.* 2. § 2. *supra* § 3. μὴ σῶ.

Ἀσθένας | ità *supra* § 19. πᾶσιν γὰ ἀκμαίως τὸ φυσικὸν δόσιν.

Ἡ ἐπιεφὴ καὶ ἀράσιν πρόσχυσιν | Ἐπιεφὴ hìc Marco, quod πρόσοχὴ Epicteto *dissert. l.* 1. *c.* 12. Τί ἐχὶ δίωκεῖ τὸ πρόσοχον φυλάσσεις; σύμφερον πᾶζαι θέλω. τί ἔν; ἃ δεῖ προσέχειν; ἄσυμ. τί ἔν κωλύει προσέχειν; μὴ γὰ ἐξαιρεῖται τι μέρος τῆ βίᾳ, ἐφ' ὃ ἃ διατείνει τὸ προσέχειν. Saltem πρόσοχὴ illa jugis, via est ad ἐπιστροφὴ talem qualem Marcus hìc præscribit, præstandam; quâ nimirum post feriam rei cujusq; considerationem ad sedulam debitámque

támq; pro rei natura & dignitate circa eam ſe gerendi curam animus accingitur. Vide ad ſequentia Senecam. Vide & *l.* 10. § 11. Quod autem **θεωρικὴ διαιρεσις** Epictetus, id **σωφρονικὴ θεωρητικὴ** appellat Heſychius noſter *in aſcetic. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμπεῖραν | i. e. pro rerum, circa quas verſatur, & in quibus exercetur, naturâ locóq; ſe gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. **ἅμα μὲν τοι τὰ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνοχάζομαι.** Hoc eſt, quod Lucilius, referente Lactantio *inſtitut. l.* 6. *c.* 5.

Virtus, Albine, eſt pretium perſolvere verum
Queis ni verſamur, quicis vivimu', rebu' poteſſe.
Virtus eſt homini, ſcire id, quod quæque habeat res:
Virtus, quærendæ rei finem ſcire modumque:
Virtus, divitiis, pretium perſolvere poſſe:
Virtus, id dare, quod reipſa debetur honori.

Senec. *epiſt.* 89. *Philoſophiæ moralis pars prima eſt, inſpectio ſuum cuique diſtribuens, & æſtimans quanto quidque dignum ſit, maximè utilis. quid enim eſt tam neceſſarium, quàm pretia rebus imponere? ſecunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum enim eſt, ut quanti quidque ſit, judices: ſecundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatúmque: tertium ut inter impetum tuum actionémque conveniat, ut in omnibus iſtis tibi ipſi conſentias. tunc enim vita ſibi concors eſt. ubi actio non deſtituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remiſſus acrúve, prout illa digna eſt peti.*

Οὐκ ἀποδυσπετήσεις | *Non ægrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. **μὴ ἀποδυσπετεῖν.**

Ἐὰν μὴ δὲ πλέον ἢ θεωρικὰ καὶ τὰ ἐλάσσω βλαπτόμενα | *Si non pluris quàm par eſt, rem ullam feceris; vel plus quam dignum eſt, in ea ſtudii poſueris.*

§ 33. **Αἱ πάλαι σωσθεῖσαι λέξεις, γλωσσήματα νῦν** | Malè accepit iſta Xyland. cùm vertit. *Uſitata quondam vocabula, nunc interpretationis loco ſunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. **Διήνεγκα ἢ οὐδὲν, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτὰς γενέσθαι, ἢ τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης θεωρητικούς, ὁμοίως ὄντας ἀσωφρόνους ἡμῖν.** Et, *Qui gloſſemata interpretati ſunt:* inquit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *gloſſario Hippocratico*, ità enim potiùs quàm *lexico* dixerim, cùm in ipſo limine ipſe **Τὴν λέξιν** à *gloſſa* diſtinguat: **Ὅσα τοίνυν ἢ ὀνομάτων, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ὧν σωφρονεῖν, νυνὶ δ' ἐκπίπτει, γλῶτται καλεῖται.** Fabius etiam *inſtitut. lib.* 1. *c.* 14. *Gloſſemata, voces minus uſitatas; gloſſas, linguam ſecretiorem, interpretatur.* Dionyſius Halicarn. *de compoſ. nomin.* **Ἔστι τις ὀνομασία πτωτικὴ γλωττηματικῶν τε καὶ ξένων καὶ τροπικῶν καὶ πεποιημένων, οἷς ἥδιστα πάντες.** Idemq; in Thucydidis hiſtoria obſervat quædam **γλωσσηματικὰ, καὶ ἀπηχαιωμένα, καὶ ξυνέπηκτα τοῖς πολλοῖς.** Plut. *de Iſid. & Oſirid.* **Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν ἢ ὀνομάτων πρὸς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἐν τῆς Ἑλλάδος συναπτόντα, μάλιστα τῶν Δελφῶν καὶ ξενίζει πᾶς ἑτέρους, ὃν ἕκαστα τὰ ποιητικὰ ἀναπαλαιοῦν διαλέκτων ὡς βαρβαρίζουσιν, οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας θεραπεύοντες.** Hoc ideo Plut. quia **γλῶσσαν πρὸ ἀπεξενωμένην διάλεκτον** dixere, ut Euſtath. *ad Il. a.* & **γλώσσας, ἀπειλημμένους ὅσας τὰς βαρβάρων φωνάς.** Clem. *Strom. l.* 1. quas à *dialectis* idem ibidem diſterminat. Atque hinc **ὁ γλώσσῃ λαλῶν**, Apoſtolo *ad Cor ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *linguâ barbarâ & peregrinâ*, ideóque minùs intellectâ. cui ea de cauſſa ſilentium indicit, *v.* 28. **Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής.** i.e. *ni interpres adfuerit. Gloſſematis* autem vox, quam ex nullo Græco ſcriptore afferri Hen. Stephanus aſſerit, apud noſtrum hoc loco, nec ſemel uſurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad noſtri mentem, & à rebus & perſonis ad ſermones ac verba argumentatus. quemadmodum Marcus hîc **ἀπὸ ἔργων** à verbis ac ſermonibus ad perſonas réſque ipſas:

Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigéntque.
Debemur morti nos noſtráque. ſive receptus
Terrâ Neptunus, claſſes aquilonibus arcet,
Regis opus; ſterilíſque diu palus aptáque remis,
Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum:
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Necdum ſermonum ſtet honos & gratia ſemper.
Multa renaſcentur, quæ nunc cecidere, cadéntque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάτωλος | De quo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qui *vitam* illius conſcripſit.

Καίσων | Cæſonis nomine inſignes plures extiterunt. è quibus Cæſo Fabius, de quo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipſe Conſul rempub. ſuſtinuit*; &c. Cæſo Quintius, legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de quo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios popularéſque procellas ſuſtinebat.* Dictos autem *Cæſones. à cæſo matris utero, qui necatis matribus nati ſunt, tradunt.* Plin. *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & *Cæſaris* nomen ortum ſumptiſſe, ſunt qui opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐόλησος | Sævitiâ atque immanitate inſignis præ cæteris hoc nomine Voleſ. Meſſala; (ità Lipſ. ex Tacit. *l.* 3.) de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 5. *Voleſus nuper ſub Divo Auguſto proconſul Aſiæ, cum CCC unâ die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadavera vultu ſuperbo, quaſi magnificum quiddam conſpiciendúmque feciſſet, Græcè proclamavit; Orem regiam!*

Quid

Quid hic rex feciſſet? non fuit hoc ira, ſed majus malum & inſanabile.

Λεοννάτος | **Λεονάτος** Suidæ; qui Philippo Macedoni ſanguine materno conjunctum refert fuiſſe, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, **τὸ τὴν φύσιν ὑπέρογκον**, cùm *ingenio tumido admodum* extitiſſe, tum & regiæ pompæ poſt mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qui unà cum Perdicca tutorem deſtinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Juſtino etiam, qui ab Athenienſibus tandem in prælio vulneratum obiiſſe, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qui & exitum ejuſdem *l.* 18. narrat, **Λεοννάτος**, ſive *Leonnatus*, ut Marco hìc, dicitur. Sed & Arriano *de geſt. Alex. l.* 6.

Ἐξίπλα | Vide *ſupr.* § 19.

Μυδώδη | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. alluſiſſe videtur ad temporum diſtinctionem Varronianam illam, quâ ea in **ἄδηλον μυθικὸν** & **ἱστορικὸν** dividuntur. Vide Cenſorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euſeb. Chron.*

Παντελῶς λήθη κατέχουσιν | *Lib.* 2. § 17. **ἡ ὑστεροφημία λήθη.** Alluſit interim **σφῶν τῶν σωμάτων κατάχωσιν**, tanquam memoria ipſorum, ſicut corpora, quaſi terrâ congeſtâ & ſuperinjectâ obruta, unà cum eiſdem intercidiſſet. Vide *Pſalm.* 9. *v.* 7.

Ἄϊστοι, ἄπυστοι | Adſpexit Telemachi verba apud Homer. *Odyſſ. α'. v.* 242. de Ulyſſe patre, cujus de exitu nihil quicquam à quoquam reſciſcere poterat;

Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος. —

Ubi Euſtath. **τὸν τελείως ἀφανῆ σημαίνει· ὃθεν ἔστι μαθεῖν ἴσως τινές, ὅτι αὐτὸς ἰδὼν, καὶ γνοὺς ἀπὸ πύστεως ἦτοι μαθήσεως.**

Τί ἢ τὸ ὅλον τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. | Idem vult hic à Marco dici Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. quod eſt à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים אמר קהלת הבל

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quo ille & exordio & epiphonemate *Eccleſiaſten* ſuum & inchoavit & concluſit. contendit autem Caſaubonus & cum exordio Perſiano illo,

— *ô quantum eſt in rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejuſdem de homine ad Adæ protoplaſti Abeliſque ſecundo geniti nomina alludens; אדם לחבל דמה *Adam Abeli compar eſt*, id eſt, *homo vanitati. Pſal.* 144. *v.* 4. & *Pſal.* 39. *v.* 6. כל־הבל כל־אדם *Totus Abel eſt omnis Adam.* id eſt, *quivis homo totum vanitas.* Gr. interpr. **τὸ σύμπαν ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος.** Poterat cum Marco noſtro vertere, **ὅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος.** Xylander verò, quem & Mericus ſecutus eſt, iſta ità eſt interpretatus; *Quamquam quid eſt omnino cujus ſit memoria ſempiterna? omnia ſunt inania.* tanquam Marci dictum illud ei geminum eſſet, quod Solomon idem habet, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum eſt memoria, neque futurorum etiam apud eorum poſteros erit.* Verum Marci mentem neuter aſſecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hìc habuit, ſed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur: Siquidem, præter **τὸ τῆς ὑστεροφημίας ὄζιτηλον**, *famæ poſtumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam ſupra tetigerat; etiam hoc dato, poſſe hominum rerúmq; ab eis geſtarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen quiddam futurum **τὸ ἀείμνηστον** illud. Ità *ſupr.* § 3. **Τὸ κενὸν τῆς ἀπογράψεως.** & *l.* 5. § 33. **τὸ εὐδοκιμεῖν περὶ τοιούτοις κενόν.** Vide & *ſupr.* § 19. & *l.* 6. § 10.

Τί ἔν ὄζει, φθεὶ ὃ δεῖ σπεύδων ἐσπέρεσθαι; ἓν τοῦτο | quare **ἓν τοῦτο**; quia **τοῦτο μόνον ὄζει τὸ τυφοπέμφαξ ἀναίσιμον.** *l.* 2. § 17. quia **ἓν τοῦτο πολλοῦ ἄξιον.** *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γοώδιμον | Vide *infr.* § 44. & 46. Senecæ *de tranquill. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eodem animi robore præſtabit, nequid ex his quæ eveniunt, ſubitum ſit. quicquid enim fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciendo, malorum omnium impetus mollit. qui ad paratos expectantesque nihil afferunt novi; ſecuris & beata tantùm ſpectantibus* [*ſperantibus* f.] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum eſt. Sciebam in quam tumultuoſum me contubernium naturæ cluſiſſet. totiens in vicinia mea conclamatum eſt; totiens præter limen immaturas exequias fax cereuſque præceſſit: ſæpe altiùs ruentis ædificii fragor ſonuit: multos ex his quos forum, curia, ſermo mecum contraxerat, nox abſtulit, & vinctas ad ſodalitium manus copulatas intercidit. miror aliquando ad me pericula non acceſſiſſe, quæ circa me ſemper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαῦτα τὰ πάντα ῥέων | Ità *lib.* 2. § 3. **πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ.** ubi admodum Charidemus apud Dion. Pruſ. *orat.* 37. **Τὰ δὲ καθ' ἡμᾶς ὅπως γέγονεν, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ χθὲς ἢ πρώην ἐκείνοις γεγονότα φαινόμενα ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχεραίνειν φέρειν.** Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 34. **Ἐκὼν σαυτὸν τῇ κλωθοῖ συνεπιβάλλειν** | Vide Cleanthis votum *ad l.* 3. § 4. Epicteti *ad l.* 7. § 41. Sen. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem promiſſi virum bonum. Sacramento rogatus es, eadem honeſtiſſimi hujus, & illius turpiſſimi autoramenti, verba ſunt, uri, vinciri, ferróque necari. Ab illis qui manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, quæ per ſanguinem reddant, cavetur ut iſta vel inviti patiantur: à te ut volens hibénſque patiaris.* & *epiſt.* 107. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt: hanc ſequatur, huic pareat. optimum eſt pati quod emendare non poſſis; & Deum, quo autore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari.*

mitari. malus miles eſt qui imperatorem gemens ſequitur. Paratos nos inveniat atque impigros fatum. hic eſt magnus animus, qui ſe Deo tradidit : at contrà ille puſillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi malè exiſtimat, & emendare mavult deos, quàm ſe. Idem *ep.* 71. *Magnus animus Deo pareat ; & quicquid lex univerſi jubeat, ſine cunctatione patiatur.* Et *de providen. l.* 5. *Boni viri laborant, impenduntur, impenduntur, & volentes quidem. non trahuntur à fortuna : ſequuntur illam, & æquant gradus. Si ſciſſent, anteceſſiſſent.* Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, *Hoc unum, Dii immortales, de vobis queri poſſem, quòd non antè mihi voluntatem veſtram notam feciſtis. prior enim ad illa veniſſem, ad quæ nunc vocatus adſum.* Subjungit ; *Vultis liberos ſumere ? illos vobis ſuſtuli. Vultis aliquam partem corporis ? ſumite. non magnam rem promitto. Citò totum reddam. Vultis ſpiritum ? quid ni ? nullam moram faciam, quò minùs recipiatis, quod dediſtis. à volente feretis, quicquid petieritis. quid ergò eſt ? maluiſſem offerre, quàm tradere. quid opus fuit auferre ? accipere potuiſtis. Sed nè nunc quidem auferetis : quia nihil eripitur, niſi * retinenti : [* renitenti. f.] nihil cogor, nihil patior invitus : nec ſervio deo, ſed aſſentio.* Idem *epiſt.* 61. *Da operam, nè quid unquam invitus facias. quicquid neceſſe eſt, futurum eſt. repugnanti, non volenti neceſſitas eſt, in volente neceſſitas non eſt. Ità dico, qui imperia libens excipit, partem acerbiſſimam ſervitutis effugit, facere quod nolit. Non qui juſſus aliquid facit, miſer eſt, ſed qui invitus facit. Animum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus.* Et *epiſt.* 54. *Nihil invitus facit ſapiens. neceſſitatem effugit, quia vult quod ipſa coactura eſt.* Itaq; quod Periander apud Auſon.

Paxis, ut libeat quod eſt neceſſe.

& — *velis, quodcunque neceſſe eſt.*

ſed & pleniùs Martial. *l.* 10. *ep.* 47.

Quod ſis eſſe velis, nihilque malis.

Παρέχων σαυτὸν σοι | Vide *lib.* 3. § 4. & § 11. & *ſupr.* § 29. & *l.* 10. § 14, 21. Senec. *de provident. c.* 5. *Quid eſt boni viri ? præbere ſe fato.* Quin & piè admodum, & ſupra quod ab Ethnico ſperari poterat, Epictet. *Enchir. c.* 38. Δεῖ σαυτὸν οὕτως ἔχειν τὸ καταπεταχέναι, τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ ἑπόμενον πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀείσης γνώμης ὁπτελαμβάνοις. & dilert. *lib.* 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει ; τίς ἀναγκάσει ; πρὸς ὄρεξίν σε καὶ πρὸς ἔκκλισιν τῷ θεῷ χαίσῃ· ἐκεῖνῳ σύνδρομος· μετ' ἐκείνης τετάχθω, καὶ σὺ ἐπ ἀνάγκαις ; *Deum* dicit, quod Marcus κόσμον i.e. *fatum* : quia *fatum* Stoicis aut *Deus* ipſe, aut ſaltem *Lex Dei.* Senec. *quæſt. nat. l.* 2. *c.* 45. *Vis illum Fatum vocare ? non errabis. hic eſt ex quo ſuſpenſa ſunt omnia ; cauſſa cauſſarum. & de benefic. lib.* 4. *cap.* 7. *Hunc eundem & fatum ſi dixeris, non mentieris : nam cùm fatum nihil aliud ſit, quàm ſeries implexa cauſſarum, ille eſt prima omnium cauſſa, ex qua cæteræ pendent.* Idem rurſus *de provid c.* 5. *Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem fata, ſed & ſequitur. Semper paret, ſemel juſſit.* Quæ dicta notat Lipſius ex opinione, quâ cenſebant *Jovem dictare* ; (unde illud. *Fatur, & eſt fatum*) *Parcas* autem (ut Capella *l.* 1.) *ſcribas ejus, ipſius decreta in æreas tabulas referre.* & *nat. quæſt. lib.* 2. *c.* 35. *Ordinem rerum fati æterna ſeries rotat, cujus hæc prima lex eſt, ſtare decreto.*

Epictetus idem apud Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γενόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γενόμενα γίνεται, καὶ εὐροήσεις· ità enim legendum, pro eo quod codices exhibent perperam nullóque ſenſu, unde & interpres omiſit prorſus, εὐρήσεις. atque inde etiam corrigendi Epicteti codices impreſſi, qui *Enchir. c.* 13. unde Stobæus hæc decerpſit, exhibent etiam depravatiùs, quoad ſcripturam ſaltem, εὐπορήσεις. εὐροήσεις opponitur τῇ δυσροίᾳ, quod *ſuprà* poſitum eſt. Emendationem confirmant Laertii illa *l.* 7. in *Zen.* Εἶναι δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ τὸ εὐδαίμονον ἀρετὴν, καὶ εὐροίαν βίου, ὅταν πάντα ἀρέληται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστου δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοίκησιν βούλησιν. Idem Epictetus & *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Ἐγὼ δὲ πώποτε οὐ θέλων ἐκωλύθην, οὔτ' ἠναγκάσθην μὴ θέλων. πρόσελήλυθα γάρ μοι τὴν ὀρμὴν τῷ θεῷ. θέλει τι ; κἀγὼ θέλω. οὐ βούλεται ; οὐ θέλω. μή τίς ἐστι μοι κωλύσαι δύνασθαι τοῦτο ἐμοὶ φανόμενον, ἢ ἀναγκάσαι ; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὗτος ἐφίεσο καὶ ἐνόει, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ συγκαταπέξῃ τὴν ἑαυτὸν, διελεύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις συγκαταπέξαι ; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ, καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο ; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ὅπως ἐξαμαυρώσω τὰς ὁρμὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν διοίκησιν. & *l.* 1. *c.* 12. Πῶς ἂν ἐπαίμην ἐγὼ ἐν παντὶ τῷ θεῷ ; πῶς ἂν εὐαρεσίμην τῇ θείᾳ διοικήσει ; πῶς ἂν ἡρσίμην ἐλεύθερος ; ἐλεύθερος γάρ ἐστι, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλύειν. τί οὖν ; ἀπόνοιά ἐστιν ἐλευθερία ; μὰ γίνεσθο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς πάντων οὐκ ἔρχεται. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοὶ ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. Μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς. οὐκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἐλευθερία ἐστὶ καὶ ἀξιόλογον ; τὸ δ' ὡς ἔτυχέ μοι βούλεσθαι, τὸ δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνώδες, οὐ μόνον οὐκ εὖ) καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιστον εἶ)· πῶς γὰρ ὀρθὴ γεωμετρικῶν ποιήσω ; βούλομαι γενέσθαι ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα ; οὐ. ἀλλὰ διδάσκομαι θέλειν ὡς δεῖ γενέσθαι. τί ἐπὶ μιαιφόνων ; ὠσαύτως. τί ἐν τῇ πλεύσει, ὅπου πέσῃ τις καὶ ἀπόληται ἐστιν ; εἰ δὲ μὴ, ὑδρευθῆναι δύνασθαι τι, εἰ πᾶς ἑκάστου βούλησιν συγκομίζεται. ἐνταῦθα ἂν μόνον ὀρθὴ τῆς μείσεως καὶ κινητότητος τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐφέρεταί μοι θέλειν ὑδρεῦσαι. ἀλλὰ τὸ πεσθῆναι, τοῦτο, μανθάνειν ἔφασκε ὅτου θέλειν ὡς

γίνε-

γίνεται. πῶς ἢ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblichum in *vit. Pythag.* amico, qui diſcedenti tanquam fauſta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βέλει, παρὰ τῆς θεῶν γένοιτό σοι. *Dii tibi dent, quæcunque velis.* regeſſit, εὑρήμει· ἀλλὰ βελόμην μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ τῆς θεῶν γίνεται. *Bona verba, quæſo. Velim ipſe potius, quæcunque dii dederint.* Hoc eſt quod Rufus Thraſeæ in Epicteti *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρκεῖσθαι τοῖς παρὰ θεοῦ; *Non vis diſcere in eo quod eſt tibi datum; acquieſcere?* Sic è noſtris Eli ſacerdos, *Reg. hiſt. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτὸς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipſe eſt: faciat, prout ipſi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus quod placuerit ipſi.* Judas Maccabæus, *Maccab. hiſt. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. Ὡς δ' ἂν ἡ θέλημα τῷ ἐν οὐρανῷ, οὕτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipſe voluerit.* Siquidem *cælum* ibi pro Deo; ſicut Matth. *c.* 21. *v.* 25. & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jeſus Dominus, prout ſuos Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σου. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. ſic & ipſe Patrem ſuum comprecatus, Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Verumtamen non quod ego volo, ſed quod tu vis, fiat. Vide,* (inquit Jo. Gerſon. *conſol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum æquius ſit, aut te voluntati divinæ conformando ſubdere, aut ut ipſa tuæ ſubſerviat voluntati.* Sed & Seneca, ſed idiomate ſuo, id eſt, naturali, locutus; *epiſt.* 93. *Utrum æquius judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Reſpondeat Epictetus *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον· κρεῖττον γὰρ οὕτως, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄριστον; ἄλλο δ' ἔστι τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; Auguſtinus item *epiſt.* 149. *Rectum eſt enim quicquid Domino placet. Et nos potiùs ſi nolumus quod ille vult culpandi ſumus, quàm ille non rectè aliquid facere vel ſinere exiſtimandus eſt.* Itaque quod Senec. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in Joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Συνιῆσαι | ſicut & συγκλῶσαι καὶ συμμηρύσαι, *innere,* ſive *innectere* & *intexere*; tractum à fabuloſis Parcarum fuſis. Sic *infr.* § 40. Οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος ἔν μοι ἡμῖν πεπηρωμένον; ἀνθρώποδον, εἶτα δ' ἓν σκελυδρίον τῷ κόσμῳ ἐγκλεῖς; οὐκ ὀδηδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποσκήψῃ; ὃ χαίρων ἀποχωρήσεις τῷ διδόντι; ἀγανακτήσεις ἢ καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ὧν ἐπιτρόπου μοῖρά σοι καὶ ἐπιπλωθυσῶν συνεπλώσατο; Vide *l.* 2. § 11. & *ſupr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον | Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verùm iſtic de perſonis, ibi de rebus: de hominibus ipſis hìc, ibi de humanis. de utriſq; Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τὰ τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Alluſum eſt autem ad animalculi illius hiſtoriam, de quo Ariſtot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Ὕπανιν ποταμὸν ζῶον πτηνὸν, τετράπτερον ζῇ καὶ πέτεται μέχρι δείλης. καταφερομένου δὲ τοῦ ἥλιου ἐπομαράνεται, καὶ ἅμα δυομένῳ ἀποθνήσκει, βιοῦν ἡμέραν μίαν· διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l.* 2. *c.* 4. qui & vini fæcibus innaſci tradit; Ζῶα ἐφήμερα ὅτου κάλλιστα, λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ χρόνου τοῦ βίου. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hypanim Ponti fluvium volucre quadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eiſdem Cicer. *Tuſc. l.* 1. *Ex beſtiolis quæ unum diem vivunt, quæ horâ octavâ mortua eſt, provecta ætate mortua eſt; quæ occidente ſole decrepita. conſer noſtram longiſſimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, quâ illæ beſtiolæ, reperiemur.* Plutarch. item *conſol. ad Apollon.* Ἐπεὶ καὶ τῆς ζώων ἐκείνων, ἃ δὴ ἰσορρόπου, ἀεὶ τὸν Πόντον μετόμενα, τοῦ ζωοῦ ἔχειν ἡμέρησίαν, ἐώσαν μὲν χωνεύμενα, μίσους δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δὲ γηρῶντα, καὶ τελευτᾶντα τὸ ζῆν, ὑπὲρ κἀκείνων ἴσως ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, ὥσπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἐκφοιτῶν ἐκεῖθεν, καὶ ταῦτα δὴ πού γ' ἂν συπήπτειν; ὥστε τὸ μέσους τῆς ἡμέρας ἐκλείπουσα θρῆνος παρέχειν καὶ λύπας, τὰ δὲ ἀπαρθένευτα πάντως ἂν ἐυφραινίζειν. Indè ad hominem tranſlatum; Euſtath. ad illud *Odyſſ.* φ. *v.* 85.

Νήπιοι, ἀγρειῶται, ἐφημέρια φρονέοντες·
Καλεῖται ἐφήμερα ζωύφια μίαν μόνον ἡμέραν ζῶντα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ὁλῶς ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Ariſtotelem in *Eudemo,* referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονα ἐπίπονον καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον αὐχμόν. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους ſimpliciter pro hominibus poſuit, ubi dixit;

——ἀλλὰ σὺ πάμπαν
Γλῶσσαν ἐφημερίων ἔκφυγε ἀφραδίων.

Sicut Homerus βροτοὺς ſive mortales pro eiſdem, ubi adjecto epitheto paſſim dicit, θνητοῖσι βροτοῖσι. & quod amplius eſt, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teſte Scholiaſte *ad* ille Ariſtophan. *in Nubib.*

——τί με καλεῖς ὦ ἐφήμερε;
——*quid tu me vocas, homo?*

in illis, Ὦ πάλαι ἐφήμερε. Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔοικε φορτῷ ἐφημέρῳ. τὸ τε μῆκος τοῦ βίου ἡμέρα μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, quia βραχύβιον καὶ ὀλιγοχρό-

βραχύτητα, ob vitæ brevitatem; quasi animalculi illius instar, unius tantùm diei sint. Aliâ ratione ἐφήμεροι καὶ ἡμερόβιοι dicuntur, qui *in diem vivunt*, de crastino neutiquam soliciti. quo sensu Clemens *Pædag. l.* 1. *c.* 12. D. Christi præceptum illud Matt. *c.* 6. *v* 34. Μὴ μεριμνᾶτε εἰς τῆς αὔριον, explicans; ait Christiani hominis vitam esse βίον αὐτάρκη καὶ ἐφήμερον. Diogenémque ἡμερόβιον indè dictum autor est ex Satyro *de viris illustr.* Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. & in partem sequiorem ità vocantur etiam, qui præsentia tantùm spectant, futuros interim rerum exitus minimè prospicientes. Suidas: Ἐφημέριοι βροτοὶ καθημερινὰ εἰδότες, καὶ προορώμενοι τὸ μέλλον. atque ità accipiendum Homeri illud, ἐφημερίδια φρονέοντες. de scenicis & palæstricis Neronianis Plut. in Galb. ἀνηλώκεσαν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν λαβόντων ἐφήμερον καὶ σατυρικὸν τοῦ βίου ἀνθρωπον. quod Persius *Sat.* 3. *v.* 68. *ex tempore vivere: in diem vivere* Cicero *de orat. l.* 2. qui barbarorum esse hoc ait. *Si barbarorum*, inquit, *est in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.* At brutorum, Gregor. Naz. in *Iul. or.* 1. Οἷς τὸ ζῆν τοῦτο νομίζειν μόνον καὶ οὐκ ἐξικνεῖσθαι τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ ἐκείθεν, οὐδὲ εἶναί τινα νομίζειν τῷ ἢ βεβιωμένων λογισμὸν καὶ ἀνάδοσιν· ἀλλὰ ζῶσι βίον ἀλόγων, τὸ πρὸς ἡμέραν καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ βιωδιόντες.

Καὶ τὸ μυημονεῦον | Vide *suprà* § 19. & *l.* 7. § 5. Cas. ista quomodo cum sequentibus committit, videas licet, si otium est. Mihi Xylandri dispositio magis arridet.

§ 36. Πάντα κατὰ μέλος καλῶς γινόμενα γίνεται | leg. ὅτι πάντα — γίνεται. ut in membro proximè sequenti, ὅτι οὐδὲν ἄτοπος φιλεῖ.

Κατὰ μέλος καλῶς | Ità *l.* 7. § 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μέλους καλῶς γενέσθαι; Vide *ibid.* § 25. & *l.* 6. § 15.

Οὐδὲν ἄτοπος φιλεῖ ἡ κατὰ ὅλων φύσις | Ità *l.* 7. § 16. Τί καὶ φίλτερον τῆς κατὰ ὅλων φύσεως; & *l.* 9. § 32. Χαίρει τούτῳ ἡ κατὰ ὅλων φύσις. Tertull. *de pall. c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ totius solemne munus est.*

Ποιεῖν νέα ὅμοια | ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος. *l.* 7. § 25.

Σπέρμα γὰρ τεύξον τινός | quia istud ex illo nascitur. Ità σπέρμα τῆς γενέσεως, τοῦ ὕλου dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 14. Et παντοσπερμίαν κατὰ στοιχείων, τοῦ φύσιν, Democritus & Leucippus, apud Aristot. *de cœlo l.* 3. *c.* 4, &

—— *discordia semina rerum,*

Naso *Metam. l.* 1. sed & sensu adhuc latiore Plinius in *panegyr. Habet hæc vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, ex adversis secunda nascantur. Occultat utrorumque semina Deus; & plerumque bonorum malorumque caussæ sub diversa specie latent.* Et Demosth. *pro Coron.* Ὁ γὰρ σπέρμα κακῶν ἅπαντων. *Qui semen*, i. e. caussam, occasionémve, *præbuit, is malorum inde enatorum autor meritò habetur.* Hoc est quod Paulus *ad leg. Aquil. l.* 22. *Pandect. l.* 9. *tit.* 2. *c.* 30. *Qui occasionem præstat, ipse damnum fecisse videtur.* Cicer. *Philip.* 2. *Ut igitur in seminibus caussa est arborum & stirpium: sic hujus luctuosissimi belli semen tu fuisti.* De Corinthiorum beneficentia Apostolus ad eosdem *ep.* 2. *c.* 9. *v.* 10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. Synesius etiam *ad Arcad. Imper. orat. de regno*: Ἐγὼ δ' ἂν δίκαιον εἶναι νομίζω ὑπολαμβάνειν φῶτας κατὰ ἐμαυτὸν σπερμάτων τῆς βλάστης, οἷόν σε πάλαι βασιλέα, τοιοῦτο πειρώμενον. Senec. *ep.* 120. *Natura nobis semina scientiæ dedit; scientiam non dedit.* & Cicer. *de finib. l.* 5. *In pueris virtutis semina, scintillulas igniculos videmus.* Naso *Trist. l.* 2.

—— *ludi quoque semina præbent*
Nequitiæ.——

Τὰ εἰς γλῶ ἢ μάτεραν καταλαλούμενα | indè σπερμολόγος καταλαλιά, de Sara usurpatum Apostolo *ad Hebræos c.* 11. *v.* 11. de quo multa gratis argutantur interpretes, Piscator cumprimis. τὰ εἰς γλῶ καταλεγόμενα dixit, quomodo Chrysippus apud Laertium in *Zenone*, εἶ τὸ σπέρμα πεσοῦμα κατὰ τοῦ ὑσίαν, ὡς ὅλον ἐκ τοῦ εἰς τὸν γλῶ καταλεγομένων σκωμάτων, ἃ παλαιοδόνια ἐκ ἔστι φύεται. quod de obscœnis Onanis æmulis, cur intelligi velit Lipsius *physiol. Stoic. l.* 3. *c.* 6. caussam nullam video. de humano reverà locutus fuerat; sed à Satorum seminio argumentum duxit, quo firmaret de illo quod dixerat. Vide *ad l.* 6. § 15.

§ 37. Ἤδη τεθνήξῃ | Vide *suprà*, § 12. & *l.* 2. § 6. & *l.* 10. § 1. Plut. Stoicas tricas ridens, *de commun. notit. c.* 37. ἔχας ἡμῶν, ὡς ἔοικα, γέγονε καὶ ἀρξάμενος τῆς ζῆν καὶ τεθνήξεται, καὶ παυσόμενος.

Ἀνύποπτος τῆς βλακείας | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10 § 12.

§ 38 Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτοῦ διάλεπε | Videri possit Marcus repugnantia planè præcipere; cùm *supr. l.* 2. § 8. & *infrà l.* 7. § 55. prohibeat, σκοπεῖν ἀλλότρια ἡγεμονικά, i. e. *aliorum animos intueri*: istìc autem illos eosdem considerare jubeat. Verùm ipse ista optimè conciliat, *l.* 3. § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης, *sine justa utilique caussa.* Non vult itaq; ut aliorum animos sensúsq; intimos indagemus, aut per meram curiositatem divagando, aut de nobis factisq; nostris quid senserint, sensúrive sint, solicitè cogitando: vult tamen, ut eosdem nobis ob oculos ponam⁹, quò minùs ipsorum opinionibus moveamur, & vel encomia captemus, vel vituperia curemus: cùm in eis

eis bonum noſtrum neutiquam conſiſtat: quod ſubjungitur protinùs § 33.

Καὶ τοὺ φρονίμως | *& prudentes.* Xyland. ego ſuſpicor Marcum τὰς φροντίδας ſcripſiſſe, *& curas eorum.* eò magis, quia ſequitur, οἷα φεύγουσι, διώκουσι· Ità Perſius Satyram ſuam exorſus eſt:

O curas hominum!

curæ autem hominum in rebus fugiendis & expetendis maximè ſe produnt.

§ 39. Ἐν ἀλλοτείῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὺν οὐχ ὑφίσαται | neque ergò meliorem te, neque deteriorem efficere poteſt opinio de te aliena.

Οὐδὲ μὴν ἔν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροίωσει τοῦ περιέχοντος | οὐδὲ μόνῳ, leg. τὸ περιέχον aurem hìc *cælum* intelligit Xylander, atque ità τὸ περιέχον pro cœlo ſive aëre ambiente crebrò ſumitur. Polyb. *l.* 1. Πρὸς ἓν τῶν θαλάττων καὶ τὸ περιέχον, ὅταν παραβάλωντα καὶ βιαιομαχῶσι, μεγάλοις ἐλαττώμασι περιπίπτουσι. Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 9. δεῖ γὰρ μὴ κρᾶσιν μηδὲ κωλύσεως τῷ κρᾶσιν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. & *c.* 17. Εἰς πλοῖον γὰρ καὶ χρῆ μικρὰ μαιευσμένων ἅπαν ἀρχῶν, ξυνίστησι γίνεται τῷ περιέχοντι ὡσεὶ βλάσιον. & Marcus, τὸν περιέχοντα ἀέρα, dixit *l.* 8. § 54. Hæc igitur, ſi Xyl. ſequimur, Marci mens eſt futura, ab aëris ambientis ſtatu vario, etſi rerum aliarum bona malâve habitudo pendeat, quod in ſtirpibus Theophraſtus obſervat; at hominis, quâ hominis, non item. Multum ſanè valet aëris cœlíque ambientis affectio, & locorum indè profecta diſpoſitio, ad ingenii etiam indoliſque humanæ, affectuum etiam ſtudiorúmque varietatem producendam. Ità Virgil. *Georg. lib.* 1.

Verùm ubi tempeſtas & cœli mobilis humor
Mutavere vias; ——
Vertuntur ſpecies animorum & pectora motus
Nunc alios, nunc concipiunt alios.——

unde & Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Solem, dum cœli triſtitiam diſcutit, etiam humani nubila animi ſerenare,* dixit. Quin & Polybius *lib.* 4. de Arcadibus ſuis: ἃ δὴ ἠθῶν αὐτοῖς παρέπεται διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα καὶ συνόπτητα τῷ χρῆ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν, ᾧ σωματοποιοῦσι πεφύκασιν πάντες ἄνθρωποι κατ' ἀνάγκην. ὁ γὰρ δι' ἄλλων, διὰ τούτων τὴν αἰτίαν χρῆ τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς ὁλοχερεῖς διαφόρους πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρουσι, ἤθεσί τε καὶ μορφαῖς καὶ χρώμασιν, ἔτι δὲ ταῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς πλείστοις. Cicero *Agrar.* 2. *Non ingenerantur hominibus mores tam è ſtirpe generis ac ſeminis, quàm ex iis rebus, quæ ab ipſa natura loci, & à vitæ conſuetudine ſuppeditantur, quibus alimur & vivimus.* & quæ ſequuntur. nam argumentum hoc latiùs perſequitur. Idem *de fato: Inter locorum naturas quantum interſit, videmus. alios eſſe ſalubres, alios peſtilentes: in aliis eſſe pituitoſos & quaſi redundantes, in aliis exiccatos atque aridos: multáque ſunt alia, quæ inter locum & locum plurimum differunt. Athenis tenue cœlum; ex quo acutiores quoque putantur Attici: Craſſum Thebis; itaque pingues Thebani & valentes.* Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* de Græcia: Μόνη γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ, φυτὸν φρόνιον, καὶ βλάστημα θεῖον ἱκετεύω, λογισμὸν ἀποπλήσασα οἰκείμονον ἐπιστήμης. τὸ δ' αἴτιον, λεπτότητι αἔρος ἡ διάνοια πέφυκεν ἀκριβῶς. διὸ καὶ Ἡσίοδος ὐκ ἀπὸ σκοπῆς φησιν, ἓ γῆι ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. Ego corpus potiùs ipſum intelligi exiſtimo, quod animam quaſi ambit. atque ità etiam Caſ. accepit. de hoc enim mox verba facit; de cœlo nihil. τῇ ψυχῇ τὸ σῶμα περιέχειν dicit; quomodo τὸ ζῶον, τῇ ψυχῇ ἐπέχειν, § 34. Sed & τῷ σώματι τῇ ψυχῇ περιέχεσθαι, *lib.* 3. § 7. Cæterùm & iſtìc quæri poterat, quomodo verum ſit, hominis malum à corporis ſtatu non pendere, quum pro corporis affectionibus variis animus etiam pariter affici videatur. Ariſtot. *Phyſiognom. cap.* 1. Ὅτι καὶ διάνοιαι ἕπονται τοῖς σώμασι καὶ ὐκ εἰσὶν αὐτοὶ μεθ' ἑαυτὰς ἀπαθεῖς ὅταν ἅπτωνται τοῦ σώματος κινήσεων, τοῦτο δὴ δῆλον πάνυ γίνεται, ἔν τε ταῖς μέθαις καὶ ταῖς ἀφροδισίοις. πολὺ γὰρ ἐξαλλάττουσι φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ ἅπτου τοῦ σώματος παθημάτων. καὶ τέναντίον ἓ τοῖς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμπάσχον φανερὸν γίνεται. ὅταί τε ἔρωτας, καὶ φόβους τε, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς ἡδονάς. Et rurſus *c.* 4. Δοκεῖ δέ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπάσχειν ἀλλήλοις· καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιωθὲν σωματοειδοῖ τῷ τοῦ σώματος μορφῇ· πάλιντε ἡ τοῦ σώματος μορφὴ ἀλλοιωθὲν σωματοειδοῖ τῇ τῆς ψυχῆς ἕξιν. quod Lucil. *Sat. l.* 26.

Animo qui ægrotat, videmus corpore hunc ſignum dare:
Tum doloribus confectum corpus animo obſiſtere.

Verùm reſpondebit Marcus ne iſta τῶν περιεχόντων immutare, etiamſi operationem impediant. Vide *l.* 5. § 20. Vide & *l.* 10. § 1. & *l.* 12. § 2.

Ὅτε τὸ ὑπολαμβάνον | id eſt, ὅτε δυνάμεως ὑπολητικῆ, de qua *l.* 3. § 9. ἐν τῷ ἡγεμονικῷ.

Τοῦτο μὴ ὑπολαμβανέτω | quod *ſupr.* § 7. ἔξεστι τῷ ὑπόλυσιν, ἤγουν τὸ, βέβλαμμαι.

Τοιοῦτόν ὄζει | leg. τυτέζι. atque ità Xyl. cujus verſionem admiſit Lugdunenſis, ſed mendum retinuit.

Ὁ γὰρ καὶ πρὸς χρῆ φύσιν βιῶναι ὑπόκεις συμβαίνει | deeſt alterum diſtributionis membrum, ità ſupplendum; ὁ γὰρ [πρὸς πυρὸς φύσιν] καὶ πρὸς κ. φ. β. reſpondent enim duo hæc membra ſuperioribus illis, καθ' ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ. Vide *ad l.* 2. § 11.

Οὔτε τοῦτο χρῆ φύσιν ὄζειν, οὔτε πυρὸς φύσιν | Seneca, *epiſt.* 66. *Media quæ nihilo magis ſecundùm naturam, quàm contra naturam ſunt.* Vide tamen ibidem eundem de iſtis ſubtiliùs paulò argutiúſque diſſerentem ac diſtinguentem.

§ 40. Ἐν ζῶον τὸν κόσμον | Syneſ. pariter *de*

insomn. ἐν ἑνὶ ζώῳ πᾶ κόσμῳ. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Laërt. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον, νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori, & Posidonii sententia. id indè probant, quia τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον ἐστὲν ἢ τὸ κόσμος κρεῖττον. ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. *præstantius est animans non animante: at mundo nihil præstantius: mundus itaque est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῶον εἶ ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *Pæmand. c.* 10. Ὁ μὲν κόσμος θεὸς ἐστιν, ὁ δ' ἄνθρωπος δαίμονα ζῶον μὲν τὸν κόσμον. Et Plato (quod Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem quo Stoici argumento usus. Verba hæc sunt in *Timæo.* Θέμις δ' ἐκ ἦν ὅτ' ἔστι τῷ ἀείσῳ δρᾶν ἄλλο πρὸς τὸ κάλλιστον. λογισάμενος ἕν εὕρισκεν ἐκ τῶν φύσει ὁρατῶν, οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦ ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσεσθαί ποτ' ἔργον· νοῦν δ' αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι πρός. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δ' ἐν σώματι συνιστὰς, τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως, ὃν κάλλιστον εἴη κατὰ φύσιν ἀριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος. ὅτως δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τὸν δὲ τὸν κόσμον, ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν. Hoc est, ut Cicero *de universo: Fas autem nec est, nec unquam fuit, quicquam nisi pulcherrimum facere eum, qui esset optimus. quum rationem igitur habuisset, reperiebat nihil esse eorum quæ naturâ cernerentur non intelligens intelligente in toto genere præstantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullâ aliâ in natura posse reperiri. quo circa intelligentiam in animo, animum conclusit in corpore. Sic ratus est opus illud effectum esse pulcherrimum. quam ob causam non est cunctandum profiteri, si modò investigari conjecturâ potest, hunc mundum animal esse, idque intelligens, & divinâ providentiâ constitutum.* Idem *Timæum* suum sic claudit. Θνητὰ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, ὅτι ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ἔν ὅδε ζῶον, ὅλον δὲ ὅλα ψυχῆς καὶ νοῦ πλήρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Inde Nicephorus Gregoras *hist. l.* 2. *c.* 14. Ἓν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, οἷς ὁ ἄνθρωπος, φασὶ, συγκείμενον. Quinetiam animalis istius partes membráq; si vis, præcipua saltem, habebis apud Plutarchum *de facie Lunari; Solem cor; Lunam jecur, stellas oculos, Terram ventrem, Mare vesicam.* Seciùs paulò quàm Sarapidis oraculum apud Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 20.

Οὐρανὸς κόσμου κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δὲ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' ὕπατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
Ὄμμα τε πλανᾶται, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mi cælum caput est; mare venter, terra pedes sunt;
Sunt aures æther; oculus Sol omnituens est.

Quin & sexum, eúmque geminum assignat Jarchas ex Indis sapientibus. Siquidem de mundo quærenti Apollonio respondebat. Ζῶον τὸν κόσμον· ζωογονεῖν γὰρ τὰ πάντα· ἀμφοῖν, ἄρσενός τε καὶ θηλείας φύσεως· αὐτὸν γὰρ αὖ τὰ ξυγγινόμενον, τὰ μητρός τε καὶ πατρὸς εἰς τὴν ζωογονίαν συφέρειν. Philostr. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν οὐσίαν | Ità *l.* 12. § 30. μία οὐσία κοινὴ materia nimirum prima. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 14. οὐσίαν δὲ φασι τὸ ὄντων ἁπάντων τὴν ὑποκειμένην ὕλην.

Ψυχὴν μίαν | quam & καθολικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὸ ὅλον νοῦν *l.* 5. § 30. & τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *l.* 7. § 75. Vide *supr. ad* § 21. & 29. Laërt. *l.* 7. in *Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, διότι ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν ὅσης ἀπαπάσματος. Et *ibid.* Τὸν δὲ κόσμον οἰκεῖσθαι νοῦν καὶ θεόνοιαν, οἷς ἅπαν αὐτοῦ μέρος διήκοντος τοῦ νοῦ, καθάπερ ἐφ' ἡμῖν τῆς ψυχῆς. Theophilus itidem *ad Autolyc. l.* 2. de Stoicis: Ἄλλοι δ' αὐτὸ δὴ ὅλον πνευματικὸν πνεῦμα, διὰ παντὸς διῆκον. Et Cleanthes apud Hermiam in *irris. philos.* Τῷ ψυχῷ δὲ ὅλῳ τοῦ κόσμου διήκειν ἧς μέρος μετέχομεν ἡμᾶς ψυχάς. Quin & Plato in *Cratylo* ex Anaxagoræ sententia, τὸν Δία, νοῦν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Astron. lib.* 2.

— *cum spiritus unus*
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans.— Et Maro *Æn. l.* 6.
Principio cælum, ac terram, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Spiritum autem hunc disertè *Deum* nuncupat (quod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de providen. l.* 1. *c.* 1. advertere) *Georg. l.* 4. verbis illis,

— *Deum namque ire per omnes*
Terrasque, tractusque maris, cælumque profundum.

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens est incorporalis, quæ per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem sensum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æquali intentione diffusus.* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull. *Apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

— μεστοὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγορηαὶ· μεστὴ δὲ θάλασσα,
Καὶ λιμένες· πάντῃ δὲ Διὸς πεπλήμεθα πάντες,

Et Maro, *Eclog.* 3. — *Jovis omnia plena.*

Atqui Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* quòd secundum illius rationes, ὁ θεὸς ἐν ἀιδιότητι καὶ σκώληξι καὶ ἀῤῥητεργασίᾳ κατακίνητος. De Deo ipse: Πνεῦμα ὁ θεὸς, ὃ διῆκεν διὰ τῆς ὕλης, πνεύματος δὲ ὑλικῶν, καὶ ἧττον ἐν αὐτῇ σωμάτων κατασκευαστής. Sed & de Stoicis Clemens in *hortat.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀπιστοτάτης τὸ θεῖον διήκειν

ἥκειν λέγοντας. & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀπιστάτης ὕλης περοτηκέναι λέγουσιν ὁ καλῶς. & rursùs *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶ) τὸν Θεὸν οἱ Στωικοὶ, καὶ πνεῦμα κατ' οὐσίαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὴν ψυχήν. quod utrumq; ex sacris scriptis hausisse illos autumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, διήκειν διὰ πάσης τῆς οὐσίας τὸν Θεὸν φασιν· ἡμεῖς δὲ παντὶ αὐτὸν μόνον καλῶμεν, καὶ λόγῳ ποιητήν. (quod & suprà Tatianus.) hoc autem, Deum omnia permeare, ex eo, quod in *Sapientiæ Solomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, διήκει καὶ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cùm non de æterna Dei, eadémque Deo, sapientiâ enunciatum id sit. Verùm, & de istâ Prisci plerique sumunt; nec ab autore isto sumpsisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiquiores. Cæterùm quòd *corpus* illi, haud sanè. quanquam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Aug. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atq; ità reverà ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (quod & August. *ad Quodvultdeum c.* 86. agnoscit) *Substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cujusque.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne quod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi quod non est.* At quod *omnia permeare Deum* haud malè. Siquidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cælum & terram impleo ipse.* Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Conc.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto asserit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum fallax*, inquit, *Trismegisti illud*, Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubique. *pessimè. namque medium assignat infinito. & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum si ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiúsq; pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, quam & probare videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· χ' ὅτος δὲ, ὃν, ὃν τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τῆς διακοσμήσεως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπίσκοπος πάσης γενέσεως, κράσις τῶν ὅλων· πάντων πατὴρ, νοῦς, καὶ ψυχωσις τοῦ ὅλου κύκλου, πάντων κίνησις. quod ille Στωϊκῶς, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum ζῶον κοσμικὸν constitueret. Vide *supr.* § 23. quod est à pietate Christianâque disciplinâ alienum.

Εἰς αἴδιον μίαν σὺν τούτῳ, πάντα ἀναδίδοται | Vide *supr.* § 27.

Ὁρμῇ μιᾷ πάντα φερόμενα | Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πάντα πάντων ἐν γινομένων συναίτια | Ità *l.* 5. § 8. συμφέρεια καὶ συνέχεια, ὥσπερ ἐν μέρεσιν, ὅτου ἓν καὶ ἐν αὐτῶν. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθήλκοντες πρὸ ναῦν, ὁ πολλ' αἴτια λέγουσιν ἂν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν αἴτιον ἓν· ἐκ ἔστι δὲ αἴτιον ἑκάστου τὸ καθήλκειν πρὸ ναῦν, ἀλλὰ σὺν τῆς ἄλλοις αἰτίαις καὶ συνεργός. τάχα δὲ καὶ τὸ συναίτιον αἴτιον.

Οἷα τις ἡ συνήνησις καὶ συμμίρυσις | quod alibi ἱερὸν συνάδουσιν vocat. *l.* 7. § 9. καὶ συναφειαν καὶ συνταξιν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *supra* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν | Arnobius *l.* 2. *Quia jumenti, nisi animæ corporibus inigatæ?* at Epicteto *homo est animula bajula*, sive *gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. quod χοϊκὸς πνεῦμα τοῦ νεκροῦ ὄζει. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τῷ νεκρῷ δὲ μὴ κύριος ἐπὶ λάζει αὐτήν. Idémque *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ ἐπ ἐμὸν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς δὲ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; Numen *de bono l.* 1. apud Eu eb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ δὲ τὰ σώματα ὄζει φύσει τεθνηκότα καὶ νεκρὰ, καὶ περιρρυῶα, καὶ ὑδ' ἐν ταὐτῷ μένοντα, ἆρ' οὐχὶ τῶ καθέξοντος αὐτῆς δεῖ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ ἀερανόθεν καταελθοῦσα, περιεβάλλετο ῥέον σῶμα τεθνεὸς τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ δοῖκον (leg. δοῖκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *ubi supra. Auderis videre nos, quod animarum nostrarum provideamus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim fumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μαλακολῇ | Vide *suprà* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Πλαμὸς πνεῦμα βίαιον ὁ αἰών | Ità *l.* 2. § 17. τὰ τῆ σώματος πλαμός. & *l.* 6. § 15. ἐν δὲ τούτῳ τῷ πλαμῷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς τῶν ὅλων ὑπὸς, ὡς διὰ χειμάῤῥου, διακορδύεται πάντα. Naso *artis l.* 3.

——*eunt anni more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

——*assiduo labuntur tempora motu,*

Non ſecus ac flumen: nec enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt.——

Baſil. *homil.* 21. Ποταμὸς ὁ βίος ἁμῦ, ῥέων ἐκ γενέσεως καὶ κύμασιν ἀλλήλοις παραμυθούμενος. Τὸ μὲν γὰρ παρέρρυτον ἤδη, τὸ δ' ἐπὶ πορεύεται. Auguſtin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Quaſi fluvio quodam decurrit genus humanum.* Quin & Heraclitus apud Laërtium *l.* 9. ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμῷ δίκην. Cujus & celebre admodum effatum illud, quod Heraclides Pont. *de allegor. Homer.* ſic extulit: Πόλαι μοῖς τοῖς αὐτοῖς, ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν· ἐσμέν τε καὶ οὐκ ἐσμέν. Ariſtot. ex parte explicat *polit. l.* 3. *c.* 2. Πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος τὸ αὐτὸ καὶ ταὐτὸν ἀριθμῷ, οἷον Σωκρατικὸν, οὕτω καὶ ἄλλο ἀεὶ καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι μίαν, καὶ τὸν ἀεὶ μὲν ἐνδεχόμενον, καὶ ἓν γιγνόμενον· ὥσπερ καὶ ποταμὸς εἰώθαμεν λέγειν τὸν αὐτὸν, καὶ κρήνας τὰς αὐτὰς, καὶ τὸν μὲν ἐπιγιγνόμενα νάματα, τὸν δ' ἀπιόντα. Plato in *Cratylo*; & inde Stobæus *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 24. Λέγει που Ἡράκλειτος, ὡς πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει· καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα, λέγει, ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Plut. *natur. quæſt.* 2. Τὰ πηγαῖα καὶ ποτάμια νάματα θερμότατά ὄζει καὶ νεογλοῦ· Ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης· ὡς φησὶν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιῤῥεῖ ὕδατα. Et de *ſera vindict.* ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἄπαντα περήγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες, εἰς ὃν ἔφη δὶς ἐμβῆναι, τῷ πάντα κινεῖν καὶ ἑτεροιοῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσαν. Et ad noſtri mentem aptiſſimè, *lib. de E I Delph.* Πόλαι μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τῷ αὐτῷ, κατ' Ἡράκλειτον· ὑπὸ σπουδῆς ὑπάρχοντος δὶς ἄφαντος καὶ ἔξεστι· ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς σπίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, φέρεσθαι καὶ ἄπεισι. ὥσθ' ὑπ' εἰς τὸ εἶδος τεθεᾶσθαι τὸ χρώμενον αὐτῷ, &c. Senec. *epiſt.* 58. *Corpora noſtra rapiuntur fluminum more, quicquid vides, currit cum tempore. nihil ex his quæ videmus, manet. Hoc eſt quod ait Heraclitus*; In idem flumen bis non deſcendimus. *manet idem fluminis nomen, aqua tranſmiſſa eſt. Hoc in amne manifeſtius eſt quam in homine. Sed nos quoque non minùs velox curſus prætervehit* Verùm, ut Ariſtoteles *metaphyſ. l.* 3. *c.* 5. Ὁ Κρατύλος Ἡρακλείτῳ ἐπίπαν ᾠήθη, διὰ τὸ ἀεὶ τοῦτο ποταμὸν οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι αὐτὸς γὰρ ᾤετο, καθ' ἅπαξ.

Ῥεῦμα βίαιον | *torrens* etiam. atq; ità *l.* 7. § 19. χειμάῤῥους. Ovid. *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens ſolet altiùs ire.

ſed & rapidius. unde diverbium familiare, χειμάῤῥου δίκην. *torrentis in morem.* de eis uſurpatum, qui ingenti impetu quaſi provoluti, omnia ſecum corripiunt. Seneca pariter, *torrenti rapido* tempus aſſimilat, *de vit. brev. c.* 9. & Aug. *in Pſal.* 38. *Torrens, rerum fluit. cuncta rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 4.

Ἅμα τε γὰρ ὥφελε ἕκαστον, καὶ παρενύκτερε | Quod de feminibus quibuſdam Theophr. *de cauſ. plant. l.* 3. *c.* 7. ὡς φαίνεται καὶ ἅμα πλέον ἀλλοιοῦται. Et de externis iſtis Joan. Chryſoſt. *tom.* 5. *orat.* 19. Ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται φύσιν· ὁμοῦ τε φαίνεται καὶ παρατρέχει· ὁμοῦ καθίσταται, καὶ ἀπαλλάττει. Elegantiſſimilitudine illuſtrat iſtud Marcus noſter, *l.* 6. § 15. Ità, non de Marcello tantùm, aut de Cejonio Commodo, ut Adrianus apud Spartian. aut de Quintillo Claudii Imper. fratre; de omnibus in univerſum tum perſonis, tum rebus iplis, verùm eſt Virgilianum illud, *Æn. l.* 6.

Oſtendent terris hunc tantùm fata, nec ultra
Eſſe ſinent.——

Jo. Chryſoſt. *in Oziam orat.* 4. Μὴ ἴσασί τι τῆς ἀνθρωπίνης, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὸν ῥοῦν· ὁμοῦ τε γὰρ φαίνει, καὶ σπᾶται· ἐκκυλίεται ἡμᾶς καταλιμπάνει. Et de tempore Baſil. Cæſar. *de creat. orat.* 1. Συνοικεῖ ἅμα τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἡ τοῦ χρόνου διέξοδος ἐπέστη, ὑποτρομεῖ καὶ καταῤῥεῖ, καὶ μηδαμοῦ παραμένει τὸ ῥᾴμενον. ἢ γὰρ τοιοῦτος ὁ χρόνος, ἢ τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ μέλλον ὑπὸ πύλας ἕστηκε, τὸ δὲ παρὸν, φεῦ γοερόν, διαδιδράσκει πλὴ αἰσθητὸν· τοιαύτη δέ τις καὶ τῆς γενομένων ἡ φύσις· ἢ αὐξανομένη πάντως, ἢ φθίνουσα, τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ σάσιμον οὐκ ὄδυνιν ἔχουσι.

Καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται | *& aliud ſubſequitur, mox item aliud ſuccedet.* Xyl. *aliud ſuccedit, & hoc etiam protinùs diſparebit.* Caſ. quorum alter quare ἀναφέρεσθαι iſtic verterit *ſuccedere*, alter *ſubſequi*, cùm in membro præcedente uterque *prætcrire* reddiderit, me latet. ego malim, *aliud abripitur*, ſive *tollitur, aliud ſtatim infertur.* Παραφέρεται *abripi* Lucian. Ἂν πνα τῷ χειμῶνι ὁ ποταμὸς ἀναφέρῃ, οἰδῶν καὶ πίτνων ὑπὸ κεφαλὴν βαπτίζοντα. Plut. *de orac. defect.* in hoc ipſo argumento. Τῷ χρόνῳ, καθάπερ ῥεύματος, ἅμα φερομένου. inde, τὸ παραφερὲς *l.* 1. § 15. & τὸ τάχος τῆς ἀναφορᾶς. *lib.* 5. § 23. Verùm quia non ἐπίνεκται ſed ἐνεχθήσεται in futuro dixerit, ideo ad Marci mentem propiùs exiſtimo, ut reddatur, prout ipſa ſonant vocabula, *& aliud* quidem quiddam *abripitur, illud verò* (quod utiq; priùs abreptum fuerat) *inferetur* denuo. ut in orbem velit res agi; &, quod in motu circulari fit, quæ abierint per vices denuo revertantur & redeant. Vide *ad l.* 2. § 14. ἀναχυκλώσωμεν & *ad l.* 9. § 28. ἐγκύκλια.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ὑπὸ σιαίνδος καὶ χοιρείου | Vide *ſupr.* § 29, 32. & *infr.* § 46. Sequitur *epiſt.* 107. *Nihil horum inſolitum, nihil inexpectatum eſt. offendi rebus iſtis tam ridiculum eſt, quàm queri quod ſpargaris in publico, aut inquineris in luto.* Uſitata & uſu familiaria jam facta, nec officiunt, nec afficiunt etiam. hinc Ariſtotel. *problem. lib.* 1. *q.* 45. Τὰ γὰρ συνήθη, οὐκέτι φαίνεται, ἀλλὰ τεθεᾶται μᾶλλον.

§ 45. Σιαίνδια.

§ 45. Σωμάτων εὔλογος | *Lib.* 6. § 38. ὅλων σωμάτων. & *l.* 7. § 9. σύνδεσις ἰσχύς. Vide *supra* § 40.

Συστέλλεται | Vide *l.* 5. § 8.

§ 46. Γῆς θάνατος, ὕδωρ γενέσις | Inter Heraclitι dogmata, apud Laërt. *l.* 9. τροπὴ μεταβολὴ ὕδατι ἄνω κάτω· τὸν τε κόσμον γίνεσθαι καὶ ταύτην. πυκνούμενον δὲ τὸ πῦρ ὑγρὸν καίνεσθαι, συνιστάμενόν τε γίνεσθαι ὕδωρ· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι· τὴν δὲ αὐτὴν ταύτην γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι. &c. Quod Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 14. Πῦρ μὲν εἰς ἓν συνιὸν κόσμον, ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἐκ δὲ ὕδατος, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ καὶ αὖθις ἀναθυμίασις τῆς μεταβολῆς, μίγνυσι πνεῦμα, ὃ δὴ ἄξαντα μεταβάλλειν. Plut. *de E I Delph.* ὁ γὰρ μύθος, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀὴρ γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατος γένεσις· ἀλλ' ἐπισαφέστερον ἐν αὐτοῖς ἴδοις ἄν. Vide *ad l.* 9. § 21. Eodem pertinent, quæ apud eundem, *de Orac. defect.* leguntur iſta; Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δὲ ἀέρος πῦρ γινόμενον ἀφῖχται, τῆς ὁδοῦ ἄνω φερούσης· ἔστιν ὅτε μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, καὶ βελτίονας ψυχὰς μεταβολὴ λαμβάνουσιν. &c. Idem *de prim. frigid.* Ἐπεὶ δὲ ἡ φθορὰ μεταβολή τις ἐστὶ τῆς φθειρομένης εἰς τἀναντίον ἐκφυσῶ, καὶ πάθος, οἱ κλῆδας αἴροντες τὸ, Πυρὸς θάνατος, ἀέρος γένεσις· θάνατος δὲ τὸ πῦρ, ὥσπερ ζῶον, ἢ βίᾳ σβεννύμενον, ἢ δὶ αὑτὸ μαραινόμενον. ἢ μᾶλλον ἐμφανέστερον ποιεῖ τὴν εἰς ἀέρος μεταβολὴν αὐτῆς, &c. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ὁρᾷς τὰ παίδια, ἃ σὺ μὲν κληρῖς φθορᾷ, τεκμαιρόμενος τῇ τῆς ὄπτησις ὁδῷ, ἐγὼ δὲ σωτηρίαν, τεκμαιρόμενος τῇ τῆς διαδοχῆ μεταβάλλοντα· μεταβολὴν ὁρᾷς σωμάτων καὶ χωρίων, ἀλλαγὴν ἑδῶν ἄνω καὶ κάτω, καὶ τὸν Ἡράκλειτον· καὶ αὖθις αὖ ζώντας μὲν τὸν ἐκείνου βίον, (θάνατον leg. ex ſequentibus liquet) ἀποθνήσκοντας δὲ τὴν ἀκίνητον ζωήν. ζῇ πῦρ τὴν γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδέχομαι ὁρᾷς βίον, καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινοτέραν τῆς ὅλης. Verum apud Clementem Alex. *Strom. l.* 6. feciùs paulò, ſive Heracliti iſta, ſive ejuſdem iiſdem propinqua, leguntur; ψυχῶν θάνατος, ὕδωρ γενέσις· ὕδατι δὲ θάνατος, γῇ γενέσις. ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή. Quorum priora & Philo refert, multiſque explicat *lib. de mund. immortal.* ubi & ψυχὴν pro *aëre* accepiſſe monet Heraclitum; *mortiſque* nomine μεταβολὴν, non ἀναίρεσιν deſignâſſe. Inter alia, quibus iſta enarrat, Τὰ στοιχεῖα, inquit, τῆς κόσμου τοῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ παραδόξοτατον, θάνατον δοκοῦσι ἀποδυσπετεῖσθαι, δολιχόσια ἀεὶ, (διαλοιδορεῖσθαι meliùs dixiſſet, prout & alibi locutus eſt) καὶ γῆν αὐτὴν ὑδὼρ ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἀμοίβοντα. ἡ μὲν γὰρ ἀναβαίνουσα ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἔρχεται· πυκνοῦται γὰρ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολὴν· τὸ δὲ ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα· ὁ δ' εἰς λεπτυνόμενον εἰς πῦρ. ἡ δὲ καταντης ἀπὸ καθαροῦ, συνίστατος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσιν εἰς ἀέρα συνίσταται· δ', ὁπότε συνδιίσταται, εἰς ὕδωρ εἴσεισι. ὕδατος δὲ γῆν πολλὴν ἀνέχουσιν κατὰ τὴν εἰς γῆν πυκνωθεῖσαν μεταβολήν. De eodem videri poterit & R. Moſes Maimonides *de fundamentis legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum autem vult Clemens hæc ab Orpheo ſumpſiſſe, qui Heraclito prior cecinerit;

Ἔσται ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὑδάτεσσιν ἀμοιβή.
Ἐκ δ' ὕδατος γαῖα, τὸ δ' ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ.
Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσεται.

Quibus ſubnecti non indigna, quæ ex Heraclιti ejuſdem ſententiâ etiam Plut. *ad Apollon.* habet. Ἡ, φησὶν Ἡράκλειτος, ταὐτόν ἐστι ζῆν καὶ τεθνηκέναι, καὶ τὸ ἐγρηγορέναι καὶ τὸ καθεύδειν, καὶ νέον καὶ γηρᾷν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide *ad l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 19.

Καὶ τῷ ἐπιλανθανομένῳ ἢ ἡ ὁδὸς ἄγει | Videtur vel ad hiſtoricum aliquid, vel ad dictum aliquod proverbiale reſpexiſſe, de homine ignaro, quò via, quam inſiſtit, ducat. Accommodari poteſt, vel ad eos, qui nullo certo vitæ actionúmq; fine propoſito ſibi, temerè huc illuc divagantur. quemadmodum Senec. *epiſt.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus ſuus ventus eſt.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qui ad bonum aliquod tendere ſeſe opinantur, cùm ad exitium ſuum properiter eant. qualis fatuus ille, quem depingit rex ſapientiſſimus, *Paræm. c.* 7. ν. 22. *qui mœcham ſequitur, tanquam bos, qui ad mactationem abit, aut tanquam ſtultus, qui ad cippum ducitur, vel tanquam avis, quæ ad laqueum feſtinat; neſcius vitam ſuam peti.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὸν ἀγνοῦντα ὀλέθρου. Suboritur tamen iſta penſiculatiùs recogitanti ſuſpicio, locum haud eſſe ſatis integrum, & Heracliteum etiam iſtîc, quomodo & in ſequentibus, dictum aliquod quaſi διαπυλοδικεῖσθαι, ejuſmodi fortean, quale de via ſurſum deorſúmq; ferente ſuperiùs allatum eſt.

Ὡμάλισα διανοητῶν ἀμιλῶν λόγῳ, πρὸ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται | Nec hæc abſcedunt longè ab Heracliti illis, quæ Sextus Empiric. habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἕπεσθαι τῷ ξυνῷ. τὸ λόγῳ ἓν ἐόντος ξυνοῦ, ζώουσιν οἱ πολλοὶ, ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν· ἢ δ' ὄψιν ἐκ ἄλλο τι, ἀλλ' ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ' ὃ, τι ἂν αὐτὸς τῆς μίμησις κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν· ἃ δ' ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. A ratione prima ac ſuprema, cujus numine reguntur, diſcrepant & diſſentiunt, ſive cùm eadem litigant, dum privatas rationes, ab univerſali & communi illa diverſas, perperam aſſectantur.

Οἷς κατ' ἡμέραν ἐγκεῖται, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται | quod *l.* 12. § 1. dixit, θαυμάζουσι, ὡς ἄπερ-

προσδόκητα, τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα. *tanquam peregrina & inusitata habent ea, quæ quotidie solent accurrere.* ideò eis offenduntur, primæque causſæ de illis litem intendunt. Hoc eſt fortaſſe Heraclitj illud apud Clem. *Strom. l.* 2. ὃ καὶ φερόντων τινῶν τοῦτο πολλοὶ, ὁκόσοι ἐγκυρεῦσιν, præſertim, ſi ὁκόσοις legas; quod & rectum exiſtimem. Vide *ſupr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epiſt.* 107. *Id agendum eſt, neque nobis inopinatum ſit: & quia omnia novitate graviora ſunt, hæc cogitatio aſſidua præſtabit, ut nulli ſis malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideò nulli querenda, quia paria ſunt omnibus.* Idem *epiſt.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec quiſquam mortalium non magis, quod etiam miratus eſt, doluit. ideò nobis nihil improviſum eſſe debet, in omnia præmittendus eſt animus: cogitandumque, non quicquid ſolet, ſed quicquid poteſt fieri. tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimùm poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis, obſtupeſieri. in plenum cogitanda fortuna eſt.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione noſtri? quod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, ſed ut immunes ipſi, & aliis pacatius ingreſſi iter, alienis non admonemur caſibus, illos eſſe communes. tot præter domum noſtram ducuntur exequiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam noſtrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis ſucceſſionem animo agitamus. tot divitum ſubita paupertas in oculos incidit: & nobis nunquam in mentem venit, noſtras quoq; opes æquè in lubrico poſitas. quis unquam res ſuas, tanquam perituras, adſpexit? quis unquam noſtrûm de exilio, de egeſtate, de luctu cogitare auſus eſt? quis non, ſi admonentur ut de iſtis, ut ſuis, cogites,* (ità lego ex Schol. M. S.) *tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum, aut ipſius intempeſtivi monitoris, abire illa jubeat? neceſſe eſt itaque magìs corruamus, qui quaſi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis vides eveniſſe?*

Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Ille amiſit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus eſt: & tua innocentia ſub ictu eſt. hic nos error accipit, hic effæminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos poſſe prævidimus.

Ὥωτε καθεύδοντας | hoc eſt, quod Ariſtoteles *de philoſoph. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. καθάπερ ἐν ὕπνῳ, ζῆν εἰκῇ καὶ ἐμπλήκτως. Imò quod Heraclitus etiam, quem & iſtic forſan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco ſuperiùs memorato; Τοὺς γὰρ ἄλλως ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγρηγορότες ποιοῦσιν, ὅκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in ſomnum iturâ, vel in vigiliam ſomno ſimillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qui ſomno partem majorem conteris ævi,
Et vigilans ſtertis, nec ſomnia cernere ceſſas,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaque non incommodè prorſus Xylander hîc: *vult perficiendum ſtrenuè, quod recto conſilio agendum ſuſceperimus; neque in medio actu deſiſtendum aut titubandum. nam in ſomnis ſæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. χ. v. 199.

Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὃ τὸν διώκοντα καταφθάνειν, οὐδ' ὃ διώκειν·
Ὡς οὐ τὸν οὐ δύναθ' ἁφαρ μάρψαι ποσίν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piſcat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ' ἐρφναίοισιν ἐν εἰδωλοῖσιν ὀνείρων
Ἀνδρὸς ἀπυζομένοιο, καὶ ἱεμένοιο φέεσθαι
Θρώσκει μὲν κεφαλὴ, τὰ δ' γούνατα παλλομένοιο
Ἄσθμης ἄπτε δεσμὸς ἐπειγομένοιο βαρύνει·
Τοίων γειοπέδῃσι πεχνάζει ἰχθὺς κάρηνα.

Maro *Æneid. l.*

Ac velut in ſomnis, oculos ubi languida preſſit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere curſus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba ſequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præfect. indoct.*

Ὅπου ὁ δεῖ παῖδας τοκέων, οὗ τοῦτ' ἔστι, χρὴ ψιλὸν, καθὸ παρειλήφαμεν | Locus inſigniter depravatus, cujuſq; medicinam penè deſperat peritiſſimus omnium, quos ego nôrim, iſtorum ſanandi artifex: clariſſimum Salmaſium, etiamſi nullus nominarem, quem velle deberem, agnoſcent mecum, qui in ſtudiis iſtis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco ſuo emota, quædam reſtituendo, partim ſupplendo, quod excidiſſe viſum, & in proximè præcedentibus haud ſemel, occurrit, τὸ μεμνῆσθαι. ut ſic legatur, ἡ ὅτι δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, ὃ χρὴ ψιλὸν, τυτέστι, καθὸ παρειλήφαμεν. Senſúſque ſit, *Oportere pueros parentum meminiſſe, non ſimpliciter quidem, hoc eſt, quatenus vulgò nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet ineſſe eo fine, ut ſciamus, quomodo illi ex hac vita abierunt, ità etiam nobis abeundum; aut aliquid ſimile. Cæterùm tentandi & nobis poſt Machaonem quoq; venia, ſpero, condonabitur. Quid ſi ergò ſic reſtituere velimus? ὅτι ὁ δεῖ [ὥωτε] παῖδας, τυτέστι, χρὴ ψιλὸν, καθὸ περ τοκέων παρειλήφαμεν. *non oportere nos agere puerorum inſtar, hoc eſt, merè nudéque,* abſque juſto diligentique examine; *juxta illud,* quicquid tandem fuerit, *quod à parentibus noſtris accepimus.* ut χρὴ ψιλὸν idem hîc Marco valeat, quod χρὴ ψιλὴν πίστιν καὶ ἄλογον Origeni *adv. Celſ. lib.* 1. Veſtrque rejici τῷ κατὰ λόγον ἀνασκοπεῖν τῷ πατροπαράδοτον, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectioráque monſtrantibus opponere ſolet vulgus hominum; Faciemus prout fecero

fecere majores noſtri, & prout ab eiſdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam quàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Chriſtiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ' ὦ πατέρων, φασὶ, παραδιδομένων ἡμῖν ἔθος ἀναιρήσεται οὐκ εὔλογον. Symmach. *l.* 10. *ep.* 43. *Sed majorum ſervandus eſt ritus.* Et Tibull. *lib.* 2. *elcg.* 1.

——*fruges luſtramus & agros,*
Ritus ut à priſco traditus extat avo.

quibus regeri quid poſſit, conſulantur Clemens *ib.* & Ambroſ. *ep.* 31. quâ Symmacho reſpondet: nam tranſcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Juſtinus *apolog.* 2. Τὸς τῆ ἀληθείας ἐυσεβῆς καὶ φιλοσόφως μόνον τολμᾶν καὶ στέργειν ὁ λόγος ὑπαγορεύει, παραιτεμένους δόξαις παλαιῶν ἐξακολυθεῖν, ἂν φαῦλαι ὦσιν. Rectéque Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνδρῶν δέ γε σωφρονέντων ἴδιον, μὴ προλήψει δουλεύειν, μηδὲ ἕπεσθαι προπετείᾳ πεπηρωμένοις, ἀλλὰ ζητεῖν τολμᾶν, καὶ τὸ χρήσιμον πανταχόθεν ξυλλέγειν. qui & Socratis illud Critoni dictum ſubjungit; Ὡς ἐγὼ, ὦ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος ἐμοὶ ἔδοξε ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνοιτο. Illud interim adjicere lubet, horſum etiam ſpectare videri, quod apud Plutarchum toties repetitum ex Heracliti dictis occurrit *de poet. leg. rigul.* 10. & *de audiend.* Βλαξὶ ἀνθρώπῳ ὅτι πιστὸ λόγῳ ἐπόθεσθαι φιλεῖ. monet enim, inquit Plut. μὴ πιστῷ λόγῳ πλάνον, ὥσπερ πεδίματι, παραδίδοναι ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀπιστεῖν καὶ ἀνερωτᾶν, καὶ πολλὰ διακρούεσθαι τοῦ μὴ ἀληθῶς, ἀλλ' ὠφελίμως λεγομένου. ut ſit idem cum Solomonis illo, *Paræm. c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, ſive falſum; ſive utile, ſive noxium. Piſcat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Quum *nihil magis præſtandum* ſit, (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *quàm ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregem, pergentes, non quâ eundum eſt, ſed quâ itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, quam quòd ad rumorem componimur; optima rati ea, quæ magno aſſenſu recepta ſunt; quorumque exempla nobis multa; nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem vivimus. Ità, quod in ſtrage hominum magna evenit, cùm ipſe ſe populus premit, nemo ità cadit, ut non alium in ſe attrahat: primi exitio ſequentibus ſunt. hoc in omni vita accidere videas licet. Nemo ſibi tantùm errat; ſed alii erroris cauſſa & autor eſt. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unuſquiſque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita judicatur, ſemper creditur; verſatque nos & præcipitat traditus per manus error; alienis ſe perimus exemplis.* hoc eſt, Χρὴ ζῆλον, καθὸ καθειλήφαμεν, ποιεῖν τε καὶ πεδίεσθαι. Cæterum Marci mentem an attigerimus, aliorum eſto judicium. De ſenſu idem cenſet eruditiſſimus D. Bootius. Verùm is pro πῶς τοίων, legit πυθαγορείων, vel potiùs πυθαγορείως, ut ſit πυθαγορείως μιμεῖσθαι, quibus ſolenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipſe dixit.* quod probarem pronus, niſi à ſcriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici poſſe videatur. Cæterùm de Platone pariter Ariſtides *Apolog. pro quatuorviris*: Εἴ τις τῇ Πλάτωνος δόξῃ τῶν πάντων ἰσχυρίζοιτο, — πῶς οὐχὶ ληρήσει, μὴ φθονήσεν τάζων, εἴ τι μὴ κατ' ἐξουσίαν λέγοι, ἀλλ' ὥσπερ πᾶς, ἀρκεῖν τῶθ' ὑπολαμβάνων, ὅπ φαίη Πλάτων; Marci mentem planè expreſſit.

§ 47. Αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τοῦτο | *cras, aut ſummum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 12. *epiſt.* 43. *Scies fortaſſe cras, ſummum perendiè.* Socrati par ferè monitum divinitùs datum refert Laertius *l.* 2. quum enim in ſomnis quidam viſus eſt illi dixiſſe ex *Iliad.* λ'. *v.* 363. illud.

Ἥμαρ κεν τριτάτῳ φθίμενον ἐείσαο ἧκον.

conjecit indè *perendiè moriturum ſe.* εἰς τρίτον, inquit, ὑποθανούμαι. conjecturæ rationem, eâ quam Eraſmus dedit, probabiliorem è Nannio *miſcel. l.* 8. *c.* 36. & Caſaub. *ad* Laert. petas licet.

Οὐκ ἐτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποίεις | Senec. *epiſt.* 93. *Nunquid felicitrem judicas eum, qui ſummo die muneris, quam cum qui medio occiditur? nunquid aliquem eſſe tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in ſpoliario, quàm in arena malit? non majore ſpatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it: qui occidit, conſequitur occiſum. minimum eſt de quo ſolicitiſſimè agitur. quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod vitare non poſſis?* Et *quæſt. nat. l.* 2. *c.* 59. *Omnes reſervamur ad mortem. totum hunc quem vides populum, quouſque cogitas eſſe? citò natura revocabit & condet. nec de re, ſed de die quæritur. eodem citius tardiuſve veniendum eſt. quid ergo? non tibi timidiſſimus omnium videtur, & inſipientiſſimus, qui magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qui inter perituros conſtitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes conſtitutum eſt capitale ſupplicium. magno æſtimamus tardius mori. Quid porrò prodeſt paucos dies aut annos lucrifacere? Quid tanquam de magno detrimento times? nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere.* Idem *epiſt.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qui venenum hauſturi, moram aliquam ac dilationem expetebant; Εἰκότως τοῦτο ποιοῦσι. κερδαίνειν γὰρ οἴονται ᾧ ἔγωγε εἰκότως οὐ ποιῶ· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἀλλό γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενός γε τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος ὑπενόησε ἔτι ἐνόντος. At contra Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; ὦ πάνυ μοι ἡ τῆς Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραινεῖν δοκεῖ, τὸ ὑπομεῖναι, ὅπ πύματον ἐγὼ τὸν ἕτερον κατέδομαι. ἂν τε γὰρ θοῶτον, ἄνωθεν πύματον, οἱ αὐτοὶ ὀδόντες ἀπειλήσουσιν. Epiſt. *l.* 2. *c.* 1. Τί ἂν ἀγανακτεῖς, εἰ νῶ; εἰ γὰρ μὴ νῶ, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὰ

Τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα | Vide *lib.* 10. § 6. & *supr.* § 15. Plut. *de ſera vindict.* Ἐπεὶ τοῖς γε θεοῖς πᾶν ἀνθρωπίνου βίου διάστημα, τὸ μηδὲν ὅλον, οὐ τὸ νῦν, ἀλλὰ μὴ πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷς τὸ δέλτος, ἀλλὰ μὴ πρῴην, σφραγῖδι ἢ χρυσοτυπίᾳ τὸν πονηρὸν Et Zoſim. *hiſt. lib.* 2. Πᾶς χρόνῳ τῷ θείῳ βραχὺς ἀνθρώπου βίος καὶ ἐσμικρός.

§ 48. Πόσοι μὲν ἅλες | Vide *l.* 3. § 3. & *lib.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & *lib.* 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere poſſis:
Lumina ſis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,
Qui melior multis, quàm tu, fuit, improbè, rebus.
Inde alii multi reges, rerumque potentes
Occiderunt, magnis qui gentibus imperitârunt.
Ille quoque ipſe, viam qui quondam per mare magnum
Stravit, itérque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus ſalſas docuit ſuper ire lacunas;
Et contempſit aquis inſultans murmura ponti,
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Oſſa dedit terræ, proinde ac famul' infimus eſſet.
Adde repertores doctrinarum atque leporum:
Adde Heliconiadum comites: quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eâdem aliis ſopitu' quiete eſt.
Denique Democritum, poſtquam matura vetuſtas
Admonuit memorem motus langueſcere mentis,
Sponte ſuâ leto caput obvius obtulit ipſe.
Ipſe Epicurus obit, decurſo lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio ſuperavit, & omnes
Præſtrinxit, ſtellas exortus ut æthereus Sol.

Lucretium, Epicureum hæc loqui memineris. Illud interim ὡς ἐν παρόδῳ notetur, alluſiſſe videri primoribus hiſce verbis ad Achillis verba illa apud Poetarum principem *Iliad.* φ'. v. 107. quæ & Calliſthenem ſibi occinere ſolitum, ubi Alexandri animum abs ſe alienatum ſenſerat, quò adversùs mortis metum mentem ſibi obfirmaret, autor eſt in *Alex.* Plutarchus,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ ἧς ἀρρωστίας συναγούσας | contractis ſcil. in triſtitiæ gravitatiſque indicium ſuperciliis, morti propinquos ſignificare volebant ægrotos, & pro conclamatis jam habendos.

Ἐξουσίᾳ ψυχῶν | Quia nimirum jus habent vitæ & necis. Hinc fuſtuoſum illud Pilati Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 10. Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; At Diogenes Perdiccæ mortem, ni ad ſe accederet, minitanti, οὐδὲν μέγα, καὶ γὰρ κάνθαρις ἢ φαλάγγιον τοῦτ' ἂν ποιήσειεν. *Nihil*, inquit, *hoc magni, cum cantharis & phalangium, muſca & aranea, idem poſſint.* Laert. *lib.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lyſimacho idem interminato, *Enimvero magnifica res tibi contigit, quia cantharidis vim aſſecutus es.* Refert Cicero *Tuſcul. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranquill. c.* 14. *Habes, cur tibi placeas: hemina ſanguinis in tua poteſtate eſt.*

Ὡς ἀναξαγόρας | At Anaxagoras, renunciato morti addictum ſe à ſuis, Ἄγε καὶ οὗτος καὶ ἡμεῖς πάλαι ἡ φύσις κατέψηφισται. *Eundem in utrumque noſtrum jam olim natura calculum tulit.* Laert. *l.* 2. Et Socrates pariter, dicenti, Θάνατόν σε καταψηφισαντο. *Morti te addixerunt.* ἐκεῖνον ἡ φύσις. *& ipſos natura.* Laert. *ibid.* Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. *Tu, qui te Deum credis, aliquo ſucceſſu tumens, tanti* (lucernæ odore extinctæ) *perire potuiſti, atque etiam hodie minoris potes.*

Πόσοι δὲ πόλεις ὅλας | De urbibus opidiſq; mortium concurſu colliſis, terræ motu proſtratis, hiatu abſorptis, marisve incurſu hauſtis ſubmerſisq; videri poterit Plinius *hiſt. natur. l.* 2. *c.* 83, 84, 88, 91, 92. & Strabo *geograph. l.* 1. Ariſtotelis nom. *de mund. c.* 6. Τὰ ὅλα τῆς γῆς ὠφελήσαι ὄντα πολλὰς ἐπιφορὰς καὶ πάθη ἀναδέδεικται· σημεῖά τε δὴ βίαια, πολλὰ μέρη τῆς γῆς ἀπόρρηκτα· ὄμβροι τε καταίλυσιν, ἐξαίσιοι καταφορήσαντες· ὁδοί τε ὑγιαίνουσαι καὶ ἀναζεύξεις, πολλάκις καὶ ἠπείρους ἐμπλήσασαι, καὶ θαλάττας ἠπείρωσαι· βίαιά τε πνεύματα καὶ πυρώσεις, ἔστιν ὅτε πόλεις ὅλας ἀνήρπασαν· πυρκαί τε καὶ φλόγες, αἱ μὲν ἐξ ὑλοτομιῶν ἡμμένων συστάντων, ἄσπερ φασίν, ὡς Φαέθοντος τὰ μέσα τῶν μέρη καταφλέξαι· αἱ δὲ μέσαι ἑαυτὰς ἐκ γῆς ἀναβλύσασαι καὶ ἐκφυσήσασαι, καθάπερ ἐν Αἴτνῃ κεκτήκασιν ἀναῤῥαγέντων, καὶ ἀπὸ τῶν γῶν φερομένων, χειμάῤῥοι δίκην. Ariſtides περὶ φανεστικῶν Σμυρναίοις. Ἀκίνητον δὲ οὐδὲν, φασὶ, πρὸς ἐν ἀνθρώποις· ἀλλὰ καὶ γῆ διέλαβεν ἤδη, καὶ διέλαβε ἠπείρους· καὶ πόλεις, αἱ μὲν ὑπὸ γῆς ἔδυσαν, αἱ δὲ ὑπὸ ῥευμάτων ὑφορίων τε καὶ παντοίων ἠφανίσθησαν. Vide eumdem de Smyrnæ clade in μονῳδίᾳ ἐπὶ Σμύρνῃ, de Rhodi in *Rhodiaca.* Tertull. *apolog. c.* 20. *Quod terræ vorant urbes, quod inſulæ maria fraudant, quod regna regnis compulſant,* &c. & *c.* 40. *Quantæ clades orbem & urbes ceciderunt? Legimus Hieramnapen.* (leg. Hieran. & Anaphen; ex Strab. *l.* 10. Plin. *l.* 2. *c.* 87. & *l.* 4. *c.* 12. & Ammian. *lib.* 17.) & *Delon, & Rhodon, & Con inſulas multis cum millibus hominum peſſum abiiſſe. Sed & mare Corinthium terræ motus ebibit: & vis undarum Lucaniam Italiæ abſciſſam in Siciliæ nomen relegavit.* Quibus gemina habet & *adv. nation. l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro *Delos, Delphos* legitur. Sed & *de pallio cap.* 2. ubi inter alia, *Inter inſulas nullas jam Delos, arenæ Samos; & Sibylla non mendax.* Alluſit ad Sibyllinum illud;

——ἠ Δῆλος ἄδηλος,
Καὶ Σάμος Σάμος ἔσται. ——

Seneca *nat. quæſt.* 6. *l.* 1. *Non homines tantùm, qui brevis & caduca res naſcimur, urbes ærque terrarum*

& littora; & ipſum mare in ſervitutem fati venit. & *l.* 3. *c.* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qui ſæpe illapſas urbes receperunt, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Itaq; mirum dixiſſe eundem, ubi incendium Lugdunenſe Lucilio ſuo narrat, *ep.* 91. *Terrarum vix unquam tam gravis & pernicioſus fuit motus, ut tota oppida everteret. nunquam denique tam infeſtum ulli exarſit incendium, ut nihil alteri ſupereſſet incendio. Tot pulcherrima opera, quæ ſingula illuſtrare urbes ſingulas poſſent, una nox ſtravit: una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Denique diutius illam tibi periiſſe, quàm perîit, narro.* Mirum, inquam, hoc Senecæ excidiſſe, vix unquam tam gravem & pernicioſum terræ motum extitiſſe, cùm ipſe idem dicat loco ſuperiùs nominato; *Aſia duodecim urbes ſimul perdidit.* & in eadem ipſa epiſtola haud ità multò pòſt ſubjiciat: *Quoties Aſiæ; quoties Achaiæ* (ubi fortean, pro *quoties, quot*, legendum) *urbes uno tremore ceciderunt? quot opida in Syria? quot in Macedonia devorata ſunt? Cyprum quoties vaſtavit hæc clades? quoties in ſe Paphus corruit? frequenter nobis enunciati ſunt totarum urbium interitus. Et nos, inter quos frequenter iſta nunciantur, quota pars omnium ſumus?* Idem mox, *ibid. Omnium iſtarum civitatum, quas nunc magnificas ac nobiles audis, veſtigia quoque tempus eradet. Non vides quemadmodum in Achaia clariſſimarum urbium jam fundamenta conſumpta ſint, nec quicquam extet, ex quo appareat illas fuiſſe? Non tantùm manu facta labuntur, non tantùm humanâ arte atque induſtriâ poſita vertit dies: juga montium diffluunt, totæ deſedere regiones. Operta ſunt fluctibus, quæ procul à conſpectu maris ſtabant. Vaſtavit ignis colles, per quos elucebat; eroſit, & quondam altiſſimos vertices, ſolatia navigantium ac ſpecula, ad humilem arenam deduxit. Ipſius naturæ opera vexantur. & ideò æquo animo ferre debemus urbium excidia. Caſura omnia extant: omnibus exitus manet; ſive interna vis flatúſque præcluſi violentè pondus, ſub quo tenebantur, excuſſerint; ſive torrentium in abdito vis obſtantia effregerit; ſive flammarum violentia compaginem ſoli ruperit; ſive vetuſtas, à qua nihil tutum eſt, expugnaverit minutatim; ſive gravitas cæli ejecerit populos, & ſitus deſerta corruperit. enumerare omnes fatorum vias, longum eſt: hoc unum ſcio; omnia mortalium opera mortalitate damnata ſunt: inter peritura vivimus.* Adjici poterant his, ni fabuloſa meritò haberentur, quæ de Atlantide inſula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἦν μέρα μετὰ καὶ γυκλὶ, σεισμῶν ὑζαίων καὶ κλαλακλυσμῶν ἠωιδίων, δύσι καὶ θαλάτης, ὑξαίφνης ἠφανίδη. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Memorat & Plato majorem Aſiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam.* Et *ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel quam Plato memorat majorem Aſiâ aut Africâ in Atlantico mari merſam.* Et rurſus, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Libyam aut Aſiam adæquans quæritur.* Quanquam & fabuloſis iſtis aliquid etiam veri ſuberat. Siquidem quæ temporibus illis quaſi demerſa latebat, noviſſimis his emerſit quodammodo, & in notitiam ſe dedit, ultra mare Atlanticum, Libyam aut Aſiam, ut ille loquitur, adæquans terra, forſan etiam ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, præſertim ſi utriuſque hujus quantum Platonis diebus innotuerat ſumpſerimus, certè *Europæ orbe potior inſula*, ut cum Ammiano loqui fidenter licet.

Ἴν' ὅπω εἴπω, πεδίηφιν | Ità *lib.* 10. § 19.
Ἔκαδον πάντων ὅσσ' ἔπι δήιοιεν. Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὸν μὲν καὶ ἀνδρὸς ἑκάστου πολλῷ ἥδιον ἀκοῦσαι, πόλιν ἑκουσαν. Serv. Sulpitius (quod & Xyl. obſervavit) *in conſolatoria ad Ciceronem epiſtola, quæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex Aſia rediens, cùm ab Ægina Megaram verſus navigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere; poſt me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, ſiniſtra Corinthus: quæ opida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet ſic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, ſiquis noſtrûm interiit aut occiſus eſt, quorum vita brevior eſſe debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambroſius *ad Fauſtin. ep.* 8. *Doles quod dudum florentiſſima repentè occiderit. Verùm hoc nobis commune eſt, non ſolùm cum hominibus, ſed etiam cum civitatibus terriſque ipſis. nempe de Bononienſi veniens urbe, à tergo Claternam, ipſam Bononiam, Mutinum, Rhegium derelinquebas; in dextra erat Brixillum, à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilitatem ipſo adhuc nomine ſonans; ad lævam Apennini inculta miſeratus, & florentiſſimorum quondam populorum caſtella conſiderabas, atque affectu relegebas dolenti. tot igitur ſemirutarum urbium cadavera, terrarúmque ſub eodem conſpectu expoſita funera non te admonent unius, ſanctæ licet & admirabilis fœminæ deceſſionem conſolabiliorem habendam? præſertim cum illa in perpetuum proſtrata & diruta ſint; hæc autem ad tempus quidem erepta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Hactenus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinquitas maris juxtà cum ſolo mortuum ivit.* ità ex M. S. reſtituit Cl. Salmaſ. *mortuum ivit.* i. e. mortua eſt. Alluſit autem ad *maris mortui* appellationem. Inſulas etiam *Tenon* & *Delon*, alteram *vivere* adhuc, alteram *non* item, dixit Antipater *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῦν δὲ σὺ μὲν ζώεις, ἡ δ' οὐκ ἔπ. τίς κεν ἐώλπει·
Ὀφθαλμῶν Τηΐων Δῆλον ἐφημοτέρην;

quod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmaſ. *ad Tertull. Pall. Vivere* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid eſt aliud *non amplius vivere*, quàm *mori*? Sicut autem urbes *mori* ità & *ſepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Iuvat

Invadunt urbem ſomno vinóque ſepultam.

urbem enim pro incolis poſuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

——— *cum quo ſua Troja ſepulta eſt :*
Conduntur pariter, qui pertere ſimul.

De Cremona Tacitus *hiſt. lib.* 3. *Cæterum aſſidere ſepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, haud diu permiſit.* ſed & *domum ſepultam* Catullus, at aliâ ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum unà tota eſt noſtra ſepulta domus.

& quemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiquis neſcio quis earundem *ſepulchra* dixit, *buſta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliiſq; urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ ſunt, quas meritò quondam eſt mirata vetuſtas :
Magnarum rerum magna ſepulchra vides.

Iſte *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ ſileantur, & quicquid eſt, ubi ſaltem buſta urbium, (ſepultarum* M.S.) *extat.* Quin & quomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devaſtantur: ità è contrario Ariſtides revivíſcere eaſdem, ubi inſtaurantur denuo. Αἰτῶ γὰρ δίομαι (inquit Marco noſtro, Commodóque ſupplex pro Smyrna reſtituenda) παίτλω ψυχὰς τῇ πόλει χάειν, ὡς ἀναςιῶναι δ' ὑμᾶς. eandémq; ab eis reſtauratam, φοίνικος δίκλω, ἀναςιώσαθαι, *palinodiâ in eandem compoſitâ.* & *orat. in Romam :* Ἀλλ' ἀτεγκῶς κῆ τὸν Παμφύλε μῦθον, εἰ γὰ μὰ Πλάτωνος, οὗ δὴ τῇ πυρᾷ ἥδε κείμθρα αἱ πόλεις, ὥσθ' τῆς θεὸς ἀλλήλας ἔειδος κὴ ταραχῆς. ἀθεόητον ἐνέξατο τὸν ἡγεμονίαν. κὴ ὀξαίρνης ἀνεῖωσαν. Hiſtoriam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii reſpexit, quam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in ſomn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. l.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi noviſſimi duo, cum apud alterum θεὸς pro ἥρως, apud alterum Ἀρμόνιον pro Ἀμφίου ſit ſcriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm ſicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca ſuprà laudatus; ità partibus quibuſdam corporis humani *immortalitatem* quandam & immunitatem à morte Plato tribuit in *Phædone* ; Ἔνια δὲ μέρη τῦ σώμαΘ κὴ ἐὰν σαπῇ, ὁσάκις κὴ τεθνεᾶ κὴ τὰ τοιαῦτα πάσχα ὅμως, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐςι. de cadaveribus loquitur Ægyptio more conditis. Quin & Tertull. *de reſurr. c.* 42. *Nec gigantum autem antiquiſſima cadavera devorata conſtabit, quorum crates adhuc vivunt.* & mox: *Conſtat, non tantùm oſſa durare, verùm & dentes incorruptos perennare ; quæ ut ſemina retinentur fructificaturi corporis in reſurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantùm invicti ſunt ignibus , nec cremantur cum reliquo corpore.* Subjicit tamen, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ. Vivere* itaq; in iſtis eſt perdurare, ſive perennare, *mori* autem corrumpi, deficere, deſtrui. *Moriendi* vocabulo uſus eſt Marcus, quia de morte hominum diſſerebat: *vitæ & immortalitatis* Plato & Tertullianus, quia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam reſurrecturæ cauſſam agebat.

Ἑλίκη | *Helice*, Achaiæ urbs, de qua Strabo *geogr. l.* 1. Βῦρα δ' ἡ Ἑλίκη, ἣ μὲν ὑπὸ χάσματΘ, ἣ δ' ὑπὸ κύματΘ ἠναίδη. & *l.* 8. καλεκλύδη δὲ Ἑλίκη δυσὶν ἔτεσι πρὸ τῆς Λεύκτρων· ὑπὸ σεισμῶ δὲ τὸ πέλαγΘ κατέκλυσεν αὐτάς. quo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm hiſtoriam, tum & cauſſam ab ira Nepturni fabuloſam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἧς κατεπόδη (inquit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμῶ. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil ſit neceſſe, ut σεισμῷ ſubſtituatur, cum eadem exiſtat utrobique. Plin. *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in ſinu Corinthio pontus abſtulit.* Senec. *natur. quæſt. l.* 6. *c.* 26. *Illa vaſta concuſſio, quæ duas ſuppreſſit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum conſtitit.* de quarum interitu, cùm Ephorum ſcripſiſſe, idem refert. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 16. tum & Calliſthenem cladem eam libro peculiari deſcripſiſſe. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipſe eodem trahit, quò Marcus iſtìc, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inquit, *perire timeam, cùm terra ante me pereat? Helicen Burimq; totas mare accepit. Ego de uno corpuſculo timeam? Supra opida duo navigatur. duo autem, quæ novimus, quæ in noſtram notitiam memoria literis ſervata perduxit. quàm multa alia aliis locis miſera ſunt? quot populos aut terra in ſe, aut mare incluſit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si quæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies ſub aquis. ——

Meminere etiam cladis iſtius Ariſtotelis nomine Autor *de Mundo c.* 4. Ariſtoteles ipſe *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pauſan. in *Achaic.* Polyb. *hiſt. l.* 2. Euſeb. *anno* 1137. Oroſ. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qui ubi Simonidis illud reſtituiſſet, quod & è threnis ejuſd. autor idem ſeorſim commemorat, (éſtq; locus alter ex altero ſupplendus) & attingit quoq; Dio Pruſ. *orat.* 74.

Ἄνθρωπος δ' ἐὼν, μήπω ſε φήσῃς, ὃ, τι γένηται πλέον,
Μηδὲ ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον, ὅσον χρόνον ἔσεται·
Ὠκεῖα γὰρ, ἐὰν τανυπτερύγω μίμας
Οὕτως, ἀ μετάσαις.

Clauſulæ illi, Μηδὲ ἄνδρα, ſubjungit, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον. ὥσπερ ἀμέλει ὁ ποιητὴς διεξέρχεται, τὴν τῦ Σκοπάδων ἀθρόαν ἀπώλειαν. ἤδη γὰρ πόλεις, παρ' ὃ θεσπεδόκησαν ἀνάσαλοι γεγόνασιν αἰφνίδιον· αἱ μὲν ὑπὸ πυρός· αἱ δ' ὑπὸ σεισμῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάτης ἐπιλαθέσης. τὸ μοι Ἑλίκη ; κατεπόδη. ποῦ Βῦρα ; κὴ αὐτὴ κατεπόδη· δύο πόλεις Ἑλλησπόντε ἀπωλόλε, ὥσπερ πλέυσι. quo loco ὁ ποιητὴς non eſt Homerus, ut Geſnerus eſt opinatus, ſed Simonides, qui Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo quodam ereptum Simonidem ipſum ſubductum referunt

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11. *c.* 2. Suidas. alii) nec interitum tantùm deflevit, ſed res geſtas etiam (utì ex Theocrito *Idyl* 16. videre eſt) carmine celebravit. neq; tamen ideò neceſſe arbitror, cum Leopardo *emendat. l.* 10. *c.* 10. pro ἀμίλῳ, ἐν μίλῳ reſcribere, quia melicus Simonides. quum ἀμίλῳ, *utique, verbi gratiâ*, poſſit commodè ſatìs conſiſtere. Philo itidem *lib. de Mund. immortal.* qui & Helicæ Buræque tertiam addit Ægyram his verbis :

Καπὲ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς πόλεις,
Αἴγειραν, Βῦρήν τε, καὶ ὑφαλὸν Ἑλίκειαν,
ἐυδαίμονας τὸ πάλαι γλυκυθυμίας, πολλῇ τῇ πολέμῳ
ἐπικλυσθῶσα φορᾷ. Verùm *Ægiram* Plinius illarum cladi ſuperfuiſſe ſignificat. Sic enim loquitur *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 5. *Achaiæ opida, Helice, Bura ; in quæ refugere, hauſtis prioribus, Sicyon, Ægira, Ægion, Erineos.* Nec ſubticendum, quod de Helice Ælian. *hiſt. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελέσους ϕ, inquit, οἰκίας καλαφῇσαι ἀδόκητος ἔχουσιν οὔτε ἐν αὐτῇ μέσῃ, καὶ μὴν τοι καὶ γαλαὶ, καὶ ϕαίνουσι τὼ καταφορέων, καὶ ἐξοικίζονται. τοῦτό τοι καί φασιν ἐν Ἑλίκῃ ϕυίειν. ὃς δὲ πίπτει δὴ ἡμερῶν τῶν ἀφανισθῶσα τὼ Ἑλίκῃ, ὅσοι μὲν ἐν αὐτῇ ἦσαν καὶ γαλαὶ, καὶ ὄφεις, καὶ σκολόπενδραι, καὶ σφονδύλαι, καὶ τἄλλα ὅσα ἐν τοιαῦτα, ἀθερέα ὑπῆρξεν τῇ ὁδῷ τῇ εἰς Κοιλίαν ἐκφερούσῃ. ἐπεὶ δ' ἀνεχάρησαν τὰ θερειεμῴα ζῶα, νύκτωρ γίνεται σεισμὸς καὶ σωμίζεται ἡ πόλις, καὶ ἀποκλύσαντος πολλοῦ κύματος, ἡ Ἑλίκη ἠφανίσθη. Ammianus denique rerum geſtarum *l.* 17. ubi Nicomediæ urbium Bithyniæ matris cladem, quam Conſtantio rerum potito pertulit, miſerabilem pluribus deſcripſerat ; *Fiunt*, inquit, *terrarum motus modis quatuor : aut enim braſmatiæ ſunt, qui humum intus ſuſcitantes, ſurſum propellunt immaniſſimas moles, ut in Aſia Delos emerſit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleuſin in Bœotia. & apud Tyrrhenos Vulcaniæ inſulæque plures : vel climatiæ ; qui limis ruentes & obliqui, urbes & ædificia, monteſque complanant : aut chaſmatiæ, qui grandiori motu patefactis ſubitò voratrinis, terrarum partes abſorbent ; ut in Atlantico mari, Europæo orbe potior inſula, & in Criſæo, Helice, & Bura, & in Ciminia Italiæ parte opidum Succuminenſe, ad Erebi profundos hiatus abacta æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum mycematiæ ſonitu audiuntur minatorio, cum diſſolutis elementa compagibus ultrò adſiliunt, vel relabuntur conſidentibus terris. tunc enim neceſſe eſt velut taurinis reboare mugitibus fragores fremitúſque terrenos.* Buræ atque Helicæ exitii ratione pares facit Sardes Bianor *in epigram. anthолog. l.* 1. *c.* 70.

Σάρδιες, αἱ τὸ πάλαι Τύγα πόλις, αἱ τ' Ἀλιάττω,
Σάρδιες, ἃς βασιλῆι Περσῆς ἐν Ἀσίαδι &c.
Αἱ Κρίσῳ τὸ παλαιὸν ἐπαινήσασαι μίλαδρον,
Ὅλεσαν παντωλῇ ῥεύματι λιξάμεναι.

Νῦν δ' ὅλαι λύσσαις ἐς ἐν ηγκὸν ἀρπασθεῖσαι,
Ἐς βυθὸν ὤξ ἀχανὴς χάσμα δι' ἠπίτυος,
Βῦρά τε καὶ Ἑλίκη κυκλωσαμένα αἱ δ' ἐνὶ χείρεσσι
Σάρδιες, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἕκειθε τάλῳ.

Sardibus obtigit hæc clades ſub Tiberii imperio : refert Strabo *l.* 12. ſed non ſolis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Maximus terræ, memoriâ mortalium, extitit motus Tiberii Cæſaris principatu, duodecim urbibus Aſiæ unâ nocte proſtratis.* de numero, Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Euſebius verò tredecim numerat & nominat, quarum una forſan reliquis celebris minús.

Καὶ Πομπήϊοι | *Pompeii* Campaniæ opidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. quæſt. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios, celebrem Campaniæ urbem, in quam ab altera parte Surrentinum Sabianúmque littus, ab altera Herculanenſe conveniunt, maréque ex aperto conductum amœno ſitu cingit, deſedíſſe terræ motu, vexatis quæcunque adjacebant regionibus, audivimus ; & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali periculo majores noſtri ſolebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Conſulibus.* & *c.* 27. *Aiunt ſexcentarum ovium gregem exanimatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeii, magnâ ex parte proruit.* Cæterùm & altera urbis iſtius clades nihilo minùs inſignis memoratur, de quâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡρακλάνεον | *Herculaneum* etiam Campaniæ opidum, Plinio *ibid.* Seneca de Pompeiorum motu locutus, loco ſuperiùs adducto : *Campaniam nunquam ſecuram hujus mali, indemnem tamen, & totiens defunctam metu, magnâ ſtrage vaſtavit : nam & Herculaneenſis opidi pars ruit, dubiéque ſtant etiam quæ relicta ſunt.* & *ibid. c.* 26. ubi dixerat ex Calliſthenis ſententia, *inſulas eſſe certioris ſoli, urbéſque eò tutiores, quò propius ad mare acceſſerunt. falſa*, inquit, *hæc eſſe, Pompeii & Herculaneum ſentire.* De utroque Dio Caſſius *lib.* 66. in *Tito.* ubi Veſuvii montis incendium immane deſcripſerat ; Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τότε. Ἡρακλάνεον καὶ τὸν Πομπήϊος, ἐν διάστῳ τῷ ὁμίλῳ αὐτῆς καθημένω, κατέχωσε. Duplex ergò tum Pompeios, tum & Herculaneum clades afflixerat : à terræ motu altera, altera ab igne, qui è monte vicino eruperat. illa ſub Nerone contigit, iſta ſub Tito. prior Senecæ, Dioni poſterior memoratur. Marcus utram voluerit, ambigi poteſt. hanc magìs, opinor, quia poſt priorem illam revixiſſe quodammodo videtur, graviori malo reſervata. de hac certè Tertullianus *de pallio c.* 2. poſtquam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat ; *Ex hujuſcemodi nubilo & Tuſcia Vulſinios priſtinos deuſta, quò magis de montibus ſuis Campania ſperet, erepta Pompeios.* Sed & in *apologet. c.* 40. *Vulſinios de cælo, Pompeios de ſuo monte perfudit ignis.* quod cum idem eiſdem planè verbis in ſcripto

adversus

adversùs nationes l. 1. *c.* 9. reponatur; eo loci tamen vir doctiſſimus Jac. Gothofredus, cujus diligentiæ Tertulliani fœtum hunc poſtliminio reciperum debemus, in codice MS. *Tarpeios*, non *Pompeios* legi teſtatur; idémque vocabulum in *Apologetico* reſtituendum contendit. ut Tarpe civitas Italiæ: cujus Stephanus Byzant. meminit, utrobique intelligatur, unde Ταρπῖον ὄρος, & gentilitium nomen Ταρπῖος. id eò magis urget; primò, quia Pompeiorum clades ſub Nerone demum contigerit, cùm autor de eis cladibus agere propoſuerit, quæ diſciplinâ Chriſtianâ erant antiquiores. deinde quia terræmotu illa facta ſit, cùm hæc, de qua Tertullianus, igne contigerit. Verùm & Tarpæ iſtius nomen obſcurum ſatìs videtur, niſi ſi quis montem Tarpeium huc transferre velit, quod *niſi per ſommum* fieri poſſe Gothofredus ipſe negat; nec clades hujus ulla iſtiuſmodi ſcripto conſignata deprehenditur. tum Pompeios non terræ motu tantùm proruſtos, etiam igne perfuſos, cineribúſque obrutos conſtat. potuítque Tertullianus memorià lapſus, poſterioris etiam, inter multas alias, cladis alicujus mentionem feciſſe.

Ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας | Sententia ἀνακόλουθος, qualem ſuprà obſervavimus, *lib.* 3. § 4. de argumento autem hoc ipſo paria habes, *infr.* § 50. & *l.* 8. § 23.

Εἶτα ὑξεπάθη | à geſtu defunctorum tractum. Vide *ſupr. ad* § 3. Ἐκτέτακας.

Πάντα ὑ ἐν βραχεῖ | ità *infr.* § 50. ὅλον μικρὸν ὅτι τὸ διάσημα. Vide & *ſupr.* §. 15.

Τὸ γὰρ ὅλα καπδεῖν ἀεὶ | M. Caſaub. τὸ γὰρ ὅλον καπδεῖν ἀεὶ, &c. q. d. *hæc eſt ſumma rei, ut humanas res ſemper intueari, tanquam tranſitoria & vilia.*

Τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα | Ità *lib.* 9. § 14. πάντα ταῦτα ἐφήμερα. & *ſupr.* § 29. πᾶν ἐφήμερον. Euripid. *Phœniſſ.* à Plut. *ad Apollon.* & Stob. *tom.* 2. *ſit.* 105. laudatus;

Ὁ δ' ὄλβος ὑ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος.
Fortuna fluxa eſt; vixque durat in diem.

Et apud eundem Hecuba;

Τὸν πάντα δ' ὄλβον ἦμαρ ἓν μ' ἀφείλετο.

Quibus, altero alludi poterat ad Ephemeron, plantam ſic dictam, ſi Nicandri Scholiaſtæ fides, διὰ τὸ ἕωθεν ἀναδιδόναι, τῇ ὑ μεσημβρίᾳ τελειοῦται, φθίνει ἑσπέραν ὑ αὐαίνεται· vel, ut ego potiùs exiſtimem, quod florem ferat, citò deciduum, ut vix in diem alterum duret. nec abludit Moſes, qui *uno die totam vitam hominis concluſit*, ut Philippus presb. *in Job. l.* 1. dum genus humanum *herbæ campeſtri* comparat, *quæ manè ſuccreſcit, veſperi ſuccidítur. Pſal.* 90. *v.* 5, 6. altero ad aliam eidem cognominem, indè dictam, ut *ad Dioſcorid. c.* 700. ex Theophraſti ſententia Herm. Barbarus, *quod intra diem jugulet*: ſive, διὰ τὸ ἡμέρου ὅλου μὴ δύνασθαι ὑξαρκεῖν τοῦ πίοντας αὐτό, vel φαγόντας etiam. quemadmodum de Pharico Nicander ipſe *l.* 2. *v.* 400.

——— ἐν δὲ μονήρει
Ῥηΐδιος ἀκτῖνι βαρὺ κατεναίρεται ἀνδρί.

indè Suidas, Ἐφήμερον δηλητήριον, τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναιρῶν. Vide quæ ex Sophocle, Soſiphane, Euripide, aliiſque paulò ſuperiùs retulimus.

Ἐχθὲς μὰ | Heri, id eſt, nuper, ſive nuperrimè. quo ſenſu & Job. *c.* 8. *v.* 9. χθιζοὶ γὰρ ἐσμὲν. *heſterni enim ſumus.* & *Hiſtor. Reg. l.* 2. *c.* 15. *v.* 20. Ἐχθὲς παρεγένοντας. *heri*, id eſt, nuper, *acceſſiſti.* Vide *ad l.* 10. § 7.

Μυξάριον | Piſcem aliquem innui exiſtimavit Xylander, quia τάριχος ſequitur. itaque vertit, *quod heri fuit piſcis, cras erit ſalſamentum aut cinis.* Nec mirum adeò craſſè ſuccinarum Xylandrum, quum & Henr. Stephanus eodem errorem erraverit; qui in *Theſauro* ſuo apud M. Aurelium μυξάριον nomen piſcis eſſe pronunciavit, *ſuperdam* forſan vel *ichthyocollam.* Verùm utrumque aliud docere poterat Marcus ipſe qui *l.* 6. § 13. πῶς σωφρόνως definivit, ἐντερίου φλεγμονὴ μετὰ πνεύματος μυξαρίου ἔκκρισις. *inteſtini affectionem & cum convulſione quandam mucci excretionem.* reſpexit dubio procul utrobique ad genituram humanam, quæ mucum referre videtur, quámq; R. Aquiba in Pirke Aboth, טִפָּה סְרוּחָה hoc eſt, ut Palladas in *antholog. epigr. l.* 1. *c.* 81. μυξὸν ῥυπόν, ſive *guttulam fœdam*, appellat. *limum* dixit Tertull. *de pudicitia, c.* 6. *non ex ſeminis limo, non ex concupiſcentiæ ſimo*: &, *lacteas ſordes*, Rigaltio refingente, idem *ibidem.* quo modo & Jobus honeſtiori paulò uſus imagine *cap.* 10. *v.* 10. ſic Numen alloquitur, *An non* כְּחָלָב *ſicut lac fudiſti me; & tanquam caſum coagulaſti me?* Plin. *hiſt. nat. lib.* 7. *c.* 7. *Miſeret atque etiam pudet æſtimantem, quàm ſit frivola animalium ſuperbiſſimi origo.* Stoicis autem diminuentis formulæ vocabula frequentia & familiaria, nemo non novit, qui in ſcriptis ipſorum eſt vel leviuſculè verſatus. ità apud cùm Marcum noſtrum, tum & Epictetum creberrimè deprehendas, μυξάριον, ὀνάριον, ὀσάριον, ὀρνιθάριον, ῥυπάριον, φυτάριον, ψυχάριον, ἀνθρωπάριον, σωμάτιον, πλεσμάτιον, πνευμάτιον, αἱμάτιον, σαρκίον, σαρκίδιον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον, & innumera ejuſmodi. quæ eo fine illi uſurpàſſe videntur, quo τὸ μίσων καὶ ἀδιαφόρων iſtorum contemptum quendam innuerent, quámque ea ſuſque deque ipſi haberent, eis loquendi formulis ſubindicarent. Vide *ſupr.* § 20.

Τάριχος ἢ πίσσα | Ità de Proteſilao Artayctes apud Herodotum *l.* 9. ὅτι πιθανὸς καὶ τάριχος ἐὼν, θώμαιον ὅσοις θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα πινῦσι. τάριχος propriè *ſalſamentum.* dubitavi aliquandò an *ſuccidiam* verterem, quia de carnibus agitur, cùm *ſalſamentum* de piſcibus præcipuè uſurpetur. *Salſiaram* malui, quia *ſuccidiam* ad ſuillas carnes reſtrin-

gi,

gi, *salsuram* à Columella, *l.* 8. *c.* 17. & *lib.* 12. *c.* 53. latiùs extendi, animadverteram. Verto itaque, *salsura vel favilla.* Tertull. *de resurr. carn. c.* 27. *Sepulchra cellas promas dixit* (Esaias *c.* 26. *v.* 20.) *quia in cellis promis caro salita & usui reposita servatur, depromenda illinc suo tempore. proinde enim & corpora medicata condimentis sepulturæ, mausoleis & monumentis sequestrantur, processura indè cum jusserit dominus.* Respexit Marcus ad mores ritúsque, quos circa defunctorum cadavera observabant Ægyptii, & cum Græcis pariter Romani; quorum alteri condiebant suorum corpora, alteri cremabant. Eustath. *ad Il. α'.* Ἕλλωες μὲν τοὺ νεκρὸς ἔκαιον, τὰ ὀστᾶ μόνα καταχύσης καὶ θάπτοντες εἰς μήκιστον ἀπὸ καιομένων· Αἰγύπτιοι δὲ τοὺ νεκρὸς ἐταρίχευον, ἵνα ὅλον τὸ σῶμα (an σῶμα) τῷ πρὸ ζωῆς ἔχωσιν εἰς μήκιστος ζώπυρον. ita apud illos cadaver fit ταρίχευ, id est, *salsura*, sive *mummia*, uti appellant recentiores Medicorum filii, ab Arabico *Mum*, id est, *Cera*; quia ceromate etiam in eo negotio utebantur; apud istos πίσσα, i. e. *favilla* vel *cinis.* De Ægyptiis Herodot. *l.* 3. à Stobæo etiam relatus *tom.* 2. *tit.* 121. Τὸν νέκυν ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ ἐυλέων καταβρωθῇ. Et Sextus Empir. *Pyrrhon. hypothes. l.* 3. *c.* 24. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔντερα ἐξελόντες, ταριχεύουσιν αὐτός. qui & Persas ait, πίσσῳ ταριχεύειν. Ex Chrysippo Cicero *Tusc. lib.* 1. § 108. *Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi servant: Persæ etiam cerâ circumlitos condiunt.* quod κηρώσαι Herodotus *l.* 1. dixit. Verùm *condunt*, non *condiunt* legi postulat Victorius *var. lect. l.* 10. *c.* 6. Sic enim Herodotus; καλαχηρώσαντες δὲ ὧν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσιν. Hinc Plato in Phædon. Συμπιὸν δὲ τὸ σῶμα καὶ ταριχεύθεν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευόμενοι, ὁλίγα ὅλον μένει ἀμίαντον ὅσον χρόνον. Et Lucian. in *Necyomant.* apud inferos vidisse se in defunctorum congerie, τοὺ μὲν παλαιὸς πάνυ καὶ ἐυρωπώσης, καὶ ἀμόλυνος, τοὺ δὲ νεωστὶ, καὶ σωσηκότας, καὶ μάλιστα τοὺ Αἰγυπτίων αὐτοῦ, διὰ τὸ περιναρκὲς τῆς ταριχείας. Indè ταριχευταὶ Diodoro Sic. *l.* 1. dicti, qui id muneris obibant. Quin & de Api bove, quem colunt Ægyptii, Nymphodorus Amphipolita *lib. de ritibus moribúsve Asiæ*, à Clemente *Strom. lib.* 1. laudatus; Τὸν Ἆπιν τὸν ταῦρον τελευτήσαντα καὶ ταριχευθέντα, εἰς σορὸν ἀποτίθεται. Unde *Sarapis*, quasi *Soroapis* dicatur. Et de Osiride Athenagoras in *Legat.* sive *apolog. pro Christian.* is: ὃ μόνον ὁ τάφος τοῦ Ὀσίριδος δείκνυται ἀλλὰ καὶ ταρίχεια. *Osiridis apud Ægyptios, non sepulchrum tantum, sed & conditura ostenditur.* Itaque apud Tacit. *histor. lib.* 5. de Judæis, quod vulgò legitur, *Corpora condere, quàm cremare, è more Ægyptio. Condire* malim. Vide Mosen *l.* 1. *c.* 50. *v.* 2. Et Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 39. Ad ritum cremandi alludens Marcus *supr.* § 3. ἐκτέτακε, πετέφρωκε. De utroque Lucian adjectis etiam gentium aliarum ritibus aliis, in *dissert. de luctu.* Ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν· ὁ δὲ Πέρσης ἔθαψεν· ὁ δὲ Ἰνδὸς ὑάλῳ περιχεῖται ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος. Quo loco (ut id obiter adnotem) ὑάλῳ nomine, nec, cum Erasmo, *adipem suillam*; & *stercus suillum* multò minùs; designari existimem; (quamvis alterum è duobus necessariò intelligendum censeat M. Casaub.) quum neutrum horum usquam ità nuncupari comperiam. Sed nec assentiri possum Lilio Gyraldo, *de Var. sepult. rit.* pro ὕαλον, μύελον, quod *medullam* is interpretatur, legenti. ὕδωρ potiùs ex Gorrhæo, *electri sive succini genus, vitri instar, pellucidum*, intellexerim: quod & Plinius *l.* 37. *c.* 3. à Germanis *gleſſum* (glaſs nostrum agnoscas) indèque *l.* 4. *c.* 16. *insulas*, quæ & *Electrides*, *Glessarias*, monuit appellari. *electrum* autem sive *succinum* apud Indos copiosè haberi Ctesias prodit in *Indicis*; unde excerpta habes in Photio *cod.* 72. Quanquam & vitro etiam inclusa cadavera suorum, γυψώσαντας, (id est, γύψῳ χείσαντας, quod de Britannici corpore veneno sublati à Nerone factum refert Dio *lib.* 61.) *cum calce*, sive *creta* priùs *illevissent*, vel ταριχεύσαντας (ut Diodor. Sic. *lib.* 2. *c.* 15.) *ubi salsamenti instar condivissent*, asservare solitos Æthiopes, autor est *ibidem* Herodotus, idémque narrans Strabo *l.* 17. Οἱ δ' οἴκοι κατέχουσι θεωρέουσες ὕαλον. & Diodor. *l.* 2. θεωρήσαντες αὐτὸς πολλῷ ὕδωρ. ità enim legendum, quod libri ὕλῃ perperam exhibent. qui & ex Ctesia subjicit, priùs aureâ, vel argenteâ, vel fictili, pro defuncti opibus statúque, thecâ quadam, ad corporis dimensiones ac lineamenta accuratè effictâ, includi solita refert cadavera, quàm *vitro* sive *succino* perfunderentur. *Indorum* autem nomine *Æthiopes* apud veteres venisse, ut alios nè dicam, docebit Marionis illud de Nilo, quem ab Indis fluere ait, *Georg. lib.* 4.

Usque coloratis amnis devexus ab Indis.

Videatur Jos. Scalig. *de emend. temp. l.* 7. in *Comput. Æthiop.* Sed &, ὡς ἄποικοι Ἰνδῶν Αἰθίοπες παρεώζασι, *Æthiopas ab Indis ortos ac profectos ritusque patrios retinuisse*, vulgò creditum ex Philostrato discimus in *vit. Apollon. l.* 6. *c.* 8. Verùm aliud est θεωρεῖσθαι, *includere*, aliud θεωρεῖν, *inungere*, quod, ut *calci* sive *cretæ* convenire possit, *vitro* commodè sive *succino*, vix potest. quid si ergò, vel pro ὑάλῳ γύψῳ, vel pro θεωρεῖται θεωρεῖται legatur, ut sit, vel *gypso oblinunt*, vel, *vitro includunt*? addam & aliam conjecturam, ὑάλῳ περιχεῖν, quàm ὕαλον περιχεῖν, quod Strabo habet, rite dicitur. Quanquam si qui codices illud μύελῳ exhiberent, levicula mutatione posset in μίλτῳ distingi. melle autem inuncta, quo diutiùs servarentur, cadavera, nemini ferè non est notissimum. De Assyriis Herod. *l.* 1. Ταφαὶ δέ σφι ἐν μίλτῳ. Lucret. *l.* 3.

Nunc

Nam si in morte malum est, malis morsúque ferarum
Tractari ; non invenio, qui non sit acerbum
Ignibus impositum calidis torrescere flammis ;
Aut in melle situm suffocari ; atque rigere
Frigore, cùm in summo gelidi cubat æquore saxi ;
Urgerive supernè obtritum pondere terræ.

Varro περὶ ταφῆς apud Nonium in *Vulgus* : *Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui præcepit ut comburerent ; quàm Democritus, qui ut in melle servarent : quem si vulgus secutus esset, peream, si centum denariis calicem mulsi emere possimus.* Plin. *hist. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis est, ut putrescere corpora non sinat.* Idémque *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentaurum Claudii Cæsaris principatu allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Refert Xenophon. *Comment. Græc. l.* 5. Agesipolis Spartani regis *cadaver melle conditum*, quò Spartam reduceretur ad regalem sepulturam. Age ilai verò, per mellis penuriam, *cerâ obductum*, autor est Plut. in *Agesil.* Silius autem Italicus, qui varia itidem sepulturæ apud gentes varias genera *belli Punici l.* 13. recenset, à Ponti incolis ora suorum *murrhata*, id est, *myrrhâ condita, in longum ævum reponi* adfirmat. Cæterùm de Luciani loco viderint eruditiores : quibus & conjecturas hasce nostras liberè censendas libenter relinquimus. Quod autem Marcus istîc, τάφος ἢ τύρευμα, idem eidem, sed inverso ordine, *l.* 5. § 33. σορὸς ἢ κύελος dicitur.

Τὸ ἀκρωτήριον | Vide *ad lib.* 2. § 10. & *suprà* § 26.

Κατὰ φύσιν διαθεῖν | Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἴλεως κρηπῖδος | Vide *lib.* 2. § 3. κρηπῖδος dixit, quod ἀναλύσεως Paulus *ad Philippens. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύσετε πρὸς αὐτόν.

Εὐημοῦσα | ità *l.* 2. § 3. εὐκλεῶς. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἑτοιμάζω τὸν ἥσυχον. Senec. *epist.* 30. *Jam verò si cui contigit, ut illum senectus leniter emitteret, non repentè avulsum vitæ, sed minutatim subductum, nec ille gratias agere Diis omnibus debet, quòd satiatus ad requiem hominum necessariam, lassò gratum, perductus est.*

§ 49. Ὅμοιον εἶ τῇ ἄμπελῳ | Similitudine eâdem usus est Attius, & ex Attio, cùm Popirius Pætus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipse ad *Pætum famil. lib.* 9. *ep.* 16. *Illam Attii similitudinem non modo jam ad invidiam, sed ad fortunam transferam : quàm existimo levem & imbecillem, ab animo firmo & gravi, tanquam fluctum à saxo frangi oportere.* Seneca alias item adjecit, *de constant. sap. c.* 3. *Quomodo quorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia est, nec fecari adamas, aut cædi vel deteri potest, sed incurrentia ultrò retundit : quædam non possunt igne consumi, sed flammâ circumfusâ, rigorem suum habitúmque conservant. quemadmodum projecti in altum scopuli mare frangunt, nec ipsi ulla sævitiæ vestigia, tot verberati sæculis ostentant : ità sapientis animus solidus est, & id roboris collegit, ut tam tutus sit ab injuria, quàm illa quæ retuli.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem sic loquentem inducit : *Duritia silicis nulli magis, quàm ferientibus nota est ; nec ulli magis intelligunt, quanta sit virtus mea, quàm qui vires ejus lacessendo sentiunt. præbeo me, non aliter quàm rupes aliqua in undoso* (undoso, Lipsius) *mari destituta, quam fluctus non desinunt undecunque moti sunt verberare ; nec ideò aut loco eam movent, aut per tot ætates crebro incursu quo consumunt.* Eustath. *ad Il.* β'. *v.* 396. Ἴσέον ἢ ὅτι ποτὲ τὸν στερεὸν ἄνδρα καὶ ἀνδώδεις ἀπειλὰς ἔχοντα, ταύτῃ παραπλήσιον ἐποίησε κύματα λέγειν.

Παντοίων ἀνέμων, ὅταν ἔνθα καὶ ἔνθα ῥήγνυται,

Atque ità de Achivis Homer. *Il.* ο'. *v.* 618.

Ἶσχον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐξοχος ἑστώς,
Ἥτε μάλ' ἀμφὶς ἀνέμων λαιψηρὰ κέλονται,
Κύματά τε τρηχέα, τά τε στονταδὸν ἀμφὶς ἔχευαν.
Ὣς Δαναοὶ τέτμοντες ἀμύνοντο, μὴδὲ φέβοντο.

De Latini constantia Maro *Æn. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota resistit :

(quem de Homero versiculum usurpavit Macrob. *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magno veniente fragore,
Quæ sese multis circumlatrantibus undis
Mole tenet : scopuli nequicquam, & spumea circùm
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vastum quæ prodit in æquor,
Obvia ventorum furiis, expostáque ponto,
Vim cunctam atque minas perfert cœlique marisque,
Ipsa immota manet. ———

Achelous apud Nasonem *Metamorph. l.* 9. *v.* 39.

Me mea defendit gravitas : frustráque petebar ;
Haud secùs ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, suóque est pondere tuta.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *Hist. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλὰ γὰρ τὰ φερόμενα εἰληφὼς διαφερόντως κυμάτων, οἷς δὴ δεδεγμένοι πεπέλας ὀπωπίκασιν οἱ περαταὶ ἀπαρκίας, καὶ μικρὸν πλέον ἐντῶν ἐφ' ἡμᾶς κυμβάσων, ὥστε σφοδρῶς, θᾶττον ἢς φασι κλαφθῆναι Νείλῳ, μένοντα αὐτὸς τὰς ἐμβολὰς εἰς σαυτὸν ἀναδηλώσῃ, ἐσῶσι φερόμενα, παρασπασίως περιλήψῃ, πολλῶν περιτραυμάτων κυμάτων, ἀκυμάντῳ μένοντι, &c. Nicetas Chon. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδρὶ ἐντυχὼν τῷ διακυμάτους, ἀπορρήδῳ, ὡς οἱ καὶ περιβλὰ περιστέλαν ἀπαράλῳ. Idem in *Alex. Man. c.* 13. de Theodosio Patriarcha ; ὥστε γὰρ ἡ Ἀνδρίνου μεγαλοπρεπὴς καὶ σωφρονικὸς, ὑφ' ἣ ἅπαν λύγων ἐσυνέλυζε δωλαμας

δωίαμις, ὑδ' αἱ ἀποναὶ διαλεχθαι· ἀλλ' ἦν ἀήτ-ναι[Θ-], ὡς ἐκεῖνΘ ὁ φείσολΘ-, ἀεὶ ὃν ἀεὶ κῦμα ὀρθὸν ἵστατο, κὴ ἄλμη ἀξιομιμήτου· ὁ δ' ἐς ἀφορὴν διαλύσαν, κὴ μακρὸ κλάσαι ἐὼν τὴν ἠχὼ τοῦ διώκοντος διέλασεν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἰσθμοῦ βάσεως. Et de Alemanno quodam milite, in *Isaac. l. 2. c. 7.* Γεγηθὼς ἐπορεύετο, ἀήτναι[Θ-] κὲ φείσολον πᾶν τοῖς τῆ βαρβαρικῆ ἐκείνη ξυλλόχη βλήμασιν. De Roberto Comite Gloceſtrenſi Henrici primi filio Guilielm. Malmesbur. *hiſtor. novell. l. 2. Quamvis & Rex ipſe & cuncti principes, magno annixu ſatagerent, Comitem in ſua vota traducere,*

Ille, velut pelagi rupes immota, reſiſtens,
omnes eorum conatus, vel irritos fecit, vel rationabiliter compeſcuit. Gregor. Naz. *orat.* 27. Ὁ αὐτὸ δὴ ἑαυτὸ πρὸς τι κὴ σκέπτων τὸ κρὸν, ἐπειδὴ τῆ ἐξωτὸς ἐφῇ, ἐῶσαν ἔχει κὴ τὼ σὺ αὐτὸ σφοδρίαν, ὥστε δεῖν τι πάσχειν, κὴ τὸ τῆ θεῆ δικαίᾳ λέγειν, ἐγὼ μὴ ὁ αὐτὸς εἰμὶ, κὴ ὐκ ἀλλοίωμαι. ὥκουν μεταπεπηδήκασι, ὑδὲ συμμεταπεδήκασι τοῖς κυρίοις κὴ τοῖς φερέσασιν, ἀλλοτε ἄλλΘ ῥεύμβΘ, κὴ πολλὰς μεταλαμβάνον χρόας, ὥσπερ τὰς ἐπὶ πετρῶν οἱ πολύποδες, οἷς ἂν ὁμιλήσωσι· μόνη μὴ ὁ αὐτὸς ἀεὶ, πάνΘ δὲ ὃ πεπονθὼς, κὴ ἐν τροφαῖσιν ἄτροπΘ-. πέτρα τις, οἶμαι, φερὴς ἐμβολὰς ἀνέμων τε κὴ κυμάτων, ὥτε πανσυμφὶν, κὴ διαπνέοντα φεῦ ἑαυτὸν τὲ φερασπίσοντα. Idémque *orat.* 28. procellam deſcribens: Ἡ μὲν θάλασσα ἀήμως μεγάλως πνέοντος διηγείρετό τε κὴ ἐπεφέρετο· ἐπὶ δ' κυμάτων τὰ μὲν πόῤῥωθεν ἀνισάμενα κὴ χθ' μικρὸν κορυφούμενα, εἶτ' ἐλαπύμενα φερὴς τὰς ἐκτὰς ἐλάστε, τὰ δ' ταῖς γείτοσι πίπτοντα φερασπίζοντα κὴ ἀπορρυόμενα, οἷς ἀχθοι ἀφρώδη κὴ ψιλὴ ἐσκορπίζετο. ἔνθα χάλκεος κὴ φυκία κὴ κήρυκες κὴ πᾶν ὀρείων τὰ ἐλαφρύτατα ἐξωθεῖτο κὴ ἀπεπίπτετο· ἔστ δ' κὴ ἦν πίζετο πάλιν ἀναχωρήσαντος τοῦ κύματος. αἱ δ' ἦσαν ἄνυσοι κὴ ἀήναστοι, ὑδέν γε ἧττον ἢ διοχλοῦντος ὕδατος, πάλιν ὅσον τῆς κύμασι. mox ubi ſimiles in vita humana procellas emergentes narraverat; Ἀλλ' ἐπειδὰν, inquit, αἱ μὲν ἐξίκνωνται μοι οἷς τὰ κυφότατα κὴ ἄπορα παρασύρεσθαι, κὴ ὑδὲ μικρὸν ἀντέχων φερὴς τὰς ἐπιφορὰς ὑδὲ μὰν ἔχων ἐν ἑαυτῆς ῥέρῥοπτα κὴ βάρος λογισμῶ σώφρονΘ- κὴ τῆς φερασπίσεως ἀντικαίοντος. Οἱ δ' ἐν πέτρα. τῆς πέτρας ἐκείνης ἄξιοι, ἐφ' ἧς βεβήκαμεν, κὴ ἣ λαμπρόμεθα, ὅσοι φιλοσόφων χρώμενοι λόγῳ, κὴ ὑφαναλισκόντες τὼ σῶ πολλῶν ταπεινότητα, πάσῃ φέρεσιν ἀσείστως κὴ ἀπτάκτως, κὴ διαγλῶσι μᾶλλον ἢ ἐλαττοῦσι τὸν σεσωμένον, τὸ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὸ δ' ὑπὸ φιλανθρωπίας. Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 84. Οὕτω κὴ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πολλοὺς ἐφ' ἑαυτῶν σεσιγηκέναι· ὃ κὴ μάλιστα ἰσθΘ τεκμήριον. ὥτω κὴ αἱ θαλάτται πέτραι, τῆ παίσῃ τὰ κύματα διαλύουσιν· ὥτω κὴ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, κὴ ἐστεφανώθησαν, κὴ λαμπρὰ τρόπαια ἔστησαν, τῶν ἀσεβημάτων ταύτην νικήσαντες γίνεσθαι. Indè proverbiale hemiſtichium;

——ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως.

Cyprian. *epiſt.* 3. *Manere debet apud nos frater, fidei robur immobile; & ſtabilis atque inconcuſſa virtus, contra omnes incurſus atque impetus oblatrantium fluctuum, velut petræ objacentis fortitudine ac mole, debet obſiſtere.* Huic aliam addere licet imaginem, haud minùs elegantem, ex Euripidis Antigone, exhibente Stobæo *tom. 2. tit.* 126.

Τίς δ' πηρεῖον σκοπελὸν ὑπάζων θοεῖ,
Ὀδύναισι δώσει;
Molem quis autem ſaxeam haſtâ verberans,
Citat dolorem?

Cui non abſimile Plautinum illud *Curcul.* 3. 1.

Noli, amabo, verberare lapidem, ne perdas manum.

ſcil. ſaxum qui cædit, nec illud lædit, & noxam parit ſibi.

Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ πεῦτον παντὶ ἐδύνατο | Geminum planè huic Antiphanis illud apud Stob. *tom. 2. tit.* 108.

Τὸ μὲν ἀτυχῆσαι, παντὸς εἶναί μοι δοκεῖ
Ἀνθρώπ' ἀ', ἐνεγκεῖν ἀνδρὶ δ' ὀρθῶς τεύχῳ.
Namque eſſe infortunatum cujuſvis fato:
Adverſa rectè tolerare, id verò viri. Grot.
Ἐνταῦθα γὰρ ἀνὴρ ἀνδρὸς ὅτι διάφορος,
Ἐν τῷ τό, τι κακὸν εὖ φέρειν, κὴ τἀγαθόν.
Hoc enim alio alius præſtat, quòd conſtantius
Bonam malámque didicit fortunam pati. Grot.

Philemon. *ibid.*

Ἂν γνῷς τί ἐς' ἄνθρωπος, εὐδαίμων ἔσῃ.
Τέθνηκέ τις· μὴ δεινὸν ἔσω τοῦτό σοι.
Κεκώφευκέ τις, ἢ κεκώφευκέ τις· ἠτυχηκέ τις·
Βέβηκέ τις· εἰμώζει τις· ἃ φύσις φέρει
Ἄπαντα ταῦτα. φεῦγε τὰς λύπας μέγαν.
Si noveris homo quid ſit, ſat felix eris.
Interiit aliquis: nè ſit cordolium tibi.
Hæc peperit, hæc non peperit: eſt alius miſer:
Hic tuſſit: ille plorat: hæc ſert omnia
Natura ſecum. tu tantùm luctu abſtine. Grot.
Τῦτο εὐτύχημα | —λέγω γὰρ κὴ τὰ δύσφορ', εἰ πύχοι
Κατ' ὀρθὸν ἐξίοιτα, παῦ' ἂν εὐτυχεῖν.

Ille apud Suidam, & Stobæum.

——*quippe cuncta, quamvis triſtia,*
Rectè expedita, ritè ſauſta dixerim.

Itaque Philemon:

Ἄνθρωπος ἃ δύπαθεν ὐκ ἔς' ὑδὲ εἷς,
Ὃς μὴ κακόν τι γέγονεν ἢ γεγήσεται.
Ὁ ποιῶν δ' ἐλάχιστον τὸ γεγονιβόον,
Ἀμφότερον ἔτος, εὐτυχεῖ τε κὴ φρονεῖ.
Nullam invenire eſt uſpiam mortalium,
Mala qui non ſit ſenſurus, aut jam ſenſerit.
At qui quod ſert fortuna, quam minimi facit,
Utrumque, & ſapiens hicce & fortunatus eſt.
Ὃ ὐκ ἔστιν ἀπότδυγμα | ἀπότδυγμα, *fruſtratio*

aberratio ubi quis à fine ſcopóque ſibi propoſito excidit, eúmq; neutiquam aſſequitur. hoc itaq; loco naturæ humanæ ἀποτρόπαιον dicitur, quod ità eidem adverſatur, ut impediat quo minùs finem ſibi propoſitum aſſequatur. at hoc in natura humana, inquit, nihil externum ſuâ vi poteſt efficere. neq; eſt itaq; iſtiuſmodi aliquid pro infortunio hominis habendum. Hoc eodem argumento (utì refert Plut. *de tranquil.*) Metrocli Cynico occluſit os Stilpo Megarenſis: potuítque eo Marcus etiam hìc reſpexiſſe. Quum enim Metrocles illi filiæ ſuæ impudicitiam exprobraret, Ἐμὸν ἔν, inquit ille, ἁμάρτημα τοῦτο ὄζειν, ἢ ἐκείνης; & reſpondente Metrocle, ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δὲ ἀτύχημα· regeſſit ille: Πῶς λέγεις; οὐχὶ ἁμαρτήματα καὶ διαπτώματά ὄζει; τὰ δὲ διαπτώματα, οὐχ ὧν διαπτώματα, καὶ ἀποτρόπαια; τὰ δὲ ἀποτρόπαια οὐχ, ὧν ἀποτρόπαια ἀτυχήματα; Ità, inquit Plut. περὶ μὲν λόγου καὶ φιλοσόφου πονὸν ἀπέδειξεν ὕλαγμα τοῦ τῆς Κυνικῆς βλασφημίας. Refert & Laërt. *lib.* 2. idem objicienti cuidam, dicentíque, ὡς κατακρύνει αὐτόν· reſpondiſſe, ἔ μᾶλλον, ἢ ἐγὼ ταύτῃ κοσμῶ. *Non magis eſt illa mihi probro, quam ego illi ſum ornamento.* Atque ſenſus verborum Marci iſte cum ſequentibus conſpirat optimè, quibus interrogat an caſus iſtiuſmodi prohibere quenquam poſſint, quo minùs juſtus, magnanimus, reliquarúmque virtutum cultor exiſtat. Poſſunt tamen & aliâ ratione intelligi, ut *aberrationes* ſive *fruſtrationes*, ἀποτρόπαια naturæ humanæ, negentur eſſe hujuſmodi contingentia, quia præter naturam humanam ejuſdémque rationem neutiquam contingant. Vide *ſupr.* § 33.

Τί ἔν τὸ βέλτιον μεμάθηκας | Oratio defecta videtur. Itaque Xyl. vertere neglexit. forſan ſic diſtinguendum. Τί ἔν τὸ βέλτιον; μεμάθηκας. *quidnam, eſt igitur quod vult natura? didiciſti* jam pridem; ipſe ſatis nôſti. quid id autem ſit, in ſequentibus indicat; ſed & *l.* 5. § 1. Epictet. Enchir. *c.* 32. Τὸ βέλτιον τῆς φύσεως καταμαθεῖν δεῖ, ἐξ ὧν ἑ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Et *differt. l.* 1. *c.* 17. τί ἔν θαυμαστὸν ὄζει; νοῆσαι τὸ βέλτιον τῆς φύσεως. Alex. Aphrodiſſ. *de beatit.* τὸ καθ' φύσιν, τὸ καθ' τὸ βέλτιον τῆς φύσεως ἀκέστεια.

Ἀπερίπωτον | Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἀδιάφθορον | Sic *l.* 2. § 17. μηδὲν ποιοῦντα διεφθαρμένως, καὶ μετ' ὑποκρίσεως, *ut nihil ficti ſimulatique ſubſit*: & *ſupr.* § 33. λόγου οὕτω μόνου διαφθαρέντος. *Sermo mendacio omni immunis.* Iſtìc autem, τὸ ἀδιάφθορον, vel agendi, vel patiendi ſignificatum habere poſſit: prout & *l.* 1. § 15. τὸ ἀφθαρές. Utrovis ſumpſeris, ad Stoicam diſciplinam ſpectat. Siquidem illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* aiebant, μὴ δοξάσειν τὸν σοφὸν, τυτέστι φθαρῆναι συγκαταθήσεσθαι μηδενί. Explicatiùs Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι μὴ φθαρῆναι τὸν σοφὸν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. ἑ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τὸ ψεῦδος τὸ φθαρῆναι ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῷ διαφθορᾶς τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως. τῷ μὲν τοι φθαρῆναι ποτὲ συγχωρήσαντες νομίζουσιν αὐτὸν κατὰ πολλὰς τέχνας ἀνάγκης συγκαταθήσεσθαι· καὶ γὰρ κατὰ τὸ ἀπροαίρετον ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπατᾶσθαι, καὶ κατὰ τινὰ τῶν συμφερόντων παραλογισθῆναι, καὶ καθ' ἑτέρας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. ψεῦδος δὲ ὑπολαμβάνειν ἐνίοτε φασὶ τὸν σοφόν. ἐνίοτε γὰρ παραπίπτειν ἀκαταλήπτῳ τινὶ συγκαταθήσεσθαι, διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτὸν, μηδ' ἀγνοεῖν μηδέν. Et *ibid.* ὅτι δόξαπατᾶται, ὅτι ὑξαπατᾷ ἄλλον, ὅτι διαφθείρεται, ὅτε ἀγνοεῖ, ὅτε λανθάνει [αὐτόν τι, ſive τι αὐτὸν,] ἑαυτὸν, ὅτε καθόλου ψεῦδος ὑπολαμβάνει. Verùm hoc eſt Dei ſolius, qui verè ἀψευδὴς ſolus, ut Paulus *ad Tit. c.* 1. *v.* 1. cæterùm ut idem *ad Rom. c.* 3. *v.* 4. πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. etiam Stoicorum ſapientiſſimus.

Ἅ συμπαρέγοντων | leg. forſan, ἃ συμπαρέγοντων, *quæ ſi affuerint.*

Ἡ φύσις ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀπέχει τὰ ἴδια | Ità *l.* 9. § 42. ἀπέχει τὸ ἴδιον. Et *lib.* 11. § 1. Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά phraſis emphatica, quâ non tantùm ſuum quod eſt aſſecutus quiſpiam indicatur, ſed ità id omne quod ſuum ducit, plenum & integrum aſſecutus, ut in eo planè acquieſcat, nec quicquam ampliùs requirat, utpote quum illud ſibi ſufficere exiſtimet. Ità Matth. *c.* 6. *v.* 5. ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. & Luc. *c.* 6. *v.* 24. ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. interpretatur Theophylact. πᾶν ἀπολαβόν. *totam mercedem ſuam acceperunt*; *totam habent. totam conſolationem veſtram accepiſtis*; totam habetis. ut quòd ampliùs ſperent expecténtve, ſive præmii ſive ſolatii, aut illi aut iſti, nihil prorſus ſit reliquum. & apud Marc. *c.* 14. *v.* 41. Ἀπέχει, Sufficit. quam verſionem firmant Henr. Stephan. & Theod. Beza, adducto Anacreontico illo; Ἀπέχει· βλέπω γὰρ αὐτήν. *Sat eſt, ſufficit: ipſam enim video*, cui adjungit & Dunæus noſter ex Sept. verſione, *Num. c.* 16. *v.* 3. ἐχέτω ὑμῖν. quod mox *v.* 7. ἐμφύδω ὑμῖν. *Sufficiat vobis.* Syneſ. *calvit.* Τύτοις (τοῖς ζωγράφοις) ἂν τις ἐνδῷ μοιχὸν ἢ κίναιδον ἐν πίναξι γεγράφαι, καμάτου ἀπολαβών, ἀπέχει τὸ πίναξμα. *habet totum id quod injunctum eſt*; *nihil ampliùs requirit.* Cui libens ſubjunxerim illud ejuſdem de militia rapaci, ex *orat. de regn.* Ὅσοις ἔν ἐμοῦ τὸν μὴ ἀλλόφυλον ἐχθρὸν ἀπεύκει, αὐτὸς ἢ ὁ τὰ μέτρια μοι χρῆται, ὥτε ἤδη μοι δοκεῖ διαφέρειν κυνὸς, εἰ αὐτὸ τοῦτο τοὺ λύκους ὡς πορρωτάτω διώκοντος, ἵνα αὐτὸς ὅτι ῥᾳλῶς κερδαίζῃ τοῦ ποίμνιου, ἱκὸν ἀπέχειν τῆς φυλακῆς τὸν μισθὸν τὸ γάλακτος ἐμφορύμενον. ubi ἀπέχειν τὸν μισθὸν idem eſt, quod Lucæ Evangeliſtæ *c.* 3. *v.* 14. in Jo. Baptiſtæ reſponſo ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις. His adjicere licebit, & illud Plutarchi in *Solone* (quod Scultet. quoque advertit *exercit. Evang. l.* 2. *o.* 30.) ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρὼν τὸ κλῆρον, ἑ πίνων ὕβρεις, ἅλλος ὄζει, ἀλλ'

ἥδονῆς

ἡδονῆς, ἀχόμψῳ γυναῖκα· τὸν δὲ μισθὸν ἀπίχει, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐκ ἀπολείπει, οἷς αὐτὸ τὸ γένεσις πεποίηκεν ὀνειδος. Et Athanasii (si is autor est) illud *in serm. de semente.* ubi illos exagitat, qui quò nobili alicui viro se concilient, templum adeunt, ibiq; conspicandos se præbent. πρίχνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἀνθρώπῳ δείξωσι τὸ σχῆμα. ὑξήλθεν ὁ ὅσιος, σωεξῆλθεν ὁ ὑποκριτής, καὶ ἀπίχει τὸν μισθὸν· δι' ἀνθρώπων ἦλθεν, ἀνθρώπῳ ἤρεσε. οὗτος δεῖ ὑδὲν ἐλαθεῖν· ἡ γὰρ ἐκείνῳ ἔδειξε τῷ διάνοιαν. Nec præteriri digna hic Dunæi nostri subtilitas, qui ad Apostoli illud *ad Philip. c. 4. v. 18.* ἀπίχω πάντα, καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι· Hæc tria inquit, prorsus idem declarant: nam ἀπίχω πάντα, non est, *accepi omnia quæ misisti:* esset enim ταυτολογία quod subjungitur, δεξάμενος παρ' Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν· sed significat his verbis sibi abundè satisfactum esse. *Habeo,* inquit, jam *omnia* quæ velim, nihil amplius desidero, satis supérq; est. ità Pindarus *Isthm.* 5. In his, inquit, duobus est summa felicitas, εἶπε εὖ πάσχων, λόγον ἐσλὸν ἀκούσῃ. Hæc si habes, καὶ μάτηρ Ζεὺς ἡμῖν, πάντ' ἔχεις. hoc est quod Paulus ἀπίχεις.

Οὐχ ὅπ τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ ἡμαρτῆσθαι, εὐτύχημα] Transponendum opinor, legendúmque. ὅπ ἐ τοῦτο, sive ὅπ ἐχὶ τ. &c. Vide *supra ad § 1. & ad l. 7. § 58.* Epictet. *dissert. l. 2. c. 10.* ἐ γὰρ θάνατός, ἢ πόνος φοβερὸν (ἢ καὶ πονηρόν) ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. laudatur itaque, qui dixit,

Οὐ καταθανεῖν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Neque enim est mori miserum, sed turpiter mori.

sive ut Gnomologus extulit,

Τὸ γὰρ θανεῖν ἐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Mors ipsa non est fœda, sed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l. 6.* *Neque mala vel bona, quæ vulgus putet, multos qui conflictari adversis videantur, beatos; ac plerosque, quanquam magnas per opes, miserrimos; si illi gravem fortunam constanter tolerent; hi prosperâ inconsulte utantur,* Bias apud Laërt. *l. 1.* Ἀτυχῆ εἶδ', τὸν ἀτυχίαν μὲ φέρουσα. Senec. *Here. fur. 2. 2.*

L. *Quemcunque miserum videris, hominem scias.*

A *Quemcunque fortem videris, miserum neges.*

Vide Senecam Philosophum istud fusissimè disputantem, *epist. 66. & ep. 67.*

§ 50. Ἰδιωτικὸν | non ἴδιον, ut *supr.* § 8. sed κοινότερον, ut *l. 2.* § 10. argumentum *vulgare,* non Stoicorum *peculiare,* qui altiora spirant, & validioribus firmamentis adversùs vitæ hujusce cupidinem incedunt muniti. itaque ἄτιμον καὶ ἰδιωτικὸν conjunxit Hermog. *de invent. l. 2. c. 1.*

Τῶν γλίσχρως ἐνδιατεθέντων τῷ ζῆν | γλίσχρως ἐνδιατεθεῖσιν τῷ ζῆν. non est simpliciter, quod Xylander autumat, *diu vivere,* sive *vitam in longissimum tempus extrahere;* sed *vitæ quasi pertinaciter inhærere,* & ægrè gravatimq; ab ea divelli. hoc enim τὸ γλίσχρως illud designat. Apud Suidam autor innominatus: Ἀλλ' ἐγὼ πε ἄρα δυσπάλακ]ος ἦν ὑπὸ τῆς πίστεως, ᾗ γλίσχρως ἔπ εἰχόμην τῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἅτε ὡς ἀληθῶς ὄναρ πιστεύσας. Est enim τὸ γλίσχρον, quod & Xylander ipse nos monet, ipsúmque significatùs hujus τῆς γλίσχρως monere poterat, *lentum, tenáxque;* idque τῆς γλίας τρόπον, *glutinis instar;* unde forsan & vocabulum istud ortum habuerit. itaque τὸ γλίσχρον καὶ κολλῶδες, tanquam συνώνυμα copulantur, ab Aristot. *problem. l. 2. q. 22.* & γλισχράδεις, *cunctari,* vel potiùs *lentum & tenacem esse.* Sunt itaque οἱ γλίσχρως ἐνδιατείνοντες τῇ ζῆν, οἱ γλιχόμενοι τῆς ζῆν, ut Aristot. loquitur *politic. l. 3. c. 4.* Δῆλον δ', ὡς χαρτερῶσι πολλὰ κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ δὴ ἀνθρώπων, γλιχόμενοι τῆς ζῆν· ὡς ἐνίοις πάρεστ ἐυημερίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτ]ος. quod ille γλίσχρως ἐπιθυμεῖν dixerat in *Critone:* Ὅπ ἢ χέρων ἀνὴρ μικρᾷ χρόνῳ τῇ βίῳ λοιπῷ ὄντ, ὡς τὸ εἰκός, ἐτόλμησας ὕπω γλισχρῶς ἐπιθυμεῖν τῆς ζῆν, νόμιμε τοῦ μαντικοῦ παρελθὲς ὑδεὶς ὃς ἐρεῖ; Affectum autem, quem noster hic notat, graphicè depinxisse viderur Plut. in lib. *de tranquill.* his verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἐνόπτον ὁ τῆς θανάτου φόβ, ἐχ ὁ τῆς ζῆν πόθος, ἐκκρέμασζ τῆς σώματος ποιεῖ περιπλεγμένον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα τῷ ἱστῷ, διδοικότα τὴν χάριβδιν ὑποκειμένην,

Ἐνθ' ὅτε μέμνειν ἄνεμος, ὅτ' ἐκπλεῖν ἐρέτ,
καὶ σχεδὸν ταῦτα δυσαρίστως, καὶ σχεδὸν ἐκεῖνα περιλήπτως ἔχοντα. De Ulysse quod refert, habetur *Odyss. μ. v.* 432. Senarius est ex Æschyli *Philoctete,* proverbii vicem adeptus, quod ex Diogeniano discimus; & ab Aristæneto *l. 1. ep. 27.* usurpatus: in quo τὸ ἐκπλεῖν est à Grotii manu in *excerptis,* cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Plutarchi illa minùs placent, quòd mortis formidini magis quàm vitæ cupidini affectum illum tribuit, Antiphanes advocetur, cujus è *Geminis* ista apud Stob. *tom. 2. tit. 122.* leguntur:

—— ὑδεὶς πώποτ]ε,
Ὦ δίκαιοτ', ἀπίξας', ἀποθανεῖν σχεδυμ ὤν.
Τὸς γλιχομένους ζῆν καλαστᾷ τὸ σκέλος
Ἀκορ]ὰς ὁ Χάρων.——
—— *nemo unquam here,*
Moriendo alacrem vitæ imposuit terminum:
Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit
Restantes frustra.——

Vel Lucianus, qui in *Cataplo,* de tyranno quodam: Ἀποσώμ ἤχθε· ἐ γὰρ οἶδ' ὅπως, καθάπ ἐξῶ πνι. σφσηγται τοῖς τοιούτοις ἡ ψυχὴ, καὶ ὐκ ἐθέλει ἀπαλλάτ]εσζ ῥᾳδίως, ἅτε συντεῖς πάλαι σεσ-τυπωμένα. μᾶλλον δ' ὥσπερ ἄῤῥηκ]ός πε ἐστ ὁ δεσμός ὅτιν, ᾧ δεδέσζ ξυμβέβηκεν αὐτός. quem & amplius ibidem vide lis. Spectat horsum & quod in Evangelio Luc. *c. 12. v. 20.* de locupletе illo dicitur, qui

aberratio ubi quis à fine scopóque sibi proposito excidit, eúmq; neutiquam assequitur. hoc itaq; loco naturæ humanæ ἀποτύχημα dicitur, quod ità eidem adversatur, ut impediat quo minùs finem sibi propositum assequatur. at hoc in natura humana, inquit, nihil externum suâ vi potest efficere. neq; est itaq; istiusmodi aliquid pro infortunio hominis habendum. Hoc eodem argumento (uti refert Plut. *de tranquil.*) Metrocli Cynico occlusit os Stilpo Megarensis: potuítque eo Marcus etiam hìc respexisse. Quum enim Metrocles illi filiæ suæ impudicitiam exprobraret, Ἐμὸν ἔν, inquit ille, ἁμάρτημα τοῦτό ἐστιν, ἢ ἐκείνης; & respondente Metrocle, ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δ' ἀτύχημα· regessit ille: Πῶς λέγεις; οὐχὶ ἁμαρτήματα καὶ πταίσματά ἐστι; τὰ δὲ πταίσματα, οὐχ ὧν πταίσματα, καὶ ἀποτεύγματα; τὰ δὲ ἀποτεύγματα οὐχ, ὧν ἀποτεύγματα ἀτυχήματα; Ità, inquit Plut. τρέψῳ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ κινδύνῳ ἀπέδειξεν ὕλαγμα τῶν τῆς Κυνικῆς βλασφημίαν. Refert & Laërt. *lib.* 2. idem objicienti cuidam, dicentíque, ὡς κατειρύοι αὐτόν· respondisse, ἐμοὶ μᾶλλον, ἢ ἐγὼ τούτῳ κοσμῶ. *Non magis est illa mihi probro, quàm ego illi sum ornamento.* Atque sensus verborum Marci iste cum sequentibus conspirat optimè, quibus interrogat an casus istiusmodi prohibere quenquam possint, quo minùs justus, magnanimus, reliquarúmque virtutum cultor existat. Possunt tamen & aliâ ratione intelligi, ut *aberrationes* sive *frustrationes*, ἀποτεύγματα naturæ humanæ, negentur esse hujusmodi contingentia, quia præter naturam humanam ejusdémque rationem neutiquam contingant. Vide *supr.* § 33.

Τί ἔν τὸ βέλτιον μαθήσεις | Oratio defecta videtur. Itaque Xyl. vertere neglexit. forsan sic distinguendum. Τί ἔν τὸ βέλτιον; μαθήσεις. *quidnam est igitur quod vult natura? dicisti* jam pridem; ipse satis nosti. quid id autem sit, in sequentibus indicat; sed & *l.* 5. § 1. Epictet. Enchir. *c.* 32. Τὸ βέλτιον τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἔστι, ἐξ ὧν ἡ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Et *differt. l.* 1. *c.* 17. τί ἔν θαυμαστόν ἐστι; νοῆσαι τὸ βέλτιον τῆς φύσεως. Alex. Aphrodis. *de beatit.* τὸ κατὰ φύσιν, τὸ καὶ τὸ βέλτιον τῆς φύσεως αἱρούμενον.

Ἀπερίπωτον | Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἀδιάφθορον | Sic *l.* 2. § 17. μηδὲν ποιοῦντα διαφθορικῶς, καὶ μετ' ὑποκρίσεως, *ut nihil ficti simulatique subsit*: & *supr.* § 33. λόγῳ εἰ ὄντι μάτην διαφθορικῷ. *Sermo mendacio omni immunis.* Istîc autem, τὸ ἀδιάφθορον, vel agendi, vel patiendi significatum habere possit: prout & *l.* 1. § 15. τὸ ἀδιάφθορες. Utrovis sumpseris, ad Stoicam disciplinam spectat. Siquidem illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* aiebant, μὴ δοξάσειν τὸν σοφὸν, τυτέστι διαφθορῇ συγκαταθήσειν μηδενί. Explicatiùs Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι δὲ μὴ διαφθορὰς τὸν σοφὸν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. ὁ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τι ψεῦδος τὸ διαφθορὰς ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῷ διαφθορῶς τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ἐπὶ ἀπίστῳ πρὸς πειθοῦς. τὸ δὲ τοὺς διαφθορὰς ποτὲ συγχρήσασθαι νομίζουσιν αὐτὸν καὶ πολλὰς τέχνας ἀνδ συγκαταθέσεως· καὶ γὰρ καὶ στρατηγικὸν πρὸς ἀντιπάλους, καὶ καὶ τοὺς τῶν συμφερόντων θεραπείαν, καὶ καὶ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. ψεῦδος δ' ὑπολαμβάνειν ἐνίοτέ φασι τὸν σοφόν. ἐνίοτε γὰρ παρέπεσε ἀναπαλαίστῳ τινὶ συγκαταθήσειν, διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτὸν, μηδ' ἀγνοεῖν μηδέν. Et *ibid.* ὅτι ἐξαπατᾶται, ὅτι ἐξαπατᾷ ἄλλον, ὅτι διαφθορὰς ἐστι, ὅτι ἀγνοεῖ, ὅτι λανθάνει [αὐτόν τι, sive τι αὐτὸν,] ἑαυτὸν, ὅτι καθόλου ψεῦδος ὑπολαμβάνει. Verùm hoc est Dei solius, qui verè ἀψευδὴς solus, ut Paulus *ad Tit. c.* 1. *v.* 1. cæterùm ut idem *ad Rom. c.* 3. *v.* 4. πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. etiam Stoicorum sapientissimus.

Ἃ συμπαρέγετον | leg. forsan, ἅτινα συμπαρέγετον, *quæ si affuerint.*

Ἡ φύσις ἡ τῷ ἀνθρώπῳ ἐπέχει τὰ ἴδια | Ità *l.* 9. § 42. ἐπέχει τὸ ἴδιον. Et *lib.* 11. § 1. Ἐγὼ ἐπέχω τὸ ἐμόν phrasis emphatica, quâ non tantùm tuum quod est assecutus quispiam indicatur, sed ità id omne quod suum ducit, plenum & integrum assecutus, ut in eo planè acquiescat, nec quicquam ampliùs requirat, utpote quum illud sibi sufficere existimet. Ità Matth. *c.* 6. *v.* 25. ἐπίσχυσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. & Luc. *c.* 6. *v.* 24. ἐπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. interpretatur Theophylact. πᾶν ἀπλαῶν. *totam mercedem suam acceperunt; totam habent. totam consolationem vestram accepistis*; totam habetis. ut quòd ampliùs sperent expecténtve, sive præmii sive solatii, aut illi aut isti, nihil prorsus sit reliquum. & apud Marc. *c.* 14. *v.* 41. Ἀπέχει, Sufficit. quam versionem firmant Henr. Stephan. & Theod. Beza, adducto Anacreontico illo; Ἀπέχει· βλέπω γὰρ αὐτῷ. *Sat est, sufficit: ipsum enim video*, cui adjungit & Dunæus noster ex Sept. versione, *Num. c.* 16. *v.* 3. ἐχέτω ὑμῖν. quod mox *v.* 7. ἱκανοῦσθω ὑμῖν. *Sufficiat vobis.* Synes. *calvit.* Τύτοις (τοῖς χειροῦσι) ἂν τις ἐπιδῷ μοιχὸν ἢ κίναιδον ἐν πίναξι γεγράφθαι, καὶτῶ ὑπολαβὼν, ἀπέχει τὸ πίναξ. *habet totum id quod injunctum est; nihil amplius requirit.* Cui libens subjunxerim illud ejusdem de militia rapaci, ex *orat. de regn.* Ὅσοις ἔν ἐμὲ τὸν μὴ ἀλλόφυλον ἐχθρὸν ἀπρύκει, αὐτὸς δ' ὁ τὰ μέτρια μοι χρήσας, ἵτω· οὐδέν μοι δοκεῖ διαφέρειν κυνὸς, εἰ αὐτὸ τοῦτο τοῦ λύκυς ὡς πορρωτάτω διώκοντος, ἵνα αὐτὸς ὅτι ῥᾳδίως καρπώσῃ τὰ πάντα, δέον ἀπέχειν τῆς φυλακῆς τὸν μισθὸν τῷ γαλαθηνῷ ἀμφορεύσιν. ubi ἀπέχειν τὸν μισθὸν idem est, quod Lucæ Evangelistæ *c.* 3. *v.* 14. in Jo. Baptistæ responso ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις. His adjicere licebit, & illud Plutarchi in *Solone* (quod Scultet. quoque advertit *exercit. Evang. l.* 2. *o.* 30.) ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρρεῶν τὸ κλῆρον, ἵ τίκνων ἕνεκα, σῶλος ἔστιν, ἀλλ'

ἡδονῆς

ἡδονῆς, ἀγάμενος γυναῖκα· τὸν δὲ μισθὸν ἀπέχει, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας οὐκ ἀπολέλοιπεν, οἷς αὐτὸ τὸ γένεσις πεποίηκεν ὀνειδος. Et Athanasii (si is autor est) illud *in serm. de semente.* ubi illos exagitat, qui quò nobili alicui viro se concilient, templum adeunt, ibiq; conspicandos se præbent. πρίχνσιν εἰς τὸ ἐκκλησίαν, ἵνα ἀνθρώπῳ δόξωσι τὸ θεῖον. ὄξηλδεν ὁ διάβολος, σωεξῆλδεν ὁ ὑπακοὴς, καὶ ἀπέχει τὸν μισθὸν· δι' ἀνθρώπων ἦλδεν, ἀνθρώπῳ ἤρεσε. ὦδε· διὰ τὸ ἥδιον ἔλαβεν· ἡ γὰρ ἐκείνῳ ἔδειξε τὸ διάνοιαν. Nec præteriri digna hic Dunæi nostri subtilitas, qui ad Apostoli illud *ad Philip. c. 4. v. 18.* ἀπέχω πάντα, καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι· Hæc tria inquit, prorsus idem declarant: nam ἀπέχω πάντα, non est, *accepi omnia quæ misistis:* esset enim ταυτολογία quod subjungitur, δεξάμενος παρ' Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν· sed significat his verbis sibi abundè satisfactum esse. *Habeo,* inquit, jam *omnia* quæ velim, nihil amplius desidero, satis supérq; est. ità Pindarus *Isthm. 5.* In his, inquit, duobus est summa felicitas, εὖπις εὖ πάσχων, λόγον ἐσθλὸν ἀκούοι. Hæc si habes, ὦ μάτδε Ζεὺς ὑμνάδας, πάντ' ἔχεις. hoc est quod Paulus ἀπέχειν.

Οὐχ ὅπ τῦτο ἀπέχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐξύγκμα.] Transponendum opinor, legendúmque. ὅπ ὐ τῦτο, sive ὅπ ὐχὶ τ. &c. Vide *supra ad § 1. & ad l. 7. § 58.* Epictet. *dissert. l. 2. c. 10.* ὐ γὰρ θανάτῳ, ἢ πόνῳ φοβερὸν (ἢ χ πονηρὸν) ἀλλὰ τὸ φοβερὸς πόνου ἢ θανάτου. laudatur itaque, qui dixit,

Οὐ γὰρ θανεῖν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Neque enim est mori miserum, sed turpiter mori.

sive ut Gnomologus extulit,

Τὸ γὰρ θανεῖν ὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Mors ipsa non est fœda, sed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l. 6. Neque mala vel bona, quæ vulgus putet. multos qui conflictari adversis videantur, beatos; ac plerosque, quamquam magnas per opes, miserrimos; si illi gravem fortunam constanter tolerent; hi prosperâ inconsulte utantur,* Bias apud Laërt. *l. 1.* Ἀτυχῆ εὖ, τὸν ἀτυχίαν μὲ φέρονθα. Senec. *Herc. fur. 2. 2.*

L. *Quemcunque miserum videris, hominem scias.*
A *Quemcunque fortem videris, miserum neges.*

Vide Senecam Philosophum istud fusissimè disputantem, *epist. 66. & ep. 67.*

§ 50. Ἰδιωτικὸν | non ἴδιον, ut *supr.* § 8. sed κοινότερον, ut *l. 2.* § 10. argumentum *vulgare,* non Stoicorum *peculiare,* qui altiora spirant, & validioribus firmamentis adversùs vitæ hujusce cupidinem incedunt muniti. itaque ἀτεχνον καὶ ἰδιωτικὸν conjunxit Hermog. *de invent. l. 2. c. 1.*

Τῶν γλίχρως ἐνδιατεθέντων τῇ ζωῇ | γλίχρως ἐνδιατεθέναι τῇ ζωῇ, non est simpliciter, quod Xylander autumat, *diu vivere,* sive *vitam in longissimum tempus extrahere;* sed *vitæ quasi pertinaciter inhærere,* & ægrè gravatímq; ab ea divelli. hoc enim τὸ γλίχρως illud designat. Apud Suidam autor innominatus: Ἀλλ' ἐγὼ πε ἄρα δυσπάλλακ[τ]ος ἦν ὑπὸ τῆ πίστεως, καὶ γλίχρως ἐπ εἰχόμην τῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἅτε ὡς ἀληθῶς ὄναρ πλεπώσας. Est enim τὸ γλίχεσθαι, quod & Xylander ipse nos monet, ipsúmque significatùs hujus τῆ γλίχρως monere poterat, *lentum, tenáxque;* idque τῆς γλίας τρόπον, *glutinis instar;* unde forsan & vocabulum istud ortum habuerit. itaque τὸ γλίχεσθαι καὶ κολλᾶδες, tanquam συνώνυμα copulantur, ab Aristot. *problem. l. 2. q. 22.* & γλιχρόδης, *cunctari,* vel potiùs *lentum & tenacem esse.* Sunt itaque οἱ γλίχρως ἐνδιατεθέντες τῇ ζωῇ, οἱ γλιχόμενοι τῆ ζωῆς, ut Aristot. loquitur *politic. l. 3. c. 4.* Δῆλον δ', ὡς χαρτερῦσι πολλῶ κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῆ ἀνθρώπων, γλιχόμενοι τῆς ζωῆς· ὡς ἐνίστης πνὲς ἐυμοιρίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος. quod ille γλιχρῶς, Plato γλιχρῶς ὀπτυμεῖν dixerat in *Critone:* Ὅτι ἢ γέρων ἀνὴρ μικρῦ χρόνυ τῷ βίῳ λοιπῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας ὕτω γλιχρῶς ἐπιτυμεῖν τῆς ζωῆς, νόμιε τὸν μέγιστον παρελθεῖν ὐδὲ ἓν ἐρεῖ; Affectum autem, quem noster hic notat, graphicè depinxisse videtur Plut. in lib. *de tranquill.* his verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἀνόητον ὁ τῆ θανάτε φόβος, ὐχ ὁ τῆ ζῆν πόθος, ἐκφέρεσθαι τῆ σώματος ποιεῖ περιπλεγμένον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα τῷ ἑταίρῳ, διδιχότα πρὸς χάρυβδιν ὑποκειμένην,

Ἐνθ' ὕπι μίμνειν ἄνεμος, ὕτ' ἐκπλεῖν ἐᾷ,
καὶ πρὸς ταῦτα δυσμήχανος, καὶ πρὸς ἑκάτερα ἀπειλῆς ἔχοντα. De Ulysse quod refert, habetur *Odyss. μ. v.* 432. Senarius est ex Æschyli *Philoctete,* proverbii vicem adeptus, quod ex Diogeniano discimus; & ab Aristæneto *l. 1. ep. 27.* usurpatus: in quo τὸ ἐκπλεῖν est à Grotii manu in *excerptis,* cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Plutarchi illa minùs placent, quia mortis formidini magìs quàm vitæ cupidini affectum illum tribuit, Antiphanes advocetur, cujus è *Geminis* ista apud Strob. *tom. 2. tit. 122.* leguntur:

—— ὐδεὶς πώποτε,
Ὦ Νικοτ', ἀπέθανε, ἀποθανεῖν θεοῦμενος ὤν.
Τὲς γλιχομένυς ἢ ζῆν κατασοφᾷ τὸ σκέλος
Ἀκονῖας ὁ Χάρων.——

—— *nemo unquam here,*
Moricndo alacrem vitæ imposuit terminum:
Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit
Restantes frustra.——

Vel Lucianus, qui in *Cataplo,* de tyranno quodam: Ἀποσοφόμενος ἤχθετο· ὐ γὰρ οἶδ' ὅπως, καὶ ἐκεῖνόν πνα θεοτιγᾶν τοῖς τυράννις ἡ ψυχὴ, καὶ ὐκ ἐθέλει ἀπαλλάτθεσθαι ῥᾳδίως, ἅτε καὶ τοῖς πάλαι θεοστυγήτοις. μᾶλλον ἢ ὥσπερ ἄῤῥηκτός πε οὖσα ὁ δεσμὸς ἦν, ᾧ δεδέσθαι ξυμβέβηκεν αὐτός. quem & ampliùs ibidem vide lis. Spectat horsum & quod in Evangelio Luc. *c. 12. v. 20.* de locuplete illo dicitur, qui

opinione ſuâ ſpéq; inani vitæ ſpatium ſibi ad annos plures protelaverat, Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σε ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ, *Amens homo, nocte hac ipſâ repetent à te animam tuam.* Siquidem, ut Caſaub. *ad Theophr. charact. c.* 11. αἰτεῖν eſt *poſcere à volente*; ἀπαιτεῖν, *à nolente.* Andocides ἀπὸ πεδόδω (an ἀπὸ ἀδείας, ut ex Harpocrat. vult G. Canter. *nov. lect. l.* 8. *c.* 1.) Ταῦτ' ὑμᾶς, εἰ μὲν βάλεσθε αὐτῶ εἰ δὲ μὴ βάλεσθε, ἀπαιτῶ. De utriſque Seneca *epiſt.* 4. *Vitam multi ſic complectuntur & tenent, quomodo qui à torrente rapiuntur ſpinas & aſpera. plerique inter mortis metum & vitæ tormenta miſeri fluctuant; & vivere nolunt, & mori neſciunt.* De his Epictetus, Θαυμαστοὶ ἄνθρωποι, μήτε ζῆν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Cui non diſpar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à ſatellite cœleſti non ſine indignatione inſigni infremendo emiſſum, *Pati timetis, exire non vultis: quid faciam vobis*; Hos itaq; hiſque ſimiles notat Marcus, vitæ nimio plùs avidos καὶ φιλοψύχους, ideoq; omnibus modis mediiſq; ſatagentes, quo eam quàm diutiſſimè protelare poſſint. quò ſpectant & Euripidis verſiculi, quos *l.* 7. § 51. ſed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί ἂν αὐτοῖς πλέον ἢ τοῖς ἀώροις; | In eadem planè conditione ſunt, inquit, iſti vitæ tantopere cupidi, etiamſi id quod tam enixè expetunt, fuerint aſſecuti, ut ad annos numeroſos ſpiritum prorogarint, quâ illi ipſi, qui immaturo fato defunguntur. quare? primùm, quia nihil intereſt citiùs an ſeriùs è vita migraveris, cùm aliquando migrandum ſit: cùm intervalli illius quod ab ortu ad obitum pertingit diſtantia, quæcunq; ea tandem fuerit, ad æternitatis utrobiq; adjacentia ſpatia rationem nullam obtineat. deinde, quia etiamſi quàm diutiſſimè vixerint, tamen *uvæ acerbæ inſtar*, ut Eliphaz *Job. c.* 15. *v.* 33. aut *pomi immaturi, vitæ* quaſi *avelluntur*: ut Senec. *epiſt.* 30. non *tanquam excant de vita*, ſed *tanquam extrahantur.* Idem *de brev. vit. c.* 11. Cicer. *de ſenect. Quaſi pomo ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis auferet, ſenibus maturitas.* Verùm vitæ cupido immoderata iſtos pariter ſe habere facit, ſenes an juvenes defungantur: quos itaque ridens Luciani Diogenes; Τί ἂν ἄν τις ἐπὶ λόγοι φέρ' ἰδεῖν, ὁπόταν οἱ πλουτοῦντες φιλόζωοι εἰσὶν, ὡς ἐγκλῦ δώσειν τὸν θάνατον, ὡς ἐπὶ τὸ γῆρας κακὸν φάρμακον; deniq; quia mors eodem in ſtatu utrumq; conſtituet. καὶ ὁ ἐκτρυγήσας ἀποθνῄσκει ὡς ἴσον κλασίσπορον τῷ ἀνώρῳ. *l.* 9. § 33.

Καδιανὸς | Corruptum credo nomen iſtud: forſan Καικιλιανὸς, *Cæcilianus*, vel Καδιδιανὸς *Catidianus* fuerit. Καπίδιος καὶ Καπιδιανὸς ὀνόματα μέσα. Suid. Quanquam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum deflexo, Καικίλιος Καλλαγγανὸς, utì Suidas habet, Καμηνίνος, ut Caſaubonus *ad Athen. l.* 6. *c.* 21. in hoc cenſu meritò collocandus, ſi (quod Suidas refert) ὅτι τῷ Σεβαστῷ Καίσαρος καὶ ἕως Ἀδριανοῦ, *ſub Auguſto Cæſare & ad Adrianum uſque* Cæcilius iſte Siculus rhetor Romæ ſophiſticen. an rhetoricen profeſſus eſt: cùm inter utriuſq; horum imperium ſeculum ſolidum intercedat.

Φάβιος | Inter μακροβίους *Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hiſt. l.* 7. *c.* 48. quem 63. *annis Augurem fuiſſe* refert. Val. Max. *l.* 8. *c.* 13. *Fabius Maximus duobus & ſexaginta annis auguratûs ſacerdotium ſuſtinuit, robuſtâ jam ætate id adeptus: quæ utraque tempora, ſi in unum conferantur, facilè ſeculi modum expleverint,* Et Livius *hiſt. lib.* 30. *Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; ſiquidem verum eſt augurem duos & ſexaginta annos fuiſſe, quod quidam autores ſunt.* Ità Livius ac Maximus, Plinio minus uno anno adſcribunt.

Οἱ πολλὲς ἐξελύσησαν, εἶτα ἐξελύχθησαν | Ità *ſupr.* §. 48. ὁ τὸν κηδεύσας, εἶτα ἐξετάθη.

Ὅλον μικρὸν δὲ τὸ διάστημα | μικρόν. Lugd. ab exemplari, an à rypothetæ lapſu, incertum iſtud opinor. Vide *ſuprà* § 15. & 47. & 48. Senec. *epiſt.* 49. *Non poſſunt longa intervalla eſſe in ea re, quæ tota brevis eſt.*

Καὶ, τοῦτο δ' ὅσον | Cicero ad Luceium, *famil. l.* 5. *epiſt.* 15. *In longa vita nihil eſt niſi propagatio miſerrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* (indè enim eſſe docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo multa, quæ non vis, vides.

Itaq; Auguſtin. *de tempore* (utì vocant) *Serm.* 113. *Quid eſt diu vivere, niſi diu torqueri?* Illúdq; poetæ neſcio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, quam nos vivimus.

Cæterùm omne ſpatium non vita, ſed tempus eſt. Idémque *epiſt.* 49. *Poteſt fieri, imò ſæpe fit, ut qui diu vixerit, parùm vixerit.* & *epiſt.* 99. *Ex hoc tam exiguo temporis ſpatio, quod ætatem vocamus humanam, quantum lacrymæ, quantum ſolicitudines occupant? quantum mors, antequam veniat, optata? quantum valetudo? quantum timor? quantum teneri, aut rudes, aut inutiles anni? dimidium ex hoc edormitur. adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longiſſima vita minimum eſſe quod vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At noſtri bene computentur anni,
Et quantum tetricæ tulere febres,
Aut languor gravis, aut mali dolores,
A vita meliore ſeparetur;
Infantes ſumus, & ſenes videmur.

Senec. *epiſt.* proximè citatâ: *Hoc quod inter primum diem & ultimum jacet, ſi moleſtias æſtimas, etiam puero longum; ſi velocitatem, etiam ſeni anguſtum.*

Luci-

Lucianus, Pueri quinquennis epitaphio, *Anthol. l. 3. c. 9.*

Ἀλλά με μὴ κλαίοις· καὶ γὰρ βιότοιο πατέρων
Παῦρα, καὶ παύρων οὐ βιότοιο κακῶν.

Nemo tamen me flere velit; quia tempora vitæ ut
Pauca tuli, vitæ sic mala pauca tuli.

Euripid. *Alcestid.*

Ὁ βίος ἁλῶς, ὁ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά.

Haud vita vere est vita, calamitas mera est.

Idémque apud Plut. *ad Apollon.* restituente Grotio;

Ὁ βίος γὰρ ὄνομ' ἔχει, πόνος δ' ἔργῳ πέλει.

Vita hæc vocatur vita, revera est labor.

& Menand. *Citharist.* apud Plut. *de tranq.* Laërt. *l. 7.* in *Zenon.* & Stob. *tom. 2. tit. 98.*

Ἆρ' ὄζει συγγενές τι λύπη καὶ βίος·
Τρυφερῷ βίῳ σώσειν· εὐδόξῳ βίῳ
Πάρεστιν. ἀπόρῳ συγκαλαγνέουσι βίῳ.

Res sunt cognatæ, vita & anxietudines.
Vitam sequuntur mollem; vitæ fulgidæ
Non absunt; vitæ consenescunt pauperi.

Plinius denique *l. 7. c. 50. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturæ, quicquid datur nobis: malignum verò & breve etiam in iis, quibus largissimè contigit, universum utique ævi tempus intuentibus. quid quod æstimatione nocturnæ quietis, dimidio quisque spatio vitæ suæ vivit? pars æqua morti similis exigitur, aut pœnæ, nisi contingit quies. nec reputantur infantiæ anni, qui sensu carent, non senectæ in pœnam vivacis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum frequentius sit votum. Naturæ verò nihil hon. ubus brevitate vitæ præstitit melius.*

Καὶ μετ' οἴων | Vide *l. 5. § 10.* & *l. 9. § 3.* & *l. 10. § 36.* & adde piorum quærimonias illas *Psal. 120. v. 5, 6.* & *Psal. 55. v. 6, 7.* & *Psal. 57. v. 4.* & *Jerem. c. 9. v. 2, 3.*

Ἐξαντλήμονον | A sentina navis, quæ molestiæ multum exhibere solet exhauriendà tractum, & eleganter hìc positum, ad vitam molestiis laboribúsque creberrimis infestam designandam. Pari modo τὸ ἀντλεῖν καὶ ἐξαντλεῖν usurpatum alibi deprehendas. Æschyl. *Prometh.*

Ἐγὼ δ' τλῶ παρεῖσαν ἀντλήσω τύχην.

Idémque *feriis.*

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πλημόνως ἤντλουν κακά.

Euripid. *Cresphont.*

—— ἄλλαι μύριαι
Τὸν αὐτὸν ἐξώτλησαν, ὡς ἐγὼ, βίον.

Et in *Cyclope:*

Παπαῖ. τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξαντλεῖς ἐμοί.

Marinus in *Proculo c. 3.* Δυστέρα δ' ἰσχὺς σωματικὴ, ἀπαθὴς μὲν ὑπὸ χειμώνων καὶ κυμάτων, ἀτρῴτῳ δ' καὶ ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς καὶ πλημμυρίδος δαίτης, καὶ πόνων ἐκείνων, ἐς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξωλώτλει. quem locum frustra solicitat Heraldus in *Jambl. c. 4.* Vide *ad l. 3. § 4.* νύκτως τε καὶ μεθ' ἡμέραν. Plaut. *Amphitr.* (si Plauti saltem ea sint) *Act. 4. Sc. 4. v 20.* & Nonius Attio tribuit.

Fata istæc me premunt, pertolerarem vim tantam cladesque
Exantlarem impatibiles.——

Lucil. *Sat. l. 30.* apud Nonium;

Quantas quotque modo ærumnas, quantósque labores
Exancláris.——

Ennius *Andromach.*

Quantis cum ærumnis illum exanclavi diem?

Cicero *de divinat. l. 2. § 64.*

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos.

Et apud eundem *Tuscul. l. 2. § 20.* Attius *Trachin.*

O multa dictu gravia, perpessu aspera,
Quæ corpore exanclavi, atque animo pertuli!

Exanclare, sive *exantlare*; utrovis enim modo scribas, ciccum haud interduis; idem est quod Græcis τὸ ὀζαυλεῖν. ut rectè Stephanus monuit: nec opus fuit, ut hâc rejectâ, aliam ei originem darent Turneb. *adverss. lib. 3. c. 10.* & Camerar. *problem. cent. 5. q. 5.*

Μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα | Oratio elliptica; forsan mutilata. *Ne igitur mortem pro re difficili accipe.* Xyl. & sic *l. 5. § 29.* τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; malim tamen, *Ne igitur vitam diuturniorem, tanquam rem alicujus pretii aut momenti habeas, aut enixus expetas.* ut *suprà § 46.* & *l. 12. § 32.* ὑπὲρ μίγα. —*quid quasi magnum*, inquit ille apud Persium *Sat. 5.*

Nempe diem donas?

quid itidem tu quasi magnum quid poscis, aut opras? Vide Senecam *infrà.* & *l. 6. § 9.* Ità Stoicus quidam Tullio Marcellino, (referente Senecà *epist. 77.*) *Noli torqueri, tanquam de re magna deliberes. non est res magna vivere. Omnes servi tui vivunt, omnia animalia. Magnum est honestè mori, prudenter, fortiter. Mori velle, non tantum prudens, & fortis, aut miser, sed etiam fastidiosus potest.*

Βλέπε γὰρ ὀπίσω τὸ ἀχανές | Istud non semel inculcat Marcus; *suprà § 3.* & *l. 5. § 24.* & *l. 12. § 7.* Senec. ad *Marc. c. 20. Omnia humana brevia & caduca sunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis, urbibusque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus. minorem portionem vita nostra, quàm partem puncti habet, si tempori comparetur omni; cujus major est mensura quàm mundi, utpote cùm ille se intra hujus spatium toties remetiatur. quid ergo interest id extendere, cujus quantumcunque fuerit incrementum, non multum aberit à nihilo.*

Καὶ τὸ φεύγειν ἄλλο ἄπειρον | Basil. Cæsar. *epist. 60.* Κἂν ὅλον τις εἴπῃ τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότερόν ἐστι διάστημα παντελῶς συγκρίσει ἐκείνου ἀπεράντου αἰῶνος τῶν ἐν ταῖς ἐλπίσιν ἐπολεμοῦμεν. Philo *de Joseph.* Ὡκυμορεῖ δ' εἰσὶ πάντες ἄνθρωποι καὶ χαῦ ὁ μακροβιώτατος, ὀλιγοχρονιώτατος ἀντιξιατάζοιμι αἰῶνι.

Τί διαφέρει ὁ τειπύθεος τῦ τειχεφυΐυ | Senec. *epist.* 77. *Nulla vita est non brevis. nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & Statiliæ brevis est; quæ inscribi monumento suo jussit, annis se nonaginta novem vixisse.* & *epist.* 99. *Omnes, quantum ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes & senes in æquo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quam quod minimum esse quis dixerit. quoniam quidem minimum aliqua pars est: hoc quod vivimus, proximum nihilo est. Ibid. Qui consenuit, quantulo vincit infantem? propone profundi temporis vastitatem, & universum complectere. deinde hoc, quod ætatem vocamus humanam, compara immenso. Videbis quàm exiguum sit quod optamus, quod extendimus.* Πᾶς γὰρ ἕτος γε ὁ ἐν παιδὸς μοίρει ἀρεσβύτε χρόνῳ ἀεὶς πάντα ὀλίγῳ τις ἂν εἴη. Plato *de repub. l.* 10. Τότε πολὺ δήπουθεν ἦ μοίρᾳ, ἐάν διαφέρειν δοκεῖ ἀεὶς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. ἡ γὰρ ὁ μακρότατος βίῳ ὀλίγῳ ὅτι ἡ στιγμαῖῳ ἀεὶς τὸν ἄπειρον αἰῶνα. Plut. *ad Apollon.*

Τῦ τειχεφυΐυ | Allusit ad ætatem Nestoris, qui tria hominum sæcula degisse perhibetur: unde τειχέων & τειχοβάτης dictus Athen. *dipnosoph. l.* 10. Πλεῖστοι δ' ἦσαν ἤδη μὲν ἡρώων Νέστωρ ὁ τειχέων, & epigramma *antholog. l.* 3. *c.* 10.

——ἔθανεν γὰρ τειχέων Πύλιος.

§ 51. Ἐπὶ τὴν σώφρονα ἀεὶ τρέχε | Vide *l.* 12. § 1. Jactare solebant Cynici σωφρονιστὴν ἀεὶς εὐδαιμονίαν ὁδὸν reperisse se. Vide Cratetis *epist.* 6. Sed & epigrammatarius apud Laërt. *l.* 6. Diogenem prædicat solum ostendisse mortalibus ζωῆς οἶμον ἀλαφέστατον. Quanquam, Galenus, *de errat. curand. c.* 3. ῥᾴστην ἡ σώφρονα ἐπ' ἀρετὴν ὁδὸν pro eo quod disciplinam Cynicam esse magistri hujus profitebantur; veriùs censuisse affirmat alios quosdam, qui σύντομον ἐπ' ἀλαζόνειαν ὁδὸν esse dixerunt. Quod autem Marcus *viam compendiosissimam* semper insistere consulit, aliud consilium suggerere videtur Julianus *de cynism. orat.* 2. qui prædicantibus hoc idem Pseudocynicis quibusdam, τὴν σύντομον ὁδὸν ἡ σύντονον ὅτι τὴν ἀρετὴν ἴεσθε insistere. (quod & Plutarchus de professione Cynica in *Amatorio, σωτόνον* ὁμῶ ἡ σωτόμων εὐρηκέναι πορείαν ἐπ' ἀρετὴν·) ὄφελον, inquit, ἡ ὑμεῖς τὴν μακρὴν ἐπορεύεσθε. ῥᾷον ἂν δι' ἐκείνης ἤλθετε. οὐκ ἴστ ὅτι μεγάλας ἔχουσι αἱ σώτομαι τὰς χαμπύπτας; ὥσπερ ἐν ταῖς λεωφόροις, ὁ μὲν τὴν σωτόμων ἐλθὼν δαιμονίως, ῥᾷον ἐκπείσει τὸν κύκλω· ἐκεῖ μήτοι τὸ ἀναπαλιν ὁ κύκλω πορευθεὶς, ἔλθοι ἂν πάντως, ἡ τὴν ὀρθοτομον. Cæterum ille eos alloquebatur, qui nihil præstabant minùs, quàm quod profitebantur, cùm à virtutis sede, semitisq; et iam ad eam ducentibus, quàm longissimè essent dissiti, viâsq; eas sectarentur quæ à virtute ipsa insistentes abducerent. deinde aliter se habet istic, quàm in itineribus corporeis, in quibus via compendiosissima est sæpenumerò prorsus intercluſa; cùm istic nulli sit nisi suo vitio suâq; pravitate stolliditatéq; obvallata. Quin & Julianus ipse ὁδὸν σώφρονα eandem ibi agnoscit, quam & Marcus hîc, τὴν κατὰ φύσιν.

Σώφρονος ἡ ἡ κατὰ φύσιν | nimirum quia εὐθεῖαν περαίνει. *l.* 5. § 3. *rectâ incedit.* Via autem recta, eadem & brevissima. Optimè Veemesius noster *de leg. mor. l.* 1. *exerc.* 1. *Lex divina, lex recta. Ps.* 19. *v.* 8. *in Mathematicis linea rectissima, linea brevissima. Via itaque ad beatitudinem brevissima est legis divinæ, quæ est rectissima, observatio.*

Κατὰ τὸ ὑγιέστατον | Ità *l.* 8. § 30. ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι. Vide & Platonem *ep.* 10. *ad l.* 3. § 5. adductum.

Πάσης οἰκονομίας | Vide *supr.* § 19. Εἰ μὴ δὲ οἰκονομίαν τινα. & *l.* 11. § 18. πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. itaque Casaubono potiùs assentior, qui *dissimulationem*, quàm Xylandro, qui *rei familiaris curam*, reddidit.

Κομψείας | *Solicitudine*, Xyl. *ostentatione*, Cas. meliùs. siquidem κομψεία illâ, sive dictionis elegantiam, sive sermonis festivitatem designet, jactare se atque ostentare soliti sunt, qui auram captabant popularem. unde κομψεύεσθαι & pro *ostentare se*, & pro *adulari* etiam usurpatur. Hesych. κομψεύεται, κολακεύει. possis & *versutiam* vertere. Siquidem, ut Erotian. in *lexic. Hippocr.* Οἱ Ἀττικοὶ τὴν παυσυργίαν κομψείαν καλοῦσι, καὶ τὸ σκέλδον κομψόν. Vide *l.* 3. § 5.

Ad Librum V.

§ 1. Ῥᾳθυμίᾳ | Idem tractat argumentum *l.* 8. § 12.

Ὧν ἕνεκεν γίγνομαι | *l.* 2. § 1. γεγόναμεν ἐπὶ σωφρόνειαν.

Ἵνα καταπείμενος τοῖς στρωματίοις | Plut. *de tranquill.* adversùs Democriti sententiam differens, quâ negotiis abstinere se monet eum, qui vult tranquillè degere. Πρῶτον μὲν inquit, ἵνα πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστη, γινομένην ἄνιον ἀπορρίας· οἷς ἀρράτῳ, παραυτῶν ἐκδύσῃ,

Μέν ὦ παλαίπωρ' ἀτρόμας σοῖς ἐν δαμίοις, i. e. *Mineas, miser, quietus in stragulis tuis,*

ἀθυσία-

ἀποστέλλων τὸ σαρκίδιον. Verſiculus ſumptus eſt ex Euripidis *Oreſte*: quo & eodem fine uſus eſt in *lib. de Sene polit. & adv. Colot. c.* 8.

Πρὸς τὸ ἥδιόν ἔν γέγονας; | Ità *l.* 8. § 19. Σὺ δ' ἔν πρὸς τί; τὸ ἥδιόν; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια. Cicer. Offic. *l.* 1. § 103. *Neque enim ità generati à natura ſumus, ut ad ludum jocúmque facti eſſe videamur; ſed ad ſeveritatem potius, & ad quædam ſtudia graviora atque majora.* Ariſtot. *Ethic. l.* 10. *c.* 6. ἄτοπον γὰρ τὸ τέλος εἶναι παιδιὰν καὶ πρᾶγμα τέλειον τὸ παίζειν χάριν· σπουδάζειν μὲν καὶ ποιεῖν παιδιὰς χάριν, ἡλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν· παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύει γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιά· ἀδυνατοῦντες δὲ συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται· ἡ δὲ τέλος ἡ ἀνάπαυσις γίνεται διὰ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. Et mox: Βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν γελοίων, καὶ μᾶλλον παιδιᾶς, καὶ τὸν βελτίονα ἀεὶ καὶ μείζω καὶ ἀνδρώδη σπουδαιοτέραν τινὰ ἐνέργειαν.

Οὐ βλέπεις τὰ φυτάλια | Gemina his, *l.* 8. § 19. & *infr.* § 6.

Τὸν μύρμηκας | Ad *formicas* ablegat pigrum inertémque hominem & Solomon Rex *Proverb. c.* 6. *v.* 6, 7. & Flaccus, *Sat.* 1.

Parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit acervo,
Quem ſtruit haud ignara ac non incauta futuri.

Maro item *Æneid. l.* 4. de eiſdem;

It nigrum campis agmen, prædámque per herbas
Convectant calle anguſto; pars grandia trudunt
Obnixè frumenta humeris; pars agmina cogunt,
Caſtigántque moras: opere omnis ſemita fervet.

Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 9. *c.* 38. Τῶν δ' ἐντόμων ζώων ἐργατικώτατα, τὸ γένος μυρμήκων γένος, καὶ τὸ τῶν μελιττῶν· ἡ μὲν ἕν τῶν μυρμήκων ἐργασία πάσιν ὄψιν ἀπιθανοῖς ἔοικεν, καὶ ἀεὶ μίαν ἀτελεστὸν πάντες βαδίζουσι, καὶ τινὰ ἀπόθεσιν τῆς τροφῆς καὶ ταμιείαν. [ποιοῦνται.] ἐργάζονται γὰρ καὶ ταῖς νυξὶ ταῖς θερινοῖς. Naſo *Metamorph. l.* 7. *v.* 658.

——parcum genus eſt patiénſque laborum,
Quæſitique tenax, & quod quæſita reſervet.

Vide Simocat. *epiſt.* 61.

Τὰς ἀράχνας | Et de iſta Agur ὁ σοφὸς, in *Solom. Proverb. c.* 30. *v.* 27. *Aranea manibus prehendit.* id eſt, *pedibus*, inquit Junius, *qui utrinque ità conſtituti ſunt, ut patula hominum manus, ad tractanda fila, & eſcam retibus ſuis deprehendendam.* Plin. *hiſt. nat. l.* 11. *c.* 14. *Araneorum natura digna vel præcipuâ admiratione. genus eruditâ operatione conſpicuum. orditur telas. tantique operis materiæ uterus ipſius ſufficit. tam moderato ungue, tam tereti filo, & tam æquali deducit ſtamina, ipſo ſe pondere uſus.* Vide quæ ſequuntur. Ariſtot. *hiſt. Animal. l.* 9. *c.* 39. Τρέφει μὲν (τὸ μὲν ἀραχνίον γένος) σφᾶτον μὲν πατεῖναι σφῆς τὰ πέρατα παλαχθέν· εἶτα σημαίζεται ὑπὸ τῆ μέσῃ· λαμβάνει δ' τὸ μέσον ἰσχνῶς· δεῖ δ' τότοις ὥσπερ κέγκας ἐμβάλλει· εἶτα συνυφαίνει, &c.

Τὰς μελίσσας | Plin. *hiſt. lib.* 11. *c.* 5. *Apibus principatus, & præcipua admiratio. mella contrahunt: favos confingunt, & ceras: ad uſus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, conſilia privatim, ac duces gregatim: & quod maximè mirum ſit, mores habent: nihil novere niſi commune.* Ἔχει δὲ καὶ τινὰ ἐργασίαν αὐτῶν καὶ τὸν βίον πολλὴ ποικιλία. Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 9. *c.* 40. Quem igitur vide ſis ibi. Sed & Maronem *Georg. l.* 4. canentem, *quâ ratione*

——arte recentes
Excudant ceras, & mella tenacia fingant,

qui & *Æn. l.* 1. de Tyriis colonis urbem ſibi condentibus.

Qualis apes æſtate novâ per florea rura
Exercet ſub ſole labor, cum gentis adultos
Educunt fœtus, aut cum liquentia mella
Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas;
Aut onera accipiunt venientûm; aut agmine facto,
Ignavum fucos pecus à præſæpibus arcent:
Fervet opus; redolentque thymo fragrantia mella.

Τὸν καθ' αὑτὰς συγκοσμήσας κόσμον | κόσμος hîc Marco *conſtitutio.* prout Heſych. κόσμος, κατάστασις ſive *politia*, quomodo apud Thucydidem Scholiaſtes κόσμον exponit πολίτειαν. Alio ſenſu Ariſtoteles, citante Galeno *de uſu part. l.* 1. dixit, ἅπαντα τὰ ζῶα κεκοσμῆσθαι τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον. Verùm Marcus κόσμος vocabulum videtur eo libentiùs uſurpâſſe, quaſi non homo tantùm μικρὸς τις κόσμος exiſtat, ſed & animalcula illa μικροὶ κόσμοι τινὲς, aut mundi ſaltem icunculam quandam, non politiam duntaxat, apud ſe habeant, quam & illa pro ſuo ingenio modulóq; excolant. ut τὸν καθ' αὑτὰς κόσμον συγκοσμεῖν, ſit accingere ſe ad *mundi* partem eam, quæ ipſis aſſignatur, quaſi mundandam, id eſt, excolendam, quicquid in ipſis eſt, & ab ipſis exigitur, ad eum exornandum ac perficiendum, quaſi mutuâ quadam conſpiratione præſtare contendentes. ità *l.* 7. § 48. Τὸ παμμιγὲς καὶ τὸ ἐξ ἑκατέρων συγκοσμοῦμενον. poteſt & reddi, *ornamentum ſuum*, ſive qui eſt illis attributus, cunctis operis excolentes. nam & in ea ſignificatione ὁ κόσμος uſurpatur. Sed prius illud arridet magis. quia relationem reſpectúmque, quem ad univerſi naturam res quæq; habent, Marcus paſſim inculcat. iſtò Xyl. inclinat. illò Caſ. ſic *infr.* § 5. τὸ ὑπ' αὐτῆς διοικουμένῳ καταλληλον, κόσμῳ ſcil.

Τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν | alioqui nec homo quidem, hominis ſaltem nomine dignus, futurus. Marcus *infr. l.* 10. § 8. Εἶναι τινὰ μὲν συκᾶν, τὰ συκῆς πιέσαι· τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνὸς τινὰ δὲ μέλισσαν, τὰ μελίσσης· τὸν δ' ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου. Vide & *l.* 6. § 33. Ariſtot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 6. Ἐνάρετος δὲ ἢ κατὰ τινὰ οἰκείαν ἕξιν ἀρετωτάτη ἐνέργεια.

Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι | Πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυναμῆ σωεχῶς ἐνεργεῖν. Aristot. *ethic. lib.* 10. *cap.* 4. & *ibid. c.* 6. Ἀδυνατοῦντες ἐν σωεχῶς πονεῖν, ἀναπαύονται δέοντα. Et *politic. l.* 8. *c.* 3. Ὁ γὰρ πονῶν δεῖται ἀναπαύσεως. διὰ τοῦτο δεῖ εἰσάγεσθαι κωεστυλακτήσεις πρὸς τὴν ἡδονήν, ὡς ἐφαρμακείας χάριν. Hinc ieſtivum illud Democriti, à Stobæo relatum, *tom.* 2. *tit.* 16. Βίος ἀνέορτος, μακρὴ ὁδὸς ἀπανδόκευτος. *Vita ſine feſtis, via longa abſque diverſoriis.* Senec. *epiſt.* 3. *inter ſe iſta miſcenda ſunt; & quieſcenti agendum; & agenti quieſcendum eſt. Cum rerum natura deliberat, illa dicet tibi, ſe & diem feciſſe & noctem.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Ἔδωκε καὶ τοῦτο μέτρα ἡ φύσις | Rectè Hieron. *Potes hoc facere: ſed non eſt hoc opus tuum.* Cicer. *Offic. l.* 1. § 103. *Ludo autem & joco, uti illis quidem licet: ſed ſicut ſomno, & quietibus cæteris, tam cum gravibus ſeriiſque rebus ſatisfecerimus.* Dio in *chriis*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 34. Τῷ γελοίῳ, καθάπερ ἁλὶ, πρεπισμένως δεῖ χρῆσθαι. Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 10. Οἱ ἀρχὴν ἡδονῶν ἀρκοῦσιν ὀλίγοι, ὥσπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ὄψωμα. Vide *ad l.* 4. § 21. E noſtris Gabri. Barelet. in *quadrageſ. hebd.* 4. *ſerm.* 2. *Delectatio ad vitam, ut ſal ad cibum. peccant mulieres, cum juſcula nimis condiunt ſale.* Et Thom. Aquin. *Sum. part.* 2a. 2æ. *q.* 168. *a.* 4. *Parum de delectatione ſufficit ad vitam pro condimento; ſicut parum de ſale ſufficit in cibo.* Huc Dionyſii Sophiſtæ illud: χρὴ τὸ μέλιτος ἀκρῷ δακτύλῳ, ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. Philoſtr. *vit. Sophiſt. l.* 1. Flacc. *Sat.* 1.

Eſt modus in rebus; ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.
Nec luſiſſe pudet; ſed non incidere luſum.

Idem *epiſt.* 14. Ἡ φύσις ὥσπερ ὅρους ἑαυτῇ καὶ τοῖς πράγμασι τέθεικε· καὶ δεῖ τὸν ἀεὶσα ζῆν ἐθέλοντα τὴν μὲν δὲ γνῶσιν ἥκειν τε καὶ φιλεῖν, καὶ ζῆν ἐθέλειν ἐντὸς ἧς ὁρᾶν. Man. Palæolog. *ad fil. præcept.* § 40. Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀοριστεῖν δὲ ἑδαμῶ δεῖ, ἀλλ' ἔχειν ὅρους καὶ μέτρα ἐν τοῖς τοιούτοις. Optimè Senec. *epiſt.* 114. *Alter ſe pius juſto colit, alter ſe plus juſto negligit. tam hunc æquum eſt peccare, quàm illum.*

Ὑπὲρ τὰ μέτρα | Caſaub. *ad Athen. l.* 3. *c.* 29. *Vetus dictum eſt, non oportere ἡδύσμασι uti, ceu ἐδίσμασι. hoc eſt, ſcitamentis tanquam eduliis uti.* Nec illud minùs vulgatum, *Non eſſe medicamenta alimentorum inſtar adhibenda.* Siquidem τὰ φάρμακα, τὰ κυφίζοντα τοὺς νοσοῦντας, ὀλιτρεῖσθαι καὶ λυμαίνεται τοὺς ὑγιαίνοντας. Plut. *adv. Epicur.* Itaque Aicidamantem notat Ariſtoteles *rhetor. l.* 3. *c.* 3. ἔχ ὡς ἡδύσμασι χρησάμενον, ἀλλ' ὡς ἐδίσμασι, τοῖς ὀπτοῖς. Damnatque Clemens *Strom. l.* 1. τὴν σκληρὰν τροφὴν, ὡς μὴ καλὴν, τὴν πλείστοις τερπόντων ἔχουσαν τὰ ἡδύσματα. hoc eſt, in qua πλεῖον ἡδύσματος ἢ ἐδίσματος exiſtit. de luſu ac quiete, quæ ſunt vitæ operiſq; condimenta, & laſſitudinis indè contractæ aut oborientis ſaltem medicamenta quædam, idem dictum fuerit.

Οὐ γὰρ φιλοῦσ σεαυτόν. | Reverà improbus nemo ſe verè amat. Ità (τὸ δὲ λεγόμενον, δόξαν ὠφ, ὁ φιλόσοφον δέ. uti Cleanthes apud Arrian. *diſſert. l.* 4. *c.* 1.) malus quivis cum primis φίλαυτος eſt, quod Plato docet *de leg. l.* 5. nec eſt verè φίλαυτος tamen. Siquidem, quod Græci interpretes habent, *Pſal.* 11. *v.* 5. Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδικίαν, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. Et quod Rex ſapientiſſimus *Param. c.* 8. *v.* 36. οἱ μισοῦντες τὴν σοφίαν, ἀγαπῶσι θάνατον. *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam; quique odit ſapientiam, diligit mortem.* Atqui, ut Clemens *pædag. l.* 3. *c.* 11. Πῶς σεαυτὸν ἀγαπᾷς, εἰ μὴ φιλοζωεῖς; *quomodo ſe amat, qui vitam non diligit?* Optimè Auguſtin. *in Joan. tract.* 78. *Impius & diligere ſe dicitur, quoniam iniquitatem, qui iniquus eſt, diligit. & idem rurſus odiſſe ſe dicitur, quoniam quod ei nocet, hoc diligit. odit ergò in ſe naturam, diligit vitium.* Ità, quod *affectu* (ſed pravo) *amor eſt, effectu* (& hoc verò) *odium eſt.* Bernard. *de converſ. c.* 4. Denique, quòd Marcus iſtic, Non ſe amat, qui non amat bonum ſuum. bonum autem hominis eſt in bonis actibus verſari. *lib.* 5. extremo.

Τὰς τέχνας ἑαυτῷ φιλοῦντες | Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Περὶ ἅπερ ἑαυτὸν ἀσκεῖ, φιλεῖ ταῦτα. Et Theodoret. *therap. lib.* 6. Ὁ χειροτέχνης ἀγαπᾷ τὸν τέχνην, καὶ τοῦ πόνου εἶς συγκλήρωσιν. Canus tibicen (referente Plut. *lib. de ſene polit.*) dicere ſolebat, ἀγωνεῖν ἀνθρώπους, ὅσῳ μᾶλλον αὐτὸν αὐλῶν, ἢ ἑτέρους εὐφραίνειν. λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθὸν, ἢ δίδοναι, τὸ αὐλεῖν ἐθέλοντας. Quin & Eudoxus Mathematicus, eodem autore in *Comment. adv. vitam Epicur.* Εὔχετο, παρεσὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καλαμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ὅρου, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι.

Συγκατάκοιτον) πῶς κατ' αὐτὰς ἔργοις | Hoc eſt quod Euripides, in periocha illa toties laudata, totiesque decantata, apud Plat. in *Gorg.* & in *Alcib.* 2. Ariſt. *rhet. l.* 1. *c.* 11. & *problem. l.* 18. *q.* 6. Plut. *de garrul.* & *Sympoſ. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 2. *c.* 1. Gellius *noct. Attic. l.* 19. *c.* 22.

— λαμπρὸς ἐν
Τούτῳ δ' ἕκαστος, κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
Ἵν' αὐτὸς αὑτῷ τυγχάνει * βέλτιστος ὤν. * *al.* κρείσσων.

Hac re triumphat quisque, in hanc innititur, (inde
In hac dici maximam partem terit,
In qua ipſe ſentit maxime ſe excellere.

ità malim quàm cum Grotio in *excerptis*, qui τυγχάνῃ, legit.

Ut ipſe ſeſe evadat excellentior. Siquidem eam mentem autoris fuiſſe, ex antiquis illis, qui laudarunt, ſcriptoribus, penitiùs intuenti liquebit. quan-

quanquam nec inficior παρῳδῆσαι licere, eo etiam leviter immutando, quod & quidam ex eis quos citavimus fecerunt, non inconcinnè detorquere. Quod autem συγκλατήκασθαι Marcus hic dixit, idem σφοδρηκέναι frequentius dici ſolet, pro ſtudio alicui ità eſſe addictum, non tantùm ut ab eo avelli quis nequeat, ſed ut in eo etiam enixiùs & obſtinatiùs *perſequendo*, conſumat & quaſi *tabefaciat* ſeſe. Syneſ. *de Calvit.* Δακτύλοι ἢ ἔτι σκαρίσι καὶ σφενδόναις ἀντὶ καλάμων τετράπαται· εἰ μὴ καλαμοι λέγοις αὐτὰ τὰ γεφύρια τὸ ἐν βέλει τύτῳ μᾶλλον ἢ ὕδιν ἀυλασθεν, εἰ καὶ σφοδρηκασιν. Vide *l.* 10. § 23. μήτε σφοδρηκός. ſed & σωφρηκέναι eodem ſenſu dictum Euripidi ab Ariſtotele laudato *ethic. eudem. l.* 7. *c.* 2. & 5. & *magn. l.* 2. *c.* 11.

Κακὸς κακῷ ἢ σωφρόνηκεν ἡδονῇ.
Malus malo lubentia colliquitur.

hoc eſt, quod Lycorin ſuam affatus Gallus apud Maronem *eclog. ult.*

——— *hic ipſo tecum conſumerer ævo.*

Aliud eſt quod Clemens *Strom. l.* 4. de muliere conjugata, Πᾶσα γὰρ ἀγαθὴ γυνὴ, ἥτις ἀνδρὶ σωφρόνηκε, σωφρονεῖν δέδοται. Expreſſit eleganter, quod Moſes *lib.* 1. *cap.* 2. *v.* 24. דָּבַק Matth. *cap.* 19. *v.* 5. & Paulus *ad Epheſ. cap.* 5. *v.* 31. προσκολλᾶσθαι dixit.

Ἄλυτοι καὶ ἄστοι | De Nicià Pictore Plut. in *Comment. adv. vitam Epicur.* Οἱ φιλογεφυρῶντες ἅτοις ἄρτι τῇ πραγματικῇ ἐν ἔργον, ὥστε Νικίαν γεγράφοντα τὴν Νέκυιαν, ἐρωτᾶν πολλάκις τὸν οἰκέτας, εἰ εἰσῆκεν. Idemque *lib. de ſene polit.* Νικίας ὁ ζωγράφος ἅτοις ἔχαιρε τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις, ὥστε τὸν οἰκέτας ἐρωτᾶν πολλάκις, εἰ λέλυται καὶ πέπηκεν. Meminit & Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. De Archimede Plut. idem in *eod. contr. Epicur. Comment.* Ἀρχιμήδην ἢ βίᾳ καὶ διαγεγραμμένων ἀποσπῶντες σωπήλειφον οἱ στρατιῶται· Ὁ ἢ ὅτι τῆς κοιλίας ἔγγραφε τὰ σχήματα ἐνέγκας. Idemq; *de ſen. polit.* Ἀρχιμήδην ἢ τῇ σωρῷ προσκείμενον ἀποσπῶντες βίᾳ, καὶ ἀποδύοντες, ἤλειφον. οἱ ἢ στρατιῶται. ὁ ἢ ὅπως τὸ σῶμα τὰ ἀλειμμένα διέγραφε τὰ σχήματα. Et in *vit. Marcel.* Οὔκουν ἐπ' ἀπιστίᾳ τῆς περὶ αὐτὸ λεγομένης ὄχλου, ὡς ἄρ' οἰκείας δή τινος καὶ σωοίκου θελγόμενος ἀεὶ σειρῆνος, ἐλέληθε καὶ σῖτα καὶ θεραπείας σώματος βίᾳ ἢ πολλάκις ἐκκόμενος ἐπ' ἀλειμμα καὶ λαβεῖν, ἐν ταῖς ἐφόδοις ἐγράφεν σχήματα τῷ γεωμετρικῶν, καὶ τῷ σώματος ἀλειλειμμένῳ διῆγε τῷ δακτύλῳ γραμμὰς, ὑπὸ ἡδονῆς μεγάλης κάτοχος ὢν καὶ μεσολαβῶν ἀληθῶς. De Carneade Philoſopho gemina refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Carneades laboriosus & diuturnus ſapientiæ miles; ſiquidem nonaginta expletis annis, eadem illi vivendi & philoſophandi finis fuit; ità ſe mirificum doctrinæ operibus addixerat, ut cùm cibi capiendi cauſſâ recubuiſſet, cogitationibus ita rapi, manum ad menſam porrigere oblivisceretur: ſed eum Meliſſa, quam uxoris loco habebat, temperato inter ſtudia non interpellandi, ſed incidio ſuccurrendi officio, dexteram ſuam neceſſariis ciborum aptabat.* Nec tacendum, quia ittue quàm maximè facit, artis operi immortui Archimedis illius fatum, de quo Marcellus in obſidione Syracuſana, ejus opera machiniſq; ad miraculum ſtupendis impeditus diu fruſtratúſq; exclamavit; Οὐ παιζόμεθα πρὸς τὸν Γεωμετρικὸν ἅτον Βριάρεων πολεμοῦντες; ὃς τὰς μὲν ναῦς ἡμῖν καθίζων πρὸς τὸν θάλασσαν, παίζων μετ' ἀριθμῶν ἐκβέβληκεν· τὸν ἢ μυθικὸς ἑκατόγχειρας ὑφαίρει, πολλὰ βάλλων ἅμα βέλη καθ' ἡμῶν. Sed & Plut. in *Marcell.* Τῷ γὰρ ὄντι πάντες οἱ λοιποὶ Συρακόσιοι σῶμα τῆς Ἀρχιμήδους παρασκευῆς ἦσαν. ἡ ἢ κινοῦσα πάντα καὶ στρέφουσα, ψυχὴ μία, &c. Perruptis ſiquidem tandem per vim Syraculis, dum artis ſtudiis ſuæ nimiopere intentus perſiſtit, nec hoſtem urbis compotem factum advertit, & à milite gregario occiſus perhibetur. Plut. *Marcel.* Ἔτυχε μὲν γὰρ αὐτός τι καθ' ἑαυτὸν ἀναπορῶν ἅτοις διαγεγράμμασι· καὶ τῇ διανοίᾳ διδόκως ἅμα τῷ τε διανοίᾳ καὶ τῷ σώματι, ἃ προῄρητο τῷ κατὰ Ῥωμαίων, ἐδὲ τῷ ἄλλων τῆς πόλεως· ἔρημα ἢ ὑπῆρχε παντὶ στρατιώτῃ καὶ κινδύνῳ ἀκολουθεῖν πρὸς Μάρκελλον, ὃν ἐβούλετο πρὶν ἢ τελέσαι τὸ προβλημα καὶ καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν· ὁ ἢ ὁρμήσας καὶ προσάπτων τῷ ξίφει, ἀνεῖλεν αὐτόν. Ἕτεροι μὲν ἂν λέγουσιν ὑπισχνεῖσθαι μὲ ἐνδοὺς, ὡς ἀποκτενοῦντα, ξιφήρη τὸν Ῥωμαίον· ἐκεῖνον ἢ ἰδόντα δεῖσαι καὶ ἀνηβολεῖν ἀναμένειν βραχὺ χρόνον, ὡς μὴ καταλείπῃ τὸ ζητούμενον ἀτελὲς καὶ ἀδιάφθορον· τὸν δὲ ὑποπτεύσαντα διαχρήσασθαι. Livius *hiſt. l.* 25. *Archimedem memoriæ proditum eſt, in tanto tumultu, quantum capta urbs in diſcurſu diripientium militum ciere poterat, intentum formis, quas in pulvere deſcripſerat, ab ignaro milite quis eſſet interfectum.* Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Dum animo & oculis in terram defixis formas deſcribit, militi, qui prædandi gratiâ domum irruperat, ſtricto; ſuper caput gladio, quiſnam eſſes interrogabat, nomen ſuum indicare non potuit. ſed protracto manibus pulvere, Noli, inquit, obſecro iſtum diſturbare: ac proinde quaſi negligens imperii Victoris, obtruncatus, ſanguine ſuo artis ſuæ lineamenta confudit.* Cicer. *de finib. lib.* 5. § 50. *Quem ardorem ſtudii cenſetis fuiſſe in Archimede, qui dum in pulvere quædam deſcribit, ne patriam quidem captam eſſe ſenſerit.* De manuariis artificibus Liban. *orat.* 31. Αἱ μὲν δὴ χειρουργοὶ τέχναι, αἵτε ἄλλαι, καὶ οἱ τὸν χαλκὸν ἐλαύνοντες, ἀχρυπνοί τε αὐτοὶ, καὶ ἀχρυπνίας, οἷς παρέσχηκαν αὐτοὶ διώκοντες μᾶλλον ἢ φεύγοντες ἢ ἕλκειν ἐπιθυμᾶν. De viro itidem contemplationibus divinis dedito Baſil. Cæſ. *epiſt.* 5. Ἐκεῖνος τῷ κάλλει παρελαμπόμενος, καὶ ἐλλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς φύσεως λίθους λαμβάνει, μήτε πρὸς τερπνὴν φορυτίδα, μήτε πρὸς παιδολαίων μίσμασι τῷ ψυχῷ καθελκόμενος.

Ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον | Οἱ κερδαίνοντες ἀ

κοπῶν

κοπῶσιν, ut Plut. *de ſan. polit. qui pecuniis numerandis lucrandiſque nunquam defatigatos ſe ſentiunt.*

Ὁ κινδυνος τὸ δοξάσειον | Themiſtocles poſt Miltiadis pugnam, victoriamque Marathoniam, οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν, οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν. τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Plut. in *apophth.* & in *Themiſt.*

Ὅταν σφοδρότερον | *cùm vehementiùs iſtis additi fuerint.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, ὅτε κοιμηθῶσι | Ità Diotima Socrati in *Platonis Sympoſ.* Τὰς καλὰς ὁρῶν ἐκπλήξας, καὶ ἕτοιμος εἶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, ὁρῶντες τὰ παιδικὰ, καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἷόντ' ἦν, μήτ' ἐδίειν, μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυεῖναι. De aleatoribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς πώποτε οἰκέτῃ ὕπνος ἡνάγκασεν ἀγρυπνεῖν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀῤῥώστημα καὶ κακοφόρτας τε καὶ μαχλοῦσας ἀπεστέρησεν ὕπνε, πεῖσον μὴ ἀγροῖς ἀμελεῖν, πεῖσον ἢ λυπρῶν ὑπεροράν ἤδη δέ πε καὶ τροφῆς αὐτῆς· σωτήριοι γὰρ οἱ φιλόκυδοι νύκτες ἢ μέραις ἄσιτοι καὶ ἄποτοι· καὶ ἡδονῆς ἡδονὴ θέλεσι.

§ 2. Ὡς εὐκολον ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν | Vide *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 29, 47. & *l.* 11. § 16, 19. & *l.* 12. § 25.

Ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶ | Ὥσαρ κάμψαντι τὴν ἄκρην, ut eſt, *l.* 12. § 22.

§ 3. Μή σε παρεμπάτω | *Neque te avertat.* Xyl. vel *ſeducat.* ut ſit idem τὸ παρεμπαίειν, quod τὸ παραπαίειν, καὶ ἠπεροπεύειν. atque ità Homerus uſurpavit *Il. α.* *v.* 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' ἐγνὼς δείδοικα κῆ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀγχιβασίζα Θέτις.

hoc eſt, *ne te ſeduxerit, pellexerit.*

Ἐπακολουθοῦσι | *Conſequentes* Xyl. & Caſ. at D. Jun. ἐπικωλύσας legi mavult. *prohibentes.* utrumvis conſtare poteſt.

Μέμψις | Senec. *epiſt.* 81. *Si gratum eſſe non licebit, niſi ut videar ingratus, ſi reddere beneficium non aliter quàm per ſpeciem injuriæ, potero; æquiſſimo animo ad honeſtum conſilium, per mediam infamiam tendam. Nemo mihi videtur pluris æſtimare virtutem, nemo illi eſſe magis devotus, quàm qui boni viri famam perdidit, ne conſcientiam perderet.* & *ep.* 113. *Non vis eſſe juſtus ſine gloria? at mehercule ſæpe juſtus eſſe debebis cum infamia. & tunc, ſi ſapis, mala opinio bene parta delectat.* Vide *l.* 6. § 2.

Μέμψις ἢ λόγος | D. Jun. ἢ ψόγος. quod valdè placet.

Ἃ σὺ μὴ θελήσεις | Vide *ad l.* 2. § 8.

Εὐθεῖαν πέραινε | *Rectâ progrediaris, viâ rectâ inſiſtas.* ità *l.* 7. § 55. εὐθεία περαίνετω. & *l.* 10. § 11. εὐθείαν περαίνειν δὲ τὸν ὁμῶ, καὶ εὐθείαν περαίνοντα ἑπεσθαι τῷ θεῷ.

Ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ | Vide ad *l.* 1. § 9. Stoicis τὸ τέλος, i. e. *propoſitum,* ſive *ſummum bonum* eſt, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, ſive τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. *naturæ ductum ſequi & ſecundùm naturam vivere.* Verùm quæ ea natura eſſet, cujus ductum ſequerentur, in hoc haud ſatis ipſis inter ſe conveniebat. Siquidem ut Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Φύσιν χρύσιππος μὲν ἰδικὴν, ἢ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τὴν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην· ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐκλέγεται φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἐκεῖ ἢ τὴν ὑπὸ μέρος. Marcus Chryſippum ſequitur, eodémque utramque *naturam,* & *univerſalem* & *humanam,* collimare & quaſi collineare, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύσεως | Ità 6. § 28. θεραπεία ἀναπαύλας. Charon apud Ariſtoph. in *Ran.*

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πεφυσιάτων;
Quis ad requiem ex malis vult & moleſtiis?

Joan. *Apocal. c.* 14. *v.* 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Marco noſtro; νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὀλιγίσασας μιᾶς ἀνεπαύσαντο. Tractum ab eo, quod *mortem ſomno* ſimilem perhibeamus. Naſo, *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Ἐναποπνίξας | Vide *ad lib.* 2. § 2. & *lib.* 4. § 21. & *l.* 6. § 15. & *l.* 7. § 50. & *l.* 9. § 2. Ità Homer. θυμὸν ἀποπνείουσα dixit, Il. *ſ. v.* 524. & *υ'. v.* 654. Eodémque ſenſu in ſacra pagina ἐκπνεῦσαι, Marc. *c.* 15. *v.* 35, 39. & Luc. *c.* 23. *v.* 36. quod Matth. *c.* 26. *v.* 50. ἀφιέναι τὸ πνεῦμα. Joan. *c.* 19. *v.* 30. παραδιδόναι τὸ πνεῦμα. Latini pariter, *efflare animam,* dicunt. & apud Cicer. *Tuſcul. l.* 2. Attius in *Trachin.*

Frendens efflavit graviter extremum halitum.

Πεσὼν ἢ ὀλὴ τύτῳ | *In Senariis gnomicis:*

Γῆ πάντα τίκτει, καὶ πάλιν κομίζεται.

Tellus ut edit, ità reſumit omnia.

Plin. *hiſt. Natur. l.* 2. *c.* 63. *Terræ uni rerum naturæ partium, eximia propter merita cognomen indidimus maternæ venerationis. illa nos naſcentes excipit, natos alit, ſemelque editos ſuſtinet ſemper; noviſſimè complexa gremio jam à reliqua natura abdicatos, tum maximè, ut mater, operiens.* Ennius item in *Epicharmo,* à Varrone relatus *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſſendi facit hilum.

de quo verſu videatur Joſ. Scaliger *ad Varron.* ſed & *infr. ad l.* 8. § 18.

Πατῆσαι | indè *terram,* olim *terram,* volunt dici, *quod incedentium pedibus teratur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Iſidor. *orig. l.* 4. *c.* 1. Junil. *in Geneſ.* Honor. *in imag. mund. c.* 3. Hinc Ambroſ. *Epitaph. Theodoſ. Adhuc in terris es, quas teris. & in cælo poſſides.* Et Etymolog. Βάτιν, τὴν γῆν, Μεσσήνιοι. ità *Adarcatis* Ops à calcando, quod Hebræis רֶרֶץ dicitur. Fr. Jun. *in Tertull.* & אֶרֶץ terra eiſdem à רָעַץ Paræus *in Geneſ.* Verùm alii aliunde. Joſ. Scal. à Græco δάϊξ *tera, terra,* ut δάϊς, δαΐδος, *teda, δάϊσια, teſqua.* H. Stephan. ab

ἔεσ,

ἔρεβ, τ præfixâ. Avenar. *Lexic.* & Guichard. *Harmon. ling.* ab Hebraico ארץ *erets*. Schindler. *pentaglot.* ab Arabico ארא *terra, lutum.* Canin. *Hellenism.* à Punico *ert, terra*, ut ἔρση *ros*, factâ metathesi.

§ 5. Δειμύτητά σε | *Austeritatem tuam.* Xyl. *acumen* potiùs *ingenii*, & *sagacitatem*, M. Cas. Mercurium describens Galenus in *hortator. c.* 2. φαυλεγὶς τὰς ὄψεις· δεδορκὼς ἡ δειμύ· ubi aliud est δειμὺ δεδορκέναι, quàm δειμὺ βλέπειν Aristophani. Siquidem τὸ δειμὺ βλέπειν, Comico idem est, quod τὸ ὑπόδρα ἰδεῖν passim Homero: id est, *torvum tueri*: unde & δειμὺ βλέμμα Herodiano, *vultus torvus ac truculentus.* at δειμὺ δεδορκέναι Galeno, *acre* sive *acriter*, verùm μὴ φαυλεγὶς, *cum hilaritate* sive *festivitate* quadam, *intueri.* ut τὸ δειμαὶ, tum τὸ συνιέναι illud designet, quod vocabulo isto Euripidem significâsse ex Aristophane Grammatico observat Eustath. *ad Odyss. γ'.* quo sensu & Herodianus dixit, δειμυτέρως ὡς πρὸς τὰς ἐννοίας εἴ τινι ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν ἀνθρώπων. tum etiam simul comprehendat τὸ ἡδὺ illud, quod Homeri seculum secutos Rhetores eo nomine nuncupàsse docet idem Eustath. *ad Iliad. λ'.* quum τὰς ἐννοίας καὶ λέξεις illas δειμαίας dicerent, αἷς γλυκύτης ὑπῆρξεν τοῖς. Atque ità Marcum hîc cepisse nullus ambigo. quod uno vocabulo expressisse haud facul fuerit. Julian. *orat.* 5. Christianos perstringens, ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ τοῖς πόλεσι πρέπειν μᾶλλον τὰ τοιαῦτα, ἢ τούτοις τοῖς κομψοῖς, ὧν τὸ ψυχρότερον δειμὺ μὲν, ὑγιὲς δ' οὐδὲν ἔχει. Geminum autem huic argumentum habes, *infr. l.* 7. § 52. & *l.* 8. § 8.

Οὐκ αἰδέμην πόσα ἤδη παρέχεις δυσκόλῳ | Hoc est quod Joannes ille ὁ χρυσορρήμων passim inculcat, non tam ἀδυναμίαν καὶ ἀοδίαν, quàm ῥᾳθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν obstare, quo minùs vitam rectè piéque instituant plerique. *de Compunct. ad Demetr.* Apostolorum exempla ad imitationem proposita hoc prætextu repellentibus, quòd paria illis neutiquam possint, Εἰ μὲν, inquit, νεκροὺς ἀνασῆσαι ἐπηγγέλλοντο, ἢ ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι τυφλῶν, ἢ κωφοὺς λαλεῖν, ἢ χωλοὺς ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας ἰάσεις νόσους, καμοῦ ἂν εἶχε τὰ τῆς ἀπολογίας ταύτης ἡμῖν· εἰ δὲ πολιτείας ἐξέτασις ᾐτήκασι παρ' ἡμῶν, καὶ ἀκριβοῦς ἀπόδειξις, ποῖον ταῦτα πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἔχοι λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ δείξεις ἀπίλαυστος χάριτος βαπτίζοντος, καὶ πνεύματος μετέχοις, οἱ καὶ μὴ πρὸς τὸ τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖ πρὸς τὸ πολιτείαν ὀρθὴν καὶ ἀνεπαίσθητον λαβεῖν, ὥστε ῥᾳθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας δεῖν ἢ διαφθορᾶς. Et *in Genes. orat.* 14. Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀνεπαχθές· ἀλλὰ δεινὸν ἡ ῥᾳθυμία. ὥσπερ αὖ καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἡμῖν φαίνεται ποιεῖ· ὕπνος ἡ ἀσωδία καὶ ἡ ἀκηδία καὶ τὰ δύσκολα, εὔκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. Idem *in Psal.* 111. Τὴν δυσκολίαν οὐχ ἡ φύσις ἐπιταγμάτων φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν ῥᾳθυμία ποιεῖν ἔωθεν. ὡς εἴ τις μετὰ ῥᾳθυμίας δέχοιτο, κοῦφα καὶ ῥᾴδια αὐτὰ ὄψεται ὄντα. Et mox: ἡ ῥᾳθυμία φησὶ πολλῶν καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἀπεφήνατο· ἡ δ' ἀσωδὴ καὶ δυσκολόπαις, ῥᾴστα· Videantur plura *in Cor. ep.* 1. *orat.* 2. & 9. Et *ad Philip. orat.* 2. ubi illud crebrò ingerit, prout noster istic. hoc vel illud non potes, at istud potes, &c.

Γλιχαδίσθαι | *cunctari.* Xyl. malim *tenacem esse.* Vide *ad lib.* 4. § 44. γλίχροι, *tenaces.* Aristot. *Ethic. lib.* λ. *c.* 1. Οἱ μὲν ἐν ταῖς τοιαύταις θεσμοθεσίαις, ὄζῃ φειδωλοὶ, γλίχροι, κιμβικαὶ, πάντες τῇ δόσει ἐλλείποντες· Obiter vocabulum istud apud Laertium restituemus. If. *lib.* 4. de Lacyde. Τοῦτον φασὶ καὶ σὲ τὴν οἰκονομίαν γλυκύπαιδα ἐσπικέναι· quod Ambrosius Camaldun. reddidit, *Aiunt illum & circa rem familiarem se facetissimè habuisse.* Vigerus, *ad Eusebium, lepidissimè* mavult. Cæterùm tu me sponsore rescribito, γλιχόπατα ἐσπικέναι. Sic enim de eodem ex Numenio Eusebius *præparat. lib.* 14. *c.* 7. Ἦν μὲν δὴ Λακύδης ὑπογλιχότερος, καί πως τερπνὸν ὁ λεγόμενος οἰκονομικός. *Erat is paulo sordidior. Vigerus. malim*, tenacior. nos diceremus, somewhat near, and a great husband. miror autem virum eruditissimum vitiosam eam lectionem non animadvertisse, cùm Eusebium simul sub oculos haberet. nec possum probare, quòd Οἰκονομικὸς literâ majusculâ præfixâ scribit, vúltque certum aliquem eo tempore notissimum designari, qui ἀπὸ τῆς ἀκριβεστέρας οἰκονομίας οἰκονομικὸς vulgò nominabatur. Cùm revera Οἰκονομικὸς istic appellativum, sive epitheton commune sit; eúmque designet, qui est *rei familiaris, dispensandæ, curandæ, tuendæ peritus*, vel *qui negotio huic addictus est*, eidem sedulò intentus. De Polypo piscе Aristoteles *hist. animal. l.* 9. *c.* 37. Ὁ δὲ πολύπους, ἀνόητος μὲν ὅτι οἰκονομικὸς δ' ὅτι πάντα καὶ συλλέγει μὲν εἰς τὸν θαλάμιον, ἃ τυγχάνει κατοικῶν. Quod Plinius *l.* 9. *c.* 29. *Cum aliqui brutum habeatur animal, in re quodammodo familiari callet. omnia in domum comportat.* nec de Lacyde aliter enunciatur.

Ἀρέσκεσθαι | *Sortem tuam improbare.* Xyl. at hoc esset potiùs δυσαρεστεῖν, καὶ οὐκ ἀρέσκεσθ' malim ergò ἀρεσκάζεσθαι, ut *lib.* 11. § 14. *assentari, blandiri.* quod est finitimum τῷ κολακεύειν, verùm honestius paulò vocabulum. Sed nec mutari forsan quicquam necesse fuerit. Siquidem & τῷ ἀρέσκεσθαι hoc eodem sensu usus videtur Plutarch. in *pædagog.* εἰ μὲν ταῖς ὄψεσι ἀρεσκομένων ἡβώντων κολακείαις, εἰσὶ δὲ καὶ σκωπτόμενοι χαριζόμενοι φίλοις. indè οἱ ἄρεσκοι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινοῦντες, καὶ οὐδὲν ἀντιτείνοντες, ἀλλὰ δὴ οἰόμενοι δεῖν ἅλυποι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. Aristot. *Ethic. lib.* 4. *cap.* 6. qui & τὸν ἄρεσκον τῷ κόλακι accuratiùs distin-

distinguens, *ibid. l. 2. c. 7.* περὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἡδὺ ἐν τῷ βίῳ, ὁ κόλαξ ἄλλων, εἰ μὴ ὀλίγος ἕνεκα, ἀφεκτέον· εἰ δ' ὠφελείας τῆς αὐτοῦ κόλαξ. ut commodum ſuum adulator ſive Colax, oblectamentum alienum aſſentator ſive blandus iſte reſpiciat. Indè & ἀρέσκεια, ἔντεξις ἂν δόξαι τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παιγνιδιαστική. Theophraſt. *ethic. charact.* 5. ad quem Caſaub. videndus. Cæterùm iſto *blanditiæ* ſive *comitatis blandæ* nomine adulationem ſuam obvelâſſe quoſdam, ex Anaxandride Comico monet Athen. *dipnoſ. lib.* 6. his verbis: Τοιοῦτόν τινα κολακείαν πρὸς, ἐπιχειρούμενοι τύπτουσι, ἀρέσκειαν προσαγορεύουσ' ὡς ἡ Ἀναξανδρείδης ἐν Σαμίᾳ,

Τὸ γὰρ κολακεύειν, νυνὶ ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.

Adulatio habet nunc nomen blanditiam.

De Pythagora Laert. *l.* 8. Ἀπείχετο καταγέλωτος, καὶ πάσης ἀρεσκείας, οἷς σκωμμάτων καὶ διηγημάτων φορτικῶν. Quod autem Caſ. ad obſequia corpuſculo præſtanda refert, quò ipſius cupiditatibus ſatisfiat, minùs probabile videtur.

Περπερεύεσθαι | *Levem eſſe.* Xyl. adducens cùm Suidam exponentem τὸ περπερεύεσθαι, προπετεῖν· & περπέρειαν, βλακείαν καὶ προπέτειαν, tum & illud Apoſtoli *ad Corinth. epiſt. 1. cap. 13. v. 4.* ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται. quod ille interpretatur, *Charitas non eſt levis, aut nugax.* At verò bonus ille editor Lugdunenſis, pro περπερεύεσθαι, quod rectum fuerat, ſed ipſi fortean minùs intellectum, προπετεύεσθαι ſubſtituit. perperam omnino, & ex proprio, opinor, cerebro. Verùm mirum quantum diſſideant à ſe invicem enarratores in vocabulo iſto apud Paulum Apoſtolum, vel interpretando vel explicando. Chryſoſt. οὐ προπετεύεται. *non eſt temeraria.* Vetus interpres, cui & Beza accedit, *Non agit perperam.* tanquam ſi à Latinis ea vox ad Græcos tranſierit. Syrus, *Non tumultuatur.* Tertull. *de patient. c. 12. Non proterunt faoit.* Eraſm. *Non eſt procax.* Alii, *Non eſt inconſtans.* Alii, *Non agit improbè.* Alii, *Non eſt fucata.* Alii, *Non adulatur.* Ego credidi rim commodiſſimè poſſe verti, *Non effert ſe*; non eſt jactationi aut vanæ oſtentationi dedita. Ità Græcus Schol. primo loco: Οὐκ ἀλαζονεύεται. Heſych. Πέρπερος, μὴ βλακείας ἐπιθυμῶν. περπερεύεται, κατεπαίρεται. Suidas etiam, Πέρπερος, ὁ μὴ βλακείας ἐπιθυμῶν. Idem tamen inter alia: Περπέρεια, ὁ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ πολυτέλειαν περιβαλλόμενος. Et Concil. Nicen. 2. *Can.* 15. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ πολυτέλειαν περιβαλλόμενος, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἐφη Βασίλειος. Reperiuntur autem illa Baſilii verba (ſi modo Baſilii Cæſarienſis ſint, & non potiùs Euſtathii Sebaſtienſis, ut opinantur quamplurimi, *aſcetica* illa) *reſponſ. part. 2. ad quæſt. 49.* Ità illi à Baſilio an Euſtathio, iſte, ut probabile eſt, à Clemente Alex. habuit. Is enim *pædag. lib. 3. c. 1.* Apoſtoli locum exponens: περπερεία, inquit, ὁ κομψὸς καὶ πολυτελὴς καὶ ἀχρειότητος ἔχων ἔμφασιν. Verùm latiùs multo patet vocabuli hujus uſus ſenſúſque, quàm ut ad veſtitum duntaxat, quo tamen etiam ἐναβρυνόμενοι ſolent οἱ ἀλαζόνες καὶ κατὰ βλακείας ἐπαιρόμενοι, reſtringi debeat. Docet id Cicero *ad Attic. l. 1. ep. 10. Ego autem ipſe*, inquit, *Dii boni, quomodo ἐνεπερπερευσάμην novo auditori Pompeio.* id eſt, quomodo me oſtentavi, & quaſi juveniliter jactavi, omnibus adhibitis fucis & ornamentis orationi meæ, quaſi exultavi, & placere illi ſtudui: inquit Petr. Victorius. Accedit quod Stephanus *de dialect. c. 16.* § 1. monet, Sophoclis Scholiaſten, περπαίρεις, κομῴδεῖς, interpretari, & περπαιρεύεις, κομῳδεύεις· apud quem περπερᾷς & περπερεύεσθαι legendum, nulli poteſt eſſe ambiguum. Græcam ſi damus originem, malim cum Dunæo noſtro à περὶ duplicato, quàm à περιφέρεσθαι cum Stephano derivare. Verùm plura de vocabulo iſto qui voluerit, adeat pòſt H. Steph. *theſaur.* Jo. Druſ. *obſerv. l. 7. c. 7.* Muret. *var. lect. l. 14. c. 7.* Andr. Dunæum noſtrum *notis ad Savilii Chryſoſt. in* 1. *Cor.* 13. Heinſium denique, qui poſt iſta à me adnotata prodiit, *exercit. ſacr. ad* 1. *Cor. cap.* 10.

Εἰ ἄρα ὡς βεβαιότερος καὶ δυσπαρακολουθητότερος καταγινώσκεσθαι | aut leg. καταγινώσκῃ, aut ſupplendum verbulum aliquod, fortean, δώσουσι, ex clauſula proximè præeunte, aut μέλλεις, aut συμβαίνει, aut ejuſmodi aliud quippiam. Eſt autem ὁ δυσπαρακολούθητος, *qui difficulter rem propoſitam comprehendit & aſſequitur.* Sicut contrà εὐπαρακολούθητος, ὁ ὀξὺς εἰς τὰ πραγματα καὶ ῥᾴων χωρῆσαι. Heſych. *qui res facile aſſequitur.* Suidas in Σκιώδης, ὥσπερ ἐπάλληλοι τοῦ ἀκούειν καὶ δυσπαρακολούθητοι. In *ſectione* proxima, ἀπαρακολουθήτως ἔχειν ποιεῖν, dicuntur, qui quaſi *neutiquam aſſequuntur, aut intelligunt*, hoc eſt, non attendunt prorsùs, id quod agunt. Et mox; Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν. *Sed neceſſe eſt illud ipſum quod fit nôſſe, & intelligentiâ aſſequi*, ſive αἰσθέσθαι, ut ſtatim ipſe ſe interpretatur. Epictet. *l. 1. cap. 5.* ὥστε μηδὲ παρακολουθεῖν, μηδὲ συνίειναι μηδέν. & *lib. 3. cap. 26.* ἐγὼ γὰρ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις παρακολουθῶ; Galen. *de errat. dignoſ. & cur. cap. 1.* Ἔνιοι δ' ὅταν ἀγύμναστοι περὶ λόγους ὦσιν, ὡς μὰ παρακολουθεῖν τοῖς ἐκείνων ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις (π. α. τ. ὑ. ἡ. λεγομένοις, leg. ut Marc. *lib. 7.* § 4. παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις) Idémque *ibid.* mox; φαίνονται γὰρ ὅλως, καθάπερ οἱ ὄνοι τῆς λύρας, ὅταν καὶ αὐτὴ μηδ' ὅλως, οἷς εἴπον, ἀκολουθικότες. Eodem ſenſu τὸ παρακολουθεῖν verbo uſus eſt Lucas *Evangel. c. 1. v. 3.* Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. hoc eſt, *omnia ab initio uſque accuratè intelligentiâ aſſecuto.* quæ Evangeliſtæ verba contendit Budæus cum illis Demoſthen. περὶ παραπρεσβ. ὁ τούτου πονηρήματα εἰδὼς καὶ παρηκολουθηκὼς ἅπασι, κατηρῶ. Et rurſus; Ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ὁ μόνον

μόνον

μόνον ἔυνυν ἢ πλῆσον ἄνδρα ἐιδλει, ἀλλὰ ἢ παρηκολουθηκότα ἐξ ἀρχῆς τοῖς πεφιγμασι. ut iit & ἄνωθεν illic, quod iſtic ἐξ ἀρχῆς. Eodem ſenſu uſurpat Paulus Apoſt. *ad Timoth. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 6. ἐμφερόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως ἢ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ἣ παρηκολούθηκας. & *epiſt.* 2. *cap.* 3. *v.* 10. Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, &c. quo loco cur Eraſmi, *aſſectatus es*, malit doctiſſ. Scultetus, quàm Vulgatæ ac Bezæ, *aſſecutus es*, cauſſam nullam video ratio ſiquidem, quam aſſignat, haud eſt firma ſatis. *Ad ſequendum atque imitandum hortatur. at quomodo ſequi poterit, qui jam aſſecutus dicitur?* reſponſio proclivis eſt. aliud eſt notitia & intelligentia, aliud uſu & actu aſſequi vel, ſi brevius vis. aliud noſſe, aliud poſſe. illud Timotheus jam aſſecutus erat, iſtud haud itidem adeptus. monet itaq; Apoſtolus, ut quæ de ſe nôſſet, ἵνα αὐτόπτης γένωμαι, ἢ ἐξ ἀκοῆς ἰσορήσας, ea imitari adniteretur. Vide & *l.* 2. § 9. & *l.* 7. § 3, 4.

Μὴ παρεννυμιμάρῳ | *Nè eam ſubinde cogitares.* Xyl. *ne eâ nimium afficiaris.* Caſ. imò, *non negligens, non neglectim habens*, ſed quantum in te eſt, tarditatem hebetudinémque tuam corrigere & ſanare contendens. παρεννυμεῖσθαι, *animum non advertere, negligere, neglectim habere.* de gubernatore Epictet. *lib.* 4. *cap.* 3. Κἂν μὲ αὐτὸς ἐκεῖνο, ὑποπαρεννυμωθῇ, ἀπόλετο. *Si vel parum neglexerit, animum non advertit.* Marcus ipſe *l.* 6. § 20. πολλὰ παρεννυμάνομεν, *negligamus multa, non animadvertamus.* & *lib.* 10. § 8. τὸ ἀπαρεννύμωτον, *animadverſionem ſedulam, à negligentia & inadvertentia* immunem. & *l.* 6. § 50. φεῦ τοῦ ὑφ' ἑτέρου λεγομένου, γλυκεῖα ἀπαρεννυμήτους, *Sedulò attendere atque animum adhibere eis quæ ab alio dicuntur.* Epict. *l.* 1. *c.* 2. Τί ἔν, ἐπειδὴ ἀφυὴς εἶμι; ὑποσῶ τῆς ἐπιμελείας τέτε ἕνεκα; μὴ γένοιτο. Ἐπίληπτοι χρέοπαν Σωκράτες ἐκ ἔχειν· οἱ δὲ μὴ, ἐ χείρων. τοῦτό μοι ἱκανὸν ἔζω. ἐδὲ γὰ Μίλων ἔσχυσα, ἢ ὅμως ἐκ ἀμελῶ τοῦ σώματος· ἐδὲ Κροῖσος, ἢ ὅμως ἐκ ἀμελῶ τῆς κλήσεως· ἐδ' ἁπλῶς ἄλλε τινὸς τῶν ἐπιμελείας, δὲ τῷ ὑπάγειν τῆς ἄκρων, ἀφιγμεθα. Flacc. *epiſt.* 1.

Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcircò contemnas lippus inungi:
Nec quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Eſt quâdam prodire tenus, ſi non datur ultrà.

Ità cum Graio noſtro lubens lego, non, *quodam*, quadantenus ſaltem procedere & proficere licet.

Μηδὲ ἐμπιλησθῆναι τῇ νωθείᾳ | leg. ναθείᾳ, vel ut Annot. Lugd. νωθρείᾳ. *neque tarditate & inſciâ, ſibi complacentiam.* quod haud paucorum vitium eſt. Vide Solomon. *Prov. c.* 1. *v.* 22. Aug. in illud *Pſal.* 36. *v.* 3 *Noluit intelligere. Videtis, quia voluntati illud tribuit: ſunt qui volunt intelligere, & non valent: ſunt & qui nolunt intelligere; id.* ò *non intelligunt,*

§ 6. Πεφχειες λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν | Χάριν λογίσασθαι, *beneficium imputare.* quod ab exprobratione quadam haud multum diſtat. Juvenal. *Sat.* 6. *v.* 179. de uxore inſigniori,

Quæ tanti gravitas? quæ fama, ut ſe tibi ſemper
Imputet?

Martial. *l.* 5. *ep.* 82.

Non totam mihi, ſi vacabis horam
Dones, & licet imputes, Severe;
Dum noſtras legis exigiſque nugas.

& *l.* 2. *epigr.* 48.

Imputet ipſe Deus nectar mihi; fiet acetum,
Et Vaticani perfida vappa cadi.

Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 17. *Multi ſunt tam pravæ naturæ, ut malint perdere quæ præſtiterunt, quàm recepiſſe, ſuperbi & imputatores.* & *l.* 6. *c.* 12. *Quædam quæ homines ſibi præſtant, aliis imputant:* Tria ſcil. Marcus beneficia collocantium genera ponit. primum eſt eorum, qui palàm imputant: ſecundum eorum, qui etiamſi id palàm non faciant, apud ſe tamen tanquam de debito cogitant: tertium eorum, qui tantùm abeſt ut imputent, ut nè cogitent quidem.

Ἄλλως μήποτε | f. ἀλλὰ vel ἀλλ' ὅς· niſi ſi illud ὡς ex linea proxima huc irrepſerit.

Ὡς φὲ χρεώσε δίδοσθαι At Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 2. *Demus beneficia, non fœneremus. dignus eſt decipi, qui de recipiendo cogitavit, cùm daret.* hoc eſt, quod Marcus hic, ὡς φὲ χρεώσε δίδοσθαι. Et mox: *Beneficiorum ſimplex ratio eſt: erogantur tantùm, non computantur. ſi reddet aliquid, lucrum eſt; ſi non reddet, damnum non eſt. Ego illud dedi ut darem: nemo beneficia in calendario ſcribit: nec avarus exactor ad horam & diem appellat. nunquam ille vir bonus cogitat, niſi admonitus à reddente. turpis fœneratio eſt, beneficium expenſum ferre.* Idem. *l.* 3. *c.* 14. *Lucriturus eſt rei tantæ dignitas, ſi beneficium mercem facimus.* & *lib.* 4. *c.* 3. *Beneficium virtutis eſt, & turpiſſimum id cauſſâ ullius rei dare, quàm ut datum ſit. ſe intueri & commodum ſuum, iſtud non eſt beneficium, ſed fœnus.* & *c.* 14. *Non eſt beneficium quod inquæſtum mittitur. hoc dabo, hoc recipiam; auctio eſt ut ait Ovidius,*

Quæ quia non licuit, non dedit, illa dedit:

Eodem modo, qui beneficium ut reciperet, dedit, non dedit. Et Cleanthes *ibid. l.* 6. *c.* 13. *Multum à beneficio diſtat negotiatio.* Dominus Chriſtus, Luc. *c.* 6. *v.* 35. Ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες. & *v.* 34. Ἐὰν γὰρ δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;

Οὐδὲ οἶδεν ὁ πεποίηκεν | Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 6. *Quàm dulce quàm pretioſum eſt, ſi gratias ſibi agi non eſt paſſus, qui dedit; ſi dediſſe, dum dat, oblitus eſt?* Chilo apud Auſon.

Tu bene ſi quid facias, non meminiſſe fas eſt.

Verùm quadrat ad hoc Domini Servatoris præceptum hyperbole elegantiſſimâ conceptum, Matth. 6. 6.

c. 6. v. 6. Ποιῶν ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. *Facientis eleemosynam nesciat sinistra quid dextra faciat.* Ambrosius *offic. l. 1. c. 30.* quò & Euthymius inclinat, ità interpretatur, quasi dictum esset, *ut frater tuus, qui est tanquam dextra tua, quod facis nesciat.* Sic facias, ut *proxima nesciat uxor*, uti Persius loquitur. Meliùs Jo. Chrysost. *orat. 19.* Οὐ χάριτας αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε δεῖ, φησι, καὶ σαυτὸν ἀγνοῆσαι, τοσοῦτόν ἐστιν ἔχειν σοι τοῦτο, κἂν αὐτὰς δυνατὸν ἦ τὰς διακονημάτων χάριτας λαθεῖν ἔχ, ὡς τινές φασιν, ὅτι τοὺς σαυτῆς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους· πάντας γὰρ ἐστοῦτο λανθάνειν ἐκέλευσεν. Nam quod de *dextra*, quæ sit *amor divinus*, *sinistra*, *quæ favor humanus* existat, argutantur Hieronym. *in Matth.* Hilar. *ibid.* Aug. *in Psal. 121.* & *in 1. Joan. tr. 6.* & *de temp. 60.* Gregor. *in Job. lib. 3. c. 21.* Theophylact. *in Matth.* alii; est merum ipsorum commentum. Rectiùs Clem. *Strom. l. 4.* Ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ ἐλεῶν, ὅτι ἐλεεῖ, γινώσκειν οὐθέλει. Aliud est quod Senec. *de benef. l. 6. c. 8. Beneficium aliquis nesciens accepit, nemo à nesciente.* Beneficium nisi sciens volénsq; dare nequit: verum beneficium qui dat, quoad beneficii præstiti imputationem, perinde affectus esse potest, acsi quid faciat fecerítve nescius sit. atque hoc est, quod post Christum nostrum, Marcus voluit. Geminâ planè mente Plato in *Theæteto*, de Philosopho genuino. Ταῦτα μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν, ἃ οἱ τῆς δικαιοσύνης λεγόμενοι χρῆς. καὶ ταῦτα πάντα, οὐδ' ὅτι οἶδεν, οἶδεν. οὐδὲ γὰρ αὐτῷ προσήκατα τῇ ἐυδοκιμεῖν χρῆναι, &c. Optimè formulæ istius sensum expressit.

Ὁμοίως ὄζειν ἀμπέλῳ | ità mox: ὡς ἄμπελος.

Μηδὲν ἄλλο σφοσιπζητύσῃ | Vide *ad lib. 7. § 73.*

Οὐκ ἐπιζοᾶτας | Quod Dominus Christus Matth. *cap. 6. v. 2.* ὅταν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς.

Μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον | Vide *l. 6. § 7.* & *l. 11. § 4.* & *lib. 12. § 29.* Senec. *de benef. lib. 1. cap. 2. Qualiscunque priorum eventus est, perseverа in alios conferre. Melius apud ingratos jacebunt. nè cessaveris; opus tuum perage, & partes boni viri exequere. alium re, alium fide, alium consilio, alium præceptis salubribus adjuva.* & *lib. 4. cap. 14. Ad beneficium non adducit cogitatio avara, nec sordida, sed humana & liberalis, cupiens dare etiam cum dederit, & augere novis ac recentibus vetera.* Hoc est quod suo more, id est, Comico, Plaut. *Trinumm. Act. 2. Sc. 2. v. 39.*

Is probus est, quem non pœnitet quàm sit probus:
Beneſacta benefactis aliis pertegito, nè perpluant.

Seriò magis alius quispiam apud Plut. *de sene polit.* & *adv. vit. Epicur.*

Καὶ μὴν παυσόμεθα θρῶντες τὸν βεστάν.

Vide *lib. 7. § 73.* Plin. *lib. 3. ep. 5. Antiquiora beneficia subvertas, nisi illa posterioribus cumules.*

Ἐν τίσι δεῖ τί) | Interrogantis tanquam ex aliena persona, esse volunt hæc verba, Xyl. & editor Lugd. affirmantis ac præcipientis ex sua Casillud malim, quia subsequentia, ναί. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, &c. subjectionis sive responsionis formam habent.

Ἀπαρακολουθήτως | *Sic ut non possint intelligi*: Xyl. imò potiùs, *sic quasi non intelligant ipsi.* ut in præcedentibus. ἐᾶν οἴεται. Sic *l. 2. § 15.* sed ratione diversâ ἀπροσδιακολουθήτως ἐνεργεῖν. Vide *supra ad § 5.* Συναπαρακολουθητέρες.

Βέλτιος γὰρ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι | Ità reverà beneficia conferenda, ὡς αἰσθάνεσθαι, *ut sentiat sibi gratiam factam is cui benefit*, ut *infrà l. 11. § 15.* Verùm ut beneficii autorem, quis is fuerit, dignoscat, nihil quicquam est necesse. Senec. *de benefic. l. 2. c. 9. Interdum & ipse qui juvatur fallendus est: ut habeat, nec à quo acceperit, sciat.* Exemplum subjicit Arcesilai, qui amici pauperis, sed paupertatem per verecundiam dissimulantis, ac per ægritudinem decumbentis, pulvillo fasciculum clam subjecit, ut quod desiderabat, inveniret potiùs quàm acciperet. Ctesibium hunc nominat Laert. *l. 4.* Apellem Chium Plut. *de adul. & amic.* quem & fraude amicâ utiliq; deprehensâ, dixisse, Ἀρκεσιλάου τὸ παίγνιον, ille; Ἀρκεσιλάου τινὸ τὸ κλίμμα, iste refert. *Ibid.* Plut. Τῇ τῶν φίλων χάριτι δικαιότατον ὑπὸν ὕπνον· ἀλλὰ πολλάκις, ὥσπερ ἰατρὸς λαθὼν ἐνέβαλε δοὺς, καὶ φίλοις ὠφέλιμον ἐπιτυχὸν ἢ διαλυσιμῶν, ἀγνώμονα ὀπτασιανθείς. Sed ad Senecam redeamus paria Marco interrogantem. *Quid ergò? ille nesciet à quo acceperit? Primùm nesciat, si hoc ipsum beneficii pars est. Denique ille nesciet accepisse se: ego sciam me dedisse. Parum est, inquis. Parum, si fœnerare cogitas, sed si dare, quo genere accipienti maximè profuturum erit, dabis. contentus eris te teste: alioquin non benefacere delectat, sed videre beneficisse. Volo, inquis, sciat. debitorem quæris. Volo utique sciat. Quid si illi utilius est nescire? si honestius? si gratius? non in aliam partem abibis? Volo sciat. Ità tu hominem non servabis in tenebris? Beneficia in acta non mitte, quid? ego illi sum indicaturus me dedisse; cùm inter prima præcepta & maximè necessaria sit, nè unquam exprobrem, imò nè admoneam quidem? hæc enim beneficii inter duos lex est, alter statim oblivisci debet dati, alter accepti nunquam.*

Τὸ δὲ νῦν λεχθὲν παρεκδέχῃ | *non intelligis.* Cas. sic ex Polybio Suidas, ἐκ ὀρθῶς τοὺ ἡμετέρους ἐκδέχῃ λόγους. i. e. νοεῖς, ὑπολαμβάνεις. Suidas. *excipe.* Xyl. ut sit παρεκδέχεσθαι, idem quod ἐκδέχεσθαι, *excipere.* neutrum satis arridet. ego conditionalem particulam deesse puto, [ἂν] παρεκδέχῃ, *si secùs ceperis.* Ità enim significat τὸ παρεκδέχεσθαι. Eusebius *hist. eccles. l. 3. c. 39.* Papiam narrat, τὰς ὑποτολικὰς παραδόσεις ἐκδεξάμενον ἐπιγόνων, *ex relationibus Apostolicis secùs acceptis*, commentitia multa tradi-

tradidiſſe. quod verbum & in H. Stephani theſaurum poterit immitti.

Εἰ ἢ θέλες σωθῆναι | forſan *σωθῆναι. intelligere.* quanquam & *σωθῆναι* eo ſenſu uſurpatum invenias. Ità enim Herodot. *l.* 5. Ἐμοὶ μοι δοκέω σωθῆναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Demoſth. *pro Coron.* ὅτι ὑμᾶς οἴομαι μανθάνειν, ὑπ' αὐτὸς ἐνυπάμενον σωθῆναι. ubi tamen quidam codices *σωθέναι.* Herodian. *lib.* 2. de Germanis. Ὥσθ' οἱ τὰ σώματα ἡλιωμένοι καὶ μεγάλοι εἰσὶν, ὅτω καὶ τὰς διανοίας παχεῖς, καὶ μὴ ῥᾳδίως σωθῆναι δυναμένους, εἴτι μετὰ σοφίας ἢ ἄλλο λέγοιτο ἢ περὶτιθοιτο. Clemens *Strom. l.* 1. Ἀλλὰ καθάπερ καὶ ἄνευ γραμμάτων πᾶσιν ἴδιόν τι φαμὲν. ὅτως σωθῆναι τὸ ἐν τῇ πίστει λεγόμενον οὐχ οἷόν τε μὴ μαθόντα, ὁμολογοῦμεν. & *l.* 4. Οὔτε τὰς τιμὰς τὰς μὴ δικαίως ἢ ὁσίως βεβιασμένον, ὅτε τὰς πολιτείας ἢ ἀδίκως καὶ ἀσελγῶς πεπολιτευμένων σωθῆναι βέλεσθαι. Et apud Suidam in *Sexto* autor incertus, μηδὲ σωθῆναι τὸ λεγόμενον δυνηθείς.

Μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο | forſan, μηδὲ φοβοῦ τοῦτο. *Ne metuas, neve hac de cauſſa opus aliquod ſociale omittas.* Veruntamen nihil temerè mutatum velim.

§ 7. Ἆρον, ὦ φίλε Ζεῦ | Indè Ζεὺς ὑέτιος, ὄμβριος, idémque Ἄρης & Δεύς, & Ἄρων dictus Heſych. Ἄρης, Ζεὺς ὄμβριος. Ariſtot. nom. *de mund. cap.* 7. Τέτιος ὑπὸ τῆς ὑετῆς καλεῖται. & Phurnut. *de Deis c.* 3. Παρὰ τοῦ ἢ καὶ Δεὺς καλεῖται, τάχα ὑπὸ τὸ δίειν τὴν γῆν. Lucian. *dialog. Jov. & Gan.* Διὸς ἢ ὑκ ἤκουσας ὄνομα, ὑδὲ βωμὸν οἶδας ἐν τῷ Γαργάρῳ τῷ ὄρει; Pauſan. in *Attic.* meminit βωμοῦ ὀμβρίου Διός. Athenis verò refert eſſe γῆς ἄγαλμα, ἰκμάδα ὕειν οἱ τὸν Δία· εἴτε ὄμβρον δώσοντα Ἀθηναίοις, εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι συμβὰς αὐχμός. At de Ægypto Nilum allocutus Tibull. *l.* 1. *eleg.* 7.

Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres;
Arida nec pluvio ſupplicat herba Jovi.

Et Schol. *Pindar. Pyth. od.* 4. Κρατίνου τὸν Νεῖλόν φησιν ὡς Παμμήτορα, Αἰγύπτιε Ζεῦ Νεῖλε, ἀναλογεῖν καὶ τοῖς τοῦ Διὸς ὄμβροις τὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ, καθάπερ ἀντίστροφόν τινα τοῦτον τῷ Διὶ ὄντα. Verùm Deus verus vivúſque ſolus eſt Ζεὺς ὑέτιος. non Nilus, non nubes ipſæ, non ulla apud extraneos in pretio habita Deunculorum mendacia atque mendicabula. Vide Jerem. *cap.* 14. *v.* 22. Job *c.* 38. *v.* 25, 28, 34, 37. Pſal. 65. *v.* 10, 11, 12. Zech. *c.* 10. *v.* 1.

Κατὰ τῆς ἀφύσεως τῆς Ἀθηναίων | Exiſtimat Xylander improbare Marcum iſtic commune illud & damnoſiſſimum vitium, quo plerique ea tantùm expetant, quæ ſibi ipſis privatim profint; nihil ſoliciti de communi bono: & Athenienſes notare, utpote qui injuſtè & illiberaliter ſuis tantùm agris pluviam & fertilitatem poſcerent, reliquorum hominum nullam rationem habentes. At contrà planè preces iſi iuſmodi probat Marcus, quibus homines non ſibi ſolis privatiſq; ſuis rebus, ſed civitati reiq; publicæ univerſæ, in qua degunt, à numine fauſta proſperáq; comprecantur; quales fuiſſe monet Athenienſium illas. quos etiam in ſupplicationibus ſuis, non ſuæ tantùm regionis, ſed totius inſuper Græciæ; memores fuiſſe ex Pauſania ſuprà didicimus. Verùm quod Gregor. *in Job. lib.* 18. *cap.* 3. & Hieron. nom. *in Thren. c.* 3. *v.* 41. quæ indè conſtat Hieronymi non eſſe, quia ex Gregorio mutuantur. *Et oratione operatio, ut operatione fulcienda eſt oratio.* itaq; precibus opera ſunt adjicienda. & tam pro bono publico conatus adhibendi, quàm ſupplicationes concipiendæ. Habéntq; reverà locum hîc Menæcei pro patria ſe devoventis illa à Xylandro etiam laudata, ex Euripidis *Phœniſſis*;

Εἰ γὰρ λαβὼν ἔκτειν', ἄ, τι δώσειτό τις
Χρηστὸν, θέλοι τοῦτο, κ' εἰς κοινὸν φέροι
Πατρίδι, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλασσόνων
Πειρῶντο, τὸ λοιπὸν εὐτύχοιεν ἄν.
Si quiſque quantum quiverit lœtus, lubens
Patriæ offerat, donetque publicæ rei;
Minus malorum civitates prenderet,
Et ampliores redderentur indies.

Siquidem, ut rectiſſimè Andocydes *orat. ad v. Alcibiad.* διὰ μὲν τοὺς ἴδιον ἐπιμελουμένους ἧττον αἱ πόλεις μείζους κατέστησαν· διὰ δὲ τοὺς κοινῶν, μεγάλαι καὶ εὐδαίμονες γίγνονται. Vide *ad lib.* 1. § 16. & *l.* 7. § 4.

Ἤτοι ἐ δεῖ εὐχῆς, ἢ ὅπως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως | ἐλευθερείως legit Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 2. qui & τὸ ἁπλῶς καὶ ἐλευθερείως εὔχεσθαι, orationem ſimplicem & liberalem opponi cenſet τῇ εὐχῇ ἐμπορικῇ i.e. *preci emaci*, ut Perſius loquitur: quam interpretatur, vel eam quæ habet conjunctum ſacrificium majoris alicujus victimæ, aut votum rei conſecrandæ; quod ſit velut pretium diis repenſum, ut ſit in emptione contrahenda; vel quæ toties fuit repetenda, & tam aſſiduè ac λιταρεῖς καὶ ἐκτενῶς facienda, ut hoc ipſum pretii loco cenſeri poſſit; quia, ut ait Seneca, *Nulla res cariùs conſtat, quàm quæ precibus empta eſt.* Mihi videtur Marco, τὸ ἁπλῶς εὔχεσθαι, *orationis ſimplicitatem* quandam denotare, qualis illa Athenienſium formula, quæ generali quadam ac familiari ratione Jovem compellat, nec terminos illi rerum tribuendarum anxiè ſolicitéque præſcribit. qualis itidem ea formula, quam amicis ſuis poeta quidam præſcripſit, à Platone in *Alcibiad.* 2. laudatà;

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲ ἐάλλα καὶ εὐχομένοις, καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδε, τὰ ἢ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπάλεξοις.

vel, ut *Anthelog. l.* 1. *c.* 31. habetur

—— τὰ ἢ δεινὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.
Tu rex ſumme, dato nobis cœtera, ſive rogemus,
Seu non: at mala vel poſcentibus uſque negato.

Sed & Laconum, qui ut Plato *ibid.* καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ

μισῆ ἐκέλευσε δεδρακυῖαν ἐυχλῶ εὔχεσθαι, τὰ καλὰ ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τοὺ θεοὺς δίδοναι παιδεύσας αὐτοῦ σοφὸν αὐτοῖς. Unde & Jupiter Ammon dixerit, βούλεσθε αὐτῷ τῷ Λακεδαιμονίων εὐφημίαν εἶ μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπαντα ἧσσ' ἐλλιῶν ἱερά. Quin & Xenophon *de Socrate memorial. l.* 1. Εὔχεσθ' ἦ σοὶ τοὺ θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ δίδοναι· ὡς τοὺ θεοὺς κάλλιστα εἰδότας, ἐπεῖα ἀγαθά ἐστι. Respexit eodem Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346.

Nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebúsque sit utile nostris.
Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dii.
Charior est illis homo, quàm sibi.——

Atque hoc est quod R. Simeon in *Pirke Abot. c.* 2.

§ 13. אל תעש חבלחך קבע

Orationem tuam fixam nè feceris. hoc est, nolis inter orandum terminos numini figere, legémque quid facturus sit, Deo præstituere; sed vota tua simpliciter, prout illi visum fuerit, præstanda ipsi permittito. At τὸ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, sive *liberaliter* precari, (ità enim cum Xylandro malim, quàm cum Merico, *liberè*) est ejusmodi orationem adhibere, quæ alios etiam contribules, conterraneos, aut extraneos etiam nobiscum unà comprehendat, qualis ea est, quam hîc Marcus retulit, Attica supplicandi ratio: qualis itidem, quam Xylander hîc adducit, Persarum veterum de quibus Herodot. *l.* 1. apud quos lege sic cavebatur; ἑαυτοῦ μὲν δὴ τοῦ θυσίῃ ἐδίῃ μόνῳ, ἢ οἱ ἐγγίνεται ἐεῖσθαι ἀγαθά. ὁ δὴ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατέστηκε εὔχεσθαι, καὶ τοῦ βασιλέος· ἐν γὰρ δὴ τοῖς ἄλλοισι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Sed liberalior his Christianorum litania. Paulus *Timotheo epist.* 1. *c.* 2. *v.* 1. præcipit ποιεῖσθαι δήησις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. Liberalissima verò omnium λειτουργία Judaica, si Philoni credimus, *de monarch. lib.* 2. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτὸ (αὐτῶν forsan) μόνον ἐώθασι τὰς τ' εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν. ὁ δὴ παρ' Ἰουδαίοις ἀρχιερεὺς, ὁ μόνος ὑπὲρ ἁπάντων ἀνθρώπων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ παντὸς φύσεως μερῶν, γῆς, ὕδατος, ἀέρος καὶ πνεῦς, τάς τ' εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν κόσμον, ὃν δὴ τῆς ἀληθείας, παιδεύσει ἑαυτὸν νομίζων, ὑπὲρ ἧς ἱκετείας καὶ λιτῆς εἰώθειν ἐξευμενίζειν τὸν ἡγεμόνα, ποτνιώμενος τῆς ὅλης καὶ ἴλεω φύσεως αὐτῷ μεταδόναι τοῦ ἡμερωθῆναι.

§ 8. Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τοῦτο | Συντάττειν, *injungere, præcipere, præscribere*, quomodo ægrotis medici hoc vel illud sumendum. Plut. in *Pomp.* Ἐπειδὴ νοσοῦντι συνέταξε κίχλιον ὁ ἰατρός. quod in *apophth.* νοσοῦντι κίχλιον ὁ ἰατρὸς λαβεῖν προσέταξε. ἐστι; vocabulum hoc frequentiùs. Sed altero illo potiùs usus Marcus videtur, quo συντάξιν ἢ σύνταγμα ποιεῖν designaret. itaque verto, quo Marci mentem exprimam, insolenti licèt vocabulo, *coordinavit.* alioqui συντάττειν etiam simpliciter pro *præcipere* sumitur. Suid. Συντάξας, ἐνετειλάμενος. adductis ex Polybio istis; Συντάξας, ἐλαύνειν κατὰ τάχος ἔσω ἔχοι διωδέκατος.

Ὁ Ἀσκληπιὸς | Æsculapium medicinæ præsidem Deum per insomnia remedia sibi suggerere opinabantur. in quo argumento frequens admodum est Aristides in orationibus sacris. *Orat.* 1. ἀλκαίαν προσέταξεν ὁ θεός. & *ibid.* ἀσπίδα ὅπλα ἔταξεν. & *Orat.* 2. ἀνυπόδητον προσελθεῖν, &c.

Συνέταξεν τοῦτο ἡ τῶ ὅλω φύσις νόσου | Ità *l.* 4. § 45. συντέτακται ἡμεσοβόσκους τὰ ὄντα. & *lib.* 6. § 16. ὅσα οἱ θεοὶ ἀνύμνησι καὶ διατετάχασι. Verùm istic ad rem medicam respectum habet, quasi medicinæ rationem universa ista obtineant. Plato Sophist. Ἰατρική τις ἡ κολαστική. Aristotel. *Ethic. lib.* 2. *c.* 3. Ἰατρικὴ τις ἡ παιδεία. Idémque *rhetor. lib.* 1. *c.* 14. Et Æneas Gaz. *de anim. immort.* Ἴασις ἡ κόλασις. *Medicina quædam est correptio divina.* Ambros. *in Psal.* 37. & Hieron. *in Ezech. Quæ putatur pœna, medicina est. sicut enim quædam datur cathartica, ut noxius humor, qui inest corporibus, egeratur: sic & dominus dat calicem tormentorum meracissimum, ut quicquid fellis amaritudinisque est, auferat à peccatoribus, & pristinæ eos restituat sanitati.* Optimè Simplicius distinguit *in Epicteti Enchirid.* ad duo artis medicæ munera respiciens, vel ægritudinem profligandi, vel valetudinem sanitatémque conservandi; mala externa, calamitatésque omne genus esse, ἢ νοσῆσαι δυσκρασίας, ἢ ὑγιαινόντων γυμνασίας, *vel ægrorum medicamina, vel sanorum exercitia.*

Καταλλήλων εἰς τὴν εἱμαρμένην | *ad fatum*, sive *fato, congruens & consentaneum.* Ità καταλλήλα φάρμακα, *medicamenta congruentia*, Dioscoridi. & τροφαὶ τοῖς νοσοῦσι καταλλήλοι, *alimenta ægrotantibus congruentia.* referente Budæo. & Marco nostro φαντασίαι καταλλήλαι. *cogitationes* vel, *apprehensiones congruæ. l.* 7. § 2.

Ὡς καὶ τοὺ λίθους συμβαίνειν | Vide *l.* 4. § 23. & *lib.* 7. § 57. Ludit autem hîc in ὁμωνυμίᾳ verbi συμβαίνειν, quod & *evenire* & *convenire* significat. Verùm de hoc usu vocabuli in re architectonica, nihil dum comperi. nisi quod Fabius *institut. l.* 9. *c.* 4. *Fit sæpe*, inquit, *aspera & dura & dissoluta & hians oratio, si ad necessitatem ordinis sui verba redigantur. differenda igitur quædam & præsumenda; atque ut in structuris lapidum impolitorum, loco quo convenit, quidque ponendum.* quod hîc *convenire*, alibi *congruere* dixit, eadem utrobiq; imagine usus: *Non enim ad pedes verba dimensa sunt. ideoque ex loco transferuntur in locum, ut jungantur quo congruunt maximè, sicut in structura saxorum rudium etiam ipsa enormitas invenit, cui applicari, & in quo posit*

poſſit inſiſtere. Suidas hæc ipſa Marci verba nobis exhibet ſub hoc titulo: (quod idem & apud Heſychium legitur) Συμβαίνοντα, συμπαθῆ. quo ſenſu apud eundem autor innominatus: Τῦτο δὲ σκοπῶν, εἰ συμβαίνει τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Et Syneſ. *epiſt.* 58. ἐνταῦθα ἡ ἁλῶσα τῇ γνώμῃ συμβαίνει. Et Ariſtid. *orat.* Περὶ τῶ παραδείγματος· Ὃ δ' ἀπιστεῖς, ἵνα μὴ δέῃμον, χᾶμα ἢ τῆς καρδίας ὄνυ, πράγματα ἐκὶ συμβαίνοντα. Et Liban. *orat.* 28. μίτρεις ἀδικῶν ἃ συμβαίνει τῷ νόμῳ. Jo. Chryſoſt. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 30. ἔστι καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ μὴ εἰρηνεύειν, ὅταν ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνωσί τινες, ἐν δὲ τοῖς βίοις ἀλλήλους διαβαλλώσιν. Theodoret. item, *therap. l.* 1. fidem ad τὰ γινόμενα ſpeculanda neceſſariam contendit; ἱκανὸν ἡγοῦμαι εἶναι αὐτοῖς συμβαίνοντα δεῖξαι τι. Idémque *l.* 11. de prædictionibus propheticis. Ἐξετάσατε τοίνυν τὰς τῶν θεῶν γινομένας προῤῥήσεις. κἂν εὕρητε ἀληθεῖς, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐναρμοῖς ξυμβαινούσας, δίκαιον ἀληθεῖς ἐκεῖνα τὰ θεοὶ μελλόντων πεπιστεῦσθαι. & ante omnes hos Plato in *Protag.* Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ οἶμαι καὶ συμβαλεῖν, συμβῆναι ὑμᾶς, ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῇ ἐμοὶ συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον. Æſchylus denique à Plutarcho in *Theſeo* laudatus,

——— τοιῶδε πῆς συμβήσεται;
Τίν' ἀντιτείνω τῶνδε; τίς φερέσσυρ;

Ἁρμονίαν δὲ μίαν | Sext. Empir. *adverſ. Muſic. lib.* 6. *c.* 1. Καθ' ἁρμονίαν διοικεῖσθαι τὸν κόσμον. Vide *ad l.* 7. § 48.

Ὁ κόσμος τοιῦτον σῶμα συμπληροῦται | Vide *l.* 4. § 40.

Ἐκ πάντων μὲν αἴτιον ἡ εἱμαρμένη | Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *Nihil aliud eſt fatum quàm ſeries implexa cauſarum.* Vide *lib.* 6. § 37. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 4. Tacitus *annal. l.* 6. *Sed mihi hæc & talia audienti, in incerto judicium eſt, fatóne res mortalium & neceſſitate immutabili, an forte volvantur. quippe ſapientiſſimos veterum, quique ſectam eorum æmulantur, diverſos reperies. ac multis inſitam opinionem, non initia noſtri, non finem, non denique hominem Diis curæ. ideo creberrima & triſtia in bonos, læta apud deteriores eſſe. Contrà alii, fatum quidem congruere rebus putant; ſed non è vagis ſtellis, verùm apud principia, & nexus naturalium cauſarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinquunt, quam ubi elegeris, certum imminentium ordinem. —— nec plurimis mortalium eximi, quin primo cujuſque ortu ventura deſtinentur.* Epicureos & Stoicos deſignari apertiſſimum eſt.

Τῦτο ἔφυσεν ἑαυτῷ | Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὡς ἐκεῖνα ὁ Ἀσκλήπι | leg. ὡς ἐκεῖνα, ἃ Ἀσκλήπι, vel [ἃ] ὁ Ἀσκλ. σωτάπει.

Πολλὰ γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις δεῖ τέχνει | Plato *Gorgiâ.* Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύειν ἡδύ ὅτι, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι; ὐκ ἐμοίγε δοκεῖ. Ἀλλ' ἀχθηρὸν μόν γε. Firmic. *de errore Gent. Morbo pro ſalute hominis ſolicita medicina ſe opponit; aſperi cibi, amari potus ingeruntur: & ſi convaluerit malum, ferrum & ignis adhibetur.* Ità Senec. *Agamemn.* 2. 1.

Et ferrum & ignis ſæpe medicinæ loco eſt.

Naſo *remed. l.* 1. *v.* 225.

Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
Eſſe: ſed ut valeas multa dolenda feres.
Sæpe bibi ſuccos, quamvis invitus, amaros
Æger: & oranti menſa negata mihi eſt.
Ut corpus redimas ferrum patieris & ignem:
Arida nec ſitiens ora lavabis aquâ.
Ut valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.

Prudent. *de Coron. hymn.* 10.

Horretis omnes haſce carnificis manus?
Num mitiores ſunt manus medentium.
Laniena quando ſævit Hippocratica?
Vivum ſecatur viſcus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putredo abraditur.
Putate ferrum triſte chirurgos meis
Inferre coſtis, quod ſecat ſalubriter.
Non eſt amarum, quo reformatur ſalus.
Videntur iſti carpere artus tabidos;
Sed dant medelam rebus intus vividis.

Quod Senec. *ad Marc. c.* 22. *Adjice lacerationes medicorum oſſa vivis legentium, & totas in viſcera manus demittentium, non ſimplici dolore pudenda curantium.* Tertull. in *Scorpiac. c.* 5. *Eſt hæc perverſitas hominum, ſalutaria excutere, exitioſa ſuſcipere, periculoſa quæque medicamina vitare, mori denique citiùs quàm curari deſiderare* (tranſpono, *peric. quæq; deſiderare, med. vit. mori d. c. q. c.* Vel ſic etiam; *med. vit. peric. quæque deſ. mor. den. cit. q. cur.* at Rigalt. *periculoſa quærere, medica malè vitare,* &c.) *& eſt planè quaſi ſævitia, medicina de ſcalpello, déque cauterio, de ſinapis incendio. non tamen ſecari, & inuri, & extendi, mordérique idcirco malum, quia dolores utiles affert. nec quia tantummodo contriſtat, recuſabitur; ſed quia neceſſariò contriſtat, adhibebitur. horrorem operis fructus excuſat. ululans denique ille, & gemens, & mugiens inter manus medici, poſtmodum eaſdem mercede cumulabit, & artifices optimas prædicabit, & ſævas jam negabit. Et ſi martyria deſæviunt, ſed in ſalutem; licebit & Deo in vitam æternam per ignes & gladios & acerba quæque curare.* Senec. *de provident. c.* 3. *Illud dico, iſta quæ tu vocas aſpera, quæ adverſa & abominanda, primùm pro ipſis eſſe quibus accidunt; deinde pro univerſis, quorum major Diis cura eſt, quàm ſingulorum. difficillimum videtur, quod primum dixi, pro ipſis eſſe quibus eveniunt iſta, quæ horremus ac tremimus. pro ipſis eſt, inquis, in exilium projici, in egeſtatem deduci, liberos, conjugem efferre, ignominiâ affici, debilitari?*

ſi miraris, hoc pro aliquo eſſe, miraberis quoſdam & igne curari, nec minùs fame ac ſiti. Sed ſi cogitaveris tecum, remedii cauſſâ quibuſdam & radi oſſa & legi, & extrahi venas, & quædam amputari membra, quæ ſine totius pernicie corporis hærere non poterant; hoc quoque patieris probari tibi, quædam incommoda pro his eſſe, quibus accidunt. tam mehercules, quàm quædam quæ laudantur atque appetuntur contra eos eſſe, quos delectaverunt; ſimillima cruditatibus, ebrietatibúſque, & cæteris quæ necant per voluptatem. Idem *de ira lib.* 1. *c.* 4. *Quid ergo? non aliquando caſtigatio neceſſaria eſt? quidni? non enim nocet, ſed medetur ſpecie nocendi. quemadmodum quædam haſtilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, ſed ut explicemus, elidimus: ſic ingenia vitio prava, dolore corporis animique corrigimus. Nempe medicus primò in levibus vitiis tentat non multum ex quotidiana conſuetudine inflectere, & cibis, potionibus, exercitationibus ordinem ponere, ac valetudinem tantùm mutatâ vitæ diſpoſitione firmare: proximum eſt, ut modus proficiat. Si modus & ordo non proficit, ſubducit aliqua & circumcidit. Si nè adhuc quidem reſpondet, interdicit cibis, & abſtinentiâ corpus exonerat. Si fruſtra molliora ceſſerunt, ferit venam, membríſque, ſi adhærentia nocent, morbúmque diffundunt, manus affert. nec ulla dura videtur curatio, cujus ſalutaris effectus eſt.* Idemque *de benefic. l.* 5. *c.* 20. *Beneficia multa triſtem frontem & aſperam habent; quemadmodum ſecare & urere ut ſanes.* Simplicius *in Epictet. Cruciatus vehementiſſimos in morbis, etiam plebeii homines ultro admittunt, cùm ſe, mercede etiam medicis numeratâ, ſecandos urendóſque præbent. Si corporum medicinam exercentem, eúmque urentem & ſecantem, atque ipſos carnifices imitantem, non malum ſed bonum dicimus, atque adeò gratias agimus, & mercedem numeramus; cur in medicina Dei non acquieſcimus?* Clemens *Strom. l.* 1. Οὐ γὰρ ὁ μὴ τὸν τῆς σώματος νόσον ἀπάγων, εὐεργέτης δόξει ψυχῆς ἢ ἀδικίας ὁ περιόμενος ἀπαλλάττειν ἢ μᾶλλον ἐν ἐπὶ κηδεμόνι, ὅσῳπερ ψυχὴ σώματος ἐπιμότερον. ἀλλ' ἕνεκα τῆς μὲν τοῦ σώματος ὑγιείας ἕνεκα, καὶ νοσεῖν καὶ παύσεις, καὶ φαρμακοποσίας ὑφιστάμεθα. καὶ ὁ ταῦτα περσάγων σωτῆρι καὶ ἰατρὸς τε καλεῖται ἀφθόνως πνί, ὑδὲ δυσμένεια τῇ περὶ τὸν πάσχοντα, ὡς δ' ἂν ὁ τῆς τέχνης ἐπαγγελθεὶς λόγος καὶ μέχρι πνὰ ἀποτέμνων, ὡς μὴ τὰ ὑγιαίνοντα συνδιαφθείρειν αὐτῷ. τῆς δ' ψυχῆς ἕνεκα ἓν ὁμοίως ἐπιστασώματα; &c. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. Οἱ μὲν τὸ σῶμα ἐκ εὖ διακείμενοι, καὶ πὶν νόσον δυσφεύγουσι, καὶ τῆς ὑγείας ἐμέρονται, καὶ τοῖς ἰατροῖς εἰπεῖν, ἐ μόνον ἥπια περσφέρουσι φάρμακα· ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμώττειν κελεύωσι, κἂν πικρῶν πινῶν καὶ ἀηδῶν μεσὰς περσφέρωσι κύλικας· καὶ διὰ τοιαύτης ἐναντίας ἐπιμελείας τὴν ὑγείαν μαρτύμενοι, μᾶλλον τοῖς ἔτως ἀκμάζουσιν ὀφείγουσιν. Dionyſ. Halicarn. *epiſt. ad Pomp.* Οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τῆς σώματος, εἰς βάθος τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες. Idémque Deus, ut Nicephor. Gregor. *hiſtor. Rom. l.* 8. *c.* 18. Ὅταν γὰρ ἐθέλῃ κολάζειν ὃς ἂν ἐθέλοι, παλαίων τε καὶ νέων ἁμαρτημάτων πυέμενος ἔκπαιν, οἷα σοφὸς ἰατρὸς τομὴν καὶ καυτῆρα τοῖς δυσιάτοις ἐπάγει πληγάς. Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Εἰ δ' ἔδει καὶ ἀλγηδόνας ὑπομεῖναι ἕνεκα τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας, ἆρ' ἂν ἐν ὑπεμείναμεν; ἃ γὰρ δι' ὑπερ σώματος τεμνόμενοι, φλεγμαίνοντες πανὸ ὑπομένομεν, τεμνόμενοι, φλεγμαίνοντες καὶ καιόμενοι, περὶ φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμενοι διὰ γαστρὸς, δι' ἐμέτων, διὰ ῥινῶν; ἐκὶ ὅ τῶ ἐνδὸν χρεῖαν ποσήματος, ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα ἀναδησάμενοι καὶ θεῦ σωτηρίας, πανὸ ὑπομένομεν εὐλογως, εἰ καὶ μετ' ἀλγηδόνων ποιεῖσθαι τὰς ὑποστάσεις ἐχρῆν; Cydonius *de mort. contemn.* Τί γὰρ κωλύει καὶ τοὺ ἰατροὺς τοῖς λόγοις τούτοις χαίζειν, οἱ τοῖς σώμασιν ὑκ ἄλλως ἐπικεῦσι, ἢ ὅτι ἀνδῶν καὶ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἄπεσθαι, καὶ πάντα τρόπον χρῆσθαι τοὺ κάμνοντας ἀναπαύζουσιν; οἷς τῦτον τὸν τρόπον ἡμᾶς λυπεῖν, καὶ μισθὸς μεγάλης τελέμην, καὶ συεργασίας αὐτά τε καὶ οἷς ἡμετέρων μέλοι, [φιλομεν. Seiler.] Joan. Chryſoſt. *in Pſal.* 148. Τὸν θεὸν ὁμοίως ἀτιμᾶν χρὴ, καὶ κολάζοντα, καὶ ἀφιέντα κολάσεως. ἀμφότερα γὰ πάθη ἀτιμίας, ἀμφότερα ἀγαθότητος· ὥσπερ ὲν ἰατρὸν ὁ τρέφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγχοντα λιμῷ, ὑκ εἰς ἀγρὸν μόνον ἐξάγοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν οἴκοις πὰ καθαίρειόντα, ὑκ ἀλείφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ καίοντα καὶ τέμνοντα θαυμάζομεν· εἰ γὰ καὶ τὰ μόνιμα, ἀλλὰ σοῖς ὲν ὀρθῇ τέλος· ὕτω καὶ τὸν θεὸν ὑπὲρ ἁπάντων ἀνυμνεῖν χρή. καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ ὁ μὲν θεὸς, ὁ ἄνθρωπος· καὶ ὅτι τὰ μὲν τούτων πολλάκις καὶ εἰς τἀναντίον ἐξέβη, τὰ δὲ τῦ θεῦ μὲ σεσωκότος γίνεται σωτηρίας καὶ κηδεμονίας. Basil. Cæſar. *orat.* . Ὡς ἐυδρότης ὁ ἰατρὸς, κἂν πόνος κἂν ἀλγηδόνας ἐμποιῇ τῷ σώματι τῇ νόσῳ χρῶ μάχεται, ὑχὶ τῷ κάμνοντι· ὕτως ἀγαθὸς ὁ θεὸς, ὁ τὴν σωτηρίαν τῷ παντὶ διὰ μέσης κολάσεων διοικούμενος· καὶ χρῶ δι' ὧν ἀπτείνει, ζωοποιεῖ καὶ δι' ὧν παιδαγωγεῖ, ἰᾶται. καὶ παιδεύει μὲν σαρξ, ἵνα ἰαθῇ ψυχή. διαπᾶται ἁμαρτία, ἵνα ζήσῃ δικαιοσύνη. σὺ δὲ τῷ ἰατρῷ μὲν ὐδὲν ἐγκαλεῖς, τὰ μὲν τέμνοντι, τὰ δὲ καίοντι, τὰ δὲ παντελῶς ἐξαιροῦντι τῦ σώματος. ἀλλὰ καὶ χρήματά τε ἀποτελεῖς, καὶ σωτῆρα σεσαρκότως, ὅτι ἐν ὀλίγῳ μέρει τὴν νόσον ἴσησι, πειν εἰς ὅλον τὸ σῶμα τὸ πάθος διαχυθῆναι. ὅταν δὲ ἴδῃς πόλιν ὁπλασιεθεῖσαν τοῖς ἐνοικῦσαν, ἢ πλοῖον αὐτανδρον χρὴ θαλάσσης θαλυδῆν, χρὴ τῆ ἀληθινῆ ἰατρῆ καὶ σωτῆρος γλῶσσαν κινεῖν. βλασφημεῖ ὐκ ὀκεῖς.

Τῆς ὑγείας] Aug. *epiſt.* 48. *Dilectione, non odio flagellat nos Deus; non ſtudio nocendi, ſed deſiderio ſanandi.* ὅτι τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μετθαλ-

Cein

ζῶν τῆς ἀϊδιότητος αὐτῷ, Apoſt. *ad Heb. c. 12. v. 10. Ἵνα ζήσωμεν, v. 9. & v. 11. Πᾶσα μὲν παιδεία οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.*

Ἐπὶ πᾶσι τῇ κόσμου ὑγιείᾳ | Ideo ſubeunda vult æquo animo iſta omnia, quia ad univerſi bonum faciant. Ità Senec. *ep.* 74. *Nihil indignetur ſibi accidere; ſciátque illa ipſa quibus lædi videtur, ad conſervationem univerſi pertinere, & ex his eſſe quæ curſum mundi officiúmque conſummant.* Heraclit. *epiſt. 2. ad Amphidam. Οὐκ ἴσασιν, ὅτι θεὸς ἐν κόσμῳ μεγάλα σώματα ἐπηγάσατο, ἐπαυσεν αὐτῇ τὸ ἄμαρτον· τὰ ἀρτιβλάστα ἀνοποιεῖ· τὰ ὀλιθήσαντα ὑποφλεῖ πάζει· σωθέντα τὰ σκιδνάμενα φαιδρύνει· τὰ ἀφαιρεῖ κρίνει τὰ λιφθέντα διώκει· τὰ φθαρέντα φωτὶ μὲν ἀναλάμπει τὸ ζοφερὸν, περκτοῖ δὲ τὸ ἄπιστον· καὶ μορφοῖ μὲν ἐπιβάλλει τοῖς ἀμόρφοις, ὄλεως δὲ ἀναπίμπλησι τὰ ἀναίσθητα. διὰ πάσης γὰρ ἔρχεται τῆς ὕσης, πλήθων, ἀρμοζόμενον, διαλύων, πηγνὺς, χέων. τὸ μὲν ξηρὸν εἰς ὑγρὸν τήκει, καὶ εἰς λύσιν αὐτὸ καθίστησι· καὶ λιβάδας μὲν ἐκθυμιᾷ, παχύνει δὲ χαλαθέντα τὸν αἰθέρα· καὶ σωματοῖ τὰ μὲν ἄνωθεν διώκει, τὰ δὲ κάτωθεν ἱδρύει. ταῦτα κόσμου καὶ κόσμια θεραπεία.* Et Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. *Ἃ δὲ ὑμεῖς καλεῖτε κακὰ καὶ φθορεῖς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρεσθε, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἀνάγκη καπεῖν τοῦ ὅλου.* Vide *ad l.* 4. § 40. In eandem ſententiam Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. *Σκέλος ἂν μοι ψωρὸν πεπηρωμένον; Ἀνθρώπου· ὄνος δ' ἂν σκολιόδεσμον τῷ κόσμῳ ἰσχναίης; οὐκ ὀδυρόσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; ὁ χαίρων ἀφαιρήσεις τοῦ ἀδικοῦ; οὐκ οἶδα, ἡλίκον μέρος ἐστὶ τὰ ὅλα; τὰ δὲ μέρη τοῖς ὅλοις οἰκεῖον ἔχει κακῶς.* Idem *l.* 4. *c.* 7. Qui & *l.* 2. *c.* 5. *Πῶς λέγεται τὰ ἴδια τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ὥσπερ ἂν εἰ σπάλυτοι ἦμεν. τῇ γὰρ πολὶ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἐμὲ τὸ κακοσχολεῖν. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς ποδάριον, καὶ ὡς μὴ σπάλυτον, καθῆξει αὐτὸν καὶ εἰς πλεῖν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι, καὶ ἔχειν ὅτε ὑποκαμεῖν ὑπὲρ τοῦ ὅλου. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπ' ἐμοῦ ὑποληπτέον δεῖ. τί δῆτα; ἀνθρωπάριον. εἰ μὲν ὡς σπάλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ὄζει ζῆσαι μέχρι γήρους, πλυτεῖν, ὑγιαίνειν· εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου πόθ', δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μέν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ὑποχθονιῶσαι, ὡς μέρος δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν.* Vide ſuperiùs paulò Baſil. Cæſar. & Senec. *de provident. c.* 3. ſed & eundem, ſi lubet & otium eſt, operis *ejuſdem c.* 5. argumentum iſtud pertractantem. De corporis membris itidem Theodoret. *therapeut. l.* 1. *Πᾶσαν μηχανὴν*, inquit, *ὀδυνῶσιν οἱ ἰατροὶ ὥστε τὸ παθὸς ὑγιάσαι, καὶ τῷ σφοδρὸν τὴν μοῖραν ἀρμονίαν ἀποδῦναι τῷ ὅλῳ.*

Τῷ τῆς Διὸς εὐνοίᾳ καὶ εὐμοιρίᾳ | Hoc inter Stoicorum non *παράδοξα* tantùm, ſed *ἐγκώμια* etiam meritò reputes, quòd malis hiſce etiam numinis divini felicitatem provehi ſomniabant. quanquam & ad gloriam divinam illuſtrandam conducere iſta, nec nos inficiamur. eôque argumento ad mala fortiter, æquanimiter, alacriter toleranda, Dei ſervos invitant, inſtigant Apoſtoli, Joannes *Evang. c.* 21. *v.* 19. Paulus *ad Philip. c.* 1. *v.* 20. Petrus *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 14. Verùm mundum illi pro Deo habebant; quem & iſtìc deſignari ſequentia docent. Vide *ad l.* 4. § 23.

Στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνον | ſuprà, *ἀσπάζεσθαι τὸν τοιοῦτον.* ſic *l.* 6. § 44. *ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω.* plus eſt *τὸ στέργειν* quàm *τὸ ἀσπάζεσθαι*, uti eò loci oſtendimus. Vide & *l.* 6. § 49. Ariſtot. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 10. *Ὥστε δεῖ στέργειν αὐτὸν τοιοῦτον τὸν τύχον.*

Συνακολουθοῦντα | Vide *ſuprà ad l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 26.

Τῆς συμμονῆς | Ità *l.* 2. § 3. *σύζυγα δὲ κόσμου αἱ μοῖραι.*

Ἐὰν καὶ ὁπῇοῦν διανοίᾳς | Lucan. *l.* 6.

——*à prima deſcendit origine mundi*
Cauſarum ſeries: atque omnia fata laborant,
Si quidquam mutáſſe velis.——

Τῆς συναφείας καὶ συνοχείας | Vide *l.* 4. § 40. Manil. *Aſtron. l.* 2. de mundo:

Machina cognatis membris contexta ——

Διακοπῆναι | Vide *ad l.* 4. § 29.

§ 9. *Μὴ σκυθρώπαζε* | *faſtidire.* Xyl. *ægrè ferre.* Caſ. propriè, *nauſeare.* quanquam Phrynich. in *vocab. Attic. τὸ σκυθρώπαζε* notat, *ὡς τὸ ὅτι ναυτίας ἄξιον τίκτουσα. σκυθρὸς, ἀνιαρὸς*, Heſych. *ἀνόρεκτος*, Suid. Plutarch. ab eodem laudatus, *lib. de utilit. ex inimic. cap. οἱ σκυθρωποὶ καὶ νοσώδεις, ἄρτον καὶ ὕδωρ προσφερόμενοι ναυτιῶσιν.* Vide *ad l.* 10. § 34.

Εἰ μὴ κεκλασμένῳ | quod *l.* 9. § 29. *ἀρκοῦ, εἰ καὶ τὸ βεβιασμένον προσῇ.* *Ne animum abjicias, ſi non confertim ſive jugiter tibi omnia ex voto & propoſito ſuccedant, ſed mediocribus etiam progreſſibus & interruptis etiam aliquoties contentus eſto.* Siquidem, ut Cicero *de orat. perfect. Prima ſequentem, honeſtum eſt in ſecundis tertiiſque conſiſtere.*

Non poſſis oculo, quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Eſt quoddam prodire tenus, ſi non datur ultra.

Flaccus *Epiſt. l.* 1. *ep.* 1. Quin & de ſe Sen. *de vit. beat. c.* 17. *Exigo à me, non ut optimis par ſim, ſed ut malis melior. hoc mihi ſatis eſt, quotidie aliquid ex vitiis meis demere, & errores meos objurgare. non perveni ad ſanitatem, nè perveniam quidem. delimenta magis quàm remedia podagræ meæ compono; contentus, ſi rarius accedit, & ſi minùs verminatur.* Quin &, ut Plutarch. *de profect.* Heſiodi illud,

Εἰ γάρ κεν ἐπὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθείῃ,
Καὶ θαμὰ τοῦθ' ἕρδοις, τάχα κεν μέγα κἠγένοιτο.
Si quamvis modicum modico superaddere pergas,
Idq; iterum atq; iterum, magnus consurget acervus.

ὁ μὲν γὰρ ἀρχηγὸς μόνον αὐξῆσαι εἴρηται καλῶς, ἀλλ' εἰς ἀπαίδευτα ποιεῖ, μάλιστα δ' εἰς ἀρετῆς ὀλίσθους, πολὺ καὶ τελεσιουργὸν ἔθος τὸ λύγε προσλαμβάνοντος.

Ἀλλ' ἐκκρούσαντα] quomodo Chryſippus ἐν τῇ περὶ ἀνομολογίας, à Plutarcho *de virt. mor.* laudatus: Τὰ ὀξυνόμενα πάθη ἐκκρίνει τοῦ λιμπτικοῦ εἰς τὰς ἐναντίας προσεξεις βιαίως προσωθοῦντα.

Πάλιν ἐπανιέναι] Vide *l.* 4. § 25. Habes autem Epicteti pulcherrimam de argumento iſto diſſertationem apud Arrian. *l.* 1. *c.* 25. qui & ſummatim *l.* 4. *c.* 9. Πρῶτον μὲν καταγνῶθι τῆς ῥωμύλων. εἶτα καταγνὺς μὴ ἀπογνῷς σαυτῷ, μηδὲ πάθῃς τὸ πρὸς ἀληθῶν ἀνθρώπων, οἳ ἅπαξ ἐνδόντες, εἰς ἅπαν ἐπέδωκαν ἑαυτούς· ἀλλὰ μάθε τὸ πρὸς παιδοτριβῶν· πύπαλον τὸ παιδίον ἀναστὰς, φησι, πάλιν πάλαε, μέχρις ἂν ἰσχυροποιηθῇς. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πάθε. Hebræi doctores in codice *Sanhedrin*. *Qui diſcit legem, nec redit ad eam, ſimilis eſt homini, qui ſerit, ſed non metit.* Vide *l.* 6. § 10.

Ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω] *æquo animo pleraque humana ferre.* Xyl. at Caſ. de actibus ſive affectibus propriis interpretatur, quibus, pro humana infirmitate, crebrò ſit expoſitus. neutrum placet. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, *eſt pluribus humaniter actis acquieſcere, contentum eſſe.* quod de aliis cenſendis Flaccus *l.* 1. *Sat.* 3.

Æquus compenſet vitiis bona; pluribus hiſce,
Si modò plura illis bona ſunt, inclinet. ——

quod Liban. *orat.* 4. δὸς τῷ πλείονι πλὴν ῥοπῆς, ἀσμενίζειν, *contentum eſſe, libenter acquieſcere.* Æſchin. *ep.* 5. Ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ· καὶ ἀρχή μοι δικεῖ τὸ βίου ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς αὐτόθι πολιτείας. quod & mox interpretatus ipſe, ὑφαγαπῶ, inquit, τὰ παρόντα. Marcus itidem *l.* 7. § 27. μὴ διὰ τῶν ἄπως ἀσμενίζειν αὐτοῖς· *nè dum iſtis libenter acquieſcis.* indè ἀσμενιστὸν καὶ φιλητὸν, Clemen. Alex. *pædag. l.* 1. *c.* 3. & ἀσμενιστέον, *acquieſcendum.* Hippocrati. Marcus ipſe *l.* 12. § 14. ἀσμενίζε, gratum habe, contentus eſto. & *l.* 7. § 27. διὰ τὸ ἄπως ἀσμενίζειν αὐτοῖς.

Ὡς πρὸς παιδαγωγὸν] i. e. ægrè & gravatim: quomodo ad pædagogum ſcholamve pueri commeant, qui ludum talarium literario præoptant. Vide *l.* 10. § 35. De Clearcho Xenophon *expedit. l.* 2. Τὸ ὀπίσω οὐκ εἶχεν, ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν. ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον· καὶ γὰρ ἦν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἐπιμιξίας δ' ἧττον εἶχεν, &c. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Hæ ſunt hæc ut pædagogi parvulis, amari videntur, acerbi & moleſti, formidabiles verbere, libertatem laſciviendi negant, neceſſitatem diſciplinæ exigunt, pueriles animos, nè luxu diffluant, terrore conſtringunt.* Perſius de ſe *Satyr.* 3. *v.* 43.

Sæpe oculos, memini, tangebam parvus oliva,
Grandia ſi nollem morituri verba Catonis
Reddere, non ſano multùm laudanda magiſtro,
Quæ pater adductis ſudans audiret amicis.
Jure: etenim id ſummum, quid dexter ſenio ferret
Scire, erat in voto; damnoſa canicula quantum
Raderet; anguſtæ collo non fallier orcæ;
Ne quis callidior buxum torquere flagello.

Vide Perſii *gloſſas*; & Turneb. *adverſar. l.* 23. *c.* 22. Alioqui tanquam ad pædagogum, ad philoſophiæ præceptorem accedere oportet, ut diſcamus, non ut oblectemur: μεμνῆσθαι, ὡς οὐκ εἰς διατρῖψαι, ἀλλ' εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἐρίλαι. Plut. *de profect.* contra quàm illi, quos, ut Seneca *ep.* 108. *Inquilinos philoſophorum, non diſcipulos dixeris. qui veniunt ut audiant, non ut diſcant; ſicut in theatrum voluptatis cauſsâ ad delectandas aures, oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. — qui cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant, ſed verba: quæ tam ſi e prælectu alieno diſcant, quàm ſine ſuo audiant. — quibus philoſophi ſchola diverſoriorum eſt otii. nec id agunt, ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam vitæ legem accipiant, ad quam ſuos mores exigant; ſed ut oblectamento aurium perfruantur.* Ità aſſuefcit animus delectare ſe potius quàm ſanare: & philoſophiam oblectamentum facere, cùm remedium ſit. Idem. *ep.* 117.

Ἀλλ' ὡς ὀφθαλμιῶντες] Vult nos ad philoſophiam recurrere, tanquam laborantes ad medicinam, quæ dolorem mitiget, morbum amoveat. Nam quod Xylander annotat de præceptis ſalutaribus in promptu habendis, quod ſuprà *l.* 3. § 13. monuerat, eſt hîc planè ἀπροσδιόνυσον. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 23. Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ φιλοσοφεῖν ὠφελεῖον. ἐκ δεῖ πεδίνης ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. ἔρχεσθε γὰρ, οὐχ ὑγιεῖς, ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον ἐκπεπτωκὼς, ὁ δ' ἀπόστημα ἔχων, ὁ δ' κεφαλὴν ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω νουμέπα καὶ σπιφωνημάπα, ἵν' ὑμεῖς ἐπανίσωσιτές με ἐξελθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐπρέων οἷον εἰσιὼν ἔχων, ὁ δὲ τὸν κεφαλὴν ὡσαύτως ἔχων, ὁ δὲ τὸν σύριγγα, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα. & *ibid.* aliis inſuper adjectis imaginibus. Φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀκεράσιν παρακαλεῖ; * οὐχί· ὡς ὁ πλοῦτος ἄγει αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν, ἢ τυφλὴ, ὅτῳ δὲ καὶ ὅτου ἄγει τοῦ ὀφελησομένους· ποῖος ἰατρὸς παρακαλεῖ, ἵνα τις ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθῇ; καὶ τοι πολὺ ἀκέων, ὅπου καὶ οἱ ἰατροὶ φοιτῶσιν ἐν Ῥώμῃ· πλὴν ἐπ' ἐμοῦ παρεκαλέντο. De philoſophia Marcus, de philoſopho Epictetus.

* *Ita interpungo, quæ perperam continuant codices Vulgatæ.*

Τὸ σπογγάριον] *penicillum.* De ſpongiis Plin. *nat. hiſtor. l.* 31. *c.* 11. *Molliſſimum genus earum penicilli, oculorum tumores levant ex muſſo impoſiti, iidem abſtergendæ lippitudini utiliſſimi: eoſque tenuiſſimos & molliſſimos eſſe oportet. imponuntur ſpongiæ*

giæ ipſæ epiphoris ex poſcu. Nec mutandus iſte Plinii locus, quod quidam volunt, ut legatur, *genus earum è quibus penicilli.* nam præterquam quod Pliniana Syntaxis id non patitur, lectionem receptam ex Celſo firmamus, qui *penicillum* docet *ſpongiolam* ejuſmodi dici, & huic uſui adhiberi. *de re medic. l. 6. c. 6. § 1. Neque ab ratione abhorret etiam penicillo potiſſimùm uti expreſſo; ſi levior impetus eſt, ex aquâ; ſi major, ex poſcæ.*

Καὶ τὸ ὠὸν | Plin. *l. 29. c. 3. Ova per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, urenteſque refrigerant. quidam pro aqua miſcent collyriis. infantibus contra lippitudines vix aliud remedium eſt.* Sed de multiplici ad oculos ovi uſu conſulatur Celſus, *l. 6. c. 6.*

Καταπλάσμα | Φάρμακα τὰ μὲν πρὸς, τὰ δὲ χεῖρα, τὰ δὲ ἐπίπλασα. Euſtath. *ad Il. A.* Verùm quartum genus quod is omiſit, adjecit Scholiaſtes *ad Ariſtoph. Plut.* τὰ μὲν πρὸς, τὰ δὲ χεῖρα, τὰ δὲ πρὸς, τὰ δὲ πλάσα. πρὸς ſunt, *quæ potantur*; χεῖρα *quæ inunguntur*; πρὸς ſive ἐπίπλασα, *quæ inſpergunſur*; πλάσα ſive καταπλάσα, *quæ illinuntur*, unguentis craſſiora: unde & καταπλάσματα nuncupata ſunt.

Καταίνησιν | *perfuſionem.* cujus in re medica uſus frequens & multiplex. Euſtath. *ad Odyſſ. δ.* ex Athenæi *dipnoſ. l. 1.* Λέει δ' ῥάπανον καὶ ἡ καταίνησις ἡ χρὴ καρδίης. Theodoret. *therapeut. l. 1.* de medicis infanos curantibus. καὶ δεσμὰ περιφέρουσι, καὶ καταιονῶσι βίᾳ τοὺς καρδιῶντας. Et mox: Καὶ μὲν δὴ, οἷς ἀρρωστήμασι καταιονόωμαι, καὶ τὰ σωτήρια καὶ παντία περιτυγχάνω φάρμακα. Et *l. 4.* Οὐκ ἀπαυδῶμεν, ἀλλὰ τῇ ἀναγκαίῃ τὸν λόγον καταιονῶμεν τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος. Et *l. 6.* Καί τοι καὶ πολὺ ἰατρὸς ἑαυτὸν θαυμάζεται, οὐ γὰρ ἄλλοις περιφέρειν πλὴ δυσπαίδευτοι καλέονται· ἀλλ' αὐτὸς τῆς ἀμηχανίης γιγνώσκων, καὶ τὸν χρονίσκον διαδοκέων, τὸν αἴσλεον μεταχειρίζεται, καὶ πλὴ τοῦ ἐπιφέρειν, καὶ δυσοσμίας ἀνέχεται, καὶ τῆς ἰχῶρος ἀνέχεται τοὺς ῥαπίδας, καὶ καταιονᾶται τῇ ἀναγκαίῃ, καὶ φάρμακα ἐπιπάσσει, &c. Dio Pruſ. *orat.* 17. Τὰ γὰρ φλεγμαίνοντα μὴ σωμάτων, οὐκ ἐνδὺς ἐνδύνει περὶς πλὴ φρόντιδα καταίνησιν, ἀλλ' ἂν σωτηρίης ποτῇ πες, ἐμαλάχθη καὶ ῥᾷον ἔχειν· ἔχειν ὁμοίως καὶ πλὴ ἐν τῇ ψυχῇ μὴ πολλῶν φλεγμονῶν, ἀγαπητὸν, εἰ πες δύναιτο περαίνειν, δυνησῆς τοῦ λόγου χαλίνθρος. qui locus, quum noſtrum cum primis illuſtret, à Naogeorgo tamen ità eſt verſus, ut id minùs compareat, quum ἀγαπητὸν reddit, *rem gratam fecerit*, pro eo quod debuit, *ſufficerit, ſufficiens fuerit, ſat habuerit, ſi crebris allocutionibus aliquid profecerit*, quomodò Marcus iſtic, *nè ægrè ferat, ſi non confeſtim omnia ex voto proceſſerint*; & *lib. 9. § 25.* ἀρκῶ, *contentus ero*, ſi *vel paululùm res proceſſerit.* Ità τὸ ἀγαπητὸν ſumitur in illo Epicuri dicto, apud Laërt. *l. 10.* Ζωσίν δ' (φασὶν) οὔπως μὴν ἀλλὰ πολ. ἀγαπητὸν δ', οἱ μὴ καὶ ὠφελεῖν. *Coitus, aiunt, nunquam prodeſt: ſat fuerit, ſi non obſit.* at bonus interpres Camaldunenſis, quod eſt illi ſolenne nimis, cum antegreſſis committens iſta ſic vertit, *neque item oratoriæ daturum operam, dicens illam nihil quidem unquam profuiſſe, plurimùm verò etiam obfuiſſe.* Sed nec tempero mihi, extra oleas jam evagatus, quin & his proxima illa in verſione Ambroſiana attingam; *Probos quoque amaturum ſapientem negat; neque ſepulturæ curam habiturum: neque à Deo amorem immitti Diogenes refert.* an Epicurum putamus tam exiſtimationis ſuæ prodigum fuiſſe, ut negaret *ſapientis eſſe probum quemquam diligere?* tum quorſum hîc *Diogenis* ſcita? Verùm interpunctio vitioſa forſan interpreti impoſuit. Laërtii dictio, voculas primores reſtituente Cl. Caſaubono, ſic ſe habet. τύς τι οἰκέτας κολάσειν (quod vulgò ὅτε κολ. οὐκ. legitur) ἐλεήσειν (σφε, malim) μὴν τοι, καὶ συγγνώμην τινὶ ἕξειν σφὶ ἁπαξάπασιν· ἐφεδήσειν τὸν σοφὸν ὑ δοκεῖ αὐτοῖς· ὐδὲ ταφῆς φροντιῶν· ὐδὲ διόπεμπτον εἶ) τὸν ἔρωτα, οἷς Διογένης ἐν τῷ ιϛ φησίν. *Servos ſupplicio quidem afficturum: miſerturum tamen, veniam ipſorum quibuſdam habiturum, qui probi fuerint. amaturum ſapientem non exiſtimant: nec ſepulturæ rationem habiturum: nec amorem à Deo immitti: uti Diogenes* (qui Epicuri dogmata collegit) *l. 12. refert.* Cæterùm & iſta aut loco mota & tranſpoſita liquet, aut certè nullo planè ordine habito, per Satyram tumultuariè Laërtius Epicuri ſui placita congeſſit. quis enim non videt illa, ἐφεδήσειν τὸν σοφὸν ὑ δοκεῖ αὐτοῖς· & ὐδὲ διόπεμπτον εἶ) τὸν ἔρωτα· quib⁹ de ſepultura illud nullà planè ratione interjectum eſt, eodem prorſus pertinère?

Οὐδὲν ὀπιδίξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ | locus, ut mihi videtur, mendi manifeſtus: emendatio haud perinde proclivis. leg. forſan, ὐδὲν ἔτι ἄμεινον [εἰς] τὸ π. *nihil amplius opus erit, quod inducat te ad obſequendum rationi.* vel etiam, ὐδὲν ὀπιζητήσεις [ἢ] τὸ πεῖθ. *nihil amplius*, vel, *nihil aliud, deſiderabis, niſi ut rationi obſequaris*, ἢ, pro εἰ μὴ, *niſi*, ut Joan. *c. 13. v. 10.* quod & Euſtath. obſervat. in Νέκυια. Sic *l. 10. § 33.* μηκέτι μηδὲν ὀπιζήτει. Nec abſcedit multùm D. Salmaſ. qui legendum cenſet, vel ὐδὲν ὀπιδήσει τε πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ. vel ὐδὲν ὀπιδήσει σε π. τ. λ. *non opus habebis, non indigebis rationi parere.* At D. Boot. ὀπιδέξεις mavult. Sen. *epiſt. 103. Ipſam philoſophiam non debebis jactare*: & mox; *Licet ſapere ſine pompa.* atque eò etiam Caſ. abit.

Ἀλλὰ περιτραπείσῃ αὐτῷ | Ità *lib. 6. § 12.* καὶ περιτραπεὶς ταύτῃ. de philoſophia itidem. Sed & de arte *lib. 4. § 31.*

Μόνα Σίλει, ἃ ἡ φύσις σε Σίλει | Hoc eſt quod Juvenal. *Sat. 14. v. 322.*

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.

Veriſſimè, ſi conditam, non corruptam intelligas.

Vide *infr.* § 29. & *lib.* 1. § 9. & *lib.* 11. § 20.

Σὺ δ' ἄλλο ἤθελες ἢ κατὰ φύσιν | *Tu autem aliud quippiam volebas.* Xyl. *quàm illud* ſcil. *quod eſt ſecundùm naturam.* M. Caſ. erotematicè effert. *Tu aliud vis quàm quod eſt ſecundùm naturam?* forſan leg. ἄλλο ἤθελες ἢ κ. φ. quanquam & receptam lectionem retineri poſſe cenſet Salmaſ. *at tu aliud volebas, quod ſecundùm naturam non eſt.* Vide *l.* 8. § 10.

Τί γὰρ τούτων σεσυνέστερον | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 13. *Non, ut quibuſdam dictum eſt, arduum in virtutes & aſperum iter eſt. plano adeuntur. Non vanæ vobis autor rei venio. facilis eſt ad beatam vitam via. multò difficilius eſt facere iſta, quæ facitis. quid enim quiete otioſius? quid irâ laborioſius? quid clementiâ remiſſius? quid crudelitate negotioſius? vacat pudicitia: libido occupatiſſima eſt. omnium denique virtutum tutela facilior eſt; vitia magno coluntur.* Idem hoc argumentum, ὅτι δυσκολώτερον μὲν τῆς ἀρετῆς ἡ κακία· κυφότερον δ' ἢ εὐθὺ τῆς κακίας ἡ ἀρετή· inculcat pluribus in locis, pluriſmíſque docet argumentis, Joan. Chryſoſt. *in Matth. cap.* 11. *v.* 28, 30. *orat.* 38. *ibid. orat.* 56. *in Coloſſ. orat.* 8. *in Philipp. orat.* 14. *in Pſal.* 124. alibi.

Ἡ γὰρ ἡδονὴ ἐκεῖ διὰ τοῦ σφάλλει; | leg. cum Xyl. διὰ τοῦτο σφ. quia σεσυνέστερόν τι blandius quiddam eſſe videtur, cùm nihil minùs exiſtat. Senec. *epiſt.* 8. *Et fera, & piſcis ſpe aliquâ oblectante decipitur.* Indè Platonis dictum, *Eſcam malorum eſſe voluptatem, quâ capiantur homines, ut hamo piſces.* Cicer. *de Senect.* Sed & Plaut. *Mercat.* 5. 3. tanquam ſapientum dictum, hoc idem ſic extulit.

Voluptas eſt malorum eſca; quòd eâ non minùs honi-
Quàm hamo capiantur piſces.—— (nes,

qui tamen verſus, cum aliis eiſdem adjunctis, in editionibus quibuſdam neutiquam comparent.

Τὸ ἄπταιστον | quod alibi τὸ ἀδιάπτωτον aliud eſt enim τὸ ἀνεξέπτωτον. *l.* 7. § 4. Vide *ad l.* 3. § 9.

Καὶ εὔρυθμον | Vide *l.* 2. § 5. & *lib.* 4. § 3. & *infr.* § 34. & *l.* 10. § 6.

§ 10. Παντάπασιν ἀκαταλήπτα | *imperceptibilia,* ſive *imprenſibilia.* Gellius *l.* 11. *c.* 5. & *l.* 14. *c.* 1. Laërtius *lib.* 9. Pyrrhonem ait primùm induxiſſe τὸ τῆς ἀκαταληψίας καὶ ἐποχῆς εἶδος. Eum paribus ferè paſſibus ſecutus eſt Arceſilaus. Siquidem & ipſe aſſeruit, δεῖ πάντων ἐπέχειν δεῖν· εἶ γὰρ πάντα ἀκατάληπτα. Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 3. de quo videndus *ibid. c.* 4. & 5. Numenius Pythag. *l.* 1. *de Academic. à Plat. diſſenſ.* Verùm is τὰ περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀκαταληψίας δόγματα, Socrati, Platoni, Parmenidæ & Heraclito accepta ferebat: ut Plut. *adv. Colot. c.* 8. Et ſanè celebre eſt Socratis illud, τοῦτο μόνον οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *nihil ſcire ſe niſi hoc unum, quòd nihil ſciret.* Laërt. *l.* 2. Plut. *adv. Colot. c.* 5. & Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 27. qui & *ibidem* adjicit; *Hinc Academiæ diſciplina manavit; ſi tamen diſciplina dici poteſt, in qua ignoratio & diſcitur & docetur.* Et *c.* 4. *Socrates eúmque ſecuti Academici ſcientiam ſuſtulerunt, novámque non philoſophandi conſtituerunt philoſophiam.* Itaque Ariſtocles *de philoſ. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. Ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἶομαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτὼ, ἀναιροῦσάν γε δὴ τὰς τῆ φιλοσοφίᾳ ἀρχάς. quanquam reſtrictiùs paulò de ſe Socrates ipſe apud Platon. in *Apolog.* & Lucian. *de ſect.* ἃ μὲ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι· *quæ non novi, nec nôſſe opinor me.* At de Heraclito diſertè Stob. *tom.* 2. *tit.* 21. ὅτι οὐδὲν ἑαυτὸν μᾶλλον οἶδεν, *ideo juvenis cùm eſſet ſapientiorem reliquis habitum eſſe, quòd ſe nihil ſcire, ſcire ſe profiteretur.* Cæterùm idem, ut Laërt. *l.* 9. νέῳ μὲν ἔφασκε μᾶλλον οἰδέναι· πρεσβύτῃ μέντοι ἠνέμιδι πᾶσα ἐγνοηκέναι. *juvenis cum eſſet, nihil ſcire ſe; vir factus, nihil non nôſſe dicebat.* De ſe Iſidorus Peluſ. *lib.* 3. *epiſt.* 241. Ἐγὼ δ' οἶδα σαφῶς, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *Ego pro certo hoc novi, nihil me nôſſe.* Nec abſcedit multùm Apoſtolus, ubi dicit, *ad Corinth. epiſt.* 1. *c.* 8. *v.* 2. Εἴ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὔπω ἔγνω καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si quis opinatur nôſſe ſe quicquam, nondùm is quicquam, prout nôſſe debet, novit.* Anaxarchus verò iſtis longiùs progreſſus, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nec hoc quidem ſcire aiebat ſe, quòd nihil ſciret.* De Homero Senec. *epiſt.* 88. *Modò Stoicum illum faciunt virtutem ſolam probantem, & voluptates refugientem; —— modò Epicureum, laudantem ſtatum quietæ civitatis, & interconvivia cantúſque vitam exigentis; modò Peripateticum, bonorum tria genera inducentem; modò Academicum, incerta omnia dicentem.* At certè Pyrrhonii, ſive Sceptici, Academiæ novæ fundatores aut fautores, Homerum ipſum, nec Homerum ſolùm, ſed Heſiodum, Archilochum, Euripidem, & antiquiſſimos fere quoſq; vel poeſeos, vel ſapientiæ nomine celebratos, in patres ſuas attrahere ſatagebant: ut docet Laërt. in *Pyrrh.* De Homero videatur, qui Plutarchi nomine de eodem extat libellus. Exagitans iſtos Seneca idem *epiſt.* 88. *Audi quantum mali faciat nimia ſubtilitas, & quàm infeſta veritati ſit. Protagoras ait, de omni re in utramq; partem diſputari poſſe ex æquo; & de hac ipſa, an omnis res in utramque partem diſputabilis ſit. Nauſiphanes ait, ex his quæ videntur eſſe, nihil magis eſſe, quàm non eſſe. Parmenides ait, ex his quæ videntur, nihil eſſe in univerſum.* [*unum eſſe univerſum.* Lipſ.] *Zeno Eleates omnia negotia de negotio dejecit; ait nihil eſſe. Circa eadem ferè Pyrrhonii verſantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qui novam induxerunt ſcientiam, nihil ſcire. Hæc omnia in illum ſupervacuum ſtudiorum liberalium gregem conjice. Illi mihi non profuturam ſcientiam tradunt: hi ſpem omnem ſcientiæ eripiunt. Satiùs eſt ſupervacua ſcire, quàm nihil. Illi non præferunt lumen per quod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt. Si Protagoræ credo, nihil in*

verum

rerum natura eſt, niſi dubium. Si Nauſiphani, hoc unum certum eſt, nihil eſſe certi. Si Parmenidæ, nihil eſt præter unum: ſi Zenoni, nè unum quidem. Quid ergo nos ſumus? quid iſta quæ nos circumſtant, aiunt, Juſtinen? Tota rerum natura umbra eſt aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, utrùm magis iraſcar illis, qui nos nihil ſcire voluerunt; an illis, qui nè hoc quidem nobis reliquerunt, nihil ſcire. Eoſdem traducens & Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 5. inter alia: Καταλαμβάνεις ὅτι ἐχήμερος; ἔ, φησίν. ἐγὼ γὰρ, ὅταν τὸ τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐχήμερος. ἐγὼ οὖν ἔτι διατέρει αὐτῷ ἡ φαντασία ἐκείνης; ἐγὼ οὖν ἐπὶ τούτῳ διαλέγομαι καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν' αἴσθηται, ὅτι νενέκρωται; αἰσθανόμενος ἔ, προσπαίεται; ἐπὶ χείρων ὄζει τῶ νεκρῶ. Vult ferro & igne cum iſtiuſmodi, non rationibus aut diſceptationibus agi. Et *l.* 2. *c.* 20. iſtorum profeſſionem deriſui habens, ità ſua proponentes & venditantes inducit; Ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε, ὅτι οὐδεὶς συγκατάθεται πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐδεὶς πρὸς οὐδέν. — γίνωσκε, ὅτι οὐδὲν ὄζει γνωσόν' — μάθε παρ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν. ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ δηλόν, ἐὰν θέλῃς. Et *ibid.* poſtea indignabundus: Οἱ παλαίπαιδες Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτοῖς ἀποκαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι οὐ δυνάμενοι, καὶ τοι τοῦτο μάλιστα ἀσπαζόμενοι. πῶς ἡ ἀπυχία; λαβών πως τῆς φύσεως μέτρον καὶ κανόνας εἰς ὀλιγωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσφιλοτεχνεῖ τούτοις προσθεῖναι καὶ προσυφάσαντες τὰ λείποντα· ἀλλὰ πᾶν τἐναντίον, εἴπ καὶ ἐπεὶ γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρῶνται καὶ ἀπολλύειν; Et denuo, non ſine ſtomacho: Ὦ μεγάλης ἀναισθησίας καὶ ἀπονοίας. ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸν ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καὶ ἡμίεργον, καὶ οὐ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ὑπολειμματα; ἐδίαν, σὺ φέρεις τῷ χεῖρε; εἰς τὸ σῶμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λυόμενος, σὺ ἐμβαίνεις; πότε τῷ χύτραν ἵππος λοπάδα, ἢ τῷ τορνεῖω ὀξέλιχνον; Et feſtiviùs rurſum: Εἰ τυφλὸς αὖθις θέλοι ἡμᾶς, εἰ καὶ ἔδει μὲ καθ' ἡσυχίαν ὑπ' αὐτῆς ἐκδέχεσθαι. ἐγὼ ἂν ἐξέλιπον αὐτόν. βάλε ἐλάδιον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. ἔζαλον ἂν χάριεν, καὶ ἀπλῶν καὶ τῆς καφαλῆς αὐτῆ κρατέχον. τί τοῦτο; φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιακείτου ὁμοιοτάτη, νὴ τῷ σοῦ τύχω. δὸς ὧδε τῷ πιστεύσω· ἤνεγκα ἂν αὐτῷ μικρὸν παρηψίδα ὀξυγάρ. ἐκ ἤπιστα τῷ πιστεύσω; ναί, κύριε. τοῦτο πιστεύη ὄζι. τοῦτο ἐκ ὄζιν ὀξύτερον; τί μᾶλλον ἢ πιστεύη; λάβε καὶ ὄσφρανθητι· λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν ἴσ οἶδας, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; τρεῖς, τέσσαρες ἡμῖν σωσθέλλαν οἱ ἔχον ὁμοφώνως, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐπείπερ ῥᾳδιούργον, ἢ μεταθεῖν. νῦν δ' ἐστρεφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὴ παρὰ τῆς φύσεως διδομένοις πᾶσι χρῶμοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιρεῦσι. Deinde, ubi demonſtrârit, quomodo iſti deliramentis hiſce ſuis omnem boni, mali, honeſti, turpis, decori, indecori diſtinctionem tollant, & ad flagitia ac facinora quæ vis non ſemitam, ſed viam ampliſſimam muniant; concludit tamen cinædis ipſis, quibuſcum & *l.* 1. *c.* 5. commiſerat, eſſe minùs ſanabiles: Πολὺ, νὴ Δία, μᾶλλον τοὺ κιναίδους ἐλπίσειέ τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺ ὅτι τοσοῦτον ἀπονεκνωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους δεῖ αὐτοὺ κακῶν. Quòd autem denunciat Epictetus ſe, ſi Scepticorum iſtorum alicui in ſervitutem daretur, olei loco garum, ptiſſanæ oxygarum exhibiturum; ità Colotes, ubi Socratem quaſi ἀκαλαμψίας patronum reum egerit, ἀντὶ σπίων καὶ ἄρτων χόρτον προβάλλει, *panum eſculentorúmque loco fœnum apponit*; quæritq; ab eodem, πῶς εἰς τὸ στόμα τὸ σπίον, ἐκ εἰς τὸ ὦς, ἐνέβησεν, *quare in os potius quàm in aurem cibum ingerat.* Plut. *adv. Colot.* Quòd rurſus, ſe tribus quatuórve confervis conſpirantibus adjutum, ità miſerum hominem ludificaturum, ut vel ad ſuſpendium vel dogma novum ſe conferat; id in Lacyde contrà planè contigerat; is enim à ſervulis ſæpe deluſus, (longior eſt fabula, quàm ut integram deſcribere animus ferat: ex Numenio apud Euſebium qui volet petat, *præpar. l.* 14. *c.* 6.) dum, anulum ſive clavem, quo omnia obſignabat, quà immittere ſolebat, obſervato, quæ volebant è cellula ſurripiebant; cùm fraudem nullâ ratione deprehendere valeret, ad ἀκαλαμψίαν tandem miſellus adactus eſt. Servulorum aſtum, non effectum narrat Laërtius *l.* 4. ex Euſebio, quod obiter monitum velim, emendandus: quod enim apud illum in editis habetur, Lacydem θεὸν οἰκονομίαν γλυκυπάλα ἐφικνεῖσθαι legendum eſt, non γλυκυπάλα, ſed γλιχρότατα ἐφικνεῖσθαι. docent, quæ ibidem ſtatim annectuntur. Firmant & Numenii illa apud Euſeb. Ἦν γὰ ἐπιγλιχρότερος, καί πνα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικὸς, ὅσ ὁ ἐνδοκιμῶν θεῷ τοῖς πολλοῖς. Cæterùm de Scepticis iſtis eorúmque placitis qui plura volet, adeat Laërt. *l.* 9. in *Pyrrhon.* Sext. Empir. *adv. diſciplin. & hypotheſ. Pyrrhon.* Plut. *adv. Colot.* Ciceron. *Academ.* Tertull. *de anim. c.* 17. Lactant. *inſtitut. l.* 3. Auguſtin. *contra Academic.* Petr. Valent. *Academic.* Lipſ. *Stoic. philoſoph. l.* 2. *c.* 4. De Deo interim Greg. Naz. *in Chriſti natal.* & rurſus *in Paſch.* Ἅπαντα τὸ θεῖον καὶ ἀνεπέρρητον καὶ τοῦτο πάντῃ καλαληπτὸν αὐτῷ μόνον ἡ ἀπιστία. quaſi dixiſſet, καλαληπτὸν μόνον, τὸ ἀκαλάληπτον εἶ).

Αὐτοῖς γε τοῖς Στωικοῖς | qui cum primis ſe Academicis hac in parte opponebant: ideo τῆς ἐναργείας θεόδικοι, *evidentiæ*, quæ eſt τῇ ἀκαλαμψίᾳ adverſa, *patroni ac propugnatores*, à Plutarcho dicti, *de commun. notit. c.* 39. (ubi malè codices excuſi ἐνεργείας habent) & Chryſippus ab Ariſtocreonte in *epigrammate* (utì idem *de Stoic. contradict. c.* 1.) τὴν Ἀκαδημαϊκῶν σεσαγαλίδων κοπίς. *laqueorum* ſive *nexuum Academicorum ſeceſpita.* alluſit ad Demoſthenis dictum illud, quo Phocionem orationum ſuarum *κοπίδα* appellare ſolebat. Plut. *in Phoc.* & *in polit. præcept.*

Δυσκαλυπτα | Et Stoici ergò magna in incertitudine ac difficultate, an obſcuritate, pleraq; cenſent verſari: unde & de Chryſippo jactare ſolebant, τοὺς πάντων ὁμῶ τῆ Ἀναξιμανδρείων λόγους εἰς ταὐτὸ συμφορεῖν δογματίζειν, ἂν ἀξίους ᾖ θορυβεῖσθαι, οἷς Χρύσιππος ἐγχεῖν εἰς διαβολὴν τῆ αἱρέσεως. quod Plut. tamen, ἢ ἀπειρίας, ἢ φιλαυτίας ᾖ pronunciat, *de contradict. Stoic. c.* 6. fatetur tamen fuiſſe Chryſippum, τῆ ἰσχυρᾶ δόξαν κατηγορεῖν διανοίας ἢ σωφρονεῖν. Verùm non hoc Stoicis ſolis invifum, ſed & aliis. Audiamus Lactantium *inſtit. l.* 3. *c.* 27. *Anaxagoras pronunciat circumfuſa eſſe tenebris omnia. Empedocles auguſtas eſſe ſenſuum ſemitas queritur; tanquam illi ad cogitandum rhedâ & quadrigis opus eſſet. Democritus quaſi in puteo quodam ſic alto, ut fundus ſit nullus veritatem jacere demerſam. nimirum ſtultè, ut cætera. non enim tanquam in puteo demerſa eſt veritas; quò vel deſcendere vel etiam cadere illi licebat: ſed tanquam in ſummo montis excelſi vertice, vel potiùs in cælo, quod eſt veriſſimum. quid enim eſt, cur eam potiùs in imum depreſſam diceret, quàm in ſummum levatam? niſi fortè mentem quoque in pedibus, aut in imis calcibus conſtituere malebat potiùs quàm in pectore aut in capite.* Democriti dictum de veritate in fundo, ſive in profundo demersâ, refert Cicer. in *Lucul.* Sen. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 32. ſed & Laërt. *in Pyrrhon. l.* 9. his verbis: Ἐτῇ φησὶν εἶναι· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. ità enim legendum ex Sexto Empir. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. qui κατ' ἀλήθειαν interpretatur id quod eſt à Democrito dictum: cùm utrobiq; tamen αἰτία corruptè habeatur. Diſſertiſſimè verò ex eodem *de Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 30. ubi etiam in excuſis ἐτῇ legitur, & αἰτὴ τὴν ἀλήθειαν à Democrito poſitum à Sexto dicitur. Optimè Ariſtoteles ἐν μὲν τοῖς φυσικοῖς *l.* 1. *min. c.* 1. Ἡ μὲν τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δ' ῥᾴδια. σημεῖον δ', τὸ μήτε ἀξίως δύνασθαι τυγχάνειν αὐτῆς, μήτε πάντας ἁπλῶς ἀποτυγχάνειν. Et mox debilitatem humani capiſſitus ingenii: Ὥσπερ γὰρ αἱ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν· οὕτω καὶ τῆς διανοίας ἡμῶν ἡ ψυχὴ πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Cicero apud Lactant. *l.* 3. *c.* 14. *Mihi autem, non modo ad ſapientiam cæci videmur, ſed ad ea ipſa, quæ aliqua ex parte cerni videantur, hebetes & obtuſi.* Et *Academic. l.* 4. *Omnis cognitio multis eſt obſtructa difficultatibus, eaque ineſt, & in ipſis rebus obſcuritas, & in judiciis noſtris infirmitas, ut non ſine cauſſa & doctiſſimi & antiquiſſimi invenire ſe poſſe quod cuperent diffiſi ſint.* Certè in plerisque quod magnus ille Scaliger *de ſubtil. exerc.* 307. §. 21. *Sicut à ciconia vulpes delusa, vitreum ea lambimus, pultem haud attingimus*; rerum corticem potiùs quàm res ipſas apprehendimus. Vide Baſilium Cæſar. *epiſt.* 168.

Ἡμεῖς δὲ ἀκατάληπτοι συγκατάθεσις μεταπτωτή | At Scepticorum dogmate iſta haud longè abeunt. Sed nec quod Sen. *epiſt.* 65. *Fer ergò judex ſententiam, & pronuncia, quis tibi veriſimillimum videatur dicere, non quis verum dicat. id enim tam ſupra nos eſt, quàm ipſa veritas.*

Πῶς δὲ ἀμετάπτωτον ;| Quod Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 2. *Quis eſt tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat?* Verùm nuſquam ergò terrarum ſapiens veſter, nuſquam quiſquam verâ aut ſcientiâ aut virtute imbutus. Siquidem Stoici, ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. ἐπιστήμην, ſive *ſcientiam*, definiunt, κατάληψιν ἀσφαλῆ καὶ ἀμεταπτώτου ὑπὸ λόγου· *Comprehenſionem firmam & immutabilem ratione innixam.* Vel, ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμεταπτώτου ὑπὸ λόγου. *Habitum ſive diſpoſitionem phantaſiarum receptivam, à ratione firmitatem eam habentem, ut non poſſit convelli,* ſive *quam convellere ratio nulla poſſit.* Eámque ſapienti tribuunt ſuo, quem habere aſſerunt (Plutarchi ſunt verba *de Stoic. paradox.*) νοῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἐπιστήμην δόξαν ἐπιστήμην, καὶ ἀμεταπτώτου ἕξιν· *Mentem perfectam, prudentiam ſummam, ſcientiam opinatione immunem, habitum mutationis expertem.* Quos tamen exagitat autor idem *de commun. notit. c.* 41. quod τὰς ἐννοίας ὑποκειμένας πως ἐκ ζόφου τινὸς, μήμας ἢ μονίμους καὶ ἀκινήτους τυπώσεις, τὰς ἢ ἐπιστήμας καὶ πιστάσεις παγιώτητας, ὡς τὸ ἀμεταπτώτου καὶ βέβαιον ἐχούσας, εἶτα τύπους ἐνυπάρχειν βάσιν καὶ ἕδραν οὐσίας ὀλισθηρᾶς καὶ σκιδνάσης καὶ φερομένης ἀεὶ καὶ ῥεούσης· qualem eſſe animam humanam aſſerunt. Vide *l.* 2. §. 2. Interim poteſt hoc conſiſtere, ut nemo ſit prorſus ἀμεταπτωτος, nec tamen πᾶσα ἀμετάπτωτος συγκατάθεσις μεταπτωτή· cùm poſſint ab eo certò comprehendi non pauca, qui de multò pluribus tamen incertus exiſtat.

Ὡς ὀλιγόχρονα | *l.* 7. § 1. ὀλιγοχρόνια. ſed & ὀλιγόχρονα. ut πολύχρονα, Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 5. *c.* 25.

Εὐτελῆ | Ὡς πολλῶ πωτὸς εὐτελέστερα. Jo. Chryſoſt. *ad Olymp. epiſt.* 13, & 17.

Ἐν κτήσει κακαίδι | Vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 39. Sen. *epiſt.* 81. *Quod contemptiſſimo cuique contingere ac turpiſſimo poteſt, bonum non eſt. opes autem, & lenoni & laniſtæ contingunt. ergò non ſunt bona.* Euripides Æolo, laudatus à Plut. *de leg. poet. c.* 16. Athen. *dipnoſ. l.* 4. Sext. Empiric. *adv. Gramm. l.* 1. *c.* 13. Stob. *tom.* 2. *tit.* 7. & *tit.* 93.

Μὴ πλοῦτον εἴπῃς· οὐκ ἄγαμαίζω θεόν,
Ὅν χ' ὁ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.

Laudare Plutum parce: non veneror Deum,
Qui peſſimorum ſæpe fit poſſeſſio. Grot.

Hinc Plato *de legib. l.* 5. Πλούσιος δ' ἂν σοφός τε καὶ ἀγαθὸς, ἀδύνατον. Et Cicer. in *orat. Corneliana* 2. à ſeipſo adductus in *Orat. perfect.* & à Fabio *inſtitut. l.* 9. *c.* 4. *Nam neque me divitiæ movent: quibus etiam Africanus & Lælius multi venalitiarii mercatoresque*

catorâque fuperârunt: neque veſtis aut cælatum aurum & argentum; quæ noſtros veteres Marcellos Maximoſque multi Eunuchi è Syria Ægyptóque vicerunt: neque vero movent me ornamenta iſta villarum; quibus L. Paulum & Mummium, qui rebus his urbem Italiámque omnem referſerunt, ab aliquo video perfacile Deliaco aut Syro potuiſſe ſuperari.

Τὰ μὴ συμβεβηκότα ὕλη | Hinc illud *lib.* 4. § 50. μεθ' οἵων. Vide & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36.

Ὧν μόλις ἔστι τὸ τὰ τοιαῦτα ἀνακόψαι | Καταῤῥάτῳ illud, vel ad eum referri poteſt cujus mores ferantur. *vix eſt etiam gratiſſimi & urbaniſſimi iſtorum mores ferre.* vel ad eum etiam, qui viventium unà mores ferat. quod *vix fecerit etiam qui gratiſſimè ac maximâ cum comitate ſe geſſerit.* Sed illud potiùs. Vide *l.* 10. § 35.

Ἑαυτὸν τις μόγις ὑπομένει | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Senec. *epiſt.* 53. *Incredibilia ſunt quæ tulerim, cùm me ferre non poſſem.*

Ῥύσει τῆς τε ὑσίας καὶ τοῦ χρόνου | leg ῥάδιον, vel ῥύσιν, ut *infra* § 24. ἢ τι ὑσία; ὃ ποταμὸς, ὁ ἀπενεχθεὶς ῥύσει.

Παραμύθιον τινὰ φυσικὴν λύσιν | Vide *ſupr. l.* 3. § 1. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9. Ἄνθρωποι, ἐμμένετε τῷ θεῷ· ὅταν ὀνίνησι σημαίνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν· ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ παρόντι ἀνάγκη ἐνοικεῖν ἐν τοιούτοις τόποις, εἰς οὓς ἐκείνῳ ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἔστω ὁ χρόνος ἔτι τῆς ἐνοικήσεως, καὶ ῥᾴδιον τοῖς ἔτι διακεῖσθαι. Apud Ciceron. *de repub. l.* 6. P. Scipioni dicenti, *Quid moror in terris? quin huc ad vos venire propero?* reſpondet Paulus pater; *Non eſt ità. niſi enim, cùm Deus hic, cujus templum eſt omne quod conſpicis, iſtis te corporis cuſtodiis liberavit, huc tibi aditus patere non poteſt.*

Μὴ ἀφέλλειν τῇ διατριβῇ | Quod Eliæ forſan obrepſit. *Hiſtor. Reg. lib.* 3. *c.* 19. *v.* 4, 14. Jonæ certò, *c.* 4. *v.* 3, 9. Contrà Paulus, qui etiamſi ad Chriſtum tranſmigrare quàm primùm cum primis cuperet, *ad Philip. c.* 1. *v.* 23. tamen ut Aug. *in Joan. epiſt.* 1. *Serm.* 9. *patienter vivit; libenter moritur.* atque ut Clem. *Strom. l.* 3. ἐπιδείξατο σαφῶς, τὰς μὲν ἐξόδους τῷ σώματι, πρὸς θεὸν ἀγάπης τελείωσιν εἶναι τῆς δὲ ἐν σαρκὶ παρουσίας, πρὸς ἐυχάς, εἶναι δὲ τοῦ σωθῆναι δεομένους ὑπομονήν. ita enim locus ille reſtituendus videtur.

Οὐκ ἔχει πρὸς ἃ ἔλαιον φύσιν | vid. *l.* 2. § 3. & *ſup.* § 8.

Ἐξεστί μοι μηδὲν προσθεῖναι | Plut. *de tranquill.* ubi Menandri illud attulerat,

Οὐκ ἔστιν οὕτως ζῶντα, τοῦτ' ἐὰν πείσωμαι,
Subjungit ſtatim; Ἀλλ' ἔστιν οὕτως ζῶντα, τοῦτο μὲν πεισόμεθα, ἐὰν ῥᾳδιουργήσω, ἐὰν ἀποστερήσω, ἐὰν ὑπομείνω. τοῦτο δὲ ἐφ' ἡμῖν κείμενον, ἐὰν μὴ θέλω, ἀλλὰ μίαν πρὸς εὐδυμίαν πάρεσιν.

Θεὸν καὶ δαίμονα | Τὸ ἡγεμονικὸν, ſive *mentem* vult, quæ nunc *Deum* ſive *numen*, nunc *Dæmonem* ſive *Genium* appellare conſuevit. Vide *ad lib.* 2. § 13. & *l.* 3. § 5. & *infr.* § 27. & *l.* 12. § 26. Clemens *Strom. lib.* 2. Ταύτην τὴν καὶ Πλάτων ἐν Φιλήβῳ, ἀθύρους κέλευσε μυθικῶς, τὸν τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείρουσας καὶ μιαίνουσας, τὸ ὄσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐν τῇ τῶν παθῶν οἰκεσιώσει.

Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον πραγθῆναι | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 10. § 32, 33. Pelagius *ad Demetriad.* quod ſub Hieronymi nomine proſtat: (illius enim eſſe conſtat ex Orolii *apologet.* & Auguſt. *de grat. Chriſti l.* 1. *c.* 37.) *Neque verò apertâ contra nos pugnat acie ſpiritus nequam; nec publicâ nobiſcum fronte congreditur; ſed dolo vincit ac fraude, noſtráque contra nos utitur voluntate. de conſenſu adverſariorum vires accipit, noſtróque nos, ut dici ſolet, jugulat gladio. infirmus hoſtis eſt, qui non poteſt vincere niſi volentem. dat ille quidem conſilium; ſed noſtrum eſt vel eligere vel reſpuere, quod ſuggerit. non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet: non extorquet à nobis conſenſum, ſed expetit.* Hieron. ipſe *in Matth. c.* 4. *v.* 6. *Diabolus qui ſemper omnes cadere deorſum deſiderat, perſuadere poteſt, præcipitare non poteſt.* & *ibid ad c.* 15. *v.* 19. *Diabolus adjutor & incenſor malarum cogitationum eſſe poteſt; autor eſſe non poteſt.* Et *in Epheſ. c.* 4. *v.* 27. *Poteſtas diaboli non in illius temeritate, ſed in tua eſt voluntate. paratus irrumpere, oſtium pulſat: ſed tu niſi aperueris, ingredi non poteſt.* Aug. *hom.* 12. *Suadere diabolus & ſolicitare poteſt, cogere omnino non poteſt. dat ille conſilium; ſed noſtrum eſt vel eligere vel repudiare quod ſuggerit.* Et *de diverſ. Serm.* 20. *Etſi diabolus aliquando aliquid ſuggerit, conſentientem tenet, invitum non cogit.* & *in Pſal.* 91. *Habet ille aſtutiam ſuadendi, non poteſtatem cogendi.* & *in Joan. tract.* 12. *Non habet cogendi potentiam, ſed perſuadendi verſutiam.* Si autem nec Spiritus nequam cogere poteſt, quis poterit? Hinc Herculis magnanimæ voces illæ in Euripidis *Sylæo*, quas *ad l.* 8. § 38. exhibebimus. ibi plura vide ſis.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα τῶν χρῶμαι | Geminæ his *lib.* 8. § 2. & *lib.* 10. § 24, 37. & *l.* 12. § 19. iſta autem, quæ periocham hanc ordiuntur, hinc avulſa, ſuperiori attexuerat Lugd. ille operis, non tam editor, quàm mutilator.

Τίνῳ ἄρα τῶν ἔχω ψυχῶ; | Vide *l.* 4. § 28. & *l.* 9. § 39.

Παιδὶ | cui ſcil. ἦθος παιδαριώδες. *l.* 4. § 28.

Γυναικαρίῳ | cui ἦθος. *ibid.*

Κτίνῃ, θηρίῳ | utpote cui ἦθος βοσκηματῶδες, ἢ θηριῶδες. *l.* 4. § 28. Sive cujus τὸ ἡγεμονικὸν βόσκεται, ἢ τιθηνεῖται. *l.* 9. § 39. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 3. Ἀλλ' ἔχεις τι κρεῖττον τῆς σαρκιδίου; τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσπέπηγας διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν. (quam cum animantibus corporis reſpectu habemus, ab ea quam mentis ratione

cum-

cum Deo obtinemus) οἱ μὲν ἀποκλινάντες, λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπτεσι καὶ ὄφεσι καὶ βλαβεροῖς· οἱ δὲ λέγουσιν, ἄγγελοι καὶ ἀνθρωποειδεῖς καὶ ἀνήμεροι. οἱ πλείους δ' ἵππων, ἀλώπεκες, καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γὰρ ὄφελος ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἢ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε οὖν, καὶ φυλάττεσθε, μήπως τούτων ἀποδῆτε δι' ἀτυχημάτων. Idem *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σε τὸ ταμιεῖον· ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας, μήπως τῷ θηριώδει, μήπως τῷ μισανθρωπικῷ. Et mox: Δυσχερής ὄφελος ἐστὶν, ὁ ἀπολωλεκὼς τὸ εὐγνώμονον, τὸ ἡμερον· παῦσαι γὰρ τὰ ἀνθρωπικά. τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῇ διανοίᾳ, οἵους καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἂν μὲν εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, ῥιπτοῦμεν. τί οὖν λέγεις, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ὀργίλος, ὁ μανιώδης; μὴ γὰρ ὀνομάτων μορφὴν κεῖσθαι δεῖ ὄντων ἔργων. ἐπεὶ ὅταν λέγω καὶ τὸ κήπειον, μᾶλλον εἴη. ὑκ ἀρκεῖ δὲ ἡ ἐκτὸς φαντασία· ἀκῦν ἐδὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ἔξαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί. ἀλλ' ἂν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικά· ὅτος ὐκ ἀκύει λόγου, ὁ παρακολουθεῖ ἐλεγχόμενος, ὃν δεῖ. τοῦτο τὸ αἰδήμον ἀπογενέκρωται, ἄγρηυτός ἐστι, πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. ὅτος ζητεῖ, τίνα ἀπαιτήσας λακτίσῃ, ἢ δάκῃ. ὥστε ὐδὲ σφάγιον, ἢ ὄνος, ἀλλὰ τί ποτε ἄγριον θηρίον. Iamblich. *de temperant.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. Ὅλως γὰρ ἡ τῶν παθῶν ἀμετρία ὀλισθήσεται, ὑδὲ ἀνθρώπους ἐφήσουσιν εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. ὀφεῖς γὰρ τινὰ ἀλόγιστον αὐτοῦ ἕλκει φύσιν, καὶ θηριώδη καὶ ἀτακτον. Origen. *in Ezech. orat.* 3. argutatus ſuper illud Hebræorum אדם quod tamen nihil aliud eſt illis, quàm eſt *Quiſquis* Latinis. *Omnes homines nati ſumus homines: ſed non omnes homines, homines ſumus. eſt homo homo; & eſt homo non homo. eſt homo jumentum,* Pſal 49. *v.* 20. *eſt homo ſerpens,* Matt. *c.* 3. *v.* 7. *eſt homo equus,* Jer. *c.* 5. *v.* 8. *homo exterius; jumentum, ſerpens, equus interiùs. is tantummodo eſt homo homo, & duplicat nomen hominis, qui tam ſecundum interiorem hominem, quàm ſecundum exteriorem homo eſt.* Clemens item *Strom. lib.* 4. Τὰς φιληδύνους καὶ φιλοσωμάτους, καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοῦ παρομοιωθέντας τοῖς κτήνεσι, θηλυμανεῖς ἵππους. ὃν ὑβρεισὴς ὁ ἀκόλαστος· λύκος ἄγριος, ὁ πλεονέκτης· καὶ ὀφις ὁ ἀπατεών. Et Jo. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 12. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ ὀφεις τοὺς ἐνοχλοῦντας, ὅπου καὶ τοὺς ἐπὶ ἀλόγων ὀφθησομένους, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐπὶ θηρίων, τοῖς λόγῳ τεπιμηθίοις ὀπτάνουσι. ποτὲ μὲν κυνας καλοῦσα διὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμόν· (Eſaiæ *c.* 56. *v.* 10.) ποτὲ δὲ ἵππους διὰ τὸ λάσιον· (Jerem. *c.* 5. *v.* 8.) ποτὲ δὲ ὄνους, διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴν ἄνοιαν· (Pſal. 49. *v.* 12.) ποτὲ δὲ λέοντας καὶ παρδάλεις, διὰ τὸ ἁρπαστικὸν καὶ πλεονεκτικόν· πολλὰ δὲ καὶ ὄφεις, διὰ τὸ δολερόν· (Pſal. 140. *v.* 3.) ποτὲ δὲ ὄρνεις καὶ ἔχεις, διὰ τὸν ἦθος καὶ τὴν πονηρίαν· (Matth. *c.* 3. *v.* 7.) &c. Senec. *epiſt.* 60. *Hos, ut ait Saluſtius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Et *epiſt.* 103. *Erras, ſi iſtorum tibi qui occurrunt, vultibus credis: hominum effigies habent, animas ferarum.* Τέρατα τῆς φύσεως, βυθῷ ἀνθρώπων· ut, ex Empedocle Theophylact. Bulgar. *epiſt.* 44. Faciunt huc Diogenis illa, nulli non memorata; quod in medio foro, mero meridie, inter turbas confertiſſimas, accensâ face, quid quæreret requiſitus, reſpondit, Ἄνθρωπον ζητῶ. *hominem quæro.* quòd cùm homines ad ſe invitâſſet, confluentes multos baculo abegit, ſimul dictitans, Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, ὐ κναφέας. *Homines vocabam, non quiſquilias.* quòd è balneo prodiens, ut Hecato in *chriis*, vel ab Olympia reverſus, ut alii perhibent, quærenti an plurimi homines ibi eſſent, reſpondit, Πολὺς μὲν ὄχλος, ὀλίγοι δ' ἄνθρωποι. *turba quidem multa; verùm homines pauci.* Laert. *l.* 6. Quibus finitima habet & Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 11. de Jeremia ex *c.* 6. *v.* 10. Ἐν μέσῃ πλήθει, ἅπασι ὑδενὸς παρόντος, ὅτως ἐβόα. Πρὸς τίνα λαλήσω; τί λέγεις; τοσοῦτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς, πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησὶ· τὸ πλῆθος γὰρ σωμάτων ἐστὶν, ἀλλ' ὐ πλῆθος ἀνθρώπων. ἀνθρώπους γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ὐ δεῖ καλεῖν· ὐ γὰρ εἴ τις σῶμα ἀνθρώπου καὶ φωνὴν ἔχει, ὅτος ἄνθρωπος. ἀλλ' εἴ τις ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ διάνοιαν ἔχει ψυχῆς. Et de Eſaia, ex *c.* 50. *v.* 2. Εἰς τίνα πόλιν ἦλθε Ἰεσσαίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς ὢν, τῆς δήμου παντὸς αὐτὸν θεωμένου, ἦλθον, φησὶ, βοῶν, καὶ ὐκ ἦν ἄνθρωπος. Siquidem erant illi, ut idem *tom.* 5. *orat.* 19. Ἄνθρωποι μὲν τὸ ὄνομα, ὐκ ἄνθρωποι δὲ τὸ φρόνημα. Philemon. *Agyrtâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 2.

Ὦ πῶς πονηρόν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σωφρονεῖν; ὃ γὰρ ἂν ποτ' ἐλπίσῃ τις μόνον,
Οἵου τι δεῖ ἄλλων διαφέρειν θηρίων;
Διαφέρει γὰρ δεῖ μικρὸν, ἀλλὰ σχεδόν.
Πλάσμ' ἐστὶ πᾶλλα, τοῦτο δ' ὀρθὸν θηρίον.
Quàm prava tota eſt indoles mortalium,
Quæ cæteroqui non egeret legibus?
Tun' credis hominem reliquis animantibus
Differre? nihilum diſtat; hoc dempto tamen,
Quod alia cùm ſint prona, rectum animans homo eſt.

Grot. Eleganter Chryſoſt. in illud Pſalmæ *Pſal.* 49. *v.* 20. *Homo jumento compar factus eſt.* Serm. *de aſcenſ. Dom. Deterius eſt comparari jumento, quàm naſci jumentum.* Nempe quia, ut Aug. *in Pſal.* 103. *conc.* 4. *Quod illi natura eſt, homini crimen.* Vel, ut Bern. *de bon. deſer. quod illis natura eſt, homini culpa.* Ideò Bern. idem *ibid.* & *in Cant. ſerm.* 34. *Ipſis etiam beſtiis beſtialior eſt homo, ratione vigens, & ratione non vivens.* Vide *l.* 10. § 8.

§ 12. Οὐκ ἂν ταῦτα φρενιτιῶντας, ἢ ἀκῆτας δυνηθεῖη τις ἂν τῷ ἀγαθῷ χρῆσθαι | Periocha toto ferè iſta miſerè diſturbata, depravata, mutilata eſt. Itaque Xylandrum nihil iſtic aſſecutum,

tum, haud mirum eſt. legendum forſan, οὐκ ἂν ταῦτα περιπτύσας, ἔπ' ἀκούσαι δαυμάσιά τι, ὅτῳ τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἁρμόσει. *Siquis*, inquit, *eorum aliquod quæ verè bona ſunt*, puta juſtitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem, *animo ac cogitatione præceperit, his ſemel mente præceptis nihil vel ipſe ſubjungere, vel adjectum ab alio quopiam audire juſtinebit, quod non aptiſſimè cum boni natura conſiſtat.* Membrum proximum, huic ἀνυπερθέτον, lectionem hanc firmare videtur.

Τὸ ὑπὸ τῆς κωμικῆς | *à Comico dictum:* illud utique quod in periochæ hujus clauſulâ extremâ ponitur.

Οὐ γὰρ ἂν οὗτο μὴν ὁ περσέικοπλεν καὶ ἀπηξιῶτο τὸ ἢ ὅπ τῆς πλάτης | Lego, ὁ γὰρ ἂν οὗτο μὴν [ἐπ' ἐκείνων] ὁ περσέικοπλεν καὶ ἀπηξιῶτο ὅπ ἢ τῆς πλάτης, &c. Sive ad Scripturam vulgatam propiùs accedendo, quod D. Salmaſio viſum magis, ὁ γὰρ ἂν ὅπ τούτων μὴν ὁ περσέικοπλεν, &c. forſan & ſequentia tunc ità concepta fuerint. ὁ περσέικοπλεν καὶ ἀπηξιῶτο τόδ' ὅπ ἢ τῆς πλ. &c. *Alioqui*, inquit, *Comici iſtud non offenderet & ut indignum repudiaretur, ſi de bonis illis verè bonis enunciatum fuiſſet; contrà admitteretur & plauſu exciperetur, tanquam commodè admodum ac urbanè dictum, ubi de divitiis eiſque bonis uſurpatur, quæ bonorum loco vulgus hominum habet.*

Τὸν κακλπιδῶν αὐτὰ, ὑπὸ τῆς εὐπορείας οὐκ ἔχειν ὅπου χέσῃ | Cujuſnam Comici iſtud ſit, mihi haud liquet. Ariſtophanis forſan fuerit, cujus multa interciderunt. Hoc innuit, omnia apud illum neſcio quem per ſummam opulentiam jam ità eſſe exornata & depicta, ut locus, in quo ventris onus deponatur, nullus ſuperſit. Quomodo Ariſtippus, ſi Laert. *l.* 2. credimus, vel Diogenes potiùs, ſi Galeno *in hortat. c.* 5. (Cynicam enim proterviam redolet magìs, quàm urbanitatem Ariſtippeam) in locupletis cujuſdam faciem inſpuiſſe legitur, quod in ædibus omni ex parte ſplendidiſſimè exornatis locum, in quem ſputum demitteret, nullum deprehenderet. Cæterùm D. Salmaſ. ἀπορείας mavult, ut à divite aliquo infelice & luxurioſo in ſcena pronunciatum ſit, qui dixerit, Se ὑπὸ τῆς ἀπορείας οὐκ ἔχειν ὅπου χέσῃ. quod à tali viro dictum populus pronis auribus & cum plauſu accepit. at de prudente, aut juſto, aut forti ac temperante non ità facilè diceretur, nec dictum cum favore & attentione audiretur. Utrovis modo legeris, Ariſtophaneum illud in Concionatricibus reſipit, ubi Praxagoræ maritus, Ἀλλ' ἐν καθαρῷ γοῦ ποῦ τις ἂν χέσας τύχοι, *At in vacuo alicui ubi cacare dabitur?* D. Bootius verò legendum exiſtimat, ὅπου δῆτα αὐτά. ut ſit locupletis alicujus, cum illo Lucæ *c.* 12. *v.* 17. conquerentis, non ſuppetere ampliùs, ubi opes ſuas reponat. quod de externis iſtis commodè ſatìs dictum cenſeretur, eum qui iſta poſſideat, præ nimia copia non habere, quid agat. at de verè bonis, juſtitia, temperantia, &c. enunciatum, ineptum planè etiam vulgo hominum haberetur. Hæc ille.

§ 13. Ἐξ ἀσπούδως καὶ ὑλικῆ | hoc eſt, *ex forma & materia*; ex anima & corpore. Vide *l.* 2. § 2. *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 32.

Οὐδέτερον τούτων εἰς τὸ μὴ ὄν | Vide *lib.* 4. § 4. Jul. Scalig. *ad lib.* 1. *de Plant. Si è nihilo nihil fieri poteſt; igitur id quod eſt aliquid, in nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis & corruptionis.*

Πᾶν μέρος ἐμόν | Vide *l.* 7. § 50.

Εἰς μέρος τι τῆς κόσμε | Vide *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7. Gregor. Nyſſen. *orat. catechet. cap.* 8. Λύεται τὸ αἰσθητὸν, οὐκ ἀφανίζεται. ἀφανισμὸς μὲν γὰρ, ὅ εἰς τὸ μὴ ὂν μεταχώρησις· λύσις δὲ ἡ εἰς τὰ τοῦ κόσμε στοιχεῖα πάλιν, ἀφ' ὧν τὴν σύσασιν ἔχει, διάλυσις. τὸ δὲ ἐν τούτοις γιγνόμενον οὐκ ἀπόλλυε, κἂν ἐκφύγῃ τὴν καταληψιν τῆς ἡμετέρας αἰσθήσεως.

Εἰς ἕτερον κόσμε μέρος μεταβαλεῖ | *mutabit*, i.e. mutatione interveniente, ſi mutatum, tranſibit. μεταβάλλειν *mutare*, pro μεταβάλλεσθαι *mutari*. Sic Plato *polit. lib.* 8. Ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτῆς ἔχοντος τὰς ἀρχὰς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ ἡ στάσις ἐγγένηται. Ariſtot. *polit. l.* 5. *c.* 1. ἐκ τίνων δὴ αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσιν,——καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται. Et *ibid. c.* 3. καὶ εἰς ἄλλα ζῶα μεταβάλλοι μορφάς. & μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι καὶ ἄνευ στάσεως. & *c.* 4. Μεταβάλλει γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο μάλιστα διαφερόντων, &c. Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 10. Μεταβάλλειν καὶ ἑτεροιοῦσθαι πάλιν συμβαίνει μᾶλλον ἐσθαίτως σπαίρας καὶ ἧττον μάλιστ' ὅταν ἢ θαλαττωθῇ, ἢ ὅπ τῆς τῆς ἄγρε ἐπιπολῆς παρακμήσῃ. quo loco & τὸ ἀποκινεῖν paſſivè pariter uſurpatur. de vino loquitur. ità paſſim uſurpat Marcus ipſe, *l.* 2. § 17. *l.* 4. § 3. propè finem. & § 16. & *l.* 8. § 15. *Mutare* itidem Latinis paſſivè ſumitur. Livius *l.* 5. *Annona nihil mutavit.* & *lib.* . *Animi mutaverant.* Tertull. *de pallio c.* 2. *Mutavit & totus orbis aliquando.* &, *mutavit rurſus orbis, alius idem.* &, *Læta mutant.* &, *Laudans orbem mutantem, quid denotas hominem?* & *c.* 3. *Chamæleon mutare totus, nec alius, valet.* μεταβάλλειν etiam ſimpliciter pro *ſedem mutare, de loco in locum migrare.* Vide *ad l.* 6. § 45. ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ. *eodem concedere, migrare nos oportet.*

Ἥξει εἰς ἄπειρον | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 15.

Κατὰ τοιαύτην μεταβολὴν καὶ τροπὴν ἰόντα | Vide *l.* 4. § 5. & *l.* 7. § 18.

Κἂν κατ' ἀειόδους περιόδους | Etiamſi, inquit, mundus per ſinita quædam intervalla diſſolveretur, nec in æternum integer perſiſteret, generationis tamen & corruptionis ſeries vel ſic etiam in infinitum prorogaretur. Vide *l.* 10. § 7. Apud Laert. *l.* 7.

l. 7. *Zenon.* Stoici volunt, Deum mundi conditorem, καὶ χρόνων παιδα ποιοῦσιν, ἀναλίσκειν εἰς ἑαυτὸν τὴν ἁπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γενναῖν. Indè ποιοδίκησι illæ παλιγγενεσίαι quarum meminit Marcus *l.* 11. § 1. quatque Philo *de mundo* his verbis oppugnat: Ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τοῦ κόσμου λαβεῖν, μηδενὸς ἐντελεχείᾳ σπερματικῶς λόγῳ, πάντων ἢ ἀπανθενήντων, ἢ μὴ ἄλλων ἀπὸ πυρὸς, ἄλλοις ἀπ' ἐνδείας. Tatian. *adv. Græc.* c. 41. Ἐκπύρωσιν ἀποδέχεται καὶ ἡμεῖς λέγει. ἐγὼ δὲ οὐδαμῶς. Et latiùs, οὐκ ὡς οἱ Στωικοὶ δογματίζουσι, κατὰ τινας κύκλους ποιοδόκους γινομένων ἀεὶ καὶ ἀποκαιομένων ὑπ' αὐτοῦ· οὐκ ὀλίγα τῶν χρησίμων ἅπαξ ἢ δὶς καθ' ἡμᾶς αἰώνων πεπερασμένων, καὶ εἰς τὸ παντελὲς διὰ μονῶν ἢ ἀνθρώπων τινὶ σώσασιν ἔσεσθαι, χάριν κείσεως. Cæterùm non Stoicis solis hoc placuit, sed & longè ante Stoicam disciplinam enatam, Heraclito; qui ἐκπυροῦσθαι τὸν κόσμον κατὰ τινας περιόδους εἱμαρμένας, asserebat, autore *l.* 9. Laertio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη | Non est assecutus Xylander, quid Marcus hic vellet, cum opinatus est id voluisse, quod Aristot. *eth. l.* 1. *c.* 1. & Plato *in Lachete*, non esse in rebus ad vitam humanam pertinentibus eam certitudinem atq; constantiam, quæ est in scientiis & artibus. Etenim aliud est prorsus, quod hìc Marcus monet, nec semel aut iterum tantùm àlibi inculcat; rationem nimirum artémque rationalem, (de qua *l.* 11. § 5. τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶδ.) esse ejusmodi facultates, quæ sibi ipsis sufficiant, nec ullius rei extra se adminiculo opus habeant, vel ad opus suum exercendum, vel ad finem suum consequendum. Vide *l.* 4. § 40.

Κατορθώσεις | *rectas effectiones.* Cic. *fin. lib.* 3. κατορθώματα Stoicis *rectè facta*; quibus opponuntur σκολιὰ καὶ στρεβλὰ, sive ut Pers. *Sat.* 3. *v.* 51. *curvi mores*, qui ad rectè rationis obrussam non sunt exacti. Casaub. ad Pers.

Τῶν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ | de qua *l.* 4. § 51.

§ 15. Ἐπιβάλλει | *Homini, quà homo est, convenit.* Xyl. & Cas. malim, *ad hominem, quà homo est, pertinet*, sive *quod ad officium hominis spectat, quà homo est.* atque ità mox Cas. vertit, ὃ ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ. *ex eis esset, quæ ad hominem pertinerent.* Vide *ad l.* 7. § 7. Galenus *de optim. sect. cap.* 11. Ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις, καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. *Judicium istiusmodi ad Philosophos, non ad Medicos pertinet.*

Οὐκ ἔστι ἀπαιτήματα ἀνθρώπῳ | Epictet. *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σε τὸ ταμιεῖον, ἰδὲ πόσας δωδέκας ἔχων ἐλήλυθας. ἵππῳ εὐ ποτ' ἀβλὸς ὄζιν; ὅταν μὴ φοινικῶν δωδέκων στέφηται· οὐχ ὅταν μὴ δώπηται κοκκύζειν, ἀλλ' ὅταν μὴ πρέχειν· ὁ δὲ κύων, οὐχ ὅταν πίπτῃ μὴ δώπηται, ἀλλ' ὅταν μὴ ἰχνεύειν· μή ποτ' ἂν ὕπω καὶ ἀνθρώπῳ δυσχρὲς ὄζιν, οὐχ ὁ μὴ δωδέκῳ λέοντας πίνειν, ἢ ἀνδρείαν ἀπειλαμβάνειν· ἢ γὰρ ἐκεῖ τοῦτο δωδέκας πρὸς ἔχων ἐλήλυθε ἐκ τῆς φύσεως· ἀλλ' ὑπολωβακικὸς τὸ εὔχρωμον, τὸ ἁπόν· τοῦτον σωκράδοντας θρύπτειν, εἰς ὅσα χρὴ ἐλήλυθεν ὑγιᾶ, μὰ Δία, τὸν φύσιν, ἢ τὸν τεθνηκότα· ἀλλ' ᾧ ζῶντι συμβιβάσει ἀπολέσαι τὰ ἴδια, ἢ τὰ παρεῦσα, τὸ ἀγελαῖον, καὶ τὸ οἰκεῖον, καὶ τὸ πανδοκεῖον, καὶ τὰ δυλακεῖα· τούτων γὰρ οὐδὲν ἴδιον τῇ ἀνθρώπῳ ὄζιν. & quæ sequuntur.

Ὑπερφρονεῖν | Vide *lib.* 8. § 8. Longin. *de sublim.* οὐδὲν ὑπέρογκον μέγα. εἶ τὸ καταφρονεῖν ὄζι μέγα, οἷς πλοῦτος, τιμαὶ, δόξαι, τυραννίδες· καὶ ὅσα δὴ ἄλλα ἔχει πολὺ τὸ ἔξωθεν ἐφιστορχωδέμενον, οὐκ ἂν τῷ γε φρονίμῳ δόξειεν ἀγαθὰ ὑπερβάλλοντα, ὧν αὐτὸ τὸ καταφρονεῖν ἀγαθὸν ἐ μέτριον. θαυμάζοι γοῦν ἂν ἐλόντων αὐτὰ μᾶλλον τοὺ δυναμένους ἔχειν, καὶ διὰ μεγαλοψυχίαν ὑπερορῶντας.

Καταξιοῦσθαι | Vide *l.* 8. § 39. omisit Xyl.

Οὐδὲ ἐπαινετὸς ὧδ' | At cum primis laude dignus censetur, qui externa ista vel contempserit, & pro supervacaneis habuerit, vel honesti caussâ libens etiam à se abdicaverit. Epict. *enchir. c.* 15. Ἂν δὲ καὶ παρέλθόντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε ἐ μόνον σύμπονος εἶ θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνδρᾷν. ὅτω γὰ ποιῶν Διογένης, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεοῦ τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο. Sen. *epist.* 18. (ex Maron. *Æneid.* 8.)

Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo ———

Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit. Socrates apud Laert. *l.* 2. & Xenoph. *memorabil. l.* 2. τὸν ἐλαχίστων δεόμενον, ἴσασι τοὶ θεῶν.

Ἐλαπτικὸς | Bona ista neutiquam esse, indè probat, quia tum bonus nequaquam esset, qui se istis ulla ex parte privaret, séq; ab illis cohiberet: cùm boni ea sit ratio, ut quò majus ampliúsq;, eò etiam meliùs ac laudabilius sit. Eodem argumento adversus voluptatem depugnat Seneca *de vit. beat. c.* 12. *Voluptas nocet nimia: in virtute non est verendum, nè quid nimium sit. Non est bonum, quod magnitudine laborat suâ.* Et adversus iram, *de ira l.* 1. *c.* 13. *Quæ habenda sunt in bonis, quò majora, eò meliora & optabiliora sunt. Si justitia bonum est, nemo dicet meliorem futuram, si detractum ex ea fuerit: si fortitudo bonum est, nemo illam desiderabit ex aliqua parte deminui. Ergò & ira, quo major hoc melior. quis enim ullius boni accessionem recusaverit? atqui augeri illam inutilie est: ergò & esse. non est bonum, quod incremento malum fit.*

Ἢ ἀφαιρούμενόν τι τούτων ἀνέχεται | Omisit clausulam hanc Latinus interpres. mendum scripturæ subesse liquet. leg. ἢ ἀφαιρούμενός τι. Tam sustinere æquanimiter damna rerum istarum, quàm ab eis se continere, virtutis est. Hoc est, vel plus hoc etiam quod Apostolus de Hebræis fidelibus *c.* 10. *v.* 34.

Καὶ

Καὶ πῶς ἀφαιρεῖται τὰ ὑπαρχόντων ὑμῖν μὴ χαρεῖς σφετερίζεσθε. Itaque Joannes ὁ Χρυσόστομος *in epist. 1. ad Thess. orat. 3.* Εἰδὼς τοῦτον μᾶλλον θαυμάζω τὴν ἐπιεικείας εὐχαριστίαν φέροντα, ἢ τὸν ἐκόντα διδόντα. Et *de statuis* 1. Τὸ γὰρ ἐλεημοσύνῃ δῶναι, τοῦτοις περιπίπτοντα φεύγομεν (de Jobi damnis verba facit) εὐχαριστῆσαι τῷ θεῷ, πολλῷ μεῖζόν ἐστι. ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἂν δι' ἐλεημοσύνην δῴῃ, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἂν παρ' ἑτέρων ἀφαιρεθείης ἐπιτιμῶντος ἡμῖν, καὶ πάντα πολλοῦ ἡμῖν φέρει τὸν καρπὸν, καὶ δεσμωτερους ἡ ποιεῖ, καὶ πλείονα σφοδρότερον τὸν πόνον. Et mox: Τὸ γὰρ ἐν πλούτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνῃ, τὰ πάντα ἀφαρπαγῆτα ἡμῖν ἐπιτιμῶν καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλοῦ μεῖζόν ἐστι.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς] Clemens *Strom. l. 4.* Ὁ ἄνθρωπος, καθ' ὑπόστασιν ἐγκινωνήσιμος τῇ ψυχῇ, ὧν αἰσθήσεται, χαρακτηρίζεται. Itaque Jeremias de Judæis *cap. 2. v. 5. Vanitatem sectando vani evaserunt.* Et Xyland. *in præfat. ad Marc. Apud sani judicii homines tanti unumquemque fieri, quanti sunt eæ res pretii, in quibus is operam suam industriamque ponit.*

Βάπτεται. γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν. ἡ ψυχή] Ità *l. 6. § 30.* μὴ βαφῆς. γίνεται γάρ. Epictet. *l. 3. c. 3.* Οἷόν ἐστιν ἡ λευκὴν τῷ ὕδατος, τοιοῦτον ἡ ψυχὴ οἵᾳ ἡ αὐγὴ ἡ σφαιτίδωσα τῷ ὕδατι, τοιοῦτων αἱ φαντασίαι.

Ἔστι δὲ καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ] Pii 2. Papæ dictum à Platina refertur: *Ut in mare flumina omnia; sic vitia in magnas aulas influere.* De aula itaque Papali Bern. *ad Eugen. lib. 4. Plures in eâ probavimus defeciſſe bonos, quàm profeciſſe malos.* Hinc Epigrammaticum cujuſdam (nomen enim non ſuccurrit) illud,

Paucos beavit aula; plures perdidit:
Sed hos quoque ipſos, quos beavit perdidit.

Licet tamen etiam in aula, inquit Marcus, bene vivere. licet in aula Neronis etiam piè & chriſtianè. *Philip. c. 4. v. 22.* neque neceſſarium ideo prorſus, ut quod *l. 1.* Lucanus,

——*exeat aulâ,*
Qui velit eſſe pius.——

De ſe Julianus in aula agens *epiſt. 12.* Σωίζομαι ἀλλήλοις ἐν μὴ τῇ αὐλικῇ ὑποκρίσει μόνῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀλλήλοις εὐφροσύνῃ ἀληθείᾳ. Vide *l. 1. § 17. & l. 8. § 9, 45.* Senec. *epiſt. 28. Bene vivere omni loco poſitum eſt. nam quid tam turbidum fori poteſt quàm forum: ibi quoque licet quietè vivere, ſi neceſſe ſit. & epiſt. 55. Non multum ad tranquillitatem facit locus. animus eſt qui commendat omnia. Vidi ego in villâ hilari & amœna mœſtos: vidi in mediâ ſolitudine occupatis ſimiles. & epiſt. 104. Puta veniſſe te Athenas, puta Rhodum: elige arbitrio tuo civitatem: quid ad rem pertinet, quos illa mores habeat? tuos afferes. & epiſt. 51. Neminem Canopus eſſe frugi vetat.* Sic ergò componendus eſt animus, uti Flaccus *l. 1. epiſt. 11.*

Ut quocunque loco fueris, vixiſſe liberter
Te dicas. —

ut quocunque fueris, bene agere poſſis. Clemens *Strom. l. 1.* Ὡς ἐν πενίᾳ βίῳ ὀρεκτῶς ὅτι βιῶναι ἔστω ἢ καὶ ἐν πλουσίᾳ ἕξειν.

Οὗ γὰρ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται, τοῦτο ἢ ἢ καλὸν κατεσκεύασται, τοῦτο τὸ φέρεται] Deeſt prioris membri clauſula poſterior, ità ſupplenda ἢ γὰρ ἕνεκεν ἕκαστος κατεσκεύασται, [τοῦτο τὸ κατεσκεύασται] Vide *l. 6. § 16, 40. & l. 7. § 55.*

Ὅτι φύσει κοινωνίαν γεγόναμεν πάλαι δέδεικται] *L. 2. § 1. & l. 3. § 4. & l. 4. § 3.* Sic & *l. 11. § 18.* ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. Hierocles *de nupt.* apud Stob. *tom. 2. tit. 67.* Ἅπαν τὸ γένος ἡμῶν ἔχει φύσει κοινωνίαν. *Sic enim mihi perſpicere videor, ita natos eſſe nos, ut inter omnes eſſet ſocietas quædam, major autem, ut quiſque proximè accederet: itaque cives potiores ſunt quàm peregrini, & propinqui quàm alieni.* Cicer. *de amic.* Vide *l. 9. § 7.* Baſil. Cæſ. an Euſtath. Sebaſt. *regul. prolixior. ad quæſt. 3.* Τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐκ μοναστικὸν, οὐδὲ ἄγριον; οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χρῄζειν ἀλλήλων, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον.

Τὰ χείρω τῶν κρειττόνων] Vide *infr. § 30. & l. 6. § 23. & l. 7. § 55. & l. 11. § 18.*

Κρείττω τῶν μὲν ἐμψύχων τὰ ἄψυχα] Ex Chryſippo Laert. *l. 7.* Τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον. Plutarch. item *de Iſid. & Oſir.* Μηδὲν ἄψυχον ἐμψύχου, μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον. ità enim legendum, contrà planè quàm ibi in vulgatis habetur, ἔμψυχον ἀψύχου. Hinc Aug. *de duab. anim. contr. Manich. c. 3. & 4. Muſcæ animam Solis Lunæque Luci*; *Muſcam* ipſam hac ratione *Soli* ipſi *Lunæque* præferre videtur.

Τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικὰ] Plato *Timæo.* Οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλου ὅλου κάλλιον. Dionyſ. *de divin. nomin. c. 5.* τῶν ὄντων μὲν τὰ ζῶντα. τῶν δὲ ὅσα ζῇ, τὰ αἰσθητικὰ καὶ τούτων τὰ λογικὰ ὑπερέχειν.

§ 17. Τὰ τὰ ἀδιάφορα διάκειν, μανικόν] *Lib. 6. § 50.* ἀδιαφόρων οὐκ ὀρέγω. Pindar. *Nem. od. 11.*

Ἀσφαλέστερον ἐρώτων ὀξυτέρων μανίαι.

Et *od. 8.*

——κατὰ ἐλπίδων χαλινὸν τέλλου.

Gorgias *apolog. pro Palamed.* Μανία γάρ ἐστιν ἔρως ἐπιχειρεῖν ἀδυνάτοις. Epictet. *lib. 3. c. 24.* Τὰ μὲν δυνατὰ ἁρπάζεται, ἀνδραποδώδης καὶ ἠλίθιον, ζέων, θερμαχθέντος. Bias etiam apud Laert. *l. 1.* Νόσον ψυχῆς, τὸ τῶν ἀδυνάτων ἔρᾶν Plut. *de trang.* οὐκ ἤλιξα τοίνυν εὐθυμίαν κωλύει τὸ μὴ συμπίπτοις χρήσθαι πρὸς τὰ ἀποκεκλεῖσθαι δυνάμεως, ὅρα μὴ, ὥσπερ ἰχθύες, ἀλλὰ μεγίστων ἐφιέμενοι πάσης ἐλπίδος.

ἐλπίσιν, εἶτ' ὑποτρέμοντας, αἰπαθεῖν δεδιότας καὶ τύχῃ, ἀλλὰ μὴ τῇ αὐτῇ ἀβελτηρίᾳ. ὅτε γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀθλητῇ βουλόμενος, καὶ τῷ βοὶ λαγὼ κυνηγετῆσαι δοκεῖ· ὅτε τοῖς χερσὶ καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἰς δεσμὸν ἐναπτῶντα μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῆσαι. Vide *l.* 7. § 4.

Ἀσύμφορον γὰρ τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν | Ità *l.* 11. § 18. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἀμφότερον τοὺς φαύλους, μανικὸν ἀδυνάτου χάριτος. Vide & *infr.* § 28. & *l.* 9. § 42. & *l.* 12. § 16.

§ 18. Οὐδὲν ἄρα συμβαίνει, ὃ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ | Tranponendas opinor voculas duas; ὃ ἐκεῖνο φέρειν πέφυκεν αὐτῷ. Vel immutandas potiùs, ut ſic legatur; ὃ ἐκεῖνῳ πέφυκεν φέρειν αὐτό. *nihil homini cuiquam contingit, quod ipſum is non natus ſit ferre.* id eſt, quod non à natura habeat, ut ferre poſſit. neq; enim interpretibus aſſentior, alteri, qui ad naturæ deſtinationem; alteri, qui ad ordinarios in rerum natura eventus refert: cùm ad ferendi poteſtatem à natura tributam reſpexiſſe Marcum ſubſequentia doceant, quibus alios eadem pertuliſſe monet, vel per ignorantiam, vel per oſtentationem. Vide *l.* 8. § 46. & *l.* 10. § 3.

Ἤτοι ἀγνοῶν | Sive rei ipſius ignarus. neque enim nondum reſcita quenquam movere poſſunt infortunia etiam graviſſima. Hinc Euripidis illud *Antiopâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 99.

Φέρω δ' ὃ πάρα· καὶ τόδ' ἐ μικρὸν κακόν.
Τὸ μὲ εἰδέναι γὰρ ἡδονὴν ἔχει τινα
Νοσοῦντα· κἀξοδος δ' ἐν κακοῖς ἀγνωσία.
Intelligo quæ patior: haud leve hoc malum.
Quædam eſt voluptas abſtrahi à ſenſu mali;
Interque damna quæſtus ignorantia eſt. Grot.

Sive etiam rei naturam non intelligens, aut quid indè poſſit ipſi mali vel moleſti ſaltem obtingere. Ità Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 8. Ἀνδρεῖοι δὴ φαίνονται καὶ οἱ ἀγνοοῦντες. Et Epictet. *l.* 4. *c.* 7. Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν τύραννον; οἱ δορυφόροι, φησὶ, καὶ αἱ μάχαιραι αὐτοῦ, καὶ οἱ ἐπὶ κοίτῃ, καὶ οἱ ἀποκλείοντες τοὺς εἰσιόντας. δοκεῖ τί σοι, ἂν παιδίον αὐτῷ προσαγάγῃς μὴ δὴ δορυφόρων ὄντι, ἐ φοβεῖται; ἢ ὅτι οὐκ αἰδάνεται τούτων τὸ παιδίον; ἂν δὲ καὶ δορυφόρων τις αἰδάνηται, καὶ ὅτι μαχαίρας ἔχουσιν, ἐπ' αὐτὸ ὃ τοῦτο προσέρχεται αὐτῷ. θέλων ἀποθανεῖν διά τινα φαντασίαν, καὶ ζητῶν ὑφ' ἄλλου παθεῖν αὐτὸ εὐκόλως. μήτι φοβεῖται τοὺς δορυφόρους; θέλω δὲ τοῦτο, δι' ὃ φοβερὸς εἶσιν. ἂν δέ τις μήτ' ἀποθανεῖν, μήτε ζῆν θέλων ὅλως ἀπαντᾷ, ἀλλ' ὡς ἂν δίδωται, προσέρχεται αὐτῷ, τί κωλύει μὴ δεδικότα προσέρχεσθαι αὐτόν; ὑδέν. Indè Sen. *epiſt.* 36. ubi ſubmonuerat, *nec infantes, nec pueros, nec mente lapſos, timere mortem*, ſubjungit, *Eſſe turpiſſimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad quam ſtultitia perducit.*

Ἢ ὑπερηφανίᾳ μεγαλοφροσύνῃ | Senec. *epiſt.* 78. *Athletæ quantum plagarum ore, quantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate. nec tantùm quia pugnant, iſta patiuntur, ſed ut pugnent. exercitatio ipſa tormentum eſt.* Tertull. *ad Martyr. epiſt. c.* 4. *Timebit forſan caro gladium gravem, & crucem excelſam, & rabiem beſtiarum, & ſummam ignium pœnam, & omne carnificis ingenium in tormentis. Sed Spiritus contrà ponat ſibi & carni, acerba licèt iſta, à multis tamen æquo animo accepta, imò & ultrò appetita, famæ & gloriæ cauſsâ, nec à viris tantùm ſed etiam à fœminis. Lucretia vim ſtupri paſſa, cultrum ſibi adegit in conſpectu propinquorum, ut gloriam caſtitati ſuæ pareret. Mutius manum ſuam dextram in ara cremavit, ut hoc factum ejus fama haberet. Minus fecerunt Philoſophi: Heraclitus, qui ſe bubulo ſtercore oblitum exuſſit: item Empedocles, qui in ignes Ætnæi montis deſiliit; & Peregrinus, qui non olim ſe rogo immiſit: cùm fœminæ quoque contempſerint ignes. Dido cùm poſt virum dilectiſſimum nubere cogeretur: item Aſdrubalis uxor, quæ jam ardente Carthagine, ne maritum ſuum ſupplicem Scipionis videret, cum filiis in incendium patriæ devolavit. Regulus dux Romanus captus à Carthaginienſibus, cùm ſe unum pro multis captivis Carthaginienſibus compenſari nollet, maluit hoſtibus reddi, & in arcæ genus ſtipatus, undique extrinſecus clavis tranſfixus, tot cruces ſenſit. beſtiæ fœmina libens appetiit, & utique horridiores, aſpides ſerpentes, tauro vel urſo, quas Cleopatra immiſit ſibi, nè in manus inimici perveniret. Sed mortis metus non tantus eſt, quantus tormentorum. Itaque ceſſit carnifici meretrix Athenienſis, quæ conſcia conjurationis, cùm propterea torqueretur à tyranno, & non prodidit conjuratos, & noviſſimè linguam ſuam comeſtam in faciem tyranni expuit; ut nihil agere ſe ſcirent tormenta, & ſi ultra perſeverarent. Apud Lacedæmonios ante aram nobiles quique adoleſcentes flagellis affliguntur, aſtantibus parentibus, & propinquis, & uti perſeverent adhortantibus. ornamentum enim & gloria deputabitur, majore quidem titulo, ſi anima potius ceſſerit plagis, quàm corpus. Omitto nunc gloriæ cauſſam. eadem omnia ſævitiæ & cruciatûs certamina jam apud homines affectatio quoque & morbus quidam animi conculcavit. quot otioſos affectatio armorum ad gladium locat? certe ad feras ipſas affectatione deſcendunt; & de morſibus & de cicatricibus formoſiores ſibi videntur. jam & ad ignes quidam ſe autoraverunt, ut certum ſpatium in tunica ardente conficerent. alii inter venatorum taureas ſcapulis patientiſſimis inambulaverunt.* In eandem ſententiam multa habet, & ex iſtis quædam repetita, in *apologet. c.* 50.

Εὐσταθεῖ | *Fortiter, conſtanter perfert.* Plut. *Lycurgo*: Οὔτε γὰρ φόβος ἦν θυμὸν ἀγχίνεσθαι πλεονάζοντα τοῖς ἄπω διακειμένοις εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εὐσταθὲς φέγγημα μετ' ἐλπίδος καὶ θάρσους. Idem in

Publicol. de Horatio in Capitolii dedicatione, etiam *filii morte nunciatâ, perſiſtente*: Θαυμαζὸς ὁ ἀνὴρ τῆς εὐσεβείας. Vide *ad l.* 6. § 10.

Δεινὸν ἓν ἄγνοιαν καὶ ἀφύσικον ἡγεμονίας εἰ θεσπίσεως | Senec. *epiſt.* 76. *Concepta vulgo & formidata, inconſulto impetu plerique calcârunt. Iuventus eſt qui flammis imponeret manum; cujus riſum non interrumperet tortor*; (ſervus in domini ultionem Aſdrubalis interfector, de quo Val. Max. *memor. lib.* 3. *c.* 8. Juſtin. *hiſt. lib.* 44. Liv. *hiſt. lib.* 21. & ruſſus Senec. *epiſt.* 78.) *qui in funere liberorum lacrymam non mitteret; qui morti intrepidus occurreret. amor, ira, cupiditas, pericula depopoſcerunt. Quòd ſi hoc poteſt brevis obſtinatio animi aliquo ſtimulo excitata; quantò magis virtus, quæ non ex impetu, nec ſubitò, ſed æqualiter valet,* cui *perpetuum robur eſt?* quem & ex *epiſt.* 36. *ſuprà* adductum viſe ſis: & ex *epiſt.* 4. *ad lib.* 12. § 34. Tertull. *ad martyr. c.* 4. *Igitur ſi tantum terrenæ gloriæ licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem, beſtias, tormenta contemnant ſub præmio laudis humanæ; poſſum dicere, modicæ ſunt iſtæ paſſiones ad conſecutionem gloriæ cæleſtis, & divinæ mercedis. Tanti vitreum? quanti verum margaritum? quis non libentiſſimè tantum pro vero habeat erogare, quantum alii pro falſo? Hæc non ſine cauſſa Dominus in ſeculum admiſit, ſed ad nos, & nunc exhortandos, & in illo die confundendos, ſi reformidaverimus pati pro veritate in ſalutem, quæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem.*

§ 19. Τὰ θεσίγματα | Idem *ſupr. lib.* 4. § 3. & *infr. l.* 11. § 16.

Οὐδὲ πρόνοια, οὐδὲ κηδεσία | Idem *lib.* 6. § 49. & *l.* 7. § 15. & *l.* 11. § 11, 16.

Οἷον ἂν κεφάλαιον | Hoc eſt quod ſuprà ſæpiùs, in opinione judicióque noſtro totum ſitum eſſe. *l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9. & *l.* 4. § 3, 7. & *l.* 8. § 47. & *l.* 11. § 16.

§ 20. Εὖ ποιητέον καὶ ἀνεκτέον | *Infr.* § 33. ἀνθρώπους ἢ εὖ ποιῶν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. *Charitas vera eſt, amare quos toleras, tolerare quos amas.* Gregor. Rom. *in Job. lib.* 10. *c.* 5. & *in Evang. hom.* 35. Epict. *l.* 3. *c.* 13. Εἶκον πᾶσι, συγχωρῶν, ἀνεχόμενος· ἕτως αὐτοῦ ἀφέλει· καὶ μὴ κατέχεσθαι αὐτῶν τὸ σαυτῆ φλέγμα. Iſocrat. *Panathen.* Τὰς φρενοῦντας καὶ δικαίως ὁμιλούσας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ βαρυτέρας εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως φέρουσας· σοφὰς δ' αὐτοὺς, ὡς δυνατὸν ἐλαφροτέρους καὶ μετεωροπόρους τοῖς σώμασι παρέχουσας.

Καθ' ὅσον ἢ εἰσίασται | Ità *l.* 8. § 41. ὁρμήσαντι ἔνστημα ἐγήνετο; & *lib.* 11. § 9. οἱ ἐνεστῶτες.

Ἓν τι τῶν ἀδιαφόρων | Vide *l.* 6. § 32. & *l.* 8. § 56.

Ἐνέργεια καθ' ἣν ἐμποδιζεῖν | Vide *lib.* 8. § 32.

Ὁρμῶς καὶ δαίσιος ὁ χίνεται ἐμπόδια | Vide *l.* 8. § 41. & *l.* 10. § 33.

Διὰ τὴν ὑποξαίρεσιν | De qua *lib.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50.

Καὶ τὴν ἀναδρομήν | De qua *ibidem.*

Περιτρέπει γὰρ καὶ μιδίσιν | Ità Plut. *de tranquill.* Ἔξεσι γὰρ μιδισάναι τὴν πύλην ἐκ τῆς ἀβελτερίας.

Εἰς τὸ προηγούμενον | *Ad ea quæ præceſſerunt.* Xyl. haud ſatis commodè. *ad illud quod intendit.* Caſ. ex mente forſan Marci, ſed non ad ſenſum vocabuli. malim, *ad id quod eſt potius.* Vide *ad l.* 3. § 1.

Πρὸς ἔργα χίνεται τὰ τῶ ἔργα ἐρεκτικόν | Ità Paulus *ad Philipp. c.* 1. *v.* 12, 13. Τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τῶ εὐαγγελίε ἐλήλυθεν, &c. eleganter autem Marcus, illud ait ad opus noſtrum cum primis eſſe conducibile, quod opus ipſum impedit, illud ad viam perficiendam conferre cum primis, quod in via nobis obſiſtit. hoc enim τὸ προηγούμενον & προηγὸν ὁδῶ ſignificat: utì multis exemplis docent Budæus in *Comment.* & Dunæus noſter *ad Demoſth. de pace*, quæ ab illis petas licet. Indè Heſiod. *l.* 2.

Ἠὼς ἣ προτέρη μὲν ὁδὸν, προφέρει ἣ χ' ἔργα.

Aurora & confert ad iter, confert ad opuſque.

Gregor. Naz. *in Cyprian.* Οἶδε γὰρ κ' διὰ τῆς ἐναντίων τὰ ἐναντία οἰκονομοῦσα, ἵνα κ' μᾶλλον ἐαυτὴν μάζηται.

§ 21. Τὸ κεφαλαιῶδες τίμα | Diogenes [perperam Diotogenes in excuſis] Pythagoricus *de regno*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 48. Δεῖ γὰρ τὸ ἄρρενον τοῦ θείου τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἀγαθοποιὸν τοῦ ἀγαθοῦ.

Τὸ πᾶσι κεφαλαιῶδες, καὶ πάντα δίκην | numen ſcil. τὸ τὸν κόσμον διοικοῦν. *l.* 2. § 1. & *l.* 6. § 5. ὁ διοικῶν λόγος. & § 42. ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. & *infr.* § 32. ὁ οἰκονομῶν τὸ πᾶν. quod Senec. *epiſt.* 71. *cuncta temperans Deus.* Manil. *l.* 2.

Infuſumque Deum cælo terriſque fretoque,
Ingentem æquali moderantem fœdere molem.

Τῶν ἓν σοι τὸ κεφαλαιῶδες πίμα | quod *ſuprà lib.* 3. § 9. Τῶ ὑπολαμπικῶ δυνάμει σέβε. & *lib.* 6. § 16. ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμή. & *lib.* 12. § 1. μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου. καὶ τὸ ἓν σοι θεῖον τιμήσῃς. & *lib.* 7. § 55. ἃ βούλεται θεοπρεπέσθαι, καὶ μὴ καλακεκτεῖσθαι. Cicer. *de repub. l.* 6. in *ſomn. Deum te ſcito eſſe. Siquidem Deus eſt, qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui prævidet, qui tam regit & moderatur, & movet id corpus, cui præpoſitus eſt, quàm hunc mundum princeps ille Deus: & ut ipſum mundum ex quadam parte mortalem Deus æternus, ſic fragile corpus animus ſempiternus, movet.* Senec. *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illic materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.*

melioribus Isocrat. *ad Demonic.* § 33. Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ, νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Τὸ ἐκείνῳ ὁμοιοῦσθαι | Quod *l.* 12. § 1 Τὸ ἕν σοι θεῖον. & *l.* 6. § 3. vice versâ, τὸ τῇ ψυχῇ ὁμοιοῦσθαι, *Deum*. Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Aratus in *phænom.* ab Apostolo laudatus, *Act. c.* 17. *v.* 28. secundùm partem nimirum meliorem nostri.

Τὸ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι | Ità *l.* 7. § 55. πέφυκα γὰρ χρηστὴ πᾶσιν ἐκείνοις. *aliis omnibus utitur*: se etiam *l.* 3. § 1. τῷ ἑαυτοῦ χρῆσθαι. Epictet. *differt.* *l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἄλλων δυνάμεων, δύναμιν εὑρήσετε αὐτὴν αὑτῆς θεωρητικήν· ἢ πάντα δὲ δοκιμαστικήν, ἢ ἀποδοκιμαστικήν. ἡ γραμματικὴ μέχρι τούτου κέκτηται τὸ θεωρητικόν· μέχει τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα. —— αὐτὴ δὲ αὑτὴν θεωρεῖ τίς αὐτῆς; ἄλλη. ἀλλ' ὅταν μὲν ἀπηγγέλθην τῷ ἑταίρῳ λέγῃ, τοῦτο τί γραπτέον, ἡ γραμματικὴ ἐρεῖ. πότερον ἢ γραπτέον τῷ ἑταίρῳ, ἢ ἀ γραπτέον, ἡ γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. καὶ οὐδὲ περὶ μελῶν ὠσαύτως ἡ μουσική. πότερον δ' ἀσεῖον νῦν ἢ κιθαριστέον, οὐκ ἐρεῖ. τίς οὖν ἐρεῖ; ἢ καὶ αὐτὴν θεωρῆσαι, καὶ τἆλλα πάντα. αὕτη δ' ἔστι τίς; ἢ δύναμις ἡ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὐτὴν καταποήσασα παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσα ἀξία ἐστὶ ἑλίλυθε, καὶ τἆλλα ἁπάντα. τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅ, τι χρυσίον καλόν ἐστι; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει. δῆλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις τῆς φαντασίας. τί ἄλλο, τὸ μουσικὴν, γραμματικὴν, τὰς ἄλλας δυνάμεις, διακρίνον, δοκιμάζον, τὰς χρήσεις αὐτῶν καὶ τοῦ χρωμένου ἐξηγούμενον; οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτερ ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ χρειωδέστατον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν τῶν φαντασίων. τὰ δ' ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Idem *l.* 2. *c.* 23. Ἄνθρωπε, μήτε ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμαθὴς τῶν χρησίμων· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ νὴ Δία, ὑπὲρ αὐτοῦ ζῆν, καὶ τῶν σωμάτων ἕνεκα αὐτοῦ, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαρίστει τῷ Διῒ. μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δέδωκε κρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὸ ἀξίαν ἑκάστου λογιούμενον. τί γάρ ἐστι τὸ ὑποφαινόμενον ὑπὸ ἑκάστης τούτων τῆς δυνάμεως, πόση τις ἀξία ἐστὶν αὐτῆς; μήτι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μήτι τῆς ὀρεκτικῆς ποτ' ἦν καὶ λεγούσης σοι περὶ ἑαυτῆς; μήτι τῆς ἀνεκτικῆς; — ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ δῆλαι τεταγμένοι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῶν φαντασιῶν. — πῶς οὖν δύναταί τις ἄλλη δύναμις κρεῖσσον εἰς ταύτης, ἢ καὶ ταῖς λοιπαῖς διακόνοις χρῆται καὶ δοκιμάζει αὐτὴ ἑκάστα; — τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε τίς ἐστιν αὕτη καὶ ποίαν ἀξίαν; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ἐστιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀφ' ὧν ὁ δεῖ ἀποτρέψασα, τίς ἡ θεραπευτική; ὁ. ἀλλ' ἡ θεραπευτική. τίς τὰ ὦτα ὁπλίσασα καὶ ἀνοίγουσα; — οὐκ ἄλλη ἡ θεραπευτικὴ δύναμις, — πότερον εἰπεῖν ἄμεινον, ἢ σωπῆσαι, καὶ ὅτως ἄμεινον ἢ ἀνιαίως, καὶ τοῦτο πρέπον ἢ ὁ πρέπον, καὶ τὸν χαλεπὸν ἐᾶσαι, καὶ τὸν χαλεπὸν ἐᾶσαι, καὶ τῷ χρείαν, τίς ἄλλη λέγει ἢ ἡ θεραπευτική; καὶ δύναται τὸ διακονῶν χρεῖττον εἶναι ἐκείνου ᾧ διακονεῖ; ὁ ἵππος τῆς ἱππικῆς; ἢ ὁ κύων τῆς κυνηγετικῆς; ἢ τὸ ὄργανον τῆς κιθαριστικῆς; ἢ εἰ ὑπηρέται τῆς βασιλέως; τί δῆτα τὸ χρώμενον; θεραπευτής. τί ὀπωμελεῖται πάντων; θεραπευτής. τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δ' ἀγχόνῃ, ποτὲ δ' κτ' κρημνῷ; θεραπευτής. ἔστι τούτου τί ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ὄντι; καὶ πῶς οἷόν τε τὸ ἀκωλύτως τὰ κωλυόμενα;

Ὅσους βίους ὑπὸ τούτου διοικεῖται | Vide de his plura apud Epictetum loco superiùs allato.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερός | Habes his gemina, *infrà* § 35. *lib.* 6. § 44, 54. *lib.* 8. § 55. & *l.* 10. § 6.

Εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. τί γὰρ παραιτώμενον | Mutila esse hæc, res ipsa clamat. olim opinabar deesse negativam, εἰ δὲ ἡ πόλις ἡ βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ μὴ βλάπτοντι τὴν πόλιν· eo motus, quòd *infrà* dicitur § 35. τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ; tanquam communitas ipsa lædi non possit. Jam sententiam muto, & postrema sic suppleo, οὐκ ὀργιστέον τῷ β.τ.π. [δεικτέον δὲ] sive, [ἀλλὰ δεικτέον] τί τὸ παραιτώμενον. quomodo *l.* 7. § 26. συμφὴς ἔσῃ τῷ παραιτουμένῳ. & *l.* 11. § 13. καὶ τούτῳ αὐτῷ ἕτοιμος τὸ παραιτώμενον δεῖξαι. ut dicat, etiamsi detur lædi civitatem, tamen non esse lædenti succensendum, sed citra iracundiam commonstrandum errorem. De Demonacte Lucian. Τῶν μὲν ἀμαρτημάτων κατηγόρητο. τοῖς δὲ ἀμαρτάνουσι συγγίνασκε. καὶ τὸ παράδειγμα ἀφ' ἧς ἐαυτῶν ἠξίου λαμβάνειν, τὰ μὲν νοσήματα ἰαμένων, ὀργὴ δὲ οὐδεὶς πώποτε ἐνόσησε τοῖς κάμνουσιν. Euripid. *Bellerophont.* Suidâ laudante;

—— τὸ μὲν νοσοῦσι συμφορᾷ κακόν.

Senec. *de constant. sap. c.* 13. *Quis phrenetico medicus iracscitur? quis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta, in malam partem accipit? hunc affectum adversùs omnes habet sapiens, quem adversùs ægros suos medicus: quorum nec obscœna, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. scit sapiens omnes hos qui togati purpuratique incedunt, valentes coloratósque, male sanos esse: quos non aliter videt, quàm ægros intemperantes. itaque nè succenset quidem, siquid in morbo petulantiùs ausi sunt adversùs medentem.* Idemque *de irâ l.* 1. *c.* 15. *Corrigendus est itaque qui peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & asperè: meliórque tam sibi quàm aliis faciendus, non sine castigatione, sed sine ira. quis enim, cui medetur, iracscitur?* & *ibid. l.* 2. *c.* 9. *Non est iracundum erroribus. quid enim, si quis iracscatur in tenebris parum vestigia certa ponentibus? quid si quis surdis, imperia non exaudientibus? quid si pueris? quid si illis iracsci velis qui ægrotant, senescunt, fatigantur? hac conditione nati*

sumus

sumus, animalia obnoxia non paucioribus animi quàm corporis morbis. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 23. Τὸ πάχος τῆς ἀφροσύνης | τῶ χείρω, καθάπερ ῥάμματος, ἴσχει ἀφορμήν. Plut. *de Orac. defect.* Gemina his habes *l.* 4. § 43. & *l.* 6. § 4, 15. & *l.* 7. § 18.

Οἷον ποταμὸς ἐν λιμνικῇ ῥύσει | Vide *ad l.* 4. § 43. Flaccus, *Carm. l.* 3. *od.* 29.

— quod adeſt memento
Componere æquus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare; nunc lapides adeſos,
Stirpeſque raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſylvæ,
Quum fera diluvies quietos
Irritat amnes. —

Ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς | Vide *l.* 7. § 18, 25. & *l.* 10. § 18. & *l.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί.

Ἐν μυείαις τελεταῖς | *l.* 8. § 6. πάντα τελεταί.

Οὐδὲν ἑστὼς | ità *infr.* § 33. συμπεφλεγται καὶ οὐκ ἑστῶτα. Naſo *Metamorph. l.* 15.

——nihil eſt toto quod perſiſt in orbe:
Cuncta fluunt. ——

Auguſtinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus noſtris, & in omni prorſus agitatione vitæ, duo tempora, præteritum & futurum. præſens quæro, nihil ſtat. quod dixi jam, non eſt, quod dicturus ſum, nondum eſt.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι γὰρ ἀδύνατον ἄδην, αἰεὶ δ' γίγνεται. & Plut. de *E I. Delph.* Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τὸ εἶ μήτεσιν ἔστιν, ἀλλὰ πᾶσα θνητὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἡμυδρὸν φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον αὐτῆς· ἂν δ' τὴν διάνοιαν ἐπάρῃσης, λαβεῖν βεβαίωσιν, ὥσπερ ἡ σοφὴ Θεόδωρος ἔοικε τὴν ἀκρίβειαν εἰς τοῦτο καὶ συνάγειν διαῤῥῆδον ἀπόλυσιν τὸ ἀνθρώπινον ἐνδεὲς τοῦ ἄγαν ἐνάργειαν ὁ λόγος ἀποσφάλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γεγονὸς ἀεὶ, τῇ δ' εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβεῖν μένοντος, οὐδὲ ὄντος ἀναμένοντος. Et mox: Μένει δ' οὐδὲν, οὐδ' ἔστιν ἕν, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ ἀεὶ ἐν φάντασμα καὶ κοινὸν ἀπατηλὸν, ὕλης ἀπελαυνομένης καὶ ὀλισθαινούσης. Aliâ ratione Baſil. Cæſ. *orat.* 12. & Simeon *Cancellar. orat.* 21. ἔστι τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς πολλοῖς, τὸ ἑστὼς καὶ μόνιμον ἔχει, ἔστι τὰ ἀπειράκις δὴ φερόμενα καὶ κατὰ πᾶσαν ἡδονὴν ἀλλὰ πάντα σάλῳ πνεῖ καὶ κλόνῳ, καὶ μεταβολαῖς ἀδιάκριτοις ἐκδίδοται. & quæ ſequuntur.

Οὐδὲν ἑστὼς, καὶ τὸ παρεστὼς. τὸ δ' ἄπειρον | Vitioſa interpunctio, quæ & Xylandrum in fraudem induxit. leg. οὐδὲν ἑστὼς καὶ τὸ παρεστὼς τόδε ἄπειρον, &c. Conſule verſionem. Vide *l.* 4. § 3, 50. & *l.* 12. § 7.

Ὦ, πάντα ἐναφανίζεται | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 12. § 32.

Πῶς ἡ μωρὸς, ὁ ἐν τύπῃ φυσιώμενος, ἢ σοφὸς | Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 7. § 73. Horum autem ſtultitiam icone pulcherrimâ depingit nobis Dion. Chryſoſt. *orat.* 67. Εἶπε γάρ τις ἄνθρωπος, οἷος ζῆν ἐμοὶ πρὸ αὐτῆς σκιὰν, ὅτι αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖσθαι βεβαιότερος δὲ μειουμένης, λυπεῖσθαι τε καὶ ἐρᾶν ταπεινότερον, καὶ ποσέτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ ἂν ἐλάττων γένηται· ὃ πολύ γε ἂν εἴη τῆς Μαρίτης σοφώτερος. τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν λυπεῖτ' ἂν, ὅτε δὲ χαίροι· ἐφ' ὅσον μὲν ἐπεσθὲν ἴδοι πρὸ σκιὰν πρὸ ἑαυτοῦ παρὰ μικρὸν, ἧττον κυπαρίττου, καὶ ἧττον ἐν τοῖς τείχεσι πύργου· ἐφ' ὅσον δὲ μείζω, δῆλον ὅτι χαίροι ἄν, ὡς αὐτὸς ὑπεραίνης γεγονὼς τῆς Ἀλωιάδος ἵππου· καὶ εἰς πρὸ ἀγορᾶν βαδίζοι ἄν, καὶ εἰς τὸ θέατρον, καὶ παντάχοσε τῆς πόλεως, ὅπως ἂν ὑπὸ πάντων βλέποιτο ἄν· ἐφ' ᾧ πλήθουσιν ἀγορὰν ἄρχοιτ' ἂν σκυθρωπότερος αὐτῆς γίγνεσθαι καὶ ἀναχωρεῖν. τὰς δὲ μεσημβρίας, αἰσχυνοίτ' ἂν ὑφ' ἑαυτῷ ἀνθρώπῳ τινὶ καὶ ἔνδον μένοι ἂν ἐσκοτισμένῳ, ἐπειδὴ ἐν ποσὶ βλέπειν πρὸ σκιὰν παρ' αὐτὸν, ἢ γαμψότερος φαίνοιτο ἂν ἀεὶ ποδὸς ἑαυτοῦ. πάνυ μοι δοκεῖς ἄτοπον δεδιέναι, καὶ ἄνδρα διαπάλαιον ἡλίσθαι. ἐκεῖνο δὲ τῇ δόξῃ προσέχων, οὐδὲν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν, πολὺς μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλοιτο· καί τοι, ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τεταγμέναις ὥραις ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ δείλης, καὶ ἑωθεν, οὐδὲν αὐτὸν κωλύοι μὴ δυσχέσειν ἄνθρωπον εἶναι, νῦν μὲν φερόμενον καὶ πετόμενον ὑψηλότερον ἢ νεφῶν, ἂν τύχωσι μαρτυρήσαντες αὐτὸν πτῆναι καὶ ἐπαινέσαντες, νῦν δὲ συστελλόμενον καὶ ταπεινούμενον· πολὺ πλείας αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς ἴσθι λαμβανούσας, ἐμοὶ δοκεῖ, ἢ τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μέρος | Vide *l.* 10. § 17. & *l.* 12. § 32. Senec. *epiſt.* 91. *Quota pars omnium ſumus?*

Βεβαίᾳ καὶ ἀκριβεῖ διάκρισις | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. 48. & *l.* 11. § 18. ἀκριβεῖ ὁ ἀνθρώπου βίος. Diodor. Sicul. *hiſtor. l.* 1. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, βίου μὲν ἀκριβοῦς τι μέρος τῆς παιδὸς αἰῶνος, πεπαιδεύσθαι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. Ariſtid. *in Eteon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βεβαίως, καὶ ὃ πολλοῦ πάνυ ἄξιος εἰς ἀεὶ μῆκος λόγου. ἀλλ' ἐάν τε Ἀγαμεμνόνιον ἐάν τε Τίθωνον λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τοὺς τρεῖς ἡμέρας διαρκέσαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντας τούτους χρόνος σωθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰκάσαι.

§ 25. Ἄλλος ἁμαρτάνει τι εἰς ἐμέ | Xyl. legiſſe videtur, Ἄλλος ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius quis adversùm me.* Verùm lectionem receptam ſolicitare nihil eſt neceſſe; *Peccat quidpiam alius adversùs me.* Ego, ſiquid eſſet mutandum, legerem to-

tius; Ἀλλ' ἁμαρτάνει. τί οἰς ἐμέ; *Peccat alius. quid hoc ad me? ipse videris.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτὸ ἁμαρτάνει *sibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί ἂν σοι μέλει σοὶ ἀλλοτρίων; ὑκ ἐκεῖνο ἁμάρτημα; πῶς γὰρ ὅ, δύναται δ' ἄλλο μὴ εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλο δὲ κακόν; ὅ. τί ἂν ἀγωνιᾷς σοὶ σοῦ ἀλλοτρίων;

Ὄψεται | *Viderit ipse.* αὐτῷ μελήσει. quasi dicat, Quid ad me? sive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Naso *Art. l.* 1.

Viderit Atrides,—— q. d. nihil ad me.

causſam ipſe ſuam tueatur. & *l.* 3.

Viderit utilitas.—— q. d. utilitatem ipſe nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἰδίαν ἔχει διάθεσιν | *Supr.* § 3. ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχειν.

Ἐγὼ νῦν ἔχω ὅ με θέλει νῦν ἔχειν | Hoc Argumento compeſcit ſuos rex pius à viro nequam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. *Sinite iſtum: Ipſe enim maledixit, quia id Dominus edixit.* Vide *ad l.* 4. § 34.

Καὶ πρόσω, ὅ με νῦν πρόσεισι | Ità *l.* 6. § 22. Ἐγὼ ὃ ἐμαυτῷ καθῆκον ποιῶ. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς· ἡμεῖς δ' οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἔξομεν, Sen. *ep.* 103. *Tu ita cogita, quod ex homine periculum ſit; ut cogites, quod ſit hominis officium. alterum intueberis, nè lædaris; alterum, nè lædas. commodis omnium lætaris, movearis incommodis: & memineris quæ præſtare debeas, quæ cavere.* Verùm iſta non ad Stoicam amuſſim exacta prorſus.

§ 26. Ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως | i. e. *à voluptate vel dolore.* eadem periphraſis *ſuprà l.* 4. § 3. λείως ἢ τραχέως κινυμένῳ. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ἐστι; μορμολύκειον. σκέψον αὐτὸ καὶ κατάμαθε. τραχέως κινεῖ τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἂν σοι μὴ λυσιτελῇ, τὴν δύναμιν ἔνοικον ἔχεις λυσιτελῇ φέρε. Senec. *de beat. c.* 15. *Quomodo hic poteſt Deo parere, & quicquid evenit bono animo excipere, nec de fato queri, caſuum ſuorum bonus interpres, ſi ad doloris voluptatumque puncti nubes concutitur?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγκεινέσθω | *Nè admittat perſuaſiones.* Xyl. tanquam ſi de principalis partis judicio agatur, quod in cæſibus iſtiuſmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & iſtic etiam in mox ſubjunctis, πῶς ὑπολαμβάνειν μὴ προσήκει. Verùm melius Caſ. *nè immiſceatur*, hoc *nè immiſceat ſe.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτὸ | *Circumſcribat eas.* Xyl. Verùm αὐτὸ potius legendum. atque ità Caſ. *circumſcribat ſe.*

Τὰς πείσεις | *Perſuaſiones*, Xyl. *perpeſſiones*, vel *affectiones* potius; de quibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 55.

Πρὸς τὴν αἴσθησιν φυσικὴν ἔσται ἡ περιφορὰ ἀνυπόκλινος | fruſtra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qui non voluntate noſtrâ fiunt, invicti & inevitabiles ſunt: ut horror frigidâ aſperſis, ad quoſdam ictus aſpernatio, ad pejores nuncios ſubriguntur pili, & rubor ad improba verba ſuffunditur, ſequiturque vertigo præruptæ cernentes. quorum, quia nihil in noſtra poteſtate eſt, nulla quò minùs fiant ratio perſuadet. Senſum enim hominis nulla exuit virtus.* Idem *epiſt.* 85. & *epiſt.* 11. *Nullâ ſapientiâ naturalia corporis aut animi vitia ponuntur. quicquid infixum & ingenitum eſt, lenitur arte, non vincitur. quibuſdam etiam conſtantiſſimis in conſpectu populi ſudor erumpit, non aliter quàm fatigatis & æſtuantibus ſolet: quibuſdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. hæc nec diſciplina, nec uſus unquam excutit: ſed natura vim ſuam exercet; & illos vitii ſui etiam robuſtiſſimos admonet. inter hæc ruborem eſſe ſcio, qui graviſſimis quoque viris ſubitus offunditur. magis quidem hoc in juvenibus apparet, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons: nihilominus veteranos & ſenes tangit. ——non accidit hoc ab infirmitate mentis, ſed à novitate rei; quæ inexercitatos etſi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ita quidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis. Hæc nulla ſapientia abigit. alioquin haberet rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia. quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cum multum ſe diùque animus compoſuerit, hærebunt. nihil horum vitari poteſt, non magis quàm arceſſi. ——nihil adverſus hæc ſapientia promittit, nihil proficit: ſui juris ſunt; injuſſa veniunt, injuſſa diſcedunt.* Idem *epiſt.* 57. *Illius quoque in quem jus fortuna perdidit, ferietur animus, mutabitur color. quædam enim nulla virtus effugere poteſt: admonet illam natura mortalitatis ſuæ. itaque & vultum adducet ad triſtitiam, & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit, ſi vaſtam altitudinem in crepidine ejus conſtitutus deſpexerit. non eſt hic timor, ſed naturalis affectio inexpugnabilis rationi.*

Τὴν ὑπόληψιν μὴ προσιέσθω τὸ ἡγεμονικὸν | In eandem ſententiam Stoicus quidem apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, quâ Senecâ *epiſt.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementiori dum navigat, ipſe correptus, ex Epicteti diſſertationum ab Arriano digeſtarum, qui nunc non proſtat, *l.* 5. *Viſa animi, quæ φαντασίας Philoſophi appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitraria, ſed vi quadam ſuâ inſerunt ſeſe hominibus. noſcitandi probationes autem, quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, fiuntque hominum arbitratu. propterea cùm ſonus aliquis formidabilis, aut cælo, aut ex ruina, aut repentinus neſcius* [ullius] *periculi*

periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum ; sapientis quoque animum paulisper moveri, & contrahi, & pallescere necessum est. non opinione alicujus mali perceptâ, sed quibusdam motibus rapidis & inconsultis, officium mentis atque rationis prævertentibus. mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, *Visa istæc animi sui terrifica non approbat hoc est,* οὐ συγκατάθεται οὐδὲ ἀποδοκιμάζει, *sed abjicit respuitque : nec ei mutuendum esse in his quicquam videtur. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt, quòd insipiens qualia sibi esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva & aspera, talia esse verè putat, & eadem incepta, quæ quasi jure metuenda sint ; suâ quoque assensione approbat,* καὶ ἀποδοκιμάζει· *Sapiens autem, cùm breviter & strictim colore atque vultu motus est,* οὐ συγκατάθεται, *sed statum vigoremque sententiæ suæ retinet, quam de hujusce modi visis semper habuit, ut de minimè metuendis, sed fronte falsâ, & formidine inani territantibus.* Seneca etiam *epist.* 71. *Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, sicut ab aliqua rupe nullum sensum admittente, submoveo. memini ex duabus partibus illum esse compositum. altera est irrationalis : hæc mordetur, uritur, dolet. altera rationalis : hæc inconcussæ opiniones habet, intrepida est & indomita.*

§ 27. Συζῆν θεοῖς | *L.* 10. § 1. θεοῖς συμπαλλάσσειν. In sacra pagina itidem, התהלך את האלהים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Genes. c.* 5. *v.* 24. Aliud est, quod apud Minucium Octavius, de Deo : *Non tantùm sub illo agimus ; sed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Quanquam dictionem emollire aut deminuere nihil fuit necesse. ampliùs ac fidentiùs Paulus Athenis, referente Lucâ *Act. c.* 17. *v.* 28. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμεν. Sed & Minuc. ipse alibi ; *Non solum in oculis ejus, sed & in sinu vivimus.* Verùm istud, inquam, aliud est ab eo quod hîc Marcus. istud enim necessitatis, illud voluntatis est.

Ἀρεσκομένῳ μὲν τοῖς ἀποτελουμένοις | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 33. & *supr.* § 8. & *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 11.

Ὁ δαίμων | Vide *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 12, 16. & *supr.* § 10. & *l.* 12. § 26.

Ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ | In eundem sensum *lib.* 2. § 1. ἀπόμοιρα, & § 4. ἀπόῤῥοια, quo isthic ἀπόσπασμα τοῦ Διός, humana mens dicitur. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum sensu ; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, νοῦν ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν ὅσπερ ἀπόσπασμα. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 14. Αἱ ψυχαὶ μὲν ὅσαι εἰσὶν εὐδιάθετοι καὶ σωφρονοῦσι τῷ θεῷ, ἅτε ἀπ' αὐτοῦ μέρεα ὄντα καὶ ἀποσπάσματα. Et *l.* 2. *c.* 8. Θεῶν ἔργα κάκεινά ἐστιν, ἀλλ' ἡ προαιρετικὴ, ἀπόσπασμα καὶ μέρος θεῶν. Ἐν δὲ προαιρέσει ἐστὶ, τὸ ἀπόσπασμα ᾧ τοῦ θεοῦ ἔχειν τὴν ἐν σαυτῷ μέρος ἐκείνου. Pythagoras apud Laërt. *l.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν, ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus sententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l.* 1. *Pythagoras, qui censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex quo nostri animi carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum ; & cùm miseri animi essent, quod plerisque contingeret, tum Dei partem esse miseram, quod fieri non potest.* Philo *de insomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἀπόσπασμα θείου. Idémque *de Cajni infid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βεαχὺ μέτρον τὸν ἀνθρώπινον νοῦν μιμήσεσθαι, ἢ καρδίᾳ βεαχέπτ ὄγκοις ἐγκεκιλημένον, μεγάλου ἐφαπτῦ καὶ κόσμου χωρῆσαι τοσοῦτον, οὗ μὴ τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν ἡ διαιρετόν ; Quod Manilius *astronom. l.* 2.

Quis cælum possit, nisi cæli munera nôsset,
Et reperire Deum, nisi qui pars ipsa Deorum est ?

Versum primum, ut vulgò concipitur, quid velit, non assequor. ego sic potiùs concipiendum consuerim,

Quis cælum possit, nisi cæli munere, nôsset ?

Cicer. *de divinat. lib.* 1. *A natura divina haustos animos & delibatos habemus.* Et *Tusc. l.* 5. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et Manichæi disertè, referente Epiphanio *hæres.* 66. § 9. τῷ ψυχῷ μέρος θεοῦ εἶδος, καὶ οὐκ ἀπ' αὐτοῦ ἀποσπασθέν. cautiùs paulò Hermes in *Pœmandr. c.* 12. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡσανεὶ ἀπλωμένος· καὶ ἀπὸ τοῦ νοῦ ἥλιος φῶς. Quod Philo *de Cajn. infid.* proximè post superiùs adducta ; Τέμνεται γὰρ οὐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκλείπεται· Verùm neuter tamen cautè satis. Vide *ad l.* 2. § 1. & 4.

§ 28. Τῷ γεφύρῳ | ità restituit. Xylander. cùm in membranis θεφύρῳ reperisset. γεφύρων, ὁ γεφύρῳ ὄζων, ut Aristot. *problem. l.* 4. *q.* 21. & *l.* 13. *q.* 9. Sive ὁ καπρίζων ὄζων, ὥσπερ ὁ τράγος, ut de Cyclope Lucian. *in Galat.* unde & τραγομάλλῳ Aristophani in *pace*, qui ; cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γεφύρῳ, quo vocabulo Marcus quoque usus est *l.* 9. § 36. factor ille, qui *hirsutis*, ut est apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτὸν ἐμοὶ τὸν γεφύρον οὐκ ἀναμένει. De Persis Alexandri milites pugnam inituri. Plut. in *apoph.* quo loco tamen H. Stephanus non γεφύρον, sed γεφύρων legit, & ἀλαλαγμὸν, sive clamorem ac vociferationem à militibus in congressione acierum edi solitum interpretatur, qui Vegetio *l.* 3. *c.* 18. & Ammiano *l.* 16. *c.* 12. & *l.* 26. *c.* 10. & *l.* 31. *c.* 8. *barritus* dicitur. Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 13. ἡ ἐν ταῖς τεφύραις δυσωδία, καὶ ἡ ἐν ταῖς μασχάλαις ταυρεία καλεῖται, καὶ γεφύρος. Et Etymologus. Γεφύρος, ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς ὑπὸ τραγέλαφον σωματούμενος ῥύπος, καὶ ἡ ὑπὸ μασχάλην δυσωδία. Et Suidas è Marco

noſtro emaculandus: Τραγοῦς, ἢ δυσοσμία τῆς τράγου. ἢ γραῦς ἀνδρώπου, ὁ δύσοσμος. τὴν γραῦν μὴ ὀργίζε. leg. τὴν γραῦν μήπ ὀργίζῃ; locum enim iſtum dubio procul adduxerat. quem Xyl. etiam (quem Caſ. quoq; ſequitur) ſic verterat; *Nè iraſcaris ei qui hircum olet, aut cui anima fœtet.* Ego verò ἐρωτηματικῶς legendum, vertendúmque omnino cenſuerim. *Nunquid ei iraſceris, qui hircum olet? nunquid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lana ſuccidiore ſordes contractæ gravem mittunt odorem, ità ex pilorum hirſutie ac ſudore crebrò ſordes in alis collectæ: qualis hircis cùm ſit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines tranſlata vox eſt. Ad Marci mentem pulchrè Gregor. Naz. Πρὶ ἐυταξίας. Ἐνεγκέ τι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ δυσοδίας, ἢ ἴσως, ἢ δακύσας, ὁ τοῦ πανδημικοῦ μίσους συσκιασμός, ἵνα καταδῷς τούτῳ τῆς σῆς εὐωδίας, ἂν ἔχῃ ἐγκέφαλος ἰδὲ ἢ καρδία, ἵν' ὁμοῦ τοῦ πανδήμου φιλανθρωπίας ὀδωδέναι, ἢ μὴ διαφθαρῇς, μὴ διὰ τοῦτο ἧττον συγχώρει φέρεσθαι τὸ θεῖον ἢ ἀποκλίνειν· ἀλλ' εἰ μὲν ἐν δυνατὸς, καθαίρων διεγείρου· εἰ δὲ μὴ, τό γε ἀσφαλὲς ἔχοις, ἐν τοῖς μηδὲν αὐτὸς τῆς μοχθηρίας μεταλαβεῖν. ἐσμέ τις ἔξω ἀνδρὸς τὸ ἐκείνου πάθος, ἂν ἐπιλάθου τυχὸν τὸ σὸν εὐῶδες ὑφορμήσων ταχὺ, ἂν ἰδίζε τι τοιοῦτον ὑπὸ τῆ ὁμοδίαι μὴ συσπᾶς ἀμπαθῶς. &c. Hinc meretricularum ſcommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαῤῥῶ γεγόνασι πορδοκοπῶν ἑφεσίνη, ἐπεί τις αὐτὴν ἠρώτα τῇ πορδίστα, εἶπεν,

Λέγει σωσικλῆς τῆ Παυσίου.

Φρύνη σωσικλῆς ποτὶ γεφύρᾳ, ἄφρον φοείλω, Δάφνε, εἶπε, κἀποτέρχα. alluſit altera ad vocabulum αἰγὰς, quum *capram* ſignificet, quod Ægæi nomen includere videtur; altera ad τράγον, quod *hircum* deſignat, quaſi τράγη, hoc eſt, *hirce* dixiſſet.

Τῷ ὀζοσόμῳ | Ità Lucian. *Anthолog. l.* 2. *c.* 14.

ὀζόσμος ἔξορκιστής.

— *cui ſcilicet ægris*
Faucibus exuperat gravis halitus, —
Gutture ſulphureas lentè exhalante Mephites.

utì Perſ. *Sat.* 3. unde *guttur meditatorium efficitur latrinarum,* ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὸ σόμαχον πεφυκὸς πάντων ὄζει,

ut ille in *Anthолog.* loquitur. ut poſſint illi *ex vetcri Stoicorum decreto æquè liberi crepitus atque ructus eſſe.* utì Cicero ad Pætum ſuum jocatur, *lib.* 9. *epiſt.* 21.

Ἀνάγκη τοιαύτῃ ἀποφοὴν | corpus ità affectum non poteſt non ejuſmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejuſmodi actiones & operationes edere. Vide *ſupr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο | formula ironica: quâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur. Sed & nos Angli; well fare thee. aliud eſt quod Xyl. *bene res habet.* εὖ ἔχει. *l.* 10. § 1.

Δεῖξον | Vide *ſupr.* § 22.

Εἰ γὰ ἐπαίει, διεφθάρησεις | Ità Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐὰν σε ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σε.

Οὔτε τραγῳδὸς, ὅτε πόρνη | Iſta iſtîc quid velint, ego neſcire me fateor. cum ſequenti periocha committunt plerique, ità vertit Xyl. ac ſi legiſſet, ὅτε ὡς τραγῳδὸς ὅτε ὡς πόρνη, ὃς ἐξελθὼν ζῆν δεῖ ἐνθάδε, ὅτω ἐσταῦθα ζῆν. Vertit enim, *Non ità hic vivendum eſt tibi, ut tragœdo aut ſcorto, qui egrediens vivere cogitat.* quod ego planè quid ſit, non capio. M. Caſ. *Ubi nec vociferator nec ſcortator futurus eſt.* [qui iſtud?] *quomodo vivere ſtatuis, ubi ad locum ejuſmodi ſeceſſeris, ubi horum neuter exiſtat, ità iſtîc licuerit.* D. Salmaſ. ſic legit. Οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη, ὡς ἐξελθόντι ζῆν διανοῆτον. ὅτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεσι. *neque hiſtrio, neque ſcortum ſcenicum ità in theatro vivere cogitans, ut inde exeant. Sic & hic etiam vivere licet.* Si tragœdus, inquit, & ſcortum, qui operam ſuam ſcenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, quamvis turpi & infami vivere deſtinant, nec ab eo vitæ genere recedere cogitant; quid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Audeamus in loco penè conclamato & noſtram, licèt minùs dextram forſan, conjecturam interjicere. Quid ſi voluit Marcus, quod *l.* 4. § 31. μὴ τίφασσον, μήτε ἅλλον quódque Plato *epiſt.* 7. μήτε ἀπαχθάνεσθαι μᾶλλον ἀδεῖντα, μήτε δὴ κολακεύοντά γε, ἐᾶφετέον αὐτοῖς. Vide *l.* 11. § 18. Ità cèrtè uſurpavit τὸ τραγῳδεῖν *l.* 9. *c.* 29. εἰ δ' ἑτεραγῴδησεν, οὐδεὶς με καταπέπεικε μιμεῖσθαι.

§ 29. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῆ | Turpe & periculoſum eſt in eo ſtatu vivere, in quo nolis mori. Verùm nihil impedit, inquit Marcus noſter, quo minùs quiſque in eo ſtatu vivat, in quo mori ac defungi deſiderat atque in animo ſuo habet. Vide *ſupr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν | *exiens*, è vita ſcil. ut *l.* 2. § 11. ἐξιέναι τοῦ βίου. pro *mori.* ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν ſimpliciter pro *mori.* Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. σωφρόνως ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* οὐ γυμτὶς πνὸς, πλουσίων ἤδη σφόνων, ἀπελθόντος. nam quod M. Caſ. de *Seceſſione*, ſive ἀναχωρήσει intelligit, qualem *l.* 4. § 3. loquitur; mihi neutiquam probandum videtur.

Τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξεσι | Ità *l.* 8. § 47. ἅπασι ἔστιν ἐκ τοῦ ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm conſentaneum: de quo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Muſonius, opinor, ἐὰν μὲν ἐπαποῖῃ πανταδίοις, μένειν ἐν τῷ βίῳ· εἰ δ' μὴ, ῥᾳδίως ἀπαλλάξεσθαι, ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως, ὅταν καὶ ἐκ τοῦ βίου. καθάπερ καὶ ἐξ οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμενοι, ὅταν τὸ ἐνοίκιον ὁ μισθώσας ἢ κομιζόμενος,

μαζόμενος, πῶς θύραν ἀφέλω, τὸν κέραμον ἀφέλω, τὸ θέρμα ἐγκλείσω. ὅτω γὰρ ἐκ τοῦ σώματος ἐξοικίζομαι, ὅταν ἡ μιθύσασα φύσις, τοῦ ὀφθαλμοὺς ἀταμιεύσατο, τὰ ὦτα, τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας, οὐκ ἀποκλείω· ἀλλὰ ὥσπερ ἐκ συμποσίου ἀπαλλάττομαι, ἡδὺν συγχαίνων, ὅταν γὰρ ἐκ τοῦ βίου, ὅταν ἡ ὥρα ᾖ. ἔμβα τοῦ μίσους ἔρυμα. quæ novissima cùm mendo neutiquam vacent, aliis emendanda relinquo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, γὰ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ ἐξιέναι τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἐπ' ἔτ@ ἀνίεται μῶσαι, οὐκ ἂν ᾖ, ὡς παιδιᾷ παραμένει, μίχεις ἐν ψυχαγωγίαις; nec ista vitii expertia, quod interpretem fugit, sed emendatu satis proclivia. leg. ὡς παιδία, ut pueri, qui ludum, quamdiu volupe est, protelant, ubi tædio ceperit esse, incidunt. Vide eund. ipsum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44. Epicurus ipse apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, si tolerabiles sint, ferannus: sin minùs, æquo animo e vitâ, tanquam theatro, ex eamus.* Senec. *epist.* 98. de sene nescio quo: *Hîc tam turpe putat mortem fugere, quàm ad mortem confugere. quid ergo? non, si suadebit res, exibit? quid ni exeat? si nemo jam eo uti poterit? si nihil aliud quam dolori operam dabit?* & *epist.* 70. *Nil melius æterna lex fecit, quàm quod unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémque *epist.* 12. *Epicurus dixit*: Malum est in necessitate vivere: sed in necessitate vivere, necessitas nulla est. *Quàm nulla sit? patent undique ad libertatem viæ multæ, breves, faciles. agamus Deo gratias, quod nemo in vita teneri potest. calcare ipsas necessitates licet.* Idem (si idem saltem) *Thebaid.* 1. 1.

Eripere vitam nemo non homini potest:
At nemo mortem. ———

Plin. *hist. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini natura tribuit, nihil melius tempestivâ morte: in eâque id optimum, quod illam sibi quisque præstare potest.* Bacchi illud in Euripidis *Bacchis* v. 498.

Λύσει μ' ὁ δείμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Ipse Deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit, Moriar, mors ultima linea rerum est.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων | Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρέως φ@ πίει, μηδ' ὑπολαμβάνων ἐν κακοῖς εἶ). quia scil. nihil inest mali, aut in vitæ molestiis, aut in morte ipsa; cùm ista omnia sint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀρέσκει αὐτῷ (ὁ Ζεὺς) τὸ ἓν καλά. ἔξεσί σοι πάσαντι ταῦτα εὐδαιμονεῖν. πῶς θύραν σοι ἤνοιξεν ὅταν σοι καὶ πτεῖν ἔξεστι, καὶ μὴ ἐγκάλει. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, quâ exeat, nosce.*

Καὶ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι | *ac fumi instar abeat.* Xyl. nullo planè sensu. legendum, εἰ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. *Si me fumus* in loco aliquo, ubi versari tunc contingit, *vexat*, maleque habet, *discedo, exeo.* Alluditur ad diverbium, quo tria notantur, quæ domo exigant, *fumus, stillicidium, & mulier rixosa.* Vide Drus. *Proverb. class.* 2. *l.* 1. *adag.* 212. & Bern. *de diversis. sermo.* 14. Vide & *l.* 8. § 47. Emendationem ex Epicteto adfirmo, cujus ista sunt, *dissert. l.* 1. *c.* 25. καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι· ἀφ μέτειμι, μῶμῶ· ἂν λίαν πολλὰ, ἐξέρχομαι, τέτε γὰ δεῖ μεμνῆσθ καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἀνοικτή. quod novissimum in suis subinde inculcat, *l.* 1. *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et paulò post superiora illa: Ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάρῃς οἰκεῖν. ἀποχωρῶ, ὅτι μ' ἡδὺς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκεῖνη γὰ ἡ οἴκησις πασὶ ἀνοικτή. Lucem autem, quasi è fumo, fœnerabuntur ista alii cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ' οὐκ ἔξω φαγεῖν. εἰ ὅτω τάλας εἰμὶ, λιμῷ τὸ ἀποθνήσκειν. ὅτος δ' ἐστὶν λιμῷ πάντων, ὁ θανάτος· αὕτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο ἡδὲν ἧσσ ἐν τῷ βίῳ χαλεπὸν ὄζει. ὅταν θέλῃς ἐξῆλθες, καὶ ὁ καπνίζει. Et illic enim ab ædibus fumo infestis eadem est translatio.

Τί αὐτὸ φέγμα δοκεῖς; | *quid hoc rei esse putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis,* (vitâ scil. discedere) aut tanquam molestum quiddam horrescis? ità siquidem τὸ φέγμα usurpari docuimus ad illud *suprà lib.* 4. § 50. μὴ ἦν ὡς φέγμα. ità Plato in *Sympos.* Ἐαν ᾖ ᾳδιῶν, ἡδὲν δὴ πρᾶγμα. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τεραγώδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ οἵπ ὡς ἔχει· ἤδη καιρὸς πῶ ὑλίω, ἐξ ὧν συνῆλθον, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθ ἐν τῷ κόσμῳ, τί ῥηθὲν κακὸν, φθόγγος; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὲ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται.——πρεῖς πάντα γὰ ἠνάγχασται δεῖ πῶ θύραν, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχομεν. Senec. *epist.* 70. *Vitæ non semper retinenda est, non enim vivere bonum est, sed bene vivere. Itaque sapiens vivit, non quantum potest, sed quantum debet.—— Si multa occurrunt molesta, & tranquillitatem turbantia, emittit se.* —— *nihil existimat suâ referre, faciat finem an accipiat, tardius fiat an citiùs. non tanquam de magno detrimento timet. nemo multum ex stillicidio potest perdere. citius mori, vel tardius, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene autem mori, est effugere male vivendi periculum.* & *epist.* 17. *Si quid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide lis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω | Vide *l.* 4. § 49. & *supr.* § 10. & *l.* 8. § 18.

§ 30. Ὁ τῶ ὅλω νῶς | Vide *supr.* § 21. & *l.* 6. § 1.

Τὰ χείρω ἧσσ κρατοῦντα ἔνεκεν | *supr.* § 16.

Τάττε, σώττε | *supr.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κρεῖττω ὁμοίως | Vide *l.* 9. § 9.

§ 31. Πῶς φρονεῖν ἄρχει τῶν θεῶν, γνεῦσι | Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Αἱ

μεγάλαι τέρψεις, ἀπὸ τῆς θεᾶς τὰ κλεῖ ἧβ ἔργων, γίνονται. Martial. *l.* 10. *epigr.* 23. de M. Antonio.

Præteritóſque dies, & totos reſpicit annos.
Nulla recordanti lux eſt ingrata graviſque :
Nulla fuit, cujus non meminiſſe velit.
Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus : hoc eſt
Vivere bis, vitâ poſſe priore frui.

De aliis autem Marcus aliorúmque bene geſtis *l.* 6. § 48. quod de ſe ſuíſque iſtic.

Μήτε τινὰ ῥῆξαι ἀξαίσιον, μήτε εἰπεῖν | *neminem unquam vel facto vel dicto læſiſſe.* Syntaxis gemina Homericæ illi *Odyſſ. σ. v.* 15.

Δαιμόνι' ἤτοι σε βίζω κακὸν, ἠὲ ἀγορεύω.

Οἷα ἤρκασας ἀσυμένως | Hoc nomine Deo gratias agnoſcit deberi, *l.* 1. § 17. Δὲ τὸ ἀντιχεῖν τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐκ τοιούτου βίου. *quòd laboribus tot tantiſque exantlandis par fuerit, in corpuſculo tam infirmo.*

Πλήρης ἤδη σοι ἰσχία τοῦ βίου | Vide *l.* 3. § 8. & *l.* 9. § 33. & *l.* 10. § 1. Lucret. *l.* 3.

Cur non, ut plenus vitæ conviva recedis?

De Pollio Stat. *Sylu. l.* 2. *v.* 127.

----dubio quem non in turbine rerum
Deprendet ſupremus dies; ſed abire paratum,
Ac plenum vitæ-----

Καὶ τελεία ἡ λειτουργία | Vide *l.* 12. § 36.

Ἀσπάσασθαι εὐσπάσιμον | Ità reſtituit Xyl. quod in membranis ἀσπάσιμον ſenſu planè adverſo legebatur.

Θέλω ἢ χρὴ φύσαι | Vide *ſupr.* § 9.

§ 32. Διὰ τὸ συσχεῖν | Anacharſis illud in Græcis, quos cæteroqui ſuſpiciebat, quaſi rationi minùs conſentaneum notabat, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἀγωνίζονται μὲν οἱ τεχνῖται· κρίνουσι ἢ οἱ μὴ τεχνῖται. *quod in certaminibus de peritis imperiti judicarent.* Quod reſpexit Tertullianus, *apolog. c.* 1. *Quanto magis, hos Anacharſis denotáſſet imprudentes de prudentibus judicantes, quàm immuſicos de muſicis?* Horum ergò judicia peritum prudentémque quemlibet contemptim habere vult Marcus noſter. Cui accedit Demetrius Cynicus, qui, ut Seneca *epiſt.* 91. dicere ſolebat, *eadem luca ſibi eſſe voces imperitorum, quo venire redditos crepitus.* Varro Margopoli :.

----ſtultos contemnite docti.

Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 34.

Ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαί | rerum naturæ ac conditionis ignari. Auſon. *lud.* 7. *ſap.*

Bias Prienεus dixit ; Οἱ κακοὶ πλεῖστοι. *Quod eſt Latinum ; Plures homines ſunt mali.*
Sed imperitos ſcito ; quos dixit malos.

Et mox :

Bias Prienεus dixi ; Οἱ πλεῖστοι κακοί. *Latinè dictum ſuſpicor, Plures mali.*
Dixiſſe nollem. Veritas odium parit.
Malos ſed imperitos dixi & barbaros,
Qui jus, & æquum, & ſacros mores negligunt.

Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Εἶτα μυσπὸς μὲν οὐκ ἐπιστρέφεται αὐτῷ ἀποφαινομένῳ περὶ τῆς νίκης, ἐὰν ὀλισθήσῃ· καὶ γεωμετρικὸς, ἂν ὀλισθήσῃ τὰς ὑπὸ κέντρου φερὸς τὸν κύκλον σφραγῖδας μὴ ἔχῃ ἴσας· ὁ δὲ τῆς ἀληθείας παιδευόμενος, ἀνδρώπου παιδευτοῦ ὀπισεχέσεται, ὀλισθήσεται δὲ οὐκ ἐρεῖ· καὶ ἀσεβοῦς, καὶ ἄδικος καὶ ἁπλῶς πᾶν παιδευόμενον. Vide reliqua. Idem *l.* 4. *c.* 5. Τί ἔν; θέλεις με καταφρονεῖσθαι; ὑπὸ τινων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς καταφρονήσουσιν οἱ εἰδότες τῆς φρονεῖν καὶ αἰδήμονος; ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων; τί σοι μέλει; ἢ τινι χὸ ἄλλῳ τεχνίτῃ τῶν ἀτέχνων. Vide & eundem *ad l.* 9. § 26. ἀμαθεῖς autem ψυχαὶ, *animæ imperitæ*, pro hominibus imperitis. quod eſt Hebræis ac Hebraiſantibus valde familiare. Vide *ad l.* 1. § 16. ubi σώματα, id eſt, *corpora*, pro *ſervitiis*. Moſes *lib.* 2. *cap.* 1. *v.* 5. *Fueruntque omnes animæ, quæ è Jacobi femore prodierunt, ſeptuaginta animæ.* quod Stephanus apud Lucam *Act. c.* 7. *v.* 14. Græcam ſecutus verſionem, ἐν ἑβδομηκονταπέντε ψυχαῖς. Idémque *c.* 27. *v.* 37. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομηκονταέξ. Paul. *ad Rom. c.* 13. *v.* 1. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Nec abhorrent Latini. Tertull. *de anima c.* 13. *Enimvero quis non animæ dabit ſummam omnem, cujus nomine totius hominis mentio titulatae eſt?* Quantas animas paſco? *ait dives. &, animas ſalvas optat gubernator.* Cicer. *familiar. l.* 14. *epiſt.* 14. *Vos meæ chariſſimæ animæ, quàm ſæpiſſime ad me ſcribite.*

Ἡ εἰδυῖα ἀρχὴ καὶ τέλος | Vide *l.* 8. § 3.

Τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον | Animam ſcil. œcumenicam, vel catholicam potiùs, de qua *ſuprà* § 30. & *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14.

Κατὰ θεοδότους ταραχὰς | ſive χαμαὶ ταραχὰς, ut Apoſtolus *Act. c.* 17. *v.* 26. Vide tamen *ſuprà* § 13.

Οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν | Vide *ſuprà* § 21.

§ 33. Σποδὸς, ἢ σκελετὸς | *cinis, aut ſceletus* : quod *ſupr. l.* 4. § 48. Τάφος, ἢ τέφρα. ibi vide. Apud Plutarchum Antonius poſtridie de rerum ſumma cum Cæſare decertaturus ad cœnam ſuos jubet, σωθυμώτερον ἐυωχεῖν· ἄδηλον γὰρ εἰ ταῦτα ποιήσουσιν αὖθις, ἢ σκηνὰς ἑτέρους ὑφαιρήσουσιν, αὐτὸς δὲ κείσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν ῥωμύλιον. Teles Pythagoricus, *de exilio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἡμεῖς μὲν καὶ ἰδεῖν καὶ ἅπτεσθαι ὀκνοῦμεν· εἰ δὲ σκελετὸν ἔντος ἔχουσιν, ὡς καλόν τι, καὶ ἐπιχαρὲς τοῦ νεκροῦ λαμβάνουσιν.

Ἦτοι ὄνομα, ἢ οὐδὲ ὄνομα | Vide *l.* 4. § 33. & *l.* 12. § 27. μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος.

Ψόφος καὶ ἀπήχημα | *Lib.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 9. § 16. κενὸς γλωσσῶν.

Καπὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρά | Vide *lib.* 2. § 12.

§ 12. & *l.* 6. § 13, 36. & *l.* 7. § 3. & *l.* 9. § 36.

——σεῖο Ὀλύμπου | Ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 195. de quarto agens sæculo :

Καὶ τότε δὴ σεῖο Ὄλυμπον ὑπὸ χθόνος εὐρυοδείης
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτον, σεμνοῖσι τ' ἀνδρώ-
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις. —— (πυς,

Et Arat. *Prænom.*

Καὶ τότε μισήσασι Δίκη κείνοις γε καὶ ἀνδρῶν,
Ἔπεσθ' ὑστερίη.

quod Fest. Avienus :

Sic justa in populos mox Virginis inculpatæ
Exarsere odia, & cælum perniciibus intrat
Diva alis. ——

& Cicero.

Desertit properè terras justissima virgo,
Et Jovis in regno, cælique in parte resedit.

Refert Lactantius, sed ità in vulgatis, quasi Ciceronem istud negare dicatur. *Sed non, ait Cicero, & Jovis in regno, &c.* cùm deberet esse, *sed non, ut ait Cicero.* hoc, inquit, non est verum, quod Cicero dixit, Jovis in regno Justitiam resedisse, cùm Jupiter ipse injustissimè se gesserit. De eodem hoc Naso *Metamorph. l.* 1. *v.* 129.

——*fugere pudor, verùmque fidesque.*

& mox, *v.* 149.

——*& virgo cæde madentes*
Ultima cælestûm terras Astræa reliquit.

Juvenalis itidem. *Sat.* 6.

——*ad superos Astræa recessit,*
Hæc (pudicitiâ scil.) *comite ; atque duæ pariter fugere sorores.*

Scilicet, ut Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 5. *Hi planè intellexerunt, abesse justitiam à rebus humanis ; eámque finxerunt offensam vitiis hominum, cessisse terrâ, in cælúmque migrâsse.* Allusit huc Val. Flaccus *Argonaut. l.* 2. de procellis cladibúsque agens cœlitus immissis ;

——*tunc flagitat iras*
In populos, Astræa Jovem, terrísque relictis
Invocat assiduo Saturnia sidera questu.

Allusit & Maro ipse *Georg. l.* 2. ubi de agricolis dixit ;

——*extrema per illos*
Justitia excedens terris vestigia liquit.

Indè ludens Lucian. *in his accusato* τῷ Διΐλλῳ inducit Jovem patrem nè in terram denuo mittatur deprecantem verbis illis: Αὖθις ἐς τὴν γῆν, ἵν' ἐξελαυνομένῳ σεῖο αὐτῷ, δεκαετίδα πάλιν ἐν τῷ βίῳ, τῷ ἀδικίαν ἐπαγγείλασθαι ἢ φέρων; Cæterùm, Marco nostro imperante, *δίκη καὶ αἰδὼς ἀποδύσεσθαι καὶ δόξει εἰς ἀνθρώπους. justitiam ac verecundiam ad homines regressas*, asserit Aristides *orat. in Romam.* Idémque de Severi cum filio Antonino imperio cecinit Oppianus ἁλιευτ. β. prope finem,

——τῷ γάρ σε, Δίκη, θρέψαντες πολῆων
Γινάσκω μεγίστην σωφρόνων ἠδὲ σωοίκων,
Ἐξ ἧς μοι κραίνειν μέγα θεῖον ἐμβεβαῶτες
Ἄμφω θεσπίδος τε πατὴρ καὶ φαίδιμος υἱός.

Scripta enim hæc Severo superstite, etiamsi non antè defunctum jam publicata. Quin & idem planè futurum pronunciat Porphyr. *de abstinent. l.* 3. si ad victum simplicem ac innoxium reduci posset genus humanum. Ἡ ὕλη, inquit, ὡς εὐδαιμονήσομεν ἀδικίας μὲν ὑποκειμένης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομένης καθ' ἡμᾶς, καθαρᾶς καὶ ἐναγοῦς. Cæterùm Didymus Cynicus apud Plut. *de orat. audit.* Θαυμαστὸν ὄντως, εἰ ποσοῦτος εἰς [ἡμᾶς] κηλὶς ἐπεκχυμήνη, ἢ μόνον, ὡς σεμνόν φησιν Ἡσίοδος, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολεῖ πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ σεμνοὺς θεῶν συνδιασαμένη τὰ χρησιμώτατα παντελῶς ἔοικεν. Ità enim restituendum locum illum autumo : nisi quis & ὑδὲν interjiciendum existimet, ut sit θαυμαστὸν ὑδέν· ea enim dubio procul Cynici mens est. Vide Ammian. *l.* 22. *c.* 10. *p.* 239. & *l.* 25. *c.* 6. de Juliano. Vide & Isidorum Hieronym. *adv. Pelagium l.* 3. *c.* 5. quem viduæ cuidam in epistola ad eam data adeò fœdè adulatum refert. ut *justitiam, quæ esse jam non nisi in cælo credatur, apud illam solam dicat inveniri in terris.*

Τὰ μὲν αἰδοῖα, ἐυμεταλήπτα, καὶ οὐκ ἐξώπτα | *Suprà* § 23.

Τὰ δὲ αἰδοῖα ἀμυδρά, καὶ ἐυφύλακτα πάντα | Vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 6. § 16.

Ἀναδυόμενος ἀφ' αἵματος | Ità *l.* 6. § 15. ἢ ζῶα ἐκδύει, ἢ ἢ ἀφ' αἵματος ἀναδυόμενος, καὶ ἢ ἐκ τῶν αἰεὶ ἀνάπτυσις.

Τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κανόν | *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3, 33.

Τί οὖν θεωμένοις ; ἵλεως τλῶ | *Quid ergò aliud operiris, nisi vel* &c. Xyl. frustra legendum enim, τί ὦ θεωμένοις, &c. *Cur non propitio lubentique animo mortem expectas, sive ea destructio est sive demigratio ?*

Εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν | Ambiguè loquitur istìc Marcus, utì sæpe alibi. Vide *supr. ad l.* 4. § 21. sed & *l.* 8. § 25. & *l.* 11. § 3.

Σβέσιν | sic *l.* 4. § 21. ἐξάπλουτα. quia igneum quiddam animam existimabant. Ignis autem & accendi & extingui dicitur.

Θεὸς μὲν σύνεσιν καὶ εὐφημεῖν, ἄνθρωπε ἢ τοῦ ποιεῖν | Eadem monita salutaria, *l.* 6. § 30. Vide ibi adnotata.

Ἀνέχου καὶ ἀπέχου | Ità *l.* 4. § 3. τὸ ἀνέχου μέρος δικαιοσύνης. & *supra* § 20. εὐπιστεῖον καὶ ἀνεκτέον. Epictetus solitus est dicere, (utì ex Favorini relatione Gellius, *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19.) *duo esse vitia multo omnium gravissima ac terribilissima, intolerantiam & incontinentiam.* itaque *futurum pleraque impeccabilem, vitámque victurum tranquillissimam, qui hæc duo verba cordi habeat, eaque sibi imperanda atque observanda curet,* Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. *Sustine & abstine.* Atqui Tertullianus etiam incontinentiam

tientiam ſub *intolerantia* comprehendit, *continentiam* ſub *tolerantia* contineri contendit. *de patient. c.* 5. *Ut compendio dictum ſit, omne peccatum impatientiæ aſcribendum. malum impatientia eſt boni. nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis. ut malus unuſquiſque fiat, bonas perſeverare non poterit.* Et *ibid. c.* 15. *Omnia Dei placita tuetur patientia*, &c.

Μήτε σὰ, μήτε ὅλη σοί | Eucher. in *orat. hortat.* 1. *Eſto tu*, inquit, *tibi charior, quam tua.* Verùm Marcus hic iſta, & quicquid extra corpuſculi animulæq; fines conſiſtit, *tua* eſſe tibi negat. ſed & Lucilius apud Senecam *epiſt.* 8.

Non eſt tuum, fortuna quod fecit tuum.

& Publius Syrus,

Alienum eſt omne, quicquid optando venit.

ideo nimirum, quia, ut Lucilius ide.n,

Dari bonum quod potuit, auferri poteſt.

In eandem ſententiam Bernard. *de bon. deſer. Diviſtiæ iſtæ nec veræ, nec veſtræ ſunt. ſi veſtræ ſunt, vobiſcum auferte. Quod enim hic relinquitur, non noſtrum ſed alienum eſt.* Ambroſ. *epiſt.* 9. Baſil. Cæſar. explicans illud Moſaicum, Περσίχε σαυτῷ τυτέσι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς σοῖ σι inquit; ἀλλὰ σαυτῷ μόνῳ. ἄλλο γὰρ ἑσμὲν ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ σοὶ ἡμᾶς. ἡμεῖς μὲν ἔσμεν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ τὸ σῶμα, καὶ αἱ δι' ὐτῆ αἰσθήσεις· σοὶ δὲ ἡμᾶς ἡ τὰ χρήματα, αἱ τέχναι καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίυ κατασκευή. Cæterum Epictetus nec reculam, nec corpuſculum etiam, tuum eſſe tibi conceſſerit. Siquidem, illud etiam explicans, quod Marcus hìc, μήτε ὅλη σοί, ſic inſit, *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Τί λέγει ὁ Ζεύς; Ἐπίκτητε, [ità diſtinguendum, ſecùs quàm in vulgatis] εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἄν συ, καὶ τὸ κτησίδιον, ἐποίησα ἂν ἐλεύθερον καὶ ἀπαρεμπόδιστον· νῦν ἢ μή σε λανθανέτω. τοῦτο σὸν ἔστι σόν. Cui concinit & Pythagoras referente Stobæo *tom.* 1. *tit.* 1. Πίστευσον, μὴ εἶ σὸν κτῆμα, ὃ σῶν μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις. Epictetus idem *enchir. c.* 1. § 2. Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαρεμπόδιστα· τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. ἐὰν οὖν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, — μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δ' ἀλλότριον, ὅστερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει· οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλήσεις τινὶ, οὐκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. Vide & Marcum ipſum *l.* 12. § 3, 26.

§ 34. Εὐροῶν | Vide *l.* 2. § 5. *l.* 10. § 6. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. εὐθυμοῦντα καὶ εὐροῶντα. & *c.* 4. εὐρόως καὶ ἀταράχως βιώσεις. Ei opponitur τὸ δυσροεῖν. Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Ὅταν τὸ προῆκον καὶ μόνον αἱρετὸν ᾖ τοῦ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τὸ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τὸ εὐτυχεῖν ἢ δυστυχεῖν. cùm res ſcil. ex voto & animi ſententia non ſuccedunt, non fluunt. ab eis tractum, qui æſtu adverſo conflictantur. Idem *l.* 2. *c.* 17. Θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά; τί ἔν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσροεῖς; ἐφ' ἃ φέρεις τὰ ἀναγκαῖα; διὰ τί ἔν σκληπτεῖς τινί; διὰ τί δυσνυχεῖς; διὰ τί θέλοντός σε τὸ, ἃ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος, γίνεται; ἀπόδειξις γὰρ μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας.

Ὁδόν | *Supra* § 14.

Ὁδῷ ἀκολαμβάνειν | *certam in opinando rationem methodumque obſervare.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Καὶ περάτειν δύο ταῦτα | Diſtinctio plena poſt περάτειν eit collocanda. quod & advertit Caſ. dum non attendit Xyl. ſententiam corrupit.

Καὶ παντὸς ζώου λογικοῦ | hoc ideo, quia philoſophi λογικὸν ζῶον, ſive *animal ratione inſtructum* non homini ſoli, ſed Deo etiam, dæmonibus & heroibus genus commune conſtituebant; uti ex Plut. *de orac. ceſſat.* Xylander hic monet.

Τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλυ | *ſupr.* § 10. & 20. & *l.* 3. § 12. & *l.* 12. § 8. Epictet. apud Stobæum *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. ex *enchirid. c.* 13. Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως ἧ ἀ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις σκέλες ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ ἀ· καὶ ἔχομεν ἧ πᾶν ἐμπόδιον πάντων ἄλλυ πρὸς ἐμπόδιον, σὲ ἧ ἀ.

Τῶν ὀρεξιν ἀπολήγειν | Vide *l.* 4. § 37, 49. & *l.* 6. § 50. & *l.* 7. § 28. & *ſupra* § 14.

§ 35. Εἰ μήτε καμία ἐστί | Vide *ſupra* § 25.

Μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται | Vide *ſupr.* § 22.

Τίς ἧ βλάβη τῆ κοινῆ; | Vide *l.* 8. § 55. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Τί μέλλει ἀπόλλυσθαι σοὶ ἐκ τῆ κόσμω; ſi tibi vita etiam erepta fuerit?

§ 36. Μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι | Hoc velle videtur, nè in opem egenis afflictiſve aliis quibuſvis, qui ejuſdem indignet, ferendo, id ſtatim admittamus, quod imaginatio forſan nobis noſtra ad aſpectum primùm ſuggeſſerit: miſerum nimirum hominem illum eſſe, ſive mali aliquid illi obtigiſſe; unde & nos ipſi pariter afficiamur. id quod *l.* 7. § 43. dixit, μὴ συναπολλυῶν, μηδὲ σφύζειν. Epictet. *enchir. c.* 16. Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντα τέκνυ, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτῆ, σφόδρα μὴ σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος ἐκείνυ τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαιρῶν ἐνδὸν σαυτῷ, καὶ λόγιον ἔχων σφόδρα, ὅτι τῦτο θλίβει, ἀλλὰ, τὸ δόγμα τὸ σοὶ τῦτον. locum integrum appoſui, quia minùs integer videtur, quo integritati reſtituam ſuæ. Excidiſſe aliquid Hier. Volfio ſuboluit: ſed in ſupplendo parùm feliciter verſatus eſt. in annotatis interſerit, ἄλλο γὰρ ἡ θλίβει. cujus rationem ſubjungit, ὅτι ἄλλο ἐκ ἅπτεται: *Alium*, inquit *non angit, quia non tangit*, ut ſit quod Comicus,

Facile

Facile omnes, cùm valemus, recta consilia ægrotis damus.

Tu si hic sis, aliter senties.

sed & illis interjectis, adhuc claudicabit sententia. etsi interjiciantur, sensum alium multò magis idoneum, & Epicteti menti consentaneum, redderent: qualem versio ipsa repræsentare videtur. *Illud afficit, non casus ipse; alium enim non afflixit,* [vel potiùs *non afflixerat*] *sed concepta de eo opinio.* Verùm supplendum ampliùs ex Stobæo *serm. 2. tit. 115.* Ὅτι τὸν θλίβει, ἀ τὰ συμβεβηκότα· ἄλλον γὰρ ἀ θλίβει ἀλλὰ τὰ δογματα. qui & pro τοῖς ἐαυτοῦ legit ἀνθρώπου. & illa δυσὶν οὖσι σαυτῷ omittit prorsus. quæ & mihi suspecta. Generalius paulò Epictet. idem *dissert. l. 4. c. 10.* Μὴ περὶ τῶ ἐπέχειν τὸν εὐσεβῆ κρίνα, περιπέσῃ ἐν τῷ συγκαταθέσθαι & *l. 2. c. 18.* Τὸ περὶτον ἀπὸ τῆς ἐξεταστικῆ μὴ σωπαθῆς, ἀλλ' εἰπὲ, ἐκδέξαί με μικρόν, φαντασία· ἔχεις ἰδεῖν, τίς εἶ, καὶ πόθεν ἦλθες σε δοκιμάζω. Redonanda eidem eadem vox hæc *enchir. cap. 20.* Ὅρα μὴ πότε ἰδών τινα περιπεμψόμενον, ἢ ἄλλως ἐνδοξοπαθῆσα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας σωπαθεὶς. proæo quod codices perperam, σωεπαρθεὶς. Sic enim ipse mox *c. 21.* Τοιγαροῦν ἐν περιπατοις περιῶ, ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ σωπαθῶσι Idem *enchir. c. 33.* à Stobæo *tom. 2. tit. 17.* Ex quo codices Epicteti emendandi; laudatus: Ὅταν ἰδοῦσῆς τινα φαντασίαν λάβῃς, ὅτι καὶ ὀφείλει ἄλλων φαντασιῶν φύλακα, μὴ σωπαθῆς ταχέως· ἀλλ' ἐκδέξαι σε τὸ πρᾶγμα. καὶ μικρὸν ἀναβολὴν αὐτῆς παρὰ σαυτῷ λαβὼν, ὁπαιόπτον τὴν φαντασίαν, καθ' ἃς ἔχεις χαυδὰς καὶ πειρῶ κρατεῖν μὴ ἡνιῶν.

Ὁλοχερῶς | *Omnino.* Xyl. ut fit, Ὁλοχερῶς ὁλοτελῶς quomodo Suidas exponit. Sed cum σωαρπάζεσθαι conjungit, *nè in totum abripi nos sustineamus*; cùm Bootius τὸ μὴ adhærere malit, *nè ulla ex parte abripi nos patiamur.* Ego ὁλοχερῶς istic, ut & *l. 9. § 3.* αὐτὸ τὸ περιπτῶς, *temerè, temerariè* positum existimem. ut ὁλοχερῶς σωαρπάζεσθαι idem sit Marco, quod ταχέως σωαρπάζεσθαι Epicteto. re scil. ipsâ non satis sedulò & accuratè perpensâ. Vide *ad l. 1. § 7. & l. 9. §. 3.*

Ἀλλὰ βοηθεῖν χρὴ δυνάμει | Ità Cicer. *Tuscul. l. 4. Cur miserearè potiùs quàm feras opem, si id facere possis? aut sine misericordia liberales esse non possumus? non enim ipse suscipere ægritudinem propter alios debemus, sed alios, si possumus, levare ægritudine.* Et Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων (Stoicos notat) καὶ τὸν ἔλεον λύσιν περὶ αὐτυχήματα ἀνθρώπους γιγνόμενον, ὡς καλὸν τὸ βοηθεῖν, ἀ τὸ σωμπάσχειν τοῖς πάσιν ὅσιον ὄν. Quod autem in casibus istiusmodi quoad alios observandum præcipit Marcus, idem & quoad nosipsos Epictet. *l. 1. c. 27.* Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ δεῖ τινα εἶναι, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται εἶναι δεῖ· ἢ ἔστι, καὶ ὑ φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται· λοιπὸν ἐν πᾶσι τούτοις εὐτυχεῖν ἔργον ἐστὶ τὸ πρακτικὸν· ὅ τι δ' ἂν ᾖ τὸ θλῖβον, ἐκείνῳ δεῖ φεύγειν τῷ βοηθείαν

Κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαπτῶνται, μὰ μῶρόν τι βλαβην | *Si in mediis istis* (quæ nec bona nec mala sunt) *detrimenti aliquid sustinuerint, nè eos ludi existimes.* ἐλαπτῶσθαι est τὸ ἔλαττον ἔχειν ὅτου ἐλάττω εἶναι, sive ἔλαττον ἔχειν. ut Epictet. *l. 3. c. 15.* (qui locus & *ad l. 8. § 1.* allatus, cum & illum illustrat, & cum eo qui hic sequitur Platonis sororiat.) i.e. *minus consequi, detrimentum damnumque aliquod sustinere.* Siquidem is hoc eodem sensu τὸ ἐλαπτῶσθαι usurpavit, *polit. l. 8.* Φόρων τε καὶ τιμῶν καὶ δίκης, καὶ ὅλως ἐλαπτῶσθαι ὥστε πράγματα μὴ ἔχειν. Et Dio Prus. Τίς ἂν ἐλαπτῶσθαι βουλόμενον, καὶ τοῦ δοκεῖν ἥττων ῥᾳδίως ἀπομένειν. ἀ πολλαπλάσια ἂν ἄλλων ἐκτήσατο; & *orat. 61.* Τῆς γὰρ ὑμετέρας μετέξειν ἀρετῆς, καὶ τοῦ αὐτὸν ἂν ἐλαττώμενον. Allusisse videtur Marcus ad illa Epicteti *l. 2. c. 10.* Ἀλλ' ὅπερ τὸ σωματικὸν ἐλάττωμα ἦν εἰς κῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπου εἰς τοῦ προαιρέσεως ἀνδρία βλάβη; Marcus ipse *supra § 15.* ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτῷ ἐν τύπτει, ἀγαθὸς βοηθεῖται, *qui minus sibi in istis concedit.*

Κακὸν γὰρ ἔδος | Forsan fuerit, κακὸν γὰρ οὐδὲν· *nihil enim mali subest*, cùm ista nec bona nec mala, sed media sint, quibus privantur illi. Potest tamen ferri istud, κακὸν ἔδος. Sic enim Plutarch. *de exil.* Μὴ σκόπει τὰ νῦν δάκρυα καὶ τὰς ὀπθρηνίσεις ἡμῶν εἰς τόνους, ἴδοι τινὶ φαύλῳ πεφυκυίας πρὸς ἕκαστον. Faciuntq; eodem quæ Epictetus habet loco superius laudato: Εἶ ἔδος ἐστὶ τὸ θλῖβον, πρὸς ἐκεῖνο τῷ βοηθείαν ἀνδείσκειν πειρατέον. Τί δὲ πρὸς ἔδος ἐστὶν ἀνείσκειν βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔδος· ἡμῶν λεγόντων, Τάλας ἐκεῖνος· ἀπώλετο ὁ παῖς αὐτῶ, ἢ μήτης ἐξεκόπη· ἄκυρον ἡμῶν ἐναντίων λόγων· ἐπάτασον σαυτὸν τούτων ἡμῶν φωνῶν· ἀντίδες τῷ ἔδει τὸ ἐναντίον ἔδος. Sed prius tamen illud magis placet.

Ἀλλ' ὡς ὁ γέρων | Fabellam aliquam seu historiolam respexisse videtur, de sene, qui pueruli alumni sui rhombum, sive ludicrum aliquod, animi causâ poscebat, non quòd ipse expeteret, aut momenti alicujus esse duceret, cùm πωγωνίας τε esse cognosceret: sed quò puerio ipsum beneficio aliquo affecisse se opinaretur. ità solemus nos ab infantulis nostris ejusmodi petere ludibundi, quò illi nobis gratificari videantur. est enim istic ῥόμβος, quod & Salmas. monuit, non *rhombus*, utl Xyl. vertit, sed puerilis *turbo*, quem & σεῖσμον dixere. Hinc inter Bacchi infantuli crepundia, utl ex Orpheo Clemens in *protrept.*

Κῶνος, καὶ ῥόμβος, καὶ παίγνια καμπισίγυια,
Μῆλά τε χρύσια καλά. &c.

Ἐπεί τοι γίνη καλῶν ἐπὶ ἡμῖόλιον | Xyl. *quoniam boni aliquid fiat in rostris*, tanquam si esset, ἐπεί τι γίνηται καλόν. Cas. *quid facit*, aut *quorsum sit clamor omnis ad rostra iste?* ut aliter etiam legisse vide.

videatur. Ego, etsi in loco suspecto, nihil muto; sed κλῶν illud pro participio habeo, non pro nomine. Verto itaq; *Quando ad rostra clamitans fueris*, sive honorem ac dignitatem aliquam aut tibi ipsi, aut cui faves cuipiam ambiendo, sive litem aliquam vel propriam vel alienam prosequendo. Verùm D. Salmas. κλὰς mavult, i. e. *splendidè vestitus & pulcer.* ut alludsum sit ad magistratus, qui pro rostris splendidè amicti concionem habebant. ἐμβόλα sive ἐμβολοι, *rostra*: locus in foro Romano, navium Antiatium, quas in pugna ceperant, rostris instructus; utl Livius *l.* 8. Περὶς τοὺ κλαυδίους ἐμβόλους εἰς τὸ ἀγορᾶν. Polyb. *l.* 6. &, ἀναβὰς εἰς τοὺ ἐμβόλους. *ib.* & apud Suidam autor incertus, Τὸν δὲ πυρρίαν πρὸς τὸν πόλεμον προτρεπόμενον κλασσόμενος ἀπὸ τῆς ἐμβόλων, ἐποιεῖτο τοὺ λόγους. *Prætorem, qui populum ad bellum hortabatur, cùm detraxisset, verba ipse faciebat*, vel, *concionem ipse habebat*, quem locum Suidam de aciei genere, quod apud Tacticos ἔμβολον dicitur, perperam cepisse, monuit & toties hîc nominandus mihi clariss. Salmas.

Ἄνθρωπε, ἐπιλάθῃ | hoc tibi, inquit, occurrat, ubi in foro consistis, locum forsan honestiorem dignitatemve aliquam vel tibiipsi vel alii cuiquam eniixiùs ambiens: *O homo, an istarum rerum conditionis oblitus es*, quòd ea, tanquam si boni quidpiam eis inesset, tam studiosè persequaris? sive, *Nescis, ô homo, qualia hæc sint?* pulcrum putas ac beatum magistratum capessere, ac pro rostris concionari, & affari populum?

Ναὶ ἀλλὰ τύτοις φαντάζεται | Respondet, quasi ex ambientis persona. Agnosco revera esse ejusmodi, qualia tu suggeris; adiaphora scil. Verùm ea sunt, quæ isti in æstimatione cum primis habeant; quæque ambiunt & affectant omnes.

Διὰ τῦτ' ἂν κὴ σὺ μωρὸς ἦν | Regerit huic: *An ideo & te stultum fieri*, & inter stultos nomen tuum profiteri necesse est, quia stolidè sese illi habuerint? Quod in *Scolio* apud Athen. *l.* 15.

Σωὶ μοι μαινομένῳ μαίνεο, συνσωφρονέοντι σώφρονι.
Tu velis mecum insanire, sano ego consipiam tibi.

Et Callias apud Clem. *Strom. l.* 6.

Φασὶ μὲν μαινομένων
Χαλῶσι μαίνεσθαι ἅπαντας.
Apud insanos omnibus aiunt
Esse insanire decorum. Grot.

Vide & Apollodorum *Adelph. ad l.* 9. § 3. Atqui ait Menelao Agamemn. apud Euripidem in *Iphigen. Aulid. v.* 406.

Συνωφρονεῖν σοι βύλομ', ἀλλ' ὐ σωφρονεῖν.
Consipere, non consurere sum promptus tibi. Grot.
Consipere, non desipere tecum debeo. Lipsius.

Eodémque alludens Plut. de amico genuino;

Συνωφρονεῖν χρὴ, ὐχὶ σωφρονεῖν ἔφυ.

Et ex Sophocle:

Οὐ χρὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυ.

Καὶ νὴ δία, συγχορδῶν καὶ συμφιλοκαλῶν, ὐ σωφρονίζειν ἀλλὰ συμφρονεῖν. Marcus ipse *suprà* § 29. Εἰ δὲ ἐστερχόμενον, ἀδεὶς με κολακίσειν μεμαθὼς. μωροὺς autem i.e. *stultos*, *supr. l.* 4. § 38. pronunciaverat eos omnes, quos res istiusmodi solent, εὐχαίρους ἢ λυπεῖν, si concedantur & adsint, lætos; si negentur, tristes faceret.

Ἐμβόλιμόν ποτε, ὅπου δήποτε κλαληφθεὶς, σύμφερες ἀνθρώπῳ | Locus morbi manifestus; sed cui citra codicum opem haud facilè medicina fiat. Mer. Casaub. illud ἐμβόλιμον ποτε ad priora refert, eôq; periocham vult claudi. vertit itaq;, *Fueram quandoq;* [id sufficiat.] In *præfatione* sic ὅθ' ἁφορμὴν; *Num & tu idcirco stultus futurus es? Sufficit quod tam diu etiamnum fueris.* Xyl. sequentibus conglutinat, redditque; *Aliquando, utcunque relictus, factus sum felix.* ut ὅπως δήποτε, non ὅπου δήποτε legendum fuerit. quod, si cui admittendum videbitur, malim; *Qui nunc nescio quo pacto neglectim habeor, fuit quando felicior eram, fortémque ferebam meliorem.* Ut verba sint indignè ferentis, aliis jam posthaberi se, cùm prælatus aliquando fuerit. qualis illa Menandriana apud Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 19.

Τί δ' ἐγὼ κλελειπόμην;

Verùm Casaub. κλαληφθεὶς, non κλαληφθεὶς legit, vertítque ἁφορμησάς, *Mors me, ubicunque voluerit, deprehendat: ipse felix futurus sum.* Atque ità Marcus *l.* 12. § 7. Ὅπιον δεῖ κλαληθῆναι τοῦ θανάτου. Et simpliciter Epictetus *lib.* 3. *cap.* 5. Τί θέλεις ποιῶν κλαληφθῆναι; videndus ad *lib.* 6. § 30. Lectionem eam probat D. Boot. sed pro ἐμβόλιμον mavult ἡμέρου ἂν ποτέ. ut sit sensus; *Quocunque loco deprehensus, felix fueris*, sive *esse poteris*: in tua est potestate situm, ut sis felix, quemadmodum *l.* 11. § 1. dicit, in mentis potestate situm esse, ut vitam sibi plenam ac consummatam efficiat, ὅπου ἂν κλαληφθῇ, *ubicunque* vel *quandocunque morte superveniente deprehensa fuerit.* Vel, γίνου ποτέ. *Fias aliquando vir felix*: fac te felicem. istud tibi acquire, ut, quocunq; loco deprehensus fueris, felix sis. Hoc verò sensu admisso, à superioribus ista sejungenda sunt, ut periocham integram cum eis quæ sequuntur conficiant. D. Salmas. denique sic concinnat, ut dialogismus prior continuari videatur. Ἐμβόλιμόν ποτε σύμφερες. Ἄνθρωπε, σὺ δὲ σύμφερες, ὅπου δήποτε κλαληφθεὶς, ἀγαθὸν μοῖραν σωστὴν ἀπονείμας? *Felix aliquando fui. Mi homo, tu verò felix, ubicunque deprehensus, si bonam ipse tibi sortem feceris.* quod quomodo fiat, mox subjicit. Hoc est quod Plaut. *Trinum.* 2. 2.

Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Cicer. in *paradox.* 5. *Nec est ulla res, quæ plus apud sapientem polleat quàm ipsius voluntas atque judicium, cui quidem etiam, quæ vim habere maximam dicitur, Fortuna ipsa cedit, sicut sapiens posta dixit;*

Suis ea cuique fingitur moribus.

At

Ar quis is poeta ſapiens? Forſan docebit id nos Saluſtius. Is etenim *orat. ad Cæſar.* 1. *Res*, inquit, *docuit id verum eſſe, quod in carminibus Appius ait,*

Fabrum eſſe ſuæ quemque fortunæ.

Sed & Corn. Nepos in *vita Attici*;

Sui cuique mores fortunam fingunt.

Et de Catone Livius *lib.* 39. *In hoc viro tanta vis animi ingenique fuit, ut quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus fuiſſe videretur.*

Τὰ ἧ εὐμοίρες, ἀγαθὰ μοῖρα σεαυτῷ ἀπονέμας | Iſtis aut corrigit Marcus ſententiam hominis, qui ideo felicitatem tribuebat ſibi, quòd in dignitate aliqua petenda res ex voto nonnunquam ſuccederant. aut exponit etiam clariùſque explicat, nè quis perperam accipiat, quid τῆ εὐμοίρες vocabulo intelligi velit. Εὔμοιρες, inquit, ſive *felix* (unde & *l.* 2. § 6. εὐμοιρία *felicitas*) is verè dicitur, qui μοῖραν ἀγαθὴν, id eſt, *ſortem bonam ſibi nactus eſt.* Sors autem bona, non in mediis iſtis, ſed in bona mentis diſpoſitione, boniſque conatibus atque actibus indè profluentibus, conſiſtit. Vide *l.* 7. § 17. In his etiam ἀγαθοὶ τρόποι pro ἀγαθαὶ ἕξεις reſcribendum monet D. Salmaſ.

Ad Librum VI.

§ 1. Τῶν ὅλων ὑσία ἐυπειθὴς καὶ ἐυτρεπὴς | *Univerſi materia eſt obſequi ac fingenti parere prompta.* Verùm hoc in dubium vocat Seneca *quæſt. natur. l.* 1. *præfat.* ubi inter alia quærendum præponit; *Deus materiam ipſe ſibi formet, an datâ utatur:—Deus quicquid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda deſtituant; & à magno artifice pravè formentur multa, non quia ceſſat ars, ſed quia id, in quo exercetur, ſæpe inobſequens arti eſt.* Idemq; fidentiùs in adverſam partem, *de provident. c.* 5. *Quare Deus tam iniquus in diſtributione fati fuit, ut bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adſcriberet? non poteſt artifex mutare materiam. hæc paſſa eſt. quædam ſeparari à quibuſdam non poſſunt, cohærent, individua ſunt.* Scilicet Deum neſciebant illi materiæ autorem, quam illi Deo ſuo coævam ſomniabant. nec mirum ſi inobſequentem experiretur, in quam lege creandi jus nullum obtineret. Videatur *adverſùs Hermogenem*, qui paria illis ſentiebat, Tertullianus.

Ὁ ἧ ταύτῃ δοικῶν λόγος | Vide *ſupr. l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21, 30. & *infr.* § 4.

Οὐδαμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τῆ κακοποιεῖν | Ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐςι κακῶν. Jacob. *c.* 1. *v.* 13. Vide *ad lib.* 2. § 11. Quomodo ergò, inquies, ipſe de ſe? Eſaiæ *c.* 45. *v.* 7. *Ego Dominus creans malum.* & Amos *cap.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate, quod Dominus non effecerit?* Reſpondet Baſilius Cæſar. *orat.* 8. κτίζει κακά. τετύχηκε, μεταχειρίζεται αὐτὰ καὶ εἰς βέλτιόσιν ἄγει· ὥςε ἀποθέωσίν τὸ εἶδος κακὸν, τὴν τῆ κακῆ φύσιν μεταβολὴν. ὥσπερ τὸ κλίζειν, *Pſal.* 51. *v.* 10. & *ad Eph. c.* 2. *v.* 10. ἐκ ἐν τῆ μὴ ὄντι παρέχειν, ἀλλὰ τῶ ὄντος μεταχειρίζειν. Verùm reſpondet ſecundò, diſtinguendo de malis. Κακὸν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὴν ἡμέτερον αἴσθησιν· τὸ ἧ ὡς πρὸς τὴν ἑαυτῆ φύσιν. τὸ μὲν ἐν ὡς φύσει κακὸν, οὕτε ἡμῖν ἦπται κακὸν ἧ τὸ ἡμῖν ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς τὴν αἴσθησιν· ἀπὸ τῆ φρονίμε καὶ ἀγαθῆ διαπορᾶ, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπάγεται. Et rurſus: Τὰ μὲν κυρίως κακὸν ἡ ἀμαρτία, ὅθεν μάλισά ὅτι τῆς τῆ κακῆ προσηγορίας ἄξιον, ἐκ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ἦπται· ἦν ἧ λοιπῶν, τὰ μὲν ὡς ἀγωνίσματα, εἰς ἐπίδειξιν ἀνδρείας προβάλλεται· τὰ ἧ, ὡς διορθώματα ἦν ἡμαρτημένων ἐπάγεται· τὰ ἧ, ὡς παραδείγματα, ὅπῃ τῶ σωφρονεςέρως πεπᾶσθαι τῶν πρὸς ἁμαρτίαν ἐκολιθήτες. Gregor. Rom. *in Job. l.* 3. *c.* 6. *Neque enim mala, quæ nullâ ſuâ naturâ ſubſiſtunt, à Domino creantur: ſed creare ſe mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis male agentibus in flagellum format; ut ea ipſa & per dolorem, quo feriunt, delinquentibus mala ſint; & per naturam, quâ exiſtunt, bona. Unde & venenum, mors quidem eſt homini, ſed tamen vita ſerpenti.* Tertull. *adv. Marcion. l.* 2. *Quia mala dicuntur, & delicta, & ſupplicia, conditorem malorum intelligi volunt, ut malitiæ autor renuncietur. Nos adhibitâ diſtinctione utriuſque ſortis; ſeparatis malis delicti & malis ſupplicii, malis culpæ & malis pœnæ; ſuum cuique parti definimus autorem, malorum peccati & culpæ diabolum, malorum pœnæ & ſupplicii Deum creatorem, ut illa pars malitiæ deputetur, iſta juſtitiæ: mala condenti judicia adverſùs mala delicta. de his ergò creator confitetur malis, quæ congruunt judici: quæ quidem illis mala ſunt quibus rependuntur: cæterum ſuo nomine bona, quâ juſta, & bonorum defenſoria, & delictorum inimica.* Ità Irenæus *adv. Valent. l.* 4. *c.* 77. *Mala eis in quos incidunt; bona quia ex Dei judicio procedunt.* Et Auguſt. *epiſt.* 120. *c.* 19. *Malo non peccata, ſed ſupplicia. Malum autem malo non malè redditur: nam & ei cui redditur malum eſt, quia ſupplicium eſt; & ei à quo redditur bonum eſt, quia rectè factum ejus eſt.* Idem *ad Pelag. ep. l.* 2. *c.* 7.

Πάντα

Πάντα καλ' ἐκεῖνον γίνεται | Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de paſſerculo, de pilo, Domini noſtri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 2. Κακῶς ἀκέων, ἢ εὐφημῶν | Vide *l.* 4. § 25. & *l.* 5. § 3. & *injr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα φορτίδεται, τούτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσκῶν ἀφελοῦσιν ἀφελοῦ, ἑμοῦσε. ὅ, τι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ὑπερέρου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστ' ὄζει σύν.

Μία τῶν βιωτικῶν φροντίδων | Vide *lib.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu nescis unum esse ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι | Hoc eſt quod noſter paſſim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *lib.* 7. § 6, 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, reſpondit, τὸ παρὸν εὐπορεῖν. Laert. *l.* 1. quod poſtea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὐπορεῖν. παροιμία. qui & ſubjungit Platonis locum è *Gorgia*. Καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρά σου. Et Cratini ex *Pylea*.

Ἀνδρὸς σοφοῦ γε, τὸ γε παρὸν φροντίσαι,
ὡς καλόν,
Εἰς δύναμιν εὖ θέσθαι. ——
Sapientis hoc opus eſt probè diſponere,
Quod impræſentiarum adeſt. ——

Apud Procopium *Gottic. l.* 1. Vitiges;

Ἐμὲ γάρ τις παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος,
Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι, κελεύων.

Baſil. Cæſar. *in Eſai.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυφραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὸ παρόντα φρὸς τὸ χρήσιμον διάθεσο. Λίαν γὰρ τὸν παρόντα χρόνον φρεμμένες, ὕστερόν ποτ' ἀναλαλήσεις τὸ παρελθόν, ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον ἀνιωμένοις. Baſ. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus autor;

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε.
Vitam explica ex præſentibus rebus tuam.

Heſych. Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι. παροιμία, ἧς μέμνηται Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει. In adagii autem illius expoſitione lapſum Eraſmum reſtituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Iſth. Od.* 8.

Τὸ δ' ἐφαμερὸν πολὺς ἄρειον αἰεί,
Χρῆμα πάν. δόλιος δὲ αἰὼν,
Ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται
Ἐλίσσων βιότου πόρον.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἕκαστος ὁρᾶται,
Τυχὼν κεν ἀσπαλέως χάριτος φερτίδα τὰν παρ' ποδός.
Τὰ δ' εἰς ἐπιόντα ἀτέκμαρτον φρονῆσαι.

Ariſtippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέραν τὸν γνώμονα ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τὴν ἡμέρας ἐπ' ἐκείνῳ τῷ μέρει, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ φρόντιστεν ἦν, ἢ ἐννοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρὸν, μήτε ὂν τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epiſt.* 101. *Ille ex futuro ſuſpenditur, cui irritum eſt præſens.* Denique quod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tireſia Menippo datum fingit conſilium, Τοῦτο μόνον ὑφ' ἅπαντι θαῤῥεῖν, ὅπως τὸ παρὸν εὖ θήσῃ, ἀφαδεσμήτους τὰ πολλὰ, καὶ μὴ μισθὸν ἐπιπραθάκως.

§ 3. Ἔσω βλέπε | Aliud hîc, ἔσω βλέπε· aliud ἔνδον βλέπε *l.* 7. § 59. ibi vult hominem intentum ſuam introſpicere; iſtîc in rerum externarum naturam ipſam internam, miſſâ ſpecie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἕξις | Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα | *Omnia quæ ſubjecta ſunt.* Xyl. *Subſtantiæ omnes* Caſ. Malim, *præſentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præſentia.* quod *lib.* 9. § 23. Πάντα ὅσα ὁρᾷς. Vide *ad l.* 8. § 24.

Τάχιστα μεταβάλλει | Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἥτις ἐνδυομαδήσεται | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐνδυομαδήσεται, tanquam ab ἐνδυμάζομαι. quod neſcio an legatur. ἐνδυμάδαι, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* quomodo ea ſolent, quæ adolentur. eſt ergò ἐνδυομαδήσεται Marco hîc, quod בלר בעשן Pſaltes dixit, *Pſ.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur ſolicitaret Piſcator nihil erat.

Εἴγε ἥνωται ἡ οὐσία | *Siquidem compacta ſit eorum ſubſtantia.* Xyl. ut de ſubjectis ſingulis intelligatur. at Caſ. *ſi in unam eandemque ſubſtantiam redigenda ſint omnia*: Vel, *ſi rerum omnium ſubſtantia ſit inter ſe unita, & in unum compacta.* firmat ſimul & explicat Marcus ipſe, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ πάξις.

§ 5. Ὁ διοικῶν λόγος | *Supr.* § 1. incertum eſt autem, iſtâne ad priora illa pertineant, an aliò ſpectent, & ſeorſim ponenda fuerint. Illud Caſaubono, hoc Xylandro placuit. quod & ipſe ſecutus ſum. De ſenſu convenit. Menti univerſi rectrici, quid de ſingulis faciat, & quo fine quidque faciat, & quale id ſit, in quo ſe vimque ſuam exerceat, ſatis perſpectum ac proſpectum eſſe; etiamſi iſta nos quàm creberrimè lateant.

§ 6. Ἄριστος ὄρνις ἡ ἀμυίς | Aurea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνώμεθα τὸν ἐχθρόν; reſpondit, Αὐτὸς καλὸς καγαθὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qui & *de legib. poet. c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γεγράφασι. Ποτὲ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὄντων ἀ πυθαγόρεια, ὅταν πρὸς σωφρονεῖν μοιοῦσθαι καλόντας τοὺς πονηροὺς, τὸ τῶν Διονυσίου παιζόντων ἔστιν. ἐρωτηθεὶς δὲ ὅπως ἂν τις ἀμυναίτο τὸν ἐχθρόν· Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς καγαθὸς γενόμενος. Atque hoc eſt quod ille apud Comicum neſcio quem (autore eodem *de exil.* referente) qui cùm de infelicitate ſua querentem amicum πρὸς πίνειν ἀμυνόμενος juſſiſſet, interrogatus quâ ratione id effectum

effectum daret, **φιλοσόφως**, respondit. Quin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, **πῶς ἂν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσειε**· respondit, **ἑαυτὸν ἀγαθὸν ἀνδρα βέλτιον ποιήσειν.** Idémque Plut. *de util. ex inimic.* **Σὺ τοι δίδαξες μὴ κακῶν, ἔξεστι γάρ, ἀν δίκης ἀνιέν τὸν μισοῦντα.** Ilidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 296. **ἐδὲν ὕπνου κολάζει τοὺς ὑβριστὰς, ὡς μὴ ὑβριζομένου ἀνεξικακία· τὸ γὰρ ἀγαπητὸν καὶ συμφέρον, τῷ ἀληθοῦς εἶ τοὺς ὑβρεις. τὸ δὲ καταγελᾶν αὐτῶν, τῷ μανίαν συμπλέκειν πονηρὸν, ἀπόδειξίς ἐστιν ἐναργεστάτη.** Et *l.* 3. *ep.* 181. **Δύο ταῦτα ὑβριζομένῳ φέρει· τὸ, τὰ μανίαν ὕπνου λυπῶν τοὺς ὑβριστὰς, ὡς μὴ μὴ ὑβριζομένου ἀνεξικακίαν τό, τε ὕπνου ἀμύνασθαι αὐτοὺς μὴ δύνασθαι, ὡς ἀγριτέρω ἀσπάζεται.** Et mox, allato Diogenis dicto, superiùs memorato: **ὁ τοίνυν ἀγριτέρω καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, χαρίεις τοῖς ἐχθροῖς δόξαν πλήξει. ὁ δὲ καὶ συγγνώμην τοῖς ὑπὸ φόβου βοηθουμένοις νέμων, καὶ ἐυμένῳ αὐτοὺς ἀνασχοῖν ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας, καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὴ ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπίπτων τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειροδεῖσιν, ὅτος τῷ ὄντι ὁ εἰλικρινῶς φιλοσοφῶν ὀπτάμενος.** Vide Regem sapientissimum, *Paræm. c.* 25. *v.* 22. & Apostolum *ad Rom. c.* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐξομοιῶσαι | Jasoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ' ἐσμὲν, οὐκ ἐσμὲν, οὐκ ἐγὼ κακὴ,
Γυναῖκας· οὐκ χρὴ σ' ἐμοιῶσαι κακῇ,
Οὐδ' ἀντιτείνειν πάλιν ἀντὶ πονηρίων.
Summus quidem mulieres, quod sumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Non decuit, aut fatuis fatua rependere.

Verùm versiculum primum Grotius in excerptis aliter distinxisse videtur, dum vertit;

Summus mulieres, quale non dicam malum:
Summus. Sed haud te decuit æquatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noster *lib.* 7. § 15. **Ὅ, τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.**

— ridiculum est enim
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. **Εἰ δ' ἠφειλέσθης ἄπορος καὶ κακὸς διὰ φθόνον, ὑπὸ τῆς Δίκης δεῖ θυμῷ διαφθεῖραι τὸν ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἀντιπαμύνεσθαι, τῷ σφαλῆναι, νόμῳ δικαίῳ τοῦ εἶναι, φύσει γινόμενον ὑπὸ μιᾶς ἀσθενείας.** Epictet. *l.* 2. *c.* 10. **Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν βλάπτει, μὴς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, μὴς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας;** August. *in Psal.* 54. *Quid tibi prodest, quia exigis quas pertulisti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? passus es malum. ignosce, nè duo fitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. si odisti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. quid facis reddens malum pro malo? unum ægrotum flebam, qui te oderat. jam duo plango, si & tu odisti.* Idem *epist.* 5. *Paratus igitur esse debet homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, ut numerus potiùs crescat bonorum, non ut pari malitiâ se quoque numero addat malorum.* Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. **Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.** Guigo *meditat. c.* 15. *Quàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis superantur. positus es quasi signum ad retundenda jacula inimici*; id est, *ad destruendum malum oppositione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *cap.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *lib.* 7. *c.* 31. *Affiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira lib.* 2. *c.* 34. *Iraſcetur aliquis? tu contrà beneficiis provoca. cadit ſtatim ſimultas ab altera parte deſerta. niſi par non pugnat. Si utrinque certabitur, ille eſt melior, qui prior pedem retulit: victus eſt, qui vicit.* Salust. *Jugurth. Bono vinci ſatius eſt, quàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *lib.* 4. *c.* 2. *Specioſius aliquantò injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ penſantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. **Ἐγὼ πέρι γὰρ σοφιστῶν** | Vide *lib.* 5. § 34.

Μεγαλαίνων | Vide *l.* 5. § 6.

Σωὶ μιήμῃ θεῷ | Vide *lib.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum quod referatur hìc, Epicteti illud *dissert. lib.* 1. *c.* 16. **Εἰ γὰρ νῦν εἴχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφημεῖν, καὶ διεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀροῦντας καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέχων ὄργανα ταῦτα δι' ὧν τιμᾶ γεωργήσομεν. μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας ἔδωκεν, ὅτι καταπόσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι ἀσυνειδήτως, καὶ καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ὑφ' ἑκάστου ἁρμοῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἁρμοῖν, ὅτι τιμᾶ ἔδωκε τιμᾶ ἡγεμονικὸν, καὶ ὁδῷ χρησιμᾶ.** Quid ille non feciſſet, ſi adjicere potuiſſet, **μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν χειρὸν ἡμῶν ἔδωκεν**; ſed ulteriùs porro audire nè pigeat. **Τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀπιστιτύφλωσθε, οὐκ ἔδει καὶ ἓν τὸν ταύτῃ ἐκπλαγῆναι τιμᾶ χάριτος, καὶ ὕστερ πάντων διαδύντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γὰρ ἀηδὼν ἤμην, ἁπτικὸν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τῆς κύκνου· νῦν δ' λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. οὐδ' ἐγκαλείψω τιμᾶ τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἐν δύνωμαι, καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τιμᾶ αὐτιμᾶ ταύτην φύσιν παρακαλῶ.** Contende cum istis quæ Psaltes regius habet, *Psal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. **Σωφρόνησον νόει τὸν Θεὸν,** ἢ **ἀναπείθου** quod sub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliss. l.* 1. *c.* 54. sic extulit; **Μνημονευτέον Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀναπειστέον.** Rursúsque idem apud Maxim. **Ἀναπείθω ἀεὶ Θεῷ λόγον καὶ ἡμέραν, μᾶλλον**

τὴ τὰ πάντα. Idem denique apud Anton. Ἐὰν δὲ μνημονεύῃς, ὅτι ᾧ ἐρχόμεθα καὶ ψυχῇ ἢ σῶμα θεὸς παρέσπασεν ἕκαστος, εἰ πάντας σε ταῖς φαντασίαις ἀγάγῃ, ἐ μὴ ἁμαρτήσῃ, ἔσῃ ὃ τὸν θεὸν σωθήσεσθαι

§ 8. Τὸ ἡγεμονικὸν ὅτι τὸ ἑαυτὸ ἐγείρειν καὶ πείθειν | *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιῶν ἢ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον | Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὸν τὸ ὅλον φύσιν ἔκαστα περαίνεται | *Supr.* § 1, 4.

§ 10. Ἢτοι κυκεών | Idem *l.* 4. § 27.

Ἔρωσις καὶ τάξις, φρόνοια | leg. [καὶ] φρόνοια.

Τί καὶ ὀπτυμῶ εἰκαίῳ συγκείμαι | Ita *l.* 2. § 11.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ φρονοῦντι κενῷ ;

Αἶα γίνεσθαι, Αἶα, γαῖα, *terra*. Porrò *in terram verti*, sive *terram fieri*, pro *mori*; ex consequenti. ità in sacra pagina. *Gen.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccles. c.* 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, quod prius fuerat, redierit.* & *Ps.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Psal.* 146. *vers.* 4. *Quo die spiritus eorum recesserit, ad terram suam revertuntur.* Alluſum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad.* η. *v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Vos in aquam & terram cunctos converti er opto.

Plut. *adv. Epic. vit.* Τὸ δὲ ἀναιδῆσαι τὸ λυδὸν, (ità ex ipſo ſuperiùs Plutarcho reſtituto) καὶ μᾶλλον ἢ πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναιδῶν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τῷ θανάτῳ λύπην, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτῷ προσίησιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὃ λυδιᾶν ἡ φύσις,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε, σπεῦδε εἰς τὸ μὴ φρονεῖν μηδὲ αἰσθάνεσθαι διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejuſdem ſaltem nomine, *de Homeri vita* ac *poeſi* differens, ait verbis hiſce poetam σημαίνειν τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ ἁπλᾶ στοιχεῖα τοῦ παντός. indè Xenophanem traxiſſe dogma ſuum illud, τὰς φρόντας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodiſi. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ νεκρὰ, inquit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ πέφυκεν. itaque Homerum, cùm noſſet τὰ μὲν δύο στοιχεῖα φθαρτὰ, οἷς λεπτομερῆ καὶ κυρτότατα, (ignem ſcil. & aërem) τὰ δ' ἄλλα (terram ſcil. & aquam) ἀθάνατα ἔδωκεν, ἀθανάτους ἔφη τοὺς νεκροὺς σώματα dixiſſe,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

id eſt, ξηρότατοι καὶ ψυχρότατοι. ità ſiquidem legendum quod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifeſto; ξηρότατοι καὶ ὑγρότατοι. Simplicius Heſych. Τέλος καὶ γαῖα γένοισθε. διαλυθέντες, ἀποθάνοιτε. & Euſtath. νεκρωθέντι, καὶ τῷ μὲν ζωογόνῳ πνεύματι πάθει στερηθέντι γένοισθε ἢ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ ἐναπεμένει τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀνησυχιωθέντες (ἀνησυχίαν autem loco ſuprà citato habet Aprodiſi.) τετέχθαι εἰς τὰ βαρύτερα μέρη στοιχεῖα καὶ ἀκίνητα καὶ ὑμῶν ὅμοια ἀναλυθέντα,

Ἥμισυ αὖ τοῖς ἕτεροι ἀκόλουθοι. ——

alios autem, duobus elementis hîc nominatis etiam duo reliqua comprehenſa & ſubintelligenda; ſicut in illo Heſiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam.

Γαῖαν ὕδει φύρειν, —Vulcano injungitur.

nec alio ſenſu dixiſſe Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαῖης τε καὶ ὕδατος ἐσμὲν ἅπαντες.

In proverbium autem uſu frequenti ac familiari deveniſſe Homericum illud monent Grammatici. quo alluſerit Val. Cato in *Diris*, obſervante Scaligero, ubi dixit,

Quamvis ignis eris, quamvis aqua, ſemper amabo.

Cæterùm Marcus hîc elementum unicum duntaxat expreſſit, terram: quomodo & Euripides, in illis ex Chryſippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda eſt terræ terra; tum vita omnibus
Metenda ut fruges; ſic jubet neceſſitas.

Eſt Euripidis in *Hypſipyle*, uti ex Stobæo diſcimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

—— κἄστι δ' ἔχθουσι βροτοὶ
Εἰς γῆν φέρεσθαι γῆν ἀναγκαίας δ' ἔχει
Βίον θνητοῖσιν, ὥστε κράσεμον εἶχεν.

Vide *lib.* 7. § 40. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem ſolitum Chryſippum reprehendere, quòd Euripideum carmen illud laudaret: negabat enim (quod & Plut. ſuprà) genus hoc orationis quicquam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipſum dolendum eſſe dicebat, quòd in tam crudelem neceſſitatem incidiſſemus. Illud adjecerim fieri poſſe, ut alius alicujus poetæ hemiſtichium fuerit, quod hîc Marcus uſurpavit,

——ὅπως ποτὲ αἶα γένηται.

Ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ παγκρατὴς, ὅ, τι ἂν θέλῃ | Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰρ περιρρύτον
Οὐ πῦρ, ἐ σιδηρᾶν χθόνα τεῖχος.
Arcere namque fata, nec
Ignis, nec æneus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν, ἢ φεύγειν ἢ εἰς ὕστερον. Demoſthen. *de Coron. ibid.* & apud Luciar. in *Demoſth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τέλος τῆς βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν κατείρξας τυγχάνῃ· δεῖ γὰρ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ἰσχυρὸν μὲν ἅπασιν εἶναι τοῖς κινδύνοις, φέρειν δὲ, ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ ἡμῖν, quod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qui dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ τινά πω ἀνδρῶν ἐμιμνάτην ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
At nemo (fidens dico) fatum effugit unquam,
Eſto malus, bonus eſto; humano ſanguine cretus.

Idem tanquam ex Achillis mente: *Il.* ι. *v.* 318.

Ἶσα μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζει.

Bellan-

Bellantemque manet ſors æqua domique manentem.

& *v.* 320.

Κάτθαν' ὅμως, ὅτ' ἄρηος ἀνὴρ, ὅτε πολλὰ ἔοργώς.
Tam, cui nil geſtum eſt, obit, ac qui multa patravit.

quem verſum in ore frequentem habuiſſe Demonactem auctor eſt Lucianus.

Et *Iliad*, μ. *v.* 322. ſub Idomenei perſona;

Ὦ πέπον, εἰ μὴ γὰρ πόλεμον δεῖ τόνδε φυλάσσειν,
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμι ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
Ἔσσεσθ', ὅτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτε κε σ' ἐλλείποιμι μάχην εἰς ἥντιν' ἀνέρες
Νδν δ' (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μύριαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ἀλαπάξαι)
Ἴομεν, ἠέ τῳ κῦδος ὀρέξομεν ἠέ τις ἡμῖν.
O pepo, ſi letique exors, duræque ſenectæ
Vita foret, bellum ſubterfugientibus iſtis,
Non equidem aut acies primas ipſe inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumſtent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, auctûri famam nobiſve, aliiſve.

Unde Plutarchus etiam ſumpſiſſe vult Æſchylum iſta;

Ἀλλ' ὅτε πολλὰ πεύσεται ἐν στέρνοις λαβών,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα σωτῆρα βίου
Οὐτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος πρὸ ἑστίας
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πανώλεθρον μόρον.
Non tela ſiquis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata niſi dent terminum:
Nec ad focum quis conſidens in ædibus,
Fatum hoc magìs ſibi deſtinatum effugerit.

In quam eandem ſententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.

——— κατθανεῖν δ' ὀφείλεται·
Καὶ τῷ κατ' οἶκον ἑδραίῳ πάρεστι πόνος.
——— *morti eſt debitus,*
Etiam laborum immunis qui ſedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ' αὖ θάνατος ἕρπει καὶ τὸν φυγόμαχον,

quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem perſequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidóque tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Camerar. an Callinus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γὰρ κῆρας θανάτου γε φυγεῖν ἐιμαρμένον ἔστιν
Ἀνδρ', ἢν' οἱ προγόνων ἢ γένος ἀθανάτων.
Πολλάκι δηιότητα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχων θανάτου.
A fato nullî mortis ſit gratia; non ſi
Autores generis ſit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapſum circumſtridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demoſth. *de legat. male obit.*

Οὕτω δημόσιον κακὸν ἕρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ
Οὐκέτι δ' ἐν θύραις ἔχειν οὐδὲ διάκοσ' ἐθέλουσι.

Τὰμὸν δ' ἦτορ ἔχος ἀνέρρηξεν. εὗρε δὴ πύλας,
Εἴ γέ τις ἢ φύζαν ἐν μυχῷ ἢ δαλάμῳ.
Cujuſque irrumpit peſtis populatrix in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam ſublime ſuperſilit, atque latentem
Prendit, ſive habeat angulus aut thalamus.

Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.

Nullo fata loco poſſis excludere, cùm mors
Venerit, in medio eſt Tibure Sardinia.

& Propert. *l.* 3. *eleg.* 17.

Ille licèt ferro cautus ſe condat & ære;
Mors tamen incluſum protrahit inde caput.

Vide *ad l.* 7. § 46. Auguſt. *de diverſ. ſerm.* 28. *Mors differri poteſt; auferri non poteſt.* Et *de Verb. Apoſt.* 18. *Mortem differunt iſta, non auferunt. Sed etſi tardiùs quis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non poſſis?* Senec. *epiſt.* 93. *Quid intereſt quàm citò exeas, unde exeundum eſt? ibid.*

Vide *l.* 4. § 50.

Εὐσταθῶ | Verbum Stoicis familiare, quâ *conſtantem* illi & *immotum prorſus animi tenorem* deſignabant. eundem & εὐσάθειαν appellabant, & τὸ εὐσταθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *diſſert. lib.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9. & *c.* 24. Ὁ γὰρ θεὸς πάσαις ἀνθρώποις ὅτι τὸ εὐδαιμονεῖν, ὅτι τὸ εὐσταθεῖν ἐπέπνευσε. quo loco tamen, prout & apud noſtrum, poteſt *ſtatus animi placidus & tranquillus* deſignari, qualis eſt æquoris in malacia. Καὶ γὰλαίνη ἔσται, ἢ εὐσταθῆ τὸ πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθῶς ἢ ἀταράχως conjunxit: &, quod huic cognatum noſter, *l.* 12. § 22. σταθερὰ πάντα, ἢ κόλπῳ ἀκίνητα.

Θαρρῶ τῇ διοικήσει | *Pſal.* 112. *v.* 7. de viro pio. *Stabile eſt cor ejus, confiſum in Domino.* hoc eſt, ἐστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζοντος ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci noſtri verbis, εὐσταθεῖ ἢ θαρρεῖ τῷ θεῷ.

§ 11. Ὑπὸ τῶν φευκτικῶν | Quæ *lib.* 1. § 12. φευκτικὰ φαντάσματα. & § 15. φευκτάσεις dixit.

Ταχέως ἐπάνιθι | Ità *lib.* 5. § 9. ἐκκρουσθῆναι πάλιν ἐπανίεται. Vide & ſectionem huic proximam.

Ἐπάνιθι εἰς ἑαυτόν | Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθών, *ad ſemetipſum reverſus.* quaſi extra ſe poſitus antè fuiſſet, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum ſe præberet. Publ. Syrus:

Homo extra corpus eſt ſuum, cùm irascitur.

imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iracund.*

Ὁ δὲ θυμὸς, ἔχ' ἢ φησιν ὁ Μελάνθιος,
Τὰ δεινὰ ποιεῖσθαι τὰς ὀργὰς μανικὰς ποιήσας,
ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἐκπολίσας. Secùs contrà, ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια ποιεῖσθαι ἢ μέτρια, τὸν ὀργὴν ἢ τὸν θυμὸν ἐκποδὼν ἀείμνον. Idem de *pro-*

vid. divin. Quod & de reliquis etiam affectibus Chryſippus in *lib.* περὶ ἀνωμαλίας, referente eodem in *tract. de virt. moral.* Τὰ ἐπιτιμώμενα πάθη, inquit, ἐκκρίνει τοῦ λογισμοῦ. idque Menandri teſtimonio comprobat, cujus iſta ſunt;

Οἵ μοι, πάλαι ἔγωγε, πῶς ποθ' αἱ φρένες
Ἦμῶν ἐκεῖνον ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν καιρὸν, ὅ ταῦτ', ἀλλ' ἐκεῖν' αἱρούμενοι
Eheu me miſerum, quamnam in partem corporis
Mens noſtra ſe proripuit illo tempore,
Cùm nimium vecors hæc ego illis prætuli? Grot.

Indè phraſis obtinuit, inquit Plut. *in collat. terreſtr. & aquatil.* περὶ ἧς παρεφρονήσαμεν, ὡς ἔφη παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκπεπωκόσι ἧς λογισμῶν. Vult itaque Marcus, ſicubi tale quid contigerit, quàm celerrimè ut ad te redeas. Cicero *ad Attic. l. 7. ep. 3. Id quod animum induxeras, pauliſper non tenuit; ſed citò ad ſe rediit.*

Ἔστι γὰρ ἐγκοπτόμενος | Reſarciendo jugiter poſt remiſſiones atq; interturbationes animadverſas, validior evadet animi tenor. Ità oſſa confracta, ſi fuerint probè reſtituta, robuſtiora fiunt. Sed & *athleta, quicunque magni ſpiritûs, nec projecit animum projectus; & quoties cecidit, contumacior ſurrexit.* Sen. *de benef. l. 2. c. 13.* Et *quæſt. nat. l. 3. præfat. Fideliſſimus eſt ad honeſta ex pœnitentia tranſitus.* Et quod Plutarch. in *amator.* Ὡς ἡ ἅλς ἐκ νεφῶν καὶ μικρὸν ὀμίχλαι διεμύθησε· ἔπως ἔρως ποτ' ὀργὰς καὶ ζηλοτυπίας ἐρωμένου διαλαμπόν, ἥδιον καὶ δεμνότερος. Plaut. item *Amphitr. act. 3. ſc. 2.*

Iræ interveniunt; redeunt rurſus in gratiam.
Verùm iræ ſi quæ forte eveniunt hujuſmodi
Inter eos, rurſum ubi reventum in gratiam eſt,
Bis tantò amici ſunt inter ſe quàm priùs.

§ 12. Ὥσπερ πολλάκις ἐπάνιθι | Senec. *epiſt.* 103. *Quantùm potes, in philoſophiam ſeccde. Illa te ſinu ſuo proteget: in hujus ſacrario eris aut tutus, aut tutior.* Vide & *ſupr.* § 10.

Παρασκευάζου ταύτῃ | Vide *l.* 5. § 9. & § 34. & *ſupr.* § 7.

§ 13. Νεκρὸς ἔτος ἰχθύος | *Cadaver piſcis.* Plut. *de eſu carn. l. 1.* Ἐγὼ δ' θαυμάζω τίνι ποτὲ λόγῳ καὶ ποίᾳ ψυχῇ ἢ λόγῳ ὁ πρῶτος ἀνθρωπος ἥψατο φόνου στόματος, καὶ πεινητὸς ζῴου χείλεσι προσήψατο σαρκός. καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ διδύλωτος θηλῶν τραπέζας, ὅλα καὶ τραγικὰ προσπεσὼν ἐπῆν [ἐπάλμησε] τὰ μυκηθέντα βεβρυχότα μέση καὶ φθεγξάμενα καὶ πτύσαντα καὶ βλέποντα. Ità enim reſtituendum exiſtimo locum illum, quem aliter Stephanus. Νεκρὸς γὰρ κοπείσαν ἐκλιποτάξει, καθ' Ἡσίοδον· χρέως ἡ πᾶν νεκρὸν ὄζει, καὶ νεκρὸς μέρος. Idem *Sympoſ. l. 4. c. 4.* Indè νεκρόσιμοι μάγειροι eidem in libello ſuperiore dicti: & *in ſap. conviv.* Ὁ γαστὴρ, πάρεδρός τις νεκρῶν ἀδέλφεος. Orcus quidam cadaveribus conſtipatus, *venter* dicitur. Vide *ad l. 4. § 21.*

Χυλὸν σταφυλῆς | ſive *ſanguis uvæ*; ut Jacobus Patriarch. apud Moſem *l. 1. c. 49. v. 11.* & Moſes ipſe *l. 5. c. 32. v. 14.* i.e. αἷμα σταφυλῆς. ut Jaſon Siracid. *c. 39. v. 26.* & *c. 50. v. 15.* & *Maccab. hiſt. l. 1. c. 6. v. 34.* At Caſſiodor. *Var. l. 12. ep. 4.* de vino acinatico, ſuo more laſciviens: *Hyemale muſtum, uvarum frigidus ſanguis, in rigore vindemiæ, cruentus liquor, purpura potabilis, violaceum nectar.* Ad noſtri mentem propiùs Heſiod in *Bucolic.* referente Fulgent. *mythолog. l. 3. c. 1.*

——βοτρύων δ' ἔσσον αἱματόεντα.

Et propiùs adhuc Empedocles, ab Ariſtotele notatus, *Topic. l. 4. c. 5.* ab autore etiam *problemat. natur.* ſub Plutarchi nomine *q. 2.* laudatus, qui cum Empedocle vult πίνειν eſſe σῦκον πιεῖν,

——ἐν ξύλῳ σαπὲν ὕδωρ.

Eſt enim, ut ex Platone autor idem *q. 5.* Ὁ χυμὸς ὕδωρ ἠθυμένον διὰ φυτῶν. Itaque Athen. *dipnoſoph. l. 1.* Ἀφ' ὕδατος δ' οἶνος φύεται. ἐστὶν γὰρ ἕτερόν ἐστιν οἶνος, ἢ ὕδωρ ἐν ἀμπέλῳ πεπεμμένον. Et Nemeſ. *de natur. hominum.* Ἀπὸ τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἐν τῇ μὲν ἀμπέλῳ οἶνος συνίστασθαι, ἐν δὲ τῇ ἐλαίᾳ τὸ ἔλαιον. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l. 1. c. 14. § 1.* Ὕδωρ ἐν ᾗ μογοειδὲς, ἀναδιδόμενον εἰς τὰ ἄνθερα, ὅπερ μὴ γίνεσθαι φλοιὸς, ὅπερ ἡ κλάδος, ὅπερ ἡ καρπὸς, ᾗ ἄδη σῦκον, ᾗ ῥοιὰ, ᾗ ἧς ἄλλων ἕκαστον. Epiphan. in *ancorat.* § 66. Ὁ ὑετὸς ἀνθρώποις καὶ φυτοῖς συμφυτόμενος καταγλάζεται, ἧς καρπῶν κατ' ὁμοιότητα ἕκαστον· ἡ ἐν μὲν τῇ ἐλαίᾳ ἔλαιον πιον γίνεται· ἐν δὲ ἀμπέλῳ οἶνος χρίζεται· ἐν δὲ συκῇ σῦκον γλυκαίνεται. Gregor. Nyſſen. *de homin. opific.* Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑγρὸν, καιρίαις ἐν τῷ ἀμπέλῳ, ἐν συκῇ δὲ καταγλυκαίνεται· διὰ τῆς ἀμπέλου δὲ βότρυς καὶ οἶνος γίνεται. Ἀπὸ τῆς γῆς γὰρ τῆς ἀμπέλου πίνει τοιάδε ἐλαύσας, ὁ οἶνος συνίστασθαι, Jo. Chryſoſt. *in tit. Orat. 3.*

Τεκμήρια σεμνότητος | Plin. *hiſt. nat. l. 9. c. 47. Ut boves victum hominum excolunt; ità corporum tutelæ pecori debetur.* Hinc Demonax Cynicus, cùm adoleſcentem quendam ἐπὶ ἐυπρεπῶν ſplendidè veſtitum, animadverteret de purpuræ laticlavio ſeſe efferentem, apprehenſâ veſte, Τοῦτο, inquit, ὦ παῖ τοι σοὶ σεμνότητα ἐφέρει, καὶ ὧν σεμνότατον· Diogenem Canem forſan imitatus, qui adoleſcentulo cuidam pariter affecto priùs dixerat, ὦ παῖδιον, μειρακίσκιον, ὅτι σεμνότητα δρᾷ σεμνυνόμενον. Refert Anton. *Meliſſ. l. 2. c. 74.* ubi dicti gratiam tollunt prorſus, qui pro δρᾷ, ἀγεστῇ ſubſtitutum eunt. In eandem mentem Sorades, (quod apud Stob. *tom. 2. tit. 22.* & Maxim. *c. 56.* reperitur;)

Ἂν ἐνιματῇς, ταῦτα σοὶ σε σεμνότερον ἕξει.
Si veſte nites, at hanc prius ove tulere.

Philo *de provident.* laudante Euſebio *præpar. l. 8. cap. ult.* Ἐδῆτές γε μὴν, σεμνότατον εἶσιν, ὡς οἱ ποιηταὶ φασιν, ἄνδρα. Neotericus quidam;

Pur-

Purpureis, te effers, quòd amictus veſtibus? ante
Te geſtavit ovis, cùm tamen eſſet ovis.
Sericeis, effers, quòd amictus veſtibus? ante
Te bombyx habuit; tum quoque virmis erat.

Αἱματῳ κόγχης δεδυμένα | indè *conchyliata* nuncupantur. De conchis iſtis, quorum ſanguine an ſanie, purpura tingitur, videantur Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 5. *c.* 15. Plin. *hiſt. nat. l.* 9. *c.* 36. & *ibid. c.* 38. & Ælian. *hiſt. animal. l.* 16. *c.* 1. Naumach. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94.

Εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι κόχλου.
At, quo lana rubet, ſanguis de muricæ fluxit.

Et Lucian. *in Cataplo*, μαχεῖζων ἐπὶ τῷ αἵματι ᾧ ἐν τῇ Λακωνικῇ θαλάττῃ κοχλίδων. de tyranni purpura loquitur. Optat. *adv. Donatiſt. l.* 5. *Sic alba lana regalem tranſit in purpuram, quomodo catechumenus in fidelem: utique dum incipit eſſe quod non erat, deſinit eſſe quod fuerat.* (ità enim interſtinguenda ſunt iſta) *lana & colorem mutat, & nomen. & homo & vocabulum mutat, & mentem. Conſiderata ſunt effecta: retractanda ſunt efficientia. Dicis à te datum eſſe, quòd homo fidelis effectus eſt: ſi hoc totum eſt, dicat & operarius artifex purpuræ, quòd non*

——— *admixto ſanguine piſcis,*
Purpuram ſolo tactu conficiat. ———

Ἐντεῦθεν Διόγενης | Huc Diogenis ἀντερωτῶντος illud, Εἶτα καὶ τὸν λιμὸν ὧν ἔφυγες ἐμοὶ ἔφαγες μὴ πεινῶν. Laërt. *l.* 6. ſive ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 18. ex Chryſippi *politia*, Εἶτα καὶ τὸν λιμὸν ὅτου ὑποπεφθαδυ τὸ γαστρὸς ἐδωδάμην. Et quod Socrates apud Xenophont. *memorab. l.* 1. de Critia, ὅτι οἴκοι δοκοίη πόκιν, ὅπως μῶν εὐδαίμων θεραπεύοιτο, ὥσπερ τὰ ὑΐδια τοῖς λίθοις.

Μετὰ πυρετὸν σπασμός | Itaq; Hippocrates, referente Gellio *l.* 19. *c.* 2. Τὴν μίξιν ſive συνοσίαν dixit eſſe μικρὸν ἐπιληψίαν. Eſt autem *epilepſia*, παθὸς τοῦ σώματος σπασμὸς, *corporis totius convulſio* quædam. Galen. *de loc. affect. c.* 2. & Fœſius *ad Hippocrat. de morb. vulg. l.* 2. *tom.* 5. quanquam dictum illud Democrito tribuit Clem. Alexan. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Eryximacho, Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. qui & Democriti non abſimilem, aliam tamen, de eadem *ibid.* ſententiam refert, Ξυγκοπὴν, ἀποπληξίαν μικράν, *Apoplexiam* autem definit Celſus *l.* 3. *c.* 27. *reſolutionem nervorum totius corporis.* Et *Epilepſiâ graviorem* etiam pronunciat Gorrhæus. Cæterum nec illud ſilentio prætereundum, quod contra monent Oribaſius *collect. l.* 6. *c.* 38. & Aëtius *l.* 3. *c.* 8. Ὅτι καί τινας ἐπιλήπτους ἔπαυσε τὸ μύσιλλα· quod illi, nec ſoli, elicuiſſe videntur ex Hippocratis verbis hiſce, *de morb. vulgar. l.* 6. *tom.* 5. § 25. Τὰς ἐπιληψίας νόσους, μίξις. quæ aliter tamen longè interpretatur Galenus.

Μυξαρὰν ἔκκρισιν | Vide *l.* 4. § 48. ἐχθὲς μὲν μυξάρεον. inde per ſtuporem illud, *l.* 10. § 20. ἐξ οἵου οἷ; Οἷαν δὴ αὖ) | lege vel οἵαν δὴ, vel οἷ δὴ, *quale, quiddam*, ſive *quemadmodum*; quia ὅτως ſequitur.

Ἀπογυμνᾶν | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. Quod de dictione Longin. *de ſublim.* μὴ τινα μεγέθους φαντασίαν ἔχοντα, ἢ πολὺ φέρειν τὸ εἰκῇ περισπαραπαίγμων, ἀναπυκτώμενα ἢ, ἄλλως εὐεισκοπτα χαῦνα, ὧν τὸ θαυμάζειν τὸ φέρεσθαι ἐυηθείστερον. Et *ibid.* κἂν ἕκαστον αὐτῶν πρὸς αὑτὰς ἀνασκοπῇς, ἐν τῷ φοβερῷ κατ' ὀλίγον ὑποροσεῖ πρὸς τὸ ἐυκαταφρόνητον.

Τῷ ἢ σιωπᾷ) | ἐφ' ᾗ potiùs. Vide *l.* 12. § 27.

Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογισμὸς | Τῦφος, *Typhus*, (quo vocabulo utuntur etiam inferioris ætatis ſcriptores Latini, Arnobius, Auguſtinus, alii) *pompa, faſtus*: quo nomine comprehenditur, quicquid rei alicui obtenditur, quò vel deſiderabilius, vel admirabilius, vel formidabilius videatur. *fucum*, Xyl. reddidit. & *officium* reverà *faciunt*, ut cum Plinio loquar, repræſentationes iſtiuſmodi. Cæterùm aliud eſt τῦφος, aliud φῦκος, quod is forſan legerit. Philo *in decalog.* Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἐστὶν ὁ μὴ κεκοσμημένος τὰ ψυχὴν ἀρετῶν κόσμοις πρεπόντων, πλανᾶται δ' εἰκότως, ἃ φύσει μὲν κρατεῖν ἔδοξατο, πέφυκε δ' ὑποβάλλειν φαντασίας ψευδεῖς ἀπατῶν ἐν πόλεσιν ὃ καὶ ὁ πάντων ὑπερβολὴν φύσει τύφος. ὃν τινες πεπήπασι καὶ περισκιᾶσι, τὰς κενὰς δόξας σεμνοποιοῦντες, διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἀλυσχίδων, καὶ πολὺ ς ἀκριβόντων καὶ ὀγκμάτων, ἐφ' οἷς οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες μετεωροι φέρεσθαι· &c. Ἐπιβολώτατον dixit, quod Marcus δεινὸν ἔφη λογισμὸν. Vide *l.* 2. § 12.

Ὁ Κράτης | Crates iſte Athenienſis, an Thebanus, qui & Cynicus? hic opinor. Cæterùm Crates hic de Xenocrate quid dixerit, non reperio. Siquidem Xyl. à Græcis receſſit, dum vertit, *quid de hoc Crates, quid Xenocrates dicat.* Videri poteſt ex antegreſſis Cynicum, ſuo, h. e. canino more, Xenocrati faſtum objeciſſe, prout Diogenes objecerat aliquando Platoni, cùm illum tamen ἀτυφότατον extitiſſe aſſerat Laërt. *l* 4.

§ 14. Τὰ πλεῖστα | eódem ſpectat hæc perioche, quò & prior illa.

Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως ζωκρύμενα | *Si ſub habitu vel natura continentur.* Xyl. qui conditionalem cur interſereret, nihil erat: *comprehendi poſſunt ſub rebus meræ naturalibus vel naturaliter affectis.* Caſ. potiùs, *quæ ab habitu vel natura continentur.* neq; enim ſunt hæc generum capita, quibus comprehenduntur; ſed formarum, quibus continentur, differentiæ. Cæterùm requiri poteſt non immeritò, quomodo ligna aut lapides, ὑφ' ἕξεως, i. e. *ab habitu* (hoc enim χυλοῦ vox ea ſonat) *contineri* dicatur? Ἔξις itaq; Galenus obſervat, præter uſitatiora illa ſignificata, dupliciter ſumi, aliquando pro *ſolida ipſa corporis compage*, quâ partes fluidæ magis, continentur. ità *de febr. differ. l.* 1. inde ἐκπαθεῖς πυρετοὶ, *febres hectica*,

ἕξεως, nominis id adeptæ vult, ὅτι ἡ ἕξις τῶι σώματος αὐτὸ κρατύνασιν· tum ἕξις quid ſignificet, explicando, ſubjungit; ὅτω γὰρ οἰώδασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τῆς ὑγρᾶς ἀντιδιαιρέμενα. *ita vocant ſolidas corporis partes, quò ab humidis diſtinguant, ſive in partium diſtributione humidis oppoſitas.* aliquando verò pro *ſpiritu* ſive *forma*, quæ *partes rei cujuſque continet*. ità H. Stephanus autor eſt eundem alibi ἕξιν definire πνεῦμα ζωϊκὸν τὸ συνεχὸν τῶν μέρη, *ſpiritum illum, qui partes compingit & continet. ſpiritûs* autem appellatione *formam* deſignari, alibi docemus. Vide *ad l.* 12. § 30. Sed & ἕξις πνευματικὴ eadem Philoni dicta *de mundi immortalitate*, verbis illis; Ἀνθρωπος μὲν ἔν τοῖς, πῦρ ἐκ ὑσίας γεώδους, ὃ ἔστιν ἕξεως πνευματικῆς πρώιλικα καὶ ἐλλοχᾶι δ' ἄλης ἔχει περάτων τετραμόρων. Unde & ἐκπυρὶ ζωὴ ex Platonicorum ſententia Nemeſio, *de nat. hom. l.* 2. Ζῆν μὲν λίγυσι καὶ πάντα ἀψυχα ἐκπυρὶ ζοῆι. καθ' ὃ ζωϊκόν τι τοῦ τῆς τε παντὸς ψυχῆς, πρὸ ἕξ) (ſive ut alii legunt εἰς τὸ ἕξ)) καὶ ὡς διαλήθες. Et χυτολογικῶς magis Philo, ἐκπυρὶ δυνάμως νῦς, inquit, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, ἀκπυρὶ, φυσικὴ, ψυχικὴ, λογικὴ, διανοητικὴ. Et mox, Ἡ μὲν ἕξις κοινὴ καὶ ψυχῶν ὅλων, λίθων καὶ ξύλων, ἧς μετέχει καὶ τὸ ἐφ ἡμῖν ἑαυτοῦ, ὀστᾶ. Ἕξις igitur hoc in loco, vel *compagem corpoream vitæ inanem*, vel *formam* potiùs *meram*, ſive *ſpiritum* ζωϊκῆς δυνάμεως, i. e. *facultatis vitalis* (ſtrictiùs loquendo) exortem deſignavit: quam ψιλὴν ἕξιν, quaſi *meram* ὕπαρξιν ſive *exiſtentiam*, Sextus nuncupat, & ἀπὸ τῆ φύσεως Marcus iſtîc diſtinguit. Siquidem in eandem planè mentem Sextus Empir. *adv. Mathem. l.* 8. *c.* 2. quo loco his gemina planè leguntur iſta. Τῶν ὑπομνήμων σωμάτων, τὰ μὲν ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως ζωϊκῆς, ὡς λίθος καὶ ξύλα. τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, καθάπερ τὰ φυτά. τὰ δὲ ὑπὸ ψυχῆς, τὰ ζῶα. Philo itidem *de numin. immutab.* gradus quoſdam rerum naturalium conſtituens; Τῶν σωμάτων, inquit, ὁ μὲν ὅλον ποιητὴς, τὸ μὲν ὑπεδύσατο ἕξει, τὸ δὲ φύσει, τὸ δὲ λογικῆ ψυχῆ. idémque *de mundi immortalitate* diſertiùs adhuc; Τὸν ἕνωσεν μὲν διακόσμον, τὸν ξύλων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, σπερμά τε καὶ ἄνδρων φύσιν, ψυχαὶ δὲ ζώων ἀπάντων, ἀνθρώπων δὲ νῦν καὶ λόγον. Vides omnino cum Marco iſtîc, ἕξιν *ligni & lapidibus*, φύσιν *ſatis ſtirpibuſq;* tribui: habéſq; res quatuor, ſed eas ſibi invicem ſubordinatas, quibus compages omnis corporea continetur, partéſq; ejuſdem ſibi invicem uniuntur; ἕξιν, φύσιν, ψυχὴν, νῦν· ἕξιν λίθων, φύσιν φυτῶν, ψυχὴν ζώων, νῦν ἀνθρώπων. eodem planè ordine, quo hîc Marcus. quin, nè quid deſit eorum, quorum Marcus hîc meminit, ſubjungit, ἐρεῖτὸ δὲ καθ' ἑαυτὸν τελειοπρεπῶς· quod eſt idem prorſus cum illo Marci, ὁ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τινῶν. Adjici poteſt, quòd non Philo tantùm & Galenus dixere σπέρμα ſive *ſemen* in φύσιν primò, tum in ζῶον tranſire; id quod Ariſtoteles dixit, ζῆν τὸ σπερμα φυτὸ βίον, *de gener. anim. l.* 3. *c.* 2. ſed & Stoici ipſi, τὸ σπέρμα *ſemen*, πνεῦμα *ſpiritum* eſſe: hunc in utero forum, φύσιν primò; tum ab aëre refrigeratum, ψυχὴν fieri. ità σπέρμα ἀπὸ τῆ φύσεως, ἢ φύσιν ἀπὸ τῆ ψυχῆς diſtinguunt: & *ſemen* ſive πνεῦμα volunt dici, donec in utero vitam vegetativam adeptum ſit. Vid. *ad l.* 10. § 26. & *l.* 12. § 24. Accedit & quòd Zeno ἕξιν ſenſu iſto acceptiſſe videtur, apud Laërt. *l.* 7. ubi dicit, Τὴν ψυχὴν, ἣν ὧν τὸ, ὡς ἕξιν καχεκτικάν, ὡς δὲ φησὶ ὁρῶν καὶ τὴν τέλειον. ἣν ὧν ἦ, ὡς νῦν, ὡς δὲ τὸ ἡγεμονικόν. Vide *ad l.* 12. § 30. inde ἐκπυρὶ διαλύειν, Porphyrio dictum *de abſtinent. l.* . Οὗτος γὰρ ἐκ λίθου ξοῆι, τὸ αὐτὸν τῶι συμβάντων εἶπεις ἐν ἐκ τὸ (τῶι f.) ἐκπυρὶ διαλύειν· καὶ φυτὸν ἢ διατρέφειν ἐκ τῆ αὐξειν ἢ καρπογονεῖν· καὶ ζῶν σώματος, ἢ πρῶτον ἁπτὸ ἢ αἴσθησιν. *Ea igitur*, inquit, *quæ vel formâ merâ continentur, ut ligna & lapides; vel naturâ* (i. e. animâ vegetativâ ἀπὸ τῆ φύσεως, ſic dictâ, unde φυτὰ *plantæ*) *ut ficus, vites, oleæ, &c.* Vide & Marcum ipſum *l.* 10. § 2. ubi φύσιν μόνων ἀπὸ τῆ ζῶν φύσεως diſtinguit. Non erat itaq; quòd vir ſummus in *ad Epictet. & Simplic. notis*, aut voces illas ἕξιν & ἐκπυρὶ apud Philonem ac Clementem mendi ſuſpectas haberet; & ἴσον atq; ἐκπυρὶ reſcribendum præſcriberet; aut Philonis ſolius arbitraretur eſſe ἕξεως vocabulum hac ratione uſurpatum, quum & Sexti, & Zenonis etiam, aliorumque itidem exiſtere ſit clariſſimè demonſtratum.

Τὰ δὲ ὑπὸ μὲν ὀλίγῳ μετριωτέρων | *quæ ſub arctioribus aliquantò.* Xyl. & mox: *Signa paulò plus haberent gratiæ*: perperam, & præter Marci mentem, ad res retulit, quod de hominibus dictum eſt. οἱ μετριώτεροι, *qui modeſtiores & moderatiores ſunt.*

Ψυχὴν, λογικὴν καθολικὴν | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21. & *l.* 12. § 30, 32.

Ἔχουσιν καὶ ποταμίων | forſan ἴχνυσιν. ut *infr.* § 16. κυνεῖδαι καὶ ἴχθυδαι. nam & ἴχνη πανδημεῖ quandoque uſurpatur. Arianus de Indiæ fluminibus, Χαμαὶ δὲ ἴχνη, ὀλίγοι τε γίνεται.

Τὸ ὁμογενεῖ ζωογονεῖ | *Congeneri ſuo coöperatur*, vel homini, ut *l.* 2. § 1. vel Deo etiam, ut *l.* 5. § 21. de illis Xyl. intellexit, de iſto Caſ. ego utrumque opinor reſpexiſſe.

§ 15. Τὰ μὲν ἀπόδυσι γίνεται | Διὰ τί; ἵνα ἡ ἀσφάλεια ἀνύπτω τῶ πόνω. χρείαν γὰρ ἔχει, ἧς μὲν ἐνεργούσης, ἧς δὲ μελλόντων, ἧς δ' ἠνεργηκότων. Epictet. *l.* 2. *c.* 1. Idemq; *l.* 3. *c.* 24. ἀνάγκη πεφυκέναι τινα τὸ καταφεύγειν ἄλλον [ἄλλων potius] ἄλλοις, ἢ τὰ μὲν διαλύεσθαι, τὰ δὲ συνίστασθαι, τὰ μὲν μίγνυσθαι ἐκ τῆ αὐτῆ, τὰ δὲ κινεῖσθαι. Ocellus *de univerſ.* Τὸ μὲν διαλλαγὴ γεγονότων, τὸ δὲ ἥνωσις ἀναγκαίοτατον. Empedocles apud Ariſtotel. *Phyſic. l.* 8. *c.* 1.

—— ἦ μὲν ἓν εἰς πλέονα μεμάθηκε φύεσθαι·
Ἠδ' ἓν πάλιν διαπτύσσεται ἐκ δὲ πέλεται·

Τῇ μὲν γίγνονταί τι, ᾗ δ' ὀφίσιν ἔμπεδος αἰὼν
Τῇ δ' ἤ διαλλάσσηι διαμοιρὲς, ὃ δ' ἅμα λήγει·
Ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι καὶ πάντων.

Vide *l.* 5. § 23. & *supr.* § 4.

Ἀναπίπτει τὸν ἄπειρον αἰῶνα τὸν πάντων | Loco mota ſunt illa τὸν ἄπειρον αἰῶνα, ad ſequentis clauſulæ extremum rejicienda, & poſt παρέχεται collocanda. *mutationes rerum orbem perpetuant, ut temporum ſucceſſiones ævum æternum præſtant.* Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 25. Naſo *Metamorph. l.* 15.

Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut undâ pellitur unda,
Urgetúrque eadem veniens, urgétque priorem:
Tempora ſic fugiunt pariter, paritérque ſequuntur,
Et nova ſunt ſemper. nam quod fuit antè, relictum eſt,
Fitq; quod haud fuerat; momentáq; cuncta novantur.

Τῷ ποταμῷ | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23.

Τί ἂν τις ἀπιμελοῖτο | Vide *l.* 5. § 10.

Ἐφ' ᾧ εἶναι οὐκ ἔξεστιν | Ità *l.* 5. § 23. ὑδὲν ἑαυτῷ. Παρέχει γὰρ τὸ χῶμα τῷ κόσμῳ τοῦτο. Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Et Joan. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 17. Ὁ κόσμος ἀφίσταται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Τῶν περιπτυσσομένων σφυρίων φείδεσθαι | Solomon *Proverb. c.* 23. *v.* 5. *An oculos tuos conjicies in ea quæ nè ſunt quidem? (in ea quæ mox non futura ſunt.* Jun.*) nam omnino comparant alas divitiæ, inſtar aquilæ perniciſſimæ, quæ cælum verſùs avolat.* ubi *oculos conjicere* idem eſſe Solomoni, quod Davidi *cor apponere, Pſal.* 62. *v.* 12. monet Druſ. *Prov. claſſ.* 2. *l.* 1. *Prov.* 105. Euripid. *Inone*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 105.

Τὸ πτόρθος δ' ὁ πλοῦτος.——

Et in *Melcagr. ibid. tit.* 75.

——πλοῦτε μὴ ὄκνῖα πέφυξ.

Et Simonides in *næniis* ab eodem laudatus *tit.* 105.

Ὠκεῖα γὰρ, ὑδὲ ταυσπέφυγε
Μύας ὕτος, ἐ μετάσασις.

Plato in *Euthydem.* Ἀλλ' ἐσιμὶ πάνυ γελοῖοι, ὥσπερ τὰ παιδία τὸ πρῶτ κορυδὸς διώκοντα· ἀεὶ οἴονται ἕκαστον αὐτῶν λήψεσθαι, οἱ δ' ἀεὶ ὑπεξίφυγον. Pulchrè Guigo *meditat. c.* 5. § 14. *Vide quomodo capiatur anima rebus corporeis, & capta crucietur, utpote in puero. capitur enim viſo paſſere: quem cùm acceperit, ſubjacet tot caſibus, quot paſſer ipſe: quomodo autem eſt tuta, priuſquam talibus capiatur? ea enim quæ placent, tenent illam, ut poſſit adverſis multari.* De homine humaniſque rebus univerſis Gregor. Naz. *epitaph. in Cæſar.* Ὄνυρ ἐσμὲν ἢ σκιᾶς ὄνειρον, φάσμά τι μὴ περιλόμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ὅτι θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμὶς, ἐωθινὴ δρόσος, ἄνθος καιρῷ φυόμενον, καὶ καιρῷ λυόμενον.

Τὸ δ' ἥδη ἐξ ἡφαιμῶθ' ἁπολήλυθεν | Ità *l.* 4. § 43. ἅμα τε γὰρ ὄρνεα ἔφυσαν, καὶ παρενλωκται· Senec. *epiſt.* 104. *Avium modo tranſvolant, citiuſque quàm venerant, abeunt.* Gregor. Naz. *pro pauper.* Πιῶν μηδὲν ἧττον ἐνταῦθα τῆς ἀνθρώπιος, μηδὲ πολυχρόνιον, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως μεταδημόμενα καὶ μεταδάλλονται, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερόμενα τε καὶ ἀναπεπόμενα, καὶ πεὶν λαφθῆναι ἀπόντα καὶ φθάνοντα, καὶ πεὶν γνωθῆναι διαδιδράσκοντα. Hieronymus *in Eſaiæ c.* 38. *Omnis ſeculi felicitas, dum tenetur, amittitur. Imò, antequam tenetur, elabitur* Minut. *apolog.* Et Auguſt. *in Pſal* 38. *Ante abeunt priuſquam veniant: & cùm venerint, ſtare non poſſunt. agunt ſe, ſequuntur ſe, & non ſe tenent. nihil de præterito revocatur; nihil quod tranſiturum eſt, expectatur. nondum habetur, dum non venit; nondum tenetur, dum venerit. & eſt, & non eſt: nec eſſe poſſumus dicere, quod non ſtat; nec non eſſe, quod venit & tranſit.*

Ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις | Idem *l.* 5. § 33. In ſacra pagina, *vita animalis ſanguis* eſſe dicitur, & *in ſanguine vita conſiſtere.* Vide Moſen. *l.* 1. *c.* 9. *v.* 4. & *l.* 3. *c.* 17. *v.* 11, 14. Τῇ ψυχῇ ἀναθυμίασιν εἶναι, Heraclitus dixit. Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ τῆς ἀέρος ἀνάπνοιος | Ità *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. Eſajæ *c.* 2. *v.* 22. *Nolite amplius homini fidere, cujus vita, ut flatus in naribus eſt. quantuli enim is eſt æſtimandus?* Senec. *ad Marc. c.* 11. *Homo, anxiæ ſolicitæque tutelæ, precarii ſpiritûs, & male inhærentis; quem pavor repentinus, aut item ex improviſo ſonus auribus gravis excutit.* Et Calvin. *inſtitut. l.* 1. *c.* 11. § 4. *Terrenus homuncio ſingulis ferè momentis vitam exhalat.* Et mox: *Animam evanidam in ſingula momenta precario trahimus.*

Ὅσα περ' ἕκαστον ποιοῦμεν | Vide Empedoclis verſus apud Ariſtot. *de reſpirat. c.* 3. & Platon. in *Timæo.* Senec. *epiſt.* 54. *Invaſit me repente mala valetudo. ſuſpirium apte dici poteſt. brevis valde & procellæ ſimilis impetus eſt. quis enim diu expirat? omnia corporis aut incommoda aut pericula per me tranſierunt: nullum mihi videtur moleſtius. quid ni? aliud enim, quicquid eſt, ægrotare eſt: hoc, eſt animam agere. itaque medici hanc meditationem mortis vocant. faciet aliquando ſpiritus ille, quod ſæpe conatus eſt.* At quod Senecæ moleſtum, Marco noſtro familiare, quaſi aſſiduum quiddam videtur. Aug. *de orig. anim. lib.* 3. *c.* 4. *Præter alimenta ſolida & fluxa, unde eſt cibus & potus, hoc tertium nobis Deus alimentum circumfudit aurarum, quas ità carpimus, ut ſine cibo & potu diu eſſe poſſimus; ſine hoc tertio, quod nobis aura, quæ undique circumſiſtit, ſpirantibus & reſpirantibus exhibet, nec exiguo temporis ſpatio poſſumus vivere. Sicut autem cibus & potus non ſolum ingredi debet, verum etiam per meatus ad hoc inſtitutos egerendi ſunt, nè utroque lædant,*

dant, vel non intrando, vel non excundo: ità hoc tertium flabile alimentum, quia in nobis manere non finitur, nec immorando corrumpitur, sed egeritur mox ut ingeritur, non alios, sed eosdem meatus, id est, os, aut nares, aut utrumque, & quâ intraret, & quâ exiret, accepit. In teipso proba tibi ipse quod dico. emitte spiritum flando; & vide utrum dures si non receperis: recipe respirando; & vide quas patiaris angustias si non rursus emiseris. hoc igitur facimus, quando utrem inflamus, quod facimus ut vivamus. nisi quod tunc paulo plus ducimus, ut paulo plus emittamus, ut spiritum flabilem, id est, ventum in utrem implendum & extendendum non quietè spirandi & respirandi, sed anhelandi impetu coarctemus. nisi ergo quòd impendis ad utrem implendum, ad te itidem alendum aditu patefacto redierit, quid tibi, non solum unde illum inflare, sed unde tu possis vivere, remanebit? Hinc illud Epicharmi apud Clem. *Strom. l.* 5. Αἱ φύσιες ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. Vide & *l.* 8. § 54.

Πᾶσαν ἀποπνεύσεως δυνάμεως ἐκτὸς ἔναι | Hinc ex formulæ & in sacris scriptoribus. ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum emisit.* Matth. *c.* 27. *v.* 50. &, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, *Spiritum tradidit.* Joan. *c.* 19. *v.* 30. & ἐξέπνευσε, *expiravit.* Marc. *c.* 15. *v.* 37. & Luc. *c.* 23. *v.* 46. Lucian. etiam *in votis*: ὑποφυσήσας τὸ ψυχάριον ἄπεισι. *animâ effluxâ abiit.*

§ 16. Ὡς τὰ φυτὰ, τίμιον ὅτι τὸ διαπνεῖσθαι | Malè Juxata & confusa ista: sed restitutio proclivis. leg. Τίμιον, ὅτι τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά· *Æstimatione dignum est, non perflari, quod & plantarum sive flirpium est.* Τὸ διαπνεῖσθαι, autem de stirpibus usurpatum apud Xenophontem habemus in *simpos.* Verbis hisce à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 19. adductis; ab Athenæo etiam *l.* 11. laudatis; apud quem emendatiora, quàm in vulgatis Xenophontis codicibus, exhibentur: Δοκεῖ μοί τι καὶ τὰ ἐπὶ ἀνδρῶν σώματα [συμπόσια ταῦτα, codices. male.] τὰ αὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ ἐπὶ τῇ γῇ φυομένων· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὅταν μὲ αὐτὰ ὁ θεὸς ἄγαν ἀθρόως ποτίζῃ, ἀπόλλυται ὀρθοῦσθαι, ἀλλὰ ταῖς αὔρεσι διαπνεῖσθαι. Id Latinis *perflari* dicitur. Columella *l.* 4. *c.* 19. *Fructûsque summotus à terra, minus putrescit: & hoc uno modo perflatur ventis, qui nebulam & rorem pestiferum celeriter adsiccant, multumque ad floreſcendum, & ad bonitatem vini conferunt.* & *c.* 18. *Quæ distinctio plus Solis & venti vitibus præbet.* & *c.* 7. *Nam & sic facilius insolatur humus, & fructus percoquitur, perflaturaque salubriorem habet.* Id quod Plin. *l.* 7. *c.* 21. de certo Vitis genere: *Melior ea vino, quando sibi ipsa non obumbrat, assiduoque sole coquitur, & afflatum magis sentit.* Διαπνοὴ in animantibus quid sit, quidque ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς differt, ex Aristotele ac Galeno docuimus, *ad l.* 3. § 1. Nec omittendum videtur, quod Xenophon loco superius adducto in collationis membro altero τῆς ἀναπνοῆς meminit, quasi istud in animantibus τῷ διαπνεῖσθαι illi in arboribus respondeat. Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, inquit, ἂν μὲ ἀθρόον τὸ ποτὸν ἐγχώμεν, ταχὺ ἡμῶν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφήλουσ', καὶ οὐκ ἀναπνεῖν, μὰ ὄπ λέγειν π διωπούμεθα. Etiamsi verò τὸ διαπνεῖσθαι istud, quod hic *stirpibus* tribuitur, distat multùm reverà ἀπὸ τῆ διαπνοῆς illius quæ animantium peculiaris est; in hoc tamen consentiunt, quòd spiritu sive flatu quodam utrumq; perficitur, & quod ad conservationem τῶ διαπνεομένω, cujuscunq; generis illud fuerit, utrumq; conducat. Verùm præter διαπνεῖσθαι illam externam, quæ ab aura liberiore stirpibus eis obvenit, quæ locis patentioribus succrescunt, aliam etiam internam nobis Theophrastus insinuat, quâ per singulas stirpis cujusq; partes, animæ, quam vegetativam dicimus, virtute, spiritus quasi vitalis quidam diffunditur, ejusdémque itidem pars excrementitia dissipatur & dispellitur. Is enim *de caus. plant. l.* 5. *c.* 15. ubi de morbo quodam piceæ arbori familiari, quam δάδωσιν vocat, verba faciens hæc habet; Ἔοικε δὲ φλεγμήσιον τὸ συμβαῖνον τῇ ἐπὶ τῆς ζώων, ὅταν ὑφαιχνωθῶσιν· ἐκ διαμένει γὰρ ἔλκειν πρὸς πνεῦμα, ἀλλ' ὅλως τῷ πνεύματι χεῖσθαι, διὰ τὸν σύμφυξιν καὶ τὸν πόνους ἐκείνα τε ἀποπίγοντας, καὶ αἱ πῦρας. διὸ καὶ ἐν κακῶς οἱ ὀρεότυποι τύρομα τίθενται. φασὶ γὰρ ἀποπνίγεσθαι τὸν πρῶτον διὰ τὸν πόρον. πάντα γὰρ, ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματος πνοῆ, ἢ μανώτερος, ἢ πόρων. Et *l.* 6. *c.* 15. ἐπὶ πάντων γε διδομένων, ἀπόλλυσι τὰ δένδρα συμπνιγόμενα καὶ ἐκλείπειν ἔχοντα δίοδον τῷ πνεύματι. Quin & Jul. Scalig. *ad l.* 5. *c.* 20. ad illud Theophr. *c.* 15. de arboribus dictum ætate diuturnâ exarescentibus, ὥσπερ ἀποπνεόντων καὶ μαρανομένων· *Metaphora*, inquit, *est ab animalibus, quibus spirandi, atque vitæ idem finis est, ac quamquam & plantæ; tamen utuntur beneficio* διαπνοῆς. *Omne enim vivens* διαπνεῖται. *calor enim vitalis eget in multis refrigeratione, in omnibus instauratione. instauratur autem cœlesti calore circumfuso, qui sese induit in omnia. Pereunt ergo plantæ quasi suffocatæ, ubi πνεῦμα διοδον οὐκ ἔχει· pereunt itidem, quasi expirantes, ubi copiosius illud ἐξαμίζεται.* quod & ἀποπνοὴ πνα Theophr. dixit *l.* 2. *c.* 20. De seminibus quibusdam Galenus περὶ ξηρῶν δυνάμεως *l.* 1. *c.* 10. Πεπεῖρασται δὲ ὑγρότητα ταῦτα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πάνυ συγκαυσθῆναι ἐκ πέφυκεν αὐτοῖς ἐνεῖναι, καλαμῶν δ' ἐν τόποις ξηροῖς ἐάσας ἐν χρόνῳ πλείονι, τὸ μὲν πνεῦμα τῆς φυτῆς ὑγρότητος, τὸ δὲ πιφλῶσαι, μέχρις ἂν ξηρανόμενα σφαλῇ μετρίως. (quo loco quod Galen. διαπνεῦσαι, Theophrast. ἀποπνεῦσαι dixit *de caus. plant. l.* 2. *c.* 7. ἐκ ἐνδὺς ἀλοιδέντα τὰ σπέρματα βέλτιω δὴ χρονιζόντων. οὐδὲ τὰ νέα δεῖ ἔτων. ἀλλὰ δεῖ πνα λαβεῖν ἐν ἑαυτοῖς οἷον πῖφιν καὶ δυάμιν, ἀποπνεύσαντος

σωτος τῶ ἀλλοιῶσ.) ſequitur apud Medicum; Ἀπεῤῥεῖ γὰρ ἀπὸ τῶν φυομένων καὶ καρπῶν, ἐπειδὰν συσταδιάσῃ τὸ κάτω, ἀφεῖσον μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδες τε καὶ λεπτὸν ἀπόπνευμα, μὴ ταῦτα ἢ καὶ αὐτῆς τῆς χθὼν φύσιν ὑγρότητος. Quin & quod διαπνεῖσθαι hoc ſenſu autoribus ſuprà laudatis, idem ἐξατμίζεσθαι quibuſdam dici Theophraſtus idem autor eſt in *hiſtor. plant. l.* 8. *c.* 10. ἐὰν πνεύσῃς, inquit, μεγάλη καὶ πολὺ χρόνον ἐπιγένηται, ξηραίνει καὶ ἀφανίζει· ὃ καθ' ἑαυτὰς τινες ἐξατμίζεσθαι. quod Plin. *l.* 18. *c.* 17. *tunc enim exinaniunt grana.* quem locum Heſychius ob oculos habebat, quum ἐξατμιζέσθαι, ξηραίνεσθαι exponeret. ipſe ἐξατμίζεσθαι dixit, *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 1. quo loco ἐξωγκωτικῶς utrumque conjunxit, διαπνεῖται καὶ ἐξατμίζεται. atque hoc eſt quod de aëre ventis agitato Vitruv. *l.* 1. *c.* 6. *Vitioſis corporibus detrahit ſuccum, & efficit ea exiliora.* Eodem ſenſu acceperim ego & τὸ ἐξατμῆσαι, quo loco de conceptu agens Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 10. *c.* 3. hæc habet: Ἐπεὶ δ' ἔνιά τινες αἱ πάχνεαί τι τοιοῦτον, ὃ καλοῦσι ἐξατμῆσαι· δοκεῖ δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος, ὅταν συγγένηται τὸ ἀνθρακῶδες, ὥστε ἀφεῖσθαι δῆλον τὸ ὑγρὸν, ὕστερον δὲ καὶ πήγνυται ἐξατμῆσαι. etiamſi enim vir Maximus interpretetur *fruſtrari*; ſicut ἀτμώλιμα ὠὰ dicuntur *ova irrita*: eodémq; reſpexiſſe velit Maronem, cum *equas* dixit *vento gravidas* fieri: ipſum etiam philoſophum verbis illis *l.* 7. *c.* 4. πνευματικῶν ὁμοιομερῶν ἧττον ὑστέρων, vim τῆς ἐξατμῆσαι declarâſſe. aliquid tamen amplius eô loci hocce vocabulo ſubindicari ſaltem autumo. cùm nec idem πάθος utrobiq; deſcribatur, ſed loco altero, quod congreſſum præcedat, altero verò, quod ſubſequatur: & philoſophus ipſe verbis priùs adductis ſubjungat ſtatim; αἴτιον δὲ τῷ πάθει ἡ ὑστέρα, ὅταν ἢ λίαν ξηρὰ· ἐλκύσασα γὰρ ἀφῃρεῖ αὐτὸ τὸ ὑγρὸν, ἀφίσιν ἔξω· τὸ δὲ κατασκληρύνεται. hoc eſt, quod Theophr. ξηραίνεται καὶ ἀφανίζεται. Verùm de hoc alii viderint. Haud diſſimiliter certè Hippocrates τὸ ἐξαῤῥεῖν uſurpavit, *lib. de natur. puer.* ἐξαῤῥεῖται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοῦ διέρχεται. de aqua loquitur: cui & ipſe, nec huic ſoli, ſed terræ quoq; *tranſpirationem* quandam ibidem tribuit. Siquidem rationem aſſignans, cur terræ inferiora hyeme caleſcant, πυκνοτέρη δέ ἐστιν ὑπὸ τούτου (ὑπὸ πάγου) ἡ ἐπιφάνεια καὶ οὐκ ἔχει διαπνεῖν ἀνθρώπῳ. Et mox de rebus congeſtis compreſſiſque quibuſvis, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεσθαι, καὶ ἐν τάχει κάρτα σήπεται. ἡ γὰρ ἔνεσι τὸ πνεῦμα δι' αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. Ità *perſpirationis* cùm defectus, tum & exceſſus, nocumentum tam animatis quàm & inanimatis inferre ſolet. Proinde, quia in *perſpiratione* iſta, ubi nimia fuerit, partes etiam utiles decedunt, & vîs naturalis deperit, indè natum videtur, ut τὸ διαπνεῖσθαι, quod & antè monuimus, in *interitûs* ſignificatione non rarò uſurpetur. Ità de animantibus, Ariſtotel. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ γὰρ τὸ ζῆν μᾶλλον ἡ ψυχὴ τῷ σώματι παρέχειν· ἐξελθούσης γὰρ διαπνεῖται καὶ σήπεται. Et Plato *Phædon.* itidem de corpore: ᾧ προσῇσαν διαλύεσθαι καὶ διαπνεῖσθαι καὶ διαπνεῖσθαι. de plant. i.; Theophraſt. *de cauſ. l.* 6. *c.* 23. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα, πνευμάτωμα ἐνοσμότερα· τὰ δὲ ἀθετῆ, ταχὺ διαπνεῖται, καθάπερ τὰ ἰα· *cito evanescit, evaporantur.* de fructibus Ariſtot. *problem. l.* 22. *a.* 17. ἐν ᾗ πολυχρόνῳ (caricas loquitur) διαπνεύσασα καὶ ἐξίκμασα μὴ τῇ ὑγρᾷ τὸ πλεῖον τῆς γλυκάσ. de ſeminibus Chryſippus *phyſic. l.* 2. referente Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* πνεῦμα κατὰ πλῆθος ὑσίαν τὸ σπέρμα, ὡς ὅλον ὂν ἐξ ὅλου εἰς πλῆθος γλίσχρου καταβαινομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα εἰς ἕν φύεται, διαπνεύσαντος αὐτοῖς τῆς δυνάμεως. alterum enim poſt φύεται, ὡς ὅλον, inducendum prorſus videtur, niſi ſiquis in ὅλωσιν mutandum cenſuerit. Cæterùm aliis ego diſpiciendum libens propoſuerim τὸ διαπνεῖσθαι Clementi Alex. quid velit, quod dæmonibus ille tribuit, *Strom. l.* 7. quo loco τὸ διαπνεῖσθαι, καὶ ἐμπνεῖσθαι, καὶ ἐκπνεῖσθαι, καὶ ἀναπνεῖν à ſe invicem diſterminat, primúmque dæmonibus, ſecundum aquatilibus, tertium inſectis, quartum animantibus pulmonum ope aërem attrahentibus aſſignare videtur. Mihi interim ſuſpicio oboritur, locum mendo neutiquam immunem eſſe, legique debere πότερον διαπνεῖται, ὡς τὸ ἧττον ὑγρὸν, vel τὸ ἧττον ξηρὸν (non autem τὸ ἧττον διαμένον) γένῳ. eò magis, quia & ſtirpibus illîc Marcus τὸ διαπνεῖσθαι attribuat; nec veriſimile ſit à *dæmonibus* exorſum Clementem, cum in reliquis gradatim ab inferioribus ad ſuperiora aſcendat, ab aquatilibus ad inſecta, ab inſectis ad animantia perfectiora. Viderint eruditi.

Τυπῶσθαι | τυπῶσθαι, ſive *impreſſionem quandam admittere* in ſe ab externis objectis, ſenſus tam exteriores, quàm & interiores dicuntur. indè ἀνθρωπικὴ αἰσθητικὴ. *infrà* § 26. & αἰσθητικὴ εὐπαθῶς τυπωτικὰ. *l.* 5. § 33. Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. ἐπιπλοντες τῇς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ' αὐτῶν. Ex Chryſippo *de anim. l.* 12. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ, τυτέσιν ἀλλοίωσις· ἡ γὰρ δεκτέον τὴν τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγῖδος· ἐπεὶ ἀνὴρ δεκτὸν ἐστι πολλὰς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι· οὐδεὶς τύπος κατὰ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι νοεῖται ἢ ἡ φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομαξομένη, καὶ ἐναποτετυπωμένη, καὶ ἐναποσφραγισμένη.

Νεφοβατεῖσθαι | & *infr.* § 28. νεφοβατεία ὀρεμμητική. Vide & *l.* 2. § 2. Τὰ νεφοβατοῦντα ὀρεμμητικὰ κινεῖται μὲν καὶ πτεροῦται διὰ τὸ τῆς ἀρχικῆς τῆς κινήσεως ἐνδεῖσθαι τῇ μηχανῇ κινεῖται δ' ὑπ' ἐπάνεσιν· ἡ γὰρ οἰκείαν ἔχει τὴν πρὸς τῆς κινήσεως. ἀλλ' ἕως ἡ δοθεῖσα δύναμις ἰσχύει, καὶ οὐκ ἐκλείπει τῇ φορᾷ. Syneſ. *de providenc. l.* 1.

Κενὸς γλωσσῶν | Ità *l.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπορίας. Vide & *l.* 8. § 52. κενὸν γλωσσῶν

quod Marcus i.e. *ſtrepitum*, Euripides *κόμπον*, quaſi *ſtridorem* dixit; cujus hæc ſunt in *Hecuba*:

Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φροντίσματος
Τοῦ πολλοῦ τερπνὸν τι; ἢ τὸ δὴν τ' ὀφείλεται,
Ὁ μὴ τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν,
Ὁ δ' ἐν πολίταις τιμῶν κεκλημένος;
Τὰ δ' ὄντα· ἄλλως φροντίδων βεβλήματα,
Γλώσσης τε κόμπου.——
Ut ad nihil devenimus jam, priſtino
Orbati faſtu? & interim inſolescimus?
Hic ede divite, civium ille plauſibus?
At hæc nihil ſunt aliud quàm curæ meræ,
Stridórque linguæ inanis.——

Τί καταγήσεται τίμιον | Baſil. Cæſ. *epiſt.* 42. Τῷ ὄντι μόνον ἀδιαπτώτως καὶ ἀπαυστὸν τὸ διαρκὲς ἀγαθόν. τοῦτο δὲ ἔζω ἡ παρὰ θεοῦ τιμή. τὰ δὲ ἀνθρώπινα ταῦτα, σκιᾶς ἔζω ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ὅτε γὰρ μάτην ἐπὶ νεκρῶν ἀνδρῶν ὀξύτερον κλαίρεται καὶ ὅσα σώματος ἢ μόσῳ ἢ χρόνῳ μαραίνεται καὶ πάντως μὲν ἄπεστι, δόξα δὲ εὐφημίσεται· εἴ τι δὲ καὶ τὰς πύλας διαπονήσεις τῷ χρόνῳ τούτῳ σωματοφυλάζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ πεπατημένον ἅπαν οἱ λόγοι ἄγει τῆς ἀκοῆς τιμῶ χάριν ἔχοντι. ἀρετῆς δὲ ἄσκησις, τίμιον μὲν πᾶσι τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δὲ θεάμα τοῖς ὁπωσοῦν· ἧς ἐπιμελούμενος ἄξιον σαυτὸν κατάστησον ἐν ἐπαγγελίαις ἀπολαμβάνειν ὑπὸ θεοῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede iſta Marcus noſter an quicquam ſomniârit etiam, incertum eſt. Vide *l.* 4. § 33. & *infr.* § 47.

Περὶ ὃ καταπεπάυσαι | Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάπαυε καὶ φόβου | Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ τις νομίζει ἐν ἀγαθῶν μέτρον, ἑτέρῳ μὴ πείθου; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μίμησις | *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μίμησις τῆ κοινῆ φύσει. Epictetus *enchir. c.* 3. Ἐὰν τὰ φύσει ἄλλα ἀλλότρια οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πτοηθήσῃ, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶ), τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἔζιν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων οὐδὲν ποιήσεις, ἐχθρὸν οὐκ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ | Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδημόνῃ σαυτοῦ. & *l.* 3. § 9. τοῦ ἰδιοπαθοῦς δώμασιν οὖσι. & *l.* 5. § 21. ᾗ ἂν σοι τὸ κρῖνον τίμα. Vide & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτὸν τε αἱρετὸν | Contra quàm pleriq; hominum, εἴγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς αἱρετοὶ ἐσμεν. *l.* 3. § 4.

Ἐπαινοῦσα ὅσα ἐκεῖνοι διαιτῶσι | utpote quæ ἀγαθὰ εἶ) πίπτουσι. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατρίβουσι | Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω, κάτω, | De aqua Demoſth. *adv. Calliclem.* ἢ μὴ ἂν ἐνοχλῇ, φέρεται κάτω· ἢ δ' ἂν ἐνοχλῇ τι, τιμωρεῖται ἀναγκαίως. Scilicet, Ὅταν τὸ ὀπίσω μὴ ᾖ, φέρεται εὐθύ. Ariſtot. *de Cœlo l.* 4. *c.* 3. ubi autem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via curſúq; proprio declinat & deviat. Verùm non ſic ἡ τῆς ἀρετῆς κίνησις. ea ſiquidem *rectà ſemper procedit. l.* 5. § 14. ſive κατ' εὐθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubiq; εὐοδεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, ὥσπερ σοφῇ εὐόδως ἔσον ἡ σοφίξις. quod tanquam Solomonis citat Baſil. Cæſar. *in princip. Proverb.* καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. *Pſal.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅσα θεσπέσιος ἀγγελίας ποιητικὰ, ταῦτας ὁ νόμος παρεμφαίνει καὶ σώματος τόνον, καὶ ψυχῆ σφοδρότητα, καὶ συνοχὰς ἐμφανίζει τῶν ὑμάρτηκε, καὶ τῶν εἰς πάντα τὸν βίον εὐοδίας, τοῖς τὰ πνεύματα θεσπίστατα πεπιθήσας δόξης. Baſil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ἰτὰ, Τῇ ἀρετῇ πᾶν ἄπειρον πέφυκεν.

Invia virtuti nulla eſt via.

εὐοδεῖν ergò, eſt εὐόδως πορεύεσθαι, ut Marcus ipſe *lib.* 1. § 17. *progreſſus bonos facere*, ſive *feliciter, proſperè, cum ſucceſſu bono progredi.* cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *malè, moleſtè, parùm ſecundè progredi.* Epict. *l.* 3. *c.* 19. ὥσθ' ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. quod vocabulum haud temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχειν καὶ δυσκολίαν, αἱ βύλαι καὶ χείσεις καὶ δίαιται ἐμπεδοῦσι. Plut. *de virt. moral.*

§ 18. Εὐφημῶν ὁ Ἄλκων | Triplex notat in eiſdem pleriſque vitium; primò invidiam atque livorem, quòd coætaneis ſuis laudem commeritam tribuere detrectant; dum quiſque, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

—— niſi quæ terris ſemota ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.

tum iniquitatem; quòd εὐφημίαν eam, quam aucupantur ipſi, aliis denegant: in regulam æquitatis illam peccantes, quæ præcipit, ut *aliis facimus, quæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; quòd à poſteris, quibus inviſi ignotíque fuerint, celebrari tantopere concupiſcunt: cùm pari loco ſit, jam defunctum quod attinet, poſt obitum ab eis qui ſuperfuerint ipſis, quàm ante ortum ab eis qui multis ſeculis ipſos anteceſſerint, ſileri. Cicer. in *ſomn. Scip. Quid intereſt ab eis, qui poſtea naſcentur, ſermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qui antè nati ſint, qui nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. § 10.

§ 19. Μὴ δέ τι ἀπῇ σοι δυσκολαίνουλον | Senec. *epiſt.* 71. *Non putant fieri, quicquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſua de virtute ferunt ſententiam. quid miraris, ſi uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioſo frugalitas pœna eſt; pigro ſupplicii loco labor eſt; delicatus miſeretur induſtrii; deſidioſo ſtudere, torqueri eſt. eodem modo hæc ad quæ omnes imbecilli ſumus, dura atque intoleranda credimus, obliti quàm multis tormentum ſit vino carere, aut primâ luce excitari. non iſta difficilia ſunt naturâ; ſed nos fluidi & enerves. magno animo de rebus magnis judicandum eſt: alioqui videbitur illarum vitium eſſe quod noſtrum eſt.* Idem *epiſt.* 116. *Occurres hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis.* (quomodo illi

lli Joan. *c.* 6. *v.* 60. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;) *nos homunciones sumus: omnia nobis negare non possumus. Scis quare non possimus ista? quia nos posse non credimus. Imò aliud est in re. vitia nostra, quia amamus, defendimus, & malumus excusare illa, quàm excutere. Satis naturæ homini dedit roboris si illo utamur, si vires nostras colligamus, ac tutas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. nolle in caussa est: non posse prætenditur.* Et *epist.* 98. *Quare deficimus? quare desperamus? quicquid fieri potuit, potest.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ὅταν ὑπέρτονον ᾖ δεῖν ὁ νόμος λέγηται, ὥστε ἀκύειν, ἵνα μὲ πνεῖς ἕκτονον καὶ ὑπόχρεων ᾖ σώσειν, οὐχ ὡς ὑπέρτονον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βυλομένοις ἀναλαβεῖν τὸν θεῖον ζυγὸν, τούτοις ὑπέρτονον· τοῖς δὲ ἀτόνοις καὶ ἀδυνατοῦσι, τὸ μέτριον ὑπέρτονον δοκεῖ· καὶ τοῖς ἀδυνάτοις ἀνεφίκτιον, τὸ ἐπιβάλλον. ὅσους δὲ διὰ τὸ φιλικῶς ἔχειν ἢ ἁμαρτίας ἔχειν ἢ συγγνώμη παρεισέρχεται, ὅτοι τὴν ἀλήθειαν, ἁπλώτερον ὑπολαμβάνουσι καὶ τὴν αὐτάρκειαν. ὑποτομίαν καὶ ἀνάπαυσιν, τὸν μὴ συναμαρτάνοντα, μηδὲ συγκαταπίπτοντα. Et mox: Καίτοι εἰ μηδέπω πεῖραν τὰ σφαλήσιμα ὑπὸ τῷ νόμῳ οἷοί τε ἦσι· ἀλλά τοι σωφρονοῦντες, ὡς ὑπολείμματι ἡμῶν ἐκκλησίαν κάλλιστα ἐν οὐρανῷ πήξειν καὶ αὔξειν τὸν ἔρωτα τῆς ἀληθείας δυνάμενα· καὶ τῇ δ' ὑπερβολῇ αὐτῇ ἐν κτίσμασι φερομένοις, τὰ μὲν φερομένοις, τὰ δὲ μιμήμασι, τὰ δὲ συσκιάσμασι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν | Epictet. *l* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἐξελεῖν δεῖ ἀνθρώπῳ, οἴησιν καὶ ἀπειρίαν· οἴησις μὲν οὖν ὅτι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπειρία δέ, τὸ ὑπολαμβάνειν, μὴ δύνατόν τινα εὑρεῖν τε, τοιούτων φαντασιῶν. quo loco, quod lapsu frequenti ac familiari apud scriptores istos contigit, pro εὑρεῖν δύνασθαι perperam scribitur; docet id, quod sequitur, τοιούτων φαντασιῶν, quæ εὕρεσιν istam impedire possint; de quo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc est, quod in Q. Sextio laudat Seneca *epist.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, quod & ostendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & desperationem ejus non faciet. fies illam esse in excelso, sed volenti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen speres.* Certè Sextium ipsum ἀπορίας καὶ ἀνελπιστίας morbo isto per initia laborâsse autor est Plutarchus in *lib. de profectûs indiciis*; Ὡς δυσπαθῆσαι καὶ χρόνῳ τῷ λόγῳ χαλεπῶς τὸ φρόνημα, ὀλίγου δεῖσαι κρίσεως ἐκ τύχης δύρας· *adeò ut molestiâ ac difficultate rei propè devictus, parùm absuerit quin animum despondens à tecto quodam præcipitem se dederit.* ità enim malim autoris verba reddere, quàm aut cum Xylandro, *de hiremi quadam* ſeſe *in mare abjecerit*; vel cum Lipsio, *de nave in mare se præcipitaverit.* magis siquidem consentaneum est in ædibus agentem, quàm navigantem cum molestia illa conflictatum. δῖρες Atticis idem. quod reliquis Græcis ὀροφῶν, *summa pars ædium.* Thomas Mag. *in Collect.* Δῖρες, οὐχ ὀροφῶν. firmat id ex Euripidis *Phœnissis*; ubi Antigone dicitur,

——μιλάθρων ἐς δῖρες ἔφατον,

in summam ædium partem conscendisse, unde Argivum contueri exercitum posset. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Δῖρες, Ἁπλῶς τὸ ὀροφῶν· τὸ ἢ κατώγαιον, ξυνοικία λέγεται. Eò autem magis idoneus Sextius, qui aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus esset, & constanter pergendo perviciſſet. Dio Prus. *orat.* 16. Καί τοι τῶν λυπηρῶν ἕκαστος, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς, φησὶν εἶ δεινότατον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ φερόντων ἕκαστος, ὃ φέρει τοῦτ' εἶ δοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ ἀδυνάτως τοῦτο καὶ φαύλως σώμασι· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾳδίως οἴσει.

Εἶπ ἀνθρώπῳ δύνατον | Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille aurei oris, multis in locis hoc inculcat, deesse hominibus non tam facultatem quàm voluntatem viros sanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de se Paulus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejusdémque naturæ consortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τοῦτο παθη καὶ τὰ παθήματα, esse scripto contignata, ἵν' ὅταν σφαλῶμεν ὑμᾶς (inquit, *de statuis orat.* 1. *rat.* 7.) πρὸς τὸν ἐκείνων ἀγῶνα μὴ καμίζωμεν διὰ τὸν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἐτέρας αὐτοὺς καθειρκνύναι φύσεως, ἀποκνήσαντας πρὸς τὸ μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν φθάνειν ἡμῖν, ὅπ ἐκεῖνοι φύσεως ἐτέρας μεθεῖχον, ἢ ὑπ ἦσαν ἀνθρωποι, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθῶς λέγει, ὅσπ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεινῶν αὐτοὺ ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι κατὰ νόμον βιώσαντες, ἀπὸ δρυὸς ἦσαν παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. sed & Chrysost. *de compunct. ad Demetr.* ὁ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἡμεῖς μετέχομεν; ὁ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρέλθωμεν εἰς τὸν βίον ἡμῶν; ὁ ταῖς αὐταῖς ἐτρεφόμεθα τροφαῖς; ὁ τὸν αὐτὸν ἀνέπνευσεν ἀέρα; ὁ σώμασιν ἐχρήσατο τοῖς αὐτοῖς, &c. Plin. min. in *panegyr. Melius homines exemplis docentur, quæ inprimis hoc in se boni habent, quòd approbant quæ præcipiunt, fieri posse.* Salvian. *ad Eccles. cathol. l.* 3. *Adjuvari se exemplis exoptat humana infirmitas, quò facilius ipsa etiam nunc faciat, quæ alios fecisse antè cognoscat. Dum admonetur auditu ætas omnis, fieri posse quod factum est.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri posse credunt quod fortè dum putant fieri non posse, pigrescunt.* Aug. *epist.* 134. Itaq; Bern. *de resurrect. Serm.* 3. *Sermo quidam vivus & efficax, exemplum operis est; facilè persuadens quod intendimus, dum factibile probat esse quod suademus.* Vide Aug. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Paul. de S. Clem. Rom. Pont. & in fest. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 13.

§ 20. Ὄυζι κατέδυλό τις | Epictet. *differs.*

l. 3. *c.* 15. Εἶτα ἐν ἀγῶνι παρεύκεσθαί δεῖ, &c. unde & athletis ὀφθαλμοὶ πλειωρυγμόροι, Galen. *hortator. c.* 11. & Paulan. in *Lacon. de pube Spartana:* Μάχονται ἢ κὴ χερσὶ, κὴ ἐμπεδοῦσιν λάξ. Λάκυσί τι, κὴ τοῦ ὀφθαλμοὺς ἀντορύσσει. Philoſtrat. tamen *imagin. l.* 2. in *Arrichion.* Καὶ σφυρῷ περικαλαίσει, κὴ τῷ χέρες φιλῶσι, περσὶν ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀεὶ κὴ ἐπάλξεσι· πάντα γὰρ τὰ παγκρατιάζειν ἔργα, πλὴν τῆς δάκνειν κὴ ὀρύσσειν. aliis igitur ſaltem nec iſta interdicta, unde καταδρύπησις antagoniſtam non poterat non creberrimè contingere. quod Varro, *deſcobinari ſupercilia* dixit, apud Nonium, *ex Satyr. Væ victis. Pugilis ſpectatores, qui miſerum putatis vinci, quæro à vobis, ſi adverſarius ſupercilia mihi ceſtis deſcobinârit, num quis veſtrûm ſua mihi eſt daturus?* Ità Apollon. *Argon. l.* 2. *v.* 109.

Δρύψῃ δ' ἢ τῷ βλέφαρον, γυμνὴ δ' ὑπολείπῃ ὀπωπήν. Vide *ad l.* 12. § 16.

Καὶ τῇ κεφαλῇ ἐρρᾶγεις] Mendum ſubeſſe ſuſpicatur Annot. Lugd. σφενδαγεῖς legit; & exponit, *caput capiti affringens.* quod minùs placet; quia à Scriptura vulgata longiùs abſcedit. Ego, ſi quid mutandum videretur, ἀρράγεις, vel ἐναρσγεῖς legerim. & *capite colliſus*, verterim. Verùm ἐρράγεις forſan pro ἐνεργεῖς fuerit, quod apud Libanium in *vitæ ſuæ hiſtoria* reperitur. Τοῖς ἐν μέσῳ δὲ κίνουν λίθοις ἐνεργεῖσιν τῷ κεφαλῷ, δεικνύειν τὸν ἐχθρὸν. Paulan. in Meſſen. Οἱ κεροὶ δὲ τὸν βαμὸν αὐτομάτοι κὴ βίᾳ τὰ κέρατα ἐναράξαντες, ἀπέθανον. Quò alluſum putat à Diogene Cynico Petr. Faber, *agoniſt. l.* 1. *c.* 11. quando Olympionicam, κριὸν ἀρειμάντου, i. e. *arietem Martium* dixit; referente Laërtio *l.* 6. quia luctatores nimirum arietino quodam more capita conferebant, frontéſque collidebant συμπεσόντες ὥσπερ οἱ κριοί. De Athletis Anacharſis apud Lucian. *de exercit.* κὴ τὰ μέτωπα συναράττειν, ὥσπερ οἱ κριοί. indè *arietare* dictum, pro *adverſis frontibus concurrere*, ſive *collidere.* quod de præliantium congreſſu uſurpavit Sen. *de ira l.* 2. *c.* 3. *Magno imperatori, antequam inter ſe acies arietarent, cor exiluit.* de nubium conflictu; *quæſt. nat. l.* 5. *c.* 13. *Nubes reſolvit modò ipſe arietatio, ut magnorum inter ſe corporum attritus.* (id quod Lucretio *l.* 6.

——*nubes*
Frontibus adverſis concurrere ——)

de dentium colliſu; *de ira l.* 3. *c.* 4. *dentes inter ſe arietati.* de oppoſitionibus hominum mutuis; quò & Marcus iſtic reſpexit; *ep.* 103. *Non arietant inter ſe, niſi in eodem ambulantes.* de fortuitis caſibus, quibus corpora humana ſunt obnoxia; *ad Marc. c.* 11. *Jactatu, non tempeſtate magnâ, ut diſſiperis, eſt opus, ubicunque arietaveris, ſolveris.* Apud Tertull. in *Scorpiac. c.* 6. ubi de athletis agit; *pugni quaſſant, ictus arietant.* quo loco, *calvæ arietant*, legi vult Faber *agoniſt. l.* 2. *c.* 9. ego nihil mutandum exiſtimem. de ædificiis terræ tremore commiſſis, Plin. *nat. hiſt. l.* 2. *c.* 82. *Innoxium, & cùm concurrentia tecta contrario ictu arietant; quoniam alter motus alteri renititur.* Quanquam nec arietum tantùm duntaxat eſt conflictatio illiuſmodi, ſed & taurorum. Virg. *Æn. l.* 12.

Cum duo converſis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt. ——

Martial. *l.* 4. *epigr.* 35.

Frontibus adverſis molles concurrere damas
Vidimus, & fati ſorte jacêre pari.
Unde leves animi tanto caluêre furore?
Sic pugnant tauri; ſic cecidêre viri.

Itaque & iſtis pugiles conferri ſolent: De Amyco & Polluce decertantibus Apollon. *Argonaut. lib.* 2. *v.* 86.

Στὰς δ' ἄρα τὼ βαῦν' ἀπωπεύσας ἐπεμάξατο μετώπῳ
Ἰδρῶ, ἅλις κραιπνὸν ἀϋτμήσαντε φυσιόωντε·
Ἂψ δ' αὖτις συνόρουσαν ἐναντίοι, ἠΰτε ταύρω
Φοιβάδος ἀμφὶ βοὸς κεκοπότε δηριάασθον.

De Hercule & Acheloo pariter colluctantibus Naſo *Metam. l.* 9.

Digredimur paullùm, rurſúſque ad bella coimus,
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere: cratque
Cum pede pes junctus, totóque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux. ——

De Hercule denique Antæóque Lucan. *bell. Pharſ. lib.* 4.

Conſeruere manus & multo brachia nexu,
Colla diu gravibus multùm tentata lacertis,
Immotumque caput fixâ cum fronte tenetur.

Quanquam nec illud omiſſum velim quod Syneſius commemorat *orat. de calvit.* circulatorem quendam vidiſſe τῆς κεφαλῆς τῷ ῥάμῳ ἐπιδεικνύμενον, διακινεῖσθαι δεδιδαγμένον κεφὴ, πόρρωθεν εὖ μάλα τὸν πῶλον χαλεσαίοντι. de quo planè dixeris, quod alibi Syneſius, τὰ κεφάλαια ἀπειρακῶς ἀντ' ὀστέων ἔχειν.

Οὔτε ὀπωπιαζόμεθα] obſervat hîc Xylander τὸ ὀπωπιάζειν in malam partem uſurpatum, prout & apud Appianum ἐμφύλιον *l.* 5. de milite, qui ludis publicis in ſubſellia equitum aſcenderat, verbis illis: ὁ δῆμος ὀπωπίσατο, *populus murmure indignitatem rei deteſtatus eſt*; vel *indignationem ſuam ſignificavit & expreſſit.* cui adjici poteſt illud ex Polyb. *l.* 6. ὀπωπιαστὴς τὸ μνήμων κὴ δυσαρεστῶν τοῖς παροῦσι. Vide *ad l.* 7. § 49. Epictet. itidem *enchir. c.* 24. Κρεῖττον ὅταν μὴ αἴτιον κακοήγῃ, ——τύπτων ἐμοὶ ὀδὲν ὀπωπιάζεται, ἀλλὰ ἢ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῇ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πᾶσα φύσις συμφέρεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. Cùm tamen plerumque in partem meliorem accipiatur. Sicut Polyb. *l.* 1. Τὰς παραβύσεις δεῖ θεωρεῖσθαι ὀπωπιάζειν, *actiones illegiti-*

legitimas acclamationes approbare, ſive *acclamando approbationem illarum ſignificare*. & l. 2. τὸ καλὸν καὶ δίκαιον, ἧς ἔργων ἀποσημαίνεσθαι. Et rurſus; Τίς γὰρ ἂν ἐπεσημήνατο καὶ θαυμάσειε ἢ σεσημασμένον ἄξιον τούτοις ἡγεμόνα; Indè ἐπισημασία pro *applauſu & acclamatione*. Polyb. *lib.* 6. Εἰκὸς μὲν τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τῶν πλήθους ἐπισημασίας τυγχάνειν εὐνοϊκῆς καὶ σεσεσπιῶς· τὴν δὲ παναρμα τούτῳ σεσίλουτα, καταγώσιος καὶ σεσοκοπῆς. Cicer. *ad Attic. lib.* 1. *epiſt.* 13. *Mirandas ἐπισημασίας ſine ulla paſtoritia fiſtula auferebamus*. h. e. ſine ſibilo ullo, quod diſplicentiæ nota eſt.

Οὔτε σεσκόπτομεν | *neque offendimus*. Xyl. atque ità τὸ σεσκόπτειν aliquoties uſurpatum deprehendere eſt apud Novi inſtrumenti ſcriptores Ecclesiaſticos. Paulus ad *Rom. cap.* 14. *ver.* 21. ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου σεσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται. Et Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 8. οἱ σεσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ſed & Polyb. *l.* 6. δυσμεσεῖν καὶ σεσκόπτειν, & δυσμεσεῖς καὶ σεσκόπτειν conjungit non ſemel. poteſt tamen verti, *non irruimus, non impetum in eum facimus*. ità enim ſumitur *Matth. c.* 7. *v.* 27. quo loco dicuntur procellæ turbinéſque σεσκόψαι τῇ οἰκίᾳ. Sed illud potiùs opinor. In gemina ferè cauſſa Senec. *de ben. l.* 6. *c.* 9. *Quid eſt iniquius homine qui eum odit, à quo in turba calcatus, aut reſperſus, aut quò nollet impulſus eſt?* Idem, ſed alia ratione, ab athletis exercentibus iram ſummotum it. *de ira l.* 2. *c.* 14. *Nec, cùm ira ſuadet, feriunt; ſed, cùm occaſio. Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici ſolitum aiunt his quos exercebat præcipere, nè iraſcerentur. ira enim perturbat artem, & quâ noceat tantùm, non quâ caveat, aſpicit.* At Septimius noſter eâdem, quâ Marcus, ratione, niſi quòd agonothetam non antagoniſtam loquitur, *Scorpiac. c.* 6. *Quâ nulla ſunt prælia nonnulla vulnera.* (ità enim diſtinctim legendum claritatis gratiâ) *pugni quaſſant, calces arietant, ceſtos dilaniant; nemo tamen agonis præſidem ſugillaverit. ſed, quantum livores illi & cruores & vibices negotiantur, intendet. pyctes ipſe non queritur dolere ſe; nam vult. corona premit vulnera, palma ſanguinem obſcurat; plus victoriâ tumet, quàm injuriâ. hunc tu læſum exiſtimabis, quem vides lætum? ſed nec victus ipſe de agonotheta caſum ſuum exprobrabit.* Proinde fruſtrà fuit Anacharſis, qui Græcos mirari ſe dicebat, πῶς χὴ ἧς ὑβριζόντων νομοθετοῦντες, τοὺς ἀθλητὰς τιμῶσιν ὑπὲρ τοὺς πύκτας ἀλλήλους. neque enim eſt ὕβρεως τι pulſatio illa mutua, ſed virium ac virtutis peritiæque ſpecimen.

Πολλὰ παροδυμούμεθα | *idem de aliis ſentiamus*. Xyl. nec aliter Caſaub. verùm παροδυμεῖσθαι eſt *negligere, neglectim habere, non animum advertere*. Vide ad *lib.* 5. § 5. verto itaque, *neglectim habeamus, non advertamus*. Quò facit Solomonis monitum *Eccleſ. c.* 7. *v.* 21. *Ad omnia quæ de te dicuntur*, (vel etiam adversùs te perpetrantur) καὶ δῷς καρδίαν σου, *animum nè adhibeto, nè advertito. nec ſi famulum tuum tibi maledicentem audieris.* Sed Davidis Regis ad inſtar, *Pſal.* 38. *v.* 13, 14. *Reg. l.* 2. *c.* 16. *v.* 11, 12. *Surdâ aure* præterito. *decus* enim *eſt homini injuriam illatam*, non ulciſci, aut advertere etiam, ſed *præterire* prorſus. *Paræm. c.* 19. *v.* 11. Ità Cato in balneo à quodam per imprudentiam percuſſus, veniam petenti, offensámque deprecanti, *At ego percuſſum me non memini*. Notúmq; ex Plutarcho Bionis illud, quod indicium ſuis dedit, quò in virtutis ſtudio profectus facilè ſe dignoſceret, ſi adversùs conviciantes ità affecti forent, tanquam ab eis audiviſſent,

Ὦ ξέν', ἐπεὶ ὔτι κακῶ ὔτ' ἄρεσγι φωτὶ ἔοικας,

Οὐλέ τι, καὶ μάλα χαῖρε. Θεοὶ νύτοι ὄλβια δοῖεν.

h. e. *tanquam benignè ac benevolè compellati*.

Τῶν οἷον σεσγυμναζομένων | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 8. *Non alia quam in ludo gladiatorio vita eſt, cum iiſdem viventium pugnantiúmque*. Et *de provident. c.* 4. *Verberat nos, & lacerat nos fortuna? ſeramus. non eſt ſævitia, certamen eſt.* Elegantiſſimè Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Ἔξιν ἀπὸ πάντων ὠφελεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιδοροῦντος. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ σεσγυμναζόμενος; τὸ μέγεθος καὶ ὦτος [ἔστω leg.] ἐμοὶ σεσγυμνασίς γίνεται· τὸ ἀνεκτικόν μου γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ ἡμερον. ἄ; ἀλλ' ὁ μὲν τὸ τραχήλου καταπίπτων, καὶ τὴν ὄσφυν μου καὶ τοὺς ὦμους κατατρίπων, ὠφελεῖ με, καὶ ὁ ἀληθῶς καλῶς ποιῶν λόγος, ἔξιν ἀπεργάζεται; καὶ ὅσῳ βαρύτερός ἐστιν ἐκεῖνος, τοσούτῳ μᾶλλον ὠφέλιμος ἐγώ; εἰ δὲ μὴ σεσὶ ἀοργησίαν με γυμνάζει, οὐκ ὠφελῶμαι; Eundem ex *l.* 2. *c.* 6. Vide *ad l.* 9. § 12. Sed & Tertull. *Scorpiac. c.* 6.

§ 21. Εἴ τε ἐλέγξαι | Cicero *de fin. lib.* 1. *Certè pertinax non ero: tibique ſi mihi probabis ea quæ dicis, aſſentiar.* Hieron. *apolog. ad Pammach.* Reprehenſores non audio; ſequor magiſtros...

Χαίρειν μεμαθήκαμεν | Vide *lib.* 1. § 16. & *lib.* 4. § 12. & *lib.* 8. § 16. De Pio *infrà* § 29. Τὸ ἀνέγκλητον ἀνυπαίτητον παρρησιαστικῶς ἢ γνησιότητος αὐτῆς, καὶ χαίρειν εἴ τις δύναιτο κρεῖττον. Cicer. *Tuſcul. lib.* 2. § 5. *Nos reſelli redarguique patiamur. quod hi ferunt animo iniquo, qui certis quibuſdam deſtinatis ſententiis quaſi addicti & conſecrati ſunt, eâque neceſſitate conſtricti, ut etiam quæ non probare ſoleant, ea cogantur conſtantiæ cauſſâ defendere.* Et *Academ. l.* 4. § 9. *Plerique errare malunt, eamque ſententiam quam adamaverunt, pugnaciſſimè defendere, quàm ſine pertinacia, quid conſtantiſſimè dicatur, exquirere.* Pulcrè Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 38. *Non eſt levitas ab errore jam cognito diſcedere. hæc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratúmque ſit.* Et Vincent. Victor. apud Aug. *de orig. anim. l.* 2. *c.* 16. *Optimè eſt propoſiti, laudandique conſilii, facilè ad veriora*

tradu-

traduci. Aug. ipſe *ep.* 210. *Turpe eſt mutare ſententiam, ſed veram & rectam. nam ſtultam noxiámve & laudabile & ſalubre eſt.* Eadem certè ingenui cujuſvis vox, parilis profeſſio. Ambroſ. *epiſt.* 31. *Nullus mihi pudor eſt, ad meliora tranſire.* Hieron. *in Eſai. cap.* 19. *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, quàm dum erubeſco imperitiam confiteri, in errore perſiſtere.* Aug. cum primis; *ep.* 7. *Si quid vel incautiùs vel indoctiùs à me poſitum eſt, quod non ſolum ab aliis, qui videre id poſſunt, reprehendatur, verùm etiam à meipſo; (quia & ego ſaltem poſtea videre debeo, ſi proficio) nec mirandum, nec dolendum eſt, ſed potiùs ignoſcendum atque gratulandum, non quia erratum eſt, ſed quia improbatum.* Et in *retract. præfat. Neque enim quiſquam niſi imprudens, ideo quia mea errata reprehendo, me reprehendet.* Idémque *de anim. orig. l.* 4. *c.* 1. *Neque enim negare debeo, ſicut in ipſis moribus, ità multa eſſe in opuſculis meis, quæ poſſint juſto judicio, & nullâ temeritate culpari.* Ludov. Vives *præfat. ad Aug. Civit. Ego me neutiquam ægrè fero vel admoneri, vel etiam reprehendi: (meliorem mentem det Deus:) imò debere me multùm profitebor potiora ſuggerenti, & doctè atque anicè ſuggerenti. nam & meipſum non pigebit mutare ſententiam, ſi vel ſtudium vel ætas alia docuerit meliora.* Eraſm. *in Cor. epiſt.* 1. *c.* 7. *Non gravatim à meipſo diſſentiam, ſi quis adferat quod ſit rectius, etiamſi ſit idiota qui doceat. Non enim etiam à minore quolibet refugienda vel dedignanda correctio.* Aug. *epiſt.* 19. Et de ſe *ep. quad.* apud *Grat. cap.* 24. *q.* 3. *c.* 1. *Ego ſenex à juvene, & epiſcopus tot annorum à collega nedum annículo, paratus ſum doceri.* Joan. Zinzerling. *promulſ. critic. Moneri candidè, caſtigari, ex errore in viam reduci, malè dicta obelo configi, ægrè nullus fero. imò in ære me ejus futurum profiteor, quiſquis candidè* hoc *fecerit.* Terentian. *de ſyll. c.* 2.

Corrigenda ſiqua ſanè viſa vobis hic erunt,
Non ero ſtultè repugnans, aut amans prævè mea,
Quin ſtatim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Præclarè denique Greg. Nazian. Si Maximo credimus *collect. c.* 31. nam Epiphan. *hæreſ.* 64. § 43. ex Methodio *de reſurrect.* eadem planè adducit. Μᾶλλον γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τῆς ἐλέγξαι νομίζω. ὅσῳ μεῖζόν ἐστι, τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς κακῆς τῆ ἄλλον ἀπαλλάξαι. Vide ad *lib.* 10. § 37. Quod autem hoc loco Marcus de ſe ſcripto pollicetur, idem & facto præſtitiſſe Capitolinus atteſtatur. *Erat,* inquit, *famæ ſuæ curioſiſſimus, requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, emendans quæ benè reprehenſa vidcrentur.* Verba ſenſuum prægnantia. *Requirens,* inquit, *ad verum;* non qualis Gallicus ille, de quo Martial. *l.* 8. *ep.* 76.

Dic verum mihi, Marce; dic, amabo:
Nihil eſt quod magis audiam libenter;
Oras, Gallice, me, rogáſque ſemper.
Durum eſt me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergò, quid ſit audi:
Verum, Gallice, non libenter audis.

&, *emendans quæ benè reprehenſa.* Apellem ſcil. imitatus, qui, ut Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. vitium in pictura à ſutore juſtè notatum emendavit, quem tamen poſtea ſine cauſſa juſta cavillantem non tulit.

Ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν] Piè, modeſtè, ingenuè Aug. *de Trin. lib.* 2. *præfat. Nullus reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis. etenim aut inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus. Si ergò inimicus inſultat, ſerendus eſt. amicus autem, ſi errat, docendus; ſi docet, audiendus.*

Τῷ γὰρ ἐθέλοντι πείθεσθαι] Menand. *Suppoſit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 11.

Ἀεὶ κερδαίνων ὅστις ἀλλᾶ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ τῶν ἐγὼ παραινῶ
Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.
In ore omni conducibile eſt quovis tempore,
Verum proloquier: idque in vitâ ſpondeo
Securitatis eſſe partem maximam. Grot.

§ 22. Ἐγὼ δ' ἐμαυτῷ κεφάλαιον ποιῶ] *Ego id quod eſt mei officii facturus ſum,* quicquid alii fecerint. Ità & *l.* 5. § 25.

Τὰ ἄλλα με ὁ θεὸς ἀφείτω] *Non cruciant, non diſtinent, non morantur.* Vocabulum Marco familiare. Vide *l.* 2. § 2. & 7.

Παλαμηδεία] Vide *lib.* 9. § 2. Εἰ τοῖς ἀληθείας ἐπιτιμῶν, ἔτι εἰς τὰ ἀγαθὰ σὺ ὁ ἐπιτιμῶν εἶ, ἐκεῖνος δ' ἔσται παλαιστής, ὃς' ἐσθυμῆ τι λέγων εἰκῆ σε. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Et Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Quantò humaniùs, mitem & peccatum animum præſtare peccantibus; & illos non perſequi ſed revocare? errantem per agros ignorantiâ viæ, melius eſt ad rectum iter admovere, quàm expellere.* Et *ibid. Peccantes ergò quid habet cur oderit, cum error illos in hujuſmodi delicta compellat? non eſt autem prudentis errantes odiſſe: alioquin ipſe ſibi odio erit.* Vide *l.* 11. § 18.

Τὴν ὁδὸν ἀξιοῦσθαι] quam ſcil. Ἀναπτύσσω ſuprà dixerat § 17.

§ 23. Χρῶ] Vult κατ' ἀξίαν τῶν χρῶ. *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36.

Ἐφ' ἅπασι δ' ὅτι θεὸς βούλεται] Pium monitum, ſi Ethniciſmi πολυθεΐα reſecetur. Gregor. Naz. *apologet.* Τάξεις εἰσὶν, πιστὸς ἀγγελικὸν καὶ λόγιον καὶ θεολογικὸν, ὡς δεῖ τὸ ἀγγελικὸν, καὶ εἰς θεὸν ἀναπέμπειν. παρ' ἃ καλὸν ἄπιστος, καὶ ἀγγελικὸς, καὶ εἰς τέλος ἥκων. Idem *de pace orat.* 1. & in *Aſtroſtic.*

Ἀρχὴ ἁπάντων καὶ τέλος πίστις θεοῦ.

Marcus erem. *leg. ſpirit.* § 45. Δεῖ πίστιν τῆς ψυχῆς ἀσυγχύτως τῷ θεοδιδάκτῳ. Et *ibid.* § 3. Καταρχὰς σε πίστις ἀφθόνους, ἃ παρέχων πιστὸς ἀγαθὸς, ὅπως κτᾶσθαι τὸ ἀφανίμενον. Philo *de mundo immortal.* Ἐπὶ πιστὸς ἀλήλοις καὶ ἀπιθάνοις ἀσύγχυτος θεὸν καλεῖν ἄξιον. Joan. Chryſoſt.

Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 15. Μυδὲν μητὲ ποιῶμεν, μητὲ λέγωμεν, πρὶν ἢ τὸν Θεὸν παλέσαι καὶ παρακαλέσαι σωφρόνησαι ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς ἡμῖν ἁπάντων. & mox: Τὸν Θεὸν ἀεὶ προκαλῶντες μαίτιλιν ἡμῶν ἡμᾶς ἀφιλοσόφων ἁπάντων. Apud Platonem Timæus: Ἀλλὰ τῶτο δὴ γε πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφρονεῖν μετέχουσιν, δεῖ πάσῃ ἐρωμένῃ καὶ παντὶ τρόπῳ καὶ μηχάνᾳ περὶ τῶτο ἀεὶ τὸν θεὸν καλεῖν. Plato ipſe *epiſt.* 8. Ἀπὸ δὲ Διὸς καὶ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν. Socratis præceptum apud Xenophont. in *œconom.* Παραινῶ σοι τοῖς θεοῖς ἄρχειν πιστὸς ἴσχυε. Theodectes apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3.

Ἀπὸ δὴ Διὸν ἀρχὼ ἡ παιδὸς φρένων.

Epictet, *diſſert. l.* 2. *c.* 18. Μέγας ὁ ἀγὼν ὅτι, θεῖον τὸ ἔργον· τῦ Διῦ μίμησον. ἐπίνων ὕπτιαλος βοῦν καὶ ἀφροδίτιν, ὡς πρὸ Διοσκόρες ἐν χαμήλοι οἱ πλέοντες. Vide & eundem *l.* 3. *c.* 22. Demoſth. *epiſt.* 1. Παῖδες ἀρχομένῳ καιρὸν λόγε καὶ ἔργε, ὑπὸ δὴ θεῶν ὑπολαμβάνον φρονίμων ἀρχάς. Cicer. *de legib. l.* 2. § 18. *A diis immortalibus nobis agendi capienda primordia.* Idémque in *Vatin. Omnium rerum à diis immortalibus principia ducuntur.* In mente habuit Arati exordium;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν ὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον.——

Quod & Theocrit. idem cœvus *Idyl.* 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ οἷς Δία λήγετε, Μοῖσαι.

Ex quo & Virgil. *eclog.* 3.

Ab Jove principium, Muſæ.——

Plin. min. in *Panegyr. Bene ac ſapienter majores inſtituerunt, ut rerum agendarum, ità dicendi initium à precationibus caperetur. quòd nihil ritè, nihilque providenter homines ſine Deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicarentur.* L. Cuſpidius ſic orditur Teſtamentum: (extat apud Fabricium *antiquit. l.* 1.) *Numine invocato, abſque cujus nutu neque quicquam ritè inchoari, neque rectè perfici poteſt.* Siquidem, ut Menander;

Θεὸς σωτηρῶν πάντα τοῖς βάδια.
Οὐδὲν ἡ χρεὼ δαίμονος σθένει βεβῶτος.
Rem facile quamvis peragit adjutor Deus:
Mortalis abſque numinis ope nil valet.

Sive ut eleganter Gregor. Naz. in *jamb.*

Θεοῦ θέλοντος ὐδὲν ἰσχύει φθόνος·
Καὶ μὴ θέλοντος ὐδὲν ἰσχύει πόνος.
Volente, liver nil obſtabit invidus:
Nolente, nil labor præſtabit improbus.

Vide *ſupr. ad* § 7.

Πρὸς τὸ πόσῳ χρῆναι | Vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 9. § 33.

§ 24. Εἰς ταὐτὸ κατίσησιν | Areas rex Scytha, ut Plut. in *ſene polit.* ſive Theras, ut idem (modò idem utriuſque ſcripti pater extiterit) in *apophth. nihil ſe ab equiſone ſuo* diſtare aiebat, *ubi otium ageret.* Marcus nihil Alexandrum à mulione ſuo, ubi diem uterque ſuum obierit. *Pari*, inquit, *loco, ſtatuque mors utrumque conſtituit.* In *anthelog. l.* 3. *c.* 13.

Μάτης ἐξ ἀνὴρ ὢν, ζῶν ποτ' νῦν ἡ τεθνηκὼς
Ἴσον Δαρείῳ τῷ μεγάλῳ δύναται.

ſcilicet, πάντων μία κόνις. Lucian. in *dialog. de funct.* apud quem & Charon furore poetico correptus fundit iſta:

Κάτθανε· ὁμῶς δ' τ' ἄτιμος ἀνὴρ, ὅς τ' ἔλαχε πύργε·
Ἐν δ' ἴῃ τιμῇ Ἴσος κρείων Ἀγαμέμνων
Θερσίτῃ δ' ἴσος θάνατος· πᾶς ἠὐκέατο.
Πάντες δ' εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμφίπυκα κλισίαι,
Τυμβός τε ξυνὸς τε κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα.

Senec. *ad Marc. c.* 11. *Et quæ veneranda, & quæ deſpicis, unus exæquabit cinis.* &,

Πάντες ἴσον νίκωσι· ψυχῶν ἡ θεὸς βασιλεύει.
Κοινὸς χῶρος ἅπασι, πένησί τε καὶ βασιλεῦσι.

Phocylid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19.

Omnia mors æquat: ſolus Deus imperat umbris,
Et tam pauperibus ſedes quàm ditibus una eſt. Grot. *Mors æquat omnes.* Sen. *ad Marc. c.* 10. & *de ira, l.* 3. *c.* 43. *Quid ſervo? quid Domino? quid regi? quid clienti tuo iraſceris? venit ecce mors, quæ nos pares faciat.* Et *epiſt.* 91. *Impares naſcimur, pares morimur: æquat omnes cinis.* Baſil. Cæſ. *orat.* 3. Ἔξωθεν ἐν τῇ τάφοις, οἱ δυνάσται καλεῖνται, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης, τίς ὁ πένης, καὶ τίς ὁ πλούσιος, διάκεινται, οἱ τῆς σοῦ δυνάμεως, τὸν δίσκον, ὑπὸ τοῦ βασιλέως· τὸν ἰσοτιμίαν, ὑπὸ τοῦ ἀδηφάγου τὸν ὑπερηφανῶν, ἀπὸ τῆ δυσωδίας. *Quis enim diſcernat ſpecies mortuorum? redoperi terram, & dic ibi quis dives, quis pauper ſit. diſcerne inopes & potentes, ſi potes.* Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 8. & *de Naboth. c.* 1. *Conditor ille juris humani,* (inquit Senec. *ibid.*) *non natalibus nos, nec nominum claritate diſtinxit, niſi dum ſumus. ubi vero ad finem mortalium ventum eſt, Diſcede, inquit, ambitio: omnium quæ terram fremunt, fiemus lex eſto.* Id quod Pſaltes *Pſal.* 82. *v.* 6, 7. *Ego dixi, Dii eſtis, & filii celſiſſimi vos omnes: attamen tamquam è plebe quilibet, pariter eſtis occubituri.* Plaut. *Trinum.* 2. 4.

——*verum nos homunculi*
Salillum animæ qui cùm extemplo amiſimus,
Æquo mendicus atque ille opulentiſſimus
Cenſetur cenſu ad Acherontem mortuus.

Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Cyro, Dario, Xerxe, Alexandro, Veſpaſiano, Trajano, Hadriano, Antonino: Οὗτοι πάντες, ζῶντες μὲν ἦσαν θνητοὶ, καὶ τοῦ βαρβάρου ἐοίκασι, καὶ μὴ τὰς νίκας, πομπὰς ἐπιτέλων καὶ ἑορτάς· ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησαν, ὐδὲν δὴ πολλῶν διαφέρουσιν. De Cræſo Silius *lib.* 13.

Dives apud Superos: ſed mors æquabat egenis.

Lucian. in *Necyomant.* de defunctis. Τὸ διαγνῶναι ἔνεστιν, ὃ πάνυ τι ῥᾴδιον· ἄπαντες γὰρ ἀτενῶς ἀλλήλοις γίνονται ὅμοιοι, δὴ ὀστέων γυμνασιώτων.

Ἔνιοι δὲ

ἐκεῖνο δ' ἐπ' ἀλλήλοις ἀμαυροῖ καὶ ἄσημοι, καὶ ἀδύνατον ἐπὶ σμικρῷ παρ' ἡμῶν φυλάττοντες. ἀμέλει πολλῶν ἐν τῷ τῷ σελεσθῆναι κεκμηκότων, καὶ πάντων ὁμοίων ἠπόρουν ὅτῳ ἑαυτὸν, ὥστε τινὰ διαχειρίσασθαι τὸν Θορίτου αὐτοῦ τοῦ καλοῦ Νιρέως, ὃν τὸν μεταίτιον Ἴλιον ὑπὸ τῶν Φαιάκων βασιλέως, ἢ Πυρρίαν τὸν μάγειρον ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. οὐδὲν γὰρ ἐπὶ σμικρῷ παλαιῶν γεγενημένων αὐτοῖς παρέμενεν, ἀλλ' ὅμοια τὰ ὀστᾶ λίθῳ, ἄδηλα καὶ ἀνεπίγραφα, καὶ ὑπ' ὀδυνῶν ἐπὶ διαχύσεως δυσάρμοστα. Et inox: Ὅμως δὲ καὶ σὺ ὅτι τῆς σκιώδους πολλάκις ἐφικνεῖται τοῦ τεχνικοῦ ὑποκειμένους τύπους, ἐκ τῆς ῥᾳδίας σμικρομερείας, ἔξεστι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πειράνας γενομένους ἢ Ἀγαμέμνονας. καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἐμφερέστερον. μᾶλλον σημεῖον τὸ τῆς Κέκροπος ἢ Ἐρεχθέως ἅμα μιμησάμενος, μεῖζον ὀλίγον οἰκίσκος ἐφίλαβεν ὑπὸ τὸ πεπτὸν κεκαλυμμένον· ἦλθε δὲ πέρας ἔχον τοῦ δράματος, ἀπολυσάμενος ἔκπυρος αὐτοῦ τῷ χρυσόπαστον ἐνόντα, καὶ τὸ περισωθὲν ἀποδόμενος, καὶ μᾶλλον ἀπὸ σμικρᾶς ἐμβαθύνας, πένης καὶ ταπεινὸς ἀφείρχθαι, ὡς ἐν Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, ὃν Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πλῶλος ὁ Χαιρίλεως Συρίδις ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτων Μαρσύου. τοιαῦτα καὶ τὰ σμικρὰ ἀνθρώπων ἀφίγματα. Vide *l.* 11. § 6. Non incommodè igitur aut incongruè *calculis computatoriis* ſimiles feruntur mortales, qui inter computandum obolum alter, alter talentum præfert, idémq; nunc iſtius, nunc illius pro computantis arbitrio vicem ſuſtinet; putatione demum finitâ, in eundem ſaculum pyxidémve immiſſi, eodem planè loco numeróq; habentur univerſi. quæ collatio pulcerrima, cùm à Polybio de vita aulica præcipuè fuerit uſurpata *hiſt. l.* 5. his verbis: Οὕτως γάρ, inquit, εἴσηται ὅτοι σβεσθήσονται τῶν ὀλίγων ψήφοις. ἐκεῖνοί τε γὰρ κατὰ τὸν τοῦ ψηφίζοντος βούλησιν, ἄρτι χαλκοῦν, καὶ παραυτίκα τάλαντον ἰσχύουσιν· οὔτε δεῖ τοὺς αὐλοὺς κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως ἡδὺ μαίνεσθαι καὶ παραπόδας ἐλευθέρους γίνεσθαι. ab interprete Latino eúmque ſecuto Biſciolà eſt miſerè depravata, pro *calculis putatoriis, ſuffragia* nobis ſupponentibus, dum ſic reddunt, *Hi enim ſimiles ſunt ſuffragiis, quæ in publicis conſiliis dari ſolent. nam, ut illic pro eorum qui conſulunt voluntate, quæ modò ænea fuerunt, nunc aurea dantur, &c.* quæ à Polybii mente & verbis etiam longiſſimè abeunt.

Σπερματικοὺς λόγους | Ex Stoicorum ſententia Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Ἔστι δὲ φύσις ἕξις ἐξ αὐτῆς κινουμένη κατὰ σπερματικοὺς λόγους, &c. Plut. item *de Philoſoph. placit. l.* 1. *c.* 7. & Athenagor. *legat. pro Chriſt.* Θεὸν πᾶς τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον ὅτι ἡμῖν τὸν κόσμον ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ' οὓς ἕκαστα κατ' εἱμαρμένην γίνεται. quo loco σπερματικοὶ λόγοι, ſive *ſeminales rationes* pro ideis quibuſdam ſumi videntur, quales Plato imaginatus eſt in Deo. A quo nec abhorret. Joan. Damaſceni illud, *de fide orthod. c.* 13. Πάντων αἴτιος, καὶ πάντων τῶν λόγων ὄντων, καὶ τὰς αἰτίας ἐν ἑαυτῷ σχήκει. Vide *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. & *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Sen. *epiſt.* 71. *Aut in meliorem emittitur vitam, aut naturæ ſuæ remiſcebitur, & revertetur in totum.* Servius *in Æn. l.* 3. *Romani cadavera comburebant, ut ſtatim anima in generalitatem, id eſt, in ſuam rediret naturam.* quo loco cur *materiam* pro *naturæ* poſuerit clariſſ. Caſaub. *ad Baron. appar.* neſcio.

* Ità leg. ex *Athen. monuit Lipſ. Phyſ. Stoic. l.* 1. *c.* 6.

§ 25. Πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἐγκειμένον χρόνον | Si conſideraveris, inquit, quàm multiplicia variaq; uno eodémq; temporis momento in mundo minore tuo anima exequatur, minùs miraberis Deum ſive animam univerſi in mundo majore illo tam innumeris peragendis ſufficere. à minore iſto ad majorem illum ratiocinatur, ſicut iſtîc; ità & *l.* 4. § 27. Vide & *ſupr.* § 4. Epict. *l.* 1. *c.* 14. Ἀλλὰ σὺ μὲν θεὸς τῆς θείας διοικήσεως, καὶ θεοὶ ἐσμὲν σὺ θεῖον ὄμμα καὶ σὺ ἀνθρώπινον σκέλος ἐνδυμένος ἥμαεσθε; καὶ ἅμα μὲν αἰθηρικῶς ἀπὸ μυείων σκεδασμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ τοῖς μὲν συγκλασθαπαθῶς, τοῖς δὲ ἀναδυτικῶς ἢ ἐρικτικῶς; πῶς τε τοσούτων ἀφ' ἑνὸς πολλῶν σκεδασμάτων ἐν τῇ αὐτῇ ψυχῇ φυλάξεως, καὶ ἀπ' αὐτῆς κινήμασι οἷς ὅλοις ὁμοειδέσιν ἐμπίπτοις τοῖς σκόποις τετυπωκέναι. τέχνας τε ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυείων σκεδασμάτων διασώζεις ὁ δὲ θεὸς ἐκ οἷός τε ὢν πάντα ἐφορᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἔχειν διάδοσιν. Habet & Stob. *ſerm.* 1. *l.* 1. *tit.* 5. ſed valde depravata.

§ 26. Μὴ κατατεινόμενος | omiſit planè Xyl. *annon mente eſt in re defixâ.* Caſ. imò, *num cum vocis intenſione, ſive contentione, literas ſingulas proferres?* affirmatè interrogat, & interrogando negat. non ità proferres. quorſum enim? μὴ, num. ut *l.* 5. § 28. & *infr.* § 42. κατατείνεσθαι *intendere, contendere vehementer.* ut *lib.* 4. § 3. μηδὲ κατατείνου.

Τί ἂν ἐκ ἐρίζοντας | *de vocabuli Scripturæ litem moveant,* &c. Caſ. *ſiqui iraſcuntur.* Xyl. quaſi hypotheſin de nominis Scriptura non continuet his verbis, ſed propoſito ſuo accommodet. Verùm aliò trahit illud γεγραμμένων, pro quo ille σκεδασμένων minùs neceſſariò ſubſtituit.

Πᾶν κάθηκον ἐξ ἀειδοῦς τινος | Vide *ad l.* 3. § 1. τοῦ τῷ καθήκοντος ἀειδεῖς ἀκούειν.

Μηδὲ τοῖς συγγράφουσιν ἀντιγράφοντα | quod *l.* 5. § 33. ἀντέχεσθαι αὐτῆς καὶ ἀσπάζεσθαι. Ità de Domino Chriſto Petrus *epiſt.* 1. *c.* 2. *v.* 23. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Hoc eſt quod Paulus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Guido Carthuſ. *meditat. c.* 1. *Cur rapis in te id quod in alio tibi diſplicet? iram ſcilicet. iraſceris ergò, quia ille iraſcitur. imò jam tibi iraſcere, quia iraſceris. Si ira ipſa tibi verè diſpliceret, non admitteres illam, ſed fugeres*

fugeres & fugares. Et *cap.* 15. *Turbaris, quia ego turbatus sum. turbatus turbatum reprehendis. ego quidem corrigor, nec ampliùs hoc malum faciam. tu autem quid facies de hoc tuo vitio quo non solum mihi mederi non vales, sed nec ferre salutem potes?* Et *cap.* 16. *Charitate, sapientiâ repletur frater, nec communicas. irâ, odio, furore repletur, nec evadere potes quin communices. insanus sanis indiget, qui eum vel fervent vel curent. Cogita, si omnes homines irâ semper & insaniâ urgerentur, quid tibi agendum esset. numquid idcò turbari deberes? cur ergo, cum unus aliquando turbatur, turbaris? medicinam ei debes, non turbationem. quomodo enim insaniendo curetur?* Vide *supr.* § 6. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 65. & *l.* 11. § 18.

Περαίνειν ἑαυτῷ | Vide *ad l.* 1. § 9. & *l.* 4. § 18. & *l.* 5. § 3, & 14.

§ 27. Πῶς ὠμὸν ὄζει | imò Πῶς οὐκ ὠμὸν ὄζει; Sive Ὠμόν πως ὄζει. alterutrum Marcum scripsisse certissimum est. illud Casaubonus hoc Xylander secutus est. Adi *lib. hujus* § 57.

Ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς ὁρμᾶν | Aristot. *topic. lib.* 3. *cap.* 1. Πάντα γὰρ τῷ ἀγαθῷ ἐφίεται. & latiùs *ethic. Nicom. lib.* 1. *cap.* 1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται. Sed distinctiùs clariùsque, prout Marcus istic; *ib. l.* 3. *cap.* 5. Πάντες ἐφίενται τῶν φαινομένων ἀγαθῶν, καὶ τοῦτο χάριν πάντα πράττουσι πάντες. Hoc est quod Schola, *Nihil appetitur, nisi sub specie & ratione boni.* Epictet. *l.* 3. *c.* 7. Ὡς ἀδύνατόν ἐστι τὴν ψευδῆ φαντασίαν συγκαταθέσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν ὑπονεῦσαι ἔτως ἀδύνατόν ἐστι τὸ, τῶν φαινομένων ἀγαθῶν ὀρέγεσθαι. Et *l.* 4. *c.* 5. Φύσις αὖτη παιδός, τὸ θέλειν τὸ ἀγαθόν. φεύγειν τὸ κακόν. τὸν ἀφαιρούμενον δεύτερον, καὶ πρεσβύτερον τοῦ ἐναντίου, τῶν ἡγεμόνα πολέμιον, ὀλέθριον. κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱὸς, κἂν πατήρ. τὸ γὰρ ἀγαθὸν συγγενέστερον ἐστίν. Idémque *l.* 1. *c.* 28. Ὅστις ἓν τούτο μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μείζων πάσης προῖξεως φαινόμενον λοιπὸν, ἢ καλῶς φαίνεται, ἢ κακῶς· εἰ μὲν καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστιν· εἰ δὲ κακῶς, αὐτὸς ἑαυτῷ, ὁ δοὺς γὰρ ἄλλῳ μὴ ἔστι ὁ παραινῶν, ἄλλῳ δὲ ὁ βλαπτόμενος· ἀδελφὴ ὀργὴ ἐστί. Idem denique *enchirid. c.* 41. & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. ex quo quædam dantur emendatiora: Ὅταν τις κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἴεται ποιεῖν ἢ λέγειν. οὐκ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ἀλλὰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται· τίς οὖν ἐξαπατᾷ; ἐκεῖνος. τίς δὲ βλάπτει; ὁ ἐξαπατηθείς. Ἀπὸ τούτων ἓν ὁρμώμενος, πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδορούμενον. ἐπιστήσῃ γὰρ ἑαυτῷ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Vide *l.* 11 § 18.

Καὶ συμφέροντα | Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Πᾶν ζῶον ἐφίεται ἑαυτοῦ ὀφέλους, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. ὅτι δὲ ἄρα πρὸς τοῦτο φαίνεται αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἂν τε ἀδελφὸς ᾖ τοῦτο, ἂν τε πατήρ, ἂν τε τέκνον, ἂν τ' ἐραστὴς, ἂν τ' ἐρώμενος, μᾶλλον προσκόπτει, καταφρονεῖ. οὐδὲν γὰρ ἄτοπον φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὐτῆς συμφέρον· τοῦτο πατήρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ συγγενὴς, καὶ πατρὶς, καὶ θεός. ὅταν οὖν οἰώμεθα τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ θεοὶ δοκῶσι, κἀκείνους λοιδορῶμεν Vide his quæ sequuntur, pulcherrima sanè: sed & quæ in eandem sententiam differit, *ejusdem libri cap.* 26.

Δίδασκε καὶ δείκνυε | Vide *l.* 3. § 22, 28. & *l.* 10. § 4. & *l.* 11. § 12. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 18. δεῖξον ἢ πλέονι, καὶ ὄψει πᾶς ἁμαρτάνει. Μὴ ἀγανακτῶ | Pulchrè Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullus tam vehemens nequitia est, ut motu meo digna sit.* Vide *ad l.* 5. § 22.

§ 28. Θάνατος ἀνάπαυλα | Huc Charonis κήρυγμα apud Aristoph. *ranarum* 1. 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων; *Quis ad requiem ex malis vultuque molestiis?*

Ἀδηπτικῆς ἀπιστίας | Vide *sup.* § 16. *l.* 3. § 15.

Νδεξαπατεῖας | Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 15.

Διανοητικῆς πλεξόδου | *Mentis erroribus.* Casaubonus *cogitationicus.* Xylander *discursui*, malim.

Τῆς πρὸς τὸ σῶμα λειτουργίας | Vide *l.* 3. § 3. σῶμα, sive *caro* pro corpore, prout Apostolo ad *Philipp. c.* 1. *v.* 22, 24.

§ 29. Τῶν ψυχῶν περιπαθῶν | Vide *ad l.* 3. § 1. περιποσβέννυσθαι. Sed & *l.* 12. § 15. Hoc est quod de gymnasta Galen. ὑγιεινῶν *lib.* 2. *cap.* Εἶναι δηλονότι χρὴ τὸν γυμναζόμενον, ὅτε θυμικὸν, ὡς ἐπὶ πρᾳότητα γυμνάζεσθαι, καμνούσης ἤδη τῆς δυνάμεως, ὅτ' ἄθυμον, ὡς ἀπορρῦναι, ἐπὶ πονεῖν δυναμένων. Idémque Plut. *de fen. politic.* ὧν προαποθήσεται τὸ φιλάνθρωπον καὶ ἡμερόκαλον, καὶ περιαιρήσεται τὴν ἀνασχυντίαν ὀξυθυμίας ὁ πρὸς καλῶν ζῆλος, ὡς τὰ θηρικὰ μέρη καὶ θεῖα τῆς ψυχῆς ἐξιτηλότερα πρὸς παιδικῶν καὶ σωματικῶν ἐχόντος. ὅσῳ γὰρ δεῖ λέγειν καλὸν, οὐδὲ ἀποδέχεσθαι τὰ λεγόμενα, ὡς κερδαίνοντος μόνον τοῦ κομπώδη Philo in *vit. Mos. l.* 1. Ὡς ἐν βεβαχεῖ τὰ σώματα αὐτοῖς ἀπορρεῖν, ἅτε καὶ τῆς ψυχῆς περαναπαύσης. Atqui hoc turpe nimis cenſet Marcus noſter, animum concidere, dum corpori vires ullæ ſuppetunt. Vulgo itaque dici ſolet, *In actu moriendum.* Hoc enim præcipiunt Stoici. Senec. *epiſt.* 8. *Ubi præcepta illa veſtra, quæ imperant in actu mori?* Et *de otio Sapient. c.* 1. *Certe Stoici veſtri dicunt. Uſque ad ultimum vitæ finem in actu erimus: non deſinemus communi bono operam dare, adjuvare ſingulos, opem ferre etiam inimicis, mente, manu.* (ita Lipſ.) *nos ſumus, qui nullis annis vacationem damus; & quod ait ille vir diſertiſſimus,* (Virg. Æn. *l.* 9. *de Latinis.*

Canitiem galeâ premimus.

nos ſumus apud quos uſque eò nihil ante mortem otioſum eſt.

est, ut fives patiatur, nonsit in Cæsarem arrosa. Vid. *l.* 7. § 73 Cicer. *de Senect. Senectus non modo languida & iners mon sit, verum etiam sit operosa, & semper aliquid moliatur, quod habet, viribus, agens aliquid & moliens.*

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποχαισαρωθῇς | hoc est, *cave* ne postquam ad imperium adscitus fueris, instituti pristini vitæque philosophicæ oblitus, quasi Cæsarianus quidam efficiaris, & *in Cæsarum mores totus transeas.* quales autem Cæsares atque Imperatores Romani plerique extiterint, & quomodo sese in imperio gesserint, notius est, quàm ut dicto opus sit: & obliquè notat Marcus ipse, *l.* 1. § 11. Certè de Marco Petrarch. *lib. de Imper. offic. Philosophicum maluit quàm Cæsareum cognomen.* Et Eutropius: *Ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio.* Et Capitolin. *Suos mores semper tenuit.* Sed omnium disertissimè Aristid. *orat. in Marc.* ubi Pausaniæ mores adversos planè describserat, Ὁ δ', inquit, ἐπίδειξον, ὅπῃ καὶ διαίτῃ ὁσίᾳ καὶ βασιλικῷ ὄντα καὶ βασιλέως ἄξιον τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους· τοιοῦτον μὲν οὐ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτὸν, ἅτε δικαίως ἀξιωθεὶς ἀφαιρεθῆναι· ἐν ᾗ τῇ βασιλείᾳ οὐκ ἐνέστης ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ λόγῳ χρώμενος. Ἀποχαισαρῶσθαι vocabulum Marco connectum, prout *Charmidari* & *Recharmidari* Plauto, *Trinum. act.* 4. *Sc.* 2.

Proin tu itidem ut Charmidatus es, rursum recharmida.

ficut enim *Recharmidari* Comico, est *in Charmidem reverti*; ità ἀποχαισαρῶσθαι, pro eo quod est, in *Cæsarem converti*, *Cæsarem*, sive *Cæsarianum fieri*, *in mores Cæsarianos transire.* Marco istic novè dictum; sed eâdem analogiâ; quâ ἀποσαρκῶσθαι, *in carnem concrescere*, Aristot. *probl. l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34. quâ ἀποθηριῶσθαι, *feram bestiam fieri*, Polyb. *l.* 1. Et Epicteto *l.* 1. *c.* 5. quâ ἀποδενδρῶσθαι, *in stirpem, sive arboris naturam transire*; quod de eis Plotinus extulit qui facultati altrici excolendæ toti se dedunt: Suidas in Κόμων. de Daphne in arborem conversa, Lucian. *hist. ver. l.* 1. de hedera usurpavit, Theophrastus *hist. plant. l.* 3. *c.* 18. *arborem fieri*, vertit Plinius *lib.* 16. *cap.* 34. & ἀποιστῶσθαι, *hederascere*, sive *hederam fieri*; his eisdem *ibidem.* & ἀποπαπποῦσθαι, *in pappos converti*; eidem Theophr. *l.* 7. *c.* 11. quâ ἀποχαλκῶσθαι, Autori *de mundo c.* 3. quod *Sinuari*, Apuleius, sive, *in sinus absumi*; quâ ἀπογῆσθαι, *in terram redigi*, Philoni *de mund. immort.* ἀπολιθῶσθαι, *in lapidem transire*, Aristot. *problem. l.* 24. *q.* 11. quod de Academicis Epictetus *l.* 1. *c.* 5. ἀποπυρῶσθαι, *igniri*, Autori *de mund. c.* 4. & ἀποανθρακῶσθαι, *in carbones redigi*, Lucian. *dial. marin.* 10. quâ denique ἀποθεῶσθαι, *Deum fieri*; quo modo Amelius apud Theodoretum *therap. l.* 2. ἀνάλυσιν καὶ ἀναλυθῆναι πάλιν ἀποθεῶσθαι καὶ θεὸν εἶναι, οἷον καὶ ἐκ τοῦ εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν σάρκα καὶ τὸν ἄνθρωπον καταβῆναι. sive, *inter Deos referri*: qui Romanorum Imperatoribus honos haberi solitus. unde de nostro Lucianus in *Pseudomant.* Θεὸς Μάρκος ἤδη & Tertullianus *apolog. c.* 34. *Maledictum est ante apotheosin Deum Cæsarem nuncupare.* alluſit eò Seneca cùm Claudio illudens ἀποκολοκυντώσαντα tanquam ἀποθέωσιν dixit, idque tituli Satyræ suæ in ejusd. obitum conscriptæ dedit, ut Dio Cass. testatur *l.* 60. de quo videndus V. Cl. Heinsius. Frustrà siquidem est hîc Xyl. cùm τῷ ἀποχαισαρῶσθαι suspicatur significari, *imperio aut rerum summâ deponi.* quem tamen secutus est Jo. Meursius in *Lexic. Græcobarb.* ubi τὸ ἀποχαισαρῶσθαι, adducto etiam Marci loco hoc ipso, *à Cæsaris dignitate dejici*, exponit. Sed & Annotator Lugd. *de Cæsaris statu dejici.* ut ἀποχαισαρῶσθαι sit *imperium amittere*, ac *Cæsareatu quasi devestiri*; quomodo ἀποπαρθενῶσθαι, sive ἀποπαρθενεύεσθαι Hippocrati *de aer. loc. & aq.* est *virginitatem deponere*, sive *devirginari*, ut Petronius loquitur. & quomodo ἀπολελεῖφθαι Marco *l.* 10. § 21. *manere defunctum esse, & ab eodem jam cessare.* cùm eandem in istis τὸ ἀπὸ vim obtineat, quàm τὸ ἐξ huic finitimum in illis, ἐξυδατῶσθαι, *in aquam liquescere*, Dioscorid. *l.* 1. *c.* 88. ἐξελαιῶσθαι, *in oleum verti*, Theophrast. *de caus. plant. l.* 6. *c.* 9, & 11. ἐξαερῶσθαι *in aerem abire*, cùm eidem *lib.* 1. *c.* 27. tum & Luciano *de mort. Peregr.* & Hippocrati *de nat. infant.* ἐκπυρῶσθαι, *igniri*, & *in ignem transire*: unde ἐκπύρωσις Stoica, quâ autumabant illi fore, ut ignis tandem omnia absumeret, & in substantiam suam redigeret; quod εἰς ἑαυτὸ ἀναλοῦσθαι καὶ ἐκλαμβάνειν Plutarchus dixit, *de esu carn.* 1. & *de commun. notion. cap.* 27. ἐξανδρῶσθαι, *virum fieri*, *in virum evadere*; Suid. quod idem ἀνανδρῶσθαι, *in virum evadere ex puero*, Clemens *Strom. lib.* 1. *in virum ex fœmina converti*, dixit Theodorus in *Theolog. Orient.* ἐξανδραποδίζεσθαι, *ex libero in servitutem redigi*, Plutarch. *Anton.* ἐκφεύγειν denique, *Deum evadere*, Clem. *pædag. lib.* 1. *cap.* 12. nec aliâ ratione *uniones exaluminati*, pro *alumine tincti*, Plinio dicti *l.* 10. *c.* 35.

Μὴ βαφῇς | *Ne mergaris & obruaris.* Xyl. imò *nè tingaris, nè inficiaris*: nè mores aulici *genuinum animi candorem obfuscent*: quod *inquinamentum combibere*, Septimius dixit, *de spectac. c.* 14.

Ὡς ὅτε τις τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίγνῃ.

ut Hom. loquitur *Il.* Δ. *v.* 141. i. ut Maro *Æn. l.* 12.

Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Siquis ebur. ——

quod nos diceremus, that you be not stained. nam quod Græci φαίνειν & βάπτειν, nos dicimus to stain. Eum autem Homeri locum respexit Plut. *de EI Delph.* ubi dixit, eâdem usus, quâ hîc metaphoricè Marcus, voce; Τὸ ἓν εἰλικρινὲς καὶ καθαρὸν, ἑτέρῳ δὲ μίξει σφὲς ἕτερον ὁ μιασμός. ὃς καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μαίνεσθαί φησι καὶ τὸ μιγνύμενον ὕδωρ χρώματος εἰ βαφεῖς φθείρειν, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζειν. Unde

Unde emaculandus autor idem in *Sympos. l.* 8. *c.* 5. Πάντα τὰ μιμήματα τῆς ἀμίκτου ὑποφαλίσεως δεῖ σπλίν ἔχειν ποιεῖ γὰρ ἡ μίξις μᾶλλον, ἢ ἧς μᾶλλον μεταβολὴ· μεταβολὴ δέ τις ἡ σπλίς. Διὸ τὰς τε μίξεις τῆς χρωμάτων οἱ ζωγράφοι φθορὰς ὀνομάζουσι, καὶ τὸ βάλλειν ἀλλήλοις κέλευσιν ὁ ποιητὴς μιλύας legendum. Sicut & Latinis itidem *tingere*, *inficere*, & colore aliquo *tincta* dicuntur *infecta*. Idem in *Roman. problem. c.* 26. Μόνον οὖν τὸ λάθρᾳ, ἀλλ' ἀσεβὲς καὶ ἀμυγὲς καὶ ἀμάρτυρον ἔξω βαφῆς καὶ ἀμίμητον. Sed & Porphyr. *de abstinent. lib.* 4. Καὶ ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίασμα διαφέρει τῶν μίξεων τῇ ἑτερογλώσσῳ πρὸς ἕτερον· καὶ μάλιστ' ὅταν δυσκαθάρτου χάριτος. ὅθεν καὶ ὅσα τῆς βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίστανται, οὐδὲν ἄλλο ἄλλῳ συμπλακομένῳ, μιαίνειν φασίν.

Ὡς δ' ὅτε τις τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίνυθα
καὶ ἵππιον τὸν μίξεως φθορεῖς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν. ἡ δὲ συμβάσεως τὸ ἄμικτον καὶ ἀφθαρτὸν καὶ ἀκήρατον καὶ ἀκήρεστον. Eâdem hac metaphorâ usus est Marcus *lib.* 5. § 16. ubi dixit; βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῆς φαντασιῶν ἡ ψυχή. & *lib.* 3. § 4. Sed in partem meliorem acceptâ, ubi de viro bono, διηνεκῶς βεβαμμένον εἰς βάθος. Vult ergò, καθαρὸν μένειν διάνοιαν, ut *l.* 8. § 48. aut, ut mox sese ipse explicat, ἀπλῆν καὶ ἀκήρατον. Senec. *epist.* 59. *Elui difficile est. non enim inquinati sumus, sed infecti*, i. e. ἀ μεμιασμένοι, ἀλλὰ βεβαμμένοι.

Γίνεται γὰρ | scil. Vulgari dicterio dicitur, *Honores mutant mores*. Polybius (Suidâ citante) Πάντες μὲν γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ συμμάχους τοὺς καιροποιοῦντας τῆς αὐτῆς ἐπιθυμίας· κακοδαιμονοῦσι δ' ἧς πολλῶν ἀξιοπίστους καὶ συμμαχικοὺς ἀλλὰ δυναστικοὺς χαίρουσι τοῖς προσώποις (ità enim ista legendum autumo). Ἀλλὰ καὶ δεῖ, ὃς μὲν τῆς βασιλείας χρηστόν τι καὶ μέτριον ἕξιν ἐμφαίνει ἑαυτῷ βασιλεὺς ἢ διαδεχόμενος, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶναι τοῦ συμμάχου· inquit Aristides *orat. in Marc.* Qui & vitium hoc notat in Pausania Cleombroti F. Ὃς ἔδοξε φθονεῖν, ἐβούλετο σωφρονεῖν· at imperator designatus, & cum imperio foris agens, ἐπιλάμενος μὲν ἧς ὄλβου, ἐπιλάμενος δὲ αὐτῷ· πατὴρ γὰρ μᾶλλον ἐοίκει, ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ, χαλεπὸς μὲν ἂν καὶ βίαιος δεῖ τοῦ συμμάχου· ἀκόλαστος δὲ καὶ ὑβριστὴς οὐδὲ τῶν δικαίων· πυθαγορικὸς δὲ οὐδὲ τὸν τρόπον. Graphicè verò admodum idem χαρακτηρίζει Euripid. in *Iphigen. Aulidens.* sub personâ Menelai Agamemnonem alloquentis:

Οἶδ', ὅτ' ἐκπέμπλεις ἄρχον Δαναΐδας σοὺς Ἴλιον
Τῷ δοκεῖν μὲν ἐχθρὸν εἶναι, τῷ δὲ βέλτιστ' ἀδελφόν,
Ὡς παισὶν ἦς, ἀπίστως λεξέας φρενηγάσαν,
Καὶ δύσβατ' ἔχων ἀκλείστως τῷ θέλοντι δυμοῖς,
Καὶ δῆτ' ἐσῆρχον ἐξῆς πάλι, κ' εἰ μάτην θέλοι,
Τοῖς πρώτοις ζητῆς πελάζῃ τὸ φιλότιμον ἐν μέσῳ.
Κἄτ' ἐπεὶ τυχόντας ἀρχῆς, μεταβαλὼν ἄλλος πρέπεις,
Τῶν φίλων μὲν ἐκλάθου πάντων φίλος,

Δυσθεώτητος, ἴσον τὸ κλεῖθρον αὐτῷ· ἄνδρα δ' ἐσχάτῃ χειρὶ
Τὸν ἀγαθὸν, θεώμενος μεγάλα, τοῦ τρόπου μεταστάντα.
Ἀλλ' ἐμοὶ βέβαιον εἶη τότε μάλιστα τῆς φίλοις,
Ἡνίκ' ὠφελεῖν μάλιστα δυνάτος ἔξω δυστυχῶν.

Scis, puto, Trojam petentis principatum Græciæ
Velle cùm nolles videri, maximè vellès tamen,
Ut modestus, & benignus, dexteras prensaveris.
Tunc tuæ semper patebant civibus cunctis fores.
His dabas responsa blandus, hos salutabas prior;
Moribus tibi quò pararet gloriam in medio sitam.
Nunc sed imperii potito vertitur vitæ modus:
Non amicos nunc priores, ut solebas, diligis:
Durus imprimis adiri, nec frequens inter lares.
Non decet mutare mores magna curantem virum,
Cujus hoc magis probanda tunc amicis est fides,
Quo magis florens amicis adjuvandis sufficit. Grot.

Scilicet, quod Menander in *Gubernat.* à Prisciano *l.* 18. relatus.

Ἐπιλάθετ' αὐτὸν ὅστις ἐστί·
Oblitus est se ipse, qui esset.

(vide *l.* 9. § 3.) quod de Largio Macedone Plinius *l.* 3. *ep.* 14. *Superbus dominus & sævus, & qui servisse patrem suum parùm, imò minimum, meminisset.* Ità, quod Martial. *l.* 11. *ep.* 6.

Ardua nec hæc est, opibus non tradere mores.

Et Augustin. *homil.* 13. & *conc. solemn.* 205. Apostoli illa *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 17. Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, respiciens: *Primus ac peculiaris divitiarum vermis est superbia.* Idémque *conc. solem.* 212. *Morbus divitiarum est superbia. grandis animus, qui inter divitias isto morbo non tenetur. magnus dives est, & major divitiis suis, qui non ideo magnum se putat, quia dives est.* Οἱ γὰρ πολλοὶ, κἂν αὐτὸ μόνον αὖθις βεβαιῶσι τῷ ὑπερηφανίας θεσπέσιον, φυσῶσι καὶ πνέουσι μεγάλα, καταλαζονεύονται ἧς ἀφανεστέρων, καὶ διάφορα καὶ παντοχλήματα καὶ γῆς ἄχθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀποκαλοῦσιν, ὥσπερ τὰ ἀκλινῆ τῆς εὐθυμίας ἐν βιβλίῳ παρ' αὐτοῖς εὖ μάλα σφόδρα σωζόμενα, μηδὲ μόχλει τῆς ὑστεραίας ἴσως διαλυθέντα ἐν ἀμοίρῳ. Philo *de vit. Mosis l.* 1. de talibus & Soliphanes apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 22.

Αἰ δ' εὐτυχεῖτε, μηδὲν ὄντες, εὐδίως
Ἴσ' ὑγιαῖν' φρονεῖτε. —
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cælo levatis capita. ——

Pium itaque illud Placillæ Imperatricis Theodosio conjugi datum monitum, Ἀεί σε, ὦ ἄνερ, θεσπίσιον καὶ λογίζεσθαι, τί μὲν ἦσθα πάλαι, τί δ' ἤδη γέγονας νῦν. Theodoret. *hist. Eccles. l.* 5. *c.* 18. Vide *ad lib.* 10. § 19.

Τήρησον σαυτὸν ἀνεπίληπτον, ἀγαθὸν | Vide *lib.* 2. § 17. Paulus Timotheo, *epist.* 1. *c.* 5. *v.* 22. Σαυτὸν ἁγνὸν τήρει. & Jacob. *c.* 1. *v.* 27. ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν. & Joan. *epist.* 1. *cap.* 5. *v.* 18. τηρεῖ ἑαυτόν.

ἑαυτόν. Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Τί δ' ὅτι ὁ μόνον σε κατεσκέδασεν, ἀλλὰ καί σοι μόνῳ ἐπίστευσε καὶ παρεκατέθετο, οὐδὲ τοῦτο ὑ μεμνήσῃ; ἀλλὰ καὶ καταισχύνεις τὸν ὀπτῆρά μου; εἰ δέ σοι ὄρφανόν τινα ὁ θεὸς παρέθετο. ὅπως ἂν αὐτὸ ἀμελεῖς; οὐδαμοῦ σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει, Τοῦτόν μοι φύλαττε πιστόν, οἷον πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστὸν, ὑψηλὸν, ἀκαταπλήκτον, ἀπαθῆ, ἀταράχου· εἶτα σὺ ὑ φυλάττεις;

Ἄκομψον | Vide *l.* 3. § 5.

Ἀγώνισαι, ἵνα πιστὸς συμμείνῃς | Est hìc revera, si dextrè accipias, ὁ καλὸς ἀγὼν ille, quem decertare Timotheum hortatur Apostolus; decertàsse jam se testatur ipse. ἀγωνίζω, inquit, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. *epist.* 1. *c.* 6. *v.* 12. &, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. *ep.* 2. *v.* 4. *c.* 7. neque enim sine certamine jugi sedulòque ad salutem pertingitur. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν. inquit Dominus; Luc. *c.* 13. *v.* 24.

——labor ad nitendum intrare volenti.

Silius *bell. Punic. l.* 15.

Ἵνα πιστὸς συμμείνῃς | Ità *l.* 10. § 8. μήποτε μετανοιώσῃ καὶ ἀπολλύοις. Plin. min. *l.* 1. *ep.* 23. *Tuam personam tibi imponas: quæ sapienti viro ità aptanda est, ut perferatur.*

Αἰδὼς θεός. | Numinis reverentia jure meritò primas hìc obtinet, utpote quæ sit *sapientiæ*, non תחלה *principium* duntaxat, *Prov. c.* 9. *v.* 10. sed & ראשית *caput, principale*, ac *præcipuum*; *Prov. c.* 1. *v.* 7. imò *sapientia ipsa*; Job *c.* 28. *v.* 28. & *summa totius. Eccles. c.* 12. *v.* 13. Itaque exigenda vita cuique μὲτ αἰδὼς θεοῦ καὶ εὐλαβείας. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 32. atque ut Silius *bell. Punic. l.* 15.

Idem justitiæ cultor, quæcunque capesseſ,
Teſtes factorum ſtare arbitrabere divos.

Nam mihi pro certo conſtat, omnium mortalium vitam divino numine inviſi. neque bonum neque malum facinus cujuſque pro nihilo haberi, ſed ex natura diverſa præmia bonos maloſque ſequi. Saluſt. *ad Cæſar.* & Juvenc. *hiſt. Evang.*

Nil abſente Deo loquimur: nil abdita clauſum
Pectoris antra tegunt. cernit Deus omnia præſens.

Prudent. *cathemer. hymn.* 2.

Speculator adſtat deſuper:
Qui nos diebus omnibus,
Actuſque noſtros proſpicit,
A luce prima in veſperum.
Hic teſtis, hic eſt arbiter,
Hic intuetur, quicquid eſt,
Humana quod mens concipit:
Hunc nemo fallit judicem.

Aug. *de verb. Dom. orat.* 10. *Oculum in te non intendit ſuum, qui fecit tuum?* Plaut. *captiv.* 2. 2.

Eſt profectò Deus, qui quæ nos gerimus, auditque & videt.
Is utì tu me hìc habueris, proinde tuum illic curaverit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit. Boeth. *conſol. l.* 5. *extremo: Manet etiam ſpectator deſuper cunctorum præſcius Deus, viſioniſque ejus præſens ſemper æternitas cum noſtrorum actuum futura qualitate concurrit, bonis præmia, malis ſupplicia diſpenſans. averſamini igitur vitia, colite virtutes. magna vobis eſt, ſi diſſimulare non vultis, neceſſitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Autor *Oculi moralis*, ſive is Robertus Capito Lincoln. ſive quis alius; *c.* 15. § 2. ubi Bernardi illud adduxerat; *Quovis loco, quovis angulo reverentiam habe angelo, qui te cuſtodit, nè illo præſente facere audeas, quod me præſente non auderes. Hic eſt*, inquit, *magni conſilii Angelus, cui patens eſt omnis angulus. Unde quidam;*

Cùm quid turpe paras, quod me ſpectante ruberes,
Cur, ſpectante Deo, non magis inde rubes?

Vide *l.* 1. § 4. & *l.* 2. § 11. & *l.* 11. § 26. & *l.* 12. § 2.

Σῶζε ἀνθρώπους | Ovid. *Ponti l.* 2. *el.* 9.

Regia, crede mihi, res eſt ſuccurrere lapſis:
Convenit & tanto, quantus es ipſe, viro.
Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas:
Et meliùs nullâ quæritur arte favor.

Hac enim ratione fit, ut juxta parœmiam à Suida in literas relatam, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον efficiatur. Marcus noſter, prout à Juliano in *Cæſaribus* inducitur, à Sileno interrogatus, Τί μᾶλλον ἐδόκει τῷ βίῳ τέλος εἶναι. reſpondit, Τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. Et ſecundò quærenti, Τί ποτε ἐνόμιζεν εἶναι τιμὴ τῷ θεῷ μίμησιν. Ille rurſus, Δεῖξαι μὴ ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Pythagoras verò, Æliano referente *l.* 12. *c.* 59. Δύο ταῦτα ἐν ἅπασι θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό, τε ἀληθεύειν, καὶ τὸ εὐεργετεῖν ἑκατέροις ὁμοίως ἑαυτοῖς καὶ τοῖς θεῶν ἔργοις ἐκάτερον. At Strabo *l.* 16. Εὖ μὲν εἴρηται καὶ τοῦτο, τοὺ ἀνθρώπους τότε μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεούς, ὅταν εὐεργετῶσιν. ἄμεινον δ' ἂν λέγοιτο, ὅταν εὐδαιμονῶσιν. quo loco Xylander εὐδαιμονεῖν *numina rectè colere*, cur ſit interpretatus, ego nullus aſſequor. Cicer. *de natur. deor. l.* 1. *Quoniam plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda ſolent oriri; & Dei proprium eſt vel ſervare vel benefacere; idcirco qui in gravi periculo ſuccurrit, quive ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quaſi vice fungitur, ei cui prodeſt, Deus dicitur extitiſſe.* Et Plin. *hiſt. nat. lib.* 2. *cap.* 1. *Deus eſt mortali juvare mortalem: & hæc ad æternam gloriam via. hic eſt vetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus aſcribant.* Verùm noviſſima iſta minùs pia. Piè Gregor. Naz. *orat. pro pauperib.* Γένου τῷ πλησίον τιμιώτερος, ἐκ τῆς φανήναι χρηστότερος. γλῶ τοῦ ἀτυχοῦντι θεὸς, τὸν ἔλεον θεοῦ μιμούμενος. ἐσθὶν γὰρ ὅπως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν, ἄνθρωπος ἔχει θεοῦ. Et *ad cives ſuos in angustiis conſtitutos*: dum præfectum ad clementiam & condonationem

tionem cohortatur. **Μίμνεσο δὲ τοῦτο διὰ φιλανθρωπίαν. οὗτο ἔχει μάλιστα δῆλον ἄνθρωπος τὸ ἐῦ ποιεῖν· ἕξεσί σοι δοὺς ἡμῖν πείσεσθαι. μὴ σεαυτὸν τοιοῦτον τῆς δόσεως.** Quod *pulchrè* Paulò, liberiúsque Claudian. *de Honor. Coss.* 4.

Sis pius imprimis. nam cùm vincamur in omni
Munere, ſola Deos æquat clementia nobis.

Vide *l.* 5. § 33.

Βεβαίως ὁ βίος | Vide *l.* 2. *c.* 17. & *l.* 4. § 17, 26.

Εἷς καιρὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς | *fructum vitæ appellat*, inquit Caſaub. quem Philoſophi dicunt *finem*. itaque quod de Heliogabalo Lamprid. *Eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans, ſi dignus atque aptus plurimorum libidini videretur.* Diodorus in ſimili ſententia, *l.* 1. **ὑπολαμβάνων βασιλείας εὐδαίμονος εἶναι τέλος, τὸ πάσαις ἡδοναῖς ἀνεπιστρόφως.** *cauſſas vitæ* Juvenalis dixit, *Sat.* 6.

Et propter vitam vivendi perdere cauſſas.

Et Plin. *lib.* 5. *epiſt.* 5. *Qui voluptatibus dediti quaſi in diem vivunt, vivendi cauſſas quotidie finiunt.* Et *l.* 1. *ep.* 12. de Corellio Rufo, *quanquam plurimas vivendi cauſſas habentem, optimam conſcientiam, optimam famam, maximam autoritatem; præterea filiam, uxorem, nepotes, ſorores; interq; tot pignora veros amicos.* Hæc *ad Lamprid.* Caſaub. quanquam, *cauſſas vivendi* in noviſſimo hoc de Corellio aliud planè quàm finem qui Philoſophis dicitur, deſignare videtur. Notat Lucret. *l.* 3. hominibus **ἀπολαυστικοῖς** ſolenne eſſe,

—— ubi diſcubuere, tenéntque
Pocula plena manu,——
——& inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, brevis hic eſt fructus homullis.

Ità illi *vitæ fructum*, ἃ **ἐν ἡμέρᾳ τρυφῶ**, ut Petrus loquitur, *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 13. exiſtimant: at Marcus iſtîc, **διάθεσιν ὁσίαν καὶ σχέσεις κοινωνικὰς** hoc eſt, linguâ noſtrâ (*Chriſtianam volo*) **εὐσέβειαν καὶ ἀγάπην, pietatem & charitatem**: ſive ut Apoſtolus *ad Gal. c.* 5. *v.* 6. **Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη** ità Paulo illi noſtro **τῷ καιρῷ, τῷ κυρίῳ**, Chriſto Domino ſuo, Chriſtianiſq; fratribus ſuis, inſervire; *ad Philipp. c.* 1. *v.* 21, 22. de quo loco videndus venerandus Airayus, qui ſolus interpretum videtur Apoſtoli mentem aſſecutus. Vide *l.* 4. § 24. & *l.* 12. § 29.

Πάντα ὡς Ἀντωνῖνος μαθητής | De Marco noſtro itidem Capitol. *Pro inſtituto Patris volens agere, dicere, cogitare.* Pium vult uterque, cui in adoptionem ab Adriano datus eſt Marcus. Vide *l.* 1. § 16. ubi pleraque eadem, quæ iſtîc, deprehendas. De Tiberio pariter Strabo, **Καὶ τοῦτ' ὁ Δαλμάτικος ὡς ἐκεῖνον**, (Auguſtum ſcilicet) **κανόνα τῆς διοικήσεως, καὶ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνον ποιεῖται.** Et ipſe de ſe Tiberius apud Tacitum *annal. lib.* 4. *Qui omnia facta dictáque ejus vice legis obſervem.* Verùm hoc eum ad ſpeciem tantùm veteratoriè, quo hominum animos ſibi conciliaret, & ad tempus breve nimis, non conſtanter obſervâſſe, ex Dione diſcas licet.

Τὸ ἁπλοῦν καὶ λόγου πρεπωδοῦν εὔτονον | Ità *lib.* 1. § 16. **τὸ ῥητορικὸν ἀσαλεύτως ὅπη καὶ ἐζεπασμένως κεκίνηται.** ibi vide.

Τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ | Ità *l.* 1. § 16. **πάντα συμφώνως ἑαυτοῖς.** Senec. *epiſt.* 74. *Virtus convenientiâ conſtat. omnia opera ejus cum ipſa concordant & congruunt.* Et *epiſt.* 20. *Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ & indicium, ut verbis opera concordent, ut & ipſe utique par ſibi idémque ſit. obſerva itaque, numquid veſtis tua domuſque diſſentiant: numquid in te liberalis ſis, in tuos ſordidus: numquid canes frugaliter, ædifices luxuriosé. unam ſemel ad quam vivas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. Vitium eſt hæc diverſitas, & ſignum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem ſuum. quid eſt Sapientia? ſemper idem velle, atque idem nolle: non poteſt cuiquam ſemper idem placere, niſi rectum.* Et *de vit. beat. c.* 8. *Hoc modo una efficietur vis ac poteſtas concors ſibi: & ratio illa certa naſcetur, nec diſſidens, nec hæſitans. quæ cùm ſe diſpoſuit, & partibus ſuis conſenſit, &, ut ità dicam, concinuit, ſummum bonum tetigit. nihil enim pravi, nihil lubrici ſupereſt; nihil in quo arietet aut labet. quare audacter licet profiteare, ſummum bonum eſſe animi concordiam. virtutes enim ibi eſſe debebunt, ubi conſenſus atque unitas erit: diſſident vitia.*

Τὸ ὅσιον | Hoc Antonino (ſi Pauſaniæ *in Arcad.* credimus) **καὶ ἃ ἐς τὸ θεῖον ἦμεν, τῇ εὐσεβείᾳ.** id eſt, Pii appellationem acquiſivit. quanquam Capitolinus ex aliis alias appellationis hujuſce cauſſas adducit. Eandem & Marco Suidas cum aliis tribuit. Vide ad *l.* 1. § 16. **ἦμεν.**

Τὸ εὐδιάλυτον τῆς σεμνότητος | **εὔδιον** Xyl. rectè. *Vultu ſereno.* Flacc. *carm. l.* 1. *Od.* 37. & *Fronte ſerenâ.* Martial. *l.* 7. *epig.* 11. huic opponi videtur **τὸ δύσκολον τῆς σεμνότητος.** *l.* 7. § 23.

Μὴ ἀντιμεμφόμενος | Vide ſuprà § 26. **μὴ ἀντιλυχνεούσης.**

Ὡς ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν | *nihil enixè aut feſtinè molichatur.* utrumque enim deſignat **τὸ σπεύδειν**, ſicut & **τὸ ἐπείγειν** (unde de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. **καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον.**) & *feſtinè ad rem aliquam ferri.* Homer. *Il.* Δ. *v.* 293.

—— τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν Ὀτρυνέεις.

Et Theognis; *v.* 401.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· κυμεὺς δ' ὅδε πᾶσιν ἄριστος.

& *enixè in rem aliquam incumbere* Heſiod. *clyp. v.* 364.

Πάντῃ μέσα σπεύδων.——

Et Theogn. idem *v.* 335.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· πάντων μέσ' ἄριστα.——

ut sit istic, ὡς ἐπ' ὀλίγον ἔσεσθαι, quod *l.* 1. § 16. ὀλίγα ὡς ἂν πνα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἰδρῶτος. Aristot. *ethic. lib.* 4. *cap.* 3. in charactere τῦ μεγαλοψύχυ, utrumque his verbis expressit: ὁ γὰρ σπουδαῖος, ὁ δεῖ ὀλίγα σπουδάζων· ἔτι σωτικός, ὁ μηδὲν μέγα εἰδώλως. De Constantio Liban. *orat.* 3. τῖς μὲν πρεσβεῖς ὑπακούων ὀξέως· ὁ μὲν ἐπὶ ὀξύπορα ζῶν τεραχῆ πιέσμως.

Μὴ σφόδρα εὖ μάλα πράττων] Vide *l.* 1. § 16. Agapet. *parænes. ad Justinian.* § 42. Νενεχῶς ἀκροᾶσθαι δεῖ τῦ μὴ σφαγμάτων κειτάς. Σύνεσις γάρ ὅζιν ἡ τὰ δίκαια εὕρεσις, ῥᾳθύμως ἐκφεύγουσα τὰ λίαν σφοδρόχροπας.

Διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο] Vide *l.* 1. § 5.

Οἱ φοβοδεῖς] φοβοδεὴς, δειλὸς, τὰ φόβῳ φοβέμως. Suid. *pavidus, qui strepitus metuit.* sive ut Maro *Æn. l.* 2.

Omnes quem terrent auræ, sonus excitat omnis.

Et hunc imitatus Silius *l.* 6.

—— *quem sonus omnis & aura*
Exterret. ——

imò cui strepitus, ubi nullus est, videtur esse. ut Ἄπαλα γὰρ τὰ φοβυμένῳ φοβεῖ.

Facile animæ metuenti audit aut fingit sonos.

quod de malè sibi conscio Eliphaz Jobi *c.* 15. *v.* 21. *Sonus pavoris auribus ejus jugiter insonat.* ut Sophocles *Acrisio*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 8. laudatus. indè pro *superstitioso*, & *suspicioso*, sive *meticuloso nimisque cauto* usurpatur. De Judæis *ad Diognetum* Justinus: Τό γε δεῖ τὰς βρώσεις αὐτῦ φοβοδεῖς, καὶ τὰ σάββατα δεισιδαιμονίαν.

Οἷος μὲν ἐν τῷ μίχρι ἑσπέρας] leg. οἷος μόνον ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. ἦ tanta victûs tenuitate usum, ut à mane ad vesperam loco eodem posset durare, sine ulla alvum levandi, aut vesicam, nisi statis horis, necessitate. Casaub. *ad Capitol. Pium.* Apud Etymologum *in* σμεξαλέος mendum geminum, (quod & Sylburgium video observâsse) ubi terribilia visa dicit μειζόνων δ' ψυχὴ τῦ ὀφθαλμῦ τῷ φόβῳ, καὶ μὴ ἐᾷν αὐτὴν ἐν τῷ μένειν. reponendum ἐν τῷ αὐτῷ μένειν. Quod autem hîc Marcus de Pio, Dionem de Marco narrare refert, sed memoriâ, puto, lapsus V. C. Salmasius *ad Capitolini Pium.*

Χαίρειν, εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον] Vide Marcum in hoc Pii æmulum; *supr.* § 21. Laudat hoc & in Constantio Themistius *orat. quinquenn.* qui ubi Nestoris consilium Agamemnoni datum retulerat ex *Iliad. i. v.* 74.

Πολλῶν δ' ἀγορεύων, τῷ πείσεται, ὅς κεν ἀείσῃ
Βυλὴ βυλεύσῃ. ——

Sed & reprehensionem ejusdem, *ibid. v.* 108.

— μάλα γάρ τις ἔνιπε
Πολλ' ἀπειλήσῃσιν. ——

Subjungit ad Imperatorem verso orationis filo; σοὶ δ' οὐκ ἔστι μίχρι γε τῶν, ὅσης ἂν ἔχοι σφοδρότητος, ἐπ χρησθαι αὐτῷ [αὐτῦ f.] συμβαλεῖν σφόδρα. ἀλλ' εἰ [ἢ] καὶ σαυτὸν σφαλερὸν τὸ δέον ὑζεύρεις, ἢ τὸ ἔργον ἐπίσης τῷ παρ' ἄλλῳ καλῶς εὑρημένῳ. Et de eodem Liban. *orat.* 3. ὧν μὲν αὐτὸς εὐείκει, τύτων τῶν βελτίω οὐ μέσον ἀγῶν· τὰς δὲ τῦ πέλας συμβελίας, οὐκ αὐθαδείᾳ φαυλίζων, ἀλλ' ἔργῳ τὸν παλαιὸν λόγον βεβαιῶν, ὡς ἄρα καὶ τῦτό γε φρονήσεως, τὸ τοῖς βελτίοσιν εἰδένα τῶν ἧττον πείθεσθαι. Rectè. siquidem, quod Isocrat. *de Pace.* Πᾶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς φρονοῖεν ἢ κεῖναι σφὶ τῦ γεγενημένων, ἢ βουλεύσαιτο σφὶ τῦ μελλόντων, εἰ μὴ τὰ μὲν λόγυς τῦ ἐναντιωμένων παρῆλθες ὀξετάζοιεν, αὐτοὶ δ' αὐτὰ κοινὰς ἀμφοτέρους ἀκεστὰς παρέχοιεν. Et apud Herodotum *lib.* 7. Artabanus: Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωσίων ἀντίων ἀλλήλοισι, οὐκ ἔστι τῶν ἀμείνω αἱρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρᾶσθαι. λεχθεισέων δ', ἔστι ὥσπερ, τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐν ἑωυτῷ ἐόντα οὐ διαγνώσκομεν· ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγνώσκομεν τὸν ἀμείνω.

Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας] *religiosus citrà superstitionem.* nisi si religiosum eo sensu accipi velimus, quo Nigidius apud Gellium *l.* 4. *c.* 9. in antiquo carmine,

Religentem esse oportet; religiosum nefas.

ut *religiosus* sit is, qui nimiâ & superstitiosâ religione sese alligaverat; quæ res vitio assignabatur. Quanquam vitio isto laborâsse cumprimis Romanos autor est Polybius *l.* 6. ubi statum Romanum cum Carthaginiensi componens, Μείζω δέ μοι δοκεῖ, inquit, διαφορὰν ἔχειν τὸ Ῥωμαίων σφὸς τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει· καί μοι δοκεῖ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὀνειδιζόμενον, τῦτο σωτέχειν τὰ Ῥωμαίων σφάγματα· λέγω δὲ δεισιδαιμονίαν. ἐπὶ τοσῦτον γὰρ ἐνεργάσθη καὶ παρεισῆκται τῦτο τὸ μέρος παρ' αὐτοῖς ὡς τε τοῦ κατ' ἰδίαν βίυ καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ῥᾴδιον ὑπερβολήν. Quin nec Marcum nostrum hoc morbo immunem prorsus fuisse, cùm ex Capitolino in *Marco*, tum & ex Luciano in *Alexandro*, colligi posse videtur: nisi si quis gentis potiùs quàm regis vitium illud fuisse dixerit.

Ἴν' ἔτως ἐυσυνειδήτῳ σοι] par huic Aristippi votum, qui cum ab eo quæreretur, quomodo Socrates diem obiisset, respondit, Ὡς ἂν ἐγὼ εὐξαίμην, *prout ipse optaverim.* Laërt. *l.* 2. nec dispar Balaami arioli illud apud Mosem *l.* 4. *c.* 23. *v.* 10. *Moriatur anima mea morte justorum; sitque finis meus, qualis illius est.* Interest, quòd Marcus Pio vita compar esse deliderat, nè morte sit dispar, sed cùm vitæ retrò salubriter actæ conscientiâ placidus defungi queat: Balaam contrà morte compar esse piis ambit, cùm vitam eorundem æmulari ac sectari recusset: hoc est, ut poëtaster ille apud Capitol. de Macrino,

Impius & Felix sic simul esse cupit;
Ut nolit pius esse, velit tamen esse beatus:

Quod

Quod natura negat, nec ratio patitur.

Siquidem, ut Iſidor. Peluſ. *l.* 1. *epiſt.* 468. Οὐδὲν τῶν ἐπιεικῶν ὄντων, ἢ θέλειν μὴ σωτηρίας τυχεῖν, μὰ θέλειν ἢ ποιεῖν τὰ πρὸς αὐτὴν συμβαλλόμενα. Qualem autem quemque à morte deprehendi oporteat, optimè docet Epictet. *l.* 3. *c.* 5. Τί ποιῶ; τὰς καλὰς ἀκούειν ὀφείλει θάνατος; τὸν γοργὸν γοργῦνα καλὰν ἀρ βάσιν, τὸν ταῦρικὸν πέπλους. οὐ τί θέλεις ποιῶν καλὴν ψυχὴν; τί ποτε γὰρ ποιοῦντά σε δεῖ καλὴν ψυχὴν εἶναι; ἢ τι ἔχεις τούτου κρεῖσσον ποιῶν καλὴν ψυχὴν, πρὸς ἐκεῖνο ἐμοὶ μὴ γὰρ καλὴν ψυχὴν γένοιτο μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένου, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθὴς, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀναναγκαστος, ἵν' ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιποθῶν θέλω ἐυρεθῆναι, ἵν' εἰπεῖν δυνώμαι πρὸ θεῶν, Μήτι παρέβην σε τὰς ἐντολάς; μήτι πρὸς ἄλλα ἐχρησάμην τοῖς φαντασίαις, ἃς ἔδωκας; μήτι τοῖς αἰσθήσεσιν ἄλλως; μήτι τοῖς προλήψεσι; μήτι σοί ποτ' ἐνεκάλεσα; μήτι ἐμεμψάμην σῇ πρόνοιᾳ διοίκησιν; ἄτιμος, εἴ τι ἐπέτασεις, εἴ τι σημαίνεις· νῦν με θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πανηγύρεως; ἀπειμι, χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπαρεῖναι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σὰ, καὶ τῇ διοικήσει σε συμπαρακολουθῆσαί σοι. Ταῦτά με ἐνδυμοῦμαι, ταῦτα γράφουσα, ταῦτα ἀναγινώσκουσα καλάβοι ὁ θάνατος. His gemina habet & *l.* 4. *c.* 10.

§ 31. Ἀνάνηψα | *Reſipiſce*, ad mentis ſanitatem revertere: ab eis tranſlatum, qui ubi crapulam edormierint, veternúmque quem vini hauſtu copioſiore contraxerant, excuſſerint, ad priſtinum mentis ſtatum jam redeunt. Ità τὴν ἀνανήψεως uſus eſt Apoſtolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 26.

Ἀναπολῶ σαυτὸν | Metaphora, ab eis, qui animæ deliquium paſſi, vel inclamatione, vel aliâ aliquâ ratione revocantur.

Ἐξυπνισθεὶς | *Lib.* 4. § 46. ὃ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν. *Excitandus è ſomno & vellicandus eſt animus.* Sen. *ep.* 20.

Ὄνειρόν σοι ὑπόχλιον | Pari imagine uſus eſt Plut. de *profect. indic.* dum Stoicos ridet, qui hominem ſubitò καὶ ἐκ ἀκρας κεφῆς è pravitatis ac ſtultitiæ altiſſimo gurgite, ad bonitatis ſapientiæque apicem celſiſſimum emergere aiebant: Ἂν ἢ ὅπου τυχὸν, inquit, σωτύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς, καλαβαθέντα φαῦλον, ἀνίκητος σοφὸν, καὶ σεσωπεῖν, ἐκ τῆς ψυχῆς μηδεμίαν τὰς χρείας ἀβελτηρίας καὶ ἀπάτας.

Ψιλὸς ὄνειρος χάρετ'· ὀλίγη ἦτ' ἀρά.

τίς ἀγνοήσειν αὐτὸ διαφορὰν ἐν αὐτῷ τοσαύτῳ γινομένῳ, καὶ φεύγειν ἀθρόον ἐκλαμβάνειν; Vide *l.* 2. § 17. Τὰ ἢ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος.

§ 32. Τῇ ἢ διανοίᾳ ἀδιάφορα | Corrupit hîc Xylandri verſionem editor Lugd. & mentem Marci pervertit planè, dum reddit, *rationi autem inter ea diſcrimen habetur.* cùm Xyl. Marci verba rectè explicans, *diſcrimen nullum* dixiſſet.

Πάλα ἐπ' αὐτῇ | Vide *ſuprà* § 8. & *l.* 5. § 13. & *l.* 11. § 1.

Περὶ μόνου τοῦ παρόν | Vide *ſuprà* § 2. & *l.* 3. § 12.

Τὰ γὰρ μέλλοντα | Senec. *epiſt.* 117. *Quis neſcit hoc ipſo non eſſe bonum id quod futurum eſt, quia futurum eſt? nam quod bonum eſt, utique prodeſt: niſi præſentia prodeſſe non poſſunt. Si non prodeſt, bonum utique non eſt: ſi prodeſt, jam eſt.* Vide *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 26.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος | Senec. *epiſt.* 121. *Nemo ægrè molitur artus ſuos; nemo in uſu ſui hæſit: ad hoc edita protinus faciunt.* Vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 26.

Τὸ τῶν ποδῶν | τὰ Lugd.

Οὐ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν | Lugd. οὐκ ὄζιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν. forſan, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ὄζιν. ut οὐκ poſterius in locum οὐ, quod eſt vitioſum, ſuccedat.

§ 34. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥδησαν λῃσταὶ | Senec. *de vit. beat. cap.* 7. *Voluptas etiam ad vitam turpiſſimam venit. & infelices quidam, non ſine voluptate, imò ob ipſam voluptatem ſunt.* & *c.* 8. *Quid, quòd tam malis quàm bonis voluptas inceſt? nec minùs turpes dedecus ſuum, quàm honeſtos egregia delectant?* & rurſus *c.* 10. *Quis ignorat pleniſſimos eſſe voluptatibus veſtris ſtultiſſimos quoque, & nequitiam abundare jucundis?* & *c.* 11. *Multos oſtendam voluptatibus obſeſſos, quos fatearis neceſſe eſt malos. hos eſſe in voluptatibus dices: nec tamen illis bene erit, quia non bono gaudent.* Ergò voluptas in adiaphoris Marco habetur. *l.* 2. § 11. & *l.* 9. § 1. Vide & *l.* 10. § 10. & *l.* 8. § 40. Cæterùm Plato in *Timæo* ità Ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην diſtinguit, ut ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην ἢ τοῖς ἔμφροσιν attribuat. Idem in *Philebo.* Ἐν ὕδρει μείζως ἡδονὰς, ἢ πλοίῳ εἶναι. & mox: Δῆλον, ὡς ἔν τινι πονηρίᾳ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' ὐκ ἐν ἀρετῇ, μείζας μὲν ἡδονὰς, μείζας ἢ καὶ λύπας γίγνονται.

§ 35. Ἀρμίζονται μὲν ἔχει τινὸς θεοῖς τοῦ ἰδιώτας | *Reſpectu aliquo imperitis parùm aſtant.* Caſ. meliùs Xyl. *Uſque ad certum finem privatis hominibus ſe accommodant.* i. e. quadantenus illis concedunt, eíſque ſe attemperant.

Ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης | Vide *ad l.* 4. § 31. quæ de Stratonico & Apelle. Pſaltes quidam ignobilis cùm apud Antigonum regem ſpecimen artis ederet, rexque nunc hanc, nunc illam chordam adſtringere moneret, indignatus ille, Μὴ γένοιτό σοι ὕπτα κακῶς, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐμοῦ ταῦτα ἀκριβῶν μᾶλλον. Sive, ut Plut. (qui Philippo dictum conſtanter aſſerit, in *apoph. de adulat. de Alex. orat.* 2. *Sympoſ. probl. lib.* 2. *cap.* 1.) ἵνα ἐμοὶ ταῦτα βέλτιον ᾖδῃς. *Abſit*, inquit, *ô rex, tam malè tecum agatur, ut in iſtis me peritior exiſtas.* Ælian.

l. 9. *c.* 36. Ità regibus etiam in artis ſuæ ratione concedere nefas habent artifices etiam infimi quiq;. Apollodorus itidem architectus, cùm de operibus ſuis apud Trajanum verba habenti, Hadrianus obſtreperet, Ἄπελθε, inquit, καὶ τὰς κολοκυνθας γεώργει· τούτων γὰρ οὐδὲν ἐπίστασαι. *Abi & cucurbitas pinge tibi: iſtarum enim rerum nihil nôſti.* Dio Caſ. *l.* 69. Οὕτως ἐφ' ἑκάστης ὕλης, τὸν ἔμπειρον τῆς ἀρτίας κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. Epictet. *lib.* 3. *cap.* 26. Idemque *l.* 4. *c.* 12. Ἐπεὶ τοι πᾶσα ἐπιστήμη καὶ ἀφελητικὴ δέ τις τῆς ἀγωγίας καὶ οὐχὶ ἀγωγύλων, καὶ οὐ μόνον αἱ ἐπιστῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε γὰρ δὴ λέγεις, σκυτίκα, ὃν θέλοις τέκτονα· καὶ πρὸ πολλῶν καταγελᾷ σοῦ τὸ ἄπτειν ἔχον. Vide *l.* 5. § 32.

Τὸν ἑαυτοῦ | Quænam ars eſt iſta propria hominis, quâ hominis? ſed quam cum Diis communem habet, Marcus ipſe docet *l.* 11. § 5. ἀγαθὸν εἶναι· *bonum eſſe.*

§ 36. Γαιίας | Ità *l.* 3. § 10. Μικρὸν τὸ τῆς γῆς γωνίδιον. & *l.* 4. § 3. Πόσον γωνίδιον ἡ καταίκησις. & *l.* 8. § 21. ἐν γωνίᾳ τούτῃ τῇ κλίματος.

Σταγὼν τοῦ κοσμοῦ | Apollonio quærenti *utra major* eſſet, *terra an mare*; reſpondit Iarchas Indus, *terram mari majorem*: πλὴν γὰρ θάλασσαν αὐτὴ ἔχει. *quia terra mare continet.* ſcil. πλὴν θάλασσαν λίμνην, *mare lacum eſſe* cenſuit; non autem πλὴν εἰκυμένην νῆσον, *terram* potiùs *inſulam*, ut Strab. *l.* 1. quocum conſentiens & Plin. *l.* 2. *c.* 66. *tellurem præcinctam circumfluo mari.* & Ariſtot. *de mundo c.* 3. ἡ σύμπασα μία νῆσός ἐστι, ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιῤῥεομένη. quod Mela *c.* 1. *ambitur omnis Oceano.* at verò ὑγρὸν ὑσίαν, ſive *aquæ elementum*, terrâ longè majorem: καὶ γὰρ ἐκπίνειν τὸ ὕδωρ φέρει· *terram ſiquidem ab aqua ſuſtineri.* Ità ille aquei elementi mare partem minimam opinatus videtur, utpote qui ſubtus terram aquarum neſcio quas ſomniabat abyſſos, quibus ea quaſi ſupernataret, cùm *aquas* contrà *terra ſuſtineat*, ut rectè Plin. *l.* 2. *c.* 65. Verùm Marcus *guttulæ* inſtar obtinere vult ad mundi hujus univerſi ambitum; cui eleganter, ut γῆ σταγὼν, *l.* 4. § 3. ità πίλαγος σταγὼν, hoc loco dicitur. Apud Eſaiam itidem *c.* 40. *v.* 15. Numini divino collati populi univerſi, dicuntur eſſe, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου. *ut gutta ſitulæ*, hoc eſt, inſtar guttulæ, quæ ſive inter effundendum deciderit, ſive poſt effuſum liquorem in fundo ſubſtiterit, de menſura juſta nihil minuitur: & *ut pulvis lancium*, (nam Græci ῥοπὴν ζυγῆς perperam reddunt) hoc eſt, inſtar pulviſculi, qui poſt aromata effuſa lanci adhæret, nec de juſto pondere tamen quicquam deperiſſe deprehenditur.

Ἄτως βωλαίου | *Lib.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βωλαρίῳ τῆς γῆς ἕρπεις; πλὴν παγέως βῶλον. i. e. *glebam patriam*, pro agro ſive fundo dixit Syneſ. *epiſt.* 38. & Apul. *Miles. l.* 1. *Hymettos Attica, & Iſthmos Ephyræa, & Tænaros Spartiaca, glebæ fertiles, eorum libris feliciores conditæ, meæ vetus proſapia eſt.* Ità enim habet editio Colviana. *Tænaros*, inquam, non *Tenedos*: ut nihil opus ſit, quod Cl. Salmaſius voluit. *prolegom. in Solin.* pro *Spartiaca Sporadicam* ſubſtituere, cùm Tænaron in tractu Laconico agnoſcant Pauſanias & Stephan. *de urbibus. Athon* autem ideò forſan nominat Marcus iſtic, quia tanquam magnum & ſtupendum quoddam commemorant Athon montem à Xerxe perfoſſum, cùm in Græciam trajiceret. quid enim magni perfoſſus Athos, ſi βωλάριον fuerit, ſi glebulæ duntaxat rationem obtineat.

Σπυμὰ τῶν αἰώνων | Vide *l.* 2. § 14, 17.

Ἐναφανιζόμενα | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 10. & *l.* 12. § 32.

Πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται | Vide *lib.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23. Autor *de Mund. ad Alex. cap.* 6. Ἀρχαῖός τις λόγος καὶ πατρίος ἐστὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ἐκ θεοῦ τὰ πάντα καὶ διὰ θεοῦ ἡμῖν συνέστηκε· ἔδαφος ἡ φύσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτάρκης, ἐφημοσθεῖσα τῆς ἐκ τούτου σωτηρίας. Quod Apoſtolus *ad Coloſſ. c.* 1. *v.* 16, 17. ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. & mox: τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Et *ad Roman. cap.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Τῷ κοινῷ ἡγεμονικῷ | Quod *lib.* 7. § 75. τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *anima univerſi.* Vide *l.* 4. § 40.

Ὁρμήσασα, ἢ καὶ ἐπακολούθησεν | Forſan ὁρμήσασα. Vide *l.* 7. § 75. & *l.* 9. § 28. Vide & Briſonem *infrà ad* § 38.

Ἐπιζυμήματα | Vide ad *lib.* 3. § 2. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 8. Πάντα ἔχει τὸ πᾶν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δ' ὡς ἐπιζυμήματα. eadem & ἐπακολουθήματα Philo dixit libro *de provident.* cujus fragmentum, imò ὑπακουσμάτιον bene magnum exhibuit Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ubi inter alia: Καὶ μὴν δὴ τὸ πρὸς φύσεως ἀναγκαιότατον ἔργον ἐπακολούθημα δ' τούτῳ κατὰς· ἀλλ' ὅμως παρέχεταί τινα ὠφέλειαν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτός.

Καὶ τὸ θηλυδρεῖον | Virgil. *Georgic. l.* 1.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris.

quaſi veneni expertes antè fuiſſent: quod & è noſtris nonnullis, ſed fruſtrà, placuiſſe videtur.

Πᾶσα κακοτεχνία | Vide *ad l.* 3. § 11. τῆτο περὶ θεοῦ.

Ἄκαρδα | Vide *lib.* 8. § 30. Joan. Chryſoſt. *in Geneſ. cap.* 3. *v.* 18. ἀκάρδους vocat κατάρας ὑπομνήματα· non tamen quaſi ab initio iſta non fuerint, ut Auguſtinus cenſuit, *de Gen. contra Manich. l.* 1. *c.* 13. Sanius idem ipſe *de Gen. ad liter. l.* 3. *c.* 18. *Ab initio creata, in ſuo genere utilia, & ad univerſi ornatum perfectionémque conducentia, pæne loco haberi, quòd in locis ab homine cultis frequentiora exiſterent.* neque aliud Joan. voluit.

§ 37. Ὁ τοῦ ὅλου ἐθελητὴς | Idem argumentum tractat, *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 9. § 32. & *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 24, 35.

§ 38. Πλὴν

§ 38. Τῶ ὀπισώ δησιν | Ità *l.* 4. § 34. σώνυσις καὶ συμμίξευσις. & *ibid.* § 45. σωφρονα ὕλογος. & *l.* 7. § 9. σωδησις ἱερᾶ. Vide & Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *ad l.* 5. § 8.

Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται | Ità *l.* 7. § 9. πάντα ἀλλήλοις ὀπιπέπλεκται. Hoc eſt quod Briſo in Oeconomico à Stobæo adductus *tom.* 2. *tit.* 82. ὅτως ἔχει πότ' ἄλλαλα τἀνθρώπινα σφάγματα, καθάπερ καὶ τὰς αὐλὸς ἐπὶ κείλεσι. τῶν γὰρ ἐξ ἀλλάλων ἀρτίως τὰ, ἀλλάλοις τ' ἀκολουθέοντι, καὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῆς ἑλκυσθέντος ὁπόϊα δύπτοι, τό τε ὅλον, καὶ τὸ ἐξ ἀρχᾶς ἀκολουθᾶ. καὶ ἦν τῶ βίᾳ ἢ σφαγμάτων ὁπόϊαν ἂν βάλῃ ἐλπίδα, ἐυρήσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἀνάγκας, κἢ τὸ ἐξῆς ἀλλάλοις ἑπόμενα.

Πάντα φίλα ἀλλήλοις | Ità *l.* 7. § 9. ἐστὶν ἀλλόφυλον ἄλλο ἄλλῳ.

Διὰ τῶν τοπικῶν κόνησιν | *per motum localem.* κίνησιν. Xyl. & Caſ. forſan, σωίνησιν, *connexionem. l.* 4. § 34.

Καὶ σύμπνοιαν | Vide *ad l.* 4. § 27. συμπαθῆ. Stoici apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἕνα τὸν κόσμον εἶδ, καὶ τῶτον πεφρασμένον· ἐν ᾧ τῶ κόσμῳ μηδὲν εἶ κενὸν, ἀλλ' ἠνῶδς αὐτόν· τῶτο γὰρ ἀναγκάζειν τῶ ἦρι ὑγρὸν σφᾶς τὰ ὑπήνεια σύμπνοιαν καὶ συντονίαν.

§ 39. Οἷς συσκευάσωσι | Ità *l.* 4. § 26. συσκευάσεται πᾶν τὸ συμβαῖνον.

Συνάρμοζε ἑαυτὸν | τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; *l.* 7. § 57. Vide & *l* 3. § 16. & *l.* 4. § 34.

Φίλοι, ἀλλ' ἀληθινῶς | quod Petrus *epiſt.* 1. *c.* 1. *v.* 22. φιλαδελφίᾳ ἀνυπόκριτον.

§ 40. Περὶ ὃ κατασκεύασαι | Vide *l.* 5. §. 16. Senec. *ep.* 76. *Quæ conditio rerum, eadem & hominum eſt. navis bona dicitur, non quæ pretioſis coloribus picta eſt, nec cujus tutela ebore cælata eſt, nec quæ fiſcis & opibus regiis preſſa eſt; ſed ſtabilis & firma, & junctûris aquam excludentibus ſpiſſa, ad incurſum ferendum maris ſolida, gubernaculo parens, velox, & conſentiens vento. gladium bonum dices, non cui deauratus eſt baltcus, nec cui vagina gemmis diſtinguitur; ſed cui & ad ſecandum ſubtilis acies, & mucro imminentum omne rupturus. regula, non quàm formoſa, ſed quàm recta ſit, quæritur.* Apul. *de Deo Socratis. Æquè divites ſpectari debere, ut equos mercamur. neque enim in emendis equis phaleras conſideramus, & baltei polimina inſpicimus, & ornatiſſimæ cervicis divitias contemplamur, ſi ex argento & auro & gemmis monilia variæ gaſæ dependent, ſi plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent; ſi fræna cælata, ſi ephippia fucata, ſingula aurata ſint. Sed iſtis omnibus exuviis annotis, equum ipſum nudum, & ſolùm corpus ejus & animum contemplamur, ut ſit ad ſpeciem honeſtus, & ad curſum vegetus, & ad vecturam validus. jam primum in corpore ſi ſit*

Arguium caput, & brevis alvus, obeſáque terga,

Luxuriéque toris animoſum pectus honeſtis.

præterea, ſi duplex agitur per lumbos ſpina. volo enim non modò perniciter, verumetiam permolliter pervehat. Vide & Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. Vide & Galen. *ad lib.* 4. § 19. ſed & *l.* 9. § 31.

Ἔχει ἢ ὅπως καὶ τῷ παντὶ | de *homine quovis*, perperam cepit Xyl. de *univerſo*, ſive *univerſi rectore*, Caſ. rectè.

§ 41. Μέμφεταί σε θεοῖς | Idem *ſupr.* § 16. & *l.* 9. § 1. Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Πέφυκεν ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἀνοσίως ἀφαιρεῖδς τῶ ἀγαθῶ, μὴ ἀνοσίως ἐπιπίπτειν τῷ κακῷ. εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε σφάσματα μεταθεῖναι δύνηται, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἀπυφλῶσαι, (quo modo Ulyſſes Cyclopem) κάθηται, καὶ γίνεται, καὶ ὁ δυσάτυχος, λοιδορεῖ τὸν Δία, καὶ τοὺς θεοὺς τοὺ ἄλλους. prout impii illi, Eſaiæ *c.* 8. *v.* 21. Idem *l.* 4. *c.* 7. Ἐάν τις ἐν τύτοις μόνοις ὑγήσηται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτῷ καὶ συμφέρον τοῖς ἀκωλύτοις καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερος ἔσῃ, ἴσυχος, εὐδαίμων, ἀβλαβὴς, μεγαλόφρων, εὐσεβὴς, χάριν ἔχων τῶτε πάντων τῷ θεῷ, παθαμῶς μεμφόμῳ μηδενὶ ἦρι ἐφ' ἑαυτῷ γνωμῶν, μηδὲν ἐγκαλῶν. ἂν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη καλύδαι αὐτὸν, ἐμποδίζεδαι, ἀβλαβῆ τοῖς ἑαυτοῦ ἔχειν ἐξουσίαν, ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀσεβῆ εἶ, ἅτε βλάπτειδς εἰόμῳον ὑπὸ τῶ θεῶ· καὶ ἄνισον, ὡς αἰεὶ αὐτῷ τὸ πλεῖον ἀπονεμητικόν. Eadem prorſus dicit, quæ Marcus, ſed inverſo ordine, hoc loco.

Τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κεκρίκαμεν | *bona & mala tractaremus.* Xyl. *ad ea inclinaverimus.* Meric. verùm leg. *κεκρίκαμεν. judicaverimus.* quo ſenſu ὑπόσησης priùs dixerat. atque ità Athen. *dipnoſoph. l.* 15. Οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδῶς ὑπονοσάμενοι. *At priſci homines humanâ formâ præditos Deos exiſtimantes*, ſive, ut vulgò loquimur, *ſupponentes.* Tollemus obiter par mendum ex Ariſtotelis codicibus. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 6. Ubi vulgò legitur; Καὶ τύτῳ χρώμενοι κανόνι, κινῶν τὸν περὶ τοὺς ἄλλους φιλίαν. leg. κείνων. quod & Aretinus advertit, qui, *judicant*, vertit.

Διὰ τὸν περὶ ταῦτα διαφορὰν | *propter hanc rerum differentiam.* Xyl. *Si cum opinione differentiæ ad res iſtas inclinaverimus.* Caſ. Quaſi διαφορὰ τῆ ἀδιαφορίᾳ opponatur. Verùm Marco τὸ διαφέρειδς περί τι, eſt *ad rem aliquam adipiſcendam*, vel ſimpliciter *ferri*, ut idem uſurpat *l.* 5. § 1. vel *cum ſolicitudine & animi anxietate ferri.* Vide *lib.* 9. § 27, & 38. Verto itaque, *dum ad iſta contendunt.* non in eo ſenſu *contendendi* vocabulo ſumpto, quo διαφέρειδς τινί τινος, *de re aliqua contendere*, ſed quo περός τι, *ad rem aliquam*, quam ſtudiosè proſequitur, *contendere* quis dicitur.

§ 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργῶμεν | imò, non πάντες tantùm, ſed & πάντα, συνεργῶν-

τις ἐν· Apoſtolus *ad Cor. epiſt. 2. c. 6. v. 1.* Et, *συνεργεῖ. ad Rom. c. 8. v. 28.*

Οἱ μὲν εἰδότως καὶ ἐπιστημονικῶς, οἱ δὲ ἀνεπισκέπτως | Xyland. *pars ſcientes & certo ordine, pars inſcii.* Videtur εἰδότες legiſſe. quanquam eódem recidit, utrumlibet admiſeris. Verùm ἐπιστημονικῶς, *intelligenter* potiùs, vel *intelligentes*, etiam reddidiſſet. ἀνεπισκέπτως, *citra conſiderationem.* ἀνεπιστήτως, *citra cognitionem.* hoc an illud legeris, ciccum haud intereſt: niſi quòd iſtud τὸ εἰδότως, illud τὸ ἐπιστημονικῶς, potiùs reſpondere videatur. Bernard. *de grat. & lib. arb. Operatur Deus ſalutem ſuorum, aliquando per creaturam ſine ipſa, aliquando per creaturam contra ipſam, aliquando per creaturam cum ipſa. multa enim fiunt hominibus ſalubria per inſenſibilem, & item per irrationabilem creaturam: quæ idcirco dixi fieri ſine ipſa, quòd non queat, intellectu carens eſſe vel conſcia. Multa quoque multorum ſaluti utilia facit Deus per malos, ſive homines, ſive angelos, ſed quoniam invitos, ideo contra ipſos. nam dum nocere cupientes, juvant, quantum* [*quantumvis*] *aliis valeat utilis actio, tantum* [*tamen*] *ipſis perverſa nocet intentio. Porrò per quos & cum quibus operatur Deus, boni ſunt, vel angeli, vel homines: quia quod vult Deus & agunt pariter & volunt. nec ſunt operis tantùm miniſtri per effectum, ſed & operantis quodammodo ſocii per conſenſum.* Et mox: *Utitur ergò Deus in ſalutem ſuorum irrationabili item & inſenſibili creaturâ, tanquam jumento vel inſtrumento, quæ jam expleto opere, nuſquam erunt. utitur creaturâ rationali, ſed malevolâ, quaſi diſciplinâ virgâ, quam correcto filio in ignem projiciet, tanquam ſarmentum inutile. utitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanquam commilitonibus & coadjutoribus ſuis, quos practâ victoriâ ampliſſimè muneirabit.* Syneſ. *epiſt.* 57. Αἱ κακοποιαὶ δυνάμεις ἐν κόσμῳ συντελοῦσι μὲν τῇ χρείᾳ τῆς προνοίας. κολάζουσι γὰρ τοὺς ἀξίους κολάζεσθαι. εἰσὶ δ' ὅμως διαφυσεῖς τι καὶ ὑποτέτακται. ὃ γὰρ διάκειται πρὸς γνωμὴν ὁ πονηρὸς ἢ δαίμων ἢ ἄνθρωπος, ὡς λειτουργίαν ταύτην κομίζων διὰ· ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς φύσεως χαριζόμενος, ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς ἐπεξέρχεται. Exemplum habes in Aſſyrio rege apud Eſaiam *c. 10. v. 5, 7.*

Καὶ τοὺς καθεύδοντας | Etiam dormientes cooperari ad ea quæ in mundo geruntur, Heraclitum dixiſſe aſſerit. cum tamen Heraclitus idem dixerit, referente Plut. *lib. de ſuperſtit.* Τοῖς ἐγρηγορόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. *Vigilantes in mundo uno eodémque omnium communi verſari; dormientes in ſuum cujuſque proprium neſcio quem concedere.*

Ἐκ περισσοῦ δὲ | *Supervacaneâ operâ.* Xyl. *quantum in ſe eſt.* Caſ. *abundè*, ſive *ex abundanti*, malim. Galen. *de opt. ſect. c. 18.* ἐν περισσοῖς γὰρ δεῖ καὶ τοῦτο καλασκευάσαι, ὅπερ ἀχρεῖος ἡ καταλειψις ἦν παθῶν. *ex abundanti eſt, iſtud oſtendere.* ἐκ περισσείας, ſive *ex abundanti* agere dicitur, qui liberaliter, ultra id quod exigi poterat aut neceſſe fuerat, aliquid vel concedit, vel largitur, vel quocunq; modo facit. indè apud Rhetores, τὰ ἐκ περισσείας καλούμενα προοίμια, de quibus Hermogen. *de invent. l. 1. c. 3.* & ἐκ περισσείας προοιμιάζεσθαι, & ἐκ περισσείας λέγειν, *ibidem*; ubi alia ac graviora, quàm ea quæ objiciant, objicere poſſe ſe crimina alicui prætendunt. eodem ſenſu, ἐκ τοῦ περιόντος Marcus dixit *l. 7. § 56. Ex abundanti*, inquit, & iſtiuſmodi homines ad mundi opus operam conferunt ſuam, quia fati effectum, dum eidem renituntur, illuſtrant.

Ὁ μεμφόμενος | *qui objurgat naturam; & Deos mavult emendare, quàm ſe.* Senec. *epiſt.* 107.

Καὶ ὁ ἀντιβαίνων πειρώμενος | *Dum in bonum uſum malè facta vertuntur, ejus conſiliis militant, etiam qui ejus conſiliis repugnant.* Greg. Rom. *in Job. l. 6. c. 14.* ità Aſſyrius Eſai. *c. 10. v. 6, 11. Deúſque de eis qui faciunt quæ non vult, facit ipſe quæ vult.* Aug. *de correpț. & grat. c. 14.* Et *enchir. c. 100. Per eam creaturæ voluntatem quâ factum eſt quod creator noluit, implevit ipſe quod voluit. hoc enim ipſo, quòd contra voluntatem Dei fecerunt, de ipſis facta eſt voluntas ejus.* Vide *l. 8. § 35.*

Τῷ τοιούτῳ ἔχρησεν ὁ κόσμος | Vide *l. 9. § 42.* Chryſipp. *de natur. lib. 2.* à Plutarcho relatus *de contradict. Stoic. c. 31.* & *de Commun. notit. c. 13.* Ἡ καλὰ πρὸς τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἔχει ὅσον γίνεται· καὶ αὐτὴ πως κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον· καὶ ἴσ' ὅτως εἴποι, ἐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα· οὐδὲ γὰρ ἂν παλαιὸν ἦν. Vide *infr. ad illa*, ἐυτελὴς καὶ γελοῖος σῖτος. Sed & Plato in *Theætet.* à Theodoreto etiam adductus *therap. lib. 12.* Ἀλλ' ὅτι ἀπόλλυται τὰ κακὰ δυνατόν· ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη. Non neceſſarium proruſus, at conducibile tamen, nec noſtri negant. Lactant. *l. 5. c. 7. Virtutem aut cerni non poſſe, niſi habeat vitia contraria; aut non eſſe perfectam, niſi exerceatur adverſis. hanc enim Deus bonorum ac malorum voluit eſſe diſtantiam; ut qualitatem boni ex malo ſciamus, item mali ex bono: nec alterius ratio intelligi ſublato altero poteſt. Deus ergò non excluſit malum, ut ratio virtutis conſtare poſſet.* Aug. *enchir. c. 10. Ab hac ſummè & immutabiliter bonâ Trinitate creata ſunt omnia, & nec ſummè, nec æqualiter, nec immutabiliter bona, ſed tamen bona etiam ſingula. Simul verò univerſa valde bona; quia ex omnibus conſtitit admirabilis pulcritudo. in qua etiam illud quod malum dicitur, benè ordinatum & ſuo loco poſitum, eminentiùs commendat bona, ut magis placeant & laudabiliora ſint. neque enim Deus omnipotens, rerum cui ſumma poteſtas, cum ſummè bonus*

bonus ſit, ullo modo ſineret mali eſſe aliquid in operibus ſuis, niſi uſque adeò eſſet omnipotens & bonus, ut bene faceret etiam de malo. Et *c.* 96. *Quamvis enim ea quæ mala ſunt, in quantum mala ſunt, non ſint bona, tamen ut non ſolum bona, ſed etiam ſint & mala, bonum eſt. nam niſi eſſet & hoc bonum, ut eſſent & mala, nullo modo ſineretur ab omnipotente bono; cui proculdubio quàm facilè eſt quod vult, facere; tam facile eſt quod non vult, eſſe non ſinere. Melius ergò judicavit de malis bene facere, quàm mala nulla eſſe permittere.* Ibid. *c.* 27. Vide Petr. Lomb. *l.* 1. *diſt.* 46.

Ἐκεῖ δὲ πάντως σοι καλῶς χρήσεται | Diſertè ac eleganter hoc differit Clemens *Strom l.* 1. Αἱ γὰρ ὑποταπεινώσεις βυλαί τε καὶ ἐπίτιμοι, μειρακιώδεσι, μὲν ἐν φαύλοις δοκοῦσιν, καθάπερ καὶ αἱ νόσοι αἱ σωματικαί. κυβερνῶνται δὲ ὑπὸ τῆς καθόλου προνοίας ὅτι τὸ τέλος ὑγιεινόν, κἂν νοσοποιὸς ἡ αἰτία. μήκιστον γὰρ τῆς θείας προνοίας, τὸ μὴ ἐάσαι τινὰ ἐξ ἀποστάσεως ἐκπεσόντα φυεῖσαν κακίαν, ἀχρηστον καὶ ἀνωφελῆ μένειν, μηδὲ μιᾶ χρῆσθαι βλαστησὶν αὐτοῦ φύσεως. τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον ὄζιν, ἃ μόνον τὸ ἀγαθοποιεῖν. φύσις γὰρ ὡς εἰπεῖν, αὐτὴ τοῦ θεοῦ, ὡς τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ τοῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν· ἀλλὰ κἀκεῖνο, μᾶλιστα, τὸ διὰ κακῶν ὑπομονὴν ἐν ἀνθρώποις ποιῶν, ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέλος ἀποτελεῖν, καὶ ὠφελίμως τοῖς δοκοῦσι φαύλοις χρῆσθαι. Inculcat idem paſſim & Auguſtinus. *adv. Fauſt. l.* 16. *c.* 21. *Deus bene utitur etiam malis. epiſt.* 141. *Sicut mali, Dei bonis male utuntur, dum non corriguntur; ſic contrà Deus, etiam malis eorum bene utitur, ad juſtitiam ſuam & exercitationem ſuorum.* Et *epiſt.* 59. *Sicut illorum nequitiæ eſt, male uti bonis operibus ejus; ſic illius ſapientiæ eſt, bene uti malis operibus eorum.* Idem *in Pſalm.* 54. *Nè putetis gratis eſſe malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur; aut ideo vivit, ut bonus per illum exerceatur.* Et *in Pſal.* 36. *Habet aliquem hîc uſum peccator? habet. utitur illo Deus ad probandum juſtum. eſt quod de peccatore agatur. locus hîc ejus eſt ut paleæ in fornace artificis. ardet palea, ut aurum purgetur: Sævit impius, ut juſtus probetur.* Et *in Pſal.* 77. *Utitur eis, qui bonus eſt, bene. i. e. convenienter & juſtè: ſicut è contrà iniqui creaturis ejus bonis utuntur malè.* Et *in Pſal.* 104. *Deus bene utitur malis operibus hominum: ſicut illi contrà malè utuntur bonis operibus Dei.* Et *eſt ipſa illa mirabilis Dei bonitas; quia bene utitur etiam malis, vel angelis vel hominibus. cùm enim ipſi vitio ſuo mali ſint, ille de malo eorum bene facit.* Idem *enchir. c.* 101. *Summè bonus non ſineret fieri malè, niſi omnipotens etiam de malo facere poſſet bene.* Et *de continent. c.* 6. *Tanta eſt omnipotens ejus bonitas, ut etiam de malis poſſit facere bona, ſive ignoſcendo, ſive ſanando, ſive ad utilitates piorum coaptando atque vertendo, ſive etiam juſtiſſimè vindicando. omnia namque iſta bona ſunt, & Deo bono atque omnipotenti digniſſima, nec tamen fiunt niſi de malis. quid igitur melius, quid omnipotentius eo, qui cùm mali nihil faciat, bene etiam de malis facit?* Poſſent & alia plura coacervari. Verùm iſta forſan quibuſdam nimia videbuntur. Chryſippus certè ipſe gemina ferè his habet, *de Dius l.* 1. referente Plutarcho *de Stoic. contrad. c.* 33. Ὅτι ταῦτα (τὰ κακὰ) ἐπιτίμια καὶ τὸν Διὸς λόγον, ἤτοι ὃν κολάσει, ἢ κατ' ἄλλων ἔχουσι πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν.

Ὁ τὰ ὅλα διοικῶν | Vide *l.* 5. § 21. & *ſuprà* § 5.

Τῶν σωζομένων | ità *l.* 7. § 19. τῷ ὅλῳ σωζομένῳ. & *infrà* § 43. σωζομένοις ταυτόν.

Οἷον ὁ ἐυτελὴς καὶ μαλακὸς τοῖχος | Locum hunc illuſtrat nobis Plut. *de commun. notit. adv. Stoicos c.* 13. adductus ipſis Chryſippi verbis, quæ in animo proculdubio Marcus habuit, cùm hæc ſcriberet. Ea ex *l.* 2. *de natura* ſic habent: Ὥσπερ γὰρ αἱ κωμῳδίαι ἐπιγεγράμματα μαλακὰ φέρουσιν, ἃ καθ' ἑαυτὰ μὲν ὅτι φαῦλα, τῷ δ' ὅλῳ ποιήματι χαίρειν πρὸς ἐσπουδασμένοις ἔπεσι δίκαιος ἂν αὐτοῖς ἐφ' ἑαυτῶν τοῖς κακίαν· τοῖς δ' ἄλλοις οὐκ ἄχρηστός ὄζιν. Intereſt tantùm, quod Marcus τοῖχον εὐτελῆ, Chryſippus ἐπίγραμμα φαῦλον, ſed uterque μαλακὸν, dixerit: ille ad hominem pravum, hic ad pravitatem hominis ipſam retulerit. Audi tamen ex parte Plutarchi, quam ſubjunxit, ſententiam: Πρῶτον μὲν ἔν, inquit, τοῦ κακίαν γενέσθαι καὶ τοῦ θεοῦ προνοίας, ὥσπερ τὸ φαῦλον ἐπίγραμμα γίγνεται καὶ τοῦ ποιητοῦ βάλλουσιν, πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς ἀτοπίας ἀφοβάλλει. ἔπειτα δὲ τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τοῦ κωμῳδίαν κοσμεῖ, καὶ σωζηεῖ πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφεμβάλλοντος τὸν μαλακὸν ἢ κακοηθισμένον τοῖς θεαταῖς. ὁ δὲ παντοκράτωρ καὶ ὅσιος καὶ δημιουργὸς Ζεὺς, καὶ ἀνεκτέον, καὶ Πίνδαρον, ὁ δεσμὸς δή τις μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθὲς δημιουργῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄρχοντα καὶ κοινὸν συνομοπολίτην ἐκ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως, τί πρὸς τὸ κάλλιστον τοῦτο καὶ σεμνότατον τέλος ἐπιτίθησι λυπῶν καὶ ἀνδραφόνων καὶ πατροκτόνων καὶ τυράννων; (quod Marcus ſupr. τῶν τοιούτων ἔχεσθαι ὁ κόσμος) ὃ γὰρ ἡδὺ τοῦ θεοῦ καὶ κομψὸν ἡ κακία γέγονε ἐπεισόδιον. ἔτι τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τοῦ ποιήματος πολλαχοῦ ἐμβολιμαῖόν ὄζι, καὶ μικρὸν ἐπίχρα παντάπασιν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ χρεῖον· καὶ ὅτε πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, ὅτε ὀλίγου τι ποιεῖ τὸν δοκοῦντα ἀπόλυσιν καὶ λυμαίνεται τὸν χαρὸν τῆς δὲ κακίας ἀναπόπλησις πάντα πεφόρμαλα, καὶ πᾶς ὁ βίος ἐυδὺς ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχει κορυφίδος ἀκμωνῶν καὶ ἐκπτώσεων, καὶ ταραχῶδης, καὶ μηδὲν ἔχων μέρος καθαρὸν μηδὲ ἀνεπίληπτον (ὡς ἔτος λέγουσιν) αἰσχρὸν ὄζι δέσματος ἀπάντων καὶ ἀτερπέστατον. Quanquam pro Chryſippo Marcóque multa forſan dici poſſent, ſi candidam ſaltem ac benignam interpretationem verborum utriuſque admiſerimus: verùm

ulteriùs de his impræsentiarum non lubet disserere. Illud tantùm adjiciam; in Plutarchi animadversione verba illa, παγχῶ καὶ ὕσλῳ καὶ θεμίστι Ζεὺς vitiata videri. quid enim habet commune παγχῶ καὶ ὕσλῳ; Et primâ quidem facie videri possit, levicula inflectione θεσπέσιος καὶ ὕσλῳ legendum. certè ὁ θεσπέσιος καὶ ὁ ἔλλῳ Deus pater nostris dicitur. Esaiæ *c.* 44. *v.* 6. & Joan. *Apocal. c.* 1. *v.* 17. & *c.* 2. *v.* 8. & *c.* 22. *v.* 13. Verùm locum istîc τὸ θεσπέσιος καὶ ὕσλῳ quem habeat, non video. Itaque malim Plutarcho ipso facem præferente legere, παγχῶς καὶ σωτικὸς καὶ θεμίστι. Sic enim Plut. *de Stoic. contradict. c.* 29. Ὥστε δεῖ τῷ Διὶ τῷ σωτῆρι, καὶ ἑλέσθαι καὶ πατρὶ δίκης καὶ εὐνομίας.

§ 43. Μὴ ὁ ἥλιος | Lucian. itidem *de astrolog.* Τὰ ἔργα ἐμέσθω αὐτέων δοκέοντα, τῇ Ἀφροδίτῃ μὴ εἰπών, *Iliad.* ε. *v.* 429.

Ἀλλά σ' γ' ἰωχέοντα μετέρχομαι ἔργα γάμοιο.

τὸ δὲ τῆς πολέμου,

Ταῦτα δὲ Ἀρηϊθόῳ καὶ Ἀδώνῃ παίζια μελήσει. Gemino utitur argumento Plutarchus *in lib. de tranq.* dum quorundam omnia ambientium vanitatem retundit. Ἀλλ' ἴσως, inquit, τοὺς μὲν Στωικοὺς εἰκότως παίζειν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὴ μόνον φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ ῥήτορα καὶ στρατηγὸν καὶ ποιητὴν καὶ πλούσιον καὶ βασιλέα ἀποφαινομένους· αὐτοὺς δὲ πάντων ἀξιοῦσι τούτων. Καίτοι καὶ φῶ Διὸν ἄλλῳ ἴσον δυνάμενον, ὁ μὲν Ἐνυάλιος, ὁ δὲ μαντῷος, ὁ δὲ κερδῷος ὑπονομάζεται· καὶ τῷ Ἀφροδίτῃ ὁ Ζεὺς, οἷς ὁ μὲν αὐτῇ πολεμικῶν ἔργων, ὁπὶ γάμους ἀποστέλλει καὶ διαλύσεις. Et mox: Οὐ πάντα πάντων ἔοικε· ἀλλὰ δεῖ τὴν Πυθικὴν γεφύρωσαν ἀποδόμενον, αὐτὸν κβεβαιωθῆναι· ὅτε χρηστὸς ἀνὴρ ἦν ὁ πόρνας, καὶ μὴ ἀνὴρ ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῶν ἔλεγεν καὶ παρεδίδου τῷ φύσει. Vide *ad l.* 4. § 27. sed & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 22.

Διάφορα μὲν | Vide *ad l.* 9. § 9. Senec. *quæst. nat. præfat. l.* 1. *Occasus siderum atque ortus, & tam diversas concordantium vias.*

§ 44. Εἰ ὅν | ὅν illud παρέλκειν videtur. est enim novi argumenti exordium. Vide *l.* 8. § 3.

Καλῶς ἐβουλεύσατο | Ità *l.* 3. § 4. Ταῦτα δ' ἀγαθὰ δὴ πίστευσας. & *l.* 9. § 28. Εὖ ἔχει πάντα. Vide & *l.* 7. § 41. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Τῷ ὄντι καλῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ ὑπολέλειπται ἐν Διὸς φῇ ἐμοῦ πλοῦν, ἵν' ὦσιν ὅμοιοι αὐτῷ· ἀλλὰ ταῦτα ὁ θνητὰ, ὅδ' ὅσα ἐνδυμεῖται· Et *c.* 26. Καὶ στρατιώτῃ δὲ ἀγαθῷ ὁ λείπων ὁ μὴ δοκῇ, ὑδὲ ἐρᾷτῃ, ὑδὲ σκυθρωπῇ; τῇ δ' ἀγαθῷ λείψει; ὅπως ὁ Διὸς ἀμελῇ φῇ αὐτοῦ ὅπτ' ἀγμάτων, φῇ δακόντων, φῇ μαρτύρων; οἷς μάνοις χρῶνται παραδείγμασι πρὸς τὸν ἀπαιδεύτους, ὅτι καὶ ὄζει, καὶ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ ὅτι ἀνδρεῖ ἀγαθῷ ὑδὲν ὄζει κακόν, ὅτε ζῶντι, ὅτε ἀποθνήσκοντι. quæ novissima Socratis sunt ex Platon. *apolog.* mutuata. Vide *ad l.* 10. § 31.

Ἄξιλον γὰρ δοῦν | Vide *l.* 2. § 11.

Ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν | *amplecti & acquiescere.* hoc est enim τὸ στέργειν, φιλεῖν καὶ περιπαπάζειν, ut Marc. *l.* 4. § 31. Demosthen. *de coron.* Εἰ δή φησιν οἶσθ', δεῖξάτω· κἀγὼ στέξω, καὶ σιωπήσομαι. *acquiescam, & conticiscam.* Isocrat. *ad Demonic.* Στέργε τὰ παρόντα. *præsentibus acquiesce, contentus esto.* Plut. *Antonio*; Νυνὶ δ' τὰ παρόντα στέργομεν. *nunc rebus præsentibus contenti simus.* Polybius à Suida laudatus: Νῦν δὲ, ὁ πρὸς ἡμᾶς δ' ὁπλοκεῖν, τὰ παρόντα στέργομεν. Incertus autor apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Πάντων ἄμεινον μὴ βιάζεσθαι θεούς·
Στέργειν δὲ μοῖραν.——
In cœlites vim non parare est optimum;
Sed amare fatum. Grot.

Et apud eundem *tit.* 109. Sophocles:

Στέργειν δ' τὰμπεσόντα, καὶ θεοὺς φέρειν,
Σοφὸν κυβεύτῃ, ἀλλὰ μὴ στένειν πόλιν.
Amare oportet casus, ac disponere,
Non gemere sortem, ut aleatorem bonum.

Ità enim accipio illa, Σοφὸν κυβεύτῃ, quomodo Flaccus dixit in *art.* ——*fidus Interpres*—— pro, *ficus fidus interpres.* & *l.* 1. *ep.* 2.

Rusticus expectans, dum defluat amnis——
pro, *Rustici instar est expectantis.* Vide *l.* 3. § 16. & *l.* 5. § 8. & *l.* 7. § 38. & *l.* 10. § 6, 11. Theodoret. denique *therap. l.* 1. Ἔκρινος δὲ ἀνδρώπων, πίστιν μαθεῖν ἐθέλων τινὰ, φοιτᾷ μὲν τῇ διδάσκοντι, στέργει δὲ τὰ θεσπεσιώμενα παρ' ἐκείνου μαθήματα. Et mox: καὶ ὁ μὲν ἔχει δὴ γενομένων τὴν γνῶσιν· ὁ δὲ στέργει τὴν πίστιν. ubi malè vertit Acciaolus, *disciplinas colit, & fidei innititur:* cùm vertendum potiùs fuerit, *documentis acquiescit, & fide contentus est.* hoc est enim quod priùs dixerat, πιστεύει τοῖς λεγομένοις, καὶ οὐκ ἀντιλέγει τῇ διδάσκοντι. Et in tyntaxi diversa, apud Isocrat. *in Panathen.* Ἀγάλλεται στέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσιν. *eis quæ jam obtigerunt acquiescere necesse est.* Idémque *de pace.* ὁρῶσι γὰρ ἡμᾶς ὑ στέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ' αἰεὶ τῶν πλείονος ὀρεγομένους. *non contentos, sive acquiescentes eis, quæ possidemus.* de Scopa Polybius Suidâ referente: οὐκ ἔστεργε τοῖς παροῦσιν, ἀλλ' ἀκόρεστος ἦν. quod mox quasi interpretatus ipse, οὐκ ἀρεσθεὶς τύχοις, inquit. Lucianus item à Budæo adductus: οἱ δὲ τῆς αὐξήσεως ἔλεγε, στέργειν ὅτι δίκαιον τοῖς ἐγνωσμένοις. *acquiescere eis quæ decreta & statuta sunt.* Et apud Suidam autor innominatus: Ἐκεῖνος ὅλως δυνάμενος στέργειν ἠναγκάζετο τούτοις· *illis contentus esse cogebatur.* Liban. *orat.* 3. *de Alexandro*; ὑδὲν κακῶς ἔχοντα, ᾧ στέργειν ἄξιον, ὑπερορᾷ τῶν πλείονος. Greg. Naz. *in Julian. exact.* Ἀλλ' ἔλεγεν ὁ ἢ ἐκείνῃ τάξει, ἐν ταύτῃ μενεῖν, κἂν ᾖ τῶν χρείττονος ἄξιος· ἐν ᾧ στέργει τὸ παρὸν, πλέον εὐδαιμονῶν, ἢ ἐν τῷ ζητεῖν, ἵν' ὑκ ἔλαττον. Eodem sensu & τὸ ἀγαπᾶν

ἀγαπᾷν usurpatur. Liban. *in vit. ſuâ.* ὁμωμοκὸτ ἤδη τοῖς παροῦσιν ἀγαπᾶσθαι. *præſentibus contentum fore.*

Ἢ μηδὲ θύσωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα | Apul. *de Deo Socrat. Nullus,* inquis, *Deus rebus humanis intervenit. cui igitur preces allegabo? cui votum nuncupabo? cui victimam cædam? quem miſeris auxiliatorem, quem bonis fautorem, quem adverſatorem malis in omni vita ciebo? quem denique, quod frequentiſſimum eſt, jurejurando arbitrum adhibebo?*

Ἔξεστι σοι ἐμοὶ βουλεύεσθαι | Καὶ συμπόσια μὴ ἀσυμποσίων, ut Tatianus *contr. Græc.* Ità *l.* 9. § 28. μὴ ἐμὲ σὺ εἰκῇ.

Κατὰ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην | Vide *ſupr.* § 16, 40. & *l.* 5. § 16. & *l.* 9. § 28.

Πόλις ἐμοὶ πατρὶς, ὡς μοὶ Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη | Ità Cicer. *contr. Rullum* 2. *Roma communis patria omnium noſtrûm.* & Modeſtin. in *Pandect. l.* 50. *tit.* 1. *leg.* 33. *Roma communis patria noſtra eſt.* Seneca verò *ad Helv. c.* 6. de eadem, ſenſu haud paulò latiore, ratione hominum ex omnibus locis terríſque eò confluentium, ibíque ſedes figentium ſuas; *Quæ velut communis patria poteſt dici.* quomodo de Italia Plinius *hiſt. nat. lib.* 3. *c.* 5. *Una cunctarum gentium in toto orbe patria.* Et Ariſtides *orat. in Romam,* ratione civitatis gentibus aliis communicatæ: Τὸ Ῥωμαῖον, ὦ πόλεως, ἀλλὰ γῆς ὄνομα κοινὸν πᾶσι· καὶ τοῦτο οὐκ ἐνδεὲς ἦν πλήσαι, ἀλλ' ἀντιβόσαι πᾶσι τοῖς λοιποῖς. πολλοὶ γάρ, inquit, ἐν ἑκάστῃ πόλει πολῖται γίγνονται, οὐκ ἴσον ἢ μᾶλλον δημοῦλαι, οὐδ' ἐκείνης πω τῆς αὐξῆσαι τὴν πόλιν. τοσοῦτον ἐξηγάσατο τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. Cicero *de legib. lib.* 2. *Ego meherculè municipibus omnibus duas eſſe cenſeo patrias, unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Cato, cùm eſſet Tuſculi natus, in populi Romani civitatem ſuſceptus eſt. itaque cùm ortu Tuſculanus eſſet, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris.* Tum, ubi in Atticis idem oſtendiſſet, unde & Euripides *Ione,*

——πατρὶς γῆ δ' Ἀθηναίων πόλις.

ſubjungit, *Sic nos & eam patriam dicimus, ubi nati; & illam, quâ excepti ſumus. Sed neceſſe eſt caritate eam præſtare, in qua reipub. nomen & univerſæ civitatis eſt. dulcis autem non multò ſecus eſt ea quæ genuit, quàm ea quæ excepit. itaque ego eſſe hanc meam patriam prorſus nunquam negabo, dum illa ſit major, & hæc in ea contineatur.* Duplici ergo nomine *patria* Marco *Roma,* & ortûs ratione, & civitatis. nam & *Roma natus eſt.* Capitol.

Ὡς ὁ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος | Ità Theodorus Atheus, τὸν πατρίδα τὸν κόσμον. Laert. *l.* 2. in *Ariſtip.* quod idem & alii. Vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 3. § 11. Herculis eſt apud Tragicum vox, à Plut. *de exil.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. laudata:

Ἀρχεῖ, ἢ Θηβᾶι· ἢ γὰ εὔχομαι
Μιᾶς ἄπας μοι πύργος Ἑλλήνων πατρὶς,
Argivus an Thebanus: haud unam mihi
Adſcribo; patria urbs eſt Graia quælibet.

Verùm latiùs patriam ſuam porrigit Crates Theban. apud Laërt. *l.* 6. in *Hipparchia:*

Οὐχ εἷς πάτρη μοι πύργος, ἢ μία στέγη·
Πᾶσα γὰ χέρσος, καὶ πόλισμα καὶ δόμος
Ἕτοιμος ἡμῖν ἐνδιαιτᾶσθαι πάρα.
Mihi patria non urbs una, non una eſt domus:
Verùm quot urbes, quot domos tellus habet,
Totidem mihi ſunt æqua ad hanc vitam loca. Grot.

Sed & Socrates, de quo Plut. *ibid.* Ὁ γὰ Σωκράτης βέλτιον, ἐκ Ἀθηναῖος, οὐδὲ Ἕλλην, ἀλλὰ Κόσμιος εἶναι φάσκων, ὡς ἂν τις Ῥόδιος ἢ Κοίνθιος· ὅτι μηδὲ Συρίᾳ, μηδὲ Ταινάρῳ, μηδὲ Κεραμεικοῖς ἐνέκλεισεν ἑαυτόν· Subjungit Plut. ex Euripid.

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἀέρα,
Καὶ γῇ πέριξ ἔχουσ' ὑγρᾶς ἐν ἀγκάλαις·
Ἥτις τῆς πατρίδος, ἡμῖν ὅσοι εἰσίν. Senec. *epiſt.* 102. *Primùm humilem non accipit patriam; Epheſum, aut Alexandriam, aut ſiquod eſt etiamnum frequentius incolis, latius tectis ſolum. illi patria eſt, quodcunque ſuprema & univerſa circuitu ſuo cingit. hoc omne convexum, intra quod jacent maria cum terris, intra quod aer humana divinis ſecernens etiam conjungit, intra quod diſpoſita tot numina in actus ſuos excubant.* Democritus item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἀνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γὰ ἀγαθῆς πατρὶς ὁ σύμπας κόσμος. Quod Euripides *ibidem* laudatus ex Muſonii *de exil.*

Ἅπας μὲν αἰὴρ αἰθερὸς φαέσμιος
Ἅπασα δ' ἀνδρὶ χθὼν ἀνδρὶ ξυναίῳ πατρίς.
Patet omne cælum præpeti Jovis aliti:
Ità terra quævis patria eſt forti viro. Grot.

Et in eundem ſenſum Naſo *Faſt. l.* 1.

Omne ſolum forti patria eſt; ut piſcibus æquor,
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

In Homeri epitaphio è veteri marmore à Falkenburgio *ad Nonni Dionyſiaca* repræſentato;

Πατρὶς ἐμοὶ χθὼν πᾶσα.——
Patria mi terra eſt omnis.——

De Chriſticolis Juſtin. *ep. ad Diognet.* Πᾶσα ξένη, πατρὶς ἔστιν αὐτῶν· καὶ πᾶσα πατρὶς, ξένη. Diſtinctiùs, & ad Marci mentem proximè, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως, τρίτης μὲν τῆς ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· ἐν δὲ τούτῳ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἣ τί ἐστι μικρὸν τῆς ὅλης μίμημα. Et *c.* 15. Τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτης, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μιᾶς. Sed & Senec. *de otio ſap. c.* 31. *Duas reſpublicas animo complectamur; alteram magnam & verè publicam, quâ Dii atque homines continentur; in qua non ad hunc angulum reſpicimus, aut ad illum, ſed terminos civitatis noſtræ cum ſole metimur; alteram cui nos adſcripſit conditio naſcendi. hæc aut Athenienſium erit, aut Carthaginienſium, aut alterius alicujus urbis, quæ non ad omnes pertinet homines. quidam eodem tempore utrique.*

utrique reipublicæ dant operam, majori minorique, quidam tantum minori ; quidam tantum majori. E primo genere est Marcus noster.

Τὸ πᾶς πόλιν | Vide *l.* 5. § 22. & *infr.* § 45, 54.

§ 45. Τῷ ὅλῳ συμφέρει | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8.

Ὅσα ἀνθρώπῳ ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις | Leg. forsan, καὶ ἑτέροις. hoc est, *ea quæ hominum alicui eveniunt, non universo tantum, sed hominibus etiam aliis aliquo modo conducere.*

Κοινότερον | *Sed nunc vocabulum utilis accipiamus Latinis ; ut etiam rebus mediis pateat.* Xyl. imò, τὸ συμφέρον, sive *conducibile, nunc vulgari modo accipiatur, quatenus de rebus mediis enunciatur.* ità *l.* 2. § 9. ὡς ἄν τις κοινότερον συλλέγειεν. τὸ συμφέρον enim sive *conducibile* de rebus mediis dici Stoici vix concesserint. quæ illi χρήσιμα ἢ εὔχρηστα esse aiebant, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα, id est, *utilia*, sed non *conducibilia*. Vide ad *l.* 3. §6, 11. & *l.*8. § 7.20 *tit.* 63. Ità Porphyr. *de abstinent.* ubi Carneadis illa retulerat ; Ἕκαστον γὰρ φύσει γεγονὸς, ὅταν τὸ αὑτῷ οἰκεῖον καὶ γένηται, τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται· subjungit, κοινότερον δ' ἐπὶ τῆς ὠφελείας, ἵνα συγχωρήσαι ὅτου λέγωσιν, ἀκουέτω.

§ 46. Ὅσαπερ πρόσκεται | Ὅσῳπερ Xyl. legisse videtur. Lugd. ὅσπερ exhibet. προσκέσται, *aliquando offendere, molestum esse, tædio afficere.* Ità Dionys. Halic. *de dictione Isocratica.* πᾶς ὁ φθόνος τῶν ἐγκωμίων κόσμος πολύς ἐστι παρ' αὐτῷ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τοὺς ἄλλως κατασκόλως, προσκάμπτοντας τοῖς ἀκοαῖς id est, *obsidens aures & offendens.* quod alibi dixit idem, κόπτων τοὺς ἀκροατάς. confirmat autem hoc disertè id quod à Marco hìc dicitur, tenorem unum eundémq; visorum dictorúmve continuum, fastidium afferre. quanquam contrà Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 8. αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι προσέκοπτε. *innovatio ipsa quosque offendebat.* Idem itidem. *in ad Hebr. orat.* 8. de rudimentis pietatis Christianæ primis, quæ *lactis* nomine apud Apostolum designantur ; Ὅρα γὰρ πῶς ἡμῖν ταῦτα προσέκοπτε· (τοῖς τελείοις, utique) ἀλλ' οὐκέτι ἔκεινον, ἀλλὰ τοῖς προσκάμμα αὐτοῖς. *Vide quomodo nos adultiores ista nunc offendant ; cùm illos tamen rudiores tunc alerent, ipsos neutiquam offendentes.* atque isto quidem sensu τὸ προσκόπτειν hìc sumi oportebat, si ὥσῳ legeremus. Verùm ὅσῳ malim ; quia τοῦτο sequitur ; ut significet, hìc potiùs προσκόπτειν, *contingere, usu venire*, quomodo Plato in *Theætet.* ταῦτα δὴ ὅταν ἀνθρώπῳ προσκόπτῃ αὐτοῖς. *Hæc eis nè in somnis quidem facere usu venit.* Et Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Platonicum illud explicans, οἷς δ' ἔστιν ἀνθρώπου δὴ ὅταν, φησὶ, προσκόπτωσι.

Ἀεὶ τὰ αὐτὰ | Quærit Aristot. *problem. l.* 21. *q.* 14. Διὰ τί τὰ αὐτὰ συνεζευγμένος τε ἥδεα φαίνεται, καὶ λίαν συνεχῶς προσκεκρουκότα ἧττον ἥδεα. Summa solutionis est. ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἕξιν ἀκίνητον ποιεῖ, ἡ πλήρωσιν. τὸ δὲ συνεχῶς προσκόπτεσθαι τὴν, πλησμονὴν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ καθάπερ αἶπον. leg. καὶ expuncto, καθάπερ ἀγγεῖον. & in proximis, pro ἔστι γὰρ τὴν καὶ ἡ ἐπιθυμία. ἔστι δὲ [καθάπερ ἀγγεῖον] τὴν ἡ ἐπιθυμία. adfirmant sequentia : αἱ μὲν ἕξεις γυμναζόμεναι αὔξονται καὶ ἐπιδιδόασι· τὸ δὲ ἀσκεῖσθαι παυόμενα ἧττον μείζω γίνεται· διόπερ τὸ μὲν ἔθος, ὃν γυμάσιον, αὔξει τὴν ἀκινησίαν· τὸ δὲ συνεχῶς προσκόπτειν, σπάνει μὲν καὶ πλησμονὴ τῶν ἐπιθυμιῶν· ἧς πλησθέντες, ἐκπίπτομεν. Plutarch. in *pædagog.* Μανθάνειν, καθάπερ κἂν ἄλλοις ἅπασιν, ἐν ἀκόσμοις καὶ διάφοροις, πλήσμιόν τε καὶ προσκοπτὲς ὄζει· ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν. Isocrat. *ad Demon.* § 12. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μαχητὰς εἶναι τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἀπέρχων. Contrà ;

— μᾶλλον πάντων γλυκύ.

Euripid. *Oreſt.* Idémque *Antiop.* apud Stob. *tom.* 2.

Κόρος δ' πάντων. καὶ γὰρ ἐκ κενεώνων
Λύκειος ἐν αἰγροῖς ἤδιον ἐκπίπλησμένος·
Δαιτὸς δὲ πλησθεὶς τις, ἐσιδὼν πάλιν
Φαύλῃ διαίτῃ προσβλέπων ἥδῃ γέμει.

Rerum satietas omnium est. turpes toros
Vidi sequentem, pulcra cui conjunx domi :
Et plenus epulis aliquis è vili cibo,
Novitate commendante, cepit gaudia. Grot.

Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Τροφῆς καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος κόρος ἔστι, καὶ φθόνος αἰσχίστων, ὡς λέγουσι καὶ πλησμονὴ πάντων, ἃ φθόνος ἀλγεινῶν μόνον, ἀλλ' ἥδη καὶ φθόνος ἡδίστων· καὶ πάντα εἰς ἄλληλα φέρεσθαί τε καὶ φερόμενα. In animo forsan habebat Pindari illud *Nem. od.* 7.

Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τερπνὰ ἄνδρα ἀφροδίσια.

Vel Homeri illud *Il. γ. v.* 636.

Παύεσθον μὲν κόρος ἔστι, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος.
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.

vel etiam Moschi illud *idyll.* 4. *v.* 71.

—— καὶ ὑπερφυέος κόρος ἔστι.

Idémque *de Theolog. orat.* 1. Οὐ τὸ μεμνῆσθαι ἀνιαρὸν ἐστὶ καὶ κωλύει, τὸ θεολογεῖν δ' οὐκ ἔστι τοῖς θεολογίας, ἅπαξ (ὅπερ ἐστὶν) ἐνοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀκμαίας· οὐκ ἔστι τοῖς διδασκαλίας, ἀλλὰ τοῖς ἀμαθείας· ἢ γὰρ μέλιτος πλησμονὴ καὶ κόρος ἐμετὸν ἐργάζεται, καίτοι ὄντος μέλιτος. Allulit ad Regis sapientissimi dictum, *Proverb. c.* 25. *v.* 16. *Mel si offenderis, quod satis est comedas, nè saturatus illo, evomas rursus : Ità pedem tuum studiosè contineas ab ædibus vicini tui, nè satur tui cùm fuerit, odio te habeat.* scil. *Saturatus stomachus, non oblata solùm renuit, sed ingesta etiam rejicit.* Eucher. *in Gen. q.* 1. Itaque Salvian. *ep.* 1. *Gratiâ meorum rogatus utor interdum, sed tamen parcè, & apud paucos, nè gratiâ ipsâ ingratè utar.* In Petron. *fragm.*

Non uno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

Taurus

Taurus amat gramen mutatâ carpere valle :
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſa dies ideo grato nos proluit hauſtu,
Quòd permutatis hora recurrit equis.

Caſſiodor. *l.* 7. *ep.* 36. *Nemo dubitat, homines ſuâ varietate recreari : quia in continuatione rerum magnum mentibus eſſe conſtat faſtidium. dulcedo mellis, ſi aſſiduè ſumatur horreſcit. Serena ipſa, quamvis magnopere deſiderentur, jugiter adepta ſordeſcunt.* & *l.* 2. *ep.* 3. *Ipſe quoque annus temporum pater, quadriſariâ ſe diverſitate componit : nec deſiderium caperet, ſi novitatis gratiam non haberet.*

Τὸ ἀμφὶ τῷ Σιδήτῃ | De Circenſibus Plin. min. *l.* 9. *ep.* 6. *Nil novum, nihil varium, nihil quod non ſemel ſpectâſſe ſufficiat. quò magis miror tot millia virorum tam pueriliter identidem cupere, currentes equos, inſiſtentes curribus homines, videre.* Qui & ideo miratur, *non vulgus tantùm, ſed quoſdam quoque graves homines, in re inani, frigidâ, aſſiduâ, tam inſatiabiliter deſidere.* Vide *ad l.* 7. § 3.

Καὶ τὸ ὁμοειδές | Cicer. *de invent. l.* 1. *Omnibus in rebus ſimilitudo eſt ſatietatis mater.* Et Fabius *l.* 9. *c.* 4. *Virtutes etiam ipſæ tædium pariunt, niſi gratiâ varietatis adjutæ.* & mox: *Ex ſimilitudine tædium & ſatietas creatur.*

Πάντα ἄνω κάτω | Alluſit ad Heracliti dogma illud apud Laërt. *l.* 9. **Τὰ μεταξὺ, ὁδὸν ἄνω κάτω.** Vide *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *ſuprà* § 37.

Μέχει τίνος ἦν; | Apud Senecam *epiſtol.* 77. Stoicus quidam : *Cogita, quamdiu jam idem facias. cibus, ſomnus, libido : per hunc circulum curritur.* ipſe *epiſt.* 24. *Quoſdam ſubit eadem faciendi videndique ſatietas, & vitæ non odium, ſed faſtidium : in quod prolabimur, ipſâ impellente philoſophiâ, dum dicimus ; Quouſque eadem ? nempe expergiſcar, dormiam, ſatiabor, eſuriam, algebo ; æſtuabo : nullius rei finis eſt : ſed in orbem nexa ſunt omnia : fugiunt ac ſequuntur. diem nox premit, dies noctem : æſtas in autumnum deſinit ; autumno hyems inſtat, quæ vere compeſcitur. omnia tranſeunt, ut revertantur. nihil novi video ; nihil novi facio. ſit aliquando & hujus rei nauſea. multi ſunt, qui non acerbum judicent vivere, ſed ſuperfluum.* Idem *de tranquill. c.* 2. *Hoc quoſdam egit ad mortem, quòd propoſita ſæpe mutando, in eadem revolvebantur, & non reliquerant novitati locum. faſtidio illis eſſe cepit vita, & ipſe mundus : & ſubit illud * rabidarum* [* *tabidarum* Lipſ.] *deliciarum, Quouſque eadem ?* Lucret. *l.* 3. hoc argumento ſub Naturæ perſona mortis ſubeundæ æquanimitatem ſuadet, ſubituri quiritationem objurgat :

Quid tibi tantopere eſt, mortalis, quòd nimis ægris
Luctibus indulges ? quid mortem congemis, ac fles ?
Nam ſi grata fuit tibi vita antacta priórque,
Et non omnia pertuſum congeſta quaſi in vas
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere ;
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis ?
Sin ea, quæ fructus cunque es, periere profuſa,
Vitáque in offenſa eſt, cur amplius addere quæris ;
Rurſum quod pereat malè, & ingratum occidat omne ;
Nec potiùs finem vitæ facis atque laboris ?
Nam tibi præterea quid machiner inveniámque
Quod placeat, nihil eſt. eadem ſunt omnia ſemper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti languent, eadem tamen omnia reſtant ;
Omnia ſi peragas vivendo vincere ſæcla.

Et paulò póſt :

Præterea verſamur ibidem atque inſumus uſque :
Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.

Quod idem Sen. *epiſt.* ſuperiùs memoratâ. *Ecquid habes propter quod expectes ? voluptates quæ te morantur ac retinent, conſumpſiſti : nulla tibi nova eſt : nulla non jam odioſa ipſâ ſatietate. nihil tibi luxuria tua in futuros annos intactum reſervabit.* Iſte autem jugis rerum tenor Chironem etiam immortalitatis tædio affecit, ſi Luciano *in* **πεκτικοῖς** credimus. **Τὸ γὰρ ἓν ἀεὶ**, inquit, **ἔχειν ποικίλον τι, καὶ οὐκ ἀπλῆν ἡγεῖται ἡδονήν· ἐγὼ δὲ ζῶν ἀεὶ, καὶ ἐπαλαίων τῇσι ὁμοίοισιν, ἤλιόν, φαῖδρ, τερφθῆς, αἱ ὧραι δὲ αἱ αὐταὶ, καὶ τὰ γιγνόμενα ἄπαντα, ἐξῆς ἕκαστον, ὥστε ἀκόλουθα, διάτερον διατέρῳ· ἐπιπλήσσω γὰρ αὐτῷ· ὃ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μεταχεῖν ὅλως, τὸ περιὸν ἰῶ.** Vid *l.* 12. § 35.

§ 47. **Τεθνεῶτας** | Vide *lib.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50.

Φιλίσκου | *Philiſtionis* Nicæi Comici Socrati coætanei meminit Suidas. *Philiſtionis* Locri, quem & antiquum appellat, Plut. *ſympoſ. l.* 7. *c.* 1. & ex Plut. Gell. *l.* 17. *c.* 11. Et is forſan eſt, cui libros *de diæta*, qui Hippocratis nomen præferunt, à nonnullis adſcribi autor eſt Galenus *in Comment. ad lib. de diæt. in morb. acut.* quique à Plinio inter eos, è quibus ſua delibavit, recenſetur.

Ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ | Eò nos commigrare & concedere oportet, quò tot ante nos heroës, principes, tyranni, oratores diſerti, artifices periti, philoſophi tum graves, tum & rerum humanarum irriſores, conceſſerunt. *ad domum* ſcil. *viventi cuique deſtinatam.* ut Job *c.* 30. *v.* 23. Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50. Senec. *epiſt.* 77. *Eò ibis, quò omnia eunt. quid tibi novum eſt ? ad hanc legem natus es. hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc majoribus ante te, hoc omnibus poſt te. Series invicta, & nullâ mutabilis ope, illigat & trahit cuncta. quantus te populus moriturorum ſequetur, quantus comitabitur ? fortior, opinor, eſſes, ſi multa millia tibi commorerentur. atqui multa millia hominum & animalium hoc ipſo momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt. tu autem non putabas te aliquando perventurum ad id, ad quod ſemper ibas ? nullum ſine exitu iter eſt.* **Τὸν Σάραπιν** autem **μεταβαλὼν** Marcus dixit ; quomodo **μετοίκησιν** Plato *Phædone* : **Εὖ γὰρ δὴ γε-**

τοῖς

τοῖς ἄλλοις ἔχεσι τὸ μὴ χρὴ πλὼ μεταίκιστον πλὼ ἐν ἄλλῃ ἐκεῖσε εὐτυχῶ γενέσθαι. μεταβαλεῖν, *mutare*, sed & *sedem mutare*, *de loco in locum migrare*. Ità Aristoteles *hist. anim. l.* 8. *c.* 12. de gruibus, μεταβάλλουσι ἐκ τῆς Σκυθικῆς εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου. & de piscibus, οἱ μὲν ἐκ τῆς Πόντου, ἢ εἰς τὸν Πόντον μεταβάλλουσι. indè μεταβολὴ pro *migratione*. Aristot. *ibid.* τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγὺς τόπων ποιήματα τὰς μεταβολὰς, τὰ δὲ μὴ ἐκ τῆς ἐμφύτων. Thucyd. *l.* 1. Μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀεὶ καὶ τὰς μεταβολὰς τῆς οἰκητόρων εἶχεν. Vid. *ad l.* 5. § 13.

Φιλόσοφοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 7. § 19.

Στεγανοὶ, τέγγυοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 32, 48. Tragicus à Plutarch. *ad Apoll.* laudatus:

Πῦ δὴ τὸ σεμνὸ κἄγαν; πῦ δ' Λυδίης
Μέγας δυνάσης Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺ
Ζεύξας θαλάσσης αὐχέν' Ἑλλησπόντιας;
Ἅπαντα εἶδεν ἦλθον εἰς λήθης δόμους.
Ubi ille quondam fastus? ubi nunc Lydiæ
Dominator ingens Cræsus? & Xerxes grave
Qui ratibus æquor junxit Hellespontium?
Abripuit omnes orcus ad Lethes domum? Grot.

Εὔδοξος | Εὔδοξος Αἰσχίνου Κνίδιος, ἀστρολόγος, γεωμέτρης, ἰατρὸς, νομοθέτης. τῶτον ἀντὶ τοῦ Εὐδόξου ἐνδοξον ἐκάλουν, διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς φύσεως. Laert. *l.* 8. qui & vitam ejus breviter descripsit. de eodem & Suidas. Strabo operis initio. Diodor. Sic. *l.* 1. Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 12. & *l.* 10. *c.* 2. (quos libros ideo Nicomacho filio, non Aristoteli patri tribuere videtur Laertius) Plut. *de Isid. & Osir.* in *Marcell.* & *adv. Colot.* & *adv. Epicur.* quo loco memorabile istius votum commemorat: ἤυχετο, φῶς αἰτὰς τὴν ἠλίου, καὶ καταμαθὼν τὸ σῆμα τῆς ἄτης, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεχθῆναι. Senec. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 3. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Philostrat. *in Sophist.* Vitruv. *l.* 9. *c.* 7, 9. Petron. in *Satyr.*

Ἵππαρχος | *Hipparchus* Nicæus, insignis item Mathematicus; quem *consiliorum naturæ participem*, Plinius vocat, *hist. nat. l.* 2. *c.* 12. & *ibid. c.* 26. *nunquam satis laudatum*; & *quo nemo magis approbaverit cognationem cum homine siderum, animasque nostras partem esse cæli.* Et mox: *eundem ausum, rem etiam Deo improbam,* (hominem loqui memineris potentiæ divinæ minùs gnarum, quàm vates sacer prædicat, *Psal.* 147. *v.* 4.) *annumerare posteris stellas, ac sidera ad nomen expungere,* (ità malim, quàm, *ad normam expangere*;) —*cælo in hæreditate cunctis relicto, si quisquam, qui cretionem eam caperet, inventus est.* De eodem Strabo *l.* 1. & 2. & Ptolom. in *astronomic.*

Ἀρχιμήδης | *Archimedes celeberrimus geometricâ & machinali scientiâ.* Plin. *l.* 7. *c.* 37. de quo vide cùm alios, tum Plut. ex *Marcell. vit. ad l.* 5. § 1. sed & quæ ille *ibidem* de eodem plura: quo loco inter alia refertur istius ad Hieronem arrogantissima vox illa. ὡς εἰ γῆν ἄλλην ἔστερον, ἐκείνην ἂν ταύτην, μεταβὰς εἰς ἐκείνην. vel ut Pappus in *mechan.* Δός μοι ποῦ στῶ, καὶ κινῶ τὴν γῆν. *Des ubi consistam, & dimoturus sum terram.* sive ut Lud. Vives *de art. corrupt. l.* 5. *Si alter foret terræ globus, se illum ad hunc tracturum, vel hunc ad illum impulsurum.* Cicer. *Tusculan. l.* 1. *Astrorum conversiones motusque omnes qui animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qui ea fabricatus in cælo esset. nam cùm Archimedes Lunæ, Solis, quinque errantium motus in sphæram illigavit, effecit idem, quod ille, qui in Timæo mundum ædificavit, Platonis Deus, ut tarditate, celeritate dissimillimos motus una regeret conversio, quod si in hoc mundo fieri sine Deo non potest, nè in sphæra quidem eosdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari.* de quo artificio vide Claudiani *epigram.* 21. De eodem autem Archimede videri possunt etiam Polyb. *hist. l.* 8. Diodor. *l.* 5. *c.* 9. Vitruv. *l.* 9. *c.* 3. Cicer. *Verrin.* 4. *pro Cluent.* & *Tusc. l.* 5. Athen. *l.* 5. *c.* 7. Synes. *de insomn.* Procl. *in Euclid. l.* 2. *c.* 3. Eustath. *ad Il. α'.* ubi ἐκατόγχειρον. & *ad Il. ϛ.* ubi πεφυσησμένον dictum refert. Rhemn. Fann. *de ponder.* & Pisid. apud Suid. in Δωίαμις.

Αὐθάδεις | *Contumaces.* Xyl. *peremptorii, fidentes.* Cas. *arrogantes*, malim. quanquam nec hoc satis arridet, neque enim in partem sequiorem usurpasse videtur Marcus istîc. vixque est ut uno verbo exprimam, quod voluisse sentiam. *qui de inventis suis summopere placebat sibi.* Vide *ad l.* 10. § 9.

Χλιάσαι, ὃς Μένιππος | De *Menippo* Cynico Laërt. *l.* 6. Φέρει μὲν ἐν σπουδῇ ὑδίν. τὰ δὲ βιβλία αὐτῷ πολλὴ καταγέλωτος γέμει. καί τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ' αὐτὸν γεγονότος. Mitiùs tamen de Menippo Strabo *l.* 16. Ἐκ δὲ Γαδάρων ἦν Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ σπουδογελοῖος. Hinc autem de Menippo Diogenes Polluci ab inferis reversuro in Luciani *mortualibus* mandata dans: Ἤν που ἴδῃς Μένιππον τὸν κυνᾶ, (εὑρεῖς δ' ἂν αὐτὸν ἐν Κοιλάδι τινὶ τοῦ Κεραμεικοῦ, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, ἢ ἐν τῷ Ἀκαδημείᾳ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τοῖς Μεγάροις) εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν, ὅτι σοι, ὦ Μένιππε, κελεύει ὁ Διογένης, ἢ σοι ἐκεῖνος τὰ ὑπὲρ γῆς καταγελάσεται, ἢν μὴ ἐνθάδε πολλῷ πλείω ἐπιγελασόμενον. & in δίς κατηγορουμένῳ, eundem appellat Dialogus, Φοβερόν τινα κυνᾶ καὶ τὸ σῶμα λεοντοῦν, ὅσῳ καὶ γαλῶν ἅμα ἔδακεν. Porrò à Menippo isto, scripta χλιαστικὰ καὶ σατυρικὰ Menippea dici solenne habent; ut Varronis *Satyræ*, & Luciani *dialogi.* Quin & libellos illos ipsos, qui illius nomine vulgò circumferebantur, ab aliis, Dionysio nempe Zopyroq; Colophoniis, sub Menippi persona fuisse compositos, non deesse qui tradant, Laertius testatur.

Ἐν δὲ πολλῷ ἄξιον | Vide *l.* 4. § 32. & *supr.* § 16. Dio Prus. *orat.* 16. Ἂν δὲ ἐκεῖνο ἐνθυμη-

θῇς

ὄντος ὅτι μακρὸς ὅλως τῷ βίῳ χρόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ μακάριοι καὶ λίαν εὐδαίμονες ὀλίγοντες, εἴη, τεθνήκασι καίτοι πάρεστιν ἥδιον τοῦτο τὸ πέρας, κἂν ἐπὶ πλεῖον ἔλθῃς τῷ βίῳ· πλὴν λῆρον ἡγήσῃ καὶ μεγάλων ἐνθυμίαν, τὸ νομίζειν ὅλως τι δεινὸν εἶναι θάνατον, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστόν. δίκη γὰρ ἐστὶ, τοῖς χρεὼν λύπης καὶ φόβου καὶ τούτων παθῶν ἁπάντων ἀπαλλαγῆναι. Aristid. *in Eteon.* Οὐ δεῖ δὲ φιλοψυχεῖν, οὐδὲ τοῦ εὐδαιμονίαν τούτῳ μετρεῖν, εἴ τις ὡς πλεῖστα ἔχει περίεστιν, ἀλλ' εἴ τις τῷ μακρῷ γήρως ἀπέλαυσεν, οὗτος δὲ ἀπολαύειν οἰόμενον ἀνθρώπου ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον κάλλιστ' ἔχειν ὅστις τοῦ δοθέντος αὐτῷ τοῦ βίου μέτρου ἐν τοῖς καλλίστοις ἐξέβαινεν, καὶ ὅστις, ὥσπερ ποιητὴς, πεθύνλων ἀκμὴν ἔπι καὶ ὀρᾷν, κατέλυσε τὸ δρᾶμα.

Εὐμοιρῇ | Ita *l.* 3. § 11. εὐτυχῆς. & *l.* 9. § 11. μὴ εὐμοιρίας. & *l.* 11. § 9, 18. μὴ εὐμοιρίας καὶ ἀφόρητος. & *l.* 7. § 22. φιλῆν καὶ τοὺ παίοντας. Vide & *l.* 9. § 27.

§ 48. Τὰ ἐμοιώματα φίλει | Nihil tam candoris ingenui proprium quàm virtutes, quas ipse habeas, in aliis etiam adamare: quum *in alio sua quemq; natura delectet:* ut Plin. minor *in Paneg.* & multò adhuc magis, in aliis etiam suspicere, quibus ipse careas. Plin. idem *l.* 1. *ep.* . *Neq; enim ego, ut multi, invideo aliis bonum, quo ipse careo: sed contrà, sensum quendam voluptatémque percipio, si ea quæ mihi denegantur, amicis video superesse.* & *epist.* 17. *Scias eum plurimis virtutibus abundare, qui alienas sic amat.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Virginitatem in cælum fero; non quia habeam, sed quia magis miret quod non habeo. ingenua & verecunda confessio est, quo ipse careas in aliis prædicare.*

Τὸ ἐμπαλάστου. | Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 19. ἐμπλασθέντες εἰ).

Πρόχειρα | Vide *l.* 3. § 13.

§ 49. Ὅτι τοσοῦδε πεῖν λειτὸν ἔι | Quod de corporis pondere Marcus, de robore Tullius in *Caton. Nè nunc quidem vires desidero adolescentis; non plus quàm adolescens etiam vires tauri aut elephantis desiderabam.* Objurgátque eos Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 29. qui eis corporis dotibus non contenti, quas natura ipsis assignavit, *queruntur quòd magnitudine corporum non æquemus elephantes, velocitate cervos, levitate aves, impetu tauros; quòd sagacitate nos narium canes vincant; quòd acie luminum aquilæ, spatio ætatis corvi, multa animalia nandi facilitate.* Et de ætatis spatio rursus *lib. de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur; quòd hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis spatia decurrant: adeò ut, exceptis admodum paucis, cæteros in ipso vitæ apparatu vita destituat.* Et mox vitium hoc non vulgi solius esse peculiare ostendens: *Inde Aristoteli cum rerum natura exigenti, minimè conveniens sapienti viro lis est: illam animantibus tantum indulsisse, ut quina aut dena sæcula edurent, homini in tam multa ac magna genito, tanto citeriorem terminum stare.* Verùm Theophrasto, non Aristoteli querelam hanc attribuit Cicero *Tusc. l.* 3. *Theophrastus moriens accusasse naturam dicitur, quòd cervis & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam dedisset.* Cùm Aristoteles contrarium potiùs statuat, *de gener. animal. lib.* 4. *cap.* 10. Πάντων δὲ ὁ ἄνθρωπος πλείω ζῇ χρόνον, πλὴν ἀλόγως ὅσων ἀξιόπιστον ἔχομεν τὴν πεῖραν. fuerit itaque forsan Senecæ σφάλμα μνημονικόν. Pedonis gemina in *Mæcen. obit.* querimonia:

Vivaciſne magis cervos decet eſſe paventes,
Si quorum in torva cornua fronte rigent?
Vivere cornices multos dicuntur in annos;
Cur nos anguſtâ conditione ſumus?

De utriusque & molis & ætatis mensura decreto numinis acquiescere quemque Marcus hîc monet, certè de utraque solicitum anxiúmve esse nec expedit, nec proficit. Τίς δὲ ἡμῖν μειωῶν ἁπλῶς σεφθῆναι ἐπὶ τ ἡλικίαν αὐτῶ πῆχυν ἕνα; Domini Christi verba sunt, *Matth. c.* 6. *v.* 27. quæ verba etiamsi de *statura* accipiant plerique; at de *ætate* intelligenda Andr. Dunæus noster contendit; eúmque sensum verba facilè admittunt.

Τοσοῦν ἢ ἐπὶ | Ità Bas. τοσοῦνδε ἐπὶ. Lugd. ἐπὶ expuncto. Ego, transpositio malim τοσοῦνδε ἐπὶ, aut etiam τινὸν, ut in membro priore.

Ὅσον ἀφείσῃ | Vide *ad l.* 8. § 17. & *l.* 12. § 23.

Στέργεις | *Acquiescis eò contentus.* hoc est enim στέργειν τι, vel τινί. Vide *supr. ad* § 44. quo sensu & τὸ ἀγαπᾶν haud infrequens deprehenditur. Plato *Timæo.* Ἀλλ' ἐὰν ἐφ' ἑκάστοις μηδενὸς, ἧπερ παρεχόμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρή. i. e. *contenti esse debetis, si probabilia dicentur.* Cicer. *de universi.* Lucian. in *Necyomant.* Ἐπειδὴ ὁ Αἰακὸς ἀναμετρήσῃ ἑκάστῳ τὸν τόπον (ἥδιον δὲ τὸ μέτρον ἢ πλέον πολὺς) ἀνάγκη ἀγαπᾶσθαι καθεύδειν ἐφ' τὸ μέτρον ξυνεσταλμένον· *necesse est, ut eâ, quæ assignata est, mensurâ contentus jaceat.* Idem *in Toxari.* Ἀλλ' οὐκ ἐμοίγε γ ἠγάπησας, ὅτως ἀφιέμενος· *non contenti fuerunt,* vel, *non sat habuerunt sic dimitti.* Phocion. apud Plut. *in vit.* & *in apophth.* Εἶτα οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι μετὰ Φωκίωνος ἀποθνήσκεις; *An non sat habes, quòd cum Phocione moriturus sis?* Isocrat. *in panegyr.* Ὥστε καὶ τοὺ ἀφεστῶτας μηκέτι τῶν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν. *non contentos esse libertate; non sat habere quod liberi existerent.* Demosth. *Philip. l.* 2. τὰ παρόντα ἀγαπᾶσιν· *rebus præsentibus contentum fore.* quod aliâ syntaxi Lysias ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς. nec dispari significatu Hæbræorum אחב adhibetur. *Psalm.* 116. *vers.* 1. אחבתי, *sat habeo.* Jun. indè ἀγαπητὸν εἶναι, *satis habendum.*

§ 50. Περὶ σφίσιν αὐτούς | Xyl. superiori periochæ

periochæ iſta attexuit, vertítque, *ità & de tempore annitendum eſt nobis, ut perſuadeamur* ; ac ſi αὐτοὺ ſcriberetur. meliùs Lugd. *annitendum eſt nobis, ut perſuadeamus iis cum quibus agimus.* Hoc, inquit, conemur: ulteriùs enim nil datur. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Μὴ γὰρ δίδοταί σοι τοῦτο ; (ἄλλως πεῖσαι, ἵνα δόξῃν ἀγαθὰ ᾖ καλά.) ἐκεῖνο μόνον σοι δίδοται, σαυτὸν πείσαι ᾗ ὅπως πέφευγας ;

Περίπλ ὃ ᾗ οὐκ ἀκόντων | *Etiam invitis hominibus id agendum non eſt, quod juſtitiæ ratio jubet.* Xyl. quaſi Marcus velit, quod ex Platone Cicero *ad Lentul. lib.* 1. *epiſt.* 9. *Tantum contendere in repub. quantùm probare tuis civibus poſſis: vim neque parenti neque patriæ afferri oportere.* Cùm Marcus contrà planè moneat, ubi ad conſenſum in recto ſuaſionibus alios adigere minùs valemus, etiam invitis ipſis & renitentibus id faciendum, quod juſtitiæ ratio exigere videbitur. Vide Joſh. *c.* 24. *v.* 14, 15. Optimè ad Marci mentem Clemens *ſtrom. l.* 4. Καὶ ἀκόντων πολλῶν ᾗ τὰ πλεῖστα ἐπιταμνόντων, κἂν κολάσεως ἐπαρθῶσι παρὰ τὰ δοκοῦντα, φιλοσοφήσει ὅ τε οἰκέτης, ἢ τε γυνὴ καὶ μὴν ᾗ ἐλεύθερος, κἂν πυρέσσῃ διαπαντὸς ἀπειλῆται τούτῳ, κἂν ὅλῃ δικαιοσύνα ἄγχῃται, ᾗ οἷς κινδύνοις ἑαυτὸν περίβαλληται, ἀεί τε τῆς κλήσεως ἀπάσης κινδυνεύσῃ, οὐκ ἀφίξεται τῆς διατροφίας ὑπ' ὄπως ποτὲ ἂν ὑπὸ ἀπαιδίας ποτὲ, ἢ μὴν γυνὴ φαύλῳ σωφρονοῦσα ἀνδρεῖ, ὁ ᾗ υἱὸς, ἐὰν φαῦλον ἔχῃ πατέρα, ἢ πονηρὸν διαπότην ὁ οἰκέτης· τῆς ἀρετῆς ἐκφύσεσι γηναίως. Vide *l.* 3. § 7. & paulò poſt *ibidem* : Ἴσμεν γὰρ ᾗ παῖδας, ᾗ γυναῖκας, ᾗ οἰκέτας, πολλάκις, ἀκόντων πατέρων ᾗ διαπότῃ ᾗ ἀνδρῶν, βελτίους γεγενῆναι.

Περίπλ ὃ | Cùm antè περιῶμεν dixiſſet. tranſitio non à numero ad numerum tantùm, ſed & à perſona ad perſonam. qualis & *l.* 2. § 9. & *l.* 8. § 12, & § 31. & *l.* 10. § 35. ejuſmodi in ſacra pagina occurrunt crebró. *Deut. cap.* 12. *v.* 8. *Pſalm.* 16. *v.* 12. & *Pſal.* 18. *v.* 32, 35. & *Pſal.* 77. *v.* 1, 2. Luc. *Act. c.* 1. *v.* 3, 4. & *cap.* 17. *v.* 2, 3. Paul. *ad Rom. c.* 8. *v.* 1, 2, 4. & *v.* 15. & *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 6, 7. & 9, 10. Ità enim ſumendum videtur illud Joannis *epiſt.* 2. *v.* 8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. itaque vetus interpres vertit, *ne perdatis, ſed ut accipiatis.* ●

Συγχεῖ εἰς ἄλλο ἀρετὴν τὴν κωλύσει | Vide *lib.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 8. § 32, 35. & *l.* 9. § 11.

Μεθ' ὑπεξαιρέσεως | Vide *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & 11. § 37.

Ὅτι ᾗ οὐκ ἀδυνάτων ἐκ ὀρέγῃ | Leg. ᾗ ὅτι, & ὀρέγῃ· etiamſi ὀρέγῃ Xyl. maluiſſe videatur. Vide *l.* 5. § 17.

Τύτῳ ᾗ πυγχάνοις, ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεσθαι | Deeſſe videtur aliquid. ſupplenda forſan conditionalis particula, ut ſenſus ſit integer, [εἰ] ἐφ' οἷς προήχθημεν. Ità ſenſiſſe videntur interpretes. *Si id cujus cauſsâ citatus es, conſequaris.* Xyl. *Si id, cujus cauſsâ ſatus, inque mundum ſum editus, factum fuerit.* Meric. *hoc eſt*, inquit ille, *ut deſideria mea omnia rationis imperio ſubjiciam.* Neutrum ſatisfacit. Malim, adjectâ etiam negativâ [εἰ μὴ] ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτ' [ἂ] γίνεσθαι· *nos quod noſtrum eſt*, hoc eſt, conatos eſſe *conſequimur, etiamſi ea ad quæ impulſi ſumus, neutiquam fiant*, neq; exitum ſortiantur conatus noſtri. ὀρεκτὸν ſiquidem, i.e. *actum* noſtrum, non & *effectum*, quod in aliena poteſtate ſitum, nobiſmet ipſi proponebamus. Vel etiam perſonâ eâdem continuatâ, κἂν ἐφ' οἷς προήχθης, ταῦτα μὴ γίνεσθαι. *etiamſi ea quæ conatus ſis, non fiant.* Vide *l.* 5. § 14. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχες. μὴ γὰρ σὸν τοῦτο ἦγον ἦν.

§ 51. Ὁ μὲν φιλόδοξος, ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν | Ambitioſus bonum ſuum extra ſe in alieno actu, favore, laude, exiſtimatione, poſitum habet. Vide *ad l.* 2. § 6.

Ὁ ᾗ φιλήδονος, ἰδίαν πᾶσιν | Voluptuarius in ſenſu ſive corporis affectione. ità πᾶσιν noſter ſemper uſurpat. ut *l.* 3. *c.* 6. & *l.* 9. § 16. ὡς κοινὸν τὸ πάθος πᾶσι ἀγαθὸν κεῖνον, uti Epicur. *ad Menæc.*

Ὁ ᾗ νῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν | Studioſus verò ſive ſapiens in actione ſua, non & in actionis eventu, ut monitum *ſupr.* § 48. vel in hominum etiam quorumvis approbatione. Vide *l.* 5. § 34. & *l.* 9. § 16. De populo Athenienſi in *Panathen.* Ariſtides: Εὖ γὰρ ποιεῖν, ἐκ εὖ πάσχειν πεφυκέναι ἤδιστον. Præclariſſimè, & ad Marci mentem accommodatiſſimè, Clemens *ſtrom. l.* 4. de verè pio : Ὁ ᾗ ψιλῇ κλήσει, καθὸ κέκληται, ἀσκεῖν, ὅτι διὰ φόβον, ὅτι διὰ ἡδονὰς ὅτι τῷ γνῶσιν ἴσχει. ὁ γὰρ ἀπειρικέπτεται, εἰ τ λυσιτελὲς ἔξωθεν ἔπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ· ἀγάπῃ ᾗ τῷ ὅλως ὄντος ἐφεστῶ ἐλκόμενος, ᾗ οὐ τὸ δέον ἀμύνων, διατοῦτο ἔδειν ἀεὶ ἐν καθ' ὑπόθεσιν ἐξεστὰς λόγος θεοῦ τῆς θείας προαιρέσεως τὰ ἀπροαιρούμενα, ἀπωμόρτους τε ὤν· ἀεὶ εἰ ᾗ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθε ὅτι τοῖς ᾗ ἀπαγγελίαν θεοσεβέσι. ἀλλ' εἰ ᾗ λήσεσθε τὸν θεὸν ἐφ' οἷς προῆκεν πειθεῖν ὅτῳ ἀδωλόσον προσῆκεν ᾗ θεὸν τὸν ὀρθὸν ἐθελήσαι πεῖ' ἄν, τὸ ὀνήσιμον κρῖνον ᾗ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, ᾗ ταῦτα ἀγαπητὸν εἶ ἅπαξ ἑλόμενος. Nihil ſanctius dici poterat, nihil ſublimius.

§ 52. Ἔξεστι δὲ τούτῳ μηδὲν ὑπολαμβάνειν | Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 7. § 2. unde videtur aliquid, quod hîc deeſt, ſupplendum, nimirum, μηδὲν [ὃ μὴ δεῖ] vel μηδὲν [κακὸν] *nihil ſecùs quàm oportet*, vel *nihil mali opinari.* hoc enim ſatis eſt ad animum in tranquillo ſtatu continendum.

Αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα | Vide *l.* 5. § 19.

§ 53. Πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ γίνεσθαι | vel

vel τῷ leg. λεγομένῳ. Sed illud potiùs. ὡσὶ τῷ λεγομένῳ λίνεσ. ſicut ὡσὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ εἶ). Plato *in Phædone.*

Ἀπαρεὶ δυμήτως | *Non negligendo, ſive animum minùs advertendo & intendendo eis quæ dicuntur.* Sic *l.* 10. § 8. ἀπαρεὶ δύμηλον. Vide *ad l.* 5. § 5. Socrates apud Plat. in *Hipp.* Ἀεὶ ἄνδα, ἐπειδάν τις λέγῃ τι, ὡσσίχεν τὸν νῦν, ἄλλος τε, κὴ ἐπειδάν μοι δοκῇ σοφὸς εἶ) ὁ λέγων.

Ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τὸ λεγομένῳ | Hoc eſt, quod Plut. *de audiend.* τῇ ὡσσυχῇ καταδυόμενον εἰς τὸν νῦν τὸ λόγου. Et Origen. *ad Celſ. l.* 1. εἰσιλθεῖν εἰς τὸν ἧσ λέξεων νῦν. Vide *Lib.* 7. § 4, 30.

§ 54. Τὸ τῇ σμικαίᾳ | Vide *l.* 5. § 22.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντας οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντας εἰ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον | Rectè monet Guil. Canter. *var. lect. lib.* 7. *c.* 1. leg. κυβερνῶντα, & ἰατρεύοντα. quod interpretes tum Lat. tum Angl. non advertentes, Marci mentem neutiquam ſunt aſſecuti. *Si gubernatori*, inquit, *nautæ, medico ægroti, contradicere, maledicere, adverſari voluerint, unde aut à quo alio ſalutem illi, ſanitatem iſti ſperaverint?* Hos itaque lubentes promptiq; auſcultant, eiſq; obſequuntur, quibus cor ineſt, & quibus ſalus ſuamet cordi eſt. Plato in *Criton.* Γυμναζόμῳ & ἀνὴρ, κὴ τῦτο ὡσῆπων, πότερον πάντες ἀνδρὸς ἐπαίνῳ κὴ ψόγῳ κὴ δόξῃ τὸν νῦν ὡσσέχει, ἢ ἑνὸς μόνε ἰατροῦ τε καὶ γυμναστοῦ ἐκείνε, ὃς ἂν τυγχάνει ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ἑνὸς μόνε. ἀκῦν φοβεῖσθαι χρὴ τὸν ψόγον, κὴ ἀσπάζεσθαι τὸν ἔπαινον τῦ ἑνὸς ἐκείνε, ἀλλὰ μὴ τὸν ἧσ πολλῶν. Δηλαδή. ταύτῃ ἄρα αὐτῷ ὡσκτέον κὴ γυμναστέον κὴ ἐδεστέον γε κὴ ποτέον. ᾗ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ὀπτάτῃ κὴ ἐπαΐοντι μᾶλλον, ἢ ἢ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. Καλῶς λέγεις. ἀκῦν τί τ' ἄλλα ὕτως, ἵνα μὴ πάντα διέωμεν. κὴ δὴ ὡδὶ ἧσ δικαίων κὴ αἰσχρῶν κὴ καλῶν, κὴ ἀγαθῶν κὴ κακῶν, πότερον τῇ ἧσ πολλῶν δόξῃ δῆ ἡμᾶς ἕπεσθ. ἢ τῇ τῦ ἑνὸς, εἴ τίς ἔστιν ἐπαΐων, ὃν ἐχὶ αἰσχύνεσθ κὴ φοβεῖσθ μᾶλλον ἢ ξύμπασας τὰς ἄλλας. Τῦ ἑνὸς ἐκείνε δηλαδή. ἔκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν ὕτω φερωτέον, ὅ, τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαΐων ὁ εἷς, κὴ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Galen. *hortator. c.* 7. ὅτε νοσῶν, εὖ εἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ὑπηρέτεις σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ὀξ ἁπάντων, κὴ τύτων τῆς ἰατρικωτάτοις· ὅτ' ἂν πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἐν τῷ κυβερνήτῃ· εἰ δὲ καὶ ἧσ σμικρότατον. τέκνον μὴ τεκταινόμενον, ὑποδημάτων δὲ χρήζον, τῷ σκυτοτόμῳ, πῶς ἂν ἦν, ἔνθα δεῖ ὡσοτείνειν ὁ ἀγὼν ὄζι, σαυτῷ δ' ἴδιος τῆς κείσεως τὸν ὀξυσίαν, ἀτελοῦμεν & αὐτὸν ἧσ σοφωτέρων ἢ χρὴ σαυτόν; In animo videtur habuiſſe Socratis illa apud Xenophont. *memorial. l.* 3. Ἐκεῖνο μὲν δή που εἶδα, ὅτι ἐν παντὶ ὡσάγματι οἱ ἄνθρωποι τύτοις μάλιστα ἐθέλυσι πείθεσθ, ὃς ἂν ἡγῶνται βέλτιστ εἰδ. κὴ δὴ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶδ, τύτῳ μάλιστα πείθονται· κὴ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνικώτατον· κὴ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. vel etiam, quod ex Aſtyagis perſona Xenophon ipſe, *Cyri inſtit. lib.* 1. Ὃν ἂν ἡγήσωνται δεῖ τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς φέρειμώτερον ἑαυτῷ εἶ), τύτῳ ἀνθρώποι ὑπολήθεις πείθονται· γνοίης δ' ἂν ὅτι τῦθ' ὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, κὴ δὴ κὴ ἐν τοῖς κάμνεσιν, ὡς ὡσθύμως τοὺ ὀπτάξοντας ὄ, τι χρὴ πιεῖν καλεῖσι, κὴ ἐν θαλάττῃ ἧ, ὡς ὡσθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. Ariſtonymus in *tomariis*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι δεῖ τῷ κυβερνήτῃ· ἐν ᾗ τῷ ζῆν τῷ λογίζεσθαι δικαιοσύνῃ βέλτιον. Epictetus itidem *lib.* 3. *c.* 24. Ὅστις ἓν καθόλε τῷ θεῷ βίον ὑπομένει κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τύτον εἶ) δεῖ τὸν διατάττειν; τίς γὰρ ὄζιν ἐν νηῒ κυβερνήτης· ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ ζημιῦται. Piè Ambroſ. *in Pſal.* 37. De Deo medico cœleſti ſummo, *Ipſi nos committamus, parati quo velit curari medicamento. nemo dicit medico corporis ſui quomodò curandus ſit. novit medicus quæ ſingulis vulneribus medicamenta conveniant. Si dixerit medicus medicinæ ignus, quo curari ager debeat, & ille faſtidit, diſcedit medicus, ægrumque relinquit. vides eum qui curari velit, omni modo medico acquieſcentem.*

§ 56. Πόσοι μὲν ὧν εἰσῆλθον | *Quot antè me è vita exierunt, quibuſcum ego una intraveram?* Ità *l.* 4. § 3. ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς ὡσεπτύχηκας; Cur ergò exire me moleſtè feram, cum tot mecum nati unà, jam exierint? Xyl. εἰσῆλθον, dum *venerant*, vertit, ſenſum pervertit.

§ 57. Ἰκτειῶσι τὸ μέλι πικρόν | Sext. Empir. *Pyrrhon hypothes. l.* 1. *c.* 29. Οὐδεὶς τολμήσει ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μέλι ὑ γλυκάζει τοὺ ὑμαίνοντας· ἢ ὅτι τοὺ ἰκτεικοὺς ὑ πικράζει. Cauſſam reddit apud Suidam neſcio quis non de melle ſolùm: Τοῖς ἰκτειῶσι πᾶς χυμὸς πικρὸς δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα τὴν ὡσὶ τὴν γλῶτταν τῦτον ἔχειν τὸν χυμόν. & diſertiùs de melle Alex. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 101. Τὸ μέλι τὸ πᾶσι γλυκύτατον, τοῖς ἰκτεικοῖς πικρὸν φαίνεται· διότι χολὴν πικρὸν ἔχυσι πλεονάζυσαν ἐν σαντὶ τῷ σώματι, κὴ ἐν τῇ γλώσσῃ. τὸ ὖν μέλι ἐναπόμενον τὸν ἡσυχάζοντα πικρὸν χυμὸν ἀνακινεῖ· κὴ ἡ γεῦσις λοιπὸν ἀνπλαμβανομένη τῆς πικρότητος τῆς χολῆς, φαντασίαν πιεῖ τῦ νομίζεσθ τὸ μέλι πικρὸν ὑπάρχειν. Gregor. Naz. *de cathedr. Conſtantinopolit.* Οὐχ ὕτω δοκεῖς, φησὶ, τοῖς πολλοῖς, ἄνθρωπε. ἢ γῆ ᾗ δοκεῖ τοῖς ἰλιγγιῶσιν ἱσάναι, τοῖς ᾗ μεθύουσι νύφειν οἱ νήφοντες; ἀλλ' ὐκ ὀπὶ κεφαλῇ βαδίζειν ἢ ὡσεπτέσθαι; τὸ μέλι ὑ πικρὸν ἔζιν ὅτε κὴ οἷς νομίζεται, νοσῦσί τε κὴ κακῶς διακειμένοις; ἀλλ' ὑ ὡσὶ τῦτο τὰ ὡσάγματα ὕτως ἔχει, ὡς δοκεῖ τοῖς πάσχυσιν. Idemque *de pace* 3. Ἡ μὲν αὐτὴ γῆ, ἔσπερ μὲν τοῖς ἐῤῥωμένοις, κὴ ὑ πεπονθόσι κινεῖται ᾗ τοῖς ἰλιγγι-

ᾶσι καὶ ἀκεισεπομβίοις, οἷς ἀεὶ ὀφείλων πάντες ὀλίγα τὰ ὀφώμενον βαίνουσιν.

Λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν | *A cane rabioso morsis, ubi parum occurſum eſt, ſolet aquæ timor naſci. ὑδροφοβίαν Græci appellant.* Celſus *l.* 5. *c.* 27. & Plin. *l.* 25. *c.* 2. *Inſanabilis ad hoſce annos rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potúſque omnis afferens odium.* quo tamen loco remedium è cynorrhodo mulieri in ſomnis indicatum narrat, quo deinceps complures ſervati ſint. Idémque è cane ipſo petitum remedium commemorat, *l.* 29. *c.* 5. *Eſt limus*, inquit, *ſalivæ ſub lingua rabioſi canis, qui datus in potu fieri hydrophobos non patitur. multò tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momorderit, datur mandendum.* Mali rationem hanc, (ut omittam quæ longiuſculè petita Caſius habet in *problemat. q.* 23.) probabiliorem forſan veróque propiorem aſſignet Aëtius *tetrab. l.* 2. *ſerm.* 2. *c.* 24. ideo aquam refugere ità affectos, quia in ea tanquam in ſpeculo, contuentur, vel vultum proprium deformiorem jam factum, vel canis ipſius, cujus imago menti obverſatur, ſpeciem. qui & eodem loci refert, philoſophum quendam hoc malo correptum generoſo animo obſtitiſſe, atque aquam admiliſſe, proverbiale illud ſibi accinentem, Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *quid cani cum balneo?*

Καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν | Sext. *Pyrrhon. hypoth.* 1. *c.* 14. § 4. Παισὶ μὲν γὰρ σφαῖρα καὶ τέρψει διὰ ταυτὸν εἰσιν. de *ſimia* pariter Pindar. *Pyth. od.* 2.

——κηλός τις
Πίθων παρὰ παισὶν ἀεί.

Itaque Attici κατ' ἐυτραπελισμόν πνα *ſimias* καλλίας vocant: ut docet Suidas ex Dinarcho *orat. contra Pythean.* Ὥσπερ οἱ τοὺ καλλίας ἐν τοῖς οἴκοις τρέφοντες. & Helladius apud Photium *cod.* 279. Ariſtot. *ethic. l.* 4. *c.* 2. Σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ λήκυθος ἡ καλλίσι, ἔχει μεγαλοφρόσυναν παιδικὴν ὕβριν. ἡ δὲ τούτω πιὼ, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον.

Ἡ δοκεῖ σοι ἔλαττον ἰσχύειν τὸ διαφθειρόμενον | Vide *ſuprà* § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 9. § 40.

§ 58. Οὐδεὶς κωλύσει | Eadem hæc ferè, *l.* 5. § 10. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεσί σοι παιὶ τῷ ἀναιδεῖ χρῆσθαι καὶ φύσιν. μή τις σε κωλύσει δύναται; οὐδείς. Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12.

Παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως | Vide *l.* 2. § 21. ſed & Dominum Chriſtum Matth. *cap.* 10. *v.* 29, 30.

§ 59. Οἷοί εἰσιν, οἷς δόλιον ἐρίσκειν | Idem monitum *l.* 4. § 3. & *l.* 7. § 62.

Δι' οἷα ἀπαντώμενα | *Quænam ſint, quæ obſequio ſuo aucupantur, & ut ſibi contingant atque obveniant, hac ratione enituntur.* ἀπαντᾶσθαι enim iſtîc *obvenire, contingere*; non autem *ſupereſſe*, quod Xylandrum fugerat. Dio Pruſ. *orat.* 4. poſt ea quæ *ad l.* 5. § 36. dedimus: αὐτομάτως ἄνευ καὶ πόνε ἀπαντώμενα. *ultro citrò laborem ei obvenientia.* Arrianus verò an Epictetus *l.* 4. *c.* 5. in eadem ſententia verbo ſimplici uſus eſt. Ὅσα δ' οἷον ἂν γίνηται' *conſidera quibus ratiunibus fiant*, i. e. *obtineantur, obveniant iſta.* Vide *l.* 10. § 19.

Καὶ δι' οἷων ἐνδρῶν | quàm ſervilibus, fœdis, turpibus miniſteriis iſta ambiant, illos demereantur. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 17. Ἀγανακτᾷ τινι, ὅτι φιλόσοφος ἐυτυχεῖ, ἴδιλες ἂν σὺ καὶ Σώσῳ κορμᾷδες; μὴ γένοιτο, φησὶν, ἐπείρᾳ ἡ ἡμέρᾳ. τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ λαμβάνει τ ἀνδ' ἃ πωλεῖ; τί μαχείζεις τὸν διὰ τούτων, ἃ σὺ ἀπέδοχο, κλάμενον ἐκεῖνα; Idémque *ibid. c.* 26. Τίς δ' ἀνέχοιτο ἐπὶ γεφῦν ἐρῶν, καὶ ἐπὶ γεφύλων, καὶ ἐποίνας ἀπομύσσοντος, καὶ ὑποπλώοντος, καὶ διαρρήσσοντος, καὶ ἅμα μὲν νοσούσης διεφθαρμένον ὡς δ' ὕλυ, ἅμα δ' ἀποδαρεῖν ἐυχομένυ, καὶ ἑαυτὸν διακείνοντος, εἰ ἤδη θανάσιμος ἔχοιεν· ἢ πάλιν, ὅταν ὑπὲρ ἐπὶ μεγάλων τούτων καὶ σιμῶν ἀρχῶν καὶ τιμῆς, τὰς χεῖρας ἐπὶ ἀλλοτρίων δύλων καθαρὰς, ἵνα μηδ' ἑλεύθερον δῦλον ᾖ. Ammian. *hiſt. l.* 14. *Dici non poteſt quâ obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ.* Cicer. *Paradox.* 5. *An eorum ſervitus dubia eſt, qui cupiditate peculii nullam conditionem recuſant duræ ſervitutis? hæreditatis ſpes quid iniquitatis in ſerviendo non ſuſcipit? quem mutum locupletis ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem; quicquid denunciatum eſt facit: aſſentatur, aſſidet, munerat, miratur. quid horum eſt liberi? quid denique non ſervi inertis?* ego malim repetitâ negativâ, *quid non denique ſervi, non inertis?* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 5.

——*turdus*
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino ſene; dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet, venerabilior Lare, dives.
Si quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, nè tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Magna minórve foro ſi res certabitur olim,
Vivat uter locuples ſine gnatis, illius eſto
Defenſor: famâ civem cauſſâque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fœcundave conjux.
Quinte puta aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi, cauſſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citius mihi, quàm te
Contemptum caſſâ nuce pauperet. hæc mea cura eſt,
Nè quid tu perdas, neu ſis jocus. ire domum atque
Pelliculam curare jube: ſis cognitor ipſe.
Perſta atque obdura; ſeu rubra canicula findet
Inſantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas canâ nive conſpuet Alpes.

Senex orbus ille Plautinus in *Milite* 3. 1.

Quando habeo multos cognatos, quid opus ſit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunatè, atque ut volo, atque animo ut lubet:

Mea

Mea bona med morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, viſunt quid agam, ecquid velim:
Priuſquam lucet, aſſunt: rogitant, noctu ut ſomnum ceperim.
Eos pro liberis habeo. quin mihi mittunt munera.
Sacrificanti dant indè partem mihi majorem, quàm ſibi:
Abducunt ad exta: me ad ſe ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miſerrimum ſe retur, minimum qui miſit mihi.
Illi inter ſe certant donis. ego hæc mecum muſſito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.

Fœdiora ſunt, quæ Hieron. *ad Nepot.* etiam de Clericis quibuſdam. *Audio præterea in ſenes & anus abſque liberis quorundam turpe ſervitium. ipſi apponunt matulam, obſident lectum, purulentiam ſtomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ ſuſcipiunt. pavens ad introitum medici: trementibuſque labiis, an commodùs habeat, ſciſcitantur. & ſi paululum ſenex vegetior fuerit, periclitantur; ſimulatâque lætitiâ, mens intrinſecus avara torquetur. timent enim nè perdant miniſterium. ô quanta apud Deum merces, ſi in præſenti pretium non ſperarent? quantis ſudoribus hæreditas caſſa expetitur? minori labore margaritum Chriſti emi poterat.*

Ὁ αἰὼν πάντα κρύπτει. | Ità *l.* 9. § 27. πάντας ἡμᾶς γὴ κρύπτει.

Ad Librum VII.

§ 1. Γ' ἔστιν ἡ κρυφὴ ἡ τῦτ' ἔστιν ὁ παλαιὸς ἔθος | Et mox: ὃν τρόπον ἰσοτιμία, αἱ παλιναὶ, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυιοι. Senec. *epiſt.* 97. *Erras, mi Lucili, ſi exiſtimas noſtri ſeculi eſſe vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia quæ objicit ſuis quiſque temporibus. hominum ſunt iſta, non temporum. nulla ætas vacavit à culpa. & ſient, & facta ſunt iſta.* Et *de benefic. l.* 1. *c.* 10. ubi ſeculi ſui mores contaminatiſſimos acerbiùs paulò proſcidiſſet; *Itaque ſic finiamus*, inquit, *nè in noſtro ſeculo culpa ſubſidat. hoc majores noſtri queſti ſunt, hoc nos querimur, hoc poſteri noſtri querentur; everſos eſſe mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi.* Ea eſt Flacci querimonia, *carm. l.* 3. *ode.* 6.

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

At iſta, inquit ille, *ſtant loco eâdem, ſtabúntque paululum duntaxat ultro aut citro mota; ut fluctus, quos æſtus accedens longiùs extulit, recedens interiore litorum veſtigio tenuit. non expectant uno loco vitia; ſed mobilia, & inter diſſentientia tumultuantur, pellunt invicem fugantúrque. Cæterùm idem ſemper de nobis pronunciare debebimus, malos eſſe nos, malos fuiſſe; invitus adjiciam, & futuros eſſe. Erunt homicidæ, tyranni, fures, adulteri, raptores, ſacrilegi, proditores.* Et, *epiſt.* 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones fert.* Vide *ad l.* 8. § 15. ὃν τρόπον ὁ κόσμος.

Ἄγαν κάτω, τὰ αὐτὰ | Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 5. § 46.

Οὐδὲν καινόν | Solomon, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 9. *Id quod fuit, idem eſt cum eo quod futurum eſt: & id quod factum eſt, idem cum eo quod fiet: neque eſt novi quidquam ſub ſole. Eſtne aliquid de quo dici poſſit, Ecce hoc novum eſt? imò jam fuit per ſecula, quæ ante nos fuerant.* Tertull. *de reſurr. c.* 12. *Quodcunque conveneris, fuit: quodcunque amiſeris, nihil non iterum eſt.* Arnob. *l.* 1. *Novi fit nihil: veterea ſunt omnia, & nullis antiquitatibus inaudita.* Vide ad *l.* 2. § 3. vide & Senec. *epiſt.* 24. *ad l.* 6. § 44. Terent. *Eun. prolog.*

Nullum eſt jam dictum, quod non ſit dictum priùs,

Hoc argumento fabulas poeticas everſum it Palæphat. *de incredibil.* Ὅσα δὲ εἶδε καὶ μορφαὶ οἵαι λεγόμεναι, αὐτῶν ἐκ οἶδα, τὰ τοιαῦτα ἐκ ἐγένετο· οὐ καὶ τότε, καὶ ἄλλοτε ἐγένετο, καὶ νῦν τε γίνεται, καὶ αὖθις ἔσται. Laudátque illud Meliſſi & Lamiſci Samii, Ἔστιν ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἔστι· quanquam illi forſan ſcripſerint: ἔστιν, ἃ ἐγένετο, νῦν καὶ ἔστι. De vitiis morbíſque pariter Diogenianus apud Plut. *ſympoſ. l.* 8. *c.* 9. Ἐκ τῶν νοσημάτων, οἷς καὶ ζῶμεν ἴδια δὲ σπέρματα νόσων ἐκ ἔστιν, ἀλλ' αἱ τούτων μοχθηρίαι σφᾶς ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν αὖθι ταῦτα πλημμέλειαι τὴν φύσιν ἐπλαδήσαντο· καὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα καὶ πάθη καινὰ πάντα καὶ πάτριον ὁδὸν βαδίζει· καὶ κρυπτὸν ἐδὲν ἐδὲ τοῖς παλαιοῖς ἀνιχνεύοντον ὑξυδήκα κρυφίως ἔθεσθε. Eódem accommodat & Sophoclis illa ex *Antigone*:

Οὐ γάρ τοι νῦν γε κἀχθὲς. ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, καὶ ὑδεὶς οἶδεν ὔξ ὅτου φάνη.

unde emendandus idem *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 7.

Non iſta vunc dierum vel nuper vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent.

Πάντα καὶ σωπᾷ ὀλιγοχρόνια | leg. tranſpoſitis

vocabulis, π. σ. ϗ ὀ. Vide *l.* 6. § 37. & *l.* 9. § 14. Item *l.* 5. § 10. & *infr.* § 23.

§ 2. Τὰ δόγματα | *Dogmata*, inquit, *aboleri non possunt, nisi phantasiæ, unde ortum habent, fuerint extinctæ.* φαντασίας autem νοήσεις, id est, cogitationes intelligit; (sic enim Chrysipp. apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* φαντασίαι λογικαὶ, ἢ τοῦ λογικοῦ ζώου, νοήσεις εἰσὶν) sive ὑπολήψεις, utì ipse se in sequentibus explicat.

Νεκρωθῆναι | ità νεκρῶσαι τὰς ἐπιθυμίας dixit Apost. *ad Colos. c.* 3. *v.* 5. & νέκρωσιν τοῦ σώματος, ut δόγματον Marcus, in ὀνειροκριτικοῖς Artrampÿcus,

Νεκρὸς ὁρῶν, νέκρωσιν ἔξεις τοῦ σώματος.

Ὡς ὑπνικῶς ἀναζωπυρεῖν | leg. ἅς, φαντασίας nimirum. in potestate, inquit, tua situm est phantasias sive opiniones veras rectásque, quas priùs animo conceperas, verùm, tanquam sub cineribus igniculi, sopitæ quodammodò & sepultæ jacent, resuscitare ubi volueris. Ità Paulus Timotheum monet, *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 6. ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ.

Δωίαμαι περὶ τούτου ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν | Ità *l.* 6. § 52. Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν· est autem ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν, idem ferè hìc, quod ὀρθῶ ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. §. 34.

Τὰ ἔξω | Ità *l.* 4. § 3. τὰ περίγματα ἐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν. idem & *l.* 5. § 19.

Τοῦτο πάθε, ϗ ὀρθὸς ἦ | Vide *ad l.* 3. § 5. & *infr.* § 12. Senec. *epist.* 71. *Da mihi adolescentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet fortunatorem sibi videri, qui omnia rerum adversarum onera rigidâ cervice sustollit, qui supra fortunam exstat. non mirum est in tranquillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliquem, ubi omnes deprimuntur; ibi stare, ubi omnes jacent. quid est in tormentis, quid est in aliis quæ adversa appellamus, mali? hoc, ut opinor; succidere mentem, & incurvari, & succumbere: quorum nihil sapienti viro potest evenire. stat rectus sub quolibet pondere. nulla illum res minorem facit: nihil illi eorum quæ ferenda sunt, diffidicit. nam quicquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur: vires suas novit: scit se esse oneri ferendo.* Vide *ad lib.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 67. & *l.* 8. § 46.

Ὡς ἐώρας | *quas antè vidisti.* ἅς Xyl. non accedo. res, inquit, cùm eædem ipsæ maneant, tu eôdem modo intuere nunc, ubi vacillare te senseris, quomodo antè speculabaris, cùm de eis ritè judicabas. Sic *l.* 6. § 3. πάλιν ἐχεγγυῶς βλέπε.

Ἀναβιῶναι | *revivisce* quodammodo tibi licet. τοῦ ἀναζωπυρεῖν τὰς φαντασίας, cogitationes illas, prout dixeram, resuscitando. Ità Apost. *ad Eph. c.* 5. *v.* 14. Ἔγειραι ὁ καθεύδων, ϗ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. atque hoc est, μέρος ἔχειν ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Joan. *Apocal. c.* 20. *v.* 6. *partem habere suam in resurrectione priore:* illâ nimirum, quà οἱ νεκροὶ τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἀκούσαντες, ζήσουσιν. Joan. *c.* 5. *v.* 25. Vide *l.* 6. § 31.

§ 3. Πομπῆς χαυσπεδία | Vana viliáque varia coacervat; quibus paria geminâque fermè vult ea esse pleraque, quibus hominum vita conteri solet. consimilia istis habuimus supr. *l.* 5. § 33. nec absimilia prorsus *infrà* § 48. Plinius min. *lib.* 9. *epist.* 7. ubi vanitatem eorum exagitaverat, qui Circenlibus tantopere capiebantur, *Capio*, inquit, *aliquam voluptatem, quòd hæc voluptate non capiar.* Vide *ad lib.* 6. § 44. Gregor. Naz. *adv. Arian.* Αἱ δ' κάτω παιδιαὶ αὗται, ϗ τὰ γένη ταῦτα τῆς θεατρικῆς ζωῆς ἡμῖν τῆς σκηνῆς γέγονε παίγνια. Et *in Cæsar. fr.* Παίζα ὁμῶ παιδιά τις ἐκείνῳ ϗ λῆρος ἦν, σοὶ δ' ἓν τοῦτο κεινόμυθα, τὸ χειρίστον ϗ ἓν ϗ ὁμοιάζειν. τὰ μὲν ἄλλα σὺ σκηνῆς ϗ ἄλλοις παίζειν τάχιστα πηνυμίης τε ϗ καταλυομίης, τάχα δ' φθειρομίης ῥᾴον ἢ σωσαμίης· ὡς ἓν ἰδεῖν ἐκ πολλῶν τοῦ βίου καταβολῶν, ϗ τῆς ἄνω ϗ κάτω μεταπιπτούσης εὐστοχίας· μόνον δ' ἴδιον ἀγαθὸν ϗ παρομίων ἀσφαλῶς, ἡ εὐσέβειαν. & mox: τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῖν τῶν ζώντων θεόκλαυτος, τοιοῦτο τὸ δὴ γῆς παίγνιον, ἐκ ὄντας γλιχεῖν, ϗ γλυκύμυρα ἀναλυθῆναι. Vide *ad l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 36.

Διαδρεπισμοὶ | *velitationes, hastiludia.* Xyl. recté. nec cur vocabuli significationem minùs intelligere se profiteretur, quicquam erat. δορατιζόμενοι, δόρατα μαχόμενοι. Hesych. & indè δορατισμοὶ pro *velitationibus*, quia velites hastis levioribus, sive jaculis utebantur, utì videre est apud Liv. *hist. l.* 8. & *l.* 26. & *l.* 36. & Veg. *de re milit. l.* 3. *c.* 16. Erant autem *velitationes*, vel *feriæ*, ut hostiles, præliorum quasi præludia quædam, vel *ludicræ* ac exercitatoriæ, quibus tirones ad munia bellica idonei magìs redderentur. indè ad *concertationes* quasvis translatum est vocabulum, *l.* 4. *c.* 3. διαδρεπιδεύοντες. *se mutuò impetentes.*

Κυνιδίοις ὀσφίοις ἐρριμμένον | Ità Apostolus *ad Philip. c.* 3. *v.* 8. præ fide justitiáque Christiana, veráque ac solida Christi notitia, σκύβαλα ἡγεῖται τὰ πάντα. quo loco σκύβαλα, quasi κυσίβαλα dicta, si Grammaticos audimus, vel sunt *stercora*, peculiariter *canina.* Σκύβαλον, κόπρος. Hesych. τὸ δὲ ἐσχάτων ἐκβλήθρων. Etymolog. atque ità accipiunt interpretes plerique. eodémq; facit quod Apul. *florid.* 2. qui Cratetem ait *rem familiarem abjecisse, velut onus stercoris, magìs labori quàm usui.* vel etiam ea quæ *canibus projici* solent. Σκύβαλον, τὸ τοῖς κυσὶ βαλλόμενον, κυσίβαλόν τι ὄν. Suid. atque ità usurpavit Aristo in *epigram. antholog. l.* 1. *c.* 33. ubi poëta aut literator aliquis, mures Opicos, nè codices suos corroderent, abigens, ad felicioris ac lautioris alicujus ædes commigrare illos jubet, apud quem inventuri sint, δεῖπνον συχνὸν ἀπὸ σκυβάλων, *cœnam frequentem largámque satis ab eis quæ canibus projiciuntur, reliquiis.* Verùm de vocabulo isto, quòd latè patet, & nos latiùs alibi. Ossium autem canibus

bus projectorum meminit eò magis Marcus, quia ea rixam inter illos creare aſſolent. unde verſus proverbialis,

Dum canis os rodit, ſocium, quem diligit, edit.

quod & Gregor. Naz. *epiſt.* 22. *ad Baſil.* κυσὶ βρῶμα ῥιφὲν ἐν μέσῳ κατ' ἀλλήλων ὁπλίζει. Inde Platonis illud, κυσὶν ὀστέον μηνύειν, olle objecto canes inter ſe committere, in epigrammate quod in Alexin amaſium ſuum compoſuiſſe à Laertio Apuleióque perhibetur. de quo alibi diximus.

Ψωμίον εἰς τὰς ἀπ' ἰχθύων δεξαμενάς | leg. δεξαμενὰς. *in piſcinas.* Xyl. rectè. eſt enim δεξαμενὴ *aquarum receptaculum* ſive *conceptaculum*, aut etiam, ſi cum Frontino loqui libuerit, *conceptela.* ità enim legendum apud hunc autumo, *de Aquæductibus commentario. Irriguos agros, tabernas, cœnacula, & conceptelas*, pro quo in editis, *corruptelas*, corruptè legitur. indè δεξαμεναὶ, ὑδάτων δοχεῖα. Heſych. *aquarum conceptacula*; ſive illa ciſternæ, ſive piſcinæ fuerint. ità de Roma Strabo, *geogr. lib.* 5. ὥστε πᾶσαν οἰκίαν χρῆσθαι δεξαμενὰς ἔχειν. id eſt, *ciſternas.* Alexand. *problem. lib.* 1. *q.* 54. Ἐὰν εἰς θερμὴν δεξαμενὴν καταβῇ τις. *ſi quis in calidum lavacrum aut ſolium deſcenderit.* Et Galen. *method. medend. l.* 10. *c.* . τοῦ ἔτους ἰσχνὰς ὑδρὰς πολλαχῇ βάλλειν εἰς τὴν ψυχρὰν δεξαμενήν. id eſt, κολυμβήθρων, *in piſcinam.* Laert. *l.* 7. in Zenon. Ἀκούειν ἦ, τὸ μεταξὺ τῆς τε φωνῆντος καὶ τῆς ἀκούοντος, ἀέρος, πληρουμένου σφαιροειδῶς, εἶτα κυματουμένου, ὡς κυματοῦσθαι τὸ ἐν τῇ δεξαμενῇ ὕδωρ κύκλοις ὑπὸ τοῦ ἐμβληθέντος λίθου. Dabitur hinc genuina interpretatio loco cuidam Procopii ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, cum à laudatore, tum ab editore ſecius accepto. narrans autor ille Photii cujuſdam à Juſtiniano in cuſtodiam miſſi hiſtoriam: Τὰ μὲν σεσῶται, inquit, καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου, ἔνθα τῷ ἱερεῖ τραπέζαν οἰκέτης (leg. ἱκέτης) κατῆρε. — τὸ δὲ δεύτερον ἐς τῆς σοφίας τὸ ἱερὸν ἦκεν, ἐς αὐτῷ τε τῷ θείᾳ δεξαμενῷ ὑζαπαίσας ἐκάθισεν, ἵνα μάλιστα πάντων νενομίκασιν οἱ χειστιανοὶ σώζειν, quo loco Suidas δεξαμενῷ intelligit menſam ſacram, τῷ τραπέζᾳ τῷ τὰ θεῖα δεχομένῳ errore ſupino nimis. quum fugæ Photianæ geminæ mentio fiat à Procopio, prioris, quâ ad menſam ſacram in Virginis Deiparæ templo confugerit; alterius, quâ ἐς τῷ δεξαμενῷ in Sophiæ ſano ſe contulerit. Suidæ παράρτημα iſtud advertit Nic. Alemannus, ſed in aliud haud minùs craſſum fœdúmque incidit ipſe, cùm δεξαμενῷ *emiſſarium* eſt interpretatus, & ἀντὶ τοῦ ὑπονόμῳ, pro *cloaca*, quam appellat Gregor. *in Evang. hom.* 17. accepit; hoc eſt, pro conceptaculo illo, in quod aquæ poſtquam ſacris perficiendis inſervierant, defluebant. at quis *cloacam* illam, *ſacram*, multò minùs *divinam*, diceret? quis *apud Chriſtianos eam in maxima eſſe veneratione*? imò loci iſtius vilitatem à veneratione remotiſſimam inſinuat Gregorius, cùm ſacerdotes malos aſſimilat aquæ baptiſmatis, quæ peccata baptiſatorum diluens, illos ad regnum cœleſte mittit, & ipſa poſtea in *cloacam deſcendit.* eſt igitur Procopio ἡ θεία δεξαμενὴ nihil aliud, quàm ipſe *fons ſacer*, quem βαπτιστήριον & κολυμβήθραν patres priſci, Alemanno etiam agnoſcente, paſſim nuncupant. Offulam in piſcinas miſſam commemorat, quia hoc ſpectaculo ſeſe oblectare ſolebant piſcinarum domini, cùm ad eſcam immiſſam piſces accurrentes contuerentur. Ambitionem autem luxúmq; veterum quorundam, in piſcinis extruendis piſcibúſque alendis, ex Varrone ſolo ſatis diſcere licet, *qui de re ruſtic. lib.* 3. *c.* 17. narrat, *Hirrium cùm circum piſcinas ſuas ex ædificiis duodena millia ſeſtertia caperet, eam omnem mercedem eſcis, quas darent piſcibus, conſumpſiſſe.* Quin & de Hortenſio idem *ibid. Non ſatis erat illum non paſci piſcinis, niſi eos ipſe paſceret ultrò: ac majorem curam ſibi haberet, nè ejus eſurirent muli, quàm ego habeo nè mei in Roſea eſuriant aſini: & quidem utráque re, & cibo & potione, cùm non paulò ſumptuoſius, quàm ego his, miniſtraret victum. ego enim uno ſervulo, hordeo non multo, aquâ domeſticâ, meos multinumos alo aſinos. ille primùm qui miniſtrarent, piſcatores habebat complures: & ii piſciculos minutos aggerebant frequenter, ut à majoribus abſumerentur. præterea ſalſamenta in eas piſcinas emptitia conjiciebat, cùm mare turbaret.* Additque: *Celerius voluntate Hortenſii ex equili educeres rhedarias, ut tibi haberes mulas, quàm è piſcina barbatum mullum. nec minor cura ejus erat de ægrotis piſcibus, quàm de minùs valentibus ſervis. itaque minùs laborabat, nè ſervus æger, quàm aquam frigidam biberent ſui piſces.* Ælian. *hiſt. animal. l.* 12. *c.* 1. refert in Myrenſi Lyciæ ſinu ſitum eſſe Apollinis templum, cui piſcina ſit adita: τὸν ἢ τῶδε τῷ θεῷ ἱερεῖα κρέα μόχθια διαπείρειν ἠξίωσε τῷ θεῷ δυομένῳ· καὶ ὀρτὲς δὴ ἐκ τοῦ ἰχθύας ἀθρόους φερούσας, οἷα δὴ κεκμηκέναι δεδιυμοναί τε καὶ χαίρειν τοῦ δύσαντος, καὶ τῶν τότε δεῖπνα πεσόντων ἐν σφίσιν ὅπλα ἀγαθά. Idémque *l. eod. c.* 30. χειρώδεις ἢ ἰχθῦς καὶ καταπόντιοι τῇ κλήσει, καὶ τερφθεὶς ἀσιένως δεχόμενοι πολλαχόθι καὶ εἰσὶ, καὶ πέφυντα. Quoniam autem piſcium iſtiuſmodi ad ſignum datum offulámque miſſam certatim facto concurſu ludos ſibi facere domini eorum ſolebant, ideò *piſcinas* illas Varro dixit, *magis ad oculos, quàm ad veſicam pertinere.* Sed & τὰς τῆς γαστρὸς δεξαμενάς. id eſt, *ventris receptacula* Philo dixit. viſe *ad l.* 4. § 16.

Μυρμήκων παλαιπωρίαν καὶ ἀχθοφορίαν | Seneca de occupatis quibuſdam, ſed nullo fine certo ſibi propoſito ſatagentibus; *de tranq. c.* 12. *Inconſultus illis vanúſque curſus eſt: qualis formicis per arbuſta repentibus, quæ in ſummum cacumen, deinde in imum inanes aguntur.*

Μυῖδιον ἐπιστομίων διαφεροντ | Ità de eisdem Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 6.

Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare. ——

quibus ille opes confert, earúmque usufructuarios. Vide *l.* 11. § 22.

Σιγιλλάρια νδεφασταύμφια | Gloss. *sigillari.* Νδεφάσταροι. forsàn, *sigillaria.* Νδεφάσταρα. vel etiam, *sigillarii.* Νδεφαστάριον. *Sigillaria*, sive *sigilla*, parva sunt signa, icunculæ sive imagunculæ. Macrob. *Saturn. l.* 1. ubi *Sigillariorum celebritatem Saturnalibus adjectam* dixerat, *c.* 10. subjicit, *c.* 11. *Quasi verò sapiens quisquam sigillaria, quæ lusum reptanti adhuc infantiæ oscitis fictilibus præbent, tentat officio religionis adscribere.* & in fine capitis, *sigilla* vocat, *quæ arte fictili fingerentur.* Sueton. *l.* 5. *c.* 5. de Claudio: *Tiberius patruus petenti honores, consularia ornamenta detulit: sed instantius legitimos flagitanti, id solum codicillis rescripsit, Quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria mississe ei.* Senec. *epist.* 12. *Ego sum Felicio, Philositi villici filius, deliciolum tuum, cui solebas sigillaria mittere.* Tertull. *adv. Valent. c.* 12. *Ut autem tantum sigillarium extrinsecus quoque inornent.* Et *de orat. c.* 12. *Cum perinde faciant nationes, adoratis sigillaribus suis residendo.* Arnob. *contr. gent. lib.* 6. *Deos esse sigillaria ipse censetis. Sigilliola* eidem *lib. eod. In sigilliolis parvulis contrahere se Deos, & alieni ad corporis similitudinem coarctari: at verò in vastis porrigere se longius atque in maximitate producere.* Porrò sigillaria νδεφασταύμφια, ut Marcus hìc, sive ἀγάλματα νδεφάσταρα, ut Herodot. *l.* 2. & Lucian. *de Dea Syria*; sunt sigilla ità concinnata, ut nervorum sive verticillorum quorundam ope, pro tractantis arbitrio attracta citáque, modò in hanc, modò in illam partem moverentur, figuráque subinde varias exprimerent. Aristot. *de mund. c.* 6. καὶ οἱ νδεφασάσθαι μίαν μήποτε ἐπιπασσάμφιοι, πυῖα καὶ αὐχένα κινεῖσι καὶ χεῖρα τὸ ζῶν, καὶ ὄμμα καὶ ὀφθαλμόν, ἔστι δ' ὅτε καὶ πόδα τὸ μέγα κατὰ τὸν ἐνυάλιον. Quod Apul. *de mund. Etiam illi, qui in lignolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri quod agitare solent, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præstò erunt, nec invenuste totus videbitur vivere.* Erant ea plerumque lignea, ut Apul. hìc. Horat. item *Serm. l.* 2. *Sat.* 7.

——*nervis alienis mobile lignum.*

Verùm & argentea quandoque. Petron. in *Satyr. Larvam argenteam attulit servus, sic aptata, ut articuli ejus vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. hanc cùm super mensam semel iterúmque abjecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret,* &c. Marcus ad animi motus exprimendos imagine hinc ductâ frequenter est usus. Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 6. § 16. Usus est & Clemens Alex. non semel. sic enim *strom. l.* 2. Νδεφασταυμένον ὑπὸ ἰμπνοῦ, ἀψύχων δίκην, φυσικῆς ἐνεργείας, τότε ἀκίνητον παρέλκει, ὅσοι τε ἢ σφιγγομένη τύπων· καὶ ἐκεῖ ἔγωγε ἐνιοῦν ζῶον εἶτο, ὃ τὸ ὁρμητικὸν ἀνάγκη λέλοιπεν ὑπὸ τῆς ἕξωθεν αἰτίας κινούμενον. Vide & eund. *ad l.* 12. § 19. Ista autem sigillaria νδεφασταύμφια inter res ludicras nec ullo in pretio atque æstimatione habendas jure merito recenset Marcus istìc. Iraq; Syracusanus ille in Xenophontis *symposio*, qui eis exhibendis vitam tolerabat, atque hoc præcipuè gloriabatur, quòd hâc ratione stultis hominibus illuderet; ἅτοι γὅ, inquit, τὰ ἐμὰ νδεφάσματα διάφωνοι τέρφουσί με. Solenne habebat, quocunque terrarum veniret, καρπῶν μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δ' ἀτοπίαν, *fructuum copiam, mentis inopiam*, loci incolis comprecari.

Εὐμφῶς | *placidè.* ità *l.* 8. § 47. ἅπαντα ἐν τῷ ζῆν εὐμφῶς. Sed ἀσμφῶς, *lubenter.* De verè Christiano Clemens *strom. l.* 4. Ἀσμφέστατα τὸ δὲ τῆς βίου ἀπολυθήσεται χάριν ἴσως καὶ τῷ τῆδε αἰτίαν παραχαμφῶ τῆς ἐνδείας ἐξόδου, καὶ τῷ τῆδε ἐπικαίρῳ πεφασμφῶ ἐγνωκώς, σεσόφισται εὔλογον λαβών, ἵν' ὃν αὐτὸς παρέχον, ἑαυτὸν ἐπιδέξαι, ὃς ἔστι, τῷ μὲν δι' ὑπομονῆς, δι' ἀγάπης δ' κυρίῳ. indè ἀσμφίζειν Marco, *l.* 5. § 9. & *infr.* § 27. Vide ad § 58. ubi ἀσμφῶς Plutarchus, quod ἀσπασίως Herodotus dixerat.

Τοσάυτ' ἄξιον ἔκαστος | Vide *l.* 5. § 16.

§ 4. Κατὰ λέξιν | Vide *l.* 6. § 53. non est autem κατὰ λέξιν hìc *verè rem*, utì interpretes opinati sunt: sed *in sermone*, sive *in oratione, inter loquendum.* ut κατ' ἐκάστην ὁρμὴν, *in omni conatu*, sive *molitione.* Sed nec ὁρμὴ ἑκάστη, sed τῆς γεωμόρου παρακολουθεῖν, non *omni conatui*, sive *proposito*, sed *in omni conatu* sive *proposito, eis quæ fiunt*, ticut *in sermone omni, eis quæ dicuntur, animum advertendum* monet.

Παρακολουθεῖν | quod *infr.* § 30. συμπαραλείπειν Vide *ad l.* 2. § 8.

Καὶ κατ' ἐκάστην ὁρμὴν | hæc est ἐπιστροφὴ illa κατ' ἐκάστην περίξιν, *consideratio* sive *actionis* sive molitionis cujuivis, de qua *supr. l.* 4. § 32. & *infr.* § 30.

Καὶ ὅτι μὴ τὸ ἑτέρου | aut ista loco mota sunt, aut ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς, ut ille loquitur, quæ ad membra priora pertinent, Marcus ipse subjunxit. itaque in vertendo priùs dictorum ordinem sequi præoptabam.

Ἐπὶ τίνα σκόπον ἡ ἀναφορά | Vide *l.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37.

Τί τὸ σημαινόμενον | Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Cùm uniuscujusque verbi naturæ sint duæ, à qua re, & in qua re, vocabulum sit impositum. —— Priorem illam partem, ubi, cur & unde sint verba, scrutantur, Græci vocant ἐτυμολογίαν: illam alteram δὲ σημαινομένων*

μαινομένων. Ita enim distinguenda dictio Varroniana.

§ 5. Πότερον ὑξαρκῆ | Prudentissimum monitum, nè viribus nostris majora moliamur. Siquidem, ut Propert. *l.* 3. *eleg.* 7.

Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus:
Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Jason. Siracid. *Sapient. c.* 3. *v.* 21. Χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει· καὶ ἰσχυρότερά σε μὴ ἐξέταζε, quod Jun. vertit, *Difficiliora captu tuo nè quæras temerè: & valentiora viribus tuis nè exquiras inspicienter.* Phaëtonti Phœbus apud Euripidem à Clement. Alex. adductus *pædag. lib.* 3. *c.* 2. ex restitutione Grotiana;

Τῶν ἡνιῶν, παῖ, μὴ δίγης ἄπειρος ὤν,
Μηδ' ἀναξῇς τὸν δίφρον, ἐλαύνειν μὴ μαθών.
Ah parce habenas tangere ignarâ manu,
Curruſque, fili, ſcandere equitandi rudis.

Eupolis *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβύτα, τὴν καταῤῥύσιν
Τὴν ἅλμυραν λαμβάνων ἄφνω, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἱππικήν.
Pol, ſenex, parùm ſapuiſti, qui tam citò ſtipendium
Hoc equeſtre ſumpſiſti, priuſquam rectè equitare diceras.

Flaccus in *art.*

Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri.——

Spectat horsum Christi Domini monitum, Luc. *c.* 14. *v.* 28. de ædificare cogitante, Ὅτι τίς ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, *quod primò considens sumptus secum reputat, num suppetat unde perficere possit; nè si posito fundamento fabricam absolvere nequiverit, ludibrio exponatur dicentium,* Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἰσχυσεν ἐκτελέσαι. *Homo iste ædificare cœperat, verum perficere non valebat.* Νῦν δὲ μὴ δυναμένων τῶν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ὑπολάλουται ἰδίων. διὰ τοῦτο ἐμῶσιν, ἢ ἀπιστοῦσιν· εἶτα τρέφοι, καὶ καταῤῥοίαι, καὶ πυρετοί. Epictet. *l.* 1. *c.* 26. Qui & idem *enchir. c.* 59. Ἂν ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τὸ πρόσωπον· καὶ ὃν τούτῳ ἠχθυμένος, καὶ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες. Vide *ad lib.* 4. § 31. & *lib.* 5. § 17.

Παραχωρῶ τὸ ἔργον τῷ δυναμένῳ | Ità Liodes *Odyſſ.* φ. *v.* 152. ubi arcum Ulyſſeum intendere fruſtrà tentaverat,

Ὦ φίλοι, ἢ μὲν ἐγὼ τανύω——

vel utì Dionysius Metathemenus apud Athen. *l.* 10. ſed ſenſu parùm honesto uſurpans, extulit,

——ἢ δύναμαι τανύσαι· λαζέσθω δὴ καὶ ἄλλος.

Ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ | Ità Jaſon Sirac. loco priùs adducto, monito ſuo prudentissimo ſanè illi, ſubjungit; Ἃ σοῦ ἐστάγη σοι, ταῦτα δίωκε. Uterque vult & Jaſon & Marcus, non deſerendum eſſe id, quod eſt officii noſtri, etiamſi ad effectum pro deſiderio noſtro perducere nequeamus. Siquidem in his obtinet, quod Naſo *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Denique opus noſtræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Ut deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.

Περιπαρεγλαῦων τὸν δυναμένων | Plut. in *politic. præcept.* Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔμπειρον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χρὴ ἕτερα πτύσσειν, αἱρεῖσθαι τοὺ μᾶλλον δυναμένους.

Εἰς τὸ κοινὴ χρήσιμον | Vide *l.* 1. *c.* 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 7.

§ 6. Ὅσοι μὴ πολυύμνητοι | Idem argumentum habes *l.* 3. § 3, 10. & *l.* 4. § 33, 48. & *infr.* § 10. & *l.* 8. § 21, 25.

Ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσαντες | Scil. qui aliis immortalitatem æternitatémque quandam encomiis ſuis ſcripto traditis & poſteritati conſecratis conciliare ac largiri profitebantur, etiam ex ipſis illis haud pauci oblivioni ſunt traditi, memoriàque illorum unà cum ſcriptis ipſis intercidit. Hoc eſt enim, quod poëtæ cumprimis, nec ſoli tamen, ſolent patronis, fautoribus, familiaribus ſuis polliceri. Theocrit. *Idyll.* 16.

Μυσέων δ' μάλιστα πέλει ἱερὸς ἀοιδοπόρος·
Ὄφρα κε κὴν εἰν ἀΐδαο κατηρυμόφος, ἐσθλὸς ἀκούσῃς,
Μηδ' ἀκλειὴς μύρηαι ὑπὸ ψυχρῷ Ἀχέροντος, &c.

Tibull. *l.* 1. *el.* 4.

Quem referunt Muſæ, vivet; dum robora tellus,
Dum cœlum ſtellas, dum vehit amnis aquas.

Flaccus *carm. l.* 4. *Od.* 8.

Dignum laude virum Muſa vetat mori:
Cœlo Muſa beat ——

qui & argumentum idem *ode* proximâ fusè proſequitur. Naſo *amor. l.* 1. *el.* 10.

Scindantur veſtes, gemmæ franguntur & aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.

quem & vide iis quàm magnificè idem hoc prædicet, *ibid. el.* 15. Plinius major *præfat. nat. hiſt. Apion quidem Grammaticus, hic quem Tiberius Cæſar cymbalum mundi vocabat, cum publicæ famæ tympanum potiùs videri poſſit, immortalitate donari à ſe ſcripſit, ad quos aliqua componebat.* De majore ipſo minor *l.* 6. *ad Tacitum ſuum epiſt.* 16. *Video morti ejus, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam. quamvis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili caſu, quaſi ſemper victurus occiderit; quamvis ipſe plurima opera & manſura condiderit, multum tamen perpetuitati ejus ſcriptorum tuorum æternitas addet. equidem beatos puto, quibus Deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda; beatiſſimos verò, quibus utrumque.* Idomeni Epicurus: *Si gloriâ tangeris, notiorem te epiſtolæ meæ facient, quàm omnia iſta quæ colis, &*

propter quæ coleris. Refert Seneca *ep.* 21. Subjungítque. *numquid ergò mentitus eſt? quis Idomeneæ nôſſet, niſi Epicurus illum ſuis literis incidiſſet? omnes illos megiſtanas & ſatrapas, & regem ipſum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta ſuppreſſit. Nomen Attici perire Ciceronis epiſtolæ non ſinunt. nihil illi profuiſſet gener Agrippa, & Tiberius progener, & Druſus Cæſar pronepos: inter tam magna nomina taceretur, niſi Cicero illum applicuiſſet. Profunda ſupra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput exerent, & in idem quandoque ſilentium abitura oblivioni reſiſtent, ac ſe diu vindicabunt. Quod Epicurus amico ſuo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili. Habebo apud poſteros gratiam; poſſum mecum duratura nomina educere. Virgilius noſter duobus memoriam æternam promiſit & præſtat.*

Fortunati ambo, ſi quid mea carmina poſſunt;
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo:
Dum domus Æneæ Capitoli immobile ſaxum
Accolet, imperiumque pater Romanus habebit.

De Niſo & Euryalo *Æn. l.* 9.

§ 7. Μὴ αἰσχύνου βοηθεῖν | Periochen ſuperiùs proximam, à librario aliunde interjectam cenſet Xylander: quia quæ hîc dicuntur, eódem pertineant, quò priora illa § 4. & ſunt reverà argumenti ejuſdem & hæc & illa periocha. Verùm nihil obſtat, quò minùs ità fuerint à Marco ipſo digeſta, qui prout in mentem nunc hæc nunc illa venerant, chartis illinere ſolenne habuit. quod & *infr.* § 14, & 16. animadvertere licebit. Rectè autem idem monet locum hîc habere Diomedeum illud, quod & in proverbium jam abiit, *Iliad.* κ.

Ζωός τε δὴ ἐρχομαι.

Uſurpavit Plato *in Protag.* & Cicer. *famil. l.* 9. *ep.* 7. & *ad Attic. l.* 9. *ep.* 4. Sed & Ariſtot. *polit. l.* 3. *c.* 12. Τᾷ ἢ ἀνδς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους (agnoſcis Salomonis illud, *Eccleſ. c.* 4. *v.* 9.) τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ,

Ζωός τε δὴ ἐρχομαι.

Idémque *ethic. l.* 8. *c.* 1. Ζωός τε δὴ ἐρχομαι, καὶ ὁρῶσα, καὶ πράξαι δυνατώτερος. Et Cicer. *offic. l.* 2. *Omnis ratio & inſtitutio vitæ, adjumenta deſiderat.* Ità generaliùs acceptum jure probabitur, quod de animi virtute víque corporis Salluſtius in *Catilin. Utrumque per ſe indigens, alterum alterius auxilio eges.* de natura & arte Flaccus in *art.*

— *alterius ſic*
Altera poſcit opem res, & conjurat amicè.

Vide *ad l.* 2. § 1.

Ἐπιφέρειν τὸ ἐπιβάλλον | *id quod tibi incumbit, ad te pertinet*, tui eſt officii & muneris exequi. ità *l.* 5. § 25. ἃ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, ἐπιβάλλει. & *l.* 10. § 24. ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει *quæ unicuique conveniunt, ad eúmque pertinent.* Herodot. *l.* 4. Ἀπολαβόντες δὲ κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον. *Sortitam facultatum, quæ ad ipſos pertinebat, portionem.* dixerat enim ſuperiùs, ἀπολάχετο δὴ κτημάτων τὸ μέρος. Et cum μέρος, Lucas *Evang. c.* 15. *v.* 12. Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. *da mihi bonorum partem, quæ ad me pertinet.* Demoſth. *de corona*: Τῆς δὴ ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω τὴν πόλιν. *fortunæ cum aliis nobis communis ratam atque ad nos pertinentem portionem tuliſſe.* Sed & μοῖραν ἐπιβάλλουσαν, Procop. *Gottic. l.* 1. καὶ τὴν Γότθοις ἐπιβάλλουσαν ἐν Γάλλοις μοῖραν λαβόντας. *acceptâ, quæ apud Gallos ad ipſos ſpectabat, portione.* Baſil. Cæſ. *in Pſal.* 1. Ὁ μὲν ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, ὅπου μαρέσεως, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναπρράπτῳ τέλει τὴν ζωὴν καταλύσας, ὅτος ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται. Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὐτῷ ἔργον. δὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τηλίκον ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν, ὅσῃ δ' ἄλλον ἄρχειν, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς· *quantum ipſis convenit, vel, ad ipſos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλεῖστον κοινόν· δὴ γὲ ἴδιον μάλιστα φροντίζει· δὴ ἕ κοινῶν ἥπιον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσον πρὸς ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, καὶ τὴν πρέπουσαν χρῆσιν ταύτας. *tantum ad unumquemque felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Et *l.* 3. *c.* 4. καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον σώζει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τῶν ζῆν καλῶς. *etiam publica utilitas homines in unum cogit, propterea quòd bene vivendi pars ad ſingulos pertinet.*

§ 8. Τὰ μέλλοντα μὴ ταραττέτω | Baſil. Cæſ. *in Eſai.* Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον. τί γὰρ ὄφελος ἐν τῇ προλαβεῖν τὴν γνῶσιν; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἕξει, κἂν μὴ προγνῷς· εἰ ἕ λυπηρὸν, τί σοι τὸ χαίρειν προδιαπαίδευε τῇ λύπῃ; Ex Solonis mente Auſon.

Certa ſi decreta ſors eſt, quid cavere proderit?
Sive ſint incerta cuncta, quid timere convenit?

Senec. *epiſt.* 74. *Si verò aliquod timetur malum, eò perinde, dum expectatur, quaſi veniſſet, urgetur: & quicquid nè patiatur timet, jam metu patitur. quemadmodum in corporibus futuri languoris ſigna præcurrunt: quædam enim ſegnitia nervis ineſt & ſine labore ullo laſſitudo & oſcitatio & horror membra percurrens: ſic infirmus animus, multò antequam opprimatur malis, quatitur: præſumit illa, & ante tempus cadit. quid dementius autem, quàm angi futuris, nec ſe tormento reſervare, ſed accerſere ſibi miſerias, & admovere, quas optimum eſt differre, ſi diſcutere non poſſis? vis ſcire, futuro neminem debere torqueri? quicunque audierit poſt quinquageſimum annum ſibi patienda ſupplicia, non perturbatur, niſi*

ſi

ſi medium ſpatium tranſilierit, & ſe in illam ſeculo poſt futuram ſolicitudinem immiſerit. & *epiſt.* 24. *Quid neceſſe eſt mala accerſere, & ſatis citò patienda cùm venerint, præſumere, ac præſens tempus futuri metu perdere? eſt ſine dubio ſtultum; quia quandoque ſis futurus miſer, eſſe jam miſerum.* Item *epiſt.* 98. *Calamitoſus eſt animus futuri anxius, & ante miſerias miſer. nil eſt, nec miſerius, nec ſtultius, quàm prætimere. quæ iſta dementia eſt, malum ſuum antecedere?* Vide eundem *epiſt.* 13. & *ad l.* 8. § 33. & *l.* 6. § 31.

Ἕξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον | itaque eiſdem, quibus nunc es, armis adverſus ea inſtructus. Vide *l.* 12. § 9.

§ 9. Πάντα ἀλλήλοις ὑπολέλεκται | Vide *ad l.* 6. § 38. & *l.* 10. § 4.

Σωθῆναι ἱερεῖ | Trahit huc σειρὰν χρυσῆν illam Homericam *Il.* Θ. *v.* 19. Ariſtides *orat. in Jovem*; Ἀποῤῥοὴν τῆς Διὸς τῶν πάντων πατρὸς δυνάμεως ἔχουσα ἔχει, καὶ ἀπηχῶς καὶ πάνυ Ὁμήρου σειρὰν ἅπασι εἰς αὐτὸν διήρτηται, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ ἐξήρτηται. πολὺ κρείττων ἄλυσις αὕτη ἢ καὶ χρυσοῦ πᾶς, καὶ εἴ τινα ἄλλων τις ὑπονοήσειεν. Vide *l.* 10. § 5. Greg. Naz. *de pace*, 1. id eſt, Τοῖς τῆς εὐνοίας δεσμοῖς, ὁ τεχίτης λόγος, τὸ πᾶν συνδήσας. Redonanda Clementi vox iſta, *ſtrom. l.* 5. Ἁρμὸς, ὑφ' ἧς ὅλων σωθεῖσα. leg. σύνδεσις. Vide *ad l.* 12. § 30.

Συγκατατίταλται | Vide *l.* 4. § 45. & *l.* 5. § 8.

Συγκοσμεῖ | Vide *infr.* § 48.

Κόσμος εἷς | Vide *l.* 4. § 40.

Νόμος εἷς | Vide *l.* 2. § 16. Clemens *ſtrom. l.* 1. Νομοθέτης εἷς, καὶ νόμος εἷς· ὁ μὲν θεῖος λόγος, τῆς καὶ ἑνὸς, ὅ, τι τῆς φύσεως, ὅ, τι τῆς μαθήσεως νόμος εἷς.

Λόγος κοινὸς | Vide *l.* 4. § 4. & *infr.* § 10.

Ἀλήθεια μία | Vide *l.* 9. § 1. Julian. *de cynicism. orat.* 1. Μία τέ ἐστιν ἀλήθεια, καὶ φιλοσοφία. & rurſus: ὥσπερ ἀλήθεια μία, οὕτω καὶ φιλοσοφία. Plut. *ſympoſ. l.* . *c.* 9. Ἀληθεύειν μὲν γὰρ ἁπλῶς ψεύδεσθαι δ' ἀπειραχῶς, παρέχει τὰ θεάγματα. Hinc illud; Πᾶν τὸ ἀληθεῦον σωαληθεύει. Siquidem, ut Ariſtot. *de ſophiſt. elench. c.* 19. Ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντία εἶναι, οἷον δόξαν, ὅτι ἀντίφασιν. ἐναντία μὲν γὰρ αἱ δοξαὶ τὰ ἀντικείμενα. δοξάζει τ' αὐτὰ ὁ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν, ἅμα τε οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. Et *analyt. prior. l.* 2. *c.* 2. ἐξ ἀληθῶν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογισασθαι. Quin & quod de virtute idem *ethic. l.* 1. *c.* 6. Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν, πολλαχῶς ἔστι· τὸ δ' κατορθοῦν μοναχῶς.

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, πανταχῶς δὲ κακοί. Et Plut. de virt. mor. Ἔκεισον ὧν περίπομπον ἀεὶ, μοναχῶς μὲν κατορθοῦται, πλειοναχῶς δ' ἁμαρτάνει· τὸ γὰρ βλέπειν τὸν σκοπὸν, ἓν ἔστι καὶ ἁπλοῦν· ἀστοχεῖν δ' ἄλλοτε ἄλλου, ὑπερβάλλοντες τὸ μέτριον ἢ ἐλλείποντες. idem de veritate, quæ & virtutis genitrix, quam cum virtute eandem (teſte Senecâ *ep.* 71.) Socrates dixit, veriſſimum eſt. Ità Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. Μία ἔστιν ἡ ἀλήθεια· ὡς καὶ μία καὶ δικαιοσύνη ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἓν τὸ εὐδαιμονεῖν. *Una eſt veritas: prout & virtus una; unique felicitas, quam virtus facit.* Et *ibid.* Μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. *Veritatis via una eſt. At erroris multiplex.* Πολυχρόνιος γάρ τις τῆς ψεύδους αἱ ἀτραποί. Theodoret. *therapeut. l.* 1.

—*velut ſylvis ubi paſſim*
Palantes error certo de tramite pellit;
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit. —

Flacc. *l.* 2. *Sat.* 3. Sed Clementem audiamus quem tranſcriptum dare non pigebit. Μιᾶς τοίνυν ὔσης τῆς ἀληθείας· τὸ γὰρ ψεῦδος μυείας ἐκτεθραμμένον ἔχει· καθάπερ αἱ Βάκχαι τὰ τῆς Πενθέως διαφθείσαι μέλη, αἱ δὲ φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρου τῆς τε Ἑλληνικῆς αἱρέσεις, ἐνίοτε μὲν ἔλαχον, ὡς πᾶσαν αὐχεῖ τὴν ἀλήθειαν· φωτὸς δ' ὅλου, ἀναπλῆ πάντα φωτίζεται. Et mox: Ὁ γὰρ αἰὼν τῷ χείρονι τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐσόμενος αὐτὰρ δὴ καὶ τὸ παρωχηκὸς, ἀκρείας [ἀκράας, vel --ιαίως] σωίζεσθαι πολὺ ἢ πλέον δυνατοτέρα τῷ αἰῶνι ἡ ἀλήθεια σωζειν τὰ οἰκεῖα σπέρματα, κἂν εἰς τὸν ἀλλοδαπὸν ἐκπέσῃ γῆν. Denique; Ὁ δὲ τὰ διηνεκῆ σωθεὶς αὖθις καὶ ἀνοποίητος, τέλειον τὸν λόγον ἀκούσας ἔσται ὅτι κατόψεται τὸν ἀλήθειαν. Et *in eod. lib.* ὡς δὲ ἑνὸς ὄντος τοῦ εὐδαιμονεῖν αἰτίου τυγχάνουσιν αἱ ἀρεταὶ πλείονες ὑπάρχουσαι· καὶ ὡς τοῦ θερμαίνεσθαι ὅτι ἥλιος, τότε πῦρ, βλαπτέον τε καὶ ἐπὶ ὅτῳ μιᾶς ὔσης τῆς ἀληθείας, πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα εἰς ζήτησιν αὐτῆς. Rurſuſque ad Stoicum dogma de virtutibus propiùs accedens; quæ quoniam luculentiora ſunt, fuſiùs exhibebimus. Εἰ γοῦν σκοποῖμεν, μία καὶ δικαιοσύνη ἐστὶν ἡ ἀρετὴ· ταύτῃ δὲ συμβέβηκεν τέτοις μὲν τοῖς περὶ ἡσυχίαν ἐγγυμνοῦσθαι λέγεσθαι φρόνησιν· ἐν τέτοις δὲ σωφροσύνην, ἐν τέτοις δὲ ἀνδρείαν, ἢ δικαιοσύνην. ἀνὰ τὸν αὐτὸν δὴ λόγον καὶ μιᾶς ὔσης ἀληθείας, ἐν γεωμετρίᾳ μὲν γεωμετρίας ἀλήθεια. ἐν μουσικῇ δὲ μουσικῆς, κἂν φιλοσοφίᾳ τῇ ὀρθῇ Ἑλληνικὴ οὖσα ἡ ἀλήθεια. μόνη δὲ ἡ κυρία αὕτη ἀλήθεια ἀπαρεγχείρητος, ἣν παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ παιδεύομεθα. Fruſtrà igitur iunt qui veritatem aliam Theologicam, aliam Philoſophicam eſſe volunt, quaſi alicubi aliquid verum eſſe poſſit, quod alibi falſum ſit. quam ſententiam, abſurdam ſanè & rationi adverſam, refutantem, & contrariam ei demonſtrantem, vide ſis Caſmannum in *problem. marin.* ad finem *quæſt.* 1ª. Sed quomodo ergò alia, & alia? Audi Clementem. Ὃν τρόπον φαμὲν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δεχομένης, τὰ μὲν ναυπλήρη δοθήσης, λέγεται ναῦλον· τὰ δὲ τελείᾳ, τέλος· καὶ ἐνοίκιον μὲ τὰ σπαμύχῳ μισθὸν δὲ, τὰ διδασκάλῳ· καὶ τὰ πε-

πεφύκοντι, ἀρραδῶνα. Optimè Cicero *Academ. l.* 4. *Noſtra, inquies, ſola vera ſunt. certè ſola, ſi vera. plura enim vera diſcrepantia eſſe non poſſunt.* Et *de oratore l.* 2. *Plus uno verum eſſe non poteſt.* De *unica* interim *veritate* quæ argutantur Scholaſtici, vide apud Alexandr. Halenſ. *part.* 1. *q.* 15. *m.* 5. & Thom. Aquin. *ſum. part.* 1. *q.* 16. *a.* 6.

§ 10. Ἐναφυίζεται | Vide *l.* 2. § 12.

Εἰς τὸν ὅλων λόγον | Vide *l.* 4. § 14, 18. & *l.* 6. § 23. & *ſupr.* § 6.

§ 11. Κατὰ φύσιν ὄζει καὶ κατὰ λόγον | *Eadem*, inquit, *actio creaturæ rationalis eſt ſecundum naturam & ſecundum rationem.* quia nimirum de natura rationalis eſt, eſſe præditum ratione. Sen. *de vita beat. c.* 8. *Naturâ duce utendum eſt. hanc ratio obſervat, hanc conſulit. idem eſt ergò beatè vivere, & ſecundum naturam.* Sed & ex conſequenti, idem ſecundum naturam vivere, & ſecundum rationem.

§ 12. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος | Xyl. ἐρωτηματικῶς legit: *Rectus, an qui erigatur?* quaſi dixerit; cogita tecum, uter horum ſis, qui rectus ipſe conſiſtat, an qui ab alio erigi opus habeat, M. Cauſab. μὴ legiſſe videtur. vertit enim; *Rectus ipſe, non directus.* quomodo ferè legitur *l.* 3. § 5. Vide quæ ſunt ibi adnotata. Mihi hoc velle videtur, vel ut rectus conſiſtas ipſe, vel ſi labi contigerit, erigentis opem nè ſpernas. Vide *ad l.* 1. § 7. & 14. & *l.* 4. § 12. Utriuſque horum imaginem haud ineptam ſubminiſtrat Synetius *in calvit.* Ὥσπερ γεωργὸν παῖδες ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τοῦ ὑμανόντων φυτῶν σωιέντες, ὡς εἰς ὀρθὸν αὔρεσιν βάλεται τε καὶ πεφυκὸν, ὅσα μὴ πρὸς τοῦτο παρ' ἑαυτοῦ ἐξιοῦσι, κοντοῖς αὐτὰ καὶ χάραξιν ὑπερείδουσιν. *Plantæ*, inquit, *quædam ſuapte vi ὀρθαί* i. e. *rectæ creſcunt, aliæ quæ ſponte nequeunt, arte & ope, ſive adminiculis ὀρθοῦσι.* i. e. *erigi neceſſe habent.*

§ 13. Ἐν ἡνωμένοις | Ἡνωμένα καὶ διεζευγμένα, de quibus tum hìc, tum & *l.* 9. § 9. Marcus noſter, ſic diſtinguit Sextus Empiric. *adverſ. Phyſic. l.* 1. *c.* 2. Τῶν σωμάτων τὰ μὲν ὄζιν ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ διεζευγμένων· ἡνωμένα μὲν ἔστι, τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως περιεχόμενα, καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα. ἐκ διεζευγμένων δὲ, τὰ ὁπωσοῦν παρακείμενα καὶ ἁπλῶς ἐν τι κεφάλαιον ἑνούντων συναπτόμενα, ὡς ἁλύσεις, καὶ πυρήνες, καὶ νῆες· ἐκ διεζευγμένων δὲ, τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ ἐκκεχωρισμένων, καὶ καθ' αὐτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα, ὡς σεσαραὶ καὶ παῖσαι καὶ χορεῖ. Plutarchus itidem in *præcept. conjugal.* Τῶν σωμάτων φιλόσοφοι τὰ μὲν ἐκ διεζευγμένων λέγουσιν εἶναι, καθάπερ σόλον καὶ στρατόπεδον· τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν. τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ὄζει καὶ ζῶον ἕκαστον. Quod Pompon. *digeſt. l.* 41. *tit.* 3. *leg.* 30. *Tria genera ſunt corporum: unum, quod continetur uno ſpiritu, & Græcè ἡνωμένον vocatur; ut homo, lignum, lapis, & ſimilia: alterum, quod ex contingentibus ſe, hoc eſt, ex pluribus inter ſe cohærentibus conſtat, quod συνημμένον vocatur; ut ædificium, navis, armarium: tertium, quod ex diſtantibus conſtat; ut corpora plura, non ſoluta, ſed uni nomini ſubjecta; veluti populus, legio, grex.* Senec. *ep.* 102. *Quædam continua eſſe corpora, ut hominem: quædam compoſita, ut navem, domum, omnia denique quorum diverſæ partes junctura in unum ſunt coactæ: quædam ex diſtantibus, quorum adhuc membra ſeparata ſunt, tanquam exercitus, populus, Senatus. illi enim per quos iſta corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & ſinguli ſunt.*

Τὰ μέλη τοῦ σώματος | inculcat hoc Apoſtolus paſſim de Chriſticolis, quod Marcus hìc de omnibus in univerſum hominibus. *Ad Epheſ. c.* 4. *v.* 4. Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα. & *ad Rom. c.* 12. *v.* 5. Οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, οἱ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. item *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 17. Ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. & *c.* 12. *v.* 12. Καθάπερ τὸ σῶμα ἓν ὄζι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἓν ὄζι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. (quo loco ὁ Χριστὸς, pro corpore Chriſti politico, non phyſico ſumitur, prout & *ad Gal. c.* 3. *v.* 16.) Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, καὶ πάντες εἷς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. & rurſus, *v.* 27. Ὑμεῖς δὲ ὄζι σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Θεραπευτέον ἴσχ ἧττον τὰ κοινὰ, ἢ ἐκεῖνα τὰ ἑαυτῶν· πάντες γὰρ ἐσμὲν ἐν κυείῳ, καὶ μία κεφαλὴ πάντων, ἐξ ἧς τὰ πάντα, Χριστὸς· καὶ ὥσπερ ὄζιν ἀλλήλοις τὰ μέλη, οὕτω ἔκεῖνος ἐκείνῳ, καὶ πᾶσιν ἄπαντες. Senec. *de ira l. c.* 2. 31. *Quid ſi nocere velint manus pedibus? manibus oculi? ut omnia inter ſe membra conſentiant, quia ſingula ſervari, totius intereſt: ità homines ſingulis parcent, quia ad cœtum geniti ſumus. Salva autem eſſe ſocietas niſi amore & cuſtodiâ partium non poteſt.*

Πρὸς μίαν πνοὴν συμφωνίαν | Vide *ad l.* 2. § 1.

Μέλος εἰμὶ | Ità Sen. 95. *Omne hoc quod vides, quo divina atque humana concluſa ſunt, unam eſt; membra ſumus corporis magni.* Et Marcus pariter, *l.* 4. § 40. Ὡς ὢν ζῶον ὁ κόσμος. Vide & *ad l.* 2. § 1, 3, 4, 9. Verum reſtringit hìc ad σύστημα λογικόν. Vide *ad l.* 3. § 3. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ἐὰν δὲ διὰ τῶν ῥῶν στοιχεῖα μέρος | Verba illa διὰ τῶν ῥῶν στοιχεῖα gloſſema fortàn fuerit. Μέλος autem & μέρος ità Marcus diſtinguit; ut μέλος animantibus duntaxat competat, μέρος etiam inanimatis. Aliter paulò Strabo *l.* 2. qui non *animationis*, ſed *configurationis* ratione, iſtud ab iſto diſterminat; Ἡ χερὶ μέλος τομὴ, inquit, ἡ ἄλλως χεὶ μέρος διαφέρει, διότι ἡ χεὶ μέλη λαμβάνει περιγραφὴν ἔχοντα φυσικὴν, ὁρθώσει τινὶ καὶ τύπῳ σημειώδη· καθὸ καὶ τοῦτο εἴρηται, (*Odyſſ.* 1. *v.* 291.)

Τὸν δὲ διαμελεῖσι πάμπαν· —ἢ δὲ ἁδὴν ἔχει τινὰ τόπον. & accuratiùs Ariſtot. *h. ſt. animal. l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἐν τοῖς ζῴοις μορίων, ἔνια μόνον μέρη, ἀλλὰ καὶ μέλη

μέλη καλεῖται. τοιαῦτα δ' ὄζειν, ὅσα μηδ' μερῶν ὅλα ὄντα, ἕτερα μέρη ἔχει ἐν αὐτοῖς ἴδια· οἷ καφαλὴ, καὶ σκέλος, καὶ χεὶρ, καὶ ὅλος ὁ βραχίων, καὶ ὁ θώραξ. ταῦτα δὲ αὐτά τε ὅτι μέρη ὅλα, καὶ ἔστιν αὐτῆ ἕτερα μόρια. Membrum ergò unumquodque etiam pars eſt corporis; verùm non itidem è converſo.

Καταληπτικῶς ἐνφαίνει | Imò *καταληκτικῶς*. vocabulum ſignatum. ità delectat, ut ulteriùs nihil requiras. Vide *ad l.* 9. § 42. ubi vox eadem repetitur.

Εὐφραίνει τὸ εὐεργατεῖν | Plut. *de vit. Epicur.* adverſus Epicureos agens; Αὐτοὶ δὲ σε λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ὅτι τῷ εὖ πάσχειν. Et *de philoſophorum convictu cum principibus*; Ἐπίκουρος, τῷ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν ὑ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ ἡδίω ἔστω χρημάτων ὅζειν ὡς χάρις. ἀλλὰ σοφὸς ὢν ὁ τῶν Χάρισι τὰ ὀνόματα δεδωκὼς, Ἀγλαΐαν καὶ Εὐφροσύνην, καὶ Θάλειαν· τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῇ δόσει χάριν πλεῖον ὅζει καὶ καθαφωτερον. διὸ τῷ πάσχειν εὖ ἀεὶ χαίρουσι πολλάκις, ἀεὶ δ' ἀγάλλονται τῷ εὖ ποιεῖν. Idem *de Socrat. gen.* Ποίᾳ γὰρ ἔστω σκοπῷ βάλοντα καὶ τυχεῖν ἥδιον, καὶ διαμαρτάνειν ἀνιαρὸν, ὡς ἀνδρὸς εὖ παθεῖν ἀξίου διὰ χάριτος ἐφιέμενον; Et in *Erotic. de amantibus.* Ὥστε χαίρειν τοῖς ἐρωμένοις δίδοντας, ὡς παρ' ἑτέρων ἐν χαίρουσιν αὐτὰ λαμβάνοντες. De Chriſto Domino Gregor. Naz. *in bapt.* Δίδωσιν ἥδιον ἢ λαμβάνων ἕτερος.

Ὡς αὐτῶν ἐντιμῶν | Phalaris *epiſt.* 17. Οὐ δοῦναι χάριτας οἶομαι δωρεμένῳ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παρ' αὐτῷ λαμβάνειν. Et *epiſt.* 119. quem locum lit entiùs, quò emaculem, tranſcribo. Οὔκουν ἐδιδάξατε ὁ χαρὲς, μεμνῆσθαι μὲν ὑμᾶς ὡς φιλτάτους, τοὺ δὲ σφέτερος (σφὲ δὲ forſan) χείρους μηδὲν ἐπιπαιμένους (αἰτησαμένους. culpat enim quodammodo, quòd nihil prius petierant.) εὐχαριστῆσαι δ' τῷ παρόντος, ἵνικα αὐτεῖδε, ἄνδρ ὑμῶς μὲν οἱ λαβόντες, δόσητε τᾶς ἀληθείας· δίδυμαι γὰρ ὑμῖν χάριν πλὼ αὐτῶν. ἐγὼ δ' ὁ μὴ πιστεύτης ἡδονῆς λήψομαι μᾶλλον, ἢ δώσω. τί γὰρ ἀνδρὶ φιλοπάτριδι κάλλιον καὶ μεγαλοφρονέστερον, ἢ δόξαν τοὺ ἑαυτῷ πολίτας εὖ ποιεῖν; Ariſtid. in *Panathen.* de populo Athenienſi: Εὖ γὰρ ποιεῖν, ἢν εὖ πάσχειν, πεφυκότες ἥδεσαν· καὶ μᾶλλον ὀφείλειν αὐτοὺ τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ ἑλληνικὸν, ἀλλ' ἢν αὐτοὺ δεῖν παρ' ἑτέρων μᾶλλον τᾶς ἀρετᾶς λαμβάνειν· ὑδ' ὅτι κέρδει φιλεῖν τοὺ δόντας αὐτές· ὑδέ γε μᾶλλον, ἢ τοὺ πᾶδας καὶ γονέας ὅτι κέρδει φιλεῖν· ἀλλὰ καὶ μᾶ ἦν ἀναλωμάτων σώζειν τοὺ ὡς ὑπὲρ οἰκείων τὰς γνώμας διακειμένους. P. Syr. [*Beneficium dando accepit, qui digno dedit.*] Imò ſibi ipſi benefacit, inquit Marcus, qui benefacit alteri; quia & is qui benefacit & is cui benefit, ejuſdem corporis membra ſunt. Siquidem manus cùm pedi benefacit, ſibi ipſi etiam benefacit in pede. atque hoc eſt, quod *infrà* § 74. Ὠφελήμενος, ὡς ἂ ὠφελεῖς. Et *l.* 11. § 4.

§ 14. Τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς σωματώσεως δυναμένοις | Hoc eſt, corpuſculi mei membris. τοῖς μελυδρείοις τᾶς φυσέματος τύτε. ut *infr.* § 68. Sive τοῖς κακωμένοις μέρεσιν, ut *l.* 8. § 28. cur autem Annot. Lugdun. τὸ σωματώσεως hìc ſubmoveret, σωπαπώσεως ſupponeret, nihil erat, cùm τὸ σωπαπέτω præceſſiſſet. Sed & τὸ σωπαπέτον *infrà* § 68. reperiatur. fruſtrà & Xyl. de aliorum caſibus hæc accepit, quæ de corporis proprii affectionibus dicta ſunt.

Ἐκεῖνα μέμφεται τὰ παθόντα | Malim *μέμψεται, conquerantur ea, ſi voluerint, quæ perpetiuntur.* Vide *infr.* § 15. & *l.* 8. § 28. Verùm mutato nihil opus. μέμφεται dictum fuerit, ut ὄψεται, *viderit. l.* 12. § 1.

Ἐγὼ δ' | id eſt, τὸ ἡγεμονικόν. ut § 16. quod Xyl. cum non animadverteret, Marci mentem hìc non cepit. Ità Cicer. in ſomn. Scip. *Mens cujuſque is eſt quiſque.* Apoſtolus, ſed ſenſu parùm diverſo, quia mentem pro parte regenita ſumit, *ad Rom. c.* 7. *v.* 17. οὐκ ἐγὼ (id eſt, ὁ νοῦς μου. *v.* 25.) ἀλλ' ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Ἐὰν μὴ ὑποπλάβω | Vide *l.* 4. § 7. Plut. *de tranquill.* Καθόλου δ', ἐπεὶ σφὶ ἀβελτήτων, τὰ μὲν φύσει τὸ λυπᾶν καὶ βαρύνον ἐπφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐπιζόμενα καὶ μανθάνομεν. οὐκ ἀγνοῶ ὅτι πρὸς ταῦτα μὴ ἔχειν ἀεὶ τὸ τῆς Μενάνδρου προέρεσιν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσοιῇ.

τί δὲ πρός σε ὅτι, φησὶν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς; πρὸς δὲ τὰ φύσει δεκτὰ λυπεῖν, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον,

Οἴμοι. τί δ' οἴμοι; δηπτά τοι πεπόνθαμεν.

ὑδεὶς γὰρ ὕτω τῆ παθητικῆ καταφερομένῳ καὶ ὀλιθαίνοντος ἀνπλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀναμένειν ποιῶν, ἢ διὰ τὸ σῶμα μεμισμένῳ ὁ ἄνθρωπος, μόνῳ ταύτῳ τῇ τύχῃ λαβεῖν δίδωσιν, ἐν ᾗ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις ἀστοχῆς ἔσηκεν. Hæc à Stoiciſmo haud procul abſunt. Idem *de exil.* τὸ λυπεῖσθαι καὶ ταπεινῦν ἑαυτὸν, ὅτι πάντα μᾶλ' ἀχρηὸν ὄζει καὶ γνόμυον κενῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπερ δ' αὐτὰ τὰ σφέγματα δίδωσιν ὧδε τῷ λόγῳ φιλαφθέντα καὶ ἀναγκαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, ὑδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ σφετιῇ, κομιδῇ γελοῖόν ὄζει, μὴ τῆς σαρκὸς πεπονθένεσθαι, τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπλωμα τῦτο χείρων γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν σωματοκομίοις καὶ σωματαπτῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης. Verùm Marcus ad ea etiam quæ corpori læſionem inferunt, argumentum iſtud extendit.

§ 15. Ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶ | Vide *l.* 4. § 18. & *l.* 6. § 22. & *l.* 8. § 5. Huc illud Joſuæ decretum, *c.* 24. *v.* 15. alii quicquid fecerint, ſe cum familia ſua in recto Dei veri cultu perſeveraturos.

Ἡ πορφύρα | Vide de *purpura*, quæ ex Epicteto adducuntur *ad l.* 11. § 18. Ὅτι πᾶς

Ὅ, τι ἂν ποιῇ | Leg. ὅ, τι ἂν τις ποιῇ, ex membro præcedente.

§ 16. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ ἐκ ἐνοχλεῖ οὐ λέγω, ἐ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ὀδυνμίαν. | Manca hæc esse, ex sequentibus satis claret; nec quid possit suppleri, est adeò difficile conjectu. Verùm qui enunciativè capiunt, à Marci mente quàm longissimè recedunt. is enim passim inculcat, molestiam omnem, non à rebus externis, sed ab animo ipso & opinione de eis concepta, nobis obtingere: hoc est; mentem ipsam sese conturbare, solam sibi molestiam omnem facessere. Videantur quæ *suprà* § 14. & *l.* 4. § 7, 39. & *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 8, 52. & *infr.* § 68. & *l.* 8. § 40, 42, 47. & *l.* 9. § 13, 15. Itaque D. Boot. per interrogationem concipi postulat: cui ego libens assentior; & quæ desunt, ità supplenda existimarem. ἐκ ἐνοχλεῖ; οὐ λέγω, ἐ φοβεῖ ἑαυτό; [ἐ λυπεῖ;] εἰ ὀδυνμίαν [ἐ κινεῖ; vel ἐκ ἄγει] sicut Galen. *de optim. sect. c.* 6. ἐὰν μὴ λυπῇ, μηδὲ εἰς αἴδιον ἡμᾶς ἄγῃ. *Mens an non ipsa sese perturbat? exempli gratiâ: nonne seipsam terret? nonne tristitiâ afficit? nonne in cupiditates conjicit?* &c. vel etiam αὐτὸ ἑαυτῷ ἐκ ἐνοχλεῖ; ἐ λυπεῖ (ut sit hoc illius, οὐ λέγω loco) ἑαυτό; ἐ φοβεῖ; &c. Sensum ipsum, quicquid de verbis fuerit, confirmant sequentia. ἐὰν μὴ ἑαυτὸ παρέσῃ. Verba autem feliciùs paulò videtur restituisse sic D. Salmasius. οὐ ἐ φοβεῖ, ἐκ ἄγει εἰς ἀθυμίαν. ἄγει εἰς ἀθυμίαν idem est ac si dixisset ἑαυτὸ λυπεῖ. nam ἀθυμία est λύπη, ut εὐθυμία *hilaritas*. unde εὐθύμει, *hilari sis animo*, ità *l.* 4. § 38. ἀλλ' ὅσα πρὸς μοῖρὰς εὐφραίνει ἢ λυπεῖ. istiusmodi aliquid supplendum ex sequentibus liquet, ubi hæc duo simul repetit, εἰ δέ τις ἄλλῳ αὐτὸ φοβεῖται ἢ λυπῆται διάφορα, ποιείτω. & post, τὸ δὲ ψυχάριον τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον. confirmant eadem & sensum verborum Marci, quem asserimus genuinum. Si enim nihil aliud potest menti hisce modis molestiam facessere, ipsa sibi facessat necesse est, quandocunque molestiâ aliquâ afficitur. Ità Epictet. *l.* 3. *c.* 19. Περαίρεσον γὰρ ὀλίγα διάφορα κωλύσει ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτήν. ὀλίγα ἄλλο παρέχῃς ἢ ἀκαταστασίας ἄπορόν ἐστιν ἢ δόγμα.

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ἀπολιπὼν ἐ κινήσει | *Ipsa enim sese (si volet) opinando non movebit ipsis motibus.*

Τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι | Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 28.

Οὐ γὰρ ἔξεις αὐτὸ εἰς κεῖνον τοιοῦτον | Locus iste mihi planè depositus, absque clariss. D. Salmasio fuisset, cui non ego magis debeo, quàm Marcus ipse. is manum medicam fausto sydere admovit. Malè, inquit, Xylander αὐτῷ pessimè locum hunc sic vertit, *Animo nullus metus, dolor, aut opinio horum accidere potest: neque enim ei sunt habitus ad hæc.* Sic vertendum illi fuit; *Animula verò, quæ timet, quæ dolet, quæ super his omnino aliquid opinatur, nihil eorum patiatur, si non illam in hoc judicium demittas.* legendum igitur in Græcis, ψυχὴν μὴ πάθῃ, εἰ ἐκ ἄξεις αὐτὸ εἰς κεῖνον τοιοῦτον. vel, εἰ ἐ παρέξεις αὐτὸ εἰς κρ. τ. Nihil verius. Epictet. differt. *l.* 2. *c.* 6. Τίς γάρ σε ἀναγκάσει δόγματα ψευδῆ παραλαβεῖν τι, ὃν ἐ θέλεις;

Ἀπροαιρέτως | Πεφὶ τῆς τῦ ἡγεμονικῦ αὐταρκείας, Vide *supr. l.* 5. § 14. & *infr. l.* 11. § 1.

Ἀνεμπόδιστον | Vide *l.* 5. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὅτε πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, τότε δόξα, ὅτε ἔλλο τι ἀπλᾶς, πλεῖ ὀρθὴ χρῆσις φαντασιῶν. τῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τῦτο ἀνεμπόδιστον.

§ 17. Εὐδαιμονία δοκεῖ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν τι | Deesse vocabulum aliquod videtur, quod membrum posterius expleat. forsan [ἡγεμονικὸν] ἀγαθὸν, fuerat, in hoc enim Marco censente, τὸ πᾶν. Vide *ad l.* 2. § 15. idémque idem ὁ δαίμων iste. Vide *ibid.* § 17. & *l.* 10. § 13. quo loco ait τὸν τῦν, ubi voluerit, ἀγαθὸν δαίμονα fieri. Nam M. Casaubono, τὸ ἢ ἀγαθὸν expungenti non accedo. Conjecturam meam firmat, quod ex Platone Clemens *strom. l.* 2. Αὐτὸς γὰρ ὁ Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν δαίμονα γὰρ λέγειν, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν. Cui gemina, ex innominato aliquo, ista Suidas exhibet: Ὅτι ὁ σπεδαῖος εὐδαίμων δοκεῖ. ὁ γὰρ εὖ τὸν δαίμονα ἔχων, σημαίνεσθαι δοκεῖ τῷ τῦ εὐδαίμονος ὀνόματι. εἰ δὲ δαίμων ἐκάστῳ ἡ ψυχὴ, καθὰ Ξενοκράτης δοκεῖ, εἴη ἂν εὐδαίμων, ὁ εὖ τὴν ψυχὴν ἔχων. εὖ γὰρ τὴν ψυχὴν ἔχει ὁ σπεδαῖος. σπεδαῖος δ' ἐστὶ ὁ εὐδαίμων. Accedit & Pythagoræ scitum illud, εὐδαιμονεῖν ἄνθρωπον, ὅταν ἀγαθὸν ψυχὴ περιλάβῃται. Laert. *lib.* 8. Apul. *de Deo Socrat. Nam quodam significatu & animus humanus, etiam nunc in corpore situs, Dæmon nuncupatur,* [Maro *Æn. l.* 9.]

——*Diine hunc ardorem mentibus addunt,*
Euryale? an sua cuique Deus fit dira cupido?

igitur & bona cupido animi, bonus Deus est. unde nonnulli arbitrantur, εὐδαίμονας dici beatos, quorum Dæmon bonus, id est, *animus virtute perfectus est. quem nostrâ linguâ, ut ego interpretor, poteris Genium vocare, quod is Deus, qui est animus sui cuique, quanquam sit immortalis, tamen quodammodo cum homine gignitur.* Vide dissertationem hac de re Dionis Prus. *orat.* 23.

Τί ἐν ὦ ἐστὶ ποιῶς, ὦ φαντασία; | Quid est opus imaginatione, sive opinatione, cùm mens ipsa quod suum est & fecerit & habuerit? Vide *ad periochen* proximè *superiorem* extremam: & *infr.* § 29.

Ἀπέχει πρὸς θεός σοι | forsan [τὴ] πρὸς θεός. atque ita M. Casaub. nam Xyl. omisit; malèq; reddidit, ὡς ἥλθης. *unde veneris.* cùm vertendum fuerit,

erit, *ut veniſti. faceſſe hinc, per Deos, ut veniſti.* Sed nec fortaſſe νὴ particulâ illâ interjectâ opus fuerit. Siquidem D. Salmaſ. formulam uſitatam eſſe monet, τοῦ θεός σοι, ſubaudi ὄμνυμι. eamque locutionem occurrere in *hemiambis* Anacreonteis, & in *diſſertationibus* Arriani. Ità certè Anacreon *carm.* 31.

Ἄφες με, τοῦ θεός σοι,
Πιεῖν, πεῖν ἀμυστί.

Arrian. in Epicteti *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Παῦσαι, τοῦ θεός σοι, ἐμπαίζων μι τῇ ψυχῇ. Et *c.* 23. Παύσασθε, τοῦ θεὸς ὑμῖν, κλαὶ ὀνόματα καὶ σχήματα κλαιαιώοντες. & ad formulam Chriſtianam propiùs, *ibid. c.* 7. τὸν θεόν σοι. quem locum corruptum fruſtrà ſuſpicatur Volſius. reſtituenda eadem *c.* 22. ubi, τὸν θεόν σε, vitiosè legitur; quod interpretem eundem, cùm non adverteret, in alia abduxit. & diversâ rurſus formulâ, ſed ellipſi eâdem, *l.* 3. *c.* 23. θαυμαστὸς, κύριε, πῶς ἐμοὶ σοι συμβαίνει. contractiùs etiam *l.* 2. *c.* 19. λέγε μοι, τοῦ θεὸς, εἶτα σχῆμα ἔλεγες. Si locus ſaltem integer fuerit. facit enim ſuſpectum, quod Gellius *l.* 1. *c.* 2. exhibet, λέγε μοι σὺ τοῦ θεός. quod fortean fuerit, τοῦ θεός σοι. quin integram quoque idem extulit, *l.* 3. *c.* 10. ὁμοίως ἡμῖν πᾶσιν θεὸς, ὅτι σχήματα. Locus ergò ſincerus & integer eſt. nec ullâ ratione admittenda Annot. Lugd. interpolatio, ἀπέρχε σχὲς τοῦ θεὸς σύ.

Οὐκ ὀρκίζομαί σοι | Hoc enim dogmati Stoico adverſatur; non tamen & Chriſtiano, quod ὀρκίζεσθαι καὶ μὴ ἀμβάτινον monet, *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 26. Diogeni autem Stoico, non Cynico (quod Eraſm. fugerat) de dogmate iſto differenti, cùm adoleſcens quidam protervus, velut periculum facturus, an re præſtaret quæ docebat, in faciem inſpuiſſet, *non quidem iraſcor*, inquit ille; *ſed dubito tamen an iraſci oporteat?* Narrat Seneca *de ira l.* 3. *c.* 38. Fidentiùs Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia eſt, ut motu meo digna ſit.*

§ 18. Τί γὰρ διαφέρει χοιρὸς μεμολυσμένος γίνεσθαι; | Vide *lib.* 4. § 46. & *lib.* 5. § 13. & *lib.* 6. § 15.

Τί δεῖ φίλτρων | *infr.* § 21. & *l.* 4. § 36. & *l.* 9. § 32.

§ 19. Ὡς δὲ χαμαίρρυτ | Vide *ad l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. Aug. *in Pſal.* 38. *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur. torrens rerum fluit.*

Σωρηδὸν | Vide *l.* 6. § 41.

Ὡς τὸ μίξον | Vide *l.* 2. § 1. & *ſupr.* § 13.

Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47.

Πόσους Ἐπικτήτους | E ſuperis ergò exceſſerat jam Epictetus. Accedit quod Gellius Herodi Attico, qui ſub Marco floruerat, æqualis ferè, de Epicteto, tanquam qui jamdudum deceſſerat, ità verba facit, *l.* 2. *c.* 18. De *Epicteto philoſopho nobili, recentior eſt memoria, quàm ut ſcribi, quaſi obliteratum, debuerit.* Vide *ad l.* 1. § 7. & *ad l.* 8. § 31.

§ 20. Ἐμὲ ἓν μόνον φροντίζει | *Hoc unum me ſolicitum habet.* ità τὸ φροντίζειν ſæpiùs uſurpat *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. Eſtque hoc quod profitetur cum primis utile piúmque, ſi ſolicitudo univerſa eo fine adhibeatur, ne quid unquam obrepat, quod officii ſui non ſit. Vide *infr.* § 66. & *ad l.* 8. § 3. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν φροντίσητε.

§ 21. Ἐγγὺς | Vide *l.* 4. § 16. Petrus *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε.

Ἡ σὴ φρὴ πάντων λήθη | Vide Solom. *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11.

§ 22. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας | Hoc eſt quod Aug. *in Joan. tract.* 66. & *in concion. ſolemn.* 235. *Eſto medico ſimilis; qui odit morbum, amat ægrotum.* Ità Marcus etiam lapſos & errantes diligi vult. Amplius aliquid Chriſtus Dominus; non lapſos tantùm & errantes, verùm in nos ipſos delinquentes. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. *c.* 5. *v.* 44. Hinc Iſidor. Pel. *l.* 2. *epiſt.* 259. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἴσον ἐστὶ δοκεῖ, τὸ ἐνεργίτας μὴ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐχθρὸς μὴ ἀμυνέσθαι. ὡς δὲ τῇ θείᾳ φιλοσοφίᾳ τὸ μὲν ἀμείβεσθαι τοὺς ἐνεργίτας κρατεῖ τὸ δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς καὶ· ἀλλὰ παντὶ τῷ τρόπῳ ἀνεξικακεῖν, εἰδὶ οἷόν τε, καὶ ἐνεργετεῖν. Contrà planè quàm Pindarus *Pyth. od.* 2. Φίλον εἶπ φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἆτ' ἐχθρὸς ἐὼν, λύκοιο δίκαν ὑποδύσομαι, ἀλλ' ἄλλοτε πατέων ὀδὸς σκολιᾶς. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Cynicum inſtituens; Δαίρεσθαι δεῖ αὐτὸν, ὡς ὄνον, καὶ δαιρόμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαίροντας. De Chriſtianis Juſtin. *ad Diognet.* Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Atque hæc eſt reverà charitas ſincera, *amare quos toleras, tolerare quos amas*, ut Gregor. Rom. *in Evang. ſerm.* 35. Quin Marcum ad eos etiam reſpexiſſe, qui adverſus nos ipſos fuerint injurii, quæ ſubjecit, oſtendunt. Vide *ad l.* 11. § 18.

Ὅτι καὶ συγγενεῖς | Vide *ad l.* 2. § 1. Hippias apud Platon. in *Protag.* Ὦ ἄνδρες οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας ἔμ, φύσει, ἀ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, φύσει συγγενὲς ὄν.

Δι' ἀγνοιαν, καὶ ἄκοντες | Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 14. & *l.* 11. § 18.

Ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφότερα πεπράξεται | Vide *ad l.* 4. § 6. & *intr.* § 58.

Οὐκ ἔκλαψέ σε | Vide *lib.* 2. § 1. & *l.* 9. § 38.

§ 23. Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὕλης ἰσίας, ὡς κηρὸς | Eleganti ſimilitudine hoc illuſtrat, non Lucianus ille, Epicuri de grege, ὁ κλαδασὴς, ſed de ſchola Platonica Leo, (Byzantius fortean) uti ex Athen. *dipnoſoph. l.* 11. & Laert *l.* 3. in *Platon.* patet; in *dialogo*, quem *Alcedinem* inſcripſit, & inter

inter Luciani opuſcula, à quibus dictionis mollitie venàque candidiore plurimùm diſcrepat, extat vulgò. Τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτο, inquit, ἡ τὰ παιδάρια τὰ παρ' ἡμῖν. τὰ πλάττειν ἐπιστάμενα, πολὺν ἢ κηρὸν ὅταν λάβῃ, ῥᾳδίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις ὄγκα, μεταμαπίζει πολλὰς ἰδέας φύσεις. Eiſdémq; planè inſiſtens veſtigiis Plut. *ad Apoll.* Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναται τις πλάττων ζῷα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν, καὶ τοῦτο ἐκ παρ' ἐν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· ὅτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεν· εἶτα σωρεῖς αὐτοῖς ἐγήρασε τοὺς πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, νῦν δ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· καὶ ὁ τῆς ῥυάσεως πολεμιὸς ἔτος ἐκδιδράσχῶς ῥεῶν ἕποτε στήσεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς. Cui non abſimile quod Aphrodiſſ. *probl. l.* 1. *q.* 49. Ὡς ὅταν ὁ ἀνδριαντοποιὸς τὸν χαλκοῦν ἵππον ἢ βοῦν, ἢ τι τοιοῦτον ζῶον χωνεύσας ἢ ἐλάσας, πλάσῃ ἄνθρωπον, ἢ ἕτερόν τι σκεῦος, ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος μεταβάλλων τὴν ὕλην. Luſus autem puerilis illius, quo animalium icunculas è cera ſolent effingere, meminit & Lucianus in *inſomnio* verbis hiſce; Ὁπότε γὰρ ἀφεθείην ὑπὸ τῆς διδασκάλου, δοὺς ἂν τὸν κηρὸν, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ καὶ νὴ Δί' ἀνθρώπους ἀνέπλαττον. Demetr. Phaler. qui dicitur: Περὶ ἑρμηνείας. καθόλου δ', ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μὲν τις κυνᾶ ἔπλασεν, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον· ὅτω καὶ τὸ πρᾶγμα ταυτὸν ὁ μὲν ἀποφαινόμενος καταγροῶν φησιν. Et Fabius *inſtitut. l.* 10. *c.* 5. *Nec alienа tantùm transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare poſſumus, & ſententias eaſdem quàm numeroſiſſimè variare: velut eàdem cerà aliæ atque aliæ formæ duci ſolent.* De cera ipſa Plinius min. *l.* 7. *ep.* 9.

Hæc laus eſt ceræ, mollis cedenſque ſequatur
Si doctos digitos, juſſaque fiat opus;
Et nunc informet Martem, caſſamque Minervam;
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

Vide *infr. ad* § 25.

Δεινὸν δὲ ἰδεῖν τὸ διαλυθῆναι τῷ χιτῶνι | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 47. & *infrà* § 25. & 50. & *l.* 11. § 17. Ædeſius apud Eunap. in *Maximo*: Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ τῷ ψυχῷ τῷ ἐμαυτοῦ ἐκ ἀγνοεῖς τηλικαύτας ἀκοὰς ἀκροώμενον· τὸ δὲ ὄργανον αὐτῆς σωφρᾶς ὅπως διακεῖσαι, τῆς χορηγούσης καὶ πήξεως διαλυομένης εἰς τὸ σωτηθέν.

§ 24. Τὸ ὀπικὸν τῆς προσώπου λίαν πυρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσωπα, ἢ τελευταῖον ἀποτρέπεσθαι | Periochen hanc minùs mutilatam ac vitiatam eſſe, ſatis indicant tam diſcrepantes à ſe invicem interpretum verſiones; quæ ejuſmodi ſunt etiam, ut è verbis ſenſus illi, quos ipſi præferunt, nullà artis grammaticæ ope elici poſſint. In textu Xyl. nihil mutat. Meric. duntaxat disjunctivæ loco conditionalem ſubſtituit: ſed nec ſic quidem citra vim inſignem, exprimitur ea, quam ipſe Marco affingit, ſententia. D. Bootius (cui ego aſſentiri maluerim) ſic effert: Τὸ ὀπικὸν τῆς προσώπου λίαν παρὰ φύσιν. ὅταν πολλάκις [γίγνηται,] vel etiam tranſpoſitione tantùm factâ, ἢ, ἐναποθνήσκει καὶ τὸ πρόσωπα τὸ τελευταῖον ἀποστρέφεσθαι, ὥστε ὅλως ἐξαφανίζεσθαι μὴ δύνασθαι. *Torvitas vultûs eſt valdè præter naturam. ubi ſæpius contigerit, immori ſolet; vultûſque decor ità indè extinguitur, ut denuo omnino reaccendi nequeat.*

Τὸ ὀπικὸν τῆς προσώπου | *Torvitas vultûs:* quo κότος ſive latens intus animus infeſtus atque infenſus ſe prodit. huic opponi videtur, τὸ εὔδιον τῆς προσώπου. *l.* 6. *c.* 30. Heſych. Ἔπικοτα, ἐπήρματα, ἃ πᾶς ἄν τις μέμψαιτο. Σοφοκλῆς, Ναυπλίῳ καταπλέοντι. leg. Ναυπλίῳ καταπλέοντι. ad diſtinctionem alterius ejuſdem fabulæ eidem cognominis, quæ Ναύπλιος πυρκαϊὰς dicebatur. Ἔπικοτον eſſe vult, *quod iratum & infenſum jure faciat*; at Marcus pro *offenſione* ſive *infenſione animi, quæ in vultu indicium facere ſolet.* Æſchyl. *Prometh. vinct.*

Ὁ δ' ἐπίκοτος ἀεὶ θυμὸς ἄγαμπτον νόον.
At ille mentem infenſam pervicax gerens.

Πρόσωπα | Ἡ εὐπρέπεια τῆς προσώπου, ut Jacob. Apoſt. *ep. c.* 1. *v.* 11. *decor vultûs*, qui triſtitiâ, iracundiâ, acerbitate animi, offenſione, indignatione non immutari tantùm & deturpari, ſed & tolli prorſus ſæpenumero ſolet. Seneca *de ira l.* 2. *c.* 35. *Non eſt ullius affectûs facies turbatior. pulcerrima ora fœdavit; torvos vultus ex tranquilliſſimis reddidit. liquit decor omnis iratos. qualem intrà putas eſſe animum, cujus extrà imago tam fœda eſt*; & *l.* 3. *c.* 4. *Nulli certe affectui pejor eſt vultus. ferarum minùs tetra facies eſt, etiam cùm venatorem ſuum ſemianimes morſu ultimo petunt, quàm hominis irâ flagrantis.* Hinc illud Naſonis de Niobe *Metam. l.* 6.

Et quantum ira ſinit, formoſa.——

& de Procride *l.* 7.

Triſtis erat, ſed nulla tamen formoſior illâ
Eſſe poteſt triſti. tu collige qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam ſic dolor ipſe decebat.

Imò, quod Marcus iſtîc, dum affectus iſtiuſmodi exprimere atq; induere vultus frequentiùs cogitur, uſu in naturam vertente, ità tandem decor ille extinguitur, ut nullà reſtitui ratione poſſit. De Phariſæis ad ſuos Chriſtus, Matth. *c.* 6. *v.* 16. Μὴ γίνεσθε, ὥσπερ ὑποκριταί, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. qui locum illum mirificè illuſtrat. plus enim eſſe videtur τὸ ἀφανίζειν τὸ πρόσωπον, quàm τὸ αἰσχύνειν καὶ ἀκαλλῆ ποιεῖν, uti ex Homero atque Euſtathio Beza. Baſil. Cæſ. *ep.* 1. Ἔπεμψα πρὸς ταπεινῶν καὶ καλαβρυπνιῶντα φρονήματα, ὄμμα συγνὸν καὶ εἰς γλῶ σωφρονικόν. ——ὥσπερ ἃ ποιοῦσιν οἱ πενθοῦντες κατ' ἐπιτάδευσιν, ταῦτα ἐκ τῆς αὐτομάτου ἡμῶν ἐπιφαινέσθω. Nicoſtr. *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 70. Αἱ γὰρ δὴ ὄψεις αἱ χρηστὰ ἔχουσαν ἂν τι πλεῖστον τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς· καὶ ὁκ ἔνι, ὅτε θυμούμενον, ὅτε ὀργιζόμενον, ὅτε χολῶντα, τὸ πρόσωπον φαιδρὸν

σωφρὸν ἔχον τι καὶ κοσμοῦν. οἱ Ν πτε πυῤῥᾷ καὶ χρυσίνες, ἐυδὺς μὴ καὶ τῷ ὀφθαλμῷ παρελθόντες, καὶ δεινὸν λύθρεκεν. ὅσις ὃ μυείᾳ ἐυπάθης, πῶς κόρεως καὶ πῶς ὀφθαλμοῖς ἀναπίθματος. ὅταν ὀφθαλμοὶ καὶ σφρόντων ποιῶσι. ὁ ὃ σωφρων τὰς ὀρρὺς, σκαιὸς ἔζι καὶ ὅτῳ ἐπιτυδεῖ ἐκ ἐρυθήμα, ἀλλὰ σκότος τι καὶ ῥίφος. τότε τι ἡ ψυχὴ ὑδαμῶς ἐυρρώστητος. quibus verbis extremis graphicè depinxiſſe videtur τὸ ἐπηχὸν iſtud τῆς σφρόνος. nos dicimus, a louring look. Vide *infr.* ad § 59. Sed nec minùs *Sueton. l.* 4. *c.* 50. in *Caio.* cui *frontem torvam* ubi tribuerat, *Vultum*, inquit, *naturâ horridum ac tetrum, etiam ex induſtria efferabat, componens ad ſpeculum in omnem terrorem ac formidinem.* Cæterùm D. Salmaſ. iſta & luxata & perturbata ſuſpicatur: jungi ſic debere. Τὸ ὀπίσω τοῦ σφρόνος λίαν ὀξὺ φύον, ἀυτῷ γὰ τότῳ ὀφθαλμοῦσθαι πορῷ, ὅτι ὀφθὲ τὴν λόγον. atque hæc ſubſequi poſt illa quæ *ſupra* § 10. habebamus. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ σφρῆξις κατὰ φύσιν ὄζιν καὶ κατὰ λόγον. *Si in animali rationali eadem actio ſecundum naturam & ſecundum rationem; ira in vultu effervescens, quæ præter naturam eſt, etiam præter rationem.* Illud, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπορθέδη, ὥστε ὅλως ὀξαφθῶσι μὴ δυνάζ. ad præcedentia § 22. cenſet idem pertinere, & de *lucerna* dici, quæ aliquando ſic extinguitur, ut poſſit iterum accendi, aliquando verò, ubi in totum oleo defecta eſt, ità extinguitur, ut denuo accendi nequeat. Suſpicatur ergò poſt exemplum *arculæ*, cui grave non eſſe dixit ſolvi, ut nec compingi, addidiſſe & ſimile de *lucerna*, (prout *l.* 8. § 17. poſt exemplum *bullæ* idem fecit) cui non eſt grave extingui, ut nec accendi, etiamſi eò modò extinguatur, ut non poſſit lumen ſuum recuperare. reliqua aliunde irrepſiſſe autumat; quibus de medio ſublatis, periochen hanc antegreſſam cum proximè ſequenti commodè cohæſuram. & ſunt revera ſectio 22ª. & 24ª. prout nos eas diſtinximus, ejuſdem planè argumenti.

Εἰ γὰ καὶ ἡ σωφρόνησις τὸ ἁμαρτάνειν οἰκήσεται [μὴ] ἁμαρτάνειν, & de innocentiæ confidentia intelligatur. Melius opinor, Xyl. *Nam ſi etiam ſenſus peccati nullus erit.* hoc eſt, nam ſi eò uſque in vultûs obfirmatione proceſſeris, ut jam peccati ſenſum omnem amittas, quid amplius tibi vivere proderit? Galen. *de diffir. puls. lib.* 4. σφυσμὸν, inquit, appellant veteres, τὴν ἐν ταῖς φλεγμοναῖς γινομένην αὐτῇ τῇ κάμνοντι σωφρόνησιν. Idemque *therapeut. l.* 13. *c.* 1. Ἡ πτε ἅμα τῇ φλογόσει καὶ τάσιν ἔχει ἐκεῖ τὸ μόριον, ἡμῖν δ' ἀπλουζίαν, ἀυτῷ τι κάμνοντι διὰ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης σωφρόνησεως. Ità medicis familiaris an peculiaris vox iſta videtur, affectionem illam denotans, quâ æger eorum quæ in corpore ſuo fecius ſe habent, ipſe ſenſum obtinet. A corpore ad animum tranſtulit, ut Marcus hîc, ità & Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας σωφρόνησις τῆς αὐτῶ ἀδρενείας καὶ ἀδωκαμίας Clemens generaliùs de utroque pariter uſurpavit, *ſtrom. l.* 1. Εὐρετικὸν γὰ καὶ ἐπιγνωστικὸν ἡ σωφρόνησις, ὀπτέλλον πρακτῶς ἀναστρέφεσα· σωφρύει γὰ τὸν ὀπτέλλον, ἡ εἰς ὀπτήμιον σωφόκησις. Idem vult, ſed ſignificantiùs paulò dictum, quod Gregor. Naz. *epitaph. in Patr.* Εὐρετικὸν γὰ τὸ πάσχειν. & *ad cives ſuos in anguſt.* Τολμητὸν πρὸ τὸ ἁλγεῖν. Tunc ergò ἡ τῶ ἁμαρτάνειν σωφρόνησις οἴχεται, cùm crebro peccandi uſu, τυλῶται λοιπὸν ἡ ψυχὴ, *callum quaſi quendam contraxit animus*, ὥστε μηδ' ἐπιστάσθαι ὕστερον ὅτι ἁμαρτάνει, *ut deinceps ne peccare quidem ſe animadvertat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18.

Τίς ἐπ τῶ ζῆν αἰτία; | Vide *l.* 9. § 2.

§ 25. Πάντα ὅσα ὁρᾷς | De Catone Senec. *epiſt.* 71. *Quid ni ille mutationem reipub. forti & æquo patereturanimo? quid enim mutationis periculo exemptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus: quamvis Deo agente ducatur, non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus; naſci debent, creſcere, extingui. quæcunque vides ſupra nos currere, & hæc quibus innixi atque impoſiti ſumus velut ſolidiſſimis, carpentur ac deſinent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqualibus iſta ſpatiis eodem natura demittit. quicquid eſt, non erit: nec peribit, ſed reſolvetur. nobis ſolvi perire eſt. proxima enim intuemur: ad ulteriora non proſpicit mens hebes, & quæ ſe corpori addixerit. alioqui fortiùs finem ſui ſuorúmque patceretur, ſi ſperaret omnia illa ſic invitam mortemque per vices ire, & compoſita diſſolvi, diſſoluta componi: in hoc opere æternam artem cuncta temperantis Dei verti.* Vide *ſupr.* § 23. & *lib.* 9. § 33.

Καὶ πάλιν ἄλλα | Naſo *Metamorph. l.* 15.

Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim. ———
Nec ſpecies ſua cuique manet: rerúmque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Senec. *epiſt.* 30. *Quis queri poteſt, in ea conditione ſe eſſe, in qua nemo non eſt? prima enim pars æquitatis eſt æqualitas. Sed nunc ſupervacuum eſt naturæ cauſſam agere, quæ non aliam voluit legem noſtram eſſe, quàm ſuam. quicquid compoſuit, reſolvit: & quicquid reſolvit, componit iterum.*

Ἵνα δὲι τελεῖς | Hoc eſt quod Maxim. Tyr. *orat.* 25. *ad l.* 4. § 40. διὰ τὸ τῶ ὅλω χαυνεργίαν. Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 14. Ariſtot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Εἴπερ ἀεί τι ἐξ ὄντων ἀπέρχεται, διὰ τί ποτ' οὐ πάντα πάλαι καὶ φανερὸν τὸ πᾶν; διὰ τὸ τὸ μὲν τῶδε φθορὰν ἄλλου εἶναι γένεσιν, καὶ τὸ μὲν τῶδε γένεσιν ἄλλου εἶναι φθορὰν, ἀπαυστον ἀναγκαῖον εἶναι τὴν μεταβολήν. Γένεσις δὲ γένεσιν διαδεχομένη, καὶ σφοδρὰν ἀπαντᾶζειν βέλτιον. Clem. *ſtrom. l.* 4. & Philo *de mund. immort.*

Μὲ ου

Μένει γὰρ ὑπαρχὴ φθειρομένων ἡ ἐν ἕξει, περίσσιον ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον.

§ 26. Τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβών | Vide *l.* 6. § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. Epictet. *enchir. c.* 41. Ὅταν τις κακῶς ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐκ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅτι καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπερασμένον ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, ὃ τὸ συμπερασμένον βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθεὶς ἀπὸ τούτων ἂν ὁρμώμενος ὡράως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδορεῖσθαι ὑπερθήσῃ· καὶ γὰρ ἐκεῖνο, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ

Ἐλεήσεις | At hoc dogma Stoicum non admittit. Vide *ad l.* 2. § 13. Epictetus tamen etiam *l.* 1. *c.* 18. Χαλεπαίνειν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; & mox: ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον.

Δεῖ ἓν συγγνώσκειν | Tu, inquit, aut eôdem, aut pari morbo laboras: igitur ignoscere debes gemina peccanti. Flaccus *l.* 2. *sat.* 3.

O major, tandem parcas, insane, minori.

Et Senec. *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Siquidem ut Flaccus *l.* 1. *sat.* 3.

——— *æquum est*
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

Itaque quod Guigo *meditat. c.* 15. *Non fit exactor vindictæ, qui petitor est veniæ.* Verùm ignoscere istud Stoæ adversatur. Vide *ad l.* 1. § 15. Vide & *lib.* 11. § 18. & *ad lib.* 5. § 22. Demonactem.

Εἰ δὲ μηκέτ' | Dilemmate probat non irascendum peccanti. aut in eodem, inquit, errore versaris, & erranti ignoscas æquum est, nisi te ipse prædamnare volueris: aut tanìori uteris judicio, & propitius esse debes illi, qui falsi specie, recti ignarus abripitur. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 27. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα | τὰ ἀπόντα, M. Casaub. *futura*; ut eôdem referatur, quò illud *suprà* § 7. Τὰ μέλλοντα μὴ παρασπᾶν. Melius Xyl. *ea quæ absunt*, sive *quæ desunt tibi*. Hoc est enim quod vult Marcus, ut non tam quæ nobis desunt, animis nostris obversentur, quò illorum cogitatione ad sortis præsentis displicentiam aliquam impellamur, quam de eis quæ adsunt, seriò cogitemus, quò in statu præsenti nostro acquiescamus libentiùs. Hinc reprehensio illa Euripidea in *Hippolyt.*

Οὐ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν·
Τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ.

Et Auson. *idyll.* 15.

Spernimus in commune omnes præsentia. ——

Manil. *l.* 4.

Nec quod habet, numerat; tantùm quod non habet, optat.

Liban. *orat.* 31. de avaris. Ἀρκεῖ δὲ αὐτοῖς ἡ παρὸν ἀγαθόν. τὸ δ' ἀπὸν, ὅτι μὴ πάρεστιν, οὐδενός. Democritus itidem apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Ἀνόητοι ἦσαν ἀποθνῄσκειν ὀρέγονται· τὰ δὲ παρόντα κεφαλεώτερα ἐόντα ἀμελοῦσιν. qui & contrà *ib. c.* 17. Εὐφραίνου, ἐὰν μὴ λυπῶμαι ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει. quod Epicteto tribuit Maxim. *collectan. c.* 28. Senec. *epist.* 74. *Queris quare virtus nullo egeat? præsentibus gaudet; non concupiscit absentia.* Optimè Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. & Maxim. *c.* 22.

Ἐὰν οἷς ἔχομεν, τοῖσδε μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητῶμεν, ὧν ἐπιτύχωμεν,
Ὧν ἢ δ' ἑαυτοῦ ἐσμεν' ἐστερημένοι.

Si quæ bonorum habemus, his non utimur,
Quæ non habemus, quærimus; his carebimus,
Nobismet ipsi dum nos, eis, dum fors negat.

Plut. *de tranquill.* Μανικὸν γάρ ἐστι τοῖς ὑπολυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν ἢ τοῖς σωζομένοις· ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια, ὑπὸ πολλῶν παιδίων ἂν ἕν τις ἀτέλεστον ᾖ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα περισείσαντα κλαίει καὶ βοᾷ τὸν αὐτὸν τρόπον δεῖ ἐν ὀχλησάντων ὑπό τινος πάθους, καὶ τἆλλα πάντα ποιεῖν ἀνόνητα ἑαυτῷ, ἀθυρομένους καὶ δυσφορήσαντας. καὶ τί φησι τις ἂν [οὐκ] ἔχομεν; τί δ' οὐκ ἔχομεν; delenda enim negativa prior. Subjungit idem Arcesilai dictum. Οἱ πολλοί, inquit, ποιήματα μὲν ἀληθείας καὶ γεφυρὰς καὶ ἀνδριάντας οἴονται δεῖν ἀκριβῶς καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ὑπερθαυμάζοντες τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ὄψει θεωρεῖν τὸν δ' αὐτῆς βίον ἔχοντα πολλὰς καὶ ἀτρεπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ, καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὐτῆς δὲ καὶ τῆς ἰδίων καταφρονοῦντες.

Πῶς ἂν ἐπιζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν | Plut. ibid. Καί τοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν δεῖ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐποπτεύειν, καὶ τὰ καθ' ἑαυτόν· εὐθυμήσομεν δὲ τάχιστα μᾶλλον παρόντων, ἂν μὴ παόντων αὐτῆς φαντασίαν λαμβάνωμεν· ἀναμιμνήσκοντες αὐτοὺς πολλάκις, ὡς πεφευγότων ἐστὶν ὑγιαίνοντας, καὶ πλεμεμηρότων εἰρήνην· &c. καὶ τὸ στέργειν νομιζόντων, ὡς ἀναγκαῖον. ὁ δὲ τότε γίνεται μέγα καὶ τίμιον ἡμῖν, ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον δέ, τὸ μηδὲν ἐστιν· ὑδενὶ γὰρ ἀξίαν τὸ μὴ εἶναι προσίδηται· ὃ δὲ δεῖ κλάειν μὴ ὡς μεγάλα, καὶ τρέμειν ἀεὶ σκιρτῶντας, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ στερηθῶμεν· ἔχοντας δὲ παρῶν καὶ καταφρονεῖν, ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ χαίρειν μάλιστα ὅτι τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν, ἵνα καὶ τὰς ἀποστολὰς, ἂν συμπέσωσι, φαιδρότερον φέρωμεν. Idem *ad uxor. consol.* Καὶ δεινὸν ἔστιν ἑτέρῳ μὲν ἡδέως ἂν ἐλέσθαι τὸν σὸν τύχαι, καὶ τότε φρονοῦντα, ἐφ' ᾧ σοὶ ἀνιάσθαι σε δὲ ἐγκαλεῖν καὶ δυσφορεῖν παρούσης, καὶ μηδὲ ἐν αὐτῷ τῷ δάκνοντι αἰδεῖσθαι πλείστης ἔχει τὰ σωζόμενα χάριτας ἡμῖν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τοὺ ἀκαρδάλους καὶ μεσέρεις Ὁμήρου στίχους ἐκλέγοντες, τὰ δὲ πολλὰ καὶ μεγάλα τῆς ποιητικῆς ὑπερβατικῶς, ὥσπερ ἐξαχειζὸν

κειδῶν ϗ συκοφαντῶν τὸ βίω τὰ φαῦλα, τοῖς ϑ χρησοῖς ἀνάξθρως ϗ συγκυκωμένως ὀπιδάλλουσιν, ὅμοιόν τι τοῖς ἀνελδυθέρως ϗ φιλαργύρως πάσχειν, οἱ πολλὰ συμάγοντες ἐ χρῶνται παρῶσι, ἀλλὰ θησαυροῖς ϗ δυτφερῶσιν ἀπολωδόσιν. Et mox: Οὐ γάρ ὅτι ταῦτα μεγάλα μὴ τοῖς σεμνοῖς ἀγαδὰ, μικρὰ ϑ τοῖς ἔχουσιν.

Μὴ διὰ τὸ ἔτος ἀσμενίζειν | Διὰ τὸ, Annot. Lugd. sed utrumvis consistet probé. ut διὰ, vel *per*, vel *propter* hìc significet; *dum istis libenter acquiescis*, sive, *istis delectando, & acquiescendo*; vel *eò quod istis delectaris & acquiescis*. ego illud malim, ob ἑδίστης. Hesych. Ἀσμενίζει, χαίρει, ἀγάλλεται. Ἀσμένως, μϗ χαρᾶς, ἡδέως, εὐκλέως, σεσυμένως, ἑκουσίως. Vide *ad l.* 5. § 9.

Ἐκπιμᾶν αὐτὰ | Flaccus *lib.* 1. *epist.* 10.

Quem res plus nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus — Marci mentem expressit optimè.

Ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ, παροχθήσεσθαι | Ità considerandæ nobis commoda ea, quæ ex præsentibus rebus decerpimus, nè tamen erga has eo animo afficiamur, ut ex amissione earum perturbemur. Plut. *de tranquill.* Ὦ, ϑ δίδωσι σοὶ τὸ τύχω ἀδεῶς ϗ ἀδύμως εἰσεῖν ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν. ἂν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχος, ἢν ἀπολείπῃς, τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσις τοῖς παροῦσι τὸ παρῤῥαλέον, ϗ μὴ δηλὸς αὐτῷ τὼ ἀποβολὼ, ὡς ἀφόρητον. Sen. *de vit. beat. c.* 20. *Ego divitias & præsentes & absentes æquè contemnam: nec si alicubi jacent, tristior; nec si circa me fulgebunt, animosior, fortunam nec venientem sentiam, nec recedentem.* Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 29. de Fortunâ;

Laudo manentem; si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit: & mea
Virtute me involvo; probamque
Pauperiem sine dote quæro.

§ 28. Εἰς αὐτὸν σωιελῶ | Ità *lib.* 8. § 41. & 48. & *l.* 11. § 12. & *l.* 12. § 3. Τὸ ἡγεμονικὸν εἰς ἑαυτὸ συσεῤῥὲν, σφαῖρος κυκλοτερὴς ϗ αὐτεπαρκὴς γίνεται. Quod Plato *in Phædon.* Τὼ ψυχὼ αὐτὼ εἰς αὐτὼ ξυλλέξασϑ ϗ ἀθροίζεσθαι. & rursus, σωαθροισμῶν αὐτὴ εἰς αὐτό. & de Sarapione Damascius (opinor) apud Suidam: Σωάγων ἑαυτὸν ἀεὶ ϗ σωαιρῶν, ὡς οἷόν τε σοὶ τὸ εἶσω ϗ τὸ ἀμερίστερον. Verùm Marcus cùm σωιελεῖσθαι dixit, *Erinacei* sive *Echini* imaginem in animo habuisse videtur,

Ὅς εὖτ' ἂν ἄλλων θηείων ὁρμὴ μάϑῃ,
Στεῤῥὸν ἀμῦ' ἄκανθαν εἰλίξας δέμας,
Κεῖται δακεῖν τε ϗ θιγεῖν ἀμήχαν Θ'.
Qui simul ab aliis impeti se scit feris,
Denso sub orbe sentium corpus tegens,
Morsique ab omni tutus ac tactu jacet.

hoc est quod Marcus, *l.* 8. § 45. ἀκαταμάχητον γέγεται. neque enim Grotio accedere possum, qui postrema illa vertit,

Mordere & ultro tangere ignarus, jacet.

melius Campens. si metri rationem habuisset;

Sic jacet ut nec attingi nec morderi queat. Et Erasm.

Tutus jacet: morsuque tactûque omnium.

Versus Ionis sunt Tragici in *Phœnice*; quos exhibent Plut. *in collat. terrestr. & aquat.* Athen. *dipnos. l.* 3. Schol. *ad Aristoph. equit.* & Zenobius in *proverb.* Ælian. *hist. animal. l.* 6. *c.* 54. Μέλλων ἁλίσκεσθαι ἑαυτὸν σωειλήσας, ἄληπτον ἑρμάζεται. Oppian. item ἁλιευτ. *l.* 1. *v.* 363.

Φραξάμενοι πυκινῆσιν ὑπὸ σεσολῆσιν ἀκάνθης
Εἰλεῖται σφαιρηδὸν, ὑφ' ἕρκεϊ γυῖα φυλάσσων,
Ἔνδοθεν ἑρπύζων. —

Ità Plin. *l.* 8. *c.* 37. *Ubi sensere venantem, contracto ore, pedibus, ac parte omni inferiore, quâ raram & innocuam habent lanuginem, convolvuntur in formam pilæ, nè quid comprehendi possit præter aculeos.* Et Ambros. *hexamer. l.* 6. *c.* 4. *Echinus iste terrenus, quem vulgò hericium vocant, si quid insidiarum præsenserit, spinis suis clauditur, atque in sua se arma colligit, ut quicunque cum contingendum putaverit, vulneretur.* Indè natum proverbium,

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Ars varia vulpi est, una echino maxima. Erasm. Facere huc videtur & Horatii illud *suprà* laudatum,

Mea virtute me involvo.

Ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοσεργοῦντι | Vide *lib.* 5. § 14. & *l.* 8. § 7. Sen. *ep.* 74. *Una hæc via est ad tuta vadenti, & externa despicere, & honesto contentum esse.* Idem *ep.* 76. *Illud est quod imperitos in vexatione corporis malè habet; non assueverunt animo esse contenti.*

§ 29. Ἐξάλειφον τὼ φαντασίαν | *Expunge, dele phantasiam*, sive *imaginationem*: non omnem tamen, sed falsam & fallacem. Vide *l.* 6. § 13. & *suprà* § 2. & 17. & *l.* 8. § 29. & *l.* 9. § 7.

Σῶσον τὼ νοερὰν σασίαν | Vide *l.* 2. § 2.

Πεῖγεφον τὸ ἐνεὸς | Vide *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 31.

Δίσλε | Vide *l.* 4. § 21.

Ἐννόησον τὼ ἐφάπτω ὦσαν | Vide *ad lib.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. Basil. Cæsar. *orat.* 13. *de bapt.* Περσήκει ϗ τὸν ἀρχόμενον τῆ βίω, ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν τὼ τελευτὼ. Senec. *ep.* 12. *Mors tam juveni ante oculos debet esse, quàm seni.* Epictetus *enchirid. cap.* 22. Θάνασ Θ ϗ φυγὴ, ϗ πᾶσα τὰ δεινὰ φαινόμενα σοὶ ὀφθαλμῷ ἔσω σοι κϑ' ἡμέραν· μᾶλισα ϑ πάντων ὁ θάνασ Θ· ϗ ὅδὲν ὑδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, ὅτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις πνός. Musonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὼ ἐνεσκηκέναι ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ σεσευτύπωσον αὐτὼ ὡς ἐφάπτω βιῶναι. Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 22. ex Ciceronis *Verrin.* 4. *Semper ità vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur; putemusque nos momentis omnibus, non in aliquo orbis terræ theatro ab hominibus, sed desuper spectari ab eo,*

qui

qui & judex & testis idem futurus est. Idem autem, ut Joan. Chrysost. *tom. 2. orat. 67.* διὰ τοῦτο ἄδηλον ἡμῖν ἐποίησε τὴν τελευτὴν, ἵνα εὐδηλον ποιησώμεθα τὴν καθ' ἡμῶν κ) τὴν σφοδρότητα. hoc est; ut Aug. *homil. 13. Ultimum diem latere voluit, ut omnes observarentur.* Et quod Gregor. Rom. *in Job. l. 12. c. . Dies ultimus salubriter ignoratur, ut semper proximus esse credatur. Quomodo enim de die in diem differendo peccas, cùm extremum diem, an iste sit, nescias?* Aug. *epist. 145.* Senec. *ep. 61. Id ago, ut mihi instar totius vitæ sit dies. non tanquam ultimum rapio, sed sic illum aspicio, tanquam esse vel ultimus possit.* Idémque *epist. 114. Quicquid facies, respice ad mortem. Nulla res magis prodcrit, quam cogitatio mortalitatis.* Idem *de ira l. 3. c. 42. & ep. 12. Sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agmen, & consummet atque expleat vitam. Qui omnes dies, tanquam ultimum ordinat; nec optat crastinum, nec timet.* Idem *de brev. vit. c. 7.* Horat. *l. 1. epist. 4.*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Martin. Dunienſ. in ethic. *Dies omnis pro ultimo habeatur.* Et Hieron. *in Matth. c. 24. Sic quotidie vivamus, quasi die illâ judicandi simus.*

Τὸ ἑκόντος ἀμάρτημα | Quod ab altero peccatum est, illi dimitte, cujus est, & ad quem pertinet. Idem *l. 9. § 20, 38. Sua vitia quisque fugiat: nam aliena non mocebunt.* Guigo *meditat. c. 2. § 7.*

§ 30. Συμπαρεκτείνειν | Vide *suprà* § 4. & *l. 6.* § 3, 53.

§ 31. Φαίδριμον | Vide *lib. 3. § 5.* & *lib. 4.* § 26.

Φίλωνος | Vide *suprà* § 22. & *l. 3. § 9.*

Ἀκολούθησον θεῷ | Senec. *de vit. beat. c. 15. Sapiens semper habebit in animo illud vetus præceptum, Deum sequere.* Vetustissimum sanè. Etenim Mosi tribuit Philo *de migrat. Abr.* Τέλος ἦν ὄφις κατ' τὸν ἱερώτατον Μωσῆν, τὸ ἕπεσθαι θεῷ. Cæterùm alii aliis tribuunt. Pythagoræ Boethius *consol. l. 1. c. 4. Instillabas auribus cogitationibusque meis Pythagoricum illud,* Ἕπου θεῷ. Homero etiam Stobæus *eclog. tom. 1. l. 2. tit. 3.* Ὅσσ' αἰνίξαθαι μῦθ' Ὁμηρος ἐπόντα,

——κατ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

ab eo Pythagoram sumpsisse. Alicui è septem sapientibus Cicero *de fin. l. 4. Quæque sunt vetera præcepta sapientum, Deum sequi; se nosse,* &c. & Soliades apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* Zenoni Epictetus apud Arrian. *dissert. l. 1. c. 20.* Τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς. Vide *l. 10. § 11. & l. 12. § 27, 31.*

Πάντα νομιζε | Hoc est, quod Manil. *l. 4.*

——*certâ fluunt omnia lege.*

Naſo *Metam. l. 3.* ——*fatali lege geruntur.*

Hemiſtichium videtur poetæ cujuſpiam: ideo præmiſit, ἐκεῖνος μὲν φησι. autor nimirum ille, quiſquis fuerit. ut *l. 4. § 18.* quanquam Xyl. de Deo accipit, quaſi is hoc dicat. illud malim cum M. Caſ. Manil. idem *l. 1.*

Sed nihil in tota magis est mirabile mole,
Quàm ratio, & certis quòd legibus omnia parent.

Pindar. *Nem. od. 5.*

——πότμος ἥ κείνει
Συμφωνὸς ἕρχων πάντων.——

Senec. *de provid. c. 5. Scito omnia certâ & in æternum dictâ lege decurrere. non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt.* (quod in *Herc. fur. 2. Certo veniunt ordine Parcæ*) *olim constitutum est, quid gaudeas, quid fleas.* & *epist. 96. Decernuntur ista, non acciduni.* Idem *epist. 76. Virum bonum concedas necesse est, summæ pietatis erga deos esse. itaque quicquid illi acciderit; æquo animo sustinebit. sciet enim id accidisse lege divinâ, quâ universa procedunt.* Et in *quæst. nat. l. 3. præfat. Quid est præcipuum? posse læto animo adversa tolerare; quicquid acciderit, sic ferre, quasi tibi volueris accidere. debuisses enim velle, si scisses omnia ex decreto Dei fieri.* Et *epist. 71. Magnus animus Deo parcat, & quicquid lex universi jubet, sine cunctatione patiatur.* Vide *ad l. 10. § 5.*

Ἔτι εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα | Locus corruptus; nec qui certò absque codicum ope restitui possit. Xyl. ἓν εἰ δαιμόνια τὰ στοιχεῖα. *quod si divina sunt etiam elementa.* Cas. Τί δὲ εἰ μόνα τὰ στοιχεῖα; *quid verò si elementa sola ferantur lege?* Boot. ἓν [μᾶλλον] εἰ δαίμονα τὰ σ. *multò etiam magis, si permanent elementa.* Lectoris esto arbitrium, vel eligendi si quod ex istis libuerit, vel proferendi, si quid potuerit istis probabilius certiúsve eruere.

Ἡ ὀλίγαν ὀλίγα | Xyl. ἢ δὲ λίαν, sed suppletsimul quod deesse videbatur, aut admodum pauca [secus] D. Boot. εἰ μὴ λίαν ὀλίγα. atque ea proculdubio Marci mens; *pauca admodum fortunæ relinqui.* De viro certè sapiente Epicurus ipse in *select. sentent.* apud Laert. *l. 10.* & Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 7.* Βεβαίως σοφῷ τύχη παρεμπίπτει. τὰ μὲν μέγιστα κ) κυριώτατα ὁ λογισμὸς διάκει, κ) κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον διοικεῖ κ) διοικήσει. hoc est, ut Senec. *de constant. c. 15. Rarò sapienti intervenit fortuna. Vis tu,* inquit, *fortiùs loqui, & illam ex toto submovere?* ut Cicer. *de fin. l. 2. Exiguam fortunam intervenire sapienti: maximásque ab eo & gravissimas res consilio ipsius & ratione administrari.* ut Vitruv. *præfat. l. 6. Pauca sapientibus fortunam tribuere. quæ autem maxima & necessaria sunt, animi mentisque cogitationibus gubernari.* Itaque Aristot. in *ethic. magn. l. 2. c. 8.* Οὐ πλοῦς θεῷ νῦς κ) λόγος, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη· ἢ ἥ ἐλαχίστη τύχη, ἐνταῦθα πλεῖστος νῦς. De Deo ac providentia divina multò magìs hoc sentire pium est, nihil esse quod sit lege divinâ exemptum. Eximunt tamen, ut paucula, sed dubitanter, hîc Marcus, ità parvula & exigua non pauci. Balbus ex Stoicorum sententia apud Cicer. *de nat. Deor. lib. 2. Magna dii curant, parva negligunt.* Euripid. apud Plut. *de leg. post. c. 7.*

Ζεὺς

Ζεὺς γὰρ τὰ μὴ τοιαῦτα φρονπίζει βροτῶν·
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἐᾷ.
Nimque id genus res Jupiter mortalium
Curat, minora cæteris linquit Deis. Grot.
Idémque ;——τῶν ἄγαν μὴ ἅπτεται
Θεὸς· τὰ μικρὰ δ' εἰς τύχην ἀνεὶς ἐᾷ.
——*res enim summas Deus*
Tractat : minores ire, quà fors fert, finit. Grot.

Laudat idem Plut. in *præcept. polit.* & in *lib. de iracund. coerc.* ſubjungens tamen, Ἐγὼ δ' ἐν τῇ τύχῃ μὴ οὐδὲν οἶμαι δεῖν ὀκνηρὸν εἶναι, οὐδὲ παροξᾶν τὸν νῦν ἔχοντα· πρὸς ἐνίους γὰρ καὶ τὰ μὴ γυναικὶ, τὰ δ' οἰκέταις, τὰ δὲ φίλοις, &c. ut Jupiter ſcil. Euripideus minora quædam diis minorum gentium. Stoicos interim notat in *ſene polit.* quòd Jovem depingant, Εἰς πάντα παρεγγεγραμμένα καὶ πᾶσι καλαμιγνύμενα ἑαυτὸν. & *de commun. notit. c.* 17. quòd eidem tribuant, ἀνθρώπῳ τινὰ φρόνησιν καὶ κυβερνῆσθαι ὁπωσοῦν ἐπιτάττειν. quod non intelligere ſe profiteatur, quî poſſit cùm Dei vel majeſtate vel beatitate conſiſtere : ignarus interim ipſe immenſæ vel potentiæ vel prudentiæ divinæ. Chryſippus certè providentiæ numinis nihil prorſus quicquam ſubtrahit. Apud Plut. *ibid. c.* 30. ex *de natur. l.* 1. Θυμὸν τελέσχολον ὅτι τῶν μερῶν ἔχειν ἄλλως, ἀλλ' ἢ κατὰ τὸν Διὸς βέλτιστον· ἀλλὰ πᾶν μὲν ἔμψυχον ὑπὸς ἔχεσθαι καὶ ὕπνου δεῖσθαι, καὶ πόνου, ὡς ἐκεῖνο ἄγει, κακοῦσθαι ὑπαρχόντα, καὶ ἴσχει, καὶ διαπονεῖν. Et apud eund. *de contradict. Stoic. c.* 30. Οὐδὲν γὰρ ὅτι ἄλλως ἢ κατὰ μέρος ψυχῆς, οὐδὲ τελέσχολον, ἢ κατὰ τὸν κοινὸν φύσιν, καὶ κατὰ τὸν εἱμαρμένον λόγον. Ὅτι δὲ, inquit Plut. ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, εἱμαρμένη καὶ πρόνοια καὶ Ζεύς ἐστιν, οὐδὲ τὰς Ἀνθρωπίνας λήθεται. παλαιὸν γὰρ ταῦτα θρυλλοῦσι καὶ αὐτοί· καὶ τὶ,

——Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

ex *Iliad. δ. v.* 5. Faciunt huc quæ Dominus ipſe Chriſtus, de *paſſerculo*, de *pilo. Matth. c.* 10. *v.* 29, 30. quæ Petrus etiam Apoſtolus de Chriſti Domini ipſius cæde : apud Luc. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 4. *v.* 28. Verùm non eſt animus iſta ulteriùs proſequi. Marcus pauca forſan excipi poſſe autumat, Chryſippus omnino nihil. Huic accedit & Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων πρὸς ἀπιστεῖ. Addubitare tamen videtur Chryſippus *de eſſentia l.* 3. ubi de malorum origine quæſtione inſtitutâ, Πότερον, inquit, ἀπολωλότων τινῶν, καθάπερ ἐν οἰκίαις μείζοσι παραπίπτει τινὰ πίτυρα, καὶ ποσὶ πυρεσί τινες, ἢ ὅλων ἓν οἰκονομικῶν ; & ſic Marcus iſtic. Vide *ad l.* 2. § 11. & *ad l.* 8. § 20.

§ 32. Εἰ σκέδασμὸς, ἢ ἄτιμοι, ἢ κένωσις] Xyl. & Caſ. pro εἰ legunt ἢ. ut quinque membra conſtituantur ; Elementorum diſſipatio, in atomos reſolutio, annihilatio, extinctio, tranſmigratio. poteſt tamen retineri conditionalis, ut dicatur, *ſive diſſipatio, ſive reſolutio, ſive annihilatio detur, omnino unum è duobus iſtis conſequatur neceſſe eſt, ut vel extinguatur anima, vel transferatur.* ſicut *l.* 5. § 33. εἴτε σβέσις, εἴτε μετάστασις. Conjunguntur autem σκεδασμὸς & ἄτιμοι *l.* 6. § 24. diſtinguuntur *infrà* § 49. διάλυσις ἀντιμελοκῶν ἀτομικῶν, & σκορπισμὸς στοιχείων. & *l.* 8. § 25. σκεδασμὸς, σβέσις, μετάστασις. & *l.* 11. § 3. σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. quod diſtributioni tamen priori favet. Quàm ambiguus autem in iſtis Marcus ; ſed & exteri plerique. vide *ad l.* 4. § 21.

Ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις] Sen. *ep.* 65. *Mors quid eſt ? aut finis eſt, aut tranſitus. nec deſinere timeo ; idem eſt enim quod non cœpiſſe : nec tranſire ; quia nuſquam tam anguſtè ero.* & *epiſt.* 24. *Mors nos aut conſumit aut emittit. emiſſis meliora reſtant, onere detracto conſumptis nihil reſtat : bona pariter, malaq; ſubmota ſunt.* & *epiſt.* 72. *aut in meliorem emittitur vitam, lucidius tranquilliuſque in divina manſurus : aut certè ſine ullo futurus incommodo naturæ ſuæ reſcebitur, & revertetur in totum.* & *de provid. c.* 6. *Contemnite mortem, quæ vos aut finit, aut transfert.* Apud Plut. *conſol. ad Apollon.* ex Platonis *apolog.* Socrates, παρασκευάζου ἦ τὸν θάνατον ἡγεῖ τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, ἢ περὶν φθορᾷ τινι καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· κατ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν ἔστι).

§ 33. Τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον φορητόν] Æſchylus :

Θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον.
Confide : tempus haud habet ſummus dolor.

Et Sophocl. *Philoct.*

Ὀξεῖα φοιτᾷ, κοὐ ταχεῖ' ἀπέρχεται,
Acerrima accedit, fugit celerrima.

Æſchyli autem illud ubi laudaverat Plut. *de leg. poet. c.* 17. ſubjungit, Τοῦτό ὅτι τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ θρυλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι σωτόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μεγάθος οὐκ ἔχουσιν. ὧν τὸ μὲν ἄρρητον Ἀριστοτέλης ἐναργῶς, τὸ δὲ παρ' ἑαυτοῦ μέτριον παραπεπλῆχθαι ὅτι. εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σωτήριος παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Epicurus in κυρίαις δόξαις, apud Laërt. *l.* 10. καὶ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν σωτηρίως ἐν τῇ σαρκὶ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκρεσν τὴν ἐλαχίστην χρόνον πάρεσιν· αἱ δὲ πολυχρόνιοι τὴν ἀπροσκόπτων περιέχουσι τὸ ἡδύπαθες ἐν τῇ σαρκὶ, ἢ τὸ ἀλγοῦν. Et rurſus : Οἱ μεγάλοι πόνοι σωτήριος ἐξάγουσιν· οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. quod idem & ex Epicuro Plut. *de leg. poet. c.* 17. Cicer. *de fin. l.* 1. § 40. *Dolor in longinquitate levis, ingravitate brevis ſolet eſſe ; ut ejus magnitudinem celeritas, diuturnitatem alleviatio conſoletur.* Et *l.* 2. § 22. *Jam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam è narthecio promunt ; ſi gravis, brevis ; ſi longus, levis.* & rurſus, § 93. *Maximus dolor brevis eſt. Summus dolor plures dies manere non poteſt.* Verùm

is cùm Epicuri ratiocinationem illam ridet exagitatque *ibidem*, tum & Epicurum nos eà derisui habere contendit, *Tuscul. l.* 2. § 44, 45. Tertullian. *apolog. c.* 45. *Sic & Epicurus omnem cruciatum dolorenque deprecatur, modicum quidem contemptibilem pronunciando, magnum vero non diuturnum.* Sext. Empir. *adv. ethic. c.* 5. Πόν☉ ὁ μὲν ἀκρότατ☉, ἡ εἰ τὰ μάλιστα παρηλικώτ☉, ἀλλά τοί γε πρὸς ἀκμὴν, ἀστραπῆς τρόπον, δεινοπάτους, ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δὲ μέσ☉ ἡ παρατείνων, ἔτι παρ' ὅλον ὅτι τὴν βίον, ἔτι σωματικῇ τῷ φύσιν, ἀλλὰ πολλὰς διαπαύσεις ἔχων καὶ ῥᾳστώνας. ἀνεκτὸς δ' ὤν, οὐκ ἂν παρείη. μέτρι☉ δ' ἐστί. Senec. *ep.* 22. *Dolor levis est, si ferre possum; brevis est, si ferre non possum.* & *ep.* 78. *Summi doloris intentio invenit finem. nemo potest valde dolere, & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem aut brevem faceret.* Et mox: *Utrum vis? longum esse morbum, an concitatum & brevem? Si longus est, habet intercapedinem, dat refectioni locum: multum temporis donat: necesse est ut exurgat & desinat. brevis morbus ac praeceps alterutram faciet; aut extinguetur, aut extinguet. quid autem interest, non sit, an non sim? in utroque finis dolendi est. hoc itaque solatium vasti doloris est, quòd necesse est desinas illum sentire, si nimis senseris.* & *ep.* 30. *nullum dolorem longum esse, qui magnus est.* & *ep.* 94. *Optimam esse doloris naturam, quòd non potest, nec qui extenditur, magnus esse; nec qui est magnus, extendi.* Idem *de provident. c.* 6. *Contemnite dolorem: aut solvetur, aut solvet.* At festivè Morus noster dilemma tam Marci quàm Epicuri eludit; qui cùm ex Epicuri mente ceciniset;

Dejiciat miseram tibi nulla molestia mentem;
Si longa est, levis est: si gravis est, brevis est.

subjungit statim tanquam ex sua;

Dejicit heu miseram, prosternit & utraque mentem:
Longa nec ulla, levis: nec gravis ulla, brevis.

Vide *ad l.* 8. § 58.

Καλὰ ἀπόλυψιν διανοῆ] leg. ὑπόλυψιν. mens, inquit, nihil mali subesse opinetur, & tranquillitas inter cruciatus etiam acerbissimos constabit; cùm mens interim nihilo deteriùs se habeat. Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 52. & *supra* § 2. & 14. & *l.* 4. § 7. & *infra* § 64.

§ 34. Ὡς αἱ ψῆφοι] Elegans similitudo, ab arenis, vel Libycis, vel maritimis, mutuata, quarum acervi cumulique, sive ventorum sive fluctuum vehementiâ ac violentiâ adacti, alii aliis superveniendo, illos sisti adoperiunt, obruúntque. non absimilis translatio, *l.* 9. § 28. in voce ὄπκυα πάσεις. nam & hanc de arenis illis usurpavit Plutarch. in Alex. οἱ λάβρες ἐν ἄμμῳ βαθείᾳ καὶ ἀχανεῖ πορδουμένοις ἐμπίπτοι νότ☉· ὡς πού καὶ πάλαι λέγεται περὶ τὸν Κυρῆσον σταθὸν, ἀνασπάσαι δίνα μεγάλῳ, καὶ κυματώσας τὸ πέδιον, μυριάδας ἀνδρῶπων πέντε καταχῶσαι καὶ διαφθεῖραι. historiam habes Herodot. *l.* 3.

§ 35. Πλατωνικόν] ex *Politic. l.* 6. codicum discrepantiam habes ad marginem adnotatum.

§ 36. Ἀντισθενικόν] Ex Epicteti *dissert.* apud Arrianum *l.* 4. *c.* 6. qui ut Cyro dictum ab Antisthene perhibet. Verùm utri Cyro dictum? majori? at hunc omnino non attigit. minori? nec hunc forsan unquam vidit. neutri, credo. sumptum existimo ex altero *librorum* an *orationum* Antisthenis, quibus *Cyri* nomen præfixit, in quo Cyro dicentem hoc aliquem induxerat. utriusque & Laert. *l.* 6. *c.* 1. Et Athen. *l.* 5. meminère. Refert & Laert. ut Antisthenis dictum, Βασιλικὸν, καλῶς ποιῆσαι, κακῶς ἀκοῦσαι. Verùm Alexandro Maced. tribuit Plut. in *apophth.* Βασιλικόν ἐστιν, εὖ ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν. Usurpavit & Dio Prus. *orat.* 47.

§ 37. Ἀισχὲν] turpe menti, cùm vultum componat, sese ipsam non componere.

§ 38. Τοῖς φεύγουσιν] Euripidis sunt ex *Bellerophonte*; ut docet Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros exhibent cùm Stobæus ipse, tum & Plut. *de tranq.* & *de Homer.*

Τοῖς φεύγουσιν δ' ἐχὶ θυμὸς χερός·
Μέλει δὲ καὶ τοῖς ἑδέν· ἀλλ' ὁ τυγχάνων,
Τὰ φεύγοντ' ὀρθῶς ἂν πάθῃ, φεύγουσι καλῶς.

Subjungit idem *de tranq.* ex Plat. *politic. l.* 10. Κυβεία γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βαλεῖν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. τούτων δ' τὸ μὲν βαλεῖν, ἐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ γινόμενα παρὰ τὰς τύχας, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, καὶ τὸ ἀβλαβὲς ἥκιστα. λυπήσει τοῦ ὀπτυχάνοντας, ἡμέτερον ἔργον ἐστὶν, ἂν ἓν φρενῶμεν. Idémque *ad Apollon.* Πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν, ἐν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ ὅπως ἐν πάσει κύβων πρὸς τὰ παρόντα πίπτοντας τὰ ἑαυτῶν πράγματα, ὅπη ὁ λόγος ἐρεῖ βάλλειν ἔχειν. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 103. Πεῖσμα τοῦ ἔοικεν ὁ βί☉· καὶ δεῖ ὥσπερ ὑφόν τινα πίπτειν τὸ συμβαῖνον. ἐπεὶ γὰρ ὅτιν ἀνωθεν βαλεῖν, ἀλλ' ἀναπεῖσαι τῷ ὑφῆναι. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 5. Αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν ἐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν τηρήσεις τὴν ἅμα μὲν τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δ' τὸ ἐπιμελὲς καὶ μὴ σκληρὸν, μηδ' ὀπισθουρμοῦν; αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, ὁ κύβος ἀδιάφορος. πότερον οἶδά τί μέλλει πίπτειν; τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελὴς καὶ τεχνικὸς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν· ὅταν καὶ ὅπῃ τὸ βέλτιον. Terent. *Adelph. act.* 4. *sc.* 7.

Ita vita est hominum, quasi cùm ludas tesseris:
Si illud quod est maximè opus, jactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas.

Atque hoc est, σφὸν κυβευτὴν imitari saltem; ut Sophocles apud Stobæum, *ad l.* 6. § 44. laudatus.

Πρᾶγμα-

Πεφύκασιν γὰρ ἀχὴ δυμοῦσθαι] Dio Pruſ. *orat.* 74. Οἱ σφαλλόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἢ νὴ Δία ἐμπεσόντες εἰς πηλὸν ἢ ῥοθέαν οὐκ ὀρθίζονται πρὸς λίθους ἢ πρὸ πηλοῦ τελέως γὰρ ἂν ἦσαν ἀπόπληκτοι. Νῦν αὐτοῦ αἰσθάνονται διὰ τὸ μὴ σφοδρὸν εἶναι. Verùm iram nonnullorum nihil quicquam ſubterfugit. Itaque Plut. *de irac.* Θυμῷ δ' ἀδικοῦντος ὀργὴν, ὡς ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμεθα καὶ πολεμίοις καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις, καὶ γονεῦσι, καὶ θεοῖς, καὶ Δίκῃ, καὶ θηρίοις, καὶ ἀψύχοις σκεύεσιν. Unde Galen. *de affect. cur. c.* 5. ὅπου ὁ θυμὸς ὀργὴν ἀποδεῖ μανίας, ἐξ αὐτῆς ἤδη ὢν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι, μαθεῖν ὅστιν. παίοντες γὰρ, καὶ λακτίζοντες, καὶ κατασχίζοντες ἱμάτια, καὶ θορυβῶδες ἐμβλέποντες, ἅπαντα φαίνονται, ἄχρι καὶ τοῦ καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλεισὶν ὀργίζεσθαι, καὶ τὰ μὲν κατεάττειν, τὰ δ' ἀκκεῖν, τὰ δ' λακτίζειν. Hoc autem nobis ab ipſa pueritia & infantia quodammodo inoleviſſe à nutricibus ipſis malè inſtitutis, conqueritur Epictet. *lib.* 3. *c.* 19. Νῦν δ' ἄλλως ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐλαλύθαμεν. ἐνθὺς ἔτι παίδων ὄντων ἡμῶν ὅ τι τοιοῦτον ἢ πίτυρον, εἴποτε φαγεῖν ἀλάσαιμεν χαίροντες, οὐχ ἡμῖν ἐπίπληττον, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε· τί γὰρ ἐπαίνειν ὁ λίθος; διὰ τοῦτο τὸν παιδίον σε μωρίαν ἔδει μεταβῆναι αὐτόν;

§ 39. Ἀθανάτοις τι] Cujus epici iſta ſint, nondum comperi. Videntur parentis alicujus verba, filium ad rem probè ſtrenuéque gerendam adhortantis. quibus gemina Solomonis illa *Proverb. c.* 23. *v.* 15, 16. & *c.* 27. *v.* 11.

Θεοῖς καὶ ἡμῖν] malim, Θεοῖσι καὶ ἡμῖν, metri cauſſâ.

Χάρματα δίνης] Siquidem, *Filius ſapiens parentem exhilarat.* Solom. *Proverb. c.* 10. *v.* 1. & *c.* 15. *v.* 20. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ τοῦτης πατρὶ,
Ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
Τῶν ἐξ ἑαυτοῦ.——
Major voluptas nulla genitori datur,
Virtute quàm ſi videat ac prudentiâ
Florere quenquam de ſuo exortum ſatu. Grot.

utì contrà rex idem ſapientiſſimus ; *Prov. c.* 17. *v.* 21. *Qui ſtolidum gignit, gignit merum mœrorem ſibi :* (ità malim, quàm cum Jun. *ad mœrorem.* quod exilius & jejunè magìs dictum videri poſſit) *paterque ſtulti non gaudebit.* quo loco non gaviſurum eò modo vult accipi Druſ. *obſerv. l.* 1. *c.* 22. *quò illaudatum Buſiris* apud Virgilium Gellius *noct. Attic. l.* 2. *c.* 6. quem ibi viſe ſis. cæterùm interpres Anglicanus iſta prioribus ità connectit, ut eum qui rebus ipſis, ubi ex animi ſententia non ſuccellerint, ſuccenſuerit, Diis hominibuſque ludibrio fore dicatur. viderint alii.

§ 40. Βίον θρείζειν] Euripidis eſſe ex *Hypſipyle* autor eſt Stob. *tom.* 2. *tit* 108. integros habemus apud Stob. *ibid.* Plut. *ad Apollon.* (ex quo, quia emendatiſſimos exhibere videtur, plurimùm tranſcripſimus) Clem. *ſtrom. lib.* 4. & à Ciceron. verſos *Tuſc. l.* 3.

Ἔστ' οἶκος ἔνθα μὴ πονεῖ βροτῶν, † οὐκ ἀεὶ π. St.
† θάπτει τε τέκνα, χ' ἕτερ' αὖ κἀ- † Θάπτειν.
ταυγάζει,
Αὐτός τε † θνήσκει. * κἄστ' ἀχθορ- St.
ταῖς βροτοῖς
Εἰς γῆν φέρουσιν † γῆ· ἀναγκαίως δ' * κλαῦσ' παλιν. St.
ἔχει † θνήσκειν.
Βίον θρείζειν, ὥστε κάρπιμον σάχυν, St.
Καὶ τὸν μὲν εὖ, τὸν δ' μὴ· τί ταῦτα * καὶ τάδ'. Pl.
δεῖ
Στένειν, ἅπερ δεῖ καὶ φύσιν διαῤῥᾶν ; † τλιῶ δ' ἄν.
* Δεινὸν γὰρ οὐδὲν, ἢ ἀναγκαίων βροτοῖς ἐχ' Pl.
Mortalis nemo eſt quem non attingit la- δεινὸν
bor, οὐδ. Cl.
Morbuſque : multi ſunt humani liberi, οὐ δεινὸν οὐδ.
Rurſus creandi : mórſque eſt finis omni- Heinſ.
bus,
Quæ generi humano angorem nequicquam
afferunt.
Reddenda eſt terræ terra. tum vita omnibus
Metenda, ut fruges : ſic jubet neceſſitas.

ità Cicero. Vide *ad l.* 6. § 9. Epictet. differt. *l.* 2. *c.* 6. Τίνος ἕνεκα γίνεται σάχνες ; οὐχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν ; ἀλλὰ ξηραίνονται μέν· οὐχ ἵνα ᾖ καὶ θρεισθῶσιν ; ὃ γὰρ ἀπόλυτα γίνονται. οὐ δὲν αἴσθησιν ἔχον, ἕνεκα αὐτοῦ ἔδει, ἵνα μὴ θρεισθῶσι μηδέποτε ; τοῦτο δὲ κατάρα ὄζιν ἐπὶ σαχύων, τὸ μηδέποτε θρεισθῆναι. ὅπως ἴσεον, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα ὄζι τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον καὶ τοῦ μὴ ξηρανθῆναι, μηδὲ θρεισθῆναι. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ ἐσμὲν, ἅμα μὲν ὡς δεῖ θρεισθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες, ὅτι θρεζόμεθα, διὰ τοῦτο ἀγανακτοῦμεν· ὅτε γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμὲν, ὅτι μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρωπικὰ, ὡς ἐπικὸς τὰ ἐπικά.

Θρείζειν] eâdem uſus eſt tranſlatione Tragicus idem in *Oeneo*, ſive ut Grot. mavult, *Ino* ; referente Stob. *tit.* 105. & Plut. itidem *ad Apollon.* ex parte :

Ἄνακτα, πολλοῖς ὄζιν ἀνθρώποις κακὸ
Τοῖς δ' ἄρτι λήγει, τοῖς δὲ κίνδυνον * μόλει. * μόλῃ St.
† Κύκλῳ γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς † Κύκλῳ γὰρ
φυτοῖς, ἕρπει κ. τ.
* Θνητῶν τε γλυκεῖ· τοῖς μὲν αὔξεται γῆ φ. * Θ. τ. γ-
ρί· λεά. St.
Τοῖς δ' φθίνει τε καὶ θρείζεται πάλιν.
Regina, multos opprimant homines mala :
Ab his recedunt, rurſus illis imminent.
Sunt in orbem, terra quas fruges parit,
Hominumque ſoboles, quippe pars ſurgens viret,
Pars jam metenda expectat exitium. Grot.

De Maxentio Nicephorus *l.* 7. *c.* 19. Ἐπὶ σμικρᾷ γὰρ σοφίᾳ, καὶ ὡς αὐτὸν δορυφόρους τοῖς δήμοις αἰρεῖς, μᾶλλον πᾶσθ' ἑδέιζεν. *Levi de causſa, immiſſo ſatellitio, innumerabilem populi multitudinem demetebat.* Vide & noſtrum *l.* 11. § 34.

Καὶ τὸ μὲν ἕξ, τὸ δ' μέ.] leg. τὸν μὲν, τὸν δ' cum Plut. Stob. Clem. Sic ſupr. τοῖς μὲν, τοῖς δ', ἀνθρώποις ſcil.

§ 41. Εἰ δ' ἠμελήθη] Ex incerto Tragico, ſed pietatis prægnans profeſſio. Gemina planè Epicteti illa, *differt. l.* 2. *c.* 16. his verbis Deum compellantis: Χρῶ μοι λοιπὸν, οἷς ὃ ἐὰν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι. ἴσθ' εἰμί. ἰδοὺ παρατέταμαι πᾶν σοι δοκέοντων. ὅπου θέλεις, ἄγε. ἢν θέλῃς, ἐδῶτα σεῖσες. ἄρχειν με θέλεις, ἰδοὺ ἄρχειν, φάγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι σὺν ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Vide *l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 5.

Καὶ παῖδ' ἐμὸν] Lugd. edit. καὶ παῖδ' ἐμῶ. quod eódem recidit. quanquam illud malim. nam quòd Annotator, qui corrumpit ſæpius quàm corrigit, vult παῖδες ἐμῶ reſcribi, metri ratio reclamat.

§ 42. Τὸ δὲ ἓν μετ' ἐμοῦ] Eſt Ariſtophanis ex *Acharn. act.* 2. quod in proverbialem loquendi formulam ceſſit. Ità uſurpârunt Cicer. *ad Attic. lib.* 6. *ep.* 1. & *l.* 8. *ep.* 8. & Clem. Alex. *ſtrom l.* 6. Vide Paul. Leopard. *emend. l.* 5. *c.* 25.

§ 43. Μὴ σωσιπδρωνεῖν] Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Τὸ ἄλλο παρὰ φύσιν στὶ κακὸν μὴ ψεύδου· ὃ δὲ σωσιπεπιῶδαι πίφυκας, οὐδὶ σωσπυχεῖν, ἀλλὰ σωδυτυχεῖν. De amico Plutarch. *lib. de diſcrim. amic. & adulat.*

Συναφφρονεῖν δὲ, οὐχὶ συμπονεῖν ἔχει.

Idémque *de exil.* Δεῖ τὸν παρὰ τῶν φίλων ἢ τῶν βοηθούντων λόγον, παρηγορίαν ἕξ), ἢ μὴ σωτηρίαν τῶν λυπουμένων· ὁ δὲ σωδακρυόντων καὶ συσπενθούντων, ὥσπερ χορῶν τραγικῶν, ἐν τοῖς ἀβελτέροις, χρεῖαν ἔχομεν, ἀλλὰ παῤῥησιαζόντων καὶ διδασκόντων, ὅτι τὸ λυπεῖσθαι καὶ τὸ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ὅταν μὲν ἀφ' ἡμῶν ὅτι καὶ μεγάλως καὶ ἀνοήτως. ὅταν δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν αὐτῶν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσοιῇ, κομιδῇ γελοῖόν ὅστι, μὴ τῆς σαρκὸς πεπονθέναι τὶ πεπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χεῖρον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς ἔξωθεν σωαχθομένοις καὶ σωαγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης, καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα σωνοσεῖν ἀναγκάσαι. utì ex Achæo idem *ad Apollon.* quo loco ſubjungit optimé. Οὐ δεῖν προσποιήσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τῆς πληγέ.] Θεᾶν, ἀλλ' ἐᾶσαι τὸν ψυχὸν, ὅτι τάχιστα γίνεσθαι πρὸς τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσὸν τε καὶ νοσῆσαν, ἰατικῇ θρηνῳδίαν ἀφανίζοντας. Gregor. Naz. *epiſt.* 28. *ad Ecdoc.* ἐκ ἀρκεῖ τὸ ἀπαθύρασθαι μόνον ἃ πάσχομεν· ἀλλὰ δεῖ πρὸς τὴν φαρμακὴν πρὸς τὸν πληγὸν. Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 11. Οἱ μὲν ἀνδρώδεις τὸν φύσιν, ἐυλαβοῦνται συλλυπεῖσθαι τοῦ φίλους σύπις· κἂν μὴ ὑφορτόνῃ τῇ ἀλυπίᾳ τὸν ἐκείνοις γενομένῳ λύπῃ, ἐχ ὑποχμένει. ὅλως τε σωδρήνες ὁ πρόσιτος, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς εἶ) θρηνητικός. γυναῖα δ' ἢ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, τοῖς συστενάζειν χαίρουσι. καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ σωλυπουμένους. μιμεῖσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ σπλονόπ τὸν βελτίω. Ariſtippus itidem ſuis quibuſdam triſtitiâ mœſtitiâque ſeſe macerantibus; Ἀλλ' ἔγωγε ἦκω παρ' ὑμᾶς, ἐχ ὡς συλλυπούμενος, ἀλλ' ἵνα παύσω ὑμᾶς λυπουμένους. Ælian. *var. hiſt. l.* 7. *c.* 3. Quanquam permittit Epictet. *enchir. c.* 16. μέχει μέν τοι λόγου συμπειρίσεσθαι καὶ σωσπεναίξαι, ſi uſus fuerit. Vide *ad l.* 11. § 18. κατ' οἰκονομίαν. Vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδὲ σφύζειν] σφύζειν, *trepidare, cuccuti, palpitare*, inſigniter commoveri, ut indicio externo animi affectus ſe prodat. σφύζειν καὶ σφυγμὸς de ſpirituum in arteriis motu pulſúque naturali jam communiter uſurpantur, nec aliud quicquam intellexit Ariſtoteles *hiſt. animal. l.* 3. *c.* 19. ubi dixit; Φύζει δὲ τὸ αἷμα ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐν ἅπασι πάντα ἅμα τοῖς ζώοις. *venas* enim promiſcuè pro *arteriis* etiam dixere. Verùm monet Galen. *de dogmat. Hipp. ac. Plat. l.* 6. *c.* . & in *prognoſt. Comment. l.* 1. & 3. à veteribus plerumque aliud quiddam eis vocabulis deſignatum; nempe τὸν σφοδρὸν καὶ τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ὡς καὶ πεῖν ὀπλαβεῖν τὸν ἀφὼ, αἰσθητὸν εἶ) τὸν ἀνθρώπῳ τὸν κίνησιν. id eſt, *motum arteriarum adeò vehementem*, qualis in inflammationibus contingere ſolet, *ut ipſo affectu etiam, antequam manu attingas, facilè poſſit deprehendi.* idq; ſe alibi demonſtraſſe dicit, & oſtendit revera *de puſſ. differ. l.* 4. *c.* . & *de loc. affect. lib.* 2. & alibi. Vide Anut. Fœſ. *œconom. Hippocr.* indè tranſlatum eſt τὸ σφύζειν ad motum quemlibet ab affectûs vehementia animíque impotentia in corpore ſeſe exerentem. Heſych. Σφύζει, πηδᾷ, φλεγμαίνει. Apud Suidam Piſides;

Σφύζεις, Ἀχιλλεῦ, καὶ μεδύσκῃ τὰς φρένας.

Turges, Achilles, mentis haud compos tuæ.

Marcus, *infr.* § 69. μήτε σφύζειν, μήτε παρκᾶν. Hoc itaq; vult, quod *l.* 5. § 36. dixerat, μὴ ὀλοχερῶς τῇ φαντασίᾳ σωαρπάζεσθαι. Motum autem iſtiuſmodi γραφικῶ πάθα expreſſit in Agamemnonis perſona Homerus *Iliad.* χ'. *v.* 91. ab Epictet. *differt. l.* 3. *c.* 24. Ciceron. *ad Attic. l.* 9. *c.* 4. & Chryſip. apud Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 4. *c.* 10. laudatus verbis hiſce:

Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν θεὶ δείδια· ὐδέ μοι ἧπερ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ὑπερθρώσκει, τρομέῃ δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

§ 44. Ἐγὼ δ'] Ex Platonis *apolog.* Vide autem his gemina *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 6. § 2.

§ 45. Οὐ ἂν τις αὐτὸν τάξῃ] Sumptum hinc

hinc divinum illud planè, ingentem invictúmque prorsus ſpirans animum, Epicteti votum, quò ſic numen affatur, *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Ἦν ἂν χώσῃ καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυειάκις ἀποθανεῖσθαι αἱρήσομαι ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. *Quemcunque mihi locum ſtationémve aſſignaveris, decies millies mortem oppetam ego, quam ut eam deſeram.* Idémque ex perſona Socratis *l.* 1. *c.* 9. Γελοῖοί ἐστε, ὅτι τινὲς ἀξιοῦτε, εἰ μὴ με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν οὗς τινα τάξιν, ὅτε ἔδει με πρεῖν αὐτὸν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυειάκις ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτόν. εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστρεφῇ καττέταχε, ταύτην ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. quo loco aut δεῖ illud inducendum videtur, ut τὸ ἐγκαταλιπεῖν ad ἀξιοῦτε referatur: vel poſterius membrum ἐρωτηματικῶς enunciandum: quanquam etiam ſic ſuſpenſa manebit ſententia.

§ 46. Ἀλλ' ὦ μακάριε] Ex Platon. *Georg.*

Καὶ ὃ φιλοψυχιστέον] Ità Paulus Apoſt. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τιμίαν ἐμαυτὴν, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. Et pii illi martyres, de quibus Joannes *Apoc. c.* 12. *v.* 11. οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. hoc eſt, οὐκ ἐφιλοψύχησαν.

Ἐπιχέλευστα θεοῖς τούτων τῷ θεῷ] Vide *ad l.* 4. § 31.

Πισδίσαλα ταῖς γυναιξὶν] lectionem hanc ſollicitat Xyl. quia ſcil. minimè muliebris hæc ſententia videatur. Annot. Lugd. etiam ταῖς γυναιξὶν audacter deleri jubet. Verùm nihil movendum ex Platone liquet. ſúntque etiam mulierculis decantata iſta, *Fatum eſſe inevitabile; neminémque ſibi deſtinatum unquam effugere valuiſſe.*

Οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι] ἐμφανέστερον paulo Platonis codices, οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι. Homer. *Il. ζ. v.* 488. à Clem. Alex. adductus, *ſtrom. l.* 6. & à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 9. & *l.* 2 *tit.* 7.

Μοῖραν δ' ὅ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδ' ἀγαθὸν, ἐπεὶν τὰ πρῶτα γένηται.

Nemo nocens, nemo bonus has in luminis oras
Editus, evadet fati quod lege paratur. Grot.

Apud Clem. eundem Phanocles in *Amore*, ſive *Pulcris*; Ἀλλά τοι μοιρίδιον ἦμαρ ἕκαστον ἐπέκλωσεν
Ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γλῶ ὀδόντες ἔφυσαν.

Effugere at ſtamen fati irreſolubile nulli,
Quotquot terræ alimur munere, poſſe datur.

Simonides apud Plut. *ad Apollon.* Ἀνθρώπων ὀλίγον μὲν χάρμα· ἀθρήσαι δ' μελησδρες αἰῶνι δ' παύρῳ, πόνῳ ἀμοιρὶ πίνῳ· ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ὀδυρέσματα θανάτου· κείνῳ δ' ἴσον λάχον μέρος, ὅτ' ἀγαθοὶ, ὅσοις τε κακοί. Vide quæ congeſſerunt de argumento hoc Clem. & Stob. locis ſuperiùs memoratis, & Henr. Stephanus *l.* 5. *ſched.* 13. ſed & *ad l.* 6. § 10. Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ὄντες;

§ 47. Πειστέον ἄρα δείμους] Hæc etiam fortaſſis Platonis fuerit. Pythagoræ par monitum, *l.* 11. § 26. de quo & Syneſius, *de provid. l.* 2. Ὅτι Ζάμολξις Πυθαγόρας τὸν στρόβον, ἀλλ' οὐδὲν ἦν δαίμονα φησὶν εἶναι τῶν τε ὄντων καὶ γινομένων. ità enim rectè reſtituit Petavius, quod in diverſam, vel adverſam potiùs, mentem, ἀλλ' οὐδὲ θ-- antè legebatur. Anaxagoras ſciſcitanti, εἰς ἕνεκα αἱρεῖται τὰ πολλὰ πεῖσαι διανυκτερεύειν ὑπαίθρους, *cur noctem totiès ſub dio ageret*, reſpondit, τὸν κόσμον θεάσασθαι. *ut mundum ſpecularetur.* τὰς χρείας καὶ ὠφελείας τῶν ἀστέρων αἰνιττόμενος, inquit Philo *de mund. immortal.* Idem interroganti, Τίνος ἕνεκ' ἄν τις ἕλοιτο γεγονέναι μᾶλλον ἢ μὴ γεγονέναι, *cujuſnam rei gratiâ quiſquam natum ſe potiùs quam non natum fuiſſe elegerit*, reſpondit, τὸν θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν περὶ τὸν κόσμον τάξιν. *ut cælum contemplaretur, ordinémque; elegantem univerſi.* Ariſtot. *ethic. Eudem. l.* 1. *c.* 5. ſive ut Laërtius autem *l.* 2. quærenti quem in finem natus eſſet, reſpondit, Εἰς θεωρίαν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων. *Ad Solem, Lunámque, ac cælum contemplandum.* Sive ut Lactant. *inſtit. l.* 3. *c.* 9. qui & *Cœli ac Solis videndi cauſſâ tam magnum*, inquit, *eſſe credidit, videre cælum & ſolem: ibid.* & *c.* 12. *Tanti viſa eſt contemplatio cœli ac lucis ipſius, ut quaſcumque miſerias libenter ſuſtinere.* Sed & Clem. Alex. *ſtrom. l.* 4. Τὴν καθαρὰν τῶν ἀνθρώπων ὀρθὴν θεὶς τὴν θεωρὰν θέαν γνωμάζων. Quod Naſo *Metam. l.* 1.

Pronáque cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlúmque videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Quod tamen aliorſum trahit Galen. *de uſu part. l.* 3. *c.* . quo loco & Platonis illud laudat; Ὡς ὁ θεὸς ἔστ' ἐν τῷ ἄνω βλέπειν, ὅταν τις ὕπτιον αὖ τὴν ἀνακλίνῃ κεφαλὴν, ἀλλ' ὅταν τοῦ ἰδεῖν τὴν ὄψιν φύσιν ὀπίσω τέτραπται. Itaque Apoſtol. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. Τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Sub Auguſtini nomine autor *ſermon. ad frater. in rem.* poſt Naſonis illud, neſcio cujus meminit, à quo dum tyrannus quæreret & diceret, *Quare te Deus fecit?* reſpondit, *Ut contemplor cælum & cælorum numina* (*lumina* forſan) ſubjungítque, *Quis fidelium plus dixiſſet, aut probabiliore argumento, neſcio. factus enim homo eſt in terra, non ad terram, ſed ad cælum: & factus eſt de terra, non propter terram, ſed propter cælum.* Reſpexit forſan autor ignobilis iſte, ad Anaxagoræ illud ſuperiùs memoratum; quod Lactantio tamen minùs ſatisfacit: Primùm, quòd *omne hominis officium in ſolis oculis poſuit; nihil ad mentem referens, ſed ad corpus omnia.* tum, quòd *rem maximam redegit ad minimam, duo ſola deligendo, quæ ſibi diceret in-*

tuenda. denique quòd *non autoris virtutem, providentiam, potentiam animo metitur, cujus opera miratur. quòd ſi,* inquit, *natum ſe eſſe dixiſſet, ut mundum intueretur; quanquam omnia comprehenderet, ac majori uteretur ſono; tamen non impleſſet hominis officium; quia quantò pluris eſt anima quàm corpus, tanto pluris eſt Deus quàm mundus; quia mundum Deus fecit & regit. Non ergò mundus oculis, quia utrumque eſt corpus; ſed Deus animâ contemplandus eſt.* Vide *ad l.* 8. § 26.

Ὥσθ' συμθεᾶσθαι] quod συμθεᾶσθαι Philo *de monarch. ad l.* 11. § 1. exhibuit. tanquam mente ſuâ & cogitatione ſidera in motu curſúq; ſuo rapidiſſimo illo comitatus & conſecutus. neque eſt enim hoc arduum menti humanæ. Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 20. *Corpora obnoxia ſunt & aſſcripta dominis: mens quidem ſui juris eſt. quæ adeò libera & vaga eſt, ut nec ab hoc quidem carcere, cui incluſa eſt, teneri queat, quò minùs impetu ſuo utatur, & in infinitum comes cœleſtibus exeat.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 23. *Vide animi quantum audeant, quemadmodum ſoli aut noverint deos, aut quærant, & mente in altum datâ divina contententur.* Et *l.* 2. *c.* 29. *Animo nihil non eôdem, quò intendit, momento pervium eſt. ſideribus velocior, quorum poſt multa ſecula futuros curſus antecedit.* Auguſtin. *in Joan. tract.* 20. *Celeritatem animi ipſius vide. Vide ſi non vehementior eſt ſcintilla animi cogitantis, quàm ſplendor ſolis lucentis. Solem orientem tu vides animo. ab oriente ad occidentem venturus eſt; jam ex alia parte cras oritur. ubi hoc fecit cogitatio tua, adhuc ille tardus eſt, & tu omnia peragraſti.* Vel vitæ ſuæ momenta tanquam unà cum cœleſtibus illis corporibus tranſvolantia conſiderans, quorum curſu dimenſa fortimur mortales ejuſdem intervalla. Senec. *epiſt.* 12. *Tota ætas partibus conſtat, & orbes habet circumductos majores minoribus. eſt aliquis qui omnes complectatur & cingat. hic pertinet à natali ad diem extremum. eſt alter qui annos adoleſcentiæ excludit. eſt qui totam pueritiam ambitu ſuo adſtringit. eſt denique ipſe annus, in ſe omnia continens tempora, quorum multiplicatione vita conſumitur. menſis arctiore præcingitur circulo: anguſtiſſimum habet dies gyrum: ſed & hic ab initio ad exitum venit, ab ortu in occaſum.* Hinc Columellæ monitum. *de reruſtic. l.* 10.

Invigilate viri: tacito nam tempora greſſu
Diffugiunt, nulloque ſono convertitur annus.

Nec ſubtricendum, quòd Plato etiam in *Timæo,* τῶν ἐν ἡμῖν θείων καὶ τῶν παίδων κυνήσεις καὶ ὠθισμοὺς eaſdem ſtatuit. Vide *ad l.* 2. § 13.

Τὰς τῶν στοιχείων] Vide *ad l.* 4. § 46.

Ἄπορα θαύματα τὸν ῥύπον τῶν χαμαὶ βίων.] Sen. *epiſt.* 95. de philoſophia. *Erras, ſi illam putas tantùm terreſtres operas promittere: altiùs ſpirat. Totum, inquit, rerum ſcrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, ſuadere vobis ac diſſuadere contenta. magna me vocant, ſupráque vos poſita.*

Nam tibi de ſumma cœli ratione Deúmque
Diſſerere incipiam; rerum primordia pandam.

ut ait Lucretius *l.* 1.—*Iſta jam à formatione rerum receſſerunt; ſed levant animum, & ad ipſarum quas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Idem *epiſt.* 117. & *ep.* 79. *Tunc animus noſter habebit quod gratuletur ſibi, cùm emiſſus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui viſu clara proſpexerit, ſed totum diem admiſerit; & redditus cælo ſuo fuerit. cùm receperit locum, quem occupavit ſorte naſcendi. Surſum vocant illum initia ſua. erit autem illic etiam antequam hâc cuſtodiâ exoluatur, cùm vitia diſjecerit, puráſque ac levis in cogitationes divinas emicuerit.* Vide eundem, & *epiſt.* 65. vel Apoſtolum potiùs *ad Philip. c.* 3. *v.* 19, 20. & *ad Coloſ. c.* 3. *v.* 1, 2.

§ 48. Τὸ τῆς Πλάτωνος] ubi Plato hæc habeat, mihi nondum ſuccurrit.

Ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ὑπήνεμα] Non cœleſtia tantùm ſuſpici vult, ſed inferiora etiam iſta omnia, tanquam de ſpecula, deſpici. quod eſt argumentum τῆς ἐπισκοπούσης Luciani. Vide Senec. *ad Marc. c.* 18. & Cyprian. *epiſt. ad Donat.*

Τὸ παμμιγές] Vide *ad l.* 4. § 27. ſed & *l.* 12. § 24. τὸ παμμιγές autem, ſive cinnum hunc non in Mundo tantùm, Menippus apud Lucianum in *Icaro-Menippo,* rerum in terris geſtarum, qualem in Luna divertens conſpicabatur, faciem depingens: Οὐ μὴν ἀλλὰ πολλὰ μὲν ἐγέλασα καὶ χάρας ἐπῆρα ἡ διαφορὰ καὶ ἀκαλησία· καὶ ἕτερον δέ μέρος ἴδοι τις ἂν γοητόνων ἢ πυθῶν ἄλλο ἀφανίσαι. καὶ πολεμοῦντας μὲν ἑώρων τοὺς Γίγαντας παραπλησίους ἢ ὅτι περὶ ἐμοῦ ἕξων τοὺς Σκύθας· μαχομένους δὲ τοὺς Αἰγυπτίους. καὶ ὁ Φοίνιξ δὲ ἐπεφράδετο· καὶ ὁ Κίλιξ ἀλήσας· καὶ ὁ Λάκων ἐμαστιγοῦτο· καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐδικάζετο. ἀπάντων τούτων ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὅσα ἐν ἡδονῇ ὄντων, ὀπτῶς τις ὁ κυκεὼν ὑπὸ ἀφανίσθη. Et Heraclitus apud eundem in βίων πράσει, ſive *vitarum licitatione:* Ἔμπροσθεν ὑμῖν ἀλλὰ κυκεὼν εἰς κυκεῶνα πάντα συμπεπόνται. Sed & in homine, mundo hoc minore, deprehendi idem monet Syneſius *de regn.* Ἓν γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς ἐγὼ ἀπλοῦν τι χρῆμα, ἢ μονοειδὲς ἄνθρωπος. ἀλλὰ συμφύσιν ὁ Θεὸς εἰς ἑνὸς ζῴου σύστασιν, ὅλον δυνάμεων παμμιγῆ καὶ πάμφωνον. In mundo itaque quantò magis?

Τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκεκρίθθαι] Ità *ſuprà* § 9. συγκατακλᾷ γὰρ καὶ συσκοπεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Clemens *ſtrom. l.* 1. Ἥδη γὰρ καὶ ὁ Ἡράκλειτος, ἐναντία τῇ νεότητι ἔφη. ἀλλ' ἁρμονίαν φησὶν εἶναι τὸν κόσμον ἐξ ἐναντιοδρόμων τόνων, ὡς τὴν λύραν καὶ τὸ τόξον. καὶ ὁμολογοῦντα ἄρτον τῇ ἀνθρωπίνῃ. ὡς τῷ σώματι ὁ κύκλος, καὶ τὸ τείχεσιον, καὶ τὸ τετράγωνον, καὶ ὅλα τῶν σωμάτων ἀλλήλων διενεγκόντων· αὐτὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ πάντα τὰ μέρη συμπεπτα-

κότα

κᾷ διαφέρηται πρὸς ἄλληλα, τῷ πρὸς τὸ ὅλον οἰκείῳτα διαφυλάττειν. Senec. *quæst. nat. l. 7. c. 27. Non vides quàm contraria inter se elementa sint? gravia & levia sunt, frigida & calida, humida & sicca. tota hujus mundi concordia discordibus constat. non ad unam naturæ formam opus suum præstat, sed ipsa varietate se jactat. alia majora, alia velociora aliis fecit: alia validiora, alia temperatiora: quædam autem eduxit è turba, ut singula & conspicua procederent; quædam in gregem misit.* Apul. *de mund. Mirum quibusdam videri solet, quòd, cùm ex diversis atque in se pugnantibus elementis mundi natura conflata sit, aridis atque fluxis, glacialibus & ignitis, tanto rerum divortio nondum sit ejus mortalitas dissoluta. quibus illud simile satisfaciet, cùm in urbe ex diversis & contrariis corporata rerum inæqualium multitudo concordat. sunt enim pariter dites & egentes, adolescentum ætas permixta senioribus, ignavi cum fortioribus, pessimi cum optimis congregati. aut profectò, quod res est, fateantur, hanc esse civilis rationis admirandam temperantiam, cùm quidem de pluribus una sit facta, & similis sui tota, cùm dissimilia membra sint, receptrixque sit naturarum ad diversa tendentium, & fortunarum per varios fines exitusq; pergentium, sic mare & fœmineum secum junguntur, ac diversus utriusque sexus ex dissimilibus simile animal facit: artéque ipsæ naturam imitantes ex imparibus paria faciunt. Pictura, ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis confusione modicâ temperatis, imagines his quæ imitatur similes facit. ipsa etiam Musica, quæ de longis & brevibus, acutis & gravioribus sonis constat, tam diversis & dissonis vocibus harmoniam consonam reddit.* &c. Et mox: *Æqualis quippe omnium diversitas, gravissimorum, levissimorum, ferventium, frigidorum, docente ratione naturæ, diversis licèt rebus, æqualitatem deferre concordiam, omnia parentis mundi amœnitatem æternitatémque reperit.* Quæ omnia sunt translata ex Aristotelis nomine *de mundo* inscripti libelli *cap.* 5. Vide *ad l.* 4. § 27.

§ 49. Τὰ περιγενόμενα] Vide *l.* 6. § 46, 47.

Ἕξεσι καὶ τὰ ἰσόμοια φερομένων] Vide *ad l.* 6. § 37. & *supr.* § 1. & *l.* 2. § 14. Plutarch. *de E I Delphic.* Μαντικὴ τέχνη δοκεῖ τοῦ μέλλον εἶναι τῶν παρόντων ἢ παρωχημένων. ὑπνοῦσι γὰρ ἐπὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γεγονόμενα, τοῖς τε γνησίοις τῶν γεγονότων ἔπεται καὶ συμπίπτουσι, καὶ διέξοδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος παραλυσαι, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταυτὸ συνιδεῖν τε πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλέκειν φυσικῶς ὀξυσάμενος, διὰ καὶ προλέγει τὰ τε ὄψια, τά τ' ἐνύπνια, φησὶ τὸν Ὅμηρον. utì Homer. *Il.* α'. *v.* 70. Vide *l.* 10. § 5. Verùm de solertia ac sagacitate non fatidica, sed politica, Plin. min *l.* 1. *ep.* 5. Mauricum prædicans: *Vir est gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura possit ex præteritis providere.* Inter alias historiæ laudes, hanc non ultimam ponit Niceph. Gregoras *hist. Rom. lib.* 1. Ὅτι προφήτης τόπον τινὰ τοῦ μηνύσαι ποιεῖ, ἐκ τῶν φθασάντων τοχαζομένους τὰ μέλλοντα. Polyb. *hist. l.* 6. Τὸ γὰρ γένος τῶν ἀνθρώπων ταύτῃ διαφέρον τῶν ἄλλων ζώων, ἢ μόνοις αὐτοῖς μέτεστι νοῦ καὶ λογισμοῦ, φανερὸν, ὡς ἂν εἰκὸς παραπλήσιον αὐτοῦ τῷ προειρημένῳ διαφθορὰν, καθάπερ ὅτι τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ' ὁπωσοῦν εἰδὸς τὸ γινόμενον, καὶ συναφεσιάζειν τοῖς παροῦσι, προορωμένους τὸ μέλλον, καὶ συλλογιζομένους, ὅτι τὸ παραπλήσιον ἐκβήσεται αὐτῶν συμφωνήσει. Cicer. *offic. l.* 1. § 11. *Inter hominem & belluam hoc maximè interest, quòd hæc tantùm, quantùm sensu movetur, ad id solùm quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum aut futurum. Homo autem, quia rationis particeps, consequentia cernit, principia & causas rerum videt, earúmque progressus, & quasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, & rebus præsentibus adjungit atque annectit futura; facilè totius vitæ cursum videt, ad eámque degendam præparat res necessarias.*

§ 50. Καὶ τὰ ἐκ γῆς] Euripidis ista sunt ex *Chrysippo.* quod ex Clemente Alex. *strom. l.* 6. didicimus. refert & Philo *de mund. immortal.* ex quo sic restituenda & disponenda sunt; accessione non contemnendâ insuper adaucta.

Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
Φωτ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
[1] Βλαστόντα γονῆς εἰς ὑρένιον
Πόλον ἦλθε πάλιν· θνήσκει δ' οὐδὲν
Τῶν γιγνομένων· διακρινόμενον
Δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
Μορφὰν ἑτέραν ἐπέδειξε.

[1] *ità Grot.* Βλαστάνοντα γῆς *Phil.*

Retróque meant, quæ terra dedit
Iterum in terram: quod ab æthereo
Venerat ortu, cæleste poli
Repetit templum. quæ sunt, horum
Nihil emoritur, sed secretum
Illud ab isto
Alia sub imagine paret.

Ità Grotius legit verítque: nisi quòd pro ἑτέραν, quod Philo Cleménsque habent, ἰδίαν substituit, & *propriâ* reddit. mihi, illud retinere potius antiquiúsque visum est: etiamsi Philonis codices uno loco istud exhibeant, quum uno ampliùs cum Clementis conveniant. Euripides idem in *supplic.* quod Voschionis nomen frustrà præfert, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 124.

Ὅθεν δ' ἦκεν εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο
Ἐντοῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα,
Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν.

Et unde nostræ quodque naturæ est datum
Eò reverti. magnus æther spiritum,
Corpus recipiat terra.——Grot.

Epicharmus apud Plut. *ad Apollon.* Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη· καὶ ἀπῆν ὅθεν ἦν τὸ πάλιν· γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶν δὲ χαλεπόν; ἢ δ' ὄν. ità enim concipi debent, quæ vitiata in vulgatis habentur. *Concretum est, & discretum est, eodemque revenit, unde venit: ad terram terra, sursum spiritus. ecquid horum grave est? nihil quicquam.* Lucret. *l.* 2.

Cedit enim retro, de terra quod fuit antè,
In terras: & quod missum est ex æthereis oris,
Id rursum cæli relatum templa receptant.

Solomon ipse *Eccles. c.* 12. *v.* 7. *Reditque pulvis ad terram, quod prius fuerat: spiritus autem ad Deum, qui primo dederat.* Heraclit. *epist. ad Amphidamant.* Ἐὰν γὰρ φθάσαν ὑπέρανλον γένηται τὸ σῶμα, δύσεται εἰς τὸ ἐμπρεμὲς μέρος. ἀλλὰ ἡ ψυχὴ δύσεται· ἀλλὰ ἀδύνατον ἔστι χῆμα εἰς ὄρεινὸν ἀναπήσεται μετώρῳ. λίξονται δέ με αἰθέριοι δόμοι. Hinc de Sibylla prima fabulosum illud ex Sarapionis *Epicis* apud Clem. *Strom. l.* 1. μηδὲ ἀποθανεῖσαν λίξαι μαντικῆς· ἢ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρῆσαν αὐτῆς μὴ πλουτεῖν, τοῦτ' ἔστι τὸ ἐν φήμαις καὶ κληδόσι μαντεύεσθαι· τὸ δὲ εἰς γῆν μεταβαλόντας σώματος, πόας, ὡς εἰκός, ἀναφυείσης, ὅσα ἂν αὐτῇ ὀπτεμωθῇ θρίμματα, ἀκριβῆ δὲ τὴν ἀπαλάχνων θεσπάσειν τὰ μέλλοντος δήλωσιν· τὸν δὲ ψυχὴν αὐτῆς ἔστι, τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον θεόσπιον. quod eò potiùs refero, quia lucem dat loco Plutarchi *de Ser. num. vindict.* ubi de Sibylla dicitur, ᾄδειν αὐτὴν οἷα τὴν μελλόντων ἐν τῷ θεσσώπῳ τῆς σελήνης θεσπιῳδούμενον. Vide *l.* 5. § 4. & *l.* 4. § 5, 14, 21, 23.

Ἢ τοῦτο δάλυσις καὶ τοιοῦτός τις σαρασμὸς] leg. ἢ τοιοῦτος. vel, [ἢ] καὶ τ. Vide *supr.* § 32.

§ 51. Καὶ σίπισι] Καὶ istic superfluum videtur. versus sunt ex Euripid. *Supplic.* à Plutarcho etiam in *Consul. ad Apollon.* laudati; quo loco versiculus proximè hos prægressus iste præfigitur;

Μισῶ δ' ὅστις χρῄζουσιν ἐλλείπειν βίον, &c.

sunt autem variè admodum in Eurip. cod. apud Marc. apúdque Plut. concepti, quod est vitiatorum indicium satis clarum.

Σίπισι καὶ πότοις καὶ μαγγανεύμασι] At Plut.

Βρωτοῖσι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι.

Eurip. cod.

Νωτοῖσι καὶ θρωμναῖσι καὶ μαλεύμασι.

ubi Brod. θωρηκοῖσι, *quietè, laboris fugâ.* quod meritò rejicit Canter. & Plutarcho adhæret. quem ità probat *Grot.* ut opinetur tamen esse potuisse, νόσοισι καὶ θρωμναῖσι. quod mihi omnium minimè videtur verisimile; *morbis* enim vitam protelari, saltem horum ope uti homines ad mortem remorandam, quis dixerit? at Camer. ὄχεσι, vehiculis, legendum suspicatur. Ego vel Marcum sequar lubens, vel Plutarchum, qui ut verbulo differant, sensu conveniunt.

Καὶ μαγγανεύμασι] Euripid. cod. μαντεύμασι, *oraculis*, quibus moniti casus futuros declinent. Brod. Plut. μαγεύμασι, *carmine.* Grot. ut ad curationes magicas referatur. ego nec Marci nostri μαγγανεύμασι spreverim. cum & φίλτρα καὶ φάσματα magica eò quoque vocabulo usitatissimè designentur. Quanquam alio forsan sensu istic accipi queat, pro *scitamentis* nempe, sive *cupeditis.* quomodo usus est Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. ubi λιπαρὰς πραπίδας καὶ τὰ μαγείων καὶ ὑφαντῶν μαγγανεύματα καὶ κομψεύματα, conjunxit. Et Plin. *l.* 10. *c.* 50. *Deære & Parthi coquis suos mercis. nec tamen in hoc mangonio quicquam totum placet.* Vel latiori etiam sensu, pro artificio omni, quò corpus humanum accurari solet. Unde *Mangonum ars*: & *venalitiorum mangonia*, Plin. *l.* 21. *c.* 26. & *puerorum mangonisatio, ibid. l.* 32. *c.* 10. quâ pubem eorum retardari procurabant mangones, sicut artificiis & accurationibus his, οἱ φιλόψυχοι senectutem & mortem etiam, quantùm poterant, ipsam. cæterùm & de magicis ac feralibus illis Plinius *l.* 28. *c.* 1. *Quis ista invenit obscura? quis veneficia innocentiora effecit, quàm remedia? procul à nobis nostrisque literis absint ista. nos auxilia dicemus, non piacula.* Tum subjungit, quod Tragici mentem accedit prope; *Vitam quidem non adeò expetendam censemus, ut quoquo modo trahenda sit.*

Παρεκτρέποντες ὀχετὸν] *avertentes currum.* Xyl. quasi ὄχον legerit. nisi typothetarum mendum fuerit. *canalem, aut fluvii cursum.* Annot. Lugd. *cursum divertentes, metaphora ab his qui fluvios derivant & deflectunt.* Brod. ὀλεθρον mavult Grot. ego nihil mutem.

Θεόθεν δ' πνέοι] θεὸν] Hæc aliunde sunt.

Καμάτοις ἀνοδύρτοις] *Laboribus luctu lachrymisque calentibus.* Xyl. *etiamsi miseriam nostram lugeamus* Cas. at quid si ἀνοδύρτοις, *minimè flendis aut lugendis*, verterimus? possit enim etiam oboriri suspicio, scripsisse Xyl. *carentibus* non *calentibus.* aut sit κάματοι ἀνόδυρτοι, *labores*, si cum Flacco loquamur, *illachrymabiles*; vel eò sensu quo *Platonem* ille *illachrymabilem* dixit, *carm. l.* 2. *Od.* 14. *quos lugere flereque frustrà fuerit*: (τί δὲ ἐλαφρὸν ἔτ' ἐς ἄπρακτ' ὀδυρόμενον δονεῖν καρδίαν;

Nam quid levat tandem mala,
Quassare corda luctibus?

Bacchylides apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.) vel quò fortes illos priscos Agamemnone priores *illacrymabiles* ignotósque *l.* 4. *od.* 9. *qui minimè lugeantur*; sive *qui lugendi non sint*, sed strenuè alacritérque perferendi. Senec. *ep.* 107. *Malus miles est qui imperatorem gemens sequitur.* Et *quæst. nat. l.* 3. *præfat. Flere, queri, ingemere*; *desciscere est.* quanquam & ἀνοδύρεσθαι est θέλειν, κλαίειν, Suidæ. atque indè poterit τὸ ἀνόδυρτον deduci.

§ 52. Καθηγεμὼν πρὸς] *profusior.* D. Boot. ut lis

sit ἀπὸ τῦ καταβάλλειν *dependere, impendere, insumere.* quomodo Suidas ex Amipsiæ *machis*;

Καὶ σὺ μὲν ἦλθες, καββάλων τειβόλον.

id est, καταβαλών. indè καταβολή. Suidas idem, καθάπερ οἱ ἐξυπτιάζοντες τὰς καταβολὰς ποιῦνται τῦ χυμάτων. Et Gregor. Naz. *de pace* 3. *ad l.* 4. § 20. πολλὰ ἂν κατέδυσον χρήματα. & sit sensus. *fieri potest, ut profusior sis; ut tamen nihilo liberalior eâ ratione existas. Falluntur enim,* quibus *luxuria specie liberalitatis imponit.* ut Tacit. *hist. l.* 1. & ut Plin. in *paneg. Ambitio, & jactantia, & effusio, & quidvis potius quàm liberalitatis existimanda est, cui ratio non constat.* Itaque Senec. *epist.* 121. *Non voco ego liberalem, pecuniæ suæ iratum. multum interest, utrum quis dare sciat, an servare nesciat. multi sunt, qui non donant, sed projiciunt.* id est, καταβάλλωσι. sive καββάλλωσι, prout Heliod. in *Theogon.*

Καββὰς ἐπὶ πόντῳ.

In mare projecit.

de talibus Tacit. libro superiùs indicato. *Perdere iste sciet, donare nesciet.* Et Epicharmus apud Plut. in *Pelopid.* & *de garrul.*

Οὐ φιλάνθρωπος σύγ' ἐσσ' ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς.

ità enim est concipiendum, ut versus consistat.

Liberalis haud es ipse: morbum habes, lubet dare. Ego malim καββαλικώτερος. quomodo mox κοινωνικώτερος. (ità enim scribendum, non κοινωνικότερος) & cum Xyl. *luctæ peritiorem* intelligi. nam καββάλιον pro *luctatore*, quod Xyl. autumat dici, exemplo carere existimo. καταβάλλειν *dejicere, prosternere*, colluctantibus est frequentissimum: quos ait Galen. *in Hippocr. aphor.* 3. αὐτὸ τῦτο ἔργον ποιῆσθαι χρὴ τὸν βίον ἅπαντα, πλὴν διατείλαι ἐν γυμνασίοις τῦ καταβάλλειν ἕτερος ἕνεκα. Eustath. *ad Hom. Il. l. v.* 206. Τὸ κάββαμεν, ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τῦ ἔβημεν, ὅ ὅτι, ἔδοτο· ἢ βασάξας ἄνω, εἶτα κατεπήδησε· ὅτω καὶ ὁ πάλαισις καταβάλλει τὸν ἀντιπάλων. itaque artem istorum Galenus idem *lib. ad. Therasybul.* non tam γυμναστικὴν dici postulat, quàm καταλαλητικήν. sive, ut Lacones efferebant, καββαλικήν. qui &, inquit is, καββαλικώτερον ἑαυτὸν φασὶν εἶναι τὸν ἐν ταύτῃ τεθραμμένον, ἢ ἰσχυρότερον. *in hoc studio enutritos, non validiores sese dicunt esse, sed prosternendi peritiores.* Atque ità revera Spartanus quidam autore Plutarcho in *apoph.* de antagonista suo, à quo in certamine superatus & prostratus fuerat, dixisse fertur; ὁ μὲν ἂν κρείσσων, ἀλλὰ καββαλικώτερος. *non est melior me aut fortior, sed dejiciendi sive prosternendi peritior.* Quò & resp exisse Marcum istic, mihi probabile admodum videtur: quasi dixerit, Καββαλικώτερός σε ὅτι πῆς; vel, ἄλλῳ πῆς ὅτι; est *aliquis te luctæ peritior*, sive corporis robore viribúsq; validior? ar te benignior, aut modestior, &c. nè existat. hoc enim in te positum est: illud non item. vel, hoc si minùs exteriit, nihil est quòd ea in re, aut ille superiorem te esse sese glorietur, aut ipse ab ullo superari te dedecus ullum existimes. Quod Agesilaus aliquandò Persarum regem magnum prædicanti, Τί δ' ἐμοῦ γε μείζων ἐνεῖ, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; Plut. de se laudand. quòd contractiùs & λακωνικώτερον dici poterat, Τί μείζων, εἰ μὴ ἀμείνων; Plato *ep.* 4. Ἀνδρεία μὲν δή, καὶ τάχα, καὶ ῥώμη διεσκεν, δοξειεν ἂν καὶ ἑτέρων εἶδ πυᾶν· ἀλλ' ἀλήθεια ἢ καὶ δικαιοσύνη, καὶ μεγαλοφροσύνη, καὶ τῷ σὺν πάντα ταῦτα ξυμπροσούσῃ, ξυμπασῶν τις ἂν τοῦ ἀνθρωπείνου τὰ τοιαῦτα πρᾶγ. εἰκότως τῷ ἄλλων διαφέρειν. σὺν τούτων δ' ὁ μίγιστος ἔστιν ἀγών. Nihil, opinor, ad Marci mentem aperiendam accommodatius dici potuit. Vide ad *lib.* 3. § 4. Epictet. *enchir. c.* 42. Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύναπτοι, ἐγώ σε πλουσιώτερός εἰμι. ἐγώ σε ἄξια κρείττων· ἐγώ σε λογικώτερος· ἐγώ σε ἄξια κρείττων. ἐκεῖνοι ἢ μᾶλλον σωπητί· ἐγώ σε πλουσιώτερος· ἢ ἐμὴ ἄξια κῆπος τῆς σῆς κρείσσων. ἐγώ σε λογικώτερος· ἢ ἐμὴ ἀξία λέξις τῆς σῆς κρείσσων. σὺ δὲ γε ὅπου κῆπος εἶ, ὅπου λέξις. Gemina habes *l.* 5. § 5. & *infr.* § 66. Adnotaverat nescio quis ad periochæ hujus caput verba hæc. ὐκ ἔστιν ἐργὸν τῦτο, ἀλλὰ τῷ ἀνωτέρω τῷ περὶ τῷ Πλατωνικῶν σωμάτων. quod in contextum postea cùm irrepsisset, nos denuo furcillavimus: eò magis, quia etiam frivolum, falsum est, non alienum duntaxat.

Εὐτακτότερος ὅτι τῖς συμβαίνουσιν] Tranlatum à re militari, in qua de eis usurpatur, qui, quicquid obvenerit, ordinem non turbant, quicquid fuerit injunctum, citra tergiversationem aut querimoniam exequuntur. Xenophon. *Cyri instit. lib.* 1. Εὐτακτοτέρους καὶ εὐπειθεστέρους ποιῆ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὁ κλὸς καὶ ἀγαθὸς, μιμησόμενος, πῆς τ' ὅτι, καὶ πόθεν ἐλήλυθε, καὶ ὑπὸ τίνος γέγονε, πρὸς μόνῳ τούτῳ ὅτι, πῶς πλὴν αὐτῦ χρῆσθαι εὐτάκτως καὶ εὐπειθῶς τῷ θεῷ.

§ 53. Ὅσα ἔργον] Vide *l.* 5. § 3, 14.

Κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον] Vide *ad l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ὠφελείας τυχεῖν] ità *infr.* § 74. ὠφέλησε, φθορᾶς χρὴ φύσιν. Et *l.* 11. § 4. πεποίηκέ τι κοινωνικῶς; ὐκοῦν ὠφέλημαι;

§ 54. Πυλαχῦ καὶ δλωτικῶς] Vide *l.* 8. § 45. Senec. *Medea*, 2. 1.

Nusquam potest non esse virtuti locus.

Ἐπὶ σοί ὅτι] Vide *ad l.* 2. § 11. ἐπ' ἐμοῖ τὸ πᾶν. & *l.* 10. § 32.

Τῇ παφύσῃ συμβάσει] ità deinceps leg. καὶ ἐμῇ παφύσῃ φαντασίᾳ.

Θεοσιδῶς ἐναφεστῶν] Vide *ad l.* 6. § 2, 32. & *l.* 10. § 21. Epictet. *dissert. lib.* 3. *c.* 26. ἔστιν ἐφίσπ καὶ ἐννοεῖ, ὅπ ἐὰν τῷ θεῷ πρσκατατάξῃ ἑαυτὸν, διελδσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις πρσκατατάξαι; ἵν' ὁ μὲν ἐκεῖνος δίλῃ καὶ αὐτὸς δίλῃ

ᾧ ὁ ἀν ἀκοῦσαι ἢ θέλῃ, ταῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. Vide *infrà* § 56. Sen. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit.*

Ἐμφιλοτιχνεῖν] compósitio duriuscula, sed gemina illi Epicteti *differt. l.* 2. *c.* 20. ἐ περιφιλοτιχνεῖ &c. Sunt autem compositiones istiusmodi apud Stoicos nimiò quàm familiares. Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 5. *ad l.* 4. § 1.

§ 55. Τὸ ἐξῆς τῇ κατασκῇ] Vide *l.* 5. § 16. & *infrà* § 53. ità *l.* 12. § 12. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει. Clem. Alex. *strom. l.* 1. Φύσει δ' αὖ κοινωνικὸς ᾧ δικαίως ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

Τὰς σωματικὰς πάσεις] Vide *ad l.* 3. § 6.

Ἡ νοερὰ ἐθέλει ἀφορμὰς δίδειν] Vide *ad l.* 2. § 2. Ψυχῆς πᾶξις ἡγεμονικωτέρα. Plut. *adv. Epicur.* & in ista principatum obtinet τὸ ἡγεμονικὸν κατ' ἐξοχὴν sic dictum. Ἄτοπον γὰρ τὸ κράτιστον καὶ βεβαιότατον ἐν ἡμῖν ἀπιστεῖσθαι ὑπὸ τινῶν. Aristot. *ethic. magn. l.* 2. *c.* 6. Et *Eudem. l.* 5. *c.* 12. Ἄτοπον ἂν εἴη, εἰ τὸ χεῖρον ταύτης ὂν, κυριώτερον αὐτῆς ἔσται. Idemque *polit. l.* 1. *c.* 4. Τὸ ζῶον πρῶτον συνέστηκεν ψυχῆς καὶ σώματος· ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει, τὸ δ' ἀρχόμενον. δεῖ δ' σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μάλλον τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις.——ἔστι δ' ἓν πρῶτον ἐν ζώῳ θεωρῆσαι καὶ δεσποτικὴν ἀρχὴν καὶ πολιτικήν. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώματος ἄρχει, δεσποτικὴν ἀρχήν· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως, πολιτικὴν καὶ βασιλικήν. Sallust. *bell. Catilin.* *Nostra omnis vis in animo & corpore sita est. animi imperio, corporis servitio magis utimur.* Tertull. *de bapt. c.* 4 *Spiritus dominatur; caro famulatur.* Et Aug. *homil.* 37. *Anima dominatur; caro servit: anima superior est; caro subjecta est.* Rectè itaque Hesych. in *ascetic. c.* 1. § 33. Μὴ ἀγνοεῖτω πλὴν κυρίαν καὶ ἄφθαρτον ἡ φθαρτὴ πλὴν καὶ δούλη. Vide *infr. l.* 10. § 38.

Τὰ μὲν λοιπὰ τῆς λογικῆς ἕνεκεν] Vide *l.* 5. § 16. & Epictet. *differt. l.* 2. *c.* 8

Χρησιμὴ πᾶσιν ἐνοίησις] Probat hinc mentis principatum Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 10. § 39. Clemens *strom. l.* 1. Ἐν μὲν γὰρ θηρίοις, καὶ τοῖς μεγίστοις ζώοις, δι' ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων, ψυχὴ τὸ πλεῖστον δεῖ καὶ νοῦς· ἐν δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν, ὧν ὁ σπουδαῖος μόνῳ τῇ ἀρετῇ, λογισμὸς δεῖ τὸ κυριεῦον.

Τὸ ἀφοβώτατον] Vide *ad l.* 3. § 9.

Εὐδία φαινέτω] Vide *ad l.* 10. § 11, 12.

Ἔχει τὰ ἑαυτῆς] ἀπίκως, forsan. quod est significantius, & Marco familiare, Vide *ad lib.* 4. § 49.

§ 56. Ὡς ἀποτεθνηκότα καὶ μίχει νῦν βεβιωκότα] Periochæ istius Senecâ meliorem interpretem frustrà quæsiveris. Sic ille *epist.* 12. *Sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agmen, & consummet atque expleat vitam. Pacuvius qui Syriam usu Juam fecit, cùm vino & illis funereis epulis sibi paraverat, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur, βεβίωται, βεβίωται. nullo non se die extulit. hoc quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, læti hilaréque dicamus, Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi. crastinum si adjecerit Deus, læti recipiamus. ille beatissimus est & securus sui possessor, qui crastinum sine solicitudine expectat. quisquis dixit, Vixi, quotidie ad lucrum surgit.* Quod Flacc. *l.* 1. *epist.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, quæ non sperabitur hora.

Idem Senec. *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum sit. nihil differamus: quotidie cum vita paria faciamus.* Martial. *l.* 4. *ep.* 54.

Si sapis, utaris totis, Coline, diebus:
Extremúmque tibi semper adesse putes.

Eumolpus apud Petronium: *Ego sic semper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram consumerem.* Vide *ad l.* 3. § 8.

Ἐκ τοῦ περισσοῦ] idem quod *lib.* 6. § 41. ἐκ περισσείας. *ex abundanti.*

§ 57. Μόνον φιλῶν] hoc est, quod Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκοῦσι τοῦ διδασκάλου. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 12. Vide & Democritum *suprà ad* § 27.

Τί γὰρ ἁρμοδιώτερον] Vide *ad l.* 4. § 18. & *l.* 10. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο δ' ἐν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; & *l.* 4. *c.* 7. κρεῖττον ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. malè ista cum sequentibus commisit Xyl.

§ 58. Οἷς τὰ αὐτὰ συμβαίνει] Ità solatur se Merope in Euripidis *Cresphonte*: (Plut. exhibet in *Consol. ad Apollon.*)

Τέθνᾶσι παῖδες ἐκ ἐμοῦ μόνη βροτῶν,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἐστέρημαι· ἀλλὰ μύριαι
Τὸν αὐτὸν ἐξιώτλησαν, ὡς ἐγὼ, βίον.

Orbata natis mortuis, spolior viro,
Non sola ego hominum: mille sunt aliæ, quibus
Tolleranda fuit hæc vita, quæ nunc est mihi. Grot.

Juvenal. *Sat.* 13.

——*nec vara videmus*
Quæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
Titus, & è medio fortunæ ductus acervo.

Itaque ut Menandor:

Παρηγόρει τὰ κακὰ δ' ἑτέρων κακῶν.
Solari alienis ex damnis velis tua.

Siquidem ut Senec. *Troad.* 4.

Ferre quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Quem & vide ulteriùs id argumenti *ib.* protelantem. Vide & *ad l.* 11. § 12. de Tragœdiarum usu. Facit huc Democriti techna illa, quâ Dario uxoris obitum impotentiùs simul ac obstinatiùs lugenti illusit. Spem faciebat regi posse se illam vitæ restituere, si res ad id perficiendũ necessariæ suppeditarentur.

rege

ge nihil non libentiſſimè ſuppeditaturum ſe pollicente; reliqua quidem omnia ſibi ſuppetere aiebat, unicum tantùm deeſſe. id quidnam eſſet percontanti, reſpondit, Ἐὰν τριῶν ἀνηνύτων ὀνόματα τῇ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγράψειν, εὐθὺς αὐτὴν ἀναζήσασθαι. h. e. *Si uxoris tumulo tria tantùm nomina inſcriberet hominum, qui ſine luctu vitam exegiſſent, fore ſtatim ut reviviſceret illa.* Narrat Julian. Imperat. *epiſt.* 38. ἀνηνύτων autem nomine intelligo potiùs, *qui nemini luxiſſent*, quàm cum Gallo interprete, *quos nemo luxiſſet.* Subjungit enim Julianus Democritum, cùm rex μηδένα ἄνδρα, *virum ne unum* quidem iſtiuſmodi reperiſſe poſſe ſe profiteretur, more ſuo ridentem ſubjeciſſe, Ἐπὶ, ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηνεῖς ἀναίσθητα, ὡς μάτην ἀλγεινῷ τοιούτῳ συμπλακείς, ὃ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἀμοιρον ὀδυνῶν εὑρεῖν ἔχων εὑρεῖν; *Et te, omnium ineptiſſime, non pudet lugere quaſi ſolus malis iſtiuſmodi conflictareris, cùm ne unum quidem ex omnibus qui unquam fuerint, reperire poſſis, cui ejuſmodi nihil quicquam obtigerit?* Interpretationem vocabuli confirmat & Lucianus in *vita Demonactis Cynici*, quem ille Herodi Attico filii mortem immoderatiùs lugenti, pari technâ illuſiſſe refert, τῷ παιδὶ τὸ εἴδωλον ἀναγαγεῖν pollicitum, εἰ μόνον αὐτῷ πρῶτος τινας ἀνθρώπους ὑπομείνειε μηδένα πώποτε πεπονθότας. quod ille cùm præſtare nequiret, ſubjeciſſe Cynicum, Εἶτ', ὦ γελοῖε, μάτην ἀφόρητα πάσχειν νομίζεις, μηδένα ἐξῶν πόνου ἄμοιρον; Ità Juliano qui ἀπόνητος dicitur, idem Luciano πόνου ἄμοιρος nuncupatur. Nec inficetum Socratis illud, quod Plut. *de Apollon.* ſic refert. Ἐπὶ συμφορᾷ τινὶ τῶν φίλων ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ λοιποῦ τὰς ἀνυχίας, ὥστε διαλείπειν τὸ ἴσον ἔτος, ἀφικόμενος ἄν ποτε πρὸς τὰς αὐτὰς λαβόντας ἀπαθῶν. Herodot. *l.* 7. his verbis expreſſit: Ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαμεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισιν· ἐπιλαβόμενοι δὲ τὰ ἄλλα πάλαι κακὰ, ἀπαυσίους ἔχουσι αὐτῶν ἀποφερέσθαι ὀπίσω, τὰ ἐπηνείκαμεν.

Περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλον μέλεσθαι] Utile admodum documentum, ut non tam animo obturbemur de eis quæ nobis ſecius obtigerint, quàm cogitationem in hoc totam defixam habeamus, quomodo eventus illos adverſos probè utendo, in rem noſtram convertamus. Facit huc cumprimis totus ille Plutarchi tractatus *de utilitate ex inimicis capienda.* Sed & Maximi Tyrii *diſſert.* 35. Ὅτι δεῖ ἐκ τῶν ἔξωθεν πράσεων ὠφελεῖσθαι. Et Epicteti *l.* 3. *c.* 20. Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτός δεῖ ὠφελεῖσθαι.

Ἄλλη σὺ ἴσως] *σοι*, malim. Vide *ad l.* 4. § 1, 49. & *l.* 10. § 33. & *infrà* § 68. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἐξεστί τοι παιδὶ τεθνάναι καὶ φύσιν· ἢ οὐδεὶς σε κωλύσει δήπουθεν. μηκέτ' ἦν μοι λέγε, Πῶς γένηται; πῶς ἀποβῇ; ὅπως δ' ἂν γένηται, σὺ αὐτὸ θέλεις καλῶς, ἢ ἴσως σοι τὸ ἀποβὰν εὐτύχημα.

Μόνον προσέχε, ἢ θέλε σαυτῷ καλὸς εἶ] Ni vitioſa ſit Scriptura; σαυτῷ καλὸς, i. e. *tibi bonus*, dicit, non eô ſenſu quô Jaſon Siracid. *c.* 14. *v.* 5. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Qui ſibi nequam, cui bonus?* quô Pſaltes *Pſal.* 49. *v.* 18. *Cùm tibi benefeceris, collaudabunt te homines.* aut quô Euripides verſu illo celebratiſſimo, apud Platon. *Hipp. maj.* Cicer. *ad famil. l.* 13. *ep.* 15. Plut. *de latend.* in *Alex.* & *Caton. maj.* Lucian. *apolog.* Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. alios.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

Sed quô Apoſtolus dixit, *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. *Fidem habes? habe apud te in conſpectu Dei.* i. e. ſis temetipſo Deóque teſte contentus. μὴ πόμπευε, μηδ' ἀλαζονεύου. Epictet. *l.* 3. *c.* 23. quô Socrates in *Platonis ſympoſ.* tibicinam jubet, αὐλεῖν ἑαυτῇ, *ſibi canere.* Unde Iſinenias, eundémque imitatus Julian. in *miſopog.* Ταῖς μίτραις ᾄσω, ἢ ἐμαυτῷ. ex Antigenidis præceptoris monito, *qui populo minùs placentem juſſit, ſibi canere & Muſis.* Cicer. Bruto. quô Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Σαυτῷ φιλοσόφησον. qui & *ibid.* de Euphrate, Καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ὅπου πολὺ ἐπιφρύμιον λανθάνειν φιλοσοφῶν, ἢ ἧττον μοι, φησὶ, τοῦτο ἀνάκειται. πρῶτον μὲν γὰρ ἥδιον, ὅσα καλῶς ἐποίουν, ὅτι ἃ διὰ τοῦ θεάτρου ἐποίουν, ἀλλὰ δι' ἐμαυτὸν. ἥδιον ἐμαυτῷ καλῶς, κατεσθλιμμένον ὄχλον τὸ βλέμμα, τὸν σεσιτισμένον πάντα ἐμοὶ ἢ τῷ θεῷ. Greg. Naz. *ep.* 60. Τοὺς μὲν πολλοὺς ἔα χαίρειν. ἢ εἰ καλοὺς πᾶσιν ἑαυτὸν δοκιμάζοντας· αὐτὸς ἢ σαυτῷ χρῶ συμβούλῳ ἢ τῷ θεῷ. Vide *infrà* § 67. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 9. Xyl. *Studè, ut tibi ipſi in omnibus actionibus honeſtatem conſecutus videaris.* quem & Caſaub. ſequitur. Cæterùm, ut quod revera ſubeſſe ſentiam, liberè eloquar; hæc omnia præter Marci mentem prorſus exiſtere autumo; locúmque, qui trajectione laborat, ità operâ leviculâ reſtituendum. μόνον προσέχε σαυτῷ· ἢ θέλε καλὸς εἶ ἐπὶ παντὸς ἃ πράττεις. formula familiaris in eis, quibus cautio præcipitur monitis. προσέχειν σαυτῷ· & προσέχειν ἑαυτοῖς· Siracid, *c.* 29. *v.* 23. Luc. *Evang. c.* 17. *v.* 3. & *c.* 21. *v.* 34. & *Act. c.* 5. *v.* 35. & *c.* 20. *v.* 28. pro quo & Paulus, ἔσχε σαυτῷ, dixit, *ad Tim. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 16.

Καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι ἢ διάφορον ἐφ' ᾧ ἢ ἡ πρᾶξις] leg. forſan, ἢ μέμνησο ἐπ' ἀμφοτέρων. ὅτι ἀδιάφορον ἐφ' ᾧ ἢ ἡ πρᾶξις. in utriſq; autem illis, hoc eſt, tum in illis ſibi dimittendis, qui ſecius ſe gerunt, tum in rerum iſtarum, quæ contingunt, uſu, medium quiddam eſſe, nec bonum ſc. nec malum, illud circa quod actio tua verſatur. Hæc ex conjectura non improbabili. nam interpretes quæ repræſentant, quomodo ex lectione, quam admittunt, elici poſſint, nullus video. Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Ἀλλὰ

ὕλαι ἀδιάφορος· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς ἐκ ἀδιάφορος.

§ 59. Ἐνδον βλέπε] Vide *ad lib.* 6. § 3.

Ἐνδον ἡ πηγὴ τῶ ἀγαθῶ] In mente scil. Plut. *de adulat.* Σπέρμα μὲν φρονήσεως ἡ διάθεσις· ἀρχὴ δὲ πηγὴ τοῦ βίου τὸ ἦθος. Idémque *de tranquil.* Διὸ πολὺ πρῶτον τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς ἔσται ἡμῖν ἐκκαθαίρωμεν, ἵνα μὴ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς χωρίσεις συμφέρηται. Solomon *Prov. c.* 4. *v.* 23. *Præ omni custodia custodi cor tuum: indè enim prodit vita.* Vide *infrà* § 61. & *l.* 8. § 45. Epict. *enchir. c.* 46. Ἰδιώτου τάξις καὶ χαρακτήρ. ἐνίοτε δὲ ἔξω ἑαυτοῦ περισκοπᾶ ὠφέλειαν ἢ βλάβην. φιλοσόφου τάξις καὶ χαρακτήρ. πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἀφ' ἑαυτοῦ περισκοπᾶ. Senec. *ep.* 74. *Omnium bonorum vis & origo in ipsa est virtute. quid refert, an aqua decurrens intercipiatur atq; absorbeat, si fontes ex quo fluxerat, salvus est?*

Ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς] Alludit ad naturam fontium, qui quò altiùs fodias, crebriùs haurias, eò magìs ebulliunt & scaturiunt uberiùs. Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 7. Τῶν φρεάτων ὅσα πίφυκε βρύειν, ἀπαλλάττω ἐς τὸ ἀρχαῖον ἀναπηδᾶν μέτεσιν. quod ille ad liberalitatem transfert.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι] Huc Chilonis illud monitum, Laërtii *l.* 1. Ἐν ὁδῷ μὴ σπεύδειν. &, λέγοντα μὴ κινεῖν τὴν χεῖρα μανικὸν γάρ. Plutarchi nom. autor *de fort. Rom.* Τῆς μὲν ἀρετῆς φρόνημά τι τὸ βάδισμα, καὶ τὸ βλέμμα κατηκὸς· quod βλέμμα πεπηγὸς, cum nostro, Epictetus dixit *l.* 2. *c.* 8. ὀφθαλμὸν πεπηγότα, in *Marco* Sophistà Philostratus. Basil. Cæsar. *epist.* 1. Τὸ βάδισμα μήτε νωθρὸν, ὡς ἴκλυσιν τῆς ψυχῆς καταγορεῦν· μήτε αὖ σφοδρὸν καὶ στασιμώδη, ὡς ἐμπαθείας αὐτῆς τὰς ὁρμὰς καταφαίνειν. Galenus in *hortator. c.* 2. Fortunæ assecla depingit, διέσπα τῷ δεξιῷ σωθέοντας. at de Mercurii sectatoribus, πάντες μὲν, κόσμιοι· inquit: ἐ διέσπ᾽, ἐδὲ βοῶσιν, ἐδ᾽ ἀλλήλοις μάχονται. Anacharsidem describens Maxim. Tyr. *dissert.* 15. Ἀνὴρ σοφὸς σοφίαν ἐ περιρρήμονα, ἐδὲ λαλόν. ἀλλ᾽ ἦν αὐτῆς τὸ κεφάλαιον, βίου ἀκεισὴς, καὶ γνώμη ὑγιὴς, καὶ λόγου βραχὺς, εὐστοχος, ἐοικὼς ἑπτατευχῆ μαθητῇ μὲν φορτίου ἀσεσοφότερος δέοντι, ἀλλ᾽ ὁπλίτῃ βάδην ἴοντι, καὶ κινεμένῳ ἀσφαλῶς, Alexis apud Athen. *l.* 1.

Ἐν γὰρ νομίζω τοῦτο μὲν ἀνελεύθερον
Εἶναι. τὸ βαδίζειν ἀρρύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
Ἐξὸν καλῶς.——

Quod Plaut. *Pœnul.* 3. 1.

Liberos homines per urbem modico magis par est gradu
Ire: servile esse duco festinatim currere.

Alex. Severus apud Lamprid. *Ingenuum currere nisi in sacro certamine non debere.* Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Ἀνδρὸς γυναῖκα σημεῖον ἐδὲν ἧττον δεῖ περιφανὲς ἐν τῷ περσώπῳ μαλακίας· ἀλλ᾽ ἐδ᾽ ἐν ἑτέρῳ μέρει τοῦ σώματος· μὴ πίνων μηδὲ ἐν κινήσεσιν, μηδὲ ἐν χρείαις εὑρεθείη ποτὲ ἡ ἀχημοσύνη τῆς ἀνδρείας. Vide Siracid. *cap.* 19. *v.* 26, 27.

Ἐπὶ τῶ προσώπῳ] Ὥστε συμφαίνεσθαι πολὺ τῆς ψυχῆς ἑρπετὸν δὴ αὐτό. ut Galen. *hortat. c.* 2. Achil. Tat. *l.* 6. Ὁ νοῦς ἔμοι δοκεῖ λελέχθαι καλῶς ἀόρατον μὲν παράταν. φαίνεται γὰρ ἀκεραίως, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τῷ προσώπῳ. Phraates apud Philostrat. in *vit. Apollon. l.* 2. *c.* 12. Πολλαὶ μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἐμπλήθουσι· πολλὰ δ᾽ ἐν ὀφρύσι καὶ παρειαῖς κεῖται, γνωσθῆναι τε καὶ θεωρεῖν· ἀφ᾽ ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ εἴδωλα, τοὺς νοῦς τῶν ἀνθρώπων διαθεῶνται. Cicer. *in Pison.* Vultus sermo quidam tacitus mentis est. & *de Orator. l.* 2. *Sensus animi plerumque indicant vultus.* Tertull. *de resurr. c.* 15. *Volutus aliquid animus, vultus operatur indicium: facies intentionum omnium speculum est.* Vide *supra* § 23. Apud Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Zeno adolescentis modesti imaginem sic delineat: Ἔστω καθαρὸν τὸ πρόσωπον· ὀφρὺς μὴ κατεσταλμένη· μηδὲ ὄμμα ἀναπεπταμένον, μηδὲ ἀνακεκλασμένον· μὴ ὑπτίου ὁ τράχηλος· μηδὲ ἀνισωμένα τὰ τοῦ σώματος μέλη· ἀλλὰ τὰ μετέωρα ἐντόνοις ὅμοια * ὀρθόνυς. [ὀρθοτόνῳ. Arcer.] πρὸς τὸν λόγον ὀξύτης, καὶ κατοχὴ τοῦ ὀρθῶς εἰρημένου· καὶ σημαντικοὶ καὶ κινήσεις μηδὲν ἐσπίπτουσαι τοῖς ἀκολάστοις ἐλπίσι. αἰδὼς μὲν ἐπιπρέπουσα, καὶ ἀρρενωπία. Ità Isidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 287. Ὥσπερ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τῇ περσώπῳ τῆς ἀγνείας τὰ σύμβολα φέρουσα, τὰς τοῦ ἀκολάστου ὁράσεως κολάζει περισσοδοξίας· οὕτω καὶ σώφρων ψυχὴ ὅπου τοῦ αἰδοῦς φέρουσα τῆς ἀρετῆς τὰ σωθήματα, τὰς τοῦ διαφθείρειν αὐτῆς πρὸς ὥραν βιλομένων διεκπόδιει ἐλπίδας. Et *ep.* 288. Ὅμμα γὰρ ἀναιδὲς, καὶ αὐχλῶ μετέωρον, καὶ ὀφρύων σωμαχὴς κίνησις, καὶ βάδισμα στασιμῶδον, &c. τεκμήριον ψυχῆς ὄζης αἰσχίστης, τοῦ ἀφανὲς τοῦ οἰκοίων παθῶν χαρακτῆρας ἐντυπώσης τῷ σώματι. Vide *l.* 11. § 15. De Bruto Fabius *institut. l.* 10. *c.* 1. *Scias eum sentire quæ dicit.*

Σὺν τῷ ἀνεπιπλήκτῳ] Huic opponitur τὸ κατηχμαπτζειν αὐτὸν πρὸς τὸ σκυθρωπὸν, ut Basil. Cæs. *orat.* 1. *de jejun.* quod in Pharisæis notat D. Christus Matth. *c.* 6. *v.* 16. verbis illis: Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Est autem elegans παρήχησις in vocibus illis, ἀφανίζουσιν, ὅπως φανῶσιν. unà cum latente itidem oxymoro; quale illud quod apud Lucam observavit Casaub. *Act. c.* 5. *v.* 41. Ὅτι καταξιωθέντες ἀτιμασθῆναι. sunt enim, ut καταξιοῦσθαι & ἀτιμάζεσθαι, ità φαίνεσθαι & ἀφανίζεσθαι, sensu planè contraria. non accedo tamen Basilio, quòd τὸ ἀφανίζεσθαι sic explicat,

ἀφανίζε-

ἀφαιζ) τὸ φρόνιμον, ὅταν ἡ ἕνδον διάθεσις ὅπῃ ἀεὶ τῷ ἔξωθεν ὑπηκοτῇ). ὥσπερ ὑπὸ παραπτώσεως τῷ φόβου καλυπτομένη vid. *supr. ad* § 23.

§ 61. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέχνη] *Artem vivendi luctatoriæ* magis quàm *saltatoriæ* similem esse dicit, primò, quia hoc est in utraq; illa principale, cavere nè dejiciaris, sed consistas jugiter: cùm in saltando, non tam de consistendo, quàm de gesticulando laboretur. Apost. ad *Ephes. c.* 6. *v.* 11. πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι ὅπ δύνασθε ὑμεῖς ἢ πάλη, &c. Et mox: *v.* 12. ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. Vide *supr. ad* § 51. & Petr. Fabr. *agonist. l.* 1. *c.* 11. deinde etiam, quia in saltando staticulos & gesticulationes omnes præmeditatas apud se saltator habet, suóque in illis exprimendis exhibendisque artificio simul & arbitrio utitur. cùm in lucta ad adversarii technas conatúsque attendere atq; accommodare se is qui luctatur, necesse habeat. quâ ratione & τῇ κυβευτικῇ ἢ βιωτικῇ confertur. be Vide *infr. ad* § 38. alia autem ratione *saltatoriæ* dissimilem fecit artem vivendi, *lib.* 11. § 1. & *l.* 12. § 9. ibi vide sis.

Οὐ προγνωσόμενα] quæ ideo graviora videri solent, quia minùs prævisa sunt. siquidem *præmoniti præmuniti*; quòd vulgò dicitur. Bern. *in concion. solenn.* 33. & *de divers. argum.* 37. &, *prævisa jacula minus feriunt.* Gregor. Rom. *in Evang. hom.* 35. Et contrà, Ταράττει τὸ παρὰ γνώμην γεγονὸς, καὶ πολλαπλασίαν παρίσχει ἀθυμίαν. Demosth. *Olynth.* 1. & Thucydid. apud Theophylact. *ep.* 30. Δυλοῖ τὸ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ πλοίῳ παρὰ λόγον ξυμβαῖνον. Itaque Senec. *ad Marc. c.* 9. *Necesse est magis corruamus, qui quasi ex inopinato ferimur. quæ multò ante prævisa sunt, languidiùs incurrunt. hic nos error decipit, hic effœminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos posse prævidimus. aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit.* & *ep.* 76. *Præcogitati mali mollis ictus venit.* Et *de tranq. cap.* 11. *Si non quicquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, quas infregit, quisquis prior vidit.* Et *ad Helv. c.* 5. *Illis gravis est fortuna, quibus est repentina. facilè eam sustinere potest, qui semper expectat. nam & hostium adventus eos prosternit, quos inopinatò occupavit: at qui futuro se bello ante bellum paraverunt, compositi & adaptati, primum, qui tumultuosissimus est, ictum facilè excipiunt.* Gregor. idem *in Job. l.* 13. *c.* 8. *Improvidi dum mala quæ ventura sunt, prævidere nesciunt, tantò eis graviora fiunt, quantò ab eis inopinata tolerantur. firmis autem mentibus repentè adversa non veniunt, qui priusquam veniant, prævidentur.* Vide *ad* § 68. & *l.* 4. § 46.

§ 62. Ἀκουσίως παίσουσι] *Etiam leges veniam concederent, ex involuntate & necessitate delinquenti,* uti Tertullian. *apolog. c.* 45. Συγγνώμων γὰρ ὄντι τῷ ἀκουσίῳ. Cleon. apud Thucydid. *l.* 3. Et Athenienses in purgatione sui apud eundem *l.* 4. Εἰὰν δ' οἰκὸς τῷ πολίτῃ καὶ δεινῷ τινι κατειρωνεύεσθαι σύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τὸ θεῖον. κἀγὼ οὐκ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταψηφίζομαι τὸν βωμὸν, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομαζόντων, καὶ ἐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ξυμφερῶν τι πολμήσασι. Demosth. *pro coron.* Ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ πυρία κατ' αὐτοῦ. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη ἀντὶ τῆς πυρίας τούτῳ. Maxim. Tyr. *dissert.* 41. Ἐλεεῖται τὰ ἀκούσια· μισεῖται τὰ ἑκούσια. Aristoteles ipse *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 1. ἐν μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται· ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔλεος. & *lib.* 5. *c.* 8. Ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκὼν τις πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε δικαιοπραγεῖ. ἀδίκημα μὲν καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ· ὅταν μὲν ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται· ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ὄντι· ὥστε ἀδικία τις ἔσται μὲν, ἀδίκημα δ' ἐδέπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ. eadem habet & *ethic. Eudem. l.* 4. *c.* 6. Verùm cùm in istis ἀκουσίοις vel ignorantia semper vel vis aliqua intercedat: ignorantiam quam facti vocant, intelligit Aristoteles: juris sive officii, vel veritatis saltem dogmatúmque in quibus illud fundatur, Marcus noster. parique modo ille vim eam intelligit, quæ à principio externo infertur, ὥσπερ εἰ ἕτερός τις λαβὼν τὴν χεῖρα τὴν ἑαυτοῦ τύπτοι ἕτερον. iste eam, quæ ab interno proficiscitur ac profluit. Vide *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. & *l.* 11. § 18. Clemens autem *strom. l.* 1. ὅτε μὲ οἱ ἔπαινοι, ὅτε οἱ ψόγοι, οὐδ' αἱ πυαὶ, οὐδ' αἱ κολάσεις, δίκαιαι, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὴν ἐξουσίαν τῆς ὁρμῆς καὶ ἀφορμῆς, ἀλλ' ἀκουσίᾳ τῆς κακίας οὔσης. ἐπεὶ δὲ τὰ ἁμαρτημάτων προαίρεσις καὶ ὁρμὴ κατάρχει· δικαιοπραγεῖ ἡ κόλασις ἐδ' ὅτι κεκτῆσθαι, ἧς ἀγνοίας καὶ ἁμαρτίας ὅσης ὀλιγωρῶμεν ἀποζῆναι, εἰκότως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυρέττειν ἀκούσιον· ἀλλ' ὅταν δι' ἑαυτόν τις καὶ δι' ἀπροσεξίαν πυρέττῃ, αἰτιώμεθα τοῦτον. ὡς δὲ καὶ τῆς κακίας ἀκουσίᾳ ὄσης. ἃ γὰρ αἱρεῖταί τις κακὸν, τῇ ἡ περὶ αὐτὸ ἡδονῇ σωματουμένῃ, ἀγαθὸν ὑπολαβὼν λιπεῖν ἠρέτηται. ὧν ὄντως ἐχόντων, τὸ ἀπαλλάττεσθαι τῆς τε ἀγνοίας, τῆς τε αἱρέσεως τῆς φαύλης καὶ ὀπτερτῆς, καὶ πρὸ τούτων τὸ μὴ συκοφαντεῖσθαι ταῖς ἀπατηλαῖς ἐκείναις φαντασίαις, ἀπόκειται ἐφ' ἡμῖν. Ità & peccatum aliquo modo neutiquam voluntarium facit, nec peccantem tamen ideo pœnæ merito liberat: quia nimirum non est ἁπλῶς ἀκούσιον, sed κατά τι tantùm, quatenus corrumpitur judicium ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῆς ἐκ τῆς προσαπάτης ἐξηρτημένων, ut Marcus loquitur *l.* 12. § 3.

Οὔτε ὀπμαρτυήσεως δώσῃ] *neq; testimonio egebis, opus habebis*, interpres uterque. malim, *neq; testimonium*, id est, approbationem *ab illis petes.* ratio annexa, ab eorum dispositione interiore, huc trahit.

Ea

Ἐι βλέπων] ſuſpenſa relinquitur prout exhibetur, oratio, cùm deſit verbum ad quod conditionalis ſe recipiat. leg. ergò (opinor) εἰσβλέπων. nam εἰ βλέπων, minùs placet. quod tamen lectione receptâ tolerabilius eſſet. vel εἰσβλέπεις, participium in verbum tranſmutando. ſed prius illud arridet magis.

§ 63. Πᾶσα ψυχὴ] Platonis eſſe Epictetus monet, à quo etiam laudatur, *differt. l.* 1. *c.* 28. & *l.* 2. *c.* 22. Ex ejuſdem *Protagora* ſumptum annotat Xyl. ubi tamen non comparet. Quæ ibi Plato, *ad l.* 11. § 18. dabimus. Cæterùm in *Sophiſt.* ſtatuit πᾶσαν ἀκούσιον ἁμαρτίαν εἶναι. Aſtipulari videtur pervulgatum illud, *Nemo vult falli.* Epictet. *diſſert. lib.* 4. *c.* 1. πῶς δεῖ ζῆν ὀξαπατώμενον, παρεπίπλων; Aug. *de verb. Ap. ſerm.* 30. *Quis eſt, qui velit decipi? da mihi hominem religioſum; non vult fallere: da impium, ſacrilegum: fallere vult, falli non vult. nolunt fallere boni; falli autem nec boni volunt, nec mali.* Idémque *Enchir. c.* 17. *Uſque adeò rationalis natura refugit falſitatem, & quantùm poteſt devitat errorem, ut falli nolint etiam quicunq; amant fallere.* Verùm quæri poteſt, quomodo verum hoc ſit, nullam animam veri notitiâ ſponte deſtitui: cùm Petrus Apoſtol. de impiis ac flagitioſis quibuſdam dicat, λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας. *Iſta illos veritas volentes fugit.* ſcilicet, quod Bernard. *de gradib. humil.* 2. *ut liberius peccent, libenter ignorant*, Et, quod Tertull. *apolog. c.* 1. *Non libet rectiùs ſuſpicari; non libet propiùs experiri. malunt neſcire, quia jam oderunt. nolunt ſcire pro certo, quod ſe neſcire pro certo ſciunt. ideo & credunt quæ non probantur; & nolunt inquiri, nè probentur non eſſe, quæ malunt credidiſſe.* Verùm quod in ſchola dicitur, *neminem bonum quà bonum odiſſe*, ità *verum quà verum nemo averſatur*; etiamſi aliâ ratione, quatenus nimirum ſibi minùs illud expedire arbitratur, aut affectibus ipſius adverſari videtur, haud lubenter eidem aſſentiatur. Vide Thom. *ſum. part.* 1a. 2æ. *q.* 29. *art.* 5. Cæterùm in Platonis ſententiam deſcendere videtur Clemens Alex. loco ſuperiùs ad § 62. indicato. Τὸ μὲν ἐψεῦδος τῆς ἀληθείας, κακὸν ὄντι· τὸ δὲ ἀληθεύειν καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀγαθὸν· τῷ δὲ ἀγαθῷ ἀκούσιον μὲν στέρεσθαι δύναται πολλάκις· ἑκουσίως δὲ ὅμως, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες, καὶ μὴ πεισθέντες. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς ἑκὼν ἥδη πεφεύγει· κλαπέντα δὲ ὁ μεταπεισθεὶς ἐκλαθόμενος ὅπερ ἦν μὲν ὁ χρεών, ἦν δὲ ὁ λόγος ἐξωρύξατο καὶ θάνατος βιάζεται τε πολλάκις ὀδυνῶν τε καὶ ἀλγηδόνων, φιλοσοφία τε αὖ καὶ θυμὸς, μὴ τὸ δοξάσαι καὶ ὅπῃ πᾶσι χρὴ δόξαι τυχεῖν, ἢ ἥττοι ὑπ' ἡδονῆς κηλοῦνται, ἢ ὑπὸ φόβου πτήσσουσιν. Sed rem ipſam quod attinet nihil à noſtris alienum habet.

Οὔτως ἂν ἀκούσιος] nemo, inquit, ſponte privatur, aut veritate, aut virtute. quod idem habet & *l.* 11. § 17. In hunc ſenſum conceptus eſt ſenarius ille, quem adducit, & ſimul etiam in hac parte refellit Ariſtoteles *ethic. l.* 3. *c.* 5.

Οὐδεὶς ἑκὼν πτωχὸς, οὐδ' ἄκων μάκαρ.
Nolens beatus nemo, nec ſponte eſt malus.

nec aliter intellexiſſe philoſophum docent, quæ ſubjungit ſtatim: Ἔοικε τὸ μὲν ψεῦδος, τὸ δ' ἀληθὲς μακάριόν τε μὲν καὶ ἑκὼν ἡμῖν ἢ μοχθηρία ἑκούσιον. Proinde accentum retrahere, quòd τὸ πονηρὸς illud τῷ ὀπωπόνι καὶ ἀθλίῳ ſignificationem obtineat, utì vir doctiſſimus in *excerptis* poſtulat, præter mentem prorſus autoris forſan, præter ſenſum proculdubio citantis exiſtit. ut nè adjiciam, non deeſſe, qui pro mero Grammaticorum nugamento habeant illud de ſignificatione ab accentu retracto immutata, cùm tranſlationem accentûs eandem in aliis itidem vocabulis ab Atticis uſurpari animadvertant, citra ullam ſignificatûs immutationem. Vide Euſtath. *ad Iliad. β.* & H. Steph. *de dialect.* *c.* 25. Nec alio ſenſu Hercules apud Epicharmum ab Euſtratio citatum per furorem à ſe geſta excuſans inducitur, his verbis,

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼν ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιέω·
Οἶμαι δ' ὡς οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἅπας ἔχων.
Hæc ego ex neceſſitate facio quæ facio omnia:
Quippe, ut credo, ſponte pravus nemo, aut calamitoſus eſt.

Vide *ſupr. ad* § 16. & *ad l.* 4. § 6. Sed & in eandem ſententiam citra ambiguitatem omnem diſſertiſſimè Plato ipſe in Timæo; ubi cùm ſtatuiſſet, primò τὰ περὶ ψυχὴν νοσήματα διὰ σῶμα τοῦ ἕξιν γίνεσθαι· deinde νόσον ψυχῆς, ἀνοίαν εἶναι· tum ἀνοίας δύο γένη, μανίαν καὶ ἀμαθίαν· ſubjungit: ὁ νοσῶν καὶ ἄφρων ἴσμεν ὡς τῷ σώματι τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζειν. Et mox: Καὶ χρὴ δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρατῆ καὶ ὄντως ἔχει, ὡς ἑκόντων λέγεται δεῖ κακῶν, ἐκ ὀρθῶς οἰκιζόντων κακὸς μὲν χρὴ ἑκὼν εἶναι. διὰ τὴν πονηρὰν ἕξιν πρὸς τὸ σῶμα τοῦ καὶ ἀπαίδευτον προφλῦ ὁ κακὸς γίνεται κακὸς πᾶσιν ἢ ταῦτα ἐχόντα, καὶ ἄκοντι ἀφαιρεῖται. ità reſtituit H. Steph. quod per eam κακὸν γε antè legebatur. cui βεβαιωτέον do ego Galenum in *diſſertatione*, quâ probare contendit, *animam ſequi temperaturam corporis c.* 6. lectionem eandem exhibentem. huic autem lectionis genuinæ aſſertæ gratiam mutuam rependent Platonis codices; ex quibus pro ἐχόντων, ἐνόντων apud Galenum reponendum. Verùm Ariſtoteli contra Stoicos & Platonem ipſum ſuffragatur, Platonicus licèt ipſe, Maximus Tyr. *diſſert.* 41. νόσος ψυχῆς μοχθηρία. νόσος σώματος δυσκρασία. ἑκάτερον ἡ μοχθηρία ἀκούσιον ἡ δυσκρασία.

§ 64. Οὐκ αἰσχρὸν] Vide *ad l.* 2. § 1, & 11. & *l.* 4. § 8. Heſiodi *oper. l.* 2. *v.* 309. à Socrate laudatus apud Xenoph. *memorab. l.* 1.

Ἔργον

Ἔργον δ' ἂν εἴη ὀνείδους —— Marcus autem istic de labore an de dolore agat, (πόνος siquidem vocabulum utrumque designat) ambiguum faciunt ea quæ sequuntur: & forsan utrumq; voluit.

Οὐ περὶ ἀφέρπειν, ὅτε αἰσθήσεται] Vide *supra* § 33.

Καὶ μὴ προσδεξάζῃς] *opinionem ne adjeceris.* nihil amplius ex opinione tua adjeceris, quàm quod sensus ipse renunciaverit. προσδοξάζειν enim Marcus dixit, quod προσαποδέχεσθαι Epictetus, referente Gellio *l.* 19. *c.* 1. Vide *ad l.* 8. § 49. ubi Marcus ipse explicat, quid istic velit.

Πλὴν πέπερ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχερῆ ὄντα] *occulto modo*, sive *clam & citra sensum nostrum, molesta sunt.* ità interpres uterque. at quomodo nec sentientibus molesta esse possunt? itaque interpunctione mutatâ, & post λανθάνει adhibitâ, verto, *multa quæ tædio nos afficiunt, non animadvertimus ejusdem esse cum dolore naturæ.* Sensum hunc confirmant verba illa novissima. Ὅπου ἔστιν τῶν τινὶ δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πέπερ ἐσθίω. quòd antè forsan non adverteris.

Ὅτι πέπερ ἐσθίω] hoc vult: molestiam nobis facessere multa, quæ laboris in se vim atque naturam habeant, etiamsi in eis minimè laborare videamur. hujus generis esse gravedinem, æstum, malaciam, nauseam, & similia. itaque in istis etiam cùm animi tenorem remittimus, à labore nos superari. Ejusmodi quiddam est, quod habet Tertull. *de patient. c.* 5. *impatientia sola matrix est omne delictum. atque ut compendio dictum sit; omne peccatum impatientiæ ascribendum. malum est impatientia boni. nemo impudicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis.* Ità etiam quietem ipsam, non minùs quàm laborem, sæpenumero molestam esse, & quietis quoque impatientiâ laborare contingit. Plutarch. *de tranquil. ad l.* 4. § 24. laudatus: Ἐνίοις δὲ καὶ τὸ μὴ σχολάσειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀνιμίαν καὶ δίσπονον. Ennius *Iphigen. apud* Gellium *l.* 19. *c.* 11.

Otio qui nescit uti, plus habet negotii,
Quàm negotioso cùm quis fuerit in negotio.

Nec dissimile quod Aug. *in Psal.* 84. *Pugnat contra nos quotidie fames & sitis; pugnat contra nos lassitudo carnis, pugnat somni delectatio, pugnat oppressio. vigilare volumus? dormitamus. jejunare volumus? esurimus & sitimus. stare volumus? defatigamur. quærimus sedere? si & hoc diu facimus, deficimus. quicquid nobis providerimus ad refectionem, illic rursus inveniemus defectionem. Esuriens cibo te reficere voles: hoc age semper; hoc agendo, in eo quod adhibueras ad refectionem, ibi invenies lassitudinem. multùm sedendo fatigatus eras; surgis, deambulando reficeris: persevera in eoquo reficeris; multùm deambulando lassaris: sedere iterum quæris. inveni mihi aliquid unde se reficias, ubi non, si perseveraveris, iterum defatiges.* Et mox: *Si perseveraveris in eo quo te reficis, etiam morieris. Persevera in multum manducando: ipsa res te interficiet. persevera in multum jejunando; inde morieris. sede semper, ut nolis surgere, morieris inde. ambula semper, ut nolis quiescere, morieris inde. vigila semper, ut nolis dormire, morieris inde. dormi semper, ut nolis vigilare, morieris inde.*

§ 65. Ὅτιον οἱ ἄνθρωποι] imò ὅτιον οἱ ἀπάνθρωποι. q. d. *Ne sis tu inimici animo etiam adversus inimicos ipsos:* nè id ipsum in te admittas, quod in illis damnare videri vis. Vide *ad l.* 6. § 6, 26. & *supra* § 15. Affine monitum Senecæ illud *ep.* 103. *Tu ita cogita, quod ex homine periculum sit, ut cogites quid sit hominis officium. alterum intuere, nè lædaris; alterum, nè lædas.* Sed videndus omnino Epictetus, *dissertat. l.* 4. *c.* 5.

§ 66. Ἐν Σωκράτης ἐνθουσιῶν ἀπέθανεν] Senec. *ep.* 13. *Creata Socratem magnum fecit.*

Ἐντρυφᾶν τῇς σοφισταῖς διελέγετο] Quod ex Platonis *dialogis* passim apparet. De eodem Aristides *orat.* Περὶ τῶ παραφθέγμα]. Ὡς ἐγὼ τοὺς σοφιστὰς ἤλεγχε πρῶτον ὡς μαθὼν θρασυνόμενος. Et Theodoret. *therap. l.* 2. κωμῳδῶν αὐτοὺς διατίλει. Itaque quod de Ulysse Homerus *Iliad. β'.*

Οὐ γὰρ πω τόν γε βασιλῆα χολωσέμεν ἄνδρα ἐῴκει,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐριπύσασκε παρασταδὸν εἶναι·
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν.—— [ει,

id ad Socratis morem se cum istis gerendi Maximus Tyr. transtulit; *dissert.* 16. Ἀρά σοι δοκεῖ, inquit, αὐτὸ τοῦτο, εἰ καὶ ὁ Σωκράτης τοὺς μὲν βασιλικοὺς καὶ ἐξόχους ἄνδρας ἀγανοῖς λόγοις χειρίων καὶ ἀποκλίνων, Τιμαῖον μέν, ἢ Παρμενίδην, ἢ ἄλλον βασιλικὸν ξένον· ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοῶντά τ' ἐφέροι, τοῦτον ἐλαύνων τῷ λόγῳ, Θρασύμαχον μέν, ἢ Κριτίαν, ἢ ἄλλον λωποδύτην καὶ ἀποστάτην; Ità enim supplevit Cosm. Paccius, quod codices Græci mutilum exhibent.

Καθιζεικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν] ad overbum, *in glacie pernoctabat.* hoc est, cum gelu constricta esset terra, in frigore extremo. Πάγος, ψῦχος. Hesych. πάγος, *gelu, glacies*; ut παχνὴ *pruina.* ejusdem originis vox utraque. Plut. *de prim. frigid.* πάντα ταῦτα παντάπασιν ἀπὸ τῆς ψυχρότητος παγῶδη. δὶς καὶ πάγοι καλοῦνται. Cæterùm aliud constantiæ tolerantiæque in hoc ferè genere Socraticæ specimen à Scriptoribus celebratur: quod in bello ad Potidæam gesto factum commemorat Laërt. *l.* 2. Μένων, inquit, νυκτὸς ὅλης ἐφ' ἑνὸς ἕστη καὶ οὐκ ἔφασαν. Autor est inter cæteros Plato *in Symp.* qui non tantùm νυκτὸς ὅλης, sed ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας, καὶ πάλιν νύκτα, μέχρις ἕως ἐγένετο καὶ ἦλιος ἀνέσχεν. Id ipsum autem Socratem non semel, sed sæpiùs egisse refert Favorinus: Πολλάκις ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον ἑστηκέναι ἀσφαλέστερος τῶν ἀφίκνων. Gell. *l.* 2. *c.* 1. *Stare solitus dicitur, pertinaci*

tinaci ſtatu perdius atque pernox, à ſummo lucis ortu adſolem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iiſdem in veſtigiis, & ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam ſecceſſu mentis atque animi facto à corpore. Verùm de bello ad Potidæam quod narratur, Athenæus *l.* 5. in dubium revocat. Cæterùm quod Marcus hic attingit, de *excubiis in Prytaneo* (*Martio* forſan) frequentiùs habitis Caſ. intelligit.

Τὸν Σαλαμίνιον κελεύεις ἄγειν] *Salaminius* iſte *Ico* dicebatur (neque enim, quod interpretes ſenſiſſe videntur, *Salaminius* illi nomen fuerat) homo locupletiſſimus, ad quem comprehendendum, quòd morte afficeretur, nulla juſta de cauſſa, Socrati unà cum quatuor aliis in mandatis dederant triginta tyranni, penes quos ſumma tunc Athenis reſidebat. Verùm is illorum juſſis obtemperare recuſabat. Meminère Plato in *apolog.* & *epiſt.* 7. Æſchines *Axioch.* Laërt *l.* 2. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7.

Ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο] Alluſit ad Ariſtophaneum illud de Socrate in *Nubib.*

Ὅπ βρενθύεται ἐν ταῖσιν ὁδοῖς, καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλει.

Exſtuoſus per vias vadit, oculos circumferens.

quò & Plato in *ſympoſ.* reſpexit, ubi Socratis inceſſum, fugientibus ſociis poſt pugnam Potidææ commiſſam, deſcribens, Ἐμοί γε, inquit, ἔδοξεν, ὦ Ἀγαθῶνες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο καὶ ἐκεῖ διαπορεύεσθαι, οὕτω καὶ ἐνθάδε, ἐρεθυθμίως καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλων, ἡρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους. &c. quod ridet etiam exagitatque Maſſurius apud Athen. *l.* 5. Βρενθύεται, ὑπερηφανεύεται, μέγα φρονεῖ, ἐπαίρεται. Heſych. & Βρενθυόμενοι, ἐναβρυνόμενοι. Zonaras *annal. tom.* 3. in *Michaele*; Ὁ μὲν ἐν πίστοις, ὡς μέγα τι κατορθῶν ἐβρενθύετο. τοῖς δ' ἄλλοις ἀνοπτάνειν ὠκείνετο.

Περὶ ἃ καμάλις' ἂν τις ὀπτήσειε] leg. ἀπτήσειε. quod & interpretes viderunt. neque enim hoc ab adverſariis objectum Socrati, etiamſi animi magni excelſique ſpecimen dare quibuſdam videatur, Marcus tanquam verum admittere, ac non confictum potiùs, credi voluit. inceſſum ſcil. gravem. & τὸ πεπαῖχθαι illud, de quo noſter *ſupr.* § 60. faſtum neſcio quem interpretabantur illi,

Ἀρκεῖ δέ τοι ὅτι δίκαιος εἶ] Hoc enim profitebatur Socrates in Platon. *apolog.* Ἐμοὶ μὲν γὰρ ἀπεπράττειν μέλει ὑμῖν. τῶνδε μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τοῦτο δὲ τὸ πᾶν μέλει. Vide *ſuprà* § 20.

Μήτι σοῦ ἀπορεμοκλέων] & hoc idem de ſe *ibid.* Ὑμῖν ὅπ τρέπω καὶ τὸν θεὸν κρῖναι πλεῖν ἐμοῦ, ὅπ μέλλει ἐμοί τε ἄμεινον ἔσεσθαι καὶ ὑμῖν. Et mox: Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ὦ ἀνδρες, ἀγαθὸν γεγονέναι. Et rurſus: Οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν· ἀλλά μοι δῆλόν ὅτι τοῦτο, ὅπ ἤδη πεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πρεσβιαίτερον, βέλτιον ἦν μοι. denique *Criton.* Ἐπὶ τούτῳ τοῖς θεοῖς φίλον, τούτῳ χρώμεθα. quod laudat Epictet. *enchir. c.* ult. & *diſſert l.* 1. *c.* 4.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ ὅπως σωκέκασε τὸ συγκείμενον] deeſſe aliquid in quo tranſeat illud τὸ σωκέκασε, clarius eſt quàm ut monitu opus ſit. Xyl. videtur legiſſe, οὐχ ὅπως σωκέκασε τὸ σύγκειμα, vel τὸ σύγκεκμα. quum vertit *non ita confudit omnia.* Ego ſuſpicor pronomen σε intercidiſſe, cùm ſyllaba σε continenter iteratum occurreret, ut ſcriptum fuerit, οὐχ ὅπως σωκέκασέ σε τὸ συγκείμενον. *non ita te*, id eſt, mentem tuam, *naturæ corporis tui compagini commiſcuit.* Ariſtophanes *Pluto*, 4. 3.

Οὕτω πολυφόρῳ συγκεκίκασμαι δαίμονι.

Mali tam fœto jum commiſtus dæmoni.

Hoc ſi cui minùs arriſerit, alteram habeat conjecturam; cohæſiſſe cum priore periocham iſtam, & ſic fuiſſe conceptam; [ὃν] ἡ φύσις οὐχ ὅπως σωκέκασε. quam (mentem ſcil. νῦν, quò ſuperiora clauſerat) *naturæ*, &c. Cæterùm D. Salmaſii (qui nec priùs illud improbat) ſi conjecturam alteram adjecerim, ut τὸ συγκριμάπον, vel τό σε συγκειμάπον, legatur, ea reliquis illis. opinor, præferenda videbitur. pro ſaliva ſua quiſque cenſeat. Tertull. *de reſurrect. carn. c.* 7. *Animam Deus inſeruit & immiſcuit carni; tantâ quidem concretione, ut incertum haberi poſſit, utrumne caro animam, an carnem anima circumferat; utrumne animæ caro, an anima appareat carni. Sed & magis animam invehi atque dominari credendum eſt, ut magis Deo proximam.* Vide *l.* 10. § 24, & 36. σωπᾶν καὶ σωπᾶσθαι.

Καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωσθῆναι] De Democrito Laërt. *l.* 9. ex Demetrii *æquivocis*: Δοκεῖ δὲ καὶ Ἀθήναζε ἐλθεῖν, καὶ μὴ ἀποδέπται γνωσθῆναι, δόξης καταφρονῶν. καὶ εἰδέναι μὲν Σωκράτην, ἀγνοεῖσθαι δὲ ὑπ' αὐτοῦ. ἦλθον γὰρ (φησὶν) εἰς Ἀθήνας, καὶ οὐκ ἔγνωκάν με. de Socrate Epictet. *l.* 4. *c.* 8. & *l.* 3. *c.* 23. Οὕτως ἐλάνθανε πᾶσι τοῖς πολίταις Σωκράτης· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἐξιόντες φιλοσοφοῦσι ἀπὸ τῶν ἀγρῶν. Et Senec. *ep.* 79. *Quamdiu videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama. quamdiu Catonem civitas ignoravit? reſpuit: nec intellexit, niſi cùm perdidit.* De Epicuro idem; *Vides Epicurum quantopere non tantùm eruditiores, ſed hæc quoque imperitorum turba miretur? hic ignotus ipſis Athenis fuit, circa quas delituerat. multis itaque jam annis Metrodoro ſuo ſuperſtes, in quadam epiſtola ait, nihil ſibi & Metrodoro inter bona tanta nocuiſſe, quod ipſos illa nobilis Græcia non ignotos ſolum habuiſſet, ſed pene inauditos.* De Sarapione incertus autor. (Damaſcius, opinor, qui Iſidori vitam conſcripſit) apud Suidam: Τοῦτον ἐπεπήσατο φίλον ὁ Ἰσιδώρος· τὸν λαθόντα πάντας ἀνθρώπους ὅλῃ συνεβίᾳ τε καὶ ὅλῃ φιλοσοφίᾳ, καὶ αὐτῷ τῷ Ἰσιδώρῳ. τοσοῦτον δὲ τοῦ ἀνδρὸς θεμιτὸν τῆς ἀληθοῦς τερπτὸν τε καὶ λόγου, τοῦτο ἐν πυροιμίᾳ λέγειν οἰωδότῳ,

Δότος, ἔργῳ ϗ βεβαιωθέντος ἀπ' ἐκείνου, τῶ λάθε βιώσας, ὥστε ἐδόκει τοῖς τότε ζώντων ἀνθρώπων, ὅτε τοῖς νεωτέροις, ὅτε τοῖς πρεσβυτέροις, ἐλπίσαι ἂν οὐδένα οἷόν λόγω. ἐδόκει ἔγωγε πως ἄλλο δι' ὃν ὁ Σαραπίων ἐκεῖνο· ἐδόκει ἂν ἔγωγε καὶ δικαίως, εἰ μή σοι ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ἀπέδειξε τὸν Σαραπίωνα τῷ λόγῳ. ἃ γὰρ ἔργῳ ποτὲ ἔφη πείσειν αὐτὸν ἐπιχεῖν ἑτέρῳ ἀνδρί. Ità iſte (autori ſi fidem habemus) ζῶν ἔτι πᾶσι ἀνθρωπίνοις ζωοῖς, ἀλλ' ἀτεχνῶς θείαν αἰπεῖν, ὅπως ἠμέλει πᾶσι τῆς παρ' ἀνθρώποις, ὥστε ἐδόκει ὄνομα αὐτὸ εἶναι τῇ πόλει, & quòd Flacc. *l.* 1. *epiſt.* 17.

——*natus morienſque fefellit.*

Ἐν ὀλιγίστοις κεῖται] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Ὅπ ἀπέλιπεσε διαλεκτικὸς] Vide *ad l.* 5. § 5. & *ſupr.* § 52. & *l.* 8. § 7.

Ἐλεύθερος] *liber.* Xyl. *liberalis.* Caſ. ἐλευθέριος. ſic *l.* 8. § 1.

§ 68. Ἀδιάφως διαζῆσαι] Et hæc forſan erant ſuperioribus connexa, copulativà intercedente. [καὶ] ἀδιάφως διαζῆσαι. quaſi dicat, *nè deſperes, quin poſſis, etiamſi nec dialecticus nec phyſicus fueris, & liber exiſtere, & modeſtus, & liberalis, & pius evadere, & à coactione omni immunis vitam tranſigere.*

Κἂν πάντες καταβοῶσιν] Eſt qui καταβιῶσιν legi malit, quòd τῷ ἀδιάφως reſpondeat. alii viderint. ego nihil mutem.

Τὰ μιλύδρια τῆς σωματοειδοῦς μιλύδρου] *corporeæ hujus molis membra.* Xyl. Vide *ad l.* 12. § 1. Idem *l.* 4. § 39. τὸ σωματοειδὲς. & *l.* 12. § 2, 3. τὸ σωματοειδὲς μίλυδρον dicitur. & μιλύδρια iſta, ὄργανα σωματοειδῆ. *l.* 10. § 38.

Φυράματος] φύραμα *maſſa lutea*, ſive γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα, ut Suidas; ex qua figulus vaſa fictilia conficit. Apoſtol. *ad Rom. c.* 9. *v.* 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι σκεῦος &c. Et Plut. in *collat. terreſt. & aquat.* de Alcedone, ὑ φυρῶσα πηλόν. Idémque in *ſympoſ.* Ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μίμηλαι' ἂν ἡμᾶς, ἔργον αὐτῷ μὴ ναῦν, μηδὲ οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ πρυτήσαι ξύλα, ϗ φυράσαι πηλόν. Alluſit autem hîc Marcus ad corporis humani quaſi ex maſſa ejuſmodi coagmentationem. Eàdem uſus metaphorâ Moſes *Geneſ. c.* 2, *v.* 7. de creatione Adæ: *Finxit Deus hominem è limo terræ.* Et Job. *c.* 10. *v.* 9. *Tanquam argillam effinxiſti me.* ſed & apud Heſiodum Vulcanus Jovis juſſu ad Pandoram concinnandam, dicitur

Γαῖαν ὕδει φύρειν.

Elegantiſſimè verò Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. corpus humanum dixit eſſe πηλὸν κεκομψῶς πεφυραμένον. *lutum affabrè maceratum.* Et Tiberium, pòſt Imperatorem, puerum adhuc, Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor, præſagio ſanè plùs nimiò felici ac veraci, πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, *lutum ſanguine maceratum.* Sueton. *l.* 3. *c.* 57. quod tamen Suidas, ab Alexandro Ægæo philoſopho Peripatetico, de Nerone, cui præceptor fuerat, dictum refert. Nota eſt & de Prometheo fabula, quem è luto corpus homini effinxiſſe fabulantur. unde ὁ Προμηθέως πηλὸς humanum genus Archilocho dictum verſibus his;

Ἦν κεῖνο ἐνίαυτὸς, ὦ πότε πλῶν,
Καὶ τὴν θαλάσσῃ, ϗ τὸ τετράπυρ, ὕπως
Ἐφθέγγετ', ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθήϊος.

quos Clemens nobis exhibet, *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. componítque cum Homeri illis;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ ϗ γαῖα γένεσθε.

de quibus vide *ad l.* 6. § 10. ut autem ille genus humanum *lutum Prometheum*, ità Columella *l.* 10, primos homines, *cretam Promethæam* dixit. Liban. *orat.* 31. Τὰ σώματα ἡμῖν, ὅσοις μὲν ἔπλασεν, οὐκ οἶδα. ἔγω ϗ, εἰ δοκεῖ, Προμηθεύς. οἶδα μέντοι, ὡς τῆς αὐτῆς πηλοῦ πάντα. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Εἰκὼν τε εἰμὶ τοῦ θεοῦ, ϗ τῷ πηλῷ συμφύρομαι. Epiphan. *tom.* 1. *l.* 3. *hær.* 37. de Deo hominis lapſi miſerto; ἴδε τὸν ὄντως οἰκτίρμονα τεχνίτην, κεχρημένον πηλῷ, ὅπως ἀνακαλύψῃ τοῦ ἰδίου πλάσματός τε ϗ ἄγγους, ἐπὶ πηλοῦ ὄντος, ϗ ὡς ὑπὸ ῥαγάδα ἀπόρρυμα γεγονότος, μὴ ἐάσαι ὅπως, ἀλλὰ μεταβαλεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον φύραμα. Eſaias *c.* 64. *v.* 8. ex *verſione Græca*, quæ LXX. dicitur, Κύριος πατὴρ ἡμῶν σὺ ἡμεῖς ϗ πηλός· ἔργα χειρῶν σου πάντες. omiſerunt, quod præcipuè haud omiſſum oportebat, σὺ κεραμεύς· *tu pater noſter: nos lutum: tu figulus: nos manuum tuarum opus univerſi.* Nec inſicetum Heſychii Hieroſol. ænigmaticum illud (apud Photium extat in *excerptis Cod.* 275.) in Davidem Θεοπάτορα· (Matth. *c.* 22. *v.* 45.) Τῷ κεραμεῖ πατὴρ ὁ πηλός. *lutum figuli pater.* Eódem ſpectat, & quòd Apoſtolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. corpora noſtra nuncupat σκεύη ὀστράκινα, *Vaſa teſtacea.* de quo videndus Gregor. Nyſſ. *orat. catechet. c.* 8. Quin & noſtris φύραμα dicitur corpus humanum. Joan. Damaſcen. *de fide orthod. lib.* 3. *c.* 49. Chriſtum Deum aſſumpſiſſe ait, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε ϗ νοερᾷ, ἀπαρχὴ τοῦ ἡμετέρου φυράματος. Et Joannes Chryſoſt. *in Matth. Orat.* 1. eos refellens, qui Chriſtum aiebant, ὥσπερ διά τινος σωλῆνος, per virginem duntaxat, *tanquam per fiſtulam aquam*, tranſiiſſe, εἰ τοῦτο ἦν, inquit, ἄλλη τίς ἐστιν ἐκείνη ἡ σὰρξ ἡ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου.

Ἐν γαλιλαίᾳ] Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28. Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Ἄφες τὸν φόβον τοῦ θανάτου, ϗ φέρε ὅσας θέλεις βεβύτας ϗ ἀσφαλεῖς, καὶ γνώσῃ ὅση γαλιλαία ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία.

Τοῦτο καταδέχεις κατ' ἀξίαν] Sen. *ep.* 9. *Quicquid inciderit, ſciamus non eſſe tam magnum, quam rumore jactetur.* Et *ep.* 110. *Vana ſunt iſta quæ nos*

movent,

movent, quæ attonitos habent. nemo noſtrûm quid veri eſſet, excuſſit, ſed metum alter alteri tradidit. nemo auſus eſt ad id quo perturbatur accedere, & naturam ac bonum timoris ſui nôſſe. itaque res falſa & inanis habet adhuc fidem, quia non coarguitur. Et *ep.* 104.

Terribiles viſu formæ, letumque laboſque:
egregiè Virgilius noſter, non re dixit terribiles eſſe, ſed viſu. id eſt, *videri, non eſſe. quid in iſtis eſt tam formidabile, quàm fama vulgavit? quid eſt, cur timeat laborem vir, mortem homo?* Vide *ad l.* 2. § 12. & *lib.* 4. § 3.

Σὲ ἐζήτην] Senec. *epiſt.* 64. de Sextio: *In quacunque poſitione mentis ſum, cùm lego hunc, libet omnes caſus provocare, libet exclamare: Quid ceſſas fortuna? congredere. paratum vides. illius animum indue, qui quærit ubi ſe experiatur, ubi virtutem ſuam oſtendat:*

Spumantémque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum deſcendere monte leonem.

libet aliquid habere quod vincam, cujus patientiâ exercear. Idem *de provid. c.* 3. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi, & ſcit cum ſine gloria vinci, qui ſine periculo vincitur. pudet congredi cum homine vinci parato. alium circumſpicit, cum quo conferre poſſit manum.* Et *c.* 4. *Opus eſt ad notitiam ſui experimento. quid quiſque poſſit, niſi tentando non didicit. itaque quidam ultrò ſe ceſſantibus malis obtulerunt, & virtuti ituræ in obſcurum occaſionem, per quam enitesceret, quæſierunt. gaudent aliquando magni viri rebus adverſis, non aliter quàm fortes mi. lites bellis. ego Mirmillonem ſub C. Cæſare de raritate munerum audivi querentem; Quam bella, inquit, ætas perit! avidus eſt periculi virtus; & quo tendat, non quid paſſura ſit, cogitat.* Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Κλιδέντα εἰς τινα τοιαύτην ὑπόκρισιν εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τῆ ἀποδείξει, εἰ πεπαιδεύμεθα. νέφ, γὰρ ἀπὸ σχολῆς ἀπὸν εἰς πεῖραν, ὅμοιός ἐστι τῷ μεμελετηκότι συλλογισμὸς ἀναλύειν· κἂν τις ἔυλογον αὐτῷ ὑποτείνῃ, λέγει, μᾶλλόν μοι πεπαίεσθον κομψῶς ὑποτείνατε, ἵνα γυμνάσω. καὶ οἱ ἀθλητὴ τὸν κύριος γεγενήκασι συναγωνιστήν. ὁ βαστάζει με, φησίν· ἴδε οἷον ἐπιτήδευμα ἐποιήσατο, ὁ ὠθίσαν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸ, καὶ λέγων, Ἐμοὶ γὰρ εἰσάγων μὴ ἔρχεσο τοιούτῳ, ὁπόταν τούτῳ ἐλήλυθεν; ἐμοὶ γὰρ καταγελᾶν καθήμενον ἐν γωνίᾳ, δυνάμενον στεφανοῦσθαι Ὀλύμπια; πότε τις ἐμοὶ καταμελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα; ὅπως ἔχειν ἕξει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς Καίσαρος μονομάχοις, εἰσί τινες, οἱ ἀγανακτοῦντες, ὅτι κλεῖς αὐτοὺ προάγει, ἀξ ζεύγνει, καὶ ἔυχονται τοῦ θεῦ, καὶ προπέμπουσι τοὺς ὁπλομάχους· ἐξ ὑμῶν δὲ οὐδεὶς φανήσεται τοιοῦτος; Atqui Diogenes, cùm in caſus quoſdam adverſos incidiſſet, Ἔυγε, inquit, ἡ τύχη, ὅτι μου ὀρρένους προέσηκας. Stob. *tom.* 2. *tit.* 106.

Ὕλη ἀρετῆς] Vide *l.* 4. § 1. & *ſupr.* § 58. Ità Gregor. Naz. *epiſt.* 57. ὕλην ἀρετῆς ποιούμενος τὴν ἀσθένειαν. Idémque *orat.* 28. Ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρά.

Scilicet adverſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet.

Naſo *triſt. l.* 5. *el.* 5. *laudis*; quia virtutis, cui laus debita.

Θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειῶται] Quin & ad utroſque hoſce ſpectat, aut ſpectare debet, quicquid molimur, Marco ipſo aſſertore. *l.* 3. § 13.

Οὔτε καμὼν] Senec. *epiſt.* 77. de viro ſapiente. *Vanas humanarum mentium formidines ſecurus audit, & dicit,*

——non ulla laborum,
O virgo, nova mî facies inopinâve ſurgit.
Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi.

(Æneas apud Virgil. *Æn. l.* 6.)

tu hodie iſta denuncias: ego ſemper denunciavi mihi, & hominem paravi ad humana. at ſtultis & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. magna autem pars eſt apud imperitos mali, novitas. Idem *ep.* 91. *Tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur. nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimum poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolimus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis obſtupefieri.* Vide *ſupr.* § 61.

Οὔτε δυσμετάχειρον] Senec. *ep.* 105. *Nihil illi videtur grave, nihil aſperum, quod virum incurvet.* Vide *ſupr. ad* § 2.

§ 69. Ἡ πλειότης] Vide *lib.* 3. § 7. & *l.* 5. § 31.

Πᾶσαν ἡμέραν ὡς πολεμίαν] Muſon. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι πῶς ἐνεκτήσαν ἡμέραν κακῶς βιῶναι, μὴ προσδέχεσθαι αὐτῷ, ὡς ἐσχάτῳ βιῶναι. Vide *ad lib.* 2. § 11. & *ſupra* § 29, 56.

Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν] antitheſis obſervanda. Vide *ſupr.* § 43. ambigi tamen poteſt, an eôdem iſtîc, quò illic, ſenſu uſurpetur τὸ σφύζειν. Suid. σφύζειν, ἐπείγειν. poteſt autem *torpori*, ſive *ſtupori* opponi cùm *trepidatio*, (nam & iſtam ille tollit) tum & *motus concitatior*, ſive *incitatior* quivis, conſtabit ſatis alterutra ſignificatio; nec utram ſumpſeris, multùm refert. Vide *l.* 1. § 15. Gregor. Naz. Μήτε νωθείᾳ ὕπνῳ πρὸς τὸ κλῶν, μήτε σπουδῇ νωθείᾳ· νωθεία γὰρ ὕπνῳ συζυγὸς μήτε διάπυρος σὺν ἀλογίᾳ, ἵνα μὴ ἐκφερόμενοι ἐν μὲν τοῖς παίουσι πάντως, ἢ πέντων δεόμενοι διὰ τὸ νωθεῖαν, ἢ κεκμηκόσι διὰ τὸ θερμότατα. ἀμφοτέρων δ', ὅταν χρήσιμον ὦσι λαβόντες, τῆς μὲν τὸ σφοδρὸν, τῆς δὲ τὸν ὕπνον· ἀμφοτέρων, ὅταν δὲ βλαβερὸν διαφύγωμεν, τῆς μὲν τὸν ὕπνον, τῆς δὲ τὸ δρόσος· ἵνα μήτε τοῦ ἐλλείποντος ὠμῷ ἀκαρπίᾳ, μήτε τοῦ περισσεύοντος κινδυνώδους. ἐρώσας γὰρ ἀχρηστα καὶ νωθείᾳ ἀκαρπος, καὶ θερμότης ἀταίδευτος.

δλ[illegible]· ἢ μὲν ἀκλιγλίκια τῷ καλῷ, ἡ δ' ὑπερηφάνησα. quod autem iſtic γνῶθι σεαυτόν, idem cum Marco πάρεχε paulò ſuperiùs dixerat. Αἱ γὰρ ἀδικίαι, καὶ σοὶ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις ἐναργεῖς καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκφανεῖς, ὅσον ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν φύσει, λόγου μηδὲν δεόμεναι, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς ἐκεῖναι ἀναγκαῖαι δοκοῦσιν εἶναι μαρτυρίαι, οὕτω καὶ αἱ τοιαῦται ἀδικίαι ἐναργεῖς εἶναι δοκοῦσιν. Et clariùs adhuc *orat.* 13. Τί γὰρ ἐμοὶ καὶ τοῖς θεοῖς; ἄνωθεν ἐμοὶ ἄπωθεν καθαροῖς καὶ ἀκάκοις. ἐν ᾧ τοῖς δαίμοσι καὶ λεροδόροις καὶ ἀσεβέσι, ἀδικήματα πολλὰ ἀλλὰ, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοῦ ἀνθρώποι πεφάνθαι κακῶς, ἀδικεῖσθαί τι λέγωσι παρ' ἐκείνων, ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανὸν, ἄλογος ἀπορίας ῥήματος· εἶδεν ἐγώ πως καὶ λίθος ἐπ' αὐτὸν ἀφιέναι. οἱ δ' ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τὰ λαβεῖν δίκαια, εἰ βούλοιεν, ὄντες, ἃ βούλονται. εἰ δ' ἅπαντα εἴποντο τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν κατ' ἠμέραν ἢ ἀπολλυμένων πλέα· καὶ ἐδ' ἂν ἐξήρκειν οἱ ζῶντες θεοῖς τοὺς τάφους. ὧν ὃ καὶ αὐτὸς τοῦτο τὸ κρεῖττον εἰ δεικνύει, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι δυμῷ πολλάκις. vide *ad l.* 8. § 51.

§ 70. Οἱ θεοὶ ἐ δυσκολαίνουσιν] Efficaciſſimum ſanè & Chriſtiano quovis dignum ad pravorum hominum tolerantiam ſuadendam, à numinis divini exemplo deſumptum argumentum. Vide *ad l.* 9. § 27. & *l.* 8. § 8. & *l.* 9. § 11. Sed & Joan. Chryſoſt. *in Matth. c.* 6. *v.* 45. *orat.* 18. Tertull. *de patient. c.* 2. *Diſciplina cœleſtis Deum ipſum oſtendit patientiæ exemplum; jamprimum, qui florem [rorem, al.] lucis hujus ſuper juſtos & injuſtos æqualiter ſpargit; qui temporum officia, elementorum ſervitia, totius genituræ tributa dignis ſimul & indignis patitur ſimul occurrere; ſuſtinens ingratiſſimas nationes, ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes, nomen, familiam ipſius perſequentes, luxuriam, avaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie inſoleſcentem, ut ſuâ ſibi patientiâ detrahat: plures enim dominum idcirco non credunt, quia ſeculo iratum tam diu neſciunt.* Cyprian. *de bon. patient. Patientiam magiſteriis cœleſtibus diſcimus. eſt enim nobis cum Deo virtus iſta communis. indè patientia incipit: indè claritas ejus & dignitas caput ſumit. origo & magnitudo patientiæ Deo autore proceſſit. diligenda res homini, quæ Deo chara eſt: bonum, quod amat divina majeſtas, commendat. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quòd in contumeliam ſuæ majeſtatis & honoris inſtituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & ſacra ſacrilega patientiſſimè ſuſtinens, ſuper bonos & malos æqualiter facit diem naſci, & lumen ſolis oboriri; & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur, quò minùs juſtis ſimiliter & injuſtis indifferetas pluvias largiatur. Videmus inſeparabili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religioſis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata floreſcere. & cùm crebris imò continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat, & præſtitutum ſemel retributionis diem patienter expectat. cùmque habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam, ſuſtinens ſcil. clementer & differens, ut, ſi fieri poteſt, multùm malitia protracta aliquando mutetur, & homo in errorum & ſcelerum contagione volutatus, vel ſero ad dominum convertatur.*

Τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι] Juſtiniano Imper. Praſini ſupplices, referente Theophane apud Alemannum in *notis ad Procop. l.* 9. Εἰπὲ πρὸς θλιβόμενοι, μὴ ἀγανακτήσει τὸ κράτος σου· τὸ γὰρ θεῖον πάντων ἀνέχεται. Theodoſio Liban. *orat.* 12. Τίνα γὰρ δὴ τὰ πρὸς θεῶν; συγγνώμη τοῖς τὰ καθ' ἡμέραν ῥήματα ἐπ' αὐτοὺς ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τὰς ἀναγμάτων λυπῶν· καὶ τι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συνορᾶσθαι· οἱ δ' ἀγνοοῦσι· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ μὴ ἀνθρώπων γένος. εἰ δὲ ἅπαντα πρὸς ἁμαρτήματα δίκην, σφόδρα ἂν ἐλίγων ἦν τὸ σωζόμενον. ὅστις ἐν ἑαυτῷ βέλεται θεὸς εἶναι ἀρετῆς πρωτείων χωρὶς πρὸς μᾶλλον, ἢ λαυβάνων. Et clariùs adhuc *orat.* 13. Τί γὰρ δὴ τὸ πρὸς θεῶν; ἄνωθεν ἐμοὶ ἄπωθεν καθαροῖς καὶ ἀκάκοις. ἐν ᾧ τοῖς δαίμοσι καὶ λεροδόροις καὶ ἀσεβέσι, ἀδικήματα πολλὰ ἀλλὰ, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοῦ ἀνθρώποι πεφάνθαι κακῶς, ἀδικεῖσθαί τι λέγωσι παρ' ἐκείνων, ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανὸν, ἄλογος ἀπορίας ῥήματος· εἶδεν ἐγώ πως καὶ λίθος ἐπ' αὐτὸν ἀφιέναι. οἱ δ' ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τὰ λαβεῖν δίκαια, εἰ βούλοιεν, ὄντες, ἃ βούλονται. εἰ δ' ἅπαντα εἴποντο τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν κατ' ἠμέραν ἢ ἀπολλυμένων πλέα· καὶ ἐδ' ἂν ἐξήρκειν οἱ ζῶντες θεοῖς τοὺς τάφους. ὧν ὃ καὶ αὐτὸς τοῦτο τὸ κρεῖττον εἰ δεικνύει, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι δυμῷ πολλάκις. vide *ad l.* 8. § 51.

Καὶ κέκρυπται αὐτῷ] Quod Chriſtus Dominus, Matth. *c.* 5. *v.* 45. Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. & Luc. *c.* 6. *v.* 35. Χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. Et Paulus *Act. Apoſt. c.* 14. *v.* 15, 16. Εἰαστε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοιγε ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης καρδίας ὑμῶν. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt quod tardiores faciat ad bene merendum, turba ingratorum: nec Deos quidem immortales ab hac tam eſſuſa liberalitate ſacrilegi neglizentiſque eorum deterrent. utuntur naturâ ſuâ, incunctanterque illos ipſos munerum ſuorum malos interpretes juvant. hos ſequamur duces, quantùm humana imbecillitas patitur.* Et *l.* 3. *c.* 25. *Propoſitum eſt nobis ſecundum rerum naturam vivere & deorum exemplum ſequi. ſi deos imitaris, da & ingratis beneficia. nam & ſceleratis ſol oritur; & piratis patent maria.* vide tamen & eundem *ibid. c.* 28. Item *l.* 7. *c.* 31. *Non eſt mihi relata gratia: quid faciam? quod Dii omnium rerum optimi autores, qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeverant.* Vide *l.* 9, § 11, 27.

Ὅσον ἐδέπω λήγειν μέλλων ἀπωδᾶς] Eodem utitur argumento, *l.* 8. § 5. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. *Magno animo brevia feramus incommoda.*

Εἰς ὢν τῶν φαύλων] quod latro ad crucem ſocio ſuo, Luc. *c.* 22. *v.* 40. ἐν τῷ αὐτῷ κείμενοι

ὧν. Vide *l.* 11. § 18. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt quod tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. nam primum, nos illam augemus, deinde, nè deos quidem immortales ab hac tam effuſa benignitate ſacrilegi negligentéſque eorum deterrent.*

§ 71. Τὸ μὴ ἰδίαν κρίσιν μὴ φεύγειν] vide Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7,--10. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ἀλλ' ὅτι εἶ Ἡρακλῆς, ἢ ὁ Δωσίθεος κρίνειν τὰ ἀλλότρια κρίματα; ἀλλ' ὅτι Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀτ[τ]ικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτῆ κάθαιρε· ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀπὸ [Ἡρακέους καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν.

Ὁ καὶ σωπῶν] vide *l.* 8. § 55.

§ 72. Ὃ ἂν ἡ λογικὴ.] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 4. § 2.

Καταλείπεται ἑαυτῆς] utpote quæ ad ampliora & præſtantiora ſit nata. Vide *l.* 3. § 6.

§ 73. Τί ἔτι ζ[ῇ]ς;] Vide *ad l.* 5. § 6. Senec. *ep.* 79. *Oppone, quæ dehortentur; dic, Factum tuum matura ſequetur oblivio, & parùm grata exiſtimatio civium. reſpondebit tibi; Iſta omnia extra opus meum ſunt. ego ipſum contemplor; facere rectè pieque contentus.*

Ὧν τοῖς μωροῖς] *quibus famæ major ſitis eſt quàm virtutis.* Juvenal. *ſat.* 10. Vide *l.* 4. § 44. & *ad l.* 5. § 23. Sed quare ſtultos cenſet, qui laudem expetunt? quia id volunt, quod in ipſis non eſt. Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπιν, λέγω, σοῦ πί ποτε θέλει; εἰ μὴ ἵνα μὴ ἐκ ἰφ' αὑτῷ πεθέλῃ, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κυβερνήτης, μόνον μὴ ἄδων, ἐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν ὑφῶν ᾖ, καλῶς κιθαρίζῃ. ἐκ γὰρ ἄσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐυσχημόνως· τοῦτο δ' ἐκέτι ὄντος ἐπ' αὐτῷ. Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras ſi volet, auferet idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtiſque recedo.

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος] At Themiſtocles Athenienſibus ipſum proſcindentibus; Τί κοπᾶτε, ὦ μακάριοι, πολλάκις εὖ πάσχοντες; Plut. *de laude ſui c.* 3. & *in præcept. polit.* & *in apophth.*

Ὠφέλεια δέ.] Vide *ſuprà* §. 13, & 53.

Μὴ ἓν κάμνε] Apoſt. *ad Galat. c.* 6 *v.* 9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. & *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 11. μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 29.

Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς] Senec. *de clem. l.* 1. *c.* 4. *Animus reipuò. tu es; illa corpus tuum. vides, ut puto quàm neceſſaria clementia ſit. tibi enim parcis, cum videris alteri parcere.* Auſon. *grat. act. Quartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguſte, conſtituis, adferre tibi ipſi, quò alter ornetur.* Caſſiodor. *var. l.* 4. *c.* 24. *In lucrum cedunt, quæ bene meritis conferuntur. & de ipſo munere magis acquiritur, cùm optimis digna præſtantur.* Ità P. Syrus;

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Sidonius *l.* 6. *ep.* 12. *Aliquis aliquem, ego illum præcipuè puto ſuo bono vivere, qui vivit alieno.* & Pacat. *paneg. Nullam majorem crediderim eſſe principum felicitatem, quàm feciſſe felicem, & interceſſiſſe inopiæ, & fortunam viciſſe, & dediſſe homini novum fatum. itaque imperatori propriam majeſtatem æſtimanti, non tam id ſuum videri debet, quod abſtulit, quàm quod dedit.* Greg. Naz. *de bapt.* Εὐεργετεῖται, τῷ εὐεργεσίαν αἰτίῳ. Et Jo. Chryſoſt. apud Anton. *meliſſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐκ ἔν ποιεῖ ὁ ἔν ποιῶν, ἀλλ' ἔν πάσχει αὐτὸς, ἢ εὐεργετεῖται μᾶλλον, ἢ εὐεργετεῖ. Noſtro planè conſentiens Clemens Alex. *ſtrom. l.* 2. Τῷ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος εὐεργετῶν. ἐν ᾧ γὰρ αὐτὸς εὐεργετεῖται· ὅσῳ γὰρ ὁ κυβερνήτης, ἅμα σώζει καὶ σώζεται. διὰ τοῦτο ὅταν τις αὐτῷ τύχῃ, ὃ φησὶ τῷ διδόντι, Καλῶς ἔδωκας, ἀλλὰ, Καλῶς εἴληφας. ὅτῳ λαμβάνει μὲν ὁ δίδους, δίδωσι δὲ ὁ λαμβάνων.

§ 75. Ἡ ἀλήθεια καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν] M. Caſ. legendum contendit, ἢ τὰ λογικὰ καὶ κυριώτατά ἐστιν, vel etiam, ἢ ἃ λογικά, τὰ κυριώτατά ἐστιν. ut ſit ſenſus, *rationales creaturas eſſe objecta principalia, circa quæ peculiaris cura illa & providentia verſatur.* atque ità revera intelligendum Apoſtoli illud, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Μὴ τῷ βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Ego tamen nihil mutandum cenſeo. hoc enim velle videtur Marcus, Ad mundi hujus fabricam producendam ac conſtituendam, peculiari quodam motu, univerſi natura acceſſit. deinceps autem, vel quæcunque in eo contingunt, vi nexûs cujuſdam & conſequentiæ neceſſariæ lege certâ tunc conſtitutæ eveniunt, vel principalia illa, ad quæ univerſi mens præcipuè & quaſi peculiariter ſeſe intenderit, nullâ ratione, ſed temerè diſpoſita fuerint. at hoc eſſet abſurdiſſimum, mentem univerſi, cùm ad iſta producenda ac conſtituenda peculiari motu proceſſiſſet, de futura diſpoſitione atque ordinatione legem nullam tuliſſe, ſed temerè ferenda caſui fortuito permiſiſſe diſpoſuit. ergo hæc genuina Marci mens. nec aliud quicquam evincunt loca ad lectionis mutatæ firmamentum adducta ex *l.* 6. § 39. & *l.* 9. § 26. *edit. Caſ. l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 28. diſtinctionis noſtræ. ſiquidem priore loco τὰ κοινὰ, non τὰ λογικὰ, ea eſſe dicuntur, ὧν οἱ θεοὶ μάλιστα προνοοῦνται, atque iſtis κατ' ἐπακολούθησιν συμβαίνειν cætera. poſteriore verò onuda penitur diſtributio illa, Ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια, ἢ ἄπαξ ἅρμοσε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Sicut & *l.* 6. § 35. de ratione præditis nè χὺ quidem. Ità Marcus pro conceſſo ſumit mentem univerſi, ſi ad primam rerum conſtitutionem ratione ac conſilio quodam deſtina-

destinato accesserat, ità cuncta disposuisse ut à primis illis causis succedentia quæque necessariâ quadam consecutione profluerunt. quod & istic monitum voluit. Vide & *lib.* 10. § 6. Senec. *de beneficiis lib.* 6. *cap.* 23. *In prima illa constitutione, cùm universa disponerent, etiam nostra viderunt; rationemque hominis habuerunt.* ——*etiamsi potiora illis sunt, in quæ oriuntur, nos tamen in majora ituri juvant.* de syderibus loquitur.

Ad Librum VIII.

§ 1. Ὄψῃ φιλοσοφίας ἄν] Epictet. *lib.* 2. *c.* 9. ἕτως ἐκ τῶν ἀνθρώπε ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, ἀσεσαλευάντως ἢ τῶν φλεσύρων, πλικῦτο φορτίον, οἷ ἔν τις δένα λίτρας ζῆσαι μὲ δυνάμενον, ἢ τῶν Αἰανίων λίτρον βασάζειν ἤθελεν. Quem eundem vide & *l.* 3. *c.* 21.

Ἀνταγωνίζει ἡ κ' ἡ ὑπόθεσις] Repugnat res ipsa: ipsum vitæ tuæ institutum opinioni isti, quam de te habes tanquam qui philosophus sis, adversatur, falsíq; te redarguit. vel quia aliis negotiis districtus totus teneris, nec huic studio totum te sedulò jugitérq; dedisti, vel etiam quia affectibus etiamnum indulgere deprehenderis, eóq; à vero mentis animíq; cultu abesse te quàm longissimè prodis. Senec. *epist.* 59. *Exiguum temporis impendisse philosophiæ, satis abundeq; occupatis fuit. leviter tam magnæ rei insistimus, quemadmodum autem potest aliquis, quantum satis sit, adversus vitia discere, qui quantum à vitiis vacat, discit? Atqui, non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus; cui nullum tempus satis magnum est, etiamsi à pueritia usq; ad longissimos humani ævi terminos vita protenditur.* Idem *epist.* 72. Galenus *de affect. dignosc. & cur. c.* 3. cuidam ἀναμάρτητον sese opinanti. Ἀλλὰ σύ γε θεῷ παραπλήσιον ἐξαίφνης ἂν ἄν ποτε γένοιο· ὅπως γὰρ οἱ δι' ὅλε τὸ βίε ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, ἢ πις δοῦναι πλέως αὐτὴν ἐγκένια, πολὺ δή πε μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. Et *c.* 4. Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκασος ἡμῶν ἐχθὲς ὅλε τὸ βίε, σοὶς τὸ ἡμέρας τέλειον ἀνήρ. Vide Epictetum *enchir. c.* 35, & 36. (ubi perperam divulsis quæ arctissimè cohærebant, ex Epiro Rhegium fecerunt editores) & *differt. l.* 3. *c.* 15. unde mendosa quædam in *enchir.* possunt emendari feliciùs, quàm est à Volsio aliisq; id non advertentibus tentatum. Inter alia quæ cùm utrobiq; vitiata videantur, intacta prorsus, tanquam integra, prætermerunt illi, hæc habet. Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφῶν· δοκεῖς ὅτι δύνασαι ἀσαύτως ἐδέειν, ἀσαυτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεδ, ὁμοίως δυσαρεσκεῖν. ità in *dissertationibus* exhibentur: nam in *enchiridio* & mutilata & inquinatiora lego, Δοκεῖς ἔτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι, (φιλοσοφεῖν scil. quod ἐν τὸ κοινῦ subaudiendum) ἀσαύτως ἐδέιν, ἀσαυτως πίνων, ὁμοίως ὀργιδεῖς, ὁμοίως δυσαρεσκῶν; neq; enim aut irasci aut tædio habere permittebant Stoici. ità *c.* 22. σοφῶν τον, ἐν τοῖς χτ' σαυτὸν, ἐκεῖ δεῖ σε ὅμοιον ἐν ὑδενὶ φαίνεδς, οἷς τῶν ποιεῖς. sequitur: ἀκυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαί τινας ὀπδυμίας, ἀπολδεῖν ἀπὸ τῶν οἰκείων, ὑπὸ παιδείε καταφερνηδῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπαιτούντων καταγελαδῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ, &c. Huc applicat dictum vulgare, quod inter adagia locum meritò sibi vindicet, idem *l.* 4. *c.* 6. Νῦν ὃ σοὶς ἄλλοις γίνεδαι λέγεις, ἄλλων ὀπυελῶς. κ' πολλοὶ ὃ τὸ καλῶς λέγεσιν, ἔτι ἔργον ἔργῳ ὐ κοινωνεῖ. Et rursus *c.* 10. Ἀλλὰ σοῖκα θέλεις τὰ τηλικῦτα καδεῖν; κ' πῶς δύνασαι; ἔργον ἔργῳ ὐ κοινωνεῖ. εἰ δ' ἐκένα θέλεις, τῦτο ἄρες· εἰ δ' μὴ, ὅτι τῦτο ἔξεις, ὅτ' ἐκένα, σειπώμεν· ἐσ' ἀμφότερα. Quod fusiùs pauciùs *enchir. c.* 1. § 4. Τηλικύτων ἐριέων, μέμνησο ὅτι ὐ δεῖ ὐδὲ μικρείως κεκινημένον ἅπτεδαι αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑποπίπτειν σοὶς τὸ παρόν· ἰδὲν ὃ κ' τῦτ' ἐθέλῃς, κ' ἄρχειν, κ' πλυτεῖν, τυχὸν μὲν, ὐδ' αὐτῶν τύτων τάξιν, διὰ τὸ κ' τῶν σοτέρων ἐρίεδαι· πάντως γε μὲν ἐκείνων ἀποτύχῃς, δ' ὧν μόνον εὐδαιμονία κ' ἐλευδερία σοιγίνεται. Et *ibid. c.* 12. Ἴδι γὰρ ὅτι ὑ ῥᾴδιον, κ' πρὸ σαυτῦ κ' φύσιν ἔχουσα φυλάξαι, κ' τὰ ἐκτός· ἀλλὰ ἢ ἑτέρε ὀπυελύμενον, τῦ ἑτέρε ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη. Quod Siracid. *c.* 38. *v.* 25. Ὁ ἐλατ]ύμενο σοφίαν, αὐτὸς σοφιδήσεται. Et Epictet. *c.* 36. edit. vulg. Ταῦτα ὑ μὴ συμφωνῶ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον ἢ ἀγαδὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεδαι τὸ σαυτῦ, ἢ τὰ ἐκτός. ἢ σοὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω· τυτέσιν ἢ φιλοσόφε τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτε. In eam mentem Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. χαλεπὸν πολλὰς ὁδὸς ἅμα τῷ βίῳ βαδίζειν. Et observat Cl. Casaubon. apud Athen. *l.* 12. πλῦ σοίσιν opponi τῇ φιλοσοφίᾳ. id est, *vitam occupatam & solicitam philosophicæ.*

Τί δοξεις, ἄρες] hoc quippe stultorum esse dixerat. *l.* 7. § 73. & *l.* 4. § 44. sed & videri esse, quod non es, quid tibi proderit? *l.* 10. § 8. Socrates,

teſte Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere ſolitus eſt, ὡς ἂν ἔτι καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τε γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. At Marcus hìc quid aliis videaris, miſſum prorſus vult facias, Æſchyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Eſſe, haud videri, enim elaborat optimus.

Quod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Ariſtidem corona tranſtulit. Plut in *Ariſtid. vit. & Apoph.* qui & laudat *de poet. leg. c.* 13. De Iſidoro & de Marino etiam extulit Damaſcius in *vit. Iſid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus malebat.* qui ſubjungit tamen: *Ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* quod ſuprà Socrates. De ſe Gregor. Naz. *adv. eos, qui ſedem Conſtantinopolitanam ambire ipſum inſimulabant.* Ἀλλ' ἔτω, φησὶ, δοκῶ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ᾧ τὸ εἶναι πλείων ὁ λόγος, μᾶλλον ἢ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἦν κατέκρινεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἀθλιον ἐποίησεν, ἢ μακάριον. τὸ δὲ δοκεῖν ἐφ' ἡμᾶς, ὥσπερ ἐπὶ ὄναρ ἀλλότριον. Et mox: Τὸ δοκεῖν ὧν, ἂν μὴ ᾖ παρὸν, ἐξόμεθα. ἵν' εἴπω τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν δὲ ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ ἔστιν τοῦ εἶναι δὲ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *diſſert. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπῆλθε, ἐνὶ ἀρκέσαντι τῷ εἶναι φιλοσόφῳ· χαίρων δὲ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, ἐκ ἐδέκετο. Quin & idem apud Platonem, in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ τε καὶ τῷ ὄντι εἶναι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω γραφῆναι, ἐπὶ τὸ βουληθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπόλεσας τὸ σῶον. (ità malim pro ἔσασιν, quàm cum Volfio ἔνασιν) ἀρκοῦ ἐν τοῖς παρὰ τῷ εἶναι φιλοσόφῳ. εἰ δέ σε καὶ δοκεῖν βούλει, παρ' ἑαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ. ubi tamen τῷ εἶναι ſuperflua eſſe ſuſpicatur meritò Volfius. Eratoſthenem verò vitii illius, quod à Marco hìc tangitur, inſimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inquit, τῆς τε βουλομένης φιλοσοφεῖν, καὶ τῆς μὴ διαῤῥήγνυσθαι ἐγχειρίζειν ἑαυτὸν οἷς τῷ ὄντι ἔστιν ταῦτα, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν σοφιστῆ.

Ἐὰν οὖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσῃ] D. Boot. ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque natura tibi conceſſerit, tranſegeris.* emendationi aſſentior. Verùm mihi aliquid inſuper, quod deſit, ſupplendum eſſe videtur. Sequitur enim, κατανόησον ἔν τι θέλῃ. *conſidera ergò quid ea velit.* non quamdiu, ſed quomodo vivere te velit. unde liquet, de ea re monitum aliquod anteceſſiſſe. forſan ergò legendum fuerit, εἰ οὖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque id futurum ſit, prout natura tua vult, & à te exigit, tranſegeris.*

Οὐδαμοῦ ἔνεστι τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Caſaub. Antonini iſta, cum Solomonis illis, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1. —— 11. quibus permulta, imò univerſa ferè, quæ ſub ſole geruntur, pervagatus Rex, nuſpiam vitam beatam veréq; tranquillam deprehendiſſe ſe profitetur. qui tamen illud, οὐδαμοῦ, apud Marcum, quod & denuò repetitur, malim, *nuſpiam*, ſimpliciter, quàm, *in iſtorum nullo*, vertiſſet. Adjici poteſt Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Aurelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: quo parùm commodante, utì rebus arctis ſolet, dum tentat aut exquirit varia melioráq;, conſcendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia; quaſi teſtis vitæ mortalium, Cuncta, inquit, fui, conducit nihil.* Quod de Marco filium, de Severo pater ὁ μακαρείτης, *ad Spart. Quatuor verbis complexus eſt integri libelli ejus (finem ſolùm excipimus) qui à ſapientiſſimo rege Solomone, ſuper humanarum rerum vanitate, divinitus planè & θεοπρεπῶς eſt compoſitus.* Finem meritò excepit; quem fruſtrà ſtatuit hìc Marcus, ἐν τῷ ποιεῖν ἃ δεῖ, ζητεῖ ἢ τῇ ἀνθρώπῳ φύσει. quanquam haud ineptè prorſus, ſi *naturam* diceret, quali eſt ab initio condita ac creata. jam enim corrupta & defecta, non valet ſuis viribus eò etiam adſpirare, in quo uno bonum ipſius verum ac ſyncerum conſiſtit. Meliùs itaq; Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ δεῖν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσειν. *Vis*, inquit, *poſt hæc omnia ſummam rei? Deum reverere; & præcepta ejus obſerva: hoc eſt enim totum hominis. Eccl. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὲν ζητεῖτε· ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μὴ, οὐχ εὑρήσετε. at quomodo apud ſe bonum iſtud offendet quis? ſubjungit; ὅλῳ θεῷ τὸν τεταμένῳ, καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα. ecquid aliud Rex ſapientiſſimus?

Ἐπὶ δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 11.

Ὃ οὐκ ἔστι δίκαιον] *Bonum nihil eſt*, inquit, *niſi quod habentem bonum facit.* At de bonis, quæ dicimus, externis, verè Aug. *concion. ſolemn.* 236. *Omnia iſta bona ſunt; ſed unde facias bene, non quæ te faciant bonum. habeto bona, quæ te faciant bonum. bona ſunt quæ habes. eſto & tu bonus inter bona tua. eſto bonus manſurus inter bona peritura. erubeſce bonis tuis. noli eſſe malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλεύθερον] *liberum*, at interpretes, *liberalem.* ἐλευθέριον. ſic *l.* 7. § 67.

Ὃ οὐκ ἔστι πανταχοῦ] Contrà, nihil malum eſt, niſi quod habentem malum atq; improbum facit: quod externa iſta non poſſunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μεταποιοῦ ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Οὐ μεταποιῆν, ἀλλὰ φρονῆν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν.

Cunctis

Cuncta ſapiens prævidebit ; pœnitebit ſic nihil.
Plaut. *ſtich.* 1. 2. ——*quotidie*
Pridie caveat, nè faciat, quod pigeat poſtridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te caviſſe ergò, quàm pudere æquum fuit.
Pindar. *Pyth. od.* 5. Πεφασιν eſſe ait, Ἐπιμηθέως ἀφρόνων θυγατέρας. Vult itaq; nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i.e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, ᾗ πέφυκα, ᾗ πάντ' ἐκ μέσου] Quod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cum interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem* :

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſæclo,
Ut poſſet longos mundus habere dies :
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ quemq; videre ſuæ.
Nam mihi quid prodeſt, quòd longo flumina curſu
Semper inexhauſtis prona ferantur aquis ?
Multa quòd annoſæ vicerunt ſecula ſylvæ ?
Quòdque ſuis durant florea rura locis ?
Iſta manent : noſtri ſed non manſere parentes :
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Aug. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt quidem dies judicii : ſed uniuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt ; quia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ἐπιζητῶ] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150. ὃ γὰρ ἄλλο τι ἐπιζητῶμεν. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δὲ ζηλοῖς ἓν παθὸν ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὸν καὶ δίκαια πεφυκέναι ; Plaut. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἴσονόμου Διός] quia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive Διὸς, uti nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoicis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qui ad legis iſtius normam vitam exigit ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατὰ γε τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων τοῦ Διός, οὐδὲ μικρότερος· λόγῳ δὲ μείζονος ὢ μήκει, οὐδ' ὕψει κείνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος] Alexander verò quaſi à prioribus penderet. ſed τὸ ὃν παρέλκειν videtur. ſicut τὸ ὄν. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διοφάνη] Juvenal. *ſat.* 8.

Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Nereni ?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταὐτά] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eædem erant mentes illorum* : ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id quod ſapientum eſt, & rationis rectæ, quæ una eadémq; apud omnes eſt, auſpicium ductúmq; affectantium. quum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. ταῦτα legiſſe videtur : & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes inſtructæ.* ejuſmodi nimirum mentes habebant, quæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſequor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs quicquam, quam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δὲ ὅσων προύοια ; ᾗ δουλεία πόσων ;] Xyl. *ibi verò, quibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmq; perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges ac imperatores potiùs, quos priùs dixerat, retulit. in quo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm quòd vertit, *quousq; ſe extendebat error eorum, couſq; eorundem & ſervitus*, non video quî poſſit cum autoris verbis conſiſtere, niſi πόσων aut τοσούτων pro πόσων ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſequens uſum, non ritè aſſequerentur, de quot rebus alioqui minùs neceſſariis, ſed quæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, ſatagere illos neceſſe fuit, quórtq; rerum ſeſe ſervituti addicere ? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπεπλάκασιν. Teles *collat. divit. & paupert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qui cùm quo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, quòd pabulum jumentis deſore diceretur : Οἷος ἡμῖν ὁ βίος ἔζηται, inquit, εἰ μὴ πρὸς τὸν ὄνον καιρὸν ὀφείλομεν ζῆν ; *qualis vita noſtra eſt, quibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda ?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat ; non paſtores tantùm aut bubulci : quos ità conquerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Agide* ;

Τύπτις γὰρ, ὄντες δεσπότου δ' ἀλδόμην,
Καὶ τῶν δ' ἀνάγκη μὴ σιωπώντων κλύειν.
Famulamur iſtis, qui tamen domini ſumus,
Quamvisque taceant, nos ea audire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qui ut Laert. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω ; *Quam multis ego nihil opus habeo ?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis auri argentiq; ferretur, Quam multa non deſidero ? inquit.* Itaq; illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, quæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. laudantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit ;

Τὰ δ' ἀργυρώματ' ἔστιν, ἢ τε πορφύρα,
Εἰς τοῦ τραγῳδοῦς χρῆσιμ', οὐκ εἰς ἅ βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

In quam ſententiam Plut. *de avar.* ubi Scopæ Theſſali dictum commemoraverat, qui à vicino è domo ſua rogatus quidpiam, quod is qui petebat, ſuperfluum ipſi ac ſupervacuum eſſe dictitabat, reſpondit, Ἀλλὰ μὴν τούτοις ἐγὼ μὲν ὑμῖν οὐδαμῶς χρῶμαι καὶ μακάριοι τοῖς θεοῖς, ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò iſta ſuperflua & ſupervacanea ſunt quæ nos divites ac beatos faciunt, non autem neceſſaria illa.* ſubjungit, iſtud videri πομπὴν καὶ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίον ἐπαινοῦντος, *pompam aut panegyrin potiùs, quàm vitam laudantis.* addítq; felicitatem iſtiuſmodi δεσποτῶν καὶ μονάρχων, ἢ μηδὲν εἶ, *aut nullam eſſe omnino, aut ſpectatorum, non dominorum eſſe*; certè abſq; illis nullam revera exiſtere. Itaq; πρόνοια iſta, quam hìc Marcus tangit, eadem ferè eſt cum ea quam Apoſtolus notat, *ad Rom. c.* 13. *v.* 14. ubi vetat, τὴν σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abluditab hac multùm ſolicitudo illa, cujus Martham illam ſedulam nimìs Chriſtus inſimulat, cùm ait, ὀλίγων μεμέρισαι καὶ περὶ πολλὰ τυρβάζεται. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δουλεία πόνων] De regibus Solomon, & ipſe rex, *Eccleſ. c.* 5. *v.* 9. מלך לשרה נעבר *etiam rex agro ſervus eſt.* dum eum ſcil. colendum neceſſariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atque in regno ſucceſſori conſiliarii ſeniores, *hiſtor. Reg. lib.* 3. *cap.* 12. *ver.* 9. תהיה עבד לעם הזה *ſervus ſis oportet populo iſti.* Siquidem, ut Auguſtin. *de Civ. Dei l.* 19. *c.* 15. *Etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare.* Itaq; non immeritò pronunciavit Antigonus, τὸ βασιλείαν, ἔνδοξον εἶ δουλείαν. *regnum eſſe nobilem ſervitutem,* Ælian. *l.* 2. *c.* 20. &, *magnam ſervitutem magnam eſſe fortunam*; Seneca *ad Polyb. c.* 26. cùm, *in maxima fortuna minima ſit licentia,* ut Cæſar apud Salluſtium in *Catilin.* Eódem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς ὅτι δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
Unus familiæ ſervus, ipſe adeò eſt herus

Et Hebræorum doctorum illud; המלכות היא עבדות. *Servitus eſt & regnum.* Ἀλλ' ἐκείνους μὲν μικροδούλους λέγω, τούτους δ', ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Itâ, quod idem *l.* 4. *c.* 1. ὁ δισύπατος οὐ πελεκοφορῶν ἐδίν δουλεύει. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, quod multò gravius eſt, iiſdem ſæpenumero

——*intus & in jecore ægro*
Naſcuntur domini.

quos *alterni ſubeant oportet Obſequio ancipiti.* Perſ. *ſat.* 3. & [illegible] Ambroſ. *ep.* 7. *Intra ſe dominos habent: intra ſe ſervitutem intolerabile patiuntur; tot dominationes quot [illegible] ſervi.* Aug. *de civit. Dei l.* [illegible] Τὲς ἐδὲ οἰκέτας δεσπότας δουλείαν· ποῦ γὰρ φαῦλος ἐπιθυμίας. Laërt. *l.* 9. & ſicut de Roma Aug. *de civit. Dei l.* 15. *c.* 4. *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Itâ de Romanis Cic. *Verrin.* 3. *Judiciorum domini, cupiditatum ſervi.* ut nè illud adjiciam, quod Plin. *in paneg. Principes multi, civium domini, libertorum ſervi* & quod Amb. *ep.* 7. *Emunt ſibi dominos, captivarum ſuarum captivi. Dabo* (inquit Sen. *ep.* 47.) *conſularem aniculæ ſervientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaq; Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 6, & 7. Ἕνιοι πόλεως μὲν δεσπόζουσι γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι. Honeſtius tamen paulò, quod de Perſâ Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Πέρσων βασιλεὺς πάντας ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ἧς μάλιστα δεσπότης ὤφειλεν εἶ). Et quod Cato major, de ingenuis legitimiſq; conjugiis ſi accipias; Πάντες ἄνθρωποι μὲν γυναικῶν ἄρχουσι· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων· ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅπ] principium ἀκέφαλον, ſive abruptè exorſum. Hoc, inquit, animo tuo obverſetur, vel præſto tibi ad manum & ad mentem ſit, ubi hominum aut injuriis, aut flagitiis commoveri te ſenſeris, eadem facturos, etiamſi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamſi tu rumparis.* Itâ Demoſthenes περὶ στεφάνου, Οὐδὲ ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Eunap. Ædelio. Οἱ δὲ παρεσωσάμενοι ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7.

——*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l.* 9. *epigr.* 99.

Rumpatur, quiſquis rumpitur invidiâ.

& *l.* 8. *epigr.* 61.

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipſâ itaq; aberravit prorſus M. Caſ. cùm pro more noſtri idiomatis reddidit, *etiamſi tu te ſuſpenderis.* quomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὴν ἐποίησα ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phraſin retentam. Siquidem, ut *invidiâ*, ſic & *irâ*, *rumpi* dicuntur, qui exardeſcentiæ ſuæ indulgent nimis. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 13. Ὅταν δὲ δεμιὸν αἰτήσωσί σε μὴ ἀπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ἀπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Baſil. Cæſ. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, δίδυμοί εἰσι, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. ſua*: Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qui ex ſententia magiſtratuum angebantur.* imò, *qui eorum qui in magiſtratu conſtituti gloriâ, dum invident, rumpantur.* Plaut. *Bacchid.* 4. 2.

PA. *Suffiatus ille huc veniet.* PL. *diruptum velim.* Flacc. *l.* 1. *ſat.* 3. *Rumperis & latras.*

De dolore pariter Cicer. *ad Attic. l.* 7. *ep.* 12. *Non deterreor periculo, ſed dirumpor dolore.* & *l.* 4. *ep.* 16. *Unum omnia poſſe, dirumpuntur ii, qui [illegible]*

posse doluerunt. Eodem sensu τὸ διαπείσδ usurpatum Lucæ *Act. c. 7. v. 54.* de quo alibi diximus. sed & *findi* Persio *sat. 3.*

——*turgescit vitrea bilis:*
Findor.——i. e. ῥήγνυμαι τῷ χόλῳ, ἢ λακῶ. If. Casaub.

§ 5. Ὀλίγα χρόνα ἀδεὴς ἁβαμὲ ἔσῃ] quod usitatiùs ac plenius ἐν τοῖς ὀλίγα χρόνα dicitur. quasi dicat, annon ad breviculum temporis spatium perpeti potes? sicut Psaltes *Psal. 37. v. 10. adhuc paululum, & improbus non erit.* ità Marcus hic; *Adhuc paulum, & ipse non eris.* quid autem interest. tu an ille, tollaris? vide *l. 7. § 79.* At M. Cas. legisse videtur, ἀδεὴς ἁβαμὲ ἔσῃ. cùm vertit, *intra tempus brevissimum cuncta finem habitura sunt; nec cujusquam ultrà memoria erit.* qui & *Africanum* pro *Adriano* cur substituerit nescio, cùm & Basil. & Lugd. Ἀδριανὸς, exhibeant.

Πρόσχον τοῦτο ἀμεταστρεπτὶ] *ità ut te neutiquam à faciendo dimoveri aut revocari patiaris.* ità *lib. 10. § 12.* ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *Strom. l. 5.* Μαθόντες ὃ ἀρχῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν, εὐθεῖαν βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτί. Plato *de legib. l. 9.* Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεύγε ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μεταπλάναι] Naso *met. l. 15.*

——*cùm sint hæc forsitan illa,*
Hæc transfiata illuc; summa tamen omnia constant.

Μεταβάλλειν] Vide *l. 7. § 18, 23. & l. 9. § 33.*

Πάντα τροπαί] omisit clausulam hanc interpres Angl. Naso *Met. l. 15.*

——*omnia verti* *Cernimus.*——

Sic. *l. 9. § 19.* πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἐμφανικώτερον etiam in abstracto, ut istic, sic *lib. 11. § 35.* πάντα μεταβολαί. & *lib. 4. § 3.* ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ἄρα φοβητέα, μή τι κενόν· πάντα συνήθη] transpositâ videntur ista, quibus rerum transpositionem alternatim fieri solitam describit Marcus: mihi sic collocanda videtur; πάντα τροπαί· πάντα συνήθη. ἄρα οὐ φοβητέον, μή τι κενόν. receptam lectionem XVI. dum sequitur, Marci textum convellit & distrahit. vide *lib. 7. § 1, 58. & l. 9. § 35.*

Ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις] i. e. τὰ ἀπονεμόμενα, ut *l. 2. § 17.* & *infr. § 6.* quæ ex lege quasi quadam divina assignantur cuiq;, paria eadémq; sunt. Siquidem, ut Rex sapientissimus, *Eccles. c. 9. v. 2. Eadem omnibus eveniunt; justis, injustis; mundis, immundis; piis, impiis; summis, infimis.* &c. Et Senec. *ep. 107. ideo nulli quærenda, quia paria sunt omnibus. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quia omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est.* vide *infr. § 43.* vel etiam ità sunt æqualiter proportione, non Arithmeticâ, sed Geometricâ distributa, ut unicuique id quod est ipsi congruum maximè & consentaneum attribuatur. ut *l. 5. § 30.* & *infr.* § 7.

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδέσῃ] Sufficit hoc naturæ sive creaturæ cuique, si munus sibi proprium ac peculiare exequatur, bonum sibi congruum & consentaneum assequatur. Siquidem, ut philosophus, *ethic. Eudem. l. 1. c. 8.* Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθ ἑνός τινος ἀγαθοῦ, ἱκανοῦς ἴσως ὃ ἴδιον ἀγαθὸν ὀρέγεται. & in hoc igitur acquiescit.

Φύσις ἡ λογικὴ εὐοδεῖ] Ità natura rationalis tunc prosperè agit, cùm munia sibi propria & peculiaria obit, qualia sunt quæ istic Marcus recenset. Nam εὐοδία, εὐπραξία. Hesych. vide *l. 5. § 14, 34.* pro eo autem quod εὐοδεῖν Marcus istic, εὐοδεῖσθ dixit Joannes Apost. *epist. ad Gaium* v. 2. περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδεῖσθ καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὀρέξεις καὶ ἐγκλίσεις ἀφ' ἑαυτῶν μόνον] Hoc est quod passim inculcat Epictet. *enchir. c. 1, & 2. dissert. l. 1. c. 1. & 27. & l. 2. c. 13. & l. 3. c. 24. & l. 4. c. 1, 4, 10.* alibi. huc autem plurimùm facit, quòd inter alia *l. 4. c. 1.* ἐλεύθερον sive liberum hominem eum definit, ᾧ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι αἱ ὀρέξεις ἐπιτυγχάνουσαι αἱ ἐκκλίσεις ἀπερίσπαστοι.

Εἷς] ἓν M. Cas. rectè. ut de natura universali, sive anima universi, cujus portio quædam anima hominis cujusvis est, intelligatur.

Ἴσης καὶ κατ' ἀξίαν τοῦ μεισμοῦς] ità *supr. § 5.* ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm est æqualitas ista, ut Aristoteles loquitur, *Ethic. l. 5. c. 3.* ἡ κατὰ τὸ γεωμετρικὸν ἀναλογίαν. in qua τὸ καθ' ἀξίαν cumprimis ratio habetur, τὸ γὰρ δίκαιον ἐν τοῖς διαιρουμένοις ὁμολογοῦσι πάντες καθ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib. 6.* Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ὀξεῖ. τῷ μὲν μείζοσι πλείω, τῷ δ' ἐλάττοσι σμικρότερα νέμει, μέτρια δίδοὺς πρὸς τὸν αὐτοῦ φύσιν ἑκατέρῳ

Μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἰσαγωγὴ ἔστι πᾶσι, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τὸ δὲ πρὸς ἀλήθεια] divulsa vitiatâque ista M. Cas. feliciter, mutatione levissimâ, restituit, legendo, τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀλήθεια τὸ ἑτέρῳ. Proportionis istius, inquit, æqualitatem deprehendas licet, non si unum aliquod in unoquoque consideres; sed si istius quæque, cum alterius cujusquam affectibus ac doribus à natura eidem collatis universis simul sumptis contuleris. quod esse proportionis geometricæ monet philosophus *ethic. Nicom. l. 5. c.* & Eudem. *l. 4. c. 2.* ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνῃ καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὃ ἕκαστον πρὸς ἕκαστον. Itaque Aug. *de ver. relig. c. 40. Tota simul consideranda sunt si velimus rectè judicare.* Plinius. *l. 4. ep. 14. Sapiens & subtilis* (rerum æstimator) *debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius aliquid putare, quod est in suo genere perfectum.* Ità siquidem unumquodque in suo genere perfectum existere patefiet, nec musæ aut culici magis quicquam deesse, quod ad musæ culicisve naturam ac constitutionem pertineat, quàm

elephanti

elephanti aut leoni: verúmque deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nusquam magis, quàm in minimis, totum esse.* Siquidem de cunctis naturæ operibus dici potest quod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τὸ σῶμα]Θ τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσα περ καὶ τὸ μέγιστον. & rursus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ' ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de usu part. l.* 17. extremo, ubi insignissimum illud summéque mirandum prædicaverat artificium, quod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inquit, τὰ τῆς φύσεώς ἐστι καὶ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ καθ' ἄνθρωπον γοῦν ἁπλάδης μόνον εἶναι τοσαύτην ἰσχύειν, ὅσην ὁ περὶ αὐτὸν ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῷον, ἴσως ἐνδείξασθαι σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ· καίτοι γ' ἂν ἦν μικρότερον, τοσούτῳ μᾶλλον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνοντες ἐν μικραῖς ὑσίαις οἱ δημιουργοί. Cui concinit & Plinius loco suprà memorato: *Restant*, inquit, *immensæ subtilitatis animalcula, nusquam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic instat, in pulice ille; videri dignissimus uterque: quibus & ex Plutarcho *de solert. animal.* formicam licet adjungas. ὥδ' ἂν ὅτω μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μεῖζόν τι καὶ καλλίονα κατασκευήν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σαρδόνι καθαρᾷ πᾶσιν ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Quin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, si Deum recogites tantum artificem in modicis, quantum & in maximis.* Eundem vide sis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in nimimis. Sicut enim non minùs plana camporum, quàm montium alta miramur; nec plus altitudinem cœli stupemus, quam vitis aut oleæ brevis fœcunditatem: ità non amplius miror elephantum, quia procerus est, quàm murem, quia terribilis elephanto est. est enim donata prærogativa quædam singulis creaturis, ut quibusdam privilegiis propriis fulciantur.* Autor denique *quæstionum Vet. ac Nov. Test.* quæ Augustini nomine prostant, *quæst.* 123. *An quia præstantior est homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda sunt? aut quia sancti angeli non sunt quod est Deus, imperfecti sunt? absit. omnia enim pro locis & gradibus suis firma & perfecta sunt, ut impleant id ad quod facta sunt.*

§ 8. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν] Rectè ista Mer. Casaub. à superioribus, quibus vitiosè cohærerant, separavit; novæq; hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non est otium.* Cas. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forsan es rudis & illiteratus, ut nec legere quidem queas. quanquam de vita aulica quod sequitur, si ad hanc periochen pertinet, à qua tamen Xyl. Lugd. Cas. ipse sejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forsan enim vitam aulicam cauſſantem inducit, quasi per eam Scriptorum evolvendi facultas aut opportunitas negetur. Verùm aliò illud quod sequitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. §. 16. Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterq; locum immeritum cauſſatur inique.
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitiosus sum; sed nemo aliter Romæ potest vivere. non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. quid nos decipimus? non est extrinsecus malum nostrum: intra nos est, in visceribus ipsis sedet.* Et *ep.* 55. *Non multum ad tranquillitatem loci conferunt. animus est qui commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mœstos; vidi in media solitudine occupatis similes.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σαυτοῦ] quasi dicat. forte tuâ contentus agas. quod Apost. *ad Philipp. c.* 4. *v.* 11. ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam quod Lugd. exhibet, ὧδε σὺ ἑαυτῆς, nec nauci est.

§ 10. Ἐπίληψίς τις ἑαυτῆ] *pœnitentia*, inquit, *est sui ipsius reprehensio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehensio sui tantùm, sed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Asinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. lib.* 17. *cap.* 1. *Pœnitere tum dicere solemus, cùm quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate nostróque consilio facta, ea nobis pòst incipiunt displicere, sententiámque in eis nostram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Euripid. *Oreſt.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ αὐτῆς ὅπ σύνοιδα δεινὰ ἠργασμένη Θ,
οἳ ἕλκ Θ ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τῶν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσα ἀεὶ κἀνίσσουσ' ἐναπολείπει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγ Θ· τῶν δ' ἁμαρτάνειαν αὐτὸς ἐργάζεται δακνομένου σοῦ αἰσθήσει τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένου ὑφ' αὑτῆς· οἷς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες, ἢ ἡπάλοις ἢ πυρετοῖς * δακνόμενοι * [δακνομένοις Gesner. sed ità Galen *de affect. dign. & cur. c.* 6. πυρετοῖς δακνόμενοι.] τοῖς ταῦτα πασχόντων ἔξωθεν ὑπὸ καύματ]Θ ἢ κρύους μᾶλλον ἐνοχλοῦνται, καὶ κρύον ἔχουσιν· ὕπνος ἐλαφρότερος ἔχει τὸ τυχὸν τὰς λύπας, ὥσπερ ἔξωθεν διαφερομένας· τὸ δ',
Οὐκ ἐμοὶ γ' * ἄλλ Θ ἐπαίν Θ, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς,
[* ἄλλων vulg. perperam] ὀδυρόμενον τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτῆς, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν τι παρεικότ Θ] Est tamen pœnitentia reprehensio sui, tam de malo admisso, quàm de bono omisso. Verùm ad Marci propositum, membrum alterum suffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν τι] Stoicum hoc dogma, nihil utile nisi quod bonum & honestum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείαν ὠφελείας παρέχεται. sive, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *pol. i.*

lit. l. 5. Κελλισα γὰρ δὴ τῶν καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idémque in *Alcib.* 1. Τὰ μὲν δίκαια, καλά· τὰ δὲ καλὰ ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέροντα· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντά ἐστιν. Cicer. *Offic. l.* 2. § 9, 10. *Summâ quidem autoritate philosophi, quicquid justum sit, id etiam utile esse censent: itemque quod honestum, idem esse justum. ex quo efficitur, ut, quicquid honestum sit, idem sit utile. in quo verbo lapsa consuetudo deflexit de via; sensimque eò deducta est, ut honestatem ab utilitate secerneret, & constitueret honestum aliquod, quod utile non esset: quâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 45.

Μεταπείσειν ἐπὶ τῷ ἡδονήν τινα παρεικέναι] indè probare vult voluptatem nec bonum esse, nec utile; quòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omissáve, pœnitentiâ tangatur: sicut *l.* 5. § 15. idem indè concludit, quòd eandem despexisse ac sprevisse laudi sæpe atque decori habeatur.

§ 11. Τῶν τί ἐστιν] vide *ad l.* 3. § 11.

§ 12. Ὅταν ἐξ ὕπνου] vide *ad l.* 5. § 1.

Κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν] Cicer. *de fin. lib.* 5. *Apparet nos ad agendum esse natos. Itaque appetit animus semper aliquid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ ζῆν. Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.* 7. vide *l.* 9. § 16.

Τὸ δὲ κατὰ δίκην κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων] Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.* 13. tanquam dictum vulgò jactatum refert, ὑδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τοῦ ἀθλίου. *nihil per vitam dimidiam distare felices infelicibus. quia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ παλάτης, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦ βίου. Aristo apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυν ἡμῖν τοῦ βίου συναφαιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 9. *Vitam nobis cum dividit somnus.* Senec. *epist.* 117. & ità, *dimidium ex hoc* (quod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep.* 99. (vide *ad lib.* 4. § 50.) Per somnum ergò nihil felices ab infelicibus distare dicit ex vulgi sententia Aristoteles: at Marcus istic, nihil homines à jumentis. Siquidem, ἀρχὴ δέ ἐστιν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ἡ λέγεται παιδεία καὶ φαύλη. Aristot. *ibid.* & *c.* 8. ὑδὲν ἀγαθὸν ἀποτελῶ ὁ κακοδίδωμι. Itaque Plato *leg. l.* 7. Κοιμώμενος ὑδεὶς ὑδενὸς ἄξιος, ὑδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. καὶ γὰρ ἀναισθητεῖ ὁ ἐγρηγορώς, ὥσπερ καὶ ὁ θανών. Eustath. *ad Il.* Ψ'. & Plin. *præfat. hist. nat. Vita profectò vigilia est. Et revera plus vigilare, plus vivere est. Quid enim tam mortis simile quàm dormientis aspectus? quid tam vitæ plenum quàm forma vigilantis?* Petr. Chrysolog. *serm.* 24.

Ὁ κατὰ φύσιν ἐκβίος] vide *lib.* 5 § 9. Aristot. *hist. animal. l.* 8. *c.* 1. Τὸ κατὰ φύσιν, ἡδύ. & *c.* 2. Περιοικὲς ἐκβίῳ τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικὰ ἐστιν] Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ tres partes esse dixerunt & maximi & plurimi autores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; secunda rerum naturam scrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes, nè pro vero falsa surrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, quatenus id commodè potest, ad unumquodque, quod imaginatio suggesserit. At Xyl. ista cum sequentibus conjungit, quasi dixerit Marcus; *Uti de natura, affectibus, aut aliis rebus disserere cum quopiam contigerit,* &c. quam contextûs seriem verba ipsa neutiquam admittunt. Lugd. autem hoc loco periochas ità disposuit, ut Medeæ Absyrtum nobis repræsentare voluisse videatur.

§ 14. Ἡ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἡ γάρ. forsan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepsisse huc videtur.

Τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχειν] leg. τοιάδε [γάρ] τινα δόγματα ἔχων. Sedi suæ caussâli restitutâ & pro verbo substituto participio, orationis serie id poscente. potest & priore loco ὁ γὰρ legi, ut sententia continuetur sic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. —τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχων. *qui enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet ejusmodi,* esse nimirum ista bona vel mala, non autem adiaphora. Hæc Xyland. cùm non animadverteret à Marci mente istic plurimum aberravit. De hoc autem subjecto. vide *lib.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26, 61. & *supr.* § 1.

Ἀναγκάζεται ὅτου ποιῶν.] Ità *l.* 10. § 30. βιάζεται. *cogitur facere quod facit.* non à vi aliqua externa, sed à principio interno, falso nimirum dogmate, pravo perversóq; judicio. nec dissimili modo Lucil. apud Varron *orig. Lat. l.* 4.

Vis est vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.

quò tamen neutiquam spectare cum Dousâ censeo versiculum apud Gnomologum illum,

Βίῳ κελεύεται δι', ὃς βίᾳ πείζεται.

Sive ut Grot. legit,

Βίῳ κέκλησαι δι', ὅτι βίᾳ πείζεται.

Vi quia paratur vita, vita dicitur.

vel potiùs,

Vi quia paratur victus, vita dicitur.

Cæterum dilutè nimis, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus esse fieri.* Vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 27, 57. & *l.* 7. § 62, 63. Certè Tertull. *de anim. c.* 16. *Id quod accidit ex serpentis instinctu, exinde insedisse & condoluisse in anima, ad instar jam natæ malitiæ, qui statim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de posse non peccare in non posse non peccare, amissâ ex toto conjugii libertate. itémque de posse non turbari, in non posse non turbari, amissâ ex toto complaciti libertate.* De populo suo Jeremias *cap.* 13. *v.* 23. *An mutare potest Æthiops cutem*

uam? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſitis benè facere, qui malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſè eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μίμνητο] Μεμνήσομαι. Lugd. edit. *cogitabo*, Xyl. qui antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore autem μεμνήσομαι, nì vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de quo *ad lib.* 6. § 50. diximus.

Ἀιρρὸν ξενίζεδ] Petr. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντ]. Ilocaſius ſub Leone Magno Quæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret quo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρᾷ, inquit, καὶ ξενίζομαι, ὅτι ἄνδρωπ ὢν, ἀνδρωπίναις περιπέπτωκα συμφοραῖς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Ἐι ἢ τυχῇ σῦκα φέρει] Jacob. *epiſt. c.* 3. *v.* 12. Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελ σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 7. *v.* 26. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν ταφυλὰς, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c.* 6. *v.* 44. quia nimirum, ἕκαστον καρπὸν ἴδι ον φέρει. Moſes *Geneſ. c.* 1. *v.* 11. vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν ὅτι φορός] Quid enim malis moribus in mundo provenit uberius? aut cujuſnam rei, quàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plaut *Trinum.* 1. 1.

——*mores mali*
Quaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neque quicquam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſim metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat* 13.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſtum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum querelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Iraque Syneſ. *de provident.* 1. Ἔν γε τῷ τότῳ τῶν κακῶν, ὃ δαι μαζειν ἔδ κακὸν, ἀλλὰ δαυμαστὸν, εἴ τι καὶ τοιοῦτον ἐντυδα· τοτο δὲ μάλιστα καὶ ἀλλόδιον. quomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ὅτιν, ὐκ οἰ γέγονέ τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ὅτι τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctè quinque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœta comparo mula.
Rari quippe boni vix ſunt numero totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, quidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi quid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib.* 1. *c.* 29. *Tertiò cum arant jacto ſemine, boves tirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabulis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, quo pluvia aqua delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μεταθέδ] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 15. homini ad ſe inedià tollendum mente obſtirmato, Ἐι μὲν ὀρθῶς ἔκεινας, ἰσχὺε σωπεργείτω· εἰ δ' ἀλόγως ἔκεινας, μεταθέ. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μεταθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τῆς κακῆς ἕξεως, πρὸ ἀπόλειαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. quia nimirum ἀπηκρυς ἀποδὺς & τὴν ἀρετῆς χλαῖναν καὶ ἀποπεμπόμενος, exutâ virtutis ſtolâ, adverſámq; planè induens, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de quo itaq; feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἠιόν' ἔχειν δύσιν, νῦν ἀρχαῖα ἀδύνατος.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud quem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. quod & Caſaub. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculiſve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἔπειδ τῷ διορθῶσαι ὁμοίως ἀλδέτερόν ὅτι] æquè liberum eſt, inquit, quódque animum ingenuum nihilò magis dedeceat, verum docenti, ubi erraverit quis, obſequi, atque rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter liberéque inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum quorundam errorem, qui *quod ſemel imbiberint, nolunt deponere*, (ut Cypr. *l.* 2. *ep.* 1.) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorato. Ὅταν ἀκόσωσί τινες τῶν τοιτων τῷ λόγων, ὅτι βέβαιον εἶ δεῖ, καὶ ἡ μὴ προαίρεσις ἀλδέτερον φύσει καὶ ἀναναίσχυντον. τὰ δ ἄλλα κωλυτὰ, ἀναίσχυντα, δόλια, ἀλλότρια, φαυλίζεσθαι. ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κειθέντι ὑπ' αὐτῷ ἀπειθεῖν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶ δεῖ τὸ κειμενόν. θέλω δὲ εἶ τόνος ἐν σώμασι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντος. ἆρ μοι φρενητικῆς τόνος ἔχων ἐνδεικνύης. καὶ ἀλαζονεύσ ἐσ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ἀνθρωπε, ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. τοῦτο γὰρ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀπυρία. *Non enim, quia rigidum aliquid, ideo rectum; nec quia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Aug. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium quorundam exemplo propoſuerat, ὃς ὐκ ἔστι μεπειθὴς, qui à

re

re ſemel propoſita nullâ ratione adduci ſeſe patiantur, ex eis ait tandem ſe intellexiſſe, quidnam velit pervulgatum illud, Μωρὸν ὑπὸ πόνου, ὑπὸ ῥᾳθυμίας ὄζειν· quod Volph. cur mutandum cenſeat, nihil video. Mox: Κένεκα, inquit, ἐγὼ δὲ οἱ μανόμενοι. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κείνοις τὰ μὴ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλλείπουσι λόγου.—ἐκ ἀρχῆς τὸ κεκενῶσθαι, καὶ τὸ μὴ μεταπίπτειν. ὅποι οἱ μανικοὶ τόνοι, ἐκ ὑγιεινοί. ἀποθανεῖν θέλω, ἂν με τύπτῃ ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κένεκα. ἐσώθην ὅτι ἐκένεκας. ἐμὲ ἀποκτεῖναι. Claudit tandem diſſertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥᾳδιαπίπτοντι σώματι, ποτὲ μὲν ὑπὸ ταύτης. ποτὲ δ' ὑπ' ἐκείνης ῥέπει τὸ ῥεῦμα· ἕτω καὶ ἀθανὴς ψυχὴ, ὅταν μὲν κλίνῃ, ἀλλοῖον ἔχει. ὅταν δὲ τὸν μέσον τῆς κλίμακος τόπον καὶ τὴν φορὰν, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀδοήθητον καὶ ἀνεξάπτωτον. Itaque Syneſius *de regno*: Ὁ δὲ ὅλως τῆς ἀμφιλαφομένους ἰσχυρογνώμων. εὐχερῶς ὁμολογίαν ἀγνοίας, ἐκ ἀκροῶσιν γνῶσιν ἐκ ματαιότητος, ἐδὲ δεῖται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅπου καλάσεως. vide ad *l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὸν σὸν ὁρμὸν] Lugd. meliùs σὴ, & σόν. deeſſe tamen forſan videatur, ἀρκεῖ σοί, aut tale aliquid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judiciumque & mentem ipſam peractæ.* verùm diſtinctio interjecta integram facit ſententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, κατὰ τὸν σὸν ὁρμὸν &c. *tua enim eſt operatio & iſta, utpote intentioni tuæ conſentanea.* &c.

§ 17. Εἰ μὲν ὅτι σοι, τί αὐτὸ πιθεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunenſis. poſsúntq; revera aliò, quàm quò priora illa, referri. *Siquidem tui*, inquit, *eſt arbitrii aliquid facere vel omittere, cur facis quod non probas, ſive in quo non acquieſcis? ſin alieni*, non tui, eſt, *de aliis, ſive Deis, ſive atomis*, hoc eſt, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum. *fruſtrà quereris*: fruſtrà autem facere aliquid, intipientis, cum illis litigare, etiam inſanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανεῖν ἢ πίπτειν] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas
Semper: & ex aliis aliud reparare neceſſe eſt:
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Naſonem *Metam. l.* 15.

Non perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátque vices: naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit antè; morique
Deſinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſpendi facit hilum.

Pacuvius *Chryſe*, de Æthere;

——*omnia is animat, format, auget, alit, creat,*
Sepelit, recipitque in ſe omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc reddi deinde, ac reſoluta referri
Omnia: nec morti eſſe locum: ſed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto ſuccedere cœlo.

Ubi Servius: *Diſſolvi cuncta & redire rurſus in originem ſuam. nec morti, i. e. perditioni locum eſſe. nihil eſt enim, quod perire funditus poſſit, cùm ſit τὸ πᾶν, i. e. omne, in quod redeunt univerſa reſoluta. res autem hæc quæ mors vocatur, non eſt mors; quippe quæ nihil perire faciat; ſed reſolutio.* Et Macrob. *in ſomn. l.* 2. *c.* 12. *Conſtat ſecundum veræ rationis aſſertionem, quam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, ſed eorum quæ interire videntur, ſolam mutari ſpeciem: & illud in originem ſuam, atque in ipſa elementa reneare, quod tale, quale fuit, eſſe deſierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt ac mox proceſſura ſunt, recondunturi, conſumi. deſinunt iſta, non pereunt.* & mox: *Obſerva orbem rerum in ſe remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, ſed vicibus deſcendere ac reſurgere. æſtas abit, ſed alter annus illam adducit: hyems cecidit; referent illam ſui menſes: ſolem nox obruit, ſed ipſam ſtatim dies abigit. ſtellarum iſte decurſus, quicquid præterierit, repetit. pars cœli levatur aſſiduè, pars mergitur.* Et *quæſt. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, quod in ſe redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, quia quicquid illi avellitur, ad illam redit: nec perire quicquam poteſt, quod quò excidat non habet, ſed eòdem revolvitur, unde diſcedit.* Tatian. denique *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ οὐκ ὢν, πεῖν ἢ γνῶναι τὸν ἄνθρωπον, μᾶλλον δὲ ἐν καταστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπάρχων γενητὸς ἦν, ὁ μὲν πάλαι, διὰ τῆς γνώσεως, τὸ εἶδος πιστεύσας· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ γνώσομαι, καὶ διὰ πιστεύσας μικρὸν ὦν, αὖθις τε μικρὸς ὁρώμενος, ἔσομαι πάλιν. ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς, εἶτα γνωσθεὶς κἂν πῦρ ἐξαφανίσῃ τὸν τῆς σαρκίου, ἐξαλωθῆσαι τῷ ὕλῃ, ὁ κόσμος κεχώρηκε· κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν θαλάσσαις ἐνδαπανηθῇ, κἂν κατὰ θείαν διαταθῇ, πμείοις ἐναπέκειται πλοίοις δεσπότου. quæ verba perperam diſtincta interpres peſſimè accepit. vide *l.* 4 § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *infr.* § 50.

Διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Hinc accedit, ut quæque in ſua corpora rurſum
Diſſolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Senec. *ep.* 71. *Quicquid eſt, non erit: nec peribit, ſed diſſolvetur. nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim cinluemur; ad ulteriora non proſpicit mens hebes.* vide *l.* 9. § 33.

Καὶ αὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων Naſo *Met. l.* 15.

——*omnia fiunt*
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutáque tellus
In liquidas rareſcit aquas: tenuatur in auras,
Acráque humor habet: dempto quoque pondere rurſus

In

In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit:
Hinc in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.

Vide *l.* 4. § 40.

§ 19. Καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, φησὶ πῦ ἔργον γέγονα] ità Baſ. at Lugd. ἐρεῖ φησὶ τί ἔργον γέγονε. *poteſt dici de re cujus rei cauſsâ factus eſt.* Xyl. *de ſe dicet, alicujus gratiâ factus ſum* Caſ. quid ſi legas, καὶ ὁ ἥλιος ἄρα φησὶ τί γέγονε. *etiam ſol utique alicujus rei gratiâ exſtitit.*

Καὶ οἱ λοιπὶ θεοί] Sidera nimirum, quæ animata eſſe putabant, & Deorum loco habebant. vide *l.* 9. § 35. & *l.* 12. § 28. Ità & ſapientes Ægyptii, θεὸς εἶ ἥλιον καὶ σελήνην. Laërt. *proœm.* & Pythagoras, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺ ἄλλους ἀλήτας, εἶ θεός. Idem *l.* 8. De ſole Heraclit. *ad Hermodor. ep.* 1. Λίθοι, θεῶν μάρτυρες; ἔργα δεῖ μάρτυρῶν, οἷα ἡλίου. νὶξ αὐτῷ καὶ ἡμέρα μάρτυρέσιν· ὧροι αὐτῷ μάρτυρες· γῆ ὅλη καρποφορία μάρτυς· σελήνης ὁ κύκλος, ἐκείνα ἔργα θεράπων μαντεία. Imò teſtimonium perhibent iſta omnia ſolis conditori, non ſoli. vide *Pſal.* 8. *v.* 1, 3. & *Pſal.* 19. *v.* 1, 2, 6. & *Pſal.* 74. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 104. *v.* 19. & *Act. c.* 14. *v.* 14. Vide tamen, ſi operæ pretium id videbitur, *de ſole* Apoſtatæ impii Juliani Imperat. *orationem* autore dignam. Plato in *Cratylo*, à Theodoreto adductus *therapeut. l.* 3. Φαίνονταί μοι οἱ ἄνθρωποι οἱ περὶ τὸν Ἑλλάδα, τάτες μόνους ἡγεῖσθαι θεὺς, ὅσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τὴν βαρβάρων, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε ἂν αὐτὰ ὁρῶντες ἰόντα ἀεὶ θορύβῳ καὶ θέουσα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θεῖν, θεὺς αὐτοὺ ἐπονομάσαι. Clemens item in *protrept.* Οἱ μὲν γὰρ ψευδεῖς ἀμφὶ τὸν ἥλιον θεὰν ἀπατώμενοι, καὶ ὅλῃ μόνῃ πιστεύκοτες, τὴν ἀστέρων τὰς κινήσεις διηθεώμενοι, ἐθαύμασάν τε, καὶ ὑπεδείσαν, θεὺς εἶναι τῶν θεῶν ὀνομάσαντες τοὺ ἀστέρας· καὶ προσκύνησαν ἥλιον, ὡς Ἰνδοὶ· καὶ σελήνην, ὡς Φρύγες. &c.

Σὺ δὲ περὶ τί; τὸ ἥδιον;] vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 9. § 9.

§ 20. Ἡ φύσις ἐσύχασεν ἑκάστου] *natura finem ſuum habet in rei uniuſcujuſque fine.* Caſ. ut στοχάζεσθαι hîc ſit collimare. at Xyl. *conſilium iniit.* ad Marci mentem propiùs, *rationem habet.* hoc eſt enim στοχάζεσθαι Marco iſthîc: ut *l.* 1. § 9. τὸ στοχαστικὸν τοῦ φίλου. vide ibi adnotata. Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 5. *Univerſa Deus diſponendo præſcivit, & præſciendo diſpoſuit.* Cyprian. *epiſt.* 3. ubi Domini Servatoris illud ex Matth. *c.* 10. *v.* 29. laud. *Nec paſſerculum quidem, qui aſſario dimidio veneat, ſine Dei nutum ad terram decidere. Cùm Chriſtus nec minimum fieri ſine voluntate Dei dicat; exiſtimet aliquis & ſumma & magna, aut non ſciente, aut non permittente, in Eccleſia Dei fieri?* Trithem. *ad Cæſar. quæſt.* 8. *Magna divinæ providentiæ commendatio, quæ non ſolum hominum curam habet, ſed avium quoque minutarum.* Hieron. quidem *in Abacuc. c.* 1. *v.* 14. *Sicut in hominibus etiam per ſingulos Dei currit providentia; ſic in cæteris animalibus generalem quidem diſpoſitionem & ordinem curſumque rerum intelligere poſſimus.* v. g. *quomodo naſcatur piſcium multitudo & vivat in aquis, quomodo reptilia & quadrupedia oriantur in terra, & quibus alantur cibis?* Cæterùm abſurdum eſt ad hoc Dei deducere majeſtatem, *ut ſciat per momenta ſingula quot naſcantur culices, quotve moriantur; quæ cimicum & pulicum, & muſcarum ſit in terra multitudo; quanti piſces in aqua natent; & qui de minoribus majorum prædæ cedere debeant. Non ſimus tam ſatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipſos injurioſi ſimus, eandem rationabilium quàm irrationabilium providentiam eſſe dicentes.* At Bernard. *de grat. & lib. arb. Attingit illa* (ſapientia divina) *a fine ad finem: hoc eſt, a maximo angelo uſque ad minimum vermiculum: ab ortu creaturæ uſque ad finem deſtinatum à creatore, ſive in quem urget natura, ſive quem accelerat cauſſa, ſive quem concedit gratia; dum nihil horum evenit, quod non prout vult, potenti præordinet providentiâ. Attingit autem, non quidem mobili diſcurſione, vel ſubjectæ creaturæ quaſi officiali adminiſtratione, ſed ſubſtantiali quadam & ubique præſenti fortitudine, quâ utique univerſa potentiſſimè movet, ordinat, adminiſtrat.* Adjici poterat quod de *capillis numeratis*, Chriſtus, Matth. *c.* 10. *v.* 30. de *folio ab arbore cadente.* Bern. *conc. ſolen.* 8, & 99. Trithem. *ubi ſuprà.* vide *ad l.* 7. § 31. Senec. *quæſt. natur. l.* 3. *c.* 29. *Sive anima eſt mundus, ſive corpus; naturâ gubernante, ut arbores, ut ſata, ab initio ejus uſque ad exitum, quiquid facere, quiquid pati debeat, incluſum eſt; ut in ſemine omnis futuri ratio hominis comprehenſa eſt; totius enim corporis & ſequentis ætatis in parvo occultoque lineamenta ſunt. Sic origo mundi, non minùs ſolem & lunam & vices ſiderum, & animalium ortus, quàm quibus mutarentur terrena, continuit.*

Τῆς ἀπολύξεως] Fuſcus apud M. Senecam, *Suaſor.* 2. *ſtatuta naſcentibus in finem vitæ dies eſt. Habebit quiſque quantum illi dies primus aſcripſit.* L. Senec. *ad Marc. c.* 20. ſic *lib.* 6. § 49. ἀπόλυσις. & *l.* 12. § 23. ὅσον ἤδωσιν. vide *l.* 2. § 4.

Ὡς ὁ ἀναβαλλόμενος τὸν στοῖχον] Sejungunt iſta à ſuperioribus G. Xyl. & M. Caſ. mihi continuandi proclives videntur. quemadmodum, inquit, qui pilam mittit rationem apud ſe habet, non tantùm quomodo motus ille ineatur, ſed quà feratur, & quo loco terminetur; ſive quà permeet pila, quò pertingat, ubi cadat; ad eundem modum natura conſilium iniit, non de ortu tantùm, ſed de obitu etiam, ac progreſſu cujuſq. rei. Plautus alio, nec ab

hoc

tamen prorsùs abhorrenti, ſenſu, *Captiv. prolog.* *Enimverò Dî nos quaſi pilas homines habent.*

Τί ἓν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ] vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

Τῇ πομφόλυγι] Notum eſt proverbium, *Homo bulla.* quod Varro retulit, *præfat. in libr. de re ruſt.* Apud Lucianum Charon Mercurio; ἐθέλω γάρ σοι εἰπεῖν ᾧπερ ἐοικέναμοι ἔδοξαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν· ἤδη ποτὲ πομφόλυγας ἐν ὕδατι ἐθεάσω, ὑπὸ κρουνῷ τινι καταῤῥέοντι ἀνιστα-μένας; τὰς φυσαλίδας λέγω, ἀφ' ὧν σωαγείρεται ὁ ἀφρός; ἐκείνων τοίνυν αἱ μὲν πολλαὶ μικραί εἰσι, καὶ αὐτίκα ἐκεραγοῦσαι ἀπόσβεσαι, αἱ δ' ὀλίγον πλέον διαρκοῦσι, καὶ θεωρησῶν αὐτὰς ἤδη ἄλλων αὖ τινων ὑπερφυσᾶσθαι, εἰς μέγεθος ὄγκου αἴρεσθαι, εἶτα μικρὸν κἀκεῖναι πάντως ἐξερράγησάν ποτε· ἃ δὴ δεῖν τε ἄλλως γινέσθαι. τοῦτό ἐστιν ὁ ἀνθρώπων βίος· ἀπαύστως ὑπὸ πνεύματος καὶ ἐμπερισπωμένοι, οἱ μὲν μείζους, οἱ δ' ἐλάττους· καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ ἀκίνδυνον τὸ φύσημα, οἱ δ' ἅμα τῷ ξυστῆναι ἐπαύσαντο· πᾶσι δ' ἐν ἀπορράγδην αἰεὶ ἀναγκαῖον.

Ἐπὶ λύχνου] Senec. *epiſt.* 41. *Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi quis exiſtimet lucernæ pejus eſſe cum extincta eſt, quàm antequam accenderetur? Nos quoque accendimur & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur. utrinque vero alta ſecuritas eſt. quid refert utrum non incipias, an deſinas? utriuſque rei hic eſt effectus, non eſſe.*

§ 21. Ἐκστρέψον] ἔστρεψον Lugd. edit. unde *innot.* Στρέψον. *convertito te.* Omnino præter Marci mentem. Qui vult non ut ipſe convertat quis; ſed ut illud potiùs, in quo cogitationes defixas habet, non tam *convertat*, aut *circum vertat*, ut Caſ. quàm *invertat*, quò naturam ejus penitùs introſpiciat & perſpectam habeat. Ariſtophan.

Ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σοὺς τρόπους
Inverte quam celerrime mores tuos.

Ubi *Schol.* ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ῥυτιδῶν ἴσως τῶν καὶ ἐκστρεφομένων. ἐκστρέφει δ' ἴσως, τὸ ἀλλάττει τὸ ἔσω μέρος, ἔξω. Eadem & Suidas. vide *l.* 3. § 11. Verùm ibi de re quavis, ſi hic de corpore humano, ipſóque cumprimis cujuſque proprio agere videtur. Boëth. *conſol. lib.* 3. *c.* 8. *Quod ſi, ut Ariſtoteles ait, Lyncum oculis hominum viſcera penetrarent, nonne introſpectis viſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie tenus pulcerrimum corpus, turpiſſimum videretur? igitur te pulcrum videri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. qui nimirum, ſi interiora intueri valerent, aliter planè cenſerent.* Alluſit ad vulpis maximè morem de qua Plut. in *Collat. aquat. & terreſtr.* Ἡ δ' ἀλώπηξ ἀλλᾶται, εὐθὺς ἐκτρέπεται· πέφυκε γὰρ δεῖσθαι καὶ ὑγρότητα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ θρέψειν, ὥστε, ἤδη ἐντὸς ἐκπεσὸν γινόμενον, ἀποπίπτειν τὸ ἄγκιστρον. quanquam de ſcolopendra idem refert autor idem *de ſera numinis.*

Τέτας ἠνάγκασαν ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους παρὰ φύσιν, καὶ ἅμα καμπτομένους, ὥσπερ αἱ θαλάττιοι σκολόπενδραι, κατὰ πᾶσαν τὸ ἄγκιστρον. ἐκτρέπουσιν ἐαυτούς. idem vult nos mente ac cogitatione facere, cùm ad corpus animum adjecerimus.

Πορρεῦσαν] vitioſum videtur. forſan ἀποπτεῦσαν fuerat. ut *l.* 9. *c.* 2. ἀποπνεῦσαν. corpus, inquit, conſidera, quale fiat, vel morbo languidum, vel ſenectute emarcidum, vel ab anima jam derelictum.

Βεαχίβιον ἢ καὶ ὁ ἐπιτυχὼν] Annotator Lugd. quo codice uſus, neſcio. *Βεαχὺς ὁ βίος καὶ ὁ ἐπιτυχὼν* &c. ſed fortè, inquit, *βεαχίβιον*· quæ Marci vox eſt. Certè ſiqua exemplaria eam lectionem adfirmarent, legerem libens, *βεαχὺς ὁ βίος. βεαχύβιον ἢ καὶ ὁ ἐπιτυχὼν*, &c. vide *lib.* 4. § 16, & 33. & *l.* 7. § 5.

Ἐν γονίᾳ] vide *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3.

Ἡ γῆ στιγμή] vide *l.* 4. § 3.

§ 22. Περίσχε] Poteſt hæc perioche non uno modo intelligi. Poteſt enim ſumi quaſi moneat Marcus, quodnam debeat eſſe τῆς διανοίας ſive ἐπιστροφῆς, ut *lib.* 4. § 26. loquitur, i. e. conſiderationis ſubjectum: idq; quotuplex eſſe velit: Nimirum vel ſubjectæ rei cujuſq; materiam, nè pluris eam quis quàm par eſt faciat: (vide *l.* 5. § 10.) vel dogma ac decretum ſuum, ut ſit rationi recta conſentaneum. (vide *lib.* 7. § 2. & *ſupr.* § 1.) vel actionem ſuam, ut utriq; illi reſpondeat. (vide *l.* 6. § 22.) vel vocabuli ſignificationem: ubi dicentem attendere oportebit. (vide *l.* 7. § 4. & *l.* 10. § 8.) atq; huc inclinare videtur Xyl. nec abſcedit Caſ. Verùm poteſt & in aliam, quam mox dabimus, mentem ſumi. Lugd. Editor ad tria membra reſtringit, dum τῷ ὑποκειμένῳ δόγματι conjungit, vertitque *ſubjecto dogmati.* de diſſimile accedo, quia diſjunctivam Marcus τῷ ὑποκειμένῳ non præfixit. Verùm cequid ibi vult *opinio ſubjecta?* Verto itaque, *adverte, vel attende, propoſito decreto, aut actioni, aut ſubjecto.* Τὸ ὑποκείμενον, *propoſitum, quod adſit.* Polyb. *l.* 3. Πῶς δ' ἂν εὐθέως δι' ὅτι τοῖς ὑποκειμένοις, τοῦ βεβαιῶσαί τινας πρὸς αὐτὰ προαίρεσιν, καὶ διαφυλάξοντας πρὸς κατάστασιν, παρεξωσμένοι δικαίως, εἰ μηδὲν εἰδεῖεν τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδευόντων ἐπὶ ἐκβάσει ὑπομνήσεως. qui præſentibus acquieſcit. τὰ ὑποκείμενα πρὸς προαιρούμενον opponuntur. Plutarch. *Publicol. collat. cum Solon.* Δεῖ δὲ πρὸς τοὺς ὑποκειμένους χρόνους τὰς πράξεις θεωρεῖν. *Sunt res ex temporibus præſentibus perpendendæ.* ſic *l.* 6. § 4. πάντα τὰ ὑποκείμενα. *præſentia cuncta.* & *l.* 10. § 18. ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. Monet ut ad id quod præ manibus eſt, ſive decretum illud, ſive factum, ſive dictum ſit, animum ſedulò advertamus. ut & *l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 32. & *l.* 9. § 6.

Δικαίως πῶλα παίζεις] ſeparat iſta à præcedentibus

dentibus M. Caſaub. poſſunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, quia ad id quod præ manibus eſt non attendis, ſed de rebus futuris anxius, animíque ſuſpenſus es, & quod præcipuè te ſpectat differs. Vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ἢ θέλεις] Haud integra ſatìs videntur iſta; forſan ſcribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὲ &c. ut ratio reddatur, quare tot moleſtiis confligetur; quia nimirum ſui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi poſſunt tamen & ἐρωτηματικῶς, [τί] μᾶλλον ἢ &c. quaſi dicat. *Cur craſtino die malis bonus fieri, quàm hodie eſſe?* vide *l.* 2. § 4. Perſ. *ſat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Quid? quaſi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras heſternum conſumpſimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulum erit ultrà.

Naſo *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minùs aptus erit.

Nam quod ſequitur,

Dicimus aſſiduè, cras quoque fiet idem;

non de inſtituti mutatione in meliùs; quod Caſaub. *in Perſium*, ſenſiſſe videtur, dum memoriâ ſiſus codicem non conſulit; ſed de perſeverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris uſura dictum eſt. Petron. Arb. *ſatyr. Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur.* Quod tamen eruditiſſimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Quod hodie non eſt, cras non erit.* Certè quod Naſo ſuprà verbo monuerat, idem fuſiùs Epictet. *diſſert. l.* 4. 12. ὅτι πρὸ τοῦ σήμερον ἁμαρτηθεῖν, οἷς τἄλλα χεῖρον ἀνάγκη σοι τὰ ἑπόμενα ἔχειν. πρῶτον μέν, τὸ χαλεπώτατον, ἔθος τῷ μὴ αἰσχύνην ἐγγίνεται. εἶτα ἔθος τοῦ ἀναβάλλεσθαι τὸν αἰσχρὸν, ἀεὶ δ' εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀποῤῥιπτόν, (ità Caſaub. reſtituit quod ἀπόῤῥιπτον legebatur) ὑπερθέμενον τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐχωμονεῖν. εἰ μὲν ἦν λυσιτελὴς ἡ ὑπέρθεσις ὅλη, καὶ παντελὴς ἀπόφασις αὐτῆς ὅλη λυσιτελεστέρα· εἰ δ' ἐ λυσιτελεῖ, τί ἐχὶ θᾶττον τὸν αἰσχρὸν φυλάττεις; Verùm Marci verbis gemina prorſus ſunt, & ad ea fortean reſpexit etiam, quæ in fine diſſertationis illius Epictetus diſceptat. νῦν δ' ὅταν ἄσῃς, ἀπ' ἄριστον πορεύῃ, ἴσως ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυν[τος], ἄκαιρος, ταπεινὸς, ἐπ' ἄλλοις ἔσῃ τὸ λυπεῖν με· ὀργιοῦμαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σαυτῷ ὀθνεῖα πορίζεις. ἀλλ' εἰς ἄριστον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον; οὐ ἄριστον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ ἄριστον δωρηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβληθῇ εἰς τὸν τεῖτλον. Joan. Chryſoſtom. *de ſtatuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι χθὲς μεθύων, καὶ διὰ τοῦτο ἄριστον ἀναβαλλε. ὁ γὰρ ἄριστον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4, 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων ὑποτίαν] Hoc eſt, τὸ κοινωνικὸν καὶ ὑπουργητικόν· quod paſſim inculcat. καὶ γὰρ οὐδὲν καταθυμιώτερον ἔστιν ἀνθρώπου, ὅταν μὴ τὸ χαρᾶς καὶ εἰς ἕτερους διαδίδωται. Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δέχομαι, ὅτι τοῦ θεοῦ ἀναφέρων] Ità pii paſſim, Deo adſcribunt, quæcunq; ipſis obtigerint, univerſa. Job. *c.* 1. 21. *Pſal.* 18. *v.* 39, 40. & *Pſal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo ſunt.* vide & *Theren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmq; omnium, de materiæ, ex qua conſiſtit, ignobilitate perſpiciendam proponit. (quod idem agit & *l.* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14.) Illa ſiquidem, πιθανὸν πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ἐπιτηδείωσον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M. Caſaub. referre, quàm periochæ ſequenti cum Cl. Salmaſ. connectere. Sen. *ep.* 107. *Eadem vitæ conditio eſt, quæ balnei.* Sed aliò ille reſpexit, quàm Marcus iſtìc. vide *ad* § 43.

§ 25. Λύκιλλα Οὐῆρον· εἶτα Λύκιλλα] Rectè diſtinxit iſta, priùs confuſa, explicavítq;, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmaſius *ad Capitol. Marc. Lucilla*, inquit, *Verum extulit. poſt & ipſa fatis conceſſit.* Itaq; in ſingulis ſubaudienda verba illa ἐζήνεγκε & ἐξέλιπεν. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii conſorti nuptui data, eidémque ſuperſtes. Capitol. *Ver.*

Σέκουνδα Μάξιμον] de quo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανον Διότιμον] *Epityncham* nomen ex inſcriptionibus ſepulcralibus Salmaſ. *ibidem* exhibet. Verùm quis iſte *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is ſupervixerit, & ſucceſſerit, neſcire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano ſuperſtitis mentio fit rurſus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνίνου] Ἀντωνῖνον Φαυστῖναν. Salm. *Annia Fauſtina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀδειανόν] *Caninius Celer* orator ſive Rhetor quem & Marcus & Lucius audièrant. Capitol. *Mar.* & *Ver.* ab Adriano forſan eidem in diſciplinam traditi. Nam quòd Mauſſac. in *diſſert. critic.* quam Harpocrationi à ſe edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, quaſi duos, recenſet, quorum Marcus Caninius alter ſit dictus, neminem (puto) εὐμάθειαν habet. poſt illa verò, εἶτα Κέλερ, ſubjungi poſtulat idem Salmaſ. τοιοῦτα πάντα quod ſuo loco motum fuerat.

Δειμῆς] *auſteri.* Xyl. ſed & Caſaub. qui tamen de ingenii acumine expoſuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χιλέρξ] depravatum opinor forſan Ἰέρξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de juſtitia.* vel χιλέρξ etiam, ſiquidem

Charax

Charax Philosophus Pergamenus Suidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Platonicum*, puto, vult è familia Platonica, Theophrasti auditorem; de quo Laërt. *l.* 5. Suidas, Marc. ipse *l.* 9. § 29. quanquam potest etiam *Demetrius Byzantinus* Peripateticus, cujus & Laërtius *libellum* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs existimem designatum, quia inter homines acuminis & subtilitatis laude insignes hic à Marco profertur. De eodem autem Cicero *Fin. l. 1. Demetrius Phalereus in hoc unum laborat scite, disputator subtilis, acutus parùm, & ad vitam; ut Theophrasti disputationem possis agnoscere.* Itaque de eodem idem *in Brut.* § 37. *ad Athenas magis Athenienses quam ad se venire malebat, & suavis malebat videri quàm gravis; sed suavitatem ei qui perfunderet animos, non quæ perfringeret.* Eandemque illi suavitudinis laudem tribuit *in orat.* § 92.

Εὐδαίμων] *Eudemon* inter Astrologos celebriores recenset a Vitruvio *l.* 9. *c.* 7. quo tamen loco *Salmas.* Rencionetus *Eudemon* legendum credebat. Turneb. *advers. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐρήμωσα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἐσ' ὅλίγον μυμονάβενπες] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἤτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Εὐφρανθῆναι ἀνθρώπῳ] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 6. § 1. & *l.* 6. § 33. *Lætitia est hominis facere quæ sunt hominis*: verùm lætitia est homini Christiano, facere quæ sunt Dei Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Psal.* 112. *v.* 1. Elai *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, quæ sunt hominis, quà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejusdemque legi conformis, eadem sunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 12.

Ἴδιον δ' ἀνθρώπου ἴυνοια] Latinè, ineunte homini & voluptas esse debet, facere quæ officii sunt sui. Nihil autem magis humani est officii, quàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaque lætoanimo lubentique faciendum est. Naso *Pont. l.* 2 & 9.

Conventens homini est, hominem servare, voluptas, & vera bene faciendi cupido utilitates vitæ quæsit, ipso benefaciendi opere lætissima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιστάσεως τῆς ἀπ' ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum sententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Τέλος εἶναι τὸ κατὰ τὴν φύσεως ὁπαδὸς τὸ λογικὸν ζῆον περὶς διοίκησιν καὶ πρᾶξιν· τὸν γὰρ ἐνάρετον, θεωρητικὸν μὲν, καὶ πρακτικὸν δὲ πυτεύειν. sed enim ex Suida lege *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philosoph. l.* 1. *præf.* Peripateticorum, qui eandem esse, Ἀνθρώπου τέλειον, καὶ αὐτὸ ὅρον θεωρητικὸν, καὶ δεύτερον πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον διοικήσαι ὁ θεὸς) αὐτὸς τε καὶ μόνος καὶ ὁ μέγιστος διοικεῖ, ἀλλὰ καὶ ἕνα ἕκαστον ἐπιτρόπους ἐπέστησε. visis & quæ sequuntur lectu dignissima.

§ 27. Τρεῖς σχέσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Ἄτονον σκεῦος] corpus *nobile* ait, sive animus instar circumjectum illi, cingentique vide *l.* 12. § 1. sed & *l.* 5. § 38. quo loco, τὸ ἡγεμονικὸν ὀρθὸν ἀγγεῖον, dicit, quatenus animus sive mens instar animæ est ulni, quod hic τὸ ἄτονον σκεῦος nuncupat, quatenus ea ab illo afficitur. de eodem ἡγεμονικὸν ἕρμα κεφάλαια. *l.* 12. § 2. & σκευάριον ταπεινὸν *ibid.* § 3. qui locus hunc illustrat planè.

Ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα] vide *supr.* § 25. & *l.* 2. § 3.

§ 28. Ἀποδείλιαν καὶ χαλεπότητα] Translatio duplex: altera à cœli facie, unde ἀπαυδησιάζειν dixit, *l.* 3. *c.* 4. altera à maris statu, unde ἐγχαλινοῦν τὸ ῥεῖν; Epicuro dictum, *epist. ad Herodot.* apud Laërt. *l.* 10. quod χαλινωτὴν πιεῖν posse exponit. Ità χαλεπὸν καὶ δοῦλον Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento isto *supra*, § 42. 47. & *infr. l.* 7. § 14. 16. 22. & *l.* 12. § 22.

Πάσα ζῶσα κόλασις, καὶ ὀργὴ, καὶ ἔριδες, καὶ ἔγκλησις, ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ὀργὴ, ὄρεξις, ἔριδες, ἔγκλησις.

Οὐδὲν χαλεπὸν ὡς ἀπειθὲς] vide *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξέλιξις] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἐκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ ἀστεϊσμῶς ὑγιὲ λέγω χρῆσθαι.] *Sanè ut non ego aperiè sentiam.* Xyl. quem & Casaub. sequitur atque sanam orationem nusquam non adhibendam, Marcus confuerit, qui τὸ ἐμφανὲς simpliciter apud omnes passim exigit. vide *l.* 3. § 12. & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio ista quærenda; Marci mens alia eruenda. *ego malim* κακῶς, *nè* ἀστεϊσμῶς· ὑγιὲ [δ'] λέγω χρῆσθαι. *Possibile in S. nam & apud antiquiores quæpiam. e. in humanis rationem habeas, ut non tam disposite & elegantes, quam modeste & decenter loquaris. Orationi vero sanæ & salubri semper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀστειολογία. & *l.* 3. § 5. κεφάλαια. Siquidem κεφάλαιον ἐκάλεσεν, ὡς ἄλλοι. Suid. Antigonus *mirab.* 72. de Callimacho Αἰγυπτίῳ, αὐλητῇ δὲ τὴν βοκάλην. *Cæterum sanus* vulgo. & Etymolog. Σπαρῶ τέλειον, τὸ ἀστεϊσμῶς λέγειν. Aliqui τερετὲς, σαφὲς. i. e. *clarum & perfectum* denotare, docet Suidas addictus Latinis inter alia testimoniis, ex autoribus, quorum nomina subjicit.

Ἄστρῳ δὲ κάλον τερετὲς, ἀλλ' ἀλάμπες.

Incerti comici hæc versus quid novimus.

(Ἐπ' ex Stephanis *Anon.*) &, τερετὲς ἡ ὄψις τῆς ἀκοῆς. *quibus auctis clarior sive certior est.*

quod Joan. Chryſoſt. *in Evang. Joan. orat.* 75. τῶν ἀλλήλων τραχυτέρα ὄξιν ἡ ὄψις. at Philo *de confuſ. ling.* πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας καταλῆψιν μακρὸν ὄντα ὄψεως ὑστεριζειν ἀκοή. Et, poſt Herodotum, Julian. *epiſt.* 22. ὦ τὰ ὀρθῶμῶν ἀπερτερα. & τραυὸς, φαυὸς, Etymolog. Tum ex conſequenti, quia veritate nihil clarius certiúſque; hinc ſit ut τραυὸς καὶ τετρανὸν etiam ἀληθὲς *verum* ſignificet, Heſychio monente; & Sophoclis etiam Scholiaſte. τετρανὸν eriam eodem ſenſu Syneſius *de regno.* Τύπων τὰ κολοβὰ δ' ἀνοήματα καὶ ῥήματα τοῖς ἀκοαῖς ὑμῶν ἐναρμόζεται μᾶλλον, ἢ νοῦς ὃν φιλοσοφίας ἐν γλώττῃ τετρανῷ τε καὶ τροχηλάτῳ. verùm pro *diſerto* plerumque ſumitur, eàque ſignificatione apud Helleniſtas, qui dici ſolent ſaltem, etiam ſimplex τετρανὸς reperitur. Autor *ſap. Solom. c.* 10. *v.* 21. ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν, καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τετράς. *linguas infantium diſertas reddit.* Jun. Interpretes Græci, Eſai. *c.* 35. *v.* 6. καὶ τετρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. *diſertus erit.* Philo item *de vit. Moſ. l.* 1. τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι διηγγέλλετο τετρανωτέρᾳ φωνῆς ἡσυχίᾳ. *ſilentio quàvis voce diſertiore.* Turneb. Quanquam nec illud inficias iverim, videri Epictetum conſilium dare, nè ſanè apud inſanos, quales illi pleroſque reputabant, oratione ſemper utamur: & diſſimulationem quandam hac in parte, cum vulgo hominum agentibus, non concedere tantùm, ſed præcipere & probare. Etenim ſic *l.* 1. *c.* 29. τί ἔστ; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; ἵνα τί; ὁ γὰρ ἀρκεῖ, τὸ αὐτὸν ποιήσεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσελθόντα κρούῃ, καὶ λέγῃ, Σήμερον Σατορναλια ἄγασθε, λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ἄγασθε ταῦτα; ἐθάμωσ. ἀλλὰ καὶ αὖτὶ ὀπικρεῖτωμῶν. καὶ σὺ τίνων, ὅταν μεταπεσοῦσα πυκνὰ ἡ δύνῃ, γίνωσκε, ὅτι παιδίον ὄξι, καὶ ὀπικρίτει αὐτῇ. ἐὰν ὃ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπόν. quibus addas licet quæ ad finem capitis ejuſdem habet idem. Verùm Marci mens hoc in loco videtur, ſani potiùs, moribúſque congrui ſermonis, quàm nitidæ elegantíſque dictionis, rationem jugiter habendam. Cæterum D. Boot. quamvis ſenſum uſumque iſtum τὸ τετρανὸν vocabuli iſtîc probet, proxima tamen illa, ὑγιεῖ λόγῳ καὶ ὀρθῷ ad periocham ſequentem pertinere cenſet; quam ab illis ordiri opinatur. quaſi dicat, *ut quod verum ſanumque eſt dicatur*; *aulam Auguſti totam*, &c. *mors occupavit.*

Ὑγιεῖ λόγῳ] *Sermone ſano*, i. e. *vero. ὑγιὴς λόγος, verus, ſincerus, ſimplex ſermo.* cui opponitur proverbiale illud ex Euripidis *Andromach.*

——ἐλικτὰ πάντα, κ' οὐκ ὑγιές. i. e. ut Lucil. *Pergula pictoris*; *veri nihil, omnia ficta.*

& νοσῶν λόγος apud eundem in *Phœniſſ.* vide *ad l.* 12. § 1. Sed & apud Sophoclem in *Trachin.* (ſic reſtituente H. Stephano) τὸ γὰρ νοσοῦν τι λαικεῖν ἀνδρὸς οὐχὶ σώφρονος. νοσοῦν τι. i. e. νοσοῦντά πνα λόγον, ut Euripides.

§ 31. Αὐλὴ Αὐγούστου] obſerves nominativa iſta abſolutè poſita.

Παίγνοι] *poſteri* Xyl. ἀπόγονοι forſan, *privigni.* ità enim in jure quandoque dicuntur.

Ἄρειοι] *Arei* Philoſophi, cujus contubernio uſus eſt Auguſtus; meminit Sueton. *l.* 2. *c.* 29. ad quem locum Caſaub. Auguſti & Arei amicitiam & συμβίωσιν celebrant plurimi ſcriptores. Strabo, *lib.* 14. Senec. *ad Marc. c.* 4. Plutarch. in *Anton.* & *apoph.* Dion. Caſſ. *l.* 51. Themiſt. *orat. ad Jovian.* 12. & *quinquen.* 17. Julian. in *Cæſarib.* & in *epiſt. ad Alexandrin.* autores ille nominat, ipſe loca indicavi. Cæterùm quòd Themiſtius in *quinquenn.* ait, Antoninos duos, Pium ſcil. noſtrúmque, Epictetum, pari modo evexiſſe, quô Arium Auguſtus, Thraſylum Tiberius, Dionem Trajanus; unde conſtare, aut quî eſſe poſſit, nullus aſſequor: etiamſi Suidas etiam ad Marci principatum pertigiſſe ſcribat: quum à Neronis imperio (ſub quo Epictetum non vixiſſe tantùm, ſed in exiſtimatione magna extitiſſe, ex ipſius diſceptationibus ab Arriano editis clariſſimè liquet) ad Marci regnum anni ferè centum intercedant. Accedit quòd nec apud Marcum ipſum, nec apud eorum quenquam, qui Marci res geſtas ſcripto conſignàrunt, Epicteti ulla mentio comparet inter eos, quos is in honore habuerit, Philoſophos: cùm ſedulò tamen hos recenſeant. Denique cur Junio Ruſtico tantam gratiam agnoſcat, quòd Epicteti commentariorum copiam ſibi fecerit, qui ab Epicteto ipſo, quem familiariter habebat, nullo negotio comparare ſibi poterat? vide *l.* 1. § 7. & *l.* 7. § 19.

Μαικήνας] Mæcenatis cum Auguſto familiaritas, præterquam quòd Scriptores iidem commemorant, ex Maronis & Flacci ſcriptis etiam pueris nota eſt.

Θύται] *ſacerdotes.* Xyl. *aruſpices.* Caſ. *victimarii, popæ.* θύτης Æoliccè φύτης *popa*; ut θύλλις, φύλλις *follis.* Salmaſ. ad Solin.

Πομπήιον] gentem ſive familiam dicit; cujus dignitatem ſi ſpectemus, princeps & primarius Pompejus ille magnus; de quo *l.* 3. § 3. non utrobem, de qua *l.* 4. § 48.

Πόσα ἐπεπόνθεσαν] vide Abramum; quàm ſollicitus ageret, quòd prolem ſucceſſuram non haberet. *Geneſ. c.* 15. *v.* 2. Jephthem, quàm anxius cùm habiturus non eſſet. *Judic. c.* 11. *v.* 35. 37. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Ὀδυνηρόν ἐστιν εὐτυχεῖν τοῖς ἐπιτ,
Ἔχειν ἔρημον διάδοχον τῶν οἰκίων.
Infructa inopiâ miſeríque eſt felicitas,
Divitiæ hæredem cùm non inveniunt ſuum. Grot.

Et Pindar. *olymp.* 10. Παῖς ἐξ ἀλόχου ταχὺ πεθεισᾶς ἤκουσε νεότατα πάλιν ἥβαν. μάλα δέ τοι διαμαίνει φιλότατα νόον· ἐπεὶ πλεῖστον ὁ λαχὼν δεσπότας ἐπάκτιον ἀλλότριον θυάσειν συγκρύπτας. Clemens denique Alex. *ſtrom. l.* 2. Ὁ ἄπεννος, φασὶ, τῆς κατὰ φύσιν τελειότητος ἀπολείπεται, ἀπὸ καὶ ἀνήκε-

καθαιρήσας τῇ χώρᾳ τὸν οἰκεῖον διάδοχον· τέλειος, ὁ ποιοῦντος ἐξ αὐτῆς τὸν ὅμοιον· καὶ μᾶλλον ἐπειδὰν καὶνὸν τὸ αὐτὸ ποιοῦντα ὀφείλῃ. vide Euripidis *Ionem*.

Ἵνα διάδοχόν τινα] ſcil. hac ratione homines immortalitatem quandam moliuntur, ſpondéntque ſibi. Juſtinian. *novel. conſtit.* 22. Ὁ γάμος ὅτως δεῖ σεμνὸν, ὡς τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει δοκεῖν ἀθανασίαν ὀπτυχηπλῶ εἰσηγεῖσθαι. καὶ ὁπόταν τῆς παιδοποιίας ἀναπεύσωμα τὰ γένη ᾠόει διηνεκῆ, ἢ τῇ θεῖ φιλανθρωπίας, καθ' ὅσον ὀφείλει δύναται, τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαριζομένης φύσει. Auguſtus apud Dionem *l.* 56. τὸ γυναῖον αἰδέσιον τέρπον τινὰ καὶ τὸ σπέρμα τὸν ἀφροδίζεται· καὶ τὸ σπέρμα τῆς φύσεως ἡμῖν αἰδίῳ διαδοχῇ γόνων, ὥσπερ πηγῶν λαμπάδων παραμυθῆται. *Clem. ſtrom. l.* 2. Πλάτων ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς τάττει τὸν γάμον, ὅπως διάσας πῶ ἀθανασίαν τῷ γένει ἡμῶν, καὶ ὁιονεὶ διαμονὴν τινα παισὶ παίδων μεταλαμπαδευομένων. Locus quem cùm Auguſtus, tum & Clemens, in animo habuiſſe videtur, eſt Platonis *de leg. l.* 6. χρὴ τῆς ἀεικινήτου φύσεως ἀντέχεσθαι, τῷ παῖδας παίδων καταλείποντα [--- ονία Steph.] ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτῶν παραδιδόναι. Idem *ibid. l.* 3. Ὡς ἔστιν ἢ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας· ἃ καὶ πᾶσιν ὁπλουμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα. τῇ τοιαύτῃ ὄντως ὁπλουμία. γένος ἂν ἀνθρώπων ὅσῃ τι ξυμφυὲς τῷ παντὸς χρόνῳ. ὁ διὰ τέλους αὐτῷ συνέπεται καὶ συνέψεται, τούτῳ πῶ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν, τῷ παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτῳ δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτὸν, ἐξέστοι ὅσιον. & in *ſympoſ.* Τέτῳ πῶ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, καὶ ἀθανασίας τινὸς τυγχάνει. ἢ τῷ παντάπασι τὸ αὐτὸ ἀεὶ εἶῃ ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἐπὶν καὶ παλαιούμενον ἕτερον νέον ἐγκαταλείπειν, ὅιον αὐτὸ ἦν. Ariſtot. *œconom. l.* 1. *c.* 3. ταύτῃ τῇ ὡρισθῶ ἡ φύσις ἀναπληροῖ τὸ ἀεὶ ἐόν, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν ἓ δύναται, ἀλλά γε κατὰ τὸ εἶδος. Ariſtides *hymn. in Jov.* Θνητὸν ὂν γένος ἠώρηκε, κατὰ μέρος ἀθάνατον τῇ διαδοχῇ γίνεται. & *in Aſculap.* ἀθάνατον ποιήσας τὸ γένος ἡμῶν διαδοχῇ.

Ἕκαστος τῶν ἰδίων γένους] Annot. Lugd. vult ἕκαστον legi, ut ad ὁπλογίζεσθαι referatur. quod membrum ſuperius non claudit, ſed orditur proximum.

Ἀνάγκη ἕκαστόν τινα θνητὸν εἶναι] Moliuntur quidem immortalitatem quandam hac ratione mortales: verùm fruſtrà ſæpenumero, inquit Marcus noſter, & Marco σύμψηφος Pſaltes στόμωδος. *Pſal.* 49. *v.* 11, 14.

Πάλιν ὅδε ὅλων γένους θάνατον] θάνατον hîc deleri poſtulat Annot. Lugd. ut illa, πάλιν ὅδε ὅλων γένους cum prioribus illis continuentur. *Neceſſe eſt alium quem ultimum exiſtere rurſus iſtic totius gentis.* Editor. Lugd. cum ſequentibus nullo ſenſu commiſit. Xyl. tanquam mutilum aut alienum prorſus omiſit. M. Caſaub. clauſulam periochæ hujus totius facit. *Hîc rurſus conſidera, gentis totius mortem.* ut ὁπλογίζεσθαι ſuperius hîc denuo ſuppleatur. Atque hæc genuina, puto, Marci mens.

§ 32. Κατὰ μίαν πρᾶξιν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 4. § 26. & *ſupr.* § 2.

Ἀρκεῖσθαι] vide *l.* 6. § 2. & *l.* 9. § 6.

Ἐνεργητικὸν κωλυτικόν τε] vide *l.* 5. § 20. & *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. & *infr.* § 47.

§ 33. Ἀτίφωτ μὴ λαβεῖν] Ità accipere externa iſta, ſive opes, ſive honores, & conſimilia à rerum omnium autore tributa, nè accepris, quod plerique ſolent, inſoleſcas. μωρὸς γὰρ, ὁ ἐν τούτοις φυσιούμενος. *l.* 5. § 23. Apoſtol. *ad Timoth. epiſt.* 1. *c.* 6. *v.* 17. τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. *Primus vermis, & peculiaris morbus divitiarum eſt ſuperbia. Difficile eſt, ut ſuperbus non ſit, qui dives eſt.* Aug. *ſerm ſolenn.* 205, & 212. & *de verb. Dom.* 5. & *homil.* 13. Itaque Iſidor. Peluſ. *l.* 3. *ep.* 322. τὸν πλοῦτον indigitat, τὸν τῆς ὑπηρεσίας πατέρα, τὸν τῆς ὑπεροψίας μήτορα. Atqui, ut Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 3. Πλοῦτος ἀεισεος, ἢ τῆς ὀπθυμιῶν πενία. καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἡ ἀληθὴς, ἡ τὸ ὀπὶ πλούτῳ μεγαλοφρονεῖν, τοῦτο δὲ καταφρονεῖν. Argumentum ſumit ad faſtum hunc ſupprimendum ab illo ipſo τὸ λαβεῖν vocabulo Apoſtolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Non eſt quòd nos ſuſpiciamus, tanquam inter noſtra poſiti: mutuò accepimus. uſusfructus noſter eſt; cujus tempora ille arbiter muneris ſui temperat.* Optimè Auguſt. *epiſt.* 205. *Animum virilem & Chriſtianum nec debent hæc, ſi accedunt extollere, nec debent frangere, ſi recedunt.*

Εὐλύτως ἂν ἀφεῖναι] vide Senec. *ad lib.* 7. § 26. vide & *ad l.* 3. § 5. Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè oſtendimus, quia accepta rectè tenuimus, cum æquanimiter ad momentum ſublata toleramus.* Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Μὴ τι προσῄρητταί σοι τῷ ὄντι, μή τι προσπέφυκε, μή τι ὀδυνᾶσαι ἀποστάντος. Ità Baſil. Cæſar. *orat.* 7. Προσπέφυκέ σοι τὰ χρήματα πλέον ἢ τὰ μέλη τὰ σώματος· καὶ λυπεῖ σε τῷ χωρισμὸς, ὡς ἀληθῶς τι καὶ ζῶντα. Heſiod. *oper.*

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Sunt miſeris animæ ipſius mortalibus inſtar
Divitiæ——

Et Antiphanes:

Ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Anima eſt & ſanguis argentum mortalibus.

Itaque quod Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ἐργαζόμενοι ὡς καὶ φειδόμενοι καὶ παλαιπωροῦντες καὶ

φορτιζόντες ἥδονται, ὅτι διὰ τῆς ἐκείνων ἥδιον ζῶμεν. ἀναιρούντες ἢ καὶ χρώμενοι κλοπαῖς, χωρὶς ἀπὸ τῶν σαρκῶν ἀπεκρήνασθαι. sed & ἀπεκρεμάσθαι multò magis. Senec. *de brev. c.* 22. *Mala advertae si effluxerint, nihil est quod laetemur: ita parebis, & videberis tibi sic te vindicare, si illae à te recesserint, utpote cui picumica sua sederit, nec sine sensu unquam potest.* Idem. *de tranq. c.* 8. Bonum igitur ejusdem monitum *epist.* 24. *Omnia ista nobis accedant, non haereant; ut si detrahantur, sine ulla nostri laceratione decidant.*

§ 34. Ὁ ἀποβλέπων ἑαυτόν] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 23. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 12. *v.* 25. ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.

Ἐξέσται πάλιν ἐνῶσαι σεαυτόν] Ità Apost. *ad Rom. c.* 11. *v.* 20, 23 Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν ἐκεῖνοι· σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας, μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ· καὶ ἐκεῖνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, πάλιν ἐγκεντρισθήσονται. Senec. *epist.* 98. *licet reverti in unum: licet in integrum restitui.*

Ἄλλῳ μείζω δέδεται] Plutarch. *de amor. frat.* Λιπεῖν μὲν τοὺς φίλους καὶ συμπότας, κἂν πικρὸν ᾖ κἀπεχθὲς καὶ σκληρὸν, τὸν ἀδελφὸν, ὥσπερ ὅπλων ἢ ὀργάνων, διαζεύξαιμεν· ἀδιαίρετος δ' ἀνάκτησις ἐκείνων, ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασι συνάψεως, καὶ ἐνώσεως ἐκποπείσης. Itaque Hegesistratus πρὸς ξύλινον coactus est sibi comparare, τὸ οἰκεῖα τρήσεις. Herodot. *l.* 9.

Ἐπ' αὐτῷ ἐκείνῳ] Et ea hoc revera in hominis potestate à primordio positum, ne a fuit ac universi totius hujus conditore, cui inhaerebat tunc, se velit ni velint ipse, divelleret. vide *l.* 2 § 11.

Συμπαθῶν] quod Apost. *ad Rom. cap.* 6. *v.* 5 σύμφυτοι γεγόναμεν.

§ 35. Τὰ τῶν λογικῶν φύσις] Xyl. τῆς τῶν λογικῶν φύσεως i. quibus videtur, cùm vertit, *quemadmodum reliqua fere naturalia cunctos naturae ad ea externas laudandi exsperant.* Ego malim τῆς τῶν ἄλλων φύσεως. & vertarim, *sicut caeteras laudandi rationes praestantiae ampliquae ab universi natura accipit.* τὸ λοιπὸν illud ex priore parte intentum huc translatum videtur.

Ἡδὺ τὸ εὐτυχεῖν καὶ ἀνυπόδικον εἶναι τῷ εὐτυχοῦντι] Natura, inquit, universi, i. e. numen ipsum, sive potentia ac providentia divina, obstantibus ea rerum contrariis, ac oppositis, hoc tamen efficit quodammodo ἐν ἑαυτῷ ἐμπεφυκὸς ἔχουσα. Hoc est enim τὸ εὐτυχεῖν εἶναι, non ut reprehendi queant tam, cujus ea vita circumstantiae eam proximè vitae fatis exprimunt. vide *ad l.* 6. § 4. Ita te felicem Plutarch. *de tranq. an.* 10. 5. & Michael. *c.* 9. 5. 11, 12. Fortuna Apost. *apud* Lactant. *de ira Dei c.* 13. 3. Ἀγαθὸν τύχη *ad Rom.* 1. 13. & *ad Ephes.* 1. 17. 12. 13.

Ἐπαινεῖται ἀλλοτ] vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 1.

§ 36. Μὴ τὰ ἀπόντα ἢ τὰ ὅλως μὴ ἐσόμενα] vide *ad lib.* 7. § 8, 27, & *l.* 9. § 6. Flacc. *carm. lib.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. ——

Μὴ συμβαίνειν ὅσα πονεῖ ὅλα καὶ ὅσα πιθανὸν ἀπογεγράφθαι] *Neque animum advertes, quae mala dolorem creantur posse afferre.* Xyl. dilutè & restrictè nimis. sed nec minùs laxè nimis Cas. *neque animus hinc illinc divagetur & in cogitationibus suis conserat una multas eas gravesque calamitates; quibus tu aeque ac alius quivis obnoxius es.* Neque enim tam communis ex aequo cum reliquis omnibus conditionis consideratio nientes mortalium conturbare solet, quàm eorum malorum, quae *nobis* ipsis obventura esse suspicamur, cogitatio, & per praemeditationem quaedam quasi praesensio Itaque verto. *Noli animo complecti, quaecunque quandoque mala tibi superventura fore, πιθανὸν ἐστι, scil probabile aut verisimile est.* Monitum idem est cum eo quod *l.* 7. § 8. dederat περὶ τῶν μελλόντων. itaque in futuro δεῖ ἡσυχίας malim quàm in praeterito ἀπογεγράφθαι. Neque enim praeterita jam ampliùs perturbare solent mala etiam molestissima: imò ejusmodi jam elapsorum dulcis est memoria & recogitatio; eóque dulcior recordatio, quò sensus & perpessio molestior graviórque fuerit.

——*Olim haec meminisse* juvabit,

inquit, ad tolerantiam suos hortando, Heros ille Maronianus *Aen. l.* 1 Libanius quidem *tom.* 2. *orat.* 21. *in Ellebich.* hoc negare videtur Ἀνθρώπῳ μὲν ἔστι, inquit, παρελθόντων ἀεννάως κακῶν. ἐπὶ δὲ μνήμῃ συμβαίνειν τὸ ἀεχθὲς ἥδιον, σπάνιόν τοι φαίη τις ἄν. Arrisit tamen ipsa populi vox. & senarius ille proverbialis, quem inter incerti Tragici in Comici in excerptis suis posuit Cl. Grotius: sed Euripidi velle decet Cicero *de fin. l.* 2. *Quod si verum*, inquit, *jucunda memoria est praeteritorum malorum; & proverbium vetus, quod tu, opinor, dedicas, verum est.*

Ἀλλὰ δεῖ καὶ λύπαις ——— *Nec male Euripides, etiam ut liberum se esse cum tormenta patiamur.*

Et ex eodem *Andromeda* Stobaeus *tom.* 2. *c.* 29.

Ἀλλ' ἡδύ τοι καὶ ταῦτα μεμνῆσθαι πόνων.

Aristoteles item *rhet. l.* 1 *c.* 11. Τὰ γὰρ μεμνημένα λυπεῖ, ἃ μὴν ὄντα ἐν τῷ παρόντι, ἥδιστα ποιεῖ, ἐλπὶς γάρ· ἀλλὰ ἴσως καὶ τὰ ἡδέα ἔσθ' ἃ λύπει ἤδη· ——— Ἀλλ' ἡδὺ τοι καὶ ταῦτα μεμνῆσθαι πόνων.

Πολλὰ γὰρ, ὅστις πολλὰ πάσχει, καὶ πολλὰ ἐκμανθάνει.

Et ex Oedip. *Col.* 6. *v.* 400. quod tamen in Homeri codicibus paulò lectiùs legitur,

Ὅστις δ' ἔπαθε πολλὰ πάσχει, καὶ πολλὰ ἐκμανθάνει.

Plutarch. *moral. l.* 2. *c.* 1. Καὶ καλῶς ἔοικε τὸν χόρον ὁ Ὀδυσσεὺς (in Sophoclis Oed. Col.)

Δοκῶ μὲν τὸ πάλαι κοίλωμον ἤδη κεχὼν,
Ὦ ξεῖν', ἐπιχείρειν. ὁ δ' Ἐυεπίδης τύναντίον,
Ὡς ἡδύ π τὸν σωθέν]α μεμνῆσθαι πόνων.

Ex quo Macrob. *Saturn. l.* 7. *c.* 2. Ὡς ἡδύ τι. Nam quòd Gnomologus vetus exhibet Ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι, librariorum culpâ contigiſſe autumo, qui σοφοῖσι pro σωθεῖσι ſcripſerant. Antonius autem *Meliſſe l.* 1. *c.* 54. Epicteto dictum geminum tribuit, qui ex poeta forſan mutuatus fuerit. Ὡς ἡδὺ τῷ Δάλασσαν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν ; ὅπως ἡδὺ τῷ σωθέντι μεμνῆσθαι τῶν πόνων. quæ poetæ eſſe alicujus liquet ſatis, poſſúntque levi operâ numeris ſuis reſtitui, ſi τῷ γῆς articulum addideris, τῷ πόνων ſuſtuleris, & pro ὅπως, ὡς, quod idem valet, ſubſtitueris. Claret ex his juſtam cauſam ſubeſſe, cur futurum iſtìc in præteritum defingamus.

Ὅτι βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρὸν] Senec. *ep.* 66. *Non poteſt ferre ſententiam ſenſus niſi in rem præſentem adductus eſt : Nec futuri providus eſt, nec præteriti memor ; quid ſit conſequens neſcit.* Et *ep.* 74. *Et quæ præterierunt, & quæ futura ſunt, abſunt : neutra ſentimus. non eſt autem niſi ex eo quod ſentias dolor.* Cic. *de finib. l.* 1. § 35. *Corpore nihil niſi quod præſens eſt, & adeſt, ſentire poſſumus.* Et § 107. *Corpore præſentia ſola ſentiuntur.* Ariſtot. *de memor. & remin. c.* 1. Ἔστι γὰρ τοῦ μὲν παρόν]ος αἴσθησις· τοῦ δὲ μέλλον]ος ἐλπίς· τοῦ δὲ γενομέν]ου μνήμη. & *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Διαφέρουσι μὲν τὰ παρόν]α· μέμιγνται δὲ τὰ γεγενημέν]α· ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλον]α. Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. φύσει γὰρ ἀνεπίγνωμον τοῦ ἀπὸν]ος τὸ ἄλογον. Quòd autem βαρεῖ iſtìc Marcus dixit, Grammaticorum ferulam vix evaſit. Sic enim Thomas Magiſter : βαρύσιον χρῆσιμον· βαρεῖ δὲ ἄχρηστον παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις τῶν παλαιῶν, πλὴν ὅτι τοῦ παρακειμένου οἷς παθητικὴν σημασίαν. negat τὸ βαρεῖν apud antiquorum probatiſſimos uſurpari, niſi in præterito tantùm, patiendi ſenſu ; prout Ariſtidæ *orat. ſacr.* 4. Οἱ δ' ἦκον ὄινῳ βεβαρημένοι ὀπὶ ναῦται. *Acceſſere vino gravati nautæ.* vide tamen *infr. ad* § 44.

§ 37. Τῇ τῆ κωλῇ σορῷ Πάνθεια ἡ Πέργαμος] *Domini tumulo.* Xyl. *Domini ſui.* Caſ. ego mendum cùm ſubolfacere viderer, pro κωλῇ Κύρῳ reſcribendum opinabar. quod & annotatorem Lugd. monuiſſe poſtea deprehendi. Memineram nimirum *Pantheam* Abradatæ uxorem à Xenophonte prædicari. *pæd. l.* 5. quæ cùm Cyro majori in prædam ceſſiſſet, marito poſtea in prælio, dum Cyro militat, cæſo, ſeſe inſuper extracto acinace interfecerat. Memineram & Pariſcam Eunuchum narrare Plut. in *Artaxerx.* Cyri minoris in pugna occiſi corpori aſſidentem ab Artaſyra deprehenſum. Marcum itaque ſuſpicabar memoriâ lapſum hiſtorias haſce confudiſſe, & Pantheam pro Pariſca poſuiſſe : Sed & Pergamum de quo Marcus iſtìc, ex Eunuchis forſitan eis fuiſſe, qui occumbenti Cyro aderant. Plures enim perhibentur extitiſſe. Verùm ſuſpicionem, ſimul ac errorem hunc, exemit mihi V. D. Cl. Salmaſius, qui Οὐήρου legi poſtulat, cujus Panthea liberta, Pergamus libertus fuerit ; cui ego calculum eò proniùs contribuo, quia Veri ſcortillum à Luciano in *imaginibus* depingi, D. Bootio facem præferente, deprehendo ; cui cum Abradatæ illius conjuge celebri, nomen commune fuerit. ὁμώνυμος γάρ ὅτι (Lucianum audis) τῇ Ἀβραδάτᾳ ἐκείνη τῇ καλῇ.

Παρακάθηται] ritum alludit ſepulcris eorum, quos defuncto conditóſque lugebant, aſſidendi. Inde illud Hermogenis *de invent. l.* 3. *c.* 8. εἰ ἐδάκρυες, ἐκ ἂν ἐφράγησαν· εἰ παρεκαθέζετο τῷ τάφῳ, ἐκ ἂν ἐμίνυον. Ex Cteſiæ *Perſic.* Photius *cod.* 70. Ὁ Βαγαπάτης τὸ σῶμα Δαρείου πυρᾷ δίπας ἔτη ζ', ἐτελεύτησε. De Niobe Æſchylus ab Heſychio laudatus,—ἐφημένην Τάφῳ, τέκνοις ἔποικον τοῖς πεθηκόσιν.

——*tumulo inſidens,*
Natis, ut ovis, incubabat mortuis.

idque donec lapidis inſtar, cui inſidebat, obrigeſcens cum illis pariter defungeretur. Reſpexit eódem Tacitus *ad l.* 4. § 48. adhibitus, ubi *urbis ſepultæ ruinis aſſidere*, dixit. De canibus etiam, qui dominorum ſuorum, vel ſepulcris, vel cadaveribus inſepultis pertinaciter, ſive aſtando, ſive aſſidendo, perſtiterint, videantur, Ælian. *hiſt. animal. l.* 6. *c.* 35. & *l.* 7. *c.* 10. Plut. in. *collat. aquat. & terreſtr.* & Plin. *hiſt. nat. l.* 8. *c.* 40.

Χαυείας] nomen dubio procul depravatum Χαβείας Xyl. & Caſ. reponunt.

Διόπμ@] *ſuprà* § 23.

Γεφύρων] vide *ad l.* 5. § 28. quanquam γεφύρας hìc malim. ut *l.* 9. § 3.

Λύθρον] vide *ad l.* 2. § 2.

Ἐν Δυλάκῳ] Epictetus à Stobæo laudatus ; Νάτ]ω τυτονὶ τὸν Δύλακον. vide *ad l.* 3. § 3. Iſocrates *ad Dionyſ.* ἐκ ἤμελ]ας μὴ τῆς τύχης τὴν φύσιν· ἔπι τὸν Δύλακον ἔχοις ἀφεμένην. Anaxarchus cùm Nicocreontis Tyranni Cyprii juſſu piſtillis ferreis in mortario ad necem uſque cæderetur, Πίπασ τὸν Ἀναξάρχου Δύλακον· Ἀνάξαρχον δ' ἐ πλήτλεις. *Tunde*, inquit, *Anaxarchi ſacculum, Anaxarchum etenim non tundis.* Tangunt ſtrictim, Cicer. *Tuſcul. l.* 2. Ovid. *in Ibin. v.* 57. Gregor. Naz. *in Julian* 1. Plutarch. *de virt. moral.* Narrant pleniùs, Clem. *ſtrom. l.* 4. Gregor. Naz. *orat.* 17. *ad Eudox.* Origen. *adv. Celſ. l.* 7. qui tamen pro Nicocreonte Ariſtocreontem exhibet. Tertullian. *apolog. c.* 50. qui *Anaxarchi follem* reddidit. (vide *ad l.* 9. § 3.) Philo *de viri boni libert.* qui ἀπὸν, i. e. *utrem* pro Δύλακον poſuit. Laërt. *l.* 9. adjecto epigrammate ſuo.

Πίπασε μᾶλλον ἔτι, μὴ μᾶλλον· Δύλακός ἐστι·
Πίπασ]· Ἀνάξαρχος δ' ἐκ Διός ἐστι πάλαι.

Dio Pruſ. *orat.* 37. qui & ſubjungit ; αὐτὸς ἐκ ἔτι πέπαυσαι,

πίνοντος, ἀλλὰ τὸν αὐτῆς ὄφιν ἔτυχε φρικώδη. ὥσπερ φασὶ Περσῶν τοὺς ὁμοτίμους λαμβάνειν πληγὰς ἀντὶ τῆς σώματος τὸν κάνδυν· Πέρσαι μὲν ἦν, ὑπὸ τοσούτου δυσφορεῖσιν· Ἕλλην δ' ἀνὴρ παρεῖχε πυθέσθαι τὸ σῶμα, ὡς κάνδυν, ὡς ἱμάτιον. quo loco reſcribendum videtur pro τὸν αὐτῆς, τὸ αὐτῆς, pro ὅτι τοσούτου, ὅτι τούτῳ. quo modo Simocat. *ep.* 25. ὅτι τῷ πάθει δυσφορεῖν. pro κάνδυν, κάνδυ. κάνδυς enim non κάνδυς dicitur. Sed & in verſione mutari poſtulat, quòd Σύλακον *arculam* vertit Naogeorgus; cùm *ſaccum* aut *ſacculum* debuerit. Niſi cum Eraſmo *Apoph. l.* 7. *manticam* quis maluerit. Syneſ. *epiſt.* 133. Δεῖσαι δ' ἀποδύσασθαι, ἐπειδὰν τὸ φιλοσοφίας ὄφελος, τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινὸν, ἀναχωρῆσαι τῆς Σύλακος τῆς κρεωλλίων. Auguſtini Nom. *manual.. c.* 24. & Bern. *medit. c.* 3. *Nihil aliud eſt homo, quàm ſperma fœtidum, ſaccus ſtercorum, cibus vermium.* Aliâ ratione de homine bibace, & qui in hoc tantùm vivit ut bibat, Senec. *epiſt.* 77. *Nihil intereſt centum per veſicam tuam, an mille amphoræ tranſeant; Saccus es.* Indè datum proverbium, cujus meminit in *Heſione* Alexis referente Athenæo *l.* 11. ubi Herculis bibacitatem ſimul ac edacitatem notat.

—— κατὰ τὸν παροιμίαν,
Ἀεί ποτ' αὖ μᾶζ' ἀσκός, αὖ Σύλακος,
Ἄνθρωπός ἐστιν. ——*vulgò quòd dici ſolet,*
Homo ſemper aliàs ſaccus eſt, aliàs uter. Grot.

Saccum opinor, edacitatis nomine dixit, bibacitatis *utrem*. Nam quod *ſaccum* Seneca dixit, *ſaccos vinarios* (ità Plin. vocat, *l.* 24. *c.* 1.) reſpexit, quibus *vina* (cum eodem *l.* 19. *c.* 4. *loquor*) *caſtrabantur*, i. e. colabantur, quò leniora mitioráque, ſed & defæcatiora ac puriora, fierent. indè Lucil. apud Cic. *de fin. l.* 2. *vinum cui ſaculus abſtulerit nil.* & Mart. *l.* 12. *epig.* 61.——*Ut liquidum potet Alauda amerum,*
Turbida ſollicito tranſmittere cæcuba ſacco.

Verùm eâdem planè, quâ Marcus hîc Σύλακον Lucilius, quod eódem redit, *folliculum*. Nonius: *Folliculum Lucilius poſuit pro corpore, l.* 26. *Ego quis ſim, & quo folliculo nunc ſum indutus, non quæro.* Arnobius item *adv. Gentes, l.* 2. *Nihil enim eſt nobis permiſſum ad hanc vitam; nec in caruncula hujus folliculo conſtitutis, opis aliquid ſponſum eſt auxiliique decretum.* Idémque *ibidem, corpora* nuncupat, *ſtercoris utres*, & *ſaccati obſcœniſſimas ſeritas.*

§ 38. Βλέπε κείνων, φησὶ, σοφωτάτοις] Locus valde depravatus mihíque abſque codicum ope, conclamatus planè. Xyl. σοφώτατα legiſſe videtur, cùm vertit, *quàm ſapientiſſimè judica, inquit ille.* Caſ. [ἐν] σοφωτάτοις, *in rebus judicii, diſcretioniſque maximæ.* D. Boot. φησὶν ὁ σοφώτατος. *ait vir ſapientiſſimus.* Mihi aliquid ejuſmodi dixiſſe videtur, quale *l.* 10. § 12. reperitur. Si acutè intueri potes, rerúmque naturam penitiùs introſpicere; id facies ſedulò, oculis ad id uſus tuis: ſin minùs hoc vales, ſapientiſſimos quoſque ad eam rem in conſilium adhibeas tibi. D. Salmaſius locum vitiatum potiùs quàm mutilum cenſet. Lego, inquit, εἰ δυνάσαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε· Κείνων φησὶ σοφώτατος, ὃς ἀκριβῶς ἐπίστατο. Athenienſis ille philoſophus, Socratis diſcipulus, qui & *apologiam* pro Socrate ſcripſit, cujus verba hîc uſurpat Marcus. ſed fortaſſe aliter diſtinguendum. εἰ δυνάσαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε, Κείνων φησὶ σοφώτατος, δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς ἐχόμενος. &c. vt iſta potiùs ſint Critonis. Poſſit & legi, Ζήνων φησὶ σοφώτατος, Si nobis conſtaret eſſe Zenonis. Hæc ille. vir autem tantus ubi δισταζει, mihi certius aliquid decernere temerarium nimis foret.

§ 39. Ἡδονῆς δ' ὁρῶ] Vide *lib.* 5. § 15. & *lib.* 6. § 34. & *ſupr.* § 8. voluptatem non eſſe bonum probat, quia bonum bono non adverſatur; quum adverſus voluptatem tamen continentia, quæ virtus eſt, ac per conſequens bonum, ſe accingat. Senec. pariter *de vit. beat. c.* 10. *Hæc omnia virtus diſcutit, & aurem pervellit, & voluptates æſtimat, antequam admittat; nec quas probavit, magni pendit; nec uſu earum, ſed temperantiâ lætus eſt. temperantia autem cùm voluptates minuat, ſummi boni injuria eſt. Tu voluptatem complecteris, ego compeſco.* Cic. *Academ. l.* 4. *Tu, cùm honeſtas in voluptate contemnenda conſiſtat, honeſtatem cum voluptate tanquam hominem cum bellua copulabis?*

Τῷ ἐγκρατεῖ] ſed & τῷ σωφρονοῦντι. ſiquidem ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. Ariſtot. *ethic. l.* 7. *c.* 11. ὅτι γὰρ ἥδεται, δῆλος μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον συγχεῖται. *ibid. l.* 3. *c.* 11

§ 40. Ἐὰν ἀφέλῃς τῷ ὑποληπτῷ] vide *l.* 7. § 14, 16. & *ſup.* § 28. & *infrà* 41, 47.

§ 41. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως;] *cùm impeditur ſomnus, aut appetitus.* Lugd. *Somnus.* illud unde ſit neſcio. nam Xyl. Baſil. *Senſus*, rectè.

Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς ὁμοίως καὶ ζωπυρῆς φύσεως] Repugnare ſibi primâ facie poteſt Marcus videri. Siquidem *l.* 5. § 20. concedit quidem τῷ ἐνέργειαν ἐμποδίζεσθαι, *actum* ſive *effectum impediri poſſe*; negat verò dari ab externis ulla τῆς ὁρμῆς, ἢ διαθέσεως ἐμπόδια, *appetitûs ſive impetûs ac diſpoſitionis impedimenta*: cùm hoc loco etiam ὁρμῆς ἐμποδισμὸν admittat, eúmque parti non λογικῇ, ſed ζωπυρῇ adſcribat. verùm facilè conciliari poterunt iſta, ſi ὁρμὴν diſtinguamus in internam externámque, quarum illa ab externis impediri nequeat, hæc poſſit: vel etiam in ὁρμὴν ἄλογον, ſive *appetitionem à ratione alienam*, quæ cùm ſit, ut Marcus hîc loquitur, ἀνυπεξαίρετος, *citra exceptionem ullam concepta*, eſt idcirco impedimento obnoxia; & eandem *rationem conſentaneam*, quæ eſt μετ' ὑπεξαιρέσεως, *cum exceptione*. *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. atque ideo neutiquam aut fruſtratur, aut à re ulla externa impeditur, quò minùs, quod ſibi propoſuerit, aſſequatur. *l.* 5. § 20.

Ὄφις

Ὄψεται ἡ αἴδησις] *Viderit ſenſus.* Ità Cicer. *ad Attic. l. 6. ep. 4. Sed hoc fortuna viderit: quoniam conſilio non multùm uti licet.* Florens *apologet. c. 16. Viderit habitus, dum materiæ qualitas eadem ſit; viderit forma, dum idipſum Dei corpus ſit.* Et *c. 42. Viderint, qui per capillum odorantur.* q. d. illis iſtud curæ eſto: nos ex illis non ſumus. *Act. Apoſt. c. 18. v. 15.* Judæis Gallio, Εἰ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Vide *l. 5. § 25. & l. 11. § 13.*

Ἀνυπεξαιρέτως] vide, *l. 4. § 1. & l. 5. § 20. & l. 6. § 50.*

Εἰ δέ τὸ κοινὸν λαμβάνεις] *Si id quod communiter fieri ſolet, tibi propoſueris.* nempe poſſe aliquid intervenire, quod rei propoſitæ tibi proſecutionem impediat. Senec. *ad Marc. c. 9. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis eveniſſe? Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.* Vide eund. *de tranquil. c. 11. ad l. 7. § 58. & ep. 91. ibid. ad § 68.* vide & *infrà § 46.*

Τὰ μέσα τῇ γε ἕδρᾳ ἕξεις ἄλλῳ ὅπως ἐμποδίζειν] Epictet. *diſſert. l. 2. c. 23.* Τῇ ὀρεκτικῇ δ' ὡμολόγηται τίνα πέρυκεν ἐμποδίζειν; ἢ προαιρέσεως, ἢ προαιρετὰ τῇ ἀνθρωπικῇ ταύτῃ τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ. προαιρέσεως δὲ πῶς ἐμποδίζειν πέφυκεν; ἀπροαίρετον ἔδειξεν αὐτὴ δὲ ἑαυτὴν διαφθεῖσα. ἃ δὲ ἐνδέχεται τὰ φύσει ἐμποδίζειν ἀπ' ἄλλης τινὸς τάξεως ἢ κωλυθῆναι ἢ κωλυθῆναι, πάλιν ὑφ' ἑαυτοῦ. Idem. *l. 1. c. 19.* vide *l. 2. § 9. & l. 5. § 20. & l. 7. § 55. & l. 12. § 8.*

Οὐ πῦρ ἡ σίδηρος] vide *l. 4. § 39. & l. 7. § 68. & ſupr. § 28.* Epict. *l. 1. c. 29.* Τῷ προαιρέσιν ἔδειξεν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλὴν αὐτὴ αὑτῇ. Hercules in Euripidis *Syleo.* apud Philon. *de allegor. de Joſeph. & de boni viri libert.* & apud Euſeb. *præpar. Evang. l. 6. c. 6.* & apud Grotium in *excerptis*, ubi verſus primus deeſt, ex illis reſtituendus, qui etiam in *Phœniſſ.* ejuſdem reperitur *v. 524.*

Πρὸς ταῦτ', ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανον.
* τέμνον, Euſeb. * Πίμπρα, κάταιδε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
Πίνων κελαινὸν αἷμα· πρὸς δὲ κάτω
Γῆς δῦσιν ἄστρα, γῆ δ' ἀνῆσ' εἰς αἰθέρα,
Πεῖν ἐξ ἐμοῦ σοι δῶσ' ἀπαύστου λόγον.

Ad hæc, adeſto ferrum & ignis inſuper;
Ure, (ſive, ſeca) hæc cremaque membra, & impletor mei
Potans rubentem ſanguinem: in terram prius
Deſcendet æther, terra ſe in cælum feret,
Quàm blanda demeveniet ad te oratio. Grot.

Indi Philoſophi Alexandro; Σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' ἡμετέρας, οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται· πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολασητήριον· τοῦτο ἡμεῖς καταφρονοῦμεν. Clem. *ſtrom. l. 4.* & Philo pleniùs ex Calani *ad Alexandrum epiſt. lib. de libert.* ex Clemente tamen ſupplendus. Φίλοι πίθησι χαῖρε καὶ ἀνάγκῃ φέρειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις, ἃ δ' ἐν ὕπνῳ ἑωρακότες ἡμέτερα ἔργα· σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' ἃ δώσασι [ἀναγκάζειν] ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, ἢ μᾶλλον πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴ ἀρεῖναι. πῦρ μεγίστης τῆς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φθορὰν ἐργάζεται· τοῦτο ὑπάρχον ἡμεῖς γινόμεθα, ζῶντες καὶμεθα· οὐκ ἔστι βασιλεύς, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ θέλομεν. vide *ad l. 5. § 10.*

Οὐ τέρας νῦν] ὁ λῃστής *l. 11. § 36.*

Ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς ἰδέᾳ] Alludit ad dictum quoddam Empedoclis, an Parmenidis, quod apud Stob. in *eclog. phyſic. l. 1. tit. 11.* ſed corruptè, ſic legitur.

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μεμάᾶς, &c. unde ſubit animum, locum iſtum mendo non vacare prorſus, & μάθοι illud aut irrepritium eſſe, aut vitio neutiquam immune. Verùm de dicto ipſo ampliùs videbitur *ad l. 12. § 3.* quòd autem à ſuperioribus iſta divellunt Lugd. editor. & interpres Anglic. mihi minùs commodè factum videtur. idem enim planè argumentum ſpectare, etiamſi eo modo ſumatur, quo ipſi & legunt & vertunt, quivis facilè perſpexerit. Quanquam ego malim dictionis ſerie continuatà legere; τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὅπερ ἄρτι, ὅταν γένηται σφαῖρος κυκλοτερὴς, &c. vide *infr. § 48.*

§ 42. Ἐμαυτὸν λυπεῖν] vide *l. 7. § 16. & infrà § 47.*

Οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα] Vide de Marco *l. 1. § 15.* ad illud, συγγνωμονικόν. Cæterùm de Platone Diogenes, cùm is à quodam laudaretur; Τί δ' ἐκεῖνος ἔχει σεμνὸν, ὃς πολίτην χρόνον φιλοσοφῶν οὐδένα ἐλύπησεν; ſed & Charilaum eo nomine notatum deprehendes *ad l. 9. § 5.* Οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πρὸς, οὐδὲ τοῖς κακοῖς χαλεπὸς ἦν. Epictetus ipſe *diſſert. l. 3. c. 23.* Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ τῆς φιλοσόφου σχολεῖον· οὐ δεῖ πονεῖντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγύσαντας. quomodo à Petri concione illi, *Act. c. 2. v. 37.* κατανυγέντες τῇ καρδίᾳ. à Chriſto etiam adoleſcens ille, Matth. *c. 19. v. 22.* ἀπῆλθε λυπούμενος, Verbis nimirum Domini contriſtatus. Addas licèt his, nec Elium ſacerdotem, nec Davidem regem, notâ aliquâ immunes habitos, quòd ſuos perperam etiam agentes, contriſtare detrectarint. *Hiſtor. Reg. Iſrael. l. 1. c. 2. v. 29. & c. 3. v. 13. & l. 3. c. 1. v. 6.* Quomodo ergò Marcum, vel quâ σκηπτοῦχον βασιλέα, vel quâ ἐν βασιλεῦσι φιλόσοφον, culpâ liberabimus, ſi is neminem unquam quenquam contriſtavit? Forſan τὸ ἑκὼν, ſive *ſponte*, illud adjectum ſatisfecerit ad Marcum à cenſura omni hac in parte vindicandum. Neque enim ultrò ſive ſponte triſtitiâ ænive afficit,

afficit, qui lege mandante, moribus ipsorum exigentibus, id facit, sed coactus quodammodo ἀέκοντί γε θυμῷ, ad supplicia etiam justissima ac meritissima descendere. Talem nobis Deum depingit Jeremias vates, *Thren. c. 3. v. 33. Qui non afflixit ex animo suo, maestitiaque afficit mortales. De suo optimum; de nostro justum: optimum ex naturæ proprietate; justum ex caussæ necessitate.* Tertull. *de resurr. carn. c. 14.* Unde Salvian. *de provid. l. 5. c. 8. Nos vim Deo facimus iniquitatibus nostris. Nos nolentem ulcisci coginus. Nos parcere volentem non permittimus.* & *l. 8. c. 2. Nos calamitatum nostrarum autores sumus. Deus enim pius & misericors est, & qui neminem velit perire vel laedere. Nos verò nos Deo nolente cruciamus. A Deo quidem punimur, sed ipsi facimus ut puniamur. Cùm autem punire nos ipsi facimus; cui dubium est, quin ipsi nos nostris criminibus puniamus? quia quicunque dat caussam quâ puniatur, ipse se punit.* Talem principem suum Naso *Pont. l. 1. eleg. 3.*

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox:
Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coërcet,
Et jacit invitâ fulmina rara manu.

Et *l. 2. eleg. 2.*

Qui cùm triste aliquid statuit, sit tristis & ipse:
Cuique ferè pœnam sumere, pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro:
Venit & ad vires ira coacta suas.

Et *Trist. el. 4. l. 8.*

Ergò illum demens in me sævire coëgi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet.

Talem & Marcus ipse se profiteri videtur.

§ 43. Ἐυφραίνει ἄλλον ἄλλο] Hoc est quod Flaccus *epist. 1.*——*alios aliis rebus studiisque teneri.* & *l. 2. epist. 2.*

Denique non omnes eadem mirantur amantque.

Pindar. *Pyth. 10.*

Καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας

Namque aliis aliarum rerum cupido pungit pectora.

& Petron. *—non omnibus unum est, Quod placet.*——Hom. *odyss. ξ. v. 228.*

Ἄλλος γὰρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ὀπιτέρπεται ἔργοις.

Namque homines aliis alii rebus capiuntur.

Et Archilochus apud Sextum Empir. *adverss. ethicos. c. 3.*

Ἄλλος ἄλλῳ ἐπὶ ἔργῳ κραδίλλω ἰάίνεται.

quod σωτηρίως Clemens Alex. qui & ex Homero mutuatum vult, sic extulit, *strom. l. 6.*

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλῳ καρδίλλω ἰαίνεται.

Ast alia res alius cor juvat magis.

Euripid. *Hippolyt.*

Ἄλλοισιν ἄλλα θεῶν ἐστ' ἀνθρώποις μέλει.

Cordi alia hominibus aliis studia, & Deis.

Idémque Oeneo apud Clement.

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλοις μᾶλλον ἥδεται τρόποις.

At alius aliis moribus capitur magis.

Indè illa Tragici incerti apud Sext. Empir. *Pyrrhon. l. 1. c. 14. § 2.*

Δεινὸν γε ταὐτὸν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βεβηκέναι,
Τοῖς δ' ἐχθρὸν εἶναι.——

Miserum, quòd eadem sæpe res, hominum his placet,
Illis in odio est.——

Prout de se Lucilius; *Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.* Cicer. *Tuscul. l. 5. § 63. Sic se res habet, te tua, me delectant mea.* Siquidem, quòd ex Euripidis *Phœniss.* Sextus *ibid.*

Εἰ πᾶσι τ' αὐτὸν καλὸν ἦν σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.

Si idem probarent omnes, si saperent idem,
Dissidia generi nulla mortali forent.
Νῦν δ' οὐδὲν ὅμοιον ἔστιν, οὐτ' ἴσον βροτοῖς.
Dissimillima nunc sunt ingenia mortalibus.

Pers. *sat. 5. v. 52.*

Mille hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Scil. quòd Terent. *Phorm. 2.* ——*ità est:*

Quot homines, tot sententiæ; suus cuique mos.

Vide Flaccum *carm. l. 1. od. 1.* & Marc. *l. 10. § 10.* sed &, Athanasii qui nomen præfert, autorem in *definition.* inter hominum δόγματα φυσικὰ, quod in omnibus idem sit; & γνωμικὰ, quod in aliis aliud, distinguentem, apud Casaub. *in Pers. sat. 5.*

Ἐμὲ δ', ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν] Consimilis huic locus apud Epictetum *dissert. l. 3. c. 5.* ubi ex persona Socratis; Ὥστερ ἄλλος τις χαίρει ἐπὶ ἀχλὸν τὸν αὑτῷ ποιῶν κρίσσονα, ἄλλος τὸν ἵππον. οὕτως ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γιγνομένῳ. vide *supr.* § 26. & *l.* 10. § 35.

Μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων] Annot. Lugd. μήτε τῶν ἐπ' ἀνθρώπ. σ. vide *infr.* § 46.

Ἀλλὰ πᾶν ὑμνεῖσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν τε] Syntaxis poscit ὁρᾶν quia præcesserat τὸ ἡγεμονικόν.

Χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 29.

§ 44. Τοῦτον ἰδιὰ τὸν χρόνον] ità Bas. & Lugd. ego ὧδε malim. quòd, *l. 4. § 26.* καρδιωτέον τὸ παρόν.

Τῶν ὑστεροχρόνιων] vide *l. 2. § 17.* & *l. 4. § 19.*

Οὓς βαρῦνται] *quos ægrè ferunt.* Schol. ad illud Thucydidis *l. 2.* ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον. ὃ δεῖ, inquit, λέγειν, ὅτι ἐβαρύνοντο, ἢ βαρέως, ἀλλὰ βαρύνομαι, &c. hoc nimirum sensu, opinor, negat τὸ βαρεῖσθαι usurpari. Alioqui Plato etiam in *Sympos.* dixit, Ὁ δὲ Πόρος μεθυσθεὶς τῇ νέκταρος, εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν, βεβαρημένος ἔυπνος ἦν. vino, an somno, *gravatus, dormiebat.* Marcus *supra* § 36. βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρόν. Cæterùm τὸ βαρεῖσθαι μεταφορικῶς, prout Marco istic, usurpatum, haud temerè alibi deprehendes. Herodianus tamen ἐβαρεῦντό τε αὖ ἐπὶ τῷδε ἐυγένεσιν *Eorumque nobilitatem ægrè, sive gravatim, ferebant.*

Τί ὄλως πρὸς σὲ] ità *l. 4. § 19.* τί δὲ τοῦτο πρὸς σέ;

Ἀπηχῶσιν] ità *l. 4. § 3.* τὴν κλόνον τ' ἀπηχήσας.

§ 45.

§ 45. Ἄρ' οὐ μὲ, ἢ βάλλει ὅπου θέλεις] vide Calani *ad Alex. epiſt. ſupr. ad* § 41. In Senec. *excerpt. Exulabis. Non patria mihi interdicitur, ſed locus. in quamcunque terram venio, in meam venio. Nulla terra exilium eſt. Altera patria eſt. Patria eſt, ubicunque bene eſt. illud autem per quod bene eſt, in homine, non in loco eſt. In ipſius poteſtate eſt, quæ ſit illi fortuna. Si ſapiens eſt, peregrinatur; ſi ſtultus, exulat.* vide *l.* 5. § 16.

Ἐκεῖ γὰρ ἔξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἔλεων] Locus non facilè, quin mentem in ſtatu recto & erecto cuſtodiam. Philemon exul, interrogantibus, ὡς ξυμπέμπει, *quàm proſperè ageret*, reſpondit, ὑμεῖς μὲν οὐκ οἶσθα ὅπως πεδιαμῶμαι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ ἀγαθὸς ὢν διαπλῶ. *Vos minùs opinamini, qui in hoc ſtatu me videtis. Ego enim ſemper bonus eſſe perſiſto.* pro ἔσω, ἢ vel οὐκ lego, ut ſenſus conſtet. Refert ex Telete *de exilio* Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἐξοικίζω σε. ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ μοι κεῖται· ἢ γὰρ εὐθάδη, ἢ διὰ τὸν τόπον ἐμοὶ κεῖται, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα, ἃ μέλλω μεθ' ἑαυτοῦ ἀποφέρειν. οὐδὲ γὰρ διώκεται τὰ ἀφελίδας αὐτά. ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐᾶμά ἔξεστι, ἢ ἀναφάρετα, ἢ ἄρρητα μοι πάρεστα, ὅπου ἂν ὦ, ἢ ὅ, τι ἂν ποιῶ. Senec. *ad Helv. c.* 5. *Adverſus ipſam mutationem locorum, ſatis hoc remedii putat Varro, quòd quocunque venimus, eâdem rerum naturâ utendum eſt. M. Brutus, quòd licet in exilium euntibus virtutes ſuas ferre ſecum. utraq; in unum collata plurimùm poſſunt. quantulum enim eſt, quod perdidimus? duo, quæ pulcerrima ſunt, quocunque nos moverimus, ſequentur; Natura communis, & propria virtus.* vide *l.* 7. § 53.

Συνωνυμῶν] *anxia.* Xyl. *confuſa* Caſ. ut συγχεομένῳ, vel συγχυομένῳ legiſſe videatur. quid ſi συνεπομένῳ legatur? *unà cum corpore conſtricta*, & vinculis quodammodo obnoxia, Apoſtol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 9. ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. Epictet *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος λύσει τί; τὸ σκέλος· ἀλλ' ἀχρεῖον τί; τὸν τράχηλον. τί ἂν ἄνω ἐλθὼν, ἐπ' ἀχρεῖον τί; τὴν προαίρεσιν. Vel *curis anxietatéque conſtricta, ac vincta.* ut Boëth. *conſol. l. c.* . *Nubila mens eſt, vinctáque frænis, hæc ubi regnant.* Verùm illud, opinor, potiùs fuerit, quod Caſ. ſecutus videtur ità Epictet. *enchir. c.* 28. Εἰ μὲν τὸ σῶμά σε πις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, ἠγανάκεις ἄν· νῦν δὲ σὺ τὸ μὲν γνώμιον τὸ σαυτοῦ ὅπῃ ἐθέλεις τῷ τυχόντι, ἵ. ἐ. ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῆ ἐκείνη καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; Marc. ipſe *lib.* 5. § 32. Διὰ τί σοι χέουσιν ἀτυχοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντυχον καὶ ὁπτησόμενα,

Ἄρα τῦπ ἀξιοῖ.] Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia eſt, ut motu meo digna ſit. quid enim indignius, quàm ſapientis affectum ex aliena pendere nequitia?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 6. Epictet. *enchir. c.* 11. Ὅταν κακῶς τὸν πάδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δικαίως μὴ μετακῦσαι, ἢ μετακῦσας, μηδὲν ποιοῦντος ὡς θέλεις. ἀλλ' οὐχ ὅτως ὅτι αὐτῷ κακῶς, ἵνα ἔσω ἐκείνῳ ἢ τὸ μὴ παραχθῆναι. Vitium ſubeſſe Volphio ſuboluit. itaque pro τὸ μὴ, τόσε ſubſtituit, & pro ὅτι, ἔσω vel ἐκεῖ mavult. at rectiùs Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. ἵνα ἔσω ἐκείνῳ ἢ τὸ ἐμὲ παραχθῆναι· quanquam perperam apud Stob. ὅτως pro ὅτως legitur. Meliùs pro ἐνθυμοῦ ξυμπενόει· Nam quare pro ἀλλ', ἢ Volf. pro αὐτῷ, αὐτὸς Geſner. nihil erat. *Hoc*, inquit, *tecum cogita, non tam feliciter agitur cum ſervulo meo, ut me perturbari in illo ſit ſitum.* Vide *ſupr.* § 42,

§ 46. Ἀνθρώπῳ δέδεται συμβαίνειν τι δυσβατὸν ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικόν] Senec. *ep.* 71. *Nihil eorum quæ ferenda ſunt diſplicet. Nam quicquid cadere in hominem poteſt, in ſe incidiſſe non queritur, vires ſuas novit; ſcit ſe eſſe oneri ferendo.* vide & *lib.* 5. § 11. & *l.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 2. Euripid. *Oreſt.*

Οὐκ ἔστιν ὕδρις δεινὸν, ὥσθ' ὑπερβαλεῖν
Οὐδὲ πάθος, ὃ δὴ ξυμφορᾷ στένει βροτός,
Ἥτις οὐκ ἂν ἄρδην ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.
Nulla adeò fando terribilis oratio eſt,
Vel fors, vel iratæ cœlitum invectum malum,
Natura quin humana patiundo id ferat. Grot.

Epictet. *l.* 1. *c.* 2. τῷ λογικῷ ζώῳ μόνῳ ἀφορητόν ὅτι τὸ ἄλογον. vide *ad* § 15. Iſocratis dictum.

Καὶ ἐνδιδύειν, ἢ πίνειν] vide *ſupra* § 41. τὸ κοινόν. & *l.* 4. § 33, 46. & *l.* 7. § 58. Senec. *epiſt.* 107. *Nihil horum inſolitum, nihil inexpectatum eſt. offendi rebus iſtis tam ridiculum eſt, quàm queri, quòd ſpargaris in publico, aut inquineris in luto. eadem vitæ conditio eſt, quæ balnei, turbæ, itineris: quædam immittentur, quædam incident. Non eſt delicata res, vivere. Longam viam ingreſſus es. & labaris oportet, & arietes, & cadas, & laſſeris, & exclames, O mors, id eſt, mentiaris. Alio loco comitem relinques, alio efferes, alio timebis: per ejuſmodi offenſas emetiendum eſt confragoſum hoc iter.* Et mox: *Quicquid dixeris, multis accidit.——Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideo nulli querenda, quia paria ſunt omnibus. ità dico, paria ſunt. Nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus eſt, non quo omnes uſi ſunt, ſed quod omnibus latum eſt. imperetur æquitas animo, & ſine querela mortalitatis tributa pendamus.*

§ 47. Οὐκ ἐκεῖνό σε ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτῶν κρῖμα] vide *ſup.* § 40. Epictet. *enchir. c.* 5. τοῦ ἐστι τοῦ ἀνθρώπου, ὑ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων. δόγματα. & *diſſert. l.* 3. *c.* 19. Οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς, ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα. Οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτῷ δεινὸν, ἀλλὰ φαντασίας καὶ τῆς δόξης ἢ τῆς ἀναγκαίας τῆς ἡμετέρας γίνεται τοιοῦτον. Dio. Pruſ. *orat.* 16. Senec. *de ſap. conſtant. c.* 4. *Ad tantas inepti as perventum eſt, ut non dolore tantùm, ſed doloris opinione vexemur, more puerorum quibus me-*

tus

tus incutit umbra, & personarum deformitas, & depravata facies; lacrymas verò evocant nomina parum grata auribus, & digitorum motus, & alia quæ impetu quodam erroris improvidi refugiunt.

Ἐξαλεῖ ψαι ἐπί σοι ὄζιν] Ità Clem. in *hortator.* ἐξὸν ἀποκάξασθαι τὰ ἐμποδὼν τῇ σωτηρίᾳ. vide *l.* 5. § 2. & *supr.* § 29.

Οὐ γὰρ περί σε ἡ αἰτία τῦ μὴ ἐνεργῆσαι] Nè contristeris, inquit, si honesta molienti objectum fuerit, quod effectum & successum impediat; cùm tu quod in te est, quodque tui est officii feceris; nec à te sit quod effectu successúque caruerit. Hoc ipso argumento pii homines, Dei ministri cumprimis, solari sese solent, ubi conatus suos advertunt, fructu, optato etiam magis quàm sperato forsan, destitui. Esajas *c.* 49. *v.* 4. *Etiamsi frustrà laboraverim, & inaniter, atque incassum vires meas consumpserim; officium tamen meum penes Jovam est, opus meum penes Deum meum.* Joan Chrysost. *in Joan. Evang. orat* 13. Οὐ γὰρ ἴδια τῶν γινόντων, τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν διδασκόντων ὄζιν· ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μὴ τοῦ ἐκπεσόντος πολλάκις μόχθυς, καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἐκείνην, καὶ τοὺ ἱδρῶτας, ἂν μηδὲν ὄξενέγκῃ τῶν πόνων ἄξιον ἡ γῆ, παρ' ὑλιγὸς ἔτερα διώκατου τῶν πόνων τινὰ παραμυθίαν ἐυρεῖν, ἀλλ' ἐκστρέφει μετ' αἰχύνης καὶ καταρᾶς ἀπὸ τῆς ἄλω πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, ὑδένα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὴν ἀντίδοσιν. ἐπὶ δὲ ἡμῶν ὑδὲν τοιῦτόν ὄζι. κἂν γὰρ ἡ γεωργικὴ γῆ μηδένα ὄξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῶν πάντα ὑπὲρ ἐξαιρέτων πόνων, ὁ καὶ ταύτης καὶ ἡμῶν κύριος ἀποδέδωκε χαλεπὰς ἡμᾶς ἀφορμὰς ἐλπίσιν, ἀλλὰ δώσει τὰς ἀμοιβάς. Ἐκεῖνος γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. (Apostoli sunt *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 8.) κατὰ τὸν κόπον, ὃ κατὰ τὸ μέγεθος τέλος. Et Bern. *ad Eugen. de consider. l.* 4. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum, non secundum proventum. Fac quod tuum est: Deus quod suum est, absque tua solicitudine atque anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes: incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu. ubi fortè noluerit, tibi deperit nihil. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus.* Quod & *ibidem* aliâ imagine non minùs idoneâ illustrat. *En plagam. tibi incumbit curatio. rides me forsan, fore incurabilem persuasus. Noli diffidere: curam exegeris non curationem. Audisti, Curam illius habe.* (Luc. *c.* 10. *v.* 35.) *Et non cura, vel sana illum.*

Non est in medico semper relevetur ut æger.

Cui adjici poterit, & illud Hieronymi in *epist. ad Pammach. & Ocean. Qui Æthiopem invitat ad balneas; etsi nigredinem non auferat illi, certè vel pecuniam accipit sibi: & licèt in illius candore non gaudeat, certè vel suo in lucro lætatur. Ità sine dubio inobedientem qui divinis sermonibus monet, quamvis refragantis peccata non tollat, mercedem tamen de ministerio veræ caritatis sibi acquirit.* Itaque istîc non Æthiops frustrà lavatur, nec operam ludit perditve, qui in eo etiam laborem impenderit. Siquidem ut Apostol. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 15. Εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ. Idem *ad eosdem ep.* 1. *c.* 15. *v.* 58. Neque tamen consideratio hæc, è piorum animis omnem prorsus anxietatem, ac tristitiam eximit. Sicut enim χαρὰν καὶ στέφανον καυχήσεως suum ducunt suorum profectus, *ad Thess. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 19. ità contrà, etiamsi non inutile planè, triste tamen & cordolium gravissimum est ipsis, ubi conatus hac in parte suos frustratos adspiciunt. *ad Hebr. c.* 13. *v.* 17. & Jerem. *c.* 13. *v.* 17. Ideo Bern. *in Cant.* 42. *Animam meam liberavi. non capio consolationem, dum mortem filii intueor. Quæ enim mater, etiamsi omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti adhibuisse se sciat, si demum frustratam se viderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriente, propterea unquam à fletibus temperavit?* Verùm hæc rigidior justo Stoica disciplina non admittit.

Οὐκ ἄξιον ζῆν μὴ ἐνεργοῦντα τοῦτο] Hoc est quod Clem. *strom. l.* 4. de Philosophis quibusdam: Αὐτίκα ἔυλογον ὄξαγαγὼν τὴν ἀσωτίαν συγχωρῶσιν, εἴ τις τῦ πράττειν ἕτερα παρῆσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ὀπιλεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως.

Ἄπιθι ὅν ἐκ τῦ ζῆν] Ità *l.* 5. § 29. τῦ ζῆν ἔξιθι. de Constantio Ammian. *l.* 22. *Abiit è vita.* & de Theodosio Ambros. *epitaph. Abiit non obiit.* Cicer. *Tuscul. l.* 5. *Mihi quidem in vita servanda videtur illa lex, quæ in Græcorum convivitis obtinetur, Aut libat, inquit, aut abeat* (ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι) *aut enim fruatur aliquis cum aliis voluptate potandi, aut nè sobrius in vinolentiam vinolentorum incidat, antè discedat. Sic injurias fortunæ, quas ferre nequeas, diffugiendo relinquas.* Et subjungit: *hæc eadem, quæ Epicurus, totidem verbis dicit Hieronymus.* Non soli ergò Stoici istiusmodi dictabant. Senec. *epist.* 91. *In eum mundum intravimus, in quo his legibus vivitur. Placet? pare. Non placet? quacunque vis, exi.* & *epist.* 70. *Hoc est unum, cur de vita non possimus queri. bono loco res humanæ sunt, quòd nemo nisi vitio suo miser est. Placet? vive. Non placet? licet eò reverti, unde venisti.* Epictet. *l.* 1. *c.* 24. τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται· μὴ μέγα πρᾶγμα πρόσλαβε τῶν μικρῶν· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι οὐκ ἔτι παίζω. καὶ σὺ, ὅταν σοι φαίνηταί ποτε εἰς παιδία, καὶ πόνος, οὐκ ἔτι παίζω, ἀπαλλάττου· μένων ὃ, μὴ θρήνει. sed vide *ad l.* 3. § 1.

Ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν] Xyl. aut Cas. quid hîc legerint,

rint, haud est facile conjectu. Neque enim verba, prout habentur, exhibere possunt, quod aut iste aut ille reddidit. Ego opinor legendum, ἢ κ' ὁ ἐναργῶν. *discedas è vita εὐμενῶς.* i. e. *placido animo, quomodo & is solet discedere, qui id quod volebat assecutus est; simulque propitio etiam adversus illud quodcunque id fuerit, quod obstiterat tibi, quò minùs id quod volebas efficeres.*

§ 58. Ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν] vide *supr.* § 41. Flaccus, *carm. l. 2. od. 1.*

Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.

de quo viro verè viro Senec. amplius *de constant. sap. c. 1. & 2.* qui & *ibidem c. 6. Bona viri sapientis solidis & inexpugnabilibus munimentis præcincta sunt. Non Babylonis illi muros contuleris, quos Alexander intravit. Non Carthaginis aut Numantiæ mœnia, non unâ manu capta; non Capitolium arcémve. Habent illa hostile vestigium: illa quæ sapientem tuentur, à flamma & ab incursu, tuta sunt: nullum introitum præbent, excelsa, inexpugnabilia, Diis æqua.* Philo *de viri boni libert.* ex Xenonis sententia, ὅτι δεῖλον ἀσκὸν βαπίσαι τις πλήρη πνεύματος. ἢ βιάσαιτο τὸν ἀπαθῆ καὶ ἀτρέπτου ἀνδρὸς λογισμόν, ὃν ἀνίσταται μὲν οὐδὲ ἀνατρέπεται ὑπὸ ἀνέμων ἀγρίων ἐπιρρεόντων, ἀλλ' ἐν ἀσφαλεῖ καθεστὼς ἀκλόνητος καὶ ἀπερίσπαστος ὑπὸ ἀλόγων ὀρέξεων καὶ ἐκκλίσεων ἀπάντων ἀνθρώπων ἢ ἀγρίων θηρίων ἢ ἀνέμων ἢ ὑδάτων ἢ πυρὸς ἢ ἄλλου τινὸς ἀπροσδοκήτου; Senec. *de sap. constant. cap. 4. Quid igitur? non erit aliquis qui sapienti facere tentet injuriam? tentabit, sed non perventuram ad eum. Majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus est, quàm ut ulla vis noxia usque ad illum vires suas perferat. Etiam cùm potentes, & imperio editi, & consensu servientium validi, nocere ei tentent; tam citra sapientem omnes eorum impetus deficient, quàm quæ nervo, tormentisve in altum exprimuntur, cùm extrà visum exiluerunt, citra cælum tamen flectuntur. Quid tu putas, cùm stolidus ille rex multitudine telorum diem obscurâsset, ullam sagittam in solem incidisse? aut demissis in profundum catenis Neptunum potuisse contingi? Ut cælestia humanas manus effugiant, & ab his qui templa diruunt, aut simulacra constant, nihil divinitati nocetur: ità quicquid fit in sapientem protervè, petulanter, superbè, frustrà tentatur.* quia, scil. mens inconcussa manet, nec animum istorum quicquam attingit; ut Philo suprà, & Marcus istìc. Ità Epictet. differt. *l. 4. c. 5.* Δύναταί τις τὴν προαίρεσιν τοῦ σοῦ βλάψαι; ἴδωμεν. τί ἐν ἐπὶ παρόντι; ἐγὼ ὁ παρελθὼν εἰς μέσον, ὁ κινῶν καταγελῶν, ὅσοι σε βλέπειν δοκοῦσι, κηρύττεις; Ἀνδράποδα ταῦτα οὐκ οἶδεν, ὅστις εἶμι, οὐδὲ πῶς μοι τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὸ κακόν· ὅτι ὁ προσωπεῖόν σου τοῦτο καὶ ἐγὼ ὀχυρὸν πόλιν οἰκοῦντες καταγελῶσι τοῦ πολιορκοῦντος. Νῦν ἔστι τί σοι ἄγριον ἔχειν ὅπου τοῦ μηδενί; ἀσφαλὲς ἔστιν ἡμῖν τὸ τοῦτο· τοσοῦτος ἔχω ἐπὶ πάντων χόρτον. τοῦτο ἄλλου ἀτάσσω παραβολοῦ. ταῦτα ὅτι τὰ πόλιν ὀχυρὰν μὴ ἀνάλωτον ποιοῦντα. ἀνθρώπου ψυχῇ οὐδὲν ἄλλο ἢ δόγματα· ποῖον γὰρ τεῖχος ἔστως ἰσχυρὸν; ἢ ποῖον σῶμα ἔστως ἀδαμάντινον; ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος; ἢ ποῖον ἀξίωμα ἔστως ἀνεπιβούλευτον; πάντα πανταχοῦ θνητὰ, εὐάλωτα, ὅσοι τὸν ὀπισθεν θεσπίζοντα, πᾶσα ἀνάγκη παρατρέπεσθαι, καχλιμπάζειν, φοβεῖσθαι, πτοεῖσθαι, ἀπιστίας ἔχειν τὰς ὀρέξεις, ἀνεπιστρόφους ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. ἔστα ὁ θέλων τῷ μόνῳ ἀσφάλειαν διδομένῳ ἡμῖν ὀχυρὰν ποιεῖν; ἀλλ' ἀποστάντες τῆς θνητῆς καὶ ἀλλοτρίας, τὰ ἀδύνατα ἢ φύσει ἐλεύθερα ἐκπονεῖν; divina planè hæc.

Εἰς ἑαυτὸν συστρέφειν] vide *l. 7. § 28.*

Ἀρκεῖσθαι ἑαυτῷ] Senec. *ep. 87. Nunquam major est animus, quàm ubi aliena sepositi; & fecit sibi pacem nihil timendo; fecit sibi divitias nihil concupiscendo.* vide *suprà § 6. & l. 5. § 14.*

Κἂν ἀλόγως παρατάξηται] vide *l. 5. § 18. & l. 11. § 3.* Epictet. *l. 4. c. 7.* ἔστα ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί τις ἅπαν διαπεῖναι θεὶς ταῦτα, καὶ ὑπὸ ἔθους οἱ Γαλιλαῖοι· ὑπὸ λόγου δὲ καὶ ἀποδείξεως οὐ δύναται; quod autem παρατρέπεσθαι Marcus hic, idem Epictet. *l. 2. c. 1.* ἀμπατρέπεσθαι dixit. ἐν ᾗ καταχθεὶς, ὄψει δείξεις, τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, ποῖς τὰς ἀπροαιρέτους συνάψεις ἀμπαραξάμενον.

Ἀκρόπολίς ἐστιν] Mens, inquit, cujusq; ratione munita est *arx tutissima*, ad quam ubi se quis receperit, in securo jam consistit, verùm tutior nobis & inexpugnabilis revera, ad quam in omni discrimine confugere liceat, *arx* est, de qua Solomon *Proverb. c. 18. v. 10. Turris robustissima est nomen Jovæ; eò recipit se justus, & in tuto collocatur.* Et Marcus eremit. *de leg. spirit. § 2.* Ἡ βεβαία πίστις, πυργός ἐστιν ἰσχυρός. Epictet. *l. 3. c. 26.* Πῶς ἂν ἀκρόπολις καλαίεται; ὑ σιδήρῳ, οὐδὲ πυρὶ, ἀλλὰ δόγμασιν.

§ 49. Μηδὲν αὐτὸς ἐνδοθεν ἐπίλεγε] Vide *l. 4. § 7. & l. 5. § 36.* & *infrà § 40. & l. 11. § 37.* Epictet. *differt. l. 3. c. 8.* Ὁ υἱὸς ἀπέθανεν· ἄλλο οὐδέν· τὸ πλοῖον ἀπώλετο. εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. Τί γέγονε; [τὸ πλοῖον ἀπώλετο.] εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. τὸ δὲ, ὅτι κακῶς πέπρακται, ὃ ἕκαστος θεσπίζει. & *c. 17.* Ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς ἔχει· καλῶς. ἂν τις πυνθάνηται· τί δὲ τοῦτο; λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς ἔχει. ἄλλο ἐν οὐδέν; οὐδέν· ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. [τί δὲ τοῦτο, ὁ πατὴρ οὐδὲν δίδωσιν. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν·] ὅτι δὲ κακόν ὅτι τοῦτο, [τί] ἔξωθεν ἴσως δεῖ θεωρεῖσθαι καὶ θεωρεῖ ἀλλάσσοντας; Ità enim restaurandus locus ille videtur. Atque hoc est quod θεωρεῖ ἀλλάσσοντας Marcus dixit, *l. 7. § 64.* θεωρεῖ παραβολάζειν Epictetus. Hoc enim ex Epicteti ejusde n διαλέξεων ab Arriano digestarum *l. 5.* qui jam intercidisse videtur, tanquam Stoicis familiare, & peculiare

re vocabulum, adducit Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi ſapientem dicit objectis vilis terrificis ἐ συγκαταθεσθαι, ἀλλὰ προσπροσδοξάζειν, nec adſentiri, nec ulteriùs aliquid adjicere, & opinari, quàm quod viſum ipſum renunciat. Neq; enim duo iſta, quod Gellius feciſſe videtur, confundenda prorſus & pro eodem habenda exiſtimem. In hanc eandem ſententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Μιζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, δίκαιοι,
Αὐτοὶ δι' αὑτοὺς, ἢ πίφυκε τὴ φύσει.
Οἷον, τέτυπκεν ὑὸς, ἢ μήτηρ τις ἦ,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλων τῶν ἀναγκαίων γέ τις.
Εἰ μὲν λάβοι τοῦτ', Ἀπίδαν', ἀνθρωπος ὢν ἦν,
Τοσοῦτον χρόνον τὸ κακὸν, ἡλίκον πρὸ ἦν.
Ἐὰν δ' ἀζίως ὁ βίος, νικᾶτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν, ἐν ἑαυτῷ ἐὰν τοῦτο σκοπῇ,
Πρὸς τῆς κακοῖς ἔξεστ' ἔπειτα συλλέγειν κακά.
Ὁ δ' τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δ' λαμβάνει.
Here, perſæpe homines graviora efficiunt mala
Ipſi ſibi ipſis, quàm ea ſunt naturâ ſuâ.
Exceſſit vitâ natus, aut mater puta,
Aut proxima aliquis ex neceſſitudine.
Id ſi quis ſic accipiat; Nempe obiit diem
Homo natus; quantum fuerat, tantundem eſt malum.
Quòd ſi ſic; Periit; non tuebor ampliùs;
Heu vita invita: qui iſta ſecum deputat,
Is ad malum alia ſibi conſarcinat mala.
At qui rationis cuncta ad arbitrium vocat,
Is quod dolet deducit, retinet quod juvat. Grot.

Seneca *ep.* 78. *Levis dolor eſt, ſi nihil illi opinio adjecerit.*

Γνωρίζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὴ καὶ ἐγίνετο ταῦτα;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *diſſert.* l. 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μύξαι μοι βέλτιον, τίνος ἕνεκα χεῖρες ἔχεις, ἀνδράποδον; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σεαυτὸν? τοῦτο οὖν ἔνλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ κρεῖττον ἀπεμύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; vide quæ ſequuntur. Chryſoſtom. *orat. de ſtat.* 1. Μὴ λέγωμεν, τίνος ἕνεκεν σωτηρίαν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; διὰ τοῦτο δὲ σωτηρίαν, ἵνα σὺ πολὺ μᾶλλον..

Ἔξω ἀφεὶν ἔχει] Hoc eſt quod Seneca *ep.* 93. *Omnia quæ uſquam erant, cluſit; & ſeipſam ſui finem fecit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho laudatus, *de placit.* Philoſoph. *l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapeut. l.* 4. & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. de mundo ſive univerſo,

Οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν,
Nil eſt in toto vacuúmve ſupervacuumve Grot.

Εἰς ἑαυτὸν μεταβάλλει] vide *l.* 7. § 23, 25.

§ 51. Μάτε ἐν τοῖς πράξεσιν ὀκνηρεῖν] *Fluctuari*, Xyl. *tardum & remiſſum eſſe.* Caſ. haud malè. ὀκνηρεῖν, languidè agere: tractum ab equis, qui apud Medicos veterinarios ὀκνηρεῖν dicuntur, cùm ilia *trahentes languidè incedunt*, τὰ ὑπόδια ἑφέλκοντες ἐπὶ τὰ ἰμαντώδεα, ἢ ὑπορρίγοντες, ὅτε ἀλλάξοιτο συγκρίσιν. utì Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 8. *cap.* 24.

Κτείνει, κρεανομεῖ.] Τὸ κρεανομεῖν propriè de *viſceratione* uſurpatur, in qua κρέα τέμνονται, *carnes diſtribuuntur.* Homer. *Il.* 1. *v.* 216.

Πάτροκλον μὲν ἔπειτα λιτὼν ἐπέεσσι προσηύδα
Καλεῖς ἐν καρήασιν· ἀτὰρ κρέα τοῖσιν Ἀχαιῶν
i. e. ἐκρεανόμει, indè enim κρεανόμος. Euſtath. *ibid.* Verùm Marcus noſter iſtic aliter accipit, de immanium atque efferatorum hominum truculentia, qui conſeneres ſibi mactant, oſſiq; eorum *diffringunt ea quam ad ollam, carnes in fruſta ſecant, velut ad lebetem:* ut Micheas loquitur, *c.* 3. *v.* 3. quod Cleoni minatur ille in Ariſtoph. *equit.*

Πεπεύσομαι ἐκ σέο σκέδασσον. i. e. χρὴ μέρος κατακόψαι τὸ σῶμα. *Schol.* Ità vocabulum uſurpavit Conſtant. Manaſſes in *breviario hiſtorico de Domitiano.* (πων
Διψῶν αἵματος καὶ σαρκῶν, καὶ μαγείας ἀνθρώ-
Κρεανομῶν ἀσυμπαθῶς.—— Sed & Clemens Alex. in *hortat.* ubi Penthei diſcerptionem διασπαγὴν κρεανομίαν appellat: Idémq; de Bacchicis orgiis *ibid.* & ex eodem Euſebium *præpar. l.* 2. *c.* 5. ex Clementis codicibus emendandus. Διόνυσον μανιόλλων ὀργάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ πλὴν ἱερομαιΐαν ἄγοντες, καὶ πελίσσουσι τὰς κρεανομίας πρὸς φόνων. Eodem ſenſu τὸ κατακερματίζειν ab Herodoto uſurpatur, *l.* 7. ubi de Pytheo Iſchenoi filio. ὃς ἐς τοῦτο ἀντέσχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατακερματίζοντο ἅπαντες. *donec velut in laniena, fruſtatim conciſus eſt:* κατακερματίζω.

Οἷον εἴ τις παρασὰς πηγὴν διαιρεῖ, καὶ γλυκεῖαν, βλασφημοῖεν αὐτὸν] Senec. *de benefic. l.* 7. *c.* 31. *Non eſt mihi relata gratia, quid faciam? quod dii omnium rerum optimi autores: qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeverant. Alius illis objicit negligentiam noſtri, alius iniquitatem, alius illos extra mundum ſuum projicit & ignavos, hebeteſque, ſine luce, ſine ullo opere, deſtituit: Alius ſolem, cui debemus, quòd inter laborem quietémq; tempus diviſimus, quòd non tenebris immerſi, confuſionem æternæ noctis effigimus, quòd annum curſu ſuo temperat, & corpora alit, ſata evocat, percoquit fructus, ſaxum aliquod, aut fortuitorum ignium globum, & quidvis potiùs quàm deum, appellat. Nihilominus tamen more optimorum parentum, qui maledictis ſuorum infantium arridem, non ceſſant dii beneficia congerere de beneficiorum autore dubitantibus: ſed æquali tenore bona ſua per gentes populoſque diſtribuunt, tenuem potentiam ſortiti, prodeſſe. Spargunt opportunis imbribus terras, maria ſtatu movent, ſiderum curſu notant tempora, hyemes æſtateſque interventu lenioris ſpiritûs mollium; errorem labentium animorum placidi, atque*

propitii

propitii ferant imitemur Deos. Meliusque multò Dominus Christus Matt. c. 5. v. 44, 45. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Sive ut Luc. c. 6. v. 35. καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. vide *l.* 7. § 14, 69. Minus est quod de lapide tepidet. *l.* 1. c. 28. quam quod Marcus hic de fonte; Παντὸς λιθοβολεῖ, καὶ τί ποιήσεις: ἂν ἐν πέτρᾳ λιθοβολῇς, τί ὀφελεῖ τὸν λιθοβολοῦντα: ἂν δὲ ἔχει τὸν ἀσθένειαν τὸ λιθοβολούμενον ὑπὸ λίθου, τότε ἀνύει τι. Ità lego conjunctim, quod codices sed perperam divisim ὑπὸ βάτου exhibent. unde vet. lex. βάθεαν procudit, quod *scalam* significet.

Πηγὴν ἀενναον] fontem perennem; qui non fallat, ut torrentes Temæ, Job. c. 6. v. 14, 20. Naso *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens solet altius ire:
Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqua.

Cotys, apud Anton. *Melis. l.* 2. c. 1. ἐσχατα γεωμαρὸς ποταμὸς μείζως τῆς ἀενναου, ἀλλ' ὀλίγον χεόντος. Senec. *ep.* 99. *Non promittet tibi in perpetuum, qui cuiquam bonus est.* facit huc quod de gratia divina, qua suos is imbuit, Christus, Joan. c. 4. v. 14. γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Φύσι παιδίου] *compositæ*, Xyl. *pigræ* t., Cas. Irenophrasis durinscula, & syntaxis insolens. itaq; suspecta mihi lectio. quam tamen si retinere libuerit, quia alia commoda non occurrit, malim vertere, *congenitum & quasi nativum sibi vitæ genus atque inauspicatæ jugi libertati.* In hoc te assiduè exerce, ut virtus quasi in naturam tranſeat tibi. quod Clemens *strom. l.* 7. τῷ ἀεὶ ἀναπόλυπτον τὸν ἀσκητὴν ἀσκήσει γυμνάσαι παντοίως, φασὶν οἱ ἡσυχαὶ καὶ καθαρὸν τὸν λίθον τὸ ὕδατος, ὥσπερ τε ἐν ὑπαίθρῳ ἀγωνίσασθαι πόλῃ.

§ 52. Τίς ἂν φαίνεται σοι ὁ τὸν ἧττον κρείττονα ἕπεσθαι φεύγων ἥδιον ἢ ὀλιγώτερον] Ita Basil. quod Xyl. & Lugd. in ἥδιον verterunt, Xyl. hic reddidit, *nec vero tibi cujusmodi videatur, is qui plurimum fugit levitatem, an ille, qui neque ita nec ita quidquam fugit, cognoscere?* ergo juxta Xylandri mentem ita ponenda fuerint verba, legendumque πῶς ἂν φαίνοιτο σοι. vel τίς ἂν σοι φαίνοιτο &c. Casaub. quid legerit, haud est conjectu procivum. certum, illud in clausula novissima excidisse. Sic enim vertit; *Quisnam ergo comes tuus videatur, qui facilimum cum moderatione sectatus magnopere fugiat, quam qui nec tam, nec tam, quam necesse.* Forsan, φεύγων ἧττον ἀνάγκην fuerit. ut *l.* 11. § 10. ὅτε φεύγων ὀλίγα ἐπεδίωκεν ἐσπίστη. ita legendo vel hic potest concipi; *Qualis ergò tibi is videatur, qui quamvis hominum paucitate vel maxime utatur, vel maximè fugiat; (siquidem id quod fugit nemo videtur omnino posse vitare) vel qui nec tam, nec tam, quam necesse?* vel rectius Casaubonum legendo; quibus paucissimis, quam necessi sint, &c. Liceat bona cum lectoris venia, alium insuper de loco isto suspicionem meam proponere. Fieri possit, ut Marcus scripserit. ὁ τὸν ἧττον κρείττονα ἕπεσθαι, εὐφημίαν διώκων, ut ex ἐφημίαν. illud ὀλίγον ἢ enarium sit: vel etiam ὁ τὸν ἧττον κρείττονα ἢ ὀλίγον φεύγων, ἢ ἔπαινον διώκων. ut ὀλίγον inter utrumque, ἢ alterum in proximam clausulam transferis, per excerptoris oscitantiam. Siquidem ἔπαινον φεύγειν, sive laudem vanorum hominum fugere, res est laudis potius quàm vituperii vide *l.* 10. § 13. Cæterum alii viderint πῶς autem, κατὰ τὰ πολλὰ πως frequentativus est, quàm ut multis monerì opus sit.

§ 53. Ὃς καὶ ἀρχὴν ἐποιεῖτο] vide *ad l.* 3. § 4. Senec. *de tranq. anim. c.* 2. *Innumerabiles propositas hinc, sed varias effugiendi viam, divisere sibi* Διαιρεῖσθαι γὰρ ἑαυτοῖς (ὅτι χρὴ λέγειν) καὶ ἕτερον ὑφ' ὁτουδήποτε, ἀλλὰ βούλονται. Aristot *eth. l.* 9. c. 4. Senec. idem *ep.* 102. *Pugna ut pro libertate victoriam unam optes? Non est unius una.* Flaccus *epist. l.*

Idem cadem possint, non eadem, velle, potentes?

quasi dicat, non possent.

§ 54. Συμπεσεῖν] Arnob. *l.* 2. *Animæ accidant varietas & per antidotum reparationis redire; & quo spiritus ab conjunctione, & reformatus elementorum ex ea.* vid. *l.* 9. § 8.

Συνεργεῖν τῷ θεῷ καὶ τῷ δαίμονι] i. e. Deo sive numini divino, concurrere, συνεργάσιμα ἔχειν dixit. *l.* 9. § 1. *consentaneum* § 21.

Πάντα γίνεται καὶ ἀναγκαίως] an immanis mundi, sive machinæ, varietas & compositio, antem universa; de qua *l.* 4. § 4. cum Quem ... ipsi ... Stoici; quæ ... ...

habenti ſolummodo malum eſt, & domino ſuo duntaxat nocet. Hierax Pythagoricus in *lib.* de *inſtitut.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ὁ κατάρχων αὐτὸς περὶ τὴν ἀδικεῖσ θαι μελλόντων ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἀδικεῖ. ἐν ᾧ γὰρ μόνον ἔξεστι τὸ ἀδικούμενον ἢ πάντες ἡ ψυχή· τὸ δ' ἀδικεῖν, καὶ ὑπερβαλλόντως ἀκρατέ, καὶ ἐν τῷ ἀδικεῖσθαι, καὶ κτῆ τῶ ἀδικεῖσθαι· ἀλλὰ τ ᾧ ἐλάττονι, (βλαπτῆ,) τ ᾧ πλείονι· ἐλάττονι μὲν τ ἀδικεῖσθαι μέλλοντα, πλείονι δ τ ἀδικεῖν διαφέροντα. ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτῶ τ κίνησιν λαμβάνει καὶ τ ἕπαρσιν. ἐγκεφαλὴ πίνων, ἢ πεπόνια περῶν ἀναπῆ, καὶ πεῖν πεπῶν ἐν ταῖς ὠδῖσι φλέγει, καὶ δίδυμα λυμαίνεται, καὶ πρὸ ἐπ' αὐτῆς ἰῶ χρῶζει δυστοκίῳ τῆ βαρεῖ. ὥστε καὶ πρὸ πυρὶ τὸν τεκόσαν ὕλην διελθεῖν δυνατὸν [φῆς] τὸν πρὸ ἄλλων κύκλων, πεῖν παντελῶς αὐτὸν ἀναλῶσαι. ὅταν καὶ πᾶς ἀδικῶ, αὐτὸς τὰς κακίας περὶτ γράφει, πεῖν εἰς ἄλλας ἀρτίνει. Itaq; efferos hoſce animi affectus, ſive πάθη, Themiſtius *orat. quinquen.* confert σκληρεῖς νοσήμασιν, ὧν αὐτῷ περιῆν πυρέσσων καὶ δαπανῶντα τὸν ψυχρὸν, ἢ ἐντεπικε. ità ſiquidem Pantinus locum corruptum dubio procul cenſet reſtituendum. cætera forſan feliciter ſatis: ultimum illud ἢ ἐντέπικε, quod ille vertit, *cui intabuit*, minùs placet, malim ἢ ἐντέτηκε, *cui innaſcitur*; quemadmodum Ariſtoph. *veſp.* νόσον ἀρχαῖαν ἐν τῷ ποδὶ ἐντετοκῆαι. Senec. *epiſt.* 81. *Minimum ex nequitia leviſſimique ad alios redundat: quod peſſimum ex illa eſt, & (ut ità dicam) ſpiſſiſſimum, domi remanet, & premit habentem. quemadmodum Attalus noſter dicere ſolebat, Malitia ipſa maximam partem veneni ſui bibit. Illud venenum, quod ſerpentes in alienam perniciem proferunt, ſine ſua conſumunt, non eſt huic ſimile: hoc habentibus peſſimum eſt.* Verùm ulteriùs iſtis Marcus noſter progreditur. Maleficus quiſq; ſe primùm, ſe præcipuè ladit, inquiunt illi: ſe ſolùm, iſte. Veneni ſui maximam partem exorbet ipſe, aiunt illi, totum prorſus, iſte. vide *infrà* § 59.

Ὁπόταν περῆτ ὅπως θελήσῃ] In ipſius, inquit, eſt arbitrio, quamprimum ipſe voluerit, malitiam ſuam deponere. vide *lib.* 2. § 11. & *l.* 7. § 71. Senec. *Hippolyt.* 1. 2.

Pars ſimilitatis, velle ſanari ſuis.

Ità Jacſonus noſter *in ſimilol. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 6. § 3. *pars eſt morbi velle ſanari: pars ſimilitatis, velle ſanari.* Secùs nimirum, quàm in corporis affectibus. ὑγιᾶναι μὲν, ὡ βέλεται ὑγιαίνειν, ὑγιαίνειν. Ariſtot. *etic. Eudem. l.* 7. *c.* 2. Joan. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 19. ὑγιᾶναι μὲν ἐπὶ τῶν σωματικῶν πραγμάτων ὀξὺν ἰδεῖν, ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς θεωρίσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀκίνητά ἐστι πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ὅτι δ τῆς θεωρίσεως οὐδὲν τοιοῦτον. ἀλλ' ἔστι πολλάκις θελήσαντα καὶ τὸν φαῦλον μεταβαλέσθαι αὐτομολῆσαι καὶ χρυσέσθαι καλὸν, καὶ τὸν καλὸν ῥᾳδιουργήσαντα πρὸς τὴν κακίαν ἐξολισθῆσαι. ἐπεὶ οὖν αὐτεξούσιον ὑμῶν τὴν φύσιν ἐποίησεν ὁ θεὸς ὅλων δεσπότης,——οὐκ ἀνάγκην ὑπέστησεν, ἀλλὰ τὰ φάρμακα κατάλληλα ὑπέθηκε, κρίσιν ἐν γνώμῃ τῇ κάμνοντος κεῖσθαι τὸ πᾶν. vide *ad l.* 10. § 13.

§ 56. Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] vide *l.* 2. § 1. & *infr.* § 59.

Ἡ τῶ πλησίον κακία ἐμοὶ κακόν] vide *ſupra* § 50. & *l.* 4. § 43. Epictet. *l.* 3. *c.* 18. Τί σοι καὶ τοῦ ἀλλοτρίῳ κακῷ; & *c.* 24. πῶς δ' ἔστιν ἃ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, ὥσπερ ἄξιον, τὴν κυβέρνησιν ἐν ἡμῖν καὶ ταυτικῶς περιεσόμενον, ἐν τοῖς ἰδίοις. ubi reſtituenda vocula una quæ intercidit, θεὸς, ut πῶς δὲ θεὸς, quod præceſſerat, reſpondeat, & ἐν τῷ κοινῷ ſupplendum ὁ θεός.

Οὐκ ἔδοξε τοῖς θεοῖς] vide *l.* 2. § 11.

Ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἢ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν] Epictet. *enchir. c.* 25. ἃ δύναται ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, ἃ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. Senec. *epiſt.* 70. *Bono loco res humanæ ſunt, qui I remo niſi vitio ſuo miſer eſt.* Jo. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 18. Οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀθλίους ποιῆσαι δύναται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ποιήσωμεν· ἄσπερ ἂν ἐκ μακαρίας, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα κτῆ τὸν τοῦ θεοῦ χάριν. vide *l.* 10. § 13.

§ 57. Ὁ ἥλιος καταικίζεται θεοῖς] Simile quiddam de Deo & mente humana, Senec. *de beat. vit. c.* 8. *Mundus cuncta complectens, rectorque univerſi Deus, in exteriora quidem tendit, ſed tamen in totum undique in ſe redit. idem noſtra mens faciat: cum ſecuta ſenſus ſuos, per illos ſe ad externa porrexerit, & illorum & ſui potens ſit, & in ſe ſe revertatur.* Et *epiſt.* 41. *Quemadmodum radii ſolis contingunt quidem terram, ſed ibi ſunt unde miſerunt: ſic animus magnus, & ſacer, & in hoc demiſſus ut propiùs divina noſcêmus, converſatur quidem nobiſcum, ſed hæret origini ſuæ: illinc pendet, illuc ſpectat, ac nititur: noſtris tanquam melior interêſt.* Minut. in Octav. *Deo cuncta plena ſunt: ubique non tantùm nobis proximus, ſed infuſus eſt. in ſolem aliò verſus intende. Cælo affixus eſt; ſed terris omnibus ſparſus eſt, pariter præſens ubique intereſt, & miſcetur omnibus.*

Οὐ μὸν ἐκλέλοιπται] De ſole itidem Julian. *orat.* 2. Τὸ ἐᾶς δ ἐθέλεις αὐτὸν ἀφαιρεῖται. ἀλλ' ἐθέλ αὐτὸς αὐτὸν ἀφαιρεῖται σοῦτος, τῶ σκιλωθῶ ἐξ ἐναντίας ἱσταμένῳ σελάμπων, καὶ μεταθέσθαι αὐτὸν τῆς αὐτῆ φύσεως. ἐθέλ τὸν μέγαν καὶ θαυμαστὸν τοῦτον κόσμον ἐμπλήσας * αὐτῆς [αὐτῶ vulg. *commendant* perperam.] καὶ ἡμέρας. ἐκεῖν ἐθέλ ἀπὸ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταθέσθαι ἄλλο, τῶ μετὰ θεὸν μόνον ἔχων ἐφάμιλλον ποτέ. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς δαδὸς ἀνάπτεται μὲν πυρὶ πολλὰ, τῆς δ' προτέρας δαδὸς διὰ τῶν ἔξαψιν τὴν πολλῶν δαδῶν οὐκ ἐλαττῶται τὸ φῶς. Quod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1.

Homo,

Homo, qui erranti comiter monſtrat viam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit:
Nihilo minùs ipſi lucet, cùm illi accenderit.

Ἀκῖνες ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται] In notationibus ludere, & conatu parùm felici, Chryſippo Stoicíſque ſolenne fuit. Marcus iſtîc ἀκῖνας dici vult ſolis radios παρὰ τὸ ἐκτείνεσθαι ab *extendendo*; minùs probabiliter. Neq; enim ſolent præpoſitiones in deductis hac ratione immutari. Meliùs Grammatici παρὰ τὸ ἄγειν deducunt: ἄγω, ἄξω, ἦχα, ἦγμαι, ἤχθην, ἀκτίς. Neque enim Etymologo accedo derivanti παρὰ τὸ ἄγω, τὸ ἀείρω, ὅτι πάντα ἐκτείνεται (quod & Marcus iſtîc) πάντα φέρεται. Malim παρὰ τὸ ἄγειν ἤ τι ἀγνύειν, τὸ κλάειν. i. e. frangere: unde & ἀκτὴ litus, ad quod undæ alliſæ franguntur, & ἀκῖνες ſolis radii, quòd πρὸς τὸ στερέμνιον ut Marcus loquitur, i. e. *ad corpora ſolida refringantur.*

Πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα] Senec. *epiſt.* 92. *Sed quædam ſoli quoque obſtant. At ſolis vis & lux integra eſt etiam inter oppoſita: & quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus aſpectu, in opere eſt, curſu ſuo fertur. quoties inter nubila luxit, non eſt ſereno minor, nec tardior quidem; quoniam multùm intereſt, utrùm aliquid obſtet tantum, an impediat. Eodem modo virtuti oppoſita nihil detrahunt. non eſt minor, ſed minus fulget: nobis ſorſitan non æquè appareat ac nitet; ſibi eadem eſt, & more ſolis obſcuri, in occulto vim ſuam exercet. hoc itaque adverſus virtutem poſſunt calamitates, & damna, & injuriæ, quod adverſus ſolem poteſt nebula.*

Ἐπιλάμπειν τὸ σκότος] Tren. *adv. hæreſ. l.* 4. *c.* 28. *qui in lumine ſunt, non ipſi lumen illuminant, ſed illuminantur & illuſtrantur ab eo.*

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερίσει] Corpus opacum ſolis radios non admittendo, lucis beneficio ſeſe privat, ſoli nihil detrahit. ità qui officium ſuum præſtanti ſe opponunt, bono, quo frui poterant, ſe privant, autori ſive actori nihil obſunt.

§ 58. Ἢ τι ἀναισθησίαν φοβῆται, ἢ ἀθανασίαν ἐπεσίαν] Frigidum ſanè, frivolumque nimis adverſus mortis metum ſolamen; *aut nullum es poſt mortem ſenſum habiturus, aut aliiſmodi quàm nunc habes.* Hoc eſt, quòd Senec. *epiſt.* 82. *adverſus mortem minuta jaculari; ſubulâ leonem excipere.* poteſt enim & ſenſus, qui nunc eſt, manere, manebitq; in improbis, ut tamen aliuſmodi cruciatus perſentiſcant, quàm dum hîc viverent, unquam experti fuerit.

Ἀλλοῖον ζῶον ἔσῃ] nihil hoc eſt neceſſe.

Τοῦ ζῆν ὁ πάνυ] Atqui hoc eſt ipſum miſeriarum omnium cumulus & culmen; quòd improbis ἄπαξ ἀποθανεῖν ἀπόκειται. *ad Hebr. c.* 9. *v.* 27. ſemel tantùm mortem obire liceat. quod Sophocl. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 120.

Θανεῖν γὰρ οὐκ ἔξεστι τοῖς αὐτοῖσι δίς.
Namque homini eidem bis datum non eſt mori.

Poſt mortem ſemel obitam, in morte ſecunda quæ ſic dicitur *Apoc. c.* 20. *v.* 14. quâ ζάντες ἐβλήθησαν εἰς λίμνην τὸ πυρὸς τοῦτο ὁ θάνατος ὁ δεύτερος, *ibid. c.* 19. *v.* 20. iteratò mori non detur. Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 5. aliudens ad illum Eſajæ *c.* 66. *v.* 24. & Marci *c.* 9. *v.* 44. *Ubi vermis nunquam moritur; nec ignis unquam extinguitur. Horreo vermem mordacem, & ignem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis. Hæc eſt ſecunda mors, quæ ſemper occidit, nunquam perocciait. quis det illis ſemel mori, ut non moriantur in æternum? qui dicunt montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Operite nos.* (Luc, *c.* 23. *v.* 30. & *Apoc. c.* 6. *v.* 16.) *quid niſi mortem mortis beneficio, aut finire, aut evadere volunt?* denique, *invocabunt mortem,* ait, *& non veniet.* Apoc. *c.* 9. *v.* 6. *Quàm miſerum eſt autem,* ut Adrianus Imper. olim, *mortem optare, & mori non poſſe?* ſive, ut chorus apud Senec. *Agamn.* 3. 2.

O quàm miſerum eſt neſcire mori!

Imò, *quid miſerius, quàm,* quod Bern. *ib. ſemper velle quod nunquam erit, & ſemper nolle quod nunquam non erit? Non eſt dubium multò ſore deterius his qui ſic erunt; quàm his qui omnino non erunt.* Idem *in Cant. ſerm.* 35. ſiquidem *anima in eo ſtatu poſita, & beata eſſe perdit, & eſſe non perdit. qua ex re cogitur ſemper, ut & mortem ſine morte, & defectum ſine defectu, & finem ſine fine patiatur: quatenus ei & mors immortalis eſt, & defectus indeficiens, & finis infinitus.* Gregor. Rom. *dialog. l.* 4. *c.* 45. ſive, ut idem, ſi utriuſque autor idem, *in Job. l.* 9. *c.* 48. *Et ego in ſuis mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu; quia & mors ſemper vivit, & finis ſemper incipit, & defectus deficere neſcit.* Ità, erunt illîc homines *ſemper in morte, ac per hoc nunquam viventes; nunquam mortui, ſed ſine fine morientes; vitæ moriturí, & morti ſine fine vituri. Nunquam autem erit homini poſita in morte, quàm ubi erit mors ipſa vita morte.* Auguſt. *de civit. dei l.* 13. *c.* 11. & *homil.* 16. Atque hoc Joan. Chryſoſtomus opinatus eſt voluiſſe Apoſtolum, *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 3. *v.* 15. cùm dicere Σωθήσεται, ὅπως δὲ ὡς διὰ πυρός. ac ſi σώζεσθαι ὡς διὰ πυρὸς, idem ſit quod ἐν πυρὶ σώζεσθαι. Verùm aliud prorſus illud eſt, de quo videatur Joſ. Scaliger. *notis ad N. T.* Cæterùm hinc querelæ illæ apud Jobum *c.* 3. *v.* 18. *Cur ærumnoſo lux amplius datur, & vita amaris animo protrahitur? quibus mortem poſtulantibus non adeſt illa, quamvis eam præ theſaurís abditiſſimis requirant: qui lætarentur ac præ gaudio exultarent, ſi ſepulcrum adire aut reperire liceret.* Et Auſon. *idyl.* 15.

——*Juturna vocamat,*
Quæ vitam dedit æternam? cur mortis adempta eſt
Conditio? ſic Cerealiæ ſub rupe Prometheus
Tantatur Saturnigenam, nec nocte vel die ceſſat
Lacerare jecur, data ſit quòd vita perennis.

Ità,

Ita quod Plin. l. 28. c. 3. *Ea mala conficere, ut non sit convertendi potestas*; siquidem ut Plutarchus apud Stob. *Serm.* 2. *fin.* 112.

Θάνατος ἀεὶ πρόκειται, ἢ ζῆν ἀβλαβῶς.
Mors semper, quam cavere nequeas.

Et Euripides.

Τὸ μὲν γὰρ ζῆν, ἔοικε, μὴ τὸ ζῆν κακῶς.
Nempe vivere bene, quod non male vivere.

Et Æschylus *Suppl.*

Ζεὺς πανεργὸς ἐκ παλαιοῦ ἐκπεπράξεται·
Τὸ μὲν γὰρ εὖ πεσεῖν, ἢ πρᾶξαι κάκως
Κρεῖσσον, κακῶς πεσεῖν πρὸς σῶμα —
Jovem ex antiquo mihi fidelem video
Nam quæ ille non facit, quæque fieri vetuit
Bonis bene, malis male, ea nisi tolerandi sit.

quamdiu meliores fi æterna fuerint, & in æternum futuri sunt. Vide quomodo idem in *Prom.* b.

—— κρεῖσσόν ἐστι πρὸς θεοῦ,
Ἢ τοὺς ἀπόντας ἡδέως, παρ' οὐ καλῶς.
—— *satius est a Deo*
Quam præsentes male, quam absentes bene.

Hoc est, quod Chrysostomus *Homil.* 26. in 1. *Cor.* Καλὸν ἡ αὐτὸν, φησὶ, γενέσθαι ἐν χρείᾳ τῆς ἀνθρώπου. Cui ego credere malim, quàm vano eruditissimo, qui in contrarium conscripsit, *Deum esse omnium rerum, quæ in mundo non fiunt, quam quæ fiunt, causam.* Recipio [illegible] Lydius *de Fortuna Romana* ab Athenæo l. [illegible] Cinnam accipiebant, ὡς ἀποδεικνύουσι, ὡς ἀποδέχονται δίκαιον εἶναι τὸν χρηστὸν, καὶ πιστὸν τὸν αὐτὸν ἅπαντες· καὶ παρανοικὸν ἐστιν ἀγαθὸν τινὰ ἀποδοῦναι τοῖς ἀδικοῦσιν. Nec non de gerentibus illius Ἀντὶ Νομώνας ἔχειν δοκεῖ μοῦσις εἶναι αὐτῆς τὸν ἐμὸν, ὃς ἐμοὶ ἔδωκε κατοικεῖν· Subjicit Ælianus, Ἐκείνων μὲν εὐεργέτας ἀπολέσαι, ἅπερ οὐδεὶς πώποτε πιστὸς ὢν ἢ κατὰ πόλιν γενόμενος ἀπώλεσεν· οἱ δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνθρώπων ἐκείνοις ἐπιβουλεύσαντες, ὥστε τοὺς ἐξελθεῖν αὐτῶν βέλεσι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι, παράδειγμα τοῖς ἄλλοις. —— Τὸ μὲν γὰρ ἀποδοῦναι, ἢ κεφάλαιον νομίμως, κοινὸν ἅπασιν ἡμῖν ἐστιν· τὸ δ' ὅτως ἔχειν τὰ τοῦτον χρεῖον διατελεῖν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποδιδόναι τὸν εἰωθότα τόκον, τόπις μόνοις ἀνθρώποις τοῖς τὰ τοιαῦτα, ἅπερ ἐστὶ, ξυμφερόντων. Spectant horum illa Senecæ *Med.* i. 5.

JAS. *Inf. sis manet prime.* MED. *Misereri jube.*
Et *Agamem.* 5. 3.

E. *Cæde morieris.* C. *Si recusares, doleres.*
Rudis est tyrannus morte qui parvi negat.

E. *Mori malim, quàm alienis.* C. *Vivere fortunis.*

Sed & Suetonii illa de Tiberio l. 3. c. 61. *Mori celeritatem suis adhibita vivendi.* Non mortem adhibe supplicium putabat, ut cum assidue necem vocis, clamitans nomine, antecepisse eum; exclamavisse, Carnifex me occidit. Et in reciprocis ex hostis, precanti cuidam pœne maturitatem, respondit; *Nondum tecum in gratiam redii.* Deus certè cum morti æternæ addictis nunquam in gratiam est deinceps rediturus, utpote quibus interminetur (nec vanæ sunt minæ Dominicæ) & *in mortem certissimam damnandorum, & ultricem in piis ipsam damnationem*; uti differtè Ruffinus; videndus *Common. in Osean* l. 1. *ad* c. 1. *v.* 6. Frigidum ergò solamen, vitam non defituram, ubi morte ipsâ potest esse vita millies multò acerbior.

§ 59. Ἀλλήλων ἕνεκα] vide *ad* l. 2. § 1 & *supra* § 56.

Διδασκὲ ἢ φέρει] vide l. 5. § 28. & l. 6. § 25. Varro *satyr. Manipp.* de mariti officio; referente Gellio l. 1. c. 17. *Virum uxori aut verbum, aut ferendum est, qui tollit vitium, non vitii consuetudinem præstat quæ fert, sibi vitium facit.* Mihi autem Xyl. διδάσκειν dicere hinc, *doce, corrige, emenda, redargue.*

§ 60. Καὶ ἔστιν ἐυλαβῆσαι, καὶ ὅταν πολὺ πλέω ἐμπορεύηται] Xyl. & Cat. τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ τοῦ πολὺ εὐδαίμονος, eòdem referunt, cùm diversas & disparatas mentis operationes designari, καὶ ἐναντίαν illud bis positum clarè satis offendat. Non est itaque scribendum τὸ εὐλαβεῖσθαι contemnit, quod neque simpliciter unquam opinor, significat; sed *contemnere*, sive *ante in vocabula conjicere*: hoc autem in loco potius, *declinare*, sive *cautè defugere*. Sicut Latinis *vitare*, pro, *cavendo fugere & effugere* Hieronymus *contra* l. 2. *ad* 2.

Non ergo pœnâ mutuare fidem
Emas superbos.

i. e. solvi cavens, & cavendo effugiens, nè solvator. & l. 3. *ad* 11.

Fugere velut Lethæa tristia campi,
Dona sedentis, nec tua cernat eques.

i. e. tristium declinare instar Gracchi: τὸ ἐυλαβεῖσθαι, *cautè declinare* pro *vitare*, &c. Hieronymus *ad Demetr.* § 9. ἐυλαβεῖσθαι δὲ χρὴ, κἂν ἡδεῖαι ὦσι. i. e. *cautè declinare*. Plato *polit.* l. 2. ἐυλαβεῖσθαι τὸ πολέμου. *ingruentem cavere domi nos bella.* Mox, *impari, fortis quam fugere ad fortiorem.* Sagitta namq; non rectà fertur ubi à Cupidine remissa, in quam incideris, refilit; sed ictus cum scopum petit remittentem, quàm ut rectà prosequendo effugi possis. Mens autem [illegible] *cavendi* [illegible] *cautè declinare*, adquam ea necessariò [illegible] etiam tunc quoq; [illegible] nihilo minùs, quàm cùm ante præ-quirunt cui laudi cum consideratione vel omnia vel perfecta jam rem [illegible] aggrediuntur.

Φέρεται κατ' ἐξοδὸν] vide l. 6. § 16. & l. 12. § 11. *vulgò* [illegible] *mutuo* [illegible] *fortes*, tum *cæteris* [illegible] *vulgo* [illegible] *cæteris* l. 7. § 55. & l. 5. § 1. [illegible] *cum quia ubi bene fundi & expositi* [illegible] *eam tunc quoq; præcedit* l. 4. § 51.

Οὐδὲν ἧσσον, καὶ ἐπὶ τὸ πεπλεκόμενον πλοῖον ἐκ τοῦ

τὸ ἡγεμονικόν] ita Bas. & Lugd. quod Xyl. reddidit, *recta tamen fertur ingredi in principem cujusvis partem.* Verùm nec grammaticam syntaxin ista satis sustinent, nec contextus verbis, prout exhibentur, respondent. Ego Marci verba & luxata & mutilata suspicor: Legendumque existimo: ἐφέρετο καὶ ἐλθὸν ἐστήκει ὃ ἐστὶ τὸ σφετερικὸν ἡγεμονικὸν εἰσίεται [πέμψαν] εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἕτερον &c. Cæterùm D. Boot. & M. Cas. postrema ista à superioribus sejungunt, & ab ἐὰν ἐκ novam ordiuntur periocham, quæ monitum contineat, inspiciendi ac considerandi mentes a iorum, quale & illud est. *l.* 7. § 62. & *l.* 9. § 17. hoc si admittere libuerit, leg. παρέχει, non παρέχει, in clausa ultima, quod & Bootio vitium est.

Παρέχει ὃ ἐπέρῳ τῷ ἡγεμονικῷ] Hoc est quod *l.* 3. § 8. dixerat; ἐὰν ἐμὲ λείῃ· & *l.* 10. § 9. ἐχὶ κινδυνεύσει. Istorum autem, quorum proximè mentionem feceram, de loci istius constitutione, in sententiam jam descendo prorsus: ductus nimirum Epicteti istis, quæ Marci mentem apprime explicant. *ex differt. l.* 3. *c.* 9. ἐπ' ἐρῆς, Σωκράτους ἐπεσήπτῳ, ὡς λίθῳ, ὡς ἀνδριάντι· ἐδὲς γάρ ἐστι καὶ ἥκιστον ἄλογον. ἀνθρώπῳ δ' ὡς ἀνθρώπῳ συμβιῶναι, ὅτι δίκαιος αὐτῷ καταμαθεῖν, καὶ ὅτι τοῦ μέρει τὰ ἴσα δεικνύων. καλέσω δὲ μὲ τὸ δίκαιον, δείξω μοι τὸ σόν· καὶ ὅτι λέγει συμβιῶναι μοι, ἐλέγξωμεν ἀλλήλους· ἐὰν πέχω κακῶς δίκαια, ἄγελε αὐτό· ἐὰν πέχῃς, θεραπεύσεις τὸ μέτρον. Hoc est quod Marcus εἰσίεναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἐκάστου παρέχειν δ' καὶ ἑτέρῳ παῦτα εἰσίεναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν. Aliud est quod Hesychius in *alcetici, cap.* 1. § 23. Ὥσπερ ὁ κεντῶν ἵππον ἐν χαλινῷ, μέσον κ, εἰ τύχοι, πολλῶν ἱσταμένων, ἀπιέζων τὸν ἵππον, βλέπει μὲν τὸ ἴδιον σφίγκτηρα ὁπίσω, βλέπει δὲ καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἐγκυπτόντων ἐν τῷ ἐπὶ ἐσπερίῳ· ὅπως ὁ δεῖνα ἐγκυπτῶν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. βλέπει μὲν τὸν ἑαυτὸν κατάστασιν ἐν αὐτῷ, βλέπει δὲ καὶ τὰ μέλανα φρύσσοντα τὴν γνάθον Αἰθίοπος. Aliud & quod Ambros. *offic. l.* 3. *c.* 16. de amicis: *ejus animum illi nos pectus nostrum, & ille nobis aperiat suum.*

Ad Librum IX.

§ 1. Οὐδὲν ἀπρεπὲς] Nihil hoc axiomate est paginæ sacræ, præceptique Christianæ magis consentaneum. Siquidem ut Joannes Apost. *epist. 1. c.* 4. *v.* 21. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, (τοῦ Θεοῦ) ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Et Christus Dominus apud eundem *Evang. c.* 13. *v.* 34 Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Unde Paulus *ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 9. Θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. Proinde caritatis justitiæque quisquis legem violat, pietatis etiam læsæ eodem nomine tenetur, quia voluntatem divinam transgressus deprehenditur. Optimè Dio Prus. *orat.* 3. absque hoc, quòd Deos pro Deo dixerit. Ἔστι γὰρ ἐσαγεῖς καὶ ἀλιτηρίους, ἃ μόνον τοὺς ἱερὰ τυλάττοντας ἢ λέγοντάς τι βασιλέων περὶ τῶν θεῶν ἀνὰ τὸν μᾶλλον τῆς τι δεινὰς, καὶ ἀδίκους, καὶ ἀκολάστους, καὶ ἀνοήτους, καὶ τοὺς τοῦ ἑαυτῶν τι φαντάσιας τῇ τε δυνάμει καὶ βουλήσει τῶν θεῶν. Potest his adjici, quod cumprimis huc facit, & Philonis illud *de decalog. l. ad leg.* 7. Ὁ κλέπτων τινὰ ἴσως καὶ ἱεροσυλίᾳ ἔνοχος ὤν, τὸ ἱερώτατον τῶν τοῦ θεοῦ ἀναθημάτων σεσυληκώς. τί γὰρ σεμνότερον ἢ ἀνώτερον ἀνθρώπου; Et *de legib. special. orat.* 2. ὄνειδος μὲν ἀμαθοφωνία, καὶ τὸ κλέπτειν ἄνθρωπον ὀλιγωρεῖται· τὸ δ' ἀληθὲς ἔργον ὄζει ἱεροσυλίας, καὶ ἱεροσυλιῶν ἡ μείζων· διὸ τῶν ἐν κόσμῳ κτημάτων καὶ κειμηλίων, ἅπερ ἱερώτερόν, ἅπερ θειότερόν ἐστιν ἢ θέμις ἅπτεσθαι, παγκάλως εἰκότως παγκάλως ὁπωσοῦν ἔχει, ἀζήμιος λοιπὸν ἴδιος παραδείγματος τυπωθεὶς τοῦ μὴ ἀνθρώπου ἐνδεῖς ἅπτεσθαι, καὶ ἀνοσιουργεῖν ὑπολαμβάνειν. Quod & latiùs cum Marco protelat Solomon, *Proverb. c.* 14. *v.* 31. *Qui opprimit egenum, probro afficit opificem ejus. & c.* 17. *v.* 5. *Qui subsannat pauperem, probro afficit opificem ejus.* & ulterius adhuc *c.* 14. *v.* 21. *Qui contemnit proximum suum, peccator futurus est.* hoc est, Qui hominem quemvis facto, dicto, cogitato, manu, linguâ, mente læserit: is coram Deo, & adversus Deum ipsum admissi peccati reatu obstrictus tenebitur. Eumæus Ulyssi, Odyss. ξ.

Ξεῖν' ἤ μοι θεὸς ἐς ἄδην εἰ καλὸν σίθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμήσω· θεῖος γὰρ Διός εἰσιν ἄπυιες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε.——

Sed & Clem. Roman. *recogn. l.* 5. ubi simulacrorum cultores introduxerat impietati suæ velamentum istud prætexentes; *Nos ad honorem invisibilis Dei imagines visibiles adoramus.* Respondet: *Falsissimum. si enim verè velitis Dei imaginem colere, homini benefacientes, veram in eo Dei imaginem coleretis, in omni enim homine est imago Dei.* Mox ubi varia caritatis ac misericordiæ opera recensuerat; *Hæc in tantum ad honorem Dei imaginis cedunt, ut qui ista non fecerit, contumeliam imagini divinæ intulisse credatur.* Clemens Alex. ad *Hortatorii* exitum, ipsissimis ferè Marci verbis; ἃ γὰρ

ἀπὸ τρόπου φιλοσόφων παῖδες, πάντα ὅσα ἀφέτων εἶναι τοῖς ἀγόητοι, ἀνοσιωτέρων καὶ ἀπίστων νομίζουσιν.

Ἔνεκεν ἀνθρώπων] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 5. § 30.

Τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν θεῶν] τῷ τῶν ὅλων φύσει. vide *ad l.* 4. § 23. quam & τῷ ἀληθείᾳ poſtea indigitat. καὶ τῶν ὅλων ἀληθῶν ἁπάντων πρώτῳ αἰτίῳ. prout autem *natura naturans*, (ut ſchola linguâ loquamur) ità & *prima veritas* Deus eſt. אל הים אמת i. e. *Deus veritas*, dictus Jeremiæ. *c.* 10. *v.* 10. non אל אמן duntaxat i. e. *Deus veritatis*. *Pſalm* 31. *v.* 5. cujus itidem *lex* & *ſermo*, אמה *Pſal.* 119. *v.* 142. non λόγος ἀληθείας tantùm, Jacob. *c.* 1. *v.* 18. ſed ἀλήθεια quoque, *veritas* ipſa. Joan. *Evang. c.* 17. *v.* 17.

Τὰ δὲ γε ὅλα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα] *Hæc autem omnia inter ſe.* Xyl. ut idem prorſus valeat utrumque, τὰ ὅλα καὶ τὰ ὑπάρχοντα. at Caſ. *quicquid nunc eſt ad id quod prius fuerat, initiúmque illi dedit.* ut τὸ ὑπάρχον hic idem ſit quod τὸ ὑπάρξαν. Sicut & τὸ ὑπάρχειν in illis uſurpatur, quæ *ad l.* 2. § 10. laudavimus. Utrumvis conſtare poteſt. illud ſimplicius videtur.

Ὁ ψεύδεσθαι ἀπιστῶν] *Falſa*, inquit, *quiſquis loquitur, impietatis eſt reus*; ſive volens id, ſive nolens fecerit. Si volens ſciénſque; quia fallere vult. Fallere autem eſt injuſtitiæ pars. ſi nolens, quia rerum naturæ veritatíque adverſatur. Videantur Auguſtini *de mendacio*, & *contra mendacium*, ad *Conſentium*, ſcripti libelli.

Ἀφορμὰς] *occaſiones.* Xyl. *inſtinctus & opportunitates.* Caſ. malim, *ſubſidia. Subſidia & adminicula à natura accepit*; ità uſurpavit Xenoph. œcon. ἐρῶσιν ἕξεως πηγὰς ἔχοντας καὶ ἀφορμὰς, ἀφ' ὧν δύναιντο αὔξειν τὰ ὄντα. *& adminicula quædam unde rem familiarem augere poſſint.* Demoſth. χρήματα μὲν ἔχοντι παρ' ὑμῶν, ἀπ' ἀφορμῶν δὲ πολέμῳ. *Nec ſubſidium ullum ad bellum.*

Ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀπιθεῖ] Senec. *epiſt.* 74. *Ad hoc dijudice judicio*, (ut ullum præter virtutem bonum putes.) *non pietas conſtabit, non fides. Multa utrumque præſtare cupienti patienda ſunt, ex his quæ mala appellantur*; *Multa impendenda ex his quibus indulgemus, tanquam bonis.* & *epiſt.* 76. *Si hanc opinionem receperis, aliquid bonum eſſe præter honeſtum, nulla non virtus laborabit, nulla enim abſtinere poterit, ſi aliquam extra ſe reſpexerit.*

Μάρτυρες πολλάκις τῇ μοι ἡ τύχη] vide *l.* 6. § 16. 40. vide & piorum etiam hic in parte querelas. *Pſalm* 73. & Jerem. *c.* 12. Sed & querelis iſthiuſmodi occurrentes; Senec. *de provid. c.* 2. & Salvian. *de gubernat. Dei. l.* 1. *c.* 2. Πῶς ἢ καὶ ὅσιον ἀπύχεσθαι τὸ βουλήσει θεῷ γινόμενον; Apollon. Tyan. *epiſt.* 65. Itaque quod Epictet. *l.* 1. *c.* 27. τὸ σύνολον, ἐκεῖνο μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ᾖ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβές. Idémque *enchir. c.* 30. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅσις ὀφείλει τὰς ὀρέξεις ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας ὀφείλεται. & ibid. τῆς μὲν τοῦ θεοῦ εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κεφάλαιον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτοῦ ἔχειν, ὡς ὄντων καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς ὑπὸ τῆς θείας γνώμης ὁπωσοῦν ἐπιτελουμένοις. ὅπου γὰρ ὅπου μέμψη ποτὲ τοῖς θεοῖς, ὅπου ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελοῦσιν. ἄλλως τε οὐκ οἷόν τε τοῦτο γένεσθαι, ἐὰν μὴ ἅπτεσθαι τοῦ ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἐφ' ἡμῖν, ἃ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν οὖσιν ἕξις τοῦ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἂν γὰρ ἐπὶ ἑτέρων ὑποληφθῇς ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ ἐμπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί τε καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους.

Ὁμογνώμονας ὄντας] Quod *l.* 8. § 54. συμφέρειν & *l.* 10. § 21. συνέφερε dixit.

Οἷς ὅπλοις] vide *l.* 2. § 11.

Ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς διανοίας] Vide *ad lib.* 7. § 75.

§ 2. Ἄγαστον ψεύδολογίαι] ità Origen. *adv. Celſ. l.* 1. τῆς κακίας ἄγαστος. Sed de Chriſto. At malitiæ & pravitatis expertem prorſus excedere quì detur, cum eà intinctì etiam, & quidem δευτεροποιῷ βαφῇ, καὶ ἀνεκπλύτῳ, non δυσεκπλύτῳ tantummodo, ex utero in lucem prodeamus. *Pſal.* 51. *v.* 5. & 58. *v.* 3. Job. *c.* 14. *v.* 4. Eſai. *c.* 48. *v.* 8.

Τὸ δ' ὧν χορεσθέντα γε τούτων] vide *infrà* § 37. & *ad l.* 5. § 29. ità Lucret. *l.* 3.

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Flaccus *ſat.* 1.

Rarus, qui exacto contentus tempore vitæ
Cedit, uti conviva ſatur.

Talem tamen profitetur ſe Seneca. *ep.* 61. *Vixi quantum ſatis erat: mortem plenus expecto.* Et Cicer. *de ſene l. Omnino rerum omnium ſatietas vitæ ſuit ſatietatem. Vitæ autem ſatietas tempus maturum mortis affert. Habet enim natura, ut aliarum omnium rerum, ſic vivendi modum.* Verùm *vitæ ſatietatem* ſequitur illi, *vitii & malitiæ ſaturitatem* Marcus hic. Nec minùs iſtà quàm illà expleri patitur, animæ pravitate penitius infecta. de qua Bernardi illud uſurpari poteſt, *de conſider. l.* 5. *Precationem in animo, atramentum in charta obſcula, facilius charta deleritur quam litura eraditur.* quæque ut Moſes *lib.* 5. *cap.* 29. *v.* 19. *ebrietati ſitim adjicere* ſolet: temulentorum in morem; de quibus Simocat. *epiſt.* 52. Διψῶσιν οἱ μέθυσοι ὅταν κορε-

σθῶσι

ὥσπερ τὸ ὄινον, ᾧ συμίζουσι τὴν μίξιν μέλιτος ὀπτῶντες. διὰ γὰρ τὴν εἰς ἄκρον εὐτέλειαν φεύγειν τὴν ἐναντίαν διάθεσιν μεταπίπτουσι. φείγανδρος τὸ ὄνομα τοῦ οἰνόφλυγος καὶ ἀκολάστου. Ità de M. Antonio verba habens Plin. major *l.* 14. *c.* 22. *Ebrius jam sanguine civium, & tanto magis cum sitiret. Namque & hæc necessitas vitium constatur, ut bibendi consuetudo augeat aviditatem: Scitumque si Sybaritem legasti, quamvis plus libris tantò magis sitire Parthos.* Ab hac peccandi, quæ improborum animos occupat, aviditate inexplebili judicat quod Gregor. *dialog. l.* 4. *c.* 44. *Ea ipsa, quæ cum fine perpetrata est, sine fine punitur. Quidam enim sunt, qui ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vivere nolunt, vel esse ut quæ, si potuissent sine fine vivere, ut peccarent sine fine peterent.*

Ἀποπνεῦσαι] Vide *ad l.* 8. § 4. Cypriani nomine *de dupl. martyr. part.* 1. Quamdiu pulmonis officio attrahitur spiritus ac redditur halitus, certum vitæ indicium est: unde & quendi consuetudine *spirare* dicuntur, qui vivunt; & *expirasse* qui vitam finierunt. id quod illic ἀποπνεῦσαι, *lib.* 4. § 33. ἐκπνεῦσαι dicitur. eodem sensu Lucian. in *votis.* ἀποψυχήσας τὸ ψυχρὸν ἄπεσιν. Et Homer. *Il.* Δ'. *v.* 524.

——Θυμὸν ἀποπνείων.

Δύτερος πλοῦς] formula proverbialis; à nautis desumpta: πρῶτος πλοῦς dicitur, ὁ ἴδιος ἢ τοῦ ἐξ ἀρχῆς· cùm, *vento favente & adspirante*, navigatio instituitur. δεύτερος πλοῦς, ὅταν ἀρχὴν ἀποτυχόντες, κώπαις πλέωσι· *quando vento defuti ad remigium se conferunt*, ut docet ex Pausania Eustath. *ad* extremum Ὀδυσσ. β'. ut & ipsum simul meminit Synes. *ep.* 148. ἤλκετο ναῦς, ἀρὸς θεὸν αὖτις κώπαις ἐλαύνει. Usurpavit Plato in *Phileb.* Καὶ μὴν, τὸ ξύμπαντα μεγνύναι τοῦ σώφρονι δεύτερος δ' ἂν εἴη πλοῦς δοκεῖ, μὴ λαθεῖν αὐτὸν αὐτόν. Aristot. *ethic. lib.* 6. *c.* 9. Ἐπεὶ δ' ἐν τῷ μέτρῳ τυγχάνειν ἄκρως χαλεπὸν, κἂν τὸν δεύτερον φασὶ πλοῦν, τὰ ἐλάχιστα λυπεῖον τῶν κακῶν. Synes. in *Dione*: Οἱ δὲ πλείους ἂν ὅ,τοδεν ἐκπίπτοιεν, ἀλλ' ἂν, τὸν δεύτερον λεγόμενον πλοῦν, ὑπὸ τῆς θρόμβου εἰς τοῦτ' ἐκπεσόντες. Usum paræmiæ docet Nicephor. Gregoras *hist. Rom. lib.* 8. *c.* 11. Ἐντεῦθεν εἰς παροιμίαν ἦλθε τὸ δεύτερος πλοῦς ἐξευρίσκειν καὶ τὸν πρώτιστον ἀποτυγχάνοντας τοῦ δευτέρου ἀπτόμενα, καὶ τείτου ἴσως· ἐπὶ γὰρ καὶ λαμπὰς καὶ πυρετὸς καταλύσαι μεθ', ἕως ἐν στερήσει τῆς τε πάντα βοηθούσης λαμπάδος ὑπαρχούσῃ, ὅτι ἐπὶ δεύτερον ἐκ μυχαίης ἦλιον περαίνοντες τὴν νυκτί. Et quæ sequuntur. Eodem sensu Ignatio Martyri *epist.* 1. δεύτερος λιμὸς dicitur. Κρείττων μὲν γεγάμηκας ὑμῖν ἦν δεύτερος φασι λιμὸς καὶ ὁ τῶν γεγαμηκότων τρόπος. Ubi notanda paræmia à paræmiographis, quòd memini, nusquam observata.

Ἢ φεύγειν φεύγεσθαι τὴν κακίαν] *ante migrare è vita, quàm illa vitia probare.* Xyl. *Imò mortem potius oppetere, quàm moram in malo.* itaque Lugd. rectè restituit, si distinctionem tantùm adjecisset, φεύγειν, ἢ φεύγεσθαι. Spectat horsum queribunda illa Apostoli exclamatio *ad Rom. c.* 7. *v.* 24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; Poterant & huc trahi si de malis istiusmodi mortuum mentisque acceptantur, quæ referunt Stobæus, *tom.* 1. *tit.* 122. supra ad laudata *l.* 8. § 5. ex Philemone Com. & Æschylo Tragic. cujus & illud *ibid. m* est.

Βίᾳ πρὸς ἄνδρα θάνατος ἐκλέξεται
Vita non ad fatale mortis adspirat.

Et Euripid. *Eccles.*

ἐγὼ γὰρ οὐ νομίζω τοῦθ' οὕτω κακὸν
Ζῆν ὡς μᾶλλον τὸν θανόντα μὴ καλῶς
——*Mihi non mortem quisquam pulcrè jacere,*
Quàm vitam malorum corpus est, videtur magis.

Grot. Et Democrates (teste Porphyrio *de abstin. a carn. lib.* 4.) dicere solebat, τὸ κακῶς ζῆν καὶ μὴ θανάσιμος καὶ σωτήριος καὶ ὁσίως, ἢ κακῶς ζῆν ἔδει, ἀλλὰ πολὺ χεῖρον ἀπεθάνετο. Socrates itaque apud Xenophontem in *Apolog.* Αἱρήσομαι πολὺ μᾶλλον, ἢ ἀνελεύθερος τὸ ζῆν ἐπὶ τοσοῦτον, κρᾶσαι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ θανάτου. Xenophon ipse in *Lacedæm. polit.* Αἱρετώτερον ἔδει τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου. Sed & Plato *de leg. l.* 9. ad Murci mentem planissimè, ubi homini sceleſto remedia quædam præscripserat: ἐὰν μὲν τι δρῶν τοῦτο παύσῃ τὸ νόσημα. *Si quidem his adhibitis a vitio morbove nil ris*, bene habebit. (id enim suppendum, ésque e'lipsis Atticis familiaris, qualis Lucæ *c.* 13. *v.* 9. & alibi passim vide Eustath. ad *Il.* α') εἰ δ' μὴ, καλὸν θάνατον σκεψάμενος, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. Et *ibid.* Τῆς ἀνιάτως εἰς τὸ κακὸν ἐχούσης, ἀμεῖνον τοῖς ἔτι ζῶσιν ἀποθνήσκειν. Et in *Timæo*, Ξυμβαίνει τῷ πονηρῷ βίῳ, φαυλοτέρῳ ὄντι, τὸν ἐναντίον αἰεὶ πάντα [πάντη, al.] πάντων σπουδαιότερον. Itaque Justin. *dialog. cum Tryph.* Ἑρμείαν δὲ ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς τὸ ἀποθνήσκειν. In hanc eandem sententiam & Themist. in *orat. quinquag.* Πλέον ἐστὶ τὸν ποιητὴν, ὡς ἔοικε, τὸν ἄνθρωπον ὁμοίως ἐναγαθῇ μοίρᾳ, τὸ φοβεῖσθαι εἰς μέγιστον ἡκειν τὴν βίαν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ζῆν μὴ δικαίως προσῆκον· καὶ τούτοις ἐλπὶς γλυκεῖα σωθῆναι καὶ ἀγαθὴ γηροτρόφῳ παραπέμπειν μετ' εὐφροσύνης εἰς τὸ τῆς τύχης καταγάζειν. ἢ τῆς κακίας ἀπαλλαγὴ, ὅσῳπερ ἂν δαπάνην ὑπαρχῇ, τοσούτῳ μᾶλλον τοῖς καταλιπεῖσιν ὑπ' αὐτῆς σωτηρίαν ἢ γὰρ ἐξ ἀνοίας θεμιτὸν πλημμελήσασιν. At Chrysippum in hac parte notat Plutarchus *de Stoic. contradict. c.* 10. & *de commun. notit. c.* 12. ut varium, minúsque sibi constantem; dum in *l.* περὶ τῶν προηγμένων, modò Antisthenem laudat qui dixerit, δεῖν κἂν ζῆν ἢ βέλτιον, parandum aut *manen-*

aut laqueum. Et Theognidem taxat, qui dixerat,

Χρὴ πανίλιν, cùm dicere debuiſſet,

Χρὴ κακίλιν φεύγοντα, καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον

Ῥίπτειν, ἢ πετρῶν, Κύρνε δ' ἠλιβάτων.

Modò è diverſo Platonem fugillat, qui dixerit, ὅτι τῷ μηδὲ μαθεῖν, μηδ' ὅτιοῦν ὠφέλιμον ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν. ſtatuitque ipſe, ὅτι καὶ τοῖς φαύλοις θεοφιλὲς μᾶλλον ἐν τῷ ζῆν· & *de natura lib.* 3. ὅτι λυσιτελεῖ ζῆν ἄφεσνα, ἢ μὴ βιῶν, κἂν μυρίστε μέλλῃ φερνήσειν. At contrà Marcus & iſtic, & alibi. vide *l.* 10. § 8.

Οὔπω σε καὶ ἡ πεῖρα ποιεῖ φεύγειν ἐκ τοῦ λειμῶνος] Diodor. Sicul. *hiſt. lib.* 12. ἡ κακία καὶ ἡ φαυλότης, καθάπερ λοιμικὴ νόσος, ὅταν ἅπτηται τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, καὶ νοσοποιῇ τὰς ψυχὰς τῶν ἀστῶν Joan. Chryſoſt. *in Joan. orat.* 57. Δεινὸν γὰρ, δεινὸν· ἡ τῶν πενήτων σωφθεισα. ὀχ ὅπω ταχέως λοιμὸς ἅπτεται, καὶ ψώρα διαφθείρει, ὡς ἡ τῶν πενήτων κακία ἀνδρῶν· φθείρασα γὰρ ἤδη χεῖρον ὁμιλίαν κακαί quod & Apoſtol. *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 15. *v.* 33. adducit ex Menandri *Thaide*, utì Schol. Græc. adnotavit. Itaque quod Gregor. Naz. in opulentis, quod pauperes, vitio vertit, de omnibus in univerſum, quoad peſte correptos, reſpectu corporis, de pietatis, virtutiſque ſtudioſis, quoad improbitatem, impuritatem, impietatem, palàm præferentes, animi reſpectu, non incommodè uſurpatur; & quoad illos quidem nullâ mutatione factâ. τῶν πνευτήρων σωμάτων ἀσφάλειαν, τῷ τούτων ζυζῶ νομίζομεν ὅτι καὶ τὴν αὐτὴν ἀπώμβω αὖ σ, μικρὰ λυγεραίνοντες· quoad iſtos, voculâ unâ immutatâ, & ψυχῶν vocabulo pro σωμάτων ſubſtituto. Atque in eam mentem Senec. *de tranq. c.* 7. *Serpunt vitia & in proximum quemque tranſiliunt. Itaque ut in peſtilentia cavendum eſt, ne corruptis jam corporibus, & morbo flagrantibus aſſideamus, quia pericula trahemus, afflatuque ipſo laborabimus: ità in amicorum ingentis ingeniis, dabimus operam, ut quàm minimè inquinatos aſpiremus.* Adjicere lubet Marci ipſius verba ferè noviſſima ad amicos, moribundum deflentes; *Quid me fletis, & non magis de peſtilentia & communi morte cogitatis?* quod *res humanas ridendo protuliſſe* eum dicit Capitolinus, cùm *deplorando* potiùs dicere debuerit: quod & Joſ. Scaliger obſervavit.

Λειμὸς γὰρ] Philo *de providen.* apud Euſeb. *præpar. lib.* 8. *c. ult.* καταμένειος ὁ λειμὼν μᾶλλον, ἢ ὀχ ἥττον, φθορεῖον ὄντος ἢ κακίας.

Διὸ φθορᾷ δοὺς ἑαυτὸν] Ità Paulus *ad Tim. epiſt.* 1, *c* 6. *v.* 5. διεφθαρμένων τὸν νοῦν. & Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 4. ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. Sed & ψυχῆς διαφθορὰν, ἀθλίαν dixit Plato apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 12. Τῷ γὰρ δικαίῳ καὶ αὐξεται καὶ πάσχειται· τῷ δ' ἀδίκῳ μεθ' ἡδονῆς καὶ ἀπόλυτος. Epictet. *l.* 4. *c.* 1.

§ 3. Μὴ καταφρονεῖ θανάτου] Mortem contemni vetat. Unde & Scaliger Capitolinum notat, quòd Marcum illa quæ ſuperiùs retulimus *mortem contemnentem* dixiſſe aſſerit. Verum quid dicemus ergò creberrimis illis philoſophorum, cùm exterorum, tum & noſtrorum, diſſertationibus, quibus ad *mortis contemptum* mortales cohortantur, animántque? Reſponſio proclivis ſatìs videtur; *contemnendam* eſſe *mortem*, quaſi bonis ſaltem quicquam obeſſe poſſit; *Non contemnendam*, quatenus eſt naturæ munus, quod Marcus iſtic, vel quà divinæ diſpoſitionis, & diſpenſationis effectus.

Ἐναρίσει ἑαυτῷ] Vide *l.* 2. § 3. & *infr.* § 6.

Ἐνδεχόμενος, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει] Vide *lib.* 2. § 17. & *l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 2.

Λελογισμένον] Hominem *conſideratum.* quomodo Cicero *pro Cæcin. Illud conſiderati hominis eſſe putavit, quæ de re jure decertare oportebat, armis non contendere.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. ταύτῃ διηλλοχέναι φαίνεται ὁ σοφὸς τῷ φαύλῳ· ὅτι ὁ μὲν πάντα τὸν λογισμὸν ἔχει παρεσκευασμένα καὶ κρατοῦντα καὶ ἡνιοχοῦντα τὰ ἄλογα· ὁ δὲ πολλὰ θεωρεῖται παρεὶς τὸν λογισμὸν, καὶ σὺν τούτῳ θεατὴν ἑαυτὸν· διὸ καὶ ὁ μὲν ἐλόγιστος λέγεται, ὁ δὲ λελογισμένος. qui locus parùm integer videtur; ità forſan reſtituendus ὁ δὲ π. θεατ]ὴν π. τὸν λογισμὸν καὶ σ. τ. θεατ]ὴν ἃ π. *multa facit ratione neglectâ, & cum iſta* (parte ſcil. irrationali) *facit quæ facit.*

Μὴ ὀλοχερᾶς, μηδὲ ὠσικῶς, μηδὲ ὑποφανῶς θεὸς τὸν θάνατον ἔχειν] Vide *lib.* 3. § 7. Senec. *epiſt.* 30. *Vides quoſdam optantes mortem, quidem magis quàm rogari ſolet vita. Neſcio utros exiſtimem majorem nobis animum dare, qui depoſcunt mortem, an qui hilares eam, quietique opperiuntur: quoniam illud ex rabie interdum ac repentina indignatione fit; hæc ex judicio certo tranquillitas eſt. Venit aliquis ad mortem iratus morti: venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuerat. Multos ſpectavi abrumpentes vitam; ſed plus moræ apud me habent, qui ad mortem veniunt ſine odio vitæ, & admittunt illam, non arrabunt.* Idem *epiſt.* 24. *Objurgat Epicurus non minùs eos qui mortem concupiſcant, quàm eos qui timent; & ait; Ridiculum eſt, currere ad mortem tædio vitæ, cùm, genere vitæ, ut currendum eſſet ad mortem, effeceris. Item alio loco dixit: Quid tam ridiculum, quàm appetere mortem, cùm vitam tibi inquietam feceris, metu mortis? His adjicias & illud ejuſdem notæ licet; Tantam hominum imprudentiam eſſe, imo dementiam, ut quidam timore mortis ad mortem cogantur.* Ità Arceſilaus apud Plutarch. *ad Apollon.* Πολλοὶ δι' ἀδειαν, καὶ τὸν θάνατον διαβαλὼν, ἀπεθάνησαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Atque ut Diogenes; Οἱ μὲν ἐν νηὶ χειμαζόμενοι, ἐκ θεμελίων καταδῦναι τὴν ναῦν, θεμένου ἑαυτοῦ ἐπισφαξαν. Lucret. *l.* 3.

Et

Et ſæpe uſque adeò mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, luciſque videndæ,
Ut ſibi conſciſcant mœrenti pectore letum.

Atqui, ut Martial. *l.* 2. *epig.* 80.

Hoc, rogo, non furor eſt, ne moriare, mori?

vel etiam metu mortis mortem precari? ut Plin. *l.* 6. *epiſt.* 20. Senec. *epiſt.* 70. *Stultitia eſt, timore mortis, mori. venit qui occidat. expecta. quid occupas? quare ſuſcipis alienæ crudelitatis procurationem? Utrum invides carnifici tuo, an parcis?* Scribonia Drusi Libonis amita, *conſilium habenti, utrum conſciſceret ſibi mortem, an expectaret, Quid te, inquit, delectat alienum negotium agere?* Sed pergit idem *ep.* 24. *Confirmes animum vel ad mortis vel ad vitæ patientiam. In utrumque monendi ac firmandi ſumus, & nè nimis amemus vitam, & nè nimis oderimus. Etiam cum ratio ſuadet finire, non temerè nec cum procurſu capiendus eſt impetus. Vir fortis ac ſapiens non fugere debet è vita, ſed exire.* (quanquam de Catone quid *ibidem* dicat, vide *ad l.* 2. § 17.) *& ante omnia ille quoque vitetur affectus, libido moriendi. Eſt enim ut ad alia, ſic etiam ad moriendum inconſulta animi inclinatio: quæ ſæpe generoſos atque acerrimæ indolis viros corripit, ſæpe ignavos jacenteſque: illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Vide ampliùs *ad l.* 6. § 46. Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 22. de T. Ariſtone agens. *Nam impetu quodam & inſtinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, utque ſuaſerit ratio, vitæ mortiſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi.* Elegantiſſimè autor libri *de duplici martyrio*, quod Cypriani nomen præfert, ſive Eraſmus is, ſive alius quis fuerit: *Plurimùm intereſt inter barbaricam inmanitatem & Martyrum modeſtiſſimam conſtantiam, in ſe imbecillem, in Chriſto fortem. Sunt qui certis artibus corpus ſtupefaciunt, nè ſentiant cruciatus: Sunt & affectus impotentes, qui ſenſum adimunt animo, ità ut vel mortem impavidi perferant. Sed placidum illud ac manſuetum; illud humiliter ſublime, & ſublimiter humile, non videmus niſi in Chriſti martyribus.*

Μὴ ὁλοχερῶς] Xyl. iſtic à Marci tum mente, tum & verbis, longiſſimè receſſit: Acceſſit propiùs Mer. ſed ὁλοχερῶς iſtud prorſus omiſit; de vocabuli ſenſu incertus forſitan. Mihi hoc loco ἀντὶ τοῦ σφοδρῶς, *temerè*, poſitum videtur. de quo vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδ' ὡσικῶς] Suid. ὡσικῶς, τὸ μὴ βίᾳ καὶ ὠθισμῷ. μηδ' ὡσικῶς καὶ μὴ βίας σφοδρὸς θάνατον ἔχειν. Hunc Marci locum dubio procul adduxit, verùm id καὶ μὴ βίας, à Lexicographo, opinor eſſe, non ab autore. Suidam ex parte ſecutus Mer. *violentè* vertit. Ego, impetuosè, malim: quando cum impetu quis ad aliquid impellitur. Ità nec temerè vult hominem in mortem proſilire, priuſquam apud ſe ſeriò ac ſedulò perpenderit, juſta necne ſuppetat vitam exponendi aut excludendi occaſio, de quo vide *ad l.* 3. § 1. nec etiam ubi juſta cauſſa id faciendi ſuberit, cum impetu quodam ad mortem obeundam ferri. Tractum ab eis, qui eum ad rem aliquam quam avidè expetunt, potiundam confertim ruunt, alii alios protrudere, & propeliere ſolent: hoc eſt quod Suidas, μὴ ὠθισμῷ ferri, cùm, uti illi Adonia ſpectarum in aulam regiam confluentes.

Ὦ πόνδ' ὡς ὄχλος

Theocrit. *idyl.* 15. ſive ut Philoſophiæ nomen amentiri, auri accipiendi ſpe impulſi, εἰς ἀκέραλον ὠθίζονται. in Luciani *piſcatore*. vel etiam ut cives Athenienſes in Pnycem

καταῤῥέουσι πρώτης ξύλης,
Ἀλλήλους ὠθοῦντα καὶ πατοῦντες ἐκ τάφρου,

atque Εἰς τὴν ἐκκλησίαν πᾶς ἀνὴρ ὠθίζεται. Ariſtoph. *Acharnan.* ὡσικῶς itaque τὸν θάνατον ἔχειν, qui ſpiritum, non placidè emittunt, ſed *cum impetu ejiciunt*, ut de Catone ipſo Seneca, *ep.* 25. vide *ad l.* 2. § 17. Poteſt & à belluis feriſque tractum videri, quæ in ferrum, quo impetuntur, ſponte ipſæ ac cum impetu obviam feruntur. Ὥσπερ οἱ καλοὶ, οἱ ἐπὶς τὴν πληγὴν ἐμβοσκ ὠθιζόμενοι. Marci mentem expreſſit oprimè Gregor. Nazian. *in Julian. orat.* 2. Ἔτι Πέρσας φρατρίαν, θεσμοὺς ἀλογίᾳ μᾶλλον ἢ ῥώμης ἀσφαλείᾳ πεδήσας· ᾗ δὴ ἐκεῖνο σωτηρίαν δωρησεῖς ὁ σοφώτατος, ὅτι θαρσοῦς μὲν θεάτρου, κἂν εἴ τις ὀνόματι πρησβεύοι, πεῖσον ἀλλήλων τῇ δωμέμει κεχωρίσθαι, ἀνδρείᾳ τε τὴν φρονῶ καὶ ἀναιδείᾳ. Τὸ μὲν γὰρ ἐν πόλεμοις θαρρεῖν, ἀνδρείας ὄφειλε, ὡς τὸ ὑφίεσθαι, δειλίας· ὃ δὲ πολέμου ὁ κίνδυνος, ὁμοίως χωρεῖν καὶ ὠθίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ κατέχεσθαι, θεάτρου· ὥσπερ τὸ ὑποχωρεῖν, ἀσφαλείας. quod & ferinum potiùs quàm humanum idem cenſet, καθάπερ συῶν τοὺς θρασυτέρους ἐπὶς τὸ ξίφος ὠθίζεσθαι. Vide *l.* 11. § 3. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 3. *Hic barbaris fortè ruentibus in bella exitus eſt. aguntur, quà dolor traxit, incompoſiti, interriti, incauti, pericula appetentes ſua: gaudent feriri, & inſtare ferro, & tela corpore urgere, & per ſuum vulnus exire.*

Μηδὲ χαρηφάτνως] hoc eſt, quod Senec. *ep.* 70. *Quid eſt ſultius quàm faſtidioſe mori?* Aliud eſt enim quod Tertullianus *ad nation. l.* 1. *c.* 19. *faſtidium mortis, eſt ſpes reſurrectionis.* Siquidem huic *faſtidium mortis*, non nauſeatio ad mortem, ſed mortis cum faſtu quodam, ſed pio illo, deſpectus. Vide *l.* 3. § 7.

Πεειμένειν] Vide *ad l.* 5. § 10.

Πότε ἔμβρυον ἐν τῇ γαστρὸς] Senec. *epiſt.* 102. *Quemadmodum novem menſibus nos tenet maternus uterus, & præparat non ſibi, ſed illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: Sic per hoc ſpatium, quod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partum: alia origo nos expectat, alius rerum ſtatus.* vide ulteriùs *ad l.* 4. § 21.

Τῷ ἐλύτρῳ τέτῳ ἐμπεσόντι] ἔλυτρα dicuntur *folliculi* illi, quibus ſemina continentur & involvuntur nonnulla, nec omnia tamen: ſunt enim & γυμνόσπερμα. Theophraſt. *hiſt. l.* 1. *c.* 18. & Plin. *l.* 19. *c.* 7. quod Baſil. hexaem. *orat.* 5. Τινὰ μὲν γυμνὰ, τινὰ δ' ἐν ἐλύτροις κατακαλυμμένα. Plinio *tunicalæ*, Varroni *l.* 1. *c.* 3. *vaginæ*, dicuntur. Heſych. ἔλυτρον, Ἅρμα, θήκη, λέπυρον. εἰλητὸν, κάλυμμα, σκέπασμα. de ſeminibus uſurpat etiam Dioſcorides, *l.* 2. *c.* 111. & *l.* 4. *c.* 167. his autem deciſcentibus ſemina jam matura prorſus, ipſa ſponte ſuâ decidunt. Unde illud Plinii *l.* 18. *c.* 30. *Oraculum verò, biduo celeriùs meſſem potiùs facere, quàm biduo ſeriùs.* Et de leguminibus Theophraſt. *l.* 8. *c.* 10. Θερίζεται δ' ἐυχυλότερα τὰ μέσα πρὸ, ἢ τὸ μᾶλλον καὶ ῥᾷον συλλέξαι τὰ χὴ γὰρ καταῤῥεῖ. Ἐλύτρῳ, ſive *integumento*, & *involucro* iſtiuſmodi corpus humanum confert Marcus noſter, quòd eô anima quaſi involvatur. tempúſque nos præſtolari monet, quo tanquam ſemen maturum jam, ea folliculo iſti excidat. Eodémque in eundem ſenſum vocabulo uſus eſt Admetus poëta quidam ignobilis, in verſiculo iſto, quem cippo ſuo inſcribendum deſtinaverat;

Γαῖα λάβ' Ἀδμήτου ἔλυτρον. ζῶν δ' εἰς Ἅιδου αὐτός.

Refert Lucianus in *vita Demonactis*. Arnobius pariter corpus, nunc *folliculum*, nunc *pelliculam* nuncupat. *lib.* 2. extremo. *nec in caruncula hujus folliculo conſtitutis, opis aliquid ſponſum eſt.* & mox: *Non vitam eripitis nobis, ſed pelliculis revelatis & cutibus nos.* Itaque quod vir ſpiritûs ingentis Baſilius Valenti mortem minitanti referente Sozom. *hiſtor. eccleſ. l.* 6. *c.* 16. Μείζους δώσειν γέλειν, ὡς (ὃς leg.) ἐν τάχει τῷ δεσμῷ τῷ σώματος ἀπαλλάξειν. id Gildas noſter in *epiſt. ſuorum increpatoria* ſic reddidit; *qui maturius Baſilium de nodo foliis hujus ſolveret.* Quin & Tertullian. in *apolog. c.* 50. *Anaxarchi follem* dixit, quod Græci, θύλακον alii, alii ἀσκόν. vide *ad l.* 3. § 5, 7. & *l.* 8. § 37. & *l.* 10. § 36. Quanquam & corpus animæ ἔλυτρον dici poteſt, quatenus *thecæ* ſive *vaginæ* generaliùs ſumptæ ſignificationem habet. vide Plutarchum *ſympoſ. l.* 4. *c.* 2. *infr. ad* § 9. εὑρέθη. ſiquidem in lingua Aramæa corpus etiam גְּרְנָה dicitur Daniel *c.* 7. *v.* 15. quæ vox *vaginam* ſignificat; *annal. ſacr. l.* 1. *c.* 21. *v.* 27. atque ità Tertull. *de reſurr. c.* 9. corpus humanum, *afflatûs divini vaginam* nuncupat. Plinius *l.* 7. *c.* 52. de Hermotimo Clazomenio: *cremato corpore inimici remeanti animæ quaſi vaginam ademerunt.* Verúmque hic quod Theodoret. *therapeut: l.* 9. ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἀχρήστων πραγμάτων ἐλύτροις ἐυτελέσι καλύπτεται. Nec aliter ferè Senec. *epiſt.* 92. *Quis unquam veſtimenta æſtimavit arculâ? Nec bonum, nec malum vagina gladium facit, de corpore idem exiſtima. me dicere.* Prout autem corpus ἔλυτρον Marcus, ità κέλυφος Epictetus dixit: *l.* 1. *c.* 20. τὸ καλὸν ἀγαθὸν, ἢ οὐκὸς, ναί· ἐν τῷ κελύφει τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, εἰκός; & *c.* 23. de Epicuro, ἐν τῷ κελύφει θεὸς τὸ ἀγαθὸν ἡμῖν. Ità ridet Anacharſis Æſopum in Plutarchi *ſympoſio.* ὡς καλὸν ἡγησάμενον τὸ κέλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῶον. quanquam potuit & Marcus reſpexiſſe ἔλυτρα, ſive *χρεία*, *involucra* illa, & *impedimenta*, utì Tertullianus appellat, *de carn. Chriſt. c.* 4. quibus infans, & dum in utero conſiſtit, involvitur, & quibus exutus atque evolutus excidit quodammodo, cùm in lucem hanc prodit. *Sapientiæ Solomonis* Autor, de ſe matris utero edito. *c.* 7. *v.* 1. ἐγὼ οὖς πᾶσι γλῶ κατέπεσον.

Εἰ ὃ ἐγὼ ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψικάρδιον θέλεις] Citat iſta bis Suidas, in παράπηγμα, & in ἀψικάρδιον, & auctiora quàm codices noſtri exhibent, utrobique; illìc adjectis his, ὡς τὸν θάνατον εἶπε. iſtìc hiſce, ἐρώτηται ἂν τάχως τῆς καρδίας ἀπτόμενον. quæ tamen poſtrema forſan Suidæ ipſius fuerint, τὸ ἀψικάρδιον exponentis. Idem παράπηγμα interpretatur κανόνα *canonem, regulam*, additque eſſe & ἕδος τι ὀρθῆς ἀστρονομικῆς. quo modo uſurpavit Vitruvius. *l.* 9. *c.* 7. de quo videri poterit Turneb. *adverſ. l.* 11. *c.* 3. hoc loco, *documentum* Xyl. reddidit. *remedium* Caſaub. atque ità Marcus ipſe *l.* 4. § 44. βοήθημα. quanquam vim vocabuli ſi reſpicias, *machinamentum* potiùs, ſive *adminiculum*, dixeris. nam quod priore Suidæ loco παράπηγμα legitur; & Portus *dementiæ facinus* vertit, παράφαμα eſt γραφικὸν ex poſteriore corrigendum. ἰδιωτικὸν quod dicit vide *ad l.* 4. § 44.

Οὐκέτ' ἔσῃ ἡ ἐμπνευσθεὶς] deeſt ſubſtantivum. ἡ ψυχὴ forſan. Nam quòd Annot. Lugd. articulum ἡ delet, ut ad ἀπήσασις participium referatur, minùs placet.

Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμοδογματόντων] Menander *Philadelph.* Stobæo referente *tom.* 2. *tit.* 122.

Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν ἐστι μεθ' ὧν κείνει τις ἂν,
Τοῦτ' ἔστι τὸ ζῆν· ἡδὺ δ' ἀποθνήσκειν, ὅτῳ
Ζῆν μὴ παρέσθ', ὡς βέλτιστα---

Quàm dulce vita eſt, ſi quibuſcum diſcupis
Tranſigere ætatem detur: at dulce eſt mori,
Cui vivere non eſt ex animi ſententia.

Et Apollodor. *Adelph.*

Ἀνεπαγωνίως ζῆν ἡδύ· μακάριος βίος
Καὶ πλοῦς, ἂν ἢ μετ' ἐτέρων ἀνεπαγωνίων.
Ἐν θνητοῖς γὰρ κεῖται πάντα δεῖ
Εἶναι πλοῦν· ὦ τάλαν πόρευε.

Vita otioſa plena beatitudinis,
Si cùm otioſis aliis vitam tranſigas.
Cum ſimilis ferìſque agentem ſimilem
Fieri neceſſe eſt. ô vitam ærumnabilem. Grot.

vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 36. & *l.* 10. § 36.

Τὰ τοιαῦτα δόγματα] forſan. τὰ αὐτὰ δόγματα, *eadem dogmata colentes, eadem ſentientes.* quod ſuprà ὁμοδόγμα-

δογματίσαντας dixit. atque ità interpres uterque accepit.

Μή πω ἐγὼ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ] Nè dum inter tot ingeniorum atque inſtitutorum diſſidia verſor, ipſe proprii, meiq; etiam ipſius quodammodo oblitus, ab eodem deficiam & deſciſcam tandem. Vide *ad l.* 6. § 29. Eſt autem proverbialis formula iſta, de iis qui à nativa indole degenerant. quâ & Seneca uſus eſt *de clem. l.* 1. *c.* 1. *Nec enim periculum eſt, nè te ſubita tui capiat oblivio.* Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 12. *Gratulor Baiis noſtris: ſiquidem, ut ſcribis, ſalubres repentè factæ ſunt: Niſi fortè te amant, & tibi aſſentantur; & tam diu, dum tu ades, ſunt oblitæ ſui.* Menander *gubernatoribus*, à Priſciano *l.* 28. laudatus.

Ἐπιλάθετ αὐτὸν, ὅστις ἐστίν.
Oblitus eſt ſe ipſe qui ſiet.

De viro probo pióque, ſive Enocho, ut pluribus placet, Autor *Sapientiæ Salomonis c.* 4. *v.* 10. Ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη· ἡρπάγη, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά, καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. Alluſerit fortean hîc Marcus ad hiſtoriam Meſſalæ Corvini oratoris, quem *nominis etiam ſui oblitum* ferunt. Plin. *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 24.

§ 4. Ἑαυτῷ ἁμαρτάνει] Ità Auguſtinus *poſt collat. cum Donat. c.* 6. de verbis Apoſtoli *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 29. agens. *Judicium manducat & bibit ſibi ipſi, non alteri.* vide *l.* 5. § 25, 35.

Ἑαυτὸν κακοῖ] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 8. § 55. Epictet. *l.* 4. *c.* 5. Μεγάλη βλάβη τοῦ ἀδικοῦντος, αὐτὸ τὸ ἀδικεῖν. Dio Pruſ. *orat.* 74. ὑπὸ κακίας ἕκαστος αὑτὸς αὑτῷ βλαβερός. & *orat.* 75. Τὸν νόμον οὐδὲ εἷς δίδωσιν ἀδικοῦντα. πολὺ γὰρ παραχαινόντων τὸν νόμον ἕκαστος, οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτὸν βλάπτει. Clem. Alexand. *paed. l.* 2. *c.* 10. Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, καὶ ἀδικεῖ, οὐχ ὅτως τὸν πέλας βλάπτει, ὡς ἑαυτὸν· ὅτι πάντως ἑαυτὸν χείρονα ἀπεφάνει· ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, παρ' ὅσον ἁμαρτάνει, χείρων καὶ αὐτὸς αὑτοῦ· vide de noviſſimo hoc Epicteti *diſſertationem* inſignem apud Arrianum, *l.* 2. *c.* 18. Feſtivè Simocat. *epiſt.* 40. Ἀδικεῖται μὲν ὑφ' ἑτέρων ἀδικοῦσι δ' ἑαυτοὺς ἕκαστος ἑαυτὸν ἀδικῶν· ἀρετῆς γὰρ καὶ κακίας ἐσμὲν αὐτεξούσιοι· οὐκοῦν ἀδικοῦμεν, ὅταν ἀδικώμεθα εἰ ἀνθρωπεῖ καὶ τὸν Ὁμηρικὸν πεδαύσαμεν Κύκλωπα· ἀδίκει γὰρ βλάπτειν, ἀδικούμενος ἔφασκε· καὶ ἦν τοῦ πταίσαι ἀπόφασις, ἡ τῆς ἀληθείας κατάφασις. Chryſippus in *demonſtrat. de juſtit.* ἀδικεῖσθαί φησιν ὑφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ αὐτὸν ἀδικῶν, ὅταν ἄλλον ἀδικεῖ, ἡγούμενον ἑαυτῷ τὸ πλησίον αἰσχρὸν, βλάπτοντα παρ' ἀξίαν ἑαυτόν· qui tamen idem in hoc repugnans ſibi, in libris *adverſus Platonem* ſcriptis, ἀτόπως φησὶ λέγειν τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν· ἕτερον γὰρ πρὸς ἕτερον, ἢ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀδικίαν· Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 12. vide Ariſtot. *ethic. lib.* 5. *c.* 1.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι] Robert. Capito Lincoln. Epiſcop. *Pontificum Romanorum malleus* nuncupatus, *epiſt.* 48. *Æque iniquitas eſt non punire nocentes, ac punire innocentes.* Et Bern. *ad Eugen. de conſider. lib.* 2. *Non eris innocens, ſi aut punias eum, cui parcendum eſſet, aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Georg. Godvin. *in epitaph. D. Jacob. Maxitii*,

Nec faciendo nocent, nec patiendo fui.

In mente forſan habuit illud Publ. Syri;

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Quem & Auſon. imitatus in *ſap. laud.* ſub Cleobuli perſona dixit; *Parcit quiſque bonus, perdere vult malos.* Cato apud Saluſt. in *Catilin. Dum paucis ſceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt.* Et hiſce omnibus prior longè Pythagoras, referente *tom.* 2. *tit.* 46. Stobæo: Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βλάπτουσι ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Agapet. *parænet.* § 28. Ἴσον τῷ πωμιλεῖν, τὸ μὴ κωλύειν τοὺς πωμιλοῦντας λοιδορεῖσθαι. καὶ γάρ τις πολιτείαν μὴ ἐνδέσιμος, ἀ ἔχεται ἧς βιώτων ἀδέσμος, σωφρονεῖ τὴν κακῶν παρὰ δίκην κρίνεται. Hoc eſt quod Cato Cenſor, referente Plut. in *apoph.* τὸν δυναμένους κωλύειν τοὺς κακῶς πίνοντας, ἐὰν μὴ κωλύωσι, καταγελᾶν. id eſt, ut Senec. *Troad.* 2. 2.

Qui non vetat peccare, cùm poſſit, jubet.

Vel ut τὸ κωλύειν illud diſertius exprimatur,

Peccare qui non prohibet, cùm poſſit, jubet.

Narrat Plut. in Lycurgo, Archelaum Spartanum cuidam regni ſibi conſortem Charilaum tanquam virum apprimè bonum probúmq; collaudanti, regeſſiſſe; Πῶς δ' [οὐκ] ἂν εἴη Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς, ὃς οὐδὲ πονηροῖς χαλεπὸς ὤν. *Qui verò poteſt eſſe vir bonus Charilaus, qui ne malis quidem durus & aſper eſt?* Expungendam enim eſſe negativam priorem, quòd Eraſmus in *apophth.* moner, aut ὢν loco ſaltem ἂν (quod non diſconvenit) ſubſtituendum, clarè docet non uno loco Plutarchus ipſe. qui in *apophth.* ubi Archidamidæ dictum hoc tribuitur, & Charilas alter dicitur, eo nomine prædicatus, ὡς πρὸς ἅπαντας ὁμοίως πρᾶος, ſic extulit; Καὶ πῶς τις δικαίως ἂν ἐπαινοῖτο, εἰ μὴ πρὸς τοὺς ποιηροὺς πρᾶος εἴη; Idémq; in *lib. de amic. & adulat.* de Charillo Laconem dixiſſe; Πῶς χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός; Eodémque prorſus modo in *frag. de invid. & odio*, niſi quòd pro Lacone τὸν σωφρονιστὴν, pro πικρὸς, ut ſuprà, χαλεπὸς poſuit. Quod autem πρὸς τὸ ἀδικεῖν Marcus, idem πρὸς τὸ ἀσεβεῖν, Andocides *de myſter.* Νομίσατε πάντων ἀσέβημα οὐδὲν ἔλαττον εἶναι, τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας ἀσεβεῖν κατεγνῶναι, ἢ τοὺς ἐπορκοῦντας μὴ τιμωρεῖσθαι. Doctores Hebræi התמלת על הרשעים היא אכזריות. *Improbis parcere crudelitas eſt.*

§ 6. Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα] vide *l.* 6. § 2, 32. & *l.* 8. § 7, 26, 32, 36. Huc concluſio illa apud Lucianum *diſſertationis M. nippi cum Chirone* de vitæ tædio. τί γὰρ ἂν πάθοι τις; Ὅσῳ εἶμαι, καὶ φασι, συνετὸν ὄντα, ἀρίσκειν ἢ ἀγαπᾶν τὴν παροῦσαν, ἢ μηδὲν αὐτῇ ἀφόρητον οἴεσθαι. Sed & Epicteti illud *l.* 4. *c.* 5. τέτων μεμνημένος, χαίρε τῇ παρούσῃ, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὧν χορεύεις ὄτι. de ſe Æſchines. *ep.* 5. ἀγαπῶ τὰ παρόντα.

Εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ παρὸ τὸ ἐν τῇ αἰτίᾳ συμβαῖνον] leg. vel πρὸς πᾶν τὸ παρὸν, vel τὸ παρὸ ἕν, expunctis particulis illis τὸ ἐν. illud prætulerim. Xyl. & Caſ. quid legi voluerint, incertum eſt. Verba ipſa certè neuter expreſſit. expreſſit Lugd. vertendo; *ut boni conſulat omnia quæ accidunt, præter id quod eſt à cauſa profectum.* quæ verba quid ſibi velint, ipſe viderit: Ego nullus aſſequor. ἐστὶν γὰρ ἀναπίως πέφυκε γλιχεσθαι ut Plut. *de Iſid. & Oſir.* καὶ τὸ ἀναίσθητον ὅλως ἀνύπαρκτον. Idem *de Stoic. contradict. c.* 20.

§ 7. Ἐξαμῆσαι φαντασίαν] vide *l.* 7. § 29. Iſta ſuperioribus attexit Xyl. pro privo monito habet M. Caſaub. & hoc, opinor, potius fuerit.

§ 8. Μία ψυχὴ] Vide *ad lib.* 4. § 4, 29, 46.

Ἐνὶ φωτὶ ὁρῶμεν] Vide *lib.* 12. § 30. Τὸν ἥλιον ὁρᾷ πάντων τὸν αὐτόν. Tatian. *adv. Græc.*

Ἕνα ἀέρα ἀναπίομεν] Vide *lib.* 8. § 54. Gregor. Naz. *orat.* 16. de opulentis pauperes averſantibus; ὅπερ καὶ τὸν αὐτὸν ἀπῶσιν ἀέρα, μικρῷ δὲ χεροῖν ἐχόντες. Apud Philemonem, Comic. faſtuoſum aliquem neſcio quis ſic compellat,

Σὺ γάρ τίς ἐστιν; εἰπέ μοι, παῤῥησίᾳ.
Σὺ λέγεις ἐν ἀνθρώποισιν, ὃς ἀνθρώπους ὢν;
Τὸ δ' ὅλον θεὸς πατεῖς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἕτεροις συοῖλκεις, εἰπέ μοι, τοιῦτος ὤν;

; e. vertente, qui & affectis medelam adhibuit, Grotio.

Eſſare nobis liberè, quem te putas?
Loquerisne hominibus ipſe non homo, ſed tenens
Orbem ſub pedibus? an communi veſceris
Aurâ nobiſcum, qui te tam magni facis?

quæ cur Stob. *c.* 6. ſub Ἀκολασίας *titulo* collocârit, non video. De ſe Solomon rex in *Sapient. c.* 7. *v.* 3. Καὶ ἐγὼ ἐλύθην & ἔπεσα τὸν κοινὸν ἀέρα. Menander apud Plutarch. *ad Apollon.*

——ὅτι πᾶς αὐτὸς νόμος
Ἐφ' ἑκάστῃ ἡμῖν, ἔπεσας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινόν.—— —— *lege tu*
Communem eâdem nobiſcum aërem trahis.

§ 9. Πρὸς τὸ ὁμοῦσθαι πεύσεται] Macrob. *Saturnal. lib.* 7. *c.* 5. *Singula autem ſimilitudinem ſui rapere teſtis eſt Empedocles, qui ait;*

Ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε· πικρὸν δ' ὅτι πικρὸς ὀρώρει·
Ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη· στερεὸν δ' ἐπεχάδετο στερεῷ.

Quæ ſunt ex Plutar. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 1. mutuata, ubi corruptiora habentur. quòd autem ibi pro στερεὸν μᾶλλον legitur, Leopard. μᾶλλον reſcribi poſſe opinatur, *emend. lib.* 8. *cap.* 10. quod eſt ignis epitheton apud Homerum. *Il.* φ'. *v.* 316. & *v.* 375. Et Heſiod. *aſpid. v.* 18. Cicer. *de amic. Nihil eſt appetentius ſimilium ſui, nihil rapacius, quàm natura.* Inſignem in hanc mentem Democriti ἀπορροὴν exhibet nobis Sextus *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. Πέμπεται πως, inquit, παρὰ τοῖς φυσικοῖς κυλίεται δόξα περὶ τῆς τὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις εἰδέναι γνωστικὰ· ὁ γοῦν Δημόκριτος ἐπί τε τῆς ἐμψύχου καὶ ἀψύχου ἴσχυσε τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμοφυῆ ζώοις συναγελάζεται, οἷς περιστερὰ περιστεραῖς, καὶ γέρανος γερανοῖς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καθάπερ ὁρᾶν πάρεστιν ἐπί τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων, καὶ ὅτι ἀεὶ πρὸς τοῖς κυματωγαῖς ψηφίδων. ὅτε μὲν γὰρ ἐπὶ τὸν τῆς κοσκίνης δίνον διακεκριμένως φασὶ φαῖνα τίνοντα, καὶ κεχωρισμένα μὲν κεχωρισμένων, καὶ πυρὸς μὲν πυρὸν· ὅτε δὲ ἐπὶ τὴν τῆς κύματος κίνησιν αἱ μὲν ὁλκάδες ψηφίδες εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ ὁλκάδι συνέρχονται, αἱ δὲ φερόμεναι ταῖς φορείαις, ὡς ἂν συναγωγὸν ἡ ἐχόμενα τῶν σωμάτων τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος. Quibus adjicias licet Hippocratis illud ex *lib. de natura pueri*: Εἰ θέλοις αὐλίσκον περιθεῖναι τῇ κύστει, καὶ διὰ τῆς αὐλίσκου ἐμβάλοις εἰς τὴν κύστιν γλῶτταν καὶ φάλμον καὶ μολίβδου κονιόμενα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ὀπίσω, φυσῶν διὰ τῆς αὐλίσκου, φανεῖται μὲν ὀνίνα ἀναμεμιγμένη τῷ ὕδατι. ἐπειδὰν δὲ, χεύσῃ φυσώμενα ἐκδύσεται, ὅτε μολίβδου μὲν τὸν μολίβδον, καὶ ἡ φάλμος ἐς τὴν φάλμον, καὶ ἡ γῆ ἐς τὴν γῆν· καὶ ἴσως τις αὐτὰ ἀναθήσει ἐόντα καὶ ῥοιβδήξας τὴν κύστιν σκέψηται, εὑρήσει αὐτῶν τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἑλκυσθέν. ὅτε δὲ καὶ ἡ γονὴ καὶ ὁ σπέρμος διαφθείρεται, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐπ' αὐτῷ τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον.

Τὸ γεῶδες πᾶν] Huic ex parte contradicere videtur Philoſophus *de cœlo l.* 4. *c.* 3. τὸ δ' εἰς τὸν αὐτὸν τόπον φέρεσθαι ἕκαστον, τοῖς τὸ αὐτὸ ἐνδὺς ὅτι φέρεσθαι· καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ὑπολάβοι, ἃ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι τὸ ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον· τοῦτο γὰρ ἀεὶ συμβαίνει πάντως· ἐὰν γὰρ μεταθῇ τὴν γῆν, ἢ νῦν ἡ σελήνη, διοίσεται τοῦ μοείων ἕκαστον πρὸς αὐτήν, ἀλλ' ὅτου ἂν καὶ νυῦ. Verùm conciliat ipſe verbis proximis. ἔστω στέγειν ἐν τῷ φέρεσθαι μόριον, καὶ τὸ πᾶν. *Eorum & terræ moles integra, & particula ejuſdem quælibet, ferunt.*

Τὸ ὑγρὸν πᾶν συῤῥεῖν] lego, ὅτι τὸν ῥῦν. inquit Annot. Lugd. ſed nihil mutandum. nam & συῤῥεῖ mox denuo habetur: quod & ipſe agnoſcit.

Τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον ἐυξάπτον] Virgil. *Æn. lib.* 1.

Suſceptique ignem foliis, atque arida circùm
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.

Gregor.

Gregor. Naz. in *apolog.* Δύσληπτον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει· ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγροτέρᾳ· ἕτοιμοι γὰρ οἱ τοῦ πλείονος κτήσεως ἐπιθυμηταὶ καὶ πρὸς ἁπανθρωπίαν ὀξεῖς, δίκαιοι, καὶ ἄνομον ἐξαπορῆσαι, καὶ δαπανωμένων διὰ ξενότητα. Et Syneſ. *de providentia* 1. Ὅσῳ δὲ πλείονος ἀνθρακιὰς ὑπὸ σφᾶς ἔλαβον· δεῖ τοῦτο γὰρ ἐξαπορουμένοις διὰ τὴν ἄλλην πρὸς τὸ πῦρ ὀπτικότητα. Contrà tamen de igne cœleſti Plut. *ſympoſ. l.* 4. *c.* 2. ξύλων αὖων ἀφαυσὶ δικαίως, τὰ δ' χλωρὰ καίει rationem ab ipſo petas, licet.

Σωφρονικὰ ἀγέλαι] Ariſtot. *hiſt. animal. lib.* 1. *c.* 1. Τῶν ζώων τὰ μὲν ὅλως ἀγελαῖα· τὰ δὲ μοναδικά· τὰ δ' ἐπαμφοτερίζοντα καὶ τὰ μὲν πολιτικά, τὰ δὲ ἀποδημητικά ἐστιν· ἀγελαῖα μὲν, οἷον ἐν τοῖς πτηνοῖς τὰ περὶ τὴν Κρήτην γίνεται, καὶ γέρανοι, καὶ κύκνοι· καὶ περὶ τὴν Θρᾴκην, πολλὰ γένη περὶ τὸν Ἴστρον· ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπαμφοτερίζει· πολιτικὰ δ' ἔστιν, ὧν ἓν τι καὶ κοινὸν γίνεται πάντων τὸ ἔργον. ὅσα δὲ πάντα ποιεῖ τὰ ἀγελαῖα· ἔστι δὲ τοιοῦτον ἄνθρωπος, μέλιττα, σφήξ, μύρμηξ, γέρανος. De apibus Plin. *lib.* 17. *c.* 5. *Illæ ad uſus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, conſilia privatim, ac duces gregatim.* Vide Plutarch. in *Lycurg.* de republ. Spartana *ad lib.* 1. § 16. κοινοκοπωσύνη.

Εὑρέθη] *Inventa, reperta ſunt*, id eſt, exiſtunt. & mox; εὑρίσκετο. *reperitur.* i. e. exiſtit. utì paulò pòſt, ἐστίν. formula Hebræis admodum familiaris, quibus in ſacra pagina נִמְצָא *inveniri*, pro *eſſe*; & in ſcriptis Doctorum נִמְצָא τὸ ὄν, *ens. Hiſtor. Eſter. c.* 1. *v.* 5. *qui inventi ſunt.* id eſt, qui fuerunt, *Suſan. Annal. lib.* 2. *cap.* 19. *v.* 3. *bona in te inveniuntur.* id eſt, ſunt. Heleniſtæ pariter qui dicuntur, Lucas *Evang. c.* 17. *v.* 18. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες. *Non inventi ſunt*, i. e. non extitêre, *qui reverterentur* & *Act. c.* 5. *v.* 39. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. *nè Deo adverſemini.* Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. *ut fidelis ſit. ad Philip. c.* 2. *v.* 7. Ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ubi γενόμενος & εὑρεθεὶς idem valent. *Ad Hebr. c.* 11. *v.* 5. ex Græcis interpretribus, de Henocho dicitur, Οὐχ εὑρίσκετο· quod Moſes *l.* 1. *c.* 5. *v.* 24. dixerat אֵינֶנּוּ *non erat.* Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. quod vates dixerat, Eſajæ *c.* 53. *v.* 9. *& in ore ejus dolus non extitit.* Eâdem formulâ uſus eſt & Joannes *Apoc. c.* 14. *v.* 5. qui & *c.* 16. *v.* 20. καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. *Montesque non extiterunt.* & *c.* 18. *v.* 21. de Babylone Myſtica, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. *Nec extabit amplius.* Ignat. *ad Roman.* exhibitus *ad l.* 4. § 16. Ἵνα μὴ κοιμηθεὶς βαρύς εὑρεθήτω μοι. *Nè cui poſt morſum moleſtus ſim.* & *ibid. ad l.* 10. § 3. exhibendus, ἵνα καθαρὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. *ut purus Dei panis fiam.* Plut. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 2. καὶ λυχνίων ἀργυρῶν ξυλίνοις ἐγκειμένοις (leg. ἐγκειμένων) ἐλύτροις, τὸν μὲν ἄργυρον σωίζεται τανύοντα, τὸ δὲ ξύλον ἀδίκτυον, καὶ ἀπαθὲς εὑρέθηναι· *intactum illeſumque extitiſſe.* Clemens. *ſtrom. lib.* 1. Ἀρκεῖ δὲ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. *Si unum duntaxat auditorem habuerit.* Denique elogium illud, quod Ezechiæ regi tribuitur, *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 18. *v.* 5. & Joſiæ *ib. c.* 23. *v.* 25. *Non fuit ſimilis illi in regibus qui præceſſerant.* Obſervat Nic. Liran. in *Hymnis Eccleſiaſticis*, ubi de ſanctis quibuſdam enunciatur, hâc formulâ exprimi, *Non eſt inventus ſimilis illi.* Quin & τὸ ἐξευρέθηναι eodem ſenſu uſurpavit Marcus *infr.* § 35. pro *extitiſſe.*

Καὶ οὐ ἔρωτες] Ex Stoicorum ſententia, qui brutis animantibus affectus veros negabant, *quaſi affectus* neſcio quos concedebant. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 3. *Muta animalia humanis affectibus carent; habent autem ſimiles illis quoſdam impulſus. Alioqui ſi amor in illis eſſet, & odium eſſet; ſi amicitia, & ſimultas; ſi diſſenſio & concordia; quorum aliqua in illis quoque extant veſtigia. Cæterùm humanorum pectorum propria bona malaque ſunt.* Ibid. *Dicendum eſt, feras irâ carere, & omnia præter hominem. nuſquam ea naſcitur, niſi ubi rationi locus eſt. impetus habent feræ, rabiem, feritatem, inceſſum; iram quidem non magis quam luxuriam. iracundi non magis ſciunt, quàm ignoſcere.* Eandem Stoicorum ferè omnium ſententiam fuiſſe monet & Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 3. *c.* 3. quam & operis ejuſdem *libro primo*, qui maxima ex parte jam intercidit, refutâſſe ſe dicit. Cæterùm, hoc non tam refellens, quàm ridens, Plutarchus in *collat. animal.* & ex Plut. Porphyrius *de abſtinent. l.* 3 Ex quo Plutarchi codices reficiendi & ſupplendi. Οἱ δὲ τὸν ἀπαθῆ τόπον ἀελπτέρας λέγοντες, μήτε ἡδονὰς, μήτε θυμοὺς, μήτε φοβερὰς, μήτε παρακλάσεις, μήτε μεμνῆσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐν μνημονεῖοις τὰ μέλιττα, καὶ ὥσπερ παρακλάδες τὰ χελιδόνια, καὶ ὥσπερ θυμοὺς τὰ λέοντα, καὶ ὥσπερ φοβερὰς τὰ ἔλαφοι· οὐκ οἶδα τί χρήσονται, τοῖς λέγουσι, μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὥσπερ βλέπειν, καὶ ὥσπερ ἀκούειν. μηδὲ φωνεῖν ἀλλ' ὥσπερ φωνεῖν μηδὲ ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων ἃ μᾶλλον ἐστὶ λεγόμενα καὶ παρὰ τοῦ ἀδάγειας.

Ἐν τῷ κρείττονι] *Apud præſtantiorem partem.* Xyl. quaſi diceretur, propenſionem ad ſocietatem apud animalia iſta in parte præſtantiore, h. e. anima, deprehendi. cùm hoc potiùs Marcus velit, in iſtis, utpote præſtantioribus, quia ſunt animata, propenſionem illam intenſiorem exiſtere. hoc eſt enim ὀπτικώτερον· quod ille omiſit.

Ἐπὶ

Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων πολιτῶν] Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 2. φαίνεται, ὅτι φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον. καὶ ὁ ἀπολις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἢ τις φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείττων. ἢ ὡς θρέμμα ὁ ἄνθρωπος ζῶον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐδὲν γὰρ, ὡς φαμὲν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων. quod suprà Marcus. Πᾶν τὸ μερικὸν ψυχῆς μέτοχον, ἢ καὶ μᾶλλον. Juvenal. inter alia huc ipertinentia, *sat.* 15.

Sensum à cœlesti demissum traximus arce;
Cuius egent prona, & terram spectantia: mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoq; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præstare juberet,
Diversos trahere in populum.——&c.

Cicer. *de amicit.* Quod si hoc apparet in bestiis, volucribus, natantibus, agrestibus, cicuribus, feris, ut requirant atq; appetant, ad quas se applicent ejusdem generis animantes, idque faciunt cum desiderio, & cum quadam similitudine amoris humani; quanto id magis in homine sit naturâ? quæ enim potest esse sine hac vita vitalis, ut ait Ennius? Quod Euripid. Orest.

——Τί χρὴ ζῆν ἐταιρείας ἄτερ;

ὅτι δὲ τῶν ἀνθρώπων οἴεται τὸ ζῆν ἀρδεῖσθαι τῇ κοινωνίᾳ. Porphyr. *de abstin. animal. l.* 3. liquidem, ut Senec. *ep.* 6. *Nullius boni sine socio jucunda possessio est.* & Cicer. *ibid. Societate sublatâ, omnis est è vita sublata jucunditas. aufert enim fructus voluptatum omnium solitudo. Nec sine societate ulli potest esse jucunditas.* Idem *pro Planc.* Proinde Aristot. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. Δυσὶ στάσιν ἡ ἐρημία. Ἀλλ' οὐδὲ φίλαν ἂν δοίης ἄν τινι ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἅπαντα. Idem *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Nec in cœlo etiam jucundè satis sine socio aliquo acturam se* dicere solebat Archytas Tarentinus, referente Cicerone. Porrò, *quemadmodum solitudo in odio est, sic in dulcedine appetitio societatis,* Senec. *ep.* 9. Augustin. *de bon. conjug. c.* 1. *Sociale quiddam est humana natura. Nihilque est homini amicum sine homine amico.* Idem *epist.* 121. *c.* 2. Vide *l.* 5. § 16.

Ἐπὶ πᾶσιν] vide *l.* 6. § 43. & *l.* 11. § 27.

Καὶ ἐκ διεσκεδασμένων τρόπων πως] etiam ex diversis modis. Xyl. quasi disjunctim legerit, ἐκ διεσκεδασμένων, quod Lugd. ἐκ διεσκεδασμένων conjunctim legit. Et hoc malim. ut πως vel redundet, ut in ἐκκλησίαν, ἐκκλητὸν: atque ità Marcus mox, ἐν διεσπασμένοις, quomodo & *l.* 7. § 13. vel intendat, ut in ἐκμανὴς ὀργὴ, ἐκπεπτωκυῖα ὀργὴ, quod Clemens usurpavit *Strom. l.* 2. atque ità Casaub. cepit, qui. *naturâ longè à se invicem distantia,* vertit. Ego simpliciter, *loco dissita,* sive *distantia,* dixerim. Hesych. Διέσπασται, διεχωρίσθη. Διέσπασε, διεχώρισεν. Διέσπασαν, διεχωρίσθησαν, ἐμακρύνθησαν πόρρω. Certè quæ noster istic ἐκδιεσκεδασται, eadem Sextus Empir. *adv. Phys. l.* 1. *c.* 2. nunc διεζευγται vocat, nunc ἐκκεχυσμένα. Unde τὸ ἐκχωρίζειν verbi exemplum sumere poterat Lexicographorum princeps ille. Ex quo *ad l.* 7. § 13. alisq; ibidem laudatis, lux loco illi luculentissima dabitur. Astra autem quæ hic διεζευγμένα eadem *l.* 6. § 43. διαφορὰ dicuntur. Verùm ibi fortitan affectionum effectuúmque differentiam; hic situs locique distantiam designatam volebat. Hoc certè utrobiq; voluit. *exercitum* illum, (prout nuncupat sacra pagina) *sive instructuram* cœlestem, licèt astris constet innumeris, eisdémq; loco dissitis, affectione disparatis, ad munus tamen suum obeundum pulcrè ac concorditer conspirare. ut in eis vere censeri possit, de quibus Senec. *epist.* 102. *Quædam ex distantibus constant, quorum adhuc membra separata sunt, tanquam exercitus, populus, senatus. Illi enim, per quos ista corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ adducti & singuli sunt.*

Μόνα τὰ νοερὰ νῦν ὀπλίσασθαι τῆς φορᾶς ἀλλαλα πρέπει] Lacrimarum non imbre sed fonte uberrimo & perennante, deplorari dignissima querimonia de naturæ humanæ pravitate insignissima, ab institutione primæva solitariè degenerantis. Homo, inquit, solus ex omnibus creaturis originis officiique oblitus est sui. Joan. Chrysost. *in Genes. orat.* 12. ubi docuisset creaturas cæteras creatori suo debitum obsequium jugiter præstare. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, inquit, τὸ ἥμερον ζῶον, τὸ λογικὸν, τὸ ὑπήκοες, τὰ ἐναντία τῇ οἰκείᾳ φύσει διαπράξεται, καὶ διὰ τῶν ῥᾳθυμίαν εἰς τὸν τῶν θηρίων ὠμότητα [ὁμοιότητα, f.] ἑαυτὸν ἐξάγει. Idem deplorat Basil. Cesar. *in Psal.* 49. *v.* 12. & *in Esai. c.* 2. *v.* 9. Verùm hoc ipso in genere, de quo Marcus ist. c, hominem plus feris ipsis naturæ legem transgredi, monet Juvenal. *sat.* 15.

Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum letale incude nefandâ
Produxisse parum est. &c.——

Objurgat Seneca *epist.* 95. *Non pudet homines mitissimum genus, gaudere sanguine alterno, bella gerere, grandique liberis tradere, cùm inter se etiam mutis ac feris pax sit?* & *epist.* 103. *Nunquam illis ad nocendum nisi necessitas injecit: aut fame, aut timore coguntur ad pugnam: Homini perdere hominem libet.*

Ἀλλ' ὅμως καὶ τοὺς φθάνοντας δεῖ καταλαμβάνειν] Hoc est quod Cicer. *de amicit.* Quemetiam si quis eâ asperitate est, & immanitate naturæ, ut congressus

greſſus & ſocietatem hominum fugiat atque oderit, qualem fuiſſe Athenis Timonem neſcio quem accepimus; tamen is pati non poſſit, ut non acquirat aliquem, apud quem evomat virus acerbitatis ſuæ. Sed inſigniſſimè Epictet. *l.* 2. *c.* 20. adverſus Epicureos agens, qui dogmatibus ſuis ſocietatem tollebant, cùm ad proprium commodum cuncta referrent. Ὡς ἰσχυρόν τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη; πῶς γὰρ δύναται ἄμπλαξ μὴ ἀμπλικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἑλαικῶς; ἡ ἐλαία πάλιν μὴ ἑλαικῶς, ἀλλ' ἀμπλικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. ἡ πίνω ἐγὼ ἀντ' ἀνθρώπου δίον τε παντελῶς ἀποκλέπτα τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. καὶ οἱ ἀποκοπτόμενοι, τὰς μὲν θορυβώδεις τὰς ἧσσ' ἀνδρῶν ἀποκόπτα δύναται. ὅτου καὶ Ἐπίκτητος, τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀποκόπτα, καὶ τὰ οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου, καὶ ξένου· τὰς δὲ φορτικὰς τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀποκόπτα. ἡ γὰρ ἐδύνατο, ἡ μᾶλλον ἢ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καὶ τοι τοῦτο μάλιστα πάντων ἐπαυδακότες. Cæterum & Stoicis idem dici poterit, qui affectus humanos à natura inditos, exuere & extirpare incaſſum conati & connixi ſunt. Huc facit Varronis illud, *longè fugit, qui ſuos fugit.* de quo videndi Auſ. Popma. & Turneb. *adverſ. l.* 15. *c.* 5.

§ 10. Φέρει καρπὸν] vide *l.* 8. § 19. Nihil eſt in rerum natura otioſum, infructuoſum nihil. Vide *Eccleſ. c.* 11. *v.* 1, 2, 3. *ad Philip. c.* 2. *v.* 11. *Galat. c.* 5. *v.* 22. *Matth. c.* 7. *v.* 15. 20. & *c.* 12. *v.* 33, 35.

Ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα] quod Pſaltes *Pſal.* 1. *v.* 3. בעתה in tempeſtate ſua. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Indè illud Marci *c.* 11. *v.* 13. οὐδὲν εὔφυες οἱ μὴ φύλλα· ἡ γὰρ ἦν κυρὲς σύκον. de quo loco, quò difficultate ſe quàdam expediat, D. Leiſeldus noſtras, ὁ μαγειρίτης ita argutatur, ut ἐλαιῶνος κυρὲς fuiſſe ajat, σύκων peculiariter ſic dictorum neget. Verùm nè ſic quidem exolvi nodus videtur, quem more ſolenni diſſimulant prorſus interpretes. V. Cl. Heinſius, ſpiritu duntaxat accentuque (cæteroqui nè literulâ quidem immutatâ) adjectis, notuliſque eorundem indicibus appictis, ſenſum commodum ſatis ac contextui reliquo congruentem elicuit, ut legeretur, ἡ γὰρ ἦν, κυρὲς σύκων. *Ubi enim erat, tempus erat ficuum.* vel, *tempeſtivæ & maturæ erant ficus.* quod ipſe eruditis expendendum cenſendúmque dimitto.

Εἰ δὲ ἡ συμπάθεια χωλὸς τέτροφεν] Ità Baſil. ſed Lugd. meliùs τέτριφεν, *trivit.* Sic Cicer. *de fin. l.* 3. *Rerum nomina novarum, quæ nunc conſuetudo diuturna trivit.* Xyl. autem iſta non cepiſſe nil mirum; cùm ſcripturam veram non animadverterit.

Ὁ λόγος γὰρ κοινὸν γέ τινα καρπὸν φέρει] quia nimirum, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται. *l.* 12. § 1.

§ 11. Εἰ μὲν δύνασαι, μάθε καὶ διδάσκε] Vide *l.* 5. § 28. & *l.* 8. § 59.

Πρὸς τοῦτο ἡ εὐμάρεια] Ità *infrà* § 42. ἀντιφάρμακον ἡ πραότης.

Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμαθεῖς πῖς τοιούτοις] Vide *l.* 7. § 70. Eodem utitur argumento apud principem Poetarum Phœnix Achillem alloquendo, *Iliad. l.* v. 492. (γὰρ)

Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ τοι Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν, σπερχὲ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί, Τῶν ὅγε καὶ μείζων ἀρετῇ, τιμῇ τε, βίῃ τε.

Οὗτος οὐκ ἀγαθὸς] τῷ τῆς θεᾶς χρηστότητα iſtam prædicat Apoſtolus *ad Rom. c.* 2. *v.* 4. & *c.* 11. *v.* 22. & *ad Tit. c.* 3. *v.* 4. ſed cumprimis *ad Rom. c.* 5. *v.* 6, 10.

Ἔξεστι δὲ καὶ σοι] quia nimirum σοὶ πρὸς τοῦτο ἡ εὐμάρεια σοι δέδοται. quod *ſupra* dixerat. Sic Matth. *c.* 5. *v. ult.*

Εἰ οὐκ ἔστι, τίς ὁ κελεύων [lege ἡ οὐκ ἔστι· quod & Caſ. vidit.

§ 12. Πόνει] Lepida illa Crateris *epiſtola* ordine 4. Εἶτ' αἱρεῖτόν ὁ πίθος, ποιεῖ εἰς φυκλόν, πόνει, ἵνα μὴ πονῇς. διὰ γὰρ τὸ μὴ ποιεῖν ἡ φύκη πόνος, τῷ δὲ ἐναντίῳ καὶ δύσκιται. forſan, τὸ δὲ ἐναντίον.

Μὴ ὡς ἄθλιος] ſiquidem πόνος οὐ δύναται ἀλαφρύνειν ὅτι *l.* 3. § 4. neque itaque miſerum facere poteſt. De Hercule Dio Pruſ. *orat.* 8. Ποιοῦντα μὲν γὰρ ἀγωνιζόμενον ἠλέουν, καὶ ἔφασαν αὐτὸν ἀνθρώπων ἀθλιώτατον· καὶ διὰ τοῦτο ἄθλιος ἐκάλουν τοὺς πόνους αὐτοῦ καὶ τὰ ἔργα, ὡς τὸν ὀδυνηρὸν βίον ἄθλιον ὄντα. Verùm iſtos objicienti Lyco apud Senecam in *Herc. furen.* 2. 2. reſpondet Megara;

Quamcunque ſortem videris, miſerum nego.

vide *l.* 1. §. 15. ὁ χειλίων καταργικὸν δὲ θεοκυδίων.

Μηδὲ ὡς ἐλεεινὸς ἢ θαυμάζεσθαι θέλων] quod vitium in Diogene notavit Plato, qui cùm is frigidâ, perfuſus aliquando, aliquandiu conſiſteret, quò adſtantium oculos ad ſe intuendum converteret, illi autem hominis quaſi frigore rigentis miſererique præ ſe ferrent, εἰ βούλεσθε αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἐκστῆτε. *ſi miſereri hominis vultis, diſcedite,* inquiebat. ἐνδεικνύμενον φιλοδοξίαν αὐτῷ, inquit Laert, *l.* 6. *vanitatem gloriolæque cupidinem arguens in homine.* utpote qui nemine inſpectante ipſe ſponte ſuâ ſe vexare deſineret. Vide *l.* 2 § 7.

§ 13. Ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως] Vide *ad lib.* 1. § 12, & 15. περιστάσεως autem vocabulum, etiamſi laxiùs acceptum circumſtantias quaſcunque caſúſve emergentes citra diſcrimen comprehendat, utì obſervant Sext. Empiric. *Pyrrh. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. Hermogen. *art. rhet. l.* 3. *c.* 3. & Fabius *inſtitut. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 5. *c.* 10. atque ità Democritus apud Athenæum *l.* 10. uſurpavit, ubi de Alexo dixit; χρὴ πᾶσιν ὡς ἔχει, καὶ πᾶσαν περίστασιν,

πίνων

πίνων ὁ ποιητὴς ὅτῳ ἐυείλεται· hoc est; vertente, quò Dalechampium corrigat, Casaubono; *Quacunq; anni tempestate, & quocunq; rerum suarum statu,* sive tristi sive læto, *potis hic potens reperitur.* & *ad Apollon. consol.* Plut. Ὥσπερ γὰρ ἐν ευπλοίᾳ, ποτὲ μὲν πολυτερπεῖς γίνονται, ποτὲ δ' ἀκαρπίαι, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίαι, ποτὲ δ' ἀγονίαι, καὶ ἐν θαλάττῃ, εὐδίαι τε καὶ χειμῶνες· ὅτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι τύχαι γινόμεναι, ἀεὶς τὰς ἐνεπίας τύχας ἀνθρώπους τυγχάνει. Et tamen, quà hic Marcus adhibuit, loquendi formulâ, in sequiorem partem sumitur; pro ejusmodi casibus qui molestiam nobis aliquam faceſſunt. quod & frequenter fieri Budæus monet. Ità Suidas. Συμφορὰν θυμοῦσθαι τῷ ἀπὸ τύχης δυσχεραίνειν, καὶ οὐκ ἐξ οἰκείας ἀβουλίας κακοπραγίαν. Et Phrynich. Παρίστασθαι ἡ συμφοράν. Stoicis familiare eſſe eo ſenſu admonuit Maxim. Tyr. in *titulo diſſ.* 35. Ὅπου ἔξεστι καὶ ἐκ τῶν τύχης ὠφελεῖσθαι. Huc generoſa illa gnoſtici vox apud Clem. *ſtrom. lib.* 4. Ὠφελεῖ, δοκεῖ τύχην, καὶ λάθοι ἐπιδεῖξιν. quod latiùs paulò extulit Epictet. apud Arrian. *diſſert. lib.* 1. *c.* 6. Φέρε γάρ, ὦ Ζεῦ, ὦ θεοὶ, ὦ τύχη, ὅτου ἔξεστιν· ἔχω δὲ παρασκευὴν ἐν σοὶ μοι δεδομένην καὶ ὁρμὰς πρὸς τὸ κοσμεῖσθαι διὰ τῶν ἐπιβαινόντων ἐμαυτῷ· & *ibid. c.* 24. cujus & *titulus,* Ἐν ὅσοις πρὸς τύχην ἀσφαλὴς ἐστὶν, αἱ τοῦ ἀνδρὸς δεικνύεται· quod Naſo *triſt. l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.

Et Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

Imperia dura tolle, quid virtus erit?

ſed pergit Epictet. Λοιπὸν, ὅταν ἐμπίπτῃ τύχαις, μέμνησο, ὅτι ὁ Ζεὺς σε, ὡς ἀλείπτης, πρόχειρα ἰσχνὰ βέβληκεν· ἵνα τί; φησίν; ἵνα ὀλυμπονίκης γένῃ· δεῖ δὲ ἱδρῶτος· καὶ γίνεται. *Ibidemque l.* 2. *c.* 6. Ἡμῖν δ' ὑδεὶς δίδωσι, καὶ ἡ ἀνάγκης καλύσης εὐλύτως ἀπαλλάττει αὐτῆς· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν, ἃ πάσχομεν, καὶ τύχας κακὰς καλοῦμεν. ποίας τύχας, ἄνθρωπε; εἰ τύχας λέγεις τὰ ὡρισμένα, πάντα ὡρισμένα ἐστὶν· εἰ δὲ ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γλυκὺμ ὂν φθαρῆναι; Clemens idem *ſtrom.* l. 7. Ταύτῃ δ' ποτὲ, ὡρισμένως γλυκὺμῶνος, τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς ἐξίσῃ ὑμῖν· ὅτῳ καὶ ἀρετάλλῃ ἡ τῆς ἀγαθῆς ὑπηκοϊκῆς κτήσης. Plura adjici poterant: verùm iſta ſuffecerint, & vocabuli rationem explicando, & uſum apud Stoicos hoc ſenſu frequentem comprobando.

Ἐξέδρᾳ] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 8. § 40. & *l.* 12. § 22, 25.

Ἔξω γὰρ οὐκ ἦν] Vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 47. & *l.* 10. § 38.

§ 14. Πάντα ταῦτα] forſan potiùs πάντα τ' αὐτὰ *omnia eadem ſunt,* quæ priùs fuerant. vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 1.

Σωφρόνως μὲν τῇ πείρᾳ] Vide *l.* 4. § 44.

Βούλεσθε δὲ τὸν χρόνον] ità *l.* 4. § 35. Πᾶν ἐφήμερον. & § 44. τὰ ἀνθρώπινα ὡς ὑπόπτερα, id eſt, *diurna, non diuturna;* ſive *brevis ævi.* ὀλιγοχρόνια. ut *l.* 7. § 1. ità enim τὸ ἐφήμερον uſurpatur. Clem. *pædag. l.* 2. *c.* 8. Αὐτίκα δὲ μᾶλλα καὶ διελέσθαι τὸ ἐφήμερον αὐτῆς· ἄμφω γὰρ παραινεῖσθον, καὶ τὸ ἀνθρώπινον καὶ τὸ κάλλος. & Timæus *de anim.* Θνατοῦ τε καὶ ἐφημέρου ζώου.

Ῥυπαρὰ] Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 24.

§ 15. Τὰ πραγματα ἔξω θυρῶν ἑστηκεν] Ità *lib.* 4. § 3. Ἔξω ἑστηκεν ἀπεμόντα. & *lib.* 5. § 19.

Τὸ ἡγεμονικὸν] Vide *l.* 4. § 39.

§ 16. Οὐκ ἐν πόπτει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ] Vide *l.* 6. § 51. & *l.* 8. § 12.

§ 17. Τῷ ἀναρριφθέντι λίθῳ] Idem de pila. *l.* 8. § 20.

§ 18. Δίελθε ἐσωθεὶς τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ] Vide *l.* 4. § 38. & *l.* 7. § 34.

Τίνας κεῖται φοβεῖ] Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ἴσθι δὲ κείνους εἶναι καλὰ, καὶ ποιῶν μέλλης ἀδοξεῖν· φαῦλος γὰρ κεῖται πάντως καλῶ πρόσωπον, ὄχλος· διόπερ ὧν ἂν μὴ ἐπαίνων καταγνῷς, καὶ τὸν λόγον καταφεύγῃς. Cleanthes apud Clementem *ſtromat. l.* 5.

Μὴ σεῖο δόξαν ἕσα, ἐθέλων σοφὸς αἶναι βροτοῖς.
Μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἄκεστον καὶ ἀναιδέα δόξαν.
Οὐ γὰρ πάθος ἔχει σωστὸν κείσιν, ὅτι δικαίαν,
Οὔτε καλῶν ὀλίγοις ἢ παρ' ἀνδράσι τῶν τε καὶ εὖ εἰδόσι.

quod is à Comico γνωμικώτερον ἐν βραχεῖ conceptum aſſerit his verbis,

Ἰσχεῖν ἢ κεῖσιν τὰ κλέος πολλῶν φέρειν.

ità enim quidam legi poſtulant, & cum Clementis ſcopo probè congruit. Cæterùm lectio recepta,

Ἰσχεῖν ἢ κεῖσιν τὰ κλέος τοῦ πολλῶ φέρειν,

aliud ſonare videtur, eôque reſpicere, quod à Demoſthene dictum eſt, ὡς τοὺ μὲν ὑποκριτὰς ἐν τῇς σκηνῇς, τοὺ δ' ῥήτορας ἐν τῇς γνώμης δεῖ κεῖσθαι. Seciùs planè quàm Philiſco Marci noſtri filius, referente Philoſtrato, τὸν μὲν ἄνδρα δεῖσθαι ἡ κώμης, τὸν δὲ ῥήτορα ἡ φωνῆς. Sed & quod Capheſias tibicen, cùm μεγαλοδοξίας τις prædicaretur, & poſt Capheſiam Zeno ac Demoſthenes, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Referunt hoc Laërt. *lib.* 7. Athen. *l.* 14. Euſtath. *in odyſſ.* 1. prius illud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Suidas. Plut. in *vita.* 10. *rhet.* Quanquam & πολὺς φόβος ille ad acclamantium, καὶ εὐτυχεῖν δοκοῦντων φόβος, cui opponitur illud τὸ εὐφημον ἀφοβον *lib.* 1. § 9. non incommodè referri poteſt. de ea vide ſis Plinium min. *lib.* 2. *ep.* 14. ubi inter cætera; *ſi quando tranſibis per baſilicam, & voles ſcire quomodo quiſque dicat, nihil eſt quòd tribunal aſcendas, nihil quod præbeas aurem, facilis divinatio; ſcito cum peſſime dicere, qui laudabitur maximè.* In Senecæ excerptis: *Malè*

Malè de te loquuntur homines. Sed mali. Moverer ſi de me M. Cato, ſi Lælius, ſi alter Cato, ſi duo Scipiones iſta loquerentur. Nunc malis diſplicere laudari eſt. Non poteſt ullam autoritatem habere ſententia, ubi qui damnandus eſt, damnat. Malè de te loquuntur: moverer, ſi judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. benè neſciunt loqui. faciunt, non quòd mereor, ſed quòd ſolent. quibuſdam enim canibus ſic innatum eſt, ut non pro feritate, ſed pro conſuetudine latrent. vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 4 § 3. Τὸ ἀκέλευστον καὶ ἐυστημόνως δοκέντων.

Ὅλως ἡ ἀεὶ αὐτῆς] *Lib.* 3. § 4. & *lib.* 8. § 53.

§ 19. Πάντα ἐν μεταβολῇ] Ità *lib.* 4. § 3. & *l.* 7. § 23. vide & Ariſtot. *de gen. & Cor. l.* 1. *c.* 3. *ad l.* 7. § 25.

Αὐτὸς σὺ] Vide *infr.* 21.

Ὁ κόσμος ὅλος] *Lib.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

§ 20. Ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν] Idem *lib.* 7. § 29. vide & *infr.* § 38. cum ſequentibus autem iſta Xyl. abſurdè connectit.

§ 21. Ὁρμῆς, ὑπολήψεως παῦλα καὶ οἷόν θάνατος ἀλλὴν κακίν] forſan ὁρμῆς καὶ ὑπολήψεως παῦλα, οἷόν θάνατος. *Actionis finis & motûs, ſive externi, ſive interni, ceſſatio actionis* ſive *motûs*, illius *quaſi mors eſt. Nihil* tamen *mali ſubeſt.* ut mox, τούτων πᾶσα μεταβολὴ θάνατος· μὴ δεινόν; poteſt tamen ſententiâ continuatâ legi, ὁρμῆς, ὑποληψεως παῦλα καὶ οἷόν θάνατος, οὐδὲν κακόν. *actionis, motûs, opinationis ceſſatio & quaſi mors, nihil mali in ſe habet.* illud Caſ. hoc Xyl. ſecutus eſt. vide *l.* 12. § 23. Diverſa paulò ratione de aqua & aëre mortis vocabulum uſurpavit Philo *de mundo.* Εἰ μὴ σοὶ ἀνίεμαν ῥιπίζοιτο τὸ ὕδωρ, ἀκίνητον ἂν ἦν, ὑφ' ἡσυχίας νεκρούμενον· μεταβάλλει γοῦν, καὶ τὸ δυσωδέστατον γίνεται. διὰ ψεγμὸν ἀφθαρσίαν ζῴων. αἱ γε μὴν ἀέρος φθοραὶ, παντὶ τῷ δῆλον. νοσεῖν γὰρ καὶ φθίνειν καὶ τρέπεσθαι πανὰ ἀποθνήσκειν πέφυκεν· ἐπεὶ τί ἂν πῆς, μὴ σοχλοῦσθαι ἀνεμάτων ἐυπρεπείας, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς, εἶναι μοι λοιμὸν ἔδν, καὶ πάλιν αἴρος θάνατον, τὸ οἰκεῖον παθος ἀναχεῖν καὶ ἐπὶ φθορὰ ἁπάντων. ὅσα ψυχῆς μεμοίρατα. Cæterùm ad Marci mentem planè Auguſtinus *in Joan. tract.* 38. *Res quælibet. ſi mutabilis eſt, non verè eſt: non enim eſt ibi verum eſſe, ubi eſt & non eſſe. quicquid autem mutari poteſt, mutatum, non eſt quod erat. Si non eſt quod erat, mors quædam ibi facta eſt: peremptum ibi aliquid, quod erat & non eſt. nigredo mortua eſt in capite albeſcentis ſenis; pulcritudo in corpore feſſi & incurvi: mortuæ ſunt vires in corpore languentis: mortua eſt ſtatio in corpore ambulantis; mortua ambulatio in corpore ſtantis; mortua & ambulatio & ſtatio in corpore jacentis, mortua locutio in lingua tacentis, quicquid mutatur, & eſt quod non erat, video ibi vitam quandam in eo quod eſt: & mortem in eo quod fuit.* vide *l.* 10. § 18.

Τούτων πᾶσα μεταβολὴ, θάνατος] Plut. *de EI Delph.* Οὐ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος ἀεὶ γένεσις, ἀέρος θάνατος ὕδατος γένεσις· ἀλλ' ἐπ σαφέστερον ἐπ' αὐτῆς ἴδοις ἂν φθειρόμενα μὴ ἀκμάζων ἡνιοχὸς γέροντος· ἐφθαρμένος ὁ νέος εἰς τ ἀκμάζοντα, καὶ ὁ παῖς εἰς τ νέον, εἰς δ τ παῖδα τὸ νήπιον· ὁ τε χθὲς εἰς τ σήμερον τέθνηκεν, ὁ δ σήμερον εἰς τὸν αὔριον ἀποθνήσκει· ὧδε δ ἐδεὶς, ἀλλ' ἔστιν εἷς. quæ tamen ipſe tanquam arguta magis, quàm ſolida notat, in *lib. de tranquill.* & *de tarda Numinis vindict.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Ex illo quo primum lucem vidit, iter mortis aggreſſus eſt; & illi ipſi qui adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur. in hoc omnes errore verſamur, ut non putemus ad mortem niſi ſenes inclinatoſque jam vergere: cum illò infantia ſtatim, & juventa, omniſque ætas ferat. agunt opus ſuum fata: nobis ſenſum noſtræ necis auferunt: quoque facilius obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. Infantiam in ſe puericia convertit, puericiam pubertas: juventutem ſenectus abſtulit. incrementa ipſa, ſi bene computes, damna ſunt.* Vide *ad l.* 3. § 1. Hæc autem luculentiſſimè explicantem Naſonem, ab anni tempeſtatibus ad ætates hominis tranſlatâ imagine, habes *metamorph. l.* 15, *a v.* 199, *ad* 234. de ſe, & de Chriſtianis ſui temporis, Clemens *ſtrom. l.* 4. Καθάπερ ἡλικίας μεταβολὴ, ἕτω ἡ κατὰ βίον ἐναλλαγὴ γινομένη τις.

Οὐδὲ ἡ τῆ ὅλη συμβίωσις] Plut. ubi *ſupr.* Ἀλλ' ἡμῖς ἔνια φοβούμεθα γελοίως θάνατον, ἤδη τεθνηκότες καὶ διηπορηκότες. Πότε γὰρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐκ ἔστιν ὁ θάνατος; Idem *ad Apollon.* Itaque, *ſi tim nda mors eſt, ſemper timenda eſt. quod enim tempus morti exemptum eſt?* Senec. *epiſt.* 30.

§ 22. Τρέχε ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν] Videntur iſta eâdem ſpectare, quò illud *pericha* 18. & forſan primò cohæſerant. Vult enim ut in offenſis injuriiſq; ab alio nobis illatis, reſpiciamus ad *naturam* ſuam *ſimplicem*; ad *mentem propriam*, quò eam in juſtitiæ tenore continuamus, nec *necantis odio innocentiam perdere* velimus. prout, *l.* 7. § 15. & *l.* 8. § 51. ad *mentem univerſi*; cujus cùm pars ſimus, æquo animo ferre debemus, quicquid illâ diſpenſante nobis obtigerit, & in illius etiam uſum bonúmq; ceſſerit. *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 8, 44. & *l.* 8. § 5. & *l.* 10. § 6. Ad *mentem injuriam inferentis*, ut conſideremus, πότερον ἀγνοίᾳ ἢ γνώμῃ (ità enim legendum autumo) *utrum per ignorantiam meram, an de induſtria*, pravo aliquo affectu, qui ex dogmate perverſo provenire ſoler, ſeductus, peccaverit: in utroq; ſiquidem caſu eſt leniter habendus *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26. & *l.* 11. § 18. ſubjicit item de *cognatione communi* monitum, quam & locis eiſdem ſeduliò inculcat.

§ 13. Ἤπερ ἐὰν ἦν πρᾶξίς σου] Edit. Lugd. ἤπερ;

ἤπις ἐάν τῶν π. σ. corrupté itaq; *Annot. l.* ego, ἐὰν ἤ π. σ. *deleo* ἤπις & τῶν. audacter pariter ac infeliciter; ex formula loquendi non animadverſa, ἤπις ἐὰν pro ἤπις ἂν, *quæcunque*. ſicut *Levit. c.* 20. *v.* 21. ἀνὴρ ὃς ἐὰν λαβὴ γυναῖκα. & Matth. *c.* 11. *v.* 36. πῦρ ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν, &c.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος] vide *l.* 1. § 16. κοινωνικωσύνη. & *l.* 2. § 2. ἐρμῶ ακοινώνητον. vide & *l.* 8. § 7. & *infrà* § 31. εἰ αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι.

Στασώδης] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 29.

Ἀπὸ τῆς παιδικῆς συμφωνίας] Aſteriſco iſta, tanquam mutila, notavit in verſione Xyl. D. Salmaſius pro συμφωνίας ἀσυμφωνίας legi vult. & cum ſequentibus quæ ad argumentum ſuperius pertinere cenſet, ità committit, ut poſt ὁ δίσαυλος ſententiam claudat antegreſſam. Sic enim ille. *Nihil magis ſibi diſcordant, quàm animus puerilis. Ludunt, inſiſtuntur; & paulo momento hùc illùc impelluntur: talis, inquit, ſunt & homines, qui actiones ſuas non referunt* πρὸς τὸ κοινωνικὸν τέλος. *& revera ſunt.* Mihi tamen ſuperioribus potiùs annectenda videntur; ut ſit, δίσαυλος ἀπὸ τῆς παιδικῆς συμφωνίας: quæ ſequuntur, aliò ſpectare exiſtimo: eodem nempe, quò illa, quæ recenſuerat itidem *l.* 5. § 33. ad vanitatem vilitatémque inſignem rerum omnium ferè humanarum deſignandam.

§ 24. Παιδίων ὀργαί] Ἔργα mavult D. Bootius, qui παίγνια ſequitur. Ego nihil mutarim. præſertim cùm παιδία φλύαρα legam loco ſuperiùs indicato; ubi argumentum idem prorſus tangi videtur.

Πνεύματα ἐνεργὰ βαστάζοντα] *Spiritus qui cadavera geſtant.* Xyl. *animalcula miſerè cadavera ſuſtinentes.* M. Caſaub. quomodo ex Epictéto Marcus, *l.* 4. § 35. Ψυχάριον εἰ βαστάζον νεκρόν. quò & D. Salmaſ. inclinat. Sed ut huc irrepſiſſe iſta ex ſuperioribus ſuſpicetur. D. Boot. vult ὀχήματα ν. β. quod ſi admittere placuerit, ὀχήματα malim.

Ὡς τὸ ἐνεχθὲν ταχέως σαθῆναι τὸ τῆς νεκύας] *Ut nè tam citò cadant: ſicut in nænia vulgari dicitur.* ſive, *ut mortuorum numerus tardiùs compleatur.* Caſ. *ut eò efficacius accidat id quod in Nœnia.* Xyl. atq; hoc malim. ut ſenſus ſit: *quò ea quæ in Nœnia*, ſive *eorum quæ apud inferos haberi exiſtimantur*, (unde Odyſſ. *lib.* 11. Νεκύα nomen adhæſit) *repræſentatione aguntur, efficacius peragantur*, ſpectantiúmque mentes vehementiùs afficiant. (ità Platoni *de legib. l.* πρόσεστι πρὸς τὰς ψυχάς) vel *quò Nœnæ*, ſive *magicæ animarum evocationis opus efficacius procedat.* ut Νεκύας nomine *mortuorum evocatio* ope magicâ procurata intelligatur. (quomodo Herodianus *l.* 4. uſurpavit, ubi de Antonino Severi filio, Maternianum cum mandaſſe. νεκύᾳ γενεσθῶν, ναζίνῳ φησὶ τῷ πάλαι τῷ ἐμῷ αὐτῷ) & π. δυσπα quod præceſſerat, ad *ſpiritus* impuros ſive *dæmonas* referatur. Verùm illud malim, eò magis, quia feſti ſive ſolennitatis cujuſdam à Græcis celebrari ſolitæ meminit Suidas, quæ Νεκύα dicta fuerit, in quo ſpectacula forſan ejuſmodi exhibebantur. Νεκύα, inquit, ἡ τῶν νεκρῶν ἑορτή· cur enim Νεκύσια legat Caſtellan. de Græc. feſtis ego neſcio. Sed nec quia ratione Heſych. Γενέσια & Νεκύσια pro eiſdem habeat fieri tamen poteſt, ut utroque illo nomine & Νεκύα & Νεκύσια celebritas eadem dicta fuerit. Res itaque humanas & occupationes mortalium partim puerulorum luſibus diſſidiiſq;, partim ſpectaculis vanis, quæ ſimpliciorum animos afficere conſueverunt, conſimiles, imò pares planè, pronunciat.

§ 25. Ἴδιον ὅτι τῷ τοιότητα τὰ αἰτία] Vult in re quaque conſiderari formam & materiam: vel formam ſeorſim à materia abſtractam, & durabilitatem ejus. Vide *l.* 4. § 21. & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 31. & *l.* 12. § 18

Τὸν τὸ ἰδιῶς πιόν] Vide *l.* 10. § 7.

§ 26. Διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ] vide *l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 48. Senec. *epiſt.* 20. *Hæc ergò cogitationes tuæ teneant, hoc opta, omnia alia vota Deo remittere, ut contentus ſis temetipſo, & ex te naſcentibus bonis. Nullum enim bonum manſurum eſt, ni ſi quod ex ſe ſibi invenit.* Idem, *epiſt.* 27. Epictet. *l.* 4. *c.* 5. Πῶς ἔστ' ὀρθὰ δόγματα ἔχειν. μὴ σκιώδη εἶναι ὃ εἰμὶ, ἀλλ' ἐπιζητεῖν τὰ δοκεῖν.

Ποιᾷ τῶν ταῦτα ὃ τα κατασκάσας] Argentinenſ. editio, quâ uſus D. Salmaſ. ποιᾷ πρὸς ταῦτα διὰ κατασκάσας· quod ipſe reddit, *qualia hæc ex qualibus fiant!* ut ſit exclamatio; τῶν habes ἡγεμονικὸν, ex quo οἷα oriuntur? qualis illa vulgaris, ὅια ἐξ ὄιων; ſed & Marci iſta *l.* 10. § 25. ἐξ ὅιων ὅδε· verum malim quod & Lugdunenſem exhibere video, ποιᾶνη ταῦτα, vel etiam ποιαῦτα διὰ κατασκάσας, ποιῶν utiq; ex membro priori ſupplendum; vel ταῦτα εἰς ἃ κ. eódem utrumq; recidit: *non es contentus ἡγεμονικῷ tuo ea faciente ad quæ natum eſt.* Lectionem hanc firmat, quod *l.* 8. § 45. habetur, ἀρκούμενον εἰ ἔχοι, ᾗ ἐνεργοῖη κατὰ τὸ ἔξης τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ.

Ἀλλ' ἄλις] Locus defectus; forſan & depravatus. Hoc D. Boot. ſuſpicatur, legitq; ἀλλ' ἀλλοῖα. indè multas tibi faceſſis moleſtias, quia non acquieſcis mentis tuæ operatione ea ad quæ nata eſt, *ſed alienas molientis.* meam addo conjecturam, fuiſſe ἀλλὰ ἄλις ἔχω· *Verùm ſufficiat*, quòd hactenus hac in parte tibi ipſi injurius fueris. quemadmodum *inf.* § 37. ἄλις τὰ ἀθλία βίε vel etiam, ἀλλὰ ἄλις, *ſed hæc jacta.* Putat tamen Salmaſ. cum ſequentibus jungenda iſta, & ſcribendum, ἀλλ' ὅταν ἄλλῳ ψέγῃ τι &c. & expungendum illud ἄλις.

§ 27. Ἡ παιδιὰ πνα ἐκφωνῆσιν] leg. forſan ἐκφωνήσῃ,

ἀφωνήσῃ, ut priùs φέγγη ἢ μισῇ dixerat. alioqui erit tranſitio dura ſatis à numero ad numerum. vel quid ſi τοιαῦτά τινες ἐφωνῶσιν, legerimus?

Δίελθε] ut *ſuprà* § 18.

Οὐ δεῖ σε ἀσᾶσθαι, ἵνα τάπις πί ποτε σεῖ σῦ δοκῇ] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Euphrates apud Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Τί κακὸν, ἐν οἷς μὲν ἐπίνων ὀπτηνάσκεσθαι τὸν φιλόσοφον, ἐν ᾧ πῖς συμβόλοις μή; βλέπε πῶς ἐδίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀνέχομαι, πῶς ἀπέχομαι, πῶς σωτερῶ, πῶς ὀρίξει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς τηρῶ τὰς σχέσεις τὰς φυσικὰς, ἢ ὅπ δέτους, ὡς ἀσυγχύτους, ὡς ἀπαραποδίσως· ἐκεῖθέν με κεῖνε, οἱ δώσασι· οἱ δ' ὅτω κωφὸς ἢ ᾧ τυφλὸς, ἵνα μηδ' τὴν Ἡραῖσον ὑπολαμβάνης καλὸν χθυάτ, ἂν μὴ τὸ πλίον ἴδῃς σεῖ πλῶ κιφαλῶ σεκειμένον, πί κακὸν ὑφ' ὅπως ἡλιδίᾳ κειτῆ ἀγνοεῖσθαι; vide & *ad l.* 5. § 32. Cicero *de fin. l.* 2. *Nihil eſt turpius quàm ſapientis vitam ab inſipientium ſermone pendere.* vide *l.* 6. § 20.

Εὐνοεῖν μὲ τοι αὐπῖς δεῖ] vide *ad l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 22.

Φύσει γὰ φίλοι] vide *l.* 11. § 9. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πάντα φίλων μεσὰ, σεῶτον μὲ θεῶν, ἔτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει σεὸς ἀλλήλες ὠκειωμένων.

Καὶ ὁι θεῖ ᾧ] vide *ſuprà* § 11.

Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν] vide *ad l.* 1. § 17. prope finem. Hermogenes apud Xenoph. in *ſympoſ.* Οὐκι πίνω ὁι πάντα μὲν εἰδότες, πάντα ᾧ σωτέμενοι θεοὶ, ἅτω μοι φίλοι εἰσὶν, ὥσε διὰ τὸ ὀπτμελεῖσθαί μι, ἅτοτε λίθω αὐτοῦ ἅτε νυκτὸς ἅθ' ἡμέρᾳ. ἅθ' ὅτοι ἂν ὁρμῶμαι, ἅθ' ὅ, τ ἂν μέλλω σεράτ!ειν. διὰ ᾧ τὸ τὸν εἰδίνων, καὶ ὅ, τ ὄζ ἐκάσε ἀπεδήτητα, τπιαίνεσί μοι. πέμποντες ἀγγέλες, φήμας καὶ ἐνύπια, ᾧ ὀνείρες, ἅτε δεῖ, καὶ ἃ ὲ χρὴ πιεῖν. ὅτις ἐγὼ, ὅταν μὲν πείθωμαι, ἀδέπτε μοι μεταμέλει· ἤδη δέ τοτε καὶ ἀπῃτήκαι ἐπελαθόμην. Ammianus *l.* 21. *Arat enim benignitas numinis, ſeu quòd meretur homines, ſeu quòd tangitur eorum affectione, his quoque artibus prodere quæ impendent.*

Περὶ ταῦτα μέν τοι, σεὶ ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] Cum ſequentibus iſta conjungit Xyl. dum ſic vertit. *Hæc quidem, de quibus ii certant, circuli ſunt rerum mundanarum.* Videtur autem σεὶ ὧν legiſſe, vel etiam ὑφ' ὧν· quomodo in argumento haud diſpari Dio Pruſ. *orat.* 30. ubi vitam humanam ſympoſio contulerat, in hoc ait convivio, ἑτέρες μὲν πιτ!άδειν, πὼ ᾧ ἀσεργάνες ἔχ ὅπως ἡμῖς ὀνομάζομεν, ἀλλα πὸν μὲν χρυσᾶς πὸ ᾧ ἀργυρᾶς, ὃ δὴ νόμισμα καλοῦμεν ἡμεῖς. ὑφ' ᾧ διαφέρεσθαι χ ζητῖν ἕκασον σεσιεκλῖν. Quanquam & σεὶ τ διαφέρεσ dicitur. Clemens *ſtrom. l.* 5. διαφέρονται γὰ ἡμῖν σεὶ τὰς ἀρχάς. Verùm ibi διαφέρεσθαι eſt *diſſentire*, & *diſſidere* potiùs, quàm *litigare* aut *contendere*: quod iſtic locum non habet. neq; enim de rebus iſtis ſecum invicem tantopere contenderent, niſi de iiſdem gemina ſentirent: quin & par mendum habuimus *l.* 4. § 43. ἃ συμπρέγλων, pro ὧν. Porro poſſet & Xyl. verſio hactenus defendi, ſi τὸ περὶς hìc ἀντὶ τῦ διὰ ſumatur. quomodo Thucydides aliquoties uſurpaſſe deprehenditur. *l.* 1. περὶς ταῦτα, *propterea*. &, μή τ περὶς τὰ παρέγλα νεωτερίσωσιν, *ne quid novi propter præſentem rerum ſtatum moliantur*. & *l.* 8. περὶς γὰ τὰς τῦ Πεδαρίτε ὀπτολὰς ἐπώπθλον αὐτὸν, *ob Pedaritæ epiſtolas ſuſpectum illum habebant*. Cæterùm nè ſic quidem cum textu verſioni convenerit. quid enim fiet priori σφίς? nam geminum exhibet lectio vulgata. Revera ab interpunctione laborantem ſecutus eſt codicem Xyl. indè factum, ut & conjungenda divulſerit, & dirimenda commiſerit. Ad antegreſſa ſiquidem pertinent iſta, & cum eis planè cohærent; αὐπῖς βεβηθόσι--- σεὸς ταῦτα μέντοι, σεὸς ἃ &c. *opem illis dii ferunt--- ad illa utique ad quæ*; &c. idem enim eſt iſtic σεὸς ταῦτα βεβηθεῖν. quod *infrà* § 38. εἰς ταῦτα συλλαμβάνειν. & *infrà* § 11. εἰς ἕνια συνεργεῖν, qualia ibi commemorat, de quibus & iſtic. Sequentia novam ordiuntur periochen. quod & Merico viſum.

Περὶς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] *quæ ab eis* (Diis nempe) *tanquam momenti alicujus ſint, expetunt*. Mar. Caſ. verùm ſignificationis hujus verbi τῦ διαφέρεσθαι exemplum requiro: nec occurrit. Malim itaque *ad quæ* (conſequenda ſcil.) *illi*, aut ſimpliciter *ferantur*; (quomodo *l.* 5. § 1. de iiſdem dixit, περὶς ἃ φέρονται) aut, ſi præpoſitio iſtic emphaſin aliquam habere cenſebitur; *tanquam in ſalo jactati temerè ferantur*; (quomodo Lucas *Act. c.* 27. *v.* 27. Διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, *cum in Adria huc illuc jactaremur*) vel etiam, *cum animi ſolicitudine anxiè & diſtractione ferantur*, & quaſi *differantur*: ſicut Plautus, *amore differri*, dixit *Milit.* 4. 4. idémque, *cupidine differri*, *Pœnul.* 1. 1. hìc enim mente uſurpatum Marco τὸ διαφέρεσθαι deprehendis; cùm in loco huic gemino *infrà* § 40. tum & *l.* 11. § 10. unde & διαφορὰ eidem, *l.* 6. § 41.

§ 28. Ταῦτά ὅτι] Leg. Τ' αὐτὰ, vel Τὰ αὐτὰ, *Eadem ſunt*. ſicut *l.* 2. § 14. & *l.* 6. § 46. Par mendum notavimus & ſuſtulimus, *ſupr.* § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 7.

Τὰ τῦ κόσμυ ἐξάκλια] *quæ ſurſum deorſum ratantur, & in orbem quendam eunt redeuntq; mundana iſta. Circulos mundanos* dixit Arnob. *l.* 2. Vide *ad l.* 2. § 14. Ἀνακυκλῶψα. Quanquam aliâ etiam ratione iſtic, quàm quâ illic, ἄνω κάτω κυκλεῖσθαι mundana iſta dici videntur: quia dominos minimum permutare ſolent, & ab iſtis ad illos per vices quaſdam, ſed incertas eas, tranſire; unde fit, ut homines quoque ipſi eiſdem nunc accedent.bus, nunc

&

& recedentibus denuo, quasi rotæ cuidam versatili alligati modò in sublime attollantur, modò ad infima rursus devolvantur. Adagii instar celebratur illud, Τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα· ἤγουν εὐμετάβολα. Apostolius *proverb.* 1863. Phocylides.

Κοινὰ πάντα πάντων, ὁ βίος τροχὸς, ἀσταθὴς ὅλος.

Fors eadem omni; vita rota; instabilis status omnis.

Cyro Crœsus apud Herodotum *lib.* 1. citante itidem Stobæo *tom.* 2. *tit.* 102. ὡς κυκλοῖ τὴν ἀνθρωπίνην δίκη πρήγματα· οὐκ ἐπιτρέπουσα ἀεὶ τοῖσι αὐτοῖσι εὐτυχέειν. Et priscus nescio quis apud Plut. ad Apollon.

Τροχῷ τοιαύτην ἄλλοθ' ἡτέρα
Ἄψις ὕπερθε γίγνεται, ἄλλου ἡτέρα.

Quò facit, quod Sesostri Ægyptio, è regibus subactis, quos jumentorum loco currum ibi trahere quandoq; cogebat, quidam regessile fertur rotam cur tam crebrò respiceret, à tyranno requisitus, Ἐκπλήττομαι ὁρῶν ἀστάτως φερομένην τὸν τροχὸν, καὶ ἄλλοτε ἄλλως κυλιόμενον· καὶ ποτὲ μὲν ἀπειρίαν τοῦ ὑψηλὰ αὐτὸν ἢ τὸ ταπεινὰ ὑφεῖσα. Historiam eam Chagani Abarum regi principem Romanum recitasse tradit Nicephorus *Callisti l.* 18. *c.* 29. cui relatione Chaganis ferociam mitigatam; prout & responsione ipsa primitus Sesostrem inductum, nè reges deinceps jungeret. Imaginis ejusdem consideratione, Regis Franci, cujus in potestate tunc fuerat, delinivit animum Agarenorum Imperator. quum enim per biennium integrum ridere nunquam fuisset conspectus, in risum erupisse tandem aliquando accepto, accersiri hominem rex jussit. qui risus causam scisciranti, his verbis respondit; uti Zonaras ea retulit *annal. tom.* 3. in *Basilii* historia: Τροχὸς ἀμάξης ἐστὶν, ὧν τὸ μὲν πρόσθιον ἐλάττων ἐστὶ, τὸ δὲ ὄπισθεν μείζων· εἶτα τὸ μὲν ἕτερον κατῆκτο τοῦ γόμου τὸ δὲ ὀπίσθιον μετέωρον εἶχε· καὶ τὰ ἀνθρώπινα τρέχοντα καὶ περιφερόμενα, ἐξεγέλασα λογισαμένη, ὡς ἀεί τινα ὕπερθεν ὄντα, ὕπτια διαπεπλωκέναι καὶ τὰ κατ' ἐμαυτὴν, καὶ ὥσπερ ἐξ ὕψους κατὰ ἐχθρῶν εἰς ταπεινότητα. ὅπως αὐτὸς ἴσως ἐκ χαμαιπετοῦς εἰς ὕψος ἐπορθώσῃ καὶ γενέσθαι μεταφορά. Apud Sophoclem Menelaus, laudante in *Demetrii vita* Plutarcho;

Ἀλλ' ἐμὸς αἰεὶ πότμος ἐν πυκιῇ στιβῇ
Τροχῷ κυκλεῖται, καὶ μεταλλάσσει φύσιν.
Ὥσπερ σελήνης δ' ὄψις εὑρέσθαι δύο
Στήσει δύναται· ἀλλ' ὅπου ἐν μοίρᾳ μιᾷ,
Ἀλλ' ἐξαλλάξασ' ἔρχεται νέα
Πρέσπα καλλίστη καὶ πανευμόρφη·
Ὅταν τοῦ αὐτῆς εὐφυέσθαι φανῇ,
Πλήρη διαρρεῖ, κἀπὶ μυδὴν ἔρχεται.

Lunæ confert, mutabilitatis nomine, sublunaria ista omnia; quomodo & Joannes in *Apocal. c.* 12. v. 1. Gregor. Naz. *ad suos ob Præsidis offensionem epistola.* Κυκλοῖ τις ὅδε τὴν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· πάντα ῥᾳδίως, καὶ μεταχωρεῖ καὶ τὰ πάντα ῥᾳδίως, καὶ ἀνταναδίδοται· ὡς ἄμπελος εἴ μᾶλλον πεδίον, καὶ γεωμετρίας τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερία. Et *ad Sophron. epist.* 51. Ὁρᾷς δὲ τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλῳ πως τὴν ἀνθρωπίνων ἔχει πραγμάτων, νῦν μὲν ἡμᾶς, νῦν δὲ τὴν ἀνθίπατον, καὶ ἀπαυθάδη πως, καὶ ὅτι τῇ εὐσεβείᾳ ἔστιν ἡμῖν, ἵνα τῇ δυσχερείᾳ, ἀλλὰ τάχιστα μεταπεσοῦσα καὶ μεταπίπτουσα· ὡς αὔραις &c. ut *supra.* & in *orat. pro paupr.* Οὐδὲν τὴν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ ὁμολὰν, οὐδὲ ὅτι τὴν αὐτὴν ἱστάμενον ἀλλὰ κύκλῳ πως τὰ ἡμέτερα περιτρέχει πράγματα· ἄλλοτε ἄλλως ὅτε μὲς ἡμέρας πολλάκις ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὥρας, φέρων μεταβολάς. & quæ sequuntur. & mox: τὰ μὲν γὰρ δὴ πάντα ῥᾴδια, καὶ θεῷ μάλιστα, καὶ ἅπερ ἐν παιδιᾷ ψήφοις, ἄλλοτε εἰς ἄλλας μεταρρίπτοντα καὶ μεταθέμενα. Agapet *parænes.* § 11. Κύκλῳ πως τὴν ἀνθρωπίνην περιέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως φέρων αὐτὰ καὶ περιάγων. Diodor. Sicul. *histor. lib.* 18. Ὁ γὰρ κόσμος βίος ἅπερ ὑπὸ θεῶν τὸν οἰκιζόμενος, ἐν ἀλλοις ἀγαθοῖς τε κακοῖς τε κυκλεῖται πάντα τὸν αἰῶνα. Trahit horum Clemens *strom. lib.* 5. ex Dionys. Thracis Grammatici in *libro* quo *trochiscorum* sive *rotularum mysticarum significationem* explicat; τὸν τε τροχὸν, τὸν στρόφιγγα ἐν πᾶσι τοῖς θείοις πυλεῖσι, καὶ τὸ τῆς θαλάττης πλοῦτον πᾶσι προκηρύσσειν. aliatis in eam mentem Orphei versibus illis:

Θνητῶν δ' ὅσα βροτοῖσιν ἐπὶ χθονὸς ἔργα πέπληγεν,
Οὐδὲν ἔχει μίτον αὐτὸν ἐπὶ ῥοιζοῖν, ἀλλὰ κυκλεῖται
Πάντα πάντοθεν· ἐπὶ καὶ ἐς μίαν ἡμέρην ἔσαν ἕκαστον.

Hinc & celebris ille *fortunæ rota*, de qua Cicero (quanquam à Fabio, an Tacito, in *dialogo de causs. corrupt. eloquent.* eo nomine notatus) *orat. in Pison. Nè tum quidem, cùm illum suum saltatorium versaret orbem, fortunæ rotam pertimescebat.* Sed & alii non pauci. Senec. *Hippolyt.* 4. 2.

Quanti casus humana rotant?

Et Tibull. *l.* 1. *eleg.* 5.

Versatur celeri fors levis orbe rotæ.

Plautus item (si Dion. Lambino, & Joan. Gulielmio *verisimil. lib.* 2. *cap.* 17. credimus) in *Trucul.* 2. 1.

Vertit sese rota vicissim; stultus est qui id admiretur.

Boëth. *consol. lib.* 2. *c.* 1, & 2. *Hunc continuum ludum ludimus; rotam volubili orbe versamus; infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Tu verò volventis rotæ impetum retinere conaris.* Ammian. *hist. lib.* 26. *Quivis beatus versâ rotâ fortunæ ante vesperam potest esse miserrimus.* Vide *ad lib.* 4. § 52. ἐρήμῳ. Quod autem illi rotam, Seneca etiam, audaciùs paulò, *petaurum* nuncupavit. Sic enim ille *ep.* 98. *oblitus hujusce petauri, quo inanissima jactantur; sibi uni fortuitorum constantiam spondet*

ſpondet (unuſquiſque.) & Plutarch. in *frag. de viciſſorum miſeria*; πεπεισχθεὶς καὶ ὑποτοπάσας ὡς ἐν τῷ τῆς τύχης πιτωσιεμόν. vide *lib.* 8. § 5. Mericus autem noſter ἐγκύκλια iſtic *ordinaria* vertit. haud incommodè prorſus, ſiquidem ἐγκύκλια dicuntur *vulgaria, communia, obvia quæque.* Heſych. Ἐγκύκλιον. τὸ παρ' ἀχῶ κυκλῶν. Et, Ἔγκυκλα, ἢ ἐγκυκλόμενα τοῦ βίου ἢ συνήθη. Nec malè igitur Cœl. Secundus *theſ. Ordinarius*, ἐγκύκλιος *qui in orbem redit, vulgaris.* Ità Ariſtoteles *polit. l.* 2. *c.* 3. διακονίας ἐγκυκλίους dixit, *operas obvias & vulgares quaſvis.* Ἐπὶ τῶν δὲ δύο πόντων τούτων μάλιστα προσκρούουσι, ὅτις πλεῖστα δεόμενα ἐστὶ πρὸς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. quæ & ἐγκύκλια διακονήματα, *ibid. lib.* 1. *c.* 4. λαμβάνων τις ἃ δεῖ ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοῖς παῖσὶ & unicâ voce ἐγκυκλήματα, *œconom. lib.* 2. *c.* 1. ſed & ἐγκύκλια ſimpliciter, *polit. lib.* 2. *c.* 7. ubi pronunciat, πρὸ θρασύτητα πρὸς ὀλίγα τῶν ἐγκυκλίων χρήσιμον εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὸν πόλεμον. Unde & ἐγκύκλιοι dicuntur Iſocrati *de pace*, οἱ πονηρότατοι τῶν ὁπωσοῦν ἀνθρώπων, *plebeii quivis.* Πάλιν ἐνταῦθα τοὺς τῶν ἐγκυκλίων παῖδας ποιεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. &, Ἐκκυκλεῖν τὸ μυστήριον, *myſterium divulgare & in profanorum aures ſive notitiam efferre.* Clemens *ſtrom. lib.* 7. ἃ δὲ ἐκκυκλεῖν χρὴ τὰ μυστήρια. quod ἐξαγορεύειν frequentiùs dicitur. nec eſt verò vero abſimile Marcum eò magìs hoc vocabulo uſum quò rerum iſtarum, quas tanti faciunt miſeri mortales, non ſolùm τὸ σωθῆναι καὶ τὸ γενέσθαι, ut alibi loquitur, ſed & τὸ ἐντελεῖς ſubindicaret. vide *l.* 4. § 38, 42.

Ἄνω κάτω] Ità Plato *Phileb.* Ἀεὶ γὰρ ἄπειρα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. Greg. Naz. *orat. pro pauperibus*; Παίζεσθαι ἡμᾶς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἄλλοτ' ἄλλως μεταβαλλομένους καὶ μεταπίπτοντας, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερομένους τε, καὶ ἀδιαπαύστους. & Philo in *vit. Moſis*: τύχης γὰρ ἀσταθμότερον οὐδέν, ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πατάζουσα. Indè quæſitus Diogeni jocus, qui cùm ὄπισθεν πρόσωπον deversâ facie, ſepeliri ſe mandâſſet; cauſſam quærentibus, reſpondit, ὅτι μετ' ὀλίγον μέλλει τὰ κάτω ἀναστρέφειν, quia paulò pòſt futurum eſt, ut quæ deorſum ſita ſunt, ſurſum vertantur. quo loco malim ἄνω στρέφειν legere. quomodo & Cambyſes minatus eſt, Ἀναγκάσω τὸ μὲν ἄνω, κάτω θῆσαι· τὸ δὲ κάτω, ἄνω. Herodot. *lib.* 3. Quanquam potuit & alluſiſſe Marcus ad Heracliti illud, quò πλὴ μεταβολὴ dixit eſſe ὁδὸν ἄνω κάτω. Habes *ad lib.* 4. § 40. indè Tertullianus *adv. Marc. l.* 2. *c.* 28. *Quòd enim ait Heraclitus ille tenebroſus, eadem via ſurſum & deorſum.* vide *lib.* 6. § 44.

Ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα] quod Hebræi dicere ſolent, מֵעֹלָם עַד עוֹלָם *à ſeculo in ſeculum. Pſal.* 90. *v.* 2. & *Pſal.* 103. *v.* 17. & רַע וְרַ֖ ג֣ וְרַ֑ *in ſeculum & ſeculum Pſal.* 90. *v.* 1. & *Pſal.* 100. *v.* 5. id eſt, *per ſecula quæque.* Tertull. *de ſpectac. c.* 25. *Quale eſt, ex ore quo Amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere? εἰς αἰῶνας ἀπ' αἰῶνος, aliſ omnino dicere niſi Deo & Chriſto?* doxologiæ formulas ſolennes reſpexit; ſimul alluſum & ad illud Commodo pugilem agenti acclamatum, referente *lib.* 72. Dione Νίκας νικήσεις ἀπ' αἰῶνος. quod & Rigaltius obſervavit. Vult itaque rerum iſtarum ſemper & eſſe & fuiſſe ſortem & naturam eandem; ut mutationibus & viciſſitudinibus eſſent obnoxiæ, & vertigine perpetuâ ſurſum deorſum ferrentur; talémque eſſe earum conditionem, ut, quòd de *Forte* ille cecinit, *tranſ. l.* 5. *el.* 8.

Sit tantùm conſtans in levitate ſua.

Gregor Naz. *ad cives ſuos in anguſt. conſtitut.* Οὐδὲν ἀκίνητον, οὐδὲ ὁμοῖον, οὐδ' οἷς τέλος ὅμοιον, οὔτε τὸ παρὸν, οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ ἡμίτερον, οὔτε τὸ ἀλλότριον, οὔτε μικρὸν, οὔτε μεῖζον, οὐχ ὅ, τι ἂν εἴποι τις καὶ τοῦτο ἴσον ἢ ἀνίσους ἔχει, πλὴ πάντα μεταβολή.

Καὶ ἦσαν ἐφ' ἑκάστου ὁρμῇ] vide *ad l.* 6. § 36. & *l.* 7. § 75. & *ſupr.* § 1. Hinc autem Lugd. novam orditur, ſed abſurdiſſimè, ut aliàs ſæpe, periocham.

Ἡ ἅπαξ ὁρμὴ ἢ leg. eſt enim alterum diſtributionis membrum.

Καὶ τί ἦν τινι· πρότερον γάρ τινα ἄτομοι ἢ ἀμερῆ] *& quid unum alicui. quodam enim modo atomi.* Xyl. qui & locum, ut mendoſum, aſteriſco appoſito notavit. *cuncta indiviſe quodammodo & inſeparabiliter à ſe invicem pendent.* M. Caſ. qui quid legerit ex verſione ariolari non poſſum. D. Salmaſ. ἢ τί ἐν τινὶ. *ſi ſemel*, inquit, *omnia ab æterno direxit, τὰ λοιπὰ κατ' ἀκολούθησιν, reliqua ab illo ſemel conſtituto ordine pendent, & indiſſolubili ſerie invicem connexa ſunt, & ſemper aliquid in aliquo eſt. quia quod ſequitur, ab eo quod præcedit generatur, & cauſſa prior ſequentem producit; quia ſic Deus ab initio omnia ordinavit, ſic quodammodo atomi ſunt, non illi Democriti, & Epicuri, ſed alii: quia nimirum inſecabilis ille eſt atque indiviſibilis ordo rerum ac concatenatio cauſſarum, in qua ſemper ſequens à priore dependet, ut divelli non poſſint nec ſeparari.* Mavult itaque ἄτμα, quàm ἄτομοι. Adjicere liceat & conjecturam noſtram. πρότερον γάρ τινα ἀεὶ τὰ ἐν π. ἦ, vel, καὶ ἓν τι πρότερον πινὰ γίνεται, ἃ ἄτομοι καὶ ἀμερῆ. *vel reliqua à primis illis pendent, atque ex ſerie hac continua unum quid conſit, aut atomi atque inſecabilia corpora pro rerum initiis ſubſtituenda erunt.* In hanc ſuſpicionem eò magìs propendeo, quia diſtributio iſta Marco ſolens eſt. vide *infr.* § 37. & *l.* 4. § 3. ἄτομοι πρότερα ἢ ἄτμοι. & *l.* 10. § 6. D. Boot. καθ' ἓν γίνεται, legit. *& unum quiddam fit, ſicut catena ſcil. una conſtat ex annulis quamplurimis ſibi invicem annexis.* ità de genere humano generationis

vi virtutéque perennante, Plato *de leg. lib.* 3. τ' αὐτὸν καὶ ὂν αἰεὶ φύσει.

Τέρπον γάρ πνα] ità *l.* 6. § 38. τέρπον γάρ τινα πίστα ἀλλήλοις ὀλιγάκις ἔχεται.

Εἰ τις θεὸς, ἔν ἔχει πίστα] vide *ad l.* 2. § 11.

Εἰ ἦ εἰκῆ μὰ καὶ σὺ εἰκῇ] vide *l.* 6. § 44. atqui contrà planè Jocasta in Sophoclis *Oedip. Reg.*

Τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος, ᾧ τὰ τῆς τύχης
Κρατεῖ, πρόνοια δ' ἔξω ἀδηλος σαφής;
Εἰκῇ κράτιστον ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.
Quid quisque caret, quando fortuna omnia
Versat, nec ulla superæ est providentiæ
Nota? optimum est ergò vivere ut casus tulit.

Ἥδη πίστας ἡμᾶς χῇ καλύψει] Ità *l.* 6. § 59. ἐκείνη πίστα καλύψει] Hesiod. aliquoties.

Αὐτὴρ ἐπὴν καὶ τοῦτο γένος χθὶ γαῖα κάλυψε.

Hinc Nicoclis dictum, εὐτυχεῖς ἦ) ποὺ ἰατροὶ, *felices esse medicos, ὅτι τὰς μὲν ὀλιτυχίας αὐτῶν ἀ ἥλιος ὁρᾷ, τὰς δ' ἀποτυχίας ἡ γῆ καλύπτει.* Antonius *collect. l.* 1. *c.* 56.

Τὰς ὀλιγωμαθήσεις] vide *ad l.* 7. § 34. Flaccus *l.* 2. *ep.* 2.

——*Perpetuus nulli datur usus, & hæres*
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam.

vide Nason. *ad l.* 6. § 15.

§ 29. Χειμάρρους ὁ τῶν ὅλων αἰτία, πάντα φέρει] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. & *l.* 7. § 19. Pertinent autem huc imagines illæ apud Homer. *Iliad.* ε'. *v.* 87.

——ποταμῷ πλήθοντι ἐοικώς
Χειμάρρῳ, ὅς' ὦκα ῥέων, ἐκίδνατε γευέας.
Τὸν δ' ὅτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν,
Οὐδ' ἄρα ἔρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐεδνλείων,
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ὄμβρος Διὸς ὄμβρος.
Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτῷ ἔργα καταίρυτα καλ' ἀίζηων.

& *Il.* λ'. *v.* 492.

Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάρρους, κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ·
Πολλὰς μὲν δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
Εἰσφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἀυσάγκην εἰς ἅλα βάλλει. Et Mar. Æneid. *l.* 2.

Non sic aggeribus ruptis cùm spumeus amnis
Exit, oppositasque evicit gurgite moles;
Fertur in arva furens cumulo; camposque per omnes
Cum stabulis armenta trahit.——

& *lib.* 12.

Aut ubi decursu rapido de montibus altis
Dant sonitum spumosi amnes, & in æquora currunt
Quisque suum populatus iter.——

Τὰ πολιτικὰ ταῦτα, ἃ ὡς ὄιεται φιλοσόφως πρακτικὰ] *Philosophicè agentes.* Xyl. rectè, ſicut *l.* 2. § 10. φιλοσόφως ὁ Θέοφραστος. Certè tam ratione caret, quòd iſtic φιλοσόφως, quàm quòd illic φιλόσοφοι, legi poſtulat Annot. Lugd. nec Xylandrum tamen probo, quòd iſta à ſe invicem divellit, quæ conjungenda potiùs fuerant, cùm de eiſdem ferantur: probo, quòd ex commate prægreſſo τὰ ὡς ὂν τῇ χειρὶ repetat, ut pleniùs expreſſum ſic legatur, ἃ, ὡς ὄιεται, φιλοσόφως πρακτικὰ δοκοῦντα, ὡς μυξῶν μισῶ. *Sophiſtas* ſcil. Marcus hic perſtringere videtur, de quibus Julian. Imper. *epiſt.* 42. βέλονται γὰρ ὀφὺς τοῖς ἄλλοις, ἀ λέξεων μόνον, ἀλλ' ἦ ἔδει διδάσκαλοι. καὶ τὸ χρῆσθαι εἶναι φασι τὸν πολιτικὸν φιλοσοφίαν. οἱ μὲν ἔν ἀληθείᾳ ἦ μὴ, τοῦτο ἀφίδω τῶν. vel (quod magìs reor) *politicos* illos, qui ſapientiæ nomine laudari ſolent, quoſque ideo à *Sophiſtis* diſtingui vult Dio Pruſ. *de regn. orat.* 4. Ξεναγοὶ γὰρ καὶ σοφισταὶ καὶ δημαγωγοί. λέγω δ' ἀκριβῶν φράτηρές τε καὶ σοφιστὰς, καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας, ἀπαθῶς εἰρημένων. locum eò magìs, quò expurgem, adduxi. quis enim non videt, (nec vidit interpres tamen) vocabulum σοφιστὰς iſtinc furcillandum? quomodo enim *Sophiſtas* à *Sophiſtis* diſcreverit? vel hos certè quos Prodicus, referente in *Euthydemo* Platone, μεθόδεια φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, *viri philoſophici ac politici conterminos*, dixerat. ὅτιοῦν δ' ἦ), inquit ille, πάντων σοφώτατοι ἀνθρώπων πρὸς ἦ πρᾶ ἦ), καὶ δοκεῖν πάνυ πολλοῖς. *Putant ſe omnium hominum ſapientiſſimos eſſe, atque ità à pleriſque etiam exiſtimari.* ideo autem & Philoſophos & Sophiſtas etiam infenſos habebant, quòd utrumque genus hoc, ſi in exiſtimatione foret, luminibus ſuis obſeſturum videretur. iſtis verò in ordinem redactis, ἀκμαιοτάτην ἤδη πρὸ πάντων τὴν γυμνικὴν εἰς δόξαν ἤκουσιν σοφίας πίεσι. ἦ) ὑπὸ γὰρ τῆ ἀληθείᾳ σοφὰς σωφρονοῦντας, &c. habes μύξαν de qua Marcus. Et mox Σοφοὶ ἦ νῦν ἔνιοι ἦ), πάνυ εἰκότως. ὑμεῖς μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχειν, μεταξὺ ἦ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λέγετε· μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἔξεστι, ἐπεὶδὴ ἦ ὄντες κινδύνων καὶ χρόνων καρπώσεσθε τὴν σοφίαν. Itaque illud ὡς ὄιεται, ut videtur, duplici ratione poteſt intelligi; vel, *ut ipſi de ſe opinantur*, aliúſque volunt opinari, vel etiam, *ut aliis* haud paucis, falsò tamen, videtur. Neque enim revera *Philoſophos* vivunt; ſed *Philoſophos agunt*: hoc eſt philoſophos ſimulant, & ſimiarum more imitantur, cùm nihil ſint minùs. Ideo Plato in *Sophiſt.* τὸν σοφιστὴν definivit: μιμητὴν τῆ σοφῆ· quaſi *philoſophi* ſive *ſapientis ſimiam* dixiſſet. quomodo Regulus ille *omnium bipedum* ipſe *nequiſſimus*, Ruſticum, hominem verè integerrimum, malitiosè inſectatus, *Stoicorum ſimiam* appellavit. Plin. Min. *l.* 1. *ep.* 5. ſed & Lucianus iſtiuſmodi homines vocat πθήκους, ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφοῦντας, καὶ ἔτερον ὑπὸ εἰ ἐρεσὶ κεκρυμμένον, ἄλλο ἦ λέγοντας· quos eoſdem & Gregor. Nyſſen. *orat. de profeſſ. Chriſt.* πθηκόσεις ψυχὰς appellat, ὅτι διὰ μιμήσεως ἐκμαιπαίτους τὸν χριστιανισμὸν ὑποκείνονται. μόρφωσιν ἔχοντες εὐσεβείας· τὴν ἦ δύναμιν αὐτῆς ἀρνούμενοι· uti Apoſt. *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5. vide *ad l.* 10. § 8. Tales D. Chriſtus in Phariſæis ὑποκριτὰς etiam

etiam nuncupavit Matth. *c.* 6. *v.* 2. & *c.* 23. *v.* 23, 25, 27. id est, *histriones, scenicos.* Basil. Cæs. *orat.* 1. Ὑποκεῖται, ὁ ἐν θεάτρῳ, ἀλλότειον σχῆμα ὑποκρινόμενος. δῆλον οὖν πολλάκις τὸ τῆς ὑποστάσεως τὸ τῆς βασιλείας. & Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 427. οἱ τῆς τοῖς μὲν πάθεσι ζῶσι, τῷ δὲ ταῦτα νεκρώσαντι τὰ ὅπλα φορεῖ. ἔοικε τῆς ἐν σκηνῇ ἀλλότρια παίζουσι σχήματα, ὅτε ἐπιγελῶσιν οἱ θεαταὶ ὡς ἐρρωμένοις ἤδη χαμάπαν τὰ σκέλη. Quod & Lucian. in *apolog.* Οἱ τραγικοὶ ὑποκεῖται, ἐπὶ μὲν τῆς σκηνῆς, Ἀγαμέμνων ἕως δ' αὖ ἢ Κλέων, ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἶσιν. ἔξω δὲ πάλιν, ἢ Ἀριστόδημος· ἀποδεδυκότες τὰ σκηπτρώδη, χίγονται ὑποκριδίοις τραγῳδοῦντες, ἐκπίπτοντες, καὶ συελκόμενοι, ἐνίοτε δὲ μαστιγούμενοι, ὡς ἂν τῷ θεάτρῳ δοκῇ. & Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 20. rationem reddens nuncupationis Dominicæ; ὁ μὲν ὑποκριτὴς μίσχει τότε φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν τὸ θέατρον κρότησι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε πρὸ πάντων. ἴσασι γὰρ οἱ πολῖται ἤδη φαινομένων, τίς ὢν ἦλθε ὑποκρινόμενος· πάλιν ἀλλὰ τῷ θεάτρῳ λυθέντι, σαφέστερον ἅπασιν ἀναπαλύπτεται. quod Senec. *ep.* 76. *Hi, quibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cùm præsente populo elati incesserunt, & cothurnati, simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Dio. Prus. qui & *Chrysost. orat.* 38. ἐν ταῖς θείαις τῆς ὑμῶν ἀληθείας δοκεῖ βασιλεῖς, ἢ πέρασιν· ἢ θεός; καί τοι ταῦτα πάντα καλεῖσθαι, καὶ οὐκ ὀνόματα μόνον ἔχοντα θεῶν, ἀλλὰ καὶ σοφοὺς, καὶ σολεῖς· καὶ κιλεύσει πολλὰ, ὡς ἐκεῖνος· τὸ δὲ πιεῖμαι σωτηριώδη, ἅπασι τὸ μηδὲν ὄντας. Histriones igitur reges agunt, cùm nihil in se regium habeant; at Sophistæ etiam βασιλεύειν διδάσκειν, alios *artem regendi edocturos* se profitentur, (quemadmodum & Protagoras Platonicus *politicam*, ὅπως τὰ τῆς πόλεως συναπόται· ἐν οἷς τις καὶ πράττειν, καὶ λέγειν) οἱ οὐκ ὄπως βασιλεύειν, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἴσασιν, *cùm ipsi interim nec vivere, nedum regnare norint.* Quin & quod Petrus Apost. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. de Pseudonymis doctoribus; ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. *Aliis libertatem polliceri, cùm sint ipsi vitiorum mancipia.* ità sapientiam pollicebantur sophistæ isti, cujus ipsi nè micam quidem penes se habebant; & eò minus, quò plus habere se opinabantur. quod rex sapientissimus monuit, *Prov. c.* 26. *v.* 12. ὅσοι γὰρ ἂν ἀμαθεῖς ὄντες, σοφοὶ εἶναι δοκῶσι σοφοὶ εἶ), ἔστι πολὺ εἰσὶν ἀθλιώτεροι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. καὶ δὴ τοῦτο τὸ τῶν σοφιστῶν γένος. Dio *orat.* 10. tales erant, taléque faciebant illos, qui in disciplinam eis sese dabant. vide *ad l.* 1. § 16.

Ἀνθρώπεια] *humaniores.* Xyl. rectè. leg. ergò ἀνθρώπινα. nam ἀνθρώπεια, *humana.*

Μυξῶν μεστά] *Muci pleni.* Xyl. *gravitatis affectatæ pleni.* M. Cas. ut alluserit Marcus ad proverbium illud, Βαθεῖαι μύξοι, ἐπὶ τῶν κομπαζόντων καὶ μεγαλαυχούντων, usu patum; Suid. de quo Salmas. *ad Tertull. Pall. deducunt perperam* (Suidam notat) *à Myxo Cereris sacerdote.* at μύξος est μυξώδης· & μύξα, βλέννα, κόρυζα· κόρυζαν *pro tumore, superbiâ, jactantiâ dixere.* Sed & μύξαν *pro eodem. inde* μύξος, ἀλαζών. itaque *arrogantiæ* ac *fastûs*, malim reddere, sicut Marcus alibi, καὶ ἐφ' ὅτε τύφε *lib.* 11. § 18. quàm *gravitatis affectatæ* pleni! quanquam σεμνοτυφία, quod sequitur, horum spectare videatur. Cæterùm habere locum hîc possit alter vocabuli istius usus etiam proverbialis, quo μυξώδεις καὶ βλεννώδεις, & μύξης sive κορύζης μεστοὶ, fatui stupidíq; dicuntur; & μύξα sive κόρυζα pro stuporis indicio habetur. Ità apud Platonem. *polit. l.* 1. Thrasymachus Socrati stuporem objiciens, percontatur illum, nutricem habeat necne, ὅπ τοι, inquit, σὲ κορυζῶντα σκέπει, καὶ οὐκ ἀπομύττει δήπουθεν. In Luciani item *votis.* Timolaum subsannans Lucianus; Καί πε ἐνὸς τῶν ἀναπεπταμένων τὸ στόμα σεσοβεῖ, ὅς σε παύσει μαραίνοντα, πλὴν πλὴν ταύτην κόρυζαν ἀποξύσας. Idémque in *Philopseudomant.* Τοῖς ἰλιάσι καὶ κορύζης μεστῆς τὸ ῥῖνα πεφύσηται. Et in *Philopseud.* Εἰ μὴ πάνυ πλήρη ἦν κορύζης μεστὸς ὤν. Nec secùs ferè Epictetus, *lib.* 2. *c.* 21. dixit; κορύζης μεστὸς οὐκ πλὴν χολῆς εἰσέρχομαι, μόνον πλὴν ἰσχνείαν μαθησόμενος. Latinis pariter *mucidus* pro *stupido, stolido, fatuo.* Plaut. *Epid.* 3. 4.

---homo es,
Qui me emunxisti mucidum, nimirum prætl.

Frustrà enim est Pareus, cùm de *opulento* dici censet, *cui mucus* scil. *æs est.* imò, tanquam de homuncione, cui *mucoris plenus nasus*, quique *consilii omnis expers est*, ut rectè Lambinus. prægressa docent.

Senex, tibi os est sublitum plenè & probè.

nec aliâ ratione ejusmodi hominem *blennum* dixere. Fastus.

Blennos stultos esse Plautus indicat.
(*Bacchid.* 3. 1.)

Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.
Lucil. *sat.* 30. citante Nonio, apud quem *plenus*, pro *blennus* corruptè legitur;

Deblaterat blennus.——

nam Βλέννα, μύξα· Βλεννὸς, νωθὴς, μωρός. Hesych. Cùm igitur pituitæ crassæ, quâ nares obstrui solent, copia nimia mentis aciem obtundere sensibúsq; officere censeatur, indè narum, ut sicut *emunctæ naris* hominem, quod de Lucilio Flaccus, *serm. lib.* 1. *sat.* 4. pro acris ingenii, exactíq; judicii dicebant: ità contrà *naris obesæ*, quod idem *epod.* 12. usurpavit, pro stolido stupidóque in usu esset. Verùm contextûs series illò potius inclinat, eodémq; ipse. Respexerit autem forsan Marcus ad illud Epicteti, qui *diss. l.* 3. *c.* 22. de Cynicam professionem ementito, cùm revera nihil minùs præstaret, Μύξα γίνεται, ἄλλο δ' οὐδέν.

Τί ποτε πείσεσθε, ὦ πρὸς σε φύσις ἀνωτέρω] Poſt τί ποτε diſtinguit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; *O homo, quid negotii faceſſis tibi?* Xylandrum forſan ſecutus, qui ſic prior reddidit; *Quid faciendum? quod nunc natura poſcit, eò contende*, &c. Verùm contextûs ſeries iſta vix admittit, & diſtinctiones à Xyl. ipſo in contextu poſitæ reſpuunt omnino. Verto itaq;, *Facias tandem, ô homo, eorum aliquod, quæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *ſupr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem appoſita denuo nauſeam paxiant.

Μὴ θελήσει οὖν τις ἐσται] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὴ πόμπευε αὐτὸς· μηδ' ἀλαζόνευε ἐπ' αὐτῇ· ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε· κἂν μηδεὶς αἰσθάνηται, ἀρκεῖ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐσταθῶν. Senec. *epiſt.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu tuto, licèt pauci ſciant, licèt nemo videat.* Et, *epiſt.* 113. *nihil ad rem pertinet, quàm multi æquitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Ἵνα γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, καὶ ζητῇ μάρτυρας, ἀλλὰ καρπεῖται τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα καταργήσηται τὸν πόθον· ἢ μᾶλλον εἰκὸς ὅτι τὸν φιλούμενον, καὶ φιλόσοφον συνίστα διὰ τῆς πρὸς ἀρετὴν καὶ χρώμενον, ἐπαινετῆς καὶ ἀκεραίου μηδὲν δόλωμα. ὥσπερ ἦν ὁ κύων ἐκεῖνος οἶκοι πρὸ θεραπαινίδα, καὶ βοῦν, θέαμα, Διονυσία, πάντων τερπνοτάτων, ὅταν ὁ ποιήσας τὸ χαλεπὸν καὶ δεινὸν, εἶτα τοῦτο δηγούμενος, καὶ θεωρῶν παρὰ χὺ, δῆλός ἐστιν, ἔξω βλέπων ἐπὶ, πρὸς δόξαν ἐλκόμενος, ὅπου ἡ τῆς ἀρετῆς γλυκύτης θέατρὸς, οὐκ ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβόμενος, οὐδ' ὥσπερ ζωγράφημα σεσηθεὶς δεῖ θέαν τὸ παραγωγόν. quemadmodum autem Plut. abamantibus iconem traxit; ità Ariſtid. *in Eteon.* à ſitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σωτῆ πίνουσι. quod & Dio Pruſ. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες οὐδετέρων ἐπειδὰν ἔλθωσιν ὅτι κρήνῶν πηγὰ, πίνουσιν ὅπως ὑφῶντες· ἅμα πιόντες ἡ, καὶ τὸ δίψος ἀποβίσωντες, ἡσυχῇ ἀπαλλάττονται, ἔτε κρᾶξαντες, ἔτε ἐπόντες τὰ vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qui & iſtos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis aucupes avidos, ſcenicis confert; qui niſi turbâ inſpectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ καλοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾄσαι θέλουσιν, ἀλλὰ κἂν πλατεῖαν· ubi, *mali Tragœdi*, Volſius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔμπλεξε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2, *ep.* 1. *Dicit tanquam in Platonis politia, non tanquam in Romuli fæce, ſententiam.* Quod Plutarch. in *Phocione* ſic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενος ὑπογράμμῳ. Plato certè quam finxit politiæ ideam, nuſquam unquam reperta eſt, aut repertam uſquam unquam iri ſpes eſt. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος πολιτείας νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πέπεικε τῶν ἀνθρώπων, ὁ πολίτην, ὁ ξένον, ὁ ἀστὸν, ὁ χωρητὴν, οὐχ Ἕλληνα, ὁ βάρβαρον, ὁ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, οὐκ ἄνδρα, ὁ γυναῖκα, ὁ νέον, ὁ πρεσβύτην, ὁ λόγοις ἐντεθραμμένον, ὁ λόγων ἀμύητον, καὶ τὰς ἐκείνου νόμους. Hinc apud Athenæum ille *dipnoſoph. l.* 11. Ἔοικεν ὁ Πλάτων μὴ τῆς οὔσης ἀνθρώποις γεγράφθαι τὸν νόμον, ἀλλὰ τῆς ἐν ἀμπλακτοτάτοις· ὅτι καὶ ζητοῦσι τὸν χρησιμώτατον· ἐγκλῖναι δ', ἃ πάσοι λέγουσι, ταῦτα καὶ γεγράφθαι, καὶ μὴ τὰ αὐτὰ ποιεῖν τοῖς εὐχερεστάτοις, ἀλλὰ τοῖς τῶν ἐναντιωτάτων ἀντιχειμένοις. quæ poſtrema eruditus interpres minimè aſſecutus eſt. *debuit*, inquit, *Plato imitari non vota facientes, qui impoſſibilia ſæpe optant ſibi, ſed eos, qui res perfici poſſibiles ſuſcipiunt, ac moliuntur.* Quanquam iniquior forſan hoc nomine Platoni atq; aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non ſolus tamen is) qui *in Julian. invect.* 1, Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τοῦτο, ὃς λόγῳ πλάττων πόλεις τοῖς ἔργοις συζῆναι μὴ θελούσας; Non poſſum autem erudito interpreti Anglic. aſſentiri, qui iſta cum ſequentibus tanquam ex aliena perſona à Marco prolata exiſtimat. Sunt enim Marci ipſius, eum, quem alloquitur, invitantis ad id, quod eſt naturæ ipſius conſentaneum, agendum & conandum, quantum in ſe eſt: monentisq; ſimul animum nè deſpondeat, etiamſi non poſſit hominum mores ità refingere, ut reip. Platonicæ inducendæ ſpes detur, aut eam hominum in bono promovendo conſpirationem experiri, quæ in ea, quam Plato ſibi finxit, republica expectari poterat; ſed ſucceſſibus etiam leviuſculis & proceſſibus perexiguis contentus agat, pergátq; nihilominus in inſtituto. quod idem & de ſe, profectúq; ſuo, cuique ſuadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς ὑ μικρόν τι δεῖ] Non eſt parum, inquit, ſi vel parum ſtudio tuo proficere poteris, in tam ampla validáque hominum morúmque corruptela; ſi vel ſupprimere ſaltem valeas, quod corrigere non datur. Siquidem dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorſus, plus quàm Herculeus labor fuerit; quod tamen niſi fiat, nihil liberè ac lubenter, ſed ſervo fucatóq; affectu peragitur, quicquid à talibus præſtatur. Malè iſta cepit accepitq; Xyl. dum legit Δόξμα γὰρ αὐτῆς τις μετοβάλλει; vertítque, *Mutat aliquis illorum ſuum placitum?* ſed & Xylandri veſtigiis inſiſtens Anglus. cùm τὶς illud ſit ἐρωτηματικόν. *Exquis enim dogmata*, ſive *judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 10. *Nunquid ille cujus navigium multam, undiq; laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipsiq; navigio iraſcitur? Occurrit potius, & aliam excludit undam, aliam egerit, manifeſta foramina perclu-*

dit,

dit, latentibus, & ex occulto ſentinam ducentibus labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt, ſubnaſcitur. Lento adjutorio opus eſt contra mala continua & fœcunda; non ut deſinant, ſed nè vincant.

Δυλεία συνόντων ἢ πεῖθεσθαι ψευσαμένοις] Hoc eſt quod unico verbo Hebræi שָׁקַר i.e. *mentiri*, pro, *fictè ac mendaciter in obſequium ſe dedere.* Ità vates rex, *Pſal.* 18. *v.* 44,——46. *Populus priùs ignotus mihi, ignarúſque mei, ſerviunt mihi: ad ipſum mei auditum obediunt mihi: alienigenæ mentiuntur* (i. e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt ſe*) *mihi; dum decidente eis* (quaſi in talos) *animo, è conclavibus ſuis coherreſcunt.* & *Pſal.* 66. *v.* 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter ſe dedunt tibi inimici tui.* & *Pſal.* 81. *v.* 16. *Oſores Jovæ mendaciter ſe dediſſent ei.* ſed & vate rege prior Moſes, regis inſtar & ipſe, *Deut. c.* 33. *v.* 5. in ſolenni illa *benedictione* populi ſui, *ibid. v.* 29. *Hoſtes tui mendaciter ſe dedent tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc autem, etſi Philoſophiam profeſſum, Alexandro ac Philippo adjungit, quia & ipſe reipub. regimen gloriosè ſatis Athenis tractaverat, ubi & ſtatuæ æreæ 360. eidem publico populi ſuffragio erectæ ſunt; quæ tamen haud longo pòſt intervallo omnes, unicà duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ ſunt. Vide Laërt. *l.* 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. ſed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Ἐς ὅδον, τί ἢ κοινὴ φύσις ἤνεγκε] Vide *l.* 8. § 3.

Οὐδὲς μὰ τὸν ἀλαζόνειαν μιμεῖδζ] Vide *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 58.

Ἁπλῶν ὄζι ἢ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modeſtum.* Adverſus illud peccant, poſt Philoſophos quoſdam, qui ſubtilitate nimiâ philoſophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholaſtici noſtri, qui argutiis, tricis, & quæſtiunculis ſpinoſis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adverſus iſtud cùm Sophiſtæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἢ μὴ τύφω πνὸς σεμνότης. Philo *in Flaccum*: Ἃ ἢ λαμπρότερον ἢ βασιλικωὶ ἐοικὸς φύσιν, μὴ πλέον ἢ παῤῥησίας ἐπιδείκνυτο· ὅθ, σεμνότερον ἦγεν αὐτὸν ἀρχοντ ἢ λυπηλίσατον ὀπῴ. *Gravitatem faſtuoſam*, ſive σεμνοτυφίαν in Conſtantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Inſidebat aureo ſolus ipſe carpento; Auguſtúſque fauſtis vocibus appellatus, vocum lituorúmque intonante fragore, talem ſe, támque immobilem, qualis in provinciis ſuis viſebatur, oſtendit. nam & corpus perhumile curvabat portas ingrediens celſas, & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanquam figmentum hominis: non cùm rota concuteret mutans, nec ſpuens, aut os aut naſum tergens vel fricans, manúmve agitans eſt viſus unquam.* Quæ eadem per totam vitam obſervâſſe, author eſt idem *l.* 21.

§ 30. Ἀνωτέρω ὅπ διαφέρει] Vide *l.* 7. § 48. Eſt autem iſtud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, quem ὀνειροπολῆσαι ea de cauſſa inſcripſit. Sed & *ſomnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πλοῦν παντοῖον] *Omnis generis divitiæ.* Xyl. πλῆτον. ſed ſequentia refutant, ἐν χειμῶνι, ἐν χαλεπαῖς.

Ἐπιόσες ἢ ἢ τὸν ἀπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc autem hiſtoriæ beneficio cumprimis datur; de qua Nicet. Chon. operis hiſtorici initio. Βίβλ ζώντων, ἃ ἰσχεῖα. ἢ σάλπιγξ πείθαν, τὰ γεγραμμένα, τοῦ πάλαι πεπεῶσθαι ὀῆ τῶν σωμάτων ἐξανιστῶσα, ἢ ἀπ' ὄψιν πεῖσαι τοῖς βουλομένοις. Verùm Marcus hìc potiùs vult nos animo complecti, quàm immenſum temporis ſpatium nos anteceſſerit, quod tranſactum ſit illis, qui & nobis prorſus ignoti, rerúmque noſtrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. §. 3. τὸ χάος, ſed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὲν ἐγὼ ὄνομά σου] vide Boëth. *conſol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα ἀπαλήσονται] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιστα ῥύσεως] vide *l.* 4. § 3. τὸ εὐμετάβολον.

Οὔτε ἡ μνήμη ἀξιόλογος] vide *ibid.* τὸ κενόν.

§ 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *ſuprà* § 6.

Καλαλήγουσι ἐπ' αὐτὸ] ut nihil aliud requirat, quàm rectè feciſſe. vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. §. 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. καλαληκῶς διδόναι.

§ 32. Ὅλα ἀπὸ τῆ ἀπαλήψεως κεφάλαια] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλῶ ἐυρυχωείαν σεαποιήσεις ἤδη σαυτῆ τὸν ὅλον κόσμον σεειληφέναι τῆ γνώμη] iſta peſſimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σαυτῆ novam orditur ſententiam, cùm ſuperioribus adnecti mens autoris liquidò poſtulat. Meliùs Angl. à ſequentibus, τὸν ὅλον κόσμον. Neutri tamen aſſentior. articulum, qui deperiſſe videtur, interſerendo, dictionis ſeriem continuandam ſic ſentio. π. ἐυρ. σεειποιήσεις ἤδη σαυτῆ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον σεειληφέναι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco laudatum *l.* 7. § 35.

Πολλῶ ἐυρυχωείαν] *quaſi ex anguſtiis educere te poteris, & in patente te collocare.* Ità Pſalt. *Pſ.* 18. *v.* 20. *Eduxit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Pſal.* 31. *v.* 9. *Non concluſiſti me in manibus inimicorum meorum; ſed in patente,* ſive, *in lato, poſuiſti pedes meos.* ἐν ἐυρυχώρῳ, Græc. cui opponitur στενοχωεία. *ad Rom. c.* 2. *v.* 9. θλῖψις ἢ στενοχωεία. Epict. *l.* 1. *c.* 25.

ε. 25. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις, σὺ σαυτὸν θλίβεις; & mox, Καθόλου γὰρ ἐκείνῳ μέμνησο, ὅτι ἑαυτὸν θλίβουσιν, ἑαυτὸν στενοχωροῦσιν τυτέσι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. Talem ſibi procuraverat στενοχωρίαν Pellæus ille, qui

Æſtuat infelix anguſto limite mundi,
Ut Gyari clauſus ſcopulis, parvâque Seripho.

Juvenal. *ſat.* 10. atque hoc eſt verè στενοχωρεῖν ἐν κόσμῳ, utì Epictetus idem, ſed ſenſu paulò diverſo dixit *l.* 3. *c.* 26.

Τὸν ὅλον κόσμον περιληπτέον τῇ γνώμῃ] quod *totum animo percurrere*, Senecæ *ep.* 71. vide *l.* 7. § 47. & *l.* 11. § 1.

Ἀχανὲς ἡ τοῦ μὲν τῆς ὑφύσεως] vide *l.* 4. § 3, 50. Greg. Rom. *in Job. l.* 7. *c.* 20. *& immenſum eſt, quod ſine termino ſequitur; & parum eſt, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod curſu ſui temporis tendit ut non ſit: quod dum per momenta ducitur, ipſo hoc momenta ſua quæ diffierunt, impellunt; atque unde teneri cernitur, indè agitur, ut non teneatur.*

§ 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ταχὺ φθαρήσονται] vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 48. & *l.* 7. § 25. Senec. *epiſt.* 71. *Omne humanum genus, quódque eſt, quódque erit, morte damnatum eſt. Omnes quæ uſquam rerum potiuntur urbes, quæque alienorum imperiorum magna ſunt decora, ubi fuerint, aliquando quæretur, & vario exitii genere tollentur. alias deſtruent bella, alias deſidia paxque ad inertiam verſa conſumet, & magnis opibus exitioſa res, luxus. Omnes hos fertiles campos repentina maris inundatio abſcondet, aut in ſubitam cavernam concidentis ſoli lapſus abducet. quid eſt ergò quare indigner, aut doleam, ſi exiguo momento publica fata præcedo?*

Ὀλιγοχρόνιος ἀποθανεῖν] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 50. Hieron. *in Nepot. Si nongentos excederemus annos, & Methuſalæ tempora nobis donarentur, tamen nihil eſſet præterita longitudo, quæ eſſe deſiſſet. etenim inter eum qui decem vixit annos, & eum qui nille, poſtquam idem vitæ finis advenerit, & irrecuſabilis mortis neceſſitas, tranſactum omne tantundem eſt.* Auguſtin. *de verb. Dom. ſerm.* 42. & *homil.* 1. & 28. & *de* 10. *chord. c.* 2. *Tota vita brevis eſt; à prima infantia uſque ad decrepitam ſenectutem, ſpatium breve eſt. Quòd tam diu vixerat, quid Adæ profuiſſet, ſi hodie mortuus eſſet? Si adhuc viveret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuiſſet? quid enim diu eſt, ubi finis eſt? quantum eſt in hac vita, quod erit aliquando finitum? quicquid fuit futurum, ubi præteritum factum eſt, jam tale habetur, ac ſi non fuerit.* Gregor. *in Job. l.* 15. *c.* 2. *Si ab ipſo humani generis exortu uſque ad hoc tempus, in quo ſumus, mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quàm breve fuerit videmus. Ponamus enim quemlibet hominem à primo die mundi conditum, uſque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, quam quaſi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adeſt, præterita jam nulla ſunt, quia cuncta tranſierunt. futurum in hoc mundo nihil eſt, quia nullum ad vitam vel breviſſimum reſtat momentum. Ubi eſt ergò longum tempus, quod inter initium finémque deprehenſum ità conſumitur, ac ſi nec breve unquam fuiſſet.* Senec. *epiſt.* 49. *Modò amiſiſſe te video: quid enim non modò eſt, ſi recorderis? modò apud Sotionem philoſophum puer ſedi; modò cauſſas agere cepi; modò deſii velle agere, modò poſſe. Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis apparet reſpicientibus. Nam ad præſentia intentos fallit; adeò præcipitis fugæ tranſitus levis eſt. Cauſſam hujus rei quæris? quicquid temporis tranſiit, eodem loco eſt: pariter adſpicitur; unà jacet: omnia indè in profundum cadunt. & alioqui non poſſunt longa intervalla eſſe in ea re; quæ tota brevis eſt.* Idémque *ep.* 99. *Omnes quantùm ad brevitatem ævi, ſi univerſo compares, & juvenes, & ſenes, in æquo ſumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quàm quod minimum eſſe quis dixerit. quoniam quidem minimum aliqua pars eſt; hoc quod vivimus, proximum nihilo eſt.*

§ 34. Δι' ἃ φιλοῦσι] *quæ amant.* Xyl. imò, *propter quæ amant*, alios ſcil. atque ità Caſ. at Lugd. χολῶσι. quaſi mens eſſet, *propter quæ ſuccenſent aliis.* quod χολῶντα potiùs diceretur.

Γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 7. § 62. Senec. *ep.* 47. (quam tranſcripſit, more ſuo, tacito autoris nomine, Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 11) *Quemadmodum ſtultus eſt, qui empturus equum, non ipſum inſpicit, ſed ſtratum ejus & frænum: ſic eſt, qui hominem ex veſte, aut conditione, quæ veſtis modo nobis circumdata eſt, æſtimandum putat.* ὅτι δὲ ἵππος ἐωνημένος κρίνοιτ' ἄν, ὁ πολυτελῆ σκεύη ἔχων, ἀλλ' ὁ τῇ φύσει λαμπρός. ὅτι ἀνὴρ σπουδαῖος, ὁ πλούτου ὑπὲρ κακίαν ἀφ', ἀλλ' ὁ πρὸς ψυχὴν γενναῖος, Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. quod Plutarchi nomine exhibet, Anton. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 31. Senec. idem *ep.* 41. *Quid eſt ſtultius, quàm in homine aliena laudare? non faciunt meliorem equum aurei fræni.* Et *epiſt.* 92. *Quid de veſte dixi, idem de corpore me exiſtima dicere. Nam hoc quoque natura, ut quandam veſtem, animo circumdedit. Velamentum ejus eſt. quis autem unquam veſtimenta æſtimavit arculâ? nec bonum, nec malum vaginа gladium facit.* Itaque ut idem *epiſt.* 80. *Omnium iſtorum perſonata felicitas eſt. contemnes illos, ſi deſpoliaveris. Equum empturus, ſolvi jubes ſtratum, detrahis veſtimenta venalibus, nè quæ vitia corporis lateant. Hominem involutum æſtimas? Mangones quicquid eſt quod diſpliceat, aliquo lenocinio abſcondunt. itaque ementibus ornamenta ipſa ſuſpecta ſunt. ſive crus alligatum, ſive brachium aſpiceres, nudum juberes & ipſum tibi corpus oſtendi. Vides illum Scythicæ, Sarmatiæve regem, inſigni capitis decorum?*

decorum? Si vis illum æstimare, totúmque scire qualis sit, fasciam solve. Si perpendere te voles, sepone pecuniam, domum, dignitatem, intus teipsum considera. Quid ad rem pertinent malæ fraginatæ, unius omnes coloris? quid ista vehicula calata?

-Instrati ostro alipedes, picturatique tapetis;
Aurea pectoribus demissa monilia pendent:
Tecti auro fulvum manuunt sub dentibus aurum.

Ista nec dominum meliorem facere possunt, nec mulam. Idem *ep.* 87. quod Flaccus, *serm. l.* 1. *sat.* 2.10

Regibus hic mos est ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt, (ne si facies, ut sæpe, decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,)
Quòd pulcræ clunes, breve quòd caput, ardua cervix.

Ἰτὰ Lipſ. opertos, vulg. perperam.

Hoc illi rectè, nè corporis optima Lyncei
Contemplere oculis; Hypsæâ cæcior, illa
Quæ mala sunt, bonis.---

quæ verè mala, quæ mentis mala; hæc enim ſola verè mala Stoæ. Nec diſſentiunt noſtri. Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom* 7. *orat.* 2. τί ποτ' ἔστιν ἵππου ἀρετή; ἆρα τὸ χρυσοῦν ἔχειν χαλινόν, καὶ πολλαχοῦ νημάτων συγκείμενον, καὶ ταπητας ποικίλους, καὶ χρυσοπάστους, καὶ φάλαρα λιθοκολλήτα, καὶ τοιούτοις χρυσοῦς ὁρμίοις συμπεπλεγμένους ἢ τὸ δεσμικὸν εἶδος, καὶ εὐτροχιὰν, καὶ βαδίζειν ἔμμετρα, καὶ ὁπλὰς ἔχειν ἵππου φρεατώδεις ὑμεναίου, καὶ ἀνδρείαν κινεῖσθαι πρὸς ἐν ἀποδημίαις κακοῦργοις, πρὸς δὲ πολέμοις ἀραίζεσθαι, καὶ ἁμάξαις μὴ ἐν παρατάξει μὴ πολλὴ φαντάζεσθαι τῇ παρασκευῇ; καὶ ὅπως ὑμοιόζυγες ζεύξειν τὸν ἀναβάτην, οὐκ ἔνδηλον ὅτι ταῦτα ἵππου ἀρετὴ, οὐκ ἐκεῖνα; τί δέ; ὅταν καὶ ἡμίονον πῶς φαίης ἀρετὴν εἶναι; ἢ τὸ δύνασθαι μετ' εὐκολίας ἀχθοφορεῖν, καὶ ῥᾳδίως τὰς ὁδοὺς διανύειν, καὶ πόδας ἔχειν στερρότατα πέτρας μωμένους; μὴ τὰ ἔξωθεν αὐτοῖς προσκείμενα ζωτικῶν τι πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν αὐτῶν φήσομεν; ἐδαμῶς. ἁπλοῦν δ' πῶν θαυμασόμενα; πρὸς τὰς φύλλοις κομῶσαι, καὶ πρὸς κλάσασιν, ἢ πρὸς τῷ καρπῷ βεβιθυμῆσαι; πῶν δ' ἀρετὴν ἐλαίας οἴναι φαμὲν; ὅταν μεγάλας ἔχῃ τοὺς κλάδους καὶ πολλὰ πρὸς ἀπὸ τῶν φύλλων κόμας, ἢ ὅτε τὸ οἰκεῖον καρπὸν δαψιλῆ καὶ παντοχοῦ διεσπαρμένον ἐμφαίνῃ; ὅτου δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακεινήσουμεν πρὸς ἀρετὴν πρὸς τὸ ἀνθρώπου, καὶ βλάβας εἶναι ἐκείνου νομίσουμεν, πρὸς αὐτῷ λυμαινομένου τί ἔν ἐστιν ἀρετὴ ἀνθρώπου; ὃ χρήμασι, ἵνα πενίαν δείσῃς· ὃ δὲ ὑγιεία ζῶμεν, ἵνα φοβηθῇς νόσον· ὃ δὲ ἡ τῶν πολλῶν ὑποληψις, ἵνα ἀφόβως δόξαν πονηρὰν· ὃ δὲ τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἶναι, ἵνα φοβερός σοι γένηται ὁ θάνατος· ὃ δὲ εὐλάβεια, ἵνα ἀναλοίαν φύγῃς· ὃ δὲ ἡ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀκρίβεια, καὶ ἡ κατὰ τὸν βίον ὀρθότης. vide *ad lib.* 6. § 40.

Ὅση εἶπας] *quæ est illa opinio?* Xyl. imò, quòd *l.* 11. § 17. μεθ' ὅσου τύφου; *quanto cum fastu?* & *l.* 12. § 27. μετ' εὐτάξιας. grande ſcil. ac grave quippiam, & quod magni faciendum ſit, feciſſe ſeſe opinantur ac præ ſe ferunt, ubi aliquem vel perſtrinxerint, vel collaudârint. atque hoc eſt quod Marcus *l.* 10. § 13. dicit, hos in aliorum laudibus vituperiiſque φρυάττεσθαι. Euripid. *Glauco*, referente Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Βαρὺ τὸ φόρτημ', εἶπας ἀνθρώπου κακοῦ.
Faſtus mali hominis, res eſt intolerabilis.

§ 35. Ἡ ἀποβολὴ οὐκ ἄλλο ἐστὶν, ἢ μεταβολή] Senec. *ep.* 71. *Quicquid eſt, non erit; nec peribit, ſed diſſolvetur. Nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim intuemur: ad ulteriora non perſpicit mens hebes.* vide *lib.* 7. § 18. 23, 25. & *lib.* 8. § 18.

Καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται] vide *ad l.* 3. § 4. ἀγαθὰ εἶδ' πάσχειν.

Ὁ δὲ σβέσα] ὃ illud Lugd. ejecit. ego retineo & expleo; ſed & in locum ſuum, unde excidit, reſtituo, legendo, ᾧ ὅπ π.

Ἐν πάσαις θεοῖς] *inter tot Deos.* Atqui Stoicis μία νοερὰ ψυχὴ, *una anima univerſalis intellectu prædita. l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14. & *l.* 9. § 8. i. e. *Deus unus.* Vide Epiphan. *ad l.* 4. § 18. Ità diſertè Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Ii Lipſii diſtinctionem *de Stoic. Phyſiolog. l.* 1. *c.* 9. Ambroſii Camald. verſionem ſequimur; ἓν τι εἶδ θεόν. καὶ νῦν, καὶ νῦν, &c. ſin moveatur, ἕνα potiùs legerim. Ad manum interim adeſt conciliatrix ratio. Deum ſummum unicum agnoſcebant, quem & Δία ſive *Jovem* nuncupabant, mundi iſtius conditorem, πάντων δημιουργὸν, καὶ ἄφθαρτον μόνον. alios interim Deos inferiores ſtatuebant φθαρτοὺς, corruptelæ obnoxios, ſive (ut Plut. *de com. notit.* eoſdem oderidens) τηκτοὺς *fuſiles*, ὥσπερ κηρίνους ἢ κατατετρημένους, *tanquam ſi cerei aut ſtannei exiſterent.* in his & aſtra ponebant. Ità Plut. *de Philoſ. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν δ' εἶναι τὸν κόσμον, καὶ τὰς ἀϊδίους, καὶ τὴν γῆν, τὸν δ' ἀνθρωπον πάντων νῦν ἐν αἰθέρι. Verum Epiphan. *hæreſ. lib.* 1. *hæreſ.* 5. Deum aſſerit Stoicos in hæc quaſi membra quædam diſpertitos. Μείζονα δ' τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μικρὰς οὐσίας, εἰς ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὰς, καὶ αἴρα, καὶ τὰ ἄλλα. vide *l.* 8. § 19. & *l.* 12. § 28. vide & Athenag. *in legat. pro Chriſtian.*

Ἐξαρέθη] *reperta eſt, extitit.* ut *ſupr.* § 8.

§ 36. Τὸ σαθρὸν] Vide *ſupr.* § 14. & *l.* 8. § 24.

Γεώδη] Ità *l.* 8. § 37. γεώδες πᾶν τοῦτο.

Πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα] *nuclei terræ. Caſ. calli.* Xyl. Alià ratione Philo *de provid.* γῆς εἶσιν ὄγκοι

(*terræ tubera sunt*) ἀεὶ δὲ συνεχὴς ἡ διάσεισ[ις] πόλεμος. Theodor. Prodrom. *in provident.*

Ἔυρημα κυνὸς ἡ σύλαξη πορφύρεος·
Ὁ μάργαρος κύημα φαῦλον ὀρφύος·
Λίθοι τὸ σύμπαν, οἱ χυοῦζοντες λίθοι.
Ὁ λαμπρὸς δίκ[ις] ὀπὸ πτάνε ἡ ξύλων,
Ὀστῶν τε πλίνθων, ἡ λίθων ἐξορμένων.
Ἐκ πίσσης, γῆς ξύλα, γῆς πάντες λίθοι.
Τίνι γλιῶ δ' πημῶν, ἡ σίκλων, ἢ αἰδοῦμ' ;

Augusti hominis purpura, inventum est canis ;
Libido, margarita, vilis ostrei :
Summa est lapillis, quòd glabella saxa sunt.
Ex calce, ligni, splendida ornatu domus,
Coctóque latere, fossilique marmore est.
Calx nata terrâ, ligna, lapides terra sunt.
An terram honorans, erubescere haud velis ? Suart.

Ὑποσάθμας ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος] f. ὁ χρ. [καὶ] ὁ ἄργυρος. *faces* autem sive *sedimentum terræ* ista vocat, quia inter liquandum subsidit, quod est purissimum metalli atque pretiosissimum ; quomodo in vino & urina solet τὸ ὑπόσταμα, sive ἡ ὑποσάθμη, vocabulum Henrici Stephani thesauro adjiciendum, cùm ex Marco, tum ex Hesychio, apud quem reperias. Ὑποσάθμη, πρυμνία, πρύξ. & Σκαιὰ, ἡ γαστὴρ ὑπ[ὸ τῶν χυτῶν] ὑποσάθμη. ità enim locum illum defectum integrandum sentio. Sed & ex Laert *l.* 7. qui in *Zenon.* ait Stoicos eâdem ratione dixisse ὑποσάθμιον πάντων τὴν γῆν. quanquam nec hi soli. nam & Porphyr. *de abstinent. l.* 3. nos ait mundi inferioris ὑποσάθμιον οἰκεῖν. & Synes. *de provident. l.* 1. τὴν ὑποσάθμιον τῶν ὄντων, mundi inferiora ista appellat. Leucippus item apud Hermiam *in Philos. irris.* τὸ μεταξὺ κάτω ὑποσάθμη ὕδωρ καὶ γῆ ἡμῖν, & Theodoret. qui *therap. l.* 1. pravos improbósque homines ait, ὑποσάθμῃ τινὶ παχείᾳ ἐοικέναι, τῇ τῶν ὑλικῶν ὑ[λικωτέρῳ] ὑλικωμένῃ πόρῳ δηλαδὴ παχύτητι. de Cynico Julian. *de cynis. orat.* 2. ἐκείνῳ τὸ χρυσίον οὐκ ἔστι χρυσίον ἀλλ' ἡ φλέμμ[α] φλέμμ[α], εἰ δὲς ἀκριβῶς τις αὐτὰ ἐξετάζοι, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν διημαρτήκασιν αὐτῶν τιμῆς· ἡμῖν δὲ αὐτὰ διάφορα· τὸ ἀσημότερον ἢ καὶ τὸ ῥᾴδιον, ἀνθρώπων δὲ κακοδοξίας ταῦτα καὶ ἁμαρτίας νενόμικεν ἔργα. Quin & ideo potest metalla ista γῆς ὑποσάθμια dixisse, quia in infimas terræ partes, quasi demersæ jacent, quomodo ad ima fæces, ac sedimenta subsidunt. unde Senec. *ep.* 1. *In imo pessimum.* & epist. 108. *gravissimum quódque turbidúmque subsidit.* Ità enim de his autor idem *ep.* 90. *aurum & argentum, quasi malè nobis committerentur, natura abscondit. nos in lucem, propter quæ pugnaremus, extulimus. Nec erubescimus summa apud nos haberi, quæ fuerant ima terrarum. vis scire, quàm falsus oculos tuos decipit fulgor? nihil est istis, quamdiu immersa & involuta cœno suo jacent, fœdius ; nihil obscurius.* & *de benef. l.* 7. *c.* 10. *Laminas utriusque materiæ, ad quas cupiditas nostra caligat, terra, quæ quicquid utile futurum nobis erat protulit, istas defodit & mersit : &, ut noxiis rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit.* Quod Plinius *nat. hist. l.* 33. *præfat. Hæc summâ sui parte tribuit, quæ prosunt. illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultavit atque demersit.* Sed non altè satis, ut Senecæ credimus, qui mox *ibidem. Possum de rerum natura queri, quòd aurum argentúmque non interiùs absconderit, quòd non majus, quàmquod detrahi posset, pondus injecerit.* Idem denique *ep.* 92. de viro bono : *Aurum argentúmque illis, in quibus jacuere tenebris dignissima, non ad hunc æstimat splendorem, quò imperitorum verberant oculos : scit erui è cœno, ex quo illa secrevit cupiditas nostra, & effodit.* In sacris literis, divitiæ, quæ istis cumprimis constant, עכטים voce composita id est, *densum lutum* sive *cænum* dicuntur. Abacuc. *c.* 2. *v.* 5. sed & שמרים i. e. *fæces*, sive ὑποσάθμια, ut Mar. cùs istic, Sophoniæ *c.* 1. *v.* 12. si Drusio fides : *proverb. class. l.* 1. *l.* 2. *prov.* 58. quanquam eò loci, *concretum esse super faces :* vel de securitate ac fiducia, cum Piscatore ; vel de obstinatione in malis, cum Junio, è pace tranquillitatéque jugi natâ, malim intelligere : ex gemina ferè formula, quæ Jeremiæ *c.* 48. *v.* 11. reperitur.

Τειχία ἢ ἐδῶν] vide *ad l.* 6. § 12.

Τὸ πνευματικὸν] *etiam quæ spiritu constant.* Xyl. *etiam vita tua*, Cas. i. e. *anima*, quasi πνευμάτιον legerit. τὸ πνευματικὸν, est *formale*, sive *quod formæ rationem obtinet* : Opponitur enim τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ τὸ πνευματικὸν, sicut τῇ ὑλικῇ τὸ αἰτιῶδες, *l.* 4. § 16. & *l.* 5. § 13. ubi idem planè quod istic argumentum tractatur ; & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 9. quod *l.* 12. § 10. ὕλαν καὶ αἴτιον dixit. & *ibid.* § 18. αἴτιον καὶ ὑλικὸν. πνεύματα verò *formæ* sunt. *l.* 12. § 30. πνεύματ[α] καὶ ὑποκείμενα.

Ἐκ τέτων εἰς ταῦτα μ[ε]τ[α]βάλλον] quia nimirum elementa, ex quibus & spiritus ipse sive anima juxta Stoicos conflatur, in se invicem transmutantur. vide *l.* 4. § 21, 46.

§ 37. Ἄλλ[ος] τὸ ἀθλίως βίω καὶ χρηγυσμῷ] Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. τοῖς παιδίοις μικρὰ φορτία εἰς τὸ καλὰ ἐᾶν ἱκανά. Apost. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 10. Μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν.] de Israëlitis loquitur in eremo subinde ex occasione quavis murmurantibus.

Πιθηκισμῷ] *imitationis.* Xyl. *dissimulationis* Cas. at Suidæ πιθηκισμοὶ sunt ἀπάται καὶ κολακεύματα. (apud quem pro μανικὰς, μὲ τινὰς leg.) ex Aristoph. in *Equit.* ubi Cleon adversario suo ;

Ὅτι μοι τάλας, ὅτους πιθηκισμοῖς με θελκολάκης ; & mox : Ἀλλ' οὐχ ὑφαλοῖς με ξυπλίας.—

Et

Et apud eundem in *Veſp.*

Ταῦτα ἰδὼν, ὑπό τι μικρὸν σπιθίκισε· paululum adulatus ſum. Verùm Marco σπιθίζειν videtur eſſe *ſimiarum more*, quæ geſticulationibus variis ludos faciunt, *nugari*. quod Apollodor. in Adelphi. dixit

—ἐν σπιθικοῖς ὄντα δεῖν Πίθηκον εἶ).—— hoc eſt, *inter nugaces nugacem eſſe*, ſive pariter nugas meras agere. habes *ſupr. ad l.* 9. § 3. ſiquidem ſimia risùs lusùsque ſolius gratiâ in ædibus habetur. Plutarch. in *adulat.* ὁρᾷς τὸν πίθηκον; ὑ δίφρῳ τῶν οἰκίαν φυλάττειν, ὡς ὁ κύων, ὑδὲ βαστάζειν, ὡς ὁ ἵππος, ὑδὲ ἀρᾶν τὸν γῶν, ὡς οἱ βόες· ὄζειν ἂν φάρει ἢ βωμολοχίαν, ἢ παιδιὰς ἀνίσχεται, γέλωτα ὄργανον ἐμπαρέχων. facere tamen pro Xylandri verſione videri poſſit Epicteti illud *enchir. c.* 35. quod idem totidem ferè verbis habetur & *diſſert. l.* 3. *c.* 15. Ταῦτα πάντα ὑπισχνέομαι, ἔχω ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν· εἰ δ μὲν, ὡς τὰ παιδία, ἀναγραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παίζει, νῦν δ αὐλητὴς, νῦν δ μονομάχος, εἶτα σαλπίζει, εἶτα γελᾷ δέ· ὕτω καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλῃ δ τῇ ψυχῇ ὑδὲν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἣν ἂν ἴδῃς, μιμῇ, ἢ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, τὸ σύνηθες δ' ἀπαρέσκει. verùm quid eſt hoc vago & deſultorio vitæ inſtituto nugacius? vide *l.* 4. § 16. Idem *l.* 2. *c.* 4. de philoſophiam profeſſo, ſed vitæ inquinatiſſimæ homuncione: Ἀρχέδημον τοῦτον γοῦν, μοιχὸν ὄντα, καὶ ἄπιστον, καὶ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκον ἢ πίθηκον. τί δὲ διαφέρει; Diogenes *epiſt.* 17. cujus initium, an inſcriptio, cùm interciderit, ità poteſt reſtitui. [Ὁ Κύων τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένοις ἀμάζοσι.] ὑ πάσχω δ τοῦθ' ὑμῶν, καὶν ἐγὼ μὲ λέγω. ὄντες γὰρ τοῖς μὲν ὄψιν ἀνθρώπου, ταῖς δ ψυχαῖς πίθηκοι, σφαυτοιεῖδε πάντα, γινώσκετε δ ὐδέν. reliquâ ferè totâ epiſtolâ σπιθικισμὸν illorum graphicè deſcribit.

Τί τοῦτον καινόν] *ad l.* 7. § 1.

Τί σε ἐξίσησι] *quid terret te?* Xyl. *ad quid obſtupeſcis?* Caſ. Malim, *quid te percellit?* ſive *de mentis ſtatu dimovet.?*

Ἀλλὰ ἢ θεὸς νῦν δὴ ἤδη ποτὲ ἁπλούστερος ἢ χρηστότερος γένῃ] *Quin & jam erga deos ſimplicior & melior es factus.* Xyl. quaſi ἐγένῃ legeretur. at Lugd. γνῷ. rectè. quem & Caſ. ſecutus eſt, *eſto jam tandem erga Deos ſimplicius ac benignius affectus.*

Ἴσον τὸ ἐκτὸν ἔτη] vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 23. & *l.* 12. § 35. poteſt autem hæc clauſula fuiſſe à prægreſſis ſejuncta; & hoc velle, opera naturæ luſtres breviore ſpatio an prolixiore, nihil intereſſe; cùm eadem viſurus ſis.

§ 38. Ἐκεῖ τὸ κακὸν] vide *ſupr.* § 4. & 20.

§ 39. Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάν|α] vide *l.* 6. § 36.

Ὡς ἐν σώματι] vide *ad l.* 4. § 40.

Ἐπισυμβαίνει] vide *ad l.* 5. § 8.

Τί ἔν ταραχῇ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγοις, τέθνηκας, ἐφθάρησαι, ὑποκείῃ, σωαγελάζῃ, βόσκῃ;] *Quid ergò perturbaris? menti tuæ dicis, mortuus es, periiſti, efferatus es, ſimulat, es in cœtu, aleris?* Xyl. illud advertit vocabulum θηλάσαι, quod in periocha ſequenti infertum ſenſum facit exſenſum, iſtûc eſſe retrahendum, & eſt prorſus. ſed τὸ θηλάσαι leg. &, me autore, ultimo loco potiùs collocandum. At Caſ. (qui à præcedentibus, illa τῷ ἡγεμονικῷ λέγοις &c. divellit, tanquam aliò ſpectantia) *Dicis parti illi rationi præditæ, mortua es, corruptio apprehendit te? num & hæc excrementa egerit? num pecudum ritu depaſcitur?* ut nimirum corporis inſtar morti obnoxia ſit. Ità τὸ φθείρεσθαι vult eâ eſſe *corruptelâ affectum*, quæ interitum rei corruptæ afferat: quum de mente aliâ ratione τὸ φθείρεσθαι dicatur Marco *ſupr.* § 2. vult legi, ἀποκείνει, βόσκει; (nam τῷ σωαγελάζῃ rationem nullam habuiſſe videtur) & novum iſta conficere ἐρώτημα. vult deniq; τὸ ἀποκείνειν illud *excernendi* ſignificatum habere. D. Boot. autem aliter iſta interſtinguit. ſiquidem argumentum ſuperius ad τῷ ἡγεμονικῷ claudit, tanquam ſi ſcriptum eſſet, τί ἔν ταραχῇ τῷ ἡγεμονικῷ; *Quid mente tuâ conturbaris?* indè autumat & ipſe novam ſequi materiam, cujus verba ſic concipienda ſint. Λέγεις, τεθνεώρηκας· ἐφθάρσου, ὑποκείνῃ, &c. *Dicis contemplatum*, ſive, *in contemplatione verſatum te, verùm corruptus es, ſimulas, pecudum ritu degis, efferatus es.* ὑποκείνεσθαι certe iſtîc *hiſtrionem agere* mihi ſignificare videtur; eo ſenſu nimirum quo ex carmine Petron. Joan. Sarisber. dixit, *policrat. l.* 3. *c.* 8. *totum ferè mundum hiſtrionicam exercere.* quanquam nec ſpreverim ipſe prorſus, quod Caſ. ſubindicat, ut ἀποκείνῃ in media forma ſignificatu activo legatur. eò magis quia Marcus ipſe *l.* 6. § 14. τίμιον, inquit, ὕτε τὸ συναγελάζεσθαι, ὕτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο δὲ ὅμοιον τῷ ἀποκείνειν τὰ ἐντέρια τῆς τροφῆς. quod autem τεθνεώρηκα dicit, Epictetus forſan explicabit, qui de evidentia rerum oppugnantibus, ait, *diſſert. l.* 1. *c.* 5. ἐκπέπτωκε τὸ αἰδήμον ἀπὸ, ἢ ἐκπεπλήκασι· ἢ τὸ λογικὸν ὑκ ἀποπέπτωκε, ἀλλ' ἀποτεθνεώτα. Vel Crantor etiam apud Plut. *ad Apollon.* nam τεθνεῶσι τῷ ἡγεμονικῷ eſt idem Marco, quod Crantori τεθνεῶσθαι τὸν ψυχὸν, in illis; τεθνεῶσθαι δὲ οἰκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιοῦτον, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν. Verùm locus inſigniter depravatus videtur. Nec certi quid ſtatuere auſim. D. Salmaſ. de hoc loco per literas conſultus, de θηλάσαι huc retrahendo conſentit: periodum totum ſic concinnandam cenſet. Τί ἔν ταραχῇ μὴ τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἐφθάρσου, ὑποκείνῃ, σωαγελάζῃ, βόσκῃ, θηλάσαι; *numquid ἡγεμονικῷ tuo dicis; quòd mortuum eſt; quòd corruptum, quod aliud agit, aliud ſimulat, quod congregetur, paſcatur,*

&c.

& efferetur. vel ſic etiam, Τί ἂν παρείμην; τί λέγεις; τῷ ἡγεμονικῷ τέθνηκας, ἔφθαρται, &c. *an τῷ ἡγεμονικῷ mortuus es, corruptus es?* &c. hæc omnia non ſunt τὰ ἡγεμονικά, ac divinæ particulæ, quæ nobis inſita eſt, ſed brutæ materiæ.

§ 40. Ἤτοι οὐδὲν δύανται θεοὶ, ἢ ἐνίοτε δύανται] *Aut nihil omnino pro nobis Dei poſſunt, aut animi diſtractiones & intemperies ſopire & lenire poſſunt.* M. Caſ. qui loco τὰ ἐνίοτε quid legerit ignoro. Ego Xylandrum ſequor hìc furcillantem prorſus. Vide ad periochæ præcedentis clauſulam. *Vel nihil,* inquit, *poſſunt dii, vel poſſunt aliquid.* Sequentia liquidò comprobant. Annot. Lugd. ἢ πρᾶτα δύανται. quod idem valet.

Μᾶλλον τί μὴ παρεῖναί τι τύτων, ἢ τί παρεῖναι] *Cur non magis etiam petis, ut dent tibi nè quid horum metuas, aut expetas, neque magis doleas, ſi abſit, quàm ſi adſit?* Xyl. Ego malim. τὰ μὴ π. τ. τ. ἢ τὰ π. *Cur non hoc potiùs poſcis, nè iſtorum aliquid metuas, aut nè iſtorum aliquid cupias, quàm nè iſtorum aliquid abſit, vel adſit tibi.* in verſionem ſuam Caſ. utrumque admiſit. Hoc eſt quod Diogenes olim in parentibus notabat. δεῖ τὸν υἱὸν γνώναι, τίς θεοῖς εὔχεται· ἀεὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα εὐκεῖ, ὁ εὔχεται, *Filium,* inquit, *ut habeatis, victimâ cæſâ deos poſcitis: verùm de hoc, qualis futurus ſit, parum penſi habetis; nec ut bonus, probúſque evadat, Deis ſupplices eſtis.* Laërt. *l.* 6. ità Marcus, Deos, inquit, oratis ut hoc vobis obtingat, illud non obtingat; at cur non potiùs oratis, ut nihil vos iſtiuſmodi affi-ciat? cur non potiùs ut nè expetas, quàm ut re expetitâ potiaris? cur non potiùs ut nè metuas, quàm ut id quod metuis nè eveniat? illud enim, non iſtud verè felicem facit. Vide *l.* 4. § 49. finitimum huic Marci monito Menandri illud:

Ἀνθρώπῳ ὢν μηδέποτε τὴν ἀλυπίαν
Αἰτοῦ παρὰ θεοῦ, ἀλλὰ μακροθυμίαν.
Nè poſce homo natus à Deo indolentiam,
Sed potiùs animum æquanimem, & tolerantem mali.

Grot. Nec abludit reprehenſio apud Petronium Eumolpiana illa; *Quis unquam venit in templum & votum fecit, ſi ad eloquentiam perveniſſet? quis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? ac nè bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt; ſed ſtatim atque limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, ſi propinquum divitem extulerit, alius ſi theſaurum effoderit, alius ſi ad trecenties HS pervenerit.*

Μὴ παρεῖναι] Dio Pruſ. *orat.* 16. Τοσούτων ἂν δυσκόλων ὄντων ἀπὸ τῆς σώματος ἀρχομένοις τί δεῖ προσδοκᾶν; ἢ πῶς ἔτι ἐστὶν ἐκείνοις τούτων αἰσθανόμενον καὶ φρονοῦντα εὐθυμότερον ἀπάντων εἶναι προσυχόμενον τινὶ θεοῖς, ὅπως μὴ τοῦτο, μηδὲ τοῦτο ζημιωθῇ; καθάπερ εἴ τις ἐν ὄμβρῳ περιόντι, σκέπασμα μόνον ἔχοι μηδὲν, ἔυχοιτο ἢ μόνον, ἕκαστον τῶν σταλαγμῶν διαφυγεῖν· ἢ εἴ τις πόνων, διὰ τὸ τοῖς ὀλίγοις προσέχειν, καὶ τὸ προσήκοντα μόνον ἐπιτελεῖν καλῶς, ἔυχοιτο μηδὲν τῶν κυμάτων ἅψασθαι τοῦ πλοίου.

Καὶ εἰς ταῦτα συμπεσεῖν] Stoicos hìc Plut. conſtrictos tenere ſe autumat, *de Stoic. contradict. c.* 27. Εἶτα ὁ θεὸς, inquit, ἀρετὴν ἢ δίδωσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαιρέτον δεῖ· πλοῦτον ἢ κῦρ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν, ἵνα ἓν ἕκαστον μωροῖς δίδωσι, ἀνοήτοις κακοῖς, τυτέοισι βλαβερᾶς καὶ αἰσχρᾶς καὶ ὀλεθρίους· καί τοι εἰ μὴ δύανται τοῦ ἀρετῶ παρέχειν οἱ θεοὶ, ἵνα ἅπασι χρηστοὶ μὴ παρέχοντες· εἰ ἢ μὴ δύανται ποιῆσαι ἀγαθὸς, οὐδ' ὠφελῆσαι δύανται, μηδενὸς τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ, μηδ' ὠφελίμου.

Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐπίστευσαν] Ita *l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο.

Οὐ κρεῖττον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοι] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Εἶτα λέγομαι, Κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ; μωρὲ, χεῖρας ἵνα ἔχεις; οὐκ ἐπίνευσέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; ἔυχου ταῦτα καθήμενος, ὅπως αἱ μυξαὶ σου μὴ ῥέωσιν· ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐσχάλε. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δίδωκεν; ὁ δίδυκέ σοι καρτερίαν, μεγαλοψυχίαν, ἀνδρείαν; πλικρίτας ἔχων χεῖρας, ἵνα ζητεῖς ἀσπαμύξασθαι; Objurgat hoc nomine Græcos Demoſthenes *Philip.* 3. Ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· καὶ ἐᾶ αὐτὸν τρέπειν, ὅταν οἱ τοῦ χαλάζαι, ἐμοίγε δοκῶσι διαφέρειν, εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτὸς ἕκαστοι γενέσθαι· κωλύειν ἢ οὐδεὶς ἐπιχειρῶν. Xenoph. *Ped. l.* 1. Ὡς οὐδὲ θέμις εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ὅτε ἐπαίδευον μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· ὅτε μὴ ἐδιδασκόμην πλέειν, πλέοντας κρατεῖν τῶν ἐδιδασκόμων πλέειν· ὅτε μὴ ἐδιδασκόμην κυβερνᾶν, σώζειν ἔυχεσθαι ναῦν κυβερνῶντας, ἀλλὰ μὴ ἀπειρητάς γε ὄντας, ἔυχεσθαι καλὸν αὐτοῖς εἶναι φύεσθαι· ἀλλὰ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σωτηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν θεσμοὺς πάντα τὰ τοιαῦτα ἦν. τοὺς ἢ ἀθέμιτα εὐχομένους ὁμοίως εἰκὸς παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀποκλεῖσαι τοὺ παράνομα δεομένους. Et agendi peritia ergò feliciter agere cupienti nanciſcenda; & peritiæ actio inſuper adjicienda. neque enim nandi peritiſſimus etiam in naufragio artis ope incolumis futurus eſt, ſi brachiis implexis, cruribus cancellatis, fluctibus ferendum ſeſe permiſerit. Ariſtides *de concord. ad Rhod.* Ἄτοπον τοὺς θεοὺς ἐνοχλεῖν, αὐτοὺς ἢ μὴ βάλεσθαι πράττειν, ἀγαθὸν ἐφ' ἡμῖν εἶναι δοκῶν τοῖς θεοῖς αὐτοῖς. Tertull. *exhort. caſtit. c.* 12. *Tantâ ſollicitudine petere audebis, quod in te poſitum recuſabis?*

Ἡ διαφέρειν πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοι] *quàm de eis, quæ non ſunt in tua manu poſita, ſollicitum eſſe.* Xyl. *Ea, quæ in tua poteſtate non ſunt ſita, affectare,* Caſ. Malim, *ad ea cum animi quodam cruciatu & diſtractione ferri, & quaſi differri.* vide *ſupr.* § 26.

Μετὰ δουλείας] *cum ſervitute,* i.e. animo addicto & mancipato. Ità *l.* 8. § 3. καὶ δουλεία πόνων. &

& *ſuprà* § 27. **Δυλοῖς χρήσιον.** Sic nimirum ſervi & manicipia fiunt, ſúntque revera earum rerum, quas tanta cum anxietate requirunt, & quibus **ἅπαν σφετερίζονται**, ut Marcus noſter, *l.* 5. § 1. Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 10.

Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potiùs, quàm ducere funem.

Hoc eſt quod Seneca *ep.* 8. ex perſona fortunæ munera enixè anxiéque aucupantium. *Hoc miſerrimi fallimur: habere nos putamus;* **habemur.** i. e. putamus res eſſe in noſtra poteſtate; cùm nos potiùs in illarum poteſtate ſimus; dum illarum ſervi & quaſi mancipia ſumus.

Καὶ οἷς τὰ ἐφ' ἡμῖν ὁι θεοὶ συλλαμβάνουσιν] Aug. *de grat. Chriſt. l.* 1. *c.* 15. *Cur petitur, quod ad noſtram pertinet poteſtatem, ſi Deus non adjuvat voluntatem?* & *de pecc. merit. & remiſſ. l.* 2. *c.* 6. *Quis optat, quod in poteſtate ſic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento?* Τῷ γὰρ ὄντι, ὃ ἐξ αὐτῆς τῆς ἕξεως ἔχει, τοῦτο ὅτι καὶ μάταιον παρ' ἄλλου λαμβάνειν. Epictet. *l.* 1. *c.* 9.

Ὅτι θεοὶ συλλαμβάνουσι] Indè *l.* 1. § 17. **συλλήψεις θεόθεν ἡρώμεναι.** Sed diſertiùs paulò Marco Paulus noſter *ad Rom. c.* 8. *v.* 16. **τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται.** *viciſſim auxiliatur*; quaſi mutuas confert operas. Ità & nos Deo **συνεργεῖν** oportet: Ap. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 1. & nobis operantibus **συνεργεῖ** Deus. Marc. *Evang. c.* 16. *v.* 20. unde & Apoſt. de ſe *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 15. *v.* 10. **Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ· quamquam ego; quam non tam ego**; vel, *non ſolus ego* (quomodo *ad Gal c.* 2. *v.* 20. Ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, quanquam de loci iſtius interpunctione ambigi meritò poteſt) **ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί.** nec gratia Dei ſola, nec ipſe ſolus; ſed ipſe cum gratia, gratia cum ipſo eſt cooperata. Bern. *de grat. & lib. arb.* *Ità nec gratiæ divinæ quam agnoſcit, ingratus, nec ope fretus divinâ, extitit otioſus: verum & opis gratiam numini tribuit, & huic etiam operam ſuam contribuit.*

Huc Epicharmi illud;

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.
Dii ſuos labore dotes eſſe venales volunt. Grot.
Καὶ τ' ἐργάζομαι καὶ πολὺ φίλτερ' ἀθανάτοισιν·
Τῷ δὲ θεοὶ κεκλῆσθαι καὶ ἀνέρες, ὃς κεν ἀέργός.
Ipſi ſudantem & clementius alpiciunt Dii:
Ignavum oderunt pariter ſuperique hominesque.

Heſiod. *oper. l.* 1. Sed & Æſchyl. *Perſ.*

Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χ' ὧδε θεὸς συνάπτεται.
Quò quis ultrò properat, illuc adjuvat ſe rem Deus.

Idémque. **Φιλεῖ δὴ τῷ πάσχοντι συνδρᾶν θεός.**
Habet laborans collaborantem Deum.

Et, **Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.**
Adeſſe gaudet, ſed laboranti, Deus.

quod Euripidi tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Et Clem. *ſtrom. l.* 6. & poſt Clementem Theodoretus Clementis compilator, *therap. l.* 1. Verùm ille ex Eurip. *Hippolyto*, hic ex *Eſtimeno* (ſive ut Grotius autumat ex *Clymene*) eſſe vult: qui & illud Socratis in *Minoe* eódem refert:

Οὐκ ἔστι τοῖς μὴ δρῶσι σύμμαχος τύχη.
Fortuna non eſt ſocia nil conantibus.

Indè proverbium apud Laconas, **τὰν χεῖρα πεπρέσβυτα δεῖ τῷ τύχῳ ὀπιβαλεῖν.** Plut. in *apoph. Lacon.* ſed & apud alios Græcos, referente Suidâ,

Τῷ χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.
Et, **Αὐτὸς πρῶτα πρᾶσσε, εἶτα τὸν θεὸν καλεῖ.**
Deum invocare oportet admotâ manu.
Et, *Molire primus ipſe, mox Deum invoca.*
Ἀργὸς γὰρ ἕδρᾳς, θεὸν ἔχων ἀρὰ σῶμα
Βίον λιλαίσῃ' ἐν ξυλλήσειν ἀνὰ πόνον.

Eurip. *Electr.*

Expers laboris atque inops nemo poteſt
Rem facere, quamvis ſæpe compellet Deos. Grot.

Syneſ. denique *de provident.* 1. **Καὶ τοῦτο προνοίᾳ, ὃ μὴ ἔστιν ἐν ἕξει μὴ ῥᾳδιουργοῦντας, ἀλλὰ χρωμένους οἷς παρ' αὐτῆς ἔχομεν, πάντα πάντων εὐδαιμονεῖ θεῖα.** ἐπεὶ γάρ ὅτιν ἡ προνοία χρὴ τῷ μητέρα τὸ γενναῖον βρέφος, ἵν δεῖ σπάργανα ἔχειν, ἀποτίζουσα τὸ προσπεσούμενον καὶ λυπήσον· ἐκεῖνο γὰρ ἀπαλὲς ἔτι καὶ οἰκοθεν ἀδούλωτον· ἀλλὰ κατ' ἐκείνην ἥπερ αὐξήσασά γε αὐτὸ καὶ θρέψασα, χρῆσθαι κελεύει, καὶ τὰ καλὰ ἀποδύεται. ταῦτα τοῖς πατρὸς ἄξια ἀνθρώποις εἶναι καὶ γὰρ προνοίαν νομίζει, καὶ ἑαυτὴν φρονπίσιν, εὐπειθῆς τε καὶ ὀπαδαλεῖς ἅμα γενόμενοι· καὶ ἔχειν θεοῖς ἀλλήλα. Pulcerrimè.

Ὅλως ᾧ δὲ ἐπίστευσον τὰς εὐχὰς, καὶ θεώρει τί γένεται] *Poſce deum*, inquit, *bonam mentem, & videbis quid futurum ſit*, quod Dominus Chriſtus Luc. *c.* 11. *v.* 13. **Πόσῳ μᾶλλον δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸ.** *quanto magis gratiam ſpiritus eam poſcentibus concedet?* ſcil. quod Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 14. **Ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἡμῶν.** Epictet. *lib.* 2. *c.* 18. **Μεῖζον πάλαι· μὴ συναπαύδῃς μείζας ὁ ἀγὼν ὅτι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐτεκνίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τοῦ θεοῦ μέμνησο· ἐκείνῳ ὁπάδαλε βοηθὸν καὶ παράστα, ὡς τοῦ Διοσκούρους ἐν χειμῶνι πλέοντες.** Videatur & Menandrianum illud ſuperiùs paulò exhibitum.

§ 41. **Τὰ προηγούμενα συνολογῶν]** *Quæ de rerum natura prius fuerant meditatus.* Ità ſe explicat ipſe apud Laërt. in *epiſt.* de quo Marcus iſthic, Epicurus; **ἅμα γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν.** vide *inf.* **προηγούμενα**, *præſumtiones*; cum *præterita, præcedentia*, præ greſſa, priora, Epicurus vellet.

Πῶς ἡ διάνοια] etiam Epicurus inter decumbendum animi priùs potiúſq; quàm corporis, ſpiritûs quàm carnis, rationem habet curámq; gerit? quid Chryſippum? quid Chriſtianum facere oportebit? Ità Pſaltes. *Pſ.* 41. *v.* 4, 10. animæ ſanitatem

tatem primo loco, tum corporis Deum poſcit.

Καθαρεύεσθαι] Xyl. καθαπάτεσθαι legiſſe videtur quaſi Pindaricum illud voluerit, γήρως ἄκεσμα πάντοθεν φάρμακα. *Pyth.* 3. idémq; medicum adhibitum omnino negare Epicurum fruſtrà autumat; cùm negat duntaxat eo animo adhibitum, ac ſi magni momenti haberet illud, quod à medico præſtaretur. Ego verò exiſtimabam τὸ καθαρεύεσθαι iſtic eſſe *munire corpus* adverſus vim morbi. Somnia nimirum mera comminiſcimur nobis, ubi genuina non occurrit ſcriptura. Verùm ſomnium iſtud excuſſit planè mihi Vir clariſſ. Salmaſius, dum legendum ſuggerit, καθαφυάτεσθαι. quo verbo uſus eſt & Marcus *l.* 7. § 3. & *l.* 10. § 13. unde & φύαγμα pro *faſtu.* μετὰ δεινῦ φυάγματος, *l.* 4. § 42. *non medicis*, inquit, *præbebam me, ut de me magnos ſpiritus ſumere poſſent, quaſi aliquid operæ pretium facturi, in ſanitate mihi reſtituta.* Nihil certius. Quod autem Marcus hic καθαφυάτεσθαι, id in eodem planè argumento ὀρῶν ἐπᾶραι Epictetus dixit, *diſſert. l.* 3. *c.* 10. τί ἐν κολακείοις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν θέλῃς, κύειε, καλῶς ἔχω; τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν τῦ ἐπᾶραι ὀρῶν; hoc eſt, τῦ καθαφυάτεσθαι. de eiſdem ſenſu diverſo Marco, τὰς ὀρῦς ὑπὲρ τῆς ἀῤῥώστων συναπᾶσαι dixit *l.* 4. § 42. Certè ὀρῦν & καταῤῥάγμα conjunxit & pro eodem uſurpavit Epictetus *l.* 3. *c.* 26. *ad l.* 10. § 19. repræſentandus. καθαφυάτεσθαι optimè exprimit quod Hebræi dicunt הרפאר i. e. inquit Jairus *ad Judic. cap.* 7. *verſ.* 2. ויבטיר *vauntir*; to vaunt.

Ἀλλ' ὁ βίος ἤρετο ἓν καὶ καλῶς] M. Caſaub. ἠξίωτο, legiſſe videtur. D. Boot. (cui accedo) ἤγετο mavult. Senec. *ep.* 92. *Epicurus, cùm illum hinc urinæ difficultas torqueret, hinc inſanabilis exulcerati doloris ventris, beatiſſimum, inquit, hunc & ultimum diem ago.* quod idem & *ep.* 66. tangit. Epicuri verba ipſa habes ex *epiſt. ad Idomeneum* apud Laërt *l.* 10. πλὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευτῶντες ἡμέραν τὸν βίον ἐγεγράφεμεν ὑμῖν ταυτὶ συγγραφεία τε παρηκολυθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, σφοδρὰ ἔχοντα ἀπολείπειν τὸν ἑαυτῆς μεγέθους· ἀντιπαρετάττετο δ' τούτοις τὸ χαῖρον ψυχῆ χάριν, ὅτι τῶν ἡμῖν γεγονότων ἡμῶν διαλογισμῶν μνήμη. Eam Cicero, qui *ad Hermachum* ſcriptam aſſerit, ſic vertit, *Tuſcul. l.* 3. *cùm ageremus vitæ beatum, & eundem ſupremum diem, ſcribebamus hæc. tanti autem morbi aderant veſicæ & viſcerum, ut nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum inventorumque noſtrorum.* Meminit & Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 23.

Ταῦτα] Leg. τ' αὐτά. τ' αὐτὰ ἐκείνῳ, *eadem quæ ille.* quod non advertens Xyl. ſententiam mutilavit.

Μὴ ἀφίσαῖς φιλοσοφίας ἐν δίς ἅπαξ τῆς ἡμέρας] Quod de Theoderico Gotho aleam tractante, Sidon. *l.* 1. *ep.* 2. *In bonis jactibus tacet, in malis ridet, in neutris iraſcitur, in utriſque philoſophatur.*

Μήτε τῷ ἰδιώτῃ καὶ φυσιολόγῳ συμφλυαρεῖν] at Epicurum ſuprà ajebat dixiſſe, ὅτι τὰ θεωρήματα φυσιολόγων διετέλει. & *l.* 10. § 30. monet Marcus ipſe, φυσιολόγως ὀφᾶν τὰ ὄντα τῦ βίῳ. itaq; illud καὶ φυσιολόγῳ Xyl. prorſus omiſit. Verùm potuit ibi ſpeculationes naturales deſignâſſe, quæ ad rem præſentem mentémq; firmandam faciebant, iſtic vanas, futiles, curioſas, inutiles, notare, quæ ad mores formandos nihil conducerent. Suſpicio tamen haud prorſus ſpernenda forſan fuerit, ſcripſiſſe Marcum καὶ μὴ φυσιολόγῳ, vel καὶ ἀφυσιολόγῳ, & rerum naturæ imperito. vide *l.* 10. § 9. μὴ συμφλυαρεῖν autem dixit, quomodo συνεπφρητεῖν *l.* 7. § 43.

Πρὸς μόνον τὸ νῦν θεραπευτικῶς ἔχειν] Vult nos, quod vulgò dicitur, *hoc agere.* Flaccus in *art.*

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici.

Ità Marcus, ut jam nunc facias, jam nunc fieri debentia. vide *ad l.* 6. § 2. & *ſuprà* § 6, 29. & *l.* 10. § 1.

§ 42. Οὐ δύνασται] itaque ὅτι τῆ κόσμε ἐξελθεῖν ὠφείλομεν, ut Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 10. *è mundo emigrare nos oportet.* ſi ejuſmodi vitare velimus homines, quales in mundo non poſſunt non eſſe frequentes. Verùm neceſſitatem illam, quam ſomniabant Stoici, quaſi citra malum bonum nè conſiſtere quidem poſſet, Chriſtiani neutiquam agnoſcimus. vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15.

Οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι] Tertull. *adv. Prax. c.* 10. *Oportebit enim & milvos eſſe & hæreticos.* Alluſit ad illud Apoſtoli, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 19. Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις εἶναι] ſed & D. Chriſtus, Matt. *cap.* 18. *v.* 7. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.

Τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις ἀφορμὴν πρὸς τῦτο] Vide *ſupr.* § 11. Epictet. *enchir. c.* 9. ἐφ' ἑκάστε ὅταν προσπίπτοντος, μέμνησο ἐπιστρέφειν ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῦ· ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλὴν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν· ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἐν λοιδορίᾳ, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ ἕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

Πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὸ φαύλισα] Ità Apoſt. *ad Titum c.* 3. *v.* 1. πᾶσαν ἐνδεικνυμένους φαυλότητα πρὸς πάντας. & quia objici poterat, multos eſſe ἀγνώμονας καὶ ἀνοήτους, mox ſubjicit, *v.* 3. Ἦμεν ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, &c.

Μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον] quod Jacob. Apoſt. *ep. c.* 5. *v.* 19. τὸν ἀπὸ τῆς ἀληθείας πλανηθέντα

Δίκαια ἐκ πάντων ὧν ἐκεῖνος ἐπράξατο. vide *supra* § 11. & *ad l.* 8. § 59. Hoc est autem quod ipsa naturæ lex lúxque postulat. Cicer. *offic. l.* 1. *Omnium communis a hominum videntur ea, quæ sunt generis ejusdem, quod ab Ennio est positum;*

Homo qui erranti comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit;
Ut nihilominùs ipsi luceat, cùm illi accenderit.

Huc præceptio Mosaica *Deut. c.* 22. *v.* 1. de vicini pecude jumentóque ubi erraverit, reducendo. De qua Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 35. *Pecora quoq; fratris tui, si errantia in via inveneris, prohibet despicias, quò minùs ea reducas fratri tuo; nedum ipsum sibi.*

Ἀφαμαρτὴς τῷ προσκυνοῦντι] Bonum enim sibi quisq; suum etiam in eo quod peccat, proponit; quum tamen peccando malum quiq; attrahant sibi suum. Hoc est quod Augustin. passim inculcat *ep.* 121. *c.* 4. *Beatam vitam habere omnes homines volunt. etiam qui pessimè & perditè vivunt, nullo modo ità viverent, nisi eodem modo se esse vel posse fieri beatos putarent. Hoc est ergò quod cupiunt & boni & mali; sed ad quod perveniunt non nisi boni.* Et *ibid. c.* 5. *Dicunt nonnulli, beatum esse, qui secundum suam vivit voluntatem. absit verum credamus, quid si enim nequiter velit vivere? nonne tanto miserior esse convincitur, quanto facilius mala ejus voluntas impletur?* Mox, post adducta ex Ciceronis *Hortensio* ista, (quæ laudat etiam *de Trinit. l.* 13. *c.* 5.) *Omnes aiunt, beatos esse qui vivunt ut ipsi velint, fallum id quidem. Velle enim quod non deceat idem ipsum miserrimum: nec tam miserum est non adipisci quod velis, quàm aliquid velle quod non oporteat. Testimonium,* inquit, *hoc verum est. ille igitur beatus est, qui quicquid vult habet, & nihil vult quod non debet.* & *in Psal.* 118. *conc.* 1. *beatum esse tam magnum est bonum, ut hoc & boni velint & mali. nec mirum est, quòd boni propterea sunt boni; sed illud est mirum, quòd etiam mali propterea sunt mali, ut sint beati. Nam quisquis libidinibus deditus, luxuriâ stupriſque corrumpitur, in hoc malo beatitudinem quærit, & se miserum putat, cum ad concupiscentiæ suæ effectum non pervenit, & beatum jactat, cum ad eum pervenit. Sic avarus ad hoc opes congregat, ut beatus sit: & sceleratus quisque in sceleribus beatitudinem quærit. ità omnes beatitudinem concupiscunt: sed quomodo ad eam perveniatur, plurimi, dum nesciunt, per itinera ea currunt, quæ misera sunt, & ad majorem miseriam ducunt.* His gemina apud eundem, *de lib. arb. l.* 1. *c.* 14. *de trinit. l.* 13. *c.* 3, 8. *de natura & grat. c.* 49. *de Stoic. & Epicur. c.* 3. & alibi. Sed & apud Salvian. *de provid. divin. l.* 1. & *ad Eccles. Cathol. l.* 3.

Πεπαίκασι] Ità *l.* 6. § 20. πεπλανημένα καὶ τῶν ὁδὸν ἀγνοοῦντα. De se David, *Psal.* 119. *v.* 176. ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Esaias, *c.* 53. *v.* 6. πάντες, ὡς πρόβατα, ἐπλανήθημεν. & Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 25. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα. alludunt ad ovium naturam, de quarum simplicitate & proclivitate ad deerrandum, videri poterit Aristot. *histor. animal. l.* 9. *c.* 3.

Ἐξ ὧν ἡ διάνοιά σου χείρων] Vide *lib.* 7. § 22.

Εἰ ὁ ἀναίδεια τὰ τῆς ἀναιδείας πράσσει] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Aut ignorantia nos rerum, aut insolentia iracundos facit. ignorantia. quid enim mirum est malos mala facinora edere? quid novi est, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat?* Terent. *Andr.* 4. 5. *Mirum verò, impudenter mulier si faciat meretrix?* vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλῶν, ὅτι ἃ προπεδόκησας] & paulò pòst. σὸν τὸ ἁμάρτημα] Ità Martia marito insimulanti, quòd à se accepta Cæsaris arcana in exitium suum imperatrici prodiderat. Δικαίως, *juste,* inquit, *hæc pateris;* Ὅπου μοι τοσοῦτον συνοικῶν χρόνον, οὐκ ἔγνως, ὦ ἑταῖρε, τὸν ἀκρατῆ τοῦτον; *quòd cum tam diu mecum vitam exegeris, incontinentiam linguæ, vel non advertisti, vel non caveris.* Verùm apud Plutarch. *Fulvium* perperam pro *Fabio* legi docent. Lipsius *ad Tacit. annal. l.* 1. & Muret. *var. lect. l.* 11. *c.* 2. Plutarch. *de ira cohib.* Ἐκπληκτικὸν δέ τὸ ἄφνω καὶ τὸ ἀπροσδόκητον· διὸ καὶ τὸν Παυσανίαν ἔτυψε, καθάπερ τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ κατέβαλε θάνατος τὴν πλευτῆ τοῦ παιδὸς ἄπιον, ἥδιον ὅτι θνητὸν ἐγέννησα, τοῦτο τοῖς περιλύπως ἕκαστον ἀπαντᾶν ἁμαρτάνουσιν, ἥδιον ὅτι σοφὸν οὐκ ἐπεκτησάμην ἥδιον ὅτι ἀναδῆ τὸν φίλιον οὐκ ἐκτησάμην, ἥδιον ὅτι γυναῖκα γυναῖκα ἔσχον. Senec. loco proximè memorato. *Turpissimam aiebat Fabius imperatori excusationem esse, Non putavi, ego turpissimam homini puto. Omnia puta, expecta. etiam in bonis moribus aliquid existit asperius. Semper futurum aliquid quod te offendat; existima.*

Μὴ καταλυκτικῶς ἔδωκας] phrasis notanda; quam & suprà restituimus. *l.* 7. § 13. καταληπτικῶς δέδωκα quis dicitur, quando *actio dandi,* sive *donatio,* ita perfecta est, ut τὸ δεδόσθαι, ἤτοι κοινωνικὸν τὸ πρᾶξαι, καταλήγει. ut *supra* § 32. καὶ ἐνταῦθα ἡ ὄρεξις ἀπολήγει. ut *l.* 5. § 34. *Nihil aliud spectat, nec ullum finem ulteriorem habet præfixum ac propositum sibi, nisi ut datum ac largitum sit.* (quomodo Seneca, *de benef. l.* 1. *c.* 2. *dedi ut darem.* & *l.* 4. *c.* 13. *dat, nè non dederit*) ὡς πᾶσα τὸν καρπὸν ἀπολήγειν, ità ut omnem prorsus fructum donationis in eo ipso quòd dederit, & posuerit, qui dat, & accepisse se existimet. utì Marcus mox. de quo modo largiendi vide plura, *l.* 5. § 6. & *l.* 7. § 72, 73. Senec. *epist.* 115, *Pecunia ex quo in honore esse cepit, verus rerum honor cecidit: mercatoresque & venales invicem facti, quærimus non quale sit quid, sed quanti. ad mercedem pii sumus, ad mercedem impii: honesta quamdiu aliqua illis spes inest, sequimur; in contrarium transituri, si plus sceleris promittant.* quod Juvenal. *sat.* 10.

quis

——*quis enim virtutem amplectitur ipsam*
Præmia si tollas?—— Sed pergit Seneca. *Quid est autem turpius, quàm aliquem computare quanti vir bonus sit? cùm virtus nec lucro invitetur, nec absterreatur damno; adeóque neminem spe ac pollicitatione corrumpi, ut contra se impendere jubeat, ac sæpius in ultro-tributis sit. Quid consequor, inquit, si hoc fortiter, si hoc gratè fecero? quod feceris. nihil tibi extrà promittitur: si quid fortè obvenerit, inter accessiones numerabis. rerum honestarum pretium in ipsis est.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 1. ad quæ Lipsius *factum ipsum facti merces.* Idem *epist.* 113. *Sacra res est justitia, alienum bonum spectans; nihil ex se petens, nisi usum sui. me justum esse gratis oportet. parum est. me in hanc pulcerrimam virtutem ultro etiam impendere juvet. non est quòd spectes, quod sit justæ rei præmium majus, quàm justum esse.* Sed &, *de clem. l.* 1. *c.* 1. *Rectè factorum verus fructus, feciſſe. nec ullum virtutum pretium dignum illis extra ipsas est.* Et *de vit. beat. c.* 9. *Interrogas, quid petam ex virtute? ipsam: nihil enim est melius; ipsa pretium sui est.* Silius *bell. Pun. l.* 13.

Ipsa quidem virtus sibimet pulcerrima merces.

& breviùs adhuc Claudian: *de Mallii coss.*

Ipsa quidem virtus pretium sibi--.

& Tragicus nescio quis latiùs, apud Clem. *strom. lib.* 4.

Ὃδ' ἕτερ' ἀρετὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις μόνη
Οὐκ ἐκ θυραίων ταπίχεται λαμβάνει·
Αὐτὴ δ' ἑαυτῇ ἆθλα τῶν πόνων ἔχει.

Hoc in tot una rebus humanis habet
Virtus, quòd extrà præmium non accipit;
Dignum laboris ipsa, sed pretium sui est. Grot.

Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Τί ἴδιον ὄντως αὐτοῦ τὸ σπουδάσαι καλῶς; τὸ πρᾶξαι. ἐπαθλον δὲ τί ἐστίν; οὐ δὲ ζητῶ ἐπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τὸ καλὰ ἢ δίκαια πεπρᾶχθαι; vide *l.* 1. § 16. Spectat huc planè illud Pauli Apost. *ad Philip. c.* 1. *v.* 21. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· quo in loco (præfiscini dictum sit) solus interpretum reverendus D. Airæus noster Apostoli mentem assecutus videtur. *Parùm*, inquit, *pensi habeo, quid de me fiat, modò sive vitâ sive morte meâ Christo honos ullus accrescat. mihi siquidem, cùm in vita, tum & in morte, quæstus est Christus.* hoc est, quæstus omnis, sive merces omnis, quem ego mihi vel vivendo vel moriendo propono expetóq;, Christus est; sive is est, ut Christo deserviam. vide *l.* 8. § 2. Malè autem hîc Annot. Lugd. qui καταπλικῶς διδόναι exponit, *ità dare, ut in accipiente desinat.* pejùs quòd καταπλικῶς, rescribi postulat. pessimè quòd hoc ità fumi vult, ut significet, *seipsum spectando*: quod est Marci menti ex diametro adversum.

Τότε μᾶλλον ζηλοῖς] Θαυμάζεται γὰρ ἐν ταῖς διατρεφαῖς, (inquit Plut. *de amore prolis*) τὸ,

Μισθῷ γὰρ ἀνθρώπων τις ἄνθρωπον φιλεῖ;

Ergò hominem homo mercede quisquam diligit?

Magna scil. laus est, si homo mansuetus homini est. Senec. *epist.* 95. Cicero *de legib. l.* 1. *Id enim ipsum injustissimum est, justitiæ mercedem quærere.* & *ibid. Qui non ipso honesto movemur, ut boni viri simus, sed utilitate aliquâ atque fructu, callidi sumus, non boni.* Et mox: *Quid liberalitas? gratuitáne est an mercenaria? si sine præmio benigna est, gratuita; si cum mercede, conducta: nec est dubium, quin is qui liberalis benignúsque dicitur, officium, non fructum sequatur. Ergo item justitia nihil expedit præmii, nihil pretii. per se igitur expetitur. Eademque omnium virtutum caussa atque sententia est.* Idem *academ. l.* 4. *charitas, amicitia, justitia, reliqua virtus esse nulla potest, nisi erit gratuita: nam quæ mercede aliquâ ad officium impellitur. ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatioque virtutis.* Καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ ἵνα τις ἀρετὴ μείνῃ, σκοὸς τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα. Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150.

Ὡς εἰ οἱ σφόδρα μισθωτοὶ] vide *ad l.* 2. § 1. de corporis membris, Ambros. *hexam. l.* 6. § 9. *Videas suo singula gratuito stipendio militare.*

Ἀπίχει τὸ ἴδιον] Insignis Annotatorem Lugd. non emendandi, sed in deterius demutandi pruritus tenuit, qui proverbii planè immemor, καλὸν ἦν κείμενον ἐᾶν κινεῖν monentis, etiam καλὰ ἦν κείμενα passim solicitat, nec solicitat tantùm, sed sedibus suis pellit prorsus. Is hoc loco, *Lego*, inquit, ἔχειν ἴδιον. qui idem tamen libro 11. ἀπίχω pro ἔχω positum vult. Locus is est, *l.* 11. § 1. ἐγὼ ἀπίχω τὰ ἐμά, sed & *l.* 4. § 49. ἡ φύσις ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀπίχει τὰ ἴδια. ad quem locum quæ adnotavimus si consulere libuerit, Marci sensui mutatione istâ nervos plurimùm accisos facilè deprehendes. nam numerum mutari, ubi neutra sunt nomina, docere poterant eum & sub Orbilii ferula adhuc agentes. Consultiùs feciſſet si pro ἄλλῳ legiſſet ὅλῳ. neque enim relativum illud ad τοῦτο, h. e. membra operantium, sed ad πρᾶγμα, sive opus; ad quod condita sunt, respicit.

Ad

§ 1. Ἔσῃ ποτὲ] *Eris, ſpero, aliquando*: Caſ. Ego malim ἐρωτηματικῶς legere. *Eriſne tandem aliquando?* expoſtulare ſiquidem videtur cum anima ſua, quòd iſta nondum aſſecuta ſit. prout & *l.* 4. § 37. & *infrà* § 9. ut receptam lectionem ſequamur. ſic Jerem. *c.* 13. *v.* 27. *non mundabis te? quando tandem futurum eſt?*

Ἁπλῆ καὶ μία] vide *ad l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλές.

Γυμνή] vide *lib.* 11. § 27. Flacc. *carm. lib.* 1. *od.* 24.

Incorrupta fides, nudáque veritas.

Et Naſo *amor. l.* 1. *el.* 3. *Nudáque ſimplicitas.* —— Φανερωτέρα τῆς ἐπικειμένης σαρκὸς] vide *infr.* § 37. & *l.* 12. § 2, 3. At Epictet. *l.* 3. *c.* 22. τὰ πλέον καθαρώτερον ὑγιαινόντα, ait. & Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. orat.* 40. πλὴν τῷ βαπτιζομένῳ ψυχὴ αὐτοῦ τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα καθαρωτέραν.

Περικειμένης] Ità Dio Pruſ. *orat.* 37. de Anaxarcho: ὥσπερ ἐγὼ ἐπικείμενον. viſe *ad l.* 8. § 34. corpus veſti, ſive indumento, confert; quomodo & Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 4. Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 5. τί πού ἐστι θάνατος; ὅταν δεῖν ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. καθάπερ γὰρ ἱμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ περίκειται· καὶ ὥσπερ ἐκεῖ διὰ τῆς πλευρᾶς ἀποδύεσθαι, καμοῦσιν ἀπολῦσαι τὴν πάλιν. Lucret. *l.* 3. *Si immortalis*, inquit, *noſtra foret mens*, (quod eſſe nos novimus) *veſtem relinquere, ut anguis, gauderet.* At Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *carnis tunicam*, cutem dicit. *carnem*, inquit, *pelliceæ tunicæ, i. e. cutes ſuperáuctæ veſtierunt. uſque adeò ſi detraxeris cutem, nudaveris carnem.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀπλυτέον ἀεὶ τοῦ πολλοῦ ὑμῖν χιτῶνος, τὸν τε ὀστοῦν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ ὃς ἔοικεν ἡμφιέσμεθα, περισπᾶς ὄντας τοῖς δερματίνοις· & *l.* 2. Ἐν ᾧ τῷ ναῷ τῷ πατρὸς, τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἃ ἔχομεν καὶ ἐκεῖνος ἡμῖν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, οὐχ ἁγνὸν περικεῖται διαπρεπῆ; Certè Origenes *tunicas pelliceas*, quibus protoplaſtas Deus induiſſe Moſi dicitur *Gen. c.* 3. *v.* 21. corpora vult eſſe, quibus animæ amiciuntur. Verùm delirium hoc refutat Methodius apud Epiphan. *her.* 64. § 23. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Caro hodie ſumitur, cras deponitur. non igitur caro tu es. caro amictus eſt animæ, quæ ſe induit quadam corporis veſtimento. non igitur tu veſtimentum es, ſed qui veſtimento uteris.* Gregor. Roman. *in Job. l.* 9. *c.* 29. *veſtimentum eſt corpus terrenum, quò induta anima tegitur, nè in ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ nuda videatur.* Senec. *ep.* 92. *Quod de veſte dixi, idem de corpore me exiſtima dicere. nam hoc quoque natura, ut quandam veſtem, animo circumdedit. velamentum ejus eſt.*

Τῆς φιλητικῆς καὶ στρεπτικῆς] στρεπτικῆς iſtud iſtic non concoquo. Xyl. omiſit, Caſ. de affectibus & deſideriis ab exterioribus iſtis penitus abſtractis expoſuit. Sed leviculà mutatione, lectio recta reſtituatur, στρεπτικῆς reſcribendo. dilectionem talem commendat ſibi, qualis eſt στοργὴ, ſive *naturalis affectio*, quâ prolem ſuam parentes diligunt; hoc eſt, veram, ſimplicem, gratuitam, non mercenariam, non fucatam, non efficiam. de qua videatur Plut. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα εὐλογορρίας.

Πλόκης καὶ ἀνενδεής] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 5, 7, 8. *Apoſtol. ad Phil. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι. Clem. *ſtrom. l.* 7. de Gnoſtico. Αὐτάρκης μὲν γὰρ ὁμοίως, ἀνενδεὴς δὲ τῶν ἄλλων, Epictet. *l.* 3. *c.* 24. οὐδέποτε δ' ὅτῳ οἷόν τ' εἰς τὸ ἀλλοτρίων, εὐδαιμονίας καὶ πόδον τῶν ἐκ παντὸς. τὸ δὲ εὐδαιμονεῖν ἀπέχων δεῖ πάντα ὡς θέλει, πεπληρωμένῳ πανὶ ἐοικέναι· ὃ δ' ἀπέχων δεῖ περᾶναι αὐτῷ, ὡς λιμόν. vide *l.* 11. § 1.

Οὐδὲν ὑπολοιπόμενα] Vide *l.* 11. § 37.

Ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ] Vide *l.* 7. § 54. & *l.* 8. § 2. & *l.* 9. § 6. Apoſt. *ad Philip. c.* 4. *v.* 14. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Clemens *ſtrom. l.* 7. ὁ γνωστικὸς ἀεὶ ἐρέγεται πρὸς τῶν ἀπόντων, ἁρμόζων τῇ παρούσῃ eleganti imagine illuſtrat hoc Epictetus *enchir. c.* 15. ubi convivio vitam confert his verbis. Μέμνησο, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· οὕτω περιφερόμενον γέγονε καὶ κατὰ σε; ἐκτείνας πρὸς ἔχεσε, κομίσω μετάλαβε· παρέρχεται; μὴ κάτεχε· ἔπω ἥκει; μὴ ὀρέξαι πρόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατὰ σε. οὕτω περὶ τέκνα, οὕτω περὶ γυναῖκα, οὕτω περὶ ἀρχάς. οὕτω περὶ πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμποτῆς. ὃν δὲ καὶ παραπεμπόντων σοι μὴ λάβῃς ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ità leg. ex Simplicii commentario; non παραπέμπόντων, quod codices impreſſi proferunt. Hunc imitatus ex Charidemi perſona Dio Pruſ. *orat.* 30. Παραγίνεσθε εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου ἑορτάσοντες, ἐπ' εὐωχίαν τινὰ καὶ δεῖπνον λαμπρὸν καλημένης. tum de convivarum variis moribus differens, inter alia, τινὲς δὲ αὐτῶν, μὴ ὀρκοῦσι τῆς παρῆν, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ πρόσθεν διατείνουσι τὰς χεῖρας· ὃς μισγείως ὄντας, ἰχθύων ὀρέξεως, καὶ παράμαια ἔχειν. Talis, monſtrum id hominis, Heliogabalus, *qui ad mare piſcem nunquam comedit; in longiſſimis à mari locis omnia marina ſemper exhibuit.* Lamprid. Syneſius *de provident.* 1. Αὖ δὲ τὰ καὶ πολλάκις εἰρῆσθαι ἄξιον· ἀνθρώπους ἀπὸ δλ-

σιας ς

οἷας ἡμᾶς, ἵνα μὴ ἀπολιμένειν βίον, ὥσπερ ἐν παρόδῳ μειδία, ἵπποι ἀπαγομένη ἡδύνοιτο καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἀνελώμεθα· ἀλλ' αὐτὴν ἔχει τὸν σεσαρκάζοντα καὶ ὑφαρμάζοντα· τυχὸν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταγέλαστος ἔσται, συμπίπτων ὢν ἀκοσμίᾳ, καὶ τῷ πάντῃ τὸ συμπαθὲς ἀπεχθόμενος, πόρρω ἐφ' ἑαυτοῦ παφόμενον ἀνελθεῖν εἰς τὸ πάθος· μὴ τυχὸν δὲ, ταῦτά τις καθ' ἑαυτὸν κλαύσεται παιδαρίου δίκην, τῆς ἀπειρηβώσης μειδίου, καὶ οἷς τὸν πλησίον ἐλθύσης, αὐτὸς ἐξεχύμενος.

Ἡδέως τοῖς παροῦσι πᾶσι] Vide *l.* 3. § 4. & *lib.* 4. § 23. Clem. Alex. *strom.* l. 7. ἔστι ὁ πρὸς ὁ πεπαιδευμένος ἄσεσα διεκῶδες τὰ καθ' ἑαυτὸν κόσμου ἀμέλει, πᾶσιν εὐμενεῖ τοῖς συμβαίνουσι.

Πάντα σοι πάρεστι] Apoll. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 10. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. quia ut Marc. *leg. ſpirit.* § 2. Ὁ Χρυσὸς τὰ πάντα τῷ πεδίονι γίνεται· quod Pyladi Oreſtes Euripideus,

—— πάντα γὰρ τάδ' ἦν σύ μοι.

Πάντα σοι ἔνι ἔχει] Vide *l.* 4. § 39. Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν Julian. *orat.* 8.

Οὐδὲν μέλει μοι· ταμιεῖ καὶ κρίνει ἔχει. ubi pro καὶ malim γὰρ· quæ in compendioſa ſcriptura facilè commutantur.

Παρὰ τῶν θεῶν πάρεστι] Vide *ad lib.* 3. § 11.

Ἐπὶ ζωτικὰ τὰ πλείω ζῴα] Mundi ſcil. ſive Dei. Vide *lib.* 4. § 40. & *lib.* 5. § 8. Laërt. *Zenon. l.* 7. Θεὸν ἢ ἔστι ζῶον ἀθάνατον, λογικὸν, τέλειον, νοερὸν, ἐν εὐδαιμονίᾳ, κακῶν παντὸς ἀνεπίδεκτον, προνοητικὸν κόσμου τινὸς καὶ τῶν ἐν κόσμῳ.

Γεννῶντος πάντα] Vide *l.* 4. § 23.

Καὶ ζωέχουσι] Vide *lib.* 12. § 30. De Chriſtianis idem Juſtin. *epiſt. ad Diognet.* ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι ψυχὴ, τοῦτ' εἰσὶν ἐν κόσμῳ χριστιανοὶ ἑπαρχίαις τῶν πάντων τὴν τοῦ σώματος μελῶν ἡ ψυχὴ, καὶ χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ σώματι ψυχὴ, οὐκ ἔστι δὲ ἐκ τοῦ σώματος· καὶ χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ κόσμου· ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται τῷ σώματι· καὶ χριστιανοὶ γινώσκονται μένοντες (leg. diviſim μὲν ὄντες) ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δὲ αὖθις ἡ θεοσέβεια μένει· ἐγκέκλεισται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, συνέχει δὲ αὐτὸ τὸ σῶμα· καὶ χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δὲ συνέχουσι τὸν κόσμον. vide reliqua: ſunt enim elegantia.

Διδυόμῳα εἰς ψύσιν ἑτέρων] Vide *lib.* 4. § 21. & *l.* 7. § 23, 25.

Θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις συμπολιτεύεσθαι] Ità mundus, ex Stoicorum ſententia θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἕνεκα τοιοῦτον συνωκειωμένων μὲν δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως· à Deo conditus, dicitur. Plut. *de commun. notit. c.* 13. & Cicer. *de nat. Deorum l.* 2. *Mundum eſſe conſent quaſi communem urbem & civitatem hominum & Deorum.* & Senec. *ad Marc. c.* 18. *urbem diis hominibuſque communem.* Diodorus à Scalig. *ad Manil. lib.* 5. adductus. ὁ κόσμος δὲ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· ὡς οἱ περὶ λόγου, πόλις δέ ἐστιν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Verùm clariſſimè Cicer. *de leg. l.* 1. *Quid eſt, non dicam, in homine, ſed in omni cælo, atque terrâ, ratione divinius? quæ cùm adolevit atque perfecta eſt, nominatur ritè Sapientia. Eſt igitur, quoniam nihil eſt ratione melius, eáque & in homine & in Deo, prima homini cum Deo rationis ſocietas. inter quos autem ratio, inter eoſdem recta ratio communis eſt. quæ cùm ſit lex, lege quoque conſociati homines cum Diis putandi ſumus. inter quos porrò eſt communio legis, inter eos communio juris eſt. quibus autem hæc ſunt inter eos communia, & civitatis ejuſdem habendi ſunt. unde etiam univerſus hic mundus una civitas communis deorum atque hominum exiſtimanda eſt.* Vide Chryſipp. *de finib. ad l.* 2. § 16.

Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι] De Chriſtianis Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. Et Juſtin. *ad Diognet.* ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. & *ibid.* τότε θεὸς ἐν τοῖς ἀνθρώποις κατοικίζων ἐπὶ γῆς, ὅτι θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται. quo loco Sylburg. mavult, ὅτι θεὸς ἐν ἀνθρώποις πολιτεύεται· at quid ſi legamus, ὅτι πυθόμενον δεῖ γῆς ἀνθρώπου, ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται; alii viderint. Clemens Alex. in *protrept.* Ὦ τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας ταύτης δωρεᾶς, (pietatem ac religionem veram vult) ἵνα τις ἀνθρώποις συμπολιτεύεται θεοῖς. Qui & *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Joannem Baptiſtam ait in eremo χριστὸν κηρύσσειν τῷ θεῷ συμπολιτεύεσθαι. vide *l.* 5. § 27. συζῆν θεοῖς.

Ὡς μήτε μιμεῖσθαί τι αὐτοῖς] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὁμοιωμοιοῦσθαι τῷ θεῷ καὶ μικρὰ, μήτε θεὸν, μήτ' ἄνθρωπον μιμεῖσθαι. vide *lib.* 12. § 12, 24.

Μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῆς] hoc eſt quod Apoſt. *ad Rom. c.* 14. *v.* 18. εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

§ 2. Τί σε ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, ὡς ἀνὴρ φύσεως μόνον διοικουμένης] *Obſerva quid natura tua requirat, quippe qui tantùm à natura guberneris.* Xyl. nec abſcedit multùm Caſ. ego malim, *quatenus gubernatur à natura mera.* i. e. anima vegetativa, quam φύσιν meram appellat ſæpius Marcus. hoc eſt quatenus nec ſenſu, ut bruta animantia, nec ratione, ut homo, ducitur. Sic *infr.* § 33. ὅσα ἀνὴρ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται. De Stoicis Galenus *lib. quo animam differit corporis craſin ſequi c.* 4. πεπεισμένοί τινες τῶν ψυχικῶν εἶναι βέλονται, καθάπερ καὶ τῶν φύσιν· ἅμα ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς· ὥστε καὶ τῶν ὅλων μέν τις οἰκεία τῆς ψυχῆς δεῖ τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ ὕλης εἶδος. Hæc ergo Marci mens genuina. *permitte tibi,* inquit, *& admitte in te ea quæ natura*

tura tua poſcere videtur, quà eſt vegetativâ facultate prædita; nihil, ſi id tibi quà animal, id eſt, vitæ tuæ ſenſitivæ, adverſari videbitur. tum quod natura tua, quà es animal, expetere viſa fuerit, niſi id tibi quà es homo, & virtuti rationali, minus conſentaneum extiterit. Ità nihil vult admitti, quod natura hominis, aut quà vitam meram cum ſtirpibus, aut quà ſenſum cum animantibus communem habet, ſi rationi rectæ, cujus imprimis ratio habenda eſt, repugnaverit: vide *l.* 12. § 3. Marco Seneca lucem fœnerabit *epiſt.* 92. *Quid ergo,* inquit, *ſi virtutem nihil impeditura ſit bona valetudo, & quies, & dolorum vacatio, non petes illa? quidni petam? non quia bona ſunt; ſed quia ſecundum naturam ſunt, & quia bono à me judicio ſumuntur.* Et luculentiorem adhuc Ariſtoteles, *ethic. ad Eudem. l.* 7. *c.* 15. Δῆ θεὸς τὸ ἄρχον ζῆν, καὶ θεὲς τίνι ἕξιν καὶ τίνι ἐνέργειαν τίνι τὸ ἄρχοντος· οὗ δ' ἕλον θεὸς ἁπάντι. ἐπεὶ ἡ καὶ ἄνθρωπος φύσει συνέστηκεν ἐξ ἀρχοντος καὶ ἀρχομένου, καὶ ἕκαστον δὴ Νοι θεὸς τίνι ἑαυτῷ ἀρχὴν ζῆν. Et mox. Ἐι τις ἓν αἵρεσις καὶ κλῆσις τῇ φύσει ἀγαθῶν ποιήσει τίνι τὸ θεοῦ μάλιστα θεοείαν, ἢ σώματος, ἢ χρημάτων, ἢ φίλων, ἢ τῆ ἄλλων ἀγαθῶν, αὕτη ἀρίστη, καὶ ἥτις ὁ θεὸς κάλλιστος· εἴ τις, ἢ δὴ ἕνδειαν, ἢ δὴ ὑπόβολὴ κωλύει τὸν θεὸν θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν, αὕτη ἡ φαύλη.

Μηδὲν περιεργάζου] *Nihil ages ſupervacaneum.* Xyl. at verba monentis ſunt, non promittentis. itaque Caſ. *rebus otioſis nè faceſſas negotium tibi.* Malim ſimpliciter, *nihil ſatage*, vel, *nihil ſategeris*; de re nulla ulteriùs ſolicitus ſis.

§ 3. Φθαρήσῃ γάρ σε ἐπαναλῶσαι] vide *ad l.* 7. § 33, 64. & *l.* 8. § 46.

Ἐπὶ τῇ ὑπολήψει δεῖ τῇ σῇ φορητὸν ποιῆσαι] Senec. *epiſt.* 78. *Levem illum, dum putas, facies.*

Τῇ συμφέροντι] quid enim valetudinis & ſanitatis cauſsâ non ſuſtineas? vide *ad l.* 5. § 8.

Ἡ τῇ καθήκειν] *officii cauſsâ* quid non debeas? vide Apoſtolum *ad Roman. cap.* 8. *verſ.* 35, 36. *ad Hebr. cap.* 11. *verſ.* 35, 36, 37. *ad Phil. c.* 1. *v.* 20, 21. & *c.* 2. *v.* 17. Lucam *Act. c.* 20. *v.* 34, 24. & *c.* 21. *v.* 13. vide & *lib.* 3. § 6.

§ 4. Σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.] *Te* (inquit) *accuſa*, qui ſuccenſeas alteri ob illud, quod corrigere in ipſo non vales: *veletiam nec te accuſaveris*, quòd corrigere nequeas; ſed feras quod corrigere non potes. Poteſt tamen aliter intelligi. Tuam agnoſce imbecillitatem, qui non potueris erroris illum convincere. quanquam nec hoc quidem vitio tibi vertendum fuerit. *curam* enim *exegeris, non curationem*; ut ſcitè Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 4. Cautè itaque Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐγὼ τὸ μὲν ἐμὸν παύσω ἐξ ἁπαντος· ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. τὸ δ' ἀλλότριον πειράσομαι καὶ δύναμιν· ἐξ ἁπαντος δ' ὁ πειράσομαι. qui etiam in eandem cum Marco ſententiam. *l.* 2. *c.* 24. Δεῖξον μάχῃ, ἢ ἀποσιώπησον· ἂν ᾖ μὴ δεινός, αὐτὸς αὑτῷ μᾶλλον ἐμπόδιος ἔσῃ, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ. Et *lib. eod. c.* 12. Δεῖξον αὐτῷ τίνι ἀλήθειαν, καὶ ὅτι ἕπεται ἀκολουθεῖ· μάχει δ' ἂν ἕ μὴ δεινός, μὴ ἐκείνῳ καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰδοῦ τὴν ἀσυναμίαν τὸ σαυτοῦ. Eundem vide & *l.* 4. *c.* 5. hoc idem differentem. vide *ad l.* 8. § 59. & *l.* 9. § 11, 42.

§ 5. Ἐξ αἰῶνος] ità *l.* 5. § 8. ἐν περιβολῇ τῶν αἰτίων. vide *lib.* 4. § 26. & *lib.* 8. § 20, 23.

Περιπεποιήκασι] vide *ad l.* 7. § 31. Apoſtol. apud Luc. *Act. c.* 4. *v.* 28. Ὅσα ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. Et Petr. *ibid. c.* 2. *v.* 23. Τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ. Et Jacob. *ep. c.* 15. *v.* 17. Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα, ἅ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. Sive, ut alii codices exhibent; Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα ἔργα αὐτοῦ. Gregor. *in Job. l.* 12. *c.* 1. *Nulla, quæ in hoc mundo hominibus fiunt, abſque omnipotentis Dei conſilio occulto veniunt; nam cuncta Deus ſecutura præſciens, ante ſecula decrevit, qualiter per ſecula diſponantur,*

Ἡ ὅλου τοῦ κόσμου τῶν αἰτίων] i. e. *Series implexa cauſſarum*: ut Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. ſive *immutabilis cauſſarum cohærentium ſeries*, ut *ad Helv. c.* 8. Idem *de provident. c.* 5. *Cauſſa pendet ex cauſſa; privata ac publica longus ordo rerum trahit.* ſed & Cicero *de divinat. l.* 1. Εἱμαρμένην i. e. *fatum definit ordinem ſeriemque cauſſarum, cum cauſſa cauſſæ nexa rem ex ſe gignit.* Et latius adhuc *de Nat. Deor. lib.* 1. *fatalem quandam neceſſitatem, quâ quicquid accidit, id ex æterna veritate cauſſarum pendere continuatione fluxiſſe dicatur.* Idémque eodem reſpiciens *de Fato: Niſi ex æternitate cauſſa cauſſam ferens hoc erit effectura.* ut ſit quaſi εἱρμὸς τῶν αἰτίων ſic dicta. Nec conſultè ſatis H. Stephanus, cùm in Lexic. Ciceron. aliam eſſe Græcè, aliam Latinè vocis notationem affirmat. *ſero* enim Latinum, unde *ſeries* & *ſertum* eſt, omnino εἴρω Græcum. vide *ad l.* 7. § 9, 49, 75. Trahit autem huc If. Caſaub. Perſii illud, *ſat.* 3. *v.* 66.

Diſcite, ô miſeri, & cauſſas cognoſcite rerum:

i. e. *cauſſas eorum*, inquit, *quæ homini eveniunt; quæ Stoici referebant ad legem fatorum.* quibus & Marci iſta ſubjicit.

Σωέπλωσε] Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 4. § 26.

§ 6. Εἰ ἄτομοι, εἴτε φύσεως] Malim φύσις. ut *l.* 11. § 18. Εἰμὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα. at Xyl. φύσει legiſſe videtur. *Sive naturâ conſtat mundus,*

Μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου] vide *ad l.* 2. § 3. & Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *v.* 73.

Οὐδὲν βλαβερὸν τῷ μέρει] vide *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 45. Τὸ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ τῷ ὅλῳ. Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 4. Siquidem in toto pars

eſt. itaque Perſarum regi Ageſilai amicitiam ambienti, reſpondit is, Ὅτι ὁ δίκαιον φίλον αὐτὸν Ἀγησιλάου ἴδιᾳ ἕξει· εἰ δὲ ἐπὶ Λακεδαιμονίοις κοινῇ φίλον, δῆλον ὅτι αὐτῷ ἔσῃ· ἐφ' ἅπασι γὰρ ἡμῖν ἐναντίον ἀεὶ δημόσιος. Ælian. *l.* 10. *c.* 20. Quin &, ut Plato *Charm.* τὸ ὅλον ὁ καλῶς ἔχων, αὐδιάφορόν ἐστι τὸ μέρος εὖ ἔχειν. *Poteſt quod inutile reipub. ſit id cuiquam utile eſſe?* Cicer. *offic. l.* 3. Qui & *ibid. Ergo unum debet eſſe omnibus propoſitum, ut eadem ſit utilitas univerſique & univerſorum; quam ſi ad ſe quiſque rapiat, diſſolvatur omnis humana conſociatio.*

Τῆς δὲ τῶ κόσμω παρεσκευάσθαι] *Inſuper acceperit.* i. e. inſuper habeat, inſitum atque innatum habeat. *accepiſſe*, pro *habere*. Sic Joan. *Apoc. c.* 11. *v.* 17. de Deo; ἐλήφαμεν δύναμιν μεγάλην, *potentiam magnam accepiſti*, i. e. *habes, exerces, exeris.* Sic. *Pſal.* 24. *v.* 4. Græc. ὃς ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχήν αὐτοῦ. Vulgat. *Non accepit in vanum animam ſuam.* i. e. *non vanè habet.* Hebr. *ad vanitatem non effert.* ut Junius i. e. *vanitati non addixit.*

Τὸ μηδὲν ὑπὸ τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι] Probat hinc, nihil in mundo admitti, quod univerſo ſive primæ cauſſæ damnoſum ſit. Hoc enim naturæ cujuſque eſſe commune, ut nihil in ſe habeat, quod non conducat ſibi; quod damnoſum ſit, multò minùs: primam autem cauſſam à nulla alia cogi poſſe, nec omnino igitur iſtiuſmodi aliquid admiſſuram; quia nec à ſe habeat, nec aliunde admittat. vide *l.* 5. § 35. & *l.* 8. § 56.

Οὐδὲν φάξω ἀκοινώνητον] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 22.

Σπεύδεσθαι δὲ ὁμογενῶν] Non animadverterunt interpretes uſum vocabuli hujus apud Marcum noſtrum. itaque alter clauſulam hanc prorſus omiſit, alter de *deliberationibus* interpretatus eſt. at στοχάζεσθαι Marco eſt *rationem habere.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Εὐφρεῖν] Vide *l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Πολίτης βίου] Vide *l.* 5. § 22. & *l.* 2. § 16.

§ 7. Σημαντικῶς τὸ ἀλλοιοῦσθαι] *alterationem* potiùs eſſe vult, quam *corruptionem* vulgariter dicimus. rationem petas licet ex *l.* 5. § 13. & *l.* 8. § 18. & *l.* 9. § 34. Idem planè Hippocrates *de diæta l.* 1. Ἀπόλλυται μὲν οὐδὲν ἀπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται ὅτι μὴ φορήσιν ἕν· ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διαλυόμενα, ἀλλοιοῦται· νομίζεται δὲ παρὰ τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ μὲν ἐξ ἀδήλου εἰς φῶς αὐξηθὲν βλύσθαι· τὸ δὲ ἐκ τοῦ φανεροῦ ἐς ἄδηλον μειωθὲν ἀπολέσθαι. sed & è priſcis philoſophis haud paucis viſum, τὸ γένεσιν καὶ τὸ φθορὰν, ἀλλοίωσιν εἶναι, monet Ariſtot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. ἀεὶ γὰρ μένειν τὸ ὑποκείμενον ταὐτὸ καὶ ἕν. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀλλοιοῦσθαί φαμεν· ἔστι γὰρ ἀλλοίωσις, ὅταν ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου, αἰσθητῶν ὄντος, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν. Ibid. *c.* 4. Itaque Caſaub. *ad Baronii annal. appar. exerc.* 1. § 10. *Fuit opinio veteriſſimorum Græcorum, nihil è rebus creatis perire, ſed mutari duntaxat. mortem inane eſſe nomen ſine re: nam revera mutationem eſſe, quam vulgus dicit mortem: quippe nihil creatum interire, ſed formam aliam aſſumere.* (vide *ad l.* 9. § 35.) *hoc eſt, uti illi dicere ſolebant,* ἀλλοιοῦσθαι. Hoc autem Joan. Philoponus *ad Ariſtot. de gener. & corrupt. l.* 1. ab Homerico illo Odyſſ. π. *v.* 181. ſumptum exiſtimat.

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖν', ἐεδνὰς νέον ἠὲ πάρεστιν.

Ἀλλοῖος, inquit, non ἄλλος· ad quem locum Euſtathium ex Grammaticis quibuſdam inter ἀλλοίωσιν, ἐπεξίωσιν, & μεταμόρφωσιν diſtinguentem viſe ſis. nam quòd ad illa Ariſtotelis *phyſic. l.* 5. *c.* 2. Ἡ μὲν ἐν ᾧ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔσω. Simplicius; Ἔοικε τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ὁπιθεῖναι τῇ ποιὸν κινήσει. non erat quòd Nogarola falſitatis argueret, adductis ex Ocello Lucano, Timæo Locro, & Platone, (nam planum illum Hermetis titulo indutum, cui larvam Caſaub. *ad Baron. appar. exerc.* 1. § 10. detraxit, nihil moramur) locis quibuſdam, quibus illi τὸ ποιὸν κίνησιν, ἀλλοιώσεως nomine deſignant. Neque enim hoc voluit Simplicius, neminem Ariſtotele priorem de iſta motûs ſpecie vocabulum illud uſurpaſſe: ſed confuſâ generalique magis notione τὸ ἀλλοιώσεως ῥῆμα priſcos illos uſurpaſſe, dum non τὸ κατ' οὐσίαν tantùm, quam φθορὰν dicimus, ſed & τὸ ποιὸν etiam, eodem hoc nomine comprehendebant; quod Ariſtoteles accuratiùs iſta diſtinguens, ad τὸ ποιὸν κίνησιν duntaxat reſtrinxit. itaque in locis ipſis a Negarota adductis Plato duo tantùm motûs genera: ſtatuit, τὸ ἀλλοίωσιν, καὶ τὸ περιφορὰν, & τὸ κινούμενον πᾶν ἢ φέρεσθαι, ἢ ἀλλοιοῦσθαι· αὐτὰ γὰρ, inquit, μόνα κινήσεις· ità ἀλλοιώσεως nomine, cum Marco iſtic, φθίσιν τε καὶ φθορὰν etiam comprehendit. *Corruptionem* itaque nihil vult Marcus aliud eſſe, quàm *alterationem* quandam. Accedit Apollonius Tyan. *epiſt.* 66. ſed adhuc παραδοξότερος, tam nec γένεσιν, quàm φθορὰν inficiatus. Θάνατος οὐδὲις οὐδενός, ἢ μόνον ἐμφάσεως, καθάπερ οὐδὲ γένεσις οὐδενός, ἢ μόνον ἐμφάσεως. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας παρὰν εἰς φύσιν ἔδοξε γένεσις. τὸ δὲ φύσεως εἰς οὐσίαν καὶ ταῦτα θάνατος, ὅτι μηκυνόμενα κατ' ἀλήθειαν πῦρ ἢ ὕδωρ ἢ γῆ ποτε. μόνον δὲ ἐμφανῆς ὄντας, ἀφανῆ τε ὕστερον, τῷ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τῷ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, ὕπερ μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσεως δὲ καὶ διαφορᾶς καὶ στάσεως. At è diverſo Tertull. *adv. Prax. c.* 27. *Transfiguratio interemptio eſt priſtini. omne enim quodcunque transfiguratur in aliud, deſinit eſſe quod fuerat, & incipit eſſe quod non erat.* & clariùs adhuc *de reſurr. carnis c.* 55. *Interpretabimur itaque plenius & vim & rationem demutationis, quæ fermè ſubminiſtrat alterius carnis reſurrectiuræ præſumptionem, quaſi demutari, deſinere ſit in totum, & de priſtino perire.*

Diſcer-

Discernenda est demutatio ab omni argumento perditionis. Aliud enim demutatio, aliud peritio. porrò non aliud, si ità demutabitur caro, ut pereat. peribit autem demutata, si non ipsa permanserit in demutatione. Servius *ad Æneid. l. 6. Elementorum perire, mutari est.*

Εἰς ἀμοιρείωσιν ὄντων] ἀλλείωσιν Xyl. rectè. quia ἀλλοιοῦσθαι præcesserat.

Τὰ ἑαυτῆς μέρη κακῶν] Ratiocinatio gemina superiori; nisi quòd ibi ab impotentia, istìc ab ignorantia, quarum neutra universi naturæ competat, argumentatio instituitur. *Malum & damnosum aliquid, illa nec nolens, nec nesciens admiserit.* vide *ad l. 6. § 41. & l. 8. § 19. & l. 9. § 34.*

Εἰ δέ τις καὶ ἀφίωσιν] Haud rectè satìs ista interpretes cepisse videntur. Ex aliorum quasi mente ista supponit: *Si quis*, inquit, *missâ naturæ illius universalis ordinatione*, quam ipse forsan non agnoscit, ità res esse ex suapte natura constituras dicat, ut eà ratione corruptioni & mutationi sint obnoxiæ, is sanè ex suis ipsius rationibus stultitiæ redarguetur, quòd miretur & indignetur mutari quippiam quod mutari natum sit. Vis autem consequentiæ minùs claret, nisi primum illud ex aliena sententia præsumptum & substratum intelligatur. vide *ad l. 4. § 5.*

Θαυμάζειν] Senec. *ep.* 101. *Quid est stultius, quàm mirari id ullo die factum, quod omni potest fieri?* vide *l. 8. § 13.*

Τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα] forsan, εἰς ταὐτὰ, *in eadem.* vide *l. 4. § 5.* Epictet. *l. 3. c. 13.* Εἰς ἀδὴν δεινὸν, ἀφ' ὅσην ἐχθὲς εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ σωζόμενα. ὅταν ἴδῃ ἔν σοι πῦρ, εἰς πῦρ ἀποβαῖνον· ὅσον ἦν χηδίον, εἰς χύδιον· ὅταν πνεύματία εἰς πνεύμάτιον· ὅσον ὑδατίον, εἰς ὑδάτιον. Ἄπαντα γὰρ φθείρεται εἰς ταὐτ' ἐξ ὧν ὄντα. Aristot. *metaphys. l. 2. c. 4.* Ità Gregor. Nyss. *de homin. opific. c. 26.* Ὁμολογοῦμεν πῶς διάλυσιν τὸ σῶμα ὃ, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνίστηκε χίνεσθαι· καὶ μόνον πῶς γῆν εἰς πῶν γῆν ἀναλύεσθαι· ἀπὸ καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀποχωρεῖν πρὸς τὸ συγγενὲς πῶν μεταχάρην γίνεσθαι.

Ἤτοι γὰρ σκεδασμὸς] vide *l. 7. § 32. & 49.*

Εἰ δὲ ὅλως λόγον] *Vide ad l. 4. § 14, 21.*

Κατὰ περίοδον ἐκπυρωμάτων] vide *l. 3. § 3. & l. 3. § 13. 32.*

Ἐχθὲς καὶ πρίτην ἡμέραν] *Heri & nudius tertius.* i. e. nuperrimè. proverbialis formula, de re haud ità pridem gesta. Sed usitatiùs pro eadem χθὲς καὶ πρῴην dicitur Aristophan. *ranis:* v. VI, 15.

-χρώμεθα τάπερ τοῖς πονηροῖς χθιζοῖς.

Χθες τε καὶ πρῴην κοπίσι τῷ κακίσῳ κόμματι. Plato *de legib. l. 3.* Τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρῴην γεγονότα. Idémq; *Alcib. 2.* Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι, ἵνα ἄρα χθιζά τε καὶ πρῳζὰ γεγονυῖα. quomodo Job. *c. 8. v. 9.* χθιζοὶ ἐσμὲν. vide *ad l. 4. § 42.* Strabo *l. 1.* de Sydere Canopo: Καὶ ὁ Κάνωβος, ἐχθὲς καὶ πρῴην καταφαινόμενος. Plut. *de igne & aquâ:* Ὕδωρ μὲν, ὃ ἔστιν εἰπεῖν, οὔτε οὐκ ἦν ἀνθρώποις· οὐδέ τις εὑρετὴς λέγεται θεὸν ἢ ἀνθρώπων· ἀεὶ δὲ πυρὸς χρῆσις ἐχθὲς φασὶ καὶ πρῴην ὑπὸ Πεισιστράτου [εὑρῆται. πρὸ γὰρ τούτου] βίᾳ [καὶ] πυρὸς, οὐκ ἀνὰ ὕδατος ἦν. ità enim locum illum supplendum autumo. De Constantino Calamano Nicet. Chon. in *Manuel. l. 4. c. 5.* Ὡς τὸ γένος ἀποσεσμένος, καὶ χθὲς καὶ πρῴην, εἰ ἔστιν ὅλως, ἐγνώσθη. *nuper natus, nuper notus.* Pro eodem νῦν καὶ χθὲς dixit Sophoc. in *Antigon.*

Οὐ γάρ τοι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδ' ἔλαν ἐξ ὅτου φάνη.
Hæc namque jura non hodie ac heri vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent. Grot.

Ex quo emendandi Plutarchi codd. qui in *Sympos. l. 8. c. 9.* & *de commun. not. c.* 27. eodem ailusit. & χθὲς καὶ τήμερον, Heliodor. *l. 7.* Τὸ ξένον μεγέθους ἐπιπλῆσαι ἡμᾶς. χθὲς καὶ τήμερον παρεσκευάσθη. Expressit hoc Catull. in *epithalam.*

Sordebant tibi villicæ
Concubinæ hodie atque heri.

νῦν καὶ νεωστὶ, Aristot. *polit. l. 7. c. 10.* Ἔοικε δ' ὁ νῦν, οὐκ νεωστὶ, σῶν εἶναι γνώσιμον τῆς περὶ φιλοσοφίας φιλοσοφοῦσιν. Hebræi dicunt, המול שלשום sive אתמול ושלשום quod Græci vertunt, cum Marco nostro, χθὲς, sive ἐχθὲς καὶ πρίτην, & πρίτην ἡμέραν. *Genes. c. 31. v. 2, 5. Deut. c. 19. v. 6. Reg. l. 1. c. 4. v. 7. & c. 10. v. 11. & c. 21. v. 5. & lib. 2. c. 5. v. 2. Annal. l. 1. c. 11. v. 2.* aliquando etiam ἐχθὲς καὶ πρίτης. *Reg. l. 4. c. 13. v. 5.* quanquam laxiùs isti, non pro *nuper* tantùm, sed pro *jam olim* etiam usurpant. Motos *Exod. c. 4. v. 10.* נם מתמול נם משלשם quod Græc. πρὸ τῆς χθὲς, & πρὸ τῆς πρίτης ἡμέρας. Lat. *ab heri & nudiustertius.* sensus est, *unquam antehac.* Cæterùm à priore illa formula haud multùm abludit Platonis illud in *Euthydem.* πέρυσι ἢ πρωτέρυσι. Πέρυσι γὰρ ἦν πάνυ ἡσυχῇ σοφός. Posteriore Xenophontis illud *Hellen. l. 3.* Νῦν τε καὶ πέρυσι. ἴσως οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσι. *& nunc & olim iidem sumus.*

Τοῦτο ἦν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλῃ, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν] *Aliud*, inquit, *est quod nunc geris corpus, sed & anima* (cùm aëreum quiddam hoc statuat) *ab eis, quæ mater tua enixa est*: cùm à cibo, quo vesceris, aëre, quem attrahis, maximam sui partem, ex qua ea nunc constant, acceperint. vid. *ad l. 9. § 20.*

Ὑπόθου δ' ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν προσηλέκῃ τῷ ἰδίῳ ποιῷ, ὡδὶ ὄντι, οἷμαι, πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.] Istis, ut vitii suspectis, Xyl. notam adfixit. Cæt. quid secutus fuerit, non possum ex versione assequi

sequi. mihi aquam hærere agnosco. interim observo verbum προσπλέκειν quod Stephani Thesaurus ille luculentissimus non exhibet, Marco hic usurpatum; & in forma passiva quam vocant, Galeno, *de sect. opt. c.* 20. verbis illis; ἵνα μὴ δικαίως τῇ λέξει προσπλέκωμαι. *Ne videamur vocabulo ipsi addicti esse*; aut *ei pertinaciter adhærere*. Forsan ergò Marci mens fuerit. *Suppone vero, illud quod à matre traxisti, ipsi ipsi quod nunc geris, & peculiares suas affectiones habet, te valde addicere, eidemque quæ ipsi implicitum tenere, cùm nihil hoc faciat ad id quod nunc dicitur, nec propterea obstet, quo minùs verum id sit.* Sed ἐπίχω. locum certè vel vitiatum vel mutilatum suspicor.

Τῷ ἰδίῳ ποιῷ] Vide *l.* 9. § 24.

§ 8. Ὀνόματα θέλῃς] Flaccus *l.* 1. *ep.* 16.

Tu rectè vivis, si curas esse quod audis. Et mox:

Cùm pateris sapiens emendatusque vocari,

Respondesne tuo, dic sodes, nomine?——&c.

Vide Epictetum *dissert. l.* 2. *c.* 10. De clerico, Hieron. *ad Nepot. Interpretetur primò vocabulum suum, & nitatur esse quod dicitur.* Plato *epist.* 4. φανερὸς ἂν δοκῇ ὑμᾶς γενέσθαι, ὅτι ἐσμὲν πιθανοὶ οἰοίπερ φαμὲν. Synes. *de regn.* χρῆσαι δικαίως τῇ σημερινῇ σοφιστείᾳ τὸ σημεῖον τοῦ πράγματος. ἐὰν δὲ ὀνόματα πίσῃ τοῦ πράγματος ὄζειν, τὰ δὲ πράγματα καὶ τοῦ ὀνόματος. Dio Prus. *orat.* 38. Præclarè Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἰατρὸς, ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης καλεῖσθαι ποθήσειεν, οὐκ ἂν ἀρκέσαιτο τῇ ἀπαιδεύσιᾳ τοῦ ἐπωνυμίου ὁ λέγεσθαι, μὴ ἐπιστάμενος ὅτι τῆς πείρας ὁ ὀνομάζεται· ἀλλ' ὁ καθ' ἁληθείαν τούτων θεσμοθετεύειν θέλων, ὡς ἂν μὴ ψευδώνυμος ἡ κλῆσις ἁλίσκοιτο, αὐτὰ ὁπλοδιδακτὰ τοῦ θεσπιῳδείᾳ παρώπλισται. τὸν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς τρόπον, οὐ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς χριστιανοῦ ἐπαγγέλματος ἐξετάζοντες ἔνεσμεν, οὐκ ἂν εἰδείημεν μὴ ὄντα τοῦτο, ὅπερ τὸ ὄνομα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπαγγέλλεται; ὡς ἂν μὴ τὸ παρὰ τὰ πάθη δόγμα καὶ ἡμῖν ἐπαρμόσῃ· ἀπευδάζοιμεν ἢ ἀληθῶς, ὅπερ ὀνομαζόμεθα, τῷ ὄντι καὶ εἶναι διὰ τῆς ὑφηλῆς πολιτείας. subjungit mox de simia Alexandrina, apologum: quem & Lucianus *in apologis* narrat: ac concludit denique: οἱ μὲν ἐν τῷ μιμεῖσθαι τῆς χρείας ἀπορήσειαν, ὅτε ἢ πρὸς ἐνόμασι τούτῳ συνδιατρίβοιεν, μὴ δεικνύοι τοῦ βίου, καταψεύδεται τοῦ ὀνόματος ὁ τοιοῦτος, καὶ τὸ θεσπιῳδὲν ἡμῖν ὑπόδειγμα, θεσσωπῶν ἄλυχον, ἀνθρώπινα χαρακτῆρι μεμορφωμένον, θείθεις τοῦ πιθήκου. Idemque *de perfect. Christ.* ubi etiam fusissimè hoc idem prosequitur: ἀκόμη, ἐπειδὰν τὸ μιμεῖσθαι καὶ θειότατα καὶ θεοφόρα τῶν ὀνομάτων γίγνεσθαι παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου ἡμῖν κοινωνίαν, ὥστε τοῦ ἐπωνυμίου τοῦ Χριστοῦ πιμπλάμενοι Χριστιανοὶ ὀνομάζεσθαι· ἀναγκαῖον ἂν εἴη, πάντα τὰ ἑρμηνεύοντα τῆς παιδικῆς φωνῆς ὀνόματα καὶ ἐν ἡμῖν καθορᾶσθαι· ὡς μὴ ψευδώνυμον ἐφ' ἡμῖν εἶναι τοῦ καλοῦ σιν, ἀλλ' ὂν τῷ βίῳ τοῦ μαρτυρίαν ἔχειν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ καλεῖσθαι τὸ εἶναι γίνεται· ἀλλ' ἡ ὑποκειμένη φύσις, διὰ δ' ἂν ἕτερα τύχῃ, διὰ τῆς σοφοῦς τοῦ ὀνόματος σημασίας γνωρίζεται. Ignat. *ad Magnes.* Πρέπον δέ ἐστι μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανὸς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· ὡς καὶ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, μακάριον πιεῖν. Ambros. *de dignit. Sacerd. c.* 3. *Quod sumus professione, actione potiùs quam nomine demonstremus: ut nomen congruat actioni, & actio respondeat nomini; nè sit nomen inane, & crimen immane. Nomen inane*; quia ut Salvian. *adversus avar. l.* 4. *Parium sunt vocabula, res ipsas non habentia.* Idemque *de provid. l.* 4. *c.* 1. *Nomen sine actu atque officio suo, nihil est.* Ubi & mox subdit denuo, *Vocabula nihil esse sine rebus. Crimen immane.* quia ut idem *ibid. c.* 7. *Atrocius sub sancti nominis professione peccatur.* &, *c.* 11. *magis damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis accusat*; & *reatus impii est pium nomen.*

Μήποτε μετονομάζῃ καὶ ἀπολλύῃς] *nè quando ista nomina amittas.* Xyl. ut legendum sit ἀπολλύοις. alioqui vertendum, *num aliquando amittis*, &c. Xenoph. *ἀπομν.* φυλάττῃ γὰρ ἰκανὰς, μὴ ἐπεδεήσῃς τοῦ ἐπωνυμίου τὸ ἀνὴρ καλὸς καγαθὸς κεκλῆσθαι. Cassiodor. *l.* 8. *ep.* 18. *Sumpsisti nomen ex meritis: custodi, ut semper læteris veritate vocabuli. nam cùm omnis appellatio ad declarandas res videatur imposita, nimis absurdum est portare nomen alienum, aliud dici, quàm possit in moribus inveniri.* vide *l.* 3. § 6. & *l.* 4. § 16. & *l.* 6. § 38. & Epictet. *ad l.* 9. § 37. μετονομάζεσθαι, *transnominari.* Sueton. *de claris Gram. c.* 18. *L. Crassitius cognomine Pasitheus, mox Pansam se transnominavit.*

Ἐθέλετό σοι σημαίνειν] *significare volebat.* id est, significat. Galenus pariter *de affect. dignosc. & cur. c.* 1. τί ποτε θέλεται σημαίνειν. Et Arist. *Soph. elench. l.* 2. *c.* 13. Θέλει τὸ μεταξὺ σημαίνειν. *significare vult.* i. e. significat. σημαίνει. τὸ θέλεσθαι sæpenumero παρέλκει. Sic Arist. *polit. l.* 2 *c.* 2. Καὶ θέλεταί γ' ἡδύ ποτὲ εἶναι, πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνει τοῦ κοινωνίαν εἶναι τὸ πλήθος. εἶναι θέλεται. i. e. ἀληθῶς ὄζει, &c. *est revera fœtetque dici.* Sylburg. & *l.* 5. *c.* 10. θέλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως. οἱ κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηδὲν ἀδίκου πάσχωσιν, ὁ δὲ δήμου μὴ ὑβρίζηται μηθέν. *vult esse.* i. e. est. Liban. *orat.* 3. καὶ κρείττονας φανεῖσθαι τῆς παρούσης, ἢ πῖς οὐθὲν μοῖς ὀείζειν τοῦ αἰδοῦς βέλεται. *definire vult.* i. e. definit. Jacob. *epist. c.* 4. *v.* 4. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. *quicunque esse voluerit.* i. e. quicunque fuerit. τὸ θέλειν pariter usurpatum reperias, ut *suprà.* sic Plato in *Sympos.* ἐὰν ἐθέλῃ παύεσθαι ἡ λύγξ. *si cessare voluerit.* i. e. cessaverit singultus. Euripid. *Troad.* Ἐπεμβία γὰρ πόλιν ὅταν λάβῃ κακὴ, νοσεῖ τὰ τοῦ θεῶν, οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει. sic Homer. *Il. α.* *v.* 19. ἔυχεται εἶναι.

eſt. Epiphan. *hæreſ.* 66. § 9. πλοῖα δὲ θέλει λέγειν ἥλιόν τε καὶ σελήνην. *Navigia dicit Solem & Lunam.* Joan. *Evang. c.* 7. *v.* 17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. *Si quis voluerit facere.* i. e. Si quis fecerit. ità pro eo quod Matth. *c.* 20. *v.* 26, 27. & Marc. *c.* 10. *v.* 43, 44. ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, &, πρῶτος εἶναι. Luc. *c.* 22. *v.* 26. habet. ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, & ὁ ἡγούμενος. Diſertiſſimè *Act. c.* 2. *v.* 12. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; *Quid hoc eſſe velit? Quid hoc ſibi velit?* ſive, *Iſtud quid eſt?* nos diceremus *What may this be?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *quid ſi quis iraſcatur?* & mox, *quid ſi iraſci velis?* & *c.* 10. *quid ſi mirari velit.* i. e. *quid ſi miretur?* utì mox ibidem. vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 5. § 22.

Διαλειπτικῶ ὄπισιν] *ſcientiam de ſingulis rebus percipiendi.* Xyl. *percipiendis,* forſan ſcripſerat. meliùs Caſ. *objecti cujuſvis enixam & intelligentem conſiderationem.* ὄπισιν, non ὄπισμὸν malim tamen διαλειπτικὸν *diſceptativam* reddere. quomodo διάληψιν pro *diſceptatione* Marcus uſurpavit, *l.* 1. § 10. ἐν πρόπῳ σωδιαλήψεως.

Ἀπαρενθύμητον] *Sine diſtractione.* Caſ. *qui cogitationibus alienis non occupatur.* Xyl. imò, *animadverſionem ſedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* id eſt, ut nihil negligat, & minùs animadverſum tranſmittat, ità *l.* 5. § 5. μὴ παρενθυμιώμενον. *non negligens, non neglectim habens.* & *l.* 6. § 50. γίνεσθε ἀπαρενθυμήτως. *ſedulò attendere, atque animum adhibere.* Sunt autem vocabula iſta porticùs peculiaria, quæque vix alibi reperias. aliud paulò videtur, quod *l.* 7. § 54. μὴπ ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

Σύμφωνον] *Prudens,* Xyl. *Concors,* potiùs, ſive *conſentiens,* quod & explicatio adjuncta docet.

Τὸ ὑπέρφρον] in ſequiorem partem vocabulum hoc ſæpius uſurpatur. ità ὑπέρφρων, ὁ ἀλαζών, *inſolens, arrogans.* Ὑπέρφρων ἦν ὅπως ὁ Πολέμων, ὡς πόλεσιν ἀπὸ τοῦ σχήματος, δυνάστας ἢ ἀπὸ τοῦ μὴ ὑφεωμένου, θεὸς ἢ ἀπὸ τοῦ ἴσα διαλέγεσθαι. Philoſtrat. *in vit. Sophiſt.* quo loco & quàm inſolenter erga Antoninum Pium ſe geſſerit, narrat. Et indè ὑπερφρονεῖν, ὑπερορᾶν, καταφρονεῖν. *contemnere, deſpectui habere.* Thucyd. *l.* 3. in *Cleon. orat.* Πέφυκε δὲ καὶ ἄλλως ἀνθρώπου τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. verùm hîc cum de voluptatum, dolorum, mortis ipſius contemptu ac quaſi conculcatione, ſuperatione ſaltem agatur, quomodo & Plut. *in Lacon. inſtit.* ἡδονῶν ὑπερφρονεῖν *voluptates deſpicere;* & τὸ ὑπέρφρον pro *animi ſublimitate,* Thucydid. *l.* 2. dicitur: laudis ac decoris potiùs ſignificatum obtinet. nec diverſo ſenſu τὸ καταφρόνημα καὶ ἡ καταφρόνησις apud eundem Thucyd. eodem *lib.* in *Pericl. orat.* uſurpatur: ubi ſuos hortatur, ἵνα τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καταφρονήματι αὐχήματα μὲν καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐπραξίᾳ καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεσθαι· καταφρόνημα δέ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πεδᾷ τὴν ἐναντίαν ἀφέλκηται.

Τοῦ ὑπείρασιν τῆς φερομένης μοίρας ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν] *Evectionem,* ſive *elevationem mentis ſupra omnem vel ſpem & dolorem.* uſitata enim eſt Marco periphraſis illa hoc ſenſu, λείας καὶ τραχείας κινήσεως. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 26. ὑπέρτασις vocabulum ſatìs infrequens. Verùm verbum ipſum ὑπερτείνειν crebriùs uſurpatur, eodem ipſo ſenſu, quo nomen hîc ſumitur. Sic enim Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 1. ἃ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει, καὶ μηδεὶς ἂν ὑπεμείνας· *quæ naturam humanam tranſcendunt, nec ſuſtinere quiſquam poſſit.* Et Thucyd. *lib.* 2. ἀπὸ κερκίδων δύο ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τὸ τεῖχος. *Ex duabus antennis murum tranſcendentibus,* ſive *ſupra murum ſe attollentibus.* & ἐνδὲ ὑπερτείνες, τὸ ὑπερανέχον. Suid.

Μὴ γλιχόμενον τῶν ὑπ' ἄλλων καὶ ταῦτα ἐνδαίζεσθαι] Flaccus pariter *l.* 1. *epiſt.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector, ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet; ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahit idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtiſque recedo.
Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum,
Mordear opprobriis falſis? mutemve colores?
Exſtus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quem niſi mendoſum & mendacem? ——

Senec. *ep.* 29. *Illud præcipuè impedit, quòd citò nobis placemus: ſi invenimus, qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui ſanctos, agnoſcimus. nec ſumus modicâ laudatione contenti: quicquid in nos adulatio ſine pudore congeſſit, tanquam debitum prendimus. optimos nos eſſe, ſapientiſſimos, affirmantibus aſſentimur; cum ſciamus illos ſæpe mentiri. adeòque indulgemus nobis, ut laudari velimus in id, cui contraria quàm maximè facimus.* Lipſ. *cent.* 1. *epiſt.* 77. *Mihi ſententia de me, niſi apud me, non fertur, nec quis ſim, alios rogo.* hoc eſt quod Apoſt. ad *Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 3. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

Φιλόψυχος καὶ ὁμοία πῶς ἡμιζώπυρος θνητομάχοις] Alluſit eódem Seneca, quò Marcus iſtic, *epiſt.* 49. videndus *ad l.* 4. § 47. Verùm ille moræ tantùm brevitatem notans in mortis dilationem enixiùs expetentibus; Marcus miſeram fœdámque vitæ ſortem ipsâ morte etiam minùs tolerabilem. de qua & Senec. *epiſt.* 101. Indè illud *Mæcenatis turpiſſimum votum, quo & debilitatem non recuſat, & deformitatem, & noviſſimè acutam crucem, dummodo inter hæc mala ſpiritus prorogetur.*

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxâ:
Tuber aſtrue gibberum;
Lubricos quate dentes.

Vita dum superest, bene est.
Hanc mihi; vel acutam
Sube, sustineo, crucem.

(ità restituit, Lipsio feliciùs, puto, Acidalius, quæ corruptissima priùs prostabant) *quod miserrimum erat, si incidisset, optatur; & tanquam vita petitur, supplicii mora: contemptissimum putares, si vivere vellet usque ad crucem. Tu verò, inquit, me debilites licet, dum spiritus in corpore fracto & inutili mancat: depraves licet, dum monstroso & distorto temporis aliquid accedat: suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti, vultus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id quod est in malis optimum, supplicii finem. est tanti, habere animam, ut agam. quid huic optes, nisi deos faciles? quid sibi vult ista carminis effœminata turpitudo? quid timoris dementissimi pactio? quid tam fœda vitæ mendicatio? huic putas unquam recitâsse Virgilium,*

Usque adeone mori miserum est? ——

optat ultima malorum, & quæ pati gravissimum est, extendi & sustineri cupit: quâ mercede? scilicet, vitæ longioris. quid autem hujus vivere est? diu mori. invenitur aliquis qui malit inter supplicia tabescere, & perire membratim, & totiens per stillicidia amittere animam, quàm semel exhalare? invenitur qui velit adactus ad illud infelix lignum, jam debilis, jam pravus, & in fœdum scapularum ac pectoris tuber elisus, cui multæ moriendi causæ etiam citra crucem fuerant, trahere animam tot tormenta tracturam? nega nunc magnum beneficium esse naturæ, quòd necesse est mori. Multi pejora pacisci adhuc parati sunt etiam amicum prodere, ut diutiùs vivant, & liberos ad stuprum manu suâ tradere, ut contingat lucem videre tot conscium sceleruin. Excutienda vitæ cupido est: discendumque nihil interesse, quando patiaris, quod quandòque patiendum est. quàm bene vivas refert, non quamdiu. sæpe autem in hoc esse bene, nè diu. Vide *ad l.* 4. § 40. & *lib.* 8. § 58. & *l.* 9. § 2. Augustin. *ep.* 45. *Quantis laboribus agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cùm impendere coperit, id ò cavetur, ut diutiùs timeatur? quibus excruciantur doloribus, qui curantur à medicis, & secantur? numquid ut non moriantur? non, sed ut aliquanto seriùs moriantur. multi cruciatus suscipiuntur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti. Et nonnunquam ipsis doloribus victi continuò moriuntur, quos mortis timore suscipiunt. Et cùm omnino non eligant vitam finire nè doleant, sed dolere nè finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non solùm, quia & sanati utique vitam finiunt post dolores, quæ tantis comparata, nec sempiterna esse potest, quia mortalis est; nec diuturna, quia tota brevis est; nec de ipso brevi spatio sui secura, quia semper incerta est: verùm etiam, quòd aliquando eam dolore finierunt, quam nè finirent, dolore voluerunt.* Sophocl. *Ajace:*

Λῆξαι γὰρ ἀνδρὶ τῷ μακρᾷ χρόνῳ βίᾳ,
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξημάρτηται.
Τί γὰρ πρὸ ἡμᾶς ἡμέρα τέρπειν ἔχει
Περῶσα, κἀναδῦσα τὸν μεταξὺ δαῖμονα;
Οὐκ ἂν πεισαίμην ὀδυνᾶς λόγῳ βροτὸν,
Ὅστις * καινὴν ἐλπίδ' ἀμφιβάλλεται. * κακῶν
H. Steph.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. πάντα δ' ἀκήκοας λόγον.

Optare vitæ spatia longævæ viro
Deforme, nullum cui levamentum est mali.
Nam quid diei rursus & rursus dies
Adjecta prodest, amplians semper mori?
Me judice ille nullius pretii est homo,
Cui spes inanis credulam mentem fovet.
Pulcram agere vitam, nobilem, aut pulcrè decet
Obire. habes quodcunque dicendum fuit. Grot.

Idémque *Electrâ:*

Τί γὰρ βροτῷ ἂν τοῖς κακοῖς μεμιγμένον,
Θνήσκειν ὁ μέλλων τὸ χρόνου κέρδος φέροι;

Morte appetente, quem cingunt hominem mala,
Dilatio brevicula quid lucri ferat? Grot.

Οὐκοῦν τὸ μὴ ζῆν κρεῖσσον ἢ ζῆν κακῶς.

Indecorâ vitâ satius est non vivere.

Euripid. Pirithoo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. contrà planè quàm apud eundem Iphigenia *in Aulide,*

—— μαίνεται δ' ὅστις τυγχάνει
Θανεῖν' κακῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ θανεῖν καλῶς.

—— *Desipit qui vult mori:*
Meliúsque vivere malè, quàm mori bene. Lipsius. Sive ut Grot. —— *qui mori properat, furit.*
Molesta vita melior, quàm pulcrè mori.

ubi *modesta* pro *molesta* perperam prostat. Senec. *epist.* 77. *Cæsar, cùm illum transeuntem per Latinam viam, unus ex custodiarum agmine, demissâ usque in pectus vetere barbâ, rogaret mortem, Numquid enim, inquit, vivis?* Et de Herodico Plato *polit. lib.* 3. Et ex Platone Plut. *de tard. numin. vind.* qui cùm in morbum insanabilem incidisset, γυμναστικῷ ἰατρικὴ primus hominum adjunxit, eáque ratione vitam diutiùs sustinuit, ὃτι μακρὸν ἐπίπονον τὸν θάνατον αὑτῷ καὶ τοῖς ὁμοίως νοσοῦσιν. *non vitam illum sed mortem sibi, similitérque laborantibus diuturniorem reddidisse. Plurimum* autem *refert, vitam aliquis extendat, an mortem.* Senec. *epist.* 68. Hinc Oedipi querela illa de filiæ pietate importuna in Senecæ, si Senecæ saltem, *Thebaid.*

——*Quid me, nata, pestifero tenes*
Amore vivum? funus extendis meum,
Longásque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terrâ corpus invisum tege.
Peccas honestâ mente, pietatem vocas
Patrem insepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo est, quique properantem impedit.
Occidere est, vetare cupientem mori,
Non tamen in æquo est: alterum gravius reor.
Malo imperari, quàm eripi mortem mihi.

Grego-

Gregor. Nyſſen. *orat. catech. c.* 2. Τὸ ζῆν δὲ ἧδη κατὰ δυμίων ἀπόλαυσιν αἱρετὸν ὅτι πῆς τὸ βίω μετέχωσι. ὡς εἰχέ τις ὁ ἡδωνὰς διαδιάζη, πολὺ πρὸ τούτου τὸ μὴ εἶ τὸ ἀληθινῶς εἶ σκοπεῖν κείνεται.

Θηριομάχοις] qui cum beſtiis depugnaturi committebantur, vel eiſdem laniandi objiciebantur, *beſtiariis*. indè Θηριομαχεῖν Paulo Apoſt. uſurpatum, *ad Corinth. epiſt. 1. cap. 15. v. 32.* ſed ſenſu, puto, diverſo. de quo alibi, cum Deo bono dicturi ſumus.

Τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασι] Micyllus apud Lucian. in *cataplo.* σκόπον ἢ πύματιν οἱ αὐτοὶ ὀδόντες θηριώσιν. vide *ad l.* 4. § 47.

Ἐμβίβασον ἑαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα.] M. Caſ. metaphoram eſſe autumat *à navem conſcendentibus* ductam. atque ità τὸ ἐμβιβάζειν quandoque uſurpatur. Libanius *de ſervit. orat.* 31. ὑπὸ τῆς μοίρας εἰς ναῦν ἐμβιβασθεὶς, ἀντὶ τῆς ἀρούρας πίλαγος τέμνει. Plato ἐμβιβάζω σε εἰς πλοῖον. Eò magis forſan, quia de *inſulis* ſubjunctum eſt. poteſt tamen & ab *aquis*, ſive *balnearibus*, ſive *tinctoriis* tractum videri. de his enim τὸ ἐμβιβάζειν quoq; dicitur. Dioſcorid. *lib. 1. c.* 189. ἐμβιβάσθω ἐν βαλανείῳ. & Galen. *ad Glaucon. lib. 1. c.* ἐμβιβάζω σε πρὸ ὕδατι. ut ſit ſenſus, *inde, immitte, ingere, immerge te penitus in iſta; ut eis, quaſi toto tinctus ſis.* Sicut δικαιοσύνῃ βεβάμμενον dixit *l.* 3. § 4. Ità Iſchomachus apud Xenophont. in *œconom.* σπεύδω ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τὸν ἀνθρώπον. Syneſ. *de regn.* Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμβιβάσας πρὸ τούτου τῆς ζωῆς ἥδει. Eligat quivis quod arriſerit magis.

Εἰς μακάρων πνὰς νήσους μετοχισμένος] Ità Ariſtides *orat. ſacr.* ἤδη μέν τις καὶ ἄλλος χρησὸν τὸν αὐτῷ συμβάντος, καὶ βουλόμενος ἐνδέξασθαι τὴν ἡδονὴν, εἶπεν, ὡς ἄρα νῦν πολὺ ἦν πλάσιος γεγονὼς· ἄλλος δέ τις, ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶ δοκεῖν. Senem forſan Ariſtophaneum in animo habuit, qui in *Veſpis* —ἔγωγ'

Ἡυξαίμην ἂν κἀγὼ
Καὶ μακάρων δικάζειν
Αὐτὸς ἔδοξα νήσοις
Ἡδέμενος λίγοντι.

Liban. *Nœniâ in Daphn. Apoll. incend.* τίς δ' ἂν ἐπ' ἴσοις τὰς ἧδη μακάρων νήσους; *quis non beatorum inſulis locum illum præoptâſſit?* Aliulit uterque ad *inſulas* illas, μακάρων Græcis dictas, *fortunatas*, & *fortunatorum*, Latinis: de quibus Strabo *geograph. lib.* 1. & 3. & ex eodem Euſtath. *ad Odyſſ.* δ. & Caſaub. *ad eund.* Diodor. Sicul. *lib.* 5. extremo. Philoſtrat. *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 1. Plut. in *Sertor.* Plin. *hiſtor. nat. l.* 6. *c.* 32. Mela *l.* 2. *c.* 7. Plaut. *Trinumm. act.* 2. *ſc.* 4. Eas depingit nobis Flaccus *epod.* 16. & Muret. *var. lect. lib.* 5. *c.* 1. Eò poſt mortem migrare credebant, an fingebant, animas eorum, qui hîc piè probéq; degerant. qua de re viſendi Heſiodus *lib.* 1. *v.* 169. Pindar. *olymp.* 2. Plato in *Gorg.* & ex horum utroque Plut. *ad Apollon.* & Clem. *ſtrom. l.* 4.

Ἅπαξ δαρρῶν εἰς γοητίαν πνὰ] Simile quiddam Epictetus *lib.* 2. *c.* 13. Philoſophiæ nomen ambienti cuidam, qui, quod profiteri volebat, præſtare non poterat: Σὺ γὰρ ὅπου τὰς αὐτῆς βάδιζε, καὶ ἀκείνων ἀπεχῆς μηδέποτε εἰς τὴν γοητίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμούς, καὶ ἄλλῳ προέτεινε. οὐκ ἔστι σὶ ἐν σοὶ πόλεως ἡμῶν ἀνήρ.

Ἔξιθι τοῦ βίου] vide *ad lib.* 9. § 2. Diogenes cuidam excuſanti ſe, tanquam πρὸς φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδειον, *Philoſophiæ ſtudio inidoneum*; Τί οὖν ζῇς, εἰ τὸ καλῶς ζῆν οὐ μέλει σοι; *Quid igitur*, inquit, *vivis, ſi bene vivere non curas?* Laërt. *lib.* 6. *Diogeni* ex parte accedit Ariſtot. *ethic. lib.* 3. *c.* 9. ὅσῳ ἂν μᾶλλόν τις τὸν αἱρετὸν ἔχῃ πᾶσαν, καὶ εὐδαιμονέστερος ᾖ, τῷ τοιούτῳ μάλιστα ζῆν ἄξιον. Cynicus idem humerum faucius, cur è vita non excederet, ſciſcitanti reſpondit, τοὺς μὲν ἡδέτας οὐ δεῖ πρὸς ἕνεκεν τοῦ βίου, καὶ ἃ δεῖ λέγειν, τούτους γε ζῆν προσήκειν· τοῖς δ' οὐκ εἰδόσι τὰ τε λεκτέα καὶ τὰ πρακτέα, ἀποθανεῖν ἐν καλῷ ἐστί. Ælian. *l.* 10. *c.* 11. id quod Flaccus *l.* 2. *epiſt.* 2.

Vivere ſi rectè neſcis, diſcede peritis.

Ἕν γε μόνον τοῦτο περάσας] *cùm id unum in vita egeris, ut eo modo diſcedas.* Xyl. atqui nihil minùs in vita egit, qui ignavè prorſus inſipientérque ſe geſſerit. meliùs itaque Caſ. (qui Xylandri tamen illud etiam in contextum ſuum admiſit) *cùm hoc unicum in vita laude dignum geſſeris, quòd hoc modo è vita exieris.* id quod Othoni Sylvio competere poſſit; de quo Dio Caſ. *lib.* 64. Κάλιστά γε μὲν ἀνθρώπων ζήσας, κάλλιστα ἀπέθανε· καὶ κακρηότατα τὴν ἀρχὴν ἀρπάσας, ἄκρατα αὐτὴν ἀπολλάγη. Itaque ut Plut. in *Othon.* Ἀπέθανε δ', ἀπολιπὼν μὲν χείρονας, μηδ' ἐλάττονας, ἧς τὸν βίον αὐτὸς ἔζευξεν, τὸν ἐπαινέσαντας τὸν θάνατον. βιώσας δὲ οὐδὲν ὀπισχίστερον Νέρωνος, ἀπέθανεν εὐφυΐστερον· *per quæ factum putem* (inquit Sueton. *l.* 8. *c.* 12.) *ut mors ejus minimè congruens vitæ majori miraculo fuerit.*

Οὐ κολακείας ἔστι θύλημα] Deus à mortalibus non adulationem, ſed imitationem & obſequium poſcit. Hinc reprehenſiones illæ, *Pſal.* 50. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 78. *v.* 36, 37. Eſaj. *c.* 1. *v.* 11. -16. &, *c.* 66. *v.* 3. Jerem. *c.* 7. *v.* 9, 10, 21, 24. Ezech. *c.* 20. *v.* 39. Luc. *c.* 6. *v.* 46. Non poſſum continere me, quin ſubjiciam inſignes illos è ſcena, qui cothurnum certe, non ſoccum reſpiunt, verſus; quorum meminere Porphyr. *de non cædend. animant. l.* 2. & Clem. *ſtrom. l.* 7. & Cyrill. *adverſ. Julian. l.* 9.

Τίς δ' ἐσθλὸς καὶ λίαν ἀρεσκόλως
Εὐπρεπὴς ἀνδρῶν, ὅστις ἐλπίζει θεὸς

Ὀσῶν ἀσάρκων, ᾗ χολῆς πυρωθείς,
Ἃ ᾗ κυσὶν πεινῶσιν ὑᾗ βρώσιμα,
Χαρεὶς ἀπαρχὴ, ᾗ χέρας λαζῶν τόδε,
Τύπον τε τοῖσι δρῶσιν ἐκτίνειν χάριν,
Κἂν λησταὶ, κἂν πειρατὰι, κἂν τύραννοι δή
Τύχωσιν ὄντες;

Quis gente in hominum tam supinè credulus,
Aut fultus adeò est, qui deos existimet,
Seu bilis usta, sive nudorum ossium,
Projecta quæ vix tangat esurions canis,
Gaudere donis, iisque honori ducere,
Facientibusque gratiam reponere,
Sive ii latrones, sive piratæ sient,
Sive & tyranni?

Εὐπιστος ex Porphyrio reposui, quod apud alios ἄπιστος legitur. Εὐπιστος, qui Ebræis פתי *credulus, fatuus*, de quo Solomon, *Prov. c.* 14. *v.* 15. ἄνομος πιστεύει παντὶ λόγῳ. Extrema, quæ reliqui omiserunt, sed cumprimis ad rem præsentem faciunt, ex Clemente attexui.

Ἐξομοιοῦσ ἑαυτοῖς] Marcus à Juliano in *Cæsarib.* inducitur Sileno percontanti, τί κάλλιστον τοῦ βίου τέλος; respondens, τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. verùm amplius aliquid sonare videtur τὸ ἐξομοιοῦσθαι. hoc est enim quod Apostolus, *ad Cor. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 18. εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦσθαι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. *ad Rom. c.* 8. *v.* 29. ἁγίους, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός ἐστιν. *Levit. c.* 19. *v.* 1. & Pet. *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 16. ἅγιοι, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός ἐστιν. *Joan. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 3. δίκαιος, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. *ibid. v.* 17. ἐλεήμονας καθὼς ἐκεῖνος ἐλεήμων ἐστίν. Luc. *c.* 6 *v.* 36. τελείους, denique, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐκεῖνος τέλειός ἐστιν. Matth. *c.* 5. *v.* 48. Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Χριστιανισμός ἐστι τῆς θείας φύσεως μίμησις. Justin. *ad Diognet.* Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ δύναται μιμητὴς ἄνθρωπος γενέσθαι θεοῦ. ὅστις δὲ τὸ τῶν πλησίον ἀγαθὸν ἐθέλει βάρος· ὃν ἐν ᾧ κρείσσων ἐστὶν, ἕτερον ἢ ἐλαττούμενον εὐεργετεῖν ἐθέλει, ὅσα παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν ἔχει, θεὸς γίνεται τῶν λαμβανόντων. ὅστις μιμητὴς ἐστὶ θεοῦ. Sed & Plato, cujus verba forsan respexit hîc Marcus, *l.g. l.* 4. Τίς οὖν ἕξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον φίλον ἂν εἴη. unde colligit Clemens *Strom. l.* 5. Philosophiæ finem à Platone statui, ὁμοίωσιν θεῷ, *Deo similem fieri.* Idémque de eodem *l.* 2. beatitudinem collocâsse, ἐν ὁπτασίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐν ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν. Similitudinem autem hanc in eo consistere, ut quis justus, piúsque cum prudentia exîstat. quod & dogmati nostro esse consentaneum, quippe quibusdam è nostris, Mosis illud *Genes. c.* 1. *v.* 26, 27. ità sumi, ac si dictum sit, Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, ἐυθέως μὲν τῷ γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἄνθρωπον. τὸ κατ' ὁμοίωσιν δ' ὕστερον κατὰ τὴν τελείωσιν μέλλειν ἀπολαμβάνειν. Verùm argutum nimis hoc, nec quod possit admitti; cùm utrumque homini primitus condito distributè tribuatur.

Εἶναι τῷ συκῇ τὰ σύκα ποιοῦσαν] Christus Dominus Matth. *c.* 7. *v.* 16. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν σταφυλὰς, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; &c. vide *l.* 9. §9.

Μέλιτταν τὰ μελίσσης] ὑδὲις δὲ πώποτε κηρίδα εἶδεν ἐκ σηπεδόνος γιγνομένην μέλιτταν. Plut. *de sene politic.*

Τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός] Elisæo, quàm atrocia perpetraturus is esset, prædicanti, Hazael Syrus, *Num tu servum tuum canem esse autumas, qui ejusmodi in me admittam? hist. Regum l.* 4. *c.* 8. *v.* 13. Ità *canem* esse non diffitetur, haud hominem, qui ejusmodi faciat. Vide *ad l.* 5. § 11.

Τὸν δ' ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου] vide *l.* 5 § 1. & *l.* 8. § 23. & *infra* § 15. ἄνθρωπον ἀληθινόν, *verum hominem, qui facit* scil. *quæ hominis sunt.* Epictetus *l.* 1. *c.* 16. Εἰ ἀνδρῶν ἤμεν, ἐποίουν τὰ τῆς ἀνδρὸς· εἰ κύκνου, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικὸς ὢν μὴ ποιῶ τὰ τοῦ θεοῦ, πιστὰ αὐτὸ. vide *ad l.* 5. § 7. Idem *l.* 2. *c.* 9. Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληροῦσαι. τί γάρ ὄντι ἀνθρώπῳ; ζῷον, φησὶ, λογικὸν θνητόν· εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ τίνων χωρίζομεθα; θηρίων δηλονότι· καὶ τίνων ἄλλων; θηρίων ἀγρίων καὶ ἡμέρων. ἔρα τοίνυν, μή τι πλέον ὡς θηρία ποιήσῃς· εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον· ἐκ ἐπήρωσας τὸ ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς φεύγατον· εἰ δὲ μὴ, καὶ ὅταν ἀπόλητο ὁ ἄνθρωπος. τίνα ἐν ποιῶμεν ὡς φεύγασα; ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῆς αἰδοίων, ὅταν εἰκῇ, ὅταν μυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως· ποῦ ἀπεκλίναμεν; ὅπῃ τὰ φεύγατα· τί ἀπολέσαμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλασφήμως, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν; ὅπῃ τὰ θηρία· λοιπὸν οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσὶν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρά, ἀφ' ὧν ὄζειν ἐκπέφυκεν, λέγω με καὶ φαίνεσθαι. διὰ πάντων δὴ τούτων ἀπόλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σώζεται συμπεπλημμένον; ὅταν τῶν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε διεζευγμένον; ὅταν τῶν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε αὐλοί; πότε λύρα; πότε ἵππος; πότε κύων; (f. τότε αὐλοί· τότε &c.) τί ἐν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ἑαυτοῦ μὲν σώζεται, ἑαυτοῦ δὲ ἀπόλλυται. Ità de Christiano homine Salvian. *de providenc. l.* 4. *c.* 1. *Cum hoc sit hominis Christiani fides, fideliter Christi mandata servare; fit absque dubio, ut nec fidem habeat, qui infidelis est, nec Christian credat qui Christi mandata conculcat. ac per hoc totum in id revolvitur, ut qui Christiani nominis opus non agit, Christianus non esse videatur.* Itaque D. Ambros. *serm. de Abr.* apud Gratian. *c.* 22. *q.* 2. *c.* 20. *Mendacium est, Se Christianum dicere & opera Christi non facere.*

§ 9. Μίμος, πάλαιμος, πάλη] Xyl. Λοιμὸς cur pro Μίμος inferciat, nihil video. in πάλαιμος τὸ τ ex sequenti vocabulo irrepsit: istud autem cum sequentibus

quentibus ad illud ἀπαλείφῃ, Xylandr. ſecutus, referre malim, quàm pro abſolutè poſitis, aut ad ὑλεία relatis cum Caſaubono habere; qui & ἀπαλείψεται illud paſſivè ſumit; quod ego nolim.

Ὁπόσα ὁ φυσιολογῶν φαντάζῃ ἢ πλεῖ περιπίπτεις] *Quam multa ſunt, quæ cum tanquam phyſicus mœrus, ſecundum naturam earum nudè ſpeculatus fueris, citra uſum ulteriorem tranſmittis?* Caſ. qui pro ὁπόσα, πόσα legiſſe videtur: & per interrogationem extuliſſe. at Xyl. *hæc quotidie delebunt ſacra illa tua placita, quæ è contemplatione naturæ rerum hauſta circumfers.* cui accedo potiùs, nili quòd τὸ περιπίπτειν, *circumferre*, vertit: cùm ſit, prout Caſaub. rectè, *tranſmittere*. Cæterùm *tranſmiſſionem* intelligo, qualem Maxim. Tyr. *diſſert.* 28. verbis illis delineat; Ἄτε ἂν ἐν θεσπεσίοις τῆς ψυχῆς αἱ ὠδῖνες ἐξηυδέαι, ἐτειδὰν τὴν ἐφάπτονται ὀρχῆς, καὶ παραδῶσι τῷ νῷ, ἐπιλαβόμενος ταύτης, διοχετεύει τὰ λοιπὰ καὶ διεξέρχεται ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα. qui in conſequentibus τὸ περιπίπτειν etiam vocabulo, in hac eadem re illuſtranda atque explicanda, utitur. ut ſit, *decreta illa, quæ ex rerum natura ſeriò ſedulòque conſiderata in mentem tranſmittis, atque ibi recondis.* ità Hermogen. *de invent.* Σὺ δὲ περιπέμπεις τῷ νῷ τὰς θεωρίας. Scopus tamen forſan is fuerit planè, quem Caſaub. voluit; *Speculationem naturæ, ni praxin conjunctam habeat, otioſam fore; facilèque in vitiolitam iri, niſi cautio jugis adhibeatur, quicquid indidem hauſeris.* Epictet. *l.* 3. *c.* 21. Ὅπ τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψυχαί, εὐθὺς αὐτὰ ἐξεμέσαι θέλουσιν ὡσὴ σωματικοὶ τῷ τροφῷ. περιττὸν αὐτὸ πίνον· εἶθ' ὅπως μὴ ἐξεμέσῃς. εἰ δὲ μή, ἔμπεπτε πρὸ ὀπτῆ γίνεται, πέψιμα ἀκαθαρσίαν καὶ ἀθρῴπην· ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τῆ ἡγεμονικῆ τῆ σαυτῆ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τῶν ὤμων ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον, ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. ὰν ἔρχεταί τις τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διημερεύσω τῇ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς· ἀλλ' ἐκμαθοῦσα ὧν ἔχω οἰκίαν, ταύτην κατασκάψασα δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην· τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμοῦ, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάγκη λοιδορίας, ἔνεγκον ἀδελφὸν ἀνώμονα, ἔνεγκε πατέρα, ἔνεγκε ὑὸν, γείτονα, συμίδην. Ταῦτα ὑμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμάθηκας τῆς ἀληθείας τὰ τῆς φιλοσόφου. Addam tamen, quæ ſe ingerit impræſentiarum, conjecturam. Quid ſi ἀφυσιολογήτως legerimus? quomodo & *l.* 9. § 41. ἀφυσιολογήτῳ. ut ſit mens Marci, *quæ abſque naturæ ipſius contemplatione ſeria ac conſiderata, temerè imaginaris, & citra examen juſtum admittis.* hoc enim paſſim inculcat Marcus, ut rei cujuſq; naturam ſedulò inveſtigemus, eámque probè perſpectam habeamus, priuſquam de ea ſententiam cenſurámve ullam feramus. Ità *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 3, 13. & *l.* 7. § 29, 66 *l.* 8, § 13. (quo loco & de viſo quovis primo loco φυσιολογεῖν præcipit.) & *l.* 10. § 11, 17, 18. & *l.* 11. § 2. 16. & *l.* 12. § 8. Nec mirum videri debet, ſi dogmata ea, quæ in rei ipſius, de qua ſtatuitur, natura penitius perſpecta, fundamentum non habent, occaſione quavis occurrente, aboleantur facillimè. Trahit horſum, quòd περὶ τῷ γνωρίζειν, *de natura rei cujuſvis excutienda & dignoſcenda*, ſtatim iſthic ſubjungitur: in quam mentem & πρὸς θεωρητὴν τῆς τῶν ὅλων φύσεως commendat, *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 31. λόγον ἐφεστῶτα ἀκριβῶς καὶ φυσιολογικὸν τὰ ἐν τῷ βίῳ. quin & bene vivendi fundamentum unicum ſtatuit, ἐν θεωρήμασι περὶ τὴν τῶν ὅλων φύσιν, καὶ τῆς ἰδίας τῶν ἀνθρώπων καλοκαγαθίας, *l.* 11. § 5. *In ſpeculationibus illis* ſive *theorematibus indè deductis, quæ vel univerſi naturam, vel ſuam cujuſque conditionem ſtatúmque nos edocent.* Vide Athenagoram *ad l.* 3. § 6. laudatum.

Καὶ τὸ πρακτικὸν ἅμα συντελοῦν] Apud Laert. *l.* 7. Zeno; τὰ μὲν δὴ καθήκοντα ἀνὰ πρᾶξιν· τὰ δὲ πρακτικὰ καὶ ἀνὰ μὲν πρᾶξίν τάδε, ὑγείας ἐπιμελεῖσθαι καὶ αἰσθητείων, καὶ τὰ ὅμοια· καὶ πρᾶξιν δέ, τὸ πηρῶν ἑαυτὸν, καὶ τῶν κτῆσιν διαρρίπτειν. ut τὰ πρακτικὰ ſint *officia ea, quæ moleſtiam aliquam adjunctam habeant.* Verùm Marcus iſthic laxiùs uſurpat pro quolibet negotio, quod muneris noſtri exiſtat. vide *l.* 9. § 13. & *l.* 8. § 25, 26.

Καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἐνόντων ὀρθῆς αὐθαδίας σώζεσθαι] αὐθαδίας, ſicut ὑπέρφρον, *ſupr.* § 8. in meliorem partem iſthic ſumi videtur, (quod rariùs opinor deprehendas) vel pro *certa animi fiducia* ex rerum naturalium contemplatione orta, de qua *l.* 3. § 11. & *infr.* § 11. vel pro *animi affectu ſibi placentis, acquieſcentiſque*, in veritatis, quam adeptus eſt, cognitione; quod vocabuli notio, per ſe media, deſignat. ſiquidem ut Ariſt. *ethic. Mag. l.* 1. *c.* 29. ὁ αὐθάδης αὐτάδης τίς ὅτιν, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὐτῷ ἀρέσκειν. ità Senec. *ep.* 59. *Ipſe te conſola, ſi per dies noctéſque par & æqualis animi tenor, erecti & placentis ſibi eſt: perveniſti ad humani boni ſummam.* Ortum vocabuli ſenſúmque, non uſum, ſecutus eſt Marcus. nec aliter forſan uſurpatur. *l.* 6. § 47. quin & Iſocrates in Archidam. ubi αὐθαδείας καὶ σιμότητας conjungit, in dexteriorem itidem partem ſumpſiſſe videtur.

Λαμβάνον] quod Apoſt. *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε. hoc eſt: ut Chryſoſt. μὴ δείκνυε, ἀλλ' ὀρκίστω σοι τὸ συνειδός. vide *ad l.* 7. § 58.

Οὐχὶ κρυπτόμενον] quod *l.* 3. § 8. dixit, ὑπὲν ἐμφωλεύον. Sened. *ep.* 43. *tegant, non abſcondant te parietes tui.* Cicer. *offic. l.* 3. *Honeſta enim bonis viris, non occulta quærenntur.* Galen. *de affectib. curand. c.* 5. Ἀνεφχθήτω σε ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκίας· ἐξέστω πᾶσι συνήθεσιν εἰσίναι πάντα κρυβὸν, ἵνα ἔτως ἧς παρασκευάσομεν. ità legend. pro

eo

co quod vulgati codices ἀνεφάχθη & ἔξεστι confirmat auctor ipse, qui sic paulò pòst. τῆς δὲ τύχης ἂν ἀνεωγμένης σε διαπαντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία τις συνήθεσιν ἔχω τοῦ πάντα καιρὸν οἰκεῖσθαι. δεῖ δὲ ἀφορᾶν, ὡς ὑπὸ τῆς οἰκείων ἐυρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἀνορθωμάτων ἰσχυρῶς καταλημμένον. (ità leg. pro eo, quod nullo sensu, sano saltem, καταλημμένον legitur.) ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ περιελθόντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα περιῶνται πράττειν κόσμια, ὕπω σὺ τοῦ τίνων ἰδίαν οἰκίαν πράττης. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδοῦνται τοὺς ἄλλους, ἁμαρτάνοντες τι φορτικὸν, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δ' ἑαυτὸν αἰδῇ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι,

——πάντων δὲ μάλιστ' αἰδοῦνεο σαυτόν.

vide *ad l.* 3 § 4.

Πότε δὲ ἀπόστητε ἀπολαύσεις] poteſt eſſe expoſtulatio, qualem obſervavimus *ſuprà* § 1. ego tamen τότε legere malim, & hic, & in ſequentibus clauſulis; quod ſemel immutatum deinceps immutari neceſſe habuit. *cùm eò*, inquit, *proceſſeris, atque ita mentem pariter vitámque tuam inſtitueris, tunc fruēris ſimplicitateque gravitateque* &c. vide *l.* 12. § 28. ἀπολαύειν τοῦ ζῆν.

§ 10. Ἀρχήιον μοῦσαν διηρόσω] Studia hominum, quibus ſeſe efferunt, acſi magni aut eximii aliquid confeciſſent, elevat; cum viliſſimorum animalculorum artibus, quibus illi prædas ſibi compares captant, conferendo.

Τὴν τύχην] Τύχη, *genus retiū*. Vet. lex. H. Steph. Sed ſine exemplo. quod hinc licet petatur. Sed & ex Oppiano ἀλιευτικῶν. *l.* 3. *v.* 81. quo loco rerum genera nominaque varia recenſens, inter cætera & horum meminit.

Τῶν τὰ μὲν ἀμφίβληστρα, τὰ δ' ἐγχεσίκεντρα,
Γάγγαμά τ' ἠδ' ὑπτιαὶ θερμαὶ, ἠδὲ σαγῆναι.

unde figuræ rotundæ fuiſſe videntur σαγῆναι iſtæ: cujuſmodi ſunt, quas nos appellamus *Purſe-nets*.

Καὶ Σαρμάται] quibuſcum tunc Romanis cumprimis res fuit. Itaque in Marci vita mentio fit Sarmatarum inter gentes cæteras à Marco debellatas. horum aliquos in excurſionibus qui trucidaverant, aut ceperant, egregium facinus executos ſe autumabant. Nec tacendum hic, quo & alluſerit fortean Marcus, quod de Avidio Caſſio refert Vulcatius: *Cùm exercitum duceret, & inſcio ipſo manus auxiliaria, centurionicia ſuis autoribus, tria millia Sarmatarum negligentius agentium in Danubii ripis occidiſſent, & cum præda ingenti ad eum rediſſent, ſperantibus centurionibus præmium, quòd præparvâ manu tantum hoſtium, ſignius agentibus tribunis & ignorantibus, occidiſſent, ratus eos juſſit & in crucem tolli, ſervilique ſupplicio affici; quod exemplum non excubat: dicens, evenire potuiſſe, ut eſſent inſidiæ, ac veriret Romani imperii reverentia.*

Οὐπί δὲ ἁλῶσαι] quinam iſti quos *latrones* dicit? num *Sarmatæ*? ſicut Pauli Feſtus; *Cimbri linguâ Gallicâ latrones dicuntur.* ad quem locum Scalig. *Cimbri λῃστρικοὶ ſanè πλάνητες fuerant. ſed non magis Cimber latronem ſignificat, quàm Iſaurus piratam; Ambro, diſſolutum ac veracem; Opicus, obſcœnum: ſed quia tales fuerunt eæ nationes, de earum nomine vocamus, qui tales ſunt.* ità iſtic Xyl. nec ſecius de barbaris patriam ſuam incurſantibus ſuóſque diripientibus, quos *abigeos* & *latrones* aut *fures* magis quàm *hoſtes* dici poſtulat, Syneſius *epiſt.* 132. τὰ χρὴ τοὺς ἀπελάτας τούτους ἅπαντα πολυπραγμονῶ. ὑμᾶς δὲ ἄξιον καλεῖν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλὰ λῃστὰς, ἢ λωποδύτας, ἢ τι πεῖον ὄνομα μικροπρεπέστατον, οἳ μηδένα ἐρώμενος ὅπλοις ἐξεμάνησαν ὑφίσανται, ἀλλὰ μόνους τοὺς καταλῦσαι ἀποστάτησιν, ὥσπερ ἱερεῖα, καὶ πειθήσει. Verùm videndum, an non illos potiùs hoc titulo indigitet Marcus, qui Sarmatis captis, tanquam re pulcrè ſtrenuéque geſtâ, ſemetipſos efferebant. ut tranſitus ſit factus à numero ad numerum. quaſi dicat, *quid à latronibus etiam iſti qui Sarmatas capiunt, magis quàm ipſi quos capiunt Sarmatæ, diſtant?* Quod Alexandro Scythæ apud Q. Curtium *l.* 7. *c.* 8. *Tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti, latro es.* Aut quid à prædonibus vulgariter ſic habitis diſtant viri iſti, prout ipſi ſe haberi volunt, militares? Notum eſt illud piratæ, qui Alexandro eidem quærenti, quo ſcelere impulſus, mare haberet infeſtum; *Eodem*, inquit, *quo tu orbem terræ. Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; quia tu magnâ claſſe, imperator.* Cicer. *de repub. l.* 3. laudante Nonio. & Auguſt. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 4. qui & ſubjicit. *Sanè remotâ juſtitiâ, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?* unde Pythia, Adraſtum Sicyoniorum βασιλέα, Cliſthenem verò λῃστῆρα dixit. Herodot. *l.* 5. & Dio Pruſ. *orat.* 2. Sed & Lucan. *l.* 10. Alexandrum *felicem terrarum prædonem* appellat. Déque eodem Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 13. *A pueritia latro, gentiumque vaſtator.* & *quæſt. nat. l.* 3. *præfat.* Quantò potius *deorum opera celebrare, quàm Philippi aut Alexandri latrocinia?*

Ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς] malè divulſit iſta à ſuperioribus Xyl. & Lugd. Editor. *Mentes*, inquit, *ſi militarium iſtorum ſpectes, prædonibus ſuppares facilè deprehendes.* prædæ ſiquidem duntaxat inhiant utrique.

§ 11. Κτῆσαι] *acquiras*, non *acquirere*. eſt enim aoriſti imperativi medii non infinitivi activi, urì interpres Angl. opinatus, dictionis ſeriem duriorem reddidit.

Οὐκοῦν δὲ ὕπω μεγαλοφροσύνης πεπλησμένον] vide *ad l.* 3. § 11.

Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα] *corpus exuit*, ſive *è corpore ſubduxit ſe*; is nimirum, qui conſideratione iſtâ animum jugiter exercitatum probéque ſubactum habuerit. neque enim à prioribus iſta diſſociata oportuit.

cuit. vide Platonis locum insignem, qui huc spectat, ex *Theæteto, ad l.* 11. § 1.

Ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτόν] Vide *ad l.* 4. § 34. & *infrà*, § 14. Eurip. *Phœniss.*

Ἀλλ' οἷς Θεὸν χρὴ ταῦτ' ἀναρτήσαι] Ἔχειν.

Rejecta oportet ista ad numen omnia.

Senec. *de otio sap. c.* 32. *Ego secundum naturam vivo, si totum me illi dedo.* Annot. Lugd. ἀνῆκα mavult, imperandi formulâ, sive monendi. frustrà. cùm enunciativè ponantur & antegressa proxima, & sequentia itidem.

Οὐδ' οἷς νῦν βάλλεται] Africanus apud Ciceron. *l.* 6. *de repub.* in *somnio*: *Neque sermonibus vulgi dederis te, nec in præmiis humanis spem posueris rerum tuarum. Suis te illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus. quid de te alii loquantur, ipsi videant.* Bion Borysthenita inter cætera profectûs in virtute insignioris indicia, hoc cumprimis statuit, ubi quis eodem loco convicia hominum atque vota habet: sive ut ille loquebatur, ὅταν ὑφ' λοιδορούντων ὑπὸ ἀκούῃ τις, ὡς λεγόντων,

Ὦ ξέν', ἐπεὶ ὑπὸ κακῷ ὑπ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,

Οὐλέ τε καὶ μάλα χαίρε· θεοὶ νύ τοι ὄλβια δεῖεν.

Plut. *de profect.* Talis Cato, de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 32. *M. Catonem in balneo in ore quidam percussit imprudens: quis enim illi sciens faceret injuriam? posteà satisfacienti, Cato, Non memini, inquit, percussum me. majore animo non agnovit, quàm ignovisset.* Idem, *de constant. sap. c.* 14. Phocion pariter cùm quidam uxorem ipsius contumeliosè habuisset, pòst apud ipsum pœnas commeritas metuens sese purgitaret, ignarum se Phocionis conjugem fuisse, Ἀλλ' ἦν γ' ἐμὴ γυνή· ἀλλ' οὐδέν σε ὑδὴν πέπονθεν. *at verò mea*, inquit, *uxor nihil à te perpessa est. alia forsan fuerit, quam tu læseris: nec mihi itaque quod satisfacias, aut excuses te, opus est.* Narrat ex Musonio *orat. quâ disceptat philosophum an deceat injuriarum agere*, Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. qui idem, quomodo inter concionandum conviciis impetentem nihil quicquam attenderit, apud Plut. legas licet, in *præcept. polit.* & *infrà ad l.* 11. § 14. Archelaus itidem ab obvio quodam aquâ conspersus, cùm ab amicis ad pœnas de homine sumendos instigaretur; Ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐκείνου κατεγέλασεν, ὃν ἔδοξεν ἐμὲ εἶναι. *Atqui non me*, inquit, *conspersit, sed illum quem esse me est opinatus.* Plut. in *apophth.* Socrates etiam dicere solebat, τοῖς κωμικοῖς δεῖν ὁμοίους ἑαυτὸν διδόναι, οἷς ὠφέλιμα τὰ λεγόμενα, διορθώσασθαι δ' οὐ, ὑδὲν θεοῖς ἡμᾶς. *Expedire, ut Comicis perstringendos sese homines præbeant: siquid enim veri de nobis dixerint, corrigendi ansam dabunt*: (quomodo Philippus demagogis Athenienſibus gratiam debere se dictitabat, ὅτι λοιδοροῦντα βελτίονα ποιοῦσι τὸν λόγῳ καὶ τῷ ἤθει· σωφρονίζει γάρ, inquiebat, αὐτοὺς ἅμα καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδομένους ἀλίσκειν. Plut. apoph.) *sin falsi quid dixerint, nihil ad nos pertinebit illud.* idémque dicenti, ὁ σὶ λοιδορεῖ τις ὁ δεῖνα; *An non tibi iste conviciatur?* respondit. ἐμοὶ γὰρ ὁ σχήσεσθαι τοῦτο. *Nequaquam; mihi enim ista non competunt.* Laërt. *l.* 2. Diogenes dicenti, Πολλοί σε καταγελῶσι. *deridet te multi, ô Diogenes.* Ἐγὼ δὲ οὐ γελασελῶμαι. *At ego*, inquit, *non deridebor.* Alii etiam cuidam idem monenti; Καὶ ἐκείνων πολὺ οἱ ὄνοι. ἀλλ' ὅτ' ἐκεῖνοι τὸν ὄνον ὑπερέχουσι, οὐ τὸ ἐγὼ ἐκείνων. *Et illos forsan deridet asini; verùm nec asinos advertunt ipsi, nec ego illos.* Laërt. *l.* 6. Hoc est, quod de Hercule Epicus quidam apud Plutarch. *de util. ex inimic.*

Οὐδ' ὅσων μῦς συγερῶν ἐμπαίζεται μύθων.

Nec musæum quanti faciebat dicta maligna.

vel quod David potiùs, *Psal.* 38. *v.* 13. *Ego verò instar surdi juxtam, qui nullus audio; instar muti, qui nihil regerere possit.* vide *lib.* 6. § 2.

Τὸ νῦν παρὸν ἄμουσον] vide *lib.* 7. § 54. & *l.* 9. § 6.

Φιλεῖν τὸ νῦν ἀπορεμόμενον] vide *l.* 3. § 16. & *lib.* 6. § 43. & *supr.* § 6. & *infrà* § 21. & *lib.* 12. § 1.

Εὐδεῖαν ὁρᾶν] vide *l.* 8. § 59.

Εὐδεῖαν παραινεῖ ἕπεσθαι τῷ θεῷ] Plato *de legibus l.* 4. à Plut. etiam laudatus *adv. Colot.* Ὁ μὲν δὴ θεὸς ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορεύμενος· τῇ δ' ἀεὶ ξυέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τὰ θεῖα νόμιμα πεφευγότων. οἷς ὁ μὲν εὐδαιμονέστερον μάλλον ἐχόμενος, ξυέπεται, &c. quem Platonis locum cùm Marcus ob oculos habuit, quum hæc scriberet; tum & autor *libri de mundo*, qui Aristotelis nomen præfert. eodem opus illud suum clausit; quique illum dictione Latinâ μεταφορέζει καὶ παραφορέζει, Apuleius.

§ 12. Τίς ἐστοιχεία χρεία, παρὸν σκοπεῖν τί σοι δεῖ προσχθῆναι] Xylandri versionem etsi minùs perspicuam immeritò induxit Editor Lugd. cùm loco ejus depravatissimam dederit. Interpres Angl. frustrà in duo membra sententiam, continuari postulantem, dissecuit. *Quid*, inquit Marcus, *est suspicione opus? sive, cur tibi res aliqua suspecta sit*, aut scrupulum animo ac trepidationem injecerit, *cùm considerare liceat*, vel *præstò sit intueri, quid facto opus sit?* hoc est enim παρὸν σκοπεῖν ut ἐξὸν πιεῖν, & similia. Senec. *ep.* 74. *non potest quisquam beatus esse, qui huic se opinioni credidit*, (externis subesse mali aliquid.) *Non enim beatum est nisi quod intrepidum. inter suspecta male vivitur.*

Κἂν ὡς σωφρὼν, εὐωλῶς ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] Forsan legi debeat κἂν ὡς σωφρὼν εὐκρινῶς, sublatâ distinctione, *& si clarè perspexeris. εὐκρινῶς, clarè, distinctè.* Plato: Ἵνα εὐκρινέστερον ἴδωσιν, ὃ βούλεται. indè διακρινῆν, σαφηνίζειν, διαγαγεῖν. Hesych. de dialectica Laërt. *lib.* 7. in

Zenon.

Zenon. Τότε ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος διαγινώσκεις αὐτὸς, ἢ τὸ πιθανὸν τότε ἀμφίβολος λεγόμενον διακρινεῖς. Cicer. *ad Atticum lib. 7. epist. 10. simul hoc διάκρισις φεύγωμεν.* & *ep. 3. sed id φιλοτιμότερον διακρινήσομεν.* verùm accedo potiùs D. Boorio nihil mutanti, sed copulativâ tantùm interjectâ, legenti, καὶ μὴ σιωπᾷς, εὐμενῶς ἢ ἀμεταστρεπτὶ τ. χ. ità opponitur τὸ εὐμενῶς, τῷ μεθ' ὑποψίας.

Ἀμεταστρεπτὶ παύτῃ χωρεῖν] vide *lib. 8. § 5.*

Ἐχόμενον τὸ φαινόμενον δικαίῳ] Epictet. *l. 1. c. 2.* Ταῦτα οὐδὲ Πείσκῳ Ἐλπιδίῳ, ἢ ὅλῳ ἐπίπηι θορυβουμένῳ καὶ αὐτῷ Οὐεσπασιανῷ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὸν συγκλητικὸν, ἀπεκρίναντο, ὅτι σοὶ δόξει μὴ ἐξεῖναί με ἐξῆ συγκλητικὸν· μέχρι δ' ἂν ὦ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθών, φησι, σιώπησον· μή μ' ἐξέταζε, ἢ σιωπήσω. ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι· καὶ ἐγὼ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε· πότε οὖν σοὶ εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; ἢ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σὸν ὅτιν ἀποκτεῖναι· ἐμὸν ἀποθανεῖν μὴ ταραχθῆναι· ἐμὸν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον· vide *l. 3. § 6, 7. & l. 4. § 12.*

Ἄριστον γὰρ καταπλήττειν τέλος] *optimum enim est cum attingere scopum.* Xyl. hoc est, ut id facias, quod justum & æquum est, quodcunque tibi indè obvenerit.

Ἡ γὰρ ἀπόφασις ἀπὸ τούτων ἔσται] Mutila hæc suspicatur Xyland. Editor Lugd. in versione prorsus resecuit. pro ἔσται D. Boot. legit ὄζει *ab hoc*, inquit, justo scil. utique & æquo *aberrare, lapsûs nomen meretur*, non autem ob justè factum odium incurrere, aut molestum aliquid perpeti, aut etiam, quòminùs quod conaris, effectum des, impediri. ego si quis id exhiberet codex, ἀπόδειξιν quam ἀπόφασιν malim; prout Marcus *l. 4. § 43.* ἀπόδειγμα dixit.

Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητον] hoc est, quod *l. 7. § 69.* Μήτε σιζέτω, μήτε ναρκάτω. M. Casaubonus ista à superioribus divellit, atque ejotematicè effert; ac si legeret, τί σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητόν ὄζει viderint alii. Ego nullus assentior.

Εὐκίνητον] non, *mobile*; quod τὸ τῆς γνώμης εὐκίνητον, in plebe, Romanâ cumprimis, Herodiano *lib. 7.* notatum, designet; unde & *mobile vulgus*, Statius *sylv. lib. 2. poem. 2.* sed *agile*, ad id quod est officium suum aggrediendum agendúmque promptum ac proclive; quodque in eisdem persequendis modo justo debitóque moveatur. Stoici siquidem in dictionibus istiusmodi ἐνέργειαν & ἔμφασιν quandam, ultra usum communem & vulgarem, affectabant. vide *infrà ad § 21.*

Φαιδρὸν ἅμα καὶ σιωπηκὸς] non qualis stultorum risus, quem ejusmodi esse ait Solomon *Eccles. c. 7. v. 6.* qualis est *spinarum sub olla crepitus*;

——*Magno veluti cum flamma sonore*
Virgea suggeritur costis undantis aheni.

ut Maro, *Æn. lib. 7.* sive ut Apul. in *apolog. Flammæ instar sti.pula accensæ, claro strepitu, largo fulgore, cito incremento; sed enim materiâ levi, caduco incendio, nullis reliquiis.* icon aptissima vitulationis stolidorum, quâ illi, *non gaudent, sed gestiunt*, ut Aug. de *serm. Dom. in mont. l. 1.* itaque *risum* & *lætitiam* istiusmodi pro *insania* mera, Solomon habet. *ibid. c. 2. v. 3.* tanquam ἐξεπικὸς, non σωφρονικός *π.* Senec. *ep. 23. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Res severa est verum gaudium. cæteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; leves sunt: nisi forte tu illum judicas gaudere, qui ridet.* vide *ad l. 4. § 26.* ὑφὲ ἀνειμένῳ.

Ὁ τῷ λόγῳ καὶ πᾶν ἑπόμενος.] *Dei, naturæ, rationis, dictamini ductumque sequi*, pro eodem Stoicis habetur. vide *ad l. 3. § 16. & lib. 7. § 31. & supr. § 11. & lib. 4. § 12. & l. 12. § 31.* Plato *epist. 2.* Νῦν ὁ μέγας ἐγώ εἰμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον.

§ 13. Ἐὰν ὑπό ἄλλων γένηται] *in aliorum sint potestate.* Xyl. potiùs, *ab aliis fiant*, cùm ipse nequeas, vel necesse non habeas. Epictet. *lib. 1. c. 27.* ἁπλοῦν, ἢ αὐτὸς ἀεὶ σεισθῆναι θέλω, ἢ ἄλλῳ παραχεῖν ἀφορμὴν τοῦ σεισθῆναι. εἰ μὴ δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτὸς, ὑφ' ἑτέρου ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι ἀγαθόν.

Οὐ δεῖσει] quia alienæ vel mentes vel actiones mihi sunt res mediæ. *lib. 6. § 32. & lib. 8. § 55.*

Οἱ ἐν τοῖς τοῦ ἄλλων ἐπαίνοις ἢ ψόγοις φρυαττόμενοι] id est, ἐπηρμένοι. *translatio ab equis petita, cum in altum pedibus sublatis anterioribus, & jubâ concussâ, φρυάττεσθαι. Salmas.* indè & καταφρυάττειν. *supr. l. 9 § 41.* frustrà autem interpretes de eis intelligunt, qui alienis sermonibus & laudibus se jactant; ut alter, qui ψόγοις illud insuper habuit: vel qui aliorum laudibus ac vituperiis tantum tribuunt; ut alter, qui τῷ φρυάττεσθαι significatum non attendit. quomodo enim quis eò posset φρυάττεσθαι καὶ ἐπαίρεσθαι, quòd ab aliis vituperio afficiatur? non eos loquitur qui laudantur, vel vituperantur, aliorúmque vel laudibus elati animos sibi sumunt, vel vituperiis perculsi abjiciunt: sed eos, qui alios laudibus, aut vituperiis prosequuntur, idque faciendo attolluntur, & efferunt se, acti magni quippiam egissent. hæc enim est istorum ὄρεξις illa, de qua Marcus *l. 9. § 32.*

Τεῦπτι μὲν δεῖ τῆς κλίνης εἶσι] Hinc apud Lucianum in *Cataplo*, Κλίνη, sive *lectus*, ad testimonium adversùs Tyrannum dominum suum ferendum apud inferos accersitus, ἐγὼ μὲν τοι ταῦτα εἰπεῖν αἰσχύνομαι· τοιοῦτα ἦν ἃ ἐπ' ἐμοῦ διεπράττετο. vide *ad lib. 3. § 4. & lib. 11. § 18.* ὅτι τῷ κλινιδίῳ.

Οἷα ὁ ποιῶσιν] vide *ad l. 6. § 59.*

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ τῷ πιωτάτῳ ἑαυτῆς μέρει] non corpore tantùm, sed animo etiam coguntur, qui aliorum favorem, famámve aucupantur, usq; ad conscientiam læsam, eis obsequi, quibus placere ambiunt.

Ὅταν θέλῃ [Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. ἐάν ὅταν συναγάγῃς ἀνθρώπινης ψυχῆς· θελήσω δεῖ, ἡ γάρ, διώξωται· ἐς πάλιν, ἀποτυγχάνει, ἡ ἀπόλωλεν. Synes. *de insomn.* Καθαρμὸς τὸ μέσον μέρος, ἡ λύπησις, Sen. *ep.* 34. *Pars magna bonitatis est, velle fieri bonum.* & *ep.* 80. *Quid tibi opus est, ut sis bonus? velle.* Fabius *instit. l.* 12. *c.* 11. *ut boni viri simus, voluntate maxime constat.* Gregor. Naz. *de sacr. bapt.* ὥστον τοῦτο τὸ θελῆσαι μόνον, τὸ ἀγαθόν. quanquam idem *de recteleg.* 1. exagitat illos, Ὅσοις ἀρκεῖ τὸ θελῆσαι μόνον πρὸς τὸ εὖ πρᾶξαι, Joan. Chrysost. *in Matth. hom.* 49. Ἀρκεῖ θελῆσαι, ἡ τὸ πᾶν ἤνυσας. Liban. *orat.* 4. Βαλέσθαι μόνον, ἡ πάντα ἔφθασας. vide *ad l.* 8 § 35.

§ 14. Τὴν πάντα διδόσαν ἡ ἀπολαμβάνουσαν φύσιν] quod de *natura*, qui & Stoæ *Deus*, de Deo, Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, Dominus abstulit.*

Ἀπολαμβάνουσαν] Epictet. *enchir. c.* 10. Μηδέποτε ὅτι μηδενὸς ἐστιν, ὅτι ἀπώλεσα αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα· τὸ χωρίον ἀφῃρέθην; ἔκλαυ ἡ τοῦτο ἀποδῶν; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί δέ σοι μέλει διὰ τίνος σε ὁ δὸς ἀπήτησε; Idémque *dissert. l.* 3. *c.* 26. Εἶτα σύμπαντα εἰλικρινῶς παρ' ἄλλου (τοῦ Θεοῦ δηλονότι) ἡ αὐτὸν σαυτόν, ἀγαπητεῖς, ἡ μέμφῃ δόντα, ἐν σοῦ τὰ ἀφείληται; ὅτι τί ἔλαβες ταῦτα; χρηστόμυθος. μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. Et *l.* 4. *c.* 1. Ἀπαιτοῦντι τῷ δόντι, ἀποδώκειν, ἐκ αἰδέσῃ; vitiata scriptura. quod & Volsius videt; cui sic restituere visum est. ἐκὼν ἐκ ἀποδώκεις; ἐκ αἰδέσῃ. Verùm interpolatione tam laciniosâ, quæ nec sensum admittit commodum, nec vitium tollit, nihil opus. literula immutata sufficiet. leg. ἐχ ἥδεσαι; Stoicus est Laconismus. *non Deo, qui dederat, repetente oblectaris?* q. d. dans placet, repetens quidni placeat? vide eund. *ad l.* 2. § 3. vide & *l.* 12. § 26.

Διὸς ὃ θέλεις] hoc est, quod Rufus apud Epictetum *dissert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ. vide *ad l.* 4. § 31, 34. & *l.* 5. § 25. & *l.* 7. § 57.

Ἀπόλαβε ὃ θέλεις] Vide voces Demetrii Cynici magnanimas ex Senec. *de provident. c.* 5. ad *l.* 4. § 34. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Χάλεπόν ἐχω, ὧν ἔδωκας. ἐρότον ἐχεποίμαν τοῖς σοῖς, ἀρκεῖ μοι. πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε, ἡ κατάταξον εἰς ἣν θέλεις χώραν. σὰ γὰρ ἦν πάντα σύ μοι αὐτὰ ἔδωκας. vide *l.* 12. § 26. Senec. *de tranquill. c.* 11. *Sapiens non mancipia tantùm possessionesque & dignitates, sed corpus quoque suum & oculos & manus & quicquid est chariorem vitam facturum, seque ipsum inter precaria manerat; vivitque ut commodatus sibi, & reposcentibus sine tristitia redditurus. quandocunque ergo reddere jubebitur, non queretur cum fortuna: sed dicet; Gratias ago, quòd possedi, habuique.* Idem, *epist.* 64. *Hoc quod æquitatem tuam decet, disce naturæ beneficium malè interpretari; abstulit, sed dedit.* & *ad Polyb. c.* 25. *Gaude, quod talem habuisti; & usufructum ejus, quamvis brevem visum tuo fuerit, boni consule.* Item. *ad Marc. c.* 12. *Si magnas ex filio percepisti voluptates, oportet te, non de eo, quod desierunt esse, queri; sed de eo gratias agere, quòd collegisti.* Nostri: Basil. Cæsar. *homil.* 5. Συγχώρησός ἐστι δικαίως, ὃν ἐπὶ τῷ χρεπτῷ δυσφορεῖς ἔχειν· ἀλλ' ὅτι τὴν ἐξ ἀρχῆς σωφροσύνην χάριν ἔχειν τῷ συγκληρώσαντι. Hieron. *in Nepot. Ne doleas quod talem amiseris: sed gaudeas quod talem habueris.* Idem *in Paul. Non maremur, quod talem amisimus; sed gratias agimus, quod habuimus, imò habemus.* Et *ad Julian. Tulisti liberos, quos ipse dederas. recepisti ancillam, quam mihi ob brevem solatium commodaveras. non contristor, quòd accepisti; sed ago gratias, quòd dedisti.* Bern. *de Humbert. serm.* 110. *Tulisti quoniam tuus erat, nec pro nobis, quibus ille sublatus est, murmurandum: magis gratias agendum, quod tam diu concessus est nobis.* Et *in Cant. conc.* 26. *Etsi dolemus ablatum, non obliviscimur tamen quod datus fuit; & gratias agimus, quod habere illum meruimus.* Verissimè Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc vere offerimus, quod accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad momentum sublata toleramus.*

Οὐ καταθροσωμόρφως, ἀλλὰ πεπαρχῶν μένων ἡ εὐγνωῶν] De morte pariter *l.* 9. § 3. Ita Apost. *ad Philip. c.* 2. *v.* 17. Χαίρων ἡ συγχαίρων ἀποδύομαι. & *ad Cor. ep.* 2. *c.* 12. *v.* 15. Ἥδιστα δαπανήσω, ἡ ἐκδαπανηθήσομαι. Tertull. *de patient. c.* 2. *Nobis exercendæ patientiæ autoritatem non affectio humana eximat æquanimitatis sumpsisse formata, sed viva ac cœlestis disciplinæ divinæ dispositio delegat.* Cyprian. *de eadem: Apparet non esse illic veram patientiam, ubi sit insolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac feminudi pectoris inverecundia jactantia.*

§ 15. Ζῆτον ὡς ἐν ὄψει] vide *infrà* § 22, 23. & *l.* 8. § 45.

Ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 34.

Ἄνθρωπον ἀλιθινόν] qui enim secus quàm oportet, degit, quidvis potiùs quàm homo est. Vide *suprà ad* § 8. & *l.* 5. § 11. Stilpo, cùm turba ad ipsum contemplandum confluerent, dicenti cuidam, Θαυμάζουσί σε ὡς θηρίον, *tanquam feram quandam, ô Stilpo, admirantur te.* Οὐ μενοῦν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἀληθινόν· *Nequaquam vero,* inquit, *sed ut hominem verum.* Laert. *l.* 2. Flacc. *arte.*—*Fiet homo.*—Demonacti Proteus cùm diceret, ἀ κωμῳδεῖς, regessit ille, ἐκ ἀνθρωπίζεις, *non vivis hominem.*

Κρεῖττον γὰρ ἢ ἕτω ζῆν] vide *ad l.* 9. § 2.

§ 16. Μηκέθ' ὅλως διαλέγεσθαι] forsan ἔλεγε. Senec. *ep.* 16. *Philosophia non in verbis, sed in rebus*

bus est. & *ep.* 20. *Illud te rogo atque hortor, ut philosophiam in præcordia ima admittas, & experimentum tui profectûs capias, non oratione, nec scripto, sed animi firmitate, & cupiditatum diminutione. verba rebus proba. facere docet Philosophia, non dicere: & hoc exigit ut ad Legem summamque; vivat, ut verbis opera concordent, ne orationi vita dissentiat.* Et *ep.* 108. *Sic illa trademus, ut quæ fuerunt verba, sint opera: ut voces mox in rem transferantur.* & *ep.* 24. *Hæc in animo volita, quæ sæpe audisti, sæpe dixisti: sed an verè audieris, an vere dixeris, affectu proba. hoc enim turpissimum est, quod nobis objici solet, verba nos philosophiæ, non opera tractare.* hoc est, *philosophos esse ἀνὰ τὰ πράττειν, μέχει τῶ λέγειν, factis procul, verbis tenus.* ut Epictetus apud Gellium *l.* 17. *c.* 19. *homines* scil. *ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ.* quos odisse se profitebatur Pacuvius. cujus verba in eam sententiam Macedo quidam Philosophus præ templorum omnium foribus scribenda censebat. nihil enim fieri posse indignius, neq; intolerantius, quàm quòd *homines ignavi ac desides, ornati barbâ & pallio, moves & emolumenta philosophiæ in linguæ verborumq; artes converterent; & vitia facundissimè accusarent, interea tibus ipsi vitiis madentes.* Refert Gellius *l.* 13. *c.* 8. Ità (inter alia quæ indè profluxerunt in vitam mala) *quæ philosophia fuit, facta philologia est.* Senec. *ep.* 108. &, *de vita semper disputatur, nemoquam vivitur.* Idem *epist.* Vitium istud in Stoicis suis, ut familiare nimis, notat idem Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 7. Ἀλλα λέγουσι, inquit, ἄλλα πιοῦσι. λέγουσι τὰ καλὰ· πιοῦσι τὰ αἰσχρά. ἀνυπόδητοι φοῖς τὸν λόγον· μακρὰν ἀπὸ τοῦ χεῖδαι τύποις ἃ λέγουσι, ἐφ' οἷς ὡς εἰδόσι αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. Idem. *l.* 2. *c.* 9. & *c.* 10. Τοιγαροῦν μέχει λογείων φιλοσόφουσι· ἔξω δὲ αὐτῶν, καὶ τὸ ἐλάχιστον eundem vide sis ejusmodi homunculos fusilimè simul ac acerrimè exagitantem, *enchir. c.* 51. & *dissert. l.* 3. *c.* 26. imò passim eosdem insectantem. siquidem invectivam istam singulis ferè subjectis fecit intercalarem. Quin & elegantissimâ usus imagine idem *enchir. c.* 44. Μὴ δόμα σαυτὸν εἶναι φιλόσοφον· μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐδὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἐπέφαις. ἐπεὶ καὶ τοῖς βόσκασι, ὃ χόρτον φέρουσι πῶς πίνειν δύνασθαι ἀνευ, πόσην ἔφαγον· ἀλλὰ τοῖς πεμπὼ ἔσω πίνασι, ἕως πίνασι, ἕως ἔξω φέρει καὶ γάλα. καὶ σὺ πίνων, μὴ τυχὸν ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυσον, ἀλλ' ἐσωτῶ πεφθέντων τὰ ἔργα. Senec. *epist.* 108. *Omnia quæ dicunt, quæ inerbâ audiente jactant, aliena sunt. quomodo probare possint sua esse, monstrabo. faciant quæ dixerint.* qui & *ep.* 117. claudit vocibus illis profectûs indicium proferentibus clarissimum, *Si fecero omne quod disco.* sive uti Lipsius ex M SS^m. vestigiis, *si vixero.* Præclarè Gregor. Naz. *orat.* 15. Οὐ γὰρ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, ἆρ' ἡμεῖ σοφὸς· ἀλλ' ὅστις γλῶσαν ἔυσεβῆ ἔχει, ψυχὴν δ' ἄσαπη καὶ ἀπαίδευτον· ἀλλ' ὅστις ὀλίγα μὲν ἀρετῆς φθέγξεται, πολλὰ δ' ὅσα ἐνεργεῖ παρασκευάσει, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ λόγῳ διὰ τοῦ βίου περιθήσει. Verum quod Aristot. *ethic. l.* 2. *c.* 4. Οἱ πολλοὶ τῶν μὲν πράττουσιν ἐπὶ δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες, οἴονται φιλοσοφεῖν, καὶ οὕτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι ὅμοιόν τι πάσχοντες τοῖς κάμνουσιν, οἳ μὲν ἀκροῶν ἀκούουσι μὲν ὀπιμελῶς, ποιοῦσι δ' οὐδὲν ὧν δεῖ πράττουσιν. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνοι εὖ ἕξουσι τὸ σῶμα, οὕτω διακείμενοι, καὶ ἡμεῖ τὴν ψυχὴν, οὕτω φιλοσοφοῦντες. Itaque verè Demosthenes: Ὡς ἅπας ὁ λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι καὶ κενὸν φαίνεται. Præclarè siquidem Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν δὴ πᾶν ἄχει ῥημάτων παρὰ τῆς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἔργῳ βεβαιῶν,

Οἱ δὲ πάνυ δή, τὴν δ' ὀκιαὶ αἰκάσαν.

ἐπεὶ τό γε λαμπρῶς μὲν ἐπαινέσαι πᾶν ἀρετῆς οἷς τὸ μέσον, καὶ μακρὰν ὥσπερ αὐτῆς ἀποτείνει λόγους· ἴδια δὲ τὸ ἡδὺ περὶ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ κάλλος ἔχειν περὶ τὸ δικαίᾳ πρᾶξαι· ἐοικέναι φαῖμ' ἂν ἔγωγε τῆς ἐπὶ σκιωῆς ὑποκειμένοις τὸ δέρματι, οἷ ὡς βασιλεῖς πολλάκις καὶ δυνάσται ἐπέρχεται, ὅτι βασιλεῖς ὄντες, ἀλλ' ὡμῶν τυχὸν ἐλαφείοις περὶ παφῆται.

§ 17. Ὡς μὲν θεὸς ὑσίαν, κεγχεμίς] quod de terra *l.* 4. § 3. σιγμή. de pelago. *l.* 6. § 36. καχρύ. sunt autem κεγχεμίδες *ficuum granula.* pro quo κιχειμίδες apud Suidam vitiosè habetur.

Ὡς ἢ θεὸς χείνον, πυτάνη θεισεφή] *tanquam pistilli circumvolutio.* M. Casaub. & sanè ὑφὸς θεισφὴ, sive θεισειπὴ i. e. *pistilli circumvolutio*, proverbialiter usurpatur, à Platone philosopho in *Theætet.* Platone Comic. in *Adonid.* & Philem. in *Heroib.* ἐπὶ δὲ τὰ αὐτὰ ποιοῦντων, καὶ μηδὲν παραινούντων. uti Hesych. Suid Zenodot. Apost. Verùm πυτάνη θεισεφή. i. e. *terebræ vertigo*, sive *circumversio*, ut Xyl. Marcò istic de spatio temporis brevissimo: quemadmodum, ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ *nictatus*, ut Beza, potiùs quàm *ictus.* ut vulg. Apostolo *ad Cor. ep.* 2. *c.* 15. *v.* 51. quò pertinet illud poetæ nescio cujus apud Suidam,

Τρύπανα δ' ἐυδινητα, καὶ ἀκίνητα τέτρητα.

citiùs enim terebra circumvertitur, quàm animadverti ferè potest.

§ 18. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων] *De singulis rebus indaga.* Xyl. *Objecto cuique animum adverte.* Casaub. non improbo. potest tamen, *rerum præsentium* unamquamque *considera.* &c. τὰ ὑποκείμενα, *præsentia.* Vide *l.* 8. § 22.

Ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν] vide *l.* 4. § 48. & *l.* 9. § 21. *Quæ nata sunt, ea omnia demissi sunt.* Cassius Hemina *annal. l.* 2. i. e. ἀποθνήσκω, *defungi, mori*, non *decrescere*, ut Nonnius explicat. Senec. *ep.* 99. *Cui nasci contigit, necesse mori.* Terrull.

tull. *de Carn. Chriſt. c. 6. Mutuum debitum eſt inter ſe nativitati, cum mortalitate, forma moriendi, cauſſa naſcendi eſt. non enim mori ſolet, niſi quod naſcitur, id autem moritur, quod & naſcitur.* Idem. *de reſur. c. 12. Dies moritur in noctem, & tenebris uſquequaque ſepelitur: & tamen rurſus cum ſuo cultu, cum dote, cum ſole, eadem & integra, & tota, univerſo orbi revivifcit; interficiens mortem ſuam, noctem; reſcindens ſepulturam ſuam, tenebras; hæres ſibimet exiſtens, donec & nox revivifcat, cum ſuo & illa ſuggeſtu.* Et latiùs progreſſus Petrus Ravennas *in Symbol. ſerm. 59. crede homo, de morte reſurgere te poſſe, cum tibi totum quod in rebus eſt, ſic quotidie reſurgat. Sol occidit & reſurgit. Dies ſepelitur & redit. Menſes, anni, tempora, fructus, ſemina, cùm tranſeunt, ipſa moriuntur; cum redeunt, ſuâ ipsâ morte revivifcunt.* Ità quod Tertull. *ibid. Totus hic ordo revolubilis rerum, teſtatio eſt reſurrectionis mortuorum.*

§ 19. Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχούντες, ἀποπατοῦντες] Hæc enim & ſummis cum imis quibúsq; communia ſunt; & conditionis mortalis ac caducæ cumprimis nos admonent. Notum eſt, Menecratem medicum, qui Jovis ſibi nomen adſciverat, Philippus Macedo quomodo exceperit, edulio rum loco appoſitis thure cum acerra. Narrat Ælian. *var. hiſt. l. 12. c. 57.* Quin & Alexander ex duabus præcipuè rebus, τὸ θνητὸν καὶ φθαρτὸν, ſive mortalitatem ſuam, agnoſcere ſe profeſſus eſt, ὑπὸ τοῦ καθεύδειν καὶ τοῦ σωματάζειν, *ſomno* nimirum *ac coitu.* Plut. in *Alex.* & de *adulat. & inſympoſ. l. 8. c. 1.* Antigonus itidem major, cùm Hermodotus quidam ipſum in carmine per adulationem *Solis* (non *Jovis*, ut Eraſm. *apophth. l. 4.*) *filium, Deumque* indigitâſſet, ὁ ταῦτά μοι σύνοιδεν ὁ λασανοφόρος, *At verò*, inquit, *latent iſta prorſus eum, qui matulam mihi porrigit.* Plut. *in apophth. & de Iſid. & Oſirid.*

Εἰ τι ὄιοι ἀνδρομιμώμενοι, καὶ γαυριώμενοι] *Quanto ſe cum faſtu efferant*, acſi nè homines quidem aut mortali ſemine creti ſint, *ubi gloriantur, indignantur, interminantur &c.* vide ad *l. 6. § 28.* illud ἀνδρομιμώμενοι mihi ſuſpectum habetur. ἀνδρομιμεῖν certè alibi legiſſe non memini. Xyl. *aliis imperare*, vertit. ut ſit *hominibus leges ac jura præſcribere.* Caſ. *exultare.* ità quid is legerit, haud ſatis liquet. niſi forſan ἀδρυνόμενοι, *turgeſcentes, grandeſcentes*; quod de ſtirpibus uſurpatur. forſan ἀνδρομιμεῖν idem quod ἀνδρολογεῖν fuerit, quod de *delectu militari* uſurpatur: vel etiam quod κρεανομεῖν, quod de *viſceratione*, ſive de *carnibus viritim diſtributis* adhibetur. in iſtis autem non ſine faſtu gerere ſe ſolent, qui eas exhibent. vide *l. 9. § 34.* ὅσα ὄψισις.

Ἐδήλωσεν πόσις] *quot illis inſervire & obſequi neceſſe fuit*, ſdq; ὀλίγα, *haud ità dudum*; quò poſſent dignitatis honoríſque gradum illum, in quo tanto cum ſupercilio ſe gerunt, adſequi. vide *l. 8. § 3.* Epictet. *l. 3. c. 26.* ἐγὼ μὲν οὐκ ζῆν ἤθελον, εἰ δὲ φιλικίαν ἔδει ζῆσαι, τῆς ὀρρυδοῦ καὶ τῆς δουλικῆς καταφρονήματος ἀναπόλυτον. διὰ γὰρ τί ὅτι δοῦλος εὐτυχῶν ὡς δοκεῖ, καὶ πτυφλωκτός. quo tamen loco ego πτυφωκτός malim. ſcil. ut Claudian. *in Eutrop. l. 1.*

Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum.
——*nec bellua tetrior ulla eſt,*
Quàm ſervi rabies in libera colla frementis.

Ruffus Vibius apud M. Senecam *controverſ. 9.*
Divite novitio nihil eſt inſolentius. &,
Pediſſequa honoris eſt novi arrogantia. Salvian. *epiſt. 2.*

Ἅπας ὁ τραχὺς, ὅστις ἂν νέον κρατῇ.

Æſchyl. *Prometh.* prau certe is verò

Ἀφρεντός ὅστις εὐτυχὼν μαίνεται.

Comicus, apud Dion. Cocc. *l. 60.* Quod & Iſidor. Peluſ. ubi adduxerat *l. 2. ep. 297.* qui εὐτραχῶν habet, pro eo quod εὐτυχῶν Dio, ſubjungit; Καὶ τὸ εὐτράπελον παρὰ πλὸ ἀξίαν, ἀφορμὴ τῷ κακῶς φρονεῖν πᾶς ἀνοήτοις γίνεται. Aur. Victor in *Dioclet. Quantum ingenium eſt, compertum habeo, humillimos quoſque maximè, ubi alta acceſſerint, ſuperbiâ atque ambitione immodicos eſſe.* Agur ſapiens Ebræus *v. 20. Tria ſunt, ſub quibus commovetur terra: imò quatuor ſunt, quæ ea ferre non poteſt. ſervus, cùm regnat; ſtultus, cùm ſatur eſt; exoſa, cùm maritatur; ancilla, cùm heræ ſuæ hæres evaſerit.* ſiquidem, ut Solon,

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὄλβος ἕπηται.
E nimiis opibus petulantia naſcitur ingens.

Sive ut Theognis; (quod Homero tamen tribuit Schol. *ad* illud *Pindari olym. 13.* ὕβριν κόρος ἐντίκτει.)

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Idémque.

Πόλλ' ἐς τοι κόρος ἄνδρας ἀπώλεσεν ἐφράσαντο δ'
Γνῶναι χαλεπὸν μέτρον, ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ.
Naſcitur ex nimiis opibus petulantia ſtultis.
Nec paucos ſatias evertit mentis egenos.
Difficile eſt, adſunt cùm bona, nôſſe modum.

Ariſtot. apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* πίκτει γὰρ, ὥσπερ φησὶν ὁ παροιμία, κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δ' μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. Philiſtius apud Clem. *ſtrom. l. 6.* εἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν εὐσεβοῦντες εἰς ὕβριν πίπτειν. quod illum Clem. à Thucydide mutuatum aſſerit, qui dixerit; Εἰώθασι δ' οἱ πολλοὶ τὴν ἀνθρώπων, ὅταν μὲν ἐν μείζονι καὶ δι' ἐλαχίστου ἀσφαλείᾳ εὐτυχίᾳ ἔλθῃ, εἰς ὕβριν πίπτειν. locus eſt in *Cleonis orat. l. 2.* ubi tamen legitur, εἰώθασι δὲ οἱ πόλεων, αἷς ἂν, &c. Quò reſpexit tamen & Iſidor. Pel. *l. 2. ep. 296.* εἰώθασιν γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν ἀδοκήτου μάλιστα εὐημερίᾳ ὑπαντήσῃ, εἰς ὕβριν χωρεῖν. de Largio Macedone

cedone quid Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. vide *ad l.* 6. § 38. vide & quæ de Gallo Cæsare Ammian. *lib.* 14. initio.

Δι' ὅια] Ὠνητί; ἔμμισθα, scil. ut *l.* 6. § 59. *ob quæ adiri soleat*, sive, *quâ mercede.*

Καὶ μεῖ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἔσηται. Legend. ὁπίοις ἔσηται. vide *Psal.* 82. *v.* 6, 7. Esai. *c.* 14. *v.* 9, 10. & Ezech. *c.* 32. *v.* 18, 30. Verùm quod Maro *Æn. l.* 10.

Nescia mens hominum fati sortisque futuræ,
Nec servare modum rebus sublata secundis.

Soliphanes apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῇτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' ἄεργῳ φρενοῦτι τὸν ζ' κύκλον
Ἄδην παρεξῶτ' οὐχ ὁρᾷτε πλησίον.
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cælo levatis capita; nec de proximo
Respicitis orcum, regna qui in reges habet. Grot.

Plutarch. *de Isid. & Osir.* Εἰ δέ τινες ἐξαιρεθέντες τοῦ μεγαλαυχίας, ὡς φησὶν ὁ Πλάτων, ἄμα ὑβόπτῃ καὶ ἀγνοίᾳ φλεγόμενοι τῷ ψυχῷ, μεθ' ὕβρεως ἐλίξαντο θεῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βραχὺν ἡνθισεν ἡ δόξα χρόνον· εἶτα κενότητα καὶ ἀλαζονείαν μᾶλλον ἀσεβείας καὶ παρανομίας ἀσοσφάλοντες,

Ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπῆραν·
καὶ νῦν ὥσπερ ἀχλύμοι δρεπέται, πᾶν ἱερὸν καὶ πᾶν βωμῶν ἀποπατοῦντες, οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοὺ τάφους ἔχουσιν. vide *lib.* 6. § 24. & *infr. ad* § 31.

§ 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ πᾶν ὅλων φύσις] Pia clara gnome. de qua vide ampliùs *ad l.* 2. § 3. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 23, 29. & *l.* 7. § 27. Apollon. Tyan. *ep.* 66. εἰ τάξις ἐστὶ πᾶν ὄντων, ἔστι δὲ, καὶ θεὸς ὁπισαθεῖ τούτης, ὁ δίκαιος ἀβελήτητα τὰ ἀγαθὰ· πλεονεκτικὸν γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἡγήσασθαι δεῖ τὰ γινόμενα συμφέρειν. ubi tamen pro ἀγαθὰ malim ἀγαπητὰ, *quæ ipsi sunt cordi.* Siquidem vir bonus τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλωθόμενα ἀγαθὰ εἶ πίπεισαι, ut Marcus noster *l.* 3. § 4.

Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει] vide *ad l.* 4. § 23. τὸ εὐκαίρον. Aug. *in Psal.* 145. *v.* 15. *Prorsus, tanquam ægrotum reficiens medicus, & quod opus est, hoc dat; & quando opus est, tunc dat.*

§ 21. Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα] Euripidis versus sunt ab Aristotele laudati, *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. & *magn. l.* 2. *c.* 11. ab Athen. *d. philosoph. l.* 13. à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 12. apud quos duos novissimos integri habentur.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα, δτ' ἂν ξηρὸν πέδον
Ἄκαρπον αὐχμῷ, νοτίδ' ἐνδεὲς ἔχει.
Ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
Ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν ἀφροδίτης ὕπο.
Ὅταν δ' συμμιχθῶσιν εἰς τ' αὐτὸν δύο,
Τίκτουσιν ἡμῖν πάντα, κἀκτρέφουσ' ἅμα·
Ὧθεν βρότειον ζῇ τε καὶ θάλλει γένος.

Cerne, amat ut imbrem terra, cùm sterili solum
Squallere lugens possit humectas opes.
Rursum amat & æther ipse, Veneriique impetu
Fatos madoris explet in terram sinus.
Quæ fœderata mutuis amplexibus,
Quod ubique verum est proferunt, ac nutriunt.
Hinc vita utrique sæculis mortalibus. Grot.

Eis autem gemina adducit etiam Athenæus ex Æschyli *Danaïdibus* ista:

Ἐρᾷ μὲν ἀγνὸς ἔρανος ἐγκυρῆσαι χθόνα·
Ἔρως δ' ἔχει λαμβεῖν γάμου τυχεῖν·
Ὄμβρος δ' ἀπ' εὐνασθεὶς ἔκανε πεσὼν
Βοτὸν γαῖαν· ἡ δ' τίκτει μερόπων
Μίλων τε βόσκας καὶ βίον δημήτριον.
Δένδρων δὲ δ' ὥρα ἐκ νυμφίου γάμου
Τέλειός ἐστι· τῶν δ' ἐγὼ παραίτιος.
Penetrare terram pluvius ille æther cupit:
Cupit vicissim terra conjugio frui.
Ab amante cælo defluens terram simul
Fœcundat imber: illa mortali parit
Cereale genus germen, & pastus gregum:
Maturitatem dat suam arboribus quoque
Mador maritus. causa ar his cunctis ego. Grot.

Proinde cùm apud plures ista reperiantur, Plutarchus in *amatorio* non poetæ hunc vel illi, sed *poetis* tribuit. Ἐρᾶν οἱ ποιηταὶ λέγουσι καὶ γῆς ἐρᾶν· ἥλιον δὲ Ζεκλῶνες, ἐρᾶν οἱ φυσικοί, καὶ συγγενέσθαι καὶ κυῆσαι· καὶ γὰρ ὁ ἀνθρώπων πατὴρ ἀὴρ ὢν καὶ φυσῶν, ὅτε ἀναγκαῖον ἀπολέσθαι ποτὲ ἢ σβεσθῆναι παντάπασιν, ὅταν ὁ δεινὸς ἔρως ἢ ἵμερος τοῦ θεοῦ τὴν ὕλην ἀπολίπῃ, καὶ παύσηται πυθόμενα καὶ δίακοσμα ἐκεῖθεν ἀρχὴν καὶ κίνησιν; ità enim per interrogationem si proferantur novissima illa, Xylandri asterisco nihil opus erit. Indè Maronis illa *georg. l.* 2.

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt:
Tum Pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Et Statii *sylv. l.* 1. in *epithalam.*

——*Ipsum in connubia terræ*
Æthera, cùm pluviis rarescunt nubila, solvo.
Sic rerum series mundique revertitur ætas.

Adjicias licet & Lucretii illa *l.* 1.

Postremo percunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terræ præcipitavit.
At nitidæ surgunt fruges, ramique virescunt
Arboribus; crescunt ipsæ, fœtuque gravantur.
Hinc alitur porrò nostrum genus atque ferarum.

Quin & Scythæ τὸν γῆν νομίζουσι τὸ Διὸς εἶδος γυναῖκα. Herodot. *l.* 4. Quod autem de amore illi, de potu festivè, suo more Anacreon, *ode* 19.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει·
Πίνει δ' ἕνδρε' αὐτὴν·
Πίνει θάλασσα δ' αὔρας·
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν·
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη.

Fœcunda

Fœcunda terra potat :
Hanc arboréſque potant :
Et potat æquor auras :
Phœbúſque potat æquor :
Ipſúmque Luna Phœbum.

Ὅτι σοι σωθρῶ] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. τύλμησον, ἀναβλέψας πρὸς τὸν θεὸν, εὐχαῖν, ὅπι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς· ὁμογνωμονῶ σοι· ἔδιν παρεσκεύασμαι ἅπαν σοι θυκήντων. & *l.* 4. *c.* 7. προσκείσομαι διάκονος, καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ· ζωορμῶ, ζωορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. ità enim lego, quod vulgò ὀρέγομαι tantùm languidè legitur, ut dictioni vis conſtet ſua. Sen. *ep.* 96. *Non pareo Deo, ſed aſſentior. ex animo illum, non quia neceſſe eſt, ſequor.* vide *ad l.* 4. § 33. & *Jup.* § 1.

Ὅτι φιλεῖ τῦτο γίνεσθαι] à vulgari ſermonis uſu argumentatur, argutiùs paulò Marcus, ut alibi, *l.* 5. § 8. in verbis συμβαίνειν & φέρειν, ità iſtic in verbo φιλεῖν quod ἀντὶ τῦ πεφυκέναι ἤτοι εἰωθέναι uſurpatur; quomodo & Latinis *amat*, pro *ſolet*; quod à Græcis tractum monuiſſe videtur Fabius, *inſtit. l.* 9. *c.* 3. Quanquam diverſum eſt paulò Saluſtianum illud, quod ibi Fabius adduxit; *Vulgus amat fieri.* ſicut & ejuſdem illud, in *Jugurth. Quæ ira fieri amat.* & *ibid.* rurſus; *ea quæ ſecundæ res amant.* In iſtis enim ſenſus eſt, *quæ amant*, i. e. *quæ cupiunt & quibus delectantur*, vel, *quæ lubenter admittunt.* Saltem Syntaxis diverſa eſt: neque enim, *ira fieri ſolet*; vel, *vulgus fieri ſolet*; ſed *per iram*; &, *vulgò*, vel *à vulgo*, dixeris; quod viris magnis non eſt animadverſum. Cæterùm ſic Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 16.

Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa potentiùs
Ictu fulmineo.——

Ammian. *hiſt. l.* 16. *ut in rebus amat fieri dubiis.* & *l.* 17. *ut rebus fieri amat dubiis & turbatis.* quomodo Herodot *l.* 8. Οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ. & Plato *polit. lib.* 5. Οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. & Polyb. *lib.* 6. Ὁ δὴ φιλεῖ γιγνέσθαι. Quin & τὸ ἐρᾶν pari modo uſurpatum invenias. Ità enim Herodian. *lib.* 1. Ἐρᾷ γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ὅλως τῶν τυχόντας ἀφορμῶν ἐρᾶσα κινεῖσθαι. Tacit *annal. l.* 4. *ut ferè amat poſterior adulatio.* Apul. *florid.* 3. *Quod genus in comœdia fieri amat.*

§ 22. Ἦτοι ἐνταῦθα] Aut in eo vitæ genere manes, cui jam es aſſuetus; aut inſtitutum mutas quod niſi velis ipſe non cogeris; aut è vita diſcedis, munere defunctus: in his autem omnibus nihil eſt quod ægrè te habeas. Geminâ ferè argumentatione utitur ad Lucilium ſuum Seneca *epiſt.* 42. *Hoc periturum eſt. nempe adventitium eſt. tam facilè ſine iſto vives, quàm vixiſti. Si diu illud habuiſti, perdis poſtquam ſatiatus es. Si non diu, perdis antequam aſſueſcas.*

Καὶ ἤδη ἄδικος] Notum eſt Pythagoræ monitum illud: ἐπὶ βίον τὸν ἄειστον· ἥδιον ἢ αὐτὸν ἐ σωφρόσυνα ποιήσει. Referunt Galen. *de affect. cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 80. Plut. in *præcept. ſalubr.* & *de exil.* qui idcirco *lib. de profect.* hoc inſigne facit Διάλυμα θεσκοπῆς, τὸ μηκέτι θεσπάντα, μηδ' ὄρθιον ἄγαν, ἀλλὰ ῥᾳδίαν καὶ λείαν καὶ δι' εὐπετείας ἴδη τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, οὐ σκληραγωγίαν τῇ ἀσκήσει. Quod Hieron. an Paulin. *ad Celant. Aſperam nobis & injuſtum virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo; quæ ſi in alteram partem transferatur, invenitur ſemita juſtitiæ lævis.* Quanquam Plut. idem in tract. *de tranquill.* quaſi Pythagoricum illud corrigens: ἔχ ἡ ζωοφθορία ποιεῖ τὸν ἐλαμβρὸν τὸν ἄειστον βίον ἥδιον, ὥς τις εἶπεν· ἀλλὰ τὸ φερνεῖν ἄμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄειστον καὶ ἥδιστον. Nec diffitendum tamen, multùm conducere aſſuetudinem, ad vitæ, quæcunque ea tandem fuerit, moleſtias allevandas. Plut. *de audiend.* Τῶν ἐγγεφυρωμάτων εἰς τὰς πολιτείας, οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μεμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τὴν ἀνωμαλίαν· οἱ δ' ἐκ μετοίκων σωφρονες καὶ σωθρονες ὄντες τὴν νόμων, ὑ χαλεπῶς φερομένους τὰ ὀβελλόμενα καὶ ζεύγνυσιν. & *ibid.* Ἐν γεφύραις, καὶ ἀεὶ λύεται, καὶ παλαίεται, αἱ πρὸς μαθήσεις ἀρχαὶ πολὺ ἔχουσι δύρυβον, καὶ πόνον, καὶ ἀσάφειαν· ὅτι προϊόντι χρὴ μικρὸν, ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους, σωθρονα πολλὰ καὶ γνῶσις ἐγγινομένη, πάντα φίλα καὶ χαριέντα καὶ ῥᾳδία λέγειν τε καὶ ἀκούειν παρέχει. Ariſtoteles *rhet. l.* 1. *c.* 10. Ἔστι δὲ καὶ τὸ ζωθρονεῖν, καὶ τὸ ἥδιστον, ἐν τοῖς ἥδιστα πολλὰ γὰρ καὶ φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Tim. orat.* 6. Μεγάλη γὰρ, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς, τῆς ζωθρονείας ἡ τυραννίς. ὑ δυνησόμεθα πόνυ λοιπὸν, αὐτῆς ἑλκύσης ἡμᾶς. vide & quæ ſequuntur. Naſo. *Artis, l.* 3.

Fac tibi conſueſcat; nihil aſſuetudine majus.

Et, *Quod malè fers, aſſueſce; feres bene: multa vetuſtas Lenit.*——

Arnob. *lib.* 2. *Fiet familiaris, & more in naturam verſa conſuetudo.* Cicer. in *Lælio. Magna vis eſt vetuſtatis & conſuetudinis: nemo eſt, ſi nulla res impediat, qui non eo, quo conſuevit, equo libentiùs utatur quàm intracto & novo. Nec modò in hoc quod eſt animal, ſed in eis etiam quæ ſunt inanimata conſuetudo valet; cum locis etiam ipſis montoſis delectemur & ſilveſtribus, in quibus diutiùs commorati ſumus. Sic veteres inquilinos indulgentia loci & conſuetudo etiam inter injurias detinet.* Senec. *epiſt.* 70. Plinius minor *l.* 6. *epiſt.* 2. *Mihi & gratiora ſunt bona* (domeſtica) *quòd perſeverant; & leviora incommoda, quòd aſſuevi.* Indè illud Campanorum apud Livium *l.* 23. *Notiſſimum quodque malum maximè eſſe tolerabile.* Et Philoctetes Euripideus, referente Dione Pruſ. *orat.* 53.

Καί τοι πολ' ἤδη τῷ χρόνῳ λαφύσσει μοι
Νόσος κατ' ἀρχὰς δ' ὀλιγότης ἀγεκτὸς ἦν.

De vi doloris jam remisit tempore
Morbus, qui initio fuerat intolerabilis.

Plaut. *Trinumm.* 1. 2.

Habeas, ut nactus: nota mala res, optima est.
Nam ego nunc si ignotum capiam, quid agam nesciam.

De Christi Domini jugo veterum nescio quis.

Grave dum tollis, suave cùm tuleris.

Ἔξω ἀπάγεις] Vitæ genus mutas: è privato in publicum prodis: negotiis immisces. Alluſit forsan ad proverbium, quod à Zenodoto refertur. Ἀνδρὶ λύδῳ σχήματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελυδὸν ἐποίησε.

Ἀπολειτούργητος] Vitam hanc λειτουργίαν πρὰ esse vult: quomodo Paulus ὑπηρεσίαν in concione ad Antiochenses apud Lucam *Act. c.* 13. *v.* 36. Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. Cicer. *de Senect. Dum sumus in his inclusi compagibus corporis, munere quodam necessitatis & gravi opere perfungimur.* Indè, *vitæ munera*, &c, *defunctos mortuos*, dicimus, utpote qui vitæ officia jam compleverint. Servius *ad Æn. lib.* 6. Pulcrè autem & ad Marci mentem Apostolus apud Lucam. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῇ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. quasi dicat, *cur non lubens vitam ponam, ubi cursum absolverim, munusque ac ministerium à Christo Domino assignatum executus planè fuerim.* διακονίαν dixit, quod Marcus λειτουργίαν. ἀπολειτουργῆσαι (quod alibi haud temerè reperias) *munere defunctum esse*: ut ἀποβιῶσαι, *vitam obiisse*: & ab eodem jam liberum & immunem fieri: quod Joannes in *Apocal. c.* 14. *v.* 13. dixit, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποθανοῦνται.

§ 23. Ὅτι τοιοῦτο ἐκεῖνο ὁ ἀγρὸς ἔστι] *hoc esse agrum.* Xyl. *hoc vel illud esse.* Cas. f. τοιοῦτο [οἷ] ἐκεῖνο, *tale quid, quale illud.* nihil à loco alio distare, animi tranquillitatem quod attinet. vide *l.* 4. § 3.

Πάντα ἐστὶν ἐνδοθὲν ταυτὰ τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει] Vide *supr.* § 15. Sed & *ad l.* 4. § 3. ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν. & *l.* 8. § 45. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ὅπου γ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοί, καὶ θεὸς τοῖς ὁμιλία.

Τὰ τοῦ Πλάτωνος] Ex *Theæteto*: laudata etiam à Theodoreto *therapeut. l.* 1 & *l.* 12.

Σηκὸν ἐν ὄρει περιβαλλόμενος] ἀχοῖκον καὶ ἀπαλλάκτην ἀπὸ ἀσχολίας, οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον ἡμῖν ζηκὸν ἐν ὄρει τὸ τῆς πεπερασμένον. Plat. de sapiente sermo est, Philosophiæ studiis prorsus dedito, qui non secus in urbe conversatur, quàm si in monte aliquo ab hominum commercio sejunctus ageret, murisque civitatis, perinde ac caulæ alicujus septo pastor rusticus, inclusus tenetur. Theodoretus cum Marco περιβαλλόμενον legit. Sed Platonis mentem seciùs cepit, cùm opinaretur Platonem hoc voluisse, verum Philosophum ἐν ὄρει σηκὸν διειλόμενον οἰκίσκου, *in tuguriolo aliquo, sive stabulo in monte sibi extructo esse habiturum*: quod Plato nullus hìc dicit.

Καὶ βάλλειν βλήματα] ista quò pertineant, ego planè sum nescius. Xyl. *& balare.* quasi βληχᾶς & βληχήματα legerit; quo fundo, quóve sensu, nullus video. Annot. Ludg. *propriè*, inquit, *est jacere jacula.* Sed jacula istìc quid faciant, nullus idem nos docet. M. Cas. sequentibus adfigit; & προβλήματα legisse videtur; *& problemata tibi proponere ista, quidnam est mihi nunc mens mea*, &c. verùm D. Salmas. expungenda censet; utpote quæ nec sensum ullum efficiant, nec in melius reformari possint. Vetat autem Medicorum princeps τοῖς ἀντίποις ἰσχυρίζειν.

§ 24. Τί δέ μοι τὸ ἡγεμονικόν μου] Epictet. *lib.* 1. *c.* 26. Αὐτὴ ἐν ἀρχῇ τῆς φιλοσοφίας, αἴσθησις τῆς ἰδίας ἡγεμονικῆς, πῶς ἔχει. Vide *l.* 12. § 33.

Μὴ ἀπόλυτον ἢ ἀπαναισθήτου μοι κοινωνίας] Vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 34.

Μὴ σφυρήλατος] à metallis translatum, quæ ubi liquefacta jam, affusa fuerint rei alicui, in unum idémque cum ea corpus coalescere videntur. Ità Epict. *l.* 1. *c.* 3. Τί τούτοις σφυρήλατος; vide *ad l.* 12. § 19.

Ὥστε τούτῳ σωτηρήσας.] Plato *Phædon.* Ἐπεὶ ἡδονὴ ἢ λύπη, ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ τὼ ψυχὼ πρὸς τὸ σῶμα, καὶ προσπερονᾷ, καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζειν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ· quanquam negat passim Marcus corpus de istis quicquam pronunciare. vide *lib.* 7. § 14, 16, 33. & *lib.* 8. § 25, 37.

Καὶ ἀναπεπαυμένον τῷ σωματιδίῳ] ità *lib.* 7. § 57. ἡ φύσις οὐχ ὕπνῳ συνεπέρανε τὰ συμπαίσματα. &c. & *l.* 5. § 26. μὴ συσκευάζου.

§ 25. Κύριος ὁ νόμος] Pausanias Plistanactis filius, quærenti quare legum priscarum nullam abrogare apud suos liceret, respondit: ὅτι τοὺς νόμους τοῖς ἀνδράσι, ἢ τοὺς ἄνδρας τοῖς νόμοις κυρίους εἶναι δεῖ. Pittacus item Crœso percontanti, τίς ἀρχὴ μιᾶς; respondit, ἢ τὰ τοιαῦτα ξύλα. leges designans, quæ codicibus insculpebantur. Indè Chilonis monitum; Νόμοις πείθου. Laërt. *l.* 1. quod Spartanis religiosissimum semper fuerat. Archidamus Zeuxidami filius, sciscitanti quinam Spartæ rerum potirentur, οἱ νόμοι, inquit; καὶ τὰ ἀρχεῖα τοῖς τοὺς νόμους. Agesilaus in *epist.* ad suos à bello ipsum revocantes, quod cùm bene succedere videretur ægrè quidem, reliquit tamen; Ἄρχω γὰρ οὐκ ἐμαυτῆς ἀρχήν, ἀλλὰ τῆς πόλεως, καὶ τοῖς ξυμμάχοις· καὶ τὴν ἀρχὴν ἄρχειν ἀλαθέως χρὴ δίκαια. ὅταν καὶ ἄρχῃ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφόρων, ἢ οἵτοι οἱ ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦσιν. Demaratus, quærenti, quare patria exularet, cùm rex ibi fuisset, ὅτι κρείσσονες, inquit, αὐτῆς οἱ νόμοι εἰσίν. Plut. in *præcept. polit.* Δεῖ γὰρ οὐκ ἄχει τὸ βωμοῦ φίλον εἶδος τοῦ μὴ ξυκοφαντηθῆναι, ὡς πόλις Πεισιλῆς οὐκ, ὃς ἄχει πάντος νόμου καὶ δίκης.

ἀνεῖν. Verùm legem universi sive naturæ Marcus hîc vult, de qua *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 10. de qua & Dionysius major dixit, τὰ μὲν τῆς πόλεως νόμοις διώκεσθαι, τὰ δὲ τῆς φύσεως μὴ διώκεσθαι βιάσασθαι. & Aristot. nomine, *de mund. c.* 6. Νόμῳ γὰρ ἡμῶν ἐστι κλῆρος, ὁ θεὸς, ἕλκων ὑπὸ δικαιοσύνης· Νόρθωσιν, ἢ μισθὸν· κρείττων ἦ, εἶμι, καὶ βεβαιότερος ἢ ἐν χύρεσιν ἀνασεγραμμένων. & Philo *de bon. hom. libert.* Νόμῳ ἡ ἀνάδης, ὁ ὀρθὸς λόγος, οὐχ ὑπὸ τῶν δεῖν ἢ τῶν δεῖν ὀνητῶν φθαρτὸς ἐν καρδίαις ἢ στήλαις ἀψύχοις ἀψύχοις, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου φύσεως ἄφθαρτος ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπωθείς. Clemens denique *strom. lib.* 1. ἐν ᾗ τῷ Πέτρῳ κηρύγματι ἔυροις ἂν νόμον καὶ λόγον τὸν κύριον σεσαρκωμένον. vide & *l.* 11. § 1.

Ὁ παραπόμπος δραπέτης] Ità *l.* 4. § 29. φυγάς. & *l.* 11. § 9. λιποτάκτης. vide sis apud Platonem Socratis disceptationem cum *Critone* fugam suadente.

Ἀλλὰ καὶ ὁ λυπούμενος] *At dolorem aliquis concipit*, &c. Xyl. imò *simul*, vel *similiter*, haud minùs is quoque, qui *dolet*, *contristatur*, &c.

Ὁ βέλεταί τι] *propter aliquid eorum quod factum est, vel fit, vel fiet secundum voluntatem ejus, qui universum gubernat.* Xyl. ut legisse videatur, ὅτι βέλεταί τι γεγονέναι. Xylandri vestigia premit Casaubonus. Verùm dictionis sic reconcinnatæ series interpretationem istam nulla videtur admittere, nisi trajectionem duram satìs constituamus; ut illud ὁ βέλεταί τι, vel ὅτι βέλεται, sensu saltem, subjiciatur verbis illis, ὑπὸ τῶν τὰ πάντα διοικούντων. Negativa forsan particula intercedit; ut rescribendum sit ὁ [μὴ] βέλεταί τι γεγονέναι &c. *qui contristatur, irascitur, vel metuit, quòd præter voluntatem suam aliquid factum sit, fiat, vel futurum sit*: sive, *quòd quicquam, quod ipse nolit, factum sit, fiat, vel futurum sit, ex eis quæ ab eo qui universa disponit constituta sunt.* viderint alii.

Ὅς ὅτι νόμῳ νόμων ὅσα ἑκάστῳ ὀνειδίλλ] Vide *l.* 7. § 32. πάντα νομιζ. Plut. *de Homer.* ὁ νόμος λέγεσθαι ἔοικεν ἀπὸ τοῦ νέμειν τὰ ἴσα πᾶσιν, ἢ τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ. vide *l.* 8. § 67.

Ὅσα ἑκάστῳ ὀνειδίλλει] sive, τὸ ὀνειδίλλον, ut *l.* 7. § 7. *quæ cuique conveniunt, & ad unumquemque pertinent.* Arist. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὐτοῦ ἔργον. διὸ τὴν μὲν ἀρχὴν πολλὰν ἔχειν δεῖ ἰδιώτην ἀρετήν. ἐν δ' ἄλλοις ἕτερον, ὅσον ὀνειδίλλει αὐτοῖς. *quantum ipsis convenit*, vel *ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ὀνομαστὰς τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν. ἐν γὰρ ἴδιον μάλιστα φροντίζουσ· ἐν ᾧ κοινῶν ἥκιστ, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ὀνειδίλλει. *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7 *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ὀνειδίλλει πεῦτον, ὅσον ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τῆς πρὸς τοῦτον καὶ ταύτας. *tantum unicuique felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Basil. Cæs. *ap.* 167. *ad Diodor.* ὅτε ὅλως ὀνειδίλλει ἡμῖν διαδάλλειν ἀνθρώπους, ἐν σφαγμάτων ἀφειμένους. *si rebus ipsis missis personas perstringere nobis convenit.* Autor *l.* 2. *Maccab. c.* 9. *v.* 14. τὰς ὀνειδαλλούσας σοὶ τὰς θυσίας σοφαίξεις. *convenientes ad sacrificia sumptus.* Jun. *pertinentes.* Leo. Jud. & Vatabl. Porphyr. *de abstinent. l.* 4. Καὶ ἐδίπτε τοῦτοι ἂν τις μανείη, ὡς μὴ πᾶσιν ὀνειδίλλειν ἡγεῖσθαι οἰκεῖοις εἶ σφόδρα. *nemo ita insaniverit, ut non existimet ad unumquemque pertinere, bonum esse lubenter velle.* Malim itaque cum Xyl. *quod suum est.* quàm cum Cas. *quæ unicuique eveniunt.*

§ 26. Σπέρμα] *Semen* pro *genitura virili* dixit. quam à *semine* tamen distinguit Aristot. *de gener. animal. l.* 1. *c.* 18. Γονὴ μὲν τὸ ἀπὸ τῶν ἀρρένων γινόμενον καλεῖται αἰτιον, ὅσα συνδυάζεσθαι πέφυκε, τὸ σπέρμα ἔχον ἀρχὴν ψύσεως· σπέρμα δ', τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῆς συνδυασθέντων. verùm distinctionem hanc nec usus communis observat, nec sacræ paginæ scriptores. vide *Genes. c.* 38. *v.* 9. & *Levit. c.* 15. *v.* 16. vide *l.* 12. § 24.

Εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε] Perinde de semine in terram misso Christus Dominus. Marc. *c.* 4. *v.* 26. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. sive ut Apostolus, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 3. ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. De homine pariter dictum sit. *Ego te*, inquit, *formavi in utero.* Jerem. *c.* 1. *v.* 5. *Manus quasdam autoris tui utero hominem formantis advertis.* Ambros. *in Luc. l.* 1. *c.* 6. *Qui primum hominem fecit ex pulvere, omnes homines fabricatur ex semine.* August. *adv. Jul. lib.* 3 *c.* 17. & *de nupt. & concupisc. l.* 2 *c.* 13. *Idemque de verbo. Ap. conc.* 11. *qui primò creavit hominem sine homine, modò creat hominem ex homine.* Ità David. *Psal.* 119. *v.* 73. *Manus tuæ fecerunt & formárunt me.* & *Psal.* 139. 13–16 *Tu obtegebas me in utero matris meæ: massam meam viderunt oculi tui: & in libro tuo descripta erant membra omnia mea, quæ de die in diem artificiosè confecta fabricabantur, cùm nulla priùs existerent.* Job item, *c.* 10. *v.* 8–12. *Manus tuæ figurárunt & fecerunt me; sicut argillam, efformâsti me; sicut lac, fudisti me: tanquam caseum coagulâsti me: cute & carne industi me: ossibus & nervis contexuisti me*: Mater illa pia filiis suis. *Maccab. hist. l.* 2. *c.* 7. *v.* 22. *Nescio ipsa quomodo in utero meo comparueritis: neque enim ego spiritum vitámque largita sum vobis, neque primariam cujusque informationem ego coaptavi; sed condi-*

tor ille mundi, qui finxit hominum ortum, omniúmque naturam invenit. Quod Prudent. *Stephan. od.* 10.

Quânam arte nobis vivere intus ceperis,
Nihilúmque & illud unde corpus nescio;
Novit animator solus & factor tui.
Impendere ipsi, cujus ortus muncre es:
Bene in datorem, quod dedit, refuderis.

Hermes Pæmand.

Ὅταν ἡ γένεσις ἀποθησαυίζηι χόνον,
Συμβαίνει πως εἰς πνεῦμα ἐκ τὸ σῶμα τῶ
Ὅλυ μιλῶν ὑσίαν τινὰ, καὶ θείαν ἐνέργειαν,
Ὡς τῦ αὐτῦ ἀνθρώπυ γενιθλίυ.

Dei igitur opus istud, quo corporis fabrica conficitur: sed ad quod perficiendum ille animæ ministerio utitur; quam hìc Marcus designavit. vide Jul. Scal. *ad l.* 11. § 1. Minùs enim placet, quod Tertullian. *de anima c.* 26. *omnem hominis in utero serendi, struendi, fingendi paraturam aliqua utique potestas divinæ voluntatis ministra modulatur; quamcunque illam rationem agitare sortita.* Angelorum scilicet ministerio peragi vult ista: subjungit enim; *Nos officia divina Angelos credimus*: quos & exterorum, *Alemonæ, Partulæ, Lucinæ* substituit. At Philo naturæ hoc tribuit, *de mundi immortal.* ἐξ ἀνθρώπων βλασάνυσιν ἄνθρωποι, σπέρματος μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς, ὡσεὶ ἄρκεαν, γυναικὸς δ' ὑποδεχομένης τὰ σπερματα σωτηρίας, τῆς δ' φύσεως ἀοράτως ἔνθεν καὶ τῆν τῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλάτσυσης μερῶν. *naturam* vult vel animam vegetatricem, vel vim ac facultatem semini à primordio divinitus inditam.

Ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα] vide Galenum *de natural. potent. sive facultat. l.* 1. *c.* 3. Philo *de creat.* τὸ σπέρμα τῆν ζώων φύσεως ἀρχὴ εἶ συμβέβηκε. τῦθ' ὡς ἔστι φανερώτατον, ἐοικὸς ἀῤῥῶ θεωρεῖται. ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν μήτραν καταβληθὲν ἐκπεσὸν, κίνησιν εὐδὲς λαβὸν, εἰς φύσιν τρέπηται. (quod Galen. utì *suprà, l.* 2. *c.* 3. ὃ γὰρ ἦν σπέρμα, τῦθ' ὅταν ἄρξη φύσεώς τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, φύσις τις γίνεται) φύσις δὲ βελτίων σπέρματος· ἐπεὶ καὶ κίνησις ἐρημίας ἐν ψυχαῖς· ἡ δ' οἷα τεχνῖτις, ἢ κινεώτερον εἰσῆν, ἀναπλήθον τέχνη, ζωοπλαστεῖ, τὴν μὲν ὑγρὰν ὑσίαν, εἰς τὰ τῦ σώματος μέλη καὶ μέρη διαίρεσα, τὴν δ' πνεύματικὴν, εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τήν τε ἀρετικὴν καὶ τὴν αἰσθητικήν. --- ἀ γὰρ τῶ λογισμῶ ταυτὸν ὑπάρχειόν, δὰ τῦ φάσκοντας δύο θεῶν αὐτὴν ἐπεισάγειν, θείαν καὶ ἀίδιον ὄντα. ὑκῶν ἤρξατο μὲν ἀπὸ σπέρματος ἐυτελῆς ἡ φύσις· ἔληξε δ' εἰς τὸ πνεύμα[τος] ἐυτελές· ἡ φύσις· ἔληξε δ' εἰς τὸ πνεύμα[τος] ἐυτελὲς ἡ φύσις· ἔληξε δ' εἰς τὸ πνευμάτιον, τήν τῶ ζῶν καὶ ἀνθρώπυ καταδολήν. Vide & Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 6. *ad lib.* 4. § 16.

Ἐξ οἵων οἷς] herì μυξάριον. *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 13. mox μέγα θαῦμα, ut Hermes supposititius *Asclepio* θεῖον θαῦμα, ut Plato *de leg. l.* 1. unde Psaltæ illud *Psal.* 139. *v.* 14. *Mirum in modum* & Aug. *homil.* 32. *Videt homo insolita & miratur; miratur alia, cùm sit ipse mirator magnum miraculum. Omni enim miraculo quod fit per hominem majus miraculum est ipse homo.* Idem *de civit. Dei l.* 10. *c.* 12. Similis illa Iphicratis vox, quò & Marcus forsan alluserit, fortunas evectionémque suam admirabundi, cùm obscurissimis natalibus ortus fuisset. Ἐξ οἵων εἰς οἷα; Arist. *rhet. l.* 1. *c.* 9. atque ut *ibid. c.* 7. ἐξ ὧν ὑπῆρχε ταῦτα; Sicut autem eleganter hìc Marcus, ἐξ οἵυ οἷ, ità Sophocles *Ajace*, sed de demutatione in sequiorem partem factâ, Οἷ' ἐξ οἵυ; Longus *Pastoral. l.* 4. Μαθέτω ὁ μαργὸς, οἷ' ὢν οἵων ἐρᾷ. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ἀφ' οἵων εἰς οἷα. Pfellúsque ἐκ δεινῶν ἐνεργείας, ἀνθ' οἵων οἷα; sic mox denuo, ὅσα ἐκ οἷα; scilicet, *ex minimis seminibus nascuntur ingentia.* Senec. *de provid. c.* 1. Polyb. *hist. l.* 3. φύεται ἐκ τῶν τυχόντων πολλάκις τὰ μέγιστα τῶν ἐξαισίων. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. τῷ γῦν φύσιν ὀρῶμεν πᾶσι ζώοις καὶ φυτοῖς [ἡμέρεις τε] καὶ ἀγρίοις ἀρχὰς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μόλις ὀφθησόμενα τῶν μεγίστων ἡδίστως λαμβάνοντας. ἐ γὰρ ὀκ πυρὸ φάχνη, ἢ δὲ ἄμπελον ἐκ μιᾶς μόνον, ἀλλὰ ἐκ πυρῆνος ἢ βαλάνυ πολὺς ὄρυτος διαφυόμενος, ὥσπερ ἐκ μικρᾶς τινος σπυδῆς, ἐξέλασα, καὶ μόλις πως ἡδέσης, ἔρυς ἢ βάτυ, ἢ ἄρυός, ἢ φοίνικος, ἢ πάλιν πολυμήκιστον ἀναδίδωσιν. Plin. *hist. nat. l.* 17. *c.* 10. *Minimis id* (cupressi semen) *granis constat, ut vix perspici quædam possint; non omittendo naturæ miraculo, etiam parvo gigni arbores: his principiis respuentem secures materiem nasci, indomita ponderibus immensis prela, arbores velis, turribus murisque impellendis arietes. hæc est naturæ vis, hæc potentia.* Et Senec. *quæst. natur. lib.* 2. *c.* 6. *Consideremus, quàm ingentem vim per occultum agant parvula admodum semina; & quorum exilitas in commissura lapidum vix locum inveniat, in tantum convalescunt, ut ingentia saxa detrahant, & in momenta dissolvant scopulos rupesque.* De frumento Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 37. quod suprà retulimus. Unde Tertull. *de resurr. c.* 52. *Seritur solummodo granum, sine folliculi veste, sine fundamento spicæ, sine munimento aristæ, sine superbia culmi. Exurgit autem copiâ fœneratum, compagine ædificatum, ordine structum, cultu munitum, & usquequaque vestitum.* August. epist 3. *Ipsa vis seminum quos numeros habeat, & quàm vivaces, quàm efficaces, quàm latenter potentes, quàm in parvis magna molientes, quis adeat animo, quis promat eloquio?* De sinapi videatur & quod Dominus Christus Matth. *c.* 13. *v.* 32. Et Marc. *c.* 4. *v.* 31, 32. At de homine quantò majora dici possunt, & miranda magis?

Ἐν τοιαύτῃ ἐσφαλύξει μυξάριον] *in abdito factum.* David, *Psal.* 139. *v.* 15. Et Solomon. *Eccles. c.* 11. *v.* 5. *nescis ossa in gravidæ utero quomodo fingantur.* Optimè Lactant. *de opific. c.* 19. *legem rationemque*

rationemque nascendi tenet Deus solus; siquidem solus efficit.

Τῷ βεΐδιον] τὸ βεῖδον. *l.* 12. § 30. (cui τῷ ἀνωφερῆ opponit) hoc est, *vim deprimentem*, sive *devergentem*; formam sive principium internum, cujus vi deorsum quædam feruntur, sicut sursum alia: siqua tamen corpora vi suâ sursum ferantur, quod negat Lucret. cujus hæc sunt, *l.* 2.

——*nullam rem posse suâ vi*
Corpoream sursum ferri, sursúmve meare.

Nam quod *externam* nescio quam *depressiones & elevationis causam efficientem*, interpres Angl. opinatus est hîc intelligi, quæ oculis corporeis objecta sit, quomodo illa altera efformationis & nutritionis mentis conspectui, & ab authoris mente, & à rei ipsius veritate alienum est. Ità usurpavit Philo *de mundo*: τὸ μὲν ἧ πῦρ σωματικὸν γλῶ, ὑπὸ τῆ ἀεὶ αὐτῷ νέωσιν, βεΐδιον ἀναμάζειν. & Aristot. *problem. l.* 16. *q.* 11. Ὅταν ἧ βέσις ὀπὶ δάτερον μέρος.

Οὐχὶ πῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' ἔχ ἧττον ὑπαρχῶς] Ambros. *de sacram. l.* 1. *c.* 2. *Melius videntur, quæ non videntur, quàm quæ videntur.* Siquidem ut Joan. Chrysost. *Genes. orat.* 10. Οὐχ ὅτως οἱ σωματικοὶ ὅτοι ὀφθαλμοὶ τὰ ὁρώμενα βλέπειν δύανται, ὡς οἱ τῆ πνεύματος ὀφθαλμοὶ τὰ μὴ ὁρώμενα, μᾶλλὸ ὑφεστῶτα. Quin & Plut. *de commun. notit. c.* 19. [Ἀγαθὸ ἧ κακὸ, αἱρετόν τε ἧ φευκτὸ, οἰκεῖόν ἧ ἀλλότριον,] ταῦτα μᾶλλον ἴδει διεμῆσι τε ἧ ψυχῶν, λόγῳ τε ἧ μελάνων, σαφεσίεραν ἔχειν πρὸς ἐνάργειαν. ἐκείνων μὲν γὸ ἔξωθέν εἰσιν αἱ φαντασίαι ἧ αἰσθήσιον ἐπεισόδιον· ταῦτα δ' ἐν τῆ ψυχῆ ἀγαθῶν τῆ ἐν ἡμῖν ζύμφυτον ἔχει πρὸς γένεσιν. vide *l.* 3. § 15. & *l.* 11. § 12.

§ 27. Πάντα τοιαῦτα] vide *l.* 4. § 32. & *l.* 7. § 1, 49. & *l.* 9. § 28.

Ὅλα δράματα ἧ σκηνὰς ὑμενῆς] Vide *l.* 6. § 44, 46. & *l.* 11. § 6. Pro fabulæ sive dramatis, quæ in scena agitur, vitæ hujusce actus habet. Sic & Apul. *metamorph. l.* 8. de Tlepolemi cæde, Thrasillà autore, per visum nocturnum patefactà; *omnemque scenam sceleris illuminat.* De rebus Cæsaris ac Pompeii, Cælius *Ciceroni l.* 8. *ep.* 11. *Scena rei totius hæc.* ubi qui *summa* postulant, dicti elegantiæ detrahunt. Vult enim Cælius nihil inter ambitiosos illos seriò, sed simulatè, ac velut in scena peragi. Cicero ipse *Bruto epist* 9. *Tibi nunc populo, & scenæ (ut dicitur) serviendum.* De Domitiano Dio Cassius à Joan. Xiphilino in Compendium redactus; histor. Roman. *l.* 67. Καίτοι ἧ σκηνοποιᾷ τι ἰσικὸς ἐλθὼν· αὐτός τε γὸ ἧ φιλῶν τὸν ἀδελφὸν ἧ πυθῶν σφοντιοῦτο, ἧ τὸν ἐπαίνες τὸν ἐπ' αὐτῷ μὴ δακρύων ἔλεξε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα, ὧν ἠβύλετο, ζυνεβόμβει. vide eundem de Tiberio, *ad l.* § 11, 14. Elegantissimè autem linguâ nostrate expressit istud Tho. Morus noster sub finem *historiolæ Edvardi V.* quo loco, ubi personatam Ducis Buckingamii & Ricardi Proregis actionem descripserat; illius quasi procerum plebisq; nomine, qui nihil minùs volebant, huic tanquam negotii totius ignaro, diadema regium deferentis, hujus tanquam qui id nollet, obstinatè resistentis, nec nisi prece improbâ & importunâ, ut admitteret, adacti: *Multus*, inquit, *erat inter homines his de rebus ultrò citróque sermo habitus; mirari plerosque, ità utrinque actitatum, acsi utra pars sua alteri communicasset consilia, cùm nemo interim tam hebeti esset ingenio, qui ex composito rem geri non liquidò satis pervideret. Verùm ex adverso respondere alios; Negotia istiusmodi à viris politicis, spectante populo, quasi fabulam in scena, peragi. In dramate verò, etiamsi nôrint satis spectatores, sutorem esse qui tyranni partes agit, tamen siquis adeò boni moris expers fuerit, ut in majestatis sede jam situm, pro sodalitate priscâ familiariter compellare velit hominem, futurum forsan, ut satellitii manu caput comminutum meritò referat, quia scenæ faciem conturbatum ierit.* Videatur & Petronius, & Joannes Sarisber. *policrat. l.* 3. *c.* 8. *ad l.* 11. § 6. δεῖ ἧ μείζονος ζκηνῆς, repræsentandus uterque.

Αὐλὼ ἴλλω Ἀδειανῦ vide *l.* 8. § 23, 31.

Μόνον δ' ἐτέρων] *Eadem planè*, inquit, *& ista & illa omnia, nisi quòd alios actores habuerunt.* q. d. fabula eadem utrobique fuit: histriones tantùm subindè mutabantur: deesse videtur vocula aliqua μεταπόμπα vel tale quid. Christ. Colerus *epist. de stud. politic. Eadem fabula nunc luditur, quæ olim: tantum personæ mutatæ sunt.* Rectè autem M. Casaubonus ista prioribus attexuit; quæ Xyl. nullo sensu cum sequentibus commiserat.

§ 28. Ὅμοιον τῷ δυσμόρῳ γοητεύοντι λακτίζοντι ἧ κυκεσῶντι] Elegans imago. Talis Tyrannus ille Lucianeus in *cataplo*, qui fato trahente, Παρ' ἄλλω τῷ ὁδὸν ἀντέτεινε, ἧ ἀντίσπα, ἧ τὸ πόδε ἀντερείδων ἐς τὸ ἄφω, ὑ παντελῶς ἐυγωγῶ ἦν. Talis Flaccus de quo Philo; Πρὸς εἶαν εἶλκον ἀφωνάζοντα ἧ μικρορόητα, ἧ διαπαλαίοντα· ὧν ἧ σύμπαν καταπρώδη τὸ ζῶμα, ὡς ἱερεῖ τόπον κενεργηθῆναι.

Τῷ ἴνδικον ἡμῶ] *Miserias mortalis vitæ hujus.* Casaub. *alligationem nostram.* Xyl. malim, *illigationem* (nisi si vocabulum vitiatum sit, quod quis forsan suspicetur) ut indicetur necessitas illa, quæ fato nos illigatos & obstrictos habeat. Siquidem *fatum* Stoici definiunt *necessitatem rerum omnium actionúmque, quam nulla vis rumpat.* Senec. *quæst. nat. l.* 2. *c.* 36. Idémque *epist.* 77. *Series invicta & nullâ mutabilis ope illigat & trahit cuncta.* Habes disertè ἴνδικον nostri. Eodem respexisse videtur Homerus *Iliad. β v.* 111. & *ι. v.* 18.

Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ὠμέδησι βαρείῃ.

Sed & apud Dionem Prus. *orat.* 30. ille nescio quis, μᾶ πάντας ἀλύειν δεδόκῃ, contendit. quem vide

sis id argumenti latiùs ibi prosecutum. Posset forsan & animæ in corpore, cui *illigata* quodammodo hæret, ut testæ piscículus incola, *immixio*; quam dum in malis agit, moræ longioris impatiens, fugeat quis, designari. Εἱρμὸς enim ista quoque dici potest, & solet. De Pythagoreis Clemens *strom. l.* 3. ἐνσωματοῦσθαι, ἢ μετενδεῖσθαι, ἢ μεταγίζεσθαι τὰς ψυχὰς ἐξιέναι, qui & *l.* 7. τὴν μετένδεσιν dixit. Et in eandem mentem Plato *Timæo*: τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδησεν εἰς σῶμα φερόμενον καὶ ἀπορρυτον. quod Cicero *lib. de universo* sic reddidit: *In eo* (corpore scil.) *influente atque effluente animo divino ambitus illigabant*, ut vel aliam scripturam secutus fuerit Tullius, vel (quod magis autumo) apud hunc vitiata sint verba, legendumque *animi divini ambitus*: nam *divinum* dixit quod ἀθάνατον Plato. Et mox: Αἱ δὲ, εἰς ποταμὸν ἐμπεσοῦσαι πολὺν, οὔτ' ἐκφέρειν, οὔτ' ἐμφορεῖσθαι, &c. quod Cicero ab imagine Platonica illa discedens; *Itaque illi in flumen immersi, neque tenebant neque tenebantur: immersos* scil. quod Senec. 107. post Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epist.* 77. *Puta te nolle sequi, duceris.* (eo scil. sensu quo ad supplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, quod alieni est.* Allusit eódem & *quæst. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes constitutum est capitale supplicium; & quidem constitutione justissimâ. nam, quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. sequeremur traditi à judice aut magistratu, & carnifici nostro præstaremus obsequium. quid interest utrum ad mortem jussi eamus, an ultronei? Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. quæ autem dementia est potiùs trahi quàm sequi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπαι, φόβοι, φθόνοι, ἀθυμίαι, μαλακίαι, ἀκρασίαι) οὐκ ἦσαν ἄλλως ἐπεκλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποκλίνουσα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπόθει, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθωσιωμένον· ἂν δ' ἄλλό τι θέλῃς, οἰμώξῃ καὶ γένῃ ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἕξω ζητῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθὸν, καὶ μηδαμοῦ εὑρεῖν δυνάμενον· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς, ὃ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστί. Pia sanè, & cœlitùs illapsa sententia. In eandem mentem Greenhamus noster. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O si Deum homines sponte sequerentur. omnino siquidem sequendum est; aut sicut ovis pastorem ad caulam ducentem, aut sicut porcus lanium ad macellum trahentem: quodsi ad macellum malimus quàm ad caulam, bestiæ sumus, aut bestiis ipsis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τύτο εἱρμὸς] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις] Ità Dion Syracusanus, qui cùm à Dionysio tyranno patriâ pulsus Megaram petiisset & ad Theodorum urbis illius principem, quem convenire cupiebat, non sine difficultate admitteretur, indignantibus, qui aderant illi, familiaribus, τί φῆτε, inquit, μεμφόμενοι; ἐγὼ δὲ αὐτὸ

*Ἑκουσίως ἕπομαι] vide *l.* 4. § 34. sponte sequi, ideò solius hominis proprium est, quia solus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* solus obtinuit; ad bona & honesta, hominis solius probè instituti; quia huic soli & ad benè agendum propendet animus & volupe est rectà incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτὴν τὴν ἀνθρώπου ὁρμὴν ἐπιμύας τῆς βελτίονος τοῦ χείρους, ἢ μὴ ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς εἰκάπας· ἢ πειθομένους ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει.

*Ἕπεσθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (quem vide *ad l.* 3. § 4.)

Ὡς ἕψομαί γ' ἄκων· ἢν δ' μὴ θέλω,
Καὶ δὶς τοσοῦτον, ἕψομαι κακὸς γεγώς.

Sequar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente restitantem vi, sequar tamen.

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epist.* 77. *Puta te nolle sequi, duceris.* (eo scil. sensu quo ad supplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, quod alieni est.* Allusit eódem & *quæst. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes constitutum est capitale supplicium; & quidem constitutione justissimâ. nam, quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. sequeremur traditi à judice aut magistratu, & carnifici nostro præstaremus obsequium. quid interest utrum ad mortem jussi eamus, an ultronei? Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. quæ autem dementia est potiùs trahi quàm sequi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπαι, φόβοι, φθόνοι, ἀθυμίαι, μαλακίαι, ἀκρασίαι) οὐκ ἦσαν ἄλλως ἐπεκλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποκλίνουσα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπόθει, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθωσιωμένον· ἂν δ' ἄλλό τι θέλῃς, οἰμώξῃ καὶ γένῃ ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἕξω ζητῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθὸν, καὶ μηδαμοῦ εὑρεῖν δυνάμενον· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς, ὃ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστί. Pia sanè, & cœlitùs illapsa sententia. In eandem mentem Greenhamus noster. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O si Deum homines sponte sequerentur. omnino siquidem sequendum est; aut sicut ovis pastorem ad caulam ducentem, aut sicut porcus lanium ad macellum trahentem: quodsi ad macellum malimus quàm ad caulam, bestiæ sumus, aut bestiis ipsis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τύτο εἱρμὸς] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις] Ità Dion Syracusanus, qui cùm à Dionysio tyranno patriâ pulsus Megaram petiisset & ad Theodorum urbis illius principem, quem convenire cupiebat, non sine difficultate admitteretur, indignantibus, qui aderant illi, familiaribus, τί φῆτε, inquit, μεμφόμενοι; ἐγὼ δὲ αὐτὸ

αὐτὰ πάντα ἐν Συρακούσαις ὅμοια τύποις ἐποιοῦμεν. *Patienter hoc ferendum est: forsitan enim & nos, cùm Syracusis ageremus, in gradu dignitatis alicujus constituti, aliquid tale fecimus.* Narrant Plut. in *Dion.* & Val. Max. *lib.* 4. *c.* 1. nisi quòd ille Ποσιδώνιον vocat, quem iste Theodorum. Plut. *de utilit. ex inimic.* Ὁ Πλάτων ὁσάκις ἀχθομενοῦτον ἀνθρώποις παρεγένοντο, πρὸς αὐτὸν ἀπιὼν ἐώθει λέγειν, Μή ποι ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; & *de audiend.* Τὸ τοῦ Πλάτωνος· οὐκ ὀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὐτὸν ὁπότερον ἀμφισβητούντων ἀποδιήγεσθαι, ἢ που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Meminit & ejusdem idem, in *monit. salubr.* &, *de irac. cohibend.* quod Flaccus sic, *satyr.* 4.

——*Hoc quidem non bellè: numquid ego illi*
Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum
Compressis agito labris.——

Idémque *sat.* 3. ——*quid tu?*
Nullane habes vitia? imò alia, haud fortasse minora.

Et mox;

——*denique teipsum*
Concute, nunquam tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala.

Epictet. *lib.* 4. *c.* 4. Περιέχω τοὺς ἀνθρώπους τινὰ φασί, τινὰ κινοῦντας, ἐπ' ἴσης ἔχω φέγειν ἢ καταγελᾶν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφω, οἷ τ' αὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω. πῶς οὖν παύσομαι; τότε κἀγὼ ἥμαρτηκὼς νοῦν ἔχειν, χάριν τῷ Θεῷ. Vix Christianum magìs dici poterat. Gemina certè sunt noviſſima ista Apoſtoli illis, de Romanis, *ad ipsos epist. c.* 6. *v.* 17. forsan autem legendum, ἁμαρτάνω, ὅπως οὖν παύσομαι. *quo modo*, sive *ut, id ulteriùs facere desistam.* vide & *ad lib.* 7. § 26. & *lib.* 11. § 18.

Ὅτι βιάζεται] & *lib.* 8. § 14. ἀναγκάζεται. Ità Clemens *strom. l.* 1. Στέργουσι τῆς ἀληθείας, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες. Et mox: βιάζεται πολλάκις ὀδύνη τις καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε καὶ θυμός. & rursus: Αἱ λέξεις αὐτοῦ τῆς σοφιστοῦ, ἃ μόνον γοητεύσει, κλέπτων τοὺ πέλας, βιαζόμενα δὲ ἓν ὅτι. Apud Galenum, *de affect. dignosc. & corrigend. c.* 4. ὑπὸ τῆς κατεργάτιδος θυμῆς βιασθεὶς ἔφυξε. vide *l.* 7. § 62. & 63.

§ 31. Σατύρωνα Ἰδιον Σωκρατικὸν, φαντάζῃ ἢ Εὐτυχίῳ, ἢ Τιμάρχῳ] Confusè nimìs ista, Xyl. reddidit. distinctius Cas. falsus tamen, opinor, uterque quòd *Socraticum* pro nomine proprio habeat, cùm sit sectæ denominativum, & ad *Satyronem* an *Satyrionem* potiùs, quod magìs suspicor, referatur.

Καὶ [Εὐφράτῃ Ἰδίῳ] *Euphrates* Philosophus Ægyptius, quem laudat Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 10. Commemorat, nec sine laude, & Epictet. *enchir. c.* 35. & *dissert. lib.* 2. *c.* 15. & *l.* 4. *c.* 8. & Eunap. in *vitar. proem.* vide *ad lib.* 7. § 57. perstringere tamen videtur Philostrat. in *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 11. & 14. & *lib.* 6. *c.* 7. De morte hujus ità Dio. *lib.* 69. Ἐν τῷ ἴσῳ ἐκείνῳ καὶ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπεδάρη ἐπιλόιπος, ὅπερ ἐφάσκετο αὐτῷ καὶ τὸν Ἀδριανὸν κτανεῖν, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τινὰ νόσον, πιεῖν. ubi frustrà Leunclav. poscit legi Εὐφρήδης. cùm *Euphratis* nomen agnoscant præter suprà memoratos, etiam Euseb. in *Chron.* qui Stoicum fuisse tradit; & Sidon. *lib.* 4. *epist.* 3. qui Astronomiæ etiam peritiam tribuit.

Εὐτυχίῳ τε] *Eutychio Proculo Siccensi, Grammatico* usum Marcum, monet Capitolinus. Verùm Eutychio iste, quem hìc Marcus, an is exstat, ambigo; cùm inflexione levi discrepent nomina, *Eutychius* & *Eutychio*; eò magis, quia Grammaticum cum Philosopho componi, haud satis congruum videatur.

Σιλουανὸν] *Sylvanum.* is fortè fuerit quem & Σιλβανὸν Suidas. Σιλβανὸς, φιλόσοφος, ὃς ὀπαδὸς μὲν ἦν τοῦ ἄλλα καὶ ἄλλα, ἁπλούστερος δ' τὰ ἤθη καὶ ὀλιγόπλους. Καὶ Ἀλκιφρονα] deest ἰδιὸν (quod Xyl. in fraudem induxit) vel librarii culpâ deperditum; vel ἐκ τοῦ κοινοῦ supplendum. *Alciphronis philosophi Magnesii* meminit Suidas: sub ejus nomine epistolæ quædam, quæ sophistam magis quàm philosophum sapiunt, ab Aldo aliisque sunt editæ

Τροφαιοφόρον] *Trophæophorus* iste quis extiterit, ariolari non possum; sed nec nomen ipsum alibi legisse memini.

Καὶ Ξενοφῶντα Ἰδιον] apparet hinc τὸ ἰδιὸν, *considerandi*, non *conspicuendi*, significatum istìc obtinere; cùm *Xenophon*, qui seculis aliquot Marcum antecesserat, inter cæteros contemplandus proponatur.

Κείτωνα] *Crito* Socratis familiaris amicus; ut patet ex Platonis *dialogo*. Sed & Xenophontis; quod liquet ex *epistola ad eundem* Xenophontis; unde excerpta quædam habemus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 83.

Σεβῆρον] fortè Σεβῆρον potiùs, ut *lib.* 2. §. 14. *Severus* Philosophus Marco cumprimis charus. de quo ad locum illum diximus.

Πῇ ἔν ἐκεῖνοι; ἐκεῖμαι, ἢ ὁπωσδήποτε] *usquam aut ubicunque.* Xyl. *usquam aut ubilibet.* Cas. verùm leg. distinctim, ὅπου δή; *usquam, aut ubi tandem?* sic *lib.* 7. § 57. Νῦν ἔν ἐκεῖνοι πῇ; ἐκεῖμαι.

Καπνὸν] Ità *l.* 12 § 27, 33. quod *lib.* 2. § 17. πῦρ. Empedocles apud Plut. *de Isid. & Osir.* & Sext. Empir. *adv. logic. lib.* 1. *c.* 2.

Παῦρον δ' ζωὸν βίον μερόπων ἀθρήσαντες,
Ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀναδόντες, ἀπέπταν.

versus prior haud satìs integer videtur. H. Stephanus, Παῦρον δ' ζώης ἐόν, legendum autumat. Hervet. Π. δ' ζωοῖσι. ego Π. δ' ἐν ζωοῖσι, utrique prætulerim. Hoc idem in sacra pagina, *Psal.* 37. *v.* 20. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τὸ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέ-

λιπεν. Interpres Græcus sic extulit, quo tamen in loco veritas Hebraica sic potiùs habet: *Improbi peribunt; & inimici Dei, tanquam agnorum, sive arietum, adeps, consumentur, & in fumum abibunt.* allusione factâ ad victimarum immolatarum rationem. de quibus *Il. ά. v.* 317.

Κνίσση δ' ἀερσάμενον ἴκεν ἐλίσσομένην διὰ καπνοῦ, *Ibid. Ps.* 102. *v.* 3. ἐξέλιπον, ὡσεὶ καπνὸς, αἱ ἡμέραι μου. Jacob. *epist. c.* 4. *v.* 14. Ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

—— Ψυχὴ δέ τε, οὐδέ τι κατθνὸς,
Ὤχετο τετληυῖα —— *Iliad. ψ. v.* 100.

Senec. Troad. *chor.* 2.

Hæc omnes petimus fata: nec ampliùs,
Juratos superis qui tetigit lacus,
Usquam est, ut calidis fumus ab ignibus
Vincescit spatium per breve sordidus;
Ut nubes, gravidas quas modò vidimus,
Arctoi Boreæ disjicit impetus:
Sic hic quo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est: ipsaque mors nihil.

Καὶ τὸ μηδὲν] Euripides (*Meleagro*, opinor) apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Τοὺς ζῶντας ἓν δρᾷν· καθθανὼν δ' οὐκ εἰμὶ τῶν
Τῇ κὰ σκιᾷ· τὸ μηδὲν οὐ δέδοικ' ἔτι.
Viventibus te impende: nam qui est mortuus,
Humus est & umbra: nil quod erat in nil abit. Grot.

unde refingenda suspicor quæ apud eundem ex eodem, sed vitiata, puto, *tit.* 98. sic exhibentur:

Τοὺς ζῶντας ἓν δρᾷ· καθθανὼν οὐδεὶς εἰμὶ·
Τῇ κὰ σκιᾷ, τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει.

Etsi nôrim ab interpretibus hæc aliò trahi.

Sophocl. *Ajac.*

Ὁρᾷ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Nam videt nil nos esse mortales, nisi
Imaginosa somnia, aut umbram levem. Grot.

Euripid. *Medeâ.*

Τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν.
Humana nil nisi umbram ego nôram priùs.

E nostris quidam:

Bulla est omnis homo, flos, vapor, umbra, nihil.

hoc est quod Ebræi. הבל & בוב *vanitas* & *falsitas*, sive *mendacium, Psal.* 39. *v.* 6. & *Ps.* 62. *v.* 9.

Σὺ δ' ἐν τίνι] *tu autem in quo tempore es?* Xyl. ut χρόνῳ subintelligatur. *quam brevis es ævi?* vide *ad l.* 4. § 33.

Οἷαν ὕλην καὶ ὑπόστασιν φεύγεις;] Plut. *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ ὁ μυσπὴ βαρὺς φόβγοι καὶ ὀξεῖς, ὁ δὲ γεωμετρικὴ φαντάσματα καὶ ἄφωνα γεγράμματα· μυσπὸς δὲ καὶ γεωμετρικὸς, οὐχ ὁ δάκτυλος λυπούμενον καὶ ὑποφεύγων, ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνύναι πρὸς τὸ οἰκεῖον ὁπαρώμενος: ὕπου καὶ τὴν πρᾶσμάτων ἀντιποιχίαν ἔχοντων, ὁ δὲ τοῖς ἔπεσιν ἐξαθυμῶν, οὐδ' ἀπαγορεύων, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικὸς, ἀμελοῦντας μὲν τοῖς κρούμασι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρωτοῖς ἀμυδελαμβάνοντας, ἁμιλεῖ τὸ τῆς βίου μάσμα ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Hoc est quod Marcus hîc ὕλην καὶ ὑπόστασιν, *materiam subjectam* hæc facere, in qua se exerceat, & artis suæ specimen edat exerátque.

Γυμνάσματα] vide *ad lib.* 6. § 20. & *infrà* § 33. Creusa apud Euripidem *Ione*;

Πρὸς τίν' ἀγῶνα πᾶδ' ἐμὸν δρέπω;
Οὐ πόσις ἦν μοι θεοδότης γένος;
Στέρομαι δ' ὅσων, στέρομαι παίδων·
Φρὼδει δ' ἐλπίς, ἃς ἐδάην,
Χρήζουσα καλῶς, οὐκ ἐσωθῆναι.
Virtutis stadium quale patet mihi?
Vir nonne ipse mihi proditor extitit?
Expulsa ædibus (heu) orbâque liberis:
Vanæ spes etiam, quas bene ponere
Cùm valdè cupiam, non datur exequi.

Joan. Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἔσω σοι πάλαιστρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνή. πῶς δὲ οὐκ ἄτοπον, γυμνάσια μὲν ἀναλίσκεσθαι ὑπὲρ κύρου ἔρωτος, ἵνα θλίψωμι τὸ ζῶμα, γυμνάσια δὲ μὴ ποιεῖν οἴκοθεν καὶ παρ' ἐμοῦ τὸν ἀγῶνα στέφανον ἡμῖν παρέχοντα; Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐπὶ τούτοις ὁ Διὸς με νῦν μὲν ἐστεφάνωσε ἄγει, νῦν δὲ ὀπίσω πέμπει, πέμπει δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίκα ἀρχῆς, νοσοῦσα, οἷς ὑάκες πέμπει, οἷς δημοσιεῖον οἰκάγει. ἢ μισῶν· μὴ γένοιτο· τίς δὲ μισεῖ τὸν ἄξιον τῆς ὑπηρετῶν ἑαυτῷ; ἀλλ' ἀμελῶν· ὃς γε οὐδὲ τῆς μικροτάτων πρὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμάζων, καὶ μάστυρας ποιῶν τοὺς ἄλλους χρόμενον. vide *ad lib.* 6. § 42.

Μάχει ἐξοικειοῦσης σαυτῷ] Senec. *de ira. lib.* 2. *c.* 13. *Nihil est tam difficile, & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat.*

Ὡς ἐρρωμένον σώματος πάλαι ἐξοικειοῦ] Eadem imago, *infrà* § 35. τὸ σωμάτιον ῥωμαλέον πῶν, in animantibus quibusdam ad miraculum usque stupendum observârunt autores celeberrimi; utpote in sturnis, coturnicibus, cervis, capreis. Aristotel. *de plantis lib.* 1. *c.* 5. Ὁ ὑσπύραμος, καὶ ὁ ἀλλᾶντος ἀνθρώποις μὲν δηλητήριον, ὄφεσι δὲ πᾶσι τροφή. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotyp. lib.* 1. *c.* 14. § 1. Τὸ γὰρ κώνειον παίνει τὸν ὄρτυγας καὶ ὁ ὑοσκύαμος τοὺς ὗς. αἱ δὲ χαλκῆνες καὶ σκλαμάνδρας ἐδίσασι· φασιγὰν ἔλαφος τὸ ἰοβόλα ζῶα, καὶ αἱ χελιδόνες καταδειδάς. Alex. Aphrodis. *problem. præfat.* ὄρτυγας τε (ἐστὶν) τὸν ἀλλοκότερον, τοῖς ἀνθρώποις δηλητήριον ὄντα· ἔλαφοι δὲ τὸ κώνειον. Basil. *in hexam. orat.* 5. Τὸ μὲν κώνειον αἱ ἔλαφοι βόσκουσαι, δὲ τῷ κατασκιάζειν τῷ ζώματι τῷ ἐν τῷ δηλητηρίῳ βλάβην ἀποδιδράσκουσιν. ἀλλάζοντες δὲ ὀρτύγων δεῖ φησι, διδόασι κρείττονι τῷ βλάβην ἀποφυγόντων. quæ eadem apud Eustathium Antioch. *in Hexam.* leguntur. uter ab utro accepe-

rit,

rit, alii viderint. Ambrof. *hexam. l.* 3. *c.* 9. ſic reddidit. *Sturni veſcuntur conio: nec fraudi eſt eis, quoniam qualitate ſui corporis venenum ſucci letalis evadunt. Helleborum autem plerique loquuntur eſcam eſſe & alimoniam coturnicum, eò quòd naturali quodam temperamento ſui corporis vim pabuli nocentis evitant.* Denique, *cervis cibus venenum eſt.* Plin. *hiſt. nat. lib.* 10. *c.* 23. *coturnicibus veratri ſemen gratiſſimus cibus.* & *c.* 72. *Capreæ & coturnices venenis pingueſcunt, placidiſſima animalia.* Lucret. *de rer. nat. lib.* 4.

Tantáque in his rebus diſtantia diffiritáſque eſt,
Ut quod aliis cibus eſt, aliis fuat acre venenum;
Sic etenim nobis veratrum eſt acre venenum;
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Et *l.* 5. *Quippe videre licet, pingueſcere ſæpe cicutâ Barbigeras pecudes, homini quæ eſt acre venenum.* Tum ſtruthio ferrum, oſſa, ſaxa, quidlibet ferè, comedit, concoquit, conficit, Plin. *lib.* 10. *c.* 1. *concoquendi ſine delectu devorata mira natura.* Alex. Aphrod. *probl. præfat.* Σπυδοχάμηλος ἱδρότητι πέψεως ζέσιν πέφυκε. Ælian. *de animal. l.* 14. *c.* 7. Λίθους καταπίνει ὁ στρουθὸς, ἐν τῷ ἐγκρυφιάτει, καὶ πίνει τῷ χείνῳ. Quin & de hominibus ac gentibus etiam nonnullis, prioribus illis gemina prodidere. Sext. Empir. *Pyrrhon. hyp. l.* 1. *c.* 14. § 2. Ἀλλὰ καὶ Αἰθιόπων οἱ ἀπωτέρω τῆς Μερόης πλησίον τοῦ Τριτωνίδος ποταμοῦ οἰκοῦντες, σκορπίους καὶ ὄφεις, καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίουσιν. Refert & Idem *ibidem* de Rufino quodam Chalcidenſe, ὅτι ἀλλαχόσε ὡς τὸ πολὺ σωμάτων φερομένων καὶ ἕπεται. de anu quâdem Attica quæ κωνάρια παιδικὰ ὀλκὰς ἀκινδύνως· de Lyſide, qui μικρὰν πίτυρας ἀλύπως ἐλαύνει.

Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ] Vide *ad l.* 4. § 1.

§ 32. Μᾶλλον ἔξεστιν ἀπιέναι ἀληθεύοντα ἢ σύ] Feſtivè Ariſtippus oratori, qui in judicio cauſam ipſius egerat, poſtquam jam obtinuerat, interroganti quid Socrates illi profuiſſet, reſpondit, τοῦτο, παρὰ λόγους, ὃς οὐκ οἶδας ὑφ' ἡμῶν ἀληθὴς εἶναι. Laert. *l.* 2. ſed & Pindarus cuidam, qui quò gratiam ſibi ab eo deberi innueret, ſe aiebat ubique locorum apud cunctos illum collaudare, regeſſit, eidem ſeſe prædicationis gratiam referre; faciendo nempe ut vera loquatur. Κἀγώ σοι χάριν ἀποδίδωμι. ποιῶ γάρ σε ἀληθεύοντα. Plut. *de laud. propria.*

Ἀλλὰ ψεύδεσθαι] D. Chriſtus ſuis, Matth. *c.* 5. *v.* 11. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, &c. neque enim, ſi ἀληθεύοντες. Cato *orat. De Coſſ. ſuo*, apud Chariſ. *lib.* 2. *Ei rei do operam, ut mihi falsò malè dicatur.* vide Philipp. Maced. quid de ſe, *ſupr. ad* § 11.

Ὅσις τούτων τι οὐκ ἐστὶ ψευδής] Ergò & in mente, non in lingua tantùm, mendacium eſt.

Πᾶν ἢ τοῦτο ὅλως ἐστί] Plaut. *Trinum.* 1. 2. M. *Omnes bonos bonáſque accuratè addecet, Suſpicionem & culpam, ut ab ſe ſegregent.* C. *Non poteſt utrumque fieri.* M. *Quapropter?* C. *Rogas? Nè admittam culpam, ego meo ſum promus pectori: Suſpicio eſt in pectore alieno ſita.*

Lipſ. *Cent.* 1. *ep.* 77. *Qualis ſim, in me ſitum eſt. qualis audiam, in vano eſt vulgo.* Eraſm. *epiſt. Innocentiam præſtare poſſum: quid homines de me loquantur, non poſſum.* vide *l.* 11. § 14.

Τίς ὁ κωλύων] Vid *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12. & *l.* 8. § 32.

Κρῖνον μηκέτι ζῆν] Vide *ſupr. ad* § 8. Τί ἂν ἔτι ζῆν θέλοις, τοιοῦτος ὤν; Epictet. *l.* 3. *c.* 26.

Οὐδὲ γὰρ αἴρῃ λόγῳ] *Neque enim patitur ratio te niſi talem.* Xyl. *neque enim rationi conſentaneum eſt, ut vivat, qui talis non ſit.* Caſ. ad verbum, *neque enim poſcit, poſtulat, exigit ratio,* (ut vivas, ſcil.) *ni hujuſmodi ſis.* Sic Plato *Phileb.* Διαφέρει ἆρα τὸ ζῶμα ἡδονῇ ἢ φρονήσει, ἢ τι τοιοῦτον παρεῖναι, ἵνα μὴ ὁ λόγος αἱρεῖ. *Ratio non poſcit,* vel *non patitur* etiam. Epictet. *lib.* 1. *c.* 29. Μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ ζωννύναί με τῷ σωματίῳ· ὅταν ἢ μὴ αἱρῇ, λάβε καὶ ἀπέρχου. *Quouſque iſta perpetieris? quamdiu me corpuſculo huic converſari ratio exegerit. Ubi autem hoc ratio non exegerit amplius, tollite illud ſaltis a me.* vide *ad l.* 4. § 24.

§ 33. Τί δεῖ τὸ δεῖ ταύτης τῆς ὕλης] vide *ad l.* 9. § 27. & *ſupr.* § 11. 12, 31. & *l.* 12. § 1.

Οὐ φέρουσιν παῦσιν γενόμενον] Ità *l.* 9. § 26. δυσκόλως φερόντων.

Ἀπόλαυσιν δὲ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *lib.* 8. § 26. εὐφροσύνην. & *l.* 11. § 16. χαρὰν. & *l.* 3. § 6. ἀπόλαυσιν. *Pſal.* 112. *v.* 1. *Beatus vir qui deum timet, delectatur in præceptis ejus*; exequendis, ſcil. D. Chriſtus; *Mihi cibus & potus eſt, voluntatem paternam exequi.* Joan. *c.* 4. *v.* 34. & Job *c.* 23. *v.* 12. *Non receſſi à mandatis ejus: verba oris illius demenſo meo prætuli.* Scitum, tritúmque eſt Laconis illud, qui interrogatus, τί παρέχει παιδαγωγῶν, *quidnam inſtitutione puerorum ſuâ præſtaret*; reſpondit, τὰ καλὰ τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶν. *Facio ut honeſta illis jucunda fiant.* Plut. *virt. docer.* ſive, ut idem, *de virt. mor.* ὅτι ποιήσει τὸν παῖδα τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι, καὶ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· *facturum ſe, ut honeſtis delectentur, turpia verò exoſa habeant.* Ἓν μεῖζον οὐκ ἔνι, οὐδὲ κάλλιον, *quo nihil majus melius-ve,* ſive *præſtantius*: inquit ille. Liban. *orat.* 11. de Antiochenis ſuis, ἡδέως, ἐμοὶ μὲν ἔγωγε, τὸ τῆς οἰκείας φερομένην τέχνης· τοῦτο μὲν ἀπαλλαγὴν τῶν πόνων ἡγούμενοι, τὸ δ' ἐν αὐτῷ μέρος ἀγαπῶντες.

Παντὸς ἢ ἕξεως] Vide *ad lib.* 5. § 16. & *lib.* 12. § 1. Senec. *epiſt.* 28. *Quid tam turbidum fieri poteſt quàm forum? ibi quoque licet quiete vivere ſi neceſſe ſit.*

Τῷ μὴ ὧν κωλύοντι] Vide *l.* 8. § 57, 60.

Ὅσα

Ὅπα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖ] vide *supra* § 2. & *l.* 6. § 14.

Νῆς ἢ κὴ λόγος] vide *l.* 8. § 32, 41.

Τὰ σωματικὰ τῶν ἱερῶν] vide *l.* 4. § 45.

Οὐδὲ πιεῖν καλόν] vide *l.* 4. § 7. & *l.* 9. § 41.

Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος] Malis externis melior fit homo. quia sunt ἀρετῆς κὴ λόγου γυμνάσματα. *supr.* § 30. Gregor. Naz. *adv. Julian. orat.* 1. σιλεῖ γὰρ τὰ ψυχαῖα φρονήματα θεὸς τὸ βίᾳ κρατῆν αὐθαδιζόντος· καθάπερ φλὸξ ὑπὸ ἀνέμου ῥιπιζομένη, πρόσω μᾶλλον ἀνάπτεται, ὅσῳ ἂν σφοδρότερον καταπνέῃ. Quod Naso *amor. l.* 1. *eleg.* 1.

Vidi ego jactatas motâ face, crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Et mox: οἱ διωγμοὶ τιμώτερον ἢ χειροτονίαν πεποιήκασι δᾶτον ἢ ἀθενίστερον, ῥώσαντες τὰς ψυχὰς εἰς εὐσέβειαν, κὴ ὥσπερ ζέσαντες θερμὸν ὕδωρ, τοῖς κινδύνοις στομώσαντες. Idémque *orat.* 28. ἔστι μύδρῳ φυτὸν, ὃ δάλλῃ τεμνόμενον, κὴ σφὲς ἢ σίδηρον ἀναγωνίζεται, κὴ εἰ δεῖ παραδόξως εἰπεῖν, σφὲς παραδόξῳ θερμαίνεται, δανάτῳ, κὴ τομῇ φύεται, κὴ αὔξεται θρεπτικώτερον, τοιοῦτόν τι ἡ φιλοσοφία. Quod Flaccus *carm. l.* 4. *ode* 4.

Duris ut ilex tunsa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animúmque ferro.

Et Epictet. *enchir. c.* 24. ὅ, τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοὶ ὄζιν ὠφεληθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ. & *l.* 3. *c.* 20. Καὶ ἀπὸ νόσου ὄζιν ὠφεληθῆναι (ità Antigonus, qui à morbo revalescens, ὑδὲν χεῖρον inquit: ἀπέμπτει γὰρ ἡμᾶς ἡ νόσος ἡ μεγάλα φρονοῦντας ὡς ὄντας θνητούς. Plut. *Apoph.*) ἔστιν ἀπὸ πηρώσεως· ἔστιν ἀπὸ θανάτου. Hinc professiones illæ de se Davidicæ, *Psal.* 119. *v.* 67, 71. Hinc *catino*, in quo aurum argentúmque expurgari solet, piorum perpessiones atque ærumnæ conferuntur. *Psal.* 66. *v.* 10. Esaiæ *cap.* 1. *v.* 25, &c. 48. *v.* 10. Job *c.* 23. *v.* 10. Dan. *c.* 11. *v.* 35. Malac. *c.* 3. *v.* 23. *ad Rom. c.* 5. *v.* 2. 3, 4. Jacob *c.* 1. *v.* 2, 3. Petr. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Autor *Sap. Solom. c.* 3. *v.* 6. Jasoni Siracid. *c.* 2. *v.* 4. Sed & autor *ad Ebr. cap.* 12. *v.* 11. καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. vide *l.* 7. § 58.

Ἐπανιστώτερος] vide *l.* 5. § 15.

Τὸν φύσει πολίτην ὑδὲν βλάπτει] vide *ad l.* 5. § 22. & *supr.* § 6.

Τῶν καλυμμένων ἀκληρημάτων] ἀκληρήματα, συμφορὰ, δυσχήματα. Suidas: apud quem ἀκληρώσασι perperam legitur pro ἀκληρήμασι, cùm in vocabulo ipso, quod literarum series docet; tum & in scriptoris nescio cujus verbis his *ibidem adductis*, διὰ τοῦτο δοκεῖ μοι μάλιστα θεσπιστὴν τοῖς ἀκληρήμασι, διὰ τὸ πάντων βέλεσι τυχαίοις κὴ μειζόσι εἰς διάφορα. à verbo ἀκληρεῖν. unde mox apud eundem, Συμπάσχοντες τῇ τῶν ἀκληρούντων ὑποδοχῇ. & Diodor. *l.* 16. De Philippo bello superatis insultante; ὑβρίζων διὰ λόγων τας τῶν ἀκληρούντων δυσχήμας. & de Thebis à Macedonibus direptis; ὐκ ἦν, ὅστις ἰδὼν, ὐκ ἂν, ἠλέησε τὴν τύχας τῶν ἀκληρούντων. & mox: πῶς ἰδίαν ἔχθραν ἐν τῆς τῶν ἀνηκόντων ἀκληρήμασιν ἐναπεδύκυσε.

§ 34. Τῷ διδεσκύῳ ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν δογμάτων] Ità Basil. at Lugd. διδαγμένῳ. Xyl. *qui morsus est à veris dogmatibus, tanquam qui à cane rabioso*, &c. inquit M. Cas. Verùm ego ista concoquere non possum. Lego igitur, τῷ διδεδυκότι, ei qui veris dogmatibus imbutus est. Sicut βεβαμμένον dixerat, *l.* 3. § 4. atque eodem sensu Plato dixit, *de leg. lib.* 4. ἵνα διὰ τοιούτοις ἡ αὐτῶν δόξα γίγνοιτο ἀεὶ δικαίων τε κὴ ἀεὶ ἀγαθῶν.

Ἀρχὴ κὴ τὸ βεβαιότατον] Hoc est quod vulgò dicitur; *verbum*, sive, ut Terent. extulit, *Phorm.* 3. 3. *Dictum sapienti sat est.* Maxim. Tyr. *dissert.* 27. Ὥσπερ γὰρ ὀδὸς μακρᾶς κὴ λευκῆς διεξιόντος ὁ τὸν σύντομον κιγήσας, παρέσπευδε τῷ κίνησιν χρὴ πάντως τῇ διεξόδῳ μίχει τῆς ἀκμῆς· κὴ ὥσπερ τῆς μακρᾶς κὴ διατεταμένης κάλων, ὁ διανύσας τῷ ἀρχῷ, παραδίδωσι τῷ κίνησιν τῷ ὅλῳ, βαδίζῃ δεῖ τὸ πέρας· ὕτω κὴ τῷ τῷ βεβαιότατον ἀρχῆς δεῖ πρὸς ἔννοιαν τῆς πραγμάτων ὅλων· ὁ μὲν δὴ οὐ πυρικὸς ἀνὴρ, κὴ πρὸς ἀρετὴν εὐδρομώτατος, αὐτός τε παρ' αὐτῷ τῷ ἀρχῷ λαβὼν, παραδίδῃ, κὴ ἐφοδεύῃ, κὴ ξυλλαμβάνῃ, κὴ ἀναπιμπλᾶται τῇ μνήμῃ τῶν τῇ πράγματα. Joan. Lenccius in *præfat. ad observat. polit. Ut semen, quamvis sit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos actus diffunditur: sic tametsi pauca sunt & angusta quæ dicuntur, tamen si illa animis bene cultus exceperit; radices agunt, exurgúntque altiùs, & undequaque se expandunt.*

Φύλλα τὰ μὲν] Ista non integra, sed concisa; nec tam versus ipsos, quàm versuum ἀποκοπὰς duo, repræsentat hîc editio Lugdunensis; & in versione sua reddidit Xylander; cùm in Marci contextu tamen integros exhibuisset: nempe,

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέῃ. ——

Et, Ὡς ἀνδρῶν γενεή. ——

Nec est ab vero simile, Marcum ista duntaxat, posuisse, quia τὸ θρασύτατον priùs dixerat; alium aliquem, Xylandrum forsan ipsum, reliqua suppleviſſe. Sunt autem Homeri ex *Il.* ζ. *v.* 147. unde & primum imaginis istius, pulcherrimæ sanè, libet adjicere versiculum,

Οἵη τῶν φύλλων γενεή, τοιήδε κὴ ἀνδρῶν.

Laudatum à Zenone apud Laërt. *l.* 7. à Pyrrhone *ibid. l.* 9. à Strabone *l.* 14. à Schol. Apollon. *ad l.* 1. à Plutarcho *ad Apollon.* & *de tard. num. vindict.* qui & subjungit, Φύλλοις εἰκάζει τὸν βίον, ἀπομαραινομένοις παντάπασιν, κὴ φθίνουσιν ἐν ὀλίγῳ. à Luciano in *speculantib.* à Simonide (referente Stobæo

bæo *tem. 2. tit. 98*) qui & ἐν τόδε κάλλιστον dixisse Chium Poetam asserit, sed quod pauci admodum seriò cogitant, à Clemente *strom. l. 6.* qui Homerum contendit & ista, & illa, *Il. φ. v. 464.*

—— Βροτῶν ἴνα καρπὸν ἀλοιήσω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μὲν τε
Ζαφλεγέος πλήθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. ——

à Musæo accepisse; qui eadem prior sic extulerat.

Ὡς δ' αὖτως· ἡ φύλλα φυὴ ζείδωρος ἀρούρης·
Ἄλλα μὲν ἐν ἀνθρώποισιν ἀποφθίνει, ἄλλα δ' ἐφύη.
Ὡς δ' ἡ ἀνθρώπων γενεὴ ἡ φύλλον ἐλίσσει.

ubi observanda παρονομασία in φύλλον & φῦλον. eisdem gemina ferè habet & Mimnermus apud Strob. itidem.

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φυὴ πολυανθέμῳ ὥρῃ
Ἠέρι, ὅτ' αἶψ' αὐγὴ αὔξῃ ἠελίου·
Τοῖς ἴκελοι, πήχυιον ὅσ' ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα, θεὸς θεῶν, εἰδότες οὔτε κακὸν
Οὔτ' ἀγαθόν· κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,
Ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,
Ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο. &c.

ubi versu 2. pro αἶψ' Andr. Schott. *observ. l. 2. c. 52* : ἠΰ legi vult, ut de Solis recursu qui ab hyeme vere fit, intelligatur. ego quarto pro θεὸς θεῶν, quod nec locum hîc habet, & metrum corrumpit, θεσθεν legerim, ut infantiæ pueritiæque tempora respiciantur, quibus boni malíq; discrimen vix innotescit. unde his hominem, ὡς βοτόν τι, μὴ φρονεῖν ait Æschylus *Inferiis*; *sensu carere*, Plin. *l. 7. c. 52. teneros*, *rudes*, *inutiles annos*, appellat Senec. *epist. 99.* & Aristophanes apud Clem. *strom. l. 5.*

Ἄνδρες ἀμαυρόβιοι, φύλλων φυὴ θνητόμοιοι.

Plut. adv. Epicur. Τὸ δὴ ἐφήμερα καλῶν ἡ ἀλέξανδρα ἡ ἀσταθμήτα, φύλλοις τε γενομένοις ἴσως ὥρα ἡ φθίσασιν εἰκάζειν τὸν βίον, τί περίεργον ἄλλο τῆς ποιητῆς, ἢ τὸ τῆς Σαρκὸς δάκρυον ἡ πολυθλαδὲς ἡ νοσῶδες; Quin & Jason Siracid. *sap. c. 14. v. 19.* Ὡς φύλλον θάλλον ὅδε ἀνδρὶ δοκεῖ, τὸ μὲν καταδάλλει, ἄλλα δ' φύει· ὕτως γενεὰ Σαρκὸς ἡ αἵματος, ἡ μὲν πλάττει, ἑτέρα δ' γεννᾷ τε. Nec est huic absimile, quod Doctores Talmudici in עירובין sive *Mixtorum tractatu.* בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצץ והללו נובלין *Filii hominum similes sunt herbis agri*; *quarum aliæ florent, aliæ marcescunt.* August. in *Psalm. 101. conc. 2.* ubi adduxerat Solomonis illud ex *Eccles. c. 1. v. 4. Generatio vadit una, venit altera. Videtis generationes hominum sic esse in terra, tanquam in arbore folia; sed in arbore olivæ, vel lauri, vel cujuscunque alterius, quæ toto tempore fronde vestita est. Sic tanquam folia, genus humanum terra portat, plena est hominibus, sed cùm aliis morientibus, alii nascendo succedunt. Semper enim arbor illâ veste viridi ornata est. Sed subter attende quàm multa cadunt arida folia.* Vide Flaccum *ad lib. 4. § 33.* Ab hominibus ad montes etiam transtulit Philo *de mundo.* ὅτι ἄνδρων μὲν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν· ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα, χαμεζήλια μέν τινα φυλλορροῆ, χαμεζήλια δ' πάλιν ἀνηβᾷ. δὲ ἡ τὸ ποικιλὸν ἐν αἰγιαλοῖς, φυλλα, τὰ μὲν τ' &c. ἡ αὐτὸν τρόπον ἡ τῶν ὀρέων, τὰ μὲν ἀποθραύεται, τὰ δ' ἀειτρύεται. Cæterùm dicto Homerico illo Stratonicus pro more suo jocularitèr est abusus; cùm enim Caunum (Cariæ id opidum est) appulsus, incolas à loci insalubritate vultu pallido admodum lividóve incedere perosique conspiceret, poeticum illud protulisse fertur,

Οἵη τὰρ φύλλων γενεὴ, τοίη δ' ἡ ἀνδρῶν,

reprehensus verò, quasi locum insalubritatis notâsset, scommate etiam acerbiore adjecto perstringens, Μή που, inquit, διαῤῥῆξαι μ' ἂν λέγειν ὑποθὰν, ὅτι ἡ οἱ νεκροὶ περιπατοῦσι; *An ego fustineam*, inquit, *civitatem morbidam, aut insalubrem dicere, in qua mortui quoque ambulent?* Refert Strabo. *l. 14.*

Φυλλάεια δ' ἡ τὰ τεχνία σε] Hinc Epictetus δύσφημον existimanti de puerulo dicere, Λέειον ἀποθανεῖν, *cras forsitan morietur*; Λέγε δύσφημον εἶ ἡ τὸ φυλλορροεῖν. vide *ad l. 11. § 33, 34.* & apud nos in patria lingua, *infantes flosculos* esse, vulgari diverbio dicitur. Cæterùm quo modo φυλλάεια Marcus istîc, ità βολδάεια ἢ κοχλίδια *uxorem liberósque* dixit Epictetus *enchirid. c. 12.* vel *7.* potiùs. Lucian. in speculant. Ἐκεῖνο μὲν ὁ χαίρων, ὅτι ἄῤῥενα παῖδα ἔτεκεν αὐτῷ ἡ γυνὴ, ἡ φίλως δὲ τοῦτο ἐστὶν, ἡ τέκνωμα τῷ πατρὶ πθέμενος, εἰ ἠνίσατο, ὡς ἐπλήσθη χολῶν ὁ παῖς πιθανήξεται, ἆρα ἂν ζῳ δοκῇ χαίρειν ἐπ' αὐτῷ γιγνόμενος; ἀλλὰ τὸ αὐτὸν, ὅτι τὸν μὲν εὐτυχῆτα ὁρᾷ τῷ παιδὶ ἐοικότα ὁρᾷ, τὸν τῆς ἀθλητῆς πατέρα, τῆς Ὀλύμπια νενικηκότος· ἡ γείτονα δὲ, ἡ ἐπικομίζοντα τὸ παιδίον ἐχ ὁρᾷ, ὃν εἶδεν, ἐφ' οἷς αὐτῷ κείκης ἐκφέρεται. Senec. *ad Marc. c. 9. Tot præter domum nostram ducuntur exequiæ; de morte non cogitamus: tot acerba funera; nos togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus: tot divitum subita pauperias in oculos incidit, & nobis nunquam in mentem venit, nostras quoque opes æquè in lubrico positas. Acerba* cùm dixit, *poma* alludebat, quibus poeta ignobilis in fictitio *Hadriani & Epicteti colloquio*, prout, *folia* Homerus & ex Homero Marcus istîc, nos contulit *distichо illo*;

Poma ut in arboribus pendent; sic corpora nostra,
Aut natura cadunt, aut citò acerba ruunt.

Καὶ ταῦτα τὰ θηρίων] ἀνθρώπια scil. ut. *l. 9 § 29.* ἀνθρώπια μυξῶν μεστά.

Σὺ πάντα ὡς αἰώνια ἰσόμοιρα] Senec. *epist. 120. At nos corpus tam putre sortiti, nihilominus æterna proponimus, & quantum potest ætas humana protendi, tantum spe occupamus, nullâ contenti pecuniâ, nullâ potentiâ, nihil satis est morituris, imò*

mori-

morientibus. quotidie enim propiùs ab ultimo ſtamus, & illò unde nobis cadendum eſt omnis hora impellit.

Μικρὸν γὰρ καταμύσεις] *Paulo pòſt morieris.* καταμύειν, *connivere, oculos claudere,* pro, *mori.* quia moribundis viſus deficit, mortuis oculi clauduntur. indè formulæ illæ *Il.* ε *v.* 82. & alibi frequenter ;

——τὴν δ' κατ' ὄσσε
Ἑλλαβε πορφύρεος θάνατος. —— & *ibid. v.* 47.
—— συνεχὲς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλε. —

Item *Il.* π. *v.* 350.

——θανάτου δὲ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν·

Sed & apud Maron. *Æn. l.* 10.

——*letho canentia lumina ſolvit.*

&, *Olli dura quies oculos, & ferreus urget*
Somnus ; in æternam clauduntur lumina noctem.

Contrà. βλέπειν, ſive, *videre,* pro *vivere* ; & βλέποντες *videntes,* pro, *viventibus.* Euripid. *Troad.*

Οὐ ταυτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.

Τῷ μὲν γὰρ ὑδὸν, τῷ δ' ἔνεσιν ἐλπίδες.

quod Theocrit. *idyll.* 4.

Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν· ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

Idem *Iphigen. Tauric.*

Θανόντα μᾶλλον ἢ βλέποντ' ἔξω φίλον.

Quod idem alibi :

Οὐκ ἂν θεοδόλω καὶ τὸν ἄψυχον φίλον.

&, ἥλιον ὁρᾶν, φῶς ὁρᾶν, pro eodem. Euripid. *Troad.*

——ἆρά μοι ἄλιον λεύσεις ;

& *Ione* : Ἥλιον ἂν θαυμάζω, ἢ θ' ὁρᾶν φάος. Syntaxis inſolens, ſed qualis illa (ut obiter adnotem) *Herc. fur.*

Παρεὶς ἐπεσθ' ἂν μᾶλλον, ἢ πάσχειν κακῶς.

Idem. *Iph. Taur.*

Οὐ ὑδὲν ἥδιον ἢ μὲ φῶς ὁρᾶν θέλω.

&, Ἀ χρὴ θανόντος σε βλέπειν ἡμᾶς φάος.

Itémque, *Alceſt.*

Χαίρεις ὁρῶν φῶς ; πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκῶ ;

Cui ſubjungit Epictet. *l.* 2. *c.* 22.

Θέλεις βλέπειν φῶς ; πατέρα δ' οὐ θέλῃ δοκῶ ;

Ità Naſo, *triſt. l.* 5. *eleg.* 4.

Sive diem videat, ſive tegatur humo.

§ 35. Τὰ χλωρὰ θέλω] viridia enim oculis grata ſunt, viſúmque reficiunt. Plut. *de tranquill.* τὰς ὄψεις ὑπὸ τῆς ἀγαν λαμπρῶν πτοωσκοπούσας, ταῖς ἀνθηραῖς καὶ ποώδεσι χρωιαῖς παραχρῶμαι. Et Baſil. Cæſ. *ep.* 5. Τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπειδάν ποτε συντόνως τὰ λαμπρὰ καταδλέψωσι, φέρει πνὰ ῥᾳστώνην πρὸς τὰ χλοάζοντα τῆς χρωμάτων ἡσυχίας. Plut. idem *de amor. frat.* Ὀφθαλμιῶντες οἰόμεθα δεῖν ἀπέχεσθαι, καὶ τὰ μὴ ποιοῦντα πάλιν μηδὲ ἀναπίμπλασθαι, πλὴ ὄψεως. Καὶ τῷ ὑγαίνουσαν ἀκολουθῶ] Ad *aurem* retulit, ſed animi, non corporis, ἠθικῶς & φυσικῶς conſideratam, quod hic Marcus, *de ſtomacho,* Joannes ὁ Χρυσορρήμων *in Act. Apoſtol. orat.* 55. quo loco laudans Apoſtoli illa *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶσιν· οὔπω γὰρ ἠδυνᾶσθε. & *ad Heb. c.* 5. *v.* 11, 12. Γάλακτος ἐν χρείᾳ κατέστητε, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Sed & auditorum Chriſti illud, Joan. *c.* 6. 60. Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν ; quibus adjici poterant, cùm Chriſti ipſius ad ſuos illa, Joan. *c.* 16. *v.* 12. Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν. ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· tum & Apoſtol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 3. iſta, τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν. quanquam in illis auris infirmior, in iſtis inquinatior notari videtur. Ἔστι δὲ, inquit, ἕτερον ἀδύνατα καὶ ἀκοῆς· καθάπερ γὰρ τοῦ στόματος, οὕτω καὶ ἡ ἀκοὴ ὑγιεινὰ μὲν ἔστια καὶ δυσκατέργαστα, ἀηδῆ δὲ ὅταν καὶ ψυχὴ ὀγκωθεῖσα, καὶ φλεγμαίνουσα, ἄτοπον ἡμεῖρον καὶ ἔκλυτον, οὐκ ἂν δύναιτό λέξαι τὸν πνευματικὸν λόγον· ἂν δὲ ἰσχυρὰ καὶ ὑγιεινὴ, πᾶσα ῥᾴστα, πάντα εὔκολα. Eódem retulit & Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 4. *Sicut infans ſolidi ac fortis cibi capere vim non poteſt, ob ſtomachi teneritudinem, ſed liquore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus veſci fortioribus poſſit : ità & huic, oportebat, quia nondum poterat capere divina, priùs humana teſtimonia offerri.*

Τὸν ὑγαίνοντα στόμαχον πρὸς πᾶσα τρόφιμα ἡμῖν ἔχειν] vide *ſuprà* § 31. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 4. Μὴ γίνου δυσάρεστος, μηδὲ κακοστόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα. Plut. *de tranquill.* ex Eurip. *Oreſt.*

Δυσάρεστον οἱ νοσοῦντες ἀπορίας ὕπο,
καὶ γὰρ ἡ γυνὴ λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰτοῦμαι καὶ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον,
Φίλων δ' ἄ, τ' ἐλθὼν * λυπεῖς, * λυπεῖ.
ἄ, τ' ἀπιὼν βαρύς,

Ὡς ὁ Ἴων φησὶν· ὅτε τῆς νίκης θαλυθείσης, καὶ κρότου ἐτέρας γιγνομένης, ἦλθεν ἡ ὑγιὰ φίλα ταῦτα ποιοῦσα καὶ θεραπεύη· ὁ γὰρ χθὲς οὐ καὶ ἀμύλια καὶ * Σητάνιον [Σίτιον H. Steph.] ἄρτι δεῖπνον, τήμερον αὐτίπυρον ἐν ἐλαίοις ἡ ῥαφανίδι Σιτεῖται θερμοφιλῶς καὶ θερμόμως. Nec multò pòſt : Ἐν τῷ πυρέττειν πικρὰ πάντα καὶ δηλοφαίνεται γιγνόμενος· ἀλλ' ὅταν ἰδιώτης ἐτέρᾳ τὰ αὐτὰ θερμοθερμόμενος καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, ἴσχει τὸ Σίτιον, ὅτι τὸ ποτὸν, ἀλλ' αὐτοῦ αἰτιώμενος καὶ τῷ νόσον ὅτι καὶ τῆς θερμασίας παυσόμενος μεμφόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἕτερος τὰ αὐτὰ θερμοθερμόμενος ἀλύπως καὶ ἀλαθῶς ὁρῶμεν. Idem *de utilit. ex inimic.* Ὥσπερ γὰρ τὰ βαμβαλία τῆς θαλάσσης καὶ ὑγιεινότατα τῆς ζώων ὁρμεῖ ἐθέσπα καταπίπτει καὶ σκορπίος· ἔστι δὲ ἃ καὶ λίθοις καὶ ὀστέοις πρίεται, μετενάλλαξε δὲ δι' ἐντελείαν καὶ δημότητα πάθους· οἱ δὲ ζηλοῦντες καὶ νοσώδεις ἄρτι καὶ οἶνον θερμοθερμόμενοι ναυπόνων· ὅτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσι, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται. Accedit huc

huc, quod de Tantalo Pindarus, *Olymp. od.* 1. Ἀλλὰ γὰρ κατατρέχαι μέγαν ὄλεθον ὑπὲρ ἐφημέρου πόρου δ' ἔλαν ἄταν ὑπέρτερον.

Ὀφθαλμὸς ὅστε] *oculus est.* i. e. instar oculi, vel sicut oculus. Sic Flaccus *l.* 1. *epist.* 2.

—— *qui rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans, dum defluat amnis. —

i. e. instar rustici expectantis : & in *arte* :

Nec verbum verbo curabit reddere, fidus
Interpres. —— i. e. instar fidi interpretis.

§ 36. Ἀναπνεύσομεν μέν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ] forsan ἀναπνεύσομέν ποτε. *respirabimus aliquando*; vel, ut scripturæ receptæ, nec literulam. mutemus, ἀναπνεύσωμεν, *respiremus* : quia sequitur ἡμῖν. nè τὸ μὲν illud sit superfluum. Festivè Annibal, referente Plutarcho, ὁ μὲν Φάβιος, ὡς παιδαγωγὸν φοβερὸν, ὁ δὲ Μάρκελλος, ὡς κατάγνιστρον. ὑφ' ὧν μὲν γὰρ κωλύεσθαι κακόν τι ποιεῖν· ὑφ' ὧν δὲ καὶ πάσχειν. Vide nostrum *suprà l.* 5. § 9. De Henrico 5. Imp. Lambertus Schafnaburg. *Is* (Henricus Archiep. Colon.) *ubi se in sua recepit; Rex tanquam severissimo pædagogo liberatus, statim in omnia flagitiorum genera præcipitem se dedit.* De Aureliano Vopiscus : *Senatus mortem ejus graviter tulit : gravius tamen Populus Romanus, qui vulgò dicebat, Aurelianum pædagogum esse Senatorum.*

Ἡσυχῇ καταγνόντες ἡμῶν] Autor *sap. Solom. c.* 2. *v.* 14. 15. Ἔλεγχος ἡμῖν οἷς ἔλεγχον ἐνοικοῦν ἐν ἑαυτοῖς τοῖς ἔργοις ἡμῶν· βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Isidor. Peluf. *l.* 2. *ep.* 50. Ἔλεγχον τὸν οἰκεῖον βίον τῶν ἐπαίνων πολιτείας ἡγοῦ. & *l.* 4. *ep.* 220. Ἔλεγχον ἡγοῦ τὴν σφῶν καλίας τὰς τῶν πέλας ἀρετάς. Itaque quod idem *l.* 3. *ep.* 211. Παντὶ βλέπω οἱ δεινοὶ πυρὸς τὴν φαύλων μισοῦντες. Dion Prus. *orat.* 72. Οὐ δικαίως ἡδέως ὁρᾶν τὸν φιλοσόφου γνώμα ἔχοντας, ὅτι νυστάσιμον καὶ ἐξελέγχον παρεσκευασμένους λογίζονται, ἀηδὲ προσκρούσει καὶ θαμάζουσι. ὥσπερ οὖν οἱ παῖδες ἡδέως ὁρᾶν δοκοῦσι ὃς ἂν * ἴδωσι [* ἴδοσι f.] παιδαγωγοῦ γνώμα ἔχοντας, καὶ παρεσκευασμένους ἅπαν ὃς ὀπτηλήσοντας αὐτοῦ, καὶ ἐν ὀλίγοις ἁμαρτάνειν, ἢ ῥᾳδίως. Cyprian. *epist. ad Donat. Malos quisquis non imitatur, offendit.* &, *castigare videtur, quicunque dissentit.* Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 9. Petron. *satyr. Non dubiè ità est. Si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitæ insistere cæpit, primùm propter morum differentiam odium habet. quis enim potest probare diversa? deinde qui solas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipsi tenent.*

Ἐκ τούτου βίου ἀπέρχομαι] vide *ad l.* 9. § 3.

Μὴ ἀπαυτόμενος] *Non avulsum vitæ.* Senec. *epist.* 30.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος] De Augusto Sueton. *l.* 2. *c.* 99. *Sortitus est exitum facilem, & qualem semper optaverat. nam ferè quoties audisset citò ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi & suis εὐθανασίαν* similem (*hoc enim & verbo uti solebat*) *precabatur. Sortitus exitum facilem.* hoc est, εὐθανατήσας. cui contrarium est τὸ δυσθανατεῖν, quod est apud Hippocratem, ut declarat Galenus, τὸ βεβαίως καὶ σὺν εὐδύμῃ ἀπόσχειν· & τὸ ψυχομαχεῖν apud autorem *quæstionum* sub nomine Athanasii *ad Antiochum.* Casaub. *ad Suet.*

Εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖται] Ità *l.* 9. § 3. τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπτοεῖται.

Σαπῆναι καὶ σωθῆναι] Ità Epicharmus *ad l.* 7. § 50. Σωτεχεῖν. Tertull. *de resurrect. c.* 14. *totum porrò hominem ex utriusque substantiæ concretione parere.* vide *l.* 7. § 67.

Ἀλλὰ γὰρ ἀδημῶ] vide *l.* 8. § 18. Carneades moribundus; Ἡ συνήθεια φύσις καὶ διαλύσει· Laert. *l.* 5.

Οὐ μὴ ἀνθαλκόμενος] quod priùs ἀπαυτόμενος. vide *l.* 3. § 5.

§ 37. Οὕτως τοῦτο ἐπὶ τινα φέρει] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 11. § 21. Casaub. *ad Pers. sat.* 3. *Scopus est qui petitur; sagittæ & tela sunt actiones vitæ.* Philo Jud. *de confus. lingu.* Πλοῦτον ἢ δόξαν ἕνεκα αὐτῆς σκοπὸν προτιθεμένους, ὅλη τοῦτον ὥσπερ βέλη, τὰς τοῦ βίου πράξεις ἀπάσας ἀφίησι.

Σεαυτὸν παρὰ τὸν ἐξέταζε] de Socrate Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἑαυτὸν ἔλεγχε καὶ ἐξέταζε. Ità Sophon. *c.* 2. *v.* 1. *Exsultite vos, excutite vos, inquam.* sive ut R. Camius explicat, *Inquirite in vosmetipsos, tum in alios.* Jerem. *Thren. c.* 3. *v.* 40. *Scrutemur & excutiamus vias nostras.* Paulus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 13. *v.* 5. Ἑαυτοὺς πειράζετε· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. & *ep.* 1. *c.* 11. *v.* 28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν. & *ad Gal. c.* 6. *v.* 4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος. Gregor. Naz. in *Iamb.*

Σαυτὸν δ' ἐρεύνα πλεῖον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
Τὰ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὰ δ' οὐ πέλας.

Gregor. Rom. *in Job l.* 14. *c.* 15. *Ordo erectionis in bono, ut primùm contra nos, tum contra alios erigamur.* Sen. *ep.* 66. *Me priùs scrutor; deinde hunc mundum.* Spectat huc Heracliti illud, qui interrogatus, quid ageret, respondit, ἐδιζησάμην ἐμαυτόν· *meipsum exquirebam*, i. e. excutiebam. Refert Plutarch. *adv. Colot.* & Julian *de cynism. orat.* 1. Laërt. etiam *l.* 9. sed quem Philosophi mentem non assecutum, docet Casaub. *in not* : Cæterùm hoc ille cum paucis. Persius *sat.* 4.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo?
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

§ 38. Τὸ νηφαλεώτερον ὄζειν ἐκείνου] de vocabulo isto vide sis *ad l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. Is. Casaub. *ad.* illud *Pers. sat.* 5. *v.* 129.

—*sed si intus & in secore ægro*
Nascuntur domini. — &c.

Si extertorem dominum non habes, interiorem verò circumfers, non unum sed plures, qua fronte liberum te audes? hi sunt domini, qui domi nascuntur, & nervos intus agitant. Ait Marcus sanè quàm ἐμφατικῶς illud occultum quod intus nos movet, id esse ἐντοσείαν, ζωλὼ, ἄνδρωπον, hoc est, quod faciat nos hoc aut illud studiosè prosequi; exempli causâ, eloquentiam, id esse per quod vivimus; quia ità vivimus ut illud est, quod nos impellit: libidinosè, si libido urget; meticulosè, si metus; iracundè si ira. Denique hic velut alius quidam homo est, dominus illius intra quem habitat: hæc mens optimi imperatoris; qui sic alium hominem intra hominem collocat, ut Persius ait hic, intus nasci dominos: idem est enim. Hæc ille. Ego tamen Mer. filio potiùs accedo, qui τὸ νοεροποιοῦν istic interpretatur *opiniones*, sive *dogmata in pectore sive mente delitescentia*, unde non actiones tantùm, sed & affectiones illæ ortum suum habent. Hoc enim passim inculcat Marcus. τὸ ἡγεμονικὸν sive mentem illud ipsum esse, quod quocunque velit hominem impellit, quodque omnem prorsus cuiq; molestiam facessit. vide *ad l.* 7. § 15. Quanquam conciliari possunt ista, si illud adverterimus, Stoicis affectus nihil aliud videri quàm ὄρεξας ψευδεῖς ἢ κρίσεις πονηρὰς, sive *opiniones falsas ac depravatas*, utì ex Chrysippo docet Galenus passim. in *libr. de dogmat. Hippocr. ac Plat.* Plutarch. *de virt. moral.* & Cicero. *Tuscul. l.* 4. Verùm Marci mentem expressit optimè, eâdem planè abusus imagine, Tertullianus *de anima c.* 6. his verbis: *Anima movet corpus; & conatus ejus extrinsecùs foris parent. ab illa est enim impingi, & pedes in incessum, & manus in contactum, & oculos in conspectum, & linguam in effatum, velut sigillario muto, superficiem intus agitante.* vide *l.* 2. § 3. Nec abscessit longè Varro, qui in *satyra*, cui titulus, *Mutuum muli, animam grallatori, corporis artus grallis contulit.* dictionem pessimè habitam, post aliorum conatus haud infelices prorsus, nos sic reconcinnare tentavimus. *Grallatores queis gradiuntur, perticæ ligneæ, ab hominis vi, qui instat, agitantur. sic illi animi nostri sunt grallæ, crura ac pedes nostri; ex se ἀκίνητοι, sed ab animo moventur.*

Ἐκεῖνο ἄνδρωπος] vide *lib.* 12. § 30. 33. R. Judas in *Cozræo l.* 1. *c.* 49. *Anima revera ipsa est homo: illud enim ex Mose quod nobiscum loquitur, & intelligit, & dirigit, non est lingua, vel cor, vel cerebrum ejus. Verùm ista sunt Moſis organa tantùm; anima autem ipse Moses est.* Philo *de agricult.* Ἄνδρωπος ἦ ὁ ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τίς ἂν εἴη πλὴν ὁ νοῦς ὁ τῆς ἀπὸ τοῦ ἀσωμάτου καὶ θείου ἀπορροίας καὶ φύσεως ἀπολαύων; Et *de hæred. Divin.* Ὥστε ὁ μὲν κατ' ἄνδρωπον ἡμῶν νοῦς κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἄνδρωπός ἐστι. & Plato *in Alcib.* 1. ἔστι τὸ Σῶμα, ἔστι Σωματοφόρησις ὅτιν ἄνδρωπος. & πάλιν; ἀπόλλυται μηδὲν ἄλλο ἢ ἄνδρωπον τοῦτο ἢ ψυχή, quod ibi fusiùs disseritur. τὸ τοῦ ἔνδον ἦθος] Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 4. Cicero. *somn. Scip. Mens cujusque, is est quisque, non ea figura, quæ digito demonstrari potest.* Idem. *Academ. l.* 4. *Aristippus, quasi animum nullum habeamus, corpus solum tuetur: Zeno, quasi corporis sinus expertes, animum solùm complectitur.* Macrob. *l* 1. *c.* 13. Ergò, *qui videtur, non ipse verus homo est; sed verus ille est, à quo regitur quod videtur.* Atqui Tertullianus *de resurr. c.* 33. *tam corpus homo, quàm & anima.* Et fidentiùs paulò ex Moſis verbis *Genes. c.* 2. *v.* 7. *adv. Marcion. l.* 1. *c.* 24. *Quid est homo aliud quàm caro? Siquidem nomen hominis, materia corporalis, non animalis à creatore sortita est. Et facit hominem Deus, inquit, limum de terra; non animam; anima enim ab afflatu.*

Μηδ' ἅπτου] Annecti possunt superioribus ista: quanquam à Marco, tanquam seorsim habita, ponuntur.

Συμφαντάζω] Compositum Stoici commatis vocabulum satis insolens. *Nè solicitus sis de his.* Cas. *Nè animo tibi proponas.* Xyl. *nè junctim cum principali illo contemplare & intuere ista.* φαντάζεσθαι contemplari. Gregor. Naz. *orat. de bapt. de Deo;* φῶς, ὅσον ἂν καθαρώμεθα, φανταζόμενον ἢ ὅσον ἂν φανταζώμεθα, ἀγαπώμενον.

Τὸ περικείμενον ἀγγεῖον] Corpus nimirum, quod & ἀγγεῖον dixit, *l.*3. *c.* 3. & τὸ περικείμενον, *suprà* § 1. & *l.* 12. § 2, 3.

Τὰ ὀργάνια τοῦτο] *instrumenta mentis* corporis membra: ea enim est, quæ eis omnibus utitur. quâ ratione & ὄπλα eadem dicuntur Apostolo *ad Rom. c.* 6. *v.* 13. vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 7. § 35. Ità Alex. Aphrodis. *de beatit.* τὸ σῶμα ἡμῖν ὄργανον ἐστὶ πρὸς τὰς φύσεως διδόσεως πρὸς τὰς κατὰ φύσιν πράξεις. Nemes. *de natur. hom. c.* 6. ἡ δύναμις ψυχῆς, τὸ δ' ὄργανον Σῶμα]Θ. & Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 12. Καθάπερ τι μεσαῖον ὄργανον ἄκρως τὸ Σῶμα διημέρηται. Plutarchi nomine autor *Platonic. quæst. q.* 7. vult Platoni dicta in *Timæo* ψυχῆς ὄργανα, τὰ περὶ ζῶον Σῶμα· atque indè animam σῶμα]Θ φύσεως ὀργανικὴ ἐντελέχειαν finitam Aristoteli, *de anim. lib.* 2. *c.* 1. Plut. ipse in *sympos.* ψυχῆς δὲ ὄργανον τὸ Σῶμα, διὸ δὴ καὶ ψυχή. & *de Pyth. orac.* Σῶμα μὲν ὀργάνοις χρῶνται πολλοῖς, αὐτὴ δὲ Σῶμαν ψυχὴ ἐν μέσῃ τῷ Σώματι]Θ· ψυχὴ δὲ ὄργανον θεοῦ γέγονε. Plin. *Hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu vasa quædam, visibilem ejus partem accipiunt, atque transmittunt. Ad Pers. Sat.* 3. Casaubon. *Stoicorum est illud scitum,* τὸν ἄνδρωπον ἐκπώδη καὶ τῷ λογικῷ ζῴῳ, Σῶμαν δὲ χρῆσθαι ὡς ὀργάνῳ. *quod multis locis illustrat Simplicius in enchiridium sapientissimi senis.*

Μόνα δὲ διαφέρειν, καθότι περιφυῆ] Hoc tantùm, inquit, interest inter membra corporis & instrumenta externa; quod *adgnata* sint illa, ista non

item.

item. contrà, quam de ſervis Ariſtot. *polit. l. 1. c. 4.* ἀ ἡ ὕλη ὀφείλουσι ἔμψυχον, καὶ μέρος τι τῦ σώματος, ὄν ἔμψυχον τι τῦ σώματος, κεχωρισμένον ἢ μέρος. Atqui Simplicius in *præfat. comment. in Epict. enchir.* τὸν ἀληθῶς ἄνθρωπον, aſſerit, τῇ ζώμαι, οὐχ ὡς μορίῳ συμφυεῖ, ἀλλ' ὡς ὀργάνῳ χρῆται. ad quem locum vide ſis quæ in *annot.* Hieron. Volſius adverſus Simplicium diſſerit. Hoc autem argumento etiam, Tertulliano referente, *de reſurr. carn. c. 16.* corpus excuſatum quidam ibant, ne aut reatûs in crimine, aut in judicio ſupplicii cum anima particeps cenſeri deberet. *carnem nihil ſapientem, nihil ſentientem per ſemetipſam, non velle, non nolle de ſuo habentem, vice potiùs vaſculi apparere animæ, ut inſtrumentum, non ut miniſterium. itaque animæ ſolius judicium præſidere, qualiter uſa ſit vaſculo carnis: vaſculum verò ipſum non eſſe ſententiæ obnoxium.* Verùm iſta ille fuſiſſimè in ſequentibus refutat; quæ tranſcribere integra moleſtum nimis foret. Inter alia, quod ſuffecerit, hic præſcribitur: *Ab exemplo vacare diverſitatem rerum. Omne enim vas,* inquit, *vel inſtrumentum aliunde in uſus venit, extranea omnino materia à ſubſtantia hominis: caro autem ab exordio uteri conſata, conformata, congenita animæ, etiam in omni operatione miſcetur illi. nam etſi vas apud Apoſtolum vocatur (ad Theſſ. ep. 1. c. 4. v. 4.) eadem tamen ab eodem homo exterior appellatur: ille ſcil. limus, qui prior titulo hominis inciſus eſt. (Gen. c. 2. v. 7.) non calicis, aut gladii, aut vaſculi ullius. Vas enim capacitatis nomine dicta eſt, quà animam capit & continet. Homo verò de communione naturæ, quæ eam non inſtrumentum in operationibus præſtat, ſed miniſterium. Itâ & miniſterium tenebitur judicio, etſi de ſuo nihil ſapiat; quia portio eſt ejus quæ ſapit, non ſupellex.* Quanquam idem, *de anim. cap. 40. Res eſt caro alterius planè ſubſtantiæ, & alterius conditionis: addicta tamen animæ, ut ſupellex, ut inſtrumentum, in officia vitæ. Neque enim de proprio ſapit quid, aut ſentit, ad ſuadendam vel imperandam peccatelam. quidni, quæ miniſterium eſt? & miniſterium, non quale ſervus, vel minor amicus, animalia nomina; ſed quale calix, vel quid aliud ejuſmodi corpus, non anima.*

Ad Librum XI.

§ 1. Ἑαυτῷ ὀφᾷ] Theodoric. de S. Victor. *ad fratr. Mont. Dei. Egregium inſtrumentum corporis eſt oculus, ſi ſicut cætera, ſic videre poſſet ſemetipſum. quod cùm interiori oculo conceſſum ſit: ſi ad exterioris exemplum ſeipſum negligens, vacat circa aliena, etiam cùm vult, ad ſeipſum redire non valet.* Auguſt. *de Trinit. l. 9. c. 3. Mens ipſa ſe novit: neque enim ut oculus corporis videt alios oculos & ſe non videt; ità mens novit alias mentes, & ignorat ſemetipſam. per oculos enim corporis corpora videmus, quia radios qui per eos emicant, & quicquid cernimus tangunt, refringere & retorquere in ipſos non poſſumus, niſi cùm ſpecula intuemur. mens verò ipſa ſicut corporearum rerum notitias per ſenſus corporis colligit; ſic incorporearum rerum per ſemetipſam: ergò & ſemetipſam per ſemetipſam novit.* Nec adverſatur, quod Baſil. Cæſar. *orat. 3.* τῷ ὄντι χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι· ὃ γὰρ μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων, οὐχ ἑαυτὸν ἐν κόγχῃ τῇ ὄψει· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ νῦς ὀξέως τὰ ἀλλότρια ἁμαρτήματα βλέπων, βραδέως δὲ πρὸς τὰ οἰκεῖα ἀμαρτήματα ἐπιγνώσιν. Sed nec quod ex Cicer. *Tuſc. l. 1.* Joan. Sarisber. *Metalog. 4. c. 20. Non valet tantum animus ut plenè ſeipſum videat; ſed ut oculus, ſic animus ſe non videns, alia cernit.* Ille enim detarditate mentis humanæ ad errata ſua advertenda: iſte de plena ac perfecta, quæ revera iſtîc non datur, ſui cognitione loquitur.

Ἑαυτῷ διαθεῖ] *ſeſe artat,* inquit, & fingit mens. quod de fortuna Plautus *Capt. 2. 2.*

Fortuna humana fingit artátque ut lubet.

Non ità ſe corpus iſtud format & articulatim effingit anima, non ipſum ſe. Siquidem ut ex Themiſtio *de anim. l. 1.* Jul. Scaliger. *de ſubtil. exerc. 6. § 9. Anima ſui eſt domicilii architecta.* vide *l. 10. § 26.* Verùm de parte animæ principante Marcus iſtîc.

Ἑαυτῷ ὁποῖόν ἐν βάλῃ ποιεῖ] vide *l. 6. § 8.* & *l. 8. § 55.* & *l. 10. § 13.*

Τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὸ καρπεῖ] vide *l. 9. § 9.* Ità Joan. *c. 4. v. 36.* συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. & *ad Rom. c. 6. v. 22.* ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμὸν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Epictet. *l. 1. c. 29.* τὸν νόμον ὁ Διὸς πέδωκε, οἷον ἀληθῆ φίλον, περὶ σαυτῦ λέγε. &. *c. 19.* τὸ ζῆν αὐτῷ ἔδωκε πάντα ποιεῖ· καὶ τὸ λυπεῖν, αὐτὸς ὁ Ζεύς. vide *infr. § 4.*

Τὸ ἀνάλογον ὅτι τῷ ζῴων] quaſi κατὰ de animalibus dici inſolens ſit. Verbum Hebræis nihil uſitatius, quàm פרי i. e. καρπὸν, שכל *fœtum* animantium atque adeò hominis etiam nominare. Ità Moſes

Moſes *l.* 5. *c.* 28. *v.* 4. *fructus uteri tui, & fructus jumentorum tuorum.* & Pſaltes, *Pſal.* 132. *v.* 11. *ex fructu ventris tui.* Lucæ item *evang. c.* 1. *v.* 42. Eliſabetha Mariæ Θεοφόρῳ, εὐλογητὸς ἡ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Οὐχ ὥσπερ ὅτι ὀρχήσεως] Vide *ad l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 12. § 36.

Εἴπ ἐγκόψῃ] *Siquid offendatur*, Xyl. *ſiquid interruperit*, Cal. meliùs. malim tamen, *inciderit.* ut Flaccus *lib.* 1. *ep.* 14. dixit, *incidere ludum.* & Senec. *ep.* 101. *quam premimus horam, caſus incidit.*

Ἀλλ' ὅλη πυτὸς μέρος πλῆρες] Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut inſtar totius vitæ ſit dies.*

Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά] Vide *lib.* 4. § 29, 49. & *l.* 9. § 42. *in fine.* & *lib.* 10. § 1. hinc Biantis ſapientis illud, cujus Cicero meminit, in *paradox.* 1. *omnia mea mecum porto.* Et Stilponis itidem apud Senecam *epiſt.* 9. & *de conſtant. ſap. c.* 5. (licèt aliter paulò referant alii. vide *infr. ad* § 36.) *omnia mea mecum ſunt.* quò alluſit Senarii illius autor,

* Σοφὸς παρ' αὑτ. — * Ὁ Σοφὸς ὢν αὐτῷ περιφέρει τὰ ὄντα. Grot. — *Sapiens opes ſecum ipſe circumfert ſuas.*

Et quod de Jobo Aug. *de diverſ.* 12. *omnia perdiderat, & plenus erat.* vide Epictet. ex *lib.* 3. *c.* 24. *ad l.* 10. § 1.

Περιέρχεσθαι τὸν ὅλον κόσμον] Vide *lib.* 7. § 47, 48. vide & Platon. *ibid.* § 35. *ex polit. lib.* 6. Idem in *Theætet.* de philoſopho genuino: Τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια πάντα χῆ φέρεται, καὶ Πίνδαρον, ταῦτα γᾶς ὑπένερθε, καὶ τὰ ἐπίπεδον γεωμετροῦσα, ἀστρονομοῦσα τε ὑπὸ πάντων πάντη φύσιν ἐρευνωμένη πᾶσ' ἑκάστων ὅλη, εἰς τὸ πᾶν ἐγγὺς οὐδὲν αὐτῶν συγκαθιεῖσα. quem Platonis locum laudat & Porphyr. *de abſtinent. anim. lib.* 1. ſed & Clem. Alex. *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. & Theodoret. *therap. lib.* 12. niſi quòd Clem. & Euſeb. pro ἡ δὲ διάνοια πανταχῆ φέρεται, legunt αὐτὸς δὲ πάντα. at Theod. Ἡ δὲ διάνοια πανταχῆ τέτακται. Alluſit eodem, ſed in alio argumento Marcus noſter *lib.* 2. § 13. in eodem planè & Galen. *hortator. c.* 1. Philo Jud. *de monarch.* Τούτων γὰρ (philoſophos loquitur) ὁ λογισμὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἄνω μετέωρος ἀρθεὶς αἰθερίαν καθῆκε, καὶ ξυμπεπολεῖ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ, τάχει πάντα γλιχόμενος ἰδεῖν. Idémque *de malor. inſid.* Πῶς ἂν ἄπιστος φύσις μέγεθος ἅμα καὶ ἀποσημεῖα ἠδύνατο; ἢ καὶ τὰ ἑκατόμβια καὶ τὰ ἑτέρωθι καθορᾶν; ἢ θάλατταν μὲν ἀπειρον, ἄπειρα χιὼ δὲ ἄχει περίτον ἐπέρχεσθ; ἢ ἄχει θῆγείων καὶ τὰ μετάρσια καταλαμβάνειν, ἀέρα, καὶ ὑγρὰς ἀυτὲ, καὶ χαμαιῶν ἰδιότητας, καὶ ὅσα ταῖς ἐπιθέσεις ἄρσεις, κινυγγέμενά τε κᾦξ ἴδιος, ἀπορεῖλεται; ἢ πάλιν δ' αὖ ὑφ' ὁ ὑφαρὸν ἀπὸ γῆς ἀναβαθαι, καὶ τὰς ἐν ὑφαρῷ φύσεις ἐξετάζειν, ὡς ἔχουσιν, ὡς κινοῦνται, τίνες ὄφεις τῆς κινήσεως ἀρχὰς καὶ τέλος αὐτοῖς, πῶς ἀμήλακτος τε καὶ τοῦ παντὸς κατὰ τὰ ξυγγενείας δίκαιον ἁρμόζον; μόνον γὰ αὐτὸς παρ' ἡμῖν ὁ νοῦς, ἅπτ πάντων αἰσθομένου καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ γίγνεσθαι δοκεῖ, φθάνον καὶ παρεμβαίνει, καὶ τὰς ἀορίστους διαιρέσεις, ἀκρόνυχος τῶν παντὸς καὶ μερῶν, καὶ ὅλ πιόπον αἰτίων διαφαύνει ἡδὴ ἡ ὃ μόνον ἄχει τῆς γῆς καὶ θαλάττης, ἀλλὰ καὶ ἀέρος καὶ ὑραγὸ περίτων ἐλθὼν, ὅσ' ἐντοῦθα ἔστι, βραχιὺ δέον τῶ ζωοχῶς καὶ ἀπαύστω δρόμω νομίσας τὸν κόσμον εἶ· περσωτέρω ἡ ἐχώρησε, γλιχόμενος καὶ τῶν ἀφαπάλιπτον θεῶ φύσιν, ὅτι μὲ θεὸς τὸ εἶ) μόνον καταλαβεῖν, ἀν δώηται. Sicut autem hoc argumento animi immortalitatem præſtruit Philo; ità gemino ejuſdem ortum cœleſtem & divinitatem etiam quandam adſtruit Manilius *aſtronom. l.* 2.

Quis dubitet poſthæc hominum conjungere cælo.
Cui eximiam natura dedit linguámque, capáxque
Ingenium, volucrémque animum? quem denique in unum
Deſcendit Deus atque habitat, ipſúmque rèquirit?
*Quis cælum poſſit, niſi * cæli munere,* * ità lego nôſſe;* quodvulgò
Et reperire Deum, niſi qui pars ipſa cæli munera
Deorum eſt? nôſſet,
Atque hanc convexi molem ſine fine perennis,
Signorúmque choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum & ſtellis adverſus ſidera bellum,
Atque fretum & terras cælo, ſubjectáque utriſque,
Cernere, & anguſto ſub pectore claudere poſſit;
Ni tantos animis oculos natura dediſſet,
*Cognatámque ſibi mentem vertiſſet ad * ipſam.* * ipſum, Jun.
Et tantum ditáſſet opus; cælóque veniret,
Quod vocat in cælum, ſacra ad commercia rerum,
*Et * primas quas dant leges naſcentibus aſtra?* * privat. Scal.

Cicero *de nat. Deor. lib.* 2. § 153. *Quid verò? homo non in cælum uſque penetravit? ſoli enim ex animantibus nos aſtrorum ortus, obitus curſuſque cognovimus. ab hominum genere finitus eſt dies, menſis, annus: defectiones Solis & Lunæ cognitæ, prædictæque in omne poſterum tempus, quæ, quantæ futuræ ſint, quæ contuens animus accipit ab his cognitionem Deo-*

rum

rum. Senec. *epist.* 102. *Magna & generosa res est humanus animus: in immensum se extendit: nec ullos sibi poni nisi communes & cum Deo terminos patitur.* Hermes etiam Trismeg. ab animi vi ista ad divinam transcendens *Pæmandr. c.* 11. § 18. Νόησον τὸν χωρίσαντα τὰ πάντα· ἢ νόησον, ὃν τῷ ἀσωμάτῳ ὄψει ὅτι θειοτέρωδον, ὄψει ταχύτερον, ὄψει δυνατώτερον, αὐτὸ ἑαυτοῦ πάντων ἀθεώρητον, ἢ ταχύτατον, ἢ δυνατώτατον. Καὶ ὅταν νόησον ἀπὸ σαυτοῦ κέλευσόν σε τῇ ψυχῇ εἰς ἣν [γῆν ἢν δεῖ, vel γλῶ ἐχάτω π. f.] ἢ ἢ παρελθεῖν· ἢ ταχύτερόν σε ἡ κελεύσεως ἐκεῖ ἔσῃ· μεταξὺ ἢ αὐτὴ κέλευσον ὅδε ἡ ἀκεανόν· ὅπως ἐκεῖ πάλιν ταχέως ἔσῃ. ἐχ ὡς μεταβᾶσα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀλλ' ὡς ἐκεῖ ὅπα· κέλευσον ἢ αὐτῇ ἢ εἰς ἡ ὑφεστὼν ἀναπλῶσαι· ἢ ὄψει πλεῖων δεηθήσῃ· ἀφ' ὧν ὄψει αὐτῇ ὄψιν ἐμπόδιον, ἢ τὸ πῦρ ἡλίου πῦρ, ἢχ ὁ αἰθὴρ, ἐχ ἡ δίνη, ἐχὶ τὰ σὺν ἄλλων ἀστέρων σώματα· πάντα ἢ διελεύσεται ἀναζήτησαι μέχρι τοῦ ἐσχάτου Σώματος. εἰ ἢ βουληθείης ἢ σῶτο ὅλον διαρρήξαντος, ἢ τὰ ἐκτὸς τοῦ κόσμου θεάσασθαι, ἔξεστί σοι. Ἰδὲ δοῦλου δύναμιν, ὅπου ταχὺ ἔχεις· εἶτα σὺ μὴ δύνασαι ταῦτα, ὁ θεὸς δὲ ὤ;

Καὶ τὸ σὲι αὐτὸν κενὸν] *Et vanitatem ejus.* Casaub. melius Xyl. *eique inane circundatum.* hoc est quod Hermes, ἢ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκλός. Ex Chrysipp. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 42. ὅτι τὸ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ὄζι. contrà quàm Aristot. qui *de cœlo lib.* 1. *c.* 9. Δῆλον ὅτι ὐδὲ τόπος, ὐδὲ κενὸν, ὐδὲ χρόνος ὄζιν ἔξω τοῦ ὑφεστῶτος. Dionysius Longinus *de Oratione sublimi, an grandi, c.* 31. Τῇ θειείᾳ ἢ διανοίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ὀλιγολῆς, ὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἀρκεῖ· ἀλλὰ ἢ πολλὰκις ὅρος ἐκβαίνουσιν αἱ φαντασίαι. ἢ εἴ τις περιελθεῖν ἐν κύκλῳ ἡ βίον, ὃς πλέον ἔχῃ τὸ θεατὸν ἐν πᾶσι ἢ μέγα, ταχέως ἐπέσται ὅρος ἀ μεγάλῳ.

Καὶ τὸ χῆμα αὐτοῦ] *Et speciem meram externam substantiâ solidita tequè immem,* Cas. ut sit χῆμα, idem hic Marco, quod Apostolo ferè *ad Cor. epist.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Verùm rectiùs Xyl. *figuram illius.* quomodo Plut. *de placit. philos. l.* 2. *c.* 2. σὲι χῆμα ζῶν.

Εἰς τὸν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκλείνεται.] Seneca *epist.* 102. *Arctam sibi ætatem dari non sinit: omnes, inquit, anni mei sunt: nullum seculum magnis ingeniis clusum est: nullum non cogitationi proprium tempus.*

Τὸν προσδιλὸν παλιγγενεσίαν] Vide *lib.* 5. § 13, 32. & *lib.* 10. § 7. Aristocles *de philosoph. l.* 7. apud Eusebium, *præpar. lib.* 15. *c.* 11. ex Stoicorum sententia; κατὰ πνας ἀμεριδὼς ἢ ὡεισμένος χρόνους ἐκπυρῶσιν τὸν σύμπαντα κόσμον, *per certa præstituta definitáque temporis intervalla mundum universum conflagrare.* Et *ibid. c.* 16. Numen. *de bono lib.* 1. ex eorundem mente, post ἀνάστασιν sive *eversionem rerum* omnium ejusmodi ἀποκατάστασιν πάλιν γινέσθαι, *fieri denuo restitutionem,* sive *restaurationem*; quam & τῶν ὅλων παλιγγενεσίαν, *universi regenerationem* Eusebius *ibidem* nuncupat; eodem vocabulo de re eadem, ut Stoicis familiari, usus est & Philo Jud. *de mundi immort.* Δωικῆ ἢ, inquit, κατ' Στωικὺς, ὁ μὲν πῶς κόσμος αἴδιος, ὁ δὲ πῶς φθαρτὸς λέγεται· φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν· αἴδιος ἢ, ὁ μετὰ ἐκπυρώσεως πάλιγγενεσίας ἢ περιόδους ἀπαραλλάκτου ἀεὶ ποτε λαμβάνοντος. Et rursus, Καὶ μὲν δὴ τὰς ἐκπυρώσεις ἢ τὰς παλιγγενεσίας εἰσηγάμενοι τοῦ κόσμου, νομίζουσι ἢ ὁμολογοῦσι τὸν ἀσέβειας θεὸν εἶναι, ὡς τῷ λόγῳ διαφθείρειν ἐκ ἐρυθειῶσιν. Et ex eorundem sententia, τὸν ἐν τοῖς ὑπερβολὴ δυνάμεν, χρόνων μακρῶν περιόδοις ἀναλύειν τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν· ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναλάμψειν κόσμου ἴσαζ θεωρίᾳ τὸ πρῶτον. Basilius Cæsar. *in Hexam. orat.* 3. de eisdem: οἱ τὸ πᾶν ἐκπυρῶζ λέγοντες, ἢ ἀναζιώσαζ πάλιν τὸν ἐκ τῆς ἀπερματικῶν λόγων τῆς ἐκπεμψάντων ὅδον ἢ ἀπείρους φθορὰς κόσμους ἢ παλιγγενεσίας εἰσάγοντες. Nec abhorrent ab utraque voce etiam nostri. Siquidem *renovationem mundi* illam, quam post resurrectionis universalis & judicii novissimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. *v.* 21. Τὴν τῶν πάντων ἀποκατάστασιν, & Dom. Christus apud Matth. *c.* 19. *v.* 28. Τῇ παλιγγενεσίᾳ, adstipulantibus veteribus plerisque, eandem appellat. Aug. certè *ad Pelag. epist. l.* 3. *c.* 3. *Regenerationem hoc loco, ambigente nullo, novissimam resurrectionem vocat.* Nec desunt tamen qui ambigunt. Verùm hæc alterius sunt loci. Interim ità Basilius ipse usurpavit *de creat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud quod narrat Lucas *Act. c.* 17. *v.* 18. de Pauli prædicatione Athenis sannis exceptâ; οἱ ἢ πλατὺ γελάσαντες τοῦ λόγου ἢ ὡῶ σὲι σωτηρίας τῷ κόσμῳ τότε ἢ παλιγγενεσίας αἰῶνος ἀπαγγελλόντων. Dionysius item personatus, ille *de Hierarch. Eccles. c.* 7. Αἱ ὡῶ ἱεραὶ ψυχαὶ θεὸς ἢ ὅδε τὰ χείρω κατ' ἢ τῆδε βίον δυνάμωσαι καταπέμψειν ἔπλου. ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τῶν ὅδε τὸ ἄρρητον ἕξιν θεοειδεστάτῳ μετὰ ταξιν. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hær.* 37. Ἵνα αὖτις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀναπαύσῃ τὸ ἄγγος ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὸν ἀρχαῖον φαιδρότητα.

Οὐδὲν νεώτερον ὄφονται] Vide *ad l.* 6. § 37. & *l.* 7. § 1.

Ὁ παλαιγκοντάετης] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 7. § 50. & *l.* 12. § 35.

Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς θεωρεῖν] Ità Epictet. *l* 1. *c.* 14. αὐτοῦ ἀ πάντων θεωρεῖν. nihil in rebus creatis animâ carius habere, Christiana etiam disciplina docet. Τί γὰρ τῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα; Matth. *c.* 16, *v.* 26. & Mar. *c.* 8. *v.* 36.

Ψυχῆς γὰρ ἔζιν ὐδὲν τιμιώτερον.
Euripid. *Alcest.* & Greg. Naz. *in Julian. orat.* 1.

τῆς ψυχῆς ἐλπὶν ὑπὲρ πρώτερον. vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 21.

Ὅσῳ ἴδιον καὶ νόμιμον] siquidem lex exigit, ut ad ipsius normam exigantur omnia. Vide *ad l.* 10. § 25.

§ 2. Ἐπὶ τὰ καθ' μέρος πρόχειρον] Monet, omnia quæ nos abducunt, tanquam res momenti alicujus, membratim quasi divulsa considerare; & de singulis partibus quærere quid sit quod in eis æstimatione dignum offendatur. Siquidem quod Tiberius dicere solebat, *Omnia eadem habere, quæ totum.* Suet. *l.* 3. *c.* 34. nec quicquam in toto esse, quod in partibus, quibus totum illud constat, non existit. V. *l.* 3. § 11. & *l.* 9. § 36. & *l.* 10. § 18. pari autem ratione Alcibiadem in concionem prodire trepidantem ad multitudinis contemptum animavit Socrates, seorsim singulorum considerationem propositâ. *An tu*, inquit, *sutorem illum, Micyllum puta, veteris? an scrutarium istum? an pelliones illum? an coriarium istum?* neganti, ναὶ, inquit, ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐκ τούτων ἤθροισται; εἰ δὲ μὴ καθ' ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῆς ἀθροισθέντων. *Annon istis constat populus Atheniensis? singulos autem si parvi pendis, cur non & confertos nihili facias?* Narrat Ælian. *l.* 2. *c.* 1. Eódem spectat & illud ejusdem, in eos qui vulgi scita & sententias admitterent, probarentque: Ὅμοιον εἴ τις παραδέχοιτο ἐν ἀποδοκιμάζων, τὸν ἐκ μιᾶς τοιούτων σωρὸν ὡς δόκιμον, ἀποκρίτοι, perinde eos facere, acsi quis cum nummum unum tanquam adulterinum rejecerit, eorundem planè acervum integrum tanquam probum ac legitimum admitteret. Laërt. *l.* 2.

§ 3. Ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῆναι δέῃ τῆς σώματος] malim, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη δέῃ, &c. vel, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν δέῃ, ἤδη &c. ut ἕτοιμος ad ἀπολυθῆναι saltem, vel etiam ad ἤδη ἀπολυθῆναι, referatur, *quæ prompta*, sive *parata est, si oporteat, jam statim discedere, & è corpore emigrare.* ἀπολυθῆναι *discedere*, Polyb. *l.* 6. καὶ λαθὼν τὸ ἀπολειφθὲν, αὖθις ἐπηλύετο. *discessit rursus.* Lucas *Act.* c. 28. *v.* 25. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, *discesserunt*; indè ἀπόλυσις, *discessus*; unde ποιήσασθαι τὴν ἀπόλυσιν, *discessionem facere*, Polyb. eidem non semel, *l.* 4. quod de *morte* usurpatur, perinde ac ἀπολυθῆναι hîc Marco. apud Laert. *l.* 1. Lyco in testamento, μὴ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν, *post decessum meum.* Heraclit. *ad Amphid. epist.* 1. Τάχα δὲ ψυχὴ μαθοῦσα ἀπόλυσιν ἑαυτῆς ἤδη ποτὲ ἐκ τῆς λειτουργείας τούτου δὲ συνοικοῦσα τῷ σώματι ἀκμάζουσα, ἀναμιμνήσκεται τὰ πάτρια χρεία, ἵνδεν κατελθοῦσα θεμελίαλλετο βίον σῶμα πάλιν ἐκ τούτου. Facit huc & Simeonis senis verendi illud, Lucæ *evang. c.* 2. *v.* 29. Κύριε, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, *Domine, dimitte nunc servum tuum*, sive *discedendi da copiam servo tuo.* Præclarè Clemens, *strom. l.* 4. Τί δὲ καὶ ἐδήμησε πρὸς ἡμᾶς αὐτὸν, ἵνα μὴ ἀπολυθῇ πρὸς τὸν κύριον; εἰδὼς ὅτι φθαρτοῦ, χρεία οἰκήσεως τῆς πρὸ ἀφορμὴν τῆς παχείας ἀποδημίας παραχωρήσεως. ἀποδημίαν dicit. i. e. *profectionem*, sive *migrationem*; quod ἀπόλυσιν priùs dixerat; nec alio sensu τὸ ἀναλῦσαι, & ἀναλύεσθαι, ἡ ἀνάλυσις etiam, de obitu usurpantur. Epictet. *l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτὸν, *tunc ad illum migrate.* Paul. *ad Philipp. c.* 1. *v.* 23. Τὸν ὀπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. quod *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 8. dixerat, εὐδοκοῦμεν μᾶλλον, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Idem *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 6. Ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *Instat tempus migrationis meæ.* Photius de Pamphilo *in biblioth. cod.* 118. ἀνάλυσις πρὸς ὃν ἐπόθει θεόν. & de Meletio Greg. Nyss. Ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις· *migratio ad Christum.* vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 5. & *l.* 5. § 29. & *l.* 7. § 56, 69. & *l.* 8. § 47.

Ἤτοι σβεσθῆναι] vide *ad l.* 7. § 33.

Κατὰ ψιλὴν παράταξιν] Ità *l.* 8. § 48. κατὰ ἀλόγους παραστάσεις. παράταξις, πόλεμος ἐμπαράσκευος. Suid. Estque iste vocabuli usus frequentissimus. Verùm istîc pro *obstinatione*, prout & Xyl. optimè vertit, singulariter à Marco usurpatur.

Ὡς ἐκ κενοδοξίας] *obstinationem* meram judicio inanem in perpessionibus suis, *Christianis* Marcus affingit; quemadmodum eisdem, sed *Galilæorum* nomine dèsignatis, *amentiam* (quod & Plinius mox dandus) *animique obfirmationem usu sola acquisitam.* Epictetus *l.* 4. *c.* 7. videndus *ad l.* 8. § 45. cùm tamen nulli hominum validioribus rationum momentis ducti, aut firmioribus dogmatum fundamentis nisi, ad mortem strenuè ac intrepidè excipiendam se accingant. Verùm Marci in Dei nostræ rationibus ac fundamentis insciitiæ ista fuerint condonanda; qui nec solus etiam hunc errorem erravit, sed cum suis plerisque communem, ac solennem habuit. Plinius Min. *l.* 10. ad Trajan. *ep.* 97. etiamsi Christianos crimine omni (quantum quæstione etiam per tormenta habitâ indagare poterat) immunes prorsus pronunciet; tamen, *non dubitandum*, inquit, *qualecunque esset quod fatererentur, pervicaciam certè & inflexibilem obstinationem deberi puniri fuerunt alii similis amentiæ*, &c. Quod laudans Tertullianus *apolog. c.* 2. *Plinius*, inquit, *Secundus, cum provinciam regeret, de Christianis quid ageret Trajanum Imperatorem consuluit, allegans, præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud de sacramentis illorum comperisse*, &c. Ità cùm nihil aliud, Christianis quod objicere poterant, haberent, *obstinationem & amentiam* objiciebant. Hinc illa apud Tertull. *de spectac. c.* 1. *Sunt qui existiment Christianum, expeditum morti genus, ad hanc obstinationem obdicatione voluptu-*

voluptatum eruditi. Idémque *apologet. c.* 27. *Sed quidam dementiam existimant, quòd cùm possimus & sacrificare in præsenti & illæsi abire, manente apud animum proposito, obstinationem salutiprœferamus.* Et mox: *Cùm erumpunt adversus nos, ingratis resistimus, ut æquales; & repugnamus, perseverantes in eo quod oppugnant, & illos nunquam magis detriumphamus, quàm cùm pro fidei obstinatione damnamur.* Et ib. *c.* ult. *Illa ipsa obstinatio, quam exprobratis, magistra est.* Item *ad nation. l.* 1. *c.* 17. *De obstinationibus verò & præsumptionibus, siqua proponitis, &c. Et c.* 18. *Reliquum obstinationis in illo capitulo collocatis; quòd neque gladios, neque cruces, neque bestias vestras, non ignem, non tormenta, ob duritatem & contemptum mortis animo recusemus. Et c.* 19. *Hucusque, opinor, horrenda obstinationum Christianarum, quanquam de persuasionibus omnis obstinatio nostra præstruitur.* Non est itaque, quod Marcus hîc, ψιλὴ παράταξις. Videndus idem, *de patient. c.* 2. *ad l.* 10. § 14. De Judæis paria pronunciat Tacitus *histor. l.* 5. *Apud ipsos fides obstinata.* qui obstinationem tamen in meliorem partem usurpâsse videtur, in oratione Thrasæana, *annal. l.* 15. *Quæ imò virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus apud gratiam animus.* Verbo autem παρατάξασθαι, unde παράταξις vocabulum Marco istic usurpatum, sed composito, de sancto Confessore & Matyre abusi sunt Viennenses & Lugdunenses in *ep. ad Asiatic.* apud Euseb. *hist. eccles. l.* 5. *c.* 1. Τοσοῦτον ὑπερέσχον ἀπαραιτάξατοι αὐτοῖς, ὥστε μήτε τὸ ἴδιον καθεστῶτα ὄνομα. Non est autem vero absimile, quod M. Casaub. autumat, respexisse Marcum ad fervorem sui temporis Christianorum, qui tantâ animi aviditate sese ad quæstiones & supplicia offerebant, vel ingerebant potiùs, ut Arrius Antoninus turbam, an turmam, eorum intuitus, qui manu factâ ante tribunalia coierant: exclamaverit, Ὦ δειλοί, εἰ δίλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε. *O miseri, siquidem mortem vultis, præcipitiorum, ac laqueorum abundè habetis,* Refert Tertull. *ad Scapul.* Verùm Clem. *strom. l.* 4. negat id fuisse è disciplina Christiana, & hæreticis imputat; quorum alii pro nomine Christiano mortem obire omnino detrectent; alii cædibus ultrò se dedant. Τινὲς, inquit, οὐκ αἱρετικῶν, ἀσεβῶς ἅμα καὶ δειλῶς φιλοζωοῦσι μαρτυρίαν λέγοντες ἀληθῆ εἶναι τὸν ὄντως ὄντα γνῶσιν θεοῦ φρονεῖν· ἣν αὐτὴν ἑαυτῷ καὶ αὐθέντην τὸν διὰ διαθήκης ὁμολογήσαντα. λέγομεν [leg. λέγομεν] καὶ ἡμεῖς τὸν ὑπομείναντας τῷ διαθέτῃ· οἱ γὰρ πολλοί, οὐχ ἡμέτεροι, μόνῳ τῷ ὀνόματι κοινωνοῦσι, οἱ δὲ ἑαυτοὺς παραδόντες. ---Τύπτειν ἐξάγειν αὐτοὺς ἁμαρτύρους λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ καλέσωνται. διαθέτῃ δὲ ἑαυτοὺς ἀποδιδόασι μόνῳ, καθάπερ καὶ οἱ τῆς Ἰνδῶν γυμνοσοφιστικῆς μαθητεύει. Vide *ad l.* 3. § 1. & *l.* 9. § 3

Μελογυμίτους, σιμιτᾶς] Apud Senecam *epist.* 77. Stoicus quidam. *Non est res magna vivere. Omnes servi vivunt, omnia animalia. Magna est res honestè mori, prudenter, fortiter.* Vide *l.* 9. § 3

Ὥστε καὶ ἄλλον πείσαι ἀπραγμόνως] In eandem sententiam, & ab eadem mente, Epictet. *l.* 4. *c.* 11. Δεῖ γὰρ μηδὲ κἂν πληγὰ ἀπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἀποσπᾶν τὸν πολλούς· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα, εὐθυμον καὶ ἀπαράγγελτον δηλοῦν αὐτὸν, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος· ἴδετε, ὦ ἄνθρωποι, ὅτι ἀθληταὶ ἦμεν· ἴδετε, ποίας ἀποικοῦν, ἀπολείς καὶ φυγὰς, ἂν ὅτῳ τύχῃ, καὶ ἀνέσεως, πάντων δὲ ὑπερτιθῶν καὶ πλουσίου ἀπαραγγέλτως ἡδέως καὶ εὐχάριστον· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον δεῖται, ὅπου ἡ κεφαλὴ ὑπὸ τῆς αὐχμοῦς δλαίπης· ἐν δὲ μοι ταῦτα λέγῃ τις ἀνθρώπου ψῆμα καταδίκης ἔχων καὶ φεύγοντα, τίς με πείσει θεῶν φροντιδῶν φιλοσοφίᾳ, ὅστις [ἢ πῆς f.] τοιοῦτος ποιεῖ ;

§ 4. Οὐκοῦν ὠφέλημαι] vide *l.* 7. § 13, 74. Solomon, *Prov. c.* 11. *v.* 17. *Benefacit sibiipsi vir beneficus.* Vide *suprà* § 1. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Ὁ Ζεὺς καθόλου τοιαύτῃ φύσιν τῷ λογικῷ ζώῳ κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς δεῖ ἰδίων ἀγαθῶν δωῆται τυγχάνειν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον φέροιτο· ὅτως ἐκεῖ ἀκοινώνητον γένηται, τὸ πάντα αὐτῷ ἔνεκα ποιεῖν. Senec *ep.* 48. *Non potest beatè degere, qui se tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.*

Τοῦτο ἵνα ἀεὶ σχολὴν ἄγωσιν] τοῦτο [δεῖ.] εἶναι, &c. aliquid enim tale supplendum videtur.

§ 5. Τίς σὺ ὁ τέχνη ; ἀγαθὸν εἶ).] Seneca *ep.* 9. *Ars est, bonum fieri. ad hoc, sed non cum hoc nascimur.* August. *de civit. Dei. l.* 4. *c.* 21. *Virtus ars est bene vivendi. Neque enim dat natura virtutem, neque contingit ea animo nisi instituto, & edocto, & ad summum assiduâ exercitatione perducto.* Sen. *ibid.* & Clem. *strom. l.* 1. Οὐ γὰρ φύσει, μαθήσει δ', οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ γίνονται, καθάπερ ἰατροὶ καὶ κυβερνῆται.

Ἐκ διαφημάτων] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 1. Βίου τέχνη, φιλοσοφία, sive ut Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ὄπτημα τοῦ βίου. i. e. *ars vitæ.* Cicer. *Tusc. l.* 2. *ars bene vivendi.* Senec. *epist.* 90. vel, *vitæ rectè agendæ.* Idem, *ep.* 94. Τί ἂν ἐλπίζοις ; ὅτι πολὺ μείζω τέχνην ἀπὸ ὀλίγων δεῖν ἀναλαβεῖν ; Epictet. *l.* 1. *c.* 20.

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι] Tragœdiam ex dramaticis primam dicit extitisse. Nec secus Autor *libell. de Tragœd.* & *Comœd.* qui Donato tribuitur. Indè itaque orditur & Horat. *art. poet.*

Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ,
Dicitur, & plaustris vexisse poemata, Thespis,
Quæ canerent agerentque perunctis fæcibus ora.

Et mox,

Carmine qui Tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit.---

quo loco ad duplicem τῆς τραγῳδίας notationem respectum habuit; vel ἀπὸ τῆς τρυγὸς, vel ἀπὸ τῆ τράγ. de quo videri possunt, Athan. *dipnosoph. l.* 2. Eustath. *ad Odyss. ξ'.* Serv. *ad Virgil. eclog.* 3. Autor *lib. de comad. & trag.* &c. Quanquam de *tragœdiæ* primatu ac principatu ambigere licet: si *tragœdiæ* vocabulum strictius sumatur, quatenus ea *comœdiæ* opponitur. Etenim ab origine commune utriusque nomen id fuerat. Isa. Casaubon. *de satyr. poes. l.* 1. *c.* 1. *Constat sanè primis temporibus ignoratum fuisse discrimen inter tragœdiam & comœdiam; cum quidem communi nomine omnes ejus generis dramatica imitationes vocarentur τραγῳδία sive τραγῳδία. Athen. l.* 2. Ἀπὸ μέντοι καὶ ἡ τραγῳδία καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας εὕρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῇ Ἀττικῆς εὑρέθη, καὶ κλῆσιν αὐτὸν τὸν τῆς τρυγὸς καιρὸν· ἀφ' ὃ δὴ καὶ τρυγῳδία τὸ πρῶτον ἐκλήθη καὶ κωμῳδία· lego, ἐκλήθη καὶ ἡ τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. Idem: τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κοινὸν καὶ πρὸς τὴν κωμῳδίαν. ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔσχεν ἡ τραγῳδία, ἡ δὲ κωμῳδία ἴδιον. Hæc ille. Sanè à salibus illis agrestibus & Fescenninis inconditis, à quibus dramatica actiones illæ initium sumpserunt, ad levitatem comicam, quàm ad tragicam gravitatem proclivior multò deflexio fuit. vide Aristot. *poetic. lib* 1. *c.* 4. Ideo & apud Plut. ille *sympos. l.* 7. *c.* 8. à mensis epulisque tragœdiam amandat, ὡς ἡ πάνυ τι συμπιπτὸν, ἀλλὰ σεμνότερον βοῶσαν. Neque verò Straboni magis crediderim *geogr. l.* 1. asserenti, τὴν κωμῳδίαν λαβεῖν τὴν αὐξασαν ἀπὸ τῆς τραγῳδίας, τὰ καθ' αὐτὴν ὕβρεις καταβιβασθεῖσαν εἰς τὸ λογοειδὲς μετὰ καλλιφωνίας· quàm eidem, orationem metro vinctam solutâ antiquiorem statuenti; atque indè λόγον πεζὸν, sive hunc sermonem pedestrem dictum, ὡς τὸν ἀπὸ ὕβρεως πρὸς καταδάκτα καὶ ὀχήματα εἰς τὰ ἔλαφρά. Siquidem, ut rectè Aristides *orat. in Sarap.* Κατὰ φύσιν μᾶλλον ὅτι ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι. ὥσπερ καὶ βαδίζειν, οἶμαι, μᾶλλον, ἢ ὀχεῖσθαι φέρεσθαι. quem & ulteriùs vide is, delirium istud ibidem refutantem. Jul. Scalig. *poetic. l.* 1. *c.* 5. *Tragœdiam esse rem antiquam, constat ex historia. Non tamen, quod tradunt, tragœdiam comœdiâ vetustiorem. Nam & res lætæ in cantionibus quæsitæ prius; & priùs nuptiæ quàm interitus; & potationes, quàm sobrietates; & communis sermo, quàm ampullatus; & pastoralis vita, quàm regia.*

Τὴν μνησικακοῦσαν τῶν συμβαινόντων] Insigniter locum hunc illustrant Timoclis illa ex *Bacchanalia agentibus*, ab Athenæo *dipnosoph. l.* 6. adducta, à Stobæo *collect. tom.* 2. *tit.* 125. repetita:

Ὦ τὴν ὄκνον, ἢ τι τοι δοκῶ λέγειν·
Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον ἐπὶ πονηρὸν φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπεῖ· ὁ βίος ὡς ἔχει τὰ φέρει.
Παραψυχὰς ἓν τοιούτοις ἀνεύρατο
Ταύτας· ὁ γὰρ νοῦς τὴν ἰδίαν λήθην λαβὼν,
Πρὸς ἀλλοτρίαν τε ψυχαγωγηθεὶς παθεῖ,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπλῆς, παθὼν δὲ τοῖς ὁμοῖς.
Τὰς γὰρ τραγῳδοὺς σκέψαι τὸν εἰ βούλει σκόπει,
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· ὧν μὲν γὰρ πένης
Πτωχεύσας αὐτὸς καταμαθὼν τὸν Τήλεφον
Γενόμενον, ὅτι πολὺ πενίαν ῥᾷον φέρει.
Ὁ νοσῶν τε μανικοῖς Ἀλκμαίων ἐπέλαβε·
Ὀφθαλμιᾷ τις; εἰσὶ Φινεΐδαι πολλοί.
Τέκνωσε τὴν παῖδ'; ἡ Νιόβη κακόφρων.
Χωλός τις ὅτι; τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ.
Γέρων τις ἀπορεῖ; κατέμαθεν τὸν Οἰνέα.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθέ τις
Ἀπρήγματ' ἄλλοις γεγονότ' εὑρίσκων,
Τὰς αὐτὰς αὐτῷ συμφορὰς ἧττον φέρει.
Adverte sodes, num quid ex usu loquar:
Miserum suâpte naturâ animal est homo,
Et vita quanta quanta est scatet incommodis:
Lenimenta ideo curis & solatia
Sibi ipsa reperit. namque mens proprii mali
Oblita, alienis dum semulcet miseriis,
Doctrinam pariter cum voluptate imbibit.
Primùm Trgædos, si placet, considera,
Quam pulcra dent documenta. nam qui pauper est,
Ubi pauperiorem se cognovit Telephum,
Ibi paupertatem fert suam patientiùs.
Lymphatur aliquis? Alcmæonem conspicit.
Oculis laborans cæcos Phinidas videt.
Natum effert alius? Niobe lugentem levat.
Dolet hic se claudum? sed Philoctetem videt.
Miser in senecta est? intuetur Oceneum,
Ità quisque, dum eveniss. majores suis
Olim aliis calamitates secum cogitat,
Animo æquiore fert fortunæ injurias. Grot.

Liban. itidem *orat.* 19. ὁ ἄνθρωπος πέζεται μάλιστα παίδων θανάτοις. τοῦτο πῶς ἂν ἐνίγκοι, πεντήκοντα παῖδας ὁρῶν (leg. ὁρῶν ἐν) ὀρθῇ μοίρᾳ πατέρων κειμένους, καὶ δυσκόλως φαιδρύνεται ἀνθ' ἱερείου πρὸς πάρον· καὶ παῖδιν ἕτερος ἐκ χειρῶν τῆς μητρὸς, πρὶν μὲν μανείσης, πρὶν δ' ὀπτηθῆναι; quo loco, & τὸ περὶ τραγῳδοποιῶν ἔθος, κοινὸς τῶν λόγων διδάσκαλος, nuncupat. Eodem nomine historiam comendari solitam, monet Polybius in operis ingressu: εὐαγωγώτατον καὶ μάλιστα διδασκαλικὸν εἶναι, τὸ δύνασθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς χαλεπὰς ὑποφέρειν, τὴν τοῦ ἀλλοτρίου πειθαρχεῖν ὑπομένειν. Hinc Choricius rhetor Gazensis in *orat. epitaph. Procop. Gaz.* à Casaub. *ad Polyb.* laudatus. Ἰδοὺ μὲν φέρεται τὸν λύπης ὁ χρόνος· ὁ δὲ δὴ μύσος ἐλθὼν, καὶ θεῖον ᾠδὸν ἀκουόμενον, μή μοι τοιαῦτα θεραπεῖαν ἀναμεῖναί πω δεῖ τῆς ἐπῳδείας τὸ χρόνου τὸ τῷ λογισμῷ φάρμακα προσηνύσαντι· ἢ τί πλέον ἡμῖν οἱ λόγοι δωρήσονται; τάδε χαίρειν πιθῶν τοὺς ὄντως παλαιοὺς ἐκμανθάνοντες τύχας· ἃ δὲ ἵνα τὸν χρόνον ἀγόντα δαπανῶμεν, ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα τῷ ἄλλῳ ἐκτὸς ὠφέλειαν δρεψώμεθα, καὶ πάντα συμβαίτω

συμβάντος χαιρῶ, φὸς ἄνδρας ἴσα πανηδότας ἡμῖν, ἢ πικρότερος πάσι, νῦν ἀναφίεσθαι, ὅτως ὅσιωμεν ῥᾷον. Siquidem, ut Cicer. *ad familiar. l.* 5. *ep.* 16. *Est consolatio pervulgata illa quidem maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus; homines nos ut esse meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandum, quò minus eâ, quâ nati sumus, conditione vivamus: neve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus: eventisque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Levat enim dolorem communis quasi legis & humanæ conditionis recordatio.* Ibid. *l.* 6. *ep.* 6. In quam mentem Liban. *orat* 19. βέλει μαθεῖν, ὅπως ἰσχὺει ψυχὴν λύπη βεβαπτισμένην ἀνεκτικῶν καὶ ῥᾴω φέρειν; λαβὼν ἄνθρωπον ἐστηνοκότον φιλπάτων, ἢ χρημάτων, ἢ δεινοδεισιδαίμονα, ἢ πανηγυρίσον, ἄγε φησὶ τὸ δίκαιον· δεῖξον αὐτῷ δι' ὀργάνου παλαιὰς βασιλείας καθῃρημένας, καὶ κυριεύσας. Hoc argumento Hippoclem suum in liberorum obitu solatur Crantor, & ex Crantore Apollonium suum Plutarchus: ὅτι κοινὸν ἀτυχεῖν ἐστιν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάντες ταὐτὸ πεπόνθαμεν. Hoc Nicophontem ille apud Philemonem in *Corinthia*.

Εἰ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοισιν οἰδίποις κακὰ
Ἀσμενος ἔχοις ἄν, Νικοφῶν, ἃ νῦν ἔχεις.
Si mala novisses, quæ alios implicitos tenent,
Libens haberes, Nicophon, quæ nunc habes. Grot.

Egeriam Virbius apud Nasonem *metam. l.* 15.

——*Similes aliorum respice casus,*
Mitiùs ista feres. ——vide *ad l.* 7. § 5. 58.

Ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς] A Neoptolemo Tragico sumptum, qui interrogantibus, quid ab Æschylo, Sophocle, Euripide prolatum admiraretur, respondit istorum nihil, sed quod ipse ἐπὶ μείζονος σκηνῆς *in scena majori* vidisset; Philippum, cùm pridie, dum Cleopatræ filiæ suæ nuptias magnificè celebrat, Deus tertius decimus dictus esset, in theatro postridie jugulatum ac projectum. Refert Stob. *tom.* 2. *tit.* 95. Hoc autem eò magis in mente atq; admiratione habere Tragicus is poterat, quòd Philippi fatum hoc, tanquam vaticinandi spiritu correptus, dum Persas, adversus quos Rex expeditionem tunc moliebatur, perstringit, futuri tamen ignarus ipse, carmine isto, quod istic inseratur sanè dignissimo, quodammodo prædicere visus est. φρονοῦντι τῶν αἰθέρος ὑψηλότερον, καὶ μεγάλων πολλῶν ἐρέσσοντι φρονοῦντι καλόμβοις δόμων δόμους ἀφορισμὸν φέρουσι βιοτᾶν τικτομένοις· ὁ δ' ἀμφιδάλλ' ταχίστων κίλδιον ὄργυ σκοπέαν, ἄφνω δ' ἄφαντος φροῦδα, μακρὰς ἀφαιρούμενος ἐλπίδας ἀνδρὸς, πολύμοχθος ἀΐδας. historiam narrat Diodor. Sic. *l.* 16. extremo. ubi ἀνδρὸς malè pro ἀνδρὸς legitur. Uterque, & Neoptolemus, & Marcus noster, mundum hunc *scenam majorem* dixit; *mimo* seu *fabulæ* vitam hanc assimilavit. Ità Græcis παροιμιωδῶς, Μῖμος ὁ βίος dicitur. Plato *Phileb.* Μιμεῖται γοῦν ὁ λόγος πᾶν ἐν ὁρμαῖς τε καὶ ἐν τραγῳδίαις, μὴ τοῖς δράμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ βίου ξυμπάσῃ τραγῳδίᾳ καὶ κωμῳδίᾳ, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεραννύς. Palladas in *anthol. l.* 1. *c.* 13.

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον· ἢ μὰ θεὸν παίζειν,
Τῷ σπουδῷ μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.
Scena est hæc vita & mimus: vel ludere discas,
Posthabitis curis, vel cruciare miser.

Senec. *de tranquill. c.* 15. emendante Pinciano. *Nihil magnum, nihil severum, ne serium quidem ex tanto apparatu. Singula, propter quæ læti ac tristes sumus, sibi quisque proponat, & sciat verum esse quod Bion dixit, omnia hominum negotia similia mimicis esse.* Petron. in *satyr.*

Grex agit in scena mimum. Pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.

Quæ ex Petronio ubi laudaverat Joan. Sarisberiensis, *policratic. lib.* 3. *c.* 7. subjungit ipse *c.* 8. *& quidem eleganti utitur similitudine; quia ferè quicquid in turba profanæ multitudinis agitur, comœdiæ quam rei gestæ similis est. Militia, inquit, est vita hominis super terram,* (Job. *c.* 7. *v.* 1.) *at si nostra tempora propheticus spiritus concepisset, dicetur egregiè, quia comœdia est vita hominis super terram; ubi quisque sui oblitus, personam exprimit alienam.* Et mox: *Ferè totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere, ad comœdiam suam quodammodo respiciens; & quod deterius est, eò usque comœdiæ suæ insistunt, ut in se, cùm opus fuerit, redire non possint. In eo tamen vita hominum tragœdiæ quàm comœdiæ videtur esse similior, quòd omnium ferè tristis est exitus, dum extrema gaudii luctus occupat. Aut si nomen comœdiæ gratiosius est, non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quòd ferè totus mundus, juxta Petronium, exercet histrioniam. Hujus itaque tam immensæ, tam mirabilis & incomparabilis tragœdiæ vel comœdiæ theatrum, quo peragi possit, ei mirabiliter coæquatur: tanta est area ejus, quantus & orbis: difficillimum est, ut quisquam vel admittatur exclusus, vel emittatur inclusus, dum carnis gerit luteum indumentum.* Ubi tamen, quod obiter adnotem, frustrà sunt, qui quasi tessellas Petronianas inter Arbitri fragmenta extrudunt, & obtrudunt nobis ista, *Totus fere mundus numerum* (ità illi legunt) *implet*: &, *Fere totus mundus exercet histrionem.* Neque enim Petronii ista sunt, sed Sarisberiensis ex Petronii carmine sensus istos elicientis. Lipsius item ipse, *de constant. lib.* 1. *c.* 8. *Mundus universus exercet histrioniam, ait Arbiter; certe hîc.* Cautiùs Baudius, *de induc. Belg. lib.* 2. *Totum orbis terrarum exercet histrioniam, ait facetus quidam scriptor. Certe usquam magis scenæ &*

populo ſervitur quàm in actionibus Magnatum, ubi quò plus pompæ & oſtentationis apparet, eò minùs ſolidæ veritatis ſubeſt. Potuit *faceti ſcriptoris* nomine Joannem noſtrum intelligere, qui *policraticon* ſuum, *de nugis curialium*, inſcripſit. Rem ipſam Polybius planè ſuggerit *hiſtor. lib.* 3. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν ἀεί πως ἁρμοζόμενοι καὶ ζωπυρεῖν δυνάμενοι, τοιαῦτα καὶ λέγουσι καὶ πράττουσι πάντες· ὥστε δυσεξάρτητον ἔθος τοῦτο ἐκ τοῦ βίου περιαιρεῖσθαι, καὶ λίαν ἐν πολλοῖς ὀλισθηρὸν τῷ ἀληθείαν. *Ferè enim mortales rebus præſentibus ſeſe accommodantes, mimumque unà cum aliis agentes, ea dicunt faciuntque, ut ex factis dictiſve ſingulorum mentem animúmque cognoſcere apprimè ſit difficile, veritáſque plerumque tenebris obtecta deliteſcat*, perſonâ nimirum, quam gerit unuſquiſque, obvelatâ: quò & illud P. Syri,

Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Lucian. in *Nocyomant.* Δοκεῖ μοι ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος πομπῇ τινι μακρᾷ περιοικίαν χορηγεῖν ἢ καὶ διατάττειν ἕκαστα ἡ τύχη, διάφορος καὶ ποικίλα πῖς πομπεύσι σχήματα περιάπτουσα. τὸν μὲν γὰρ λαβοῦσα βασιλικῶς διεσκεύασε, πάσαν τε ὀλβοῦσα καὶ θορυφόρους παρεδωκε, καὶ τῷ κεφαλῷ στέψασα τὸ διάδημα· τῷ δ' εἰκότι σχῆμα περιέθηκε. τὸν δέ τινα κλῆδον ἔδωκε σκόπιμον, τὸν δ' ἄμορφον καὶ γελοῖον παρεσκεύασε. πανοπλοῦμαι γὰρ, οἶμαι, δεῖν ὑφ' ἑτέρου τινὸς δίκην. πολλάκις δὲ διὰ μέσης τῆς πομπῆς μετέζευξε τὰ εἰσιόντα σχήματα, ἐκ ἐῶσα ἐς τέλος διαπομπεῦσαι, ὡς ἐταράχθησαν· ἀλλὰ μεταμφιέσασα, τὸν μὲν Κροῖσον ἠνάγκασε πρὸ τῆς εἰκότος καὶ αἴσχιστα σκάλῃ ἀναβαδεῖν, ἡ δὲ Μαιάνδριον, τέως ἐν πῖς εἰκέταις πομπεύοντα, τῷ Πολυκράτει περιτίθησι· καὶ μέχρι μὲν πνὸς ἦσαν χρῆσις τοῦ σχήματος· ἐπειδὴ δ' ὁ πομπὸς κωμῳδὸς παρέλθῃ, πλυνικῶτα ἕκαστα ἀποδὺς τῇ σκάλῃ, καὶ ἀποδυσάμενος τὸ σχῆμα μὴ τῷ σώματι, ὥσπερ ἦν φεστὸς γίγνεσθαι, ἐδίδου τῷ πλησίον διαφέρων. Ἐνιοι δ' ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἐπειδὰν ἀπαντᾷ ὁ κόσμος ὀλισθάνοντα ἢ τύχη, ἔχθονται καὶ καταγελῶσιν, ὥσπερ εἰκότων τινῶν γιγνομένων, καὶ ἐκ ὡς ἐπὶ σκηνῆς ὀλίγον ἐχρήσαντο ἀποδιδόντες. vide *l.* 6. § 22. Senec. *epiſt.* 80. *Horum qui felices vocantur, hilaritas ficta eſt, aut gravis & ſuppurata triſtitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palàm eſſe miſeros, ſed inter ærumnas cor ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem; ſæpiùs hoc exemplo mihi utendum eſt. Nec enim ullo efficaciùs exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qui nobis partes has, quas malè agimus, aſſignat.* Apud Vopiſcum Probus de munere Imperatorio, *Agenda eſt perſona, quam mihi miles impoſuit.* quod idem & Auguſtus unà cum vita jam depoſiturus, amicos admiſſos percontatus eſt, *Ecquid iis videretur mimum vitæ commodè transegiſſe*; adjecítque clauſulam.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μὴ χαρᾶς κλυσταί. Sueton. *lib.* 2. *c.* 99. quod Dio hiſt. *l.* 56. Κρότον δέ τινα παρ' αὐτῷ ὁμοίως τοῖς γελωτοποιοῖς, ὡς καὶ δῆλόν μέμνησο τινὸς τελωνῆς, αἰτήσας, καὶ πάμπαν πάνυ ἀνθρώπων βίον διέκωμῳδεν. vide ampliùs *ad l.* 12. § 2, 36. ſed & *l.* 10. § 27. & *l.* 7. § 3.

Φέρωσιν αὐτὰ καὶ κυκεγόητες, Ἰὼ Κιθαιρών] Epictet. *lib.* 1. *c.* 24. Μέμνησο, ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· ὑδὲις ἢ πένης τραγῳδίαν συμπαίζει, οὐ μὰ ὡς χερδάτης· οἱ ἢ βασιλεῖς, ἀρχόντων μὲν ἐπ' ἀγαθῶν, σέβατε δώματα· εἶτα δεύτερον ἢ τέταρτον μέρος, Ἰὼ Κιθαιρών, τί μ' ὠνίκατε; Oedipodis verba ſunt ex Sophoclis *Oedipo Rege.* Hoc vult ergò Marcus, vel iſtiuſmodi perpeti reges & tyrannos, non plebeios duntaxat; imò illos ipſos multò magis. in quam mentem Libanii verba videre licet ex *orat.* 19. ſuperiùs paulò adducta. Vel (quod potiùs opinor) eos quoque, qui cum indignatione animi ejulationéque ea ferunt, perferre tamen nihilominùs, neceſſitate cogente, ad quæ tantopere indignantur. vide *lib.* 7. § 57. *Citharon* Bœotiæ mons Oedipo expoſito, Pentheo diſcerpto, aliiſque id genus facinoribus illuſtris, an infamis. Solin. *polyhiſt. c.* 13. *Apud Thebas Helicon lucus erat, Citharon ſaltus, amnis Iſmenus, fontes Aganippe & Hippocrene.* Et Mela *de ſit. orb. l.* 2. *c.* 3. *Citharon fabulis carminibúſque celeberrimus.* Sed & Clemens Alex. in *hortat.* de monte Sinæ, an Sione, an eccleſiâ potiùs iſto deſignatâ *ad Hebr. c.* 12. *v.* 23. Οὐρεσι δὲ τοῦτο θεῷ περιλημπτέον, ἢ τραγῳδίᾳ, ὡς Κιθαιρῶν, ὑπονεμέσιον, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ ἀνακεῖσθαι δεήσεται.

Λέγεταί πνα ὑπὸ τῶν τὰ δεήματα ποιούντων χρησίμως] Dio Pruſ. *orat.* 18. Πολὺ δ' ἂν ἔργον εἴη τὸ λέγειν, ὅσα ἀπὸ τούτων χρήσιμα. De Epicharmo Theocritus *epigr.* 17.

Πολλὰ γὰρ ποτ' ἐσθλὰν ζωὰν τοῖς πᾶσιν εἶπε χρήσιμα·
Μεγάλα χάρις αὐτῷ.

Flaccus *lib.* 2. *ep.* 1.

Os tenerum pueri balbúmque poeta figurat:
Torquet ab obſcœnis jam nunc ſermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis, & invidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur, & ægrum.

Idem in Arte:

Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps:
Utiliúmque ſagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

Et rurſus:

Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando paritérque monendo.

Denique;

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ,
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.

vide

vide Plutarch. *de leg. Poet.* & Hug. Grotii *prolegom. ad dicta Poet. Stobæana.*

Ἐπ δ' ἠκολήθων] Vide *ad l.* 7 § 41.

Τοῖς θεσμ.] *Ibid.* § 38.

Βίᾳ ἀναιζειν *Ibid.*] § 40.

Μετὰ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρῆχθη] Flaccus *art. poet.*

Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude.——

Παιδαγωγικὴν παῤῥησίαν ἔχουσα] Fabius, *lib.* 10. *c.* 1. *Antiqua illa comœdia, fœcundissimæ libertatis, insectandis vitiis præcipua.* & *l.* 12. *c.* 2. *Liberrimum genus hominum Comici veteres.*

——*Sed in vitium libertas excidit & vim*
Dignam lege regi.——Flaccus *in Arte.*

quem & vide *epist.* 1. *l.* 2. Vis illius ideam ? habeas à Jul. Scalig. *poetic. l.* 3. *c.* 97. *veteris comœdiæ argumenta omnia falsa, festiva, mordacia, maledica: ut quocunque verbo pronunciato, illico capiatur occasio ad aliquid subsannandum,*

Δι' αὐτῆς τῆς ἐυθυῤῥημοσυνης] dum non obliquè, sed disertè, directè, exertâ oratione usa, homines palàm perstringebat.

Μετὰ ταῦτα τὴς ἡ μέση κωμῳδία, ἧ λοιπὸν ἡ νέα] De *Media comœdia*, quæ choro duntaxat amoto, qui libertati, an licentiæ potiùs, mordaci ac maledicæ præcipuè attributus fuerat, à veteri, quam proximè est secuta, distabat maximè: unde Flaccus.

——*lex est accepta, chorúsque*
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.

Déque nova, quæ huic successit eàdémque multò castigatior extitit, videri poterit Jul. Scaliger *poetic. l.* 1 *c.* 7.

Ἡ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὸν ἐπ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ἐκτρέψη] Vitiosa scriptura non animadversa, interpretationum portenta quædam hoc loco procudit: præcedentia illa, τὴς ἡ μέση, (quam lectionem editio utraque agnoscit, sed interpres neuter expressit) & πρὸς τί ποτε, satìs monere poterant, continuandam esse sententiæ seriem ac tenorem ad illud usque ἐπίσησον, quo ea clauditur. Verùm obturbabat ἢ istud, quod spiritu tantùm mutato, vel adscito, si ἢ extuleris, tam proclivia deinceps futura sunt omnia, quàm est imber ipse cùm pluit. *Post ista*, inquit, *quænam media fuerit comœdia, & nova quo fine introducta sit; quæ paulatim ad mimicum artificium deflexit, consideres. nam & ist'c utilia etiam deprehendi posse nemo nescit.* Julius Scaliger *poet. l.* 1. *c.* 10. *Sublato choro, introducti qui modos facerent, quod omnia gesticulatione imitarentur, Mimi nominati. tantùm potuit aptior atque expressior actio, ut generis nomen, quod erat poesews universæ, ipsi soli sibi vendicarent. hoc in lusu cùm postea quædam impensiùs populo placuissent, aussi sunt seorsim suis auspiciis quam commoverant expectationem sustinere, atq; in eo laudem quærere, & artificis propterea nomen vendicare.* Hos *Latini Mimos vocant ex Publio & Laberio, qui in eo genere excelluere: & planipedes ob eam causssam, quod cothurno tragici, socco autem comœdi pedes induebant; ipsi autem nudis pedibus agebant. Hujus definitio proportionem habet cum comœdia, quæ ipsius parens extitit, cui inter actus apponi cùm esset solita, ex ea extractâ atque assertâ servitute, justum sibi poema fecere. Est igitur Mimus, poema quodvis genus actionis imitans, ità ut ridiculum faciat. Cicero tamen Ethologos cùm vocat à moribus quos exprimerent, ridiculi rationem non admisscuit. Sunto igitur duo genera, quæ etiam vicatim & oppidatim per universum Galliam mirificis artificibus circumferuntur, Morale & Ridiculum. Horatius negat esse pulcra poemata, nam & veri Mimi proprium est, quædam sordida ut affectet.* Hæc ille. Salmas. *ad Solin.* ubi *Mimos* peculiariter sic dictos à *fabulis comœdiâ* scil. *& tragœdiâ* disterminat (quo modo & *Mimos* à *comicis fabulis* & *tragicis historiis* distinguit Lactant. *l.* 6. *c.* 20.) ad hunc locum respiciens; *Mimos*, inquid, *in locum comœdiæ successisse scribit Marcus. & sanè quas hodie agunt, & vocant Itali comœdias, Mimi sunt & Planipedes verius quàm comœdiæ; personas tantùm habent ex comœdia.* Apul. *florid.* 1. *Cumprimis hoc spectandum, quid in theatro deprehendas. Nam si Mimus est, riseris; si fumirepus, timueris; si comœdia, faveris; si Philosophus, didiceris. Mimi* ergò *ridiculi*; habent affatim quod rideas; sed & quod discas, exhibent: quod Marcus mox monuit. Neque verò ego cum illustrissimo viro *ethologum* & *ridiculum Mimi genera duo* constituerim, sed pro affectionibus *Mimi* duabus habuerim: cùm *ridiculum* in *Mimis* perpetuum fuerit. quod & Horatius ipso illo, quem is arrigit, loco subindicat, *serm. lib.* 1. *sat.* 10. qui ubi dixerat,

——*nam sic*
Et Laberi mimos, ut pulcra poemata mirer.

Subjunxit.

Ergò non satìs est risu diducere rictum
Auditoris.——

quod est *Mimorum* scilicet. Unde & Arbiter *partes ridendas Mimis* tribuit. Quin nec id Cicero ipse siluit: cujus hæc sunt, *de orator. l.* 2. verba; *Atque ità est totum hoc ipso genere ridiculum, ut acutissimè tractandum sit. Mimorum est enim ethologorum, si nimia est imitatio, sicut obscœnitas.* Hinc est quod Naso, *trist. l.* 2. dixit,

—*imitantes turpia Mimos.*

Et,

Mimos obscœna jocantes.

Cæterùm aliud est ab eo quod Marcus hìc, illud Maximi Tyrii orat. 21. Ἡ ὠδὴ παλαιὰ μῦσα, χορεὶ παίδων ἔστα ἢ ἀνδρῶν, χῆς ἐχάτας χεῖ δήμους σωτειλήφοι, ἄχρι ἀπιτῆ ἢ ἀρχῆ κικοπιλήφοι, ἄσματα ἀδοντις αὐτοχέδια· μετατιθεῖσα ἢ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τέχνην ἀκορέστε χάριτ@ ἐν σκωπῇ ἢ γελοίοις

ζωὶς, ἀρχὴ τῆς περὶ πολιτείαν αὐτοῖς φιλονεικίας ἐγένετο. Malo tamen aſcribitur, quod uterque dixit. Illud tantùm adjicere liceat, poſſe apud noſtrum conjunctim legi, τῶν ἐμμανῶς φιλοτιμίαν, nam & ἐμμανῶσθαι dici ſolet, quod *actione inimicâ repræſentatur.*

Λέγεται γὰρ τούτων πρὸ χρήσιμα] Ità Senec. *epiſt.* 8. *Quàm multa poetæ dicunt, quæ à Philoſophis aut dicta ſunt, aut dicenda? non attingam tragicos, aut togatas noſtras; habent enim hæ quoque aliquid ſeveritatis, & ſunt inter comœdias & tragœdias mediæ: quantum diſertiſſimorum verſuum inter Mimos jacet? quàm multa Publii non excalceatis, ſed cothurnatis dicenda ſunt? & de tranquill. c.* 11. *Publius tragicis comicisque vehementior ingeniis, quoties mimicas ineptias, & verba ad ſummum caveam ſpectantia reliquit, multa habet cothurno, non tantùm ſpariis, ſortiora.*

Πρὸς τίνα πότε] *quemnam finem reſpicit?* Xyl. *Ad quem alium ſcopum, quàm quem diximus?* Caſ. ut πρὸς τίνα [ἄλλον] legiſſe videatur. Mihi non erotematicè, ſed enunciativè efferri videtur, & ſententia prior continuari; conſidera quem finem totum hoc ſcenicum inſtitutum aſpiciat.

§ 7. Τὸ μὴ εἶ ἄλλῳ βίῳ ἐνδίδοσθαι] De quonam vitæ genere loquatur hoc loco Marcus haud ſatis liquet. Forſan & nullum certum vitæ inſtitutum deſignatum volebat, ſed hoc monitum duntaxat, ſtatum præſentem, quicunque tandem is exiſtat, eſſe cuique ad Philoſophiæ vel ſtudium vel exercitium eidem maximè idoneum.

§ 8. Οὐ διώρισται μὴ τῷ ὅλῳ φυτῷ ἀποκεκόφθαι] Ramus à ramo cui adnaſcitur avulſus, à toto plantæ corpore divellitur; ità qui à Chriſti corpore divellitur, *nec caput ipſum tenet*, ut Apoſt. loquitur *ad Col. c.* 2. *v.* 19. *Non poteſt concordiam habere cum Chriſto, qui diſcordare voluerit cum Chriſtiano.* Aug. *de verb. Dom. conc.* 57.

Ἀνθρωπος ὁ ἑαυτὸν χωρίζων] Ità *l.* 4. § 29. Ὁ πάλαι ἀδιαίρετος ἑαυτῶν. & *l.* 8. § 34. Ὁ ἀποχωρίζων ἑαυτῶν. & Judas Apoſt. *ep. v.* 19. Οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς. de quibus Autor *ad Hebr. c.* 10. *v.* 39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν. alioqui τίς χωρίσει; Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 35. ἢ τίς κτίσις ἑτέρα, *ibid. v.* 39.

Ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦσαι] Vide *ad l.* 8. § 34.

Καὶ πάλιν τῷ ὅλῳ συμπληρωτικοῖς γίνεσθαι] D. Jun. συμπληρώματος mavult. utrumvis conſtare poterit. Epicur. *epiſt. ad Menœc.* Τὸ σωθῆναι ἐκ τῆς ἀνάγκης ἢ τὸ παντελὲς ἀναίτιον, ὑγιείας δεῖ συμπληρωτικόν. Marcus ipſe *l.* 9. § 23. Ὡς γὰρ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ· ὅτω καὶ πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς.

Δυσχώριστον καὶ δυσπαραδίεκτον] vocabulum hoc poſterius more Stoico coagmentatum, parùm frequens & durioris analogiæ. Illuſtrat autem locum hunc Plutarchi illud *de frat. dilect.* Μεγάλαι μὲν γὰρ αἰτίαι μεγάλων διαλύουσιν ἔνιοτε καὶ φιλίαν. ἔστι γὰρ ἁβδίως αὖθις ἐνίσχεσθαι διαλύσεις· ὅταν δὲ τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐμπεπλεγμένον, ἐνίσχεται πάλιν διδόναι καὶ συνιέναι· συμφυὲς δ' οὐκ ἔστι σώματος ῥαγὲν οὐδὲ ψυχῆς· ἔργον δ' ἐστὶν ὁλκὴν εὑρεῖν καὶ συμφυΐαν· ὅπως αἱ μὲν κατὰ χρείας συμπεφυκυῖαι φιλίαι, κἂν διαφθαρῶσι καὶ χαλεπῶς αὖθις ἀναλαμβάνωσιν. ἀδελφοὶ δὲ τῇ κοινῇ φύσει ἐμπεσόντες ἔστι ῥᾳδίως συμπέσειν· κἂν συμβῶσι, φυσικὸν καὶ ὑπόδουλον ἀλλήλοις αἱ διαλύσεις ἐφέλκονται· quod Medius Sycophanta dicere ſolebat, κἂν διεφθάρῃ τὸ ἔλπος, ἢ ἀλλ' ἰάσεως. *etiamſi vulnus coierit, manet tamen cicatrix*, quaſi veſtigium quoddam vulneris etiam jam coaliti. ἐκ ὁμοίου ἑλκός, inquit Marcus iſtic. Quod autem de fratribus ac cognatis Plut. idem de omnibus in univerſum hominibus Marcus; quia συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. *l.* 3. § 4. & *infr.* § 9.

Ὁμοδαιμονῆν μὲν μὴ ὁμοδογματῆν δύναται.] Non poſſum Xylandro iſtic aſſentiri, qui verbis illis, ἓν λέγουσιν αἱ φυτυγραί, omiſſis, reddidit; *Oportet igitur in eadem arbore eſſe, etſi non idem cum omnibus ſentias.* Sed nec Caſaubono, qui contrà quàm editor etiam Lugd. clauſulam hanc ab antegreſſis divulſam, periochæ inſequenti præfixit. Ruſticorum dictum vulgare, ſed depravatum, opinor. quid enim ὁμοδογματῆν fuerit ad plantas tranſlatum? nam de hominibus, prout Marcus ipſe *l.* 9 § 3. uſurpatum, quid velit, quis neſcit? D. Boot. ſuſpicatur poſſe ὁμαυξῆν, vel ὁμοιοπαθῆν legi, ut ſit *ſimul fruticari, ſed non ſimul creſcere*; vel *ſimiliter affici.* D. Salmaſ. ὁμοσωμαλῆν mavult. *Ramus*, inquit, *qui corpore ſuæ arboris avulſus aut reciſus, ut inſeratur in aliam, nunquam unum corpus facit cum illa arbore cui inſeritur, quamvis partem faciat fruticis, & ſimul cum eo fruticet.* In re ferè deſperata tentemus & nos aliquid; etiamſi Hippocrates in arte vetet, μὴ τὰ ἀπηχέα ἐκ τῶν προσεχῶν. Ego nihil ſcripturam vulgatam propius comminiſci poſſum, quàm ὁμοσωμαλῆν· ut ſit, *pariter fruticari, ſed non configurari*; non figuram ſpeciémq; eandem cum ramis reliquis obtinere; ſiquidem inſitorum cum ſtirpe reliqua coalitio non ſine cicatrice fieri ſolet. τὸ ὁμοσωμαλῆν eâdem analogiâ, quâ τὸ ὁμοδοξαλῆν dictum; eâdem ſententiâ, quâ ὁμοιοσχημονεῖν, Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 5. Si quis probabilius aliquid afferre poterit; ei ego lubens conceſſerim.

§ 9. Εὐσταθὴς κρίσεως καὶ πράξεως] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6. § 10.

Πεφυτισμένος] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ γὰρ τὸ ἀδικεῖν τὸ χαλεπαίνειν] ità *infra* § 18. ὑγρὸ τὸ συμβῆναι ἀναδεχόν.

Λιχουρίζεται] & ἐξεσπίτωται. *l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων ἀδικία φύσις τέχνης] Arte siquidem nullâ natura vincitur. Aristot. *ethic. lib.* 2. *c.* 11. Οὐδὲν γὰρ φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται· οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, οὐκ ἐθισθήσεται ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις, ἄνω ῥίπτων. οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν οὐδὲν ἄλλως πεφυκότων, ἄλλως ἂν ἐθισθείη· Senec. *epist.* 11. *Rerum naturam sapientia sub imperio non habet: quæcunque attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cùm multùm diuque se animus composuerit, exerebunt.* scil.

—— *culturâ natura potentior omni,*
Quam licèt expellas furcâ tamen usque recurret.

utì Flaccus *l.* 1. *ep.* 10. utpote quæ sit *fixa, & mutari nescia.* Juvenal. *sat.* 13. Proinde, *Repugnante naturâ, quælibet cedit industria.* Cassiodor. *l.* 4. *ep.* 38. Nec fortior ergò ars naturâ; nec præstantior etiam; cùm illa sit Creatoris opus, ista creaturæ.

Αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται] Theophr. *de caus. plant. l.* 2. *c.* 25. ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν & Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 90. Sen. *ep.* 65. *Omnis ars imitatio est naturæ.* Sed & ἰατρὸν medicum, ἢ φύσεως ὑπηρέτην καὶ μιμητὴν, *naturæ ministrum, ac imitatorem* dixit Hippocrates, teste Galeno *de dogm. Hip. & Plat. l.* 9. *c.* 8.

Τῶν κρειττόνων ἥττων τὰ χείρω] vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55.

Ἔστιν ὑπὸ φύσεως δικαιοσύνης] Hoc enim jus fasque exigere videtur, ut præstantioribus deteriora inserviant. Καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὸ ὑπὸ ἄρχεσθαι, τὸ δ' ἄρχειν, ἧν περύσιον ἀρχήν· Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 4. quem vise prolixiùs istud ibidem disceptantem. sed & *ad l.* 7. § 55.

Ἀπὸ δὲ τῆς τοιαύτης καὶ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται] Polus Pythagoricus *de justit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9. Δοκεῖ μοι τὴν δικαιοσύνην μάτηρ τε καὶ πρώτη τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὑπάρχειν· ἄτερ γὰρ ταύτης οὔτε σώφρονα, οὔτε ἀνδρεῖον, οὔτε φρόνιμον οἷόν τε εἶναι. Julian. Imp. *orat. in Constant.* 2. etiam *pietatis matrem* vult esse *justitiam.* Ἐστι δὲ ὁσιότης τῆς δικαιοσύνης ἔκγονος. Jamblich. *ep. ad Anatol.* Τὴν δικαιοσύνην, αὐτὴ τὸ τῶν ὅλων ἀρετῶν τέλος, καὶ ἡ σωτηρία αὐτῶν συμπάντων, ἐν ᾗ δὴ πᾶσα ἔνεστι συλλήβδην καὶ ἡ παλαιὸν λόγον. παλαιὸν λόγον illum exhibet nobis Aristot. de justitia *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 1. Ἡ δικαιοσύνη ἀρετή μόνη δοκεῖ τελεία, εἶναι· καὶ οὐκ ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις δοκεῖ κρατίστη τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὔτε ἕσπερος, οὔτ' ἑῶος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοι φαμέν.

Ἐν δὴ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή ἐστι.

καὶ τελεία μάλιστα ἀρετή, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν. Quod ipsum & aliâ ratione adfirmat *ethic. magn. l.* 1. *c.* 34. & *Eudem. l.* 4. *c.* 1. Διὸ καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστι· οὐ γὰρ δίκαιον μόνον ἐστὶν ἀλλ' ὁ νόμος καὶ ἀναγκάζει ποιεῖν· ὁ δὲ νόμος τὰ πάσας ἀρετὰς προστάττει· ὁ ἄρα τῷ νόμῳ δικαίοις ἐμμένων, τελείως σπουδαῖος ἂν εἴη· ὅτε ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετή ἐστιν. qui locus in mendo non uno cubare videtur. Legendúmque opinor. Ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ π. ἀ. καλδίζ. vel προστάττειν καλδίζ. neque enim lex ipsa facit, sed facere jubet. tum novissima illa sic restituenda videntur. Ὥστε τελείως σπουδαῖος ὁ δίκαιος· καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστιν. Vide *infrà ad* § 20.

Ἐὰν ὅπῃ διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα] *Si vel rebus iis nimiùm tribuamus.* Xyl. *Si vel mentes & affectus in istis figamus.* Cas. neuter vocabuli vim satìs expressit. Verto, *Si ad ista temerè anxiosque feramur.* vide *ad l.* 9. § 27.

Εὐεξαπάτητοι καὶ φρενοβλαβεῖς καὶ μεταβλητικοὶ] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 10.

§ 11. Οὐκ ἔρχεται ἐπί σε τὰ φεύγματα] vide *ad. l.* 4. § 3, 39. & *l.* 9. § 15.

Κἀκεῖνα ἀπεμνήμονα ᾖσιν] ista post ἔρχῃ interserenda autumo: quò dictionis series feliciùs ac faciliùs fluat. Vide *infrà* § 16.

Οὔτε διώκων, ὅτι φεύγων ὀφθήσῃ] *nec prosequens, nec fugiens videberis.* i. e. nec prosequeris ampliùs, nec fugies.

§ 12. Σφᾶς ψυχὰς αὐτοειδὰς] vide *ad l.* 8. § 48. & *ad l.* 12. § 3.

Μήτε ἐκπίνηται ὑπό τι, μήτε ἔσω συντρέχῃ] Membrum alterum omisit Xyl. *neque ad aliquid se extendit, neque se contrahit.* Cas. verùm τὸ συντρέχειν nusquam, opinor, in eo significatu reperitur, & hic aliud planè sonat, *nec ad exteriora prominet, nec cum eis intus concurrit,* sive *consentit.* quomodo Philo dixit, *de vita Mos. l.* 2. Συντρέχοντα τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξεύρεν· *nomina rebus concurrentia & consentanea.* & Plut. in *Fabio,* Συνῳδαμοῦ ἔνια τῶν λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις· *oracula cum rebus concurrisse.* Et Cicer. *Tuscul. l.* 1. concurrant *omnes plebeii philosophi*: ut sit istic τὸ συντρέχειν, idem quod τὸ συμπίπτειν. *l.* 5. § 26. cum exterioribus sive sensibus, sive rerum specie & pompa concurrere & consentire. vide *l.* 2. § 12. & *l.* 6. § 13. & *l.* 7. § 56. *extremâ.*

Μήτε συνιζάνῃ] *neque subsidit.* Cas. quod est ὑφιζάνειν potiùs. quanquam & συνιζάνειν eo sensu quandoque sumitur. Ità enim Lucian *vera histor. l.* 1. μαλακῶς ἐνδιδόντος τοῦ πνεύματος καὶ συνιζάνοντος, *languente ac subsidente vento.* Quemadmodum Propert. dixit *eleg.* 8. *subsidere ventos.* Malim tamen cum Xyl. *contrahit se,* vel, hoc si mavis, *considit ac comprimitur.* Quomodo συνίζειν καὶ συνδιΐζεσθαι conjunxit Philo *de mund. immort. ad l.* 4. § 46. adductus. & Galenus, Budæo referente, τὰ συνιζηκότα τοῦ πύρου ἀναπετάννυσιν. i. e. *poros compressos aperit,* dixit. & Aphrodis. *probl. l.* 2. *q.* 22.

Ἡ λύπη συμίζησιν ποιεῖ ψυχῆς τῶν ζωμάτων, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς εἰσω ῥοπήν. *dolor corporis contractionem sive compressionem producit, dum anima ad interiora se subtrahit.* quod *l.* 1. *q.* 31. dixerat. ἡ λύπη πύκνωσιν ἐργάζεται τῷ πόρων. Clem. *paedag. lib.* 2. *c.* 2. συμίζησις τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ στῆθος· *compressio in pectus capitis.* Plut. *Publicol.* de figulino opere: οὐκ ἔπαθεν, ἃ φασὶ κάμνειν πολὺν ἐν πυρὶ, πυκνῶσις καὶ συμίζειν· *non est passum & constrictum.* nec obstat, quòd τῷ αἴρειν, τὸ συμίζειν opponitur ab Aristot. *de respir. c.* 4. ubi de insectis agens, ἐν αὐτῷ, inquit, τῷ ψυχρῶματι, τῷ ἐμφύτῳ πνεύματι αἴρεσιν καὶ συμίζεσιν, συμβαίνει φέρειν ἢ ὑμφὰ γίνεσθαι πείνην. Siquidem *compressionem* quandam & ibi designari, manifestum est. Zeno autem referente Galeno, *de dogm. Hip. & Plat. l.* 5. *c.* 1. τὰ πάθη dixit esse ὀλιγωρουμένας τ κείσεις συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ πτώσεις τῆς ψυχῆς. quod nostri mentem clarissimè explicat.

Φωτὶ λάμποντι] lumine illo, de quo Joan. *Evan.* 2 *c.* 1. *v.* 9. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. sed alios magis, alios minùs. illuminabat illud & Marcum, etiamsi sui nescium; sicut & Cyrum, etiamsi sui ignarum robore idem accingebat. Esaiæ *c.* 44. *v.* 5.

Ὧι τὴν ἀλήθειαν ὀφᾷ] vide *l.* 3. § 14. & *l.* 10. § 26.

§ 13. Ὄψεται] *viderit ipse.* quasi dicat, quid ad me? nihil ad me; illius, non meà id interest. Ità Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 14. *Scio hoc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat. resistere precibus ejus non possum. viderit. de se, non de me, queretur.* vide *l.* 5. § 25. & *l.* 9. § 27. Sen. idem. *ep.* 71. *Si vis beatus esse, si fide bonâ vir bonus, sine contemnat te aliquis.* & *ep.* 76. *Ad honesta vadenti contemnendus est contemptus iste.*

Ἐγὼ ὃ ὄψομαι, ἵνα μή τι καταφρονήσεως ἄξιον] Ita capiendum, quod Apostolus *Tito c.* 2. *v.* 15. μηδείς σε περιφρονείτω· & Timotheo *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. μηδείς σε τῆς νεότητος καταφρονείτω· quo loco sic accipiendum sequentia docent; quibus monet ut conditionis suæ locíque autoritatem, vitæ ac conversationis puritate gravitatéque tueatur. vide *l.* 10. § 32.

Μισήσει; ὄψεται.] Epictet. *l.* 3. *c.* 18. ψέγει σε ὁ δεῖνα· ὄψεται, πῶς ποιεῖ ἴδιον ἔργον. & *c.* 10. ἐκ ἴδει ὅτω μοι φορτικὸν τὸν ἀδελφόν· ἀ ἀλλὰ τοῦτο αὐτῷ ἐκεῖνος ὄψεται· ἐγὼ δ' ὡς ἂν φερτὸν ἐμαυτῷ παρέχω αὐτὸν, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς φερτοῖς ἐκείνου· τοῦτο γὰρ ἐμόν ὅτιν· ἐκεῖνος δ' ἀλλότριον· τοῦτο ἀδεὶς κωλύσει δύναται· ἐκεῖνος κωλύσεται.

Οὐκ ὀνειδιστικῶς] vide *infr.* § 18. Ambros. *de offic. l.* 3. *c.* 16. *Neque monitio aspera sit, neque objurgatio contumeliosa.* Epictet. *l.* 2. *c.* 12. ὁ ὁδηγὸς ὅταν λάβῃ παιδάριον, ἤγαγεν ἐπὶ ὁδὸν τὴν δίευσον· ἐχὶ καταγελάσας, ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε. καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ· μέχει δ' ἂν ὑ δείκνυς, μὴ ὀνίνυ καταγέλα, ἀνὰ μᾶλλον αἰδοῦ τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως.

Οὐδὲ ὡς ὑπδεικνύμενος ὅτι ἀνέχομαι] nè leviſſimum quidem præ me ferens offensionis sensum aut significationem: vel etiam, quasi patientiam ostentans meam. vide *infr. ad* § 18. ὡς ὲν χαλῇ.

Οἵ ὁ Φωκίων] De *Phocione* tria potissimùm, quæ huc faciunt, memorabilia reperiuntur. quòd rabulam quendam, qui pro concione dicentem interpellaverat, oratione prolixà in se debacchantem placidissimè sustinuit, ad dictionis seriem quam priùs inchoaverat ità reversus, acsi nihil quicquam vel ab illo dictum, vel à se auditum, animadversúmve fuisset. refert Plut. in *præc. polit.* quòd cùm ad mortem duceretur, obviúsque quidam, post convitia multa frustrà effusa, cùm ipse nullus attenderet, etiam in faciem ei tandem expuisset, ad magistratus conversus, illud tantummodo dixerit, ἢ παύσει τις τοῦτον ἀσημονοῦντα; *Non compescet ipsum aliquis indecore se gerentem?* Plut. in *apophth.* & in *Phoc.* quòd filio morti jam proximo, illud unicum in mandatis dedit, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακῆν. *ne quid eorum meminisset, quæ adversus ipsum Athenienses inique egerant.* Plut. *ibid.* id quod Ælianus haud paulò ἐμφατικώτερον extulisse perhibet. *l.* 12. § 49. per amicos, qui morienti aderant, filio mandasse, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακῆσαι ὑπὲρ τῆς παρ' αὐτῷ φιλοτησίας, ἧς νῦν πίνω· quasi poculum illud cicutà temperatum, non alio loco haberet, quàm poculum quod in amicitiæ societatisq; mutuæ argumentum propinari atq; exhiberi solet. Unde Theodoreto lucem fœnerari haud piguerit: qui *therapeut. lib.* 3. Platonem ait in rebus religionem spectantibus ad ritus receptos se attemperasse, τὴν Ἀθηναίων φιλοτησίαν ὀρρωδήσαντα, καὶ τὸ τῷ Σωκράτει περιπεχθὲν ὑπερφώλιον κώνειον. in quo loco vertendo Acciaolus interpres dictionis venustatem corrupit planè, dum sic reddit; *timens ne Atheniensium gratiâ benevolentiâq; excideret*; dum φιλοτησίας significatum non animadvertit. Id autem optimè explicabit nobis Gregor. Naz. qui *ad Eudox. ep.* 57. Socratem ait temperaturæ ejusdem poculum hilariter admodum excepisse, ὥσπερ ἐκ ὀλίγα θανάτῳ δηλώσων, ἀνὰ φιλοτησίας φερομένων. Quin & Socratem eâ ipsâ voce usum, morti jam propinquum, refert Ælianus, *l.* 1. *c.* 16. cùm enim ab Apollodoro missas, in quibus honorificentiùs efferetur, vestes pretiosas recusâsset: Falli multùm aiebat Apollodorum, ἤγε αὐτὸς πεῖσόν με, ὅτι μὴ τὴν ἐξ Ἀθηναίων φιλοτησίαν, καὶ τὸ τῆς φαρμάκου πόμα, ἢ ὄντως ὄψεται Σωκράτην. Adjici potest his illud, non Socratis apud Platonem, utì memoriâ lapsus Cœlius Secund. in *thesauro* prodidit, sed Theramenis apud Ciceronem *Tuscul. l.* 1. qui *cùm conjectum*

jectus in carcerem triginta jussu tyrannorum, venenum ut sitiens obbibisset, reliquum sic è poculo ejecit, ut id resonaret; quo sonitu reddito, ridens, Propino, inquit, hoc pulcro Critiæ; qui in eum fuit teterrimus. Græci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. (habes, Cicerone clarissimè exponente, quid sit ἡ φιλοτησία.) *lusit vir egregius extremo spiritu, vereque, ei qui venenum præbuerat, mortem est auguratus, quæ brevi consecuta est.* Secius paulò Xenophon retulit *Hellenic. l. 2.* τὸ λειποψύχιον (τῆς χωνιάς) ἀποκαταστάσιμα οἰκεῖα Κριτίᾳ τότ' ἔσω πιὼν καλῶ. falsus interim Erasmus *apophth. l. 6. var. mist. dict.* 238. qui Æliani relationem *hist. var. l. 9. c. 21.* dum negligentiùs percurrit, Theramenem è triginta tyrannis fuisse ratus est. Sed ut ad Phocionem redeamus, novissimum hujus illud, opinor, respexit Marcus; eò magìs quia subjicit, εἴ γε μὴ σφετερισθῇ sicut & *infr.* § 18. ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σύνευδες· ambigua est enim illa Phocionis dictio: potéstq; etiam σφετερισμὸν satis aculeatum & mordacem continere, Athenienses populum ejusmodi poculis amicos suos excipientem, & indiciis ejusmodi suam erga illos benevolentiam obsignantem notantis. quomodo Theopompus *hist. l. 38.* de Clearcho Heracleotarum tyranno, ὃς τοῖς πλείοις ἐδίδου πιόντος πεῖν, *qui cicutâ propinatâ quamplurimos sustulerat,* Ἐπειδὴ ἐν πάντες ἔγνωσαν τὸ τῷ φαρμάκῳ τούτῳ φιλοτησίαν, ἐκφύγοντα τὴν οἰκίαν, πρὶν φανῆν πίμπλαν. Athen. *dipnosoph. l. 3.* Lusit pariter Libanius emaculandus obiter, *declamat. 11.* ubi parasitus, fratre ad vitam philosophicam desciscente, vitæ pertæsus, Δότε μοι, inquit, φειδῆναι φιλοτησίαν τῇ τύχῃ· leg. Δότε μοι, φειδῆναι φιλοτησίαν τῇ τύχῃ· *concedite mihi, ut liceat fortunæ benevolentiæ poculum propinare.* h. e. ut cicutam bibere licitum sit, quo me vitâ eximam. vide *ad l. 10. § 11.* De Phocione verò præclarum ac dissertum habetur Val. Maximi elogium, quo suspicionem istam, quam Marci verba suscitare possint, ab eodem amolitur. *l. 3. c. 8. Placidi & misericordes, & liberales, omnique suavitate temperati mores Phocionis, quos optimè professò consensus omnium bonitatis cognomine decorandos censuit; itaq; constantia, quæ naturâ rigidior videbatur, lenis è mansueto pectore fluxit.*

Ἔσω γὸ δεῖ τοιαῦτα εἶδ)] quod Psaltes *Psal. 51. v. 6 in præcordiis.* Apost. *ad Rom. c. 2. v. 28.* ἐν ᾧ τῷ φανερῷ, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ. contrà quàm hypocritis solenne est, qui μόρφωσιν pietatis & patientiæ externam gerunt, cùm δύναμιν utriusq; internam nullam habeant. Idem *ad Timoth. ep. 2. c. 3. v. 5.*

Καὶ ὑπὸ σοῦ βλέπειν] Intus oportet istiusmodi esse, ubi Deus ipse, qualis sis, videt; qui non speciem externam, sed cordis habitum intuetur. *Hist. Reg. l. 1. c. 16. v. 7.* ὁ θεὸς ὃς ἐγγίζει δὲ πρὸς ἐνέργειαν διάθεσιν καὶ φύσιν, ἔστι δὲ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰδοῖος πρυκώς. Plut. *de tard. num. vindict.* Hoc est, quod in pagina sacra toties occurrit, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ac quod Lucæ *evang. c. 1. v. 6.* de Zacharia sacerdote ac conjuge illius usurpatum, Ambros. *Multi hominibus justi videntur; pauci Deo: aliter enim hominibus, & aliter Deo: hominibus secundum faciem & speciem externam; Deo secundum veritatem & virtutem internam.* Epictet. *l. 2. c. 13.* Θέλησον ἀρέσαι αὐτὸς ποτὲ σεαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς καὶ καθαρῷ σεαυτῷ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ.

Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς σαυτῷ ποιεῖ τὸ ἐπὶ τῇ φύσει σοι οἰκεῖον] τὸ ἐπὶ illud forsan inducendum fuerit. Assentior autem M. Casaubono ποιεῖ, legenti. *quid tibi indè mali accedit, si quod naturæ tuæ est consentaneum ipse facis?*

Τῇ ὅλων φύσει ἕνεκεν] vide *l. 4. § 23.*

Τεταγμένῳ πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτι δὲ τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuscula syntaxis, quam interpretes vix assecuti videntur. *eo destinatus, ut communi utilitati inservias.* Xyl. *designatus esse quod & quomodo postulabit commune bonum.* Cas. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc est quod Marcus voluit; *homo,* inquit, *ad hoc compositus & aptus, ut id fiat, quocunque tandem modo, quod in commune expedit.* Ità τὸ πατ' εἶδος & πεπάχθαι usurpant creberrimè & Marcus & Epictetus. Aliter tamen paulò Cas. ὁ μακρείπης *ad Pers. sat. 3. v. 72.* qui πεταγμένῳ hîc vult esse quod Persio *locatus.* idem γενέσθαι legit pro γίνεσθαι. Verùm id sensum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφρονοῦντες] notat diversa & inconstantia hominum ingenia, qui se invicem modò despiciunt, modò suspiciunt, modò sibi invicem arrogantissimè imperant, modò rursus abjectissimè inserviunt. vide *ad lib. 4. § 32.*

Ἀρεσκεύοντες] ἀρεσκεύειν quid sit vide *ad l. 5. § 5.*

Ὑποκαλλίονται] hoc est, Suidâ interprete; ὑποκάτω κάθηνται *inferiùs considunt, accumbunt.* Metaphora ab eis qui ad mensam aliis priorem ac superiorem locum concedunt. Subjungit Suidas ex autore incerto: Κληθεὶς εἰς ἑστίασιν ὑποκατακλίνεται πάντων καταφρονηθείς, ὡς πᾶς τις τῷ ἡλικιώτῃ. At Plato *polit. l. 1.* ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις. utî Marcus istîc, significatu laxiore dixit, ἀντὶ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *sibi invicem concedere,* utî ipse *ibidem* se explicat, vel *submittere se* potiùs, si Marci mentem attendamus.

§ 15. Αὐτὸ φανήσεται] *res ipsa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit.* ubi scil. ad rem ipsam ventum fuerit. quod Architecton Athenienses, ὡς ἔστ' εἰρηκεν, ἐγὼ ποιήσω. & Euripid.

θεὸς

Φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ πεπράγματ' ἀνθρώποις ἔχειν
Φωνήν·——

Heu, quòd res ipsæ vocem neutiquam obtinent.

Plut. in *præcept. polit.* vel quid si αὐτῆς *ipsis* pro αὐτοῖς, hoc est, *illico, confestim* sumatur? affectus istiusmodi statim se prodit. Verùm subit animum suspicio, fuisse, αὐτὸ φανήσεται· *illud ipsum apparebit*; citra sermonem ullum se prodet; quod & sequentia confirmare videntur. Alludsum videtur ad proverbium, quod σωτόμως καὶ ἀλληπαθικῶς (in adagiis nimirum usu communi tritis solenne hoc) efferri solet, Αὐτὸ δείξει. Atque ità Plato in *Theæteto* deprehenditur extulisse: Et ex Platone Aristænetus (si autoris nomen id, quod Jos. Mercerus ambigit) *lib.* 1. *epist.* 4. cæterùm Aristophanes in Lysistrata integrum exhibuit,

Τ' ἔργον τάχ' αὐτὸ δείξει.

Atque hoc est quod Suidas voluit, ubi dixit, Αὐτὸ δείξει. παροιμία. ἐλλείπει τὸ ἔργον. *deest*, supplenda scil. *vox* ἔργον. nam quod Maussacus in *dissert. Pitie.* ἔργον censet apud Suidam eò loci idem esse, quod est Hesychio in *præfat.* ὑπόθεσις· quo loco Diogenianum ait τὰς πλείους τῶν παροιμιῶν ψιλὰς καὶ ἀνευ τῆς ὑποθέσεως τεθεικέναι· à Suidæ mente dubio procul quàm longissimè aberravit. Idem forsan & cum Suida voluit Hesychius, ubi αὐτὸ δείξει dixit esse παροιμίαν ἔξω τοῦ ἐπιλόγου εἰρημένην· *paræmiam quæ sine epilogo*, sive *extrema parte sui enunciatur*. quanquam nescius non sum, posse *epilogi* nomine subjunctam sive adjectam orationem aliquam intelligi, quæ paræmiæ rationem explicationémque contineat. Verùm τὸ ἔργον apud Suidam pro *hypothesi* sumi, nemo quisquam, opinor, πρὸ ὁλοχερῶς μόνον φρενήσας, (ut cum Marco nostro loquar) Maussaco concesserit.

Ἐπὶ τῶν μετώπων γεγράφθαι] ὡς ἐνδὺς σωτηριαίνεσθαι τῷ τῆς ψυχῆς δείκτην δι' αὐτοῦ. ut Galen. loquitur *hortator. c.* 2. *Frons hominis tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index.* Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Cicero *Antonio* inter eas *ad Atticum lib.* 14. *epist.* 15. *Quid mecum per literas agis? unam ob caussam mallem coram egisses; non enim solùm ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses.* Achilles an Neoptolemus Ennianus à Gellio *lib.* 19. *cap.* 8. laudatus, *Eo ingenio natus sum; amicitiam atque inimicitiam in fronte* (sive, *in frontem*, ut Nonius) *promptam gero.* vide *l.* 1. § 14. & *l.* 7. § 60.

Τοιοῦτον ἔχει ἐνδὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει] Ità continuatim exhibet Lugd. nam Bas. post ἔχει comma interserit. Interpp. quì legerint, aut quid secuti fuerint, haud est facilè conjectu, forsan ὁπῖον ἔχει, ἐνδὺς ἐν τ. ὄ. ἐ. *quomodo se habeat, statim in oculis extat.* vel, τοιοῦτον ἔχει; ἐνδὺς, &c. *ità se habet? in oculis extat statim.* forsan autem, τοιοῦτον ἔχειν, sive ἦν, ἐνδὺς &c, *talem esse*, sive, *sic affectum esse, in oculis se statim prodit.*

—in vultu pignora mentis habet.

ut Naso *art. l.* 2. & apud Æschylum Clytemnestræ Agamemnon, se specie falsâ deceptus,

Εὖ γὰρ φρονοῦσης ὄμμα σου κατηγορεῖ,

Nam prodit oculus esse te affectum probè.

Oculi enim *sunt animi indices.* Cicer. *de orat. perfect. ut imago est animi vultus, sic indices oculi.* Idémque *de leg. lib.* 1. *Natura speciem ita formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret: nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animis affecti simus, loquuntur; & is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores.* Ambros. *hexam. lib.* 6. *c.* 9. *Imago quædam animi loquitur in vultu.* Eunap. in *Maximo.* Τὰς γὰρ ὁρμὰς τῆς ψυχῆς δηλοῦσι τὰ ὄμματα· unde & quidam *oculos animi portas* quasdam dixere. Adamantius *physiognom. l.* 1. *c.* 1. ὥσπερ διὰ πυλῶν τούτων ἡ ψυχὴ διαφαίνεται. Alii *fenestras* per quas mens non prospicit tantùm, sed se prodit quoq; & per quas motus atque affectus animi transluent quodammodo. Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *Mens est quæ per oculos ea, quæ sunt opposita transpicit, quasi per fenestras lucente vitro aut speculari lapide obductas. Et idcircò mens & voluntas ex oculis sæpe dignoscitur.* & *c.* 9. *Mens oculis tanquam fenestris utitur.* & Salvian. *de providen. l.* 3. *c.* 7. *Scieus fenestras quodammodo esse nostrarum mentium lumen oculorum.* Senec. *de benefic. lib.* 2. *c.* 2. *Qui tam paratè fecit, non est dubium quin libenter faciat, itaque lætus facit, & induit sibi animi sui vultum.* atque hoc est φαιδρύνειν ἑαυτὸν ἁπλόστητι· ut Marcus *l.* 7. § 31.

Ὡς δὴ ἐγεγῶν ἐν τῇ βλέμματι] Tibull. *l.* 1. *eleg.* 9.

Non ego celari possim, quid nutus amantis,
Quidve ferant miti lenia verba sono.

Quò spectant & illa Æschyli in *Toxotid.* apud Plutarch. *de profect. indic.* & in *amator.* & apud Antigon. *mirab. narrat.* 127. restituente Salmasio *in Solin.*

Ἄλλῳ μὲν ἀγναῖς παρθένοις γαμηλίων
Λέκτρων ἀτρέπτῳ βλεμμάτων ῥίπτει βολῇ·
Νέας γυναικὸς δ' ὄμμα μὴ λάθῃ φλέγων
Ὀφθαλμὸς, ὅστις ἀνδρὸς ἢ μεμαθήκῃ
Ἔχω δ' τούτων θυμὸν ἱππευτήμονα·

Ritu puellis nuptiali expertibus
Immotus oculus in terram defigitur.
Nec me puellæ lumina exardentia
Fallant, experta siqua jam fuerit virum.
Animus mihi ista discernendi gnarus est.

Nec fefellerunt, qui *amorem* dixere non magis quàm vinum aut ignem posse celari. Antiphanes apud Athenæum *l.* 2.

πρὸ γὰρ

--κρύψαι, Φειδία,
Ἅπαντα τἄλλα τἀς διώκειν ἀν πλὴν διοῖν,
Οἰνόν τε πίνειν, εἰς ἔρωτά τ' ἐμπεσεῖν·
Ἀμβότερα μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς βλεφαρίδων,
Καὶ τῆς λόγων τ' αὖ ὥστε τοὺς ἀγνοῦντας
Μάλιστα ταῦτα καταφανεῖς πλὴν σοῖν.

[ubi nihil opus cum Casaubono in senario penultimo pro τ' αὖ, ταὐτ' rescribere.]

--celare, Phidia,
Præter duo aliquis reliqua possit omnia,
Amore captus si sit, aut sit ebrius.
Oculis ab ipsis etenim utrunque proditur,
Itemque verbis; ut negare qui volunt,
Ista evidenter arguant mendacii. H. Steph.

Cui affine est, quod Petr. Victorius *var. lect. l.* 18. *c.* 23. pervulgatam esse apud suos vocem, *Amorem tussimque celari non posse.* de igne idem Naso *epist.* 12. ubi Medea Jasoni amorem suum exprobrans;

Perfide, sensisti; quis enim bene celet amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

Et Helenæ Paris *epist.* 15.

Sed malè dissimulo; quis cuim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Et ibid.

Quà licet & possum luctor celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Statius Achill. *lib.* 1.

Nec latet haustus amor; sed fax vibrata medullis,
In vultus atque ora redit, lucémque genarum
Tingit.--

Γεφύρωνα] Vide *ad lib.* 5. § 28.

Ἐπιτήδευσις ἡ ἀπλότητος] *Affectatio simplicitatis,* quâ quis simplex aliis videri studet, sive pro simplici se venditat. Dionys. Halic. in *arte.* Ὁ γὰρ ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ὑπερδίκου ἆπαν, ἀνηθοπίπτην. Gregor. Naz. *epist.* 16. ad Eusseb. Οὐ φίλον μοι τὸ πιχνικόν· ἐ γὰρ φιλεῖ συγγένειος φαντασία τε καὶ ἀλήθεια. Synes. *de regno.* Itaque Tatianus *adv. Græc. c.* 46. ait scriptis propheticis fidem habuisse, διά τε τὸ λέξεων τὸ ἄτυφον, καὶ τὸ εἰπόντων τὸ ἀνεπιτήδευτον, καὶ τὸ τῆς παντὸς ποιήσεως τὸ συγκαλήπτειν. &c.

Σκαλμὸς ὅτιν] obturbat istud σκαλμός. Σκαλμὸν Polluci *lib.* 10. *c.* 38. ex Sophocle, *ensis* nomen barbarum; *Thracum* scil. *peculiaris*: quod ex Hesychio discimus. Verùm id istic quid velit, nullus assequor. Xyl. σκαλμὸν, quomodo Plut. ἰδὸν σκαλμὸν vocat. vertitq; *insidiæ tectæ.* Sed & alicubi Epiphanius, ὡς ἦν ὀρθὸν, ἀλλὰ πάντα σκαληνά· *rectum nihil, sed obliqua cuncta.* D. Boot. vult σκαιὰ, *scæva, sinistra.* M. Casaub. *nullo modo laudabilis.* ità quid legerit, incertum est. Verùm clarissimus Salmas. *Omnino,* inquit, *rescribendum*; σκαμβὸν ὅτι. Proverbium est Græcum, σκαμβὸν ξύλον ἁρπάσας. (Habes apud Suidam, & Apostolium proverb. 1801.) Latini hoc nomen etiam suum usu fecerunt. Unde apud Sueton. *Otho. c.* 12. *Scambus, & malè pedatus.* Rem nimirùm ipsam acu tetigit, nec quæsitu ulteriùs opus. Σκαμβὴ, διεσταλμένη. Suid. quid si locum hunc Marci ob oculos habuit?

Οὐδέν ἐστιν αἴσχιον λυκοφιλίας] λυκοφιλία quid sit, nescium se fatetur Xyl. Explicabit ex Ælio Dionysio Eustathius *ad Il. κ'.* ex Menandro Dionysius. Λυκοφιλίους, ἀντὶ τοῦ ὑποπτους, ὑπούλους· *suspectè, subdolè.* Menander,

Λυκοφίλιοι μὲν οὖν εἰσιν αἱ φιλίαι.

Suspecta pax hæc, tanquam amicitia est lupi. Grot.

Explicabit Plato, in *epist.* 2. *ad Dionysium datâ*: Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, inquit, ταῦτ' ἤδη ἔπραξα πρὸς ἐμὲ καὶ σὲ λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνίαν διὰ σὲ ἀπειργάσατο. *Hæc autem sic gesta, tuam mecum amicitiam lupinam diremit, nosque tuâ culpâ dissociabiles reddidit.* Et Platonem imitatus, Cornelius Episc. Romanus, *epist. ad Fabium Antioch.* apud Eusebium *lib.* 6. *c.* 43. de Novato. ὅτοι οἱ ἄνδρες καταμαθόντες αὐτὸν, καὶ καταφωράσαντες πρὸς ἐν ὑποκρίσει πανουργίαν τε καὶ παλιμβολίαν, πρός τε ἀπορρησίας καὶ ψευδολογίας, καὶ πρὸς ἀκοινωνησίαν αὐτὸν καὶ λυκοφιλίαν. *Viri isti illum observantes, & deprehensâ hominis astutiâ & versutiâ, perjuriisque & mendaciis, affectu dissociabili, & lupinâ, sive veteratoriâ, amicitiâ,* Λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν conjunxit; quemadmodum & Plato, cujus codices hinc corrigendi: & pro ἀκοινωνίαν, quod est κόμμα[τ]φαῦλα, legendum ἀκοινωνησίαν· qua voce usus est & Aristoteles *polit. lib.* 2. *c.* 3. Alluditur hoc vocabuli ad apologum de induciis sive fœderibus, quæ cum ovibus lupi aliquando inire volebant, canibus gregis custodibus obsidum loco sibi traditis, quorum loco scil. catulos suos ipsi darent, quò liberiùs deinceps grassarentur in greges. Eum Samiis narrâsse primò Æsopum, cùm is à Crœso posceretur, autor est Max. Planudes in *vit. Æsop.* recitâsse denuo Athenienses Demosthenem, cùm ab Alexandro (non ut Suidas, ab Antipatro) ipse cum oratoribus aliis depoſceretur, refert Plutarchus in *Demosth.* eundem παρρησιαστὴν extulit exhibuitq; Libanius in *progymnasm. fab.* 1. pro eo autem quod λυκοφιλίαν Marcus, ἀλωπεκῶν φιλίαν dixit Leo Imperator sapientissimus dictus in *oraculis* suis.

Ἀλωπεκῶν ὑποκρισθεὶς πρὸς φιλίαν,
Καὶ μακεδόνιμος χαλινώσας πρὸς φρένα,
Ὡς ὀρέσβυς ἄγαν καὶ πολιὸς τὴς ἐχέφρων.
Vulpinâ amicum mente simulans fallaciâ,
Patienter ingenium cohibens, ut frænо insitum,
Sicut senex valde & canus sapientiâ.

vide Joan. Rutgers. *var. lect. l.* 5 *c.* 8.

§ 16. Κάλλιστα ἡ ζῆν] f. διαζῆν. est enim novi argumenti exordium.

Ἐὰν ἔνεστιν αὐτῇ θεωρῇ διηρημένως] vide *suprà* § 2. & *l.* 3. § 11.

Οὐδὲν αὐτῇ ὑπόληψιν φέρει ἀπὸ ἡμῶν ἐπαινεῖν.

πωιεῖ] Vide *supra* § 11. & *lib.* 9. § 15.

Εὐθὺς ἐξαλεῖφαι] Vide *l.* 8. § 47.

Ὀλίγα χρόνον ἔσται] Vide *l.* 10. § 11, 15.

Χαῖρε καὶ τοῖς ἐμοῖς ἔσω σοι] ἔσται forsan. Ità Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. Αἱ ἐντολαὶ τοῦ ἀγαπῶντα βαρεῖαι ἐκ εἰσίν. Vide *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 33.

Ἐπὶ τῶτο ἀσυδὲ, κἂν ἄδοξον ᾖ] Hoc est quod Pythagoras, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. Vide *ad l.* 9. § 18. Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magist. *orat.* 1. Οὐκ ἔστιν ὃ μᾶλλον φοβερὸν ἐν τῷ σωφρονεῖν, τῶ φεύγειν δόξαν ζῆν, καὶ τὸ τοῖς πολλοῖς δοκεῖν τὰ βέλτιστα πράττειν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου, ἅτε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνταλγεῖν, κἂν ἀδοξεῖν, καὶ κινδυνεύειν ἐπὶ τῷ καλῷ δίκῃ, μᾶλλον αἱρεῖσθαι τὴν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παραινεῖν. Epictet. item *enchir. c.* 34. Ὅταν τι διαγωνᾷ ὅτι ποιητέον ἐστὶ, ποιῶ, μὴ φύγῃς φαίνεσθαι ποιῶν ταῦτα. κἂν ἀλόγοιόν τι εἰς πολλοὶ μέλλωσι φέρειν αὐτῷ, κἂν ἀλόγοιόν τι εἰς πολλοὶ μέλλωσι φέρειν αὐτῷ· ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν οὐκ ὀρθῶς ποιεῖ, αὐτὸ ἔχων φεύγε· εἰ δ' ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπικρίνοντας ἐκ ὀρθῶς; Ità Apostolus ad cœlestia contendit, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 8. Plut. *de audiend.*

Οὐ γὰρ μόνον, ὡς φησιν Φωκυλίδης,

Πολλ' ἐπιτρέπειν ἡζήμιόν ἐμοὶ ἔδλον.

ἀλλὰ καὶ γελᾶδλῶαι δεῖ πολλὰ καὶ ἀδοξῆσαι. Ubi obiter adnotâsse haud pigebit, versum illum, quem Plutarchus Phocylidæ vindicat, paulò aliter à Clemente *strom. l.* 5. *prope finem* concipi,

——πολλὰ παραδλῶαι--&c.

eâ nempe notione quâ Ulysses πολυπαθὴς, & πολύπαγκλος dicitur, *odyss. ρ. v.* 511. Epictet. *enchir. c.* 12. Εἰ θέλεις σῴζεσθαι, ἀνάμεινον, ἵνα σῴζῃ ὃν ἐντὸς ἄνους δόξαι καὶ ἀλόγιος. quod Anaxagoræ obtigisse refert Laërt. *l.* 2. Ὅσον γὰρ ἐστὶ τὸ ἀνόητον ὄντως ἀπολωφᾶδλῶαι, διὰ τὸ μὴ μεμαδλῶαι τοῖς ἀνοήτοις ἀνόητον; Quæ enim ratio est *in amentia persistere, nè amentibus amens videare?* Simplic. *comment. in Epictet. ibid.* Socrates apud Senecam *ep.* 71. *Ut sis beatus, & te alicui stultum videri sine.* Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 14. *Non potest quisquam justus esse, quod est cum vera sapientia conjunctum, nisi idem stultus esse videatur.* Dionys. *de divin. nomin. c.* 7. Ἐν δίδυ ὁ σοφὸς πρὸ ἀληθείας ἐναντίως; ὅτι ἓν ἔχει, κἂν ὁι πολλοὶ ψευδηγοῦσιν αὐτὸν ὡς ἐξεστηκότα. Ità de Domino Christo ipsi propinqui ejus dicebant, ὅτι ἐξέστη. Marc. *c.* 3. *v.* 21. Æschyl. *Prometh.*

Κέρδιστον ἦν φρονοῦντα μὴ δοκεῖν φρονεῖν.

——*Utilissimum est,*

Minimè videri sapere, cùm sapias tamen.

Siquidem ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 14. Τὰ τῦ πνεύματ ᾧ Θεοῦ, μωρία γὰρ ψυχικῷ ἐστι. & *c.* 1. *v.* 18. Ὁ τῦ σταυρῦ λόγος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία. τοῖς δὲ σῳζομένοις δυνάμις θεῦ. & quod Plato *epist.* 2. Σχεδὸν γὰρ ἐκ ἔστι τῶτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἀκούσματα· ἐὰν δέ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς (εὐσεβεῖς, potiùs) θαυμαστότερά τε καὶ εὐσεβεστάτερα. Vide Epictet. *enchir. c.* 23. *ad l.* 4. § 12. Vide & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

Παντὶ γὰρ συγγνώμη τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητῦντι] Vide *ad l.* 6. § 27. Cato Uticensis, referente Plutarcho; Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ὅ τις νομίζει τὴν ἀγαθῶν μίμησιν, ἑτέρῳ μὴ παρεῖναι;

§ 17. Πόθεν ἐλήλυθεν] vide *l.* 8. § 3. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 36.

Ὅσον ἔστι μεταδάλλον] vide *l.* 8. § 21.

Οὐδὲν κακὸν φοβοῦται] Vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

§ 18. Καὶ πρῶτον μὲν] Καὶ illud παίλιν videtur. quomodo Hebræis in scriptorum exordiis creberrimè. Proponit varias considerationes, quibus animi impetus ad offensionem & iracundiam in injuriis illatis proclivis, reprimatur, & in affectione placida & tranquilla contineatur. Eas alibi sæpe priùs inculcatas, prout ex locorum collatione videre est, hoc loco simul uno quasi fasciculo comprehensas, veluti per synopsin quandam, ob oculos constituere visum est.

Τίς ἡ περὶ αὐτῆς μοι χάρις] Vide *l.* 8. § 27. & *l.* 9. § 22.

Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] Vide *l.* 2 § 1. & *l.* 8. § 56, 59.

Πεφυκότος αὐτῦ γέρον] Hoccine Marcus, ut imperator, an ut philosophiæ studiosus? utrovis enim modo accipere licet. Plato *Dionysio ep.* 4. Νῦν ἔν δοκεῖ μὲν ὅτιν ὁ λέγω, ἀναμιμνήσκειν δ' ὑμᾶς δεῖ ἡμᾶς αὐτῶν, ὅτι πρόσκειμαι, μᾶλλον ἢ πείθω, τοῖς ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρειν, sed illâ potiùs ratione, opinor; ὡς ἄρχων *l.* 3. § 5. quanquam potest & utroque.

Ὡς κεῖδε ποίμνης] Ὁ μὲν τῦ αἰγῶν ἡγεμὼν, τραγός· ὁ δ' οἴων, κεῖδε καὶ κτίλος· τῦ δ' βοῶν, ταῦρος. Pollux *l.* 2. *c.* 12. § 29. de Ulysse Priamus *iliad. γ'. v.* 196.

Αὐτὸς δ', κτίλος ὡς, ὅτε πευκαλίῃ σὺν ἀνδάνῃ,

Ὅς τ' οἴων μέγα πῶϋ λέχεται ἀρηρυίων.

quod in Cleanthem detorsit Timon. utì Laërt. *l.* 7. & de Ænea poeta *il. γ. v.* 492.

Λαοὶ δ' ἕπονθ', ὡσεί τε μετ' κτίλον ἔσετο μῆλα.

Ἡ ταῦρος ἀγέλης] Achill. Tatius *Leucip. l.* 1. Βαδίζει ταῦρος ὑλαυχενῶν, καὶ ὅσος ὅτι μάλιστα ὑπερτιμᾷ, ὅτι τῆς ἄλλων βοῶν ἐστι βασιλεύς. De Agamemnone *il. β. v.* 480.

Ἠύτε βοῦς ἀγέλῃφι μεγ' ἔξοχος ἵπλετο πάντων

Ταῦρος· ὁ γὰρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγροιώτῃσι.

Et Flaccus *sat.* 3. *Viribus editior,——ut in grege taurus.* Polyb. *hist. l.* 6. Καθάπερ ὅτι τῆς ἄλλων ζώων, καὶ ὅτι τῶτων (ἀνθρώπων) συναγελαστικωτέρων, ὅσῳ οἰκείς καὶ τῦτο τὸ ὁμόφυλον συναγελα-

γελάζειδαι, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀδύνατον· ἀνάγκη τὸν τῇ σωματικῇ ῥᾳθυμίᾳ καὶ τῇ ψυχικῇ τήλμῃ διαφέροντα, τούτων ἡττᾶδαι καὶ κρατεῖν· καδάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁμῶν τῶν ἀδόξων πάντων ζώων διαφθορὰν· τοῦτο γὰρ φύσεως ἔργον ἀληδινώτατον νομίζειν· παρ' οἷς ὁμολογουμένως τοῦ ἰσχυροτάτους ὀρῶμεν ἡγεμόνας. λέγω δ' ταύρους, κάπρους, ἀλεκτρυόνας, τὰ τύπτειν παρασκήσαντα. Videtur autem Marcus hic ob mentem habuisse Epicteti illa, *dissert. l.* 3. *c.* 1. Σὺ ἂν τίς εἶ ἐνταῦδα; μέγα ὄζι ἐπιπῖν, ὅτι ὑπὸς εἶμι, ὦ δεῖ μέλειν ἀνδράποων· ὑπὸ γὰ λέοντι τὸ τυχὸν βέλτιον τολμᾷ ἀντιτῶαι αὐτῷ. ἐν δ' ὁ ταῦρος ἀφορμὰν ἀνδίσηται; λέγ' αὐτῷ, ἂν σοι δόξῃ, σὺ δ' τίς εἶ; ἄνδρωπε, ἐν παντὶ γένει φύεταί τι ὄξαίρετον, ἐν βυσῖν, ἐν κυσῖν, ἐν μυλίσκοις, ἐν ἵπποις. μὰ δι' λέγε τῷ ἐξαιρέτῳ, Σὺ ἂν τίς εἶ; οἱ δ' μὲν, ἐγὼ εἶμι τοιῦτον, οὗ ἐν ἱματίῳ πορφύρᾳ· μὴ μ' ἀξίου ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἀλλὰ τῇ φύσει μου μέμφου, ὅτι με διαφέροντα πρὸς τοὺς ἄλλους ἐποίησεν. Idem *l.* 1. *c.* 2. Σὺ ἑαυτὸν ἡγῇ μέαν τινὰ εἶναι κεφαλὴν τῶν ἐμῶν τῶν χιτῶνος; τί ἂν σὺ ἔδει φρονίζειν, πῶς ἂν ὅμοιος ἦς τοῖς ἄλλοις ἀνδράποις; ἵνατι δὲ ἡ πρόνοια σοῦ τοὺς ἄλλους κρύπτει θέλει τι ἔχειν ὄξαίρετον· ἐγὼ δ' πορφύρᾳ εἶναι βούλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο, καὶ σκληρὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἰσχρὸν εἶναι· ἀπαρκεῖ φαίνεδαι καὶ καλά· τί δὲ μοι λέγεις, ὅτι ὀξυμεώδητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι· quem locum eò lubentior adduxi, quò ab interpunctione laborantem, quod interpreti imposuit, restituerem. Et paulò pòst ibid. Ὁ ταῦρος, λέοντος ἐπιδυμητής, μᾶλλον αἰδέσεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς καὶ ὀρεκτικωτέραν ἑαυτὸν ἕξει τῆς ἀγέλης.

Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα] vide *l.* 9. § 39. & *l.* 10. § 6.

Τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν] vide *supra* § 10. & *l.* 5. § 30

Ὁποῖοί τινές εἰσιν] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 13.

Ὅτιας ἀνάγκας ὑγιμάτων] vide *l.* 8. § 14.

Μετ' ἴσου πάνυ] quod *l.* 9. § 34. ὅσον ὄιησις. quanquam hic malim *prudentiæ opinionem*, quàm *fastum* vertere: quanquam & ista fastu sufflat. Vide *ad lib.* 2. § 15.

Ἁμαρτεῖν] vide *l.* 7 § 62. Πάντα ἁμαρτάνειν ὁμαρτάνειν, dogma Stoicum. Epictet. *l.* 1 *c.* 18. nec horum duntaxat, sed sapientum omnium si Platoni credimus; sic enim is in *Protagor.* Ἐγὼ γοῦν τι οἶμαι τοῦτο, ὅτι ὐδεὶς τῶν Σοφῶν ἀνδρῶν ἡγεῖται, ὐδένα ἀνθρώπων ἑκόντα ἐξαμαρτάνειν, ἀλλ' εἰδόσι γε τὸ κατὰ ἑκόντα κατηγορεῖδαι. ἀλλ' ἴσως, ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ ἑκόντα ποιοῦντες, ἀκόντες ποιοῦσι. qui & idem in *Hipp. maj.* Καὶ δὴ γε πολὺ πλείω ποιοῦσιν ἢ ἀγαδὰ πάντες ἄνδρωποι, ἀμαρτάνοντες ὀκ πολλὰ· καὶ ἐξαμαρτάνουσι ἄκοντες.

Ἄκοντες ἢ ἀγνοοῦντες] Itaque hòc utroque nomine (si verum istud) venià ac misericordià digniores; ut *l.* 2. § 13. Οἷς πολλὰ δικαίως συγγνώμη εἶ), ἐὰν μὴ εἰδῶς τις ἀδικῇ, ἢ ἀδοκῇ, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιῇ· καὶ οἱ νόμοι δὴ πω πολὺ καλεπώτεροί εἰσι τοῖς ἑκοῦσι καὶ ἐργαζομένοις, καὶ βασανίζουσι, ἢ τοῖς ἄκουσιν. Plato *Hipp.* & Demosth. *adv. Midiam.* Οἱ μὲν τῆς βλάβης νόμοι πάντες, ἐν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, δηλοῦσιν· ἐν δ' ἄκων, ἀφιλοῦσι τὸ βλάβος παλαίουσι ἐπίπονον· ὁ μὲν γὰ παθὼν, πάντα χῦ βοηδείας δίκαιός ἐστι τυγχάνειν· τῷ δράσαντι δ' ἐκ ἴσως πρὸς ὀργὴν, ἂν δ' ἑκών, ἄντ' ἄκων, ἔταξεν ὁ νόμος· οἱ γ φονικοὶ, τοῦ μὲν ὀκ φεύξεσι ἀποκλησόμενοι, δικάτῃ καὶ ἀσεφυλίᾳ καὶ δημόσιον τῶν ὑπαρχόντων, ζημιῶσι τοῦ δ' ἀκουσίου, ἀνέσεως καὶ φιλανδρωπίας πολλῆς ἠξίωσαν.

Ἄκουσα σίζεται τῆ ἀληδῆς] Ex Platone. Vide *l.* 7. § 63.

Αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις] Hoc est quod primo loco cogitandum proposuit Antonius Epicureus in scripto suo περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάδεσιν ἐφεδρείας, cujus meminit Galenus *de affectib. dignoscend. & curand. c.* 1. ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ παρεπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνοιμι. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Cogitet, quàm multa contra bonum morem faciat; quàm multa ex his quæ egit, veniam desideret. jam irascetur etiam sibi; nunquam enim æquus judex aliam de sua, aliam de aliena causa sententiam fert. Nemo invenitur, qui se possit absolvere: & innocentem quisque se dicit respiciens testem, non conscientiam.* Æschylus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφὸς τοιοῦτος.

Peccat aliquando, sapiente & qui plus sapit.

Et ad Marcum propiùs accedens Jacob. *ep. c.* 3. *v.* 1. Πολλὰ γὰ πταίομεν ἅπαντες. *In multis offendimus omnes.* Ad quem locum Beda noster; *Non dixit offenditis, sed offendimus, inquit: & in multis, præmisit; omnes, subjunxit.* Et Aug. *epist.* 29. *Non in uno, sed in multis; nec quosdam sed omnes dicit.* Vide *ad l.* 7. § 26.

Καὶ ἄλλος τοιοῦτος ἄ] quod *l.* 7. § 79. ὅς ὢν τῶν φαύλων, *alius ejusmodi.* quomodo in paræmia dicitur, ἄλλος ἢ Ἡρακλῆς, *alius*, sive, *alter, iste Hercules est.* i. e. alter ejusmodi qualis Hercules. de Titormo usurpatum. Ælian. *l.* 12. *c.* 22. quò facit Platonis illud adductum *supra ad l.* 10. § 30 fortean tamen, ἄλλος legendum. *alias*, sive *aliis in rebus, ipse paria peccas.* ἄλλα τι ὁμοιάζεις. *l.* 7. § 26. παράμοιόν τι *l.* 10. § 30.

Vitia habes alia, etiam haud fortasse minora. Flaccus *sat.* 3.

Ἀλλὰ τιμᾶν ἕξιν ποιήσειλεν ἕξεις] Malim, ἔχειν· atque ità reddidit interpres uterque. *habes dogmata gemina* ut *l.* 7. § 26. vel *affectus pariter vitiosos*, & paria itaque nì aliud obstaret, puta supplicii

plicii vel opprobrii formido, admitteres, vel admittere aliquando poteris. quod Apostolus innuit, *ad Gal. c. 6. v. 1.* verbis illis, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Aristot. *de rhetor. ad Alex. c. 37.* ὑπειχθῇς τι καὶ δίκαιον καὶ ξυμφέρον ὄξιν συγγνώμην ἔχειν. τὸ γὰρ ἀμφότερα κοινὸν πάντων ἀνθρώπων· καὶ ὑμεῖς εἴδετε, εἴ τι τοιοῦτον ἀυτῷ ξυμπέφευγεν. Optimè Plin. min. *l. 6. ep. 22. Optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ità ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet; ità peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat.*

Διὰ δειλίαν] scil. quod Naso *amor. l. 1. eleg. 4.*

Sigua metu dempto casta est, ea denique casta est:
Quæ quia non potuit— (metu nimirum coercita)
—— *non facit, illa facit.* Itaq; Plautus *stich. 1, 2.*
Ubi facillime spectatur mulier quàm ingenio est bono?

* Cùm, * *Cui malefaciendi est potestas, quæ, nè* Acidal. *faciat id, temperat.*

Vacat enim abstinentiæ testimonium, cùm licentia eripitur. Tertul. *adversf. Marc. l. 1. c. 29.* & ut Flaccus *l. 1. ep. 17.*

Oderunt peccare (etiam) mali formidine pœnæ.

Ὥσπερ ὑπὸ πυγῆς φόβῳ κύων ἢ * γαλῆ, [* γαλεὸς perper. vulg.] τὴν ἡδονὴν ἀποβεβωλωμένοι, καὶ φεύγε τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Plut. *de virt. moral.*

—— *tolle periclum,*
Jam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Flacc. *l. 2. sat. 7.*

Ἡ δοξοκοπίαν] vide *l. 12. c. 4.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Philiscus, an Philemon. tribuit illi Grotii editio: huic Gesneri: huic item Anton. *Melis. l. 1. c. 13.* & Maxim. *c. 5.*

Ἀνὴρ δίκαιός ὄξιν, ὃς οὐχ ἑκὼν ἀδικῶν,
Ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος & μὴ βέλεται·
Οὐδ' ὃς τὰ μικρὰ λαμβάνειν ἀπέχεται,
Ἀλλ' ὃς τὰ μεγάλα καρτερεῖ μὴ λαμβάνων,
Ἔχειν δυνάμενος & κρατῶν ἀζημίως·
Οὐδ' ὅς γε πᾶσι πάντα διατηρεῖ μόνοις,
Ἀλλ' ὅστις ἄδολον γνώμην τ' ἔχων φύσιν
Εἶναι δίκαιος, κ' ἐ δοκεῖν ἐθέλῃ θέλῃ.

Non justus, omnis abstinens injuriæ est,
Sed qui nocere cùm potest, tunc abstinet:
Nec qui recusat parva, sed qui maximis
Tentatus, animi robur invictum gerit.
Nec quisquis ista quolibet præstat modo;
Sed qui dolosi nescius fuit, integrâ
Probitate, justus esse, non credi, studet.

Grot. Allusit ad Æschyli illud in *Theb.*

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

vide *l. 8. § 1.*

Πολλὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν γίνεται] *Multa*, inquit, *per dispensationem quandam fiunt.* Non *divinam* quidem eam, de qua Xylander intellexisse videtur; cùm vertit, *Quædam enim fato fiunt.* siquidem non *quædam*, sed *omnia* in universum, *fato fieri*, statuebant Stoici. sed *humanam*, prout & Anglus rectè cepit. In quem eundem sensum Epictetus pariter *l. 3. c. 14.* Ἐν πραγματείᾳ εἰμὶ, τὰ μὲν πραγμάτων πρόκειται, τὰ δ' ἐφ' ἡμῖν, τὰ δ' κατ' οἰκονομίαν, τὰ δ' κατὰ συμβεβηκός, τὰ δὲ κατὰ ἔννοιαν. quo de loco videri poterit Hieron. Volfius in *Annot.* Membrum illud quod attinet, quod hìc Marcus attingit: κατ' οἰκονομίαν fieri aliquid dicitur, cùm aliud quidpiam specie tenus geritur, quàm quod vel intenditur, vel revera subest. Indè fit, ut quædam mali speciem præ se ferant, quæ tamen, cùm alio fine, aliaq; ratione peragantur, quàm primo aspectu videri possit, culpâ omni prorsus carere censentur. *Oeconomia* istiusmodi fuit, quòd copiæ Israeliticæ, quasi formidine perculsæ ad Ajentium incursum in fugam sese dabant, quò ab urbe sua istos longiùs electarent. Jos. *hist. c. 8. v. 15.* vide Origen. *adv. Cels. l. 1. ad l. 3. § 4.* quòd Jehu rex Israelis, Baalis colendi cupidum simulabat sese, cùm ejusdem cultores comprehendendi & pessundandi consilia apud se coqueret. *Reg. hist. l. 4. c. 10. v. 19.* quòd Solomon de infante dissecando sententiam tulit. *Reg. l. 3. c. 3. v. 25.* cui non absimile Claudii imperatoris illud, qui fœminæ filium suum non agnoscenti, matrimonium juvenis indixit. Sueton. *l. 5. c. 15.* quòd Carolus magnus patrem & filium maleficii reos habitos, cùm sontem alterum, alterum insontem esse compertum haberet, utrosq; duci jussit, quò alter se prodendo alterum liberaret. And. Isern. *de feud.* quòd Archimandrita quidam Ægyptius, qui quò monachum juvenem à libidinis flammis, quibus ustulari se conquestus est, liberaret, subornavit qui conviciis hominem infectaretur, & post injuriam illatam, innocentem insuper apud sese deferret. Hieron. *ad Rustic.* quòd Davus Terentianus Mysin cum puerulo in viam provoluturum se minatur. *Andr. 4. 5.* Nec desunt ex antiquis, qui patriarcharum piorúmq; aliorum lapsus in sacris literis proditos, hoc *œconomiæ* prætextu eant excusatum. Origenes *stromat. l. 6.* quò Jacobi mendacium excuset Esauum sese profitentis. *Gen. c. 27. 19.* post adducta Platonis illa ex *polit. l. 3.* τὸ ὅτι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δ' χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου μέρει. *Considerandum est*, inquit, *quomodo Philosophus cautè dixerit, Deo indecens & inutile esse mendacium, hominibus non interdùm inutile*; & quòd nè per dispensationem quidem (hoc est, κατ' οἰκονομίαν, & ità prorsus Orig. scripserat) *putandus sit Deus aliquando mentiri.* quod *homini* tamen *per dispensationem* quandam *licere* concedit, allatis exemplis Judithæ *c. 11. v. 2.* Holofernæ mentitæ; Esteræ *c. 5. v. 8.* Hamanem convivam poscentis; ubi nulla tamen mendacii vestigia comparent. Quod autem Plato, ἐν φαρμάκου μέρει dixit. sic enim iste, *strom. l. 6.* de Gnostico agens, ἀληθῆ τε φρονεῖ ἀεὶ καὶ ἀληθείᾳ πολὺ ἐν μᾶλλον

ἐν θεραπείας μέρει, καθάπερ ἰατρὸς πρὸς νοσοῦντας ὅτι σωτηρία τὴν καμοῦσιν, ψεύσεται, ἢ ψεῦδος ἐρεῖ χρὴ τοῦ σοφιστάς. *non tam*, inquit, *mentietur, quàm mendacium dicet, uti subtilitatum periti distinguere solent.* Eódem trahit Origenes *operis dicti lib.* 10. ejusdémque *œconomiæ*, sive *dispensationis*, speciem vult esse disceptationem, vel increpationem potiùs, illam, quâ adversus Petrum Paulus Antiochiæ usum se profitetur. *ad Galat. c. 2. v.* 11. eundémq; secutus, cùm Joan. Chrysostom. in *Gal. exposs.* ὑμάχησ ἦν τὰ ῥήματα, ἀνὰ οἰκονομίας. οἱ γὰρ ὄντως ἐμάχοντο, ὡς ἂν δεῖ τὴν μαθητὴν ἀλλήλοις ἐπιπλῆξαι. σφόδρα γὰρ αὐτοῦ ἐπαρθέντος. γυνὴ ἡ λυσιτελοῦσα ἦν ἡ ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχη. tum & Hieron. *in comment. Novâ bellator*, inquit, *usus est arte pugnandi, ut dispensationem Petri, quâ Judæos salvari cupiebat, novâ ipse conditionis dispensatione corrigeret; & resisteret ei in faciem, non arguens propositum, sed quasi in publico contradicens.* qui & *rabulis forensibus* Apostolos comparat, qui pari ratione, *omissis sæpe negotiis in proprias contumelias vertuntur, & joculari se invicem dente mordent, ut populum circumstantem fallant, & apud reos prævaricationis suspicionem effugiant.* Idémq; *ad August. ep. 1. Bene uterq; finxit. nec tamen defendimus officiosum mendacium; sed ostendimus honestam dispensationem.* Verùm Apostolum à nota hac uberrimè vindicat Augustinus *epist. ad Hieron.* ea de re scriptâ. & in *lib. de mendac.* qui tamen & ipse ibidem Jacobi dictum, quo Esavum esse se affirmabat, vult mendacium videri, non esse; & dispensationis ratione non absimili excusat. οἰκονομίας revera rationem habuit, eodémque refert, qui & συμπεριφορὰν appellat, Clemens dictus, Timothei circumcisionem à Paulo procuratam, *Act. c. 16. v.* 3. cùm tamen ἀκυρωμένον ὑπὸν ἀφελῶν prædicaret, *Rom. c. 2. v. 28. Galat. c. 5. v. 6. & c. 6. v. 15.* συμπεριφερόμενοι Ἰουδαίοις. sed & quod de se Apostolus idem *ad Cor. ep. 1. c. 9. v.* 19. 22. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. Nec illud minùs, quod Chrysippus habet in *lib. de rhetoric.* referente Plut. *de contradict. Stoic. c. 1.* ὅτι ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσειν τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τὰ πάντα ὄντος ἀγαθοῦ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγείας· cùm tamen ipse secus omnino censeat. Quod Epictet. *enchir. c. 16.* de homine in mœstitia luctúque agendi ob infortunium aliquod, quod eidem obtigerit, μέχρι μόνου λόγου μὴ ὅλης συμπαραφέρεσθαι αὐτῷ, κἂν ὅτου πύκτης. ζωπυρεῖν ἄξιον· σοφὸς χωρὶς, μὰ γὰρ ἔστω σωπιστέον ἄξιος. quem vide & *ad l. 8. § 27.* Idem & Senec. *epist. 5. Intus omnia dissimilia sint: frons nostra populo conveniat.* & *ep. 103. Non abhorreat à publicis moribus; nec hoc agat, ut quicquid non facit, damnare videatur*, qui & idem, Lactantio *instit. l. 3. c. 15.* referente, unde dispensationis hujusce usum Stoicis frequentem satis familiarémq; fuisse liquet. *Faciet*, inquit, *sapiens, & quæ non prövabit, ut etiam ad majora transitum inveniat: nec relinquet bonos mores, sed tempori se aptabit: ut quibus alii utuntur in gloriam aut voluptatem, utatur agendæ rei caussâ.* & ut, quàm latè pateat, auctoribus illis, dispensatio ista, videatur; *Omnia*, inquit, *quæ luxuriosi faciunt, quæque imperiti, faciet & sapiens, sed non eodem modo, eodemq; proposito.* Horum itaque exemplo dogmatéq; Fabius *instit. l. 12. c. 1.* caussarum minùs honestarum defensionem in oratoribus excusat. *Ne hoc quidem*, inquit, *est audum intuendum, qualem caussam vir bonus, sed etiam quare, & quâ mente defendat. ac primum concedent mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asperrimi confitentur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat; & quidem nonnunquam levioribus caussis; ut in pueris ægrotantibus utilitatis eorum gratiâ multa fingimus; multa non facturi promittimus; nedum si ab homine occidendo grassator avertendus sit, aut hostis pro salute patriæ fallendus, ut hoc, quod alias in servis quoq; reprehendendum est, sit alias in ipso sapiente laudandum.* qui & concludit, *licere quandoq; uti arte dicendi, bonâ quidem, sed quæ malis artibus simillima sit.* Certè quòd *mendacium* quandoq; dicturum virum bonum sapientémq; ex Stoicorum sententia, affirmavit, id disertè Stobæus *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 8.* Λέγουσι δή, μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφόν. —— τοῦ μὲν πολὺ ψεύδεσθαι ποτὲ συγχωροῦσιν αὐτὸν καὶ πολλὰς πρόπους, καὶ φαυλίαν τὴν ἀντιπάλων, καὶ καὶ τὰ τῶ συμφέροντ[ος] θεωρήσοντα, καὶ κατ' ἄλλας οἰκονομίας τὸ βίω πολλάς. Vide *ad l. 4. § 49.* Plura istiusmodi adjici poterant: sed ista sufficerint ad Marci mentem explicandam. vide & *l. 4. § 19.*

Πολλὰ δεῖ σφῶτερον μαθεῖν] De alienis factis non est temerè pronunciandum. Gregor.Naz. περὶ συντάξιας. Πολλὰ δεῖ γραφῆναι καὶ παθεῖν φρὶν ἄλλου κρίναι γνώμην συνιέναι.

Ἀγαθοῦ ὁ ἀνθρώπου βίου] punctò minùs. Senec. *ep. 49.* vide *l. 5. § 24.*

Μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάσομαι] quod *l. 7. § 21.* μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξεσθε. vide *l. 4. § 3. &* 48. ἐκτίθεται. In eandem ferè cum Marco sententiam Euripid. *Supplic.*

—— ὦ παλαίπωροι βροτοί,
Τί κτᾶσθε λόγχας, καὶ κατ' ἀλλήλων φόνους
Τίθεσθε; παύσασθ' ἀλλὰ λήξαντες πόνων,
Ἄσκ φυλάσσεσθ', ἦσυχοι μεθ' ἡσύχων·
Ἐμοὶ γὰρ τὸ χρῆμα τῦ βίου τοῦτον ὃ χρὴ

Ὡς ῥᾷστα ἢ μὴ σὺν πόνοις διακπεῖν.
——*Misera gens mortalium,*
Quid arma, quid vos mutuæ cædes juvant?
Quin abstinete, liberas urbes metu,
Vacuas malorum, placida tutetur quies.
Humana vita res brevis. cura optima est,
Ut absque cura mollis ac facilis fluat. Grot.

Οὐκ αἰ ἀφέξεις.] vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 40. & *l.* 9. § 13. & *supr.* § 11. 16.

Οὐκ αἰσχρόν] Vide *lib.* 2. § 1. Musonius in *orat.* quâ differit, *an Philosophus debeat injuriarum agere*; apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. Ὁ μὲν ἁμαρτάνων ἐυδὺς ἢ ἐν αἰσχύνῃ ὄζιν, ὁ ἢ πάσχων, ὥσπερ ὐχ ἁμαρτάνει, καθόπον πάσχει, ὕτως ὐδὲ ἐν αἰσχρῷ ὐδενὶ γίνεται.

Χαμεπώτερα ὀπφέρουσιν αἱ ὀργαὶ] Graviora ab affectu suo patiuntur, quàm ab eis ipsis quibus irascuntur. Τὰ γὰρ ἔνδοθεν μᾶλλον βαρύνει, ὅταν ἐν τοῖς ἡπάλοις ἢ πυρετοῖς τὸ ῥιγῶν ἢ καταπάσσῃ τοῦ ἔξωθεν κρύος ἢ καῦμα]Θ. Plut. *de tranquill.* vide Senecam *de ira. lib.* 2. *cap.* 35, 36. & Joan Chrysost. *infr.* Theognis,

Οὐλὲ, Κύρν', ὀργῆς ἀδικώτερον, ἢ τὸν ἔχοντα
Πημαίνει, θυμῷ δειλὰ φρεζομένη.
Irâ Cyrne, nihil crudelius; ipsum ea habentem
Lædit, & excruciat cor miserabiliter.

Τὸ ἐυμενὲς ἀνίκητον] Apost. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. vide *lib.* 6. § 6, 26. & *l.* 7. § 22.

Καὶ μὴ σεσυρὸς] *adscititia.* Xyl. *affectata* Cas. *personata.* quemadmodum ille dixit, *Hæredis fletus sub persona risus est.* ab eis tractum qui vultu renident, dum animus tamen interim angitur & exæstuat: ut ille qui *Æn. l.* 1.

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

ut illi de quibus Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 12. Οἱ ἐν προσώπῳ καυχώμενοι, καὶ ὐ καρδίᾳ. vide *lib.* 1. § 15. & *Jupr.* § 13. Expressit vim vocabuli Ammianus, cùm de Juliano dixit, *lib.* 21. *amarum subridens.*

Τί γὰρ σοι ποιήσει ὁ ὑβρισικώτατΘ] Τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς; &c. Petr. *ep.* 1. *c.* 3. *v.* 13.

Ἐὰν διατιλῇς ἐυμενὴς ἑαυτῷ] Dio Siracusanus, referente Plutarcho. Ἀνθρώπῳ ἢ κακίαν, οἱ μὲ χαλεπὴν ὄζιν, ὐχ ὕτως ἄγελον ἐὶ πανταπάσι μὲ δύσκολον, ὥστε μὴ μεταβάλλειν χάριν νικηθέσαν ὑπὸ τῆ πολλάκις εὖ ποιήντων. *Vincit malos pertinax benitas.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. Idémque *de ira l.* 2. *c.* 34. *Irascitur aliquis? tu contrà beneficiis provoca. Cadit statim simultas ab altera parte deserta, nisi par non pugnat. si utrinq; certabitur, ille est melior, qui prior pedem retulit; victus est qui vicit.* νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. *Quam pulchra ars, vincere in bono malum?* Guigo *medit. c.* 15. Et Val. Maxim. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliquanto injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Et, *Bono vinci satius est, quàm malo more injuriam vincere.* Salust. *Jugurth.* Præclarè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 18. Εἰ ἢ μεγάλα ἠδίκηται, ἢ διὰ τῦτο μάλιστα ἐνεργήτεον, ἵνα ἢ σωτηρῶ λαμπρότερον ποιήσῃς ἢ σέφανον, ἢ ἢ ἀδελφὸν ἢ ἐχθρᾶς ἀπαλλάξῃς ἀρρωστίας· ἐπεὶ ἢ οἱ ἰατροὶ, ὅταν ἢ λακπίζωνται ἢ ὑβρίζωνται παρ' ἧ μαινομένων, τότε μάλιστα αὐτοῦ ἐλαίου ἢ πεφασκιάζονται θεοῖς τοῖς ὀκείνων διορθωτὴν, οὐδὲ ὅπ ὑπερβολῆς τὸ νοσῆμα]Θ ἢ ὕβρις δζι. ἢ οὐ πίνων ταύτην ἀεὶ τὴν δηλητηρίδον ἔχε τῷ γεύματι, ἢ ὕτω κέχρητο τοῖς ἀδικῦσιν· ὀκεῖνοι γὰρ ὅταν μάλιστα οἱ νοσῦντες, ἢ τῷ βίαν ὑπομένοντες. ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοῦ τ χαλεπῆς ταύτης ἐπῳδῆς, καὶ δὸς ἀφῆναι τῷ ὀργῷ, καὶ δείμοι]Θ ἐλαθέρωσον χαλεπῆ, τῦ θυμῦ· ἢ γὰρ δειμαίνοντες ἐὰν ἴδωμεν, ἀκρύομεν· ὐχὶ καὶ αὐτοὶ ἢ ἀπαθίζομεν δειμονᾶν· τῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ὅπ ἧ ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ὀκείνοις ἐοίκασιν οἱ θυμώδεις, μᾶλλον ἢ κακοίκοις ὀδοιπόροις, μὴ αἰδέσιμος μαινόμενοι· διὸ καὶ ἀσύγγνως]Θ αὐτῆ ἡ πεφαθηξία. μὴ τοίνυν ἐπίβαινε κειμένῳ, ἀλλὰ καὶ ἔλεε· καὶ γὰρ ἂν ὑπὸ χολῆς πνα ἐνοχλούμενον καὶ πυοδυγιῶσα καὶ ἐμέσαι ἐπειγόμενον ἢ πονηρὸν τῦτο χυμὸν ἴδωμεν, χρῆσα ὀρέγομεν καὶ διαφαζόμεθα ἀπαρατρόμενον, κἂν τὸ ἐμέσαν μολυνώμεν, ὐκ ἀπορρεφόμεθα· ἀλλ' ἐν μόνον ζητῶμεν, ὅπως ἐκεῖνο ἀπαλλάξωμεν ἢ χαλεπῆς ταύτης στενοχωρίας· τῦτο τοίνυν ἐπὶ τέτων ποιῶμεν, καὶ διαφαζώμεθα ἐμῦντας καὶ ἀπαρατρόμενοι· μὴ δὴ περίτερον ἐρεθίζωμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποδῆται τὴν πικρίαν. καὶ πῶς ποτε χαίρειν εἰκότως μᾶλλον, ἐπειδὰν παύσηται, τότε γνώσεται σαφῶς ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξας περιφῆς. καὶ τί λέγω τὴν παρ' ἐκείνῳ χάριν; ὁ γὰρ Θεὸς στεφάνοις στεφανώσει, καὶ μυρίοις ἀμοίφεται κηρῖς, ὅτι σε ἢ ἀδελφὸν νοσοῦντα]Θ ἠλθρίωσας χαλεπῦ κάκιτΘ ἢ ὡς ἀκατόπλω πυρὸς, διὰ παντὸς αἰθυρίζοντα σε τὴν ὀπόκειαν. ὐχ ὁρᾷς τὰς πληγὰς γιγνώσκοντας, πῶς δάκνυσι τὰς παρειώσας, καὶ ὐκ ἀλγῦσι ὀκείνας; μᾶλλον ἢ ἀλγῦσι μὲν, φέρουσι ἢ ἡμεροι, καὶ σωφρονῦσι τ ὀδυνωμένας καὶ διακοπομένας ὑπ ἢ ὀδόντΘ. ταῦτα καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γίνε μελακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ τέκωσιν αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γὰρ εἰσι μικροψυχότεραι) πῶς τ ἄνδρα ὄψονται. Adeò sanè præclara & eximia verba sunt ista, ut nec ipse describere gravatus sim, nec lectori pio tædium sperem legendo, prolixiora licèt, oboriturum.

Πρᾳὸς παρεγυῆς] Ità Plato *politic. lib.* 9. Πίνων τοίνυν αὐτὸν πρᾳὸς· ὁ γὰρ ἐκὼν ἀμαρτάνων ἐρωτᾷ τες, &c. Parimodo quo Marcus istic. Isidor. Pelus. *lib.* 3. *epist.* 397. χρὴ τῇ παῤῥησίᾳ μιγνύναι τὴν σεσυρένειαν· & rursus: πῶς παῤῥησιασόμεθα; ὐκ ἀκερέτῳ τῇ παῤῥησίᾳ χρησόμενοι, ἀλλὰ περέχοντες αὐτὴν σεσυρείᾳ. Euripid. *Bellerophonte* apud Suidam.

Οἱ

Οἶμοι, τὸ ἡδὺ νοσοῦντι θυμῷ κακόν. *Heu, fateor, huic qui ægrotat irasci, malum est.* Senec. *de constant. sap. c.* 13. *Quis phrenetico medicus irascitur? quis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta in malam partem accipit? hunc affectum adversus omnes habet sapiens, quem adversus ægros suos medicus: quorum nec obscæna, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. scit sapiens, omnes hos, qui togati purpuratique incedunt, valentes coloratósque, male sanos esse: quos non aliter videt, quàm ægros intemperantes. Itaque nè succenset quidem, si quid in morbo petulantiùs aussi sunt adversus medentem.* vide *Aug. ad lib.* 7. § 22.

Μεταδιδάσκῃς] vide *lib.* 5. § 28. & *lib.* 9. § 11. Δεῖξον τῷ πλάνῳ καὶ ὄψει, πῶς ἀφίσταται τῶν ἁμαρτημάτων. Epictet. *l.* 1. *c.* 18.

Εὐχολῶν] *Vacans huic rei.* Xyl. imò, *placidè, imperturbatè te habens.* Epictet. *lib.* 3. *c.* Εὐχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. & *c.* 9. εὐχολῶ· ἀ πέπαυσα τὰ μὲ ἡ διάνοια· Marcus ipse *lib.* 4. § 19. εὐχολωτέρῳ καὶ ἀπαρακτοτέρῳ ἔσῃ. vide & *lib.* 12. §. 2.

Πρὸς ἄλλο πτύρεμαι] πρὸς σωτηρίαν. *lib.* 2. § 1.

Οὐ μὴ βλαβῶ] vide *lib.* 2. § 1. & *lib.* 10. § 33.

Σὺ δὲ βλάπτῃ] vide *l.* 5. § 4.

Εὐαφῶς] *efficaciter* Caſ. *apertè.* Xyl. *aptè, scitè, dextrè, affabrè,* malim. Lucian. ὑποβάλλειν τοῦ δακτύλου εὐαφῶς. *ſcitè digitos ſubjicere.* tractum à praxi Chirurgica; in qua multùm refert, qua manu vulnere colligenda, vel oſſa reſtituenda, tractentur. Pindar. *Pyth.* 4. Χρὴ μαλακᾷ χεῖρα πρόσφορα βάλλοντα πρώμαν ἕλκει ἀμφιπολεῖν. Ab eadem arte tractum eſt, & Apoſtoli illud *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. ubi de fratre in peccatum prolapſo, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος. eſt enim τὸ καταρτίζειν (quod & Beza & Strigelius adnotârunt) *membrum luxatum reconcinnare,* ſive, *loco ſuo reponere, & adaptando rurſus componere.* & καταρτισμὸς, μετάγωγὴ τῶν ὀστῶν ἐπὶ τὴν πρὸς φύσιν τάσιν εἰς τὸν ἴδιον φύσιν. Galen. reſpexit eódem & Plutarch. in *Catone minore,* ubi Catoni Stratylium juvenem nimis fervidum & præcipitem, Apollinidi Stoico ac Demetrio Peripatetico curandum tradenti hæc verba tribuit: Τμήσειν ἔφην ὀιδοῦντα τοῦτον μαλάξαι, καὶ καταστῆσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Siquidem, ut Gregor. in *paſtore lib.* 2. *c.* 6. *Sæpenumero deteriùs frangitur, cùm fractura incautè colligitur, ità gravius quis ſciſſuram ſentiat. ſi hanc immoderatiùs ligamenta conſtringent.* & quod Rad. Ardan. *orat. Dom. poſt Trin.* 6. *Manſueta correctio peccatores emendat, intemperans etiam emendandos perturbat.* Certè, quod Seneca *de clement. l.* 1. *c.* 17. *Nullum animal eſt moroſius, nullum majori arte tractandum, quàm homo.*

Οὐδὲ μέλιτος αὐτὸ ποιῆσαι, ἢ δὲ ὅσα σιωπηλασικά] Porphyr. *de abſtinent. ab animal. lib.* 3. Τὰ δὲ σιωπηλασικὰ ὅπως πρῶτον τὸ δήγμιον τὸ παρὰ ἄλλων, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν μυρμήκων ἔνεστον, τοῦτο δὲ καὶ μελιττῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

Μήτε ὀνειδιστικῶς] vide *lib.* 1. § 10. De Euphrate Philoſopho, Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 10. *Inſectatur vitia, non homines. nec caſtigat errantes, ſed emendat.* Senec. *de clement. lib.* 1. *c.* 17. *Agat principes curam, non tantùm ſalutis, ſed & honeſtæ cicatricis.* Et Auguſtin. *epiſt.* 159. *Sic ſuccenſe iniquitati, ut conſulere memineris humanitati.* vide & *lib.* 5. § 22. & *ſupr.* § 13.

Ἀδήκτως τῇ ψυχῇ] *atque ità nè cor mordeatur.* Xyl. *citra ſermonis aſperitatem.* Caſ. δάκνειν τινὰ ψυχὴν, τινὰ καρδίαν, τὸν θυμὸν. dicunt Græci, quod *mordere & pungere cor alicui,* id eſt, *angere, divexare, cruciare,* Latini. & δάκνεσθαι τὸν θυμὸν, ἢ τινὰ καρδίαν, *corde morderi.* i. e. *angi, cruciari.* Syneſ. *de regno.* Οἱ δὲ ὅπως ἀεὶ ἀτεμῶς ἔχωσιν, ἄστε, ὡς φασιν αὐτοῖς ἀτοχήσειν, εἴ τις ξυγχωρήσειν μὴ πάντα ἐκ πάντων ἐπιτρέπειν τὰ βασιλέως καὶ βασιλέα· ἀλλ' εἶπερ ταφεῖσι, καὶ λυπήσειν ἀνατείνοντα, καὶ ἀπειλοῦσι δήξασθαι τινὰ καρδίαν, οὐκ ἐκ χερῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ μίσους, εἰ ἄρα ὠφελήσειτο. Idémque *de calvitie.* μίσην αὐτῶν δάκνυμαι τὴν καρδίαν. Liban. *orat. de pact.* ὁ δακνόμενος ἀπειλεῖταί τις τὴν καρδίαν, εἰ ὁ χθὲς μαθητὴς, σήμερον ἐτέρου γίνηται; Ariſtoph. *Acharn.*

Ὅσα δὲ δάκνυμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν.

Et in *Nubib.* ——ὅμως δ' τὸν θυμὸν δακών· Indè θυμοδακὴς *quod cor mordeat.* Julian. *orat.* 2. Ποταπὸν δ' κῆμα λοιδορία; ὡς θυμοδακὴς ἀληθὴς, καὶ ἀμύστοιον ψυχὴν μᾶλλον, ἢ σίδηρος κόπτα; Sed & δάκνειν & δάκνεσθαι, & *mordere,* ac *morderi,* iidem ſimpliciter dicunt Eurip. *Theſ.*

Μή μοι νεαρὸν σφαιτσὸν μᾶλλον δάκοι. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 9. Καί τοι πικρῶς ἐν τῇ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς Χρυσίππου δάκνουσι. Cicer. *ad Attic. lib.* 13. *ep.* 12. *Valdè me momorderunt epiſtolæ tuæ: eædem tamen ſanaverunt.* Flacc. *l.* 1. *ep.* 6.

——*Mordear opprobriis falſis?*

Terent. *eunuch.* 3. 1.

--*Par pari referto, quod eam mordeat.*

Sidon. *lib.* 3. *ep.* 8. *vel pupugiſſe verſu gemello, vel momordiſſe diſtichо,* qui & *ibidem, piperatam facundiam,* pro *mordaci* dixit. & *lib.* 8. *ep.* 11. *epigrammata piperata.* i. e. *mordacia,* ut exponit ipſe; quæ *melleis* opponit: Hieronymum imitatus, qui in *epiſt. ad* Euſtoch. *ut te aliquid & piperis mordeat,* ſed & *acetum mordax,* eàdem mente Perſ. *ſat.* 1. Indè δάκτης λόγος, *mordax oratio.* Plutarch. *de amic. & adul.* λόγῳ δάκτῃ καὶ παῤῥησίᾳ κινδυνικῇ καταπόμπου. Idem δῆγμα, δασμὸς, δῆξις. Idem *ſympoſ. lib.* 2. *c.* 1. Δῆγμά τι περὶ αὐτῶν

τῷ σκώμματι. & mox: τὰ σκώμματα μᾶλλον δάκνει, καθάπερ τὰ παρηγρωμένα ἕλκη, πλείονα χρόνον ἐμμένοντα, ἢ λυπεῖ τοὺς σκωφθέντας. ità enim rescribendum pro eo quod μέλη sensu nullo codices exhibent. Idem *de amic. & adul.* ἐλέγχῳ καὶ λόγῳ δήγμὸν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν. & *in Lycurg.* αἱ δ' παιδιῶν καὶ σκωμμάτων δῆξεις, ὑδὸν ἀμελοῦντες τοῦ κατ' ἀνδρὸς ψυθέσματος. Alia, nec pauca suppeditabit Hadr. Junius *cent.* 2. *adag* 58. Indè ἄδηκ]ος, *morsu immunis*; qui oratione, sive sermone ejusmodi mordaci perstrictus non est. Eunap. *in Liban.* ὑδεὶς πῶ συλλεγέντων Λιβανίῳ, καὶ σωσίας ἀξιωθέντων ἀπλῶς ἄδηκ]ος. *nemo omnium, qui Libanio allecti & in familiaritatem accepti fuerunt, abiit à morsu immunis.* ità legunt vertúntque, cùm Hadr. Junius, tum & Fed. Morellius: sed vera lectio, ἄδηλος, non ἄδηκ]ος, sequentia firmant. ἀλλὰ τότε ἦθος εὐθὺς οἷός τις ἦν ἔγνωστο &c. *sed statim, quâ esset indole, dignoscebatur.* Verùm indè ἀδήκτως apud Plut. in *Pomp.* ubi Flora narrâsse dicitur, ὡς ἐκ τοῦ ὀκνεῖν σωφρονεστέρως ἀδήκτως ἀπελθεῖν, *nunquam quivisse se à Pompeji consuetudine sine morsu aliquo discedere*; h. e. ut non aculeum quasi aliquem in animo residuum persentiscceret. quo modo Periclis dictio ità audientium animos affeciisse perhibetur ὡς τὸ κέντρον ἐγκαταλιπεῖν, ut Eupolis *Tribubus*. Cæterùm hoc loco ego, quid ἀδήκτως τῇ ψυχῇ velit, non satis assequor: malim ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ, nec de reprehensi, sed de reprehendentis animo accepe-rim, nè ità vel redarguat, vel admoneat, ut animi injuriæ illatæ apprehensione attacti & exulcerati indicium præ se ferat. hoc est enim quod postea de *succensente* dicit, τέτρωται, *vulneratus est, vulnus accepit*. Quanquam potest & ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ exponi, *animo non mordaci*. quomodo Dioscoridi *l.* 1. *c.* 28. ἔλαιον ἄδηκ]ον dicitur, i.e. *quod non mordeat*, ut Plin. *l.* 23. *c.* 4. & Plutarch. *de adulat.* πῶς ἂν συνεχῶς ταῖς ἡδοναῖς, καὶ τῷ πρὸς χάριν, ἄκρατον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν ὑπηνοεῖν. ἄδηκτον ὁμιλίαν dicit, quæ nihil mordax habeat. verùm prius illud arridet magis.

Μηδὲ ὡς ἐν σχολῇ] *neve otio abuti videaris*. Xyl. forsan, quia priùs εὐσχολῶν dixerat. Ego simpliciter malim, tanquam in schola, hoc est, vel ὡς παιδαγωγός πις, *pædagogi cujusdam instar*, qui imperiosè cùm agat, molestus esse solet, & gravis habetur. *l.* 5. § 9. & *l.* 10. § 35. unde παρρησία παιδαγωγική *suprà* § 6. vel etiam *tanquam in schola*, ubi ingenii exercendi ostentandique causâ fieri assolent oratiunculæ. hoc est enim quod sequitur, μηδὲ ἵνα ἄλλῳ παρέχοις θαυμάσιον. & *supr.* § 13. ὡς ἐπιδεικνύμενος. vide *ad l.* 1. § 16. σχολαστικός. *quasi exercitationis causâ*. Cas. Ambros. *offic. lib.* 3. *c.* 6. *objurget, non jactantiæ studio, sed affectu charitatis*. quod Marcus hìc φιλοσόφως. Talia autem, qualia Marcus hìc notat, Senecæ scripta Cajus Cæsar esse volebat. cùm *commissiones meras* esse diceret, ferente Suetonio, *l.* 4. *c.* 53. i. e. λόγους ἐκ τῶν ἐπιδείξεων καὶ ἀγώνων γεγαμμένους, ut ex Hocrate *in eum locum* clariss. Casaub. vel etiam αὐτολεξεί, ἀγωνίσματα. utì idem ex Thucyd. *l.* 1. & Aristot. *Poet. c.* 9. sed & Polybio; cujus aureum dictum dignissimúmq; quod ubique, non ibi tantùm, legatur (ejusdem habes τῷ μακαρίτῃ elogium) illud *l.* 3. è codicibus Polybianis à vitio typothetarum incuriâ contracto sic repurgatum. Ἰσοτίας γὰρ ἐὰν ἀφέλῃ πις τὸ ἐπὶ τί, καὶ πῶς, καὶ πῇ χάειν ἐπεφάχθη, καὶ τὸ ἐκ τοῦ παρεχρῆν πότερα ἔυλογον ἔχει τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μᾶλλον, μάθημα ἢ ἱστορία τις. Quod Plinius *l.* 7. *epist.* 17. *Historia non ostentationi, sed fidei veritatique componitur*. Nec multò secius Fabius, *l.* 10. *c.* 1. in viri clarissimi commentariis fœdè depravatus: *Totum opus historiæ, non ad intuitum rei pugnámque præsentem, sed ad memoriam posteritatis & ingenii famam componitur.*

Ἀλλ' ἔτι πρὸς μόνον] quod Christus Matth. *c.* 18. *v.* 15. ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Socrates in mensa cùm familiarem quendam vehementiùs paulò increpuisset, Plato, ἐκ ἀμείνων ἦν ἰδίᾳ ταῦτα λαλέχθαι; *Annon*, inquit, *hæc privatim dicta, præstiterat?* cui ille vicissim, Σὺ δ' ἐκ ἀμείνων ἂν ἐποίησας, ἰδίᾳ πρὸς ἐμὲ ταῦτα εἰπών; *Annon & à te mihi privatim hoc dictum præstiterat?* deesse autem videtur disjunctionis membrum alterum, si recepta lectio admittatur, *vel solum convenias, vel ut solus advertat*, (aut ejusmodi quippiam) etiamsi plures adstiterint. *sed ut consilo ità loqui debes.* Xyl. acsi esset, ἀλλ' ὡς πρὸς μόνον, sive, ἀλλ' ὅπως ὡς πρὸς μόνον. disjunctivæ certè rationem nullam habuit: sed nec Cas. qui vertit, *sed ità semper ut solus consciat.* ἀλλ' ἀεί τι quod mihi valde comprobatur. Optimè Plut. *de amic. & adul.* Δεῖ γὰρ, ὡς νοσήμα]ος ἐκ ἐνφανοῦς, τῆς ἀμυδρᾶς ἀεὶ καὶ ἀποκρύπτειν καὶ ἀπορρήτων ἔχ), καὶ μὴ παντευχεῖν, μηδ' ὀπιθοπαλεῖν, μηδ' ἀφεῖναι καὶ διατεῖναι σωφρονοῦντ' ἐκ ἀθεμίτως, ἀλλὰ σοφιστὴν, ἀλλοτρίοις ἐνδυόμενον σοφίσμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς τοὺς παρόντας, ἅσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς διατεγίοις ἰατροὶ πρὸς ὀφθαλμίαν.

Ὡς ποτὲ τὴν Μουσῶν] quia pro numero Musarum, monita *novem*. vide Plut. *Sympos. l.* 9. *c.* 14. de numero Musarum,

Ἄρξαι ποτὲ ἀνθρώπου ἔχ)] *humanitatem colamus, odium inter homines sumus*. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. vide *l.* 7. § 22. & *l.* 10. § 8.

Τὸ κολακεύειν] quod *l.* 4. § 31. μήτε πένεσθαι, μήτε δεῖσθαι. De Antonio Niceph. Callist. *l.* 8. *c.* 40. Πᾶσι δ' ἦν κεχαρισμένον ἑαυτὸν παρέχειν, ἐπιμέλειά τε καὶ κόλαξ ἔχ) δουλῶν, μήτε πρὸς πόρον ἐξαγιὸς τῆς διὰ πάντων τιμῆς, καὶ

οἷς ἂν χαλδίοι πίθηξ. Isidor. Pel. *l.* 3. *epist.* 121. Ὥσπερ ὀξὺ μὲν ἡ βαρὺ κομιδῇ φθέγξασθαι ῥᾴδιον, τὸ δὲ μέσον τυχεῖν, μουσικῆς ὄντων ἔξεως· οὕτω καὶ περὶ τὸ παῤῥησιάσασθαι, καὶ μὴ, λογίσεσθαι οἱ μὲν διὰ τὸ ἀφελῆσθαι, ἅμα τὸ ὑβρίσαι γίνονται μόνον· οἱ δὲ τὸ κολακεύειν, καὶ τὰ μὴ δεσπόντα ἐγκωμιάζειν· οἱ δὲ μέσῳ ἀεὶσῳ χρώμενοι, ὅτε ὑβρίζουσιν, ὅτε ἀποδύονται, ἅμα κερδήσαντες τῇ παῤῥησίᾳ τὸ αἰδῶ καὶ τῇ ὀπωπικότι τὸ δεσπόσειν, ὅπως ἐπὶ τὸ ἰατρεύειν τοῦ ἑαυτοῦ ἀγαγόντας ἴσχονται.

Τὸ θρᾶσον καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, ὅπου καὶ ἀῤῥενικώτερον] Naso, *art. l.* 3.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

& *trist. l.* 3. *eleg.* 5.

Quò quisque est major, magis est placabilis ira;
Et faciles motus mens generosa capit.

Ὥσπερ τοὺ λύπη ἀδενεῖς, ὅπου καὶ ἡ ὀργὴ] *Iram doloremque* copulat. ἡ γὰρ ὀργὴ μὴ λύπης· καὶ ὁ ὀργιζόμενος πᾶς λυπεῖται. Aristot. *rhet. l.* 2. *c.* 4. Utrumque facit imbecillitatis indicium. Ità & Senec. *de ira l.* 1. *c.* 16. *Tantùm abest à magnitudine animi ira, quantum à fortitudine audacia, à fiducia insolentia, ab austeritate tristitia, à severitate crudelitas. Mihi videtur veternosi & infelicis animi imbecillitatis sibi conscii, sæpe indolescere. Ut exulcerata & ægra corpora ad ictus levissimos gemunt; ità muliebre maximè & puerile vitium est: at incidit & in viros; Nam viris quoque puerilia ac muliebria ingenia sunt.* Et, *de vit. beat. c.* 3. *omnis ex infirmitate feritas est.* Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Τὸ δ' ὀξύθυμον τοῦτο καὶ λίαν πικρὸν,
Δῶγμ' ὄντ' ἐνθὺς πᾶσι μικροψυχίας.
Irasci prompta amarulentáque indoles
Indicium infirmi pectoris cunctis facit.

Musonius apud Stob. Μικρόψυχον γὰρ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ὀπτεύειν θεῖ πᾶν τοιοῦτον. Juvenal. *sat.* 13. —— *minuti:*

Semper & infirmi est animi exiguique voluptas,
Ultio. Continuò sic collige, quòd vindicta
Nemo magis gaudet quàm fœmina. ——

Ammianus *hist. l.* 27. *c.* 6. *Iram definiunt esse ulcus animi, nasci ex mentis mollitie consuetum; id asserente argumento probabili, quòd iracundiores sunt incolumibus languidi, & fœminæ maribus, & juvenibus senes, & felicibus ærumnosi.* Aristot. *rhetor. l.* 2. *c.* 2. Κάμνοντες, πενθοῦντες, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ὀδυνώμενοι, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι. Plut. *de irac. cohib.* Ὡς γὰρ εἴδωλα μεγάλης ὄζει ἐν σαρκὶ πληγῆς πόνος, ὅπως ἐν τοῖς μαλακωτάταις ψυχαῖς ἡ πρὸς τὸ * λυπῆσαι * [λυπῆσαι] ἔνδοσις ἐκφεύγουσα μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀδενείας. διὸ καὶ γυναῖκας ἀνδρῶν ὀργιλωτέρας, καὶ νοσοῦντας ὑγιαινόντων, καὶ γέροντας ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντας εὐτυχούντων. ὅτου γὰρ τὸ λυπούμενον μάλιστα τὴν ψυχὴν καὶ πάσχον ἀνίσταται μάλιστα δὲ ἀδένειαν ὁ θυμὸς, ἐκ τοιούτου, ὥς πως εἴπεν ἡ ψυχῆς ἔοικεν, ἅμα ἐπτοημένοις καὶ ἀπίσταστον ἐν τῇ ἀμυντικῇ ὁρμῇ σφοδρότερον ὀξαίνομένης. quod autem dicit ὥς πως εἶπε, Platonem tangit, qui sicut Plutarch. idem, *de virt. mor.* refert, ἕδρα τὴν ψυχῆς τὸν θυμὸν ἔθετο.

Ἀδενὲς] τὸ γὰρ ἀδενὲς εὐπαθέστερον. Theophr. *de caus. plant. l.* 4. *c.* 6. non ἀπαθέστερον, ut codices vulgati, etiam Heinsii editio, exhibent. Sic enim ipse lib. eodem *c.* 13. τὰ γὰρ ἀδενέστερα δῆλον [ὡς] εὐπαθέστερα. Et rursus *c.* 14. τὸ ἀδενὲς παθητικώτερον.

Ἀμφότεροι γὰρ τέτρωνται καὶ ἐνδιδώκασιν] *Utraque vulnus accepit & herbam porrexit.* Xyl. optimè. Sive, *manus dedit, & victus est utraque,* & qui irascitur, & qui dolet. Dio Prus. *orat.* 16. Ἀλλὰ διανοίας ἰσχυρᾶς ὅτι χρεία, μάλιστα μὲν ἀπρόπτου καὶ θεὸς μηδὲν οἰκέσας· εἰ δὲ, μὴ ῥᾳδίως, μηδὲ ὑπὸ τοῦ τυχόντος καὶ προσκομμένης. Ubi in membro posteriori, defectus subesse videtur; supplendus hoc modo; εἰ δὲ [μὴ,] μὴ ῥ· &c. negativa iterata librarium vel oscitantem, vel festinantem fefellit. Liban. *in vita sua:* ἐπόνουν δὲ ὑδὲν αὐτοῦ δεῖσθαι τετρωμένου ὅλου σκεμμάτων. ὅπως οὐκ ἐτέτρωμαι.

Παρὰ τοῦ μυσταγωγοῦ] *à duce sive præside Musarum.* Quia *decimum* addiderat. At quis iste Marco *Musarum ductor?* M. Casaub. *Herculem* vult. Herculem certè Eumenius in *oratione de scholis instaurandis, Musageten, hoc est, comitem ducemque Musarum esse,* accepisse ait *Fulvium illum Nobiliorem; qui ædem Herculis Musarum in circo Flaminio ex pecunia Censoria fecit, cum in Græcia esset imperator.* Quin & Sueton. *l.* 2. *c.* 29. *Ædis Herculis Musarum à Marcio Philippo* sub *Augusto extructæ* meminit. Nam quod *Herculis & Musarum,* legebatur, Is. Casaubonus, codicum veterum fidem secutus, copulativam sustulit: quanquam Plut. in *quæst. Rom.* communem fuisse aram quandam *Herculis ac Musarum* apud Romanos, est autor; institutæ caussam, ex Jubæ traditione, fuisse, quòd Evandrum literas Hercules docuisset. Cæterùm Eumenius idem, *Herculem Musarum tutorem potius & defensorem,* quàm *ductorem & præcentorem* habitum innuit, cùm subjicit, *Camœnarum signa novem sub tutela numinis fortissimi ab eodem Fulvio consecrata, quò mutuis operis præmiisque juvari ornarique significaret, Musarum quietem defensione Herculis, & virtutem Herculis voce Musarum.* De hoc *Herculis Musarum,* an *Herculis Musarúmque* templo, Naso *artis l.* 3.

Nec rubor est emisse palam: venire videmus
Herculis ante oculos virgineúmque chorum.

& *Fastor. l.* 6. *extremo.*

Dicite Pierides, quis vos addixerit isti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego, sic Clio: clari monumenta Philippi
Aspicis, unde trahit Martia casta genus, &c.

Sic cecinit Clio. doctæ assensêre sorores,
Annuit Alcides, increpuitque lyram.

Verùm apud Græcos Apollinis potiùs, *Musagetæ* titulus iste; hoc munus est, *Musarum chorum ducere eisdémque præcinere.* quod & ex Lutatii *histor. commun. l.* 1. Probus Grammat. asserit. Synes. *Dione*, de philosopho, Περσεῖναι δὲ δεῖ τὸ ἐν ἔχειν αὐτὸν ἴδιον ἔργον ὑφηκείμενον τῷ χορῷ, ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λόγον ἔχει, νῦν μὲν τοῖς Μούσαις συμᾴδειν αὐτὸν ἐξάρχοντα, καὶ ἐνηλλάγητα ῥυθμὸν τῇ συστήματι, νῦν δὲ αὐτὸν χορεύειν μόνας ᾄδειν. Cornutus an Phurnutus, *de deis, c.* 32. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ μουσηγέτης ἐκλήθη, καὶ παίζειν μετὰ τῶν Μουσῶν ἐνομίσθη.

Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν, ὅτιχθόνιοι βασιλῆες.

φησὶν ὁ Ἡσίοδος. διὰ τοῦτο καὶ ἱερὸς αὐτῷ ὁ κύκνος, τῷ μουσικώτατον καὶ λαλότατον ἅμα ἔχειν τῶν ὀρνέων. Pausan. *Eliac. l.* 1. in Junonis templo, quod est Elide, Πεποίηται Μοῦσα μὲν ᾄδουσα, καὶ Ἀπόλλων ἐξάρχων τῆς ᾠδῆς. Idémq; in *Attic.* disertè, Ἀπόλλωνα μουσηγέτην καλοῦσι. *Musarum ducem sive præsidem vocant Apollinem.* Cujus appellationis Apollini tributæ meminit & Plato, *de leg. l.* 2. Plutarch. *sympos. l.* 9. *c.* 14. & *cur Pyth. metro oracula edere desierit.* & Aristides, *orat. Platonic.* 1. sed & Orpheus *hymno in Apollinem*, Julianus item, *orat. in Solem.* Apollinem cùm *musagétam*, tum & *musarum ducem* non semel nuncupat: Maximus Tyrius *orat.* 21. Τῷ ἀληθῆ ἁρμονίαν, ᾗ μὲν ὁ Μουσῶν χορὸς, ἐξάρχει ἡ αὐτῆς ὁ Ἀπόλλων ὁ μουσηγέτης. Liban. deniq; *orat.* 2. Μὴ θεὸς τὸν μουσηγέτην τῶν πάλαι ἐφορᾷ, &c. Cæterùm Herculem, an Apollinem voluerit Marcus, parùm refert. Clemens verò noster *Stron. l.* 6. etiam Domino Deo nostro appellationem hanc tribuit. Sed & Philostratus Antonino illi, cui *vitas sophistarum* inscripsit; & Galliarum Regi Francisco Magno. Cl. Casaubonus in *notis ad Marci nostri vitam.*

Τὸ μὴ ἀξιῶν ἁμαρτάνειν τοὺ φαύλους, μανικὸν] transponendæ sunt voces priores. Τὸ ἀξιῶν μὴ ἁμαρτ. sensus exigit. idem prorsus habet *lib.* 5. § 17.

Τυραννικὸν] ità *l.* 6. § 27. ὠμόν πως. Verùm istic tyrannicum potiùs, quia velle se solum lege communi exemptum, *tyrannidem* sapit.

§ 19. Ἀπαλειφθεὶν] vide *suprà* § 16.

Τὸ μὴ ἀφ' ἑαυτὸ λέγειν ἐν τοῖς ἀποπτώσεις] Ex Marci mente, non à se loquitur, qui non ab animo, non à mente sua. Ὅταν ὑποκείνηται, καὶ ὁλοπαίσως καὶ ἀναλήθως τὸ ποιῇ ἡ λόγησις. *l.* 2. § 16. quæ huic loco commentarii vicem præbent. Nam aliud est ἀφ' ἑαυτὸ λέγειν. *Joan. c.* 18. *v.* 34.

Καὶ δὲ σαυτῷ ὀνειδίζῃς] *tibi ipsi exprobra.* Xyl. *tibi ipsi exprobrabis.* Caf. τῷ καὶ δὲ neuter rationem ullam habuit. Ego malim συνειδήσεις, *secundum quod*, vel *in quo, conscias tibi futurus es.*

Ὑποκλαλινομένῃ τῇ θειότητι] Vide *l.* 7. § 55.

§ 20. Πεισθόμενα τῇ τοῦ ὅλων διοικήσει] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 2. Καὶ τὸ Θεὸν ὁρᾷς, ὃν ἀεισοφίαν ἡμῖν ὁ Πίνδαρος προσεῖπεν, ὑ πανταχῆ τὸ πῦρ ἄνω τείνοντα, καὶ κάτω πως γῆ, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρῆσαι τοῦ σωμάτων ἀπαιτῶσι,

Τοῦτο μὲν ἐν κόχλαισι θαλασσονόμοις βαρυκτύπις,
Καὶ μὲν κηρύκων τε λιθορρίνων χελώνῃσι, φησὶν
Ἐμπεδοκλῆς.

Ἐρυθ' ὀστᾶ χθόνα χεῦτες ἀφρέατα ναιετάουσι, οὐχ ἦν ἡ φύσις ὕδωρ χέεσθαι, ἀλλ' ἦν ἡ θεὸς τὸ ἰνδικὸν ἔργον ποιῆσαι Σωτάδης. Idémque paulò secius, *de facie Lunæ.* Οὐδὲν ἔοικεν ὅλως μέρος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πάσχειν ἢ δρᾶν ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ἣν ἄπορ ἁπλῶς καὶ φύσιν θεοπλαγκτοῦσιν· ἀνὴ ὅταν ὑφέστη ἢ χρεία γένηται, καὶ θεὸς ὁ πέφυκεν, ἢ ποιῆσαι, τότῳ παρέχει χρησίμως καὶ εἰκαίως κινούμενον ἑαυτὸ, καὶ πάσχον, ἢ ποιοῦν, ἢ διακείμενον, ὡς ἐκείνῳ θεὸς σωτηρίαν ἢ κάλλος ἢ διάμονιν ὑπιτάδειόν ὄζειν, τότε δοκεῖ τῇ καὶ φύσιν χρῆσαι ἔχειν καὶ κίνησιν καὶ διάθεσιν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, ὡς οὐ τι τῶν ἄλλων ὑπέστη, καὶ φύσιν γεγονὼς, ἅπερ μὲν ἔχει τὰ ἐμβιοδῆ καὶ γαώδη μάλιστα θεὶ πῇ κεφαλῇ· ἐν ᾗ τοῖς μίσις τὰ θερμὰ καὶ πυρώδη· ὑδὲ τῷ πυρὸς τὸ μὲν ἄνω θεὶ τὰ ὄμματα ἀποσίλβον καὶ φύσιν ὄζει, τὸ δ' ἐν κοιλίᾳ καὶ καρδίᾳ πρὸς φύσιν· ἀνὴ ἕκαστον οἰκείως καὶ χρησίμως τέτακται.

Ναὶ μὲν κηρύκων τε λιθορρίνων χελώνῃ τι, καὶ πάντες ὀρίτε φύσιν, ὡς φησιν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς κατὰ μαθόντων.

Ἐνθ' ὀστᾶ χθονὶ χεῦτες ἀφρέατα ναιετάουσι. καὶ ὑ πέρι τὸ λιθῶδες τῷ ὄζειν (τῷ νοτίδι, f. *humidum*, Xyl.) ὑπικείμενον, ὑδὲν ἧττον τὸ θερμὸν ὑπὸ κυφότητος εἰς τῷ ἄνω χώρᾳ ἀπεπέφυκεν. μέμικται δέ πως θεὸς ἀμφὶ καὶ ζωτέτακται καὶ τῷ ἑκάστε φύσει. ὅτως ὑ οἷός ἔχειν καὶ ἡ κόσμου, οὗ δὲ ζῷον ὄζει πολλαχῆ γῆν ἔχοντα, πολλαχῆ ἡ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα, ἐξ ἀνάγκης κατατιθεμένου, ἀνὰ λόγῳ διακοσμημένου. & *ibid.* Ὅσα καὶ σκότος, ἃ θεμένη, μὴ μαθητὰς καὶ ἀπίστων ἕκαστον ὅτι πέφυκεν εἶναι, δηλοῦσιν πνα κόσμου ἐπόψης. Mox; post ea quæ superiùs posita sunt, de partibus corporis, oculo præsertim & corde: ὑδὲ γὰρ ὀφθαλμὸς ἐν ταῦθα τῷ ζώματός ὄζειν ὑπὸ κυφότητος ὀκταδὴς, ὑδὲ ἡ καρδία τῇ βαρῇ ὀλιθοῦσα πέφυκεν εἰς τὸ ἔνθεν, ἀνὴ ὅπ βέλτιον ἦν ἕτως ἐκάτερον τετάχθαι· μὴ τοίνυν νομίζωμεν, μήτε γῆν ὀπαδὸν οἰκεῖσθαι ζυμπεσοῦσαν διὰ βάρος, μήτε ἥλιον εἰς τῷ ἄνω χώρᾳ, οἷονεὶ δίκῃ, ὑπὸ κυφότητος ἐστεθλίφθαι, μήτε τοὺ ἄλλους ἀστέρας, ὥσπερ ἐν ζυγοσταθμῷ διαφορᾷ βέλτιστες, ἐν οἷς εἶσι γεγράπται τόποις, ἀνὰ τῇ τοῦ λόγου κρατοῦντος. Vise lis quæ sequuntur. Denique de anima ipsâ idem *ibidem*: Αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ ἡ περὶ φύσιν τοῦ Σώ-

μα-

μαι σωθῆναι, βεβαδὶ ταχέα, καὶ ψυχρῷ πυρώσης, καὶ ἀόρατον αἰῶνα;

Παρακελεύεται ἑαυτῷ ἐπὶ τῇ συγκείμενον] ὅλη γὰρ ἴσως ἡ σύστασις τῶν ζώων ἐκ τοιούτων συνέστηκεν, ἃ διαφέρει τοῖς εἰκοῖοις τόποις. ὥστε γὰρ τῶν μερῶν ἔχει πλὴν αὐτῶν χώραν. Aristot. *de cælo l.* 2. *c.* 6.

Τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημεῖον] Ἐνδόσιμον, vel à re *musica*, vel à re *nautica*, vel à re *militari* etiam forsan translatum videri queat: In re musica usurpatur pro *modulationis exordio*, quo præcentor sive chori præfectus cantandi reliquis auspicium facit. Hesych. Ἐνδόσιμον, τὸ ἀρχὴ τῆς φωνῆς καὶ διάθεσιμα. Et apud Suidam nescio quis; Ὁ δὲ ψόμος, οἷον ἐνδόσιμόν ἐστι τῆς ᾠδῆς. Eò alluſit Ariſtot. *polit. l.* 8. *c.* 5. Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια, — ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον χρῶνται τοῖς λόγοις, ὡς ἂν τὸ ἦθος ἀποφαινόμενοι τὸ περὶ αὐτῆς. Ejuſdem nomine, *de mundo c.* 6. Μία μὲν ἐκ πάντων ἁρμονία σωμάτων καὶ χορδῶν τῶν ἀρετὴν, εἰς ἑνός τι γίνεται καὶ εἰς ἓν ἀπολήγει· καθάπερ ἐν χορῷ κορυφαῖος καταπαύει, σωφρονεῖ πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἐὰν ὅτε καὶ γυναικῶν, ἐν διαφορᾷ φωνῆς, ὀξύτητος καὶ βαρύτητος, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ κεραννύουσιν· ὥσπερ ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ τὸ Σύμπαν διάπνοῦ θεῖ· τῷ γὰρ τὸ ἀνωθεν ἐνδόσιμον ὑπὸ τῆς φερομένους ἐν κορυφαίᾳ περιχορεύθεντος, κινεῖ μὲν τὰ ἄστρα ἀεὶ, καὶ ὁ σύμπας ἑρμῆς. &c. hoc eſt, ut Plato *Euthyd.* Ὥσπερ ὑπὸ διδασκάλου χορὸς ἀποσημήναντος. Julian. item Imp. *ad Jamblich. ep.* 42. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἡμῖν τῆς μέλλους τὸ ἐνδόσιμον μυησάμενος, καὶ ὅτῳ Ἑρμῆ ῥᾴδιόν κινεῖς καὶ διεγείρεις καθάπερ ἀρτίως, φέρε σοι, καθάπερ οἱ τῷ Διονύσῳ τὸν δύσκον χρέωσται πρὸς πλὴν χορείαν ἄνεσιν φέροντες, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῷ σῷ πλήκτρῳ τὸ εἰκὸς ἀντιχήσομεν, ὥσπερ οἱ τῷ χορεύτῃ πρὸς τὸ ἀνάκλημα τῷ ῥυθμῷ ξυμμιμούμενοι. Et Liban. *orat.* 3. *in Conſtantium & Conſtantem*: Ὅπου νῦν τὰ σωφρονίσια ἐκεῖνα ἐμοὶ ἐνδίδωμι, ξυμφοῖ, δύο κορυφαίων ἐνδιδόντων τὸ μέλος. *In re nautica*, pro *Celeuſmate*, ſive *carmine*, incondito plerumq; ſatis illo, quo *celeuſta*, i. e. *hortator*, ſive *portiſculus*, remigibus præit, eoſdémq; ad opus ſuum exequendum inſtigat. Philoſtrat. min. *imag. l.* 1. in *Argo.* Ὁ δὲ ἦν τὸ ἐνδόσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδῃ. Autor innominatus à Suida laudatus: Οἱ ἦν κελεύσαι τοῖς ἐρέταις τὸ ἐνδόσιμον ἐνέδοσαν· οἱ ἦν δὲ τῇ ἐνδόσει ἐρρόησε τῷ ῥοθίῳ ἐπελάλαξαν. In re *militari*, etiam ſi nondum occurrat exemplum uſurpationis iſtius, poteſt idem tamen eodem ſenſu uſurpari, quo ἀνακλητικὸν Suidæ exponitur. τὸ εἰς ἔφοδον ſcil. ut Pollux, *l.* 1. *c.* 10. § 19. *claſſicum* illud, quo prælii ineundi ſignum datur. (ſiquidem & τὸ ἀνάκλημα τῷ ῥυθμῷ Julianus illud σωφρονίζῃ) quâ etiam ſtatim poſt ſuperiorem illam uſus eſt imagine, autor ille *de mundo*. Ὅταν ἓν ὁ πάντων ἡγεμών τε καὶ ἡνίοχος, καὶ οἰόρατον ὢν ἄλλως πᾶν λογισμῷ, σημήνῃ πάσῃ φύσει μεταξὺ ἀέρων τε καὶ γῆς φερομένῃ, κινεῖ πᾶσα ἐνδιδεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις· ἔστιν ὅ κωμῳδῶν τὸ δρώμενον, πῶς ἐν πλέμῳ κυρεῖς μάλιστα γινομένοις, ἐπειδὰν ὁ σαλπιγξ σημήνῃ τῷ στρατοπέδῳ· τότε γὰρ ὁ φωνῆς ἔφασις ἀκούσας, ὁ μὲν ἀσπίδα ἀναιρεῖται, ὁ δὲ ζώνας καὶ ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημίδας, ἢ κράνος, ἢ ζωσῆρα περιτίθεται· καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ συνωρίδα ἀναζεύγνυσι· πάντα δὲ ὑφ' ἕνα σημαίνοντα κινεῖται καὶ σχηματίζεται τὸ τοῦ κράτους ἔχοντος ἡγεμόνος. οὕτω χρὴ καὶ περὶ τοῦ Σύμπαντος φρονεῖν. ὑπὸ γὰρ μιᾶς ῥοπῆς ὁρμώμενον ἅπαντα, γίνεται τὰ εἰκῆα. ad quod vocabuli ſignificatum alluſit forſitan Lucian. in *Lapithis*, cùm ait Cleodemo, qui Stoicos imeſſere avebat, ἐνδόσιμον præbuiſſe Hetæmoclis epiſtolam, quæ pugnis turbiſque mox conſecutis claſſicum quoddam præcinebat. Poteſt & Marco videri (quia διαλύσεως, i.e. *diſſolutionis* ſignum dicitur) eſſe τὸ ἐνδόσιμον hoc loco, quod τὸ ἀνακλητικὸν (prout & conſtanter id uſurpatur) eidem *l.* 3. § 5. idem enim planè utrobiq; argumentum agitur; atq; ità cùm Xyl. tum & Caſaubonus acceperunt. Marci autem mentem eximiè illuſtrant, quæ ex autore illo *de mundo* adduximus: ex quo & iſta, cùm eódem faciant cum primis, ſubjunxiſſe non pigebit; Καθόλου δ', ὥσπερ ἐν νηὶ κυβερνήτης, ἐν ἅρματι δ' ἡνίοχος, ἐν χορῷ δ' κορυφαῖος, ἐν πόλει δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δ' ἡγεμών· οὕτω διὰ τὸ κόσμῳ. πάλιν καθόσον, πῆ μὲν καματηρὸν τὸ ἄρχειν, πολυπίνητόν τε καὶ πολυμίσητον· πῆ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας. ἐν ἀκινήτῳ γὰρ ἱδρυμένος, πάντα κινεῖ, καὶ σείει ὅπως βούλεται καὶ ὅπως· — ἡγεμὼν δ' ἀκινήτου διπῆ, καὶ ἐμμελῶς ὁ Σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμος ἑρατὸς καὶ γῆς.

Οὐ δεινὸν τὸ νοσεῖν ἀπειθῆς εἶ] de querimonia iſta, vide *ad l.* 9. § 9.

Οὐδὲν γὰρ βίαιον τούτῳ ὀπτέον] Nihil à Deo creaturæ rationali violentum injungitur, nihil quod naturæ ipſius adverſum, nihil quod non eidem conſentaneum planè ſit: annon hoc eſt quod dominus Chriſtus, Mat. *c.* 11. *v.* 30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι;

Ἀλλὰ μόνα, καὶ φύσιν ὅτι αὐτῷ] leg. vel ἀλλ' ἃ μόνα κ. φ. vel, ἀμὰ μόνα ἃ κ. φ. vide Fabium ex *inſtit. l.* 12. *c.* 11. *ad l.* 12. § 32.

Οὐ μέν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ πλὴν ἐναντίαν φέρει] *tamen ea non ſuſtinet, ſed in contrarium fertur.* Xyl. rectè. Et hoc eſt, quod Apoſt. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. ἀνθιστάμενοι, ſive ἐναντιοῦ. quem vide & *ad Rom. c.* 8. *v.* 7. nam quòd interpres Angl. τὸ ἀνέχεσθαι hìc *ſurſum ferri* reddidit, cùm ab uſu vocabuli, tum & ab autoris mente aberravit, & difficultatibus ſe ſupervacaneis implicuit.

Ἀφισαμένη τῆς φύσεως] ista enim omnia sunt humanitati, adeoque humanæ ipsi naturæ repugnantia.

Καταλείπῃ καὶ τότε τῷ ἑαυτῆς χώρεσιν] itaq; λιποτάκτης γίνεται. ut *supr.* § 9. certè enim *stationem suam* deserit, cum spiritibus illis desertoribus, Judæ, *v.* 6. qui non per omnia divinæ sponte se subjicit voluntati. vide *lib.* 10 § 25.

Πρὸς ἰσότητα γὰρ καὶ δικαιοσύνην κατασκεύασε] non ad *justitiam* magìs, inquit, quàm ad *pietatem* conditus est homo; imò ad istam etiam multò magis. vide Paulum apud Luc. in *Act. c.* 17. *v.* 26, 27.

Τῆς εὐκοινωνησίας] εὐκοινωνησία (sicut *lib.* 1. § 16. κοινονεπιστωσίαν) vocabulum, quod haud temerè alibi reperias, affectionem illam designans propriè, quâ quis est εὐκοινώνητος, ut Aristot. *ethic. lib.* 4. *c.* 1. sive εὐμεταδότου καὶ κοινωνικὸς, ut Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 58. *Communicare ac largire sua proclivis.* Verùm Marco istic passivitatis significatum magìs obtinet, affectúmq; eum denotat, quo *promptus quis est ad communem fatorum legem subeundam*, eaq; omnia æquo animo perperienda, quæ ad universi rationes conducere videbuntur. vide *supr.* § 13.

Πρεσβυτέρᾳ τῇ δικαιοσυνῇ] *antiquior*, inquit, *justitiâ* ipsâ est *pietas* & θεοσέβεια. vide *l.* 6. § 30. quomodo ergò antiquissima omnium justitia, ex qua reliquæ virtutes universæ procedunt? *supr.* § 10. Verùm ibi justitiam latiori sensu accepit, prout eam virtutem designat, quâ suum cuique, sive Deo, sive homini, tribuitur; istìc strictiore, quâ homini quod est suum elargitur, & pietati, quæ erga Deum est, ἀνθηλαιεῖ). utriusq; vocabuli hujus usûs & significatûs creberrima in sacris etiam codicibus occurrunt exempla. Vide *ad lib.* 12. § 1.

§ 21. Ὡι μὴ ἧς, καὶ ὁ αὐτὸς ἔστιν ἀεὶ τῆς βίου σκοπὸς] Casaub. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 60.

Est aliquid quò tendis?
Ἔχεις τινὰ προθεσεις σοι τῆς βίου σκοπόν; *finis ille ultimus est scopus ad quem totâ vitâ collineandum: singulæ verò actiones instar sagittarum sunt, quas eódem jacimus.* Philo *de sacrific. Cain & Abel.* Σκοπῷ ὠὴ τὸ κεφάλαιον, βέλεσιν ἔοικεν ἡ κατορθώσεις· *ità intellige sequentia Persii verba;*

—& in quod dirigis arcum.

Aptiùs tamen & singula facta & dicta sagittis assimilaveris quàm arcui. Virgil. *in culice*

—huc mittit, & omnes
Dirigit huc sensus, —

Vide *ad lib.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37. *Collineandi* autem verbum, quo est usus ille, rei de qua agitur, eximiè competere videtur. Oportet enim omnes vitæ totius actiones in fine illo unico ultimóque concurrere, quemadmodum lineæ undiquaque à circuli peripheria profectæ in centro desinunt ac conveniunt universæ. Marcus alter, Eremita, non Imperator, ἐν τῇ συμβουλίᾳ, ἵνα σκοπὸν ὀφείλωμεν ἔχειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ πράξεσι. Mirum interim quòd Chrysippum Plutarchus asserit, *plures fines sive scopos statuisse.* Quanquam, prout codices exhibent, Plutarchi hoc ipsius, non Chrysippi videatur: locum, quò restituam, altiùs repetam: sic itaq; legitur, *de commun. notion. c.* 20, & 21. Καὶ γὰρ ἄλλων ἕνεκα τῷ ὄντι τὰς ἀνθρώπους ἐφυτοσολογίαν ἄξιον ἰσορῆσαι, πάντων ἀποδοὺς πράγματων καὶ δογμάτων εἰκαίων ὁμοῦ καὶ ἀνοικείων ἀπόδοσιν περὶ τῆς ἔννοιας. ἔστι δὲ τέλη καὶ σκοπὸς θεωρεῖσθαι τῷ βίῳ, καὶ μὴ πάντων ὅσα πράττουσιν ἐν ἓν τι γίνεσθαι τῷ ἀναφορᾷ· ubi pro ἀποδοὺς legendum vel ἀφεὶς δοὺς, *nulli aut rei aut dogmati suo an alieno parcentem*; vel cum Turnebo ἀπαδοὺς, *à rebus omnibus dogmatibusque, cùm suis, tum alienis, dissonantem, sive dissidentem.* Tum periodi consummatæ notula ibidem figenda, ut illa παρὰ τῶν ἔννοιάν ἐστι, novam periochen ordiantur: alioqui quod tanquam absurdum & à notione communi alienum notat, & Chrysippo appingit Plutarchus, Plutarchus ipse dixerit.

Οὗτος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου ἦν ὁ δίαυτος] Senec. *epist.* 20. *Vitium est hæc vitæ diversitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum. Etiamnum dicam unde sit ista inconstantia, & dissimilitudo rerum consiliorumque. nemo proponit sibi quid velit; nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit: nec tantùm mutat, sed redit, & in ea quæ discruit & damnavit, revolvitur.*

Τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν] vide *lib.* 5. § 8. 16. & *l.* 9. § 23.

Ἀεὶ ὁ αὐτὸς] vide *ad lib.* 1 § 8, 16. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. & *infr.* § 27. Elizabethæ nostræ, piæ ac beatæ beandæque æternùm memoriæ, notum est nobile ac tantâ dignissimum heroinâ elogium, *Semper eadem.*

§ 22. Τὸν μυῖ, τὸν ὀρεινὸν καὶ τὸν κατοικίδιον] Fabulam Æsopicam de *mure urbano* ad *agrestem* aliquando excurrente, & illo vicissim in urbem divertente, habes ab Horatio festivissimè descriptam, *serm. l.* 2. *sat.* 6.

Καὶ τῶν ποίαν] Alluxit eódem & *lib.* 7. § 3. μυϊδίων ἐπιπονωτέρων διαφερομαι.

§ 23. Τὰ μὲν πολλῶν δόγματα λαμβάνειν, πολλὰ δὲ μὴ ποιεῖν] Socrates certè apud Platonem in *Critone* multis ostendit, τὰς μὲν πολλῶν δόξας, esse nihili faciendas. Idémq; in *Phædone*, plerúsq; τὸ θάνατον φοβεῖσθαι, ὥσπερ οἱ παῖδες τὰ μορμολύκεια. & Epictetus eódem, opinor, respiciens, *dissert. lib.* 2. *c.* 1. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερὸν, ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. —Ἴδε ὡς ὧν [ὦ] τοῦτο ὑπὲρ τοῦ θανάτου, τῷ φυγὴ· θεὸς ἦ τὸ θεὸν αὐτῷ δόγμα, τῷ ἀνεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀφειδῆς, καὶ ἀδιαφόρητον. Ταῦτα ἦ ὁ Σωκράτης κα-

λῶς

λῶς πιῶν μορμολύκεια ἐκάλει· ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ φοβερὰ φάσματα δεινὰ, καὶ φοβερὰ δ' ἀφελεῖα, τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ φαύλα δόξας, ἢ ἄφρων καὶ τὰ παιδία πρὸς τοὺς μορμολυκείους· τί γὰρ ὄζει παιδίον; ἄγριον, ἀμαθὲς. διὰ τί δ' ὄζει; μορμολύκειον. Socrates itaque non *plebis dogmata lamiis larvisque* conferebat, sed *idiotas* eorúmque *dogmata pueruli*s, *externa* ista quæ illos terrere solent, *larvis*. Epictetus ipse pariter *lib.* 3. *c.* 21. ὅταν δέ τις διαλέγηται αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, Ὑπαγε, ζήτει τὰ παιδία· ἐκείνοις τὰ φαντάσματα φοβερά ἐστιν· ἐμοὶ δ' οὐδέν, ὅτι ὀφακινά ἐστιν, ἴσωθεν δ' οὐδὲν ἔχει. vade *ad l.* 2. § 12.

§ 24, Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θυρείαις ἐπὶ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα] Scilicet peregrinis advenísque indulgebant ea Spartani, quæ concessa nolebant suis. Ideo, cùm Chii quidam Spartæ aliquando agentes, dum à cœna redeunt ebriati, in Ephorio vomuíssent, & in Ephororum sellis etiam ventris onus depoſuíssent, comperto non cives suos, sed Chios contumeliæ illius autores extitiſſe, præconis ministerio publico denunciabant, τοῖς Χίοις ἐφιᾶσιν ἀπαλγεῖν. *Chiis sese, ut lasciviant, permittere.* Plut. in *apoph. Lacon.* Cæterùm Ælian. *lib.* 2. *c.* 15. pro *Chiis Clazomenios* habet, & *sellas fuligine tinctas* refert, edictúmque ab Ephoris in hæc verba; ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀσημονεῖν. *Clazomeniis licitum esto indocerè se gerere.* Advenis itidem, qui ad ludos solennes spectandi gratiâ Spartam convenerant, in umbra sedes collocabant; quod suis quos ad duritiem omnem sustinendam exercitatos volebant, neutiquam permittebant. Verùm istud ævi inferioris fuisse videtur. siquidem primis reipublicæ illius temporibus advenas minimè admiſiſſe videntur. Plut. in *instit. Lacon.* Ξενηλασίας δ' εἰσηγήσατο, (de Lycurgo sermo habetur) ὅπως οἱ παρεπιδημοῦντες μὴ διδάσκαλοι κακῶν τοῖς πολίταις ὑπάρχωσι. De Lacedæmoniis interim Tertull. *apologet. c.* 6. *primos* eos *penulam ludis excogitâſſe, nè vel hyeme voluptas impudica* (quæ in theatris scil. exercetur] *frigeret.* quod tamen ridendo dixiſſe Tertullianum contendit Rigaltius.

§ 25. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης] De Socrate Laërt. *l.* 2. Ὑποφερόντι δὲ καὶ Ἀρχελάῳ τῷ Μακεδόνι, καὶ Σκόπᾳ τῷ Κραννωνίῳ, καὶ Εὐρυλόχῳ τῷ Λαρισαίῳ, μήτε χρήματα προσιέμενος αὐτῶν, μήτε παρ' αὐτοῦ ἀπολαύων. De Perdicca nihil. Imò, quod de Perdicca Marcus, de Archelao Seneca, *de benef. l.* 5. *c.* 6. *Archelaus rex Socratem rogavit, ut ad se veniret: dixiſſe Socrates traditur, Nolle se ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cùm reddere illi paria non posſet.* Verùm subjicit Seneca: *Primùm in ipsius potestate erat non accipere, deinde ipse dare beneficium prior incipiebat. Veniebat enim rogatus, & id dabat quod utique ille non erat Socrati redditurus. Etiamnum Archelaus daturus erat aurum & argentum; recepturus contemptum auri & argenti. Non poterat ergò Archelao referre Socrates gratiam? & quid tandem erat accepturus, quantum dabat?* &c.

§ 26. Ἐν τίσι τῶν Ἐφεσίων γράμμασι] Quænam ista *Ephesia scripta?* aut *literæ* etiam *Ephesiæ?* nam Magicos nescio quos characteres, & vocabula barbara sub hoc titulo etiam proverbio celebrata, discimus ex Diogeniano in *paræmiarum collectaneis*; Hesychio; Suidâ; Eustath. *ad Iliad.* π. Clemente Alex. qui & *strom. l.* 6. recenset & explicat: & *lib.* 1. ad *Dactylos Idæos* autores & inventores refert. Verùm nihil illis videtur cum præceptis istiusmodi, quæ ad mores componendos spectant, commune fuiſſe. Forsan Marcus scripserat ἐν τοῖς τοῦ Ἐπικουρείου, sive τοῦ Ἐπικούρου γράμμασιν. Indè enim istiusmodi aliquid Seneca, uti mox videbitur, adducit. Et *Epicurum* suprà laudaverat Marcus ipse *l.* 9. § 14.

Σωφρόνως ἀνταναισχυντῆσαι τῷ παλαιῶν τινος τῷ ἀρετῇ χαιταφόρων] Senec. *epist.* 11. *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc Epicurus præcepit: custodem nobis & pædagogum dedit: nec immeritò, magna pars peccatorum tollitur si peccaturis testis assistat: aliquem habeat animus, quem vereatur, cujus autoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum, qui non aspectus tantùm, sed etiam cogitatus emendat! O felicem, qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque ejus se componat atque ordinet! qui sic aliquem vereri potest, cito erit verendus. Elige igitur Catonem; si hic videtur tibi nimis rigidus, elige remissioris animi virum, Lælium; elige eum, cujus tibi placuit & vita & oratio: & ipsius animum ante te ferens, & vultum; illum semper tibi ostende vel custodem, vel exemplum. Opus est, inquam, aliquo ad quem mores nostri se ipsi exigant. nisi ad regulam, prava non corriges.* Idem *ep.* 25. *Sic fac, inquit Epicurus, omnia, tanquam spectet Epicurus. Prodest sine dubio custodem sibi imposuiſſe, & habere quem respicias, quem intereſſe cogitationibus tuis judices. Hoc quidem longè magnificentius est, sic vivere, tanquam sub alicujus boni viri, ac semper præsentis, oculis. Sed ego etiam hoc contentus sum, ut sic facias quæcunque facis tanquam spectet aliquis: omnia nobis mala solitudo persuadet; cùm jam profeceris tantùm, ut sit tibi etiam tui reverentia, licebit dimittas pædagogum. Interim te aliquorum autoritate custodi; aut Cato ille sit aut Lælius, aut cujus interventu perditi quoque homines vitia supprimerent, dum te efficis eum coram quo peccare non audeas: cùm hæc effeceris, & aliqua cœperit apud te tui esse dignatio, incipiam tibi te permittere.* Idem. *epist.* 102. *Scias magnorum virorum, non minùs præsentiâ esse utilem memoriam.* Gemina habet his Theodoric. à S. Victore.

Victore in *epist.* quæ *Bernardi* nomen præfert, *ad Carthus. fratr. de Mont. Dei. Elige tibi tu ipse hominem consilio meo, cujus vitæ exemplar sic cordi tuo inhæserit, reverentia insederit, ut quotiens recordatus fueris, ad reverentiam cogitati assurgas, vitam ordines, mores componas; hic præsens tibi sit quandocumque volueris; occurrat sæpe & cùm nolueris. Omnia facta, cogitata tua ab eo videri cogitabis; ac si videat, ac si arguat, emendare cogeris.* Epictet. *dissert. l. 2. c. 18.* Θέλησον ἀρέσαι αὐτὸς ποτε σαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ὅπου δύνησον καθαρὸς μὴ καθαρῷ σαυτῷ γλυέσθαι, καὶ μὴ τῷ Θεῷ. εἰ δ' ὅταν σεφαντάσῃ σοι τις φαντασία τιμαύτη, Πλάτων μὲν, ὅτι * ἴδει δεῖ τὰς ἀποδεπομπήσας, ἴδει δεῖ Θεῶν ἀποδοπαίων ἱερὸς ἱκέτης· ἀρκῶν κἂν ὅτι τὰς ἧσσ καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν σωτηρίας ἀποχωρήσας σεῖς τοῦτο γίνη ἀντιξεταίζων, ἂν τε ἧσσ ζώντων πνὰ ἔχῃς ἂν τε ἧσσ ἀποθανόντων. Vide & Isidor. Pelus. *l. 3. ep. 91.* Cæterùm, quod Clemens præclarissimè *strom. l. 7.* εἰ δὲ ἡ παρουσία πνὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, διὰ τὴν ἐνδοτικὴν καὶ τὴν αἰδῶ, σεῖς τὸ κρεῖττον ἀεὶ χηματίζῃ τὸν ἐντυγχάνοντα, πῶς οὐ μᾶλλον ὁ συμπαρὼν ἀεὶ ἀδιαλείπτως τῷ Θεῷ, ἐκ εὐλόγως ἂν ἑαυτοῦ παρ' ἕκαστα προεῖτο ἔθη εἰς πάντα, καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν διάθεσιν; τοιοῦτος δὲ ὁ πάντη παρεῖναι ἐν Θεὸν πεπεισμένος· πάντη τοίνυν παρεῖναι ἐν Θεὸν πεπεισμένοι, πάντη ἐν βίον ἑορτὴν ἄγοντες, χαρτεύοντες αἰνέσεις, πλέοντες ὑμνοῦντες, καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν ἐντεῦθεν ἀναφερόμενοι. vide *ad l. 6. § 28.*

§ 27. Ἐωθεν εἰς ἐν ἱερὸν ἀφορᾷν] Monitum istud Pythagoricum cœlum singulis matutinis suspiciendi, non abhorret à Platonico illo forsan, *l. 7. § 47.*

Ἀεὶ καὶ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] vide *sup. § 21. & l. 6. § 30.* τὸ ὁμαλὲς παντα χοῦ. Plinius minor. *l. 3. epist. 1. Me ut certus siderum cursus; ità vita hominum disposita delectat.* Aristot. nom. *de mundo c. 6.* Τῶν αἰδηρῶν τὰ πυρώδη, ἐ αὐτὸν ἐπέχει τόπον, ἄστρα τε, καὶ ἥλιον καὶ σελήνη, πάντα τε ἐφύσια. διὰ τοῦτο ἀεὶ τὴν αὐτὴν ζώζοντα τάξιν διαπρέπουσι, καὶ ἔποτε ἐκτοπισθέντα μετεκινήθη. De motûs autem solaris cœlestisq; constantia, nullâ ratione aut creaturæ vi interrumpenda, Deus ipse per Jerem. *c. 31. v. 35, 36. & c. 33. v. 20, 23.* cui constantiam in recto justóq; haud imparem à Pyrrho tributam Fabritio Romano, autor est apud Suidam autor innominatus; ὃν συχνότερον ἂν τις ἀποβέλοι, ἐ δικαίας ἀρετῆς, ἢ ἐ σωφροσύνης πρείας ἐ ἥλιον. In vero, à Fr. Bonaventura Ingolstad. Pontifici Romano, autor est Petr. Marnixius, *de P. R. c. 8. Papa solis instar in eodem veritatis cursu permanet; neque ab ea magis dimoveri potest, quàm terra à centro suo.* Cæterùm de hoc ipse viderit. ἡμεῖς δ' οἱ τὸ παχυπαθὲς. Talem certè sapientem suum Stoici prædicabant. Ad hoc, quantum humana ferebat conditio, eniti suos Pythagoras volebat. Sed & Senec. *ep. 77. virtutem non flamma, non ruina inferius abducet; hæc una majestas deprimi nescit; nec proferri ultrà, nec referri potest. sic hujus, ut cœlestium, stata magnitudo est. ad hanc nos conemur educere.* Optimè Clem. *strom. lib. 4.* Αὕτη γὰρ ἡ κατ' ἀλήθειαν ἐξομοίωσις πρὸς Θεὸν, τὸ φυλάττειν ἐ νῦν ἐν τῇ κτίσει τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ αὐτὰ ἀεί. αὕτη δὲ νῦ ἀρέσκει, ὡς νῦ· ἡ δὲ ποικίλη διάθεσις, γένεσις τῆς πρὸς τὰ ὑλικὰ προσπαθείας. Idémque *l. 2.* Ἡ πίστις ἐν τῇ ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν καταπαύζουσι πρὸ ἀκολούθου αὐτὰς ψυχῇ.

Καὶ τῆς χρειότητος] vide *l. 10. § 1.* Aliâ ratione, de Deo, Senec. *epist. 31. Deus nihil habet; nudus est.*

Οὐ γὰρ προκάλυμμα ἄστρα] *Astris enim nullum est velamentum.* Xyl. *Nullum astrum velamentum aliquod habet.* Cas. haud incommodè uterque. ἄστρων tamen ille legisse videtur.

§ 28. Οἷος ὁ Ξανθίππης τὸ κύνιον ἐπιζωσαμένου] Idem patraverat, uti videtur, Xanthippe, quod à mulieribus Athenien sibus factum fingit Aristophanes in Ἐκκλησιαζούσαις, sive *concionem habentibus fœminis.* Historiam nusquam legisse memini. At contrà Ælianus *hist. var. l. 7. c. 9, 10.* Phocionis uxorem narrat mariti veste solâ indutam, nullo alio vel amictu, vel ornatu adjecto, in publicum sæpe prodiisse. quod & ille σωφροσύνης μεγάλης indicium facit. Xanthippen verò Socratis, ad pompam spectandam viri veste amictam prodire recusâsse; illúmq; dixisse, Ὁρᾷς, ὡς ἐ θεωρήσουσι, θεωρησομένη ἢ μᾶλλον βαδίζεις. *vides te non tam spectaturam, quàm spectandam, proficisci.* Ea interim videtur fors fuisse Socratis, quæ & Epaminondæ fuerat; quem *l. 5. c. 5.* narrat Ælianus, ἕνα πείσωνα, *unum* tantummodo *pallium* habuisse: quod cùm ad fullonem opus esset mundandum mittere, domi interim coactum sese continere. refert & Joan. Chrysost. *adv. vituperat. vit. monach. l. 2.* Eadem. scil. Imperatoris illius magni fors, quæ subulcorum Ithacensium, *Odyss. ξ.*

Οἷς ἐ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοῖτε χιτῶνες.
——μία δ' οἵη φωτὶ ἑκάστῳ.

quanquam instructior paulò Epaminondæ paupertas, quàm sophistarum paris illius, Proæretii & Hephæstionis, de quibus Eunapius, ἓν γοῦν αὐτοῖς ἱματίον καὶ πεῖσώνιον, καὶ πλέον οὐδέν. *unicam tantum utriq; penulam communem fuisse*: itaq; alter cùm eâ indutus foras prodiret, alterum necessariò stragulis involutum in ædibus delituisse. quod autem in Epaminonda paupertatis fuit, id parcitati sordidæ in quibusdam adscribit Theophrastus, cùm inter alios τῷ ἀνελευθέρῳ *characterem* hunc ponat, ἔνδον μένειν, ὅταν ὀμοῦ ἱματίον ἐπιλύσῃ. Penuriæ extremæ,

extremæ, incertum, an parcitati, tribuentem, de Telauge neſcio quo retuliſſe Æſchinem, autor eſt apud Athen. *l.* 5. Maſurius *in dialogo*, cui id nominis indidit, ἰωπᾶν φορήσιος καθ' ἡμέραν ἡμιοβόλιον κἀφῆ τελέσαι μοδίον, κωλίφ ἐζωμένον. quomodo de Socrate Marcus iſtic.

Καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι] Socrati nimirum ſolenne fuit, feſtivo aliquo commento eludere, quas alii ægrè ferebant, uxoris ſuæ in ſe admiſſas procacitates & protervias. Ejuſmodi enim fuerat, quod quærenti quomodo Xanthippæ rixas & convitia ſuſtinere poſſet, Καὶ σὺ μὴ χῆνες βοώντων ἀνέχῃ· *quomodo tu*, inquit, *anſerum tuorum ſtrepitus?* illóq; ſubjiciente, *at illi mihi ova pulloſq; pariunt*, regeſſit Socrates, *& illa mihi liberos.* Laërt. *l.* 2. ubi cur *gallinas* Eraſmus pro *anſeribus* ſubſtituerit, neſcio. Nec abſimile, quod Euthydemo, quem ad cœnam domum ſecum duxerat, indignanti, quòd illa per bilis æſtum, poſt contumelioſè dicta non pauca, menſam tandem evertiſſet, Παρὰ σοὶ δ' ἐν ἀγορᾷ ὄρνις τις εἰσπτᾶσα ταῦτὸ τοῦτο ἐποίησεν; ἡμεῖς δ' οὐκ ἠγανακτήσαμεν. *Annon*, inquit, *nuper, cum apud te eſſemus, gallina quædam involans idem ipſum fecerat? nec nos id moleſtè ferebamus.* Habet Plut. *de irac. cohib.* qui & geminum ferè quiddam de Pittaco refert, *lib. de tranquill.* ejuſdem autem κόμματ@ quippiam videtur fuiſſe, & quod iſtâ occaſione protulerat. Socratem certè à Xanthippe peſſimè ac procaciſſimè habitum, moderatè ac æquanimiter omnia tuliſſe, docent nos autores haud pauci. Syneſ. in *Dione*, ut cæteros taceam, Αὐτὴ μὲν δὴ Ξανθίππη, φησὶ, ὁλιγωρείας, ὡς ἐχρῆτο Σωκράτει; ἀλλ' ὑδὲν ἐκώλυσε Σωκράτην εὐδυμεῖσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι.

§ 29. Ἐν τῷ γεωργεῖν καὶ ἀναγινώσκειν] Hieron. *ad Paulin. de ſtud. ſacr. liter. Taceo de grammaticis, rhetoricis, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis; ad minores artes veniam, & quæ non tam linguâ, quàm manu adminiſtrantur: agricolæ, cæmentarii, fabri, metallorum lignorúmve cæſores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam ſupellectilem & vilia opera fabricantur, abſq; doctore non poſſunt eſſe quod cupiunt.* Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Τάξις γὰρ οὐκ ἀεὶσι, διδάσκειν φρόνησιν οὔτα μανθάνειν, μὴ ὅτι τὰ θεῖα καὶ πλείοσσα τὸ μέγεθ@, ἀλλ' ὑδὲ ὅσα τῶν μικρῶν καὶ τῶν μηδενὸς ἀξίων. Idem *in Apologet.* 1. ἀλλ' ὑδὲ ξένον τι καὶ ἀπὸ τρόπου τοῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσιν, ὅτι τὸ ἄρχειν ἀναβαίνειν ἀπὸ τῶν ἀρχομένων, ὑδὲ ἔξω τῶν γενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ὅρων, καὶ φέρειν εἰς ὄνειδ@, ὥσπερ ὑδὲ ναύτην τῶν ἐυδοκίμων τὸ περφρατίσαι, καὶ περφρῆ καλῶς τὸν ἀνέμους τηρήσαντα τὸ πρόθυμον τῶν ἐλαχίς. εἰ δὲ βούλῃ, γραπτὴν ἡνιαίαν τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχη καλῷ, τὸ στρατηγῆσαί τι καὶ πολέμου παντὸς ἡγεμονίαν ἰσχυριζόμενον. Quod autem de nautis hîc dixit pleniùs expoſuit *orat. in Baſil.* ἐπαινῶ δὲ ἡ νῆτλω νόμον· ὃς τὴν κώπην πρότερον ἐγχειρήσας τῇ γυῖ κυβερνήτῃ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὴν πρῳρέαν ἀναγαγὼν, καὶ πρόθυμος τὰ ἔμπροσθεν, ὅτω ὑπὸ τὴν οἰάκων καθίζῃ, μὴ τὴν πολλὴν τυφθεῖσαν θάλασσαν, ἢ τὸν τῶν ἀνέμων διάσκεψιν. quam imaginem ab Ariſtophaneis in *Equitib.* illis mutuatam cenſet Muret. *var. lect. l.* 18. *c.* 16. (quæ tanquam Comici incerti in *excerptis* ſuis ex parte Grotius exhibet)

Ἐρέτην χρῆναι πρῶτα γιγνέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν·

Κἄτ' ἐντεῦθεν πρεσβεύσαι, καὶ τὸν ἀνέμους διαθρῆσαι

Κἄπα κυβερνᾶν αὐτὸν αὑτοῦ.

quod de militibus, haud multùm abluditab eo quod Eupolis in *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβύτα, τὴν κατάσιν

Τὴν δὲ λαμβάνων ἄφνω, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἐπιπνιὰν.

Huc pertinet & Antiſthenis illud, qui Athenienſibus conſuluit, τοὺς ὄνους ἵππους ψηφίσασθαι. quod nec Ambroſius Laërtii interpres, nec Eraſmus in *apophthegmatum collectaneis* ritè cepit. Cùm ille vertit, *aſinos ut equos deligerent*; iſte reddidit, *aſinos æquè ac equos ad agriculturam deligerent*: cùm potiùs dicendum eſſet, *ut aſinos equos fieri decernerent.* i. e. pſephiſmate, ſive decreto ſancirent, ut aſini fiant equi. quod cùm illi ἄλογον, abſurdum, & rationi contrarium eſſe dicerent; regeſſit, Ἀλλὰ μὴν καὶ στρατηγοὶ γίνονθ' παρ' ἡμῖν, μηδὲν μαθόντες, μόνῳ δ' χειροτονηθέντες. *Atqui imperatores veſtro ſolo ſuffragio fiunt, qui artis imperatoriæ nihil quicquam didicerunt.* q. d. tam decreto veſtro poſſunt ex aſinis equi, quàm ex imperitis hominibus imperatores fieri. Verùm non magìs illi ſuffragiis ſuis id ſi ſciſcerent, efficere quibant ut imperatores homines iſtiuſmodi exiſterent, etiamſi imperatoris nomen eis decernerent, quàm perficere poterant, aut ut *aſinus equus*, aut *ut ſimia leo fieret.* quod Gregor. Rom. 1. *in regeſt. l.* 1. *ep.* 5. *ecce ſereniſſimus Dominus imperator fieri ſimiam leonem juſſit; & quidem proviſione illius vocari poteſt, fieri autem leo non poteſt.* Itaq; ſcitè Gregor. Naz. *orat. à reditu*, quem & Gregor. ille alter forſan legerat, τὸ γὰρ πίταρον τῆς εὐγλωσσίας γλύ@ τότε ἀξιώσω λόγου τὸ ἐν γεράμμασι καὶ θεσπίσμασι, ὅταν καὶ κάλλ@ ἀποδέξωμαι τὸ ἐν χρώμασι, καὶ πάθημον αἰδέσ@ λέοντος κεκιλδωμένον. Poterat & pro *ſimia canem* diciſſe; cùm, ut Epiphan. etiam *hær.* 57. § 6. κυνὸς καὶ ὄνομα λέων haud infrequenter inditur.

Οὐ πρότερον ἄρξεις πρὶν ἀρχθῆς] Nihil hoc axiomate apud omnes omne genus autores tritius. Solon apud Laërt. *l.* 1. & Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ἄρχε, παρὼν μαθὼν ἄρχειν· ἄρχειν γὰρ μαθὼν, ἄρχειν ὑπίσχ. Et Clitarchus apud Anton.

melius. l. 2. c. 1. Ἀρχεδς μὴ μαθὼν, ἄρχειν μὴ ὁπηχείῃ. Isocrat. in *Nicocl.* Ἐὰν ἄρχεσθαι μαθῶσι πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. De se Tullius rex apud Dionysium Halicarn. *l. 4.* Πειράσομαι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι κὴ ἄρχειν ὀρθῶσαι καλῶς, κὴ ἄρχεδς σωφρόνως δώσομαι. Plato *de legib. l. 6.* Δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διαφερδς τοῦ ἀπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δικαίως ἐθέλ' ἂν διατόπις ᾖδοιτο ἄξιος ἐπαινεῖ· κὴ καλλωπίζεδς χρὴ τῷ καλῶς δικαίῳ μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι. Aristot. *polit. l. 3. c. 4.* Διὸ κὴ λέγεται τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν ἓν ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. & ex eodem Joan. Climach. *ad Pastor.* Οὐκ ἔστιν ἓν ἄρξειν, ἐὰν μὴ ἀρχθέντα. Idem *ibid. l. 7. c. 24.* Τὸν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Senec. *de ira l. 2. c. 15. Nemo regere potest, qui non & regi.* Itaque de Agesilao Plut. hoc illi profuisse ad rem in imperio bene gerendam. Τὸ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν, μὴ ἀπαίδευτον τῆ ἄρχεδς. Joseph. *Antiq.* Πάντες οἱ ἄρχεδς καλῶς μεμαθηκότες, κὴ ἄρχειν ἐσόμενοι, παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν. Philo Jud. Ὁ μαθὼν ἄρχεδς, κὴ ἄρχειν εὐδὺς μανθάνῃ· εἰ δὲ καὶ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης τὸ κράτος ἀνάψαιτό τις, ἄρχων ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθῃ καὶ πρωπαίδευθεῖη τὸ ἄρχεδαι. Utrumque exhibet Maxim. *collect. c. 46.* Cicer. *de legib. l. 3. Qui bene imperat, paruerit aliquando necesse est: & qui modeste paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus esse.* Isidor. Pelus. *l. 5. ep. 455.* Οὐδὲν ὕστερον ποιεῖ νομίμως ἄρχειν, ὡς τὸ νομίμως ὑπῆρχθαι· Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται καὶ ἐν ἡγεμόσι· οἱ δ' ἐν τῇ ἰδιωτείᾳ, καὶ πρωτοστατεῖν πρόχειροι, καὶ ῥᾳδὸς τὸ ἄρχεδς ἀνεπιτήδευτοι, ἤτοι καὶ εἰς ἀρχὰς ἀνεπιτηδειότατοι. Quam sententiam claram satis sanè, & concinnè conceptam, interpres fœdissimè ut multas alias ejusdem autoris, depravavit. Vide eundem & *epist.* 225. & 275. Ab alia mente, nec vera tamen certàve minùs, Plut. *ad princip. inerud.* Δεῖ δὲ, ὥσπερ ὁ κυβεύων, αὐτὸς ἀσφαλῶς ᾗδόμενος καὶ ἀδάσφορος, ὅπως ἀποδυσῇ τὰ λοιπὰ τῇ πρὸς αὐτὸν ἁρμονίᾳ κὴ παιζόντων σωφρόνων, παρασπονδίως ἢ ἄρχοντα πρῶτον αὐτὸν ἀρχῶ κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ, καὶ καταδυώντα τὸν ψυχὸν, καὶ καθαιρόμενον τὸ ἦθος, ὅπως σωφρονίσῃ τὸ ὑπήκοον· ὅτε γὰρ πίπτουσιν ὀρθῶν, ὅτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, ὅτε κοσμεῖν ἀκοσμοῦντος, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχικῶς. ubi non possum probare quod Hen. Stephan. pro ὀρθῶν vult πρέχειν substitui: quem tamen M. Bernard. sequitur *var. lect. l. 3. c. 17.* hoc autem fit, ut Plato *polit. l. 9.* Ὅταν ἑαυτῷ τις ὢν ἀκρίτως, ἄμουσον ὁπηχείσῃ ἄρχειν. *Neque enim exercitum continere potest imperator,* (aut populum princeps) *qui se ipse non continet.* Cicer. *ad Quint. frat. Tunc incipiet aliis imperare, cùm ipse improbissimis dominis, dedecori & turpitudini seruire desierit.* Idem *parad.* 5. vide *l.* 1. § 15, 16, & *l.* 2. § 2.

Πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ] siquidem, *Ars est artium regimen vitæ.* Joan. Gerson *de recidiv.* vide *suprà ad* § 5.

§ 30. Δοῦλε πίφυκας] Iambus est τείμετρος, à Philone adductus in *lib. de libert. viri boni:* Ὅθεν, inquit, κὴ τὰ τρία μέτρα φιλοσόφως εἰρῆνά φασιν εἰρῆσθαι.

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφη· κὴ πάλιν Δοῦλε πίφυκας, ὦ μέτερσί σοι λόγε.

tria dixerat, sed ubinam tertium? nusquam comparet. Legas, me autore, τὰ τείμετρα, non τρία μέτρα. Quòd autem præfixâ causâli superioribus annectit ista M. Cas. quasi ab ortùs nativi ratione argumentum duxerit Marcus; ideo scil. disciplinâ cuique ad virtutem opus esse, quia servus quisque natus sit, hoc est, sensibus brutísque affectibus addictus, cognitione autem solidâ, rationéque rectâ destitutus; probare non possum. Primò siquidem Stoicis istud haud placet, vitia à natura, sive ingenita, esse; non magìs quàm virtutes. Tum non omnes in universum mortales, sed servos solos spectare quod à poeta hic dicitur, ex Philone liquet: & servos quidem ἀρυσωπήτους τε κὴ αἰχμαλώτους, æquè ac vernas οἰκογενεῖς. Itaque τὸ πφυκέναι, hoc loco, non *natum esse* significare videtur, sed eodem sumi sensu, quo in eodem ferè argumento, ab Euripide in *Hecuba*, ubi dixit;

Αἰ αἰ, τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πέφυκ' ἀεί;

& à Theognide in illis;

Οὔποτε δουλεία κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκεν,
Ἀλλ' αἰεὶ σκολιή, κ' αὐχένα λοξὸν ἔχει.

Δοῦλε πίφυκας, i.e. δοῦλε εἶ, *servus es.* Ubi nec spernendam planè duxerim Caroli filii conjecturam, qui inter ista describendum animadvertit ipse, in priore versiculo vocabulum idem hoc forsan reponendum, ut legatur,

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφη.
Οὐκ ἔφη μετεῖναι, ἀντὶ τοῦ, ὦ μέτεστιν, ἢ μετεῖναι οὐκ ἔστιν.

quomodo Evenus apud Arist. *ethic. Eudem. l. 2. c. 7*

Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιηρὸν ἔφυ.
Ingratum est quicquid necessarium est.

Et apud Herodotum *l. 7.* Thessali; ἑλλὰς γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέωσσον ἔφυ. *Nunquam impotentiâ potior est necessitas.* Euripid. *Orest.*

M. Ἄπορε δυσγενεῖς φάσγανον. O. Ψιλὸν ἔχεις.

M. Ἀλλὰ κλανεῖς μοι δύναιτ' ἄν; O. Οὐ ψιλὸς ἔτ' εἰς.

Idem valet ἔφυς & εἶς. Deniq; λόγε istic *rationem* non significat; quasi de *servis* dicatur, quod Hom. *Odyss. ρ. v.* 322. & ex Homero Plato *de leg. l. 6.* & Athen. *dipnos. l. 6.*

Ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀπαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, ἢν τ' ἄγαν μιν κὴ δοῦλον ἡμαρ ἕλῃσιν.

Sed

ſed *ſermonem*, ſive *orationem* deſignat, utl & Philo ipſe nos docet, qui verbis verſibuſque illis ait νόμων μετουσίαν, quod priora ſpectant, καὶ ἰσηγορίαν, quod poſteriora reſpiciunt, i. e. *lege agendi facultatem, & liberam ſuffragii cum reliquis ferendi poteſtatem*, vel etiam, latiùs ſumendo, *ſermonis libertatem*, eſſe ſervis denegatam. quomodo παῤῥησίαν eiſdem interdictam, Julianus *de cyniſm. orat.* 2. Τῶ δούλῳ γὰρ ὁ νόμος οὐ μεταδίδωσι παῤῥησίας. quanquam ἰσονομίαν quam cum ἰσηγορίᾳ is confundere videtur, à παῤῥησίᾳ, ſed ſecius ſumptâ, diſpeſcit Iſocrates, in *Areopag.* ubi ait, Ὧν ἡγοῦνται τὸ μὲν ἀκολασίαν, δημοκρατίαν· τὸ δὲ παρανομίαν, ἐλευθερίαν· τὸ δὲ παῤῥησίαν, ἰσονομίαν. Vult nimirum ſenarius ille, verum eſſe de *ſervis*, quod de *egenis* Theognis,

Πῶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδαμασμένος, ὅστε τ' οἰκῆαι
Οὐδ' ἔρδειν δίκαια· γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.
Nam cui paupertas eſt addita, nil facere audet,
Nil fari. linguam vincula ſæva premunt.

Hinc apud Longinum τὸν ὕψους neſcio quis, δουλείαν ἅπασαν, ψυχῆς γλωττόκομον καὶ δεσμωτήριον, διὰ τὸν περικείμενον τοῖς σώμασι δεσμὸν, *ſervitutem omnem, cùm ori fiſcellum obducat, eſſe animæ capſulam ac carcerem quendam.* itaque δοῦλον οὐδένα γίνεσθαι ῥήτορα, *ſervum neminem unquam rhetorem extitiſſe*; cùm aliæ tamen artes atque inſtituta humaniora etiam in ſervos cadant. Verùm Suidas ubi Sibynnium quendam Theodectæ ſervum, διδαχθῆναι φασὶ τὸν ῥητορεύσαι, *è ſervis primum omnium rhetoricam profeſſum ait*, plures deinceps idem factitâſſe ſubindicat. Meminit & Lucii Otacilii in *rhetoribus clariſſ.* Suetonius, quem *cùm ſerviſſet, etiam oſtiarius in catena, à patrono, cui orationem ſcripſerat, manumiſſum, Cn. Pompeium docuiſſe, teſtatur.* Certè Philoſophis eſſe ſervis licuit; quod multis exemplis docet Gellius, *l.* 2. *c.* 18. cur non rhetoribus licuerit? De parreſia interim iſtis negata occurrunt Tragicorum illa, Sophoclis *Acriſio* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40.

Δοῦλον γὰρ ἐν δεσμοῖσι δραπέτης ἀνὴρ
Καλὸν πολλοῖς, πᾶν πρὸς ἡδονὴν λέγει.
Fugitivus arctis vinculis coercitus
Serviles artus, ſola fatur quæ placent.

Euripidis in *Buſiride* apud Stob. itidem.

Δοῦλον γὰρ οὐχ ὅσιόν τι τἀληθῆ λέγειν
Εἰ δεσπότοισι μὴ φρόνιμα τυγχάνοι.
Servo profari quámlibet verum nefas,
Uſus heriles ferre ſi verum negant.

In *Phœniſſis*, ubi Polynices de exilii malis à matre requiſitus, ait;

Ἓν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Primùm, loquendi nulla libertas adeſt.

Illa; Δοῦλον τόδ' εἶπας, μὴ λέγειν ἃ τις φρονεῖ.
Servile certè hoc, non loqui quid ſentias.

Idémque *Ione*;

Καθαρὸν γὰρ ἄν τις εἰς πόλιν πίοι ξένος,
Κἂν πῖς λόγοισιν ἀσὸς ἦ, τύχῃ σύμα

Δοῦλον· πίπαυται, κοὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Hanc puram in urbem quiſquis externus venit
Quamvis vocetur civis, os ſervum tamen
Gerit, & loquendi non habet fiduciam.

quæ refutatum tamen eunt, Plutarch. *de exilio*, & Muſon. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. ſed & Xenophon in *Athenienſium repub.* Ἰσηγορίαν, inquit, καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποίησαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς. Cæterùm in eandem cum illis ſententiam conveniunt & Plautina illa; *Epidic.* 1. 1.

——*plus ſcire ſatius eſt quam loqui*
Servum hominem, ea ſapientia eſt.——

Et *milite* 2. 5.

——*plus oportet ſcire ſervum quàm loqui*

& *ibid. ſc.* 6.

——*namque hominem ſervum ſuos*
Domitos habere oportet oculos & manus
Orationémque——

Quin & Apoſtolus ipſe *ad Titum epiſt. c.* 2. *v.* 9. ſervis interdicit, ne ſint τοῖς δεσπόταις ἀντιλέγοντες. Quod Socrates itidem apud Platonem *in Criton.* δίκαιον πρὸς δεσπότην ἢ πατέρα κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν. negat *juſtum eſſe adverſus herum patremve, eum qui ab utrovis malè audierit, obloqui.* At Ariſtoteles *polit. l.* 1. *c.* 13. illos redarguit, qui ſive rationis exercitium, ſive orationis etiam libertatem ſervis abjudicant, & juſſa herilia duntaxat excipere atq; exequi, citra diſceptationem ullam omninovolunt. Λέγουσιν, inquit, ὡς καλῶς οἱ λόγοι τοῦ δούλους ἀποστερεῖν, καὶ φάσκοντες δεῖν τάττειν χρῆσθαι μόνον. Et videri poſſet trimetron illud, quod hic Marcus poſuit, reſpexiſſe, niſi aliò potiùs ſpectare ex Philone diſceremus, cujus, ex his quæ dicta ſunt, mens, opinor, genuina liquidò ſatis comparebit. Marcum autem exiſtimo hæc ſeparatim poſuiſſe, & confuſaneè poetica quædam fragmenta congeſſiſſe, quæ animadverſione aliqua digna cenſebat; quemadmodum idem *ſuprà* fecerat *l.* 7. § 38, 43. & § 50.

§ 31.——ἐμοὶ δ' ἐγέλασε φίλον κῆρ] Ex *odyſſ.* 1. 40 *v.* 413. Ulyſſis ſunt verba narrantis, ut corditùs riſerit, ſecum animo reputans,

Ὡς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν, καὶ μῆτις ἀμύμων·

quam felici aſtu, nomine conficto, Cyclopem illum immanem fefelliſſet. Iſta autem ſegmenta in uſum ſuum chartis ſuis illeviſſe videtur Marcus, quòd utilius, ac ſublimiùs aliquid meditandi aut commentandi anſam atq; occaſionem dare poſſe viderentur. qua de re etiam ſuperiùs monitum dederat, *l.* 10. § 33.

§ 32. Μέμφονται δ' ἀρετῶ] Heſiodi videtur, ex *op. l.* 1. *v.* 184. verùm ibi legitur,

Μέμφονται δ' ἄρα τοὶ——τοκῆας ſcil. de quibus. & verſu præcedente,

Αἶψα γηρήσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας·

de hominibus ſeculi quinti loquitur impiis & nefariis. Aut exſcriptoritaq; Marci ſcriptura depravavit: cùm

cùm ſenſum idoneum è verbis elicere nequiret, Marcus ipſe παρφδήσας, cum inflexione aliqua extulit; quod non exiſtimo. Interim ex Marco Heſiodi noviſſima illa emaculari poſſe autumo, quæ in codicibus vulgatis ſic leguntur, —χαλεπὸς βαζουτ' ἐπίεσιν· cùm emendatius meliúsque videatur, quod Marcus hìc exhibet, —βάζοντες ἔπεσιν· iſtius enim formæ & quæ antecellerunt, & quæ ſequuntur, ſunt omnia.

§ 33. Σῦκον χειμῶν ζητεῖν] Ex Epicteto decerptum videtur, cujus hæc ſunt *diſſert. lib.* 3. *c.* 24. Ὅταν τινὶ φαντασίαν, ὡς ἀδεεῖ δεῖ ἀναφαιρέτων, ἀλλὰ τοιούτῳ γίνει, οἷόν ὅτι χύτρα, οὗ ὑάλινον ποτήριον· ἵν' ὅταν καταχθῇ, μεμνημένῳ μὴ ταραχθῇς· ὅτι καὶ ἐνθάδε, ἐὰν παιδίον σαυτῷ καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφὸν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ὅλῳ τῷ φαντασίαν εἰς ἅπαν, μηδὲ τῷ διάχυσιν ἐάσῃς φαίνεσθαι ἐρώσῃ αὐτῇ θέλει, ἀλλ' ἀντίσασον, κώλυσον, ὡς τοῖς θεαμβάσιν ἐρίζωτες ὅπισθεν ἡ ὑπομιμνήσκοντες, ὅτι ἀνθρωποί εἰσι· τοιοῦτόν τι ὑπομίμνησκε σαυτὸν, ὅτι θνητὸν φίλῃς, οὐδὲν σοῦτῷ φίλῃς. ὅτι τῷ παρόντῳ σοι δίδοται, ὡς ἀναφαίρετον, οὐδ' οἰσόπαν, ἀλλ' ὡς σῦκον, ὡς σαφυλὴ, τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους· ἂν ὑ χειμῶν ἅπιποθῇς, μωρὸς εἶ· ὅτι νῦν τὸν ἧλιον ἢ τὸν φίλον τότε ποθῇς, ὅτε ἡ δίδοταί σοι, ἴσθι ὅτι χειμῶν σῦκον ἅπιποθεῖς· οὐ γὰρ ὅτι χειμὼν πρὸς σῦκον, τοιοῦτόν ὅτι ἡ ἀπὸ πᾶν ὅλων πρόσασις πρὸς τὰ κατ' αὐτὰ ἀναιρέσιμα. quibus gemina monet & *Enchirid. c.* 3. Quod autem de *ficu* Epictetus, idem de *roſa* ferè Seneca *epiſt.* 122. *Non vivunt contra naturam, qui expectant ut pueritia ſplendeat tempore alieno? non vivunt contra naturam, qui hyeme concupiſcunt roſam? fomentóque aquarum calentium, & calorum aptâ mutatione, brumâ lilium florem vernum exprimunt?* Gregor. item Naz. *adv. Eunom. orat.* 1. *bonum intempeſtivum* eſſe ait, ὥσπερ ἀνθῶ ἐν χειμῶνι, παντελῶς ἄωρον. Sed & Nicetas Chron. de Alex. Com. *lib.* 1. *c.* 8. qui miſerrimis tempeſtatibus ſplendidiſſimè ornatus procedebat, ait illum, χειμῶνος μέσου χάριτας ἐαρινὰς ἐρέπτεσθαι. Boetius *conſolat. l.* 1. *c.* 6.

Nunquam purpureum nemus,
Lecturus violas, petas,
Cùm ſævis aquilonibus
Stridens campus inhorruit.

Παιδίον ζητεῖν, ὅτε ἐκεῖ δίδοται] *pueritiam quærere præteritam.* Xyl. minùs ſanè. παιδίον *puerulus*, non *pueritia*. Sed nec minùs lapſus interpres Anglus, qui reddidit, *Pueros deſiderare, priuſquam dentur*, imò, *poſtquam ſublati amplius jam non exiſtunt*. Hoc eſt autem quod proverbialiter dici ſolitum obſervat Schol. *ad Ariſtophan. Plut.* ab Hercule amiſſum Hylam deſiderante & inclamante tractum:

Ποθεῖν τὸν ἐκ παρόντα, ᾗ μετὰ χαλεῖν.

Deſideras abſentem & hunc fruſtrà invocas.

Plautus *Perſ. act.* 4. *ſc.* 4.

——*quid illum quæras, qui fuit?*

Vetatur idem & proverbio illo altero,

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν.

Ne quæras iterum præteritam ſemel roſam.

Memineré Zenobius in *collect. adag.* 702. Suidas *adag.* 58. Apoſtolius *adag.* 1621. Scaliger *ſtromat. adag.* 827. Verùm apud Suidam & Apoſtolium vitiosè legitur, Ῥόδον παρελθών· quod ſecuti Schottus in verſione *ſtromatei* Scaligeriani.

Ne quære, quando præteriſti, iterum roſam.

Pantinus apud Apoſtolium,

Quam præteriſti, nè ampliùs quæras roſam.

Et Portas apud Suidam,

Roſam, quam præterieris, nè ampliùs quære denuo.

quæ à proverbii mente abeunt procul. In ejuſdem expoſitione Suidæ codices mutilati videntur. δεῖ γὰρ κυδωνόντων τινὰ, inquit. deeſt, ἢ δὴ ἀπελθόντα, ἢ ἀπολιπόντα, ἢ ἀπθανόντα. *de eis qui celebrant aliquem, qui utique jam abiit, vel obiit, aut aliud ejuſmodi.* Zenobius, Ἐπὶ τῶν μεταμελομένων τέ τι, ᾗ μὴ δυναμένων τι ἀνύσαι. quod Pantinus. apud Apoſtolium, qui utrumq; & Suidam & Zenobium tranſcripſit, ſic reddidit; *de negligentibus circa aliquid, quiq; nihil efficere poſſunt.* ἀμελομένων legiſſe exiſtimarem, niſi τὸ μεταμέλεσθαι alibi pariter vertiſſe deprehendiſſem. vertendum potiùs, *de eis qui circa rem aliquam pœnitentiâ fruſtrà tanguntur, cùm nihil proficiant.* De *roſa* diſtichon apud eundem in notis.

Τὸ ῥόδον ἀκμάζει βραχὺ χρόνον· ἦν ὑ παρέλθῃ·
Ζητῶν εὑρήσεις, ἀ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον.

Verna brevi roſa flore nitet; ſimul ille receſſit,
Non roſa quærenti, ſed rubus aſper erit.

Proinde, qui rerum iſtiuſmodi deſiderio intempeſtivo ſe torquet, miſeriam ſibi meram creat.

Ὃς γὰρ ἀπολαύειν βούλετ', ὧν ἀπολαύεται
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς ἔτ' ἂν εἴη μὴ ἄθλιος;

Nam qui ea potiri concupiſcit, à quibus
Arcetur horis, quomodo non ſit miſer?

Menander *Æraria*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 117.

§ 34. Καταφιλῆσαι τὸ παιδίον] Ex eodem Epicteti loco & iſta deſumpta ſunt. Τί κακὸν ὅτι μεταξὺ, καταφιλῆσαι τὸ παιδίον, ἀπτιφθεγγόμενα λέγειν, Αὔριον ἀποθανῇ; τῷ φίλῳ αὐτοῦτος, Αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, ᾗ ἐκεῖ ὀφθώμεθα ἀλλήλοις; ἀλλὰ δύσφημα ὅτι ταῦτα. ᾗ γὰρ δεῖ ἐπαιδιῶν ἔγιαι· ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσιν, οὐκ ἀπτιστρέφομαι μόνον ὠφελεῖτω· σὺ ὑ δύσφημα χαλεῖς ἄλλα, ἢ τὰ κακῦ τινος σημαντικά; δύσφημον δέ μοι λέγεις ὄνομα φυσικῦ τινος σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶδ), ᾗ τὸ διεφθάρθαι τοῦ χαλκοῦ· ἀπώλειαν γὰρ σημαίνει δεῖ χαλκοῦ, ἀλλ' ὑ τῦ κάμνειν. Iſta autem diſſertatio enata eſt forſan ex occaſione illius

illius quod ab eodem dictum refertur, *enchirid. c. 3.* Ἂν παιδίον σαυτῷ καταφιλῇς ἢ γυναῖκα, μέμνησο ὑπολέγειν, ὅτι ἀνθρώπου καταφιλεῖς· ἀποθανόν[τος] γὰρ αὐτὸ οὐ ταραχθήσῃ· quod aſtanti forſan alicui minùs gratum auditu, maliſque ominis eſſe viſum eſt. vide *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 34.

Τὰς χάριτας ἀπειδῆναι] vide *ad lib.* 7. § 40. at Angl. interpres, χαφυλὰς legiſſe videtur; (contrà quàm ipſe Epictetus habet) quas ἀπείζεσθαι, i. e. *meti* vix dixeris. fefellit illum forſan quòd de *uvis* ſequitur.

Δύσφημα ταῦτα] ità Senec. *ad Marc. c.* 9. *quis non tanquam dirum omen reſpuit?*

§ 35. Ὁμαφᾷ, χαφυλῇ] Et iſta indidem, ſed magìs acciſa. Pergit Epictet. Λέγε λυσφημῶν καὶ τὸ φυλλορροῦν, καὶ τὸ ἰχάδα γίνεσθαι ἀντὶ σύκου, καὶ ἀχαριδίας ἐν τῇς χαφυλῇς. (quod Theocritus, an quis alius, *Idyl.* 27. Ἁ χαφυλὶς χαρίς ὄζει.) πάντα γὰρ ταῦτα τῇ προαιρέσει οἰσὶν οἷς ἕπεται μεταβολαί, οὐκ ἀπώλεια, ἀλλὰ τεταγμένη τις οἰκονομία καὶ διοίκησις. τυτίοιν ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρὰ· τοῦτο δύναται. μεταβολὴ μείζων, οὐκ ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. Apollon. Tyan. *ep.* 66. Τὸ γὰρ ὂν οὐκ ἀπόλλυται· διὰ τοῦτο ὄν, ὅτι ἔσται διαπαντός· ἢ καὶ τὸ μὴ ὂν γίνεσθαι πῶς δ' ἂν γένοιτο, μὴ ἀποκλυσθέντος τοῦ ὄντος; vide *ad l.* 4. § 4 & *l.* 5. § 13.

§ 36. Λήσῃς προαιρέσεως ἀγόμενος] Epictet. *enchirid. c.* 2. Λήσῃς π. ἀ. γ. τύραννον ἢ γ. Idem, *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δύναται; τὸ σκέλος. ἀλλ' ἀφελεῖ τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν, ἐδύνατο, ἢ δ' ἀφελεῖ; πρὸς προαίρεσιν. vel, τί οὖν; ἐδύνατο, ἢ δ' ἀφελεῖ πρὸς προαίρεσιν. Et Clemens *ſtrom. l.* 4. πρὸς ἀρετὴν οὐκ ἐπ' ἄλλοις ποιεῖν ἔνεσι φαμὲν, ἢ πάντων μάλιστα ἐφ' ἡμῖν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα οἷόν τε κωλύεσθαι τινας προαιρέσεως. τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν ἁπλῶς ἢ δ' ἂν μάλιστα ἐνίσχυσε. διόπερ τὸν μὲν τοῦ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνασκήτου ἄλλῳ τινί. vide Apoſtolum *ad Rom. c.* 8. *v.* 35, 39. Stilpo cùm Megarâ captâ à Demetrio rogaretur, numquis rerum ipſius quicquam abſtuliſſet, quò reſtitutio poſſet fieri, reſpondiſſe fertur, οὐδείς· οὐδένα γὰρ εἶδον ἀποφέροντα. *Nemo quiſquam: neque enim quenquam vidi, qui ſcientiam aſportaret.* Plut. in *Demetr.* vel ut idem *de puer. inſtit.* numquid amiſiſſet quærenti. οὐδένα· πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν, *Nihil*, inquit, *quicquam: neque enim bellum virtutem unquam deprædatur.* Laërt item *l.* 2. ait juſſum à rege catalogum ſive indicem eorum quæ amiſerat exhibere, dixiſſe, μηδένα σοι οἰκείων ἀπολωλέναι· πάντας γὰρ μηδένα ἐξηνεγκέναι· τόν τε λόγον ἔχειν καὶ τοῦτο ἐπιζητοῦμαι. *Nihil rerum ſuarum amiſiſſe ſe: neque enim eruditionem quendam extuliſſe: rationémque ac ſcientiam ſupereſſe ſibi.* denique ut Plut. *de tranquil.* μηδένα ἰδεῖν τὰμὰ φέροντα. *neminem*, inquit, *vidi, qui meum aliquid ferret.* quibus Stilponis verbis optimè ſubjungit idem *ibid.* Καὶ τοίνυν ἡ τύχης πάντα τἄλλα λελατύσας καὶ ἀφειρημένης, ἔχομέν τι τοιοῦτον ἐν ἑαυτοῖς, *Iliad.* ἑ *v.* 484.

Οἷον κ' ἔτι φέρεσθε Ἀχαιοί, ἔτ' ἂν ἀγάσθε.

qui & mox, δόξας χρηστὰς, καὶ μαθήματα, καὶ λόγους εἰς ἀρετὴν πεπαιδευμένους, ἀνυφαίρετον ὑμῖν καὶ ἀδιάδοχον appellat. In caſu conſimili Stilponiani illius, poſt rei familiaris direptionem Æneas Gaz. ad ſuos *epiſt.* 5. Νῦν βεβαιότερον γνώσεσθε, ὅτι χρυσὸς καὶ ἀργυρος καὶ θεσπεσίαι ἐλπίδες τοῖς μὲν πολλοῖς θεσπέσιον, ἀβέβαιον δέ τι χρῆμα, καὶ οὐκ ἰσχνὸς, οὐδὲ τῷ ἔχοντι ὡς ἀληθῶς, εἰ καὶ τῷ βυλομένῳ διαρπάζειν ἔξεστι· τὰ δὲ μαθήματα, καὶ ἡ σοφία, τοῖς μὲν ἀνοήτοις καταγέλαστον, βέβαιον δέ τι κτῆμα, καὶ πιστὸς, καὶ ἀνάλωτον, καὶ τὸ ὅλον κρεῖττον λησταῖς. qui idcirco optimè ſubinfert; τούτῳ μᾶλλον ἀντέχετε· καὶ ὑπὲρ τοῦς φυλακὴν δεήσεσθε, ἢ τείχους, οὐ πλοίου, ἢ φυλαττόντων φάλαγγος.

§ 37. Τέχνην ἔχει τοῦ συγκατατίθεσθαι εὑρεῖν] Epictet. *enchir. c.* 7. Ἄρον τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ὅτι τὸ παρὰ φύσιν οὐκ ἐφ' ἡμῖν. τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ὅτι τοῦ παρόντος ἄνελε· μόνῳ γὰρ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κούφως μέντοι, καὶ μετὰ ἀπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως. Habes pleraque hic à Marco poſita; habes & apud Marcum ſparſim *artis* hujus regulas in locis ad marginem adnotatis, & cumprimis *lib.* 8. § 7. verum περὶ τοῦ συγκατατίθεσθαι peculiariter *artem* quam dicit voluiſſe videtur quod propoſuit idem *diſſert. lib.* 3. *c.* 8. Ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τὰ σοφιστικὰ γυμνάζουσθαι· ὅτι καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθ' ἡμέραν ἔστι γυμνάζεσθαι· ἐρωτήματα γὰρ ἡμῖν καὶ αὗται ἐρωτήματα. ὁ γὰρ ἀπόθανε τοῦ θανεῖν ἀπόκειται, ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ὁ πατὴρ τὸν θεῖνα ἀποκληρόνομον κατέλιπε· τί συμβολή; ἀπροαίρετον, οὐ κακόν· ἐλυπήθη ἐπὶ τούτῳ προαιρετικὸν, κακόν. γυναῖός σου ἀπέθανε· προαιρετικὸν, ἀγαθόν. κἂν ὅτου ἐπιζώμεθα, πρὸς τοῦτο ὡμοιότητο γὰρ ἄλλῳ συγκαταθησόμεθα, ἢ ὅ ἡ φαντασία καταληπτικὴ γίνεται. *nihil enim aliud ſtatuentes quàm quod phantaſia ipſa renunciat.* ità enim reſtituendus eſt locus ille illuſtris, qui vitiosè vulgò legitur ἢ ὃν φ. κ. γ. clauſulà noviſſimâ etiam à reliquo corpore divulsâ. Hæc eſt *aſſensûs cohibendi ars* de qua Marcus iſtic vide amplius *ad l.* 8. § 49.

Ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθε] Epictet. *lib.* 3. *c.* 12. è Marco iſtic emendandus. τίς γάρ ἐστιν ἀνεκτὸς; ὁ μελέτω ὀρέξεως μὲν χρῆσθαι, ἐκκλίσεως δὲ πρὸς μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι. lege meo periculo, ὀρέξει μὲν μὴ χρῆσθε· ſic enim ipſe ſuprà. παντελῶς ἄφελε· & *enchir. c.* 2. § 2. παντελῶς ἄνελε.

§ 28. Περὶ τοῦ μαίνεσθαι εἰ μὴ] Vitioſa ſcriptura; quæ & Xylandro impoſuit, reſcribendum (quod & Caſaub. vidit.) ἢ μὴ. *de hoc*, inquit, *agitur utrùm inſaniamus necne.* Hoc eſt, ſcil. Stoicorum placitum, ὅτι πάντες οἱ μοχθηροὶ μαίνονται. Cicero *paradox.* 4. & Laërt. *lib.* 7. *Zenon.* Πάντας τοὺς ἀφρονας

ἄτεχνως μαίνεσθε. hoc est, ut Cicero *Tusc. lib.* 4. *Omnes stultos insanire.* Siquidem, ut idem *lib.* 3. *omnes perturbationes animi morbos esse, stultumque neminem his morbis vacare. unde sic concludunt: qui in morbo sunt, sani non sunt. omnium autem insipientium animi in morbis sunt. omnes insipientes igitur insaniunt.* Epictetus *lib.* 1. *c.* 28. τίνες λέγουσι οἱ παντὶ τῷ φαινομένῳ ἀκολουθοῦντες; μαινόμενοι. ἡμᾶς οὖν τι ἄλλο πιθανὸν; quem locum interpres doctissimus perperam reddidit, dum autoris mentem non attendit. Flaccus (quem & vise sis fusiùs ista prosecutum *Serm. l.* 2. *sat.* 3.)

Quem mala stultitia, & quemcunque inscitia veri
Cæcum agit, insanum hunc Chrysippi porticus & grex
Autumat.—— vide & Epictet. *l.* 1. *c.* 22.

§ 30. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε] ubi ista Socratis reperiantur, ignoro. nec possum certò statuere, an scriptum fuerit [ὡς] ὁ Σωκράτης ἔλεγε; & priora illa istud respiciat. Socrates certè in Plat. *Alcib.* 2. Πάντας ἂν ὧν φάσκῃς ἄφρονας μαίνεσθαι, οὐδεὶς ἂν φαίη μὴ οὐ τοῦτο ὀρθῶς λέγειν.

Τί ὂν ζητεῖτε] leg. τί ἐν ὂ ζητεῖτε; ità & uterque interpres.

Ὅπ ἔχομεν] Nemo scil. id quærere & acquirere satagit, cujus compotem jam sese credit. In hanc mentem Dio Pruf. *orat.* 69. Ὁ μὲν ἀργυρίου δεόμενος, ἢ ἱματίων, ἢ οἰκίας, ἢ ἄλλου τοῦ τοιούτου τι καὶ ζητεῖ παρὰ τῶν ἐχόντων λαβεῖν· ὁ δ' ὢν ὑγιὴς καὶ ἔχων, ὅτι μὴ αὐτὸ τοῦτο δήσαι, ὅτι μὴ ἔχει νῦν. Dionysodorus apud Platon. in *Euthydem.* τοῦτο λαμβανόντων εἰσὶν οἱ μανθάνοντες, ἀλλ' ὃ τοῦτ' ἔχόντων. In eandem mentem & ex Platonis *Alcibiad.* 1. quædam laudat Theodoret. *therapeut. l.* 1. cujus hæc sunt verba. ὅτω τὸν Ἀλκιβιάδην πείθει ὁ Σωκράτης μαθεῖν, τῷ τῆς γνώσεως ὅπιστον ἐξοπλίσας· πρότερον μὲν γὰρ αὐτὸν ἐξέλεγξεν ὡς οἰόμενον εἰδέναι ἃ οὐκ ἠπίστατο· ἔπειτα εἰκότως ἐρωτᾷ· Ἀλλ' ὡς ἂν εὑρεῖν με ἡγῇ; ἐπήγαγε, καὶ πόθεν με, εἰ ζητήσεως ἀνοίγω δ' αὖ φάντος, εἶτα ζητῆσαί με ὡς ἂν οἷόν; ἀσπαλιεῦσι ἔοικε, ἔγωγε, εἰ οἰηθείης γε μὴ εἰδέναι· ἐρχὴ δὲ γνώσεως, τῆς ἀγνοίας ἡ γνῶσις. Plato certè in *Sophist.* μαθεῖν ἄδικον ἂν ἐθέλειν τὸν ὀιόμενον σοφὸν εἶναι). Idémque apud Anton. *melist. lib.* 2. *c.* 74. Δεῖ τὴν νέων ἐκπαιδεύειν [μᾶλλον] τὸ ὄιημα καὶ τὸν τρόπον, ἢ τὴν ἀσκῶν τὸν ἀέρα, πρὸ ἐγχείρει τὶ βυλομένοις χρήσιμον. (ità enim legendum, supplendum ex Plutarcho *de audiendo*; non autem τοῦ ἢ loco cum Gesnero ὡς subsituendum.) εἰ δ' μὴ, γιγνόντες ὄγκοι καὶ φυσήματος, ἃ φρονοῦσι δοκοῦσι· Siquidem ut Socrates *ibid.* τὸν μὲν ἀσκὸν, τὸ πνεῦμα διέσπη· τὸν δ' ἀνοήτως ἀνθρώπους τὸ ὄιημα. nec tam φυσικὴ ἡ γνῶσις, ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 8. *v.* 1. quàm ἡ τῆς γνώσεως ὄιησις, καὶ ἡ ψευδώνυμος γνῶσις, utì idem loquitur *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 20. Facit huc & illud Domini Matt. *c.* 9. *v.* 12. Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. opinione sua, non revera, sanos alloquitur. Clem. *paed. l.* 1. *c.* 1. πῶς ὑγιῆ τὸ σῶμα ἰατροῦ χρήζει; καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τῷ ψυχῇ παιδαγωγοῦ δεῖ· ἴσως δὲ ὑγιεία καὶ νόσος· ἀλλ' ἡ μὲν μαθήσει, ἡ δ' ἰάσει θεραπεύεται. Naso *Ponti. l.* 3. *el.* 4.

Firma valent per se, nullumque Machaona quærunt,
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Optatus, *de schism. l.* 3. *Sanitas non flagitat medicinam. ægroti est remedia quærere.* Cæsarius Arelat. *serm.* 37. *Non requirit medicum, qui se non sentit ægrotum.* itaque Gregor. Rom. *in Psal. pœnitent.* 4. *Nemo tam insensibilior illo, qui sibi sanus videtur.* Siquidem, ut Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 67. ὁ τῷ νόσον ἀγνοῶν, ἀδιαλείπτως ποιήσεται τὰς ἐρωτήσεις ἀπαλλαγὰς. Et Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 238. τὸ ἐν νόσῳ χαλεπωτάτῳ τυγχάνοντα νομίζειν ὑγιαίνειν, μανίᾳ λαμπρᾷ καὶ ἀνήκεστῳ. πῶς γὰρ ὁ τυφλὸς ἰατρὸν ζητήσει, μηδ' αὐτὸ τοῦτο ὅτι τυφλὸς ἐπαίων; vide Pharisæorum arrogantiam, Luc. *c.* 18. *v.* 9. & Joan. *c.* 9. *v.* 40. sed & typum consimilium, typum ecclesiæ Laodicenæ fastuosum illum apud Joannem *Apocal. c.* 3. *v.* 17. scitè Bion, ut Laërt. *l.* 4. τῷ ὄιηση, θεραπεῖς ἰγχοπίν. *Opinionem* dicebat esse *profectûs impedimentum.* & de Philosophis Clemens *strom. l.* 1. ἡ περὶληψις τῆς οἰήσεως ἀπιστεῖν ἀναπείθει. sed & Greg. Naz. *apolog.* τὸ οἴεσθαι τοῦ εἰδέναι τὸ πλεῖον ἀφεῖται· καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κακοδοξία πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον. Senec. *epist.* 69. *Illud præcipue salutem impedit, quòd citò nobis placemus. ideo mutari nolumus, quia nos optimos esse credimus.* & *epist.* 50. De Harpaste fatua. *Incredibilem tibi narro rem, sed veram. subitò videre desiit, & nescit se esse cæcam. hoc quod in illa ridemus, omnibus nobis accidere liquebat tibi. nemo se esse avarum intelligit, nemo cupidum. cæci tamen ducem quærunt: nos sine duce erramus; & ideo difficulter ad sanitatem pervenimus, quia non ægrotare nescimus. nec quærimus quidem medicum; erubescimus discere bonam mentem.* Optimè ergò Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας, παρά γε τοῖς ὡς δεῖ, καὶ κατὰ τῷ δύσεως ἀπτόμενοις αὐτῆς, συναίσθησις τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας περὶ τὰ ἀναγκαῖα. & mox: τῷ ὄιησιν περιπεπλάσθαι· δεῖ γὰρ, φησὶν, οὐ δίδα ἐγὼ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρά; οὐκ ἔχω ἔννοιαν ἁπλῶς; &c. & *ibid. c.* 17. τὸ σοφὸν ὄζειν ἔργον τῆς φιλοσοφίας, ἀπαραλλάκτως ὄιησιν. ἀμύχανον γὰρ, ἃ τις οἴεται εἶναι ὄιεται, ταῦτα μὴ οὐχὶ δεῖσθαι μαθήσεως. & in *fine dissertationis*: ταῦτ' οὖν τῷ ὄιησιν τῷ τῶν δοκούντων εἰδέναι τι σοφῶν ἀποβάλλοντας ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον. εἰ δ' μὴ, ἐσόμεθα τοῦ θεωρῆσαι, κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις διέλθωμεν. Quod Apostol. *ad Cor. ep. c.* 3. *v.* 18. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. siquidem, ut Seneca, *de tranquil. c.* 1. *Multi ad sapientiam petierunt pervenire, nisi se putâssent jam pervenisse.* vide *l.* 1. § 7.

Τί ὂν μαίνεσθε καὶ παραφέρεσθε] Sunt enim ista animi parùm sani indicia. vide *Jacob. cap.* 4. *v.* 1.

Ad Librum XII.

§ 1. Ἐφ' ἃ διὰ πολύδ' ἔυχη ἐλθεῖν] διὰ πολύδ, *postilae*, Calaub. *per circuitus temporum*, Xyl. Malim, *per ambages* περιελθών. Flaccus *lib.* 1. *epist.* 11.

Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
Est Ulubris; animus si te non deficit aequus.

Senec. *ep.* 28. *Non peregrinaris, sed erras, & ageris, ac locum ex loco mutas; cum illud quod quaeris, bene vivere, omni loco positum sit.* Idemque *ep.* 31. *Quomodo, inquis, illo perveniatur? non per Peninum Graiumve montem, nec per desertas Candaviae: nec Syrtes tibi, nec Scylla, nec Charibdis, adeundae sunt; quae tamen omnia transisti procuratiunculae pretio. totum iter est, jucundum est, ad quod natura te instruxit. Licet ad Philosophiam etiam sine viatico pervenire.* Idem. *ep.* 17. vide Mosem, *Deus. c.* 30. *v.* 11. ——14. & ex Mose Paulum, *ad Rom. c.* 10. *v.* 6, 8. Non est itaque necesse, quod ille apud Clem. *strom. l.* 5.

Πολλὰ πλανᾶσθαι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν.

vel εὐδαίμονα etiam. vide *ad l.* 11. & 16. & *l.* 5. § 16. & *l.* 10. § 33.

Τὸ μέλλον ὀπτηρέψης τῇ φρονήσει] Idem suos monet Dom. Christus. Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. vide *l.* 4. § 33, 34. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 11.

Τὸ παρὸν μόνον ἀπολαύνης] vide *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 44. Pindar. *Pyth. od.* 3. Τὸν δ' ἀμφέπονθ' αἰεὶ φρενὶ δαίμον' ἀσκήσω, κατ' ἐμὰν σοφίαν μαχανάν. & *ibid.* 8. Φρὴ ποδὸς χὠ ἄρσην αἰεὶ χρῆμα πᾶν φρενῶν ὑπὸ τὸ παρακοίλιον. idem Nem. 3. Μὴ τοίνυν πολυφραγμόνει τὸ μέλλον· ἀλλὰ τὰ παρόντα φρὸς τὸ χρήσιμον διαπόνησο· τί γὰρ ὄφελος ἐν τῷ σκολιεῖν τὴν γνώμην; εἰ μὲν ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει κἂν μὴ φροντῇς· εἰ δ' ὑπερβιὸν, τί σοι τὸ κέρδος πρόσθα παιζάσῃ τῇ λύπῃ. Basil. Caesar. *in Esai.* & apud Simeon. Logoth. *orat.*. 21. vide. *l.* 7. § 7.

Πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην] Ità Zacharias Luc. *c.* 1. *v.* 35. ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. & Paulus *ad Ephes. c.* 4. *v.* 34. ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι. quarum altera Deum spectat, altera hominem. cùm tamen δικαιοσύνη laxiùs sumpta quandoq; utrumq; comprehendat. ut Matth. *c.* 5. *v.* 20. & *c.* 6. *v.* 33. & Luc. *c.* 1. *v.* 6. vide *ad l.* 11. § 10, & 20.

Ἵνα φιλῆς τὸ ἀπονεμόμενον] vide *l.* 3. § 15. & *l.* 10. § 11, 20.

Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔρεσε] Vide *ad l.* 3. § 4. συνεμφέρεται τι καὶ συνεμφέρει. & *l.* 5. § 8.

Χωρὶς περιστοκῆς] Siquidem, ut Æschyl. *armor. judic.* à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 11. laudatus;

Ἀπλᾶ γάρ ὅτι τῆς ἀληθείας ἔπη.
Simplicia verba veritas simplex amat. Grot.

Et Eurip. *Phoeniss.*

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖται' ἂν δίκ' ἑρμηνευμάτων·
Ἔχει γὰρ αὐτὰ καθ' ἑαυτά· ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Simplex & infucata veri oratio est;
Nil indiget res aequa sermonum ambitu,
Manifesta per se: causa sed juris sui
Vitio laborans, quaerit à verbis opem. Grot.

Julian. Imp. *orat.* 7. Λέγεται γοῦν Εὐριπίδου κἀκεῖνος,

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ·
σκιαγραφίας γὰρ φησι τὸν ψευδῆ καὶ ἄδικον δεῖσθαι. &

Theodoret. *therap. l.* 1.

Ἀληθῶς ἄρα ὁ τερπνὸς λόγος ἐκεῖνος
——ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

Basil. Cæsar. *orat.* 14. & Simeon Cancellar. *orat.* 21. Ὁ μὲν γὰρ ἀληθὴς λόγος, καὶ ἀπὸ ὑγιοῦς διανοίας προϊών, ἁπλοῦς ὅτι καὶ μονότροπος· ὁ δὲ ποικίλος καὶ ἔντεχνος, πολὺ τὸ ἐπίπλοκον καὶ ἐγκατάσκευον ἔχων, μυεία καταφαντάζεται, καὶ πρέπεται τροφὸς ἀμυθήτου· ὅταν γὰρ ἄλλως μὲν φύσιν ἔχῃ τὰ πράγματα, ἄλλως δ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν ἀναπείθωσι, σεσοφὴ τίς ὅτι, μᾶλλον δὲ διασεσοφὴ, ὥσπερ τοῦ λόγου περὶ τὸ ἀληθεύειν γινομένου καὶ ὁ ἄλλος μὲν φανούμενος, ἄλλος δ' ἂν κατ' ἀλήθειαν σεσοφὼς κέκλῃται λόγων, ἀπαγὲ τοῦ συνόντας, ὥσπερ τοὺς κύνας λαγωοὶ καὶ ἀλώπεκες, ἑτέρων δεικνύοντες, καὶ ἑτέρων πρεπόντων.

Πεπιτεθραμμένος σοι σαρκίδι] *altilis massae*, vel *molis carneae*. Cas. ità περὶ vacabit. nisi fortè intentionis vim habere censeatur. *circumdatae tibi carnis.* Xyl. ut. περιπεθραμμένος legisse videatur. Illa scriptura si retineatur, malim vertere *concretae & coagmentatae circum te carnis.* siquidem τὸ πέφυκεν grammatici volunt aliquando significare τὸ πεπηγυῖα. & inde Hesych. Πεπιτέφατο, περιπέπηκτο. habetur illud ξ. *v.* 477. ubi de nive, quae scutis adhaerebat, conglaciatâ,

——αὐτὰρ ἔπειτα χιὼν γίνετ' ἤϋτε πάχνη,
Ψυχῇ, καὶ σακέεσσι περιπέφατο κρύσταλλος.

Sed & *Iliad.* ε. *v.* 903. de lacte in caseum coaguli vi concrescente, (πῆξεν,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπιπρήθων συνέ-
Ὑγρὸν ἐὸν, μάλα δ' ὦκα περιπέφατο κυκώντι·

Eam enim scripturam Herodianus restituit, & Eustathius approbat; & tum ad rem ipsam, tum & ad quam transtulit & accommodavit, vulneris scil. celerrimam coalitionem & curationem magis quadrat, quàm περιπέφατο illud, quod priùs lege-

legebatur. accedit, quòd & τεφαλὶς indè deducta ἀπὸ τυροῦ, de *caseo*, & pro *caseo* usurpatur, quod docent & Herodianus ab Eustathio adductus,& ex Antiphane atq; Aristophane aliisq; Athenæus *lib.* 10. & *l.* 14. Firmant insuper apud Marcum explicationem istam, cùm quòd Jobus etiam *c.* 10. *v.* 10. de humani corporis in utero compositione agens, à *lactis in caseum congulatione* similitudinem adhibuit, ad id negotii illustrandum: vide *ad l.* 10. § 26. tum quod Marcus ipse *l.* 7. § 68. quo loco hoc eodem vocabulo utitur; sed φύραμα appellat quod istic περιδέσιον. Cæterùm, siquis,quia ἀπειρέφομαι istud merè poeticum videtur,ad scripturam alteram illam potiùs inclinare voluerit,redditum malim, *quæ circum te mutationibus obnoxia est, carnis.* ut sit τὸ τετραμμένον, τὸ ἐν πᾶσι τροπαῖς σωτηχῶς ὄν. quod *corpori* cumprimis competit. vide *l.* 7. § 15.

Ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον] *viderit id quod patitur.* vide *ad l.* 11. § 13. sic *l.* 7. § 14. μίμψεῖ), & § 20. *lib.* 16. μεμιμάται, λέγεται. & *l.* 8. § 28. ἀποφαίνεσθαι. & § 40. γενολαβέσθαι.

Τὸ πάσχον] *id quod patitur.* corpusculum vult, τὸ περιδέσιον. verùm Cleanthes, referente Gregorio Nyss. *de anima*, etiam animam unà cum corpore pati contendit. Συμπάσχει, inquit, ἡ ψυχὴ τῷ σώματι νοσοῦντι καὶ τεμνομένῳ, καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ. sed ψυχῆς nomine τὸ πνευμάτιον intelligit, quod ἀπὸ τοῦ νοῦ distinguit Marcus *infr.* § 3.

Τὸ ἔν σοι θεῖον τιμήσης] vide *lib.* 5. § 21. & *infr.* § 18. 26. Cicero *offic. l.* 3. *Mente nihil homini dedit Deus ipse divinius.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 3. Λείπεται ἢ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Generaliùs Heraclit. *ad Amphid. ep.* 1. Θεῖόν τι ἡ ψυχή.

Καὶ τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς] transpositis voculis leg. καὶ μὴ τὸ π. est autem monitum præclarum. *Ne timeas,ne quando vivere desinas*; sed illum metuas, nè dum de die in diem differs, fiat ut rectè vivere nunquam incipias. hoc est, malè vivere magìs, quàm mori formides. Ἀλλ' ἡμεῖς παιδιόν τινα φοβούμεθα φόβον, θάνατον ὑπὸ δεδοικότες, ἀμάθειαν ἢ μὴ δεδοικότες. καὶ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, σφοδρότερα μὲν δέδοικε, πῦρ ἢ ὑδροποσίαν· ἀλλ' ἐὰν βασαζόμενα τύχῃ παρὰ λυχνίαν λύχνον ἔχουσαν, ἀφειδέστερον τῷ χεῖρα ἐπαφίησι τῇ λυχνίᾳ καὶ τῇ φλογί· καὶ τὸ μὲν ξυμπαφερόμενον φεύγει σφοδρότερον· τὸ δ' ἀληθῶς φοβερὸν οὐ δέδοικε, τὸ πῦρ. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, θάνατον μὲν δεδοικότες, ἀμάθειαν ἢ οὐ δεδοικότες, ὅ ἐστι δεῖ σφοδρότερον ξυμπαφερόμενον. ἀμάθειαν ἢ οὐ δεδοικότες, ὅ ἐστιν ἀληθῶς φοβερὸν, καὶ πυρὸς δεινὸν κατιδεῖν τὸ σωτικόν. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 43. quibus gemina habet & Isidor. Peluf. *l.* 2. *ep.* 257.

Ἄξιος τῆς γενησαντος κόσμου] *dignus mundo qui te genuit*, i.e. Deo. vid. *l.* 4. § 23.

Τῆς γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Aratus in *Phænom.* à Paulo laudatus *Act. c.* 17. *vers.* 28.

Aude, hospes, contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo.——

Nemo alius est Deo dignus quàm qui opes contempsit. Sen. *epist.* 18. quàm qui mortem quoque. Marcus hic. Idemq; *epist.* 31. *Subsilire ad cælum ex angulo licet : exurge modò & te quoq; dignum finge Deo.* Huc phrases illæ in sacra codice frequentes: de eis qui Christo quicquam anteponunt, propinquos, parentes,victum,vitam; οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Matth. *c.* 10. *v.* 37, 38. de iis, qui se à seculi sui inquinamentis intaminatos custodierint, ἵνα περιπατήσωσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς· ὅτι ἄξιοί εἰσιν. *Apoc. c.* 3. *v.* 4. & de vita instituenda monita Apostolica; ἀξίως τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου, καὶ τῆς κλήσεως, ἵνα περιπατῆσαι. *ad Thess. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 12. *Col. c.* 1. *v.* 10. *Eph. c.* 4. *v.* 1. & ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου Χριστοῦ πολιτεύεσθε. *ad Philip. c.* 1. *v.* 27. Agapetus *parænes.* § 3. Ὁ ἑαυτὸν γνοὺς, γνώσεται θεόν· Ὁ δὲ θεὸν γνοὺς, ὁμοιωθήσεται θεῷ· ὁμοιωθήσεται δὲ θεῷ, ὁ ἄξιος ἡμῶν θεοῦ· ἄξιος δὲ γίνεται θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον φρονῶν θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ αὐτοῦ· λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ· ποιῶν δὲ ἃ λαλεῖ. ubi in colo tertio vitium subesse videtur scribendúmque; quò membra sibi invicem nexu gemino cohæreant: ὁμοιωθεὶς δὲ θεῷ, ἄξιος θεοῦ γενήσεται.

Παιδαγώγους ὧν τῆς παιδείας] vide *ad l.* 4 § 29. & *l.* 8. § 14, 15.

Τῆς παιδείας] i. e. *mundi.* vide *ad l.* 4. § 44. πόλις καὶ παιδεία.

Καὶ χρειωδῶς ὁπ τοῦδε καὶ τοῦδε] quod Plato in *Epitaph.* dixit; καὶ μὴ ἐν ἄλλοις αἰωρᾶται. nec *suspensa aliorum aut bono casu aut contrario, pendere ex aliorum eventis cogitur.* Cicer. *Tusc. l.* 5. Galen. in *hortator. c.* 2. ἐξ ἐλπίδων ὀχεῖσθαι, eodem ferè sensu dixit.

§ 2. Ὁ θεὸς πάντα τὰ ἡμέτερα] indè ἀρχιλογάσης dictus Petro *Act. c.* 15. *v.* 8. & πάντων καρδιογνώστης *ibid. c.* 1. *v.* 24. ὅτι μονοπατὴς οἶδε τὴν καρδίαν πάντων ἀνθρώπων. ut Solomon rex. *Histor. Reg. l.* 3. *c.* 8. *v.* 39. Idémque in *Proverb. c.* 15. *v.* 11. Ἅδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ κυρίῳ· πόσῳ μᾶλλον καρδίαι υἱῶν ἀνθρώπων; *Solus itaque perfectè novit quid sit in homine, videns in eo & quod in se ipse non videt.* Bern. *in Psal.* 90. *conc.* 15. Sed ἀρχιπαπάτης Apostol. *ad Hebr. c.* 4. *v.* 12, 13. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος· ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Ad quem locum Schol. Πάντα γυμνὰ παρ' αὐτῷ·

αὐτῷ· ἢ ἴλιγξ σφηκαλύμματα ἢ σφοσωπεῖα τις ἑαυτὸν ὑποκλέπτειν δύναται τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων. τὰ τετραχηλισμένα δ', ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν σφαγέων τῶν ἐπὶ τῇ τραχήλῳ ἡρτημένων καὶ γεμμωμένων τῆς δορᾶς. quibus gemina ferè Jo. Chryſoſt. habet. Tractum, inquiunt *ab ovibus, quarum, pelle detractâ, corpora nudantur.* quò facit lepidiſſimus ille de lepore inſigniter macilento jocus, apud Ælian. *ruſtic. epiſt.* 11. ἐπεὶ γὰρ ἐδάρη, καὶ τὸ δέρμα ἀπεδύσατο, φαγέρες τινὲς ἐγένετο· μᾶλλον δ' (ἃ γὰρ ὀρθῶς λέγω) ἀφανὴς ἔδοξε νῦν ἢ πρόσθεν· verùm ampliùs aliquod inſinuare videntur verba illa Apoſtoli. Eſt enim proculdubio in tota illa dictione allegoria diſertiſſima *à lanionum ſive victimariorum ritu* ducta, à quibus *animalia immolanda* τετραχηλίζεσθαι, dicuntur, *cum non ſolum à collo ſuſpenſa excoriantur, ſed per dorſi ſpinam etiam reſupinata finduntur, ut tota foris & intus oculis pateant*; utì optimè Beza. quò pertinet, quod Varin. Favorin. habet, τετραχηλίζειν, τὸ δηχτομεῖν, ἢ γυμνὸν τὸ διὰ τῆς ῥάχεως σχίζειν. vide ampliùs *ad l.* 1. § 3. & *l.* 11. § 13.

Καὶ φλοιῶν] *corticem* nomine non externa tantùm, puta veſtem, pompam, reliquum vitæ apparatum, ſed & corpus ipſum, καὶ τὰ κρέατα, (utì mox loquitur) & hæc præcipuè comprehendit. Varro pariter in *Tithono*; *ſic invitata matura anima corporeum corticem facilè relinquit.* Quin & *corticem* Nicander tam de *hominis cute*, quàm & de *anguis exuvio*, uſurpavit. ſic enim in Alexiphar. *v.* 302. de Marſya,

——Φοῖβος ἀπὸ φλόα δύσατο γυίων.

& in Theriac. *v.* 355.

Ἐξότε γυμνάσιον μὲν ἀπὸ φλοὸς ἔρπετὰ βάλλει.

& *v.* 392.

Ἢ ὅτ' ἂν ἀπ' ἠιθέοιο θέῃ φλοὸν ἄφεα βάλλῃ.

vide *infr.* § 8.

Τῶν ἐξ ἑαυτῆς εἰς πᾶντα ἐῤῥυηκότων καὶ ἀποχετευθέντων] *Animam* ſcil. *mentem* ſaltem, θεῖόν ἀπόῤῥοιάν τινα opinabantur Stoici. Vide *ad lib.* 2. § 1. Cicero *Tuſc. lib.* 4. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et hanc igitur magìs attendit & intuetur potiùs quàm corpus, quod eſt iſtius integumentum tantùm & involucrum. Plut. *de tardit. vindict. divin.* Ἀλλ' ὁ θεὸς ὅτι ἀγχοῦ δίκης ἐστὶ καὶ ἐγγύς, ἀεὶ δὲ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰσθάνεται πονηρᾶς. &c. & Samuelis Deus ipſe, *Regum hiſtor. l.* 1. *c.* 16. *v.* 8. *Non ſpectio, quod ſpectare ſolet homo. homo enim ſpectat quod eſt ob oculos; ſed Deus ſpectat quod eſt in animo.* χωλὸν ἔσωθεν τὸν ψυχὸν βλέπων, ut Clemens *ſtrom. l.* 6. ſive, αὐτῇ τῇ ψυχῇ, αὐτὸν τὸν ψυχὸν χωλὸν, χωλὸς αὐτὸς θεωρῶν. uti Plato in *Gorgia*.

Τὸν πολὺ θειασμὸν σεαυτῷ θειάσῃς] quò ſcil. μειμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ θεὸν πολλά. ut Marthæ Jeſus Luc. *c.* 10. *v.* 41. Vide *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. & *l.* 9. § 31. Interpres neuter commodè ſatis reddidiſſe videtur. De Diogene, Julian. *de cyniſm. orat.* 1. Τὰς δὲ ἐκ τοῦ σώματος ἐμπιθούσας τῇ ψυχῇ δουλείας, οἷα πολλάκις ἡμᾶς ἀναγκάζει, τοῦτο τὸ θεοκόμητον αὐτοῦ χάλκεον πολυσχιδῶς ἐμάστιξε.

Ὁ γὰρ μὴ τὰ θεοκόμητα κρέατα ὁρῶν, ἅπερ ἐστὶ καὶ ἔδεσμα, καὶ οἰκία, καὶ δόξαν, καὶ τὴν παιδιὰν περὶ ταῦτα καὶ σκωλὰ διατρίβων, ἀχολήσεται] Locus vitiatus: quemque Lugdunenſis editor corruptè ampliùs, ἀχολήσεις, exhibendo. prout in Baſileenſi concipitur, contrarium planè autoris menti ſenſum nobis repræſentat: *eum* ſcil. *qui circumjectum ſibi corpus non intuetur, veſtitum, domicilium. cæteraque ad corporis uſum ſpectantia reſpiciendo, moleſtiam negotiumque; ſibi comparaturum.* At Marci mens aliorſum abit, eum nimirum qui corporis curam non habet iſta multò minùs moraturum. Caſ. ἅπτεται legiſſe videtur, atque ἢ illud disjunctivæ loco habuiſſe. vertit enim; *ſiquidem qui nec corpus ſuum, nec veſtitum ſuum, nec ejuſmodi adminicula ulla reſpicit, multum quietis otiiq; eum procurare ſibi neceſſe eſt.* Οἰκίαν καὶ δόξαν, prorſus omiſit. iſtam autem interpretationem ſi admiſerimus, pro ἀχολήσεται, legendum erit, εὐχολήσεται. quòd *l.* 4. § 19. εὐχολώτερος ἔσῃ dixit. tum ἐν τῷ κοινῷ in poſteriore membro μὴ ſubintelligendum, quaſi μὴ θεώμενος diceretur. Ità *Pſal.* 9. *v.* 18. *Non enim oblivioni in æternum tradetur egenus; expectatio pauperum in perpetuum peritura eſt.* pro, *neque expectatio pauperum in perpetuum peritura eſt.* & Pindar. *Pyth.* 10. Ναυσὶ δ', ἔτι πεζὸς ἰών. i. e. *nec navi, nec pedes iter faciens.* At Xyl. erotematicè legit, ἅπτεται—ἀχολήσεται, *Qui enim non aſpicit carnem circumjectam, ſine occupetur, in veſte, domo, gloriaque, reliquiſque exterioribus, ac quaſi tabernaculo contemplando?* forſan μήπτεται quod vel negandi vel interrogandi vim habeat. *neutiquam occupabitur*: vel, *nuncubi occupabitur*: i. e. *negotium faceſſet ſibi.* Vide Epictetum *l.* 3. *c.* 2. & 9. *ad l.* 11. § 18. Qui idem & quod Marcus iſtic vult, ſcitâ ſatìs imagine nobis depinxit, *l.* 3. *c.* 26. dum *corpus aſello*, reliqua *vitæ inſtrumenta aſelli* hujus *inſtructui* confert. Ὅλον, inquit, τὸ σῶμα ὅτου ἔχων σε δεῖ, ὡς ὀνάριον ὁπηνίκα γωλύσον ἐφ' ὅσον ἂν βούλῃ ἢ, ἐφ' ὅσον ἂν δίδωται. ἂν δ' ἀγγαρεῖα ἢ, καὶ τραπῇς ὀπλάσεται, ἄφες, μὴ ἀνήτῃνε, μηδὲ γόγγυζε. ὅταν ἢ θεὸς τὸ σῶμα ὅτου ἔχων σε λύσῃ, ὅσα τὰ ἀπολείπῃ θεῷ τὰ ἄλλα, ὅσα τὸ σῶμα καὶ ἕνεκα παρασκευάζεται· ὅταν ἐκεῖνο ὀ δεῖσον ἢ, τἄλλα γίνεται χαλινάρεια τοῦ ὀναρίου, σαγμάπα, χαμαιπέτεια, κειδαί, χόρτος. ἄφες κακῆνα· ἀπόλυε δάτ]ον καὶ εὐκολώτερον ἢ τὸ ὀνάριον.

Τὰ θεοκόμητα κρέατα] vide *l.* 10. § 1. 38. & *infrà* § 3. ſed & Julian. *ſuprà* Ambroſ. *Hexam. l.* 6. *c.* 6. *Non igitur caro tu es. caro enim amictus eſt animæ.* & Varro *Andabatis*, citante Priſciano, *l.* 6. *ſed quidvis potiùs, ô homo, quàm carnicula.*

Τῷ περιβόλῳ] περιβολὴν nomine comprehendit, *quicquid exterius nos circundat*, ſive munimenti, ſive ornamenti nomine; metaphorâ ab *amictu* ductâ. Ità Herodian. *l.* 1. Οὔτε τοῦ γένους ἀκριβοῖς διαβολαῖς ἐυστατεῖσθαι, ὅτε τοῦ πλούτου περιβολαῖς λαμπρύνει. Xenophon. *œconom.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς ἓν τὸ σὸν σῶμα ὁ σὺ περιβέβληται, καὶ πολὺ σὺ δόξαν, καὶ εἰ τοῖς ὅσα γῆ κέκλιται περισσότατοι μοι, καὶ εἰς ἃς ἂν ἱκανά μοι δοκῇ ἔῃ). Procop. *Gothic. l.* 4. Τὰς δ' ἀνίκητον περιβεβλημένος μεγάλῃ, καὶ βραχίονι πυκνῷ ἐχ ὁσίᾳ κτῆσις ἀσφαλῶς πολλάκις τὰ παρόντα αὐτῆς ἴσχειν.

Καὶ σκηνῇ] *tabernaculum*. Xyl. *ſcenam*, malim. Baſil. *in hexam. orat.* 5. Ὁ δεῖλα περιβεβλημένος ὀθνεῖα χρώματος περικειμένῃ καὶ πηλῷ τὸν χαλκὸν· δορυσσοεία φίλων περιστοιχῆσαι τοῦ ἀπ' αὐτῷ χαίειν ὀφθάλμοντων· πλῆθος συγγενείας καὶ ταύτης κατεχρωματισμένης· ἐσωθεν δὲ ἐρεπτομένων μυελῶν, ἧπαρ τε ἐπὶ σπλάγχνοις καὶ δὴ κατ' ἄλλας χρείας αὐτῷ περιπεφρόντων, ὡς καὶ περιόντων, καὶ πάλιν ἐπαινῶν ὀπτευόμενος· ἐπίφθονος ὅστις ἐπιτυγχάνει· περιόντες τοῦ πλούτου καὶ τοῦ πολιτικοῦ πράγματος δυναστείαν, ἢ καὶ τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς· ἐθιῶν ὀπτιμέλειαν· ἢ γραπτοῖσιν ἡμονίαν. τὸν κήρυκα μέγα βοῶντα περὶ αὐτοῦ τοῦ ῥαδιούχου ἔνδον καὶ ἔνδον βαυκαλῶντα κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας· τὰς πλησίας, τὰς δημοσίας, τὰς ἀπαγωγάς, τὰ δεσμωτήρια, ἐξ ὧν ἀφίρητος ὁ παρὰ τοῦ ὑποχειρίου ἀθροίζεται φόβος. καὶ τί μὴ τοῦτο μία νύξ, ἢ πυρετὸς εἷς, ἢ παλαιότης, ἢ περιπνευμονία, ἀνάπαυσον ἐξ ἀνθρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνθρωπον οἰκέτας, πᾶσαν τοῦ κατ' αὐτὸν σκηνῆς ἐξαπίνης ἀπηυρημένους. Habes liberaliter delineatam *ſcenam* illam, de qua Marcus iſtic. Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Quicquid eſt hoc, quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & excluſoram clientium turbâ referta veſtibula, clara, nobilis, aut formoſa conjux, cæteraque ex incerta & mobili ſorte pendentia; alieni commodatitii apparatus ſunt. nihil horum dono datur: collatitiis, & ad dominos rediturîs, inſtrumentis ſcena adornatur.* Idémque *de benefic. l.* 6. *c.* 31. *Ingentia ſuper ſe & ſuos regna fregerunt, nec intellexerunt in illis ſcena, & vanis & cito diffluentibus bonis refulgente, ex eo tempore ipſos nihil non adverſi expectare debuiſſe, ex quo nihil veri audire potuerunt.* Vide *l.* 11. § 6. *ſcena* pro *apparatu*. Syneſ. *de regno.* Τῷ θεῖ τὸ βασιλικὸν σῶμα σκηνῇ καὶ θεραπείαν. De *corpore* Simocat. *epiſt.* 25. Οὕτως ἐλύπει τὸν φιλόσοφον τὸς ἔχοντας παρ' ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut ſibi ſoli vivat. *neceſſe eſt enim ut vivat & alteri qui vult ſibi.* Senec *epiſt.* 48. & τὰ ἀκοινώνητον nuſquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

ἔνδοτον τοῦτο θεσκηνίον. quod & σκῆνος ἐπίγειον, Paul. Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 1. & σκήνωμα, Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 13.

§ 3. Τεία ὄντων ἐξ ὧν συνίστασθαι] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 16.

Πάλλα μέχει τοῦ ὀπτιμελεῖσθαι δεῖν, σά ὅστι] μέχρι τοῦ ὀπτιμελεῖσθαι. hoc eſt quod eleganter Syneſ. *ep.* 11. ποσὸν ὁμιλήσας ἀφεστῶτα, ὅσον ἀφοσιώσασθαι τοῦ χρῶ σώματος βίῳ. neque enim corporis, aut animæ etiam, quà rationis eſt expers, cura omnis abjicienda eſt. Vide *l.* 10. § 2. Crates Cynic. *epiſt.* 3. Μελέτω ὑμῖν τῆς ψυχῆς· τὸ δὲ σῶμα, ὅσον ἀνάγκη· μήθ' ὑπὲρ ἔξω, μηδ' ὅσον. Ex Platon. *polit. l.* 3. Clem. *ſtrom. l.* 4. Ἐπιμελεῖσθαι σώματος δεῖ, ψυχῆς ἕνεκα ἁρμονίας, ἣ δ' ἐστὶ δῆτα, καὶ ὀρθῆς βίου. & mox de externis illis: τούτων ἓν ἀνδρὶ κτῆσιν, ἃ δὴ αὐτὰ, ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα· ἃ δὴ τῷ σώματος ἐπιμέλεια διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται, ἐφ' ἣν ἡ ἀναφορά. Gregor. itidem Nyſſen. *de anim.* χρεία καὶ τῇ ψυχῇ τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ἵνα κατασκήνωμα αὐτῇ ὄργανον ἐπιτήδειον ἑαυτῇ. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè domus animæ caro eſt, & inquilinus carnis anima: deſiderabit itaque inquilinus ex cauſſa & neceſſitate hujus nominis proſpectura domûs, toto inquilinatûs ſui tempore: non ut ipſe ſubſtruendus, nec ut ipſe loricandus, nec ut ipſe tibicinandus, ſed tantummodo continendus: quia non aliter contineri poſſit quàm domo fultâ.* Senec *ep.* 92. de viro bono: *Corporis quoque, velut oneris neceſſarii, non amator, ſed procurator eſt: nec ſe illi, cui impoſitus eſt, ſubjicit.*

Τὸ δὲ πεῖσαι μόνον χρεὼν σὸν] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 7. *Aliud enim ſumus nos; alia ſunt noſtra; alia quæ circa nos ſunt. nos ſumus, hoc eſt anima & mens. noſtra ſunt corporis membra & ſenſus ejus. circa nos pecunia eſt, ſervi ſunt, & vitæ iſtius apparatus.*

Ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σαυτοῦ] lege διό. & mox pro ὅσα ἄλλα, ὅσα ἄλλοι. pro τροφάσεις, ταφαὶ ſq. nihil mutavit editor Lugd: cùm ex Xylandri verſione tamen ſatis advertere potuiſſet.

Τῷ πειθηνίῳ σοι σωματίῳ] ut *ſupra* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τῷ συμφύτῳ πνεύματι] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἔξωθεν περιῤῥέουσα δίνη] vide *l.* 4. § 43. & *l.* 12. § 14. ἀτακτοκυλίσματα. ad *vertiginem* interim illam reſpexiſſe videtur, quâ raptari videntur corpora cœleſtia, à quibus pendent inferiora iſta.

Καθαρὰν τὴν νοερὸν δυνάμιν ἀπόλυτον] deſiderari videtur copula [καὶ] ἀπόλυτον. Ità de Domino Chriſto, quem Chriſtianis imitandum proponit Clemens Alexand. *pædag. l.* 1. *c.* 2. ἀπόλυτον εἰς τὸ παντελὲς ἀνθρώπων παθῶν.

Ἐν ἑαυτῇ ζῆν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκυκλίῳ, *ſuâ contentam*; quod felicitatem ſuam attinet. Πάντα ἔχουσαν παρ' ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut ſibi ſoli vivat. *neceſſe eſt enim ut vivat & alteri qui vult ſibi.* Senec *epiſt.* 48. & τὰ ἀκοινώνητον nuſquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ περιστατικὰ ἐν περιστάσεσι] *quæ ei* (men-

ti ſcil.) *conſenſu quodam naturæ adhærent.* Xyl. *quicquid per ſympathiam ei poſſit adhærere.* Caſ. ut πρόσπαθεια idem hìc ſit, quod συμπάθεια, de qua *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorſus queat, ut ibi oſtenſum eſt; & aliud quiddam ſonat ἡ προσπάθεια, *affectionem* nimirum eam, *quâ rei alicui addicti ſumus, eámque quodammodo deperimus.* hoc eſt enim τὸ προσπάσχειν. Ità quod Baſil. Cæſ. an Euſtath. Sebaſt. in *aſcetic.* Λυθῆναι δεῖ τῶν δεσμῶν τῆς προσπαθείας τοῦ βίου, τὸν γε ἀληθινῶς ἀκολουθεῖν μέλλοντα τῷ θεῷ. Id Dionyſ. Areopag. citante Budæo; Ὅποι γὰρ ἂν ὁρμήσωσι τοῖς γνήσιοις προσπάσχειν. Idémque *epiſt.* 10. ἐπειδὴ ἀληθείας ὄντες ἐρασταί, τῆς προσπαθείας ἀναχωρῆσαι τῶν ὑλικῶν ἀγγελοφρεπῶς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων πολιτευόμενοι σπεύδομεν πάσῃ. Syneſ. *Dione*: Καὶ δῆτα τῆς ἀρετῆς ὄναιτο ἄν τις, τὸ ἀπαλλάττεσθαι τῆς ὑλικῆς προσπαθείας. Obiter aſteriſcum tollo minùs neceſſarium ex Socratis *hiſtoriæ editionis Stephanianæ, lib.* 1. *c.* 10. πολλὰ πεφιλοσόφηκεν, ἃ θεοὺς μὲν πάσχοντες πίπτειν, ἃ θεοπρόπους χαριζόμενοι. lege meo periculo, defectùs notâ furcillatâ, προσπάσχοντες πίπτειν. Cicero *ad Attic. l.* 2. *ep.* 19. ſe nimium τῷ καλῷ προσπεπονθέναι profitetur. Iſid. Peluſ. *l.* 1. *ep.* 310. Προσπάθεια μὲν ἐκ ὀξυδορκεῖ· ἀνθιπάθεια δ' ὅλως οὐχ ὁρᾷ. *Affectus addictus cæcutit; adverſus plane cæcus eſt.* Euſtath. *ad Il. β'.* Εἰώθασιν ἄνθρωποι ἐν ὕπνοις ἐκεῖνα ὡς ὀπτάνειν, ἃ [ὡς ἴσ.] προσπαθῶς πως ἔχουσιν. Epictetus etiam *l.* 3. *c.* 24 *ad l.* 11. § 31. adductus: Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς ὑγιεινῷ τῷ ἀναφαιρέτῳ. Idémque *l.* 2. *c.* 16. *ad lib.* 10. § 27. repræſentatus; θεὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα. Reſtituenda Athenagoræ eadem vox *de reſur. mort. in fine.* Κἂν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμπαθέστερον καὶ σφοδρότερον τοῖς τῆδε προσπεπονθότες, (perperam vulgati, προσπ.) ἄσχολοι τάττειν διατελῶσιν. Clement. Alex. *ſtrom. lib.* 1. Μὴ προσπαθείᾳ νικᾶσθε, μὴ φόβῳ δουλῶσθε, μὴ ἡδονῇ ἐπαίρεσθε. Idémque *l.* 7. explicans illa D. Chriſti, Lucæ *evang. c.* 14. *v.* 26. Ἐὰν μὴ μισήσῃ τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, προσέτι δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ψυχήν. τὰς τε γὰρ, inquit, προσπαθείας τὰς συγγενικὰς, πολὺ τῆς ἡδονῆς τὸ φίλτρον ἐχούσας, μεμίσηκεν. &c. qui & *lib.* 2. de affectibus iſtiuſmodi, Προσπαθοῦσι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν, τὴν μὲν ἀφορίζοντες καὶ ἀποχωρίζοντες ἑαυτὴν τῶν παθῶν. quod *lib.* 4. vocat ἀπροσπαθῶς βίων. Et ruſſus ἀπροσπαθῶς ἀπολιπεῖν. Vide *ad. l.* 2. § 3. Itaque Syneſ. *de inſomn.* ἰσχυρὰς συγκαταθέσεις, καὶ προσπαθείας conjungit. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀπαθῶς διακείμενα δεῖ τὰ φαντάσματα· ἀλλὰ ἰσχυραὶ μὲν αἱ συγκαταθέσεις τε καὶ προσπάθειαι. ἀποσυγκαμπτόμενα δ' ἐκ ἤκιστα· ubi vides etiam opponi ſibi invicem τὸ προσπάσχειν καὶ τὸ ἀποσυγκάμπτειν. quemadmodum Evagrius, τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀνθιπάθειαν, *hiſt. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 15. ὡς καὶ περὶ χριστιανῶν θεμιτὸν εἶναι, τὴν μὲν προσπάθειαν, τὴν δὲ ἀντιπάθειαν κρίνοντας τὸ ὀρθότατον i. e. vertente Joanne Chriſtophorſono, *qui nec amore, nec odio ducti*, &c. De Syneſio loquitur, qui & idem *epiſt.* 57. ἐδυνατὸν ἦν ἀγγέλῳ σωματανθρωπήσαντι μηδὲν ἀπολαῦσαι τῆς ὕλης ψυχὴν εἰς προσπάθειαν. quod mox explicans. Ἀλλ' ἔστι ῥᾳδίως, ὁμιλοῦντα τοῖς χείροσι μηδένα τρόπον παθαίνεσθαι. Et ruſſus: τὸ προσπεπηγέναι δὲ ὅτι τὸ δεινόν. ità τὸ προσπεπονθέναι eſt παθαίνεσθαι καὶ προσπηγέναι. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν προσπαθῶσιν, συγκατατικὸν τῆς κατ' αὐτὰς ἕξεως. Nec illud prætereundum quod Plutarch. prout in *Pompejo*, τοῖς μεγέθεσι προσπαθῶς. ita in *amator.* idem τοῖς ἐρασταῖς προσπεπονθέναι, pro *addictum eſſe & affectu adhæreſcere* dixit. Sunt itaque τὰ προσπτώματα ἐκ προσπαθείας ἐα, *quibus ex affectûs propenſione nimia animus adhæreſcit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μή τι προσπτωτά σοι τῶν ὄντων, μὴ φοβοῦ· μὴ ὀδυνήσει σ' ἀποστοῦν. Quin & affectus ipſos, τὰ πάθη, προσπτώματα nuncupare, Baſilidæ ejuſque aſſeclis ſolenne fuiſſe, docet Clemens *ſtrom. lib.* 2. adducto ex Iſidori περὶ προσφυοῦς ψυχῆς inigni teſtimonio; quod ad Marci mentem illuſtrandam etiam non parùm conduxerit. Quin & (ut H. Stephani Thelauro auctarium leviuſculum ſaltem contribuamus) προσάπτωμα gemino ferè ſenſu uſurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neque τὰ ἀπλῶς προσπτώτα ταῦτα, de quibus Marcus hìc, in vitio habetur; iſtud enim à natura eſt: verùm τὸ προσπτωτοῖς προσπεπονθέναι. Itaque de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα ἥνυτα εἶχε, πάντα μόνον προσπτώτα. non & προσφυκότα· quod *ſupra* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici poſſunt his Porphyrii illa, *de abſtinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ὖν τῆς ἀνθρώπου προσπεφύκαμεν φύσεως, ἀποθέτεα πάντα μετὰ τῆς περὶ αὐτὰ προσπαθείας. Et mox: χρὴ δὴ ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς περὶ αὐτὰ προσπαθείας, καὶ πάθους· τὸ γὰρ ὄφελος δὴ ἔργων ἀτιμάσωμεν, τὰς αἰτίας, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, προσπεφύκασι· ubi vides τὴν προσπάθειαν etiam ἀπὸ τοῦ πάθους diſtingui. Ponantur ergò diſtinctionis cauſâ, tanquam gradus quidam, quibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem ſequiorem fiat declinatio, προπάθεια, πάθος, προσπάθεια. Eſt itaque ἀπάθεια *integra & abſoluta ab omni affectione vitioſa immunitas*; quod pro *ſummo bono* habebant Stoici. προπάθεια *leviſſima ab hac declinatio*, & *affectûs* vitioſi quaſi *præludium* quoddam. πάθος *affectus vitioſus*, ſive *morbus ipſe.* Hieron. *in Matth. c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & προπάθειαν. i. e. *inter paſſionem & propaſſionem, hoc intereſt; quòd paſſio reputatur in vitium, propaſſio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qui viderit mulierem, & anima ejus fuerit titillata, hic propaſſione percuſſus eſt; Si verò conſen-*

ſerit, & de cogitationis affectum fecerit, de propaſſione transſierit ad paſſionem. περιπάθεια denique *ubi morbus invaluerit, & affectus radices adeo altas egerit, ut nec ex animo evelli facilè queat, nec avelli à re deſideratâ, cui* περιπλέκεται quodammodo videtur.

Καὶ χρόνῳ τὰ ἐπίκεινα] *quæ ultrà ſunt.* quod ſuprà dixerat, ὅσα ὡς μέλλοντα τυγχάνει σε. Flaccus, *carm. l.* 1. *ode* 16.

Lætus in præſens animus, quod ultrà eſt
Oderit curare. vide *l.* 6. § 32. & *l.* 7. § 7.

Τὰ ἐπίκεινα ἢ τὰ περιγινόμενα] Senec. *epiſt.* 78. *circumcidenda ergò duo ſunt, & futuri timor & veteris incommodi memoria. hoc ad me jam non pertinet; illud nondum.*

Οἱ δὲ ὁ Ἐμπεδόκλειος, σφαῖρος κυκλοτερὴς κεκηθεὶς ἡλίῳ] Ad verſum quendam, quem Empedoclis eſſe vult, alluſit. ut & antè non ſemel *l.* 8. § 44. & *lib.* 11. § 12. Eum Parmenidæ videtur tribuere Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 18. Stobæanorum excerptor Grotius ſaltem. Sub cujus nomine iſta apud hunc repræſentantur:

Ἀλλ' ὅλῃ πάντοθεν ἶσος ἐὼν, καὶ πάμπαν ἀπείρων,
Σφαῖρος κυκλοτερὴς, μονίῃ περιτηθὲι χαίρων.

poſteriorem verſum & ibi, & apud Marcum, iſthic fœdiſſimè depravatum nemo non viderit, medelam Grotius conatus eſt, reſcribendo,

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μονίῃ περιτηθὲι χαίρων.

Verùm hæc à ſcripturæ veteris veſtigiis longiuſculè abſcedunt. Salmaſius feliciùs refinxiſſe videtur in *exercit. Plinian.* ad Marci codices propiùs ſic accedens:

Σφαῖρος κυκλοτερὴς δίνῃ περιηγεῖ χαίρων.

Τὸ σφαῖρος autem vocabulum cùm non alibi, niſi in Marci iſtis bis, legatur, quanquam poſſit, inquit Salmaſius, dici σφαῖρα & σφαῖρος, ut σκέπας & σκέπος· poſſit & σφαιρὸς pro σφαιρεῖος, *rotundus ut ſphæra.* hæc tamen ſi minus placuerint, forſitan non diſplicebit, quod aliquando mihi venit in mentem ſcribendum, Σφαῖρ' ὡς κυκλοτερὴς, &c. ſic Λέων ὡς, apud poetam & alia multa. ex illo, Σφαῖρ' ὡς inepti librarii fecerunt Σφαῖρος. idem igitur valet ac κυκλοτερὴς ὡς σφαῖρα. Mihi verò iſtud perplacet. Sic de *Echino* quem alluſiſſe Marcum diximus *l.* 7. § 28. Euſtathius Antioch. (ſi is ſaltem) *in hexaëmer.* ὡς σφαῖρός ἐστι πᾶν σῶμα, καὶ ὁ κόσμος ἐστὶν αὐτῶν ἐλόκεινος. ὡς σφαῖρα dixit, quod σφαιρηδὸν Clemens *ſtrom. l.* 5. ὥσπερ οἱ ἐχῖνοι σφαιρηδὸν εἱλούμενοι. hanc autem ſcripturam ſi admiſerimus, in illis Οἱ δὲ ὁ Ἐμπεδόκλειος ſubintelligendum erit κόσμος. qualem orbem ſive mundum deſcribit Empedocles; & Parmenides itidem utì eſt ſuprà indicatum. De *viro bono* pariter Auſonius *idyll.* 16.

Securus, mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ nè quid lædat per lævia ſidat.

Horatium imitatus; qui de *ſapiente* dixit; *ſerm. lib.* 2. *ſat.* 7.

In ſeipſo totus teres atque rotundus.

Vide *l.* 8. § 48. Cæterùm Viri cl. primum illud ipſe omnino admittendum exiſtimaverim, quia apud Euſtathium Homeri ἐκπαγλοῦ *ad odyſſ.* ζ. σφαῖραν Ἐμπεδόκλειον reperio in uſu communi olim frequentem extitiſſe. Παρὰ τὸν σφαῖραν, inquit, ἢ παρώνυμον ὁ Ἐμπεδόκλειος σφαῖρος, &c. quod & Arati Scholiaſtes confirmat, qui iſtud tamen Heſiodo tribuit, dum σφαῖραν huic τῷ σφαῖραν dictam ait, ſicut Homero ἔασιν ἢ ἐάσιν. idem pro eo quod κονῇ Marci codex, & δίνῃ Salmaſius, μονῇ exhibet, & μενῇ. Verùm iſta quia alibi latiùs excuſſimus, actum hìc agere ulteriùs nolumus.

Μίνον τε ζῆν ὁ ζεύς] vide *lib.* 2. § 14. & *infrà* § 26. Senec. *epiſt.* 101. *ſi vita noſtra non prominebit, ſi in ſe colligetur.*

§ 4. Πολλάκις ἐθαύμασα] Eis maximè placere & approbare nos ſtudemus, quos imprimis diligimus ac ſuſpicimus. mirum igitur Marco, nec immeritò, videtur, homines, cùm ſemetipſos maximè diligant, aliis potiùs quàm ſibimetipſis approbatos ſe velle.

Ἑαυτὸν γὰρ ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ] Euripides *Creſphonte* à Schol. *ad* ejuſdem *Medeam* laudatus;

Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ' ὅσοι πάντες βροτοί·
Φίλων μάλιστ' ἐμαυτὸν, εἰκαίνομαι.
Mihi hoc, quod cunctis inſitum eſt mortalibus
Amare meipſum maximè, non me pudet.

Siquidem, qui φίλων legunt, quod codices vulgò exhibent, ſenſum corrumpunt prorſus; quod nec Grotius advertit, cùm vertit,

Minimùm, inter omnes, quos amo, noceo mihi.
———τίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὑτῷ φίλος;
———*namque quis bonus nequam ſibi?*

Sophocl. *Oedip. Colon.*

Οὐδ' ἔστιν ὑμεῖς, ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ.
Nemo eſt, amicus ipſe qui non ſit ſibi.

Et Eurip. *Med.*

Τίς δ' οἶδε δῆτ' ἄρτι γιγνώσκει τάδε·
Ὡς πᾶς τις αὐτὸν τῆσδε πόλεως μᾶλλον φιλεῖ;
Quis iſtud nempe non novit mortalium,
Diligere ſeſe cæteris plus quemlibet?
φιλεῖ δ' ἑαυτὸν πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Nec quiſquam charior alteri quàm ipſe eſt ſibi.

Τίνι γὰρ ἑαυτὸν ἔτι αὐτὸς ἀπολήψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται] *Nam quoſve cuique eadem honeſtatis cura ſecretò, quæ palàm? multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Plin. min. *l.* 3. *ep.* 20. Hinc & illa Pelagii *ad Demetriam querela. Non cogitamus quid ipſi ſimus, ſed quid alteris eſſe videmur. unde ea perdocta res eſt, ut neglectâ veritate meriti, de ſola opinione curemus, qui teſtimonium vitæ noſtræ, non à conſcientia noſtra, ſed à fama petimus.* Nec diſſimilis Bernardi querimonia, *de gradibus humil. & ſuperb. part.* 2. *gr.* 6. *Qui de omni alia re plùs ſibi credit,*

credit, quàm aliis; de se solo plùs aliis credit, quàm sibi. Adversus morem morbúmq; malum hunc, salutare monitum ab Apostolo habemus, *ad Galat. c. 6. v. 4.* τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· De se Cicero, verè necne, ipse viderit, *ad Attic. l. 12. ep. 27. Mea mihi conscientia pluris est, quàm omnium sermo.*

Ὁ μὲν ἄμαχα γινώσκων ἐξοίσει] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Τὰς πάλας μᾶλλον αἰδόμεθα] contrà nimirum monitum illud Pythagoricum in *aur. carm.*

——Πάντων δὲ μάλιστ' αἰδοῦ σαυτόν.

Tu plùs quàm cunctos alios te disce vereri.

cui consonat Democriticum illud monitum, quod *suprà* cum aliis ejusdem notæ attulimus *ad l. 2. § 6.* vide & *ad l. 11. § 26.* & *l. 10. § 9.*

§ 5. Ἐπειδὴν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γένωνται] Ità de animæ statu post mortem incertus fluctuat passim Marcus. de corporis resurrectione multò magìs assensionem cohibiturus. quod, nihil est itaq; mirum, si δόγμα ξένον nec παράδοξον, tantùm, sed, παράλογον etiam, Stoicis Athenienſibus est visum, prædicante Paulo, *Actor. c. 17. v. 18, 19.* Nos melius edocti, eâ bonitate præditum novimus esse Deum nostrum, universi conditorem, ut nolit servorum suorum, qui fidele ipsi obsequium in hac vita præstiterint, vel animas, vel corpora in morte prorsus intercidere, sed præmiis futuris utrumque reservari.

Εἰ γὰρ δίκαιον ἐστὶ δίκαιον ἦν], sacra attestatur Scriptura. Εἰ γὰρ δίκαιον παρὰ Θεῷ Apostol. *ad Thess. epist. 2. c. 1. v. 6.* &, δικαιοσύνης στέφανον ἀποκεῖται ὁ δίκαιος κειτής. *ad Tim. ep. 2. c. 4. v. 8.* &, ἐπεὶ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ὥστε ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τῆς κόπου τῆς ἀγάπης. *ad Hebr. c. 2. v. 10.* Nec tamen hinc sequitur, quod Pontificii statuunt, hominum opera bona dignitatis suæ ratione vitam æternam, gloriámq; cœlestem ità promereri, ut Deus injustus futurus sit nisi eam illis rependat. prout Rhemens. nostri *annot. in Luc. c. 21. v. 35.* *ad Thess. ep. 2. c. 1. v. 5.* & *Hebr. c. 6. v. 10.* Ut omittam enim τὸ ἀξιοῦσθαι, quod illi tantopere urgent, aliud planè sonare, prout nôrunt qui linguam Græcam vel primoribus tantùm labiis degustárunt. Rectè Durand. *in sent. l. 2. dist. 27. q. 2. Meritum de condigno strictè & propriè sumptum, videlicet pro actione voluntaria, propter quàm operanti debetur merces ex justitia, sic, quòd si non reddatur, ille ad quem pertinet reddere, injustè facit, & est simpliciter & propriè injustus, non est hominis ad Deum.* quod ille cùm multis argumentis confirmâsset, concludit tandem, *sentire & dicere oppositum esse temerarium seu blasphemum. Quòd si quid, inquit, pro bonis operibus nostris datur vel redditur, potius & principaliùs est ex liberalitate Dei donitis, quàm ex merito nostri operis. Est dicatur, quòd quamvis Deus non constituatur nobis debitor ex aliquo nostro opere, constituatur tamen debitor ex sua promissione: Sciendum est, quia quod redditur ex promissione præcedente, non redditur ex merito operis de condigno, sed solum vel principaliter ex promisso.* Unde patet responsio ad id quod justum esse dicitur. Siquidem ut piè pariter ac præclarè Bernard. *de grat. & lib. arb.* *justum apud Deum est ut reddat quod debet; debet autem quod pollicitus est, promissum quidem ex misericordia, sed ex justitia jam præstandum. justè enim & ex debito requiritur, quodcunq; vel gratis promittitur.* Et Bellarm. ipse *de pœnit. l. 3. c. 4.* explicans Joannis verba illa ex *epist. 1. c. 1. v. 9.* πιστός ἐστι καὶ δίκαιος. *Verba illa,* inquit, *fidelis est & justus, referuntur ad promissionem divinam. ideo enim Deus justus & fidelis dicitur, quia stat promissis, nec fidem fallit.* quod & *de justific. l. 5. c. 15.* confirmat ex illis Nehem. *c. 9. v. 8.* verbis, *Implevisti verba tua, quoniam justus es.* Siquidem *veritas* sive *veracitas pars* est *justitiæ,* ut ex Cicer. *de invent.* Thom. Aquin. *sum. part 2a. 2æ. q. 109. art. 3.* Denique potest aliquid justo atq; æquo consentaneum esse, quia justitiæ nullâ ratione repugnat, quod tamen nihil injusti, si non fiat, inducat. justum fuit quòd Solomon rex à Shimeio mandati violati de Hierosolymis continendo se, pœnas exegit: *Regum hist. l. 3. c. 2. v. 46.* quibus tamen remissis, nihil injusti admisisset. justum & æquum, quòd Abiatharo læsæ majestatis reo, patris causa vitam condonavit. *ibid. v. 26.* quem tamen si sustulisset, adversus justitiam nihil peccâsset.

Ἦ ἂν καὶ δυνατὸν] τί ἄπτον κεῖνται, οἱ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Paulus, *Act. c. 26. v. 8.* Athenagoras *de resurrect.* ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι ἀβέλτερον. ἀλλ' ὅτε ἀδύνατον, ὅτε ἀβέλτερον. εἰ ἀδύνατον, ἢ ὅτι τῷ μὴ γινώσκειν τὸ ἡμπόδιον, ἢ ὅτι τὴν δύναμιν ἀρχὴν μὴ ἔχειν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ ἐγνωσμένον· ἀλλ' ὅτ' ἀγνοεῖν τι τὸν θεὸν δυνατόν· καὶ πῶ δύναμιν, ὡς ὄντι ἀρχῆσα πρὸς πῶ ἅπ σωμάτων ἀνάστασιν, δείκνυτον ἢ τάτων αὐτῶν γένεσις. ὡκ ἀδύνατον ἄρα. ἀλλὰ μὴν ἀδ' ἀβέλτερον. εἰ γὰρ ἀβέλτερον, ἢ ὡς ἄδικον, ἢ ὡς ἀνάξιον. ἀλλ' οὐκ ἄδικον. δίκαιον γὰρ συναμφότερον, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον πάντων γίνεσθαι πῶν προηγουμένων ὑπόδικον, τῶ τε ἐπὶ τάπις δέχεσθαι πμὴν, ἢ πμωρίαν. ὅτε ἀνάξιον· εἰ γὰρ τὸ χείρον οὐκ ἀνάξιον, τυτέστι, τὸ φθαρτὸν ποιῆσαι σῶμα, καὶ παθητόν· πολὺ μᾶλλον τὸ κρεῖττον οὐκ ἀνάξιον, ὅπερ ἐστὶν, ἀθάνατον καὶ ἀπαθές. ἔυδηλον ἓν ὅπ καὶ δυνατόν, καὶ βέλτιον, καὶ δίκαιον, καὶ ἄξιον, ὁ τ' θαυμάζειν σωμάτων ἀνάστασις. verùm de mente sola fatigat Marcus; de corpore nihil solicitus, quod nec se, nec suum, nec sui quicquam à quoquam censeri volebant Stoici.

Ἐκ τῆ τὸ μὲν ἔπως ἔχειν] Æquior certè ergà numen divinum Marcus, licèt Ethnicus

justi aut iniqui Deo vult imputari, etiamsi viros bonos in morte prorsus intercidere pareretur, quàm Papicolæ, qui Deum injustitiæ diferte χρὴ γυμνῆ κεφαλῆ, quòd aiunt, incusatum eunt, nisi ipsis ob labores miscellos in hac vita decurtatissima exantlatos, tanquam probissimè pleniss. commeritis, præmia æterna retribuat.

Πιστεύω σοι ὅτι μὴ δεήσει] Idem hoc, cum illo à Marco cum primis laudato, *l.* 11. § 6. ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

Διχομολογῆ θεὸς τὸν θεὸν] Hoc est quod Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; vult [σὲ ἀπάντων τῷ θεῷ (i.e. ὡς ἐς τὸν θεὸν) ἀπολογεῖσθαι,] cum Epicteto *l.* 2. *c.* 16. σὲ μηδενὸς διχομολογεῖσθαι πρὸς τὸν θεόν. Ità pii prisci, etiamsi conturbabantur nonnunquam, cùm bonis hic malè esse, malis bene animadverterent; illud tamen pro certo ac immoto statuunt fundamento; *Attamen Deus corde rectis bonus est. Psal.* 37. *v.* 1. &, *Tu certè, Domine, justus es.* Jerem. *c.* 12. *v.* 1. & Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. & *ibid. c.* 3. *v.* 4, 5. Μὴ ἄδικος ὁ θεός; μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσεις ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ex *Psal.* 51. *v.* 4. vide *infra* § 12.

Οὐκ ἂν δ' ὅτου διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς] *non auderes ità cum eis disserere.* Cas. malim, *non ità differeres*, & de æquo justóque cum eis ageres, nisi optimos justissimósque esse præsumeres.

§ 6. Ἐδίζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις] quid est enim quod usus & industria non possit? Horsum spectant tot poetarum illustrium monita. Menandri, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29.

——πάντα γὰρ
Ταῖς ἐντελείαις καταπονεῖται πράγμασι.
——*rerum omnium*
Nihil est quod non conficiat assiduus labor.

Alexandridis,

Τὸ συνεχὲς ἔργον, παντὸς ἐνείσκει τέλος.
Ubique finem assequitur continuus labor.

Philemonis,

Ἐκ τοῦ φιλοπονεῖν γίγνετ', ὃν θέλεις, κρατεῖν.
Datur laboris cupido quidvis assequi.

Antiphanis,

Τῆς ἐπιμελείας δῆλα πάντα γίγνεται.
Labori assiduo, nihil est quod non cesserit.

Sophoclis *Oedip. rege.* à Plut. laudatum *de fortun.* & à Clement. *strom. lib.* 5.

——πᾶν δὲ τὸ ζητούμενον
Ἁλωτόν· ἐκφεύγει δ' ἀμελούμενον.
——*quicquid quæritur,*
Spes deprehendi est. omne neglectum perit.

& huic vicinum incerti alicujus:

Ἁλωτὰ γίγνετ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ
Ἅπαντα.——
Laboriosæ diligentiæ assequi
Nihil est negatum.——

& ad Marci verba proximè, Menandri in *monost.*

——ἀστὸς χὠ πρόγαμος,
Τὸν ἓν ποιοῦντ' ὅλως ἀπογνῶναί ποτε.
——*quem laborum non piget,*
Nihil arbitrari is debet inexorabile.

Socrates Alcibiadi miranti, qui posset Xanthippen tam rixosam sustinere, & intolerandam esse dicitanti, Ἀλλ' ἔγωγε συνήθισμαι καθάπερ τροχιλίαις ἀκόαις συνεχῶς. *At ego*, inquit, *assuetus ei sum: nec me magis offendit, quàm rotæ stridor aquam educentis eos qui assiduè audiunt.* Nec silerì dignum hic Æschyli illud, à Plut. *de legend. poet.* & *de perfect. indic.* à Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. & *tit.* 117. à Cæl. Rhodig. *antiq. lect. l.* 8. *c.* 7. L. Gyrald. *de poet. l.* 6. Erasm. *apoph. l.* 6. relatum: qui dum in Isthmiis pugilum certamen spectabat, cùm altero eorum frontem percussò, corona tota exclamaret; Ioni Chio, qui proximè assidebat, latus fodiens, Ὁρᾷς, οὗ ἡ ἄσκησις ἔδυ; ὁ παγκρατὴς σιωπᾷ· οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν. *Vide*, inquit, *quanta sit vis exercitationis? athleta ipse silet: spectatores verò vociferantur.* ubi πυξὰς malui, *latus fodiens*, Flaccum imitatus, *epist.* 7. vertere; quàm, *aurem vellicans*, cum Paul. Leopardo; qui *emend. l.* 2. *c.* 21. & 22. Stobæum hic emaculat, Caïlium, Lilium, Erasmum castigat. De Cyro Xenophon *lib.* 1. Οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τῆς πλησίον, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἐπῄει τῷ· ἀλλ' ἐκυλινδεῖτο, ἐν τῇ περιῤῥῷ αὖθις ἄμεινον ποιεῖν· Verùm Marco gemina prorsus Plut. *de tranquill.* Δεῖ μηδὲν ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπιστεῖν, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ συνερθωσιῶντα, πεῖραν ἄμα λαμβάνειν ἑαυτοῦ καὶ κατανόησιν ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φεύγοντα, μηδὲ ἀποθύοντα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῇ, μηδὲ διαδέχοντα τάχα ἢ ὕδατι ἴσως δυχρείστερον. ἀνίησι γὰρ ἐμπονοῦντα καὶ μαλακίαν ἀγύμναστον ἡ θεὸς τὸ ῥᾷστον αἰεὶ διατείνουσα, καὶ πρὸς τὸ ἥδιστον ὁπὸ τῶν ἀζηλήτων ἀναχρῶσα γλυκυθυμίᾳ τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ καὶ νόσου, καὶ πόνου, καὶ φυγῆς μελετῶσα φαντασίαν ὑφίσταται, καὶ περισβεννυμένη τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὐρήσει πολὺ τὸ καταφρονούμενον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς. Diogenes denique referente Laërtio, *l.* 6. Διετέλει ἔλεγεν ἐπὶ τῷ ἄσκησιν· ἢ μὴ ψυχικῶν, τῷ σωματικῶν. ταῦτα καὶ ἦν ἐν γυμνασίᾳ συνεχῶς γινόμενα φαντασίαι, εὐλυσίαν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα παρέχοντα. παρεπλήττετο δὲ τὴν ἀκρόασιν τῶν ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἐν τῇ ἀρετῇ καταγινομένων· ὁρᾶν τε δὲ ἔντα τοὺς τέχνας, τοὺς βαναύσους καὶ τοὺς ἄλλους, ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀξυχρείαν τοῦ τυχεῖν ἀπὸ τῆς μελέτης ποιουμένους. τοὺς τε ἀθλητὰς καὶ τοὺς ἀθλητὰς, ὅσον ἐπιφέρουσιν ἐκπόνησιν τῇ ἰδίᾳ πτήσει τῇ σωματικῇ. καὶ ὡς ὅτι, εἰ μετῳκείωνται τὴν ἄσκησιν καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ἐκ ἂν ἀνωφελῶς καὶ ἁπλῶς

πίτηδες ἐμόχθησεν. ἐδόκει γε μὲν ἔλεγε τὸ περὶ τὸν ἐν τῷ βίῳ χρεὼν ἀσκήσεως καταδεῖσθαι· δ' ὡσαύτως ἢ ταύτην πᾶν ἐκνικῆσαι. Vide *ad l.* 3. § 6. Senec. *ep.* 50. *Nihil eſt, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura: robora in rectum quamvis flexa, revocabis; curvatas trabes calor explicat; & aliter natæ in id finguntur, quod uſus noſter exigit. quantò facilius animus accipit formam, flexibilis & omni humore obſequentior? & ep.* 80. de athletis agens. *Illud maximè revolvo mecum, ſi corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam poteſt, quâ & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, quâ ſolem ardentiſſimum in ferventiſſimo pulvere ſuſtinens aliquis, & ſanguine ſuo madens, diem ducat: quantò facilius animus corroborari poſſit, ut fortunæ ictus invictus excipiat, ut projectus & conculcatus exurgat?* Idem *de ira l.* 2. *c.* 12. *Nihil eſt tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat aſſidua meditatio: nullique ſunt tam feri & ſui juris affectus, ut non diſciplinâ perdomentur.* Mox, ubi varia hujus rei exempla protulerat; *Mille ſunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne tranſcendit, oſtenditque nihil eſſe difficile, cujus ſibi ipſa mens patientiam indiceret.*

Ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ] Τὴν δεξιὰν τῆς ἀριστερᾶς φύσει χρείττονα εἶναι), multis locis inculcat, multiſq; rationibus contendit Ariſtoteles *de partib. animal. l.* 3. *c.* 4. & *l.* 4. *c.* 8. *de animal. inceſſ. c.* 4. *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 7. & *Eudem. l.* 4. *c.* 5. & *in problem. l.* 21. *q.* 12, & 13. & 19, & 31. Idem tamen, Καὶ τοι, inquit, ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γενέσθαι. Εἰ γὰρ πάντες τῇ ἀριστερᾷ μελετῶμεν ἀεὶ βάλλειν, γενοίμεθα ἂν ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει γε ἀριστερά ὅτι ἢ τὰ δεξιὰ ἰσχύει μᾶλλον φύσει βελτίω ὄντα τῆς ἀριστερᾶς, καθάπερ τῇ δεξιᾷ. Vult omnino dextra naturâ fortiora ac validiora ſiniſtris eſſe. At Plato, (quem & hoc nomine is notat, *polit. l.* 2. *c.* 10.) *de legib. l.* 7. hoc tanquam delirium exagitat, Ὡς ἅπαντα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντα οὐδ' ἡμικρὸν φύσει πρὸς τὰς χρείας εἰς ἑκάστας τὰς πράξεων, τὰ χεῖρ χείρας. quod & refutare conatur primò membrorum reliquorum exemplo. ἐπεὶ πάντα σχεδὸν πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοῦ πόνους φαίνεται. quod idem de oculis auribuſq; dici poterat; & nutricum matrúmq; maximè inſcitiæ uſuique pravo adſcribit. Τὰ δὲ χεῖρ χείρας * ἀνοίᾳ [* ἀγνοίᾳ alii] τροφῶν καὶ μητέρων οὐ καλοὶ γιγνόμενοι ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἐκάτερον τῶν μελῶν χεῖρον ἐπορρωθούσης, αὐτοὶ διὰ τοῦ * ἤδη [* ἤδη forſan] διάφορα αὐτὰ ποιοῦμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Dein rejicit etiam operum quorundam inſtantiis: ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μίαν διαφέρει, λύρᾳ μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ ἢ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα ἔστιν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τέτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, καὶ δῆλον, ὅτῳ χρῆσθαι χρεὼν ἄνεται. *Siquidem in quot quibuſq; operibus utrâ utamur nihil refert, ſicut inter lyram tangendam, lyram ſiniſtrâ, plectrum dextrâ, an è converſo teneamus, nullius momenti res eſt. aliáq; ejuſdem rationis, quicunq; animadverterit, is his exemplis edoctus, ni ad alia etiam negotia, ubi oportebit utráq; pariter citra diſcrimen uſus fuerit, inſano certè parum diſtabit.* quæ verba ideò lubentior verto, cùm quia Serranus ità reddidit, ut ſenſum autoris haud clarè ſatìs expreſſerit; tum ut locum ab interpunctione priùs laborantem reſtituam explicémque. demum ratiocinatur à ritu gentium quarundam. Ἔδειξε δὲ καὶ τὰ ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, ὃς ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ ἵππον παραγόμενος μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέρας ἐπ' ἀμφοτέρᾳ χρώμενος. quibus accenſeri poſſunt & Benjamitæ illi funditores ἀμφιδέξιοι, inſigni in eo genere artificio prædíti. *Judic. c.* 20. *v.* 16.

Διὰ τὸ ἀνέδην] ità Plato ſuprà, διὰ τὰ ἤθη, vel ἕδη, potiùs.

Τὸ χαλινῷ ἐρρωμένως ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ] Neque hoc Plato penitus tacuit. Πάμπολλα δ' ἔστιν τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείας τέ ὅτι καὶ ἐν ἑτέραις· ἐν οἷσι μανθάνειν δυνατὸν, ὅπη περὶ φύσιν καταδαίζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀδεκάστερα καταδαίζοντες.

Τῶν γὰρ ἀδύτων] Itaque Plato, διαφέρει ἢ πάμπολυ μανθάνων μὴ μανθάνοντος, καὶ ὁ γυμνασάμενος μὴ γεγυμνασμένου. *Multum intereſt inter eum, qui utraque manu uti didicerit, aſſueritque, & eum qui alterutri tantúm.* quod & à re *athletica*, & à *militari*, mox comprobat. Ideo autem uſus obtinuit, ut *ad frænum ſiniſtra* adhibeatur, quò dextra vel virgæ, quâ equus regitur, vel armis, quæ geſtanda ac utenda fuerint, putà enſi haſtæve exerendis, exercendiſq; immunis relinquatur. Xen. *de re equeſtri.* Ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγει τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχει. quanquam poſſet & alia aſſignari ratio, cur frænum fortiùs ſiniſtrâ teneatur; ſi verum foret, quod Solinus habet, *polyhiſt. c.* 1. *Parti dextræ habilior aſcribitur motus, lævæ firmitas major.* Verùm in hoc Solinum rejicit meritò Cl. Salmaſius. quem viſe ſis in *exercitationum* theſauro illo πολυμαθεστάτῳ.

§ 7. Ὁποῖον δεῖ καταλιπεῖν ὑπὸ τῆς θανάτου] qualem ipſe ſe velit à morte deprehendi. Vide *l.* 6. § 30 *ad finem.* eſtq; hæc lectio ſatìs commoda. non celabo tamen ſuſpicionem meam; legi poſſe non minùs commodè καταλειφθῆναι, *qualem te à morte reliqui oporteat*; ſive *neceſſe ſit*, & *quod animum, & quod corpus attinet.* ſiquidem quales nos quoad corporis ſtatum, mors deprehenſura ſit, τοῦτ' ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, ut cum Stoicis loquamur.

Τῶν βεβιωκότα τὸν βίον] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. & *l.* 5. § 24.

Τῶν ἀγάνων] vide *ad l.* 4. § 3. 50.

§ 8. Συμπά-

§ 8. Τυμβὰ ἧβ' φλειῶν] vide *lib.* 3. § 11. & *supr.* § 2. Mat. Casimirus Lyric. *l.* 3. *od.* 12.

Si primum vacuis demere corticem
Relinis, Fusce, velis, cætera diffluunt,
Vernæ more nivis, quæ modo nubium
Leni tabuit halitu.

Τίς ὁ ἑαυτῷ ἀφροσύνας αἴτιος] Forsan [πῶς πᾶς] πις, vel [ὅτι πᾶς] πις. quia sequitur, πῶς γὰρ εἷς ἂν ἄλλῳ ἐμπόδιος εἴη. (de quo vide *l.* 5. § 34.) hoc est, quod ille apud Plut. *de tranquill.*

Οὔτις ἐμοὶ ἧβ' ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός. ità enim legendum, non ἄλλων. vide *lib.* 7. § 16.

§ 9, Παγκρατιαστῇ, ὑγρὰ μονομάχῳ] *pugili*, sive *pancratiastæ*, *non gladiatori*. quia alter armis nativis χρῆται σώματος, *lib.* 10. § 38. alter depugnat adscitiis, itaque gladium si deposuerit, statim occiditur; alter manum præstò semper habet; nec quicquam ampliùs, nisi ut dextrè utatur, est opus.

Ἀεὶ ἔχει] De virtute pariter Antisthenes, Ὅλον ἀναιρέτεον, ἀρετή. Laërt. *l.* 6. at quod de *baculo* Aristot. *de motu animal*, *c.* 8. idem de ense, vel alio quovis telo, dici potest. Γίνεται ὥσπερ ἀφαίρετον μέρος, ἡ βακτηρία. vide *lib.* 11. § 36. sed & Cleanthis placitum *ibid. lib.* 7. in Zenon. Διαπαντὸς χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ ἀναπόβλητος γάρ ἐστι καὶ πάντοτε τῇ ψυχῇ χρῆται ὡσὰν τελείᾳ ὁ σπουδαῖος.

§ 10. Τοιαῦτα τὰ πεύγματα] leg. πῖα αὐτὰ τὰ πεύγματα. *qualia sint ipsa per se nuda.* ut *supr.* § 8. & *l.* 8. § 11.

Διαιρεθέντα] de *distributione* ista, vide *lib.* 2. § 12. & *l.* 4. § 21.

§ 11. Ἡλίκῳ ἐξωσίαν] Vide *lib.* 7. § 53, 54.

§ 12. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον] τὸ illud D. Boot. vult esse casûs primi. ut sit τὸ ἐξῆς τῇ φύσει, clausula, superioribus periocham istam annectens, sensúmq; hunc exhibeat; *Quod ex rei natura ad ea quæ supra posita sunt consequitur.* At interpres uterq; in casu quarto accepit. *Quod ad naturam consequitur.* Xyl. *Quicquid in serie ac sequela eventuum naturalium ordinaria contingit.* Casaub. Ego malim, *quicquid contingit naturæ consentaneum, de eo nec Dii culpandi nec homines.* hoc est, nulla de re. πάντα γὰρ κατὰ τὸν ὅλον σύστημα τὸ ἐξῆς τῇ φύσει. sicut *lib.* 7. § 54. τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ. Idem quod *lib.* 2. § 9. τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει. Syntaxis autem est, qualis apud Gregor. Naz. *in Basil.* Τί τοῦτο οὐκ ἐπαινετὸν μᾶλλον, ἢ μεμπτέον; vide *supr.* § 5.

Ἀκοντες] Vide *lib.* 11. § 18. *consid.* 3. Δεῖ δ' ὃς ἂν κακοργῇ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. Hippias apud Platon.

Οὐδενὶ μεμπτέον] Epictet. *lib.* 3. *c.* 26. Οὐ δεῖ αἰτιᾶσθαι ἑαυτὸν, ἐγκαλεῖν ἑαυτῷ, προσκόπτειν τῇ διοικήσει τῇ ὅλων. ità enim legend. non προσέχθαι. Et *ibid. c.* 10. Μὴ θεὸν μέμφεσθαι, μὴ ἄνθρωπον. Idémque *enchir. c.* 5. Ἀπαιδεύτου ἴδιον τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠρχόμην παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ. πεπαίδευμαι, τὸ μήτ' ἄλλοις, μηθ' ἑαυτῷ.

§ 13. Πῶς γελοῖος] Plaut. Trucul. 2. 1.

Vertit sese rota vicissim: Stultus est, qui id admiretur.

Ξένος] Vide *lib.* 4. § 29. & *lib.* 8. § 15. Antisthenes apud Laërt. *lib.* 6. πρὸς τὸν ξένον εἶδεν, οὐδ' ἅπτο. locus mendi manifestus, in quo tollendo frustrà operam posuerunt viri magni. Ambros. Camald. *novum* quasi καινὸν legerit. quidam, οὐδ' ἀξιέσθων. quod Henr. Stephan. non probat. ἅπτο tolerari posse putat; sed suspectum tamen habet. Is. Casaub. quid si ἀπὸν legatur? ut sapienti *nihil deesse velit.* verùm hoc, ut aliquid videatur, non satisfacere tamen ipse profitetur. haud infelicior istis saltem forsan futura est conjectura nostra, si οὐδ' ἀπεσβέκην rescribamus. conjunxit hæc certè Marcus noster *sup.* § 1. Ξένος ὢν τὰς παρειὰς καὶ θαυμάζων, ὡς ἀπεσβέκηκα, τὰ καθ' ἡμέραν μγνόμενα.

§ 14. Ἢτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος] Casaub. *aut fatum, (sique vel necessitas abfoluta, & decretum inevitabile, vel placabilis flexibilisque providentia.) aut confusio fortuita.* &c. ut videatur legisse, ἤ τι εἱμαρμένη [καὶ ἢ] ἀνάγκη [καὶ] ἄπ, τ. &c. At Xyl. *aut necessitas fatalis, atque ordo inevitabilis,* ut [καὶ] alterum tantùm incertum voluerit, cui accedo potiùs, quam malim ἀπαράβατον *inviolabilem*, quàm *inevitabilem* reddere. Certè fato τὸ ἱλάσιμον nullo modo convenit. Maro *Æn. l. 6.*

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

ad quem locum Servius: *locutus est secundum Epicureos qui dicunt.*;

Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ.

Est Lucretii *lib.* 1. quanquam & Stoicos adjicere potuerat, & hos magis, quia fata illi nulla agnoscebant.

Φυσμὸς ἀναγκαῖος [illegible] *inanis.* Xyl. *confusio mera fortuita.* Casaub. *fortuita.* φυσμὸς ἀκαιότητος, *confusio temeraria, fortuita.* Lugd. [illegible] pro quo Annot. ἀκαιότητος. [illegible] *confusio diversissima.* [illegible]

Δαιμόνιος [illegible]

Verùm τὸ [illegible] quàm οἱ χλ[illegible] li scil. à [illegible] *confusio* [illegible] *quorum.* L[illegible] cesse) vi[illegible] conveni[illegible] siquidem,

'Απροσάτῳ &c.] id est, χωρὶς τῦ προσάτου, sive ἀνηγεμόνευτον &c. utì ipse sè mox explicat. Hesych. ἀπροσάτευτος, ὁ μὴ ἔχων προσασίαν πνός. cui nemo præest; vel etiam, *qui nulli*. utrovis enim modo sumi possunt Hesychii verba. verùm istic ἀπροσάτου passivè sumitur; quomodo eidem ἀνεπισάτητον est ἀφύλακτον, ἀνεπίσκοπον, *cui curator & inspector nullus est*.

'Εκ μὴ ἀπροσδόκητος ἀνάγκη] Senec. *epist.* 16. *Quid mihi prodest philosophia, si fatum est? quid prodest, si Deus rector est? quid prodest, si casus imperat? nam & mutari certa non possunt: & nihil præparari potest adversus incerta, si aut consilium meum Deus occupavit, decrevitque quid facerem, aut consilio meo nil fortuna permittit. Quicquid est ex his, vel si omnia hæc sunt, philosophandum est. sive nos inexorabili lege fata constringunt, sive arbiter Deus universi cuncta disponit, sive casus res humanas sine ordine impellit & jactat, philosophia nos tueri debet. hæc adhortabitur, ut Deo libenter pareamus, ut fortunæ contumaciter resistamus: hæc docebit, ut Deum sequaris, feras casum.*

'Αξιον αὐτὸν ποίησον τῆς ἐκ τῦ θεῖε βοηθείας] vide *supr. ad* § 1. & *l.* 9. § 28.

'Ασμένιζε] *gratum habe, gratulare tibi*. Cas. *contentus esto*. Xyl. *sat habeas*. vide *l.* 5. § 9. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πάθη.

Κἂν παραφέρῃ σε ὁ κλύδων] Melius saniúsque consilium, quàm Marcus hìc, suggerit nobis Augustinus *de diverss. serm.* 19. *Transeunt omnia cum diebus; noli tu transire cum illis. est quò te teneas, ut non transeas. res humanæ tanquam fluvius decurrit, tene te ad lignum nè traharis. quo me teneo? verbo Dei, quod manet in æternum.* Petr. *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 23, 25. & *ibid. serm.* 24. *Vis comprehendere verbum manens? noli sequi flumen carnis. quis comprehendat verbum manens, nisi qui in ipso manet?* Idémque *de verb. Apost.* 4. *In Deo spem pone. si posueris spem in ipso spiritu, quo homo es,* (quod Marcus hìc monet) *iterum spiritus tuus in carnem relabitur, quia non dedisti eum illi à quo suspendatur. ut contineas te, noli remanere in te, transcende te; in illo te pone, qui fecit te.*

§ 15. Τὸ μὲν τῶν λύχνων φῶς] collatio gemina Christi illi, Matth. *c.* 6. *v.* 22, 23.

§ 16. Ὅπου ἥμαρτε] forsan, ὅπ ἥμαρτέ πς. ut πς excriptori minùs cauto excidérit, dum in τί, quod proximè sequebatur, oculum intendit.

Τί δὲ οἶδε, εἰ τῦτο ἁμάρτημα] Vide *l.* 11. § 18. *considerat.* 5.

Εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν] etiamsi peccârit quis, pœnitentiam satisfactionis justæ loco haberi postulat. vide *l.* 1. § 7. Arrian. *de gest. Alex. l.* 7. Μόνη γάρ μοι γε δικὴ ἔστω ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, καὶ δίκην ἐν ἐπ' αὐτῷ μεταγνόντα. ὡς πῖς παθεῖν τι ἄχαρι, ὃ πάντα λειπὰ τὰ παθήματα φυγόπονα, εἰ ὁ δράσας αὐτὰ ξυγχωρήσειεν, ὅπ ὐ καλὰ ἔδρασεν. Petron. *satyr.* Sævi quoque implacabilisque domini crudelitatem suam impediunt, quando pœnitentia fugitivos reduxit; & *dedititiis hostibus parcimus.*

Κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν] quod Galen. *de affect. corrig. c.* 4. κολαγὼς ἑαυτῦ. vide *lib.* 8. § 10. Juvenal. *sat.* 13.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet autori. prima est hæc ultio, quod se
Judice, nemo nocens absolvitur.—

Ὅμοιον τῦτο τῷ κολασρύπτειν πρὸ ἑαυτῦ ὄψιν] Plut. *de sanit. conserv.* Ὁ γὰρ ὀκ πιέσπων ἀναλογισμῷ δήμος αἱμάτῳ πρὸ ψυχρῦ. Et *de tranquill.*

Ἡ σωφρ, ὅπ σωφρονεῖν δεῖ ὀργασμένος,

(ex Euripid. *Oreſt.* i. e. τὸ σωφρονεῖν, ut Stob. explicat *tom.* 2. *tit.* 24.) ὅσ ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῦ ψυχῆ πρὸ καταμέλειαν, αἱμάσσεται ἀεὶ κ νύσσεται ἐναπολήπει. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 26. *Maxima est facinoris injuriæ pœna, fecisse: nec quisquam gravius afficitur, quam qui ad supplicium pœnitentiæ traditur. Nulla major pœna nequitiæ est, quàm quòd sibi displicet.* Idem *epist.* 42. Est autem, δρύπτειν κ κολασρύπτειν de arboribus propriè dictum, ὅτι τῶν ὅπλεπζομένων δρυῶν, ut Grammatici volunt, quibus *cortex dilacerando detrahitur*. nam quod Etymologus addit, de hominibus victûs gratiâ, cùm glandibus primò vescerentur, ad mutuam usque sui dilacerationem secum invicem depugnantibus, quod verbo originem dederit; merum est nugamentum. Indè ad homines traductum & ὅτι θρίνυ plurimùm usurpatum. ὅταν πς ἑαυτὸν καταπλήσσῃ ὅτι θρίνυ. Hesych. De athletis usurpavit Marcus *l.* 6. § 19. & Apollonius ibi relatus. de hastâ vulnerato, Homer. *Il.* Φ'. *v.* 324.

--πρυμνὸν ὃ βεβαχίνα δουρὸς ἀνωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυόνων.——

de naufrago ad scopulum allisо, *odyss.* ε. *v.* 426.

Ἐνθ' ἀπὸ τίνός τε δρύφθη.

de aquilis, sese invicem, an eos, quorum ora involaverant incertum, lacerantibus; *odyss.* β'. *v.* 153.

Δρυφθείσῃ δ' ὀνύχεσι παρειὰς ἁμφὶ τε δειρὰς.

de mulieribus luctu & mœrore correptis, Hesiod. in *scut. Herc. v.* 243.

——χαὶ δ' ἐδρύψαντο παρειάς.

de Hecuba Euripides;

——δρύπτεταί τε παρειὰν,
Δίαιμον ὄνυχα πτυχθέσα ταρεγμοῖς.

--*ultroneque genas,*
Unguem cruentum lacerationibus adhibens.

Et in *epigram. anthol.* --κολαδρύψασα παρειάς. Indè, ἀμφιδρυτὴς ἄλοχος, sive γυνή. *Il.* β'. *v.* 700. cui --ἀμφίδρυτοί εἰσι παρειαί. *Il.* λ'. *v.* 393. *Ora fœdè lacerata*, sive *laniata, genas.* ut Maro *Æn. l.* 12. *Et roseas laniata genas.*

καὶ

Καταδύπειν itaque τῷ ὄψιν est, quod Silius *bell. Pun. l.* 8. *Ora manu lacerans.*— Et Naso *metam. l.* 11.

Ora, comam, vestem lacerans.—

quæ omnia in luctu fieri assolent. sed nec in pœnitentiæ remorsu, ubi acriùs is urget, minùs. Sic enim de Alexandro post Clitum interfectum, Curtius *l.* 8. *c.* 2. *laniare deinde os unguibus.* haud ineptè ergò Marcus pariter ait habere se, si pœnituerit, ac si id feciſſet, quod per doloris vim à pœnitentia obortam, fieri etiam non raro solet.

Τῷ μὴ θέλοντι τῷ συκῷ ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν] Ità *l.* 4. § 6. θέλει τῷ συκῷ ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. scit paucissimos omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet: nemo autem naturæ sanus irascitur. quid enim si mirari velit, non in sylvestribus domis poma pendere? quid si miretur, spinosa sentesque non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium naturæ defendit.* Illud verò ἐν σύκοις suspectum forsan alicui esse possit, tanquam ab interpolatoris cujuspiam manu, non à Marco ipso exiterit. cùm non tam in fructu ficùs ὀπὸς iste, quam in frondibus & stirpe ipsâ deprehendatur. Synes. *de providենt.* 2. Καὶ τῆς συκῆς ὁρῶσιν γλυκύτατον μὲν τὸν καρπὸν φύλλα δ' ἂν φλοιὸν ἂν ῥίζαν ἂν πέμμυον; ἅπαντα ὀπωδέστερα. Plutarch. item *sympos. l.* 5. *c.* 9. Γλυκὺς ἔστω καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικρότατου. τῆς γὰρ συκῆς τὸ ξύλον ὀπῶδές ἐστιν· ὥστε καμόωνον μὲν ἐκλέλοιπε δριμύτατον καρπόν, καλακαυθῆσαι δὲ τῷ ἐκ τῆς τέφρας κονίαν ῥυπτικωτάτῳ παρέχειν ὑπὸ δριμύτητος. verum nec fructus quoque lacteo isto humore, antequam maturitatem consequatur, immunis est; quem ideo *pomi infantiam* vocat Plinius *l.* 18. *c.* 19. Idémque *ibid. c.* 28. *succus lacteus in capite ficis, in corpore non item.* & *l.* 23. *c.* 7. *Exprimitur ante maturitatem pomi.* Plutarch. ipse *ibid. lib.* 6. *c.* 10. τὸ φυτὸν ἀπάντων ὀπωδέστατον· ὥστε καὶ τὸ σῦκον αὐτὸ, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔργον ἀναπεπλῆσθαι. leg. καὶ τὸ φλοιὸν, vel καὶ τὸ θρίον ἀναπεπλῆσθαι.

Ἢ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζοντα] Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *Si irascaris juvenibus senibusque quòd peccant; irascere infantibus, quòd peccaturi sunt. Nam quis irascitur pueris, quorum ætas nondum novit rerum discrimina? major est excusatio, & justior hominum esse quàm puerum.* quod autem *de infantium vagitu* Marcus, idem de *gruum clangore* Liban. *orat.* 12. Ὥσπερ ἂν ἐκόλασε γερᾶνος δια τῷ κλαγγήν· ὅτως οὐδὲ ἐκείνους [διὰ τῷ κράζειν καὶ τῷ ὕζειν.]

Τί γὰρ πάθῃ] quod *lib.* 10. § 30. τί δὲ ποιήσει; *quid enim faciet?* Lucian. *ad eum qui dixerat, Prometheus es.* τί δὲ πάθοιμι; ἐμμωνητέον δὲ ὅτῳ ἄπαξ συνελόμην. *quid enim faciam?* &c. Idémque in *speculantib.* τί δὲ ἂν πάθοι τις, ὅταν φίλῳ ἀνὴρ βιάζηται; *quid enim faciat quis, ubi vir amicus vexerit?* Laco apud Ælianum *l.* 9. *c.* 27. quòd lacrymas mitteret, reprehendenti, τί πάθω; τοῦτο δέ ἐστι τοῦτο. ἡ φύσις δίδωσι ῥεῖν. Joan. Chrysost. *in* 2. *ep. Cor. orat.* 1. Καὶ τί πάθω, ὅτι μαρτυρίου καιροῦ τὰ πάρεστι νῦν; *Quid faciam, cùm martyrii jam tempus non sit?* Galen. *method. l.* 10. τί ἂν οὖν τις πάθοι πρὸς ἀνθρώπους μήτε λέγων μήτε λόγῳ πειθόμενους; Terent. *Heautontim.* 4. 1.

Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque æquum sciunt?

Εἰ ἔν γοργὸς εἶ] *si igitur truxe es.* Xyl. imò, *si acer ipse validusque es.*

§ 17. Εἰ μὴ καθῆκον] vide *ad l.* 3. § 6, 7. sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ γὰρ ὁρμή σε ἔχει εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν] Sententia defecta. Cas. *Teneas semper propositum tuum ab omni necessitate ac coactione liberum.* acti scribere-tur. ἡ ὁρμή σε ἀβίαστος ἔχει. At Xyl. hæc sequentibus conglutinat. *Tui animi motus ità sint compositi, ut omnia circumspicias.* mihi nec istud placet, nec, quod censeam sentiámve, probabile aliquid impræsentiarum occurrit. forsan ἡ γὰρ ὁρμή σε ἔχει πρὸς [τὰ δὲ] πάντα. *etenim conatus tuus ad ista, τὸ καθῆκον* scil. ἢ τὸ ἀληθές, *omnino tendat.* ut τὸ ἀεὶ ὁρᾶν ad sequentia pertineat. vel etiam si ἀβίαστος illud admittere libuerit; ἡ γὰρ ὁρμή σε ἀβίαστος πρὸς τὸ πᾶν. *impetus enim,* sive *conatus tuus non est coactioni aut vi ullæ ex parte obnoxius,* quò minùs ab eis abstinere possis; vel quæ officio tuo adversantur, agendis, vel quæ veritati repugnant, dicendis. vide *l.* 10. § 33.

§ 18. Τὸ πρὸ φαντασίαν σοι πιεῖν] *quod se objicit tibi.* Casaub. *quod cogitationem tuam commovet.* Xyl. imò, *quod phantasiam tibi afficit.* ut *lib.* 3. § 11.

Ἀναπόδοτον διαρρύλα] vide *supr.* § 8. 10.

§ 19. Κρεῖττόν τι ἢ δαιμονιώτερον] τὸ ἐν σοὶ θεῖον. *supr.* § 1. & *l.* 11. § 19. τὸ ἐν σοὶ δεσπότην μέρος. vide Julian. *infrà ad* § 26. Epictet. *l.* 1. *c.* 3. τί γάρ εἰμι; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον ἢ τι δυσκαὶ μοι σαρκίδια. ἀλλ' ἔχεις τι ἢ κρεῖττον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσέχεις; leg. προσέπηξας. de qua voce vide Synes. *epist.* 57. *supra ad* § 3. & Marcum *l.* 10. § 24.

Τῶν νεύρων ἀστασιάστων σε] vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 10. § 38. Clemens *strom. l.* 4. Δεῖ γὰρ κἀκεῖνο τὸν κειτιὸν τῆς ἑαυτῆς γνώμης· μὴ νευρασθένειν, ἀνίσχνον δίκην ὀρχάνων, ἀφορμὰς ἴσως μόνον παρὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνουσα.

Τί μοι νῦν ὄζει ἡ διάνοια] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 24.

§ 20. Τὸ μὴ εἰκῇ] vide *l.* 2. § 16. & *infrà* § 24.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν] vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55. & *l.* 8. § 34. & *l.* 11. § 21.

§ 21.

§ 21. Μετ' ὀ πολύ] vide *l.* 9. § 28. 32. & *l.* 11. § 18. *conſider.* 6.

Ἵνα ἕτερα ἐρεξῆς γίνηται] vide *l.* 7. § 23. 25. & *infra* § 23. Auguſt. *conſeſſ. l.* 4. *c.* 11. *ecce illa diſcedunt, ut alia ſuccedant, & omnibus ſuis partibus conſtet infirma univerſitas.*

§ 22. Πάντα ἡ ὑπόληψις] vide *ad l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9.

Καὶ αὐτὴ ἐπί σοι] ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις. Epictet. *enchir. c.* 1.

Ὅσον κάμψαντι τὸν ἄκρον] ἄκρον κάμπτειν, quòd Plut. in *coll. terr. & aquat.* ἀκρωτήριον κάμπτειν. *promontorium prætervehi.* nos dicimus, **to double the cape.** ſolent autem prominentia loca iſtiuſmodi plùs aliis eſſe undis infeſta, ventis expoſita, procellis obnoxia, eóque nomine magis periculoſa: indè proverbium de *Maleo* ſive *Maleis* Laconico promontorio.

Μαλέας ὁ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.
Maleas legens, quæ ſunt domi obliviſcere.

Euſtath. *ad odyſſ.* γ'. Ulyſſes *Odyſſ.* ι *v.* 80.

Ἄλλα με κῦμα ῥόῳ τε περιγκάμψαντα Μάλειαν
Καὶ βορέης ἀπέωσε.——

Et Neſtor de eodem *ibid.* γ'. *v.* 288. juxta Maleam navigantes habuiſſe ſe συγκλὼ ὁδόν.

——λιγέων τ' ἀνέμων αὔτμῃσα——

Κύματα τε τρεῖς εἶδε, πλώοντα, ἴσα ὄρεσσιν.

Liban. *orat.* 31. inter cætera nautis moleſta, καὶ πέτραν περιβαλεῖν, ὅταν ἦν δεῖ κάμψαντας ὅρμου τυχεῖν. & *orat.* 3. καὶ ταυτὸ συμβαίνει, ὅταν ἐπὶ τὴν περιβολὴν, ἐπειδὰν ἡ θάλαττα ποικίλως ἐλαυνομένη πνεύμασιν εἰς συμπέσωσιν ἐγείρηται κυμάτων· ἐκεῖ γὰρ φὴν καθαρῶς τὸ πέλαγον κῦμα πρὸς τὴν περιβολὴν ῥαγῆναι, τὸ δεύτερον ἐγκαταλαμβάνει, καὶ τὸ τρίτον αὖθις· καὶ τοῦτο διατελῶν γιγνόμενον, ἕως ἂν λίξῃ τὰ πηδάλια.

Γαλιλώνη] Ità *l.* 5. § 2. ἐν πάσῃ γαλιλώνῃ. & *l.* 8. § 25. αἰθρίαν καὶ γαλιλῶδη. qualem animi ſtatum delineat. Plut. *de virt. mor.* verbis illis Homericis ex *Odyſſ.* ε. *v.* 391.

Δὴ τότ' ἔπειτ' ἄνεμόν μὲν ἐκαύπατο ἠδ' ὑγαλιλώνη
Ἔπλετο νηνεμίη· κοίμησε δ' κύματα δαίμων.

Eodémque alludens Sextus *adv. ethic. c.* 5. Εὐδαίμων δοκεῖν ὁ ἀταράχως διεξάγων, καὶ, ὡς ἔλεγεν ὁ Τίμων, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαληνότητι καθεζόμενος.

——πάντῃ γὰρ ἔσται γε γαλήνη.
Τὸν δ' ὡς ἓν ἐνόησ' ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης.

vide *ad l.* 2. § 4.

Σταθεσὶ πάντα] vide *ad l.* 6. § 10. Lucian. in *Scytha extremo.* ἢν γὰρ τῶθ' ὑπάρξῃ, ἔυδια πάντα, καὶ πλοῦς ἀεί, καὶ λειπόμενοι ἡ θάλασσα, καὶ ὁ λιμὴν πλησίον.

Καὶ κόλπος ἀκύμων] quod Dio Pruſ. *orat.* 74. ἄκλυστον λιμένα. qualis Maronianus ille dixit. *Æn. l.* 1.

——*ubi omnis ab alto*
Frangitur, inque ſinus ſcindit ſeſe unda reductos. ex poeta autem aliquo tradueta hæc, M. Caſ. nec fruſtrà, opinor, autumat. etiam εἶδον ἀκύμονα dixit Plut. in *Galba.* &, Ἴλεων καὶ ἀκύμονα τὴν ψυχῆς διάθεσιν, Syneſ. alicubi, Idemque *de regn.* αἰθρίας ἀκύμονα διάθεσιν.

§ 23. Μία καὶ πᾶσιν ἐπιρροια] idem planè argumentum habetur. *l.* 9. § 21.

Τὸν ὄμβρον καὶ τὴν ὄρσιν διδοῦσιν ἡ φύσις] ſic *l.* 106. § 49. ἀφορισμῷ. hoc eſt, quod Solomon *Eccleſ. c.* 3. *v.* 1. לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, καὶ καιρὸς παντὶ πράγματι. ubi rectè זמן *tempus determinatum*, ſive, *præfinitum*, ex Eſt. *c.* 9. *v.* 26, 31. Ezræ *c.* 10. *v.* 14. & Nehem. *cap.* 10. *v.* 34. reddit Piſcator; & exponit, prout & Jun. prior, *determinatum a Deo.* etſi locus ille à plerisque aliter, ſed perperam, accipitur. hoc eſt etiam, quod 20 Job. *c.* 7. *v.* 1. צבא לאנוש *tempus præfinitum eſt homini ſuper terram.* ità enim malim cum Pagnino & Mercero, quàm, cum vulgatæ auctore, *militiam*, vertere. atq; ita etiam *ibid. c.* 14. *v.* 14. Junius & Tremel. verterunt, ubi de vita humana uſurpatur. nec de verſione ambigere patitur Job ipſe. qui *c.* 14. *v.* 5. *Præciſi ſunt dies ejus, terminos ſive limites illius ſtatuiſti, quos tranſgredi non datur.* Jaſon Siracid. *cap.* 18. *v.* 8. *præfinitum cuique eſt* 30 *obdormiendi tempus.* Indè & Æſchyli illud apud Plut. de Homero.

Ἀλλ' ὅπου πλαὶ πραύματ' ἐν στέρνοις λαοῦν,
Θνήσκει τις, οἱ μὴ τέρμα συντέχῃ βίου.
Οὐτ' ἐν στέγῃ τις ἡμῶν παρ' ἑστίᾳ,
Φεύγει τ' μᾶλλον τὴν πεπρωμένην μόρον.
Non tela ſiquis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata ni ſint dent terminum:
Nec ſi larem quis ſervet, aſſidans foco,
Effugiet horam, Parca etiam decreverit. Grot.

40 Et Phalaris *epiſt.* 147. Ἴσῃ γὰρ, ὡς μηδεὶς πυθόμενος τὸν Φάλαριν ἔξω τῆς ἰδίας μοίρας, ἣν ἀπὸ νεότητος ἔχομεν καθ' ἑαυτῶν· fortaſſis καθειμαρμένην. atque ità interpres, *definitum & conſtitutum* Solon. item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9.

——τὰ δ' μέρμερα πάντως
Οὔτις οἰωνὸς ῥίπτεται, θεῶν ἱερά,
Οὐδ' οἱ Παιῶνος πολυφαρμάκου ἔρχονται
Ἰητροὶ, καὶ τίς αὐτὸν ἔπεσι τέλγει.
Πολλάκις δ' ἐξ ὀλίγης ὀδύνης μέγα γίγνεται ἄλγος·
Κἂν τις ἄν τυπτ' ἤπια φάρμακα δύες.
Τὸν δ' κακαῖς νύσσοισι κακὰ δῶρα ἐχεπλέες τε,
Ἀλάωσι χειρῶν, αὐτὰ πτηνὸς ὑμῖν.
Μοῖρα δέ τοι σημῆσι κακὸν φέρει, ἠδὲ καὶ ἐσθλόν.
Δῶρα δ' ἄφυκτα θεῶν γίγνεται ἀθανάτων.

——*fato quæcunque minax ſors,*
Non hanc averter victima; ſed nec aves;

Nec

Nec qui Pæonias ægris mortalibus herbas
Sæpe erraturam ferre laborat opem.
Sæpe dolor tenui morbos produxit acerbos,
Tollere quos nullis sit medicaminibus:
Sæpe diu sævo jactatum corporis æstu,
Contactu sanum reddidit una manus.
Sic fato fors læta venit, contraria fato:
Nec vitare datur, quæ placuêre Deis. Grot.

Indè Propertio *l.* 3. *eleg.* 3. *mortis dies parca*, hoc est, πεπρωμένη, ut rectè Scaliger. vide ad *l.* 2. § 4. & *ad l.* 4 § 23. & *ad l.* 8. § 20. & *infr.* § 36.

Ποτὲ μὲν καὶ ἡμέραν] Datur hinc conciliatio dictorum illorum, quæ adversari superioribus videri poterant: *homines violentiæ deditos, non dimidiaturos dies suos*; hoc est; nè dimidium quidem dierum suorum exacturos esse, Psal. 55. *v.* 23. quosdam etiam, *defungi* בלא יומי Job. *c.* 15. *v.* 32. hoc est, ἐν οὐκ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ Sept. *in die non sua.* Vatabl. & Pagn. & בלא עת Job. *c.* 22. *v.* 16. i. e. ἀώρως, Sept. *ante tempus suum.* Vulg. siquidem si naturæ propriæ rationem habemus,

Quota pars moritur tempore fati?

Sen. *Herc. Oet.* 2. 2. quia, *pauci ad senectutem perveniunt.* Cic. *de sen.* pauci eum vitæ terminum assequuntur, quem constitutionis nativæ virtute poterant, si siniſtri nihil interveniſſet. verùm, si *naturæ communis*, utì Marcus loquitur, hoc est, numinis divini dispositionem ac dispensationem spectamus, *nemo nisi suo die moritur.* Sen. *ep.* 69. etiam qui immaturus maximè obiisse videtur,

tulit suum, —— *metâsque dati pervenit ad ævi.*

Idem *ad Marc. c.* 20. ex *Æn. l.* 10. Itaque non fuit necesse, ut Servius quò Virgiliana duo illa conciliaret, *Æn. l.* 10. —— *Stat sua cuiq; dies.*— & de Didone *l.* 4.

—— *nec fato, meritâ nec morte peribat,*
Sed misera ante diem; ——

ad illud confugeret, *poetas secundum Sectas varias loqui; illud ex Stoicorum, hoc ex Epicureorum sententia protulisse*, Videmus enim, Marco auctore, utrumque etiam Stoicorum placitis esse satis consentaneum. alia Servii conciliatio videri poterit *ad l.* 4. quam quia prolixior est, nec ad nostri mentem, omitto.

Νεαρὸς ἀεὶ] vide *supr.* § 21. & *l.* 7. § 25.

Καλὸν ἦ ἀεὶ πᾶν καὶ ὡραῖον] vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Οὐκ αἰσχρὸν] vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 1.

Συμφέρον καὶ συμπερῶμενον] vide *l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 4. συνεμφέρεται καὶ συνεμφέρει. verbo autem istic; *conducens, & congruum.* συμφέρεσθαι *convenire, congruum esse.* Liban. *orat.* 11 Θαῦμα πίνων ἔπεσον ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας παραπλήσιόν τε καὶ παραπλήσιον τῷ φθάσαντι· τῷ μὲν γὰρ εἰς Θεὸς συμφέρεται· τῷ ἦ πᾶν ξένον δοῦναι μέλεσθαι δέησις, *aliud sub eodem regno miraculum contigit, priori geminum, nec geminum tamen. in hoc enim convenit, quòd circa Deos fiebat: in hoc discrepat, quod in Deis peregrinis istuc translatis:* cùm prius nimirum in patriis restitutis exhibeatur. ut Fed. Morellius hic, ut alibi sæpenumero, non dormitavit, sed altum dormivit; cùm vertit, *Regi enim circa Deos, ad cultum confert hospitum: huic autem est, quod peregrinarum migratione distet.*

Θεοφόρητος ὁ φερόμενος καὶ τ' αὐτὰ θεῷ] ista cum sequentibus Xyl. vertere neglexit; vitiata fuspicatus, an de sensu ambiguus, incertum. Θεοφόρητος, quemadmodum & Θεόληπτος in sequiorem partem sumitur haud rarò, pro *arreptitio*, sive *lymphatico.* Itaque apud Plut. Adulator, quò eum cui se accommodat, δεισιδαίμονα ὄντα, *superstitionibus constrictum*, hac etiam in parte superare videatur, Θεοφόρητον, sive *arreptitium* se simulat. ut τὸ Θεοφόρητον, sit etiam τὸ δεισιδαίμονος excessus, aut affectus saltem illo vehementior. Verùm à Marco accipitur in meliorem partem, pro eo, *qui numini ferendum, agendum se totum permiserit.* nec aliter ferè à Philone Judæo, & Dionysio illo, qui Areopagitæ titulum præfert, usurpatur. est autem traditio ab eis desumpta, qui instinctu quodam divino agitantur; cujusmodi vates sunt, καὶ ἐνθεαστ. ità de Æschine Philostratus: τὸ θείως λέγειν, ὅπου μὲ ἐπιχειρεῖ σοφιστῶν κατασβῆς· ἀπ' Αἰσχίνου δ' ἤκουσε, θεοφορήτῳ ὁρμῇ καὶ τοιαῦτα διαζόντος, ὥστε καὶ τοὺ χάσμους ἀναπίοντας. Indè Θεοφορεῖα. de Scopa Callistratus in *imagin.* 2. Οὐ ποιητῆ ἦ καὶ λογοποιῶ μόνον πέφυκα τέχνας ἐπὶ γλώττας ἐκ θεῶν διασωῦ πεσόντ· ἀλλὰ καὶ σῶν διωκησάν αἱ χάριτες θεωτέρων πνευμάτων ἐφέσεις λαβοῦσα, κἀκεῖα καὶ μὴ μανίας σφριγιδίοις τὸ ποιμαῖα· ὁ ἦ δὴ Σκόπας ὡς τὸν ἐκ τινος θεσπεσίας κινδύνῳ, οἷς τῶν τῆς ἀγάλματος δημιουργίαν τῶν θεοφορεῖαν ἐφῆκε. Θεοφόρητος perinde Marco, qui non linguam tantùm, sed & manum mentémque suam ad nutum numinis divini per omnia prorsus ità contradidit regendam dirigendámque, ut nihil aliud agat, dicat, cupiat, cogitet, quàm quod Deo ipsi visum fuerit. Indè Clementi *strom. l.* 7. Θεὸς ἄρα ὁ γνωστικὸς καὶ ἅτε ἄρχος θεοφορῶν καὶ θεοφορούμενος.

Ὁ φερόμενος καὶ τ' αὐτὰ τῷ θεῷ] *qui viâ isdem quâ Deus fertur.* i. qui Deo consentit, convenit. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hæres.* 38. τὰ μὲν καὶ τὰ αὐτὰ φερομένοις, τὰ ἦ διαλαγομένοις. *partim cum illis convenientem, partim ab eis discrepantem.*

Ἐπὶ τ' αὐτὰ τῇ γνώμῃ φερόμενος] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Deum ipsum alloquendo, ὁμογνωμονῶ σοι. vide *l.* 10. § 21.

§ 34. Ὡς ἂν ἦ δίκη αὐτὴ ἐνέσπετον] *nequid aliter quàm justitia æquitasque exigit.* Casaub. minùs plene. melius Xyl. *nequid secius quam justitia ipsa exigit.* formula diserta, & ἀκεκοδικημένον ἦ insinuans.

Ὅτι

Ὅυτι ἡ τῇ ἐπιψυχῇ μιμησίον] vide *l.* 8. § 17.

Ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ στερήμα] *Quale unumquodlibet à privatione fuerit.* Xyl. ut idem sit τὸ στέρημα, quod ἡ στέρησις. cujus exemplum frustrà quæro. Cas. *cujusmodi corpora nostra sint adhuc rudia & imperfecta.* unde quid legerit haud satis liquet. ego ἀσπέρμα omnino legendum censeo. vel, si cui id minùs arridet, ἀστερήμα. quod propiùs accedit ad scripturam priorem, & apud Nicandrum reperitur (si pro *semine* ibi sumi, quod quidam censent, compertum haberetur) vel ἀποβλίμα etiam, sive ἀστερματώσεως (ut τῇ ψυχώσει respondeat ἡ ἀστερμάτωσις) quæ *actum ipsum seminandi* designant. sensus patet; idémque est, quodcunque ex istis legere libuerit, quod Tertull. *ex seminis sparsione* dixit, *apologet. c.* 9. Nec silentio prætereundum videtur, quod Plut. nos docet *de commun. notit. c.* 31. Stoicis autoribus, qui in notationibus plùs satìs ineptire solebant, τὸ μὲν ἀσπέρμα πλὴν ὅτι μικρὸν ὄγκον ἐκ πολλῆς ἀπείρου ἀνομάζῃ· πλὴν ἡ φύσιν ἐμβύσσουσαν ἔσαν, καὶ διάχυσιν τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἀνοιγομένου καὶ λυομένου λόγων καὶ ἀεικινήτων. quo loco miror ego, quid Lipsium impulerit, ut pro ἐμβύσσουσαν ἐν φύσεσιν legi voluerit, &, *in spiritibus & inflationibus*, verterit. *Stoic. physiolog. l.* 3. *c.* 6. cùm locus sincerus sit, sensúsque proclivis satis. *Semen ideo dictum, quod in eo quasi conspiratione & colligatione quadam in exiguam molem vis virtutisque multum compingatur; naturam verò, quòd ejus ope operâque, quasi insufflatione quadam, vis virtusque illius excitetur, diffundatur, & ex potentia in actum producatur & prodeat.* verùm hoc ἐν παρέργῳ. *A semine*, inquit Marcus, *sive seminatione, usque ad animationem.* ἀσπέρμα itaque sive ἀστερμάτωσις (id si scripserat) idem est hic Marco, quod ἀσπέρμα καλεῖσθαι Apostolo, *ad Hebr. c.* 11. *v.* 11. Vide *ad. l.* 4. § 36. & *l.* 10. § 26.

Μέχει ψυχώσεως] quod in ipso partu fieri autumabant Stoici. qui & fœtum ad partum usque animal esse negabant, sed utero muliebri, tanquam plantam telluri, adfixum, vel potiùs tanquam arbori fructum, agnatum, veluti partem ejusdem, ab eo cúmque eo nutriri censebat. Plut. *de placit. philos. l.* 5. *c.* 15. Οἱ Στωικοὶ μέρος εἶναι αὐτὸ τῆς μητρὸς, καθάπερ τοῦ καρποῦ, μέρη τῆς φυτῶν ὄντας, πεπανομένους ἀπορρῆναι, ὅταν ἡ τὸ ἔμβρυον. Idemque *de Stoic. contradict. c.* 38. de Chrysippo locutus; Τὸ βρέφος ἐν τῇ μητρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει, καθάπερ φυτόν· ὅταν ἡ τεχθὴν ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ σκληρύνον, τὸ πνεῦμα *μεταβάλλειν [*μεταλαβεῖν Salmas. *ad Epict. & Simpl.*] καὶ μίγνυσθαι ζῶον. ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου πλὴν ψυχὴν ὀνομάζῃ παρὰ τὴν ψῦξιν. Et Philo eódem respiciens, *lib. de somn.* Γεννώμενον ἐνδυθὲν εἰσκείνεται; ἢ ἔξωθεν εἰσκείνεται καὶ περιέχον ἀέρος ἡ ἔνδεσμον ἐν ἡμῖν φύσις, ὅια βράγχους, ὑπὸ χαλκέως πεπυρωμένου ὕδατι ψυχροῦ, σκληρύνεται καὶ πυκνοῦται; διὸ καὶ παρὰ τὴν ψῦξιν ὠνομάσθαι δοκεῖ ψυχή. Vide *ad l.* 6. § 16. Tertull. *de anim. c.* 25. *Sunt qui præsument, non in utero concipi animam, nec cum carnis figulatione compingi atque produci; sed & effuso jam partu, nondum vivo infanti extrinsecus imprimi. Cæterùm semen ex concubitu, muliebribus locis sequestratum, compingue-scere in solam substantiam carnis; eam editam, & de uteri fornace fumantem, & calore solutam, ut ferrum cognitum, & ibidem frigidæ immersum, ità aeris rigore percussam, & vim animalem rapere, & vocalem sonum reddere. hæc Stoici cum Æneside mo.* Addit idem ex medicis idem sensisse *Hicesium, & naturæ & artis suæ prævaricatorem.* Sed & *Platonem alicubi dixisse. Perinde animam extraneam aliàs, & extorrem uteri, primâ adspiratione nascentis infantis adduci, sicut expiratione novissimâ educi. incertum tamen, an ex sententia fixerit,* (ità legit Rigalt.) *an ex alterius persona id protulerit.* Absurda sane sententia quæque pluribus refutetur, indigna Iraque Septimius, dogmatis istius patronos. παραδόξῳ τι, & *à sensu communi dissitum, in eo affectasse*, contendit; sed quod à mulierculis quibusvis possit refelli. *Puduit*, inquit, *opinor illos hoc statuere quod fœminæ agnoscerent. at quanto ruboratior exitus a fœminis revinci quam probari?* Lactant. *de opific. c.* 17. *Anima non est* (quod Varro dixerat) *aer ore conceptus; quia multò prius gignitur anima, quàm concipi aer possit. non enim post partum insinuatur in corpus, ut quibusdam philosophis* (Stoicis scil.) *videtur, sed post conceptum protinus, cum fœtum in utero necessitas divina formavit.* Verùm varias nostrorum hac de re sententias videas licet apud Hieron. *adv. Ruffin. apolog.* 2. Ruffin. *in apolog. Pamphili nom. pro Origen.* vide & *l.* 2. § 2.

Ἄνω μετέωρος ἐξαρθείς] vide *l.* 7. § 49. & *l.* 9. § 28. nam de *sursum elato animo*, Xyl. frustrà hæc accepit.

Τῷ πολυτρόπῳ, ὅσῃ] quod *l.* 7. § 43. τὸ συμμιγές.

Ὅσον τὸ θεοικὸν ἐναερίων καὶ ἐναυθείων] scil. universas mundi totius regiones atheriam, aeriam, aquatilem, terrestrem, incolis suis refertas censebant, cùm Stoici, tum & Platonici. Alcinous, *de doctrin. Platon.* Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δαίμονες, οὓς καὶ καλοῦσιν τῆς ξυμπάσης θεὸς, καθ' ἕκαστον τῶν στοιχείων, οἱ μὲν ὁρατοὶ, οἱ δὲ ἀόρατοι, ἐν τε αἰθέρι, καὶ πυρὶ, ἀέρι τε, καὶ ὕδατι· ὡς μηδὲν κόσμου μέρος ψυχῆς ἄμοιρον εἶναι, μηδὲ ζωῆς κεκωλῦσθαι φύσεως. Apul. *de deo Socrat. Quid igitur? tanta vis aeris, quæ ab humillimis Lunæ anfractibus usque ad summum Olympi verticem interjacet, vacabitne animalibus suis atque erit ista naturæ pars mortua ac debilis? & nè volucres cogites, qui aerem pervolant. ipsæ enim, inquit, aves, si sedulò advertas, terrestre animal, non aereum, rectius perlibeantur. est enim semper illis omnis victus.*

victus in terra, ibidem pabulum, ibidem cubile. tantum quod aëra proximum terræ volitando transverberant. Cæterùm cum illis fossa sunt remigia pennarum, terra cum portus est. Itaque aëri dæmonas attribuit, tertia quædam, ut loquitur, animalia, neque tam bruta, quam terrea, neque tam levia quam ætheria. Porphyr. item *de abstinent. l.* 3. ζῶα λογικὰ distribuit in quatuor classes, ἐναυσία, ἐναέρια, ἔνυδρα, ἐπίγεια.

Καὶ ὑπ ἐσάκις] ἐς illud παράλειπε, & inducendum videtur. nam ὅπ, ad τεῖπον refertur. quam dictionis seriem non advertentes interpretes, alter Marci mentem pervertit, alter ad rem minùs pertinentia infercit.

Ταῦτα ὀ ἰδεῖ] *eaque te visurum.* Xyl. *eadem te visurum.* ταῦτα non ταῦτα.

Ἐπὶ τόπις ὁ τύφ Θ] Lugd. erotematicè legit. ἐπὶ τόπις ὁ τύφ Θ; *hisne superbimus?* Cas. enunciativè. rectius, opinor. *hæc sunt, de quibus tantopere superbimus.* forsan tamen deest aliquid. Οἷ Θ ὁ τύφ Θ. ut ὅσον τὸ ἀφιστικὸν. ut vel de rebus ipsis intelligatur, sitque idem hîc ὁ τύφ Θ quod *l.* 6. § 13. ἡ ἰσχεία ἐς ἣ πεφύγεται, quam & τύφον *ibidem* nuncupat. ità Xyl. *tum quis in eis fastus.* vel de hominibus, qui istorum ratione insolescunt. quod *lib.* 11. § 18. μεθ' ὅλα τύφε. & *l.* 9. § 34. ὅση ὕπνε. Sed illud mavelim. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 4. Socrates: τῷ ἡμῶ ἀπαφιδίτων βίῳ καθάπερ ἐστοκριτῇ, πολλὰ τύφε μετακδύματα προσκείται. leg. ἐπενδύματα, vel etiam μετενδύματα. Sic enim Lucian. *necyomant.* πρὸ τυφεννίδα μετενέδυτε. quo loco tamen in vulgatis μετενέδυτε perperam editur. ésque quod Synes. *de provident.* μεταμφ ἐπαθς dixit. vide *ad l.* 4. § 1.

§ 25. Βλὲ ἔξω πρὸ ἐστίλην] Vide *supr.* § 22. & *l.* 4. § 7. & *l.* 8. § 40.

§ 26. Ἐπλάσθη] Ità Autor *ad Hebr. c.* 12. *v.* 5. ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως. Scilicet, quod Bern. *de consider. lib.* 2. *Sic se habent corda mortalium. quod scimus cum necesse non est, in necessitate nescimus.*

Πόντα χῇ πρὸ ἦμ ὅλων φύσιν] Vide *l.* 5. § 8, 10. & *l.* 8. § 4.

Τὸ ἀμαραντόφυλλον ἀλλόφριον] vide *l.* 9. § 38.

Πᾶν τὸ γινόμενον ὅτως ἀεὶ ἐγίνετο] vide *lib.* 7. § 1. & *l.* 8. § 46.

Ὅση ἡ συγγένεια] Ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής. Julian. Imp. in *epist.* ἀκαταλλω. vide *ad l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 4.

Ὁ ἑκάστε νῦς θεὸς] Hermes *Pæmand. c.* 12. ὁ νῦς ἐν ἀνθρώποις, θεός ἐστιν. Atque indè Synes. in *calvit. encom.* de capite. ἐκεῖ γὰρ ἵδρυται κατὰ κορυφὴν τὸν νῦν ἐκάστε τῷ κεφαλῷ ἡγεμόνα τῶν θεῶν. *Dei templum caput,* quia mentis sedes. Cicer. *offic. l.* 3. § 44. à Lactantio laudatus *instit. l.* 7. *c.* 24. *cùm verò jurato dicenda sententia sit, meminerit Deum adhibere testem; id est, ut ego arbitror, mentem suam.* Euripid. apud Theon. Soph. in *progymn.*

Ὁ νῦς γὰρ ἡμῶν ἔστιν ἐν ἑκάστῳ θεός.
Mortalium cuique sua mens est Deus.

quod Panegyrista Constantinianus vertit,

Sua cuique prudentia Deus est.

Menand. apud Plut. in *Platon. quæst.* 1.

Ὁ νῦς γὰρ ἡμῖν ὁ θεός.—
Mens quippe nostra Deus est.

Idémque in *Alcib.* citante Justin. *de Monarch.*

— θεός ἐστι πᾶς χρηστὸς ἀεὶ
Ὁ νοῦς ἀρ', ὡς ἔοικε πᾶς σοφωτάτοις.
—*Numen est vere bonis mens ipsa.*

Hinc Nemes. *de natur. homin. c.* 44. Εὐσεπὴς γὰρ καὶ Μάνης ἐν ἑνὶ τὸν νῦν τὸν ἐν ἑκάστῳ φησὶ θεωνοῦν ἐκεῖνε, Θεὸν ἢ μικρὸν. Verùm plus forsan Nemesius affingit & affigit illis quàm volebant ipsi: qui nihil aliud, opinor, innuebant, quàm quod Senarius ille,

Βροτοῖς ἅπασιν ἡ σωφρόνησις θεός.
Dei instar habere mentem & conscientiam in homine debere, ejusdémque dictamen bonum quemque tanquam oraculum quoddam sequi. At Epictet. *l.* 2 *c.* 8. Οὐκ ὄδας ὅτι θεὸν πρέφεις; θεὸν γεμιζεις; θεὸν περιφέρεις, πάλας, καὶ ἀγνοεῖς; δοκεῖς με λίγειν ἀργυρῆν τινὰ ἢ χρυσῆν ἔξωθεν. ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, καὶ μολύνων καὶ αἰσχύνη, ἀγνοῶν τοῦτο διανοήμασι, ῥυπαραῖς ἢ φαύλαις πράξεσι. καὶ ἀγάλματος ἐν τῷ θεῷ παρόντι Θ, ὃν ἂν πλησίον τι τούτων ποιῇς, οὐ ποιεῖς. αὐτὸ ἢ θεὸς παρόν Θ ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶν Θ πάντα, καὶ ἐπακούον Θ, οὐκ αἰσχύνῃ τοῦτο ἐνδυμένος καὶ ποιῶν, ἀναίσθητος τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλητε. vide *lib.* 2. § 2. & *l.* 3. § 5. & Apul. *ad l.* 7. § 17.

Ἐκεῖθεν ἐῤῥύηκα] vide *supr.* § 2. & *lib.* 2. § 4. Cur autem ἐκ τούτε potiùs quàm ἐκεῖθεν legi velit Annot. Lugd. nec ego quicquam video, nec ipse (puto) facilè dixerit. Naso, *art. l.* 3.

Est Deus in nobis; sunt & commercia cœli:
Sedibus ætherei spiritus ille venit.

Et Fastor. *l.* 6.

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.

hoc est quod Synes. *epist.* 101. τῶ θεῶ σύμμα ὁ νῦς ὡς ἀνδρώπως ἦκει. Julian. *de Cynica, orat.* 1. ὅτι τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐν ἡμῖν θεῷ, τοῦτ' ἔστι, τῷ νόῳ, ταῦτά ἐστιν ἀπέῤῥητα. mox tamen quasi corrigens quod priùs dixerat; τὸ δαιμόνιον τὸ θεῖον (affectum vult) καὶ πείσωμεν ἑαυτοὺς τῷ πατρὶ ἡμῶν θεῷ μᾶλλον ἢ θεῷ. vide *supr.* § 19. Caterùm de Stoicis Laërt. *lib.* 7. in *Zen.* θεὸν τὸν ἓν εἶναι τὸν σοφὸν, ἔχειν γὰρ ἐν ἑαυτῷ διονεὶ θεὸν τὸν φαῦλον, ἄθεον. quod de Ephesiis in statu naturali constitutis Apostolus, *ad ephesiam c.* 2. *v.* 12.

Οὐδὲν ἴδιον ἀβενές] Lucil. *l.* 27. *cum dicat nihil esse in vita proprium mortali datum.* Piè Ter-

tull.

tul. *de patient. c. 7. & quod noſtrum videtur, alienum eſt. nihil vnim noſtrum, quia Dei omnia, cujus ipſi quoque nos.* Expreſſit nimirum paucis, quod pluribus Rex David, *Paralip. lib. 1. c. 29. v. 11, -16.* vide *l. 5. § 33. & l. 10. § 14.* Præclarè etiam Euripid. *Phœniſſ.*

Ὅυτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται βροτοί.
Τὰ δ' ἐσθλὰ θεῶν δ' ἔχοντες ὀτμελούμεθα·
Ὅταν δ' χρήζωσ' αὐτ', ἀφαιρῦνται πάλιν.

Non poſſidemus propria mortales bona
Sed jus Deorum, noſtra diſpenſatio eſt;
Et commodata, cùm volunt, repetunt Dei. Grot.

Pulcrè in eandem ſententiam & Senec. *ad Marc. c. 10. Quicquid eſt hoc quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & excluſorum clientum turbâ referta veſtibula, clara, nobilis, aut formoſa conjux, cæteráque ex incerta mobilique ſorte pendentia, alieni commodatíque apparatus ſunt. nihil horum dono datur: collatitiis, & ad dominos redituris ſcena adornatur. Alia ex his primo die, alia ſecundo referentur: pauca uſque ad finem perſeverabunt. uſusfructus noſter eſt; cujus tempus ille arbiter muneris ſui temperat. nos oportet in promptu habere, quæ in incertum diem data ſunt, & appellatos, ſine querela reddere: peſſimi eſt debitoris, creditori facere convitium. Omnes ergo noſtros, & quos ſuperſtites lege naſcendi optamus, & quos præcedere juſtiſſimum ipſorum votum eſt, ſic amare debemus, tanquam nihil nobis perpetuitate, imò nihil de diuturnitate eorum promiſſum ſit. Sæpe admonendus eſt animus, amet ut receſſura, imò tanquam recedentia, quicquid à fortuna datum eſt, tanquam extemplò abiturum poſſideat.* Verùm illa à diſpenſatoris officio ducta collatio cùm in ſcripturis ſacris tum in exoticis etiam eſt frequentiſſima. Siquidem eò ſpectat parabola illa, θεὶ τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, Lucæ *c. 16. v. 1, 9.* Petri monitum illud, *ep. 1. c. 4. v. 10.* ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. Indè Marcus Eremit. *de leg. ſpirit. § 158.* Πᾶν ἀγαθὸν παρὰ κυρίου οἰκονομικῶς ἐπίστευται· καὶ οἱ φέροντες αὐτὸ, οἱ εἰσὶν ἀγαθοὶ δίδυμοι. Indè Hieroni Pindar. *Pyth. 1.* Πολλῶν ἔοικε ταμίας. Et Alex. Severus Imper. *diſpenſatorem publicum* ſe profitebatur. Lamprid.

Ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν] Ità *lib. 6. § 36.* πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. vide *l. 4. § 23. & l. 10. § 14.* Πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. *ad Cor. ep. 2. c. 5. v. 18. A te omnia.* David *Paral. l. 1. c. 29. v. 14.*

Πάνδ' ὑπόληψις] *ſupr. § 8. 22.*

Τὸ παρὸν μόνον] Vide *lib. 2. § 14. & ſupr. § 3.*

§ 27. Πῦ νῦν τὰ πάντα ἐκεῖνα] Vide *l. 3. § 3. & l. 4. § 3. & l. 6. § 47. & 59. & l. 10. 31.*

Καπηλὸς ἢ ναυβάτης] Alluſum ad ritum corpora defunctorum cremandi. vide *ad l. 4. § 48.*

Μῦθος] *cinis & ſermo.* Xyl. *fabula*, malim Perſ *ſat. 5. v. 132.*

—cinis, & manes, & fabula fies.

quod mutuatum illum vult, Cl. Caſaub. ab Horat. *carm. l. 1. ode. 6.*

Jam te premet nox, fabulæque manes.

Verùm ibi, *fabulæ manes*, ſunt *manes fabuloſi*, ſive *manes*, qui *fabulæ meræ* ſunt. quomodo Juvenal. *ſat. 2. v. 149.* *Eſſe aliquos manes,—*

Nec pueri credunt.——

Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat. 17.* de mortuis· οὐδὲν ὁρῶ πλοῦ ὄντων, ἢ σκιὰς, ἢ ἀφίξεως. πάντα ἐκεῖνα γῆ. πάντα ἐκεῖνα μῦθος· πάντα ὄναρ ἢ σκιὰ, ἢ ὄνειρα ψιλὸν, ἢ γραῦς. Itaque Gregor. Naz. *adv. Arian.* Ἐγὼ σὲ ἀφίημι τοῖς πάσοις μεγαλοφρονεῖν, ἢ τοῖς μύθοις. ad eos qui de majoribus ſuis gloriabantur.

Ἡ οὐδὲ μῦθος] Vide *lib. 4. § 33. & lib. 8. § 25.*

Φάβιος Κατυλλῖνος ἐπ' ἀκροῦ] *Q. Fabius Catullinus* ſub Adriano Conſul reperitur in *Faſtis* ad annum U. C. 883. quanquam in Græcis à Scaligero editis, non Κατυλλῖνος ſed Κατυλλεῖνος. *Catulinus* non *Catullinus* is dicitur.

Λύπος Λεῖπος] *Lucius Lupus.* Xyl. & Caſ. ut ſit legendum, Λέκιος. Xyl. *Lucius Lupus in hortis obiit.* ἐν κήποις. at Caſ. *Lucius Lupus & Stertinius Baiis.* nec neceſſarium eſt iſtìc illud, *obiit.* Cæterùm lectionem receptam adſerit Iſa. Caſ. *ad Spartiani Hadrian.* (ubi mentio *Luſii* cujuſdam Senatûs juſſu, vel Hadriani etiam, ut Dio vult, in itinere occiſi) ſed ità, ut de *Luſio Lupo* iſto parùm ſibi liquere profiteatur.

Στερτίνιος ἐν Βαΐαις] *Stertinii*, qui per Tiberii tempora ſub Germanico copias duxit, meminit Tacitus *annal. lib. 2.* verùm utrùm is ſit quem Marcus velit, aut quid is Baiis, mihi planè incompertum. *Stertinius* item Philoſophus Stoicus Horatii temporibus ſub Auguſto floruit. meminit hujus Flaccus *l. 2. ep. 12.--an Stertinii deliret acumen.* & *ſerm. lib. 2 ſat. 3. ſapientum octavum*, ludibundus appellat. verùm nec iſtum iſtic deſignatum crediderim.

Στερτίνιος ἐν Καπρείαις] Καπρίαις potiùs, *Capreis. Capreæ inſula, trium millium freto ab extremis Surrentini promontorii disjuncta.* Tacit. *Annal. lib. 4. Tiberii principis arce nobilis*; Plin. *hiſt. nat. lib. 3. c. 6.* qui eò ſeceſſerat, quò libidinibus ſuis indulgeret liberiùs. unde & palàm ac vulgò ab inſulæ illius nomine *Capreius* dicebatur. Sueton. *l. 3. c. 42, 43.* ità enim malim, quàm *Caprium*, vel *Caprinum*; quorum alterum ſaltem pro *Caprineo* repoſitum vult Caſaub.

Οὐήλιος Ῥῆφος] *Rufi Helvii*, qui miles gregarius cùm eſſet, coronam civicam ſub Tiberio meruit, meminit Tacit. *Annal. lib. 3. Vettii* etiam *Rufi*,

qui ſub Marco ad annum U. C. 931. conſulatum geſſit, *Faſti* meminere. Verùm *Velius Rufus* iſte quis exiſtat, mihi nondum occurrit. Sed nec locus ſatis integer videtur, cùm nec ubi *Stertinius* aut *Rufus* iſte egerint, quod in reliquis diſertè expreſſum eſt, quicquam dicitur.

Ἡ περὶ ὀπὴν διαφορά] διαφορὰ, *eminentia, excellentia, diſcrepantia* ab aliis *inſignior*, ſive *ſtudium in re aliqua diligentiùs poſitum*, quàm ab aliis poni ſolet. Ità Plato *epiſt.* de Athenis; οἱοὶ γὰρ ἦσαν ἐνίων ἀνθρώπων διαφέροντες πρὸς ἀρετήν. Terent. *Andr.* 1. 1.

Horum nihil ille egregiè præter cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.

hoc eſt ὑπὲρ μὴ διαφορᾶς.

Μετ' ὀπώσεως] quod *l.* 11. § 18. μὴ τύφου. vide *ſuprà* § 24. malè enim, *opinionis cauſâ*, Xyl. Apud Theodoretum *therap. l.* 2. Timon in *ſillis*;

Ἄνθρωποι κενεὴς ὀπώσι θυμὸν ἀσκοί.

Πᾶν τὸ κατατεινόμενον] vide *l.* 4. § 2. μὴ κατατείνου.

Τὸ ἐπὶ τῇ δοξάσει ὕλης] vide *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 58, 67.

Θεοῖς ἐπόμενον] vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 28. & *infrà* § 31.

Ὁ ἐπὶ ἀτυφίᾳ τύφῳ τυφόμενος] leg. vel ἐπὶ ἀτυφίᾳ, vel potiùs ὑπὲρ ἀτυφίᾳ. par mendum ſuſtulimus *l.* 6. § 12. ubi ὑφ' ᾗ σεμνύεται ſcriptum fuerat: cùm σεμνύεσθαι ἐπί τινι Græcum non ſit. Eſt autem gnome iſta notatu digniſſima, peſſimum eſſe faſtûs genus illud omniúmque minimè tolerandum, quando *è faſtu ſpreto faſtus* enaſcitur. & de hoc ipſe ſuperbit ſeſéque effert animus, quòd ſuperbiam conculcâſſe videatur. Auguſt. *confeſſ. l.* 10. *c.* 38. *Sæpe homo de ipſo vanæ gloriæ contemptu vaniùs gloriatur; ideóque non jam de ipſo gloriæ contemptu gloriatur. non enim eam contemnit, cùm gloriatur intús.* Idémque *epiſt.* 59. *quæſt.* 7. *Fit enim miris modis in anima hominis, ut de falſa humilitate magìs infletur, quàm ſi apertiùs ſuperbiret.* Notavit vitium hoc Socrates in Antiſthene: quem tamen ἐν τῇ ἀτυφίᾳ *ſummum bonum* ſtatuiſſe vult Theodoret. *therap. l.* 11. quìque Platonem ὡς τυφωμένον ἔλεγχεν. unde & ægrotum inviſens, cùm pelvim conſpicaretur, in quem Plato vomuerat, χολὴν μὲν ὁρῶ ἐνταῦθα, τύφον δ' οὐχ ὁρῶ. *Bilem quidem*, inquit, iſtic *video, faſtum verò non video.* quaſi bile ſe liberâſſet, faſtu non item. Cæterùm ipſe cùm laceram pallii partem ad obviorum conſpectum obverteret, Ὁρῶ σε διὰ τείρων κενοδοξίαν. *Per pallii ſciſſuras*, ajebat Socrates ſeſe *Antiſthenis vanitatem intueri.* Laërt. *l.* 2. & *l.* 6. ſive ut Ælianus refert *lib.* 9. *c.* 35. ὃ πάσῃ ἐγκαλλωπιζόμενος ἠθῶν. *Amon deſines*, inquit, *oſtentare te* nobis? latet argutia, quam latinè vix commodè expreſſeris, in voce καλλωπίζειν, quæ *ornatus* ſignificationem habet; quamq; in eodem argumento uſurpavit Epictet. *enchir. c.* 45. ὅταν εὐτελῶς ἠμφιεσμένον ᾖς καὶ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ. Notavit & Plato in Diogene, qui cùm Platonis ædes ingreſſus, ſtragula pretioſiora conculcaret, adjecto, Πατῶ τὴν Πλάτωνος κενοδοξίαν. *Calco Platonis vanitatem* ſive *ſtudium inane*; regeſſit Plato, Ὅσον, ὦ Διόγενες, τὸν τύφον διαφαίνεις, δοκῶν μὴ τετυφῶσθαι; *quantum faſtûs, ô Diogenes, oſtendis ipſe, dum minimè faſtuoſus ambis videri?* Sive, ut alia referunt; Πατῶ τὸν Πλάτωνος τύφον. *Calco Platonis faſtum*; ille: Ἑτέρῳ γε τύφῳ. *Calcas, ſed alio faſtu*; iſte Laert. *l.* 6. Non erat itaque quòd Julianus orationem *de Cyniſmo* ſuam tam atrociter ordiretur. Ἄνω ποταμῶν, τοῦτο δὴ τῆς παροιμίας. Ἀνὴρ Κυνικὸς διορύττει κενόδοξον. Neque enim *Diogenes vanitatis arceſſitus*, novum adeò aut inauditum. qui & quærenti πῶς ἄν τις ἐνδοξότερος γένοιτο, reſpondit (ut Lucian. *pro imag.* refert) εἰ δόξης καταφρονήσειε. *per gloriæ contemptum ad gloriam muniendam viam* aliis monſtravit, eandémque ipſe ingreſſus eſt. Quin & Flaccus Ariſtippum inducit ſic Diogenem alloquentem, *l.* 1. *epiſt.* 17.

Scurror ego ipſe mihi, populo tu.—

haud fruſtrà ſané. ſcurram enim agebat ille, improbum admodum ſæpenumero & impurum, nec ab obſcœnitate haud ſermonis duntaxat, ſed actûs etiam ipſius, alienum. vitium idem hoc in Lacedæmoniis quoque Cynicus idem notavit; ſiquidem in Olympia cùm Rhodios quoſdam ſplendidè veſtitos videret, τύφος τοῦτό ἐστι. *Hoc faſtus eſt*, dixit mox, ubi in Laconas tunicis vilibus ſordidísq; amictos inciderat. Ἄλλος οὗτος τύφος· *Alius*, inquit, *iſte faſtus eſt.* Ælian. *l.* 9. *c.* 34. Suum ipſius utique in illis morbum animi deprehendit, atróq; carbone notavit imprudens. Quem itaque non immeritò taxans Petrus Bleſenſ. in *invectiv. melior*, inquit, *eſt purpurata humilitas quàm panniſa ſuperbia.* Optimè Plut. *de profectûs indicatura.* Ἀχρεῖόν ἐστι τὸ ὑπερηφανεύεσθαι ῥύπου ἢ κονίας χρώτων, ἢ διαῤῥωγὰς ἱματίων καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἀπαντῶντας, ἀτυφίᾳ καὶ διασκάπτων αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μισθὸν, ἢ ὡς κυβερνήτην, ὅστις τοιαῦτα ποιεῖσθαι, τὰ δ' ἐντὸς αὖ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ἀεὶ τὸν βίον ἐγκλήματα, καὶ φθόνους, καὶ κακοηθείας, καὶ μικρολογίας, καὶ φιλαργυρίας, ὥσπερ ἕλκη, ἀκαιρέλαιον καὶ ἀπυρόπλωτον, ἐᾶν ὑπάρχειν, ἀδύνατον ὑπομεῖναι ἐφ', ὅτῳ τὴν ἔλεγχον, ὀλίγου αὐτῷ θρυπτὸς μίτυος, μᾶλλον δ' ὑδέν. quo loco (ut id obiter adnotem) etiamſi Stephanus ἐγκέμαλα legat, quod exponit, cùm in aliquem excrezmus; ſuſpicor tamen ἐγκλήματα potiùs fuiſſe, quod *offenſiones* & *incurſationes* deſignat: ſiquidem κλύδωνας, ἐκρυμβούς. & ἐγκλήσεις eſt ἐμπτώσεις. Heſych. quod autem ait Plut. διασκάπτων ἑαυτὸν, ὡς κυβερνήτην, ad Cratetem reſpexit, cujus & vitam conſcripſit, teſte Juliano. illi etenim iſtud ſolenne fuit.

fuit. Laërt. *l.* 6. & Julian. de *Cynism.* cui tamen Tatianus etiam ἔντυφον γλωσσομανίαν nonveretur objicere. Adjicere non abs re fuerit, quod de Pyrrhone Sceptico Aristocles *de philosoph. l.* 8. ab Euseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. laudatus: Αὐτὸς ὁ τῶν τὸν τύφον ἀπελαύνων, ἄτυφον ἑαυτὸν ἐκάλει. *Fastûs immunem jactitabat se cùm totus fastu amictus esset,* Ἐμοὶ γὰρ inquit, μόνῳ τετυφῶσθαι, μᾶλλον δὲ μεμνῆσθαι μανίας ἐρρωμένης δοκοῦσιν, οἱ τοιαῦτα λυττῶντες. Scitè Jo. Climac. *scalæ grad.* 21. de typho isto; ab Antonio adductus. χαλεπὸν διαφυγεῖν τὸ τῆς κενοδοξίας δαίμονα. ὁ γὰρ ποιήσας τις καταισχύνων αὐτὸν, τοῦτο ἀρχὴ κενοδοξίας ἑτέρας γενήσεται. νηστείαν, κενοδοξῶ. καταλύω, ἵνα μὴ γνῶ· ὡς φεύγων, πάλιν κενοδοξῶ. λαμπρὰ ἐσθὴς ἐνδεδειγμένος, ἢ τῶμοι τοιοῦτον ἢ ἐντελῆ ἐξαλλάσσων, πάλιν κενοδοξῶ· ὡς ἂν ῥίψῃς τὸν τείχολον τοιοῦτον, ὀφθὲν τὸ πάντων ἴσταται. Nec immeritò itaque Plato, referentibus Evagr. *hist. eccles. l.* 1. *c.* 21. & Niceph. Callist. *l.* 14. *c.* 50. τὸν κενοδοξίαν, ὡς τολμηρὸν καὶ φιλόν χθόνα, ἢ ψυχὴ πίφυκεν ἀποτίθεσθαι. Unde Athen. *dipnosoph. l.* 11. ἦν ὁ Πλάτων ὁ κενόδοξος, ὅτις ἔφησεν ἔχειν τὸν τῆς δόξης χθόνα ἐν τῷ ἀκάτῳ ἀποδύμενα. Philo etiam ab Antonio itidem laudatus. φασί τινες, ὅτι ὅταν ἀποδύσεται τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα ὁ σοφός. i. e. vertente Tacito. *histor. l.* 4. *etiam sapientibus gloriæ cupido novissima exuitur.* Crates certè in sectæ suæ institutum ludens ipse de *pera Cynica* sic παῤῥησιάζεται, referente Laërtio *l.* 6.

Πήρην τις πόλις ὅτι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ·

vel ut Demetrii Phalarei nomen qui præfert, exhibet,

Πήρην τις γαῖ' ὅτι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ. Atq; ità Homerus, quem is imitatus est. *Odyss. τ. v.* 172.

Κρήτη τις γαῖ' ὅτι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.

quanquam is *peram Cynicam*, vel *urbem*, vel *insulam* esse voluit, quæ ipsa ἄτυφος *fastu pompâq; omni destituta* existeret; cùm illis tamen tanquam aquis marinis omni ex parte cingerentur.

§ 28. Καὶ ὅπερ ὀφεῖλον] Dii nimirum Stoicorum sunt visui etiam corporeo obvii. siquidem *Mundum* ipsum pro *Deo* habebant. vide *ad l.* 4. § 23. *corpora cælestia* etiam in *Deorum* numero ponebant. *v. l.* 8. § 19. & *ad l.* 9. § 33. quò spectat & Menandri illud apud Clem. Alex. in *hortat.*

Ἥλιε, σὲ γὰρ δεῖ θεσπιτυχῶν πρῶτον θεῶν,
Δὶ' ὃν διαφέρει ὅτι σοῦ ἄλλους θεούς.
Sol, namque Deorum colere te primùm decet,
Cujus beneficio alios spectamus Deos. Grot.

Quin in Apul. *de Deo Socratis*, Deos in ordines duos dispertitur, *visibiles* & *invisibiles. Deos cælites partim visu usurpamus; aliis intellectu vestigamus. ac visu quidem cernimus clarissima mundi lumina, Solem, Lunam, Stellas, Syderа. Est aliud genus Deorum quod natura visibus nostris denegavit; nec non tamen intellectu eos rimabundi contemplamur, acie mentis acriùs contemplantes.* & rursus: *Pars eorum obtutu hebeti visuntur, ut syderа. Cæteri solo intellectu, neque prompto, noscuntur.* Verùm Deus noster, Deus verus, vivus, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, is est, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. Paulus *ad Timoth. ep. c.* 6. *v.* 16. & Joan. *Evang. c.* 1. *v.* 18. & *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. unde & ἀόρατος Paulo dicitur *ep. eadem c.* 2. *v.* 17. Rectè itaq; hac ratione Aug. *de divers. serm.* 12. dicentibus Ethnicis *Ostendite nobis Deum vestrum*, respondet; *si ostendi posset, Deus non esset.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Invisibilis est, etsi videatur; incomprehensibilis, etsi per gratiam repræsentetur; inæstimabilis, etsi humanis sensibus æstimetur; ideo verus & tantus est. cæterùm quod videri communiter, quod comprehendi, quod æstimari potest, minus est, & oculis quibus usurpatur, & manibus quibus contaminatur, & sensibus quibus invenitur.* Et Minut. Felix: *Hic nec videri potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec æstimari, sensibus major est: infinitus, immensus, & soli sibi tantus, quantus est notus. nobis verò ad intellectum pectus angustum est, & ideo sic eum dignè æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. Magnitudinem Dei qui se putat nôsse, minuit: qui non vult minuere, non novit.* & postea: *At enim quem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus. Imò ex hoc Deum credimus, quòd eum sentire possumus, videre non possumus. in operibus enim ejus, & in mundi omnibus motibus, virtutem cujus semper præsentem adspicimus; cùm tonat, fulgurat, fulminat, cùm serenat.* Theophilus item *ad Autolyc. l.* 1. ἱερεύς μοι, Σὺ ὁ βλέπων, δήλωσόν μοι τὸ θεόν σου τῷ Θεῷ. ἄκουε, ὦ ἄνθρωπε· τὸ μὲν εἶδος τοῦ Θεοῦ ἀόρατον καὶ ἀνέφικτον, καὶ μὴ δυνάμενον ὀφθαλμοῖς σαρκίνοις ὁρᾶσθαι· δόξῃ γάρ ἐστιν ἀκατάληπτος, μεγέθει ἀκατάμετρος, ὕψει ἀπερινόητος, ἰσχύι ἀσυγκέλαστος, σοφίᾳ ἀσυμβίβαστος, ἀγαθωσύνῃ ἀμίμητος, καλοποιΐᾳ ἀνεκδιήγητος. Quin & à nostra quoque religione extranei, *Dei invisibilitatem* agnovere nobilcum, ut Justin. *de Monarch.*

Θεὸν δ' ποῖον, φησὶ μοι, * νομιστέον; * νομιστέον Just.
Τὸν πάνθ' ὁρῶντα, κ' αὐτὸν οὐχ ὁρώμενον.
Dic, quæso, qualem fas putas credi Deum?
Qui cuncta spectat, ipse non spectabilis.

Orpheus item à Justino *ibidem* laudatus:

——ἑνί τις αὐτὸν
Εἰσοράᾳ θνητῶν, αὐτὸς δ' γε πάντας ὁρᾶται.
——*conspicit ipse*
Cunctos mortales, nec quisquam conspicit ipsum.

Aristotelis nom. Autor *de mund. c.* 6. ἀόρατος ὢν ἄλλως, πλὴν λογισμῷ. hoc est, quod Senec. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 30. *Effugit oculos: cogitatione visendus est.* Non est ergò prorsus inconspicabilis tamen; siquidem ut Apost. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. τὰ ἀόρατα αὐτοῦ

αὐτῆ ἀπὸ κτίσεως κόσμε τοῖς ποιήμασι νοέμενα, καθορᾶται, ἥτις ἀΐδιός ἐστι δύναμις καὶ θειότης. unde non inscitè Calvin. *institut. lib.* 1. *c.* 5. § 1. *Deum mundum condendo, invisibilis cùm esset, visibili quodam ornatu insignem in conspectum prodiisse.* Et Senec. *de benefic. lib.* 4. *c.* 8. *Quocunque te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi; nihil ab illo vacat, opus suum ipse implet.* Sed & nobis in Christo suo cumprimis conspiciendum se præbet: ὃς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου. *ad Colossens. c.* 1. *v.* 15. quiq; ideo Philippo; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. Joan. *c.* 14. *v.* 9. Verùm fidei oculo, non corporis; sed nec mentis aut intelligentiæ nativæ mero, salubriter videtur alteruter,

Οὐκ τῷ ψυχῷ ἐμαυτὸν ἑώρακα] Si anima invisibilis, animæ conditor multò magis. Minut. in Octav. *Deum oculis carnalibus vis videre, cùm ipsam animam tuam, quâ vivificaris, & loqueris; nec aspicere possis, nec tueri?* vide & Aug. *de Trinit. lib.* 5. *c.* 1. vide *l.* 10. § 26.

Ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐκάστοτε πειζώμεα] Theophil. *ad Autolyc. lib.* 1. καθάπερ γὰρ ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ ὐ βλέπεται, ἀόρατος ὢσα ἀνθρώποις, διὰ τῆς κινήσεως τῦ σώμα]ος νοεῖται ἡ ψυχή· ὕτως ἔχει ἂν, καὶ τὸν θεὸν μὴ δύνασθαι ὁρᾶσθαι ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἀνθρωπίνων, διὰ τῆς προνοίας καὶ τῶν ἔργων αὐτῦ βλέπεται καὶ νοεῖται. Autor *de mundo c.* 6. Ἡ ψυχὴ δι' ἧς ζῶμέν τε, καὶ πόλεις καὶ ὄικους ἔχομεν, ἀόρατός ἐστι, τοῖς ἔργοις αὐτῆς ὁρᾶται. πᾶς γὰρ ὁ τὸν βίον διάκοσμος ὑπὸ ταύτης ἔυρηται, καὶ διατέτακται, καὶ σωίσχεται, ταύτα χρὴ καὶ περὶ θεοῦ διανοεῖσθαι, δύναμιν μὲν ὄντος ἰσχυροτάτην, κάλλει δὲ ὑπερφυεστάτην, ζωῆ δὲ ἀθανάτῳ, ἀρετῆ δὲ κρατίστην. διὰ πάσης δηλητῆ φύσει γνώμονος ἀοράτου, ἀπ' αὐτῆ τῶν ἔργων θεωρῆται. i. e. ut Apul. paraphrasticè reddidit. (nam merus paraphrastes iste illius est) *De inferiore licet imagine capiamus exempla. Anima in homine non videtur: & tamen fateamur omnes necesse est, hujus operâ omnia, quæ per hominem præclare fiunt, provenire: neque animæ ipsius qualitatem ac figuram oculis occurrere, sed momentis ab ea gestarum rerum intelligi qualis & quanta sit. omne quippe humanæ vitæ præsidium ingenio ejus est paratum. Nisi fortè tam injustus rerum æstimator potest esse, qui hæc eadem de Deo neget, quem videat esse viribus exuperantissimis, augustissimâ specie, immortalis ævi, genitorum virtutem ipsâmque virtutem. Unde nihil mirum est si mortales oculi ejus non capiunt aspectum, quando divinorum operum vestigiis sit perspicuus atque manifestus.* Minut. *Nec mireris, si Deum non videas, vento & flatibus omnia impelluntur, vibrantur, agitantur; & sub oculis tamen non venit ventus & flatus.* Apul. *Florid.* 2. *Deûm forma invisitata, vis cognita: quorum potestates licet sentire, non datur cernere.* Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. Ἀφ' ἑκάστου τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὸν θεσπότην, ἂν δύῃς ἔχῃ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμίν τε σωτερπτικὴν τῶν γινομένων ἐκάστων, καὶ τὸ εὐχάριστον. & quæ sequuntur. vide & eundem *lib.* 1. *c.* 16.

§ 29. Σωτηρία βίυ] quod *lib.* 4. § 19. *extrem.* ἰσοτεία τῆς ἀληθείας. Plato *Protag.* Τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τῦ βίυ. Et mox; ἡ ἐπιστήμη δηλώσασα τὸ ἀληθὲς, ἔπαυσεν ἂν τὴν βίον.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Vide *ad lib.* 3. § 4.

Ἀπολαύειν τῦ ζῆν] *Vitâ frui.* Ità Martial *l.* 10. *ep.* 61.

Vivere bis, vitâ est posse priore frui.

Senec. *epist.* 61. *Paratus exire sum; & ideo fruor vitâ, quia quamdiu futurum hoc sit, non nimis pendeo.* ubi Lipsius *fruor vitâ, securus & lætus.* vide *ad lib.* 3. § 6. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 33.

Σωιάδοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ] Vide *ad lib.* 5. § 6. & *l.* 6. § 6. & *l.* 3. § 13. Varro περὶ εὐπρεπείας. *Legendo & scribendo vitam procudito.* i. e. *producito.* Nonius.

§ 30. Ἐν φῶς ἡλίῳ] Vide *l.* 8. § 57. & *l.* 9. § 8.

Μία ὐσία] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 7. § 9.

Μία ψυχὴ] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 9. § 8.

Μία νοερὰ ψυχὴ] vide *lib.* 7. § 9. & *lib.* 9. § 8.

Πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίδητα καὶ ἀνειπίωτα] πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, sunt. *formæ & materiæ formis quasi subtratæ & subjectæ.* interpres Angl. ἀναίδητα legisse videtur: cui accedere non possum. verum ab interpunctione locum laborare opinor; & post ἀναίδητα collocandam distinctionem, ut series dictionis sic procedat; *reliquæ dictarum rerum partes, formæ* scil. *& materiæ sensûs expertes, sunt etiam à necessitudine mutua alienæ. Spiritus* pro *forma*, ut Marco, ità Pomponio *ad lib.* 6. § 8. exhibito. qui *corpus continuum* definit, *quod continetur uno spiritu*, (i. e. unâ formâ) *ut homo, tignum, lapis.* ex subjectis speciebus *tigni lapidisque*, non *animal*, sed *formam, spiritûs* nomine denotàsse, liquidò patet. vide *ad l.* 6. § 13. & *ad lib.* 10. § 2. sic *l.* 9. § 36. ἡ ὑποκειμένη ὕλη & τὸ πνεύματικὸν Marco ἀνηδαιφῦντα. Hoc idem videtur, quod πνεῦμα ὑλικὸν Tatianus *adv. Græc.* nuncupat; nec *stellis* tantùm, aut *animantibus spiritibús*que, sed *aquis* etiam ineſſe vult.

Κακεῖνα τὸν νῦν σωέχει, καὶ τὰ ὕστερα αὐτὰ βεῖδον] leg. κἀκεῖνα τὸ νοῦν σωέχει, καὶ τὸ δεῖ τὰ αὐτὰ βεῖδον. *& tamen ista etiam* (licèt sensûs ac rationis expertia) *mens* (universi scil.) *continet, & facultas interior,* sive *forma illa, cujus vi eidem loci feruntur.* Vide *l.* 10. § 26. Τῶ βείδεσθαι. & *l.* 4. § 16. Τὸ αἰνῶδες. τὸ νοῦν αἰνῖ τῦ ὁ γὰς sicut & Aristoteli *ethic. l.* 9. *c.* 4. δόξειε δ' ἂν τὸ νοῦν ἕκαςος εἶναι, ἢ μάλιςα. vide *l.* 10. § 38. Verùm τὸ νοῦν istis est, ἡ νοερὰ ψυχὴ, de qua *suprà.* i. e.

Deus

Deus ipſe. de quo *l.* 10. § 1. σωίχει πάντα. ſive, *ſpiritus Dei*, τὸ σωίχον τὰ πάντα Sap. Solom. *c.* 1. *v.* 7. Laërt. *Zenon. l.* 7. ἓν τε εἶναι θεὸν καὶ νόον καὶ εἱμαρμένην καὶ Δία. Apoſt. *ad Coloſſ. c.* 1. *v.* 16, 17. θεοὶ λόγοι τὰ πάντα δι' αὐτῶν ἔκτισται καὶ τὰ πάντα δι' αὐτῶν συνέστηκε. Clemens *ſtromat. l.* 5. Σοφὸς ἄρα ἡ τοῦ ὅλου σωτηρία, ἡ τὸν κόσμον καὶ τὸν ποιητὴν λέγειν θεοφορεῖ, ἄλλα τάχα μὴν ὁ δίκαιος πνευματικὸς τόπος, καὶ σωίχων τὸν κόσμον. Cicero *de natura deorum. l.* 2. *Natura eſt, quæ continet mundum omnem, atque ea quidem, non ſine ſenſu & ratione.* & rurſus: *Mundum & ejus partes naturâ ſentiente teneri, in qua ratio perfecta inſit. quam vim animam eſſe dicunt mundi, eandemq; eſſe mentem ſapientiamq; divinam.* Habes hìc apertè Marci τὸ νοῦν. Idem *de divinat. l.* 2. *Hæc ità fieri omnibus inter ſe convenientibus mundi partibus profectò non poſſint, niſi ea uno divino ac continuato ſpiritu continerentur. Totam mundi hujus molem*, inquit, *mens divina continet, ut anima corpus.*

Διάνοια ἡ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον] Homo magìs ad ſibi congenerem fertur, cum quia liberam habet electionem, tum quia τὸ νοῦν illud peculiarem in homine operationem exercet, exeritq; Laërt. *Zen.* Εἰς ἄπαν τὸν κόσμον μέρος δ' ἦσαν οἱ νῦς, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν ἡ ψυχή· ἀλλ' ἦδη δι' ὧν μὲν μᾶλλον, δι' ὧν δὲ ἧττον. δι' ὧν μὲν γὰρ ὡς ἕξις κεχώρηκεν, ὡς διὰ τῶν ὀστῶν, καὶ ἧπαρ νόμιζον· δι' ὧν δὲ ὡς νῦς, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ.

§ 31. Ἕπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ] Plut. *de audiend.* Ταὐτὸν ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεῷ καὶ τὸ ποιεῖσθαι λόγῳ. Et Apul. *de philoſoph. Sapientem pediſſequum & imitatorem Dei dicimus, & ſequi arbitramur Deum, id eſt*, λόγον. At de Juliano Gregor. Naz. *ſteliteut. 1.* Ὁδηγῷ λόγῳ καὶ μὴ θεῷ χρώμενος· quaſi iſta ſejuncta à ſe invicem exiſtant. Et Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ὑπηγεμόνι σώφρονι, πειθαρχιτέον τὸν βίον· ità ſolam rationem vult ducem adhiberi ad vitam inſtituendam. verùm proclivis fatis eſt ſolutio. rationis rectæ, qualis eſt initio condita, ductus, à religionis Deíq; regulis nuſpiam deviat. Cæterum quà jam corrupta & vitiata eſt, à legis divinæ tramite in quamplurimis abſcedit, ſuíq; ſequaces utplurimùm abducit. vide ampliùs *ad l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 11, 12.

Τὸ ἀχθεσθῆ, ἢ διὰ τοῦ πεθυμήσαι] leg. εἰ διὰ τοῦ π. ſenſus exigit. *l.* 9. § 1.

§ 32. Πόσον μέρος ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος] vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 24.

Πόσον ἡ ὅλης οὐσίας] Epictet. *l.* 1. *c.* 12. Οὐκ οἶδα, πλίνθος μέρος εἶ σοῦ τὰ ὅλα; Lucret. *l.* 6. *Et quota pars homo ſit terrâi totius unus.*

Τῆς ὅλης ψυχῆς] vide *ſuprà* § 30.

Ἐν πόσῳ ἡ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις] ità *l.* 6. § 36. Ἄλλο; βωλάριον. at *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3. in eodem argumento. γωνίδιον dixit. Plato *Phædon.* Ἐπ δὲ καὶ πάμμεγά τι εἶ αὐτὸ (τὸ ὅλον) καὶ ἡμεῖς οἰκοῦμεν καὶ μίκρεις Ἡρακλείων σηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐσμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, ἢ βατράχους, περὶ θάλασσαν οἰκοῦντας.

Ὡς ἡ σὴ φύσις ἄγει] Fabius *inſtit. l.* 12. *c.* 11. *Natura nos ad mentem optimam genuit: adeoq; diſcere meliora volentibus promptum eſt, ut verè intuenti mirum ſit illud, magis malos eſſe tam multos. nam ut aqua piſcibus, ut ſicca terrenis, circumfuſus nobis ſpiritus volucribus convenit: ità certè facilius eſſe oportebat ſecundum naturam. quàm contra eam vivere.* Nihil ſcil. iſtis de nativo vitio ſuboluerat.

Ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 8.

§ 33. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 23. & *ſuprà* § 19.

Ἓν γὰρ τοῦτο τὸ πᾶν] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 38. Ex Rufo *de amicit.* Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔθετο ὁ θεὸς, τὰ δ' οὐκ. ἐφ' ἡμῖν μὲν, τὸ κάλλιστον, καὶ αὐτοδυναστότατον, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς εὐδαίμων ἐστὶ, πλὴν χρῆσιν τῶν φαντασιῶν· τοῦτο γὰρ ἐρρώθη μονόλωτον, ἐλευθερία ἐστὶ, εὐφυία, εὐδυμία, εὐροθία. τοῦτο ἡ καὶ δίκη ἐστὶ, καὶ νόμος, καὶ σωφροσύνη, καὶ σύμπασα ἀρετή.

Τὰ δὲ λοιπὰ οὐ πρόσεστι· ἔστιν, ἢ ἀπρόσεστι] leg. οὔτε, *ſive.*

Νικᾷ] vide l. 2. § 12.

Καὶ καπνός] Ità *l.* 10. § 31. καπνὸς καὶ τὸ μυδίν.

§ 34. Οἱ πλὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν] Epicureos notat, qui ſummum bonum etiamſi in voluptate, ſummum malum in dolore conſtituerant, mortis tamen contemptum profitebantur, & prædicabant. Vide Epicurum ipſum, *ſuprà l.* 9. § 14. cujus & illa dogmata ſunt apud Laërt. *l.* 10. ex *epiſt. ad Menœceum.* Μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει. στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος· ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τὸ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον, ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς ἀνητόν. οὐθὲν γὰρ ἔστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν, τῷ καταληφθέντι γνώσεως, τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ἐπειδὴ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν· ὅτι οὖν πρὸς τοὺς ζῶντάς ἐστιν, οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας· ἐπειδὴ πρὸς οὐδὲ ἓς μὲν οὐκ ἔστιν, οἱ δ' οὐκ ἔτ' εἰσίν. Lucret. *l.* 3.

Nil igitur mors eſt, ad nos neque pertinet hilum.

& mox:

Multò igitur mortem minus ad nos eſſe putandum,
Si minus eſſe potest, quàm quod nihil eſſe videmus.

Quo etiam telo pugnat & Cicero, *Tuſcul. l.* 1. *Natura verò ſic ſe habet, ut quomodo initium nobis rerum omnium ortus noſter affierat, ſic exitum mors: quæ*

ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. in quo quid potest esse mali, cùm mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos? alteri nulli sunt, alteros non attingit. Senec. *ep.* 70. *plus à se quisque exiget, si viderit hanc rem etiam à contemptissimis posse contemni.* & *epist.* 4. *Difficile est, inquis, animum perducere ad contemptnm animæ. non vides, quàm ex frivolis caussis contemnatur? alius ante amicæ fores laqueo pependit, alius se præcipitavit à tecto, nè dominum stomachantem diutiùs audiret; alius nè reduceretur è fuga, ferrum adegit in viscera. non putas virtutem hoc effecturam, quod efficit nimia formido?*

§ 35. Τὸ ἔυκαιρον μόνον ἀγαθὸν] Pindar. *Pyth.* 9. —— ὁ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν. Gregor. Naz. *ad Eunom. orat.* 1. Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, ὡς Σολομῶντι καλοί δοκεῖ. καὶ τὸ καλὸν, μὴ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται, ὥσπερ ἄνθρωπον ἐν χειμῶνι παντελῶς ἄωρον, καὶ γυναικὶ κόσμος ἀνδρεῖος, ἢ γυναικεῖος ἀνδράσι, καὶ πόνος γεωμετρία, καὶ πότῳ δίκευον. Callistratus in *tabul. explicat. imag.* 6. ὠφέλιον πᾶν τὸ ἔυκαιρον καὶ μόνος καλλυντὴς ὁ καιρός· ἅπαν δ' ἀπανθρωπὸς ἔξω τῆς καιρῆς φύσεως. Verùm Marcus istìc τὸ ἔυκαιρον accipit eo sensu, quo & Solomonem locutum monuimus, *suprà ad* § 23. vide *l.* 4. § 23. Plut. ad Apollon. πλὴν ἔυκαιρίας μᾶλλον ἢ πλὴν εὐγενείας παντὸς καθορῶμεν ἀφιδύσας.

Τὸ πλείους κατ' λόγον ὀρθὸν ἀφέξεις] vide *ad l.* 3. § 7, 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 11. § 1.

Τὸν κόσμον διαφθείρει πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ] vide Menandrum *in supposititio ad l.* 2. § 14.

§ 36. Ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει] vide *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 42.

Τὸ γὰρ κατὰ νόμους ἶσον ἑκάστῳ] vide *lib.* 7. § 31. & *l.* 8. § 5, 6. & *l.* 10. § 6.

Ἀποπέμπει σε, ὁ τύραννος, ἀλλὰ δικαστὴς ἄδικος] *Emittit te*, inquit, *ex hac vita, non tyrannus, aut judex iniquus aliquis*, etsi occidat te ille, addicat iste, *sed* per illum istúmve, *natura*, sive *Deus* ipse, *qui & in vitam te prior miserat.* Hoc est quod Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, dominus tulit.* cùm junctis operis Chaldæi Sabæíq; servos trucidâssent, armenta & jumenta abegissent, Diabolus etiam liberos ædium ruinâ oppressisset. *Non dixit, Dominus dedit, Diabolus abstulit. sed Dominus dedit, Dominus abstulit. quia nihil abstulisset Diabolus nisi permisisset Dominus. noluit etiam gloriam diabolo dare, ut aliquid potuisset tollere, quod Dominus non permisisset auferre.* Aug. *in Psalm.* 31. & 90. & *in serm. solenn.* 241. *non tentatori tribuit, sed autori.* Gregor. Rom. in *Job. l.* 18. *c.* 1. *non abstulerat diabolus, qui nocendi habuit voluntatem; sed Dominus, qui dederat potestatem.* Hugo Victorin. an quis alius, sub Aug. nom. *de patient. cap.* 13. vide *lib.* 8. § 20, 23.

Οἷον οἱ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς] *Vitam dramati* confert, & istic, & alibi. *l.* 10. § 27. & *l.* 11. § 6. Epictet. *enchir. c.* 17. Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἷόν σοι ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχύ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνεσθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην· σὸν γάρ ἐστι τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. quibus paria habet & *dissert. l.* 4. *c.* 7. Sed & Aristo Chius apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ἔφη ὅμοιον τῷ ἀγαθῷ ὑποκριτῇ τὸν σοφὸν, ὃς ἄντε Θερσίτου, ἄντε Ἀγαμέμνονος πρόσωπον ἀναλάβῃ, ἑκάτερον ὑποκρίνεται πρεπόντως. Contrà planè quàm Philippus Macedo, quem post insignem de Athenienfibus partam victoriam, victorum captivis cùm per ebrietatem contumeliosiùs illuderet, liberâ voce Demades verbis istis increpuit; Βασιλεῦ, σὲ τύχης σοι δεδώκασι πρόσωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς δὲ σαυτοῦ πράττων ἔργα Θερσίτου; Diodor. Sic. *l.* 16. *c.* 44. Teles item Pythagoricus lib. περὶ αὐταρκείας, (pro quo perperam apud Læl. Bisciolam *horar. subseciv. l.* 1. *c.* 1. ἀναρχίας habetur.) à Strobæo *tom.* 2. *tit.* 5. laudatus. Δεῖ ὥσπερ τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτὴν, ὅ, τι ἂν ὁ ποιητὴς δῷ πρόσωπον, τοῦτο ἀγωνίζεσθαι καλῶς· οὕτω καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅ, τι ἂν σοι δῷ ἡ τύχη. καὶ γὰρ αὕτη, φησὶν ὁ Βίων, ὥσπερ ποιήτρια, ὁτὲ μὲν πρόσωπον πτωχοῦ, ὁτὲ ὑπάρχοντος δυνάστου πρόσωπον καὶ ὁτὲ μὲν βασιλέως, ὁτὲ δὲ ἀλήτου· μὴ ὢν βέλτιον δ' ὑποκριτὴς ὢν, τὸ προσταττόμενον πρόσωπον. εἰ δὲ μή, ἀναρμοστήσει τι ποίησις. Idemque in *lib.* περὶ ἀφελείας apud eund. *ibid. tit.* 105. ἡ τύχη, ὥσπερ ποιήτρια τις ὖσα, παντοδαπὰ ποιεῖ πρόσωπα, πλουσίου, πτωχοῦ, φυγάδος, ἐνδόξου, ἀδόξου. δεῖ οὖν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, πᾶν ὅ, τι ἂν αὐτὴ δῷ, καλῶς ἀγωνίζεσθαι. *Ibidem. tit.* 1. Musonius, opinor: Ὥσπερ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς, ἐὰν μὲν τὸν φαῦλον, ἐὰν δὲ τὰ μέσα, ἐὰν δὲ τὰ σπουδαῖα τῶν βίων, ἐὰν μὲν καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐὰν δὲ τὰ μέσα, ἐὰν δὲ τὰ πολιτικά. & *tit.* 92. ex Arriani *protreptico.* Socrates Archelao: Εἰ γε μὲ ἱκανὰ τὰ ὄντα ἐμοὶ, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ἱκανὸς, καὶ ὅπου κἀκεῖνα ἐμοί. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ἂν εὐφωνότερον ἦδεν, εἰ ὢν ὁ Παὼν τὸν τύραννον Οἰδίποδα ὑποκείνατο, ἢ ὅτι Κελαινῶ ἀλήτου καὶ πτωχοῦ; ὅτα χείρων Πάλλας ἡ γυναῖκα ἀνὴρ φανεῖται, ὡς μὴ πᾶν τὸ φαυλότερον ἐν τῷ δαιμονίῳ προσωπον ὑποκείνασθαι καλῶς; ἐπὶ τὸν Ὀδυσσέα μιμήσεται, ὃς καὶ ἐν τοῖς ῥάκεσιν ἦδεν μεῖον δλέφεπεν, ἢ ἐν τῇ ἁλῶν χλαίνῃ τῇ πορφυρᾷ; Synes. *de provident. l.* 1. Ἅπας γὰρ βίος ἀρετῆς ὕλη. καθάπερ δὲ ὅτι σκηνῆς ὁρῶμεν τοὺς ὑποκριτὰς, ὅσις καλῶς ἐξήσκηται τὸν φωνὴν, ὁμοίως ὑποκρινόμενοι, τόντε Κρέοντα καὶ τὸν Τήλεφον καὶ ἀλῆν τ' ἀλυσγῶν τὸν ῥακέων δοίσει, οὕτως τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοήσομαι, καὶ καταπλαγεὶς ἀχοὶ τῶν μέλους τὸ διάτεγον· ἀλλὰ καὶ πλὴν διεράπτωμαι, καὶ πλὴν

πλὴ δ' ἀποινᾶσθαι καὶ τῆς αὐτῆς ἐλπίζεται μοίρας· καὶ ὅ, τι ἂν ἐθελήσῃ τις θεοσωπῶν, τὸ καλῶς αὐτὸν ὁ χορηγὸς τοῦ δράματος ἀπατεῖ· ὥστε ἡμῖν δοὺς καὶ πάλιν ἀφαιρήσεται, ὥσπερ θεοσωπᾶα, τοὺ βίους ἐν τῷ μεγάλῳ τοῦ κόσμου δράματι· καὶ ὑδέν τι μᾶλλον ὅπερ ὑπὲρ ἑτέρου βίου βελτίων ἢ χείρων· χρῆται δ', ὡς ἔκαστος βούλεται. δύναται δ' ὁ αὐτοδαὴς ἀπαλλαχῆναι καλῶς διαγένεσθαι, κἂν τὸν πλησίον, κἂν τὸν μόναρχον ὑποκείνεται· διοίσεται δ' ὑδὲν ἐκεῖ τοῦ θεοσωπεῖν· ἐπεὶ καὶ ὁ τραγῳδὸς γελοῖος ἂν γένοιτο, τὸ μὲν φεύγων, τὸ δ' αἱρούμενος· καὶ γὰρ ὁ τῆς χαὸς ἐνδυόμενος, στεφανοῦταί τε καὶ κηρύττεται, καὶ ὁ τῆς τοῦ βασιλέως ἀρχιμαγεῖρος, κλάζεται, καὶ συείρεται. Dio denique Pruſ. *orat.* 38. *ad Nicomedienſes*, Ἦδη ποτὲ δίας μετελάζετε, μᾶλλον δ' μονονυχὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν διάδοχος ἔρχεται· ἐν ἐκεῖ τίς ὑμῶν ἀληθῶς εἶ) δοκεῖ βασιλεύς, ἢ τύραννος, ἢ θεός; καίτοι πάντα ταῦτα καλοῦνται· καὶ ἐκ ὀνόματα μόνα ἔχουσι διαῶν, ἀλλὰ καὶ θεόσωπα, καὶ σολὰς, καὶ κελεύουσι πολλὰ ὡς ὀπαῖοι· τὸ δ' πνῆμα ὁ συντελεσθέντος, ἀπίασι τὸ μηδὲν ὄντες. Vide ampliùs *ad l.* 4. § 1. videatur & Ariſtides *in Eteon. ad l.* 6. § 46. Petron. item aliósq; *ad l.* 11. § 6. Verùm ille de agendi modo maximè, Marcus de termino præcipuè hic agit.

Οὐκ ἔπου τὸ πέμπτι] Alluſit ad actuum in dramatibus numerum, de quo, Flaccus in *art.*

Neve minor, neu ſit quinto productior actu,
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.

Nam quod Donatus, *perſonam eandem* negat *plùs quinquies prodire in proſcenium:* refutat id Jul. Scalig. *poet. l.* 1. *c.* 9.

Ἐν ᾧπερ τῷ βίῳ τὸ πρῖα ὅλον τὸ δράμα] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 11. § 1. Senec. *epiſt.* 77. *Eam vitam ingreſſi ſumus, quam peragere non eſt neceſſe. iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris. vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunque deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* & *ibid. non finitur officiorum certus numerus, quem debeas implere.*

Τὸ γὰρ πλέον ἐκεῖνο ὀφείλει] quod *ſupr.* § 23. κρεὼν ἡ ὄφελον δίδωσι. Ità Job. *c.* 14. *v.* 4. χρόνον ἔθου, ὃν οὐ μὴ ὑπερβῇ ὅρους meliùs reddidiſſent. nam Hebr. תקו idem hoc loco valet quod גבול de mari uſurpatum, *Pſal.* 104. *v.* 9. *terminos, limites deſcriptos.* Scil. quod Senec. *ad Marc. c.* 10. *Tempus ille arbiter muneris ſui temperat.*

Ὁ τὸ μὲν τῆς συγκρίσεως] Hoc eſt, quod Solomon *Eccles. c.* 3. *v.* 2. Tam *naſcendi* quàm *denaſcendi tempus, cuique* eſſe *à Deo præſtitutum.* vide *ſupr.* § 23.

Σὺ δ' ἀναίτιος ἀμφοτέρων] Non es, inquit, mortis tuæ arbiter magis, quàm ortûs tui fueras. David, *Pſalm.* 31. *v.* 16. בידך עתותי *In manu tua ſunt tempora mea.* & *Pſal.* 68. *v.* 20. *Domini Dei* לאדני תוצאות *mortis ſunt exitus*, nec poteſt quiſquam aut ſibi ipſi, aut alteri citra ipſius permiſſionem ac voluntatem, vitam eripere. Poteſt interim tamen mortis, vel ſibi, vel alteri conſcitæ homo ipſe haud ἀναίτιος. i. e. *inſons* eſſe. quod nec Marcus ipſe diffitebitur.

Ὁ ἀπολλὼν ἵλεως] vide *l.* 2. § 3.

Ἀνδι ἢν ἵλεως] imò non ſemper ἵλεως, hoc eſt, *propitius, placatus. placidus* ſanè ſemper in ſe Deus, quia immotus, & immutabilis; non quoad illos tamen ſemper, quos hinc abripit, *propitius*, neceſſe eſt ergò, dum hìc vivunt, ſibi conciliient ipſum mortales, ſi in morte propitium experiri voluerint. neque enim ἵλεως ipſe i. e. *placidus lætuſque* defungi poterit, niſi qui Deum ſibi ἵλεον i. e. *propitium*, quia in Chriſto ſuo reconciliatum, habuerit. τῶν ἐν ἐυσωπεῖσθαί μοι (ut Marci noſtri verbis utar, ex *l.* 6. § 30.) ὅλιγῳ ἐ τελευταία ὥρᾳ. *mihi itaque ſic affecto, idque mihi probè conſcio, ſuperveniat hora noviſſima. hora*, inquam, *illa decretoria*, (uti Seneca vocat *epiſt.* 102) quam ſenio jam confectus ferè, cum Jobo, *cap.* 14. *verſ.* 14. *quotidie expecto.* Et tu, Domine Jeſu, ὁ Ἀμὴν, voto ſervuli tui, inutilis licèt, *Amen* tuum ſubjicere nè dedigneris.

FINIS.

Syllabus Locorum Scripturæ Sacræ, quæ in Commentario isto vel explicantur, vel illustrantur.

Genesis.

Cap. 1. vers. 2 *pag.* 151 *col.* 2 *lin.* 41 v. 11 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 31 v. 26, 27 *p.* 119 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 51 C. 2 v. 7 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 46 *p.* 382 *c.* 1 *l.* 10 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 7 v. 24. *p.* 185 *c.* 1 *l.* 24. C. 3 v. 19. *p.* 222 *c.* 1 *l.* 18 v. 21 *p.* 351 *c.* 1 *l.* 42 v. 22 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 4 v. 9 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 2 C. 5 v. 24 *p.* 211 *c.* 1 *l.* 31 C. 9 v. 4 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 11 v. 4. *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 15 v. 2 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 44 C. 17 v. 13 *p.* 35 *c.* 1 *l.* 13 C. 20 v. 6 *p.* 42 *c.* 2 *l.* 26 C. 27. v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 41 C. 31 v. 2, 5 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 31 C. 38 v. 9 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 21 C. 42 v. 4 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 7 C. 47 v. 9 *p.* 78 *c.* 1 *l.* 14 C. 49 v. 11 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 2 C. 50 v. 2 *p.* 175 *c.* 1 *l.* 55

Exodus.

Cap. 1 vers. 5 *pag.* 214 *col.* 2 *lin.* 19 C. 4 v. 10 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 38 C. 20 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 32 C. 34 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 35

Levit.

Cap. 15 vers. 16 *pag.* 371 *col.* 2 *l.* 22 C. 17 v. 11, 14 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 19 v. 2 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 38

Numb.

Cap. 16 vers. 3, 7 *p.* 178 *col.* 2 *l.* 39 C. 23 v. 10 *p.* 242 *c.* 2 *l.* 47

Deut.

Cap. 2 vers. 27 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 10 C. 5 v. 8 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 40 v. 52 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 10 C. 6 v. 5 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 14 v. 13 *p.* 48 *c.* 1 *l.* 8. C. 10 v. 4. *p.* 123 *c.* 1 *l.* 53 C. 12 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 38 C. 17 v. 11 *p.* 98 *c.* 2 *l.* 25 v. 11, 20 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 19 v. 6. *p.* 353 *c.* 2 *l.* 32 C. 22 v. 1 *p.* 349 *c.* 1 *l.* 9 C. 28 v. 4 *p.* 384 *c.* 1 *l.* 1 v. 14 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 29 v. 19 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 54 C. 30. v. 11 *p.* 417 *c.* 1 *l.* 18 C. 32 v 14 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 3 C. 33 v. 5, 29 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 18, 19

Josh.

Cap. 1 vers. 7 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 12 C. 8 v. 15 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 17 C. 23 v. 6 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 24 v. 14, 15 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 18 *p.* 263 *c.* 2 *l.* 54

Judic.

Cap. 7 vers. 2 *pag.* 348 *col.* 1 *lin.* 31 C. 11 v. 35, 37 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 45

Regum

Lib. 1 Cap. 2 v. 29 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 49 C. 3 v. 13 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 50 v. 17 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 12 C. 6 v. 12 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 10 v. 11 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 32 C. 16 v. 7 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 56 *p.* 419 *c.* 1 *l.* 47 C. 25 v. 31, 33 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 52

Lib. 2 Cap. 2 v. 19, 21 *p.* 137 *col.* 2 *l.* 13 C. 3 v. 36 *p.* 27 *c.* 2 *l.* 11 C. 10 v. 12 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 14 C. 13 v. 15 *p.* 33 *c.* 2 *l.* 46 C. 15 v. 26 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 54 C. 16 v. 12 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 210 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 5

Lib. 3 Cap. 1 v. 6 *pag.* 311 *c.* 2 *l.* 50 C. 3 v. 25 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 22 C. 4 v. 5 *p.* 22 *c.* 2 *l.* 29 C. 8 v. 39 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 3 C. 12 v. 9 *p.* 296 *c.* 1 *l.* 28 v. 24 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 33 C. 19 v. 4 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 37

Lib. 4 Cap. 5 v. 13 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 41 C. 8 v. 13 *p.* 360 *c.* 2 *l.* 13 C. 10 v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 21 C. 13 v. 5 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 35 C. 22 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Annal.

Lib. 1 Cap. 11 ver. 2 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 34 C. 29 v. 11, 16 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 4 v. 14 ibid. *l.* 43

Lib. 2 Cap. 1 vers. 11 *p.* 157 *c.* 2 *l.* 26 C. 19 v. 3 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 33 C. 34 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Esdr.

Cap. 7 vers. 27 *pag.* 45 *col.* 1 *lin.* 56

Nehem.

Cap. 2 vers. 12 *pag.* 45 *col.* 2 *lin.* 1 C. 7 v. 5 ibid.

Ester.

Cap. 1 vers. 5 *pag.* 329 *col.* 1 *lin.* 32 C. 5 v. 8 *p.* 400 *c.* 1 *l.* 51

Job.

Cap. 1 vers. 21 *pag.* 114 *col.* 1 *lin.* 37 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 438 *c.* 1 *l.* 41 C. 2 v. 10 *p.* 114 *c.* 1. *l.* 41 C. 3 v. 18 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 46 C. 6 v. 15, 20 *p.* 317 *c.* 1 *l.* 20 C. 7 v. 1 *p.* 57 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 20 C. 10 v. 4 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 439 *c.* 2 *l.* 1 v. 5 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 26 v. 5, 14 *p.* 57 *c.* 1 *l.* 10, 11 v. 8, 12 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 49 v. 9 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 47 C. 15 v. 21 *p.* 242 *c.* 1 *l.* 25 v. 32 *p.* 430 *c.* 1 *l.* 17 v. 33 *p.* 180 *c.* 1 *l.* 36 C. 22 v. 16 *p.* 430 *c.* 2 *l.* 19 C. 23 v. 12, 13 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 35 *p.* 377 *c.* 2 *l.* 36 C. 24 v. 13, 17 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 42 C. 28 v. 28 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 29 C. 30 v. 23 *p.* 251 *c.* 2 *l.* 44 C. 38 v. 25, 26, 34, 37 *p.* 191 *c.* 1 *l.* 48

Psalm.

Psal. 1 vers. 3 *pag.* 331 *col.* 1 *lin.* 32 Ps. 8 v. 1, 3 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 23 Ps. 12 v. 1 Ps. 14 v. 2 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 48 Ps. 16 v. 12 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 Ps. 18 v. 20 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 50 v. 32, 35 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 v. 39, 40 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 v. 44, 46 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 8 Ps. 19 v. 1, 2, 6 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 4 Ps. 22 v. 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 20 Ps. 31 v, 5 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 12 v. 9 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 52 v. 16 *p.* 439 *c.* 2 *l.* 14 Ps. 34 v. 1 *p.* 221 *c.* 2 *l.* 50 Ps. 36 v. 3 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 54 Ps. 37 v. 5 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 56 v. 10 *p.* 297 *c.* 1 *l.* 10 v. 20 *p.* 220 *c.* 2 *l.* 24 Ps. 38 v. 13, 14 *p.* 233 *c.* 1 *l.* 4 v. 13 *p.* 363 *c.* 2 *l.* 16 Ps. 39 v. 6 *p.* 159 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 376 *c.* 1 *l.* 45 v. 9 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 46 Ps. 41 v. 4, 10 *p.* 347 *c.* 2 *l.* 56 Ps. 44 v. 1, 8 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 8 Ps. 49. v. 11, 14 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 32 v. 12, 20 *p.* 202 *c.* 1 *l.* 34, 52 *c.* 2 *l.* 45 v. 18 *p.* 283 *c.* 2 *l.* 5 Ps. 50 v. 16. 17 *p.* 359 *c.* 2 *l.* 56 Ps. 51 v. 4 *p.* 424 *c.* 1 *l.* 37 v. 5 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 v. 10 *p.* 219 *c.* 1 *l.* 43 Ps. 55 v. 6, 7 *p.* 181 *c.* 1 *l.* 35 v. 22 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 1 v. 23 *p.* 430 *c.* 1 *l.* 16 Ps. 57 v. 4

v. 4 p. 181 c. 1 l. 35 Pſ. 58 v. 3 p. 322 c. 2 l. 34 Pſ. 62 v. 9 p. 376 c. 1 l. 45 v. 12 p. 227 c. 1 l. 32 Pſ. 65 v. 10, 12 p. 191 c. 1. l. 56 Pſ. 66 v. 3 p. 341 c. 1 l. 14 v. 10 p. 378 c. 1 l. 37 Pſ. 68. v. 20 p. 439 c. 2 l. 15. Pſ. 73 v. 1 p. 424 c. 1 l. 20. v 3 p. 322 c. 1 l. 55 Pſ. 74 v. 16, 17 p. 300 c. 1 l. 24 Pſ. 77 v. 1, 2 p. 254 c. 1 l. 39 Pſ. 78 v. 36, 37 p. 359 c. 2 l. 47 Pſ. 81 v. 16 p. 341 c. 1 l. 16 Pſ. 82 v. 6, 7 p. 235 c. 2 l. 38 p. 368 c. 2 l. 7 Pſ. 87 v. 3 p. 147 c. 1 l. 27 Pſ. 90 v. 1 p. 337 c. 1 l. 56 v. 2 ibid. l. 55 Pſ. 100 v. 5 p. 337 c. 2 l. 1 Pſ. 103 v 17 p. 337 c. 1 l. 55 Pſ. 104 v. 9 p. 439 c. 2 l. 4 v. 19 p. 300 c. 1 l. 25 Pſ. 109 v. 18, 19 p. 49 c. 1 l. 7 Pſ. 112 v. 1 p. 305 c. 1 l. 34 p. 377 c. 2 l. 33 v. 7 p. 222 c. 2 l. 14 Pſ. 116 v. 1 p. 253 c. 2 l. 53 Pſ. 118 v. 23 p. 114 c 1 l. 31 Pſ. 119 v. 18 p. 117 c. 2 l. 43 v. 67 p. 378 c. 1 l. 35 v. 71 ibid. v. 73 p. 371 c. 2 l. 43 v. 75 p. 133 c. 1 l. 37 v. 139 p. 133 c. 1. l. 36. v. 142 p. 322 c. 1 l. 13 v. 176 p. 349 c. 1 l. 53 Pſ. 120 v. 5, 6 p. 181 c. 1 l. 35 Pſ. 127 v. 5 p. 56 c. 2 l. 21 Pſ. 132 v. 11 p. 384 c. 1 l. 2 Pſ. 139 v. 5 p. 119 c. 1 l. 9 v. 13, 16 p. 371 c. 2 l. 44 v. 14 p. 372 c. 1 l. 55 v. 15 p. 372 c. 2 l. 54 Pſ. 140 v. 3 p. 202 c. 1 l. 55 v. 9 p. 56 c. 2 l. 24 Pſ. 144 v. 4 p. 159 c. 2 l. 47 Pſ. 145 v. 15 p. 368 c. 1 l. 42 v. 17 p. 133 c. 1 l. 39 p. 421 c. 2 l. 51 Pſ. 146 v. 4 p. 222 c. 1 l. 22 Pſ. 147 v. 4 p. 252 c. 1 l. 46 v. 20 p. 104 c. 2 l. 37

Parœm.

Cap. 1 verſ. 7 pag. 240 col. 1 lin. 28 v. 22 p. 189 c. 1 l. 53 C. 4 v. 22 p. 284 c. 1 l. 9 v. 25, 27 p. 137 c. 2 l. 11 C. 6, v. 67 p. 183 c. 1 l. 23 C. 9 v. 10 p. 240 c. 1 l. 27 C. 10 v. 1 p. 273 c. 1 l. 34 C. 11 v. 17 p. 387 c. 2 l. 19 C. 13 v. 1 p. 154 c. 2 l. 27 C. 14 v. 15 p. 169 c. 1 l. 34 p. 360 c. 1 l. 17 v. 21 p. 321 c. 1 l. 29 v. 31 p. 321 c. 2 l. 26 C. 15 v. 11 p. 418 c. 2 l. 44 v. 20 p. 275 c. 1 l. 34 C. 16 v. 3 p. 157 c. 1 l. 3 v. 32 p. 26 c. 2 l. 6 C. 17 v. 5 p. 321 c. 2 l. 27 v. 21 p. 273 c. 1 l. 43 C. 18 v. 10 p. 315 c. 2 l. 33 C. 19 v. 11 p. 233 c. 2 l. 7 C. 23 v. 5 p. 227 c. 1 l. 27 v. 15, 16 p. 275 c. 1 l. 30 C. 24 v. 24 p. 56 c. 2 l. 17 C. 25 v. 22 p. 221 c. 1 l. 23 C. 26 v. 19 p. 34 c. 1 l. 24 C. 27 v. 11 p. 273 c. 1 l. 30 C. 30 v. 16 p. 121 c. 2 l. 30 v. 20 p. 367 c. 2 l. 27 v. 27 p. 183 c. 1 l. 44

Eccleſ.

Cap. 1 verſ. 2 pag. 159 col. 1 lin. 36 v. 4 p. 379 c. 1 l. 48 v. 9 p. 257 c. 1 l. 56 v. 11 p. 78 c. 1 l. 43 v. 13 p. 60 c. 2 l. 52 C. 2 v. 2 p. 61 c. 2 l. 23 v. 3 p. 364 c. 2 l. 8 v. 17 p. 61 c. 2 l. 24 C. 3 v. 2 p. 429 c. 2 l. 11 v. 1 p. 439 c. 2 l. 9 C. 4 v. 5 p. 220 c. 1 l. 1 v. 9 p. 296 c. 1 l. 22 C. 7 v. 6 p. 363 c. 1 l. 53 v. 21 p. 233 c. 1 l. 56 v. 26 p. 61 c. 2 l. 36 C. 9 v. 2 p. 86 c. 1 l. 29 p. 297 c. 1 l. 46 v. 11 p. 46 c. 2 l. 50 C. 10 v. 14 p. 112 c. 2 l. 38 C. 11 v. 1, 3 p. 331 c. 1 l. 28 v. 5 p. 372 c. 2 l. 55 C. 12 v. 7 p. 51 c. 1 l. 48 p. 136 c. 1 l. 14 p. 222 c. 1 l. 19 v. 8 p. 159 c. 1 l. 36 v. 13 p. 294 c. 2 l. 33

Eſaj

Cap. 1 verſ. 11, 16 p. 359 col. 2 l. 47 v. 25 p. 378 c. 1 l. 38 C. 2 v. 22 p. 227 c. 2 l. 27 C. 6. v. 9, 10 p. 71 c. 1 l. 34 p. 147 c. 2 l. 52 C. 10 v. 5, 7 p. 246 c. 1 l. 45 v. 5, 19 p. 308 c. 1 l. 49 v. 6, 11 p. 246 c. 2 l. 22 C. 14 v. 9, 10 p. 368 c. 1 l. 7 C. 30 v. 21 p. 137 c. 2 l. 15 C. 33 v. 22 p. 133 c. 2 l. 44 C. 35 v. 6 p. 306 c. 1 l. 20 C. 39 v. 8 p. 96 c. 1 l. 16 C. 40 v. 15 p. 242 c. 1 l. 42 C. 42 v. 18, 19 p. 71 c. 1 l. 35 C. 44 v. 5 p. 394 c. 1 l. 25 v. 6 p. 248 c. 1 l. 7 C. 45 v. 7 p. 114 c. 1 l. 23 p. 219 c. 1 l. 37 C. 46 v. 8 p. 129 c. 1 l. 8 C. 48 v. 8 p. 322 c. 2 l. 35 v. 10 p. 378 c. 1 l. 38 C. 49 v. 4 p. 314 c. 1 l. 16 C. 53 v. 6 p. 349 c. 1 l. 55 C. 56 v. 10 p. 202 c. 1 l. 50 C. 58 v. 13 p. 305 c. 1 l. 34 C. 64 v. 8 p. 289 c. 2 l. 28 C. 66 v. 24 p. 319 c. 2 l. 6

Jerem.

Cap. 1 verſ. 5 pag. 371 col. 2 lin. 36 C. 2 v. 14 p. 35 c. 2 l. 9. C. 4 v. 14 p. 148 c. 2 l. 16 v. 22 p. 191 c. 1 l. 47 C. 5 v. 8 p. 202 c. 1 l. 34, 51 C. 7 v. 9, 10, 21, 29 p. 359 c. 2 l. 48 C. 9 v. 2, 3 p. 181 c. 1 l. 36 p. 300 c. 1 l. 49 C. 10 v. 10 p. 322 c. 1 l. 11 C. 12 v. 1 p. 133 c. 1 l. 41 p. 424 c. 1 l. 21 v. 1, 2 p. 322 c. 1 l. 55 C. 13 v. 17 p. 314 c. 2 l. 17 C. 23 v. 23 p. 299 c. 2 l. 56 v. 24 p. 165 c. 1 l. 30 p. 317 c. 2 l. 39 C. 31 v. 35, 36, &c. C. 33 v. 20, 23 p. 410 c. 1 l. 46 C. 44 v. 17 p. 169 c. 1 l. 2

Thren.

Cap. 3 verſ. 33 pag. 312 col. 1 lin. 5 v. 37, 38 p. 114 c. 1 l. 26 p. 300 c. 2 l. 10 v. 40 p. 371 c. 2 l. 33

Ezek.

Cap. 18 verſ. 11, 13 p. 104 c. 2 l. 15 C. 20 v. 39 p. 359 c. 2 l. 49 C. 32 v. 18, 30 p. 368 c. 1 l. 8

Dan.

Cap. 7 verſ. 15 pag. 326 c. 1 lin. 45 C. 11 v. 35 p. 378 c. 1 l. 39

Hoſh.

Cap. 1 verſ. 6 pag. 320 col. 2 lin. 7

Amos.

Cap. 3 verſ. 6 pag. 114 col. 1 lin. 29 p. 219 c. 1 l. 38

Jon.

Cap. 4 verſ. 3, 9 pag. 201 col. 1 l. 39

Mic.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 316 col. 2 lin. 16 C. 4 v. 11, 13 p. 308 c. 1 l. 50 C. 7 v. 1 p. 300 c. 1 l. 49

Habbak.

Cap. 2 verſ. 5 pag. 344 col. 2 lin. 19

Zephan.

Cap. 1 verſ. 12 pag. 344 col. 2 lin. 21 C. 2 v. 1 p. 381 c. 2 l. 30

Zacar.

Cap. 10 verſ. 1 pag. 191 c. 1 lin. 49

Malac.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 378 col. 1 lin. 39

Matth.

Cap. 3 verſ 7 pag. 202 col. 1 lin. 3 C. 4 v. 10 p. 48 c. 1 l. 5 C. 5 v. 11 p. 377 c. 1 l. 47 v. 20 p. 417 c. 1 l. 46 v. 28 p. 88 c. 1 l. 41 v. 44, 45 p. 317 c. 1 l. 2 v. 44 p. 267 c. 2 l. 21 v. 45 p. 291 c. 2 l. 24 v. 48 p. 360 c. 1 l. 37 C. 6 v. 2, 5 p. 178

p. 178 *c.* 2 *l.* 27 *p.*339 *c.* 1 *l.* 1. v. 2 *p.* 190 *c.*1 *l.* 36 v. 6 *p.* 190 *c.* 1 *l.*1 v.10 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 24 v. 16 *p.* 268 *c.* 2 *l.* 44 v. 22, 23 *p.* 427 *c.*1 *l.*26 C.7 v.12 *p.* 230 *c.* 2 *l.* 32 v.15, 20 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 29,33 v.16 *p.*360 *c.*2 *l.* 2 v.26 *p.* 300 v.1 *l.* 23 v.27 *p.*233 *c.* 1 *l.* 22 C.10 v.29, 30 *p.* 220 *c.* 1 *l.*3 *p.*256 *c.* 1 *l.* 45 *p.*272 *c.*1 *l.* 38 *p.* 300 *c.*2 *l.* 31 v. 37, 38 *p.* 418 *c.*2 *l.*13 C.11 v. 30 *p.* 405 *c.* 2 *l.* 44 C.12 v.33,35 *p.* 331 *c.* 1 *l.*30 v. 34 *p.* 148 *c.* 2 *l.* 22 v. 36 ibid.*l.*15 v.43 *p.* 61 *c.* 1 *l.* 1 C. 13 v. 13,15 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 34 v.13 *p.*147 *c.* 2 *l.* 49 v. 32 *p.* 172 *c.*2.*l.* 50 C. 15 v. 14 *p.* 71 *c.* 1 *l.*35 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 33 v. 19 *p.* 148 *c.* 2 *l.*23 C. 16 v. 4 *p.* 61 *c.* 1 *l.* 3 v. 17 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 47 v. 26 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 53 C. 18 v. 7 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 38 v. 15 *p.*212 *c.* 2 *l.* 5 *p.*404 *c.* 2 *l.* 22 C. 19 v. 5 *p.* 185 *c.*1 *l.* 24 v. 17 *p.* 63 *c.* 2 *l.*15 v.22 *p.* 311 *c.* 2 *l.*44 v.28 *p.*385 *c.*2 *l.*27 C. 20 v.26, 27 *p.*257 *c.* 1 *l.* 5 C. 21 v. 25 *p.* 161 *c.*1 *l.*20 C.22 v.37 *p.*157 *c.*1 *l.*20 v.45 *p.*289 *c.*2 *l.* 36 C. 23 v.23,25, 27 *p.* 339 *c.* 1 *l.* 1 C. 25 v. 9 *p.* 148 *c.*1 *l.* 7 C.26 v. 24 *p.* 320 *c.* 1 *l.* 22 v. 39 *p.* 161 *c.*1 *l.*27 C. 27 v. 50 *p.*186 *c.* 2 *l.* 27 *p.* 228 *c.* 1 *l.* 23

Marc.

Cap. 3 verſ.21 *pag.*398 *col.*1 *lin.* 48 C. 4 v.26 *p.*371 *c.* 2 *l.* 24 v.31, 32 *p.*372 *c.* 2 *l.*50 C.7 v.33 *p.* 125 *c.* 1 *l.* 29 C.8 v.36 *p.*385 *c.* 2 *l.*54 C.9 v.21 *p.* 7 *c.* 1 *l.*47 v.44 *p.* 319 *c.*2 *l.*6 C.10 v. 43, 44 *p.* 357 *c.* 1 *l.* 6 C. 11 v.13 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 33 C. 12 v. 30 *p.* 157 *c.*1 *l.* 19 C. 14 v. 36 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 27 v.41 *p.*178 *c.*2 *l.* 34 C. 15 v. 37, 39 *p.* 186 *c.* 2 *l.* 26 *p.* 228 *c.* 1 *l.* 25 C. 16 v. 19 *p.* 136 *c.* 1 *l.* 4 v. 20 *p.*347 *c.* 1 *l.* 28

Luc.

Cap.1 verſ.3 *pag.*188 *col.*2 *lin.*50 v.6 *p.*417 *c.* 1 *l.*47 v.42 *p.* 384 *c.* 1 *l.* 3 v.75 *p.*417 *c.* 1 *l.*42 C. 2 v. 29 *p.* 386 *c.* 1 *l.* 53 C. 4 v.2 *p.*61 *c.*1 *l.*6 C.6 v.24 *p.*178 *c.*2 *l.*28 v.34,35 *p.*189 *c.*2 *l.*47, 48 *p.*291 *c.*1 *l.*31 *p.* 317 *c.* 1 *l.* 9 v. 36 *p.*360 *c.*1 *l.*32 v. 44 *p.* 300 *c.*1 *l.*38 v.46 *p.*359 *c.*2 *l.*44 C.7 v.25 *p.* 44 *c.* 1 *l.* 5 C.9 v. 31 *p.* 63 *c.*1 *l.*47 v.51 *p.*136 *c.* 1 *l.*7 C.10 v.27 *p.*157 *c.*1 *l.*19 v. 29, 37 *p.*97 *c.*1 *l.*16 v. 41 *p.* 419 *c.* 1 *l.* 55 C.11 v. 2 *p.*161 *c.* 1 *l.*24 C.12 v. 17 *p.* 203 *c.*1 *l.*53 C.15 v. 21 *p.*161 *c.*1 *l.*20 C. 17 v. 3, 4 *p.* 11 *c.* 1 *l.* 33 v. 3 *p.* 283 *c.* 2 *l.* 43 v. 18 *p.* 329 *c.*1 *l.* 35 C.20 v.19 *p.*61 *c.*1 *l.*9 C.21 v. 16,18 *p.*48 *c.* 2 *l.*40,45 v.34 *p.*283 *c.* 2 *l.*43 v. 35 *p.*423 *c.*1 *l.*41 C.22 v.20 *p.* 92 *c.*1 *l.*28 v.40 *p.*291 *c.*2 *l.*56 C.23 v. 30 *p.*319 *c.*2 *l.* 15 v.36 *p.*186 *c.* 2 *l.*26 v.46 *p.* 228 *c.*1 *l.* 25 C.24 v. 18 *p.*154 *c.* 1 *l.*5

Joan.

Cap.1 verſ.9 *pag.*394 *col.*1 *lin.* 20 v.14 *p.*92 *c.*1 *l.*34 v.18 *p.*143 *c.* 2 *l.*48 *p.*435 *c.*2 *l.* 6 C.3 v. 20 *p.*107 *c.*2 *l.*13 C.4 v.14 *p.*317 *c.* 1 *l.*28 *p.*377 *c.*2 *l.*35 v.36 *p.* 383 *c.* 2 *l.*38 C.6 v.60 *p.*231 *c.* 1 *l.*1 *p.*380 *c.*1 *l.*5 C.7 v.17 *p.* 357 *c.*1 *l.*3 C. 9 v.34,40 *p.* 71 *c.*1 *l.*35 C.12 v.40 *p.*71 *c.*1 *l.*36 C.13 v.1 *p.*63 *c.*1 *l.*45 v.34 *p.* 321 *c.*1 *l.*28 C.14 v.9 *p.*436 *c.* 1 *l.*11 C. 15 v.18 *p.*154 *c.*1 *l.* 11 C.16 v. 12 *p.*380 *c.*2 *l.*8 v. 33 *p.*154 *c.*1 *l.*11 C.17 v.17 *p.* 322 *c.*1 *l.* 18 C.19 v. 10 *p.* 170 *c.*1 *l.* 48 v.30 *p.*228 *c.*1 *l.*24 v. 39 *p.*175 *c.*1 *l.*55 C. 21 v.19 *p.* 195 *c.* 2 *l.* 7

Act.

Cap.1 verſ.1,2,22 *pag.*136 *col.*1 *l.*5 v.3,4 *p.*154 *c.*1 *l.*40 v.24 *p.*438 *c.* 2 *l.* 41 C.2 v.12 *p.*357 *c.*1 *l.* 9 v. 23 *p.*273 *c.*1 *l.*40 *p.* 308 *c.* 1 *l.*51 v.25 *p.*1 *c.* 1 *l.*25 C.3 v. 14,18 *p.*308 *c.*1 *l.*51 v.21 *p.*385 *c.* 2 *l.* 26 C.4 v.13 *p.*17 *c.*1 *l.*49 v.28 *p.*273 *c.*1 *l.* 40 C.5 v. 39 *p.* 148 *c.*1 *l.*8 *p.*329 *l.*39 v.41 *p.* 284 *c.*2 *l.*52 C.7 v. 14 *p.*214 *c.* 2 *l.*22 v.35 *p.*283 *c.*1 *l.*44 v.39 *p.*148 *c.*1 *l.*8 v.42 *p.*61 *c.*1 *l.* 12 v. 54 *p.*297 *c.*1 *l.*2 C.13 v. 36 *p.*370 *c.* 1 *l.*15 v.50 *p.*2 *c.*1 *l.*42 C.14 v.10 *p.*136 *c.*2 *l.*8 v. 14, 15 *p.*291 *c.*2 *l.* 32 v. 14 *p.*300 *c.*1 *l.*25 v.15 *p.*231 *c.* 2 *l.*20 C. 15 v.8 *p.* 418 *c.*2 *l.*40 C. 16 v. 1 *p.* 2 *c.*1 *l.* 39 v.3 *p.* 401 *c.*1 *l.* 35 v.11 *p.*137 *c.* 2 *l.*3 C. 17 v.2,3 *p.*254 *c.* 1 *l.*40 v.18,19 *p.* 385 *c.* 2 *l.*34 *p.*423 *c.*1 *l.* 24 v. 26 *p.*47 *c.*2 *l.*22 v.28 *p.* 208 *c.* 1 *l.*6 *p.* 211 *c.*1 *l.*36 *p.*418 *c.*2 *l.* 1 C. 20 v.23,24 *p.*353 *c.*1 *l.* 42 *p.*370 *c.*1 *l.*23 v.28 *p.*383 *c.* 2 *l.*44 v.35 *p.* 46 *c.*1 *l.*12 C.21 v.1 *p.*137 *c.*2 *l.*3 v.13 *p.*253 *c.* 1 *l.*42 v.14 *p.*161 *c.* 1 *l.* 21 C. 25 v. 23 *p.*8 *c.*1 *l.*45 C.26 v.8 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 33 C. 27 v. 27 *p.* 335 *c.* 2 *l.* 36 v. 37 *p.*214 *c.*2 *l.*24 C. 28 v.4,6 *p.*136 *c.*2 *l.*14 v.18 *p.* 117 *c.*2 *l.*44 v.25 *p.*386 *c.* 1 *l.* 40 v. 26, 27 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 45

Roman.

Cap.1 verſ.20 *pag.*277 *col.*2 *lin.*41 *p.* 435 *c.*2 *l.*56 C. 2 v.9 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 56 v. 17 *p.* 156 *c.*2 *l.*47 v. 19 *p.* 134 *c.* 1 *l.* 35 v. 28 *p.* 395 *c.*1 *l.* 47 C.3 v. 4,5 *p.* 424 *c.* 1 *l.* 2 C.4 v. 9 *p.* 48 *c.* 1 *l.*9. C. 5 *v.* 2, 4 *p.*378 *c.*1 *l.*40 v.5 *p.*143 *c.* 2 *l.* 53 v. 15 *p.*254 *c.*1 *l.*91 C. 6 v. 5 *p.* 308 *c.* 1 *l.* 31 v.13 *p.*382 *c.*2 *l.*31 v.17 *p.*375 *c.* 1 *l.* 30 C. 7 v. 24 *p.* 323 *c.*2 *l.* 5 C. 8 v.1,4,8 *p.*254 *c.*1 *l.*41 v. 7 *p.*407 *c.* 2 *l.*53 v.24 *p.*143 *c.*2 *l.* 53 v.28 *p.* 96 *c.* 1 *l.*13 *p.* 246 *c.* 1 *l.*2 v. 29 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 27 v.35,36 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 39 v. 36,39 *p.* 392 *c.* 1 *l.*44 C. 9 v. 14 *p.*424 *c.* 1 *l.*22 v. 17, 22 *p.* 308 *c.*1 *l.*52 v.20 *p.*424 *c.*1 *l.* 12 v.21 *p.*209 *c.*1 *l.*37 v.22 *p.* 308 *c.* 1 *l.*52 C.10 v.6 *p.*417 *c.*1 *l.*19 C.11 v.20, 23 *p.*308 *c.*1 *l.* 16 v.36 *p.*53 *c.*2 *l.*44 *p.*146 *c.*1 *l.* 53 C.12 v.5 *p.*264 *c.*1 *l.*15 v.16 *p.*32 *c.* 1 *l.*52 v. 19 *p.*104 *c.*1 *l.*24 v. 20 *p.*221 *c.* 1 *l.*24 v.21 *p.* 236 *c.* 2 *l.*52 *p.*402 *c.* 1 *l.*27, 53 C. 13 v. 1 *p.* 214 *c.* 2 *l.*25 v. 12 *p.*105 *c.*2 *l.*39 v.14 *p.*296 *c.* 1 *l.* 15 C. 14 v.18 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 39 v.21 *p.*233 *c.*1 *l.*16 *p.*361 *c.* 2 *l.* 46 v. 22 *p.*283 *c.* 2 *l.* 13

Corinth.

1 Corinth.

Cap. 1 verſ. 14 *pag.* 298 *col.* 1 *lin.* 54 v. 15 *p.* 436 *c.* 1 *l.* 10 v. 18 *p.* 298 *c.* 1 *l.* 55 C. 2 v. 10 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 49 C. 3 v. 8 *p.* 314 *c.* 1 *l.* 35 v. 13 *p.* 120 *c.* 2 *l.* 31 v. 15 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 41 C. 4 v. 1 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 10 v. 2 *p.* 257 *c.* 2 *l.* 4 v. 7 *p.* 307 *c.* 2 *l.* 30 C. 5 v. 7, 10 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 40 v. 18 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 27 C. 6 v. 19 *p.* 120 *c.* 2 *l.* 14 C. 7 v. 1 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 3 v. 20, 24 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 25 v. 23 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 30 v. 31 *p.* 227 *c.* 1 *l.* 23 v. 35 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 32 C. 9 v. 19, 22 *p.* 401 *c.* 1 *l.* 39 v. 20 *p.* 17 *c.* 2 *l.* 43 *p.* 292 *c.* 2 *l.* 29 C. 10 v. 6, 7 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 41 v. 9, 10 ibid. v. 17 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 17 v. 31, 32 *p.* 116 *c.* 2 *l.* 38 v. 33 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 4 C. 11 v. 19 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 36 v. 28 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 36 v. 29 *p.* 327 *c.* 1 *l.* 29 C. 12 v. 12 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 18 v. 25 *p.* 308 *c.* 1 *l.* 13 v. 27 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 25 C. 13 v. 4 *p.* 188 *c.* 1 *l.* 24 v. 5 *p.* 31 *c.* 2 *l.* 20 C. 15 v. 10 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 25 v. 38 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 30 v. 58 *p.* 314 *c.* 2 *l.* 9 C. 16 v. 13 *p.* 128 *c.* 1 *l.* 10

2 Corinth.

Cap. 2 verſ. 15 *pag.* 314 *col.* 2 *lin.* 6 C. 3 v. 18 *p.* 363 *c.* 1 *l.* 25 C. 4 v. 4 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 30 v. 7 *p.* 289 *c.* 2 *l.* 38 C. 5 v. 1 *p.* 420 *c.* 1 *l.* 53 v. 4 *p.* 351 *c.* 1 *l.* 24 v. 6, 8 *p.* 78 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 12 v. 12 *p.* 4 *c.* 1 *l.* 36 v. 18 *p.* 53 *c.* 2 *l.* 45 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 48 C. 6 v. 1 *p.* 246 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 27 v. 8 *p.* 298 *c.* 1 *l.* 24 C. 9 v. 10 *p.* 162 *c.* 2 *l.* 10 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 15 C. 12 v. 15 *p.* 365 *c.* 2 *l.* 31 C. 13 v. 5 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 34

Galat.

Cap. 2 verſ. 11 *pag.* 401 *col.* 1 *lin.* 9 v. 14 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 1 v. 20 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 32 C. 3 v. 16 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 23 C. 4 v. 26 *p.* 113 *c.* 2 *l.* 30 C. 5 v. 6 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 41 v. 22 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 29 C. 6 v. 1 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 403 *c.* 2 *l.* 37 v. 4 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 37 v. 9 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 47 v. 10 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 137 *c.* 1 *l.* 41.

Epheſ.

Cap. 1 verſ. 18 *pag.* 177 *col.* 2 *l.* 45. *p.* 154 *c.* 1 *l.* 29 C. 2 v. 10 *p.* 219 *c.* 1 *l.* 43 v. 12 *p.* 430 *c.* 2 *l.* 54 C. 4 v. 1 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 18 v. 4 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 14 v. 14 *p.* 13 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 13 *c.* 1 *l.* 4 v. 18 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 36 v. 24 *p.* 417 *c.* 1 *l.* 43 v. 26 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 54 v. 27 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 20 C. 5 v. 11 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 40 v. 12, 13 ibid. *l.* 19 *p.* 119 *c.* 2 *l.* 44 v. 14 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 52 v. 16 *p.* 150 *c.* 1 *l.* 9 v. 31 *p.* 185 *c.* 1 *l.* 25 v. 31 *p.* 1 *c.* 1 *l.* 26 C. 6 v. 11, 12, 13 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 285 *c.* 1 *l.* 5

Philip.

Cap. 1 v. 12, 13 *pag.* 207 *col.* 2 *l.* 15 v. 14 *p.* 308 *c.* 1 *l.* 53 v. 20 *p.* 195 *c.* 2 *l.* 8 *p.* 353 *c.* 1 *l.* 41 v. 21, 22 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 350 *c.* 1 *l.* 38 v. 23 *p.* 176 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 46 v. 27 *g.* 418 *c.* 2 *l.* 18 C. 2 v. 7 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 42 v. 11 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 365 *c.* 2 *l.* 30 v. 21 *p.* 31 *c.* 2 *l.* 18 C. 3 v. 14 *p.* 98 *c.* 2 *l.* 1 v. 19, 20 *p.* 278 *c.* 2 *l.* 16 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 21 C. 4 v. 11 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 18 v. 12 *p.* 42 *c.* 1 *l.* 2 v. 14 *p.* 251 *c.* 2 *l.* 25 v. 18 *p.* 179 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 351 *c.* 2 *l.* 14 v. 22 *p.* 205 *c.* 1 *l.* 40

Coloſ.

Cap. 1 verſ. 10 *pag.* 418 *col.* 2 *l.* 18 C. 2 v. 19 *p.* 392 *c.* 1 *l.* 36 C. 3 v. 1, 2 *p.* 278 *c.* 2 *l.* 16 v. 16 *p.* 92 *c.* 1 *l.* 39

1 Theſſal.

Cap. 2 verſ. 12 *pag.* 418 *col.* 2 *lin.* 18 v. 19 *p.* 314 *c.* 2 *l.* 13 C. 4 v. 4 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 27 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 4 v. 9 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 31 C. 5 v. 6 *p.* 34 *c.* 2 *l.* 42 v. 6, 7 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 41 v. 21 *p.* 106 *c.* 2 *l.* 19

2 Theſſal.

Cap. 1 verſ. 5 *pag.* 423 *col.* 1 *lin.* 42 v. 6 ibid. *l.* 43 C. 2 v. 4 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 10 C. 3 v. 11 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 48

1 Timoth.

Cap. 1 verſ. 1 *pag.* 192 *col.* 1 *lin.* 54 v. 17 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 9 C. 2 v. 15 *p.* 56 *c.* 2 *l.* 29 C. 4 v. 6 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 4 v. 7 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 29 v. 10 *p.* 1 *c.* 2 *l.* 14 v. 12 *p.* 394 *c.* 1 *l.* 39 C. 5 v. 21 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 54 C. 6 v. 5 *p.* 324 *c.* 1 *l.* 49 v. 12 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 52 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 14 v. 16 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 6 v. 17 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 29 *p.* 307 *c.* 2 *l.* 17 v. 18 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 50 *p.* 408 *c.* 1 *l.* 19 v. 19 *p.* 153 *c.* 1 *l.* 34

2 Timoth.

Cap. 1 verſ. 5 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 41 v. 6 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 20 C. 2 v. 16 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 8 v. 23 ibid. *l.* 29 v. 25 *p.* 147 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 407 *c.* 2 *l.* 52 v. 26 *p.* 243 *c.* 1 *l.* 32 C. 3 v. 5 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 55 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 51 v. 10 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 5 v. 15 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 7 *c.* 1 *l.* 48 C. 4 v. 3 *p.* 380 *c.* 2 *l.* 10 v. 5 *p.* 34 *c.* 2 *l.* 42 v. 6 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 12 v. 7 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 15 v. 8 *p.* 423 *c.* 1 *l.* 34

Titus

Cap. 2 ver. 15 *p.* 394 *c.* 1 *l.* 38 C. 3 v. 2 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 50 v. 9 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 11.

Hebr.

Cap. 4 ver. 12, 13 p. 418 c. 1 l. 49 C. 5 v. 11, 12 p. 380 c. 2 l. 3 C. 6 v. 10 p. 423 c. 1 l. 36, 43 C. 9 v. 27 p. 319 c. 1 l. 53 C. 10 v. 34 p. 205 c. 1 l. 1 v. 39 p. 392 c. 1 l. 42 C. 11 v. 1 p. 143 c. 2 l. 54 v. 5 p. 329 c. 1 l. 46 v. 11 p. 162 c. 2 l. 25 p. 431 c. 1 l. 35 v. 13 p. 154 c. 1 l. 18 v. 35 -37 p. 253 c. 1 l. 40 C. 12 v. 4. p. 94 c. 1 l. 7 v. 5 p. 319 c. 2 l. 53 p. 432 c. 1 l. 36 v. 9-11 p. 195 c. 1 l. 1 p. 378 c. 1 l. 42 v. 22 p. 113 c. 2 l. 30 v. 32 p. 240 c. 1 l. 32 Cap. 13 verſ. 17 p. 314 c. 2 l. 26

Jacob.

Cap. 1 v. 2, 3 p. 378 c. 1 l. 40 v. 11 p. 268 c. 2 l. 23 v. 13 p. 64 c. 1 l. 1 p. 219 c. 2 l. 35 v. 14 p. 98 c. 2 l. 38 v. 18 p. 323 c. 1 l. 13 v. 25 p. 128 c. 2 l. 42 v. 27 p. 239 c. 2 l. 55 C. 2 v. 8 p. 133 c. 2 l. 45 C. 3 v. 1 p. 399 c. 2 l. 25 v. 12 p. 300 c. 1 l. 21 C. 4 v. 1 p. 77 c. 2 l. 48 C. 5 v. 17

p. 231 *c.* 2 *l.* 21 v. 19 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 56

1 Petr.

C. 1 v. 16 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 29 v. 18 *p.* 168 *c.* 2 *l.* 54 v. 33, 25 *p.* 427 *c.* 1 *l.* 34 C. 2 v. 5, 9 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 37 v. 8 *p.* 233 *c.* 1 *l.* 17 v. 11 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 18 *c.* 1 *l.* 29 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 19 v. 22 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 48 v. 23 *p.* 236 *c.* 2 *l.* 50 v. 25 *p.* 349 *c.* 1 *l.* 56 C. 3 v. 13 *p.* 402 *c.* 1 *l.* 41 C. 4 v. 10 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 18 v. 12 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 378 *c.* 1 *l.* 40 v. 14 *p.* 195 *c.* 1 *l.* 9 v. 15 *p.* 61 *c.* 2 *l.* 42 C. 5 v. 7 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 4

2 Petr.

C. 1 v. 4 *p.* 324 *c.* 1 *l.* 50 v. 9 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 31 v. 15 *p.* 63 *c.* 1 *l.* 48 v. 19 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 45 C. 2 v. 13 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 37 v. 14 *p.* 88 *c.* 1 *l.* 39 C. 3 v. 1 *p.* 56 *c.* 2 *l.* 42 v. 7, 10, 12 *p.* 89 *c.* 1 *l.* 46

1 Joan.

C. 1 v. 9 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 14 C. 2 v. 17 *p.* 227 *c.* 1 *l.* 33 C. 3 v. 3 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 30 v. 10 ibid. *l.* 31 C. 4 v. 2 *p.* 117 *c.* 1 *l.* 3 v. 12 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 7 v. 21 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 26 C. 5 v. 3 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 33 v. 18 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 56

2 Joan.

V. 2 *p.* 297 *c.* 2 *l.* 14 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 43

Jud.

V. 16 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 42

Apoc.

C. 1 v. 5 *p.* 92 *c.* 1 *l.* 30 v. 6 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 35 v. 17 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 8 C. 2 v. 8 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 8 C. 3 v. 4 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 15 v. 12 *p.* 147 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 37, 47 C. 5 v. 10 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 35 C. 6 v. 16 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 15 C. 12 v. 1 *p.* 336 *c.* 1 *l.* 53 v. 11 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 24 C. 14 v. 5 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 52 v. 13 *p.* 270 *c.* 1 *l.* 33 C. 16 v. 20 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 53 C. 17 v. 21 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 54 C. 19 v. 20 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 4 C. 20 v. 6 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 36 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 55 v. 14 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 2 C. 22 v. 13 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 9.

Syllabus Autorum, quorum ſcripta obiter in hoc opere *explicantur, ſupplentur, emendantur.*

Ælianus emend. *p.* 131 *col.* 2 *lin.* 54

Æneas Gaz. em. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 37

Agapetus em. *p.* 408 *c.* 1 *l.* 27

Anaxagoras apud Laert. em. *p.* 125 *c.* 2 *l.* 50

Antonius Abbas em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 12

Apollon. Tyan. em. *p.* 368 *c.* 1 *l.* 37

Apulejus explic. *p.* 244 *c.* 1 *l.* 4

Ariſtoteles explic. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 1 ſupplet. *p.* 229 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 183 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 6 emend. *p.* 245 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 4 *p.* 392 *c.* 2 *l.* 5 *p.* 425 *c.* 2 *l.* 47, 50

Athenæus expl. *p.* 156 *c.* 1 *l.* 45

Athenagoras em. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 421 *c.* 2 *l.* 26

Auguſtinus em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 47

Bio apud Laert em. *p.* 124 *c.* 2 *l.* 25

Cicero em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 374 *c.* 1 *l.* 15

Clemens Alexandr. expl. *p.* 83 *c.* 2. *l.* 2 *p.* 95 *c.* 2 *l.* 39 ſuppl. *p.* 13 *c.* 2 *l.* 48 emend. *p.* 2 *c.* 2 *l.* 49 *p.* 83 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 172 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 229 *c.* 2 *l.* 27 *p.* 332 *c.* 2 *l.* 34

Cydonius ſuppl. *p.* 194 *c.* 2 *l.* 25

Dio Caſſ. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 47

Dio Pruſ. expl. *p.* 197 *c.* 1 *l.* 47 emend. *p.* 310 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 381 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 405 *c.* 2 *l.* 20

Diodorus Sic emen. *p.* 389 *c.* 1 *l.* 53

Diogenes Cyn. ſuppl. *p.* 345 *c.* 1 *l.* 31

Empeclodes emend. *p.* 375 *c.* 2 *l.* 53 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 33, 40

Ennius apud Gel. em. *p.* 147 *c.* 2 *l.* 22

Epicharmus apud Plut. em. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 4 *p.* 281 *c.* 1 *l.* 26

Epictetus expl. *p.* 91 *c.* 1 *l.* 45 *p.* 121 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 267 *c.* 1 *l.* 23 expl. & emend. *p.* 9 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 293 *c.* 1 *l.* 36, 44 expl. & ſuppl. *p.* 318 *c.* 2 *l.* 14 emend. *p.* 8 *c.* 2 *l.* 51 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 100 *c.* 1 *l.* 5 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 105 *c.* 1 *l.* 14 *p.* 196 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 213 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 216 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 217 *c.* 1 *l.* 8, 12, 27 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 26 *p.* 237 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 294 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 304 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 313 *c.* 2 *l.* 6 *p.* 315 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 367 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 369 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 375 *c.* 1 *l.* 30 *p.* 399 *c.* 1 *l.* 21 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 54 *p.* 413 *c.* 2 *l.* 38 *p.* 426 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 428 *c.* 2 *l.* 45

Epicurus apud Laert. emend. *p.* 33 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 52 *c.* 2 *l.* 11

Epigrammatar. exp. *p.* 155 *c.* 1 *l.* 46

Epiphanius em. *p.* 155 *c.* 2 *l.* 34

Eunapius em. *p.* 404 *c.* 1 *l.* 17

Euripides apud Plut. Gell. Grot. expl. & emend. *p.* 174 *c.* 2 *l.* 23, 52 *apud Plut. Clem. Stob.* em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 344 *apud Clem. & Phil.* em. *p.* 279 *c.* 2 *l.* 27, 31 em. & expl. *p.* 280 *c.* 2 *l.* 5 em. *p.* 396 *c.* 1 *l.* 31

Euſtathius em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 421 *c.* 1 *l.* 28

Etymologus em. *p.* 127 *c.* 1 *l.* 25

Favorinus apud Stob. expl. *p.* 172 *c.* 2 *l.* 53

Frontinus em. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 14

Galenus em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 58 *p.* 361 *c.* 2 *l.* 56 *p.* 362 *c.* 1 *l.* 6 *Gnomologus* em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 5 *Gregor. Naz.* em. *p.* 324 *c.* 1 *l.* 30

Heraclea em. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 33

Hermes em. *p.* 385 *c.* 1 *l.* 10

Heſiodus

Heſiodus expl. *p.* 133 *c.* 1 *l.* 3 em. *p.* 134 *c.* 1 *l.* 2, 53
Heſychius em. *p.* 268 *c.* 2 *l.* 14
Hierocles ap Stob. em. *p.* 49 *c.* 2 *l.* 49
Hippocrates explic. *p.* 43 *c.* 1
Homerus expl. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 28.
Horatius em. *p.* 189 *c.* 1 *l.* 48

Io trag. apud Athen. expl. *p.* 271 *c.* 1 *l.* 56
Juſtinus em. *p.* 352 *c.* 1 *l.* 42
Juvenalis em. *p.* 300 *c.* 2 *l.* 5

Laertius expl. *p.* 112 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 1 em & expl. *p.* 187 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 17. 31 em. *p.* 199 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 53 *p.* 343 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 426 *c.* 2 *l.* 18
Libanius expl. *p.* 295 *c.* 2 *l.* 49 em. *p.* 388 *c.* 2 *l.* 36 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 33
Lucianus em. & exp. *p.* 175 *c.* 2 *l.* 4 35 em. *p.* 432 *c.* 1 *l.* 30

Manilius em. *p.* 211 *c.* 2 *l.* 23 *p.* 384 *c.* 2 *l.* 15, 24, 48
Maxim. Tyr. ſuppl. *p.* 287 *c.* 2 *l.* 37
Menander expl. *p.* 89 *c.* 1 *l.* 28 em. & exp. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 9
Mimnermus em. *p.* 379 *c.* 1 *l.* 16

Pacuvius apud Non. em. *p.* 56 *c.* 1 *l.* 49
Palaphatus em. *p.* 257 *c.* 2 *l.* 39
Philo ſuppl. *p.* 311 *c.* 2 *l.* 3 em. *p.* 230 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 412 *c.* 2 *l.* 13
Plato em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 42 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 323 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 416 *c.* 1 *l.* 43
Plinius expl. *p.* 238 *c.* 2 *l.* 38 ſuppl. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 18 em. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 110 *c.* 1 *l.* 54
Plutarchus expl. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 29 em. & exp. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 20 em. *p.* 31 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 103 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 111 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 199 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 215 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 28 *p.* 239 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 270 *c.* 2 *l.* 25 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 327 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 388 *c.* 2 *l.* 39 *p.* 404 *c.* 1 *l.* 2 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 406 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 431 *c.* 1 *l.* 50 *p.* 434 *c.* 2 *l.* 51
Polybius expl. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 26,40 em. *apud Suid. p.* 239 *c.* 1 *l.* 33
Porph. ap. Stob. em. *p.* 63 *c.* 1 *l.* 8 em. *p.* 226 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 324 *c.* 2 *l.* 25
Procopius expl. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 32 em. ibid. *l.* 37
Prudentius em. *p.* 87 *c.* 1 *l.* 50

Seneca phil. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 46 em. *p.* 22 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 61 *c.* 1 *l.* 42 *p.* 93 *c.* 1 *l.* 48 *p.* 132 *c.* 1 *l.* 52 *p.* 134 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 142 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 198 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 251 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 358 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 366 *c.* 1 *l.* 55
Senec. trag. em. *p.* 52 *c.* 1 *l.* 3 *p.* 117 *c.* 1 *l.* 43
Sextus empir. expl. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 7
Socrates hiſt. em. *p.* 421 *c.* 1 *l.* 22
Sophocles expl. *p.* 248 *c.* 2 *l.* 22 em. *p.* 306 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 358 *c.* 2 *l.* 5
Stobæus em. *p.* 140 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 207 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 313 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 328 *c.* 1 *l.* 48
Suetonius em. *p.* 433 *c.* 2 *l.* 50
Suidas em. *p.* 12 *c.* 1 *l.* 15 *p.* 66 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 71 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 366 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 414 *c.* 2 *l.* 10, 26
Syneſius em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 9

Tacitus em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 54
Tatianus em. *p.* 141 *c.* 2 *l.* 42
Tertullianus expl. *p.* 174 *c.* 1 *l.* 21 em. *p.* 170 *c.* 2 *l.* 48 *p.* 174 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 431 *c.* 2 *l.* 18
Themiſtius em. *p.* 242 *c.* 1 *l.* 56. *c.* 2 *l.* 1 *p.* 318 *c.* 1 *l.* 21
Theophraſtus em. *p.* 73 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 86 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 7
Tragicus apud Clem. & Cyril. em. *p.* 360 *c.* 1 *l.* 15 *apud Porph. & Cyril.* ſupp. *ibid. l.* 18

Varro apud Non. em. *p.* 85 *c.* 2 *l.* 43 em. *p.* 261 *c.* 1 *l.* 1

Syllabus vocum Græcarum (Hebræis Latiníſque paucis interſitis) quæ in hoc opere explicantur.

Ἀγαπᾶν אהב pag. 253 col. 2 lin. 33, 53
Ἀγαπητόν p. 197 c. 1 l. 50
Ἀδιαφθόρως p. 186 c. 2 l. 51
ἄδηκτος ἀδήκτως p. 404 c. 1 l. 10, 20
ἀδιάπτωτον p. 112 c. 1 l. 38
ἀδιάφορος p. 29 c. 1 l. 22
ἀδιαφθορία p. 29 c. 1 l. 40 p. 30 c. 1 l. 41
ἀδιάφορα p. 243 c. 1 l. 52
ἀδιάλυτον p. 178 c. 1 l. 45
ἀδιαίμακτον p. 27 c. 2 l. 14
ἀδιαφθόρως p. 17 c. 2 l. 39
αἶα, γαῖα p. 222 c. 1 l. 16
αἰδρία p. 305 c. 2 l. 18
αἰρεῖ p. 147 c. 1 l. 26
αἱρῶν λόγος p. 58 c. 2 l. 46
αἰτεῖν p. 180 c. 1 l. 5
αἰτῶν p. 147 c. 1 l. 48
ἀκαταληψία p. 198 c. 1 l. 40
ἀκαιρεῖον, ἀκαιρὲς *infecabile* p. 72 c. 1 l. 4 p. 112 c. 2 l. 55
ἀκανόδοξον p. 30 c. 2 l. 24
ἀκανόσπουδον p. 5 c. 2 l. 49
ἄκιοι p. 426 c. 2 l. 46
ἀκλήρημα, ἀκληρεῖν p. 378 c. 1 l. 48, 55
ἀκοινώνητος p. 53 c. 1 l. 4 p. 98 c. 1 l. 49
ἄκρετον p. 76 c. 2 l. 41 & 52 p. 125 c. 1 l. 53
ἀκτῖνες p. 319 c. 1 l. 4
ἀκύδιτος p. 12 c. 2 l. 42
ἀλλοιῶδες, ἀλλοίωσις p. 354 c. 1 l. 15, 39
ἀμαλὲς p. 24 c. 1 l. 15
ἀμεταπτωτος p. 200 c. 2 l. 6
ἀμηχανεῖν p. 28 c. 1 l. 2
ἀναζιῶναι p. 258 c. 1 l. 50
ἀναζωπορεῖν p. 258 c. 1 l. 15
ἀναγαλεῖδε p. 243 c. 1 l. 33
ἀναλυπτικὸν p. 11 c. 2 l. 9 p. 99 c. 2 l. 5
ἀναλῦσαι p. 176 c. 1 l. 33
ἀνάλυσις p. 386 c. 2 l. 6
ἀναληψῖναι, ἀνάληψις p. 136 c. 1 l. 3, 5, 7, 11

ἀναμεῖν,

ἀναρσῶν, *recentiore* p. 123 c. 1 l. 22, 29 p. 124 c. 2 l. 46
ἀναπνεῖν p. 243 c. 1 l. 27
ἀναπνοή p. 81 c. 2 l. 40
ἀναπαυστέος p. 99 c. 2 l. 4
ἀνδρίζεσθαι וְשׁוּרֵר p. 129 c. 1 l. 89
ἀνδρόγυνος p. 118 c. 2 l. 41.
ἀνδρονομῆν p. 367 c. 1 l. 48
ἀνδρωδῶσαι p. 43 c. 1 l. 43
ἄνεμος, *anima* p. 51 c. 1 l. 41
ἀνεξέτασος p. 98 c. 2 l. 4 p. 102 c. 2 l. 25
ἀνεπίκρυπτον p. 25 c. 2 l. 6
ἀνεπίπληκτον p. 19 c. 1 l. 25 p. 27 c. 2 l. 14
ἀνεπιφάντως, -φάντως p. 246 c. 1 l. 8, 9
ἀνεπιφάντως p. 19 c. 2 l. 10
ἀνέχεσθαι p. 407 c. 2 l. 50
ἀνθέλκειν p. 98 c. 2 l. 36
ἀνόλυρος p. 280 c. 2 l. 36
ἀντικαθῆσθαι p. 104 c. 2 l. 2
ἀντλεῖν & ἐξαντλεῖν p. 181 c. 1 l. 37 *exanclare, exantlare* ibid. c. 2 l. 16
ἄνω κάτω p. 337 c. 1 l. 23
ἀξία, *æstimatio* p. 115 c. 1 l. 40
ἀξιοῦσθαι p. 423 c. 1 l. 23
ἀπαυδριᾶζειν p. 57 c. 1 l. 27
ἀπαυτεῖν p. 88 c. 2 l. 34 p. 180 c. 1 l. 6 p. 190 c. 2 l. 7
ἀπεσχολακέναι p. 75 c. 1 l. 12
ἀπεφευδύμην p. 188 c. 2 l. 30 -μήτης p. 255 c. 1 l. 4 p. 357 c. 1 l. 23.
ἀφείλητον p. 112 c. 1 l. 30
ἀφειλάλητος p. 12 c. 1 l. 25
ἀφειλαστέως p. 104 c. 1 l. 31
ἀπέχειν p. 178 c. 2 l. 22.
ἀπέχει ibid. l. 35
ἀπεχθητικός p. 6 c. 1 l. 30
ἀπήνθηκε p. 283 c. 1 l. 9
ἀπό p. 238 c. 1 l. 32
ἀποκαθῆσθαι p. 46 c. 2 l. 32
ἀποκαυσαρῶσαι p. 238 c. 1 l. 4
ἀπολύσαι p. 123 c. 2 l. 11
ἀποκολοκυνθωσις p. 238 c. 2 l. 4
ἀπολαεῖν p. 125 c. 1 l. 27
ἀπολαύειν p. 102 c. 1 l. 41
ἀπολαυστικός p. 21 c. 2 l. 39
ἀπολειτουργεῖν p. 370 c. 1 l. 14
ἀπολυθῶσαι, ἀπόλυσις p. 385 c. 2 l. 38, 42
ἀπομεμύωμα p. 297 c. 1 l. 43
ἀπονοήσας p. 52 c. 1 l. 40
ἀποπλύσαι p. 323 c. 1 l. 16.
ἀποπομπή p. 6 c. 2 l. 17
ἀπόστολμα p. 177 c. 2 l. 56 p. 178 c. 1 l. 3, 29
ἀπεξ p. 104 c. 1 l. 37
ἀπερίπωτον p. 112 c. 1 l. 15, 28
ἀπερίπωσια p. 111 c. 2 l. 36
ἀπέσχαται p. 427 c. 1 l. 1
ἄπλεθρα p. 45 c. 2 l. 32
ἀρέσκεσθαι, ἀρέσκειαι p. 187 c. 1 l. 46, 49
ἀρεσκία p. 188 c. 1 l. 6
ἀριθμοί p. 82 c. 2 l. 37 p. 83 c. 1 l. 10 p. 336 c. 2 l. 46
ἀσωτολογία p. 9 c. 2 l. 48
ἄσσον p. 21 c. 1 l. 14
ἄσχολος p. 21 c. 1 l. 51
ἄτυφος p. 106 c. 2 l. 41
ἀτύχημα p. 179 c. 1 l. 23
αὐθάδεις p. 252 c. 2 l. 25
αὐθαδεῖς p. 361 c. 2 l. 30
αὐθαδίζεσθαι p. 157 c. 2 l. 18
αὐτάρκεις p. 34 c. 1 l. 13.
αὐτάρκεια p. 114 c. 1 l. 8
αὐτὸ δίκῃ p. 346 c. 1 l. 12
αὐτουργεῖν p. 4 c. 2 l. 14
ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν p. 406 c. 1 l. 50
ἀφιλόδοξον p. 326 c. 2 l. 20
ἀφύκειν p. 34 c. 1 l. 3.
ἀφωνεῖ p. 19 c. 1 l. 25

Βάπτεσθαι p. 230 c. 2 l. 41 tingi p. 131 c. 1 l. 7
βαρεῖν p. 309 c. 1 l. 33
βαρεῖσθαι p. 312 c. 2 l. 45
βαρύνεσθαι ibid l. 42, 51
βενετικὸς *Veneta* factio p. 3 c. 2 l. 51
βλεννὸς p. 339 c. 2 l. 44
βλέπειν p. 380 c. 1 l. 17
βρενθύνειν p. 288 c. 1 l. 33
βύλινος, παρύλλιον p. 356 c. 2 l. 38

Γαλήνη p. 305 c. 2 l. 18
γάλλοι p. 129 c. 1 l. 29
γαυρίζειν p. 29 c. 2 l. 42
γλιχεύεσθαι p. 187 c. 2 l. 10
γλιχῶς p. 177 c. 1 l. 54
γλῶσσαι, γλωσσήματα p. 158 c. 1 l. 48, 50
γραμμή, *linea* p. 137 c. 1 l. 46
γρᾶσθαι, γρᾶσσαι p. 211 c. 2 l. 36
γύμνασμα p. 376 c. 2 l. 9
γυψώσαι p. 175 c. 2 l. 21

Δαΐεα, *terra* אֲדָמָה p. 186 c. 2 l. 55 p. 187 c. 1 l. 1
δάκνειν, δάκνεσθαι p. 403 c. 2 l. 15, 35
δεξαιῶσαι p. 259 c. 1 l. 11
δῖς p. 19 c. 1 l. 26
δίσσοπιδες p. 95 c. 1 l. 3
δίττης πῶς p. 323 c. 1 l. 26
δῦγμα, δυγμὸς, δῦξις, δύκτης p. 403 c. 2 l. 53, 55
δημοκοπικὸν p. 34 c. 2 l. 18
διαδεσπίζειν p. 124 c. 1 l. 4
---εσπομοί p. 258 c. 2 l. 25
διαπῆσαι, διαποῦ, *perflari* p. 81 c. 1 l. 5, 33 p. 82 c. 1 l. 2 p. 228 c. 1 l. 31 p. 229 c. 2 l. 34
διαρθῦν p. 83 c. 1 l. 45
διαρραγῶσαι p. 295 c. 2 l. 25
διαφέρεσθαι, διαφορὰ p. 245 c. 2 l. 43, 47, 52 p. 393 c. 2 l. 15 p. 434 c. 1 l. 7
διδασκαλίαι p. 45 c. 2 l. 3
διερρωμένη p. 137 c. 2 l. 5
δικεῖσθαι p. 363 c. 2 l. 55
δικαιοσύνη p. 417 c. 1 l. 45
δειμὺς p. 287 c. 1 l. 6
δρύπτειν, καταδρύπτειν p. 427 c. 2 l. 24
δρυπεπῆς & δρυπεπῆς, *drupæ* p. 86 c. 1 l. 39, 42, 46
δυσαγωγεῖν p. 381 c. 2 l. 5
δυσκαπνία p. 200 c. 1 l. 1
δυσπνοῆν p. 130 c. 2 l. 18.
δυσπαρασκολέυτου p. 188 c. 2 l. 29
δυσφορεῖν p. 216 c. 1 l. 54

Ἐγκατακλῶσθαι p. 185 c. 1 l. 4
ἐγκυσισᾶν p. 12 c. 2 l. 55
ἐγκύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
ἐγχειρίδιον, *manuale* p. 116 c. 2 l. 55
ἐγχείμματα, ἐγχείπτεσθαι p. 434 c. 2 l. 51, 53
εἰς & ἐς *ad*, pro *de* p. 1 c. 1 l. 24, 28, 39 *propter* c. 2 l. 9
εἰμαρμένη p. 353 c. 2 l. 29
εἴρω, *sero, series* p. 353 c. 2 l. 41
ἐκδιεσπικὸς p. 330 c. 1 l. 50
ἐκδυμᾶσθαι p. 220 c. 1 l. 19
ἐκφρίσαι p. 303 c. 1 l. 34
ἐκμιμεῖσθαι p. 382 c. 1 l. 5
ἐκπαθῶσαι p. 124 c. 1 l. 51 p. 174 c. 1 l. 28
ἐκπικὸς p. 225 c. 1 l. 56 p. 226 c. 1 l. 16
ἐλατῶσθαι p. 217 c. 2 l. 7.

ἔλυτρα

ἔλυτρα p. 326 c. 1 l. 1
ἐμβαίνειν p. 30 c. 1 l. 47
ἐμβιβάζειν p. 359 c. 1 l. 17
ἔμβολοι, -λα, *rostra* p. 218 c. 1 l. 9
ἔμφασις p. 19 c. 1 l. 1
ἐμφαντοζόιδια p. 66 c. 2 l. 55
ἐμφιλοπονεῖν p. 189 c. 1 l. 50
ἐμφιλοτεχνεῖν p. 282 c. 2 l. 4
ἔνδησις p. 374 c. 1 l. 5
ἐνδύσιμον p. 407 c. 1 l. 8
ἐνεργητικὸς p. 2 c. 2 l. 39
ἐνεργήσειν p. 42 c. 1 l. 8
ἐνθύμια p. 337 c. 1 l. 4
ἐν πυδὶ p. 7 c. 1 l. 27
ἐντυγχάνειν p. 12 c. 1 l. 33
ἐν χερσὶ p. 58 c. 1 l. 39
ἐξαιμάτωσις p. 145 c. 1 l. 13
ἐξάπτεσθαι p. 140 c. 2. l. 20
ἐξελθεῖν p. 212 c. 2 l. 41
ἔξεσι p. 298 c. 1 l. 49
ἕξις p. 225 c. 2 l. 54 p. 226 c. 1 l. 3, 8 c. 2 l. 8
ἐξομοιοῦσθαι p. 360 c. 1 l. 24
ἕξωμις, ἐξωμίας p. 155 c. 2 l. 50, 53
ἐπαγγέλλεσθαι p. 111 c. 2 l. 34
ἔπαυλις p. 40 c. 1 l. 29
ἐπιβάλλειν p. 204 c. 1 l. 40
ἐπιβάλλον p. 262 c. 1 l. 51
ἐπιθύματα, ἐπιχρίσματα p. 85 c. 2 l. 9 p. 244 c. 2 l. 31
ἐπιγαφαὶ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπιθύματα p. 38 c. 1 l. 38
ἐπίκοτον p. 268 c. 2 l. 9
ἐπικυματώσεις p. 274 c. 1 l. 50
ἐπιλαβεῖν p. 43 c. 2 l. 50
ἐπιτρέπεσθαι p. 51 c. 1 l. 40
ἐπίνοια, ἐπινοῶ p. 39 c. 1 l. 50 p. 45 c. 1 l. 35
ἐπιπεφύκασιν p. 308 c. 1. l. 42
ἐπίπεσα p. 45 c. 1 l. 36
ἐπισημαίνεσθαι p. 232 c. 2 l. 43
ἐπισημασία p. 233 c. 1 l. 5
ἐπισκύνιον, *supercilium* p. 86 c. 2 l. 45 p. 87 c. 1 l. 2
ἐπισπᾶσαι p. 20 c. 1 l. 24
ἐπιστροφὴ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπισύρειν p. 316 c. 1 l. 14
ἐπίτασιν p. 305 c. 2 l. 48
ἐρᾶν p. 369 c. 1 l. 39
ἐπιτομότατος p. 133 c. 2 l. 36
ἐυκυκλότατος p. 11 c. 1 l. 5, 15
ἐυάρμοστον p. 17 c. 2 l. 41
ἐυαφῶς p. 403 c. 1 l. 29
ἐυδυμονία p. 266 c. 2 l. 16
ἐυδιαλλάκτως p. 11 c. 1 l. 28
ἐυδρ p. 241 c. 2 l. 39
ἐυεργητικὸς p. 9 c. 1 l. 39
ἐυλαβεῖσθαι, *cauté agere, cavere* p. 320 c. 2 l. 14.
ἐυζωεῖν p. 116 c. 1 l. 43
ἐυδιαιτᾶν p. 231 c. 2 l. 4
ἐυδυσεγμεῖν p. 137 c. 2 l. 3
ἐυκαμεῖν p. 438 c. 1 l. 25
ἐυκεφαλον p. 27 c. 1 l. 14
ἐυχρ p. 100 c. 1 l. 14 p. 109 c. 2 l. 47
ἐυμάρεια p. 123 c. 1 l. 9
ἔυμοιρ p. 218 c. 2 l. 47 p. 219 c. 2 l. 4
ἐυκοινωνησία p. 408 c. 1 l. 14
ἐυνῶς, ἐυνοικῶς p. 115 c. 1 l. 1
ἐυκεινῶς p. 363 c. 2 l. 54
ἐυσθεῖν, ἐυσθία p. 230 c. 2 l. 15 p. 297 c. 2 l. 10.
ἐυόμλ p. 37 c. 1 l. 48.
ἐυπαρείσθαι p. 21 c. 1 l. 14
ἐυπειθὴς p. 219 c. 1 l. 12
ἔυπνους p. 360 c. 1 l. 16
ἐυρίδη p. 329 c. 1 l. 28
ἔυρις p. 59 c. 1 l. 20
ἐυρεῖν p. 216 c. 1 l. 52
ἐυρυχωρία p. 341 c. 2 l. 49
ἐυσταθεῖν p. 206 c. 2 l. 53 p. 222 c. 2 l. 21
ἐυχολία p. 137 c. 1 l. 7 ἐυχόλως p. 148 c. 2 l. 6
ἐυχολεῖν p. 403 c. 1 l. 18
ἐυτακ p. 281 c. 2 l. 29
ἐυτρεπὴς p. 299 c. 1 l. 12.
ἐφήμερον p. 161 c. 2 l. 3 p. 332 c. 2 l. 1.
ἐφήμερα, *animalculum* p. 161 c. 2 l. 8 *plantæ* p. 174 c. 1 l. 4 *venenata* ibid l. 53
ἐχέτω p. 178 c. 2 l. 39
ἐχθὲς *heri* p. 174 c. 2 l. 8

Ζητητὸν p. 33 c. 1 l. 48 c 2 l. 8

Ἤ, *nisi* p. 197 c. 2 l. 40
ἡμερόβιοι p. 162 c. 1 l. 3
ἡμίγυμν p. 155 c. 1 l. 30

Θέλειν παρὰ λόγον p. 336 c. 2 l. 51
Θεωρὶς p. 59 c. 1 l. 39
Θεωρέσι, Θεωρεῖα p. 430 c. 2 l. 11, 30
Θηλυμαχεῖν p. 359 c. 1 l. 8
Θίγειν p. 45 c. 2 l. 42
Θύλακ p. 309 c. 2 l. 36
Θύ p. 306 c. 2 l. 35

Ἰδιῶ p. 17 c. 1 l. 47 p. 243 c. 2 l. 41
ἱλιπὸν p. 122 c. 2 l. 18
ἱστόρ, ἱστορία p. 23 c. 2 l. 9, 33

Καλλαλικὸς p. 280 c. 2 l. 56 p. 181 c. 1 l. 28
καθαιρότης p. 16 c. 2 l. 37
κὲ, pro ἀλλὰ p. 60 c. 2 l. 56 p. 61 c. 1 l. 1
κενεὸς p. 43 c. 1 l. 29
κνήμας p. 256 c. 1 l. 31
καλλωπίζειν p. 434 c. 1 l. 56
καρπὸς p. 146 c. 2 l. 34 p. 241 c. 1 l. 11 p. 383 c. 2 l. 45
καταίνωσις p. 197 c. 1 l. 25
καλαχρεύχεῖν p. 316 c. 2 l. 30
καλαμίσειν p. 380 c. 1 l. 4
καλάλληλον p. 192 c. 1 l. 35
καλαληκίκως διδόναι p. 349 c. 2 l. 38
καλαλύσαι p. 176 c. 1 l. 33
καλάπλασμα p. 197 c. 1 l. 15
καταρτίζειν p. 403 c. 1 l. 39 καταρτισμὸς ibid l. 42
καλαφρόνημα, καλαφρόνησις p. 357 c. 1 l. 53
καλαφρυάτεσθαι p. 348 c. 1 l. 13, 30
κατεντείνεσθαι p. 128 c. 2 l. 37 p. 157 c. 2 l. 37 p. 236 c. 1 l. 32
καλεργαστὸν p. 27 c. 1 l. 32
καλοθύσεις, καλοθύματα p. 204 c. 1 l. 35, 36
κεκολασμένῶ p. 110 c. 1 l. 34
κενοσπουδία p. 258 c. 2 l. 3
κεγχραμίδες p. 366 c. 2 l. 29
κηδεμονικῶς p. 17 c. 1 l. 32
κεχῶσαι p. 175 c. 1 l. 30
κοινονομεσθαι p. 31 c. 2 l. 9 p. 32 c. 1 l. 20 *sensus communis* ibid l. 27
κολάζεσθαι p. 110 c. 1 l. 48, 51, 52
κομψεία p. 98 c. 2 l. 52 p. 182 c. 2 l. 4
κόσμ p. 183 c. 2 l. 24
κρατεῖν ἑαυτῦ p. 26 c. 1 l. 42
κρεανομεῖν p. 316 c. 2 l. 6, 12
κρεμα p. 123 c. 2 l. 17, 20
κροκύφαντον *reticulum* p. 51 c. 1 l. 17

Λελογισμένῶ, *consideratus* p. 324 c. 2 l. 15
λειπὸν p. 139 c. 1 l. 4, 8

λύθρον, λύθρῳ p. 51 c. 1 l. 2, 7
λυκοφιλία p. 397 c. 2 l. 5
λυσσοδηκῆσι p. 256 c. 1 l. 3

Μαγγάνευμα p. 280 c. 2 l. 5
μωνάρων -νῶσι p. 359 c. 1 l. 48
μέλῳ p. 264 c. 2 l. 47, 50
μέμφῃ p. 265 c. 2 l. 11
μέ, p. 264 c. 2 l. 48, 50
μεταβαλεῖν p. 252 c. 2 l. 39
μεταλίθιδες p. 300 c. 2 l. 13
μετονομάζεσθαι, transnominari p. 356 c. 1 l. 31
μιτειώτιεσι p. 226 c. 2 l. 30
μόνον, ἀλλείπῃ p. 8 c. 1 l. 1
μύζειν, μυγμὸς p. 33 c. 1 l. 43, 45
μύξῳ p. 339 c. 1 l. 54
μυξάειον p. 174 c. 2 l. 13 p. 225 c. 1 l. 56

Νάτζειν p. 91 c. 1 l. 46
νεκρῶν p. 258 c. 1 l. 10
νεκύα p. 334 c. 1 l. 41
νδεσασα p. 53 c. 1 l. 48
νδεσασάσῃ p. 260 c. 1 l. 9
νδεσασάσεια p. 237 c. 2 l. 22
νδεσασεῖδες p. 53 c. 1 l. 20, 54 p. 118 c. 2 l. 39 p. 229 c. 2 l. 48
νδεσασασύμβα p. 260 c. 1 l. 7
νδεσασασῦν p. 382 c. 1 l. 15
νήφειν p. 34 c. 2 l. 41 νήπιης ib. l. 45
νίστμον p. 74 c. 1 l. 46
νωῖ καὶ χθές p. 355 c. 2 l. 13
νωῖ καὶ νεωστὶ ibid. l. 25

Ὀδῷ p. 18 c. 2, 33
Οἰκογενὴς ילידבית p. 35 c. 2 l. 8, 9
οἰκονομία p. 138 c. 1 l. 35 c. 2 l. 38 p. 182 c. 2 l. 29 p. 400 c. 2 l. 8
οἰκονομικὸς p. 187 c. 2 l. 33
οἰόμβοι p. 17 c. 2 l. 25
ὀλιγόχρονα p. 200 c. 2 l. 37
ὁλοχρῶς p. 11 c. 2 l. 5, 12 p. 217 c. 1 l. 37 p. 325 c. 1 l. 42
ὁμότονον p. 24 c. 1 l. 24
ὀνειδιστικῶς p. 19 c. 2 l. 28
ὄρχα p. 108 c. 1 l. 24
ὀρχηθμῶαι p. 124 c. 1 l. 29
ὀρθὸς p. 101 c. 2 l. 55 p. 258 c. 1 l. 28
ὀρτυγοθῆραι, ὀρτυγοκοπεῖν p. 6 c. 2 l. 35
ὀδαμῆ p. 294 c. 2 l. 7
ὀθρακλῷ, vernaculus, verna p. 35 c. 2 l. 8, 17 vernilitas ib. l. 41
ὀφρῦς, frons p. 87 c. 2 l. 39
ὄψεῖ videbit p. 210 c. 1 l. 8 p. 311 c. 1 l. 1 p. 394 c. 1 l. 28

Πάγῳ, πάχει p. 287 c. 2 l. 42
παῖς p. 7 c. 1 l. 39 παιδίδιον ibid. l. 47
παλιγγενεσία p. 385 c. 2 l. 5
πάρμυλάειος, Parmularius p. 4 c. 1 l. 16 Parma ibid. l. 26 c. 2 l. 40
παμμιξὶς 278 c. 2 l. 25
πάν. בל ullum quicquam p. 104 c. 2 l. 24
παρακλαδιπκὰν p. 99 c. 1 l. 20
παραδίζω p. 309 c. 2 l. 11
παρακολουθῆν p. 61 c. 2 l. 49 p. 75 c. 1 l. 11 p. 88 c. 2 l. 37 p. 189 c. 1 l. 6, 7
παρακύψειν p. 122 c. 2 l. 43
παραδρῦδες p. 43 c. 2 l. 1
παραπίμπειν p. 78 c. 1 l. 46 p. 361 c. 1 l. 12
παράγγελμα p. 326 c. 2 l. 16
παράσεις, παρσήμαλα p. 113 c. 1 l. 28, 34
παράταξις p. 386 c. 2 l. 23
παράφορες p. 26 c. 2 l. 48
παρειπεῖν p. 186 c. 1 l. 26
παρεμπόρδιμα p. 115 c. 2 l. 1
παρειδυμεῖδες p. 189 c. 1 l. 24 p. 233 c. 1 l. 52
παρυπομνησις p. 19 c. 2 l. 40
παρὰ, ὑπὲ παρα p. 197 c. 1 l. 21
πεῖσις p. 102 c. 2 l. 14, 44 p. 254 c. 2 l. 23 p. 20 c. 1 l. 55
πείση, πείσμαλα p. 103 c. 1 l. 36, 38
πελεάλλειν p. 59 c. 1 l. 5
πελολὴ p. 420 c. 1 l. 1
πελιγένεδες p. 256 c. 1 l. 51
πελεῖναι p. 19 c. 2 l. 35
πελεργάζεδες p. 353 c. 1 l. 29
πελέχον p. 163 c. 1 l. 15 c. 2 l. 11
πελίσταδες p. 92 c. 2 l. 8
πελικνίῳδων p. 305 c. 1 l. 8
πελιαλεῖν p. 12 c. 1 l. 6
πελισκελὴς p. 153 c. 2 l. 10, 30
πελιτάβην p. 267 c. 2 l. 2
πελιτάσεις, πελιταπκὲ, πελιτῶ τὰ p. 21 c. 2 l. 17 p. 27 c. 1 l. 9 p. 223 c. 2 l. 39 p. 331 c. 2 l. 49
φέροεσιν, φερόμενος p. 26 c. 1 l. 55 p. 27 c. 1 l. 1
φέρπε, φρενεία, φρενῖδες p. 188 c. 1 l. 21 c. 2
πεφυκέναι p. 412 c. 2 l. 26
πλοκάτων p. 21 c. 1 l. 31
πλοῦν, πλουτολογία p. 88 c. 2 l. 2
πλουτίζειν p. 345 c. 1 l. 3
πρὶ p. 197 c. 1 l. 20
πλυσακὸς p. 2 c. 2 l. 52 p. 30 c. 1 l. 1
ποίημα ἀποποιησαμένου p. 186 c. 2 l. 11
πολιμαπκὸν p. 244 c. 2 l. 30
πονηρὸς p. 276 c. 2 l. 17
πρᾶγμα p. 181 c. 2 l. 22 p. 213 c. 2 l. 12
πρήγματα p. 21 c. 2 l. 19, 44
πρασιαδὲς, Prasina factio p. 3 c. 2 l. 51
προγενομένα, producta, prouata p. 115 c. 1 l. 19 p. 121 c. 1 l. 19
προῖσαδες p. 92 c. 2 l. 7
προίοισα p. 296 c. 1 l. 13.
προπίπτω, προπετῶς p. 42 c. 2 l. 53 p. 112 c. 1 l. 1
πρὸ ποδὸς p. 58 c. 1 l. 51 ἴφγι, ὁδῷ p. 207 c. 2 l. 21
πρὸς p. 73 c. 2 l. 1 p. 282 c. 1 l. 14
πρὸς pro δὲ p. 335 c. 2 l. 7
προσάρτημα p. 421 c. 2 l. 27
προσδοξάζειν p. 287 c. 1 l. 9
προσπροσδοξάζειν p. 315 c. 2 l. 53
προσῖσαδες p. 250 c. 1 l. 28, 48
προσκόπειν p. 233 c. 1 l. 13
προσλαμβάνειν p. 354 c. 1 l. 39
προσπάθεια, προσπάσχειν p. 186 c. 1 l. 7 p. 421 c. 1 l. 6, 8 ἀπὸ τῶ παθῆς distinguitur ibid. c. 2 l. 42, 51
προσπλέκειν p. 346 c. 1 l. 2.
προσυπηρῶς p. 28 c. 1 l. 5
προσυνοικίζεδες p. 141 c. 2 l. 35, 37
προτετηκέναι p. 185 c. 1 l. 4
πρόχημα p. 268 c. 2 l. 22
πρωτοπλεῖν p. 282 c. 1 l. 14
πυῶδες p. 110 c. 2 l. 18

Ῥαικυντάτου, rectissimum p. 133 c. 1 l. 40
ῥαίκτωρ, rector ibid. 42
ῥεμβὸς, p. 61 c. 1 l. 53 p. 76 c. 2 l. 11

ῥήμδεδε, ἀπορρήμδεδε p. 61 c. 1 l. 26 p. 145 c. 2 l. 19
ῥόμδ☉ p. 217 c. 2 l. 47
ῥήγνυδε, διαῤῥαγῆναι, rumpi p. 295 c. 2 l. 26, 41
ῥοπὴ momentum p. 75 c. 2 l. 50
Σεκυτδει☉, secutorianus, sector p. 4 c. 2 l. 42
συμνοτυρία p. 341 c. 1 l. 42
σιονῆναι, ringi, renidere p. 28 c. 1 l. 10
σισηρὸς p. 402 c. 1 l. 30
σιμῶον p. 126 c. 2 l. 32
σιμωσὸι, & σιμοσδεις ἐδῶτες p. 44 c. 1 l. 2
σκιλλδεια p. 260 c. 1 l. 7
σκίμμὰ p. 397 c. 1 l. 42
σκαμδὴ p. 397 c. 2 l. 2
σκελετὸς p. 214 c. 2 l. 41
σκίμπες p. 7 c. 2 l. 12 scimpodium, ibid. l. 26
σκίδαλα p. 258 c. 2 l. 39
σκυῖσον, cinum, cilium p. 87 c. 1 l. 44
σορεῦσὶ p. 35 c. 1 l. 9 p. 338 c. 2 l. 4
σπᾶδς p. 50 c. 2 l. 13
σπέρμα p. 162 c. 1 l. 45 c. 2 l. 23 p. 226 c. 2 l. 2 p. 371 c. 2 l. 14
σπερμαῖικὸς λόγος p. 141 c. 1 l. 24
σπαδίδειν p. 241 c. 2 l. 45
σποδὸς p. 214 c. 2 l. 41
σταγὼν, στυμὶ p. 266 c. 2 l. 28
στέλλεδς p. 34 c. 1 l. 34
στοιχεῖα p. 341 c. 2 l. 55
στέγειν p. 195 c. 2 l. 14 p. 248 c. 2 l. 3 p. 253 c. 2 l. 31
στυμὶ p. 75 c. 2 l. 37
σοιχῶον, σοιχεῖδὸς p. 123 c. 1 l. 48, 55
σολὰ, stola p. 10 c. 1 l. 27 σόλιον ibid. c. 2 l. 28
σοφγὰ p. 22 c. 1 l. 51
σοχάζεδς, σοχαστὸν p. 16 c. 2 l. 51 p. 17 c. 1 l. 2 p. 302 c. 1 l. 46 p. 354 c. 1 l. 37
συγγναμονικὸν p. 28 c. 1 l. 42
συγκλῶσι p. 161 c. 1 l. 47
συγκολλᾶδς דבק p. 185 c. 1 l. 23, 24
συγκρίνειν p. 393 c. 2 l. 41
συζῆν διᾧ p. 211 c. 1 l. 28
συμβαίνειν p. 192 c. 2 l. 42
συμμιγὴσι p. 161 c. 1 l. 47
συμμονὴ p. 195 c. 2 l. 20
συμπολιτδεὺδ θεοῖς p. 352 c. 2 l. 22
συμφέρδς p. 430 c. 1 l. 52
σωαλδυσις p. 269 c. 1 l. 53
σωῶναι p. 191 c. 1 l. 4
σωτερμάτειν, σωτερμάτεδς p. 96 c. 1 l. 23
σωιζάνειν p. 393 c. 2 l. 46
σωίσεδς, & διασωίσεδς p. 87 c. 2 l. 24
σωτροῦν p. 57 c. 1 l. 30
συννῦσαι p. 161 c. 1 l. 47
σωστάτδειν p. 192 c. 1 l. 50
σωτεπικὸν p. 285 c. 1 l. 13 דבק ibid. l. 22
σωτρέχειν p. 393 c. 2 l. 31
σύρμα, Syrma p. 10 c. 1 l. 33
συσχεζεδς p. 215 c. 1 l. 46
σφύζειν, σφυγμὸς p. 276 c. 2 l. 17 p. 290 c. 2 l. 40
χόνις p. 21 c. 2 l. 1 p. 305 c. 2 l. 7
χῶμα p. 385 c. 1 l 39
χολασικὸς p. 36 c. 1 l. 16 c. 2 p. 37 c. 1 l. 1
σώματα p. 39 c. 2 l. 4 p. 214 c. 2 l. 18

Τάτδεδς p. 395 c. 2 l. 28
τηδικὼ, τηδικόμαι p. 72 c. 2 l. 51 p. 73 c. 1 l. 4
τίφος p. 174 c. 2 l. 50
τροχῦδς, cinefieri p. 124 c. 2 l. 13
τόπον διδόναι p. 104 c. 1 l. 20
τοῦ θεὸς σοι p. 267 c. 1 l. 4
τραγῳδῖν p. 108 c. 1 l. 27 p. 212 c. 2 l. 33
τραγῳδία p. 388 c. 1 l. 1
τραγὸς, & πεπραγὸς p. 305 c. 2 l. 40 p. 306 c. 1 l. 8, 14
τραχηλίζεδς p. 419 c. 1 l. 15
τρίφειν p. 417 c. 2 l. 38
τριγλφὶς☉ p. 182 c. 1 l. 22
τροπὴ p. 110 c. 1 l. 28
τυπῦδς p. 118 c. 1 l. 10 p. 229 c. 2 l. 35
τύφ☉ p. 73 c. 2 l. 43 p. 77 c. 2 l. 18 p. 225 c. 2 l. 12
τύχη וֹבָּ p. 46 c. 2 l. 46, 51
τῷ, διὰ τὸ p. 85 c. 1 l. 20

Ὑγιὴς λόγ☉ p. 306 c. 1 l. 48
ὗς, ὗν, ὑπ☉ p. 191 c. 1 l. 26
ὑπάρχον p. 322 c. 1 l. 23
ὑπεξαίρεσις, exceptio p. 120 c. 2 l. 27
ὑπέρπας, ὑπερτέρειν p. 357 c. 2 l. 9, 10
ὑπερτικὸς ibid. l. 18
ὑφορᾶσθαι, ὑφορᾶν p. 357 c. 1 l. 36, 42
ὑπλίδς p. 76 c. 2 l. 42
ὑπολὰς p. 53 c. 2 l. 15
ὑποστελλόμενος p. 395 c. 2 l. 45
ὑποκείμενον p. 303 c. 2 l. 40
ὑπνώνεδς p. 345 c. 2 l. 31
ὑποκριτὴς p. 338 c. 2 l. 56
ὑπομνήσεις p. 45 c. 2 l. 3
ὑποστάσεις p 344 c. 1 l. 21
ὑστὰχὴ p. 362 c. 1 l. 29
ὕστλ☉ p. 110 c. 2 l. 34

Φαιδρὸν p. 34 c. 1 l. 23
φαντάζεδς p. 8 c. 2 l. 12 p. 382 c. 2 l. 22
φαῦλεία p. 8 c. 1 l. 44 p. 258 c. 1 l. 4
φαῦλαπαστικὸς p. 8 c. 2 l. 8
φαῦλαποπλήκτως p. 8 c. 1 l. 38
φαῦλαστικῶς p. 118 c. 1 l. 10
φάρμακα p. 38 c. 1 l. 30 p. 197 c. 2 l. 16
φελόνιν, penula p. 40 c. 2 l. 33, 38
φθείρδαι p. 345 c. 2 l. 16
φιλῶν p. 369 c. 1 l. 19
φιλάνθρωπος p. 22 c. 2 l. 53
φιλοδίκειον p. 23 c. 1 l. 23
φίλοικειον p. 23 c. 2 l. 41
φιλοσοφῆδαι p. 5 c. 2 l. 40
φιλότοργος p. 19 c. 1 l. 4
φολεοπεία p. 394 c. 2 l. 42
φιλόσοφ☉ p. 19 c. 1 l. 34
φιλοψυχῶν p. 277 c. 1 l. 18
φρυάστδεδς p. 364 c. 1 l. 32
φύματα p. 74 c. 2 l. 3 vomica, tubera l. 3, 4
φύραμα p. 289 c. 1 l. 35
φύρδαι p. 97 c. 2 l. 39
φύσις p. 226 c. 1 l. 44

Χαριστίζεδς, χαριστισμὸς, carinari p. 29 c. 2 l. 9. 22, 28, 49
χθὲς ᾗ σήμερον, χθὲς ᾗ σήμερον p. 355 c. 1 l. 20, 50
χθίζοι p. 174 c. 2 l. 9
χρεὼν p. 136 c. 2 l. 55
χώρειν διδόναι p. 104 c. 1 l. 5
χωρεῖν p. 148 c. 2 l. 41

Ὦροι p. 236 c. 2 l. 40
ὠφ☉ p. 332 c. 2 l. 48
ὠφοδὸκὸς p. 242 c. 1 l. 15
ψυχαὶ p. 214 c. 2 l. 15 p. 226 c. 1 l. 48 c. 2 l. 4
ψυχομαχῶν p. 381 c. 2 l. 7
Ὦρα p. 43 c. 1 l. 12, 27 p. 51 c. 2 l. 56
ὠσπὰς p. 325 c. 1 l. 48

Syllabus rerum præcipuarum, quæ hoc ſcripto continentur.

Prior numerus paginam denotat, ſecundus columnam, tertius lineam.

Acceſſus inſtar habet, qui fatum, qui fratrem averſatur pag. 34 col. 1 lin. 50 pag. 154 col. 1 l. 55

Abſentia, amiſſa, præterita requirere ſatuum 414 1 10, 2 40

Accommodatio commoda non vituperanda 17 2 41 18 1

quantum expediat ib. 2 *quando & quomodo devergat* ib.

Adulatio nec adhibenda, nec admittenda 34 1 32

Adulator qualis 18 1 16. 2 1. *vermiculis compar* 90 1 9

Adverſa invicem ad univerſi bonum conſpirant 54 1 10

Æqualitas æquitatis pars prima 23 2 17. *hac quandoque nihil iniquius* ib. 20

Aer ambiens ſata, animantia quàm variè afficiat 163 1 16 2

Æſtimationis juſtæ ratio in rerum uſu habenda 21 2 1. 31 1 55. 2 3. 115 1 9. 158 1 7. 297 2 27. 352 1 41. 353 1 26

Ætatis flos, res lubrica 43 1 20

Ævum rapidè decurrens, ſecum omnia abripit, in ſe abſorbet 165 2 49. 167 2 56. 209 1 3 2 1. 267 1 44. 278 1 34. 338 1 26. 341 2 4. 342 1 12, 23. 433 1 46. 434 1 19

Affectionibus naturalibus fruſtrà obnitimur 210 2 1

Affectus animum miſerè diſtrahunt 53 1 30. 103 1 53. 2 1. 104 1 31. 381 2 13. 382 1 49 428 2 47. *vim faciunt* 299 2 31. *rationem extrudunt* 223 1 52. 224 1 18. *his abripi non oportet* 92 2 36

Affectus tenerrimi, prudenter, ſed difficulter, haberi poſſunt 19 1 4, 24

Alia altis placent 313 1 33

Alienis intendens animus ſe negligit 61 2 40. 68 2 50. *negotium fruſtrà faceſſit ſibi* 137 1 7, 10

Alteratio eſt, quam corruptionem dicimus 355 1 46. 415 1 14

Amat maximè ſe quiſque 422 2 23

Amicitiæ nec temerè contrahendæ, nec facilè diſſolvendæ 33 2 5, 44

Amicorum abſentium etiam ratio habenda 33 1 1

Amor celari non poteſt 356 1 50. *amorem conciliat* 25 2 5. 397 1 30

Ἀρακόλουθα & συλλογοφανῆ, in autoribus probatiſſimis deprehenſa 92 1 6. 174 1 4

Androgynum hominem conditum, fabula 129 1 1

Anima flatus 51 1 41. 227 2 24. 228 1 20. 323 1 17. *exhalatio à ſanguine* 51 1 43. 215 2 38. *ſanguis quâ ratione dictus* 52 1 20 *de eadem variæ veterum ſententiæ* 140 2 5. 141 2 56

Animus contumelioſè quibus modis ſe habeat 59 2 1, 7. 74 1 48. 93 2 50. *de animi immortalitate quam ambiguè ſenſerint philoſophi plerique* 68 1 50. 2 1. 90 2 3. 138 2 21. 140 1 1, 27. 2 1 20. 141 2 10, 49. 143 2 44. 215 2 38. 423 1 18. 424 1 10

Antoninus Pius Imp. qualis 31 1 15. 40 1 20

Apum induſtria 183 2 3

Aquam parvent λυσσῶντες 256 1 3

Arcanæ indoles 183 1 44

Ars naturam imitatur 393 1 19

Ars hominis bonum eſſe 387 2 31. *ea niſi diſcatur, non habetur* 412 2 3. *in quibus conſiſtat* 415 2 18

Artem ut nôrit quis, diſcat oportet 411 1 35. 2 52. *quam nôrit, exerceat, & intra fines ejus ſe contineat* 156 1 16, 28. C. 2 1. 248 1 15 261 1 15

Artifex quiſque artem ſuam diligit, & enixè affectatur 184 2 28. 185 1 27. 186 1 20. *adverſus quoſvis tuetur* 243 2 46. 244 1 1. *imperitorum judicia non moratur* 214 1 32

Artificia ſtudiaque inania reprehenſa 5 2 50. 6 1 1

Aſtrorum contemplatio, quatenus uſui 277 2 4. 410 1 32. *quatenus inutilis* 9 2 40

Aulica vita, mores quales 205 1 30. 238 1 8. *inficere ſolent* 230 2 40. 231 2 50. *in aula tamen rectè vivere eſt* 205 1 38. 298 2 3

Αὐτυρχία probata & collaudata 4 2. 5 1

Auxilia non ſperenda 261 2 9. 263 1 24 269 1 26

Beatitudinem mens bona ſola facit 266 2 16 *citra externa aut aliena nulla* 65 1 15. 2 41. 79 23. 102 1 6, 32. 254 2 19, 27. 334 2 22. 419 2 53. 422 2 44. *at Deum qui excludunt, impiè faciunt* 65 1 40. 2 44. *quo ſine nec vir bonus, nec mens bona* 65 2 21. 347 1 15. 2 31. *ad eam via recta compendiſſima* 180 1 28

Benefacere juvat 265 1 11. *Benefacienti ipſo prodeſt* ibid. 29 292 1 41. 2 28. 387 2 18. *jugiter benefaciendo vitâ fruimur* 436 2 5. *benefacientem male audire regium* 274 2 14

Beneficii dandi ratio genuina 189 1 29. 190 1. 191 1 23. *minùs proba* 189 1 1. *dextrè tam accipiendi, quam largiendi, ars eſt* 15 1 7. 307 2 13.

Beneficium nullum niſi gratuitum, quod in ſe definat 167 1 7. 349 2 37. 350 2 48

Benignitas, re exhibenda, non ſpecie aut voce ſolâ 395 2 53. 396 1 35. *benignitas & beneficentia divina nobis in exemplum data* 291 2 28. 292 1 1. 316 2 35. 317 1. 331 2 5. 335 1 27

Bona non ſunt, quæ bonos non faciunt 66 1 27. 202 2 41. 294 2 41. *quæ nimia eſſe poſſunt* 204 2 34, 40. *quæ contemnere, quorum damna libenter ſuſtinere, laudem habet* 204 2 20, 34, 40

Bono malum vincere præclarum 402 1 43. 2 40

Bonum nihil, niſi honeſtum 47 2 6. 49 1 11. *niſi tempeſtivum* 438 1 14

Bonus verè eſt, qui conditioni ſuæ reſpondet 245 1 31. *qui intus talis* 395 1 46. *ſacerdos is & ſervus Dei*

93 2 30 40. *athleta* 94 1 10. *pancratiasta* 428 1 13. *aspera multa exercitii caussâ, citra offensionem, subiturus* 232 1. 233 2 36. *virtute altè intinctus* 94 2 12. *nec mutatu facilis* 95 2 14. *rupis instar, immotus* 176 1 46. 177 2 18. *mentis curam antiquissimam habet* 225 2 41. 226 2 41. *hac bonâ oblectatur* 312 2 27. *rectè factis contentus, lætus, agit* 102 1 40. 135 2 3. 288 1 46. 292 1 25. 294 1 3. 305 1 30, 39. 384 1 14. *Deo se probat* 394 1 53. *sponte obsequitur* 369 1 13. *huic regendum, agendum totum se dat, suâque dispensanda permittit universa* 103 2 14. 133 1 10. 153 2 44. 156 2 49. 159 1 34. 161 1 46. 280 2 35. 288 1 50. 430 2 21. *præsentibus, concessis destinatis acquiescet* 34 1 12. 53 2 4. 57 2 47. 79 2 8. 95 2 56. 96 1 2. 120 1 13. 253 1 37. 270 1 41. -271 1 37. 328 1 1. 351 2 24. -352 1 14. *ut necessariis* 54 1 1. 153 1 19. 159 2 19. *justis* 133 1 27. *bonis* 96 1 8. 248 1 24. *congruis* 145 2 24. 192 2 10, 41. 245 1 28. *commodis* 146 2 30. *tempestivis* ibid. 24. *divinitùs dispensatis* 159 2 38. 281 2 52. *rationi consentaneis* 276 1 9. *in eisque rectè excipiendis ac exequendis virtutem exercet suam* 58 1 39. 115 1 47. 147 1 43. 210 1 23. 220 1 13. 248 2 18. 274 2 7. 348 2 40. 417 1 29. 422 1 7. *nec lege indiget* 100 2 56. 101 1 1. *nec teste* 101 1 53. 286 1 53. 288 2 32. 340 1 14. *nec juramento* 27 1 31. 100 2 5. 101 1 16. *nihil numen poscit, quod alios latere velit* 107 2 45. *nihil clàm agit, quod palàm innotescere nolit* 361 2 50. 362 1. *& solus, & cum aliis pariter se gerit* 108 1 38. *vitam ut Deo consors, divinam agit* 59 1 39. 211 1 28. 352 1 50 C. 2 40. 418 1 45. 2 18. *aliorum de se judicia, dicta, nihil moratur* 363 1 12. 2 16. *sereno, placido, composito semper est animo* 57 1 27. 101 2 18. 429 1 37, 50. *nec numen incusat, nec homines* 426 1 13. *de vita vel productiore vel contradictiore nihil satagit* 109 2 44. 110 2 51. 118 2 24. *mortem nec metuit, nec optat* 108 2 15. *nihil purulentum minúsve sincerum in pectore fovet* 110 2 18, 34. *malis est pædagogi instar* 381 1 11. *quia vita illis censura est.* ibid. 28

Calamitas virtutis exerendæ, exercendæ, occasio 122 1 11. 283 1 51. 287 2 18. 316 1 41. 332 1 20 *rectè ferre, virtutis & felicitatis est* 177 2 23, 55. 179 1 42

Calumniatores aversandi 5 1 50. 52 1. *pediculis, verniculis, viperis pares* 89 2 55

Censura examen sedulum sequatur 33 1 48. 401 1 1, 42

Circulus est rerum omnium 72 1 42. 2 1. *cujus particulæ sibi invicem innexæ,* 245 1 51 *orbis instar rotantur* 335 2 48. 337 2 21

Civilitas in magnatibus laude digna 32 1 23 C. 2 44 2 1, 21

Cœlum civitas, patria nostra 119 2 13. 130 1 41

Coactum nihil gratum 98 1 31. 341 1 6

Cogitatorum ratio habenda 2 2 9. 148 2 37. *Deo reddenda, quem non latent* 2 2 18. *reos faciunt* ibid. *l.* 4. *animum tingunt* 105 1 16 24. *facti crimen habent* 2 2 14. *affectuum, sermonum, actuum fontes, radices* 148 2 18. 205 1 16. *vitanda vana* 92 2 4. *recidenda non necessaria* 148 2 11. *cogitandum nihil, quod proloqui pudeat.* 92 2 38. 93 2 11

Comitas severitati juncta quantum valeat 18 2 20, 30

Comœdia vetus, media, nova; quatenus utilis 391 1 6, 36

Conatus etiam effectu destitutus, inanis non est 314 1 8 *c.* 2 26

Conscientia sua cuique maximè verenda 62 2 10. 92 1 34. *famæ (cum paucis,* 402 2 46) *perferendæ* 39 1 14. *huic quò consulas sustinenda infamia* 186 1 20, 36. 220 1 4. 234 2 22. 398 1 8. *hac contentum agere oportet* 135 2 45

Constantia in bono tenenda 154 1 9. 265 2 52. 297 1 19. *aliud ea à pervicacia* 29 1 22. 30 1 39. C. 2 3. 236 2 41. *hac nihil fœdius, nocentius* 133 1 12. 134 2 26

Continentia sui, virtus eximia 26 1 42. 42 1 1.

Corpus è luto effictum 289 1 49. *ex se cadaver merum* 165 2 23. *terræ & sanies* 91 2 45. *saculus, utris, folliculus* 309 2 36. 310 1 46. *animæ amictus* 305 2 8. *qualis* 51 1 17. *vagina* 326 2 40. *vasculum* 92 1 49. *quale* 383 2 8. *membra organa* 282 2 29. *nullius præ anima præstantiæ* 502 3. 51 2 56. *huic ergò inservire natum* 91 2 14 43. *hanc quatenus afficiat* 163 2 18

Corporis habitus & gestus gravis & fixus 284 1 25. *nec affectatus tamen* ibid. 43. *ut speculum mentis sit* ibid. 2 5. *restitutio non impossibilis Deo* 423 2 32

Cunctatio, & dilatio, in vita rite instituenda damnosa 55 2 15. 93 2 21. 117 1 43. 136 2 38, 50. 137 1 3. 304 1 12. 351 1 1

Deus summè bonus 63 2 14. *à quo nihil mali quî dicatur quum tamen corrigendo & puniendo aspera infligat* 62 2 24. 64 1 3. *mala ordinat, non facit* 219 1 34, 46. *natura prima* 146 2 49. *mens incorporea* 164 2 41. *corpus priscis quâ notione dictus* 165 1 18. *visibilis, invisibilis quatenus* 435 1 40. 436 1 14. *unde innotescant* 436 1 15. -2 4. *mundi quasi anima* 145 2 16. 146 1 2. 164 2 35. *omnia permeat* 207 2 40. 317 2 40. 318 2 28. *temperat* 207 2 30. *ubique adest, omnia intuens,* 119 2 47. 120 1. *nudus etiam mentes ipsas* 418 2 39. 419 1 52. *res humanas curat* 64 1 16. C. 2 1. *singulorum etiam* 65 1 1. 248 1 25. *ab ipso, per ipsum, in ipso, ad ipsum omnia* 146 2 41. 147 1 1. 144 2 14. *ipsius providentiâ, ab initio designata,* 149 1 5. *dispensantur,* 114 1 13. -2 47. 433 1 46. *eidemque inserviunt universa* 245 2 55. 247 2 56. *præ omnibus verendus* 240 1 24. -2 17. *per omnia tam minoris,*

quàm majoris momenti negotia, cogitandus, 221 2 25, 52. 222 1 1. *& reſpiciendus* 116 2 43. *quocunque ducit, ſequendus* 112 1 44. 272 1 43. *ſtatio, quam ille aſſignaverit, tuenda, tenenda* 277 1 1. *ad omnia advocandus* 234 2 44. 235 1 48. *in omnibus agnoſcendus* 42 2 12. 46 2 42. 304 2 5. *de omnibus celebrandus* 221 2 27. 245 2 22. *huic quò ſalvi ſimus, ut medico, gubernatori, auſcultandum jugiter* 255 1 14. 2 1. *hunc non admittentes, ſibi, non ipſi nocent* 319 1 2. *patiens eſt, ad pœnas tardus* 312 1 4. *malis & ingratis benignus* 291 2 28. 316 2 35. 331 2 5. *non adulationem, ſed imitationem exigit* 359 2 4. 360 1 56. *injuſtè nihil agit* 424 1 11

Diſpenſatio qualis licita 178 2 6. 182 2 29. 400.1 52. 401 2 41

Documenta pauca ſufficient 58 2 54. 59 1. *brevia & ſummaria* 123 1 44, 48. *in promptu modò ſint* 116 1 49 c. 2 18. 122 2 36. 133 2 36

Dolor, longus, levis; gravis, brevis 273 2 28. 274 1 38

Ellipſis frequens 147 2 40. 320. 2. 1. 32. 361 c. 1. 4.

Emendatione opus habere ſe, non emendatur, qui non credit 7 1 43. *nemo quærit, quod jam nactum ſe putat* 416 1 24

Epiſtolæ quales eſſe debeant 10 2 45

Error multiplex 263 1 2. 264 1 4. *erroris admonitus, corrigere ſit promptus* 233 2 36. 234 2 21. 300 2 32. 306 2 15. *errantem reducere conandum* 348 2 55. 349 2 3. *ſed placidè* 403 1 14. 404 2 45. *errata nec levioria negligenda* 15 1 56. c. 2 1. 1.

Examen ſui, primitùs, ſedulum, juge prodeſt 370 2 16. 381 2 29. 437 2 16

Exempla quantum proſint 231 2 40. *viva valeant* 14 1 13

Externa quæque bonis, malis pariter obveniunt 66 1 27. 200 2 41. *Media ergò* 66 1 54, &c. *vilia* 200 2 39. 304 2 12. 309 2 32, 34. *caduca* 66 2 38. 200 2 36. *diurna, non diutina* 161 2 3. 174 1 36. c. 2 50. 332 2 1. *ad ævum retrò, porrò, angustiſſima* 181 2 40. *ut perituris utendum* 414 2 44. *tragica larva, ſenica inſtructura eis demenda* 66 2 33. 67 1 2. 225 2 3. 289 2 54. 303 1 29. 420 1 15. *modeſtè habenda, placidè linquenda* 307 2 2, 39. *in pretio habere, invidentiæ, injuſtitiæ, impietatis eſt radix* 230 1 31, 33. 245 2 10. 322 1 53

Fama, extra nos 254 2 18. *alienum, non noſtrum* 292 2 29. *inane quiddam* 125 1 41. 159 1 34. c. 2 10. 229 2 55. 230 1 1. *judicii expers* 76 2 51. 77 1 1. 125 1 33. *inconſtans* 125 2 46. *ſectari ſtolidum* 19 1 26. 135 2 50. 292 1 26. *ſuperſtes, res nihili* 113 1 10. *quam anguſta* 126 1 19. *evanida* 78 1 40. 125 1 35. 132 2 15. 159 1 23. *de ea ſolicitum agere, quatenus futile* 137 2 24. 138 1 3, 19. *aucupantium iniquitas, vanitas* 230 2 29

Fatum quid 193 1 33. 195 2 20. 353 2 25. *an philoſophiæ ſtudium inane faciat* 427 1 9

Feſtivitas quatenus adhiberi queat 9 2 49. 10 1 41. 43. 99 1

Fides habita fidelem facit 25 2 1. 428 1 12, 23. *fidem fallere nihil adigat* 107 1 14

Filius ſapiens, parenti res læta 275 1 33

Fluxa iſtic univerſa; conſiſtens nihil 75 2 54. 76 1. 77 1 6. 209 1 19, 23. 227 1 21. *fumi inſtar evanida* 72 2 17. *his ergò affici ſapientis non eſt* 209 2 3. 227 2 36. *ſed quærere, inter fluctuantia hæc quò ſe contineat* 427 1 28

Fors incerta 76 2 37. *fortuita divinitus dirigatur* 53 2 20. *fortunam fingit quiſque ſibi* 218 2 46.

Fratres diſſidia non decent 50 1 48

Frons animi index eſſe debet 25 2 13. 396 1 36

Fructum nihil non fert, & ſuum quodque 331 1 37. *his onuſta ſpecioſiſſima* 86 2 9. *fugientia gratiſſima* ib. 1.

Futuri ut nihil certum, 112 2 38. *præſagiri tamen multa poſſunt* 279 1 42. *fruſtra torquent* 262 2 35. 308 1 56. 309 1 39. *aut ſolicitus haberi* 417 1 25

Gloriam de ſpreta gloria aucupari vaniſſimum 434 1 26 435 1 39

Gravitate affectatâ, faſtuoſâ, nihil gravius 16 2 22. 58 1 56. 341 1 42

Homo corpore, animâ, mente conſtat 52 2 3. 118 1 5. 420 1 34. *homines omnes cognati* 47 2 17. 69 2 1. 267 2 40. 335 1 24. 432 1 46. *ſemine ceu ſpariter oriundi* 48 1 16. 130 1 28, 43, 48. 155 1 4. *rationis ejuſdem participes* 96 2 46. *hac communi fruentes, aere ſpirantes* 328 1 26, 28. *corporis ejuſdem membra* 264 2 47, 50. *ad opem mutuam nati* 48 2 7. 49 2 7. 50 1 123. c. 2 25. *quæ ſit omnibus præſtanda* 96 2 52. 97 1. 103 2. 23. 123 1 29. 344 2 43. *ut in commune boni ſint* 53 1 10. 98 1 49. 133 1 50. 200 2 19 *bonus neminem odiſſe debet.* 49 1 50. *nec peccantis* 267 2 13. *ſed mitis eſſe etiam immitibus* 287 2 1. *non ad otium natus eſt* 182 1 47. *nec ad voluptatem* 183 1 4. *ſed ad opus* 182 1 36. 183 2 49. 299 1 5. *prout & alia univerſa.* 302 1 6. *hominis manus. Numen venerari, celebrare, hominis juvare, ſervare* 215 2 44. 240 2 20. 241 1 7. *ejus cœleſtia contemplari* 277 2 42. 278 1 9. 305 1 49. *humanitatem colere* 404 2 49. *ars, humana fieri* 387 2 3. *hæc qui non præſtat, nec hominis nomine dignus eſt.* 182 2 50. 360 2 13, 15. 361 1 41. *hominem enim internum, exteris exutum, conſiderare oportet* 342 2 48. 343 1. *nec ab homine aliud, quàm quòd eſt hominis, exigitur* 204 1 49 *nihilque homini deſpondendum poſſe, quod homo præſtiti.* 189 1 10, 34. 230 2 42. 424 1 32. *aut perferri, quod homo pertulit* 206 1 12. 207 1 30. *nec impotentia ignaviæ prætexenda* 187 2 6, 34. c. 2 1 188 2 24.

2 24. 189 1 20. 231 1 3. C. 2 54. *cum voluntas in cauſſa eſt* 51 2 30. *nec affecti huic indulgendum* 189 1 10. *ſed uſu & induſtriâ contrà pro viribus obnitendum* ib. 34 *homi animal ephemeron.* 161 2 4. 262 1 20. *anima cadaver geſtans* 165 2 23 *ipſe, & humana omnia, vanitas mera* 77 2 34. 78 1 45. 294 2 1. *bullarum inſtar* 303 1 5. *mortales natos* 131 1 48. *pacem invicem colere, non diſſidia fovere, nedum iras & inimicitas immortales gerere decet* 132 1 37. C. 2. 400 2 46. 402 1 9. *divulſus à corpore, cui coaluerat, reſtitui poteſt* 362 1 36, 46

Ictericis mel amarum 255 2 33

Ignis natura 121 2 19. *principibus prælatus* 44 1 19

Imaginativa vis qualis 118 1 10. 229 2 25

Imitatio dextra rerum ingratarum, grata 87 2 31

Impatientia malorum omnium mater 216 1 3. 287 1 21

Imperiti peritis ferendi 17 1 55

Imperceptibilia quibus omnia habeantur 198 1 40. 199 2 52. *perceptu difficilia pleráque quibus* ibid. 46. 200 2 35

Impius omnis injuſtus, mendax, laſcivus, mollis 321 1 21. 322 2 22

Impoſſibilia ſectari, velle, inſanum 205 2 17. 206 1 1.

Ingenii tecti amicitia anxia 25 2 20

Inimicorum laudes pernicioſæ 21 1 11

Injuriæ fructus in læſi ſenſu 133 2 28

Injuſtitia, jus non exequi 327 2 2

Inſani, ſtulti quique 415 2 55

Invidia æmulationis proles 38 1 32

Ira Iræ non reponenda 236 1 40. 237 1 13. *injuriâ plus ledit* 402 1 15. *vincere iram, res virilis* 405 1 12

Iraſci an liceat 267 1 28, 54. *rebus ſtolidum* 279 1 1.

Juſtitia, virtutum omnium genetrix 393 2 34. *ad ſuperos hinc abiit* 215 1 2. *rediſſe quando habita* ibid. 50 2

Juſtum eſt, bonis rependi bona 413 1 31

Labori aſſuefcendum 331 2 21

Ladere quenquam, niſi ipſe ſe, nemo poteſt 48 2 22

Laus à bonis, non à quibuſvis 97 1 19. C. 2 44. 98 1. *aliena quid ad nos?* 138 1 30. *nihil eâ melius fit* 139 1 14

Lectio accurata prodeſt 11 1 42. *varia diſtrahit* 54 2 36

Lege certâ obveniunt omnia 119 2 14. 429 2 9

Liberalitas profuſione diſtat 281 1 8

Libido & voluptas non minùs quam labor & dolor moleſtæ 90 2 31

Librorum ſupellex citra uſum rectum inutilis 117 2 19

Literaturæ profeſſoribus ſalaria liberaliter aſſignanda 3 1 29 C. 2

Loco nullo non bene vivere licet 4 3 2 56. 44 11. 122 1 26. 205 1 47. 281 2 46. 313 1 1. 370 1 39. 417 1 1

Latio intempeſtiva, noxia 39 1 25

Magnates ἀσυμπάθειοι 21 1 14. 22 1 53

Mali ſemper fuerunt, ſemper erunt 257 1 24. *miſeratione magis quàm indignatione digni* 69 2 4. 208 2 30. 232 1 8, 37, 50. *juvandi & ſuſtinendi* 287 1 39

Malum nihil niſi inhoneſtum 48 2 6. 49 1 12. *habenti ſoli noxium* 317 2 56. 318 1 38. *nihil ergò ledit, quod verè bono non deſtituit* 46 2 22. 49 1 4. 133 1 15. 162 2 41. *malo abſtinere, ubi nil obſtat, virtutis eſt; ex metu mero non eſt,* 400 1 1

Malus non volens quis 286 1 56. C. 2 53. *ſe non diligit* 184 2 5. *malum quenquam nemo, nec Deus fecerit* 49 1 4. 63 2 9

Mare guttula 244 1 22

Materia univerſi qualis 219 1 12. *varias ſubinde formas* 267 2 51. 268 1.

Mediocritis in cunctis obſervanda 31 2 1. 33 2 40. 34 1 1. C. 2 41. 37 1 54. C. 2 5. 41 10. 44 2 50. 45 1 17. 241 2 43. 290 2 37.

Mendacio ſapiens quatenus immunis 178 1 45. C. 17

Meus divinitus derivata 48 1 42 141 2 25 211 1 47. 414 1 24. *hanc præter noſtrum nihil* 210 1 10. *eſt ipſe quiſque* 265 2 18. 382 1 44. *ſola eſt in homine æſtimatione digna* 228 1 28. 230 1 43. *principatum obtinens* 120 1 26 207 2 30. 281 1 41. *ſervire corpore aut cupidini non debet* 52 2 17. 79 1 5, *hac Deum attingimus* 67 2 54. 68 1. 420 2 25. *numinis ſeu dæmonis inſtar habet* 65 1 30. 69 1 25. 71 1 44. 99 1 44. 200 1 55. 207 2 46. 266 2 38. *fons vitæ* 284 1 4. *affectuum, dogmatum* 305 2 26. *hæc inprimis curranda, colenda* 60 1 38. 78 1 43. 115 2 52. 120 2 2. 207 0 42, 208 2 12. 230 1 43. 300 1 16. *pura ſervanda* 239 2 53. *huic ſanandæ aſperum nihil non ſuſtinendum* 193 1 53. 195 1 5. *huic nihil præferendum* 385 2 50. *hanc contra nihil admittendum* 104 1 52 C. 2 *hanc potiùs quàm vultum componere par eſt* 278 2 18. *huic nihil impervium* 68 2 18. 384 1 29. 385 1 48. *omnia permeat & perluſtrat* 278 1 15, 51. C. 2 l. 1 *vaganè ſit* 61 1 24 C. 2 11 1 13. *alia ſcrutando ſæpe ſe negligit* 68 2 30. *viſis temporè nè concedant* 210 2 42. 211 1 37. *rectè ſemper fertur* 230 2 1. *nec impeditur* 62 1 17. 207 2 1. 216 2 21, 213 2 48. *quia cum exceptione aggreditur* 120 237. *& obſtinatia quæque in rem ſuam vertit* ibid. 1 36. 131 1 10, 20. C. 2 l. 30. 207 2 6. 316 1 14. *motu levi aut aſperto non afficitur* 125 1 14. 210 1 33. *invicti ſit, ubi aliis ſubducta, ſuâ ſe virtute involverit* 271 1 38. C. 2 l. 32 211 1 22. C 2 l. 31. 393 2 27. 420 2 31. 422 2 16. *ſe intuetur, ſe pro libitu artat, ſe fruitur* 383 1 23. C, 2 l. 26, 35. 37. *moleſtiam ſola ſibi faceſſit* 426 1 7, *mente bonâ nil melius* 103 2 26. *hujus morbi gravi ſſimi* 71 1 28. *cæcitas* ibid. l.

34. 154 1 27. 324 1 10. *ponuria* 156 1 56. *de mentis ſede ſenſa varia* 126 2 37. 128 2 34
Methodus recta plurimi in cunctis habenda 18 2 24
Migratio frequens minùs commoda 38 2 20
Mimicaca quæ, nec inutilis ea 391 1 35. 392 1 2
Minima non negligenda 34 1 24. 75 1 33. 104 2 44. 106 1 51. 122 1 30, 24
Mirari, philoſophiæ initium 27 2 32
Mirum ſapienti nihil ibid. 16 56. c. 2 l. 51. 57 1. 355 1 26. *qui miratur ſtultus eſt* 426 2 5
Miſericordiam ſapienti quatenus negent Stoici 69 2 40 70 2 56
Mores, candidi 153 1 6. *nigri* ibid. 22 *præfracti* ibid. 2 l. 10. *moroſi* ibid. l. 20 *ferini, pecuini* ibid. l. 54. 201 2 50. 202 2 53. *pueriles* 153 2 55 201 2 48. *muliebres* ibid. l. 49
Moroſitas, & in docente, & in diſcente, officit 15 1 52,57
Mors non eſt malum 66 1 54. 333 1 26. *ſed malè mori* 179 1 30. *vitâ turpi melior* 323 2 2. 324 1 10. *naturæ opus* 67 2 19. 79 2 46. 99 2 51. 131 1 20. *debitum* 136 2 55. *non timenda* 67 2 23. *nec erubeſcenda* 131 1 43. *nec contemnenda; id quatenus* 324 1 56 c. 2 9 437 2 31. *nec faſtuosè*, 325 2 41. *nec faſtidiosè*, ibid. 42. *nec negligenter*, ibid. 1 42. *nec præcipitanter*, ibid. l. 17 48. *nec rabidè*, 324 1 35. c. 2 l. 10. *nec jactanter*, 365 2 28. *nec diſcupienter*, 423 1 31. *nec reluctanter*, 373 2 34 *ſed conſideratè*, 324 2 14. *compoſitè*, 110 1 20. *facilè*, 100 1 4. 109 147. 381 1 51. *placidè*, 79 2 16. *lubenter*, 260 2 20. *quod pauci faciunt* 179 1 54. 180 1 50. 222 2 40. *decenter*, 109 2 52. 110 1 21. *gratulatoriè obeunda*, 176 1 38. *expectanda* 215 2 33. 225 2 48. *excipienda* 55 1 34. 176 1 34. *admittenda* 260 2 20. *conſciſcenda* 213 1 43. *quod quibus de cauſis permittebant Stoici* 83 2 53. 85 1 19. 211 2 49. 213 2 20. 314 1 26, 32. *ſed jure rejicitur & refellitur dogma iſtud* 84 1 20. c. 2 l. 50. *ritè mori, res magna* 387 2 2. *miri non poſſe, volenti miſerum* 319 1 31. 320 2 9. *mors migratio* 63 1 19, 21. c. 2 l. 2. 314 2 32. 386 1 38 c. 2 *reditus rei ad principium ſuum* 136 1 11. *compagis diſſolutio* 79 2 26. 381 2 17. *reſolutio in elementa prima* 131 1 24. 186 1 12, 32. 279 2 34. 280 1 18. 289 2 5. 435 1 29. *in eodem ſtatu ponere, quo retro fueramus, nonnullis (ſed falsò) viſum* 142 2 32. 303 1 21. *portus* 90 1 22. 213 2 16. *requiem dat* 90 2 12. 91 1. 186 2 15. *meſſis* 275 1 54. 276 1 51. 415 1 7. *imperatores, magnates, medicos, mathematicos, philoſophos, poetas, artifices, pariter tollit* 88 2 46. 89 1, 2. 152 2 29, 46. 158 2 38. 159 1. 170 1 9. c. 2 l. 4. 251 2 29. 252 2 54. 267 2 15. 304 2 23. 305 1 29. 306 2 20. 307 2 8. *omnes æquat* 255 4 12. 256 1 46. *hanc nemo ratione ullâ effugerit* 222 1 35. 223 2 2. 277 1 18, 35. *mortis dilatio, res ferè nihili* 169 2 12, 23. 178 1 20, 22. 181 2 25. 357 2 44. 359 2 1. *mors verè nulla nonnullis* 131 16. *rerum omnium aliis* 333 1 22, 26. c. 2 l. 34. *urbium etiam* 172 2 11. *ortus unius, mors alterius* 167 1 5. c. 2 l. 1. 274 1 50
Multis immiſcere ſe haud expedit 99 1 26. 147 1 29. 280 1 39. *ſupervacuis præſertim, miniſque neceſſariis* 148 1 9. 150 1
Mundus quaſi animal, 147 1 19. 249 1 50 c. 2 *unum quodammodo*, 163 2 56. 164 1 2. *corpore uno animâ unâ prædito, conſtans*, ibid. 2 10, 14 *licèt, cinni inſtar*, 278 2 25. *ex natura ſua diſcordibus*, 152 1 14. c. 2 278 2 48. 279 1 40 *ſcitè admodum compacta & concinnato* 151 c. 1, 2. *cujus membra ad congenera ſibi ſponte feruntur* 436 2 38. 437 1 39. *cùm lubentia ſibi invicem inſerviunt* 368 2 45. 369 1 43. *cedunt ſibi invicem in totius uſum* 406 2 3. 407 2 37. *homo ſolus ex omnibus hîc officio ſuo deeſt* ibid. 38 49. *mundus civitas quædam* 75 1 45. 113 1 43. 125 1 3. 130 1 32. 147 1 19, 249 1 50 *ſcenæ inſtar* 388 1 32. 90 2 5. *malis moribus fœtus* 300 1 53. *mutationibus obnoxius* 129 2 39, 53. 132 1. 269 2 16. 297 1 25. *eiſdémque conſiſtens* 54 2 5. 67 2 48. 79 2 36. 161 1 31. 226 2 45. 227 1 5. 267 1 39. 269 2 41 *mundana omnia quàm nihili* 366 2 27. *perentia & peritura* 66 2 38. *mundi conflagrationes* 89 1 39. 204 1 2. 385 1 48. c. 2 45
Nihil ex nihilo, in nihilum 150 1 51. c. 2 16, 22. 203 2 7. 301 1 45. 343 2 12
Nominibus quæ gerimus, re reſpondendum 356 1 16. c. 2 29
Novum inſolénſve nihil 72 1 33. c. 2 16. 154 1 1. 166 1 48. 250 1 44. 257 1 23. 313 2 27. *ſapienti furtive* 159 2 20. 205 2 14. 290 2 11. *ſtultis ſecùs* 167 2 52. 268 1 47
Obſtinatio mera Chriſtianis immeritò objecta 386 1 28. 387 1 54
Occupationes fingere, ineptum 9 1 40. 21 1 51, 55
Ocularum continentia 88 1 18
Officia pro relationibus & perſonis præſtanda 21 2 1. *officii divini humanique ratio pariter in quibuſque habenda* 116 2 32. 117 1. 305 2 7, 50
Opinio quantum valeat 73 1 30. c. 2 34. 111 2 16. 130 1 26. 256 2 3, 38. 265 2 23. 353 1 35. *ea nos, non res ipſæ, turbat* 129 2 24, 29. 133 1 51. 287 1 7. 313 2 6. 315 2 39. 316 1 32
Orbi quibus miniſteriis demereantur 256 2 4. 257 2 13
Oſtentatio vitanda, hujuſque vanitas 8 2 21. 9 1 19. c. 2 10. 30 2 24. 38 2 13. 39 1 8. 283 2 13.
Otium, uti neſciis, negotio moleſtus 147 2 11. 287 1 13, 40
Parentum virtus ad eandem proli calcar 2 1 27. 241 1 48. *horum veſtigiis, citra examen, non inſiſtendum* 168 2 38. 169 2 11
Parere prius quam imperare 411 2 52. 412 2 1
Παῤῥησία *ferenda* 6 2 45
Parſimonia juſta, etiam in principe, probanda 39 1 41. *Vide Publica.*
Pater familias quare dicatur; qualis eſſe debeat 15 1 41. 16 1 44

Peccandi

Patria ſapienti nulla non terra 313 2 25
Pax ſubdola qualis 397 2 5
Peccandi malis ſatietas nulla 322 2 49. 323 1
Peccantes citra iracundiam aut aſperitatem corrigere conandum 212 1 8. C. 2 30. 237 1 18. C. 2 14. 304 1 52. 402 2 49. 403 1 14. *juvandi & ſuſtinendi* 215 2 47. *vel corrigendi, vel ferendi* 320 2 12. *peccant veſcii, inviti, quatenus* 399 1 46. C. 2 1. *peccare nemo cogerit* 200 2 8. 318 2 17
Peccata Stoicis paria 62 1 55. *graviora, quæ à libidine, quam quæ ab ira.* ibid. 2 4. *aliena placidè ſubſtinenda* 47 1 12. *nobis non obſunt* 148 2 55. 210 1 1. 272 1 24. 318 2 8
Peccati abſtinentia à procuratione divinâ 42 2 22. 43 1 12 C. 2 32 52
Peritia verè bonum aut ſapientem non facit, nec plurimi ex ſe habenda 14 2 9. 19 2 25, 30
Perſeverantia jugis in vita rectè inſtituenda 22 1 4. 240 1 10
Pertinacia faſtùs, inſcitiæ, ſtultitiæ proprium 30 1 41, 47
Philoſophiæ ſtudio ætas nulla non incumbere debet 52 1 44. C. 2 13. *huic aliis miſſis vacandum.* 112 1 45. 292 1 9. 2 41. *nec aliud quicquam præ principali hoc intendendum* 115 1 54. *ſenectæ occupato præcipuè* 52 1 49. *in actione ea non in ſermone conſiſtit* 365 2 55. 366 1 10. *hanc profeſſi plerique titulo, non re tales* 37 1 22. 293 1 6. 338 1 50. 339 1 51. 366 1 11. *hujus partes quæ* 299 2 2
Philoſophari, licet ſine tunica, 155 1 7. *ſine libro* C. 2 8. *ſemimudo* ibid. 30 *ſine commeatu* 156 1 41
Phocionis indoles qualis 394 2 9. 395 1 45
Pietas juſtitiæ juncta 417 1 41. *hæc antiquior etiam* 408 1 26
Platonis politia 340 1 51. C. 2 38
Plauſus nec aucupandus, nec importunè exhibendus 19 1 51
Præceptoribus quantum debeamus 22 1 6
Præſentem imaginari, quem vercare prodeſt 409 2 20. 4 10 1 31
Præſtantioribus viliora concedere & inſervire nata ſunt & debent 205 2 30. 207 2 56
Præſtantiſſima quæque eligenda, procequenda, tenenda 104 1 39. 106 1 52. C. 2
Prævisa minùs afficiunt 285 1 4
Prece nil à Deo petendum, quod homines latere velis 93 1 7. *verè bona imprimis petenda* 346 1 55. 347 1 14. C. 2 31. *preces liberaliter, ſimpliciter concipiendæ* 291 1 25 50. 292 1 49. *precibus praxis pro viribus jungenda* 346 2 7. 347 1 14. C. 2 30
Principia duo, cauſſa & materia 145 1 48. C. 2 5
Progreſſus in bona perpetes 104 2 44. *quos faciamus, obſervandum* ibid. 40 *modici non ſpernendi, ſed fovendi* 340 2 39
Proprium quicquam quatenus nemo habeat 432 2 54. 433 1 45
Publica privatis, cum paucis, præferenda 31 1 9. 32 1 15. *publici ſumptus moderandi* 32 2 18. 34 1 45. 52 2 1. 38 2 37, 42
Rectà ſemper accuratè, quaſi ad lineam ductam, progrediendum 137 1 46, 53. C. 2 5 145 2 19. 185 1 26, 49
Redeundum properè ubi deviâſſe ſenſeris 196 1 9, 13. 224 1 35. *reditus is firmabit magis* ibid. 19
Refectiones neceſſariæ, ſed modicè & ſobriè habendæ 150 1 20. C. 2 56. 184 1 1. C. 2 4
Regere quî queat alios, qui ſe non regit? 450 1 39
Regibus philoſophantibus beantur regna 24 1 30. 25 1 54 *ejuſmodi ſubditis patrum inſtar* 15 2 21. *libera ſatis ſub iiſdem ſervitus* 23 2 45. 24 1 14
Regnum ipſum ſervitus 295 2 26. 296 2 16
Religio citra ſuperſtitionem 242 2 21
Res ipſæ, formis & apparatu ſepoſitis, perpendendæ 128 2 45
Romana, gravitas, ſtrenuitas 58 1 24, 36
Sapere ſe ſolum qui putat, deſipit 31 1 9
Sapientiæ gradus quis, lapſum moneri velle 133 2 45. 135 1 50
Scelera lucem averſantur 107 2 13. 108 1 4
Seceſſus per ſe parum prodeſt 121 1 42. C. 2 46 *in ſe ſecedere profit* 122 2 21, 48. 123 1 15. *ſeceſſus amœnus conſcientia proba* 122 2 38 *horridus mala* ibid. 52. 123 1 1
Semina accepta vis occulta effingit 371 2 14. 373 1 33
Sene ab actu non deſiſtendum 237 2 28. 238 1 4
Sententia temerè non ferenda 242 1 9. *alienæ melior cedendum* 30 2 40. 31 1. 242 1 44
Servi fors qualis 412 2 6. 413 2 35. *ſervitia ſpecioſa* 39 2 11
Soboles ſolicitè requiſita, & ipſa acceſſura 303 2 42
Socrates unde magnus 287 2 17. 288 2 3
Somnus, cum pecude nobis communis, actionem intercipit 299 1 30
Semno aut ſomnio ſimilis plurium vita 168 1 48. C. 2 1. *ſomniorum ſpectra mera ſunt, quæ nos perturbant* 77 1 41. C. 2 16. 243 1 39. 256 1 50
Sophiſtæ quales 8 1. 35 1 9 20
Sors communis non recuſanda 282 2 32. 283 1 39
Spes Chriſtiana qualis 143 2 55
Temerè nihil ad mittendum agendum 98 2 4. 102 2 24. 106 2 21. 123 1 30. 128 2 45. 169 1 1. 216 a 35. 217 1 1. 206 2 41
Temperamentum probum animi, morum, motuum, laude dignum 18 2 20, 30. 19 1 4. 27 2 56. 31 1 55. C. 2 2
Tempus præſens, quo ſolo utimur, fruimur, ſedulò advertendum, ritè diſponendum 58 1 39. 115 1 47. 147 1 41. *temporis opportunitas, res magni momenti* 42 1 29
Terra tota ad univerſum puncti inſtar 126 1 8
Tragœdiæ quis uſus 388 1 48. 319 1 31. *an comœdiâ antiquior* 387 2 47. C. 2 47. 388 1 47 *Tranquillitas benè agendo, non nihil agendo, acquiritur* 148 1 40
Tranſitio à numero ad numerum 56 1 45. 154 2 4. 254 2 35. *à perſona ad perſonam* ibid. 36. 300 1 10
Tyranni iidem aliis, aliis ſervi 157 1 39. C. 2 1. *faſtuoſiſſimi,*

ſſimi, qui è ſervitio emerſerint 367 2 9. *tyrannorum hypocriſis* 20 1 55. c. 2 27 *invidentia* ibid. c. 2 6. *tyrannum regemque quantum interſit* 20 1 55
Unionis genera varia 264 1 12
Urbes integræ quaſi morte ſublatæ & ſepultæ 170 2 14. 174 1 23
Uſus quantum valeat 424 1 32. 425 2 24. *gravia primitus levia, ingrata grata facit.* 369 1 55. 370 1 7.
Utile nihil, niſi honeſtum 115 2 28. 298 2 41. 299 1 14
Varietas juvat 250 1 55. 251 2 28
Velle ſanari ſufficit 318 1 40. 365 1 5
Veniam quatenus admittant Stoici 28 2 27. *peccantibus haud difficulter habenda* 11 1 30. 28 1 43. c. 2 1. 270 1 19. *ab eis præſertim, qui ipſi eâ opus habent* ibid. & 399 2 20. *invitè delinquentibus debetur* 98 1 33. 285 1 54. 426 1 51. *ignaris quatenus* 70 2 52. 71 1 24. 426 2
Venter quàm verax 144 1 3. c. 2 30. 145 1 12
Verboſitas vitanda 99 1 32
Veritas una 263 1 38. 264 1 7. *res divina* 322 1 5. *hujus ſermo ſimplex* 417 1 55. c. 2 32. *eâ nemo volens deſtituitur* 286 1 55. c. 2 53.
Vernularum dicacitate delectantur domini 35 2 24. 36 1
Veſtis familiaris à forenſi alia 10 1 43. *citra ſplendidam in aula agere licet* 43 1 2. 44 2 1
Victûs ratio valetudini conducit; tenuis potior 22 39. 5 1 30
Vindictæ modus optimus 220 2 44. 221 2 20
Vir verè quis 128 2 54. 129 2 23
Viribus majora non molienda 261 1 4
Virtus ſola in pretio habenda, & ſtudiosè affectanda 103 2 26. 104 2 22. 159 2 15. 230 1 14 252 2 55. 253 1 15. *ſola permanent immota* 103 2 41. *ſola ad poſteros, ad ſuperos tranſmittit* 78 1 46. 79 1 47. *rectà ſemper fertur* 230 2 1. *viâ per ſe, vitii viâ minùs arduâ, minùs moleſtâ* 198 1 9. *maſcula* 58 1 24. 99 1 50 128 2 44. *niſi gratuitas nulla* 135 2 5. *ipſa ſibi ſufficit* 271 2 27. *ipſa pretium & præmium eſt ſibi* 39 1 13. 296 1 30. 250 1 20. *virtutes in aliis agnoſcere & ſuſpicere, candoris eſt* p. 153 c. 1 *l.* 20
Vita brevis p. 60 2 4. 136 1 21. 149 1 43. 182 1 1. *incerta* 295 1 28. *puncti inſtar ad ævum* 209 2 40. 342 1 15, 36. c. 2 l. 33. *præſens tantùm vivitur. & hoc punctum inſecabile* 71 1 19. 72 *a* 6. 79 2 33. 112 2 6, 53. 149 2 1. 422 1 4 *fugit* 57 2 14. 149 2 48. *nec redit denuò* 57 2 34. 59 2 20. 60 1 55. *indies diminuitur* 80 1 48. 81 1 52 85 1 19. c. 2 l. 8. *peregrinatio* 78 1 11. *navigatio* 85 1 53. 90 1 19. *militia* 77 2 43. *lucta* 285 1 4. *moleſtiis referta* 180 2 27. 181 1 40. *cum diſſentientibus tranſigenda* 326 2 27. *fabula* 389 1 56. 390 1 3. *in qua perſonam & terminum aſſignat choragus deus* 438 1 37 439 2 10. *non quàm longa, ſed quàm bene acta intereſt* 111 1 37. *ſibi per omnia debet eſſe conſentanea* 13 2 6. 18 1 48. 24 1 24. 32 2 47. 41 1 42. 42 2 47. *ſibi, naturæ, rationi, legi, numini conſentanea, eadem* 16 1 47. c. 2 l. 21. 61 1 6. 97 1 36. 111 2 23. 115 1 51. 186 1 51, 5. 197 2 4. 241 1 9. c. 2 l. 14. 264 1 11. 437 1 30. *vitæ ſcopus certus aliquis propenendus, nè vaga ſit* 74 2 17. 75 1 3, 16. 157 2 27. 381 2 23. 408 1 37. c. 2 l. 48 *fructus quis verus* 241 1 11. *præterita ad examen revocanda* 233 1 55. 234 2 10. *probè acta in ſenectâ, morte, ſolamen* 142 2 43. 436 2 10. *malè, morte pejor* 418 1 40. *vitæ ſpatium à deo præſtitutum* 57 1 7. 58 1. 429 2 20. 430 1 44. *eo contentus agere quiſque debet* 251 1 37. c. 2 l. 29. *dies ultimus ſæpiter cogitandus* 58 2 25. 63 1 5. 116 1 6. 271 2 41. *tanquam ultimus quiſque habendus* 212 2 35. 272 1 1. 282 1 55. c. 2 l. 20. 290 2 32. 384 1 13. 385 1 33 *qualem in eo deprehendi oporteat* 243 1 4. *vitæ ſatietas* 322 2 36
Vitii contages 324 1 12, 46, 49. *inconſtantia* 98 1 23. 317 1 19
Vocabula olim uſitata, poſt obſoleta 158 1 37
Voluptas bonum quare non ſit 243 2 21. 299 1 16. 310 2 15. *ineſcat* 191 1 24. *æquè ac dolor differt, diſtrahit* 90 2 31. *eâ peſſimi etiam fruuntur* 243 2 33
Vulgus inconſtans, mutabile 125 1 46. 136 1 47. c. 2 35. *judicii expers* ibid. 1 53. *hujus cenſura nihili habenda* 135 2 8, 53. 332 2 20. 335 1 5
Vultus ſpecies affectata, genuina exterminat 268 2 40

FINIS.

BIBLIOPOLA LECTORI.

REcentem hanc Antonini Editionem meditantibus, ut nequid deficeret, quod Libellum auro contrà charum, Probis, Literatiſque Viris commendare valeat, præ cæteris luculentam quàm fieri potuit maximè, numeriſque abſolutam omnibus producere in animo erat. Quandoquidem igitur A. D'Acerium cum Eruditionis Toriique conſorte huic operi illuſtrando fœlicem ſatis diligentiam adhibuiſſe compertum eſt; & noſtræ & Lectoris operæ-pretium fore, & honorem iſtis nominibus debitum duximus; ſi quicquid illi, vel ab Eruditiſſimo noſtrate Gatakero prorſus intactum, vel, ſi leviter tantùm perſtrictum, at fuſius tamen, & dilucidius, & ad cauſam Chriſtianam propius, Marco adſcripſerant, Mantiſſæ loco ſubjici curaverimus. Ità demum fit, ut quemadmodum ære obſtricti alieno fidem ſemel falſam ampliori rependunt fœnore, id à nobis fieri ut liceat, exorandi ſint, quotquot huic incœpto animos pridem dederunt. Quum enim, & iſte qui pares in hâc re partes ſuſceperat, repentinâ morte abreptus, atque alia obſtarent nonnulla, (quæ hîc narrandi non eſt locus) quò minus ad diem præſtitutum, quod polliciti ſumus, ſolvendo eſſemus; id ſaltem erat in votis, ut & Marcus tandem prodiret ornatior, & qui utiles erogare ſumptus non gravantur, moram aliquando haberent fœneratam. Tu verò, Lector ingenue, (quem & benigniſſimum ſperamus) ut boni conſulas, nobiſque ignoſcas facilis, æquum eſt; ſiquidem, quod in noſtrum plus ſatis ceſſit incommodum, id ità comparavimus, ut vel inde haud parum ipſe capias commodi. Fruere igitur & vale; id ſolum ultrà monendus, quod ſi in uno forſan atque altero loco, aliquid de proprio adjecerit Interpres, id uncis occluſum, atque diſtinctum curavit, ne videatur alienas merces pro ſuis obtrudere.

Annotationes D'Acerianæ

IN

MARCI ANTONINI, Imperatoris, MORALIA.

In Titulum totius Operis.

ΤΑ εἰς ἑαυτόν. | Quod ominis infausti vulgo dicitur, *In limine titubare*, id omnibus quod sciam eruditis, qui in hâc palæstrâ sunt hactenus exercitati, videtur obtigisse. De ipso enim, quem præ se fert Libellus hicce, Titulo, mirum plane quot quàmque diversæ Criticorum extiterint sententiæ. In quâ tamen discrepantiâ (ut quod sentio dicam) nec una quælibet satis arridet. Quod ne temerè, & animo culpam in alios conjiciendi dictum suspicere, meipsum etiam Lectori cædendum vicissim dabo, nostram interponendo conjecturam saltem; cæteris fæliciorem an secus, penes alios judicium esto.

Græca igitur sic se habent: Μάρκου Ἀντωνίνου Αὐτοκράτορος πρὸς εἰς ἑαυτόν. Βιβλία ιβ. Jam verò per τὰ εἰς ἑαυτὸν scripta indigitari, vel *de se suisque rebus*, vel *de Vitæ suæ instituto*, vel denique *propter se*, hoc est, *in sui gratiam aut usum* digesta, vix animum inducere possum ut credam. De sudârunt sane in hâc causâ Interpretes, ut Præpositionem εἰς ità passim usurpari probatum darent. Sed præterquam quod hæc mihi duriuscula sonent, (Exemplis in contrarium allatis quantumvis refragantibus,) aliud etiam in causâ est, quamobrem hunc Vocabuli sensum non possim hîc loci non improbare. Quale autem isthoc paucis accipe.

Viris Philosophiæ studiosis, (animo præsertim in cogitatione altiùs defixo) haud opus est ut moneam, solenne esse, secum versari; & Prosopopœiâ quâdam, non minus usitatâ quàm utili, seipsos interrogare, instituere, ultrò citróque alloqui. Quin itaque Imperatorum hic sapientissimus multus in id genus Exercitatione fuerit, nullus dubito. Quòd si Titulum his verbis conceptum, ad illa respexisse dixero, quæ Marcus secum meditans, & (juxta Ciceronianum illud)

nunquam minùs solus, quàmcùm solus, *De Pub. Scip. lib. 3. de Offic.*

interno quodam sermo ne sibi affatus est; atque animo simul tum Præceptore tum Discipulo usus, studium Philosophiæ excoluit; significatum & præpositionis εἰς maximè genuinum, & factum Viri τῷ πάνυ moribus accommodatissimum habebit Lector. Hæc itaque interpretatio cur mihi magis præ cæteris placeat, adeò desinet extemplo mirari, ut suos etiam adjicere calculos, non sit (ni fallor) detrectaturus. Accedit, quòd Antoninus cum nemine alio sermones miscet; sed per totum operis hujusce curriculum personam Hominis secum deliberantis sustinet; quippe qui probè noverat, hanc *soliloquii*, (quod vocant) rationem, & breviori docendi compendio cæteris præcellere, & morbis animi salutares efficaciùs adhibere medicinas. Quin & complures domestici hujus commercii imagines passim reperire in proclivi est, & ob oculos ponere: quibuscum & Marci morem conferre, & nostram inde sententiam firmare licebit. Hem verò unum, ne Lectori sim tædio, Horatium!

——Neque enim cùm Lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est.
Hoc faciens vivam melius. Sic dulcis amicis
Occurram. Hoc quidam non belle: Nunquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris. Serm. l. 1. Sat. 4.

Viden' Antoninum mutato nomine, tot & tanta negotia sustinentem, arduis assiduisque Rom. Imperii rebus domî bellíque impeditum, breviuscula tamen, si qua darentur otii interstitia, in hæc studia sedulò erogantem? Hic calamo deinde protinus

nus arrepto, quicquid in mentem venerat ſcriptis mandaſſe videtur, Eo nimirum conſilio, quò magis illæ Tabulæ, tum Monitoris vice defungerentur, ſi memoria minùs per ſe fida diverſiſque diſtenta curis perflueret; tum etiam in opprobrium ſuî, ſi quid in poſterum peccâſſe, & ab his propoſitis turpiter deſciviſſe deprehenderetur, ut ſuam ipſius in teſtimonium advocarent advorſum Conſcientiam.

In Librum Primum.

§ 3. Ὁ λιτὸν χρὴ τὸν διαπρέψαι, καὶ πόρρω τῆς πλησιαχῆς διαγωγῆς | En matris virtutem minime vulgarem, & quam vel noviſſimè laudatæ componere auſim! Cùm enim fœminæ nobiles liberorum animos pietate imbuere pleræque penſi habeant, ſi minùs ſincero Religionis ſtudio motæ, at ſaltem quod bene audiat ut faciant, moribuſque paſſim receptis obſecundent; ad mollitiem & luxum intereà loci ità vel à teneris comparant ingenia, tanquam id ſibi negotii crederent ſolum dari, filii generoſo prognati ſtemmate homines ne ſint frugi, aut laborum patientes. Jure igitur merito Antonini mater in laudibus habetur, ob eductionem minùs delicatam, & prorſus ſingularem: Siquidem cæteræ longè abſimiles adeo ſuos à duriter tractando abhorrent, ut in Strepſiadis conjuge, ſeſe tanquam in ſpeculo contueri liceat: Quam filium inſtituentem Poeta comicus lepidè ſatis depinxit, marito corruptum pueri ingenium ità deplorante,

Τοῦτον τὸν υἱὸν λαμβάνουσ' ἐκολάζετο,
Ὅταν σὺ μέγας ὦν ἅρμ' ἐλαύνειν ἐκβὰς πόλιν,
Ὥσπερ Μεγακλέης ξύσιδ' ἔχων.——
Hunc manu prehendens mater filium,
Occæpit adblandiri ei; Quando, inquiens,
Tu grandiuſculus fueris, age, currum agas
Ad urbem, veſte ſuccinctus curuli, uti
Megacles. (Avunculus tuus)

Ariſtophan. in Nubib. *Act.* I. *Scen.* I.

§ 4. Τὸ μὲν εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτᾶσαι | Non defuerunt quibus contrarium magis placuit, inter quos & M. Caſaubonus, cui unicâ tantùm immutatâ literâ viſum eſt legere, τὸ μὲν εἰς δημοσίας, &c. Ductus eſt nimirum particulam negativam expungere, iſtius præcipuè apud Capitolinum memor; *Frequentavit & Declamatorum Scholas publicas.* Me verò quod attinet, hallucinatum eſſe opinor, quantum conjicere licet, Virum alibi haud parum naſutum. Siquidem primi Ordinis Juvenes ad Scholas tunc temporis publicas ingenii excolendi gratiâ frequentes conceſſiſſe, notius eſt, quam ut in dubium vocari poſſit. At quorſum igitur magnificum adeò Catilii Severi Elogium, ſi ad normam ubique receptam, moreſque publicos Nepotis ſui Inſtitutionem comparâſſet? Nonne longè ſimilius eſt vero, has ideò laudes & deberi & prædicari, quod novam quandam & uſitatâ nimium quantum præſtantiorem ſibi excogitâſſet diſciplinam? Atque ità, ni fallor, hæc ſe res habet. Catilius enim, quem Virum in primis Prudentem, Gravem, Vitâ ſeverâ, Moribuſque caſtiſſimis fuiſſe conſtat, Nepotem hunc ex Filia publicè eductum noluit; veritus nimirum, ut malæ neceſſitudines ibi contractæ, vel alia quædam incommoda, locis iſtiuſmodi Romæ fortean nimis familiaria, moribus atque animo Adoleſcentis damnum ingens infligerent, idque vel ſubtiliſſimo ingenii acumine neutiquam penſandum. Hinc aliâ potiùs tentandum viâ exiſtimans, à communi longè diverſâ; optimos & ſcientiæ cujuſlibet peritiſſimos Præceptores, domum ſuam arceſſendos, puerumque egregiæ ſpei magno ſumptu ſeorſum curavit inſtituendum. Jam vero argumento, quod Caſaubonum hac in re tranſverſum egit, ut ſatisfaciamus, Capitolinum quid ab Antonino, jam Imperium adepto factum fuerit, illic loci exponere, ſatis pro comperto habeo; ab ipſo autem hîc loci Antonino, quid ſibi adhuc privato, Prætoris filio, & puero literis operam danti faciendum curaverit Avus, non minus liquet enarrari. Accedit & iſtoc argumenti ad noſtram ſententiam firmiùs ſtabiliendam, quod apud Philoſtratum in Herodis vitâ legimus: Philoſophum nempe quendam (Lucium nomine) Antoninum jam regnantem ad Sexti fores conveniſſe; eumque, poſtquam illuc ventitâſſe Imperatorem animo diſcendi intellexerat, manibus in cœlum ſublatis attonitum exclamaſſe, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηρᾷσκων ἤδη ἐλκτὸν ἐξαλφάνῳ εἰς διδάσκαλον φοιτᾷ ὥσπερ οἱ παῖδες. *Proh Jupiter, Romanorum Imperator jam ætate grandior, tabellis lacerto ſuſpenſis, ad ludimagiſtrum, puerorum ad inſtar, appellere non erubeſcit.*

§ 15. in fine. Εὖ γοητεύεται. | "*Une Raillerie, qui n'avoit rien ni de bas, ni de picquant.* "*Facetias, quæ & ſordibus vacarent, & nemini ſtomachum facerent.* Ità interpretatur D'Acerius. "Quas tamen Facetias, quantumvis temperatas, à "Marci moribus adeò alienas cenſet Gatakerus, "ut pro εὖ reſcribi debere ὑ, atque ità Anto-

" nínum ab omni hujuſmodi levitate abhorrere
" didiciſſe, ſtrenuè contendat.

§ 16. Ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πίστεως, τίλεως, ἀκολάκευτος | Hæc idcircò dicta intelligas, ut in iſtis ſcilicet manifeſtus ſit Pius cæteris antecellendi, in quibus antedicti, atque alii iſtius farinæ Homunciones deficiunt maximè. Quid enim à Sophiſtarum pompâ, atque inani ſubtilitatis jactatione magis alienum, quam vir *maturus* & verè prudens? Quid à vernaculo aſſentatore magis abhorrere poteſt, quàm is, quem omni adulatione ſuperiorem prædicas? Quid denique à crudo Scholaſticorum more longiùs abſcedit, (qui rebus leviter tantùm deguſtatis contenti, dicenda tacenda locuti, verbosâ tantùm pollent garrulitate, rerum interim gerendarum prorſus ignari) quàm ſi virum conſummatum dixeris, rebuſque tum propriis tum alienis adminiſtrandis apprimè idoneum?

§ 17. Σχεδὸν ἅπαντα [ἀγαθὰ] χρῆν. | D'Acerius. *Tout ce, qu'on peut ſouhaiter de bon.* *Bona ferè omnia.* Videtur hoc modo Marcum orationem temperâſſe, quia nihil magis uſuvenire ſolet, quàm homines mala atque nocitura ſibi ut expetant; pulchrâ ſcilicet ſpecie, cœcoque animorum impulſu allecti; rum & quid ſit futurum, & quorſum vertant res exoptatiſſimæ, prorſus incerti. Hinc Socrates precandi formulam Lacedæmoniis ſolennem cæteris antè omnibus habuiſſe perhibetur, *Deus optime maxime, concede, quæſumus, quæ nobis in bonum cedant, licet non diſertis à te verbis petita; quæcunque vero noſtrum in malum ceſſura præſentis, ea quantumvis expetita, conſtanter nihilominùs ut renuas, oramus ſedulò.* Huc etenim redit illud,

Ζεὺ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ ἐνχομένοις καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ ἐνχομένοις ἀπαλέξειν.

" Hîc vero loci non ingratum Chriſtiano Lectori
" fore confido, ſi quod de Eccleſiæ Anglicanæ,
" (piis magis dicam an prudentibus?) formulis ſu-
" bit in mentem, paucis dixero. Iſta enim mater
" ſanctiſſima, quoties ad thronum cœleſtis gratiæ
" ſupplices provolvimur, noſmet Deo totos dedere,
" atque ipſius conſilio permittere omnia, non do-
" cet tantùm jubétque, ſed ut ita nobis factum
" eſſe diſertis profiteamur verbis poſtulat. Id om-
" ne nimirum pro rogato haberi ſummopere ge-
" ſtit, quod fons ille ſapientiæ, cui & cæcitas & e-
" geſtates humanæ clarè innoteſcunt, ad rem fore
" noſtram prævidebit; & om-
" ne id ex adverſo indictum
" vult, quod vel ejus voluntati,
" vel ut ilitati noſtræ contrarium
" ut incautè dixerimus, per no-
" ſtram ſterit vel ignorantiam,
" vel imbecillitatem. Denique (ut verbo dicam)
" quicquid ſive in votis habemus, ſive prece De-
" um poſcimus, eâ tantum tenus acceptum ferre
" ſperat, quà bonorum omnium Authori nobis
" expedire videbitur; nihil autem extra hanc le-
" gem rogare in ſe recipit, præterquàm quod in-
" gens nobis in Commodum non cedere non po-
" teſt, veritatis nempe divinæ in hoc ſæculo cogni-
" tionem, in futuro verò vitam ſempiternam.
" Uſque adeo pietatem abſolutiſſimam (Chriſtia-
" nam dico) non dedecet iſta ſupplicandi Nor-
" ma à Poeta in Satyris olim præſcripta:

Permittas ipſis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris.
Charior eſt illis homo quàm ſibi ———

Juven. Sar. 10.

Ibid. Καὶ τὸ μὴ πλέον ἐκτεφρῶναι ἐπὶ τῇ παλλακῇ τῇ πάππου | Inſigne animi continentis & verecundi indicium! Gratias Diis habet Antoninus, quòd apud Avi Concubinam non fuerit diutiùs enutritus; memor ſcilicet Naturæ in pejus flecti cereæ, necnon probè gnarus, quòd

——— *Velocius & citius nos*
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſubeant animos Authoribus. ———

Juven. Sar. 14.

adeò ut in teneris præſertim, nil dictu viſuve fœdum Filiorum oculis auribuſve committendum, ſed omnia caſta, ſancta, quæ ſeveram virtutem deceant, miroſque Sapientiæ amores excitare queant. Quinetiam, nec illud hîc loci prætermittendum cenſeo, iſtiuſmodi cum fœminis conſuetudines, quantumvis & viris quoad cætera honeſtæ famæ uſitatas, & Legibus Romanis indultas, ab omni tamen culpâ & contumeliâ, etiam tunc temporis, non prorſus immunes fuiſſe. Siquidem Rex ipſe Numa, maculam iis dudum inuſſerat, Concubinas ab aræ pronubæ Junonis arcendo; huc autem ſi qua iſtarum accederet, ovem ut immolaret ſolutis crinibus, piaculare ſcilicet numini læſo ſacrum, etiamdum religioſe cautum eſſe accepimus.

Ibid. Τὸ ἀδελφῷ τοιούτῳ χρῆν, &c | Lucium Verum, nì mens me fallit, vult: Fratrem, non Germanum quidem, ſed in Familiam Imperiique conſortium ab Antonino adſcriptum. Ità enim & Imperatorem Pium, necnon & Adrianum (qui ipſum Pium hâc lege adoptaverat,) juſſiſſe conſtat. Quod moleſtiæ interpretibus faceſſunt mens Veri prava, moreſque fraternis nimium quantum abſimiles, quò minus hæc verba ad illum ſpectare cenſeant, & alium neſcio quem fratrem quærant, id longè eſt ut ab hâcme ſententiâ dimoveat. Laudat nempe Julius mores & comitatem Veri, quòd ipſe Marci ſtudioſiſſimus virtutem ad tempus ſimulabat; nec officiis fratris tantùm & principis,

Vid. *Collect.* VIII. *D. Domin. poſt Trin. collect. Quint. poſt ſacr. Cœnam & Prec. vulgò Chryſoſtomi dict.*

Vide Capit. in Vero.

principis,ſed etiam legati vel ſubditi obſequio eum & reverentia eſt proſecutus: Quin & ad Philoſophiæ ſtudium animum appulit, à quâ, quamvis licentiâ vitæ effrænatâ nimis, reverâ diſſentiens toto quod aiunt cœlo, ad Marci tamen ingenium graviter ſe geſſit; & quicquid laſciviæ indultum eſt, id omne clam illo ut fieret, quantum poterat maximè, ſedulo curavit. Accedit, quòd Antoninus fratris luxum & vitia, quæ poſtea tandem reſciverat, & ipſe tulit patienter, & alios deditâ operâ celavit. Quæ verò non ultrà celari poterant, vel in adoleſcentiæ incuriam, annoſque ad libidinem pronos *illorum culpam conjecit*; vel aliquid mitius ſemper, & in excuſationem conſuetudinis diſſolutæ memoratur excogitâſſe, quò acerbiorem à fratre cenſuram amoliretur. Quid ergò novi, aut quod nos in ſtuporem dare debeat, ſi Marcus idem pro humanitate quâ erat ſummâ, fratris demortui famæ hic loci conſultum velit, quem etiam in vivis agentem ut ab omni criminatione & graviori contumeliâ eximeret, curæ ei erat maximæ? Nam & his etiam accinunt, quæ Capitolinum inter noſtri laudes non ultimas poſuiſſe meminimus: *Tantæ*, inquit, *ſanctitatis fuit Marcus, ut Veri vitia & celaverit, & defenderit, quum ei vehementiſſimè diſplicerent.*

Atat! Quid, inquies, interea loci de Marci pietate & ſincero animi affectu jam antehac laudato fiet, ſi Diis ob ea ipſa tam prolixas habeat gratias, quæ ſibi tam vehementer diſplicuerunt? Nonne hoc eſt irridere potiùs quàm gratulari, & (quod omnium eſt flagitioſiſſimum) perſonam etiam apud Deos fictam ſuſtinere? Bona verba quæſo. Quoties enim vir ſanctus, ingenii ſimplicis & verè humani, amicum abs ſe abreptum dolet, hominem in primis charum, & quocum diuturna atque intima intercrat conſuetudo, etiamſi in omnibus forſan non probatum, nec moribus uſquequaque congruis; offenſiones iſtæ, animique dolores, quantumvis olim acerbi, extincti jam jacent, ſepultique unà: ſuavis autem priſtinæ amicitiæ ſuccedit recordatio, & affectus expergefacti reviviſcunt denuò, atque indolem, quanto meliorem, tantò ſtimulant acriùs. Ita plane comparata eſt hominum natura, ut in mortuorum deſiderio amicum ploremus ſeriò, moribus interim depravatis & ignoſcamus faciles, & excuſationes quas poſſumus prætexamus ſeduli. Argumentis hâc in causâ nihil eſt opus; teſtem enim mihi quemlibet appello, (immanis niſi ſit, & belluinæ prorſus feritatis) Jam verò, quicquid omnium quantum eſt hominum ingenium fert, id procul abeſt, Philoſopho, nedum Marco Philoſophorum principe, ut indignum inducar exiſtimare.

Ibid. Ὡς τοῦν ἐπὶ τοῖς θεοῖς, καὶ τοῖς ἐκείθεν διαθέσει, καὶ ἐπιπλοίαις, (ſeu ut Caſaub. legendum putat ἐπιπλοίαις,) μηδὲν κωλύειν ἄνδρα χριστιανὸν ζῆν μὲ | Hem Antoninum, non tàm Stoici quàm Chriſtiani partes ſuſtinentem; quippe qui Deum agnoſcat naturæ noſtræ virtutis per ſe minùs potenti ſuppetias ferentem; in animum humanum indefinenter agentem, vel conſiliis præceptiſque dirigentem, vel motibus intus cæcis, & quorum quilibet ſibi ſolus conſcius eſſe poteſt, ſubmonentem; à malis cohibentem inceptis, ſtimulantem ad bona. Quoties itaque quod fieri non debuit in nos admiſſum eſt, id omne noſtræ ipſorum ſive ignaviæ, ſive pervicaciæ Marcus tribuendum cenſet. Nos enim *lumini intromiſſo non* rarò nebulas ex induſtriâ offundimus; nos auxilia cœlitùs indulta reſpuimus; quæque Deus & vult, & nos ut poſſimus facit, irrita iſta atque infecta eſſe volumus. Parum nempe viſum eſt, nec quod paterno infandoque *numinis* in genus humanum amori faceret ſatis, quæ recta ſunt, quæve ſecus ſemel commonſtrâſſe; niſi & egregium iſtud intimæ miſericordiæ indicium acceſſiſſet, diſertè præcipere, aſſiduè commonefacere, greſſum labantibus ſuſtentare, revocare errantes, omnia denique patris in filios pientiſſimi munera ſedulo obire. Locum Lector, en tibi inſignem; & qui in Ethnico te jure habeat attonitum: quem perinde Chriſtiano ſtudiosè penſitandum, temperare mihi non potui, quin ſeriò commendatum darem.

Ibid. Τὰ χαλεπήνασα πολλάκις Ῥουστικῷ μηδὲν πλέον ποιῆσαι | Viden' iterum Marcum Deo adjutanti acceptum referentem, quòd in iram accenſus nihil acerbi atque immanis in ſe admiſerit? Cum enim ſuccenſere fit prorſus humanum, & in rabiem ſævitiamque agi præcipites, vitium haud infrequens; moderari nimirum animo, fræniſque ità compeſcere, ut ne quid atrocius ſuadeat, cujus nos in poſterum jure pœnitebit, id divino debetur beneficio, gratiæque noſtris conatibus aſpiranti; quæ, ut cuique eſt uſus, & in malum irruentes reprimit revocatque, & ad bonum contendentes fæliciùs promovet. Sed ſi cui ſit mirum, modum in irâ ſervatum magnificè adeò ab Antonino efferri; animo ſecum cogitet velim, quantum ſibi licere irati exiſtimare ſoleant. Quantum verò principes præſertim, quorum ut potentia ad damnum inferendum immenſa, ità & affectus plerunque cedere neſcii: his igitur abiſto turbine corripi proclivius eſſe; correptos vero miſerandum quantum infortunis exitiique, & ſibi & aliis inferre, qui hiſtoriæ veteris monumenta, vel leviter tantùm deguſtârit, ſatis pro comperto non habere non poteſt. Raro enim aut nunquam parvo vel ſuorum, vel inimicorum ſanguine ſtetit Regis iracundia.

Ibid.

Ibid. Καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὡς παρ' ἐτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν | Non fat habuit, de eo gratias rependere quàm maximas, quòd opis ejus indigentibus abunde ipſi erat unde ſuppeditaret, (cujus tamen & copia, & animus faciendi ab omnium bonorum largitore proveniunt) ſed & illud inſuper divinæ tribuendum indulgentiæ exiſtimavit, quòd non & ipſe ex iis eſſet, qui rerum egeſtate laborantes ab alienâ pendent munificentia. Non fugit ſcilicet virum cordatiſſimum divitias, pauperiem, cæteráque vitæ, quam jam degimus, tum commoda tum incommoda à Deo eſſe omnia. Singulis autem ità diſtribui ſingula, prout ad ipſius gloriæ rationes conducere, & è re noſtrâ fore maximè, ſapientiſſimo voluntatis ejus conſilio viſum fuerit.

Ibid. Τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶ), ὅτου μὲν πειθήνιον, ὅτου δὲ φιλόστοργον, ὅτου δὲ ἀφελῆ | *Riſum teneatis amici!* quorum ad aures Fauſtinæ vel leviſſimam pervenire mentionem contigit? Sed uſque adeò verum eſt apud Poetam

— *Dedecus ille Domûs ſciet ultimus* —

videtur enim Marcus mores conjugis depravatos, atque infamem libidinem minimè reſciviſſe; quod minùs mirabimur, ſi tum ad illius ſimplex & apertum ingenium, tum ad iſtius vafrum & aſtutum nimis, animum advertamus. Nec enim iſta formâ magis & corporis venuſtate, quam calliditate animi & ſimulandi artibus præcellebat. Virum ſcilicet nacta in meliorem partem credulum, &, cujus ipſe expers erat, ab omni fraudis ſuſpicione alienum, vanâ amoris fideique inviolatæ ſpecie luſit. Pulchrâ quidem illâ ore tenus, & eò mirum nî magis elaboratâ, quò ficta ſolent veris, & amicis adulatores officiosà ſedulitate antevertere. Ità enim naturâ comparati ferè ſumus, ut obſequio lactantibus facilem habeamus fidem. Nec novum eſt aut inauditum, vel virum Marco minùs ſimplicem, dolis capi; vel fœminam Fauſtinâ minùs callidam maritum technis illudere. Nam nec quidquam eſt aliud, vel quod apud rerum geſtarum ſcriptores occurrit frequentius inter lectitandum; vel reipsâ magis familiare, & naturæ conſentaneum. Et conſtat ſanè plus ſatis genus muliebre ad artes fictas, & ſpeciem externam à verò quam longiſſime diſſitam, per omnem quotidianæ vitæ conſuetudinem ſeſe ſummâ componere induſtriâ. Non me latet Antoninum inter Cæſares à Juliano depictos aliud ab hoc diverſum pro ſe excogitâſſe. Siquidem fœminæ vitiis famoſæ ubi amoris nimii inſimulatus eſt, ad Achillis effatum illud confugiſſe fertur, & ſub tanto peccare exemplo excuſatius duxiſſe, quàm in conjugem durius aliquid quantumvis meritam decernere. Ità enim ille apud Poetarum principem.

Iliad. 9.

Ἦ μοῦνοι φιλέυσ' ἀλόχους μεμάασιν ἀνῆρες
Ἀτρεΐδαι; ἐπεὶ ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
Τὴν αὑτῆς φιλέει καὶ κήδεται.
An ſoli diligunt uxores articulatâ-voce loquentium hominum
Atridæ? Cum quiſquis bonus & prudens
Suam ipſius amat & curat ——

Quin & quidni ſe ità præberet Marcus, cùm nec apud anteceſſores ſuos deerant ejuſdem indulgentiæ exempla? Nam nec tunc temporis primùm Romani Imperatoris uxorem ſe famoſiſſimæ morum turpitudini dedidiſſe notum eſt. Et mihi quidem vero haud abſimile videtur, Julianum idcirco hanc Marci clementiam cauſatum fuiſſe, quò melius & Adriani, & Veſpaſiani, necnon & Octavii Auguſti mulieres dente obiter Satyrico morderet, atque eandem illis perfidiæ, indomitæque libidinis dicam impingeret.

" Notam hanc ideò adſcriptam volui, nequid " ab erudito animadverſore excogitatum me ne- " glectui habere Lector indignaretur. Cæterum, " ut quod res eſt breviter exponam; mihi & lau- " des ab Antonino in iſtiuſmodi fœminam colla- " tæ, & commentum Dacerianum de viro ſimpli- " ci, propriique dedecoris minimè gnaro, per- " inde ſtuporem injiciunt. Hoc ſaltem pro certo " habeo Capitolinum longè aliud viri Elogium in- " ſtituiſſe, ob animi æquitatem, & patientiam vel " hiſce injuriis inexpugnabilem. Quem cum a- " micis deliberâſſe narrat, de ſupplicio ſumendo, " vel repudio ſaltem remittendo, ſed Imperii ta- " men Romani ab ejus Patre dono dati memorem " ad mitiora inclinâſſe animum conſilia. Julium " itaque ſi placet, audiamus. *Multi*, inquit, *ferunt* " *Commodum omnino ex adulterio natum, ſiquidem Fau-* " *ſtinam ſatis conſtat apud Cajetam conditiones ſibi &* " *nauticas & gladiatorias elegiſſe; de quâ cum dice-* " *retur Antonino Marco, ut repudiaret, ſi non occide-* " *ret; dixiſſe fertur, ſi uxorem dimittimus, reddamus* " *& dotem. Dos autem quid erat, niſi Imperium* " *quod ille ab ſocero, volente Adriano adoptatus, ac-* " *ceperat?* Addit etiam præterea, Antoninum " *& ſuos mores ſemper tenuiſſe, & nullius inſuſur-* " *rationibus mutari*; quod viro verè Philoſophico " atque omnium affectuum facile compoti erat " digniſſimum. Adeo non clam erat Antonino " conjugis infamia. Sin minus hanc ab illo re- " ſcitam damus fuiſſe, & falſa hæc apud Julium, " & inſulſa fatebere omnia. Siquidem ignoti, ut " nulla cupido, ità nec dolor aliquis eſſe queat.

Ibid. Τὰ δὲ ὑπερφυῶν βασάνων ἰάσεις | Morbos mirum in modum ſanatos & medicinas ægrotis dormientibus per inſomnium edoctas, in veterum Scriptis paſſim enarrari ſatis liquet. Quæ omnia Ethnicorum vulgus adeò ſibi perſuaſa habuerunt, ut fidem hujuſmodi fabulis detrectare,

illis

illis religio esset. Hinc pernoctationes istæ in delubris Deorum ad captanda somnia profectæ sunt, quas Esaias Propheta *cap.* 65. Idololatris in probrum vertit. Isti etenim inter sepulchra manebant, & in fanis noctes agebant totas, quòd Deos, illic loci præsentes magis & propitios sese experturos, omniáque quorum fieri certiores ex usu iis erat cumulatius ibi impertitum iri sperabant. Verum enimvero ineptias vulgi nihil hâc in re morarer, semper nimis creduli, & superstitionibus penitùs imbuti; nisi & magni nominis viri, animique, quos vel imbecillitatis vel Fidei falsæ insimulare nefas est, mira & planè portentosa quædam de suis ipsorum insomniis seriò descripta memoriæ prodidissent. Aristidem inter cæteros testor, cujus sermones sacri morbos, dolores, ulcera sanata, ope balneorum, medicinarum, cataplasmatum, aliorúmque id genus, quæ Deus (ut ipsi visum) in somnis subjecerat; quæque medicis interdum inconsultis, interdum etiam frustra reclamantibus, feliciter tamen & præter spem omnem sanitatem ei in integrum restituerunt. Synesius itidem eidem numinis beneficio acceptum refert, quòd, cum in extremum capitis discrimen semel atque iterum incidisset, sese extrahendi rationem & expeditam & fæliciſſimam inter dormiendum edidicerat. De Socratis etiam insomniis multa accepimus, eáque notiora, quàm ut singula enarrando lectori tempus teram.

Arist. Rhetor. Serm. sacr. 1. cap. 3.

Vid. Synes. εἰς ἀναστασιαν.

Regeres fortasse, insomnia à causis pendere physicis, vapidis nempe fumis exorta, à ventriculo in cerebrum sursum erumpentibus: ea proinde (tantùm abest, ut à Dæmone insinuentur;) à crudo potius corporis habitu, & spiritibus munere suo perperam defunctis proficisci. Nam & hoc quod ad pleramque partem in confesso est. Quin & pagina sacra horum tum solatia tum terriculamenta infida prorsus atque inania prædicat, & ne fidem his, ut certis futurorum prænuntiis, adhibeamus, disertè vetat.

Agnosco lubens; nec quod ad somnia attinet vulgaria & quotidiana inficias eo, quin & vana sint prorsus, & affectibus corporeis conformata. Eandem tamen de universis ferre sententiam vereor ut & temerarium nimis, imò & impium sit. Nonnulla enim & veri esse præsagia, & à Deo rebus nostris providente mentibus injecta humanis, non est quod ambigamus. Hinc & ad divina tàm noctu quàm interdiu documenta animum sedulò attendere hortatur vir sanctissimus. *Cum loquitur Deus semel, etiam bis; per somnium, visionem nocturnam, quum irruit altus sopor in homines, in dormitationibus super cubile.* Job 33. 15.

Nec temerè nobis exempla Abimelechi, Pharaonis, Josephi utriusque. D. Pauli, aliorumque in sacris literis extitisse suspicandum est. Quæ omnia ut nostro inserviant commodo, danda est opera, ut vanis secernere vera valeamus; & ne falsâ futilique lusi specie in errorem prolabamur seriò cavendum. Hinc illud à Siracide haud inscitè monitum: *Ut qui captat umbram & persequitur ventum, ita est qui se adhibet somniis. Nisi ab Altissimo demittantur qui invisat te, ne adhibeas ad illa cor tuum. Multos enim seduxerunt somnia, & exciderunt qui spem in iis habuerunt.* Ecclus. 34. 2, 6, 7. Deum autem suos nonnunquam hoc modo invisere, nec ethnicis inauditum; unde & ille apud Homerum pro rato habuit,

Καὶ γὰρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι.

Ibid. Καὶ τότε δὴ ἐν κραπὺ ἄσπε χεύσῃ. | Infinitum quantum laborum, quantumque conjecturarum in locum hunc obscurum, mutilum, sed & plane insanabilem, (ut quibusdam videtur) impensum est; cui tamen unicâ tantùm literâ immutatâ medelam adhiberi posse adeò non despero, ut mirum mihi sit idem nemini antehac interpretum quod sciam suboluisse. Legas itaque velim me authore, ἄσπε χεύσῃ. Non quòd simile quid se passum memoret Marcus, ac Chrysæ Apollini à sacris apud Homerum obtigisse legimus: (quæ tamen M. Casauboni erat sententia, de vocabulo rectè quidem sentientis, quoad authoris verò mentem turpiter hallucinati.) sed verbi similitudo virum eruditum hîc loci fefellit. Hoc autem voluisse Antoninum nullus dubito, sese & ægrotâsse pariter, & remedia ad morbum fuisse in somniis edoctum haud ità pridem Cajetæ, perinde ac olim dum egerat Chrysæ. Chrysam autem villam fuisse in Troade sitam, Apollinem Deum tutelarem nactam, satis constat; cujus etiam alicubi meminit Homerus. Cætera tum vocabula hîc loci supposita, tum commenta quæ viri literati frustrà procuderunt, à mente Marci prorsus aliena esse ausim asserere; nec igitur rem in medio relinquere contentus sum, cum esset mihi adeò in promptu dirimendi & rectè statuendi copia.

Ad

Ad Librum Secundum.

§ 1. Εἰς ἀνωλεθρον αὐτὸν | Animam divini ſpiritus portiunculam, ejuſdémq; prorſus naturæ, autumabant Stoici ; tanquam Deus ipſe è partibus diverſis conſtare poſſet, aut in plura dividi ſuſtineret Ens omnium perfectiſſimum, & uſquequáque ſimplex. Idem etiam inſtauratus denuò apud Manichæos prodiit in lucem error, cujus faſtum, impium magis an inſanum, ſolidis deturbârunt rationum momentis, penituſque refutatum dederunt ſancti Patres ; qui ſaniùs & modeſtiùs locuti, animam *Dei non particulam* eſſe, ſed *creaturam*, ſtrenuè contendebant. Dogma ex illo tempore adeo receptum jam & firmiter conſtabilitum, ut animos adverſus morem loquendi Stoicis uſitatum ſatis muniat ; effecerítque, ut, citra periculum erroris inſinuandi, locum iſtæ formulæ apud Chriſtianos etiamdum obtinere poſſint. Quin & fidei noſtræ privilegia, ab Evangelio indulta, commodè ſatis hoc demum modo exponuntur, ſi ad ingentes tantùm promiſſiones, & immortalitatis beatæ ſpem, animum interim advertamus. Ità enim animam & divinam, & divinæ naturæ participem jure merito nuncupare liceat, non prout humano corpori ab ortu inditam, ſed ut Deo gratam atque acceptam : non quoad dotes innatas, & genuinam ſubſtantiam, ſed gratuita Domini benigniſſimi dona poſtliminiò accumulata : Homines ſcilicet ille in ſuam ipſius familiam & cognationem adſciſcere non dedignatus eſt ; gloriæ etiam cœleſtis hæredes ſcripſit ; quæ ut à natura accepta haberent beneficia, nullo modo fieri potuit. In eandem plane mentem Auguſtinus, *In ejus genus adoptandam* (animam ſcilicet) *mirabili dignatione gratiæ, non pari dignitate naturæ* prædicat.

Ibid. Ἀποφαντικὸν γὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἀπερίφραστον | Effatum veriſſimum, & quo vix ullum reperias nobis obſervatu dignius. Nec enim actus ſed voluntas reum facit ; & qui damnum inferre in animo ſecum conſtituit, etiam ſi cogitatum perficere nequeat, injuriæ nihilominus in foro interno arguitur. Hæc & rationi conſona noſtræ, & in codice Evangelico diſertè notata videre eſt. Hinc enim Johannes, de eo *qui non diligit fratrem ſuum, quòd in morte manet* pronunciat ; nec non illi, *qui fratrem odio habet homicidii* dicam impingere nullus dubitat.

1 Johan. 3. 14, 15.

§ 2. Ἄρας τὰ βιβλία, μικὸν αὖθις, ὦ Ἕβρυσε | Eorum, qui bonis literis navant operam, multò pars maxima, ita fere libris evolvendis, attribuſque & ſcientiis ſedulò ediſcendis incumbunt, quemadmodum Martham olim legimus animum ad convivii apparatum adjeciſſe. Implicant nimirum & impediunt ſeſe perplexis rerum ambagibus, id ſolum operosè agentes, ut quàm poſſint plurima percurrant legendo, exhauriantque ; hoc demum negotio ſapientes aliquando evaſuros ſe ſperantes. Cùm tamen veram ſapientiam brevioribus liceat compendiis aſſequi, nec latiùs evagando, ſed domi potius vitam agendo ad eam abſolvendam ſit opus ; hoc ſcilicet unico, ut nos, noſtráque penitùs perſpecta habeamus. Huc ubi ventum fuerit notitiæ, librorum lectitatio aſſidua ex illo in caſſum recidet. Quin potius ſtudioſa nimis in his occupatio adeo nihil ultrà ad ſapientiam affert momenti, ut variæ diſcordantium inter ſe Authorum ſententiæ operam potius eant perditum, animum perlegentis miſerè diſtrahant, & in novas indies conjiciant moleſtias.

§ 3. Οὐκ ἀνὰ φύσιν, ἢ εὐγενέσιος, καὶ ἐπιεικῶς τῆς περὶ ἀρετὴν διατάσεως | Advertas, obſecro, Lector animum, quàm rectæ rationi, veræque pietati in omnibus congrua notaverit hîc loci Marcus noſter. Nempe non ille ex iis erat, qui Naturam vel productricem rerum, vel conſervatricem, vel denique gubernatricem à Deo planè diverſam, miniméque pendentem ſtatuunt ; ſed omnia ſpiritui intellectu prædito tribuit, & univerſam hanc mundi fabricam non niſi à ſapientiſſimo, & authore condi, & moderatore contineri, pro certo habebat. Naturam igitur opificem quidem agnoſcit, magiſtram negat : ſed præceptori obſequentem vult ; ſed inſtrumentum operi abſolvendo aptiſſimum ; atque ejuſmodi tantùm, ut quæ jubente atque adſpirante architecto, omnia, abſque illo vero ne minimum quidem efficere poſſit. Non latuit ſcilicet Imperii Romani habenas moderantem, quàm parvi, imò nihili fere ſint poteſtates ſubſtitutæ, niſi quod iſtæ decreverint agere, ipſe ad quem ſumma rerum redit, Imperator ſupremus, annuendo reddiderit effectum. Naturam itidem is nôrat bene, quæ ſummo omnium conditori ſubjicitur, ab ipſo pro libitu rebus præfici, ut quæcunque opus eſt mandata exequatur ; nihil autem ſuopte ingenio, vel perficere, vel moliri, abſque quod divina voluntas, & incipienda dictet, & incæptis aſpiret ; & tandem vel opem

opem ferendo imbecillæ, vel saltem permittendo ea quorum vires Physicæ potentes sunt, ut ad umbilicum perducantur, in causâ sit. Hinc particulam ἢ non tam in hoc textu disjunctivam, quàm conjunctivam sortiri vim censeo; siquidem ea ad mentem Antonini magis perspicuè exponendam mihi videtur adhiberi. Quam ejusmodi esse totus opinor, non, ut fixam hanc ordinatámque causarum seriem, vel à naturâ diversam memoret, vel utramvis à lege divinâ solutam, suique Juris artificem innuat; sed nexu indissolubili Dei Max. consilio adstrictam, atque ejus arbitrio in omnibus, non obnoxiam modò, sed & fidelissimè obtemperantem. Modestiùs itaque noster & consultiùs, & de naturâ, & de fato disseruit, quàm cætera Stoicorum solet disciplina. Hæc enim adeo sana exhibuit, ut etiam Σιβύλλεια his accinere oracula audias; quæ vel minutissimis quibusque Deum ita invigilare docent, ut etiam *Capilli Cæsariei capitis coram eo numerentur,*

Mat. 10. ex *illis, ut ne unus quidem cadat in ter-*

Luc. 12. *ram, qui conspectum fallit, (nedum injus-su) patris nostri qui est in cælis.*

Ibid. Πεφυσι ἢ τῇ Ἀναγκαίῳ. | Sed neque hîc loci fatum & necessitatem, quam sibi comminiscuntur Stoici, ineluctabilem Marcum in animo habuisse existimo. Quid enim est, quod eventus fatales à constitutione divinâ, & Providentiæ legibus (quas vocant) æternis disterminare queat? Ferreum verò istum fati rigorem, qui à Stoâ est, ab Antonini mente plurimùm abhorrere, multæ concurrunt opiniones, quæ ratum ut habeam faciunt: Præsertim cum istoc nullatenus jam antedictis consistere, facile cuivis patere possit. Et longè aliter sane Imperator sapientissimus se rebus adversis opponit. Tribus enimverò potissimum argumentis in medium allatis, quæ quicquid denique evenerit quantumlibet acerbi, æquo ferendum animo suadeant.

Primum; Quòd nullum prorsus eorum, quæ fortunæ tribui solent, eveniat temerè; sed ad unum omnia à moderatore summo regi, dirigi, singulisque consultò disponi; moderatore vigilantissimo, quem ne minimum quidem fugit; sapientissimo, qui quid ex usu sit nobis non potest non rectissimè dignoscere; benignissimo, humanique generis amantissimo, quippe cui nihil bono nostro sit antiquius. Gubernatorem igiturtalem nacti, quidnî quodcunque ipsi visum fuerit, non toleremus tantùm, sed, & lubentes excipiamus, & cæteris omnibus ducamus anteponendum?

Secundum Numinis potentiam immensam, constantiamque invariabilem ob oculos ponit, cujus sancita refigere penes nos non est. Imò, quæ semel ipse facere decreverit, imminutare, nec penes ipsum est statuentem Deum. Anceps siquidem consilii ratio nobis competit *solis*, quorum vel ignorantia, vel incuria, vel affectus trransversum agens, vel altera quædam (ut est humana natura) imbecillitas, & fluctuare potest animo, & denuò resipiscere: Deo autem omniscio, cujus incepta mutari in melius non possunt, novas inire rationes, legésque figere, subinde ac refigere, neutiquam dignum est. Cùm itaque res nostræ ut aliter se habeant faciendo non simus, id unum nobis restat, ut quales quales fuerint, ferendo simus; nec ab isto demum torrente submergi nos patiamur, contra quem brachia dirigere nefas est.

Tertium hortatur animum jubeamus latiùs excurrere, nè sese quisque unicum spectet, quasi *totum quid*, & cæteris sejunctum, sed Universi hujus quantum est ut corpus contueatur; seipsum autem unam è plurimis cogitet, eámque parvulam admodum ex immensis, è quibus constatur natura rerum particulis. Multa autem fieri possunt, quæ dum corpori universo in commodum cedunt, singulis tamen quibus accidunt membris ægritudinem haud parvam, & acerbas molestias facessant. Jam verò; quid magis absurdum excogitare queas, quàm illum, cui totum curæ est, corporis salutem particulæ cujusdam volupi posthabere? Quid autem iniquius, quàm membra singula ea detrectare, aut animo reluctanti subire, unde magnum capiat Homo commodum. Quicquid autem in commodum cedit, id suâpte naturâ malum esse nequit; si igitur quod obtigit non est malum, apage te ignavum cum injustis querimoniis tuis; qui id ipsum non sustineas, quod nomine tantùm tenus, quo metum incutiat, habet! Et argumentatio quidem philosophica ferè sic se habet, quam in ethnico præclaram admodum & laude dignissimam fuisse non est diffitendum.

At at (gratias Deo quas possumus maximas) multo meliùs nobiscum agitur. Nam & hoc subtilis quantumcunq; est argumentationis, in auras evanescit tenues, & inania verba, si cum istis conferatur, quæ sacra nobis suggerit pagina, malorum remediis. Malorum, inquam; Nam neque Christianum nomen professis adeò acutis esse est opus, ut à vulgari sermone abhorreant. Novos sibi modos loquendi exquirant isti, quibus falsam obtendere speciem expedit, & rerum imperitos fictis nominibus illudere. Nos & faciem calamitatis fœdissimam, & formidolosam ut quæ maximè, audaces intueri contra, & quæ teneras lædere aures solent, sufferre nomina, imperturbati possumus; quoties id nobis in mentem subit, quod Deus mentiri nescius, & certò prædixit, & sanctissimè pollicitus est. *Minimè, scil. paria esse, quæ præsenti tempore perpetimur, nedum illi gloriæ prorsus æstimanda contra, quæ futurum est ut reveletur in nobis:*

bis : Rom. 8. 18. quinetiam &, *Momentaneam levitatem afflictionis noſtræ excellenter excellentis gloriæ pondus æternum nobis eſſe confecturam* : 2 Cor. 4. 17. Hujus itaque ſpei participes mirum nî vicem ſuam non tantùm non doleant, ſed in malis ſuſtinendis fortiter perdurent, & adverſis inexpugnabiles ſeriò triumphent. Id quò minus fiat, hoc unum in causâ eſt, quòd animi mundanis affectibus præpepediti, nec pietatis ſtudio, aut futurorum fiduciâ, quibus oportuit, penitùs imbuti, demittunt ſeſe, depreſsíque duris ſuccumbunt. Sed & hoc interim in fidei evangelicæ laudem vertitur ; quòd ſolamina iſta, ſi non omnium, qui Chriſto nomina dederunt, communia, at huic ſaltem diſciplinæ propria ſemper fuiſſe : quum nec ſcientia aut inſtitutio quælibet philoſophica, quantumvis aliàs ratione atque ſtudio exculta, vitæ immortalis & cœleſtis gloriæ, aut certiores homines facere, aut ſpem vel leviuſculam excitare, potuerit. Deus ipſe, qui ſolus potuit, hæc nobis patefacere dignatus eſt, ſuæque veritati fortunam omnem ſuperandi decus reſervari voluit.

Ibid. Τὸν δὲ βιβλίων πλῆθος φίλον, ἵνα μὴ χαρίζων ἀποθάνῃς. | Haud abs re monitum. Scientiæ enim avidos, & librorum nunquam ſatures, vix aut nè vix quidem è vitâ recedere animo ſatis placido, & ſine obmurmuratione reperias : quippe magni aliquid ſemper machinantes, quod mors in medio opere abrumpit. Quos autem ex improviſo opprimit, aut inceptantes interpellat, fieri non poteſt ut non reluctantes & invitos abripiat. Scitè igitur Salomo de voracibus iſtis librorum helluonibus, quibus nunquam expletis ſemper aliquid novi ex ipsâ inveſtigatione ſuboriri ſolet, quod ulteriùs indagandi deſiderio animum accendat : *Multitudini ſapientiæ ineſt multum indignationis, & qui auget ſcientiam adauget dolorem* : Eccleſ. 1. 18.

§ 4. Ὁποδίκως σφοδρότερον λαλοῦν πρὸς τὸν Ἀντῶν, ὃ χρὴ αὐτοῖς | Si id ſibi vitio vertit Antoninus, quòd ad virtutis occaſiones arripiendas ſe minùs intentum præbuerat, quantò gravius in noſtrum cedet vituperium, quoties rectè vivere ultra diſtuliſſe contigerit, quibus nunquam deeſt idoneus ad ſaniora conſilia revertendi locus ? Solicitati nempe ſeriis ab extrà cohortationibus ſurdam aurem obvertimus : conſcientiæ verò ſtimulis intus excitati animum exprobrantem flocci pendimus : inertes nihilominus & pertinaciter inſani, vitam vel perdimus prorſus, vel noſtro vivimus diſpendio. Nos interim miſeros nimiùm atque ingratos ! quibus omnia recidunt incaſſum. Et quid tandem de animis fiet obfirmatis, quos ſpretâ omni domini diſciplinâ, nec Dei vox indeſinenter clamantis revocare, nec ſumma lenitas devincire, nec noſtræ beatitudinis ſpes ad virtutem pellicere queat ? Quin Marcum ſaltem contemplemur, Ethnicum Chriſtiani, & ſiquid pudoris ingenui ſit reliquum, effluxi jam temporis, noſtræque incogitantiæ nos tandem pigeat ; ut aculeis vel inde ſubditis expergefacti, curſum concitemus in poſterum, atque ab ejus tam inſigni exemplo ut proficiatur operam demus.

Ibid. Δεῖ δ' ἤδη ποτὲ αὐτὸν τοῦ κόσμου μέρος εἶ | Naturam hujus rerum univerſitatis ideò penſitandam ſuadet, ut cujuſmodi corpus hoc totum ſit, & qualem in illo locum noſmet ſimus ſortiti, meliùs conſtaret : quænam etiam inter partes innumeras convenientia interceſſerit, & quas ipſi partes ſuſceperimus ſuſtinendas. Hæc etenim benè nota ita nos ad omnia, quæ in homines cadere poſſunt, præmunient, ut nihil poſthac inopinatum aut novum evenerit. Quorum autem occurſu hominum plerique obſtupeſcere ſolent, ea abſque omni perturbatione, tranquillo & benè præparato pectore excipiemus.

§ 5. Ὁρᾷς πως ὀλίγα δεῖ, ὅν κερπίσῃς τὸν εὔρουν καὶ θεοῦ διάγειν βίον. | Mitto faſtuoſam Stoicorum vaniloquentiam, cui familiare eſt Sapientem ut Deo nullatenus minorem conſtituat : ſed & hic loci ſubit aliud, quod iſtius diſciplinæ ſupercilium haud parùm ſentit. Quis enim ferat facultates humanæ naturæ, (per ſe heu nimis infirmæ !) uſque adeò evehi, ut virtus perfecta, & cui vel divina beatitudo non invidenda contrà, in parvo ſita prædicetur, atque ità penes quemlibet, ut facili quis negotio eam adipiſci queat ? Ad Marcum verò quod attinet, ut ipſum commodè intelligamus par eſt, cùm & ipſi longè aliter hac de re viſum fuiſſe jamdudum conſtet. Nam & præterquàm quod ſæpiuſculè ſupra annotatum eſt ; omnem hominum præclarè ſe habendi facultatem Deo præmonſtranti, monenti, adjutanti, referri debere acceptam, haud rarò & alibi diſertè fatetur. Quoties igitur virtutis nos compotes pronuntiat, atque noſtram ſive ignaviam ſive incogitantiam obſtare unam, quò minus ad amuſſim ejus vitam degamus perfectam, indulta iſta cœlitùs adjutoria, (niſi mens me fallit plurimum) neutiquam in hoc operis excluſum ibat. Sed, poſitis hiſce auxiliis, quæ & poni fas eſt, (quum reverâ facientibus quod in ſe eſt nunquam non ſint præſtò,) nihil ita adjutis inexpugnabile fore ſtatuit. " Seu potius ut emendatiùs adhuc, " & normam Veritatis Chriſtianæ propiùs loqua- " mur ; nemini, qui ſuo non deficit officio, " impoſſibile eſſe, eò tenus prodire, atque id ef- " ficere, quod Deus pro immensâ, quâ eſt in im- " becillitatem humanam clementiâ, gratum habe- " re, atque æqui boni facere non dedignabitur.

§ 7. Σχολὴ πάρεχε σεαυτῷ τὸ φροντιδικὸν ἀγαθόν τι | In noſtrâ ſitum eſt poteſtate hoc otii nobis

nobis dare: at quo tandem pacto fieri poteſt, ut culpâ nos eximant importunæ ſæculi hujuſce curæ, & operoſa (quæ neceſſaria dici ſolent) impedimenta? Quî, inquam, iſtos dimittas abſolutos, qui negotia conqueſti, & in cæteris operoſi, in id unum quod ſui reâpſe eſt muneris, operæ nihil intendunt?

Ibid. **Μὴ ἔχοῖς σκοπὸν** | Stoici Socratem ſecuti id præ cæteris Philoſophorum claſſibus agebant, ut finem certum vivendi fundamenti loco poſitum diſcipulis darent. Id enim eſſe unde univerſæ virtutis, præſertim verò officii quotidianam conſuetudinem ſpectantis, ratio ordiri debeat; & quò demum, tanquam ad ſcopum, ſtudia ſua, inceptáq; omnia dirigere fas eſt. Scopum autem iſtum quem ob oculos nobis ſtatui oportet bonum eſſe publicum; quod ſi aſſequi minus contigerit, at ſemper tamen ſequi ſapientis eſſe aſſerunt, & conatu quantum in ſe eſt efficere maximo, ut omnibus ſe præbeat utilem. Hac verò de re, Antoninus ut mentem explicet, videre eſt in iis quæ ſequuntur.

§ 8. **Τὰς δὲ τῶν ἰδίων ψυχῶν κινήσεις μὴ ἐθέλοντας ἀναίσχυντα κεκοσμῆσθαι.** | Huc Verſiculus iſte apud Homerum non inepte referendus, quem Socrates ferè ſemper in ore habuiſſe perhibetur.

Ὅτι τὰ ἐν μεγάροισι κακὰ σέθεν ἐστὶ μάλιστα.

Res tuæ domi bene ſe habeant an ſecus hæc ſemper intelligas.

Quod ſi ad Philoſophi mentem interpetrari libeat, hoc pro comperto habendum cenſeas, quicquid nobis vel in bonum, vel in malum cedat, id omne naſci domi noſtræ, atque nobis fieri authoribus. Quin & iſto etiam Poetæ abuſus eſt Socrates, quî homines inaniter curioſos ab inutili ſcientiâ, ſtudiiſque avelleret, in quibus laboris atq; tædii inerat plurimum, emolumenti verò parum; avulſis autem, ad aſſiduum Virtutis cultum, propriíque pectoris indagationem exquiſitiſſimam, ut animos vehementiùs attraheret.

§ 11. **Καλῶς γὰρ σὺ ἐκ ἂν ἀποθάνοις.** | Eodem ferè recidit Catonis de morte contemnendâ Diſſertatio. Quæ nè lectorem habeat malè, animum advertat velim, Stoicis, nihil omnino de iſto, quod hominum genus univerſum etiam poſt obitum manet, judicio edoctis, tertium quendam ſtatum nè minimum quidem ſuboluiſſe. Quin & ſapientis (quem Deo ſoli ſecundum effinxerant ſibi,) in utilitate publicâ perfectionem collocantes, haud incongruum erat, ut ipſius etiam Dei beatitudinem ejuſdem prorſus generis ſtatuerent. Ideam proinde & omnium authore digniſſimam, tum demum ſibi viſi ſunt animo concepiſſe, cum de illo, ut de ſummo, atque immenſo bono, aſſatim ſeſe in omnia diſpertienti cogitarent. Quando verò eſſentiæ perfectæ & per ſe bonæ malum competere non poteſt; Deum quod reâpſe malum eſt infligere, aut à naturâ benigniſſimâ hominibus eſſe metuendum, Religio illis erat credere. Vide iis, Lector, quâ tandem ſerie, quibuſque rationum momentis derivata ſit iſta Philoſophorum conſecutio. *Siquidem Dii ſunt*, inquiunt, *nihil nobis grave poſt mortem futurum eſt; nec enim malis nos implicabunt ipſi non mali. Si verò nulli ſunt, nec nos poſt mortem futuri ſumus ipſi; atque hinc etiam ſequitur nihil poſt mortem paſſuros, cum exiſtentium tantùm ſit pati; idcóque quocunque te vertas, utrinque occurrunt quæ mortem contemptui habendam ſuadeant.* Ita quidem Stoica, at longè ſecùs Veritas Evangelica. Hæc enim Deum ob oculos ponit bonitatem juſtitiâ temperantem. Omnibus numeris abſolutum, & attributorum (ita enim & loqui & diſtinguere fas eſt, ob noſtri conceptûs infirmitatem) amiciſſimâ conſpirantium inter ſe harmoniâ præcellentem. Reformidandum itaque nobis, perinde ac diligendum Deum; quum non minus rectoris ſit, de rebellibus & impiis pœnas ſumere, quàm morem gerentibus benefacere. Nullus ergo jam incogitantiæ locus, quæ miſeros infinitum quot dare ſolet exitio; nulla de futuro ſecuris excuſatio, cum nec juſtitia divina, nec crimina atque imbecillitas noſtra id ultra patiantur. Nam iſto coram judice nemo hominum non ſiſtetur reus; nec reſtat ſontibus, præterquam in unâ ejus immenſâ clementiâ, & gratuitâ per Chriſtum miſericordiâ, aut ſpes, aut perfugium.

Ibid. **Καὶ τῶν κατ' ἀλήθειαν κακῶν ἵνα μὰ φοβηθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθετο.** | Nec hoc Antonino inſolens, à cujus ſententia abhorrebat aliquid revera mali, præterquam quod vitii arguitur, agnoſcere. Sed & poteſtatem à vitiis temperandi, divinitùs humano generi indultam profeſſus, à faſtu Stoico quàm longiſſimè receſſerat: Qui enim ab iſtâ ſunt ſcholâ, hominem, abſque omni quæ à Deo ſuggeratur ope, & virtuti aſſequendæ, & voluptatum illecebris facilè exuperandis, per ſe ſufficere, autumare ſolent. Enimverò & hæc Antonini ſententia, cæteris licet ejuſdem diſciplinæ aliquanto demiſſior, & veri ſimilior, non eſt tamen ut pro penitus expurgatâ, omníſque periculi experti excipiatur. Adhibenda nempe cautela quædam, & Interpretatio paulò commodior; quod niſi ſit, totum id quantumcunque eſt prærogativæ noſtropte tribuit arbitrio, Quod Hæreſis olim Pelagiana in ſe recepit vindicandum. Nec enim ab hujus loci mente videtur alienum, liberi virtute arbitrii cuilibet hominum innati, & à malo deflectere, & bonum præſtare poſſe ſingulos; nec opus eſſe, ut in ſuppetias impotentiæ naturalis auxiliares denuò copias adſciſcamus. Quæ omnia, ut à pietate & veritate, ita etiam à Marci animo diverſum exiſti-

Cl. er. de Senectut.

mo; qui passim in scriptis subsidia cælitùs in horas, imò vel in momenta, laborantibus nobis atque infirmis submitti; & incepta omnia quòd fæliciùs peragantur divinis deberi auspiciis, constanter profitetur. Voluit igitur & in hoc textu, (nisi meus me fallit animus,) potestatem vitiorum declinandi laqueos hominibus ab origine Deum dono dedisse; ita tamen ut vires istas effractas atque absumptas cadere, & potestatem primam labefactari necesse sit, nisi (Deo posthac suggerente) quod semel datum erat virium perenni reficiatur influxu. In hanc sententiam & res ipsa, & nostra conditio, & oracula Christiana lubentissimè consentiunt; quam & Marcum nostrum (vellem saltem, imò &) facilè crediderim in animo habuisse.

Ibid. Οὔτ' ἂν πλικῶτον ἁμαρτεῖν.] En Argumentum solidis innixum fundamentis! Errorem conquerimur immanem, Deóque adeò indignum quem toleret, ut hujus universi conditorem rectorémque vel inscitiæ videatur arguere, qui non animadvertat; vel impotentiæ, qui non de medio sustulerit. Inscitiam criminantes cæcum sibi fingunt atq; hallucinatum Deum; sin autem incommodo tam turpi sciens prudens remedium adhibere noluit, negligentem quod suum est incusant, aut nostris bonis invidum; Quòd si deniq; & vidit & voluit, nec potuit tamen in melius redigere, imbecillem fateantur necesse est & impotentem Deum. Cùm verò detestandæ sit impietatis & sacrilegii atrocissimi, de numine tale quid nefando vel ore proloqui, vel corde suspicari; Quid aliud colligendum restat, quàm (quod Marcus asserit) se rem habere ab illo quod vulgus hominum sentit, longè diversissimam? Externa scilicet ista nos in deterius referre non posse; esse autem ea suâpte naturâ neque bona, neque mala; quod nisi si hujusmodi essent, Deum securitati nostræ meliùs perspecturum fuisse; nec ista temerè, nullóque prorsus virtutis vitiive discrimine facto, in universos æquè dispertitum iri.

Ib. Οὔτ' ἄρ' ἄλλα ἔτι καλά ἐστι.] Habes hic Confectarium à totius argumentationis serie petitum; quicquid enim in istâ sectione disputatum est, huc demum redit omne. Cui tamen, stabiliendo dicam an illustrando, oracula sacra suos non tantùm adjiciunt Calculos, sed & istud insuper, tanquam ex abundanti antedictis adjungunt. Mala scilicet quæ vulgò habentur, viris cordatis & Deum sincerè diligentibus, in bonum cedere supra quàm quod vel dici possit vel excogitari: Bona itidem, quæ nuncupantur, fortunæ, malè moratis, atque prolixâ Dei abusis Beneficentiâ adeò non proficere, ut ingrati peccatores infinita atque æterna vel inde sibi concilient mala.

§ 12. Τῷ πέρᾳ δοκεῖσθαι.] Honores nimirùm, imperia, magistratus, gravissima reipublicæ demandata negotia, divitias & opes, nobilitatem generis, & proavos longo deductos stemmate, cæteráque vanissimas istiusmodi ineptias hîc loci perstringit; ob quas, cùm reverà minimi sint, homines tamen mente capti se solent insolentiùs efferre.

Ibid. Νοσεῖς δυνάμενοι.] Nos miseros! Nam si hæc demum sint rationalis indicia facultatis, quotusquisque est, qui hanc in sese facultatem expertus fuerit? Quin igitur hæc ab Antonino benè monita reverà & sedulò perfecta damus? Námque ita tandem vinculis rerum mortalium disruptis, in solidam & perpetuam libertatem animum cœlestis prosapiæ nobis vindicare licebit.

Ibid. Τί οἴεσθ' ὅτι οὖν αἱ ἐπολήψεις καὶ αἱ φῆμαι ἢ εὐδοξίαι, &c.] Populi favorem & plausus ambientis q^d reprimat impetum nihil ferè efficacius queat excogitari, quàm si seriò secum animo recogitet, quid tandem hominum illi sint, quorum suffragia tantâ captet solicitudine; pudeat enim pigeátque virum necesse est animi tam demissi, sordidæq; ignaviæ. Quid enim honesto vel indignum magis vel alienum dixeris, quàm ab illis magni æstimari velle, quos tute magni æstimare nequeas? quin & de te rectè existimare adeò non gnaris, ut etiam de seipsis quod æquum est dijudicare nesciant?

§ 14. Κἂν τετράκις ἔτι βιώσεσθαι μέλλῃς.] Arguta satis disceptatio, & vera quâ nihil magis! Quid enim ineptius, quid absurdius, quàm de tempore vel præterito, vel futuro, rationes deputare? Siquidem nulla pars temporis, eâ tantùm demptâ quæ in præsentia est, reverà existit. Quicquid enim jam fuit, effluxit omne & esse desivit. Quicquid autem mox est futurum nondum in rerum naturam profertur; & an nostrâ unquam interfuerit, aut ad nos usque pervenerit, omnino incertum est. Hinc ergò colligas licet, vitam omnibus esse æqualem: quandoquidem hominum singuli in singula tantùm vivant momenta. Atat nequaquam (inquies) nam & qui juvenis, corpore adhuc atque ætate integris, è vivis abreptus est, plus ejus quod reliqui erat perdidit, quàm qui senex effætus, & jam ævo confectus decessit; nec enim pari despe decidit, annum jam degens octogesimum, & qui vigesimum tantùm vix pertigerat. O festivum hominis imò & ridiculum caput! vitam nempe non re-ipsâ, sed spe tandem æstimandam narras: quod perinde est, ac si rationem ac modum ponamus, quibus res existentes ex modulo non existentium metiri possimus. Quicquid enim etiamdum speratur, nondum existit. Sed hæc utpote satis per se manifesta, nec nisi non animum advertentibus obscura, missa faciamus.

Istud

Istud potius Lectores rogatos velim, etiam eos qui sibi in longitudinem prospicere sapientiæ laudi ducunt suæ: Quæ tandem contentio illorum quæ in præsens suavia sunt, quàm exilia ista, quam vilia, quàm parvula, quàm denique brevia, imò & instantanea, si vel omnia quæ fert conditio nostra in eandem conjicias trutinam, quoties ista suspendantur contrà, quorum in sæculo futuro nobis affulsit spes? Næ nos hic vitæ umbratili rerum specie ludimur; spissisque involuti tenebris, &, dormientium ad instar, falsas mutilasque percipimus imagines, atque ægro persequimur animo. Mors sola scenam claudit, eripit personam, omnemque rebus detrahit fucum; quo vel obtectæ prorsus naturam nos hactenus celarunt suam; vel saltem illitæ colorem & conditionem ementitæ sunt. Ità demum vel substantiâ vel superficie ubique fallimur: At mors, ut sese habeant cuncta, aperit atque commonstrat: quæque longo jam anxii prospicimus intervallo, & spe tantum præsumere datum est, ea omnia in manus nobis quanta quanta sunt in æternum fruenda tradit. Hæc qui pro compertis haberent, etiam inter Philosophos non defuerunt; eâque quò magis freti erant fiduciâ, eò fortiùs adversus mortis terriculamenta, atque inania malorum futurorum præsagia se componebant.

Ibid. Εἴ τι ἀπολλύμενον ὄκνει ἴσον | Hoc est: Si brevî morientem cum longævo conferas, dispares quidem quoad numerum dierum reperies, quoad spatium autem quod uterque vivit, omninò pares. Rationem jam anteà expoſuerat; quoniam, scilicet, singulis vivitur momentis, & præter præsens aut τὸ νῦν nihil existit. Cæterùm, nonnisi inter illa sola quæ existunt, institui posse comparationem, certo certius est; nec minus liquet, qui jam prætervolitârunt dies in infinito temporis spatio dudum esse absorptos; hos igitur rationum calculos excessisse; cum nec possit infinitum magis & minus, plura & pauciora recipere: Quæcunque ergo infinita sunt, ea omnia & æqualia ad invicem esse necesse est. Hinc sanctus ille Hieronymus haud abs re Nepotianum consolaturus monet, quàm parùm intersit, diune quis agat in terris, an brevî moriatur. *Etenim inter eum,* (inquit) *qui decem vixit annos, & eum qui mille, postquam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est: nisi quòd senex magis onustus peccatorum fasce proficiscitur.* Habent enim peccata aliquid sejunctum & de proprio, quo spoliare nequit dies; nec enim à tempore, quòd existant mutuantur, nec cum tempore, in quo fuerant admissâ, pereunt funditus, aut evanescunt unà.

Epist. 3. ad Nepot. consolat.

§ 15. Ὅτι πᾶς ἀνάλωμα. | Si Marci mentem rectè assecutus sum, hoc per ἀνάλωμα *esse omnia* vult. Sensus nempe nostros, phantasiam, animumque nobis sæpenumero, imò rarò non illudere. Nos autem ideò dolis capi, quòd omnia ex opinione suspendamus, nec ad rerum veritatem accuratius examen castigemus. Sic itaque abrepti, (non prout suapte sunt naturâ, sed prout nobis videntur; idque temere ut plurimum & inconsultò statuentibus) perperam sentimus, pronunciamus, affectus denique moresque nostros componimus. Habes itaque observationem veram, probatamque nimis. Nec enim istis Corinthi Pseudapostolis contigit solis, quod submonuit D. Paulus, fastum eorum adortus, & notitiam falsò sibi arrogatam; cùm & apud nos, & ubique occurrant frequentes, qui *dum sibi videntur multa scire, aut nondum aliquid nôrunt; aut saltem haud ità sicut oportuit nôsse.* 1 Cor. 8. 3.

Ibid. Ἐὰν τίς αὐτῷ τὸ νόσιμον μάχεται τῶν ἀναλυθῆς λήμματι. | Oppidò opportunè; nequis Marcum cum sceptico in omnibus conveniſſe suspicetur. Laudato itaque Monimo, cui veritatis omnigenæ fundamenta convellere, atque evertere funditùs, in animo erat; idque verbis ità conceptis, ut ne quid omnino certi sit reliquum; sed & universalium immaterialium pietatem denique Deumque ipsum spectantium fides labefactaretur; nè venenum istiusmodi latiùs serperet, eâdem antidotum manu porrigere visum est. Hinc ut Lectori animum magis expergefaceret, Monimum, quamvis eâ tenus rectè opinantem, quà hìc loci adhibetur, in multis tamen fuisse lapsum, nec nisi maximâ evolvendum cautelâ, commonefacto.

§ 16. Τρεῖς ἑαυτὴν ἡ τῶν ἀνθρώπων ψυχή. | Locus isti apud Platonem de legibus, *lib.* 5. penè gemellus; quem etiam Marco mentem dum hæc scripserat subiisse nullus dubito. Complures is rationes enumerat, quibus homines animos suos contumeliâ solent afficere; è quibus si unam aut alteram huc loci transtulero id non fore sedio sperare ausim. " *Dignitati igitur mentis humanæ detra-*
" *hi asserit, si ad rem faciendam attentiores quam par*
" *est, mordacibus distorqueri curis patiare; si opes in*
" *deliciis habeas, iisque inservias, si his fretus nihil*
" *non tibi diviti licere existimes, aut genio libidinique*
" *effrænis indulgeas; si eorum quæ perperam feceris a-*
" *dèo non pudeat, ut omnem à te culpam amovere soli-*
" *citus, in alios deditâ operâ conjicias; si ista in te*
" *sciens volens admiseris, quorum mox pœnitebit; si la-*
" *boribus succumbas victus, nec plagis, morbis, ebusque,*
" *ut verbo dicam, adversis quibuscunque fortem opponas*
" *animum. Si vitam magni facias, diemque extre-*
" *mum inter summa reponas infortunia; si forma*
" *posthabeas virtutem, namque eo demum pacto, cælo*
" *atque animo non nisi secundas, terræ autem & cor-*
" *pori*

" *pori primas detuliſti : Si quod legibus rectæque ra-*
" *tioni adverſatur, id omne haud caveas quantum po-*
" *teris ſedulò atque averſiſſimo ſemper animo defugias ;*
" *quicquid verò laudi & virtuti ducitur, in id niſi ma-*
" *nibus pedibuſque contendas, ſummoque proſequare ſtu-*
" *dio.* Cum aliis hujuſmodi, iſthic, quibus per otium licet, notatu dignis.

Ibid. Ὅταν ὑπονείηται ἢ ὑπολάβωσι, ἢ ἀναλήθως τὶ ποιῇ ἢ λέγῃ. | Apud Ethnicorum nonnullos (quod nobis jure optimo pudorem incutiat) major videtur veritati morumque ſimplicitati habitus honos, quàm apud hodiernorum complures, qui Chriſtianum in ſe nomen ſuſceperunt. His enim familiare nimis, imò & ſeriò nonnunquam rationum patrocinio propugnatum videas, fallaciis figmentiſque abuti : Haud turpe putant ſcilicet viri ſanctiſſimi, vel ad mendacia confugiſſe, vel perſonam alienam ferre, ubi id ex magno fuerit uſu. Iſti verò utinam Ciceronem in tertio de officiis audire ſuſtinerent ; *ex omni* (inquit ille) *vitâ ſimulatio & diſſimulatio tollenda eſt.* &, *ratio igitur poſtulat, ut nequid inſidiosè, nequid ſimulate, nequid fallaciter.* Nec id à nobis negligendum, quòd inter Philoſophos, quantumvis vel judicio, vel moribus cæteroqui depravatis, vix unum quidem deprehendas, qui fraudes de induſtriâ nectere, involutas verborum ambages ſtudiosè conſectari, conditionibus clanculùm interpoſitis, & ſibi ſoli conſcio reſervatis ludere quibuſcum res erat, aut ipſe ſuſtineret, aut alios ità edoceret. Nedum vafros & verſipelles aſtutè fallentes à mendacio aut dolo malo liberâſſet, aut palam, & ex profeſſo omni exemptum iſſet culpâ. " Erubeſcat, ſi poſſit, Jeſuitarum Schola.

Ibid. Τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς περιεστώσης λόγῳ καὶ διαμῷ. | Locus hic mihi revocat in mentem, bellam ſanè, expreſſamque ſatis naturæ noſtræ imaginem, quâ alicubi ſcriptorum Plutarchus vitæ quotidianæ ſtatum depinxit. " *Deus* (inquit) *author idemque gubernator om-*
" *nium, infinitæ potentiæ, juſtitiæque inculpatiſ-*
" *ſimæ, opifex mundi peritiſſimus, & rerum provi-*
" *dentiſſimus diſpoſitor, ità noſtra temperavit, ut Deos*
" *hominibus, ſumma imis, omnia denique in unum*
" *juſſerit corpus coaleſcere. Totum adeò hunc terra-*
" *rum cælorumque orbem, ingentem omniumque commu-*
" *nem inſtituit civitatem ; hoc nempe conſilio ut ejus*
" *incolæ ſinguli, dum quod ſuum eſt agunt, propriiſque*
" *funguntur officiis, ità demum juſtè, probè, pieque vi-*
" *tam degant.*

§ 17. Ἡ δὲ ὑγιὰ φύσις. | Eodem rediiſſe puta & illud Platonis qui humanam (quoad corporis noſtri conditionem,) egregie deſcripſiſſe naturam videtur, cùm *hominem eſſe quod non eſt*, aſſereret. Hæccine definitio an aliis perinde arrideat haud ſat ſcio, me vero quod attinet, miros in illâ lepores contueri videor. Sed nec hujus elegantiæ gloriam Socrati & Platonicis deberi omnem cenſeo, videntur enim ex alieno fonte hauſiſſe. Siquidem Parmenides partes duas, duplicemque in universâ hâc rerum congerie naturam, jam dudum prædicaverat. Fluctuantem alteram, vagam, multiformem, caſibus variis perpetuiſque ictibus obnoxiam, quæque nunquam non immutatur, novaſque induit facies : *Materiam* vult intelligas, quam & idcirco alieni autumat arbitrii, & opinioni ſubjectam. Alteram verò firmam & conſtantem, ſui undique ſimilem, omniſque expertem interitûs ; ut verbo dicam, ejuſmodi, quæ & ſemper eſt, & ſemper eadem eſt. Subſtantiam nimirum intelligentem prædicat ; ſive Deum. Nec abs re erit hîc loci notare, quàm Parmenidi cum ipſo Deo conveniat ; ac ſi iſtius Philoſophia ad Amuſſim ſacræ paginæ fuiſſet exacta nomenque iſtud explicando deditam navâſſet operam, quo Jehovah Moſen allocutus nuncupari non dedignatus eſt. *Sum quod ſum. Exod.* 3. 14. Deo quippe competit ſoli ſtabilem eſſe, ſibique ſemper conſtare ; cæteris interim omnibus in hoc irrequieto rerum fluxu refluxuque innumeras alternantibus vices & nunquam non in aliud tranſeuntibus : adeò ut iſta ſimul & eſſe, & non eſſe haud injuriâ dixeris.

Ibid. Ἡ ὑστεροφημία δὲ λήθη. | Celeberrima enim brevî conticeſcet fama ; & memoriam geſtorum præclarè quantumvis diuturnam, ſi in ſempiterna proſpicias ſæcula, iiſque conferas, punctum aut ne vix punctum temporis durâſſe confitebere.

Ibid. Ἐν δὲ μόνῳ φιλοσοφία. | Per Philoſophiam rerum tàm divinarum quàm humanarum notitiam dictam puta. Eodem fere ſenſu, quo Salomonem *Sapientiæ* vocabulum uſurpâſſe notum eſt. Virtutis tamen præſertim & pietatis ſtudium ſubindicari memineris, quod ſi abſit, næ nominis inanem pompam tibi arrogaveris. Nec enim vel omnium quantum eſt hominum literatiſſimus, aut eſſe reverà ſapiens, aut ritè vocari poſſit, qui non ſit idem vir pius atque bonus.

Ibid. Ἀγεωμήτρητος. | Ità ut de proprio ſibi ſit ſatis. Hujuſmodi ſanè ſapientiam magnificè admodum & evehunt Stoici, & ad conciliandum hortantur. Sed fruſtrà, niſi naturæ noſtræ inopi & graviter labefactæ & vires & conſilium miſericors ſuggerat Deus. Quod & alibi jam antehac haud ſemel eſt notatum.

Ibid. Ἄλλον ποιοῦσι τὸ ἢ μὴ ποιοῦσι. | Cave ſis Antoninum de mutuis hominum conſiliis auxiliiſve intelligas, quæ nos ut in rebus gerendis conferamus invicem oportet, prout uſus erit, & officii ratio, & neceſſitas poſtulat. Nec enim quiſquam hominum eſſe poteſt, cui aliorum ſubſidio nullâ in re ſit opus ; ideóque non nobis ſolùm nati dicimur, quia nec nobis ſolùm vivere fas eſt. Sed longè

longè ab hoc diversum voluit Marcus. Quæ enim veram spectant beatitudinem, virtutis scilicet cultum, & fructus bonorum operum assiduos, hæc omnia à nobismet proficiscì, nec ab alieno pendere ullâtenus arbitrio, rectissimè pronunciat.

Ibid. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον—— ὃς οὐδὲν ἄλλο ἢ λύσις τῶν στοιχείων, ὧν ἕκαστον ζῶον συγκείνται. | Dogma Platonicis perquam familiare; quod tamen ab Empedoclis scholâ dudum traductum in suam acceperant. Ortum igitur perhibebant durationemque corporum primis ex quibus conflantur elementis unitis inter se atque compactis deberi; interitum autem iisdem sejunctis tribuebant & dissolutis: Nihil proinde aut fieri de novo, quod non erat anteà, aut ità perire prorsus, ut in posterum esse desinat; quia formæ tantùm rerum & facies mutatæ sunt, accidentibus inversis sospite interim substantiâ. Siquidem eadem semper extant principia, eadem etiam materia permansit incolumis utut diversimode dispositа. Omnem itaque productionem de nihilo, omnem itidem in nihilum reductionem strenuè debellabant isti; quas & Philosophia etiam hodierna à Scholis suis procul ablegat. Rectè igitur Empedocles, rectè etiam Platonici & Stoici; nec enim uspiam aliter factum est, (quod ad vires atque operationes merè Physicas) aut unquam fieri potuit; ex quo auctor Omnipotens universa de nihilo creavit; rerumque successiones materiæ atque motui continendas, propagandasque, certis agendi legibus præfinitis, deinceps mandavit. Per materiam autem & motum, dum ità uti diximus, agunt, & quatenus suis se continent finibus, nihil aliud, quam virtutem illam, quæ natura plerunque audire solet, intelligendum existimo.

In Librum III.

§ 1. Πῆ ἴσν ἐπείγῃ; | Festinandum asserit, ut illa quæ opus sunt, ediscantur, atque in promptu sint. Rogites forsan, quorsum ista tam laboris plena cognitio; spatio præsertim vitæ jam propè decurso? aut quî vel optimè instituti se rudibus habeant meliùs, cùm mors fores pulset? Atqui vel ideò enitendum sedulò, ut cum ignorantiâ mortis metum expellas simul; & quid reverà sit mori gnarus, placido magis fortique quo virum liberalem decet, adventantem excipias animo.

§ 2. Χρὴ δὲ τὸ παῖπε παραμυθεῖσθαι ὅτι καὶ τὸ ἐπιγινόμενα. | Atheorum hîc locî dogma perstringit, qui naturam vitii insimulantes, ex eo quòd nonnulla ibi deformia, superflua alia atque incongrua, alia denique nociva, & in magnum nobis detrimentum vergentia, dignoscere videantur; argumenta inde struunt, quibus Deum non esse prorsus efficiant; vel saltem otiosum & nostrî negligentem, adeoque non se rebus immiscentem humanis, ut nullius omninò curâ tactus omnia sorti fortunæ permittat, cæcóque ut labantur cursu contentus sit. His contrà Marcus; temerè judicium hoc latum esse; nam & illa, in quæ culpam adeò vehementer impingunt, vituperio abesse procul; Cum nec ista sua quædam & utilitas, & venustas deficiat, sintque vel idcircò conspectu minimè fœda, quòd istæ & conditiones, & facies rerum naturæ legibus ad amussim conveniant; nec citrà ordinem corporis hujus universi perturbatum, & decorem ejus (qui in partium congruentiâ situs est omnis) turpissimè spoliatum, à rebus, quarum propriæ sunt, sejungi queant. Hâctenus Noster; & hîc loci pedem sistit prudens: Illa non indigna prædicare contentus, quæ à sapientissimo conditore fiant; absque quòd ineptias omnes ab istâ profectas scholâ in se reciperet propugnandas. Solent enim nonnunquam & cachinno lectorem concutere Stoici, dum id agunt strenuè ut omnia humano generi ex usu esse probatum dent. Chrysippum nempe secuti ducem; etiam Pulices (Chrysippum jam audis) qui somnum ignavis excutiant; etiam Mures, & omnem spurcam istam infestámque animantium farraginem, quibus ad curam & diligentiam socordes animi acriùs incendantur. Quin & illud insuper notandum; cùm τὰ ἐπιγινόμενα, (*Supervenientia*) aut *fortuitò* facta, aut *necessariò* putentur, Antonino, qui casus cæcos constantissimè pernegat, illa omnia pro *necessariis* haberi, quæ, juxta physicas operationes, semper atque ordine certo sequi solent; Pro *fortuitis* autem ista omnia, quæ præter mentem artificis, aut nullâ apertâ cogente necessitate eveniunt. Ità tamen ut hæc etiam causas habeant suas, quæ nostrum fugiunt conspectum, naturales, & ad istiusmodi effecta aptè dispositas. Marci enim mentem qui assequi studet, caveat velim ut nequem prorsus eventum Divini Consilii expertem opinetur.

Ibid. Εἴπερ ἔχει πάθος ἡ ἕνωσις βλαβερὸν ἐστὶ τὸ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα | Appositum sanè ad rem, quo

quo nihil magis. Deo enim rerúmque ab ipso conditarum naturæ insullitatem tribuere, pusilli est atque parùm cogitantis animi. Inde autem id fieri plerunque constat; vel quòd naturam investigandi speciem præ se ferentes in superficie hæreant, nec penitiùs causas rerum introspicere sustineant; vel quòd singula per se simplici contemplentur intuitu, nullo interim respectu ad illud Totum habito, cujus hæc partes tantum, eæque minutæ admodum, existunt. Ad plura scilicet & majora festinantibus non datur omnia vel disquirendi, vel invicem conferendi otium. Nec omnis Philosophiæ studiosus, maturus quantumlibet & diligens scrutator, negotio habilis & idoneus satis censendus est. Animo nimirum capaci, miniméq; vulgari opus est ingenio, per totum hoc naturæ campum ut quis spatietur, in occulta penetralia demergat sese, perrepat, anquirat singula; seriem deinde rerum universam perpendat, atque mutuas inter se relationes, convenientias, atque utilitates prudens dignoscat; Animo denique, quocum bene agitur, si post diuturnam operam & cogitationes altissimè defixas, imaginem universitatis hujus idoneam concipere queat. Hæc cui contingunt, (quæ reverà perpaucis contingunt) næ ille ordinem pulcherrimum, mirum artificium, sapientiam exquisitissimam, (& cujus præstantiæ vel animo assequendæ se sentiet prorsus imparem,) prædicabit, suspiciet, demirabitur; quæ omnia Scioli, præmaturè de rebus parùm perspectis statuentes, parvi solent pendere. Sed ità commune fert hominum ingenium, ut quæ minus innotescunt, graviùs incusentur; nec enim quidquam aut stultitiâ maledicentius, aut Philosophiâ leviter tantùm tinctis fidentius arrogantiúsq; humano generi nôsse datum est.

Ibid. *Καὶ γεγὸς ἡ γέγοντο ἀκμιὼ πνα ἡ ὄψεσι* | Modestè satis; præsertim, si vetanum istud dogma Stoicis familiare respicias, qui deformes emarcidæ senectutis rugas, venustissimo juventutis flori præponebant; idque unum quod in deliciis haberetur dignum esse autumabant. Quoties autem cujusquam minus elegantis amore quis exarserat, si facies ista posthac venustior forte devenerit, penitus omnem nuper deperientis ex illo amorem extingui. Non est igitur quod mirere, si sententia quæ à communi hominum sensu abhorrebat plurimùm, Authores eruditis viris deridendos propinaverit. His etenim inter jocandum haud insolens erat Stoicorum disciplinam culicibus & vespis componere; quibus spreto interim notæ generosioris vino, acetum & vappa vehementiùs placent.

§ 3. *Τί ταῦτα* | Ista nempe quæ antecesserunt, hominem sapiunt metu mortis anxium; & submissi quicquid est animi alienis erigere casibus pro virili enitentem. Atqui monent sequentia Marcum in istis exemplis parum habere fiduciæ: cùm nec multum referat nostrâ, quid de aliis factum fuerit an sciamus. Sic enim potiùs animum inducamus oportet: vitam tanquam peregrè proficiscentibus pro itinere esse, quod conficiendum quidem singulis incumbit, sed spatiis inæqualibus. Omnibus interim & velox, & rapidum & anceps, & procellosum nimis. Nobis utcunq; sive seriùs sive citiùs littore potitis, & metam novissimam attingentibus, quid magis ineptum, absurdum, & à mente sanâ alienum excogitari poterit, quàm, si ægrè fementes, quòd in portu navigamus, id impensè exoptemus, ut mari infido ventisque adversis liceat iterum ludibrium debere; & labores jam exactos denuò instaurare? Hinc, nisi mens me fallit, exempla ad animos adversus mortis terrores muniendos paululùm quidem afferre momenti innuens, reprimit se Marcus, & in aliud argumentum transit, percontando, sed *Quorsum ista?*

§ 4. *Ὁπόταν μὲ τὸν ἀναφορὲν δεῖ τὶ κοινωνικὸν ποιῆ* | Idcircò & cogitationes & studia, & Facultates nostræ ad unam omnes in utilitatem publicam sunt seduló erogandæ, quoniam hæc omnia à Deo accepta tulimus. Ita enim & D. Paulum habes nostro huic adstipulantem. 1 *Cor.* 12. 7, *&c.* Qui dona Spiritûs Sancti ad utilitatem collata disertè narrat, vim scilicet illam mirificam ab omnium bonorum fonte ideò emanâsse, ut ejus facti compotes passim diffunderent, & ad maxima quæque apti non sibi solis prodesse, sed & alienæ saluti, & communi Ecclesiæ commodo pro viribus inservire, religiosissimè obstrictos sese intelligerent.

Ibid. *Ἐπίτιον ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, εἰ δὲ τὶς ἄρα διαλέγεται*, &c. | En tibi præceptum planè divinum! sed cui semper exequendo non nisi optimus quisque par esse poterit. Quali enim morum sanctimoniâ, animo quàm defæcato, penitúsque casto opus est, ut nequid in abditis pectoris penetralibus locum nanciscatur, quod palàm facere non sustineas? & quæ tecum intus cogites, si in apertum provocentur, nec tibi incutiant ipsi pudorem, nec os ullo modo lædant alienum?

Ibid. *Ἰοὺ ἰού τὶς ἡ ὑπερφυὴς θεῶν, χρυσῆ τε καὶ ἔνδον ἱδρυμένη αὐτῆ.* | Hem! iterum eximiam, veréque magnificam mentis inculpatæ, & sinceræ virtutis imaginem! quam & Christianos oculis contueri, & ad ejus pulchritudinem seipsos componere fas est. Quantum enim pietatis studio, morúmque integritati profectum iri opinemur, si qui sacerdotes in sacrâ nuncupantur paginâ, se tales esse seriò sentiant; si cultum Spiritui Sancto debitum in cordibus ipsorum inhabitanti præstare, si ab omni impuritate abscedere longè atq; abhorre.e

abhorrere, nè læsi numinis rei deprehendantur, pensi semper, & præ cæteris habeant. Nam & hæc omnia nobis decere D. Petrus non obscurè indicat, ubi Christi nomen professis in memoriam revocat, quòd *Lapides sint vivi, ædificati in domum spiritualem*; necnon & *Sacerdotium sanctum ad offerendum spirituales hostias, acceptas Deo per Jesum Christum.* 1 Pet. ii. 5.

Ibid. Κακεῖνα μὲν καλὰ παρέχεται ταῦτα δ' ἀγαθὰ τῇ πόσει. | Præceptum veræ Virtutis ergò, si quod aliud tuspiciendum. In quo vel absolutissima Christianæ perfectionis norma nihil prætera desideret. Quid enim ultra ad consummatissimam requiras Pietatem, quàm ita animum inducere, quæcunque sibi destinata fuerint, ea ut unusquisque optima esse credat: seipsum verò quod attinet, eniti semper, ut quicquid agat, honestum sit; Justitiæ scilicet rectæque Rationi congruum; acceptum Deo; quod & sibi deceat, & cæteris prosit?

Ibid. Δόξης ἧττον ἢ ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων. | Plurimum interest à quibus laueris. Istos enim, qui paucorum Sapientum suffragia præ vulgi favore, & existimatione multorum post putanda censent, illam sui partem vitiare contendit * Socrates, cujus Vita in Justitiâ stat omnis, & cui, nè vero afficiatur damno, ab Injustitiâ solâ metuendum est: Sed ut in re tanti animi nè pendeamus, cujusnam ad laudes eniti nos oporteat incerti, Eccam nobis Regulam! ad cujus amussim si facta moresq; assiduè dirigamus, Res nostræ se non rectè habere non possint. Athletas nempe inter certandum id agere præcipuè satis compertum est, non ut Coronæ spectantium circumfusis placeant, sed ut istæ quos Brabium decernere penes est, Judicibus: Nos itidem, quibus totum hoc quod in terris vivitur pro perpetuo certamine est, nomine Christiano insigniti, & Gloriæ Candidati cœlestis, si legitimè luctamur, id nobis negotii datum putabimus, à Deo ut collaudemur, & exacto tandem labore mercedem consequamur. Quicquid autem interea temporis de nobis homines prædicaverint, aut neglectui habere, si in malam sit partem, aut saltem si in bonam, citra ambitum nostrum, & mantissæ tantùm loco, excipere, debemus.

* *In Criton.*

Ibid. Οὐδὲ τὸν φῶτα φῶτ' τοιούτων ἕπεσθον ἐν λόγῳ τίθεται, οἵτε καὶ αὐτὸ ἑαυτοῖς ἐρίσκοντας. | En tibi imaginem Stultitiæ Vitiique quà nulla vel expressior, vel stomachum movendo contrà aptior. Mihi sanè opprobrium hoc vehementissimè placet, quòd istiusmodi homines nequeant non sibi displicere. De his enim omnibus dictum puta, quod * in *Creonte* Oedipodem exprobrante legimus.

* *D'Acerium emendatum dedi, qui Tiresia id effatum tribuit, memoriâ lapsus.*

——— *Aἱ δ' τοιαῦται φύσεις*
Αὐτῶν δυσμενέστατον κίνουν' ἄλγιστα φέρειν.
Sophoc. in Oedip. Tyran.

——— *Nam talia ingenia*
Sibi ipsis maximè molesta esse solent.

Sed nec hujus rei causam exquirere difficile est. Vitium enim, cùm animum corrumpat, motus ciere intestinos, & affectus ad rebellandum plus satis per se proclives, acrius extimulare soleat, hominem ægrum, & secum semper pugnantem privatis implicat difficultatibus; accendit, torquet, miscet, perturbatque omnia; in tranquillo ut nullus possit consistere, aut otii vel tantillo perfrui. Molestias denique adeo sævas facessit, ut etiam tunc cum secundæ res sunt maximè, saucius animi nunquam feriò gaudeat, præ dolorum intus acerbitate, atque irrequieto sui, Rerúmque suarum fastidio.

§ 5. Μήτε κομψεία τὴν διάνοιαν σε καλλωπίζέτω. | Chrysippus in primo Rhetorices monuerat, non tantùm Injucundas Vocalium Coitiones debere aspernari, nè nimio sententiam exornandi studio occupata mens, minoris quam fas est Rem ipsam, & quæ momenti plus afferunt, habeat pensi; sed & graviora jubet quædam admittere, subobscuras loquendi formulas, & plurima in Oratione invenusta, quin & Solæcismos etiam nondetrectare, quorum paulò delicatiores quàm maximè pudere solet. Hæc ille, & tamen Idem alibi in eodem Opere, parùm sibi cónstans, non simplicitatem modò & puritatem verborum curæ habendam censet, sed & quodcunq; ad ornatiorem reddendam Orationem honestè adhiberi possit, id omne sedulo accersendum decrevit; Imò &, quod magis demirere, Habitum Gestúmque Corporis Elegantem, Formationem Vocis haud insuavem, aptos Manuum Motus, Ingenuam Oris Speciem, & Vultum Rei quâ de agitur semper accommodatum, in Dicente desiderat. *Quantum mutatus ab illo!* Hæc quo tandem inter se pacto conveniant, viderint illi, quorum de Chrysippi Autoritate vindicandâ satagit. Id verò satis liquet, Stoicorum Sectam speciem semper præ se neglectæ Eloquentiæ tulisse; quippe quam nugatoriam nimis & futilem, parvíq; animi ducebant, eandémque operosam, & in quam exornandam Operam Sapiens tempúsq; contereret, minimè omnium dignam.

Ibid. Μήτε ὅρκῳ λόμψῃς, μήτε ἀνθρώπου πρὸς μάρτυρος. | Sanctum sane & utile in primis Præceptum si commodè accipias: sin autem respicis quas Stoici plerunque hac in causâ Rationes adferre solent, non tam Pietatem forsan, quàm Fastum sapere deprehendes. Quorsum enim Juramento se obstringere vel Testimonium suum alieno firmare Sapienti vetitum suspicare? Nempe

horſum. Quoniam ejuſmodi Viro, atque ejus virtuti nimium quantum derogant; Cujus vel Nominis Prærogativam à receptis vulgo eum Legibus eximere, & ſui adeò Juris ſtatuere exiſtimabant, ut contumeliâ ſe quodammodo afficiat, quoties ſe iiſdem conſtringi vinculis patiatur, quæ apud infidam & profanam plebeculam indagandæ veritati neceſſaria quàm maximè uſu comperta ſunt. Hæc illi ferè de Juramento, Teſtibúſque advocandis, quò minus Sapienti ſuo vel injurato non habeatur fides: Quem igitur ſuî potiùs Fiducia, quàm Pietas in Deum à Jure-jurando arcebat. Nec tamen inficiendum, quin Vir magis Sacramento, quàm Sacramentum Viro fidem facere debeat. Atquî ut nunc dierum vivitur, alias in quotidianâ conſuetudine Rationes Rerum neceſſitas poſtulat. Nec abs re igitur duco, ſi hîc loci, quid hac in causâ Inſtitutio Chriſtiana præſcripſerit, paucis commemorem. Inſtitutio, quæ ut aliis omnibus, ita & Sapientiâ & Conſilio quotquot uſpiam aut ſunt, aut olim adinventæ fuerunt, facile anteit univerſis; & vel idcirco præ cæteris ſuſpicienda, quòd Infirmitatis, Pravitatiſque humanæ miſerta, ad Conditionem noſtram, & Societatis publicæ Commoda ſe Moréſque ſuos componere non dedignata eſt. Hæc igitur nè fidem ullo fallamus perjurio docet, ſed ſummâ ut nos Juramenti Religione adactos ſentiamus: Hinc etiam, nè crebrò, nè temerè, nè laſcivè & in rebus nihili; ſed ut ſeriò, ut ſanctè, ut gravi neceſſitate impulſi, ut tremendam Numinis, Nominiſque Sempiterni Majeſtatem veriti, Sacramenti vinculum animo injiciamus, arctiſſimis Legibus cautum eſt. Hinc Mandatum ut *Sermo noſter omnis ſit Etiam, Etiam; Non, Non. Matth.* v. 33, 37. Nudâ ſcilicet Affirmatione vel Negatione nobis ad invicem conſueſcamus, prout Probos Piósque decet, quorum de ſinceritate ambigi haud æquum eſt. Attamen ab omni Juramento uſquequaque prohibendo temperavit vel hæc Religio, quo nihil potuit fieri conſultius; quum & idoneus, & neceſſarius, imò & laudabilis, dubio procul omni, Juri-jurando relinquatur locus. Siquidem & *Omni inter homines Controverſiæ* (teſtante Apoſtolo) *hac demum ratione finis imponitur*, & ipſe Deus, qui *nec mutari, nec mentiri poteſt*, quò cumulatiorem *hæredibus promiſſionum adjiceret fiduciam, quæ erat pollicitus obſtringere Juramento non detrectavit. Heb.* vi. 16, 17, 18. Summa igitur Rei huc demum redit. Juramento parciùs utendum, nec niſi Charitatis causâ; hæc ubi aliter ſalva eſſe poterit, ab eo ſanctiſſimè abſtinendum. Modeſtè igitur, & in eandem ferè mentem Epictetus, qui Morem hunc non exulare prorſus à vitâ communi jubet, ſed id tantum hortari ducit ſatis. *Epictet. Enchirid. cap.* 44. Ὄγκον παραίτησαι, εἰ δ' οἰόν τε, οὐ ὅλως. εἰ δὲ μή, ἐπὶ σμικρὸν ἐκτείνου. *Jusjurandum recuſa ſi fieri poteſt, omnino: ſin minus, quantum potes.* Nec illud etiam prætermittendum, quod Veterum nonnullos Herculi in laudem vertiſſe meminimus, illum nempe, ſemel tantummodo, dum ageret in terris, juratum fuiſſe.

Ibid. Ὀρθὸν ἐν τῇ χρῇ, ἀχρὶ ἀριθμοῦ | Scitè hoc, & veræ Virtuti adeò neceſſarium, ut abſque eo conſummari nequeat. Cavendum verò, ut, dum rebus externis diffili, in animi Bonis ſpem reponunt omnem, nè ſe ſuáque ſuſpiciant arrogantiùs; & propriis freti viribus, adjutantis obliviſcantur Dei. Ab eo enim proficiſcitur, & quòd recta velimus, & quòd ea quæ volumus rectè, exequi poſſimus. Nam & ita multoties Antonino perſuaſum haberi jam monui, qui Liberi quidem Hominis Arbitrii ſtrenuum ſe præbuit vindicem, ita tamen ut Divino Auxilio inopiam noſtram ſublevanti nequid intereà laudis debitæ detraxerit.

§ 6. Εἰ μὲ κρεῖττον εὐείσεις. | Hem tibi Artificium haud incommodum! Dum enim omnia videtur nobis permittere, & fortiùs animos commovet, & virtutem fæliciùs commendat, quàm ſi vel è Cathedrâ docentis, vel pro Imperio præcipientis partes Marcus ſuſcepiſſet. Hominum enim omnibus præ cæteris arridet Libertas, & ut Bonum eligamus ſæpiſſimè in causâ eſt indulta amplior eligendi pro arbitrio Copia. Ita humanum ferre ingenium, & quantum huic obſecundando profici ſoleat, calluit D. Paulus: qui Artis Oratoriæ probè gnarus, ad Theſſalonicenſium provocat judicium, more huic non abſimili hortatus, *Omnia ut exploratum eant ſedulò, quod autem Bonum eſſe compertum fuerit, id ut conſtanter retineant. 1 Theſſ.* v. 21.

Ibid. Κρεῖττον ἦ τὸ συμφέρον. Εἰ μὲ τὸ ὡς λογικὸν, τοῦτο τήρει. | Regula verè aurea! Quæ, ſi ſeriò nobiſcum in animo meditantes, eam ſemper haberemus in promptu, ab obſcœnis Voluptatibus, & exitioſis Vitiorum inſidiis, infandum quantum humanum genus emanciparet: In quas nunc effuſi præcipites, & ſurdam Rationi rectæ aurem obvertimus, & turpem naturæ inurimus maculam, & graviſſimum nobiſmet damnum, falsâ utilitatis ſpecie producti, impingimus.

§ 8. Οὐδὲ ἀσυλλήπτῳ τὸν βίον ὑπὸ τῆς παρωδίας καταλαμβάνει. | Ita ſané. Quòd enim Mortem conquerimur intempeſtivam, nóſque præmaturè in medio opere abreptos, id omne depravatis tantùm animi affectibus, & falſis Rerum Vitæque ipſius Ideis debemus. Nam ſi quis Rationibus benè ſubductis vivendi ſpatium ad calculos vocaverit, ſummam rerum omnem eò demum redire deprehendet, ut *quomodo* vixerit plurimum quidem intereſſit, *quamdiu* verò, perparum. Quod igitur

igitur hîc loci animadvertit Marcus, haud indignum exiſtimo, cui revolvendo ſemel atque iterum animum attendamus. Quamvis enim leviter percurrenti, aliquid forſan parvi & de medio ſumptum videatur, at ſi ſeriò recogites, & examen exquiſitius inſtituas, momentum haud leve ad virtutem allaturum, & eximiâ refertum Sapientiâ compertum iri, pro certò habeo.

Ibid. **Οὐδὲν ἀπροσμίσητον.** | Idoneam inprimis loquendi formulam! Tunc etenim Hominem jure merito *Abſciſſum* dixeris, quoties à cæteris, quæ in unum corpus coaluerunt, ſe divellit. Id autem fit, ſi Leges Æqui Bonique & Jus hominum commune inſuper habeat; ſibi ſoli ſtudens, aliorum ſecurus: Vinculis, quibus Hominum inter ſe Societas continetur, iſthoc diſruptis pacto, & penitus diſſolutis.

§ 9. **Τῶν ἀκροτάτων λόγων σέβε.** | Facultatem hanc ideò colendam docet Marcus, quòd ab illâ & primæ rerum excipiantur Ideæ, & Opiniones noſtræ profluant. Quum itaque (quod & antehac me memini ſubmonuiſſe) non tàm ad ipſam Rerum naturam, quàm ad iſtas quas animo concepimus Notiones, vita inſtituitur; quomodo ſe habeat Facultas iſta, tùm Affectuum, tùm Actionum Moderatrix ſumma, permagni referre conſtat. Quin & id obiter notandum duxi, Antoninum non illam ſolummodo partem memorare, quæ Corpori accedit propiùs, & *Phantaſia* ſæpenumerò audire ſolet: ſed totam Mentem (aut Intellectum,) quatenus rerum notitiam adipiſcitur, ſive per Imagines in animo conſignatas, ſive aliunde petitam; quæ ita demum adepta judiciis anſam ferendis porrigit.

Ibid. **Ἀπαρέσκειαν.** | De vocabuli Ratione fusè ſatis Gatakerus: Quod ad Rem verò ipſam, monitum Lectorem velim, quum omnia Terreſtria in hoc quo nunc vivitur Rerum ſtatu, ambigua, incerta, & ex parte tantùm cognita ſint, nec quidlibet ad imum penitus explorando ſimus, Temerè ſtatuere, atque animum in quâvis ſententiâ pertinaciùs obfirmare, Viri Sapientis Officio convenire neutiquam poſſe. Philoſophorum ad ſummum Cyrenaicorum modeſtiam imitari decet, qui externis parùm confiſi, & de Naturâ & Conditione rerum nihil pronunciare auſi, intrà ſui ipſorum animi Senſum ſe ſemper continebant. Cùm itaq; decernere iis Religio erat, *Ita ſibi videri*, etiam de rebus diligentiſſimè perpenſis, ſat habebant aſſerere. Quanquam & iſtud etiam *Ita videtur*, Antoninum nobis præcidere hic locus oſtendit: nec ſanè injuriâ; Siquidem, poſtquam in partem alterutram animus propendeat, ex illo fælix eſſe deſinis. Affectus enim, & Deſiderium, & Solicitudo, Opinionis aſſeclæ ſunt, nec ab horum te poteris tædio eximere, niſi ab ipſo etiam Aſſenſu animum quodammodo ſuſtineas.

§ 10. **Κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπείων πράξεων τεθνηξομένων.** | Locus ſeporum plenus qui Brevitatem vitæ prætervolitantis notitiámque rerum curſoriam nimis atque imperfectam mirificà depinxit arte; in quo etiam verborum impetum adeò concitatum advertere eſt, ut vel animi vis omnis rapidum Scribentis ſtylum celeritate vix aſſequi valeat.

§ 11. **Οὐδὲν γὰρ ἔστω μεγαλοφρονύνης ποιητικὸν.** | " A falſis præſertim Opinionibus humanam proficiſci infælicitatem abundè compertum eſt. His enim præpediti Ignaviæ, Perturbationibus innumeris, atque omnimodæ ægritudini ſubjicimur ultrò. Hinc ad jus fáſque violandum impulſi, & tàm doloribus quàm voluptatibus ſuſtinendis impares, duro nimis turpíque premimur ſervitio. Quum è contrà, ſi Marco obſecuti ſingula perpenderemus, atque examine priùs inſtituto quantula ſint reapſe rectè putaremus; quodcunque nobis obtigerit, non tantùm moderatè ferre, ſed & eò uſque habere contemptui facile eſſet, ut nec Graviſſima faceſſant moleſtiam, nec Lætiſſima tantâ apud nos ſint exiſtimatione, ut eapropter vel tantillum à virtute deflectere, unquam operæ ducamus pretium." Quæ deinceps in hoc Capitulo ſequuntur Percontationes Vim hujus Præcepti Exemplis illuſtratam præbent, rationem ad iſtiuſmodi Cogitationes animum inſtituendi præclarè docent; inanes denique metus cæteróſque affectus inordinatos arcendo; vel ſaltem compeſcendo nos præſtabunt idoneos."

§ 14. **Τὰ ὑπομνήματά σου.** | Reddendum cenſui per *Les Commentaires de ta Vie, Commentaries vitæ tuæ*; (cæteris (fateor) abſonus) ut aliquid hîc loci diverſum intelligatur, ab Excerptis (**τὰ συγγεγραμμένα**) quæ ſequuntur. Nam & Antonini quæ in vitâ ſuâ maximè erant memorabilia, deſcripſiſſe, Filióque, quòd inſtar Archetypi eſſet, ad quod ſe ſuóſque mores componeret, dono dediſſe, accepimus. Sed temporum injuriâ factum eſt, (quod ægrè ferendum) ut Hoc operis ad nos uſque minimè pervenerit.

Ibid. **Ζωτὸν ἦν εἰς τὸ τέλος.** | Stoicis humanorum Studiorum finis hic eſt, ut benè vivendo, & aliis benefaciendo utilitati publicæ inſerviant. Sed quod in accumulandis theſauris avari ſolent, qui dum plurima conradere geſtiunt, nihil interim ab acervo depromere ſuſtinent; Idem etiam Virtutis & Sapientiæ qui ſe Candidatos autumant Regulas ferè, & Definitiones, Aphoriſmos, & quicquid acuminis habent Philoſophorum Scripta ſolicitè colligunt, excerpúntque: iiſdem tamen inerti Scientiâ gaudentibus, quo tandem pacto aliquam congeſtorum partem in uſus erogare poſſint publicos, nè minimæ quidem curæ eſt.

Ibid. Σαυτῷ βοήθει, εἴ τι σοὶ μέλει σαυτοῦ. | Benè monuisti Marce; & oppidò opportunè. Solent enim plerique Omnia ab aliis sperare, suî interim negligentes. Videntur scilicet Veritatis Cognitio & Vera Virtus alienæ esse operæ, nobisque otiosis facile competere. Sed Error iste inprimis excutiendus; nec enim vir bonus esse potest aut sapiens, qui is ut fieret non sedulò enixus est: nec exquisitissima vel Instituentis Scientia, vel Instituendi methodus, quò minùs inertes ignarique pereant Discipuli, obstare poterit. " Audiant velim & eruⁿ bescant Christianorum vulgus, qui ut ignaviæ " culpam suæ à se procul amoveant, Pastores in- " cusare solent, iisque vertere vitio, quòd in Re- " rum Divinarum, & Bene vivendi studio Popu- " lus parùm profecerit. His contrà jugiter rege- " rendum, Σαυτῷ βοήθει. Tibi nisi consulas, " actum est, ilicet, periisti. In Te uno sita est " ista salus; quam si per socordiam fleterit quò " minùs assequare, *Perditio tua ex Te* Vitium " hoc familiare nimis nôrunt om- *Hos.* xiii. 9. " nes, qui homines quibuscum *Matth.* xxiii. " jam vivitur ubique non prorsus 37. " ignorant: sed insulsum interea " loci absurdúmque si quod aliud fateantur ne- " cesse est, etiam qui sub hoc prætextu excusa- " tiùs peccare videri gestiunt. Sed usque adeò " difficile est vel ipsas ineptias ab hominum pe- " ctoribus avellere, quæ aliquem saltem quan- " tumvis exilem Ignaviæ Vitioque nostro fucum " obtendant.

§ 16. Σώματος αἰσθήσεις | Fit enim Sensatio ope Spirituum Animalium. Qui ipsi & Corporei, licet è contextu inprimis subtili; & Corporis partes sunt, Cerebro scilicet nervisque interfusi. Cùm itaque variis horum motibus organa afficiantur Sensoria, jure meritissimo Sensus corpori adjudicantur.

Ibid. Ψυχῆς ὁρμή. | Per *Animam* hîc loci Inferiorem & Sensitivam tantùm fac sis intelligas: In quâ Corpori proximâ Appetitus locum sortiuntur: & innumeræ Affectiones ab externarum rerum Impressionibus obortæ.

Ibid. Νοῦ δόγματα. | *Mens* Intelligentem Animam denotat, seu quem speciatim *Animum* nuncupare, philosophis solenne est. Huic autem Opiniones adscribi convenit, quia partium cæterarum est Imagines excipere, proponere, & repræsentare tantúm: Hujus autem, Judicis ad instar, secernere, statuere, annuere perceptis, vel respuere, & causâ tandem peroratâ, quod par erit aut secus; opinari censetur.

Ibid. Τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν δεῖ τὰ φαινόμενα κατηκόως. | Argutè admodum. Nec enim ad veram Virtutem sufficit, ut quæ Hominis sunt Boni exequamur, nisi & animo Bono. Quo enim consilio, & quod ob finem etiam quod bonum est agamus, magni refert. Perfidus & flagitiosus, imò & Atheus, est quando larvam virtutis induere, atque externa munia obire omnia, nulli detrectabunt; quoties scilicet ex usu illis fuerit, ut pro Probis Pisque habeantur. Sed hanc discriminationis notam ob oculos posuit Marcus, ad quam, ceu Lapidem Lydium, vel sese quilibet, vel alios vocare poterit explorandos. Irà enim à Reprobo sincerum secretum iri. " Nam hæc verba cum iis quæ perperam disjuncta reperias, (τὸ ἴδιόν ἐστι τῆ ἀγαθῆ) connecti debere, satis per se liquet. In partes itaque Gatakerianas me totum transfero; D'Acerio licet, vel aliter sentiente, vel loci mentem (per incogitantiam, ut sunt homines etiam eruditi nonnunquam) aliò deflectente.

Ibid. Τὸν ἔνδον——δαίμονα μὴ φύρεσθαι, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν. | In tanta Visorum Turbâ atque Congerie, Errores & Perturbationes quin scateant fieri non potest. Hujusmodi verò Illuviem Animum contaminare, atque in transversum agere facilè constat. Quin & Divinum illum Humani Pectoris Incolam, (Spiritum Sanctum) turpe illud commercium respuere, & loco cedere spurcis hospitibus profanato Pagina Sacra disertè denuntiat.

In

In Librum Quartum.

§ 1. Μετ' ἀντιξαιρέσεως. | Duram sanè admodum, & miserandam nimis hominum Vicem dixeris, si quicquid Boni perficere in Animo habent & Votis, id excideret prorsus, nec, nisi ad Umbilicum perductum, in Rationes illis referretur; Utpote, quibus Impedimenta sæpenumerò obstiterint quamplurima, quæ neque quin eveniant, prohibere; nec postquam se ingesserint exsuperare, in eorum sit potestate situm. Deus igitur, pro summâ, quâ semper usus est, Æquitate, & Clementiâ, id omne nobis virtuti ducit, quod seriò studemus; Obstacula verò, quæ nè expletum reddamus efficiunt, provido ità disponit consilio, ut & ipsa novam benè agendi præbeant materiam. Siquidem vel iis, quæ frustrà tentavimus, frui licet; cum fructratione rectè utentibus etiamsi Rationes ineantur novæ, eadem tamen est Mens; & in eodem manentes proposito, idem manet præmium, & ultimus rerum Exitus. Actus quidem immutatur; Voluntas, & Approbatio non ita: nostrum enim est benè velle, atque animum in id intendere sedulò, Deo ut obsequamur; sed quo demum pacto istud à nobis obsequium, hoccine mavult, an illo potius præstari modo, Illius refert, non Nostrâ statuere. Eligentes intereà loci quod nobis videtur Illi maximè fore cordi Siquid inopinatum à primo depulerit consilio, aliâ confestim deflectendum est viâ; & Providentiam sequendum Ducem. Nàmque ita demum, & hoc quod possumus, boni consuletur; & illud, quod præ inopiâ frustrà volebamus, nobis nihilominùs lucro deputabitur. Articulum, Lector, iterum atque iterum revolvas velim animo; præclarum inprimis, & qui vel Homini Christiano facem præferat, minimè indignum.

§ 2. Μηδὲν ἐνέρσημα εἰκῇ. | Nec frustrà est, quod hoc nobis inculcat. Parva enim perfunctoriè expedire assuefactis, in usum venit paulatim Indiligentia: Nec animum temerè agentem sæpiùs, ad majora intendere seriò, aut altiùs in gravissimis defigere negotiis mox nobis erit integrum.

§ 3. Ἤτοι Πρόνοια, ἢ ἄτομοι. | Ex hoc dilemmate sic instituitur Argumentum. Si Numinis Providentiâ gubernentur omnia, nihil tibi ab illâ metuendum est mali. Hoc ex jam antedictis liquet. Sin autem Casu cæco, & fortuito Atomorum concursu eveniant omnia, quid à ratione alienius, quàm vicem suam dolere; cùm nemo sit qui querelis tactus res in meliora reducere queat? "Sis itaque Stoicus, sis Epicureus licet, utrinque tuâ ut sis sorte contentus suadent rationes non inidoneæ. Cum & illa Injustas damnat, & ista inanes Schola quærimonias."

Lib. 2. 3.

Ibid. Ἐννοήσας ὅτι οὐκ ἐπιμίγνυται λεπτὸν ἢ τεχνικὸν κινημάτῳ πνεύματι ἢ διάνοια. | Veritatem Physicam exquisitè Marcus exposuit, Artificio usus verè Philosophico. Nam nec inficias eundum est, penes nos esse, Cogitationem & Mentem à Mechanico Sanguinis impulsu, & Spirituum motibus præcidere. Siquidem quæ seorsim habitat, nec istis Nervorum affectibus tangitur, quorum ope atque interventu Rerum vestigia externarum, & quasi Imagines in cerebro signantur. Non patitur Anima; sed Mediante tantùm Intellectu sentit, & proinde sui juris aliquatenus esse poterit. Ut sit tamen, Ingenio forti, & quæ verum à falso secernat Acie, opus est. His enim destituta, næ illa turpissimam servit servitutem; & momentis Visorum levissimis, quæ turbinis instar, fluctuantem exagitant, rursum-prorsum abripitur misera. Quod igitur fieri posse asserò, idipsum rarissimè factum lubens concedo. Nec multum hac in re profeciisse puto Stoicos, quum isti, pro fastu & tumido Disciplinæ suæ Ingenio, modum servare nescii, & Imbecillitatis humanæ minus quàm par erat memores, magna loqui quàm vivere, longè facilius reipsà experta sunt. Hanc verò haud injuriâ inustam illis notam, dabitur ni fallor infrà idoneus probandi locus.

Ibid. Περὶ παιδὸς μὲ οὔπω μηδὲ καλυπτέον. | Recessus olim ab Antonino laudatus non inutilis esse non potest, si effrænis Animi Impetus, & vehemens Contentio tecum eant unà; si tibi novas facessere molestias de rebus externis solicitus; si denique quicquid evenerit adversi strenuè obniti contrà, pergas. Sic enim à Deo descisscere, & cum inexpugnabili Necessitate manus conferere frustrà, animum instituis. Affectibus igitur, quantum poterit, exuas te primùm oportet; & Providentiæ Decretis te præbeas morigerum; ita tandem & liberum, & bonum Civem futurum. Hæc sunt, si Marci mentem capio, quæ nos hic loci monitos vult.

§ 4. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινὸν | Si Antoninum per omnem Rationum ſeriem in longum hîc deductam rectâ ſequamur, dogmata illa pro compertis habebimus. Unam ſcilicet eandémque omnium quantum ubique eſt hominum communem, à Naturâ latam, & proinde ſanctiſſimè obtemperandam Legem. Animam verò humanam, ad ſubſtantiam ejus quod attinet, materiæ expertem eſſe, caſibus quibus ſubjici res corporeas notum eſt, minimè obnoxiam; quin & corpori ſuperſtitem, & in æternum duraturam. Conſecutionem habes neceſſariam, & quæ inter Demonſtrationes referri mereatur.

Ibid. Καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμὲν, κοινός. | Rectè colligit. Dato enim Rationem non eſſe omnium communem, quorſum Intellectus? qui, cùm circà Rationem verſetur unam, objecto deſtitutus proprio, quod ageret prorſus non haberet. Error itaq; tam immanis in Rerum naturâ nè ſuſpicandus quidem. Demptâ nimirum Ratione, eâdem operâ demitur & Intellectus: Adeò ut nequid ultrà, quod genus humanum à belluino ſecernere queat, nobis ita demum ſuperſit.

Ibid. Εἰ τοῦτο, ᾧ ὁ νόμος κοινός. | Legem vides à Naturâ cordibus omnium inſitam Antoninum agnoſcere pronum; quîcum & ſenſiſſe D. Paulum liquet, de Gentibus teſtatum, Quòd iſtæ *Naturâ quæ Legis ſunt faciunt, & Legem non habentes, ſibi ipſis ſunt Lex; quòd oſtendunt etiam Opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis,* " *unà teſtimonium reddente ipſorum Conſcientiâ, & cogitationibus ſeſe mutuò accuſantibus, aut etiam excuſantibus.*" *Rom.* ii. 14, 15. Enimverò non deſunt idonea quæ animum inducant Argumenta, Legem Poſitivam, quàm vocant, & Scriptam, ut in Subſidium Naturalis & non Scriptæ credamus adſcitam: novíſque munitam Sanctionibus, quò melius laſcivientem hominum proterviam coerceret; iíſque injiceret peccandi formidinem, qui, (ſpretis ut ſolent quæ vetera & domeſtica ſunt) ad omne nefas proclives devenerant. Nam *& idcircò* (inquit S. Hieronymus) *data eſt Lex per Moſen, quia prima Lex diſſipata eſt.*

Ibid. Ἐκεῖθεν ἢ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως αὐτὸ τὸ νοερὸν ἢ πόθεν; | Si iſta aliunde profecta comminiſcaris, Totum extra Totum ponis, quod ineptum eſt & abſurdum. Quòd ſi, ut iſto te laqueo expedias, ab ingenti Hâc communíq; omnium Civitate agnoveris exorta, dic ſodes, quonam ſint ſtemmate prognata. Viſibilem rere cauſam, & ſenſibus ſubjectam noſtris? At hoc quî fieri potuerit nullus intelligo. Mundum enim ipſum ab Intelligente aliquo Conditore extructum ſatis conſtat; & proinde, nec minus eſt liquidum, eriam ante Mundum conditum extitiſſe Intellectum. Huic accedit, quòd omnis ſubſtantiæ ſenſibilis, ut & Materialis ſit, neceſſe eſt. Jam verò, quum Similia non niſi Similibus naſcuntur, Materia Animæ Immaterialis Origo eſſe non potuit. Reliquum eſt igitur, ejuſmodi Cauſæ ortum eam debere, quæ cum viſum ſenſúſque omnes corporeos fugiat, Animo tantùm noſtro percipi poteſt ipſa incorporea. Deus autem ſubintelligentiam ſolam cadit unus. A Deo itaque uno rectè colligitur Intellectum, Rationem, Legem denique illam, quibus Gens hominum univerſa & prædita eſt, & ſanctiſſime obſtricta, rivorum inſtar à ſuo fonte, profluxiſſe.

Ibid. Οὕτω γὰρ τὸ νοερὸν ἴδιον πόθεν | H. e. Nemo ſibi Intellectum dono dedit, quia nihil ſibi ut exiſtat cauſa eſſe poteſt. *Ab alio igitur acceptum tulimus*; à Deo nimirum, qui quod ſolus habuit, ſolus impertiri potuit. *In ejus enim ſinu recondunturomnes Veritatis & Scientiæ Theſauri*, Coloſſ. ii. 3. teſtante Apoſtolo. Quos, prout ipſi libitum fuerit, depromi diffundíque, *in eos quorum Naturæ munus egregium capit*, confitemur grati. Verentes interim, ne ſubarroganter faciamus, ſi Mentem noſtram utcunque præſtantiſſimam Divinæ mentis effluvium, aut portiunculam, ſimilem uſquequaque, & ejuſdem Subſtantiæ, *cum Stoicis* dixerimus."

§ 6. Ταῦτα ὅτως ἂν ἐφ' ἑαυτῶν πάντων γένοιτο, ἐξ ἀνάγκης. | Videtur iſta Marcus, patientiâ ab improborum aliquo nuper læsâ, ſecum animo recogitâſſe; quò magis importunam recentis injuriæ recordationem leniret, conſopirétque. Cæterùm quam ſibi fingit neceſſitatem, ingenium hominum iſtiuſmodi depravatum intelligo. Quin & ita fert omnium natura, ut & Mali in Deteriora, etiam quæ minus probant, ſæpenumero propellantur; & Boni etiam à Bonis inceptis ſe miſerè præpedites, diſtentóſque ſentiant.

§ 14. Ἀναληθύσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτῆς τὸν συμπάντων. | In ſinum Numinis rediturum Hominem pronunciat; in quo omnes repoſitæ continentur Ideæ, & Rerum Exemplaria quarumcunque, tàm reverà atque Actu, (ut Scholaſticorum ad morem loquar) quàm Potentiâ tantùm exiſtentium. Hoc enim voluit Plato, Deum, tanquam Architectum Domûs hujus immenſæ, univerſa animo concipere, & ſingula deinceps ad iſta Archetypa accurato effingere Artificio. Dogma ſanè haud temere repudiandum, ſi commodè accipias; & ab iis plerunque inſimulatum vitii, qui rem parùm perſpectam habuerunt. Quod verò hîc loci nobis pollicetur Antoninus, Nos ad Cauſam Rerum Primam, & Rationem Univerſalem, tanquam domum, unde dudum profecti ſumus peregrè, tandem reverſuros, & cum ipſo coalituros Deo; haud multum (putes forſan) ab illâ Sæculi futuri Imagine abludit, quam D. Paulus Corporis Chriſti

Christi unionem delineans, Sanctis olim Ephesi agentibus ob oculos exhibuit. *Deum* nempe *secundum gratuitam suam Benevolentiam, proposuisse in se, ut in plenitudinem temporis dispensatione recolligeret omnia in Christo, tàm quæ in cœlis sunt, quàm quæ in terrâ.* Ephes. 1. 9, 10.

§ 15. Πολλὰ λιβανωτῦ βαλδεια ἐπὶ τῦ αὐτῦ βωμῦ. | Hem tibi, Lector, humanam Conditionem ad vivum delineatam! Imaginem, quæ nos tanquam Victimas jam fato devotas ad aram statuit. Parum nempe visum est Antonino, mortem omnium communem prædicare, nisi & id adjecisset, hâc lege nasci quicquid est hominum. Thuris enim instar, quod in sacris iccirco conspergitur, ut ignibus absumptum divinos spiret odores; Nos itidem universos in mundum venire ut mox exeamus: Absque quo nec finem & conditiones naturæ absolvi posse.

§ 16. Ἐντὸς λιγα ἡμερῶν θεὸς αὐτῆς δόξης, οἷς πᾶν θνητόν. | Ad illud forsan Aristotelis in primo Politicorum allusit, quod Solitarium & à Societate alienum, aut Deum, aut Feram habendum pronunciat. Hic verò Plebeculæ Ignorantiam & Levitatem acriter perstringit, quæ, quoties de vitiis aut virtutibus alienis judicium fertur, citrà limites extremos nescit consistere. De Principibus præsertim nihil apud hos interesse solet, quin vel ut Portentosæ reformidentur Belluæ, vel ut Dii terrestres summâ Religione colantur. Hæc autem, quantum conjicere est, in Mentem Marco venisse reor, ob Rescriptum aliquod, quod Populus, (ut solet omnia quibus Res in melius mutantur, & veteres facessunt corruptelæ) ægrè ferebat. Sic igitur animum adversus insani vulgi Clamores obfirmat, malevolentiæ & furori ne locum cedat; cum & ejusmodi homunciones sibi nunquam constent, se cœco impetu ferantur instabiles; nec vel Optima quælibet, vel Pessima, iis diu vel placere, vel displicere possint.

§ 18. *D'Acerio* xix. Μὴ μιλαν ἢ ὦ ἀφελόπαθες. | Utinam, & huic ut oportuit, obtemperatum esset præcepto; aliena ne curiosi nimis anquiramus Vitia, ut ab istis exemplis majorem peccandi licentiam nobismet arrogemus. Quoties enim Hoc excusationis vel turpissimis obtendi vidimus flagitiis; *Quod alii in se admittere non dubitant, quid est quod id non & mihi liceat?* Consultiùs autem Noster, qui, quod nos agamus ipsi, id cuique potius animadvertendum hortatur; & *lineæ* (hoc est regulæ vivendi) *rectà insistendum*, ut laqueum hunc declinemus; nec alienâ malitiâ audaces facti, ad justos transeundum limites animos sumamus. |

§ 19. *D'Acer.* xx. Πλὴν ἄρα δ' οἰκονομίας πρὸ. Præ cæteris, quas habet laus & existimatio bona commoditates, ea est exoptatissima, quòd alios ejusdem desiderio impulsos, ad præclara quibus populum demereantur tentanda, vehementiùs stimulare soleat; atque illos etiam, qui nostras prædicant virtutes, eas ipsas imitari faciat. Is certè fructus bene agendi amplissimus, nec à Stoicâ Severitate, nec ab humilitate Christianâ inhonestè expetitur. Procul enim abest, ut ei vitio sit vertendus laudis amor, qui ejus idcircò tantùm se præstitit avidum laudatus, ut aliis prosit magis, & dum Virtutis præmium percipit suæ, animos ut adjiciat & diligentiam alienæ.

Ibid. Πάρες γὸ τῶ ἀχρέως τὴν φυσικὴν δόσιν. | " *Renonce donc pendant qu'il est temps à ce vain present* " *de la nature.* Ità *D'Acerius* | *Missum igitur fac, dum adhuc tempus, inane hoc naturæ munus.* In hanc mentem illa traductio, & quæ sequuntur postea". Locus hic in Textu manifestò corruptus. Si Antoninum assequor, Laudem ille popularem *Naturæ munus inane* appellat, quoniam Vox est, & præterea nihil; Rumor tantùm incertus, & Aeris undulati strepitus; quo tamen & nostra sæpiùs intumescit superbia. Sed & iste Tumor inflatus & vilis; cùm ne minimum quidem incrementi rei inde accedat laudatæ; ut in Articulo sequenti fusiùs exponetur. Hic mihi sensus arridet plurimum. Quanquam nec me fugit plerisque visum esse, hæc aliter & legere & interpretari; qui & sensum hinc eliciunt minime contemnendum. *Omittis*, inquiunt, *intempestivè hujus* (Laudis) *gratiâ quod in Te naturæ* (Deus) *posuit*, (ut in te scilicet uno fælicitas sita sit tua) *dum ab aliorum sermonibus intereà* (ut sis felix) *pendes.* Pace tamen Virorum dicam, hanc Textûs quam nobis exhibent emendationem, nec Stylo nostri Imperatoris congruam, nec loquendi mori Græcis usitato benè accommodatam esse. Quod etiam si jam mihi animus esset & otium, facili negotio evinci posse arbitror.

§ 21. D'Acerio 22. Εἰ διαβόητον αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐτὰς ἐξ ἀϊδὴς χωρεῖ ὁ αἰών. |

" *Oh miseræ hominum mentes, O Pectora cæca!*
Qualibus in tenebris. — Degitur hoc ævi quodcunque est?

Ista verò, licet aliàs haud ineptè, at nusquam tamen meliori prædicantur jure, quàm de vanis illorum conatibus, qui suopte ingenio, atque acie Mentis vel oculatissimâ confisi, certis interim quæ palantes dirigant regulis, & solidis rationum quibus innitantur fundamentis de statuti, in occulta rerum penetrare se fusciplunt." Commentum enim hoc, quod tanto studio, & tot vides argutiis ab Antonino elaboratum, quorsum est omne, nisi ut humanæ cæcitatem Sapientiæ Lectori commonstret apertiùs; & quàm penitùs ignorabat ista, tùm veram Animæ naturam, tùm quis sit ejus post obitam mortem Status? Principiis Disciplinæ

Stoicæ

Stoicæ, quæ, ut Corpora noſtra ex immensâ materiæ univerſæ congerie, animas itidem noſtras à Spiritu Univerſali exhauſtas autumat, haud incongruum videtur; ut neque Corpora, neque Animas extrà Univerſitatis hujus, unde ortum duxerant, limites tranſcendere poſſe putemus. Quòd ſi aliter ſe res haberet, Subſtantiam utramque, fumi inſtar, diffundi dicendum eſt, qui locum occupat infandum quantum ampliorem, quàm illum, in quo Ignis unde emiſſus eſt continetur. His ita datis, inquam, neutiquam abſurda eſſet Marci Ratiocinatio: Sed & illud non minus conſtat, hæc ita dari minimè debere; atque adeo Principia iſta dudum convulſa, & idoneis refutata argumentis non ſemel, nî fallor, in antedictis, jam jure rejecimus. De Animis intereà loci quæ diſputantur, Somnia & nugæ omnia. Corporis enim eſt & Materiæ quidem ſpatium loci occupare, Animæ itidem & Spiritûs, nullo modo. Quicquid enim eſt ipſum expers materiæ, ſpatium id tenere & plenum ſibi vindicare, nemo eſt Philoſophorum, qui opinatur.

Ibid. Εἰς τὸν ἀέρα μεταπίπτουσι ψυχαὶ ἐπὶ πόσον συμμείνουσι διαλαμβάνειν | Non deerant apud Veteres, qui Animam humanam crederent in aerem ſe poſt mortem ad tempus recepiſſe. Ut, Depurgatis in iſto diverticulo ſordibus, quas inter nuperum cum Corpore commercium contraxerat, in cœlos tandem reverteretur pura; atque in ſinum Numinis recepta, ubi ab initio fuerat, ibi demum eſſet denuó. Horum commentis haud multum abludere videtur Marcus.

Ibid. Gatak. D'Aceriano 23. Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες. | Per Αἰτιῶδες (*Formam*) Stoicos ſatis conſtat *Spiritum Naturæ* voluiſſe, ſive *Cauſam Efficientem*, ut verbo dicam, *Deum*. Quem ita Materiâ permiſtum penitus atq; confuſum unà cenſebant, ut ab illâ nullo modo divelli, aut ſeorſim exiſtere poſſet. Deum ſcilicet illi ita fere Mundo ineſſe, ut nos Animam corpori credimus. Næ illi Errorem errabant rectæ rationi nimium quantum abſimilem, Veritati autem æternæ divinitùs patefactæ, toto diverſum cœlo. Nobis licet intereà loci Antonini verba ſalvâ etiam veritate uſurpare, ſenſu, modò ſimpliciori accepta; ſiquidem ad rerum Notitiam recta patet via, & aditus omnium facillimus, in Materiam & Formam ſingula dividentibus. Jam verò per *Materiam*, *Eſſentiam* ſive Subjectum rei cujuſque intelligas oportet, per *Formam* autem, iſtud quodcunque eſt, quod inter res invicem diſcrimen ponit, & in cauſâ eſt, cur id de quo quæritur, Hoc potius quàm Illud, & ſit, & nuncupetur. Formas autem quod attinet, haud multum refert, Naturâne illæ an Arte proficiſcantur, Simplices ſint an Compoſitæ.

§ 23. D'Acerio 25. Ὁ φέρων αἰ σὺ ἄρτι ὁ φύσις. | Habet enim & Natura Tempeſtates ſuas, ad varios, non minùs quàm quas Annus habet, uſus aptas. Iſtas Infantiam, putà, Adoleſcentiam, Ætatem virilem, & Seneſtutem.

Ibid. Ὦ πόλι φίλη Διός. | *O Urbs amica Jovis!* Quiſquis enim ita animum induxit ſuum, ut univerſum hunc terrarum cœlorúmque orbem Dei eſſe Civitatem credat, quæque uſpiam fiunt, ab eo Gubernatore providè diſponi omnia, æquam is ſemper ſervabit mentem, nihil non in rem ut ſit ſuam diſpenſari memor; & quæ non temerè eveniunt, ſed ſummo ſapientiſſimóque ordinantur Conſilio, perſuaſum habebit ſibi, citrà obmurmurationem aut ægritudinem excipi debere, quin potiùs & læto animo, ulniſque, quod aiunt, ambabus eſſe amplexanda.

§ 24. D'Acer. 26. Ὀλίγα φρόνει, φησὶν, &c. καὶ ποτὲ ἄμεινον, &c. | Non abs re Diverbium illud Democriti in melius mutandum cenſuit Antoninus; quippe quod non tàm ad Benè agendum, quam ad nihil agendum ſuadere videatur. Moleſtam enim & curioſam nimis dum foràs expulit ſolicitudinem, Inertiæ & Socordiæ aperit oſtium; quæ omnium vitiorum & turpiſſima ſunt, & fæcundiſſima. Animum igitur advertas velim Lector, nè nihil agendo, agas peſſimé. Digna enim ſunt iſta, quæ & revolvas ſeriò, & facias ſedulò, & Authorem talia ſubmonentem multus idcircò venerere.

§ 25. D'Acerio xxvii. Πείσεσον πῶς σοὶ χαρεῖ. | Non Marcum latuit Ingenium humanum ad mala proclive, & animus pleriſque contumax & præfractus. Conſultò itaque *Sis vir bonus* detrectavit dicere; Hoc enim quod extemplo poſtulet, magnum nimis videri poterat; & odioſum imponere jugum vel primâ facie non ferendum. Satius nempe duxit homines paulatim experiri, & animos reluctantes tractare molliùs Πείσεσον, inquit, *Periculum facito tantum*, ac ſi timidos erigeret, ne ea re prorſus inexpertâ deſperent protinus. Quin & invitos allicit, onus iis iri leve pollicitus; quod & nos ita futurum ſatis ſcimus; Cum & Marcus veriſſimè hîc loci innuat, nihilo nobis ad virtutem, niſi quod poſſumus, opus eſſe; & Pagina Sacra diſerte promittit, ex animo contendentibus venturum in ſubſidia Deum, & quod noſtrum eſt ſincerè velle, id Illius eſſe feliciter effectum dare.

§ 26. D'Acerio xxviii. Ἐώρακας ἐκεῖνα, ἴδι καὶ ταῦτα. | Interpretes hîc loci mihi videntur fere omnes hallucinati eſſe. In mentem nimirum ſibi revocat Antoninus, quæcunque tempore jam exacto perpeſſus erat dura; quo magis iſtius ope recordationis & præterita leniret mala, & adversùs futura ſe fortiter componeret. Quibus ut decet ſubeundis ii proculdubiò ſunt multò paratiores, qui ita animum comparant ad omnia, ut nequid iis accidat novi, aut præterquam quod ipſi ſecum antehac cogitatione dudum præceperant.

Ibid.

Ibid. Ἀπλοῦν σεαυτόν. | Simplicitati, quam nobis commendat Marcus, nihil magis est ex adverso oppositum, quàm Angor ille & Impetus animi, quibus affectus quoties vehementius impelluntur, hominem commovent, discruciant, & rectæ rationis Imperium depellunt deturbantque.

§ 27. D'Acerio xxix. Ἡ κυκεὼν, συμπεφορημένον μὲν, ἀλλὰ κόσμον. | Posteriorem videtur clausulam adjecisse, quò Dogma Epicureorum daret ludibrio. Illi nempe ornatum rerum pulcherrimum, & ordinem constantissimum non possunt non dignoscere, at omnia tamen è fortuito Atomorum confluxu nasci, non sunt etiamdum veriti asserere. Ineptiæ quidem istæ nulli non manifestæ, Quas, etsi res ipsa per se satis indicat, farendum tamen loquendi morem Græcis usitatum, præ cæteris lepidè depinxisse; cùm his familiare sit, & *Mundum*, & Venustatem, Ordinem, Partium Convenientiam, & elegantem Dispositionem, uno eodemque denotare vocabulo.

κόσμον.

Ib. Οὕτως πάλαι διακεκριμένον, καὶ διακεχυμένον, καὶ συμπεπλεγμένον. | Hoc uno satis evincitur Argumento Epicuri Hypothesin esse omnium absurdissimam. Mundi enim partes si ab initio temerè confluxissent, quî tandem fieri potuit, ut contraria contrariis conspirarent invicem, & elementa discrepantia positis privatis inimicitiis utilitati communi inserviendæ mutuam officiosa operam darent? Quin ista igitur à Sapienti quodam Potentique omnium Domino demulceantur ita temperenturque, ut suis singula limitibus contenta cæteris ne vim inferant, quisquis animi non est valdè præfracti, nullus aut in dubium vocabit, aut aliunde ut probetur, postulabit.

§ 29. D'Acerio xxxi. Οὐκ ἄπειρον ξένον, καὶ ὁ μὴ γινώσκων τὰ γινόμενα | Ignarus Rerum quæ in Mundo geruntur is est, qui attonitus infortuniis hæret animo; quò se vertat nescius; & quod accidit iniquè ferens. Quæ omnia virum parum cogitantem, & Calamitates haud ut par erat provisas fuisse indicio sunt.

Ibid. Φυγὰς ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον | *Celuy qui refuse d'obeir à la Raison Universelle & Politique, c'est à dire, à la Providence. Qui Rationi Universali & Politicæ, Divinæ nempe Providentiæ morem gerere recusat.* Ità censui explicandum, quod Marcus voce unicâ Rationem *Politicam* dixerat. Pluribus enim visum est opus, quòd Phrasis ista Modernis insolentior parum esset perspicua. Providentiam vero Divinam hoc insigniri Titulo æquum est, quoniam Illa pro Arbitrio quidem suo, ità tamen ut ex usu fore maximè non singulis tantùm nostrî, sed Toti huic Rerum universitati, prævideret, Varios dispertiatur Eventus. Quod ut aliàs sæpè fusiùs exponit, ita & hîc obiter nobis subindicare voluisse Antoninum totus opinor.

§ 30. D'Acerio xxxii. Ὁ μὲν χωλὸς χαὶ φιλοσοφῇ. | Prætextus jam præcidit futiles, quos nonnullis solenne est suæ obtendere ignaviæ, excusatum iri se sperantes, quòd ad Virtutis studium animos non antehac adjecerint. Causatur hic nimirum Inediam, Ægrotat ille, Rudis est iste nec suppetit otium esse doctiori, Tardo natus est alter hebetique ingenio. Frigida nimis & jejuna omnia! Quæ enim causantur Impedimenta, adjumentorum in loco sunt potiùs habenda. Eò enim ardentiùs expetenda est Philosophia, quo quisque rerum est imperitior; eò magìs huc confugiendum, quò res secundæ sunt minùs. Illa etenim malorum Medicina est optima. Paupertas, Morbi, Ignorantia, quicquid denique Incommodi humana fert natura, hoc uno fiunt leviora pacto.

Ibid. Ὁ δὲ χωλὸς βιβλίῳ. | Cleanthen fortasse respicit, qui cum præ extremâ rerum inopiâ libros tabulasque unde emeret non haberet, à Zenone Prælegente excerpta in Lateribus, & Conchis, necnon Ossibus Bovinis descripsisse perhibetur.

§ 33. D'Acerio xxxv. Οὕτως ἂν καὶ τὰ ὀνόματα ἡμῶν πάλαι πολυώμητον | En tibi quod pungat gloriolæ avidos, spesque illorum inanes labefaciat, qui nomen & honores suos in longitudinem iri productum, & seros nepotes præclara renunciaturos gesta frustrà sibi pollicentur. Vel ipsum scilicet Nomen brevî obsolescet, nec quid sibi velit, aut quinam illi fuerint, capiet Posteritas. Quorsum igitur famam tam brevî perituram, tam miserè depereas!

§ 36. D'Acerio xxxviii. Σπέρμα ἔσται τινα τῶν τὸν τῶν ἐξ αὐτῆς ἐσομένων. | Idea bella inprimis, & quâ me mirificè oblectatum sentio. Ità scilicet & nos etiam emorientes terrâque conditi, tanquam germina repullulascere, & in gemmas emicare de Sepulchris incipimus, largo onusti fructu mox in die Resurrectionis futuri.

§ 39. D'Acerio xli. Κἂν τὸ σωμάτιον τήμπτηται, κάμπτηται, &c. Ὅμως τὸ ἐπολαμβάνον τοῦτο μέρος ἡσυχάζοντω. | Fastum ista & vaniloquentiam Stoicorum redolent omnia. Qui Conditionis humanæ videntur obliti prorsus, dum animam corpori consociatam adeò solutam autumant, & perpessionibus conjugis haud obnoxiam, ut vel medios inter Cruciatus Otio possit illa & Quiete in solidum perfrui. Ipse vero quod res est, quantum sentio, edicam. Quæ nobis aliunde eveniant anima, si peccati manssisset expers, & pristinam naturæ Sanitatem servâsset, quin incolumis non superàsse tantùm, sed & spreviſſe potuerit, mihi dubio est procul. Longe etenim aliter se res tunc temporis habebant nostræ. Sensationibus nempe & Affectibus Universis Voluntati Subjectis, & ad ejus obsequendum Arbitrio nunquam non paratissimis, nihil erat rectæ Rationi contra-

rium, aut animam in Summo Bono perfruendo quod interturbare potuit. Verum ex quo Protoplastæ lapsus, & naturæ labes inusta posteros in lucem produxit corrupto prognatos stamine, & Mens nostra pristinam apud Deum existimationem perdidit, & perpessionibus corporeis subjecta est infelix. Ità quidem de nobis factum Philosophis olim suboluit, quos corruptelam illam miseramque hominum vicem graviter dolentes passim est videre; unde fuerint ista minimè intereà loci gnaros. Nos autem fecit ipse Deus certiores, hæc omnia in supplicium Peccati Originalis, & ab istâ primi Parentis maculâ per omne genus defluxisse. Nec enim Lex est ulla justior, quàm qui malum in se admiserat pœnas animum dare, tùm ut Doloris acerbitas sit in criminis quodammodo piaculum; tùm ut Resipiscentiæ viam struat, dum à peccato, quod jam tanti constitit, in posterum absterreat supplicium luentem.

Ibid. Κεινόπου μήτε κακόν τι εἶ, μήτε ἀγαθόν, ἃ ὅπως δύναται καλῶ ἀνδρὶ ἢ ἀγαθῷ συμβαίνειν. | Verum hoc quidem, quodque ad intimum usque discutienti se luculenter probatum dabit; sed subtili opus est disquisitione, & longis Rationum ambagibus, quæ rem nobis expediant. Et quorsum, obsecro, ista? aut quid, rere, possint dolorem adversùs, aut infamiam, quæ animam in præsentiâ angunt, & omnia prosternunt extemplo argumentorum momenta: Ità ut his nec excogitandis sit locus, nec excogitatis dolentem sedandi copia? Frustra igitur ad id confugitur diverticuli, quod nos habet malè, illud ne pro malo habeamus. Saniùs multo & simpliciùs Divina Veritas, quæ breviori nos compendio, & rei ipsius Naturæ magis consentaneo ad Patientiam ducit, & Sententiam de Bonis & Malis æquiorem multò fert. Prospera & Adversa ità nuncupari haud ægrè patitur. Sed ut sint quæ dicuntur, in usus tamen longe diversos nobis cedere posse contendit. Siquidem id Deo Benignissimo acceptum debemus, quòd penes nos esse voluit, Rerum si minùs Conditionem, at Exitum saltem & Naturam (quod ad rem facit nostram) eà tenus determinare, ut Commodi aliquantum vel Incommodi nihil non queat afferre; Cæterùm in meliorem singula, an in sequiorem inflectantur partem, id ex Usu nostro aut Abusu singulorum ut pendeat omne. Quoties igitur, Christiane, res tibi minùs ceciderint ex voto, fac sis memineris, non Philosophorum more, Animum nihil pati, sed ità demum pati posse, ut vel inde tibi Felicitatis fructus proventurus sit olim uberior.

§ 40. D'Acerio xlii. Ὡς ἓν ζῶον τὸν κόσμον,— ἀμετρήτως ὅπως εἶν. | De erroneo Stoicorum dogmate, quod Deum & Mundum Animalis instar ex animâ & corpore conflati, in idem coalescere totum prodidit, alibi est dictum. Id unum insuper adjiciendum censui, Errorem istum, (quod etiam maximè absurdis haud est insolens) ab ipsis S. Scripturis perperam intellectis originem fortean traxisse. Siquidem Prophetis familiare est, Deum de se loquentem inducere, quòd is *ubique sit*, quòd *Cœlum Terrasque permeet*, quòdque *nullus locus non sit ejus Numine aut Præsentiâ plenus*. Hæ quidem Locutiones, aliæque quæ frequentes apud Scriptores Sacros occurrunt, rerum divinarum rudibus in animum suggerere poterant, Deum Huic Universo Animæ vicem præstare; quam nonnulli Phrasi haud multum huic diversâ *Totum in corpore toto, & Totum in quâlibet parte* prædicaverant.

§ 42. D'Acerio, xliv. Οὐδὲν δεῖ κακὸν τοῖς ἐν μίσεσιν γενέσθαι | Hinc colligas vult, nec Mortem in se Malam, nec Vitam per se Bonam esse, cùm altera sit alterius & Causa & Effectum invicem. Ex omni enim Interitu fit aliquis ortus, & ex nullo non ortu aliquis vicissim (ut ità dicam) nascitur Interitus.

§ 45. D'Acerio, xlvii. Οὐ γὰρ ἔστι παραβολῆς τῆς δεῖ ἀπεπιδόσεως | Non abs re hæc similitudo. pulchram enim admodùm ejus quod voluit Antoninus imaginem exhibet. Numeri nempe sibi invicem non connectuntur, (*unde & numerus apud Philosophos Quantitas discreta audire solet*) addas licet, vel demas quantum libet, quod reliqui est perinde integrum manet. Subsistunt enim per se Numeri, nec ab antecedentibus suffulti, nec sequentibus facti perfectiores. Quæ verò eveniunt, à Causis efficientibus necessariò pendent omnia, suntque alia ex aliis apta ità & colligata inter se, ut seorsim existere nequeant. Nos autem ex hac observatione quem percipere debemus fructum, is est; Nimirum cùm omnia Divino disponantur Consilio, & ad unum dirigantur Finem, (Dei nempe Gloriam à Communi Totius hujus utilitate redundantem,) ut animum firmiter inducamus nostrum, nihil eorum, quæ nobis obtigerint, aut temere accidere, aut malum esse, posse.

§ 46. D'Acerio, xlviii. Καὶ τῶν Ἡρακλειτειμιμητῶν, ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι | Philosophorum veterum complures, quin & Recentiorum nonnulli Elementa confundi invicem convertique, & in alia facilè transire arbitrati sunt. Quod tamen à vero nimium quantum abhorret. Fefellit nempe viros, quòd Elementa, non in se, & quoad simplices eorum qualitates, sed concreta nimis intuiti sunt, &, qui propiùs vulgari acceßit, modo. Inde factum, ut quod revera partes secernebat tantùm, pro rei ipsius alteratione haberetur. Separatio autem ut in aliud sit conversio, quàm longissimè abest. Sed nec ista ad accuratum nimis examen vocanda. Sufficit enim in Physicis, si species veritatis adsit probabilis, & Res ità definat esse

esse quæ fuerat anteà, ut oculi sensusq; contemplantium habeant, unde jure suspicentur immutatam. Verùm enimverò quicquid tandem de ipso fiat dogmate, Conclusionem moralem, quam hinc nobis hauriendam Marcus obtulit, & rectissimè assumi, & nobis usui fore maximo, ex superius notatis abundè compertum arbitror.

Ibid. D'Acerio, xlix. Μεμνῆσθαι δὲ χὴ τῦ ὀπισθοφυλακίου ἢ ἢ ἐδὲς ἄγαν.| Hæc dubio procul omni ad fabulam aliquam referenda sunt tunc temporis notissimam. Nobis autem istiusmodi homunciones depingit, qui, quid ævi sit hoc quòd jam degitur, (ad cœlestia nempe contendentibus, pro itinere tantùm, aut brevi inter eundum hospitio esse) ignari, spem omnem in illo collocant, nec ultrà hoc tantilli sibi prospiciunt. Hi sunt reverà, qui via quam insistunt quò tendat obliti sunt; & quid jam agant, & quid de illis futurum sit posthac nescii: Sed ebriis similes vanis temulenti curis, divagantur, titubant incerto pede, in alienas se penetrant ædes, à recto interim tramite, qui suam ducit domum, toto aberrantes cœlo.

Ibid. D'Acerio, l. Τύτῳ διαφέρομαι | Idem & è Sacris haurire est fontibus. Deus enim ipse pleniùs nos & meliùs Philosophorum quolibet docere non gravatus est, ut se res habeant nostræ. *Caro enim concupiscit adversus Spiritum.* Galat. v. 17. inquit. Quin & hoc addidit ultrà, quod maximo nobis solatio esse debet, Spiritum nempe suum Spiritui opitulantem nostro, contra Carnem bellum simul instaurare. Nos enim certamini per nos minime pares, & quòd cum hoste potentiori confligatur, & quòd à nobis demum stet victoria, ejus auxilio in solidum debemus.

§ 47. D'Acerio liii. Οὕτως χὴ τὸ εἰς πολλοὺς ἔτος μάλλον, ἢ αὔριον μηδὲν μέγα εἶ) νόμιζε.| Quodcunque enim inter hos interesse poterit terminos, adeò reverà exiguum erit, ut minime dignum sit, quod Vir Bonus & Prudens, cujus est altiora sapere, & æterna meditari, in rationes referre suas sustineat. Tantum nimirum abest ut æstimetur magni, quod non omninò deputabitur.

§ 48. D'Acerio liv. Πόσοι ἤδη ἰατροὶ ἀποτετήκασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ἰατρὸν ἑαυτῶν ἐπ' ἀῤῥωσίᾳ συνάξαντες | *Apres avoir tant fait les vains pour avoir gueri quelques malades.* " Ità D'Acerius à nostro Gatakero sensu quàm plurimum discrepanti. Siquidem Hic Superbiæ & Ostentationis, Tristitiæ Noster & Desperationis indicio supercilia censet contracta: De Ægrotis præter spem sanatis D'Acerius, de jam conclamatis Gatakerus interpretatur. Sed vereor ne prior ista expositio Verbo minus conveniat, quum fastuosis non συνάδου, sed ἐπάδου potiùs τὰς ὀφρῦς, nì mens me fallit, solenne sit. Et Pauperes, Animo demissi, Mœrore confecti συνοφρυοῦντες, incedere dicantur omnes. Sed si cui hæc parum faciant satis, sequatur per me licet sententiam utramliber. Quid senserit D'Acerius pensi est nostri animadvertere, rectè senserit an secùs, viderint quibus otium est; nec enim magna inter se committere ingenia animus est mihi. Audiamus autem quid vir Eruditus porrò hàc in causâ ad eandem mentem notaverit."

Is (*inquit*) Imperator fastum Medicis haud semel vertit vituperio; Sed nec mirum videri debet, si isti ansam præ cæteris sese efferendi arripiant, quam Amor vitæ omnibus nimius porrigit amplissimam. Magnà enim opus est Sapientiâ alienam ut quis Delipientiam à lucrifaciendo temperet sibi. Inanem itaque gloriolam irridet Antoninus, Scientiæ innixam nulli Professorum aliquando non inutili. Unde & illud diverbium ei crediderim in mentem subisse, *Medice cura teipsum.*

Ibid. Πόσοι μαθηματικοὶ ἄλλων θανάτους, ὡς μέγα σημαίνοντες | Ludos facit & Astrologos, quos vocant Judiciarios, quorum ineptias haud insulsè propinat deridendas, dum è vivis excessum, tanquam magnum quid & memorabile præsagientes inducit. O Capita hominum festiva! Eos, qui eà nati sunt lege ut fato fungantur, magnà prænuntiant pompâ functuros. Præclarum artis abstrusæ mysterium! quæ in ista se penetrare valeat, & prædicere futura, quæ non fieri non posse etiam lippis & tonsoribus notum est.

Ibid. Ὥσπερ ἐλαία πίτυος γιγνομένη ἔπιτηδες, Εὐφημοῦσα, &c. | *Perinde ac Oliva maturitatem adepta ceciderit: Naturam* (sive ut D'Acerio placet magis *Terram,*) *quæ protulit collaudans, arborique è quâ prodiit, gratias agens.* En tibi, Lector, Similitudinem miris undique leporibus venustam, quæque & Officium moneat, & animum tibi verâ voluptate perfundat. Inest enim & Dignitatis & Congruentiæ plurimum, grato isti quod Olivæ affingit Marcus ingenio. Nobis autem quod inde proficiendum commendavit hujusmodi ferè arbitror. Mortem (serius eò an citiùs deventum fuerit nihil refert) Maturitatem esse tantùm, & tempus in quo decerpatur fructus oppidò opportunum. Cui doctrinæ erit & illud consectarium fieri nullo modo posse, ut quis intempestivè moriatur. nec enim crudas præripere solet Natura, sed bene coctas arbori detrahere Olivas. Unde & Eliphaz de Impio peccati pœnas luente, id præter ordinem Naturæ & communem hominum sortem, at justo potiùs Dei ultoris judicio obtingere monuit, *Quod ante diem ejus complebitur, & ramus ejus non virescet. Violenter auferet Deus omphacem ejus ut Vitis, & abjiciet sicut Oleæ florem ejus.* Job. xv. 32, 33.

§ 50. D'Acer. lvi. Δι' ὅσων, φῶ' οἷον, ἢ ἐν ὕλῃ σωμάσῃ. | Mirum ni ex his vel unum aliquod incommodis animum mundo adhærentem avellere, & vivendi afficere tædio ſerió cogitantem ſit ſatis. Sed aut bene nimis, aut malè, nobiſcum agitur, quòd iſta rariſſimè ſubeant in mentem, vel ſaltem, ubi ſubierint, facilè dilabantur. Quæ tamen omnia revocando quotidianæ ſe præbent occaſiones, & ſedulò revolvendo Blanditiis vitæ delinitis magnum eſt opus.

§ 51. D'Acerio lvii. Καὶ πόσης οἰκονομίας ἢ κομψοίας. | Innuuntur omnes iſtæ ægritudines Principibus familiares, quas Prudentia Civilis malè comparata, & officioſum peperit Majeſtatis tuendæ Studium. Quæ res, ſiqua alia, curis torquet miſeros, dum perſonâ indutos alienâ, quaſi in Scenam prodire, cogit. Jam verò quam mihi *Diſſimulationem* appellare libuit, Antonino viſum eſt ſatius molliori aliquatenùs vocabulo οἰκονομίαν, *Solertiam* ſi placet, ſeu *prudentem morum Compoſitionem* nuncupare. Sed ille quin Fucos nihilominùs & Figmenta ſubaudiverit, quæ ſuadet Adminiſtratio rerum publica, non eſt reliquus dubitandi locus. Cum & hæc adeo Principatui neceſſaria exiſtimentur, ut nè fas quidem ſit Regibus, ab iis qui reverà ſunt, aliquando diverſis non videri. Unde etiam apud Magnates in regulam ferè vivendi ceſſit iſtud, *Vita Principum ficta, & oſtentationi parata.*

In Librum Quintum.

§ 1. ῥθρου ὅτι νυστάζειν ἐξαγείρῃ | Primo nempe diluculo, quo Operariis & mercede conductis lecto exurgere moris erat. Apud Veteres enim, qui ad Solis ortum, aut primam, (Sextam nobis aut Septimam) uſque horam ſomno indulgebant, deſides & veternoſos haberi ſolitos conſtat.

§ 2. Ὡς εὐκόλου. | Facile quidem. At omnibus? Minimè gentium. Iſtis utique, qui quid reverà Bonum, & unde petendum ſit, rectè callent dignoſcere.

§ 3. Μή τι παρεπέσω ἢ ἐπικαλυθῶσί μου μέλῃ. | Huc faciunt & quæ D. Paulus de ſe, ſuiſque Laboris Evangelici Sociis eſt teſtatus. *In omni re approbantes nos ut Miniſtri Dei, per Gloriam & Ignominiam, per Convitia & Laudes.* 2 Cor. vi. 4, 8.

§ 4. Ὁ φέρων με παῖζε καὶ εἰς ποιῦτα ἀναχωνεύων ἑαυτόν. | Antoninus quâ morum fuerit ſuavitate, Ideæ & Cogitationes ſcriptis ejus familiares ſatis ſunt indicio. Quid enim tibi Indolis modeſtiam & manſuetudinem magis ad vivum depingat, quam quæ is de terra edicere hîc ſloci non eſt gravatus? Se nempe illam qui pedibus calcet indignum prædicando; quæque in uſus illa varios largâ ſuppeditaverat manu, multis adeò abuſum modis, ut pro magno haberi beneficio mereatur, quòd ipſum etiamdum ſuſtineat ingratum. Audias, Lector, velim, quam non demirari ſat ſcio non potes, Majeſtatem Imperatoriam demiſſa de ſe non ſentientem tantùm, ſed & profitentem palam; quæ Omnes quidem fas eſt, ſed quæ vix Unum tamen & alterum vel ab imâ reperias plebe, de ſe profiteri non dedignantem.

§ 5. Ἀναμίμνησό σε ὅτι ἔχεις δανείσασθαι. | Jacentes erigere ſtudet Antoninus, quibus animos alienæ fregerunt dotes; quæ cum noſtris ampliores ſint, favorem ſolent & exiſtimationem magnam conciliare; quaſque quòd nobis ſuppetant parciùs, neglectui ut habeamur in cauſa eſſe expoſtulamus. Huic ſcilicet (de naturâ minus liberali quiritantem, vicémque dolentem ſuam audis) ut Poeta ſit eximius, datum eſt; Illi, ut Facundiâ polleat Oratoriâ, Rem iſte publicam qui adminiſtret præ cæteris idoneus, inter deliberandum prudens, & graviſſimis negotiis facilè par; Non deficit alter in congreſſu ſuavis, qui miro ingenii acumine familiares non oblectat modò, ſed & in ſtuporem planè dat. Ipſe ego intereà loci, nec Carminibus aptus condendis, nec dicendi peritus, nec Rerum Civilium intelligens, nec ad illos quibuſcum eſt mihi conſuetudo ſermone devinciendos compoſitus. Verùm an iſta Tibi cur animo cadas cauſæ ſint ſatis graves, Antoninus in dubium jure vocat optimo. Quæ Ille hic loci contrà ea jam miſſa facio omnia; mihi aliud præterea in præſentia ſuccurrit, quod tecum ut perpendas ſerió vehementer velim. Ut enim ſic ſe habeant omnia; at cogites tamen oportet, quo tandem pacto egregiâ Naturæ liberalitate utantur illi, aut quem inde percipiant fructum, quibus quin invideamus, ægrè nobis temperare poſſumus. Næ illorum, qui præclaris Animi corporiſque ornamentis cumulantur, reperias pleroſque turpibus adeò Virorúmque indignis vacantes, ut nos etiam illa ampliſſima munera eâdem expetere lege puderet.

deret. Imò Grates potiùs Deo ut habendæ ſint quàm maximæ, quòd, cùm præſtantiſſimis augere donis non erat viſum, à graviori tamen Beneficiis minimè vulgaribus abutendi culpâ, (quod ipſum Beneficii loco habendum eſt maximi) nos immunes voluit.

§ 6. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῆ τινι παιδιᾷ τῆς δόξης τοῦτο. | Hem itaque, quæ homines iſtiuſmodi ad gloriam de Beneficiis captandam ſolent abducere! Ingenii nempe nimis eſſe delicati, & quod officio devinctos faſtidientis potius ſpeciem præ ſe ferre videatur, grati ut animi indicia reſpuas. De illis hoc eſſe Malè magis quàm Benè mereri, quibus paria referendi voluptatem adimas: Quòd cùm omnes idcircò naſcuntur ut utiles ſint invicem, non cuiquam eſt committendum, ut quibus ipſe fuit uſui, vices illi ut rependant denuò, nè ſuſtineat; ita enim quòd officio alii defuerint ſuo, per Ipſum tandem ſtetiſſe. Legem deniq; & ipſam Juſtitiam ſanctiſſimè interdicere, ut nè quis beneficiis obſtrictus, cùm ſolvendo ſit nomina, in ære abſcedat alieno. Iſta tamen non tàm Ratione, quàm Rationis ſpecie quâdam probabili abducere, à Marco rectè dicuntur; quâque nullus non avari ſordidiq; animi abduci ſe patitur. Satis enim refutata dedit Noſter, hoc unicum contrà referre contentus. Proximus unde beneficium acceperit, non ſemper expedire ut ſciat; Ut ſciat tamen, & neſcire intereà ſe ſimulet ingratus, nè hoc quidem prohibere, novis illum beneficiis quin cumulare pergamus porrò. Quicquid enim de Iſtius Gratitudine fiat, at noſtram ſaltem virtutem omnibus explere numeris & poſſumus & debemus. In hoc igitur ſis totus vult Antoninus, ut nequid, quod Viro bono decet, tibi deficiat. Aliis ſi quod ſuum eſt curæ ſit minùs, tuâ id parum refert, Illi viderint.

§ 8. Οὕτως ἐκ πλείων δὴ αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη ταυτὶ αὐτὰ συμπεπλέχθαι. | Unam quandam Cauſam ex univerſis confictam cauſis ſtatuit, quò magis Accidentales iſtas, quas Philoſophorum placuit nonnullis in hunc cenſum aſcribere, & Fato adnectere, Cauſarum eximat numero. Cauſa ſiquidem Neceſſaria & *per ſe determinata, certa, una, ſimplex* non eſſe nequit. Accidentales autem, (dato quòd ejuſmodi cauſæ ſint) ſibi nuſquam conſtare poterunt; ſed infinitæ, vagæ, & multiplices ſint oportet; ideò præſertim, quoniam Accidentia varia & quamplurima, quò minus in eodem cohæreant ſubjecto, nihil eſt quod obſtet. Fatum utiq; *Legem à Deo dimanantem*, Dei Comitem indivulſam à Platone dictum accepimus. Chriſtianam ſi requiras loquendi formulam *Divina* nuncupatur *Providentiæ Ratio*, & *Voluntas Beneplaciti*, cujus decretum aut eſſe fruſtrà, aut non fruſtrà obſiſti, nullum poteſt.

Ibid. Τῆς συμφωνῆς αὐτῆς αἰτίαν ὄζει. | Iſta, ſi ad mentem Stoicorum exponas, & falſa ſunt & impia; ſed ſuppetit alia benignior, cujus ope nec ore Chriſtiano efficiantur indigna, Interpretatio. Enimverò morem Deo gerere pervicacia quoties recuſat noſtra, & oculi animorum veritati ejus occluduntur ultrò, ipſi, quantum in nobis eſt, Exitium machinamur Deo.

§ 9. Μὴ σκυθρώπαζε, μηδὲ φαντάζου, μηδὲ ὑποπτεύσῃς. | Id ſibi dat negotii Antoninus, ut ad bonam ſpem excitet dejectos animi, ideò quòd virtuti ſtudentibus, & ſedulò enixis, conatus parum ex ſententiâ proceſſerant. Facilè enim fieri poſſe innuit, ut quæ vehementius excupimus, minùs aſſequamur tamen. Verùm imbecillitatem noſtram à recto nos depellere incepto haudquaquam eſt æquum; quin potius Antei inſtar, cui, ut fabulantur Poetæ, novæ ex tellure tactâ ſuccreſcebant vires, ita nobis eſt comparandum, ut quoties propoſito excidere contigerit, fortiores reſurgamus. Nobis, inquam, Chriſticolis præſertim, quibus major & Spes affulſit, & Adjutor ſemper eſt præſto! *Dei enim ipſius in infirmitatibus noſtris perficitur Virtus, & quùm Infirmi ſumus, vel tunc Potentes ſumus.* 2 Cor. xii. 9, 10.

Ibid. Σὺ δ' ἄλλο ἤθελες, ἢ κατὰ φύσιν. | Et hoc veriſſimum. Nec enim quas nobis indixit Leges Natura Animo & rectæ Rationi vim inferunt ullam. Sed Naturæ potiùs ab Improbis vis oblata eſt maxima, quoties Libidines effrænatæ invitam ſubjiciunt, & Vitia noſtra turpiſſimam indignanti inurunt maculam.

Ibid. Τί γὰρ τούτων φορτικώτερον. | Audin' loquendi formulam Affectibus & Voluptatibus noſtris uſitatiſſimam; ſed jure longè meliori à Philoſopho Virtutis cauſam dicente uſurpatam? Ut ità tandem nos, quibus falsâ ducti ſpecie ad vitia olim impulſi ſumus blanditiis, iiſdem ſolidis rationum momentis, ad Veri Bonique ſtudium vehementiùs excitaret.

Ibid. Αὐτῆς γὰρ φορτικώτερον τί φορτικώτερον, ὅταν τὸ ἄπταιστον καὶ εὔρουν, &c. | Optimé. Animus, quòd rem gerat benè, nec uſquam impingat, à prudentiâ aſſerit proficiſci. Hinc ſequitur, penes homines eſſe ipſos, ut valeant, ut proſperè ſe ferant, cùm ut prudentes ſimus id in noſtro ſitum poteſtate liquet. Sin minùs; fruſtrà eſſet Dominus Chriſtus ſuis perinde præcipiens, *Prudentes ut ſint veluti Serpentes*, ac *Simplices ſicut Columbæ*. Matt. x. 16.

§ 10. Τὰ μὲν φαντάσματα ἐν ταὐτῷ τρόπον τινὰ ἐγκαλύπτει ὄζειν. | Id Antonino erat in animo, ut omnibus patefaceret, quantum à recta aberraverint viâ, dum in Scientiâ, Opibus, Voluptatibus, Negotiis denique, Rebus, ut verbo dicam, externis quibuſcunque, ſpem collocarent ſuam, & ſummum

ſummum inibi Bonum eſſe hallucinarentur. At iſta reverà Quantilla, quamque nihili prorſus habenda ſunt omnia! Scientia quidni obſcuritas mera, & levis ad ſummum conjectura? Voluptates & Divitiæ Imbecillitas tantùm, & Vanitas, & Vecordia! Negotia denique onus inutile, & aſſidua animi Ægritudo.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; | Quæſtio minimè omnium iners. Si enim talia de nobis multi ſciſcitaremur, & reſponſa percontanti animo ſincerè, & ut ſe res habet redderemus; vel hoc uno demum pacto quantum ad mores in melius mutandos effici poſſet, haud facilè aut dictu eſt, aut excogitatu.

§ 12. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαυλίζονται τὴν διαφοράν. | Habet utique etiam vulgus rude, unde vera Bona dignoſcere queat. Illud à naturâ acceptum ferri ſatis conſtat. Iſta autem, cum ſubobſcura ſit, & rerum externarum Ideis involuta, quin & violento affectuum impetu diſtorta, ità ſit ut parum proficiat Notitia. Quæ enim Bona ſunt nec meditari ſatagunt plerique, nec nota debito proſequi ſtudio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυτὰς ἀρκούμεναι. | Rationem ad Bonum exequendum per ſe ſufficere contendit: nec rebus opus eſſe adventitiis. Quæ animo adeò non ſunt ad veritatem adjumento, ut ab his, nè in errorem abducant, fuiſque impediant illecebris, potius metuendum ſit.

§ 15. Οὐδὲν τούτων βλέπων, ἀνθρώπων, ἃ ἀνθρώπων καὶ θεῶν ἄνθρωπος, ἐπιδέεται. | Cuivis jure merito ſit mirum, quòd, cum conſtantiſſimæ quibus vera Bona à falſis ſecernantur, omnibus ferè in promptu ſint Regulæ, hominum tamen multò pars maxima de iſtis perperam judicare pergant. Vera nimirum Bona ejuſmodi ſunt, quæ ab hominum naturâ divelli nequeunt; quæ Hominem ſuis abſolvunt numeris; & ad juſtam animæ cogitantis perfectionem perducunt; quæ deniq; non habeas deſpicatui citrà magnum tui dedecus, & meritiſſimum vituperium. En tibi, Lector, Criteria, quæ neq; in Divitias, neque in Gloriam, neq; in Voluptatem cadere poſſunt. Iſtis igitur cum nullo conveniant modo, falſa & ſpecioſa tantùm Bona eſſe iſta certo tibi ſit certius.

Ibid. Οὐκ ἂν τὸ ἀβροφρονεῖν —— ἐπιδέηται. | In eandem prorſus mentem Longinus, cui, quantum huic inerat Argumento ponderis, ex iis quæ ſequuntur, facilè dixeris conſtitiſſe. *Sciendum* (inquit) *quòd in communi vitâ nihil eſt magnum, cujus Contemptus Magnum quid reputetur; ut, verbi gratiâ, Divitiæ, Honores, Decora, Regna, & quæcunque hercle Tragicum faſtum extrinſecùs adhibitum multum præ ſe ferunt: Non utique prudenti viro Bona eximia videantur, quorum deſpectus Bonum non mediocre cenſeatur. In majore igitur Admiratione & Pretio iis qui hæc ipſa poſſident, illi ſunt, qui quum habere poſſint, quâ ſunt animi magnitudine, tamen deſpiciunt.*

περὶ ὕψους Cap. (Tan. Faber) 6.

§ 16. Οἷα ἐν πολλαῖς φαντασίαις, τοιαῦτα καὶ ἔσται ἕκαστον. | Nec hoc aliter fieri poteſt. Quod enim cogitamus idipſum & ſumus. Hinc vera, candida an nigra, inuritur nota, & ex hoc uno quid quiſq; ſit Hominis dijudicare eſt. Rationem hem tibi ſatis manifeſtam! Penes nos Cogitationes noſtras in ſolidum eſſe voluit Natura, ("Cogitationem hic loci cave pro quolibet Intellectûs actu, ſed ſenſu ſtrictiori, pro Morali tantùm, *intelligas.*") Hinc efficitur, ut, quales eſſe volumus, ii ut eſſemus, nobis ſemper ſit integrum. Animi igitur ſtudia, & Voluntatis tenorem in homine diſtinguendo momenti habere plurimum, æquiſſimum fateare neceſſe eſt. Longinus in Tractatu mox laudato, quò meliùs veram ſublimitatem aſſequamur, *Ingenia*, jubet, *pro virili ad magna aſſurgere; &* Cap. 8. *dare operam, ut ea tanquam prægnantia & plena reddamus generosâ audaciâ & animi præſentiâ.* Si hæc, ut in arte quis præſtet Oratoriâ appositè præcipiantur, quantò magis virtutem eolentibus, ut ad ſummum pertingant Philoſophiæ culmen, & ſedulò inculcanda dixeris, & factu apprimè neceſſaria.

Ibid. Ἔστιν ἄρα καὶ ὧν ζῆν ἐν αὐλῇ | Inanes Auliconum cauſationes, & fallum, quem ignaviæ obducere ſolent ſuæ, abſtergit fucum; dum quæ Aulæ vitio vertunt impedimenta, à ſeipſis proficiſci omnia luculenter oſtendit. Nec iſta Simulatio Antonini aut Aulæ aut Temporibus erat propria; ubique enim perinde & vivitur & ſimulatur. Haud paucos utique reperias, qui, cùm ſe ruri continentes vitam egiſſent ferè inculpatam, in vitia deinde & Aulæ & Urbi familiaria delapſi, moribus mutatis novas conſuetudines, & mutatum obtendunt locum. Hæc aliam nempe vitam, & majorem peccandi licentiam poſtulare. Dum in mediis degitur ſpurcitiis, quidni alienâ vitientur labe? Vitæ ſcilicet rationem ad eorum quibuſcum agas exemplar exigendam; quòd ſi, Virtus unde exulat, ibi illam ſectere ſolus, & brachia contra torrentem fruſtrà dirigis, & pueris tandem debebis ludibrium. Atquí frigidos iſtos omnes & futiles prætextus damnat Marcus, viro Rationis compoti indignos; cujus eſt officium, naturæ munera quantum poterit excolere, & quæ Animal à Deo ita inſtructum exornatúmque decent, nullibi non & conſtantiſſimè profiteri, & agere ſedulò, & aliis ob oculos ſuſpicienda ponere.

Ibid.

Ibid. Οὔτε ἄλλον ἔχειν κελεύσουσι, &c. | Homines eà ſub Lege naſci, ut ſibi invicem benefacerent, rationibus hiſce evicturus eſt. Lex autem ubique obtinuit, nec cum loco mutatur. Nihil itaque refert, ruri degatur an Aulæ; ſiquidem eadem utrobique teneris lege. Reliquum eſt igitur, in aulà perinde ac ruri benefaciendum: Jam verò ut benefacias, bene vivas oportet; Ergò etiam in Aulà bene vivere & potes perinde & debes; Quod erat demonſtandum.

Ibid. Ἀγαθὸν τῇ λογικῇ ζώῃ κοινωνία. | Societas nempe commune illud vinculum eſt, cujus ope connectimur adeò & coaleſcimus unà, ut partes ejuſdem Totius ſe ſinguli cogitare debeant. Ejuſmodi ſanè eſt hæc Societas & Communio, ut nequid cuiquam ſibi ſoli, & de proprio ſit, quod non & aliorum interſit. Quicquid igitur incommodi membrorum aliquod ceperit, Dolor & Detrimentum per omne confeſtim corpus diffluat neceſſe eſt.

§ 18. Οὐδὲν ἀδικεῖ συμβαίνει ὁ μὴ ἐκεῖνο πάσχει φέρειν ἑαυτῷ. | Tria ſunt, quibus Mala ut æquo feramus animo ſuadet Antoninus. Primum, quòd à naturâ unde ea ferri poſſint habeamus. Secundum, quòd compluſculos reperias eadem indies vel graviora paſſos, abſque tamen quòd ſe malis premi aut miſeros eſſe ſentiant. Tertium, quòd pleroſque præ arrogantiâ & faſtu quodam tragico, perinde dura fortiter tolerare, quin & in ſe accerſere ultrò, minimè pigeat. Quænam autem & quàm turpis eſt iſta Ignavia, quam animo excutere Vitium & Pertinacia poſſunt, Virtus verò & Officii ratio non poſſunt?

§ 19. Οἷον ἂν κεκμάτων κατεξιόσῃ ἑαυτὸν, τοιοῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ ὑφεξῆς τα. | Videri fortàn poſſet Antonino potiùs reſcribi debuiſſe αὐτὰ quàm ἑαυτὸν. Quæ *de rebus* nempe *ipſis*, quàm quæ *de ſeipſo* animus decreverit, ad rem fore magis. Sed Textum ſollicitare non eſt opus. Imò conſultius hoc multo, & expreſſius, quod ad cauſam & originem de Objectis externis ſententiarum attinet. Longè utique omnes aliter de his exiſtimamus; eáque gravia aut leviora, inſuperabilia, aut victu facilia pronunciamus, perinde ac ſpem de nobis & opinionem bonam aut ſequiorem priùs animo concepimus. Permagni itaque refert quid de ſe quiſque ſentiat. Nec mediocre es nactus ad virtutem adjumentum, ſi magna de Te ipſo polliceri audeas.

§ 20. Καθ' ὅτιον μὲν λόγον ἡμῖν δεῖν οἰκειότατον ἄνθρωπον. | Quali in Improbos animo eſſe oporteat, hîc nos in ſe docendum recipit. Vitium utique, cùm, quin Homines perinde ſint prohibere nequeat, nec eos quò minùs & ipſi diligamus, obſtare debuit. Amorem nempe communis omnium ſibi vendicat Natura, quà niſi ſublatà, nec iſte citra noſtram auferatur culpam. Sunt Homines, inquam, at Improbi tamen & malevoli, & quibus quòd non prolixiùs fecerimus bene, non tàm per noſtram fortean Illiberalitatem, quàm per illorum ſteterit pervicaciam. At ſito tandem pacto, affectum erga eos minùs proclivem (fateor) ſunt meriti, Animum averſum prorſus, & odio flagrantem, nullo modo. Cum his mirum nî ita agendum, ut cum Sole, Lunâ, Ventis, Imbribus, cæteriſque horum ſimilibus uſu ſolet venire: pariter enim ad res noſtras hæc ſe habent omnia. Moras nobis nectere, & impedimenta interjicere poſſunt, quò minùs opus inceptum feliciter exigamus: Animum autem Agentis vitiare, & conſilium in pejus vertere non poſſunt. Agenti vero, quantumvis interturbato, bene tamen volenti, unde ingens ſuppetat ſolatium, haudquaquam deficit. Reſtat igitur vero nos afficere malo Hominum vel Malevolentiſſimos non poſſe. Enimverò quum quod nobis meditantur malum in ſe demum recidat omne, eorum Nequitiæ nos ut miſereſcat potiùs, quàm illa quòd infenſos nobis reddat, longè æquius eſt. Præceptum ſane ſaluberrimum, nec ſemel tantùm à Marco inculcatum. Quæ etenim huc faciunt plura dudum habuiſti ad *Lib.* iv. *c.* 1.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει ὠφελιμώτερον ἐξ τὸν πολίτην βλάπτει. | *Civitatem* nuncupat Mundum; cujus in gratiam ſiunt omnia. Quicquid autem ſingulis videtur partibus noxium, id Corporis Univerſi Commodo expedire, jam ſæpius eſt monitum, quàm ut plura hîc ſit dictu opus.

Ibid. Εἰ δὲ ἡ πόλις οὐ βλάπτεται, ἐξ ἐγὼ βλάπτομαι, οὐ δεῖ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι. | "Particulam negativam per totam periodum interſerere non dubitat D'Acerius, quod olim & Gatakero placuit. Sed textum is poſtea ſollicitare detrectavit, ſenſum ſatis commodum nactus, & à Mente D'Acerii plurimùm diſtantem. Interpretes hoſce inter ſe componere, & uter magis arriſerit ſequi, Tibi, Lector, permitto; cui uterque ut in promptu ſit, curavi. Quæ vero is, quem jam Latinum tibi in manus trado, adnotare perrexerit porrò, hujuſmodi fere ſunt". De privatis tantùm injuriis hæc ab Antonino dicta velim intelligas; quoties nempe à jure licet cedere Tuo, citra aut Jus commune violatum, aut Privatorum alios in diſcrimen vocatos. Hæc etenim, ubi integra eſſe nequeant, à nobis ſtat Stoicorum Sententia. Supplicia nempe de Improbis ſumenda, quin & hæc ut quis exigat laſus, non tam Sævitiæ & Animi in vindictam ferocis, quàm Dilectionis eſſe & Benevolentiæ. Hoc ipſis expedire pœnas luentibus, nequid in poſterum faciant Simile. Expedire & Aliis, ut ab Hominum nequam furore liberati, magis ſint in turo; & alienis moniti malis,

malis justitiam discant; omni præsertim spe scelus impune fore, si minùs fecerint, penitus subhatâ. Atque ita quidem hæc se res habet; nec enim Præteriti ergò pœna exigitur, cum sæpissimè Damna ejusmodi fuerint, ut in integrum resarciri nequeant; ut queant tamen, at Improbi qui hæc intulerat dolore neutiquam pensantur. In futurum ntique Lex omnis profpicit pœnalis, ne cæteri scilicet serpente Vitiorum tacti contagio, & exemplis impune peccantium audaciores facti, animos in omne nefas sumant; & gens humana perruptis quasi repagulis, præceps ruat in deterius.

Ibid. Τί τὸ παραδιδόμενον. | *En quoy consiste cette offense, & qu'est ce, que c'est?*] *Nam quid tandem est hoc Injuriæ, & in quo delinqui dixeris?*] Hæc sunt quibus noviſſimè jam dicta probat, Civitatem nempe non lædi. Ut sit enim, quod cepisse nos opinamur damnum, quantum fieri poterit, maximum; at si Te unum cum isthoc contuleris Universo, atque ità deinde rem perpendas; Nova erit rerum facies, &, subductis rite rationibus, tantum de priori detrahetur Summâ, ut quod erit reliqui ne hilo quidem æstimari meruerit. " Ita locum hunc & interpretatus est, & notis auxit D'Acerius, in eandem prorsus quam suprà monuimus mentem; Veram sane si satis per se spectes, sed à Textu vulgato nimis alienam ".

§ 23. Οὐδὲν ἐγὼ, ἢ τὸ παρεγγύς, τὸ δὲ ἀπειρον τῶ τε παρωχηκότος ἢ μέλλοντος ἀχανὲς, ᾧ πάντα ἐναφανίζονται. | Stoicorum plerique nihil prorsus esse in præsenti autumabant; Omnia verò vel Præterita vel Futura. Quod autem præsens vulgo dici solet, id, si accuratè, & ut Philosophis decet, loqui velimus, nihil esse præterea, quàm Præteriti finem, & Initium Futuri, adeo ut nequid quod in medio subsistat, superfit amplius. Ineptum sane Dogma, & quod Temporis naturam planè pessundatum ibat: Antonino igitur tam Subtili esse haudquaquam placuit. Præsens Ille à nobis quantâ cum celeritate abreptum sit, per τὸ παρεγγὺς indigitare duxit satius. Ità enim quod res est dixit; Omnia scilicet in jugi esse fluxu, & vix in manus venire nobis priùs, quàm protinùs subtrahantur. Lapsus nempe adeò comparatur iste, ut quæ ab immenso Futuri temporis Profundo emergunt sese, in altero Præteriti temporis Profundo continuò submergantur. Imaginem rei vivam satis & idoneam exhibent ista, & quam Lectori in optimo collocemus dispiciendam lumine, bene meritam.

§ 24. D'Acerio xxv. Μέμνησο τῆς συμπλοκῆς ἐννοίας, ἧς ὀλίγιστον ἁπτέχεις. | Et nervosa simul & venusta Argumentatio. De causis enim efficientibus, variisque rerum Principiis, quibus condendæ conservandæque huic quanta quanta est cœlorum terrarumque compagi, Divinæ visum est Providentiæ uti, quantilla, quàmque pauca sunt, quæ ad nostri singulos pertingunt? Hominum tamen plerique, iniquissimâ quâ sunt Philautiâ & Arrogantiâ, ità se solent componere, tanquam in suiipsorum tantùm gratiam facta, ad Ipsos, ut ad ultimum finem referri deberent omnia; Divinam utique sibi soli Providentiam invigilare somniat Homuncionum quilibet: Nec quidquam Illi præter id unum esse curæ, tota ut volvatur fatorum series, totum ità administretur Universi Corpus, ut particulæ isti perexiguæ in usum fere maxime præviderit Deus.

§ 28. Τῷ γεγονότι μήτε ὀργίζου. | Vitium hìc perstringit, quo non aliud iniquius, & tamen nemini non familiare nimis. Quotus enim est quisque, qui ob ea, quæ natura peccavit sola, amicis non succenset; nec interim, dum jure nullo indignari sustinet, amicos (quod fieri debuit potius) eorum quæ stomachum movent non gravatur commonefacere? Quæ verò Antoninus de mendis Coporeis, ea ad Animi defectus, pari, imo verò meliori multò jure spectare, fac sis semper intelligas.

Ibid. Σὺ λόγον ἔχεις. | Cui & Ratio est in promptu, & res perspecta, Illius est cæteris antevertere. Nec per officiosum nimis silentium committendum est tibi, ut aliis ludibrium debeat amicus haud à Te monitus. Ignarus pariter, Imprudens, aut Libidinosus si sit, id ut sentiat, corrigatque, maturam si dederis operam, Officio Tu functus es tuo. Sin munia inprimis necessaria, quoniam minùs fortasse sint grata, obire recuses, non Amicitiam privatam tantùm, sed & communem Humani generis Benevolentiam turpissimâ adulatione læsisti. Hujus enim legibus sanctissimè cautum est, *Alienum ut Lumen Lumine accendas tuo.*

Ibid. D'Acer. xxix. Οὔτε τεταγμένος, ὅτε πόρρω. | Articulum hunc cæteris à me sejunctum, sequenti adnexum vulgatorum exhibent complures; quin & Interpretum plerique sensum hinc nì fallor eruerunt ab Antonini mente alienissimum. Is enim, quantum mihi in præsens est conjicere, & ab ignavâ demissione, & à tumidâ elatione animi temperandum vult. Scortorum moribus propior est Illa, quibus nihil aut sordet, aut pudorem incutit. Tragicos Hæc spirat, qui personam exuere nescii, vanissimo turgent fastu, & Thrasones nunquam non agunt. Falsa utrinque occurrit Species, & simulatio parùm honesta; Bono minimè omnium Viro, nedum Principe digna.

§ 30. D'Acer. xxxi. Ὁ ὅλος τῶν κοσμικῶν. | Mundum ita à Deo conditum esse instructúmq; constat, ut Humani generis commodo inserviret maximè; quin & genus pariter humanum non sibi nasci solis æquum erat. Nascimur utique Naturæ

Naturæ inprimis Authori, unde & Deum diligere, & primum nobis & palmarium jure meritiſſimo Officium habetur; Aliis deinde ejuſdem conſortibus Naturæ, ex quo fit, ut ſecundas ſibi poſtulet Proximi Dilectio; *Ab iſtis itaque duobus mandatis tota Lex & Prophetæ & pendent & complentur.* Matt. xxii 40. Gal. v. 14.

§ 31. D'Acerio xxxii. Πῶς παραγυμνώσεται μήκει τῶν δούλων, γονεῦσι, ἀδελφοῖς | Vellem adjeciſſet & ſubditos. Nec enim Lex ulla apud Principem antiquior eſſe debet, quàm Illa quæ Subditorum jura huic mandat tuenda. Conſcientiam itaque Regiam de Officiis, quæ Deo, Parentibus, Liberis, Domeſticis deberi conſtat ſe percontantem, iſtius quod Regem, quatenus Rex eſt, obſtrictum habuit, minimè omnium oportuit obliviſci. Sed Principum pleriſque quantumvis proclive ſit omnia ſibi falſo exiſtimare licita, at de Marco tale quid nefas eſt credere. Hunc itaque Officii Locum eò magis verbis demiror prætermiſſum, cùm illum quin & in animo habuerit, & ſummâ is Religione ſit proſecutus, dubio nihil eſt loci.

Ibid. Καὶ τηλικὰ ἡ λειτουργία. | En tibi, Lector, Imperatorem, quem jure demirere optimo, ſe ſcilicet idcircò tantùm in terris agere, ut ſuo defungatur munere, aliiſque ſe præbeat utilem, ultrò profitentem.

Ibid. Πόσα δεῖται τηλά. | Examen Antoninus hinc de integro orditur. Iſthæc autem perinde intelligenda duco, ac ſi dixiſſet; Num tot quæ te oblectent jam antehac præclara vidiſti, ut vehementi admodum diutiùs in terris commorandi deſiderio teneare? Quinam alius huic loco benè quadret ſenſus, nôrunt alii fortaſſe, mihi fateor, parum liquet.

§ 32. D'Acer. xxxiii. Καὶ τί συγχώσιν ἀπεχθοῦσι τῇ ἀμαθείᾳ ψυχαὶ ἰσχόντων τῇ ὀπτήσεως. | Planè divina ſunt iſta, & quæ ſatis laudando non ſum; Nonnullis utcunque, qui Doctos profitentur, parum forſan arriſura. At nobis nihilominus ea fuſiùs exponere liceat. Imperator Sapientiſſimus hoc primum omnium ſtatuit, *Unicam tantùm eſſe Scientiam.* Illam ſcilicet, quæ ad Dei cognitionem ducit. Nec enim aliud eſt Deus, aliud *Ratio quæ Univerſum hoc adminiſtrat.* Multis interea loci ſcientias falsò creditas ſtudiosè ſectantibus, haud inſolens eſſe novimus, illos qui Veræ huic incumbunt uni, ludos facere. Nec mihi quidem in dubio eſt, quin ad Antoninum uſque laſcivientium linguarum petulantia dudum pervenerit; Is mirum ni profanum ſæpè aliàs repreſſerat impetum, & hîc loci retundit indignabundus, dum *Rudes* nuncupando & *Imperitas Animas* in ipſos convitia retorquet ſua. Hos itaque interrogatos voluit, meliùs edoctos, & quod longè præſtantius eſt eligentes, quorſum conturbare adeò ſatagant, & loco dimovere importuni. Videtur autem ad illud Heracliti non obſcurè alluſiſſe, qui dum exquiſitæ irridet Scientiæ, ob quam Homeri, Heſiodi, Pythagoræ, Xenophanis, Hecatæi, aliorúmque compluſculorum celebrantur Nomina, id illi vertit vitio, quòd ad Sapientiam nec vel paululum quidem conferat momenti, nec Intellectum revera excultum magis exornatumque præſtet: A Genuinâ interim Scientiâ nimium quantum diverſa, cujus in eo præſtantia ſita eſt omnis, quòd Spiritum, quo Univerſa reguntur, quantum fas eſt cognoſcat, aut ſaltem in illo ſit ſtudio tota.

§ 35. D'Acer. xxxvi. Εἴ ποτε κακία δεῖ τῶν ἐμὲ, ποτὲ ἐνέργεια τῆ κακίας ἐμοί. | In graviſſimis ubi nobis obvenerint primùm infortuniis, id ſedulò inquirendum, an noſtrâ fuerint culpâ. Id enim ſi ita fieri compertum ſit, non eſt quòd ſeriò plorare vetem. Sin autem innocuos feriant ruinæ, nihil eſt quod vicem doleamus noſtram. 1 Pet. iii. 15. *Quod ſi contingat, ut propter Juſtitiam patiamur*; adeò non ægrè ferendum, ut ſeriò potiùs triumphare fas ſit, & laudare fortunam noſtram, qui iſto digni honore habeamur.

Ibid. Τίς ἡ βλάβη τῆ κοινῆ. | Societas iſta communis non niſi Injuſtitiâ læditur. Injuſtitiam autem in ſignificatu laxiori ut accipiat Lector monendus eſt; in eo ſcilicet qui omne etiam Impietatis & Vitii genus in ſe complectitur.

§ 36. D'Acer. xxxvii. Κακὸν γὰρ τῶ. | Sed ut reſcribi debuit potiùs ἐμοί. Nec enim tam ipſo detrimento, quàm detrimenti opinione, quæ omnia præter modum exaggerare ſolet, iſtæ exprimuntur lachrymæ. Hæc ſemel atque iterum anhac Marcum ſubmonuiſſe memini.

Ibid. Ἀλλ' ὡς ὁ χρὴ ἀπολαῦσαν τὸν ἀρτίως βόμβον ἀπῆτει, μεμνημένος ὅτι βόμβος, ὅτως καὶ ὁ λύπη. | Locus inprimis egregius. Jam anteà, nè animum abripi temerè, & mali imaginatione alieni vitiari patiamur, diſertè præceperat. Id tamen, cùm ſortem iniquam miſerantibus ſolenne ſit, monere pergit porrò, quo tandem fieri poſſit pacto, ut & iſtis levamini ſimus & ſolatio, & ipſi intereà nè affligamur. Non eſſe nimirum opus, ut ad rigorem Philoſophicum, & exquiſitam Veritatis amuſſim ſermo noſter omnis exigatur. Iſtud Subtilitatis nec Illorum dolor, nec Noſtra fert Humanitas. Fruſtrà nempe eris ab animo jam ſaucio & perturbato Mali opinionem avellere meditatus: Fruſtrà, importunum doloris impetum retundens, & Amici ſuſtinens partes, (cujus eſſe creditur dolorem ex alterius dolore concipere) ſi hoc in uno hæreas, *Nihil eſſe prorſus, quod vel ille vel tu doleatis.* Quin potius ad illorum te demittas ingenium, nec eodem abuti Sermone, iiſdem pudeat querimoniis. Infortunium ad tempus agnoſcas magnum, licet; ſed ad tempus hoc, & ex compoſito eſſe tantùm, & Te novam induere memineris perſonam. Quod enim gratiâ Magnum dixeris alienâ, ut lugentibus commodus ſis

atque utilis, qui ſolida Rationum momenta nondum capiunt, id paucillum, imò nullum reverà, & apud Te, malum fac ſemper exiſtimes. Ita enim & Parvulis haud gravamur obſequi; & Senem imitari, qui ad Puerilem ſe captum accommodans, Turbinem ab Alumno, ac ſi res eſſet plurimi, & omnium exoptatiſſima, vehementer ſibi dandum poſtulavit: Haud immemor intereà Turbinem eſſe tantùm; & in ludicris iſtiuſmodi Illorum quibuſcum res eſt imbecillitati aliquatenus obſecundare, Viro eſſe Sapienti neutiquam indignum. Imaginem autem Senis hujus cum Puero ludentis, ab aliquà tunc temporis Comœdiâ ſatis notâ petiiſſe Marcum, non vero eſt abſimile.

Ibid. D'Acer. xxxviii. Ἐπεί τοι ἡμῖν καλῶν ἐπὶ ἡμῖν ἐμβόλων. | *Que fais tu donc dans cette Tribune, aux harangues, avec tes beaux diſcours; & tes Oraiſons funebres? Quid igitur Tibi cum iſtis roſtris? Quorſum Orationes comptæ, & Laudationes amicorum funebres?* " De loco emendando, variiſque Eruditorum hâc in causâ ſententiis, non eſt, quod poſt Gatakerum Lectori moræ ſim; quin & ejuſdem de mente Antonini cramben recoquere detrecto, quem Dignitatem quandam aut Honores ambientium, vel ambientibus ſuâ ſaltem operâ faventium faſtum putat Ille, & officioſam nimis ſedulitatem perſtrinxiſſe. Videamus ſi placet potiùs, quid ſenſerit D'Acerius, à Noſtrate hìc ſane, ſicubi loci longè diverſiſſimus. " Antonino (inquit) maximæ id ſemper fuit curæ, ut Amicos Cognatóſque demortuos nullis non Officiis & Honoribus proſequeretur, quos aut ſuadebat Pietas, aut Mos induxerat Patrius. Horum nec Iſte quidem in Ultimis cenſendus, quo quis virâ functorum Virtutes oratione funebri ſuſcepit prædicandas. Jam verò Stoici, qui Conciones publicas (oſtentationis præſertim compoſitas gratiâ,) improbabant maximè; longè aberat ut iſtis in Amicorum funere Laudationibus veniam darent; Inutiles nempe rati, & Audientibus periculoſas; quæque non tam vero Virtutis, quam falſo Suî amore inflatos accenderent animos. Marcus igitur, Senis inſtar nuperrimè memorati, Notam hìc loci Cenſoriam etiam iſtis inurendam curavit, quæ etiamſi à mente multùm aliena ſuâ, pro Morum tamen quâ erat facilitate, conſuetudini vulgò invaleſcenti obſecutus, vel ipſe, quoties res poſtulabat, facere non eſt dedignatus.

In Librum Sextum.

§ 4. Τοι ἐνθυμᾶδιόσιαι ὕπερ ὕπωσαι ἢ ὑσίαι, ἢ σκεδιᾶδιόσιται. | De Materiâ hìc loci ad Placita Philoſophorum differit Antoninus. Ex his non deerant, quibus Unam illam eſſe, & uſquequaque Simplicem, viſum eſt. Elementa verò quæ dicuntur, è variis ejus partibus nexis ſimul aptiſque inter ſe compingi. Huic erat conſentaneum, Elementa (ſi ita loqui fas ſit,) tum denique Mortem obire, cùm ſingulæ Vaporis inſtar evaneſcerent partes, & formam exutæ priorem in Primam Materiam reverterentur. Aliis placuit potiùs, Elementa ipſa totidem Rerum Principia prædicare; à ſe invicem toto genere diverſa, nulloque communis Eſſentiæ vinculo conjuncta. Hos itaque ſi ſequamur duces, ſubſtantiæ iſtis conflatæ Elementis, tum demum propriè dicuntur Mori, ſi, partibus earum disjunctis diſſipatiſque, in ſuum quæque reſolvatur, unde ortum duxerat priùs, Elementum. Particulæ Aereæ, verbi gratiâ, ſi in Aeris, Terreſtres in Terram, ubi denùo remigraverint.

§ 7. Σῶ μήμῃ Θεῦ. | Actiones enim noſtræ & Studia univerſa, juſtâ non poſſunt non perfectione deſtitui, & nihili prorſus eſſe, quantumvis in ſe præſtantiſſima, niſi cum Deo & incepta, & peracta, ad eundem ceu finem ultimum demum dirigantur.

§ 9. Κατὰ τὸν ὅλον φύσιν ἔσται πεφαίνε), ὃ γὸ κατ' ἄλλον γέ πα φύσιν. | Mundum hunc materialem à ſeipſo regi, nemini perſuaſum eſſe poteſt cordato; quippe quem & Rationis & Senſationis expertem prorſus liquidò novimus. Reliquum eſt igitur, diſponi hunc gubernarique à Naturâ quâdam Materiæ toto genere diversâ. Illa verò Totius ut ſit Natura neceſſe eſt, quæ Totum & olim condidit, & jam permeat: Nec enim Natura particularis, quæ partium vel unam, vel plures pertingit, Univerſo regendo conſervandoque par eſſe potuit. Dato autem quòd ejuſmodi ſit, ab Univerſali Naturâ diſtincta; at unde Illam dixeris originem traxiſſe? Si aliam quandam Univerſalem ab hoc Toto ſejunctam ſtatuas, non noſtræ tantùm Rationi contraria, ſed & inter ſe planè pugnantia ſunt iſta. Age verò, te ultrà interrogatum velim, non unde orta fuerit modò, ſed & ubinam exiſtat hæc Natura? Mundum hunc num ſuo amplior complexu ambiat, an anguſtior ab Illo ſit circumfuſa? Utrinque

Utrinque Nodi nectuntur, è quibus haud facili te expedias negotio. Diversa enim à Mundo Natura si intrà commoretur, Mundum ut pessundatum eat, quàm illum ut conservet sospitem, multo abest propiùs. Ponatur itaque, si placet, extrà mundum. At illum ubinam loci Philosophum reperias, qui spatium & substantiam Isto, quod jam Omnia in se complecti conceditur, Universo distincta & capaciora, concipere queat animo? Ex his utique efficitur, Mundum ab eodem & Authore semel fabricatum, & Gubernatore nunquam non administratum. Quæ qui sibi persuasa habet, næ illi dubio erit procul, quæcunque singulis hujus Fabricæ partibus assignentur, ea istis, & esse reverà congrua, & præ cæteris expedire.

§ 10. Ἤτοι κυκεών. | Antoninum, à quo fonte omnia profluxerint, vel levissimam in se dubitationem admisisse, cave sis ne ullus existimes. Suggeret nempe compluscula nulla non hujus Opusculi Pagina, quæ Authorem à turpi suspicione liberent. Sed id, More disputantibus usitato, adversariorum sententiæ dandum censuit, ut, quò melius Argumenti procederet ratio, Falsum ad tempus pro Vero putetur. Eo scilicet consilio, ut Disciplinam sive Epicuream, sive Stoicam sectantibus, Mortem minimè malam, minimè reformidandam ostenderet. Posito itaque, quòd omnia temere & fortuito eveniant, (quod Epicurum somniâsse notum est) Posito itidem Divino disponi omnia Consilio; Sententiæ tamen inter se inimicissimæ hoc in uno saltem conveniunt, quòd Utraque Mortem æquo opperiendam animo suadeat; Utraque ne *Summum aut metuas diem, aut optes*, disertè vetat.

§ 11. Ὅταν ἀναγκαδῇς ἐπὶ τὴν πειστικὸν τῶν οἴονει διαπορχῆσαι. | Articulus, quo vix alium reperias elegantiorem. Ejus tamen lepores, quoniam omnibus minus forsan in conspectum cadant, accuratius explicare non erit molestum. Animadvertendum itaque, res Circumstantes quoties negotium nobis faceſſunt, foràs nos excedere, quæ per se tranquilla sunt solicitatum, ut externa ista in doloris remedium cedant. Oleas vero transcendentes, ordinem & concentum rerum disturbamus, nec quem sortita est inter cæteras mundi partes, suum amplius anima humana servavit locum. Isto etiam pacto Convenientia, & quasi Continuitas, quæ huic Nostræ cum Animâ Mundi interceſſit, soluta est protinus & disrupta. Cujus commune Hoc est vinculum, ut quod sui est officii id illa agat sedulò, sibique sit semper par atque constans. Plura possem, sed pluribus haud opus esse arbitror, ut mentem Antonini satis assequatur Lector.

§ 12. Εἰ μητῦδν τι ἄμα ἔχῃς καὶ μητέρα. | Novercæ Aulam, Philosophiam vero Matri componens, venustam vivamq; satis rei Imaginem exhibuit. At apud Hodiernos, (quod in melius vertat Deus) quotusquisque est, qui non Ordine prorsus inverso, ad ista æstimanda animum instituit? Aulâ Matris in loco & deliciis habitâ, Philosophiâ interim, (Virtute scilicet & Pietate) Novercæ instar, ad quam ægrè admodùm, & quantum poteris rarissimè, nec sine summo re recipias tædio.

Ibid. Δεῖ ἢν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτῇς ἀνεκτός. | Locus quem bene notes inprimis dignus, in quo Imperator Magnus profitetur lubens, Philosophiam (quam Virtutem & Pietatem jam sæpius diximus) penes esse unam, & Aulicos Principi toleratu faciles, & illis Principem gratum reddere. Isthîc usque adeò, ubi minimè omnium illa colitur loci, ut religiosissimè colatur opus est maximum.

§ 13. Ὅσα γοῦν ὁ Κράτης τὸ περὶ αὐτὸν τὸν Ξενοκράτην λέγει. | Xenocratem Philosophum austerâ facie, & gravitate adeò singulari fuisse accepimus, ut in Diverbium venerit; *Xenocrate modestior.* Crateti severitatem istam, & vultum præ cæteris compositum penitiùs introspicere libuit, & ad vivum resecare. Quo facto nihil subesse Veri, sed larvam tantùm ostentandi gratiâ inductam comperuit. Cum itaque haud parum fraudis & simulatæ sanctimoniæ etiam apud Philosophos sit deprehensum, quid de aliis cogites, & quantum falsæ existimationis ab illis detrahas oportet, ut res ipsa quomodo se habeat, rectè intelligas? His enim qui è vulgo sunt, aliquid semper adjicere de proprio, & solenne est magis, & minùs culpandum. Articulum, nî fallor, agnoscis Lector, longè quàm primâ visus est facie elegantiorem.

Vide *Erasmi Adag. in Modestia. p.* (mihi) 512.

§ 14. Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα. | "Quod ad prius hujus Divisionis membrum Gataker ferè vestigiis insistit D'Acerius, ad posterius quod attinet, ecca tibi quæ sequuntur." Antoninus substantias animâ præditas in Animalia Rationalia & Irrationalia haud contentus dividere, tres instruere Classes duxit satius. Harum Prima Brutorum omnem complexa est familiam. Secunda Generis Humani complures, quibus Anima quidem suppetit Rationalis, ità tamen, ut præterquam quod artibus habiles præstet, & rebus exquisite effingendis idoneos, nihil ultrà pertingere videatur. Tertia denique Viros verè Sapientes, Animas illustres, puras, & lumine plenas, ipsi cognatas & similes Deo, cujus etiam genuinas se sentiunt particulas.

Ibid. Καὶ πεχνικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐντεχνής. | Tertiam hanc tertiæ huic classi, utpote vulgaribus

ingeniis duobus tantùm digitis ſublimiorem, Mechanicam illam ſolertiam, & curioſam rerum minùs utilium indagationem adſcribendam cenſet; quibus qui ſe totos dederant Philoſophaſtros, ſub conficto *Virtuoſorum* nomine recentioribus mos eſt deridendos propinare. Quin & Artium Exultores qui ſe profitentur, quibus Magnum quiddam videtur, Concham, Vas fictile Sinicum, Pictam Tabellam, aut Æs cœlatum debitis (ſi Diis placet) laudibus evehere. Nugarum autem qui ſatagunt iſtarum, quanti quanti ſibi videantur, Animæ tamen Univerſalis & Politicæ, unde dignitas & præſtantia verè humana profecta eſt omnis, participes illos Marcus exiſtimari noluit.

§ 15. Ὁποῖον γὰρ δεῖ τὸ ἄπαξ ἐλκύσαι τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀποδῦναι | Quid de ipſo moriendi actu aut mollius excogitari potuit, aut familiarius? In ſingula utique momenta reſpiratur; Eſt autem, quando id à nobis ſit ultimò faciendum; nec repetendus ut olim Aër, ſed tum demùm efflandus eſt totus. Huc autem ſi res redit omnis, quàm nullo negotio moriamur, cuivis hinc facile conſtare poterit.

§ 16. Αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐστὶν ἀπὸ τύχης. | Ad id nempe aut contendunt, aut contendere debent, ut idoneos præſtent ſingulos quod muneris erit ſui ſtrenuè exequendo. Hic verus eſt Inſtitutionis & Diſciplinæ finis, Practicus ſcilicet, qui tamen à pleriſque qui pueros ſuſcipiunt educendos, adeo nunc quibus vivitur diebus neglectui habetur, ut illum complures ne in animo habeant quidem, alii verò non pauci nedum nôrint. Unde & illud haud abs re dictum; *Inſtitutionem hodiernam ad id præcipuè collimare, non ut Bonos aut Sapientes, ſed ut Doctos reddat potiùs. Ad Rixas & Altercationes ingenioſi, ad Agendum hebetes & tardi efficimur. Virtutem callidè declinare ſcimus, amare & ex animo perſequi neſcimus.*

§ 20. Ἐν τοῖς γυμνασίοις ἡδόνῃ κατεδρυφήσῃς | Appoſitum hoc, ut nihil ſuprà. Mundus enim nobis pro Campo aut arenâ eſt, ubi animum exercendò perficere debemus. Nos autem, ea eſt vel ignorantia vel Infelicitas, Exercitationes ludoſque ut in vera & internecina degenerent prœlia, haud rarò committimus. Huic itaque in remedium Stultitiæ, Articulum, quem ob oculos jam habes, adhibendum cenſuit Antoninus.

§ 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτῷ κεδνὸν πατὴρ, &c. | Rerum hîc ſpecies nobis objicit, quæ nos vel inter agendum morari, vel ab officio prorſus ſuſcipiendo diſtinere ſolent; eo nimirum conſilio, ut ubi cujuſmodi ſint animo cogitaverimus, noſtræ nos pudeat Ignaviæ, qui nugis & ineptiis, quæ virum Bonum & Sapientem neutiquam haberent ſolicitum, Virtutem à ſuo dimoveri loco patiamur.

§ 23. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, ἢ κακὸν πεφυκὸς μόνον. | His ut utamur libero jubet animo, iſti nimirum innixus argumento, quòd res imperfectas quaſcunque in gratiam & uſum Perfectiorum effinxerit Deus. Cujus Dogmatis adeò liquida eſt Veritas, & humanæ Menti obvia, ut etiam, citra Deum diſertè teſtantem, lumine innotuerit ſuo.

§ 25. Ἐνθυμήθητι πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀναγκαῖον χρόνον γίνεται σωματικὰ ἐμοῦ ἢ ψυχικά. | "De iis quæ in Animâ ſimul fiunt, adeò fuſe Gatakerus, ut quæ in eandem planè mentem Noſter Hic annotaverit, adjectis nihil eſt opus. Corporeas autem Operationes quod attinet, is porrò quæ ſequuntur." Nec minus Noſtrûm cuiquam mira eſſe debent, quæ in corpore facta novimus, provinciam licet nacta brevioribus terminis circumſcriptam. Functiones membrorum variæ, motus agiles & innumeri, Nervorum, quibus iſta adminiſtratur machina, Intentiones diverſæ, uſus ſtupendus: Mutuæ inter ſe partium Convenientiæ; Crebræ imò perpetuæ Mutationes, & intus exortæ & ab extrà factæ; ut verbo omnia, Innumera illa & plane infinita, quæ ſubtiliſſimum & vigilantiſſimum Animadverſorem facilè fugiunt; Hæc omnia mentem adeò ſaltem occupare eſt æquum, ut cum iſta in mortali & finito nunquam non rite peragantur, quæ in mundo eveniunt, quantumvis multa, quantumvis magna & operoſa, ab immensâ tamen Dei potentiâ, facili & plane nullo negotio diſponi poſſe omnia, ut ne fidem ulli detrectemus.

§ 26. Ἐάν τις σε σκώπτῃ, πᾶς γεύσεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα. | Imago iſta, de medio licet ſumpta habet tamen & ſuos lepores, nec ad rem facit minus, quàm quæ Magna ſolent Magnis componere. Marcum igitur hoc voluiſſe exiſtimo. Antonini non ampliùs nomen efficitur, ſi è literis quibus conſtare debuerat, unica tantùm inter ſcribendum prætermittatur: Illorum itidem, quæ Viri Boni officium conſtituunt ſimul, quoties Animus cujuſlibet vel unum habuerit neglectui, Totum deficit, & quæ ſuperſunt laude excidunt ſuâ. Ità etiam ſe Legem habere ſatis conſtat, quæ, cùm compluſcula nobis imperet, ſe tamen in ſolidum violatam putat, ſi præceptorum cuivis minùs fecerimus ſatis. Nec enim, quæ ab Antonino monita jam habes, ab illo Jacobi Apoſtoli Axiomate notiſſimo videntur multùm diſtantia, *Jacob.* ii. 10. *Quiſquis totam Legem ſervaverit, impegerit autem in uno, omnibus tenetur,* (reus ſcilicet.)

§ 29. Ἀναχάρᾳ δεῖ ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σου μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν συμπαυδᾷν. | Latius patet hæc Animadverſio, quàm Lectorum vulgus, imò (nec enim id dicere gravabor) quàm vel Ipſum facilè Authorem habuiſſe in animo crediderim. Animam in virtutis ſtudio corpore citiùs

citiùs deficere, illi notare fuit satis. Corpus enim vires extemplò reficiendas curare, fractis semel conatibus nullum cedere, sed repulsarum patiens animos resumere denuò, & opponere se fortiùs obstaculis. Quæ omnia & Animæ, ut se Studio ad virtutem haud minùs pertinaci atque invicto accingat, documento esse debent. Nobis autem, & id ultrà, quod illi perinde in opprobrium cesserit, succurrit observandum. In istâ nempe quotidianâ Spiritûs contra carnem luctâ, animum concidere priorem, & præ turpissimâ omnium ignaviâ, armis confestim traditis, hosti se ultrò sub jugum mittere. Quin & alium ex hoc Effato, eumque haud inutilem eruere nobis sensum licebit. Corpus nimirum in Vero ejus Bono, vel ità saltem Viso, ambiendo, ab incœptis nunquam desistere; Omnia experiri; nec recusare labores, nec pericula reformidare, nec præteritis defessum animum despondere: Mentem ex adverso, Viam Virtutis vix dum ingressam nihil non expavescere; primâ difficultatis facie turbari prorsus, & priùs quàm eò deventum fuerit, ut quantum possit experiatur, herbam dare protinùs, & de victoriâ desperare.

§ 30. Ὅρα μὴ ἀπαιδευσίαν τινά. | "Quod Gataker visum est infamem Cæsarum Libidinem & Spurcissima omni genere flagitia notâsse, id de Tyrannide magis affectatâ, intellectum maluit D'Acerius. Ità ergò ille". Quò nobis animi sui sensum redderet Antoninus explicatiorem, novum ei libuit de proprio vocabulum cudere. Perinde enim sonat, ac si dixisset, *Cave ne Cæsarissis*, h. e. Ad Crudelem Dominationem, & ad Mores Cæsarum Tyrannicos, longe absit ut ipse componas tuos. Imperatorum nempe Sapientissimus execrandam istam ambitionem, quâ primi Cæsares stimulati, populares & patriam justâ spoliârant libertate, & in ditionem redegerant suam, quanto in odio & detestatione habuerit, hoc demum pacto optimè designatum iri existimavit. Regeras fortasse. At quî tandem factum est, quòd ille Vir Sanctissimus, Jugum à moribus suis alienissimum, postquam damnaverat adeò perhorruerat-que, non diffregerit protinus, & pristina Populo restituerit jura? Respondeo. Longè aliter sub Antonino se Res habuerunt Romanæ. Potestas enim, quæ faceret cum prima in Patricios & Plebem impetum, omnium erat iniquissima, consuetudine tandem stabilita, & longo temporis tractu legitima est facta. Nec jam aut necessarium, aut tutum fuisset Leges diu receptas temere refigere; aut Imperium, per se licet injustum, ne in melius quidem mutare.

Ibid. Ἐν τῷ μίχει ἀπείρως. | Delicatioribus forsan, ut nunc sunt homines, ista minùs placeant; qui Antonino laudi ducerent potiùs, si ab hoc Encomio temperâsset sibi. Me verò quod attinet, qui nec rem parvi pendendam, nec Verecundiam hoc læsam pacto arbitror, quòd & hujus minimè sit oblitus, & mihi vehementer gratulor, & illi gratias habeo maximas.

§ 31. Ἀνέγερσις ἐξ ἀναγκαίου σεαυτόν. | Hic loci seipsum statim à somno videtur allocutus, occasione ab insomnio quodam minus jucundo congruenter satis arreptâ. Animo igitur somnum sibi jubet ultrà excutere, ut ità tandem expergefactus totus, de rebus externis dijudicet universis perinde ac jam de isto judicâsset insomnio. Verba sensûs plena, & quæ acuminis & eloquentiæ Specimen haud mediocre præ se ferunt.

§ 32. Τὸν μὲν ὀπίσω οὐκ ἐᾷ μόνον τὸ μὴ ἐν τῷ παρόντι. | Præteritum revocare nefas, Futurum ad nos usque nondum pervênit: Hoc igitur quod præ manibus est curare debemus unum; eoque vehementiùs in id animum intendere, quoniam de præsenti tantùm vocabimur in judicium: Nec enim quales aut olim fuerimus, aut posthàc fore speraverimus, sed quales simus, in isto demum nostrâ referet die. In quo quidem Argumento multus est D. Hieronymus, Ezechielis Caput Trigesimum Tertium Commentariis illustrans suis. Cæterùm, nec ità tamen de præterito securis esse licet, ut quæ olim fecerimus secùs, non nobis sæpenumero iubeant in mentem, & veris plorentur lachrymis. Siquidem parum habuit Davides Peccata in posterum missa facere, nisi & crebrâ etiam recordatione animum obfirmâsset contrà. Nec frustrà est, quòd mores jamdudum mutatus, mœstus tamen adhuc inclamaverit, *Defectiones meas ego agnosco, & Peccatum meum obversatur mihi jugiter.* Psal. li. 4.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρί, ἵνα μὴ τοῦ ποδὸς πρὸς φύσιν, μίχειν ἂν ποιῇ ὁ πούς τὸ τῆς χειρός, ἢ ἡ χεὶρ τὸ τῆς κεφαλῆς. | Ratiocinatio solidis suffulta Argumentis. Ità sumus omnes à Naturâ comparati, ut Manus, Oculi, Pedes, singula denique corporis membra quod sui est officii nullo exequantur negotio. Quoties autem iis in his deficere contigerit, id aliunde, & præter naturam fit. Quod inde colligit Antoninus, haud minus & ipsum rectæ innititur Rationi. Dum Homo in iis est, quæ ad Hominem pertinent, nec æquo ampliùs premitur, nec vero afficitur malo. Sarcinam causetur forsan suis imparem humeris, at nequicquam & iniquæ sunt istæ querimoniæ, Huc enim ferè & ista redeunt, sed leviusculè tantùm immutata, quæ Regum olim conscripserat Sapientissimus; *Si remisse te geris; & dixeris: Vires non suppetunt; Qui inspector est cordis Ipse intelligit, & Servatorem animæ tuæ nil fallit. Reddetque vis homini juxta opera sua.* Prov. xxiv. 10, 12.

§ 34. Ἥλιος πρώτως ἥδιστος λιπεῖν, &c. | Hinc efficitur

efficitur contrà Epicurum, Voluptatem ſummum hominis Bonum eſſe non poſſe; quæ omnibus nullo competit diſcrimine. Dudum enim evicerat Antoninus, ſummum Bonum nihil eſſe iſtiuſmodi, quod in homines nequam & perditos cadere queat.

§ 35. Οὐκ ὀρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται μὲν ἔχει πρὸς σοὺς τοὺ ἰδιώτας. | Capitulum hoc ritè intellectum & prodeſſe plurimùm poterit, & oblectare. Cùm enim Artifices Mechanici artis imperitos ſuæ ineptè cavillantes ſuſtineant, nec tamen iſtis ab incepto dimoventur ineptiis, quin artis rationes enixe nihilominus ſervent & tueantur; Idem contendit Marcus par eſſe, Homo ut in ſuâ, omnium quotquot ſunt uſpiam artium digniſſimâ præſtantiſſimâque faciat conſtanter. Hominis utique Ars id circa unum verſatur, Virtutem ut colat, & bene agat. Huic igitur ut operam det, & quantum poterit incumbat ſedulò, nec ab illâ ſe depelli patiatur fas eſſe, eodem efficitur argumento. Præſertim cum quicquid effutiverit contrà Imperitorum & Scelerum Colluvies, id omne adeò non propoſitum quod mutet dignum, ut ne ægrè quidem ferendum eſſe, exiſtiment qui veram adepti ſunt ſapientiam.

Ibid. Εἰ δ' ἀρχιτέκτων χὴ ὁ ἰατρός. | Demirere forſan Antoninum, quòd de Mechanicis & Vulgaribus verba faciens, Architectos & Medicos memoraverit ſimul. Et iſto ſane pacto parum illius Scientiæ conſultum eſt honori, cui tamen Hominum pars maxima, & olim ceſſerunt, & etiamdum cedere priores non gravantur. Quod Architectos ſpectat, id minus jure ſit mirum, quos Mali multo majoris quàm Boni Humano generi Authores novimus. Ordines enim compoſiti, & exquiſitæ ædificandi formulæ, non tam Commodo noſtro, dum ædes pulchrè extructas moliuntur, quàm, dum luxum ſuadent & ſumptus immodicos, Incommodo ceſſerunt maximo. Medicos autem, quos *Dii ſecundos* nuncupare, & Scientiam, quam cœlo delapſam prædicare non eſt novum, quòd parvi adeo feciſſet Antoninus, quid ſit in causâ haud facile eſſet dictu, niſi Stoicæ gnaris diſciplinæ. Illa enim, præ faſtuoſo externorum omnium deſpectu, Corpus ut ſe haberet, parvi referre autumabat, de Animæ interim unius Salute ſollicita. Nec iſta multum à Platonicâ abhorret Scholâ, quæ in Scientiâ Morali, quâ ad Dei noſtriq; ducimur notitiam, cùm eſſet tota, quicquid erat præterea aut Artium aut Scientiarum, pro Mechanicis, & nullius prorſus pretii habere non dubitavit.

§ 38. Τῶ τοπικῶ κίνησιν, χὴ σύμπνοιαν, χὴ τὴν ἄνεσιν τῆς ὕλης. | Utrumque perinde neceſſarium duxit, & Motum, & Continuitatem Materiæ. Hæc ſi demas, mortua ſunt omnia. Videtur autem iſthîc Epicuri de Vacuo dogma datâ operâ depugnare.

§ 40. Ὄργανον, ἐργαλεῖον, &c. εἰ ἀφὴς ὁ κατασκάψας ποιεῖ, τὸ ἔχει. | Magna huic ineſt Articulo gratia. Ea Lectori ut ob oculos magis conſpicua ſubjiciatur, paucis tentandum. Aſſerit Antoninus quæ à Peritis formantur Inſtrumenta, uſibus quibus deſtinata ſunt ad amuſſim convenire; hoc autem iſtius ſit Formæ vi, quam ab opifice ſunt adepta pridem; nec opus eſſe, ut qui ſemel apta effinxerat, ſit ſemper illis præſtò Opificii adjutor Sui. Si igitur Iſta, vel Abſente Authore, officio ſatis faciunt ſuo, quanto magis Naturæ opera debita ſponte præſtare munia exiſtimandum eſt? præſertim cum hæc Authore deſtitui nequeant, ſed quem Creatorem habuerunt olim, eundem & Gubernatorem & Cooperatorem habeant indivulſum. Ex his utique cogas vult Antoninus, Hominem, quo Natura non aliud condidit perfectius, ſi præceptis ejus morem gerat ſedulò, ſuâ de ſpe, & ſine proprio decidere non poſſe: Nam & Animam hominis ritè diſpoſitam nihil aliud velle, præterquam quod vult Deus, ſive (ut ad mentem Stoicorum loquar propiùs) Anima Mundi; cujus & Ipſa pars eſt, & cui nexu indiſſolubili adhæret. Idonea vide ſis Lector rationum firmamenta, &, quibus ſi benigniorem paulò interpretationem adhibeas, veritati Chriſtianæ maximè conſentanea.

§ 42. Οἷος ὁ εὐπλὴς χὴ μαλὸς ἵππος ἐν τῇ δρόμῳ, ἢ χοῖρος μάμμης. | "Chryſippi verba apud Gatakerum habes, necnon & Plutarchi cenſuram; quibus quæ ſequuntur poſtea ſubjungere viſum eſt D'Acerio. Non hinc efficitur Homines Malos rerum Naturæ neceſſarios; ſed tantùm non inutiles eſſe. Monente Chryſippo ——Quæ niſi perperam intellexiſſet Plutarchus, næ ille à cenſoriâ ſeveritate temperâſſet ſibi. Quas enim ille cauſatus eſt in hoc argumento difficultates & ineptias minimè ferendas, *Vitium*, (verbi gratiâ) *ſi naturæ in commodum cedat, non amplius Deo adverſari, nec eſſe cur ab illo odio habeatur*; concidunt iſtæ extemplò omnes; nec eſt quòd Chryſippum iſtis expediendo multi laboremus. Rem enim ne minimè quidem tangunt gentium, nec omnino prohibent, Philoſophi effatum illud quin & veriſſimum ſit nihilominus, & laude digniſſimum. Rectiùs itaque Antoninus, & appoſitè ad hanc quæ nunc agitur cauſam; ut nihil excogitari queat aptius. Ut verbo omnia. Cum id in noſtro vertatur arbitrio, Peritiſne placeat magis, an rudibus & ignavis operariis accenſeri; & Facta noſtra an proprio ſplendere laudarique decore velimus, ſeu potiùs deformia ſint adeò atque turpia, ut ex noſtris malefactis benefacta magis niteant aliena; Cum nos, inquam, ſit penes, utrum horum malumus accipere, id agit Marcus, ut Homine nihil indignius eſſe evincat, quàm ſi

quis

quis ad deteriorem partem animum applicuerit.

§ 43. Μήτι ὁ ἥλιος τὰ τῶν ὑετῶν ἔργα ποιεῖν; | In istos jam operam confert medicam, qui gravissimo laborantes morbo, omnia solicitè ambiunt, sorte nunquam suâ contenti, nunquam non invidentes alienæ. Argumentum verò ità tandem optimè processurum pollicetur, si alia secum recogitantes, & quomodo se habeant cæteræ universi hujus partes, ad ista velint exempla animum componere. Cœlestia vel primo sic constaret intuitu & Terrestria Corpora, suis incumbere Officiis singula, alienis se nunquam rebus immiscere; Munia vero longe diversissima adeò obiri sedulò, compositè, amicè, ut in unum eundemque finem conspirent universa; mutuas invicem operas præstari, quibus in publicam semper aliquantum utilitatem proficitur. Hinc Totius Conservatio, hinc in Immenso isto, quas in hoc humano corpore notavit Apostolus, Concordiæ & Commoditates; ut nequa partium, tam variæ licet sint, tam dissitæ, & discrepantes, (si seorsim spectas) cuiquam tamen è Sociis vel minimæ, probro illud objicere possit, *Te mihi non est opus.* 1 Cor. xii. 21.

§ 44. Εἰ μὴ ἐκκλίσαντα καὶ ἐμὲ οἱ θεοὶ, &c. | Moriendus est iterum Lector, Antonino de Providentiâ, quam dicunt, Particulari, ne leviſſimam quidem subiisse dubitationem; sed ita loqui parerat, probaturo, quòd etiamsi Generalem tantùm admiseris, cui nostrùm singuli minimè essent curæ, vel ità tamen quæcunque evenerint æquo ferenda esse animo; præsertim cùm secum quisque recolere debeat, ista si minus nostro-ipsorum privato, at communi tamen Totius Commodo, & aptissimè congruere, & summopere expedire: Salutem vero Corporis Membrorum cujuslibet Saluti nimium quantum esse anteponendam. Nec hîc tamen sistit pedem Marcus. Id etiam evincendum ultrà in se recipit; quòd, si quis excors adeò atque impius esse posset, qui Numinis non Providentiæ modò, sed & Existentiæ detrectet fidem; vel hoc absurdissimo omnium posito dogmate, Summum Hominis Bonum non nisi in Virtute & Justitiâ reperiri uspiam posse. Assertio quidem & vera inprimis, & laudabilis, quæque vesano nonnullorum ex hodiernis Figmento non contrarietur modo, sed & justissimum incutiat pudorem. Nec enim monstra hominum desunt, qui Christicolarum Titulo quantumvis infigniti, asserere tamen non erubescunt, quòd, Demptâ in Deum fide, datoque res illum non curare nostras, nihil esset reliqui, quod nos à malo reprimat præterea; nec Legem, nec sceleris Conscientiam, nec Virtutis aut Vitii, Justi & Injusti discrimen superesse; & proinde privati cujusque Commoda quocunque quærenda modo, cum quicquid cuivis libuerit, id omne illi non licere non posset.

Ibid. Ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ ἐυχώμεθα. | Et isthic etiam Marcus, quantum ego allequor, artificio est usus minimè vulgari; Concesso etenim Impiis quod postulaverant, suo vel inde vim adstruit Argumento. Ii utique in horas & agere solent & loqui, quæ Divinæ & Existentiæ, & Providentiæ, vel ab invitis tum creditæ, tum reformidatæ manifestos peragunt. Haud opus igitur est pluribus, ut illos redarguas, quorum ratiocinationes ipsa redarguit quotidiana consuetudo.

§ 48. Ὅταν ἐυτρεπῆναι σαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ σχετικὰ ἔθη συμβιώντων. | Articulum hunc quoties aut oculis revisio, aut cogitatione revolvo, incredibili me voluptate, & miris ejus amoribus affectum sentio. Nos certè nimium felices; si ad Antonini ingenium mores componeremus nostros: Si Amicorum & Contubernalium virtutes in conspectum subjicerentur frequentes, quibus tanquam Tabulis mirâ depictis arte, avidi pascantur oculi; novasque explorando venustates occupati, magis in dies magisque oblectentur. Sed plerisque, ut nunc vivitur, in sequiorem partem omnia. Pauciſſimi enim Virtutes alienas, vel illas quarum compotes ipsi sunt, vel quibus destituti, intueri sustinent. Tantum in moribus vitiandis turpis potest Philautia, cujus Venenum, ceu serpentem late contagionem, quò meliùs retundimus, id seriò & sæpenumerò recolendum est animo. Illorum nempe quibuscum interceſsit consuetudo, nobis deputatum iri Virtutes, & quantum ex his profecerimus exemplis, rationem aliquando exacturum Deum: Nam & illorum benefacta eum ideo voluisse conspicua, non ut Inertibus & Otiosis, imò Improbis forsan, aut ludo fiant, aut spectaculo saltem inutili, sed quò alios etiam suo perstringerent fulgore; ad Bona & præclara stimularent ignavos; jacentes & timidos erigerent; rudibus denique Documento essent & Exemplari, ad quod, tanquam ad speculum oculos & animum intendentibus, & mens & vita effingeretur sua.

§ 54. Τὸ τῷ σώματι μὴ συμφέρον, &c. | Eodem recidit istud Proverbiale, quo & illa hîc in causâ de Bono Societatis publico, & mutuâ Partium Sympathiâ jam sæpiùs memorata. Nec itaque jam nota ista satis atque trita Lectori obtulissem, nisi ut D. Paulum nostro consentaneum exhiberem simul; *Sive patitur unum membrum* (inquit ille) *simul dolent omnia membra; sive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra Vos autem estis Corpus Christi, & Membra particulatim.* 1 Cor. xii. 26, 27.

§ 55. Εἰ κωφεύοντα οἱ ταῦτα, &c. | "De istiusmodi videtur locutus, qui illos, à quorum ope vel magnam utilitatem percipere, vel se sospites tueri possunt solà, non neglectui habent tantùm, sed & respuunt præfracti, & convitiis lacerant. Hos omnium perditissimos jure merito pronunciat;

ciat; ſive mentem & Rationem ſuam intelligas, ſive Præceptores & Amicos commonefacientes, minùs quàm debuerat auſcultatos". At nobis interim Chriſticolis quid profici poterit, aut quæ tandem ſalutis noſtræ emicabit ſpes, ſi Spiritûs, non Noſtri tantùm, ſed & Sancti de Cœlis Inquilini imperium detrectaverimus? Quis miſeros per mare hujus vitæ naufragiis famoſiſſimum nautas regat Huic immorigeros Gubernatori? Quis animos ægrotos ſaucioſque miſerum quantum morbo levabit, hunc refugientes, quin & triſtitiâ & quotidianis contumeliis afficientes Medicum?

§ 56. Ἐκτεινῶσι τὸ μέλι πλεῖον φαίνεται. | Hoc voluit Antoninus, Hominum pleroſque, quoties quid de rebus externis ſecum ſtatuunt, de proprio nonnihil iſtis tribuere; à Re quidem ipsâ prorſus alienum, at ſui peculiare ingenii; quod in morbis etiam nonnullis ſolenne novimus. Ità enim Aurigine affectis & Color & Sapor, longe ſecùs quàm Oculis Palatoque ſanis videntur. Iſte vero Error, ſicut ab amaræ flavæque bilis nimiâ redundantiâ profectus, quâ & ſalivâ, & Oculi tinguntur humores, Senſibus Animoque fucum facit; haud aliter nec nobis eſſe debet mirum, ſi Mentis male ſanæ & vitiis imbutæ penitùs à Vero abhorreant plurimùm Decreta, & Hominem morbo præoccupatum tranſverſum agant. Hinc utique ſuam de Divitiis Avari, de Honoribus Ambitioſi, de Deliciis Voluptuarii, de Injuriis Iracundi, de Periculis Ignavi & Meticuloſi, de Infortuniis denique Molles, Opinionem præter omnem exaggeratam modum acceptam retulerunt. Quæ omnia & à ſanis, & à Diverſo laborantibus morbo, adeò diſſident longè; ut Huic præſertim Cauſæ innitatur forſan iſtius diverbii Veritas, *Quot Homines tot ſententiæ.*

§ 58. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βίον οὐκέτι κωλύσει. |

O Fortunatos nimium bona ſi ſua nôrint!

Quid enim illis aut fœlicius, aut liberius eſſe poteſt, quibus ad Divinæ Veritatis normam quin vitam exigant omnem, nihil eſt quod obſtare queat? Quibus etiam nihil quod minùs ex voto ſit obvenire, quin id ab ipſo Bonorum omnium Authore proficiſcatur? Hinc utique efficitur, quòd ab omni Malo (rite intellecto) immunibus eſſe liceat. Quicquid enim Deo acceptum fertur, id Malum falsò credimus; Vitium autem, quod unum reverà eſt Malum, non niſi à nobis poterit ipſis oboriri.

§ 59. Ὅσοι οὐδὲν οἷς ἥδιον δέησεν. | Quo veſanum gratiæ popularis ambitum cohiberet magis, nonnulla ſuadet hîc loci ſeriò penſitanda. Cogites vult inprimis, quidnam hominum ſint illi, quos tam ſolicitè demereri cupias. Quanti etiam res tam vehementer exoptata tibi conſtiterit, cùm eam adipiſci nequeas, abſque magno tum aliorum, tum & ejus quod apud Te omnium eſſe debuit plurimi, graviſſimo Temporis diſpendio. Quod ſi & Commoda, quæ Te ab officiosâ iſtâ ſedulitate capturum polliceris, æquà perpendas lance; quàm vili ſunt iſta, quàm indigna, quæ miniſteriis tàm operoſis, tam inhoneſtis, mercedis habeantur loco? Quin præſertim animo recolas, ævum hoc quod degitur, quàm præceps ſit, quàm rapidum, quàm brevi, medio abſorptum ſervitio in profundo te Mortis & Oblivionis gurgite ſubmerſurum. Hæc qui revolvunt ſæpius, fœdiora quàm, ut conſpectus ſuſtineri queat, viſuros ſeriò promitto; quæque ſalutarem turpitudinis & ignaviæ pudorem non facere non poſſunt. Nec eſt, quòd nos in iſta pigeat deſcendere, Iſte enim Ambitus morbus eſt vulgi haud quaquam peculiaris; nam & Auguſtus ipſe Antoninus ab eâdem animi demiſſione iiſdem popularis auræ, aut lucri turpibus aucupiis ſibi etiam cavendum indicere non eſt dedignatus

In Librum Septimum.

§ 2. Τὰ λογισμὰ τῶν ἄλλων διὰ ἃς πεπραγόσιναι, ἐὰν μὲ ἀπὸ κατάληψιν αὐτῶν φαντασίας ὀρθὲς ᾖ. | Ab Opinione de rebus Phantaſiæ obvenientibus, & parum ab Intellectu perſpectis temerè judicante, jam antehac ſæpius evictum eſt, Mala noſtra oboriri omnia. Nec ullus dubito, quin idem hîc loci voluerit Antoninus, quantumvis Textum in mentem aliam huic longè diverſam Interpretum nonnulli detorſerint.

Ibid. D'Acer. iii. Ἀναλῶναι σοι ἔξεστι. | Cùm omnia ſint adeò ſibi invicem ſimilia, ut nequid novi fiat ſub Sole, nos eſſe penes autumat Marcus vitam in horas renovare, quæ dudum evenerant nobiſcum animo recolentes. Nec multum intereſſe venturos vixeris annos, an Præteritos revolvas; cùm & iſta quæ jam vidimus ſuo quodque revertantur loco, ab illis quæ mox viſuri ſumus nihilo ferè diſtantia.

§ 3. D'Acer. iv. Χρὴ ἔν γε τοῖς εὐμενῶς κεῖσθαι, καὶ μὲ φυσικῶς ἐφάπτεσθαι. | *Quand on ne peut entrer de s'y trouver, il faut y eſtre avec tranquillité. Quoties his non intereſſe non licet.* Ita Marcum intelligit

telligit D'Acerius. Imperatorem utique Sapientissimum minimè latuit, quòd Cœtus istiusmodi, à Viri Sapientis moribus quantumvis alienos, est tamen cum detrectare, & habere despicatui, studiosum nimis saperet, & delicatius quam par est vulgaris vitæ, & quotidianæ Consuetudinis fastidium.

§ 5. D'Acerio. vi. Εἰ δ μὴ ἐξαρκεῖ, &c. | Id nobis inprimis in omni Incepto dispiciendum, Officii sit nostri, necne. Si sit, manibus pedibusque obnixè faciendum omnia, qui vel conatibus nostris vel alieni præstemus auxilii ope. Sin minus, nec pares nos negotio facile futuros constiterit satis, aliis concedendum est opus, qui melius id poterunt efficere. Hem tibi, Lector, Regulam, quà vix aliam aut rebus humanis magìs commodam, aut cui pareatur minùs, reperias ullam. Quæcunque enim sui sunt muneris, quæque Ætas, Locus, Vitæ Ratio, aut Conditio postulant potissimùm, illis neglectui & nihilo prorsus habitis, ad aliena, & supervacanea intentiori plerique se conferunt studio. Quod ipsum tamen minus esset molestè ferendum, si vel istis, quas ultrò recipiunt in sese, rebus gerendis, & communi Bono fæliciter provehendo, satis idonei deprehenderentur. Sed is demum gravissimus & Stultitiæ & Infortunio accidit cumulus, quòd cum nihil non sibi tentandum quisque censeat, Nemini ferè omnium, aut quantum ipse possit, explorare, aut suo se modulo metiri sit curæ.

§ 6. D'Acer. vii. Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι, &c. | Lepidum sanè hocce & festivum satis. Qui Aliis Nomen Immortale pollicentur, quin hominum in animis sui ipsorum memoria brevi exolescat, prohibere nequeunt. Res quidem præclarè gestas posteritati consecrandas in se recipiunt; satis pro Audacià, cum Scriptis illæ mandentur mox oblivione obruendis. Næ illi Historiographi & Poetæ, haud multum ab istis Homuncionibus abhorrent, qui futurorum dum videri volunt conscii, fausta omnia, & montes planè aureos stipem spargentibus, quà sunt fronte, certò præsagiunt; mendicantes interim ipsi nihilominus; & inediâ pene confecti.

§ 7. D'Acer. viii. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος. | Officio modò functi fuerimus nostro, parum refert, propriis id viribus, an Ope fiat alienâ. Quod etiam multò magis quàm Antoninus, ut persuasum habeamus, fas est. Nos, inquam, quibus liquidò satis patet, Deum in Die Judicii non tàm Opera nostra, quàm quæ in nobis Ipse erat Operatus, præmio cohonestaturum.

§ 10. D'Acer. xi. Πᾶν ἄπνευμα. | *Ce qui est Spirituel. Spirituale.* Ita enim quod Græci *Causale* nuncupant, vertere visum est satius; quod Principium, à quo Essentiam nostram & Formam acceptam tulimus, denotat. Hoc autem nihil aliud præter Spiritum esse totus arbitror.

§ 13. D'Acer. xiv. Οὕπω σε καλαπτικῶς εὐφραίνει τὸ ἐνεργεῖν. | Hujus Vocabuli καλαπτικῶς quò Vis planè mira distertiùs exprimeretur, Periphrasin illam adhibendam censui, *Ce Plaisir veritable & solide, qui resulte du Sentiment de tout le Corps. Veram istam & solidam quæ à totius Corporis consensu proficiscitur*, nondum percipis *voluptatem*. Id enim agit Antoninus, ut Membrum, quod cæteris facit bene, eâdem operâ benefacere & sibi, & eodem affici gaudio, evincat, quo illa quibus benefit perfunduntur. Nec magis ad rem excogitari quid potuit. Verba tamen sensùs plena Interpretes solicitare non sunt veriti, Textùs corrigendi dicam, an corrumpendi, intentiori quàm par erat animo.

§ 15. D'Acer. xvi. Ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τῦτο ἀεὶ λέγων. | Ne hæc quidem magnifica adeò suprà modum censenda. Nobis enim ut certum sit quod nostrum est præstare, non magis per omnia Externa, quò minus Viri Boni simus stare poterit, quàm Aurum ut ne sit Aurum, &c.

§ 16. D'Acer. xvii. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτὸ ἐκ ὀνοχλῇ. | De Re ipsâ Lectorem nihil moror, quam in Antedictis satis jam probatam dedimus. Quæ tamen Marcus inde cogit, an perinde sint vera, illud quidem jure ambigitur optimo. Nec enim penes est Animam, ex quo Peccatorum Corruptelæ facta est obnoxia, suæ se semper ditionis, & in mediis infortuniis liberam placidámque præstare. Hoc quo resarciatur pristinæ Tranquillitatis dispendium, Divinæ opus est Gratiæ Adjumento, quæ nihil sanè non potest. Sed de hàc tam potenti omnium adjutrice Philosophi Veteres ne somniârunt quidem. Vim Animæ inexpugnabilem in eo potiùs sitam rati, quòd ipsa, cum Dei esset particula, corrumpi aut immutari, nisi suapte operâ neutiquam posset.

§ 17. D'Acer. xviii. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν ἡγεμονικόν. | Quod eodem recidit, ac si Hominem tum demum felicem prædicâsset, ubi Animus ejus rectè disponitur. Hoc enim facto, quod agat posteà Phantasia, supereſt nihil. Siquidem videt & cognoscit sese Animus intuitu proprio atque interno; nec fallaci opus est isto, quod res oculis subjectas perperam reddit, speculo; quodque non tàm repræsentat, quàm affingit sibi, & falsum externis obtendit fucum. Hinc satis Lectori perspectum puto, quantum in istâ ad Phantasiam Apostrophe leporis insit & elegantiæ.

§ 18. D'Acer. xix. Φοβεῖται τὴς μεταβολὴν; | Mutatio Lex est omnium antiquissima, cujus ope

& Nobis & Universæ huic Compagi optimè consulitur. Nihil itaque homini aut gratius esse debuit aut familiarius. Nos interea loci iniquitatis nostræ ut pudeat fas est, postquam ab aliis immutatis commodum haud leve perceperimus, istis vicissim à nobis immutatis profici, si ægrè sustineamus. Bellum ita demum instauramus denuò, quod istis interfuisse fratribus accepimus, inter quos alternis ut imperarent vicibus quando convenerat, qui natu erat minor compos rerum factus injusto se prælio tueri regnantem, quàm exacto tempore reponere sceptra maluit. Vices autem nostras in re qualibet detrectare, omnium est invidiosissimum.

§ 20. D'Acer. xxi. Ὁ ἐὰν θέλει, ἢ ὡς ἐὰν θέλει, ἢ ἐὰν οὗ ἐὰν θέλει. | Tria in hoc insinuantur Articulo, quæ unoquoque in Officio conveniant oportet; sin minus, Perfectum illud, & Suis absolutum numeris esse nequit. Faciendum utique & *Quod* vult Deus, & *quomodo* vult, & *quando* vult. Si vel in harum non primâ tantùm claudicat, sed quæ posterius nominantur duæ, quæque inferioris vulgò notæ haberi solent Conditiones; mancum est & frustrà quodcunque aggressus fueris. Ut enim id exequi quod Deo perplacet nobis sit curæ, si tamen aut tempore agamus alio quàm vult, aut modo quem is probat parùm, jam non illius, sed nostræ hoc est voluntati obsequi. Nos itaque perinde ac Antoninum, hæc ut habeant solicitos & sola, & omnia, æquum est.

§ 22. D'Acer. xxiii. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. | Christo itaque ut *Inimicos diligamus*, & *bene precemur iis qui nobis maledicunt* præcipienti, non est quòd morem gerere ulli gravemur; cum & Ethnicum ista humanæ naturæ non congrua tantùm maximè, sed & propria & peculiaria habeamus confitentem. Atque ita quidem se res habet. Quisquis enim Dominum Jesum naturæ dissentaneum quid vel jussisse, vel jubere potuisse existimat, næ ille totâ errat viâ.

§ 23. D'Acer. xxiv. Δεινὸν γὰρ ἐστὶν τὸ διαλυθῆναι τῇ κράσει. | Hoc inde elicitur quòd Natura, ut jam antehac dictum est, Totum illud de eâdem effinxerit Materiâ. Materiæ verò, quippe Sensûs experti, dissolvi nihilo molestum est magis, quàm compingi pridem fuerat. Et ista quidem, Materiam quod spectat ipsam, verissima sunt. Ad Nos autem quantum attinet Animâ Sensitivâ præditos, quid tandem ab istiusmodi Ratiocinatione ad dolores levandos promoveri queat? Ut enim Materia nihil doleat, at Anima dolore non perinde immunis est. Efficeretur sanè aliquid, si nobis esset in proclivi Materiam Animâ sejungere, atque affectu omni eximere penitùs; veluti vestimenta arcâ depromere, aut vinum dolio facilè effundimus priùs, quàm vas ipsum diffringatur. Illud quum nostrâ non sit in potestate situm, haud pluribus est opus, quibus Stoicos omnem præter modum suam venditare *Impassibilitatem* evincatur.

§ 24. D'Acer. xxv. Τὸ ἐπίκοτον τῆς περιόπτου λέξεως φησὶ φύσιν | Articulum si per se spectes venustissimum Editiones vulgatæ fœdissimè deturpârunt, dum proximè sequentem contexuerunt unâ. Id agit Antoninus, ut Iram omnino præter Naturam apertissimo commonstret Argumento. Omne utique Naturæ consentaneum formam ejus adornare magis, & amores intuentium excitare; Quod verò naturæ incongruum est & contrarium illam dehonestare potiùs, & spectantibus fastidium parere. Hinc quid de Irâ statuendum nulli non potest constare, de quâ rectè notavit Seneca, *Linquit decor omnis Iratos.*

Ibid. D'Acer. xxvi. Εἰ γὰρ μὴ ἡ σωφρόνησις τῆς ἁμαρτάνειν οἰκείωσίς ἐστιν, τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία; | Sententiam hîc loci Stoicorum exponit, à Platone dudum depromptam, *Satius* nempe *esse* Mori, *quam rudem & vitiis obrutum vivere*; quo & illud etiam Tyrtæi redit, *Aut Virtus aut Mors.* Quam tamen ita nobis exhibuit Imperator Sapientissimus, ut plus etiam inde commodi capere, & Sensum illi tum elegantiorem, tum & ampliorem multò adhibere Christianis liceat. Eodem enim recidit ferè, ac si dixisset, Spatium vitæ nobis idcircò indultum, ut vitiis animum eximamus, inutile demum fore, & graviori cessurum incommodo, ex quo corde obfirmati, & Officii negligentiores facti, quid rerum nobis agatur, aut quorsum producatur vivendi copia, fuerimus prorsus obliti. Hoc demum pacto magnam in Capitulo gratiam deprehendes, quod, si cum vulgatis legas, crudum nimis & deforme videtur.

§ 25. D'Acer. xxvii. Ἵνα ἀεὶ παρὸς ἦ ὁ κόσμος. | Quoad nempe illum in hoc rerum statu continere visum Deo fuerit. Ut enim Mundum existimaret æternum, longissimè aberat Antoninus.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Πλατωνικόν. | Vel hinc, Lector, tibi liquet quod nos forsan dudum monuisse memineris, Antoninum quæ sibi inter lectitandum, aut præ cæteris complacita erant magis, aut usui fore maximo præsenserat, ad Memoriæ subsidium, chartis illinere solitum. Ista verò quæ jam Platoni refert accepta, in sexto de Republicâ Libro reperire est. Pag. 486. Edit. Hen. Stephan.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἀντωνινικόν. | Quod tamen Alexandro tribuit Plutarchus. Si rectè: & Illum vel eo nomine verè Magnum, & in hoc effato Monumentum vel Indis devictis & honorificentius & perennius erectum meritò dixe is.

§ 37.

§ 37. D'Acerio xxxix. Ἄρρων ὅτι, τὸ μὴ φείσασθαι ὑπήκοον ἦ), &c. | Observationem habes & bellam cum primis, & sensûs prægnantissimam. In Motibus affectuum internis quantumlibet concitatis vultum novit Animus componere, & Speciem saltem quandam Tranquillitatis ut præ se ferat efficere, cùm tamen Ipse intereà loci perturbatus,& gravissimis distentus curis sit. At quo tandem pacto fieri putandum est, quod extrà & in aliud agendo sit facilè par, idem intùs & in sese effectum ut nequeat præstare? Aliis ut opem largam satis & opportunam conferat mutuò, cujus ipsa interim inops summâ laboret egestate? Et hic quidem Nodus D. olim Augustinum implicitum habuit, à quo tamen fœliciter satis expedit sese in *Lib. Confess. Artic.*VIII. Causam enim scrutatus, quamobrem Anima, cum in corpus tantum possit, sit adeò tamen impos sui,invenit tandem à defectu Voluntatis id omne profectum. Quicquid enim corpori faciendum præcipit, id validè vult, & firmiter injungit ; in se vero ipsam quoties imperium exercet, hæret plerunque pendetque instabilis, & ab incœpto se facile dimoveri patitur. In his utique paretur minùs, quoniam & vult quodammodo & nonvult simul, Animo subinde distracto divulsoque, & nusquam sibi diu constanti. Hinc etiam fit, ut Leges vixdum fixæ refigantur protinùs, & rata omnia mandata pro irritis illicò habeantur.

§ 43. D'Acerio xlv. Μὴ συνεπάρεσθαι | Id Stoicis nonnulli vertebant probro, quòd Misericordiam vitii postulare non dubitarent ; Illud nempe ne ferendum quidem, aut ullâ dignum existimantes venià, si qua Philosophia Sapientiæ perfectionibus illam autumaverit accensendam, quòd Affectus tam benefici expertem te præstes. Et mihi sane in mentem succurrit Phocionis effatum hàc in causâ minimè inficetum. *Perinde* scilicet *esse, siquis humano de pectore misericordiam, atque Aras de Deorum delubris, sustulerit.* Istas autem vituperationes, quantum ego saltem conjicio, non tàm solidis Rationum fundamentis, quàm speciosâ quâdam similitudine Veri nixas, & Stoicis injuriâ objectas puto maximâ. Nec enim id agit Disciplina, omnium apud Veteres longè præstantissima, ut Misericordiæ affectum extinctum eat funditùs, Affectum humanæ præ cæteris Naturæ congruum, & rebus inclinatis maximè salutarem. Hoc illi erat quidem in animo, ut Affectum per se Bonum moderando, & justos intra limites continendo, ne in deterius vergeret, efficeret. Quod quò minùs fieret, & levibus de Causis vetuit, & falsâ Malorum opinione cruciari ; quin & Commiserationis nostræ sensum, ab inani & impiâ plerunque lamentatione temperantes, officiis potius tempestivis maximè quæ miseris in commodum & solatium cedere possint, ut indicandum curemus, præcipit. Nec hoc sanè qui hortantur, frustrà sunt ; cum & Hominum pars magna se suo feciisse satis Officio arbitrari solent, quoties miseris & egenis illud dixerint, quod nonnullis vituperio ducit Jacobus Apostolus, ut *abeant* scilicet *in pace, calefiant, & saturentur, nec tamen eorum quid dederint, quæ Corpori sunt necessaria*, Jac. ii. 16. Misericordiam itaque vitii insimulabant Stoici non Omnem prorsùs, sed Inutilem tantùm, & Otiosam, & à ratione rectà alienam ; quæ, scilicet, vel modum servare nescit, vel manum è Sinu, (ut ad Paginæ Sacræ ritum loquar) depromere recusat. His utique D. etiam Paulum adstipulantem habes, qui *Flere* quidem *Nos cum flentibus* voluit, sed Lachrymas steriles omninò & inefficaces Deum poposcisse, id vero minimè omnium dixit. Audiamus si placet Hieronymum Apostoli mentem optimè assecutum. *Cum flente flere* (inquit ille) *& nihil cum possis flenti conferre, Subsannationis non Pietatis indicium est*, quibus & consentanea sequuntur ista, *Is demum, ut pium decet cum vicino flet, qui lachrymas flenti abstergendas curat.* Ut verbo omnia. Stoici videntur idem ferè quod D. Johannes præcepisse, qui Filiis ejus, (Christi nempe Nomen professis,) ne diligant alius alium *Sermonibus & Linguâ solùm, sed Operibus & Veritate*, edicit, 1 Joh. iii. 18. Opera nempe Misericordiæ & probat & suadet, tùm Apostolus, tùm Philosophus, ita tamen Uterque, ut dum ægris opem & medelam ipsi adhibemus, ne nosmet eodem corripi morbo patiamur. Ista verò præcepta adeò non immani Ferarum ingenio mores assimilant humanos, ut Bonitati potiùs Divinæ æmulari studeant, quæ Animam alieni misertam doloris, longè tamen extra periculi jactum sublimem collocant, & Hominem doloris expertem prorsus, præ inconcussâ Sapientiæ tranquillitate, reddendum in se recipiunt.

§ 46. D'Acerio xlviii. Ὦ μακάριε, ὅσα μὴ ἄλλο τι τὸ ψυχαῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι. | Locus de Platonis Gorgia detumptus, *Pag.* 512. ubi Socratem inducit veras Artis Dicendi commoditates explicantem ; Callida autem Argutias validis refutantem argumentis, quibus artes alias huic idcircò postputandas narrat, quod & Nostræ Saluti & Alienæ Facundia præ cæteris optimè consulat. Reponit Socrates, istud Commodi longè minoris esse reverà, quàm vulgò æstimari soleat ; Nam & Hoc etiam aliis perinde, Mechanicis putà, deberi laudis,quæ tamen nullo plane habentur pretio. Sed, ut Oratoriæ sit peculiare, at Virtutem constat in hoc neutiquam esse sitam,ut vel teipsum, vel alios serves quosvis ; fieri etenim potest, ut illicitis serventur modis, iisque Virtuti nonnunquam adversissimis : Nec Vitam apud nos vel ipsam tanti esse debere, ut quodcun-

que huic expediat tuendæ, id plurimi protinùs duci mereatur. Quid igitur reſtat, quod exiſtimationem ſibi magnam jure poſtulet? Quid denique, nos ut in illo ſimus toti dignum cenſeamus? Juſtitia nempe Una: Quæ ſola Bonos facit, quæ Legibus morem & ipſa gerit, & ut alii gerant, curat ſedulò. Miranda planè ſunt illa. Sed quid illa dicam, cùm & tota Diſſertatio ejuſdem ſit Propaginis, & quæ ab Omnibus Virtutis & Sapientiæ ſtudioſis perlegatur, relegaturque ſæpiùs, digniſſima.

§ 47. D'Acerio xlix. Περιττοπόνων ἄρα ἀστρων δεόμεθα. | Aſtrorum curſus non ideò Marcus contemplandos vult, ut otioſo ſuſpicientes animo ſterilem inde capiamus voluptatem; Sed his occupati ſtudiis, quæ non poſſumus non demirari, ad illa ut nos componamus exempla. Nam & Lumina Cœleſtia in ordine ſemper ſuo permanentia, à recto nuſquam deflectunt tramite; Conditori in omnibus morigera, & nobis quò ut tàm Documentis eſſent, quàm Ducibus, in ſublimi emicantia: Locùs elegantiæ plenus, & quem ſi non eodem quo noviſſimè laudatum Patre, at Nobili ſaltem ſtemmate prognatum facile agnoſcis.

Ibid. Ἀπογαλίσεσι δὲ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ξύπνον τῦ χαμαὶ βίυ. | Egregium hoc, & verum ut nihil ſuprà. Illud utique eſt cogitationum humanarum proprium, ut Animum & Mores Cogitantis effingant, in ſui paulatim ſimilitudem tractos.

§ 48. D'Acerio, l. Καλὸν τὸ τῦ Πλάτωνος. | Nondum illud mihi apud Platonem occurrit. Sed hoc nimirum voluit Marcus; Nemini Mundum penitùs innoteſcere, niſi deſuper ſpectanti. Loco utique opus eſt edito, ut inde deſpiciamus Totum, juſtas rerum Magnitudines, Modumque, Rationem & Ordinem uno complexi intuitu. Ita etenim nobis demum conſtaret, quæ hîc inter ſe confuſa videntur & contraria, in Commodum cedere, & optimè invicem diſpoſita Naturæ faciem adeò non deformare, ut abſolvant potiùs, & multo reddant elegantiorem.

§ 49. D'Acerio li. Ὁμοιδὴ δὲ πάντως ἔσῃ. | Præſentia ſiquidem Futurorum tanquam Semina ſunt; quò facit & illud Solomonis in Eccleſiaſte. Eccleſ. i. 9, 10. *Quid eſt quod fuit? Ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? Ipſum quod faciendum. Nihil ſub ſole novum. Nec valet quiſquam dicere, Ecce Hoc recens eſt: Jam enim præceſſit in Sæculis, quæ fuerunt ante Nos.* Cap. iii. 15. & alibi: *Quod factum eſt ipſum permanet, & quæ futura ſunt jam fuerunt, & Deus inſtaurat quod abiit.*

§ 51. D'Acerio liii. Καὶ σίπιση δὲ πόσις, &c. | Sunt iſti apud Euripidem Verſiculi, quibus id agis ille, ut homunciones ridendos omnibus deteſtandoſque propinaret, qui de vitâ adeo ſunt anxii, ut iſta curent cogitentque ſola, quæ ad hanc protelandam conducunt. In *Potu* ſcilicet *cibóque & id genus cupediis* ſuperſtitioſe ſolliciti, cæterorum negligentes. Sed hæc incaſſum omnia: Inſtat enim hora & ſigno dato eundum vel invitis. Hunc utique Euripidis locum notaverat Antoninus, quò minus in vitium iſtud vitam inhoneſtè trahendi delaberetur. Vita etenim ſi venum daretur pretio, haud tanti Sapiens emendam putaret, ut turpibus adeò & ſervilibus vacaret ſemper Miniſteriis. Nos autem, ut vel Mala nobis proſint aliena, cogitemus velim, quantum in Animum impendi curæ fas ſit, cum Corpus tanto curare ſtudio plerique minime graventur.

§ 53. D'Acerio lv. Ὅτε ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν λόγον, ἐκεῖ ἐδὲν δεινόν. | Ratio Communis ſive Univerſalis tantundem apud Stoicos valet, quantum ipſe Deus. Deus autem cum nequid poſſit Naturæ ſuæ contrarium, inde efficitur, quæcunque à Deo fiunt, & Utilia, & Bona eſſe omnia.

§ 55. D'Acerio lvii. Μὴ ἀφελκύσῃς ἀλλότρια πρᾶγμα ὁρμῇ. | Nobis ad agendum natis aliena facta anxiè ſcrutari minimè vacat. Ad id potius intendendus animus, ut quæ Ratio fecerit Univerſalis, ea noſtra ipſorum privata comprobet Ratio; Noſtra autem quæ fecerit privata, ut illa viciſſim Communis nulla improbet. Sed iſtis defungi Officiis Anima non poteſt, niſi & Corpori præſit, & ſuæ in omnibus Origini congruenter agat. Optimè ſanè Monitum & Antonini Philoſophiæ accommodatiſſimè.

§ 56. D'Acerio lviii. Ὡς ἐποπτευτικόν δεῖ ἡ μέχει τῶν βεβιωκότα, &c. | Genuina hujus Articuli Mens ſubobſcura, nî me fallit plurimum, iſthoc demum recidit. Quod, quemadmodum ſi nobis eſſet hodierno die moriendum, nihil eſſet rerum omnium quod efflagitaremus magis, quàm meliùs vivendi ut ſpatium protrahatur; idem, quo nunc ſunt res noſtræ loco, agendum ſedulò. Ut ii nempe ſimus homines, qui potiſſimum eſſe volumus, quantum fieri poterit primum: & conſilia maturando, mortem quantumvis celeriter appetentem prævertamus. Quod ita tandem fiat, ſi Mundo jam mortui, Deo in poſterum vivamus uni. Huc etenim faciunt quæ olim D. Paulus, *Ita & Vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Jeſu Chriſto Domino noſtro.* Rom. vi. 11.

§ 59. D'Acerio lxi. Ἔνδον ἡ πηγὴ τῦ ἀγαθῦ. | Bona ſcilicet Indoles, & Mens rectè diſpoſita, fontis ad inſtar vivi, donec haurias fluit perennis; ſin ceſſas, areſcit illicò, nec ſe diffundit amplius. Hæc utique Bonis operibus crebrò repetitis fovenda; quibus dum incumbimus ſtrenui excitatur in-

dies.

dies atque reficitur; sin otiosam permittas, langueſcit protinùs, & brevi extinguitur. Imaginem rei huic ferè geminam ſacra nobis exhibuit Pagina. Ita enim de Gratiâ Divinâ Dominus ipſe Jeſus, *Fontem* illam nuncupans in humano pectore *aquæ Salientis in Vitam æternam*, Joh. iv. 14.

§ 60. D'Acer. lxii. Δεῖ γὰρ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερείδεσθαι | Cap. xix. 30. *Amictus Corporis, & Risus Dentium, & Ingreſſus Hominis enuntiant de illo*, (inquit Auctor Eccleſiaſtici) Præceptum igitur utile quidem Omnibus, at Illis præſertim qui Aulæ aſſueſcunt apprimè neceſſarium, ſuis dedit hìc loci Antoninus.

§ 61. D'Acerio lxiii. Ἡ βιαιοτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἢπερ τῇ ὀρχηστικῇ. | " Illis quæ jam huic adſcripſit Periochæ Gataker us poteſt & illud accedere. " Saltantem, non ad ea tantùm paratum, quæ ſibi ſunt ipſi facienda, ſed & quid ab aliis etiam ſaltantibus unà, fieri debeat, probe gnarum eſſe: Luctantem contrà, præter Animi ſolertiam, Corporis robur, & Generoſam Audaciam, nihil quo præmuniatur, aut ad pugnam paretur in promptu habere poſſe. Quæ ipſe agat non edoctus anteà, ſed è re diſcat natâ oportet. Ipſa enim Pugna anſam præbet, ictum vel effugiendo fallendi, vel ferendo fortiter perſeverandi, & utrinque & technas & Vires adverſarii reddendi irritas. Huic non multùm eſt abſimile, quod à D' Paulo accepimus, monente, quod Chriſticolis *lucta ſit non adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Imperia & Poteſtates, adverſus Mundi hujus Principes, & Spirituales malitias, quæ ſunt in ſublimi.*

§ 63. D'Acerio lxv. Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται ἀληθείας | Et hoc veriſſimum ſæpius inculcat Plato. *Nemo hominum ignorat volens.* Sed vitio in ſervitutem addicti, & cæco abrepti impetu, *Malum quod nolumus, facimus* ſæpenumerò. Infelices ſcilicet, & malum eſſe neſcii. Rom. vii. *Bonum autem quod volumus non facimus*, nihil nempe minus quàm Bonum rati. Ità enim de hâc re ediſſerit D. Paulus; qui etiam Sanctis Jeſu Chriſti Sermonibus concedere recuſantes, non *Superbos tantum & turgentes, ſed & Ignaros, & nihil Scientes notat*, 1 Tim. v. 4. Timotheum autem, ut ſe gerat erga homines iſtiuſmodi, plurimum intereſſe alibi monet. Cùm *Servum Domini placidum eſſe oporteat, aptum ad docendum tolerantem malos, cum lenitate corripientem eos qui reſiſtunt veritati, expertum ſcilicet, num illis aliquando daturus ſit Deus reſipiſcentiam adcognitionem veritatis*, 2 Tim. ii. 24, 25.

§ 64. D'Acerio lxvi. Ὅταν τὴν τινι τόπον ἀναχρεσῆς λέγῃ ἑαυτῷ ὅτι πέπωκε ἐπιδόσεως. | Vide ſis, Lector, quantum in illis ſubit ſalis. Perinde enim eſt ac ſi dixiſſet, *Fateare tandem velim, te tuâ ipſius opinione vitium ſuccumbere.* Hominum autem cùm neminem reperias ridiculum adeò atque mollem, quem iſta haud pudeat de ſe predicare, illos mordet, qui verbis quidem multum ab his diverſa, re autem verâ eadem planè ſe paſſos agnoſcunt.

§ 66. D'Acerio lxviii. Πόθεν ἴσμεν εἰ Τηλαύγης, ſeu Τηλαύγους Σωκράτης, &c. | En tibi Capitulum verè Aureum! in quo animi Magnitudinem, & Hominis Perfectionem ad vivum depictam conſpicere liceat, ut Allucinationi hâc in causâ nihil ampliùs ſit loci. Qui igitur ſe Magnos haberi cupiunt, hoc ſe metiantur modulo par eſt, juſto quidem illo, & ab omni adulatione perquam alieno. Hinc tandem facilè conſtabit, jure illam merito exiſtimationem adepti ſint necne, quam tamen ut ne promereatur, & adipiſcatur hominum quilibet, per ſe ſtet unum neceſſe eſt.

Ibid. Τηλαύγης, ſive Τηλαύγους | *Qu'il avoit plus de vertu, que Telauges. Num Telauge fuerit præſtantior Socrate.* Ita vertit D'Acerius, quo ductus argumento ſequentia docebunt. Ægidius (inquit) Menagius, cujus fæliciſſimis lucubrationibus plurimum debent humaniores Literæ, in ſuis ad Diogenem Laertium Obſervationibus, locum hunc mihi videtur Apolline ſecundo ſatis emandâſſe. Is enim Adjectivum *Telauges* vulgo putatum, pro Nomine habuit proprio. Quæ quidem Emendatio eò pluris apud nos eſſe debet, quòd Illi primo quem ſciam Omnium, quotquot Antonino operam dederunt ſuam, mendi aliquid hìc loci delituiſſe ſuboluit. Telauges autem iſte Philoſophus ab infimâ erat claſſe, de quo Dialogum quendam compoſuit Æſchines, *Telaugis* nomine inſignitum: Ejuſmodi tamen, ut Elogii habendus ſit an Satyræ potiùs loco, haud injuriâ ambigi poſſit. Hujus etiam meminere & Athenæus, & Libellus iſte, qui Demetrio Phalereo adſcribi vulgò ſolet.

Ibid. Μηδὲ ὡς δοκοῦσι πινὲς ἀγροῖα | Alienæ tum demum aſſentamur, imò & inſervimus planè inſcitiæ, quoties præ nimis anxio hominum cuiquam vel placendi ſtudio, vel metu diſplicendi, officium prodimus, & menti noſtræ vim illatam patimur; quoties etiam Rerum humanarum momentis ducti, & Veritatis gnari, *illam tamen in Iniquitate*, uti loquitur D.Paulus, *detinemus*, Rom.i.18.

§ 67. D'Acerio lxix. Ἡ φύσις οὐχ ὅπως συνεχέσι, &c. | Nam quo tandem fieri potuit pacto, ut res Incorporeæ cum Corporeis & Materialibus miſtæ coaleſcerent unà? En itaque, quod nobis omnium maximè mirum eſſe debuit; Animam ita per corpus omne diffuſam, ut ne ullum ei terminum hìc vel illìc circumſcribas loci, ſed Numinis ad inſtar præſentem ubique, permeantem, & vivificantem quicquid hujus eſt molis. Hujuſmodi verò Abſtractiones cùm inſolentes nobis ſint

nimis

nimis, adeò non (uti debuit) ſæpius & familiariter iteramus, ut vix demum iſta poſſe animum inducamus credere.

Ibid. D'Acerio lxx. Λίαν ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ τοῦ μηδενὸς γνωρισθῆναι | Auſcultes velim Lector, Auribus Animoque pariter attentiſſimis. Antoninus Opinioni vulgo receptæ ſe fortiter opponit, quæ rumore cumprimis multo, ſplendore etiam & glorià haud vulgari, opus eſſe exiſtimat, ad virum cæteris præſtantiorem & verè Magnum conſtituendum. Poteſt enim, (inquit Marcus) dignus eſſe qui ſuſpiciatur, etiamſi vel plebi antecellendi non ſit manifeſtus. Error autem iſte quantum abhorreat à vero, Imperator Sapiens fatetur lubens. Quin & Viros Vitæ Divinæ proximè æmulos præ cæteris latuiſſe compluſculos notiſſimum eſt. Sed quid Homines dicam, cùm & ipſum de induſtriâ latuiſſe Deum, qui Dominus Jeſus quà ſuam inſtituerit vitam ratione animadvertunt, univerſi nôrunt. Accedit, quòd Athenis etiam in mediâ illâ Altarium & Superſtitionum turbâ, ne ullam quidem Vero Devoram Deo reperit D. Paulus, præter Aram illam Unam *Deo Ignoto* adſcriptam, *Actor* xvii.

Ibid. D'Acerio lxxi. Μὴ ὅτι ἀπίλπιστος διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθε, διὰ τοῦτο ἀπογνῶς καὶ ἐλλιθεγεῖς. | Nihil eſt quod nos pudeat, illis quæ noſtrâ non ſunt in poteſtate caruiſſe. Quæ verò in promptu poſuit, & cordibus quaſi noſtris inſeruit Deus, horum ſi nos patimur indigos & experres vivere, id jure & probro vertendum eſt & vitio. Ea tamen eſt & Cæcitas hominum & pervicacia, ut his Parvi penſis iſta intereà loci maximo habeantur pretio. Quò minùs eſſe debet mirum, ſi quæ homines perperam præ cæteris ſibi eligunt, in graviſſimum illis haud rarò ceſſerint incommodum.

§ 68. D'Acerio lxxii. Ἀδιάστως διαζῆσαι, &c — Κἂν πάνυ καταδοῶσιν ἄπρα βάλοντα Opinionem iſtam paſſim irrideri notum eſt nimis, nec immeritò ſanè; Cùm quicquid olim Animæ in ſe ſuoſque Affectus Juris erat & Imperii, id omne peſſundedit vitiatæ Naturæ labes, neutiquam niſi Gratiæ unius ope redintegrandum. Iſte tamen Articulus & ferendis infortuniis utilis eſſe poteſt, & elegantiis atque acumine egregius optimo jure haberi.

Ibid. Τέχνης ἀνθρώπου ἢ Θεοῦ. | Iſtud ἤ vim disjunctivæ hic loci obtinerenullus exiſtimat, quocirca *De l' homme, & de Dieu Artis Humanæ & Divinæ* vertendum duxit D'Acerius: Id Antoninum velle ratus, quòd hoc etiam Deo cum Hominibus conveniat, ut Bonis Virtutis (ſi ità loqui fas ſit) Operibus, tanquam Arti cuidam, & vitæ Inſtituto utriſque communi, & Ille & Iſti incumbant ſedulò. Hoc, alibi fuſius enarratum licet, & Ideam in pauciſſimis ſublimem non laudare nequeo.

§ 69. D'Acerio lxxiii. Μήτε σφύζειν, μήτε ταραχὴν | Feſtinatio nimirum vel Invidi, vel Temerarii & Præcipitis indicium eſt Animi; Torpor itidem Ignavi & parum Cogitantis. Vide Lector, ſi libet, & per otium licet, quæ nos ad iſtos Horatii Verſiculos, *Epiſt.* 2. *Lib.* 1.

——*Quod ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis*
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

Modus utique inter Temeritatem & Oſcitantiam ſervandus, & ad virtutem contendentibus, nec concitato nimis, nec inerti, ſed cauto, ſed firmo, ſed aſſiduo gradu incedendum eſt.

§ 72. D'Acerio lxxvi. Ὃ ἂν ἢ λογικὸν, &c. | Obſervatio uſquequáque egregia. Animus enim ad ampliora natus quicquid nec ſuî ſimile eſt, nec publicæ Societati utile, id omne, quippe quod anguſtum nimis & jejunum, neglectui habendum ſibi & faſtidio, meritò exiſtimat. Quod ſi Animos gens omnis humana ſic inducerent ſuos, Proh! quantum curarum inanium, quæ jam ſolicitos nos habent & impeditos, hæc una Cogitatio prorsùs amandaret?

§ 73. D'Acerio lxxvii. Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ἦς, καὶ ἄλλος εὖ πεποιηθώς, τί ἔτι ζητεῖς πλέον | "Rectè Ille, at Nobis inclyta magis affulſit ſpes." Nec enim ob Conſcientiam Boni operis tantùm, & ingentem inde profecturam animi voluptatem, ut læti & alacres benefaciamus par eſt; ſed & illâ etiam fiduciâ freti, Deum, quod pollicitus eſt, abundè liberaturum fidem; Illorum nempe, quæ in occulto fecerimus, præmium ſe nobis affatim in propatulo redditurum, *Matth.* vi. 4.

§ 74. D'Acerio lxxviii. Οὐδὲν κάμνει ὠφελούμενος ὠφέλεια δὲ πρᾶξις ἐπὶ φύσιν. | Verum illud & ad rem, ut nihil ſuprà. Univerſæ etenim compagi, cujus & Nos partes ſumus, quoties conſulimus bene, in noſtrum id ut ne recidat Commodum neutiquam fieri poteſt. Hinc utique Sacræ Literæ iſta appoſitè perquam connectunt ſimul, *Bene agere*, & eâdem operâ *Divites fieri in Bonis Operibus*, jubendo, 1 *Tim.* vi. 18. Rectè itaque Clemens Alexandrinus, & *Accipientes dare Beneficium, & Dantes accipere* monuit. Sed inter hominum innumeros ad Rem faciendam heu! nimiùm attentos; (Rem aliunde, imo quocunque modo faciendam,) quàm pauciſſimos reperias, qui ut hoc demum diteſcant pacto diligentem intendant operam.

In Librum Octavum.

§ 1. Καὶ τῶν σοφὸς τὸ ἀκινόδοξον. | Existimationem, quam ob Philosophiæ studium adeptus erat, ancipitem nimis & periculosam jure merito suspicatur Antoninus. Aurem enim si Philautiæ insusurranti accommodâsset facilem, in fastum atq; Arrogantiam quàm proclive illi fuisset incidere? Vitium, omnibus quidem quantum uspiam est hominum incommodum & grave, Principibus verò præ cæteris exitiosum. Hunc igitur quò minùs in scopulum impingeret, viâ ab illis qui naufragium facere solent oppositâ planè, iter instituit solertissimus Gubernator. Quæ nempe de seipsis sciunt verissima, sed scitu minùs forsan jucunda, Ista Alii ut animum quantum poterit celentur suum, ne cogitantibus ægritudinem afferant, soliciti cavent; proximos utique fallere haud contenti, nisi in fucos & Sibi faciendos ingentem impendant operam. Marcus contrà, Philosophus ut is meritò habeatur, æquum esse negat; ut sit autem reverà Philosophus ne ullo prorsus fieri posse modo fatetur. Siquidem his tantùm is jure debetur honos, qui totum vitæ spatium, & omne animi studium in unam erogant Virtutem. Quæ cum Otiosis contingant solis, ipsum utique à Philosophiâ perquam abesse procul, ad quam seriùs quàm par erat animum adjecerat suum; & ex quo adjecisset gravissima Reipublicæ Negotia, & nunquam non importunæ curæ, ab illo invitum abstraxissent studio, & quò minùs ad istam adspirare laudem possit, etiamdum pergant prohibere. Hanc itaque aliis, quibus eam promereri vacaverit, concedendum potiùs; Contemplationes operosiores, quæ hominem sibi vindicant integrum amandandum procul statuit; Sarcinam ut ita tandem in brevius compendium colligeret, & quod per otium possit id saltem effectum daret. Naturæ, scilicet, & rectæ Rationi obsequendo, affectus sub jugum animo mittendo, Bonum agendo quàm poterit strenuè, Malum religiosissime devitando, Divinæ denique Voluntati in omnibus se suaque permittendo. Is etenim veræ Philosophiæ finis est ultimus, & nostrî cuilibet, præ animi Impotentiâ modo ne defuerimus officio, demum assequendus. En tibi, Lector, quo redeat hujus Capituli Summa. Egregium sat scio agnoscis, fac sis tibi præstes & Utile. Nam nec parum se profeciisse sciat, quisquis Antonini exemplo edoctus, se penitus perspectum habere, &, sibi haud iniquus Judex, rectam de Virtutibus & Vitiis, Dotibus & Defectibus animi sui, sententiam dicere poterit.

Ibid. Πεπείρασαι γὰρ ἐπὶ πόσα πλανηθείς. | Habet & Salomonem in Ecclesiaste suo hoc itidem confitentem. Fælicitatem verò si tanto quæsitam impendio & labore Reges & Potentissimi & Sapientissimi non erant assequendo, Ubinam tandem loci Idiotæ, quibus angustior multò & Mens & Res est, id se Thesauri reperturos speraverint?

Ibid. Οὐκ ἐν Συλλογισμοῖς. | Nam quo potuit hoc fieri pacto? Syllogismus, (Ars nempe ratiocinandi omnis) non est ipse Finis, sed Mediis tantùm annumerandus, quibus ad finem contenditur. In illo igitur, ut summum Bonum ponatur, imò ut in illo quis positum existimet, adeo est à ratione alienum, ut nihil magis. Atque isthoc sane ad vanitatem Sciolorum redarguendam, haud indignum judicavi, quod hìc obiter monerem.

§ 2. Καὶ ἐμὲ τὴν πρᾶξιν ἐρώτα σαυτὸν, πῶς μοι αὕτη ἔχει; | Huic si ut par est obtemperatum esset Regulæ, Honores & Famam ambientium vanis simul & solicitis conatibus aliquis saltem poneretur Modus. Heus etenim; quò festinas Bone Vir? aut quid illud est rei, cui vehementi adeo contentione inhias? Quod enim jam agis, si hominis sit Liberi & Sapientis Officium, nihil in eo desideratur ultrà: Quorsum igitur Operis Boni Conscientiâ haud contentus, inanem tibi Laudis umbram, & popularem admirationem mercedis loco quæras?

Ibid. Ἰσονόμως Θεῷ. | Bona facere indesinenter suæ Naturæ vi, & Malum in se admittere non posse, Deo competunt soli, & semper. Hominum autem quisquis huic Universæ Virtutis legi obsequitur, ad Dei exemplum animum is moresque componit suos. Id unum atque idem agit, sed conatu minùs fœlici: Eodem tendit loci, sed secutus longè, & passibus infinitum quantum haud æquis. His enim geminum quid Antoninum & antehac submonuisse memini, ubi Sapientem eâdem cum Deo in arte versatum depinxerat.

§ 3. Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Γάϊος, καὶ Πομπήϊος καὶ σοὶ Διογένη καὶ Ἡράκλειτον, καὶ Σωκράτην; | Articulus is Magnorum titulos nimium quantum minuit deprimitque, dum Imperatorum quos unquam viderat hominum vita Invictissimos Celeberrimosque,

rimosque, Philosophorum Ternioni plerisque olim habitorum ludibrio & despicatui, non componere solum, sed & postputare nullus dubitat. Quin & illud etiam, si rationes rectè subducantur, de regali Gloriâ haud parum detrahere censendum, quòd hanc sententiam haud aliquis de infimâ tulerit plebe, sed Antoninus ipse Imperator Maximus, cui cognita adeò est, & penitùs perspecta Causa, ut ad alium quemvis Judicem nefas sit provocare.

§ 5. Ἀντικείμενος. | Principibus id perquam est familiare, ut ad dissimulandum ingeniosissimi ad omnia se tempora atque ingenia comparent, nec quo sint in quenquam animo certis patefaciant indiciis. Haud insciter Calchas in Iliad. primo.

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώεται ἀνδρὶ χέρηϊ
Εἰ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ κατάπεφνη
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν θυμῷ ὅτεῳ ἐστίν.——

Rex etenim lævam ad tempus si decoquat iram,
Fortior, at memori manet atrox mente simultas,
Gestitque ingentem miseris infligere cladem.

§ 6. Τὰ ὧδε ὄντα εἰς μετανάστασιν. | Ad Naturam usque adeò haud ineptè transtuleris, quod Fortunæ olim adscripserat Horatius,

Hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hîc posuisse gaudet. Od. xxxiv. Lib. 1.

§ 20. Καταφερομένῃ ἢ καὶ πεπτωκότι. | Hoc inter Imaginem & Rem cui componitur permagnum interest, quòd sæpiùs deflectat Pila, & præter mittentis mentem decidat; Nobis autem Omnia ex animo disponentis eveniunt, nec nisi divino in terram delapsi sumus Consilio.

§ 21. D'Acer. xxii. Οὐδὲ αὐτός τις ἑαυτῷ. | Haud inficetum isthoc. Ex illis, qui Encomiis nos cumulant amplissimis, vix unum & alterum reperias, qui sibi vel constet, vel fidem habeat: Animum adeò aut in horas mutant, aut in nos simulant pronum, ad unum ferè omnes. Laudes utique, quibus se invicem plerique cohonestare solent, confictæ prorsus sunt, & deditâ operâ excogitatæ. Sive ut in eo ne videantur deficere, quod Decôri & Urbanitatis ratio postulat; sive adulationi turpissimæ, quæ jam ubique locorum inolevit, ut ipsi etiam gerant morem; seu denique, quoniam de illis, quos prolixè adeo demereri student, falsâ honoris atque officii specie lactatis aliquid se sperent Commodi capturos. Ista recolens, laudem & magnopere ne expetat Animus, aut adipiscendæ incumbat totus, quin & ob adeptam ne tibi turgeat, aut sese efferat insolentior, mirum ni valent efficere.

§ 22. D'Acer. xxiv. Διηγεῖσθαι ταῦτα πάσχει. | Sese pro More alloquitur, nupero quodam commotus infortunio. Id jure fatetur obvenisse, quo moræ inhonestæ, animique ignavi lueret Supplicium. Melius utique cum illo actum esset, si nihil cunctatus strenuam virtuti navâsset operam, idque egisset unum, ut Vir Bonus, & in omni quantum poterat genere perfectior, indies evaderet. Illud cum voluit minùs, hoc quicquid erat Incommodi calcaris loco adhibitum; sive ut inerti acceleraret gradum, sive ut modicis contentum Virtutum incrementis ad majora tentanda stimularet, moneretque in hoc semper progrediendum Studio, & mediocritatem otiosam semper damnandam. Nam & huc facit illud D. Hieronymi notissimum. *Perfectum esse nolle, delinquere est.*

§ 25. D'Acer. xxvii. Λούκιλλα Οὐήρου. | Lucillam dicit, filiam nempe suam, quam Imperatori Vero nuptum ipse collocaverat. Jam verò, plurima, quæ inter has Animadversiones occurrunt, ab Antonino jam annis grandiori, & Vitæ spatio prope decurso, conscripta, sunt quidem alia quæ non obscurè innuant; sed locus isthic per se manifestò satis evincit.

Ibid. En tibi Iter, quod Virorum, etiam famâ celeberrimorum, Nomina ad oblivionem affectare solent. Memoriâ exolescunt paulatim, donec tandem in meras devergant fabulas, quibus nec fidem habeant posteri, nec operæ ducturi sint pretium perlegendis incumbere.

§ 26. D'Acer. xxviii. Εὑρεσιωμὴν ἀνθρώπου ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. | Si vis igitur quidnam Hominis sis, dignoscere, brevi id fieri poterit compendio. Hoc scilicet Examine accuratiùs instituto, num illam ab Antonino laudatam, an non huic potius contrariam percipere voluptatem gestias; & harum in utrâ summam vivendi fælicitatem colloces.

§ 28. D'Acer. xxx. Πᾶσα γὰρ κεῖσις, καὶ ἐμὴ, καὶ ὅρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον. | Vera quidem sunt ista, si ad literam & sensu abstractiori accipias; sed longè jam secus nobiscum agitur. Ex quo enim Peccato in Servitutem se genus addixit humanum, adeò non rerum Externarum potiti sumus imperio, ut ne Internæ quidem sint nostri penitùs arbitrii. Nec igitur, quin Externæ vim inferant affectibus, atque animi tranquillitatem in ultimum subinde discrimen adigant, prohibere possumus.

§ 30. D'Acer. xxxii. Λαλεῖν καὶ ἐν συγκλήτῳ καὶ πρὸς πάντας, &c. | Ornatum dicendi genus Stoicorum familia nullius omnino duxit pretii; Socratem nimirum secuta, qui id non solùm est aspernatus, sed ne ferendum quidem existimabat. Istud genus ornatum dico, quod id unum curat, culta ut sit inprimis & compta oratio, aures animosque audientium suis illecebris quò captet oblectetque magis. Quæ quidem Venustas elaborata adeò atque exquisita, ut quod res est dicam, à depravato

hominum

hominum more atque ingenio profecta est omnis. Si etenim ii essemus, quibus esse nobis decuit, id demum ageremus, Veritas ut se nudam nobis & genuinam daret; & de furtivis coloribus parùm solliciti, in argumentis essemus toti; Auditores vero quod attinet, hoc uno contenti, ut nec fucum illis, nec stomachum aut nauseam faciamus; Voluptatem interea loci, quæ magno sæpius illorum percipitur damno, deditâ potius operâ commovere detrectantes. En Sermonem verè virilem, quem Antoninus *Sanum*, quem Socrates *Animorum Medicum* haud injuriâ nuncupandum censuit. Sed nobis in sequiorem partem omnia. Animis auditorum non tam instituendis, quam ducendis, opera intenditur. Cui & ipsi etiam audientes vicissim famulantur fraudi, non tàm Veritatis, ut sapientiores fiant, quàm Verborum elegantiæ, ut vanâ lactentur voluptate, avidi. Quin Scientiam Arithmeticam & Geometricam, si quid affectibus illic nostris reliquum esset loci (quibus in Vero & falso dijudicando restat plurimum,) dudum nil dubito nobis turpissime vitiatam dedissemus; nec vel ipsæ Quantitatis & Numeri rationes humano generi mansissent integræ.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δωρεὰς ἡμῖν ἔκαστοι ἠξίωσαν τῶν λογικῶν ψυχῶν ὅσον, &c. | Egregium illud; Deum nobis facultates suas ferè omnes impertitum, Naturam scilicet Spiritualem, Vitam Immortalem, aliasque præterea complures; (Quanquam nec illud *ferè* abs re adjecit, cùm nec eandem Divinam Essentiam, aut immensas donaverit Perfectiones) Sed hanc cum primis utilem & verè nobilem indulsit prærogativam, quæ nostræ renituntur virtuti, in ejus ut usum atque commodum circumvertere valeamus omnia: Eò utique Opt. Max. Deo simillimi, qui etiam Pessima novit Bene vertere; quæque Voluntati ejus videntur obstare maximè, ità tandem in Fatis disponere, ut ad id quidem quod voluit feliciùs & citiùs expediendum, haud parum conferant momenti.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Τοῦτο δὲ καταμαχώμεθα | Præsens enim in hoc temporis puncto continetur. Nobis quidem Magnum quid aut reformidandum ideò visum, quia non seorsim, sed cum Præterito & Futuro conjunctum cogitetur, & alienâ mole turgescat.

§ 37. D'Acer. xxxix. Μὴ πῶς ἀδιαφόρως τῇ τῶν κυρίων σωζῷ Πάνδεια ἢ Πέργαμος. | "De Textu emendando Gatakerus, de Re ipsâ quæ sequuntur D'Acerius". Inter Honores Regibus vità functis delatos, is est in primus habitus, quòd Amici & Familiares ad horum tumulos concederent frequentes, noctes illic dieque contererent, & in lachrymas effusi Principem demortuum, & sortem deplorarent suam. Studium id genus inutile, & Superstitiosum nimis cultum, notat hîc loci Antoninus. Id autem præsertim in animo habuit, istos honores magni pendere, & ob illos olim defunctis persolvendos efferre sese interea, ut quàm ineptum atque absurdum sit Principes commonefaceret. Nec enim illos quæ ad tumulum fiunt sensuros; ut possent autem sentire, & nimium quantam inde percipere voluptatem, at Quidnam obsecro hominum sunt, qui mortuos tanto prosequuntur Studio? Nonne & ipsi mox morituri; qui nec istis erunt brevi persolvendis ampliùs? Quocunque igitur te vertas, rem vides speciosam forsan, sed miseram reverà, & vanam prorsus. Hæc, quantum ego conjicio, voluit Marcus in Articulo cum primis venusto.

§ 38. D'Acer. xl. Εἰ δώσασι ὀξὺ βλέπειν. | Plurimi ubique ferè occurrunt, qui acuminis sibi laudem, & ingenium minimè vulgare vindicant; seipsos interim hoc demum pacto gravissimâ affectos contumeliâ nescii. Cui autem acuminis istud cedit Bono, aut quî tandem judicandi, ut peritis decet, se præbent manifestos? utinam sane ista se haud ità compararent Ingenia, ut, cùm in hac Acuminis sui existimatione hallucinentur maximè, tum demum & excusatissimos homines & fæliciſſimos dixeris.

§ 41. D'Acer. xliii. Ὅταν ψώπτας σφαῖρες, κυκλοτερὴς μένει. | Geminum huic apud Horatium videre est, cujus Vir sapiens & Liber perhibetur

— In seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari.
Serm. Lib. ii. Sat. vii.

§ 42. D'Acer. xliv. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐμαυτὸν λυπεῖν. | Articulus Verbis quidem exiguus, Sensûs autem prægnantissimus. Ità mirum ni seipsum alloquitur Marcus, male de se meritis succensens, aut difficili quodam implicitus negotio, cum animi impetum vix adhuc esset sustinendo. Nos itidem simili laborantes morbo ægritudinem pari ratione levare fas est. Adeon' esse insanum quenquam aut vecordem, ut dum cæteris omnibus obsequi studet sedulus, sibi durus uni, animum excruciet suum; & suis ex incommodis aliena quærat commoda!

§ 44. D'Acer. xlvi. Τοῦτον ἰδὲ τὸν χειμῶνα σεαυτῷ χάρισαι. | Id monet jam Marcus, quod olim sibi precatus est Horatius

— Ne fluitet dubiæ spe pendulus horæ.
Lib. i. Epist. xviii.

Sed quod unum potuit, sibi extemplo largiatur, Bono, dum in manibus est, fruendo. Hominum enim plerique, ut est inscitia, quæ adsunt pro istis quæ nondum sunt prorsus scientes prudentes commutare non gravantur.

Ibid. Οὐ λογίζονται ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶναι, οἷοι εἰσὶν ὅτοι ὃς βαρύνεται. | Argumentatio subtilior sane paulò, sed solidis nihilominùs

rationum fundamentis innixa. Rem enim si quis æquâ perpendat lance, animo nimirum à Cupiditate, & Commodi ratione libero, quî tandem te turpiùs illusum dederis, quàm si famam & plausus populares affectes, rumusculos præsertim posthumos, si quàm poteris vehementissimo aucupere Studio. Nonne Homines unde ista tibi polliceris, & ignoti sunt, & nondum in lucem editi, tum & imperiti, & nihili prorsus, quos si nôsse tibi contigisset, nec tute æstimare, nedum sufferre posses? Infandum quantum hoc à rectâ ratione abhorreat, & quod vel secum adeò pugnet, ut rem omnium absurdissimam nec verbis expedire, nec cogitatione assequi hominum quisquam valeat.

§ 45, D'Acer. xlviii. Ἄρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχῃ ψυχή. | Siquis adeò esset semper compos suî, ut de singulis examen illud accuratiùs instituere posset, nihil apud nos tanti futurum arbitror, ob quod mens nostra se habeat malè. Pluris enim hoc est externa facere, quorum vel quæ maxima, vel quæ gravissima vulgò existimari solent, quoties nobis obtingunt, si animus ignavior paulò cedat locum, atque herbam porrigat, jure quidem merito rogitemus indignabundi

Cui tantum de Te licuit?

§ 47. D'Acer. l. Ἀπὸ τοῦ ζῆν ἐνδώσεις, ἢ ἂν ὁ ἐνεργῶν ἀποθάνοιμι, &c. | En quod illis reponas, qui se solent in risum vertere, cum isto vehementioris animi Impetûs proposito, *Nec vivere mihi est cordi, id ne fiat.* Excedas igitur è vitâ, sed æquo fac excedas animo, eodem utique quo, si omnia ex voto processissent, esses usus. Quod posteà adjecit, Viro vel Christiano dignissimum est. Hanc Antonini mentem fuisse nullus dubito, quam tamen Interpretes minùs assecuti locum nobis fœdè mutilatum dederunt. Id quod idoneis etiam argumentis evincere nobis esset in promptu, si Criticam in præsens provinciam ornandam fuscepissemus.

§ 50. D'Acer. liii. Σίκυον πικρὸν. ἄρες. βάτος ἐν τῇ ὁδῷ. ἔκκλινον. | Id Antonino erat curæ, ut in illorum ne impingeret insciam, qui omnia, quorum Commoditates ipsi non habent compertas, damnare confestim nulli dubitant; *Quamobrem ista in mundo?* rogitantes. Jam verò ne tempus in eo tereret, ut cui quodque Bono sit, ostendat; quod & sibi operosum nimis, & Lectori gravissimo fuisset tædio, satis id habuit monstrare; Quòd, quæ nobis aut incommoda videntur sæpiùs, aut supervacua, naturæ tamen ex usu esse maximo; Eamque his instructam, illa demum in lucem proferre, quorum & elegantiam meritò demiramur, & utilitatem inde haud mediocrem percipimus. Scitum sane habes Articulum, Viro & Probo imprimis & Philosopho undique consentaneum.

Ibid. Ἀρκοῦται ἐν τῇ χάριτι τῇ ἑαυτῆς, ἢ τίκτει τὸ ἰδίᾳ. | Pulchrè dictum. Natura scilicet in & per Materiam operatur solam. Artificis utique locum nacta; Formæ igitur tantùm illius ab arbitrio pendent; Materiam igitur si dempseris, rerum ne minimam quidem effingere valet Natura. Hinc ergo Dei & Naturæ vires inter se quodammodo secernere discas; & aliqualem saltem, minùs perfectam licet, Mundi de nihilo creati Ideam animo concipere. Dei id opificium unius esse potuisse, citrà, & suprà naturam agentis; vel hoc Capitulum efficiet. Sed ista quæ captum exuperant nostrum, satius est ut Fidei deputentur omnia.

§ 52. D'Acerio lvi. Ὁ μὴ οἰόμενος ὅτι ἴσμεν κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅστις ἔξιν. | Quenquamne hominum rudem adeo & vecordem esse, ut an Mundus sit nesciat! Elementa scilicet, Terra, Cœlum, cæteráque quibus compages hæc pulcherrima conficitur sensus fugere non possunt. Sed longè aliud voluit Antoninus. Scit nempe Mundum esse Is unus, qui, Unde fuerit, à Quo formatus olim ac dispositus, Cui denique sit etiamdum curæ, necnon & Quo communi partes ejus connectantur vinculo, Quem denique in hoc universo locum is ipse fortitus fuerit, & ad Quid operis à Naturâ constituatur, capit cogitatque. Duplex enim ista notitia, quâ & Mundum noscis & Teipsum, ità cohæret simul, ut hâc parte demptâ, illius etiam ut expers sis necesse est. Venusta quidem illa, & sani consilii plena.

Ibid. Τίς ἂν φαίνοιτό σοι ὁ τὸν ἑαυτοῦ κεντοῦντα θυμόν, &c. | An quisquam est Lectorum, qui dum anteceſſis inhæreret, eo demum perventurum speraverit Antoninum? Conclusionem improvisam forsan, sed quâ nihil aut solidum magis, aut acutum dixeris. Nam nec vulgari sæpe aliàs usus artificio, hanc quasi Sibi peculiarem is laudem vindicat, ejusmodi Veritates notissimis exsculpendî principiis, quas procul à conspectu latitantes nonnisi oculatissimus quisque cogitando assequi potuisset.

§ 54. D'Acer. lviii. Μηδὲν μόνον συμπαθῶ τῷ ἀκεφάλῳ ἄσει, ἀλλὰ ἤδη ἢ συμφορητῶν τῷ ἀκεφάλῳ πάντα τοῦτῳ. | Habet etiam & Suum Anima humana Cœlum natale, purum illud inprimis, & morbis ejus magis aptum levandis, quàm quòd solent corporibus ægrotis præscribere Medici. Et nobiscum sane actum esset optimè, si ægris ad illud pari confugeretur Studio, quo de salute anxii ad hoc maturare satagunt.

§ 55. D'Acer. lix. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον. | Malitia ut Mundo obsit generatim, fieri neutiquam potest; quippe quæ per se ne existit quidem, naturam Accidentis tantùm nacta, & proinde Animæ dum adhæreat nostræ, illam unam Malo afficit. Quin & ipsa eò tantùm usque afficitur malo Anima, donec istam expuere Miseriam,

Miſeriam, & periculo expedire ſeſe præ Ignaviâ aut Impotentiâ ceſſaverit ſuâ. Hujus autem Articuli veritatem evicit Epictetus, & rei Imagine ad vivum depictâ rem illuſtravit. Θεωρῶ αὐτὸς (φησὶν) ὅτι πλάσαι θέλει τὸ ἁπτόμενον, ὅπως ἂν κακῶν φύσις ἐν κόσμῳ γένηται. *Enchir. cap. xxxiv.* *Quemadmodum* (inquit) *aberrandi cauſâ meta non ponitur, ſic nec Mali Natura in Mundo exiſtit.* Cujus Argumenti vis huc demum recidit. Poſito, quòd Malum reverà exiſtat, ſequeretur, metæ id vicem nanciſci, apud iſtos qui in ſe ultrò admittunt; ſed Contrarium liquet; id nempe quotquot uſpiam ſunt hominum ſummo conari Studio, ut Malum devitent. Nemo eſt enim, qui Malum ſibi vult, aut animum ad malè agendum qui deditâ inſtituit operâ. Iſtud igitur quoties quemvis affectare contingat, non id eſt Malum quà Malum animo amplecti, ſed Malum ſub falsâ Boni ſpecie latitans. Meta utique, ad quam intereà loci contenditur, nonniſi illud ſpecioſum eſt & falsò creditum Bonum. Hæc igitur cùm ita ſe habeant, (quæ quin ita habeant ſeſe dubio non eſt locus) ſi Malum omninò exiſteret, eò demum exiſtere dixerimus, quò illud homines defugerent. Quod tantundem eſt, ac ſi idcircò dixeris exiſtere, ut ne exiſtat prorsùs. Eò etenim tandem ut deveniatur neceſſe eſt, & in iſtud impingas ineptiæ omnium abſurdiſſimæ, Metam ideò poni, ne Metæ ſit loco. Oculos ſcilicet animoſque de præmio decertantium, ne ad ſe attrahat; quòd ſi forſan attraxerit, at hoc idcircò fieri tantùm, non quò attingant demum, ſed ab iſto ut quam poterunt longiſſimè aberrent ſcopo.

§ 56. D'Acer. lx. Τῷ ἐμῷ θεραπευτικῷ τὸ τῶν πλησίον θεραπευτικὸν ἐπίσης διάφορόν ἐστιν, &c. | Liberum Arbitrium, cujus ope vel ad bonum ſe, vel ad malum comparent, omnibus ex æquo diſpertita eſt Natura. Ad hoc autem vel illud eligendum nihilo magis ex eo definitur animus meus, quòd vicinus jam idem elegerit. Vis enim iſta eſſet & neceſſitas, cui cum Arbitrii Libertate nequaquam convenire poterit. Hinc ſequitur, Alium quemlibet, Vir Bonus, aut Malus, Fælix aut Infelix ut ipſe ſim, neutiquam poſſe præſtare. Ab illius ſane monitis & Exemplo mihi profici poterit plurimùm, ſive his edoctus ad Bona me ſentiam ſtimulatum acriùs; ſive, ſi is minus rectè vixerit, quæ in illius vitâ diſplicent, ut in meâ emendanda curem ſedulò: Poteſt etiam fieri, ut alieni tactus vitii contagio, ad illius facinora evadam audacior; Atquî Mores meos nec in melius hoc pacto, nec in deterius mutare queam, quin ipſe propriæ voluntatis aſſenſum præbuerim priùs. Nihil eſt utique quod alios incuſemus, aut vicem doleamus noſtram; quorſum enim triſtes incaſſum jactentur querimoniæ, cùm, ut Seneca rectè monet, *Bono loco res humanæ ſunt, quòd nemo niſi vitio ſuo miſer eſt.*

§ 57. D'Acer. lxi. Ὁ Ἥλιος κατακλώθει δοκεῖ καὶ πάντα γε κέχυται, ὑ μὲν ἐκλέλοιπεν. | Antoninus hîc loci, Imagine perquam eleganti adhibitâ, Animæ nobis naturam, & operandi morem delineat; ſua quî debeat obire munia, & alios ad Sapientiam inſtituere, luculenter ejuſdem imaginis ope docet. Soli utique ſimilis illa, qui dum objecta ſibi corpora illuſtrat, ſuo nativo lumine, nec iſta impertit, nec ſeipſum ſpoliat. Lucem diffundit quidem, aeris quaqua verſum ambientis miniſterio uſus, ſed quicquid interim de proprio eſt, id omne ſibi integrum aſſervat. Radii etiam ſolidis quoties & opacis obvenerint corporibus, non pereunt prorſus, & incaſſum emittuntur, ſed curſu tantum leviter immutato, deſcriptoque Reflexionis, quem nuncupant, Angulo, iſti qui Incidentiæ dicitur æquali, lucem hoc coacti diverticulo aliò tantùm deferunt ſuam. Ita nempe ut & noſtra ſe componat Anima fas eſt. Aliis ut dum facem præfert, aut lumen de lumine accendit ſuo, ab Origine Cœleſti ne divelli ſe patiatur: Ne denique concidat extemplo, aut fruſtrà ſe eſſe ſuſpicetur, quoties illi, quod diffundere geſtit, lumini obſiſtitur. Sed vim & repulſam ſuſtineat fortis, quodque Iſte noluit Homo, in alterum potius, qui capiendo ſit magìs, deflectat Beneficium. Nec enim qui noſtris conatibus renituntur contrà, animum vero afficere damno magìs queant, quàm corpus opacum Solem aut lumine exuere, aut inertem reddere. Id nempe ſibi obeſt ſoli; quod dum alieno opponit ſeſe officio, Autori quidem nihil detrahit, ſibi verò, oblatâ privato luce, & in tenebris adhuc manenti, efficit plurimúm. Huc demum redit Argumentum à Sole petitum. His animum ſi advertas ſedulò, obfirmata inter diſputandum pertinacia, Adverſariorum acrimoniæ, & impetus cedere neſcii, minùs te urent male; Dum omnia hæc æquo ferens animo, quæ Huic forſan incaſſum ceſſerunt Rationes, Illius in uſum melioribus auſpiciis transferendas curaveris. De ipsâ Similitudine hoc unum reſtat monendum; Solem nempe, non niſi per motum aëra lumen corporibus ſuffundere, nec abſque iſto Medio in nos agere poſſe; Mentem verò humanam lumen ſuum vi ſuâpte diſpertiri, nec illi aliquo opus eſſe Medio, quod agenti ſit adjumento. Animam itaque non tàm Soli, quàm ipſi Deo ſimilem, hâc in causâ jure meritiſſimo prædicaveris.

Ibid. Ἡ δὲ χύσις αὕτη πάσης δῆλον. | Ex his conjicere eſt, quid Antoninus de Lucis Radiis ſenſerit. Utique nihil aliud, quàm fila quædam tenuiora, & genuinam ſolis Subſtantiam in longum extenſam radios credidiſſe. Nec mirum, cùm qui ab iſtâ erant Scholâ Philoſophi, Rerum Phyſica-

rum Imperiti nimis, lumen Primum à Secundario dignoſcere nulli calluerint. Partes dico Corporis Lucidi, quod Fontis vice fungitur, ab iſto lumine, quod rivorum inſtar, in corpora objecta inde defluxit. Poteſt tamen & huic Imperatoris Ideæ benignior adhiberi Interpretatio, ſi de Materiâ tantùm circa Solem agitatâ locutum dixeris, quæ ſemper, nervi inſtar tenſi, prompta & ad impreſſiones quaſvis apta, actionem à Sole inceptam pergit porrò tranſmittere, & quos ipſe primus ciebat motus, ex omni parte producere.

§ 60. D'Acer. lxiv. Ἄλλως βίᾳ, ἄλλως ἰθὺς φέρεται. | Avidam nimis & præcocem animi feſtinationem hic loci damnat, Sapientiæ ſtudioſis inter agendum perquam ſolennem. Dum enim ad Scopum, Jaculi inſtar, rectà contendunt, præ intempeſtivâ acceleratione implicant ſe ſæpe, & impediunt magis; & viam ad metam quò moliuntur vehementiùs, eò ab iſtâ longiùs abſcedunt. Sagittæ quidem eſt ad ſcopum quò dirigitur directo tramite collineare, nec ab iſtâ deflectitur lineâ, niſi quatenus à ſuo aberrat ſcopo. Sed menti noſtræ nec eandem inſiſtere viam licet, nec, ſi liceret, expedit. Omnia illi ſedulò indaganda, nec illud de quo quæritur unum, ſed & alia huic ſimilia & cognata perpendenda; ſic niſi multis diverticulis, & longis ambagibus verum aſſequi non potes, ſi res perſpectas habere penitus animus tibi ſit. Iſte Motus interea Menti noſtræ perinde congruus, & pro recto habendus, ac ille quem Sagittæ familiarem novimus. Tantundem enim efficit; dum ad metam accedit propiùs, etiamſi ab illâ declinare videatur. Inſigne hujus articuli exemplum ipſum habes Platonem. Is inter Dialogos multis & prolixis adeò digreſſionibus indulget, ut ab Incepto non rarò excurrere prorſus, imò Propoſiti vel oblitus videatur; Cordato tamen Lectori & volupi eſt ſæpiùs animadvertere, & mirari ſimul contingit, quàm egregio tandem artificio, qui divagantis, imò incogitantis ferè ſpeciem præ ſe diu tulerat, omnia ad rem perducat; & quæ temerè confuſa eras ſuſpicatus, ea demum ut demonſtrationis vim habeant ſimul ſumpta, quî tandem efficiat. Quin & id adjicere nullus dubito, quiſquis iſta, quæ Platonis parùm gnari otioſa exiſtimare ſolent, aut miſſa fecerit, aut alio, eoque directo ordine diſpoſuerit; illium non de elegantiâ tantùm Platonis, ſed & de argumentorum etiam vi, & rei certitudine haud parùm detracturum.

§ 61. D'Acer. lxv. Εἰσήνεγκε εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἐνέργεια, &c. | Præceptum univerſis utile, ſed Principibus apprime neceſſarium; qui & præ immenſâ ferè Potentiâ nihil non poſſunt, & ſummo abuti imperio nimium ſunt proclives. His, inquam, quò magis pollent eò expedit magis ut aurem animumque dum præbent omnibus facilem, nè temerè tamen vel cuiquam adhibeant fidem, vel de quoquam judicium ferant. Nam nec illis eſſe ſatis debet, ſi quæ vel dixerint vel fecerint Sui, habeant comperta, niſi & ingenium cujuſque habeant perſpectum, & quo iſta dicta & facta fuerint animo, itidem intelligant. Huc, nî fallor, facit Prius hujus Articuli Membrum. Ad Poſterius quod attinet, Fraudem illud & ſimulationem aſtutam, tàm mores & Actiones externas, quàm Affectus & Cogitationes animi vitiantem, amandandam procul jubet. Iſta dico omnia, quæ Civilis (quam vocant) Prudentia, & Reipublicæ melius adminiſtrandæ Commoditates in Virtutum quidem cenſum adſciſcere non verentur. Sed Scientia tamen Moralis & Divina Veritas, (à quibus id omnium abhorret maximè, ut aut quàvis de causâ, vel alienam induas ſpeciem, vel rem quamlibet, vitio contamines,) Vulpinas nihilominus verſutias, & culpæ poſtulant graviſſimæ, & ſummo notant odio & vituperio dignas.

In Librum Nonum.

§ 2. 'Αδηλῶν ἀσεβῆ.| Dogma verissimum, idemque scitu adeò necessarium, ut ejus ne Ethnicos quidem ignaros voluerit Deus. Proximus igitur, sive à te malè audiat, sive opis afflictus indigeat tuæ, quam tamen conferre possis: Sive Aliis bonus, at Tibi nequam ipsi, aut nec Tui tantùm sed & alieni prodigus fueris; si Tempus denique & Talenta fidei commissa tuæ, vel malè absumpta, vel otiosa prorsus Spem Domini fefellerint; Pietatis te scias, perinde ac Justitiæ læsæ obstrictum crimine. At quantò rectius, (quod nostrî nos ut pudeat in causâ esse debet) de his Antoninus, quàm Christianorum multò pars maxima; qui istis parùm habitis pensi in Deum hoc pacto peccari non animum advertunt?

Ibid. Ὁ ἧκον ἀδίκημα ἀσεβῆ.| Cogita quantum à Marco iterum nos distemus intervallo; qui, reum impietatis dum is vel Involuntarium peragit mendacium, æquiores nos vel Voluntario præstare, & Speciosas quantum possumus excusationes comminisci, (Indignum dictu) haud erubescimus.

Ibid. Μάχεται γὰρ ὁ ὅλη παντελῶς τοῖς ἀληθῶς φερόμενος παρ' ἑαυτόν.| Plena sensûs omnia, nec vel unica vox occurrit, quæ suo pondere destituatur. Hoc utique vult Antoninus: Liberum Arbitrium supernè dono datum esse, necnon & idoneam Verum à Falso secernendi Facultatem, ejusmodi saltem, quæ æternas Veritatis rationes & regulas dignoscendo satis esset. Has autem à Deo fundamenti vice positas, aut facis instar in omni accensas pectore, ut illarum ope ad majora & difficiliora progredi valeamus. Hinc sequitur, Hominum Ignorantiam pro Voluntariâ duci, & vitio illis verti debere; per ipsos siquidem quòd ignorent stetit, qui Scientiæ media & adjumenta Naturæ suffecta, neglectui habuerunt. Quorum utique spretorum & effectus, & supplicium est Animus in posterum occæcatus; ut mendacium à veritate nequeat amplius internoscere. Vide sis, Lector, quantum Scientiæ vel ex hoc uno Dogmate se præbeat eliciendum, quantumque quod demirere divinæ Veritatis in Philosopho Paginæ Sacræ rudi effulserit.

Ibid. Ἀνάγκη γὰρ τὸν τοῦτον μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει.| In hunc impegit scopulum Pfaltes, à Naufragii periculo non prius liberatus, quàm ad Sacra confugisset, & qui pios impiosque maneat exitus, animo seriò recoluisset. *Mei* (inquit) *pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns,* &c. *Donec intrem in Sanctuarium Domini, & intelligam in novissimis eorum.* Psal. 73.

Ibid. Συλλαβεῖσα πᾶς λόγος ἀεὶ ἐσομένων.| Nihil enim nisi prævisum & certis præstitutum legibus evenire fassi sunt Stoici, siquidem Deum & præsensisse, & animo quasi effinxisse non futura tantùm, sed & possibilia omnia illis visum est. Primaria verò ista & Universalis (si ita loqui fas sit) Providentia, quin Deus se singulis immisceat eventibus, nulla prohibet. Penes enim illum est unum qui destinaverat, decreta præstare & perficere sua. Parum scilicet Illi fuisset, à primo statim rerum Exordio formâsse semel, atque ordine disposuisse omnia; Quod tamen Regibus solenne novimus, qui de Legibus ferendis tantùm solliciti, latis postea permittunt rempublicam. Sed Dei Bonitas nec initium, nec modum, nec finem capit; Essentiæ Divinæ comes indivulsa; nec præsens modò, modò absens; sed & semper & ubique præstò habemus Deum. Ità tamen adest Singulis, ut ne Ullo claudi possit aut contineri; ita etiam omnibus providet, ut ad singula simul pertingat, & virtutem ubique actu & perfectè exerat suam.

§ 3. Νῦν ἡ ὁρᾷς ὅσῳ σιόπῳ ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῶν συμβιώσεων.| Cave ista intelligas Opinionum dissidia, quæ de rebus per se indifferentibus nunquam non oboriuntur. Alia nempe Marci animum subiit eaque gravior, & minus æquè ferenda Sententiarum pugna, momentosa illa, & ad naturam nostram spectans, quoties utique de Bono & Malo, Justo & Injusto, Veritate & Religione utrinque acerrimè disceptatur. Nec diffitendum, quòd nihil ferè vivendi nos tædio afficiat magis, quàm si hujusmodi dissensionibus vexati, quotidianas contumelias sufferre cogamur, quas vel in nosmet, (sed id parùm est,) imò quas in ipsum Deum, & sacrosancta illius instituta Homines obfirmatè nequam ore sacrilego evomentes non perhorrescunt.

§ 5. Ἀδηλεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, ἃ μόνον ὁ ποιῶν τι.| Non ad id solum natus est Homo, ut nequid in se admittat Mali, sed ut aliquid etiam faciat Boni: quod Christus & alibi, & isthic præsertim disertissimo nos docuit exemplo, quo Servus

vus fidei violatæ arguitur, ob Talentum sibi concreditum, defossâ clam terrâ absconditum; sospitem nempe integramque restituere pecuniam parato, nihil profuit non perdidisse. Quisquis enim otiosum & inutile patitur, is reverà Talentum non adauctum perdere censetur.

§ 7. Σπῶσαι ὁρμάς. | Is denique Appetitum cohibet comprimitque, qui justos ne transiliat limites cavet; qui Bono ut consulat & subserviat publico, curat; qui denique singula, quanti reverà sunt facit; ipsa verò exoptatissima non temere, & sine exceptione desiderat.

Ibid. Σβέσαι ὄρεξιν. | Hoc ideò dictum putà, quod quæ Hominum vulgus vehementer expetit, qualia sint, aut quo tandem evasura prorsus ignorans.

§ 8. Εἰς ἢ τὸ λογικὸν μία τοιαύτη ψυχὴ ἀπαίειται. | Hæc, si ad Stoicum rigorem exegeris, à Vero abhorrent plurimùm; Animam nempe Intelligentem si ipsius Dei particulam credideris. Habent tamen & suum pondus, modò commodum adhibeas sensum, & rem penitiùs introspicias. Eàdem scilicet specie omnibus quotquot usquam sunt Hominum suppetit Anima, nec aliàs diversam censendum, nisi quatenus à se invicem distent singuli, vel diversis dono omnium præstantissimo usi modis, vel diversas divinæ Gratiæ Dotes insuper adepti.

§ 9. Καὶ οἷον ἐρῶντες. | Rectè quidem *Quasi Amantes* dixit, quoniam veros Affectus Brutis competere Stoica constanter pernegabat Schola. His tamen Motus quosdam à Naturâ inditos, qui Affectuum similitudinem præ se ferebant, nulla dubitabat agnoscere. Affectus porrò cùm apud illos nihil essent præterea, quàm Ratio variis attemperata modis, & proinde Rationis Comites, & Indicia connata, Brutis hos concedere, Religio illis erat. Hinc satis liquet prisca quædam & minimè contemnenda Philosophiæ veteris vestigia, Hodiernæ & consensisse, & facem prætulisse. Bruta utique nihil ultrà Mechanicam naturam sortita, non heri tantum aut nudiustertiùs, credebant Physici.

Ibid. Ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνοι φιλοτεχνοῦσι περιελαμβάνοντες. | Verissimum hoc, & efficiendo quod in animo habuit Marcus perquam idoneum; quod tamen humano generi nihilominùs in commodum parum cedere solet. Inest quidem Societatis Vehemens Appetitus. At quorsum? & quid inde efficitur? Nam à rectâ Ratione nihilominùs deficitur; Bonorum scilicet Commercium detrectantes, appetentes Malorum, Consuetudines plerique, vel ipsâ solitudine deteriores adscisere sibi faragunt.

§ 10. Φέρει καρπόν. — οὐδὲ ἡ συνήθεια χωρίως τέθριπται ἐπὶ ἀμπέλου | Videtur sibi Antoninus metaphoram de Fructu ferendo ad Homines primus transtulisse; quod si minùs credidisset, non est quòd se tam solicitus excusatum iret. Hinc certo colligas, in Literis eum Evangelicis, vel parum admodum, vel ne omnino quidem versatum, quibus hanc loquendi formulam in pauciſſimis familiarem nemo non novit.

Ibid. Ὁ λόγος ἢ τῷ κοινῷ, τὸ ἴδιον καρπὸν ἔχει. | Fructus isti putres, qui Publico nihil prosunt, à rectâ ratione non proficiscuntur, sed arborem arguunt Vitii. Ratio enim, cùm omnium sit hominum communis, omnibus ut prosit, & communi Bono incumbat tota, æquum est. Axioma præclarum, & quod, si ad hanc regulam & nos & alios exigamus, quid quisque sit hominis facile ostendat. Eodem enim recidit Servatoris nostri monitum. *A Fructibus eorum cognoscetis eos.* Matt. 7. 20.

§ 11. Μέμνησο, ὅτι ἐκεῖς τοῦτο ἢ ἐναντιοῦσθαι σοι λύπησει. | Quid enim de Clementiâ, cæterisque quæ circa contumelias & injurias versantur Virtutibus factum iri existimas? Otiosis scilicet, & plane nullis futuris, si materiam, & arenam in quâ se strenuè exerceant, hominum nempe nequam Malitiam, de medio sustuleris.

Ibid. Ἔξεισι ἢ καὶ σοὶ, οἱ αὐτὸ, τίς ὁ κωλύων. | Rationem si perpendas, momenti permultum ad Benignitatem & Clementiam conferentem agnosces, Nec enim quisquam est, qui, his ritè cogitatis, idoneam sibi in delinquentes sæviendi, & odii immortalis excusationem comminisci queat.

§ 12. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος. | A Querimoniis scilicet tempera tibi, nec humeros oneri impares ferendo criminare, Pusilli enim animi sunt ista, & honesto minimè digna. Longè secùs de Laboribus exantlatis, & Sui similis Hercules ille Sophocleus.

Ἀλλ' ἀστένακτος εἰσὶν ἐκτόμου κακοῖς. Trachin.
Me vidit nemo ulli ingemiscentem malo.

§ 14. Πάντα τοῦτα.) Eadem utique semper agitur fabula, quâ semel peractâ, & ad extremum Dramatis Scenam perductâ, nihil restat præterea, nisi ut eadem instauretur denuò, & assidentibus Crambe jam sæpiùs recocta iterum atque iterum apponatur.

§ 16. Ἐν ἐπιτρεπείᾳ τὸ τῆς λογικῆς πολιτικῆς ζώου κακὸν ἢ ἀγαθόν. | Distinctioni hic locus est oppidò opportunus, ad rem de quâ agitur illustrandam, perquam necessariæ. Genus enim humanum & Publicam si spectes Societatem, Bonum & Malum in Agendo positum omne rectissimè narrat Antoninus: Quæ verò quisque animo sentiat, adeò referre parvi, ut Opiniones meras Adiaphoris accensendas jure optimo statuat. At verò: Si suam ipsius cujusque Animam cogites, Pietatem, & illud quo tenemur adversus Deum Officio, nimiùm quantum

quantum ſe res habet ſecùs. Namque ita tandem, ſi minus poterit Bonum Recta, at Malum tamen erronea & impia præſtare poteſt animi Sententia. Ab iſto ſiquidem fonte corrupto profluunt peccatorum ſordes, quod haud ſemel ſubmonuit Chriſtus; *Arbores nimirum ſingulas fructus ſui germanos edere, & ab ipſo Corde non malas tantùm Cogitationes, ſed & omnigena exire flagitia, & quæcunque hominem vitio contaminare ſolent.* Matt. vii. 21. xv. 18, 19, 20.

§ 20. Τὸ ἄλλω ἁμάρτημα ἐκεῖ δεῖ πρυτανεῖον. | Delictum alienum nec intereſt meâ, nec mihi ut obſit fieri poteſt, cùm nec malum me reddere, nec vitii arguere poſſit, niſi & ipſe aſſentiendo effecero meum. Apud iſtum igitur relinqui vult Marcus, qui id in ſe admiſerat; nec vel proferendum palàm, niſi id à nobis ſalus aut utilitas exigat aliena; quò nempe pervulgati Contagio ſerpat minùs. Iſta tamen ut ne officioſa nimis ſit divulgatio ſedulò cavendum, ne quid, præterquam cui ſcitu neceſſarium aut valde utile ſit, edixeris; ne denique criminandi animo; Invidioſa enim res eſt & indecora, nullà urgente neceſſitate, aliena in propatulo vitia collocare.

§ 22. Τρία δεῖ τὸ ἑαυτῷ ἡγεμονικὸν, πρὸς τὸ τῆς ὅλης, πρὸς τὸ τίνων. | Hæc Hominis officium in ſe complectuntur omne, in tres Chriſtianis uſitatiſſimos diviſum Locos. Primum ſcilicet ad Deum pertinentem; Secundum ad Noſmetipſos; Tertium denique quo ad Proximum devincti tenemur.

§ 23. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ πολιτικῶς συνήκας & συμπληρωτικὸς ἦν. | Præclara ſanè Argumentatio, nec minus egregium quo nititur Fundamentum. Homini quidem, qui à communi Societate divelli ne unum quidem oculorum ictum poteſt, non eſſe committendum, ut vel unum quidquam agat, unde non aliquantulum ſaltem fructûs Societas humana percipiat. Vitæ nimirum civilis Officia in Omnibus, & præ cæteris Omnibus, exequenda. Quæ ſecus fecerit, adeò non utilia aut honeſta fore, ut ſine culpâ quidem careant, ſed Officii inſuper habiti olim apud Dominum poſtulatura. Huc etenim & illud facere à Servatore monitum, nonnullis viſum eſt. *Dico vobis, quodcunque verbum otioſum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in Die Judicii.* Matt. 12. 36.

§ 24. Ὡς ἐπιχείρημα σοφιστοῦ τὸ τῆς ψυχῆς. | Locum hunc in pauciſſimis obſcurum faciè ſentiet, quiſquis Interpretes, adhuc quos ſciam omnes, in eo expediendo fruſtrà fuiſſe cogitat. Quod & ego ſatis pro comperto mihi videor habere, abſque tamen quòd de illo conclamatum eſſe prorſus exiſtimem. Senſum enim præclarum hinc exculpi poſſe, & me ſecundo ſatis Apolline huic eruendo incubuiſſe ſpero. Ulyſſes ut ad Inferos deſcenderit, & quam cum mortuis conſuetudinem habuerit, fusè in Odyſſeidos undecimo depingi, (cui Libro nomen etiam Νεκυία idcircò adhæſit) Lectorum nemini non notum arbitror. Hinc itaque ſuam videtur Imaginem mutuò ſumpliſſe Antoninus. Quicquid utique rerum humanarum agitur, Scenam id omne & Spectaculum eſſe tantùm; nec tàm res ipſas, quàm rerum Repræſentationes. Adeò ut nobis hactenus cum Inferis conveniat, quòd utrobique in conſpectum exhibeantur Umbræ, & Inania rerum Simulachra. Hoc uno tamen dempto, quòd nobis hic loci craſſa & palpanda obveniunt, illic exilia, & quæ tactum omninò fugiant. Et dixerat ſanè pridem in Ajace Sophocles.

Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ' ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Video enim nos homines nihil aliud eſſe quàm
Simulachra, quicunq; vivimus, & inanem umbram.

Sed iſti verſiculo leporum & ſalis haud parum Antoninum adjeciſſe, Lectori cordato facilè conſtabit.

§ 25. Ἴσι δεῖ τοῖ ποιότησα τῶ αἰῶνι. | Perſonam Rebus perinde ac Hominibus detrahas oportet, ſi quales reverà ſint ſcire tibi ſit animus. Quod ità demum fiet, ſi Formam ſingulorum à Materiâ diſcretam ſeorſim contemplere. Nam quòd vel odio, vel amore incendimur; quòd metu torqueamur, aut voluptate perfundamur, id Formæ plerunque debetur uni; & Ideæ inde animo conceptæ.

§ 26. Ἀρίστης μυεία διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ. | Non Innumera tantùm, ſed Mala ad unum omnia, quibus hominum diſcruciatur vita, ab iſtâ proficiſci causâ non injuriâ aſſerere potuiſſet.

§ 27. Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν. | De Inſomniis jam dictum eſt ſuprà. Vaticinia quòd attinet, Antoninum his fidem adhibuiſſe pronum, plus ſatis conſtat. Siquidem parum abfuit, quin per ſuperſtitioſam nimis horum venerationem, ſe, ſuáque omnia, & Romanum Imperium, cum hoſte dimicans, iſſet perditum.

§ 28. Ἤτοι ἐρ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἢ τῶ ὅλω πλάσαι.—ἢ ἅπαξ ὥρμησε. | Disjunctionis iſtius membra ſe neutiquam excludunt mutuò. Nam & Prius verum eſt, & Poſterius. Impreſſit quidem motum, & ad opus applicuit ſe olim Providentia; quo tamen facto motis cooperari etiamdum nulla ceſſat; ſed omnibus ubique loci Agentibus & præſentem ſeſe, & adjutricem præbet. Quod & alibi monuimus.

§ 29. D'Acerio xxxi. Ὡς ἐυπαλῆ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ πάντα,——καὶ, ὡς οἴεται φιλόσοφος πολιτικὴ ἀνδράσιν. | A Sophiſtarum nonnullis ubi cenſuit cavendum, qui tàm Politicæ quàm Moralis Scientiæ præ ſe ferentes ſpeciem, utramque ſibi laudem ambiebant. Quin & has ità conciliasse

tum ibant invicem, ut Principes instituendos in se reciperent, *Secundum Artem* quod dici solet, imperitare edoctos, ad Administrationis itaq; Publicæ argutias Philosophiæ dogmata componebant. Promissa is jure ridet, ut inania & subtilia nimis. Quisquis enim bene imperare studet, civilem is prudentiam in eo præsertim positam intelligat, quæ Deus jussit, illa ut agat, & sola, & sedulò. Hoc demum uno Ethicæ & Politicæ inter se conveniet pacto. Nec pluribus, aut exquisitâ magis opus est arte, cùm vel hæc Sola Regula Imperatori bono sit satis. Discordes autem inter se qui in gratiam reponere volunt Scientias, (quod solent imperiti, & officiosè seduli,) offensiones quas lenire fatagunt accendunt magis. Neque enim, ut nunc vivitur dierum, vel huic, vel illi concedas quidquam, quin alteram plus æquo deseras; & alieno impendio, alteri compares commodum.

Ibid. Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε. | Quoties in Sophistas hîc loci notatos, & futilem eorum subtilitatem illudi contigerat, ad Platonis de Republicâ Libellum confugere solenne illis erat. Huic utique objectioni & Homuncionum istiusmodi grandiloquentiæ ut obturetur os, Rempublicam, qualem depinxit Plato, in terris ne sperare quidem fas esse, (Tantum abest ut quis actu effingat,) respondet Antoninus. Illam itaque Ideam Deo soli, qui nihil non potest, perficiendam relinquamus; Hominum siquidem & Principum vel Potentissimos tantum de se promittere, extremæ essent dementiæ. Horum utique Leges & Authoritatem, quantæ quantæ sint, Mentes tamen Subditorum, atque Animi Sententiæ fugiant, fallantque necesse est. Accedit, quòd ipse Plato speciem hanc ita expressisse videatur, non eo consilio, Principes & Respublicæ ut hoc se modulo metirentur; sed Imaginem pulcherrimam & usquequaque perfectam ob oculos ponentes, similitudinem saltem aliqualem, & quantam vitæ humanæ patitur ratio, ut assequi possent; Vitia verò & Defectus quibus singula urgentur Imperia, ut eò faciliùs & adverti queant & emendari; quin & Virtutes etiam & Præstantias, quas minùs forsan perfectas adepta sunt, ut Reges cum isto contendentes Archetypo, & sentiant, & excolant, & quantum fieri poterit, promoveant. Quid igitur, forsan rogites, Principi faciendum, qui Rempublicam eò usque perfectionis & felicitatis adduci posse, ne sperare quidem est ausus? Id nempe unum, ut ad id quod in se est strenuus intendat animum, Deo se præstet in omnibus morigerum, & quæ nec vis nec sapientia humana efficere valeat, ea ut omnia si à mactus virtute Dei Opt. Max. committat commendetque Curæ & Consilio.

Ibid. Χωρὶς ἢ δογμάτων μεταβολῆς τὰ ἄλλα ἢ δικαία γινόμενα | Rectè monitum. Principibus nihil supereſt, quod à mentis parùm sanæ subditis sperent, præter obsequium simulatum tantùm, vel à supplicii metu, vel lucri spe profectum. Istos verò mentis esse parum sanæ existimo, qui Verum à Falso, Justum ab Injusto secernere, Quid deceat & oporteat, dignoscere non valent. Socrates utique id in se non immeritò suscepit probandum, quòd, quò quisque doctior est & sapientior, eo sit Imperanti obsecuturus libentius. Quod si verum est (& est dubio procul omni verissimum) inde efficitur, Principes tum demùm optime rebus suis consulere, cum Bonarum Literarum Studiis Fautores & Patronos se præstent maximè propitios. Ab his mirum nî solio Regali, non modo Fulgor & Decus, sed & salus, & Stabilitas, & Tutamen ingens accedit.

Ibid. Ἔπαγε γοῦν ἐπ' Ἀλέξανδρον, &c. | In his se jactare exemplis Sophistarum turbæ familiare erat; & Viros suæ, quam præ se ferebant, Artis regnandi peritos prædicare. Rem ad accuratius examen vocatam noluit Antoninus; ne quid in tanta nomina peccare videretur. Quod vero missum fecerat, ipse haud obscurè innuit, *videant Isti* jubendo, fuerintne vel illi Principes, quales existimari vellent maxime, & quotidianæ vitæ consuetudo an morum Gravitati tantopere laudatæ congruerit. Nam Philosophicam unicam esse Gravitatem opinandum, cum & Tragicam præterea & Theatricam, ostentationi compositam, fictam omnem & elaboratam novimus. Justitia verò fraudis omnino expers, & intemerata est, & simulare nescia, & sibi semper constans.

Ibid. Ἀπλῶν δεῖ ἐπὶ αἰδῶμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον. | Viden' Lector Antoninum, ut se paucis graphicè depinxerit? Gravitatem fastuosam istius putat Principis, qui Scientiæ Civili primas, Morali vero & Divinæ non nisi secundas partes tribuit. Modestiam ex adverso & Morum Simplicitatem Illi peculiares reponit, cui Religio & Virtus in primis habentur, Artes verò Politicæ eà tantùm tenus ducuntur laudi, quà Dei & Naturæ Præceptis nullæ repugnant. Aberat utique quàm longissimè Marcus ab istâ Politicorum sententiâ comprobandâ, quæ Res administrantibus publicas nihil fere non licere; Imperio potitis à communi scilicet Justitiæ solutis Lege, novas & liberiores rationes excogitandas; Religionem autem, & Mentis sibi conscíæ reverentiam, & præstitum in omnibus Deo obsequium adeò non Imperantibus prodesse autumat, ut quàm maximè officiant. Nec his animum vacare posse ineptiis, nisi & suo & Reipublicæ summo periculo.

§ 31. D'Acer. xxxiii. Ὅρα μὴ σοφιστής. | Justitia in quo posita sit paucis docet. Actiones scilicet ut culpâ vacent parùm refert, nisi & Intentiones, & Cupiditates puræ sint, & Injuriæ criminis expertes.

§ 32.

§ 34. D'Acer. xxxvi. Ὅσου οἴκτου. | En Judicium! quo nemo unquam aut æquius tulerit aut prudentius. Atat, quantum est hominum istiusmodi, & quam vano se efferunt fastu; tanquam ab ipsis sive laudantibus, sive vituperantibus, Bonum & Malum alienum penderet omne?

§ 35. D'Acer. xxxvii. Τί ἔν λέγεις ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, καὶ ὅτι πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται. | Petulantiam atque impietatem notat Antoninus, qui Mundi hujus ordinem vitii insimulare non verentur; sed temerè & fortuitò fieri omnia, perfrictâ quâ sunt fronte, contendunt. Hoccine est Hominis? Hoccine Vermiculi, Terræ scilicet & Cineris Officium, Deum ut in judicium provocet, quæ verò, non vires modò, sed & captum plane exsuperant, de iis quòd perperam atque inconsulto fiant, decretorie ut audeat statuere? scilicet Naturam iste Universalem, à quâ & ipse conditus est, privato subjicere, examini, & stultitiæ manifestam peragere, in se recipit, qui hæc audet. Effectum mirum nî suâ se Causâ sapientius jactat & præstantius. Proh cæcam & sacrilegam Homunculi arrogantis audaciam!

Ibid. Ἀλλὰ καταλιπεῖν ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς σωίζεσθαι. | Quod ne supponendum est quidem fieri ullo posse pacto. Nec enim in Deum tàm Optimum quàm Maximum immanitatis istud cadere censendum est, ut Operum suorum quodvis eò tantum effingeret, quo miserum reddat. Quin itaque rem ut se habeat rectè dijudicemus; & ipsam Maledictionem, unde omnia proveniunt infortunia atque incommoda, non Dei operibus annumerandum, aut Illi tribuendum Authori, sed ab ipso Homine exortam cogitemus. Nam, quòd Antonino quidem minus suboluit, Peccati est ista Supplicium, & ab hâc unicâ profecta Causâ. Sed si Deum adhuc Authorem obtundas, at memineris velim, istud non Creatoris esse Voluntarium, sed Judicis in solidum & Gubernatoris Opus, coactum quodammodo & necessarium. Hinc illa Dæmonis in Mundum Potestas. Deus autem adeò non perditum & damnatum voluit Mundum, ut, restituendi servandique ejus gratiâ, Humanam in se susciperet Naturam, & morte omnium contumeliosissimâ affici, non fuerit ipse gravatus.

§ 38. D'Acer. xli. Εἰ μὲν ἥμαρτεν, ἐπεὶ τὸ κακὸν, τάχα δ' οὐκ ἥμαρτεν. | Facta expendere aliena, ex æquo præsertim & bono æstimare, res est omnium difficillima. Tutiùs itaque multò & consultiùs Illi, quibus omne prorsus judicium de rebus istiusmodi ferre religio est; ne sibi dum minùs temperant licentiam alieno arrogent dispendio. Ab istis itaque seu perperam, seu temerè prolatis quò magis caveant nomine Christiano insigniti, Dominus ipse firmiter injungendo præcepit suis, *Ne judicent*; Quod tamen si facere nihilominus præsumpserint, & cujo & quanto id facturi sint periculo, ut ibidem ostenderet, adjicere visum est, *Ut ne judicemini. Quo enim judicio judicatis judicabimini, & quâ mensurâ metimini, eadem contrà metietur vobis.* Matth. vii. 1, 2. Sed quorsum Proximum culpæ postules, vel temet-ipso fortean minùs obnoxium? Nam *Qui loquitur contra fratrem, & damnat fratrem, loquitur contra Legem, & damnat Legem.* Jacob. iv. 11. Dato tamen, illum quid peccâsse at sibi nimium peccavit uni, suoque ipsius, non tuo damno. Fieri tamen potest, ut ne peccaverit quidem; Judicium igitur Dei te satius est expectare, qui omnium gnarus cùm sit, & Cordium Scrutator, universis secundum Opera sua redditurum, & quod Judicem decet officio neutiquam defuturum pro certo habeas.

§ 39. D'Acer. xlii. Τί πρὸ ἡγεμονικῷ λέγεις πεδήκας, ἔρραισται; | "D'Acerius hic loci (si quis alius) pene desperati, Casaubonum secutus est; cujus emendationes apud Gatakerum videre est. Rem verò ipsam ità pergit porrò exponere". Quoties *Peris* dixeris, de Anima dictum puta. Quippe quod Animæ competat soli, Corpori enim quantumvis immutato, ut pereat tamen, contingere non potest. At simul cogites velim, quàm ineptæ sint istæ & quàm inanes querimoniæ. Nam & ipsa cùm expers materiæ sit, Anima, ut etiam ab Interitu procul & immunis sit, oportet; nec illi metuendum est ne divulsis denique dissipatisque particulis, illa pereat unà; quæ non ab his mutuò connexis & coalescentibus originem aut formam suam traxerat. Rectè sane procedit Argumentum, si rem serio despicias; sed cùm hominum plerisq; adeò esse subtilibus minimè contingat; hanc istis ratiocinationibus accensendam arbitror, quas inter sublimia atque Arcana Philosophiæ recondita collocatas, pauci admodum mentis humanæ viribus assequi valeant. " Gratiæ itaque Benignissimo Deo, eò prolixiùs agendæ sunt, qui nostræ misertus imbecillitatis, Animam Immortalem in Scriptis ipse Θεοπνεύστοις luculenter narravit; Veritati ejus fallere & mentiri nescire, certo scilicet atque omnium validissimo, Fundamento ut innixa Fides nostra quæ cogitando ægrè capere possumus, credendo facilè amplectamur ".

§ 40. D'Acer. xlii. Τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι ἐκ τῶν εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσι. | Egregius sane Locus, nec levi tantum oculo perstringendus. Antoninum enim Veritatis Christianæ rudem, Divinæ Gratiæ, (vel semet inscio) vindicem nactus es, & Assertorem minimè contemnendum. Hem itaque disertè profitentem, Voluntatis Libertate quidem hominum generi concessa, nostræque primitùs insitâ naturæ, & facultate cuique quod suum est præstandi, & Virtu-

tem excolendi feciſſe Deum copiam. Quin & perrexiſſe porrò; quodque ut facere poſſimus pridem dederat, id ne velimus etiam, jugi opis ejus acceſſu, efficere. Ita tamen efficere, ut ne nuperæ illæ vires ſuffectæ, priſtinis animi facultatibus officerent, ſed Arbitrium Homini relinquerent adhuc, ſervarentque integrum. Ea enim eſt influxûs Divini ſuavitas, ea lenitas inenarrabilis, ut Animos vi nullâ cogat, trahátve, ſed demulceat, ſed flectat, ſed ſuis (ſic verbo venia) blandis, ſuprà quàm quod dici poteſt, illecebris, ad virtutem pelliceat volentes. In hoc itaque ſita eſt ejus efficacia, ut ita demùm adjuti, non eligendi facultate ſpoliemur; ſed illa proni promptique eligamus, quæ, abſque hac eſſet adjumento, minimè omnium elegiſſemus.

§ 41. D'Acer. xliv. Τῷ νῷ συμπονεῖν δεῖ καὶ τῇ ὀργάνῳ δ' ἃ συμφέρει. | Nobis id inprimis videndum, quam præſertim ob cauſam hîc terrarum degatur. Corporis & Animæ ſalus annon præcæteris omnibus ſpectanda, curæque eſſe debeat. Quod cuivis facilè adeò patet, ut dubio nihil reſtet loci. Id enim agendum eſt unum, ut quæ ob oculos habemus, ut propoſitum vivendi ſcopum cogitantes, mores noſtros actioneſque ſingulas his congruentes rationibus componamus; apta denique media ut curemus adhibenda, & ejuſmodi tantùm, quæ ad finem ultimum & homine dignum, nos tandem perducere queant.

§ 42. D'Acer. xlv. Ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ ἀμοιρεῖν ἀπόνως, ὅτι βλέπει. | Appoſitum id ab Hieronymo noratum. "Sicut ſingula Corporis membra, citrà mercedis intuitum, ſuis fungi officiis non gravantur; Nobis itidem convenire, qui in Corpore multò præſtantiori membrorum vices ſuſtinemus, ut munia gratuitò obeamus læti; nec alio quovis præter Bonum Commune opus eſſe debere ad benè faciendum incitamento.

In Librum Decimum.

§ 1. Ἐπεὶ, φαντασίας τῆς ἀνθρωπίνης σου κύριος. | Animam Corpore dilucidiorem fieri poſſe non eſt quod miremur, ſi immortalem Illam & permanentem, naturæ immutabilis, quæque ſemper conſtet ſibi: iſtud verò varium & in horas mutabile, ſibi nunquam ferè non diverſum vitam porro naſtum non brevem & tantùm caducam, ſed acceptam mutuò, & aſſunde adſcitam, cogitaveximus. Jam verò Anima tum demum dilucida facta cenſenda eſt, cum officio eum defungi, cùm Originis memorem ſtemmate tam nobili ſe dignam præſtare, cùm ad Formam Primitivam, Perfectum ſcilicet rerum omnium Exemplari mente divinâ conceptum, ſummo ſe ſtudio adjungere ipſam, & componere, manifeſtò liquet. Obſcuram viciſſim & perſpectu difficilem dixeris, ſi in corpus demerſa tota, à Facultate ſenſitivâ adeò abeſt propè, ut Subſtantiam ibi ſublimem, & ratione nobilitatam fruſtrà quæras. Hoc enim animus humanus cum Deo commune habet, quòd cum oculis corporeis Neuter ſit cernendus; ex operibus tamen ſuis palàm ſe faciat uterque, ut ne mundus quidem ipſe ſe magis præbeat conſpicuum.

Ibid. Ὅτι πάντα σοι πάρεστι. | Omnia rum Animo adeſſe putandum, cùm Deo ſit conjunctiſſimus, atque ejus Amore & Studio uſquequaque plenus.

§ 2. Παραγγέλω τὸ σὸν ἡγεμονικὸν, ὡς νῦν φύσιν μίαν ἔχοντας. | Monitum quod nobis ex uſu eſſe maximo, modò obſequi velimus, poterit. Regulam nempe certiſſimam præſtantiſſimamque complexum, quâ licita ab illicitis dignoſcere valeamus. Sed cogitatum ſimul id velim, Deo quàm clementi & benigno utamur, quámque bono ſint loco res noſtræ, quibus nihil eſt vetitum, niſi quod in nos admiſſum naturæ noſtræ vel Animali, Rationali nociturum ſit. A vel quibus autem natura non læditur, ea licere omnia pro certo habendum.

§ 3. Φιλοσόφοις παραμυθία τὸ ἐπιδείκνυσθαι. | Si id Philoſophis ſolatio eſſe potuit, at quanto magis Chriſtianis gratulandum, quibus ſuppetunt Malorum levamina, ab iſto longe diversa? Certis nimirum & indubitatis exploratum habent illi argumentis, *Brevia* quæ vitam hanc caducam angunt *incommoda*, *gloriam* iſta paſſis *ſempiternam* atque *immenſam* tandem aliquando eſſe *conſectura*. 2 Cor. 4. 17.

§ 7. Εἶτα κατὰ φύσιν ἐκλύσεσθαι ἐπιγινόμενα, ὅτι, &c. | Qui ab Academiâ erant, & à Stoâ Philoſophi, cùm in Sacras Literas (quantum ego conjicio) fortè incidiſſent, Mundum inde in extremo deflagraturum die, novos autem Cœlos, & novam tum poſteà terram fore, inibi didicerant. Mente verò Spiritûs Sancti parùm intellectâ, quicquid aut ipſorum Placitis priùs receptis, aut vanis animi incerti cogitationibus convenerat maximè, id ferè hàc in causâ deinde commenti ſunt. Ex illis nonnulli Mundum multis renovatum vicibus, at flammis

flammis tandem iri penitùs absumptum; Alii renascentem jugiter, in æternum permansurum, nec crebris incendiis (quæ & futura agnoscebant) tam absorbendum, quàm sordibus expurgandum, quibus tandem restinctis, omnia in pristinum reversura locum somniabant. De flammis tamen expiatoriis viderint eruditi; ecquid illis ansæ porrexerit Esaias, Babylonem peccatis fœdissimè conspurcatam sic olim allocutus. *Habes carbones ignis, sede super eos, hi tibi erunt auxilio*, Isai. xlvii. 13, 14. "Ira quidem Lxx: Senes sed longe aliter Hebræa veritas, *Non*, inquit, *pruna ad calefaciendum se, focus ad sedendum coram eo sic fuerunt tibi quibus laborâsse.*" Sed ut unde deventum erat redeamus. Omnia, inquam, in pristino statu futura denuò autumabant, Socratem verbi gratiâ revicturum, & ab Anyto Melitoque fore ut iterum insimuletur, ab eodem etiam Judicum concessu iniquissimum capitis luat supplicium. Imaginem in istis videre est Christianæ Resurrectionis perperam intellectæ & Veritatem hominum deliramentis deformatam quos nondum de Philosophiæ tenebris, ad eximiam Evangelii Lucem dignatus erat Deus accersere.

Ibid. Τοῦδε δὲ, Ἀπ' ἐκείνου οὐ λίαν διαφωνέω. | Corpora nostra mutari in horas, & ab illis esse longè diversa quæ nascentibus fuerant, cùm primâ sit facie durum nimis, & quod paucis fidem faciat; ad captum vulgi se demittit Antoninus. Supponit itaque quod plerique sibi persuasum habent, à Vero quantumvis alienum. Quod tamen eo facit libentiùs, quoniam ab istâ concessione rei de quâ agitur probandæ nihil esset periculi metuendum. Dato enim, quod idem nobis etiamdum sit corpus, quod à parentibus traditum accepimus, at illud tamen iri nequit inficias, & crescere id, & enutriri, & vivere non posse, nisi nova accedit materies, nisi & immutetur postquam accesserit, & istâ mutatione labantem sustineat & renovet molem. Quin & id etiam ut elargiare oportet, & Novam istam, & illam pristinam materiam mutationem adhuc aliam manere; Mortem dico quæ utramque mox in sua cujusque Elementa remissura est. Hoc, ni mens me fallit, voluit Antoninus, cujus animum si sim assecutus, loco prius in quo hærere visi sunt, aut hallucinati Interpretes, gaudeo me lucis aliquantum contulisse.

§ 8. Ὀνόματα μισθοῦ σαυτῷ τῶν ἀγαθῶν, αἰδήμων. | Pravum præfractumque Hominis ingenium vel hinc advertas, qui, quod possunt, respuunt; quod nequeunt efficere, id summo prosequuntur studio. Speciosa nomina & laudem virtutis immortalem promereri possunt, id utique nolunt: Mereri, inquam possunt, alii verò ut pro meritis Titulos, & laudes tribuant debitas, id efficere non possunt. Huic tamen uni totis viribus incumbunt. Quin & ab aliis si id consequi potuissent, Quid inde capiendum est Commodi? Siquidem bene merentibus, nec omnibus contingit, nec solis, ut Audiant bene. Hoc interim Nihili, Hoc Incertum in votis est; Illo & Certo, & vere Magno, neglecto fere, & ubique contemptui habito.

Ibid. Ἐὰν δὲ ἴδῃ, ὅτι ἐκπίπτεις, ἀπὸ παντὸς ἀφίησιν σε. | Hoc Istos præsertim mordet, qui quoniam Virtutes se posse assequi universas desperant, ne ulli prorsus omnium studeant. Quo quid à mente sanâ abhorret magis? Virtutes enim opem sibi mutuò & incrementum ferunt, & aliæ paulatim ex aliis nascuntur. Nec ea est humanæ Naturæ sors, ut ad culmen nobis semel, & per saltum (quod aiunt) perventum fuerit; sed clivus iste abruptus pedetentim conscendendus; nec quisquam est Bonus aut Sapiens, quin Is ut esset, multo illi labore, & longo temporis Impendio steterit.

§ 9. Μίμου πόλεμος, πλοῦς. | Ex his vel una quævis sufficit, animam à Deo abstrahendo, nisi arctissimo illi nexu ut constringatur, operam demus. Quod si fuerit factum, omnia nobis dependendis frustrà erant, cum, testante Apostolo, Nihil prorsus, *Neque Mors, neque Vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Præsentia, neque Futura, neque Ulla alia Res creata separare nos valeat à Charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro*, Rom. viii. 38, 39.

Ibid. D'Acer. x. Ὅπου ὁμολογικὰς φασὶ τὰς ἐν τῇ παροιμίᾳ. | "Casaubonum, ut solet, secutus, qui pro ὅπου legendum πρὸς censuit novam hinc orditur Periocham D'Acerius; Sensu à vulgatis quàm alieno vide sis apud Gatakerum, Nobis intereà Nostri vestigiis insistendum." Anceps, "inquit is," & periculosa nimis res est Philosophiæ Naturalis studium, quod, oculos dum in res merè corporeas intentos detinet, Animum interim ab Intellectuali illâ & Incorporeâ Naturâ detorquet, Solo Vero, & Bono, & Uno; Dei nempe nos facit immemores, & immensis ejus perfectionibus quò minùs immoremur, prohibet: Hinc mirum ni D. Paulus *à Philosophiâ & inani Deceptione cavendum* monuit, *Coloss.* ii. 8. Quanquam nec Antoninum Scientiam hanc in solidum amandâsse existimem. Nam & inde haud parum capitur commodi, Theoriæ modo Praxin adhibeamus comitem; & Mundi hujus Ornatum atque Ordinem stupendum planè, eâ ratione, eoque contemplemur consilio, ut ad Cultum Deo præstandum ad Sapientiam ejus & Potentiam piè quantum possumus suspiciendam demirandamque aptiores facti, nos inde profeciſse plurimum sentiamus.

Ibid. Αὐτάρκης σύ, τὸ καλὸν ἔχεις, ἐμὲ κρυπτόμενον. | Rectè statuit. Duo siquidem hic loci in se susceperat probanda; utrumque notatu dignissi-

mum. Primum, Quòd Voluptas à Rerum Physicarum Notitiâ profecta, nec pura esse potest, nec Plena, nisi & Actiones inde enascantur genuinæ, quæ ortum & parentem prodant suum. Cui consentaneum & Secundum, Voluptatem non rectè æstimari, quoties de externis ejus indiciis tantùm fertur Sententia: Externa nimirum ista veram Hominis naturam nec constituunt, nec pertingunt quidem. Tanti proinde habenda sunt singula, quanti ipsum Hominem juvando sunt, Animam scilicet & Mentem veris, solidis & inculpatis perfundendo gaudiis. Hinc sequitur Axioma illud vulgare

Scire tuum nihil est nisi Te scire hoc sciat Alter.
Pers. Sat. 1.

Inanes tantùm & ineptos sapere, qui quod intus reperire nequeunt, id foris incassum requirunt. Voluptatis intereà loci sincere, quæ à Sapientiâ proficiscitur rudes isti sunt prorsus & inexperti. Latet quidem illa, sed eò magis liquida est & intemerata in animo recondita, sed ipsum recondentem mirifico suî sensu demulcet, oblectatque.

Ibid. D'Acer. xi. Καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τι ἢ ἀφαιρεῖσθαι | Hæc secum animo quisquis recolit à rebus finitis incertisque (cujusmodi omnes ad unam sunt res Creatæ) animum haud magno abstrahet negotio; & ad Deum adjiciet Unum. Illum siquidem penes est unum, & dare omnia, & auferre, pro libitu suo.

§ 11. D'Acer. xiii. Εὐθεῖαν περίοντα ἐπὶ τὰ ὄντα. | Is *rectà proficisci* censendus est, qui nihil non Justum facit, & Legibus *Agens* obtemperat; Is denique *Deum sequi*, qui quicquid decreverit Ille æqui boni consulit, & ad Voluntatem Divinam *Patiens* animum comparat suum. Utrumque conjunxit Antoninus, haud abs re. sanè, à se enim quantumvis distantia videantur, aut reverà distent, ità tamen sibi mutuam præstant opem, ut Virtutum alia nunquam non alteri subveniat. Qui verò in Illâ minùs se præbuit strenuum, in Istâ itidem ut se det turpiter necesse est.

§ 12. D'Acer. xiv. Τὶς ὑπονοίας χρεία, περὶ σκοπεῖν τὶ δεῖ πραχθῆναι | Nihil Omnibus quidem, at Principibus præsertim, periculosum est magis, quàm leves istæ Suspiciones, quas abundans sæpe solet & anxia nimis Cautela animo subjicere. Siquid agere debemus, satis constat hoc fortiter agendum, nec quid deinde sit futurum, solicitos esse Decet. Sin minus quid expediat per te noveris, consilium ab aliis petendum. Scrupuli verò inanes & superstitiosi, *At ità demum hoc forsan*, vel *illud eveniet* abjiciendi illicò, quippe qui & Animum suspensum teneant, & ab Incepto alieni omnino sint.

Ibid. Ἔπειτά τι ἦλθε ἐπιπόδιον ἀπὸ τούτου. | Quoties animi pendentibus, quod fieri debuit omittitur, aut à justo præ Ignaviâ desistitur incœpto, in gravius multò damnum impingimus, quàm quodvis à rebus profectum externis infligere posset infortunium. Locum hunc ex sensum prorsus existimo, si Codices sequimur vulgatos; Unde ut aliquid saltem erui posset, hactenus eum in me mutandum suscepi, ut de meo βλαβερὸν δὲ adjicerem. Quæ si aliis arriserint minus, superest & illis eadem in Textu depravatissimo, quod è re sit magis excogitandi Copia.

Ibid. D'Acer. xv. Φαυλότατον ἅμα καὶ συντετηκὸς ἐπὶ λόγῳ καὶ πᾶν ἐπιμόρφου | Articulum ("ità enim seorsim distinxit D'Acerius") habes eximium. Quicquid agitur rerum, si cum tumultu, & strepitu, & animo agas perturbato, rationem tibi deficere, id certo est indicio. Quod enim de Deo Pagina Sacra, illum nec in Turbine, nec in Procellis, sed lene potiùs spirante Zephyro Numinis præsentiam exhibitam voluisse; de Sapientiâ itidem pari potest jure prædicari. Suavis illa per se & placida, turbam fugit, & ab impetu abhorret plurimum; in tranquillo degit, & Animus quo se habet melius, eò minus ut concitatus sit & sui inops, semper facit.

§ 13. D'Acer. xvii. Τοιοῦτοι μὲν δεῖ τῆς κλίνης, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης. | Istis sane solenne est morum agere Censores, & de alienâ, ut lubet, famâ decernere, quos si in occulta domûs sequi liceret, & quid illis clam testibus fiat edisscere; vel si Lucerna, (ut olim lusit Lucianus) nocturnas posset Libidines, & quæ suadent Solitudo & Tenebræ inhonesta, verbis explicare, ampla satis inde suppeteret vices referendi materia. Larvâ etenim severæ virtutis detractâ, ita omnibus esset palam, istiusmodi Simulatores, à jus in aliena facta dicendo præ cæteris sibi maximè temperare debuisse.

Ibid. Οἷα δὲ κλίσεων, οἷα δὲ ἁρπαζόντων. | Idea cumprimis bella & salis plena. Ab iis etenim ex rapto plane vivitur, qui eo processerunt insolentiæ, ut singulis Laudem & Vituperium pro Arbitrio decernant suo. Illud quòd Forum agant nullâ authoritate muniti, missum in præsens facio. hoc potiùs advertendum animo, quàm iniquè causas dijudicent, de quibus illos omnino judicare haud est æquum. Solenne scilicet habent, pessimo omnium furto, alienis detrahere laudibus, quo facilius ex harum detrimento, aliquid incrementi accedat Suis. Quin & Prærogativam Deo, siqua alia peculiarem arrogare non verentur sibi, illam nempe quâ cordium is agit scrutatorem & de intimis animi Cogitationibus statuit. Damnant etiam Legem, quod olim à Jacobo notatum memoravimus) & ipsam in jus rapiunt Justitiam. Jam verò Sacræ Literæ rapinæ istum arguunt, qui *se parem cum Deo autumare ausus fuerit*, Phil. ii. 6.

Id autem eſt ſe parem, imo vel ipſo Priorem Deo æſtimare, Proximos ad noſtrum Tribunal ſiſtere, & in quos juris nihil nobis eſt, eorum de factis pro imperio cognoſcere & ſtatuere.

Ibid. Μέρει ὦ γίνεται, ὅταν δίλη πίστις, αἰδὼς, &c. | Quò nihil argumento deeſſe poſſet, quod hominum iniquam ſimul & veſanam arrogantiam ad vivum depingat, illud etiam viſum eſt Antonino, tanquam ex abundanti, adjicere. Rapina iſta, ſi in manus aut pedes eſſet admiſſa, exculatiorem paulò dixeris; Id verò omnium eſt flagitioſiſſimum, quâ ſui parte egregias ſibi & præſtantiſſimas comparare eſt Virtutes, illius ut ope noxam potius & reatum ingentem Injuſti Falſique homines deditâ operâ impingant ſibi.

§ 15. D'Acer. xix. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. | Id ni fallor vult. Ità eſſe cuique vivendum ac ſi quocunque degas in loco, is omnium & amœniſſimus, & ſibi exoptatiſſimus eſſet. Editiores enim Loci, & Domicilia in montium verticibus extructa, apud Veteres præ cæteris magno habiti pretio notiſſimum eſt. " Quanquam aliter Gatakerum periochen hanc accepiſſe Lectorem minimè fugit, cui uter ad mentem Antonini propiùs, dijudicandum relinquo.

Ibid. D'Acer. xx. Εἰ ὡς φέρεται, ἀποκτεινάτωσαν. | Platonis illud Marcum in animo habuiſſe nullus dubito. Socratem is induxerat, Homines Juſtitiæ quàm infenſi ſint, referentem. Tanto nimirum illos odio eam atque adverſatione habere, ut ſi ipſa ſe Juſtitia humanam induta figuram, oculis corporeis cernendam exhiberet, ne impune quidem eſſet factura; Sed Virtutis tam eximiæ impatientes, morte quam poterant atroci & contumeliosâ maximè, homines illam mulctaturos autumat.

§ 19. D'Acer. xxiv. Περὶ ὀλίγου δὲ εὐκόλου πάσης, καὶ δὴ οἴας. | Nobis etiam haud ineptè in eos, qui inſolentiùs efferunt ſeſe, & Dominatum ſibi vindicant, iſta docet Antoninus transferenda, quæ Davus olim ille Horatianus, Imperium Hominis detrectans vitiis irretiti, & ſui parum potentis,

Tune mihi Dominus Rerum imperiis hominumque
Tot tantiſque minor? quem ter Vindicta quaterque
Impoſita haud unquam miſerâ formidine privet?
Serm. Lib. 2. Sat. 7.

§ 20. D'Acer. xxv. Τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει | Illorum redarguit errorem qui res olim forſan ex uſu futuras faſſi, calamitoſas tamen in præſens criminantur. Is contrà, ubi primum agere quid decreverit Natura, ex illo nobis eſſe uſui contendit. A Naturâ enim ſuum cuique tempus præſtitui; idoneum apprimè & congruum. Adeo ut nequid unquam ſit ab illâ Factum, niſi, & quod fieri debuit, & quando fieri debuit maxime!

§ 23. D'Acer. xxviii. Τὰ τῦ Πλάτωνος, σκὸν ἐν ὄρει | Locum habes in Theæteto, Socratem nempe Commoditates & Prærogativas enarrantem, quibus & Magnates gaudent & Philoſophi; & ob quas vel Hi vel Illi potius anteponendi videantur. Ἀγεοῖκον δὲ καὶ ἀπαίδευτον ἀπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἧττον ἢ τοιούτων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι σκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. *Edit. Serran. t. 1. f. 7.* *Itaque & hujuſmodi Philoſophum neceſſe eſt propter nullam negotiorum exercitationem, non minus ruſticum & imperitum eſſe, quàm Paſtores. Utpote qui perinde mœnibus in Urbe, ac illi Cautæ ſepto in monte circumdetur.* Ad illa verò Marcum idcircò alluſiſſe arbitror, quò nobis inde colligendi locum daret, quòd cum Sapiens in medio Urbis tumultu, ruris ſibi delicias, & ſolitudinem ſervet integram, Animi Tranquillitas, ab hominum itidem quolibet, qui ſibi non ponit obicem, & reperiri poſſit ubibuis loci, & facilè conſervari.

§ 25. D'Acer. xxx. Κύριος δὲ ὁ νόμος | *Lex*, vel quod Marco tantundem eſt, *Deus*. Is nempe Lex eſt vivens, immutabilis, & ſempiterna. Unde & Legem à Platone *Sapientum Deum*, & à Socrate in Minoe τῦ ὄντος ἐξεύρεσιν, *Inventionem ejus quod eſt* nuncupatam auguror.

§ 26. D'Acer. xxxi. Ὡς καὶ τὴν βελτίστην καὶ τὴν ἀνωφερῆ ὁρῶμεν. | Vis illa Naturalis, (Plaſticam vocant,) cujus ope ſtupenda planè iſta Fœtûs & generandi, & efformandi, & ad maturitatem uſque perducendi myſteria ritè peraguntur, oculos longè fugit corporeos; nec niſi animo eam omninò videndam objicimus: Pariter ſe habet & illâ, quâ corpora ſive ſurſum, ſive deorſum feruntur. Unde eruditis haud levis ſemper animum ſubiit dubitatio quâ demum de causâ facultas hæc originem traxerit; Ipſa etenim Corpora nec Gravitate per ſe, nec Levitate prædita ſatis conſtat. Videndum itaque, an inde fiat, quod Omnia ſui ſimilium appetentia, his præſertim conſociare ſe, & tanquam in amplexus ruere avidè contendant, quod Stoicis placuit magis? An, quod Aliis Vero viſum eſt ſimilius, id omne Terræ circa ſuum centrum motæ ſit potiùs tribuendum; quæ dum rapidiſſimâ rotatur agitatione, partes ſuæ molis Univerſas à Centro abigit quodammodo arcetque. Iſtæ igitur Particulæ vel longiùs inde abſunt vel propiùs, velociùs etiam aut ſegniùs capeſſunt fugam, quo ſe aut fortiùs impulſas, aut placidè magis, motas ſentiunt. Quibus Motûs imprimitur minus, illa ab aliis magis motis magnâ vi pulſæ recidunt illicò: & ex caſu tam ſubito, tamque violento, nomen & exiſtimationem Corporum graviorum adipiſcuntur. Horum enim peculiare vulgò perhibetur, Centrum versùs deſcendere, & ab illo ægrè avelli.

§ 29. D'Acer.

§ 29. D'Acer. xxxiv. Ἐρώτα σεαυτόν, εἰ ὁ θάνατος ἤδη διὰ τὸ τάχος σέβεσ. | Si ſingulis ſeorſim ad examen vocatis, ſuo tantùm unum quodque penderemus pondere, ex iſtis omnibus, quæ moribundos male habent, vix ullum reſtaret, quod tanti apud nos eſſet, ut ejus unius gratiâ, vel vitæ incommoda ſuſtinendas vel mortem moleſtè ferendam exiſtimaremus.

§ 31. D'Acer. xxxvi. Καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀνθρώπινον. | Ad idoneam fragilitatis humanæ recordationem id forſan videatur ſatis, Omnes ut Præclaros præſertim qui antehac è vivis exceſſerunt, animo Viros recolas. Sed cùm ii ſumus, qui nos noſtraque, alienis anteferenda habeamus univerſi, hinc fit, ut iſta fortiùs animum commoveant Exempla, quibuſcum aliqua nobis interceſſit vel neceſſitudo, vel Conditionis, vel Eventuum Analogia. Quod huic locum dedit conſilio, ut in alios ſine delectu quodam, tanquam in ſpeculum inſpicientes, quid nobis & futurum ſit, & facto opus, aptiùs, & veriùs, & faciliùs ediſcamus.

Ibid. Τὸ ἄπαξ συναλλόν ἀεὶ ἴσως τὸ αὐτὸ ἀναπολοῦν χαίνει | Viſum eſt Stoicis, Mundum ſæpiùs, vel potiùs ſemper repetitis vicibus, reſici, & renovari. Imaginem etiam aliquam ſubobſcuram licet, Reſurrectionis à mortuis, animo eos effinxiſſe, inducit ut credam Locus in Chryſippi de Providentiâ Libello in pauciſſimis memorabilis. *Hæc* (inquit ille) *quum ſic ſe habeant, ſatis conſtat ita, nec rerum naturæ, nec rationi veſtræ repugnare, ut temporum Periochis olim revolventibus, in eandem poſt obitum rurſus, & Formam & Conditionem reverteremur.* Ab Stoicis tamen non eadem omninò quæ nunc ſunt renaſcitura, ſed illis ſimilia tantùm; (Non eundem verbi gratiâ, Socratem, ſed huic & virtute & fortunâ geminum) videtur potiùs placuiſſe.

§ 33. D'Acer. xxxviii. Κρεῖττον χίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν ἐπιπονωτέροις, ὁ ὀφθῆς χαίρειν τοῖς συνήθεσιν. | Iſta enim Infortunia, Ignis ad inſtar, quo aurum excoquitur, defecatiorem virtum & nitidiorem præſtant. Sanctior ità demum & auguſtior factus, haud inepte de ſe dici poſſe ſentit, quod olim de Mario Florus, *Redit ab Africâ Marius clade major, ſiquidem Carcer, Catena, Fuga, Exiliaque horrificaverant dignitatem.* *Lib.* III. *C.* 21.

Ibid. Οὐδὲν βιαίοις νόμοις | *Legem* Ordinem ſcilicet rerum à Deo conſtitutum nequaquam perturbant aut Univerſi faciem deturpant hominum infortunia. Elegantiæ ſiquidem & ad Bonum commune convenientiæ tantundem habent res adverſæ quantum quæ ſecundæ ſunt maximè. Sunt enim & iſtæ in manu Dei poſitæ & ejus Inſtrumentorum periade ſunguntur viæ; ad opera tam Bonitatis quam Juſtitiæ exequenda pariter aptæ; ſive ut his ſpectatâ magis effulgeat Bonorum virtus, ſive Improborum Malitiæ ut aliquis ponatur modus. Præclara ſane, & quæ Animum verè Philoſophicum ſapit Ratiocinatio.

§ 36. D'Acer. xlii. Τοῦτο ἀναζήτησον τὸ ἀμελεῖσθαι μηδέν. | Antoninum iſta locutum cave moream in Malorum cenſu repoſuiſſe exiſtimes; ſed vulgi potius ingenio Sermonem attemperâſſe, qui Mortem Malorum graviſſimum ſupremumq; rati, quoties Inimicos, aut ſibi Incommodos è medio ſublatos videant, vehementer ſolent gaudere. Quod non Pauſilli tantùm, ſed & Malevoli, & Immanis animi certiſſimo eſt indicio.

Ibid. Κακοῦς γὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἡμῶν ἦν | Is enim eſt vir Bonus, ut Peccata licet damnet, & ſummo habeat odio, ipſi tamen peccanti æquum ſe ſemper & Benevolum præſtet. *Inficetator* nempe *Vitia, non Homines, non caſtigat errantes, ſed emendat.* *Plin. Lab. I. Epiſt.* 10.

Ibid. Ἐφ' ἡμῖν δὲ πάνυ ὀλίγα ἐστί, δι' ἃ μάλιστ' ἀγανακτοῦμεν ἡμῶν; | Cum iſta Imperatorem eximium adeò, & ſuis meritò dilectiſſimum ſubierit Cogitatio, quid demum pleriſque & vulgaribus opinandum? Me vero in hâc Perioche delectant plurimùm, quæ ubique nitent, Ingenii Manſuetudo, & mira in Alios Benevolentia; In Ethnico quidem eò impenſiùs laudandæ, quòd etiam apud Chriſti nomen profeſſos occurrant (heu!) parùm frequentes.

Ibid. Μὰ γὰρ σοι δοκεῖ τοῦτο ἔλαττον ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ἄνθρ. | En quantum Cautelæ, ne quid in Chaſitatis peccetur Legem; ſi quæ nobis in Mortis ſolatium adhibemus remedia, ad odium vel Inimiciſſimi cujuſvis impulerint.

§ 38. D'Acer. xliii. Ἐκεῖνο, οἱ δεῖ, ἀνθρωπος. | Animam dicit. *Mens* enim *cujuſque eſt quiſque*; Corpus autem, ſi accuratè loqui velimus, non tàm Homo eſt, quàm Hominis Inſtrumentum. Huic non illud puto multum abſimile, quod D. Petrus, 1 Epiſt. iii. 4. *Occultum cordis hominem* nuncupat.

In

In Librum Undecimum.

§ 1.

Ὁ γεγὼν ἐν ἕξει αὐτὸ γεγώνατο.] Vox iſthæc *Fructus* ubi quid ab Animâ prolatum denotet, eodem prorſus recidit, quo formulæ loquendi Scriptoribus Sacris uſitatiſſimæ. Nam & Illis etiam familiares novimus, *Fructus Lucis*, *Fructus Juſtitiæ*, *Fructus Spiritûs*; quibus ex adverſo opponi ſolent *Fructus Peccati*, & *Affectus Carnis*. Hos etiam Tenebras, Injuſtitiam, & Malitiam audire, haud infrequens eſt aut ignotum. *Spiritûs* autem *Fructus* laudati contrà *hujuſmodi ſunt. Dilectio, Gaudium, Pax, Longanimitas, Benignitas, Manſuetudo, Bonitas, Fides, Juſtitia, Sapientia, Temperantia.* Jam vero inter Hos & Illos intereſt plurimùm, quoad iſta præſertim duo, hîc loci haud abs re notanda. Prius attigit Antonimus, Animam nempe & ſe, & ſuis quos profert Fructibus frui & gaudere; Cùm Corpus Carnis Fructibus haud perinde fruatur; ſed ad ritum Animantium cæterorum ſe habeat, in quibus nec Ovibus ſua proſunt vellera, nec meſſa Apibus. Poſterius, ad Fructûs durationem attinet; Qui carnis ſunt, brevi utique interituri, cum illâ pereunt funditùs; Quos autem carpit Spiritus, perennes carpit & perpetuos; ipſe omnis Expers interitûs, illis perinde ſempiternis nunquam non gaviſurus. Has utinam Differentias, Eſſentiales quidem illas & Immutabiles, perpenderemus ſeriò. Quod qui ex animo fecerit, illum & Perioehen hancce pulcherrimam habiturum & impenſam quantum poterit præſtantioribus navaturum operam, nullus dubito.

Eph. v. 9. *Hebr.* xii. 11. *Gal.* v. 22. *Rom.* vi. 21. vii. 5.

Ibid. Τὸ μηδὲν ἀνωτῆς σεσηψάν.] Ex omnibus hîc terrarum degentibus, Anima humana, & in ſe longè præſtantiſſima & à nobis jure meritò maximo habenda eſt pretio. Quoties enim rebus illam Corporeis poſtponimus, (quem quidem Errorem ſæpe ſæpius erramus) in illorum demerſi vanitatem, nobis inurimus maculam. Hanc autem cæteris quod oportet anteferentes, ad Deum accedimus propiùs, cognatione quâdam arctiori illi conjuncti; quin & imperii quodammodo cum Illo conſortes, qui, Terreſtria deſpiciens, univerſa ſubmittit ſibi.

Ibid. Οὕτως ἀρ' ἦν λόγος ὀρθὸς, ἡ λόγος δίκαιος.] Miram in hoc loco deprehendere videor Sapientiam ſublimem quidem & recondîtam ut Interpretum pleroſque verus fugerit ſenſus. Id vero, ni & mens me fallit mea voluit Antonius; Parem eò uſque & Animæ noſtræ, & Legis eſſe Sortem, & idonea utrique ſuppetere Argumenta, cùm ſe cæteris putet præſtantiorem. Utramque nempe nihil eſſe aliud præter *Veritatem*, & *Juſtitiam perfectiſſimam*. Unde cogas licet Animam eandem eſſe cum Lege, cum utriuſque Ratio eadem ſit. Hinc jus & poteſtas omnia judicandi, cum ipſa interea loci, nullius ſit judicio obnoxia; Quibus etiam prærogativis Lex gaudet, Anima verò niſi & ipſa Lex eſſet, iiſdem gaudere non poſſet. Quod vero Marcus Animæ (à Deo nimirum inſtitutæ) tribuit, idem & D. Paulus Spiritualî (quem nuncupat,) *Quod omnia* ſcilicet *dijudicet, ipſe vero à nemine dijudicetur*, 1 Cor. ii. 15. "Idem utique cum Deo ſentit Vir Spiritu Sancto imbutus, nec illum ſecutus ducem aut errare poteſt, aut ab alio quopiam redargui. Quod Apoſtolis aliiſque Θεοδίδακτοις contigiſſe exploratum habemus ſatis."

§ 2. Ἐὰν τὶν ἁρμολῇ φωνὴν κατακούσῃς εἰς ἑαυτὸν τῆ ψόγγον.] Argumentum ſi accuratùs diſcutias, idoneum ſatis; Cui tamen declinando haud una ſuppetit Ratio. Quidni enim Reſpondemus contrà, Muſicæ conſonnitatem in Sonis non verſi ſingulis, ſed in multorum apto concentu; cum compluſculi ſimul commiſſi, & juſtis rationibus ad invicem & diſtantiis diſtincti, aurem pertingant ſuaviter demulceantque. Cum denique Harmonia quam vocant inde conflatur, eâque major, vel minor, quò perfectiores, aut minus perfectæ ſunt iſtæ Sonorum Commiſſuræ, & ab Unitate ſeu numeris ſuis omnibus abſolutâ Concordiâ, aut longius abſtedant, aut ad eam accedant propiùs. Carminum etiam ſimilem agnoſcis Rationem, quorum venuſtatem, ſingulas aut penſans Syllabas, aut pronunciando disjunctas fruſtrà eris requirens. Hæc enim à Totâ pariter compage proficiſcitur, cujus numeroſa verborum congruentia variis ex muſis & partibus confecta in amorem ſui rapit, & mixtâ quâdam perfundit voluptate: Hinc utique efficitur, cùm harum Rerum Laus & præſtantia particulis ſeorſim, quantumvis rectè diſpoſitis, minimè conſtet; parum appoſita, quibus Mundi Contemptum ſuadeat, præbuiſſe illas Marco exempla. Huic tamen ità occurretur Objectioni, ſi quod in Muſicâ & Poëſi veriſſimum haud diffitemur,

temur, Antonini tamen Argumenta convellere id pernegemus. Elegantiæ nempe Muſicæ & Poeſi peculiares, cæteriſque quæ ſenſibus corporeis percipiuntur, mancæ ſunt & imperfectæ. Nam & id ipſum quòd elegantes ſint, aut habeantur, non ſuæ habent ditionis ſed à loco, tempore, & aliis quibuſdam inter ſe conſpirantibus, id pendet totum. Accedit, quòd Particulis iſtæ conſtent ſucceſſivis, quæ ſe mutuò propellentes, perficienteſque, exiſtere ſimul nequeant; Hinc Imaginem veræ illius Æqualitatis in quâ unâ Exemplar conſiſtit Venuſti abſolutum, rudem tantùm & debilem Imaginem repræſentare valeant. In illâ igitur Venuſto & Decoro Primo, qui aciem Intellectûs defixerit, breves iſtos & adventitios lepores, quorum Decor omnis in tranſitu eſt, facile contemnet. Nec id tamen præter mittendum, Muſicæ id laudis jure deberi, quod ex omni inferiorum, quæque ſenſibus percipiuntur voluptatum, & leporum cenſu, illi ut primæ deferantur æquum eſt. Nec quævis eſt alia, quæ Animum dulci perinde deliniat & puro voluptatis ſenſu. Adeo ut hanc vel ignorare prorſus, vel non habere in deliciis, &, quo Virum gravem decet, favore & ſtudio proſequi, vitio vel indolis parùm ingenuæ, vel minus liberaliter inſtitutæ, apponi debere exiſtimem.

Ibid. Χωρὶς ἀρετῆς, ἢ πρὸ ἀπ' ἀρετῆς. | Inter hæc & antedicta id intereſt diſcriminis, quod Virtutis & Bonarum Actionum Spiritualis quodammodo, & abſtractus ſit Decor, Pulchritudo quæ ſenſus fugit corporeos, & Animo cernitur ſolo. Hinc fieri cenſendum, quòd Verum illud & Unum, unde Venuſtas & Decorum omne proficiſcitur, in his magis ad vivum depingatur, quæ Legibus corporeis ſoluta ſunt. Nec enim nitidam pariter aut Auguſtam Ideam in craſſioribus & Materialibus patitur Natura.

§ 3. Μὴ χρὴ φιλεῖν παρέπαξιν, ὡς οἱ χριστιανοί | Haud facile dictu eſt, quid huic locum dederit cogitando; aut quando obſirmatam adeò patientiam Chriſtianis affinxerit; cùm is eſſet Antoninus, qui Veritatis Profeſſores nunquam non perſequi detrectaverit. Ipſa ſi ſpectes verba, Martyrum exempla cruces & flammas intrepidè perpeſſorum ob oculos illi quotidie verſata dixeris: Nec tamen, illo Imperante, ubi is agebat loci, quenquam accepimus fidei ergô Chriſtianæ Capitis damnatum ſupplicio. At, quantum mihi conjicere eſt, iſtis hæc Cenſura convenit temporibus, cum inteſtinâ diſcordiâ & civili bello expergefactus Ethnicorum furor, & in omne nefas audax, in Chriſtianos Aſiaticos & Gallicos ſæviebat. Horum utique, quos populi veſanæ licentiæ devotos in audiverat Marcus, firma atque imperterrita, etiam inter morien-dum & exquiſitiſſimos cruciatus læta & victrix Animi Conſtantia ad illum delata pro merâ obſtinatione habebatur. Quod illis tamen præſertim tribuendum cenſeo, qui, vel unde & qualis eſſet hac vera Animi Magnitudo neſcii, vel Chriſtianis infamiæ notam inurere Studentes, eorum etiam virtutes falsò criminabantur. Hinc itaque is fælicem hominis vicem prædicat, qui mortem contemnere, non temerè, aut præ animi pervicaciâ, ſed rationum momentis & ſano præmunitus judicio poſſit. Dogma ſi per ſe ſpectes veriſſimum, mores autem Chriſtianorum quod attinet, & mortem ab illis ſtrenuè exceptam, injurium admodum & erroneum. Sed ità ſolent, quibus falſis opinionibus præpedita mens, ut ne quid rectè dijudicent, facit. Illa ſiquidem Martyrum immota Conſtantia, & mors placida, validis rationum fundamentis innixa eſt. Ejuſmodi quidem, quæ cum humanum exſuperarent ingenium, minus eſſe debuit mirum, ſi Ethnici divinæ lucis expertes, haud illas erant aſſequendo ſatis.

Ibid. Καὶ σεμνῶς. | Ad veram Gravitatem multa requiruntur. Decorum ſcilicet & Ordinem in omnibus tuendum, Forti agendum animo, nec periculorum appetenti, nec pavore ſegni; Urgens etiam neceſſitas, Finis viro digni intuitus, qualis quidem citrà Utilitatem alienam conſtitui nullus poteſt. Chriſtianis id verti ſæpè vitio notum eſt, quòd ultrò ſe ſuppliciis dederint frequentes, nec mortem tàm excipere, aut etiam contemnere, quàm ſolicitos ambire animum induxerint ſibi. Hinc iſtæ Philoſophorum Contumeliæ, hinc Conſtantiæ vituperia, ſed ab iſtis tantum profecta, qui quid ageretur rerum ignari, ſuo metiri alios modulo non ſunt veriti. Quod enim nullà neceſſitate fit, eo in prudentiam quàm graviſſimè peccatur, nec tanti Animi impetu temerario, & levi factum Incogitantiâ cenſendum. Chriſto vero adſcriptos, quæ tandem urgere potuit neceſſitas gravior, quàm Militiæ ut Munus abſolvant ſuæ, in capitis etiamſi diſcrimen ſeſe eſſet committendum, Morte enim ita, ut decuit, obitâ, incaſſum ceſſit Dæmonis dolus, & quò graviori perculſæ ſunt Res Adverſarii iſtius damno, eâdem etiam operâ ditioni Domini ſui tantò uberius acceſſit incrementum.

Ibid. Ὡς καὶ ἄλλον πάσχω ἀτρεμοῦντα. | Rectè. Nec enim ex illis quæ faſtu facta novimus, exempla nobis ſumere ſolenne eſt. Sed Juſtitia potiùs, & Neceſſitas conſilio ſublevata, & gravis Animi Deliberatio in Imitationem trahunt ſuî. Sed Pompæ & Vani faſtûs Chriſtianos poſtulari minimè omnium oportuit, quem ii eſſent præſertim, qui in Animo humili, & ab Oſtentatione abhorrenti plurimùm, laudem & Virtutem ponebant omnem; nec aliter ſe Servos Jeſu Chriſti credebant, ni ſi hominum encomia adeò non captaverint, ut neglexerint quidem & ſpreverint, in illâ ſcilicet gloriâ

riâ quærendâ Toti, quæ ab uno proficiſcitur Deo.

§ 6. Μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν, ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρῆλθε. | Quò meliùs quòd voluit Antoninus, de novo veterique Comœdiæ genere intelligas, vide ſis quæ nos Horatio in Arte Poeticâ adſcriſimus, ad Verſ. 281. & ſequent.

Ibid. Ἡ μέση κωμῳδία. | Comœdia vetus eò uſque perduravit, donec Lyſander Athenis rerum eſſet potitus : Media ad Alexandri Magni tempora pertigit ; Nova etiamdum locum obtinet.

Ibid. Ἡ γὰρ, ἐν ᾗ ὁπὶ τὴν ἐν μιμήσει φιλοτεχνίαν ἀπέβλεψεν. | In Comœdiâ quidem tùm Veteri, tum Mediâ nihil inerat Mimici. Iſta enim nec in Perſonis, nec in Rebus ipſis ficti quid in ſe admiſit. Nominibus quidem confictis uſa eſt, & Civium Præſtantiorum Mores exhibuit populo ſpectandos ; ſed has extrà Conditiones, à veritate vel latum unguem deflectere, religio erat. Nova autem, eadem premere veſtigia dedignata, & plus ſibi rata licuiſſe, de Veritate parùm ſollicita, & Nomina & Materiam de integro effinxit ſibi. Jure igitur in Mimicum hæc delapſa artificium perhibetur, cùm non ſit jam Vitæ communis Narratio, ſed velut Umbra quædam & Species tantùm. Hoc itaque genus veritate ſpoliatum damnandum cenſuit hîc loci Marcus.

Ibid. Ἕως πόσε δεῖ τὴν τραγῳδίαν ποιήσεως ἢ ἀγωνιστικῆς σοφίας τίνα ποτὲ φασὶν ἀπίδιον. | " Iſte finis quis tandem ſit cogitandum, ſeriò edixit Marcus. D'Acerius autem his ſeorſim poſitis interrogandi affixit notam atque ità demum Antonini Mentem pergit porrò explicare ". Veteri quidem & Mediæ finem nunquam fuiſſe utilem haud diffitetur ; cùm iſtius generis Comœdiæ moribus emendandis prodeſſent maximè ; Novæ non itidem ; utpote quæ populo non tàm corrigendo, quàm oblectando, & inani ducendo ſpecie (Antonino Judice) ſtudeat. Veterum uſque adeò aſperitatem comi mollique recentiorum obſequio antehabendam ſtatuit ; illam acerbè utilem, hanc autem nulli prorſus bono jucundam prædicans. Quod Perſarum Rex olim de Ariſtophane, *Illius Conſiliis & fortiores Athenienſes, & hoſtibus Superiores facti ſunt*, minoris putandum arbitror, quam hæc Antonini ſit approbatio. Quo magis illis eſt condonandum, qui id agunt, ut extorrem iſtum, & exoletum dudum Drammatis morem reſtituant denuò. Sed & illud ut animo advertat monendus eſt Lector, quod ſi fecerit minùs, Antoninum forſan Erroris ſibi Authorem ſit habiturus, Comœdiam ſcilicet, nec *Veterem* nec *Mediam* abſolute & per ſe laudari, ſed Comparatione tantùm inſtitutâ, quâ *Novæ* antecellendi manifeſtæ ſint. Nec enim Marci aut Ingenio convenit, aut Diſciplinæ, hominum ut vitia proferantur palàm, & Spectantibus ludo jocoque fiant ; Quod & Divinis & humanis legibus adeò repugnare, ut nihil ſupra. Noſtrum minimè omnium fefellit. Id utique ſibi dedit negotî, Novam ut oſtenderet Comœdiam culpæ haud minùs, imò multò magis obnoxiam quam Vetuſtiora Drammatis exempla, quæ tamen ut Theatro indigna, Ætas præſens amandaverat. Quin & ipſam etiam Tragœdiam longè eſt ut ab omni eximat cenſurâ ; ſiquidem Marco, affectibus modum poni, parum videbatur, niſi & cum Stoicis, eliminandos eos evellendoſque pectoribus humanis, vel (quod eodem ferè recidit) otioſos omninò & inertes eſſe debere decerneret. Quæ huc faciunt plura Lectori occurrant, inter Animadverſiones in Ariſtotelis de Poeſi Libellum.

§ 7. Πῶς ἐναρχὴς σοφιστέον, τὸ μὲν εἰ ἄλλως βίᾳ ἐπίδοσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὐκ ὀκνητέον. | Præ tot diſciplinis inter ſe diſſentientibus. Multi olim de veritate aſſequendâ deſperantes, omnem Philoſophiæ curam abjiciebant ; id ſatius arbitrati in tranquillo conſidere, quam ſi Iter magna inſtituant negotio, quam potiſſimum inſiſtendum ſit viam incerti. Huic itaque, quo maturius medeatur malo, ſuæipſius Vitæ inſtituto penitiùs introſpecto, ad Sapientiam ſatis eſſe illud idoneum certiſſimis comperit indiciis. Hunc etenim cum ſibi ſemper Scopum poſuiſſet, Deum & Proximum, ut Charitate quàm potuit maximâ proſequeretur ; id unum erat reliquum, ut in illis perſeverans ſe daret præclarè, & Bonorum Operum fructum ampliſſimum curaret indies edendum.

§ 8. D'Acerio ix. Ὁμοδαμοῦν μὲν, μὴ ὁμοδόγμασιν δὲ. | " De Textu, & perioche ab antegreſſis diſtinguendâ, quin & variis loci interpretationibus, Gatakerus jam fusè ſatis. Noſter verò quid hâc in causâ ſenſerit, docebunt ſequentia. Vulgi de Juſtitiâ, Pietate, & Deo, quas animo concipere ſolent Opiniones à Vero ut plurimum abhorrent. Ab his itaque cavendum, cogitando, quòd Charitatis vinculum commune, quantumvis conſtrictos teneat, & in eandem quodammodo Arborem ut univerſi coaleſcant, faciat ; Mens tamen, iſtis ſoluta legibus ſui eſſe juris haudquaquam deſinat. Nec id igitur nobis eſt committendum, ut, Rationis Prærogativâ turpiſſimè proditâ, ſententias noſtras alienis ſubjectas, aut obſequio deditas patiamur. Siquidem iſto demum pacto, qui nobis in Salutem & Commodum cedere debuiſſet, graviſſimo futurus eſt damno, & certiſſimo veritatis exitio Amor mutuus, & Benevolentiæ Affectus.

§ 10. D'Acerio xi. Οὐκ ἔστι χείρων ἁπλῶς φύσις τέχνης, ἡ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. | Id omnium eſt Artium commune, ut quæ minùs ſunt perfecta, in perfectiorum gratiam operentur. Natura utique univerſa cujus ad exemplar, Ars omnis ſe ſtudet componere, in id etiam cogitatio-

nem intendit ſuam. Quod ubi perſuaſum tibi, & perſpectum habeas, en genuinam Juſtitiæ Proſapiam! Quorſum enim illa? aut quid tandem ſibi vult? Hoc unum ſcilicet, ut vilia ſubjiciat Præſtantioribus. Egregium ſanè Capitulum in quo & validiſſimis ſimul, & maximè perſpicuis orationibus evincitur, Juſtitiam non à Legibus humanis ortam omnem, ſed à Jure Naturali, Divino huic rerum univerſitati coævam, imò potiùs illâ nimium quantum ætate grandiorem, ab ipſo immediate profluxiſſe Deo.

Ibid. *Οὐ γὰρ προσδέονται τὸ δίκαιον ἐκ τοῦ δικαστηρίου λαβεῖν τὴν ἀρχήν.* | Hinc ſequitur minùs perfecta in eorum quæ ſunt magis gratiam fieri, quoniam iſtis ſi primæ deferantur partes, lædituſ illicò Natura, & rerum interturbatur Ordo. Mihi quidem magno eſt volupi animo verſare mecum, quot & quanta nobis ſe præbeant, explicita magis & cogitantibus obvia, hujus unius ope (modo rite intellecti) dogmatis, & ad veritates inde deductu faciles accommodati.

§ 12. D'Acer. xiii. *Σφαῖρα ψυχῆ αὐτοειδής.* | Anima quam ob rem Sphæræ componatur, jam alibi notatum. Elegantem tamen in pauciſſimis Periochen, quin illuſtrando aliquid conferam operæ temperare mihi nequeo. In corpus rotundum ſi lucem intromiſeris, Gibboſæ ejus particulæ Interſtitia quædam efficient ſubobſcura; per hos enim gibbos ſtetit, quo minus per Corpus omne ſe pariter lumen diffunderet. Haud ſecus cum Animâ intidem factum puta, quæ ſi ſibi ſimilis, & rotunda tota, Lumen divinitùs ſuffuſum excipit ubique lucida. Sed ex quo vitiis depravata ſibi facta eſt diſpar, & diſformis, obſtruuntur extemplo radii cœleſtis, & caligo paulatim inducitur, donec obruta tandem tenebris oberret, & Rerum aliarum, & Suî notitiâ penitus ſpoliata.

§ 13. D'Acer. xiv. *Οἷος ὁ Φωκίων.* | "Tribus à Gatakero memoratis, & illud de Phocionis morte adjecit D'Acerius". Cicutæ nempe poculo, à quatuor aliis quibus moriendum erat unâ, epoto, & Carnifice niſi ſoluto veneni pretio miſcere denuò recuſante, ex amicis illum quendam allocutum, Argenti ut id paululum homuncioni numeraret orâſſe, quando Athenis ipſa mors daretur venum. Hæc omnia, ſi placidè, & ex animo dicta, mortem depingunt ab Antonino laudatam. Quid enim aut Benevolentiæ indicium luculentius, quàm id Filio in mandatis dediſſe, à Charitate & Officio ergà populares, ut paternæ indignatus neci, nunquam excidere ſe pateretur? Athenienſibus autem quid magis opportunum, quàm Crudelitatem ſimul & Avaritiam deteſtandam dehortari, quæ Capitis multandos ſupplicio ad mortem ſibi propriis comparandam ſumptibus adigebant. Sed iſta ſi Ironicè tantùm & Scepticè fuerit effatus, (cujus Antonini Mentem ſuſpicio haud levis inceſſerat) non tàm laude quàm vituperio digna exiſtimat. Morientem utique nil niſi grave & ſincerum decet; &, quibus perraro eſſet condonandum, Simultas, Jocus, & Simulatio, ab extremo vitæ actu abeſſe debent longiſſimè.

§ 15 D'Acer. xvi. *Ὡς ἀστεῖος, ἢ κακόηλος, &c.* | Rectè quidem monuit, iſtas loquendi formulas, quantumvis uſitatas, eſſe tamen Viro honeſto neutiquam dignas: Nec aliter ſentit ſapiens; ſed invaluit conſuetudo, & quæ nulli probamus, præmore recepto, & animi incogitantiâ, facillimè in nos admittimus.

Ibid. *Ἐπιτηδεύσεως δ' ἀκόλουθον ὀκνηρία ἐστίν.* | Eodem redit, quod vetus illud & bene notum, *Pejor eſt Odio Amoris Simulatio.*

§ 16, D'Acer. xvii. *Εἰ ἡ τοῦ ὅλου, ζήτει τὶ ἐστὶ καὶ τοῦτο τοῦ ὅλου.* | Id pro comperto ſatis habuit Antoninus, nihil omnino præter Naturam fieri; ſed aliquantum tamen noſtræ concedit imbecillitati, & anticipatis opinionibus. Cum id & ſalvo dogmate ſuo condonari poterat, & præceptis inde deductis obſequium conciliare. Dato igitur, præter naturam obvenire nonnulla, at noſtri id eſſe officii ſtatuit, quod Naturæ ſit congruum, ut id ſummo proſequamur ſtudio. Hoc autem ità tantùm aſſequi poteris, ſi Naturæ univerſali Te Tuique commendes omnia, committaſque lubens. Quòd perinde eſt, ac ſi Deo in omnibus ſubjectum, & ejus voluntati toto conſentientem conſpirantemque animo dixiſſet.

§ 17, D'Acer. xviii. *Ὡς οὐδὲν παθεῖν καινόν.* | In mortis Remedium id nobis cogitandum vult, Rem nullam in pejus mutari, aut ad nihilum poſſe redigi. Attat Alia quidem ſunt, eáque omnium graviſſima, à quibus Juſti eximuntur ſoli, quorum ſcilicet peccata Deus non illis deputaverit exitio. Sed iſta Philoſophos latuiſſe non eſt mirum; cùm Veritate Chriſtianâ deſtituti, Ideam vel nullam, vel falſam nimis & obſcuram tantùm eorum quæ poſt obitum futura ſunt, animo conceperint.

§ 18. D'Acer. xix. *Ἀχθόμεθα γὰρ ἀκουσίως ἀδικοῦντες.* | In promptu eſt Ratio. Injuria enim & Ingratitudo cum voluntarium inſinuent Virtutis & Officii defectum; nec homines, ſeſe vel inſciis, vel invitis, ii vel ſint, vel videri mercantur, has ſibi jure objici culpas nemo eſt, qui lubens fateatur. Cui conſentaneum eſt, ut vel ſuſpiciones, vel vituperia præſertim ejuſmodi, & illum qui poſtulatur utrum malè, & quod à poſtulante iniquè ipſo actum ſit, nunquam non poſtulato videntur.

Ibid. *Πολλὰ γὰρ ἔτι ἀπορούμενα γένοιτο.* | Appoſitum ſanè, quò plurima priùs edocendos offenderet, quam de facto alieno pronunciandi ſimus compotes.

Quæ

Quæ cùm adeò sint impedita, & scitu difficilia, ut vix unquam assequi possis, consultius esse multò, quodque probo & prudenti Viro decet magis, ab omni potiùs hujusmodi in causis Judicio sibi temperare. Observatio huic ferè gemina Virum ex hodiernis celeberrimum, eò usque impulit, ut multa diceret Institutæ & Consilia, quæ risum spectantibus fortean moveant, adeò tamen non absurda esse aut inepta, ut si valida quibus nituntur, rationum fundamenta cernere possemus, Prudentia potiùs Agentis planè demiranda, cogitantes esset in stuporem datura.

Ibid. **Φυλακτέον, δ' ὅπως τῆς ἀρχίζειν τὸ καλακεύειν αὐτός.** | Ne Lenitas & comis animi Candor in turpem adulationem defluereat, & ignavum in peccantes obsequium, id disertè cavendum haud abs re monuit Antoninus. Hominum enim pleriq; modum servare nescii; dum studiosè nimis vitant Vitia, in contraria præcipites se dare solent. Id ne nobis committatur, quanto in hac causâ fiat periculo cogitandum. Ab Assentatione scilicet perinde ac ab Asperitate nimiâ metuendum; Et illi quicum agitur, & humanæ Societatis in damnum & exitium, utramque cedere pro certo habendum. Et hoc, & illo periimus facto, nec quid est quod demas discriminis, nisi illud unicum, quod non pariter utrinque pereamus.

Ibid. **Ὅσῳ γὰρ ἀναθείᾳ τῦτο οἰκειότερον, τῷτῳ μᾶλλον ἀμύνει** | In solidis id corporibus liquet maxime; quorum quæ fortiora dicuntur, firma magis sunt & in se collecta; & ictibus externis fractu difficilia. Sed Antoninum cave, de Animi hebetudine, aut sensibus obstupefactis intelligas. Nos indolentes, hoc est, adeò tantum Sensus expertes voluit, ut ab externis læsi ne nobis videamur. Quæ quidem animi sententia, & fortiorem Virum & Tutiorem præstabit, quàm potuisset unquam Stupor & mera quam vocant malorum Insensibilitas.

§ 19. D'Acer. xx. **Τίνα ἐρεῖς μάλιστα ἔχειν τὸ ἡγεμονικὸν παράφρονα;** | Affectiones istæ, quantum ego conjicio, sunt Suspicio, Maledicentia, Dissimulatio sive Mendacium, & Intemperantia. Pluribus huic Articulo non est opus, quem tamen, cum lucis adscititiæ indigeret maximè, obscurum nimis passi sunt Interpretes.

§ 20. D'Acer. xxi. **Τὸ πνεῦμα τὸ ἐν ἡμῖν τὸ περιέχον.** | "A Gatakero adnotatis adjicit D'Acerius sequentia." Oppones forsan, ne Elementa ipsi immorigera esse queant, Deum prohibuisse Creatorem; Rationi verò nostræ cum eligendi potestate, peccandi etiam simul fecisse Copiam, Illud autem vereor, ne nos adeò culpa non liberet, ut graviori potius Injuriæ obstringat crimine. Noluit ab Hominibus necessitate coactis obsequium sibi præstari Deus, eo animirum Consilio, ut Amoris attracti delinimentis & lubentiores præstare, & sponte præstantes nostrâ Virtutis adipisci præmium possemus. Nos perditos interea loci atque Ingratos! Si tanti immemores beneficii, quod ad obsequium perfectius stimulare nos acrius debuisset, Jure illo in nostrum verso exitium, ad defectionem omnium impiam maximè, & detestandam abutimur; atque illam nobis arripimus gehennam, quàm nisi scientes volentes perpeti non possumus.

Ibid. **Μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῷ δικαίῳ προηγεμάνων.** | Causæ utique suis ut sint Effectis priores necesse est. Demptis verò Pietate & Æqualitate, (nam & isthoc Animus redit Æquus) Justitiæ nihil erit super inter homines loci. Ipsa autem si exulet Justitia, Actiones simul justæ, ut amandentur oportet.

§ 21. D'Acer. xxii. **Τρόπος ὁμοία τῷ πιῶν τῶν, τυτέστι τῷ κοινῶν.** | Verissimum illud, ad quod tamen Animum pauci intendimus. De Rebus, quænam Vera Bona dici & existimari potissimùm mereantur, parùm hominibus inter se convenit. Divitias alii, alii Gloriam, hoc cohonestant titulo; Quod verò ad Bonum facit commune, id collaudant ad unum omnes. Nemo enim, etiam Injustorum, est, Societati quæ noverit humanæ expedire, ea vera esse Bona, qui non vel invitus agnoscat. Hinc efficitur, hæc sola Sapientes sibi expetenda arbitrari, hinc etiam suppetit Ratio minimè contemnenda, Charitatem quamobrem cæteris omnibus antehabere virtutibus solenne sit. Nec id prætermittendum, salutaria quæ hinc erui possent Dogmata vel integro si in unum congerantur sufficere Libello.

§ 23. D'Acer xxiv. **Σωκράτης τὰ μὲν πολλῶν λόγων λαμβάνει ἐπάλξεις.** | Ne eandem sæpiùs cantilenam caneremus satius duximus Lectorem, ad illa quæ nos ad Horatium de Arte Poeticâ, amandare.

§ 28. D'Acer. xxix. **Οἷος ὁ Σωκράτης,** &c. | Xantippen, quam molesta fuerit marito, omnes norunt; Quam ut verberibus castigaret, cùm è familiaribus quidam hortaretur, is se suis & conjugis Jurgiis alienam minimè paraturum voluptatem respondit. Hoc monet Marcus, quò magis id animo recurrat sæpiùs, quàm ridiculum sit & absurdum, Populo si quid in oculos subjiciamus, quod aliis cachinnum moveat, nostro interim impendio. Si igitur domestico aliquo contingat nesciis urgeri incommodo, quanto id aliis celare consultius est; quàm proferendo palàm ludibrium debere; ut oneri tamen ne detrahatur quicquam, imò adjiciatur plurimum.

§ 30. D'Acer. xxxi. **Δῆλον πίνυσι, ἐμίτεσί σε λόγοι.** | Versiculum à Tragico quodam desumptum

ptum huc loci idcircò tranſtulit Antoninus, quò in animum revocaret, Affectibus qui ſe dedunt, & Virtutem habent neglectui, priſtino ſe Jure ſpoliare, nec ſuffragium, aut alia quævis hominum Liberorum privilegia, quæ virtuti competere poſſunt uni, ſibi in poſterum vindicare eos debere. Quod fuſiùs à nobis tractatum ad Horat. Epiſt. 6. Lib. 1.

§ 31, 32. D'Acet. xxxii.

——— Ἔμοὶ δ' ἐχέλασσε φίλον κῆρ.
Μέμφονται δ' ἀχθηδὼ χαλεποῖς βάζουσες ἔπεσσιν.

Verſiculum ab Heſiodo petitum Homerico alteri adjunxit Marcus, quò nobis oſtenderet, Philoſophorum iſtos fatuos inſulſoſque, qui Virtuti maledicunt, nihil eam aliud præter nomen inane, & merum eſſe hominum figmentum contendentes, adeò non ipſi, faceſſere moleſtias; ut ſe potiùs ſuamque ſtultitiam ludos faciant. Ridendi enim magis, quàm vel audiendi, vel cum ſtomacho excipiendi ſunt iſtiuſmodi Scioli.

§ 33. τοῦτο ὁ πολλὸν ζητῶ ὅτε οὐκ ἔτι λυπήσει.] His forſan locum dederat, Filius ejus Verus, inter Medicorum manus, præmaturâ abreptus morte.

§ 34. Οὐδὲν λοιπὸν ἐνεστιν πρὸς ἴσην συμμαχητήν.] Ultrà etiam proferre pedem poſſumus, & cum Oreſte illo dum mortuum ſimularet, dicere,

Δοκῶ μοὶ οὐδὲν ῥῆμα σοὶ κέρδος κακόν.
Exiſtimo nullum verbum commodum & utile turpe eſſe.

Morte autem nihil reperias, vel Naturæ magis, vel Utilitati conſentaneum. Hominum vulgo quantumvis huic reclamante veritati.

§ 38. Οὐ θέλει τὸ τυχόντος ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ δεῖ τὸ μαίνεσθαι ἢ μή. | Ita quidem. Vita enim omnis Exercitatio quædam, & Certamen eſt perpetuum, in quo ſi à nobis ſteterit Victoria, Præmium reportamus ampliſſimum Sapientiam: Sin Hoſti ſuccumbimus, Stultitia & Inſania nobis in Ignaviæ ſunt ſupplicium. Ita enim res humanæ comparatæ ſunt, ut quod ſocordibus eſſe poſſit ſolatio nihil inter hæc extrema interſit Medii. Verba autem hic laudata loci, ab Epictero referuntur accepta.

In Librum Duodecimum.

§ 2. Οὕτω γὰρ τοῦ ἑαυτῆς νοεροῦ μόνον ἅπτεται ἡ ἐξ ἑαυτῆς εἰς ταῦτα ἐρρυηκότων. | Perioche obſervatu digniſſima. Id utique innuit Marcus, quòd Spiritus Dei quum iſtiuſmodi tantum impertiat ſeſe, quæ ſuî ſunt ſimilia, Immortalia dico & Spiritualia, Materiâ (tanquam Cortice tantùm, aut ſordido rerum integumento) inſuper habitâ, idem à nobis ut fiat pariter, inſigni hoc eſſe documento. Anima ſiquidem ad hoc perfectiſſimum compoſita exemplar, ut ſuî gaudeat ſimilibus, Corporea verò & Terreſtria dedignetur, æquiſſimum eſt. Ita tandem arctiſſima neceſſitudine ipſi, unde & originem traxerat, Deo conjuncta, & virtutem in deliciis habere unam, cætera verò negligere & vili pendere, familiare illî futurum.

§ 3. Ὡς δὲ συνομῳδίαν ἐξημιλλῶν κατασχεῖν τὸν νοερὸν δύναμιν ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν. | Non id voluit, Menti noſtræ quò vivat libera, Providentiæ jugum eſſe excutiendum, & ſuæ unius ut ſit dictionis; ſed potius à Rerum materialium vinculis, ut quantum poterit expediat ſeſe; quæ & ipſam etiam Mentem, quantumvis immaterialem, ſuo ſolent haud rarò impetu abripere. Donec enim in cœnum demerſa in iſtis hæret omnis, eâdem ut deferatur Tempeſtate, & in carnales affectus ipſa delabatur neceſſe eſt. Iſta itaque quò ſe ſervitute liberet, & miſeriâ; ſua ſibi vindicanda eſt Dominatio; quæ ita demum recuperatur, ſi ad Deum, unde defecerat, reverſa, pietatis & Amoris nexu in poſterum indiviſo adjungat ſeſe, & voluntati ejus in omnibus placido modeſtoque acquieſcat animo.

§ 5. Ἐπιτηδὲς ἀπὸ ἀπροσδόκητα, καὶ ἐπὶ τὸ ἡδύτατον.] Capitalium cumprimis elegans & grave, in quo Antoninum ſuſpicias, non Providentiæ & Bonitatis incertum, aut minus quàm par erat, Religioni credulum. Sed in Dei potius Conſilio & Benignitate ſummâ fretum fiduciâ, quodcunque is decreverit æquo excipientem animo, & ejuſmodi quod omnium fieri debuit maximè exiſtimantem.

Ibid. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν ἢ ὠφέλιμον, ἦν ἂν γενόμενον. | Æquiſſimum id eſſe omnium, Homines de Morte ut aliquando refurgant, idoneis nititur Argumentis à Paginâ Sacrâ facilè petendis: Juſtiſſimo enim Deo convenit, Sceleris ſupplicium Improbos luere, Bonos autem Virtutis ampla reportare præmia; quæ

in

in hoc rerum quo nunc vivitur ſtatu, neutiquam facta conſtat. Jam verò, dato quod Juſtum ſit, ex Antonini principiis Poſſibile idem eſſe, reſtat colligendum. Qui verò Argumentum ſpiſſis Ignorantiæ Ethnicæ tenebris involutus, ſic tamen inſtituere potuit ; qualem cenſes, & quàm oculatum futurum, Chriſtianâ veritate imbutus, quæ his poſitis inſtrui poſſint Dogmata, quàm latè pateant, & quantum habeant Virtutis, ſi penitùs perſpecta habuiſſet ?

Illud interea loci cumprimis advertendum, quòd Antoninum minimè omnium prohibuerit Rei ipſius Impoſſibilitas aliqua præſumpta animo, quò minus Mortuorum Reſurrectio fidem illi faceret. Nam nec illa quidem, ad quam ſeſe adjunxerat Philoſophiæ Diſciplinam, ab iſtâ Sententiâ multùm abhorruiſſe cenſenda eſt. Utique D. Paulum hoc Dogmatis Athenis annunciantem quomodo exceperint, memorat S. Lucas, *Diſceptáſſe* nimirum *cum hac in Causâ cum Stoicorum & Epicureorum quibuſdam ; qui, quum audiſſent Reſurrectionem mortuorum ; Alii quidem cavillabantur, alii verò dicebant, audiemus te rurſus de hac re.* Act. 17. 18, 32. Cavillatos quidem Epicureos facilè crediderim, Stoicos autem aliud potius, quò hæc ipſis exponerentur fuſiùs tempus opportunum efflagitâſſe ; utpote quorum Placita à doctrinâ D. Pauli abeſſent propiùs, quàm quæ amplexa eſt, vel Epicuri, vel quælibet alia Philoſophorum Schola. Idem etiam Paulus, nihil hâc in re quod naturæ repugnaret gnarus ſatis, En quantâ fretus fiduciâ, ſermonem coram Agrippâ & Feſto habuerit ; ad illos nempe delato Cauſæ judicio, *Quid eſt*, inquit, *quod incredibile vobis videatur, Deum mortuos excitare ?* Act. 26. Atat, quantò illos ad hanc Sententiam paratiores vel unius Rationis ductu videre eſt ; eò magis fui pudeat pigeatque multos fas eſt, qui dum Chriſti in ſe nomen ſuſcipiunt, Reſurrectionis tamen fidem majori à ſe amoliuntur ſtudio, & in dubium revocare ſatagunt vehementiùs, quàm vel ex ipſis Paganis quibuſdam olim erat mos.

Ibid. *Οὐκ ἂν δ' ὅπως διαλεχθείημεν τοῖς θεοῖς, εἰμὴ δεῖσοι καὶ δικαίοις εἶεν.* | Ejuſmodi Diſceptationes, quibus quæ vel fiant, vel fieri debeant, ſolicitâ quærimus indagine, Opinionem Juſtitiæ & Bonitatis Divinæ jamdudum animo præſumptam oſtendunt ſatis. Quod ſi aliter viſum fuiſſet, iſtis *Qui fieri poteſt ut Diis* &c. percontandis nil ſupereſſet loci. Aliam tamen Interpretationem verba capiunt iſta, eamque nequaquam incommodam. Quid enim ſi illorum loco, *Nos non de jure cum Deo diſceptaremus*, reponatur, *Si ſecus eſſet, ut de jure ſecum diſceptaremus, neutiquam permiſſurus eſſet Deus ?* Atqueità demum iſthoc Marci redibit Argumentatio. Pro ſummâ quâ eſt æquitate & clementiâ, id noſtræ imbecillitati condonandum voluit Deus, cum illo ut dicamus cauſam ; quæ nos male habent dubia ponamus ; de illius denique Providentiâ inquiramus, quo jure fiant ſingula, & quibus is ductus argumentis fecerit, ut cogitando rationes (modeſto modò & minimè procaci animo) exigamus. Iſta verò niſi à Deo ſummoperè Juſto Bonoque neutiquam nobis indulta fuiſſet Copia ; ideò nimirum indulta, quod ſua & rectiſſima & æquiſſima noverit omnia, nos autem quo introſpiciamus propiùs, & dilecturos ejus Conſilia, & demiraturos magis. Ita enim eluceſcit Sapientia, parùm cogitantibus nimis ignota, & illud à Davide pronunciatum comprobatur luculentius, *Fieri* nempe, ut *juſtificetur Deus in ſermonibus, & vincendi manifeſtus ſit, cum judicatur.* Pſal. 51. 4.

§ 7. *Ὅποιον δεῖ καθαρθῆναι ἀπὸ τῆς διανοίας καὶ σώματι καὶ ψυχῇ.* | Nec enim officio facit ſatis, qui Animæ cogitationes ut puræ ſint, operam dat, niſi & Corpus etiam mundum, & ab omni peccati labe immune præſtiterit Deo. Namque ita viſum eſt D. Paulo, *ut Corpora etiam noſtra ſiſtamus* adhortari, *hoſtiam vivam, ſanctam, acceptam Deo.* Rom. 12. 1.

§ 11. *Ἡλίκων ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος.* | Ingens quidem eſt Homini Poteſtas, tanta nempe ut optimo res noſtras eſſe loco, modò ritè utamur, fatendum. Hæc verò quanta quanta eſt, non propriis eam viribus aſſecuti ſumus, ſed à Benigniſſimo Adjutore Deo omnem tulimus acceptam.

§ 12. *Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, μήτε θεοῖς μισητέον.* | Naturam enim Deo in omnibus morigeram, Deum autem nihil non æquiſſimum & optimum, & facere & velle, memineris ſemper oportet.

§ 14. *Ἡ τοιαύτη εἰλόμην.* | Ejuſmodi nimirum Providentiam, quum & Antoninus, & Stoicorum conſultiores modeſtioreſque crediderunt ; Credunt itidem Chriſtiani, nec tamen Naturæ Divinæ aut detrahi immutabilitatem, aut Conſtantiam & Æquitatem læſam, idcircò quod precibus ſe facilem flexu præbeat, deputandum.

§ 15. *Ἡ ἡμῖν ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη καὶ συμφορσύνη παραπροβεβλήσεται.* | Nos Lucernæ ſumus viventes, Lumen autem quo & accendimur & aliis prælucere debemus non niſi noſtrâ extinguitur culpâ. Noſtri enim eſt Officii, Charitatis & Bonorum operum ſupplemento flammam fovere, & ut indies effulgeat magis curare.

§ 19. *κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σεαυτῷ ἢ τὰ πάθη ποιοῦντα.* | Affectus in iſtâ Animæ parte, quæ Animalis vulgò audit, naſcuntur. Spiritus nimirum Animales rerum externarum impulſu agitati, animum etiam concitant commovenſque unâ. Iſtos autem Spiritus, *Fidiculorum* nomine indigitat Antoninus, quoniam his extrà Mentem poſitis, perinde ac nervis lignum

num mobile, motu non noſtro ducimur, ſed alieno. At præſtantiorem intereà loci facultatem vel inde liquet nobis ſuppetere, quòd etiam inter affectus excitandum aliud quiddam Animus ſentiat prætereà, quòd affectus in judicium vocare, exultantes comprimere, rebelles debellare & ſuæ ditionis facere in ſe recipiat. Quæ omnia poteſtatem his Affectibus & ſuperiorem, & quodammodo contrariam à Naturâ nobis inditam liquidò deſignant.

§ 23. D'Acer. xxv. Θεωρίαν ὁ φιλόσοφος πρὸ παντὸς θεῖον. | Nihil aut in ſe verius, aut ad noſmet explorandos efficacius. Hujus enim, tanquam Teſſeræ cujuſdam ope, & quidnam ſimus hominum experiri, & quo tandem ducamur Spiritu, ſemper nobis erit in promptu dijudicare.

§ 24. D'Acer. xxvi. Ἐπὶ τύπτῃς ὁ πόρνος. | Cùm res humanæ variæ ſunt adeò & incertæ, ut omnia temerè obvenire non rarò Sapientum animis inciderit ſuſpicio; Cúmque ſit nihil prorſus, quod vel Terra capit, vel Aeris Regio, vel Æther ſublimis Naturæ aut diverſæ, aut Caſibus iiſdem, & Corruptionis legibus immunis, quid tandem eſt, obſecro, quod te efferas adeò, aut quænam arrogantiæ idonea ſuppetit materia? Hominibus quidem illud potius crediderim dolendum, quod ſe tam valido, tam univerſo Corruptionis & Miſeriæ torrente, implicitos ſentiant, & ſimul abreptos.

§ 26. D'Acer. xxviii. Ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς πόλεως. | Animus noſter neutiquam pro Deo habendus, ſed quod Nobis & in honorem, & commodum ceſſerit, quam maximum, & præclarum is Dei Opificium eſt, & Domicilium illi Dilectiſſimum.

§ 27. D'Acer. xxix. Πᾶν οἷον φύσις κατωλίσθησε ἐπ' ἀγροῦ, λύκις Δύπτης, ἢ Σπερσίνις, ἢ Τιβέριος ἐν Καπρείαις, ἢ Οὐάλης Ῥώμης. | Quicquid aliis viſum fuerit, mihi fateor Tiberius hic loci memoratus, haud levem incuſſit ſuſpicionem, cæteros etiam notatos ſimul ejuſdem fuiſſe farinæ, & ideò ſe conculiſſe rus, ut à Turbâ & oculis ſemoti, turpem degerent & infamem degiſſe vitam, quali ſuus Tiberius nobilitaverit Capreas. Ibi is frænis Libidini ſolutis, & in omne genus ſpurcitiam demerſus, luxum & laſciviam tanto apparatu, & pompâ tam ſolenni inſtituit ut novum quoddam Munus & turpe Miniſterium excogitaret ſibi *Magiſtri voluptatum* Titulo cohoneſtandum.

§ 28. D'Acer. xxx. Οὐδὲ ἐπιχὼ ἐπὶ ἀπιστῶ ἐπόντος ἢ ἄμως πυρ. | Materiæ proprietates ſedulò perpendenti, non eſt quod Animæ Exiſtentia in dubio ſit; utpote quæ ſe oculis animorum exhibeat, vel quovis corpore apertiùs conſpiciendam. Hinc jure optimo à Marco dictum meminimus, *Ecquando futura es, O Anima, Simplex una nuda, & Corpore te ambiente diluendior?* Lib. X. I. Pari itidem ratione Animæ Naturam & Facultates ubi ſeriò cogitaveris, aut oculos tibi animi eruas neceſſe eſt, aut Dei illîc exiſtentiam & liquido cernas, & firmiter credas. Deus enim animæ ut Anima ferè Corpori præeſt potior. Quorum neutrum licet oculis aſſequi corporeis valeamus, at mentis tamen acie utrumque non poſſumus non videre. Ità demum quod craſſa nequit compages, Proprietates & Operationes conſpicuæ plus ſatis, & tantùm non palpandæ cogitationi videndum ſubjecerunt.

§ 30. D'Acer. xxxii. Ἐν φῶς ἄλλο. | Id agit ut Proximi dilectionem ita naturæ conſentaneam oſtendat, ut Appetitus, quo in illam Anima fertur Rationalis, major ſit, & vehementior, quàm cui Impetum poſſis compeſcere niſi & ingenio tuo vim ſimul inferas, & cum Naturâ bellum geras. Nec idoneis deficitur argumentis.

Ibid. Μία νοερὰ ψυχὴ κρᾶν διακεῖσθαι δυνᾷ. | Ad Placita Stoicorum jam loquentem audis Antoninum; quibus Animæ Rationales divinæ Eſſentiæ Particulæ ſunt viſæ. Iſthoc ii licet aſſeruerint perperàm, id tamen nemo ibit inficias, Animas omnes ejuſdem prorſus eſſe Naturæ; nec niſi unam eſſe Specie; quantumvis numero plures. Hoc autem poſito, rectà procedit Marci Argumentatio.

Ibid. Πλέγματα καὶ ἢ σκοτισμὸν ἀναδέτατε, ἢ ἀνοσιώτατα ἀλλήλοις. | Perplexum habes & obſcurum in primis locum, cujus an mihi detur nodos expedire tentandum. Per *Formam* itaque in Subſtantiâ Rationali, Animum ſive intellectum; in Rationis experte, Animam Senſitivam; in Vegetantibus & Inanimatis, quod Principium dicitur Unionis, ſeu quo continetur Eſſentia vinculo, voluiſſe Noſtrum arbitror. Jam verò in iſtis, Naturâ nimium quantum diverſis, Formam & Materiam, ſi per ſe tantùm & ſimpliciter ſpectes, nullâ communi cognatione, aut neceſſitudinis vinculo conjunctas narrat; ne mutuæ quidem Societatis capaces. Deum vero quò magis immenſa Numinis emicaret Potentia, invitas quantumvis & reluctantes, arctis tamen nexibus, compoſuiſſe, & ut poſtea in Unam Subſtantiam coaleſcerent, juſſiſſe. Cæterùm Animæ Rationalis conditionem ab hâc diverſam eſſe plurimùm. Hæc à Communione ſiquidem adeò non abhorret, ut ſe ſimili adjungere ſamimopere gaudeat; idque Studio & Affectu vehementi perpetique, quod nihil reſtinguere prorſus poſſit; Naturali vero & congruo, nemo uſpiam hominum ab illo alienus eſſe queat.

§ 32.

§ 32. Πόσον ἡ μέρις τῆς ὅλης ψυχῆς. | Animam hîc loci Universàm, cave illam intelligas Universalem, qualis apud Stoicos audire solet Deus. Huic etenim nullo modo convenit istius portiunculæ (cujus compotes facti sumus singuli) Contemptus, cum illa Augustissimâ Animæ Ideâ, quâ portiuncula isthæc iplius Dei pars, imò ipsissimus depingitur Deus. Dei utique vel particulam habere despicatui, & læsi Numinis reos facit, & Marci dogmatis neutiquam constare poterit. Anima igitur Universa hîc loci laudata nihil aliud sonat, præter Animam Mundi Vitalem, unde tanquam de Fonte quodam communi perennique, Spiritus omnium Animales hauriri, & ut opus erat cuique fluxisse, Stoicis placuisse accepimus. Eodem recidit, quod jamjam adnotavimus, de *Unicâ tantùm, licet innumerabilibus dispescatur, & in plures dirimi videatur, Animâ.* Sed ut Antonini me minimè fefellerit scopus, Parvi scilicet pendenda, quæ particularum tantùm funguntur vice quæque si ad Totum Hoc componas, ne hili quidem locum obtinent; vereor tamen, ut is parum validis innixus rationibus id in præsens suadeat. Quid enim obstat, quò minus Animam Sensitivam magni faciam tamen? Ut enim perexigua sit, at mihi sufficit nihilominùs; Nec ullo quod sentiam urgeor incommodo, quia cumulationem impertire Natura non sustinuit. Nonne illud extremæ est dementiæ, (& sane huic prorsus gemina est) lumen ideò aspernari, quod eorum qui quaqua versum diffluunt radios angusta nimis Oculorum foramina perquam paucos capiant? Sed Antonino satis est, si minùs in omni, at uno saltem ut sensu vera sint ista. Et habent sanè verissimum, eumque Authoris menti, & proposito commodum satis.

§ 33. D'Acer. xxxv. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν. | Heu quantum nostrî plerisque & quàm meritum incuteret pudorem, quæstio illa, sæpiùs, quæ debuit, singulis diebus repetita.

Ibid. Ἐν ᾧ τούτῳ τὸ πᾶν ὄφελος. | Non illud utique aut Primum omnium aut Maximum sed planè Omne ut ipsum habeatur unum fas est. Nobis autem in sequiorem partem omnia. Siquidem quæ suo tantùm Commodo studere debuit, in corpore curando tota est Anima. Et, quod nobis aut dolendum est aut vitio vertendum maximo. Nemo fere hanc aut alloquitur, aut ad agendum stimulat, nisi eo tantùm Consilio, ut Corpori prodesse possit, & illi molliùs atque lautiùs tractando impigrè magis inserviat.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὦ, ᾧ ἴσον ὄφελος πλοῦς τῷ ὀλιγοτέρας, &c. | Rectè quidem. Nec enim interesse quid putandum, Cùm (quod jam alibi monuimus) non quamdiu, sed quales vixerimus in extremo referet die: Et Hominum Fidem Virtutesque, ex Actionum non Numero, sed Qualitate potiùs, & Pondere æstimandas abunde constat.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἀνθρώπῳ, ἀπολιτεύσονι ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. | Mundo scilicet; quem magnam nobis exhibet Civitatem cogitandum, in quâ Aliæ quæ vulgò nuncupantur Civitates, Diversoriorum tantùm, seu Domiciliorum tuentur partes; Quò magis illius & Legibus obsequi, & Saluti consulere; jura denique omnia summâ religione servare, colere, tueri, & præ municipalibus quibusvis chara maximè, & sancta existimare debemus.

Finis Annotationum D'Acerii.

Exorandus est Lector, Benevolus, ut pro solito candore Editoris Absentiæ & Negotiis gravissimis Errata condonet; quæ verò sequuntur, ne inter legendum faceſſant molestiam, ut calamo emendet in Vita M. Antonini.

PAg. 1. lin. 13. post *omnia*, pone; 11. 17. *qui*, *simul. l.* 44. post *sapientia* dele, 3. 6. post *habuit* dele, *l.* 26. *præunte. l.* 35. *Albanum.* 5. 9. *etiam. l.* 36. ante *poni* del., 9. 45. *motus eos non cure Co.* 10. 35. *copias.* 13. 10. del. *si.* 15. 38. post *hæc* del., 16. 33. del. *ut. l.* 50. *accederet.* 17. 3. *antecelluit.* 19. 23. *in se*, ibid. *quorum.* 20. 37. *depulsis* 21. 15. *fecerit.* 23. 15. *orditur*, del. *est.* 27. 46. *Prælic.* 28. del. *ut.* 29. 10. *rigentem.* 11. *aggrederetur.* 24. *Imperatoria.* 26. *scuta.* 32. pro *in* leg. *in.* pro *iri* leg. *is.* 34. 8. τὸ *l.* 13. del. X. 35. 8. *id.* 36. 11. *mordax. l.* ult. *Conjulatu.* 37. 38. *in Syriam.* 38. 23. *quam*, *quotiens.* 39. *&* . 43. 9. *eis.* 42. 12. *Comixodus.* 43. *aut.*

Corrigenda in Notis D'Acerianis.

☞ *a* Notat primam Paginarum columnam, *b* secundam.

PAg. 2. *b* lin. 9. *sermone.* 3. *a* 30. ἰλαρότης. 4. *b* 40. *etiam tum.* 5. *b* 49. *infortunii.* 7. *a* 16. post *sacri* adde *narrant.* 10. *a* 12. dele *quod.* ibid. 25. *saturos.* 16. *a* 45. *depereuntis.* 18. *a* 13. *inficiendum.* 20. *b* 16. *quem ob.* 21. *b* 32. *experti.* 22. *a* 35. *quam deterâ naci.* 23. *a* 37. *sed.* 29 *b* 46. *in nostrâ.* 31. *b* 53. *dilectionis.* 35. *b.* 9. *te.* 36. *b* 31. dele *ut.* 38. *a* 25. dele *comma* post *esse.* 39. *a* 43. *posset.* 43. *b* 43. *Callicles.* 48. *a* 18. τελέσαν. 57. *b* 46. *amplectatur.* 58. *a* 11. *feliciat.* 58. *b* 30. lege *vel Rationali nociturum sit. A quibus autem.* 60. *a* 17. *sincera.* ibid. *b* 4. *exsensum.* 61. *a* 1[illegible]*em.* ibid. *b* 51. *quum ii.*